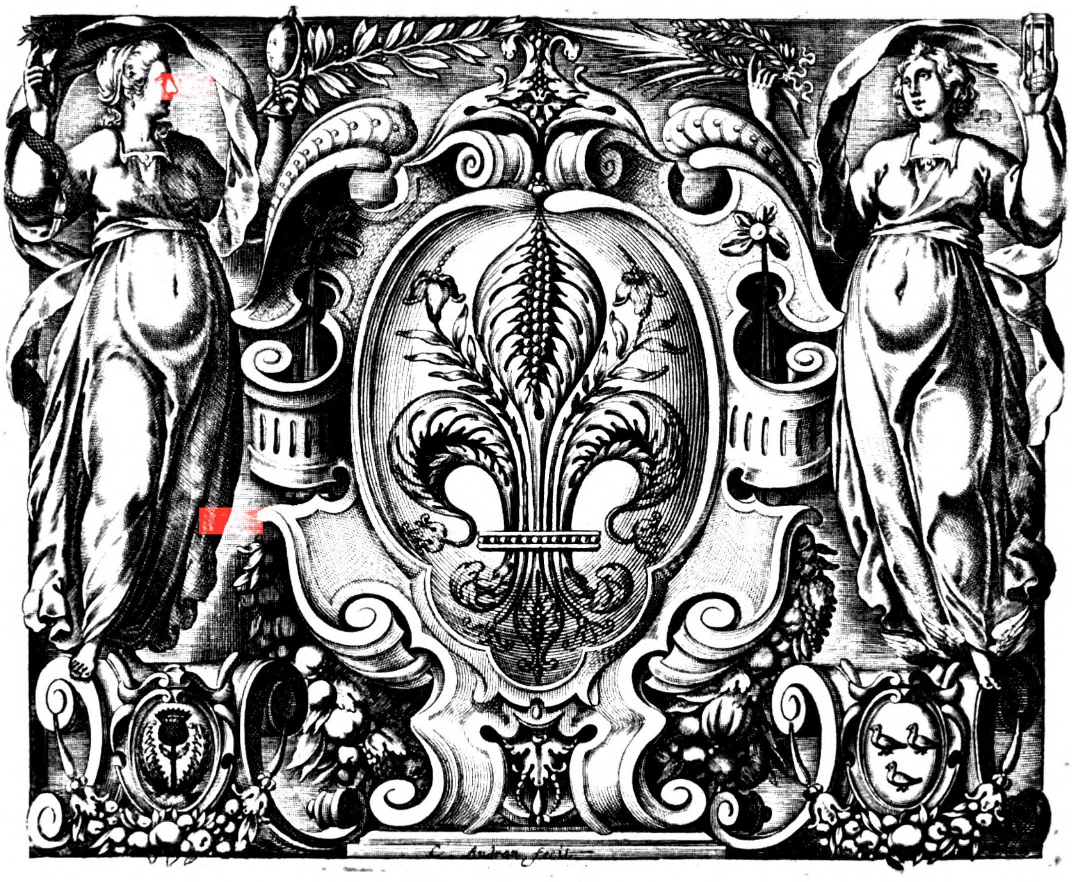
DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA EORVMDEM AVXILIORVM CONCORDIA,

Libri Duodecim.

AVCTORE F. DIDACO ALVAREZ METINENSI, Archiepiſcopo Tranenſi, & Salpenſi, ex Ordine Prædicatorum aſſumpto.

Cum Indicibus in hac accuratè elaborata editione Lectori neceſſariis.

Editio poſtrema ab ipſo Auctore recognita, & pluribus in locis aucta.

LVGDVNI,

Sumptibus Iacobi Cardon & Petri Cauellat.

M. DCXX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

PHILIPPO TERTIO HISPANIARVM ET INDIARVM REGI CATHOLICO

F. DIDACVS ALVAREZ ARCHIEPISCOPVS Tranenſis, & Salpenſis, Summam Felicitatem precatur.

LIBROS duodecim de Auxiliis Diuinæ Gratiæ compoſitos, in lucem emitto Rex POTENTISSIME, quibus, quòd Auguſtiſſimum nomen tuum præſcripſerim, cùm ſint rationes plurimæ, illa occurrit præcipua, quòd REGES CATHOLICI hoc, præ cæteris, proprium ſibi ſemper vendicarunt, vt omnes eius Generis, non tam patriæ quàm Chriſtianæ Religionis defenſores, Catholicæque Fidei, ſumma opera, Diuinóque afflante Spiritu, acerrimi propagatores & propugnatores extiterint. Quorum imitatus veſtigia, maxima, qua potuiſti, ſolicitudine, verè Regiam, & CATHOLICO REGE digniſſimam operam contuliſti ſemper, & confers, vt ROMANO PONTIFICI, CHRISTI Domini in terris Vicario, ac Principis Apoſtolorum PETRI ſucceſſori obedientia, nedum in tua ditione (quam, vt ampliſſimam, ſic & Chriſtianæ Religionis præſidiis munitiſſimam habes) illæſa conſeruetur; verumetiam vt nationes Barbaræ ad ſanctam Eccleſiam confluant, eius Fidem humiliter ſuſcipiant, ac præcepta venerentur, & ſeruent. Quo nihil Vniuerſo optabilius, tuoque Regno aptius ad domeſticam tranquillitatem accidere poſſet. Hinc etiam Maiorum tuorum in egregiis diſciplinis fouendis augendiſque æmulatus induſtriam, præcipua animi propenſione inſignium in ſacra Theologia facilè Principum, Sanctorum Auguſtini Thomæque doctrinam tuendam, & ad verum ſenſum exponendam, ſummo ſtudio, & ope curaſti. Teſtis eſt ampliſſima illa Salmã-

ticenſis Academia, vbi paucis ab hinc annis Primariam ſacræ Theologiæ Cathedram iiſdem, quibus antiqua muneribus, ac Priuilegiis inſignitam, Regia munificentia inſtituiſti; eámque ob animi tui beneuolẽtiam erga Dominicanam Religionem, eidem perpetuò regendam contuliſti. Accedit præcipuum illud in me collatum beneficium, cùm, præter omnem ſpem, & meritum, tua Regia præſentatione fuerim ad Archiepiſcopalem Tranenſem Eccleſiam euectus. Cùm igitur ab ineunte ætate, in eadem Religione, veteris veſtimẽtá deponẽs, nouum induerim hominẽ, non alienũ à me putaui, ſi cõmuni, & Religionis, & meo nomine, hoc munus tibi tanquam non immemoris animi ſignum offerrem.

Ipſamet etiam operis materia de Auxiliis Diuinæ gratiæ nulli conuenientiùs quàm tibi dicandã eſſe demonſtrat, cùm hæc in te ſplendeant, & in maioribus tuis, quàm maximè effulſerint. Librum, non Epiſtolam contexerim, ſi recenſere vellem, quibus auxiliis, quàm efficaci gratia, quælibet ardua, & præclara aggreſſi, feliciſſimum exitum ſint conſequuti. Nec mirum: Siquis enim originem, cauſámque tantæ felicitatis quærat, non aliunde Gentis Auſtriacæ Imperium glorioſum, quàm à Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, hoc eſt, ab omnium gratiarum fonte profectum eſſe fatebitur. Notiſſimum eſt eximium illud, & numquam ſatis laudatũ pietatis, & religionis exemplum, quod Rudolphus Comes Aſpurg. Regibus, & Principibus prębuit Chriſtianis. Cùm enim die quadam intenderet venationi, & obuium haberet in itinere Sacerdotem pauperem, Viaticum infirmo in villa exiſtenti deportantem, vt audiuit ſacratiſſimum DOMINI noſtri IESV CHRISTI corpus adeſſe, relicta venatione, quam inſequebatur, acceſſit, ex equo celeriter deſcendit, ac genibus ſuper nudam, & cœleſti pluuia madidam terram flexis, Sacroſanctum deuotiſſimè adorauit Sacramentum: pallium proprium, quo à pluuia defendebatur, exuit, & ſuper humeros Sacerdotis, ſanctũ Chriſti DOMINI corpus deportantis, reuerenter impoſuit, ne à pluuia aliquid detrimenti ſacra EVCHARISTIA in itinere pateretur. Mira res: Non poſt lõgum tempus idem RVDOLPHVS, qui, vt debita reuerentia ſanctam adoraret Hoſtiam prætereuntem, deſcenderat: DEO bonorum omnium retributore diſponente, ad ſummum Romanorum Imperium electus aſcendit; eiuſq; ſucceſſores Archiduces Auſtriæ, Principes inferioris Germaniæ, Hiſpaniarum, & Indiarum Reges, ac noui Orbis Monarchæ meritò euaſerunt. Accipe igitur, REX INVICTISSIME, quod pluribus rationibus tuum eſt, & ea, qua ſoles, clementia tuearis. Nec me latet, quàm id pro tuo ſingulari merito, & meo erga te innato ſtudio, minimum ſit: ſed non debent, qui magna retribuere nequeunt, parua negligere: & qui in maioribus obſequium præſtare non poſſunt, ob id in minoribus offerẽdis muneribus diligentiam remittere: præſertim cùm in omni genere officij, pluris animi voluntas, quàm muneris magnitudo facienda ſit. REX in æternum viue, & vale.

Romæ die 18. Octobris. M. DCX.

FR.

FR. DIDACVS ALVAREZ ARCHIEPISCOPVS TRANENSIS ET SALPENSIS

Studioſo ac pio Lectori S.

REM omnino grauiſſimam, atque adeò plurimùm neceſſariam, auidis, vt ſpero, præſertim verò ſtudioſorum hominum animis offero; eius nimirum explanationem doctrinæ, de Auxiliis Diuinæ Gratiæ, eorúmque efficacitate, quæ in omnium animis deſiderium expectationémque excitauit. Si verò earum rerum cognitionem, inter reliquas Theologiæ partes, perutilem fructuoſámque eſſe arbitramur, quæ, ſi bene intelligantur, lucem quaſi præferant cæteris; ſi autem negligantur, vel leuiori ſolummodo tranſcurrantur ocio, ſecum ipſæ alias quoque occulrent; hæc certè à me inſtituta Diſputatio inter alias peculiare palmarium quoddam ſibi iure merito vendicat. Quoquo verſum enim in Theologia animũ conuerteris, hanc in ea vbique diffuſam, vbique in oculos ſenties incurrentem. Ad eam Lectorem appello tractationem, in qua illud ediſſeritur, quid de ſcientia Dei, qua futura etiam contingentia omnia perfectiſsimè cognoſcuntur, quid de eius voluntate & Generali Concurſu, de Prouidentia, de Prædeſtinatione, de viribus liberi Arbitrij creati, de Gratia, quid denique de Concordia eiuſdem Arbitrij cum Præſcientia, Prouidentia, ac Diuina Prædeſtinatione, quæ numquam deficiunt, & cum Auxiliis Diuinæ Gratiæ, quæ efficiunt ſemper; Theologo viro & ſentiendum ſit & dicendum. Quæ omnia audita quidem poſſunt eſſe aliquando ſtudioſo, ita clara certè numquam, vt in illis eum, & magno ſæpe periculo cæcutire non oporteat, niſi haſce materias, difficultatibus vberes, & ſcaturientes quamplurimis, (in quibus explicandis mea nõnihil deſudauit induſtria,) bene elucubratas, intellectáſq; ita poſſideat, vt quaſi in ſanguinem, ſuccúmque conuerterit ſuum. Ita ergo hæc tractatio affinis eſt multis aliis; immo verò ita germana quamplurimis, vt, quod Tullius de omnibus artibus aſſeruit, hanc ego cum vniuerſa ferè Theologia connexam, indiuiſibilíque cõiunctam copula affirmauerim; cùm hæc aliis Theologiæ partibus, illæ huic mutuo neceſſarióque auxilio famulentur, vt aut illas ignorare, ſi has neſcias; aut ſcire iſtas, niſi illas ignorare velis, oporteat.

Ego itaque cùm, voluntate eorum, quorum ab imperio religioſo vitæ meæ inſtituto dependebam, in Collegio Romano S. Thomæ ſuper Mineruam oblatum commiſſúmque publicè Theologiam docendi laborem, antiquo iterum ludo incluſus, obediens ſuſcepiſſem, decem annorum curriculo, præter alias ſacræ Theologiæ materias, bis primam Partem ſummæ Angelici Doctoris, ſemel Primam Secũdæ, ac Tertiam Partem publicè excipientibus auditoribus interpretatus, emergentes identidem alias ex aliis difficultates, occultas quidem illas, luce tamẽ, & cogni-

tione hominum digniſſimas, quantùm potui, (vt autem poſſem, conatus certè ſum) diſcuſſis quaſi nubibus ſerenatas, etiam tenuioribus ingeniis faciles captu, pro tenuitate ingenij mei reddidi. Inter quas, cùm eam doctrinam, quæ circa auxilia Diuinæ gratiæ controuertebatur, pleniore cura ac ſtudio pertractaſſem, ea omnia, quæ auditoribus calamo excipiẽda tradidi, collecta, eoq; diſpoſita ordine, qui melior viſus eſt, in lucem duxi emittenda; vt antiquæ, & (ſi ita loqui licet) canæ, ſeniliſque veritatis doctrinam, ex Scripturarũ, Conciliorum, ac Sanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ fontibus limpidiſſimis hauſtam, quantùm materia patitur, dilucidam redderem. Quam etſi clarè intueri ob naturæ conditionem adhuc non licet, fide tamen ductrice, magiſtra Eccleſia, Sanctis Patribus lucubrationum noſtrarum Auxiliatoribus, famulis veritatis, neque titubantes, neque nutabundi, ſed & ſecurè addiſcere, & aliis addiſcenda proponere poſſumus.

Neque id nimio opere curandum mihi fuit, vt longiores profundioréſque diſputationes inſtituerem, ſed quo poſſem breuiores, clarioréſque, ne legentibus copia fatigationem, ac nauſeam afferret: & obſcuritas fortaſſe ingeniis diffidentiam. Satis etiam intelligebam, non defore permultos, eoſq; Doctores inſignes, qui operæ ſuæ circa eandem doctrinam diligenter impenſæ, vel iam ediderint monimenta, vel in poſterum ſint edituri, vtiliter ſcilicet longiores, optimo ſcribendi genere pulcherrimos, & varia doctrinæ profunditate, ita omnibus placentes libros, vt longo, hunc meum qualemcumque laborem, interuallo poſt ſeſe derelinquerent: qui & illuſtriorem redderent veritatem, & ex quibus multo maior in animos ſtudioſorum emanatura lux eſſet. Non tamen ideo conſiſtendum mihi fuit in hoc inſtituto, deſperanda omnis ex laboribus meis vtilitas, abiiciendus cum calamo animus, cum illud in promptu eſſet, quod & inſidentem ex animo euellere poſſet dubitationem ſcribendi, non modò prohibere irrepentem, quo aliquando in alia, non tamen omnino diſſimili cauſa, ſecum ipſe colloquutus, & quaſi adhortatus eſt ſemetipſum Auguſtinus. *Nec omnia*, inquit, *quæ ab omnibus conſcribuntur, in omnium manus veniunt, & fieri poteſt, vt nonnulli, qui etiam hæc noſtra intelligere valent, illos planiores non inueniant libros, & in iſtos ſaltem incidant. Ideóque vtile eſt, plures à pluribus fieri tractatus diuerſo ſtylo, non diuerſa fide, etiam de quæſtionibus eiſdem, vt ad plurimos res ipſa perueniat, ad alios ſic, ad alios autem ſic.* Vnde, dum alia ab aliis legentur hiſce de rebus longè præſtantiſſima ſcripta, fortaſſis mea etiam ab aliquibus non negligentur, ſi aliorum inopiam, horum tantummodo copiam habuerint.

Aug. lib. 1. de Trinit. c. 3. tom. 2.

Ordinem, rerúmque connexionem omnium, quæ in hoc volumine tractantur, vnico quaſi ſubiectus aſpectui quæſtionum index, & totus etiam legentibus liber oſtendit. In quo ideo plurima prætermiſſa ſunt, quæ poterant pertractari, non quia ita ſeparata eſſe cenſerem, vt nullo modo huc pertinerẽt, aut ego ſcribendi laborẽ extimeſcerẽ, fugerémque; ſed ne ab ea breuitate, quæ mihi ſemper propoſita fuit, longiùs hæc omnis aberraret tractatio. Ea tamen omnia, vel ſaltem præcipua, quæ S. Eccleſiæ Doctores, præſertim Auguſtinus, & Thomas circa Auxilia Diuinæ gratiæ, & eorum efficaciam docuerũt, ſi non vt alij copiosè, (quod nec volui) breuiter certè, lucidè tamen, & quantùm ad intelligendum ſatis eſt, tradere ſum conatus. Etſi enim non ignorem, & proprio robore, firmamentóque, magnas ad inſtituendos animos hominum vires habere eorundem Patrum Doctrinam, maiores tamen habituram nemo contradicet, ſi luce teſtimoniorum, & explicatione inſtruatur. Eo ſæpe fit, vt quid aliqui primò, ſiue auditione, ſiue lectione non intelligant: vel ſibi diffidentes, vel impatientes, laborem poſtea refugiant, negligántque: quod tamen ſi explicetur, humanus, & ſemper appetens, auidúſque ſcientiarum animus, vnde priùs aufugerat, eodem reuertitur, & vbi laborare renuerat, ſpe quaſi erectus noua

inde

Digitized by Google

indefeſſus,elaborat,& quaſi famem expleturus ſuam,difficillima quæque intellectione inuadit,peruaditq́;, & tandem vnde fructum deſperauerat, ſummam cum fructu capit voluptatem.Quod,vt pius Lector aſſequatur,legat pacato animo,non ſemel,ſed pluries,& attentè in propriis fontibus loca Sanctorũ Auguſtini,& Thomæ,aliorúmque Patrũ,ſicut idem Auguſtinus Valentinum,& Monachos,ad quos librum de Correptione,& Gratia direxit,his verbis hortatur : *Verumtamen ſemel lectum(* librum de Correptione,& Gratia) *nullo modo arbitremini ſatis vobis innoteſcere potuiſſe.Si ergo eum fructuoſiſſimum habere vultis,non vos pigeat relegendo habere notiſſimum,vt diligentiſſimè ſciatis,quibus,& qualibus quæſtionibus ſoluendis,atque ſanandis, non ibi humana,ſed diuina occurrat auctoritas,à qua recedere non debemus,ſi volumus peruenire, quò tendimus.* Nullius Doctoris ſententiá aliqua cenſura notabo:non enim decet determinationem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ,quæ propediem expectatur,priuato iudicio præuenire.Quidquid autem in hoc meo libro veritati conſonum (quam ex animo inquirimus) inueneris,amplectaris,& Patri luminum,à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit,ac ſanctis Doctoribus,quorum ſententiis totum hoc noſtrum opus contextum eſt,acceptum referas: *Si qua autem vitia mea perſpexeris,vti cariſſimus amicus ignoſcas,eadem ſinceritate dilectionis mihi optans medicinam,qua concedis & veniam.*

Aug. lib. de corrept. & gratia, c. 1.

Aug. epiſt. 57. ad Dardanum in fine.

Vale.

Appro

Approbatio admodum R. P. D. Raphaelis Raſtellij Clerici Regularis.

EX commiſſione Reuerendiſſ. P. Fr. Ludouici Yſtella Magiſtri Sacri Palatij Apoſtolici, librum, cui titulus eſt de Auxiliis Diuinæ Gratiæ, editum à Reuerendiſſ. Domino Fr. Didaco Aluarez Archiepiſcopo Tranenſi, & Salpenſi, accuratè perlegi, nec in eo aliquid deprehendi, quod Sanctæ Catholicæ Fidei, aut bonis moribus repugnet. Imò opus eſſe cenſeo impreſſione digniſſimum: & ad defendendam Liberi Arbitrij cum infallibilitate Diuinæ voluntatis legitimam Concordiam, perutile opus mihi videtur: in quorum fidem me ſubſcripſi. Die 19. menſis Martij. 1610.

D. Raphaël Raſtellius Clericus Regularis.

Approbatio admodum R. P. Sacræ Theolog. Mag. Fr. Ioannis Gonzalez Collegij S. Thomæ ſuper Mineruam Regentis.

SVmma cum voluptate vidi, & diligentiſſimè perlegi duodecim libros de Auxiliis Diuinæ gratiæ, editos à Reuerendiſſimo Domino D. Fr. Didaco Aluarez Archiepiſcopo Tranenſi: in quibus, dum pro Dei Gratia laborat, quæ naturam noſtram ſanat, ac perficit, liberum Arbitrium validiſſimè defendit, ac roborat; & vtriuſque Concordiam ex mente duorum Eccleſiæ luminum S. Auguſtini, & S. Thomæ fideliſſimè declarat, amborum non ſolùm ſententiam, ſed phraſim loquendi ſequutus, ſtylo breui, & grata facundia, quæ, dum ſuauiter fluit, difficilia quæque fortiter penetrat. Prodeant igitur de Auxiliis Diuinæ Gratiæ, in gratiam Scholaſticorum, libri, in quibus nihil eſt Orthodoxæ fidei diſſonum, immo potiùs omnia mirificè conſona, & Romanæ Eccleſiæ traditionibus, & Sanctorum Patrum doctrinæ: ita vt ipſum opus Auctorem indicet, & prædicet. Vbertas enim rerum, quæ in eo miro ordine elucet, felix, ac fœcundum ingenium, & ſummum ſtudium in euoluendis ſacris voluminibus, quaſi digito demonſtrat. Datum Romæ in Collegio S. Thomæ, S. Mariæ ſuper Mineruam, prima Octobris, 1610.

Fr. Joannes Gonzalez.

Approbatio admodum R. P. Fr. Stephani à Vico, Sacræ Theologiæ Magiſtri.

EGo Fr. Stephanus de Vico, Sacræ Theologiæ Magiſter, Ordinis Prædicatorum, Reuerendiſſ. P. Fr. Didaci Aluarez Archiepiſcopi Tranenſis, & Salpenſis, Diſputationum Theologicarum, de Auxiliis Diuinæ Gratiæ, Libros duodecim, ex commiſſione Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. Domini Proregis Regni Neapolitani, eiúſque Regij Collateralis Conſilij, ſatis attentè perlegi, quod mihi opus Catholicum, pium, lectúque digniſſimum viſum eſt, atque ob Sacrarum literarum, Sanctorum Patrum, & Sacrorum Conciliorum teſtimonia, ac rationes Philoſophicas, & Theologicas, quibus mira varietate eſt contextum, ad conuincendas, & diſſipandas hæreſes, nec non ad defendendam, & explicandam Liberi Arbitrij, cum infallibilitate Diuinæ Prædeſtinationis, & Gratiæ legitimam Concordiam perutile cenſeo: dignum ſanè, quod in Dei gloriam, & communem vtilitatem typis excuſum in lucem prodeat. Datum Baroli 17. Auguſti, 1608.

Fr. Stephanus de Vico, &c.

Imprimatur ſi placet R. P. M. Sacri Palatij Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur. *Fr. Damianus à Fonſeca, Magiſter & Socius Reuerendiſſ. P. Fr. Ludouici Yſtella, Sacri, & Apoſt. Palatij Magiſtri, Ord. Prædicatorum.*

Summa Priuilegij à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege obtenti.

LVDOVICI XIII. Galliæ, & Nauarræ Regis Diplomate cautum eſt, ne quis in ſuo Regno, aliiſve locis ditioni ſuæ ſubiectis, intra proximos annos decem, à die impreſſionis prima inchoandos, excudat, vẽdat, excudendum, vendendúmque quouis modo, ac ratione conetur librum, qui inſcribitur *De Auxiliis Diuinæ Gratiæ auctore Didaco Aluarez*: præter Horatium Cardon Bibliopolam Lugdunenſem: aut illos, quibus ipſe conceſſerit: ſub pœnis Originali Diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Pariſiis 18. die menſis Febr. 1611.

De mandato Regis,

Signatum,

PERREAV.

Digitized by Google

INDEX DISPVTATIONVM QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Libri I.

DISPVTATIONES Procemiales.

1 DISPVTATIO PRIMA. Quid Pelagiani ſenſerint circa neceſſitatẽ gratiæ,& naturales vires arbitrij. Diſputatur ſimul: Vtrùm aliquando admiſerint,eſſe ad ſalutem neceſſariam, vel ad implendum legis præcepta aliquam gratiam interiorem,ſiue aliquod Dei ſupernaturale auxilium. pag. 2.

2 Quam gratiam,tanquam neceſſariam ad ſalutem admiſerint Semipelagiani, & in quo eorum ſententia cum Pelagianorum errore conueniat, vel ab eo diſcedat.Vbi error Fauſti, & Caſſiani circa neceſſitatem gratiæ,& vires naturales noſtri arbitrij, aperitur. 9

3 Quid Manichæi,Lutherani, & Caluiniani circa gratiæ neceſſitatem,&vires naturales noſtri arbitrij ſtatuerint. 16

4 Quid nonnulli Doctores circa eiuſdem gratiæ neceſſitatem,& vires naturales liberi arbitrij ſenſerint, & circa illius concordiam cum infallibilitate præſcientiæ,prouidentiæ,& prædeſtinationis Diuinæ. 20

5 Quantam authoritatem circa materiam prædeſtinationis,& gratiæ habeat S.Auguſt.ſententia.Vbi etiam agitur de auctoritate doctrinæ ſancti Thomæ. 25

LIBRI II.

Diſputationes de ſcientia Dei reſpectu futurorum contingentium, eorum præſertim, quæ à creata voluntate dependent.

6 VTrùm ſcientia Dei ſufficienter diuidatur in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis. 29

7 Vtrùm ſufficienter diuidatur in ſcientiam merè naturalem,& in ſcientiam merè liberam.An verò in Deo,præter vtramque ſit conſtituenda ſcientia media, qua ante omne decretum ſuæ voluntatis cognoſcat,in quam partem ſe determinabit lib. arb. ſi in talibus circumſtantiis crearetur ,vel conſtitueretur. 32

8 Vtrùm omnia futura ſint actu præſentia in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias antequam exiſtant in propria menſura. 47

9 Vtrùm Deus certò,& infallibiliter cognoſcat futura contingentia,propter realem præſentiam,quam habent in æternitate, antequam in ſuo eſſe producantur in tempore. 52

10 Vtrùm cognoſcat certa cognitione, futura contingentia in decreto,ſiue in prædeterminatione ſuæ diuinæ voluntatis. 55

11 Vtrùm Deus peccata futura infallibiliter cognoſcat in aliquo decreto ſuæ voluntatis. 57

12 Vtrùm Deus certò cognoſcat futura contingentia, prout ſunt in ſuis cauſis proximis, præſertim quando cauſæ ſunt liberæ. 59

13 Vtrùm futura contingentia ante omne decretum diuinæ voluntatis habeant determinatam veritatem,ratione cuius,ante idem decretum,poſſint certò à Deo cognoſci,vt futura conditionata. 60

14 Vtrùm Deus,ante decretum ſuæ voluntatis,certò cognoſcat futura contingentia,in ideis eorum. 63

15 Vtrùm antecedenter ad decretum diuinæ voluntatis, ſit in Deo coniecturalis cognitio futurorum contingentium. 64

16 An iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus ſciuit hoc contingens futurum eſſe,ideo futurum eſt;an è conuerſo,ideo Deus ſciat res futuras eſſe, quia futuræ ſunt. 65

17 Vtrùm Deus immediatè per ſuam ſcientiam, ſiue per ſuum intellectum, & voluntatem producat res ad extra:An verò præter intellectum,& voluntatem ſit in illo conſtituenda tertia potentia exequutiua, per quam res immediatè producantur. 68

Digitized by Google

LIBRI III.

Diſputationes de Concurſu Dei generali & Prædefinitionibus Diuinis.

18 VTrùm concurſus Dei generalis ſit influxus immediatus in cauſam ſecundam; an verò ſolùm ſit influxus cum eadem cauſa in effectum. 70

19 Vtrùm auxilium Dei actuale præmouens efficaciter cauſas ſecundas ad operandum, ſit qualitas à ſolo Deo efficienter producta in ipſis cauſis ſecundis. 77

20 Vtrùm concurſus Dei generalis ſit eiuſdem rationis reſpectu omnium actuum, tam naturalium, quàm ſupernaturalium. 81

21 Vtrùm concurſus Dei generalis ſit ſecundùm ſe indifferens. 84

22 Vtrùm Deus abſoluto,& efficaci decreto ſuæ voluntatis, ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminet omnes cauſas ſecundas, tam naturales quàm liberas, ad ſuas operationes, ſalua earum libertate, & natura. 89

23 Vtrùm Deus præuia motione voluntati creatæ inhærente, eam ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminet ad omnes ſuos actus in particulari, cum omnibus circumſtantiis, ſalua ipſius libertate. 107

24 Vtrùm eamdem voluntatem prædeterminet ad actum peccati inquantùm actus eſt, & ens quoddam poſitiuum. 118

25 Vtrùm omnes actus, etiam liberi à Deo prædefiniti, & prædeterminati neceſſariò fiant, neceſſitate ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ:& cum hac neceſſitate illæſa maneat eiuſdem arbitrij libertas. Vbi explicatur, quæ & qualis ſit hæc neceſſitas ex ſuppoſitione. 129

26 Vtrùm prima radix contingentiæ ſit efficacia, & omnipotentia voluntatis diuinæ; an verò libertas illius; ita vt, ſi Deus operaretur ex neceſſitate, nullus eſſet effectus contingens. 134

27 Vtrùm aliquis effectus poſſit dici formaliter contingens in ordine ad cauſalitatem diuinam. 138

LIBRI IV.

Diſputationes de Prouidentia Diuina.

28 VTrùm Deus habeat prouidentiam non ſolùm omnium generum,& ſpecierum, ſed etiam omnium indiuiduorum in particulari ſecundùm omnes circumſtantias. 140

29 Vtrùm mala pœnæ ſint per diuinam prouidentiam, abſoluta,& efficaci voluntate volita,& prædeterminata in particulari, an ſolùm permiſſa. 148

30 Vtrùm ſit de ratione diuinæ prouidentiæ non ſolùm ordinatio mediorum in finem, ſed etiam aſſequutio ipſius finis à Deo intenti. 149

31 Vtrùm cauſæ ſecundæ contingentes,& liberæ poſſint ſe ſubtrahere, vel exire ab ordine, qui per diuinam prouidentiam eſt eis præfixus. 152

32 Vtrùm liberum arbitrium creatum omnipotenti Deo valeat reſiſtere, vel contra ordinem diuinæ prouidentiæ reniti. 155

LIBRI V.

Diſputationes de gratuita Prædeſtinatione Sanctorum.

33 VTrùm omnes explicationes, quas S.Aug tribuit verbis illis Apoſtoli 1.ad Tim.2.Deus vult omnes homines ſaluos fieri, ſint legitimæ. 164

34 Quid ſit voluntas Dei antecedens, quid voluntas conſequēs,& an voluntas antecedens importet formaliter in Deo aliquem actum conditionatum ſeu velleitatem. 166

Quid ſit prædeſtinatio,& in quo actu formaliter conſiſtat, an conſiſtat in actu voluntatis, vel potiùs in actu intellectus. 168 35

Vtrùm bonus vſus liberi arbitrij, quo prædeſtinatus conſentit Deo vocanti,& excitanti, conſideratus inquantùm emanat à libero arbitrio, ſit effectus prædeſtinationis, an verò præſupponatur ex parte noſtra ad ipſam prædeſtinationem. 171 36

Vtrùm bonus vſus liberi arbitrij procedens ex auxilio gratiæ ſit cauſa, ratio, vel conditio ſine qua non, prædeſtinationis in adultis. Vbi agitur de prædeſtinatione ad gratiam ſigillatim,& de prædeſtinatione ad gloriam. 174 37

Vtrùm prædeſtinatio paruulorum fuerit dependens ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij parentum, vel aliorum, per quos ad baptiſmi gratiam peruenerunt,& eandem præſupponat. 181 38

Vtrùm merita Chriſti Domini præuiſa ſint cauſa prædeſtinationis noſtræ, quantùm ad integrum effectum illius. 183 39

Vtrùm gratia ſtatus innocentiæ fuerit Adæ collata ex meritis Chriſti. 187 40

Vtrùm prædeſtinatio quantùm ad effectus aſſequutionem, ſit in ſe certa,& infallibilis, non ſolùm certitudine præſcientiæ, ſed etiam certitudine ordinis,& cauſalitatis mediorum. 188 41

Vtrùm poſſit aliquis ſecluſa diuina reuelatione, certitudine infallibili cognoſcere ſe, vel alium eſſe in numero prædeſtinatorum, vbi quædam ſigna prædeſtinatorum notantur. 192 42

Vtrùm ſaltem ex fidelibus ſint plures electi quàm reprobi. 95 43

LIBRI VI.

Diſputationes de Originali peccato, ac de viribus arbitrij naturalibus, præſertim poſt lapſum.

VTrùm omnes paruuli, per ſeminalem propagationem deſcendentes ex Adam, contrahāt peccatum originale. 198 44

Vtrùm per originale peccatum ſolùm fuerit homo ſpoliatus originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis, an etiam in naturalibus vulneratus. 208 45

Quæ ſint vulnera, quæ homo per originale, vel actuale peccatum incurrit. 211 46

Vtrùm liberum arbitrium in natura lapſa, ſecluſis auxiliis gratiæ habeat eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet. 212 47

Vtrùm homo poſſit ex ſolis ſuis viribus abſque auxilio gratiæ cognoſcere omne verum pertinens ad ordinem naturæ. 215 48

Vtrùm per ſolas vires naturæ poſſit omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis & explicatis aſſentiri, tanquam reuelatis à Deo, aſſenſu merè naturali, certo,& firmo, ex parte credentis. 216 49

Vtrùm abſque auxilio gratiæ poſſit operari aliquod opus virtutis moralis bonum ex obiecto, & omnibus circumſtantiis, quod comparatione finis naturalis ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus. 223 50

Vtrùm in natura lapſa poſſit ex ſolis ſuis viribus cum concurſu Dei generali elicere actum abſolutum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, cum abſoluto propoſito illi in omnibus placendi. 227 51

Vtrùm liberum arbitrium cum ſolo concurſu generali attritionem, vel contritionem quoad ſolam 52

actus

Digitized by Google

actus ſubſtantiam elicere valeat. 234

53 Vtrùm homo poſſit per vires naturales ſui arbitrij reparare bonum ſibi connaturale, quod per peccatum amiſit. 236

54 Vtrùm homo lapſus poſſit abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia mandata, & reſiſtere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus etiam grauiſſimis ſibi occurrentibus, quas pro ſeruanda lege naturali neceſſe ſit vincere. 237

LIBRI VII.

Diſputationes de viribus naturalibus Arbitrij reſpectu gratiæ quærendæ, vel conſequendæ.

55 VTrùm abſque ſpeciali auxilio gratiæ poſſit propriis viribus, ſaltem remotè, ſe diſponere ad conſequendam gratiam habitualem petendo, quærendo, pulſando. 245

56 Vtrùm facienti totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, dentur infallibiliter, & ex certa lege auxilia ſupernaturalia præuenientis gratiæ, quibus id, prout oportet ad ſalutem exſequatur 249

57 Vtrùm ratione maioris conatus naturalis liberi arbitrij conſequatur homo maiora ſiue intenſiora auxilia gratiæ præuenientis & excitantis. 258

De viribus Arbitrij in ordine ad bonum ſupernaturale, poſtquam à Deo accepit auxilia priora diuinæ gratiæ.

58 VTrùm facienti totum, quod in ſe eſt, ex prioribus auxiliis gratiæ, vel ex auxilio ſufficienti, detur infallibiliter, & ex certa lege poſteriora auxilia, vt auxilium efficax, quo infallibiliter conuertatur, & ſaluetur. 261

59 Vtrùm facienti totum quod in ſe eſt auxilio efficaci, detur infallibiliter & ex certa lege gratia habitualis, ſeu iuſtificans: vbi etiam diſputatur; vtrùm vltima diſpoſitio ad gratiam iuſtificantem ſit meritoria de congruo eiuſdem gratiæ: & ſimiliter vtrùm iuſtus poſſit ſibi mereri reparationem poſt lapſum. 263

60 Vtrùm per actus remiſſos augeatur gratia, & charitas; ita vt illis reſpondeat nouus gradus gloriæ eſſentialis. 269

61 Vtrùm propter merita mortificata conſequatur pœnitens infallibiliter, & ex lege ſtatuta maiorem gratiam habitualem, & ius ad gloriam eſſentialem magis intenſam. 277

62 Vtrùm ratione maioris conatus liberi arbitrij, vel influxus cum auxilio gratiæ adiuuantis, vnus cæteris paribus conſequatur magis intenſam gratiam iuſtificantem, quàm alius. 279

63 Vtrùm intellectus naturaliter perfectior, cum æquali lumine gloriæ, producat actum viſionis beatificæ magis intenſum, quàm alius: & eadem difficultas procedat de aliis actibus ſupernaturalibus. 283

64 Vtrùm viſio beatifica, & quilibet alius actus ſupernaturalis, in quantum eſt formaliter actio vitalis, procedat effectiuè, vt quo, à principio ſupernaturali, an à ſola potentia naturali ſecundùm ſuam innatam virtutem. 286

65 Vtrùm actus credendi, ſperandi, & diligendi Deũ in quantum eſt author gratiæ, ſint ſupernaturales ſecundùm ſubſtantiam. 288

66 Vtrùm vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem procedat effectiuè ab ipſa gratia habituali; an à potentia eleuata per ſolum auxilium actuale ordinis ſupernaturalis. 291

67 Vtrùm abſque auxilio gratiæ voluntati creatæ inhærente, ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti, poſſit liberum arbitrium elicere actum fidei, ſpei, pœnitentiæ, aut charitatis ſupernaturalis, quo ſe ipſum remotè, vel proximè diſponat ad conſequutionem gratiæ habitualis. 294

68 Vtrùm homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia, ſit cauſa in ſuo ordine principalis, an ſolùm inſtrumentum Dei. 298

69 Vtrùm de potentia Dei abſoluta creari poſſit aliqua ſubſtantia intellectualis, cui ex ſolis viribus naturæ competat diligere Deum ſuper omnia, vt eſt author gratiæ, & alios actus ſupernaturales elicere. 303

LIBRI VIII.

Diſputationes de diuiſione Auxiliorũ gratiæ.

70 VTrùm gratia conuenienter diuidatur in operantem, & cooperantem; vbi etiam agitur de diuiſione gratiæ, in excitantem, & adiuuantem; in præuenientem, & ſubſequentem. 307

71 Vtrùm auxilium gratiæ conuenienter diuidatur in auxilium ſufficiens, & efficax. 310

72 Vtrùm in ea diuiſione, qua auxilium gratiæ diuiditur in auxilium efficax, & auxilium inefficax immediatum diuiſum, ſit auxilium ſufficiens. 315

73 Vtrùm diuiſio auxilij in auxilium efficax, & inefficax ſolum ab effectu, qui ſimul ab arbitrij libertate pendet, deſumatur, an etiam ex virtute intrinſeca ipſius auxilij. 317

De Auxilio gratiæ Excitantis, & Sufficientis.

74 VTrùm gratia excitãs ſit formaliter aliquis actus vitalis liberi arbitrij; an verò ſit qualitas, vel aliquid pertinens ad actum primum. 320

75 Quis ſit proprius effectus gratiæ excitantis, inquantùm eſt formaliter excitans. 322

76 Vtrùm gratia excitans ſit idem, quod gratia ſufficiens. 324

77 Vtrùm gratia excitans, quæ ſecundùm communem modum hominibus confertur, dependeat à Miniſtris Eccleſiæ. 326

78 Vtrùm dependeat à propria induſtria, & conatu eius, qui excitatur. 328

79 Quodnam auxilium dicatur verè ſufficiens ad ſalutem. 329

80 Vtrùm omne auxilium ſufficiens, ſecundùm aliquam rationem, ſit efficax. 331

Vtrùm autem auxilium ſufficiens ad ſalutem detur omnibus hominibus, diſp. 112. examinabitur.

LIBRI IX.

Diſputationes de Auxilio gratiæ Operantis, & cooperantis, adiuuantis, ſeu efficacis.

81 QVid ſit gratia operans, quid cooperans, & quomodo à gratia operante diſtinguatur. 333

82 Vtrùm gratia cooperans in quantum cooperans, ſit præueniens, ſeu præmouens liberum arbitrium ad conſenſum, an ſolùm ſimultaneè cum eodem arbitrio in piam operationem influens. 338

83 Quid ſit auxilium efficax, & in quo eius efficacia conſiſtat. 341

84 Quotuplex ſit auxilium efficax. 347

85 Vtrùm Deus, ſeu auxilium efficax, & liberum arbitrium ſint duæ cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim. 350

86 Vtrùm Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ faciat actiuè propriè, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, quod liberum arbitrium ſuum adhibeat influxum in conſenſum: an ſolùm moraliter id efficiat, ſuadendo, inuitando, alliciendo. 353

Digitized by Google

87 Vtrùm auxilium efficax actuale ſubiaceat noſtri arbitrij poteſtati,quantùm ad vſum, ſicut ſubiacent habitus,quibus vtimur cùm volumus. 357
88 Vtrùm in eo,qui habet habitus infuſos,ad ſingulos actus ſupernaturales ſit neceſſarium auxiliũ ſpeciale,non ſolùm excitantis,ſed etiam adiuuantis gratiæ,ab auxilio habitus infuſi realiter diſtinctũ. 360
89 Vtrùm liberum arbitrium creatum ſit prima cauſa,vel prima radix ſuæ determinationis. 365
90 Vtrùm auxilium gratiæ in ratione efficacis auxilij dependeat ex libero influxu arbitrij creati cum illo,an verò ſit efficax ſecundùm ſe,& vt venit à Deo, antecedenter ad liberum conſenſum eiuſdem arbitrij;In qua expenduntur quidam modi loquendi circa naturam auxilij efficacis. 368
91 Vtrùm Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ prædeterminet liberum arbitrium ad conſenſum. 372
92 Vtrùm liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci,poſſit etiam in ſenſu compoſito idem auxilium abiicere,diſſentire,& non conuerti: Vbi expenduntur,& explicantur quædam decreta Conc. Trid. & Senonenſis. 380
93 Vtrùm poſſit liberum arbitrium reſiſtere in ſenſu compoſito,vel diuiſo,efficaci auxilio. 385
94 Quomodo explicandus ſit, & intelligendus ſenſus compoſitus & diuiſus,cùm aſſeritur,liberum hominis arbitrium à Deo motum auxilio efficaci non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire,aut non conuerti,ſed ſolùm in ſenſu diuiſo. 386

LIBRI X.

Diſputationes, De Auxilio Gratiæ adiuuantis,& efficacis,per comparationem ad auxilium gratiæ excitantis,& ſufficientis.

95 VTrùm poſtquam Deus miſericorditer excitauit arbitrium creatum,expectet liberum eius conſenſum,vt purgari,aut iuſtificari velit: Vbi expenditur decret.Conc.Arauſic.c.4. 388
96 Vtrùm liberum arbitrium aliquid ex ſeipſo operetur,quãdo conſentit Deo excitanti,& vocãti. 391
97 Vtrùm bonus vſus liberi arbitrij, quo Deo excitanti,& vocanti conſentit,procedat à ſola, & innata eius libertate:an verò ſit reducendus in ipſum Deũ, tanquam in cauſam priorem per ſe efficientem. 393
98 Vtrùm,ſuppoſita gratia excitante,conſenſus, vel cooperatio liberi arbitrij,ſit primò inchoanda à voluntate creata;an verò à volũtate diuina,ſiue ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ. 399
99 Vtrùm iſta cauſalis ſit vera, Quia homo præuentus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo,& conuertitur,an è contra, ideò conuertatur, quia à Deo adiuuatur. 403
100 Vtrùm collatio efficacis auxilij ſit adæquata cauſa,quòd liberum arbitrium conuertatur. 405
101 Vtrùm hæc cauſalis ſit vera,Quia homo non adiuuatur à Deo,ideo non conuertitur. 409
102 Vtrùm hæc cauſalis ſimiliter vera ſit,Quia homo excitatus à Deo non vult rectè vti gratia ſufficienti, ideo non adiuuatur à Deo,nec conuertitur. 414

De Auxilio Gratiæ ſpecialiſſimo, quod eſt proprium prædeſtinatorum, ſcilicet de dono Perſeuerantiæ.

103 VTrùm neceſſarium ſit donum perſeuerãtiæ ad continuãdam gratiam vſque ad finem vitæ. 417
104 Vtrùm donum perſeuerantiæ diſtinguatur realiter à dono confirmationis in gratia. 419
105 Vtrùm donum perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ,atque efficacia illius dependeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo. 421
Vtrùm in ſtatu innocentiæ primi parentes indiguerint ſpeciali dono perſeuerantiæ ad perſeuerandum in gratia vſque ad finem vitæ. 106 426
Vtrùm donum perſeuerantiæ ſit omnibus fidelibus commune,an ſit proprium donum prædeſtinatorum. 107 429
Vtrùm donum perſeuerantiæ poſſit cadere ſub merito, vide diſp.58.ad 5.
Vtrùm exiſtentibus in duobus hominibus auxiliis præuenientis gratiæ omnino æqualibus,contingat,quòd vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur,alter verò in peccato permaneat,& damnetur. 108 434

LIBRI XI.

Diſputationes de Reprobatione.

VTrùm reprobatio diuina includat actum poſitiuum,quo Deus voluntate abſoluta ante præſciẽtiam mali vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi,velit non admittere reprobos in ſuum regnum, an verò ſolùm includat actum negatiuum. 109 437
Vtrùm detur ex parte noſtra cauſa reprobationis quantùm ad integrum effectum illius. 110 440
Vtrùm ex parte Dei ſit ſufficiens cauſa reprobationis oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis,& maioris miſericordiæ in electis. 111 452
Vtrum Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, tribuat auxilia ſupernaturalia ſufficientia,per quæ ad vitam æternam peruenire poſſint, & re ipſa perueniant,ſi velint. 112 453
Vtrùm Deus ab æterno voluntate abſoluta, & efficaci antecedenter ad præſcientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis ſtatuerit non dare auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia ad ſalutem illis, qui re vera in tempore ea non recipiunt. 113 456
Vtrùm paruuli cum peccato originali decedentes ſint perpetuò manſuri in limbo ad mortem damnati,an verò ducturi poſt diem iudicij in hoc mundo vitam beatam. 114 461

LIBRI XII.

Diſputationes circa Concordiam Gratiæ, & Liberi arbitrij.

QVænam ſit legitima definitio,ac propria natura liberi arbitrij. 115 467
Vtrùm indifferentia ſit de eſſentia potentiæ liberæ,& in qua indifferentia conſiſtat formaliter libertas. 116 471
Vtrùm liberum arbitrium creatum verè, & propriè habeat dominium ſui actus, & quale ſit huiuſmodi dominium. 117 477
Vtrùm concordia liberi arbitrij, cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis Diuinæ,poſſit naturali ratione demonſtrari. 118 481
Vtrùm per potentiam Dei abſolutam poſſit aliqua creatura,circa viſionem beatificam, habere euidentem cognitionem myſterij Trinitatis, vel aliorum,quæ per ſe pertinent ad fidem. 119 484
Varij modi concordiæ liberi arbitrij cum gratia, qui aſſignari ſolent,referuntur,& confutantur. 120 487
Antiqua,& legitima concordia liberi arbitrij cũ infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ ſtatuitur,explicatur, & defenditur. 121 490
Epilogus omnium, quæ in præcedentibus diſputationibus dicta ſunt, continens propoſitiones viginti. 122 494

INDEX

Digitized by Google

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ QVÆ IN HOC OPERE EXPLICANTVR.

Numerus prior deſignat caput S. Scripturæ: poſterior paginam libri.

Geneſis.

3 MALEDICTA terra in opere tuo. 207
3 Spinas, & tribulos germinabit tibi. 143
4 Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. 266
4 Nōne ſi bene egeris recipies. 493
4 Sub te erit appetitus eius. 85
17 Maſculus, cuius præputij caro, &c. 200
19 Apprehenditque manum eius, &c. 313
21 Tentauit Deus Abraham. 282
22 Sicut ſtellæ cæli, & ſicut arena maris, ſic erit ſemen tuum. 196
50 Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati. 157

Exodi.

3 Ego ſum, qui ſum. 139.304.485
4 Ego indurabo cor Pharaonis. 128
9 Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam. 452
9 Et ingrauatum eſt cor eius, & induratū nimis. 128
18 Et hos conſtitue tribunos, & centuriones, &c. 143
32 Interroga patres tuos, & dicent tibi. 26

Leuitici.

3 Duos turtures, aut duos pullos columbarum.

Numerorum.

32 Moriatur anima mea morte iuſtorum. 195

Deuteronomij.

13 Tentat te Dominus Deus tuus. 14
16 Iuſtè quod iuſtum eſt, perſequeris. 226
30 Mandatum hoc, &c. non ſupra te eſt, &c. 239
32 Et ego irritabo eos in eo, qui non eſt populus. 128

Ioſue.

20 Sol contra Gabaon ne mouearis. 90

Regum.

1 Reg. 2. Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, &c. 149
1 Reg. 3. Erat ſermo Dei precioſus. 453
1 Reg. 8. Non te abiecerunt, ſed me. 163
1 Reg. 23. Tradent te. 43
2 Reg. 15. Si autem dixerit mihi; Non places, præſto ſum. 451
3 Reg. 12. Certiſſimè enim auertent corda veſtra. 256
3 Reg. 22. Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, &c. 148
4 Reg. 13. Si percuſſiſſes quinquies &c. 45
4 Reg. 20. Non glorietur accinctus æquè, vt diſcinctus. 193

Paralipomenon.

1 Paralip. 10. Mortuus eſt Saul propter iniquitates ſuas. ibid.

Eſdræ.

4 Eſdræ 8. Hoc ſæculum fecit altiſſimus propter multos, futurum autem propter paucos. Terra dabit multam terram, vnde ſit fictile, &c. vſque, pauci autem ſaluabuntur. 196

Tobiæ.

4 Eleemoſyna ab omni peccato, & morte liberat. 194

Iudith.

9 Tu feciſti priora, & illa poſt illa excogitaſti. 142

Eſther.

13 Nec eſt, qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati, ſi decreueris, &c. 93.343.385
15 Conuertitque ſpiritum Regis, &c. 313

Iob.

1 Sicut Domino placuit, ita factum eſt. 149
1 In omnibus his non peccauit Iob. 239
2 Verumtamen animam illius ſerua. 242
9 Quis reſtitit ei, & pacem habuit? 157
23 Cùmque expleuerit in me voluntatem ſuam, &c. præſto ſum ei. 451

Pſalterij.

Pſal. 5. Quoniam irritauerunt te Domine. 195
Pſalm. 16. A reſiſtentibus dexteræ tuæ. 153
24 Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas. 127
26 Adiutor meus eſto. 75.361.391
37 A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet. 389
37 Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. 391
39 Multiplicati ſunt ſuper numerum. 196
40 Sana animam meam; quia peccaui tibi. 209
48 Iniquitas calcanei mei circumdabit me. 201
50 Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum. 200
54 Quoniam in multis erant mecum. 492
63 Lætentur inſulæ multæ. 27
67 Accepiſti dona in hominibus. 184
67 Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa. 327
67 Et Domini, Domini exitus mortis. 418
67 Dabit voci ſuæ vocem virtutis. 327
70 Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. 267
72 In labore hominum non ſunt. 194
76 Et dixi: Nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ excelſi. 219
77 Immiſſiones per Angelos malos. 127
92 Eleuauerunt flumina Domine. 27
93 Qui facit mirabilia magna ſolus. 90
103 Omnia in ſapientia feciſti. 66
104 Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius. 128
118 Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas. 241
118 Dormitabit anima mea præ tædio. 323

Digitized by Google

118 Inclina cor meum in teſtimonia tua. 410
120 Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum. 418
120 Auxilium meum à Domino. 321
125 Conuerte Domine captiuitatem noſtram, ſicut torrens in Auſtro. 379
126 Sicut ſagitta in manu potentis, ita filij excuſſorum. 168
134 Omnia, quæcunque voluit, Dominus fecit. 57.100. 101.150.151
134 Suſcitans nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit. 327
134 Qui facit cælos in intellectu. 66
143 Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt, &c. 194
144 Iuſtus Dominus in omnibus viis ſuis. 96
147 Mittit cryſtallum ſuam, ſicut buccellas, &c. 279
148 Ignis, grando, &c. quæ faciunt verbum eius. 148

Prouerbiorum.

3 Miſericordia, & veritas te non deſerant. 195
6 Vſquequo piger dormies? &c. 323
8 Secundum ſeptuaginta. Præparatur voluntas à Domino. 93.246
16 Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus. 143.157
16 Hominis eſt præparare cor. 246.399.401.402
21 Cor Regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum, &c. 40.93.355
22 Terminos patrum tuorum ne tranſgrediaris. 26
23 Et eris ſicut dormiens in medio mari. 323
24 Secundum aliam literam. Nouiſſimè ego egi pœnitentiam. 193

Eccleſiaſtes.

1 Stultorum infinitus eſt numerus. 196
4 Fœliciorem vtroque indicaui eum, qui nec dum natus eſt. 461
9 Nemo ſcit, vtrum odio, an amore, &c. 192
10 Muſcæ morituræ exterminant, &c. 26

Canticorum.

2 Sicut lilium inter ſpinas, ſic, &c. 196
6 Et adoleſcentularum non eſt numerus. ibid.
8 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata, incumbens ſuper dilectum ſuum. 263

Sapientiæ.

1 Deus mortem non fecit, &c. 149
4 Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius. 37. 44.149.201.418
4 Conſummatus in breui expleuit tempora multa. 277
8 Attingit à fine vſque ad finem fortiter. 71
9 Cogitationes mortalium timidæ. 46.211.215
10 Hæc illum, qui primus formatus eſt, &c. eduxit à delicto ſuo. 187
11 Diligis omnia, quæ ſunt. 442
12 Semen enim erat maledictum ab initio. 207
14 Odio ſunt Deo impius, & impietas eius. 349
14 Creaturæ in odium factæ ſunt, & in tentationem, &c. 128
16 Creatura tibi deſeruiens, &c. lenior fit ad benefaciendum, &c. 157

Eccleſiaſtici.

11 Bona, & mala, vita & mors, &c. 149
15 Et conſtituit eum in manu conſilij ſui. 85.88.92.251
15 Ne dicas, ille me implanauit. 118.124
39 Opera Domini vniuerſa bona valde. 411
40 Graue iugum ſuper filios Adam. 201

Iſaiæ.

1 Semini nequam. 207
1 Omne caput languidum, &c. 209
1 Niſi Dominus exercituũ reliquiſſet nobis ſemen, &c. 44.45
1 Manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.
5 Mandabo nubibus meis, ne pluant, &c. 327
5 Expectaui, vt faceret vuas. 388.390
6 Excæca cor populi huius. 411
7 Iuxta aliam litteram. Si non credideritis non intelligetis. 483
10 Aſſur virga furoris mei, &c. 121
10 Nunquid gloriabitur ſecuris, &c. 154
13 Precioſior erit vir auro. 453
14 Si non vt putaui, ita fiet. 56.93
14 Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare. 121
14 Quomodo cecidiſti Lucifer. 193
17 Et relinquetur in eo ſicut racemus duarũ, vel trium oliuarum. 196
19 Dominus miſcuit illis ſpiritum erroris. 122
24 Quomodo ſi paucæ oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, &c. 196
24 Et cõgregabũtur congregatione vnius faſcis, &c. 197
26 Seruabis pacem, quia in te ſperauimus. 157
26 Omnia opera noſtra operatus es nobis. 355.489
26 A facie tua Domine concepimus, &c. 254
30 Expectat Deus, vt miſereatur veſtri. 276.388.390
32 Princeps quæ digna ſunt principe cogitabit, &c. 143
42 Gloriam meam alteri non dabo. 283
45 Faciens pacem, & creans malum. 148
53 Generationem eius quis enarrabit, quoniam abſciſſus eſt. 185
53 Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum. 98.185
53 Pro eo quod laborauit, videbit, & ſaturabitur. 98
53 Oblatus eſt, quia ipſe voluit. ibid.
53 Et voluntas Domini in manu eius dirigetur. 185
55 Non reuertetur ad me vacuum, ſed ſciet quæcunque volui. 331
61 Iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus. 45
63 Quid errare feciſti nos Domine à via tua. 122
63 Quis eſt iſte, qui venit de Edom, &c. Ego, qui loquor iuſtitiam, &c. 188
64 Oculus non vidit, Deus abſque te, &c. 305
65 Ecce creo cælos nouos, & terram nouam. 462.466

Ieremiæ.

10 Scio Domine, quia non eſt hominis via eius. 479
15 Si ſeparaueris pretioſum à vili, quaſi os meum eris. 195
17 Maledictus homo, qui confidit in homine. 451
32 Adduxi ſuper populum omne malum hoc grãde. 148

Threnorum.

5 Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. 221.252. 407

Ezechielis.

3 Linguam tuam adhærere faciam palato tuo. 328
18 Si auerterit ſe iuſtus, &c. omnes iuſtitiæ eius quas fecit, non recordabuntur. 266
18 Si autem impius egerit pœnitentiam, &c. iniuſtitia, quam operatus eſt, viuet. 269
29 Et dedi ei terram Ægypti pro eo, quod laborauerit mihi. 194
33 Nolo mortem impij. 164.165
33 Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit. 278
36 Faciam, vt in præceptis meis ambuletis, &c. 312.313. 354.406.432

Danielis.

3 Nec quidquam moleſtiæ intulit. 75
9 Septuaginta hebdomadæ abbreuiatæ ſunt. 98
13 Semen Canaam, & non Iuda. 207

Ioelis.

1 Conuertimini ad me in toto corde veſtro. 406.409

Amos.

3 Si eſt malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit. 148

Nahum.

1 Quia ſicut ſpinæ ſe inuicem complectuntur. 197

Matthæi.

Digitized by Google

6 Et ne nos inducas in tentationem. 242
6 Beati miſericordes, &c. 194
6 Nemo poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum. 191
6 Receperunt mercedem ſuam. 194
7 Et pauci ingrediuntur per eam. 196
7 Non poteſt arbor mala bonos fructus facere. 226
8 Non inueni tantam fidem in Iſrael. 282
9 Non eſt opus valentibus medico. 209
10 Conſiderate lilia agri, &c. 149
10 Et vnus ex illis non cadit ſuper terram ſine Patre veſtro. 121
11 Confiteor tibi Pater, &c. vſque, ita Pater, quia ſic placitum fuit ante te. 179
11 Iugum enim meum ſuaue eſt. 239
11 Si in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent ſigna, &c. pœnitentiam egiſſent. 44.315.317.435
13 Elegerunt bonos in vaſa ſua. 180
16 Quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi. 220
20 Tolle, quod tuum eſt, &c. 252
20 Nunquid non licet mihi, quod volo, facere, &c. 182
20 Multi ſunt vocati, pauci verò electi. 196.217
22 Diliges Dominum Deũ tuum ex toto corde tuo, &c. 228
24 Niſi breuiati fuiſſent dies illi, &c. 33.44
24 Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. 417
25 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. 196
25 Neſcio vos. 168
25 Venite benedicti Patris mei, &c. 181.275
25 Ite maledicti. 438.463
25 Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare. 442
25 Vnicuique ſecundùm propriam virtutem. 246.249
26 Qui pro multis effundetur. 314
26 Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat, &c. 166

Marci.

7 Voluit latere, & non potuit. 168
14 Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille. 466

Lucæ.

1 Ecce ancilla Domini. 376
10 Ac plagis impoſitis abierunt, ſemiuiuo relicto. 209. 211
10 Qui vos ſpernit me ſpernit. 163
13 Quia non capit prophetam perire. 98
14 Hic homo cœpit ædificare, &c. 191
16 Si Moyſen, & Prophetas non audiunt, &c. 45
16 Fili, recordare, quia recepiſti bona in vita tua, &c. 194
22 Ego rogaui pro te Petre. 377.422
22 Filius hominis ſicut definitum eſt, vadit. 93.98
22 Pater ignoſce illis. 186

Ioannis.

1 Omnia per ipſum facta ſunt. 66.185
1 Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem. 255
1 Dedit eis poteſtatem, filios Dei fieri. 251.258.479
1 Sed ex Deo nati ſunt. 294
1 De plenitudine eius omnes nos accepimus. 184
1 Ecce qui tollit peccata mundi. 200
3 Niſi quis renatus fuerit, &c. 201.294
4 Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. 297
5 Nos credimus, & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei. 483
5 Filius non poteſt à ſe facere quidquam. 74.392
6 Omne quod dat mihi Pater, ad me venit. 190
6 Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, &c. 100.263. 322.341.393
6 Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. 5. 312.314
6 Quod ergo tu facis ſignum, vt videamus, & credamus. 483
6 Sciebat Ieſus qui eſſent credentes. 37
7 Doctrina mea non eſt mea, &c. 74
8 Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. 195
10 Animam meam pono pro ouibus meis. 98
10 Oues meæ vocem meam audiunt. 195.431
10 Ego vitam æternam do eis. 223
10 Et nemo rapiet eas de manu mea. 190.312
13 Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo. 186
14 Si quis diligit me, ſermonẽ meum ſeruabit. 227.228
15 Sicut palmes nõ poteſt ferre fructum à ſemetipſo, &c. 184
15 Sine me nihil poteſtis facere. 99.240.361
15 Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent. 456
17 Pater venit hora, &c. 93
20 Niſi videro, &c. non credam. 483

Actorum.

4 Conuenerunt facere, &c. quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri. 93.98
7 Vos ſpiritui ſancto ſemper reſtitiſtis. 153.155.311
9 Saulus adhuc ſpirans, &c. 375
9 Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. 376
10 Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ, &c. 248.257
13 Quotquot erant præordinati in vitam æternam. 93. 170.180
16 Cuius Dominus aperuit cor, intendere his, quæ à Paulo dicebantur. 255.260
17 In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus. 71
17 Definiens ſtatuta tempora. 93

Romanorum.

1 Non erubeſco Euangelium, virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti. 317
1 Propter quod tradidit illos Deus in reprobum ſenſum. 122.449
2 Cogitationibus eorum accuſantibus, aut etiam defendentibus. 227
2 Naturaliter, quæ legis ſunt faciunt. 14.214 224.226
3 Quem propoſuit propitiationem per fidem in ſanguine ipſius. 187
3 Iuſtificati gratis. 263.266
4 Iuſtus ex fide viuit. 225
4 Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio. 190.432.451.478
4 Quoniam, quæ promiſit, potens eſt & facere. 432.498
4 Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam. 220
5 Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris. 229
5 Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum. 201
5 Omnes in Adam peccauerunt. 200.205
7 Quis me liberabit de corpore mortis huius? 212
8 Qui ſpiritu Dei aguntur. 74.75.339.340.377
8 Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit, &c. 195
8 Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam. 265
8 Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat. 466
8 Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis. 165.221
8 Qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti. 179. 189.448
8 Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. 152. 309.348
8 Quos præſciuit, & prædeſtinauit. 168.169
8 Conformes fieri imaginis filij ſui. 185
8 Certus ſum, quod neque mors, &c. 189.192.195
9 Cùm nondum nati fuiſſent, &c. 1.177.443.446
9 Vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret. 13. 169.190.446
9 Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, &c. 443. 446.447
9 In hoc ipſum excitaui te. 127
9 O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo. 177.179.439
9 Quod ſi Deus volens oſtendere iram, &c. 122.452

Digitized by Google

9 *Suſtinuit in multa patientia.* 118.447
9 *Reliquiæ ſalua fient.* 196
9 *Non volentis,neque currentis,ſed miſerentis eſt Dei.* 252.351.396
10 *Quomodo credent ei,quem non audierunt?* 218
11 *Non repulit Deus plebem ſuam,quã præſciuit.* 168
11 *Reliquiæ ſecundùm electionem gratiæ ſalua factæ ſunt.* 196.179
11 *O altitudo diuitiarum,&c.* 179.488
11 *Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.* 219
11 *Non tu radicem portas,ſed radix te.* 352
12 *Ego ad æmulationem vos adducam.* 128
13 *Qui reſiſtunt poteſtati,Dei ordinationi reſiſtunt.* 168
13 *Plenitudo legis eſt dilectio.* 229
15 *Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe Circumciſionis propter veritatem Dei,&c.* 253

Primæ ad Corinthios.

1 *Factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio.* 187
1 *Qui gloriatur,in Domino glorietur.* 282
3 *Vos autem Chriſti,Chriſtus autem Dei.* 185
4 *Quis enim te diſcernit? Quid habes,&c.* 218.280.281.316.395.396.435.
8 *Scientia inflat,charitas ædificat.* 3.5.240
10 *Non permittet vos tentari,&c.* 14
11 *Ego accepi à Domino,quod,& tradidi vobis.* 27
11 *Probet autem ſeipſum homo.* 170
12 *Diuiſiones gratiarum ſunt.* 117.308
12 *Datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem.* 117.308
12 *Diuidens ſingulis prout vult.* 249.259
13 *Ex parte enim cognoſcimus.* 129
13 *Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* 224
14 *Et ſpiritus Prophetarum Prophetis ſubiectus eſt.* 436
15 *Et vnicuique ſeminum proprium corpus.* 191
15 *Abundantius omnibus laboraui, non autem ego ſolus,&c.* 336.339.392

Secundæ ad Corinthios.

1 *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* 195
3 *Dei adiutores ſumus.* 327.406
3 *Vos ipſos probate.* 170
3 *Non ſumus ſufficientes cogitare.* 127.219.255.259.322.329
3 *Idoneos nos fecit miniſtros noui Teſtamenti.* 179
4 *Quod momentaneũ eſt,& leue tribulationis, &c.* 218
5 *Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt.* 202
6 *Adiuuantes exhortamur.* 327
9 *Qui parcè ſeminat,parcè & metet.* 272
12 *Raptum huiuſmodi vſque ad tertium cælum.* 487
12 *Sufficit tibi gratia mea.* 311

Ad Galatas.

1 *Si Angelus de cælo aliter euangelizauerit.* 27
3 *In ſemine tuo,quod eſt Chriſtus.* 45
4 *Clamantem Abba pater.* 221
4 *Filioli mei,quos iterum parturio.* 254

Ad Epheſios.

1 *Qui benedixit nos,&c.in Chriſto Ieſu.* 184.185
1 *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem,&c.* 37.169.181.439
1 *Prædeſtinauit nos in adoptionem per Ieſum Chriſtum.* 185
1 *Qui prædeſtinauit nos.* 93
1 *Prædeſtinati ſecundum propoſitum eius.* 179
1 *Prædeſtinati ſecundum propoſitum eius,qui vniuerſa operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.* 190.386
1 *Qui operatur omnia, ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.* 67.69.93.498
1 *Qui eſt pignus hæreditatis veſtræ.* 195
1 *Inſtaurare omnia in Chriſto.* 187
1 *In quo nos ſorte vocati ſumus.* 179
1 *In partem ſortis Sanctorum.* 196
2 *Eramus natura filij iræ.* 90.200
2 *Quæ præparauit Deus,vt in illis ambulemus.* 93
2 *Gratia eſtis ſaluati per fidem.* 218
4 *Alios autem paſtores,&c.ad conſummationem Sanctorum,in ædificationem corporis Chriſti.* 185.308
4 *Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti.* 259.282
5 *Mundans eam lauacro in verbo vitæ.* 202

Ad Philippenſes.

1 *Vobis donatum eſt,non ſolum vt in ipſum credatis.* 218.495
2 *Humiliauit ſe factus obediens,&c. propter quod, & Deus exaltauit illum.* 98.474
2 *Deus eſt,qui operatur in nobis velle.* 4.7.104.124.318.339.389.408
2 *Cum timore,& tremore ſalutem veſtram,&c.* 194
2 *Qui cœpit in vobis opus bonum,perficiet.* 219
4 *In ratione dati,& accepti.* 194
4 *Omnia poſſum in eo,qui me confortat.* 239

Ad Coloſſenſes.

1 *Sorte vocati eſtis.* 196
1 *In partem ſortis Sanctorum.* 249

Ad Theſſalonicenſes.

1 *Theſſ.4. Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra.* 177

Ad Timotheum.

1 *Timoth.2. Qui vult, omnes homines ſaluos fieri.* 164.& ſeqq.261.440.453.458
1 *Timoth.6. Lucem habitat inacceſſibilem, &c. vſque, nec videre poteſt.* 305
2 *Timoth.2.Nouit Dominus,qui ſunt eius.* 168
2 *Timoth.2.Ne fortè det illis Deus pœnitentiam.* 235.236

Ad Hebræos.

1 *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus,&c.* 188
5 *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem.* 247
6 *Non enim iniuſtus Deus,vt obliuiſcatur operis veſtri.* 267.274
11 *Accedentem ad Deum oportet credere,&c.* 256
11 *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo.* 216
12 *Quod ſi extra diſciplinam eſtis,&c.ergo adulteri,& non filij eſtis.* 194
13 *Deus pacis aptet vos in omni bono.&c.* 246.256.355

Iacobi.

1 *Non patietur vos tentari ſupra id,quod poteſtis.* 14.242
1 *Omne datum optimum de ſurſum eſt.* 352

Petri.

1 *Petr.1.Elegit nos in ipſo.* 185

Ioannis.

1 *Ioã.2.Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.* 202.314
1 *Ioan.2. Si ex nobis fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcum.* 189.193.450
1 *Ioan.3. Sed nec peccare poteſt,&c.* 133
1 *Ioan.3.Omnis,qui natus eſt ex Deo,non peccat,ſed nec peccare poteſt,quia ſemen Dei manet in illo.* 383
1 *Ioan.3.Omnis,qui habet hanc ſpem,ſanctificat ſe.* 294
1 *Ioan.3.Cùm apparuerit,ſimiles ei erimus.* 306
1 *Ioan.4.Ipſe prior dilexit nos.* 229
1 *Ioan.4.Charitas ex Deo eſt.* 229.496
1 *Ioan.5.Mandata eius grauia non ſunt.* 239
1 *Ioan.5.Tres ſunt,qui teſtimonium dant in terra,ſpiritus,aqua,& ſanguis.* 195

Apocalypſis.

3 *Ego ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit vocem meam,&c.* 246.251.257.388
4 *Propter voluntatem tuam erant.* 61.63.67.69.93.498
7 *Ex omni tribu,& lingua.* 197

FINIS

Digitized by Google

DE AVXILIIS

DIVINÆ GRATIÆ,

ET HVMANI ARBITRII

VIRIBVS, ET LIBERTATE,

AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Primus.

IN QVO PRÆMITTVNTVR QVÆDAM præambulæ diſputationes, ad ea quæ in toto hoc Opere dicenda ſunt.

AVCTORE R.D.F. DIDACO ALVAREZ METIMNENSI, Archiepiſcopo Tranenſi,& Salpenſi, ex Prouincia Hiſpaniæ, Ordinis Prædicatorum aſſumpto.

PROOEMIVM,

IN QVO DIVISIO TOTIVS OPERIS ATTINGITVR, & ratio ordinis partium eius ex parte redditur, & explicatur.

DE Auxiliis Diuinæ gratiæ, cùm auxilij Diuini confidentia tractaturi, vt ea omnia, quæ circa hanc materiam variis in locis Summæ Theologicæ S. Thom. vel in aliis Opuſculis, à diuerſis Tractatoribus diſputantur, ſub certis limitibus comprehẽdamus: & ſuo ordine in hoc volumine (quod duodecim libros continet) diſponamus; ac breuiter & dilucidè, prout diuinitùs donatum nobis fuerit, noſtram ſentẽtiam explicemus, generalem diuiſionem eorundem auxiliorũ præmittere oportet, vt gradatim poſtmodum ad particularia, ſuis in locis diſcutienda, procedamus.

Auxilia gratiæ, quædã sũt extrinſeca li. arb. quædã intrinſeca.

Auxilia ergo Diuinæ gratiæ ſunt in duplici differentia, vt ex communi Scholaſticorum ſententia conſtat. Quædam ſunt extrinſeca, quia videlicet formaliter loquendo, nihil ponunt in libero arbitrio creato: ſed ſolum ſunt in ipſo Deo, vel in alio ſubiecto extrinſeco ab eodem arbitrio, ſicut prædeſtinatio non eſt in homine prædeſtinato, ſed in Deo prædeſtinante, vt 1.par.q.23.art.2.docet S. Thom. Cùm enim prædeſtinatio ſecundùm S. Auguſtinum ſit præſcientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur; & præ-

Aug. lib. de dono perſeuerantiæ, ca. 14.

A ſcientia & præparatio non ſit in rebus præſcitis, ſed in præſciente & præparante: relinquitur prædeſtinationem non eſſe formaliter in prædeſtinato, ſed in prædeſtinante. Conſtat autem, prædeſtinationem gratuitam omnino eſſe, vt infrà patebit, ac per *Diſput. 37.* conſequens inter diuina dona computandam. Similiter dilectio & electio, qua prædeſtinati eliguntur, & diliguntur à Deo, donum eſt extrinſecum ipſis dilectis & electis. Quòd enim ſit donum gratuitum, apertiſſimis teſtimoniis Scriptura ſacra teſtatur, quoniam nullis noſtris præcedentibus meritis, ſed ſua miſericordia prædeſtinatos dilexit, & ex multis maſſa perditionis infectis, eos elegit pro ſua mera

B voluntate, quæ occulta eſſe poteſt, ſed non iniuſta. Dicit enim Apoſtolus: *Cùm nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante, dictum eſt ei: Quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Vnde S.Thom.3.part.quæſt.7.artic.13.ad 1.ait: *Quòd Auguſtinus ibi*, id eſt, in libro de prædeſtinatione ſanctorum, cap.15. *gratiam nominat, gratuitam Dei voluntatem, gratis beneficia largientem.* Ex dilectione autem Dei (vt idem S. Thom. notauit) cuncta bona creaturis proueniunt. Porrò dilectio actus eſt diuinæ voluntatis, ſimiliter & electio, vt 1.par.quæſt.23. artic.4.

Rom. 9. nu. 11.

S.Thom 1.p. q.20.art. 2. c. & q. 23. art.5. 3. v. de inf diſp.37. num.15.

Digitized by Google

art. 4. docet S. Thom. Vnde formaliter debet eſſe in Deo, non in creaturis intellectualibus dilectis, & electis: & hac ratione dicitur donum extrinſecum, quia nihil inhærens creaturæ importat formaliter. Ad auxilia etiam extrinſeca pertinent Scripturæ ſacræ, quæ docet quid amplecti, quidve cauere debeamus, exemplum, quod nobis reliquit Saluator noſter, prædicatio Euangelij, tribulationes, quibus retrahuntur homines à malo, & inducuntur ad bonum creaturæ, quæ vnius Creatoris diuinitatem oſtendunt, Apoſtolo dicente: *Inuiſibilia enim Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta, conſpiciuntur: ſempiterna quoque eius virtus & diuinitas, ita vt ſint inexcuſabiles.* De hac excitatione diſput. 75. num. 1. plura dicenda ſunt.

Rom. 1.

Auxilia intrinſeca, quæ magis propriè dicuntur auxilia, illa ſunt, quæ formaliter important aliquid inhærens intellectualibus creaturis, ſiue ex parte intellectus, ſiue ex parte voluntatis, vel alterius potentiæ rationalis. Et hæc (vt ſæpè dicit S. Thom.) ſunt in duplici differentia. Quædam ſunt auxilia habitualia, vt gratia iuſtificans, habitus charitatis, & alij habitus infuſi. Quædam actualia, vt motio in intellectu & voluntate recepta, qua Deus mouet liberum arbitrium ad actum Fidei, Spei, & Charitatis, & alios ſupernaturales actus.

S. Th. 1. 2. q. 109. art. 9. & q. 110. ar. 2. cap & q. 111. art. 2.

Quia ergo dona extrinſeca, quę ſunt in ipſo Deo, ordine naturæ & cauſalitatis, præcedunt auxilia intrinſeca, ideò ſecundùm rectum ordinem doctrinæ priùs de donis extrinſecis, poſtmodum de auxiliis libero arbitrio creato inhærentibus agendum erit. Cùm autem in Deo ſcientia, quæ pertinet ad intellectum, præcedat in ſigno rationis, & præintelligatur ad ea, quæ ſpectant ad voluntatem, cùm nihil ſit volitum, quin præcognitum: priùs de præſcientia Dei, quàm de voluntate, & concurſu generali, erit diſputandum. Poſtea de prouidentia, & prædeſtinatione gratuità erit ſermo inſtituendus: vt ſuo ordine ad explicanda auxilia intrinſeca, quibus creaturæ rationales ad finem ſupernaturalem peruenire poſſunt, aut re ipſa perueniunt, accedamus. Conſequenter de reprobatione, & reprobis, qui ab eodem fine deficiunt, agendum erit. Ac vltimo loco ſtatuemus legitimam concordiam liberi arbitrij cum præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione diuina: necnon cum efficacia auxiliorum gratiæ, quæ magis accommodata fuerint ad eandem concordiam explicandam, adnotando.

Sed ante hæc omnia, quaſdam procemiales diſputationes præmittere oportet, quæ ad facilem intelligentiam huius materiæ viam aperiunt.

Primò, ſtatuendum eſt, quiſnam fuerit Pelagianorum error circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires noſtri arbitrij.

Secundò, explicandum, in quibus aſſertionibus Semipelagianorum cõſiſtat ſententia, & qualiter in aliquibus à Pelagij, Cœleſtij, & Iuliani diſcedant errore, cùm tamẽ in potiſſima quæſtione, quam S. Pater Auguſtinus ſecundus poſt Paulum Apoſtolum gratiæ prædicator & defenſor contra Pelagium, & Cœleſtium diſputauit, in eorum damnatam hæreſim inciderint. Vbi error Fauſti & Caſſiani circa neceſſitatem gratiæ & vires naturales noſtri arbitrij, aperitur.

Tertiò, quid Lutherani, & Caluiniani circa gratiæ neceſſitatem & vires naturales noſtri arbitrij ſtatuerint.

Quartò, quid nonnulli recentiores Theologi circa eiuſdem gratiæ neceſſitatem, & vires naturales arbitrij ſenſerint, ac circa concordiam liberi arbitrij cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione.

A Quintò, quantam auctoritatem circa materiam prædeſtinationis & gratiæ habeat S. Auguſtini ſententia, & vtrùm liceat ab ea diſcedere. Vbi etiam agitur de auctoritate doctrinæ S. Thomæ.

DISPVTATIO I.

Vtrùm Pelagiani aliquando admiſerint dari, diuinitùs ad ſalutem, vel ad implendum, legis præcepta, aliquam gratiam interiorem, ſiue aliquod Dei auxilium ſupernaturale.

B

QVIDAM dixerunt, Pelagium nullam gratiam interiorem admiſiſſe, vel ex parte intellectus, vel ex parte voluntatis: ſed illum nomine gratiæ, quam ſæpius in ſuis ſcriptis inſeruit, intellexiſſe dumtaxat liberum arbitrium à Deo gratis creatum: aut legem, & doctrinam exteriorem, ſiue prædicationem Euangelij, per quam oſtendit nobis quid facere, quidve cauere debeamus: aut etiam exemplum Chriſti Domini, vt refert Auguſtinus libro de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cœleſtium, cap. 2. vbi ait: *Solent dicere nobis, in eo Chriſtum ad non peccandum præbuiſſe adiutorium* C *quia iuſtè ipſe viuendo, iuſtèque docendo reliquit exemplum.* Affirmant etiam hi Auctores, Pelagium negaſſe omnem concurſum actualem Dei, non ſolùm præuium operationibus ſecundarum cauſarum, ſed concomitantem, etiam reſpectu actuum naturalium, & ſolùm fateri, contuliſſe Deum illis in ſua creatione virtutem, vt à ſeipſis poſſent abſque operatione Dei, & cooperatione, poſtmodum operari. Quæ omnia his argumentis ſuaderi poſſunt.

Primò. Quia S. Auguſt. de Semipelagianis loquens ait: *Peruenerũt autẽ iſti fratres noſtri, pro quibus ſollicita eſt pia charitas veſtra, vt credant cũ Eccleſia Chriſti, peccato primi hominis obnoxium naſci genus humanum,* D *nec ab iſto malo, niſi per iuſtitiam ſecundi hominis, aliquem liberari. Peruenerunt etiam, vt præueniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque vt ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum ſibi quemquam ſufficere poſſe, conſentiant. Retenta ergo iſta in quæ peruenerunt plurimùm eos à Pelagianorum errore diſcernunt.* Quibus verbis ſatis apertè docet, Pelagianos negaſſe omnem gratiam præuenientem, & aſſeruiſſe, ad omnia opera bona, nedum incipienda, ſed etiam perficienda, ſibi ſufficere liberum hominis arbitrium abſque Dei gratia: Cùm dicat, in his plurimùm à Pelagianis Semipelagianos diſcerni, nõ enim diſcernerentur, ſi Pelagiani conceſſiſſent, Dei E gratiam præuenientem ad opus bonum, vel incipiẽdum, vel perficiendum.

Hieron. l. 1. aduerſus Pelagianos. paulò poſt princ. to. 2.

Secundò. Quoniam eam gratiam neceſſariã eſſe, negauit Pelagius, quam Summi Pontifices, ſacra Concilia, & ſancti Patres, præſertim Auguſtinus, & Hieronymus, docuerunt eſſe neceſſariam, damnando errorem Pelagij. Sed illi damnando errorem Pelagij, docuerunt eſſe neceſſariam gratiam ſupernaturalem internam præuenientem: ergo Pelagius nullam actualem gratiam ſupernaturalem internam præuenientem confeſſus eſt. II.

Confirmatur. Nam in Concilio Carthaginenſi de Pelagio & Cœleſtio dicitur: *Nullum relinquunt locum gratiæ Dei, qua Chriſtiani ſumus* Et iterum: *In eo Dei gratiam deputandam aſſerunt, quòd talem hominis inſtituit creauitque naturam, quæ propria voluntate legem Dei poſſet implere.* Similiter etiam in Concilio Mileuitano affirmatur: *Ad tantam perfectionem iuſtitiæ ſine adiutorio gratiæ Saluatoris, dicunt iſti, poſſe* perue

Conc. Carthag. epiſt. ad Innocent.

Concil. Mileuit. epi. ad eundem Innocent.

Digitized by Google

S. Aug. lib. de hæreſibus ad Quod vult Deum, hæreſi 88. tom. 6.

perueniri: vt non ſit neceſſarium dicere, Dimitte nobis debita noſtra. Item S. Auguſtinus loquens de Pelagianis ait: *Illam gratiam Dei, ſine qua nihil bonum facere poſſumus, non eſſe dicunt, niſi in libero arbitrio, quod nullis ſuis præcedentibus meritis ab illo accepit noſtra natura, ad hoc tantùm ipſo adiuuante per ſuam legem, atque doctrinam vt diſcamus, quæ facere, & quæ ſperare debeamus: non autem ad hoc per donum Spiritus ſancti, vt quæ didicerimus eſſe facienda, faciamus.*

III. Tertiò, arguitur. Quoniam Pelagius negauit gratiam, quæ per ſubminiſtrationem Spiritus nobis datur, vt refert S. Auguſt. lib. 1. de gratia Chriſti, cap. 2. vbi ait, Pelagiũ ſenſiſſe, quòd nos ſaluemur *adiuti, non aliqua ſubminiſtratione virtutis, ſed viribus propriæ voluntatis.* Et cap. 34. ſubdit: *Neque alicubi potui reperire hanc eum,* ſcilicet Pelagium, *gratiam confiteri, qua non ſolum poſſibilitas naturalis voluntatis & actionis, quam dicit nos habere, etiamſi nec volumus, nec agimus bonum, ſed ipſa etiam voluntas & actio ſubminiſtratione ſancti Spiritus adiuuatum.* Et epiſt. 95. quæ eſt quinque Epiſcoporum ad Innocent. PP. *Siue enim dixerit gratiam eſſe liberum arbitrium, ſiue gratiam eſſe remiſſionem peccatorum, ſiue gratiam eſſe legis præceptum: nihil eorum dicit, quod per ſubminiſtrationem Spiritus ſancti pertinet ad concupiſcentias, tentationéſque vincendas.* Ergo nullam admiſit gratiam interiorem, ſed ſolùm naturam gratis creatam, prædicationem externam, legem, & alia huiuſmodi, quæ fieri poſſunt abſque ſubminiſtratione Spiritus.

Aug. epiſt. 106. & 107

Confirmatur. Quia Pelagius aſſeruit, gratiam ſecundùm merita noſtra dari, vt conſtat ex his, quæ contra illum ſcribit Auguſtinus: ergo nullam admiſit veram gratiam. Patet conſequentia, nam contra rationem gratiæ eſt, quòd detur ex meritis, vt patet ex illo ad Rom. 4. *Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.* Et cap. 11. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia non eſt gratia.*

Rom. 4.

Hie li. 1. aduerſus Pelagianos, paulò poſt prin. to. 2.

Quartò probatur, quòd Pelagius negauerit eſſe neceſſarium concurſum actualem Dei etiã ad opera naturæ nam S. Hier. aduerſùs Pelagianos, ſub nomine Chriſtobuli tacitè refert Pelagianorum errorem, ſic arguens: *Si in ſingulis rebus quas gerimus, Dei vtendum eſt adiutorio: ergo & calamum temperare ad ſcribendum, & temperatum pumice terere, manúmque aptare literis, tacere, loqui, ſedere, ſtare, ambulare, currere, comedere ieiunare, flere, ridere, & cætera huiuſmodi, niſi Deus iuuerit, non poterimus.* Et in epiſt. ad Cteſiphontem, aduerſùs Pelagianos, eorum referens errorem, ait: *Ita Dei gratiam ponunt, vt non per ſingula opera eius nitamur, & regamur auxilio, ſed ad liberum referunt arbitrium & ad præcepta legis, ponentes illud Iſaiæ: Legem enim Deus in adiutorium poſuit, vt in eo Deo referendæ ſint gratiæ, quòd tales nos condiderit, qui noſtro arbitrio poſſimus & eligere bona, & vitare mala: & non intelligunt iſta dicentes, quòd per os eorum intolerabilem blaſphemiam diabolus ſibilet.* Et poſt pauca: *Audite quæſo, audite ſacrilegum, ſi, inquit, voluero curuare digitũ, mouere manum, ſedere, ſtare ambulare, diſcurrere, ſputum iacere, duobus digitis narium purgamenta decutere, releuare aluum, vrinam digerere, ſemper mihi auxilium Dei neceſſarium erit?* Et paucis interiectis: *Ipſum liberum, vt diximus, arbitrium Dei innititur auxilio, illiuſque per ſingula ope indiget quod vos non vultis, ſed id vultis, vt qui ſemel habet liberum arbitrium, Deo adiutore non egeat.*

Epiſt. ad Cteſiph. circa mediũ to. 2.

IV. Huius difficultatis reſolutio ex ſcriptis S. Auguſt. contra Pelagianos potiſſimũ deſumẽda eſt, ad cuius explicationem ſupponendum eſt primò, quòd licet Pelagius admiſerit aliquam gratiam interiorem, quæcunque illa ſit, eam tandem re ipſa deſtruxit, cum (vt refert S. Aug.) aſſeruerit gratiam ſecundùm

Aug. epiſt

106. & 107. & li. de gratia Chriſti. cap. 31. Rom. 11. a.

A merita noſtra dari. *Si enim ex operibus, iam gratia* (vt inquit Apoſt.) *non eſt gratia*: ſed ſpecialiter in lib. de gratia Chriſti contra Pelag. & Cœleſtium, cap. 31. vbi ait: *Quamlibet ſentiat gratiam, ipſis Chriſtianis ſecundùm merita dari dicit.*

Secundò eſt obſeruandum, hæreſim Pelagij quadruplicem habuiſſe ſtatum. In primo negauit omne auxilium ſupernaturale, & omnem interiorem gratiam ſupernaturalis ordinis, tam ſufficientem, quæ tribuit poſſe: quàm efficacem, quæ tribuit infallibiliter piè operari, affirmans ad omnia mandata implenda, atque ad ſalutem æternam promerendam & conſequendam, ſufficere vires naturales arbitrij. In ſecundo ſtatu admiſit, adiutorium gratię Dei hominibus conferri ad eius mandata facienda; aſſeruit B tamen, hoc adiutorium in lege & doctrina exteriori, aut etiam in Chriſti exemplo eſſe conſtitutum: & ſolùm eſſe neceſſarium, vt faciliùs impleret homo per gratiam, quod ſimpliciter poterat per naturam. Iſtos duos ſtatus refert S. Auguſt. *Pelagianorum,* inquiens, *eſt hæreſis hoc tempore omnium recentiſſima à Pelagio Monacho exorta, quem magiſtrum Cœleſtius ſic ſecutus eſt, vt ſectatores eorum Cœleſtiani nuncupentur. Hi, Dei gratiæ, qua prædeſtinati ſumus in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtum in ipſum, & qua eruimur de poteſtate tenebrarum, vt in eum credamus, atque in Regnum ipſius transferamur, propter quod ait:* Nemo venit ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo, *& qua diffunditur charitas in cordibus noſtris, vt fides per dilectionem operetur: in tantum inimici ſunt, vt ſine hac* C *poſſe hominem, credant, facere omnia diuina mandata: Cum (ſi hoc verum eſſet) fruſtra Dominus dixiſſe videretur,* Sine me nihil poteſtis facere. *Denique Pelagius à fratribus increpatus, quòd nihil tribueret adiutorio gratiæ Dei ad eius mandata facienda, correptioni eorum hactenus ceſſit, vt non eam libero arbitrio præponeret, ſed infideli calliditate ſupponeret, dicens: Ad hoc eam dari hominibus, vt quæ facere per liberum iubentur arbitrium, faciliùs poſſint implere per gratiam. Dicendo vtique, vt faciliùs poſſint, voluit credi, etiamſi difficiliùs tamen poſſe homines ſine gratia, diuina facere iuſſa. Illam vero gratiam Dei, ſine qua nihil boni poſſumus facere, non eſſe (aiunt) niſi in libero arbitrio, quod nullis ſuis præcedentibus meritis, ab illo accepit noſtra natura, ad hoc tantùm (ipſo adiuuante per ſuam legem, atque do-* D *ctrinam) vt diſcamus quæ facere, & quæ ſperare debeamus. Non autem ad hoc per donum Spiritus Sancti, vt quæ didicerimus eſſe facienda, faciamus. Ac per hoc diuinitùs nobis dari ſcientiam confitentur, qua ignorantia pellitur: charitatem autem Dei negant, qua piè viuitur, vt ſcilicet, cùm ſit Dei donum ſcientia, quæ ſine charitate inflat, non ſit Dei donum ipſa charitas, quæ, vt ſcientia non inflet, ædificat.*

Aug. lib. de hæreſib. ad Quod vult-Deum, hæreſi 88. tom. 6. Epheſ. 1. Coloſ. 1. Ioan. 6. Rom. 5. Galat. 5. Ioan. 15. 1 Cor. 8.

Tertius ſtatus hæreſis Pelagij fuit, in quo poſt longas diſputationes cum S. Auguſt. & aliis Patribus, tandem admiſit gratiam interiorem ad poſſe, videlicet, internam illuminationem intellectus, & internam excitationem ſtupentis voluntatis. Semper tamen negauit gratiam, qua Deus efficeret, vt velimus, ſempérque in eodem permanſit errore, vt E crederet, illam gratiam interiorem, quam admiſit ad poſſe, non eſſe ſimpliciter neceſſariam: ſed ſolùm vt faciliùs per eam poſſet homo diuina adimplere mandata. Hic tertius ſtatus conſtabit ex iis, quæ in primo & ſecundo dicto hæreſis Pelagianæ ſubiicienda ſunt.

Quartus ſtatus hæreſis Pelagianæ eſt, quem habuit ſub Cœleſtio. Hic enim, vt in tertio dicto patebit, admiſit gratiam illam internam, quam ad poſſe conceſſit in tertio ſtatu Pelagius, eſſe ſimpliciter neceſſariam, non quidem ad incipiendum: ſed ad perficiendum virtutum opera. In quo, errorem Pe-

Digitized by Google

lagij vtcunque moderatus eſt: quia tamen ad incipiendum nullam interiorem gratiam neceſſariam eſſe voluit, à Dogmate Pelagij non receſſit, aſſerentis gratiam ſecundùm merita noſtra dari.

V. Igitur Pelagius quibuſdam dictis, quamuis latebris ſe abſcondendo, ſuam vltimatè ſententiam explicuit, verbis potiùs fallacibus antiquam hæreſim obtegendo, quàm veram Chriſti gratiam confitendo. Vnde callidè tergiuerſando, iudicium fefellit plurium Epiſcoporum in Concilio Palæſtino, vt Auguſt. refert. *Fefellit*, inquiens, *iudicium Palæſtinum, propterea ibi videtur eſſe purgatus: Romanam verò Eccleſiam, vbi eum eſſe notiſſimum ſcitis, fallere vſquequaque non potuit, quamuis & hoc fuerit vtrumque conatus, ſed vt dixi minimè valuit.* Et iterum ait: *Tantò Iudices fefellit occultiùs, quantò exponit iſta verſutiùs.* Et paucis interiectis ſubdit: *Denique quomodo reſpondeat aduertite, & videte latebras ambiguitatis falſitati præparare refugia, offundendo caliginem veritati: ita vt etiam nos, cū primum ea legimus, recta, vel correcta, propemodum gauderemus.* Et libro primo de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cœleſtium, ca.37. hæc refert verba Pelagij. *Legant etiam*, inquit, *quam ad ſacram Chriſti Virginem Demetriadem in Oriente conſcripſimus: & inuenient, nos ita hominis laudare naturam, vt Dei ſemper gratiæ addamus auxilium.* Quod expendens ibi S. Auguſt. ait: *Iſtam ſanè legi, mihique penè perſuaſerat hanc illum gratiam, de qua quæſtio eſt, confiteri: quamuis in multis eius opuſculi locis ſibi ipſi contradicere videretur. Sed cùm in manus meas & alia veniſſent, quæ poſteriùs, latiùſque conſcripſit, vidi quemadmodum potuerit etiam illic gratiam nominare, ſub ambigua generalitate, quid ſentiret, abſcondens: gratiæ tamen vocabulo frangens inuidiam, offenſionemque declinans.* Hinc Pelagius, vt idem Auguſt. notauit, ſe ipſum extollebat, & gloriabatur ſuperbè & fallaciter, quòd à ſuis erroribus fuerit in Cōcilio Palæſtino purgatus. Cùm tamen certiſſimū ſit, aliqua magis falſa quàm vera ratione ſe obtexiſſe, quædā negando, alia falſa interpretatione vertendo, nonnunquam etiam, vt S. refert Auguſt. de Catholicis conquerebatur in literis, quas Romam miſit ad Beatæ mem. P.P. Innocentium, dicens, ſe ab hominibus infamari, quòd neget paruulis Baptiſmi Sacramentum, & abſque redemptione Chriſti aliquibus Cælorum Regna promittat. Hæc faciebat homo ille verſutus, vt facilè poſſet crimini obiecto (ſaluo ſuo dogmate) reſpondere. Sed omiſſa calliditate Pelagij, dicta illius, quibus ſuam hæreſim palliare viſus eſt, ſubiiciamus.

Auguſt. lib. de pecc. orig. cōtra Pelag. & Cœleſtiū, cap.8. tom.7
Ca.16. eiuſdem lib.
Cap.18. eiuſdem lib.
Aug. eodem cap.37.
Lib. cit. de pecc. orig. ca. 8. & 9.
Aug. eodem lib. cap 17.

VI. Primò, conceſſit Pelagius, gratiam interiorem à Deo immiſſam, quæ illuminaret intellectum, oſtendendo, quid faciendum, quidve eſſet fugiendum, & ex parte obiecti ſtupentem excitaret voluntatem, eam alliciendo, & ſuadendo. Negauit tamen eam gratiam ſimpliciter neceſſariam ad implenda legis præcepta, & ſolùm tribuere homini, vt faciliùs impleret per gratiam, quod ſimpliciter, quamuis cum difficultate, implere poterat per naturam. Hoc non aliter oſtenditur, quàm ex ipſis Pelagij verbis, quæ in libris extant S. Auguſt. Nam quodam in loco Aug. referente ait: *Hic nos imperitiſſimi hominum putant iniuriam Diuinæ gratiæ facere, quia dicimus, eam ſine voluntate noſtra nequaquam in nobis perficere ſanctitatem, quaſi Deus gratiæ ſuæ aliquid imperauerit, & non illis, quibus imperauit, etiam gratiæ ſuæ auxilium ſubminiſtret: vt quod liberum homines facere iubentur arbitrium, faciliùs poſſent implere per gratiam*, & tanquam explicaturus quam dicat gratiam, ſecutus adiunxit dicens: *Quam nos, non vt tu putas, in lege tantummodo, ſed & in Dei eſſe adiutorio confitemur.* Quæ Pelagij verba expendens S. Auguſt. ait: *Quis non hic deſideret, vt oſtendat quam velit intelligi gratiam? Pro-*

Aug. lib. de gratia Chriſti cōtra Pelag. & Cœleſt. cap 7.
Ca.7. citato.

A *pter hoc enim maximè de illo expectare debemus, vt dicat hoc quod dicit: non in lege tantummodo ſe gratiam confiteri: ſed nobis hac expectatione ſuſpenſis, quid addiderit intuemini. Adiuuat enim nos, inquit, Deus, per doctrinam & reuelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos aperit: dum nobis ne præſentibus occupemur, futura demonſtrat: dum Diaboli pandit inſidias: dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cæleſtis illuminat. Deinde ſententiam ſuam quadam velut abſolutione concludens: Qui hoc dicit, inquit, gratiam tibi videtur negare? an & liberum hominis arbitrium & Dei gratiam confitetur?* Ex quibus verbis colligit S. Auguſt. *hanc eum gratiam confiteri, qua demonſtrat, & reuelat Deus quid agere debeamus: non qua donat, & adiuuat, vt agamus.* Et in alio loco inquit Pelagius: *Operatur in nobis* B *velle, quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt: dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine & præmiorum pollicitatione accendit: dum reuelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem: dum nobis, quod tu aliis negare non metuis ſuadet omne, quod bonum eſt.* Quibus verbis non obſcurè concedit gratiam, qua illuminat intellectum, & ſuadendo mouet voluntatē. Quòd autem loquatur de illuminatione interiori, quę eſt à Spiritu ſancto, conſtat: nam in cap. 11. ſequenti explicans S. Aug. illud Apoſt. *Ne magnitudo reuelationum mearum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet*, & illud, *Charitas non æmulatur, non inflatur*, inquit. *Hæc itaque charitas* C *adhuc etiam in tanto Apoſtolo de die in diem renouatur perficienda ſine dubio, vbi iam non poſſet inflari: tunc autem mens eius adhuc erat, vbi inflaretur magnitudine reuelationis, donec impleretur ſolido ædificio charitatis: nondum enim perueniendo apprehenderat, quò perficiendo currebat.* Quibus verbis ſanctus Doctor impugnat id, quod Pelagius dixerat, videlicet, Deum operari in nobis velle, & perficere dum reuelatione ſapientiæ in deſiderium ſui ſtupentem ſuſcitat voluntatem, dum nobis ſuadet omne, quod bonum eſt: & concludit, quòd reuelatio illa etiam in Paulo Apoſtolo inflaret, niſi charitas ædificaret. Sentit ergo, Pelagium admiſiſſe internam reuelationem D ſapientiæ, qua Deus per ſe ipſum oſtendit, quid faciendum ſit, quid fugiendum, & negaſſe gratiam, qua donat, & adiuuat, vt faciamus. Vnde in cap. 10. eiuſdem libri ait S. Auguſtin. *Ad doctrinam pertinet etiam quod ſapientia reuelatur, ad doctrinam pertinet, cùm ſuadetur omne, quod bonum eſt. Et, ſi inter docere, & ſuadere, vel potiùs exhortari diſtare aliquid videtur, etiam hoc tamen doctrinæ generalitate concluditur, quæ quibuſcunque ſermonibus, vel literis continetur. Nam & ſanctæ Scripturæ docent & exhortantur: & poteſt eſſe in docendo & exhortando etiam hominis operatio.* Vbi ſatis manifeſtè docet, reuelationem interiorem, qua Spiritus ſanctus abſque miniſterio & operatione hominis interiùs oſtendit, quid faciendum, quídque E ſit fugiendum, generaliter nomine doctrinæ comprehendi. Quod etiam oſtendit ſcribens ad Vitalem, & contra Pelagium, ſic arguens: *Si ergo ita præpararet atque operaretur Deus hominis voluntatem, vt tantummodo legem ſuam, atque doctrinam libero eius adhiberet arbitrio, nec vocatione illa alta, atque ſecreta, ſic eius ageret ſenſum, vt eidem legi, atque doctrinæ accommodaret aſſenſum; proculdubio eam legere, vel intelligere legendo, vel etiam exponere, ac prædicare ſufficeret.* Hoc autem argumentum nihil contra Pelagium concluderet, niſi ille reuelationem ſapientiæ non ſolùm externam, quæ fit per lectionem, aut prædicationem, ſed etiam internam, quæ immediatè eſt à ſolo Deo, conceſſiſſet. Eſſet enim ſenſus, Si Deus ſolùm operaretur in nobis velle ſuadendo ex-

Gratia, quā admiſit Pelagius.
Aug. cap. 8. eiuſdē libri.
Pelagius apud Auguſt. eod. lib. c. 10.
Eod. lib. cap. 11.
2. Cor. 12.
1 Cor. 13.
Gratia pertinens ad doctrinam quæ dicatur.
Aug. epiſt. 107. ad Vitalem, col. 2. tom. 2.

teriori,

Digitized by Google

teriori doctrina, ſufficeret eam legere, vel intelligere legendo exteriùs, vel etiam exponere, aut prædicare ſimiliter exteriùs. Quod argumentum inutilem repetitionem continere perſpicuum eſt, qua Sanctus Auguſtinus idem per idem impugnaret. A

VII. *Aug. lib. de gratia Chriſti cõtra Pelagium, & Cæleſ. ca. 41*

Sed expreſſiùs id conſtat ex his, quæ contra Pelagium & Cœleſtium idem Aug. ſcripſit, eodem lib. cap. 41. Nam inter alia, quæ videre oportet, inquit: *Ipſum verò auxilium, quo poſſibilitatem naturalem perhiberet adiuuari, in lege conſtituit, atque doctrina, quam nobis fatetur etiam à ſancto Spiritu reuelari, propter quod & adorandum eſſe concedit.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum efficaciſſimum. Adoratio non debetur reuelanti legem & doctrinam exteriùs dumtaxat, nam hoc fieri poteſt hominis, aut B Angeli miniſterio. Cùm ergo Pelagius fateatur Spiritum ſanctum eſſe adorandum, quoniam ipſe nobis reuelauit doctrinam. conſequens eſt, ipſum loqui de reuelatione interiori, qua ſolus Deus interiùs docet, quid facere, quid cauere debeamus. Et paulò ſuperiùs eodem cap. præmiſerat Auguſtin. *Sed in his etiam quatuor libris, quæcunque pro gratia videtur dicere qua iuuamur, vt declinemus à malo, bonúmque faciamus, ita dicit, vt nullo modo à verborum ambiguitate diſcedat, quam diſcipulis ſic poſſit exponere vt nullum auxilium gratiæ credant, quo naturæ poſſibilitas adiuuetur, niſi in lege atque doctrina. Ita vt ipſas quoque orationes, vt in ſcriptis ſuis apertiſſimè affirmat, ad nihil aliud adhibendas opinetur, niſi vt nobis doctrina etiam Diuina reuelatione aperiatur, non vt adiuuetur* C *mens hominis, vt id quod faciendum eſſe didicerit, etiam dilectione & actione perficiat.* Expendatur illud verbum, *etiam Diuina reuelatione*: clarè enim indicat, Pelagium admiſiſſe internam reuelationẽ diuinam,

Aug. eodem lib. cap. 24. vnde idem Auguſtin. ſic contra Pelagium & Cœleſtium concludit, *Legant ergo & intelligant, intueantur & fateantur non lege, atque doctrina inſonante forinſecùs, ſed interna atque occulta mirabili atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolùm veras reuelationes, ſed etiam bonas voluntates.* Expendatur etiam illud, *non ſolùm veras reuelationes*, nam ſupponit, Pelagium admiſiſſe veras reuelationes, & negaſſe bonas voluntates à Deo fieri, per adiutorium gratiæ efficiens homines ex nolentibus volentes. Hoc autem ex inferiùs dicendis patebit D ampliùs.

VIII. *Aug. lib. de gratia Chriſti contra Pelag. & Cœl. cap. 5.*

Secundò admiſit Pelagius gratiam internam ad poſſe naturæ ſuperadditam, ita refert S. Auguſt. qui poſt adducta quædam verba Pelagij, mentem ipſius explicans ait: *Quandocũque legimus, vel audimus eum diuinæ gratiæ adiutorium conſiteri, vt à malo declinemus, bonúmque faciamus, ſiue in lege atque doctrina, ſiue vbilibet conſtituat; ſciamus quod loquitur, nec erremus aliter eum intelligendo, quàm ſentit. Scire quippe debemus, quòd nec voluntatem noſtram, nec actionem diuino adiuuari credit auxilio, ſed ſolùm poſſibilitatem voluntatis atque operis, quam ſolam in his tribus nos habere affirmat ex Deo, tanquam hoc ſit infirmum, quod ipſe Deus poſuit in natura. Cætera verò duo quæ noſtra eſſe voluit, ita ſint firma & fortia, & ſibi ſufficientia, vt nullo indi-* E *geant eius auxilio, & ideo non adiuuet vt velimus: non adiuuet vt agamus: ſed tantummodo adiuuet, vt velle & agere valeamus.* Et cap. 14. eiuſdem libri ſubdit: *Venire poſſe in natura ponit Pelagius, vel etiam vt modò dicere cœpit, vt gratia qualemlibet eam ſentiat.* Præmiſerat autem in verbis antecedentibus ad impugnandam hanc doctrinam Pelagij huiuſmodi argumentum. *Si enim ſolùm poſſe noſtrum hac gratia iuuaretur, ita diceret Dominus: Omnis qui audiuit à Patre, & di-* *Ioan. 6.* *dicit poteſt venire ad me: Non autem ita dixit, ſed: Omnis, inquit, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.*

A In quo nimirum ſupponit Auguſtinus, Pelagium admiſiſſe gratiam, quæ tribueret poſſe, & negaſſe illam, quæ tribuit venire ad Chriſtum, & bene operari. Præterea idem probatur, nam S. Auguſtinus libro de gratia Chriſti, cap. 25. probat contra Pelagiũ & Cœleſtium, Deum ſua gratia adiuuare, & tribuere nobis non ſolùm bonum poſſe, ſed etiam ipſum velle, & operari. Et cap. 26. *Cogitationem*, inquit, *& electionem ſicut ſunt diſcernenda diſcernat, quia ſcientia inflat, charitas ædificat, & tunc ſcientia non inflat, quãdo charitas ædificat. Et cùm ſit vtrumque donum Dei, ſed vnum minus, alterum maius, non hic iuſtitiam noſtram ſuper laudem Iuſtificatoris noſtri extollat, vt horum duorum quod minus eſt, diuino tribuat adiutorio, quod autem maius eſt, humano vſurpet arbitrio.* Et in cap. 11. B eiuſdem libri de Gratia Chriſti, explicans S. Auguſt. quam gratiam debeat vlteriùs confiteri Pelagius, ſi non vult ab Eccleſiæ Catholicæ doctrina diſcedere, inquit: *Sed nos eam gratiam volumus iſti aliquando fateãtur qua futuræ gloriæ magnitudo nõ ſolùm promittitur, verùm etiã creditur, & ſperatur. Nec ſolùm reuelatur ſapientia, verùm etiam & amatur: nec ſuadetur ſolùm omne quod bonum eſt, verùm & perſuadetur*, & infrà: *Quorum autem ſit fides, & quibus perſuadeatur vt ad eum veniant, ſatis ipſe demonſtrauit, vbi ait:* Nemo *Ioan. 6.* venit ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum. *Et paulò poſt cùm de non credentibus loqueretur.* Dixi, *inquit*, vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo. *Hanc debet Pelagius gratiam conſiteri, ſi vult non ſolùm vocari, verum etiam* C *eſſe Chriſtianus.* Et cap. 47. idem Auguſt. aſſignans differentiam, quæ inter ipſum & Pelagium de adiutorio gratiæ verſabatur, ſic loquitur: *Si ergo conſenſerit nobis, non ſolam poſſibilitatem in homine, etiamſi nec velit, nec agat bene, ſed ipſam quoque voluntatem & actionem diuinitùs adiuuari, vt ſine illo adiutorio nihil bene velimus, & agamus: eámque eſſe gratiam Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, in qua nos, ſua, non noſtra Iuſtitia iuſtos facit, vt ſit vera noſtra iuſtitia, quæ nobis ab illo eſt, nihil de adiutorio gratiæ Dei (quantum arbitror) inter nos controuerſiæ relinquetur.* Signum ergo eſt, Pelagium admiſiſſe gratiam interiorem ad poſſe, & illud adiutorium negaſſe, quo Deus efficit vt velimus.

Tertiò, Dicebat Cœleſtius Pelagij diſcipulus, IX.
D iſtam gratiam tribuentem poſſe eſſe ſimpliciter neceſſariam, vt ad conſummationem virtutum opera naturæ peruenirent, & hac via temperans vtcumque errorem Pelagij, arbitrabatur ſe locum gratiæ ſeruare. Conſtat hoc ex S. Auguſt. dicente: *Hoc enim nobis obiiciendum putauerunt, quòd inuito & reluctanti homini Deum dicamus inſpirare, non quanticunque boni, ſed & ipſius imperfecti cupiditatem. Fortaſſis ergo ipſi eo modo ſaltem ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putent hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem: perfecti autem non faciliùs per illam poſſe, ſed niſi per illam omnino non poſſe: verum & ſic gratiam Dei dicunt ſecundùm merita noſtra dari, quod in Oriente Pelagius Eccleſiaſticis geſtis damnari timendo, damnauit. Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas bo-* E *ni, ipſum cœptum erit ſecundùm meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium, ac ſic gratia Dei non gratis donabitur, ſed meritum noſtrum dabitur.* Et in alio loco arguens contra Iulianum, qui boni operis initium conſtituebat in natura, perfectionem autem & conſummationem eius tribuebat gratiæ, ait: *Cùm ergo diuinitus adiuuatur homo, non tantum ad capeſſendam perfectionem adiuuatur quod ipſe poſuiſti: vtique volens intelligi eum per ſe incipere ſine gratia, quod perficit gratia: ſed potiùs quod Apoſtolus loquitur, vt qui in vobis opus bonum cœpit, perficiat vſque in finem. In quo enim vis hominem (ſicut loqueris) ad aliquid*

Aug. lib. 2. contra duas epiſtolas Pelagianorum, c. 8.

Lib. 4. cõtra Iulian. ca. 3. paulò poſt prin. tom. 7.

Digitized by Google

laudabile generoſi cordis ſtimulis incitari: in hoc eum non vis in Domino, ſed in libero arbitrio gloriari: ac ſic priorem dare, vt retribuatur illi, eoque modo gratia non ſit gratia: quia non eſt gratuita. Pelagius tamen (vt ſupra dictum eſt) quamuis in tertio ſtatu ſuæ hæreſis admiſerit gratiæ illuminationem & excitationem internam ad poſſe, nunquam tamen concedere voluit eam eſſe ad implenda mandata ſimpliciter neceſſariam, ſed ſolùm ad faciliùs. Quod & S. Auguſt. expreſsè teſtatur lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. c. 8. cùm ait: *Iſti*, ſcilicet, Iulianus & Cœleſtius, *volunt in homine ab ipſo homine incipere cupiditatem boni, vt huius cœpti meritum etiam perficiendi gratia conſequatur, ſi tamen hoc ſaltem volunt. Pelagius enim faciliùs dicit impleri quod bonum eſt, ſi adiuuet gratia. Quo additamento, id eſt, addendo, faciliùs, itaque ſignificat, hoc ſe ſapere, quod etiam ſi gratia defuerit adiutorium, poteſt, quamuis difficiliùs, implere bonum per liberum arbitrium.*

Rom. 11.

X. Hinc S. Thomas vbicunque refert errorem Pelagij, non aliter illum explicat, quam dicendo ipſum ſenſiſſe, quòd initium bene operandi eſt ex nobis, ſed conſummatio & perfectio ex Deo, vt videre licet 1. p. q. 23. art. 5. in corp. 1. 2. q. 6 ar. 1. in corp. 3. contra Gent. cap. 149. quodl. 1. art. 7. in corp. ad Rom. 7. lect. 3. in fin. & 2. ad Cor. 3. lect. 1. in fin. & ad Epheſ. 1. lect. 1. etiam in fine.

S. Thom.

XI. Quartò, Pelagiani, ſaltem Iulianus, admiſerunt adiutorium diuinæ gratiæ ſubſequentis ad determinationem arbitrij creati, ita videlicet, vt priùs natura incipiat homo, & gratiæ adiutorium poſteriùs natura ſubſequatur, per quod in ipſo opere diuinitus adiuuetur. Probatur hoc ex verbis ipſius Iuliani, quæ refert S. Auguſt. *Hominem*, inquit, *Dei opus defendimus, nec ex illius potentia, vel in malum, vel in bonum inuitum aliquem cogi, ſed propria voluntate, aut bonum facere, aut malum: in bono verò opere à Dei gratia ſemper adiuuari, in malum verò diaboli ſuggeſtionibus incitari.* Ad quod reſpondens S. Doctor ait: *Vos autem in bono opere ſic putatis adiuuari hominem gratia Dei, vt in excitanda eius ad ipſum bonum opus voluntate, nihil eum credatis operari; quod ſatis ipſa tua verba declarant. Cur enim nō dixiſti, hominē Dei gratia in bonum opus excitari, ſicut dixiſti in malum diaboli ſuggeſtionibus incitari? Sed dixiſti in bono opere ſemper à Dei gratia adiuuari, tanquam ſua voluntate, nulla Dei gratia bonum opus aggreſſus, in ipſo iam opere diuinitus adiuuetur, pro meritis videlicet voluntatis bonæ, vt reddatur debita gratia, non donetur indebita, ac ſic gratia iam non ſit gratia.* Idem conſtat ex aliis verbis eorundem Pelagianorum, quæ refert idem S. Auguſt. lib. 2. contra duas epiſtolas Pelagianorum: *Hæc*, inquies, *verba ſunt veſtra, Baptiſma omnibus neceſſarium eſſe ætatibus confitemur, gratiam quoque adiuuare vnius cuiuſque bonum propoſitum, non tamen reluctanti ſtudium virtutis immittere, quia perſonarum acceptio non eſt apud Deum.* Et iterum ait: *Dicunt, ſe confiteri, gratiam quoque adiuuare vnius cuiuſque bonum propoſitum, non tamen reluctanti ſtudium virtutis immittere. Hoc quippe ita dicunt, velut homo à ſeipſo ſine adiutorio Dei habeat propoſitum bonum, ſtudiumque virtutis, quo merito præcedente, dignus ſit adiuuari Dei gratia ſubſequente.*

S. Aug. lib. 1. contra duas epi. Pelagianorum, c 18.

Gratia excitans antecedit omne opus bonum.

Lib. 2. contr. duas epiſt. Pelag. c. 5. & 6.

Ibidem c. 9.

XII. Ex his inferebant Pelagiani quintum dictum, videlicet, Hanc cauſalem eſſe veram, Quia ego prior volui, Deus voluit; Quia ego volo, Deus me adiuuat; hanc autem eſſe falſam, Quia Deus vult, ego volo, Quia Deus adiuuat hominem, homo vult; & ſic ſemper priores partes libero tribuant arbitrio, poſteriores Deo relinquētes. Hoc dictum refert S. Auguſt. ſcribens ad Vitalem, cùm ait: *Recognoſcis me (vt puto) in iis, quæ nos ſcire dixi, non omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent, commemorare voluiſſe, ſed ea tantùm, quæ ad iſtam, quæ inter nos agitur de Dei gratia quæſtionem; Vtrum præcedat hæc gratia, an ſubſequatur hominis voluntatem, hoc eſt, vt planiùs id eloquar, vtrum ideo nobis detur quia volumus an per ipſam Deus etiam hoc efficiat, vt velimus.* Vnde hanc Pelagianorum aſſertionem impugnans lib. 3. Hypognoſticon, inquit: *In omni itaque opere ſancto prior eſt voluntas Dei, poſterior liberi arbitrij, id eſt, operatur Deus, cooperatur homo. Quòd ſi dicas, vt dicere conſueuiſti, quia ego prior volui, Deus voluit, iam meritum facis, vt gratia ex operibus non ſit gratia, ſed merces.* Quam cauſalem, vt infrà patebit, etiam Semipelagiani ſtatuerunt In quo autem ſenſu eam intellexerint, diſp. 99. & 100. dicetur.

Cauſalis iſta, Quia ego volo, Deus me adiuuat, eſt Pelagianorum.

Aug. epiſt. 107. ad Vitalem poſt med. tom. 2.

Diſp. 2.

XIII. Sextum dictum Pelagij eſt, ſi aſſeratur, quòd gratia Dei humana merita antecedat, & ex nolentibus volentes faciat, per talem gratiam libertas deſtruitur humani arbitrij, & neceſſitas fatalis inducitur. Hanc obiectionem oppoſuit ſæpe ſancto Auguſt. Pelagius, vt conſtat ex lib. 2. contra duas epiſt. Pelagianorum, cap. 5. vbi S. Auguſtinus calumniis Pelagij reſpondens, ait: *Nec ſub nomine gratiæ fatum aſſerimus, quia nullis hominum meritis, Dei gratiam dicimus antecedi.* Et poſt pauca, cùm quædam verba Pelagianorum ſuperiùs inducta retuliſſet, ſubdit: *Ex his eorum verbis intellexi ob hoc illos vel putare, vel putari velle, fatum nos aſſerere ſub nomine gratiæ, quia gratiam Dei, non ſecundùm merita noſtra dari dicimus, ſed ſecundùm ipſius miſericordiſſimam voluntatem, qui dixit, Miſerebor, cui miſertus ero, & miſericordiam præſtabo, cui miſericors fuero.* Et contra Iulianum loquens, inquit: *Dicis quòd appellatione gratiæ bonos fieri homines fatali neceſſitate dicamus.* Poſt pauca ſubdens, *Calumniaris me dicere, nihil ſtudij expectari ab humana voluntate debere contra illud Euangelicum, quo ait Dominus, Petite, & accipietis, quærite, & inuenietis, pulſate, & aperietur vobis.* Et Hieron ad Cteſiphontem ſcribens ait: *Quod autem ſurſum, deorſum iactant, liberum arbitrium à nobis deſtrui, audiant è contrario eos arbitrij deſtruere libertatem, qui malè eo abutuntur aduerſum beneficium largitoris. Quis deſtruit arbitrium? ille qui ſemper Deo agit gratias; & quodcunque in ſuo riuulo fluit, ad fontem refert? An qui dicit recede à me, quia mundus ſum, non habeo te neceſſarium: dediſti enim mihi ſemel arbitrij libertatem, vt faciam quod voluero; Quid rurſum te ingeris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris? Fraudulenter prætendis, vt Dei gratiam ad conditionem hominis referas, & non in ſingulis operibus auxilium Dei requiras, ne ſcilicet liberum arbitrium videaris amittere, & cùm Dei contemnas adminiculum, hominum quæras auxilium.* Hoc fuit ſemper omnium Pelagianorum Achilles, quo aduersùs defenſores gratiæ ſe triumphare gloriabantur, quo & ſuam hæreſim palliare nitebantur, dum ſub prætextu defendendi humanæ libertatis iura, bellum inteſtinum gratiæ Dei, per quam à morte liberamur, indixerunt. Sed quàm inefficax ſit hoc eorum argumētum, inferiùs patebit.

Exod. 33.

Lib. 4. contra Iulia. c. 8. in princ.

Matth. 7.

S. Hieron. ep. ad Cteſiph. aduerſus Pelagian. poſt med. tom. 2.

XIV. Septimum dictum Pelagij eſt. Quando Apoſtolus ait, quòd *Deus operatur in nobis, & velle & perficere*, intelligitur de operatione per illuminationem intellectus, & excitationem ſtupentis voluntatis, qua Deus ſuadet illi quod bonum eſt. Hoc non aliter probatur, quàm ex verbis expreſſis Pelagij, quæ refert S. Auguſtin. libro de gratia Chriſti contra Pelagium & Cœleſtium, capit. 10. cùm ait: *Et alio quippe loco cùm diu aſſeruiſſet, non adiutorio Dei, ſed ex nobis ipſis in nobis effici voluntatem bonam: oppoſuit ſibi ex Apoſtoli epiſtola quæſtionem, atque ait: Et quomodo, inquit, ſtabit illud Apoſtoli:* Deus eſt enim qui operatur in nobis & velle & perficere?

Philip. 2.

Deinde

Deinde vt hanc oppoſitionem veluti ſolueret, quam videbat dogmati ſuo eſſe vehementer contrariam, ſecutus adiunxit: Operatur in nobis velle quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt: dum nos terrenis cupiditatibus deditos mutorum more animalium tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum reuelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem, dum nobis (quod tu alibi negare non metuis) ſuadet omne quod bonum eſt. Et eodem modo interpretatur Pelagius alia conſimilia loca Scripturæ, in quibus Deo tribuitur hominis conuerſio, ſicut eſt illud Ioannis 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Et illud Iſaiæ 26. *Omnia opera noſtra operatus es nobis.* & alia huiuſmodi.

Ioan. 6.

XV. Ex hoc dicto inferebant Pelagiani, Deum operari in nobis velle, quantum in ipſo eſt, ſed ei conſentire vel diſſentire, ita noſtrum eſt, vt ſi velimus fiat, ſi autem nolimus, nos vt operatio Dei nihil nobis proſit, efficimus. Conſtat hoc ex S. Auguſtino, qui Pelagianorum referens, & redarguens errorem, inquit: *Quid eſt ergo quod ait Apoſtolus, Deus in nobis operatur & velle, & perficere, Reſpondes, per legem ſuam, per Scripturam ſuam, Deum operari, vt velimus, quam vel legimus, vel audimus. Sed ei conſentire, vel non conſentire ita noſtrum eſt, vt ſi velimus fiat: ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippe ille, dicis, quantũ in ipſo eſt, vt velimus, cùm nobis nota fiunt eius eloquia: ſed ſi eis acquieſcere nolumus, nos, vt operatio eius nihil in nobis proſit, efficimus. Quæ ſi dicis, profectò noſtris orationibus contradicis.*

Aug. epiſt. 107. ad Vitalem, paulò poſt prin.

XVI. Octauum dictum Pelagianorum fuit. Diuinæ prædeſtinationis datur cauſa ex parte noſtra, videlicet merita præuiſa naturæ viribus incœpta. Hunc errorem tribuit Pelagianis S. Auguſtinus: ſic enim ait, *Præſciebat ergo (ait Pelagius) qui futuri eſſent ſancti & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium, & ideo eos ante mundi conſtitutionem in ipſa ſua præſcientia, qua tales futuros eſſe præſciuit, elegit. Elegit ergo, inquit, antequam eſſent, prædeſtinans filios quos futuros ſanctos, immaculatóſque præſciuit: vtique ipſe nõ fecit, nec ſe facturum, ſed illos futuros eſſe præuidit.* Et S. Tho. eumdem errorem Pelagianorum referens, ait: *Fuerunt ergo alij, qui dixerunt, quod merita præexiſtentia in hac vita ſunt ratio, & cauſa effectus prædeſtinationis. Poſuerunt enim Pelagiani, quod initium benefaciendi ſit ex nobis, conſummatio autem à Deo: & ſic ex hoc contingit, quod alicui datur prædeſtinationis effectus, & non alteri: quia vnus initium dedit ſe præparando, & non alius.* Verum eſt, quod Pelagius aſſeruit, prædeſtinationis effectum tribui prædeſtinatis propter præuiſum bonum vſum liberi arbitrij futurum ex ſola facultate naturæ, & non ex efficaci adiutorio præuenientis gratiæ. Sed tandem admiſit doctrinam & reuelationem interiorem, per quam ſuaderet quid faciendum, quidve fugiendum eſſet, vt in ſuperioribus dictum eſt. Hæc autem omnia inferiùs impugnabuntur, & ſimul Pelagianorum mens clariùs aperietur.

Aug. lib. de Prædeſt. SS c. 18.

S. Th. 1 p. q. 23. artic. 5. in corpore.

XVII. Nonum dictum continet duodecim articulos Pelagio in Synodo Palæſtina obiectos, quos niſi anathematizaſſet anathematizatus & ipſe vtique fuiſſet. Primus eſt, Adam ſiue peccaret, ſiue non peccaret, moriturus eſſet. Secundus, quod peccatum Adæ ipſum ſolum læſerit, & non genus humanum. Tertius, quòd infantes nuper nati in illo ſtatu ſint, in quo Adam fuit ante præuaricationem. Quartus, quòd neque per mortem, vel præuaricationem Adæ omne genus humanum moriatur: neque per reſurrectionem Chriſti omne genus humanum reſurgat. Quintus, infantes etiam non baptizatos habere vitam æternam. Sextus, diuites baptizatos, niſi omnibus abrenuncient, ſi quid boni viſi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere poſſe regnum Dei. Septimus, Gratiam Dei, atque adiutorium non dari ad ſingulos actus, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege, atque doctrina. Octauus, Dei gratiam ſecundum merita noſtra dari. Nonus, Filios Dei non poſſe vocari, niſi omnino abſque peccato fuerint effecti. Decimus, non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei indiget auxilio: quoniam in propria voluntate habet vnuſquiſque facere aliquid, vel non facere. Vndecimus, victoriam noſtram non ex Dei adiutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio. Duodecimus, quòd pœnitentibus venia non detur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei: ſed ſecundùm meritum & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia. Iſtos errores Pelagij refert S. Auguſtin. in epiſt. 106. vbi etiam oſtendit, eiuſmodi aſſertiones eſſe contra doctrinam, quam ſemper tenuit Catholica Eccleſia, quod ex diſcurſu huius operis ampliùs manifeſtabitur.

Ad primum argumentum reſpondetur, quòd Pelagius admiſit quidem gratiam interiorem, quæ tribueret quoddam poſſe, negauit tamen eam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad diuina mandata implenda. Sectatores autem Pelagij Iulianus & Cœleſtius (vt ſupra oſtenſum eſt) conceſſerunt illuminationem illam internam intellectus, & excitationem voluntatis, eſſe ad operis perfectionem ſimpliciter neceſſariam. Cùm hoc tamen adhuc manet, in quo ab illis Semipelagiani, de quibus capite 1. de prædeſtinatione Sanctorum loquebatur Auguſtin. diſcernantur. Quoniam Pelagiani (vt ſuprà dictum eſt) conſtituerunt in natura primum initium Fidei: & bonorum operum: eorum tantummodo conſummationem & perfectionem tribuentes Diuinæ gratiæ. At verò Semipelagiani diſtinxerunt inter fidem, & bona opera, quæ fidem ſubſequuntur, & primum fidei initium dixerunt eſſe ex nobis: initium autem bonorum operum eſſe ex gratia, quam tamen aſſerebant meritò fidei dari credentibus. Conſtat hoc ex ſancto Auguſtino in eodem libr. de prædeſtinatione SS. vbi contra Semipelagianos oſtendit ex profeſſo, etiam primum initium fidei, qua Chriſtiani ſumus, ex Deo eſſe, non ex nobis. Diſcernũtur etiam, nam Semipelagiani (vt Aug. ait cap. 1. eiuſdem libri) fatebantur cum Eccleſia Chriſti peccato primi hominis obnoxium naſci genus humanum, nec ab iſto malo, niſi per iuſtitiam ſecundi hominis aliquem liberari: quæ tamen Pelagius & Cœleſtius pertinaciter negauerunt, vt ex eodem Auguſtino conſtat in libris contra ipſos editis. In his ergo docet Auguſtin. plurimùm Semipelagianos à Pelagianorum errore diſcerni. Sed de hoc diſputatione ſequenti latiùs dicetur, vbi Semipelagianorum dicta referemus.

S. Aug lib. de præd. ſt. SS. c. 2. 3. 4. & ſeq.

Ad ſecundum reſpondetur per diſtinctionem aſſignatam de quadruplici ſtatu hæreſis Pelagij. Etenim contra primum diffiniuerunt Concilia, & Patres, eſſe admittendam gratiam ad ſalutem, nec ſufficere ſibi ſolam naturam ad omnia Dei præcepta implenda. Contra ſecundum ſtatum eiuſdem hæreſis, docuerunt, adiutorium gratię, quo Deus adiuuat ad eius mandata implenda, non conſiſtere in ſola lege, aut doctrina externa, vel in exemplo, quod nobis reliquit Chriſtus Dominus: ſed admittendam eſſe gratiam internam. Contra tertium, determinauerunt gratiam iſtam internam eſſe neceſſariam ad ſimpliciter, & non ſolum ad melius eſſe, ſiue ad facilius operandum. Contra quartum, decreuerunt eſſe ſimpliciter neceſſariam gratiam interiorem, non ſolùm quæ oſtenderet, &

Digitized by Google

doceret quid eſſet credendum, aut faciendum: ſed A quæ donaret & adiuuaret, vt faciamus: quam gratiam S. Proſp. appellat præoperantem, & communi vocabulo, dicitur gratia efficax præueniens, per quam Deus actiuè propriè facit vt velimus, & piè operemur, & per hæc patet ad confirmationem. Sed eſt adhuc argumentum: nam Concilia & Patres dicunt, Pelagium nullam admiſiſſe veram gratiam. Sed gratia interior illuminans intellectum, & excitans ſtupentem voluntatem, eſt vera gratia; ergo non admiſit illam Pelagius.

S. Proſp. in epi. ad Aug.

Reſpondetur: Quòd cùm Pelagius aſſeruerit gratiam ſecundùm merita noſtra dari, etiam concedendo gratiam interiorem illuminantem intellectum, excitantem voluntatem, & adiuuãtem ipſum poſſe; nullam reuera gratiam admiſit. Immo etiamſi B admiſiſſet gratiam efficacem, ſiue adiuuantem ipſũ velle, dicendo gratiam ſecundùm merita noſtra dari: totam rationem gratiæ deſtruxiſſet: *ſi enim ex operibus* (vt arguit Apoſtolus) *iam gratia non eſt gratia*. Vnde Auguſt. in libro de gratia Chriſti contra Pelagium & Cœleſtium, cap 31. ait: *Quamlibet ſentiat gratiam ipſis Chriſtianis ſecundùm merita dari dicit*. Quibus verbis ſignificat, quamcunque gratiam conceſſam, à Pelagio deſtrui, ſi aſſeratur, illam ſecundùm merita noſtra dari.

Rom. 11.

XIX. Ad tertium reſpondetur, quòd in primo ſtatu ſuæ hæreſis negauit Pelagius gratiam quæ per ſubminiſtrationem Spiritus nobis datur: in ſecundo autem, vel tertio ſtatu admiſit gratiam interiorem, qua il- C luminatur intellectus, & voluntas excitatur, vt ſuprà dictum eſt. Secundò reſpondetur, quòd gratia interior etiam, qua Deus demõſtrat & reuelat quid agere debeamus, non autem donat, atque adiuuat vt agamus: ad legem pertinet, & doctrinam licèt internam, vt S. Auguſt. oſtendit locis ſuperius allegatis: non autem ad ſubminiſtrationem Spiritus, quam negare intendebat Pelagius. Licet enim interior reuelatio & doctrina, quæ oſtendit quid facere, quidve cauere debeamus, ſit in nobis à Spiritu ſancto, qui docet hominem ſcientiam; nihilominùs tamen generalitate quadam ſub litera quæ occidit, non ſub ſpiritu qui viuificat, comprehenditur. Illa verò gratia, quæ adiuuat infirmitatem noſtram, & D vires tribuit voluntati, vt quod agendum cognouimus, faciamus; pertinet ad ſubminiſtrationem Spiritus, de qua etiam inquit Apoſtolus: *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram, nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus, ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis*, id eſt, poſtulare nos facit, vt explicat S. Thomas, *gemitibus inenarrabilibus*. Quibus verbis non obſcurè ſignificat illam gratiam, quæ non ſolùm docet quid poſtulare debeamus, aut facere; ſed etiam donat vt poſtulemus, & faciamus, ad ſubminiſtrationem Spiritus pertinere. Hanc autem gratiam ſemper negauit Pelagius, vt ſuprà dictum eſt. Dicendum eſt ergo, quòd cùm Auguſtinus ait, Pelagium negaſſe gratiam, quæ per ſubminiſtrationem Spiritus ſancti E nobis datur, loquitur de gratia, per quam non ſolùm oſtendit quid facere debeamus: ſed etiam donat, atque adiuuat vt faciamus. Quæ explicatio habetur ex ipſo contextu, & præſertim ex verbis illis Auguſt. in 3. argum. inductis, in quibus aſſerit Pelagium ſenſiſſe, quòd homines ſaluentur *adiuti non aliqua ſubminiſtratione virtutis, ſed viribus propriæ voluntatis*. Si ergo adiungantur his verbis, illa S. Auguſt. in eod. argum. relata, videlicet, *quòd per ſubminiſtrationem Spiritus ſancti pertinet ad concupiſcentias, tentationéſque vincendas*, conſtabit, gratiam datam per ſubminiſtrationem Spiritus idem ſignificare, quod gratia ſubminiſtrans virtutem ad concupiſcentias & tentationes vincendas. Illuminatio

S. Aug li. de gratia Chriſti contra Pelag. & Cœleſt. ca. 7. & 10.

2. Cor. 3.

Rom 8.

S. Thom.

autem, ſeu doctrina ſola etiam interior & excitatio ſtupentis voluntatis, quam admiſit Pelagius, non tribuit vires voluntati ad mandata diuina implenda, quia ſolùm mouet eam ex parte obiecti, proponendo & docendo quid facere debeat. Vnde non pertinet ad eam gratiam, quæ per ſubminiſtrationem Spiritus datur. Poteſt hoc explicari aptiſſimo exemplo. Si enim aliquis dormiret, & ſimul etiam eſſet infirmus, & pedibus carens, ita vt nullam prorſus virtutem haberet ad ambulandum, & eſſet in magno periculo conſtitutus, quod niſi fugiendo non poſſet euadere: certè per hoc ſolum, quòd ab alio excitaretur à ſomno, & admoneretur periculi, vt fugeret, & currendo euaderet imminentem mortem, nullas vires ſubminiſtraret illi ad fugiendum, ſed eodem modo maneret impotens ad currendum quantum eſt ex parte virtutis greſſiuæ, ac ſi excitatus à ſomno, & edoctus de periculo nõ fuiſſet. Proportionabiliter ſentiendum eſt de illuminatione & excitatione interna ex parte obiecti, quam admiſit Pelagius, & hoc ſignificauit S. Aug. cùm dixit, Pelagium nunquam conceſſiſſe gratiam, *qua non ſolùm poſſibilitas naturalis voluntatis & actionis, ſed ipſa etiam voluntas & actio ſubminiſtratione ſancti Spiritus adiuuatur*. Ex quibus verbis ſatis cõſtat, non quamcunque gratiam negaſſe Pelagium: ſed eam, qua donatur nobis, vt bonũ, quod cognoſcimus, faciamus.

Sed contra hanc ſolutionem, eſt argumentum. XX.
Sequitur quòd gratia habitualis, & ſimiliter habitus charitatis non pertineat ad gratiam, quæ datur per ſubminiſtrationem Spiritus ſed ad legem, atque doctrinam. Sequela probatur; nam per huiuſmodi habitus non facit Deus, vt faciamus: neque operatur, vt operemur: cùm habitus non determinet potentiam ad operandum. Ergo ſi ſola gratia, per quã Deus donat, & facit vt faciamus, pertinet ad ſubminiſtrationem Spiritus: habitus gratiæ, & charitatis ad legem pertinebunt, atque doctrinam: & non ad gratiam, quæ datur per ſubminiſtrationẽ Spiritus.

Reſpondetur negãdo ſequelam. Quia per gratiã, & charitatẽ Spiritus ſanctus habitat in nobis, iuxta illud, quod Chriſtus Dominus per Ioannem ait: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum & ad eum veniemus, & manſionem apud eũ faciemus*. Licèt ergo per ſolam gratiam habitualem, aut per charitatis habitum non faciat Deus, vt operemur, facit tamen, vt vitam habeamus ſpiritualem, & tribuit ſufficiens principium effectiuũ ſupernaturalis operationis. Nam per gratiã habitualem efficit nos filios Dei: per habitualẽ verò charitatem, Dei amatores facit, & ideo pertinent ad gratiã, quæ datur per ſubminiſtrationẽ Spiritus: illuminatio autẽ intellectus, atq; voluntatis excitatio, quam Pelagiani admiſerũt, nihil horũ efficit, nec tribuit vires voluntati, vt Diſp. 75. patebit, vnde non eſt ſimile.

Ioan. 14.

Gratia habitualis datur per ſubminiſtrationem Spiritus.

Secundò reſpondetur, quòd licèt habitus gratiæ & charitatis non determinent hominem ad piè operandum, in ipſa tamen infuſione gratiæ, & charitatis mouet Deus auxilio efficaci liberum eius arbitrium: vt conſentiat, & liberè cooperetur Deo, ſe diſponendo per proprium actum ad ſuam iuſtificationem, vt 1.2. q. 113. art. 8. docet S. Th. Vnde gratia & charitas etiam habitualis non pertinent ad vetuſtatem literæ, ſiue ad legem & doctrinam: ſed ad iuſtificantem & renouantem Spiritum.

Ad confirmationem reſpond. concludere efficaciter, ſententiam Pelagij implicare in dictis: qui, cùm aſſeruerit gratiam ſecundùm merita noſtra dari, veram deſtruxit rationem gratiæ, quam in illuminatione intellectus, & excitatione interna voluntatis conſtituit, vt ſuprà dictum eſt. Hanc vel conſimilem contradictionem in ſcriptis Pelagij ſanctus

Pelagij ſententia implicat in dictis.

Digitized by Google

ſanctus notauit Auguſtin. libro de gratia Chriſti, cap. 37. cùm dicit. *Iſtam ſanè*, ſcilicet epiſtolam ad Demetriadem, *legi, mihique perſuaſerat hanc illum gratiam, de qua quæſtio eſt, confiteri: quamuis in multis eius Opuſculi locis ſibi ipſi contradicere videretur.* Et cap. 31. eiuſdem libri, ait: *Quamlibet ſentiat gratiam, ipſis Chriſtianis ſecundum merita dari, dicit.* Et infrà: *Manifeſtum eſt, eum dicere gratiam ſecundum merita dari quamlibet eam, vel qualemlibet ſignificet, quam tamen apertè non exprimit*: ac ſi apertiùs diceret: Quamcunque gratiam conſtituat Pelagius, eam tandem deſtruit, cùm affirmet, illam ſecundùm merita noſtra dari.

XXI. Ad quartum reſpondetur, Pelagium nunquam negaſſe, neceſſarium eſſe ad actus ordinis naturalis, vt Deus tanquam auctor naturæ influat nobiſcum, quando volumus operari. Sed ſolùm negauit eſſe neceſſarium Dei adiutorium, quo operatur vt operemur: quoniam exiſtimauit deſtrui libertatem arbitrij, ſi homo nihil poteſt operari, niſi præmouente, & præoperante Deo. Optimè ſiquidem nouerat Pelagius, quòd ſi adiutorium Dei, & concurſus illius ordine naturæ poſterior eſſet arbitrij creati determinatione; ita videlicet, vt iſta cauſalis vera eſſet; quia homo operatur, Deus cooperatur: non læderetur eiuſdem arbitrij libertas. Ex verbis autem adductis S. Hieronymi ſolùm concluditur, Pelagium negaſſe, eſſe neceſſarium ad actus noſtros adiutorium: quo Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur. Quod ex ipſo contextu manifeſtè colligitur, præſertim in verbis adductis in dicto ſexto: ex eo enim calumniabantur Pelagiani Hieronymum, & Auguſtinum: quia dicebant omnia bona opera noſtra ad Deum eſſe referenda, videlicet, tanquam ad primum auctorem & fontem, à quo primò & principaliter dependent, & quia prædicabant hominem nihil poſſe facere, niſi Deus in illo ſua dona compleuerit, vt patet ex illis Pelagianorum verbis apud S. Hieronymum: *Quid rurſum te ingeris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris?* Quibus ſanè verbis illud Dei adiutorium de medio tollere conabantur, quo Deus virtutem operatiuam creati arbitrij complet eam mouendo, & applicando ad exercitium actus, de qua in diſput. 18. & quatuor ſequentibus agendum erit ex profeſſo. Quod etiam deſignant illa verba ſancti Hieronymi in eadem epiſt. vbi ait: *Ita enim gratiam ponunt,* ſcilicet Pelagiani, *vt non per ſingula opera eius nitamur, & regamur auxilio.* Et iterum: *Iniuriam tibi fieri putas, & deſtrui arbitrij libertatem, ſi ad Deum ſemper auctorem recurras: ſi ex illius pendeas voluntate: & dicas,* Oculi mei ſemper ad Dominum, quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos? *Vnde & audes lingua proferre temeraria vnumquemque arbitrio ſuo regi? Et ſi ſuo arbitrio regitur, vbi eſt auxilium Dei? ſi Chriſto Rectore non indiget, quomodo ſcribit Ieremias,* Non eſt in homine via eius? & à Domino greſſus hominis diriguntur? Ex quibus patet, Pelagium non negaſſe, concurſum ſimultaneum primæ cauſæ eſſe ad ea, quæ facimus, neceſſarium: ſed negaſſe dumtaxat præuium adiutorium Dei eſſe ad ſingulos actus noſtros neceſſarium, nempe directionem, & gubernationem Dei, illam videlicet, quam petit Eccleſia, cùm dicit: *Dirigere, & ſanctificare regere, & gubernare dignare, Domine Deus, Rex cæli, & terræ, hodie corda, & corpora noſtra, ſenſus, ſermones, & actus noſtros in lege tua, & in operibus mandatorum tuorum, vt hîc, & in æternum (te auxiliante) ſemper ſalui, & liberi eſſe mereamur.* Arbitrabatur enim iniuriam fieri libero arbitrio, ſi non à ſeipſo, ſed à Domino, & regeretur, & gubernaretur. Vnde multi viri docti, & in doctrina S. Auguſtini eruditiſſimi, inter quos eſt Gaſpar Caſalius Conimbricenſis, qui ſacro Concilio Tridentino interfuit, *lib. 1. de quadripart. Iuſtitia, c. 36.* expreſsè fatentur, Pelagium nunquam negaſſe generalem Dei influentiam. Verba Caſalij ſunt hæc: *Pelagius non negabat generalem influxum.* Et paulò inferiùs: *Confitebatur quidem Pelagius gratiam creationis, in hominibus humanam naturam, humanam voluntatem, & generalem Dei influxum communem omnibus agentibus.* Et poſt pauca: *Nunquid negauit generalem influxum eſſe neceſſarium hominibus ad bene operandum? Non ſcitur hactenus, nec creditur de ipſo: non enim ſic ſapere potuit, niſi prius deſiperet. Quomodo poteſt operari cauſa ſecunda ſine concurſu cauſæ primæ?* Dato etiam, & nó conceſſo, quòd Pelagius non admiſerit concurſum Dei generalem, dubitari tamen non poteſt, admiſiſſe concurſum, ſeu adiutorium Dei ſubſequens ad determinationem creatæ voluntatis, vt conſtat ex S. Aug. locis n. 11. huius diſputationis adductis. Vnde in lib. Enchirid. ad Laurent. c. 32. clarè ſupponit, Pelagianos ſenſiſſe: *propterea dictum eſſe, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei: quia ex vtroque fit, id eſt, ex voluntate hominis, & miſericordia Dei, &c. Tanquam diceretur, non ſufficit ſola voluntas hominis, ſi non ſit etiam miſericordia Dei.* Et S. Doctor eodem loco contendit, aliquid ampliùs eſſe tribuendum gratiæ, de quo diſp. 97. præſertim n. 6. agendum eſt, vbi verba S. Auguſt. latiùs expendemus.

Pelagius conceſſit concurſum Dei generalem ad actus naturales, non tamen præuium.

Hiero. in eadem epiſt.

Pſal. 24.

Ierem. 10.

Pſal. 24.

Caſalius.

DISPVTATIO II.

Quam gratiam tanquam neceſſariam ad ſalutem admiſerint Semipelagiani, & in quo eorum ſententia cum errore conueniat Pelagianorum, vel ab eo diſcedat.

I. COMMVNIS error Semipelagianorum (vt nonnulli recentiores Theologi bene adnotarunt) in hoc conſiſtit, quòd licet contra Pelagium faterentur, gratiam Dei eſſe neceſſariam ad opera ſanctitatis præſtanda, & gloriam promerendam, & obtinendam diſpoſitionem conuenientem ad remiſſionem peccati; aliquod tamen initium ſalutis reſeruarunt libero arbitrio: vt propria ſalus ſit in poteſtate hominis conſtituta. Et ideo dicebant, neceſſarium eſſe, vt homo incipiat per aliquem bonum motum, quem Deus poſtea promoueat, & perficiat: & ita in hoc bono motu conſtituebant primam cauſam ſalutis ex parte noſtra: eámque dicebant eſſe meritum omnis gratiæ ſupernaturalis. De quo autem merito id intellexerint, ex ipſiſmet eorum verbis patebit infrà. Aſſerebant etiam, fidem, ſaltem quantum ad eius initium, non eſſe donum Dei: ſed eſſe in nobis ex nobis, & propter illam reddi à Deo cætera dona, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, vt ex epiſtolis Proſperi, & Hilarij ad S. Auguſt conſtat, & ex eodem Auguſtino in libro de prædeſtinatione Sanctorum, & de dono perſeuerantiæ, vbi reſpondens epiſtolis Proſperi & Hilarij, probat ex profeſſo euidentiſſimis ſacrarum literarum teſtimoniis, nedum fidem perfectam, ſed etiam fidem inchoatam, & quodcumque initium illius ex Deo eſſe, atque ex præuenientis gratiæ auxilio. Sed vt ad particularia deſcendamus, & explicemus quouſque Maſſilienſes in confeſſione gratiæ peruenerint: & quam gratiam vltra illam S. Aug. neceſſariò eſſe confitendam contenderint: obſeruandum eſt, ducem Semipelagianorum fuiſſe Fauſtum Regienſem Epiſcopum, cuius

Habetur in bibliotheca S. Patrum, tom. 4.

erro

Digitized by Google

errorem refert, & impugnat Maxentius in reſponſione ad epiſtol. Hormiſdæ Papæ: vbi aſſerit libros Fauſti eſſe hæreticos, & acriter eos reprehendit, qui tales libros defendunt vt Catholicos: & præſertim Epiſcopum quendam Africanum, qui dicebatur poſſeſſor. Et Gelaſius Papa in cap. *Sancta Romana Eccleſia* 15. *diſtinct.* Fauſti Regienſis Galliarum Opuſcula connumerat inter apocrypha. Vnde Petrus Diaconus apud Fulgentium de Incarnatio. & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. cap. 8. in fine ait: *Quorum omnium ſanctorum Patrum imbuti doctrinis, anathematizamus Pelagium & Cœleſtium, ſimúlque etiam Iulianum Edanenſem, & qui illius ſimilia ſapiunt: præcipuè libros Fauſti Galliarum Epiſcopi, qui de monaſterio Lyrinenſi profectus eſt, quos contra prædeſtinationis ſententiam ſcriptos eſſe non dubium eſt. In quibus non ſolùm contra doctrinam horum ſanctorum* Patrum (id eſt, Auguſtini & diſcipulorum eius) *verùm etiam contra ipſius Apoſtoli contradictionem veniens, humano labori ſubiungit gratiæ adiutorium.* Vnde non ſunt audiendi, qui Fauſtum inter Patres referunt, cùm non inter Patres: ſed inter hoſtes gratiæ Chriſti ſit computandus. Suam Fauſtus explicuit ſententiam circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires noſtri arbitrij in duobus libris de libero arbitrio, quos in lucem edidit, & habentur in Bibliotheca ſanctorum Patrum, vbi qui voluerit, poterit fuſiùs explicatam eius ſententiam perlegere.

Petrus Diaconus.

Bibliotheca SS. Patrum tom 4. tit.

II. Caſſianus etiam in ſuis ſcriptis, ſed præſertim collat. 13. per totum eorundem Semipelagianorum ſententiam tradit, & quamplurima eorum dicta conſtituit. Eius doctrinam refert, & impugnat S. Proſper in libro quem contra Collatorem compoſuit: vbi quamplurimis Scripturæ teſtimoniis, firmiſſimis, & acutiſſimis rationibus, & verbis elegantiſſimis oſtendit, qualiter Caſſianus, & aliæ reliquiæ Pelagianæ hæreſis, dum ab errore Pelagij ſe longè diſcedere proclamarent, in illum tãdem inciderint. Collatoris nomen Caſſianus, à collationibus Patrum, quas conſcripſit, ſortitus eſt. Igitur ex libris Fauſti Regienſis, & Caſſiani, quid & ipſi, & Semipelagiani ſenſerint, haurire debemus: & ſenſum legitimum, in quo damnata eſt eorum doctrina, ex ſcriptis Proſperi, & Maxentij colligere: ac denique ex S. Patre Auguſtino, qui Spiritu diuino potiùs, quàm humana induſtria, & Pelagianorum, & Semipelagianorum, errorem penetrauit, detexit, impugnauit, expugnauit, & in extirpatione huius peſtiferæ hæreſis plurimùm laborauit. Vnde ſcribens ad Innocentium: *Non agitur,* inquit, *de vno Pelagio, qui iam fortaſſe correptus eſt, quod vtinam ita ſit, ſed tam multis, quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atque ineruditas animas, velut conuictas trahentibus: firmas autem, & in fide ſtabiles ipſa contentione fatigantibus vſquequaque iam plena ſunt omnia.* Vt autem clarè, & diſtinctè procedamus, colligenda ſunt imprimis ex libris Fauſti eius dicta, quibus ſuam mentem aperuit, deinde Caſſiani dicta ex eius pariter ſcriptis colligemus: vt tandem manifeſtum fiat, in quo Semipelagiani inter ſe, & cum Pelagio conſenſerint: & in quo vnus ab alio, aut etiam à ſuo capite Pelagio diſſenſerint.

Auguſt epi. 95. ad Innoc. paulò poſt princ. tom. 2.

Error Fauſti circa naturalem facultatem liberi arbitrij, & neceſſitatem gratiæ explicatur.

III. Vt notauit Sixtus Senenſis, Fauſtus contra doctrinam ſancti Auguſtini, eius nomine ſuppreſſo, libros de libero arbitrio conſcripſit, quod etiam non obſcurè docet Petrus Diaconus loco ſuperius allegato. Et in primis, vt ab errore Pelagij longè diſcedere videretur, blaſphemam illius redarguit ſententiam aſſerentis, quòd ad obtinendam ſalutem natura hominis ſola ſibi ſufficiat: *Ego,* inquit, *arbitror, quod libertas arbitrij ſibi ſola ſufficere abſque præſidio gratiæ non potuerit, etiam antequam priuilegium illius tranſgreſſio violaret. Quomodo verò nunc poteſt ſibi ſola ſufficere, ad cuius arrogantiam dicitur:* Quia ſine me nihil poteſtis facere? *Ad cuius præſumptionem diuinus ſermo dirigitur:* Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam? *Quod vtique elationi ſine gratia perficere denegatur, humilitati verò cum gratia implere conceditur.* Vnde Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ, eiuſdem Fauſti calliditatem obſeruans, ait: *Refutans namque callidè eiuſdem Pelagij ſenſum, & quaſi exprobrans, quòd omnino Chriſti negauerit gratiam, necnon & illos, qui nullis præcedentibus meritis iuxta Apoſtolum gratiam Dei hominibus dari fatentur: ipſe quaſi ſapientiſſimus, & prudentiſſimus nouus nouæ prauitatis Apoſtolus, gratiam Dei ſecundùm meritum fidei, & laboris dari nititur edocere: vt iam ſic Dei gratia non ſit gratia.*

Sixtus Sen. li. 6. Bibliot. Sanct. annot. 252.

Fauſt. lib. 1. de lib arbit. cap. 1.

Ioan. 15. Pſal. 126.

Maxent.

Dicit ſecundò, non eſſe totum tribuendum gratiæ, ſed aliquid labori humano relinquendum: contendebat enim, conatibus & labori humano gratiæ donum eſſe ſubiungendum, concedi à Deo petentibus, quærentibus, deſiderantibus. Verba Fauſti ſunt *Hoc itaque loco gemini inter ſe colluctantur errores, quorum vnus ſolam gratiam, alter ſolum laborem, relicto tramite, atque menſura veritatis, inſinuat, ſectarum genere diſpares: ſed impietate conſimiles, diuerſo quidem ſtudio, ſed ſpiritu vnius ſerpentis inſibilant. Quorum vnus, id eſt, ſolius gratiæ prædicator, prima quidem fronte venenum ſuum ſub ſpecie pietatis occultat. Alter, id eſt, laboris aſſertor, protinus extantem tumorem improba elatione manifeſtat. Hæc profeſſio inſinuando ſolum laborem, ipſo ſui titulo deteſtanda, illa magis ſub religioſo colore metuenda eſt.* Et circa finem eiuſdem capitis ſubdit: *Meritò contra huius arrogantiæ præſumptionem ſermo diuinus vim ſuæ auctoritatis, vel increpationis exſeruit.* Nemo, *inquit,* venit ad me, niſi Pater traxerit eum. *Et iterum:* Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. *Quod meritò ad ſe dictum eſſe reputabit, qui ſalutem ſuam cum Pelagio propria in voluntate, ac virtute conſtituit: quod vtique illi obiici non neceſſe eſt, qui non de ſolo labore præſumit: ſed conatibus ſuis quotidianam Dei miſericordiam, & iugem gratiam implorandam eſſe cognouit, & auxilium Domini peruigili obſecratione depoſcit.* Et capite quarto & quinto, eos impugnat, qui totum inquiunt ſolius eſſe gratiæ; & ipſe fatetur, gratiam eſſe omnibus neceſſariam: ſic tamen, vt ei vigilantiæ humanæ ſtudium per omnia iudicemus adiungi. Idem docet capite ſexto, & capite decimo: Ex quibus verbis conſtat Fauſtum ſenſiſſe quòd naturæ conatus gratiam præuenientem præueniant: quibus libero arbitrio iugem Dei gratiam implorat, petit, deſiderat. Quod etiã conſtat ex Concilij Arauſicani can. 6. vbi cõtra hũc Fauſti, & aliorũ Semipelagianorũ errorẽ diffinitur: *Si quis, ſine gratia Dei credẽtibus, volẽtibus, deſiderãtibus, &c. pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri diuinitùs: non autem, vt credamus, velimus, vel hæc omnia (ſicut oportet) agere valeamus, &c. aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium: nec vt obedientes, & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti:* Quid habes quod non accepiſti? *&,* Gratia Dei ſum id quod ſum.

IV.

Eod. li. c. 1. in princ.

Totum eſſe tribuendum gratiæ, negauit Fauſtus

Ioan. 6. Rom. 5.

1 Cor. 4. ibid. cap. 15.

Dicit tertiò, gratiam, & liberum arbitrium pariter ſociari in his, quæ pertinent ad ſalutem, gratiámque eſſe comitem, non præuiã humanorũ meritorum.

Gratiam, & lib. arb. pariter ſociari

Digitized by Google

in opere iuſtificationis, dixit Fauſtus. torum. Ita dicit Fauſtus lib. 1. cit cap. 5. vbi explicans illud Rom. 4. *Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus eſt, habet gloriam: ſed non apud Deum.* Et illud 1. ad Corinth. 3. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem,* inquit: *Iuxta Catholicam regulam opera legis euacuantur, quæ ſecundum literam ſunt, & ea, quæ poſt gratiam (comitante gratia) gerenda ſunt aſſeruntur.* Quibus verbis concedit, gratiam comitem, & cap. 12. concedit gratiam cooperantem. Sed ſpecialiter hoc dictum explicat Fauſtus cap. 17. eiuſdem libri, ſub his verbis: *Et ita ſe duo iſta coniungunt, attrahentis virtus, & obedientis affectus: quomodo ſi æger aliquis aſſurgere conetur, & facultas animum non ſequatur: & propterea ſibi porrigi dexteram deprecetur: Clamat voluntas, quia ſola per ſe eleuari neſcit infirmitas: ita Dominus inuitat volentem, attrahit deſiderantem, erigit adnitentem.* Et lib. 2. cap. 4. explicans illud 2. ad Timoth. 7. *Laborantem agricolam oportet de fructibus accipere: Ecce* inquit, *quomodo ſibi admirabili commercio diuina & humana ſociantur; ad obedientiam pertinet labor, fructus verò laboris ad gratiam.* Rom. 11. Vnde Maxentius in reſponſ. ad epiſt. Hormiſdæ Papæ, errorem Fauſti referens, ait: *Nam cùm nemo obediat, ſine laboret, niſi volens, nemo velit, niſi ſcierit quid ei conueniat laborare: iſte poſt ſcientiam & voluntatem, ſeu obedientiam, humano labori adiungit gratiæ adiutorium: vt videlicet, gratia & labor humanus (cuius poſſibilitatem non per eandem gratiam, ſed naturaliter ineſſe omnibus aſſerit, pariter ſociati) reliqua perficiant opera: & hoc quidem ſe pollicetur defendere.* Et S. Proſper in epiſt. ad Auguſt. Pelagianæ hæreſeos reliquias commemorans, hoc dictum tertium illis tribuit, cùm ait: *Nec conſiderant ſe gratiam Dei, quam comitem, non præuiam humanorum volunt eſſe meritorum, etiam illis voluntatibus ſubdere, quas ab ea, ſecundum ſuam phantaſiam non negant eſſe præuentas.* Fauſtus admiſit gratiã præuiã excitantem, & negauit efficacem. Pro intelligentia huius dicti eſt aduertendum, quòd cùm Fauſtus dicit, gratiam eſſe comitem, non præuiam humanorum meritorum, loquitur manifeſte de gratia efficaci, non autem de excitante, & illuminante: hanc enim concedit præcedere opus meritorium, & alia pietatis opera, vt ex ſequenti dicto erit perſpicuum. Dixi *pietatis opera:* nam fidem, viribus naturæ, ſicut & alij Semipelagiani, tribuebat, vt ex Auguſt. lib. de prædeſtinatione Sanctorum conſtat, & ex iis, quæ in dicto 12. ſubiiciemus, cuius merito, liberum arbitrium priora auxilia gratiæ impetrare fatebantur. De quo autem merito id intelligerent, inferiùs erit explicandum.

VI. Dicit quartò, quòd ad opera meritoria vitæ æternæ, & ad humanam ſalutem requiritur gratia præueniens: quam S. Auguſtin. libr. de corrept. & gratia, cap. 12. vocat adiutorium, ſine quo res non fit. Conſtat hoc, nam lib. 1. cit cap. 1. inquit: *Ego arbitror, quòd libertas arbitrij ſibi ſola ſufficere ſine præſidio gratiæ non potuerit, etiam antequam priuilegium illius tranſgreſſio violaret. Quomodo verò nunc poteſt ſibi ſola ſufficere ad cuius arrogantiam dicitur:* Quia ſine me nihil poteſtis facere? *Ad cuius præſumptionem diuinus ſermo dirigitur:* Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam? *Quod vtique elationi ſine gratia perficere denegatur, humilitati cum gratia implere conceditur.* Et cap. 11. ſubdit: *Qui verò vel initium operis ſibi præſumit arro-* Pſal. 126. *gare, vel finem, ad illum meritò dicitur:* Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant. Et cap. 14. per totum idipſum docet, inter alia inquiens: *Aſſerit Propheta, voluntatis propriæ fa-* Pſal. 118. *cultatem, de ſemetipſo dicens:* Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas, *ſed nihil de ſolis viribus eius intelligit præſumendum, cùm proclamat ad* Eod. Pſal. *Deum:* Inclina, *inquit*, cor meum in teſtimonia

A tua, & non in auaritiam. Quòd autem iſtam gratiam in illuminatione intellectus, & excitatione voluntatis conſtituat, patebit ex dicto 5. Hinc eſt, quòd S. Auguſtin. de Semipelagianis loquens, & Aug. libr. de præd. SS. c. 1. hoc quartum dictum illis tribuens, ait: *Peruenerunt autem iſti fratres noſtri, pro quibus ſollicita eſt pia charitas veſtra, vt credant cum Eccleſia Chriſti peccato primi hominis obnoxium naſci genus humanum: nec ab iſto malo, niſi per iuſtitiam ſecundi hominis aliquem liberari. Peruenerunt etiam, vt præueniri voluntates hominum Dei gratia fateantur: atque vt ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum, ſibi quemquam ſufficere poſſe conſentiant. Retenta ergo iſta, in quæ peruenerunt, plurimùm eos à Pelagianorum errore diſcernunt.* Quod & S. Proſper epiſt. ad Auguſt notauit, S. Proſper. B cùm dixit: *Quidam verò horum in tantum à Pelagianis ſemitis non declinant, vt cùm ad confitendam eam Chriſti gratiam, quæ omnia præueniat merita humana, cogantur, ne ſi meritis redditur, fruſtra gratia nominetur, &c.* Ex quibus verbis ſatis conſtat, Semipelagianos admittere tanquam neceſſariam, nedum ad perficiendum: ſed etiam ad incipiendum bona opera aliquam gratiam præuenientem. Verum eſt, quòd ad fidem nullam gratiam poſuerunt tanquam neceſſariam, cùm ſenſerint, fidem non eſſe donum Dei: ſed eſſe in nobis ex nobis, vt patebit infrà.

VII. Dicit quintò, gratia, quæ præuenit humanas voluntates, eſt, qua illuminatur à Deo intellectus, & voluntas excitatur & ratione huius illuminationis, fatetur eſſe totum imputandum gratiæ: *Pro eo verò,* C inquit, *quod totum ad auctorem gratiæ referendum eſt, legimus: Qui docet hominem ſcientiam, vel,* Dominus Fauſtus li. 1. de lib. arb. c. 12. illuminat cæcos. *& iterum,* Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte. *&*, Beatus ho- Pſal. 93. mo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua do- Pſal. 145. cueris eum. Et iterum ait: *Quid eſt autem attrahere,* Pſal. 12. *niſi prædicare, niſi ſcripturam conſolationibus excita-* Pſal. 93. *re, increpationibus deterrere, deſideranda proponere,* Cap. 17. eiuſdem lib. *intentare metuenda, iudicium comminari, præmium polliceri. Audi Dominum, non duris nexibus, ſed manibus attrahentem, & dilectionis brachiis inuitantem: ſicut ait Propheta:* Attraxi eos in vinculis charitatis. Oſeæ 11. *& illud,* Poſt te in odorem vnguentorum curri- Cant. 1. mus, *& ideo dicit:* Venite ad me omnes, qui labora- Matth. 11. tis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos; *ne vllus ſe* D *excuſare poſſit excluſus, qui conuincitur inuitatus.* Hinc eſt, quòd cap. 11. eiuſdem primi libri docet, initium, & finem boni operis, Deo eſſe attribuenda: quia, videlicet, ipſe incipit, illuminando intellectum, & excitando voluntatem. Explicans enim illud Pſalm. 126. *Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam, inquit: Sed inter hæc cum vſque ad omnium malorum tolerantiam, vitæque iacturam laborare debeat famulus: ad Dominum tamen ſemper eſt referendus laboris effectus: qui verò vel initium operis ſibi præſumit arrogare, vel finem, ad illum meritò dicitur:* Niſi Dominus ædificauerit domum, in va- Pſal. 126. num laborauerunt, qui ædificant eam. Et libr. 2. capit. 6. explicans illud ad Roman. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt,* inquit, *Cùm ergo audis, ex* E *vocante dictum eſt, inuitantem intellige, non cogentem:* id eſt efficaciter mouentem: putabat enim, hoc ſine coactione voluntatis fieri non poſſe. Quia verò ſuperiùs dixerat, gratiam, & liberum arbitrium pariter ſociata noſtram perficere ſalutem: ne quis exiſtimaret, per hanc doctrinam inferri præiudicium gratiæ diuinæ, ſubiungit ſequens dictum.

VIII. Sextum dictum, Primas partes ſoli gratiæ in opere noſtræ ſalutis debemus tribuere: ita dicit libr. 1. cap. 6. vbi explicans illud 1. ad Corinth. 15. *Gratia Dei ſum id quod ſum, &c.* inquit, *Primas partes ſoli gratiæ pie ſubiectus adſcripſit, media quæque labori magiſter*

Digitized by Google

giſtero bedientiæ deputauit. Et cap. 9. inquit, *Nunc iſta dicentes, non laborem gratiæ coæquamus: ſed omnino gratiam ſine comparatione præponimus.* Vnde Maxentius: *Sed gratia*, inquit, *cui hoc loco Fauſtus primas partes tribuit, non eam, quæ per Spiritum ſanctum fit, vt verbum Dei forinſecus intonanti aſſenſum præbeamus, & obedientes efficiamur: ſed prædicationem diuinorum aſſerit eloquiorum: vt, videlicet, gratia ſit quòd nobis diuina eloquia prædicantur: noſtrum autem ſit, vt eidem prædicationi conſentiamus.* A

Maxentius in reſponſ. ad epiſtolā Hormiſdæ.

IX. Dicit ſeptimò, Deus expectat voluntatem noſtram, vt purgari velimus, & currere: nam libro 1. cap. 7. in fin. *Fidem*, inquit, *expectat à paruulis: opera etiam cum fide à confirmatis requirit.* Et cap. 10. *Si non eſt*, inquit, *voluntas expectanda currentis, quare ergo dicitur, Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum?* & iterum: *Curſum conſummaui, fidem ſeruaui?* Et cap. 11. *Cæterum ſicut ab homine indefeſſæ ſeruitutis expectanda deuotio eſt, ita operis conſummati, Domino eſt deputanda perfectio.* Et cap. 19. ſubdit: *Porrò pro ratione iuſtitiæ per ſe effectum non peragit, quia voluntatem eius, qui eſt purgandus, expectat.* Et lib. 2. de lib. arb. cap. 10. *Inuitus homini pondus damnationis imponit, qui remedium ſatisfactionis oſtendit, & ſedulæ obſequium ſeruitutis expectat.* In quo autem ſenſu intellexerit Fauſtus, Deum expectare noſtram voluntatem, vt purgari velimus, diſ. 95. patebit. B

1. Cor 9. d. 26.
2. Timo. 4.

X. Octauò, admittit eſſe neceſſariam ad ſalutem gratiam comitem, quam variis nominibus explicat: aliquando eam, cooperantem gratiam: aliquando, gratiæ adiutorium, appellans. Ita dicit libro 1. de lib. arb. cap. 5. vbi ait: *Verùm iuxta Catholicam regulam, opera legis euacuantur, quæ ſecundùm literam ſunt, & ea, quæ poſt gratiam, comitante gratia, gerenda ſunt, aſſeruntur.* Et cap. 11. ait: *Quòd Deus præcepta diuina, per laborioſæ ſeruitutis officia, gratia cooperante ſeruantibus, regnũ cæleſte promiſit.* Et cap. 12. *Nam cùm homo per gratiam eſſe cœperit vas electionis & honoris, inuigilandum eſt, vt acceptus honor, diuina cooperatione ſeruetur.* Et paulò inferiùs: *Et quoties homo ad meliora (deterioribus repudiatis) gratia iuuante, conuertitur, toties de vaſe contumeliæ, vas honoris efficitur.* Et paulò antè præmiſerat: *Oſtendamus vas contumeliæ, in vas honoris, adiutorio Dei, & ſtudio ſuo poſſe tranſire.* Et lib. 2. cap. 4. in fine, ſic concludit. *Tu verò diuinæ ne inuideas bonitati, ſi opus, quod à me (illo adiuuante) bene geſtum eſt, vel etiam accepta perdiderim.* Et cap. 10. explicans illud Rom. 9. *Non volentis, neque currentis, &c. Hic*, inquit, *euidenter eum notat, & arguit, qui ſolùm ſe ſibi ſufficere ſine manu adiuuantis, exiſtimat.* Et circa finem inquit. *Quin potius cooperante adiutorio etiam ſuo opere fit dignus, & cum bona conſcientia beatus.* C D

XI. Nonò dicit, ad Deum pertinere quòd vocemur: ad hominem verò, quòd obediat, quòd quærat, quòd petat, quòd pulſet. Explicans enim illud ad Hebr. 11. *Et inquirentibus ſe remunerator: Quàm bene*, inquit, *& Domini officium coniunxit, & famuli: dicendo, & inquirentibus ſe remunerator ſit: ſicut enim ad Deum largitio remunerandi, ita ad hominem deuotio reſpicit inquirendi.* Et cap. 10. circa finem ait: *Orantibus, & vigilantibus, miſericordiæ benignitate ſuccurritur: quæ vtique pulſantibus magis ex deuotione, quàm ex prædeſtinatione defertur.* Et iterum ait: *Nam ſicut ſui criminis eſt, quod longè pij parentis refugit oculos; ita ſuæ eſt deuotionis, quod per inſitum ſibi bonum delibrans, & aſſurgens, ad paternos recurrit amplexus.* Et alio in loco docet eſſe inſita homini bonæ voluntatis ſemina: quod probat ex illo, *Si volueris mandata conſeruabunt te.* Et cap. 16. inquit: *Nam Deum, quolibet tempore, qui quæſiuit, inuenit, & qui inueniſſe non viſus eſt, non quæſiuit.* Et cap. 17. ſubdit: *Ita Dominus* E

Fauſtus li. 1. de lib arb. c. 7.
Eod. lib. cap. 11.
Cap 13. in prin.
Eccleſ. 15. ca. 16.

inuitat volentem, attrahit deſiderantem, erigit adnitentem. Et ideo, ſicut gratia eſt, quòd attrahitur: ita obedientia probatur eſſe, quòd ſequitur. Volens ſanè non gratiæ diuinæ, niſi quatenus inuitauit: ſed noſtrum tantùm eſſe, quod ſequimur. Et poſt pauca: *Sed is, quem perſpicis attrahentem, requirit omnimodis præcepta ſeruantem: vt per quandam voluntatis anſulam comprehendi, & attrahi valeat, qui vocatur: quòd ſi eum putas attrahere nolentes, cæleſti iuſtitiæ iniquitatis pondus imponis.* Et cap. 19. *Sicut Dei eſt, vt prouocans adhortetur ita obedientiæ hominis reſeruatum eſt, vt ſequatur.* Cap. 19 in fine. Et lib. 2. cap. 28. explicans illud Mar. 10. *Quid tibi vis faciam?* Et Ioann. 5. *Vis ſanus fieri?* ait: *Vides quia non tribuitur munus ſalutis, niſi priùs interrogetur deſiderium voluntatis: ſed & cùm venitur ad baptiſmũ,* priùs accedentis voluntas inquiritur, vt regenerantis gratia ſubſequatur. *Et in Cornelio Centurione, quia præceſſit voluntas gratiam, ideo præuenit & gratia regenerationem:* Et poſt pauca: *De Dei bonitate eſt, quòd vocatur: de propria voluntate, quod promptus obſequitur.* Et cap. 9. explicans illud Matth. 7. *Quærite & inuenietis*, inquit: *Cùm enim mens humana, ad vidẽdum, aperit oculos, ſtatim ſe deſideranti quæſita lux ingerit.* Et cap. 10. explicans illud Pſalm. 69. *Deus in adiutorium meum intẽde*, ait: *Ipſum ergo adiutorij vocabulum laborantis requirit officium. Adiutorij itaque ſermo duo indicat: operantem, & cooperantem: petentem, & promittentem: pulſantem, & aperientem: quærentem pariter, & retribuentem. Hoc ſolùm noſtrum eſt, vt qui pro fragilitate idonei non ſumus, ſaltem quærendi, & pulſandi importunitate placeamus.* Et poſt pauca: *Niſi fuerit obedientia præmiſſa deuotio, gratiæ vileſcit oblatio: ſimúlque verecundia remunerantis eſt, ſi honoretur otioſus, remuneretur ingratus.* Act. 10.

Decimò dicit, quòd homo poteſt ex facultate naturæ credere, ita vt fides ſit in nobis ex nobis, perfectio autem illius ex Deo. Explicans enim illud, *Quia maior ſeruiet minori: In ſeniore*, inquit, *Iudæi arrogantia reprobatur: in iuniore fides Gentilis eligitur.* Et cap. 7. explicans illud ad Eph. 2. *Gratia ſalui facti eſtis per fidem*, inquit, *Tempus gratiæ, quo redempti ſumus, merita hominum non expectauit, opera penitus non quæſiuit: ſola Deus fidei noſtræ deuotione contentus eſt, ſecundùm illud Apoſtoli: Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.* Et in fine eiuſdem cap. *Fidem*, inquit, *expectat à paruulis, opera etiam cum fide à confirmatis requirit: ita tamen, vt credulitatis affectum proficientibus augeat: & laborãtibus adiutor quotidianus adſiſtat.* Hanc eandem conſummationem virtutis gratiæ deputat libro 1. cap. 11. cùm ait: *Cæterùm ſicut ab homine indefeſſæ ſeruitutis expectanda deuotio eſt, ita operis conſummati Deo eſt deputanda perfectio.* Et libr. 2. cap. 6. in fine: *Vides, bonum credulitatis non nouellum eſſe priuilegium, ſed vetuſtum: & inter ipſa mundi coaleſcentis exordia mentem hominis, ſicut intellectu, & ratione, ita etiam fide, à ſummo auctore dotatam.* Et cap. 8. inquit: *Vnde obiicitur incredulitas, niſi quia in promptu fuit credendi facultas? Liberi itaque arbitrij ratio facit, vt remuneretur credens, & dãnetur incredulus.* Et Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ, hunc errorem tribuit Fauſto, & adducit verba illius ex lib. 1. cap. 15. vbi agens Fauſtus contra eos, qui non generale, ſed ſpeciale aſſerunt donum eſſe credulitatis, ita inter cætera loquitur: *Sed dicis*, inquit, *quia non omnibus detur, ſed donum ſit perſonale credulitas, & illis tantùm credere ſuppetat, quibus Deus ſpecialiter donauit, vt crederent; non ita eſt. Nondum eam Dominus etiam ab incredulis exigit, omnibus eam inſertam eſſe demonſtrat. Cui autem etiam ipſa natura lege non ſuppetat credere? quando & dæmones credunt, & contremiſcunt?* Quibus verbis, ex eo probat Fauſtus, fidem eſſe in nobis, ex nobis: nam abſque vllo prorſus

XII.
Lib. 1. c. 6.
Rom. 4.
Iacob 2.

Digitized by Google

ſus auxilio gratiæ,dæmones credunt, & contremiſcunt. Sed hanc probationem eſſe inanem, ex eo conſtat: quia(vt docet ſanctus Thomas) *fides dæmonum non eſt fides laudabilis, ſed coacta, ex euidentia ſignorum*: neque innititur reuelationi Diuinæ tanquam rationi formali credendi ex pia affectione voluntatis. Vnde non eſt vera fides, ſicut eſt fides Chriſtiana,cuius initium, quodcunque illud ſit,tribuendum eſt gratiæ diuinæ,vt Diſp.49.manifeſtum fiet. *S.Th.2.2.q.5.art.2.*

XIII. *Lib.1.c.13. in princ. Eccleſ.15.* Vndecimò conſtituit quædam in natura bonæ voluntatis ſemina, cùm ait: *Inter hæc ſollicitè nobis apud hæreticos requirendum eſt,Vtrùm homo bonum non poſſit, an nolit inſita homini bona ſemina voluntatis, quod euidenter aſſignat,ita dicens: Si volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te.* Et poſt pauca: *Videmus ergo & in bonam, & in contrariam partem poſſe humanæ mentis tranſire conſenſum.* Et iterum ait: *Sicut omni homini manum,oculum, greſſúmque donauit: ita ſimiliter omni homini voluntatem, vt eam in quamlibet partem verſaret,indulſit. Iuſtitia ergo in homine non perſonale, ſed generale, & publicum Dei munus eſt, aditus capeſſendæ ſalutis.* Hæc tamen bonæ voluntatis ſemina, quæ in natura conſtituit,per Dei gratiam perfici, & conſummari docet, vt ex locis adductis dicto præcedenti patet. *Eodem lib. c.10.*

XIV. Duodecimò dicit:Facienti quod in ſe eſt ex viribus naturæ, credendo, petendo, quærendo, pulſando,diuinis præceptis obtemperando, Deus confert gratiam ſuam & miſericordiam. Colligitur hoc manifeſtè ex his,quæ dicit lib.1.c.15. vbi explicans illud ad Rom.9.*Miſerebor cui voluero*, ait:*Hæc loquutio ita intelligenda eſt : Miſerebor cui voluero, id eſt, quem iuſtum eſſe cognouero: cuius promptam fidem videro: quem præceptis meis obedire perſpexero:quē meam facere probauero voluntatem.* Et c.16. *Nam Deum quolibet tempore,qui quæſiuit inuenit: & qui inueniſſe non viſus eſt,non quæſiuit.* Et lib.2.cap.8.inquit, *In Centurione Cornelio, quia præceſſit voluntas gratiam, ita præuenit & gratia regenerationem.* Et capit.19. explicans illud Matth.7.*Quærite & inuenietis*,inquit:*Cùm enim mens humana ad videndum oculos aperuerit, ſtatim ſe deſideranti quæſita lux ingerit.* *Act.10.*

XV. Hanc autem aſſertionem ita moderatur,vt dicat, laborem hominis & bona opera auxilia gratiæ antecedentia non eſſe meritoria eiuſdem gratiæ, ita dicit lib.1.cap.17.*Sed ante omnia arrogantiam laboris refugiamus, nec nobis quicquam de eius meritis vindicemus: ne Phariſæum imitari mortifera inſtantia præſumptione videamur. Nam cùm ille orans indubitanter verum diceret:*Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium,quæ poſſideo,euacuauit veri fidem,*quia veritati miſcuit vanitatem: non ergo operatio, ſed cordis elatio declinanda eſt.* Eandem moderationem adhibet Caſſianus,vt patebit infrà n.26.& 28. *Luc 18.* *Ioan 6.*

XVI. Decimotertiò dicit: Neminem Deus prædeſtinauit,aut reprobauit antecedenter ad præſcientiam boni,vel mali vſus creati arbitrij, aliàs induceretur fatalis neceſſitas,& tolleretur arbitrij libertas:eſſétque Deus iniuſtus. In hac aſſertione eſt perpetuus Fauſtus, & eam ſtatuit, ac ſæpius repetit tanquam præcipuum fundamentum ſuæ ſententiæ. Etenim lib.1.de gratia & humanæ mentis arbitrio, cap.4.in fine, inquit: *Quomodo ſi ſub prælato mentiti ciuis habitu,ſubitò hoſtis appareat, aut ſi ſe inimici doloſa ſubtilitas transfiguret in Angelum lucis; ita ſub pietatis fronte, gentilitatis malum, & intra gratiæ vocabulum, abſconditum erat fatale decretum. Si ergo vnus ad vitam, alter ad perditionem (vt aſſerunt) deputatus eſt: ſicut quidam Sanctorum dixit, non iudicandi naſcimur, ſed iudicati: neque vlla ſibi iuxta hæc poterit æquitas conſtare iudicij: Nam ſi nihil Deus famulo dedit, à famulo* quì repoſcit:Et cap.9.*Neque enim in vnam partem trahit prædeſtinatio, vbi vtriuſque partis defertur electio.* Et cap.10.explicans illud: *Et tunc reddet vnicuique ſecundùm opera ſua*,inquit,*Aduerte,quia dum dicit,ſecundùm opera ſua, ſalutem hominis, non in prædeſtinatione factoris, ſed in operatione famulantis largitor gratiæ collocauit.* Et cap.11.ſubdit: *Igitur dum liberi interemptor arbitrij in alterutram partem omnia ex prædeſtinatione ſtatuta,& definita eſſe pronunciat:etiam ſuprema remedia pœnitentiæ, ſenſu abrupta impietatis, euacuat.* Et cap.10. in fin.explicans illud, *Potens eſt enim Deus ſtatuere illum*,ait:*Apertè oſtendit ſtatum hominis in diuerſa,non pro conſtitutione Dei,ſed pro arbitrij libertate, poſſe verſari.* Et cap.13. obiiciens contra ſuam ſententiam illud,*Miſerebor cui voluero*,ex quo prædeſtinatio Dei, vel prædefinitio prædicta colligitur,inquit, locum illum eſſe intelligendum: *Miſerebor cui voluero, id eſt, quem iuſtum eſſe cognouero.* Quibus verbis manifeſtè præſupponit, præſcientiam boni vſus liberi arbitrij ante decretum, quo Deus ſtatuit hominem ſaluare. Et cap.16.ſubdit: *Si quemadmodum abrupta blaſphemat impietas, alij ad mortem præordinati, alij prædeſtinati videntur ad vitam:nullam Chriſtus veniendi cauſam, nullam moriendi,quam pietas eius inuenit,habuit neceſſitatem. Nouum ergo remedium nihil agere potuit, ſi ante ſæcula res humanas definitio vetuſta præfixit.* Et libro 2. capit.2. in principio,ait: *Præſcientiam, & prædeſtinationem Dei malè intelligunt, aſtruentes, quòd inde humanorum actuum cauſa naſcatur.* Et poſt pauca: *Sed reuoluis, & dicis,Præſcientia, & prædeſtinatio humanorum actuum, & meritorum præfixit, & excitat cauſas. Non ita eſt, magis de origine voluntatis humanæ genus præſcientiæ deriuatur.* Et paucis interiectis; *Sed adhuc dicis,quia opera,ac voluntates hominum de nutu, & impulſu præſcientiæ cæleſtis incipiat. Non ita eſt, hoc potiùs agnoſce, quòd præſcientia Dei de materia humanorum actuum ſumat exordium. Quid de nobis præſcire,ac præordinare debeat Deus,quantum pertinet ad futurum, in profectu hominis,defectúque conſiſtit.* Et cap. tertio,poſt multa verba,in quibus docet præſcientiam futuri conſenſus,prædeſtinationem præcedere, concludit:*Ac ſic niſi præſcientia explorauerit, prædeſtinatio nihil decernit.* Et capite ſexto,explicans illud: *Vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, &c.* Impietatem Gentilicam vocat eorum ſententiam, qui aſſerunt, Deum ita vnum eligere, & alium reprobare: vt inter duos perditos nulla conſideratio laboris, nulla deuotionis habeatur. Et poſt pauca, loquens de diuerſitate electorum,& reproborum, inquit:*in qua tamen partium diuerſitate multi, & de Iudæis reprobis eliguntur, & de electis gentibus reprobantur:vt intelligas in vtroque populo iuſtum iudicem non decreta obſeruare, ſed merita.* *Rom.2.* *1.Cor.10.* *Rom.9.* *Rom.9.*

XVII. *Fauſtus negauit prædefinitionem bonorum actuum.* Sed dicis:*Cùm adhuc non egiſſent aliquid boni, aut mali,iam præfinitis partibus deputantur. Quid mirum, ſi quorum actus præuidit, eorum exitus præſignauit? & ideo ſicut eos curſum viuendi pro arbitrio proprio diſpoſituros eſſe conſtabat: ita pro Dei potentia prænoſcuntur, pro iuſtitia præordinantur: hoc totum de eis prædicitur, non præfinitur.* Et capite ſeptimo eiuſdem libri in fine,ſic concludit:*Illud ergo,quod aſſeris,ſpeciale decretum excluditur per generale iudicium.* Vnde ſanctus Proſper epiſtola ad Auguſtinum hanc ſententiam Semipelagianis adſcribit, cùm ait:*Hæc enim ipſorum definitio, ac profeſſio eſt: Omnem quidem hominem (Adam peccante) peccaſſe, & neminem per opera ſua, ſed per Dei gratiam regeneratione ſaluari. Vniuerſis tamen hominibus propitiationem, quæ eſt in Sacramento ſanguinis Chriſti,ſine exceptione eſſe propoſitam:vt quicunque ad Fidem, & ad Baptiſmum accedere voluerint,*

Digitized by Google

ſalui eſſe poſſint: qui autem credituri ſunt, quive in ea fide, qua deinceps per Dei gratiam ſint iuuandi, manſuri ſunt, præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum, & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præuiderit. Et poſt pauca: *Remoueri itaque omnem induſtriam, tollique virtutes, ſi Dei conſtitutio humanas præueniat voluntates: & ſub hoc prædeſtinationis nomine fatalem quandam induci neceſſitatem: aut diuerſarum naturarum dici Dominum conditorem, ſi nemo aliud poſſit eſſe, quàm factus ſit.*

Error Caſſiani circa neceſſitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij aperitur.

XVIII. ANTEQVAM dicta Caſſiani ſubiiciamus, aduertere oportet, ipſum in collat. 13. Abbatis Cheremonis, mentem eiuſdem Abbatis aperuiſſe circa gratiam, & liberum arbitrium. Cuius ſententiam, quia non reprobat eam, viſus eſt ſequi: ac propterea S. Proſper in libro quem contra Collatorem compoſuit, eum vehementer impugnat, & à Pelagianorum ſemitis non diſcedere euidentiſſimis demonſtrat argumentis ex Scriptura ſacra, & Auguſtini ſcriptis, depromptis. Vnde & Gelaſius Pontifex *diſtinct. 15. cap. Sancta Romana*, Ioannis Caſſiani librum, & qui appellatur, Paſtoris, inter apocrypha numerat. Et Doctores Louanienſes, qui in doctrina Auguſtini ſunt eruditiſſimi, adnotationes quaſdam, & cenſuram in varia dicta Caſſiani ſubiecerunt, in fine impreſſionis Antuerpiæ 1578.

Caſſian. collat. 13. c. 12. in princ. Eſt ergo primum dictum Caſſiani: Homo in natura lapſa habet naturale iudicium ad cognoſcendum bonum & malum, & naturalem facultatem ad vtrumque amplectendum. Verba eius ſunt: *Nec enim talem Deus hominem feciſſe credendus eſt, qui nec velit vnquam, nec poſſit bonum: alioquin nec ei liberum permiſit arbitrium, ſi ei tantummodo malum vt velit, & poſſit: bonum verò à ſemetipſo, nec velle, nec poſſe, conceſſit.* Et poſt pauca, probat non amiſiſſe genus humanum, poſt præuaricationem Adæ, ſcientiam boni: ex illo ad Rom. 2. *Cùm enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, &c.* Ait enim: *Concepit ergo Adam, poſt præuaricationem, quam non habuerat ſcientiam mali: boni verò quam acceperat, ſcientiam non amiſit. Denique non amiſiſſe humanum genus poſt præuaricationem, ſcientiam boni, etiam Apoſtoli ſententia euidentiſſimè declaratur, qua dicit:* Cùm enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt. *Rom. 2.* Et paulò inferiùs ſubdit: *Denique vt poſſibilitatem in eis eſſe ſignaret, increpans Phariſæos:* Quid autem, *inquit*, etiam ex vobis ipſis non iudicatis, quod iuſtum eſt: *Luca 12.* *Quod vtique eis non dixiſſet, niſi eos iudicio naturali id quod æquum eſt, ſciſſet poſſe diſcernere. Vnde cauendum eſt nobis, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, vt niſi quod malum, atque peruerſum eſt, naturæ adſcribamus humanæ.* Et paucis interiectis, inquit: *Manet in homine liberum ſemper arbitrium, quo gratiam Dei poſſit, vel negligere, vel amare.*

XIX. Dicit ſecundò, hominem habere naturaliter quædam virtutum ſemina; quæ tamen, niſi per gratiam ad perfectionem peruenire non poſſunt: *Cap. 12. citat.* *Dubitari ergo*, inquit, *non poteſt, ineſſe quidem omni animæ naturaliter virtutum ſemina, beneficio creatoris inſerta: ſed niſi hac opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt peruenire, quia ſecundùm Apoſtolum:* *1. Cor. 3.* Neque qui plantat eſt A aliquid, neque qui rigat: ſed qui incrementum dat Deus. Et cap. 8. *Quia cùm in nobis Deus ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem: incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.*

XX. Dicit tertiò, hominem poſſe ex ſola facultate liberi arbitrij habere charitatem. Colligitur hæc aſſertio ex eius dictis, collat. 13. cap. 14. vbi explicans illud Deuteron. 13. *Tentat te Dominus Deus tuus,* *Secundùm 70.* *vt palàm fiat, vtrùm diligas eum in toto corde tuo, & tota anima tua, an non*, inquit: *Sed vtique nec tentari eos iuſtitia Domini permiſiſſet, niſi parem in eis ſciſſet ineſſe reſiſtendi virtutem, qua poſſent æquitatis iudicio in vtroque merito, vel rei, vel laudabiles iudicari.* B Idem colligitur ex capite decimo, vbi fatetur, ineſſe omni animæ naturaliter virtutum ſemina, in quibus etiam comprehendit charitatem, cùm abſolutè loquatur de virtutibus. Vnde ſanctus Proſper hoc dictum tribuit Caſſiano, cùm ait: *Et tanta eſt, ſecundùm iſtum, liberi arbitrij, vel incolumitas, vel facultas,* *S. Proſp. lib. cont. collat. cap. 30.* *vt charitatem, quæ in omnium arce virtutum eſt, non ex Dei munere: ſed ex ſola habeat voluntate.* De quo Diſp. 51. agendum eſt.

XXI. Dicit quartò, quòd homo in natura lapſa ſufficientes vires habeat ad reſiſtendum tentationibus etiam grauioribus, & ſuperandas quaſcunque difficultates. Ita dicit collat. 13. capit. 14. vbi loquens de *Impugnatur hoc dictum diſp. 54.* tentationibus Iob, quæ grauiſſimæ fuerunt, inquit: *Sed cùm nullam eiuſmodi querimoniam calumnioſus* C *hoſtis poſt conflictum audeat iterare, non Dei, ſed illius ſe victum viribus confitetur. Licèt etiam gratia Dei non in totum illi defuiſſe credenda ſit, quæ tantam tentatori tentandi tribuit poteſtatem, quantam & illum reſiſtendi nouerat habere virtutem, non eum ab illius impugnatione ſic protegens, vt nullum virtuti humanæ relinqueret locum.* Et paucis interiectis: *Et quid eos neceſſe eſt vel tentari, quos ita infirmos nouit, ac fragiles, vt nequaquam virtute ſua valeant reſiſtere tentatori? Sed vtique nec tentari eos iuſtitia Domini permiſiſſet, niſi parem in eis reſiſtendi ſciſſet ineſſe virtutem: qua poſſent æquitatis iudicio in vtroque merito vel rei, vel laudabiles iudicari.* Et collat. 7. cap. 7. Germano dicenti: *Reſiſti illis* (ſcilicet tentationibus terribilibus aduerſariorum) *ab hac præſertim fragili carne impoſſibile crede-* D *remus, niſi ad hanc opinionem, veſtris ſententiis, velut cæleſtibus animaremur oraculis.* Reſpondet capite 8. eiuſdem collat. *Quamobrem ſicut in illis eſt inſtigationis copia, ita & in nobis virtus reſpuendi, ſiue acquieſcendi libertas eſt attributa.* Vnde capite decimoquarto, explicat illud: *Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id, quod poteſtis,* *1. Cor. 10.* de poteſtate reſiſtendi tentationibus ex facultate naturæ: ait enim; *Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione & exitu, vt ſuſtinere poſſitis: Cùm enim dicit,* qui ſtat videat *1. Cor. 10. cap. 12.* ne cadat, *ſollicitam reddit arbitrij libertatem, quam vtique nouerat percepta gratia, vel ſtare per induſtriam, vel cadere per negligentiam poſſe.* Et poſt pauca: Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id, quod poteſtis: E *Non vtique optat, ne eos Dominus tentari permitteret, ſed ne ſupra id, quod ſuſtinere poterant, tentaretur. Illud enim indicat humani arbitrij facultatem: hoc verò Domini gratiam, tentationum luctamina moderantis, oſtendit.*

XXII. Dicit quintò, Deus expectat noſtros conatus: & aliquando nos præuenit. Primam partem huius dicti expreſſis verbis tradit Caſſianus collatione decimatertia, capite decimotertio, cùm ait: *Et ita* *Impugnatur hoc dictum diſp. 95.* *ſemper gratia Dei noſtro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adiuuat, protegit, ac defendit, vt nonnunquam etiam ab eo quoſdam conatus*

bonæ

Digitized by Google

bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet: ne penitus dormienti, aut inerti otio diſſoluto, ſua dona conferre videatur: occaſiones quodammodo quærens, quibus humanæ ſegnitiei torpore diſcuſſo, non irrationabilis munificentiæ
Iſa. 30. d. 18 *ſuæ largitas videatur.* Et capite duodecimo inquit, *Expectat nos, cùm dicitur per Prophetam: Propterea expectat Dominus, vt miſereatur noſtri.*

Quòd autem aliquando Deus nos præueniat, affirmat eodem cap. 12. cùm ait: *Præuenit ergo hominis voluntatem miſericordia Domini, de qua dicitur:*
Pſal. 58. Deus meus miſericordia eius præueniet me. *Et rurſus Dominum remorantem, atque vtiliter quodammodo ſubſiſtentem, vt noſtrum experiatur arbitrium, voluntas*
Pſal. 87. *præuenit noſtra cùm dicitur:* Et manè oratio mea præueniet te. Et cap. 17. docet, Deum quorundam quidem volentium, & ſitientium curſum ad maiorem incitare flagrantiam: quoſdam verò etiam nolentes, inuitóſque compellere. Et idem repetit cap. 18. vbi ait: *Et alios quidem volentes, currentéſque ſuſcipere: alios quidem nolentes, renitentéſque pertrahere, & ad bonam cogere voluntatem.*

XXIII. Caſſian. collat. 13. c. 14. Dicit ſextò, non eſſe ita totum tribuendum gratiæ, quin aliqua laus, & induſtria ſeruanda ſit libero arbitrio. Ait enim: *Nullius enim laudis eſſet, ac meriti, ſi id in eo Chriſtus quod ipſe donauerat, prætuliſſet, alioquin dixiſſet: Non dedi tantam fidem in Iſraël.* Hanc
Proſper libro cont. collat. diffinit. 11. etiam aſſertionem tribuit Caſſiano S. Proſper, cum ait: *Impius ſenſus, qui putat beatiorem eſſe hominem, cui Deus nihil dederit quàm cui vniuerſa contulerit.* Sed de hoc Diſputat. 62. num. 6. & Diſput. 97. num. 7. & Diſput. 100. agendum erit.

XXIV. Ead. collat. c. 9. in fine. Dicit ſeptimò, hominem ex facultate naturæ poſſe medicum quærere, & ſanitatem deſiderare: *Nec enim* inquit, *cum voluerit quis ſanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo, pro arbitrij ſui deſiderio, liberatur. Quid autem prodeſt ſanitatis gratiam concupiſſe, niſi Dominus, qui vitæ ipſius vſum tribuit, etiam vigo-*
S. Proſp. libr. cont. collat. cap. 8. *rem incolumitatis impartiat:* Quæ verba ſanctus Proſper impugnans, ait: *Doces ergo non poſſe hominem per ſemetipſum apprehendere ſanitatem, ſed habere eum à ſemetipſo deſiderium ſanitatis, & ſua tantùm ſponte venire ad medicum: non etiam hoc ipſum medici eſſe, quòd veniat.* Hoc dictum Diſputation. 55. impugnabitur.

XXV. Dicit octauò, homini ex naturalibus conanti facere quod in ſe eſt, gratiam dari: qua Deus bonos conatus naturæ dirigit, confortat, & voluntatem incitat ad ſalutem. Ne autem cum Pelagio conſentire videatur, ſic iſtam aſſertionem temperat, vt dicat, conatus illos non eſſe meritorios gratiæ, nec ſemper neceſſarios. Et quidem quòd homini conanti ex naturæ viribus detur gratia, affirmat collat. 13. cap. 8. cùm ait: *Qui cùm in nobis ortum quendam bonæ voluntatis conſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem: incrementum tribuens ei quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.* Et cap. 11. *Nam cum videt nos Deus ad bonum velle deflectere: occurrit, dirigit, atque confortat:*
Iſaiæ 30. ad vocem enim clamoris tui ſtatim vt audierit, reſpondebit tibi.

XXVI. Quòd autem illi conatus non ſint meritorij gratiæ, aſſerit in cap. 16. eiuſdem collationis ſtatim in principio, cùm inquit: *Nemo autem exiſtimet, hæc à nobis ob hoc fuiſſe prolata, vt nitamur aſtruere, ſummam ſalutis in noſtræ fidei ditione conſiſtere ſecundùm quorundam prophanam opinionem: qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei diſpenſari ſecundùm meritum vniuſcuiuſque definiunt.* Et cap. 13. poſtquam dixerat nonnunquam Deum exigere, vel expectare quoſdam conatus bonæ voluntatis, ſubdit: *Et nihilominus gratia Dei ſemper gratuita perſeuerat, dum exiguis quibuſdam, paruiſque conatibus, tantam*

A *immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona inæſtimabili tribuit largitate.* Et poſt pauca: *Quantumlibet ergo enixa fuerit humana fragilitas, futuræ retributioni par eſſe non poterit: nec ita laboribus ſuis diuinam imminuit gratiam, vt non ſemper gratuita perſeueret.*

Quòd verò conatus illi non ſint ſemper neceſſarij, affirmat cap. 13. citato, inquiens: *Et ita ſemper* XXVII.
gratia Dei noſtro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adiuuat, protegit, ac defendit: vt nonnunquam etiam ab eo quoſdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet. Nonnunquam (inquit non ſemper. Et cap. 17. *Per hæc igitur exempla, quæ de Euangelicis protulimus monumentis, euidentiſſimè poterimus aduertere, diuerſis atque innumeris modis, &*
B *inſcrutabilibus viis Deum ſalutem humani generis procurare: & quorundam quidem volentium, & ſitientium curſum ad maiorem inuitare flagrantiam: quoſdam verò etiam nolentes, inuitóſque compellere. Et nunc quidem, vt impleantur ea, quæ vtiliter à nobis deſiderata perſpexerit adiuuare: nunc verò etiam ipſius ſancti deſiderij inſpirare principia: vel initium boni operis, vel perſeuerantiam condonare.* Dicens vtique: *Quorundam quidem volentium, & ſitientium curſum ad maiorem inuitare flagrantiam: quoſdam verò nolentes compellere,* ſatis indicat, præcedentes conatus bonæ voluntatis non ſemper eſſe neceſſarios, vt auxilium gratiæ homini conferatur.

Dicit nonò, gratiam præuenientem pendere ex XXVIII.
C operibus naturæ, & cauſalem iſtam eſſe veram: quia initium bonæ voluntatis præbet homo, ideo Deus miſeretur ei. Conſtat hoc ex collat. 13. capit. 11. in principio, vbi ait: *Et ita ſunt hæc quodammodo indiſcretè permixta, atque confuſa, vt quid ex quo pendeat inter multos magna quæſtione voluatur, id eſt: Vtrùm, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, miſereatur noſtri Deus: an quia Deus miſeretur, conſequamur bonæ voluntatis initium: multi enim ſingula hæc credentes, ac iuſto amplius aſſerentes, variis ſibique contrariis ſunt erroribus inuoluti.* Et in diſcurſu eiuſdem collat. docet, aliquando quia initium bonæ voluntatis præbemus, miſeretur noſtri Deus: aliquando verò, quia
D Deus miſeretur, conſequimur bonæ voluntatis initium: Satis apertè indicans, quòd propter bonum illum vſum noſtræ voluntatis, datur auxilium præuenientis gratiæ. Idem colligitur ex eadem collat. cap. 9. vbi de operibus naturæ præcedentibus gratiam, intelligit illud Apoſtoli: *Deus reddet vnicuique ſecundùm opera eius.* Vnde S. Proſp. hanc aſſertionem tribuit Caſſiano, cùm ait: *Quomodo autem* Rom. 2. a S. Proſp. libr. contr. collat. cap. 6.
non aduertis te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, conuinceris dicere, gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas. Hoc autem dictum, ſicut & præcedens, ita temperat Caſſianus, vt dicat, gratiam non dari propter bona illa opera, vt propter merita: ſed tan-
E quam propter ſolam occaſionem, vt patet ex lib. 12. inſtitut. cap. 14. vbi ait: *Præſto eſt namque* (ſcilicet Deus) *occaſione ſibi tantummodo à nobis bonæ voluntatis oblata, ad hæc omnia conferenda.* Quibus verbis ab operibus naturæ omne meritum excludit tam de condigno, quàm de congruo: cùm dicat, illa opera ſolum eſſe occaſionem, qua accepta, Deus conferat priora auxilia præuenientis gratiæ. Et expreſsè in eodem capite excludit meritum de condigno: nam inter alia inquit: *Dicimus enim ſecundùm Saluatoris ſententiam, dari quidem petentibus, & aperiri pulſantibus, & à quærentibus inueniri: ſed petitionem & pulſationem & inquiſitionem noſtram non eſſe condignam: niſi miſericordia Dei, id quod petimus, dederit.* Et hoc ſenſu, Semipelagianorum erro-

errorem Hilarius epiſtola ad Auguſtinum, intellexiſſe videtur, cùm refert ipſos aſſeruiſſe, *Nec negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat: non autem quicquam ipſa iam valeat.* In eodem ſenſu loquitur Concil. Arauſicanum, canone 6. *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri.* Miſericordiam, inquit: nam Maſſilienſes fatebantur, auxilia præuenientis gratiæ adiuuantis dari ex miſericordia: non ex debito iuſtitiæ petentibus, quærentibus, pulſantibus ex facultate naturæ, licèt occaſione horum conatuum naturæ tribueretur à Deo.

Eundem fuiſſe Semipelagianorum ſenſum fatentur quidam Theologi recentiores ex illis, qui negant Deum actuali gratia adiuuante præmouere, applicare, ſeu prædeterminare efficaciter voluntatem creatam ad conſentiendum: quod confirmant auctoritate ſanctorum Patrum, præſertim Auguſt. libr. de præd. SS. capite ſecundo, dicentis, *Videte ſi aliud agitur, iſto modo, niſi vt gratia ſecundùm merita noſtra detur quolibet modo, ac ſic gratia, non ſit gratia.* Vbi ponderant particulam illam, *quolibet modo*: nam ampliat meritum ad quemcunque modum meriti.

XXIX. Vltimò dicit, prædeſtinationem Dei eſſe generalem reſpectu omnium, & non gratuitam reſpectu aliquorum. Conſtat hoc ex collatio. 13. cap. 7. vbi ait: *Cuius benignitas cùm bonæ voluntatis quantulamcunque ſcintillam emicuiſſe proſpexerit: vel quam ipſe tanquam de dura ſilice noſtri corporis excuſſerit, confouet eam, & exſuſcitat: ſuàque inſpiratione confortans, vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Et poſt pauca: *Qui enim, vt pereat vnus ex puſillis non habet voluntatem, quomodo ſine ingenti ſacrilegio putandus eſt, non vniuerſaliter omnes: ſed quoſdam ſaluos fieri velle pro omnibus?* Alia, quæ pertinent ad errores Caſſiani, dicentur inferiùs in particularibus controuerſiis: nunc in communi hæc dicta ſufficiant de errore Pelagianorum, & Semipelagianorum. Ex quibus facilè poterit vnuſquiſque colligere, in quo Semipelagiani à Pelagianis differant: vel cum illis conueniant. Hoc vnum eſt in calce huius diſputationis notandum, quod Fauſtus, & Caſſianus (ſicut de Pelagio dictum eſt ſuprà) quamlibet vel qualemlibet præuenientem gratiam admiſerint: eam tandem re ipſa negauerunt, cùm aſſeruerint ſecundùm meritum Fidei nobis dari. Vnde Maxentius loquens contra Fauſtum, qui in ſuo libro promiſerat ſe probaturum contra Pelagium, gratiam non ſecundùm merita noſtra dari; inquit: *Poſtea autem immemor ſui promiſſi, totam plenius gratiam euacuare conuincitur.*

Fouere Deũ opera naturæ dixit Caſſianus.

DISPVTATIO III.

Quid olim Manichæi, & his temporibus Lutherani, & Caluiniani circa neceſſitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij ſenſerint.

I. PRo explicatione huius difficultatis, & ne doctrina Catholicorum cum errore Manichæorum, Lutheranorum, vel Caluiniſtarum confundatur, ſed manifeſtum ſit, in quo dogmate hi hæretici fuerint per Sacr.

A Concil. Trident. damnati; notandum eſt, quòd (vt S. Thom obſeruauit) multi ex hæreticis, *dum aliquos errores vitare voluerunt, inciderunt in errores contrarios. Sic Arrius, dum vitare voluit errorem Sabellij confundentis S. Trinitatis perſonas, incidit in errorem contrarium: vt diuideret Deitatis Eſſentiam. Similiter Eutiches dum vitare voluit errorem Neſtorij diuidentis in Chriſto perſonam Dei & hominis: contrarium errorem inſtituit, vt confiteretur vnam eſſe Dei, & hominis naturam. Et dum aliqui vitare volunt Origenis errorem, ponentis omnes pœnas poſt mortem purgatorias eſſe: in contrarium prolabuntur errorem, vt dicant, nullam pœnam poſt mortem, purgatoriam eſſe.* Non diſſimiliter Pelagiani, vt ſua peſtifera dogmata ſimplicibus perſuaderent, ab errore Manichæorum ſe B diſcedere confingebant; quaſi ſatis eſſet viro Catholico, vnam antiquam hæreſim impugnare; & non ſimul oporteret cauere à quaque alia extrema, & veritati Catholicæ (quæ in medio conſiſtit) inhærere. Sic denique Lutherani, & Caluiniani, dum ab hæreſi Pelagij recedere voluerunt, aſſerentis gratiam ſecundùm merita noſtra dari, & per naturalem facultatem arbitrij poſſe hominem, quæ ad pietatem pertinent, operari: libertatem eiuſdem arbitrij creati cum Manichæis negauerunt; & conſequenter de medio omne meritum abſtulerunt clamantes, nihil poſſe hominem liberè operari: ſed liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo, aut titulum ſine re. Quod & Concil. Senon. contra Lutherum celebratum, his verbis obſeruauit: *In errorem Manichæi incidit Lutherus, dum nimis anxiè C & ſcrupuloſè deuitat Pelagium, metuens namque liberum arbitrium cum Pelagio nimis efferre, omne bonum opus quod eſt in homine, Deo tribuit & diuinæ gratiæ, nihil prorſus libero arbitrio; ſicque tollens omnino liberum arbitrium Lutherus factus eſt Manichæus, dum refugit eſſe Pelagianus. Debuerat certè Lutherus ex Apoſtolo noſſe: ita neceſſariam eſſe diuinam gratiam ad operandum bene, vt cum ea tamen liberum arbitrium bonum opus efficiat.* Sicut ergo Lutherus deuitare volens Pelagium, de medio abſtulit liberum arbitrium: ita & Pelagius liberum arbitrium contra Manichæos ſtatuere volens, nullum gratiæ Chriſti locum reliquit. Vnde S. Aug. ad quandam epiſtolam Iuliani, & aliorum Pelagianorum reſpondens, qui prætextu D defendendi libertatem arbitrij, gratiam Chriſti hoſtiliter impugnabant; *Quid opus eſt* (inquit) *ea quo que refellere, quæ dogmatis eorum inſidioſa venena non continent? ſed tantùm in auxilium ſuum, vel pro Catholica Fide contra Manichæorum (ſicut loquuntur) prophanitatem conſenſionem Orientalium Epiſcoporum videntur expoſcere: nihil aliud nitentes, niſi vt horribili hæreſi obiecta, cuius ſe aduerſarios eſſe confingunt, lateant inimici gratiæ in laude naturæ. Quis enim eis hinc com mouit aliquando quæſtionem? aut cui Catholicorum propterea diſplicent, quia damnant eos, quos prædixit Apoſtolus, receſſuros à fide, cauteriatã habentes conſcientiam, prohibentes nubere: abſtinentes à cibis: quos immundos putant, nec putantes à Deo cuncta eſſe condita? Quis eos aliquando negare compulit, quòd omnis creatura Dei E bona ſit, & nulla ſubſtantia ſit, quam non ſummus fecerit Deus, niſi ipſe Deus, qui non eſt ab aliquo factus: non iſta in eis, quæ conſtant eſſe catholica, reprehenduntur, atque damnantur. Impietatem quippe Manichæorum nimiam, ſtultam & noxiam, non ſolum Fides Catholica deteſtatur: verùm etiam hæretici omnes, qui non ſunt Manichæi. Vnde, & iſti Pelagiani hoc bene faciunt Manichæis anathema dicere, & eorum erroribus contradicere: ſed faciunt duo mala, quibus & ipſi anathematizandi ſunt. Vnum, quòd Catholicos Manichæorum nomine criminantur: alterum, quòd etiam ipſi hæreſim noui erroris inducunt. Neque enim, quia Manichæorum*

S. Thom. Opuſc 3. c. 9.

Cõc. prouin. Senon. celebratum anno Domin. 1528. in præfatione Concilij.

Aug. libr. 2. contr. duas epiſt. Pelag. c 1. in princ. tom 7.

Pelagiani obiiciebant Aug hæreſim Manichæor. 2. Tim. 2.

Digitized by Google

rum morbo non laborant, propterea Fidei ſanæ ſunt. Non vnum peſtilentiæ eſt genus, quemadmodum in corporibus ita & in mentibus. Sicut ergo medicus corporis non continuò pronunciaſſet à mortis periculo liberum, quem negaſſet hydropicum, ſi alio lethali morbo perſpexiſſet ægrotum: ita iſtis non ideo veritas gratulatur, quia Manichæi non ſunt, ſi alio peruerſitatis genere inſaniunt. Quapropter aliud eſt, quod anathematizamus cum eis, aliud quod in eis. Deteſtamur enim cum eis, quod rectè diſplicet etiam ipſis, ita tamen, vt deteſtemur in eis, vnde rectè diſplicent ipſi. Et poſt pauca: *Deſinant igitur Pelagiani Catholicis obiectare, quòd non ſunt, nec ideo ſe velint haberi amabiles, quia odioſo Manichæorum aduerſantur errori, ſed meritò ſe agnoſcant odibiles, quia ſuum non auerſantur errorem. Poſſunt enim duo errores inter ſe eſſe contrarij, ſed ambo ſunt deteſtandi, quia ſunt ambo contrarij veritati. Nam ſi propterea diligendi ſunt Pelagiani, quia oderunt Manichæos: diligendi ſunt & Manichæi, quia oderunt Pelagianos. Sed abſit, vt Catholica Mater propter alterorum odium, alteros eligat amare, cùm monente, atque adiuuante Domino debeat vtroſque vitare, & cupiat vtroſque ſanare.* Vt ergo luce clariùs appareat, qualiter inter duos extremos errores, Pelagianorum videlicet, & Semipelagianorum ex vna parte: & Manichæorum, ac Lutheranorum, & Caluiniſtarum ex altera ſana, & Catholica doctrina procedat, lectori (vt arbitror) non erit ingratum, poſt errores Pelagianorum, & Semipelagianorum, quos in præcedẽti diſputatione notauimus; Manichæorum & aliorum hæreticorum, qui illis adhæſerunt, aut eorum hæreſim tenuerunt, aſſerta ſubnectere.

Eod. lib. c. 2.

III. *Auguſt. lib. de hæreſib. ad Quodu. hæreſ. 46. tom. 6.*

Manichæi (vt inquit S. Aug.) *à quodam Perſa extiterunt, qui vocabatur Manin, quamuis, & ipſum cum eius inſana doctrina cœpiſſet nomen prædicari: nam antea Vrbicus vocabatur. Sed in Græcia diſcipuli eius vitantes nomen inſaniæ, quaſi doctiores & eo ipſo mendaciores, geminata, n, litera, Mannichæum, quaſi manna fundentem: pro Manichæum, id eſt, inſano, appellauerunt.* Et ſcribens contra Fauſtum: *Iuratis* (inquit) *per dominum veſtrum Manichæum, qui Manes lingua patria vocabatur: ſed vos, vt apud Græcos inſaniæ nomen vitaretis, velut declinato, & prolongato nomine, quaſi fuſione abdidiſtis, vbi ampliùs liberemini. Sic enim mihi quidam veſtrûm expoſuit, cur appellatus ſit Mannichæus, vt ſcilicet in Græca lingua, tanquam manna fundere videretur: quia Græcè fundit χεῖ dicitur. Vnde quid egeritis neſcio, niſi vt expreſſiùs nobis ſomniare videremini inſaniam: neque enim addidiſtis in parte priore nominis vnam literam, vt agnoſceretur manna ſed addidiſtis in poſteriore duas ſyllabas non appellantes Manem: ſed Manichæum, vt nihil aliud vobis, tam prolixis & vanis ſermonibus ſuis, niſi inſaniam fundere ſonaret.*

Lib. 19. cont. Fau. Manichæum, cap. 22.

IV. Iſti autem præter alia fabuloſa quàm plurima, quæ ad præſentem cauſam non pertinent, quæ & S. Auguſt. *hæreſ. 46. citat.* ad longum refert, multa quæ cum Pelagianis conueniũt: alia, quæ Lutheranis, & Caluinianis parauerunt viam, dogmata erronea aſſeruerunt.

Auguſt. lib. de hæreſibus ad Quodu. hæreſ. 46. to. 6.

Primò, Manichæus *duo principia inter ſe diuerſa atque aduerſa, eadémque æterna, & coæterna, hoc eſt, ſemper fuiſſe, compoſuit duáſque naturas atque ſubſtantias, boni ſcilicet & mali, ſequentes alios antiquos hæreticos, opinatus eſt. Quarum inter ſe pugnam, & commixtionem, & boni à malo purgationem, & boni, quod purgari non poterit, cum malo in æternam damnationem, ſecundum ſua dogmata aſſeuerans multa fabulatur quæ cuncta intexere huic operi nimis longum eſſet.*

Refert hoc Auguſt. lib. 1. retr. cap. 9.

Secundò, *Peccatores natura malos eſſe, & à malo principio productos: non autem eſſe malos proprij arbitrij libertate:* ita refert his verbis Auguſt. *Propter eos*

A *diſputatio illa, ſcilicet, de libero arbitrio ſuſcepta eſt, qui negant ex libero voluntatis arbitrio mali originem duci, & Deum (ſi ita eſt) Creatorem omnium naturarum culpandum eſſe intendunt. Eo modo volentes ſecundum ſuæ impietatis errorem (Manichæi enim ſunt) immutabilem quandam, & Deo coæternam introducere mali naturam.* Contra iſtum errorem, cùm adhuc Romæ remoraretur, tres libros de libero arbitrio ſcripſit S. Auguſtin. *libro primo, retractat. capit. 9.* ipſe teſtatur.

Tertiò, vt idẽ ſanctus refert, dixerunt Manichæi: *carnalem concupiſcentiam, qua caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, non ex vitiata in primo homine natura nobis ineſſe infirmitatem: ſed ſubſtantiam volunt eſſe contrariam, ſic nobis inhærentem: vt quando liberamur,* B *& purgamur, ſeparetur à nobis, & in ſua natura ipſa immortaliter viuat.* *Auguſt. ead. hæreſi 46. circa fin.*

Quartò, *Baptiſmum in aqua nihil cuiquam, perhibent, ſalutis afferre: nec quemquam eorum, quos decipiunt, baptizandum putant.* *Aug. ibid.*

Quintò, Hominem malum non poſſe fieri bonum, nec bonum poſſe propria libertate fieri malum; ita refert Hieronymus, qui Manichæos inter alios hæreticos aſſeruiſſe commemorat: *Poſſe ad perfectionem, & non dicam, ad ſimilitudinem, ſed æqualitatem Dei, humanam virtutem & ſcientiam peruenire: ita vt aſſerant, ſe ne cogitatione quidem & ignorantia, cum ad perfectionis culmen aſcenderint, poſſe peccare.* *S. Hieron. in procem. dialogi aduerſus Pelag.*

Sextò, hominem non eſſe liberi arbitrij: ſed eum omnia agere fatali neceſſitate. Ita refert Hieron. in C procemio citato, vbi ait. *Manichæorum eſſe, hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitrium, & adiutorium Dei tollere.* Idem refert Auguſt contra Fortunatum Manichæum, Chryſoſt. *hom. 45. in Ioan.* & Socrates *lib. 1. cap. 17.* Hæc ſunt, quæ ad noſtrum faciunt inſtitutum, quæ etiam, & alia quàm plurima in vnum colligit S. Auguſt. Manichæos conferens cum Pelagianis: & oſtendens Eccleſiam Catholicam, tam iſtos, quàm illos redarguere: & eorum erroribus, atque figmentis aduerſari, ait enim *Manichæi dicunt, Deum bonum non omnium naturarum eſſe Creatorem. Pelagiani dicunt, Deum non eſſe omnium ætatum in hominibus Mundatorem, Saluatorem, Liberatorem. Catholica vtroſque redarguit; & contra Manichæos, defendens Dei creaturam, ne ab illo inſtituta ne-* D *getur vlla creatura: & contra Pelagianos vt in omnibus ætatibus perdita requiratur humana natura. Manichæi carnis concupiſcentiam non tanquam accidens vitium, ſed tanquam naturam ab æternitate malam vituperant. Pelagiani eam tanquam nullum vitium, ſed naturale ſit bonum inſuper laudat. Catholica vtroſque redarguit Manichæis dicens, non natura, ſed vitium eſt, Pelagianis dicens non à Patre, ſed ex mundo eſt, vt eam velut malam valetudinem ſanari vtrique permittant, deſinendo illi, tanquam inſanabilem credere; iſti tanquam laudabilem prædicare. Manichæi negant, homini bono, ex libero arbitrio fuiſſe initium mali. Pelagiani dicunt, etiam hominem malum ſufficienter habere liberum arbitrium, ad faciendum præceptum bonum. Catholica vtroſque redarguit: & illis dicens;* fecit Deus hominẽ E rectum: *& iſtis dicens;* ſi vos filius liberauerit, verè liberi eritis. *Manichæi dicunt, animam particulam Dei, naturæ malæ commixtione habere peccatum: Pelagiani dicunt, animam iuſtam non quidem particulam, ſed creaturã Dei, etiam in iſta corruptibili vita non habere peccatũ. Catholica vtroſque redarguit: Manichæis dicens: aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Quod non diceretur homini, qui naturam facere non poteſt, niſi quia peccatum non natura, ſed vitium eſt. Pelagianis dicens;* ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.

Aug. lib. 2. cont. duas epiſt. Pelag. c. 2. tom. 7.

Eccleſ. 7. Ioan. 8.

Matth. 12.

1. Ioan. 1.

Digitized by Google

A eſt. His morbis inter ſe contrariis Manichæi Pelagianique confligunt diſſimili voluntate, ſimili vanitate, ſeparati opinione diuerſa, ſed propinqui mente peruerſa. Iam verò gratiam Chriſti ſimul oppugnant, baptiſmum eius ſimul euacuant, carnem eius ſimul exhonorant, ſed etiam hæc modis cauſiſque diuerſis. Nam Manichæi meritis naturæ bonæ: Pelagiani autem meritis voluntatis bonæ perhibent diuinitùs ſubueniri. Illi dicunt, debet hoc Deus laboribus membrorum ſuorum: Iſti dicunt, debet hoc virtutibus ſeruorum ſuorum. Vtriſque ergo merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum. Manichæi lauacrum regenerationis, id eſt aquam ipſam dicunt eſſe ſuperfluam, nec prodeſſe aliquid, profano corde contendunt. Pelagiani autem, quod in ſacro Baptiſmate ad expianda peccata dicitur, nihil opitulari B infantibus, nullum peccatum habentibus aſſerunt. Ac per hoc in paruulis baptizandis, quantum ad remiſſionem attinet peccatorum, Manichæi viſibile deſtruunt elementum. Pelagiani autem etiam inuiſibile ſacramentum. Manichæi, carnem Chriſti exhonorant partum Virginis blaſphemando: Pelagiani autem carnem redimendorum carni Redemptoris æquando. Propterea quippe natus eſt Chriſtus, non vtique in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati: quia cæterorum hominum naſcitur caro peccati. Manichæi ergo omnem carnem penitus deteſtantes, auferunt carni Chriſti perſpicuam veritatem, Pelagiani verò nullam carnem peccati naſci aſſeuerantes, auferunt carni Chriſti propriam dignitatem. Et in alio loco eandem comparationem proſequens, poſtquam retulit quinque dogmata à Pelagianis aſſerta, ſubdit: *Sed quoniam in his quinque rebus, quas propoſui* C *in quibus quærunt latebras, & de quibus connectunt calumnias, diuinis documentis produntur, atque vincuntur, excogitauerunt Manichæorum deteſtabili nomine, imperitos, quos potuerint deterrere ne aduersùs eorum peruerſiſſima dogmata aures accommodent veritati, quia ſcilicet Manichæi quinque iſtorum tria priora blaſphemando condemnant, dicentes: Neque humanam creaturam, neque nuptias, neque legem à ſummo, & vero Deo eſſe inſtituta: non autem accipiunt quod veritas dicit, à libero arbitrio exordium ſumpſiſſe peccatum, & ex illo eſſe omne, vel Angeli, vel hominis malum: quia mali naturam ſemper malam, & Deo coæternam nimis à Deo exorbitantes, credere maluerunt. Sanctos quoque Patriarchas, & Prophetas, quantis poſſunt exe*D*crationibus inſectantur. Ecce, vnde ſe putant hæretici noui, Manichæorum nomine obiecto, vim ſubterfugere veritatis. Sed non ſubterfugiunt, inſequitur quippe ille, & ſimul Manichæos Pelagianóſque ſubuertit. Homo enim dum naſcitur quia bonum aliquid eſt, in quantum homo eſt, Manichæum redarguit, laudátque Creatorem. In quantum verò trahit originale peccatum, Pelagium redarguit: & habet neceſſarium Saluatorem. Nam & quòd ſananda dicitur iſta natura, vtrumque repercutit: quia nec medicina opus haberet ſi ſana eſſet, quod eſt contra Pelagianum; nec ſanari poſſet omnino, ſi æternum atque immutabile malum eſſet, quod eſt contra Manichæum. Item quòd nuptiis, quas laudamus à Domino conſtitutas, concupiſcentiam carnis imputandam eſſe non dicimus, & contra Pelagianos eſt, qui eam in laudibus* E *ponunt: & contra Manichæos, qui eam malæ naturæ tribuunt, cùm ſit noſtræ naturæ accidens malum, non Dei diſtinctione ſeparandum, ſed Dei miſeratione ſanandum. Item quod dicimus, legem ſanctam, iuſtã, & bonam non iuſtificandis impiis: ſed conuincendis ſuperbis præuaricationis gratia poſitam: & contra Manichæos eſt, quia ſecundùm Apoſtolum laudatur: & contra Pelagianos, quia ſecundùm Apoſtolum,* nemo ex lege iuſtificatur. *Et ideo iuſtificandis eis, quos litera occidit, id eſt, quos lex bona præcipiens præuaricatione reos facit, ſpiritus gratiæ gratis opitulatur. Item quod arbitrium ſui in malum liberum, dicimus ad agendum bonum gratia Dei eſſe liberandum, contra Pelagianos eſt. Quod autem dicimus ab illo exortum, quod antea non erat malũ, contra Manichæos eſt. Item quòd ſanctos Patriarchas & Prophetas debitis in Deo laudibus honoramus, aduerſum eſt Manichæis. Quòd verò & ipſis quamuis iuſtis, & Deo placentibus propitiationem Domini, fuiſſe dicimus neceſſariam, aduerſum eſt Pelagianis. Vtroſque igitur Catholica Fides ſicut & cæteros Hæreticos, aduerſarios inuenit: vtroſque diuinorum teſtimoniorum auctoritate, & luce veritatis conuincit.*

Auguſt. li. 3. contr duas epiſt. Pelag. c. 9. in princ.

Galat. 2.

VII. Lutherani, & Caluiniani ex parte Manichæis conſentiunt, & ex parte Pelagianis, quamuis in multis aſſertionibus ab illis, atque ab illis diſſentiant. Conueniunt quidem cum Manichæis, in eo quòd liberum arbitrium de medio tollunt, & mali originem non ex libero voluntatis arbitrio: ſed ex Deo ipſo procedere aſſerunt. Cum Pelagianis verò, quoniam approbant conſequentiam: quia illi conuicti præoperantem gratiam abnegarunt, & æternum, atque abſolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis, quo omnia in tempore facienda determinauit, de medio tollunt. Sicque eadem via in contrarios errores, & inter ſe colluctantes abierunt, & à Fide Catholica receſſerunt. Aſſertiones autem Lutheranorum, & Caluiniſtarum, in quibus cum Manichæis conueniunt, ſunt quæ ſequuntur.

Aſſertiones Lutheranorum, & Caluiniſtarum circa Gratiam, & Liberum arbitrium.

VIII. ANTEQVAM Lutheranorũ aſſertiones referamus, aduertere oportet, eos ſæpius non ſolum veritati Catholicæ, ſed etiam ſibi ipſis repugnare, nunc aſſerentes, nunc negantes, quod in prioribus ſcriptis tradiderant, vt latiſſimè Theſaurus Catholicus Iodoci Coccij, lib. 8. de ſignis Eccleſiæ, art. 7. & 8. quàm multis exemplis demonſtrat. Quod & Philipp. Melanchton ſuam, in hac parte, inconſtantiam oſtendens, ingenuè fatetur, cùm ait: *In apologia quotidie multa mutamus, ſubinde enim mutanda ſunt, & ad occaſiones accommodanda.* Vnde non propterea debet Theologus exiſtimare, Lutherum, aut Caluinum, vel eorum ſequaces, ſuos prorſus errores aut retractaſſe, aut emendaſſe: quoniam in aliis locis contraria dixerunt: ſed potiùs eorum calliditatem execrari, eò quòd ad decipiendos Catholicorum ſimplicium animos, & oues Chriſti Domini capiendas, cùm lupi eſſent, & lupi rapaciſſimi, ouina pelle, & verbis Catholicis ſeipſos tegebant, vt ex his, quæ ſubiicienda ſunt, manifeſtum fiet.

Philippus Melanch. epiſt. 2. ad Mart. Lutherum.

Primum igitur dogma Lutheranorum, & Caluiniſtarũ eſt, hominẽ non verè eſſe liberi arbitrij, ſed in eo liberũ arbitriũ eſſe titulum ſine re, aut rem de ſolo titulo. Ita aſſeruit impius Lutherus. *Liberũ* (inquiens) *arbitrium poſt peccatum res eſt de ſolo titulo: & dum facit quod in ſe eſt, peccat mortaliter. Liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſeu titulus ſine re, quia nulli eſt in manu ſua quidpiam cogitare boni, aut mali, ſed omnia (vt Vviclep. art. Conſtantiæ damnatus, rectè docet) de neceſſitate abſoluta eueniunt. Quod & Poëta voluit, quando dixit:* Certa ſtant omnia lege. Et in alio loco. *Error eſt*, inquit, *Liberum arbitrium habere actiuitatem in bono opere, quando de interno opere loquimur: velle enim illud, quod credere, ſperare, diligere, iam diximus, motus raptus, ductus verbi Dei, & quædam continua purgatio, & renouatio mentis, & ſenſus de die in diem in agnitionem Dei, licèt non ſemper æquè intenſa ſit illa paſſio, tamen ſemper eſt paſſio.* Ecce (inquit

Lutherus in aſſert. ar. ad Leonem decimum art. 36.

In lib. qui inſcribitur, Operationes in Pſalmos ſuper Pſalmum quintum.

Ierem. 18.

Digitized by Google

quit Ierem.) ſicut lutum in manu figuli: ita vos domus Iſrael in manu mea. *Quid obſecro, actiuitatis habet lutum quando figulus formam ei affingit? nonne mera paſſio ibi cernitur?* Et in alio loco ait: *Deus nihil præſcit contingenter: ſed omnia immutabili, & æterna infallibilique voluntate, & præuidet, & proponit, & facit.* Ex quo ſic infert: *Pugnat ergo ex diametro præſcientia Dei cum libero arbitrio.* Sed quam inualida ſit hæc illatio, qua & Pelagiani, & Lutherani decepti ſunt, patebit infrà, inter explicandam concordiam liberi arbitrij, cum abſoluto Dei decreto.

Lib. de ſeruo arbit. contra Eraſmum.

Diſp. 22. & 121.

IX. Subſcribit Caluinus locis ſuperius allegatis, ſed præſertim lib. 2. inſtit. cap. 3. §. 7. cuius verba, nu. 17. referenda ſunt.

Eſt tamen differentia inter Lutherũ, & Caluinum: nam Lutherus aſſeruit liberum arbitrium nullam **B** habere in bono opere interno actiuitatem: ſed concurrere merè paſſiuè, recipiendo motum à ſolo Deo productum, vt verba eius ſuperiùs adducta demonſtrant. Caluinus autem moderatus vtcunque errorem Lutheri fatetur, liberum noſtrum arbitrium non ſe habere merè paſſiuè tanquam inanime quoddam: ſed actiuè concurrere, & motu ſpontaneo ad ſuas operationes, non tamen libere. Vnde lib. 2. inſtit. c. 5. §. 14. *Extranea eſt* (inquit) *illa ſimilitudo, qua nos inuidioſè grauat. Quis enim ita deſipit, vt hominis motionem à iactu lapidis nihil differre autumet? neque verò quicquam ſimile conſequitur ex noſtra doctrina. In naturales hominis facultates referimus approbare, reſpuere, velle, nolle, eniti, reſiſtere: nempe approbare vanitatem, reſpuere ſolidum bonum, velle malum, nolle bonum,* **C** *eniti ad nequitiam, reſiſtere iuſtitiæ.*

X. Eundem errorem tenuit Philippus Melãchthon ad caput octauum epiſt. ad Rom. editionis 2. vbi impugnans liberum hominis arbitrium, ait: *Quia voluntas noſtra adeò non eſt libera, vt eò tantùm feratur, quorſum à Deo impellitur, non eſt rerum contingentia, ſed neceſſitas iuxta declinationem Dei.* Et lib. 2. locorum comm. cap. de lib. arb. ait: *Quid igitur, inquies? nullàne eſt in rebus humanis contingentia? nihil caſus, nihil fortunæ? Omnia neceſſario euenire Scripturæ docent, eſto videatur tibi in rebus humanis contingentia, iudicio rationis hic imperandum eſt*: & poſt pauca: *Qui potuit diſſimulare ſententiam Scripturæ de prædeſtinatione, quando voluntati noſtræ libertatem per prædeſtinationis neceſſitatem adimit Scriptura, &c. Si ad prædeſtinatio-* **D** *nem referas humanam voluntatem, neque in externis, neque in internis operibus eſt vlla libertas: ſed eueniunt omnia iuxta prædeſtinationem diuinam. Si ad opera externa referas voluntatem, quædam videtur eſſe iudicio naturæ libertas: ſed ſi ad effectus referas voluntatem, nulla planè libertas eſt, etiam naturæ iudicio.*

XI. Hæc hæreſis Lutheri, & Caluini negans liberum arbitrium, antiqua fuit plurium hæreticorum. Nam præter Manichæos ſuperiùs allegatos, Simon Magus (vt refert Clemens Roman.) nihil hominis arbitrio, ſed omnia fato fieri voluit. Priſcillianiſtæ (vt refert Leo Primus, & S. Auguſt.) Manichæorum dogmata ſectantes, aſtruunt, fatalibus ſtellis homines eſſe colligatos. Albigenſes denique (vt refert S. Anton.) aſſeruerunt, quòd peccatum non ſit **E** de lib. arb. Ioannes Vvicleph. 2. dialog. cap. 12. *Deus* (*inquit*) *neceſſitate creaturas ſingulas actiuas ad quemlibet actum ſuum.* & 3. dialog. cap. 9. *Nunquid creatura poteſt impedire Dei determinationem? & veritatem æternam procedentem ex* Dei *propoſito facere, quod non erit? ac ſi ab illis penderet diuinum propoſitum, & veritas æterna.* Et poſt pauca: *Propoſitum Dei oportet neceſſario adimpleri, & ſic omne futurum eueniet neceſſario.* Sed quàm fallaci, & leui argumentatione hi hæretici ex hoc principio, Deus prædeſtinauit, decreuit efficaci decreto, & præordinauit ab æterno, omnes

Clemẽs Ro. lib. 3. recognitionum. Leo Primus ep. 93. c. 11. Aug. lib. de hæreſibus, hæreſi 70. tom. 6. S Anton. part. 4. titul. 11. c 7. §. 9. Diſp. 28. num. 30. Diſput. 22. num. 13

A actus bonos, qui fiunt in tempore, & ad eos eliciendos impellit, & mouet voluntatem creatam, deduxerint, eam in ſuis operationibus non eſſe re vera liberam, patebit inferiùs.

Secunda hæreſis Lutheranorum affinis præcedenti, affirmat, nullum eſſe futurum contingens: ſed omnia ex neceſſitate abſoluta euenire. Conſtat hoc ex locis adductis, num. præcedenti. Sed expreſſe eam ſequuntur Philipp. Melanchthon lib. 2. locorum communium, c. de lib. arb. Theodorus Beza, in ſumm. Chriſtianiſmi, p. 171. 177. & 186. *Omnia* (*inquiens*) *ita neceſſario ex* Dei *immutabili decreto euenire, vt ſecundum illud, Iudas neceſſario Chriſtum prodiderit: Herodes, & Pilatus neceſſario Chriſtum condemnauerint: reprobi peccent neceſſario, & pereant, Adamus neceſſario lapſus ſit quamquam creatus quidem fuerit bonus ad tempus, ſed ita, vt ineuitabili decreto* Dei, *Deo ſciente, & ordinante laberetur: qui non potuerit ita labi, niſi ex Dei decreto, voluntate, & ordinatione.* Et in abſterſione calumniarum Heſhuſij, ad primam calumniam de prouidentia Dei: *Non omnia* (inquit) *tantum, ſed etiam ſingula ex Dei decreto fieri, & euenire: & quidem eiuſmodi decreto, vt falli nulla ratione poſſit. Iudas, ſi Dei decretum conſideremus, eo ipſo momento neceſſario Dominum prodidit, Herodes quoque, & Pilatus neceſſario Chriſtum condemnauerunt* (*ſicut inquiunt Apoſtoli*) *illos conueniſſe, vt peragerent quæcunque manus, & conſilium Domini antè determinarat, vt fieret.* Et lib. de arcana Dei prædeſt. contra Caſtilionem, fol. 359. *Nos Adamum dicimus ſua quidem ſponte, & ſua culpa lapſum, non tamen fortuitò, ſed prout diffinitum* Dei *conſilium, prouidentia, & manus iuſtè determinarant, vt fierent.* XII.

Act. 4.

Tertia hæreſis Lutheranorum aſſerit, Mandata Dei etiam per gratiam ſeruari non poſſe, ſed homini eſſe omnino impoſſibilia. Ita dicit Lutherus in confutatione Rat. Latomianæ. *Tot* (inquit) *Scripturæ teſtimonia probant, mandatum eſſe impoſſibile nobis, vt nihil ſit manifeſtius.* Et in reſponſione ad dialog. Sylu. Prieratis. *Peſſimè facis, quod negas Saluatorem impoſſibilia iuſſiſſe, pluſquam peſſimè facis, quod hoc falſitatem audes appellare: Non poſſumus in hac vita mandata Dei adimplere.* Et Philippus Melanchthon ad cap. 4. epiſt. ad Rom. edit. 1. *Cùm mandat lex Deum diligi, perinde impoſſibilia iubet, atq; ſi præcipiat nobis tranſuolare Caucaſum.* Et Caluin. lib. 2. inſtitutione capite 7. *Sit extra controuerſiam, impoſſibile eſſe in hac carne legis implementum.* Denique Ioannes Monhæmius, dialog. 3. *Nemo* (ait) *quantumuis perfectus præſtare poteſt quod lex iubet.* XIII.

Quarta hæreſis Lutheranorum, eáque omnium impiiſſima, & blaſphema, affirmat, Deum eſſe cauſam, & auctorem peccati, atque mala opera in nobis; ita vt bona, operari: Lutherus enim ſic loquitur: *Quo modo poteſt ſeſe homo ad bonum præparare, cùm neque in poteſtate eius ſit, vias ſuas malas facere: nam, & mala opera in impiis operatur Deus, vt Prouerb. 16. dicitur: Omnia propter ſe ipſum operatus eſt Dominus, etiam impium, ad diem malum: quis audet negare ſe etiam in malis operibus ſæpe coactum, aliud facere, quàm cogitauerit? Et alio in loco ait: Si præſciuit Deus Iudam fore proditorem, neceſſariò Iudas fiebat proditor: nec erat in manu Iudæ, aut vllius creaturæ aliter facere: aut voluntatem mutare, licèt id fecerit volendo non coactus: ſed velle erat opus illius, quod omnipotentia ſua mouebat Deus, ſicut & omnia alia.* XIV.

Lutherus in aſſertionib. art. 36.

Libero de ſeruo arb.

Eundem errorem ſecutus eſt Caluinus *lib. contra Pighium, & lib. 3. inſtitut. cap. 23. §. 7. & 8.* Philipp. Melanchton *ad cap. 8. ad Rom. edit. 1. & ad capit. 9. eiuſdem epiſt.* Zuinglius, *ſermone de prouidentia, ca. 6.* Quo etiam errore infecti fuerunt alij hæretici antiqui: ſed præſertim Marcion, qui (vt referunt Tertullianus

Digitized by Google

Tertul. lib. 1. & 2. contra Marcionem. Iren. lib. 1. cap. 29.

lianus, & Irenæus) aſſeruit Deum eſſe cauſam mali. Perſæ ſimiliter (vt refert Agathias, *lib. 2. cap. 13.*) cum Manichæis, duo & prima inducunt principia: alterum quidem vt bonum, & optima quæque parturiens: alterum quod penitus his aduerſatur. Inter Philoſophos antiquos non defuerunt eiuſdem erroris auctores, nam Chryſippus Storius (vt Plutarchus de Stoicis contrarietatibus refert) *Deus* inquit *bella, & malitias operatur, homines incitando, & peruertendo.* Simon Magus (vt inquit Vincent. Lyrinenſ) Deum auctorem malorum, id eſt, ſcelerum, impietatum, flagitiorúmque noſtrorum auſus eſt dicere, quippe quem aſſerit, talem manibus ſuis hominum creare naturam, quæ proprio quodam motu, & neceſſariæ cuiuſdam voluntatis impulſu nihil aliud velit, niſi peccare.

Vinc. Lyrinen. aduerſus hæreſ. ca. 34.

XVI. Quinta hæreſis eorum aſſerit quòd voluntas noſtra, niſi per Dei gratiam flectatur, naturaliter eſt inclinata ad malum; ita Caluinus *lib. 2. inſtit. cap. 3. numero* 8. vbi ait: *Ex mera gratia eſt, vbi velle bonum incipimus: qui ad malum toto animo ſumus naturaliter propenſi.* Et *num.* 9. ex illis verbis Salomonis 1. *Reg.* 8. *Inclinet cor noſtrum ad ſe Dominus*, concludit, *Peruicaciam cordis noſtri oſtendit, quòd in legis diuinæ rebellionem naturaliter exultet, niſi flectatur.*

XVII. Sexta eorundem hæreſis eſt, Deum ita inchoare, & perficere in nobis bonum opus mouendo liberum arbitrium, vt noſtra voluntas non liberè, ſed ſolùm motu ſpontaneo motionem diuinam ſubſequendo cooperetur. Ita Caluinus *lib. 2. inſtitut. cap.* 3. §. 7. vbi ait: *Sed erunt fortè qui concedent, voluntatem à bono ſuopte ingenio auerſam, ſola Domini virtute conuerti: ſic tamen, vt præparata ſuas deinde in agendo partes habeat, quemadmodum docet Auguſt. Omne bonum opus gratiam præcedere, & id comitante, non ducente, pediſſequa non præuia voluntate: quod non male à ſancto Viro dictum præpoſtere huc detorquet Petrus Lombardus. Ego autem, tam in Prophetæ verbis, quæ citaui, quàm in aliis locis clare duo ſignari contendo; quòd & prauam noſtram voluntatem corrigat Dominus: vel potiùs aboleat, & à ſeipſo bonam ſubmittat. Quatenus à gratia præuenitur, in eo, vt pediſſequam appelles, tibi permitto, ſed quia reformata opus eſt Domini, hoc perperam homini tribuitur, quòd gratiæ præuenienti pediſſequa voluntate obſequatur. Ideo non rectè à Chryſoſtomo ſcriptum eſt, nec gratiam ſine voluntate, nec voluntatem ſine gratia quicquam poſſe operari: quaſi verò non ipſam quoque voluntatem operetur gratia ſicuti nuper ex Paulo vidimus.*

XVIII. Septima hæreſis Lutheranorum affirmat, Gratiam Dei ita eſſe efficacem ex ſeipſa, vt noſtra voluntas eidem non cooperetur liberè, ſed ſolùm ſpontaneè: vltro, & non coactè: ita Caluinus lib. 2. inſtitut. cap. 3. num. 11. *Neque ſecus accipi ſententia Chriſti poteſt*, Omnis qui audiuit à Patre meo, venit ad me, *quàm vt efficacem à ſeipſa Dei gratiam doceat, quemadmodum & Auguſtinus concedit.* Sic intellexerunt verba Caluini, qui contra illum ſcripſerunt, præſertim, Stapletonius in Promptuario Catholico, feria 6. Hebdom. 1. Quadrageſimæ, num. 4. vbi ait: *Non eſt gratia ex ſeipſa efficax (vt Caluinus loquitur) quæ ſola totum operetur, & cum qua nos libere non cooperemur.* Vnde ipſe Caluinus num. 12. inquit, *Nos ex quo ſemel Domini virtute in iuſtitiæ obſequium edomiti ſumus, vltrò pergere, & propenſos eſſe ad ſequendum gratiæ actionem; eſt enim certiſſimum, vbi gratia Dei regnat, talem eſſe obſequenti promptitudinē.* Vltrò pergere inquit, non liberè, quia ſemper negauit voluntatem liberè ſequi gratiæ efficacis motionem, & in hoc errauit Caluinus, non autem in eo, quòd præuenientem gratiam verè efficacem agnouit.

Ioann. 6.

Stapleton.

Hæc, & alia hæreticorum figmenta, & errores Caluini, quibus ſe ab vnitate Eccleſiæ Catholicæ diuiſit, confutabuntur infra, præſertim diſputatione 22. numero 31. diſputatione 24. & 25. diſputatione 97. num. 11. diſputatione 98. num. 10. & diſputatione 121. præcipue numero 10. vbi manifeſtum fiet decretum Dei æternum, & efficaciam præoperantis gratiæ diuinæ, nullo modo præiudicare libertati noſtri arbitrij, ſed eam potius perficere, ſtabilire, & roborare.

DISPVTATIO IV.

Quid nonnulli Doctores Catholici ſentiant circa vires naturales liberi arbitrij, ac illius concordiam cum diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & cum efficacia auxiliorum gratiæ.

Vbi diſcurſus eiuſdem concordiæ proponitur, & referuntur fundamenta, quibus innituntur cum præcipuis aſſertionibus, quas ex illis deducunt.

L. QVATVOR ſunt fundamenta potiſſima, quibus concordiam liberi arbitrij cum gratiæ donis, diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & reprobatione quidam ex Theologis ſe exactè, atque dilucide explicaſſe arbitrantur, & per illam aperiri viam facilem, qua tam Pelagiani, quàm Lutherani ad vnitatem Eccleſiæ, & Fidei ſynceritatem poſſent peruenire. Neque dubitant, quin ab Auguſtino, & cæteris Patribus vnanimi conſenſu eadem concordia comprobata fuiſſet, ſi eis propoſita eſſet, & explicata.

Primū fundamentum concordiæ quorundā Doctorum.

Primum, & potiſſimum fundamentum eſt, eſſe in Deo conſtituendam quandam ſcientiam mediam inter merè naturalem & merè liberam, per quam Deus ante omne decretum ſuæ voluntatis prædeterminantis actum futurum, cognoſcat quid liberum arbitrium creatum ex ſua innata libertate acturum eſſet, ſi in talibus circunſtantiis conſtitueretur, & tali excitatione moueretur. Dicunt enim, triplicem ſcientiam eſſe diſtinguendam in Deo. Vnam merè naturalem, quæ proinde nulla ratione potuit eſſe aliter in Deo, per quam ea omnia cognouit, ad quæ diuina potentia, ſiue immediatè, ſiue interuentu cauſarum ſecundarum ſeſe extendit: tum quo ad naturas ſingulorum, & complexiones eorum neceſſarias, tum etiam quo ad contingentes, non quidem quod futuræ eſſent, vel non eſſent determinatè: ſed quod indifferenter eſſe, & non eſſe poſſent, quod eis neceſſario competit, atque adeò ſub ſcientia Dei naturali etiam cadunt. Aliam merè liberam, qua Deus poſt liberum actum ſuæ voluntatis, abſque hypotheſi, & conditione aliqua, cognouit abſolutè & determinatè ex complexionibus omnibus contingentibus, quænam re ipſa eſſent futuræ, quæ non item. Tertiam denique mediam ſcientiam, qua ex altiſſima, & inſcrutabili comprehenſione cuiuſque liberi arbitrij, in ſua eſſentia intuitus eſt, quid pro ſua innata libertate, ſi in hoc, vel illo, vel etiam infinitis rerum ordinibus collocaretur, acturum eſſet: cùm tamen poſſet (ſi vellet) facere re ipſa oppoſitum. Si autē inquiratur, an huiuſmodi ſciētia media appellēda ſit libera, vel naturalis, reſpondent:

partim

Digitized by Google

partim habere conditionem ſcientiæ naturalis, quatenus præuenit actum liberum voluntatis diuinæ, neque in poteſtate Dei fuit aliud ſcire: partim habere conditionem ſcientiæ liberæ, quatenus quòd ſit vnius potiùs, quàm alterius, habet ex eo, quòd liberum arbitrium ex hypotheſi, quòd crearetur in vno, aut altero ordine rerum, eſſet potiùs facturū vnum, quàm aliud: cùm vtrumuis indifferenter poſſet facere: ideoque non immeritò appellari ſcientiam mediam, quamuis alij ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ: alij ad ſcientiam viſionis reducendam eſſe affirment: alij ſcientiam conditionatam, ſeu futurorum conditionatorum appellent, de qua in diſpu. 7. agendum eſt.

Ideo autem hanc ſcientiam mediam, tanquam potiſſimum eiuſdem concordiæ fundamentum ſtatuunt, vt ex illa veluti ex prima radice certitudo, & infallibilitas diuinæ prouidentiæ, & prædeſtinationis, quantum ad effectus aſſequutionem, deſumatur. Cùm enim doceant, prædeſtinationem non eſſe certam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, & auxilia, quibus prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt, ex reali, & intrinſeca virtute, quam habent (vt veniunt à Deo) non eſſe efficacia: ſed dependenter à libera cooperatione arbitrij creati cum illis: ſi ex præſcientia media eiuſmodi certitudo radicaliter non deſumeretur; nullum ſolidum relinqueretur fundamentum, cui prædeſtinationis infallibilitas inniteretur. Prædiffinitiones quippe, & prædeterminationes efficacis voluntatis diuinæ, atque exiſtentiam, quam futura contingentia habent in æternitate, antequam in ſuo eſſe producantur in tempore, ex quibus Thomiſtæ dicunt, prædictam certitudinem deſumendam eſſe; exiſtimant repugnare libertati. Vnde concludunt, quòd ſine ſcientia media arbitrij noſtri libertas non poteſt ſalua conſiſtere.

II. Primum corollariū. Ex quo inferunt. Primò, ſcientiam qua Deus, antequam ſtatuat voluntatem creare, præuidet, quid ſit factura ex hypotheſi, quod in eo rerum ordine collocetur, pendere ex eo, quòd ipſa pro ſua libertate hoc, vel illud ſit factura, & non è contrario. Et conſequenter affirmant, non propterea aliquid futurum eſſe quia Deus ſcit illud eſſe futurum: ſed è contrario, quia futurum eſt per liberum arbitrium ideo ſcitur à Deo antequàm fiat. Quod diſputat. 16. examinandum eſt.

Secundū corollariū. Inferunt ſecundò, certitudinem, & infallibilitatem præſcientiæ diuinæ reſpectu futurorum cōtingentium non eſſe deſumendam ex reali exiſtentia quam habeant in æternitate, antequam in ſuo eſſe producantur in tempore: aut in alia quauis menſura propria. Arbitrantur enim, huiuſmodi exiſtentiam in æternitate, libertatem arbitrij de medio tollere, ſed eorum argumentis diſput. 8. & 9. fiet ſatis.

Tertium corollariū. Inferunt tertiò, actus futuros liberi arbitrij non cognoſci certò, & infallibiliter à Deo in decreto, ſiue in prædeterminatione abſoluta, & efficaci ſuæ diuinæ voluntatis; exiſtimant enim eiuſmodi prædeterminationem antecedentem præſcientiam determinationis liberi arbitrij futuræ ex hypotheſi, quòd conſtituatur in tali ordine rerum, multùm præiudicare libertati arbitrij. De quo in diſput. 10. & 11. agendum eſt.

Quartum corollariū. Inferunt quartò, ordinem cauſarum, & mediorum, qui diuina prouidentia conſtitutus eſt: ſecluſa præſcientia media, nullam omnino neceſſitatem libero arbitrio adferre, non ſolùm conſequentis, ſed nec etiam conſequentiæ: quod in diſput. 25. 30. 31. & 32. diſcutiendum erit. Idem docent de prædeſtinatione quòd ſcilicet non ſit certa quantùm ad effectus aſſecutionem certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum: ſed ſolùm certitudine illius præſcientiæ mediæ, à qua radicaliter certitudo prædeſtinationis iuxta eoſdem auctores dependent: quorum aliqui admittunt quidem prouidentiam, & prædeſtinationem eſſe certam, etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum: dum tamen hæc certitudo illam præſupponat, quæ innititur in præſcientia media, quod in diſputatione 41. erit operoſiùs diſcutiendum.

Eodem modo philoſophantur de certitudine prædeſtinationis paruulorum: dicunt enim, quòd paruuli prædeſtinati vitam æternam conſequentur, non eſſe ex certitudine mediorum, effectuſque prædeſtinationis, qui in ſe non eſt certò futurus: ſed ex certitudine diuinæ præſcientiæ, qua Deus altitudine ſui intellectus, quod in ſe eſt certum, potéſtque non eſſe, cognouit certò futurum. Quare ſecluſa certitudine diuinæ præſcientiæ, nullam eſſe (aiunt) certitudinem in mediis, effectúque prædeſtinationis paruulorum, quod ad vitam æternam perueniant. De quo diſput. 41. agendum eſt.

Quintum corollariū. Inferunt quinto, bonum vſum liberi arbitrij à Deo præcognitum per ſcientiam mediam eſſe conditionem, ſine qua, ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem in mente diuina præexiſtens, non haberet rationem prædeſtinationis comparatione talis hominis: ſed retineret communem rationem prouidentiæ ſupernaturalis. Quod in diſp. 37. & 38. diſcutiendum erit.

III. Secundum fundamentum. Secundum fundamentum eſt, concurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, nec præmouere, vel applicare illam ad operandum: ſed eſſe influxum immediatum cum cauſa ſecunda in illius actionem, & effectum. Adduntque influxum in cauſam, quem Thomiſtæ conſtituunt, vt cauſæ ſecundæ applicentur, & moueantur ad agendum, cōmentitium eſſe & minime neceſſarium. Hanc doctrinam extendunt ad concurſum Dei generalem, quo cum libero arbitrio concurrit ad opera ordinis naturalis: dicunt enim, quod ſicut concurſus Dei generalis cum cauſa agēte per actionem tranſeuntem, vt cum igne producente calorem in aquam, non eſt influxus Dei in ignem, ſed in aquam: in qua recipitur effectus à Deo, & ab igne ſimul productus; ita concurſus Dei generalis cum cauſa operante per actionem immanentem, vt cum intellectu ad intellectionem, & voluntate ad appetitionem, non eſt influxus Dei in cauſam ea ratione, qua agens eſt, quaſi eo priùs mota & excitata agat: ſed cum cauſa ea ratione qua agens eſt in ipſammet, ea ratione qua patiens eſt, atque in ſe ſuſcipit effectum ab eadem cauſa, atque à Deo partiali influxu vtriuſque ſimul productum.

Idem ſentiunt de concurſu Dei generali, quo ad actus ſupernaturales concurrit, aſſerunt enim, non eſſe concurſum immediatum in liberum arbitrium, vt in cauſam, quaſi priùs eo concurſu motum, ac à Deo ad agendum applicatum, tales actus eliceret, ſed eſſe influxum Dei immediatum in actus ipſos vna cum libero arbitrio, & gratia præueniente. Et ratio potiſſima, qua conuincuntur, eſt, quia exiſtimant, præmotiones iſtas, & applicationes cauſarum ſecundarum ad ſuas operationes, multùm præiudicare libertati arbitrij noſtri. Eodem modo philoſophantur de auxilio actuali gratiæ adiuuantis, qua ratione adiuuans, & cooperans eſt: dicunt enim, non eſſe influxum immediatum in liberum arbitrium vt in cauſam, ſed eſſe influxum immediatum cum libero arbitrio in eius operationem. Fatentur tamen concurſum Dei per gratiam excitantem, eſſe influxum in liberum arbitrium vt in cauſam; eidéque vires tribuere, quibus poſſit operari (ſi velit) eos

Digitized by Google

eos actus quos ſola ſua virtute naturali producere non poterat. Et quantum ad hoc, aſſignant duplex diſcrimen inter concurſum Dei generalem, & concurſum ſpecialem gratiæ excitantis. Primum eſt: nam concurſus Dei generalis ad actus naturales, nō eſt concurſus Dei in liberum arbitrium vt cauſa eſt illorum actuum: quaſi priùs ſuſcipiat in ſe cum motum, eóque applicetur, & potens reddatur ad influēdum in actum; ſed eſt influxus immediatus, vna cum libero arbitrio in actum. At verò auxilium gratiæ præuenientis ea ex parte, qua præueniens eſt, eſt influxus Dei in liberum arbitrium, atque illud mouet & excitat: potēnſque reddit: vt eo pacto motum tanquam habens iam in ſeipſo principium efficiens actuum ſupernaturalium, ſimul influendo vlteriùs eos producat. Secundum diſcrimen eſt, quod ex hoc primo oritur: nam influxus Dei cum libero arbitrio per concurſum generalem ad actus naturales, nec tempore, nec natura antecedit influxum liberi arbitrij in eoſdem actus: ſed à ſe mutuo pendent, ſimúlque omnino ſunt in rerum natura, & in eandem numero actionem, & effectum vniuntur. Gratia verò præueniens, qua præueniens gratia eſt, tempore, vel natura antecedere ſolet influxum liberi arbitrij ad actum ſupernaturalem.

Diſcrimen inter concurſum generalem, & concurſum ſpecialem gratiæ excitantis.

IV. Primum corollariū.

Ex hoc ſecundo fundamento inferunt primò, cōcurſum Dei generalem eſſe ex ſe indifferentem, vt pro diuerſitate influxus cauſæ ſecundæ ſequatur potiùs actio huius ſpeciei, quàm alterius: atque adeò ex vario influxu arbitrij prouenire, quod ſequatur potiùs volitio, quàm nolitio: & volitio honeſti potiùs, quàm turpis obiecti; & conſequenter affirmant actiones liberi arbitrij (ſicut & cuiuſuis alterius cauſæ ſecundæ) à concurſu generali Dei non habere, quòd ſint tales, vel tales in particulari: ac proinde neque quòd ſint ſtudioſæ, vel vitioſæ: ſed ab ipſomet libero arbitrio.

Eodem modo loquuntur de auxilio ſpeciali gratiæ adiuuantis: ſentiunt enim eſſe ſecundùm ſe indifferens; ſeu modo indifferenti eſſe expoſitum ad concurrēdum cum libero hominis arbitrio, ad opera pietatis, ſi ipſe voluerit concurrere.

Secundum corollarium.

Inferunt ſecundo, Deum antecedenter ad præſcientiam cooperationis arbitrij, futuræ ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum conſtituatur, neque decreto extrinſeco ſuæ voluntatis, neque auxilio aliquo inhærenti libero arbitrio, poſſe (ſalua eiuſdem arbitrij libertate) ipſum verè efficienter, ſeu phyſicè prædeterminare ad aliquam operationem, etiam ſupernaturalem. Sentiunt enim talem prædeterminationem libertati arbitrij repugnare. Dixi quantum ad exercitium actus; nam, vt ſuprà obſeruauimus, quantum ad ſpeciem actionis, fatentur, concurſum liberi arbitrij determinari per influxum gratiæ adiuuantis: quia videlicet ab eodem influxu habet conſenſus liberi arbitrij, quod ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet.

Tertium corollariū.

Inferunt tertiò, liberum influxum, ſeu cooperationem arbitrij (vt emanat ab ipſo arbitrio) non eſſe efficienter ab alia cauſa extrinſeca, etiam à Deo, ſed ab ipſo arbitrio ſe liberè determinante, & pro ſua innata libertate pariter cum Deo influente in talem actum particularē potiùs, quàm in oppoſitum, cùm vtrumque poſſet indifferenter eligere, ſi vellet.

Quartum corollariū.

Inferunt quartò, bonum vſum liberi arbitrij prædicto modo ſpectatum computandum non eſſe inter effectus prædeſtinationis: ſed ad illam præſupponi ex parte noſtra, tanquam id, quod Deus à nobis exigit, vt opera noſtra libera ſint, atque adeò digna laude, aut vituperio.

Quintum corollariū.

Inferunt quintò, auxilium gratiæ non eſſe efficax ex ſeipſo, ſeu ſecundùm realem virtutem, quam habet, vt venit à Deo, ac per conſequens diuiſionem illam communem Theologorum, qua auxilium gratiæ diuiditur in auxilium efficax, & inefficax, ab effectu, qui ſimul ab arbitrij libertate pendet, eſſe deſumendam: non autem ex aliqua reali virtute exiſtente in auxilio efficaci, quæ in auxilio ſufficienti, ſeu inefficaci non reperiatur. Et conſequenter affirmant, quòd illud auxilium ſufficiens, ſiue maius, ſiue minus in ſe ſit, efficax dicitur, cum quo arbitrium pro ſua libertate conuertitur: cùm tamen (nihil eo auxilio impediente) potuerit non conuerti: illud verò inefficax dicitur, cum quo arbitrium pro eadem ſua libertate non conuertitur, cùm tamen (ſi vellet) potuerit conuerti.

V. Sextum corollarium.

Inferunt ſextò, auxilia præuenientis, atque adiuuantis gratiæ, quæ lege ordinaria conferuntur viatoribus, quòd efficacia, aut inefficacia ad conuerſionem, ſeu iuſtificationem ſint, pendere à libero conſenſu & cooperatione arbitrij noſtri cum illis: atque adeò in libera poteſtate noſtra eſſe, vel illa efficacia reddere conſentiendo & cooperando cum illis ad actus, quibus ad iuſtificationem diſponimur: vel inefficacia illa reddere, continendo conſenſum & cooperationem noſtram, aut etiam eliciendo contrarium diſſenſum.

Septimum corollariū.

Inferunt ſeptimò, omnia loca Scripturæ & ſanctorum Patrum, in quibus aſſeritur Deum facere, vt faciamus, & operari, vt operemur: & conuertere corda noſtra, & ſimilia, quatenus aliqua ratione ſoli Deo tribuuntur, ſolùm verificari ratione gratiæ excitantis, & moraliter ſeu metaphoricè mouentis ad conſenſum; alliciendo, inuitando, ſeu quouis alio modo, etiam interius moraliter ſuadendo bonum in illis circumſtantiis, in quibus Deus præſcit hominem eſſe conſenſurum ex hypotheſi, quòd prædicto modo excitetur.

Octauum corollarium.

Inferunt octauò, auxilium actuale, quo Deus mouet noſtram voluntatem ad actus liberos ſupernaturalis ordinis, ſubiacere poteſtati eiuſdem voluntatis, quantum ad vſum: ſicut ſubiacent habitus quibus vtimur, cùm volumus: quamuis ex diuina præſcientia certus ſit, & infallibilis conſenſus liberi arbitrij futurus.

Nonum corollariū.

Inferunt nonò, Deum, poſtquam ſua gratia excitante hominem præuenit, expectare creatam voluntatem, vt conſentiat. De quo diſput. 95. agendum erit ex profeſſo.

Decimum corollariū.

Inferunt decimò, voluntatem creatam eſſe quodammodo primam radicem & cauſam ſuæ determinationis: quamuis illam ſine influxu & cooperatione Dei efficere non poſſit, vt diſp. 89. videbimus.

Ex eodem fundamento inferunt fundamentum tertium cum ſuis appendicibus & aſſertionibus, quas ſtatim ſubiiciemus.

VI. Tertium fundamentum.

Tertium fundamentum eſt, Deum & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales eiuſdem actus, etiam ſupernaturalis: ſicut ſunt duo trahentes nauim comparatione motus eiuſdem nauis, quod in quo ſenſu intelligatur ab eiſdem auctoribus, patebit diſput. 85. vbi de qualitate huius fundamenti ex profeſſo tractandum erit.

Ex hoc fundamento eaſdem prorſus aſſertiones inferunt, quas ex præcedenti, & alias inſuper, quæ cum fundamento tertio habent etiam non modicam connexionem, ſunt autem quæ ſequuntur.

Primū corollarium.

Inferunt primò, ab inæquali conatu & influxu liberi arbitrij prouenire poſſe, vt conferente Deo duobus hominibus æquale auxilium gratiæ adiuuantis, vnus eorum intenſiùs operetur, meliuſque ſe diſponat ad gratiam iuſtificantem, quàm alius, & vt conferente eiſdem inæqualia auxilia, æquè operentur, aut is interdum plus qui minori ſuffultus,

Digitized by Google

ſuffultus eſt auxilio. Et ratio illorum eſt, quia quando duæ cauſæ partiales concurrunt ad eum numero effectum, quò altera illarum intenſius ſeu vehementiùs influit, eò magis perfectum effectum producunt: & ſi altera illarum non influat, non ſequitur effectus, quotieſcunque ipſe effectus ab vtraque intrinſecè dependet. De quo in diſputat. 62. agendum eſt.

Secundum corollariũ.

Inferunt ſecundò, quòd ſtantibus in duobus hominibus æqualibus auxiliis, tam externis, quàm internis præuenientis gratiæ omnino æqualibus: euenire poteſt, & de facto continget pro vtriuſque libertate, quòd vnus conuertatur, perſeueret in gratia & ſaluetur: alius verò in peccato perſiſtat, & damnetur: quia vnus voluit cooperari iiſdem auxiliis, alius noluit. Quod in diſputat. 108. erit operoſiùs diſcutiendum.

Tertium corollariũ.

Inferunt tertiò, quòd licèt quiuis illorum actuum credendi, ſperandi, & diligendi ſit vnica actio, tres nihilominus habet partes vnius integræ cauſæ: à qua ita emanat totus, vt à ſingulis etiam partibus partialitate (vt vocant cauſæ) totus etiam emanet, diuerſo tamen modo. Etenim à Deo influente per ſolum cócurſum generalem, emanat vt à cauſa vniuerſali: à qua proinde non habet magis, quòd ſit aſſenſus credendi, aut dolor de peccatis: quàm vel actus oppoſitus, vel actus cuiuſuis alterius potentiæ. Ab influxu verò liberi arbitrij, vnà cum notitiis & cæteris neceſſariis, vt quoad ſubſtantiam actus producatur: habet tanquam à cauſa particulari, vt quoad ſubſtantiã actus ſit potiùs aſſẽſus fidei, aut dolor de peccatis, quàm alius aliquis diuerſus actus. A gratia verò præueniente, ſeu à Deo, vt per illam tanquam per ſuum inſtrumentum, vna cum libero arbitrio influit in eundem actum, habet, vt ſit actus ſupernaturalis ſpecie diſtinctus ab actu purè naturali credendi, aut dolendi de peccatis, quem liberum arbitrium ſuis ſolis viribus tunc eliceret, ſi cum eo ſimul non influeret gratia præueniens.

VII. Quartum corollariũ.

Inferunt quartò, non eam ob cauſam neceſſariò ponendum eſſe habitum fidei ſupernaturalis, vt intellectus facilè aſſentiatur contra intellectus duritiem, & diſcretè contra intellectus errores: neque item vt actus aſſentiendi ſit certus, & firmus certitudine, & firmitate ex parte credentis Hæreticum namque poſſe (inquiunt) firmius illo modo aſſentiri, non ſolùm articulis Fidei: ſed etiam ſuis erroribus, quàm multi fideles aſſentiantur per fidem infuſam veritatibus Catholicis; ſed ideo neceſſariò conſtituendum eſſe: quoniam ad illos actus eliciendos, vt fini ſupernaturali ſunt accommodati, & quales ad ſalutem ſunt neceſſarij, requiritur, vt vel per inſpirationem, & auxilium particulare Spiritus ſancti eliciantur, vel per concurſum habitus ſupernaturalis.

Quintum corollariũ.

Hinc etiam inferunt quintò, liberum arbitrium cum ſolo concurſu Dei generali elicere poſſe fidei aſſenſum, quò ad ſolam actus ſubſtantiam, ſeu merè naturalem, quo aſſentiatur omnibus myſteriis fidei tanquam à Deo reuelatis, & quia à Deo reuelata ſunt: ita videlicet, vt per talem aſſenſum impleatur præceptum fidei, & peccatum infidelitatis vitetur. De quo Diſpu. 49. præſertim nu. 19. agendum eſt.

Sextum corollariũ.

Inferunt ſextò, poſſe hominem ſolis viribus naturalis arbitrij, & concurſu generali Dei, elicere actum abſolutum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, quæ ad iuſtificationem nequaquam ſufficiat: & pari ratione propoſitum abſolutum ſeruandi in genere præcepta omnia: præſertim quando occaſiones, & difficultates omnes abſunt. De quo in Diſputatione 51. tractabitur.

Septimum corollariũ.

Inferunt ſeptimò, poſſe hominem cum ſolo con- A curſu Dei generali, intuitu bonitatis diuinæ, elicere actum contritionis naturalem cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi lethaliter: & idem dicunt de attritione, qua peccator fidelis propter pœnas inferni, aut turpitudinem peccati cum ſpe veniæ, & abſoluto propoſito de cætero non peccandi mortaliter, dolet de omnibus peccatis commiſſis.

Octauum corollariũ.

Inferunt octauò, poſſe hominem in natura lapſa cum ſolo concurſu Dei generali reſiſtere pro quolibet temporis momento cuicunque (quantumuis graui) tentationi: proponentes enim quæſtionem; An interim dum iudicium rationis non abſorbetur, maneat nihilominus in eodem arbitrio cum ſolo concurſu generali Dei libertas ad non conſentiendum in quocunque temporis momento B cuique graui tentationi; & ad ſuperandam quamcunque magnam difficultatem, quam pro ſeruanda in eo ſolo inſtanti lege naturali neceſſe ſit vincere: reſpondent concluſione affirmatiua.

Vide circa diſput. 54.

Nonum corollariũ.

Hinc nonò conſequenter affirmant, nullum eſſe in ſingulari opus bonũ morale merè naturale, quod homo in natura lapſa cum ſolo concurſu Dei generali non poſſit efficere. Et aſſignant rationem: nam ſi difficillimum, quale eſt mortem ſubire, ne mendacium proferat, poteſt præſtare: maiori cum ratione poterit cætera efficere, in quibus minor longè eſt difficultas.

Decimum corollariũ.

Inferunt decimò, cum ſolo concurſu generali Dei abſque alio dono, vel auxilio gratiæ, poteſt homo efficere opus bonum morale, quod fini naturali C hominis accommodatum, atque comparatione illius, ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus.

VIII. Quartum fundamentum.

Quartum fundamentum eſt, eſſe quandam legem à Deo ſtatutã, vt facienti totum, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, dentur auxilia præuenientis gratiæ, quibus id, prout ad ſalutem oportet, exequatur. Ex quo inferunt quæ ſequuntur.

Primum corollariũ.

Inferunt primò, quòd, quotieſcunque liberum arbitrium ex ſuis viribus naturalibus conatur, præſtóve eſt ad conandum totum id, quod ex ſe poteſt, tam circa ea, quæ fides docet addiſcenda, & amplectenda, quàm circa dolorem de peccatis, ac iuſtificationem: à Deo conferri gratiam preueniẽtem, atque auxilia, quibus id faciat, vt oportet ad ſalutem: non quidem quaſi eo conatu dignus efficiatur talibus auxiliis, vl- D laque ratione ea promereatur: ſed quoniam id obtinuit nobis Chriſtus ob ſua merita, atque inter leges, quas tã ipſe, quàm Pater æternus ſtatuerunt de auxiliis, & donis, quæ nobis Chriſtus promeruit merè gratis conferendis, vna, eáq; rationi maximè conſentanea fuit, vt quoties ex noſtris viribus naturalibus conaremur facere, quod in nobis eſt, præſtò nobis eſſent auxilia gratiæ, quibus ea (vt oportet ad ſalutem) efficeremus, vt ea ratione dum eſſemus in via, ſemper in manu liberi arbitrij noſtri poſita eſſet ſalus noſtra: per nóſque ipſos ſtaret, quòd ad Deum non conuerteremur.

Secundum corollariũ.

Inferunt ſecundò, quòd ſicut Deus ſemper præſto eſt per concurſum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit: ita præſto E eſt illi per auxilium gratiæ ſufficiens, vt quoties ex ſuis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod, ex iis quæ ad iuſtificationem ſpectant, illud exequatur, prout ad ſalutem oportet. Ea potiſſimum ratione prædictam legem ſtatutam eſſe à Deo Patre cum Filio, affirmant, quoniam arbitrantur aliàs non poſſe ſaluari hominem, conſtitutum eſſe à Deo in manu conſilij ſui, nec ſalutem eſſe conſtitutam in poteſtate arbitrij eius, niſi ipſe faciendo totum id, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, poſſet conſequi auxilia præuenientis gratiæ, quibus adiutus ad vitam æternam valeret peruenire.

Alias

Digitized by Google

Alias propoſitiones inferunt, quas pro nunc cõſultò omittimus; tum quoniam ad præcedentes reducuntur: tum etiam quia infrà, cùm de illis erit diſputandum, adducentur.

IX. Ex his quatuor fundamentis, cum appendicibus aſſertionibus, intelligibilem, & facilem reddi arbitrantur concordiam liberi arbitrij, cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, necnon cum efficacia auxiliorum gratiæ: faciléque diſſolui omnia argumenta, quibus Pelagiani, & eorum reliquiæ neceſſitatem, & efficaciam gratiæ: Lutherani verò, & Caluiniani libertatem arbitrij de medio tollere conabantur; innixi pariter in illo erroneo principio, quo tam iſti, quam illi proclamant, efficaciam gratiæ cum libertate arbitrij cohærere non poſſe: ac per conſequens vnum è duobus eligendum eſſe: nempe aut gratiæ efficaciam abnegare, vel (ſi illa admittatur) libertatem arbitrij de medio tollere. Cùm enim Pelagiani obiiciunt (poſita prædeſtinatione à S. Auguſtino tradita) ſequi, hominem prædeſtinatum neceſſariò ſaluari: & hominem reprobatum non poſſe ſaluari, ſed quidquid faciat, neceſſariò damnari: ac per conſequens induci homines in quandam deſperationem; & fruſtra eſſe orationes, & exhortationes: recurrunt ad ſcientiam mediam in primo fundamento explicatam, & ad propoſitiones appendices illius; aſſerentes, non ſequi, hominem prædeſtinatum neceſſariò ſaluari, aut reprobum neceſſariò damnari, niſi præſuppoſita ſcientia media, & ex ſuppoſitione, quòd ille ſit cooperaturus auxiliis gratiæ: vel iſte diſſenſurus; quæ ſuppoſitio, cùm ſit conſequens ad liberum concurſum voluntatis creatæ, non tollit, ſed potiùs ſupponit liberum vſum illius. Eodem modo reſpondent ad argumenta, quibus neceſſitas gratiæ, & eius efficacia ab eiſdem Pelagianis proclamantibus cum libertate, quam experimur, cohærere non poſſe, impugnatur.

Dicunt enim, gratiæ efficaciam præſupponere præſcientiam mediam cooperationis arbitrij futuræ ex hypotheſi, quòd tali gratia in talibus circunſtantiis excitaretur: & conſequenter per eandem gratiam non prædeterminari voluntatem noſtram ad conſentiendum vocationi diuinæ: & propterea manere liberam ad conſentiendum, vel diſſentiendum, vt Diſp. 7. & 120. dicetur.

X. Ex eiſdem fundamentis ſatisfacere conantur præcipuis argumentis, quibus Lutherani, & Caluiniani libertatem arbitrij de medio tollere contendunt. Cùm enim argumentantur, non eſſe in homine liberum arbitrium: quia non poteſt operari, niſi quod Deus vult, & quando Deus vult, reſpondent, hominem verè eſſe liberum, & liberam electionem in ſuis actibus habere: quia Deus abſoluta, & efficaci voluntate nunquam vult, quòd homo operetur talem actum in particulari, niſi præſuppoſita ſcientia media, qua Deus præſciuit hominem ex ſua innata libertate eſſe cooperaturum, & voliturum tale obiectum ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in talibus circunſtantiis, & talibus auxiliis prædeterminantibus eius voluntatem ad alterã partem excitaretur, & moueretur, vt ex dictis in primo, & ſecundo fundamento conſtat. Quapropter, ſi conſtitutus à Deo in illis circunſtantiis conſentiat, liberè conſentit: ſi autem diſſentiat, vt reuera poteſt, liberè diſſentit. Et cùm prænominati hęretici impugnant iterum libertatem arbitrij ex neceſſitate auxiliorum gratiæ, quia homo, præſertim in natura lapſa, non poteſt operari aliquod opus pietatis, aut meritorium vitæ æternæ, niſi Deus ſua miſericordia excitet illum, & adiuuet auxilio ſpeciali, ergo non erit in poteſtate hominis tale opus operari, quando voluerit: ſed ſolùm, quan-

A do Deus voluerit illum adiuuare. Reſpondent ex dictis in tertio, & quarto fundamento, quòd homo poteſt ex viribus naturæ operari quodlibet opus bonum, etiam Fidei, Spei, & Charitatis, quantum ad ſubſtantiam: & ſi homo faciat totum, quod in ſe eſt ex viribus propriis producendo illa opera, aut quodlibet illorum, eo modo, quo poteſt, Deus ex certa lege gratis donabit illi auxilia excitantis, & adiuuãtis gratię, quibus tale opus (ſicut oportet ad ſalutẽ) exequatur; ac per conſequens idem opus verè eſt in libera poteſtate hominis: ſi autem nolit facere, quod in ſe eſt, liberè etiam omittit illud opus ſupernaturale, quia noluit illud producere, quantum ad ſubſtantiam actus.

Eodem modo reſpondent ad argumenta deſum- XI.
E pta ex infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ, quibus ipſi Lutherani, & Caluiniani impugnant eandem libertatem arbitrij, vt inferiùs propriis in locis patebit. Dicunt enim, infallibilitatem futurorum contingentium non obſtare arbitrij libertati, qua reuera poteſt homo producere, & non producere illa; & aſſignant rationem, quia, vt ex propoſitione prima appendice ad primum fundamentum conſtat: non propterea aliquid futurum eſt per liberum arbitrium, quia Deus præſciuit futurum eſſe: ſed è cõtrà, quia id futurum erat per liberam arbitrij creati determinationem; ideo præſcitur à Deo, antequam fiat: quapropter præſcientia Dei nullam neceſſitatem operandi, aut non operandi eidem arbitrio imponit. Similiter etiam
C diuina prouidentia, & prædeſtinatio nullam (inquiunt) neceſſitatem imponit libero arbitrio operandi: quod vt defendant, recurrunt ad ſecundum, & tertium fundamentum ſuprà propoſitum: quia, videlicet, concurſus Dei actualis, quo liberum arbitrium mouet, vt ad finem, per diuinam prouidentiam, vel prædeſtinationem ſtatutum perueniat, non eſt influxus immediatus in ipſum arbitrium, vt in cauſam, neq; ipſum ad operandũ prædeterminat: ſed eſt influxus, ſecundùm ſe indifferens, ac immediatus cum libero arbitrio in operationem eius: ita videlicet: vt Deus, & liberum arbitrium ſimul concurrant ad eundem numero effectum, tanquam duæ cauſæ partiales, eo modo, quo duo trahentes nauim concurrunt ad motum nauis. Vnde nulla alia neceſſitate
D (cenſent) eſſe futura, quæ reuera contingenter futura ſunt, niſi ea duntaxat, quæ deſumitur ex ſcientia media pro primo fundamento ſtabilita, vel quæ eandem ſcientiam mediam præſupponit, & ex illa radicaliter originatur, vt Diſput. 25. & 41. manifeſtum fiet.

Hoc vnum certiſſimum eſt (auctoribus cum qui- XII.
bus diſputandum eſt non negantibus) quòd ſi prædicta quatuor fundamenta non ſubſiſtunt, neceſſe eſt, vt quæ ſuperædificata ſunt, corruant: atque aliam viam inquirendam, & ſtabiliendam eſſe contra Pelagianos, & Lutheranos, ad concordandum liberum arbitrium cum gratia: illam videlicet, quæ in omnipotentia, & efficacia diuinæ voluntatis ante omnem præſcientiam cooperationis voluntatis noſtræ futuræ, prædeterminãtis omnes liberos actus
E bonos, qui fiunt in tẽpore, fundatur, vt diſp. 121. manifeſtum fiet. Si autem eadem fundamenta, cum appẽdicibus aſſertionibus vera ſunt, ratio conciliandi libertatem arbitrij, cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, quæ illis innititur, debet legitima reputari, atque valdè accommodata ad errores Pelagianorum, & Lutheranorum confutandos, & per illam aperiri viam facilem, qua tam iſti, quàm illi ad vnitatem Eccleſiæ, & fidei ſynceritatem redire poſſint. Vtrùm autem priori via, an potiùs hac poſteriori ad finẽ, quẽ auctores Catholici vtriuſque ſententiæ

Digitized by Google

ſententiæ intendunt, ſecurè perueniatur; ex huius operis diſcurſu pius & prudens lector facilè colliget: ſi loca Scripturæ ſacræ, ſummorum Pontificum, Conciliorum, ac ſanctorum Patrum, præſertim, ſancti Auguſtini, ſancti Proſperi, ac ſancti Thomæ, quæ in confirmationem noſtræ doctrinæ adducemus, & attentè legerit, & diligenter ex penderit.

DISPVTATIO V.

Quantam auctoritatem, circa materiam prædeſtinationis, & gratiæ habeat ſancti Auguſtini ſententia: & vtrùm liceat ab ea diſcedere.

I. Auguſtini ſententiam circa prædeſtinationem gratuitã Maſſilienſes impugnarunt.

NON defuerunt, qui auctoritatem S. Auguſt. circa prædeſtinationem & gratiam, infirmare volẽtes, dixerint eius doctrinã in hac parte eſſe particularis vnius Doctoris: à qua ſubinde liceret abſcedere. Addunt ſe in omnibus aliis eius doctrinam plurimùm admirari: ſuſcipere, ac libenter audire: eam tamen, quam de prædeſtinatione & gratia Chriſti doctrinam ſequitur, ad reſiſtendum hæreticis huius temporis aptam non eſſe: nec antiquioribus Auguſtino Patribus Græcis conſonam. Obiectio hæc fuit olim à Semipelagianis contra doctrinam eiuſdem S. Doctoris propoſita, vt refert S. Proſper in hæc verba: *Cui* (ſcilicet Aug.) *inter tot certaminum palmas, inter tot triumphorum coronas ad illuminationem Eccleſiæ, & ad gloriam Chriſti, qua ipſe illuſtratus eſt, perfulgenti; quidam noſtrorũ, quod de ipſis multum dolendum eſt) occultis, ſed non incognitis ſuſurrationibus obloquũtur. Et prout ſibi noxias aliquorum aures opportunáſque repererint, ſcripta eius, quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant: dicentes, eum liberum arbitrium penitus ſubmouere, & ſub gratiæ nomine neceſſitatem prædicare fatalem. Adijcientes, etiam duas illum humani generis maſſas, & duas credi velle naturas, vt* (ſcilicet) *tantæ pietatis viro, Paganorum, & Manichæorum aſcribatur impietas.* Et ſanctus Hilarius: *Sed planè illud tacere* (inquit) *non debeo, quod ſe dicant tuã Sanctitatem* (hoc excepto) *in factis & dictis omnibus admirari.* Quod & S. Fulgent. his verbis notauit: *Non ignoras, etiam præterito tempore illi luculentiſſimo S. Auguſtini operi, quod ſcripſit de prædeſtinatione Sanctorum, à quibuſdam Gallis obiectum: & quod Beatus Auguſtinus in aſſertione prædeſtinationis diuinæ, peccatores non ad ſolum præ deſtinatos dicere iudiciũ: ſed etiã ad peccatũ, cuius dicta, quia ipſe celeri præuentus eſt obitu, Proſper vir eruditus & ſanctus, rectè defendit fideli, & copioſo ſermone.* In defenſionem autem eiuſdem S. Doctoris, quàm plurima in diuerſis locis, verba aurea protulit S. Proſper, quæ in vnum colligere ſtatui: vt ex eis, quanta ſit auctoritas ſancti Auguſtini in doctrina de gratia, & prædeſtinatione, omnibus manifeſtum fiat.

S. Proſper lib. de gratia & liber. arb. ad Ruff. in principio.

S. Hilarius epiſt. ad Aug.

Fulgent. li. 1. de præd. ad Monimum in fin.

II. S. Augu. doctrina circa prædeſt. à S. Proſpero commendatur.

In epiſtola allegata ad Ruffinũ, ſic de ſancto Auguſtino loquitur: *Has verſutias, quibus ſe filij tenebrarum, in ſimilitudinem filiorum lucis transfigurare voluerunt, cum & Orientalium Epiſcoporum iudicia, & Apoſtolicæ Sedis auctoritas, & Africanorum Conciliorum vigilantia deprehenderũt, Beatiſſimus quoque Auguſti-* A *nus præcipua vtique in hoc tempore portio dominici Sacerdotium, copioſè, & pulchrè in multis voluminum diſputationibꝰ deſtruxit: vt pote inter multa Dei dona, quibus illum abundantiſſimè ſpiritus veritatis impleuit habens etiam hanc ſcientiæ, & ſapientiæ ex Dei charitate, virtutem, vt non ſolùm iſtam adhuc in ſuis detruncationibus palpitantem, ſed etiam multas prius hæreſes, inuicto verbi gladio, debellaret.* Et infrà ſic concludit: *Tu autem dilectiſſime, & venerandiſſime mihi frater, ſi verè de his quæſtionibus inſtrui deſideras, ſicut deſiderare te conuenit, ipſis Beati Auguſtini diſputationibus cognoſcendis impende curam, vt in confitenda Dei gratia defæcatiſſimã, ac ſaluberrimã Euãgelicæ Apoſtolicæque doctrinæ intelligentiam conſequaris.* Et alio in loco inquit: *Doctrinam (quam ſancta memoriæ Auguſtinus Epiſcopus contra Pelagianos inimicos gratiæ Chriſti* B *& liberi arbitrij decomptores per multos annos Apoſtolicè aſſeruit, literiſque mandauit) quibuſdam viſum eſt, aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo, reprehendere. Et hoc quaſi compendium cognitionis his, qui iudicio eorum ducebantur afferre: vt quæ in libris prædicti viri damnabilia reperiſſe iactabant, breuium capitulorum indiculis publicarent: taliq; commento, & deteſtationem eius, quem impeterent, obtinerent; & ab his, quæ infamaſſent, curam exterriti lectoris auerterent. Ne ergo hanc perſuaſionem temerè quis recipiat, & talem putet ſenſum ſcriptis Catholici ineſſe Doctoris, qualem eum, qui fruſtra calumniantur oſtentant, ſingulis capitulis, quæ rationis titulo prænotarunt, breui, & abſoluta profeſſione reſpondeo in nullo recedens à tramite earum diffinitionum, quæ in ſancti viri diſputationibus* C *continentur: vt facilè vel tenui diligentia aduertat inſpector, quàm iniuſtis opprobriis Catholici prædicatoris memoria carpatur: & in quod peccatũ cadant qui aliena inſtigatione commoti, ſcriptorem celeberrimi nominis promptius habeant culpare, quàm noſſe.* Et ante proſam de ingratis contra Pelagianos quędam carmina in defenſionem eiuſdem Auguſt. & laudem doctrinæ eius compoſuit. In quibus ſolidam eam eſſe demonſtrat, & irrationabiliter ab aduerſariis impugnari.

In fine eiuſdem epiſt.

Præfatione in reſponſione ad capita Gallorũ.

III. Cœleſt. epiſt. ad quoſdam Galliarum Epiſc. c. 2.

Auguſt. doctrina circa prædeſtinationem, & gratiam à pluribus Sũmis Põtificibus eſt approbata.

Nec ſolus Proſper, ſed plures etiã Summi Pontifices doctrinam eiuſdem Aug. approbauerunt, & Catholicam eſſe decreuerunt: Nam Cœleſtinus Papa: *Auguſtinum* (inquit) *ſanctæ recordationis virum, pro vita ſua atque meritis in noſtra communione ſemper habuimus, nec vnquam hunc ſiniſtræ ſuſpicionis ſaltem rumor aſperſit, quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus,* D *vt inter magiſtros optimos, etiam à meis prædeceſſoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune ſenſerunt, vt pote qui vbique cunctis, & amori fuerit & honori. Vnde reſiſtendum talibus quos male creſcere videmus. Nefas eſt hæc pati religioſas animas quarum afflictione (quia membra noſtra ſunt) nos quoque conuenit macerari, quamuis maneat hos beatitudo promiſſa, quicunque probãtur perſecutionem propter iuſtitiam ſuſtinere, quibus quid promittat Dominus in futurũ, ſequens ſermo declarat. Non eſt agentium cauſa ſolorum vniuerſalis Eccleſia quacunque nouitate pulſatur, intelligamus hæc ipſa vobis, quæ nobis non placent, diſplicere. Quod ita* E *demum probare poterimus, ſi impoſito improbis ſilentio, de tali re in poſterum querela ceſſauerit.* Et ſtatim petulantiam eorum, qui contra S. Auguſtini doctrinam oblatrabant, coërcens ſubdit: *Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum ſenſibus, ſeu prauitate, ſiue imperitia demorantes, piiſſimis diſputatoribus obuiare præſumunt: & cùm Pelagium, atque Cœleſtium anathematizare non dubitent: magiſtris tamen noſtris, tanquam neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur: eaque tantummodo ſequi, & probare conſitentur, quæ ſacratiſſima B. Apoſtoli-*

Ead. epiſt. cap. 3.

Digitized by Google

Petri ſedes contra inimicos gratiæ Dei, per miniſterium Præſulum ſuorum ſanxit, & docuit; neceſſarium fuit diligenter inquirere, quid Rectores Romanæ Eccleſiæ de hæreſi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, iudicarint: & contra nocentiſſimos liberi arbitrij defenſores, quid de gratia Dei ſentiendum eſſe cenſuerint.

IIII. Hæc, quæ in defenſionem doctrinæ S. Auguſtini & commendationẽ illius Cœleſtinus dixit, ſufficere vtique debuiſſent, ne Maſſilienſes, qui nondum ad perfectam ſcientiam peruenerant, contra præſtantiſſimi magiſtri, & Doctoris Eccleſiæ doctrinam, inſurgerent. Quia tamen reliquiæ Pelagianæ hæreſis in Gallia contendebant, fuiſſe quidem à Summo Pontifice commendatam Sancti Auguſtini doctrinam: ſed non approbatos in particulari libros de prædeſtinatione Sanctorum, & de Dono perſeuerantiæ: in quibus reſpondens Epiſtolis Proſperi, & Hilarij ad ſe directis, doctrinam ſuam de gratuita prædeſtinatione, euidentiſſimis ſacrarum litterarum teſtimoniis confirmauit, & Semipelagianorum errorem impugnauit, & expugnauit; poſt Cœleſtini tempora cum nondum factio Gallorum conquieſceret, ſanctus Leo Primus, ſcribens Nicetæ Aquilienſi Epiſcopo iterum ſectatores Pelagianæ hæreſis, qui doctrinam impugnabant S. Auguſtini, damnauit, inter alia, inquiens: *Cauendum ergo dilectioni tuæ eſt, magnáque diligentia prouidendum, ne per huiuſmodi homines extincta dudum ſcandala ſuſcitentur: & de exciſo olim dogmate, aliquod in prouincia tua eiuſdem mali germen oriatur: quod non ſolùm in radicibus ſuis creſcat: ſed etiam ſanctæ Eccleſiæ ſobolem veneno ſui odoris inficiat. Qui correctos ſe videri volunt, ab omni ſe ſuſpicione purgent: & obediendo nobis, probent ſe eſſe noſtros. Quorum ſi quiſquam ſalubribus præceptis ſatisfacere detrectaret, ſiue ille clericus ſit, ſiue laicus, ab Eccleſiæ ſocietate pellatur, ne perditor animæ ſuæ ſaluti inſidietur alienæ.* Vnde idem Leo ex libris Sancti Auguſtini quædam capitula de gratia & libero arbitrio, de verbo ad verbum tranſcripſit, approbauit, diffiniuit, & ad Concilium Arauſicanum tranſmiſit: vt ab Epiſcopis eiuſdem Concilij ſubſcriberentur, & reciperentur, ſicut factum eſt.

Leo Primus ad Nicetam.

Auguſtini quædã capitula Leo Sum. Pontif. definiuit.

V. Poſtmodum verò Gelaſius Papa plures conſcripſit Decretales epiſtolas in deteſtationem Pelagianæ hæreſis, & eorum, qui in Gallia ſancti Auguſtini doctrinam impugnauerant: & præſertim in epiſtol. tertia, quæ ad Honorium, ſic loquitur: *Ita nos triſtis, horrenda & vix credibilis confecit opinio, vt mentem noſtram confunderet, ſauciaret, affligeret. Nunciatum nobis eſt enim, in regionibus Dalmatiorum, quoſdam recidiua Pelagianæ peſtis zizania ſeminaſſe, tantúmque illic eorum præualere blaſphemiam, vt ſimplices quoſque mortiferi furoris inſinuatione decipiant. Eſt quidem error ipſe nefarius tantò pernicioſior ad ſurripiendum: quantò ad fallendum veriſimilitudinis colore verſutior. Præſtante Domino, adeſt fidei Catholicæ pura veritas, concors vniuerſorum Patrum deprompta ſententia, quæ & ſubtile virus funeſtæ prauitatis exponunt, & humano generi ſaluando, conferat de Scripturarum confectione medicinam. Nullatenus igitur diſcretionem rerum nondum abundantia corda conturbet, donec & occultum vulnus appareat, & ſaluatio ſingularis eluceat: quoniam quantalibet arte fallaciæ, ſpiritus perditionis armetur, ſancto gladio ſpiritus principalis, & detegitur, & necatur.* Et poſt pauca: *Nunquid licet nobis à venerandis Patribus damnata diſſoluere, & ab illis exciſa nefaria dogmata retractare? Quid eſt ergo, quod magnopere præcauemus, ne cuiuslibet hæreſis ſemel deiecta pernicies ad examen denuò venire contendat? Si quæ antiquitus à noſtris maioribus cognita, diſcuſſa, refutata ſunt, reſtauranda nitamur: nónne ipſi nos (quod abſit) & quod nunquam Catholica patietur Eccleſia, aduerſariis veritatis vniuerſis contra nos reſurgendi proponimus exemplum? Vbi eſt, quod ſcriptum eſt:* Terminos patrum tuorum non tranſgredieris: &, Interroga patres tuos, & annunciabunt tibi; & ſeniores tuos, & dicent tibi? *Quid ergo tendimus vltra definita maiorum: aut cur nobis non ſufficit, ſi quia ignorantes diſcere cupiamus, qualiter ab Orthodoxis patribus, & ſenioribus ſingula quæque, vel vitanda præcepta ſunt: vel aptanda Catholicæ veritati cur non his probantur eſſe decreta? Nunquid aut ſapientiores illis ſumus, aut poterimus firma ſtabilitate conſtare, ſi ea, quæ ab illis conſtituta ſunt, ſubruamus? an fortaſſe neſcitis hanc hæreſim (de qua loquimur) & ab Apoſtolica dudum ſede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cœleſtinum, Sixtum, Leonem, continuis, & inceſſabilibus ſententiis fuiſſe proſtratam: nec tantum Eccleſiæ Catholicæ legibus, ſed Principum quoque Romanorum eo tenore damnatam: vt nec vſquam terrarum viuendi locum ſectatores eius habere ſinerentur? Quæ omnia tam geſtis Eccleſiæ per ſingulas quaſque regiones de eorum prauitate confectis quam cenſuræ publicæ ſanctionibus edocentur. Ecce quorumlibet aures Catholicas audire doctrinam: quæſtiones accipere: tractare tendiculas, & blaſphemias patienter admittere. O, ſi ſtuderent aduerſus eos maiorum noſtrorum libros, reſponſáque cognoſcere: illis, modis omnibus cerneretur, nihil eſſe prorſus, quod ab iſtis fuerit ventilatum, & ab illis non fuerit magnifica veritate contritum.* Et in altera epiſtola ad eundem Honorium, eum admonet, vt inuigilet, ne iterum Pelagiana hæreſis, quam Auguſtinus contriuit, pullularet. Et in epiſtola quinta ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum, tria præcipua hæreſis Pelagianæ capita refellens, ait: *Quid autem tales eſſent acturi Pontifices, ſi (quod abſit) vel aliqua noua peſtis & primitus ignorata prorumperet: vel ingeniis acrioribus, ſenſibúſque verſutis, aut aliqua ſæcularium doctrinarum peritia, callidis ſacrilega blaſphemiarum dicta promerentur: qui tam veteris erroris detrita commenta, tanquam à maioribus Eccleſiarum magiſtris: quàm etiam noſtra ætate conuicta non recolunt, nec refutant: atque ab imperitis, ſtultiſque prolata non reſpuunt?* Et circa finem eiuſdem epiſtolæ ſanctum Hieronymum, & ſanctum Auguſtinum, atque eorum doctrinam in ſpeciali commendans, ſubiungit: *Adhuc maius ſcelus accreſcit, vt ſub conſpectu, & præſentia ſacerdotum beatæ memoriæ Hieronymum, atque ſanctum Auguſtinum Eccleſiaſticorum lumina Magiſtrorum, muſcæ moritura (ſicut ſcriptum eſt) exterminans oleum ſuauitatis lacerare contenderet.* Denique idem Gelaſius in decreto cum ſeptuaginta Epiſcopis habito de Apocryphis ſcripturis, expreſſe approbauit Opuſcula B. Auguſtini, Proſperi, & Hilarij, & inter Apocryphos libros, qui recipiendi non ſunt, damnauit Opuſcula Caſſiani presbyteri Galliarum, & Opuſcula Fauſti Regienſis Epiſcopi, quæ conſtat contra doctrinam Sancti Auguſtini fuiſſe conſcripta. Denique Ioannes Secundus epiſt. ad quoſdam nobiles Senatores Romanos, S. Auguſtini doctrinam cõmendãs, ait: *S. Auguſtinus, cuius doctrinã ſecundùm prædeceſſorum meorũ ſtatuta, Romana ſequitur & ſeruat Eccleſia.*

Gelaſ. papa.

Prouerb. 22.

Exodi 32.

Doctrina antiquorũ Patrum ſequenda.

Innocent. Zozimus. Bonifac. Cœleſtin. Sixtus. Leo.

Pelagij doctrina per ſeptẽ Sum. Pontif fuit damnata.

Gelaſ. epiſ. ad Honor. quæ inter epiſt. Gelaſij eſt 4.

Gelaſ. Hie. & Augu. doctrinã commendat, & ſimiliter Hilarij, & Proſperi.

Eccleſ. 10.

Habetur hæc epiſt. in bibli. SS. Patr. to. 4. colum. 553. impreſ. Pariſ. 1589.

ioan. 2.

Vnde, vt quidam notauerunt graues Auctores, ſedes Apoſtolica nõ tantùm ſemel: ſed etiam ſecundò, & tertiò, aduersùs Pelagianorum reliquias pro defenſoribus gratiæ, & prædeſtinationis, quam ex ſacris literis hauſit Auguſtinus, ſententiam tulit, vt iam eius doctrina non vnius particularis Doctoris opinio, ſed fides Eccleſiæ Catholicæ dici debeat.

Ex

Digitized by Google

V. Ex quibus omnibus licet colligere, quàm ſolli-
citus debeat eſſe Theologus, vt nihil noui attentet
inducere: ſed antiquam doctrinam à S S. Patribus
Habetur hæc acceptam ſequatur, explicet, & defendat. Quod &
epiſt. in Cõc. Capreolus Epiſc. Africanus nomine cæterorum A-
Epheſ. tom. 2 fricæ Epiſcopor. in quadam epiſt. ad beatiſſimos Pa-
cap. 9. tres Concilij Epheſini ab eodem Cõcilio recepta &
approbata, his verbis admonet: *Quamobrem vene-
randi Fratres, veſtram Sanctitatem iterum, atque ite-
rum rogatam cupio, vt Spiritu ſancto cooperante, quem
cordibus veſtris, in omnibus, quæ acturi eſtis, preſto futu-
rum non dubitamus: nouas doctrinas, & antehac Chri-
ſtianis auribus inuſitatas, priſca auctoritatis robore in-
ſtructi, è medio profligetis: tantáque conſtantia, ac virtu-
te quibuſcunque nouis erroribus reſiſtatis: ne Apoſtoli-
ca ſedis auctoritas, Sacerdotúmque in vnum congruens
ſeueritas cuiuſcunque diſputationis prætextu illos, quos
olim Eccleſia debellauit: & hoc rurſum tempore repul-
lulaſcunt: doctrinam iamdudum proſcriptam denuò re-
naſci permiſiſſe videantur. Quòd ſi quid fortè, nouarum
controuerſiarum inciderit, id tempeſtiuè diſcuſſioni ſub-
ijciatur, oportet: vt vel rectè dictum comprobetur, vel cõ-
demnatione dignum explodatur.* Hinc & Apoſtolus
1. Cor. 11. ait: *Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis.*
Nihil ex ſuo arbitrio introduxit, ſed quod accepit,
tradidit: quod à Domino didicit prædicauit. Et Ti-
motheum (vt ſimiliter doceret) hortatur, dicens: *O
Timothee, depoſitum cuſtodi, deuitans prophanas vocum
nouitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, quam
Vincet. Ly- quidam promittentes circa fidem exciderunt.* Vbi ob-
rin. lib. ad- ſeruat Vincentius Lyrin. *Quod non dixit deuita an-
uerſus Hæ- tiquitates, nõ dixit vetuſtates, immò planè, quid è cõtra-
reſeon noui- rio ſequeretur, oſtendit. Nã ſi vitãda eſt nouitas, tenenda
tiones, cap. eſt antiquitas: & ſi prophana eſt nouitas, ſacrata eſt ve-
26. tuſtas* Nec ſolùm doctrinas nouas, ſed & vocum no-
uitates docet Apoſtolus eſſe euitandas, vt idipſum
ſentiamus, & dicamus omnes, nec ſint inter nos
1. Cor. 1. ſchiſmata, & contẽtiones verborum. Ait enim. *Ob-
ſecro autem vos, fratres, per nomen Domini noſtri Ieſu
Chriſti, vt id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis
ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in ea-
dem ſententia.* Non inquit, vt idipſum ſentiatis, aut
credatis tantùm, ſed *vt idipſum dicatis omnes*, vt ſicut
in eodem ſenſu, & in eadem ſententia Catholici
omnes filij Eccleſiæ conueniunt: ita etiam ad eam
explicandam & defendendam (quantum fieri po-
Tertul. lib. de teſt) eiſdem vocibus vtantur. *Nobis ergo* (vt Tertul-
præſc. hæret lia. inquit) *nihil ex noſtro arbitrio inducere licet, ſed ne-
cap. 6. que eligere quod aliquis ex ſuo arbitrio induxerit. Apo-
ſtolos Domini habemus auctores, qui neque ipſi quidquam
ex ſuo arbitrio, quod inducerent, elegerunt: ſed acceptam
à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus adſignarunt.
Galat. 1. Itaque etſi Angelus de cælis aliter euangelizaret, ana-
thema diceretur à nobis.*

Quam auctoritatem habeat doctrina ſancti Thomæ, præſertim circa prædeſtinationem, & gratiam.

VI.
Pſal. 63. SACRAM Eccleſiæ Catholicæ doctri-
Auguſt. ſu- nam, inconcuſſam illius veritatem, &
per eund. in robur, ſanctus Pater Auguſtinus inſulæ
Pſal. tom. 8. comparauit dicens: *Quare Eccleſia inſu-
in illa verba la: quia circumlatrantur fluctibus omnium tentationum.
Lætentur Sed quomodo inſula vndique circumſtrepentibus flucti-
inſulę mul- bus tundi poteſt, frangi non poteſt: magiſque ipſa fran-
tæ. git fluctus venientes, quàm frangatur ab eis. Sic & Ec-
cleſia Dei pullulãtes per totum orbem terrarum paſſa ſunt
perſecutiones vndique frementium infidelium: & ecce
ſtant inſulæ: & iam placatum eſt mare.* Quid enim Si-
mon Magus? quid Arrius? quid Sabellius? quid Pela-
gius & Cœleſtinus? quid cæteri hæretici? Nõne flu-

A ctus feri maris deſpumãtes ſuas confuſiones, verita-
tem perſequentes, & contra fidem Catholicam vo-
cem ſuam leuantes? *Eleuauerunt flumina Domine* (in- *Pſal. 92.*
quit Propheta) *eleuauerunt flumina vocem ſuam, ele-
uauerunt flumina fluctus ſuos, à vocibus aquarum mul-
tarum. Mirabiles elationes maris*: ſed præualere
non potuerunt aduerſus inſulam Eccleſiæ: quoniã,
Mirabilis in altis Dominus: quoniam, *Teſtimonia tua
credibilia facta ſunt nimis*, &c, *Portæ inferi non præuale- *Matth. 16.*
bunt aduerſus eam.* Sic adeò Doctor Angelicus ſan-
ctus Thomas doctrinæ Eccleſiæ Catholicæ ſuam in
omnibus conformauit, vt à multis impugnata,
nunquam expugnata fuerit: ſed ſemper eadem per-
manſerit, & ad inſtar inſulæ, cùm fluctibus inſur-
gentibus tunditur, fortior efficitur, & clarior: neque
B ab impugnatoribus vnquam frangi potuit, nec
poterit, ſed vſque ad finem ſæculi firma permane-
bit. In Vniuerſitate Pariſienſi (vt quidam referunt) *M. Caſtill.*
aduerſus ſanctum Doctorem quamplurimi Theolo- *Cent. 1. hiſto.*
gi Pariſienſes, ſtatim poſt eius obitum inſurrexe- *Ord. Prædic.*
runt, auctoritatique doctrinæ illius inuidentes, *lib. 3. c. 31.*
multas eius propoſitiones erroris nota dãnauerunt.
Vnde factum eſt, vt Pariſij Epiſcopus ſentẽtiam ex-
communicationis cõtra ſectatores talium propoſi-
tionum inconſideratè proferret: ſed modico tem-
pore fracti ſunt fluctus iſti. Etenim anno Domini
1325. Stephanus tunc ibi Epiſcopus, ſimul cum om-
nibus Doctoribus Theologiæ, Eccleſiæ, & Vniuer-
ſitatis, qui numero erant 72. habita longa conſulta-
tione de propoſitionibus S. Thomæ, & magno ſtu-
dio examinatis, omnes & ſingulas Catholicas eſſe
C iudicauerunt, hæc in laudem doctrinæ ſancti Docto-
ris, verba proferentes: *Fuit S. Thomas vniuerſalis Ec-
cleſiæ lumen præfulgidum, gemma radians Clericorum,
fons Doctorum, Vniuerſitatis noſtræ Pariſienſis ſpeculũ
clariſſimum: & candelabrum inſigne ac lucens, per quod
omnes, qui vera vita & ſancta doctrina vias ingrediun-
tur, lumen vident: claritate vitæ, fama clara, & ſcientia
lucida, velut ſtella ſplendida & matutina refulgens.* Et
poſt pauca decernunt prædicti Doctores, ſanctum
Thomam Dei gratia nihil ſenſiſſe, docuiſſe, vel ſcri-
pſiſſe quod ſanę fidei, vel bonis moribus aduerſetur.
Innocentius VI. in quodam ſermo. de laudibus S. *Innoc. 6.*
Thomæ, qui incipit: *Et ecce plus quam Salomon hic.*
eius doctrinam his verbis commendat: *Huius Docto-
ris doctrina præ cæteris (excepta Canonica) habet pro-
D prietatem verborum, modum dicendorum, veritatem
ſententiarum: ita vt nunquã, qui eam tenuit, inueniatur
à veritatis tramite deuiaſſe, & qui eam impugnauerit,
ſemper fuerit de veritate ſuſpectus.*
Ioannes etiam XXII. qui beatum Thomam ca- VII.
talogo Sanctorum adſcripſit, in bulla canonizatio- *Ioan. 22. in*
nis eius, hæc de illo protulit verba. *Scripſit ſanctus *bulla data*
Thomas primas artes, Philoſophiam naturalem & mora- *Auen. 18. Iu-*
lem ſuper vtrumque Teſtamentum, & alia multa ad lau- *ly, an. 1323.*
dem Dei, & exaltationem fidei, clara & doctrina, non
ſine ſpeciali Dei infuſione.* Et in quodam ſermone,
quem de firmitate doctrinæ eiuſdem ſancti Docto-
ris prædicauit, aſſumens pro themate verba illa Pſal-
mi quarti: *Scitote quia Dominus mirificauit Sanctum
E ſuum* aſſeruit, ſanctum Thomam poſt Apoſtolos &
primos ſanctos Doctores, magis inter omnes alios
ſua doctrina Eccleſiam illuſtraſſe. Et (vt refert Ioan- *Gerſ. tom. 1.*
nes Gerſon in ipſa Doctoris ſancti canonizatione) *tract. 39. li-*
idem Ioannes XXII. in pleno Cardinaliũ Conſiſto- *tera, A.*
rio, hæc, vel ſimilia in laudẽ doctrinæ ipſius protu- *Verba Io. 22.*
lit verba: Etſi ſanctus Thomas nullis in vita ſua, nec *in pleno Con-*
in morte miraculis claruiſſet, vt catalogo adſcribere- *ſiſtorio.*
tur Sanctorũ, doctrina illius ad id eſſet ſufficiẽs: quot
enim articulos ſcripſit, tot miracula per illum Do-
minus operatus eſt: nam quilibet eſt vnũ miraculũ.
Clemens VI. in quadam bulla edita Auenion. die

5. Februarij, Pontificatus ſui anno ſecundo, quam etiam refert Magiſter Caſtillo, eandem doctrinam S. Thomæ commendat, aſſerens illam eſſe ſingularem, ex qua Vniuerſalis Eccleſia vberrimos fructus ſpiritualis abundantiæ colligit, cuius odore recreatur & nutritur.

VIII. *Vrbanus 6.* Vrbanus VI. in bulla ad Archiepiſcopum, & Doctores Vniuerſitatis Toloſanæ, edita apud montem Fiaſconem, die 30. Aug. Pontificatus ſui anno ſexto, omnia opera & ſcripta Doctoris commendat & approbat, omnéſque Doctores & magiſtros eiuſdem vniuerſitatis hortatur, vt eam defendant & doceant. ſic enim ait: *Nos attendentes, quanta à Deo ſcientia dotatus, ordinem Fratrum Prædicatorum, & Vniuerſalem Eccleſiam S. Thom. illuſtrauerit: volumus, & tenore præſentium vobis iniungimus, vt dicti Beati Thomæ doctrinam tanquam veridicam, & Catholicam ſectemini, eamque ſtudeatis totis viribus ampliare.*

Pius V. qui Doctorem Eccleſiæ quintum S. Thomam deſignauit in quadam Bulla edita Romæ 11. April. 1576. ait: *S. Thomam Vniuerſalem Eccleſiam ſua doctrina illuminaſſe: innumeras hæreſes interemiſſe: & quæ poſt eius obitum ſunt ſubortæ, doctrina eiuſdem S. Doctoris corruiſſe.* Cuius articuli in ſacro Concilio Tridentino, non ſemel, aut iterum, ſed pluries ſunt tranſcripti, & in Canones ab omnibus fidelibus credendos redacti, & coordinati.

Poſtremò Clemens VIII. in Bulla ſpeciali, qua Ciuitati Neapoli ſanctum Thomam in Patronum, & Protectorem conceſſit, illum, *interpretem Diuinæ voluntatis* appellauit, & meritò. Quoniam ſuis ſcriptis magna profunditate & claritate quid Deo placeat, quid diſpliceat, plenius inter omnes Doctores declarauit. Cui nimirum illud Iſaiæ congruit: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt ſciam ſuſtentare eum qui laſſus eſt, verbo.* Et, vt inimici noſtri ſint iudices, Theodorus Beza Caluiniſta, S. Thomam Theologorum Scholaſticorū omnium principem eſſe affirmauit. Fertur etiam, quendam Hæreticum dixiſſe: *Tollantur de medio ſcripta S. Thomæ, cum omnibus aliis Doctoribus ſubire certamen non recuſabo.* Teſtis fidelis, licèt domeſticus, eſt Ferrarienſis, qui fructum vberrimum, quem ex continua S. Thomæ lectione in dies capiebat, explicare volens, ſic ait: *Peream, ſi vnquam vel neglectam ab eo ſchedulam legerim, quæ non me in eius admirationem pertraxerit: nunquam Thomam Aquinam conueni, quin abirem doctior, eiuſve amantior.* *Iſaiæ 50.* *Beza in ſuis Colloq. Monpelgarien.* *Ferra. in epi. ad Clem. 7. quæ habetur in princ. 1. lib. contra gen.*

IX. *Verba imaginis Crucifixi ad S. Thomam.* Quòd ſi teſtimonium hominum homines non accipiunt: ecce teſtimonium Dei, quod maius eſt: oranti enim Neapoli, imago Crucifixi S. Doctori alloquitur: *Bene ſcripſiſti de me Thoma, quam ergo accipies pro tuo labore mercedem?* cui Sanctus: *Domine, non aliam, præter te.*

In hoc igitur opere, ea potiſſimè, quæ ad germanam intelligentiam doctrinæ SS. Auguſtini, & Thomę circa auxilia diuinæ gratiæ, & eorum efficaciam, qua potuero breuitate, & claritate (Deo auxiliante) diſcutiam, pro defenſione eorundē Sanctorum, quæ antiquæ doctrinæ congruunt, adnotando, & aduerſariorum argumenta diſſoluendo. Hoc vnum cum domino Caietano omnibus perſuaſum eſſe volo, & obteſtor: quoniam *perſonis nullo pacto, opinionibus vero, non niſi vt diſſonant, aduerſari intendo.* *Caietan. in proœ. 1. par.*

LIBRI PRIMI FINIS.

DE

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Secundus.

IN QVO AGITVR DE SCIENTIA DEI RESPECTV futurorum contingentium, eorum præſertim, quæ à creata voluntate dependent.

HIs ſuppoſitis, quæ ad proœmiales quæſtiones pertinere videbantur, agendum eſt de ſcientia Dei, quæ ad actum gratuitum diuinæ voluntatis, quo electos ſuos dilexit, & eligit in ſigno rationis præſupponitur, vel ad liberum decretum eiuſdem voluntatis ſubſequitur, circa quod 12. ſunt examinanda.

I. Vtrùm Scientia Dei ſufficiēter diuidatur in ſciētiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis.

II. Vtrùm ſufficienter diuidatur in ſcientiam naturalem, & in ſcientiam liberam. An verò in Deo, præter ſcientiam merè naturalem, & merè liberam, ſit conſtituenda ſcientia media, reſpectu futurorum conditionatorum, eorum præſertim, quæ à creata voluntate dependent.

III. Vtrùm omnia futura ſint actu præſentia in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias, antequam exiſtant in propria menſura.

IV. Vtrùm Deus certò, & infallibiliter cognoſcat futura contingentia, propter realem præſentiam, quam habent in æternitate, antequam in ſuo eſſe producantur in tempore.

V. Vtrùm cognoſcat certa cognitione futura contingentia in decreto, ſiue in prædeterminatione ſuæ diuinæ voluntatis.

VI. Vtrùm Deus peccata futura infallibiliter cognoſcat in aliquo decreto ſuæ voluntatis.

VII. Vtrùm Deus certò cognoſcat futura contingentia prout ſunt in ſuis cauſis proximis; præſertim quando cauſæ ſunt liberæ.

VIII. Vtrùm futura contingentia ante omne decretum diuinæ voluntatis habeant determinatam veritatem ratione cuius, ante idem decretum poſſint certò à Deo cognoſci vt futura.

IX. Vtrùm Deus ante decretum ſuæ voluntatis certò cognoſcat futura contingentia in ideis eorū.

X. Vtrùm antecedenter ad decretum diuinæ voluntatis, ſit in Deo coniecturalis cognitio futurorum contingentium.

XI. An iſta cauſalis ſit vera; Quia Deus ſciuit hoc

A contingens futurum eſſe: ideo futurum eſt: an è cõuerſo, ideo Deus ſciat res futuras eſſe, quia futuræ ſunt.

XII. Vtrùm Deus immediatè per ſuam ſcientiam, ſiue per ſuum intellectum & voluntatem producat res ad extra: an verò præter intellectum & voluntatem, ſit in illo conſtituenda tertia potentia executiua, per quam res immediatè producantur.

DISPVTATIO VI.

B *Vtrùm conuenienter diuidatur ſcientia Dei in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis.*

PRIMA ſententia eſt Gregorij in 1. d. 26. q. 1. vbi non admittit in Deo ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſed tantùm ſcientiam viſionis, & per hanc ſcientiam (inquit) Deum cognoſcere omnia poſſibilia, quæ nunquam erunt. Eandem ſententiam videtur tenere M. Zumel 1. p. q. 14. art. 5. diſp. 1. in ſolutione ad primum argumentum. Pro qua,

C Arguitur primò, ratione Gregorij Illa cognitio, inter quam & obiectum nihil mediat eſt intuitiua: ſed inter ſcientiam Dei & quodlibet obiectum cognitum ab illo nihil mediat: ergo omnis cognitio Dei eſt intuitiua, ac per conſequēs nulla erit in illo ſciētia ſimplicis intelligentiæ, quam conſtat abſtractiuam eſſe. Minor probatur, inter Deum & creaturas nihil mediat: ergo neque inter ſcientiam Dei, & creaturas; ſcientia enim Dei eſt ipſum eſſe diuinum.

Arguitur ſecundò. Scientia diuina eſt ratio cognoſcendi omnia perfectiſſimè: ergo intuitiuè. Patet conſequentia: nam ſcientia intuitiua eſt omnium perfectiſſima.

Arguitur tertiò. Creaturæ non terminant cognitionem diuinā in ſeipſis: ſed in eſſentia diuina, quæ

eſt immediatum obiectum ſcientiæ Dei. Ergo eodem modo terminant ſcientiam diuinam, ſiue exiſtant in ſeipſis, ſiue nõ exiſtant. Ergo, vt ſcientia Dei ſit intuitiua reſpectu creaturarum, non requiritur, quòd actualiter exiſtat in ſeipſis; ac per conſequens ſcientia Dei, qua cognoſcit creaturas poſſibiles, erit intuitiua, ſeu ſcientia viſionis. Nulla ergo eſt in illo ſcientia ſimplicis intelligentiæ.

Confirmatur: nam aliàs non haberet Deus cognitionem intuitiuam futurorum, præſertim contingentium, niſi quando actualiter exiſtunt in ſeipſis: quod eſt contra S.Thom.1.p.q.14.articulo 9. Sequela probatur: nam futura nondum exiſtunt, ergo ſi ſcientia, qua Deus cognoſcit poſſibilia, non eſt intuitiua, quia non exiſtunt: etiam futurorum ſcientia non erit intuitiua, quia non exiſtunt.

Arguitur quartò, ratione Mag. Zumel. Ad notitiã intuitiuam alicuius obiecti non eſt neceſſarium, quòd cognoſcatur, vt exiſtens in ſeipſo: ſed ſufficit, quòd cognoſcatur in alio obiecto intuitiuè cognito, in quo res illa repræſentatur, & continetur eminenter & virtualiter, multò meliùs quàm in ſeipſa: ſed omnes res creatæ & creabiles, etiam ſi nunquam ſint producendæ, continentur repræſentatiuè, & eminenter in eſſentia diuina, tanquam in obiecto priùs cognito intuitiuè; ergo omnia, etiam poſſibilia, cognoſcuntur à Deo intuitiuè; nulla ergo eſt in Deo ſcientia abſtractiua.

Arguitur quintò, ſi in Deo eſſet diſtinguenda duplex ſcientia, nempe ſimplicis intelligentiæ, & ſciẽtia viſionis, ſequeretur, quòd ſcientia Dei deberet ſignificari pluraliter, & non ſingulariter. Sequela probatur: nam in Deo nominantur pluraliter ideæ, quia ſunt plures, & ſimiliter rationes rerum dicuntur in Deo pluraliter, quia ſunt plures: potentia autem nominatur ſingulariter, quia eſt vna: ergo ſi in Deo ſunt plures ſcientiæ, debent nominari pluraliter, ſicut ideæ. Quod tamen eſt contra communem Theologorum ſententiam, & contra S.Thom.1.p.d.36.quæſtione 2.articulo 2.ad 4

II. Secunda ſententia eſt illorum, qui arbitrantur in prædicta diuiſione eſſe addendum tertium membrum: dicunt enim, in diuino intellectu, noſtro modo intelligendi, triplicem reperiri ſcientiã: prima eſt ſimplicis intelligentiæ: ſecunda, ſcientia approbationis: tertia ſcientia viſionis. Ita tenet Dur. in 1.d.36.quæſt.1.& Aſturicenſis in relect. de Chriſti gratia, q.6.dub.1.pag.617.& pro hac ſententia

Arguitur ſextò, auctoritate S. Thom. quæſt. 3. de verit.art.3.ad 8. vbi expreſsè conſtituit illa tria membra, & inquit, quòd ſcientia approbationis ſupra nõtitiam ſimplicis notitiæ, addit ordinem voluntatis ad res ſcitas producendas: ſcientia autem viſionis addit exiſtentiam rerum, & 1. p.q. 14. art. 8. inquit, quòd ſcientia Dei, quæ eſt cauſa rerum, conſueuit appellari ſcientia approbationis.

Arguitur ſeptimò, Scientia approbationis & viſionis habent diſtincta obiecta: ergo diſtinguuntur tanquam duæ ſcientiæ, ſaltem eminenter, ac per conſequens in Deo eſt triplex ſcientia. Antecedens probatur: Scientia approbationis fertur in bona, quæ in aliqua differentia temporis habebunt eſſe: in mala enim ferri non poteſt, cùm Deus non approbet, ſed reprobet illa, iuxta illud: *Odio eſt Domino impius, & impietas eius.* Scientia autem viſionis fertur in omnia, quæ habent eſſe in aliqua differentia temporis, ſiue ſint bona, ſiue mala, etiam malitia morali: ergo.

Sapientia 14

Arguitur octauò: Scientia approbationis eſt cauſa rerum, vt patebit infra: Scientia autem viſionis non eſt cauſa rerum, cùm ſupponat earum exiſtentiam tanquam obiectum, ac per conſequens ſupponat res productas. Ergo ſcientia approbationis diſtinguitur à ſcientia viſionis, ac per conſequens erit in Deo triplex ſcientia conſtituenda.

Confirmatur: Scientia approbationis eſt practica in Deo: ſcientia autem viſionis non eſt practica per ſe loquendo: aliàs Deus eſſet cauſa peccatorum, cùm ea cognoſcat per ſcientiam viſionis: Ergo ſcientia viſionis diſtinguitur à ſcientia approbationis.

Tertia ſententia affirmat, quòd inter ſcientiam merè naturalem, ſeu ſimplicis intelligentiæ, & inter ſcientiam merè liberam, quæ eſt ſcientia viſionis, cõſtituenda eſt quædam ſcientia media, quæ ſolet appellari à quibuſdam ſcientia conditionata, ſeu futurorum conditionatorum, de qua tamen diſputatione ſequenti agendum erit. III.

Quarta ſententia, quæ magis communis eſt inter Thomiſtas, &, noſtro iudicio, eſt expreſſa S.Thomę, conſiſtit in duabus propoſitionibus.

Pro cuius explicatione notandum eſt, quod, vt docet S.Tho. *quæſt.2.de ver.artic.9.ad 2. Scientia ſimplicis notitiæ, & ſcientia viſionis nullam differentiam important in Deo ex parte ſcientis: ſed ſolùm ex parte rei ſcitæ; dicitur enim ſcientia viſionis in Deo ad ſimilitudinem viſus corporalis, qui res extra ſe poſitas intuetur. Vnde per ſcientiam viſionis Deus ſcire non dicitur, niſi quæ ſunt extra ipſum, quæ ſunt, vel præſentia, vel præterita, vel futura. Sed ſciẽtia ſimplicis notitiæ etiam eſt eorum, quæ nec ſunt, nec erunt, nec fuerunt, nec alio modo ſcit Deus iſta & illa.* Vnde quamuis Deus intuitiuè ſuam eſſentiam, exiſtentiam, omnia attributa, & perſonas diuinas cognoſcat: & generali quadam ratione, poſſit huiuſmodi cognitio, vt terminatur ad ea, quæ formaliter ſunt in Deo, ſcientia viſionis appellari, nihilominùs S. Thom. & Doctores Scholaſtici, cùm ſcientiam diuinam diuidunt in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis: loquuntur de ſcientia Dei, in ordine ad obiecta eius ſecundaria, videlicet, in ordine ad creaturas.

Notandum ſecundò, quod ea, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt in aliqua differentia temporis, poſſunt dupliciter conſiderari. Primo modo ſecundùm quidditatem ipſius exiſtentiæ, & omnium accidentium. Secundo modo, quatenus exercent actum exiſtentiæ pro aliqua differentia temporis: & ſecundùm has duas conſiderationes diſtinctas, poterunt ad diſtinctam Dei ſcientiam pertinere. Etenim ſi conſiderentur, quatenus in actu exercito habent, vel habebunt in aliqua differentia temporis actualem exiſtentiam, cognoſcuntur à Deo per ſcientiam viſionis: ſi autem conſiderentur ſecundùm quidditatem, cognoſcuntur à Deo per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ita docet S.Thom. in 3. ſentent. ad Annib. diſtinct.14.quæſt.vnic.artic.2.in corp. vbi ait: *Quòd in Verbo, ſiue in Deo diſtinguitur duplex cognitio, vna quæ dicitur viſionis, per quã videt Deus quaſi præſentia omnia quæ ſunt, erunt, & fuerunt: alia dicitur ſimplicis intelligentiæ, per quã non ſolùm illa ſcit, ſed etiam omnia quæ poteſt facere.* Et idem dicit *quæſt. 2. de verit. artic. 9. cit. ad 2.* Quibus verbis manifeſtè ſupponit, Deum per ſcientiam ſimplicis notitiæ etiam cognoſcere quæ ſunt fuerunt, vel erunt; quod intelligendum eſt ſecundùm quidditatem: nam vt exercent actum exiſtentiæ, cognoſcuntur per ſcientiam viſionis. Probatur hoc: quia (vt docent omnes Thomiſtæ *1. par. quæſt. 34. artic. 3.*) Verbum diuinum procedit, non ſolùm ex cognitione eſſentiæ diuinæ omnium attributorum eius, perſonarum, & omnium creaturarum poſſibilium: ſed etiam ex cognitione creaturarum, quæ habebunt eſſe in aliqua temporis differentia, cùm procedat ex cognitione comprehẽſiua eſſentiæ diuinæ, & ex cognitione perfectiſſima, IIII.

Digitized by Google

perfectiſſima, quæ Deo poteſt competere: ergo per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſeu naturalem, cognouit Pater omnes creaturas, non ſolùm poſſibiles, ſed etiam producendas, conſideratas tamen ſecundùm quidditatem. Patet conſequẽtia: nam ante productionem Verbi non poterat eſſe in Deo cognitio libera creaturarum, quæ dicitur ſcientia viſionis, quia, vt docet S. Thom. 1. *par. q.* 33. *art.* 3. *ad* 1. ea quæ importãt in Deo reſpectum ad creaturas exiſtentes, ſicut ſcientia viſionis, ſupponunt notionalia, & perſonas productas. Præterea, ſcientia viſionis ſupponit liberum decretum diuinæ voluntatis, ſed ante productionem diuinarum perſonarum nullum fuit in Deo liberum decretum voluntatis eius: ergo ante productionem diuinarum perſonarum, non intelligitur in Deo ſcientia viſionis reſpectu creaturarum. Cùm ergo cognitio productiua Verbi ſe extendat ad omnes creaturas, relinquitur, quòd per ſcientiam naturalem, ſeu ſimplicis intelligentiæ, cognouerit Deus ſecundùm quidditatem omnes creaturas exiſtentes in aliqua differentia temporis.

V Prima concluſio: Scientia Dei ſufficienter diuiditur in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & in ſcientiam viſionis. Probatur primò: nam S. Thom. ita diuidit ſcientiam Dei in pluribus locis, præſertim 1. *par. quæſt.* 14. *artic.* 9. *&* 3. *p. q.* 10. *art.* 2. *ad* 2. *& art.* 3. *in fin. corp. & q.* 13. *art.* 1. *ad* 2. *&* 1. *cont. Gentes, cap.* 66. *&* 69. *ad* 11. *quodlib.* 3. *art.* 3. *in corp. & de verit. q.* 8. *art.* 4. *& q.* 20. *art.* 4. *& in* 1. *diſt.* 38. *q.* 1. *art.* 4. *& in* 3. *diſt.* 14. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 2. *& in* 4. *diſt.* 49. *q.* 2. *art.* 5.

Probatur ſecundò: Inter ens, & non ens nullum datur medium, cùm opponantur contradictoriè: ergo neque inter obiectum ſcientiæ viſionis, & ſimplicis intelligentiæ. Patet conſequentia nam obiectum ſcientiæ viſionis eſt ens actu exiſtens in aliqua menſura, ſiue in aliqua differentia temporis: obiectũ autem ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ eſt non ens, ſiue quod non exiſtit in aliqua differẽtia temporis: ergo inter ſcientiam viſionis, & ſimplicis intelligentiæ non datur media ſcientia: implicat enim quòd detur media ſcientia ſine medio obiecto, cùm ſcientia ſpecificetur ab obiecto.

Confirmatur: nam, vt docet S. Thom. locis ſup. cit. Deus per ſcientiam viſionis cognoſcit omnia entia, quæ habent eſſe in aliqua differentia temporis, ſiue præſentis, ſiue præteriti, ſiue futuri: nam omnia iſta ſunt Deo præſentia in æternitate: per ſcientiam autem ſimplicis intelligentiæ cognoſcit ea, quæ in nulla differentia temporis, & in nulla menſura habent, neque habebũt eſſe: Ergo per iſtam duplicem ſcientiam ſufficiẽter cognoſcit Deus omnia cognoſcibilia. Probatur conſequentia. Quia nõ datur aliud obiectum medium inter exiſtens, & non exiſtens, vt dictum eſt.

Probatur tertiò: In nobis nulla datur media notitia inter intuitiuam, & abſtractiuam: ſed omnis notitia noſtra ſufficienter diuiditur in intuitiuã, quę eſt rei præſentis; & abſtractiuã, quæ eſt rei abſentis: ergo ſimiliter in Deo ſcientia ſufficienter diuiditur in ſcientiam viſionis, quæ terminatur ad res exiſtentes in æternitate, & ſcientiam ſimplicis intelligentię, quæ terminatur ſecundariò ad res poſſibiles, & ad alia, quæ non exiſtunt in æternitate, neque habebunt eſſe in aliqua menſura.

Probatur quartò: nam, vt docent communiter Theologi 3. *par. quæſt.* 10. *artic.* 2. *&* 3. anima Chriſti videt in Verbo omnia, quæ Deus ſcit ſcientia viſionis: ergo ſi Deus per ſciẽtiam viſionis cognoſcit nedum actu exiſtentia in aliqua temporis differentia, ſed etiam omnia poſſibilia, ſequeretur quòd anima Chriſti videret omnia, quæ Deus facere poteſt, & ita comprehenderet Dei potentiam, & ſcientiam, quod

A eſt contra S. Thom. 1. *par. qu.* 12. *articul.* 7. *&* 3. *par. qu.* 10. *cit.* ergo ſolùm diſtinguenda eſt in Deo duplex ſcientia, ſcilicet ſimplicis intelligentiæ, & viſionis.

Secunda concluſio. Scientia approbationis non diſtinguitur à ſcientia viſionis, non ſolùm ex parte ſcientis, ſed nec etiam ex parte obiecti cogniti. VI.

Probatur primò. Nam S. Thomas aliquando diuidit ſcientiam Dei in ſcientiam viſionis, & ſimplicis intelligentiæ, vt locis ſuprà cit. aliquando verò eam diuidit in ſcientiam approbationis, & ſimplicis intelligentiæ, vt *quæſt.* 7. *de verit. artic.* 8. *in corp* ſentit: ergo, quòd ſcientia viſionis, & approbationis, non diſtinguuntur intra genus ſcientiæ.

Secundò probatur. Eo ipſo quòd Deus voluntate efficaci determinauit aliquid eſſe futurum, fit illi B præſens in æternitate etiam ſi reſpectu noſtri temporis ſit futurum: ergo cognoſcit illud ſcientia viſionis, ſeu intuitiua. Patet conſequentia: nam vt cognitio ſit intuitiua, ſufficit, & requiritur, quòd terminetur ad obiectum exiſtens in illa menſura: qua ipſa cognitio menſuratur: cùm ergo ſcientia approbationis in Deo menſuretur ęternitate, in qua omnia futura exiſtunt actualiter, ſecundùm proprias exiſtentias; relinquitur, ſcientiam approbationis, quæ futura reſpicit, eſſe ex parte obiecti cogniti ſcientiam viſionis.

Probatur tertiò, quia, vt docet S. Thom. *quæſt.* 3. *de verit. art.* 3. *ad* 8. ordo voluntatis ad res ſcitas producendas, quem addit ſcientia approbationis ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, eſt extra genus notitiæ: ergo non poteſt eſſe per ſe differentia diui- C dens ſcientiam Dei, & eam cõtrahens etiam noſtro modo intelligendi ad particularem ſpeciem. Patet conſequentia: nam differentia diuidens per ſe aliquod genus, debet addere aliquid contentum ſub illo genere. Et ſi fiat argumentum contra iſtam rationem: nam ſequeretur, quòd etiam ſcientia viſionis non diſtinguatur in Deo à ſcientia ſimplicis intelligentiæ: quia exiſtentia actualis rerum, quam addit ſcientia viſionis ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, eſt extra genus notitiæ, vt in eadem ſolutione ad octauum docet expreſsè S. Thom. vnde ſcientia de roſa nõ variatur, ſiue roſa exiſtat, ſiue non exiſtat. Reſpondetur quòd (vt docet S. Tho. *q.* 2. *de verit. art.* 9. *ad* 2.) ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & ſcientia viſionis nõ diſtinguũtur in Deo ex parte ſciẽtis, D ſed ſolùm ex parte rei ſcitæ: dicitur enim ſcientia viſionis in Deo ad ſimilitudinem viſus corporalis, qui res extra ſe poſitas intuetur: ſed ſciẽtia ſimplicis notitiæ eſt eorum, quæ nec ſunt, nec fuerunt, neque erunt, & ita conuenienter diuiditur ſcientia Dei ex parte obiecti cogniti, in ſcientiam viſionis, & ſimplicis intelligentiæ. Reſpondetur ergo, argumentum ſolùm concludere, hæc duo membra non diuidere ſcientiam Dei ex parte ſcientis, ſed ex parte obiecti cogniti.

Ad primum argumentum reſpondetur: Ad ſcientiam viſionis non ſufficere quòd inter illam & obiectum cognitum nihil mediet: ſed requiritur, quòd terminetur ad obiectum actu exiſtens in illa menſura, qua menſuratur ipſa ſcientia. VII.

E Ad ſecundum reſpondetur, quòd ſcientia diuina quantum eſt ex parte ſcientis, ſiue ipſius ſcientiæ, ſufficientiſſima ratio eſt cognoſcendi omnes creatura intuitiuè: ſed ex parte obiecti cogniti, quod non exiſtit actu in aliqua menſura, prouenit, quòd cognitio talis obiecti non ſit intuitiua.

Ad tertium reſpondetur, quòd ex parte cognoſcentis Deus cognoſcit omnes creaturas, tantùm in ſeipſo: quia per ſuam eſſentiam, & non per propriam & adæquatam ſpeciem eas cognoſcit, vt *prima parte quæſtione* 14. *artic.*

Digitized by Google

artic.5.& artic.6.ad 3.& quæſt.2.de verit.artic.2.ad 2. docet S.Thom.Ex parte autem obiecti cogniti,non ſolùm cognoſcit creaturas in ſeipſo, ſed etiam in ſeipſis,vt docet S.Thom.1.*par.quæſt.20.artic.2.ad 2.* vnde aliter ſe habent creaturæ in ordine ad ſcientiam Dei,quando exiſtunt, & quando non exiſtunt actu.

Ad confirmationem,illi auctores,qui negant res futuras actu exiſtere in æternitate ſecundum proprias exiſtentias, dicunt conſequenter, Deum non habere ſcientiam intuitiuam creaturarum,niſi quādo actu exiſtunt in propria menſura: ſed hæc ſentētia impugnabitur diſputat.8.vbi oſtendemus omnia futura actu exiſtere in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias.Vnde ad argumentum reſpondetur,quòd, vt aliqua cognitio ſit intuitiua,ſufficit quòd terminetur ad obiectum exiſtens in ordine ad illam menſuram, qua menſuratur ipſa cognitio:vnde vt Deus cognoſcat futura contingentia intuitiuè,ſufficit quòd actu exiſtant in æternitate,qua mēſuratur diuina cognitio :quia ergo illa quæ tantùm ſunt poſſibilia, & nunquam erunt, nullam habent exiſtentiam in propria menſura,nec in menſura æternitatis, ideo non cognoſcuntur à Deo intuitiuè, ſed ſcientia ſimplicis intelligentiæ : & per hæc reſpondetur ad quartum argumentum , negando antecedens.

Ad quintum reſpondetur cum S.Thom.*in 1.ſent. diſt.36. quæſt.2.artic.2. ad 4.* quòd eſſentia diuina eſt vna & ſimpliciſſima ; reſpectus autem ad creaturas ſunt plures:& ideo illud,quod nominat tantùm diuinam eſſentiam,non poteſt pluraliter ſignificari:& huiuſmodi eſt ſcientia, quæ tenet ſe magis ex parte ſcientis tanquam perfectio illius:ratio autem ſe tenet magis ex parte rerum,ſimiliter etiam idea medio modo ſe habet, quia importat eſſentiam diuinam,& rationem imitationis, quæ eſt ſecundùm reſpectus ad creaturas:vnde tam ratio,quàm idea poſſunt in Deo ſignificari pluraliter,non autem ſcientia,ſicut nec potentia diuina.

VIII. Ad ſextum argumentum pro ſecunda ſententia reſpondetur ex dictis, quòd licèt ſcientia approbationis dicat reſpectum , & habitudinem voluntatis ad res cognitas producendas in propria mēſura,illæ tamen ab æterno ſunt Deo præſentes in æternitate:vnde obiectum ſcientiæ approbationis re vera cognoſcitur à Deo per ſcientiam viſionis,ac per cōſequens non diſtinguuntur in ratione ſcientiæ ex parte obiecti cogniti.

Mala quomodo cadant ſub ſcientia Dei practica.

Ad ſeptimum reſpondetur , quòd ſcientia viſionis etiam in ordine ad mala,habet rationem ſcientiæ practicæ , non quidem poſitiuè cauſando mala, vt mala ſunt ; ſed ea permittendo , vel impediendo: vnde S.Thom.1.*par.quæſt.14.art.16. in corp.* inquit, *quòd mala licèt à Deo non ſint operabilia,tamen ſub cognitione practica ipſius cadunt,ſicut & bona,inquantū permittit vel impedit & ordinat ea:ſicut ægritudines cadunt ſub ſcientia practica medici inquantum per artem ſuam curat eas.* Vnde dicendum eſt quòd quamuis Deus ſcientia approbationis non approbet mala, approbat tamen eorum permiſſionem.

Reſpondetur ſecundò,quòd licèt Deus non approbet mala abſolutè loquendo:approbat tamen,& vult eſſe omnem rationem boni,quæ in malis reperitur :quia omne bonum per participationem inquantum bonum eſt,cauſatur à Deo,& conſequenter eſt ab illo volitum , vt patebit infrà : quomodo enim eſſet aliquid,niſi voluiſſet ipſe? *Diſput. 24.*

Ad octauum argumentum reſpōdetur,quòd ſciētia viſionis non ſupponit rerum exiſtentias in propria menſura,ſed eas cauſat:quamuis in æternitate ſimul ſit ſcientia viſionis,& rerum producendarum exiſtentiæ,vt dictum eſt.

Ad confirmationem reſpondetur per ea,quæ dicta ſunt ad ſeptimum argumentum.

DISPVTATIO VII.

Vtrùm ſcientia Dei ſufficienter diuidatur in ſcientiam merè naturalem, & merè liberam:an præter vtramque, ſit in Deo ſcientia media conſtituēda reſpectu futurorum conditionatorum, ab humana voluntate dependentium.

QVoniam potiſſimum fundamentū eorum, qui efficaciam auxilij prædeterminantis gratiæ non admittunt,conſiſtit in quadam ſcientia media,quam in Deo conſtituunt, vt ex illa infallibilitas futuri conſenſus liberi arbitrij , & certitudo prædeſtinationis, quantum ad effectus conſequutionem deſumatur; oportet ad plenam intelligentiam eorum , quæ de efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ dicenda erunt, preſſiùs examinare : vtrùm huiuſmodi ſcientia ſit poſſibilis,ac per conſequens,vtrùm ſit in Deo.

Scientia media quid ſignificet.

Et vt titulus quæſtionis manifeſtus fiat,notandū eſt,quod in hac parte non eſt quæſtio de nomine ſcientiæ mediæ:ſed de re ipſa,quę hoc nomine ſignificatur. Quòd aduertere oportet propter eos , qui huiuſmodi ſcientiam nunc viſionis, nunc ſimplicis intelligentiæ , nunc ſcientiam mediam appellant, nunc conditionatam,nunc autem futurorum contingentium conditionatorum à voluntate creata dependentium,quæ quidem de facto non ſunt futura abſolutè,eſſent tamen futura,ſi talis,vel talis conditio poneretur;confundentes hæc omnia,cùm tamen re vera non ſint idem.Certiſſimum eſt enim,Deum certò & infallibiliter cognoſcere non ſolum quæ futura ſunt abſolutè: ſed etiam quæ re vera futura eſſent ex decreto diuinæ voluntatis,ſi poneretur in eſſe talis,vel talis conditio. Controuerſia ergo eſt, vtrùm Deus ante omne decretum ſuæ voluntatis, prædeterminantis conſenſum Petri abſolutè futurū, vel ex hypotheſi,quod conſtitueretur in talibus circunſtantiis , certò ſciat in particulari, an Petrus ſit conſenſurus poſita illa conditione,an potiùs diſſenſurus:& eadem difficultas procedit de omnibus aliis conſimilibus conditionatis: ſi enim ita eſſet , quòd ante omne decretum liberum diuinæ voluntatis, prædictæ propoſitiones conditionatæ habeant determinatam veritatem,aut determinatam falſitatem, negari non poteſt , Deum certò & infallibiliter id præſcire , cum eius ſcientia ſit infinita , & extendat ſe ad omne obiectum ſcibile.Si autem dicatur , non eſſe certum,in quam partem determinatè inclinaret voluntas Petri,poſita illa cōditione:ſed tantùm eſſe certum,quòd poſſet in quamlibet partem inclinare ſi vellet;conſequenter dicendum erit , Deum ante prædictū decretum ſuæ voluntatis non cognoſcere certò & infallibiliter, an Petrus adimpleta illa conditione,eſſet in particulari conſenſurus,an diſſenſurus : ſed ſolùm cognoſcere quid poſſet facere.

Igitur in Deo eſſe conſtituendam ante decretum diuinę voluntatis prædictam ſcientiam mediam,docent quidam Theologi,vt *Diſp.4.n.1.& 2.*viſum eſt. Alij ita certam eſſe hanc ſententiam exiſtimant, vt traditam eſſe in ſacris literis affirment à ſanctis Patribus , & ab antiquis doctoribus Scholaſticis recognitam ,atque adeò ab omnibus rectè de diuinis ſentientibus,

Digitized by Google

ſentientibus, docendam. Addúntque iam ferè nullum eſſe, qui audeat negare in Deo ſcientiam hanc. Sed quàm ſine fundamento hæc dicantur, huius diſputat. diſcurſus demonſtrabit. Probant autem ſuam ſententiam ſequentibus argumentis.

Primò arguunt ex multis teſtimoniis ſacræ Scripturæ, ex quibus colligi putant ante decretum diuinæ voluntatis prædictam ſcientiam mediam, ſeu futurorum conditionatorum eſſe in Deo. Primum teſtimonium habetur 1. Reg. 23. vbi Dauid conſuluit Dominum, an ſi maneret in ciuitate Ceilæ venturus eſſet Saul; & an ſi ipſe maneret, & ille veniret, ac circundaret ciuitatem, Ceilitæ eſſent illum tradituri & ad vtrumque reſpondit Deus: *Et Saul veniet, & hi tradent te.* Quo audito, aufugit Dauid, & neque Saul venit, neque Ceilitæ tradiderunt Dauid, tota igitur veritas illius reuelationis poſita erat in illis cõditionalibus: *Si expectaueris, veniet Saul: ſi Saul venerit, tradet te:* ergo futura cõditionata ſcientia infallibili cognoſcuntur à Deo: ſed non cognoſcuntur per ſcientiã naturalẽ, quia hæc ſolùm eſt de neceſſariis, & poſſibilibus; nec per ſcientiam liberam, quia hæc ſolùm eſt de exiſtentibus in aliqua differentia temporis, vel in aliqua ſuperiori menſura: ergo cognoſcuntur per ſcientiam mediam, ſeu conditionatam.

1. Reg. 23.

Secundum teſtimonium eſt illud Matt. 11. *Væ tibi Corozain, væ tibi Betſaida, quia ſi in Tyro & Sydone facta eſſent virtutes, quæ in te facta ſunt, olim in cilicio, & in cinere pœnitentiam egiſſent,* vbi Chriſtus Dominus hoc futurum conditionatum reuelauit. Si miracula facta in Corozain & Betſaida, facta fuiſſent in Tyro & Sydone, conuerſi fuiſſent: ergo certa ſcientia Chriſtus Dominus cognouit hæc futura conditionata, quę tamen reipſa non erant futura: ergo neceſſariò conſtituenda eſt in Deo ſcientia conditionata, ſeu media.

Matth. 11.

Tertium teſtimonium habetur Matt. 24. *Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fuiſſet ſalua omnis caro, ſed propter electos breuiabuntur:* ergo Chriſtus certò ſciebat hoc futurum conditionatum, ſi perſequutio Antichriſti duraret maiori tempore notabiliter, electi qui tunc eſſent, deficerent, & damnarentur; ergo.

Matth. 24.

Quartum teſtim. eſt illud Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animã illius,* in quibus verbis includitur quoddam futurum conditionatum à Deo cognitum, videlicet, ſi iſte electus non tollatur modò è vita, cadet poſtea in peccatum, & damnabitur; & tamen illud futurum eſt conditionatum: ergo.

Sap. 4.

Quintum teſtimonium habetur Iſa. 1. *Niſi Dominus Sabbaoth reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.* In quibus verbis includitur hoc futurum conditionatum Deo cognitum: ſi non remaneant reliquiæ, id eſt, aliqui iuſti in Iſrael, totaliter deſtruentur ſicut Sodoma, & Gomorrha.

Iſai. 1.

Sextum teſtim. legitur Lucæ 16. *Si Moyſen & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent,* ecce Deo certò cognitum eſſe oſtenditur hoc conditionatum futurum, ſi quis ex mortuis reſurrexerit, & prædicauerit eis, non credent. Similiter etiam Ezechiel. 3. dixit Dominus ad Prophetam. *Non ad populum profundi ſermonis & ignotæ linguæ tu mitteris, & ſi ad illos mittereris, ipſi audirent te.* Vbi reuelatum eſt tanquam certum hoc futurum conditionatum, ſi Ezechiel mitteretur ad populum ignotæ linguæ, audirent illum.

Luc. 16. Ezech. 3.

Septimum teſtimonium deſumitur ex 4. Reg. 13. vbi Eliſæus dixit ad Ioas Regem Iſrael: *Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties* (ſcilicet terram) *percuſſiſſes Syriam vſque ad conſumptionem,* vbi manifeſtè tanquam certum reuelatur cõditionatum futurum ex hypotheſi, quòd ſi Rex percuſſiſſet baculo quinquies terram, ſiue ſexies, aut ſepties. Hęc autem omnia futura conditionata cognoſcuntur à Deo per ſcientiam mediam: cum non poſſint ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ ſolùm eſt de poſſibilibus: nec ad ſcientiam viſionis, quæ ſolùm terminatur ad res actu exiſtentes, pertinere; ergo neceſſariò conſtituenda eſt in Deo ſcientia media.

4. Reg. 13.

Secundò, id probant auctoritate SS. Patrum, qui hanc ſcientiam mediam futurorum conditionatorum Deo videntur tribuere, præſertim ſanctus Chryſoſtom. homil. 31. ſuper Matth. vbi ait: *Quemadmodum ad alios tunc acceſſit, vocauitque quando obtemperaturos ſciebat; ſic Matthæum quoque tunc vocauit, quando miraculorum fama prædomitum, minimè reluctaturum videbat. Qua de cauſa etiam Paulum poſt reſurrectionem piſcatus eſt: nam qui corda ſcrutatur, & occulta mentium perſpicit, is etiam quando vnuſquiſque ad obediendum paratus erat, non ignorauit. Propterea non continuò incipiens, quando durior fuit, ſed poſt mille miracula, & inſignem & prouulgatam famam aptiorem iam ad obtemperandum vocauit.* Et hom. 65. quærit, cur non prius Chriſtus Dominus Paulum vocauit, & reſpondet: *quia præſciuit ipſum repugnaturum vocationi;* & idem dicit de latrone. Verba Chryſoſtomi ſunt hæc: *Sed curnam* (inquies) *non ſtatim omnes conduxit? Omnes quidem ille ab initio conduxiſſe voluiſſet; ſi verò non omnes eodem tempore paruerunt, à voluntate vocatorum hæc differentia reſultauit. idcirco alij manè, alij tertia, alij ſexta, alij nona, alij vndecima hora vocantur, quia tunc obtemperaturi erant, quod & Paulus apertè ſignificauit, dicens:* Quando autem acceptauit Deus, qui ſeparauit me à ventre matris meæ? *Quando porrò Deus voluit? quando certè obtemperaturus erat; nam ipſe à primis etiam incunabilis voluiſſet: ſed quia illum renixurum ſciebat, tunc voluit, cùm animum ipſius penetraturam vocationem non ignorabat, ſic & latronem eum poſtea vocauit, potuiſſet antea ipſum vocaſſe, ſed vocatus ille non paruiſſet.*

II. Chryſoſt. homil. 31. ſuper Matth. Hom. 65. Galat. 7. 1.

Eadem ſcientiam mediam in Deo conſtituere (inquiunt) S. Auguſtinum in libro de ſex quæſtionibus Paganorum, q. 2. vbi ait: *Tunc voluit Chriſtus hominibus apparere, & apud eos prædicare ſuam doctrinam, quando & vbi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri: his enim temporibus, & his in locis tales homines in eius prædicatione futuros eſſe præſciebat, quales non quidem omnes, ſed tamen multi in eius corporali præſentia fuerunt, qui neque in eum (ſuſcitatis ab eo mortuis) credere voluerunt.* Et quæſt. ſecunda ad Simplician. inquit: *Cuius autem miſeretur, ſic eum vocat, quomodo ſcit ei congruere, vt vocantem non reſpuat.* Quibus verbis ſatis apertè docet, Deum habere certam ſcientiam huius futuri conditionati, ſi in tali tempore vocauero iſtum tali vocatione, conſentiet: ſi autem in alio tempore eum vocauero eadem vocatione, non conſentiet: Item *libro de correptione & gratia capit.* 12. loquens de præſcientia, qua Deus præſciuit primum parentem peccaturum conſtitutum in paradiſo: *Præſciente* (inquit) *Deo, quid ille eſſet facturus iniuſtè, præſciente tamen, non adhuc cogente, ſed ſimul ſciente quid ipſe de eo eſſet facturus iuſtè.* Et *lib. de natura & gratia, cap.* 26 tractans quomodò Deus permittit lapſum prædeſtinati, quia nouit illum cautiorem futurum, ait: *Hoc ſuperbus animus non ſapit, ſed magnus eſt Dominus, qui perſuadet quomodo ipſe nouit.*

Auguſt. epiſt. 49. q. 2. Auguſt. q. ad Simplicianum. Li. de nat. & gratia cap. 26.

Idem

S. Amb. Idem probatur ex S.Ambroſ.ſuper cap.9.ad Rom. dicente: *Hi ſecundùm propoſitũ vocantur quos credẽtes præſciuit Deus futuros ſibi idoneos,vt antequam crederent,ſcirentur.* Idipſum colligunt ex S. Greg. *lib.* 23. *Mor.cap.*23.vbi ſic loquitur:*Suos Deus aliquando flagellis premit,& oneribus grauat,quia mera potentia prævidet, quòd ſi in tranquillitate perſiſterent , tentationes ferre aduerſarij non valentes,mentis proſtrati vulneribus iacerent.*Sentit ergo Deum habere huius futuri conditionati præſcientiam,ſi in tranquillitate iuſti perſiſterent,aduerſarij tentationibus ſuccumberent.

S. Greg.

S. Thomas. Denique eandem præſcientiam mediam putant fuiſſe traditam à S.Th.*3.p.q.*1.*art.5.ad 2. & q.24. de verit.a.*14.*in corp.*dum ait:*Omnes autem exteriores motus à diuina prouidentia moderantur,ſecundùm quod ipſe iudicat aliquem eſſe excitandum ad bonum his vel illis actionibus,*& 1. *con. Gen. cap.* 66. 67. & 68.ait , quòd Deus cognoſcit futura in ſuis cauſis, ex quibus SS. Patrum verbis deduci volunt in Deo ante liberum decretum ſuæ voluntatis conſtituendam eſſe omnino ſcientiam mediam,ſuperiùs explicatam.

In confirmationem eiuſdem doctrinæ,afferuntur alia penè innumera antiquorum Patrum,& Scholaſticorum teſtimonia,qui vnanimiter docent, Deum præſciuiſſe primos parentes conſenſuros in peccatum,ſi tentarentur à ſerpente;& ſimul etiam agnouiſſe modum,quo illis erat remedium allaturus ; & hæc præſciens illos creaſſe: & idem dicunt de aliis huiuſmodi futuris conditionatis contingentibus, ergo.

III. Tertiò probant eandem ſententiam,& neceſſitatem huius ſcientiæ conditionatæ,ex diuinæ prouidentię perfectione,& effectibus illius:nã huiuſmodi ſcientia eſt vtiliſſima ad prudenter apponendum media proportionata fini intento. Id quod ex rebus humanis coniectare licet:nam ſi ego cupio aliquid alteri perſuadere,vt prudenter id faciam , multùm ad id confert,noſſe in quo tempore,& opportunitate ſoleat ille meliùs eſſe diſpoſitus , & quibus rebus magis affici ſoleat,& ſic de aliis circunſtãtiis.Quòd ſi omnino præſcirem,quid eſſet facturus tali & tali modo exoratus;talis cognitio vtiliſſima eſſet ad ſtatuendum,quid agere oporteat : & ad applicandum media accommodata.Sed neceſſe eſt,in Deo ſtatuere quidquid ad perfectiſſimam prudentiam , & prouidentiam conducere poteſt : ergo hæc ſcientia eſt Deo maximè neceſſaria, ergo ante omne decretum ſuæ voluntatis,eſt in illo conſtituenda.

Confirmatur primò,quia Deus non habet efficax decretum aliquid faciendi,niſi præcognoſcat modum,quo illud exequi poſſit: nec antequam cognoſcat media,quibus conſecuturus ſit illud , quod intendit. Ea autem media cognoſcit Deus ſcientia media , ſeu conditionata : qua cognouit Tyrios & Sydonios acturos fuiſſe pœnitentiam,ſi apud illos factæ eſſent virtutes , quæ apud Iudæos factæ ſunt.ergo talis ſcientia conſtituenda eſt in Deo.

Confirmatur ſecundò , & explicatur idem antecedens.Nullus prudenter aliquid ſtatuit de fine,niſi præcognoſcat media apta,& proportionata, quibus conſequetur talem finem:aliàs prouidentia eius eſſet

Luc. 14. irriſione digna,ſicut illius , de quo dicitur Luc. 14. *Quis ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſecum cogitat,an habeat ſumptus ad perficiendum ſufficientes, aliàs dicent:Hic homo cœpit ædificare:& non potuit conſummare.* ergo antequam Deus perfectè ſtatuat electos perducere ad vitam æternam , præcognoſcit media:quibus,ſi eis conferantur , efficaciter peruenient ad illam. ergo ſcit Deus certò hoc futurum conditionatum,ſi Paulo dedero tale auxilium gratiæ,iuſtificabitur & ſaluabitur:ſed Deus non ſolùm habet media illa , quæ prædeſtinatis confert , vt ſaluentur:ſed etiam habet alia penè infinita , quæ ſi conferat illis,vel aliis,etiam ſaluarentur, ergo ante decretum ſuæ voluntatis , certò cognoſcit futura conditionata,quæ eſſent , ſi apponerentur talia media.

Quartò arguitur. Per ſcientiam Theologiæ cognoſcimus nos multa futura conditionata , quæ de facto eſſent,ſi talis vel talis conditio eſſet appoſita. IIII.
Sicut eſt illud,quod ponit S.Thom. *3. p.q.* 1.*art.*2. Si Adam non peccaſſet,filius Dei incarnatus non fuiſſet,& 1.*p.q.* 97. Si homo perſeueraſſet in ſtatu innocentiæ,eſſet immortalis:ergo etiam in Deo conſtituenda eſt ſciẽtia infallibilis cuiuſcunque futuri cõditionati,hæc autem eſt ſcientia media. Ergo.

Quintò arguitur,poſtquam Deus decreuit Petrũ creare,& permittere,vt in tali ordine rerum conſtitutus peccet , præſcit abſolutè illum eſſe peccaturum:ergo antequam ſtatuat illum creare , & conſtituere in tali ordine rerum,præſcit,quòd ſi crearetur, & conſtitueretur in illo : peccaret , & idem eſt de aliis : ergo eſt in Deo ſcientia omnium futurorum conditionatorum , quæ alio nomine dicitur ſcientia media.

Sextò,datur medium inter abſolutè futurum , & poſſibiliter futurum,videlicet conditionaliter futurum:quod nempe futurum eſſet,ſi talis vel talis conditio poneretur:ergo inter ſcientiam merè naturalem,qua Deus cognoſcit omnia poſſibilia : & ſcientiam merè liberam,qua cognoſcit omnia exiſtẽtia in aliqua differentia temporis;datur ſcientia media, qua cognoſcit omnia futura conditionata.

Septimò , quodlibet futurum conditionatum eſt ſecundùm ſe ſcibile,ergo eſt aliqua ſcientia ſcibile: ſcientia enim & ſcibile,cùm ſint correlatiua, dicuntur ad conuertentiam;ergo talis ſcientia erit in Deo; ſcientia enim Dei,cùm ſit infinita,ſe extendit de facto ad omne ſcibile, & ad omnem differentiam entis,ſiue ſit ens in actu, ſiue in potentia , vt expreſsè docet ſanctus Thomas,parte prima , quæſtione decimaquarta,articulo quinto & nono. Sed illa ſcientia eſt media,ſeu conditionata. Ergo. *S.Thom.*1.*p. q.*14.*art.*5. & 9.

Confirmatur. Ante omne decretum diuinæ voluntatis , iſtæ duæ propoſitiones ſunt contradictoriæ,ſi Petrus creetur , & conſtituatur in tali ordine rerum,peccabit:ſi Petrus creetur & conſtituatur in tali ordine rerum,non peccabit:ergo altera illarum eſt vera.Patet conſequentia:nam,vt docet Ariſtotel. lib.Periher. Neceſſe eſt , vt duarum contradictoriarum altera ſit vera,altera falſa; ergo conditionatum verũ de futuro cognoſcitur certò à Deo:Deus enim cognoſcit certo omnem veritatem,vt dictum eſt ſuprà:ergo ante omne decretum ſuæ voluntatis , cognoſcit Deus huiuſmodi futura conditionata.

Octauo,hac ſcientia media poſita,facilè, & dilucidè concordatur libertas noſtri arbitrij cum diuina V.
præſcientia,prouidentia,& prædeſtinatione;& aperitur aditus , quo Pelagiani & Lutherani ad vnitatem redeant Eccleſiæ Catholicæ:ſine illa autem vix eſt intelligibile, quomodo cohæreat libertas noſtri arbitrij cum illis tribus , ergo neceſſariò eſt in Deo conſtituenda.

Nonò , nam , vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, motio efficax præuenientis gratiæ eſt de ſe efficax,vt venit à Deo antecedenter ad liberum conſenſum noſtri arbitrij:ergo ante decretum dandi talem motionem,ſcit Deus certò , quòd ſi alicui homini illam tribuat,ſortietur infallibiliter ſuum effectum:ſed ſcientia,per quam Deus id cognoſcit , eſt media,ſeu conditionata,cùm ſit futuri conditionati: ergo verè datur in Deo ſcientia media inter ſcientiam merè naturalem,& merè liberam.

Decimò,eſt argumentũ,quod nõnulli magnificãt, VI.
& probare

& probare exiſtimant: ſcientiam futurorum conditionatorum, quæ nunquam erunt, eſſent tamen futura, ſi talis, vel talis conditio poneretur; nullum præſupponere actuale decretum diuinæ voluntatis: ſed omnino illud anteuertere. Nam in Deo nullum poteſt eſſe actuale decretum liberum, ſine aliquo effectu reali producto in aliqua differentia temporis per idem decretum: ſed nullus effectus fuit, aut eſt, neque erit productus in futuris contingentibus conditionatis, quæ futura eſſent, ſi adimpleretur conditio; in re autem futura non ſunt: nulla enim immutatio realis facta eſt in Tyriis & Sydoniis, verbi gratia, per hoc quòd pœnitentiam egiſſent, ſi apud illos facta fuiſſent ſigna, quæ in Corozaim, & Bethſaida facta ſunt. Ergo veritas illius conditionati, & aliorum conſimilium non dependet ex aliquo actuali decreto exiſtente in Deo, ac per conſequens cognoſcuntur à Deo infallibiliter ante prædictum decretum. Maior probatur: nam inter duo extrema abſoluta non eſt poſſibilis diuerſa comparatio relatiua, ſine aliqua mutatione reali alterius extremi, quæ ſit fundamentum diuerſæ comparationis relatiuæ: neque enim duæ quantitates poſſunt diuerſimodè inter ſe comparari, niſi altera mutetur: ſed Deus volendo actuali decreto aliquid liberè, diuerſimodè comparatur ad illud, ac ſi non habuiſſet tale decretum: ergo hæc diuerſa comparatio debet fundari in reali mutatione alterius extremi: ſed non poteſt fundari in reali mutatione ſe tenente ex parte Dei, cùm Deus ſit omnino immutabilis, ergo neceſſariò debet fundari in reali mutatione creaturæ: ac per conſequens omne decretum Dei liberum ponit aliquam realem mutationem in rebus.

Confirmant primò eandem maiorem. Nam omne decretum liberum actuale exiſtens in Deo connotat aliquid, quod potuit non eſſe: aliàs decretum Dei non fuiſſet liberum, ſed neceſſarium; hoc autem quod connotat, non poteſt eſſe quid intrinſecum ipſi Deo: nam omnia, quæ formaliter, & intrinſecè exiſtunt in illo, ſunt increata, ac per conſequens neceſſaria ſimpliciter. Ergo connotat aliquid exiſtens in creatura, quod potuit non eſſe. Ergo ſemper infert mutationem realem in creatura.

S. Auguſt. Confirmant ſecundò idipſum auctoritate ſancti Auguſtini libro de gratia, & libero arbitrio, capite octauo, circa finem, vbi ait: *Cur Deus priùs, quàm illi peccarent non rapuit eos? An quia non potuit, an quia eorum mala futura neſciuit? Nihil horum, niſi peruerſiſſimè, aut inſaniſſimè dicitur:* vbi clarè docet, Deum cognoſcere futura conditionata. Item etiam libro de prædeſtinat. SS. capite 8. inquit: *Si illos, quibus ſtultitia eſt, verbum crucis docere voluiſſet, proculdubio venirent & ipſi*: vbi Auguſtinus agit de contingenti conditionato certo futuro: vt indicant illæ voces. *Proculdubio venirent.* Agit præterea de contingenti habente hanc veritatem futuri conditionati ante decretum diuinæ voluntatis, quod indicant verba illa, *Si docere voluiſſet*: nam veritas cuiuſcunque propoſitionis conditionalis eſt ante poſitionem conditionis, quia conditionalis nihil ponit in eſſe. Adducitur denique ad eandem ſcientiam mediam comprobandam ſanctus Auguſtinus libro de dono perſeuerantiæ, capite decimoquarto, vbi ait: *Ex quo apparet, habere quoſdam in ipſo ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueatur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus, vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant.*

Confirmant tertiò idipſum: nam ad veritatem propoſitionis conditionalis non requiritur, quòd ſit bona conſequentia: ergo, etiam ſi non antecedat decretum diuinum, ratione cuius conſequentia eſt infallibilis; adhuc ſaluabitur veritas intelligibilis in futuris conditionatis. Antecedens probatur ex illo 3. Reg. capite 12. *Si hodie obedieris populo huic, & illius petitioni ceſſeris, & loquutus fueris verba lenia, erunt tibi ſerui cunctis diebus:* qui enim hoc conſilium dederũt, putauerunt ſe dicere verum, ac bonum conſilium dare, & tamen non erat neceſſitas conſequentiæ, inter lenitatem Regis, & obedientiam populi: ergo. *3. Reg. 12.*

In contrarium eſt: nam, vt patebit infrà, nec ſanctus Auguſtinus, nec ſanctus Thomas, aut alij Doctores antiqui meminerunt vnquam huius ſcientiæ mediæ, inter merè naturalem, & merè liberam; nedum quantùm ad nomen ſcientiæ mediæ, ſed neque etiam quantum ad ipſam rem, quæ hoc nomine ſignificatur: nec eſt aliqua neceſſitas, aut ratio vrgens ad conſtituendam talem ſcientiam in Deo: Ergo.

VII. Pro intelligentia huius difficultatis ſupponendum eſt, quòd propoſitio conditionalis dupliciter poteſt accipi. Primo modo in ratione conſequentiæ: ita vt dictio, (*ſi*) accipiatur illatiuè, & tunc ad veritatem propoſitionis conditionalis, ſufficit & requiritur, quòd ſit bona conſequentia, etiamſi conſequens ſit impoſſibile, & ſimiliter antecedens. Vt in hac propoſitione, ſi lapis eſſet homo, lapis eſſet animal rationale, propoſitio eſt vera, quia eſt bona conſequentia, quamuis conſequens & antecedẽs ſit impoſſibile, quia cõditionalis nihil ponit in eſſe. Ita docet expreſsè ſãctus Thomas prima parte, quæſtione vigeſimaquinta, articulo tertio ad ſecundum, & quæſt. 44. articulo primo ad ſecundum, & quæſtione prima de potentia, articulo ſexto ad tertium. Secundo modo accipi poteſt iſta coniunctio (*ſi*) ita, vt importet concomitantiam antecedentis cum conſequente propoſitionis conditionalis, fundatam non quidem in bonitate conſequentiæ ſecundùm ſe: ſed ſuppoſita aliqua promiſſione, aut propoſito hominis, vel alia cauſa; ex qua poſito in eſſe antecedenti, poneretur & conſequens. Vt in his conditionatis, ſi heri veniſſes in domum amici, cœnaſſes cum illo: ſi pro me apud Regem interceſſeris, dabo tibi equum. Tertiam acceptionem futuri conditionati fingunt nonnulli, in qua dictio (*ſi*) accipiatur ſecundùm quandam denominationem, aut concomitantiam diſparatam: vt in hac propoſitione, ſi cras fuerit pluuia Romæ, Petrus diſputabit in Hiſpania.

Propoſitio cõditionalis vera eſt neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis.

Secundò ſupponendum eſt, ex principiis dialecticis, omnem propoſitionem conditionalem illatiuam, ſi eſt vera, eſſe neceſſariã: & ſi eſt falſa, eſſe impoſſibilem. Cuius ratio eſt, quia veritas conditionalis illatiuæ cõſiſtit in bonitate conſequẽtiæ: ſed conſequentia, quæ ſemel eſt bona & formalis, ſemper eſt bona: & quæ eſt mala, ſemper eſt mala: ergo conditionalis vera eſt neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis: vnde non datur conditionalis aliqua contingens. Contrarium huius fundamenti tenet Alphonſus Mendoza in ſuis quodlibetis, quæſtione ſeptima, ad quartum argumentum. Sed noſtra ſententia eſt expreſſa Sancti Thom. opuſcul. quadrageſim. octau. tract. de enunciat. capit. vigeſimo quarto, vbi ait, certum eſſe, hanc conditionalem, ſi homo eſt albus, homo eſt muſicus, eſſe falſam: eo quòd non neceſſariò ad album ſequitur muſicum. Et ex hoc infert ſanctus Doctor, quòd omnis conditionalis vera, eſt neceſſaria: & omnis falſa eſt impoſſibilis: quia, vt dictum eſt, terminus conſequentis neceſſariò ſequitur ad terminum antecedentis. Si autem dictio (*ſi*) non accipiatur in rigore formalis conſequentiæ: ſed accipiatur

Propoſitio cõditionalis nunquã eſt contingens.

Digitized by Google

tur ſecundo modo, quatenus importat concomitantiam conſequentis cum antecedente, tunc ad veritatem conditionalis ſufficit & requiritur, vt fundamentum illius concomitantiæ ſit à parte rei, & quòd poſito in eſſe antecedente ponatur conſequens: etiamſi libere ponatur, aut contingenter, ita vt poſſit non poni, quia videlicet adhuc poſita conditione impediri poterat per alias cauſas ſecundas: vt verbi gratia, quòd adſit propoſitum in promittente, dandi quod promiſit ſub conditione: ſi adimpleatur conditio, vt in exemplo poſito, ſi pro me interceſſeris apud Regem, dabo tibi equum.

Supponendum tertiò, quòd futura conditionata (quantum attinet ad præſens) ſunt in duplici differentia: quædam ſunt, quorum conſequens, de facto ponetur in eſſe ex decreto diuinæ voluntatis, dependenter tamen ab antecedente, ſicut ante peccatum Adæ: imò, & ab æterno hoc futurum conditionatum erat Deo cognitum, ſi Adam peccauerit, filius Dei aſſumet carnem humanam. Etenim ex decreto diuino, illud conſequens habebat concomitantiam cum antecedente, & dependebat ab illo: Deus enim decreuerat filium ſuum mittere in remedium peccati, & non aliter: vt 3. par. quæſt. 1. artic. 3. probat S. Thom. vnde peccato non exiſtente, incarnatio non fuiſſet. Sicut autem incarnatio ipſa, & præſcientia incarnationis futuræ præſupponit decretum Dei volentis incarnationem: ita proportionabiliter peccatum futurum Adæ, & præſcientia illius in ſigno rationis antecedens decretum incarnandi, præſupponit in ipſo Deo aliud decretum: quo ſtatuit permittere primi parentis peccatum, & concurrere tãquam prima & vniuerſalis cauſa ad actum poſitiuum illius, quoad omnem eius entitatem, quia vt Auguſtinus ait: *Non fit aliquid, niſi omnipotens fieri velit, vel ſinendo vt fiat, vel ipſe faciendo.* Alia verò conditionata ſunt, quæ de facto nunquam ponentur in eſſe, quia conditio non adimplebitur; ponerentur tamen, ſi conditio fuiſſet impleta, vt patet in exemplis inductis ſuperiùs de Tyriis, & Sydoniis, & de viris Ceilæ.

Aug. in enchirid. ad Laur. c. 95.

Notandum quartò, quòd decretum aliquid faciẽdi eſt duplex: aliud abſolutum, vt ſi quis abſque vlla conditione ſtatuat omnino ieiunare craſtina die. Aliud verò eſt decretum conditionatum quod duobus modis contingere poteſt: primo modo ex parte obiecti voliti, vt ſi quis diceret, ego volo dare pauperi eleemoſynam, ſi ipſe petierit. Secũdo modo, poteſt eſſe decretum conditionatum ex parte actus ipſius voluntatis: vt quando re vera voluntas non habet determinatum actum circa aliquod obiectum, ſed habuiſſet illum, ſi talis, vel talis occaſio ſe obtuliſſet.

Decretũ poteſt dupliciter dici cõditionatũ: ſcilicet ex parte actus volũtatis, vel ex parte obiecti.

VIII. Vltimò notandum, decretum aliquid faciendi eſſe duplex, alterum formale, & explicitum, ſicut decretum, quod ab æterno Deus habuit creandi mundum in temporis initio, & decretum quo ſtatuit electos ſuos ad gloriam perducere, alterum verò eſt decretum virtuale, ſiue implicitum, quod videlicet in virtute alterius decreti includitur: ſicut peccator, qui non obſtante præcepto, vult comedere carnem in die Veneris, virtualiter vult Dei offenſam committere. Hæc autem decreta in Deo, quantum ad abſolutum, quod important, identificantur cum ipſa Eſſentia diuina: ſed diſtinguuntur ratione per diuerſas habitudines, ſeu relationes rationis ad varia obiecta. Reſpectu autem futurorum conditionatorum, quæ aliquando ponentur in eſſe, præceſſit in Deo decretum, quo ſtatuit, vt conditio adimpleatur ſi eſt bona; vel quo decreuit permittere illam ſi eſt mala, & quo prædiffiniuit, vt adimpleta illa conditione, poneretur in eſſe conſequens eiuſdem conditionati,

Decretum Dei reſpectu futurorum conditionatorũ explicatur.

A ſi eſt bonum; vt ſic tam antecedens, quàm conſequens, & actualis vtriuſque connexio reducatur in diuinam voluntatem, tanquam in primam cauſam, ſecundum omnem entitatem, & bonitatem, quam habent. Reſpectu etiam futurorum conditionatorum, quæ nunquam ponentur in eſſe, ponerentur tamen, ſi conditio eſſet impleta, præintelligitur in Deo decretum conditionatum ex parte obiecti voliti: quo ſtatuit, vt eueniret conſequens, ſi impleretur conditio importata in antecedente futuri conditionati: ſed quoniam abſoluta, & efficaci voluntate decreuit, vt conſequens non ſit futurum, eadem etiam efficaci voluntate ſtatuit, vt conditio eiuſdem conditionati non ponatur in eſſe. Eſt exemplum manifeſtum in Tyriis, & Sydoniis, qui iuxta B verbum Domini, pœnitentiam egiſſent, ſi apud illos facta fuiſſent ſigna, & virtutes, quæ facta ſunt in Corozain, & Bethſaida. At quia Deus occulto ſuo iudicio, ſed iuſto, decreuit abſoluta voluntate non conuertere Tyrios, & Sydonios, ſed in maſſa perditionis relinquere; etiam ſtatuit, vt ſigna illa, & virtutes non fierent apud eos, quæ ſi fierent, proculdubio credidiſſent. Vnde S. Auguſt. eundem explicans locũ inquit: *Non erant ergo ſic excæcati oculi, nec ſic obduratum cor Tyriorum, & Sydoniorum, quoniam credidiſſent, ſi qualia viderunt iſti ſigna, vidiſſent. Sed nec illis profuit, quod poterant credere, quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & inue-* C *ſtigabiles viæ: nec iſtis obfuiſſet, quod non poterant credere, ſi prædeſtinati eſſent, vt eos cæcos Deus illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.* Et poſt pauca: *Audiunt enim hæc, & faciunt, quibus datum eſt, non autem faciunt, ſiue audiant, ſiue non audiant, quibus non datum eſt.* Ecce, qualiter ſanctus Auguſt. veritatem determinatam illius futuri, reducit ad liberum decretum Dei dandi ipſam Fidem, aut piam operationem. Ex quo manifeſtè colligitur, quòd illud futurum conditionatum, ſi in Tyro, & Sydone facta fuiſſent ſigna, quæ operatus eſt Chriſtus Dominus apud Iudæos, conuerterentur, & veritas illius non antecedit, ſed potiùs ſequitur decretũ diuinæ voluntatis, & illud ſupponit: & idem dicendum de aliis conſimilibus futuris conditionatis, quæ reuelantur in D Scripturis ſacris, vel aſſeruntur à SS. Doctoribus eſſe futura, ſi talis, vel talis conditio poneretur in eſſe. Et hoc eſt maximè obſeruandum: quoniam aliqui trahere volunt loca Scripturæ ſuprà inducta, & teſtimonia SS. Patrum ad probandum eſſe in Deo conſtituendam ſcientiam mediam, ſeu futurorum conditionatorum contingentium; quæ antecedat omne decretum diuinæ voluntatis, vt ex argumentis ſuperiùs factis liquidò conſtat. His poſitis fundamentis præſentem controuerſiam ſequentes dirimunt concluſiones.

Auguſt. li. de dono perſeuer. cap. 14.

IX. Prima concluſio. Omnia futura conditionata contingentia, in quibus dictio (*ſi*) accipitur illatiuè in rigore conſequentiæ: ſi conſequentia eſt E bona & formalis, cognoſcuntur à Deo per ſcientiam merè naturalem, quæ eſt ſimplicis intelligentiæ. Exemplum eſt in his futuris conditionatis: ſi Deus voluiſſet creare alium mundum, creaſſet illum: ſi Petrus eſt prædeſtinatus, ſaluabitur. Hæc concluſio ab omnibus Theologis debet concedi. & ratio illius euidens eſt: nam Deus cognoſcit per ſuam ſcientiam merè naturalem omnem veritatem, vel illationem neceſſariam: ſed omnis propoſitio conditionalis, quæ eſt bona conſequentia & formalis, continet illationem neceſſariam; quantumuis conſequens ſit liberum & contingens: ergo per ſcientiam merè naturalem cognoſcitur à Deo. Maior patet: quia omnis propoſitio neceſſaria eſt æternæ veritatis: ergo veritas illius non ſupponit actum

Digitized by Google

actum liberum diuinæ voluntatis,ſed illum antecedit:ergo per ſcientiam merè naturalem,quæ antecedit tale decretum, cognoſcitur. Minor probatur: quia,vt oſtenſum eſt in tertio fundamento, omnis conditionalis vera eſt conſequentia neceſſaria, ad veritatem autem conditionalis ſufficit,& requiritur,quòd ſit bona conſequentia.

Ex quo ſequitur, quòd ſi conditionatum illatiuum fuerit mala conſequentia,erit falſum;atque adeò non erit ſcibile, etiam ab ipſo Deo: quia quod non eſt,neque habet aliquod fundamentum veritatis,non eſt cognoſcibile,& multò minùs poteſt eſſe ſcibile.

X. Secunda concluſio. Futura conditionata, in quibus dictio (*ſi*) non accipitur illatiuè in rigore formalis conſequentiæ,ſed concomitanter in ſecunda illa acceptione explicata in primo fundamento; ſi accipiantur,vt antecedunt omne decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis,quòd tale quid ſit futurum adimpleta conditione;non cadunt ſub ſcientia,vt futura aliquo modo, nec vt ſic ſunt ſcibilia infallibiliter etiam à Deo:ſed ſolùm cognoſcuntur, vt poſſibilia fieri. Verbi gratia: Scit quidem Deus certò & infallibiliter, quod ſi creaſſet modo alios Angelos in gratia habituali, & decreuiſſet voluntate abſoluta,& efficaci, quod illi perſeuerarent in gratia,ita fieret, & de facto perſeuerarent; quia cognoſcit virtutem, & omnipotentiam ſuæ diuinæ voluntatis,qua, quicquid vult facit:ſed tamen ſi ſecludatur huiuſmodi decretum,non eſt ſcibile, quid illi Angeli,ſi crearentur in gratia,determinatè facerent ex ſua innata libertate:neque eſt cognoſcibile ſcientia infallibili,etiam à Deo, vtrùm illi in particulari eſſent perſeueraturi,an in peccatum cõſenſuri,ſed ſolùm quid in tali caſu poſſent facere:&idem dicendum proportionabiliter de aliis conſimilibus futuris conditionatis,à creata voluntate dependentibus: hæc concluſio eſt directè contra aſſertores ſcientiæ mediæ.

Futura cõditionalia à libero arbitrio depédentia non ſunt ſcibilia ante decretum diuinæ voluntatis.

Probatur; nam hæc eſt expreſſa ſententia ſancti Auguſtini.Etenim epiſt.105.ad Sixtum,explicans illud Ioan.6. *Sciebat enim ab initio Ieſus, qui eſſent credentes,&quis eſſet traditurus eum*(inquit)*Ne quiſquam exiſtimaret credentes ſic ad eius præſcientiam pertinere quò non credentes, id eſt,vt non eis Fides ipſa deſuper daretur, ſed tantũmodo voluntas eorum prænoſceretur, mox adiecit:atque ait:Et dicebat,Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me,niſi fuerit ei datũ à Patre meo.*Quibus verbis non obſcurè docet,ante decretũ ſuæ voluntatis,quo ſtatuit donare Fidem credentibus,non præſcire Deum, qui eſſent in eum credituri.Idem confirmat libro de prædeſtinat.Sanctorum, capite 17.*Hac* (inquiẽs)*eſt immobilis veritas prædeſtinationis & gratiæ. Nam quid eſt, quod ait Apoſtolus, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem? Quod profectò, ſi propterea dictum eſt,quia præſciuit Deus credituros, non quia facturus fuerat ipſe credentes,contra iſtam præſcientiam loquitur Filius, dicens: Non,vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, cùm hoc potius præſcierit Deus, quòd ipſi eum fuerant electuri, vt ab illo mererentur eligi. Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem ea prædeſtinatione, in, qua Deus ſua futura facta præſciuit:electi ſunt autem de mundo ea vocatione, qua Deus, id quod prædeſtinauit, impleuit.* Et poſt pauca: *Præſcieba ergo*(*ait Pelagianus*) *qui futuri eſſent ſancti, & immaculati per libera voluntatis arbitrium, & ideo eos ante mundi conſtitutionem in ipſa ſua præſcientia, qua, tales futuros eſſe præſciuit,elegit. Elegit ergo* (*inquit*)*antequam eſſent, prædeſtinans filios, quos futuros ſanctos,immaculatóſque præſciuit:vtique ipſe non fecit,nec ſe facturum, ſed illos futuros eſſe præſciuit.* Et explicans illud Sap. 4. *Raptus eſt,ne malitia mutaret intellectũ eius*,inquit,id dictum eſſe *ſecundùm pericula vitæ huius,non ſecundùm præſcientiam Dei,quia hoc* (ait)*præſciuit,quod futurum erat,non quod futurum non erat.*Et in alio loco,contra eos arguens, qui dicebant Deum permittere, vt infantes multi in peccato originali decederent, quoniam præſciebat ipſos futuros iniquos, ſi viuerent (inquit)*Ipſa exinanitur præſcĩetia omnino,ſi quod præſcitur,non erit. Quomodo enim dicitur præſciri futurum, quod non eſt futurum?* Quibus verbis apertè docet, non eſſe cognoſcibile, ante decretum diuinæ voluntatis,quid feciſſent illi infantes, ſi diutius vixiſſent:ergo ſecundùm Auguſtin. ante decretum diuinę voluntatis non eſt ſcibile,etiã à Deo,quid homo faceret, ſi conſtitueretur in talibus, vel talibus circunſtantiis,cum auxiliis ſufficientibus, & non prędeterminantibus eius voluntatem ad alteram partem.

Ephеſ.1.

Sap.4.

Auguſt. li.de prædeſt.SS.c.14.tom.7.

Lib.1. de anima,& eius orig ne, cap.12.

Reſpondent,S. Auguſtinum agere in locis citatis contra illorum errorem qui dicebant, Deum punire,vel gratiam conferre propter ea opera,quę homo facturus eſſet,ſi hoc,vel illud accideret, etiam ſi de facto nunquam id facturus ſit: & nunquam negaſſe in Deo eſſe huiuſmodi ſcientiam, quod ſi ſentiret, proferre eo loco deberet, quia nullo faciliori modo talis error refelleretur. Sed hæc ſolutio eſt inſufficiens:nam Sanct. Auguſtin. in verbis inductis ſatis apertè negat, Deum cognoſcere futura illa conditionata, quia reuera,ante decretum diuinæ voluntatis,futura non erant,etiam adimpleta illa conditione.

Præterea, arguitur contra eandem ſolutionem, quia licèt S. Auguſtinus principaliter in illis locis contra errorem Semipelagianorum intendat arguere:qui dicebant paruulos ex hac vita decedentes ſine baptiſmate, damnari propter peccatum actuale, quod commiſiſſent ſi vixiſſent; tamen hoc impugnant,quia reuera ante omne decretum diuinæ voluntatis, non eſt cognoſcibile à Deo hoc conditionatum,vt futurum,ſi paruulus ille vixiſſet,peccaret mortaliter; & rationem huius aſſignat, quia Deus non cognoſcit,vt futurum,id quod reuera non erat futurum, etiam poſita illa conditione. Etenim ex hoc,quòd ille paruulus vixiſſet,non ſequitur eũ eſſe peccaturum: nam poterat per diuinam gratiam ab omni peccato mortali præſeruari.

Præterea impugnari poteſt eadem ſolutio ſecunda,quia Maſſilienſes hanc præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij antecedentẽ liberum decretum Dei prædeſtinantis ſtatuerunt pro fundamento ad probandum,dari cauſam prædeſtinationis,ex parte boni vſus liberi arbitrij à Deo præcogniti,vt conſtat ex ſancto Proſpero epiſtola ad Auguſtinum dicente: *Sed in tantum quibuſcunque commentitiis meritis electionem Dei ſubiiciunt, vt quia præterita, quæ non extant,futura, quæ non ſint futura, confingant, nouóque apud illos abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſint,& præſcita non acta ſint.* Et S. Hilarius id ipſum commemorat dicens: *Cùm autem dicitur eis, quare aliis, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur, vel nunc prædicetur, quod aliquando penè omnibus, ſicuti nunc aliquibus gentibus, prædicatum non ſit: dicunt id præſcientiæ eſſe diuinæ, vt eo tempore, & ibi, & illis veritas annunciaretur, vel annuncietur, quando, & vbi nunciabatur eſſe credenda: & hoc non ſolùm aliorum Catholicorum teſtimoniis, ſed etiam ſanctitatis tuæ diſputatione antiquiore ſe probare teſtantur.* Allegabant enim Maſſilienſes, in fauorem ſuæ doctrinæ Sanctum Auguſtinum libro de ſex quæſtionibus Paganorum ſuprà inductum, quo eiuſmodi præſcientiam probare teſtabantur. Similiter etiam Arriani eadem præſcientia

S.Proſper.

Hilar. epiſt. ad Auguſt.

ſcientia vſi ſunt,ad ſuum errorem comprobandum: A vt conſtat ex epiſtola Alexandri Alexandrini Epiſcopi,ad Alexandrum Epiſcopum Conſtantinopolitanum, quæ habetur in Concilio Niceno. Contendentes enim contra Eccleſiam Catholicam, Chriſtum Dominum non eſſe Filium Dei per naturam, ſed ſolùm per gratiam electum fuiſſe ad eam dignitatem, & excellentiam: cum obiiceretur illis, vnde eſſet, quòd ſanctus Petrus,aut Paulus, vel alij non fuerint facti filij Dei; eo modo quo illi contendebant, factum fuiſſe Chriſtum Dominum, rationem differentiæ aſſignarunt ex parte præſcientiæ boni vſus liberi arbitrij futuri.Verba Alexandri ſunt: *Ac cùm illis obiicitur ſententia quæ deinceps ſequitur, & ipſi ſpreuerunt me, quod planè naturæ ſeruatoris, qui eſt natura immutabilis, repugnat*: Tunc B *omni exuta erga Deum pietate, ac reuerentia aiunt: Deum cùm eum præſcientia, & præſenſione prænouiſſet neutiquam ipſum aſpernaturum,idcirco ex omnibus elegiſſe. Non enim natura, aut quicquam præter cæteros filios habuiſſe prærogatiuæ (nullum namque natura filium Dei eſſe affirmant,neque quenquam eſſe,qui vlla cum eo proprietate coniunctus ſit.) Sed cùm eſſet natura mutabili, & propter ſingularem in vita, & moribus ritè inſtituendis diligentiam,ac ſtudium non ad vitia deflecteret, Deum elegiſſe:adeo vt ſi vel Paulus, vel Petrus in hac obnixè incubuiſſet.eodem modo fuiſſent Filij Dei,quo ille fuit. Ac quo inſanam, & peſtiferam ſuam doctrinam confirment, etiam in ipſas Scripturas vim faciunt, & ſententiam in Pſalmis de Chriſto traditam, quæ ita ſe habet,* Dilexiſti iuſtitiam,& odiſti iniquitatem,pro- C pterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis, *ad ſuum inſtitutum detorquent.* hactenus Alexander. Cum ergo hæc figmenta hæreticorum efficaciſſimè impugnentur, ſi aſſeramus præſcientiam futuræ cooperationis,& boni vſus liberi arbitrij, futuri etiam ex hypotheſi quod in talibus circumſtantiis conſtituatur, non antecedere, ſed neceſſariò ſupponere liberum decretum Dei, relinquitur quod antecedenter ad huiuſmodi decretum, non ſit conſtituenda in Deo talis præſcientia.

Concil. Nic. lib. 1. tom. 1. Cõciliorum.

Pſal. 44.

Non deſunt qui reſpondeant,quòd ſicut Scriptura ſacra abutuntur hæretici ad ſuos errores fundandos,nec tamen propter hoc neganda eſt ſacra Scriptura:ita ſimiliter abutuntur præſcientia media, ad D ſuos errores confirmandos, nec tamen propterea reiicienda eſt eiuſmodi præſcientia,quamuis meritò reprehendendi ſint, qui malè eadem præſcientia vſi fuerint.

Hæc tamen reſponſio habet non modicam difficultatem,quæ conſiſtit in hoc: nam admiſſo, eiuſmodi præſcientiam antecedere in ſigno rationis liberum decretum voluntatis diuinæ, videtur ſequi, dari cauſam prædeſtinationis, ex parte boni vſus liberi arbitrij præcogniti à Deo, vt futuri ex hypotheſi, quòd in talibus circunſtantiis conſtitueretur. Quod innuere videntur verba illa Proſperi, qui de Maſſilienſibus ait: *Hæc enim ipſorum diffinitio, ac profeſſio eſt: omnem quidem hominem, Adam peccante, peccaſſe, & neminem per opera ſua, ſed per Dei gratiam regeneratione ſaluari, vniuerſis tamen hominibus propi-* E *tiationem quæ eſt in Sacramento Sanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam: vt quicunque ad Fidem, & ad Baptiſmum accedere voluerint, ſalui eſſe poſſint. Qui autem credituri ſunt, quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam ſit iuuanda, manſuri, præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum: & eos prædeſtinaſſe in Regnum ſuum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præuiderit. Ideoque omnem hominem ad credendum, & ad operandum diuinis inſtitutionibus admoneri, vt de apprehendenda vita æterna nemo deſperet, cùm voluntariæ deuotioni remuneratio ſit parata.* Et ſanctus Auguſtinus reſpondens Proſpero,& Hilario, ſæpiſſime docet, præſcientiam, qua Deus præſciuit bonum vſum liberi arbitrij futurum, non antecedere in ſigno rationis, ſed ſubſequi decretum Dei prædeſtinantis, vt patet ex locis illius ſuprà num. 10. & 11. adductis: ergo ſignum eſt, SS. Proſperum, Hilarium, & Auguſtinum ſenſiſſe, præſcientiam ipſam boni vſus, ſeu cooperationis liberi arbitrij, futuræ etiam ex hypotheſi, quod in talibus circunſtantiis conſtitueretur, non antecedere in ſigno rationis, ſed ſubſequi decretum Dei prædeſtinantis: vt euitetur non dari cauſam prædeſtinationis, ex parte eiuſdem boni vſus à Deo præcogniti.

S. Proſp. epi. ad Auguſt.

Alias, poſita in eſſe commemorata hypotheſi, bonus vſus arbitrij ſolùm eſſet præſcitus, & non prædeſtinatus à Deo,& conſequenter Deus,vt contra Collatorem arguit S. Proſper, non ſaluator noſter,ſed teſtis, & inſpector eiuſdem boni vſus arbitrij, dicendus eſſet. Quo argumento vtitur etiam contra Fauſtum Maxentius, cùm ait: *Quòd ſi ſola prædicatio, ſicut iſte vult, gratia Dei credenda eſt, quæ per Ieſum Chriſtum facta eſt: ergo non Saluator, ſed prædicator tantummodo, idem Deus, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus (quod abſit) credendus eſt.*

Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ Papæ.

Præterea probatur eadem concluſio auctoritate S.Thomæ, qui ſufficienter diuiſit ſcientiam Dei in naturalem,quam appellat ſcientiam ſimplicis intelligentiæ,& liberam,quæ eſt ſcientia viſionis,vt patet 1.p.q.14.art.9.3.p.q.10.art.2.ad 2.& art.3. in fin. corp.& q.13. art.1. ad 2. 1.cont. Gent.& aliis pluribus in locis diſputatione præcedenti, num. 5. allegatis, cùm ageremus de ſcientia ſimplicis intelligentiæ,& viſionis: ergo nullam agnouit ſcientiam mediam inter vtramque.

XII. Secundò probatur ratione, Deus ante omne decretum ſuæ voluntatis non ſcit,quot homines, vel Angelos eſſet producturus, ſi crearet alium mundum: ergo ſimiliter ante idem decretum, non ſcit quot actus, vel quales eſſet producturus quilibet homo,ſi crearetur, & conſtitueretur in tali ordine rerum: antecedens conceditur à quibuſdam aſſertoribus ſcientiæ mediæ, & conſequentia probatur, quia ſicut omne illud, quod Deus immediatè per ſeipſum operatur ad extra, dependet intrinſecè ex decreto ſuæ voluntatis, ita etiam quicquid Deus operatur mediante cauſa ſecunda,& quicquid facit ipſa cauſa ſecunda, dependet intrinſecè ex decreto voluntatis diuinæ: cùm eius cauſalitas, & prouidentia ſe extendat ad quodcunque ens in particulari.

Deus ante decretum ſuæ voluntatis non ſcit quot Angelos eſſet creaturus, ſi produxiſſet alium mundum.

Reſpondent quidam negando conſequentiam, & aſſignant rationem diſcriminis: quia licèt Deus comprehendat ſuum liberum arbitrium,non tamen illud comprehendit ſupereminentiſſima quadam, & altiſſima comprehenſione,quia eius comprehenſio non excedit liberum illius arbitrium, ſed illi æquatur, quia vtrumque habet eſſe infinitum. Liberum autem arbitrium creatum comprehendit Deus ſupereminentiſſima comprehenſione, quia illud in infinitum excedit.Ad intuendum autem in re libera, in quam partem ſe inflectet, non ſatis eſt illius comprehenſio, neque quæcunque maior comprehenſio, quàm ſit res comprehenſa:ſed neceſſaria eſt altiſſima, atque eminentiſſima comprehenſio. Et eadem ratione (inquiunt) quòd homo, & Angelus, ante liberam determinationem ſuarum voluntatum,non cognoſcunt, in quam partem ſe inflectere debeant, quoniam intellectus in eis, eſſentiam, ac voluntatem infinito illo modo non ſuperat.

Sed hæc ſolutio non videtur ſatisfacere, quia non

Digitized by Google

non minùs perfectè comprehendit Deus ſuam liberam voluntatem, quàm noſtram, etenim differentia aſſignata de comprehenſione eminentiſſima, vel non ita eminenti, tenet ſe ex parte cognoſcentis non ex parte obiecti cogniti: nam per vtramque ſi eſt comprehenſiua, cognoſcitur obiectum in quantum eſt cognoſcibile, ita vt nihil ſit in illo, actu, vel potentia, quod ſubterfugiat notitiam cognoſcentis: ergo ſicut ante determinationem liberam diuinæ voluntatis, non eſt ſcibile, etiam à Deo, quot Angelos, vel homines ipſe producturus eſſet, ſi crearet alium mundum: ita etiam non erit ſcibile ante determinationem eiuſdem voluntatis, quot actus, vel quales productura eſſet creata voluntas ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum crearetur, vel conſtitueretur. Homo autem, vel Angelus ex eo ante liberam determinationem ſuarum voluntatum non cognoſcunt ſcientia infallibili, in quam partem ſe inflectent: quia ſecluſa diuina reuelatione ignorant conſilium voluntatis Dei abſolutæ, & quid in particulari ipſe præordinauerit, & decreuerit circa futuros actus earundem voluntatum. Vnde, ſi Deus hoc alicui reuelaret, ſine dubio ipſe homo cognoſceret certò & infallibiliter ante determinationem ſuæ voluntatis, in quam partem inclinabit. Verbi gratia, ſi Deus reuelaſſet Paulo ſe ab æterno decreuiſſe, illum conuertere efficaciter die craſtina, tunc Paulus ante determinationem ſuæ voluntatis, certò cognoſceret, ſe craſtina die eſſe conſenſurum Deo vocanti, quia certò ſcit, neminem poſſe Dei voluntati reſiſtere, vt dicitur Eſther 13. & ad Romanos 9.

Vim huius argumenti ſentientes alij, aliter conantur illi ſatisfacere. Dicunt enim, quòd non ex parte virtutis cognoſcentis, ſed ex parte obiecti cognoſcibilis reddenda eſt ratio differentiæ. Et ſecundùm illos conſiſtit in hoc, quia propoſitio, in qua Deo attribuitur aliquod decretum liberum, vt velle creare mundum: non priùs ratione habet determinatam veritatem, quàm Deus intelligatur actu habere in ſua æternitate illud decretum: & ideo non obiicitur diuinæ ſcientiæ, vt exhibendum, ſed vt iam exhibitum, quod aliter contingit in voluntatibus creatis, & ideo eſt in his locus cognoſcendi futura, vel abſoluta, vel conditionata, priùs quàm in ſcipſis actu ſint, non tamen in decreto libero voluntatis Dei.

XIII. Hæc ſolutio, videtur minùs ſufficiens, quia noſtrum argumentum non procedit de decreto, quod actualiter eſt, vel erit in Deo, ſed de decreto creandi tot Angelos, vel homines, quod eſſet in Deo ex hypotheſi, quòd vellet alium mundum producere. Licet enim hoc decretum non poſſit obiici diuinæ ſcientiæ, vt exhibendum pro aliquo tẽpore futuro: poteſt tamen illi obiici, vt poſſibile, quo ad determinationem ad tales, vel tales creaturas. Si enim Deus voluiſſet creare alium mundum, ſine dubio ab æterno decreuiſſet, in quantitate determinata tales, vel tales creaturas producere: & de hoc decreto, quòd eſſet in Deo ab æterno, data illa hypotheſi, noſtrum procedit argumentum. Quo ſuppoſito, ſic arguitur. Hæc propoſitio, Deus crearet tot Angelos, ſi alium mundum produxiſſet, non habet determinatam veritatem, ante omne decretum diuinæ voluntatis, determinantis Angelos futuros, ex hypotheſi, ſi vellet creare alium mundum, ergo ſimiliter hæc propoſitio, ſi Petrus ponatur in talibus circunſtantiis, conſentiet, non habet determinatam veritatem ante decretum diuinæ voluntatis decernentis conſenſum illum futurum ex hypotheſi, ſi Petrus crearetur aut conſtitueretur in illis circunſtantiis: ergo quãtũ ad hoc eſt omnino vtrobiq; eadẽ ratio.

A Confirmatur, nam, vt docet Ariſtoteles libro primo de interpretatione, capite octauo, & patebit diſputatione decimatertia, propoſitiones de futuro cõtingenti ſecundum ſe nõn habent determinatam veritatem, nec etiam ſunt determinatè falſæ, aliàs tolleretur contingentia, quia cõtingens, in quantũ cõtingens, ſe habet omnino indifferenter ad vtrumlibet: ergo ante decretũ diuinæ voluntatis prædeterminantis voluntatem ad alteram partem contradictionis, non eſt ſcibile, quid in particulari faciet homo, vel quid eſſet facturus, ſi conſtitueretur in talibus circunſtantiis, ſed ſolùm, quid poſſet facere: patet conſequentia, quoniam nihil eſt ſcibile, niſi ſit determinatè verum, ergo ſi ante decretum diuinæ voluntatis non eſt determinatè verum, quòd Petrus B conſentiet, ſi ponatur in talibus circunſtantiis, id non erit ſcibile, etiam à Deo.

Propoſitiones de futuro contingenti, nõ ſunt ſecundum ſe determinatè veræ, aut determinatè falſæ.

Reſpondent, dictum illud Ariſtotelis eſſe falſum, & aſſignant rationem, quia cauſa non dicitur contingenter operari, vel eſſe operatura, quia nihil determinatè operatura ſit, ſed quia ita eſt operatura, vt poſſit nõ operari. Et cùm obiicitur, quia ſi eadem propoſitio eſt determinatè vera, ergo neceſſariò vera, ergo quod per illam futurum dicitur, neceſſariò futurum eſt, & ita tolleretur contingentia rerum. Reſpondent, ſolùm ſequi, ſi propoſitiones de futuro contingenti ſemel ſupponuntur veræ: neceſſariò aliquando futurum eſſe, quod per eas ſignificatur neceſſitate conſequentiæ, & ex ſuppoſitione, nõ ſimpliciter, quia abſolutè non fuit neceſſarium eas C eſſe veras: tamen ſuppoſito, quòd veræ ſint, fieri non poteſt, quin eo tempore verificentur, pro quo eſſe veræ ſupponuntur. Vnde non tollitur contingentia, quia neceſſitas ex ſuppoſitione conſequẽte cauſam rei, nec libertati obſtat, nec contingentiæ.

Hæc ſolutio videtur petere principium, contendimus enim, quòd ante decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis cauſas contingentes, vt contingenter operentur ſuas particulares actiones, nulla ſit maior ratio, propter quam voluntas, ſi conſtituatur in talibus circunſtantiis, ſit operatura hoc in particulari potiùs quàm oppoſitum: cùm adhuc in illis circunſtantiis poſita, indifferenter omnino ſe habeat ad vtrumque, quod in diſput. 13. ex profeſſo tractabitur: oſtendemúſque propoſitiones de futu- D ro, ante liberum decretum voluntatis diuinæ, non habere determinatam veritatem, aut falſitatem. Nec ſufficit reſpondere, ante decretum diuinæ volũtatis hanc propoſitionem, Petrus, ſi conſtituatur in talibus circunſtantiis conſentiet, eſſe determinatè verã, quoniam hoc habet proprium creata volũtas, quòd pro ſua innata libertate, poſſit ſe in illis circunſtantiis conſtituta ad alteram partẽ determinare, & determinet, quia ita ſibi placet: quamuis poſſet, ſi vellet, non ſe determinare ad illam partẽ contradictionis, ſed ad oppoſitã. Hęc inquam reſpõſio non valet, quia licèt voluntas ſit cauſa proxima ſe mouens, & determinans ad particularem operationem, non tamen poteſt eſſe prima radix ſimpliciter, nec prima cauſa ſuę determinationis: quoniam à cauſa contin- E genti, in quantum eſt cõtingens, non exit determinatus actus, niſi ab aliquo alio determinetur ad illũ, vt ex commentatore 2. phyſ. text. 48. probat ſanctus Thom. Et ratio illius eſt; nam contingens in quantum contingens, ſe habet omninò indifferenter ad vtrumlibet: ergo neceſſariò eſt aſſignanda alia prior cauſa, propter quam voluntas creata, ſi conſtituatur in his, vel illis circunſtantiis, ſit determinatè volitura hoc obiectum ſibi proportionatum potiùs quàm oppoſitum: ſed non poteſt aſſignari alia prior cauſa, niſi diuina voluntas: ergo ante decretum illius non eſt ſcibile, quid in particulari ope-

A cauſa cõtingenti, vt ſic nõ exit determinatus actus.

S. Th. 1 p. q. 19. art 3. in 5. arg. & eius ſolutione.

operabitur cauſa ſecunda contingens, & libera ex hypotheſi, quòd conſtituatur in his, vel illis circunſtantiis.

Hoc argumentum conantur diſſoluere aſſertores ſcientiæ mediæ, dicunt enim, ex obiecto congruè propoſito voluntati, atque attemperato complexioni, & inclinationi huius indiuidui prouenire, quòd ſit potiùs conſenſura voluntas obiecto ſic propoſito, quàm diſſenſura. Verbi gratia: eſt quis inclinatus ad comedendum cibum taliter præparatum, ſi alius proponat illi talem cibum conformem eius appetitui, & ipſe eſuriat, certum eſt, quòd comedet illum, vt vitam conſeruet, quem tamen non comederet, ſi eſſet aliter præparatus, & proponeretur illi tempore, quo nullam haberet inclinationem ad comedendum, præſertim cibum illum, ſed potiùs ad nauſeam prouocaretur quocunque cibo ſibi oblato.

XV. Facilè tamen impugnari poteſt hæc ſolutio, quia licèt obiectum congruum, propoſitum voluntati vt conueniens eam determinet quantum ad ſpecificationem, ita videlicet, quòd ſi voluntas mediante illa propoſitione obiecti conuenientis exeat in actum, talis actus erit proſequutio eiuſdem obiecti, eo quòd nihil propoſitum voluntati, vt bonum, & vt conueniens reſpuitur ab eadem voluntate; impoſſibile tamen eſt, quòd aliquod bonum in particulari, quantumuis congruè propoſitum, & in debitis circunſtantiis, eam determinet, quantum ad exercitium actus. Cuius ratio eſt, quam aſſignat S.Thom. 1. part. quæſt. 105. artic. 4. in corp. *Quoniam non poteſt ſufficienter aliquid mouere aliquod mobile, niſi virtus actiua mouentis excedat, vel ſaltem adæquet virtutem paſſiuam mobilis: virtus autem paſſiua voluntatis ſe extendit ad bonum in vniuerſali: eſt enim eius obiectum bonum vniuerſale, ſicut & intellectus obiectum eſt ens vniuerſale: quodlibet autem bonum creatum eſt quoddam particulare bonum, ſolus autem Deus eſt bonum vniuerſale: vnde ipſe ſolus implet voluntatem, & ſufficienter eam mouet, vt obiectum.* Et ex hoc principio eadem 1. part. quæſt. 106. artic. 2. concludit: *Quòd Angelus non ſufficienter mouet voluntatem alterius, neque vt obiectum, neque vt oſtendens obiectum, ſed inclinat eam, vt amabile quoddam, & vt manifeſtans aliqua bona creata ordinata in Dei bonitatem: & per hoc inclinare poteſt ad amorem creaturæ, vel Dei, per modum ſuadentis.* Et idem docet quæſtion. 111. artic. 2. Imò, & ipſum bonum vniuerſale, quod eſt Deus, quantumuis congruè propoſitum voluntati hominis dum eſt in via, non poteſt, vt obiectum eam efficaciter mouere, quantum ad exercitium actus, ſed ſolùm in patria. Primò, quia in patria dumtaxat, vbi clarè intuentur beati Eſſentiam Dei, proponitur ipſe Deus voluntati, vt vniuerſaliter bonum ſecundùm omnem conſiderationem, nec poteſt videntibus eum repræſentari ſub aliqua ratione mali: vnde voluntas non poteſt non diligere illum: in via autem poteſt voluntati repræſentari Deus, vt inferens malum pœnæ, vel vt prohibens aliquod bonum delectabile, ad quod inclinatur voluntas: & ſimiliter poteſt illi repræſentari vt bonum, ceſſare ab actuali eius dilectione, & ideo voluntas poteſt non diligere illum. Hanc rationem tangit S.Thom. 1. 2. quæſt. 10. artic. 2. in corp. & 1. part. quæſt. 106. artic. 2. in corp. Secundò. quoniam, quamdiu homo eſt in via, poteſt de quocunque obiecto non cogitare, ſiue illud ſit particulare bonum, ſiue vniuerſale, ac per conſequens poteſt non velle illud. Hæc ratio eſt etiam S.Thom. 1. 2. citat. Relinquitur ergo, quòd prima radix, & cauſa determinans voluntatem ad exercitium actus, & ad proſequutionem cuiuſcunque boni ſibi propoſiti, ſit

Voluntas non determinatur efficaciter ab obiecto quoad exercitium, niſi à ſolo Deo clarè viſo.

Deus vt obiectum determinat volũtatem in patria, quoad exercitium actus, non autem in via.

A ſolus Deus, atque decretum efficax illius, qui ſolus voluntatem, quam creauit, immutare poteſt, iuxta illud Prouerbiorum vigeſimo primo: *Cor Regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum: quocunque voluerit vertet illud.* Non ergo eſt ſcibile, ante decretum Dei, quid determinatè eſſet factura creata voluntas, ſi crearetur, vel conſtitueretur in talibus, vel talibus circunſtantiis, ſed ſolùm quid poſſet facere.

Tertiò, principaliter probatur noſtra concluſio: XVI. quia nulla apparet neceſſitas, vel vtilitas conſtituendi in Deo ante decretum ſuæ voluntatis præſcientiam cooperationis, & boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi: ergo non eſt conſtituenda ante idem decretum, ſed poſt illud. Antecedens B probatur: nam ſi eſſet talis neceſſitas, vel vtilitas, maximè ad concordandam libertatem arbitrij, cum infallibilitate diuinæ prouidentiæ, & prædeſtinationis, ac efficacia auxiliorum gratiæ, ſed ad hoc non eſt neceſſaria, cùm abſque illa optimè inter ſe cohæreant, vt diſputatione 121. patebit: nec etiam eſt vtilis, aut apta ad eandem concordiam: nam per illam non ſoluunt difficultates, quas in concordia ipſa fugere intendunt, ſed magis in eas incidunt: quoniam poſita eiuſmodi præſcientia antecedenter ad decretum Dei prædeſtinantis bonum vſum liberi arbitrij futurum abſolutè, vel ex hypotheſi, videtur ſequi eundem bonum vſum arbitrij, tandem vltimatè, reducendum eſſe ad aliquid naturale, videlicet ad conſtellationem cœleſtem, C vel complexionem indiuidualem, aut proprietatem huius liberi arbitrij, quæ non eſt in poteſtate hominis, ratione cuius aſſeritur, vocationem in eiſdem circunſtantiis eſſe ita congruam, & attemperatam huic voluntati, vt ſi per illam præmoueatur, ſit infallibiliter præſtitura conſenſum. Quod ſic probo. Nam quòd Petrus, verbi gratia, ſit potiùs conſenſurus, quàm diſſenſurus obiecto ſibi propoſito, ſi conſtituatur in talibus, vel talibus circunſtantiis, non refunditur ad aliquod decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis, vt homo conſentiat, ſi in eiſdem circunſtantiis conſtituatur: quoniam obiectum ſcientiæ mediæ, & ſcientia ipſa antecedit omne decretum diuinum, nec etiam reducitur in ipſum auxilium gratiæ: nam illud auxi- D lium, vt ſupponitur, non præmouet efficaciter voluntatem ad alteram partem, ſed eam omnino indifferentem ad oppoſita relinquit, in cauſa autem omnino indifferenti, in quantum indifferens, id eſt, non inclinata efficaciter ad alteram partem, non poteſt certò & infallibiliter cognoſci determinatus effectus, vt ſuprà dictum eſt: nec reducitur in ipſam liberam voluntatem, ſub illo auxilio in talibus circunſtantiis conſtitutam, propter eandem rationem: quoniam voluntas ſub eodem auxilio, & in eiſdem circunſtantiis conſtituta, adhuc manet indeterminata, & omninò indifferens ad oppoſita: nec reducitur in obiectum propoſitum voluntati: quia, vt ex præmiſſis conſtat, nullum obiectum mouet efficaciter voluntatem hominis viatoris, quantum E ad exercitium actus; nec reducitur in alium priorem actum liberum voluntatis: nam ſupponamus, quòd ille ſit primus actus liber: nihil ergo reſtat ad quod poſſit vltimatè reduci prædictus conſenſus arbitrij in talibus circunſtantiis conſtituti, niſi in naturalem complexionem, aut proprietatem huius indiuidui, vel in aliam cauſam naturalem, quod tamen nullatenus eſt concedendum: nam ſequeretur: quòd voluntas huius hominis in talibus circunſtantiis conſtituti, eſſet per naturam, ſeu naturaliter determinata ad vnum, quod eſt magnum inconueniens.

Si

Digitized by Google

Si dicatur, ipſam voluntatem ex ſe habere hanc facultatem, quòd poſſit ſe determinare, & determinet ad alteram partem quæ ſibi placuerit; contra hoc inſurgit eadem difficultas: quia licet natura voluntatis conſiſtat in facultate ad vtrumlibet, non tamen habet, nec poteſt illi competere ex natura ſua, quòd ſe determinet ad conſenſum talis obiecti ſibi propoſiti, potiùs quàm ad diſſenſum: nam aliàs eſſet determinata per naturam ad vnum, ſaltem in talibus circunſtantiis conſtituta. Cùm ergo omnes iſtæ difficultates facilè euitentur, ſi dicamus, præſcientiam boni vſus liberi arbitrij futuri, etiam ex hypotheſi, quòd in talibus circunſtantiis conſtitueretur, non antecedere in ſigno rationis, ſed ſubſequi liberum decretum voluntatis Diuinæ; à quo participat creatura omnem ſuam libertatem: relinquitur ante eiuſmodi decretum non eſſe in Deo conſtituendam præſcientiam eiuſdem boni vſus arbitrij futuri, etiam ex hypotheſi.

Confirmatur: nam (vt quidam ex aſſertoribus ſcientiæ mediæ fatentur) ſi Deus ante determinationem ſuæ voluntatis ſciret, quot Angelos eſſet producturus ex hypotheſi, quòd vellet creare alium mundum, non eſſet liber in eorum productione: quia tunc illa productio eſſet determinata à natura, & ſecundùm ſe. Videtur ergo, quod eadem ratione non erit liber, ſed neceſſarius futurus conſenſus Petri, ſi ante omne decretum diuinæ, & humanę volũtatis, ſciat Deus certò & infallibiliter, quòd ſit conſenſurus ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus circunſtantiis; præſertim cùm non ſit in facultate Petri tollere, vel ponere illam conditionem, & ſuppoſitionem; qua poſita, dicunt eſſe infallibile, quòd conſentiet. Ipſi enim ſæpiſſimè ſupponunt tanquàm certum, hoc fundamentum (quod tamen nos non admittimus) nempe, actum, qui ſequitur neceſſariò, ex aliqua ſuppoſitione antecedente conſenſum creatæ voluntatis, eſſe ſimpliciter neceſſarium, & non liberum, quotieſcunque non eſt in facultate eiuſdem voluntatis tollere, vel ponere illam ſuppoſitionem. Non ergo effugiunt per ſcientiam mediam, difficultatem concordiæ liberi arbitrij, cum gratia, & prædeſtinatione diuina, quam ſoluere intendunt: ſed eam magis implicare videntur, & difficilem reddere. Huius argumenti efficacia magis apparebit ex his, quæ diſputatione decimatertia, dicentur.

Quartò probatur noſtra concluſio, deducendo ad aliud inconueniens. Nam hac præſcientia media poſita, videtur eneruari efficacia gratiæ; & dari ex parte noſtra ratio prædeſtinationis, vel ſaltem conditio, ſine qua non: ergo non eſt admittenda. Antecedens, quoad primam partem, diſputat. 73. 90. & 91. patebit. Quoad ſecundam verò probatur. Nam præſcientia conditionata, ſeu media non pertinet intrinſecè ad prædeſtinationem; ſed ad illam præſupponitur, vt fatentur Auctores oppoſitæ ſententiæ: ergo obiectum eiuſdem ſcientiæ non pertinet intrinſecè ad ipſam prædeſtinationem, nec eſt pars, vel effectus illius: ergo ante decretum prædeſtinandi Petrum ad gratiam, & gloriam, præſupponitur, neceſſariò ex parte eiuſdem Petri, quòd ex innata eius libertate, ſit conſenſurus Deo vocanti ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus circunſtantiis, & cum talibus auxiliis non applicantibus efficaciter eius voluntatem ad conſenſum: hoc enim eſt obiectum ſcientiæ mediæ: ergo prius eſt in ſigno rationis, quòd Petrus conſtitutus in eiſdem circunſtantiis, & cum eiſdem auxiliis ſit, pro ſua innata libertate, conſenſurus, quàm quòd intelligatur prædeſtinatus: ac per conſequens prædeſtinatio Petri penderet ex futura eius cooperatione à Deo

A præcognita per ſcientiam mediam, tanquam à conditione, ſine qua non eſſet in Deo prædeſtinatio Petri, ſeu decretum efficax prædeſtinandi Petrum. Poterit ergo ex parte noſtra aſſignari ratio, vel conditio neceſſariò prærequiſita, quæ ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem, quibus Deus huic, vel illi opitulari ſtatuit, ſortiatur rationem prædeſtinationis, vel retineat ſolummodo rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis. Etenim ſi Petrus pro ſua innata libertate, re ipſa conſenſurus ſit, cum talibus auxiliis præuenientis gratiæ, & perſeueraturus vſque in finem, manebit prædeſtinatus, ſi autem cum eiſdem auxiliis non ſit conſenſurus, non manebit prædeſtinatus, ſed reprobus.

B Confirmatur. Nam eo ipſo, quòd ante omne decretum voluntatis diuinæ ſupponitur; Petrum ex ſua innata libertate eſſe conſenſurum Deo vocanti ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum conſtituatur; data illa hypotheſi, & ſecluſo quocunque alio, eſſet de facto cooperatio Petri; & conſequenter talis cooperatio, eximeretur à prædeſtinatione, & cauſalitate diuina; ac ſubinde; aliquid maximè conducens ad vitam æternam conſequendam (cuiuſmodi eſt prædicta cooperatio arbitrij) tribueretur naturæ, pro innata eius libertate, & non eſſet effectus prædeſtinationis, ſed potiùs conditio, ſine qua non eiuſdem prædeſtinationis.

Vim eiuſmodi argumenti duplici ſolutione conantur euertere auctores oppoſitæ ſententiæ. Prima eſt, deducens ad inconueniens: Nam idem (inquiunt) argumentum poſſet fieri contra nos, qui admittimus hanc præſcientiam futuri conditionati in auxilio prædeterminante: nam Deus priuſquam hominem talem prædeſtinet per talia auxilia, præſcit eundem hominem meriturum eſſe gloriam, ſi illi dentur talia auxilia prædeterminantia; & nihilominùs inde non ſit, Deum prædeſtinare hominem propter talia merita, ſed potiùs prædeſtinare illum per talia merita; ergo neque in ſententia oppoſita, id ſequitur: quia ad vim illationis parum refert, quòd illa præſcientia ſit in cauſa, vel in ipſa veritate euentus futuri. Sed hæc ſolutio ſupponit in primis vnum, quod nos non admittimus; ſcilicet, eſſe in Deo prædictam ſcientiam mediam in auxilio prædeterminante. Etenim præſcientia huius futuri conditionati, ſi Deus auxilio prædeterminante moueret Petrum ad conuerſionem, conuerteretur (quam nos in Deo eſſe aſſerimus) eſt merè naturalis, & fundatur in omnipotentia voluntatis diuinæ, cui (vt Scriptura docet) *nullus poteſt reſiſtere.* Præſcientia autem media, quam impugnamus, non eſt merè naturalis, ſed partim naturalis, partim libera, innititúrque in libera hominis cooperatione, quæ ante omne decretum diuinæ voluntatis, aſſeritur futura ex hypotheſi, quòd in talibus circunſtantiis conſtituatur. Vnde in noſtra ſententia cooperatio arbitrij, quæ à Deo præſcitur futura ex hypotheſi, quòd ipſe velit efficaciter Petrum conuertere, ſeu auxilio prædeterminante præmouere, poſita in eſſe tali hypotheſi, tandem reducitur in Diuinam prædeſtinationem, tanquam in cauſam per ſe efficientem. Vnde non poteſt eſſe cauſa, vel ratio prædeſtinationis, aut conditio ſine qua non. Cæterùm, iuxta ſententiam, quam impugnamus, libera cooperatio arbitrij, quæ aſſeritur futura ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus circunſtantiis, non eſſet effectus prædeſtinationis, nec reduceretur in Deũ

Eſther 13.

tanquam in priorem cauſam efficientem, arbitrium A noſtrum cooperari, ſed fundatur in arbitrij libertate innata. Vnde cùm huiuſmodi cooperatio ſit conditio, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem præexiſtens in mente diuina non haberet rationem prædeſtinationis, ſed retineret rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis comparatione talis hominis: relinquitur, quòd, ſi ponatur ſcientia media, detur ex parte noſtra, cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, prædeſtinationis. De quo diſputat. 36. 37. & 38. erit agendum ex profeſſo.

Secunda ſolutio eſt: Prædictam ſcientiam cooperationis liberi arbitrij futuræ ex hypotheſi, quæ præuia ponitur ad prædeſtinationem, non eſſe conditionem neceſſariam ex parte hominis, ſed ex parte B Dei; id eſt, non eſt neceſſaria, quia applicet, vel proponat Diuinæ voluntati rationem aliquam ex parte hominis, quæ moueat illum per modum meriti ipſius hominis ad prædeſtinandum illum; quia in re, quæ nec eſt, neque cognoſcitur, vt aliquando futura, non poteſt talis ratio motiua fundari, ſed ſolùm eſt neceſſaria, vt obiectum illud proponatur Deo tanquam prædiffinibile, vt infallibiliter futurum, & vt poſſit habere rationem medij efficacis in mente Dei, vt ſub illa ratione eligatur, vel etiam, vt finis proximus intendatur. Vnde non ſequitur, quòd ſit in illo obiecto alia ratio mouens præter finalem, quæ non repugnat prædeſtinationi: prædeſtinat enim Deus hominem, non quia habet, vel quia habiturus eſt merita, ſed vt illa habeat, & ſanctus ſit, C iuxta illud; *Prædeſtinauit nos, vt eſſemus ſancti.*

Sed nec iſta ſolutio vim euacuat argumenti. Nam licèt præſcientia cooperationis arbitrij, ſe teneat ex parte Dei, tamen ipſa cooperatio arbitrij, quæ aſſeritur futura ex hypotheſi, tenet ſe ex parte hominis. Vnde ſi ex parte illius aſſignatur ratio, vel conditio, ſine qua, ratio ordinis mediorum in finem, non haberet rationem prædeſtinationis, ſed retineret dumtaxat rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis, verè datur ratio prædeſtinationis ex parte hominis. Nec ſatis eſt dicere, quòd illa cooperatio futura ex hypotheſi non applicat, vel proponit diuinæ voluntati rationem aliquam ex parte hominis, quæ moueat Deum per modum meriti ad prædeſtinandum illum. Contendimus enim, D non ſolùm hanc rationem prædeſtinationis ex parte hominis excludendam eſſe, ſed etiam illam, quæ reuerà eſt conditio, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem præexiſtens in mente diuina non haberet rationem prædeſtinationis, ſed retineret rationem communis prouidentiæ, aliàs enim (vt diſp. 37. manifeſtum fiet) prædeſtinatio formaliter loquendo in ratione prædeſtinationis, penderet ex libera cooperatione arbitrij.

Nec obſtat, quòd res, quæ non eſt, nec cognoſcitur aliquando futura, non poteſt eſſe cauſa, vel conditio ſine qua non prædeſtinationis: nam eo ipſo quòd aſſeritur ante omne decretum diuinæ voluntatis eſſe certum, Petrum ex innata libertate eſſe conſenſurum vocationi diuinæ, & perſeueraturum vſque in finem, ex hypotheſi quid conſtituatur in E talibus circunſtantiis, poſita in eſſe tali hypotheſi, ſicut poſita eſt in omnibus prædeſtinatis, qui ſunt vel fuerunt, & ponetur in iis qui naſcentur: iam de facto cooperatio arbitrij perſeuerantis vſque in finem eſſet conditio ſine qua non prædeſtinationis, & conſequenter non haberet rationem cauſæ finalis eiuſdem prædeſtinationis nam huiuſmodi cauſa eſt effectus prædeſtinationis.

XVII. Scientiæ mediæ obiectum nõ eſt ſcibile. Quintò probatur: nam obiectum ſcientiæ mediæ non eſt ſcibile, ergo reſpectu illius non poteſt eſſe vera ſcientia. Antecedens probatur, quia non eſt aliquid ſcibile, niſi aliqua neceſſitate ſit neceſſarium, ſed ante omne decretum diuinæ voluntatis, non eſt aliqua neceſſitate neceſſarium, etiam neceſſitate conſequentiæ, quòd Petrus poſitus in talibus circunſtantiis, & cum talibus auxiliis non applicantibus efficaciter eius voluntatem ad conuerſionem, infallibiliter conuertatur; ergo non eſt ſcibile etiam à Deo, quòd conuertetur. Minor probatur: nam impoſſibile eſt, quòd aliquis effectus ſequatur neceſſariò neceſſitate conſequentiæ, ſeu neceſſitate infallibilitatis ex cauſa defectibili & impedibili per concurſum aliarum cauſarum, niſi talis cauſa determinetur ad talem effectum ab alia cauſa ſuperiori, quæ deficere non poſſit, nec impediri per alias cauſas: ſed Deus non determinat cauſas defectibiles ad particulares effectus, niſi per decretum ſuæ voluntatis: ergo ante huiuſmodi decretum non eſt neceſſarium neceſſitate conſequentiæ, ſiue neceſſitate infallibilitatis, quòd voluntas creata, quæ ex natura ſua defectibilis eſt, & impedibilis, conſentiet obiecto ſibi propoſito, ſi conſtituatur in talibus circunſtantiis.

Confirmatur hæc ratio auctoritate S. Thomæ 1. p. q. 14. art. 13. in corp. vbi ſic ait: *Contingens vt eſt in ſua cauſa, conſideratur vt futurum, & vt contingens nondum determinatum ad vnum; quia cauſa contingens ſe debet habere ad oppoſita: & ſic contingens non ſubditur per certitudinem alicui cognitioni, vnde quicunque cognoſcit effectum contingentem in cauſa ſua tantum, non habet de eo, niſi coniecturalem cognitionem,* & idem docet q. 57. art. 3. & q. 88. art. 3. in corp. & artic. 4. in corp. & q. 16. de malo, art. 7. Contingẽs vt contingens non ſubditur certæ cognitioni.

XVIII. Ante decretum diuinæ voluntatis nihil intelligitur vt futurũ. Sextò probatur: Impoſſibile eſt, quòd aliquis effectus ſit, vel intelligatur futurus in aliquo caſu, niſi dependenter à ſua cauſa efficiente: ſed decretum diuinæ voluntatis eſt prima, & vniuerſaliſſima cauſa efficiens, à qua magis dependent effectus, quàm à ſua cauſa proxima, vt dicitur in lib. de cauſis, propoſitione prima; ergo ante decretum diuinæ voluntatis nihil erit, aut eſſet futurum poſita quacunque conditione, ac per conſequens ante idem decretum non eſt ſcibile; quòd, ſi voluntas Petri conſtituatur in talibus circunſtantiis, conſentiet obiecto ſibi propoſito.

Confirmatur primò, ita ſe habet decretum Dei abſolutum in ordine ad futurum abſolutè, ſicut decretum conditionatum in ordine ad futurum conditionatum, ſed implicat, quòd aliquid ſit futurum abſolutè, niſi præcedat decretum Dei abſolutum decernentis, quòd illud fiat, vt in Enchiridione ad Laurentium, cap. 95, dicit Auguſt. ergo implicat etiam, quòd ſit aliquid futurum conditionatum, niſi præcedat decretum Dei, ſtatuentis vt futurum illud fiat, ſi adimpleatur conditio: ergo ante huiuſmodi decretum non eſt ſcibile, Petrum eſſe conſenſurum ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus, vel talibus circunſtantiis.

Confirmatur ſecundò, futurum conditionatum adimpleta conditione tranſit in futurum abſolutè; ergo ſi ante decretum ſuæ voluntatis cognoſcit Deus certò & infallibiliter, quòd ſi Petrus conſtituatur in talibus circunſtantiis, conſentiet tali obiecto ſibi propoſito: adimpleta illa conditione, antequam Deus aliquid decernat de actu futuro, cognoſcet illum actum vt futurum abſolutè: & ita in tali caſu, aliquid eſſet futurum abſolutè independenter à decreto diuinæ voluntatis, quod repugnat perfectioni cauſalitatis diuinæ.

Reſpondent ad hoc, quòd tam futurum conditionatum, quàm abſolutum, vt ponantur in eſſe, dependent intrinſecè, vt à cauſa efficiente à decreto diuinæ

Digitized by Google

diuinæ voluntatis, per quod principaliter res ponitur in eſſe. Dicunt tamen, quod quando cauſa ſecunda eſt libera, Deus non habet abſolutum decretum producendi cum illa effectum liberum niſi præſuppoſita præſcientia, quòd ſi ponatur in talibus circunſtantiis, ipſa pro ſua innata libertate adhibitura ſit ſuum liberum influxum, ſine quo produci non poteſt actus liber. Vnde eo ipſo, quòd Deus per decretum ſuæ voluntatis adimplet conditionem: & ſtatuit voluntatem creatam in talibus circũſtantiis; in quibus præſcit illam eſſe adhibituram ſuum influxum in conſenſum liberum: conſequenter vult ſimul concurrere cum illa, vt cauſa vniuerſalis, ex cuius influxu principaliter dependent effectus ſecundæ cauſæ liberæ, ſicut & cuiuſcunque alterius cauſæ. Deus ergo (iuxta iſtos auctores) antequàm ſtatuat creare hominem in talibus circunſtantiis, & antequam aliquid decernat in particulari circa actus liberos illius, præcognoſcit certò, & infallibiliter, quòd ſi voluntas illius hominis conſtituatur in talibus circunſtantiis, ipſa ſe determinabit ſuo libero influxu ad conſenſum circa tale obiectum ſibi propoſitum. Deinde, ipſe Deus ſuo decreto libero & efficaci, conſtituit talem hominem in illis circunſtantiis cum propoſitione illius obiecti, & conſequenter vult ſimul influere cum voluntate ſe determinante, & producit cum illa effectum liberum. Vnde ille effectus dependet principaliter ex decreto diuinæ voluntatis, nec procedit ſolùm à cauſa ſecunda. Quòd ſi voluntas creata eſſet diſſenſura in illis circunſtantiis, ſicut poterat; Deus etiam eo ipſo quòd vult conſtituere eam in illis circunſtantiis, decernit ſimul cum illa producere diſſenſum: & idem dicunt de aliis futuris conditionatis, quæ de facto non ponentur in eſſe, ponerentur autem (vt aiunt) ſi adimpleta eſſet conditio.

Concurſus Dei cum libero arbitrio qualiter à quibuſdam explicetur.

XIX. Multa tamen incommoda, & inconuenientia (de quibus ex profeſſo infrà erit agendum) ſecum affert hæc ſolutio: arguitur enim contra illam. Primò: nam dato quòd ſaluaret, ipſam operationem cauſæ ſecundæ pendere effectiuè ex decreto diuinę voluntatis, de quo alibi dicetur, non tamen ſaluat, quòd ipſe influxus voluntatis creatæ, quo influit in actum liberum, dependeat effectiuè ex eodẽ decreto. Quod ſic oſtenditur. Nam omnis cauſa efficiens debet præcedere ſuum effectum: ſed decretum diuinæ voluntatis non præcedit liberum influxum voluntatis creatæ futurum adimpleta conditione: nam (iuxta auctores oppoſitæ ſententiæ) Deus non ſtatuit, quòd voluntas influat & cooperetur; priùs quam præuideret ipſam ex ſua innata libertate eſſe cooperaturam ex hypotheſi, quòd in talibus circũſtantiis conſtitueretur: ergo ille influxus formaliter loquendo, inquantum influxus voluntatis creatæ non dependet effectiuè à Deo, ſed à ſola voluntate creata, & ita reſpectu illius, voluntas creata eſſet prima cauſa ſimpliciter, quod tamen eſt impoſſibile, vt probat S. Thom. in 2. ſent. d. 37. q. 2. ar. 2. in corp. & nos diſp. 25. id ipſum oſtendemus.

Concurſus liberi arbitrii creati eſt effectiuè à Deo.

Secundò: nam ſequeretur, iſtam cauſalem eſſe concedendam, quia voluntas creata vult influere in iſtum actum in ſingulari, Deus influit in eundem actum in particulari, & ita voluntas, & operatio humana eſſet prior, voluntáſque & operatio diuina poſterior, & pediſſequa eiuſdem voluntatis creatæ, ac per conſequens creatura operaretur, & Deus cooperaretur illi. Item ſequeretur influxum Dei determinari ad talem actum ab influxu voluntatis creatæ, & voluntatem diuinam, atque adiutorium ipſius ſubiungi voluntati humanæ, quæ omnia cauſalitati primæ cauſæ, & efficaciæ auxiliorum diuinæ gratiæ multum videntur derogare, vt Diſp. 18. 23. 86. 97. &

A duabus ſequentibus manifeſtum fiet.

Denique, contra iſtam doctrinam vrget argumentum ſuprà factum, quod & neceſſarium, & vtile eſt ſæpiùs repetere, *ne leue exiſtimetur* (vt dicit Proſper) *quod non frequenter arguitur*: quoniam à cauſa indifferenti in quantum indifferens non exit determinatus actus, ſed ante decretum diuinæ voluntatis, creata voluntas in quibuſuis circũſtantiis poſita, eſt omnino indifferens ad oppoſita: ergo ante idem decretum non poteſt eſſe certum certitudine infallibili, quod determinatè producet conſenſum, potiùs quàm diſſenſum, aut è contra.

Proſp. epiſt. ad Auguſt. circa finem.

XX. De conditionatis diſparatis, quorum conſequens nullam habet connexionem cum antecedente etiam ex decreto diuinæ voluntatis, ſed per accidens omnino coniungitur eidem antecedenti; non oportet in præſenti diſputare, quoniam de his ſpecialiter agendum erit Diſput. 13. Hoc vnum pro certo eſt conſtituendum, quòd ſi conſiderentur in ratione conditionalium propoſitionum, nullam habent veritatem: nam vt conditionalis vera ſit, neceſſariò requiritur, vt ex antecedenti ſi ponatur in eſſe, conſequens ſequatur: quando autem conſequens eſt omnino diſparatum ad antecedens, vt in hac propoſitione, ſi Petrus diſputabit cras in Hiſpania, Romæ erit magna pluuia, antecedens nullo modo infert conſequens: vnde, quamuis vtrumque ſimul ponatur in eſſe, non erit vera conditionalis, licet tam antecedens, quàm conſequens in ratione ſimplicium propoſitionum vera ſint.

Conditionata diſparata, non ſunt ſecundùm ſe ſcibilia.

Tertia concluſio, Inter ſcientiam Dei merè naturalem, & merè liberam, nulla alia ſcientia media conſtituenda eſt. Hæc concluſio manet ex præcedentibus ſufficienter probata, & patebit ampliùs ex iis quæ diſp. 37. dicenda ſunt.

Ad primum argumentum reſpondetur: illa conditionata, de quibus eſt ſermo in locis inductis Scripturæ, non cognoſci à Deo, nec eſſe cognoſcibilia, vt futura, antecedenter ad decretum conditionatum diuinæ voluntatis; ſed vt ſubſequuntur illud, vnde non eſt de illis ſcientia media, hæc enim antecedit omne decretum eiuſdem diuinæ voluntatis, vt dictum eſt.

XXI. Specialiter autem ad primum locum adductum ex lib. 1. Reg. cap. 23. reſpondetur, Dominum illis verbis ſignificare voluiſſe Dauid certum periculum, quod illi imminebat ex parte cauſæ proximæ, ſi remanſiſſet in Ceila, & illic veniſſet Saul, ſciebat enim Dominus, Ceilitas habere animum firmatum tradendi Dauid, vnde illud verbum, *tradent te*; ſic eſt intelligendum, id eſt, voluntatem habent tradendi te, ſic explicat Gloſ. interlin. quæ maximam habet auctoritatem, cuius auctor fuit Anſelm. Laudunenſis vir doctiſſimus. Similiter illud verbum, *deſcendet Saul*, intelligendum eſt cõditionaliter, id eſt, ſi manſeris in Ciuitate illa, deſcendet Saul. Hæc explicatio colligitur ex ipſo contextu, in quo habetur, quòd non venit Saul in illam Ciuitatem: quia Dauid inde receſſerat. Concedimus ergo illam conditionalẽ eſſe veram, & conſequenter Deo cognitã, ſi expectaueris, veniet Saul, ſi Saul venerit, tradent te, quamuis nec antecedens, nec conſequens fuerit poſitum in eſſe; conditionalis enim nihil ponit in eſſe, ſed ad veritatem illius ſolùm requiritur, quòd ſit bona cõſequẽtia, ita vt, ſi ponatur in eſſe antecedẽs, ponẽdum ſit infallibiliter & conſequẽs: ſicut iſta cõditionalis eſt vera; Si lapis eſt homo, lapis eſt animal rationale, quáuis tam antecedẽs quàm conſequens ſit impoſſibile. Non tamẽ cognouit Deus per ſcientiam mediam veritatem illius conditionati, ſi Saul venerit, tradent te: quia non cognouit illam antecedenter ad omne decretum ſuæ volũtatis, ſed in decreto,

Gloſſæ interlinearis auctor fuit Anſelmus. Laudunenſis.

quo ſtatuit permittere, vt Dauid traderetur, & concurrere ad ipſam traditionem in quantum erat actio niſi per fugam Dauid; traditio fuiſſet impedita. Quia verò abſoluta & efficaci voluntate ſtatuerat Deus vt Dauid non traderetur, admonitus eſt, vt fugeret: Vnde per ſcientiam liberam cognouit Deus illa futura conditionata. Et cùm arguitur, nam ſcientia libera ſolùm eſt de exiſtentibus in aliqua differentia temporis, reſpondetur, negando aſſumptum: nam ad ſcientiam liberam ſufficit, vt ſit de exiſtentibus in aliqua differentia temporis, vel de his, quæ ex decreto Dei ſpeciali exiſterent, ſi talis vel talis conditio fuiſſet appoſita. Sicut enim futura abſolutè, ſunt obiectum ſcientiæ liberæ, quia ſupponunt decretum abſolutum diuinæ voluntatis, tam ex parte volitionis, quàm ex parte obiecti voliti: ita etiam futura conditionata, de quibus eſt ſermo in loco inducto, pertinent ad ſcientiam liberam, quia ſupponunt decretum conditionatum ex parte obiecti voliti, quo videlicet Deus ſtatuit ponere in eſſe conſequens, ſi poneretur antecedens: vnde ex vi decreti ſuperiùs explicati, conſequentia illa erat infallibilis; ſi expectaueris, veniet Saul: ſi Saul venerit, tradent te Ceilitæ.

Futura cõditionata quædã per ſcientiam liberam cognoſcũtur à Deo.

Scientia libera eſt de exiſtẽtibus vel de illis, quæ ex actuali decreto Dei exiſterent, ſi adimpleretur conditio.

XXII. Sed è contrà eſt argumentum. Sequitur quòd iſtud futurum conditionatum cognoſcatur à Deo per ſcientiam liberam, videlicet, ſi Deus voluiſſet creare alium mundum, creaſſet illum, conſequens eſt falſum; ergo. Sequela probatur, nam hoc futurum etiam ſupponit decretum conditionatum in antecedenti, quod explicatur per illa verba, ſi Deus voluiſſet.

Reſpondetur, hoc conditionatum cognoſci à Deo per ſcientiam naturalem, & non per ſcientiam liberam, qua infallibilitas illius illationis non fundatur in aliquo libero decreto exiſtente in Deo, ſed in omnipotentia diuinæ voluntatis, quæ naturaliter competit Deo. Ex hoc enim quòd eſt omnipotens, cuius voluntati nullus poteſt reſiſtere, ſequitur euidenter, quòd, quidquid voluiſſet facere, feciſſet. Connexio autem conſequentis cum antecedente illorum conditionatorum, de quibus in loco inducto ex primo lib. Reg. fit ſermo, non fundatur immediatè in aliquo, quod naturaliter competat Deo, ſed in decreto eius libero ſuperiùs explicato, vnde non eſt ſimile.

XXIII. Ad ſecundum teſtimonium ex auctoritate Matt. 11. fatemur Chriſtum Dominum certa ſcientia, & infallibili cognouiſſe illud futurum conditionatum ſi in Tyro & Sydone fierent ſigna & prodigia, quæ facta ſunt in Corozain, & Bethſaida, conuerſi fuiſſent; non quidem ex ſolis illis miraculis, ſigniſque externis, nam vt fatentur etiam auctores oppoſitæ ſententiæ, ad hæreſim Pelagianam pertinet, dicere, quòd ad conuerſionem non requiratur internum auxilium diuinæ gratiæ, ſed ſufficere externa ſigna & prodigia, quibus prædicatio Euangelica confirmetur, omnia enim hæc ad legem pertinent, atque doctrinam. Conuerſi ergo fuiſſent ex auxilio efficaci diuinæ gratiæ præuenientis, quod Deus ſtatuit illis miſericorditer dare, ſi mira illa ſigna, & prodigia apud eos facta fuiſſent. Vnde veritas illius futuri conditionati non antecedit decretum illud diuinæ voluntatis, ſed ſubſequitur potiùs: ac per conſequens non cognoſcitur à Deo per ſcientiam mediam, ſed per liberam, vt ſupra dictum eſt. Solutio hæc habet magnum fundamentum in Sancto Auguſtino lib. de Dono perſeue. cap. 10. vbi quærens, cur non fecerit Chriſtus ſigna illa in Tyro & Sydone, cum illi, ſi fierent, eſſent crediturı, reſpondet: hoc reducendum eſſe ad diuinam voluntatem, & in iudicia Dei inſcrutabilia, & in cap. 14. ſeq. idipſum confirmat, dicens: *Non erant ergo ſic excæcati oculi, nec ſic induratum cor Tyriorum & Sydoniorum quoniam credidiſſent, ſi qualia viderunt iſti ſigna: vidiſſent. Sed nec illis profuit quòd poterant credere, quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & inueſtigabiles viæ nec iſtis obfuiſſet, quòd non poterant credere, ſi prædeſtinati eſſent, vt eos Deus cæcos illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.* Et poſt hæc ſubdit: *Audiunt enim hæc, & faciunt, quibus datum eſt, non autem faciunt, ſiue audiant, ſiue non audiant, quibus non datum eſt.* Quia vobis (*inquit*) datum eſt noſſe myſterium regni cælorum, illis autem non eſt datum. *Quorum alterum ad miſericordiam, alterum ad iudicium pertinet illius, cui dicit anima noſtra*: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Quibus verbis clariſſimè docet Auguſt. ex diuina voluntate, & miſericordia donante bonum velle, procedere, quòd iſti dum audiunt, & vident ſigna, credant ſi ergo Tyrij & Sydonij viſis illis ſignis & prodigiis credidiſſent, ex gratia Dei & voluntate illius, donante ipſum credere, credidiſſent, ac per conſequens illud futurum conditionatum ſequitur ad decretum diuinæ voluntatis.

Tyrij & Sydonij cõuerſi fuiſſent, non ex ſolis ſignis, ſed ex auxilio efficaci quod Deus illis cõtuliſſet.

Matth. 11.

Pſalm. 100.

XXIIII. Sed dices, quare igitur increpantur Iudæi, ſiquidē & ipſi credidiſſent ſi Deus dediſſet illis auxilium efficax, & conuertere eos voluiſſet.

Reſpondetur iure eos increpari, quia maiora impedimenta præſtiterunt gratiæ, & magis indigni extiterunt, vt pote propria malitia obdurati: quæ quidem obduratio non fuit in Tyriis & Sydoniis. Licèt enim propriis viribus Tyrij & Iudæi non potuerint conſequi auxilium gratiæ, neque ad illud recipiendum ſeipſos præparare, potuerunt tamen ſe impedire magis vel minùs, ne ſibi donaretur à Deo, iuxta illud Oſeę 13, *Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo in me auxilium tuum*, Id quod fusè proſequitur S. Tho. 3. contra gentes, cap. 149. & 160.

Iudæi iure increpati sũt à Christo Domino.

Oſeæ 13.

Ad tertium teſtimonium ex Matth. 24. reſpondetur primò, illud eſſe dictum ſecundùm pericula huius vitæ, non ſecundùm præſcientiam, vt Auguſt. dicit explicans auctoritatē Sap 4. ſicut ſtatim patebit.

Secundò reſpondetur, quòd in decreto, quo Deus ſtatuit conferre electis auxilium efficax ad ſuperandas tantùm tales, vel tales tentationes, quibus decreuit permittere, vt tenterntur, & non ad alias quæ occurrere potuerut, & non occurrerut: cognouit Deus certò & infallibiliter, quòd ſi alias tentationes grauiores habuiſſent, ſuccubuiſſent illis. Et quoniam Dei miſericordia erant prædeſtinatione à maſſa perditionis diſcreti, ideo impediuit ne illis tentationibus tangerentur: vnde non per ſcientiam mediam, ſed per liberam id Deus cognouit.

Et per hæc reſpondetur ad aliud teſtim. ex Sap. 4. cap videatur S. Auguſt. lib. de prædeſt. SS. cap. 14. vbi ait: *Hæc eſt tota cauſa cur dictum eſt, à quocunque ſit dictum, Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius: dictum eſt enim ſecundùm pericula vitæ huius, non ſecundùm præſcientiam Dei, qui hoc præſciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, id eſt, quòd ei mortem immaturam fuerat largiturus, vt tentationum ſubtraheretur incerto, non quòd peccaturus eſſet qui manſurus in tentatione non eſſet.* Quibus verbis ſignificat, Deum non cognouiſſe vt futurum, peccatū illius, qui raptus eſt, quia reuerà in decreto, vel permiſſione diuina non habebat rationem futuri: quod etiam confirmat in verbis ſuperiùs adductis ex lib. de anima & eius origine, cap. 12. Secundò reſpondetur, quòd in decreto, quo Deus ſtatuit conferre illi donum perſeuerantiæ vſque ad tale inſtans determinatum, cognouit, quòd, ſi diutiùs vixiſſet, relictus ſuæ naturæ impulſu tentationum vinceretur & peccaret.

Sap. 4.

XXV. Ad quintum teſtimonium ex cap. 1. Eſaiæ reſpondetur

Digitized by Google

detur ſimiliter, per ſcientiam naturalem cognouiſ-
A
ſe Deum, quòd niſi per Apoſtolos & alios prædicatores Euangelij, aut immediatè per ſe ipſum nota faceret myſteria Fidei, iis qui ſalui facti ſunt ex Iſraelitis, totaliter periiſſent: ſicuti per ſcientiam naturalem nos etiam cognoſcimus, quòd niſi Deus conſeruaret mundum, ſtatim redigeretur in nihilum, quia niſi ipſo conſeruante, nequit ſubſiſtere. Et ratio huius eſt, quia nullus poteſt credere myſteria Fidei, niſi proponantur ab alio, iuxta illud:

Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt, quomodo audient ſine prædicante?* Per ſemen igitur in loco inducto Iſaiæ, intelligitur Chriſtus Dominus, de quo ad Galat. 3. ſcriptum eſt; *In ſemine tuo, quod eſt Chriſtus:* intelliguntur etiam Apoſtoli, iuxta illud Eſaiæ 61. *Iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus.* Secundò poteſt dici, quòd ſicut in decreto, quo ſtatuit conuertere Paulum per orationes Stephani, & non aliter, cognouit Deus ſcientia libera hanc veritatem, ſi Stephanus non oraſſet, Eccleſia Paulum Apoſtolum non habuiſſet: ita etiam in decreto, quo ſtatuit per prædicationem Chriſti & Apoſtolorum ſaluos facere credentes, cognouit, quòd niſi ſemen illud paruum fuiſſet relictum populo Iudæorum (id eſt, Apoſtoli) quaſi Sodoma & Gomorrha eſſet idem populus deſtructus: negatiuum enim cognoſcitur à Deo per poſitiuum, vt docet S. Thom. 1. p. qu. 14. artic. 10. Vnde non cognouit Deus illud conditionatum per ſcientiam mediam, ſed per ſcientiam merè liberam.

Semẽ Chriſtum Dominum deſignat.

B

XXVI. Ad ſextum teſtimonium ex Lucæ 16. cap. reſpondetur eodem modo, quòd in decreto, quo Deus ſtatuit voluntate abſoluta non conferre auxilium efficax fratribus Epulonis, vt conuerterentur: cognouit illos non eſſe credituros, etiam ſi aliquis ex mortuis reſurrexiſſet. Ad aliud teſtimonium ex cap. 3. Ezechielis, reſpondetur, illum modum loquendi eſſe phraſim Scripturæ ſacræ, qua ſolent etiam homines communiter vti, cùm exprobrantes alicuius amici duritiam dicunt: ſi hoc petiiſſem tot precibus à lapide, vel ab inimico, id feciſſet. Multoties enim Scriptura ſe accommodat communi modo loquendi hominum.

Luca 16.

C

Ad ſeptimum teſtimonium ex 4. lib. Reg. cap. 13. reſpondetur, Deum decreuiſſe totaliter deſtruere Syriam, poſita illa conditione, quòd videlicèt Rex quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties percuſſiſſet terram abſque interruptione, vt docet Gloſ. ſuper eundem locum. Vnde illa conditionalis cognoſcebatur à Deo in prædicto decreto ſuæ voluntatis, vnde non per ſcientiam mediam, ſed per liberam cognouit illam.

D

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate SS. Patrum qui ante errorem Pelagij ſcripſerunt, reſpondetur, illos parum de diuina gratia docuiſſe, & ea potiſſimùm ſtatuere conatos fuiſſe, quæ ad conuincendum errorem Manichæorum negantium liberum arbitrium, videbantur eſſe neceſſaria. Vnde S. Auguſt. lib. de prædeſt. SS. cap. 14. ait: *Quid igitur opus eſt, vt eorum ſcrutemur opuſcula, qui prius quàm iſta hæreſis oriretur, non habuerunt neceſſitatem in hac difficili ad ſoluendum quæſtione, verſari? Quod proculdubio facerent, ſi, reſpondere talibus, cogerentur. Vnde factum eſt, vt de gratia Dei quid ſentirent, breuiter quibuſdam ſcriptorum ſuorum locis, & tranſeunter attingerent: immorarentur verò in eis, quæ aduerſus alios Eccleſiæ inimicos diſputabant.* Nunquam tamen docuerunt ſcientiam illam mediam, quam impugnamus. Et ad verba adducta ex S. Chryſoſt. reſpondetur, veriſſimum eſſe, Deum cognouiſſe certò & infallibiliter Matthæum conſenſurum, & ſimiliter Paulum, ſi vocarentur eo tempore, quo

Patres, qui ante Pelagium ſcripſerũt, paucadixerunt de gratia Chriſti.

E

vocati ſunt: id tamen cognouit, quia ab æterno ſtatuit, & decreuit in ſua prædeſtinatione, eos conuertere tali tempore, & non antea: vnde per ſcientiam liberam, non autem per ſcientiam mediam, huiuſmodi futura conditionata, & alia conſimilia præſciuit.

Eandem ſolutionem adhibemus verbis inductis ex S. Aug. lib. de 6. quæſtionibus Paganorum, qu. 2. quam etiam ipſe S. Doctor expreſsè tradit lib. de prædeſt. Sanct. cap. 9. vbi explicat ex profeſſo id, quod in prædicto lib. prædixerat, ſe illis opponens, eo quòd illam ſcientiam antecedentem decretum diuinæ voluntatis, ei imponebant. Ait enim: *Cernitiſne me ſine præiudicio latentis conſilij Dei, aliarúmque cauſarum, hoc de præſcientia Chriſti dicere voluiſſe, quod conuincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc obiecerant quæſtionem, ſufficere videretur? Quid enim eſt verius, quàm præſciſſe Chriſtum, qui & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed vtrùm prædicato ſibi Chriſto, à ſeipſis habituri eſſent fidem, an Deo donante ſumpturi: id eſt, vtrùm tantummodo, eos præſcierit, an etiã prædeſtinauerit Deus, quærere, ac diſſerere tunc neceſſarium non putaui. Proinde, quod dixi tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & vbi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri: poſſet etiam ſic dici, tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & vbi ſciebat eſſe, qui electi fuerant in ipſo ante mundi conſtitutionem. Sed quoniam ſi ita diceretur, lectorem faceret intentum ad ea requirenda, quæ nunc ex admonitione Pelagiani erroris neceſſe eſt copioſiùs & laborioſiùs diſputare: viſum mihi eſt (quod tunc ſatis erat) breuiter eſſe dicendum, excepta (vt dixi) altitudine ſapientiæ & ſcientiæ Dei, & ſine præiudicio aliarum cauſarum, de quibus non tunc, ſed aliàs opportuniùs diſputandum putaui.* Hanc ſolutionem proſequitur S. Thom. 3. p. q. 1. art. 5. ad 2. XXVII.

Scientiam mediã nũquàm docuit Aug.

Ad alium locum Auguſtini ex q. 2. ad Simplician. reſpondetur, quòd cùm ait: *Deum ſic eum vocare, quomodo ſcit congruere illi, vt vocantem non reſpuat*, nihil aliud ſignificare voluit, quàm gratiæ ſuæ vim, & energiam Deum non ignorare, qua occultè quoſdam ita vocat, vt vocando conuertat, obſequentéſque faciat: & ideo ita vocatos videat ſequuturos, quia vocando facturus ſit, vt ſequantur, ita ſcit dona ſua, & beneficia ſua, quibus nos dignatus eſt liberare, vt ipſe Aug. fatetur lib. de prædeſt. SS. c. 9. citat. quod etiam repetit c. 10. ſeq. cùm ait: *Prædeſtinatione quippe Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus, vnde dictum eſt, fecit quæ futura ſunt.* & ca. 12. *Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem ea prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſciuit.* Et cap. 17. *Cùm ergo nos prædeſtinauit, opus ſuum præſciuit, qui nos ſanctos, & immaculatos facit.* Et lib. de Dono perſeu. c. 14. *An quiſquam dicere audebit, Deum non præſciſſe, quibus eſſet daturus, vt crederent, aut quos daturus eſſet filio ſuo, vt ex eis non perderet quenquam? Quæ vtique ſi præſciuit, profectò beneficia ſua, quibus nos dignatur liberare, præſciuit.* Et idem repetit eodem lib. cap. 17. 18. 21. & 24. XXVIII.

Vocatio cõgrua ſecũdum Auguſt. quæ dicatur.

Præſciuit Deus futura bona, quæ erat ipſe facturus.

Ad auctoritatem ex lib. de corrept. & gratia, cap. 12. reſpondetur, quòd, vt Diſp. 11. patebit in decreto, quo Deus ſtatuit permittere peccatum primi parentis in paradiſo conſtituti, & cócurrere ad actionem poſitiuam illius inquantum actio, cognouit Deus, quòd eſſet peccaturus, ſi conſtitueretur in paradiſo; vnde per ſcientiam liberam, & non per mediam ſcientiam id cognouit. Similiter etiam reſpondetur ad alium locum ex lib. de nat. & gratia, c. 26. quòd Deus voluit per lapſum prędeſtinati, quem permittit, ipſum reddere cautiorem: & ideo per ſcientiam liberam ſcit hoc futurum cõditionatum, ſi pec

Peccata futura qualiter à Deo cognoſcãtur.

Digitized by Google

ſi peccauerit,magis cautus deinceps efficietur.

Et per hæc patet ad ea,quæ obiiciuntur ex S.Ambroſio,S.Gregorio, S.Tho.& aliis Sanctis,&Doctoribus Scholaſticis. Nam præſertim S. Thomas ſæpiſſimè impugnat ſcientiam illam mediam, quamuis ſub alio nomine, vt patet ex locis ſuprà inductis.

XXIX.

Scietia media vtilis non eſt ad concordãdam arbitrij libertatem,cum gratia.

Ad tertium argumentum reſpondetur, ſcietiam mediam, non ſolùm vtilem non eſſe ad perfectionem diuinæ prouidentiæ, ſed etiam in ſeipſa impoſſibilem eſſe,vt ſuprà oſtenſum eſt: & ad impugnationem reſpondetur, quòd prouidentia & voluntas hominis non eſt efficax ad promouendum voluntatem alterius, & ad efficiendum quicquid voluerit:dicitur enim Sap.9. *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ.* Vnde, vt prudenter alteri perſuadeat, quod intendit, oportet, vt obſeruet circumſtantias, & expectet tempus, in quo alter eſt magis diſpoſitus. Hæc autem ratio non procedit de voluntate diuina,quæ eſt efficaciſſima, & omnia quæcunque voluit fecit in cœlo & in terra.Vnde S.Proſper libr.de ingratis,cap.15.ait: *At verò Omnipotens hominem cùm gratia ſaluat, Ipſa ſuum conſummat opus cui tempus agendi Semper adeſt, quæ geſta velit: non moribus illi Fit mora, non cauſis anceps ſuſpenditur vllis, Nec quod ſola poteſt, cura, officioque miniſtri,Exequitur famulíſue vicem committit agendi.*

Ad primam confirmationem reſpondetur, quòd Deus priùs ratione quàm habeat efficax decretum faciendi aliquid, præcognouit per ſcientiam naturalem ſuam omnipotentiam, efficaciamque ſuæ diuinæ voluntatis,& motionis.Per illam quippe ſciẽtiam,& non per ſcientiam mediam cognouit, quòd ſi ipſe voluerit hominem conuertere, & dare illi auxilium efficax, conuertet illum, vt ſuprà dictum eſt. Et per hæc patet ad ſecundam cõfirmationem.

Chriſti incarnatio facta eſt ſuppoſito peccato.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quòd illud futurum conditionatum, ſi Adam non peccaſſet,Filius Dei incarnatus non fuiſſet, eſt verum, & cognitum à Deo in decreto ſuæ diuinæ voluntatis, quo ſtatuit incarnari, ſuppoſito peccato primi parentis,& non aliàs,vt conſtat ex ſancto Thoma,tertia parte citata. Vnde per ſcientiam liberam id Deus cognoſcebat: & idem dicendum de futuro illo conditionato, ſi homo perſeueraſſet in ſtatu innocentiæ,eſſet immortalis: veritas enim illius fundatur in decreto voluntatis, quo Deus ſtatuit hominem à morte, durante ſtatu innocentiæ, præſeruare.Alia autem conditionata,quorum conſequens non habet infallibilem connexionem cum antecedenti,ex natura rei,neque ex decreto diuinæ voluntatis,non ſunt vera, & conſequenter nec ſcibilia etiam à Deo,vt ſuprà habitum eſt.

XXX. Ad quintum reſpondetur,quòd,vt Diſput.11.patebit,poſt decretum diuinæ voluntatis, quo Deus ſtatuit permittere, vt Petrus poſitus in talibus circumſtantiis peccet,& concurrere ad actum peccati, vt actio eſt, præſciuit abſolutè illum eſſe peccaturum, & ſimiliter antequam ſtatueret illum creare, & conſtituere in prædictis circumſtantiis, præſciebat certò & infallibiliter, quòd ſi conſtitueretur in eiſdem circumſtantiis, & Deus permiſiſſet peccatum Petri, & decreuiſſet concurrere ad actionem peccati, vt eſt actio poſitiua,Petrus peccaſſet: ſed hoc conditionatum non eſt obiectum ſcientiæ mediæ, nec per illam cognoſcitur à Deo,ſed per ſcientiam merè naturalem, ſeu ſimplicis intelligentiæ: nam omne poſſibile eſſet futurum, ſi Deus voluiſſet.

Poſſibilia omnia ſic

Ad ſextum argumentum negatur antecedens: ad probationem reſpondetur, quòd omnia poſſibilia

A eſſent futura ex hypotheſi,quòd Deus voluiſſet illa efficere, ſi ſunt bona, aut permittere ſi ſunt mala: vnde futurum ex hypotheſi, quod Deus voluiſſet illud efficere, non extrahit prædictum obiectum à ratione poſſibilis, vnde cognoſcitur per ſcientiam naturalem; ſi autem non ſupponatur in antecedenti decretum diuinum ſaltem conditionatum, quo Deus decreuit,quod tale quid fiat,ſi ponatur in eſſe illa conditio, nihil eſſet futurum ex vi illius hypotheſis:quia non poteſt intelligi effectus, vt futurus aliquo modo antecedenter ad decretum primæ cauſæ,vt ſuprà dictum eſt, & ita conditionatum illud non eſſet verum, & conſequenter nec ſcibile etiam à Deo.

eſſent futura ex hypotheſi,quod Deus voluiſſet.

Ad ſeptimum argumentum iam patet ex dictis, B qualiter futura conditionata non ſint ſcibilia, ſecundum quod conſtituuntur ab aſſertoribus ſcientiæ mediæ: quia reuerà non eſſent futura, poſita illa conditione, niſi in illa ſupponatur decretum diuinæ voluntatis,ſine quo decreto,vel abſoluto, vel conditionato non datur omnino futurum aliquod conditionatum. Vnde nos negantes ſcientiam mediam,& illam impugnantes, non negamus in Deo ſcientiam eſſe futurorum conditionatorum,ſed eorum tantummodo, quæ cùm nullo modo futura ſint etiam ex hypotheſi, aſſeruntur eſſe futura conditionata.

Ad confirmationem reſpondetur, quod vt illæ duæ propoſitiones ſint contradictoriæ,debet in negatiua antecedere negatio copulam (*ſi*) & tunc an-
C te omne decretum diuinæ voluntatis decernentis actum futurum, affirmatiua eſt falſa, quoniam eſt mala conſequentia: ad veritatem autem conditionalis requiritur, quod ſit bona conſequentia, & ſubinde conditionalis, negatiua eſt vera:facit enim iſtum ſenſum, non ſequitur, quod ſi Petrus conſtituatur in tali ordine rerum, peccabit, qui ſenſus eſt verus, cùm voluntas adhuc in illis circunſtantiis poſita ante decretum diuinæ voluntatis ſit omnino indifferens ad actum peccati,vel ad actum oppoſitę virtutis producendum.

XXXI. Ex duabus cõtradictoriis non oportet, quod altera ſit determinatè vera.

Secundò reſpondetur, quòd quando propoſitiones ſunt in materia contingenti, non oportet quòd ex duabus contradictoriis, altera ſit ſecundùm ſe determinatè vera,altera determinatè falſa,ſed ſuffi-
D cit, quod ſi vna eſt vera,altera ſit falſa, ita vt repugnet,ambas ſimul eſſe veras, vel falſas: & quoniam peccare, vel non peccare, contingenter competit Petro, hinc eſt,quod non ſit magis vera ſecundum ſe hæc propoſitio: Petrus in talibus circunſtantiis poſitus peccabit,quàm oppoſita.

Scientia media inutilis eſt ad concordãdum liberum arbitrium cum gratia.

Ad octauum argumentum negatur antecedens: veriùs enim dici poteſt, quòd illa concordia liberi arbitrij cum diuina gratia, & prædeſtinatione per ſcientiam mediam quamplurimas pariat difficultates circa libertatem arbitrij; circa efficaciam auxiliorum gratiæ; circa diuinam cauſalitatem, prouidentiam,& prædeſtinationem gratuitam, vt conſtat ex dictis,& ex dicendis infra patebit ampliùs.

XXXII. Auxilium efficax habet infallibilem connexionem cum operatione ad quam datur.

Ad nonum argumentum reſpondetur,quòd cùm
E auxilium efficax ſit effectus diuinæ voluntatis, decernentis quòd homo conuertatur, eius conuerſio habet infallibilem connexionem cum eodem auxilio, ſicut eam habet cum abſoluta voluntate Dei volentis,vt homo,cuius cor mouet,conuertatur:dicit enim S.Thom. *Impoſſibile eſt hæc duo eſſe ſimul vera,quòd Spiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis,& quòd ipſe charitatem amittat peccando.* Et iterum ait,quòd *ſi ex intentione Dei mouentis eſt,quòd homo, cuius cor mouet gratiam conſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur*, ſecundùm illud Ioannis ſexto: Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.

S. Thom. 1.2. q.24.art.1. in corp. & 1.2.q.112. art.3.cap.4.

Vnde

Digitized by Google

Vnde ante decretum ſuæ voluntatis abſolutum cognoſcit certò & infallibiliter, quòd ſi dediſſet auxilium efficax Iudæ fuiſſet conuerſus, ſed hoc conditionatum non cognoſcitur à Deo per ſcientiam mediam, ſed per ſcientiam merè naturalem, per quam comprehendit omnipotentiam ſuæ voluntatis, & virtutem intrinſecam efficacis auxilij, vt ſuprà dictum eſt, & patebit clariùs ex his, quæ in diſputatione vigeſima quinta, dicenda erunt. A

Ad decimum reſpondetur, non ſolùm non demonſtrare, ſed nec probabiliter ſuadere, quod intendit. Etenim principium aſſumptum in maiori, voluntarium eſt & manifeſtè falſum, etiam in ſententia defendentium ſcientiam mediam: nam ipſi fatentur, quòd Deus decreuit concurrere cum voluntate creata ad actus liberos concurſu generali B indifferenti, ſi ipſa videlicet voluerit influere, & tamen hoc decretum in nulla re ponit neceſſariò mutationem realem: nam Deus habet hoc decretum (in eorum ſententia) etiam reſpectu eorum, qui nihil operantur, in quibus tamen per illud decretũ nulla fit realis mutatio. Et ad probationem reſpondetur, quòd quando decretum Dei eſt abſolutum ex parte obiecti voliti, reſultat ex illo pro aliquo tempore realis mutatio in creatura: quando autem eſt conditionatum ex parte obiecti voliti, non eſt neceſſe, quòd inferat mutationem realẽ in creatura: ſed ſufficit, quòd ex vi illius decreti realiter mutaretur creatura, ſi conditio fuiſſet impleta, & hæc realis mutatio, quæ futura eſſet, ſi adimpleretur conditio, eſt etiam ſufficiens, vt diuina voluntas C aliter comparetur ad creaturas poſt illud decretum actuale, quàm antea: eo vel maximè, quòd reſpectus rationis, qui inuoluitur in decreto Dei actuali in ordine ad obiecta ſecundariò volita, vt obiecta ſunt, non eſt reſpectus prædicamentalis, ſed tranſcendentalis, nec eſt reſpectus realis, ſed rationis; etiam ex parte creaturarum, quando creaturæ non exiſtunt, ſed exiſterent, ſi adimpleretur conditio.

Secundò reſpondetur, non eſſe neceſſarium etiam in decreto Dei abſoluto ex parte obiecti voliti, quòd ſemper inferat mutationem realem in creatura, pro aliqua differentia temporis. Etenim decretum, quo Deus vult ſua lege naturali obligare ſub peccato mortali creaturã rationalẽ, eſt abſolutum ex parte obiecti voliti, & tamẽ ex hoc decreto D nulla reſultat mutatio realis in eadem creatura.

XXXIII. Et per hæc reſpondetur ad primam confirmationem, quòd quando decretum Dei actuale eſt abſolutum ex parte obiecti voliti, connotat aliquid exiſtens in creatura pro aliqua differẽtia tẽporis, quòd poſſit non eſſe: at quando decretum eſt conditionatum ex parte obiecti voliti, ſolùm connotat aliquid, quod ex vi illius decreti exiſteret in creatura, ſi adimpleretur conditio, quod tamen poterat non eſſe: nam adimpleta conditione, produceretur à Deo, non quidem ex neceſſitate abſoluta, ſed ſolùm neceſſitate ex ſuppoſitione immutabilitatis decreti diuini, vt dicetur infrà.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur quòd locus Auguſtini ex libro de gratia, & libero arbitrio E capite octauo, non adducitur ad propoſitum: nam ibi loquitur expreſsè de futuris quæ reuerà futura erant, ſcilicet de peccatis futuris eorum, qui rapti non ſunt, quando erant in gratia; hæc autem peccata fuerunt quidem certò & infallibiliter cognita à Deo vt futura, antequam fierent, ſed non fuerunt cognita ante actuale decretum diuinæ voluntatis, ſicut arguens prætendit: ſed poſt decretum, quo Deus ſtatuit peccata illa futura permittere, & ad ipſam actionem peccati in quantum eſt actio concurrere ad modum explicandum diſputatione vigeſimaquinta. De his futuris peruerſiſſimè, & inſaniſſimè dicitur, quòd Deus ea nõ cognouerit, antequã fierẽt: ſicut peruerſiſſimè & inſaniſſimè dicitur, quòd Deus ea impedire nõ potuerit. De aliis autẽ futuris conditionatis de quibus procedit præſens cõtrouerſia, nõ peruerſiſſimè & inſaniſſimè, ſed rectiſſimè, & veriſſime dicitur, quòd ante decretum diuinæ voluntatis, non ſint ſcibilia, vt determinatè futura, etiam ex hypotheſi, quod voluntas creata conſtitueretur in talibus circunſtantiis; ſed ſolùm vt poſſibilia fieri, vt ſupra dictum eſt. Si dicatur: ſanctum Auguſtinum non ſolùm docere, Deum cognouiſſe peccata futura, ſed etiam illud futurũ conditionatum, ſi iſti diutius viuant, peccabunt. Reſpondetur, quòd etiam illud conditionatum cognouit Deus, ſed poſt decretum actuale ſuæ voluntatis, vt dictum eſt.

Similiter etiam locus adductus ex capite octauo, de prædeſtinatione Sanctorum, non eſt ad propoſitum: nã in ipſa conditione, quæ importatur in antecedẽti, videlicet, ſi eos docere voluiſſet, includitur voluntas Dei conditionata ex parte actus volendi: ita vt ſenſus ſit, ſi Deus voluiſſet eos efficaciter ad ſe trahere, venirent vtique & ipſi; hoc autem conditionatum certò cognoſcitur à Deo per ſcientiam merè naturalem, qua cognoſcit efficaciam & omnipotentiam ſuæ voluntatis, ſicut certò cognoſcit, quòd ſi voluiſſet creare alium mundum, creaſſet illum. Nec eſt aliquis Theologus qui neget eſſe in Deo ſcientiam infallibilem horum & ſimilium conditionatorum, quæ ſimpliciter ſunt neceſſaria: quia, vt docet ſanctus Thomas, eorum conſequens, infallibiliter, ſiue ex neceſſitate conſequentiæ, ſequitur ex antecedenti, ſi ponatur in eſſe. Ad alium locum Auguſtini ex capite decimoquarto, de Dono perſeuerantiæ, iam ſuprà reſponſum eſt.

S.*Tho.* 2.2. *q*.24.*ar*.11. *in corp. & p.* 2.*q*.112.*art*. 3.*in corp.*

Ad tertiam confirmationem reſpondetur, quòd vt ſuprà dictum eſt ex ſancto Thoma, ad veritatem propoſitionis conditionalis neceſſariò requiritur, quòd poſito antecedenti, ponatur in eſſe infallibiliter, & conſequens: & ad impugnationem reſpondetur, illo conſilio ſignificari, quòd benignitas Regis magnam vim habet ad alliciendum, & trahendum moraliter populum ad obſequium & ſeruitutem eius, in quo verum dixerũt, qui dederunt illud conſilium, quoniam moraliter ita ſolet contingere; de facto tamen non habet infallibilem veritatem illud conditionatum antecedenter ad decretum, quo Deus ſtatuit, per benignitatem Regis facere populum ſeruum eius: nam ſecluſo tali decreto, ſtabit aliquando, quod ponatur conditio illa, & quòd populus ſit ingratus & rebellis Regi: & idem dicendum proportionabiliter de aliis conſimilibus conſultationibus, & conſiliis.

DISPVTATIO VIII.

Vtrùm omnes res futuræ ſint actu præſentes in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias, quas habebunt in propria menſura.

HÆc difficultas eſt præcipua inter illas, quæ, ad declarandam certitudinem præſcientiæ diuinæ comparatione futurorum contingentium, conducunt. Si enim ſemel ſtatuatur, omnia futura contingentia actu exiſtere ab æterno, in menſura æternitatis, nedum I.

Digitized by Google

nedum in eſſe cognito, & obiectiuo: ſed etiam ſecundùm proprias & actuales exiſtentias; aperitur via facilis ad explicandam infallibilitatem eiuſdem ſcientiæ diuinæ. Sunt ergo in hac parte duæ oppoſitæ ſententiæ. Prima eſt multorum Theologorum aſſerentium, res non eſſe præſentes Deo in æternitate in eſſe reali, & ſecundùm proprias exiſtentias, niſi quando actu eas habent in propria, & immediata menſura. Sequuti ſunt hac ſententiam Scotus in 1. diſt. 39. & eius diſcipuli: idem tenet Aureolus apud Capr. Dur. eodem lib. diſt. 38. quæſt. 3. Gabr. Ocham, & Palatius ibidem. Eandem ſententiam tuentur multi ex recentioribus Theologis qui contendunt, in eadem opinione eſſe ſanctum Thomam. Argumenta, quibus conuincuntur, ſunt hæc.

PRimò, argumentantur ex locis Scripturæ, in quibus habetur, ſolum Deum eſſe ab æterno: alia verò omnia fuiſſe in tempore ab illo producta, vt patet. Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cœlum & terram.* Et Pſal. 89. *Priuſquam montes fierent, & formaretur terra & orbis, à ſæculo & vſque in ſæculũ tu es Deus.* Hæc autem loca, & ſimilia debent intelligi in ſenſu proprio: ergo propriè loquendo, nulla res creata habet ab æterno in ipſa æternitate propriam, & actualem exiſtentiam; ſed ſolùm eſt præſens Deo ab æterno in eſſe cognito, ſiue in eſſe obiectiuo.

Arguitur ſecundò ex auctoritatibus ſancti Thomæ, in quibus ſolùm concedit ab æterno realem præſentiam in æternitate ſecundùm eſſe obiectiuũ: etenim 1. par. quæſt. 14. artic. 13. inquit, *quòd futura in tempore ſunt Deo ab æterno præſentia: quia eius intuitus fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate.* Et 12. quæſt. 91. art. 1. ad primum ait: *quòd ea, quæ in ſeipſis non ſunt, apud Deum exiſtunt, inquantum ſunt ab ipſo cognita, & præordinata*: & idem docet 1. contra Gentes, cap. 66. ratione 6. item etiam 1. par. quæſt. 8. artic. 3. inquit, quòd Deus eſt præſens omnibus rebus, & omnia ſunt in conſpectu eius præſentia: quia intuetur omnia, vbi ſanctus Thomas non ponit aliam præſentiam rerum in ordine ad Deum antequam ſint, niſi ſolùm obiectiuam.

Arguitur tertiò: Futura non exiſtunt ab æterno in æternitate: ergo non coëxiſtunt Deo in æternitate. Patet conſequentia: nam coëxiſtere alicui, eſt ſimul exiſtere cum illo. Antecedens probatur. Omnes res creatæ incipiunt exiſtere in æternitate: nam incipiunt exiſtere in ſeipſis ſecundùm menſuram propriam, & conſequenter incipiunt exiſtere in quacunque alia menſura ſuperiori: ergo non exiſtunt ab æterno in æternitate.

Confirmatur primò: Si res ab æterno exiſterent in æternitate, ſequeretur, quòd non eſſent creatæ à Deo; Probatur: nam, cùm creatio ſit productio totius entis ex nihilo, ad veram creationem requiritur, quòd res habeat eſſe poſt non eſſe: quod autem eſt ab æterno in æternitate, non habet eſſe poſt non eſſe: ergo.

Confirmatur ſecundò: nam in Concil. Niceno in ſymb. fid. damnatur illa impia vox Arrij aſſerentis de Filio Dei, quòd erat, quando non erat, & quòd incœperat ſicut creaturæ: ſi autem vera eſt ſententia, quæ aſſerit, omnes res creatas fuiſſe ab æterno in æternitate, nulla eſſet differentia quantùm ad ipſam æternitatem inter generationem Verbi, & productionem creaturarum ſecundùm proprias exiſtentias: ergo.

Arguitur quartò: Sequeretur ex oppoſita ſententia, quòd in æternitate darentur duæ contradictoriæ veræ, probatur manifeſtè: Iſtæ ſunt contradictoriæ, Petrus eſt albus, & Petrus non eſt albus: ſed iſtæ ſunt veræ, ſi res futuræ exiſtãt ab æterno in æternitate: ergo, minor probatur: In caſu quòd Petrus hodie ſit al-

A bus, & cras niger, affirmatiua eſt vera: etenim cùm in noſtro tempore verificetur modò, quòd Petrus ſit albus, etiam eſt albus in menſura æternitatis: negatiua verò probatur, nam cras Petrus reuerà non erit albus, ſed futura exiſtunt in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias, iuxta oppoſitam ſententiam, ergo etiam erit vera ab æterno in æternitate, Petrus non eſt albus, & ita erit ſimul albus & non albus in æternitate.

Arguitur quintò: Implicat quòd idem bis producatur, ſed ſi res exiſtunt in æternitate, antequam in propria menſura, idem bis produceretur realiter: ergo. Minor probatur: nam, ſi Antichriſtus coëxiſtit Deo ab æterno in ipſa æternitate; ergo iam eſt productus in æternitate: aliàs enim non poſſet exiſtere,
B cùm non habeat eſſe à ſeipſo, ſed ab alio. Item etiam Antichriſtus reuerà eſt futurus: ergo iterum erit producendus, atque adeò idem bis produceretur.

Arguitur ſextò. Creaturæ futuræ in noſtro tempore, non coëxiſtunt Angelo in menſura æui; ergo nec Deo in menſura æternitatis. Antecedens probatur: nam aliàs Angelus cognoſceret naturaliter omnia futura contingentia, antequam producerentur, quia eſſent illi præſentia; & coëxiſterent illi in menſura æui, qua menſuratur Angelus. Conſequentia verò probatur: nam æuum eſt menſura ſuperior ad noſtrum tempus, ſicut æternitas. ergo ſi futura contingentia exiſtunt in æternitate, quia eſt menſura ſuperior, etiam exiſtunt in menſura æui, antequam producantur in tempore.

C Confirmatur: Deus propterea habet certam notitiam futurorum contingentium, quia coëxiſtunt illi in menſura æternitatis, ſecũdùm illud eſſe reale, quod habebunt in tempore: ſed, etiam futura contingentia coëxiſtunt Angelo in menſura æui, cùm illa menſura ſit ſuperior ad noſtrum tempus, & ſit inuariabilis & tota ſimul; ergo etiam Angelus habebit certam cognitionem futurorum contingentium.

Arguitur ſeptimò: Impoſſibile eſt, quòd aliquid exiſtat in menſura ſuperiori ſecundùm ſuum eſſe reale, niſi priùs exiſtat in menſura inferiori ſecundùm idem eſſe reale: ergo implicat, quòd aliquid habeat propriam exiſtentiam in æternitate, niſi eam habeat in propria menſura: ſed res futuræ non exi-
D ſtunt in propria menſura; ergo neque in menſura æternitatis. Antecedens probatur: nam res non comparantur ad menſuram ſuperiorem, niſi mediante inferiori. Sicut ergo implicat, quòd aliquid ſit ſub cœlo tanquam ſub menſura inadæquata, & ſuperiori, niſi exiſtat in aliquo loco inferiori ſibi proprio & adæquato: ita erit implicatio, quòd aliquid exiſtat realiter in æternitate, antequam habeat eſſe in propria menſura.

Arguitur octauò: Si res iam habent eſſe in æterntate, & propriam exiſtentiam; ſequitur, quòd nulla remaneat libertas arbitrij, neque contingentia rerum: hoc autem non eſt dicendum; ergo. Sequela probatur: nam ſi exiſtunt in æternitate; ergo iam omnia futura ſunt producta ſecundùm omnes circunſtantias, quas habebunt in noſtro tempore; ergo
E non erit modò in poteſtate liberi arbitrij aliquid facere, vel alio modo, quàm factum ſit in æternitate; ergo nulla remanet libertas.

Confirmatur: Futurum contingens, & liberum, non eſt in æternitate, niſi per idem eſſe quod habiturum eſt in tẽpore: ſed ſi in tempore haberet eſſe, antequam fieret à libero arbitrio, non eſſet contingens neque liberum: ergo ſimiliter non erit contingens, neque liberum, ſi habet eſſe in æternitate, antequam à libero arbitrio producatur in tempore.

Secunda

Digitized by Google

Secunda ſententia eſt præcedenti oppoſita, quam ſequitur Capr. in 1. d. 36. q. vnica, articulo ſecundo, & d. 38. q. vn. articulo ſecundo. Ferrar. 1. contra Gent. capite 66. & 67. Aegidius in 1. d. 38. quæſt. 1. Caiet. 1. p. q. 14. art. 13. & omnes Thomiſtæ, & eſt expreſſa ſententia S. Thom. vt inferiùs patebit. Pro cuius explicatione ſunt aliqua ſupponenda.

Nunc æternitatis quid ſignificet.

Notandum eſt primò, quòd quando dicimus, res futura eſt, ſiue exiſtit in æternitate ſecundùm propriam exiſtentiam, aduerbium, nunc, quod includitur in illo verbo, eſt, non denotat nunc temporis noſtri; ita vt ſenſus ſit, quòd in menſura, qua nos menſuramur ſecundùm eſſe ſucceſſiuum, quod habet, res futuræ exiſtant in æternitate, ſed ſolùm importat nunc æternitatis, quod eſt inuariabile, & totum ſimul.

Æternitas eſt menſura ſuperior.

Notandum ſecundò, æternitatem comparari ad noſtrum tempus, ſicut menſura communis ad particularem. Eſt quid ſimile in naturalibus. Sicut enim cœlum in ratione loci comparatur ad iſtam aulam, & ad omnia, quæ continentur in illa, tanquam mẽſura communis, & vniuerſalis ad particularem: ita proportionabiliter æternitas comparatur æuo, & noſtro tempori. Vnde ſicut omnia, quæ continentur in iſta aula, continentur ſub cælo, & non è conuerſo: ita quicquid continetur in noſtro tempore, continetur in æternitate, & non è contrà.

Notandum tertiò ex Ferrar. capite 66. cit. §. conſiderandum, quòd, vt docet Ariſt. 4. phy. tex. 114. aliter dicuntur duæ res menſuratæ aliqua duratione coëxiſtere inter ſe, & aliter dicuntur ipſæ durationes coexiſtere. Etenim, quæ menſurantur duratione, dicuntur inter ſe coexiſtere, quando ambo coexiſtunt in eadem menſura præſenti, ſicut duo indiuidua dicuntur coexiſtere in hac die, quia in ordine ad menſuram huius diei habent ſimul eſſe, duæ autem menſuræ dicuntur coexiſtere: quia vna continetur in alia, ſicut præſens dies coëxiſtit mẽſi Martio, & anno 1610. quia continetur in illo. Vt ergo res futuræ coexiſtant Deo in æternitate, ſufficit & requiritur, quòd Deus & futura ſimul habeant eſſe in illa menſura æternitatis, qua menſuratur Deus: quamuis æternitas ſit propria & adæquata menſura Dei; aliarũ autẽ rerum ſit cõmunis & inadæquata.

Coëxiſtere aliqua inter ſe, quid ſit.

III. Futura ſũt Deo præſentia, in æternitate ſecundùm proprias exiſtẽtias.

Concluſio ergo noſtra ſit: Res futuræ non ſolùm ſunt præſentes Deo in æternitate ſecundùm eſſe obiectum, ſiue in eſſe cognito; ſed etiam ſecundùm realem præſentiam, & actualitatẽ, quam habebunt in noſtro tempore. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ: aſſeritur tamen à S. Thoma, articulo 13. cit. & 1. cont. Gent. capite 66. ratione 6. vbi dicit, quòd *Deus cognoſcit omnia contingentia, non ſolùm, prout ſunt in ſuis cauſis, ſed etiam prout vnumquodque eorũ eſt actu in ſeipſo*, & 1. p. q. 14. art. 13. inquit, quòd *omnia, quæ ſunt in tempore, ſunt Deo ab æterno præſentia, non ſolùm ea ratione, qua habet rationes rerum apud ſe præſentes, vt quidam dicunt, ſed quia eius intuitus fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate.*

Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, S. Thomam intelligi de præſentialitate obiectiua tantùm, non autem de præſentialitate reali, quæ eſt ſecundùm proprium ſuum eſſe, & propriam exiſtentiam.

Sed hæc explicatio videtur pugnare cum verbis S. Thomæ; nam quod eſt præſens ſolùm obiectiuè, nondum habet eſſe in ſeipſo, vel ſaltem non eſt præſens ſecundùm quòd habet eſſe in ſeipſo; at S. Tho. apertè dicit, quod futurum eſt præſens Deo, prout actu habet eſſe in ſeipſo, in ordine ad menſuram æternitatis: ergo. Addo: nam S. Thom. ait expreſsè, quòd futura non ſolùm dicuntur præſentia Deo in

A æternitate: *Secundũ quòd Deus habet rationes rerũ apud ſe præſentes*, quod pertinet ad præſentialitatem obiectiuam: ſed etiam, quia vnumquodque eorũ habet eſſe in æternitate, quæ eſt tota ſimul & 1. con. Gen. capite 66. cit. addit, quòd quicquid eſt in quacunque parte temporis, coexiſtit æternitati, quaſi præſens eidem, etiam ſi reſpectu alterius partis temporis ſit præteritum, vel futurum: & idẽ docet, quæſtione ſecunda de veritat. articulo duodecimo, in corp. & 1. p. q. 57. articulo tertio, & q. 86. art. 4. & 22. q. 171. art. 7. ad primum, & ſecundum, quæ loca ſunt neceſſariò videnda. Hanc doctrinam magis explicat S. Tho. in 1. d. 38. quæſtion. 1. ar. 5. in corpore, vbi ait: *quòd Deus non tantùm cognoſcit ab æterno de rebus ſe cognoſcere cauſas, quod eſt eſſe in cognitione ſua: ſed etiã*

B *ab æterno videt vno intuitu ſingula tempora, & rem talem eſſe in hoc tempore, & in hoc deficere.* Quibus verbis apertè fatetur, res futuras habere præſentialitatem non ſolùm obiectiuam in ordine ad diuinum intuitum: ſed etiam ſecundum realem præſentiam, quam habebunt in propria menſura.

Probatur hæc ſententia, primò ex ſacris literis, in quibus non obſcurè inſinuatur noſtra concluſio: præſertim Iob 14. cum dicitur, *& numerus menſium eius apud te eſt*, quem locum explicans S. Greg. ait: *quoniam apud omnipotentem Deum, etiam labentia ſtãt, apud eum eſſe numerum noſtrorum menſium perhibet.* Sed in menſibus ſunt tempora futura, & præterita: ergo hæc ſtant præſentialiter apud Deum. Item ad Hebr. 1. dicitur de verbo diuino: *Per quem fecit, &* IV.

S. Greg. lib. 12. Moral. cap. 5.

C *ſecula*: in ſeculis autem, quædam ſunt præterita, quædam futura: ſed omnia dicũtur eſſe facta à Deo: quoniam in æternitate, omnia ſunt præſentia. Item etiam Iſaiæ 45. dicitur de Deo, quòd *fecit ventura*, ſiue quę futura ſunt, vbi futura in ſeipſis dicuntur facta à Deo, quia in æternitate eius omnia ſunt præſentia tanquam facta, nec reſpectu illius eſt aliquid futurum, aut præteritum: quamuis aliquid dicatur præteritum in ordine ad vnam partem temporis noſtri, & futurum in ordine ad aliam. Denique, pro hac ſententia eſt notandus locus Apoſtoli ad Rom. 4. vbi dicitur de Abraham: *Patrem multarum gentium poſui te ante Deum, qui vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt*, vbi per hoc quod dicitur, *Ante Deum*, explicat, quod dixerat de præterito, *Poſui*

Iſaia 45. ſecundum ſeptuaginta.

Rom. 4.

D *te*, etenim licèt illud eſſet futurum, quia tamen in æternitate Deo erat præſens; ideo dixit, *Poſui te*, & rationem ſubdit, cum ait, *Qui vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt*, quaſi diceret. Ideò de futuro loquitur per modum præſentis: quoniam futura ſunt Deo præſentia in æternitate, & eodem modo intuetur quæ ſunt facienda in tempore noſtro, ſicut quæ facta ſunt, aut fiunt: ſic explicat locum illum Apoſtoli S. Ambroſ. & alij plures Doctores ſancti.

Probatur ſecundò, auctoritate Sanctorum, & primò ex ſancto Auguſtino lib. 4. de Trinitate capite 17. vbi ait: *Apud Deum præterita, & futura ſtant.* Et libro quinto, capite 16. *Apud Deum* (inquit) *nec præterita tranſierunt, & futura iam facta ſunt.* Idem dicit libro 15. capite ſeptimo, ſed

E ſpecialiter ad idem probandum, eſt inſignis locus eiuſdem ſancti Auguſtini in Soliloquiis, capite vigeſimoſexto, vbi ait: *Antequã enim naſcerer ego filius ancillæ tuæ, Domine ſpes mea ab vberibus matris meæ, tu præueniſti, præparaſti mihi ſemitas, quibus incederem, & venirem ad gloriam domus tuæ. Prius quàm me formares in vtero, nouiſti me: & antequam exirem de vulua, quidquid tibi placuit, præordinaſti de me. Quæ & qualia ſunt in libro tuo ſcripta de me in ſecreto conſiſtorij tui, ego quidem ignoro, vnde & valdè timeo. Tu verò noſti, quoniam, quod ego per ſucceſſus dierum, &*

temporalium, hinc ad mille annos huius temporalitatis expecto, in conſpectu æternitatis tuæ, iam factum eſt, & quod futurum eſt, iam factum eſt. Hæc autem verba explicari non poſſunt de ſola præſentialitate obiectiua: nam futura, ſi ſolùm eſſent obiectiuè præſentia in æternitate, non dicerentur iam eſſe facta in eadem æternitate. Idem tenet Hieron. ad Epheſ. 1. Ambroſ. vbi ſuprà, & lib. 8. de fid. ad Gratianum, c. 7. Greg. hom. Dominicæ in paſſione, Anſelm. lib. de caſu diab. c. 18. & 20. & lib. de concordia præſcientiæ, & prædeſtinationis, c. 1. Iſidorus lib. 2. de ſummo bono, capite ſexto, gloſſ. ſuper Pſalm. 89. & S. Proſper libro primo de voc. Gent. cap. 24.

Probatur tertiò ratione: Deus habet claram & diſtinctam cognitionem intuitiuam omnium futurorum contingentium: ergo omnia illa ſunt præſentia in æternitate ſecundùm propriam exiſtentiam, & non tantùm in eſſe obiectiuo, ſiue in eſſe cognito. Patet conſequentia: nam cognitio intuitiua eſt rei præſentis, prout præſens eſt ſecundùm propriam exiſtentiam. Antecedens autem probatur: nam cognitio, quam Deus habet futurorum contingentium, eſt perfectiſſima; ergo intuitiua: aliàs mutaretur Dei cognitio, quando futura producerentur in eſſe; nam inciperet cognoſcere intuitiuè, quod antea cognoſcebat abſtractiuè.

Probatur quartò, ratione Ferrar. vbi ſuprà: Adam, & Antichriſtus, vel coëxiſtunt Deo in nunc æternitatis, ſecundùm proprias exiſtentias reales, vel non coëxiſtunt: ſed Adam coëxiſtit Deo de præterito, & Antichriſtus de futuro. Si detur primum, habemus intentum; ſi ſecundum, ſequitur dari in æternitate futurum, & præteritum: nihil enim dicitur præteritum, & futurum in ordine ad aliquã durationem, niſi illa duratio habeat in ſe partes præteritas, & futuras, vt patet in noſtro tempore: ſi enim in illo ſolùm eſſet vnum inſtans indiuiſibile, nihil eſſet præteritum, aut futurum in ordine ad illud: ſed præteritum, & futurum repugnant æternitati, vt docet S. Tho. p. q. 10. art. 4. & 5. nam æternitas eſt indiuiſibilis, & tota ſimul: ergo.

V. Probatur quintò: Illud quod aliquando coëxiſtit æternitati, ſemper illi coëxiſtit: nam æternitas eſt tota ſimul, vt dictum eſt: ſed nato Antichriſto erit verum dicere, Antichriſtus coexiſtit Deo in æternitate, ſecundùm ſuum eſſe reale; ergo ab æterno habet hanc coëxiſtentiam in ipſa æternitate; Minor conceditur ab auctoribus oppoſitæ ſententiæ, & conſequentia probatur: nam æternitas non habet ſucceſſionem.

Ad hoc argumentum reſpondet quidam, diſtinguendo maiorem propoſitionem: ſi intelligatur enim de tota æternitate, prout æternitas eſt res quædam ſimplex, nullis conſtans ex partibus, vera (inquit) eſt propoſitio; nam, cùm æternitas re ipſa careat in ſe partibus, fieri non poteſt, vt aliquid coëxiſtat æternitati, & non coexiſtat toti æternitati, ſecundùm rem ipſam æternitatis: ſi autem intelligatur de æternitate tota, prout poteſt æternitas alios, & alios conceptus noſtros terminare, quibus verè affirmetur, ipſam æternitatem exiſtere, ſic falſa eſt propoſitio.

Sed hæc ſolutio non euacuat vim argumenti: ſecludamus enim noſtros conceptus, & loquamur de ipſa exiſtẽtia à parte rei: nam, vt iſte auctor fatetur, quod ſemel exiſtit à parte rei in æternitate: coexiſtit toti æternitati; ergo ita eſt à parte rei, quòd Antichriſtus habet ab æterno, in tota ipſa æternitate actualem exiſtentiam.

Probatur vltimò, & explicatur iſta doctrina aliquibus exemplis. Primum exemplum eſt, quo vtitur S. Thom. articulo 13. cit. ad 3. Nam ita ſe habet Deus

A in ordine ad futura contingentia; ſicut exiſtens in alta ſpecula, ex qua intuetur totam viam in ordine ad tranſeuntes per illam: licet enim vnus pergat poſt alium, & poſterior non videat priorem, ille tamen qui eſt in ſpecula omnes ſimul intuetur, & habet præſentes ſibi: ergo ſimiliter Deus habet ſibi præſentes in ſpecula æternitatis omnes res præteritas & futuras, licèt iſtæ ſuccedant illis. Secundùm exemplum eſt eiuſdẽ S. Thomæ primo contra Gen. cap. 66. ratione 6. vbi æternitatem comparat centro. Sicut enim centrum indiuiſibile cùm ſit, adeſt cuicunque puncto oppoſito ſignato in circumferentia, & omnibus lineis ab eadem circumferentia ad centrum deductis: ita æternitas, cùm ſit indiuiſibilis, adeſt omnibus exiſtentibus, in quacunque

B differentia temporis, & omnia habet ſibi præſentia. Tertium exemplum eſt, quo vtitur S. Anſelm. lib. de concordia præſcientiæ, & prædeſtinationis Dei, c. 1. vbi dicit: quòd ſicut idem nunc temporis, cùm ſit indiuiſibile, attingit omnia loca diuiſibilia, & omnia locata quantumuis ſint inter ſe diſtantia, & omnem durationem quantumcunque diuiſibilem: ita ſimiliter æternitas, quamuis ſit indiuiſibilis, & tota ſimul, poteſt eſſe præſens multis durationibus diuiſibilibus, & inter ſe diſtantibus. Quartum exemplum deſumitur ab anima rationali, quæ eſt indiuiſibilis; & tamen eſt præſens ſimul, & tota in pluribus partibus corporis diuiſibilibus, & inter ſe diſtantibus; hæc autem omnia ampliùs patebunt ex ſolutionibus argumentorum.

C AD primum argumẽtum ex factis à principio, reſpondetur, loca Scripturæ adducta, & alia conſimilia tantùm docere, creaturas non fuiſſe ab æterno in propria mẽſura, neque habuiſſe in ſe ipſis eſſe ab æterno in propria mẽſura, ſolum autẽ Deum eſſe ab æterno in propria mẽſura, quæ eſt æternitas: cum hoc tamen ſtat, quòd omnia futura producenda in tempore, & ſimiliter præterita ſint præſentia in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias, vt ex dictis patet. VI.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritatibus S. Thomæ, reſpondetur, quòd S. Doct. fatetur quidem futura contingentia eſſe præſentia Deo obiectiuè in æternitate, non tamen negat in illis locis eſſe præſentia ſecundùm proprias exiſtentias, quin potius,

D id expreſsè aſſerit in aliis locis ſuprà inductis, pro noſtra ſententia, & quodl. 11. ar. 3. ad 3.

Ad tertium argumentum, negatur antecedens. Ad probationem dicitur, quòd, vt futura coexiſtant Deo in æternitate, non requiritur, quòd priùs exiſtant in propria menſura, cuius ratio eſt, nam exiſtentia, quam habent in æternitate, non dependet ab exiſtentia futura, vt futura eſt: quoniam æternitas eſt menſura infinita, & illimitata, in qua ſubinde poteſt Deus exiſtentias omnium rerum intueri, antequam in propria menſura exiſtant. Vnde quamuis futura incipiant exiſtere in propria menſura, in æternitate tamen non incipiunt exiſtere: quoniam æternitas non habet prius & poſterius, cùm ſit indiuiſibilis, & tota ſimul, vnde non poſſumus in æter-

E nitate ſignare aliquod inſtans in quo res non ſit, & aliud in quo incipiat eſſe, ſiue in quo primo ſit.

Sed contrà eſt argumentum: In hoc inſtanti noſtri temporis, eſt verum dicere, nunc Antichriſtus coëxiſtit Deo in æternitate, ergo exiſtentia rerum in æternitate dependet ab exiſtentia, quam habent in propria menſura, ergo implicat, quòd hæc propoſitio: Antichriſtus eſt in æternitate, verificetur in menſura æternitatis, quin etiam verificetur in noſtro tempore, & in quolibet inſtanti illius.

Reſpondetur cum Ferrar. 1. cont. Gent. cap. 49. & 66. iſtam propoſitionem: In hoc inſtanti noſtri

Digitized by Google

noſtri temporis,Futura ſunt præſentia in æternitate,habere duplicem ſenſum: primus eſt, quòd illa determinatio in hoc inſtanti, ſiue in hoc tempore noſtro, importet menſuram veritatis illius enunciationis, & in hoc ſenſu, illa propoſitio veriſſima eſt:nunc enim verum eſt dicere, quòd Antichriſtus eſt præſens Deo in menſura æternitatis,& ſimiliter heri fuit vera illa enunciatio, & pro quolibet inſtanti futuro erit vera. Secundus ſenſus eſt, vt illa determinatio in hoc tempore, importet non menſuram veritatis propoſitionis,ſed menſuram actualis exiſtentiæ,Antichriſti,aut alterius rei futuræ, & tunc propoſitio eſt falſa: ſenſus enim illius eſt, quòd in hoc inſtanti præſenti, res omnes futuræ, ſunt in ſe ipſis, & à Deo intuentur in ipſa æternitate, tanquam coexiſtentes ſibi,& habentes eſſe in propria menſura.Hanc eandem doctrinam ſequitur Caiet.ar.13.cit.Aduertit enim, res eſſe præſentes in æternitate, poſſe intelligi dupliciter: primò, ita, quòd coëxiſtentia rerum temporalium in æternitate,menſuretur quolibet inſtanti noſtri temporis, & hic ſenſus eſt falſus,nec intentus à S. Thoma. Secundò,ita, vt in quolibet nunc æternitatis res temporales ſint præſentes Deo in ipſa æternitate,& in hoc ſenſu intelligendus eſt S.Thom. Cùm ergo æternitas ipſa comprehendat omnia tempora, in quolibet etiam inſtanti noſtri temporis verificatur quòd omnia temporalia ſint præſentia Deo in æternitate.

Ad primam confirmationem reſpondetur ex dictis, creationem propriè, & abſolutè loquendo,reſpicere propriam menſuram, in qua res producuntur de non eſſe,ad eſſe.Cuius ratio eſt:nam in tempore reperitur prius, & poſterius,vnde in illo poſſumus ſignare aliquod inſtans,in quo res non ſit,& aliud in quo res incipiat eſſe,quod quidem non habet locum in æternitate, cùm ſit indiuiſibilis, & tota ſimul.

Reſpondetur ſecundò,quòd,vt dicit S. Auguſtinus, locis ſuperiùs allegatis, & colligitur ex Iſaiæ cap.45. cit. quæ futura ſunt, dicuntur facta apud Deum, quoniam reſpectu illius nihil eſt futurum. Sed tamen eſt aduertendum, quòd eadem actione, qua futura fient in tempore, dicuntur facta in æternitate: quoniam actio futura eſt ſemper præſens in menſura æternitatis.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur ex dictis,differentiam, quam conſtituit Concilium contra Arrium inter Filium Dei, & creaturas, conſiſtere in hoc, quòd Filius Dei in menſura propria non incepit eſſe, neque habuit eſſe poſt non eſſe; creaturæ autem incœperunt eſſe in propria menſura: nam in tempore productæ ſunt à Deo de non eſſe ad eſſe. Vnde iſta conſequentia non valet:Antichriſtus eſt in æternitate; ergo Antichriſtus eſt, argumentamur enim à minùs reſtricto, ad magis reſtrictum affirmatiuè, ſiue ab amplo, ad non amplum.Vnde ſicut non ſequitur, Petrus eſt, vel fuit, vel erit; ergo Petrus eſt: ita non ſequitur,Petrus eſt in æternitate; ergo Petrus eſt:nam ad hoc, vt ſit in æternitate,ſufficit, quòd in aliqua differentia temporis noſtri habeat eſſe, ſiue ſit in tempore præſenti,ſiue in tempore præterito, ſiue futuro; ad hoc autem quòd verificetur iſta propoſitio; Petrus eſt, oportet,quòd in propria menſura ſit.

VII. Ad quartum argumentum,Caiet.1.p.q.14.ar.13. & Magiſter Bañes in quæſt. 10. art. 1. ad vltimum argumentum, & alij plures Thomiſtæ non reputant inconueniens, quòd in menſura æternitatis dentur duæ contradictoriæ veræ.Quorum ratio eſt, quoniam illud inſtans indiuiſibile æternitatis, ſecundùm omnium Theologorum ſententiā, quamuis formaliter ſit indiuiſibile, propter ſuam tamen eminentiam,continet virtualiter ſucceſſionem, & diuerſa inſtantia noſtri temporis:vnde in illa menſura æternitatis verificatur vna contradictoria per habitudinem ad vnum inſtans noſtri temporis, & ſimiliter alia per habitudinem ad aliud inſtans extrinſecum.

Sed hæc ſolutio patitur impugnationem: nam contradictoriæ,ſi verè contradictoriæ ſint, debent accipi in ordine ad idem inſtans.Nam contradictio eſt affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & ſecundùm idem; ergo implicat, quòd duæ contradictoriæ ſint veræ,etiam in æternitate.

Reſpondetur ergo ad argumentum,illas contradictorias non eſſe veras, etiam in æternitate, negatiua enim eſt falſa: ſenſus enim illius eſt, quòd Petrus in inſtanti æternitatis, ſecundùm quòd illud inſtās correſpondet cuilibet inſtanti noſtri tēporis, non eſt albus, qui quidem ſenſus eſt falſus. Et ſi fiat argumentum: nam Petrus in inſtanti æternitatis eſt niger, ergo in inſtanti æternitatis non eſt albus,negatur conſequentia: nam, vt affirmatiua verificetur, ſufficit, quòd in aliquo inſtanti noſtri temporis ſit niger, ad hoc autem, quòd verificetur illa negatiua, Petrus non eſt albus in æternitate,requiritur, quòd in inſtanti æternitatis ſecundùm quòd correſpondet cuilibet inſtanti noſtri temporis, non ſit albus. Si autem vna propoſitio accipiatur pro inſtanti æternitatis, ſecundùm quòd correſpondet vni inſtanti noſtri temporis,altera verò accipiatur pro inſtanti æternitatis, ſecundùm quòd correſpondet extrinſecè alteri inſtanti noſtri temporis, tunc non ſunt contradictoriæ. ſicut etiam iſtæ non ſunt contradictoriæ,in ordine ad noſtrum tempus: Petrus nunc eſt albus,Petrus cras non erit albus:nam vtraque poteſt eſſe ſimul vera, & falſa.

Contradictoriæ etiā in æternitate nō ſūt veræ.

Ad quintum argumētum negatur,quòd bis producantur res futuræ, & ad probationem reſpondetur, quòd Antichriſtus ſemel tantùm producitur in tempore, ſed tamen eius productio, quæ reſpectu huius diei dicitur futura, reſpectu æternitas eſt præſens: quoniam, vt dictum eſt, æternitas toti tempori noſtro coëxiſtit præſens: cùm nullam admittat ſucceſſionem.

Ad ſextū argumentum reſpondetur, cū Caiet.ar. 13. cit. in ſolutione,ad tertiam rationem Scoti,cognitionem Angeli, qua cognoſcit futura contingentia, non menſurari æuo. Cuius ratio eſt; nam actualis repræſentatio ſingularium contingentium, quæ fit per ſpecies inditas,non menſuratur æuo,ſed de nouo aduenit,quando in eſſe producuntur futura: non ergo ſequitur,quòd Angelus cognoſcat futura cōtingentia,antequam producantur in eſſe. VIII.

Angelus nō cognoſcit futura contingentia antequā ſint.

Sed cōtra hāc ſolutionē eſt argumentū.Nā illa cognitio futurorū,ſaltem mēſuratur inſtāti Angelico, quod eſt indiuiſibile,& totū ſimul,ergo futura poſſūt habere coëxiſtētiam in ordine ad illud inſtās Angelicū,antequā exiſtāt in propria mēſura, atq; adeò Angelus poterit cognoſcere futura, antequam ſint.

Reſpondetur,quòd inſtans Angelicum licèt non admittat variationem, & ſucceſſionem in ſubſtantia operationis,quam menſurat,eam tamen admittit,quantùm ad aliqua accidentia, vt docet S.Tho. quodl.9.ar.8.& Ferrar.3.cont.Gent cap.100.& Magiſter Bañes 1.p.q.63.ar.6.in fin.æternitas autē nullam prorſus variationem admittit, ſicut neque ipſe Deus. Vnde Deus abſque vlla ſucceſſione ſimul intuetur omnia, prout ſunt præſentia in æternitate, Angelus autem ſucceſſiuè cognoſcit futura contingentia, quando ſunt in propria menſura. Eſt etiam alia differentia: nam inſtans Angelicum, licèt ſit menſura perfectior,non tamen eſt menſura

menſura ſuperior ad menſuram noſtri temporis, neque eam continet, quemadmodum æternitas cōtinet omnes alias menſuras. Vnde non ſequitur, quòd futura contingentia coexiſtant Angelo in ordine ad propriam menſuram ipſius Angeli, ſicut coexiſtunt Deo in ordine ad menſuram ęternitatis: & per hæc patet ad confirmationem.

Ad ſeptimum argumentum reſpondetur, quòd quando ſuperior menſura eſt finita, & limitata, nihil exiſtit in ſuperiori menſura, & inadæquata, niſi priùs exiſtat in menſura inferiori propria, & adæquata; vt contingit in exemplo adducto in argumento. Cæterùm, quando menſura ſuperior eſt infinita, & illimitata; qualis eſt æternitas, bene poteſt aliquid exiſtere, ſecundùm realem exiſtentiam in ſuperiori menſura, antequam exiſtat in menſura inferiori ſibi propria, & adæquata. Cuius ratio eſt, quia menſura infinita, nullam poteſt admittere in ſe ſucceſſionem, aut mutabilitatem: vnde eminentiori modo continet in ſe in vnico inſtanti, quicquid continetur ſucceſſiuè in menſuris inferioribus.

Exiſtentiæ rerum in ſuperiori menſura, non ſemper requirit earum exiſtentiam in inferiori.

B

Ad vltimum argumentum reſpondetur, ſuppoſito, quod Deus præſentialiter videat in æternitate aliquem actum noſtri liberi arbitrij futurum tali tempore, ſimul eſſe incompoſſibile, quod actus ille non fiat: ſimpliciter autem, & in ordine ad ſuam cauſam proximam, quæ defectibilis eſt, poteſt non eſſe. Vnde, quando in tempore producitur à voluntate, liberè producitur, & contingenter: libertas enim, & contingentia rerum deſumitur formaliter ex habitudine ad cauſam proximam. Et ſi argumentum aliquid concluderet, etiam probaret, quòd præſcientia Dei tolleret libertatem, & contingentiam rerum. Nam, ſuppoſito, quod Deus præſciuit, aliquid eſſe futurum, implicat in ſenſu compoſito, quòd illud non ſit futurum. Confirmatur hæc ſolutio: nam ſuppoſito, quòd ego video Petrum loquentem, impoſſibile eſt, quod non loquatur, & tamen liberè loquitur, & contingenter; ergo eodẽ modo, licèt Deus præſentialiter videat omnes actiones futuras liberi arbitrij, nihilominus producentur liberè, & contingenter ſuo tempore, ergo exiſtentia rerum in æternitatem non impedit earum contingentiam.

C

Ad confirmationem reſpondetur, quòd idem eſſe, quod habet futurum contingens in tempore, habet etiam in nunc æternitatis: ſed reſpectu noſtri temporis, illud eſſe eſt futurum, reſpectu autem æternitatis eſt præſens. Vnde, quamuis in æternitate ſit præſens, fiet nihilominus contingenter ſuo tempore. Et cùm arguitur: Si futurum haberet eſſe in tempore, antequam produceretur à ſua cauſa libera, & contingenti, tolleretur libertas reſpectu illius actus, ergo etiam tollitur, ſi habet eſſe in æternitate, priùs quàm à ſua cauſa contingenti producatur in tempore. Reſpondetur, negãdo conſequentiam, nam ſi futurum contingens haberet eſſe in tempore, antequàm produceretur à libero arbitrio, reſpectu illius ſe haberet merè paſſiuè, vt dixit Lutherus: quia ſolum reciperet actionem productam ab alio & non à ſeipſo, vnde reſpectu illius non eſſet cauſa libera: hoc autem non ſequitur ex hoc, quòd futura contingentia, & libera habeant eſſe in æternitate, antequam producantur in tempore: etenim, ſicut Deus intuetur in ſua æternitate actum noſtrum liberum, qui futurus eſt tali tempore, ita etiam intuetur in eadem ęternitate cauſam liberam illius actus, liberè illum producentem, quamuis reſpectu noſtri temporis, illa productio ſit futura.

D

IX. Vnum tamen argumentum difficile reſtat diſſoluendum. Sequeretur ex noſtra ſententia, quòd daretur in actu multitudo infinita, quæ eſſet actu præſens in aliqua duratione, conſequens eſt impoſſibile, ergo. Sequela probatur, nam omnes cognitiones futuræ Beatorum ſunt infinitæ; ergo ſi omnes illæ ſunt actu præſentes Deo in menſura æternitatis ſecundùm proprias exiſtentias, dabitur multitudo infinita in actu, reſpectu alicuius durationis. Minor autem probatur: nam in duratione temporis limitata non poteſt dari multitudo actu infinita: quia quælibet multitudo conſtans ex omnibus ſuis partibus, eſt proportionabilis ſpeciebus numerorũ, ac per conſequens eſt finita, ſicut eſt finita quæcumque ſpecies numeri, cum ſpecificetur per vltimam vnitatem: ſed hæc ratio etiam procedit de multitudine exiſtente in æternitate, ergo implicat, quòd in æternitate detur aliqua multitudo actu infinita.

Infinita multitudo in actu non detur.

Ad hoc argumentum Reſpondetur; in æternitate poſſe exiſtere infinita: quoniam illa non ſunt præſentia ſibi, licèt ſint præſentia in æternitate; ſicut Adam, & Antichriſtus ſunt præſentes Deo in æternitate, & coexiſtunt in ipſa æternitate, non tamen ſunt præſentes inter ſe: quoniam in ordine ad propriam menſuram, Adam eſt præteritus, & Antichriſtus futurus. Implicatio autem infiniti in actu, ſolum eſt reſpectu eorum, quæ ſunt inter ſe præſentia: quia tunc darentur infinita ſibi inuicem præſentia. & multitudo aliqua in actu rerum coëxiſtentium, quæ non eſſet proportionabilis ſpeciebus numerorum, quod implicat contradictionem.

Infinita multitudo actu exiſtit in æternitate.

Sed contra hoc, eſt argumentum: quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe; ergo quæ ſunt præſentia vni tertio, ſunt præſentia inter ſe: ſed Adam, & Antichriſtus, & omnes cogitationes futuræ ſunt actu præſentes vni tertio, videlicet æternitati; ergo ſunt pręſentes inter ſe, ac per conſequens omnes cogitationes futuræ erunt actu præſentes inter ſe, & ita dabitur infinitũ in actu in rebus præſentibus inter ſe. Reſpondetur maiorem aſſumptam verificari ſolùm in his, quæ ſunt eadem vni tertio, re & ratione; non autem in illis, quæ licèt realiter identificentur vni tertio: differunt tamen ab illo ratione, vt patet in diuinis. Etenim Pater, & Filius ſunt idem realiter Eſſentiæ diuinæ, & tamen inter ſe diſtinguuntur perſonaliter: Pater enim non eſt Filius. Similiter etiam actio, & paſſio identificantur motui, & tamen inter ſe diſtinguuntur. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quod quamuis exiſtentia Antichriſti, & Adæ ſit præſens in æternitate, tamen inter ſe non ſunt præſentes: quoniam præſentia inter ſe deſumuntur ex habitudine ad propriam menſuram, in ordine ad quam non coëxiſtunt: vnde non ſequitur, quòd dentur in actu infinita inter ſe præſentia.

Propoſitio Quæ ſunt eadem vni tertio, &c. qualiter ſit intelligenda.

DISPVTATIO IX.

E

Vtrùm Deus certò cognoſcat futura contingentia, propter præſentialitatem realem in æternitate, antequam fiant, & vtrum huiuſmodi exiſtentia aliquid conducat ad certitudinem, & infallibilitatem cognitionis Diuinæ.

PARTEM negatiuam defendunt omnes illi Doctores, qui negant futura contingentia exiſtere in æternitate in eſſe reali proprio, antequam producantur in propria menſura, I.

Digitized by Google

menſura, quorum loca adduximus diſp. præcedenti, ſed præſertim iſtam ſententiam modò defendunt multi moderni Theologi pro qua proferunt omnia argumenta, quibus diſputatione præcedenti contendebamus probare, futura contingentia, antequam producantur in propria menſura, ſolùm exiſtere in æternitate in eſſe obiectiuo, non autem ſecundùm propriam, & realem exiſtentiam.

Arguitur præterea: In Deo verè & formaliter eſt præſcientia futurorum certa, & infallibilis, vt conſtat ex illo Sap. 19. *Præſciebat enim futura illorum.* & ad Rom. 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit,* & ca. 11. *Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit,* & 1. Pet. 1. & Act. 2. tribuitur Deo præſcientia, quod etiam aſſerit S. Auguſt. lib. 5. de Ciuit. cap. 8. & 9. & Magiſter ſenten. in primo, d. 36. & 38. qui non ſolùm ſcientiam, ſed etiam præſcientiam, docent eſſe in Deo: ſed præſcientia, formaliter loquendo, importat certam cognitionem rerum, antequam actu ſint; ergo præſcientia, quam Deus habet futurorum contingentium, eſt certa, & infallibilis, antequam intelligantur exiſtere, etiam in æternitate, ac per conſequens talis exiſtentia nihil conducit ad cognitionis diuinæ certitudinem, comparatione futurorum contingentium.

Confirmatur. Deus infallibiliter cognoſcit futura contingentia formaliter loquendo, ergo cognoſcit illa, vt infallibiliter futura: ergo ratio, propter quam ea cognoſcit infallibiliter, non eſt exiſtentia, quam habet in æternitate, alias illa cognitio non eſſet formaliter futurorum, ſed præſentium: ergo talis exiſtentia impertinenter ſe habet ad certitudinem præſcientiæ futurorum.

Arguitur ſecundò. Scientia Dei libera eſt cauſa rerum, ſiue exiſtentiæ earum, vt patebit infrà: ergo prius in ſigno rationis intelligitur certa & infallibilis talis ſcientia, quàm intelligantur res contingentes actu exiſtere etiam in æternitate: ergo infallibilitas ſcientiæ diuinæ non fundatur, neque deſumitur ex rerum contingentium exiſtentia, quam habent in æternitate ab æterno: priùs enim non dependet à poſteriori, nec fundatur in illo. *Diſput. 17.*

Arguitur tertiò. Deus nullo modo accipit ſuam perfectionem à rebus creatis, ſed certitudo & infallibilitas præſcientiæ diuinæ, qua cognoſcit futura contingẽtia, eſt magna perfectio eiuſdem ſcientiæ, ergo non accipit illam ab exiſtentia, quam habent in æternitate, nec eam præſupponit: ergo non ideo eſt certa in Deo cognitio futurorum contingentium, quia actualiter exiſtunt in æternitate: ergo talis exiſtentia nihil conducit ad certitudinem ſcientiæ Diuinæ.

Arguitur quartò. Deus infallibiliter cognoſcit futura conditionata, quæ reuerà eſſent futura, ſi poneretur in eſſe talis, vel talis conditio, vt patet ex dictis in diſp. 7. ſed huiuſmodi futura non habent aliquod eſſe exiſtentiæ in æternitate, quia in propria menſura nunquam ponentur in eſſe: ergo ad infallibilem cognitionem futurorum conditionatorum impertinenter ſe habet actualis exiſtentia in æternitate: ergo ſimiliter erit impertinens ad infallibilem cognitionem futurorum contingentium, quæ futura ſunt abſolutè.

Arguitur quintò. Abſque exiſtentia futurorum contingentium in æternitate poteſt Deus certò, & infallibiliter cognoſcere, illa eſſe futura: ergo talis exiſtentia ſaltem non erit neceſſaria ad certitudinem præſcientiæ diuinæ reſpectu futurorum cõtingentium. Antecedens probatur: nam etiam ſi excludamus huiuſmodi exiſtentiam, poſito in Deo efficaci decreto, quo abſolutè vult futurum contingens fieri tali tempore, illud eſt infallibiliter futurum; etenim, vt docet S. Thom. 1. p. quæſt. 19. ar. 8. hæc conditionalis eſt neceſſaria, Si Deus vult aliquid fieri, illud fiet: nam Deus *omnia quæcunque voluit, fecit in cælo, & in terra*; vt canit Pſalmiſta: ergo in efficacia ſui decreti diuini cognoſcit Deus infallibiliter futurum eſſe tali tempore, quod decreuit facere, vel permittit, vt fiat: non ergo eſt neceſſaria actualis exiſtentia futurorum in æternitate ad certitudinem præſcientiæ diuinæ. *Pſal. 134.*

Confirmatur. Vt Deus cognoſcat infallibiliter futura contingentia, ſufficit ipſa veritas obiecti futuri: Deus enim cognoſcit infallibiliter omnem veritatem. Ergo ſuperfluè ponitur actualis exiſtentia futurorum contingentium in æternitate, vt Deus certò cognoſcat illa, antequam fiant.

II. Oppoſitam ſententiam tenet S. Thom. 1. p. qu. 14. ar. 13. qu. 86. ar. 4. in corp. 1. con. Gen. cap. 67. quæſt. 2. de veritat. ar. 10. & quodl. 12. quæſt. 3. & vbicunque loquitur de certitudine cognitionis diuinæ: ſemper enim recurrit ad actualem exiſtentiam, quam futura contingentia habent in æternitate, vt oſtendat, Deum certiſſimè illa cognoſcere, antequam fiant, quam ſententiam ſequuntur communiter Thomiſtæ, ſed pro eius explicatione ſupponenda ſunt aliqua.

Notandum eſt primò, quòd præſentia rerum in æternitate poteſt conſiderari dupliciter, primò, ex parte ipſius æternitatis, ſecundò, ex parte rerum contingentium, quæ in æternitate exiſtunt. Cùm enim præſentia quandam relationem importet, res dicuntur præſentes æternitati, & æternitas eſt præſens omnibus rebus, & habet illas ſibi coexiſtentes, & præſentes; quia cùm ſit menſura infinita, & indiuiſibilis, ambit ſimul omne tempus, & quamcunque aliam menſuram inferiorem, & actu continet omnes res, quæ eſſe habebunt in illa, vt ſuprà dictum eſt. *Præſentia rerum in æternitate dupliciter conſideratur.*

Notandum eſt ſecundò, quòd dupliciter poſſumus oſtendere certitudinem cognitionis futurorum contingentium, quæ eſt in Deo: primò, à priori, vel quaſi à priori per propriam cauſam, ſiue rationem illius certitudinis. Secundo modo à poſteriori per effectum, ex quo per euidentem conſequentiam infertur, ſcientiam Dei reſpectu futurorum contingentium eſſe infallibilem.

Notandum eſt vltimò, quòd præſens quæſtio poteſt procedere de infallibilitate ſcientiæ diuinæ, vt ſcientia infallibilis eſt; aut verò de ſcientia ipſa, ſecundùm quòd formaliter dicitur ſcientia viſionis.

Prima ergo Concluſio ſit: Actualis præſentia rerum in æternitate conſiderata ex parte diuinæ æternitatis, eſt propria ratio, propter quã Deus certò cognoſcit omnia futura. Hæc concluſio eſt S. Thomæ locis cit. vbi ex eo probat cognitionem futurorum contingentium eſſe in Deo infallibilem; quia intuitus Dei fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate, eò quòd æternitas, qua menſuratur cognitio diuina, habet ſibi præſentes omnes res futuras propter eminentiam, & infinitam perfectionem ipſius æternitatis: ergo ex parte ipſius perfectionis æternitatis aſſignanda eſt ratio propria certitudinis cognitionis diuinæ, reſpectu futurorum contingentium. Nec poteſt explicari S. Thomas de præſentialitate tantùm obiectiua, aliàs enim probaret idem per idem. *Exiſtentia rerum in æternitate ex parte æternitatis eſt propria ratio propter quam Deus cognoſcit futura.*

Probatur præterea concluſio auctoritate Eccleſiaſtici, cap. 39. vbi dicitur: *Opera omnis carnis coram illo, à ſæculo vſque in ſæculum reſpicit, & nihil eſt nouũ in oculis eius*, vbi ratio, quare Deus omnia contingẽtia reſpicit, & certò ab æterno omnia cognoſcit, ita vt nihil ſit nouum, aut futurum reſpectu illius, aſſigna

Digitized by Google

aſſignatur ex parte æternitatis, qua menſuratur diuina cognitio: quia videlicet habet præſentes in ſe omnes res, quæ futuræ ſunt in propria menſura.

S. Tho. 1. p. q. 10. art. 2. & 4. & q. 12. art. 13. in corp.

Probatur præterea ratione: nam, vt docet S. Tho. æternitas ambit omne tempus; ergo actu continet omnia futura in tempore, tanquam ſibi præſentia; ergo ex parte perfectionis ipſius æternitatis aſſignatur propria, & ſufficiens ratio, propter quam æterna Dei cognitio reſpectu futurorum contingentium ſit infallibilis, quamuis futura in ſeipſis ſint contingentia. Patet conſequentia: nam ea, quæ ſunt præſentia cognoſcenti, quamuis ſecundùm ſe contingentia ſint, iam conſiderantur, vt determinatà, & vt determinatè vera, in ordine ad illam mēſuram, in qua ſunt præſentia, & in ordine ad cognitionem, qua, vt præſentia ſibi cognoſcuntur.

III.

Secunda concluſio. Si conſideretur præſentia futurorum contingentium in æternitate ex parte ipſarum rerum contingentium, non eſt ratio, quare Deus certò cognoſcat futura: per illam tamen exiſtentiam oſtenditur à poſteriori certitudo infallibilis cognitionis diuinæ. Prima pars huius concluſionis probatur efficaciter ſecundo, & tertio argumento ex factis à principio. Præterea probatur: Perfectio eſſentialis ſcientiæ Diuinæ non debet deſumi ex obiecto ſecundario, ſed ex primario: etenim eſſe ipſius ſcientiæ deſumitur ex obiecto primario, ac per conſequens omnis perfectio eſſentialis debet deſumi ex eodem obiecto primario; ſed certitudo, & infallibilitas eſt perfectio eſſentialis ſcientiæ: cognitio enim, quæ non eſt certa, non eſt ſcientifica: ergo certitudo cognitionis diuinæ non debet deſumi ex ipſis creaturis exiſtentibus in ęternitate: creaturæ enim pertinēt ad obiectum ſecundarium cognitionis diuinæ. Secunda pars concluſionis eſt expreſſa ſententia ſancti Tho. 1. p. q. 14. art. 8. ad primum, & probatur: nam per effectum proprium poteſt à poſteriori demonſtrari cauſa, ſicut per creaturas demonſtramus à poſteriori Deum eſſe, & omnipotentem eſſe: ſed exiſtentia, quam res habent ſiue in tempore, ſiue in æternitate, eſt proprius effectus ſcientiæ Dei infallibilis vt diſput. 16. & 17. patebit, ergo. Præterea probatur. Certitudo cognitionis, præſertim diuinæ, optimè colligitur ex certitudine, & determinatione obiecti, & veritate illius; ſed futura contingentia, vt ſunt præſentia in æternitate, iam conſiderantur, vt determinata ad vnum, vt S. Thom. docet 1. part. qu. 14. art. 13. ergo ex determinatione veritatis, quam habent in æternitate, poteſt colligi per euidentem conſequentiam à poſteriori, quòd Deus infallibiliter illa cognoſcat, cùm ſit euidens, quòd nulla Deum ipſum veritas lateat.

Sciētiæ diuinæ certitudo reſpectu futurorum cōtingentiū nō ſumitur formaliter ab earum exiſtētia in æternitate.

Sed contra primā partē concluſionis eſt argumētum difficile. Præſentia rerum in æternitate ex parte ipſarum rerum exiſtentium, eſt ratio, vel conditio propter quam ſcientia Dei ſit intuitiua, reſpectu futurorum contingentium: ergo eſt ratio certitudinis cognitionis intuitiuæ, ac per conſequēs per illā exiſtentiā poteſt demōſtrari à priori certitudo ſciētiæ intuitiuæ, quæ eſt in Deo. Antecedens probatur: nam ſcientia Dei reſpectu futurorum contingentium eſt intuitiua, quia terminatur ad actualem exiſtentiam earundem rerum, quam habent in æternitate, & per hoc diſtinguitur à ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ terminatur ad res poſſibiles: ergo ex ipſa exiſtentia rerum demonſtratur à priori, quòd ſcientia Dei ſit intuitiua, reſpectu earundem rerum.

Confirmatur idem antecedens, nam probatio, quæ fit per propriam rationem eius, quod demonſtratur, eſt à priori, & ſimiliter probatio, quæ fit per

A conditionem neceſſariam, reducitur ad argumētum à priori; ſicut conditio cauſæ reducitur ad cauſam: ſed præſentia actualis, quam habent res in æternitate, eſt ratio, vel conditio, quòd ſcientia Dei ſit intuitiua creaturarum: ergo probatio, quæ deſumitur ab exiſtentia rerū in æternitate, ad concludendum, quòd ſciētia Dei ſit intuitiua, erit probatio à priori.

Reſpondetur, admittendo per exiſtentiam rerum in ęternitate, oſtendi à priori, quòd ſcientia futurorum contingentium ſit intuitiua in Deo, ex hoc tamen non infertur, quod certitudo, quam habet ſcientia illa intuitiua, probetur à priori per exiſtentiam rerum in æternitate ex parte ipſarum rerum: hæc enim eſt differentia inter ſcientiam viſionis, ſeu intuitiuam noſtram, & ſcientiam intuitiuam

B Dei: nam ſcientia noſtra intuitiua ſuper rationem communem cognitionis, & ſuprà ſcientiam abſtractiuam, addit aliquam perfectionem realem ex parte cognitionis, ſcilicet certitudinem maiorem, & claritatem obiecti cogniti: addit etiam relationem realem ipſius cognitionis ad obiectum cognitum: nam cognitio intuitiua creata dependet ab obiecto viſo, & menſuratur ab illo: vnde in cognitione intuitiua creata obiectum præſens, quod eſt cauſa, vel ratio, propter quā cognitio ſit intuitiua, eſt etiam ratio, & conditio, quod talis cognitio ſit magis certa, & magis clara: cæterùm in Deo ſcientia viſionis non eſt certior, neque clarior ſcientia eius abſtractiua; nec talis ſcientia viſionis dicit relationem realem ad obiectum præſens, ſeu viſum,

Sciētia intuitiua Dei, & noſtra, in qu differant.

C nec dependet ab illo, nec ab illo menſuratur; quin potiùs, cum talis cognitio creaturarum in Deo ſit practica, cauſat ipſas res exiſtentes, vt diſp. 16. & 17. manifeſtum fiet: reſpectus autem rationis ad creaturas exiſtentes, quem addit ſcientia Dei intuitiua ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, dependet ab exiſtentia actuali earundem rerum, tanquam à termino, quæ dependentia reducitur ad genus cauſæ formalis. Vnde quamuis poſſit à priori probari per exiſtentiam rerum, quod ſcientia Dei eſt intuitiua, non tamen poteſt probari à priori per eandem exiſtentiam, quod ſit certa, & infallibilis ſcientia Dei intuitiua.

IIII.

Sciētia futurorū fuit in Deo ab æterno intuitiua.

Tertia concluſio. Scientia, quam Deus habet futurorum contingentium, fuit ab æterno intuiti-

D ua. Concluſio eſt contra aliquos modernos, aſſerentes ſcientiam futurorum contingentium non eſſe in Deo intuitiuā, antequam res exiſtant in propria menſura: quando enim non exiſtunt in propria menſura, cenſent ſolùm eſſe abſtractiuam, & ratio potiſſima illorum eſt; nam ad ſcientiam intuitiuā requiritur neceſſariò, quod terminetur ad actualem rei exiſtentiam: ſed res creatæ, vel creandæ nullam habent actualem exiſtentiam etiam in æternitate, antequam ſint in propria menſura: ergo ſcientia Dei reſpectu creaturarum tantum incipit eſſe intuitiua, quando res incipiunt eſſe in propria menſura. Sed noſtra concluſio colligitur ex ſancto Thoma locis ſuperiùs allegatis.

Probatur. Vt ſcientia ſit ſimpliciter intuitiua,

E ſufficit, quòd terminetur ad obiectum actualiter exiſtens, & prout exiſtens eſt in illa menſura, qua menſuratur ipſa cognitio: ſed omnia futura contingentia ab æterno exiſtunt in æternitatis menſura, vt diſputatione præcedenti oſtenſum eſt: ergo.

Probatur præterea. Repugnat perfectioni ſciētię diuinæ, quòd in tempore incipiat eſſe intuitiua, quando incipit eſſe futurum contingens: mutaretur enim ſcientia diuina de abſtractiua in intuitiuā, & quando poſtea deſinit eſſe obiectum in propria mēſura, ſciētia Dei mutaretur de intuitiua in abſtractiuam: quod ſic oſtenditur, quia licet hęc differētia oriatur

Digitized by Google

oriatur ex mutabilitate obiecti, tranſit tamen in diuerſum modum ipſius cognitionis Dei, & actualis repræſentationis, quam habet eſſentia Diuina in eſſe ſpeciei intelligibilis, reſpectu futurorum contingentium; quod tamen in eius imperfectionem cederet.

V. *Præſciētia, & ſcientia in Deo quo modo diſtinguātur.*

AD primum argumentum reſpondetur, in Deo eſſe præſcientiam reſpectu futurorum, ſi conſiderentur ſecundùm eſſe, quod habent in propria menſura. Si autem conſiderentur ſecundùm eſſe, quod habent in æternitate, cognitio illorum reſpectu eorundem non dicitur propriè præſcientia, ſed præſentium ſcientia, vt dicit Auguſt. quæſtion. 2. ad Simplicianum, & S. Anſelm de caſu diab. c. 21. & ratio eſt: quia reſpectu æternitatis, qua menſuratur Dei cognitio, nihil eſt futurum, ſed omnia futura ſunt præſentia, vt ſuprà dictum eſt.

Futura, vt futura quo modo cognoſcātur à Deo.

Ad confirmationem reſpondetur ſimiliter, Deum cognoſcere futura contingentia, vt futura in propria menſura, ſi dictio, VT, importet conditionem ex parte obiecti cogniti: quia reuerà obiectum cognitum à Deo, eſt futurum in propria menſura; non tamen cognoſcit illa, vt futura in æternitate, ſed vt præſentia, ſecundùm actualem eorum exiſtentiam.

Ad ſecundum, & tertium argumentum reſpondetur, tantùm probare ſecundam concluſionem.

Ad quartum reſpondetur, quòd licèt futura conditionata, quæ Deus cognoſcit ſcientia libera, non habeant eſſe exiſtentiæ in æternitate; tamen ab æterno præceſſit in Deo actuale decretum illa producendi ex hypotheſi, quòd conditio fuiſſet impleta, vt diſput. 7. oſtenſum eſt. Vnde ex vi illius decreti, exiſterent in æternitate, ſi conditio eſſet implenda.

Ad quintum patebit ex profeſſo diſputatione ſequenti. Pro nunc dicimus, quòd eo ipſo quòd Deus abſoluta, & efficaci voluntate ſtatuit aliquid producere in tempore, fit actualiter præſens illi in menſura æternitatis ſecundùm propriam exiſtentiam: vnde talis præſentia non eſt ſeparabilis à prædicto decreto. Secundò reſpondetur, quòd, quamuis ex alio capite poſſit cognitio futurorum eſſe infallibilis, tamen ex ipſa præſentia actuali rerum in æternitate, ex parte ipſius æternitatis, eſt certa & infallibilis cognitio Dei, reſpectu futurorum contingentium: &, vt ſuprà diximus, talis præſentia ad minus eſt neceſſaria, vt ſcientia Dei reſpectu futurorum ſit ab æterno intuitiua: quia de ratione cognitionis intuitiuæ eſt, vt terminetur ad obiectum præſens, vt præſens eſt ipſi cognoſcenti.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd præſcindendo decretum diuinum, & exiſtentiam actualem, quam ex tali decreto habent in æternitate futura contingentia, nulla propoſitio ſimplex de futuro contingenti habet ſecundùm ſe determinatam veritatem, vt diſput. 13. manifeſtum fiet: vnde ſecluſo prædicto decreto, & exiſtentia in æternitate, non eſt cognoſcibilis, etiam à Deo; neque obiectum illius propoſitionis eſt ſcibile, vt futurum determinatè, ſed ſolùm vt poſſibile.

DISPVTATIO X.

Vtrùm Deus certò, & infallibiliter cognoſcat omnia futura contingentia in decreto, ſiue in prædeterminatione ſuæ diuinæ voluntatis.

A CIRCA iſtam difficultatem tot ferè ſunt ſententiæ, quot capita: ſed tres ſunt præcipuæ, ad quas poſſunt aliæ, quæ circumferuntur, reduci. I.

1 Prima ſententia eſt Capr. in primo, diſt. 38. artic. 2. quæſt. 1. ad argumenta Durand. contra primam concluſionem; quam ſequitur Franciſcus à Chriſto, eodem lib. diſt. 39. quæſt. 6. & Palat. diſt. 38. quæſt. 2. circa finem, & nonnulli alij Theologi, qui ſentiunt, totam rationem, propter quam Deus certò cognoſcit futura contingentia, eſſe actualem præſentiam, quam habent ab æterno in æternitate: ita videlicet, vt ſi tollatur per poſſibile, vel impoſſibile talis præſentialitas, non poſſet cognitio Dei, reſpectu futurorum, eſſe certa & infallibilis: & pro hac ſententia B militant argumenta ſequentia.

Arguitur primò. Nam, vt patet ex locis adductis, diſputat. præcedenti, ſanctus Thomas, ad probādam infallibilitatem cognitionis futurorum cōtingentium, quæ eſt in Deo, ſemper recurrit ad præſentiam actualem eorum in æternitate: ſentit ergo, quòd ſecluſa huiuſmodi præſentia, non eſt cognoſcibile, etiam à Deo, aliquod contingens, vt infallibiliter futurum: aliàs enim aſſignaſſet aliam cauſam, & rationem certitudinis cognitionis diuinæ, reſpectu futurorum contingentium.

Arguitur ſecundò. Futurum contingens, ſecundùm quod eſt in ſua cauſa libera, non habet eſſe determinatum, nec determinatam veritatem, quia cauſa libera ſe habet indifferenter ad oppoſita: ergo C vt eſt in cauſa libera, non poteſt certò & infallibiliter cognoſci, vt futurum, ſed ſolùm, vt poſſibile: ſed diuina voluntas eſt cauſa libera omnium futurorum: ergo in ſolo decreto diuinæ voluntatis non poteſt Deus certò cognoſcere, aliquid eſſe infallibiliter futurum.

Confirmatur. Alius mundus poſſibilis habet eſſe in ſua prima cauſa, ſcilicet in potentia Dei infinita, qua poteſt illum producere, & tamen Deus non cognoſcit illum mundum, vt futurum, ſed ſolùm vt poſſibilem: ergo.

Arguitur tertiò. Adhuc poſita prædeterminatione diuinæ voluntatis, manet omnino libera creata voluntas, & indifferens ad operandum, & non operandum: eſt enim de eſſentia cauſæ liberæ, quòd D poſitis omnibus requiſitis ad agendum, poſſit agere, & non agere: ergo ſi voluntas creata non operetur, ſicut reuerà poteſt non operari, etiam poſito decreto diuinæ voluntatis, reddetur falſa ſcientia Dei: ergo in ſuo ſolo decreto non poteſt Deus cognoſcere certò, quod liberum arbitrium creatum ſit operaturum hoc, vel illud in particulari.

Arguitur quartò. Deus certò cognoſcit omnia peccata futura, ſecundùm omnes ſuas circunſtantias, & tamen non cognoſcit illa in decreto, & prædeterminatione ſuæ voluntatis: nam Deus non prædeterminat peccata futura, nec vult illa eſſe, ſed ſolùm permittit, vt habetur in Conc. Arauſ. 2. can. 23. & 25. & in Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 10. & 17. ergo.

E Secunda ſententia eſt Scoti in primo, diſtinct. 39. quæſt. vnic. quam defendunt omnes eius diſcipuli, quòd ſcilicet Deus certò & infallibiliter cognoſcat omnia futura contingentia in prædeterminatione ſuæ diuinæ voluntatis, ſiue futura illa ſint naturalia, ſiue libera. Eandem ſententiam tenet Ioannes Maior in primo, diſtinct. 38. & 39. quæſt. 1. articul. 4. Durand. diſt. 38. quæſt. 3. Richard. quæſt. 1. Herueus, quæſtione vnica: quam ſententiam (ſi conſequenter loquantur) tenentur defendere omnes illi auctores, qui aſſerunt, Deum ab æterno abſoluta, & efficaci voluntate, nulla præſuppoſita ſcientia me- II.

Digitized by Google

dia, determinaſſe in particulari, & ſecundùm omnes ſuas circunſtantias, omnia futura contingentia, etiam libera: quorum teſtimonia, & fundamenta adducemus infrà diſp. 22. & duabus ſequentibus.

Tertia ſententia eſt media, aſſerentium quædam futura contingentia cognoſci à Deo in determinatione ſuæ voluntatis, quædam verò non, ſed eſt differentia inter auctores huius ſententiæ. Quidam dicunt, quòd futura contingentia, quæ proueniunt à cauſis naturalibus, certò cognoſcuntur à Deo in determinatione ſuæ voluntatis: ea tamen, quæ procedunt à cauſis liberis, non cognoſcuntur à Deo in eodem decreto: & conuincuntur tertio argumento ex factis à principio. Alij autem docent futura libera, quæ pendent ex ſola Dei operatione, ſine vlla cooperatione alicuius cauſæ ſecundæ, certò cognoſci à Deo in prædeterminatione ſuæ voluntatis, vt creatio cœli, creatio primi hominis, & alia huiuſmodi, quæ dependent à ſolo Deo. Iſti enim effectus reſpectu Dei, dicuntur liberi: quia non ex neceſſitate naturæ ſunt producti: illa autem futura contingentia, vel libera, quæ dependent à Deo, & producuntur ab illa media cauſa ſecunda contingente, & libera, dicunt non cognoſci à Deo certò, in abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis: & ratio illorum eſt, quia Deus non prædeterminat efficaciter huiuſmodi futura contingentia, nec illa vult eſſe antecedenter ad ſcientiam mediam, qua cognoſcit, quid liberum arbitrium ex ſua innata libertate ſit operaturum ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in talibus circunſtantiis, vt contr. 7. notauimus.

III. Pro reſolutione huius difficultatis ſupponendum eſt inprimis id quod ex profeſſo in diſputatione vigeſimaſecunda & vigeſimatertia, probandum erit, Deum videlicet ab æterno antecedenter ad præſcientiam cooperationis arbitrij futuræ, etiam ex hypotheſi, prædeterminaſſe abſoluto, & efficaci decreto omnia futura contingentia, tam ea, quæ pertinent ad ordinem naturæ, ſiue ſint neceſſaria, ſiue libera, quàm ea, quæ pertinent ad ordinem gratiæ: cuius ratio eſt; nam omne illud, quod Deus operatur in tempore, prædeterminauit ab æterno, ſe facturum in tempore: aliàs, vel Deus mutaretur, de nouo producendo volitionem, quam ab æterno non habet, ſiue, vt meliùs loquamur, habendo volitionem nouam; vel futura contingentia euenirent præter eius intentionem, & prædeterminationem, & ita fierent à caſu, reſpectu illius. Hoc autem intelligendum eſt de futuris contingentibus ſecundùm omnem rationem entitatis & bonitatis, quam habent. Peccata enim abſolutè loquendo, non ſunt à Deo prædeterminata, intenta, aut volita, ſed ſolùm permiſſa, vt patebit diſp. 24.

Supponendum eſt ſecundò, ex doctrina S. Thom. 1. part. q. 19. artic. 3. quòd licèt Deus ab æterno liberè ſtatuerit producere res ad extra, & liberè producat omnes effectus, quos producit: ſuppoſito tamen, quòd ab æterno decreuit efficaci voluntate eos producere; impoſſibile eſt in ſenſu compoſito, quòd eos effectus non producat, tempore per ſuam prouidentiam ſtatuto. Hæc enim duo ſunt ſimul incompoſſibilia, quòd Deus ab æterno ſtatuerit producere tali tempore, talem effectum, & quòd talis effectus non producatur tempore determinato, etiamſi ſit effectus liber: aliàs vel voluntas Dei eſſet inefficax, vel impedibilis per liberum arbitrium creatum, quod eſt contra Fidem Catholicam, vt ex profeſſo oſtendit ſanctus Auguſtinus in enchir. ad Laurent. cap. 65. vel ſequeretur, quòd voluntas Dei eſſet mutabilis, quod etiam repugnat perfectioni diuinæ. Ipſe enim ait: *Ego Deus, & non mutor*, & ad

A Hebræos 1. *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Sit ergo

IV. *In decreto ſuæ voluntatis cognoſcit Deus futura contingentia.*

PRima Concluſio. Deus in decreto abſoluto, & efficaci ſuæ voluntatis, prædeterminatis in particulari, omnia futura contingentia, etiam libera; cognoſcit certò & infallibiliter, illa eſſe futura, quantum ad omnes circunſtantias, & quantùm ad ſubſtantiam illorum. Itaque ex parte huius decreti poteſt aſſignari ſufficiens ratio certitudinis ſcientiæ diuinæ reſpectu omnium futurorum, quæ non ſunt mala moraliter. Concluſio eſt contra auctores tertiæ ſententiæ; quam tamen aſſerunt auctores ſecundæ, & eſt expreſſa ſententia S. Thomæ primo cont. Gent. cap. 66. poſt 6. rationem, vbi ait: *Ea quæ ſunt præſentia, præterita, vel futura nobis, cognoſcit Deus* B *ſecundùm quòd ſunt in potentia ſua, & in propriis cauſis, & in ſeipſis. Et horum cognitio dicitur notitia viſionis: non enim Deus rerum, quæ apud nos nondum ſunt, videt ſolùm eſſe, quod habent in ſuis cauſis, ſed etiam illud, quod habent in ſeipſis in quantum eius æternitas eſt præſens ſua indiuiſibilitate omni tempori.* Et cap. 68. ratione 4. ſeipſum referens ad præallegatum caput, ait: *Deus non ſolùm cognoſcit res ſecundùm quòd in ſeipſis ſunt, ſed etiam, ſecundùm quòd ſunt in cauſis ſuis, vt ex ſupradictis patet. Cognoſcit enim ordinem cauſæ ad ſuum effectum.* Et poſt quintam rationem ex iis, quæ propoſuerat in diſcurſu capitis, & præſertim ex eo quòd Deus eſt prima cauſa, ſub cuius dominio & poteſtate eſt noſtrum velle & nolle. Concludit, *quòd Deus ſeipſum cognoſcendo, noſtræ voluntatis* C *motus cognoſcere poſſit*: quia videlicet cognoſcit decretum ſuæ voluntatis, quo ſtatuit in nobis, atque nobiſcum tales actus liberos tali tempore operari. Sentit ergo S. Th. Deum certò cognoſcere omnia futura contingentia etiam libera in decreto ſuæ diuinæ voluntatis. Item etiam in capite 67. præſertim ratione tertia, docet, quòd effectus poſſunt certò cognoſci in cauſa determinata completa, & non impedita; ſed decretum diuinæ voluntatis eſt efficaciſſima cauſa omnium futurorum, & non impeditur, ſed neque impediri poteſt per aliquam cauſam ſecundam, aut per aliquam mutationem voluntatis diuinæ, vt in ſecundo fundamento dictum eſt; ergo. Idem docet 2. 2. quæſt. 171. articulo ſexto ad 2. vbi ait, *quòd Deus dupliciter intuetur effectus contin-* D *gentes & futuros: vno modo, vt ſunt in ſeipſis præſentes in æternitate; alio modo, vt ſunt in ſuis cauſis ſecundis determinatis.* quod etiam docet 1. p. q. 14. articulo 13. cùm ait: *Deus non tantùm cognoſcit futura contingentia, vt ſunt in ſeipſis, ſed etiam vt ſunt in ſuis cauſis,* ſcilicet determinatis; ergo à fortiori id erit verum, loquendo de determinatione primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ, quæ per ſuum æternum decretum determinat omnes cauſas ſecundas ad operandum, & efficit, quòd licèt poſſint impediri per concurſum aliarum cauſarum ſecundarum; de facto tamen non impediantur, ſed infallibiliter producant effectus prædeterminatos à Deo, eo modo, quo prædeterminati ſunt. Eandem concluſionem docet S. Thom. Opuſculo de prædeſtinatione, capite tertio, circa E finem.

Probatur præterea concluſio inſigni teſtimonio Iſaiæ Prophetæ, cap 14. *Iurauit Dominus exercituum dicens, ſi non, vt putaui, ita fiet, & quomodo mente tractaui, ita eueniet, vt conteram Aſſyrium in terra mea. &c.* & ſtatim ſubdit: *Hoc conſilium, quod cogitaui ſuper omnem terram, & hæc manus extenſa ſuper vniuerſas gentes, Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? & manus eius extenſa, & quis auertet eam?* vbi Dominus ex eo ait eſſe certò futuram contritionem Aſſyriorum: quoniam ipſe eam decreuit, & manus eius extenſa cauſabat illam, talis autem contritio

Digitized by Google

tritio dependebat ex actu libero Aſſyriorum aduenientium in terram Domini: quoniam ſi non veniſſent, non fuiſſent contriti in terra Domini; ergo futura contingentia libera poteſt Deus certò cognoſcere in prædeterminatione ſuæ voluntatis. A

Præterea idem probatur ratione. Cauſa determinata, quæ ita eſt efficax, vt impediri non poſſit per aliam cauſam, producit infallibiliter ſuum effectum: ſed decretum diuinæ voluntatis eſt cauſa efficaciſſima omnium futurorum contingentium, nec poteſt impediri ab alia cauſa etiam libera, ne producat effectum determinatum; ergo eo ipſo, quòd Deus cognoſcit, ſe determinaſſe efficaci voluntate, quòd fiant futura contingentia, certò cognoſcit illa eſſe futura. Maior patet: nam ſi cauſa eſt efficaciſſima & immutabilis, non poteſt aſſignari aliqua ratio, propter quam non producat effectum. Minor B autem eſt expreſſa ſancti Auguſtini in Enchirid. ad Laur. cap. 95. vbi id probat ex illo Pſalmiſtæ: *Omnia, quæcunque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra. Quod*, inquit, *non eſt verum, ſi aliqua voluit facere, & non fecit, &, quod eſt indignius, ideo non fecit, quia ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit.* Et poſt pauca: *Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſſionis initium, quo nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens, niſi quia, quicquid vult, poteſt; neque voluntate cuiuſpiam creaturæ, voluntatis omnipotentis impeditur effectus.*

Voluntas Dei impediri nõ poteſt per humanam voluntatem.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd S. Thomas etiam ex parte determinationis diuinæ voluntatis aſſignat rationem certitudinis ſcientiæ futurorum contingentium in Deo; vt patet ex locis inductis pro prima concluſione. C

Ad ſecundum reſpondetur, futurum habere eſſe determinatum in cauſa determinata, quando eſt efficax; & impediri non poteſt ab alia cauſa, ſicut eſt decretum diuinæ voluntatis.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd voluntas diuina non habet, neque habuit ab æterno decretum determinatum producendi alium mundum, vnde non eſt ſimile.

Ad tertium reſpondetur, quòd etſi poſita prædeterminatione diuina, qua prædeterminauit futura contingentia libera, adhuc voluntas creata maneat libera, & poſſit non operari actum prædeterminatum à Deo; tamen infallibiliter producet illum. D hoc enim efficit voluntas Dei, quòd, cùm liberum arbitrium creatum poſſit operari, & non operari talem actum, infallibiliter operetur illum & liberè, iuxta conditionem ſuæ naturæ. Vnde hæc duo ſunt ſimul incompoſſibilia, quòd Deus decreuerit, vt Petrus conuertatur tali tempore, & tamen Petrus non conuertatur. Verum eſt, quòd hæc duo ſunt ſimul compoſſibilia, quòd ſcilicet Deus decreuerit conuerſionem futuram Petri, & quòd Petrus poſſit non conuerti. Etenim decretum Dei non tollit à Petro potentiam ad oppoſitum actum, ſed ſolùm tollit actum oppoſitum conuerſioni, vt diſput. decimaoctaua, numero 23. dicetur latiùs, & diſputat. 22. & 23. E

Libertas noſtri arbitrij ſimul ſtat cum prædeterminatione diuina.

Ad quartum patebit controuerſia ſeq.

DISPVTATIO XI.

Vtrùm Deus cognoſcat certò, & infallibiliter peccata futura, in aliquo decreto ſuæ Diuinæ voluntatis.

PARTEM negatiuam defendunt quidam moderni Theologi, quam probant his argumentis.

Primò. In Deo triplex decretum poſſumus fingere, reſpectu actus peccati. Primum eſt decretum phyſicè prædeterminans liberum arbitrium ad futurum actum peccati, inquantum actus, & ens eſt. Secundum eſt decretum concurrendi ſimul cum voluntate ad eundem actum, ſi voluntas voluerit ad illum ſe applicare. Tertium eſt decretum permittendi malitiam moralem ipſius peccati. Sed in nullo decreto iſtorum, nec in omnibus ſimul cognoſcit Deus certò, & infallibiliter peccata futura; ergo Deus non cognoſcit illa in aliquo decreto ſuæ voluntatis. Minor, quoad primum decretum, probatur: nam in Deo nullum eſſe poteſt abſolutum & efficax decretum phyſicè prædeterminans liberum arbitrium creatum ad actum peccati, etiam inquantum eſt actus: tum etiam quoniam peccatum ipſum tribueretur Deo, vt primo auctori & motori; ergo Deus non cognoſcit peccata futura in prædicto decreto ſuæ voluntatis. Quòd autem ea non cognoſcat in decreto concurrendi ſimul cum libero arbitrio creato ad actum peccati, probatur: nam ſola voluntas Dei non eſt integra cauſa actus peccati; ſed ad illum etiam requiritur liber concurſus creatæ voluntatis; ergo niſi voluntas concurrat, non erit certò futurus actus peccati: ergo in decreto, quo Deus ſtatuit concurrere ſimul cum voluntate ad actum peccati, non poteſt certò cognoſcere actum peccati futurum. Quòd verò in decreto permittendi malitiam peccati, non cognoſcat illud, probatur: nam Deus ea ratione dicitur permittere peccatum, inquantum non confert auxilium prædeterminans voluntatem ad actum oppoſitum virtutis: quod ſi conferret, homo non peccaret. ſed huiuſmodi auxilium non eſt neceſſarium, vt homo producat actus virtutis; ergo in negatione, vel carentia talis auxilij, non poteſt certò cognoſci peccatum futurum.

Secundò arguitur. Voluntas permittendi peccatum duo includit; alterum eſt propoſitum non impediendi peccatum, nec dandi auxilium efficax ad actum virtutis, quo vitatur peccatum; alterum eſt voluntas concurrendi ad actum poſitiuum voluntatis, quo peccatum liberè committitur. Nam ſecundùm S. Thom. non datur pura omiſſio culpabilis ſed in propoſito non dandi prædictum auxilium S.Th. 1.2.q. 71.art.5. efficax, cognoſci non poteſt peccatum infallibiliter eſſe futurum; quia ſequeretur, voluntatem humanam ſuæ naturæ, & efficacitati relictam cum generali influentia primæ cauſæ, eſſe ex ſe determinatam ad operandum actum malum; quod videtur dogma Manichæorum & Lutheranorum, vt Diſputatione tertia oſtenſum eſt; ergo. Probatur hoc: nam illa voluntas ſibi relicta cum communi influentia in omnibus actibus, infallibiliter operatur malum; erit ergo ex ſe determinata ad malum. In cauſa enim proxima contingenti non poteſt certò cognoſci effectus futurus, niſi ſit prædeterminata ad illum, & non impedita. Similiter etiam in decreto concurrendi ſimul cum voluntate creata ad actum peccati, non poteſt Deus certò cognoſcere actum illum eſſe futurum: nam voluntas pro ſua libertate poteſt talem actum non producere, aliàs ex ſe eſſet determinata ad actum malum producendum. ergo in ſola voluntate permittendi peccatum non poteſt Deus certò cognoſcere illud eſſe futurum, niſi recurramus ad ſcientiam mediam, per quam Deus certò cognoſcit voluntatem eſſe conſenſuram in pecca

Digitized by Google

peccatum ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum, & in talibus circunſtantiis conſtitueretur.

II. Contrariam ſententiam defendunt conſequenter omnes Doctores, qui tenent ſcientiam mediam non dari, etiam in Deo. Si enim huiuſmodi ſcientia non eſt, non poterit ex illa deſumi certitudo infallibilis, quod Petrus, verbi gratia, peccabit, nec in eadem ſcientia talis certitudo fundari. Vnde ex alio capite deſumenda erit hæc certitudo & infallibilitas, videlicet ex reali exiſtentia, quam peccata futura habent in æternitate, vt diſp. 8. & 9. dicebamus; vel ex aliquo decreto diuinæ voluntatis, quod in præſenti intendimus explicare.

Igitur pro reſolutione huius difficultatis notandum eſt, quòd in peccato reperiuntur duo. Primò reperitur actio poſitiua peccati, quæ, vt eſt ens, bona eſt, & conſequenter procedit efficienter à primo bono, ſcilicet à Deo, tanquam à primo auctore, & prima cauſa, vt probat S. Thom. 1. 2. quæſt. 79. art. 2. & in 2. diſtin. 37. quæſt. 2. art. 2. de quo ex profeſſo à nobis diſputandum erit diſput. 24. vbi ex ſententia S. Auguſtini, & S. Thomæ manifeſtum fiet, Deum ſuo concurſu generali phyſicè præmouere, & prædeterminate creatam voluntatem ad actum peccati, inquantum actus eſt, quantumuis aliàs ſit intrinſecè malus in ordine ad voluntatem creatam, quæ deficienter operatur. Secundò reperitur in peccato ratio formalis peccati, ſeu malitia moralis, & deordinatio à recta ratione: & hanc Deus non cauſat, ſed ſolùm permittit, quatenus videlicet non præbet auxilium efficax ad vitandum peccatum, quod quidem auxilium ſi Deus præberet homini, non peccaret, vt 1. 2. quæſt. 79. articulo 1. in corpor. dicit S. Thomas.

Liberū arbit. creatum ex natura ſua eſt peccabile, quia ex nihilo productū eſt. S. Auguſt. li. 2. de vitiis & concup. c. 18. libr. 2. de Ciuit. c. 1. S. Th. in 2. diſt. 34. q. 1. art. 3. ad 4.

Notandum ſecundò, quòd aliud eſt dicere, liberum arbitrium creatum eſſe defectibile ex natura ſua, & aliud eſt dicere liberum arbitrium eſſe determinatum ex ſe ad malum: illud enim eſt veritas Catholica, hoc autem eſt error etiam contra lumen naturale. Illud poſſibilitatem dicit à fine deficiendi, & lege Dei; quia facultas liberi arbitrij non eſt ipſa regula ſuarum actionum; hoc autem refert determinationem ad malum in auctorem naturæ, qui liberum arbitrium produxit, quod eſt hæreſis blaſphema. Illud, vt ſæpe docent SS. Auguſt. & Thom. competit libero arbitrio; quia eſt productum ex nihilo, quod etiam docent Cyrillus libr. 1. in Ioan. cap. 25. Nyſſenus lib. 7. de libero arbitr. capit. vltim. S. Greg. libro 25. Moral. cap. 5. Damaſcenus libro 2. fidei orthodoxæ, capite 27. & Rupertus libr. 1. in Geneſ. capite 15. hoc autem inclinationi naturali eiuſdem arbitrij repugnat: nam ſemper tendit ad bonum verum, vel apparens, cùm malum ſub ratione mali, etiam dum peccat, velle non poſſit. Sit ergo

III. *Peccata futura quomodo à Deo cognoſcātur.*

PRima concluſio. Deus certò, & infallibiliter cognoſcit omnia peccata futura in decreto, quo ſtatuit prædeterminare voluntatem creatam ad entitatem actus peccati, inquantùm actio, & ens eſt, & permittere malitiam moralem peccati, ſeu peccatum ipſum vt peccatum eſt, non dando auxilium efficax ad illud vitandum.

Probatur concluſio ex illo Pſal. 80. *Dimiſit eos, ſecundùm deſideria cordis eorum: ibunt in adinuentionibus ſuis.* Quibus verbis ſignificatur, Deo deſerente, & non adiuuante peccatorem, ne cadat, infallibiliter eſſe peccaturum. Vnde ſanctus Auguſtin. explicans differentiam inter receſſum Christi corporalem & ſpiritualem, ait: *Diſceſſit de ipſa ciuitate Dominus, vel de illo loco: nunquid Lazarus non vixit? Non ſic anima ſuſcitatur: ſuſcitat illam Deus, moritur, ſi diſceſſerit Deus. Dicam enim audacter, fratres, ſed ta-*

Auguſt. ſuper Pſalm. 70. conc. 2. to. 8.

A *men verum. Duæ vitæ ſunt; vna corporis, altera animæ. Sicut vita corporis anima, ſic vita animæ Deus. Quomodo ſi anima deſerat, moritur corpus, ſic anima moritur, ſi deſerat Deus.*

Confirmatur auctoritate Conc. Arauſ. 11. can. 19. vbi dicitur: *Natura humana etiam ſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam, creatore ſuo non adiuuante, ſeruaret.* Ergo ſecundùm mentem Concilij, Deo non adiuuante hominem, ne cadat, infallibiliter cadet; aliàs ſeipſum in bono conſeruaret, creatore ſuo illum non conſeruante. Idem probatur ex Innoc. Papa epiſt. 25. ad Concilium Carthaginenſ. quæ eſt apud Auguſt. 91. vbi ſic loquitur: *Quotidiana præſtat ille remedia, quibus niſi freti, confiſique nitamur, nullatenus vincere humanos* B *poterimus errores: neceſſe eſt enim, vt quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante, vincamur.* Quo nihil dici potuit clariùs pro noſtra ſententia.

Secundò probatur ratione. Deus certò ſcit, quòd, ſi non conſeruaret creaturas in ſuo eſſe, ſtatim redigerentur in nihilum: quoniam creatura ſeipſam conſeruare non poteſt, creatore ſuo illam non conſeruante: ergo etiam ſcit, quòd ſi ipſe non conſeruet hominem in bono rationis, homo ipſe non conſeruabit ſe: ergo in decreto, quo Deus ſtatuit non dare auxilium efficax tali tempore alicui, quo bonum operando, vel abſtinendo à peccato, bonum rationis conſeruet, certò ſcit, quòd homo ab eodem bono rationis, peccando, deficiet.

Tertiò probatur. Sine auxilio efficaci prædeterminante C liberum arbitrium ad actum virtutis, nunquam homo producet illum actum, vt diſputat. 18. & 23. manifeſtum fiet: ergo in decreto, quo Deus ſtatuit non dare Petro, verbi gratia, tali tempore auxilium efficax ad actum virtutis, qui eſt in præcepto, ſcit, quòd Petrus non producet illum actum, ac per conſequens ſcit, quòd peccabit omiſſionis peccato.

Præterea idipſum probatur de peccato commiſſionis: nam in decreto, quo Deus prædeterminauit voluntatem Petri ad actum peccati, inquantum actus eſt, certò cognoſcit, quòd producet illum actum, vt diſputatione vigeſimaquarta fiet manifeſtum: ergo ſi ex alia parte permittat eiuſdem actus malitiam moralem, & quòd Petrus, deficiendo à re- D gula rationis, eundem actum producat; erit infallibile, quòd Petrus peccet, ac per conſequens id certò cognoſcet Deus.

Secunda concluſio. Simpliciter & abſolutè dicendum eſt, Deum non cognoſcere certò & infallibiliter peccata futura in aliquo decreto ſuæ voluntatis, quo prædeterminauerit liberum arbitrium ad eadem peccata committenda. Hæc concluſio eſt de fide, quam vtplurimùm probant argumenta facta à principio. IV.

Præterea probatur omnibus locis Scripturæ, Conciliorum Arauſ. & Trid. & auctoritatibus ſanctorum Patrum; quibus diſputatione vigeſimaquarta oſtendemus, Deum, abſolutè loquendo, non prædeterminare voluntatem hominis ad malum, E ſiue ad peccatum.

Ad argumenta igitur facta à principio reſpondetur, tantùm probare hanc ſecundam concluſionem: quatenus verò contra primam videntur militare, ſingulis eſt occurrendum.

AD primum reſpondetur, quòd in primo & tertio decreto cognoſcit Deus peccata futura, videlicet in decreto præmouendi efficienter voluntatem creatam ad entitatem actus peccati, inquantùm actus eſt, & in decreto permittendi, quòd voluntas creata deficiat à ratione, vt ex dictis conſtat. Nec huiuſmodi decretum repugnat humanæ

liber

Digitized by Google

libertati,aut propter illud, ipſum peccatum refunditur in Deum,tanquam in primum auctorem, abſolutè loquendo, ſed ſolùm cum addito diminuente, inquantùm ſcilicet actus, & ens eſt, de quo ex profeſſo diſp.24. erit agendum. Ad aliud,quo in eodem argumento probatur, Deum in decreto permittendi malitiam, non poſſe cognoſcere peccatum futurum;reſpondetur, quòd, vt infrà patebit, ad quemlibet actum virtutis prærequiritur Dei decretum, & auxilium efficienter prædeterminans liberum arbitrium creatum ad talem actum: neque ex hoc licet inferre,quòd, qui non habet actu auxilium illud,non poſſit operari talem actum virtutis: nec etiam licet inferre, quòd, qui habet illud auxilium, non poſſit non operari eundem actum: defectus huius illationis iam ſuprà à nobis explicatus eſt; & diſput. 18. demonſtrabimus, quàm ſit fallax hæc argumentatio.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt in ſecundo fundamento: diximus enim,voluntatem creatam ex natura ſua, eſſe inclinatam ad bonum: nam eius inclinatio naturalis à Deo eſt, vt Opuſc.2. capite vigeſimonono & trigeſimo,& alibi ſæpe docet ſanctus Thomas. Vnde talis inclinatio non poteſt tendere ad malum: cum hoc tamen aſſerendum eſt,voluntatem creatam eſſe ex natura ſua defectibilem, & niſi manu Creatoris in bono rationis cõſeruetur, ſe per ſe ipsã non conſeruabit,& ita Deo deſerente,infallibiliter deficiet, & liberè deficiet,ſicut Deo ipſam conſeruante, infallibiliter & liberè ſeipſam conſeruabit,vt ſuperiùs ex ſancto Auguſtino dictum eſt. Vnde in decreto, quo Deus occulto ſuo iudicio, ſed abſque vlla dubitatione iuſtiſſimo, ſtatuit voluntatem creatam in bono rationis non conſeruare,ſed permittere,vt ab illo deficiat, atque ad actum peccati, inquantum actus eſt,modo ſuperiùs explicato,concurrere, certò cognoſcit peccata futura.

DISPVTATIO XII.

Vtrùm Deus cognoſcat certò,& infallibiliter futura contingentia in prædeterminatione cauſarum ſecundarum, præſertim quando cauſæ ſecundæ ſunt liberæ.

I. PARTEM negatiuam defendunt illi auctores, qui negant Deum efficaciter prædeterminaſſe ſuo ęterno decreto huiuſmodi futura contingentia antecedenter ad præſcientiam liberæ cooperationis arbitrij futuræ ex hypotheſi, quòd in talibus circunſtantiis conſtituatur: quorum argumenta adducemus diſp. 22.& 23.

Præterea etiam probatur hæc ſententia. Multoties contingit, quòd cauſæ ſecundæ ſint determinatæ ad producendum aliquem effectũm, & tamen de facto non producant illum, vt patet in Ezechia, cui dictum eſt Iſaiæ 38. *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues.* In illo enim cauſæ naturales mortis erant iam determinatæ, & tamen mors non fuit tunc ſubſequuta: ergo in cauſis determinatis non poteſt certò cognoſci effectus futurus.

Arguitur ſecundò.Primus actus liber tam hominum, quàm Angelorum, ſequitur infallibiliter ad iudicium determinatum,& naturale ipſorum, quo A iudicant tale obiectum eſſe proſequendum: huiuſmodi enim iudicium oportet, quòd ſit naturale, & non liberum aliàs enim actus voluntatis,qui ſequitur ad illum iudicium,non eſſet primus actus liber, ſed ſupponeret alium actum liberum ex parte intellectus,& ita daretur proceſſus in infinitum: ſed in huiuſmodi iudicio nõ poteſt certò cognoſci actus liber futurus; ergo in cauſis determinatis non poſſunt certò cognoſci futura contingentia. Minor probatur: nam aliàs quilibet Angelus per virtutem ſuæ naturæ cognoſceret omnes actus primos liberos aliorum Angelorum,& hominum:nam cognoſcit naturaliter omnes actus naturales aliorum, & omnia, quæ pertinent ad ordinem naturæ:ergo cognoſcit iudicium illud naturale, ex quo infallibiliter B ſequitur primus actus liber: ergo ſi in determinatione cauſarum ſecundarum certò poſſunt cognoſci actus futuri contingentes & liberi,relinquitur, quòd Angelus, qui naturaliter cognoſcit illud iudicium naturale,cognoſcat etiam primum actum liberum cuiuſcunque alterius Angeli, vel hominis, quod tamen nullus concedit.

Oppoſitam ſententiam tenet S. Thom. locis cit. in diſp. præced.concluſ.1.quam ſequuntur communiter Thomiſtæ,& alij Theologi,qui docent Deum prædeterminare omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes.

II. *Futura cõtingentia certò cognoſcũtur à Deo in prædeterminatione cauſarum ſecundarũ.*

CONcluſio ergo noſtra ſit, In determinatione cauſarum ſecundarum, quæ impediendæ non ſunt per concurſum aliarum cauſarum, cognoſcit C Deus certò omnia futura contingentia etiam libera. Itaque eo ipſo quòd Deus cognoſcit determinationem cauſæ ſecundæ, & omnium aliarum cauſarum concurſum, per quem non impedietur effectus contingens, certò cognoſcit illum eſſe futurum.

Probatur hæc concluſio. Effectus certò cognoſcitur in cauſa ſimpliciter neceſſaria, eò quòd talis cauſa habet infallibilem ordinem ad talem effectum,ſicut cognoſcimus infallibiliter, quòd omnis homo ſit riſibilis,quia eſt rationalis:ſed cauſa contingens complete determinata, & non impedienda, quantumuis ſit libera, & poſſit non agere; de facto tamen infallibiliter operabitur, & producet ſuum effectum: ergo etiam in tali cauſa poteſt certò co- D gnoſci eius effectus contingenter futurus.

III. Probatur ſecundò. Deus in decreto abſoluto, & efficaci ſuæ voluntatis certò cognoſcit futura contingentia etiam libera, vt diſputatione præcedenti oſtenſum eſt: ergo etiam illa cognoſcit in determinatione completa cauſarum ſecundarum non impediendarum. Patet conſequentia nam in ipſa motione, qua Deus determinat cauſas ſecundas ad ſuos effectus contingentes & liberos, eſt intentio Dei,quæ deficere non poteſt, vt docet S.Thomas par.2.quæſt.112.artic.3.in corp.& 2.2. quæſt.24. art. 11.in corp.

IV. AD primum argumentum reſpondetur, quòd quamuis cauſæ naturales mortis Ezechiæ eſſent determinatæ, impeditæ fuerunt ſpeciali Dei E diſpenſatione,ne tunc ex illis ſequeretur mors Ezechiæ,vnde in illis non poterat certò cognoſci mors Ezechiæ.

Imperij primus actus quomodo ſit liber.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd primus actus voluntatis ſequitur infallibiliter ad primum imperium, quod quidem non eſt omnino actus naturalis,ſed aliquo modo eſt liber, ſaltem quoad exercitium. Pro quo notandum eſt, dupliciter poſſe aliquem actum eſſe liberum. Primò, quia eſt expreſsè volitus,tanquam obiectum,& in hoc ſenſu primus actus imperij non eſt liber, aliàs daretur proceſſus in infinitum,vt argumẽtum probat: ſecundo modo

poteſt

Digitized by Google

poteſt dici liber, quoniam verſatur circa obiectum, ad quod non eſt naturaliter determinata potentia eliciens illum actum: & in hoc ſenſu primum imperium eſt actus liber, quoad exercitium: quia intellectus non eſt à natura determinatus ad obiectum illud particulare, circa quod verſatur primum imperium. Vnde vnus Angelus non poteſt naturaliter cognoſcere primum actum imperij aliorum Angelorum, vel hominum, neque primum actum liberum, qui ſequitur ad huiuſmodi imperium.

Caiet. 1. 2. q. 1. art. 6. Capreol. in 1. diſt. ſent. 1. q. 3. & in 4. ſent. diſt. 49. q. 3. Vide D. Th. 1. 2. q. 17. artic. 6. & Conradum ibidem.

Reſpondetur ſecundò, quòd primus actus voluntatis debet verſari circa bonum in communi, ad quod naturaliter determinatur voluntas, quantùm ad ſpecificationem: nam, vt docent graues auctores, voluntas non poteſt velle aliquod bonum in particulari, niſi priùs habuerit aliquem actum circa bonum in communi: vnde Angelus per virtutem ſuæ naturæ poteſt certò cognoſcere, quòd primus actus, quem voluntas hominis producet, erit appetitus, ſeu volitio boni in communi; non tamen poteſt cognoſcere, in quo tempore producet talem actum, eò quòd quamuis actus ille ſit neceſſarius quoad ſpecificationem; quoad exercitium tamen aliquam habet libertatem.

DISPVTATIO XIII.

Vtrùm præſcindendo omnem prædeterminationem Diuinæ voluntatis, & exiſtentiam in æternitate, poſſit aſſignari alia ratio certitudinis ſcientiæ diuinæ, ex parte videlicet veritatis obiecti.

1. EST prima ſententia quorundam recentiorum, aſſerentium, Deum cognoſcere hæc futura ſolùm per ſimplicem intuitum veritatis rei, quæ futura eſt: vnde ſecundùm iſtam ſententiam, ideo Deus certò cognoſcit futura contingentia; quia ipſum futurum habet veritatem determinatam, quam ſubinde Deus certò cognouit. Alij moderni ex veritate futurorum contingentium, & ex infinitate intellectus Dei, colligunt certitudinem ſcientiæ ipſius, qua ab æterno cognoſcit futura contingentia. Potiſſima huius ſententiæ argumenta ſunt, quæ ſequuntur.

ARgumentantur primò. In illo priori ſigno rationis, antequam intelligatur aliquod decretum diuinæ voluntatis, & antequam futura exiſtant in æternitate, hæc propoſitio de futuro contingenti: Antichriſtus erit, eſt determinatè vera, vel determinatè falſa; ergo in illo priori cognoſcit Deus determinatè: vtrùm Antichriſtus ſit futurus, vel non ſit futurus, in ipſa veritate obiecti: patet conſequentia: nam Deus in quolibet ſigno rationis cognoſcit omnem veritatem determinatam, aliàs in illo ſigno eius cognitio non eſſet infinita. Antecedens probatur: nam etiam in illo ſigno rationis iſtæ duæ propoſitiones ſunt contradictoriæ: Antichriſtus erit: Antichriſtus non erit: ergo altera illarum eſt determinatè vera, & altera eſt determinatè falſa: de ratione enim contradictoriarum eſt, quòd altera ſit vera, altera falſa: ergo in illo ſigno cognoſcit Deus contradictoriam, quæ eſt vera.

Confirmatur idem antecedens. Hæc diſiunctiua eſt vera, & neceſſaria: Petrus peccabit, vel non peccabit; vt docet Ariſt. 1. de interpret. cap. 8. ergo altera pars eius eſt determinatè vera; ad veritatem enim diſiunctiuæ requiritur, quòd altera pars ſit vera: ergo illa cognoſcitur à Deo ante actum ſuæ voluntatis.

Confirmatur ſecundò. Verum, & falſum ſunt paſſiones propoſitionis, ſicut par, & impar ſunt paſſiones numeri; ſed impoſſibile eſt, quòd in aliquo ſigno rationis detur numerus, qui non ſit par, vel impar: ergo impoſſibile eſt, quòd in aliquo ſigno rationis detur propoſitio de futuro contingenti, quæ non ſit determinatè vera, vel falſa.

Confirmatur tertiò. Vt docet Ariſtot. 6. metaph. verum, & falſum reſpectu propoſitionis ſunt contraria immediata, ſicut ſanum, & ægrum reſpectu animalis: ſed inter contraria immediata non datur medium: ergo in quocunque ſigno rationis quælibet propoſitio de futuro contingenti vel eſt vera, vel falſa, ac per conſequens à Deo certò cognita.

Arguitur ſecundò. Deus in Scriptura ſacra reuelauit multa futura contingentia; antequam fiant ſicut Iſaiæ 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Et quòd reſurrectio mortuorum ſit futura; & Petro Apoſtolo dixit Chriſtus Dominus: *Antequam gallus cantet, ter me negabis*: ergo antequam fierent, erant determinatè vera, & conſequenter Deo certò cognita. *Matth. 26.*

Arguitur tertiò. Omnis propoſitio de futuro contingenti habet ſuam de ineſſe determinatè veram, vel determinatè falſam; ergo eſt vera, vel falſa: patet conſequentia: nam veritas, vel falſitas propoſitionis de futuro debet regulari, & probari per propoſitionem de ineſſe: vnde illa propoſitio de futuro eſt vera, quæ aliquando habebit vnam de ineſſe veram; falſa autem, ſi nunquam ſit habitura vnam de ineſſe veram Antecedens autem probatur: nam hæc propoſitio, Antichriſtus eſt; vera erit, nato Antichriſto: hæc autem propoſitio: Mons aureus eſt; nunquam erit vera: & ideo propoſitio illa de futuro: Mõs aureus erit, eſt determinatè falſa: & idem contingit in omnibus aliis conſimilibus propoſitionibus; ergo.

Confirmatur. Aliquando ita erit, ſicut ſignificatur per propoſitionem de futuro contingenti: ergo talis propoſitio erit vera: patet conſequentia. Nam ab eo, quòd res eſt, vel non eſt, ſecundùm exigentiam copulæ, propoſitio dicitur vera, vel falſa.

Arguitur quartò. Hoc complexum: Antichriſtus erit, eſt volitum à Deo, vt futurum: ergo ante actum diuinæ voluntatis fuit cognitum à Deo, vt futurum: patet conſequentia; quia nihil eſt volitum ſub quacunque ratione, quin ſub eadem ratione ſit præcognitum.

Arguitur quintò. Ante omnem actum ſuæ voluntatis cognoſcit Deus certò, quid ſit ipſe voliturus, & ad quas creaturas producendas ſit determinanda eius voluntas: ergo ante omnem actum ſuæ voluntatis cognoſcit certò, quæ res ſint determinatè futuræ, quæ verò non ſint futuræ. Antecedens patet; nam Verbum diuinum procedit ex cognitione omnium veritatum, cùm producatur per actum perfectiſſimum intellectus: ergo procedit ex cognitione huius veritatis: Antichriſtus naſcetur, & ex cognitione omnium aliorum futurorum contingentium: ergo ante omnem actum voluntatis diuinæ erat verum hoc complexum: Antichriſtus naſcetur. Verbum enim diuinum procedit ante omnem actum diuinæ voluntatis, ac per conſequens veritas illius futuri antecedit omnem actum diuinæ voluntatis: vel dicendum erit, quòd Verbum diuinum non procedit ex cognitione omnium veritatum.

Arguitur ſextò. Ideæ creaturarum, quæ ſunt in Deo, repræſentant ante omnem actum diuinæ voluntatis

luntatis omnia futura, vt futura ſunt: nam, vt docet A S.Thom. 1.p.q.15. ideæ, propriè loquendo, repræſentant futura, vt futura ſunt, cum ſint rationes rerum, quas Deus eſt operaturus: ſed huiuſmodi ideæ ante omnem actum diuinæ voluntatis habent actualiter repræſentare, aliàs idea non eſſet attributum diuinum: quia nullum attributum, præſertim ſi pertineat ad intellectum, ſupponit in Deo liberum actum ſuæ voluntatis; ergo per huiuſmodi ideas certò cognoſcit Deus in illo priori ſigno rationis, quæ ſint determinatè futura, & quæ non ſint futura.

Confirmatur hæc ratio auctoritate S.Thomæ 1. p.q.14. articulo 13.c. vbi ait: *Deus non tantum cognoſcit futura, quia habet rationes rerum apud ſe præſentes; ſed etiam quia eius intuitus fertur ab æterno ſuper omnia,* B *prout ſunt in ſua præſentialitate.* Quibus verbis docere videtur, quòd etiam per ideas, quæ ſunt rationes rerum, Deus certò cognoſcat omnia futura contingentia, cùm ergo ideæ ante actum diuinæ voluntatis repræſentant futura cõtingentia, relinquitur, quòd ante prædictum actum poſſit Deus illa cognoſcere, vt futura.

II. Secunda ſententia, inter Thomiſtas communis aſſerit, Deum ante omnem actum ſuæ voluntatis non cognoſcere certò & infallibiliter, quid ſit determinatè futurum, nec propoſitionem de futuro contingenti habere determinatam veritatem: quæ ſententia certa eſt, atque ad mentem S. Thomæ, pro cuius explicatione

Notãdum eſt primò, quòd in præſenti loquimur C de prioritate tantùm ſecundùm diuerſa ſigna rationis, etenim quicquid Deus decreuit producere in tempore, ab æterno decreuit, nec poteſt reperiri aliquis actus in Deo etiam liber, qui ab æterno in illo non fuerit: aliàs enim eſſet mutabilis.

Scientia libera nõ ponit nouam perfectionẽ in Deo.

Notandum ſecundò, quòd ſicut actualis creatio rerum ad extra, & actualis volitio creandi, vel iuſtificandi hominem, nullam perfectionem addit in Deo ſupra potentiam creandi, aut iuſtificandi, ſed ſolùm importat eandem perfectionem realem cum nouo reſpectu rationis ad creaturam: ita cognitio futurorum nihil perfectionis addit in Deo ſupra cognitionem poſſibilium, ſed dicit eandem perfectionem, cum nouo reſpectu rationis ad eadem futura, vt ſunt in ſuis cauſis determinatis; aliàs enim D in Deo eſſet aliqua realis perfectio dependens ex actu libero ſuæ volũtatis, ac per cõſequens, ſi Deus voluiſſet creare alium mundum, eſſet magis perfectus in ſeipſo, quàm de facto ſit: nam cognoſceret plura futura, vt futura ſunt; hoc autem nullatenus eſt dicendum: ergo.

Duarũ cõtradictoriarum oportet alteram eſſe determinatè veram pro quolibet inſtanti temporis, ſed nõ pro quolibet ſigno rationis.

Notandum tertiò, quòd quando aliqua duo opponuntur contradictoriè, vel ſunt contraria immediatè oppoſita, neceſſe eſt, quòd pro quolibet inſtanti temporis, alterum illorum conueniat proprio ſubiecto, non tamen requiritur, quòd alterum eorum conueniat eidem ſubiecto pro quolibet ſigno rationis. Eſt exemplum manifeſtum, nam gratia & peccatum in homine ordinato ad vitam æternam ſunt oppoſita immediatè, atque adeò neceſſe eſt, E quòd in quolibet inſtanti temporis, homo, vel habeat gratiam, vel habeat peccatum; ſed tamen id non eſt neceſſarium, in quolibet priori ſigno rationis, vel naturæ, etenim in illo priori naturæ, in quo contritio antecedit gratiam in genere cauſæ materialis, nõ intelligitur homo habere peccatum mortale; quia cum contritione non compatitur peccatum mortale: & tamen in illo priori nondum intelligitur gratia habitualis; at verò ſi ſermo ſit de inſtanti temporis, in illo inſtanti habet gratiam habitualem. Sit ergo

III. PRima Concluſio. Si loquamur de inſtanti temporis, omnis propoſitio de futuro contingenti, eſt determinatè vera, vel falſa, antequam futura ponantur in eſſe. Hanc concluſionem probant efficaciter aliqua argumenta ex factis à principio, præſertim argumentum ſecundum, & tertium.

Præterea probatur. Deus iam ab æterno decreuit, quid ſit futurum, & quid non ſit futurum. ergo pro quolibet inſtanti temporis, antequam futura ponantur in eſſe, verum erit, dicere, quòd erit futurum id, quod reuerà futurum eſt; & quod non erit futurum id, quod reuerà futurum non eſt; ergo cognoſcitur à Deo ab æterno, antequam in tempore fiat, vel non fiat.

Confirmatur. Ex illo inſtanti temporis, in quo futura ponentur in eſſe, propoſitio de futuro incipit eſſe falſa; etenim tunc res iam non eſt futura, ſed præſens, vel præterita: ergo antequam ponantur in eſſe, propoſitiones de futuro ſunt determinatè veræ, vel determinatè falſæ pro quolibet inſtanti temporis præcedentis.

Nulla propoſitio de futuro cõtingẽti eſt ante decretum diuinæ voluntatis, determinatè vera, vel determinatè falſa.

Secunda concluſio. Ante omne decretum diuinæ voluntatis, ſiue in illo priori ſigno rationis, antequam intelligatur in Deo huiuſmodi decretum determinans, quid ſit futurum, quid non ſit futurum; nulla propoſitio de futuro contingenti habet determinatam veritatem, ac per conſequens in illo priori ſigno non eſt cognoſcibile, etiam à Deo ex ipſa veritate obiecti, quid ſit determinatè futurum. Hæc concluſio eſt directè contra auctores primæ ſententiæ: videtur tamen eſſe de mente S. Thomæ locis citatis diſputatione præcedenti. Etenim ſanctus Doctor ex duplici cap. oſtendit, Deum certò cognoſcere futura contingentia, videlicet; quia actualiter exiſtunt in æternitate, antequam fiant in propria menſura, & in determinatione cauſarum; quæ quidem eſſe non poteſt ante decretum diuinæ voluntatis, per quod omnes cauſæ ſecundæ determinantur ad producendos ſuos effectus: ergo, &c.

Præterea probatur ratione. In illo priori ſigno rationis futura non habent determinatam entitatem, neque in ſeipſis, quia non intelliguntur exiſtere etiam in æternitate: nam talis exiſtentia intrinſecè dependet ex decreto diuinæ voluntatis, vt patet ex illo Apocalyp. 4. *Propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.* Et iterum dicit Scriptura: *Quomodo aliquid eſſet niſi tu voluiſſes?* nec habent determinatum eſſe in ſuis cauſis: nam in illo priori nondum intelligitur determinata prima cauſa ad productionem alicuius futuri: ergo in illo priori nullam habent determinatam veritatem, ſi conſiderentur, vt futura; quia quod non habet determinatam entitatem, non habet determinatam veritatem.

Probatur ſecundò. Ante decretum diuinæ voluntatis hæc propoſitio: Antichriſtus erit, non eſt determinatè vera ex natura ſubiecti: nam actualis exiſtentia ſolùm Deo competit ex natura rei, nec eſt determinatè vera ex aliqua cauſa efficiente: nam in illo priori nondum intelligitur decretum diuinæ voluntatis; ſine quo eſſe non poteſt, nec intelligi cauſalitas alicuius cauſæ ſecundæ, cùm eſſentialiter dependeat à cauſalitate primæ cauſæ: ergo in illo priori ſigno rationis non intelligitur illud prædicatum competere ſubiecto, atque adeò in obiecto ſignificato per illam propoſitionem nulla reperitur determinata veritas.

Probatur tertiò auctoritate Ariſtot. libro primo de interpr. capite octauo, quem locum adduximus, & expendimus diſputatione 7. præſertim *Diſp. 7. n. 13.* in ſecundo argumento facto pro noſtra ſententia:

docet enim, quòd tolleretur contingentia rerum, & conſequenter libertas arbitrij, ſi propoſitiones de futuro contingenti eſſent ſecundùm ſe determinatè veræ, vel determinatè falſæ. Quod etiam videtur ſequi, ſi ponantur determinatè veræ in illo priori ſigno rationis: quod ſic oſtenditur: nam ſi ante decretum diuinæ voluntatis, hæc propoſitio: Antichriſtus erit, vel Antichriſtus loquetur, eſt determinatè vera; ergo prædicatum illud ex natura rei, & per ſe, competit illi ſubiecto. patet conſequentia: nam in illo priori ſigno rationis non poteſt illi competere ex aliqua cauſa efficiente, vt oſtenſum eſt; ergo competeret illi per ſe, & ab intrinſeco: atque adeò non poterit poſtea in tempore prædicari de illo contingenter & liberè; quia quod competit alicui per naturam, non competit ei liberè.

Confirmatur hæc ratio argumento illo tertio, quo eadē diſp. 7. n. 16. ſcientia media impugnata eſt.

Ex hac concluſione ſequitur, quòd propoſitiones de futuro contingenti etiam non ſunt determinatè falſę in illo priori ſigno rationis, antequam intelligatur decretum diuinæ voluntatis. Probatur iiſdem argumentis: nam in illo priori cauſæ non ſunt determinatæ ad non producendum hoc, vel illud contingens; ergo in illo priori ſigno non eſt determinatè falſum aſſerere, quòd hoc, vel illud ſit futurum.

Confirmatur. Si in illo priori eſſent determinatè falſæ propoſitiones de futuro contingēti, ſequeretur, quòd eſſent determinatè falſæ ex natura rei, ac per conſequens Deus non poſſet per decretum ſuum illas reddere veras: ſicut Deus non poteſt efficere, quòd hæc propoſitio: Homo non eſt rationalis, ſit determinatè vera; quia ex natura rei antecedenter ad omne decretum voluntatis Dei, eſt determinatè falſa.

Confirmatur ſecundò id ipſum in conditionatis propoſitionibus diſparatis contra illos, qui ſentiūt, omnia hæc conditionata habere ante omne decretum diuinæ voluntatis determinatam veritatem, vel determinatam falſitatem. Hoc conditionatum, ſi equus eſt animal, Antichriſtus naſcetur, ante decretum diuinæ voluntatis non eſt ſecundùm ſe determinatè verum, alias Deus non potuiſſet determinare ſeipſum ad non producendum Antichriſtum, ſed ex neceſſitate abſoluta produceret illum ſuo tempore. Nec etiam eſt ante illud decretum determinatè falſum propter eandem rationem: quia ſequeretur, quòd Deus non poſſet producere Antichriſtum, quia non poteſt mutare veritatem, aut falſitatem propoſitionum, quæ antecedenter ad eius decretum ſunt determinatè veræ ſecundùm ſe, aut determinatè falſæ. Idem argumentum fieri poteſt proportionabiliter de quocunque alio futuro conditionato diſparato, cuius conſequens nullam habet connexionem cum antecedenti, nec infertur ex illo etiamſi antecedens ponatur in eſſe, vt in hac aſſertione: Si tali die pluat in Hiſpania, Petrus diſputabit in Italia, & ſimilibus Etenim ſi dicatur, hoc conditionatum ante omne decretum diuinæ voluntatis eſſe determinatè verum, ſequitur, quòd poſito in eſſe antecedenti, Deus non poſſet facere, vt conſequens non ponatur in eſſe, quod nullatenus eſt dicendum. Si autem è contrario aſſeratur, conditionatum illud ante omne decretum diuinum eſſe determinatè falſum, ſequeretur aliud inconueniēs, quòd ſcilicet poſito in eſſe antecedenti, Deus non poſſet facere, vt Petrus non diſputet Romæ, quod tamen dici non poteſt.

AD primum argumētum reſpondetur, quòd, vt conſtat ex dictis, præſertim in tertio fundamento, hæc propoſitio: Antichriſtus erit, nec eſt determinatè vera, nec determinatè falſa in illo priori ſigno rationis, in quo conſideratur ante omne decretum diuinæ voluntatis: & ad probationem reſpondetur, quòd ex duabus contradictoriis, etiam de futuro contingenti, oportet quòd altera ſit determinatè vera, altera determinatè falſa pro quolibet inſtanti temporis; non tamen oportet, quòd altera ſit determinatè vera, altera determinatè falſa pro quolibet ſigno rationis. Si dicatur: nam etiam in illo priori ſigno rationis, illæ duæ propoſitiones ſunt contradictoriæ: ergo etiam pro eodem ſigno altera eſt determinatè vera, & altera falſa; reſpondetur negando conſequentiam. nam ad eſſentiam contradictoriarum id non requiritur pro quolibet ſigno rationis, ſed ſufficit, quòd repugnet, ambas ſimul eſſe veras, vel falſas; & quòd ſi vna eſt vera, altera ſit falſa. quod quidem competit illis propoſitionibus etiam pro illo priori ſigno: vel dicendum, quòd vera contradictio attenditur ſecundùm inſtans temporis, non autem ſecundùm inſtans naturæ; quia inſtans naturæ non eſt inſtans, in quo, ſed à quo.

Ad primam confirmationem reſpondetur, quòd ſicut illa diſiunctiua: Petrus peccabit, vel non peccabit, eſt neceſſaria, quamuis neutra pars illius ſit neceſſaria: ita etiam eadem diſiunctiua eſt determinatè vera, eò quòd ambæ partes ſunt incompoſſibiles in falſitate, quamuis neutra pars ſit determinatè vera in illo primo ſigno rationis; ad veritatem quippe diſiunctiuæ non requiritur, quòd altera pars ſit determinatè vera, ſed ſufficit, quòd repugnet, vtramque partem eſſe ſimul falſam. IV.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur primò, quòd par, vel impar, ſunt paſſiones, ſeu proprietates, quæ conſequuntur numerum ex natura rei, ſicut riſibile conſequitur ad naturam hominis: vnde ſignato quocunque numero, oportet etiam in illo priori ſigno rationis, quòd ſit par, vel impar. Veritas autem determinata, vel falſitas in futuris contingentibus non conſequitur propoſitionem de futuro contingenti ex natura rei; quia futurum contingens ex natura ſua non habet eſſe determinatum, nec etiam non eſſe, ſed id conſequitur ex decreto diuinæ voluntatis; vnde non eſt ſimile.

Par, vel impar, ſunt paſſiones numeri.

Secundò reſpondetur, ſolùm concludere argumentum, quòd pro quolibet inſtanti temporis omnis propoſitio de futuro contingenti, eſt determinatè vera, vel determinatè falſa; non autem pro quolibet ſigno rationis, & hoc etiam reperitur in numero: nam in illo priori ſigno rationis, in quo à nobis conſideratur numerus ſecundùm ſuam præciſam quidditatem, non attribuimus illi, quòd ſit par, vel impar determinatè; ſed hoc competit numero in ſecundo ſigno rationis, in quo conſideratur etiam ſecundùm paſſiones, quæ conſequuntur ad eius naturam, præſcindendo ab actuali exiſtentia. ſi tamen par, vel impar accipiantur, ſecundùm quòd in exercitio actualis exiſtentiæ competunt numero; neutrum prædicatur determinatè de numero, ante decretum diuinæ voluntatis; quoniam ante illud nullus datur numerus à parte rei, ac per conſequens etiam non dabitur numerus par, vel impar. & per hęc patet ad tertiam confirmationem.

Ad ſecundum, & tertium argumentum cum ſua confirmatione reſpondetur, quòd tantum probant primam concluſionem. videatur S. Th. q. 6. de verit. art. 3. ad ſextum, vbi explicat dictum Ariſt. ſuprà inductum, videlicet: Propoſitiones de futuro contingenti non habent certam, & determinatam veritatem, antequam ponantur in eſſe.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quòd, vt Deus velit illud futurum eſſe, ſufficit quantum ex parte intellectus, quòd per ſcientiam ſimplicis intelli

Digitized by Google

telligentiæ illud cognoſcatur vt poſſibile, vel vt futurum ſecundum ſuam quidditatem; non autem requiritur, vt præcognoſcat illud, vt futurum eſt in actu exercito; quia rationem futuritionis habet à determinatione diuinæ voluntatis. Obiectum enim potentiæ actiuæ non præcedit, ſed conſequitur operationem eiuſdem potentiæ.

Verbũ diuinum procedit ex cognitione neceſſaria omnium creaturarũ.

Ad quintum argumentum negatur antecedens, vt conſtat ex dictis diſp. 7. de ſcientia media, vbi oſtendimus, Deum ante actualem determinationem ſuæ voluntatis, non poſſe certò cognoſcere, quid in particulari ſit voliturus, vel facturus, etiam ex hypotheſi, quòd crearet alium mũdum, vel conſtitueret hominem in talibus circumſtantiis. Et ad probationem reſpõdetur, quòd Verbum diuinum procedit ex cognitione neceſſaria omnium veritatum, quam habet Pater per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; non autem ex cognitione libera. hæc enim nõ addit nouam perfectionem in Deo ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, vt in ſecundo fundamento oſtenſum eſt. Vnde etiam ſi Verbum non procedat ex cognitione futurorum contingẽtium, vt futura ſunt in actu exercito, adhuc procedit ex cognitione infinitè perfecta. Pro maiori explicatione huius ſolutionis notandum, futura contingentia, & eorum exiſtentiam poſſe dupliciter conſiderari. Primò, quantum ad exercitium actuale ipſius exiſtentiæ: & ſecundùm hanc rationem cognoſcuntur à Deo per ſolam ſcientiam liberam, & non per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ. & in hoc ſenſu loquitur S. Th. q. 8. de ver. ar. 4. & in 3. ſent. d. 14. q. 1. ar. 2. quæſtiunc. 2. cùm ait, Deũ nõ cognoſcere ſcientia ſimplicis intelligentiæ, res quandoq; exiſtentes, ſed ſolùm eas, quæ nunquam exiſtent. vnde Verbum diuinum non procedit ex cognitione futurorum contingentium, ſecundùm quod exercent actum exiſtentiæ. Secundo modo poſſunt conſiderari futura contingentia, & eorum exiſtentia ſecundùm quidditatem, & ſub hac ratione cognoſcuntur à Deo per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, vt expreſſe docet S. Th. in 3. ſent. ad Annibald. d. 14. q. vn. ar. 2. in corp. vbi ait: *In Verbo ſiue in Deo diſtinguitur duplex cognitio, vna quæ dicitur viſionis, per quam videt Deus quaſi præſentia omnia, quæ ſunt, erunt, & fuerunt. Alia dicitur ſimplicis intelligentiæ, per quam non ſolùm illa ſcit ſed etiam omnia, quæ ſcit, poteſt facere.* Et ratio eſt: nam quidditas talis exiſtentiæ non dependet ex decreto diuinæ voluntatis, cùm eſſentiæ rerum ſint perpetuæ. Et ſub hac ratione verbum diuinum non ſolùm procedit ex cognitione creaturarum poſſibilium, ſed etiam exiſtentium in quacunque differentia temporis, ſi talis exiſtentia conſideretur ſecundùm quidditatem, & non vt exercet actualiter actum exiſtentiæ.

Sciẽtia ſimplicis intelligẽtiæ cognoſcit Deus omnia futura ſecundum quidditatẽ.

Ad ſextum argumentum patebit ex his, quæ in diſp. ſeq. dicenda erunt.

DISPVTATIO XIV.

Vtrùm Deus ante decretum ſuæ voluntatis certò cognoſcat futura contingentia, vt futura ſunt, in ideis eorum.

I. SCOTVS in primo, diſt. 39. & omnes eius diſcipuli tenent, per ideas diuinas non poſſe repræſentari, neque cognoſci à Deo futura contingentia, neque ante decretum diuinæ voluntatis, prædeterminantis futura, nec poſt illud. idem docet Durand. in 1. d. 35. quæſt. 2. Aureol. apud Capr. in 1. d. 38. ad argumenta contra ſecundam concluſionem. Gabr. & Ocham eadem d. q. 1. art. 2. Cordub. libr. 1. q. 55. dub. 8. & hanc

A ſententiam quidam Theologi attribuunt S. Thom. 1. p. q. 14. art. 13. Sed profectò S. Th. tenet contrariam, vt infrà patebit. Et quidem quòd ante decretum diuinæ voluntatis ideæ non repræſentent futura, vt futura ſunt, ſed ſolùm poſſibilia, probatur manifeſtè; quia quod non eſt, neque in ſeipſo, neque in ſuis cauſis, repræſentari non poteſt, ſed ante omne decretum diuinæ voluntatis nullum futurum habet eſſe determinatum, neque in ſeipſo, neque in ſuis cauſis, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo,

Confirmatur nam aliàs Deus ante omnem actum ſuæ voluntatis certò cognoſceret, quæ res ſint futuræ, quæ non ſint futuræ. nam cognoſcit omnia, quæ repræſentantur per ideas; repræſentatio enim competit ideis naturaliter: ergo ſi ante decretum

B diuinæ voluntatis per diuinas ideas repræſentantur futura, vt futura ſunt; ſequitur, quòd ante idem decretum Deus cognoſcat futura, quod eſt inconueniens: aliàs enim futura non penderent ex decreto diuinæ volũtatis, contra illud Apoc. 4. *Tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.*

Quòd autem etiam poſt decretum non repræſententur futura, probatur. nam quicquid repræſentant ideæ diuinæ, repræſentant naturaliter, & neceſſariò, cùm repræſentatio idearum pertineat ad eſſentialem perfectionem intellectus diuini: ergo nihil repræſentant poſt decretum diuinæ voluntatis, quod non repræſentarent ante illud decretum. aliàs enim repræſentatio idearum eſſet variabilis in Deo, & aliqua perfectio diuina, qualis eſt repræſentatio fu- II.

C turorum contingentium, quæ competit ideis, penderet ex libero decreto diuinæ voluntatis.

Oppoſitam ſententiam tenet S. Th. 1. p. q. 15. ar. 3. ad 4. & de verit. quæſt. 2. art. 7. ad ſextum, & quæſt. 3. artic. 6. in quibus locis apertè docet, ideas eſſe formas, quibus cognoſcuntur res non ſolùm ſecũdùm ſuam quidditatem, ſed etiam ſecundùm omnia ſua accidentia, & diſpoſitionem, quam habent. Eandem ſententiam docet Capr. artic. 2. citat. ad argumenta Scoti contra primam concluſionem, Caietanus, & Magiſter Bañes 1. part. q. 14. art. 13. & communiter Thomiſtæ: pro cuius explicatione ſit

PRima Concluſio. Ante decretum diuinæ voluntatis, ideæ diuinæ non repræſentant actu futura, vt futura ſunt, ſed ſolùm vt poſſibilia. Probatur hoc III.

D argumentis factis pro ſententia Scoti, & vltimo argumẽto, quod propoſuimus: ſequeretur enim, Deũ cognoſcere futura contingentia ante actum diuinæ ſuæ voluntatis, cuius contrarium dictum eſt ſuprà.

Ideæ diuinæ ante decretum voluntatis & Dei nõ repræſentant determinatè futura contingentia.

Secunda concluſio. Poſt decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis futura, ideæ diuinæ actu repræſentant illa, vt futura ſunt: ac per conſequens per huiuſmodi ideas cognoſcuntur à Deo, ſuppoſito prædicto decreto.

Probatur hæc concluſio. Ideæ diuinæ repræſentant creaturas, ſecundùm quòd diuerſimodè imitantur eſſentiam diuinam, ſed creaturæ futuræ diuerſo modo imitantur eſſentiam diuinã, quàm creaturæ poſſibiles: etenim futura imitantur Deum ſecundùm actualem exiſtentiam, quam non parti-

E cipant creaturæ poſſibiles: ergo debent conſtitui ideæ, quæ repræſentent creaturas, vt futuræ ſunt poſt decretum diuinæ voluntatis.

Probatur ſecundò. Omnia quæ Deus producit, reuerà producit tanquam artifex, vt ex ſe patet: ergo omnium illorum habet ideas. Patet conſequentia: nam omnis artifex præhabet in intellectu ideas rerum, non ſolùm quas poteſt producere, ſed etiam quas producit.

Probatur tertiò: nam aliàs futura contingentia non haberent in Deo cauſam exemplarem, & formalem, quod eſt falſum. probatur ſequela: nam idea

Digitized by Google

eſt cauſa exemplaris, ad quam reſpiciens artifex A operatur: ergo ſi non ſunt ideæ repræſentatiuæ futurorum contingentium in Deo; non erunt in illo cauſæ exemplares futurorum: non enim poteſt eſſe in Deo alia cauſa exemplaris, niſi idea.

IV. AD argumenta facta pro ſententia Scoti reſpondetur ex doctrina Caietani; quòd repræſentatio rerum, quantùm ad eſſentiam, vel poſſibilitatem eſſendi; pertinet ad naturalem perfectionem intellectus diuini: & hæc repræſentatio competit ideis antecedenter ad decretum diuinæ voluntatis. Repræſentatio autem rerum, quantùm ad futuritionem, vel conditiones accidentales, non competit ideis naturaliter, ſi loquamur de repræſentatione in actu exercito; ſed ſupponit decretum diuinæ voluntatis. cuius ratio eſt; nam ideæ, ſicut eſſentia B diuina in ratione ſpeciei intelligibilis neceſſariò repræſentant omnia, quæ habent determinatam veritatem, & entitatem. & quoniam ante actum diuinæ voluntatis res habent determinatam entitatem, quantùm ad quidditatem, & eſſentiam, & quantùm ad poſſibilitatem, non ſupponunt quantùm ad hoc, decretum diuinæ volũtatis; ideo ante talem actum, repræſentantur hæc naturaliter per ideas. Quia verò futura, in quantùm futura, non habẽt ante actum diuinæ voluntatis determinatam entitatem, & veritatem, quam tamen habent, ſuppoſito diuino decreto; ideo futura, vt futura, non repręſentantur per ideas ante actum diuinæ voluntatis, ſed ſolùm poſt talem actum. Neque ex hoc ſequitur, quòd ideæ diuinæ non ſint naturaliter infinitæ in repræſentando: quoniam, vt ſuprà diximus, repræſentatio futurorum, vt futura ſunt, ſicut & cognitio, non addit C nouam perfectionem ſupra repræſentationem poſſibilium: & præterea, quia non prouenit ex imperfectione idearum, quòd ante decretum diuinæ voluntatis non repræſentent actu futura vt futura ſunt in exercitio, ſed ex imperfectione futurorum contingentium, quæ ante idem decretum repræſentabilia non ſunt.

V. Sed contra hanc doctrinam adhuc vrget argumentum pro ſententia Scoti. Idea ſupponit cognitionem creaturarum: ergo non poteſt eſſe principium cognitionis earum, ac per conſequens, neque poterit repræſentare creaturas. repræſentatio enim obiecti præcedit eius cognitionem. Antecedens D probatur: nam idea habet rationem obiecti cogniti. ex eo enim, quòd Deus cognoſcit ſuam eſſentiam, vt diuerſimodè imitabilem à creaturis, conſurgunt ideæ diuerſæ in mente diuina; ergo idea ſupponit cognitionem creaturarum.

Reſpondetur, Deum priùs noſtro modo intelligẽdi cognoſcere ſuam diuinam eſſentiam, vt à creaturis imitabilem, ſecundùm diuerſos gradus perfectionis, quàm cognoſcat creaturas, quæ imitantur tales gradus. Ideæ namque diuinæ ſunt quaſi quoddam medium inter primam, & ſecundam cognitionem. vnde quamuis ideæ ſupponant cognitionem diuinæ eſſentiæ diuerſimodè imitabilis; non tamen ſupponunt cognitionem creaturarum, diuerſimodè E imitantium eſſentiam diuinam; ſed potiùs illam antecedunt in ſigno rationis: & per hæc manet ſolutum ſextum argumentum principale præcedentis diſputationis cum ſua confirmatione.

Circa futura conditionata ſe offerebat magna difficultas, qualiter cognoſcantur à Deo; ſed de hoc iam egimus ex profeſſo, diſput. 7. vbi explicuimus, quænam conditionata cognoſcantur à Deo, & per quam ſcientiam. & diſp. 13. aliqua diximus de conditionatis diſparatis, quorum conſequens nullam connexionem habet cum antecedente, etiam ſi ponatur in eſſe.

DISPVTATIO XV.

Vtrùm ſit in Deo coniecturalis cognitio, quid in particulari faciet creata voluntas, ſi in talibus circumſtantiis conſtituatur.

PRÆSENS difficultas poteſt procedere tum de futuris quæ reuerà ſunt futura, tum etiam de futuris conditionatis, quæ nunquam erunt: & controuerſia conſiſtit in hoc; Vtrùm Deus, antequam determinet in particulari actum futurum creatæ voluntatis, habeat coniecturalem cognitionem, quòd voluntas poſita, vel ſi poneretur in talibus circunſtantiis, & proponeretur ei tale obiectum, ſit illud volitura. Pars affirmatiua probatur.

Primò. Talis complexio, diſpoſitio, & inclinatio huius voluntatis, & talis propoſitio obiecti conuenientis, & amabilis, eſt magna coniectura, quòd voluntas proſequetur illud; ſed Deus comprehendit omnem complexionem, diſpoſitionem, & inclinationem cuiuſcunque voluntatis creatæ: ergo antequàm decernat actum illius futurum, habet coniecturalem cognitionem, quòd ſi proponatur ei in talibus circunſtantiis tale obiectum ſibi conueniens, proſequetur illud.

Secundò. Ex his, quæ regulariter contingunt, deſumitur optima coniectura, quid in caſibus conſimilibus accidet; ſed regulariter loquendo, homines iracundi cùm prouocantur iniuriis, prorumpunt in appetitum vindictæ: ergo Deus ante omne decretum ſuæ voluntatis habet coniecturalem cognitionem, quòd talis homo iracundus appetet vindictam, ſi ab alio iniuriis afficiatur.

Tertiò, vt docet S.Th. 1. p. q. 14. artic. 13. in corp. quicunque cognoſcit effectum contingentem in ſua cauſa, habet de eo coniecturalem cognitionem; ſed Deus cognoſcit omnia futura contingentia in ſuis cauſis, vt in eodem articulo docet S.Thom. & conſtat ex dictis in præcedentibus diſputationibus: ergo habet de illis coniecturalem cognitionem.

Confirmatur. nam vt 1. p. q. 57. ar. 3. in corp. docet S.Thomas, Angeli habent coniecturalem cognitionem futurorum contingentium, quæ ex ſuis cauſis proueniunt, vt in pluribus; quia rerum cauſas vniuerſaliùs, & perfectiùs cognoſcunt: ſicut medici, qui acutiùs vident cauſas, meliùs de futuro ſtatu ægritudinis prognoſticantur. Cùm ergo Deus perfectiſſimè cognoſcat omnium cauſarum contingentium naturam, propenſionem, ſeu inclinationem; ſequitur, ipſum habere coniecturalem cognitionem futurorum contingentium, antequam de illis aliquid determinet.

In contrarium eſt: nam coniecturalis cognitio, ſicut & opinatiua, intrinſecè includit imperfectionem; Dei autem cognitio imperfecta eſſe non poteſt. ergo in illo non reperitur coniecturalis cognitio alicuius futuri.

PRO reſolutione huius difficultatis notandum eſt, quòd dupliciter poteſt cognitio alicuius eſſe coniecturalis. Primo modo, ex parte ipſius cognitionis, & in ordine ad cognoſcentem, qui coniecturis ducitur ad proferendum iudicium de aliqua re, ſicut medicus ex aliquibus ſignis iudicat coniecturaliter de infirmitate futura: & iſto modo non poteſt in Deo reperiri coniecturalis cognitio alicuius futuri contingentis, tum propter rationem factam; tum etiam: nam qui per coniecturas iudicat de aliquo futuro contingenti, non eſt omnino certus de illo. vnde & cognitioni coniecturali poteſt ſubeſſe falſum. Cùm ergo Dei cognitio incerta eſſe

non

Digitized by Google

nõ poſſit, nec illi ſubeſſe falſum, relinquitur, nullam in eo eſſe cognitionem coniecturalem ex parte cognoſcentis id, quod præſertim verum habet antecedẽter ad decretum ſuæ voluntatis, eò quòd Deus certò ſcit, nihil eſſe futurum in rerum natura, niſi priùs ipſe decernat, vt ſit futurum, ipſo faciente, vel permittente, vt fiat. qui autem habet coniecturalem cognitionem alicuius, non eſt certus, illud non eſſe futurum. nam vbi eſt omnimoda certitudo, quod aliquid non ſit futurum, omnes coniecturæ euaneſcunt, quibus inclinatur intellectus ad iudicandum coniecturaliter, id eſſe futurum.

Secundo modo poteſt cognitio eſſe coniecturalis ex parte obiecti cogniti ſecundùm ſe, quod contingit, quando aliquis cognoſcit habitudinem, quam habent cauſæ ad effectus, qui ex eiſdem cauſis regulariter proueniunt; & ſimul ſcit, quòd intellectus humanus, qui coniecturis inclinatur ad iudicandum de aliquo euentu futuro, ex eiſdem cauſis deſumit ſufficientes coniecturas ad ferendum iudicium de aliquo futuro; quamuis aliunde ille, qui habet coniecturalem cognitionem ſolùm ex parte obiecti, certò ſciat illud non eſſe futurum; & iſto modo poteſt Deo attribui coniecturalis cognitio futurorum contingentium, & ſaltem aliquorum. Cuius ratio eſt; nam huiuſmodi cognitio, non eſt ſimpliciter, & intrinſecè coniecturalis, ſed ſolùm extrinſecè ex parte obiecti cogniti, ſicut ſciẽtia, quam Deus habet contingentium, non eſt ſcientia contingens, niſi extrinſecè; quia videlicet obiectum ſecundariò cognitum eſt ſecundùm ſe contingens, quod ſubinde poteſt impediri per concurſum alterius cauſæ. Ergo ſicut Deo tribuitur cognitio omnium futurorum contingentium, abſque eo quòd ſcientia Dei ſit in ſeipſa contingens, ita erit illi attribuenda certa cognitio omnium coniecturarum alicuius futuri contingentis, abſque eo quòd ipſa Dei cognitio ſit in ſe coniecturalis.

Vnde ſimpliciter, & abſolutè non eſt Deo attribuenda coniecturalis cognitio alicuius obiecti: nam hæc propoſitio ſignificat cognitionem eſſe coniecturalem ex parte cognoſcentis. Si autem cum addito dicamus, cognitionem Dei eſſe coniecturalem, ex parte videlicet obiecti ſecundariò cogniti; ſolùm ſignificatur in ipſo obiecto cognito eſſe cõiecturam euentus futuri in ordine ad intellectum, qui coniecturis mouetur ad iudicandũ de aliqua re. Et per hęc patet ad omnia argumẽta ſuperiùs facta.

DISPVTATIO XVI.

Vtrùm hæc cauſalis ſit vera: Quia hoc futurum eſt, ideo præſcitur à Deo, an verò è conuerſo: Quia Deus præſcit aliquid futurum eſſe, ideo ſit futurum.

I. QVÆSTIO iſta maximè conducit ad efficaciam diuinæ gratiæ, & concordiam illius cum libero arbitrio explicandam: Auctores enim, qui aſſerunt eiuſmodi efficaciam pendere ex libera cooperatione noſtri arbitrij futura, pro innata ipſius libertate; & ad hoc explicandum vtuntur ſcientia mea, propoſita, & impugnata, diſp. 7. fatentur conſequenter, iſtam cauſalem eſſe veram: Quia hoc futurum erat pro innata arbitrij libertate, idcirco præſcitur à Deo; hanc autem eſſe falſam: quia Deus præſciuit hoc futurum eſſe, ideo futurum eſt. Ad cuius explicationem aduertunt, quòd ſcientia diuina reſpectu creaturarum duobus modis conſi-

A derari poteſt. Primò, quatenus cognoſcit ſe poſſe creaturas producere, atque hoc, vel illo modo eſſe producẽdas, vt ſint, & accommodatæ ſint ad talem, vel talem finem. & hæc ſciẽtia eſt naturalis in Deo, & non libera, quoniam omnem actum diuinæ voluntatis antecedit. Secundo modo, quatenus Deus per eam ſcientiam cognoſcit creaturas eſſe futuras tali, vel tali tempore, & ſub hac ratione inquiunt, ſcientiam creaturarum, quam Deus habet, non eſſe naturalem, ſed liberam; quia ſupponit liberam determinationem voluntatis eius, qua ſtatuit, vt creaturæ ſint tali, vel tali tempore. Dicunt ergo, quòd ſcientia Dei primo modo ſumpta, id eſt, ſcientia naturalis, eſt cauſa rerum, non autem ſcientia Dei libera. Ex quo inferunt, quòd non propterea aliquid
B erit, quia id ſcientia libera ſcit Deus futurũ; ſed quia futurũ eſt, ideo ſcitur à Deo. Probatur hæc ſentẽtia.

Primò auctoritate S. Hier. ſuper c. 26. Hier. in illa verba: *Noli ſubtrahere verbum Dei, ſi fortè audiant.* Vbi ait: *Verbum ambiguum, forſitan, maieſtati Dei non poteſt conuenire, ſed noſtro loquitur affectu, vt liberum hominis ſeruet arbitrium, ne ex præſcientia eius, quaſi neceſſitate vel facere quid, vel non facere cogatur; non enim ex eo quia Deus ſciuit futurum aliquid, ideo futurum eſt, ſed quia futurum eſt, ideo ſciuit.* Et Orig. ſuper epiſt. ad Rom. lib. 7. explicans illud: *Quos vocauit, hos & iuſtificauit*, inquit: *Non propterea aliquid erit, quia id ſcit Deus futurum: ſed quia futurum eſt, ideo ſcitur à Deo, antequam fiat.* Idem docet Iuſtin. mart. q. 58. ad Gent. Aug. lib. 3. de lib. arb. c. 4. libr. de præd. & grat.
C c. 5. & lib. 5. de Ciuit. c. 10. Cyrill. libr. 9. in Ioan. c. 10. Chryſoſt. hom. 7. ſuper Mat. Leo PP. ſerm. 16. de paſſ. Domini, Damaſc. in dialog. cont. Manich. & Ruper. ſuper c. 2. Iſaiæ.

Rom. 8.

Secundò, Scientia Dei libera, quatenus per eam cognoſcit, creaturas futuras eſſe tali, vel tali tempore, remanet intra limites meræ contemplationis diuinæ, neque dirigit voluntatem ad opus, neque modum operandi definit: ergo non eſt cauſa rerum: ergo hæc cauſalis eſt falſa: Quia Deus ſciuit ſcientia libera aliquid futurum eſſe, ideo futurum eſt.

Tertiò, Si per impoſſibile non eſſet ſcientia libera in Deo, adhuc ſcientia naturalis, qua Deus cognoſcit, ſe poſſe creaturas producere, & hoc, vel illo modo eſſe producendas, vt proportionem ha-
D beant cum fine, ad quem ordinantur, adiuncta libera determinatione voluntatis diuinæ; ſatis eſſet, vt creaturæ producerentur à Deo: ergo ſcientia Dei libera non eſt cauſa rerum, & conſequenter illa cauſalis eſt falſa: Quia Deus ſciuit ſcientia libera, hoc futurum eſſe, ideo futurum eſt.

Quartò, Si prædicta cauſalis eſt vera, ſequitur, quòd ſcientia Dei prædeterminet cauſas contingentes, & liberas ad alteram partem contradictionis, antequam intelligatur, cauſam liberam, & contingentem ſeipſam determinare. hoc autem repugnat eius contingentiæ & libertati: ergo. Probatur ſequela: nam ſi prima radix, & cauſa, quare voluntas Petri, verbi gratia determinabit ſe tali tempore ad actum ieiunij in particulari, eſt ſcientia libera, qua
E Deus cognouit, Petrum eſſe ieiunaturum: ergo ante omnem actum voluntatis Petri, intelligitur prædefinita, & prædeterminata eius volũtas à Deo ad actũ ieiunij. Minor autem probatur: nam cauſa, quæ iam eſt prædeterminata ab alia cauſa extrinſeca, non determinat ſeipſam: implicat enim, id, quod eſt iam determinatum ab alio, determinare ſe: quia omnis determinatio ſupponit indeterminationem: ergo ſi voluntas Petri eſt iam determinata ab alia cauſa extrinſeca, videlicet à præſcientia diuina ad ieiunium, non determinat ſeipſam, ac per conſequens non erit cauſa libera ieiunij; nam de ratione

cauſæ liberæ eſt, quòd ſeipſam determinet ad alteram partem.

Quintò, Scientia Dei libera eſt intuitiua rerum: ergo ſupponit res exiſtentes, & creatas: ergo non eſt cauſa illarum, ac per conſequens illa cauſalis erit falſa: Quia Deus ſciuit aliquid eſſe futurum, ideo futurum eſt.

Sextò, Priuationes, & mala, ſeu peccata, non ideo futura ſunt in rebus, quia Deus ſciuit eſſe futura: aliàs Deus eſſet cauſa malorum, & priuationum, quod eſt falſum; nam priuationes, & peccata in cauſas deficientes reducuntur, & non in Deum, qui eſt cauſa efficiens, & non deficiens: ergo ſimiliter res poſitiuæ non ideo futuræ ſunt, quia præſciuntur à Deo.

In contrarium tamen eſt D.Th.1.p.q.14.art.8.

II. *Scietia Dei qualiter ſit cauſa reru.* Pro explicatione huius difficultatis ſupponendum eſt, quòd ſcientia ſecundùm rationem formalem ſcientiæ præciſè non importat aliquam cauſalitatem; ſed inquantùm eſt ſcientia artificis. Hoc fundamentum eſt expreſſum S.Thom. in 1. diſt.38. q.1.art.1.in corp.& q.2.de ver.art.14. in corp. quod probat duplici ratione. Primò, quia ſi ſcientia, vt ſic, eſſet cauſa rerum, omnis ſcientia eſſet cauſa rerum, quod eſt falſum. Secundò, nam ſcientia, vt ſcientia eſt forma ſcientis; forma autem, vt forma ſcientis, non dicit cauſam actiuam, eò quòd forma, inquantùm huiuſmodi, ſolùm habet perficere ſubiectum, in quo eſt, & quieſcere in illo; actio autem importat aliquid vt egrediens ab agēte: ergo ſcientia, vt ſic, non importat principium actiuum, ſed ſcientia artificis. Vnde ex analogia ad ea, quæ contingunt in ſcientia artificis creati in ordine ad artificiata, inueſtigandum eſt, qualiter ſcientia ſupremi artificis, qui eſt Deus, ſit cauſa rerum.

Secundò, ſupponendum eſt cum eodem S. Th. in 1.ſent.in art.1. cit. quòd in productione rei artificiatæ huiuſmodi proceſſus ſeruatur: *Primò, ſcientia artificis oſtendit finem, ſecundò, voluntas intendit illum, tertiò, imperat actum, per quem educatur opus, & tandem circa tale opus ſcientia artificis ponit formam conceptam.* Ex quo infert S.Thomas, quòd principalis cauſalitas *reſidet penes voluntatem quæ imperat actum.* Vnde, vt ſcientia artificis ſit cauſa rei artificiatæ, & habeat rationem principij effectiui in actu ſecundo; requiritur neceſſariò actus voluntatis determinantis ſcientiam ad opus. Ideo S.Thom. quæſt.2. de verit.artic.14. in corp. & ad ſecundum, inquit: *Mediante diuina voluntate proueniunt res à ſcientia Dei*: & idem docet 1.p.quæſtio.19. articul.4. maximè ad quartum.

III. Tertiò, Supponenda eſt illa diſtinctio, qua ſcientia Dei ſufficienti diuiſione in naturalem, & liberam, diuiditur à S. Th. locis adductis, diſp. 7. quam omnes Theologi admittunt præter aſſertores ſcientiæ mediæ.

Prima concluſio. Scientia Dei eſt cauſa rerum. Hæc concluſio, vt iacet, eſt S.Tho.1.p. quæſt.14. artic.8.& 2. contra Gentes, c.23. & 24.& Ferrar. ibidem, idem docet quæſt.3.de potentia artic.15.& habetur ex locis Scripturæ. Dicitur enim de Deo Prou.13. *Dominus ſapientia fundauit terram.* Et Pſal. 103. *Omnia in ſapientia feciſti.* Pſal.135. *Qui fecit cœlum in intellectu*: id eſt, per ſapientiam, vt explicat Gloſ. aduertens, de cæteris creaturis idem eſſe ſentiendum, quod de cœlis dicitur. Item etiam Sap. 8. (*Sap.8.*) dicitur de diuina ſapientia, per quam cœli & terra conditi ſunt: *Quis horum, quæ ſunt, magis, quàm illa, eſt artifex?* & Ioannes Apoſtolus de Verbo diuino, (*Ioan.1.*) quod eſt ſapientia Patris, inquit: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.*

Præterea probatur ratione. Perfectiſſimæ cauſæ debet conuenire modus perfectiſſimus cauſandi, ſed cauſare res per ſcientiam, & artem eſt nobiliſſimus modus cauſandi: nam agens per intellectum, & artem, dirigit actionem, quæ eſt per modum naturę, & vtitur agente per naturam, tanquam inſtrumento: ergo, cùm Deus ſit cauſa prima, & præſtatiſſima, debet illi competere modus cauſandi per intellectum, & artem. Hanc rationem tangit S.Th.2. cont. Gent.c.23.& q.3.de potentia ſuperiùs adducta.

Et ſi quis obiiciat contra illam: Productio diuinarum perſonarum eſt nobilior productione creaturarum, & tamen productio perſonarum eſt per modum naturæ, non per intellectum, & artem; productio autem creaturarum eſt per intellectum, & artem: ergo modus producendi per modum naturæ eſt ſimpliciter perfectior, quàm modus producendi per artem.

Modus producēdi per naturā perfectior à modo producēdi per artem non autem modus cauſandi. Reſpondetur, modum producendi per naturam eſſe quidem perfectiorem modo producendi per artem; modus tamen cauſandi per naturam non eſt perfectior modo cauſandi per artem; quod ex eo patet: nam perfectiſſimus modus cauſandi per artem eſt nobilior perfectiſſimo modo cauſandi per naturam. Inſtantia autem adducta de productione Perſonarum diuinarum, non eſt ad propoſitum; quoniam productio illa non eſt per cauſalitatem, ſed per emanationem vnius perſonæ ab alia: etenim in diuinis nulla eſt ad inuicem cauſalitas propriè, cùm nihil ibi ſit prius, & poſterius: cauſa autem prior eſt, quàm effectus: videantur aliæ rationes apud S. Thom. locis ſuperiùs allegatis.

IV. Secunda concluſio. Scientia Dei eſt cauſa efficiens rerum. Hæc concluſio eſt expreſſa S.Th.1.par. quæſt.14.art.8.in corp. vbi ait: *Scientia Dei ſe habet ad omnes res creatas, ſicut ſcientia artificis ſe habet ad artificiata.* Et ſtatim ſubdit: *Scientia artificis eſt cauſa artificiatorum, ſicut calor eſt principium calefactionis*: ſed calor eſt principium efficiens, quo, calefactionis, vt de ſe patet, & ars eſt principium, quo, artificialium, vt expreſsè docet Ariſt.6.Ethic. cap.3.4. & S.Thom. part.2. quæſt.57.artic.3. vbi ait: *Ars, propriè loquendo, habitus operatiuus eſt.* Et idē docet Durand. in 1.diſt.38.quæſt.1. Ægidius eadem diſt. artic.1. q. 1. & Syluest. in conflato. quæſt.14 art.2. ergo.

Probatur hæc concluſio ratione facta pro præcedenti concluſione, quæ etiam iſtam probat: nam modus cauſandi efficienter per intellectum, & artem, eſt præſtantiſſimus, ac per conſequens debet competere primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ.

Præterea probatur. Vt in ſequenti diſputatione patebit, in Deo non reperitur alia potentia exequutiua præter intellectum, & voluntatem ergo per intellectum, & voluntatem efficienter produxit res creatas; non enim poteſt dici, quòd per ſolam voluntatem abſque aliqua ratione eas produxerit, vt quidam dixerunt, quorum errorem impugnat ſanctus Thomas 2.contra Gentes, cap.24. citat.

Probatur tertiò ratione ſancti Thomæ in eodem capite. Secundùm Philoſophum primo Metaph. cap.ſecundo, ſapientis eſt ordinare; vnde omnes res creatæ ſunt ordinatæ inter ſe ſecundùm illud Apoſtoli: *Quæcunque ſunt, à Deo ordinata ſunt.* Ergo (*Rom.13.*) Deus omnes creaturas per ordinem ſui intellectus produxit. Videatur S.Thom. 1.part. quæſt. 19. art.4. ad 4.& in 1.diſtinct.38. quæſt. 1. artic. 1. vbi docet, ſcientiam Dei eſſe cauſam rerum per modum dirigentis.

V. Tertia concluſio. Scientia Dei libera eſt cauſa rerum. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ, aſſeritur tamen à ſancto Thoma prima parte, quæſt. 14. art.8. & eam communiter docent Thomiſtæ.

Probatur

Probatur primò: Scientia Dei, quatenus præſupponit liberam determinationem ſuæ voluntatis ad alteram partem contradictionis, eſt ſcientia libera, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ſed hæc ſcientia eſt cauſa rerum, vt docet ſanctus Thomas, articulo octauo, cit. in corp. & conſtat ex eius ratione: nam, vt diximus in ſecundo fundamento, ſcientia ſecundùm ſe, quatenus præciſè eſt forma intelligibilis, non habet inclinationem ad effectum determinatum, niſi per actum voluntatis determinetur ad illum: ergo ſcientia, quæ eſt cauſa rerum, ſupponit actum diuinæ voluntatis: ergo ſcientia Dei libera eſt cauſa rerum.

Probatur ſecundò: Si ſcientia Dei naturalis eſt cauſa rerum, ergo hæc cauſalis eſt vera. Quia Deus cognoſcit ſcientia naturali res futuras, ideo erunt: & per conſequens ante omne decretum diuinæ voluntatis intelliguntur res, vt futuræ, quod eſt contra illud ad Epheſ. 1. *Qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.* Et Apocal. 4. *Tu creaſti omnia & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.*

Confirmatur. Scientia Dei naturalis æqualiter, & indifferenter ſe habet ad omnia poſſibilia: ergo ſi illa eſt cauſa rerum, non magis produxiſſet iſtum quàm alium mundum.

Tertiò probatur. Scientia Dei naturalis eſt in ipſo naturaliter, ita vt non poſſit illi non conuenire etiam de potentia abſoluta: ergo ſi per illam Deus eſt cauſa rerum, ſequitur, quòd creaturæ naturaliter proceſſerint à Deo, & conſequenter ab æterno, quod eſt erroneum, vt oſtendit ſanctus Thomas prima parte, q. 46. per totam.

Reſpondent non ſolùm ſcientiam Dei naturalem eſſe cauſam rerum, ſed requiri etiam, vt adiungatur illi actus diuinæ voluntatis, ac per conſequens non ſequi aliquod inconueniens ex ſupradictis. Hæc tamen ſolutio non euacuat vim argumenti: nam, vt conſtat ex dictis, propterea eſt neceſſarius actus voluntatis diuinæ, vt noſtro modo intelligendi determinet ſcientiam ad alteram partem: ergo talis actus voluntatis antecedit in ſigno rationis ſcientiam Dei, quatenus cauſat res; ac per conſequens ſcientia Dei, vt cauſat res ad extra, eſt ſcientia libera; etenim illa ſcientia in Deo eſt libera, quæ præſupponit actum diuinæ voluntatis.

VI. Quarta concluſio reſponſiua ad quæſtionem. Cauſalis iſta: Quia res futuræ ſunt, ideo cognoſcũtur à Deo, eſt falſa, hæc autem eſt vera: Quia Deus ſcientia libera ſciuit aliquid eſſe futurum, ideo futurum eſt. Concluſio iſta eſt communiter recepta inter Thomiſtas, eſt etiam expreſſa S. Thom. 1. par. quæſt. 14. art. 8. in ſolut. ad primum, quam etiam docet S. Aug. tom. 3. lib. 15. de Trin. c. 13. vbi ait: *Vniuerſas autem creaturas ſuas, & ſpirituales, & corporales, non quia ſunt, ideo nouit, ſed quia nouit, ideo ſunt: nõ enim neſciuit, quæ fuerat creaturus. Quia ergo ſciuit, creauit, non quia creauit, ſciuit*: & lib. 6. cap. 10. idipſum repetit. Fauet S. Gregor. 20. Mor. cap. 24. idem tenet expreſsè Magiſter ſentent. in 1. diſt. 38. vbi ait: *Neque enim res futuræ cauſa ſunt Dei præſcientiæ: licèt enim non eſſent futura, niſi præſcirentur à Deo, non tamen ideo præſciuntur à Deo, quia futura ſunt: ſi enim hoc eſſet, tunc eius, quod æternum eſt, aliquid exiſteret cauſa, ab eo alienum, ab eo diuerſum, & ex creaturis penderet ſcientia creatoris; & creatum eſſet increati cauſa.*

Cauſalis iſta: quia res futuræ ſunt, ideo cognoſcũtur à Deo, eſt falſa.

Probatur hæc concluſio ratione ſancti Auguſtini, & Magiſtri ſententiarum. Nam aliàs ſequeretur, quòd Deus acciperet ſcientiam à rebus, & diuinæ ſapientiæ aliquid accreſceret ex eis, conſequens eſt abſurdum, & contra Diuum Thomam, articulo octauo cit. & aliis in locis inductis, ergo. Sequela probatur manifeſtè, vt ait ſententia, quam impugnamus, quia Diuus Paulus conſenſurus erat Deo vocanti, ideo Deus præſciebat illum eſſe conſenſurum, ergo cauſa, propter quam id præſciuit, eſt, quia futurum erat: ergo à rebus futuris ſuam ſcientiam Deus accipit.

Scientiam Deus non accipit à rebus.

Si dicatur, quòd à rebus futuris Deus accipit ſuam ſcientiam, tanquam ab obiecto, non autem tanquam à cauſa efficiente, contrà. Sequitur, quòd in genere cauſę efficientis iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus ſciuit, hoc eſſe futurum, ideo futurum eſt, quod tamen pugnat cum ſententia, quam impugnamus.

Confirmatur: nam obiectum proximum diuinæ cognitionis non eſt aliquid extra Deum, ſed ipſa eſſentia diuina eſt obiectum immediatum illius, vt ſæpe docet S. Thomas, ergo Deus non accipit ſcientiam à rebus creatis, etiam tanquam ab obiectis. *S. Tho. 1. p. q. 14.*

Confirmatur ſecundò. Angeli non accipiunt ſciẽtiam à rebus creatis, etiam tanquam ab obiecto; quia non accipiunt ab illis ſpecies intelligibiles, quibus eaſdem res cognoſcunt. Vnde S. Thom. qu. 2. de verit. art. 14. in corp. ait: *Scientia noſtra cauſata eſt à rebus, in quãtum ſcilicet eam a rebus accipimus: ſed ſcientia Angelorum non eſt cauſata à rebus, nec eſt cauſa rerum.* Cùm ergo in eodem articulo expreſsè doceat ſanctus Doctor, ſcientiam Dei eſſe cauſam rerum, & non è contrà, intelligit, ſcientiam Dei non cauſari à rebus, etiam vt ab obiecto, ſed ipſas res efficienter procedere à Diuina ſcientia practica.

Secundò probatur. Scientia Dei libera eſt cauſa rerum: ergo iſta cauſalis eſt vera: Quia Deus ſciuit hoc eſſe futurum, ideo futurum eſt. Antecedens patet ex dictis in præcedenti concluſione, & conſequentia probatur à ſimili: nam ex eo quòd rationalitas in homine eſt cauſa riſibilitatis, hæc cauſalis eſt vera: Quia homo eſt rationalis, eſt riſibilis: ergo ſi ſcientia Dei libera eſt cauſa rerum, iſta cauſalis erit vera: Quia Deus ſciuit aliquid futurum eſſe, ideo futurum eſt.

Tertiò probatur. Sequeretur ex oppoſita ſententia, quòd ſcientia Dei non eſſet infallibilis: nam quòd Antichriſtus naſcetur, non eſt ſecundùm ſe aliquid infallibile, cùm ſit futurum contingens, & conſequenter ſecundùm ſe poſſit eſſe, & poſſit non eſſe: ergo ſi ſcientia Dei, qua cognoſcit Antichriſtum naſciturum, deſumitur ex hoc obiecto, erit fallibilis, ſicut & ipſum obiectum fallibile eſt. Dicendum ergo eſt: quòd prima ratio, & cauſa, quare Deus certò nouit Antichriſtum naſciturum, non eſt, quia naſciturus eſt: ſed potiùs è conuerſo, ideo eſt naſciturus, quia Deus nouit ſcientia libera, illum eſſe naſciturum. VII.

Quartò probatur. Sequeretur item ex oppoſita ſententia, priorem eſſe voluntatem hominis, voluntate Dei, & conſequenter derogaretur cauſalitati diuinæ, à qua omnia quocunque modo futura intrinſecè dependent: nam, iuxta illã, priùs fuit, quod Paulus Apoſtolus poſitus in talibus circunſtantiis eſſet conſenſurus, quàm quòd Deus ſciuerit conſenſum illius futurum. Hac enim ratione dicunt, quòd ſcientia Dei non eſt omnino antecedens liberum vſum arbitrij creati, ne tollatur eius libertas: ergo prius intelligitur conſenſus S. Pauli futurus ex innata libertate, quàm Deum ſcire, illũ eſſe futurum, & conſequenter, quàm velle efficaci voluntate, illum eſſe futurum: & ita prior eſſet voluntas hominis, & poſterior voluntas Dei: ac per conſequens aliquid eſſet ab homine, quod non eſſet ex Deo; quod tamen derogaret cauſalitati diuinæ, vt oſten-

Digitized by Google

ſum eſt ſuprà, & patebit ampliùs diſput. 96. & 97.

VIII. AD primum argumentum ex auctoritate ſancti Hieronymi, Origenis, & aliorum Patrum reſpondet S.Thom. 1. p. q. 14. ar. 8. ad 1. quòd *Origenes loquutus eſt attendens rationem ſcientiæ, cui non competit ratio cauſalitatis, niſi adiuncta voluntate : ſed quod dicit: Præſcire Deum aliqua, quia ſunt futura, intelligẽdum eſt ſecundùm cauſam conſequentiæ, non ſecundùm cauſam eſſendi, ſequitur enim, ſi aliqua ſunt futura, quòd Deus ea præſcierit, non tamen res futuræ ſunt cauſa, quòd Deus ſciat.* Eandem ſolutionem aſſignat q. 2. de ver. ar. 14. ad primum, quam etiam adhibet Magiſter ſentent. in primo, diſtinct. 38. Secũdò reſpondetur cum S.Thoma quæſt. 2. de ver. art. 14. ad primum : *Quòd intentio Orig. & aliorum Doct. eſt dicere, quòd ſcientia Dei non eſt cauſa, quæ inducat neceſſitatem in ſcito, vt ex hoc cogatur aliquid euenire, quia Deus illud ſciuit.*

Ad ſecundum reſpondetur, quòd ſcientia Dei libera, quatenus noſtro modo intelligendi per actũ diuinæ voluntatis determinatur ad inducendum formam conceptam, non remanet intra limites meræ ſpeculationis, ſed eſt cognitio quædam artificis practica, per quam producitur opus, & per eandem ſcientiam intuetur illud.

Et impoſſibili ſequitur aliud impoſſibile. Ad tertium argumentum reſpondetur primò. Admiſſo vno impoſſibili ſequitur aliud, vnde ſi in Deo non ponatur ſcientia libera cauſa rerum exiſtentium in aliqua differentia temporis; ſequetur hoc impoſſibile, quòd ſcilicet mundus iſte eſſet productus à Deo, & non eſſet productus à Deo. Affirmatiua enim patet ex hypotheſi; negatiua verò probatur, nam ſcientia Dei, vt oſtenſum eſt, nõ producit res ad extra, niſi quatenus noſtro modo intelligendi determinatur per actum diuinæ voluntatis, ad producendum talem, vel talem rem, ſed ſcientia Dei determinata per actum diuinæ voluntatis, ad producendum res ad extra, eſt ſcientia libera, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ergo ſi non eſſet talis ſcientia in Deo, non produxiſſet mundum.

Secundò reſpondetur: Per ſcientiam naturalem cognoſcit Deus res, modo quodam ſpeculatiuo, vt conſtat ex S.Thom. 1. p. qu. 14. art. 16. Vnde, vt per ſcientiam ſuam Deus ſit cauſa rerum, oportet, quòd per actum voluntatis determinetur ad opus. Scientia autem, quæ præſupponit in Deo actum voluntatis, eſt libera; vnde per ſcientiam liberam Deus eſt cauſa rerum. Fateor tamen, quòd ſcientia Dei, vt antecedit actum voluntatis diuinæ, eſt cauſatiua rerum, & in actu primo habet virtutem ad illas producendas; ſicut ars ex natura ſua ante omnem actum voluntatis artificis, eſt habitus practicus in actu primo, ſiue operatiuus. Ita docet Capr. vbi ſuprà, & ratio illius eſt; nam ſcientia Dei habet rationem cauſæ efficientis, quaſi in actu primo, inquantùm eſt actus infinitus præhabens in ſe rerum omnium perfectiones: hoc autem habet ante determinationem diuinæ voluntatis: nam ſcientia Dei eſt formaliter ipſum eſſe diuinum, quod quidem non præhabet in ſe perfectiones creaturarum dependenter à voluntate, ſed neceſſariò, & naturaliter eas continet, ſicut ars conſiderata in actu primo, neceſſariò continet in virtute perfectionem rei artificiatæ: ergo. Verum eſt, quòd in actu ſecundo, ſiue quantùm ad exercitium cauſalitatis, prærequirit actum diuinæ voluntatis, vt ex locis Scripturæ ſuprà inductis eſt perſpicuum.

IX. *Scientia Dei libera prædeterminat cauſas ſecundas ad operandum.* Ad quartum argumentum, fatemur ſcientiam Dei, quatenus habet adiunctam voluntatem, prædeterminare cauſas contingentes, & liberas ad ſuas operationes priùs ratione, quàm ſe determinent; negamus tamen inde ſubſequi detrimentum aliquod libertatis aut contingentiæ rerum, vt patebit diſp. 18. & 22. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd cauſa, quæ iam intelligitur prædeterminata ab alia cauſa extrinſeca, ſcilicet à Deo, tanquam à cauſa prima, determinat ſe, vt cauſa ſecunda, & proxima: & hoc ſufficit ad rationem libertatis creatæ, quæ non eſt ſimpliciter prima cauſa ſuę determinationis, ſed proxima, & ſecunda; de quo tamen inferiùs locis citatis erit ex profeſſo diſputandum.

Ad quintum argumentum reſpondetur ſcientiam Dei intuitiuam terminari quidem ad res exiſtentes quas ipſa producit, vnde ſcientia Dei, inquantùm eſt practica in actu ſecundo, producit effectiuè rerum exiſtentias, ſed inquantum intuitiua, illas ſupponit, tanquam obiectum ſecundarium. *Scięntia Dei libera qualiter ſit intuitiua.*

Ad ſextum argumentum negatur conſequentia: nam, vt diſp. 24. patebit, defectus, & priuationes non poſſunt in Deum reduci, ſicut reducuntur omnes perfectiones, & entitates poſitiuæ, vnde non eſt ſimile. Secundò, reſpondetur, ſcientiam Dei eſſe cauſam earum rerum, quas cognoſcit per propriam ſimilitudinem, mala autem, & ſimiliter priuationes non cognoſcit Deus per propriam ſimilitudinem ſed per ſimilitudinem bonorum, vt docet S.Thom. 1. p. q. 14. ar. 10. & q. 15. art. 3. ad 1. vnde ſcientia Dei non eſt cauſa malorum. Solutio eſt S. Thomæ in 1. d. 38. q. 1. art 1. ad 2. *Mala & priuationes nõ cognoſcit Deus per propriã ſimilitudinem.*

DISPVTATIO XVII.

Vtrùm Deus immediatè per ſuam ſcientiam, ſiue per ſuum intellectum, producat res ad extra, an verò præter intellectum, & voluntatem, ſit in illo conſtituenda tertia potentia exequutiua, per quam res immediatè producantur.

EST prima ſententia aſſerentium, eſſe conſtituendam in Deo potentiam immediatè exequutiuam, ſeu productiuam creaturarum fundamentaliter diſtinctam, ſiue eminenter formaliter ab eius intellectu, & voluntate. Ita docet Durand. in 1. d. 38. & Magiſter Zumel 1. p. q. 25. ar. 1. conc. 3. & pro hac ſententia arguitur. I.

Primò, auctoritate S.Thom. 1. p. q. 19. art. 4 ad 4. vbi ait: *Eiuſdem effectus ſcientia eſt cauſa, vt dirigens, & voluntas, vt imperans, ſed potentia eſt cauſa exequens, quia nominat immediatum principium operationis.* Et expreſſius id docet q. 25. art. 1. ad 4. in ſolut. vbi ait: *Potentia non ponitur in Deo, vt aliquid diſtinctum à ſcientia & voluntate ſecundùm rem, ſed ſolùm ſecundùm rationem, inquantùm ſcilicet potentia importat rationem principij exequentis id quod voluntas imperat, & ad quod ſcientia dirigit: quæ tria Deo ſecundùm idem conueniunt.* Vbi clarè docet potentiam exequutiuam Dei ratione diſtingui ab intellectu, & voluntate: ergo loquitur de diſtinctione rationis ratiocinatæ, non autem ratiocinantis ſolùm, alias nullam conſtituiſſet maiorem differentiam inter potentiam exequutiuam, & intellectum, quàm eſſet inter intellectum, & ipſum intellectum: nam etiam intellectus poteſt diſtingui à ſeipſo ratione ratiocinante.

Arguitur ſecundò. Potentia exequutiua in nobis realiter diſtinguitur ab intellectu, & volũtate: ergo in Deo

Digitized by Google

in Deo diſtinguitur fundamentaliter, ſiue ratione ratiocinata. Patet conſequentia: nam propterea attribuimus Deo intellectum, & voluntatem diuerſis conceptibus, quia in nobis realiter diſtinguuntur, & ita in Deo diſtinguuntur ratione ratiocinata. A

Arguitur tertiò. Potentia exequutiua in Deo habet diſtinctum obiectum immediatum ab eius intellectu, & voluntate: etenim immediatum obiectum intellectus, & voluntatis diuinæ eſt ipſa eſſentia diuina: immediatum autem obiectum potentiæ exequutiuæ ſunt creaturæ factibiles: ergo. Patet conſequentia: nam potentiæ, ſicut & habitus, diſtinguuntur per actus, & actus per obiectum immediatum.

II. Secunda ſententia eſt aliorum, aſſerentium, neque intellectum, neque ſcientiam Dei eſſe potentiam exequutiuam producentem immediatè creaturas, ſed ſolum actum diuinæ voluntatis immediatè eas producere, pro qua ſententia militat ſequens argumentum. B

Arguitur quartò. Productio, & creatio rerum tribuitur in Scriptura Dei voluntati, vt patet in Pſal. 134. *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra*, & Apocalyp. 4. *Tu feciſti omnia, & propter voluntatem tuam ea creata ſunt.* Vnde Aug. lib. de ſpeculo, inquit: *Deus ſola voluntate omnia creauit*: ergo.

Confirmatur. Secluſo quocúque alio principio actiuo, & poſito in Deo, ſolo actu efficacis voluntatis, quo vult, vt res tali, vel tali tempore ſint; eo ipſo res producuntur, cùm volũtas Dei ſit efficaciſſima: ergo per ſolum actum voluntatis exequitur Deus immediatè id, quod ſcientia ſua cognouit eſſe futurum. C

III. Tertia ſententia magis communis inter Thomiſtas, & probabilior, ac ſubinde à nobis defendenda, conſiſtit in ſequentibus concluſionibus.

Potentia exequutiua in Deo non diſtinguitur ab eius intellectu, & voluntate.

PRima Concluſio. Præter intellectum, & voluntatem, non eſt conſtituenda in Deo ad rerum productionem tertia potentia exequutiua eminenter formaliter diſtincta ab eius voluntate, & intellectu. Hanc concluſionem, tanquam probabiliorem tenet Caiet. 1. p. q. 25. ar. 1. & q. 54. ar. 5. & eam docet expreſſe S. Thom. eadem q. 25. ar. 1. ad 4. in 2. ſolut. per quam correxit primam. Ibi enim ait: *Ipſa ſcientia, vel voluntas diuina, ſecundum quod eſt principium effectiuum, habet rationem potentiæ.* Idem colligitur ex q. 54. cit. & q. 57. ar. 2. in corp. vbi in Angelis non conſtituit aliam potentiam, niſi intellectum, & voluntatem: ergo à fortiori idem de Deo dicendum erit, cùm Deus ſit ſimpliciſſimus. D

Probatur præterea ratione eiuſdem S. Tho. quodl. 6. q. 2 ar. 2. Omnis potentia naturalis debet eſſe ſecundum modum naturæ illius, cuius eſt potentia, ſed natura diuina eſt purè intellectualis: ergo omnis potentia illius eſt purè intellectualis: ergo debet eſſe vel intellectus, vel voluntas. Patet conſequentia; quia naturæ purè intellectuali ſolùm competit intellectus, & voluntas, vt dicit Aug. 21. de Trin. cap. 2.

IV. Secunda Concluſio. In Deo potentia immediatè exequutiua non eſt ſola voluntas, ſed eſt intellectus ſeu ſcientia practica, vt mouetur à voluntate. Concluſio eſt contra ſecundam ſententiam, eſt tamen conformis doctrinæ S. Thomæ. E

Probatur primò auctoritate Apoſtoli dicentis: *Qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.* (Ephef. 1.) vbi, vt notauit Gloſ. priùs ponitur conſilium, quod pertinet ad intellectum; deinde additur: *voluntatis ſuæ*, vbi ſignificatur, quòd intellectus diuinus, ſeu ſcientia eius, vt determinatur à voluntate, eſt cauſa rerum. Item etiam Gene. 1. *Dixit Deus: Fiat lux, & facta eſt lux.* & Pſalm. 148. *Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt*, vbi intellectui Dei, atque imperio eius tribuitur immediatè rerum productio; imperium autem eſſentialiter eſt actus intellectus, vt mouetur à voluntate, ſicut docet S. Th. p. 2. q. 17. articulo 1. ergo.

Confirmatur. Vt docet S. Tho. de malo, q. 15. art. 1. ad 14. & 15. Angeli ſuo imperio mouent corpora cœleſtia, & inferiora, & addit: *Mouent illa ſolo imperio.* Ergo ſimiliter Deus, ſolo imperio, qui eſt actus intellectus, vt mouetur à voluntate, res producit. Item etiam in opuſc. 11. art. 3. inquit: *Virtus motiua Angeli eſt eius intellectus*: ergo ſimiliter potentia Dei operatiua eſt eius intellectus.

Probatur denique rationibus factis diſp. 16. num. 3. quia modus cauſandi per intellectum, & artem, eſt perfectiſſimus: ergo debet competere perfectiſſimæ cauſæ, qualis eſt Deus.

AD primum argumentum reſpondetur primò, quod S. Thom. vtramque ſententiam diſputatiuè defendit, ſed tandem in noſtram inclinat, vt conſtat ex dictis. vnde 1. p. q. 25. cit. primam ſolutionem correxit per ſecundam, quæ verior eſt, vt ibi notauit Caiet.

Reſpondetur ſecundò. Quando S. Thom. inquit, quòd potentia exequutiua in Deo ratione diſtinguitur à ſcientia illius, intelligitur, de ſcientia ſpeculatiua: hæc enim non eſt cauſa exequens, ſed dirigens, ſcientia autem practica, & ars eſt, quæ immediatè exequitur id, quod dirigit ſcientia ſpeculatiua, & ad quod monet voluntas.

Ad ſecundum argumentum negatur conſequentia: & ratio diſcriminis eſt, quia natura hominis non eſt purè intellectualis, vnde in illo datur potentia exequutiua diſtincta ab intellectu, & voluntate; natura autem Diuina, & Angelica eſt purè intellectualis, vnde non eſt ſimile.

Ad tertium argumentum reſpondetur. Etiam in Deo obiectum immediatum ſcientiæ practicæ, vt ſic, non eſt ipſe Deus, ſed res operabiles, ſeu factibiles ab ipſo Deo.

Ad quartum pro ſecunda ſententia reſpondetur, quòd etiam tribuitur in aliis Scripturæ locis, intellectui diuino rerum productio, vt dictum eſt, de quo videndus eſt S. Thom locis allegatis. Voluntati ergo diuinæ tribuitur productio rerum, tanquam mouenti, & determinanti ſcientiam Dei ad exercitium operis; intellectui autem tribuitur, tanquam exequenti immediatè id, ad quod mouet voluntas. Eſt ſimile in Sacerdote conſecrante Euchariſtiam, conſecratio enim producitur effectiuè à charactere, qui eſt in intellectu, præſuppoſita tamen motione voluntatis. Similiter etiam actus fidei producitur effectiuè ab intellectu, præſuppoſita motione voluntatis, ita proportionabiliter dicimus, quòd intellectus diuinus, ſeu ſciẽtia practica exequitur immediatè productionẽ rerum, præſuppoſita determinatione diuinæ volũtatis, & iuxta hãc doctrinã explicanda eſt auctoritas S. Aug. in argumento inducta.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, cùm nihil ſit volitum, quin præcognitum, impoſſibile eſt, Dei voluntatem velle aliquid producere, niſi intellectus eius oſtendat finem, & ars, ſeu ſcientia practica eius ponat formam conceptam. Vnde non ſoli voluntati diuinæ tribuenda eſt productio rerum, ſed intellectui, vt à voluntate determinatur ad eas producendas.

LIBRI SECVNDI FINIS.

Digitized by Google

DE AVXILIIS
DIVINÆ GRATIÆ,
ET HVMANI ARBITRII
VIRIBVS, ET LIBERTATE,
AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,
Liber Tertius.

IN QVO AGITVR DE CONCVRSV DEI GENERALI ad actus præſertim ordinis naturalis, & prædefinitionibus Diuinis.

DEINDE agendum eſt de concurſu Dei generali, & diuina voluntate, qua ad omnes effectus cauſarum ſecundarũ concurrit, eas mouendo, vt conformiter ad propriam naturã operentur. Et inprimis, vt ab vniuerſalioribus, iuxta Ariſtotelis documenta, incipiamus, diſputandum eſt de concurſu Dei generali in ordine ad actus, etiam liberos naturalis ordinis, vt gradum poſtmodum ad ea, quæ ſupernaturalis ſunt ordinis, faciamus. Circa concurſum generalem ordinis naturalis, decem ſunt examinanda. A

I. Vtrùm concurſus Dei generalis ſit influxus immediatus in cauſam ſecundam, an verò ſolùm ſit immediatus influxus cum cauſa ſecunda in eius effectum. B

II. Vtrùm concurſus Dei generalis præmouens cauſas ſecundas ſit qualitas vel motio eiſdem cauſis inhærens, & à ſolo Deo producta.

III. Vtrùm ſit eiuſdem rationis in ordine ad omnes actus tam naturales, quàm ſupernaturales.

IIII. Vtrùm ſit ſecundùm ſe indifferens.

V. Vtrùm Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminet omnes cauſas ſecundas tam naturales, quàm liberas ad ſuas operationes, ſalua earum libertate, & natura.

VI. Vtrùm Deus præuia motione, voluntati creatæ inhærente, eam ad modum cauſæ phyſicæ præmoueat, applicet efficaciter, ſeu prædeterminet ad omnes actus bonos in particulari cum omnibus circunſtantiis, ſalua ipſius libertate. C

VII. Vtrùm eandem voluntatem præmoueat ad actum peccati, in quantùm actus eſt, & ens quoddam poſitiuum.

VIII. Vtrùm omnes actus etiam liberi à Deo prædefiniti, & prædeterminati neceſſariò fiant neceſſitate ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ, & cum hac neceſſitate illæſa maneat eiuſdem arbitrij libertas.

Vbi explicatur, quæ, & qualis ſit hæc neceſſitas ex ſuppoſitione.

IX. Vtrùm prima radix contingentiæ, ſit efficacia, & omnipotentia voluntatis diuinæ, an verò libertas illius ita vt ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, nullus eſſet effectus contingens.

X. Vtrùm aliquis effectus poſſit dici formaliter contingens in ordine ad cauſam diuinam.

DISPVTATIO XVIII.

Vtrùm motio Dei actualis, qua indigent omnes cauſæ ſecundæ, vt ſuum effectum, vel operationem producant, ſit influxus immediatus in ipſam cauſam ſecundam: an verò ſit ſolùm influxus immediatus cum cauſa ſecunda in eius effectum.

SENSVS quæſtionis eſt: vtrùm quando cauſa ſecunda habet ratione propriæ formæ virtutem permanentem, & proportionatam cũ aliquo effectu, ſit etiam neceſſaria præuia Dei motio recepta in ipſa cauſa, vt de facto ſuam producat operationem: an verò ſufficiat concurſus ſimultaneus, pariter influens cum ipſis cauſis ſecundis in earum effectus. I.

Quidam Theologi ſentiunt non eſſe neceſſarium concurſum, ſiue influxum Dei præuium, ſed ſufficere ſimultaneum, quæ ſententia ſic probatur.

Primò. Motio actualis Dei, & concurſus illius nihil confert voluntati, quo ad agendum iuuetur, inclinetur, aut confortetur: ergo non eſt influxus in voluntatem, vt in cauſam, ſed eſt influxus cum illa in eius effectum. Antecedens probatur: nam per iſtam motionem non conſtituitur voluntas in actu primo, ſed in actu ſecundo, cùm præſupponat in voluntate quidquid ad agendum eſt neceſſarium ex parte actus primi.

Confirmatur. Non ſunt multiplicandi concurſus ſine neceſſitate, ſed quando cauſa ſecũda eſt ſufficienter conſtituta in actu primo per formam permanentẽ, & in ſuo genere ſufficientem, vt actu operetur, ſufficit concurſus Dei ſimultaneus: ergo ſuperfluè

perfluè ponitur,tanquam neceſſarius alius concur- A ſus Dei præuius.

Secundò arguitur.Solùm inſtrumenta indigent, vt præuia motione moueantur,& applicentur à ſuperiori agente ad operandum, vt patet in ſerra, & penicillo, & hoc inde prouenit, quia inſtrumentum de ſe,& virtute propriæ formæ,non habet vim ad producendum effectum principalis agentis: ſed cauſæ ſecundæ habent de ſe,&ratione propriæ formæ virtutem ad producendos effectus ſibi proportionatos, quia ſunt cauſæ principales reſpectu talium effectuum:ergo non requirunt ad operandum præuiam aliquam Dei motionem.

Tertiò. Cauſæ naturales ſunt per propriam formam determinatæ ad vnum,ſicut ignis per calorem eſt naturaliter determinatus ad calefaciendum: ergo B illæ ſaltem non indigent præuia Dei motione ad producendum determinatam actionem,vel effectum determinatum.

Quartò. Potentiæ exteriores mouentur à voluntate ad ſuas operationes, vt potentia viſiua ad videndum, & tamen per talem motionem voluntas in potentia viſiua nihil produxit præuium actioni videndi, ab illa diſtinctum; ſed per quandam ſympathiam,& ſubordinationem ſequitur actio videndi ad motionem voluntatis: ergo ſimiliter propter ſubordinationem, quam habent ad Deum cauſæ, poterit mouere illas ad ſuas operationes, abſque eo quòd in eis cauſet aliquid præuium eiſdem operationibus.

Quintò. Deus producit effectum cauſæ ſecundæ C immediatè, immediatione virtutis,& immediatione ſuppoſiti ergo non influit in ipſam cauſam, eam mouendo,ſed immediatè cum illa in effectum.Probatur conſequentia: nam aliàs non immediatè, ſed mediatè cauſa ſecunda produceret effectum.

Sextò. Si ad omnem actionem ordinis naturalis neceſſarius eſſe prçuius Dei influxus in cauſam,duo magna ſequerentur inconueniẽtia:primum eſt, voluntatem creatam, quando non operatur circa obiecta proportionata ſibi, & propoſita, non habere ſufficiens principium volendi illa, nec poſſe reuerà circa illa operari;atque adeò non eſſe imputandum illi ad culpam,ſi non operetur. Probatur:nam quando voluntas actu non operatur, non habet præuiũ illum Dei influxum, qui, iuxta oppoſitam ſenten- D tiam,eſt neceſſarius ad operationem, nec eſt in poteſtate voluntatis talem influxum habere in poteſtate namque voluntatis eſſe non poſſunt illa, quæ omnem conſenſum eius liberum antecedunt: ergo quoties voluntas non operatur, reuerà operari non poteſt.

Secundum inconueniens, quod ſequeretur, eſt, Deum præmouere præuio influxu, & trahere voluntatem ad actum peccati, cui eſt intrinſecè coniuncta malitia,vt ad actum odij Dei; & ita Deus faceret,quòd voluntas produceret illum actum peccaminoſum,& conſequenter Deus operaretur mala opera non minùs,quàm bona:quod tamen eſt cõtra illam Concilij Tridentini definitionem: *Si quis dixerit non eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere,ſed ma'a opera ita, vt bona Deum operari, non per-* E *miſſiuè ſolùm,ſed etiam propriè,& per ſe,adeo vt ſit proprium eius opus non minùs proditio Iudæ,quàm vocatio Pauli:anathema ſit.*

Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 6.

Septimò. Per talem motionem præuiam Dei tollitur libertas voluntatis, quantùm ad vſum illius: ergo non ſolùm non eſt neceſſarius præuius Dei concurſus,vel influxus ad operationes liberas, ſed etiam eſt incompoſſibilis cum eis. Antecedens probatur.De ratione cauſæ liberæ eſt,quòd poſitis omnibus requiſitis ex parte principij actiui, & antecedentis actum,poſſit operari, & non operari,& operari hoc, aut huic oppoſitum. Sed poſito illo Dei influxu in cauſam,non poteſt voluntas non operari actum,ad quem eam mouet:ergo non manet libera, quoad exercitium in ordine ad illum actum.

Confirmatur. De ratione potentiæ liberæ eſt indifferentia, ſiue indeterminatio ipſius potentiæ: nam potentia libera,inquantùm huiuſmodi,non eſt determinata ad vnum:ſed per motionem Dei præuiam tollitur indifferentia noſtræ voluntatis, cùm talis motio eam efficaciter prçdeterminet ad vnum, vt auctores ſententiæ oppoſitæ fatentur: non ergo conſtituenda eſt huiuſmodi præuia motio.

Octauò. Non poteſt explicari, ſed nec intelligi, quidnam ſit hæc motio præuia, aut quid ponat in voluntate, ergo non eſt admittenda. Antecedens probatur:nã quicquid eſt ſubiectiuè in volũtate & in quacunque alia potẽtia,vel eſt habitus,vel diſpoſitio, vel actus ſecundus ipſius potentiæ; ſed motio Dei præuia nõ eſt habitus,nec diſpoſitio:aliàs enim eſſet qualitas,cuius contrarium docet S.Th.1.2.qu. 110.artic.2. in corp. nec etiam eſt actus ſecundus: quoniam actus ſecundus voluntatis dependet efficienter ab ipſa voluntate, cùm ſit propria operatio illius; ſed influxus Dei præuius non dependet efficienter à noſtra voluntate,cùm antecedat omnem liberum concurſum illius; hac enim ratione dicitur præuius influxus in cauſam:ergo.

Confirmatur hoc. Præuius influxus eſt effectiuè à ſolo Deo,voluntate noſtra paſſiuè ſe habente: ergo non dependet efficienter à noſtra voluntate: non ergo identificatur realiter cum operatione illius:operatio enim voluntatis dependet efficienter ab eadem voluntate.

Oppoſitam ſententiam tenent communiter Thomiſtæ,& ſine dubio eſt expreſſa Ariſtot. S. Auguſtini, & S. Thomæ locis inferiùs allegandis. Et quoniam inter cauſas ſecundas quædam ſunt naturales, & neceſſariæ, quædam liberæ,& contingentes, ex quibus quçdam pertinent ad ordinem naturæ,quçdam ad ordinem gratiæ,de omnibus ſuo ordine dicendum erit. Quod attinet ergo ad cauſas naturales,ſit II.

PRima concluſio. Vt cauſæ ſecundæ naturales ſuas producant operationes,neceſſarius eſt præ- III. uius Dei influxus in ipſas cauſas, quo, ad operandum moueantur,& applicentur.Hanc cõcluſionem certiſſimam eſſe affirmo, & oppoſitam improbabilem reputo,& contra philoſophiam Ariſtotelis, & S.Thomæ,vt patebit infrà. Eadem concluſio ſtatuitur in catechiſmo Romano ex decreto ſacroſancti Concilij Tridentini,iuſſu Pij V. edito, parte prima de primo ſymboli articulo,nu.22.cuius verba ſunt: *Non ſolùm autem Deus vniuerſa, quæ ſunt,prouidentia ſua tuetur,atque adminiſtrat: verùm etiam quæ mouentur,& agunt aliquid, intima virtute ad motum, atque actionem ita impellit, vt quamuis ſecundarum cauſarum efficientiam non impediat, præueniat tamen, cùm eius occultiſſima vis ad ſingula pertineat & quemadmodum Sapiens teſtatur:* Attingat à fine vſque ad finem fortiter,& diſponat omnia ſuauiter. *Quare ab Apoſtolo dictum eſt:* Cùm apud Athenienſes annunciaret Deum quem ignorantes colebant. Non longè eſt ab vnoquoque noſtrũ, in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus. Vbi clariſſimè docet, non ſimultaneo dumtaxat, ſed etiam præuio influxu, Deum cauſas ſecundas ad operandum mouere, atque impellere, idque intima virtute, hoc eſt per aliquid intimè in ipſa cauſa ſecunda receptum, quo virtus eius actiua completur, & ad actum reducitur: quam doctrinam colligit ex ſancto Paulo Apoſtolo dicente: *In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus.*

Cõcurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam ſecundam.

Sapient. 8. Actor. 8.

Eandem

Eandem ſententiam docet Ariſtoteles octauo Phyſicorum,vbi explicans ſubordinationem,& dependentiam , quam habent agentia proxima à primo motore immoto,atque à motione illius , docet, inter mouentia quædam eſſe mota ab alio , ſicut mouentia proxima ; aliud eſſe mouens non motum, ſicut primum mouens, quod eſt Deus; & ſubdit ſtatim , quòd primum mouens magis mouet quàm inferiora mouentia ; cuius rei duplicem aſſignat rationem:altera eſt,quia primum mouens manet mouentia poſteriora , poſteriora autem non mouent primum : altera eſt, quia primum mouens mouere poteſt ſine poſterioribus mouentibus, eò quòd non dependet ab illis , poſteriora autem mouentia non poſſunt mouere,niſi primum mouens moueat,quia dependent ab illo. Ariſtotelis autem verba ſunt hæc : *Vtraque igitur mouere dicimus,& primum,& vltimum mouentium,ſed magis primum, illud enim mouet vltimum,ſed non hoc primum, & ſine primo quidem vltimum non mouebit:illud autem ſine hoc,vt baculus non mouebit,niſi moueatur ab homine.* Sentit ergo , quòd ſicut baculus non mouebit aquam,niſi ipſe moueatur à manu,& applicetur ad mouendum aquam, ita cauſa ſecunda nõ mouebit,neque producet aliquem effectum , niſi moueatur à prima , ergo ſententia oppoſita eſt contra Ariſt.

Ariſt.8.Phyſi.textu 33. lect. 9. apud S. Thomam.

Confirmatur idem.Ariſt.7.Phyſ.c.1.& 8. Phyſ. c. 5. ex illo principio cõmuniter recepto , omne quod mouetur,ab alio mouetur,concludit,deueniendum eſſe ad vnum primum mouens , quod omnia agentia moueat,& non moueatur ab alio, ne detur proceſſus in infinitum.

IIII. Ad hoc argumentum reſpondent aliqui Theologi,explicando dupliciter Ariſtotelem. Primò,illum explicant de motione præuia communiter dicta, qua ſecundæ cauſæ producuntur in eſſe, & conſeruantur à prima cauſa. Hac enim motione neceſſe eſt,vt moueantur priùs à Deo cauſæ ſecundæ , vt mouere poſſint , quia niſi à prima cauſa producerentur in eſſe , & conſeruarentur ,mouere non poſſent,aut aliquid operari.

Cauſa ſecũda agit,in quantum mota à prima.

Secundò reſpondent , cauſam ſecundam dici, agere vt motam à prima , quia in ratione agentis conſtituitur in actu ſecundo per cooperationem primæ cauſæ Sed vtraque explicatio eſt voluntaria, & contextui repugnat Ariſtotelis.

V. Contra primam arguitur:nam, vt patet exemplo baculi,quo vtitur Ariſtot. ibi intendit probare,cauſam ſecundam accipere à prima non ſolùm eſſe, quod habet, neque ſolam ſui conſeruationem , ſed etiam actualem motionem diſtinctam ab eſſe permanente ipſius cauſæ : baculus enim habet à mouente & virtutem actualem,& actualem motionem qua mouet lapidem:& idem docet S.Thom.quæſt. 3. de potentia , articulo 7. cuius verba ſtatim adducimus.

Præterea:nam etiam quando non operantur cauſæ ſecundæ , conſeruantur à Deo in ſuo eſſe: ergo motio præuia, de qua ibi loquitur Ariſtot. non eſt illa dumtaxat,per quam in ſuo eſſe producũtur,vel conſeruantur cauſæ ſecundæ , ſed alia, per quam mouentur ad ſuas operationes:ad motionem quippe actualem primi agentis ſequitur, quòd agens ſecundum moueat.

VI. Contra ſecundam explicationem arguitur. Si illa explicatio intelligat , quòd ſcilicet, primum agens ſuo influxu conſtituat cauſam proximam in actu ſecundo : ita vt illam verè efficienter reducat de actu primo ad ſecundum , & faciat illam adhibere ſuum proprium influxum & operari , habemus intentum:nam talis reductio antecedit influxum cauſæ ſecundæ ordine cauſalitatis,ſicut cauſa antecedit

A ſuum effectum.Si verò ſolùm intelligat cauſam primam concurrere cum ſecunda ad eius operationem concurſu ſimultaneo , non ſaluat, à primo agente moueri agens ſecundum ad operandum,ſicut quando duo trahunt nauim,ſimul influendo in effectum vnus non mouet alium;quia non facit illum influere,ſeu concurrere , ſed vterque ſimul influit in effectum. Item etiam non videtur ſaluare,quod primum agens ſimpliciter,nempè Deus cauſet propriè efficienter omnem actualitatem, & omnem formalitatem realem,quæ reperitur in cauſa ſecunda , ſiquidem ſecundùm iſtam explicationem,actualis illa applicatio,& influxus cauſæ ſecundæ, vt applicatio eſt,& influxus cauſæ ſecundæ, non eſt effectiuè à primo agente,ſiue ab operatione ipſius,de quo B diſput.86. agendum erit.

Item etiam probatur ex eodem Ariſt.lib. de cauſis propoſ.prima,& 16.vbi docet,virtutem diuinam eſſe virtutem omnium cauſarum, quia videlicet cõiungit cauſas ſecundas cum ſuis effectibus , quod etiam docet S.Tho.1.p.q.36.ar.3.& q.3. de potentia art.7.

VII. Secundò probatur auctoritate S.Tho. qui in 1.2. quæſtione 109.110.& 111.in omnibus ferè articulis præter formam permanentem, quam habent cauſæ ſecundæ, & conſeruationem illius,docet eſſe neceſſarium,quòd Deus,tanquam agens vniuerſale, moueat ipſas cauſas ſecundas ad ſuas operationes , id eſt, vt illæ operentur : ſed præſertim ſunt notanda verba,quæ habet art. 1.eiuſdem quæ.109. ait enim: C *Videmus autem in corporalibus, quòd ad motum non ſolùm requiritur ipſa forma,quæ eſt principium motus, vel actionis,ſed etiam requiritur motio primi mouentis. Primum autem mouens in ordine corporalium eſt corpus cæleſte , vnde quantumcunque ignis habeat calorem perfectum, non alteraret , niſi per motionem corporis cœleſtis. Manifeſtum eſt autem,quòd ſicut motus omnes corporales reducuntur in motum cœleſtis corporis , ſicut in primum mouens corporale, ita omnes motus tam corporales, quàm ſpirituales reducuntur in primum mouens ſimpliciter,quod eſt Deus:& ideo quantumcunque natura aliqua corporalis,vel ſpiritualis ponatur perfecta , non poteſt in ſuum actum procedere,niſi moueatur à Deo.*

Motus omnis cauſarũ ſecundarũ reducitur in Deum vt in primum agens.

VIII. Et idem repetit ar.9. eiuſdem quæſtionis in corpore,vbi generaliter docet , quòd nulla res creata poteſt in quemcumque actum prodire , niſi virtute D motionis diuinæ.Hæc autem duo loca non poſſunt explicari de motione ſimultanea,cùm de præuia, & antecedente influxum cauſæ ſecundæ manifeſtè loquantur,nam S.Thom.inquit, quòd per illam motionem Dei accipiat virtutem ipſa cauſa ſecunda ad operandum.Hæc autem vis actiua antecedit ordine naturæ ipſam operationem cauſæ ſecundæ.

IX. Hoc ipſum docet expreſſiùs in 2.ſent. diſtinct.37. quæſt.2.ar.1. Cuius verba,adducenda & expendenda ſunt infrà,nu.13.& diſp.24.num.17.& q.3.de potentia,ar.7.in corp.vbi ex profeſſo demõſtrat, quòd *Deus operatur in natura, & in voluntate operantibus, & hoc multipliciter. Primò quidem , quia dedit rebus naturalibus virtutes per quas agere poſſunt.Secundò,in* E *quantùm conſeruat virtutem naturalem in eſſe. Tertiò, inquantùm mouet eam ad agendum,in quo,* inquit, *non intelligitur collatio , aut conſeruatio virtutis actiuæ ſed applicatio virtutis ad actionem. ſicut homo eſt cauſa inciſionis cultelli,ex hoc ipſo quod applicat acumen cultelli ad incidendum,mouendo ipſum.* Et ſtatim id probat ſubdens hæc verba:*Et quia natura inferior agens non agit,niſi mota, eo quod huiuſmodi corpora inferiora ſunt alterantia alterata. cœlum autem eſt alterans , non alteratum,& tamen non eſt mouens , niſi motum , & hoc non ceſſat quouſque perueniatur ad Deum,ſequitur de neceſſitate, quod Deus ſit cauſa actionis cuiuslibet rei naturalis,*

Diſp 24.

Deus operatur in natura & in voluntate operãtibus quadrupliciter.

Digitized by Google

ralis, vt mouens, & applicans virtutem ad agendum. Quartò, dicitur Deus cauſa actionis rei naturalis, ſicut principale agens eſt cauſa actionis inſtrumenti. Omnibus his quatuor modis docet S. Th. Deum eſſe cauſam cuiuſcunque actionis cauſarum ſecundarũ. Et in ſolutione ad ſeptimum eiuſdem articuli docet, quòd quando Deus mouet cauſam ſecundam ad agẽdum, aliquid ei confert, quo illa actualiter agat, & inquit: *Id, quod confert, eſſe intentionem quandam primi agentis habens eſſe incompletum per modum, quo colores ſunt in aëre, & virtus artis in inſtrumento artificis.*

X. Hoc loco S. Thomæ conuictus quidam ex ſectatoribus contrariæ ſententiæ, fatetur ingenuè, S. Thomam tenuiſſe iſtam opinionem in quæſtione allegata de potentia, ſed tamen illam mutaſſe in 1. p. qu. 105. articulo quarto, & 5. nam agens ibi ex profeſſo de eadem quæſtione non meminit illius intentionis primi agentis, nec conſtituit, tanquam neceſſarium illud ens incompletum, quod ſtatuerat, quæſt. tertia de potentia: ſed hanc ſolutionem inſufficientem eſſe non obſcurè patebit, ſyncerè conſideranti verba S. Thom. Nam eodem articulo q. 105. in corpore, ait: *Primum agens mouet ſecundum* ad agendum: & ſtatim ſubdit: *Deus mouet res ad operandum, quaſi applicando formas, & virtutes rerum ad operationem, ſicut artifex applicat ſecurim ad ſcindendum,* vbi illa vox, quaſi, non eſt dictio diminuens, vt quidam volunt, ſicut neque apud Ioan. cùm dicitur: *Vidimus gloriam eius, gloriã quaſi vnigeniti à Patre.* Vnde in ſolutione ad 3. eiuſdem articuli abſolutè dicit, quòd *applicat res ad agendum.* & in eadem 1. p. q. 2. articulo tertio, in corpor. idipſum clariùs docet, cùm ait: *Mouentia ſecunda non mouent, niſi per hoc, quòd ſunt mota à primo mouente; ſicut baculus non mouet, niſi per hoc, quòd eſt motus à manu.* Et idem docet 3. cõtra Gen. cap. 70. vbi ait: *Oportet, quòd operatio inferioris agentis non ſolùm ſit ab eo per virtutem propriam, ſed per virtutem ſuperiorum agentium: ait enim in virtute omnium.* Et in cap. 66. ratione 4. inquit: *Complementum virtutis agentis ſecundi eſt ex virtute agentis primi.* Quomodo ergo S. Tho. mutauit ſententiam, cùm in ipſa 1. p. & 3. con. Gen. ſemper in eadem perſeueret?

S. Tho. nũquã mutauit ſentẽtiã quã tenuit circa influxũ præuiũ primæ cauſæ.

Ioan. 1.

XI. Cum S. Thoma tuentur hanc ſententiam Capreol. in 2. d. 1. quæſt. 2. artic. 1. vbi adducit pro ſe auctoritatem S. Thom. q. 3. de potentia, cit. Idem ſentit Caietan. 1. p. q. 45. art. 5. §. ad Durandum, vbi loquens de illa propoſitione: Omnis cauſa ſecunda eſt inſtrumentum Dei, ſic ait: *Dicitur ſecundò, quòd etiam illa propoſitio eſt vera, vt patet de potentia* quæſt. 3. a. 7. *vbi Angelus, & omnis cauſa ſecunda non agit, niſi agatur à Deo multipliciter, vt diffuſe ibidem oſtenditur. Nec inconuenit, imò oportet omnem actionem creaturæ attingere ad effectum Dei, quia ſemper attingit ad eſſe, quod nulla cauſa dat, niſi in virtute primæ cauſæ, vt hic, & in tertio con. Gen. cap. 64. & 65. oſtenditur.* Eandem ſententiam confirmat q. 115. eiuſdem 1. partis, art. 6. §. ad euidentiam, vbi ait: *Nunquam agentia inferiora coagere cœlo, niſi ſimul patiãtur à cœlo, quoniã nõ mouet, niſi mota: & prius naturaliter eſt, inferiora corpora pati, & moueri à cœlo, quàm coagere illi.* Si ſecundùm Caietan. prius eſt, quòd agentia inferiora patiantur à cœlo, quàm quòd agant; ergo indigent motione præuia, vt agant. Hæc autem motio præuia eſt influxus immediatus in cauſam; ergo. Vnde immeritò allegatur à quibuſdam pro oppoſita ſententia. Licèt enim in eadem prima parte, qu. 14. art 13. §. nec ſuſtinendus, dicat, quòd cauſa ſecunda non operetur, vt mota à Deo, motione præuia propriæ actioni, ſicut aqua calefacit calefacta ab igne, ſed motione cooperante intrinſecè ad propriam actionem; quod iterum repetit quæſt. 19. articulo octauo, §. ad primam

Capreoli & Caietani ſententia circa influxum primæ cauſæ.

A autem: non tamen eſt ſibi, aut nobis contrarius: quoniam in illis locis ſolùm intendit docere, cauſam primam non cooperari præuia motione attingente in aliquo priori temporis, vel naturæ effectum cauſæ ſecundæ antecedenter ad influxum eiuſdem cauſæ ſecundæ. Quæ explicatio colligitur ex ipſo contextu: nam in fine eiuſdem articuli octaui, ſic ait: *Illa propoſitio aſſumpta non eſt ſic intelligenda, quaſi ſit aliqua duratio naturæ, in cuius primo inſtanti cauſa prima reſpiciat effectũ, & in ſecundo ſecunda; puerilis enim hic eſt ſenſus, ſed eſt intelligenda quoad independentiam, & intimitatem.* Nihilominùs in eiſdem locis apertè admittit influxum Dei præuiũ in cauſã ſecundam coniungentem virtutem ſecundæ ſuo effectui: nam ait, quòd influxus cauſæ primæ modificatur in ſecunda, & ideo cum cauſa ſecunda contin-
B gente producit effectum contingentem ad modum ipſius cauſæ ſecundæ. Sentit ergo Caietan. quòd influxus primæ cauſæ priùs natura recipitur in ſecunda, & in illa modificatur, quam producat ſuum effectum cum ipſa cauſa ſecunda.

Sequitur eandem ſententiam Ferrarienſis 3. con. Gen. cap. 70. & ait eſſe expreſſam S. Thomæ, qu. 3. cit. de potentia, cui omnes Thomiſtæ vnanimiter cõſentiunt. Eandem ſententiam ſequitur Magiſter Cabrera 3. p q. 17. ar. 4. diſput. 2. §. 3. n. 113. & ſeqq. aitque eſſe S. Thomæ, & receptã ab omnibus Philoſophis. XII.

Tertiò probatur ratione naturali, deſumpta ex qu. 3. de potentia, cit. in corpore illius ſeptimi articuli, & ad ſeptimum; quam etiam tangit Caietan. 1. p. q. 45. cit. Nam cauſæ ſecundæ non ſolùm pro-
C ducunt ſuum effectum, & ſuam operationem ſecundùm ſpeciem, ſed etiam effectui tribuunt vltimam actualitatem, & eſſe, quod habent: quicquid enim reperitur in effectu, producitur effectiuè à ſua cauſa efficiente: ſed iſtam vltimam actualitatem non poſſunt tribuere effectiuè cauſæ ſecundæ ſuis effectibus, niſi eædem cauſæ compleantur in ſua virtute actiua per motionem actualem primi agentis: ergo oportet, quòd præuia motione, moueantur ab illo, vt illam vltimam producant actualitatem. Minor probatur: nam omnis forma, & virtus operatiua cuiuſcunque entis creati eſt actus admixtus potentiæ; atque adeò non ha-
D bet ſecundùm ſe tam perfectam actualitatem, quantam habet operatio, quæ eſt actus ſecundus: ergo non poteſt eſſe principium effectiuum talis operationis, quantùm ad ſuam vltimam actualitatem; niſi priùs natura compleatur in ſua virtute operatiua per actualem motionem primi agentis; principium enim efficiens non debet habere minorem actualitatem, quàm habeat effectus, cùm vnumquodque operetur, inquantùm eſt actu.

Cauſa ſecũda operatur eſſe, vt inſtrumẽtum Dei.

Quartò probatur: nam, vt oſtendit ex profeſſo S. Thom. 3. con. Gen. capite 66. eſſe eſt actus vniuerſaliſſimus, & proprius effectus ſolius Dei; vnde & in lib. de cauſis dicitur, quòd neque intelligen-
E tia dat eſſe, niſi inquantùm eſt diuina: ergo cauſæ ſecundæ, quatenus attingunt eſſe proprij effectus formaliter loquendo, ſunt inſtrumenta ipſius Dei: ergo oportet, quòd moueantur ab illo priùs natura, quàm attingant ipſum eſſe cuiuſlibet effectus. Patet conſequentia: nam, vt inſtrumentum attingat effectum principalis agentis, oportet, quod præuia motione ab illo moueatur. Hæc concluſio patebit ampliùs ex ſequentibus.

Effectus vniuerſaliſſimus eſt effectus ſolius Dei.

Secunda Concluſio. Cauſæ liberæ etiam contingentes indigent præuio Dei influxu, vt ſuas producant operationes. Concluſio eſt ita certa, ſicut præcedens, & tradita à S. Tho. locis citatis, & 1. p q. 83. art. 1. ad tertium, vbi ait: *Liberum arbitrium non eſt ſufficiens ad aliquid volendũ, niſi moueatur, & inuetur à Deo.* XIII.

Cauſæ cõtingẽtes in-

Digitized by Google

digetad operandum præuio Dei influxu.

Deo. Et in ſolut. ad tertium, inquit: *Deus eſt prima cauſa mouens & naturales cauſas, & voluntarias, & ſicut naturalibus cauſis, mouẽdo eas, non aufert, quin actus earum ſint naturales, ita mouendo cauſas voluntarias, non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ; ſed potius hoc in eis facit: operatur enim in vnoquoque ſecũdum eius proprietatem.* Et in 2. ſententiarum diſt. 37. q. 2. a. 2. ad ſecundum, inquit: *Deus influit agenti eſſe poſſe, & agere, & quidquid perfectionis in agente eſt.* Et in ſolu. ad 3. ſubdit: *In bonis actibus vtrunque agenti influit, & vt agat, & vt bene agat.* vbi apertè docet, Deum priùs influere in liberum arbitrium, vt in cauſam, quàm influat cum illo in eius effectum. Etenim Deus, per concurſum immediatum cum libero arbitrio in eius effectum, ſeu operationem liberam, non influit agenti ipſum agere, ſed vnà cum libero arbitrio ſe determinante, & influente, efficit actum liberum. Cùm ergo S. Thomas affirmet, Deum influere agenti ipſum agere, ſentit, Deum ſuo concurſu priùs influere in cauſam ſecundam, quàm influat cum ipſa cauſa ſecunda in effectum vtriuſque. Hanc concluſionem probant à fortiori argumenta facta pro concluſione præcedenti.

A cauſa indifferẽti inquãtũ n huiuſmodi nõ exit determinatus effectus.

Præterea probatur ſpeciali ratione, quam aſſignat S. Thom. 1. p. quæſt. 19. artic. 3. ad 5. Ab eo, quod ſe habet ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio determinata, niſi ab aliquo alio moueatur, & inclinetur ad vnum, vt dicit Comment. 2. Phy. text. 48. Ab eo enim, quod eſt in potentia, & indifferens, in quantum huiuſmodi, non exit determinatus actus: quia non eſt maior ratio, quare exeat iſte actus, quàm oppoſitus, cùm talis potentia ſecundùm ſe ſit indifferens ad oppoſita; ſed cauſa libera, & cõtingens ſe habet indifferenter ad oppoſita: ergo non exibit ab illa determinata operatio, niſi moueatur à primo agente, & determinetur ad vnam particularem operationem.

Confirmatur ratione eiuſdem S. Tho. p. 2. q. 9. a. 4. in corpore, & 1. p. quæ. 2. art. 3. Omne, quod quandoque eſt agens actu, quandoque in potentia, indiget moueri ab aliquo mouente, quod ſit purus actus, ſed voluntas creata, quandoque eſt agens actu, quandoque in potentia: ergo indiget moueri à primo actu, vt ſuam producat operationem.

XIV.

Secundò probatur alia ratione S. Thomæ in 2. diſt. 37. quæſt. 1. art. 2. in corp. Nam videtur ſequi ex oppoſita ſententia, eſſe plura prima principia. conſequens eſt error Manichæorum, vt vidimus diſput. 3. ergo. Sequela probatur: nam hoc eſt de ratione primi principij, vt agere poſſit ſine auxilio prioris agentis, & ſine influentia illius: ergo ſi voluntas humana aliquam actionem produceret abſque motione prioris agentis, reſpectu illius actionis eſſet voluntas creata primum principium, primum ſe mouens ſimpliciter, & primum ſe determinans. Huius rationis vim conantur infringere auctores oppoſitæ ſententiæ, dicentes, voluntatem creatam non habere rationem primi principij, reſpectu ſuæ operationis: quia licèt poſſit operari abſque præuia motione prioris agentis, non tamen habet eſſe à ſeipſa, nec poteſt operari abſque concurſu ſimultaneo primi agentis: quod tamen eſſet neceſſarium, vt rationem primi principij haberet. Sed quàm inefficax ſit hæc ſolutio, diſput. 24. num. 19. manifeſtum fiet; interim breuiter impugnatur. Nam, vt in eodem libro 2. ſent. artic. 2. citato arguit S. Thom. *quamuis per hanc reſponſionem euitaretur, quòd voluntas humana, & quæcunque alia cauſa ſecunda non eſſet primum ens ſimpliciter: non tamen videtur poſſe euitari, quin eſſet primum agens, ſi eius actio in aliquod prius agens non reduceretur, ſicut in cauſam.*

Eſſe habẽs ab alio, ab eodẽ habet operari.

Tertiò probatur alia ratione, quam proſequitur S. Thom. eod. artic. 2. Id, quod non habet à ſe eſſe, non habet à ſe operari, aut aliquid influere, ſed totum hoc accipit ab alio, a quo habet eſſe. Vnde & Conc. Florent. decreto de Fide Catholica ex eo probat, quòd Filius Dei habet æternaliter à Patre hoc ipſum, quod eſt ſpirare Spiritum ſanctum, quoniam Filius habet eſſe non à ſeipſo, ſed à Patre, à quo æternaliter genitus eſt: & in Euangelio ipſa veritas teſtatur: *Doctrina mea, non eſt mea, ſed eius, qui miſit me, Patris.* Et iterum: *Filius non poteſt à ſe facere quidpiam:* quia videlicet non eſt à ſe, ſed à Patre. Sed voluntas creata non habet eſſe à ſeipſa, ſed à Deo: ergo non habet à ſe hoc, quod eſt actualiter influere in ſuam operationem; ſed hoc ipſum accipit à Deo: ergo Deus influit in ipſam voluntatem motione præuia, qua voluntas mouetur ad ſuam operationem, & applicatur, vt actualiter agat.

Conc. Flo. Filius Dei habet operari à Patre, quia ab ipſo habet eſſe. *Ioan. 7.* *Ioan. 5.*

Quartò probatur ratione ſpeciali, quæ procedit de omni operatione vitali: nam fieri non poteſt etiam per potentiam abſolutam, vt Deus producat actionem vitalem creatam, niſi mediante potentia vitali; quia talis actio à ſolo Deo attingi non poteſt, aut produci, cùm dicat intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem: ergo impoſſibile eſt, quòd Dei operatio, ſeu concurſus influat cum cauſa vitali in operationem vitalem, niſi priùs natura influat in ipſam cauſam vitalem, per quam debet produci eiuſmodi vitalis operatio.

XV.

Tertia Concluſio. Etiam cauſas ſecundas ſupernaturales, & conſtitutas iam in actu primo per ſupernaturales habitus, vt ſuas producant operationes ſupernaturales, præmoueri oportet à Deo motione actuali ordinis ſupernaturalis. Hæc concluſio eſt etiam contra quoſdam recentiores Theologos, aſſerentes, auxilium, ſeu concurſum ſupernaturalem in hoc conuenire cum generali concurſu ordinis naturæ, quòd per ſe, ac præciſe non ſit in cauſam, ſed cum cauſa in effectum; eſt tamen expreſſa S. Thom. p. 2. quæſt. 109. artic. 1. & 9. vbi apertè loquitur de motione præuia. Eandem ſententiam tenet S. Bon. in 2. d. 26. q. 6. verſ. Reſpondeo, vbi eam explicat optimo exemplo: ait enim, quòd ſicut lumen non ſolùm operatur cum aëre, illuminando hæc inferiora, ſed etiam priùs operatur in ipſum aërem, ratione continuationis cum ſuo fonte; ſic etiam gratia non ſolùm operatur cum libero arbitrio, ſed etiam operatur in liberum arbitrium, & illud mouet. Idem docet expreſsè Capreol. in 2. d. 28. quæſt. I. artic. 3. ad 12. vbi ait, eſſe expreſſam ſententiam S. Auguſtini, & probatur rationibus factis pro concluſionibus præcedentibus, quæ hanc etiam demonſtrant.

Concurſus Dei generalis ad actus ſupernaturales eſt influxus in cauſam.

Lumen operatur cũ aëre, & in aërem.

Præterea probatur auctoritate Cæleſtini I. in epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, cap. 1. vbi ſic ait: *Ita Deus operatur in cordibus hominum, atque in ipſum liberum arbitrium vt ſancta cogitatio, pium conſilium, omniſque bonus motus voluntatis ex Deo ſit.* Ecce docet Pontifex, Deum influere in liberum arbitrium, quod de præuia motione intelligendum eſt, ratione cuius, omnis bonus motus bonæ voluntatis ex Deo eſt, & ex Deo habet primum initium, nedũ in genere cauſæ moralis, ſed etiã verè efficiẽter.

Cæleſtini ſẽtẽtia circa gratiam & liberum arbitrium.

XVI.

Secundò probatur auctoritate Auguſt. tom. 7. lib. de correp. & gratia, cap. 2. quem adducit Capreolus loco cit. vbi S. Auguſtinus de filiis Dei, de quibus inquit Apoſtolus: *Spiritu Dei aguntur*; ſic ait, *Intelligant, ſi filij Dei ſunt, Spiritu Dei ſe agi, vt quod agendum eſt, agant: & cùm egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant; aguntur enim, vt agant, non vt ipſi nihil agant:* ergo ſecundùm Auguſtinum prius natura eſt, quòd liberum arbitrium moueatur, & agatur à Deo, quàm quòd aliquid agat. & lib. de gratia Chriſti

Rom. 8. Liberũ arbitriũ agitur, vt agat iuxta ſententiam Auguſtini.

Digitized by Google

Chriſti contra Pelagium,& Cæleſt.cap.25.explicans eundem locum Apoſtoli ait: *Profectò,vt agant, quod bonum eſt, ab illo aguntur, qui bonus eſt.* Et iterum in alio loco inquit: *Tu te vis agere,à te ipſo vis agi? &c. Non qui ſpiritu ſuo aguntur, ſed quotquot ſpiritu Dei aguntur, hi filij ſunt Dei. Dicet mihi aliquis: ergo agimur, non agimus. Reſpondeo, imò agis, & ageris; & tunc bene agis, ſi ab eo agaris. Spiritus enim Dei,qui te agit,agentibus adiutor eſt,ipſum nomen adiutoris præſcribit tibi:quia & tu ipſe aliquid agis. Agnoſce, quid poſcas, agnoſce, quid confitearis, quando dicis:* Adiutor meus eſto, ne derelinquas me: *adiutorem vtique vocas Deum. Nemo adiuuatur, ſi ab eo nihil agatur: quotquot enim, inquit: ſpiritu Dei aguntur, hi filij ſunt Dei.* Et libro 3. Hypognoſticon paulò poſt principium, inquit: *Præcedit miſericordiſſima gratia ſua Deus hominis ignorantis,& nondum ſe quærentis voluntatem liberi arbitrij, vt eum ſe ſcire,& quærere faciat.* quibus verbis S. Auguſt. noſtram ſententiam docet apertè.

Serm. 13. de verbis Apoſt. poſt med.

Pſal. 26.

XVII. Tertiò probatur:nam aliàs primum initium piæ operationis eſſet ex nobis, atque adeò homo eſſet, qui primò inciperet opus ſupernaturale, & ſuam determinationem ad illum actum.conſequens videtur contra definitionem Concilij Arauſicani II. vt patebit diſp. 89. nam in can. 25. dicit: *Hoc etiam ſalubriter confitemur, & credimus, quòd in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur,ſed ipſe nobis nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem ſui inſpirat.* Et in Concilio Senonenſ. in initio ſtatim dicitur: *Accedentem ſiquidem ad Deum oportet primum diuina gratia munere adiutum credere,deinde bonis operibus intendere. In quibus efficiendis & liberum arbitrium operatur, & gratia:primò tamen,& principalius gratia. Quare qui hominem bene operari, & ſalutem conſequi arbitratur ſine gratia, aut primatum boni operis libero arbitrio adſcribit,non gratia, Pelagianus cēſendus eſt.* Sequela probatur:nam ſi poſtquam intellectus, & voluntas per habitus ſupernaturales ſunt in actu primo conſtituti,non indigent ampliùs præmoueri à Deo actuali influxu ſupernaturali;ergo voluntas eſt, quæ primò incipit actum ſupernaturalem;quia ex innata ſibi libertate voluit vti habitu ſupernaturali: & ita eſſet primum initium ſui actus, atque adeò aliquid proprium haberet in negotio ſuæ ſalutis, quod non accepiſſet ex gratia. contra illud 1. ad Corint.4. *Quis enim te diſcernit?quid habes, quod non accepiſti?* Si dicatur, quòd homo ille habet ex habitu ſupernaturali piam operationem, non autem ex viribus naturæ,& ita nihil refunditur in ſolam facultatem naturalem, quod ad ſalutem pertineat; contrà: nam ſolus habitus ſupernaturalis non tribuit voluntati,vt infallibiliter operetur; ſed ſolùm, vt poſſit operari ſupernaturaliter, ſi velit; ſimiliter etiam influxus Dei ſimultaneus non tribuit efficienter voluntati, quod operetur,nec facit illam influere, ſed ſolùm concurrit cum illa ſimul ad actualem operationem, ſi ipſa voluerit operari; ergo quòd actualiter operetur, haberet voluntas ex ſeipſa, & non ex gratia. Sed de hoc agendum erit latiùs diſputatione 88. 96. 97. & 98. inter diſputandum de efficacia auxiliorum præuenientis gratiæ. Cùm ergo noſtra concluſio tot pro ſe habeat Doctores grauiſſimos, & rationes adeò efficaces,immeritò nonnulli contendunt, præuiam iſtam motionem,quam S.Thomas quæſt.3.citata, de potentia,dicit eſſe quandam virtutem ſuperadditam cauſis ſecundis,habentem eſſe incompletum eo modo,quo colores ſunt in aëre aut virtus artis in inſtrumento artificis;commentitiam,planè eſſe, nullaque ratione fulciri,& res fruſtra multiplicare.

Gratia eſt quæ primò incipit piā operationem.

XVIII. Ad primum ergo argumentum ex factis à principio reſpondetur, quòd motio actualis Dei confert voluntati,& omnibus cauſis ſecundis vltimum complementum actus primi,vt docet S. Tho. locis ſupra cit. præſertim 3. con. Gen. cap. 66. ratione 4. & quæſt. 3. de potentia, art. 7. ad 7. Confert etiam vim quandam,qua operantur ad eſſe, & ad vltimam actualitatem effectus, vt inſtrumentum Dei, vt ſuprà explicatum eſt. Et cùm arguitur: nam talis concurſus ſupponit in voluntate quidquid ad agendum eſt neceſſarium ex parte actus primi; reſpondetur, ſupponere quidem quidquid eſt neceſſarium ex parte actus primi per modum potentiæ,aut operatiuæ virtutis;non tamen ſupponit applicationem, ſeu vltimum complementum actus primi,ſed illud tribuit voluntati, & cuilibet cauſæ ſecundæ,vt dictum eſt.

Auxilium efficax tribuit voluntati vltimū cōplementum actus primi.

Ad confirmationem iam patet ex rationibus adductis pro prima, & ſecunda concluſione, quæ ſit neceſſitas conſtituendi præuium Dei influxum in cauſam præter influxum ſimultaneum.

Ad ſecundum argumentū reſpondetur,quòd omnis cauſa ſecunda quatenus tribuit effectui eſſe, & vltimam actualitatem,eſt inſtrumentum Dei,vt numero 12. dictum eſt. Et quamuis ratione propriæ formæ habeat virtutem per modum habitus ad ſuos effectus producendos; tamen vltimum complemētum,& actualitatem eiuſdem virtutis,accipit à præuia Dei motione,vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur,quod,vt docet S.Thom. q.3. de potentia, art. 7. ad 8. etiam cauſæ naturales ſupponunt, tanquam neceſſariam, præuiam illam Dei motionem propter rationes ſuperiùs adductas:nam licet ſint per ſuam formam determinatæ naturaliter ad vnum per modum potentiæ actiuæ, ſicut ignis ad calefaciendum, tamen per modum actualis influxus determinantur per motionem diuinam,vt actualiter operentur,& cōpleantur in virtute operatiua,vt dictum eſt. Vnde ignis fornacis Babylonis non combuſſit tres pueros intus exiſtentes, quia Deus non applicauit illum ad eos comburendos.

Dan. 3.

Ad quartum negatur conſequentia: nam potentiæ exteriores, quantùm ad ſuas operationes, non ſubordinantur eſſentialiter voluntati in eſſe phyſico;ſed tantùm in eſſe morali, quod illis competit extrinſeca denominatione.Item etiam voluntas non eſt primum mouens ſimpliciter; cæterùm omnes cauſæ ſecundæ,ſiue naturales,ſiue liberæ, quantùm ad ſuas operationes in eſſe phyſico ſubordinantur eſſentialiter ipſi Deo,tanquam primo agenti,& mouenti ſimpliciter;à quo ſubinde oportet,quòd in ſua virtute operatiua compleantur,vt dictum eſt; vnde non eſt ſimile. XIX.

Ad quintum argumentum reſpondetur ex doctrina Caiet. 1. p. quæſt. 8. art. 1.notab. 2. & 3. Deum operari immediatè,cùm immediatione virtutis,tum etiam immediatione ſuppoſiti, omnem effectum cuiuſcunque cauſæ creatæ;aliter tamen & aliter:etenim immediatione virtutis operatur immediatè omnem effectum cauſæ ſecundæ, quantùm ad omnia,quæ reperiuntur in illo effectu, eò quòd virtus primi agentis intimiùs, & immediatiùs attingit effectum: dicitur enim in libris de cauſis propoſ. 1. quòd virtus cauſæ primæ priùs agit in cauſatum, & vehementiùs ingreditur in ipſum. Cæterùm immediatione ſuppoſiti producit omnē effectum cauſæ ſecundæ immediatè, non quidem quantùm ad omnia,ſed quantùm ad aliqua, videlicet quantùm ad eſſe, & quantùm ad vltimam actualitatem, quæ reperitur in tali effectu, cuius ratio eſt:nam vt docet S. Thom. 1. p. cit. & quæſt. 3. de potentia, art. 7.

Deus qualiter operetur immediatè immediatione virtutis, & ſuppoſiti.

in corp. eſſe creatum eſt proprius effectus ſolius Dei,ſicut ignire eſt proprius effectus ignis. Vnde inter ſuppoſitum diuinum operans,& inter eſſe communicatum effectui,nullum mediat aliud ſuppoſitum operans, quod virtute propria operetur tale eſſe:vnde illud operatur Deus immediatè immediatione ſuppoſiti. Verùm quantùm ad ea,in quæ influunt etiam cauſæ ſecundæ, virtute ſuæ propriæ formæ,fatetur Caietanus, Deum non agere immediatè immediatione ſuppoſiti, cùm agat mediantibus ſuppoſitis ſecundarum cauſarum, quæ vt agentia ſecunda principalia ſuos producunt effectus. Hæc ſolutio habet fundamentum in S.Thom. qu.3. de poten.art.7.in cor.& ad 4.

XX. Ad ſextum argumentum reſpondetur, nullum prorſus ſequi inconueniens ex noſtra ſententia. & ad primum,quod infertur:nam aliàs voluntas non poſſet operari,quando non habet præuiam motionem,neque imputaretur illi ad culpam, quòd non operaretur;reſpondet ex profeſſo S.Aug. lib. contra duas epiſtolas Pelagianorum,cap.5. & lib. 4. contra Iulianum,cap.8.& lib.de correp. & gratia,c. 7. & S. Thom.2.2.q.2.art.5.ad 1.& 1.2.q.109.art.8.ad 1.& q.14.de verit.art.11.ad 2.& multo latiùs 3.cont.Gen. c. 159. & 160. Ex cuius doctrina reſpondetur,præuium illum influxum non eſſe neceſſarium,vt volũtas poſſit operari actus ſibi proportionatos; ſed vt actu operetur. Aliud enim eſt poſſe operari, aliud verò actualiter operari. Vnde ex eo, quòd voluntas non habeat illum præuium Dei influxum, non ſequitur,quòd nõ poſſit operari,ſed ſolùm quòd non ſit operatura de facto, vt optimè explicat Ferrarienſ.3.cont.Gent.capit.155.& nos idem latiùs dicemus diſput. 23. num. 32. Et cùm arguitur: nam illa præuia motio non eſt in poteſtate creatæ voluntatis,maximè quando motio eſt ſupernaturalis, & ad actum ſupernaturalem: reſpondetur, quòd licèt illa motio præuia non ſit in poteſtate voluntatis, tanquam in cauſa efficiente,cùm talis motio præuia ſit effectiuè à ſolo Deo;tamen ſuppoſita illa motione,terminus illius motionis eſt in noſtra facultate, videlicet operatio libera,ad quam datur talis motio. Item etiam eſt in facultate noſtræ voluntatis ſeipſam impedire; ne habeat illam motionem.Vnde ſi non operetur actum,qui eſt in præcepto, imputabitur illi ad culpam, eò quòd ſua culpa ſe impediuit, ne daretur illi auxilium efficax, quod neceſſarium erat vt actualiter operaretur actum virtutis, qui eſt in præcepto; ſicut ſi Deus imponeret homini præceptum volandi,& quantùm eſt ex parte ſua, offerret illi alas,& adiutorium neceſſarium, vt volaret, ipſe autem ſua libertate reſponderet; Domine nec volo alas accipere, nec volare; meritò reputaretur reus,& tranſgreſſor præcepti,etiamſi non poſſet abſque alis volare, quia ſua culpa ſe impediuit, ne illi donarentur à Deo. Solutio eſt D.Th.3.con.Gen. ca. 159.cit.vbi oſtendit,quòd rationabiliter homini imputatur ad culpam, ſi ad Deum non conuertatur, quamuis hoc ſine auxilio gratiæ non poſſit, & aſſignat rationem; quia licèt non ſit in poteſtate hominis illud auxilium, ſed ſolùm in poteſtate Dei: eſt tamen in poteſtate hominis ſe impedire,ne illi à Deo conferatur. Sed de hac ſolutione inferiùs redibit ſermo: interim videatur S. Auguſt. lib. 2. de peccatorum meritis,& remiſſio ne, cap. 2. vbi ait:*Vt homines non adiuuentur gratia Dei,in ipſis cauſa eſt,non in Deo.* Et epiſt. 105. ad Sixtum docet, eos,quibus non dat Deus auxilium gratiæ,meruiſſe, vt illis non detur:quod etiam aſſerit de diabolo S. Anſelm.lib.de caſu diaboli,cap.3. vbi ait:*Iſta eſt cauſa,quare Deus non conceſſit diabolo gratiam; quia ipſe noluit eam accipere,nec paratus fuit.*quam auctoritatē

Auxilio gratiæ efficaci carens peccat, ſi nõ impleat præcepta

Auxilium præuiũ nõ eſt in poteſtate volũtatis.

Diſput. 23. num. 23.

A adducit,& explicat S.Thomas p.1.qu.114.art.3.ad 2. Huius argumenti ſolutio patebit ampliùs diſp. 22. num.34.

Ad aliud inconueniens,quo infertur, Deum eſſe cauſam peccati,ſi præmouet ad actionem illam, vt actio eſt,reſpondetur,ſimile argumentum fuiſſe obiectum ſancto Auguſtino à Iuliano de peccato originali, vt refert ipſemet Auguſtinus libro tertio cõtra Iulianum,capite nono,ſic enim argumentabatur Iulianus ad probandum non eſſe peccatum originale:Deus eſt cauſa creationis animæ,& ſimiliter inſtituit nuptias,& eſt cauſa,quòd parentes generent prolem:ergo ad illam generationem non ſequitur peccatum originale,aliàs peccatum tribueretur Deo. Ad quod tamen argumentum reſpondet ibi S. Auguſt.& libro ſecundo de libero arbitrio, capite decimo nono,& 20 vbi tractat quæſtionem iſtam de peccato actuali,& libro quinto contra Iulian.cap.3. Idem argumentum ſoluit S.Thom.quæſt.3.de malo, art. 2.& in p.2.qu.79.art.2.& latiùs in 2.ſent.diſt.37. quæſt.1.art.2.in corpore. Ex quorum doctrina reſpondetur,in actione illa peccati conſiderari duo: alterum eſt entitas illius actionis, quam habet etiam in particulari,& ſub hac ratione actio illa, quamuis aliàs ſit peccatum,refunditur in Deum, tanquam in primum auctorem;& ratio eſt,quia cùm ſit ens, per participationem debet refundi in primum ens,aliàs Deus non eſſet primus auctor cuiuſcunque entis. In ratione autem entis illa actio non eſt mala, ſed bona; quia omne ens, vt ens, bonum eſt, & conſequenter debet eſſe à Deo præmouente. Secundò conſideratur,vt eſt mala moraliter,& defectiua, ſiue inquantùm eſt peccatum, & ſub hac ratione ſolùm reducitur in cauſam deficientem, videlicet in voluntatem creatam, quæ voluit operari deficienter;ad illam enim dicit intrinſecum ordinem.Vnde peccatum,abſolutè loquendo,non eſt à Deo, neque præmouente,neque ſimul influente;non enim Deus eſt cauſa peccati,quamuis ſit cauſa actionis,quæ habet,vt ſit peccatum à mala voluntate. Vnde S. Tho. in 2. ſenten. diſt.37.citata,explicans,qualiter in hac materia ſit loquendum, ait: *Quodcunque nomen deformitatem ſimul cum actu ſignificat ſiue in generali, ſiue in ſpeciali,non poteſt dici, quòd hoc à Deo ſit ſimpliciter.Vnde non poteſt dici abſolutè, quòd peccatum ſit à Deo,vt homicidium, aut aliquid huiuſmodi, niſi cum hac additione, inquantùm eſt actus, & inquantùm eſt ens.*

Hanc ſolutionem proſequitur optimè Ferrar. 3. contra Gent.cap.71. circa finem, vbi oſtendit ex S. Thoma, quòd poſſit agens primũ mouere cauſã ad agendum entitatem actionis peccati, & non agere ad deformitatem,quia videlicet deformitas non ſequitur ad actionem illam, vt actio eſt, ſed vt dicit habitudinem ad cauſam deficientem.Eandem ſolutionem tradit S.Aug.vbi ſuprà,Capreol.in 2.diſt.37. quæſt.1.art.1. concluſione ſecunda, & artic. ſecundo,in ſolutione ad argumenta contra ſecundam cõcluſionem. Mag. Canus libro ſecundo de locis, capite quarto ad ſeptimũ,Sotus libro primo de natura,& gratia,cap.18. circa finem,vbi docet, Theologos cõfiteri,Deum eſſe cauſam entitatis, & actionis peccati eo efficientiæ genere, quo præmouet omnia ad ſuas naturales actiones. Idem tenet M. Bañes 1.p.quæſt.quadrageſima nona,art. 2. & Mag. Med.p.2.q.109.ar.2.de quo latiùs agẽdum erit diſp. 24. Et, vt euidenter appareat huius argumẽti ſolutio, aduertimus, quòd eadem omnino difficultas procedit de cõcurſu Dei ſimultaneo,quæ eſt de præuio.Vnde auctores oppoſitæ ſententiæ,cùm fateantur,Deum actuali concurſu ſimultaneo verè,& propriè cauſare in particulari entitatē illã,& actionem, quæ

XXI. Deus non eſt cauſa peccati.

Actus peccati,vt ens à Deo eſt.

XXII.

quæ eſt peccatum; reſpondere ſimiliter tenentur ad difficultatem propoſitam: cui & ipſi ſatisfaciunt dicentes, quòd illa deformitas peccati ſequitur ad actionem, vt eſt à voluntate deficiente, non autem vt procedit à Deo ſimul cum voluntate influente; vnde voluntati deficienti, & non Deo tribuenda eſt. Quod ergo illi reſpondent ad argumentum procedens de influxu Dei ſimultaneo, idem reſpondemus & nos, cùm illi argumentantur contra præuium Dei concurſum: eadem enim ſolutio procedit de vtroque, vt diſp. 24. nu. 20. & 21. manifeſtum fiet.

Ad locum inductum ex Conc. Trid. reſpondetur, quòd ibi damnatur hęreſis Lutheranorum, & ſequacium, qui aſſerebant, Deum operari in nobis mala opera ita, vt bona; ſentiebant enim iſti hæretici, quòd noſtra voluntas merè paſſiuè ſe habet in ordine ad peccata, & in ordine ad quæcunque opera; vel ſi actiuè concurrit, eſt quidem motu ſpontaneo, non libero: atque adeò dicebant, quòd, abſolutè loquendo, ita ſit opus Dei peccatum, ſicut eſt actus bonus; vnde tribuebant Deo & entitatem actionis peccaminoſæ, & deformitatem, atque defectum, vt diſput. 3. oſtenſum eſt, & diſput. 24. manifeſtum fiet. quod quàm alienum ſit à noſtra ſententia, ſatis conſtat ex dictis. Nos enim cum S. Auguſtino tribuimus Deo, quod ſuum eſt, videlicet entitatem illius actionis: & deficienti voluntati creatæ damus, quod eſt proprium illius, videlicet defectum eiuſdem actionis, & peccatum.

XXIII. Ad ſeptimum argumentum cum ſua confirmatione reſpondendum erit ex profeſſo diſputatione 121. vbi explicabimus, qualiter per efficaciam auxilij præoperantis gratiæ non deſtruatur, ſed potiùs roboretur, & perficiatur noſtri arbitrij libertas. Nũc autem dicimus, quòd, vt patebit diſput. 115. & 116. etiam in illo inſtanti, in quo volũtas mouetur à Deo tali motione præuia; eadem voluntas poteſt nõ operari, ſi velit, aut operari oppoſitũ actum; quia motio Dei præuia, quãtũuis efficax in actu primo, imò etiã dum eſt efficax in actu ſecundo, non aufert à voluntate potentiam, & facultatem, qua poteſt operari oppoſitum, aut non operari: ſed ſolùm efficit, quod cùm voluntas poſſit non operari actum, ad quem mouet; infallibiliter tamen operetur illum; & propterea manet libera in ipſo exercitio: cuius ratio eſt, quia quamuis libertas ſit formaliter in voluntate; radicaliter tamen eſt in intellectu, & fundatur in differentia iudicij, quo intellectus iudicat, bonum propoſitum voluntati, non habere neceſſariam, ſeu naturalem connnexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter determinatur voluntas: & quoniam intellectus pro iſto ſtatu, quodcunque bonum proponat voluntati, illud proponit cum indifferentia huiuſmodi iudicij; ideo manet libera reſpectu talis obiecti, quoad exercitium, vt optimè explicat S. Thom. quæſt. 24. de verit. artic. 1. & 1. part. quæſt. 83. artic. 1. & 3. contra Gen. cap. 85. ratione 4. & quæſt. 3. de malo, art. 3. in corpore. Quòd autem motio actualis, qua Deus efficit, vt voluntas velit bonum, ſecum compatiatur potentiam, qua voluntas poſſit determinare ſe ad oppoſitum actum, ſi velit; docet S. Proſp. lib. 2. de vocat. gent. capit. 27. & 28. dum ait: *Quod Deus voluit eos velle, voluerunt, qui ad obediendum ſibi ipſum velle ſic donat, vt etiam à perſeueraturis illam mutabilitatem, quæ poteſt nolle, non auferat.* Idem confirmat S. Thom. quæſt. 23. de verit. art. 5. ad tertium, dicens: *quamuis non eſſe effectus diuinæ voluntatis, non poſſit ſimul ſtare cum diuina voluntate: non enim ſunt iſta incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte poteſt damnari, ſed tamen iſta ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte damnatur.* & quæſt. 6. de verit art. 3. ad ſeptimum, inquit: *Si loquamur de prædeſtinato ſecundùm ordinem, quem habet ad aliud, ſcilicet ad Deum prædeſtinantem, ſic ordo ille non compatitur ſecum iſtum euentum, quod ſcilicet moriatur in peccato mortali, quamuis compatiatur ſecum iſtam potentiam.* Similiter & nos dicimus, quòd licet iſta duo ſimul ſint incompoſſibilia: hic homo mouetur efficaciter à Deo ad conſenſum, & iſte homo diſſentit; tamen iſta duo ſimul ſunt compoſſibilia: hic homo mouetur efficaciter à Deo ad conſenſum, & hic homo poteſt diſſentire, ſi velit, vt ex Conc. Trident. conſtat, vnde manet ſemper liber in exercitio.

Libertas voluntatis radicatur in iudicio rationis indifferenti.

Auxilium efficax non deſtruit, ſed perficit libertatem.

Auxilium efficax, quo prædeterminatur homo ad vnũ actum, cõpatitur ſecũ potẽtiã ad oppoſitum.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 4.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, vt patebit diſputatione 23. 25. 115. & 116. determinatio ad vnum ex neceſſitate, quæ aliàs dicitur determinatio naturalis, repugnat libertati, non autem determinatio ad vnam operationem ſecundùm modum voluntatis. efficax autem Dei præmotio prædeterminat quidem voluntatem ad alteram partem, non quidem ex neceſſitate, ſed iuxta propriam naturam ipſius voluntatis, vt docet ſanctus Thomas 1. p. quæſt. 23. art. 1. ad 1. & de veritate, q. 25. art. 1. ad 1. & 3. contra Gentes cap. 90. & p. 2. q. 10. a. 4. in corpore. Qualis autem indifferentia ſit de eſſentia libertatis, diſp. 115. & 116. explicabitur.

Auxilium efficax non prædeterminat ad vnum ex neceſſitate.

Octauum argumentum petit, vt explicemus aliam difficilem quæſtionem: Quidnam videlicet ſit efficax illa præmotio, qua diximus indigere omnes cauſas ſecundas, vt actualiter operentur; & quid ſit illud præuium, quod fit à Deo in cauſa ſecunda antecedenter ad eius operationem, ſiue cauſa ſit naturalis, ſiue libera, & quoniam potiſſima difficultas procedit de cauſis liberis, & contingentibus, de illis ſpecialiter agendum erit in præſenti.

DISPVTATIO XIX.

Quidnam ſit motio illa præuia, qua Deus mouet, & applicat cauſas ſecundas ad operandum.

I. PRIMA ſententia eſt quorundam Thomiſtarum, aſſerentium, præmotionem primæ cauſæ in ſecundis cauſis receptam, qua ad operandum mouentur, & applicantur, eſſe qualitatem, non quidem per modum permanentis, ſed per modum diſpoſitionis tranſeuntis cum operatione cauſæ ſecundæ. Quam ſententiam vt probabilem defendit Magiſter Cabrera, & eam videntur ſuadere hæc argumenta.

M. Cabrer. 3. par q. 18. ar. 4. dub. 1. cõclu. 4. n. 58.

Primò. Nam S. Thom. 1. par. q. 109. a. 9. in corpore, ex eo probat, illum, qui iam conſequutus eſt iuſtificantem gratiam, adhuc indigere ad rectè operandum auxilio actuali, ſeu motione diuina; quia *nulla res creata poteſt in quemcumque actum prodire, niſi virtute motionis Diuinæ.* & hanc rationem dicit eſſe generalem, comparatione cuiuſlibet cauſæ ſecundæ. ſentit ergo eiuſmodi motionem eſſe qualitatem, ſiquidem affirmat tribuere cauſæ ſecundæ virtutem ad operandum. Et artic. 1. eiuſdem quæſt. idipſum docet, ſub his verbis: *Quantumcunque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo.* Ex quo teſtimonio, & aliis eiuſdem ſancti Thomæ, diſputatione decima octaua adductis, deſumitur argumentum. Sine motione diuina non poteſt cauſa ſecunda operari, ergo per illam poteſt; ergo talis motio tribuit aliquam virtutem ad operandum: ergo eſt qualitas, ſaltem per modum tranſeuntis.

Secundò arguitur. Motio Dei præuia confert cauſis ſecundis aliquam virtutem operatiuam, cùm illas conſtituat in vltimo complemento actus primi; ſed omnis virtus operatiua, ſeu conferens formaliter virtutem operatiuam, eſt qualitas pertinens ad primam, vel ſecundam ſpeciem: ergo.

Confirmatur. Cauſa efficiens operatur, in quantùm eſt actu, & in tantum deficit à virtute operandi, in quantùm eſt in potentia: ergo id, quod tribuit formaliter vltimam actualitatem ad operandum, confert cauſæ efficienti aliquam virtutem, vt operetur, ac per cõſequens erit qualitas. Cùm ergo motio Dei actualis conferat ſecundis cauſis actualem virtutem ad operandum, ſequitur, quòd ſit qualitas.

Tertiò. Cauſa ſecunda, licèt ſit cauſa principalis ſuæ operationis, quantùm ad ſpeciem illius, & ſubſtantiam: tamen, vt illam attingat, quantùm ad eſſe, ſiue in ratione entis, & actualitatis, oportet, quòd vltra formam permanentem recipiat à Deo motionem actualem, cuius virtute concurrat ad effectum producendum, in quantùm habet eſſe, ſiue actualitatem vltimam, eò quòd ſolus Deus eſt cauſa principalis entis, in quantum ens actu, cùm vniuerſaliſſimus effectus in vniuerſaliſſimam cauſam reduci debeat: ergo motio Dei præuia erit qualitas, tribuens virtutem actualem potentiæ ad attingendum inſtrumentaliter ſuum effectum, in quantùm ens, & actus eſt.

Quartò, idem probatur ratione ſpeciali, procedente de motione ad actus imperfectos ſupernaturales, qui eliciuntur à rationalibus potentiis ante infuſionem habitus, quales ſunt, timor inferni, deſiderium imperfectum obtinendi ſalutem, attritio, quam ſacrum Concilium Tridentinum docet: *Eſſe donum Dei, & Spiritus ſancti impulſum, nondum quidem inhabitantis, ſed mouentis; quo pœnitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat.* Etenim huiuſmodi actus ſupernaturales eliciuntur à potentiis eleuatis ſolùm per auxiliũ ſpeciale, ſeu motionem actualem gratiæ adiuuantis, non autem per habitus, vel qualitates permanentes: quia, vt ſupponitur, non habent in ſe habitus infuſos: ergo neceſſe eſt, quòd eleuentur, & conſtituantur in actũ primo per aliquam tranſeuntem qualitatem, vt tanquam cauſa principalis, efficiant eoſdem actus: aliàs enim homo ſolùm eſſet inſtrumentum Dei comparatione illorum actuum: id enim, quod operatur per ſolam motionem alterius agentis, non eſt cauſa principalis, ſed inſtrumentalis, ſicut aqua calefacta ab igne, ſolùm eſt cauſa inſtrumentalis calefactionis, & caloris: quia ſolùm operatur, vt mota ab igne: ergo auxilium ſpeciale, ſeu motio Dei ad dictos actus imperfectos, erit qualitas in potentiis recepta, & à ſolo Deo producta.

Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. de ſacramẽto Pœnitentiæ.

Secunda ſententia aſſerit per oppoſitum extremum, auxilium actuale, ſeu motionem Dei non importare aliquid receptum in cauſis ſecundis antecedens, etiam ordine naturæ, & cauſalitatis, operationes earum; ſed eſſe ipſum Deum, ſeu voluntatem Diuinam, quatenus parata eſt, & expoſita ad concurrendum ſimul cum cauſis ſecundis, quotieſcunque ipſæ vel ex neceſſitate naturæ operentur, vel ex innata libertate operari voluerint. In cauſis autem ſecundis, dicunt, motionem Dei ſolùm importare aut ponere ipſam operationem cauſæ, quatenus procedit efficienter ex concurſu Dei ſimultaneo, ſicut creatio in creatura nihil ponit diſtinctum à ſubſtantia illa, ſed eſt ipſa creatura, ſecundùm quod procedit efficienter à Deo. Probatur hæc ſententia ſequentibus argumentis.

Quintò arguitur. Si auxilium Dei actuale eſſet aliquid præuium ad operationem cauſæ ſecundæ, pertineret ad primam, vel ſecundam ſpeciem qualitatis: ſed ad neutram illarum pertinet: etenim prima, & ſecunda ſpecies qualitatis ponunt aliquid intrinſecum in ſubiecto, quod ſit principium actiuum operationum: illud autem auxilium præuium non eſt principium intrinſecum actiuum: nam poſito in nobis quocunque principio intrinſeco actiuo, indigemus adhuc auxilio diuino, & concurſu Dei, vt operemur; ſed poſito auxilio diuino, non indiget homo alio auxilio Dei ad operandum, aliàs daretur proceſſus in infinitum. ergo auxilium Dei non eſt principium intrinſecum actiuum operationis.

Sextò. Nulla virtus, aut qualitas actiua eſt determinata ad vnum effectum numero, ſed poteſt plures producere, vt patet, diſcurrendo per omnes virtutes actiuas, quas experimur; ſed auxilium Dei actuale eſt determinatum ad vnum effectum numero, & ad vnam operationem, nam tranſit cum ipſa operatione: ergo non eſt qualitas, aut virtus actiua.

Septimò. Sola ſubordinatio eſſentialis ad efficaciſſimam voluntatem Dei eſt ſufficiens, vt liberum arbitrium producat ſupernaturales actiones, præſertim ſi fuerit conſtitutum in actu primo per habitus ſupernaturales: ergo ſuperfluè conſtituitur, tanquam neceſſarium auxilium aliud actuale, quod ſit qualitas, aut virtus actiua. Antecedẽs probatur: nam humanitas Chriſti abſque aliquo principio actiuo creato ex ſola ſubordinatione ad Verbum, cui vnitur, elicit operationem infinitè meritoriam; etenim illa infinitas non prouenit ex aliquo principio creato, ergo prouenit ex ſola ſubordinatione ad Verbum, cui eſt hypoſtaticè vnita: ergo ſimiliter liberum arbitrium noſtrum ex ſola ſubordinatione ad Deum poterit elicere operationem ſupernaturalem abſque alio auxilio, quod ſit virtus actiua.

Octauò. Auxilium, ſiue influxus Dei actualis, quo adiuuat hominem ad eliciendum actum liberum, nihil eſt aliud, quàm actus liber, ſecundùm quod procedit ex influxu Dei, & quatenus eſt in fieri à Deo: ergo non eſt virtus actiua. Patet conſequentia: nam omnis operatio diſtinguitur realiter à virtute actiua: etenim actio non eſt principium actiuum actionis. Antecedens probatur: nam influxus actualis liberi arbitrij, quo ad eundem actum liberum concurrit, nihil eſt aliud, quàm ipſa operatio libera, vt procedit effectiuè à noſtro libero arbitrio: ergo ſimiliter motio, qua Deus mouet voluntatem ad actum liberum, erit realiter ipſe actus liber, ſecundùm quod eſt in fieri à Deo.

Confirmatur. In naturalibus motio ad albedinem eſt ipſa albedo, vt in fieri: quia, vt dicit Ariſtoteles, motus non eſt præter res, ad quas eſt motus: ergo motio actualis, qua Deus mouet voluntatem ad actũ liberum, erit ipſe actus liber, vt eſt in fieri à Deo.

Tertia ſententia affirmat auxilium, ſeu motionem actualem, qua Deus mouet, & applicat cauſas ſecundas ad operandum, eſſe aliquid receptum in ipſis cauſis ſecundis prius natura, quàm operentur: & ſi inquiratur, quid ſit, reſpondent, eſſe realiter ipſam operationem cauſæ ſecundæ, quatenus procedit à Deo, eam applicante, & promouente efficaciter ad operandum. Ex quo inferunt, quòd præmotio efficax, ſeu prædeterminatio, qua Deus prædeterminat voluntatem ad actionem liberam, non ſit diſtincta realiter à determinatione actuali; qua voluntas ſeipſam determinat per ſuam operationem, ſed eadem. Cùm enim voluntas formaliter ſe determinet, eliciendo actum liberum, idem actus, ſecundùm quod procedit à Deo præmouente, dicitur prædeterminatio Dei; quatenus verò procedit à voluntate ſimul tempore, ſed poſteriùs natura cooperante, dicitur determinatio voluntatis. Probant hoc aliquibus argumentis ex factis à principio. III.

Præterea. Nã determinatio volũtatis poſita eſt in illo

Digitized by Google

illo exitu,quo voluntas exit de potētia ad actum, & de actu primo ad actum ſecundum : quod quidem non aliter fit, quàm per actionem procedentem ab ipſa voluntate,cum iam incipit agere,& operari;ad quem exitum Deus iuuat ſua motione actuali, influendo priùs natura, & incipiendo : & hac ratione dicitur præmouere voluntatem efficienter propriè, & eam prædeterminare : ergo prædeterminatio Dei non diſtinguitur realiter à determinatione noſtræ voluntatis.

Confirmatur. Nam à parte rei non ſunt conſtituendæ duæ determinationes voluntatis diſtinctæ,vna Dei,altera voluntatis : nam talis multiplicatio ponitur fruſtra:ergo determinatione eadem, qua voluntas ſe determinat, determinatur à Deo, tanquam à primo deliberante, & prædefiniente.

Differt autem hæc ſententia à præcedenti : nam licèt vtraque aſſerat concurſum Dei generalem,ſiue auxilium actuale non diſtingui realiter ab operatione cauſæ ſecundæ; auctores tamen primæ ſententiæ dicunt,quòd auxilium actuale eſt ipſa operatio cauſæ ſecundæ,vt procedit ex influxu Dei,non quidem præuio, ſed ſimultaneo; non enim volunt admittere,quòd in aliquo priori etiam rationis,ſiue cauſalitatis, phyſicè moueat Deus voluntatem ad actum noſtrum liberum, antecedenter ad influxum creati arbitrij. Auctores autem huius tertiæ ſententiæ dicunt, quod auxilium actuale Dei eſt realiter ipſa operatio cauſæ ſecundæ, vt procedit ex influxu Dei præmouente,& prædeterminante cauſam ſecundam ad influendum & operandum, vt ſemper ſaluetur,quòd ſolus Deus eſt,qui primò incipit, qui efficienter facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. De hac ſententia iterum erit agendum inferiùs, cùm diſputabitur de efficacia auxilij præuenientis gratiæ.

IIII. Quarta ſententia eſt aliorum Thomiſtarum, aſſerentium,auxilium Dei, ſiue motionem præuiam, qua mouet, & applicat cauſas ſecundas ad operandum, eſſe in illis aliquid realiter diſtinctum ab earum operationibus, & eſſe quoddam complementum virtutis actiuæ :*quo actualiter agat*, vt dicit ſanctus Thomas. Et quoniam hæc ſententia eſt ad mentem ſancti Thomæ, pro eius explicatione ſupponenda ſunt aliqua.

S.Thom.q 3. de potentia, art.7. ad 7.

Primò ſupponendum eſt, præſentem difficultatem non procedere de influxu, ſeu concurſu Dei ſimultaneo, quo vnà cum libero arbitrio creato operatur.Omnes enim conueniunt,huiuſmodi concurſum nihil aliud eſſe in nobis,niſi operationem ipſā liberi arbitrij, vt procedit efficienter à Deo; ſicut creatio nihil aliud intrinſecum ponit in creatura, niſi ipſam ſubſtātiam creatam,vt à Creatore procedit. Et idem ſentiendum de concurſu diuino comparatione effectus cuiuſcunque alterius cauſæ ſecundæ. Quæſtio ergo procedit de influxu, ſeu motione præuia ad concurſum cauſæ ſecundæ,quæ datur per modum auxilij, & immediatè recipitur in cauſa ſecunda priùs ordine rationis,& cauſalitatis, quam ipſa operetur.

Supponendum ſecundò,quòd in præſenti poſſumus loqui de auxiliis gratiæ,quibus Deus adiuuat ad ſupernaturales actus hominē, iam conſtitutum in actu primo per ſupernaturales habitus Fidei, Spei,& Charitatis:aut verò de auxiliis, quæ dantur ad ſupernaturales actus antecedentes infuſionē habitus. Sunt enim quidam actus ſupernaturales perfecti,vt contritio,& actus charitatis,qui procedunt ab habitibus infuſis : alij imperfecti, vt timor inferni,& attritio,& alij huiuſmodi,quibus remotè præparatur homo ad iuſtificationem; qui quidem non ex habitibus ſupernaturalibus, ſed ex impulſu ſpeciali Spiritus ſancti procedunt,nondum quidem inhabitantis,ſed mouentis,vt ſuprà dictum eſt.

Supponendum tertiò,quòd, cùm in natura intellectuali ſint duæ potentiæ, quæ eleuari poſſunt ad actus ſupernaturales, ſcilicet intellectus, & voluntas,difficultas procedit de auxiliis tam ex parte intellectus, quàm ex parte voluntatis, & quæſtio eſt: Vtrùm auxilium gratiæ ponat aliquid intrinſecum non ſolùm in intellectu, ſed etiam in voluntate : an verò poſt perfectam illuſtrationem intellectus poſſit voluntas immediatè elicere conſenſum, abſque alio auxilio inhærente eidem voluntati, quod ſit principium actiuum conſenſus. Sed quoniam hæc pertinent ad quæſtionē de efficacia gratiæ,ſuo loco erunt inferiùs diſcutienda; & nunc tantùm agendū de concurſu Dei generali, ſiue pertinente ad ordinem naturæ,ſiue ad ordinem gratiæ.

V. *Auxilium actuale præuium eſt in cauſis ſecũdis aliquid incōpletũ.*

PRima concluſio. Id, quod à Deo fit in cauſis ſecundis, quo actualiter agant,eſt aliquid habens eſſe quoddam incompletum per modum, quo colores ſunt in aëre, & virtus artis in inſtrumento artificis. Hæc concluſio,vt iacet, eſt expreſſa ſancti Thomæ, quæſtione tertia, de potentia, articulo ſeptimo,ad ſeptimum, vbi ait : *Virtus naturalis,quæ eſt rebus naturalibus in ſua inſtitutione collata, ineſt eis,vt quædam forma habens eſſe ratum, & firmum in natura. Sed id,quod à Deo fit in re naturali,quo actualiter agat, eſt,vt intētio ſola,habens eſſe quoddam incompletum per modum, quo colores ſunt in aëre, & virtus artis in inſtrumēto artificis.*Et probatur eius ratione:nam rebus naturalibus potuit conferri, & collata eſt de facto in ſua prima inſtrutione, & creatione forma, & virtus in eis permanens, qua ſibi proportionatos poſſent effectus producere; non tamen potuit eis conferri vis aliqua permanēs,qua agerent ad eſſe, vt inſtrumentum primæ cauſæ,niſi daretur eis, quòd eſſent vniuerſale eſſendi principium:ſicut per artē dari potuit acumen ſecuri, vt eſſet forma in ea, permanens apta ad ſcindendum, non tamen potuit ei communicari, quòd abſque motione artificis rem artificiatam efficeret : ergo influxus Dei præuius, quo cauſæ ſecundæ actualiter agunt, eſt in illis aliquid incompletum & tranſiens cum ipſa operatione,ſicuti eſt virtus,qua inſtrumentum motum ab artifice,operatur ad effectum artis.

VI. *Auxilium efficax eſt effectiuè à ſolo Deo.*

Secunda concluſio. Hoc ens incompletum præuium actioni cauſæ ſecundæ producitur in illa effectiuè à ſolo Deo,& nullo modò depēdet efficiēter ex influxu ipſius cauſę ſecundæ.Concluſio eſt etiam ſancti Thomæ, articulo ſeptimo citato, ad tertium argumentum, vbi ait : *In operatione, qua Deus operatur,mouendo naturam, non operatur ipſa natura.* Sentit ergo, illud incompletum præuium operationi cauſæ ſecundæ produci à ſolo Deo effectiuè.

Præterea probatur euidenti ratione:nam illud ens incompletum eſt quid præuium operationi, ſiue influxui cauſæ ſecundæ, & antecedit illum ordine cauſalitatis:ergo non dependet efficienter ab ea.Patet conſequentia, tum quia prius, non dependet à poſteriori,tum etiam quia effectus non poteſt antecedere ſuam cauſam efficiētem,nec eam præuenire, aliàs haberet eſſe,antequā à ſua cauſa produceretur.

Confirmatur:nam,vt ſuprà dictum eſt,& patebit infrà, actuale Dei auxilium, quo Deus præmouet cauſas ſecundas, & eas applicat ad operandum, tribuit illis complementum virtutis actiuæ, vt operentur : ergo non dependet efficienter ab ipſa operatione cauſæ ſecundæ;virtus enim actiua cauſæ,& complementum illius non dependet effectiuè ab operatione eiuſdem cauſæ,aliàs idem ſecundùm eandem rationem ſimul eſſet cauſa & effectus in eodē genere cauſæ reſpectu eiuſdem,quod implicat.

In hac diſp. nu.5 & diſp. 18.num.12. & 18.

Ex quo ſequitur, quòd omnis cauſa ſecunda in ordine ad illud præuium auxilium Dei, ſe habet paſſiuè, ſiue cauſa ſecunda ſit naturalis, ſiue libera: & ratio eſt, quoniam omne recipiens, inquantùm recipiens, ſe habet paſſiuè in ordine ad formam, quam recipit; cùm ergo illud auxilium præuium ſit effectiuè à ſolo Deo, & recipiatur in cauſa ſecunda antecedenter ad eius operationem; relinquitur, quòd ipſa cauſa ſecunda ſe habeat paſſiuè, & non actiuè in ordine ad illud. Neque ex hoc ſequitur, quòd voluntas, dum iuſtificatur adultus, vel producit actum liberum, ſe habeat merè paſſiuè, vt Lutherus aſſeruit: quoniam licèt paſſiue ſe habeat in ordine ad auxilium præuium, tamen in ordine ad actum liberum, ad quem mouetur, ſe habeat actiuè, & liberè, vt inferiùs patebit. Vnde Conc. Tridentin. ſeſſio. 6. de Iuſtification. canon. 4. non damnat eos, qui dicunt, liberum arbitrium ſe habere paſſiuè in ordine ad motionem diuinam; ſed eos, qui ſentiunt, non poſſe diſſentire, ſi velit; ſed velut inanime quoddam, nihil omnino agere, meréque paſſiue ſe habere. In quibus verbis non obſcurè ſupponit Conc. noſtrum liberum arbitrium paſſiue ſe habere in ordine ad excitationem, & motionem diuinam, quam in ſe recipit, vt capite quinto præmiſerat: ſolùm ergo determinat, quòd non ſe habet mere paſſiue, ita vt, velut inanime quoddam, nihil omnino agat, nihilque cooperetur, libere aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti: agit ergo aliquid liberum arbitrium, non quidem effectiue producendo auxilium efficax, quo mouetur à Deo vt liberè conſentiat; ſed liberè producendo conſenſum, ad quem Deus per auxilium gratiæ mouet ipſum arbitrium.

Voluntas in ordine ad auxiliũ præuium ſe habet paſſiuè.

Conc. Trident. definitio, quod lib. arb. nõ ſe habet merè paſſiuè, expéditur.

VII. Tertia concluſio. Quoties cauſæ ſecundæ, ſiue ordinis naturalis ſint, ſiue ſupernaturalis, habent, ratione formæ ſibi inhærentis, ſufficientem virtutem actiuam, per modum actus primi, proportionatam cum effectu; tunc auxilium Dei, ſeu motio præuia, qua Deus mouet, & applicat eaſdem potentias actiuas ad operandum, non eſt qualitas, ſed proprio vocabulo dicitur motio virtuoſa, qua primum agens vniuerſaliſſimum efficit, vt cauſę ſecundæ actualiter operentur, vnaquæque iuxta modum ſibi proprium. Hæc concluſio eſt expreſſa ſancti Thomæ prima ſecundæ, quæſtione centeſima decima, articulo ſecundo, vbi quærit: Vtrùm gratia ſit qualitas; & reſpondet, quòd gratia habitualis eſt qualitas; auxilium autem actuale, quo nos mouet ad aliquid volendum, non eſt qualitas, ſed motus quidam animæ; quod probat: nam actus mouentis in mobili eſt motus mobilis, vt dicitur tertio Phyſicor. text. 1.

Præterea probatur ratione. Omnis qualitas actiua pertinet ad primam, vel ſecundam ſpeciem qualitatis, at verò Dei auxilium actuale non pertinet ad aliquam ſpeciem illarum: ergo non eſt qualitas. Minor probatur: nam habitus perficit potentiam in ratione actus primi, includentis potentialitatem, comparatione actualis operationis, eò quòd habitus non determinat potentiam ad actualiter operãdum, ſtat enim, quòd quis habeat in ſe habitũ, & nõ operetur; ſed auxilium actuale præmouens cauſas ſecundas ad operandum non perficit potentiam, conſtituendo illam in actu primo, ſed potiùs reducit ipſum actum primum ad actum ſecundum; hæc enim duo ſunt incompoſſibilia, quòd iuſtus moueatur efficaciter ad diligendum Deum, & tamen non diligat illum, vt ſæpe docet S. Thomas.

S. Thom 2. 2. q. 24 a. 11. in corp. & 1. 2. q. 112 a. 3. in corp.

Secundò probatur. Impoſſibile eſt, quòd per aliquem actum, aut qualitatem actiuam determinetur liberum arbitrium ad vnam numero operatio-

A nem; habitus enim ex natura ſua, quandiu eſt in viatoribus, poteſt eſſe principium diuerſarũ actionum; ſed prædictum auxilium actuale determinat liberum arbitrium ad vnam numero operationem: quamuis cum vera facultate, qua poſſit operari oppoſitam, ſi velit, aut non operari: ergo auxilium actuale non eſt habitus, aut qualitas actiua.

Tertiò. Habitus ſubiiciuntur libero arbitrio, quãtum ad vſum; habitibus enim vtimur, cùm volumus: ſed auxilium Dei actuale, ſeu præuia motio diuina non ſubditur libero arbitrio, quantum ad vſum, ſicut ſubiiciuntur habitus; ſed potiùs ipſum auxilium ſubiicit voluntatem humanam, & eã ſibi obſequentem facit, vt diſp. 87. patebit: ergo.

B Quartò. Poſito in homine quocunque habitu, aut qualitate actiua, indiget adhuc auxilio, ſeu motione diuina, vt actualiter operetur, vt diſputatione præcedenti oſtenſum eſt, ſed poſito prædicto auxilio in homine, non indiget alio auxilio, quo moueatur, & applicetur ad operãdũ, aliàs daretur proceſſus in infinitum: nam illud vltimum auxilium erit habitus, vel qualitas actiua, & conſequenter indigebit alio auxilio ad operandum, & ſic in infinitum, ergo, &c.

Quintò. Si auxilium gratiæ, quo Deus nos mouet ad operandum, eſſet habitus, aut qualitas actiua; ſequeretur, quòd iuſtus, qui non habet in ſe tale auxilium, ſeu motionem diuinam actualem, non haberet reuera principium ſufficiens, quo poſſet operari, ſi velit: nam deeſſet illi aliqua qualitas

C actiua, qua in actu primo per modum principij cõſtitueretur. Conſequens autem eſt falſũm, & contra S. Auguſtinũ, qui ſæpiſſimè docet, primis parentibus fuiſſe conceſſum adiutorium gratiæ, quo poſſent perſeuerare, ſi vellent; qui tamen non receperunt auxilium, ſeu motionem actualem, qua perſeuerarent, & vellent. Eiſdem argumentis poterit facile probari, auxilium præuium actuale non pertinere ad ſpeciem diſpoſitionis, aut naturalis potentiæ; præſertim cùm eiuſmodi auxilium præſupponat potentiam, quam eleuat in actu primo conſtitutam.

Aug. lib de correp & gratia, c. 12. lib. de præd. SS. 16. tom. 7.

Quarta concluſio. Etiam quando potentiæ non ſunt conſtitutæ per habitus infuſos, in actu primo proportionato cum actionibus ſupernaturalibus

D timoris Inferni, attritionis, & ſimilium actuum, qui regulariter infuſionem habitus tempore antecedunt, ſed præueniente gratia eleuantur ad eoſdẽ actus eliciendos; cenſeo, auxilium actuale præuium quo Deus efficit, vt homo actus illos producat, non eſſe formaliter qualitatem, ſed motionem Dei virtuoſam. Probatur argumentis factis pro concluſione præcedenti, quæ hanc etiam probare videntur.

Præterea probatur. Auxilium actuale præuium, quo Deus mouet efficaciter potentiam ad eliciendos prædictos actus ſupernaturales tempore antecedentes infuſionem habitus, eſt eiuſdem rationis cum auxilio actuali, quo Deus mouet efficaciter liberum arbitrium informatum habitibus ſupernaturalibus ad operationes ſupernaturales; ſed hoc

E auxilium præuium non eſt qualitas, vt ex dictis in præcedenti concluſione cõſtat: ergo neque illud. Et ſi quis petat, per quid cõſtituantur potentiæ in actu primo, ſiue in potentia proxima ad eliciendos actus ſupernaturales, tempore antecedentes infuſionem habitus: reſpondetur, hãc eſſe ſpecialem difficultatem inferiùs diſcutiendam, cùm de gratia excitante, & ſufficiente diſputabimus.

Diſp 68. num. 12 & diſ. 76.

Quinta concluſio. Hæc motio præuia, ſiue auxilium actuale realiter diſtinguitur ab operatione cauſæ ſecundæ: hæc eſt contra auctores ſecundæ ſententiæ. Sed probatur primò: nam omnis cauſa

Auxilium efficax realiter diſtinguitur ab operatione cauſæ ſecundæ.

ſa efficiens realiter diſtinguitur à ſuo effectu; inter cauſam enim efficientem, & eius effectum debet eſſe diſtinctio realis; aliàs idem eſſet cauſa efficiens ſui ipſius, ſed illa motio præuia, ſiue Deus per illam motionem eſt cauſa efficiens, quod liberum arbitrium, & quæuis alia cauſa ſecunda operetur, vt dicetur infrà diſputatione ſexageſima octaua, ergo realiter diſtinguitur ab operatione eiuſdem cauſæ ſecundæ.

Probatur ſecundò. Voluntas priùs in ſigno rationis recipit in ſe motionem Dei præuiam, quàm producat actum liberum, vt ex præmiſſis patet: ergo motio Dei non poteſt eſſe realiter idem, quod actus liber eiuſdem voluntatis. probatur conſequentia: nam voluntas prius efficit actum ſuum liberum, quàm recipiat illum, vel patiatur ab eo.

Probatur tertiò. Motio illa præuia eſt terminus productus per ſolam operationem diuinam, vt ſuprà dictum eſt: operatio autem, & effectus cauſæ ſecundæ non eſt quid productum efficienter à ſolo Deo, ſed etiam à cauſa ſecunda: ergo motio illa non identificatur realiter cum operatione cauſæ ſecundæ, vel cum termino producto per illam: probatur conſequentia: nam cùm operationes ſpecificentur ex terminis; vbicunque fuerint operationes realiter diuerſæ, debent realiter diſtingui & termini.

Et ſi obiiciatur contra iſtam rationem: nam effectus cauſæ ſecundæ eſt vnus, & idem realiter: & tamen producitur per diuerſam operationem, & influxum, videlicet per operationem Dei, & cauſæ ſecundæ: ergo ex diuerſitate operationum non cóncluditur diuerſitas effectuum. Reſpondetur, quòd quando cauſæ ſunt ſubordinatæ, non ponunt in numero, reſpectu effectus, quem producunt: nam cauſa inferior operatur in virtute ſuperioris; vnde ab vtraque poteſt ſimul idem numero effectus produci, vt docet S.Thom. quæſt. 3. de potentia, art. 7. ad 3. Id autem, quod ex natura ſua habet, vt producatur effectiuè à ſolo Deo, non poteſt eſſe idem realiter cum eo, quod producitur effectiuè à cauſa ſecunda.

Probatur quartò. Deus non poteſt per ſeipſum in aliquo priori attingere immediatè actum liberum, in quo illum nõ attingat voluntas creata ergo auxilium efficax ſeu motio Dei præuia, non eſt realiter ipſe actus liber, quatenus in aliquo priori intelligitur, vt procedens à Deo antecedenter ad influxum noſtri arbitrij. Antecedens probatur: nam actus liber eſt intrinſecè vitalis: ergo dicit intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem: ergo nõ poteſt intelligi, vt procedens à Deo immediatè, antecedẽter ad liberum influxum potentiæ vitalis, videlicet liberi arbitrij, ſine quo produci non poteſt.

Confirmatur primò: nam aliàs ſequeretur, quòd in aliquo priori ſigno rationis intelligeretur noſtrũ liberum arbitrium merè paſſiuè ſe habere in ordine ad actum liberum; quod tamen videtur repugnare eius libertati. Sequela probatur: nam ſi in illo priori ſigno rationis intelligitur fieri à ſolo Deo actus liber voluntatis: ergo volũtas intelligitur merè paſſiuè ſe habere in ordine ad illum actum liberum. Quod ergo Deus facit in illo priori naturæ, eſt mouere efficaciter voluntatem, vt eadem voluntas ſic mota ſuum producat actum liberum, & terminus huius actionis, ſeu motionis diuinæ eſt, voluntatem eſſe motam, vt ſe moueat; quia operatio primę cauſæ non attingit effectum ſecundę cauſæ, niſi ſe modificet in cauſa ſecunda, iuxta modum ipſius cauſæ ſecundæ: ergo nulla eſt aſſignabilis duratio naturæ, in cuius primo inſtanti cauſa prima efficiat effectum cauſæ ſecundæ, & in ſecundo illum attingat cauſa ſecunda, de quo diſp. octuageſima nona, & nonageſima octaua, agendum eſt.

A Confirmatur ſecundò: nam actus liber creatus intrinſecè habet, quòd ſit actio contingens, & conſequẽter impedibilis per alias cauſas: ergo ſi in aliquo priori intelligitur produci à ſolo Deo, in illo priori debet intelligi, vt contingens, ac per conſequens contingentia, & defectibilitas illius actus proueniret immediatè, tanquam ex cauſa proxima ex ipſo Deo, ſiue ex diuina voluntate; ac per conſequens voluntas Dei eſſet cauſa contingens, & defectibilis; quod manifeſtam inuoluit cõtradictionem, vt diſp. vigeſima ſeptima perſpicuum fiet.

AD primum argumentum factum à principio pro prima ſententia, reſpondetur, S. Thomam expreſsè docere, auxilium diuinum, quo nos mouet ad operandum, non eſſe qualitatem, vt IX.
B patet ex loco adducto pro tertia concluſione. Vnde ad teſtimonia in contrarium allegata, reſpondetur, quòd, cùm S. Thomas dicit, cauſam ſecundam, quantumuis ponatur perfecta, non poſſe operari, niſi moueatur à Deo, non eſt ſenſus, quòd abſque præuia motione actuali Dei cauſa ſecunda non habeat verum poſſe, ſeu virtutem actiuam in actu primo. Etenim, vt in quæſtione tertia, de potentia, articulo ſeptimo ad ſeptimum, docet idem S. Doctor, cauſæ ſecundæ naturales in ſua creatione acceperunt à Deo per formam permanentem, virtutem, qua poſſent operari. Et ſimiliter per habitus infuſos poteſt liberum arbitrium operari alias actiones ſupernaturales, ſi velit; ſed ſenſus S.Thom. eſt, cauſam ſecundam nunquam eſſe operaturam, niſi moueatur à Deo.

C Ad cuius maiorem explicationem aduertendum eſt, quòd in hac propoſitione cauſa ſecunda non poteſt operari, niſi moueatur à Deo, illa excluſiua poteſt accipi ita, vt determinet verbum, poteſt, & tunc ſenſus eſt, quòd nulla cauſa ſecunda habet in ſe verum poſſe operari, niſi moueatur à Deo; & hic ſenſus eſt falſus, neque intentus à S. Thoma, & eius diſcipulis, vt dicetur infrà diſputatione 22. numero trigeſimo tertio. Secundò poteſt illa excluſiua determinare verbum, operari; & tunc ſenſus eſt, fieri non poſſe, quòd cauſa ſecunda operetur aliquam actionem, & tamen nõ moueatur à Deo; & hic ſenſus eſt verus, & intentus à ſancto Doctore, vt in alia conſimili propoſitione ipſemet explicat quæſtione prima de potẽtia, articulo quinto, ad pri-
D mum, cuius verba diſputat. 22. num. 33. referenda ſunt. Vnde non ſequitur, quòd auxilium diuinum ſit qualitas, tribuens in actu primo virtutem aliquã operandi.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd etiam motio diuina, quæ non eſt qualitas, poteſt tribuere aliquam virtutem operandi, non quidẽ per modum actus primi, ſed per modum complementi actus primi, id eſt, faciendo, quòd actus primus reducatur ad ſecundum.

Ad confirmationem reſpondetur, ſolùm concludere, motionem præuiam eſſe vltimum complementum actus primi, & eſſe id, quo Deus potentiã conſtitutam in actu primo efficaciter, & efficienter
E reducit ad actum ſecundum, iuxta modum ſuperiùs explicatum.

Ad tertium reſpondetur, potiùs concludere, motionem diuinam non eſſe qualitatem: nam ſi cauſæ ſecunda in ordine ad productionem effectus, inquãtum habet rationem actus, ſiue entis, eſt inſtrumentum Dei, vt quidam ſentiunt; potiùs ſequitur, quòd auxilium Dei actuale, in cuius virtute cauſa ſecũda attingit ipſum eſſe effectus producti, non ſit qualitas recepta in cauſa ſecunda, ſed motio, ſicut eſt illa, quæ recipitur ab artifice in inſtrumento, quo rem artificiatam producit.

Ad

Digitized by Google

Ad quartum reſpondetur, motionem, qua Deus adiuuat ante infuſionem habitus liberum arbitrium ad eliciendos actus ſupernaturales imperfectos, non eſſe, propriè loquendo, qualitatem, licèt vires ad operandum tribuat, vt ex dictis in ſuperioribus conſtat; neque ex hoc ſequitur, quòd liberum arbitrium non ſit cauſa ſecunda principalis, ſed inſtrumentalis eorundem actuum, vt diſputat. 68 patebit; vbi operoſiùs diſcutienda eſt quæſtio illa: An liberū arbitrium comparatione actuum ſupernaturalium, quos elicit, verè ſit cauſa principalis: an ſolùm inſtrumentalis.

Ad quintum argumentum reſpondetur, auxilium Dei actuale præuium operationi cauſæ ſecundæ eſſe aliquid receptum in illa; illud tamen non eſt qualitas, ſed motio virtuoſa, & medium quoddam inter actum primum, & ſecundum, vt dictum eſt.

Ad ſextum reſpondetur, maiorem aſſumptam veram eſſe de qualitate, & virtute actiua, quæ habet eſſe firmum, ratum, & permanens in ſubiecto per modum actus primi. Auxilium autem Dei non eſt qualitas permanens, ſed motio tranſiens cum operatione, ad quam ordinatur: vnde per illud nunquā producitur, niſi vnica operatio.

Ad ſeptimum reſpondetur, negandam eſſe maiorem propoſitionem. Ad probationem dicendum, infinitatem meriti Chriſti Domini eſſe infinitatem dignitatis moralis, ſiue in genere moris, non autem phyſicam in ratione entis: ideo non requirit aliquod principium intrinſecum infinitum inhærens animæ Chriſti à quo eliciatur operatio infinitè meritoria, ſed ſufficit infinitas ſuppoſiti diuini operantis per naturam humanam; actus autē ſupernaturales phyſicè, & entitatiuè ſunt ſupernaturales, vnde non eſt ſimile.

Ad octauum reſpondetur, influxum Dei ſimultaneum, quo Deus cum libero arbitrio ſe determinante concurrit ſimul ad eliciendum actum liberum, nihil eſſe aliud, niſi actum liberum, quatenus procedit à Deo. Cæterùm auxilium, quo Deus applicat, & præmouet liberum arbitrium, & efficit, vt ſe determinet, non eſt realiter ipſe actus liber, ſed aliquid præuium ad illum, vt ex præmiſſis patet.

Ad confirmationem reſpondetur, motionem ad albedinem non tribuere virtutem aliquam actiuam aut complementum virtutis actiuæ ſubiecto, in quo recipitur; quia merè paſſiuè ſe habet illud ſubiectum in ordine ad albedinem: motio autem præuia, qua Deus mouet, & applicat liberum arbitrium, vt ſe determinet ad ſuos actus, tribuit illi virtutem quandam, ſeu complementum virtutis actiuæ, vt dictum eſt; vnde non eſt ſimile.

Ad rationes autem adductas pro tertia ſententia iam patet ſolutio ex dictis. Sed ſpecialiter reſpondetur determinationem, ſeu motionē præuiam, de qua loquimur, conſiſtere in complemento quodam virtutis actiuæ, quo Deus verè efficienter, & efficaciter facit, vt liberū arbitrium de actu primo exeat ad ſecundum; non autem conſiſtit formaliter in ipſo exitu, qui fit per actum ſecundum: vnde non ſequitur, quòd motio Dei præuia ad actum liberum ſit realiter ipſe actus liber.

Ad confirmationem dicendum, quod, vt dictum eſt in præcedenti diſputatione, & patebit diſputat. 23. illa motio præuia diſtincta ab operatione cauſæ ſecundæ, non conſtituitur abſque neceſſitate, ſed propter rationes vrgentes adductas, & adducendas in præallegatis locis.

Per hæc manet ſolùm octauum argumentum diſputationis præcedentis. Dicimus enim, inter potentiam actiuam, quæ per modum permanentis habet eſſe, & actum ſecundum, mediare motionem Dei actualem, per quam potentia actiua applicatur, & prædeterminatur ad operandum, vt ex ſupradictis conſtat, & patebit ampliùs ex iis, quæ diſput. 23. num. 22. dicentur.

DISPVTATIO XX.

Vtrùm concurſus Dei generalis, quo cauſas ſecundas conſtitutas in actu primo, per formas ſupernaturales adiuuat ad ſupernaturales actus producendos, ſit ſupernaturalis: an verò eiuſdem ordinis cum concurſu generali ad actus merè naturales.

QVIDAM dixerunt, eiuſmodi concurſum, quantum eſt ex ſe, non eſſe alterius rationis ab eo, quo Deus concurrit ad actus merè naturales. Et vt ſuā explicent ſententiam, diſtinguunt tres cauſas partiales eorundem actuum ſupernaturalium, à quibus ita emanat totus, tanquā ab vna integra cauſa, vt à ſingulis etiam partibus, partialitate, vt vocant, cauſæ, totus etiam emanet, diuerſo tamen modo. Etenim à Deo influente per ſolum concurſum generalem, emanat, inquiunt, vt à cauſa vniuerſali, à qua proinde non habet magis, quod ſit aſſenſus credendi, aut dolor de peccatis, quàm vel actus oppoſitus, vel actus cuiuſuis alterius potentiæ. Ab influxu verò liberi arbitrij, vnà cum notitiis, & cæteris neceſſariis, vt quoad ſubſtantiam actus producatur, habet tanquam à cauſa particulari, vt quoad ſubſtantiā actus, ſit potius aſſenſus fidei, aut dolor de peccatis, quàm aliquis alius diuerſus actus. A gratia verò præueniēte, ſeu à Deo, vt per illam, tanquā per ſuū inſtrumētum, vnà cum libero arbitrio influit in eundē actū, habet, vt ſit actus ſupernaturalis ſpecie diſtinctus ab actu purè naturali credendi, aut dolendi de peccatis, quem liberum arbitrium ſuis ſolis viribus tunc eliceret, ſi cum eo non influeret ſimul gratia præueniens. Probāt hanc ſententiā omnibus argumentis, quibus ſuadere conantur, gratiam, & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus: ſicut duo trahentes nauim cauſant motum nauis. Sed hæc argumenta diſputat. 85. adducenda ſunt, & ſoluenda.

Præterea id probant: nam actus credendi, ſperandi, pœnitendi, & diligendi non habent à concurſu Dei generali, quòd ſint ſupernaturales, ſicut nec ab influxu liberi arbitrij: ſed id habent ab influxu Dei per gratiam præuenientem, vel ab influxu ſupernaturalis habitus, quo euehuntur actus liberi arbitrij, vt ſupernaturali fini ſunt proportionati: ergo concurſus generalis, quo indigent cauſæ ſupernaturales, vt operentur, nō eſt ſupernaturalis, vel alterius rationis ab eo, quoad effectus merè naturales, cum aliis cauſis ſecundis concurrit. Probatur conſequentia: nam aliàs actus liberi arbitrij haberent, quòd eſſent ſupernaturales, à concurſu Dei generali: & conſequenter omnes actus eodem concurſu generali à cauſis ſecundis producti, eſſent ſupernaturales: quod nullus Theologus admittet.

Secundò: nam aliàs ſequeretur, quòd habitus charitatis, vel eius concurſus, nō eſſet ſufficiens ad producendū actum ſupernaturalem charitatis; & idem eſſet dicendum de lumine gloriæ, reſpectu viſionis beatificæ. Probatur: nam illud dicitur ſufficiens in aliquo genere, vltra quod non requiritur aliud in

in eodem genere:ergo ſi in genere concurſus ſupernaturalis ex parte Dei, præter concurſum ſupernaturalē habitus,requiritur alius generalis concurſus ſupernaturalis: ſequitur, quòd concurſus habitus charitatis,non ſit ſufficiens ad actus ſupernaturales producendos.

Confirmatur. Habitus ſupernaturalis, & gratia præueniens ponuntur, vt actus liberi arbitrij ſint ſupernaturales:ergo fruſtra ad id conſtituitur cócurſus generalis ordinis ſupernaturalis:fruſtra enim fiut per plura,quæ fieri poſſunt per pauciora.

II. Tertiò arguitur. Hæc eſt differentia inter virtutes acquiſitas & infuſas, quòd virtutes acquiſitæ præſtant faciliter poſſe:virtutes autem infuſæ præſtant ſimpliciter poſſe: ergo potentia cum habitu ſupernaturali, & concurſu Dei generali, cauſis naturalibus communi, ſemper poterit elicere actum ſupernaturalem, ſecluſo quocunque alio Dei concurſu ſupernaturalis ordinis.

Quartò. Præexiſtente ex parte intellectus habitu fidei in poteſtate liberi arbitrij eſt producere vel non producere actum fidei ſupernaturalem cū concurſu Dei generali: ergo ad id non requiritur alius concurſus ſupernaturalis ordinis:alias,etiam ſuppoſito habitu fidei,non eſſet in poteſtate arbitrij, actū fidei elicere.

Confirmatur. Sequeretur ex oppoſitā ſententia, ad omnem actum ſupernaturalem eſſe neceſſarium triplicem Dei concurſum; hoc autem non eſt dicendum:nam eſſet multiplicare concurſus Dei ſine neceſſitate:ergo.Sequela probatur:nam inprimis eſt neceſſarius concurſus Dei per habitum ſupernaturalem, aut per gratiam præuenientem, quæ vices habitus ſupernaturalis ſupplet. Similiter etiam eſt neceſſarius cócurſus Dei generalis,naturalis ordinis quo Deus,tanquam prima, & vniuerſaliſſima cauſa, concurrit cum omnibus cauſis ſecundis, etiam naturalibus ad ſuas operationes: ergo ſi præter iſtum concurſum eſt neceſſarius ex parte Dei alius concurſus ſupernaturalis ordinis,ſequitur,Deum triplici concurſu concurrere cum cauſa ſecunda ad quilibet operationem ſupernaturalem.

Quintò arguitur,ex Concilio Tridentino,ſeſſione ſexta,de iuſtificatione, capite quinto, & canone tertio, vbi hoc ipſum videtur inſinuare,cùm ad huiuſmodi actus ſupernaturales,præter excitantem & adiuuantem gratiam ſolùm dicit, requiri liberum influxum noſtri arbitrij cum eadē gratia:ergo præter concurſum generalem Dei, quo in ſuo eſſe res omnes conſeruat,nō requiritur ad actus ſupernaturales alius concurſus Dei ſupernaturalis ordinis.

Si dicatur,ipſum auxilium gratiæ adiuuantis eſſe concurſum Dei ſupernaturalem,ad omnes actus ſupernaturales generaliter neceſſarium, contra hoc arguitur.

Sextò. Gratia excitans,& adiuuans non ſunt duæ gratiæ diſtinctæ; illa enim eadem gratia, qua Deus liberum arbitrium excitat ad actus ſupernaturales, dicitur adiuuans, ſi noſtrum arbitrium cum illa velit operari: nam quatenus præuenit liberum arbitrium,dicitur excitans,quatenus verò cooperatur iā cum libero arbitrio actum ſupernaturalem, dicitur gratia adiuuans,& cooperans: ergo præter gratiam excitantem & concurſum generalem, non requiritur aliud ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, vel concurſus Dei ſupernaturalis.

III. Concurſus Dei generalis ad actus ſupernaturales eſt ſupernaturalis.

HÆc tamen ſententia nobis nō probatur:Quapropter dicendum eſt,concurſum Dei generalem, quo, cum libero arbitrio, & aliis cauſis ſecundis ad actus ſupernaturales concurrit, eſſe ſupernaturalem,& eiuſdem ordinis cum ipſis actibus, nec eſſe eiuſdē rationis cum generali concurſu,quo

A cum cauſis ſecundis naturalibus ad earum operationes concurrit. Hanc ſententiam docet M. Soto libro primo de natura,& gratia,cap.16. Andreas à Vega,libro ſexto,ſupra Concil. Tridentinū,capite ſexto,& tribus ſequentibus, & videtur expreſſa ſancti Thomæ 1.2. quæſt. 109. artic. 9. in corp. vbi ſic loquitur: *Homo ad rectè viuendum dupliciter auxilio Dei indiget. Vno modo quantum ad aliquod habituale donū, per quod natura humana corrupta ſanetur, & ſanata eleuetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ: alio modo indiget homo auxilio gratiæ,vt à Deo moueatur ad agendum.* Vbi præter donum habituale, docet eſſe neceſſarium auxilium actuale diuinæ gratiæ; auxilium autem gratiæ non eſt influxus Dei generalis communis rebus naturalibus,ſed influxus ſpecialis

B ordinis ſupernaturalis quamuis poſſit dici generalis in eodem ſupernaturali ordine ergo.

Præterea probatur ratione. Deus inquātùm auctor gratiæ,eſt finis vltimus ſupernaturalis omnium ſupernaturalium actionum ergo inquantum auctor ſupernaturalis,eſt prima cauſa earum efficiens:ergo concurrit ad illas generali concurſu ſupernaturali.

Secundò. Concurſus primæ cauſæ debet eſſe proportionatus formę,per quam operatur cauſa ſecunda,ſed forma,per quam operatur cauſa ſecunda actus ſupernaturales,eſt ſupernaturalis.nam potentia naturalis,ſcilicet intellectus,& voluntas, & aliæ potentiæ naturales ſecundùm ſe nullam habent proximam virtutem actiuam,comparatione actuum ſupernaturalium:ſed tota earum virtus dependet,vt quo,à forma ſupernaturali, vt diſputat. 64. patebit,

C ac per conſequens forma, per quam operatur cauſa ſecunda ſupernaturales actus, eſſe debet ſupernaturalis:ergo ſimiliter cócurſus primæ cauſæ debet eſſe ſupernaturalis.

Confirmatur: nam, vt diſputat. 18. dictum eſt, concurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam, & in ea recipitur, & modificatur ab ipſo Deo iuxta eiuſdem cauſæ conditionem,prius natura, quam cum illa producat effectum: ergo neceſſe eſt, quòd idem concurſus generalis cum cauſa ſecunda ſupernaturali ſit etiam ſupernaturalis; alias enim Deus non modificaret eundem concurſum in cauſa ſecunda,nec illum accómodaret eiuſdem cauſæ conditioni,& naturæ.

D Tertiò.Id ipſum probatur ſpecialiter de concurſu Dei ſimultaneo. Concurſus,quo Deus immediatè cum cauſa ſecunda ſupernaturali producit ſupernaturalem operationem, eſt realiter ipſam operatio,vt procedit ex influxu Dei,ſed operatio eſt ſupernaturalis:ergo influxus immediatus Dei in eandem operationem eſt ſupernaturalis.

Si dicatur,operationem non eſſe ſupernaturalem vt producitur à concurſu Dei, vel ab influxu liberi arbitrij,ſed quatenus producitur ex influxu habitus ſupernaturalis, vel excitantis gratiæ ſimul cum potentia hominis intellectiua, vel appetitiua; contra hoc eſt argumentum. Gratia excitans ſine adiuuante non efficit actum liberum, neque attingit ſupernaturalitatem illius, ſed ſolùm mouet moraliter li- IV.

E berum arbitrium, ex parte obiecti, illi ſuadendo, illud inuitando, & alliciendo, vt proſequatur bonum ſibi propoſitum per intellectum. habitus autem ſupernaturalis ſolùm tribuit potentiæ poſſe operari ſupernaturales actus,non autem tribuit illi actualiter operari: ergo præter ipſum habitum, & gratiam excitantem,neceſſe eſt ponere ex parte Dei, concurſum actualem ſupernaturalis ordinis,quo ipſa potentia rationalis eleuata per habitum ſupernaturalem, moueatur efficaciter à Deo,vt actualiter operetur ſupernaturalem actum.

Quartò probari poteſt eadem ſententia omnibus argumen

Digitized by Google

argumentis,quibus diſp.88.manifeſtum fiet, in eo, qui habet habitus infuſos,ad eliciendum actum ſupernaturalem,eſſe neceſſarium auxilium non ſolùm excitantis,ſed etiam adiuuantis gratiæ, eiſdem habitibus infuſis ſuperadditum.

V. *Actus ſupernaturalis à Deo, à lib. arb. & ab habitu ſupernaturali. producitur.*

AD primum argumentum reſpondetur, actum ſupernaturalem credendi,verbi gratia,aut diligendi,ſecundùm omnem realitatem, & ſupernaturalitatem,quam habet, produci efficienter à libero arbitrio,ab habitu ſupernaturali,& à Deo, ſeu auxilio eius ſupernaturali: à libero quidem arbitrio eleuato per habitum, vt à cauſa proxima, ſeu principio,quod,proximo, ab habitu autem, vt à principio,quo,à Deo vero,vt à prima cauſa ſupernaturali, cui liberum arbitrium eleuatum per ſupernaturalem formam eſſentialiter ſubordinatur,nō ſolùm in eſſe, ſed etiam in operari. Nec eſt admittendum,Deum,& liberum arbitrium eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus; verè enim ſunt cauſæ totales in ſuo genere,vt diſp.85.patebit.

Diſp. 85.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd habitus charitatis eſt quidem ſufficiens ad diligendum Deum ſuper omnia,in genere principij, quo, formalis, conſtituentis liberum arbitrium in actu primo ſupernaturali in ordine ad dilectionem Dei, vt eſt auctor gratiæ. Tribuit enim voluntati poſſe diligere Deum. Vt autem hæc potentia eleuata per habitum ſupernaturalem reducatur in actum ſecundum,neceſſariò requiritur concurſus Dei generalis ſupernaturalis ordinis,ſiue auxilium actuale ſupernaturale,vt ex ſuprà dictis conſtat. Nec ex hoc ſequitur,quòd omnes actus, producti à cauſis ſecūdis, ſint ſupernaturales:nam concurſus Dei generalis nō eſt ſupernaturalis, reſpectu quarumcunque operationum,ſed earum dumtaxat, quæ a cauſis ſecundis ſupernaturalibus producuntur.

Charitatis habitus in quo ſenſu dicatur ſufficiens ad diligendū Deum.

Ad confirmationem reſpondetur,quòd non ponitur fruſtra concurſus Dei ſupernaturalis:nam ab illo,tanquā à cauſa prima,habet actus fidei,&charitatis,& alij huiuſmodi actus; quòd ſint,&quòd ſupernaturales ſint;à libero autē arbitrio eleuato per habitū ſupernaturalē & gratia excitante præuento,id habent,vt à cauſa proxima, ſicut ſuperiùs dictū eſt.

Ad tertium reſpondetur,quòd habitus per ſe infuſi tribuunt potentiæ ſimpliciter poſſe operari, nō tamen ei tribuunt actualiter operari; aliàs habens huiuſmodi habitus, bene ſemper operaretur, & ita ſemel iuſtificatus non poſſet peccare, aut gratiā amittere;quod eſt erroneum. Vnde præter habitum requiritur actuale auxilium,& cōcurſus Dei ſupernaturalis ordinis,per quòd potentia eleuata per habitum moueatur,& ad piè operandū determinetur. Aliud eſt enim poſſe operari,aliud actualiter operari;&plura requiruntur, vt homo actualiter operetur,quàm ſint neceſſaria,vt operari poſſit.

VI. Ad quartum argumentum reſpondetur,eſſe quidem in poteſtate noſtri arbitrij ipſum credere;ſuppoſito tamen ex parte Dei concurſu generali eiuſdē ordinis, ſine quo liberum arbitriū,quantumuis habeat perfectum habitum fidei,nunquam operabitur. Nec ex hoc ſequitur,hominem non habere liberum arbitrium,ſed ſolùm ſequitur,quòd nō habeat liberum arbitrium independenter ab alio,& quòd non ſit ſimpliciter primum liberum. Hoc enim ſolùm competit libero arbitrio Dei,vt diſp.117.dicetur.

Ad confirmationem reſpondetur,ad actus ſupernaturales ſufficere ex parte Dei,concurſum generalem ordinis ſupernaturalis, in quo eminenter continetur quidquid perfectionis reperitur in concurſu generali Dei, inquantùm eſt auctor naturæ. Vnde non ſequitur,ad omnem actum ſupernaturalem eſſe neceſſarium triplicem Dei concurſum.

A Videantur circa iſtam ſolutionem, quæ in diſp. 18. dicta ſunt.

Ad quintum argumentum reſpondetur, quòd Concil. Trident. locis citatis, præter gratiam excitantem, neceſſariam eſſe docet ad conuerſionem gratiam adiuuantem, ſub qua comprehendit concurſum Dei actualem ſupernaturalis ordinis, quo Deus influit immediatè in liberum arbitrium,illud mouendo,& applicando efficaciter ad piè operandū, vt diſp. 18. dictum eſt,& patebit ampliùs diſp. 23.

Ad ſextum reſpondetur,gratiam excitantem, & adiuuantem non eſſe idem auxilium gratiæ, ſed diſtinctum,vt infrà patebit. Diſput 74. 75. 88. & 91.

B

DISPVTATIO XXI.

Vtrùm concurſus Dei generalis, præſertim reſpectu actuum à libero arbitrio creato dependentium, ſit ſecundùm ſe indifferens.

PARTEM affirmatiuam tenent aliqui recentiores Theologi, aſſerentes concurſum I. Dei generalem eſſe æternam voluntatem Dei, qua ſtatuit ita omnibus cauſis ſecundis præſtò eſſe, vt quoties cauſæ ſecundæ, vel naturæ neceſſitate, vel ſpontè, ac libertate ſua cooperarentur, perinde eiuſmodi influxus ex determi- C natione liberæ voluntatis diuinæ perpetuò ſequeretur, ac ſi ipſe ex neceſſitate naturæ influeret. Ex quo inferunt, quòd concurſus Dei generalis eſt indifferens ex ſe,vt, pro diuerſitate cauſæ ſecundæ cooperātis,varia actio, variúſque effectus reſultet. Quidam hanc ſententiam ſic explicant, vt aſſerant,Deum non abſolutè, ſed quaſi ſub conditione velle, vt hic actus fiat à voluntate creata, ſi ipſa, ſeſe ad illum eliciendum determinauerit, & ſub eadem conditione velle influere,&concurrere in eundem actum,expectando tamen influxum creatæ voluntatis. Ex vi autem huius diuinæ voluntatis, ita,inquiunt,manet applicata diuina omnipotentia ad influendum in actum humanæ voluntatis,vt hac influente, abſque noua Dei voluntate,aut applica- D tione ſuæ potentiæ, Deus etiam influat, quaſi neceſſitate quadam, orta ex eius voluntate, quæ ad id, quod vult, & quomodo vult, efficax eſt, & immobilis. Et ita, modo veluti indifferenti, ac generali applicat,& offert humanæ voluntati ſuam virtutem,vt ſit paratus ad concurrendum cum illa ad actum,quem ipſa effecerit. Ex quo inferunt, quòd concurſus cauſarum ſecundarum determinat concurſum generalem primæ cauſæ, tum ad ſpeciem actus in eſſe naturæ, tum etiam ad bonitatem, vel malitiam, quam habet in genere moris. Dicunt enim, quòd cùm concurſus Dei generalis non ſit concurſus Dei in cauſam ſecundam, ſed in actionem ipſiuſmet cauſæ; is verò de ſe indifferens ſit, vt pro diuerſitate influxus cauſæ ſecundæ, ſe- E quatur potiùs actio huius ſpeciei, quàm alterius, quippe qui non determinat influxum cauſæ ſecundæ,ſed ab eo determinatur ad ſpeciem actionis:quādo verò cum eo concurrit liberum arbitrium, ex vario influxu arbitrij proueniat,quòd ſequatur potiùs volitio,quàm nolitio & volitio honeſti potiùs, quā turpis obiecti:ſit,vt actiones liberi arbitrij, vt & cuiuſuis cauſæ ſecundæ, à concurſu generali Dei non habeant, quòd ſint tales,vel tales in particulari, ac proinde neque quòd ſint ſtudioſæ, vel vitioſæ,ſed ab ipſomet libero arbitrio.

Probant iſtam ſententiam primò:nam hic modus II.
concur

Digitized by Google

concurrendi primæ cauſæ eſt poſſibilis, cum nulla repugnantia, vel implicatio contradictionis in eo poſſit excogitari, ne dum reperiri. Cùm ergo voluntas diuina ſit omnipotens, vt faciat, quod vult, & quomodo vult, poſſitque omne id velle, in quo non eſt contradictio, ſequitur, quòd poſſit concurrere cum cauſis ſecundis, modo explicato.

Confirmatur, & declaratur exemplis. Sol eſt ex natura ſua, illo generali modo veluti expoſitus ad concurrendum cum ſingulis cauſis ſecundis, quæ ab illo pendent, iuxta vniuſcuiuſque capacitatem: ergo ad eundem modum Deus ſua voluntate poterit efficacitatem, ſeu potentiam ſuam, prædicto modo veluti indifferenti, ac generali applicare, & offerre humanæ voluntati, vt ſit paratus ad concurrendum cum illa ad actum, quem ipſa effecerit. Item vnus homo poteſt hoc modo offerre auxilium ſuum ad omne id, quod alter elegerit: ergo Deus, qui omnipotens eſt poterit illo modo cócurſum ſuum, ſeu auxilium offerre, ſecluſis imperfectionibus.

Confirmatur ſecundò. Voluntas Dei, cùm ſit infinita, & efficaciſſima, nullo nouo actu indiget, vt de facto in tempore concurrat cum cauſis ſecundis ſed hoc ipſo, quòd potentiam ſuam applicuit, perpetuò manet ad influendum proximè applicata: ergo ille modus concurrendi eſt Deo poſſibilis. Et ex alia parte eſt aptiſſimus, & accommodatiſſimus ad vtramque libertatis partem in voluntate humana tuendam, ſcilicet quoad ſpecificationem & exercitium, ſeu quoad poſſe agere, & poſſe non agere. Etenim cùm poteſtas liberæ voluntatis ſit veluti ſuperior, & eminentior cæteris naturalibus agentibus, vt in ſuo vſu non contrahatur, & ad vnum tantùm adſtringatur ex parte diuini concurſus: neceſſe eſt, vt hic concurſus cum eadem eminentia, & abſtractione, & vniuerſitate tribuatur: nam, ſi ad alteram partem determinetur, ad illam erit voluntas neceſſariò addicta, neceſſitate videlicet, non ab ipſamet orta, ſed ab aliquo alio antecedente: quæ eſt neceſſitas ſimpliciter, & libertati repugnans, vt diſputation. 23. patebit ex doctrina S. Anſelmi: ergo, &c.

Secundò arguitur. Hic modus concurrendi non ſolùm eſt poſſibilis, aptiſſimúſque ad libertatis vſū defendendum, ſed nullus alius modus ad hunc finem poteſt eſſe accommodatus, licèt enim Deus poſſit concurrere cum cauſis ſecundis etiam liberis eas phyſicè prædeterminando, tamen ille concurſus, quamuis ſufficeret voluntati noſtræ ad agendum, non tamen ad agendum liberè: nam in hoc inuoluitur contradictio, quòd ſcilicet voluntas hic, & nunc agat determinata, & indeterminata: quod agat indifferens, poſitis omnibus requiſitis in actu primo, & determinata ab alio in actu primo. Neque hoc eſſet fortiter, & ſuauiter negotium liberi arbitrij diſponere, ſed eſſet potiùs fortiſſimè illud ligare, &, ne ad vtrumlibet ſolutum maneat, impedire, ac vi potius, quàm ſuauitate illud ad conſentiendum pertrahere: ergo neceſſariò ſtatuendum eſt, & admittendum, concurſum Dei generalem ex ſe, modo prædicto, indifferentem eſſe.

III. Tertiò arguitur. Ille concurrendi modus ſacræ Scripturæ, & Patribus eſt conſentaneus. Scriptura illum innuit, cùm inquit: *Reliquit Deus hominem in manu conſilij ſui. Appoſui tibi ignem, & aquam: ad quod volueris porrige manum tuam.* Et iterum: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*, in quibus, & aliis conſimilibus locis, cùm ſermo ſit de poteſtate proxima, & morali, non ſola facultas proxima potentiæ, ſed etiam indifferens concurſus Dei, ad intra, ſeu in actu primo propoſitus, & oblatus euidentiſſime oſtenditur. Nam ſi homo reuera relictus eſt in manu conſilij ſui: ergo verè etiam habet homo in manu ſua concurſum Dei neceſſarium ad ea, de quibus verè poteſt conſultare; ac per conſequens, concurſus Dei ſecundùm ſe eſt indifferens ad ea, quæ pro ſua libertate homo voluerit eligere.

Eccleſ. 15.
Geneſ. 4.

Quartò, arguitur auctoritate Scholaſticorum, qui iſtum modum concurrendi cum cauſis ſecundis, concurſu ex ſe indifferente, tribuunt primæ cauſæ. Hi ſunt S. Thom. locis adducendis diſput. 22. num. 3. ad probandum, Deum ſuo decreto non prædeterminare cauſas, præſertim liberas, & contingentes ad operandum. Præterea 1. part. quæſt. 14. articul. 13. ſimpliciter docet, cognitionem futurorum in cauſa eſſe coniecturalem; vnde, vt in Deo ſit certa, reuocat illam ad eorum præſentiam in æternitate: & 1. 2. quæſtione 9. artic. 6. ad tertium, cum dixiſſet, hominem per rationem determinare ſe ad volendum, addit, eos qui per gratiam à Deo excitantur, ſpecialiter moueri ab ipſo ad vnum determinatè volendum, quo loco expreſsè docet S. Thomas, generalem concurſum Dei, vt primæ cauſæ, non conſiſtere in hoc, quòd voluntatem determinet ad vnum, ſed potiùs, Deum ex ſe conferre concurſum indifferentem in ordine ad obiectum adæquatum voluntati, quod eſt bonum: nam quòd ſanctus Thomas de generali concurſu loquatur; conſtat ex illis verbis: *Sine hac vniuerſali motione homo non poteſt aliquid velle*, ſentit ergo hanc motionem, ſeu concurſum indifferenter offerri, quantùm eſt ex parte Dei, per rationem verò, & libertatem determinari volūtatem cum illo generali concurſu ad aliquid determinatè volendum. Et prima ſecundæ, quæſt. 10. articulo 4. docet, Deum ſeſe accommodare naturis rerum, ideóque ita mouere voluntatem noſtram ex ſe indifferentem, *quod non ex neceſſitate ad vnum determinat.* Idem repetit tertio contra Gent. cap 190. quæſtione 5. de veritat. articulo 5. ad primum. Denique in quæſt. 3. de potentia, art. 7. ad 13. ait, determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis: ergo ſecundùm ſanctum Thomam concurſus Dei generalis eſt ſecundùm ſe ita indifferens, vt pro ſua libertate poſſit homo illo vti ad iſtum actum, vel eius oppoſitum producendum, quod in quæſt. 5. de ver. art. 9. ad 10. his verbis confirmat; *Actio primæ cauſæ quodammodo determinatur ad hunc effectum per cauſam ſecundam.* & 3. contr. Gent. cap. 66. dicit, *cauſas ſecundas eſſe particulantes, & determinantes actionem primi agentis.* Vult ergo S. Thom. concurſum Dei generalem eſſe indifferentem ſecundùm ſe, & ab ipſa voluntate determinari ad hanc aut illam actionem particularem, ita vt actio particularis ſit à Deo, ſed non ideo ſit talis, quia eſt à Deo, ſed quia eſt à voluntate, aut ab alia cauſa ſecunda.

Nobis tamen hæc ſententia nunquam probari potuit, nec videtur cum perfectione concurſus diuini congruere, nec cum ſententia S. Auguſtini, & S. Thomæ, & antiquorum Thomiſtarum. Vnde ad reſolutionem huius difficultatis ſtatuuntur ſequentes concluſiones. IIII.

PRima Concluſio. Concurſus Dei generalis, quo cauſas ſecundas adiuuat ad operandum, non eſt ſecundùm ſe indifferens, nec offertur illis à Deo per voluntatem ex ſe indifferentem, modo ſuperiùs explicato. Hanc concluſionem tenentur admittere conſequēter omnes Theologi, qui docent, Deū, præuia motione in cauſis ſecūdis recepta, eas efficiēter & efficaciter præmouere, ſeu prædeterminare ad omnes actiones in particulari ſecundùm omnem rationem entis, quam habent; quorum teſtimonia diſputatione 22. & 23. & 24. adducenda erunt. etenim impoſſibile eſt, per concurſum, ſecundùm ſe indiffe-

Concurſus Dei generalis non eſt ſecūdum ſe indifferēs.

indifferentem, aliquam cauſam præmoueri, & applicari efficaciter, quantùm ad exercitium actus, ad producendam aliquam actionem in particulari.

Probatur ergo concluſio: primò, ratione deſumpta ex S.Thom. 1.part.qu.19.artic.3.ad 5. nam ab eo quod eſt indifferens ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio, niſi ab aliquo alio inclinetur, vel determinetur ad vnum, vt dicit Commen. 2. Phyſ. tex. 48. ergo ſi concurſus Dei generalis ſecundùm ſe eſt indifferens ad vtrumlibet: ſequitur, quòd ab aliquo aliquo alio determinetur ad effectum, & ſic habebit aliquam cauſam priorem; quod repugnat primæ cauſæ.

Confirmatur. Nā S.Tho. propter præcedens argumentum art.3. ad 5. ait: *Cauſa, quæ eſt ex ſe contingens, oportet, quòd determinetur ab aliquo exteriori ad effectum, ſed voluntas diuina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, determinat ſe ad volitum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam.* Quibus verbis apertè docet, voluntatem diuinam, quę eſt prima cauſa omnium rerum determinari à ſe ipſa ad producendum eos omnes effectus, quos vel per ſe ipſam immediatè, vel per cauſas ſecundas in tempore producit: ergo concurſus Dei generalis, qui eſt per voluntatem diuinam, non eſt ſecundùm ſe indifferens, ſed determinatus, & ad determinatos effectus, qui reuerà in tempore producuntur, iuxta naturam cuiuslibet cauſæ ſecundæ.

V. Si dicatur concurſum Dei generalem eſſe ex voluntate diuina determinatum ad particularem effectum; poſtquā ex influxu liberi arbitrij, vel alterius cauſæ ſecundæ quodammodo ad talem effectum limitatur, eò quòd per talem cauſam ſecundam non producit, niſi talem effectum determinatum.

Contra hoc eſt argumentum. Sequeretur, cauſam ſecundam determinare primam ad operandum, & influendum in iſtum actum potiùs, quàm in alium. Etenim ſi cauſa prima ſecundùm ſe indifferenter applicat ſuam voluntatem, & concurſum ad eos actus producendos cum cauſis ſecundis, ad quos ipſæ cauſæ ſecundæ ex neceſſitate naturæ, vel per ſuam liberam voluntatem applicantur: ergo ipſa cauſa prima non ſe determinat ad hunc effectum in particulari, ac per conſequens determinatur ad illum à cauſa ſecunda.

Secundò probatur. Modus concurrendi per voluntatem ſecundùm ſe indifferentem ad iſtum, vel illum effectum, vel eius oppoſitum producendum, eſt valde imperfectus, cùm in ſua efficacia depēdeat ex concurſu cauſæ ſecundæ, & omnis dependentia importet in re, quæ dependet, imperfectionem quandam, & inferioritatem reſpectu illius, à quo dependet: ergo non poteſt talis modus concurrendi Deo attribui, aut eius voluntati, quæ infinita eſt, & perfectiſſima cauſa, conuenire.

VI. Reſpondent, hæc argumenta facilè ſolui: ad cuius explicationem ſupponunt, Deum ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis, ſcientia ſua infinita non ſolùm cognoſcere, quid omnes voluntates poſſint facere, ſed etiam quid facient, ſi cum hoc auxilio, vel occaſione ad hoc, vel illud volendum procreentur: & hæc ſcientia vocari ſolet conditionalium contingentium, & à nonnullis appellatur ſciētia media inter ſimplicem intelligentiam, & ſcientiam viſionis. Hac ergo ſcientia in Deo ſuppoſita, dicunt, Deum diſtinctè ac definitè res ſingulas in ſuos fines deſtinare, & media eligere, quæ ſunt naturis rerum conſentanea, quorum mediorum ratio in intellectu diuino exiſtit. Quando ergo Deus vult aliquem actum in particulari à cauſa contingente, vel libera produci, præuidens per ſcientiam mediam, eandem voluntatem creatam ex ſua innata

A ta libertate eſſe operaturam talem actum ex hypotheſi, quòd conſtituatur in tali ordine rerum, vel in talibus circumſtantiis, & offeratur illi concurſus generalis ſecundùm ſe indifferens, de facto conſtituit illam in eiſdem circumſtantiis, & tribuit ei ſuum concurſum generalem ad talem actum determinatum, & ſimul cum voluntate creata eundem actum determinatè, & definitè producit in particulari, & in indiuiduo. Supponunt ſecundò, determinationem primæ cauſæ duo poſſe ſignificare: vnum eſt applicatio illa, qua Deus ſuam omnipotentiam applicuit, & ordinauit ad cauſam ſecundam adiuuandam, & concurrendum cum illa: quæ determinatio facta fuit à ſola voluntate diuina, quæ potuit concurſum ſuum non dare cauſæ ſecundæ,
B & liberè ſe determinauit ad illum dandum, vel offerendum in particulari, præuidens; vbi, & quando habiturus eſſet effectum, quæ determinatio ab eis dicitur determinatio ad intra, cuius nullo modo eſt cauſa voluntas humana: aliud verò, quod in hac determinatione inuenitur, eſt determinatio ad extra, videlicet determinata actio creata, à diuina voluntate egrediens, & à potentia Dei cooperante cum humana voluntate.

Dicunt ergo, quod, quantùm ad determinationem ad intra diuinę voluntatis, quam includit concurſus Dei generalis, ſola voluntas diuina per ſuum actum ſeipſam liberè determinauit ad particularem effectum in indiuiduo, cùm cauſis ſecundis modo prædicto concurrendo, nec quantum ad iſtam de-
C terminationē, determinari poteſt concurſus Dei generalis per concurſū cauſæ ſecundæ. Nihilominùs, quantùm ad determinationem ad extra, veriſſimum eſſe cenſent, actionem illam Dei accipere determinationē ſuam à proxima cauſa, ſeu voluntate humana; non quia ab hac ſola talis determinatio effectiuè procedat: nā illa determinatio nihil aliud eſt, quàm exercitium talis actionis in tali ſpecie: & hoc totū neceſſe eſt à Deo fieri, *ſine quo factum eſt nihil*, ſed Ioan. 1.
quoniam cauſa proxima, ſeu voluntas humana ſuo influxu determinat actionem Dei ad extra ad hanc ſpeciem, ad hoc tempus, & ad hoc indiuiduū. Quod nullam in Deo arguit imperfectionem, ſed potiùs perfectionem maximam, tum quia hic modus determinationis non eſt per aliquam vim, ſeu actio-
D nem circa ipſam cauſam prima, ſed ſolum per cooperationem cum illa ad hāc actionem potius quàm ad aliam: tum etiam quia hoc ipſum nō eſt propter indigentiam cauſæ primæ; poſſet enim ipſa, ſi vellet, prædeterminare cauſam ad effectum, niſi vellet liberè fieri ab homine, ſicut etiā poſſet ſe ſola producere, niſi vellet vitaliter fieri ab homine. Et totum hoc proceſſit ex voluntate ipſius primæ cauſæ, quæ, vt iura libertatis humanæ integra conſeruet, hunc modum concurrendi, & cooperandi ſtatuit: & voluit ad eam actionem cooperari, ad quam voluntas humana influeret, & non ad aliam, & quando illa voluerit, & non antea.

VII. Hæc tamen ſolutio, quoniam tota in illa ſcientia media fundatur, impugnari poteſt in primis om-
E nibus argumentis, quibus diſputat. 7. oſtendimus, ſcientiam illam non dari etiam in Deo, quia reuerà non eſt talis ſcientia. Præterea: nam concurſus Dei generalis non eſt ſolùm influxus immediatus cum cauſa ſecunda in eius effectum, ſed etiam eſt influxus in ipſam cauſam, eam mouens, & applicans efficaciter ad producendum talem effectum in indiuiduo, vt ſuprà oſtenſum eſt, & infrà ex profeſſo demonſtrabitur: ergo impoſſibile eſt, con- Sup dis. 18. & infrà dis. 22. 23 & 24.
curſum Dei ad extra determinari ad ſpeciem actionis, vel ad producendum talem actum particularem, ex concurſu cauſæ ſecundæ. Accedit quòd

Digitized by Google

A determinatio ad extra, qua Deus, inquantùm cauſa vniuerſalis, applicat liberum arbitrium ad producendam talem actionē in indiuiduo; non eſt realiter, vel formaliter ipſa actio libera ab eodem arbitrio producta, ſed aliquid præuium ad eandem actionem, complens ipſam cauſam ſecundam in ſua virtute operatiua, vt ex doctrina expreſſa ſancti Thomæ diſputat. 19. oſtenſum eſt: ergo neceſſe eſt, quòd concurſus Dei generalis non ſit ſecundùm ſe indifferens. Denique impugnatur eadem ſolutio, quia concurſus cauſæ ſecundæ, etiam inquantùm eſt formaliter concurſus illius, procedit effectiuè ex operatione primæ cauſæ, vt diſputat. 36. & 86. manifeſtum fiet: aliàs aliquid reale exiſtens in rerum natura ſubtraheretur ab operatione, & cauſalitate primi agentis, quod eſſe impoſſibile, ſæpius B oſtenſum eſt: ergo concurſus cauſæ ſecundæ non determinat operationem, ſeu concurſum ad extra primæ cauſæ ad talem actionem in indiuiduo, ſed potius ipſa cauſa ſecunda à concurſu primæ determinatur. Probatur conſequentia: nam effectus procedens ex operatione, vel concurſu alicuius cauſæ, non poteſt determinare illam cauſam, & eius operationem ad illum effectum in particulari producendum, cùm prius, ordine ſaltem naturæ, intelligatur determinatio cauſæ ad agendum, quantùm ad exercitium, quàm ipſe effectus, eò quòd omnis effectus inquantum huiuſmodi eſt poſterius tempore, vel natura, ſua cauſa efficienti. Illud autem, quod in ſolutione, quam impugnamus, aſſeritur, videlicet iura libertatis humanæ integra conſeruari C non poſſe, niſi concurſus Dei generalis ſecundùm ſe eſſet indifferens, quàm ſine fundamento dicatur, patebit inferiùs. *Diſput. 22. 23.* Interim dicimus è conuerſo, iura cuiuſcunque liberi arbitrij creati, cùm in ſuo eſſe, ſuáque operatione dependeat intrinſecè ex decreto, & operatione primi liberi quod eſt Deus, vt de facto exeat in particulares operationes; exigere, quòd applicetur efficaciter ad illas per influxum præuium eiuſdem primæ cauſæ; & niſi à Deo præmoueatur, manebit omnino immotum, eò quòd non eſt primum ſe mouens ſimpliciter, nec prima cauſa ſui motus, ſed mouens ſe liberè, motum priùs à Deo.

Tertio ſpecialiter probatur, concurſum Dei generalem eſſe non poſſe indifferentem ad bonum, & D ad malum, ad actum virtutis, & ad actum vitij. Deus eſt ſummè bonus, ergo ex ſe non præbet concurſum indifferentem ad bonum, & ad malum: ergo, quantùm eſt ex parte operationis diuinæ, eius concurſus generalis tendit ſemper ad bonum determinatè.

Confirmatur. Si concurſus Dei generalis eſt indifferens ad actum virtutis, & actum vitij virtuti oppoſitum, ſequitur, Deum cum voluntate creata ſe determinante ad peccandum, cōcurrere ad ipſum peccatum, abſolute loquendo. Sequela probatur. Qui voluntariè præbet alteri concurſum indifferētem, & expoſitum ad producendum opus ſtudioſum, aut peccatum, prout ſibi placuerit; reuera concurrit ad peccatum, ſi determinetur ex voluntate E alterius ad idem peccatum efficiendum; ergo, ſi Deus, quantùm eſt ex parte ſua, prębet homini concurſum generalem indifferentem ad virtutem, & vitium, ſiue ad bonum morale, & ad peccatū, prout ſibi placuerit; ſequitur, Deum concurrere determinatè ad peccatum in ipſo exercitio, poſtquam per voluntatem creatam concurſus Dei generalis determinatur ad peccandum, quod tamen non poteſt admitti: ergo dicendum eſt, Deum, quantùm eſt ex parte ſua, concurrere determinatè ſolum ad bonum & liberum arbitrium creatum, ſua malitia, concurrere ad peccatum, vt diſput. 18. explicatum eſt, & diſputatione 24. dicetur latius.

Quartò probatur concluſio ex perfectione diuinæ prouidentiæ, ad quam requiritur, quòd determinate velit, & prædefiniat omnia, quæ fiunt in tempore, & ea ordinet in finem intentum à Deo; & cauſas ſecundas moueat, & applicet ad determinatos effectus. Hæc autem perficere non poſſet, ſi eius concurſus eſſet ſecundum ſe indifferens, vt per ſe eſt manifeſtum: ergo. VIII.

Confirmatur: nam, vt patebit diſput. 30. ad perfectionem diuinæ prouidentiæ pertinet non ſolum ordinatio mediorum in finem, ſed etiam aſſequutio infallibilis finis à Deo intenti: ſed ſi concurſus generalis eſſet ſecundum ſe indifferens, aut Deus per eundem concurſum non applicaret efficaciter cauſas ſecundas ad ſuas operationes in particulari; diuina prouidētia non aſſequeretur infallibiliter finem intentum per media prædefinita, & ordinata ad aſſequutionem eiuſdem finis: nam ſtarent ſimul hæc duo, quòd Deus daret ſuum concurſum generalem ad aliquem effectum producendum, & quod voluntas pro ſua libertate nollet illum effectum producere, vel ad illum concurrere. Nec ſufficit recurrere ad ſcientiam mediam, ex qua aduerſarij dicunt deſumendam eſſe totam certitudinem, & infallibilitatem diuinæ prouidentiæ, quantum ad aſſequutionem effectus. Iam enim oſtendimus, ſcientiam illam non dari, ac per conſequens in Deo reperiri non poſſe: ergo ex illa poteſt deſumi certitudo diuinæ prouidentiæ, quantum ad aſſequutionem finis intenti. *Diſput. 7.*

Quintò probatur: nam aliàs concurſus & determinatio liberi arbitrij creati ſubtraheretur à diuina prouidentia; & ita Deus non haberet prouidentiam rerum omnium in particulari, ſed ſolum in communi. Probatur: nam ſi concurſus Dei generalis eſt ſecundum ſe indifferens, & ſimiliter voluntas Dei offerens eundem concurſum cauſis ſecundis liberis, vbi, & quando ipſæ pro ſua libertate voluerint operari, & non antea, ergo Deus per talem concurſum nō efficit verè efficienter, quòd liberum arbitrium hic, & nunc in talem operationem in indiuiduo, ac per conſequens influxus liberi arbitrij erit exēptus à diuina prouidentia: nam, vt ſæpe docet S. Tho. ad ea dumtaxat ſe extendit diuina prouidētia, ad quæ extendit ſe diuina cauſalitas: ergo ſi Deus non cauſat efficienter concurſum liberi arbitrij, non habebit prouidentiam, ſed ſolum præſcientiā illius in particulari, atque adeò eius prouidentia ſolum ſe extenderet ad opera contingentia, & libera in communi, quatenus videlicet contulit creaturis intellectualibus liberum arbitrium, quo poſſent operari, quando ſibi placuerit. *S.Th. 1. p. qu. 22.*

Quidam hoc argumentum multipliciter conantur diluere. Sed omnes ſolutiones inferius erunt impugnandæ, inter diſputandum de perfectione diuinæ prouidentiæ. *Diſp. 28 & ſequentibus.*

Secunda Concluſio. Non ſolum concurſus ad intra, ſed etiam concurſus Dei ad extra, quo cauſas ſecundas præmouet ad operandū, determinari non poteſt ex concurſu cauſarum ſecundarum, ſed potius Deus per eundem concurſum, ipſas cauſas ſecundas efficaciter applicat, & determinat ad operandum. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti, nihil enim determinatur ab alio, niſi quod eſt indifferens, antequam determinetur: ſed concurſus Dei generalis, non eſt ſecundum ſe indifferēs, vt dictum eſt concluſ. præced. ergo non determinatur à concurſu liberi arbitrij, ſed potius è contra liberum arbitriū; quia ſecundum ſe eſt indifferens ad operandum & non operandum, & ad producendum iſtum actum, IX.

Digitized by Google

actum, vel illum; oportet, quòd inclinetur per concurſum Dei, vt aliquã actionem in particulari producat. Sed de hac concluſione agendum erit latiùs in tribus diſputationibus ſequentibus.

AD primum argumentum reſpondetur, modum illum operandi, & concurrendi concurſu ſecundùm ſe indifferenti, non eſſe Deo poſſibilem, quia perfectioni diuinæ prouidentiæ & cauſalitatis videtur valdè repugnare, vt ex ſupradictis conſtat.

Ad primam confirmationem reſpondetur, quòd Sol eſt cauſa finita, & limitata habens aliquid potentialitatis, & ſimiliter homo, cùm ſit creatura: & ideo poteſt per concurſum alterius cauſę determinari ad producendum talem, vel talem effectum in indiuiduo. Deus autem eſt cauſa infinitè perfecta, & purus actus, nullam habens potentialitatem admixtam: Vnde eius voluntas, vel concurſus, in quo eſt intentio voluntatis, & virtutis diuinæ, determinari non poteſt ad operandum ex concurſu liberi arbitrij, vel cuiuſcunque alterius cauſæ ſecundæ.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quòd, licèt voluntas diuina nullo nouo actu indigeat, vt de facto concurrat in tempore cum cauſis ſecundis ad ſuos effectus producendos, ad id tamen neceſſariò requiritur, quòd ab æterno decreuerit voluntate abſoluta, tales, vel tales actus in indiuiduo per cauſas ſecundas producere, & eas præmouere ad eoſdem effectus producendos tali, vel tali tempore; & virtute huius æterni decreti, manet applicata eius voluntas, & potentia ad eoſdem effectus determinato tempore producendos. Et ideo concurſus eius non eſt ſecundùm ſe indifferens, nec talis modus indifferenter concurrendi aptus eſt, aut accommodatus ad libertatem voluntatis humanæ, quantùm ad exercitium operis tuendum, ſed potiùs ſi hoc modo indifferenti Deus præberet ſuũ concurſum generalem, nullam producerent operationem cauſæ ſecundæ præſertim liberæ, vt dictum eſt.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, negando, eſſe impoſſibilem Deo alium modum concurrendi accommodatum noſtri arbitrij libertati: nam, vt diſputat. 22. 23. patebit, modus concurrendi per concurſum præuium, determinantem liberum arbitrium ad operandum, eſt Deo poſſibilis, & libertati arbitrij congruẽs, imò & neceſſarius, vt in actũ determinatum, & liberum exeat. Quo modo autem cum hac prædeterminatione ſtet ſimul in voluntate indifferentia, ſeu potentia ad operandum, vel nõ operandum, quæ eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij, explicandum erit ex profeſſo diſputat. 22. 23. 115. & 116.

Vide ſuprà diſp. 18. nu. 25.

XI. Ad tertium argumentum reſpondetur, modum concurrendi Dei per concurſum ex ſe indifferentem, nullo modo eſſe conformem ſacræ Scripturæ, vel SS. Patribus: nec in illis habere aliquod fundamentum, & ad locum adductum ex cap. 15. Eccleſiaſt. reſpondetur cum S. Thom. 1. par. quæſt. 22. art. 2. ad 4. *Quòd in hoc, quod dicitur, Deum reliquiſſe hominem in manu conſilij ſui, non excluditur homo à diuina prouidentia, ſed oſtenditur, quòd non præfigitur ei virtus operatiua determinata ad vnum, ſicut rebus naturalibus, quæ aguntur tantùm, quaſi ab altero directæ in finem, non autem ſeipſa agunt, quaſi ſe dirigentia in finem, vt creaturæ rationales per liberum arbitrium, quo conſiliantur, & eligunt. Vnde ſignanter dicit*: In manu conſilij ſui. *Sed quia ipſe actus liberi arbitrij reducitur in Deum, ſicut in cauſam, neceſſe eſt, vt ea, quæ ex libero arbitrio fiunt, diuinæ prouidentiæ ſubdantur, prouidentia enim hominis continetur ſub prouidentia Dei, ſicut cauſa particularis ſub cauſa vniuerſali.* Sicut ergo per hoc, quòd homo ſit conſtitutus in manu conſilij A ſui, non excluditur concurſus arbitrij à diuina prouidentia, ita etiam non excluditur à diuina cauſalitate, & prædeterminatione, quia cùm ſit ſecundum liberum, in ſua determinatione intrinſecè depẽdet, à prædeterminatione primi liberi, quod eſt Deus. Nec ad libertatem requiritur, quòd homo habeat in manu ſua præuium Dei concurſum, ſed ſufficit, quòd habeat in ſua poteſtate actum liberũ, ad quem Deus mouet hominem ſuo generali concurſu, vel ſpeciali. Et ſimiliter dicendum ad locum Geneſ. inductum, in quo tantùm ſignificatur, hominem habere liberum arbitriũ, & dominium ſui actus, quod ſufficientiſſimè ſaluatur, etiamſi non habeat primum, & abſolutum dominium illius, independens ab alio ſuperiori, vt diſp. 117. manifeſtum fiet. ſicut B Rex verè habet dominium ſui regni, etiamſi non ſit primus, & abſolutus dominus illius, cum primum omnium rerum dominium ſoli Deo cõpetat.

Ad quartum reſpondetur, S. Thomam expreſsè docere noſtram ſententiam locis inductis, & in aliis quæ in tribus diſputationibus ſequentibus adducemus, neque alicubi aſſeruit, aut leuiter inſinuauit ſententiam oppoſitam. XII. Vnde ad locum adductum ex quæſt. 14. artic. 13. 1. partis reſpondetur, quòd ibi non ait ſimpliciter, cognitionem futurorum in cauſa eſſe coniecturalem, ſed cum iſto addito, videlicet in cauſa contingenti, & indifferenti, qualis eſt noſtra voluntas; de hac enim cauſa loquitur apertè in proceſſu articuli. Voluntas autem diuina, ſeu decretum illius, & ſimiliter concurſus generalis, C quo mouet cauſas ſecundas ad operandum, non eſt cauſa contingens, neque impedibilis ex concurſu alterius cauſæ, vt diſp. 27. patebit. Vnde in decreto, quo ab æterno ſtatuit efficaciter præmouere in tempore cauſas ſecundas ad tales vel tales effectus contingentes, cognoſcit infallibiliter, illos eſſe futuros, vt diſp. 10. ex teſtimoniis S. Thom. & rationibus efficaciſſimis oſtenſum eſt.

Ad alium locum ex p. 2. q. 9. reſpondetur, quòd in illo ſolum intendit docere S. Thom. voluntatem noſtram determinari à ſolo Deo, quantum ad ſpecificationem ad bonum in communi. Sed in ordine ad hoc, vel illud bonum in particulari non ſolum prædeterminatur à Deo, ſed etiam ipſa voluntas ſeipſam per deliberationem determinat, & ſeipſam D mouet, tanquam determinans proximum, ſub motione, & prædeterminatione primi mouentis & primi determinantis vniuerſa. Cum autem ſubdit, *Deum interdum ſpecialiter mouere aliquos ad aliquid determinatè volendum, quod eſt bonum, ſicut in his, quos mouet per gratiam*: ſignificare voluit, quòd præter motionem generalem, qua Deus mouet, & applicat omnes cauſas naturales; & eas prædeterminat ad ſuas operationes in particulari, vt ipſe S. Doctor explicat in pluribus locis, datur motio ſpecialis per ſpeciale auxilium diuinæ gratiæ, quo Deus mouet liberum arbitrium ad bonum ſupernaturale, quod eſt verè, & ſimpliciter bonum.

Ad locum adductum ex p. 2. q. 10. art. 4. & 3. con. Gen. c. 90. & q. 5. de ver. art. 5. reſpondetur, potius E nobis fauere. Cùm enim dicat S. Doctor actus liberos non eſſe per prouidentiam diuinam ita determinatos ad vnum, ſicut ea, quæ libertatem non habent: & Gregorium Nyſſenum, & Damaſcenũ, cùm aſſerunt: Deum non prædeterminare quæ ſunt in nobis; exponendos eſſe, vt intelligatur, ea, quæ ſunt in nobis, diuinæ determinationi non eſſe ſubiecta, quaſi ab ea neceſſitatem accipientia; clariſſimè ſupponit, Deum prædeterminare ad quamlibet operationem in particulari noſtrum liberum arbitrium, non tamen ex neceſſitate abſoluta, ſicut determinat cauſas naturales, ſed iuxta naturam eiuſdem liberi

Digitized by Google

liberi arbitrij: ſiue ſecundùm modum libertatis, A quia videlicet prædeterminat liberum arbitrium non ſolùm ad operandum, ſed etiam ad operandum liberè, conformiter ad ſuam naturam, vt ipſemet S. Doct. 1. p. q. 19. art. 8. dilucidè explicuit.

Ad locum ex q. 3. de pot. reſpondetur per ea quæ dicta ſunt, & dicentur diſput. 117. vbi explicabitur, qualiter conſenſus liberi arbitrij ſit in eius poteſtate.

Ad illud autem, quod dicit q. 5. de ver. artic. 9. ad 10. videlicet, actum, ſiue actionem primæ cauſæ determinari per cauſam ſecundam ad hunc effectum, reſpondetur, quòd ſanct. Thomas non dixit abſolutè, quòd per concurſum cauſæ ſecundæ determinatur influxus cauſæ primæ ad hunc effectum, ſed *quodammodo* vt inſinuaret, quòd ſimpliciter, & quátùm B ad exercitium actus, cauſa ſecunda determinatur ad concurrendum à concurſu primæ cauſæ, vt in aliis locis clariſſimè docet, quamuis concurſus cauſæ primæ determinetur ad talem ſpeciem effectus in ipſa cauſa ſecunda, quæ recipit in ſe influxum primæ cauſæ. Sed hæc determinatio non fit ab ipſa cauſa ſecunda, ſed à Deo, qui concurſum ſuum generalem in cauſis ſecundis modificat, vt dictum eſt, & ita per talem cauſam ſecundam, ſcilicet per ignem, non producit niſi ignem; & per equum, non generat, niſi equum, & ſic de ſingulis. Propter quod in eadem ſolutione ad 10. dixit S. Doct. effectum magis aſſimilari ſecundæ cauſæ, quàm primæ, & eodem modo reſpondetur ad alium locum ex 3. cont. Gent. cap. 66. C

XIII. Conſequenter explicandum eſt, vtrùm Deus per hanc motionem præuiam in cauſis ſecundis receptam, antecedenter ad earum operationem phyſicè prædeterminet ipſas cauſas ſecundas, tam naturales, quàm liberas ad actualiter operandum. Hæc enim eſt potiſſima quæſtio, propter quam diſſenſio exorta eſt inter viros Catholicos, quibuſdam contendentibus, cum hac prædeterminatione non poſſe cohærere vſum liberum creatæ voluntatis in actuali exercitio; aliis ex aduerſo reclamantibus, illam præuiam motionem, applicantem voluntatem ad alteram partem contradictionis, aut contrarietatis, eſſe neceſſariò conſtituendam; vt cauſa, quæ de ſe eſt indifferens, exeat in actum determinatum; & D per illam motionem nedum lædi, ſed potiùs perfici creati arbitrij libertatem. Et quoniam duplex eſt prædeterminatio noſtræ voluntatis: altera merè extrinſeca per efficaciam diuinæ voluntatis, & potentiæ, cui nulla creatura poteſt reſiſtere: altera intrinſeca, quæ fit per motionem præuiam in voluntate receptam, cuius virtus, & efficacia ab efficacia diuinæ voluntatis dependet; de vtraque ſuo ordine eſt diſputandum, & primò agendum eſt de prædeterminatione extrinſeca, deinde de intrinſeca, & inhærente; hæc enim ſecunda determinatio ſequitur ex prima. Vnde, ſi Deus abſoluta, & efficaci voluntate phyſicè prædeterminat noſtrum liberum arbitrium ad conſenſum, antecedenter ad omnem ſcientiam mediam, conſequenter admittenda eſt phyſica præ- E determinatio intrinſeca, facta à Deo per motionem præuiam, in eodem arbitrio receptam, &, ſi illa non impedit vſum libertatis, neque iſta: nam, vt quidam ex auctoribus ſententiæ oppoſitæ rectè docet, eadem ratio eſt, quantùm ad hoc, de phyſica prædeterminatione ex cauſa extrinſeca, hoc eſt, ex efficaci, & abſoluto decreto voluntatis Diuinæ, & de hac inhærente præmotione.

Prædeterminatio intrinſeca liberi arb. ſequitur ex prædeterminatione extrinſeca quæ eſt per decretum Dei efficax.

DISPVTATIO XXII.

Vtrùm Deus, abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, prædeterminet omnes cauſas ſecundas, tam naturales, quàm liberas ad ſuas operationes, ſalua eorum natura, & libertate.

VT titulus huius diſputationis manifeſtus fiat, ne quis ignorantia nominum offendat, & veritatem ipſam impugnet, dum contra vocabulū prædeterminationis phyſicæ inuehitur, notandū eſt, quòd ſicut diſtinguitur à Doctoribus duplex cauſalitas, & duplex cauſa; ita etiam duplex prædeterminatio eiuſdem cauſæ debet diſtingui: altera moralis, altera verè efficiens, ſeu phyſica. Vt enim docet ſanctus Thomas quęſtione tertia de malo, articulo tertio, in corp. *Cauſa aliquid mouens eſt duplex, quandoque enim dicitur cauſa id, quod eſt diſponens, vel quod eſt conſilians, vel quod eſt præcipiens*: & hæc communi vocabulo dicitur cauſa moralis, eò quòd per modum ſuadētis dutaxat mouet: *quandoque verò dicitur cauſa id, quod eſt perficiēs, & hæc propriè, & verè cauſa dicitur: quia cauſa eſt, ad quem ſequitur effectus, ad actionem autem cauſæ perficientis ſtatim effectus ſequitur, non autem ad actionem diſponentis, vel conſulentis, vel imperantis: ſuaſio enim non cogit inuitum*, vt Auguſtinus dicit in libro 83. quæſtionum, quæ. 4. Proportionabiliter nos diſtinguimus duplicem prædeterminationem voluntatis, alteram moralem dumtaxat, quæ fit per ſuaſionem internam, vel per externum conſilium, vel præceptum; & hoc modo Rhetores multis rationibus, quibus faciūt apparere voluntati conuenientiam obiecti, eam inclinant, & quaſi prædeterminant moraliter ad aliquid volendum, vel faciendum; quamuis hæc prædeterminatio non poſſit eſſe efficax, quantùm eſt ex parte ſua, vt inferiùs patebit: quoniam interiùs non immutat voluntatem, eam transferendo ab vno in aliud, ſed ſolùm ſe tenet ex parte obiecti. Altera verò eſt prædeterminatio phyſica, qua ex parte potentiæ efficienter propriè mouetur à Deo voluntas ad aliquid volendum, quę quidē prædeterminatio dicitur phiſica, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, vt condiſtinguitur contra illam, quæ eſt ſolùm moralis, non autem, vt condiſtinguitur contra liberam prædeterminationem: pro quo I.

Cauſa alicuius effectus duplex, alia phyſica, alia moralis.

Prædeterminatio eſt duplex.

Notandum eſt ſecundò, aliquam actionem, ſeu prædeterminationem poſſe in duplici ſenſu phyſicam appellari. Primò, ita, vt actio, ſeu prædeterminatio phyſica idem ſignificet, quod actio, & prædeterminatio naturalis, cuius conſideratio ad phyſicū ſpectat, & in hoc ſenſu nullus Catholicus docet, Deum ſuo efficaci decreto, aut per auxiliū aliquod intrinſecum, phyſicè prædeterminare liberum arbitrium ad ſuam operationem: hæc enim prædeterminatio abſque dubio tolleret libertatem, vt inferiùs patebit. Secundo modo accipitur actio, & prædeterminatio phyſica, vt diſtinguitur ab actione, & prædeterminatione dūtaxat morali, quæ fit per ſolam ſuaſionem, & propoſitionē obiecti conueniētis, ſiue exteriùs, ſiue interiùs fiat, & in hac acceptione illa dicitur cauſa phyſica alicuius effectus, quæ per veram, & realem efficientiam illum efficit, & à qua effectus in ſuo eſſe dependet, ſiue cauſa illa ſit naturalis, II.

Prædeterminatio poteſt dupliciter phyſica appellari.

A turalis, ſiue libera, & in eadem acceptione ſumitur verbum, phyſicè ſeu phyſica actio à Theologis, cùm dicunt, quòd humanitas Chriſti actione phyſica noſtram cauſat ſalutem, & ſimiliter miracula: in quo differt cauſalitas illius à cauſalitate, qua alij Sancti faciebant miracula: nam alij Sancti ſolùm moraliter ea cauſabant, orando Deum, vt illa efficeret, aut etiam præcipiẽdo, ſicut Ioſue, cùm

Ioſue 10.

dixit: *Sol, contra Gabaon ne mouearis:* at humanitas Chriſti non ſolùm moraliter, ſed efficienter, & phyſicè cauſabat miracula, tanquam inſtrumentum diuinitati coniunctum, quod innuere videntur verba

Pſalm. 93.

illa: *Qui facit mirabilia magna ſolus.* Solus, inquit, nam licèt alij Sancti moraliter miracula fecerint, ſolus tamen Deus efficienter propriè, & phyſicè, vt cauſa principalis, illa efficiebat: quia, vt dicit ſanctus Thom. 1. par. quæſt. 111. artic. 2. *Solus Deus, qui naturam condidit, poteſt illam immutare.* Vnde ſanctus

S. Aug. ſuper Pſalm. 93. tom. 8.

Auguſtinus explicans prædicta verba Pſalmiſtæ, ait: *Fecit Moyſes mirabilia, ſed non ſolus, fecit Elias, & Eliſæus, fecerunt & Apoſtoli, ſed nullus eorum ſolus, illi cùm facerent, tu cum eis, tu quando faceres, non illi tecum: quia ſolus operabaris: non enim tecum fuerunt, cùm feciſti, quando & ipſos tu feciſti.* Et in hoc ſenſu vtuntur nomine actionis phyſicæ, & cauſalitatis phyſicæ quamplurimi auctores, etiam ex illis, qui negant, Deum efficienter prædeterminare volun-

In Actis Cõcil. Ephe. to. 5. anath. 3.

tatem ad piam operationem. Imò & in Concilio Epheſino, Anathematiſmo tertio, vnio Verbi incarnati appellatur vnio phyſica, id eſt, vera, & realis, vt diſtinguitur contra vnionem ſecundùm dignitatem vel auctoritatem. Verba Concilij ſunt hæc: *Si quis poſt naturarum vnionem, ſubſiſtentias in vno Chriſto diuidit, (vnicuique nimirum ſuam propriam aſſignans) naturáſque ea tantùm copula connectit, quæ eſt ſecũdùm dignitatem, vel auctoritatem: non ea autem coitione, quæ fit ſecundùm phyſicam* * *vnionem, anathema ſit.*

* aliàs, naturalem.

Et infrà in declaratione eiuſdem anathematis explicatur verbum illud, *ſecundùm phyſicam, ſeu naturalem vnionem,* cùm dicitur, *ſecundùm naturalem, hoc eſt, ſecundùm veram vnionem. Nam ita diuina Scriptura verũ alicubi vſurpat, ait enim. Et eramus natura filij iræ, ſicut & cæteri, hoc eſt verè.*

Epheſ. 2.

Idem confirmat ſanctus Cyrillus in eodem Concilio, cùm reſpondens Orientalibus, qui nomen phyſicæ vnionis nõ admittebant, aſſerentes, gratiæ vnionis repugnare, ait: *At ſi naturalem vnionem dixerimus, habet enim Scriptura diuinitus inſpirata hunc morem, hac dictione vti: ſcribit enim alicubi quibuſdam diuinus Paulus:* Et eramus natura filij iræ, ſicut & cæteri, *& neutiquam dixerit quiſpiam, ſubſiſtere, ſecundùm naturam diuinam, iram, ita vt peccatores illius ſint ſoboles: alioqui prorſus, & omnibus modis, cum errore, & inſania Manichæorum laboraremus. Vnde ibi natura idem eſt, quod verè. Non igitur confundentes naturas, neque ipſas inter ſe confirmantes, ſicut dicunt aduerſarij, naturalem dicimus factam eſſe vnitionẽ, ſed ex duabus rebus diſſimilibus, Deitate (inquam) & humanitate, vnum factum eſſe Chriſtum, & Filium, & Dominum vbique affirmamus. Demum de Apollinarij dogmatis planè nullum ſermonem facimus: ſemel enim condemnata, tanquam veritatem adulterantia, auerſari oportet.*

Ex his facile colligi poteſt, non eſſe nouum, ſed antiquum in Eccleſia hoc nomen præmotionis, vel prædeterminationis phyſicæ, & à Patribus vſurpatum in eadem acceptione, qua in præſenti diſputatione ſumitur. Quando ergo quæritur; vtrùm Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, phyſicè prædeterminet omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes, verbum, phyſicè, non ſumitur determinatè pro determinatione naturali, quâ ſecundæ cauſæ determinantur ad vnum ex neceſſitate abſoluta, ſed pro determinatione, vt abſtrahit à naturali, & libera: & , vt diſtinguitur à prædeterminatione dumtaxat morali, quæ fit ſuadendo, & proponendo etiam interiùs congruè, & opportunè obiectum, & ſenſus eſt: vtrùm Deus abſoluto & efficaci decreto ſuæ voluntatis antecedenter ad omnem præſciẽtiam cooperationis arbitrij creati, futuræ, etiam ex hypotheſi quod in talibus circunſtantiis conſtituatur, prædefinierit, & prædeterminauerit in particulari omnes actus futuros, etiam liberos, & eodem decreto phyſicè, id eſt verè, efficienter faciat, vt cauſæ ſecundæ in tempore eoſdem actus producant.

Eſt ergo prima ſententia multorum recentiorum aſſerentium, non minùs impediri indifferentiam III.
B libertatis, & vſum actualem illius per phyſicam prædeterminationem, quæ fit à decreto abſoluto diuinæ voluntatis, omnem ſcientiam mediam antecedente, quàm ex prædeterminatione intrinſeca, quæ fit per inhærentem præmotionem. Probant hanc ſententiam ſequentibus argumentis.

Primò, auctoritate Sanctorum, qui omnino negant noſtrum liberum arbitrium prædeterminari ad vnum ex voluntate Dei extrinſeca. Etenim ſanctus Damaſcenus libro 2. de fide orthodoxa, cap. 29. inquit: *Quæ in poteſtate noſtra ſita ſunt, non prouidentiæ, ſed libero noſtro arbitrio aſſignari debent.* Vbi Damaſcen.
prouidẽtię nomẽ ſumi neceſſariò debet pro abſoluta prędefinitione & prędeterminatione Dei, & c. 30 ſubdit: *Illud ſcire intereſt, Deũ omnia quidẽ præſcire, ſed*
C *non omnia prædefinire: præſcit enim ea etiam, quæ in noſtra poteſtate, & arbitrio ſita ſunt: at non item ea prædefiniuit.* Et Gregorius Nyſſenus libro 7. de Phi- Greg Nyſſ.
loſophia, cap. 1. & lib. 8. cap. 4. ait: *Ea, quæ ſunt in nobis, non eſſe ex prouidentia:* quod non poteſt aliter intelligi, niſi non eſſe ex voluntate Dei prædeterminante nos ad vnum: & idem dicit Theodoret. libro 5. diuinorum decretorum, capite de Theodoret.
prouidentia, & ſanctus Chryſoſtomus homil. 12. Chryſoſtom.
ſuper epiſtolam ad Hebræos, ait: *Non antecedit noſtras voluntates, noſtrum ne lædatur arbitrium.* Quibus verbis non excludit gratiam excitantem, ſed ſolùm antecedentem Dei prædeterminationem, quæ noſtrum læderet arbitrium. Et ſanctus Hieronymus epiſt. 146. ad Damaſum de filio prodigo ait: *Ho-*
D *minem ita eſſe liberum, vt viuat non ex imperio Dei, ſed ex obſequio ſuo, id eſt, non ex neceſſitate, ſed ex voluntate:* vbi per imperium intelligit voluntatem Dei prædeterminantem ad vnum, noſtrum liberum arbitrium, & pro eodem reputat hominem viuere, & operari ex imperio Dei, hoc eſt, ex decreto abſoluto diuinæ voluntatis, & operari ex neceſſitate. Et ſanctus Auguſtinus libro de Spirit. & litera, cap. 31. *Legimus,* inquit, *non eſt poteſtas, niſi à Deo: non autem legimus: Non eſt voluntas niſi à Deo, & rectè non ſcriptum eſt, quia verum non eſt.* & idem dicit lib. 5. de ciuitate Dei, cap. 9. & 10. Quibus verbis negare intendit, voluntatem noſtram eſſe à Deo prædeterminante illam ad vnũ: nam talis prædeterminatio induceret neceſſitatem. & libro 7.
E de ciuitate Dei, ita inquit: *Deus adminiſtrat res, quas condidit, vt eas motus ſuos agere ſinat:* & libro 3. de libero arbitrio cap. 18. ait: *Hoc breuiſſimum tene, quæcunque iſta cauſa eſt voluntatis, ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur.* Si ergo voluntas Dei efficax ita nos præuenit, vt non poſſimus ei reſiſtere, ſine peccato, ac per cõſequens ſine libertate ei cedimus. Denique S. Thom. p. 2. q. 10. art. 4. inquit, Deum ita mouere voluntatem noſtram ex ſe indifferentem, *vt non ex neceſſitate illam ad vnum determinet:* & idem docet 3. contr. Gent. cap. 90. quæſt. 5. de ver. art. 5. ad 1. & 1. part. quæſt. 23. artic. 1. ad 1. Præ-

Digitized by Google

terea quæſt. 3. de potent. art. 7. ad 13. inquit, determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis. Sentit ergo, Deum non prædeterminare voluntatem noſtram ad eoſdem actus abſoluto & efficaci decreto ſuæ voluntatis. Et certè, ſi ſanctus Thomas ſenſiſſet, Deum hoc modo prædeterminare ſua voluntate efficaci omnes noſtros actus, docuiſſet aliquando, cognoſcere Deum futura contingentia in hac prædeterminatione ſuæ voluntatis, & non recurriſſet ad præſentiam rerum in æternitate, vt cum contingentia rerum ſaluaret in Deo infallibilem ſcientiam futurorum contingentium. Alia loca S. Thomæ, quæ huic ſententiæ fauere videntur, adducemus infrà.

Secundò arguitur: nam Lutherani, & Caluiniani non negauerunt, voluntatem noſtram phyſicè operari, quando vult; ſed dixerunt, quòd phyſica quadam efficacitate à Deo prædeterminatur, vt velit, per efficaciſſimam voluntatem, qua illam præuenit; & ideo non manere liberam in ſua actione: hoc enim deſignat vox illa Lutheri apud Roffenſem fol. 314. *Homo multa ſolet proponere, coactus Dei prouidentia.* Et illa: *Non ſicut nos, ſed ſicut ille vult, ita viuimus, & facimus*: ergo, &c.

Confirmatur: nam oppoſita ſententia, nulla auctoritate, vel neceſſitate cogente, videtur conuenire cum hæreticis noſtri temporis in potiſſimo fundamento, ex quo illi deduxerunt, liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo: ergo eſt omnino reiicienda.

Tertiò. Si ad hoc, quòd homo aliquid velit in particulari, neceſſarium eſt, vt Deus ex æternitate ſua, abſoluto & efficaci decreto ſuæ voluntatis prędeterminet liberum hominis arbitrium ad illud determinatè volendum: ſequitur, quòd non ſit in noſtra poteſtate, niſi id tantùm velle, quod Deus vult, nos velle. Quod ſi hoc ita eſt, ſequitur vlteriùs, nos non liberè velle id, quod volumus, ſed ex neceſſitate abſoluta; quia non poſſumus aliter facere, ſi Deus vult, vt faciamus illud; & eadem ratione iterum deducitur, non liberè omitti à nobis eos actus, qui ſunt in præcepto: etenim ſi ad hoc, quòd Petrus, verbi gratia, faciat illum actum, eſt neceſſarium, quòd Deus prædeterminauerit eius voluntatem ad eundem actum; quomodo poterit Petrus facere talem actum, ſi Deus ſuo decreto abſoluto, & efficaci non prædeterminauit, actum illum fieri à Petro.

Confirmatur: quia nos nihil velle poſſumus ſine hac prædeterminatione diuina, ſed hæc non eſt in noſtra poteſtate: quia nullo modo à nobis incipit, ſed à Deo: ergo ſi Deus adhibuit ſuæ voluntatis determinationem ad vnum actum, & non ad alios, omnes alij non ſunt in noſtra poteſtate: ac per conſequens, nec omittimus eos liberè, & culpabiliter: quia neque ante determinationem illam Dei fuit in noſtra poteſtate facere, vt non ad hunc actum, ſed ad alium nos prædeterminaret: neque poſt eius determinationem facere quidquam poſſumus, vt Deus ad alios actus nos determinet.

Quartò arguitur. Vt voluntas noſtra ſit libera in actuali exercitio: neceſſe eſt, vt non ſolùm habeat intrinſecam facultatem & poteſtatem: ſed etiam quòd habeat vel in actu, vel in poteſtate ſua ea omnia, quæ ſibi ſunt ad agendum neceſſaria: ſed non eſt in poteſtate noſtræ voluntatis habere efficax illud Dei decretum extrinſecè prædeterminans noſtrum liberum arbitrium ad alteram partem in particulari: ergo ſi illa prædeterminatio extrinſeca eſt neceſſaria, vt voluntas noſtra actu operetur, non erit libera in exercitio.

IV. Quintò. Indifferentia, & indeterminatio eſt de
A eſſentia libertatis: potentia enim libera ex eo dicitur, quòd ſit indifferens ad operandum hoc, vel illud, aut etiam ad operandum, & non operandum: ſed prædeterminatio, qua per extrinſecam voluntatem Dei voluntas noſtra efficaciter prædeterminatur ad hoc operandum in particulari, tollit ab eadem voluntate huiuſmodi indifferentiam: ergo tollit id, quod eſt de eſſentia libertatis: ergo deſtruit libertatem. Non ergo eſt admittenda huiuſmodi prædeterminatio.

Confirmatur. Vt voluntas ſit libera in ordine ad aliquam operationem, neceſſarium eſt, quòd ſe determinet ad illam: operatio enim libera debet procedere à principio intrinſeco ſe mouente, & liberè determinante: ſed ſi voluntas noſtra ante omnem
B ſuum actum eſt iam prædeterminata per extrinſecam Dei voluntatem ad operandum aliquem actum in particulari, non poteſt ſeipſam determinare ad eundem actum: quod enim determinatum iam eſt, non ſe ampliùs determinat, cùm omnis determinatio præſupponat neceſſariò indeterminationem in ipſa potentia, quæ determinatur: ergo determinatio efficax per extrinſecam Dei voluntatem, repugnat creatæ libertati.

Sextò. De ratione potentiæ liberæ eſt, vt poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poſſit operari, & non operari: ſed poſito decreto efficaci Dei prædeterminante noſtrum liberum arbitrium ad operandum hoc in particulari, non poteſt voluntas non operari illud: dicit enim Scriptura: *Domine Deus o-* *Eſther 13.*
C *mnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſraël.* Et Apoſtol. ait: *Voluntati enim eius quis* *Rom. 9.* *reſiſtet?* Ergo nullatenus eſt aſſerendum, quòd Deus ſua efficaci voluntate liberum noſtrum arbitrium prædeterminet ad hoc in particulari volendum.

Septimò. Neceſſitas opponitur libertati: ergo actio neceſſaria opponitur liberæ, ſed ſi Deus efficaci voluntate nos prædeterminat ad operandum, quælibet operatio noſtra erit neceſſaria: neceſſe enim, quòd ſi Deus velit aliquid fieri, illud fiat, cùm voluntas eius ſit efficaciſſima, iuxta illud Pſalmi: *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit in cœlo & in terra*: ergo nulla relinquitur actio libera, ſi *Pſal. 113.*
D ſtatuatur efficax prædeterminatio per abſolutam Dei voluntatem.

Si dicatur, ſolùm concludere argumentum, actus noſtros eſſe neceſſarios ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ: non autem ſimpliciter, contra hoc eſt

Octauum argumentum. Quod eſt neceſſarium ex ſuppoſitione, efficitur neceſſarium ſimpliciter reſpectu alicuius, quando non eſt in eius poteſtate tollere, aut ponere ſuppoſitionem illam, ad quam neceſſariò ſequitur actus, qui dicitur ex ſuppoſitione neceſſarius: ſed non eſt in poteſtate voluntatis creatæ tollere, vel ponere ſuppoſitionem illam efficacis decreti voluntatis Dei, prædeterminantis liberum arbitrium creatum ad operandum,
E cùm illud decretum ſit à ſolo Deo, & nullo modo depẽdeat ex libera operatione noſtri arbitrij, etiam præcognita per ſcientiam mediam: ergo actus, qui dicuntur neceſſarij ex ſuppoſitione eiuſdem decreti diuini, abſolutè, & ſimpliciter ſunt neceſſarij. Maior probatur, & explicatur: nam ſi ex ſuppoſitione eclipſis, neceſſariò ſequitur mors Petri, mors illa eſt ſimpliciter neceſſaria reſpectu Petri, quia non eſt in eius poteſtate eclipſim tollere, aut impedire, ex qua neceſſariò ſequitur mors eius. Idem etiam ſi ex eo quòd Paulus tranſeat flumen, neceſſariò ſequitur, quod madefiat; ſimpliciter erit neceſſa-

A rium Petro madefieri, ſi non eſt in eius poteſtate flumen pertranſire.

Confirmatur, quia non habet Deus alium modum efficaciorem, quo poſſit humanæ voluntati neceſſitatem abſolutam inferre, quàm decreto efficaci ſuæ voluntatis, illam phyſicè ad alteram partem prædeterminando: ergo.

V. Nonum argumentum. Neceſſitas antecedens liberum conſenſum creatæ voluntatis, ſeu quæ prouenit ex cauſis prioribus, tollit libertatem; ſed neceſſitas operandi habens ortum ex abſoluto, & efficaci decreto voluntatis diuinæ, prædeterminantis liberum arbitrium creatum ad omnem ſuam actionem in particulari, eſt neceſſitas ex cauſis prioribus proueniens. ergo. Maiorem propoſitionem clariſſimis verbis tradit beatus Anſelmus libro ſecundo. B Cur Deus homo, capite 18. & de concord. prædeſt. capite primo & ſecundo. nam capite primo diſtinguit duas neceſſitates; alteram præcedentem, quæ facit rem eſſe, alteram verò ſequentem, quæ deſcendit de libera voluntate; atque hanc poſteriorem docet non eſſe contrariam libertati, quia nihil cogit, ſiquidem deſcendit ex ipſa libertate; illam verò neceſſitatem, quæ rem præcedit, ait eſſe contrariam libertati: & ideo capite ſecundo ad medium ait, bona prædeſtinati non euenire ex neceſſitate, quæ præcedit rem, ſed ea, quæ rem ſequitur: & rationem reddit, quia illam facit Deus, non cogendo voluntatem, ſed illam in ſua poteſtate demittendo. Sentit ergo Beat. Anſelmus, neceſſitatem operandi, quæ antecedit conſenſum noſtræ voluntatis, eſſe contrariam libertati. C

Confirmatur primò eadem propoſitio auctoritate ſancti Thomæ 3. parte quæſtione quadrageſimaſexta, articulo ſecundo, vbi diuerſos modos neceſſitatis explicans ait: *Alio modo dicitur neceſſarium ex aliquo exteriori, quod quidem ſi ſit cauſa efficiens, vel mouens, facit neceſſitatem coactionis.* Et 2. contr. Gent. capite vigeſimonono, docet, neceſſitatem abſolutam eſſe illam, quæ prouenit ex cauſis prioribus; ait enim: *Inuenitur autem & alius neceſſitatis modus ſecundùm quod aliquid dicitur neceſſarium abſolutè: quæ quidem neceſſitas dependet ex cauſis prioribus in eſſe, ſicut ex principiis eſſentialibus, & ex cauſis efficientibus, ſiuè mouentibus.* Et libro ſecundo Periherm. lect. 15. in princip. ſic ait: *Sciendum e ., quòd neceſſitas, quæ pendet ex cauſis prioribus, eſt neceſſitas abſoluta.* D id quod poſtea de ſingulis cauſis probat: & loquens de efficiente, ſic ait: *Et ſimiliter quod habet neceſſitatem ex cauſa efficiente, eſt neceſſarium abſolutè: quod autem habet neceſſitatem ex eo, quod eſt poſterius in eſſe, eſt neceſſarium ex conditione, vel ex ſuppoſitione*: quam doctrinam, veluti ad practicam reducens, quæſtione ſexta de malo, articulo primo, in corpore, docet, illas diſpoſitiones, quæ non ſubiacent voluntati, eam neceſſitare, ſecus autem ſi ſubiacent eidem voluntati: ſic enim ait: *Si ergo diſpoſitio, per quam alicui videtur aliquid bonum, & conueniens, fuerit naturalis, & non ſubiacens voluntati: ex neceſſitate naturali voluntas præeligit illud, ſicut omnes homines naturaliter deſiderant eſſe, viuere, intelligere: ſi autem ſit talis diſpoſitio,* E *quòd non ſit naturalis, ſed ſubiacens voluntati, putà cùm aliquid d ſponitur per habitum, vel paſſionem ad hoc, quòd ſibi videatur aliquid vel bonum, vel malum in hoc particulari, non ex neceſſitate mouetur voluntas: quia poterit hanc diſpoſitionem remouere, vt ſibi non videatur aliquid ſic, vt ſcilicet cùm aliquis quietat in ſe iram vt non iudicet de aliquo tanquam iratus.*

Confirmatur ſecundò. Amor Beatorum erga Deum propterea non eſt liber, quantùm ad exercitium; quia licèt oriatur ex potentia natura ſua libera, & amante Deum motu ſpontaneo; oritur tamen neceſſariò ex ſuppoſitione antecedente conſenſum voluntatis, videlicet ex ſuppoſitione viſionis beatificæ, quæ non ſubiacet poteſtati voluntatis: ergo ſimiliter actus, qui eſt neceſſarius ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis, erit abſolutè neceſſarius, & non liber; quia conſequitur neceſſariò ex ſuppoſitione antecedente liberum conſenſum voluntatis.

Confirmatur tertiò. Motus primi, qui ſine libertate in homine excitantur, propterea non ſunt liberi, quia oriuntur neceſſariò ex ſuppoſitione inaduertentiæ antecedentis conſenſum voluntatis; ſimiliter etiam illa, quæ fiunt in ſomno, non ſunt libera; quia neceſſariò accidunt ex ſuppoſitione ſomni, non obſtante indifferentia, quam voluntas ex natura ſua habet: ergo ſi noſtra voluntas neceſſariò conſentiret ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ, illa neceſſitas contraria eſſet actuali vſui libertatis, ita vt operatio eo modo elicita non ſit libera.

Argumentum decimum. Vt voluntas ſit libera, debet habere dominium ſui actus, vt patet ex S.Th. in 2. ſent. diſt. 25. quæſt. ſecunda, articulo primo, & colligitur ex illo Eccleſiaſt. 15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui, &c. Appoſuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi*: ſed ſi prædeterminaretur efficaciter ad vnum actum determinatum ex voluntate Dei extrinſeca, non haberet dominium ſui actus: ergo non prædeterminatur. Minor probatur, nam S. Thom. in 2. ſent. loco citat. ad primum argumentum, ex eo probat, ſaluari in Deo liberum arbitrium, ſeu liberam poteſtatem, & dominium ſui actus; quia determinatio actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſe ipſo: & ex hoc infert, quod ſui operis ipſe dominus veriſſimè eſt. VI. *Eccleſ. 15.*

Secunda ſententia eſt aliorum Theologorum aſſerentium, Deum Optim. Max. æterno ſuo decreto, atque abſoluta, & efficaci voluntate prædeterminaſſe omnes actus noſtros in particulari ante eorum præuiſionem, & independenter ab omni ſcientia media liberæ cooperationis futuræ ex hypotheſi, quòd in talibus circumſtantiis conſtitueretur, abſque eo quod per huiuſmodi prædeterminationem lædatur in aliquo libertas noſtri arbitrij. Hæc eſt expreſſa ſententia S. Thomæ, & omnium Thomiſtarum: quam etiam tenet Scot. in 1. ſent. diſt. 39. quæſt. vnic. & quodlibeto nono, articulo decimoquarto, litera S. & omnes eius diſcipuli, præſertim Vega lib. 2. ſuper Concil. Trident. capite decimoſeptimo. Eandem ſententiam docent communiter Sancti Patres, qui loquuntur de hac materia, vt patebit ex locis infrà allegandis: vnde pro eius explicatione ſit VII.

PRima Concluſio. Deus ſua abſoluta, & efficaci voluntate prædeterminauit omnes actus etiam liberos in particulari, priùs in ſigno rationis, quàm intellectus diuinus cognoſceret, actus illos eſſe futuros etiam ex hypotheſi; quòd voluntas creata conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis; & intelligimus hoc de actibus, qui non ſunt mali moraliter, nam quid ſentiendum ſit de actu peccati, diſcutiendum erit ex profeſſo diſputatione vigeſimaquarta. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ, ex quibus aliqui aſſerunt, quòd Deus opera noſtra bona moralia vult inprimis voluntate conditionata, ſi & nos pro noſtra libertate ea velimus, eo pacto, quo vult omnes homines ſaluos fieri, ſi & ipſi velint. Præuidens verò, quæ eorum pro noſtra libertate ſint futura, complacet in illis, vúltque abſoluta voluntate, vt ſint. VIII.

Omnes cauſæ ſecundæ prædeterminantur extrinſeco Dei decreto ad ſuas operationes.

Noſtram

A Noſtram tamen concluſionem docent auctores omnes allegati pro ſecunda ſententia, & alij, quos diſp. 18. retulimus ad confirmandam illam doctrinam, quæ aſſerit, concurſum Dei generalem eſſe influxum in cauſam immediatum.

Probatur primò ex ſacris literis, in quibus habetur, Deum prædefiniſſe, & prædeterminaſſe bona opera noſtra; dicitur enim ad Epheſ.2. *Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* vbi verbum, *præparauit*, idem ſignificat, quod *prædeterminauit.* vnde S. Athanaſius hæc eadem verba explicans, ait: *Sciens autem hæc*, ſupple bona opera, *parauit Deus, quæ differri non poterunt, neque prætermitti, quin peragantur, tanquam diuinitus ſint præfinita, idque per multam erga nos prouidentiam.* Expendatur illud verbum, *præfinita*: nam idem ſignificat, quod *prædeterminata.* En Apoſtolus vtrumque coniunxit, & prædefinitionem bonorum operum à Deo factam, quam ſignificauit per verbum, *præparauit*, & libertatem noſtram, quam ſubiunxit dicens: *Vt in illis ambulemus*, propria videlicet libertate, & ad Epheſ. 1. inquit: *Qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ*: hoc eſt ſecundùm liberam determinationem voluntatis ſuæ, qua *omnia, quæcunque voluit, fecit in cœlo, & in terra*: vt enim docet S. Thomas, in Deo non reperitur conſilium, ſecundùm quod importat inquiſitionem, & diſcuſſionem mediorum; ſed quantùm ad certitudinem ſententiæ, vel iudicij; cui conſonat illud Apocalypſ.4. *Tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt*, & Sap. 11. *Quomodo autem poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes?* Quibus verbis apertè ſignificatur, æterno decreto voluntatis diuinæ prædeterminatum eſſe, vt exiſtant, quæ in quacunque differentia temporis habent eſſe.

Athan. ſuper cap.2. ad Epheſ. in impreſſione Lugdun. 1532.

Pſal.134.

S.Th.p.2.q.14.ar.1.ad 2

IX. *Iſaiæ 14.*

Idem probatur ex illo Iſaiæ: *Iurauit Dominus exercituum dicens: Si non, vt putaui, ita erit: & quomodo mente tractaui, ſic eueniet, vt conteram Aſſyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum: & auferetur ab eis iugum eius, & onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc eſt conſilium, quod cogitaui ſuper omnem terram, & hæc eſt manus extenſa ſuper omnes gentes. Dominus enim exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? & manus eius extenſa: & quis auertet eam?* ex quo teſtimonio deſumitur argumentum. Rex Aſſyriorum liberè venit in terram Iſraël, ſimiliter etiam liberè fuerunt gentes debellatæ, & tamen Deus ſuo æterno decreto hæc prædeterminauerat: ergo extrinſeca Dei prædeterminatio ſimul ſtat cum libertate arbitrij creati. Præterea Eſther 13. dicitur: *Domine Rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, nec eſt, qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati: ſi decreueris ſaluare Iſraël*: vbi efficax Dei decretum prædeterminans ſaluare Iſraël, ſimul componitur cum libertate, qua Iſraël ſaluus factus eſt.

Luc.22. *Actor.4.*

Idipſum conſtat ex illo Lucæ 22. *Filius hominis, ſicut definitum eſt vadit.* & Actor.4. *Conuenerunt enim verè in ciuitate iſta aduersùm ſanctum puerum tuum Ieſum Herodes, & Pontius Pilatus facere, quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri.* & cap.17. *Definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum.* Ex quibus locis deſumitur argumentum. Chriſtus Dominus liberè ſuſtinuit paſſionem, & liberè occiſus fuit à Iudæis; aliàs, nec Chriſtus Dominus meruiſſet aliquid per paſſionem ſuam, & mortem, nec Iudæi peccaſſent, illum occidendo; & tamen paſſio Chriſti fuit à Deo prædefinita, & prædeterminata: ergo.

Prou.8. ſecundùm 70.

Præterea Prouerb.cap.8.dicitur, *Præparatur voluntas à Domino*, id eſt, prædeterminatur: & cap. 21. dicitur: *Cor Regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum, quocunque voluerit, vertet illud.* Vbi verbum, *vertet*, idem ſignificat, quod *inclinabit*, & *determinabit*. Et, vt notauit Ianſenius, cùm omnium hominum corda ſint in manu Domini, peculiariter de corde Regis id dicitur, eò quòd hoc maximè ſit liberum, & alterius poteſtati minùs ſubiectum; vt deſignaret quòd cum efficaci Dei motione ſaluatur perfectiſſima libertas arbitrij noſtri, qualis ſolet eſſe libertas Regis. Hoc teſtimonio S.Thom.3 contra Gent.cap.89.& 90. probat, quòd Deus in nobis cauſat motum voluntatis, & facit nos velle, & liberè velle hoc, vel illud: quod tamen efficaciter non faceret, niſi voluntatem ad volendum hoc, vel illud efficienter prædeterminaret: ſicut riui aquarum, humana opera in diuerſas partes, abſque aliqua violentia, magna cum ſuauitate feruntur.

Ianſenius.

B Item afferri poſſunt in confirmationem huius ſententiæ omnia loca Scripturæ, in quibus habetur, noſtra bona opera eſſe à Deo præparata, & prædeſtinata: nam, vt fatentur auctores contrariæ ſententiæ, prædeſtinare idem ſignificat, quod prædeterminare, prædefinire, præſtituere. Quod probant ex Hieronymo in prioribus commentariis in illud ad Epheſ. 1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem, &c.* Vbi prædeſtinare, ait, eſſe, *prædefinire.* Et Auguſt. aut quicunque alius eius operis auctor, Hypognoſt. lib.6. *Prædeſtinatio*, inquit, *à præuidendo, vel præordinando futurum aliquid, dicitur.* Et infrà: *Quod ergo bonum eſt, præſcientia prædeſtinat, id eſt, priuſquam ſit in re, præordinat.* Conſentit etiam (inquiunt) Scriptura ſacra, non ſolùm Actor.13. vbi prædeſtinati appellantur præordinati in vitam æternam: *Crediderunt* ait Lucas, *quotquot erant præordinati in vitam æternam*: ſed etiam quoniam, vbi ad Rom. 8. & ad Epheſ.1. interpres Latinus transfert, *prædeſtinauit*, Græcè habetur προώριστε, à verbo προορίζω, quod eſt prædefinio, præſtituo, prædetermino. hactenus ſunt formalia verba cuiuſdam Doctoris ex illis, qui phyſicam prædeterminationem impugnant.

Prædeſtinare & prædeterminare idem ſignificat.

C *Actor.13.*

Secundò probatur auctoritate Sanctorum, qui verbis formalibus, aut æquiualentibus vnanimiter aſſerunt, omnia, quæ fiunt in tempore prædefinita eſſe, & prædeterminata decreto æterno voluntatis diuinæ.

X. *S.Dionyſ.*

D Et inprimis S.Dionyſ. cap.5. de diuinis nom. tit. de exemplaribus, lect.3. apud D.Thom. ponit rationes rerum in Deo exiſtentium prædeterminatiuas, & effectiuas, ſub his verbis: *Exemplaria autem eſſe dicimus in Deo, exiſtentium rationes ſubſtantificas, & ſingulariter præexiſtentes, quas Theologia prædefinitiones vocat, & diuinas, & bonas voluntates, exiſtentium prædeterminatiuas, & effectiuas, ſecundùm quas ſubſtantialis eſſentia omnia prædeſtinauit, & produxit.* Quibus verbis prædefinitionem phyſicam voluntatis Dei efficaciſſimam cōſtituit, & tradit reſpectu omnium exiſtentium. Etenim prædeterminatio effectiua rerum exiſtentium phyſica eſt. Quod ex eo patet; nam prædeterminatio moralis tantùm, non eſt propriè effectiua rerum exiſtentium, cùm metaphoricè ſit cauſa, vt ex S. Thoma diximus in principio huius quæſtionis. Idem docet S. Auguſtinus ſuper Ioannem; explicans enim illud: *Pater venit hora, clarifica Filium tuum*, ait: *Quapropter hoc, quod ait: Pater venit hora, clarifica filium tuum: oſtendit, omne tempus, & quid, & quando faceret, vel fieri ſineret, ab illo eſſe diſpoſitum, qui tempori ſubditus non eſt: quoniam quæ futura erant per ſingula tempora, in Dei ſapientia cauſas efficientes habent, in qua nulla ſunt tempora. Non ergo credatur, hanc horam, fato vrgente veniſſe, ſed Deo potius ordinante.* In quibus verbis duo non obſcurè docet: alterum eſt, omnia bona, quæ fiunt in tempore, eſſe à Deo prædeterminata, & ordinata, quod indicant illa

E *Aug. tract. 104. in Ioan. ſub mediū. Ioan. 17.*

Digitized by Google

illa verba: *Ab illo eſſe diſpoſitum*; & illa: *Sed Deo potius ordinante.* Alterum eſt, diſpoſitionem, & prædeterminationem diuinæ voluntatis eſſe cauſam verè efficientem cuiuſcumque actionis bonæ, etiam liberæ; quæ fit in tempore. Hoc enim indicant verba illa: *In Dei ſapientia cauſas efficientes habent:* quæ ſimilia ſunt verbis Dionyſij, cap. 5. de diuinis nominibus, adductis. Appoſuit autem ſanctus Auguſtinus illam disiunctiuam: *Vel fieri ſineret:* propter peccata. Hæc enim diuino decreto non ſunt volita, ſed ſolùm permiſſa, vt dicetur inferiùs. Item etiam in Soliloquiis cap. 24. ait: *Velle, quod bonum eſt, non poſſum, niſi tu velis.* quæ verba explicari non poſſunt de decreto, & voluntate Dei, præſupponente præſcientiam mediam determinationis liberi arbitrij, futuræ ex hypotheſi. Aliàs enim non dixiſſet S. Auguſtinus: *Velle, quod bonum eſt, non poſſum, niſi tu velis:* ſed potiùs dicendum eſſet è contrario: *Deus velle non poteſt bonum liberum, niſi priùs ego velim.* Præterea in eiſdem Soliloquiis cap. 26. eandem ſententiam docent illis verbis, diſp. 8. num. 4. adductis: *Priuſquam me formares in vtero, nouiſti me: & antequam exirem de vulua, quidquid tibi placuit, præordinaſti me.* vbi verbum, *placuit*, & verbum, *præordinaſti*, abſolutam, & efficacem Dei voluntatem, & prædeterminationem importat, qua noſtras præuenit voluntates, de illis, & in illis diſponendo, & præordinando quidquid ſibi placuit, minimè per ſcientiam mediam obſeruans, quid iſte, vel ille ex ſua innata libertate voliturus ſit: certò enim ſcit Deus, noſtram volũtatem liberè volituram eſſe, quidquid ipſe præordinauerit, vt liberè velit: quia, vt patebit infrà, voluntas noſtra irritam facere non poteſt voluntatem Dei, aut impedire, ne effectus à Deo prædefinitus eueniat eo modo, quo à Deo efficaci voluntate prouiſum eſt, vt eueniat, ſcilicet liberè & contingenter, aut etiam neceſſariò, iuxta conditionem cauſæ ſecundæ. Alia loca S. Auguſtin. in quibus eandem doctrinam confirmat, adducentur infrà. Et à poſteriori eſt magnum argumentum, illum fuiſſe huius ſententię: nam Fauſtus Rigienſis, qui, vt diſp. 2. num. 2. dicebamus, contra doctrinam S. Auguſtini, ſuppreſſo eius nomine, ſcripſit duos libros de libero arbitrio; eorum ſententiam vehementer impugnat, qui aſſerunt, ante præſcientiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij, Deũ prædeterminaſſe abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis actus humanos futuros, vt ex dictis eadem diſputatione 2. num. 16. conſtat. Signum ergo eſt, S. Auguſtinum eiuſmodi prædeterminationem diuinam & agnouiſſe, & docuiſſe. Quam etiam docet ſanctus Proſper, cuius verba num. 14. referenda ſunt.

Leo Papa ſer. 7. de paſſione Domini, qui incipit, Scio quidem, dilectiſſimi.

Idipſum probatur ex S. Leone Papa dicente, *In ſaluandis enim hominibus per Crucem Chriſti, communis erat voluntas Patris, & Filij, & commune conſilium, nec vlla poterat ratione turbari, quod ante æterna ſæcula, & miſericorditer erat diſpoſitum, & incommutabiliter præfinitum.* vbi verbum, *præfinitum*, idem ſignificat, quod *prædeterminatum*. Et ſermone 9. ſubdit: *Sacramentum Dominicæ paſſionis in ſalutem generis humani, ante tempora diſpoſitum, & per multas ſignificationes omnibus retro ſæculis nunciatum, &c.* Et ſer. 16. *Cùm ergo omnia, quæ in Chriſtum Iudaica admiſit impietas, tantò antè prædicta ſint, vt non tam de futuris, quàm de præſentibus propheticus ſit ſermo contextus: quid aliud nobis, quàm ſempiternarum diſpoſitionum Dei incõmutabilis ordo reſeratur, apud quem, & diſcernenda iam diiudicata, & futura iam facta ſunt. Cùm enim qualitates actionum noſtrarum, & effectus omnium voluntatum ſcientia diuina præueniat: quantò magis nota Deo ſunt opera ſua? Et rectè placuit, quaſi facta, recoli, quæ non poterant omnino non fieri.* Et in confirmatione huius doctrinæ adducit locum Actor. 4. ſuprà inductum.

Eodem modo loquuntur alij ſancti Patres quamplurimi, præſertim S. Athanaſius ſuper caput ſecundum ad Epheſios, cuius verba ſuprà retulimus. *S. Athanaſ.* Theodoretus in illa verba ad Rom. 8. *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit.* vbi ait: *Prædeſtinatos autem, & præfinitos etiam vocauit.* & ad Epheſ. 1. in illa verba: *Elegit nos in ipſo.* ſic ait: *Ab initio enim ante mundi conſtitutionem ea quæ ad nos pertinebant, præſciuit, & prædefiniuit* & paulò poſt ſubdit: *Præſciuit nos, & dilexit & noſtram precationem præconſtituit, vt nos filiorum adoptionis donum perciperemus ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ.* S. Anſelmus libro de concordia prædeſtinationis, & liberi arbitrij, idem docet, cùm ait: *S. Anſelm. li. de concordia præſcientiæ, & præd. cap. 1. paulò poſt princ.* *Quoniam enim, quod Deus vult, non poteſt non eſſe, cùm vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, vel ad non volendum, & vult effectum ſequi voluntatem: tunc neceſſe eſt, voluntatem eſſe liberam, & eſſe, quod vult.* Quibus verbis infallibilitatem effectus voluntarij reducit, tanquam ad primam radicem, ad abſolutum, & efficax decretum voluntatis diuinæ prædeterminantis actus futuros etiam contingentes, & liberos. Idem ſentit etiam Fulgentius libr. 1. ad Monimum, vbi ait: *Fulgent.* *Hoc enim gratuita iuſtificatione tribuit præparatum quod in æterna prædeſtinatione præparauerat tribuendum.* Prædeſtinatione autem præparare aliquid, abſque prædeterminatione diuini decreti, fieri non poteſt. Item etiam Henricus homil. ſuper c. 11. Ioan. in illa verba: *Henricus.* *Collegerunt*, ait: *Redemptor noſter ſe tradidit comprehendendum, ſicut ante ſæcula præfinierat.* Præfinire autem idem ſignificat, quod efficaci decreto prædeterminare: ergo, iuxta ſententiam horum Patrum, negari non poteſt, Deum efficaci decreto ab æterno prædeterminaſſe omnes actus bonos, qui fiunt in tempore.

Et quoniam S. Damaſcenus adducitur à quibuſdam (ſed immeritò) pro contraria ſententia, loco in primo argumento huius diſputationis inducto, neceſſarium eſt ex verbis illius oſtendere, ipſum prædeterminationem æternam decreti diuini, de qua loquimur, ſtatuiſſe; ſtatutámque eſſe temporibus Apoſtolorum à S. Dionyſio Areopagita, docuiſſe. *S. Damaſ. oratione 1. de imaginibus paulò poſt princ.* Etenim in oratione prima de imaginibus, ſic loquitur. *Sunt item in Deo imagines, & exempla rerum, quæ ab ipſo futuræ ſunt, nempe conſilium eius æternum, quod ſe habet ſemper eodem modo. Immutabilis enim eſt omnino Deus, in quo nulla eſt commutatio, aut viciſſitudinis obumbratio. Has imagines, & hæc exempla præfinitiones appellat Sanctus ille, Dei munere, diuinis in rebus conſiderandis, & explicandis, excellentiſſimus Dionyſius. Omnia enim ab illo præfinita, & ſine vlla commutatione futura, in eius conſilio non aliter, antequam fierent, erant expreſſa, quàm ſi quis velit domum ædificare priùs imaginem, ac formam ipſius in animo effingit, cogitationéque complectitur.* Quibus verbis prædeterminationem verè efficientem, ſeu phyſicam decreti efficacis voluntatis diuinæ, ſicut à S. Dionyſio ſuperiùs allegato acceperat, conſtanter docet, & hanc explicat exemplo artificis, qui volens domum ædificare, priùs in mente domum format, omnes partes eius prædeterminat, & diſponit, & poſtmodum præconceptam domum executioni mandat: ita Deus ab æterno prædefiniuit omnia, & ſingula, quæ in vniuerſo mundo erat ipſe facturus.

XI. Tertiò probatur auctoritate Scholaſticorum, qui hanc doctrinam ſequuntur, & inprimis S. Thom. ſuper 5. cap. Dionyſij de diuinis nominibus, lectione 3. loquens de rationibus rerum exiſtentibus in Deo, inquit: *Et huiuſmodi rationes ſacra Scriptura vocat præfinitiones, ſeu prædeterminationes.* & poſt pauca

ſubdit:

Digitized by Google

ſubdit: *Quæ quidem prædeterminationes, ſeu voluntates ſunt diſtinctiuæ entium, & effectiuæ ipſorum: quia & huiuſmodi rationes ſuperſubſtantialis Dei eſſe prædeterminauit, omniáque produxit.* & 1. part. quæſt. 19. art. 3. ad 5. cùm propoſuiſſet tale argumentum: *Ab eo, quod eſt ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio, niſi ab aliquo alio inclinetur ad vnum, vt ait Commentator 2. Phyſ. text. 48. Si ergo voluntas Dei in aliquibus ſe habet ad vtrumlibet, ſequitur, quòd ab aliquo alio determinetur ad effectum, & ſic habet aliquam cauſam priorem.* Reſpondet: *Cauſa, quæ ex ſe eſt contingens, oportet, quòd determinetur ab aliquo exteriori ad effectum; ſed voluntas diuina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, determinat ſeipſam ad volitum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam.* Quibus verbis apertè docet, quòd voluntas creata, quia ex ſe eſt cauſa contingens, oportet, quòd determinetur ab aliquo, ac per conſequens prædeterminetur, vt producat determinatum effectum; & in hoc conſtituit differentiam inter voluntatem diuinam, & humanam, quòd diuina determinat ſeipſam abſque eo, quòd determinetur ab alia priori cauſa; quia eſt primum determinans ſimpliciter; voluntas verò humana non ſe determinat, niſi priùs natura inclinetur, & determinetur ab alia priori cauſa. Et ratio eſt; quia voluntas creata non eſt primum ſe determinans ſimpliciter, ſicut nec primum ſe mouens. Præterea quodl. 12. quæſt. 3. art. 4. illam pertractans quæſtionem: Vtrùm omnia ſubſint fato, inquit: *A prouidentia Dei omnia ſunt prædeterminata, & ordinata.* Et in hac acceptione docet poſſe concedi, quòd omnia ſubiiciuntur fato, iuxta illud Boëtij: *Fatum eſt immobilis diſpoſitio, rebus mobilibus inhærens.* Addit tamen non eſſe vtendum hoc nomine: *Quia cum Gentilibus nec nomina conuenit habere communia.* & ideo Auguſtinus dicit: *Si quis hoc modo intelligat fatum, ſententiam teneat, linguam corrigat, & non dicat fatum, ſed prouidentiam Dei.* & 1. p. quæſt. 116. art. 1. in corp. inquit: *Ea, quæ hîc per accidens aguntur, ſiue in rebus naturalibus, ſiue humanis, reducuntur in aliquam cauſam præordinantem, quæ eſt prouidentia diuina,* vbi verbum, *præordinantem* idem ſignificat, quod *prædeterminantem*: & in diſcurſu articuli apertè docet, omnia, quæ hîc aguntur, eſſe à Deo præordinata: & idem docet art. 3. & 4. eiuſdem quæſtionis. Item etiam 1. part. quæſt. 105. art. 1. ad 3. inquit: *Hoc ipſum, quod cauſæ ſecundæ determinantur ad determinatos effectus, eſt illis à Deo.* Præterea in eadem 1. part. quæſt. 25. art. 5. ad 1. dicit: *Fieri non poſſe, vt Deus aliqua faciat, quæ non præſciuerit, & præordinauerit ſe facturũ, quia ipſum facere ſubiacet præſcientiæ, & præordinationi Dei.* Hoc etiam innuit p. 2 q. 10. ar. 4. in corp. dum ait: *Deus ſic voluntatem mouet, quòd non ex neceſſitate ad vnum determinat.* Significans, quòd determinat eam, non quidem ex neceſſitate, ſed liberè, iuxta modum ſuæ naturæ: alias enim ſimpliciter dixiſſet, quòd non determinat eam ad vnũ; ſiquidem erat planior ſenſus, nec adiunxiſſet illud verbum, *ex neceſſitate.* Idem docet 1. part. quæſt. 23. art. 1. ad 1. quæſt. 5. de verit. art. 5. ad 1. & 3. cont. Gent. cap. 90. in fine, quibus locis exponens quoddam dictum Damaſceni, dicit: *Eum non quemcunque noſtrorum actuum prædeterminationem negare voluiſſe, ſed eam dumtaxat, quæ eſt cum impoſitione neceſſitatis;* apertè indicans, Deum actus noſtros prædeterminare, abſque impoſitione tamen neceſſitatis. Denique quæſt. 24. de verit. artic. 14. in fine corp. probat, quòd voluntas creata debeat determinari à Deo, vt producat actum determinatum; quia ex ſe indifferenter ſe habet ad multas operationes.

Fatum in quo ſenſu ſit concedendum.

Prædeterminatio duplex: altera cum impoſitione neceſſitatis, altera ſecundũ modum voluntatis.

Reſpondent quidam Doctores, quòd S. Thom. non explicat, vtrùm illa præordinatio Dei, & prædeterminatio ſit abſoluta, an ſub conditione intellecta, ſi voluntas creata voluerit concurrere, & conſentire. Hæc tamen reſponſio non videtur ad mentem S. Doctoris, tum quia ex verbis inductis manifeſtè conſtat, illum loqui de abſoluta prædeterminatione, eo vel maximè, quia non admittit ſcientiam mediam, vt diſput. 7. oſtenſum eſt; tum etiam quia determinatio ſub conditione non eſt prædeterminatio, cùm non antecedat, ſed ſequatur determinationem creatæ voluntatis. Vnde & nonnulli ex auctoribus contrariæ ſententiæ eam condeterminationem appellant, ſed veriùs dixiſſent, poſtdeterminationem, cùm reuerà, in eorum ſententia, determinationem creatæ voluntatis ordine naturæ ſubſequatur, vt diſp. 99. patebit. Idem conſtat ex locis S. Thomæ, in quibus ait, quòd ſi voluntatem mouet Deus ad aliquem actum, impoſſibile eſt poni, quòd voluntas ad illum non moueatur, quia intentio Dei deficere non poteſt.

S. Th. 2. 2. q. 24. art. 11. c. & 12. qu. 112. ar. 3. c.

XII. Eandem ſententiam docet Scot. in 4. diſtinct. 49. quæſt. 6. §. dico ergo, vbi reſpondens ad quoddam argumentum, ſic ait: *Contra naturam voluntatis eſt determinari à cauſa inferiori; quia hoc ipſo non eſſet ſuperior: non eſt autem contra naturam eius determinari à cauſa ſuperiori.* Gabr. etiam in 1. diſtinct. 33. quæſt. vnic. c. 2. adducens opinionem Scoti, dicit ex eius ſententia: *quòd voluntas diuina, quæ eſt prima regula contingentium, priùs natura determinat contingentia, quàm intellectus diuinus intelligat, illa eſſe futura.* Idẽ docet Capreol. in ſecundo diſtinct. 28. quæſt. 1. art. 3. ad 12. argumentum Durandi, vbi ait: *Deus iuuat hominem ad actum bonum, faciendo ipſam voluntatem partialiter concurrere, ita quòd ipſa voluntas partialiter concauſat applicata, & quaſi inſtrumentaliter mota à Deo, ad ſic partialiter concauſandum, in qua tamen motione ipſa non neceſſitatur, ſed inſtrumentum liberum exiſtens, in cuius poteſtate eſt ſequi motionem agentis iuuatur.* Et hanc eſſe ſententiam Auguſtini probat ibi multis eius teſtimoniis. qui autem efficaciter facit, quòd voluntas influat, & concauſet, eam prædeterminat ad operandum. Sentit ergo Capreol. Deum Optimum Maximum ſuo decreto abſoluto prædeterminare noſtram voluntatem ad operandum, ſalua eius libertate. Eandem doctrinam docet Ferrar. 3. contr. Gent. vbi explicans propoſitionem illam: Qui ab alio determinatur ad aliquid, non habet perfectè illud in ſua poteſtate, inquit: *Poteſt aliquid determinari ab alio ad effectum, & tamen habere illud in ſua poteſtate, ſecundo modo ſuperiùs dicto, eo quòd cauſa prima mouet vnamquamque cauſam ſecundam ad ſuum effectum, ſecundùm conditionem ipſius cauſæ ſecundæ, cauſam enim non potentem deficere, ſic ad ſuum effectum determinat, vt ipſum neceſſariò abſolutè producat; cauſam autem, quæ deficere poteſt, ita determinat, vt tamen abſolutè deficere poſſit in producendo.* Et ſtatim ſubdit Ferrarienſis, quòd non dicitur aliquis effectus contingens in ordine ad voluntatem noſtram, tanquam ad primam radicem contingentiæ, & libertatis: ſed in ordine ad ſapientiam, & voluntatem diuinam, vt ſuperiùs eſt oſtenſum, inquantùm ſcilicet Deus determinauit alia quidem euenire neceſſariò, & iſtis dedit cauſas neceſſarias: alia verò euenire contingenter, & iſtis dedit cauſas contingentes. Quidam etiam ex auctoribus contrariæ ſententiæ pro comperto habent, quòd iuxta ſententiam S. Thom q. 22. de verit. art. 8. Deus inclinat voluntatem ad aliquid appetendum eam determinando ad particularem actum efficienter, & phyſicè.

Ferrar. 3. cont. Gent. c. 89. §. ad cõfirmationẽ.

Præterea Frater Ioannes Maria ordinis ſeruorum, qui anno 1558. opuſculum de concordia perfectæ libertatis humanæ compoſuit, in ſolutione obiectorum, cap. 5. pag. 69. duplicem diſtinguit Dei determinationem: & loquitur apertè de antecedente

dente determinatione: alteram naturalem, alteram verò liberam, & cum hac docet ſaluari arbitrij libertatem.

Quartò probatur ratione: nam, vt oſtendit S.Th. 1.part.quæſt.103. art.5. Deus habet omnium rerum, quæ quomodocunque habent eſſe, perfectiſſimam prouidentiam: ergo abſolutam, & efficaci voluntate prædefiniuit in particulari omnia futura, etiam contingentia, & libera, antecedenter ad eorum præſcientiam. Patet conſequentia: nam prædefinitio, & prouidentia conditionata eſt valde imperfecta, cùm dependeat ex voluntate hominis; ſi enim Deus ſolùm prædefiniuit, quòd Petrus, verbi gratia, conuertatur, ſi ipſe voluerit; & non prædefiniuit efficaciter, quòd velit, iam ipſum velle, quod eſt perfectiſſimum inter operationes cauſarum ſecundarum, ſubtraheretur à prouidentia Dei; & ipſa prouidentia, quantùm ad ſuam efficaciam, penderet ex voluntate hominis.

XIV. Quintò probatur. Deus per decretum ſuæ voluntatis, & non aliter, cauſat omnia, quæ fiunt in tempore; dicit enim Auguſt. lib.83. quæſtionum, q. 3. *Hoc eſt aliquid fieri, Deo agente, quod Deo volente.* Et ſuper illud Pſal. 144. *Iuſtus Dominus in omnibus viis ſuis: Apud Deum*, inquit, *hoc eſt velle, quod facere, quia ex eius voluntate res habent eſſe.* & S. Proſper lib. 2. de vocat. Gent. cap.34. inquit: *Nec aliter quidquam procedere poteſt, quam omnipotentis voluntate diſpoſitum eſt.* Dei autem volitio antecedit & æternitate, & cauſalitate volitionem cauſæ ſecundæ, ergo priùs Deus vult, vt ego velim, quàm ego reipſa velim: ergo non ſum ego voliturus, niſi priùs Deus ſua voluntate efficaci decernat, vt ego velim; ergo per illud decretum antecedens, cui nullus poteſt reſiſtere, voluntatem humanam prædeterminat ad volendum.

Deus agit ad extra per decretum ſuæ voluntatis.

Confirmatur primò. Quoniam vel Deus vult, me velle aliquid, quia ego id ſum voliturus, & Deus id præſciuit, vel è contrario, homo vult, quia Deus voluit, & diſpoſuit, eum velle. Primum, vt diſp.99. patebit, non poteſt dici, tum quia inuoluit repugnantiam, cùm homo ſine voluntate diuina, cui in ſua operatione ſubordinatur intrinſecè, nihil poſſit velle, aut facere, iuxta illud, quòd Veritas ait: *Sine me nihil poteſtis facere*: tum etiam, nam alias voluntas diuina ſubordinaretur humanæ, ſubiungeretur illi, & eſſet ea poſterior, ac pediſſequa illius: quod eſt contra definitionem Conc. Arauſ. & contra expreſſam doctrinam S. Auguſtini: ergo dicendum eſt, me velle, quia Deus diſpoſuit, & decreuit, quod velim; ergo voluntas diuina prædeterminat humanam ad volendum, & ad libere volendum.

Ioan.15.

Homo vult quia Deus vult, & nō è contrà. Concil. Arauſ. can. 6.

Confirmatur ſecundò: nam vt voluntas Dei concurrat cum humana voluntate; debet cum illa coniungi in volendo, & cauſando eundem actum, ſeu effectum; duæ autem voluntates non poſſunt coniungi in cauſalitate eiuſdem effectus, niſi vel vna ſupponatur, & altera illi conſentiat, ſuppoſita præſcientia cauſalitatis illius; aut verò altera moueat, & determinet alteram, vt conſentiat ſecum; aliter enim non poteſt intelligi, qualiter duæ voluntates in aliqua re volenda conueniant, niſi fortè à caſu, & fortuitò. Sed non poteſt voluntas diuina conſentire humanæ in volendo actum eius, eò quòd præuideat Deus, humanam voluntatem ſe determinantem ad talem actum; quia non ſtat, voluntatem humanam aliquid velle, niſi priùs Deus id ipſum velit. Vnde illa præſcientia Dei præſupponit neceſſariò voluntatem Dei, idem volentem: ergo non poteſt voluntas diuina conſentire humanæ ex præſuppoſitione, & præſcientia concurſus eiuſdem humanæ voluntatis: ergo, ad hoc, vt conſenſio, & coniunctio diuinæ, & humanæ voluntatis in ordine ad eundem actum non fiat à caſu, neceſſe eſt, vt voluntas diuina, efficacitate ſua humanam mouendo, prædeterminet, vt ſecum conſentiat.

Voluntas diuina determinat humanam, vt conſentiat ſecum.

Confirmatur tertiò. Sequeretur ex oppoſita ſententia, aliquid reale fieri in tempore ab humana voluntate, quod Deus abſoluta voluntate beneplaciti priùs non voluerit eſſe. Probatur: nam determinatio, ſiue influxus creatæ voluntatis eſt aliquid reale, procedens in tempore à voluntate creata: ergo, ſi Deus antecedenter ad determinationem eiuſdem voluntatis creatæ non voluit, neque determinauit, quòd ipſa voluntas creata ſe determinet, & liberè influat in ſuum actum; iam aliquid fieret in tempore à voluntate creata antecedenter ad decretum, & determinationem voluntatis diuinæ; & ita Deus non eſſet ſimpliciter prima, & vniuerſaliſſima cauſa omnium exiſtentium, quod eſt impoſſibile, vt diſp.24. manifeſtum fiet.

Si dicatur, Deum, voluntate beneplaciti voluiſſe, vt voluntas creata produceret illum actum, poſtquam per ſcientiam mediam præſciuit illam eſſe cooperaturam ex hypotheſi; contra hoc eſt argumentum. Nam iuxta hanc ſolutionem cooperatio, & determinatio arbitrij, vt determinatio illius eſt, ſemper maneret exempta à decreto abſoluto, & voluntate beneplaciti Dei, & conſequenter à cauſalitate ipſius, & ſolùm eſſet præſcita, & non volita, abſoluta voluntate, à Deo, quod tamen non eſt dicendum.

Hoc argumentum cum ſuis confirmationibus diuerſimodè conantur diſſoluere auctores contrariæ ſententiæ.

Prima ſolutio. Fatetur quidem, Deum prædefinire omnes actus bonos in particulari, non tamen prædeterminare creatam voluntatem ad illos. Ad cuius explicationem aduertunt, quòd, ſicut Auguſt. de prædeſt. SS. cap 10. & de Bono perſeu. cap.14. diſtinxit prædeſtinationem à gratia in hoc, quòd prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio; gratia verò eſt ipſa donatio, ac per conſequens, prædeſtinatio eſt æterna; gratia verò temporaliter donatur; ita prædefinitio, & phyſica prædeterminatio diſtinguuntur: nam prædefinitio importat internam Dei volitionem, quam Deus in ſua voluntate ſtatuit, non vt per eam immutet cauſam ſecundam immediatè, aut illam determinet, extrahátque à ſuo proprio, & connaturali agendi modo, ſed ſolùm, vt in ſeſe definitam, & abſolutam intentionem habeat alicuius finis, & ex vi eius applicet media conſentanea, & aptiſſima, vt eo modo, quo prædefinitus eſt, infallibiliter fiat. Prædeterminatio autem importat prædefinitionem diuinæ voluntatis, quæ, cum tali, tantáque efficacia in effectum externum exit, vt voluntatem humanā phyſicè determinet ad ſuum actum. Priorem vocant prædefinitionem internam, vel immanentem, ſiue prædefinitionem per modum intentionis: poſteriorem vocant prædefinitionem externam, vel tranſeuntem, ſiue prædefinitionem per modum exequutionis: & aliis nominibus priorem vocant prædeterminationem ſolius diuinæ voluntatis ad volendum talem actum; poſteriorem verò prædeterminationem etiam voluntatis humanæ, vt illum faciat. & breuioribus, ac ſimplicioribus verbis priorem vocant præfinitionem, ſeu prædefinitionem; poſteriorem verò prædeterminationem: nam prior vox ex vi ſuæ ſignificationis ſolū actum animæ internum denotat, ſicut prouidentia, vel prædeſtinatio, poſterior verò vox magis referri poteſt ad actum, & effectum exteriorem.

XV.

Prædefinitio actuum contingentium qualiter fiat ſecundùm quoſdam Theologos.

Prædefinitio, & prædeterminatio an differant.

Supponunt ſecundò, eſſe duplicem differentiam inter voluntatem Dei prædefinientem illo priori modo XVI.

modo actum liberum, ante abſolutam præſcientiam eius, & voluntatem Dei determinantem phyſicè liberum arbitrium ad talem actum efficiendum. Prima differentia, quæ ab illis aſſignatur, eſt: nam prior voluntas purè prædefiniens actum, habet coniunctam voluntatem, vel potiùs ſimul eſt voluntas talis medij, quod non determinet liberum arbitrium, ſed contingenter illud moueat, quantum in ipſo eſt, infallibiliter autem ex præſcientia. Poſterior autem voluntas prædeterminans non requirit aliud medium, quàm ſuam efficacitatem, qua ſecum rapit voluntatem, determinando illam. Secunda differentia eſt; quia prior voluntas prædefinit actum cum habitudine ad modum operandi cauſæ ſecundæ. Vnde in obiecto ſuo includit actum, vt faciendum ex determinatione ipſiuſmet liberi arbitrij cum concurſu, & auxilio accommodato, iuxta ſapientiſſimam Dei gubernationem ex dicta præſcientia. Poſterior verò voluntas prædeterminans habet pro obiecto non ſolùm actum, ſed etiam modum, ſeu prædeterminationem phyſicam per efficacem Dei motionem.

Tertiò, hinc inferunt, quòd prior prædefinitio abſtractè concepta, vt præſcindit ab effectione, ſeu applicatione medij accommodati, non ſit immediatè actiua ad extra, nec applicatiua potentiæ diuinæ, donec determinata ad tale medium intelligatur; quamuis enim hæc duo in re idem ſint, poſſunt tamen per intellectum præſcindi. At verò altera voluntas prædeterminans per ſe ipſam eſt actiua, vel applicatiua potentiæ diuinæ ad vim, ſeu neceſſitatem, aut prædeterminationem inferendam voluntati creatæ.

Quartò denique ſupponunt, quòd ex vi illius prioris prædefinitionis, non variatur concurſus Dei concomitans, quo Deus concurrit cum voluntate creata ad operandum; ſed ſolùm ita dirigitur, & gubernatur voluntas, vt infallibiliter eo vtatur, vel illi ſeſe accommodet. At verò, ex vi alterius voluntatis phyſicè prædeterminantis, neceſſe eſt, variari concurſum Dei, talémque præſtari, vt ille potiùs voluntate vtatur, quàm voluntas illo, neque voluntas illi ſeſe accommodet; ſed ille potiùs voluntatem
XVII. ſecum operari compellat, nec ſit indifferens talis concurſus, ſed determinatus ad vnum.

His ſuppoſitis, reſpondent, quòd, ſicut Deus cauſat omnem actum bonum in particulari, ita etiam prędefiniuit abſolutè, & in particulari actus noſtros liberos directè, & in ſeipſis priori illa prædefinitione interna; præſuppoſita tamen illa ſcientia conditionatorum, qua Deus nouit, liberum arbitrium pro ſua libertate eſſe conſenſurum ex hypotheſi, quòd ſic, vel ſic moueretur à Deo. Quam ſolutionem his verbis ampliùs explicant. Duobus modis, inquiunt, poſſe intelligi diuinam voluntatem velle influere in actum liberum humanæ voluntatis. Primus eſt ſuprà expoſitus, ſimpliciter, & abſolutè volendo, vt talis actus à tali voluntate, tali tempore, & modo fiat, voluntate ſcilicet, quæ ſecundùm rationem antecedat præſcientiam abſolutam talis effectus, vt futuri; & ſit ita efficax, vt potenter efficiat, aut per ſeipſam, aut verò (noſtro modo loquendi) applicando ſuam omnipotentiam, vt efficaciter influat, & ſecum ferat, ac determinet humanam voluntatem, vt ſimul in eundem actum influat: & hunc modum hactenus impugnauimus. Alius ergo modus, quo hoc intelligi poteſt, hic eſt, Deum non abſolutè, ſed quaſi ſub conditione velle, vt hic actus fiat à vo-

A luntate creata, ſi ipſa ſeſe ad illum eliciendum determinauerit, & ſub eadem conditione, velle influere, & concurrere in eundem actum; expectando tamen, vt ſic dicam, influxum creatæ voluntatis; non quia non poſſet ipſum actum aliter efficere, ſed quia vult ſeſe noſtræ voluntati ita accommodare, vt eius non lædat libertatem; ex vi autem huius diuinæ voluntatis ita manet, inquiũt, applicata diuina omnipotentia ad influendum in actum humanæ voluntatis, vt hac influente, abſque noua Dei voluntate, aut applicatione ſuæ potentiæ, Deus etiam influat, quaſi neceſſitate quadam, orta ex eius voluntate, quæ ad id, quod vult, & quomodo vult, efficax eſt, & immobilis.

B Quoniam verò hæc ſolutio tota fundatur in ſcientia media, ex qua dicunt, deſumendam eſſe infallibilitatem futuri conſenſus, ſiue influxus liberi arbitrij; impugnatur illis rationibus, quibus diſp. 7. ex profeſſo oſtendimus, ſcientiam illam non eſſe admittendam: & præterea etiam impugnabitur infrà ex aliis principiis. Sed, vt in particulari ſuo ordine ad ea, quæ in quatuor fundamentis propoſitis hæc ſolutio ſupponit, reſpondeamus; dicimus, illam diſtinctionem inter prædefinitionem, & prædeterminationem, in primo fundamento explicatam, voluntariam eſſe, nec in ſanctis Patribus, aut Doctoribus Scholaſticis habere fundamentum: quinimò apud illos prædefinitio, & prædeterminatio pro eodem accipiuntur, vt ex teſtimoniis ſuprà inductis
C conſtat: ergo, qua ratione auctores huius ſolutionis fatentur, Deum æterno decreto ſuæ voluntatis prædefinire omnes actus bonos in particulari; fateri etiam tenentur, Deum efficaci decreto prædeterminaſſe voluntatem creatam ad eos eliciendos, cùm impoſſibile ſit, tales actus eſſe à Deo prædefinitos, & prædeterminatos, quin ipſe Deus prædefinierit, & prædeterminauerit, quòd voluntas creata, ſine cuius influxu fieri non poſſunt, eos eliciat.

Ex eodem capite impugnatur prima differentia, aſſignata in ſecundo fundamento, inter prædefinitionem, & prædeterminationem. Nam ſicut infallibilitas prædeterminationis, ita etiam infallibilitas
D prædefinitionis diuinæ, quantùm ad effectus aſſequutionem, fundari non poteſt in præſcientia media, quia talis ſcientia non datur, vt ex dictis in ſeptima diſputatione conſtat: ergo neceſſariò debet fundari in omnipotentia, & efficacia diuinæ voluntatis, qua omnia, quæ prædefiniuit, vt fierent, fecit: atque in efficacitate auxiliorum, quibus ſtatuit, voluntatem creatam efficaciter præmouere in tempore: ergo quantùm ad hoc non eſt differentia inter prædefinitionem, & prædeterminationem. Secunda etiam differentia facilè impugnatur: quia tam prædefinitio, quàm prædeterminatio voluntatis Dei efficacis habet pro obiecto actum cum modo congruente ſuæ naturæ. Prædefiniuit enim, & prædeterminauit, quòd cauſæ naturales operentur naturaliter tales actus in particulari, & cauſæ libe-
E ræ, & contingentes operentur tales actus liberè, & contingenter, id eſt, cùm libera determinatione arbitrij, quam non tollit, ſed potiùs efficit in nobis, atque nobiſcum prædeterminatio per efficacem Dei motionem; quia non rapit voluntatem eam neceſſitando, ſed efficit, vt voluntas creata ſuum liberum adhibeat influxum, & cooperationem cum vera facultate, qua poſſit diſſentire, ſi velit, vt diſputatione centeſimadecimaquinta & centeſimadecimaſexta patebit.

Illud verò, quod in tertio fundamento ſupponitur, eadem ratione impugnatur; quia tam prædefinitio, quàm prædeterminatio Diuinæ voluntatis actiua eſt, ſeu operatiua earum rerum, quas, vt fierent, ſtatuit. Et quamuis inferant in tempore phyſicam motionẽ, prędeterminantem voluntatem creatam ad eliciendos actus prædefinitos, & prædeterminatos; nullam tamen eidem voluntati vim inferunt, aut neceſſitatem abſolutam operandi, ſed ſolùm neceſſitatem conditionatam, ſeu neceſſitatem conſequentiæ, quæ libertatem non lædit, vt diſput. 25. perſpicuum fiet.

Idem dicimus ad ea, quæ in quarto fundamento ſupponuntur: nam, vt patebit diſput. 87. tam in actibus prædefinitis, quàm prædeterminatis, adiutorium gratiæ non ſubiacet poteſtati noſtri arbitrij, quantùm ad vſum, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cùm volumus, ſed potiùs Deus per auxilium efficax ſubiicit creatam voluntatem, & ſibi eam obſequentem, & liberè obſequentem facit.

Circa illam autem cauſalem, in prima confirmatione poſitam, Deus vult, me velle aliquid, quia ego id ſum voliturus; multa dicuntur in hac ſolutione, quæ maiori egent diſcuſſione, de quibus ex profeſſo diſp. 99. & 100. agendum erit. Id etiam, quòd addunt in eadem ſolutione, Deum ſcilicet expectare noſtram voluntatem, vt conſentiat, maiori indiget examine, quod tamen ad diſp. 95. reſeruamus.

XVIII. Secunda ſolutio aliorum eſt, quòd actus liberi poſſunt quidem prædefiniri à Deo, quãtùm ad ſubſtantiam, non autem poſſunt eſſe prædefiniti, quantùm ad modum, & omnes circumſtantias loci, & temporis, & intenſionis, &c. Arbitrantur enim, quòd libertas cohærere non poſſit cum prædeterminatione, quoad ſubſtantiam actus, & omnes circumſtantias. Ex quo inferunt, quòd huiuſmodi actus prædeterminati non ſunt meritorij, quantùm ad ſubſtantiam actus, ſed ſolùm quoad illas circumſtantias, ſecundùm quas prædeterminati non ſunt. Contra iſtam ſolutionem ſunt efficaciſſima argumenta.

Actus omnes liberos prædefiniri à Deo, quoad ſubſtantiam, non tamẽ quoad omnes circumſtantias quidã dixerũt, inter quos eſt Epiſc. Macarthias tract. de auxiliis gratiæ, diſp. 2. p 4 nu. 30. Chriſti paſſio fuit à Deo prędefinita quoad omnes circũſtantias.

Primò arguitur, Chriſtus Dominus meruit per ſubſtantiam paſſionis, & mortis. Præmium enim, quod obtinuit, ſubſtantię eiuſdem paſſionis, & mortis correſpondet, vt patet ex illo ad Philipp. 2. *Semetipſum exinaniuit factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen*; & Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum*, & paulò inferiùs: *Pro eo, quod laborauit, videbit, & ſaturabitur*; quibus in locis præmium magnum repromittitur, nedum circumſtantiis, ſed ipſi ſubſtantiæ paſſionis, & mortis: & tamen paſſio Chriſti, & mors eius fuit à Deo præordinata, & prædefinita, vt patet ex illo Lucæ 22. *Filius hominis, ſicut definitum eſt, vadit*, & Actor. 4. *conuenerunt aduerſus puerum ſanctum tuum Ieſum Herodes, & Pontius facere, quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerit*: ergo.

Confirmatur; quia non ſolùm ſubſtantia paſſionis, & mortis Chriſti, ſed etiam omnes eius circumſtantiæ fuerunt Dei decreto prædefinitæ, vt probat S. Thom. 3. p. q. 46. art. 9. & 10. Et quidem, quòd fuerit præfixum, & prædeterminatum tempus paſſionis, colligitur ex illo Dan. 9. *Septuaginta hebdomadæ abbreuiatæ ſunt*, id eſt prædefinitæ, & regiſtratæ vſque ad paſſionem Chriſti, vt exponunt Theodoret. & Lyran. ſuper eundem locum. Vnde Leo Papa ſer. 7. de paſſione Domini, qui incipit: Scio quidem, dilectiſſimi, inquit: *Diuino intelligimus diſpoſitum fuiſſe conſilio, vt ſacrilegi Iudæorum principes, & impij ſacerdotes, qui ſæuiendi in Chriſtum occaſiones ſæpe exquiſierant, non niſi in ſolemnitate Paſchali exercendi furoris ſui, acciperent poteſtatem.* & paulò inferiùs: *At Ieſus conſilij ſui certus, & in opere paternæ diſpoſitionis intrepidus, vetus teſtamentum conſummabat, & nouum Paſcha condebat.* Item Lyranus, explicans illud Mat. 26. *Venit Ieſus in illam, quæ dicitur Gethſemani*, ait, fuiſſe à Deo determinatum, quòd Chriſtus tunc moreretur. De circumſtantia verò loci id ipſum probatur ex illo Lucæ 13. *Veruntamen oportet me hodie, cras, & ſequenti die ambulare, quia non capit, Prophetam perire extra Ieruſalem*: quod, vt explicat Theophylactus, ideo dixit Chriſtus Dominus, quia prædefinitum erat à Deo, vt moreretur in Ieruſalem; & tamen Chriſtus liberè paſſus eſt, & mortuus tali loco, & tempore, vt patet ex illo Iſaiæ 53. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit.* & Ioan. 10. *Ego pono animam meam, & iterum ſumam eam; nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à me ipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.* Quibus verbis, vt Chryſoſtomus explicat, & Auguſt. ſignificatur, mortuum eſſe Chriſtum, quia voluit: ergo ſimul ſtant hæc duo, quòd aliquis actus ſit à Deo prædefinitus, & quantùm ad ſubſtantiam, & quantùm ad circumſtãtias illius, & ſit nihilominùs liber.

Leo Papa. *Theophyl.* *Chriſtus liberè mortuus eſt.* *Chryſ. hom. 54. in Ioan. S. Aug. tract. 47. in Ioan.*

Si dicatur, quòd tempus, & locus paſſionis Chriſti fuerunt à Deo prædefinita; non tamen fuit prædeterminata intenſio actus, quo mortuus eſt, neque extenſio illius ad tales perſonas; & ideo potuit paſſio eſſe libera ex hac parte. Contrà: Paſſio Chriſti in indiuiduo fuit à Deo præfinita prædefinitione perfecta: ergo omnes circumſtantiæ, quæ concurrunt ad indiuiduationem illius, prædeterminatæ ſunt æterno Dei decreto, ſed ad talem indiuiduationem etiam concurrit intenſio actus, & extenſio ad tales perſonas: ergo.

Sextò probatur. Prædeterminatio Dei extrinſeca non immutat, neque euertit modum operandi connaturalem voluntati: ergo non deſtruit eius libertatem. Antecedens probatur: nam tamdiu manet libertas in voluntate, quamdiu intellectus repræſentat illi obiectum cum indifferentia, iudicans, illud non eſſe omnimodè bonum, neque coniunctum neceſſariò cum bono in communi, ad quod eſt determinata naturaliter voluntas. Sed extrinſeca Dei prædeterminatio non facit, quòd intellectus repræſentet voluntati obiectum prædefinitum, tanquam omnimodè bonum, aut neceſſariò coniunctum cum bono, ad quod amandum eſt naturaliter determinata voluntas: ergo non immutat modum operandi connaturalem voluntatis. Hæc autem omnia patebunt ampliùs ex his, quæ dicentur diſput. ſequenti, in qua manifeſtum fiet, prædeterminationem creatæ voluntatis intrinſecam à Deo factam per auxilium efficax illi inhærens, non lædere in aliquo, ſed potiùs perficere eius libertatem.

Secunda concluſio. Per hanc prædeterminationem extrinſecam decreti efficacis voluntatis diuinæ, non læditur, ſed potiùs perficitur libertas arbitrij creati. Hæc concluſio patebit ex ſolutione argumentorum ſententiæ contrariæ, & ex iis, quæ diſp. ſeq. conc. 3. ſubiiciemus, & diſput. 122. num. 20. Reliquum eſt, vt ad argumenta, à principio huius diſputationis contra ſententiam noſtram propoſita, reſpondeamus.

XX. AD primum, ex auctoritate Damaſceni reſpondetur cum S. Thoma, quòd Damaſcenus non quamcunque noſtrorum actuum prædeterminationem intendit negare, ſed illam dumtaxat, quæ eſt cum impoſitione neceſſitatis, qualis reperitur in rebus naturalibus; quod patet ex eo, quod ſubdit: *Non enim vult malitiam, neque cõpellit virtutem.* Vnde prædeterminatio, ſecundùm modũ liberi arbitrij creati

S.Th. 1.p.q. 23. ar. 1. ad 1. & 3. cont. Gent. c. 90. Damaſceni auctoritas expenditur, circa prædeterminationem.

Digitized by Google

creati facta per efficax, & abſolutum decretum diuinæ voluntatis, non tollitur.

Hanc ſolutionem auctores oppoſitæ ſententiæ impugnant, contendentes, Damaſcenum, & S. Th. ex eo, non admittere hanc prædeterminationem extrinſecam diuinæ voluntatis, quia infert neceſſitatem antecedentem, quæ eſt neceſſitas ſimpliciter. Expendunt namque in auctoritate Damaſceni illam particulam, *enim*, quæ eſt cauſalis, & non tãtùm limitans, vel declarans verbum præfinire: & argumentantur ſic: nam Damaſcenus duas rationes affert ad probandum, Deum non præfinire ea, quæ in noſtra poteſtate, & arbitrio ſita ſunt. Prima eſt, de malis actibus, quia vitium non vult admitti, vbi in malis non vtitur ratione fundata in libertate noſtra, ſed in obiecti ipſius deformitate. Secunda ratio procedit de actibus bonis: nam virtuti non affert vim, vbi non ſumitur vis pro coactione in eo rigore, quo Scholaſtici ea voce vtuntur, vt voluntario opponitur; ſic enim, etiamſi Deus voluntatem noſtram neceſſitaret, non eam cogeret. ſumit ergo vim pro neceſſitate, quæ repugnat libertati; & hanc reddit cauſam, ob quam Deus voluntatem noſtram non prædeterminat. Sentit ergo Damaſcenus, prædeterminationem inferre neceſſitatem repugnantem libertati, & inde concludit, Deum non prædeterminare eos actus, qui in noſtra ſunt poteſtate. Et eundem ſenſum inquiunt aduerſarij eſſe S. Thomæ, qui hanc neceſſitatem æquiparat neceſſitati naturæ, quia eſt neceſſitas ſimpliciter, & æquè repugnans libertati, vt clariùs explicauit tertio cont. Gent. cap. 90.

XXI. Hæc tamen explicatio apertè contradicit verbis S. Thom. quibus explicat mentem Damaſceni; nam, vt conſtat ex locis ſupra inductis, duplicem S. Doctor antecedentem Dei prædeterminationem diſtinguit: alteram, quæ eſt cum impoſitione neceſſitatis, & de hac ſola prædeterminatione docet, eſſe intelligendum Damaſcenum, nam hęc prædeterminatio tolleret libertatem, vt arguit ipſe Damaſcenus: alteram ſine impoſitione neceſſitatis, quæ fit iuxta modum voluntatis liberæ, & hac prædeterminatione concedit S. Thom. à Deo prædeterminari omnes actus liberos, qui ſunt in noſtra poteſtate. Licèt enim ex hac prædeterminatione conſurgat in noſtris actibus quædam neceſſitas, quam S. Thom. appellat neceſſitatem infallibilitatis, neceſſitatem conditionatam, neceſſitatem conſequentiæ, ſiue neceſſitatem ex ſuppoſitione, quæ eſt neceſſitas ſecundùm quid, non repugnans libertati, vt diſp. 25. patebit: non tamen conſurgit neceſſitas abſoluta, quæ libertatem euertit. Quando autem neceſſitas antecedens repugnet libertati, in ſolutione ad octauum explicabitur. Accedit, quòd S. Damaſcenus expreſſis verbis docet cum S. Dionyſio Areopagita, Deum omnia bona, quæ fiunt in tempore, ſuo æterno & incommutabili decreto prædeterminaſſe, vt conſtat ex verbis illius, n. 10. huius diſputationis inductis.

Eodem modo reſpondetur ad auctoritatem Greg. Nyſſ. cum S. Thom. 3. cont. Gent. c. 90. vbi iuxta ea, quæ dicta ſunt ad Damaſcenum, explicat verba Nyſſeni; & per hæc patet ad locum Theodoreti.

XXII. Ad auctoritatem S. Chryſ. hom. 12. ſuper epiſt. ad Hebræos, quidam reſpondent, quòd licet Chryſoſt. de gratia eadem ferè doceat, quæ cæteri Patres; nihilominùs, ſicut Auguſt. antequam eſſet Epiſcopus, ſine culpa, re nondum bene perſpecta, & examinata, quam poſtea occaſione Pelagianorum diligentiùs diſcuſſit, in eo fuit errore, vt crederet initium fidei, hoc eſt, primum actum credendi eſſe à nobis: ita Chryſoſtomum, cùm intelligere non valeret, quánam ratione libertas arbitrij noſtri ſalua poſſet conſiſtere, ſi Deus ſua gratia noſtram præueniret electionem, credidiſſe, electionem, qua primò acceptamus bona, eáque facere decernimus, eſſe priorem ipſa Dei gratia: poſtea verò ſubſequi gratiam, qua adiuuamur, & nobis cooperatur Deus. Sed profectò nunquam S. Chryſoſtomus, errore Pelagianorum, etiam materialiter infectus fuit, cùm in aliis ſuis quamplurimis locis rectè de gratia Chriſti ſenſerit, & ſcripſerit, præſertim hom. de Adam, & Eua; vbi poſtquam in confirmationem doctrinæ Catholicæ multa attuliſſet loca Scripturæ, præſertim illud Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere.* & Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* & Matth. 19. *Non omnes capiunt Verbum.* & Matth. 11. *Confiteor tibi Pater Domine cœli, & terra, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis*; ſubdit: *Sed ne aliquis dicat, quòd non accepi, quid à me exigit Deus, non habet excuſationem: quia omnis accipiens gratiam, iam in eadem gratia accipit & lumen: quòd ſi malè fecerit, aſſignet ſibi, ſi autem benè fecerit, aſſignet Deo, à quo venit omne donum optimum, & omne lumen perfectum.* Et poſt pauca: *His ergo Eccleſiaſticis regulis & diuina ſumptis auctoritate documentis ita adiuuante Domino confirmati ſumus, vt omnium bonorum effectuum, atque operum, & omnium ſtudiorum, omniúmque virtutum, quibus ab initio Fidei, ad Deum tenditur: Deum profiteamur auctorem & non dubitemus, ab ipſius gratia omnia hominis merita prouenire: per quem ita fit, vt aliquid boni & velle inueniamur, & facere. Quo vtique auxilio, & munere Dei non aufertur liberum arbitrium ſed liberatur. vt de tenebroſo lucidum, de prauo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit prouidum. Tanta enim eſt erga nos bonitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius bona, & pro his, quæ largitus eſt, æterna præmia ſit daturus. Agit quippe in nobis, vt, quod vult, & velimus, & agamus: nec otioſa in nobis eſſe patiatur, quæ exercenda, non negligenda donauit, vt & nos cooperatores gratiæ Dei ſimus, & in his, quæ in nobis ex noſtra viderimus remiſſione languere, ad illum ſollicitè recurramus, qui ſanat omnes languores noſtros, & redimit de interitu vitam noſtram cui quotidie dicimus: Ne inducas nos in tentationem. ſed libera nos à malo.* Sed quoniam non deſunt, qui aſſerant, illam homiliam de Adam, & Eua non eſſe Chryſoſtomi, legat Theologus eiuſdem Chryſ. homil. 1. ſuper epiſt. ad Epheſ. præſertim column. 2. vbi explicans illud: *Elegit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti*, inquit: *Sic diuina ratione cuncta diſpenſata ſunt, & præfinita, idque per multam erga nos prouidentiam.* Quibus verbis noſtram de prædeterminatione Dei extrinſeca apertiſſimè docet ſententiam. & paulò inferiùs: *Si Chriſti fidem amplectimur, ſi ad Deum acceſſerimus, hoc & eius munus eſt, qui nos vocauit, ſed tamen & noſtrum.* Ecce Chryſoſtomus non ſolùm poſſe, ſed etiam & ipſum credere, & piè operari ad Deum refert. Verum eſt, quòd ſanctus Chryſoſtomus, & alij Patres, qui ante exortam hæreſim Pelagij ſcripſerunt, pauca de gratia Chriſti, & plurima pro confirmanda arbitrij libertate, contra hæreſim Manichæorum docuerunt, quod & ſanctus Auguſtinus aduertit, cùm ait: *Quid igitur opus eſt, vt eorum ſcrutemur opuſcula, qui priuſquam iſta hæreſis oriretur, non habuerunt neceſſitatem in hac difficili ad ſoluendum quæſtione verſari? Quod procul dubio facerent, ſi reſpondere talibus cogerentur. Vnde factum eſt, vt, de gratia Dei quid ſentirent, breuiter quibuſdam ſcriptorum ſuorum locis, & tranſeunter attingerent, immorarentur verò in eis, quæ aduersùs alios inimicos Eccleſiæ diſputabant.* Et lib. 1. retract. c. 9. reſpondens idem S. Auguſt. ad quædam teſtimonia, ex ſuis libris deprompta, malè à Pelagio intellecta, quibus ante exortam hæreſim Pelagij

[Margin notes: Chryſoſtomi ſententia circa prædeterminantem gratiã expenditur. — Epheſ. 1. — Patres, qui ante hæreſim Pelagij ſcripſerũt, pauca dixerunt de gratia Chriſti. — S. Aug. li. de prædeſt. SS. c. 14.]

Li. 1. retract. c. 9.

Pelagij libertatem arbitrij contra Manichæos confirmauerat, inquit: *In his, atque in huiuſmodi verbis meis, quia gratia Dei commemorata non eſt, de qua tunc non agebatur, putant Pelagiani, vel putare poſſunt, ſuam nos tenuiſſe ſententiam. Sed fruſtra hoc putant: voluntas quippe eſt, qua & peccatur, & rectè viuitur: quod his verbis egimus. Voluntas ergo ipſa, niſi Dei gratia liberetur à ſeruitute, qua facta eſt ſerua peccati, & vt vitia ſuperet, adiuuetur, rectè, piéque à mortalibus viui non poteſt: & hoc diuinum beneficium, quo liberatur, niſi eam præueniret, iam meritis eius daretur, & non eſſet gratia, quæ vtique gratis datur. quod in aliis opuſculis noſtris ſatis egimus, iſtos inimicos huius gratiæ, nouos hæreticos refellentes: quamuis & in his libris qui non contra illos omnino, quippe illi nondum erant, ſed contra Manichæos conſcripti ſunt de libero arbitrio, non omnimodo de iſta gratia reticuimus, quam nefanda impietate conantur auferre.* Eodem modo quidam putant, vel putare poſſunt, Chryſoſtomum in verbis inductis, Pelagianorum tenuiſſe ſententiam; quia gratiam non nominauit, ſed fruſtra hoc putant; quoniam in aliis locis rectiſſimè de illa ſenſit, & ſcripſit. Vnde idem S. Auguſt. lib. 1. cont. Iulian. cap. 2. à ſuſpicione hæreſis Pelagianæ purgat Chryſoſtomum: *Itáne,* inquit, *iſta verba S. Ioan. Epiſc. audes, tanquam è contrario, tot talium ſententiis collegarum eius opponere, eúmque ab illorum concordiſſima ſocietate ſeiungere, & aduerſarium eis conſtituere? Abſit hoc malum de tanto viro credere, aut dicere. Abſit, inquam, vt Conſtantinopolitanus Ioannes, de Baptiſmate paruulorum eorúmque à paterni chirographi liberatione per Chriſtum, tot ac tantis Coëpiſcopis ſuis, maximéque Romano Innocentio, Carthaginenſi Cypriano, Cappadoci Baſilio, Gregorio Nazianzeno, Gallo Hilario, Mediolanenſi reſiſtat Ambroſio.*

XXIII. Reſpondetur ergo, quòd, vt aliqui viri docti adnotauerunt, verba adducta ex homil. 12. ad Hebræos in originalibus Græcis Chryſoſtomi non habentur, ſaltem in omnibus, ſed fuerunt à Pelagianis illius ætatis inſerta, vt auctoritate Chryſoſtomi ſuam hæreſim confirmarent; id quod familiare eſt hæreticis, & ſemper fuit, vt conſtat ex pluribus erroribus ab ipſis in operibus Origenis, & aliorum Patrum, imò & in libris Canonicis, non ſemel inſertis, vt eorum auctoritatibus ſe munirent.

Patres Græci, qui ante Pelagium ſcripſerunt de gratia, cautè legédi ſunt.

Secundò reſpondetur, quòd ſanctus Chryſoſtomus nonnunquam vires noſtri liberi arbitrij mirum in modum extollit, loquendo quaſi per hyperbolem ex contentione impugnandi Manichęorum, & Gentilium errores, aſſerentium, hominem eſſe vel natura malum, vel fati violentia ad peccandum compelli. Vnde Ianſenius in concor. cap. 59. cùm adduxiſſet aliquot ex Græcis, præcipuè Chryſoſtomum, & Euthymium, aduertit quòd niſi attentè legantur in hac materia, de qua diſputamus, & intelligantur, & explicentur piè, occaſionem erroris Pelagij præbere poterunt. Cùm ergo, inquit Chryſoſt. non antecedit noſtras voluntates, ne lædatur noſtrum liberum arbitrium, intelligitur, quòd non antecedit illas, actum noſtrum liberum in nobis ſine nobis liberè cooperantibus producendo, vt poſuerunt hæretici, qui libertatem negauerunt arbitrij; ſi enim iſto modo illas antecederet, læderet ſine dubio arbitrij libertatem, quia tunc homo merè paſſiuè ſe haberet, recipiendo actum à ſolo Deo productum, vt ſomniauit Lutherus; vel ſpontaneo motu, non liberè producendo illum, vt effutiuit Caluinus; non tamen intendit Chryſoſtomus negare extrinſecam Dei prædeterminationem, qua omnes actus bonos prædeterminauit, abſoluta, & efficaci voluntate, vt ex aliis verbis illius ſuprà inductis

A oſtenſum eſt. Vel dicendum, quòd, cùm ait: Non antecedit noſtras voluntates, intelligit, quòd non antecedit eas, ad vnum ex neceſſitate prædeterminando, ſicut prædeterminat ea, quæ arbitrij libertatem non habent: ſicut enim auctores oppoſitæ ſententiæ explicant Chryſoſt. de antecedentia determinante, ſeu phyſice prædeterminante: ita licet nobis illum explicare de antecedentia prædeterminante ad vnum ex neceſſitate: in quo ſenſu S. Thom. explicuit conſimilem locum Damaſceni. Et colligitur hæc noſtra explicatio ex eo, quòd S. Chryſoſt. loquebatur ibi contra Manichæos, qui, vt diſp. 3. n. 3. oſtenſum eſt, introducere volebant naturam boni, ex qua bona; & naturam mali, ex qua mala ex neceſſitate fierent: contra quos ait Chryſoſt. Non antecedit noſtras voluntates, eas videlicet neceſſitando,

S. Th. 1. p. q. 23. artic. 1. ad 1.

B vt ponebant Manichæi, ne noſtram perderet voluntatem.

XXIV. Hiero. ſentétia circa prædeterminantem gratiã expenditur.

Ad S. Hier. reſpondetur, mirum eſſe, quòd aduerſarij velint illum in ſuam ſententiam pertrahere, cùm noſtram expreſsè multis in locis doceat. Etenim ſuper c. 1. ad Epheſ. explicans illud Apoſt. *Prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ,* inquit: *Prædeſtinatio, & propoſitum ſimul poſita ſunt, iuxta quæ, omnia operatur Deus ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, quo vniuerſa, quæ facit, conſilio facit, & voluntate: quia ſcilicet & ratione plena ſint, & poteſtate facientis: nam homines pleraque volumus facere conſilio, ſed nequaquam voluntatem ſequitur effectus: illi autem nullus reſiſtere*

C *poteſt, quin omnia, quæ voluerit, faciat.* Quibus verbis plane agnoſcit in Deo decretum efficax prædeterminans voluntatem creatam efficaciter ad ſuas operationes. Et in epiſtola ad Cteſiphontem aduersùs Pelagianos, inquit: *Quod autem ſurſum deorſum iactitant, liberum a nobis deſtrui arbitrium, audiant è contrario, eos arbitrij deſtruere libertatem, qui malè eo abutuntur aduersùm beneficium largitoris. Quis deſtruit arbitrium? ille qui ſemper Deo agit gratias, & quodcunque in ſuo riuulo fluit, ad fontem refert: an qui dicit: Recede à me, quia mundus ſum: non habeo te neceſſarium? Dediſti enim mihi ſemel arbitrij libertatem, vt faciam, quod voluero: quid rurſum te ingeris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris?* Et poſt pauca: *Iniuriam tibi fieri putas, & deſtrui arbitrij libertatem,*

D *ſi ad Deum ſemper auctorem recurras, ſi ex illius pendeas volũtate, & dicas: Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos?* Et lib. 3. aduersùs Pelagianos ait: *Egóne liberum tollo arbitrium, qui in tota diſputatione mea nihil aliud egi, niſi vt omnipotentiam Dei cum libero arbitrio conſeruarem?* Et paulò inferiùs explicãs illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum:* ſubdit: *Quando dicit: Nemo poteſt: frangit ſuperbientem arbitrij libertatem: quia etiamſi velit ad Chriſtum pergere, niſi fiat illud, quod ſequitur: Niſi Pater meus traxerit eum: neque quidquam cupiat, & fruſtra nitatur.* Quibus verbis clariſſimè docet, omnia eſſe referenda ad conſilium voluntatis diuinæ, & potentiam voluntatis eius, qui *Omnia, quæcunque voluit fecit in*

Pſalm. 24.

Ioan. 6.

Pſal. 134.

E *cælo, & in terra*: & per hanc efficacem Dei voluntatem nullo modo deſtrui noſtri arbitrij libertatem.

XXV. Quando ergo inquit Hieronymus, hominem ita eſſe liberum, vt viuat *non ex imperio Dei, ſed ex obſequio ſuo*: per imperium Dei, non intelligit efficacem Dei voluntatem, prædeterminantem quomodocunque liberum hominis arbitrium ad alteram partem, ſed prædeterminantem ex neceſſitate ad vnum, ſicut determinat res naturales, quæ libertatem non habent. Et cùm ſe explicat, ſubdens, id eſt non ex neceſſitate, ſed ex voluntate; ſolùm intendit excludere ab actibus humanis neceſſitatem abſolutam,

Digitized by Google

abſolutam, quæ eſt neceſſitas ſimpliciter; non autem neceſſitatem conditionatam, vel ex ſuppoſitione, quæ eſt neceſſitas ſecundùm quid, non obſtans libertati, vt diſp. 25. patebit.

XXVI. Ad loca adducta ex S. Auguſtino reſpondetur, nihil eſſe clarius in eius ſententia, quàm Deum, abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, omnia, quæ fiunt in tempore, prædeterminaſſe, vt patet ex locis ſup. allegatis, & ex Enchirid. ad Laur. capit. 95. vbi ait: *Deus autem noſter in cœlo, ſurſum in cœlo, & in terra, omnia, quæcunque voluit, fecit. Quod vtique non eſt verum, ſi aliqua voluit facere, & non fecit; & (quod eſt indignius) ideo non fecit; quoniam ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit: non ergo fit aliquid, niſi omnipotens fieri velit, vel ſinendo, vt fiat, vel ipſe faciendo.* Et poſt pauca: *Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſſionis initium, qua nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens, niſi quia, quidquid vult, poteſt, nec voluntate cuiuſpiam creaturæ, voluntatis omnipotentis impeditur effectus.* Et de prædeſtinatione SS. capit. 17. ait: *Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem, ea prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſciuit; electi ſunt autem de mundo ea vocatione, qua Deus id, quod prædeſtinauit, impleuit*; id eſt, quod prædeterminauit; prædeſtinare enim & prædeterminare idem ſignificant, vt ſuprà dictum eſt. Eandem prædeterminationem non obſcurè docet Auguſt. cùm ait, Deum facere volentes ex nolentibus, & humanas voluntates magis eſſe in Dei poteſtate, quàm in propria, quòd conuertit ad ſe corda noſtra. Quæ omnia ſæpius repetit, vt patebit ex locis allegandis in diſputatione ſequenti, quæ tamen ſaluari non poſſunt ſine determinatione extrinſeca diuinæ voluntatis prædeterminantis voluntatem creatam ad eas operationes, quas Deus vult, vt faciat. Cùm ergo ait Auguſtinus, aliquam voluntatem non eſſe à Deo, loquitur expreſsè de voluntate mala, qua peccatur: etenim voluntas mala, & actio mala, vt mala eſt, non eſt à Deo, ſed ſolùm à creatura deficiente, vt diſput. 24. manifeſtum fiet. Ex hoc tamen non ſequitur, quòd voluntas Dei non prædeterminet noſtram ad omnes ſuos actus, quantùm ad id, quod habent entitatis, & bonitatis; prædeterminatione tamen, quæ eſt ſecundùm modum liberæ voluntatis, vt dictum eſt.

Auguſtini ſententia circa prædeterminationem diuinam.

Ad aliud ex libro 7. de Ciuit. Dei reſpondetur, ita eſſe, quòd Deus ſinit liberum arbitrium, & alias cauſas ſecundas agere ſuos motus; ſed tamen æterno ſuo, & efficaci decreto ſtatuit, quòd eos agerent vel naturaliter, ſi cauſæ ſint naturales, vel contingenter, & liberè, quando cauſæ ſunt contingentes, & liberæ.

XXVII. Ad locum ex lib. 3. de lib. arb. reſpondetur, quòd, vt diſp 32. patebit, voluntas creata non poteſt abſolutè, & propriè reſiſtere voluntati diuinæ, licèt ſimpliciter poſſit facere oppoſitum eius, quod Deus efficaci voluntate vult ab ea fieri. Cùm ergo ait S. Auguſtinus: Quæcunque iſta cauſa eſt voluntatis, ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur: loquitur de cauſa creata, quæ inferior eſt ad voluntatem noſtram. Si autem prædicta verba extendantur etiam ad cauſam primam, intelligendus eſt de reſiſtentia communiter dicta, vt importat potentiam ad faciendum oppoſitum: & ſenſus eſt, quòd quicunque eſt cauſa, quòd homo velit, ſi non poſſit ei reſiſti; id eſt, ſi non poſſit homo facere oppoſitum eius, ad quod cauſa illa inclinat, vel mouet liberum arbitrium, ſine peccato ei ceditur. Quæ explicatio colligitur ex eodem Auguſtino: nam in pluribus aliis locis diſput. 32. & 93. allegandis, docet expreſsè, voluntati Diuinæ voluntatem humanam non poſſe reſiſtere, quod etiam Scriptura ſacra ſæpiſſime docet, vt in eiſdem diſp. manifeſtum fiet.

XXVIII. Denique aduertimus, quòd Pelagius quàm plurima teſtimonia eiuſdem Auguſtini congeſſit, quibus ſuum confirmare nitebatur errorem. Ad quæ tamen idem S. Auguſtin. libr. 1. ſuarum retractationum, cap. 9. & 10. ſigillatim reſpondet, cuius verba in præſenti referre neceſſarium duxi, quoniam ex illis mentem illius poterit Lector facilè colligere. In cap. 9. allegato ſic loquitur: *Quapropter noui hæretici Pelagiani, qui liberum ſic aſſerunt voluntatis arbitrium, vt gratiæ Dei non relinquant locum, quandoquidem eam ſecundùm merita noſtra dari aſſerunt; non ſe extollant, quaſi eorum egerim cauſam: quia multa in his libris dixi pro libero arbitrio, quæ illius diſputationis cauſa poſcebat. Dixi quippe in libro primo: Malefacta iuſtitia Dei vindicari. & addidi: Non enim iuſtè vindicarentur, niſi fierent voluntate. Item, cùm ipſam bonam voluntatem tam magnum bonum eſſe monſtrarem, vt omnibus corporis & externis bonis merito anteponerem, dixi: Vides igitur iam, vt exiſtimo, in voluntate noſtra eſſe conſtitutum, vt hoc vel fruamur, vel careamus tanto, & tam vero bono?* Et cùm alia plurima loca conſimilia ex ſuis ſcriptis retuliſſet, quæ Pelagius in alienum ſenſum detorquebat, ſubiungit: *In his, atque huiuſmodi verbis meis, quia gratia Dei commemorata non eſt, de qua tunc non agebatur: putant Pelagiani. vel putare poſſunt, ſuam nos tenuiſſe ſententiam. Sed fruſtra hoc putant: voluntas quippe eſt, qua & peccatur, & rectè viuitur: quod his verbis egimus. Voluntas ergo ipſa, niſi Dei gratia liberetur à ſeruitute, qua facta eſt ſerua peccati, &, vt vitia ſuperet, adiuuetur: rectè piéque viui à mortalibus non poteſt. Et hoc diuinum beneficium, quo liberatur, niſi eam præueniret, iam meritis eius daretur, & non eſſet gratia, quæ vtique gratis datur.* Et infrà: *Quod verò dixi: Illud autem lumen nō irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum & temporalium ſe ad eius præcepta implenda conuertunt: quod omnes homines poſſunt ſi velint: non exiſtiment noui hæretici Pelagiani, ſecundùm eos eſſe dictum. Verum eſt enim omnino omnes homines hoc poſſe, ſi velint: ſed præparatur voluntas à Domino, & tantùm augetur munere charitatis, vt poſſint. Quod hic ideo dictum non eſt, quoniam præſenti neceſſarium non erat quæſtioni.*

Lib. 1. c. 12.

Rom. 6. Ioan. 5.

XXIX. Quod attinet ad S. Thom. luce clarius conſtat ex locis ſuperiùs allegatis, illum expreſsè docuiſſe noſtram ſententiam: neque alicubi approbauit, ſed neque inſinuauit oppoſitam. Et cùm inquit, Deum ita mouere voluntatem noſtram, vt illam non ex neceſſitate ad vnum determinet, non obſcurè fauet noſtræ ſententiæ. Ideo enim addit illud verbum, *ex neceſſitate*, vt innueret, quòd determinat eam alio modo conformi naturæ eiuſdem volūtatis. Loquitur ergo de determinatione ad vnum ex neceſſitate abſoluta, qualis reperitur in rebus, quæ libertatem non habent, vt ipſe ſe explicat in eiſdem, & in aliis locis.

Ad aliud teſtimonium ex q. 3. de potentia reſpondetur, determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis, quia voluntas eſt, quæ tanquam cauſa ſecunda determinat ſibi ſuum velle. Quia tamen non eſt ſimpliciter primum ſe determinans, oportet, quòd determinetur à Deo, tāquam à prima cauſa ſimpliciter, vt in aliis locis ſuprà inductis explicuit. Videantur, quæ docet 1. p. q. 19. art. 3. ad quintum, & q. 83. art. 1. ad 3. Et de hoc reſtat nobis longa diſputatio 117. vbi explicabimus, qualiter conſenſus arbitrij ſit in eius poteſtate. Et cùm obiicitur: nam ſi S. Thomas agnouiſſet hanc efficacem Dei prædeterminationem, non recurriſſet ad

Voluntas creata non eſt ſimpliciter primū ſe determinans.

Digitized by Google

S. Tho. recurrit tum ad exiſtentiam rerũ in æternitate, tũ ad determinationem diuinæ voluntatis, ad oſtendẽdam infallibilitatẽ ſcientiæ diuinæ.

exiſtentiam futurorum contingentium in æternitate, vt infallibilem ſcientiam eorundem futurorum ſaluaret in Deo, & cum eorum contingentia concordaret Reſpondetur, quòd S. Thom. non ſolùm recurrit ad exiſtentiam, quam futura contingentia habent in æternitate, vt oſtendat ſcientiam Dei reſpectu eorum eſſe infallibilem, ſed etiam recurrit ad prædeterminationem cauſarum ſecundarum non impediendarum, vt patet 1. contra Gent. cap.67. ratione 3. & 22.q.171.art.6. ad 2. & 1. part q. 14. artic. 13. & ex his, quæ diſp. 10. dicta ſunt, vbi S. Th. verba adduximus, & expendimus. Vnde Caiet. 1.p. citata, §. circa dicta, & §. ad ſecundum autem, notat, quòd in litera S. Thom. manifeſtè duæ cauſæ aſſignantur, quòd res ſint ab æterno Deo præſentes, ac per conſequens certitudinaliter cognitæ ab illo; quia tamen exiſtentia rerum in æternitate ex parte ipſius æternitatis eſt ratio proxima, propter quam ſcientia Dei reſpectu futurorum contingentium eſt infallibilis, quamuis contingentia in ordine ad cauſam proximam conſiderata, poſſint non eſſe; ideo S. Thomas ſpecialiter demonſtrat, infallibilitatem ſcientiæ diuinæ ex præſentialitate, quam futura contingentia, ſecundùm ſuas reales exiſtentias, habent in æternitate, vt diſp. 9. explicatum eſt.

XXX. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, Lutheranos, & Caluinianos non in eo erraſſe, quia dixerunt, voluntatem noſtram phyſica quadam efficacitate à Deo prædeterminari, vt velit, per efficaciſſimam videlicet eius voluntatem, qua illam præuenit: ſed in eo, quod malè intulerunt ex illo principio Catholico, per huiuſmodi determinationem deſtrui libertatem arbitrij in ſua operatione, vt diſp. 115. & 116. manifeſtum fiet. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd Pelagius, & Lutherus cum Caluino eadem via, & eodem argumento conuicti in contrarios errores inciderunt. Cùm enim exiſtimarent, hanc conſequentiam eſſe euidentem: Datur voluntas Dei efficax, ſeu gratia efficax præueniens noſtram voluntatem, & præmouens illam ad operandum; ergo voluntas noſtra non eſt libera in ſuis operationibus; vnus illorum ſcilicet Pelagius; ne liberum hominis arbitrium, quod experiebatur, negaret, negauit gratiam Dei, & voluntatem illius efficacem noſtras præcedere voluntates. Alter verò, id eſt, Lutherus cum Caluino, concedens æternum decretum, abſolutum, & efficax voluntatis diuinæ, & motionem illius efficacem noſtras præcedere voluntates; & non intelligens, qualiter cum illa efficaci Dei voluntate, & gratia ſtaret ſimul noſtri libertas arbitrij; aſſeruit erroneè, noſtrum liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo. Itaque Pelagius ſic arguebat: Eſt in nobis vera arbitrij libertas: ergo non eſt in Deo voluntas efficax & gratia præueniens noſtras voluntates, qua facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. Lutherus autem, & Caluinus, ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis arguentes, ſic inferebant. Eſt in Deo voluntas efficax, & gratia præueniens noſtras voluntates, qua facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur: ergo non eſt in nobis liberum arbitrium.

Pelagiani, & Lutherani eodẽ argumẽto conuicti in contrarios errores inciderunt.

XXXI. In hoc tamen Caluinus vtcunque moderatus eſt hæreſim Lutheri: Lutherus enim, vt diſput. 3. vidimus, aſſeruit, noſtrum liberum arbitrium merè paſſiuè ſe habere in ordine ad liberam operationem, quam exiſtimabat à ſolo Deo in nobis efficienter produci. Caluinus autem confeſſus eſt, noſtrum arbitrium cooperari quidem efficienter Deo efficaciter mouenti ad conſenſum, non tamen cooperari liberè, ſed ſpontaneè dumtaxat; quia non reſiſtat, eo modo, quo equus non recalcitrans currit ſpontaneè, ſed non liberè, cùm mouetur à ſeſſore. Nos autem extremas, & impias hæreſes Pelagianorum, & Lutheranorum deteſtantes, media via recta incedentes, fatemur contra Pelagianos, Deum æterno, abſoluto, atque efficaci decreto ſuæ voluntatis, ac ſua præoperante gratia, noſtras præuenire voluntates, eaſque ad modum cauſæ phyſicæ ad omne opus bonum dirigere. Aſſerimus etiam contra Caluinum, & Lutherum, quòd nihil impediente efficacia voluntatis, aut motionis diuinæ, maneat in homine integra libertas arbitrij, videlicet facultas, & poteſtas, qua poſſit, ſi velit, non ſequi motionem diuinam, atque adeò cum efficacia diuinæ voluntatis, & motionis præuenientis determinationem creatæ voluntatis, ſimul manet integra, & illæſa libertas noſtri arbitrij, vt inferiùs ex profeſſo manifeſtum fiet.

Caluinus à Luthero in quo diſſenſerit.

Et per hæc patet ad confirmationem. Dicimus enim, quòd hæretici ex illo fundamento deduxerunt quidem, liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo, ſed id deduxerunt per malam conſequentiam, quam propterea approbare non poſſumus, negando quippe prædictam conſequentiam, & Pelagianis reſiſtimus, & Lutheranis, euertendo potiſſimum fundamentum, quo illi decepti in contrarios errores inciderunt.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd ſicut aliud eſt poſſe currere, aliud verò actu currere: ita aliud eſt poſſe velle, vel producere aliquem actum liberum in particulari: aliud autem de facto illum producere. Vt ergo homo verè poſſit velle aliquod obiectum, non requiritur, quòd ex æternitate præceſſerit in Deo abſolutum, & efficax decretum prædeterminans eius liberum arbitrium ad volendum idem obiectum: quamuis id requiratur, vt illud actu velit. Vnde ex hoc, quòd in Deo non fuerit huiuſmodi decretum, non ſequitur, quòd homo non poſſit velle tale obiectum, abſolutè loquendo: ſed ſolùm ſequitur, quòd de facto non velit illud. Nec etiam ſequitur, quòd ſi Deus prædeterminauit me ad volendum hoc in particulari, non ſit, abſolutè loquendo, in mea poteſtate aliud velle, quamuis ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis efficacis, impoſſibile ſit, impoſſibilitate in ſenſu compoſito, quòd velim aliud obiectum, vt diſput. 25 patebit: aliàs enim voluntas Dei eſſet inefficax. Illa ergo conditionalis: Si Deus vult me velle hoc, hic, & nunc, faciam illud: eſt neceſſaria, vt docent SS. Auguſt. & Thom. locis allegandis infrà cùm ſit bona conſequentia. Sed conſequens eſt abſolutè liberum, & contingens: cuius ratio eſt, quam aſſignat S. Thom. 1. part. quæſt. 14. art. 13. ad 2. nam, *quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actum animæ, conſequens eſt accipiendum, non ſecundùm quòd in ſe eſt, ſed ſecundùm quòd eſt in anima, aliud enim eſt eſſe rei in ſe ipſa & eſſe rei in anima, vt putà, ſi dicam: Si anima intelligit aliquid, illud eſt materiale; intelligendum eſt, quòd illud eſt immateriale, ſecundùm quòd eſt in intellectu, non ſecundùm quòd eſt in ſe ipſo. Similiter ſi dicam: ſi Deus ſciuit aliquid, illud erit: conſequens intelligendum eſt, prout ſubeſt diuinæ ſcientiæ, ſcilicet prout eſt in ſua præſentialitate, & ſic eſt neceſſarium, ſicut antecedens: quia omne, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe, vt dicitur in 1. periherm.* Proportionaliter dicimus in præſenti, quòd illud conſequens: Ego faciam hoc in particulari: eſt neceſſarium, neceſſitate conſequentiæ, vt ſubeſt illi antecedenti: ſcilicet Deus vult vt faciam hoc: quoniam ex illo neceſſariò infertur per bonam conſequentiam, vt prima parte quæſtione 19. artic. 8. ad 1. docet S. Thom. Vbi explicans illud Auguſt. in Enchirid. c. 103. *Nullus fit ſaluus, niſi quem Deus voluerit ſaluari. Et ideo rogandus eſt, vt velit, quia neceſſe eſt fieri ſi voluerit*: inquit, *quòd per illud verbum*

XXXII. Poſſe operari, & operari diſtinguuntur.

Contingẽs & neceſſariũ neceſſitate conſequentiæ non opponuntur.

Digitized by Google

bum Auguſtini intelligenda eſt neceſſitas in rebus volitis à Deo, non abſoluta, ſed conditionalis, neceſſe eſt enim hanc conditionalem veram eſſe: ſi Deus hoc vult, neceſſe eſt hoc eſſe. Abſolutè tamen loquendo, & in ſe conſideratum, ſiue in ordine ad ſuam cauſam proximam, conſequens eſt contingens, & liberum.

XXXIII. *Omiſſio poteſt eſſe culpabilis non habéti auxilium efficax.* Eodem modo reſpondetur ad id, quod obiicitur in eodem argumento de actibus omiſſis, qui ſunt in præcepto. Dicimus enim, quòd liberè illos omittimus, & omittendo peccamus, quamuis Deus non prædeterminauerit efficaciter voluntatem noſtram ad illos exequendos; hæc enim Dei prædeterminatio non eſt neceſſaria, vt homo verè poſſit actus illos producere, ſed vt actu illos producat, vt ſuprà dictum eſt. Cùm ergo omittens actus, qui ſunt in B præcepto, verè poſſit illos producere, & non producat, ſequitur, quòd liberè eos omittat, ac per conſequens peccet: nam, vt docet S. Tho. & omnes eius diſcipuli, vt aliquis actus cenſeatur volũtariè omiſſus ſaltem indirectè, ſufficit quòd homo poſſit illum facere, & non faciat, & ſi actus ille eſt in præcepto, omiſſio eius imputabitur ad culpam. Videatur ſupradicta diſp. 18. num. 20.

S.Th. 1. 2. q.6 ar 3. q. 71. ar.5. & q. 2. de malo ar. 1. 2

Sine prędeterminatione Dei nihil homo poteſt operari in ſenſu compoſito. Ad confirmationem reſpondetur ex dictis, quòd in ſenſu compoſito nihil velle poſſumus ſine prædeterminatione diuina; quia non poſsũt hæc duo ſimul eſſe vera, quòd ſcilicet nos velimus in particulari aliquid, & quòd Deus non præordinauerit, & prædeterminauerit, quòd velimus illud; abſolutè tamen & in ſenſu diuiſo, poſſumus quidem velle C oppoſitum eius, quod Deus voluit nos velle. Nam per huiuſmodi decretum prædeterminans voluntatem noſtram ad alteram partem, non ſtatuit Deus, quòd non poſſimus velle oppoſitum, ſed quòd de facto non velimus, niſi illud in particulari, quod ſua efficaci voluntate decreuit nos velle. Vnde quamuis determinatio diuinę voluntatis, ſecundùm quod eſt in Deo, & vt eſt actio immanens illius, non ſit in noſtra poteſtate, ſed in poteſtate ſolius Dei: Effectus tamen illius prædeterminationis, ſcilicet noſter actus liber, eſt in noſtra poteſtate, quia Deus non decreuit producere, nec producit illum in nobis ſine nobis liberè conſentientibus, & cooperantibus. Et quamuis poſt determinationem diuinam, qua nos determinauit ad iſtum actũ in particulari, D non poſſimus quidquã facere, vt ipſe ad alios actus nos determinet, eò quòd voluntas diuina ſubdi non poteſt humanæ voluntati, aut illi ſubordinari, determinari ab ea, vel mutari: liberè tamen facimus actum, ad quem nos determinauit: ac per conſequens, verè poſſumus facere illum, & non facere, ſeu prorumpere in actum contrarium, quoniam non ſolùm prædeterminauit Deus, vt faciam iſtum actum in particulari, ſed etiam prædefiniuit, vt faciam illum liberè iuxta modum propriæ naturæ, ac per conſequens, decreuit, vt poſſim illum actum non facere.

Secundò, poteſt fortè clarioribus terminis explicari hæc ſolutio, ſi dicamus, quòd illud antecedens aſſumptum in argumento, nempe: Sine prædeterminatione diuinæ voluntatis, nullum actum poſſum facere: dupliciter intelligitur. Primò ita; vt E illud complexum, ſine prædeterminatione diuinæ voluntatis, cadat ſuper verbum, poſſum, & illud modificet, & tunc ſenſus eſt, quòd ſine prædeterminatione prędicta non habeo verum poſſe, comparatione actus, qui non eſt à Deo prædeterminatus, & in hoc ſenſu antecedens eſt falſum. Secundò ita, vt complexum illud, ſine prædeterminatione diuina, cadat ſupra verbum, facere & illud modificet; & tunc ſenſus eſt, nulla potentia fieri poſſe, vt ego faciam aliquem actum, & quòd voluntas mea non ſit

A phyſicè à Deo prædeterminata ad illum actum producendum, & hic ſenſus eſt verus; ſed ex hoc non ſequitur, illum, qui non eſt à Deo prædeterminatus ad talem actum, non habere verum poſſe, comparatione eiuſdem actus; ſed ſolùm infertur, quòd nõ efficiet de facto talem actum. Hæc ſolutio deſumitur ex S. Thoma q. 1. de potentia, art. 5. ad 1. vbi explicans illam propoſitionem: Deus non poteſt facere, niſi quod præſcit ſe facturum eſſe: *Hæc loquutio in duplici ſenſu poteſt accipi, quia exceptio poteſt referri ad potentiam, quæ importatur per Ly. poteſt, vel ad actũ, qui importatur per Ly. facere. Si primo modo, tunc loquutio eſt falſa: plura enim poteſt facere, quàm præſciat, ſe facturum, & in hoc ſenſu ratio procedebat. Si autem ſecundo modo, ſic loquutio eſt vera, & eſt ſenſus, quòd non poteſt eſſe, quòd aliquid fiat à Deo, & non ſit à Deo præſcitum.* Proportionabiliter nos dicimus in præſenti, quod in illa propoſitione: Nullum actum poſſum facere, niſi quem Deus prædeterminauit, me eſſe facturum: ſi exceptio referatur ad potentiam, quæ importatur per verbum, *poſſum*, tunc propoſitio eſt falſa, vt ſuprà dictum eſt, plura enim poſſum facere, quàm Deus prædeterminauerit me facturũ. Si autem exceptio referatur ad actum, tunc propoſitio eſt vera, & eſt ſenſus, fieri non poſſe, quòd ego aliquid faciam, & Deus non prædeterminauerit, me id eſſe facturum.

Ad quartum argumentum reſpondetur, ſolùm concludere, quòd ſine prædeterminatione Dei extrinſeca, & abſque decreto efficaci diuinæ voluntatis, homo non ſit futurus liber in actu ſecũdo; quod veriſſimum eſt, quia voluntas creata nullum actum ſecundum producet, niſi Deus præordinauerit, & prædefinierit, vt producat illum, aliàs enim aliquis effectus produceretur à voluntate creata antecedenter ad decretum, & cauſalitatem diuinam, ac per conſequens, voluntas creata eſſet ſimpliciter prima cauſa reſpectu illius, quod admitti non poteſt, vt oſtendit S. Thom in 2. ſent. d. 37. q. 2. artic. 2. in corp. non tamen concludit, quòd voluntas non ſit libera in actu primo; hanc enim libertatem, conſequitur homo per actionem diuinam, cùm productus eſt in ſuo eſſe. In actum verò ſecundum, ſiue in actualem operationem in particulari exit hæc libertas depẽdenter à decreto efficaci diuinæ voluntatis prædeterminantis noſtrum liberum arbitrium ad talem operationem. Cuius ratio eſt, quia noſtrum arbitrium non eſt primum liberum, ſimpliciter, nec primum ſe determinans ſimpliciter, ac per conſequens eſſentialiter ſubordinatur arbitrio Dei, quod eſt ſimpliciter primum liberum, nulli alteri ſubiectum. Vnde, vt ſe moueat, & determinet ad talem actum, indiget moueri, & prædeterminari à Deo, aliàs manebit immotum omnino, quia non ſe mouet, niſi motum, vt dictum eſt. XXXIV.

Sine prædeterminatione diuina non eſt homo liber in actu ſecundo.

Ad quintum argumentum ſatisfaciendum eſt ex profeſſo diſput. 115. & 116. vbi de natura, & quidditate lib. arb. agendum eſt. Interim reſpondetur, quòd duplex indifferentia reperitur in voluntate creata, altera paſſiua in ordine ad Deum, ſecundùm quod recipit motionem præuiam, quã Deus ipſe efficit, quòd liberum arbitrium ſe determinet ad volẽdum hoc, vel illud. Altera verò eſt indifferentia actiua in ordine ad iſtum actum liberum, vel illum. Prima indifferentia tollitur efficienter à ſolo Deo per decretum efficax ſuę voluntatis, quę producit motionem præuiam, in voluntate creata receptam, & formaliter tollitur per eandem motionem, de qua in diſp. 18. dictum eſt. Illa enim motio non eſt efficiẽter à voluntate creata, cùm antecedat ordine naturæ, & cauſalitatis determinationem, ſeu cooperationem illius. Secunda autem indifferentia, ſcilicet XXXV.

Voluntas habet duplicem indifferétiam paſſiuam ſcilicet & actiuam.

actiua tollitur efficienter à creata voluntate mota à Deo,& formaliter per actum liberum, qui actus non producitur in nobis effectiuè à ſolo Deo, ſed à Deo & a libero arbitrio. Licet enim *Deus*, vt inquit Apoſtolus, *operetur in nobis velle, & perficere,* non tamen id operatur ſine nobis ſimul cõſentientibus,& liberè cooperantibus idem velle,vt ex Tridentino conſtat, vnde ſemper conſeruat illæſam noſtram libertatem, quantumuis efficaciter eam prædeterminet ad operandum hoc in particulari. Imò per eandem prædeterminantem motionem arbitrij noſtri libertatem perficit.

Philip. 2.

Cõc. Trid. ſeſſ. 6. can. 4.

XXXVI.

Indifferentia eſt duplex, ſicut & determinatio, altera naturalis, altera libera.

Sed pro maiori explicatione huius ſolutionis notandum eſt, quòd, cùm indifferentia determinationi opponatur,& indifferens determinato ſecundùm diuerſitatem determinationis, erit diſtinguenda indifferentia, quæ in potentia reperitur. Eſt autem duplex determinatio: prima eſt naturalis, qua agens determinatur ad vnum ex neceſſitate abſoluta, ſicut ignis per calorem ad calefaciendum: ſecunda eſt determinatio libera, quam habet voluntas, quando actualiter operatur, tunc enim liberè determinat ſe ad talem operationem ſecundùm modum eiuſdem liberæ voluntatis, quæ ita vult operari iſtum actum determinatum, vt liberam retineat facultatem, qua poſſit operari oppoſitum, ſi velit, aut non operari. Proportionabiliter diſtinguenda eſt duplex indifferentia, ſeu indeterminatio potentiæ, altera, quæ opponitur determinationi naturali, quæ eſt determinatio ad vnum ex neceſſitate, & hæc eſt de eſſentia libertatis, implicat enim, potentiam eſſe liberam in exercitio,& eſſe determinatam ad vnum naturaliter. Vnde liberum arbitrium, vt diſputat. 115.& 116. patebit, non ſolùm habet iſtam indifferentiam priùs natura quàm operetur, ſed etiam in ipſo inſtanti, in quo actum liberum producit. Altera verò eſt indifferentia, quæ opponitur determinationi liberæ, & importat quamdam potentialitatem, vel ſuſpenſionem actus liberi, & hãc indifferentiam habet voluntas toto tempore, quo nihil operatur, nec præmouetur efficaciter à Deo ad aliquid operandum: quia tunc nec determinatur per actum liberum, nec per motionem efficacem, ad quam media potentia libera ſequitur talis actus: & hæc indifferentia non eſt de ratione libertatis, ſed potiùs imperfectio competens ei, quãdo eſt priuata actu ſecundo, ad quem eſt in potentia, etenim magis perfecta eſt voluntas, & eius libertas, quãdo eſt libera in actu ſecundo, quàm dum ſolùm eſt libera in actu primo. Præterea, nam ſi talis indifferentia eſſet de eſſentia libertatis, voluntas non eſſet libera, quando actualiter producit actum liberum, quia iam eſt determinata per talem actum. Præterea, idem oſtenditur ratione euidenti. Nam Deus eſt perfectiſſimè liber in his, quæ vult, aut operatur ad extra, & tamen nullam prorſus habet indifferentiam, quæ potentialitatem includat, aliàs non eſſet ſummè perfectus, aut purus actus: ergo talis indifferentia non eſt de eſſentia libertatis, ſed imperfectio competens ei, ſecundùm quòd reperitur in intellectuali natura creata, & mutabili, quæ de potentialitate ad actum procedit.

XXXVII

Determinatio, & indifferentia duplex, altera in actu primo, altera in actu ſecundo. Indifferentia, quæ eſt de eſſentia libertatis qualis ſit.

Notandũ ſecũdò, quòd vtraque determinatio ſiue naturalis, ſiue libera adhuc eſt duplex: altera in actu primo, ſiue in vltimo complemento actus primi,& hæc præintelligitur actuali operationi cauſæ ſecundæ & dicitur prædeterminatio, quia ordine dumtaxat cauſalitatis prçcedit prædeterminationem eiuſdem potentiæ in actu ſecundo; & hæc fit extrinſecè quidem per efficacem Dei voluntatem, intrinſecè verò per motionem præuiam, qua vnaquæque cauſa ſecunda iuxta modum ſuæ naturæ præmoue-

A

tur efficaciter, & applicatur à Deo ad ſuam operationem. Altera verò dicitur determinatio in actu ſecundo, quæ formaliter fit per ipſam operationem cauſæ ſecundæ.

Ex his reſpondetur facilè, quòd indifferentia oppoſita determinationi naturali, ſeu determinationi ad vnum ex neceſſitate, eſt de intrinſeca ratione libertatis, non autem indifferentia, quæ opponitur determinationi liberæ, qualis eſt prçuia determinatio voluntatis, ſeu prædeterminatio, quæ fit per auxilium prçmouens voluntatem efficaciter ad ipſam operationem.

XXXVIII

Determinatio voluntatis in actu ſecundo, eſt idem quod actus voluntatis, nõ autem determinatio præuia.

Sed contrà. Determinatio voluntatis eſt operatio voluntatis: ergo ſi Deus prædeterminat voluntatem antecedenter ad eius concurſum, actus voluntatis erit à ſolo Deo, eadem voluntate merè paſſiuè ſe habente. Reſpondetur, quòd determinatio voluntatis in actu ſecundo eſt formaliter operatio eiuſdem voluntatis,& hæc non fit à ſolo Deo, ſed à Deo & à libero arbitrio, moto ab ipſo Deo: Determinatio autem voluntatis in actu primo, ſiue in vltimo complemento actus primi, non eſt formaliter operatio voluntatis, ſed aliquid præuium. Vnde non ſequitur, quòd actio libera voluntatis ſit effectiuè à ſolo Deo, aut quòd volũtas merè paſſiuè ſe habeat. Licèt enim ſe habeat paſſiuè, quatenus recipit auxilium, & motionem præuiam, in ordine tamen ad terminum motionis, qui eſt libera operatio, ſe habet actiuè & liberè: dicit enim ſanctus Auguſtinus: *Intelligant, qui filij Dei ſunt, ſpiritu Dei ſe agi, vt quod agendum eſt, agant, & cum egerint, illi, a quo aguntur, gratias agant, aguntur enim, vt agant, non vt ipſi nihil agant.* & idem repetit aliis pluribus in locis diſputatione 18. num. 16. allegatis, Si dicatur: nam volitio, cùm ſit actio immanens, recipitur in potentia eliciente; ergo liberum arbitrium, etiam in ordine ad volitionem, ſe habet paſſiuè, reſpondetur, quòd per prius ſe habet actiuè, liberè producendo volitionem, & ſecundariò paſſiuè, quatenus in ſe recipit volitionem, quam producit.

Auguſt. lib. de corrept. & grat. c. 2.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd vt voluntas ſit libera in ordine ad aliquam operationem, neceſſe eſt, quòd efficienter ſe determinet ad illam, non tamen oportet, quòd ſit ſimpliciter primum ſe determinans: nam hoc eſt proprium primi liberi, quod eſt Deus. Voluntas ergo creata ſe determinat in actu ſecundo, prædeterminata tamen à Deo in vltimo complemento actus primi per auxilium efficax, ſicut voluntas ſe mouet; ſed tamen non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, ſed mouet ſe, mota à Deo, vt ſuprà dictum eſt. Sicut autem eſt de ratione liberi arbitrij, quòd ſe determinet, ita eſt de eius ratione, quòd ſe moueat; ergo quemadmodum poteſt ſeipſum mouere abſque eo quòd ſit primum ſe mouens, ita poterit ſeipſum liberè determinare, abſque eo quòd ſit ſimpliciter primum ſe determinans. Et cùm arguitur, nam quod eſt iam determinatum, non ſe determinat,&c. reſpondetur, antecedẽs eſſe verum, loquendo de eo, quod eſt omnibus modis determinatum, præſertim in facto eſſe, nihilominùs, quod in priori natura eſt determinatum à Deo in vltimo complemento actus primi, poteſt ſeipſum determinare in actu ſecundo. Vnde prius natura, quàm voluntas ſeipſam determinet per ſuã operationem liberam, intelligitur indifferens, ſeu indeterminata à ſe ipſa per eandem operationem liberam. Vel dicendum, quòd liberum arbitrium determinatur à Deo tanquam à cauſa prima,& ſe determinat, vt cauſa proxima ſuæ operationis, & ad illam propoſitionem: Omnis determinatio præſupponit in ipſa potentia indeterminationem, reſpondetur, id eſſe verum, loquendo

Voluntas ſe determinat, ſed nõ eſt primũ ſe determinans.

quendo

quendo de determinatione, & indeterminatione reſpectu eiuſdem cauſæ. Vnde priùs quàm voluntas creata ſe determinet in actu ſecundo, vt cauſa proxima, intelligitur indeterminata à ſeipſa, & à quacunque alia cauſa proxima: cum hoc tamen ſtat, quòd præintelligatur prædeterminata in fieri, ſeu prædeterminari à Deo, tanquam à prima cauſa, à qua primò incipit omnis determinatio cuiuſcumque cauſæ ſecundæ, vt diſp.89. & 98. patebit.

XXXIX. Ad ſextum argumentum reſponſum eſt iam aliqua ex parte diſputa.18.nu.23. ad ſeptimum argumentum, & nunc dicimus, id eſſe de ratione potentiæ liberæ, vt poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poſſit operari, & non operari abſolutè, & ſimpliciter loquendo: non tamen inconuenit, quòd ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ efficacis, non poſſit in ſenſu compoſito non operari actum illum, ad quem prædeterminatur à Deo, vt diſputatione 25. & 115. manifeſtum fiet. Deus ergo, prædeterminando noſtram voluntatem ad aliquem actum determinatum non tollit ab ea potẽtiam ad oppoſitum, vt diſp.18.nu.23. dictum eſt, ſed ſolùm tollit actum oppoſitum, & efficit, vt homo infallibiliter velit actum à Deo prędeterminatum. Vnde libera manet in exercitio in ordine ad illum actum: cuius ratio eſt, quam aſſignat S.Tho. nam Deus non ſolùm prædeterminauit, vt voluntas velit tale obiectum, ſed etiam prædefiniuit, vt liberè illud velit. Quare ex eo, quòd liberum arbitrium creatum non poſſit reſiſtere efficaci Dei voluntati, ſequitur, quòd non ſolùm fiant ea, quæ Deus fieri vult, ſed quòd fiant contingenter, vel neceſſariò, quæ ſic fieri vult.

Voluntas, poſitis omnibus requiſitis ad operandū, poteſt abſolute non operari.

S.Tho.1.p. q.19. art.8. præſertim in ſol.ad 2. & 1. cont. Gent c. 35. ratione 4.

Ad ſeptimum argumentum reſpondetur, neceſſitatem abſolutam opponi libertati, non autem neceſſitatem ex ſuppoſitione, ſiue in ſenſu compoſito, vt diſp.25. patebit.

Ad octauum reſpondetur, negando antecedens ſumptum vniuerſaliter, & inſtantia eſt manifeſta in negatione Petri quæ ſimpliciter, & abſolutè fuit libera, quamuis non fuerit conſtitutum in eius poteſtate tollere, vel ponere ſuppoſitionem illam antecedentem, videlicet dictum Chriſti Domini: *Antequam gallus cãtet, ter me negabis*: ex qua ſuppoſitione neceſſariò conſequebatur negatio Petri neceſſitate quadam, non quidem abſoluta, ſed illationis, & infallibilitatis, aliàs enim Chriſtus Dominus mẽdacium dixiſſet: quod repugnat, cùm ſit per eſſentiam prima veritas, quæ fallere non poteſt, aut falli. Similiter etiam conuerſio gentium fuit libera, & tamen neceſſariò ſequuta eſt, ad promiſſionem Dei, quæ quidem promiſſio non erat in poteſtate gentium. Et, ſi argumentum aliquid concluderet, etiam procederet contra auctores oppoſitæ ſententiæ, & probaret, conuerſionem non eſſe homini liberam, quia neceſſariò ſequitur neceſſitate conſequentiæ ad vocationem congruam, quæ non eſt in poteſtate hominis, ſed ſolùm in poteſtate Dei.

Luc. 22.

Reſpondetur ergo, quòd, quando ſuppoſitio antecedens tenet ſe ex parte primæ, & vniuerſaliſſimę cauſæ, ſcilicet Dei, bene poteſt aliquid eſſe neceſſarium ex ſuppoſitione reſpectu creatæ voluntatis, & liberum illi ſimpliciter, quamuis non ſit in poteſtate illius tollere, vel ponere ſuppoſitionem, ex qua neceſſariò, neceſſitate infallibilitatis, conſequitur. Secus autem contingit, quando ſuppoſitio antecedens tenet ſe ex parte alicuius cauſæ creatæ extrinſecæ à voluntate. Et ratio diſcriminis eſt, nam, vt 3. cont. Gent. cap.88. & 89. & aliis in locis docet S.Thom. ſolus Deus propter ſuam infinitatem, & omnipotentiam, quia eſt auctor voluntatis creatæ, poteſt illam immutare cõformiter ad ſuam naturam, & mouere efficaciter, atque applicare, ad

S. Thom.1. p.q.106.ar. 1.& q.111. art.2.

A producendum actum in particulari, non ſolùm ſecundùm ſubſtantiam, ſed etiam ſecundùm modum libertatis; quod tamen non poteſt aliqua cauſa creata, quia eſt limitata, & finita, atque inferior ad ipſam voluntatem. Videatur circa iſtam ſolutionem S. Thom. 1. p. quæſt. 22. artic. 4. & 3. cont. Gent. cap. 148.

Ad confirmationem reſpondetur, negando aſſumptum. Dicimus enim, quòd, ſi Deus vellet abſolutam neceſſitatem inferre voluntati, comparatione alicuius actus, id poſſe efficere eam phyſicè prædeterminando ad vnum, medio iudicio, quo iudicaret actum, ſeu bonum illud, quod proſequitur, habere neceſſariam connexionem cum bono in communi ad quod voluntas eſt naturaliter determinata, ſicut contingit in viſione beatifica, vt ad ſecundam con- B firmationem ſequentis argumenti patebit. Et extra viſionem beatificam poſſet etiam voluntati neceſſitatem inferre, illam phyſicè prædeterminando ad vnum, abſque iudicio rationis indifferenti, ſicut contingit in motibus primò primis.

Ad nonum reſpondetur, quòd S. Thomas tacito nomine Anſelmi, idem argumentum in terminis proponit, & diſſoluit 1.parte quæſtione 194. articulo 8. vbi in tertio argumento ſic arguit. *Illud, quod habet neceſſitatem ex priori eſt neceſſarium abſolutè, ſicut animali mori, eſt neceſſarium; quia eſt ex contrariis compoſitum: ſed res creatæ à Deo comparantur ad voluntatem diuinam, ſicut ad aliquid prius, à quo habent neceſſitatem, cùm hæc conditionalis ſit vera, ſi Deus aliquid vult, illud eſt. Omnis autem* C *cõditionalis vera eſt neceſſaria: ſequitur ergo, quod omne, quod Deus vult, ſit neceſſarium abſolutè.* Ad quod tamen argumentum reſpondet, *quòd poſteriora habent neceſſitatem à prioribus ſecundùm modum priorum, vnde & ea, quæ fiunt à voluntate diuina, talem neceſſitatem habent, qualem vult Deus ea habere, ſcilicet, vel abſolutam, vel conditionatam tantùm, & ſic non omnia ſunt neceſſaria abſolutè.* Nec ſanctus Anſelmus eſt contrarius, ſed potiùs fauet noſtræ ſententiæ: nam capite ſecundo allegato, paulò poſt principium, expreſsè docet, quod neceſſitas ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis nõ tollit libertatẽ à noſtris actibus. ſic enim ait: *Quando Deus vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt, voluntatem eſſe liberã, & eſſe* D *quod vult.* Et tamen certum eſt, decretum diuinæ voluntatis, & conſequenter neceſſitatem ex ſuppoſitione talis decreti antecedere actum noſtræ voluntatis. Item idem Anſelmus libro ſecundo, Cur Deus homo, cap. 27. in quo etiam conſtituens illam duplicem neceſſitatem antecedentem, & conſequentem, ait, Fuiſſe neceſſe Chriſtum pati, quia ſcriptum id erat, non tamen fuit neceſſarium ſimpliciter: ergo admittit neceſſitatem ex ſuppoſitione antecedente cum libertate: nam Scripturæ anteceſſerunt voluntatem humanam Chriſti. Et ad auctoritatem Anſelmi inductam in contrarium reſpondetur, quòd, vt conſtat ex ipſo contextu, loquitur de neceſſitate antecedente, quæ eſt neceſſitas ſimpliciter, & facit cauſam ſecundam operari ſine proprio conſenſu, & abſque vlla deliberatio- E ne rationis, nam ponit exemplum in motu cœli, capite decimo ſeptimo citato, vbi ſic ait: *Neceſſitas præcedens cauſat neceſſitatem, ſicut neceſſe eſt cœlum volui: præcedens, & efficiens neceſſitas eſt cœlum volui; quia neceſſe eſt vt voluatur.* Et poſt pauca. *Violentia naturalis conditionis cogit cœlum volui, te verò nulla neceſſitas facit loqui.* Neceſſitas autem futuri conſenſus, quæ deſumitur ex antecedenti decreto voluntatis diuinę, non eſt neceſſitas abſoluta, ſed conditionalis, & ſecundùm quid, vt ſuprà dictum eſt, vnde actus noſtri liberi arbitrij, qui ne-

XL.

ceſſa

Digitized by Google

ceſſariò ſequuntur ex huiuſmodi ſuppoſitione, non ſunt ſimpliciter neceſſarij, ſed liberi: vt ex communi ſententia antiquorum, diſputatione 25. patebit.

Ideo autem ſanctus Anſelmus nomine neceſſitatis antecedentis, intellexit neceſſitatem abſolutam ſeu naturalem, quia hæc neceſſitas antecedit omnem ſuppoſitionem, & ſumitur ex natura rei, ſiue ex ipſa connexione extremorum ſecundùm ſe, ſicut neceſſe eſt cœlum volui; quia motus non habet liberam, & naturalem connexionem cum cœlo, nomine autem neceſſitatis conſequentis ſignificare voluit neceſſitatem conditionalem, ſeu neceſſitatem conſequentiæ, quia talis neceſſitas non eſt abſoluta, nec competit ſubiecto ex natura rei, ſed ſolùm conſequitur ad talem ſuppoſitionem, vel conditionem, ex qua neceſſariò infertur id, quod ex tali ſuppoſitione, vel conditione dicitur neceſſarium neceſſitate ſecundùm quid, licèt abſolutè, & ſecundùm ſe, ſit liberum, aut contingens, vt diſputatione 25. patebit, in hoc ſenſu explicat S. Thomas qualitatem antecedentem, & conſequentem 1.2. quæſtione 17. articulo 7. ad 2. vbi ait: *Qualitas corporalis dupliciter ſe habet ad actum appetitus ſenſitiui. Vno modo, vt præcedens prout aliquis eſt aliqualiter diſpoſitus ſecundùm corpus ad hanc, vel illam paſſionem. Alio modo, vt conſequens: ſicut cùm ex ira aliquis incaleſcit. Qualitas igitur præcedens nō ſubiacet imperio rationis; quia vel eſt ex natura, vel ex aliqua præcedente motione, quæ non ſtatim quieſcere poteſt: ſed qualitas conſequens ſequitur imperium rationis, quia ſequitur motum localem cordis, quod diuerſimodè mouetur ſecundùm diuerſos actus ſenſitiui appetitus.* Sicut ergo ſanctus Thomas per qualitatem præcedentem intelligit qualitatem naturalem, & per qualitatem conſequētem intelligit qualitatem, quæ ſequitur imperium rationis, ita & ſanctus Anſelmus per neceſſitatem antecedentem intellexit neceſſitatem naturalem, quæ eſt neceſſitas abſoluta: per neceſſitatem autem conſequentem intellexit neceſſitatem conditionatam, ſeu neceſſitatem conſequentiæ, vel ex ſuppoſitione. Et priorem neceſsitatem docet repugnare libertati, non verò neceſſitatem poſteriorem. Confirmari poteſt hæc explicatio alio exemplo. Nam ſanctus Damaſcenus diſtinguit voluntatem Dei in voluntatem antecedentem, & voluntatem conſequentem; in qua diuiſione, vt diſputatione 34. patebit, omnes ferè Scholaſtici, & præſertim ſanctus Thomas 1. par. quæſtione 19. articulo 6. ad primum; per voluntatem antecedentem intelligunt voluntatem, quæ fertur in obiectum abſolutè conſideratum, & ſecundùm ſe, & per voluntatem conſequentem intelligunt illam, quæ fertur in obiectum cum omnibus adiunctis & circunſtantiis. Sic ergo ſanctus Damaſcenus per neceſſitatem antecedentem intellexit illam, quæ eſt neceſsitas abſoluta, & ſecundùm ſe, & per neceſsitatem conſequentem intellexit neceſsitatem illam, quæ non eſt abſoluta neceſſitas, ſed conditionata, quæ ſequitur ex aliquo adiuncto, vel præſuppoſito. In quo ſenſu dicit Auguſtinus: *Orandus eſt vt velit*, ſcilicet Deus: *nam ſi vult, neceſſe eſt eſſe.* vbi verbum neceſſe ſumitur pro neceſsitate non quidem abſoluta, quæ repugnat libertati, ſed pro neceſsitate conditionata, vel conſequentiæ, quæ libertati non obſtat. Hæc enim conſequentia eſt bona, & conſequenter neceſſaria: Deus vult, hoc eſſe, ergo erit: eo ſcilicet modo, quo Deus voluit fieri nempe liberè, & contingenter, ſi conſequens fuerit liberum, & contingens, aut neceſſariò, ſi conſequens fuerit neceſſarium. Sic interpretatur verba Auguſtini

Neceſſitas abſoluta quare dicatur, neceſſitas antecedens.

Damaſcen. li. 2. de fide orthodoxa, cap. 29.

Aug. in Enchir. c 103 tom. 3.

A ſanctus Thomas 1. par. quæſtione 19. articulo 8. ad 1. Videantur, quæ circa vtramque neceſsitatem dicemus diſp. 25.

Secundò reſpondetur, & fortè clariùs ad verba Anſelmi, quòd neceſsitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, non eſt neceſsitas antecedens, ſed potiùs conſequens cauſam rei: licèt enim antecedat cauſam ſecundam, quæ eſt voluntas creata, non tamen antecedit cauſam primam ſimpliciter, ſcilicet voluntatem diuinam, quæ magis influit in effectum, quàm cauſa ſecunda, & attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter, ſed conſequitur illam. Sicut ergo neceſsitas ex ſuppoſitione liberi influxus creatæ voluntatis, non tollit ab actibus illius, B ſed potiùs cauſat libertatem, quoad exercitium actus, quia hæc neceſsitas deſumitur ex cauſa ſecunda eorumdem actuum; ita à fortiori neceſsitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, cuius virtus perfectiùs operatur, & vehementiùs influit, atque attingit effectum ſecundùm omnem ſubſtantiam, & modum illius; non tollit, ſed potiùs cauſat libertatem in actibus humanis. Vnde Auguſt. libro de corrept. & gratia, capite 14. inquit: *Cui volenti ſaluum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium. Sic enim velle, vel nolle, in volentis aut nolentis eſt poteſtate, vel diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperat poteſtatem.* Et infrà: *Non eſt itaque dubitandum voluntati Dei, qui in cœlo, & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit: & qui etiam illa, quæ* C *futura ſunt, fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quo minùs faciat ipſe quod vult, quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, facit.* Et in fine eiuſdem capitis inquit: *Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.* XLI.

Neceſſitas ex ſuppoſitione volūtatis diuinæ eſt conſequens cauſam rei.

Ad primam confirmationem ex auctoritatibus ſancti Thomæ reſpondetur, nihil eſſe clarius in eius doctrina, quàm quòd neceſsitas, ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis non tollat ab humanis actibus libertatem, & contingentiam, vt patet ex his, quæ docet, 1. par. quæſtione 19. articulo 8. ad 3. & 1. con. Gen. cap. 85. in ratione 4. atque in aliis locis diſputatione 25. allegandis. Loca autem adducta in contrarium non videntur ad propoſitum, D nam in 3. par. expreſsè loquitur de neceſsitate priori, quæ ſumitur ex cauſa particulari efficiente, vel mouente, non autem de neceſsitate antecedente, quæ ſumitur ex efficacia primæ & vniuerſaliſsimæ cauſæ. Quin potiùs in eodem loco apertè docet, cum hac neceſsitate ſaluari arbitrij libertatem; nam admittit neceſsitatem ex ſuppoſitione æternæ prædefinitionis Dei, cum libertate Chriſti Domini, qui liberè acceptauit mortem. ſimiliter in alio loco ex libro 2. cont. Gent. apertè loquitur de neceſsitate, quæ ſumitur ex cauſis prioribus, quando operantur per modum naturæ, vt patet ex ipſo contextu, in quo ſermonem facit de neceſsitate priori, orta ex cauſa materiali, vel formali, quæ ſunt principia eſ- E ſentialia, & naturaliter ſuos cauſant effectus. Similiter etiam loquitur de cauſis efficientibus, vel mouentibus naturaliter, non autem de prima cauſa ſimpliciter. Locus verò adductus ex q. 6. de malo, procedit de diſpoſitione naturali determinante, & de hac inquit S. Thom. quòd facit actum neceſſarium: ſed intelligitur, quoad ſpecificationem, & ex parte obiecti, non autem, quantùm ad exercitium, vt conſtat ex fine corporis articuli, & ex his, quæ dicit p. 2. quæſtione 9. articulo 5. vbi expreſsè docet, quantùm ad exercitium actus, neque à corporibus cœleſtibus, neque ab appetitu ſenſitiuo XLII.

S. Tho. ſententia circa neceſſitatē ex ſuppoſitione volūtatis diuinæ & contingentiam rerum.

ſenſitiuo poſſe voluntatem efficienter moueri.

XLIII. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, aliud eſſe, aliquem actum eſſe neceſſarium, ſuppoſito hoc vel illo; aliud verò eſſe neceſſarium ex ſuppoſitione. Amor ergo beatificus circa Deum eſt neceſſarius, quantùm ad exercitium ſuppoſita viſione beatifica, ad quam ſequitur, quia niſi beati viderent Deum per eſſentiam, non ex neceſſitate illum diligerent; illa tamen dilectio non dicitur neceſſaria ſolùm ex ſuppoſitione, ſed abſolutè, & ſimpliciter. Cuius ratio eſt, quia fertur in Deum medio iudicio, quo intellectus iudicat, ſummum illud bonum habere neceſſariam connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter determinatur voluntas, ac per conſequens eſſe neceſſariò amandum. vnde voluntas videntis Deum per eſſentiam, ex neceſſitate diligit illum, & non liberè. Hæc autem ratio non procedit de actibus, quos voluntas producit in via, quamuis ſint neceſſarij ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis. Etenim decretum Dei non prædeterminat, nec mouet voluntatem creatam ad illos, medio iudicio, naturaliter ad vnum determinato, ſed medio iudicio rationis indifferenti, quo videlicet intellectus iudicat bonum illud proſequendum non habere neceſſariam connexionem cum bono, ad quod amandum eſt naturaliter determinata voluntas. licèt enim libertas ſit formaliter in voluntate, radicaliter tamen originatur & fundatur in indifferentia obiecti, & iudicij rationis, quo proponitur voluntati, vt amandum, ſicut in diſputatione 18. numero 23. explicatum eſt.

Actus liber quo modo dicatur neceſſarius ex ſuppoſitione.

Et per hæc reſpondetur ad tertiam confirmationem, quòd motus primò primi, & quæ fiunt in ſomno, procedunt ab homine naturaliter abſque iudicio rationis: & ideo non ſunt actus liberi, eò quòd inaduertentia naturalis, & ſomnus, qui ſupponitur, priuant hominem vſu rationis in ordine ad tales actus. Cæterùm decretum efficax diuinæ voluntatis, prædeterminans noſtrum liberum arbitrium ad conſenſum, non priuat hominem rationis iudicio, ſed potiùs applicat eius voluntatem ad operandum medio rationis iudicio, in quo radicatur formalis libertas voluntatis, vt dictum eſt; vnde non eſt ſimile.

XLIV. Ad decimum reſpondetur, quòd vt voluntas ſit libera, debet quidem habere dominium ſui actus, non tamen oportet, quòd habeat primum & abſolutum illius dominium, vt diſput. 117. manifeſtum fiet: hoc enim dominiũ reſidet ſolùm apud Deum, qui eſt primum liberum à quo intrinſecè omnis libertas creata dependet. Vnde S. Thom. in 2. ſent. diſtinct. 25. quæſtione 1. articulo 1. ad tertium argumentum, loquens de libero arbitrio creato ſic ait: *Determinatio actionis, & finis in poteſtate liberi arbitrij conſtituitur, vnde remanet ſibi dominium ſui actus, licet non ita, ſicut primo agenti.* Quibus verbis docet, dominium, quod habet liberum arbitrium creatum ſupra ſuos actus, eſſe ſubiectum, & ſubordinatum primo & abſoluto Dei dominio, quod etiam docet 3. cont. Gent. capite 169. cuius verba adducemus diſput. 117. numero 7. Sicut ergo voluntas creata ſe mouet ad ſuas operationes, ſed non eſt primum ſe mouens ſimpliciter, ita ſimiliter habet dominium ſui actus, ſed non primum dominium. Et ad auctoritatem S. Thom. ex ſolutione ad primum reſpondetur, quòd, cùm inquit, in Deo eſſe liberum arbitrium, quia determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo, per iſtam cauſalem non ſolùm probat, quòd in Deo ſit liberũ arbitrium, ſed etiam quòd ſit in eo liberum arbitrium perfectiſſimum, & abſolutum, & omnino independens ab alio, quia

Volũtas libera habet dominium ſui actus, ſed nõ primum.

A non habet aliam cauſſam ſuperiorem, à qua determinetur ad ſuos actus: liberum autem hominis arbitrium, quia creatum eſt, licet determinet ſibi ſuum actum, illum tamen determinat prædeterminatum à Deo, iuxta modum ſuæ naturæ, ſicut ſe mouet, motum tamen à Deo; ſed de hoc in diſput. 117. agendum erit.

Secundò reſpondetur, ex illa ratione ſolùm concludi, quòd, vt homo ſit liberi arbitrij, neceſſariò requiritur, quòd determinatio ſui actus non inſit ſibi ab alio tanquam à cauſa proxima efficiente, ipſo libero arbitrio merè paſſiuè ſe habente, ſed à ſeipſo, tanquam à principio proximo, actiuo, ſe mouente: cum hoc tamen ſtat, quòd primum principium, & prima radix huius determinationis ſit à Deo. Hæc B ſolutio habet magnum fundamentum in S. Thom. 1. p. q. 105. ar. 4. ad 2. vbi ait: *Moueri voluntariè eſt moueri ex ſe, id eſt, à principio intrinſeco, ſed illud principium intrinſecum poteſt eſſe ab alio principio extrinſeco, & ſic moueri ex ſe non repugnat ei, quod mouetur ab alio.* Et in ſolutione ad 3. ſubdit: *Si voluntas ita moueretur ab alio, quòd ex ſe nullatenus moueretur, opera voluntatis, non imputarentur ad meritum, vel demeritum: ſed quia per hoc, quod mouetur ab alio, non excluditur, quin moueatur ex ſe, vt dictum eſt, ideo per conſequens non tollitur ratio meriti, vel demeriti.* Eandem ſolutionem tradit quæſt. 83. eiuſdem 1. p. art. 1. ad 3. & quæſt. 3. de malo, art. 2. ad 4. vbi ait: *Cùm liberum arbitrium mouet ſeipſum, non excluditur, quin ab alio moueatur, à quo habet hoc ipſum, quod ſeipſum mouet.*

Moueri ex ſe dupliciter contingit.

C

DISPVTATIO XXIII.

Vtrùm Deus præuia motione voluntati creatæ inhærente, eam ad modum cauſæ phyſicæ moueat, applicet, ſeu prædeterminet ad omnes ſuos actus bonos in particulari ſalua ipſius libertate.

I. QVÆSTIO hæc, vt initio præcedentis diſputationis notaui, non eſt de nomine prædeterminationis phyſicæ, (quamuis & ipſum nomen quoad vtramque partem valde antiquum ſit, & à Patribus, & Doctoribus Scholaſticis, vt ſuprà oſtenſum eſt, vſurpatum) ſed de re ipſa quæ hoc nomine ſignificatur. Vt ergo diſtinctè, & ſine vocis ambiguitate, vel æquiuocatione procedamus tam in noſtræ ſententiæ confirmatione, quàm in confutatione contrariæ, oportet ſupponere prius quid nomine phyſicæ prædeterminantis liberum arbitrium, vt velit, intelligatur.

Quidam Theologi ex his, qui eiuſmodi prædeterminationem impugnant, ſtatum quæſtionis verbis ambiguis referunt, & ſententiæ Thomiſtarum aliqua ſuperaddũt, quæ ſi prætermitterētur, facilior E eſſet, & planior ſenſus, & difficiliùs poſſent phyſicã prædeterminationem impugnare. Cùm enim explicant, quid prædeterminationis phyſicæ nomine ſignificetur, ſic loquuntur. Hæc igitur determinatio phyſica dicitur eſſe forma quædam voluntati impreſſa, quæ cum illa cõplet principium proximum actus voluntatis. Dicitur autem hæc forma eſſe determinatio voluntatis, non ſolùm quia ad vnum inclinat, quoad ſpecificationem, ſed quia *omnino determinat illam* ad exercitium actus. Et paucis interiectis. Hæc autem motio, ſeu forma, de qua nunc diſputamus, quæ ſupra omnem habitum, & facultatem

tatem permanentem voluntatis additur, dicitur eſſe determinatio eius, quia illa poſita, ſtatim infallibiliter prodit volūtas in actum ad quē ipſa mouet, vel inclinat. Denique dicitur determinatio phyſica primò quidem, vt ſignificetur, & declaretur illud genus determinationis & infallibilis emanationis actus ſecundi à voluntate ſic affecta, & determinata, *non quidem prouenire ex aliqua cauſa morali*, ſed ex intrinſeco, & connaturali modo operandi talis formæ, quæ ſicut in ſuo genere eſt cauſa phyſica ſui actûs, ita *ex natura ſua eſt omnino determinata ad affectionem actualem eius*: & ideo, dum voluntati inhæret, illam ſimul determinat, & eſt quaſi intrinſecum pondus eius à quo *omnino determinatur ad agendum eundem actum*, & ideo etiam dicitur hæc determinatio phyſica, vt diſtinguatur à determinatione morali, quæ non prouenit ex phyſico *& naturali modo agendi*, ſed ex morali aliqua perſuaſione vel effectione; & ideo non eſt ſimpliciter determinatio nec infallibilis, ſed ſecundùm quid. In quibus verbis aduertimus primò, illud aduerbium, *omnino* in nullo Thomiſtarum, quem ego viderim, reperiri. Neque enim aſſerunt, Deum, motione præuia phyſicè prædeterminare, *omnino*, liberum arbitrium ad determinatam operationem, & multò minùs dicunt, quòd forma, qua mouetur voluntas, ſit *ex natura ſua omnino determinata* ad affectionem actualem huius actus: ſed ſine illo additamento affirmant, Deum actuali motione phyſicè, id eſt, verè efficienter præmouere, applicare, & prædeterminare efficaciter voluntatem ad talem operationem, ſalua eius libertate. Sed quantum detrimenti illud additamentum afferat, ex eo colliget pius lector: nā cùm dicitur, Deum actuali motione præuia phyſicè prædeterminare, *omnino*, voluntatem ad conſenſum; ſignificari videtur Deum eadem motione ita voluntatem prędeterminare ad conſenſum, vt ipſa voluntas non ſe determinet, nec poſſit diſſentire, ſi velit; quod alienum eſt à ſenſu, & ſentētia, nedū Thomiſtarum, ſed etiam omnium Catholicorum. Secundò, aduertimus, auxilium præuium, de quo loquimur, non appellari à nobis formam voluntati impreſſam; quoniam hoc nomen ſignificare videtur qualitatem conſtituentem potentiam in actu primo: ſed proprio vocabulo dicitur motio actualis, qua Deus verè efficienter facit, vt liberum arbitriū operetur actum liberū determinatum cum vera, & expedita facultate, qua poteſt illum non operari, ſi velit, vt diſput. 18. num. 23. dictum eſt. Item etiam, cùm Thomiſtæ dicunt, Deum ſuo auxilio efficaci phyſicè prędeterminare volūtatem ad actum bonum, non excludunt motionem moralem, ſed eam præſupponunt.

Reiectis ergo vocabulis, quæ obſcuritatem, & æquiuocationem ingenerant, & ſententiam Thomiſtarum duram reddere videntur, ac difficilem, ſenſus planus huius diſputationis eſt: vtrùm Deus, non ſolùm decreto abſoluto, & efficaci ſuæ voluntatis, de quo in præcedenti diſputatione egimus; ſed etiam præuia motione actuali, cauſis ſecundis præſertim liberis inhærente, illas applicet ad operandum ac verè efficienter, & efficaciter faciat eaſdem cauſas concurrere, & operari talem actum in particulari, quod eſt eas phyſicè determinare, ſeu prædeterminare ad operandum non quidem prioritate temporis, ſed prioritate rationis duntaxat, & cauſalitatis, ita videlicet, vt Deus ſit, qui priùs verè efficaciter incipiat operari, quàm nos illi cooperemur: & conſequenter cauſalis iſta ſit vera: Quia Deus operatur, liberum noſtrum arbitrium cooperatur illi. Hoc enim, & nihil aliud ſignificatur nomine motionis Dei phyſicè prædeterminantis

A liberum arbitrium ad operandum talem actum in particulari. Quam motionem aliqui Theologi phyſicam in abſtracto prædeterminationem appellant: quæſtio tamen eſt de motione phyſicè prædeterminante in concreto. Si ergo ſit inter nos conſenſus, Deum actuali motione præmouere, & applicare modo prædicto liberum arbitrium ad operandum, ac verè efficienter & efficaciter, *abſque præiudicio libertatis facere, nos velle hoc, vel illud*, vt loquitur S. Thom. parum de nomine phyſicæ prædeterminationis curabimus. Nam cùm de re conſtat, non eſt de nomine litigandum. S. Tho. 3. cont. Gēt. cap. 89. in princ.

Illi ergo Doctores Theologi, qui ſentiunt Deum antecedenter ad pręſcientiam mediam cooperationis liberi arbitrij futuræ ex hypotheſi, non prædeterminaſſe in particulari abſoluto, & efficaci decreto, actus noſtros liberos, nec prædeterminare potuiſſe, ſalua eorundem actuum libertate, vt diſputatione præcedenti viſum eſt, conſequenter docent, Deum actuali motione non præmouere, vel applicare, aut phyſicè prędeterminare liberum arbitrium ad actus bonos in particulari: & inſuper addunt, cum tali motione prædeterminante cohærere non poſſe actualem vſum eiuſdem arbitrij in ſuis operationibus. Eandem ſententiam defendunt alij nonnulli Doctores, etiam ex his, qui fatentur Deum abſoluto, & efficaci decreto prædeterminare hominis voluntatem ad ſuos actus in particulari, ſalua eorum libertate.

Argumenta, quibus conuincuntur, partim fundantur in illo principio, quod ſibi perſuaſerunt eſſe notiſſimum in Philoſophia, cùm tamen reuerà illi aduerſetur, videlicet, cōcurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam; ſed cum cauſa ſecunda in illius effectum; quorum argumenta diſput. 18. propoſita ſunt à nobis, & ſoluta; partim verò deſumuntur ex eiſdem principiis quibus diſputatione præcedenti contendebant probare, prædeterminationem extrinſecam per abſolutam, & efficacem Dei voluntatem, de medio tollere creati arbitrij libertatem, quantum ad actualem vſum illius.

Præterea id probant. Voluntas noſtra ex ſola generali ratione cauſę ſecūdæ, & ſubordinatione eſſētiali ad primam cauſam, non indiget ad operandum hac prædeterminante præmotione: nam, vt patet in aliis cauſis ſecundis naturaliter ad vnum determinatis, ſufficienter ſaluatur ſubordinatio cuiuſcunque cauſæ ſecundæ, ad Deum, vt primam cauſam per dependentiam eſſentialem, quam ab illo habent, non ſolùm in eſſe, ſed etiam in operari ratione concurſus ſimultanei, ſiue concomitantis, qui neceſſarius eſt, vt operentur: ergo ex vi huius ſubordinationis, non eſt neceſſaria alia motio diuina prędeterminans: ergo ſuperfluè ponitur vel oportebit aſſignare aliam rationem ſpecialem, propter quam voluntas indigeat ad operandum huiuſmodi prædeterminatione.

Confirmatur, quia non eſt minùs potens voluntas ad exercendos actus ſibi connaturales, quàm ſint aliæ cauſæ naturales ad actiones ſuas, nec poteſt ſingularis aliqua ratio in voluntate inueniri, ob quam hæc determinatio ad voluntatis actus neceſſaria ſit potiùs, quàm ad actus reliquarum cauſarum: ratio enim potiſſima, quam aſſignant aduerſarij eſt hæc. A cauſa indifferente, & indeterminata, inquantùm huiuſmodi, nō poteſt definitus prodire effectus; ſed voluntas poſitis omnibus requiſitis ex parte obiecti, & intellectus, ac ſuarum virium, eſt indifferens ad hunc, vel ad illum actum eliciendum: ergo priùs ſaltem natura, quàm aliquem actum definitè eliciat, oportet, vt ab aliquo determinetur:

Digitized by Google

terminetur: ergo à Deo, quia nec ab alia cauſa poteſt determinari, cùm nulla habeat efficaciam in ipſam voluntatem; neque à ſe, quia ſæpe ante determinationem ab alio receptam, inuenitur indifferens, ac proinde inſufficiens ad determinationem faciendam. Hæc autem ratio ſupponit vnum falſum, videlicet totam noſtræ voluntatis indifferentiam paſſiuam eſſe, & non actiuam; & negatiuam potiùs, quam poſitiuam; quod ſic oſtenditur. Nam ſi voluntas, vt eſt prior ſuo actu, ita eſt indifferēs, vt nō poſſit ſeipſam determinare, etiā poſitis omnibus prærequiſitis ad volendum, niſi ab alio extrinſeco agente, præuia motione in eadem voluntate recepta, determinetur: ergo illa indifferentia tantùm eſt paſſiua, ad recipiendum nimirum hanc, vel illam determinationem pro alterius voluntate & arbitrio; ac per conſequens non eſſet libera, non ſolùm quoad vſum, ſed neque quantùm ad facultatem ipſam operandi. Probatur conſequentia: nam reſpectu talis determinationis volūtas ſolùm paſſiuè ſe habet, & nō actiuè, cùm ordine cauſalitatis & naturæ omnem actum eiuſdem voluntatis præcedat; item quia ſi determinatio illa eſſet effectiuè à voluntáte: ergo eſſet ab illa, vt indifferente: nam ante illam determinationem eſt omnino indifferens: ergo eadem ratione ipſum velle, licèt eſſet determinatum, poſſet procedere à voluntate, vt indifferente.

II. Secundò arguitur. Potentia, quæ de ſe eſt actiuè & paſſiuè indifferens, tanquam domina ſui actus, potens eſt ſua intrinſeca virtute cum generali concurſu primæ cauſæ ſeipſam ad ſuum actum determinare: ergo non indiget, quòd prædeterminetur à Deo præuia motione, vt operetur. Antecedens probatur: nam talis potentia, licèt ſecundùm ſe formaliter ſit indifferens, tamen propter ſuam perfectionem, & eminentem virtutem, per quam habet verum, & proprium dominium ſui actus, eſt virtualiter in actu: ergo poteſt ſeipſam per actum ſecundum formaliter determinare, ſicut volūtas diuina, quamuis ſecundùm ſe ſit indifferens in ordine ad iſtum, vel illum effectum producendum: ſeipſam tamen determinat; quia propter eminentem virtutem actiuam, quam habet, eſt virtualiter in actu.

Confirmatur. Voluntatem eſſe indifferentem ſecundùm ſe in actu primo, & determinari per actum ſecundū, non inuoluit repugnātiam, quia vnus actus non includit neceſſariò negationem alterius; ſicut materiam primam eſſe indifferentem in potentia paſſiua: & actuari, ſeu determinari per vnum actum formalem, non eſt repugnans; ſed potiùs conſequens & conſentaneum: ergo ſimiliter eſt conſentaneum, quòd voluntas ſit actiuè & perfectè indifferens, & ſeipſam explicet ſua ſponte, & intrinſeca vi in vnum actum, & per illum determinetur formaliter, tam agendo, quàm recipiendo illum.

III. Tertiò arguitur. Voluntatem formaliter, ac phyſicè determinari, nihil aliud eſt, quàm velle: ergo nec poteſt eſſe ab extrinſeco agente ſine ipſa, nec poteſt eſſe aliquid præuium ad ipſum velle, quòd ſit cauſa efficiens eius. Antecedens patet; quia determinatio illa voluntatis intrinſeca homini, illique inhærens, non eſt niſi in ipſa voluntate, vt in ſubiecto: ergo, vel eſt aliquid per modum actus primi, vel eſt actus ſecundus voluntatis: ſed non poteſt eſſe aliquid per modum actus primi; quia non eſt habitus hic enim non determinat voluntatem, ſed ipſa potiùs eo vtitur, cùm vult, neque voluntas per ſe loquendo indiget alio actu primo, præſertim ad eliciendos actus ſibi proportionatos, & naturales: quia ex ſe eſt ſufficiēter cōſtituta in actu primo: ergo talis determinatio nihil aliud eſſe poteſt præter actum ſecundum, qui eſt velle, vel actio volendi, non enim excogitari poteſt medium inter actum primum, & ſecundum, neque ab Ariſtot. vnquam traditum eſt.

Confirmatur. Licèt voluntas ad actus ſupernaturales indigeret aliquo alio principio actiuo per modum actus primi, illud tamen ſubderetur libertati eius, quoad vſum: nam eſſet eadem ratio de illo, quæ eſt de habitu: ergo per talē actū primū, nō prædeterminatur voluntas ad volendum hoc, vel illud.

Quartò arguitur. Determinatio voluntatis eſſe debet voluntaria, alioquin non determinaretur voluntas libero, & ſpōtaneo modo, ſed potiùs, vt quoddam inanime: ſed nihil poteſt eſſe voluntarium, niſi vel ſupponat actum volendi, per quem ſit voluntarium, vel ſit ipſemet actus volendi, qui per ſeipſum, & intrinſecè voluntarius eſt: ergo talis determinatio vel ſupponit actum volendi, vel eſt ipſemet actus volendi, ac per conſequens non prædeterminat eandem voluntatem ad volendi actum.

Quintò arguitur. Prædeterminatio per motionem præuiam, in voluntate receptam antecedenter ad eius liberum influxum, repugnat libertati eiuſdem voluntatis: ergo non eſt admittenda. Antecedens probatur: nam, ſi determinatio illa eſt ad operandum neceſſaria per modum neceſſarij influxus primæ cauſæ: ergo ſine illo influxu non poteſt moueri voluntas, tanquam potentia proxima, & expedita ad opus; ſicut non poteſt calefacere ignis ſine concurſu Dei, nec manus poteſt mouere calamum, niſi à volūtate, vel appetitu moueatur: nam intimiùs & eſſentialiùs dicitur pendere voluntas ab hac motione, & determinatione Dei in operatione ſua, quàm dependeat motio manus à voluntate: ergo quandiu Deus nō dat hanc determinationem, etiāſi omnia neceſſaria ad volendum adſint; adhuc non eſt in voluntatis poteſtate poſitum velle vel operari. Probatur conſequentia; quia neque eſt in poteſtate voluntatis velle ſine tali determinatione, neque eſt in poteſtate eius, habere talem determinationem, vt velit: ergo nunquam ipſum velle eſt in poteſtate eius, niſi priùs Deus huiuſmodi determinationem tribuat; quod ſolum eſt in eius poteſtate, & arbitrio. Vnde ipſi Deo libera eſſe poterit hominis motio, & determinatio, non autem ipſi homini, ſicut motio manus libera eſt voluntati, nō autem manui.

Confirmatur. Reſpectu illius determinationis voluntas noſtra non eſt libera: nam ad illam recipiendam merè paſſiuè ſe habet: poſt receptā autem illam neceſſariò prodit in opus, ita vt iam omnino non poſſit non operari: ergo nunquam habet vſum liberum ſuæ operationis, ſed neque habere poteſt; ac per conſequens perit ipſa etiam radicalis creatæ voluntatis libertas.

Sextò arguitur. Poſito in voluntate quocunque auxilio, vel motione Dei præuia, poteſt voluntas diſſentire, & tali motioni reſiſtere, ſi velit: ergo non prædeterminat illam efficaciter ad conſenſum. Patet conſequentia: nam ſi prædeterminaret eam, poſito illo auxilio, non poſſet voluntas diſſentire: cùm hæc duo non poſſint eſſe ſimul vera, quòd motio illa prædeterminans ad conſenſum ſit in voluntate, & voluntas diſſentiat. Antecedens autem videtur expreſsè traditum in Conc. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. c. 5. & can. 4. vbi loquens de motione præuia, qua liberum arbitrium excitatur & mouetur à Deo, ad iuſtificationem determinat, quòd poſſit illam abiicere, & illi diſſentire, ſi velit. & Conc. Senonen. in decreto fidei 15. *Nec tale*, inquit, *eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit, alioquin libero* IV.

Digitized by Google

præiudicaret arbitrio. Vbi verbum reſiſtendi, inuoluit ſenſum compoſitū; non enim reſiſtit voluntas motioni, qua non tangitur.

Confirmatur hoc argumentū: nam aliàs Concil. Trid. nihil definiuiſſet contra hæreticos huius temporis, negantes arbitrij libertatem; illi enim facillimè concederent, quòd, antequam motio Dei efficax, prædeterminans ad conſenſum, ſit in homine, liberum eius arbitrium poſſit diſſentire, & non operari, dummodo id concederetur illis, quòd poſita illa motione in volũtate, non poſſit non operari actũ, ad quẽ efficaciter prædeterminatur per talẽ motionẽ.

Septimò arguitur. Sententia conſtituens, tanquã neceſſarium, auxilium prædeterminans, vt voluntas operetur, facit præcepta Dei impoſſibilia, contra Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. de iuſtificat. & can. 18. & contra omnem ſententiam Sanctorum, quorum teſtimonia infrà allegabimus: ergo non eſt admittenda. Antecedens probatur: nam, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, Deus ante omnium operum præuiſionem denegat pro ſua tantùm voluntate hoc auxilium prædeterminans omnibus his, qui non conuertuntur, aut operantur; ſed ſine principio actiuo neceſſariò nullus poteſt agere, aut operari: ergo omnes illi, qui non conuertuntur, aut operantur, reuerà conuerti non poſſunt, neque operari, aut præcepta Dei implere, præſertim cùm tale auxilium prædeterminans non ſit in poteſtate hominis, ſed ſolùm in poteſtate Dei, qui illud, quibus vult, & quando vult, confert: ac per conſequens Deus præciperet homini impoſſibilia.

Octauò arguitur. Si, præter auxilium ſufficiens, eſſet neceſſarium ad operandum aliud auxilium efficax prædeterminans, ſequeretur, nullum relinqui auxilium reuerà ſufficiens; conſequens nullatenus eſt admittendum; ergo. Sequela probatur. Illud dicitur ſimpliciter ſufficiens ad aliquem effectum, vltra quod non eſt ſimpliciter neceſſariũ aliud. Qui enim haberet quatuor ſuffragia, quibus eligeretur in Prælatum, non diceretur habere ſuffragia ſufficientia, ſi præter illa eſſent neceſſaria ſimpliciter alia quatuor ſuffragia: ergo ſi ad hoc, vt homo actu operetur, præter auxilium ſufficiens, eſt neceſſarium aliud auxilium prædeterminãs, auxilium illud, quod dicitur ſufficiens, non eſt reuerà ſufficiens ad operandum, ſed ſolo titulo erit ſufficiens. Falſitas cõſequẽtis probatur ex illo 1. ad Timo. 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri.* Eccleſiaſt. 15. *Ne dixeris per Deum abeſt, &c.* Oſeæ 13. *Perditio tua Iſraël: tantummodo in me auxilium tuum.* Iſa. 5. *Quid amplius debui facere vineæ meæ, & non feci?* Pſal. 129. *Apud Dominum miſericordia: & copioſa apud eum redemptio.* & ex aliis locis Scripturæ, Concil. & SS. Patrum, ex quibus diſput. 112. oſtendemus, Deum pro loco, & tempore nulli adulto, præſertim fideli, in hac vita denegare auxiliũ ſufficiens ad rectè operandum.

Nonò arguitur. Sequeretur ex oppoſita ſententia, quòd nullus relinqueretur locus exhortationibus diuinis, & admonitionibus: hoc autem eſt cõtra expreſſa loca Scripturæ, quibus ſæpius admonentur homines, vt à malo declinent, & faciant bonum. Sequela probatur: nam ideo Deus in Scriptura non hortatur omnes, vt prophetent, vel reuocent ad vitam mortuos, aut ſanent inſanabiles ægritudines: quia non eſt in hominum poteſtate, & arbitrio conſtitutum habere, vel obtinere dona, quibus hæc efficere poſſint; ſed illa pro ſua tantùm volũtate Deus, quibus vult, & quando vult, diſtribuit: ergo ſi præter auxilium ſufficiens requiritur ad rectè operandum aliud efficax prædeterminans, quod habere non eſt in noſtra poteſtate conſtitutum, ſed ſolùm in poteſtate Dei, qui pro ſua tantùm voluntate, qui-

A bus vult, & quando vult, illud tribuit; pari ratione non eſſent homines ad pœnitentiam, & ad alias rectas, aut pias operationes adhortandi.

Decimò arguitur. Qua ratione dicitur, eſſe neceſſarium auxilium prædeterminans, vt voluntas operetur actus bonos; etiam eſſet neceſſarium, vt operaretur actus peccaminoſos, & intrinſecè malos; ac per conſequens Deus prædeterminaret hominis voluntatem ad malum, & eſſet primus auctor, & cauſa peccati; quod tamen eſt contra expreſſa loca Scripturæ, & contra definitionem Conc. Arauſ. can. 25. & Trid. ſeſſ. 6. can. 6. quæ ex profeſſo expendetur diſp. ſequenti; ergo, &c.

Oppoſitam ſententiam docet S. Aug. & S. Thom. VI.
B locis allegatis diſput. præcedenti, & quæ adducentur inferiùs. Quam vnanimi conſenſu defendunt omnes Thomiſtæ, & cæteri Theologi, qui veram intelligentiam doctrinæ S. Aug. & S. Thom. ſunt aſſequuti. Omnes enim fatentur, Deum Opt. Max. non ſolùm æterno, & efficaci decreto ſuo prędeterminaſſe omnes cauſas ſecundas, etiam contingentes, & liberas ad ſuos effectus, & operationes in particulari ſecundùm omnes circumſtantias; ſed etiam in tempore per motionem præuiam determinationi cauſarum ſecundarum, ſiue per auxilium efficax prædeterminare vnamquamque, iuxta conditionem propriæ naturæ, præſertim quando cauſæ ſunt liberę, & contingentes.

Pro cuius explicatione expendenda ſunt imprimis, & recolẽda, quę diximus diſp. 18. vbi ex profeſſo VII.
oſtendimus, concurſum Dei generalem eſſe influ-
C xum immediatum in cauſas ſecundas, ſiue naturales ſint, ſiue liberæ, & contingentes: quo Deus, tanquam primum agens ſimpliciter, eaſdem cauſas ad operandum mouet efficaciter, & applicat iuxta conditionem propriæ naturæ: quæ quidem motio eſt in ipſis cauſis ſecundis aliquid incompletum, à ſolo Deo efficienter productum, & diſtinctum realiter ab ipſa operatione cauſæ ſecundæ, vt in diſp. 19. explicatum reliquimus.

Secundò ſupponendum eſt, ſcientiam mediam à quibuſdam inuentam ad concordandam libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinæ prouidentiæ, & prædeſtinationis, non dari etiam in Deo, vt probauimus latiſſimè diſp. 7. vbi oſtendimus, eſſe impoſſi-
D bile, quòd Deus antecedenter, ad omne decretum ſuæ voluntatis, ſciat certò, & infallibiliter, quid in particulari eſſet factura creata volũtas ex hypotheſi, nimirum ſi conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis.

Scientia media ad quid fuerit inuenta.

Tertiò ſupponendum eſt id, quod in præcedenti VIII.
diſput. demonſtrauimus, Deum, ab æterno, abſoluto & efficaci ſuæ voluntatis decreto, priùs in ſigno rationis, quàm cognoſceret, in quam partem ſe flecteret, vel flectet ex ſua innata libertate creata voluntas, etiam ex hypotheſi, quod in talibus circunſtantiis conſtitueretur, determinaſſe omnes bonos actus illius futuros in tempore, & cuiuſcunque cauſæ ſecundæ, integra manente, & illæſa eiuſdem cauſæ natura, & libertate. Ex his enim tribus principiis
E huius controuerſiæ reſolutio, & vera ſancti Aug. & Thom. intelligentia dependet. ſit ergo

PRima Concluſio. Deus motione illa præuia efficaciter applicat voluntatem creatam, vt liberè, & infallibiliter operetur, ſicut etiam applicat alias cauſas ſecundas, vt naturaliter operentur. Concl. eſt S. Thom. quæſt. 3. de potentia, articulo 7. in fin. corp. vbi ait: *Deus eſt cauſa actionis cuiuſlibet, inquãtum dat virtutem agendi, & inquantùm conſeruat eam, & inquãtùm applicat actioni, & inquantùm eius virtute omnis alia virtus agit.* & 1. p. q. 105. art. 5. ad 3. ait: *Deus non ſolùm dat formas rebus, ſed etiã conſeruat eas in eſſe,* IX.

Motione præuia applicat Deus cauſas ad operandũ.

&

*& applicat eas ad agēdū.*Et idem docet 3.cont.Gent. A
c.63.in 4.ratione,& c.70.ratione 3. & videtur ſanct. Aug.lib.1.ad Sim.qu.2. poſt medium, vbi ait: *Quis audeat dicere, defuiſſe Deo modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatémque coniungeret, in qua Iacob iuſtificatus eſt?* Quibus ſanè verbis ſatis apertè indicat, Deum per auxilium efficax ſuæ gratiæ applicare voluntatem hominis ad credendū,&piè operandū,eámque ſibi coniungere.

Præterea probatur: Virtus, quæ reſpicit finem, mouet, & applicat cæteras potentias ad ſuas operationes;hac enim ratione volūtas mouet,& applicat alias potētias,quantùm ad exercitium:quia reſpicit ipſum finem,& idem contingit in charitate reſpectu aliarum virtutum:quia enim charitas habet pro obiecto Deum,vt eſt finis ſupernaturalis; ordinat, & B applicat actus aliarum virtutum, & coniungit eos cum tali fine;ſed virtus Dei reſpicit finem omnium cauſarum ſecundarum, & ipſius voluntatis: ergo mouet,& applicat voluntatem creatam ad ſuas operationes.

Secundò,Deus eſt cauſa finalis applicationis cauſarum ſecundarum:ergo eſt cauſa efficiens eiuſdem applicationis. Probatur conſequentia: nam Deus eſt prima cauſa efficiens reſpectu omnium,quorum eſt vltimus finis:quod non obſcurè colligitur ex illo Apoc.1.*Ego ſum α,& ω principium, & finis*, quibus verbis ſignificatur,Deum eſſe primam cauſam efficientem earum rerum,quarum eſt vltimus finis. Et confirmari poteſt hæc ratio:nam aliàs Deus eſſet vltimus finis omnium habentium eſſe per participa- C tionem:& aliquid aliud præter Deum eſſet primum principium efficiens alicuius entis per participationem. Etenim applicatio illa,qua ſecundæ cauſæ applicantur efficaciter ad operandum, non eſt ens rationis;ſed aliquid reale in rerum natura exiſtens:ergo ſi Deus eſt vltimus finis illius applicationis, & non primum principium efficiens illius;ſequitur, quòd non ſit idem primum principium, & vltimus finis omnium rerum.

Tertiò, Deus eſt verus Dominus omnium cauſarum ſecundarum:ergo vtitur illis, quando vult, & quomodo vult. Probatur conſequentia: nam dominium eſt facultas vtendi re:ergo, ſi Deus habet dominium omnium cauſarum ſecundarum,vtitur illis, & applicat ad ſuas operationes. D

Confirmatur.Vt docet S.Thom.p.2.qu.16. art. 1. *Vſus alicuius rei nihil aliud eſt,quàm applicatio illius ad aliquam operationem.Vnde & operatio,ad quam applicamus rem aliquam,dicitur vſus eius, ſicut equitare eſt vſus equi,& percutere eſt vſus baculi.*Propter quod dominium definitur, quòd ſit propria cuiuſcunque facultas vtendi re in omnes vſus lege permiſſos. Cùm ergo Deus habeat abſolutum, & ſupremū dominium voluntatis creatæ,ſequitur,quòd vtatur illa & conſequenter eam applicet ad proprias operationes.

Vſus quid ſit.

X. Reſpondent quidam Theologi, Deum,vt ſupremum Dominum, poſſe omnibus cauſis ſecundis, prout vult,vti; negant tamen hunc vſum conſiſtere in illa applicatione præuia,vel determinatione. Ad E cuius explicationem aduertūt,quòd aliud eſt, actionem ipſam cauſæ ſecundæ eſſe ſub dominio Dei, quod ſemper eſt verum, & eſſentiale omni actioni creatæ,vt res poſitiua eſt;aliud verò,cauſā ſecundā, vt operantem illam actionem, operari ex dominio Dei,ſeu actionem illius, vt illius eſt, eſſe vſum dominij diuini, quo ſcilicet Deus, vt ſupremus dominus vult illa vti. Hoc enim licèt ſæpe contingat, non tamen eſt neceſſarium;nam Deus permittit interdū ſuæ creaturæ operari aliter, quàm ipſe vellet, vt patet,cùm homo peccat exercendo ſuam malam voluntatem; tunc enim non propriè exercet munus ſeruiendi Deo,vt ſupremo Domino,nec Deus tunc vtitur illa voluntate ad illam actionem,quia ſimpliciter non vult illam actionem, ſed permittit. Et ſi quis interroget, in quo eſſentialiter conſiſtat vſus dominij Dei,reſpectu voluntatis creatæ,& cuiuſcūque alterius cauſæ ſecundæ, reſpondent, conſiſtere in duobus.Primò,in eo,quòd Deus aliquid faciat ex aliqua re creata tali modo, vt ſcilicet vnam creaturam conuertat in aliam, ſicut conuertit aquam in vinum in Cana Galilææ,aut etiam illam annihilando:& hoc,inquiunt,fit per actionem Dei,vel poſitiuam,vel negatiuam,id eſt, per ſuſpenſionem influxus, quo eſſe illis conſeruabat, & non per aliquam prædeterminationem.Secundò,aliquid per eandem cauſam ſecundam operando,& hic vſus dominij fit per imperium Dei, & actionem ipſius creaturæ ex voluntate Dei,& imperio procedentem.

Hæc tamen ſolutio non ſatisfacit,ſic enim arguitur contra illam;quia non ſolùm actio voluntatis,& cuiuſcunque alterius cauſæ ſecundæ eſt ſub dominio Dei, ſed etiam ipſa determinatio,qua voluntas ſe determinat,& applicat ad operandum,eſt ſub eius dominio:ergo Deus vtitur eadem applicatione voluntatis: ergo applicat voluntatem, vt ſe determinet. Patet conſequentia: nam, vt dictum eſt ex S. Thoma,vſus alicuius rei nihil aliud importat,quàm applicationem illius ad aliquam operationem.Confirmatur:nam proprius vſus potentiæ operatiuæ,inquantùm huiuſmodi, eſt operari: ergo ſi Deus vtitur potentia operatiua creata,applicat illam ad operandum.Præterea,iuxta ſolutionem datam,ſæpe cōtingit,cauſam ſecundam, vt operantem ſuam actionem,operari ex dominio Dei,ſeu actionem illius,vt illius eſt,eſſe vſum dominij Dei: ergo iam habemus intentum, quòd videlicet Deus ſæpiùs applicet voluntatem ad operandum,ſalua illius libertate;ac per conſequens huiuſmodi applicatio non præiudicat humanæ libertati.Quòd autem hoc ſit neceſſarium probatur:nam hæc applicatio prouenit ex ſupremo Dei dominio, ſed omnes cauſæ ſecūdæ in omnibus ſuis operationibus,ſaltem ſecundum omnem actualitatem, quam habent, ſubduntur ſupremo Dei dominio: ergo nedum ſæpius Deus, ſed ſemper applicat cauſas ſecundas ad ſuas operationes,quotieſcūque operantur: ergo talis applicatio eſt neceſſariò prærequiſita.Et ad inſtātiam adductam de homine, qui exercet ſuam malam voluntatem, reſpondetur, quòd licèt Deus non velit illam actionem, inquantùm mala eſt,ſed ſolùm permittat; nihilominùs, inquantùm actio,& ens poſitiuum eſt,ſimpliciter vult illam voluntate abſoluta,& efficaci;quoniam,vt ſic, bona eſt, & conſequenter à Deo, tanquam à prima cauſa,& ſub hac ratione Deus vtitur voluntate creata,&illam applicat ad eandem actionem producendam,vt actio eſt:& voluntas ipſa, exercendo illam actionem, vt actio eſt, propriè exercet munus ſeruiendi Deo,vt diſput.ſequenti patebit, quamuis conſiderando illam actionem,vt eſt mala moraliter, non ſeruiat Deo creata voluntas illam producendo, ſed illi diſpliceat, vt fatentur auctores ſolutionis, quam impugnamus. Deinde vſus dominij Dei eſt, quòd ſuo imperio aliquid per cauſam ſecūdam, etiā liberam operetur: ergo nulla cauſa ſecunda aliquid operatur ſine præuia Dei motione,applicante illam ad operandum hoc, vel illud in particulari: ergo ex ſupremo dominio, quod Deus habet ſuper omnes cauſas ſecundas, euidenter colligitur, quòd eas applicet ad operandum.

XI. Determinatio creatæ voluntatis eſt ſub dominio Dei.

Applicat Deus volūtatem ad actionem peccati, in quantùm actio eſt.

XII. Quartò probatur concluſio. Applicatio actualis voluntatis ad operandum eſt aliquid creatum,volitum, & cognitum à Deo ſcientia practica, & eſt diſtinctum

Digitized by Google

diſtinctum à virtute operatiua ipſius volũtatis, cùm contingat voluntatem habere vim operãdi, & quòd non applicetur ad operationem, neque operetur. ergo Deus efficit illam applicationem, alias non eſſet ſimpliciter prima rerum omnium cauſa: ergo applicat voluntatem ad operandum.

Reſpondent, Deum quidem applicare voluntatem ad operandum, non tamen tali applicatione, quæ prior ſit illa determinatione, & applicatione, qua voluntas ſe determinat, & applicat, ſed ſimultanea cum illa; contendunt enim, applicationem voluntatis, nihil aliud eſſe, quàm ipſum actum liberũ volũtatis: voluntas enim creata, volẽdo ſe applicat, & ſe applicando, vult. Cùm ergo Deus nõ producat ipſum velle creatũ antecedenter ad conſenſum, & influxum voluntatis; relinquitur, quòd non applicet illam ad operandum aliqua applicatione præuia ad conſenſum, & influxum eiuſdem voluntatis.

Hæc tamen ſolutio facilè impugnatur: nam, licèt determinatio, qua voluntas ſe formaliter determinat, ſit realiter ipſe actus liber volũtatis; determinatio tamen præuia, per quam Deus efficit, quòd voluntas ſe determinet, diſtinguitur realiter ab actu libero ipſius voluntatis, vt diſp. 19. nu. 8. dictum eſt. Deus autem præuia applicatione, applicat voluntatem, ſicut præuia motione eam mouet iuxta ea, quæ diſp. 18. dicta ſunt.

XIII. Secunda concluſio. Per hanc motionem, & applicationem Deus tranſmutat realiter voluntatem de vno in aliud, & facit illam ex noſente volentem. Concluſio eſt S. Thom. in 2. d. 25. q. 1. art. 2. ad 1. vbi ait: *Quòd Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio, ſecundùm eius exigentiam: vnde etiam ſi voluntatem hominis in aliud mutet: nihilominùs tamen hoc ſua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntariè velit.* Et q. 22. de verit. art 8. in corp. ait: *Deum poſſe immutare voluntatem de neceſſitate.* Vbi nomen, *ex neceſſitate*, non importat neceſſitatem abſolutam operandi: hæc enim libertati voluntatis repugnat, ſed neceſſitatem conditionatam, ſeu infallibilitatis, vt patet ex his, quæ docet prima ſecundæ, q. 112. art. 3. cum qua neceſſitate optimè cohæret arbitrij libertas in operando, vt diſp. 25. patebit. Et explicans, qualiter hæc immutatio poſſit fieri à Deo, abſque eo quòd vim inferat voluntati, aut cogat illam, ſubdit: *Cùm Deus voluntatem immutat, facit, vt præcedenti inclinationi ſuccedat alia inclinatio, & ita quòd prima auferatur, & ſecunda manet. Vnde illud, ad quod inducit voluntatem, non eſt contrarium inclinationi iam exiſtenti. ſed inclinationi, quæ priùs inerat. Vnde non eſt violentia, nec coactio: ſicut lapidi ratione ſuæ grauitatis ineſt inclinatio ad locum deorſum hac autẽ inclinatione manẽte, ſi ſurſum proyciatur erit violentia. Si autem Deus auferat à lapide inclinationẽ grauitatis, & det ei declinationem leuitatis tunc ferri ſurſum non erit ei violentum, & ita immutatio motus poteſt eſſe ſine violentia. Et per hunc modum intelligendum eſt, quòd Deus voluntatem immutat, ſine eo quòd voluntatem cogat.* Et infrà, *Sicut volũtas poteſt immutare actũ ſuum in aliud, ita & multò ampliùs Deus.* Et ar 9 eiuſdem quæſtionis in corp. ait: *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non poteſt, niſi quòd operatur intra voluntatem, & hoc eſt ipſa voluntas, & id, quod eſt cauſa eſſe voluntatis, quod ſecundùm fidem, ſolus Deus eſt. Vnde ſolus Deus poteſt inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de vno in aliud ſecundùm quod vult.* Idem docet aliis in locis pro quarta concluſione adducendis. Nec poteſt explicari S. Thom. dumtaxat de immutatione voluntatis per actum liberum, quem Deus vnà cum ipſa voluntate producit, per quem actum etiam facit ex nolente volentem: nam, vt diſputat. 18. oſtenſum eſt, Deus ſuo actuali auxilio,

A ſeu motione efficaci, qua immutat voluntatem, influit immediate in volutatem, tanquam in cauſam, vt ex multis locis S. Thom. ibidem allegatis conſtat.

Præterea, per influxum ſimultaneum non immutat Deus volutatem, vt operetur, nec facit, vt velimũs, vel faciamus, ſed ſimul cooperatur, ſi volumus: ergo conſtituendum eſt aliquod auxilium, per quod Deus ita immutet voluntatẽ, vt faciat illã influere, & conſentire, atque cooperari Deo mouenti. Dei influxus ſimultaneus non efficit volũtatem concurrere.

XIV. In eadem ſententia eſt perpetuus S. Auguſt. qui lib. de gra. & lib. arb. capite 19. ait: *Satis me diſputaſſe arbitror aduerſus illos, qui gratiam Dei vehementer oppugnant, qua voluntas humana non tollitur, ſed ex mala mutatur in bonam, & cùm bona fuerit, adiuuatur.* & libro primo contra B duas epiſtolas Pelagianorum, capite 20. ait: *Deus cor regis occultiſſima, & efficaciſſima poteſtate conuertit, & tranſtulit ab indignatione ad lenitatem, hoc eſt, de voluntate lædendi ad voluntatem fauendi; ſecundùm illud Apoſtoli: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle.* Idem dicit lib. de gratia Chriſti contra Pelagianos, & Cæleſtium, c. 24. quem locum expendimus in noſtris Commentariis ſupra Iſaiam num. 11. & 12. Item etiam lib. de gratia, & lib. arb. cap. 16. inquit: *Certum eſt, nos velle, cum volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum: certum eſt nos facere, cùm facimus; ſed ille facit vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati. qui dixit. Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis: Cùm dicit: Faciam, vt faciatis; quid aliud dicit, niſi, Auferam à vobis cor lapideum, vnde non faciebatis:* C *& dabo cor carneum, vnde faciatis.* & lib. 1. contra duas epiſt. Pelagian. c. 19. *Trahitur*, inquit, *miris modis ab illo, qui nouit intus in ipſis hominũ cordibus operari; non vt homines (quod fieri non poteſt) nolentes credant, ſed vt volentes ex nolentibus fiant* Et alia ſimilia dicit aliis pluribus in locis. Hæc concluſio patebit ex rationibus quæ adducentur inferiùs pro concluſ. 4.

Philip. 2.

Ezech. 18. & 36.

XV. Tertia concluſio. Hac motione, applicatione, & mutatione Deus determinat voluntatem ad determinatum actum, ſalua ipſius libertate. Cõcluſio iſta colligitur manifeſtè ex S. Tho. locis adductis diſp. præced. n. 11. ſed præſertim 1. p. q. 19. a 3. ad 5. & q. 3. de potentia, art 7. ad 7.

Motione efficaci determinat Deus volũtatem ad operãdum.

Hæc, & plura alia ſimilia loca explicantur dupliciter D ab auctoribus contrariæ ſententiæ. Primò, vt intelligantur de motione cooperante, & ſimultanea, non de præuia, & operãte: ſed hæc explicatio expreſsè contradicit literæ S. Thom. qui in q 3. citata de potentia, art. 7. ad 3 ait, *In operatione, qua Deus operatur, mouendo naturam, non operatur natura*; ſed quàndo Deus mouet motione ſimultanea operatur ſimul ipſa natura: ergo non intelligitur de motione cooperante Et in ſolutione ad 7. eiuſdem artic. docet manifeſtè, quòd per operationem, qua Deus operatur mouendo naturam, tribuit illi aliquid incompletum, quo actualiter agat per modum, quo virtus artis eſt in inſtrumẽto artificis: ergo loquitur de motione ordine cauſalitatis, antecedente operationem cauſæ ſecundæ, & 3. con Gent. c. 149. ratione E 1. loquens de auxilio diuino mouente noſtrum liberum arbitrium, ſic ait: *Homo igitur non mouet ſeipsũ ad hoc quòd adipiſcatur diuinum auxilium, quod ſupra ipſum eſt, ſed potiùs ad hoc adipiſcendum à Deo mouetur; motio autem mouentis præcedit motum mobilis ratione, & cauſa: non igitur propter hoc datur nobis auxilium diuinũ, quia nos ad illud per bona opera promouemur, ſed potiùs nos ideo per bona opera proficimus, quia diuino auxilio præuenimur.* Vbi apertè loquitur de motione preueniẽte. Et certè cõtra rationẽ prędictę applicationis eſt, quòd ſit actio tantùm ſimultanea. Nã priùs ordine rationis, & cauſalitatis intelligitur applica

Digitized by Google

applicatio, qua Deus applicat cauſam ſecundam ad agendum, quam intelligatur ipſa actio cauſæ ſecundæ, quæ applicatur; etenim, vt agat, applicatur. Ex quibus manifeſtè conſtat, quàm conformiter S. Thomæ loquantur, qui dicunt Deum præmouere, & prædeterminare voluntatem ad ſuas operationes ſalua ipſius libertate. Nam ſi priùs natura, ſeu priùs cauſalitate mouet, applicat & determinat illam, certè præmouet, & prædeterminat.

XVI. Motio Dei efficax non ſolùm moraliter, ſed & phyſicè determinat voluntatẽ ad operandum.

Quarta concluſio. Hæc motio, de qua in præcedentibus concluſionibus loquuti ſumus, non eſt tantùm moralis, ſed etiam phyſica, id non ſe tenet dumtaxat ex parte obiecti, nec eſt motio ſolùm per modũ ſuadentis, conſiliantis, allicientis, ſeu quomodolibet etiam interiùs moraliter attrahentis, ſed tenet ex parte potentiæ in ipſa recepta, & eſt motio per modum cauſæ, verè, & propriè agentis; qua videlicet verè efficaciter Deus facit, quòd voluntas cooperetur, & conſentiat. Ad euidentiam huius concluſionis notandum eſt, quòd, vt docet S. Th. q. 3. de malo, art. 3. in corpore, dupliciter poteſt aliquid eſſe cauſa humanorum actuum. Primò, *per modum diſponentis, vel perſuadentis interiùs, aut exteriùs: aut etiam per modum præcipientis, &c.* Voluntas enim mouetur, *ab exteriori, ſicut ab obiecto apprehenſo: nam bonum apprehenſum mouere dicitur voluntatem: & per hunc modum dicitur mouere conſilians, vel ſuadens, inquantùm ſcilicet facit apparere aliquod eſſe bonum: obiectum autem propoſitum voluntati non ex neceſſitate mouet voluntatem,* quia videlicet non facit efficaciter eam velle. Ex hoc concludit S. Doctor, quòd *nulla perſuaſio ex neceſſitate,* id eſt efficaciter, & infallibiliter, *mouet hominem ad agendum.* Infert etiam, *quod Diabolus non eſt propriè cauſa peccati, ſed per modum perſuadentis tantùm.* Vnde ille, qui mouet ſolùm voluntatem alterius ad aliquem actum, alliciendo, inuitando, aut ſuadendo etiam interiùs, non eſt propriè cauſa, quòd homo operetur illum actum, ſed ſolùm metaphoricè. Secundo modo poteſt aliquid eſſe cauſa actus humani per modum perficientis: *Cauſa* autem *perficiens eſt, ex cuius actione agens directè inclinatur ad agendum.* & ad quam ſequitur effectus. & hoc modo, inquit S. Thom. quòd *cauſa perficiens, & propria voluntarij actus ſit ſolùm id, quod operatur interiùs: hoc autem nihil aliud eſſe poteſt, quàm ipſa voluntas, ſicut cauſa ſecunda, & Deus, ſicut cauſa prima; cuius ratio eſt, quia actus voluntatis nihil eſt aliud, quàm inclinatio quædam inclinatio quædam voluntatis in volitum: ſicut & appetitus naturalis nihil eſt aliud, quàm inclinatio naturæ ad aliquid. Inclinatio autem naturæ eſt, & à forma naturali, & ab eo, qui dedit formam.* Ex quo infert, quòd *motus voluntatis directè procedit à voluntate & à Deo, qui eſt voluntatis cauſa, qui ſolus in voluntate operatur, & voluntatem inclinare poteſt in quodcunque voluerit.*

XVII. Quod ergo aſſerimus in concluſione eſt, Deum motione præuia, qua determinat voluntatem ad operandum, eſſe cauſam non ſolùm moralem per modum allicientis, conſiliantis, ſuadentis, ſeu quomodolibet etiam interiùs moraliter mouentis, ſed etiam per modum perficientis, ſeu per modum cauſæ verè, & propriè efficientis, voluntatem velle hoc, vel illud bonum in particulari. Hæc concluſio ſic explicata, eſt expreſſa Sancti Thomæ quæſtione 3. de malo, articulo 3. allegata, quam etiam docet aliis pluribus in locis. Nam prima parte quæſt. 106. artic. 2. in corp. ait, quòd *ex parte ipſius potentiæ voluntas nullo modo poteſt moueri, niſi à Deo: operatio enim voluntatis eſt inclinatio quædam voluntatis in volitum. Hanc autem inclinationem ſolus ille immutare poteſt, qui virtutem volendi creaturæ contulit: ſicut & naturalem inclinationem ſolum illud agens poteſt mutare, quod poteſt dare virtutem, quam conſequitur inclinatio naturalis. Solus autem Deus eſt, qui potentiam volendi tribuit creaturæ, quia ipſe ſolus, Deus eſt auctor intellectualis naturæ.* Et quæſt. 111. art. 2. in corpore, ait: *Quòd voluntas poteſt immutari dupliciter. Vno modo, ab interiori, & ſic, cùm motus voluntatis non ſit aliud, quàm inclinatio voluntatis in rem volitam, ſolius Dei eſt ſic immutare voluntatem, qui dat naturæ intellectuali virtutem talis inclinationis. Sicut enim inclinatio naturalis non eſt, niſi à Deo, qui dat naturam; ita inclinatio voluntaria non eſt, niſi à Deo, qui cauſat voluntatem.* Et 3. contra Gent. cap. 88. ratione 3. ait: *Deus ſolus voluntatem noſtram in aliquid inclinare poteſt,* id eſt, determinare, ſeu prędeterminare. Et in ratione quinta ſubdit: *Solus Deus poteſt mouere voluntatem per modũ agentis, abſque violentia.* Mouere autem voluntatem per modum agentis eſt verè efficienter facere, vt ipſa ſe moueat, & liberè operetur, vt ex præmiſſis conſtat. Etenim, qui ſolùm mouet voluntatem per modum allicientis, inuitantis, aut ſuadentis, non mouet eam verè efficienter, & efficaciter ex parte potentiæ, ſed ſolùm obiectiuè, & inefficaciter, vt in locis præallegatis docet S. Thom. Item cap. 89. eiuſdem libri, multis rationibus probat contra Origenem, Deum in nobis cauſare noſtrum velle, & perficere, non ſolùm inquantùm dat nobis virtutem volendi, ſed etiam, quia *facit nos velle hoc vel illud.* & quæſt. 22. de veritate, art. 9. in corpore, ait: *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non poteſt, niſi quod operatur intra voluntatem, & hoc eſt ipſa voluntas, & id quod eſt cauſa eſſe voluntatis, quod ſecundum fidem ſolus Deus eſt. Vnde ſolus Deus poteſt inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de vno in aliud, ſecundùm quod vult.* Idem docet ſecunda ſecundæ, q. 6. art. 1. in corpore, & quodl. 1. art. 1.

Præterea probatur concluſio. Si Deus ſua motione actuali ſolùm moueret voluntatem ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut quolibet alio modo, etiam interiùs moraliter ſuadendo; ſequitur, quòd non ſit proprium ſolius Dei immutare voluntatem creatam, & eam efficaciter mouere ad actus bonos: nam etiam vnus homo, vel Angelus poteſt voluntatem alterius ſuadendo, alliciendo, & inuitãdo mouere; imò & diabolus poteſt hoc modo pręmouere hominem ad peccandum, vt quæſt. 3. de malo, art. 3. oſtendit Sanctus Thomas. Si dicatur eſſe differentiam: nam Deus non ſolùm ex parte obiecti ſuadet bonum, ſed etiam ex parte potentiæ verè efficienter cauſat in intellectu pias illuſtrationes, ſeu cogitationes, & excitationem voluntatis per motus indeliberatos, quæ tamen non poteſt efficere directè vnus homo, vel Angelus in intellectu, aut voluntate alterius; Contrà hoc eſt: nam S. Thom. quæſt. 3. de malo, art. 4. in corpore, ait, quòd Angelus etiam inuiſibiliter poteſt eſſe homini cauſa operandi. *Quod,* inquit, *fit per modum perſuaſionis, & per modum diſpoſitionis. Per modum quidem perſuaſionis, ſicut, cùm proponitur aliquid virtuti cognoſcitiuæ, vt bonum, hoc autem poteſt fieri tripliciter. Quia proponitur, vel quantùm ad intellectum; vel quantùm ad ſenſum interiorem, vel etiam quantùm ad ſenſum exteriorem. Quãtùm ad intellectum quidem, quia intellectus humanus poteſt adiuuari ab intellectu Angelico ad aliquid cognoſcendum per modum illuminationis cuiuſdam, vt Dionyſius dicit. Quamuis enim Angelus non poſſit directè cauſare actum voluntatis, eò quòd actus voluntatis nihil eſt aliud, quàm inclinatio quædam ab interiori procedens, poteſt tamen imprimere in intellectu, cuius actus conſiſtit in recipiendo ab exteriori, vnde dicitur, quòd intelligere eſt pati quoddam.* XVIII.

Præterea impugnatur eadem ſolutio, quia non ſolùm debet tribui Deo, vt primæ cauſæ, vera efficientia, cōparatione illuſtrationis intellectus, & excitationis voluntatis per actus indeliberatos: ſed etiam comparatione concurſus eiuſdem voluntatis ad quemcunque bonum actum liberum: ergo neceſſe eſt dicere, Deum, mouendo voluntatem, verè efficienter facere, vt volūtas operetur. Sed de hoc diſp. 86. & 91. agendum erit latiùs, inter diſputandum de auxilio efficaci præoperantis gratiæ.

XIX. Quinta Concluſio. Deus actuali motione efficaci ad modum cauſæ phyſicæ, id eſt, verè efficienter, prædeterminat hominis voluntatē ad liberos actus bonos, vt voluntas mota à Deo per huiuſmodi auxilium, ſe liberè, & infallibiliter determinet ad actum ſecundum liberè producendum.

B Pro explicatione huius concluſionis notandum eſt, quòd cùm ad diuinam prouidentiam pertineat cauſarum ſecundarum, quas ad operandum mouet, vel prædeterminat, naturas conſeruare, ſi cauſæ ſecundæ ſint naturales, ſic eas prædeterminat ad operandum, vt ipſas faciat naturaliter, ſiue ex neceſſitate abſoluta, & non liberè operari. Si autem cauſæ ſecundæ fuerint liberæ, ſic eas ad operandum prædeterminat, vt ipſas faciat infallibiliter operari, non quidem naturaliter, ſiue ex neceſſitate abſoluta, ſed liberè, & contingenter iuxta propriam naturā. Quādo ergo aſſerimus, Deum ſua motione efficaci phyſicè prædeterminare voluntatem creatam, vt ipſa liberè operetur actus bonos; verbum, *phyſicè*, vt ſuprà dicebamus, non accipitur, vt ſignificat idem quod naturaliter, ſed vt ſignificat veram, & realem prædeterminationem condiſtinctam contra illam, quæ eſt ſolùm moralis, aut metaphorica: in quo ſenſu Conc. Epheſinum anathematiſmo 3. diſp. 22. nu. 2. allegato, vnionem hypoſtaticam duarum naturarū, diuinæ ſcilicet, & humanæ, in eodem Verbi ſuppoſito phyſicam appellauit, id eſt, veram, & realem, vt diſtinguitur contra vnionem metaphoricam. Eodem modo nos aſſerimus, Deum ſua motione efficaci phyſicè prædeterminare voluntatem creatam, vt ipſa voluntas liberè, & indeclinabiliter ſe determinet, operationem bonam producendo, non quidem ex neceſſitate, ſed ſecundùm modum voluntatis, qui in facultate actiua ad vtrumlibet conſiſtit: quam quidem facultatem ſemper retinet liberū arbitrium, etiam quando actualiter prædeterminatur, & operatur, vt diſp. 18. num. 23. dicimus, & diſp. 115. & 116. patebit.

Deum ſua motione efficaci phyſicè prędeterminare voluntatem, ad liberos actus bonos oſtenditur.

XX. Probatur concluſio: primò, auctoritate S. Tho. q. 22. de verit. art. 8. quo in loco, vt fatentur aliqui ex auctoribus contrariæ ſententiæ, apertè docet, Deum inclinare voluntatem ad aliquid appetendum, eam efficaciter, & phyſicè determinando non ſolùm immediatè, ſed etiam mediante aliqua entitate recepta in voluntate: & addunt, quòd ex mente S. Thomæ, Deus mouet omnes cauſas ſecundas, & eas applicat ad ſuas operationes, ita vt etiam quando mouet voluntatem, aliquid imprimat in illa, per modum tranſeuntis, quo poſito, non poteſt, in ſenſu cōpoſito, non ſequi libera operatio voluntatis, ad quā Deus eam mouet: quod probant multis teſtimoniis S. Thom. & quæ adduximus pro concluſionibus pręcedentibus, eam efficaciter probant.

Secundò probatur: Sicut eſt de eſſentia liberi arbitrij, quòd ſe determinet, ita eſt de eius eſſentia, quòd ſe moueat; ſed liberum arb. creatum, quia non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, non mouet ſe, niſi prius moueatur à Deo, vt docet S. Tho pluribus in locis: Ergo ſimiliter quia liberum arbitrium creatum non eſt ſimpliciter primum liberum, nec primum ſe determinans, determinat ſe formaliter per

S. Tho. 1. p. q. 83. art. 1. ad 3. & q. 104. ar. 4. ad 2. & p. 2 q. 9. ar. 4. ad

A actum ſecundum, ſed priùs natura determinatur à Deo per auxilium præuium, quo virtus operatiua completur in actu.

1. S Th. 1 p. q. 19. a. 3. in 5. arg, & eius ſolutione.

Tertiò probatur ratione S. Thomæ. Ab eo, quòd ſe habeat indifferenter ad vtrumlibet: non ſequitur determinata operatio, niſi priùs natura determinetur ab alio, quod ſit in actu; quia non eſſet maior ratio, quare ſequatur potiùs vnus actus, quàm oppoſitus; ſed voluntas creata etiam mota auxilio ſufficiēti, ſe habet indifferenter ad vtrūlibet: ergo niſi priùs natura à Deo, qui eſt purus actus, determinetur ad alteram partem in particulari, non producet actum determinatū. ergo conſtituendum eſt auxiliū efficax phyſicè prædeterminās volūtatē ad liberū cōſenſū.

A cauſa indifferenti inquantum indifferens, nō exit determinatus actus.

XXI. Quartò. Vt auctores oppoſitæ ſententiæ ingenuè fatentur, auxilium phyſicè prædeterminans, ſeu B prædeterminatio phyſica, aut quaſi phyſica, & auxilium efficax independenter à cooperatione noſtri arbitrij, idem ſignificant; ſed auxilium adiuuantis gratiæ eſt efficax indepēdenter à libera cooperatione noſtri arbitrij: ergo admittendum eſt auxilium efficax phyſicè prædeterminans voluntatem, vt cōſentiat. Minor patebit diſp. 72. 73. & 90. & probatur: nam efficacia cauſæ non dependet à ſuo effectu, ſed è conuerſo effectus potiùs dependet ab efficacia cauſæ; ſed quòd liberum arbitrium concurrat, & conſentiat Deo vocanti, eſt effectus auxilij efficacis, vt ſæpe dicit S. Thom. ergo efficacia eiuſdem auxilij non dependet ex libera cooperatione noſtri arbitrij, ſed eam habet auxilium gratiæ, vt venit à Deo, atque ex abſoluto decreto voluntatis eius, volentis C efficaciter hominem conuertere, nulla præſuppoſita ſcientia media futuræ cooperationis arbitrij.

S. Th. 1 p. q. 23. art 5. in corp. & 1. 2. q. 111. ar. 2. ad 2. & ad Rom. 9. lect. 3. in illa verba, *Miſeretor cui miſertus ſum.*

Quintò. Vt concedunt Auctores contrariæ ſententiæ, Deus per gratiam efficacem condeterminat, id eſt, ſimul in eodem inſtanti temporis determinat liberum arbitrium: Deus enim, & volūtas ſunt duæ cauſæ concurrentes ad conſenſum, ſed vna illarum determinat alteram ad concurrendum ſecum, & facit illam ſecum cooperari, aliàs à caſu coniungerentur in productione illius effectus; ergo vel volūtas humana ſuo concurſu determinat diuinā, vt per auxilium gratiæ ſecum concurrat ad actus bonos, aut è cōuerſo voluntas diuina ſua gratia efficaci determinat voluntatem humanam ad conſentiendum, & facit eam ſecum concurrere: Sed non poteſt dici, D quòd voluntas humana ſuo cōſenſu determinet voluntatem diuinam, & auxilium gratiæ adiuuantis, vt ſecum concurrat ad liberos actus bonos; aliàs enim iſta cauſalis eſſet vera: Quia voluntas creata operatur, Deus cooperatur, iſta autem eſſet falſa: Quia Deus operatur, homo cooperatur: quod tamē dici non poteſt, vt diſp. 99. manifeſtum fiet: igitur dicēdum eſt, Deum ſua motione efficaci phyſicè prædeterminare voluntatem creatam, vt ſecum ad actus bonos in particulari concurrat.

Sextò Deus ſua motione efficaci applicat voluntatem creatam, vt liberè conſentiat, ad modum, quo artifex applicat inſtrumentum ad faciendam rem artificiatam, vt concluſione 2. oſtēſum eſt: ergo phy-E ſicè illam prædeterminat ad eundem conſenſum. hęc enim applicatio ſine phyſica prædeterminatione eſſe non poteſt, nec intelligi. Vnde auctores, qui hanc phyſicam prædeterminationem impugnant, conſequenter dicunt, Deum præuia motione voluntatem creatam ad operandum non applicare.

Confirmatur hoc omnibus argumentis, quibus diſp. 18. oſtendimus, concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, quo mouentur, & applicantur ad ſuas operationes iuxta propriam naturam: hæc enim motio præuia, & applicatio cùm ſit efficax, & faciat cauſas ſecūdas operari,

Digitized by Google

rari, eſſe non poteſt abſque prædeterminatione eiſdem cauſis inhærente.

XXII. Septimò. Inter potentiam conſtitutam in actu primo, per virtutem actiuam in ea permanentem, vel per habitum ſuperadditum, & actualem operationem eiuſdem potentiæ liberæ, datur motio quædam præuia; per quam ipſa voluntas completur in ſua virtute actiua, ſed hæc motio phyſicè prædeterminat voluntatem, vt liberè, & infallibiliter operetur: ergo dicendum eſt, Deum per eandem motionem phyſicè prædeterminare voluntatem ad operādum. Maior probata eſt à nobis ſuprà diſput. 18. & 19. nu. 10. Minor autem eſt manifeſta: nam cùm illa motio præuia, ſit tranſiens cum actu ad quem mouet, impoſſibile eſt, quòd in voluntate ponatur, & voluntas non operetur actum illum, ad quem Deus mouet efficaciter eandem voluntatem.

Octauò. Deus per motionem efficacem efficit infallibiliter, ſecluſa ſcientia media; quòd voluntas creata operetur talem actum in particulari; ergo per idem auxilium phyſicè eam ad operandum prædeterminat. Patet conſequentia. nam ſi infallibilitas futuri actus liberi, non innititur ſcientiæ mediæ, neceſſariò debet fundari in auxilio phyſicè prædeterminante, vt auctores contrariæ ſententiæ ingenuè fatentur. Antecedens probatur: nam, vt diſput. 7. ex profeſſo oſtendimus, illa ſcientia media, quam aliqui ante actuale decretum voluntatis diuinæ, determinantis conſenſum voluntatis creatæ ex hypotheſi futurum, in Deo conſtituunt; reuerà non eſt etiam in Deo: ergo infallibilitas futuri conſenſus in hac ſcientia media fundari non poteſt. neceſſe eſt ergo, quòd fundetur in auxilio Dei actuali phyſicè prædeterminante.

XXIII. Nonò. Deus ſuo æterno, atque abſoluto decreto, quo efficaciter voluit vt voluntas creata produceret talem actum, extrinſeca prædeterminatione eandem voluntatem prædeterminat ad illum actum liberè producendum, vt diſput. præced. oſtenſum eſt. Sed ex phyſica prædeterminatione Dei extrinſeca, per euidentem conſequentiam infertur phyſica prædeterminatio intrinſeca, voluntati creatæ inhærens: per quam Deus in tempore efficit, vt voluntas liberè, & infallibiliter operetur actum à Deo prædeterminatum; vt fatentur auctores contrariæ ſententiæ: quod etiam in diſp. 21. n. 14. notauimus. ergo.

Decimò. Idipſum probari poteſt omnibus argumentis, quibus diſput. 91. ſpecialiter oſtendemus, Deum per auxilium efficax præoperātis gratiæ phyſicè prædeterminare voluntatem creatam vt ipſa per actum ſecundùm ſe liberè determinet.

Sexta Concluſio. Hæc duo ſimul ſunt incompoſſibilia, quòd ſcilicet huiuſmodi auxilium prædeterminans ſit in libero arbitrio, & liberum arbitrium non operetur actum illum, ad quem mouet, quamuis ſemper poſſit eundem actum non operari, ſi velit. Prima pars huius concluſionis probatur teſtimoniis apertiſſimis S. Proſperi, & S. Thomæ adductis diſp. 18. num. 25. quæ iterum repetenda ſunt diſp. 115. num. 4. & diſp. 122. num. 19.

Præterea probatur. Aliàs voluntas abſoluta Dei eſſet inefficax, & impediretur per voluntatem humanam, ne fieret id, quod omnipotens per eam voluit fieri. quod tamen repugnat verbis illis Scripturæ:

Pſalm. 134. *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra.* vt oſtendit S. Aug. in Enchir. ad Laurentium, cap. 95. & 96. & lib. de corrept. & gratia, cap. 14.

Præterea probatur alio inſigni teſtimonio S. Auguſtini, qui expreſsè docet hanc noſtram concluſionem lib. de correptione & gratia, cap. 12. vbi loquens de gratia efficaci, ait: *Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter &*

A *inſeparabiliter ageretur, & ideo quamuis infirma nō deficeret, nec aduerſitate aliqua frangeretur*, ergo ſecundùm S. Auguſtinum hæc duo ſunt incompoſſibilia, quòd ſcilicet Deus auxilio efficaci moueat liberum arbitrium ad conſenſum, & nihilominus liberum arbitrium diſſentiat: aliàs enim non ageretur à gratia efficaci indeclinabiliter, & inſeparabiliter.

Secunda pars concluſionis habetur ex Conc. Trid. ſeſſione 6. de Iuſtificatione, can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo, ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet, neque poſſe diſſentire, ſi velit, anathema ſit.* XXIV.

Ecce Concilium apertè definit liberum arbitrium, gratia efficaci motum, ita conſentire, vt ſemper poſ-

B ſit diſſentire, ſi velit. idem docet S. Proſper, & S. Thomas locis in diſp. 18. num. 23. allegatis.

Præterea probatur ratione deſumpta ex eodem Concilio Tridentino. Nam quantumuis voluntas moueatur auxilio efficaci ad conſentiendum Deo excitanti, & vocanti, verè conſentit liberè, non ſolùm pro priori naturæ, ſed etiam pro ipſomet inſtāti temporis, in quo elicit conſenſum, vt diſputationibus infrà citatis manifeſtum fiet, ergo in eodem inſtanti, in quo conſentit, reuerà poteſt diſſentire, ſi velit. Probatur conſequentia: nam, vt patebit diſput. 115. & 116. de ratione potentiæ liberæ eſt facultas ad oppoſita: ergo impoſſibile eſt, quòd voluntas liberè conſentiat, quin ſimul retineat veram faculta-

C tem, qua poſſit diſſentire, ſi velit. In quo autem ſenſu liberum arbitrium, dum conſentit, poſſit diſſentire, ſi velit; an in ſenſu compoſito, vel ſolùm in ſenſu diuiſo id poſſit, & quomodo ſit intelligendus eiuſmodi ſenſus compoſitus, & diuiſus, ex parte attingemus diſp. 25. & 32. & de eadem re agendum erit ex profeſſo diſp. 93. & 94.

XXV. Ad primum argumentum reſpondetur, negando antecedens. Iam enim diſput. 18. num. 3. oſtendimus, etiam cauſas ſecundas naturales indigere prædeterminante Dei motione, vt actualiter operentur, propter eſſentialem ſubordinationem & dependentiam, quam habent in operando ab influxu primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ, & propter alias rationes ibi inductas.

D Ad confirmationem reſpondetur, voluntatem generali ratione indigere ad operandum motione Dei prædeterminante, ſicut aliæ cauſæ naturales; & etiam ratione ſpeciali, quia videlicet voluntas ſecundùm ſe eſt indifferens ad oppoſita; & per conſequens, vt producat vnum actum determinatum, oportet, quòd prædeterminetur à Deo, qui eſt purus actus. Et ad argumentū, quo hæc ſpecialis ratio impugnatur, facilè reſpondetur, quòd, vt diſputatione præced. num. 35. & ſeqq. oſtenſum eſt, & patebit ampliùs diſp. 115. & 116. indifferentia voluntatis in ordine ad auxilium præuium eſt indifferentia paſſiua, vt probat argumentum. Cæterùm in ordine ad actum liberum, quem producit, prædetermina-

Voluntas duplici ratione indiget, quod prædeterminetur ad operādum.

E ta tali motione præuia, indifferentia voluntatis eſt actiua, & libera. Vnde non ſequitur, quòd determinatio, quam producit voluntas, videlicet actus liber, procedat à voluntate non prædeterminata à Deo per motionem præuiam operationi eiuſdem voluntatis, neque quòd voluntas ipſa non ſit libera, quoad facultatem ipſam operandi, vel quantùm ad vſum illius.

Indifferentia volūtatis eſt paſſiua in ordine ad auxilium, & actiua in ordine ad cōſenſum.

XXVI. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd, vt dictum eſt diſput. 18. concurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam, vnde ex hoc quòd potentia; quæ eſt domina ſui actus, poſſit ſua intrinſeca virtute cum generali concurſu primæ cauſæ ſeipſam ad ſuum actum determinare; ſequi-

 tur

Voluntas diuina non prædeterminatur ab alio, ſicut humana.

tur, quòd indigeat prædeterminatione primæ cauſæ. Nec eſt eadem ratio, quantùm ad hoc de voluntate humana, & diuina; etenim Deus habet abſolutum, & primum dominium ſui actus; & ideo non habet aliam cauſam priorem ſuæ determinationis, ſed ipſa voluntas diuina primò ſeipſam liberè determinat ad obiectum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam. Voluntas autem creata, vt diſp. 117. patebit, quia non habet ſimpliciter primum, & abſolutum dominium ſui actus, non eſt primum ſe determinans: vnde ſuæ determinationis habet aliam cauſam priorem, ſcilicet Deum. Solutio eſt S. Tho. 1. p. quæſt. 19. art. 3. ad 5. Et cùm arguitur: nam voluntas creata ſecundùm ſe eſt virtualiter in actu; reſpondetur, quòd, licèt ſecundùm ſe ſit in actu primo, reſpectu operationis ſibi proportionatæ; non tamen eſt in actu primo completo omnino; vnde, vt exeat in actum ſecundum oportet, quod compleatur, & prædeterminetur per auxilium efficax, propter rationes diſput. 18. à nobis aſſignatas.

XXVII. Ad confirmationem reſpondetur, quòd quamuis hæc duo non repugnent, videlicet voluntatem eſſe indifferentem ſecundùm ſe, & determinari per actum ſecundum; hæc tamen duo manifeſtam inuoluunt repugnantiam; quòd ſcilicet voluntas ſit indifferens ſecúdùm ſe, & cauſa contingens, & ſit ſimpliciter primum ſe determinans per actum ſecundum; quoniam cauſa, quæ primò ſe determinat, non poteſt ſecundùm ſe eſſe contingens, & indifferens in actu primo in differentia, quæ includit potentialem ex parte ipſius potentiæ, vt diſp. præcedenti nu. 36. oſtenſum eſt, & colligitur ex S. Tho. 1. p. q. 19. a. 3. ad 5.

Determinatio volũtatis in actu ſecũdo nihil aliud eſt, quàm operatio eiuſdẽ voluntatis.

Ad tertium reſpondetur, quòd ſi loquamur de determinatione voluntatis in actu ſecundo, nihil aliud eſt, voluntatem determinari, niſi ipſam velle, & hæc determinatio non poteſt eſſe aliquid præuiũ ad ipſum velle, nec produci ab extrinſeco agẽte ſine influxu libero ipſius voluntatis. ſi autẽ ſermo ſit de determinatione voluntatis in vltimo complemento actus primi, id, per quod determinatur voluntas ad operandum, eſt quid realiter diſtinctum ab operatione ipſius voluntatis, vt diſp. 19. oſtenſum eſt. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd id, per quod prædeterminatur voluntas, neque eſt formaliter actus ſecundus, nec ſimpliciter actus primus, ſed medium quoddam, videlicet vltimum complementum actus primi, vt ex S. Thoma ſuperiùs dictum eſt. Et ad id, quod obiicitur ex Ariſt. reſpondetur primò, quòd quamuis non tradidiſſet medium iſtud inter actum primum, & ſecundum, non tamen illud negauit; argumentum autem ab auctoritate negatiua eſt inefficax. Secundò reſpondetur: quòd Ariſt. non obſcurè tradidit complementum illud actus primi, cùm docuit, cauſas ſecundas indigere præuia motione vniuerſaliſſimæ cauſæ, vt in illam reducantur tanquam in primnm agens ſimpliciter omnes effectus earundem cauſarum, vt patet ex verbis illius in 18. diſput. à nobis adductis, & explicatis.

Inter potẽtiã. & actũ ſecũdũ datur mediũ.

XXVIII. Ad confirmationẽ reſpondetur, quòd habitus ſupernaturalis, quo voluntas fit potens ad producendum ſupernaturales operationes, ſubditur vſui ipſius voluntatis, ſicut alij habitus; quia non prædeterminat illam ad operandum, quantùm ad exercitium actus. Cæterùm auxiliũ efficax ſupernaturale, quo voluntas perfecta per habitum ſupernaturalem mouetur, & applicatur ad conſenſum, non ſubditur vſui eiuſdem voluntatis, ſicut habitus, ſed potiùs voluntas ſubditur Deo ſic mouenti: Deus enim per illam motionem ſubiicit ſibi humanam voluntatem, & efficit, quòd voluntas creata adhibeat ſuum liberum influxum, vt diſp. 86. & 87. patebit. vnde per eandem motionem voluntatem prædeterminat ad volendum.

Habitus, & auxilium actuale in quo differant.

Determinatio volũtatis qualiter ſit libera.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quòd determinatio voluntatis, per quam formaliter determinatur in actu ſecundo, debet eſſe libera, & voluntaria: quoniam nihil aliud eſt, niſi ipſa libera operatio, vt procedit à voluntate. Cæterùm determinatio voluntatis in vltimo complemento actus primi non eſt formaliter libera, reſpectu voluntatis creatæ; quia non eſt ab illa effectiuè, ſed à ſolo Deo, nec præſupponit neceſſariò alium actum liberum eiuſdem voluntatis, ſed ſolùm eſt libera cauſaliter, quatenus efficit, quòd voluntas mota à Deo, liberè, & infallibiliter ſeipſam determinet. Poteſt etiam dici libera ex parte termini ad quem vltimatè ordinatur; quia ſcilicet prædeterminat eandem voluntatem ad producendum actum liberum, & quia poteſt motionem Dei abiicere, ſi velit. Ad id autem, quod obiicitur, quia poſt receptam motionem efficacem voluntas neceſſariò prodit in opus, ita vt non poſſit non operari; reſpondetur, quòd ſimpliciter loquendo, non exit voluntas in opus neceſſariò, ſed liberè, etiam poſt receptam motionem, & ſimpliciter poteſt non operari toto tempore, quo habet illam motionem, vt diſp. 115. & 116. patebit, de facto tamen infallibiliter operabitur. nam motio prædeterminans non aufert à voluntate proximam potẽtiam ad actum oppoſitum; ſed ſolùm efficit, quòd homo liberè, & infallibiliter ſe determinet ad vnum actum in particulari, vt diſput. 18. num. 23. explicatum eſt.

Ad quintum negatur antecedens. Ad probationem iam ex profeſſo reſponſum eſt diſput. 18. n. 20. & diſput. 23. nu. 32. 33. & 34. vbi conſimile prorſus argumentum propoſitum eſt, & ſolutum, & ſumma ſolutionis conſiſtit in hoc, quòd auxilium efficax non eſt neceſſarium, vt homo abſolutè, & ſimpliciter poſſit operari, ſed ſolùm requiritur, vt actu operetur. Vnde, ex eo, quòd homo non recipiat huiuſmodi auxilium, non infertur, quòd non poſſit operari; ſed ſolùm, quòd non operabitur: nec ſequitur, quòd homo non ſit liber, ſed tantùm ſequitur, quòd homo non ſit ſimpliciter primum liberum. Nec exemplum adductum de manu mota à voluntate eſt ad propoſitum: nam manus à voluntate ita mouetur ad actum liberum, quòd non ſe mouet per actiuum principium liberum ſibi intrinſecum. Cæterùm voluntas creata ita mouetur, & prædeterminatur à Deo præuia motione ad actum liberum, quòd in eodem inſtanti temporis ſeipſam liberè mouet per actiuum principium ſibi intrinſecum; quoniam, vt ex ſancto Auguſtino dictum eſt; homines aguntur, vt agant, non, vt ipſi nihil agant. XXIX.

Liberũ arbitriũ motum ſe mouet.

Ad ſextum reſpondetur, quòd, vt dictum eſt, cum auxilio efficaci prædeterminante voluntatem, ad operandum talem actum, ſtat ſimul in eadem voluntate facultas, qua poſſit operari oppoſitum, ſi velit, & hoc tantùm definitur in Concil. Trid. vt inferiùs patebit; non tamen ſtat ſimul cum illo auxilio efficaci actus oppoſitus illi, ad quem prædeterminat, nec Concilia citat. loquuntur in ſenſu compoſito, ſed abſolutè, & in ſenſu diuiſo, vt diſp. 92. & 94. manifeſtum fiet, vbi veram intelligentiam ſenſus compoſiti, & diuiſi ſubiiciemus. XXX.

Diſput. 18. num. 23.

Ad confirmationem negatur antecedens. Ad probationem dicitur, nos non aſſerere, quòd, quãdo illa motio eſt in homine, volũtas nõ poſſit illi diſſẽtire, ſicut impiè aſſeruerũt Lutherus, & Caluinus; ſed ſolùm dicimus, quòd nũquã diſſentiet: quoniam Deus per illam motionem efficit fortiter, & ſuauiter, vt, cùm voluntas tunc poſſit diſſentire, non tamen diſſentiat, ſed liberè conſentiat Deo vocanti, & excitanti.

Digitized by Google

excitanti. Concilium autem Tridentinum definit, quòd, etiam quando motio efficax eſt in homine, poſſit illi diſſentire abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo non tamen definit, quòd poſſit illi diſſentire in ſenſu compoſito, vt diſput. 93. & 94. manifeſtum fiet. In quo autem errauerint hæretici noſtri temporis libertatem arbitrij abnegantes, iam diſput. 3. num. 7. & ſeqq. diſp 22. num. 30. & 31. explicatum eſt, de quo latiùs agẽdum erit diſ. 97. n. 11. & diſ. 98. n. 10.

Ad ſeptimum reſpondetur, ſimile argumentum obiectum fuiſſe S. Auguſtino à Pelagianis, vt patet ex eodem Auguſt. lib. 2. contra duas epiſtolas Pelag. c. 5. & lib. 4. contra Iulianum, cap. 8. in quibus locis illud diſſoluit. Eodem argumento conuicti Semipelagiani, negauerunt præoperantem gratiam, vt refert S. Hilar. in epiſt. ad S. Auguſtinum, ſtatim à principio, & S. Aug. lib de corrept. & gratia, c. 3. & 4. Ad argumentum ergo negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur auxilium efficax non eſſe principium neceſſarium, vt homo poſſit agere, aut operari, ſed vt actu operetur, vt ſuprà dictum eſt. Quia ergo per auxilium ſufficiens, quod omnibus confertur, vel offertur, poteſt homo reuerà operari; ideo cùm Deus imponit homini præceptum de aliquo actu virtutis, non præcipit ei aliquid impoſſibile.

XXXI. Secundò reſpondetur, quòd quamuis peccator, qui non implet præcepta diuina, non habeat auxilium efficax, quod neceſſarium eſt, vt actu operetur; poteſt tamen, abſolutè loquendo, illud habere, & ſua culpa illud non habet. Et hæc poſſibilitas fundatur in miſericordia Dei, qui *vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire* qui & omnes vocat, & allicit ad bonum, & in conditione ſtatus viatoris, in quo liberum arbitrium eſt flexibile ad bonum, & malum: quod expreſſe docet S. Thom. 3. p. quæſt. 8. ar. 3. ad 1. vbi ait; *quòd illi, qui ſunt infideles, etſi actu non ſunt de Eccleſia, ſunt tamen de Eccleſia, in potentia, quæ quidem potentia in duobus fundatur: primò quidem, & principaliter in virtute Chriſti, quæ eſt ſufficiens ad ſalutem totius generis humani: ſecundariò in arbitrij libertate.* Vnde iſta conſequentia eſt nulla: Vt homo actu operetur, requiritur neceſſariò auxilium efficax; ſed Petrus non habet auxilium efficax: ergo non poteſt operari: ſed ſolùm infertur, ergo non operatur actu; & inſtantia eſt manifeſta in formis naturalibus; non enim ſequitur: Petrus vt ſit albus, neceſſe eſt, vt habeat albedinem: ſed Petrus non habet albedinem; ergo non poteſt eſſe albus: nam antecedens eſt verum, & conſequens falſum; ſed ſolùm infertur, ergo Petrus non eſt albus

Auxiliũ efficax poteſt quilibet habere, dũ eſt in via.

1. Tim. 2.

XXXII. Ad octauum negatur antecedens, iuxta ea, quæ dicta ſunt ad argumentum præcedens, & diſput. 18. n. 20. & diſp. 22 n. 24. vbi idem argumentum propoſitum eſt, & ſolutum. Diximus enim pluries, & nunc dicimus, illud auxilium eſſe verè ſufficiens, comparatione alicuius effectus, vltra quod non requiritur aliud principium tribuens poſſe operari; cum hoc tamen ſtat, quòd aliquod principium ſit verè ſufficiens, tribuens homini poſſe operari, ſi velit; & nihilominus ſit neceſſarium aliud auxilium actuale, vt potentia illa ad actum ſecundum reducatur, quod Ferrarien. 3. contr Gent. cap. 155. optimè explicat. Eſt exemplum in potentia viſiua, quæ quidem eſt ſufficiens ad videndum in ratione actus primi; quia in iſto genere non requiritur alia potentia, per quam homo habeat virtutem habitualem, quâ poſſit videre. Nihilominùs, vt hæc potentia reducatur ad actum, vltra illam neceſſarium eſt lumen & applicatio obiecti, & motio potentiæ. Cùm ergo motio, qua Deus efficienter prædeterminat liberum arbitrium ad operandum talem actum bonum in particulari, non ſit neceſſaria, vt homo poſſit ope-

A rari actum illum, ſi velit, ſed ſolùm, vt reipſa operetur illũ, & velit: relinquitur ſaluari in homine verum auxilium ſufficiens, quo verè poſſit piè operari, ſi velit: etiã ſi non recipiat in ſe auxilium efficax, quo Deus efficienter prædeterminat illum, vt velit. Et ad exemplum allatum de habente quatuor ſuffragia, &c. reſpondetur, quòd, vt homo poſſit eligi in Prælatum ſufficit, quòd nullum habeat impedimẽtum, & electores poſſint illum eligere; vt autem de facto eligatur in caſu poſito, requiritur, quòd de facto ferat ſuffragia in fauorem illius maior pars eligentium, vnde exemplum illud nihil contra noſtram ſententiam concludit. Videatur circa ſolutionem huius argumenti Caietanus 1. 2. q. 109. art. 10.

XXXIII. Aug. lib. de bono perſeu. cap. 19.

Ad nonum reſpondetur, quòd eodem argumento B Pelagiani, & Semipelagiani impugnauerunt gratiæ neceſſitatem, quam prædicabat Auguſtinus, obtendentes inducere homines in quandam deſperationem, & neceſſitatem admonitionum de medio tollere; & illud ſoluit Proſp lib. 2. de vocat. gent. cap. 36. Et aduertimus, quòd idem argumentum retorqueri poſſet contra actores oppoſitæ ſententiæ. Nã vt ipſi fatentur, gratia, ſeu motio congrua, id eſt, data à Deo in illis circunſtantiis, in quibus præſcit, hominem eſſe cooperaturum; eſt neceſſaria, vt actu conuertatur, & cooperetur cùm ergo non ſit in poteſtate hominis eiuſmodi motio congrua, ſed ſolùm in poteſtate Dei, qui pro ſua mera voluntate eã C confert quibus vult, & quando vult; ſequitur, quòd fruſtra, & deluſoriæ ſint exhortationes, & admonitiones, comparatione eorum, quibus Deus ſtatuit prædictam gratiam congruam non conferre pro ſua voluntate. Et, ſi argumentum aliquid probaret, etiam concluderet, non eſſe neceſſariam diuinam prædeſtinationem ad hominum ſalutem, quia nõ eſt in poteſtate hominis conſtitutum, vt prædeſtinetur, vel non prædeſtinetur à Deo, cùm Deus pro mera ſua voluntate illum prædeſtinet, & non illum. Reſpondetur ergo ad argumentum, negando antecedens. Ad probationem dicendum, quòd ratio, propter quam Scriptura ſacra non omnes hortatur, vt prophetent, vel reuocent ad vitam mortuos, aut ſanent inſanabiles ægritudines; non eſt illa, quæ tangitur in argumento, quia videlicet non eſt in hominum poteſtate, & arbitrio conſtitutum habere, vel D obtinere dona, quibus hæc poſſint efficere; ſed ratio legitima eſt, quoniam hæc facere, pertinet ad gratias gratis datas, quæ per ſe primò donantur in vtilitatem aliorum, & non ad propriam, vt ex profeſſo docet S. Thō p. 2. q. 111. articul. 1. Vnde & Apoſtolus ait; *Diuiſiones verò gratiarum ſunt, idem autem Spiritus; & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus; & diuiſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem*, ſcilicet aliorum; *alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autẽ ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu, alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij Prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum; hæc autem operatur vnus, atque idem ſpiritus diui-* E *dens ſingulis prout vult.* Et poſt pauca: *Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes virtutes? nunquid omnes gratiam habentes curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?* Cùm ergo gratia gratis data non competat omnibus, ideo Scriptura ſacra ad earum actus non omnes hortatur, ſed quoſdam. Cæterùm declinare à malo, & bonum facere, pertinet ad vtilitatem vniuſcuiuſque propriam, ideo ſacræ literæ hortatur omnes ad opera virtutum. Licet enim ſint quidam virtutum actus,

Gratia gratis data in aliorũ vtilitatem datur.

1. Cor. 12.

actus, quos non poteſt homo ex ſolis viribus naturæ facere;nullus tamen eſt aſſignabilis, quem non poſſit efficere,ſaltem ex auxilio gratiæ; *quod quidem auxilium quibuſcunque diuinitùs datur, miſericorditer datur, quibus autem non datur,in pœnam præcedentis peccati non datur ſaltem originalis*, vt ex S.Auguſtino libro de corrept. & gratia,c.5.& 6.docet S.Thom.2.2.q.2.art. 5.ad 1.

XXXIV. Ad decimum argumentum reſpondetur, quòd etiam ad actum peccati,inquantùm actus eſt, requiritur motio præuia Dei, voluntatem creatam prædeterminans ad eundem actũ, inquantùm actus eſt. Etenim actio illa, quantumuis aliàs ſit intrinſecè mala, vt procedit à voluntate deficiente; tamen, vt ens eſt,& vt actio eſt, bona eſt, & conſequenter procedit à primo bono, tanquam à prima cauſa efficiente, vt diſput.ſeq.perſpicuum fiet.

DISPVTATIO XXIV.

Vtrùm Deus præuia motione liberum arbitrium verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ præmoueat ad actum peccati inquantùm actus,& vt ens eſt.

I. ESt prima ſententia cuiuſdam Doctoris ex recentioribus,qui non ſolùm negat Deum præmouere, vel prædeterminare voluntatem creatam ad actum peccati, inquantùm eſt ens, ſed etiam negat, materiale peccati, cui ſemper, vel hic, & nunc, & neceſſariò eſt annexa malitia cauſari ſimpliciter àDeo,ſed ſecundùm quid.Et aſſignat rationem,quia licèt Deus ſit eius cauſa per ſe, tamen eſt cauſa tantùm permiſſiua, ſeu per voluntatem permiſſiuam,à qua neceſſariò pendet talis actus: & addit,Deum ſimpliciter non eſſe cauſam motus mali, etiam vt motus quidam eſt, ſeu ratione poſitiui: & tribuit hanc ſententiam Auguſtino 2. de lib. arbitr. cap.20.& lib.3.c.1.Et lib 5.de Ciuit.Dei,c 8.& lib.1. retract.c.9.Sed tamen S.Auguſtinus in eiſdem locis apertè docet contrariam,vt infrà patebit.Imò & alij auctores, qui motionem Dei phyſicè prædeterminantem voluntatem noſtram ad liberos actus etiam bonos non admittunt, fatentur Deum abſolutè, & ſimpliciter influxu ſimultaneo efficere cum voluntate creata quemcumque actum peccati, inquantùm ens eſt,abſque eo quòd ad illius malitiam concurrat. Vnde hæc prima ſententia tanquam improbabilis reiicienda eſt, idque rationibus pro 1. & 2. concluſione adducendis præſertim:nam ſequeretur ex illa, Deum non eſſe primam cauſam efficientem cuiuſcunque entis poſitiui, inquantùm eſt ens, & conſequenter eſſent admittenda duo prima rerum principia.

Secunda ſententia eſt aliorum Theologorum, qui cùm cenſeant,Deum abſque præiudicio noſtræ libertatis non poſſe voluntatem creatam phyſicè prædeterminare ad actus bonos etiam ſupernaturales;à fortiori id aſſerunt de actibus peccaminoſis, etiam inquantùm actus ſunt. Eandem ſententiam defendunt alij nonnulli Doctores etiam ex illis, qui in actibus bonis, præſertim ſupernaturalibus, præuiam Dei prædeterminationem efficacem admittunt:quam probant.

Primò auctoritatibus ſacræ Scripturæ: dicitur enim Iacob. 1. *Deus intentator malorum eſt,ipſe autem neminem tentat*;ſed tentatio non fit alio modo,quàm, inclinando,& mouendo hominem ad actum; hac enim ratione dicitur diabolus hominem tentare: ergo Deus non inclinat voluntatem, nec eam mouet,aut prædeterminat ad actum malum, præſertim quando eſt intrinſecè peccatum ſicut odium Dei,aut blaſphemia.

Confirmatur. Si Deus moraliter moueret voluntatem hominis,ſuadendo, vt conſentiret in actum blaſphemiæ,vel odij Dei,diceretur illum tentare:ergo à fortiori dicetur tentare illum, ſi phyſicè mouet, & prædeterminat voluntatem eius ad conſenſum,ſiue ad actum odij Dei, vel blaſphemiæ. Patet conſequentia;nam efficacior cauſa malitiæ eſt, quæ mouet phyſicè voluntatem ad actum malum,quàm, quæ ſolùm morali modo mouet.

Idem probatur ex illo Eccleſiaſt.15. *Ne dixeris: Per Deum abeſt,quæ enim odit,ne feceris.non dicas: Ille me implanauit; non enim neceſſarij ſunt illi homines impij.* Si autem Deus efficaciter prædeterminat hominis voluntatem ad actum peccati, implanat illum: & quemadmodum de actibus bonis dicitur Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me,niſi Pater meus traxerit eum.* & ad Philip. 2. *Deus eſt enim,qui operatur in nobis & velle & perficere.*& Ezech.36.*Faciam,vt faciatis.*& ſimilia;ita poſſet dici de actibus peccaminoſis, quòd nullus poſſit præbere conſenſum in actum peccati, niſi Pater cœleſtis traxerit eum ad talem cõſenſum, & quòd Deus operetur in nobis velle, & perficere actum peccati,& quòd faciat,vt faciamus;& operetur,vt operemur actus intrinſecè malos; hoc autem nihil aliud eſt,quàm hominem implanare ergo.

Et augetur difficultas huius argumenti,ſi conſtituamus hominem graui quadam tentatione libidinis vexatum,qui antequam conſentiat per iudicium rationis conſideret, quid turpe,quidve delectabile ſit:ex vi cuius conſiderationis poteſt pro libertate ſua conſentire,vel cum diuina gratia diſſentire:tunc enim conſideremus etiam Deum,adiungentem efficaciam ſuam,& ea præuenientem conſenſum huius hominis, & determinantem voluntatem eius, vt conſentiat,& velit actum illum libidinoſum,vt ſibi delectabilem. Certè talis homo poterit iuſtè excuſari,& conqueri dicens:Per Deum abſfuit,ipſe enim potuiſſet meam voluntatem ad diſſentiendum determinare,& noluit,non mea culpa, ſed ſua voluntate.nam,antequam ego quidquam peccarem, ipſe ita decreuit,& fecit.Verè etiam dicere poſſet: Ipſe me implanauit;nam ipſe voluntatem meam determinauit,& fecit me facere actum peccati:& niſi ipſe talem voluntatem in me inchoaſſet,ego non potuiſſem incipere, nec poſtquam ipſe me determinauit, vitare ego potui malitiam,quam cum tali actu coniunctam habui. Item Oſeæ 13. dicitur: *Perditio tua ex te,tantummodo in me auxilium tuum.* Si ergo à Deo tantummodo eſt auxilium;ergo non eſt ab illo prædeterminatio ad actum peccati, aliàs magis eſſet perditio noſtra ex Deo,quàm ex nobis. Præterea ad Rom. 9. cùm de reprobis dixiſſet Apoſtolus: *Suſtinuit Deum in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum*:poſtea de prædeſtinatis loquens,ait:*Vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriã.*de electis inquit,præparauit in gloriam:de reprobis verò ſolùm,ſuſtinuit. Quomodo autem ſolùm ſuſtineret, & non præpararet, ſi efficaciter prædeterminaret ad medium condemnationis,ſcilicet ad actus, qui ſunt intrinſecè peccata? II.

Secundò arguitur auctoritate Conciliorum. nam in Conc.Arauſ. II.can.23 dicitur: *Suam voluntatem homines* III.

Digitized by Google

homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo diſplicet. Et can. 25. *Aliquos verò ad malum diuina poteſtate prædeſtinatos eſſe, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione, in illos anathema dicimus.* Vbi clarè definitur, Deum non inchoare actum malum, nec po-
Diſp. 21. num. 14. teſtate ſua prædeterminare voluntatem hominis ad illum. Prædeſtinare enim, vt ſuprà dictum eſt, idem ſignificat, quod prædeterminare: & ſtatim ſubdit Conc. differentiam inter mala opera, & bona: *Hoc*, inquiens, *ſalubriter profitemur, & credimus, quòd in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiã adiuuamur, ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem ſui priùs inſpirat.* Sentit ergo, quòd in quocunque opere malo nos primò incipimus, & non Deus, aliàs, quantùm ad hoc, nulla prorſus eſſet differentia inter bona opera, & mala.

Item in eodem Conc. Trident. ſeſſ. 6. de Iuſtificat. can. 10. ſic definitur: *Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere, ſed mala opera ita, vt bona, Deum operari, non permiſſiuè ſolùm, ſed etiam propriè, & per ſe, adeò vt ſit proprium eius opus non minùs proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli; anathema ſit.* Et can. 17. anathematizatur, qui dixerit, *non prædeſtinatos vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vt pote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum.* In quo decreto expendenda ſunt illa verba, *eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere.* quod vtique non eſſet verum, ſi ad actum peccati neceſſariò requireretur præuia motio, & efficax Dei humanam prædeterminans voluntatem, cùm hæc motio non ſit in poteſtate hominis, ſed in ſola poteſtate Dei; ac per conſequens opera mala ita, vt bona, eſſent in poteſtate Dei.

IV. Si dicatur, Concilium loqui de malitia peccati, non autem de actu peccati, inquantùm actus, & ens eſt, contrà: nam Concilium definit, Deum non operari mala opera propriè, & per ſe; ergo non tantùm loquitur de malitia operum, ſed etiam de ipſis malis operibus, quæ propriè non dicuntur, niſi actus ipſi reales, qui à voluntate fiunt contra legem.

Confirmatur: nam aliàs Concilium nihil determinaſſet contra huius temporis hæreticos; illi enim non aſſerunt, Deum eſſe auctorem peccati, vel inſtigare ad peccatum, ſed inquiunt, Deum eſſe auctorem illius voluntatis, qua homo conſentit, dum peccat, & tentationi ſuccumbit, & ad illam vel inſtigari à Deo vel determinari: ita loquitur Beza in reſponſione ad Sebaſtianum Caſtilionem in refutatione ſecundæ calumniæ, explicans ſententiam Caluini in aphoriſ. 22. vbi ait, non tãtùm à Deo ſini liberum arbitrium in opere peccati, ſed etiã ad illud impelli, excitari, moueri, regi. Neq; verò dicit, Deum eſſe auctorem peccati, quatenus malum, & deforme eſt: nam hac ratione in ſolam voluntatem creatam peccatum refert, in aphoriſ. 31. ſed dicit, ad opus ipſum peccati voluntatem noſtram à Deo impelli, excitari, moueri, & regi. Eodem modo loquuntur Caluinus lib. 3. inſtit. cap. 22. §. 9. & lib. 3. capit. 23. §. 2. & 4. Zuinglius in ſerm. de prouid. capit. 6. quorum verba diſp. 3. num. 14. retulimus. Nec potuerunt hæretici dicere, quòd Deus cauſet, aut velit peccatum, vt peccatum eſt, cùm etiam voluntas creata illud ſub hac ratione velle non poſſit: quia, vt dicit Dio-
Dion. c. 4 de diuino. nyſi. *Nemo intendens ad malum operatur.*

V. S. Auguſt. Tertiò probatur auctoritate SS. Patrum, præſertim Auguſt. de ſpiritu, & litera, cap. 31. vbi ait: *Nuſquam legimus in ſanctis Scripturis, non eſt voluntas, niſi à Deo, & rectè non ſcriptum eſt, quia verum non eſt, alioquin etiam peccatorum (quòd abſit) auctor eſt Deus, ſi non eſt voluntas, niſi ab illo: quoniam mala voluntas iam ſola peccatum eſt, etiamſi deſit effectus.* Item lib. de articulis falsò ſibi inpoſitis articulo decimo: *Deteſtanda, & abominanda*, inquit, *opinio eſt, quæ Deum cuiuſque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem, cuius prædeſtinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra iuſtitiam eſt: vniuerſa enim viæ Domini miſericordia, & veritas. Adulteria enim matronarum, & corruptelas virginum non inſtituere nouit ſancta Diuinitas, ſed damnare; nec diſponere, ſed punire.* Et in eodem art. paucis interiectis, ſic loquitur: *Non ergo caſus ruentium, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium prædeſtinatio Dei aut excitauit, aut ſuaſit, aut impulit.* Ecce non ſola entia rationis, formaliáve peccatorum negat Auguſtinus eſſe à Deo, ſed etiam volitiones ipſas, & actiones, quibus tranſgreſſio fit mandatorum, nempe adulteria matronarum, corruptelas virginum, &c. & articulo ſexto inquit. *Sicut præuaricatoribus Angelis Deus non intendit illam, qua in veritate non ſteterunt voluntatem, nec etiam hominibus pari ratione hunc affectum, quo diabolum imitantur, inſeruit.* Et art. 11. loquens de quibuſdam actibus criminoſis, inquit: *Si diabolo obyceretur, quòd talium facinorum ipſe auctor, ipſe eſſet inuentor, hac ſe poſſet exonerare inuidia; & talium ſcelerum patratorem de ipſorum voluntate vinceret; quia, etſi delectatus ſit de furore peccantium; probaret tamen non intuliſſe vim criminum. Qua ergo inſipientia, quáve dementia definiatur, ad Dei referendum eſſe cõſilium, quod nec diabolo in toto adſcribi poteſt:* Item lib. 5. de Ciuit. Dei, cap. 9. inquit: *Voluntates malæ ab illo non ſunt, quia contra naturam ſunt.* Et lib. 2. de peccatorum meritis & remiſſione, cap. 18. tractans illud Pauli: *Quid habes, quod non accepiſti?* refert expoſitio- 1. Cor. 4.
nem aſſerentium, id dictum eſſe, quia Deus dedit nobis liberum arbitrium, & bene operandi facultatem. Ipſe autem hoc impugnat, dicens, non ideo dictum eſſe, ſed quia non tantùm facultatem, verùm etiam ipſum velle bonum nobis donat Deus, quia aliàs, inquit, *etiam illud dici poteſt, malam quoque voluntatem Deo auctori eſſe tribuendam; quia neque ipſa eſſe poſſet in homine, niſi homo eſſet, in quo eſſet: vt autem homo ſit, Deus auctor eſt; ita & quidquid eſt malæ voluntatis, quæ niſi hominem haberet, in quo eſſet, eſſe omnino non poſſet, ad auctorem Deum eſſet referendum, quod nefas eſt dicere.* Et inferiùs eodem modo tractat illud ad Philippen. 2. *Deus operatur in nobis velle, & perficere:* quod negat vllo modo dici poſſe de malò velle. ait enim: *Quocirca, quoniam, quod à Deo nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala.* vbi clarè loquitur de ipſa reali actione peccati.
Leo IX. in epiſt. ad Petrum Antiochenum; in ſua fi- VI. Leo IX.
dei profeſſione ait, Deum prædeſtinaſſe ſolummodo bona, præſciuiſſe autem bona, maláque. S. Proſper ad obiecta Vincent. in 4. & 11. obiectione ſæpius repetit, deteſtandam, & abominandam eſſe opinionem quæ Deum cuiuſque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem. Damaſc. lib. 2. fid. orthod. cap. 30. dicit, Deum non prædefinire omnia, quia non prædefinit peccata. Fulgent. lib. 2. de præd. ex profeſſo oſtendit, impoſſibile eſſe, Deum prædeterminare mala opera: & ſanctus Thomas prima ſecundæ, qu. 9. art. 6. ad tertium, idipſum videtur docere, & alij quamplurimi Patres, quorum teſtimonia penè innumera pro eadem ſententia referuntur ab Auctoribus eiuſdem ſententiæ. Sed quoniam nullã habent nouam difficultatem, præter illam, quæ in verbis Sanctorum ſuprà allegatis tangitur, conſultò omittuntur.

S. Proſp. S. Damaſc. Fulgent. S. Thom.

Quartò. Si Deus prædeterminaret voluntatem ad actum peccati, ſequeretur, eum eſſe auctorẽ peccati. Probatur: nam eſſet prima radix, & cauſa, quòd homo

homo hîc, & nunc, cum tali aduertentia rationis, A
velit hoc obiectum contrarium rationi; ſed homo non peccat, niſi hoc volendo: ergo Deus eſt illi cauſa, vt peccet, ac per conſequens erit auctor peccati.

Confirmatur. Quia, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, Deus non ſolùm voluit permittere, vt Iudas venderet Chriſtū, ſed etiam id definitè voluit; imò præuoluit, & præordinauit priusquam præſciret, Iudam id voliturum, ideo enim id voluit Iudas, quia Deus voluit, vt id vellet, & fecit etiam, vt vellet: ergo illa ſententia verè facit Deum auctorem peccati.

VII. Quintò. Sequeretur ex eadem ſententia, quòd, vt Deus cognoſcat peccatum hominis futurum, & vt peccatum illud ſit, nulla requiratur neceſſariò B
permiſſio diuina: conſequens eſt contra Conc. Trid. loco cit. vbi habetur, Deum permiſſiuè ſolùm mala opera operari: ergo. Sequela probatur: nam quidquid neceſſaria conſequutione, & concomitantia ſequitur ad actum prædeterminatum, poteſt præſciri in prædeterminatione eiuſdem actus, ſecluſa alia permiſſione, ſed deformitas neceſſariò concomitatur actum intrinſecè malum à Deo prædeterminatum, prout determinatus eſt. nam iuxta oppoſitam ſententiam Deus efficaci motione prædeterminat voluntatem, & facit illam conſentire liberè in actum blaſphemiæ cum omnibus ſuis circumſtantiis: quod ſine peccato à creata voluntate fieri non poteſt: ergo in ſola illa prædeterminatione, ſecluſa quacunque permiſſione, poteſt Deus infallibiliter cognoſcere peccatum futurum.

Sextò. Si Deus prædeterminat voluntatē ad actum mentiendi, ſequitur, quòd, vt quis mentiatur, indigeat auxilio efficaci præuio; ac per conſequens, qui C
mentitur, habeat maius auxilium Dei, quàm qui non mentitur, & ita per illud auxilium Deus diſcerneret mentientem à non mentiente, ſicut per auxilium efficax ſupernaturale diſcernit illum, qui conuertitur, ab eo, qui perſiſtit in peccato.

Septimò. Deus ab æterno voluit, & ſua lege præcepit, vt nullus committeret opus malum contra rationem; ſed cum hac voluntate non ſtat ſimul voluntas efficax, prædeterminans liberum arbitrium ad actum, quem neceſſe eſt eſſe peccatum, & malum contra rationem: ergo.

VIII. Octauò. Motio, vel prædeterminatio phyſica voluntatis ad aliquem actum, fieri non poteſt abſque motione morali, ſe tenente ex parte obiecti; ſed D
eam neceſſariò præſupponit, cùm nihil ſit volitum, quin præcognitum, aliàs enim voluntas non operaretur libero, & humano modo. Sed Deus non poteſt mouere moraliter voluntatem, ſuadendo, aut conſulendo actum peccati, aut etiam præcipiendo, cùm potiùs ſuadeat, & præcipiat, vt ille actus non fiat: ergo non poteſt ad illum actum voluntatem creatam efficienter prædeterminare.

Nonò. Quidquid Deus operatur, pertinet ad iuſtitiam, vel miſericordiam, iuxta illud Pſal. 24. *Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas.* Sed inclinare, & prædeterminare voluntatem hominis ad actum peccati, non pertinet ad iuſtitiam, ſaltem in primo peccato, quia nullum præceſſit aliud peccatum, in cuius pœnam Deus inclinet, & prædeter- E
minet voluntatem ad alium actum peccati: nec etiam id pertinet ad miſericordiam, cùm homo operando actum peccati, in maximam potiùs incidat miſeriam, quàm ſubleuetur ab illa: ergo Deus ad talem actum non prædeterminat voluntatem creatam.

Decimò. Deus, quia eſt ſumma bonitas, & prima veritas, non poteſt infundere habitum per ſe inclinantem voluntatem ad actum intrinſecè malum, vel ad falſum: ergo nec poteſt infundere auxilium prædeterminans voluntatem ad actum malum.

Vndecimò. Sequeretur ex oppoſita ſententia, indurationem peccatoris, vel eius excæcationem conſiſtere in collatione alicuius auxilij poſitiui prædeterminantis efficaciter voluntatem ad actus malos: conſequens eſt contra communem ſententiam Sanctorum, qui docent, Deum indurare, & excæcare peccatores non poſitiuè, ſed negatiuè: quia videlicet eos non emollit, neque illuminat, ſed ſuum ab eis ſubtrahit auxilium. Ita enim docet S. Auguſt. lib. de præd. & gratia, c. 34. & lib. 1. ad Simplicianum q. 2. & lib. 20. de Ciuit. Dei, cap. 19. Eutym. ſuper Pſal. 78. & ſuper cap. 15. Ioannis, Chryſoſtom. homil. 6. in Ioan. Hieron. quæſt. 10. ad Edibiam, & Damaſc. lib. 4. de fid. orthod. cap. 20. ergo, &c.

Duodecimò arguitur argumento communi: Qui eſt cauſa efficax alicuius actus, eſt conſequenter cauſa eius, quod per ſe, & intrinſecè ſequitur ad talem actum: ergo, ſi Deus eſt prima cauſa præmouens, & prædeterminans voluntatem creatam ad actum intrinſecè malum, ſcilicet ad actum blaſphemiæ, erit conſequenter cauſa malitiæ moralis, quæ per ſe conſequitur ad talem actum, & ſic erit cauſa peccati pro formali, & in quantum eſt peccatum; quod tamen concedere impium eſt, & blaſphemum.

Confirmatur. Peccatum pro formali eſt quid poſitiuum, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ergo, ſi Deus prædeterminat voluntatem ad actum peccati, ſecundùm omnem rationem entis poſitiui, quam habet: ſequitur, quòd prędeterminet ad actum peccati, vt peccatum eſt.

Oppoſitam ſententiam tenent omnes Doctores, X.
qui defendunt, ad omne opus bonum eſſe neceſſarium auxilium efficax, liberum arbitrium prædeterminans, quantùm ad exercitium actus. Hi enim conſequenter dicunt, Deum ad modum cauſæ phyſicæ præmouere, & prædeterminare voluntatem ad actum peccati, inquantùm actus, & vt ens eſt: & noſtro iudicio hæc eſt expreſſa ſententia S. Auguſtini, & S. Thomæ, vt inferiùs oſtendemus.

Igitur pro reſolutione huius difficultatis ſupponendum eſt, actus peccaminoſos eſſe in duplici differentia; quidam ſunt boni ex obiecto, vel ſaltem ex obiecto non ſunt moraliter mali, habent tamen malitiam adiunctam ex aliqua circunſtantia, vt, ſi quis det eleemoſynam propter vanam gloriam, vel exeat in agrum, vt occidat inimicum. Alij verò ita ſunt intrinſecè mali, vt à creata voluntate ſine peccato fieri non poſſint, ſi liberè producantur: huiuſmodi ſunt actus blaſphemiæ, vel odij Dei, mendacium, & alij conſimiles actus, qui habent intrinſecè annexam malitiam moralem.

Notandum ſecundò, quòd, vt docet S. Thom. in 2. XI.
ſent. d. 37. q. 2. ar. 2. in fin. corp. omnes loquutiones, in Peccati
quibus ſignificatur, Deum eſſe cauſam peccati, vel cauſa Deus
mali moralis, abſolutè loquendo, cauendæ ſunt, & non eſt.
negandæ. Et ideo ait: *Quodcunque nomen deformitatem ſimul cum actu ſignificat, ſiue in generali, ſiue in ſpeciali, non poteſt dici, quòd hoc à Deo ſit ſimpliciter: vnde non poteſt dici abſolutè, quòd peccatum ſit à Deo, vt homicidium, aut aliquid huiuſmodi, niſi cum hac additione, inquantum eſt actus, & inquantùm eſt ens.* Illæ igitur loquutiones, in quibus ſignificatur, quòd Deus ſit primus auctor, & prima cauſa cuiuſcunque entitatis, inquātùm eſt actus, & ens, etiāſi talis actus aliàs habeat moralē malitiā adiūctā ex creata voluntate deficiēte, ſunt concedendæ: nā omne ens per participationē, inquātùm huiuſmodi, reduci debet, tanquam in primam cauſam, in ens per eſſentiam, quod eſt Deus.

Tertiò

Digitized by Google

XII. Tertiò ſupponenda ſunt, quæ diximus diſputatione 18. de concurſu Dei generali, & diſputatione 7. de ſcientia media, & quæ in duabus præcedentibus diſputationibus adnotauimus, circa prædeterminationem tã extrinſecam per abſolutum, & efficax Dei decretum, quàm intrinſecam per motionẽ voluntati creatæ inhærentem, qua Deus eandem voluntatem efficienter prædeterminat ad omnes actus bonos in particulari, ſecundùm omnes ſuas circumſtantias. Ex his enim, quæ ibi dicta ſunt, perſpicuum fiet, quid circa actum peccati, inquantùm actus eſt, ſit dicendum. Sed pro maiori explicatione, & breui ſolutione huius diſputat. vt à clarioribus incipiamus, ſit

XIII. Prædeterminat De' efficienti motione volũtatem ad actus bonos ex obiecto, etiamſi ex malitia operantis ſint mali.

PRima Concluſio. Deus efficaci volũtate prædeterminauit omnes actus bonos ex obiecto, qui fiunt in tempore, & eos, qui ex obiecto nõ ſunt mali; inquantùm actus ſunt quamuis aliàs in indiuiduo ſint peccata ex mala circumſtantia. Hanc concluſionem probat efficaciter locus ille Iſa. 10. *Aſſur virga furoris mei & baculus ipſe eſt, ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi.* Et poſt pauca: *Nunquid gloriabitur ſecuris contra eũ, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, à quo trahitur? quomodo ſi eleuetur virga contra eleuantem ſe, & exaltetur baculus, qui vtique lignum eſt?* Ex quo teſtimonio deſumitur argumentum. Aſſur peccauit ex mala circumſtantia finis, gẽtes debellando, & tamen Deus prædeterminauit, quòd gentes deuaſtaret, & ad id eum miſit, & mouit; propter quod, vt notauit S.Tho. virgæ aſſimilatur, baculo, & ſerræ; quia ex motione Dei victorias obtinuit, quas tamen ſibi ſuperbè arrogauit, vt ex diſcurſu eiuſdem capitis conſtat: ergo, &c. Item etiam Iſai. 14. dicitur: *Hoc conſilium, quod cogitaui ſuper omnem terram, & hæc eſt manus extenta ſuper omnes gentes: Dominus enim exercituum decreuit: & quis poterit infirmare? & manus eius extenta, & quis auertet eam?* ex quo teſtimonio habetur, æterno decreto prædeterminatam eſſe pœnam, quam iuſto iudicio infert Deus peccatoribus in hoc ſæculo, ſiue per ſe immediatè, ſiue miniſterio Angelorum, vel hominum eam inferat, & tamen multoties homines, quorum miniſterio vtitur, peccant, ex mala circumſtantia ergo, &c.

S. Thomas Opuſc. de regim prin cipum, lib. 3. cap. 8.

Confirmatur ex illo Matth. 10. *Nõnne duo paſſeres aſſe veneunt, & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro?* hoc eſt, ſine prouidentia, & voluntate Patris veſtri, vt explicant communiter ſancti Patres ſuper eundem locum. Sed contingit multoties, quòd homo, cuius miniſterio, & induſtria vnus ex duobus paſſeribus cadit ſuper terram, peccet venialiter, paſſerem occidendo, vt ſi ex vana gloria id faciat, & aliquando mortaliter, vt ſi occidat paſſerem intendens inimicum interficere: ergo.

XIV. Præterea probatur. Conſecratio ſacerdotis exiſtentis in peccato mortali, & ſimiliter abſolutio cõfeſſarij, qui exiſtens in affectu peccati mortalis, pœnitentem abſoluit, eſt mala actio, & peccatum mortale in indiuiduo propter malam circumſtantiam, quamuis ex obiecto ſit bona; & tamen Deus efficaci decreto ſuæ voluntatis mouet, & applicat ſacerdotem, & confeſſarium ad illam actionem, inquantùm eſt conſecratio, vel abſolutio: nam ſacerdos conſecrans, & confeſſarius abſoluens habent ſe, tanquam cauſæ inſtrumentales Dei, non enim id efficiunt, vt cauſa principalis; de ratione autem inſtrumenti eſt præmoueri, & applicari à principali agente: ergo Deus præmouet, & prædeterminat voluntatem ad actionem bonam ex obiecto, inquantum eſt actio, quamuis alias ex mala circumſtantia ſit peccatum.

Sacerdos conſecrat ex motione diuina.

XV. Peccati actus, ſecundum omnẽ ſuam entitatem poſitiuam, eſt efficiẽter à Deo, vt à primo mouente.

Secunda Concluſio. Quidquid entitatis reperitur in quocumque actu peccati, etiamſi aliàs ſit intrinſecè malus, debet reduci in Deum tanquam in primam cauſam præmouentem, & prædeterminantem actuali motione voluntatem creatam ad talem actum, inquantùm actus eſt, ſecundùm quòd eſt ens. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ, defenditur tamen ab auctoribus ſecundæ, & illam docet Capreolus in ſecundo ſententiar. diſtinctione 37. articulo 3. ad ſecundũ principale, vbi loquens de monitione, qua Deus determinat voluntatem creatam ad actum peccati, inquantùm actus eſt, inquit: *Quantum ad omne poſitiuum, quod eſt in actu voluntatis, actio voluntatis creata eſt poſterior actione Dei in producendo quodlibet tale; quia nulla creatura agit, niſi mota à Deo.* & ſubdit: *Motio Dei non determinat voluntatem creatam ad aliquid, quod ſit ſecundùm ſe malum, ſed ad illud, quod eſt ſecundùm ſe bonum ex natura ſua, licèt ſit malum, quoad deformitatem, quam habet relatum ad cauſam ſecundam.* Neque eſt ad mentem Capreoli explicatio, quam illi tribuunt nonnulli, quòd ſcilicet loquatur non de præuia determinatione, ſed de determinatione, quæ fit per ipſummet actum: hæc enim explicatio ſimilis eſt illi, quam tribuunt verbis ſancti Thomæ dicentis, quòd voluntas creata debet determinari à Deo, vt producat actum determinatum: quia ex ſe indifferenter ſe habet ad multas operationes, dicunt enim ſanctumThomam eſſe intelligendum non de præuia motione, ſed de illa quæ fit per ipſummet actum. Quam explicationem, tanquam menti ſancti Thomæ contrariam, ſuperiùs reiecimus, & inferiùs etiam impugnabimus. Eodem modo reiicienda eſt hæc explicatio Capreoli; nam ex argumento ſecundo, ad quod reſpondet, euidenter conſtat, illum loqui de præuia determinatione, & motione; nam ſecundum argumentum illius erat eiuſmodi: *Si Deus coagit actui voluntatis, aut hoc eſt, quia ſequitur determinationem voluntatis in illo actu ſic, quòd voluntas priùs natura determinet ſe ad actum illum; & ex hoc coagit Deus voluntati determinatè; aut è contra, priùs Deus determinat ſe ad agendum, & voluntas noſtra ſequitur determinationem eius, aut veniunt ad iſtam actionem ex æquo. Sed nullo iſtorum modo: non primo, quia tunc Deus voluntariè coageret ad peccatum, & etiam habetur propoſitum cùm in illo determinare non coagat ſibi Deus, & ſic non eſt cauſa omnis actus poſitiui. Nec poteſt dari ſecundus modus, quia tunc voluntas determinaretur à Deo ad peccatum, ideo non ageret à ſe, ſed ab alio: & ita voluntas non peccaret: quia de ſe non haberet, vnde eſſet cauſa peccati, quia non liberè: determinaretur enim ab extrinſeco. Nec eſt impoſſibilis tertius modus, tum quia iſte modus eſſet caſualis, tum quia Deus voluntariè coageret ad peccatum.* Et ad hoc argumentum reſpondet per verba ſuperiùs allegata, & ſtatim ſubdit: *Item negatur alia conſequentia ibi facta, ſcilicet voluntas non agit à ſe, ſed ab alio, igitur non à ſe, ſed ab alio habet, quòd ſit cauſa mali, & per conſequens non peccat: cuius ratio eſt, quia voluntas creata non ideo peccat, quia illum actum agit, ſed quia illum taliter agit. Primum habet à Deo, non autem ſecundum.* Loquitur ergo Capreolus de præuia determinatione, & non de illa dumtaxat, quæ fit per ipſum actum, ſeu operationem creatæ voluntatis.

Capreoli ſententia circa cauſalitatem Dei reſpectu actus peccati expenditur.

Diſp. 22. n. 11. & diſp. 23. n. 15.

XVI. Eandem ſententiam defendit Ferra. 3 contra Gen. c. 71. circa finem; vbi docet, quòd ex mente ſancti Thom. agens primum verè mouet cauſam ſecundam ad agendum entitatem actionis peccati, inquãtùm actio eſt, abſque eo, quòd agat ad eius deformitatem. Eius verba adduximus diſp. 18. num. 22. Idem docet M. Soto lib. 1. de natura, & gratia, ca. 18. circa finem, vbi dicit: *Theologos confiteri, entitatis,*

quæ eſt peccatum, Deum eſſe cauſam, eo efficiẽtia genere, quo cuncta, & animantia, & inanima ad ſuas naturales actiones præmouet. Idem ſentiunt M. Cano, lib. 2. de locis, c. 4. ad 7. M. Medin. p. 2. q. 79. art. 2. & qu. 109. artic. 2. M. Bañes 1. p. q. 19. art. 10. dub. 1. poſt tertium fundam. & q. 49. artic. 2. Fauet eidem ſententiæ Caiet. in commentar. ſuper lib. 2. Regum, c. vlt. & ientaculo 6. q. 2. Denique omnes ferè Thomiſtæ, vno, aut altero excepto, docent hanc concluſionem, quæ planè eſt de mente S. Auguſtini, & S. Thom. & probatur

Primò: nam S. Auguſtinus libro 2. de libero arb. cap. 19. proponit hanc noſtram quæſtionem ſub his verbis: *Sed tu fortaſſis quæſiturus es, quoniam mouetur voluntas, cùm ſe auertit ab incorruptibili bono ad mutabile bonum, vnde ei iſte motus exiſtet? qui profectò malus eſt.* Et ſtatim c. 20. ad quæſtionem reſpondens, inquit: *Omne bonum ex Deo: nulla ergo natura eſt, quæ non ſit ex Deo: motus ergo ille auerſionis, quem fatemur eſſe peccatum; quoniam defectiuus motus eſt: omnis autem defectus ex nihilo eſt; vide quò pertineat: & ad Deum pertinere non dubites, qui tamen defectus, quoniam eſt voluntarius, in noſtra poſitus eſt poteſtate.* Vbi S. Auguſt. diſtinguit manifeſtè, in actu peccati motum realem, & phyſicum voluntatis, inquantum motus eſt, & iſtū docet ex Deo eſſe, & ad Deum pertinere. Alterum eſt defectus à recta ratione, quem ad ſolam voluntatem creatam deficientem reducit, quæ quidem ex eo habet, quòd ſit defectibilis; quia proceſſit ex nihilo. Et lib. 5. contra Iulian. c. 3. inquit: *Ita eſſe in Dei poteſtate non ſolùm bonas hominum voluntates quas ipſe facit ex malis, ſed etiam illas, quæ conſeruant ſæculi creaturam, vt eas, quò voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari.* Et iterum: *Operatur*, inquit, *Deus in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit; ſiue ad bona pro ſua miſericordia, ſiue ad mala pro meritis eorum.* vbi intelligendus eſt de actu malo, vt actus eſt. Et contra Iulianum diſputans, multa adducit teſtimonia ſacræ Scripturæ ad probandum, quòd Deus mouet, vel inclinat voluntates ad actus malos, quatenus videlicet actus ſunt; præſertim illud Iſai. 19. *Dominus miſcuit illis ſpiritum erroris.* Et Iſai. 63. *Quid errare feciſti nos Domine à via tua? induraſti corda noſtra, vt non timeremus te.* Et ad Rom. 1. *Propterea tradidit illos Deus in reprobum ſenſum*, &c.

XVII. Reſpondent quidam, phraſim conſuetam Scripturæ ſacræ eſſe, quæ Deus permittit, maximè ſi in pœnam vel eiuſdem, vel alterius peccati, ea permittat, aut in aliquem peculiarem finem, ac bonum Deo, quaſi effectori tribui, non quidem poſitiuè, & propriè, quaſi in effectum influat, ſed negatiuè, quia id non impedit, cùm poſſit, ſed permittit: & ſic dicunt, eſſe intelligenda verba Auguſtini. Sed hæc explicatio manifeſtè pugnat cum contextu S. Auguſt. nam eodem cap. 3. impugnans Iulianum, qui hanc eamdem explicationem verbis adductis ſacræ Scripturæ tribuerat, ſic ait: *Quid eſt autem, quod dicis, cum deſideriis ſuis traditi dicuntur, relicti per diuinam patientiam intelligendi ſunt, non per potentiã in peccata compulſi? quaſi non ſimul poſuerit hæc duo idem Apoſtolus, & patientiam & potentiam, vbi ait: Sic autem volens Deus oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam.*

Rom. 9.

Deum præmouere voluntatē efficienter ad actum peccati, oſtenditur ex S. Thom.

Secundò probatur manifeſtiſſimis teſtimoniis S. Thom. & præſertim in ſecundo ſentent. diſtinct. 37. quæſtion. 2. art. 2. vbi clariſsimè docet noſtram ſententiam, quod, vt appareat, verba ſancti Doctoris referamus. In titulo articuli quærit: Vtrùm actio peccati, inquantum actio, ſit à Deo; & reſpondens, ait. *Circa hanc quæſtionem tanguntur à magiſtro duæ opiniones, quarum vna dicebat, omnes actus, inquantùm actus ſunt, ex Deo eſſe: ſed, inquantùm deformitatem habent, à Deo non ſunt; ſed ab homine, vel à diabolo: & horum rationes ſuprà 31. diſtinctione proſequutus eſt. Alia opinio dicebat, actus peccatorum nullo modo, nec etiam inquantum actus ſunt, à Deo eſſe, & hæc opinio tangitur in præſenti diſtinctione, quam ad præſens nulli, vel pauci tenent, quia propinquiſſima eſt errori duplici. Primò, quia ex ea videtur ſequi, quòd ſint plura prima principia: hoc enim eſt de ratione primi principij, vt agere poſſit, ſine auxilio prioris agentis, & influentia eius. Vnde, ſi voluntas humana actionem aliquam poſſet producere, cuius auctor Deus non eſſet, voluntas humana rationem primi principij haberet. Quamuis hoc ſoluere nitantur dicentes, quòd voluntas, etſi per ſe poſſit actionem producere ſine influentia prioris agentis, non tamen habet à ſe eſſe, ſed ab alio, quod etiam exigeretur ad rationem primi principij. Sed hoc videtur inconueniens, vt, quod à ſe eſſe non habet, à ſe agere poſſit, cùm etiam per ſe durare non poſſit, quod à ſe non eſt. Omnis etiam virtus ab eſſentia procedit, & operatio à virtute. Vnde cuius eſſentia ab alio eſt, oportet, quòd virtus, & operatio ab alio ſit. Et præterea quamuis per hanc reſponſionem euitaretur, quòd non eſſet primum ſimpliciter, non tamen poſſet vitari, quin eſſet primum agens, ſi eius actio in aliquod prius agens non reduceretur, ſicut in cauſam. Secundò, quia, cùm actio etiam peccati ſit ens quoddam, non ſecundùm quod priuationes, & negationes entia dicuntur: ſed etiam, ſecundùm quod res in genere exiſtentes entia ſunt, eo quod & ipſæ actiones in genere ordinantur: ſequeretur, quod ſi actiones peccati à Deo non ſunt, aliquod ens, eſſentiam habens, à Deo non eſſet, & ita Deus non eſſet vniuerſalis cauſa omnium entium: quod eſt contra perfectionem primi entis. Primum enim in quolibet genere eſt cauſa eorum, quæ ſunt poſt, vt in ſecundo Metaph. dicitur. Et ideo cum prima opinione dicendum eſt, quod actus, inquãtùm actus, à Deo eſt, & vt ſic, non habet aliquid, quod deformitatem habeat: quod qualiter ſit, ita conſiderari poteſt. In omnibus enim, in quibus incidit defectus ex cauſa ſecunda, & non ex cauſa prima, oportet, quod quidquid eſt in effectu deficiente eſſentiæ, & bonitatis, totum à prima procedat: quod autem defectus reducatur in cauſam ſecundam deficientem, vt patet in claudicatione, quæ eſt à virtute greſſiua mediante tibia: per cuius ſcilicet tibiæ curuitatem obliquitas in greſſu claudicantis relinquitur. Vnde quidquid eſt ibi de greſſu, totum eſt à virtute greſſiua: ſed defectus, vel obliquitas greſſus nõ eſt à virtute greſſiua, ſed à tibia tantùm. Similiter etiam eſt ordo Dei ad voluntatem cauſatam, ſicut cauſæ primæ ad cauſam ſecundam: ideo ex parte Dei nullus defectus incidere poteſt. Voluntas autem cauſata ad effectum poſſibilis eſt; & ideo quidquid eſt in actu deficiente ſcilicet peccato, de ratione actus, & entis, & boni, totum hoc à primo agente, ſcilicet, Deo procedit, mediante voluntate: ſed ipſe defectus, qui eſt in actu hoc modo eſt à voluntate: quòd à Deo non procedit. Et ideo quodcunque nomen deformitatem ſimul cum actu ſignificat ſiue in generali, ſiue in ſpeciali, non poteſt dici, quod hoc à Deo ſit ſimpliciter. Vnde non poteſt dici abſolutè, quod peccatum ſit à Deo, vt homicidium, aut aliquid huiuſmodi, niſi cum hac additione, inquantùm eſt actus, & inquantùm eſt ens.*

Vide 1. 2. q. 79. ar. 1 & 2.

Text. 4.

XVIII. Quibus verbis clariſſimè docet, quòd actus peccati, inquantùm actus, à Deo eſt, tanquam à cauſa priori efficiente. Nec poteſt ſanctus Thomas explicari de ſolo concurſu ſimultaneo, quo Deus cum voluntate ſe determinante ſimul concurrit ad actum peccati, vt actus eſt. Nam per huiuſmodi concurſum non producit Deus actum peccati, mediante voluntate, ideſt, influendo in ipſam voluntatem, vt in cauſam, ſed immediatè cum voluntate. At ſanctus Thomas dicit, quòd quidquid eſt in actu peccati de ratione entis, & boni; totum hoc à primo agente, ſcilicet à Deo procedit, *mediante voluntate.* Sentit ergo, quòd præmouet eandem volunta-

tem

Digitized by Google

tem ad productionem actus peccati, inquantùm actus eſt. Id ipſum conſtat apertiùs ex ſolutione ad 2. Vbi ſoluens argumentum, quod eſt potiſſimum fundamentum oppoſitæ ſententiæ (nam ſi Deus eſſet cauſa actionis, in qua malum, ſeu peccatum inſeparabiliter conſiſtit, eſſet reuerà cauſa peccati, vel cooperaretur ad peccatum) reſpondet, *quòd illud dicitur ad malum cooperari, quod inclinat ad actionem, ſecundùm quòd actio deformitati ſubſtat; vnde mala eſt: hoc autem Deo non conuenit, & ideo non oportet, vt ad malum cooperari dicatur, quamuis actionis illius cauſa ſit, in qua malum conſiſtit, ſecundùm quòd influit agenti eſſe, poſſe, & agere, & quidquid perfectionis in agente eſt.* Ergo loquitur de influxu præuio. Etenim per concurſum ſimultaneum, Deus non influit agenti ipſum agere, ſed immediatè influit in actionem cum libero arbitrio ſe determinante. At S. Thomas apertè dicit, Deum eſſe cauſam illius actionis, in qua malum conſiſtit, ſecundùm *quòd influit agenti eſſe, poſſe, & agere.* Et obiicientibus: nam ſequeretur, quòd Deus eodem modo dicendus eſſet auctor malarum actionum, ſicut eſt auctor bonarum, reſpondet in ſolutione ad tertium eiuſdem articuli, quòd *Deus dicitur cauſa bonarum operationum, non ſolùm quantùm ad eſſentiam actus, ſed etiam quantùm ad perfectionem, ſecundùm quam bona dicuntur; vtrumque enim agenti influit, & vt agat, & vt bene agat: ſed in malis actionibus, quamuis ſit cauſa earum, quantùm ad eſſentiam, non tamen eſt cauſa quantùm ad defectum, & ideo abſolutè dicendus eſt cauſa bonorum operum, non autem peccatorum.* Placuit hæc omnia verba S. Thomæ referre, vt conſtet, ſententiam, quam defendimus, eſſe reuerà expreſſam illius, præſertim cùm omnia ferè argumenta, quæ contra noſtram à modernis Theologis obiiciuntur, priùs ſibi obiecerit S. Thomas, & ea diſſoluerit eiſdem prorſus ſolutionibus, quas nos ex eodem S. Doctore acceptas eiſdem argumentis adhibemus. Eandem doctrinam confirmat 1.2. quæſtion. 79. articulo 2. & quæſt. 3. de malo, art. 2. præſertim in 2. ratione, vbi expreſsè loquitur de cauſalitate actus peccati per influxum præuium, in libero arbitrio immediatè receptum: & idem colligitur ex ſolutione ad quartum. Præterea quæ. 3. de potentia, articulo 7. in corp. & ad 6. & 3. cont. Gent. cap. 70. & 1. p. quæſt. 105. art. 4. præſertim in ſolutione ad tertium, & alibi ſæpe docet, quòd Deus mouet, & applicat omnes cauſas ſecundas ad operandum ſuas operationes, ſicut artifex mouet, & applicat inſtrumenta ad opus artis: ſentit ergo, quòd Deus, tanquam prima cauſa efficienter moueat, applicet, ac prædeterminet voluntatem creatam ad actum peccati, inquantùm actus eſt: nam reſpectu illius, inquantùm eſt actus, voluntas creata eſt verè cauſa ſecunda efficiens, nõ prima; alias eſſent admittenda duo prima principia; quod eſſet in errorem Manichæorum incidere. Præterea quodlib. 12. q. 4. art. 4. inquit, quòd à prouidentia Dei *omnia ſunt prædeterminata*, & ordinata, quod etiam aſſerit aliis pluribus in locis in duabus præced. diſp. adductis: ergo actus peccati, inquantùm eſt actus, verè procedit ex prouidentia, & prædeterminatione diuinæ voluntatis. Nec poteſt explicari S. Thom. de motione, vel determinatione ſimultanea: nam verbum, *prædeterminat*, præcedentem prædeterminationem ſignificat.

XIX. Tertiò, probatur ratione S. Th. in 2. ſententia. ſuprà cit. Omne ens per participationẽ debet reduci in ens per eſſentiam, tanquàm in primum agẽs ſimpliciter; ſed actus peccati, inquantùm actus, eſt ens per participationem: ergo ſub hac ratione debet reduci in ens, per eſſentiam, ſcilicet in Deum, tanquam in primum agens ſimpliciter: ſed Deus per decretum ſuæ voluntatis abſolutum, & efficax, operatur om-

A nia, quæ producit in tempore, vt ſuprà diximus ex ſancto Auguſtino, & ſanct. Thom. prima parte quæſtione 25. articulo 5. ad 1. ergo Deus, abſoluto, & efficaci decreto determinauit, quòd voluntas creata produceret actum peccati, inquantùm actus eſt.

Confirmatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, eſſe plura prima principia: hoc enim eſt de ratione primi principij, vt agere poſſit ſine auxilio prioris agentis, & influentia eius: ergo, ſi voluntas creata actionem aliquam poſſet producere, cuius auctor Deus non eſſet, voluntas creata reſpectu talis actionis haberet rationem primi principij, & ita eſſent plura principia prima.

Voluntatẽ creatã non eſſe primũ principiũ ſuæ determinationis qualiter intelligẽdum

Si dicatur, quòd voluntas creata non habet rationem primi principij ſimpliciter, quia non habet
B à ſe eſſe, ſed ab alio: vnde, quamuis per ſe poſſit actionem peccati producere ſine influentia prioris agentis; non ſequitur quòd ſint plura prima principia: contra hanc ſolutionem inſurgit S. Thom. articulo ſecundo citato, eam impugnans duplici ratione, vt patet ex verbis ſancti Doctoris ſuprà inductis. Vnde in 2. ſentent. ad Annib. d. 37. quæſtione vnic. articulo 1. in corp. diſputans quæſtionem: Vtrùm oportet ponere omne ens eſſe à Deo, his verbis reſpondet: *Hæreticum eſt dicere aliquod ens, inquãtùm ens, non eſſe à Deo, nec ſolùm fidei contrarium eſt, ſed etiam rationi.* Et loquitur etiam de entitate actus peccati, vt patet ex ſolutione ad tertium eiuſdem articuli.

Quartò probatur, deſtruendo fundamentum po- XX.
C tiſſimum contrariæ ſententiæ: ex eo enim probat, Deum præuia motione non prædeterminare ad modum cauſæ phyſicæ voluntatem creatam ad actum peccati, inquantùm actus eſt, quia ſequeretur, Deum eſſe cauſam peccati: ſed hoc non ſequitur: ergo. Minor probatur: nam, vt diſputat. 18. numero 21. dicebamus, & fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, Deus auxilio ſimultaneo concurrit effectiuè ad entitatem cuiuſcunque actus peccati, vt actus eſt in particulari, abſque eo, quòd concurrat ad eius deformitatem: ergo etiam influxu præuio prædeterminante voluntatem ad eundem actum, vt actus eſt. Probatur conſequentia: nam malitia moralis, & deformitas peccati non eſt minùs annexa actui odij Dei in exercitio, quàm applicationi, & determina-
D tioni voluntatis ad talem actum: ergo ſi Deus ſimul cum voluntate immediatè producit effectiuè actum odij Dei, inquantùm actus eſt, abſque eo quòd concurrat ad eius deformitatem, etiam poterit præmouere, & prædeterminare voluntatem efficienter ad eundem actum, inquantùm actus eſt, abſque eo quòd illam moueat, ac prædeterminet ad peccatum, vel concurrat ad malitiam moralem, quæ conſequitur ad talem actum, vt eſt à voluntate deficiente.

Deus concurrit ad entitatem actus peccati, nõ autẽ ad eius deformitatem.

Confirmatur. Per concurſum ſimultaneum magis immediatè attingit Deus actum peccati, vt actus eſt, quàm per motionem præuiam: ergo, ſi per influxum ſimultaneum attingit actum peccati, abſque eo quòd operetur ad eius deformitatem, à fortiori poterit id efficere per concurſum præuium.

E Reſpondent, negando conſequentiam, & aſſignãt rationem diſcriminis: nam concurſus Dei generalis, XXI.
quo immediatè influit cum voluntate creata in actum peccati, eſt ſecundùm ſe indifferens; homo verò, dum peccat, abutitur ſua malitia eodem influxu ad actum peccati: & propterea malitia moralis, quæ reperitur in tali actu, ſolùm debet refundi in voluntate creatam: nam Deus, quantùm eſt ex parte ſua, non præbet homini influxum determinatũ ad actum malum. Cæterùm illo auxilio præuio prædeterminaret voluntatem creatam ad actum peccati, inquãtùm actus eſt in particulari: nã, quantùm eſt ex

Digitized by Google

parte ſua, tribueret homini ſuum concurſum ad actum illum determinatum cum omnibus ſuis circumſtantiis,ac per conſequens malitia moralis,quæ eſt vna circumſtantia conſequens talem actum, ſecundùm quòd fit in indiuiduo, tribueretur Deo: & conſequenter verè Deus eſſet cauſa peccati.Sed hæc ſolutio falſo innititur fundamento: nam concurſus Dei generalis non eſt indifferens ſecundùm ſe, vt diſputat.21. oſtenſum eſt,aliàs concurſus Dei determinaretur à voluntate creata,& eſſet ea poſterior:ac per conſequens voluntas creata in ordine ad aliquẽ actum realem,vt actus eſt, eſſet ſimpliciter primum agens,& conſequenter iſta cauſalis eſſet concedenda: quia voluntas creata operatur talem actum, vt eſt ens,Deus cooperatur:hanc autem nullatenus eſſe concedendam probat efficaciter S. Thom. in 2. ſent. citato:nam ſequeretur,quòd eſſent conſtituenda duo prima principia, & quòd Deus non eſſet ſimpliciter prima cauſa omnium, quæ quodcunque habent eſſe.

Præterea impugnatur eadem ſolutio. Licèt Deus prædeterminet voluntatem ad actum peccati in indiuiduo, vt actus eſt, & ad omnes circumſtantias, ſecundùm quòd tales circunſtantiæ habent rationem entis; non tamen prædeterminat voluntatem ad actum peccati, vel ad illas circunſtantias, quatenus habent rationem peccati, vel malitiæ moralis: etenim in ordine ad Deum,hæc duo poſſunt ſeparari, vt ex dictis tum in hac,tum in diſput.18.num.21. conſtat.

XXII. Quintò probatur: Deus habet perfectam prouidentiam actus peccati, inquantùm actus eſt, cùm prouidentia diuina ſe extendat ad omnia, quæ quomodocunque habent rationem entitatis:ergo æterno decreto ſuæ voluntatis prædeterminauit,& præordinauit in finem talem actum, inquantùm actus eſt.conſequentia patet:nam prouidentia eſt ratio ordinis mediorum in finem, vt 1.p.quæſt.22. docet S. Thom.

Denique probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 18. oſtendimus, concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, quo eam mouet,& prædeterminat, iuxta propriam naturam ad ſingulas operationes, ſed Deus concurſu generali eſt prima cauſa cuiuſcumque actionis, etiam peccaminoſæ,inquantùm actio eſt,vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ:ergo per eundem concurſum efficienter mouet,& prædeterminat voluntatem creatam ad talem actum,inquantùm actus eſt. Idipſum confirmant omnia argumenta facta in duabus præcedentibus diſput. ad probandum, Deum prædeterminaſſe omnes actus bonos creatæ voluntatis: omnia enim procedunt etiam de actibus peccatorum,inquantùm actus ſunt: nam ſub hac conſideratione habent rationem boni.

XXIII. Tertia concluſio.Abſolutè loquendo,non eſt concedendum, quòd Deus ſit cauſa peccati, aut mali moralis, nec etiam eſt concedendum abſolutè,quòd Deus ſit cauſa blaſphemiæ, aut mendacij, vel odij Dei, vel quòd homo indigeat Dei auxilio ad mentiendum.Hanc concluſionem probant efficaciter argumenta facta à principio,& illam tradit S.Thomas in 2.ſent.d.37. ſuperius allegata. Vtrum autem hæc propoſitio ſit concedenda: Deus eſt cauſa peccati pro materiali,non conuenit inter Theologos: quidam eam concedunt, quidam negant, etiam ex his, qui ſequuntur noſtram ſententiam, ſed meliùs eſt eam diſtinguere. Si enim illud verbum, *pro materiali* accipiatur formaliter, & vt dicit reſpectum ad formale peccati,neganda eſt illa propoſitio: nam actus non habet ex cauſalitate Dei, quòd dicat ordinem ad formale peccati, vel fundet malitiam moralem, aut ſubiiciatur illi, ſed ex defectu creatæ voluntatis: & in hoc ſenſu explicari poſſunt illi Theologi, qui, licèt nobiſcum fateantur, Deum phyſicè prædeterminare voluntatem creatam ad actus bonos:negant tamen eam præmouere, vel prædeterminare ad actũ peccati,& mali moralis, etiam pro materiali. Si autem materiale peccati ſumatur abſolutè pro entitate actus peccati, vt actus eſt,cui tamen accidit malitia ex defectu creatæ voluntatis, ſic concedi poteſt, Deum eſſe cauſam eius, quod eſt materiale in peccato, ſcilicet entitatis actus, inquantùm ens eſt, vt patet ex S. Thoma locis citatis: & in eodem ſenſu concedi etiam poteſt, Deum præmouere, & prædeterminare voluntatem ad actum peccati pro materiali.

Deum eſſe cauſà peccati pro materiali, in quo ſenſu concedi poſſit.

XXIV. AD primum argumentum ex auctoritatibus Scripturæ reſpondetur,ſolùm probare tertiam concluſionem, quòd ſcilicet Deus non prædeterminet voluntatem creatam ad peccatum, abſolutè loquendo,neque eam neceſſitet ad illud, ſicut dicebãt hæretici, non tamen probant, quòd non moueat, aut prædeterminet illam ad entitatem actus peccati inquantùm entitas eſt, & quædam perfectio poſitiua. Diabolus autem dicitur hominem tentare,quia moraliter inclinat illum ad peccandum, ſuadendo videlicet ipſum peccatum: ſuadet enim actum, vt eſt contra Deum, & vt habet rationem culpæ, quia quidquid operatur,vt Caiet.ait, refert virtualiter ad malum finem: quod quidem Deus non facit, ſed mouet efficienter voluntatem ad actum poſitiuum peccati,inquantùm ens eſt,quia,vt ſic,bonum quoddam eſt.

Caie.1.p.q. 64.art.2. in fine.

Ad alium locum ex Eccleſ. 15. reſpondetur,quòd Deus non implanat hominem; quia non neceſſitat eius voluntatem, nec eam mouet ad malum, vt dictum eſt. Et ad locum inductum ex Ioan. 6. & Philipp. 2. reſpondetur,quòd Deus ſpeciali quadam ratione dicitur trahere homines ad Chriſtum, & operari in nobis velle,& perficere actus ſupernaturales, quia videlicet auxilio ſupernaturali ſpeciali,non ſolùm efficienter ex parte potentiæ, ſed etiam moraliter ex parte obiecti eos mouet, ſuadendo, vt ad Chriſtum veniant,& bene operentur. Cæterùm ſolùm concurſu generali mouet voluntatem ad entitatem actus peccati,vt actus eſt. Præterea per auxilium ſpeciale efficax, non ſolùm influit voluntati ipſum agere,ſed etiam bene agere,& ſupernaturaliter agere: per concurſum autem generalem influit voluntati agere actum peccati, non autem tribuit ei malè agere,ſeu deficienter agere,vt dicit S.Th.2.ſen. d. trigeſimaſeptima quæſt.2. art.2.ad 3. vnde non eſt ſimile.

Deus non implanat hominem.

XXV. Ad illud verò, quod in eodem argumento tangitur de homine in graui libidinis tentatione conſtituto,reſpondetur,quòd nullo modo poteſt excuſari, aut de Deo iuſtè conqueri, ſi in delectationem carnalem conſentiat:nam etiam in ipſo inſtanti,in quo à Deo prędeterminatur eius voluntas ad actum peccati, inquantùm actus eſt,hoc non obſtante ipſe poteſt, abſolutè loquendo, non conſentire, & liberè conſentit. Vnde ſibi, & non Deo imputare debet peccatum, ſiue malitiam moralem, quæ ad illum actum, ſecundùm quòd eſt à voluntate deficiente, conſequitur.

Ad alium locum ex capite decimotertio Oſeæ, reſpondetur, quòd motio illa Dei, qua voluntas creata prædeterminatur ad actum peccati, inquantùm eſt actio, verè eſt auxilium actuale ipſius, ſine quo creatura nil faciet, iuxta illud, quod veritas ait: *Quia ſine me nihil poteſtis facere.* Ioan 15. Vnde ſicut à Deo eſt omne auxilium noſtrum, ita etiam ab illo procedit, & ab illo eſt, quòd

Digitized by Google

quòd voluntas ſe determinet ad quamcunque actionem,etiam peccati,inquantùm actio eſt; quia,vt ſic, bona eſt.

XXVI. Ad locum ex cap.9.ad Rom.reſpondetur,quòd de reprobis , ſeu de vaſis iræ ſolùm dicit Apoſtolus, quòd ſuſtinuerit,non autem quòd præparauerit eas, quoniam non præparauit, nec prædeterminauit ad malum,ſiue ad peccatum, abſolutè loquendo: cum hoc tamen ſtat, quòd prædeterminauerit ad actum peccati,inquantùm actus eſt.

Concilia quæ docēt Deum nō prædeterminare homines ad actus malos, expenduntur.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate Conciliorum reſpondetur ex dictis, Concilia loqui de actibus malis formaliter,ſiue de peccatis,vt peccata ſunt. Etenim ſecundùm hanc rationem Deo diſplicent,non autem, inquantùm entia ſunt: nam omne ens,inquantùm ens,bonum eſt,& conſequenter ſub hac ratione Deo diſplicere non poteſt,aut odio haberi.Vnde in qualibet actione,inquantùm actio eſt, qui primò inchoat mouendo potentiam, eſt Deus: aliàs enim voluntas creata eſſet ſimpliciter prima cauſa ſuæ actionis,ſi eius cauſalitas non reduceretur in aliud prius agēs. Si autem loquamur de ipſo peccato, aut malo morali abſolutè, referendum eſt in ſolam voluntatem creatam,quæ ex natura ſua defectibilis eſt, quia ex nihilo eſt. Differentia autem, quam Concil. Trident. inter opera bona , & mala conſtituit,reſpectu operationis diuinæ, conſiſtit in hoc,quòd Deus in nobis, atque nobiſcum operatur, vt operemur bona opera, nō ſolùm inquātùm actus ſunt, ſed etiam in quantùm bona ſunt. Mala autem opera operatur Deus in nobis, atque nobiſcum , inquantùm actus ſunt, non autem , inquantùm mala ſunt. Quam differentiam priùs conſtituit S. Tho. in 2.ſent.d.27.cit.q.2.art.2.vbi cùm in 3.argumento obiecisset,quòd , *ſi Deus ipſarum actionum malarum, inquantùm actiones ſunt , à potentia egredientes, cauſa eſſet;eodem modo dicendus eſſet auctor malarum actionū, ſicut eſt auctor bonarum.* Reſpondet ad tertium , *quòd Deus dicitur auctor , & cauſa bonarum operationum, non ſolùm quantùm ad eſſentiam actus, ſed etiam quantùm ad perfectionem, ſecundùm quam bona dicuntur. Vtrumque enim agenti influit , & vt agat, & vt bene agat : ſed in malis actionibus,quamuis ſit cauſa earum, quantùm ad eſſentiam,non tamen eſt cauſa, quantùm ad defectum , & ideo abſolutè dicendus eſt cauſa bonorum operum,non autem peccatorum.*

XXVII. Ad confirmationem,in qua obiicitur: nam hæretici huius temporis,contra quos loquitur Cōc. Tri. nunquam dixerunt, Deum eſſe auctorem, aut cauſam peccati, inquantùm peccatum eſt: quin potiùs expreſſis verbis ſub hac ratione in voluntatem creatam duntaxat illud referunt; reſpondetur, quòd nonnunquam Lutherani, & Caluiniani verbis quidem concedebant,Deum non eſſe auctorem peccati,ſed ſolùm voluntatem creatam,cùm tamen reuerà ſentirent, quòd aliquando verbis ambiguis obtegebant, ſicut Pelagius verbis quidem negabat, gratiam ſecundùm merita noſtra dari, vt diſput.num.5. euidentiſſimis teſtimoniis S. Aug. oſtenſum eſt, & tamen in rei veritate id ſemper tenuit,& ſenſit, ſed tamen gratiæ vocabulo ſæpe vſus eſt, *frangens*; hoc verbo, *inuidiā,offenſionémque declinans*, vt dicit idem Aug.li.de gratia Chriſti.Vnde S.Hier.de quibuſdam hæreticis loquens: *Sic*,inquit, *verba temperant, ſic ordinem vertunt,& ambigua quæque concinnant,vt & noſtram, & aduerſariorum confeſſionem teneant: vt aliter hæreticus,aliter Catholicus audiat.* Et poſt pauca: *Credimus,inquiunt,reſurrectionem futuram corporum. Hoc ſi bene dicatur , pura confeſſio eſt , ſed quia corpora ſunt cœleſtia,& terreſtria,& aër iſte,& aura tenuis iuxta naturam ſuam corpora nominantur, corpus ponunt non carnem,vt orthodoxus,corpus audiens,carnem putet, hæreti-*

Hæretici in quo ſenſu aſſeruerūt, Deum eſſe auctorē peccati.

Hæretici verbis ambiguis ſuas hæreſes palliare conātur.

Auguſt lib de gratia Chriſti cōt. Pelag. & Cæleſt. ca. 37.tom.7.
S Hier.ep. ad Pāmachiū, to. 2.

A *cus ſpiritum recognoſcat.* Non diſſimiliter Lutherani verbis aſſerebant,peccata non referri in Deum , ſed in voluntatem creatam,vt offenſionem verbi euitarent;ſed in rei veritate ſentiebant, Deum eſſe auctorem peccati,& cauſam,vt homo peccaret. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt,quòd, vt ex dictis in 3.diſp. conſtat,in duobus potiſſimùm errauerūt Lutherani,& Caluiniani.Primus error eorū fuit,Deum producere in nobis opera mala,ſicut & bona,voluntate creata merè paſſiuè ſe habente,ita enim aſſeruit Lutherus:Caluinus autem & alij nonnulli dixerunt, hominem ad peccandum neceſſitari à Deo , vel à Diuina prouidentia,&prædeterminatione,quamuis ſponte peccaret;eò quòd voluntate ſua concurrebat actiuè ad peccatum,non tamen liberè.Ita dicit lib.3.
B inſt. §. 9. vbi ait : *Excuſabiles peccando haberi volunt reprobi; quia euadere nequeunt peccandi neceſſitatem, præſertim cùm ex Dei ordinatione ſibi iniiciatur huiuſmodi neceſſitas.* Et idem dicit aliis in locis. & Zuinglius capite ſexto cit.inquit: *Coactus eſt homo ad peccandum.* Contra iſtum errorem definit Concil. Trident.ſeſſ.6.de iuſtif.can.10.vbi anathematizatur,qui *dixerit non eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere*: clarè oſtendens, non ſolùm ſponte , ſed etiam liberè homines peccare: nam vere ſunt liberi reſpectu eorum, quæ habent in ſua poteſtate. Secundus error eorum fuit, Deum eſſe veram cauſam non ſolùm efficientem , ſed etiam moralem , quòd homo, vel Angelus peccet : in quo ſenſu concedebant, Deum eſſe auctorem peccati, eò quod faceret ho-
C mines peccare; addebant autem , Deum hoc efficiendo, non peccare , neque denominari peccantem , eò quòd legi non ſit ſubiectus. Ita dixit Zuinglius ſermone de prouidentia , capite quinto vbi ait: *Cùm Deus Angelum , vel hominem tranſgreſſorem facit, ipſe tamen non tranſgreditur, vt qui contra legem non veniat.* Et capite ſexto , *Vnum igitur atque idem facinus , putà adulterium, aut homicidium, quantùm Dei auctoris, motoris , ac impulſoris opus eſt,crimen non eſt, quantùm autem hominis eſt,crimen,ac ſcelus eſt: ille enim lege non tenetur.* Et in eodem cap. inquit: *Quod Deus facit, liberè facit, alienus ab omni affectu noxio; igitur & abſque peccato.* Eodem modo loquitur Caluinus libro tertio inſtitut. capite vigeſimotertio §. octauo, *Cadit* , inquiens,
D *homo Dei prouidentia ſic ordinante.* & §. 9. ſubdit: *Deus hoc faciendo non peccat, quia id facit ſibi cognita æquitate.* & idem dicit libro de æter. Dei prædeſt. pag. 946. Beza in aphoriſ. decimonono, & trigeſimo primo, & in reſponſ. ad Sebaſtianum Caſtilionem in refutat. ſecundæ calumniæ , & alij hæretici diſputatione tertia, numero decimo quarto, allegati. Contra iſtum errorem definitur in Concilio Tridentino , cùm damnatur , qui dixerit : *Non eſſe in poteſtate hominis , vias ſuas malas facere, ſed mala opera ita, vt bona Deum operari, non permiſſiuè ſolùm,ſed etiam propriè , & per ſe; adeò vt ſit proprium eius opus non minùs proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli.* Non definit Concil. quòd actus peccati , ſeu conſenſus voluntatis creatæ
E in actum malum, quatenus actus eſt , non ſit à Deo , tanquam à primo auctore , imò oppoſitum non obſcurè ſupponit. Si enim magis eſt à Deo actus bonus, quàm malus ; ſequitur , quòd actus malus ſecundùm aliquam rationem ſit à Deo, videlicet, vt actus eſt:nam comparatiuum ſupponit poſitiuum. Nec ſatis eſt dicere , quòd actus peccati , inquantùm actus , procedit à Deo per concurſum ſimultaneum, non autem per motionem præuiam : nam , vt diſputatione decimaoctaua oſtenſum eſt,ad ſaluandam cauſalitatem primæ cauſæ , reſpectu omnium , ac ſingularum actionum,

Caluini error aſſerentis, Deum eſſe cauſā peccati,expenditur. Conc.Tri. ſeſſ.6.cā.6.

Digitized by Google

non ſufficit ponere concurſum iſtum ſimultaneum cum cauſis ſecundis, ſed neceſſe eſt præuium etiam admittere. Cùm autem ait Conc. Deum permiſſiuè ſolùm operari opera mala, non autem propriè, & per ſe, loquitur de illis abſolutè, vel quantùm ad malitiam moralem, & deformitatem, quam habent, hæc enim in ſolã voluntatem creatam deficientem refunditur, non ſolùm denominatiuè, quia videlicet ſola voluntas creata denominatur peccans, ſed etiã effectiuè. Deus enim, prædeterminando voluntatem ad actum peccati, in quantùm actus eſt, nec denominatur peccans, nec facit, nos peccare. In actibus verò bonis, & meritoriis, quamuis Deus non denominetur merens, verè tamen facit nos mereri, & bene operari, tum moraliter, tum etiam efficienter ad bene operandum, & merendum, nos mouendo.

XXVIII. Et cùm obiicitur; nam hæretici non potuerunt dicere, quòd Deus cauſet, aut velit malum, vt malum eſt, cùm etiam voluntas creata illud ſub hac ratione appetere non poſſit; reſpondetur, quòd, vt docet S.Thom. p.2. q.78. artic.1. ad 2. quamuis malum non poſſit eſſe ſecundùm ſe intentum ab aliquo, poteſt tamen eſſe intentum ad vitandum aliud malum, vel ad conſequendum aliquod bonum, ſicut laſciuus magis vult peccando incurrere offenſam Dei, quàm delectatione priuari, quamuis vellet, ſi poſſet fieri, frui delectatione ſine Dei offenſa. Voluntas ergo creata, quando peccat, vult ſecundariò, & conſequẽter malum peccati, quia liberè eligit actionem, ad quam conſequitur malitia peccati, ſecundùm quòd talis actio procedit ab eadem voluntate deficiente. Deus autem nec per ſe primò vult, nec cauſat malum culpæ, nec ſecundariò, & indirectè, vt probat S. Thom. p.2. quæſt.79. art.2. quia malitia moralis non ſequitur ad actum peccati, vt actus eſt, nec vt procedit à Deo, ſed quatenus eſt à voluntate deficiente, vt diſp.18. numero 21. & 22. dictum eſt.

Voluntas creata quomodo poſſit velle malũ, ſeu peccatum.

XXIX. Ad tertium argumentum ex auctoritatibus S. Auguſtini reſpondetur, ipſum in locis ſuperiùs allegatis ſatis apertè docere, omnem actionem etiam peccaminoſam, inquantùm actio eſt, in Deum, tanquam in primum auctorem eſſe referendam, neque alicubi S. Doctor oppoſitum dicit. Vnde cùm inquit, voluntatem malam non eſſe à Deo, & conſimilia verba, loquitur de mala voluntate abſolutè, eo ſenſu, quo ſuprà explicuimus verba Conciliorum. Et præſertim in libro 5. de Ciuit. Dei, cùm ait: *Malæ voluntates ab illo non ſunt, quia contra naturam ſunt, quæ ab illo eſt*: luce clarius oſtendit, ſe non loqui de voluntate, ſeu actione mala, inquantùm actio eſt, ſed, vt mala eſt: nam, inquantum actio, ſiue inquantùm ens eſt, non eſt contra naturam, quæ ab illo eſt, ſed ſolùm inquantùm mala moraliter eſt contra naturam hominis, quæ ab illo eſt.

Ad locum autem ex libro ſecundo de peccatorum meritis & remiſſ. reſpondetur, S. Auguſtinũ ibi contra Pelagianos velle concludere, Deum eſſe cauſam rectæ operationis, non ſolum inquantùm actio eſt, ſed etiam inquantùm recta, & bona eſt, quod quidem non habet locum in operationibus malis: licèt enim eas in nobis, atque nobiſcum operetur, inquantùm actiones ſunt, non tamen eſt earum cauſa, inquantùm malæ ſunt. Ex poſitione autem Pelagianorum aſſerentium, Deum ea ſola ratione dici cauſam bonorum operum, quatenus contulit nobis liberum arbitrium, per quod poſſumus bene operari, euidenter concludit S. Auguſt. quòd etiam dicendus eſſet Deus auctor malorum operum, abſolutè, & formaliter loquendo: nam etiam dedit nobis liberum arbitrium, per quod poſſumus malè operari, & ſine quo nullus poteſt peccare.

XXX. Ad locum Leonis Papæ reſpondetur, quòd ſolum negat, Deum prædeſtinaſſe mala opera, abſolutè loquendo, ſiue inquantum mala ſunt. Et eodem modo reſpondetur ad auctoritatem Damaſceni, circa quam plura diximus diſputatione 22. nu. 20. & 21. & idem dicendum eſt ad auctoritatem Fulgentij, & Proſperi.

Quod attinet ad S. Tho euidenter conſtat ex locis eius pro noſtra concluſione adductis, ipſum eandem, quam nos defendimus, tenuiſſe ſententiam, neque in p.2 q. cit. docet oppoſitam, verba enim illius ſunt hæc: *Ad tertium dicendum, quòd Deus mouet voluntatem hominis, ſicut vniuerſalis motor ad vniuerſale obiectum voluntatis, quod eſt bonum, & ſine hac vniuerſali motione homo non poteſt aliquid velle, ſed homo per rationem determinat ſe ad volendum hoc, vel illud, quod eſt verè bonum; vel apparens bonum. Sed tamen interdum ſpecialiter Deus mouet aliquos ad aliquid determinatè volendum, quod eſt bonum, ſicut in his, quos mouet per gratiam vt infrà dicetur.* Et refert ſe ad q. 109. & 111. In quibus verbis dumtaxat intendit docere tria. Primum eſt, quòd in ordine ad vniuerſale obiectum voluntatis, quod eſt bonum, voluntas creata non ſe mouet per deliberationem, ſed mouetur à ſolo Deo, qui naturalem inclinationem ad bonum illi contulit. Secundum eſt, quòd homo per rationem determinat ſe ad volendum hoc, vel illud, quod eſt verè bonum, vel apparens bonum, ac per conſequens ex determinatione libera creatæ voluntatis contingit, quòd in aliquibus actionibus moueatur ad malum, & peccet, cum videlicet appetit illud, quod non eſt verè, ſed apparens bonum. Ex hoc tamen non ſequitur, quòd voluntas creata non determinetur à Deo ad actum peccati, in quantum actus eſt: ſicut ex hoc quòd determinet vel moueat ſe ad determinatum bonum, non ſequitur, quòd non moueatur, nec prædeterminetur à Deo, vt ex dictis in diſp.22. & 23. cõſtat. Quin potiùs ex primo dicto S. Thomæ colligitur oppoſitum: cùm enim Deus volũtatem hominis moueat, ſicut vniuerſalis motor ad vniuerſale obiectum voluntatis, quod eſt bonum, ſequitur euidẽter quòd Deus, ſicut motor vniuerſalis moueat voluntatem hominis ad actionem peccati, inquantùm eſt ens, quia, vt ſic, bona eſt. Tertium dictum S. Tho. eſt quòd Deus ſpecialiter mouet quoſdam per gratiam ad aliquid determinatè volendum; ex quo tamen non infertur, quòd voluntatem non moueat cõcurſu generali ad determinatè volendum quamcunque aliam actionem, ſed ſolum ſequitur, quòd non moueat eam ſpecialiter, ſicut quando mouet ſuos per gratiam. Itaque iuxta mentem S. Thom. in ordine ad bonum vniuerſale, voluntas non ſe mouet moraliter per deliberationẽ, ſed mouetur à Deo, quia deliberatio non eſt reſpectu finis, ſed reſpectu mediorum, ſicut & electio, vt docet S. Thom. part.2. quæſtione 13. articulo 3. In ordine autem ad bonum particulare & ſe mouet, & mouetur à Deo, nam eſt mouens motum, ſed tamen reſpectu boni ſupernaturalis mouetur ſpecialiter à Deo per auxilia diuinæ gratiæ, vt ſuprà dictum eſt.

Deus mouet voluntatem hominis ad bonum, ſicut vniuerſalis motor

XXXI. Ad quartum argumentum negamus ex noſtra ſententia ſequi, quòd Deus ſit auctor peccati: nam licèt ſit prima radix, & cauſa quòd homo hîc, & nunc cum tali aduertentia rationis, habeat volitionem circa hoc obiectum contrarium rationi, inquantùm volitio eſt actio; non tamen eſt cauſa, quòd homo deficienter velit illud obiectum, ſed huiuſmodi deficientia in creatam dumtaxat voluntatem referenda eſt. Homo autem non peccat, quia præcisè vult illud obiectum, ſed quia deficienter vult, vnde, vt dicit ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ diſtinctione trigeſimaſeptima, quæſtione ſecunda, art. ſecundo ad tertium.

Deus

Digitized by Google

Deus eſt quidem cauſa voluntati, vt agat, ſed non eſt cauſa, vt deficienter agat, & peccet; quia non eſt, cauſa actus peccati, vt auerſiuus eſt à regula rationis, neque vt eſt fundamentum auerſionis ab ipſo Deo; ac per conſequens non eſt auctor peccati. Sed circa hoc argumentum plura diximus diſputatione decimaoctaua, numero vigeſimoprimo & vigeſimo ſecundo.

Ad confirmationem reſpondetur, Deum non voluiſſe, aut præuoluiſſe, vel præordinaſſe, vt Iudas venderet Chriſtum, abſolutè loquendo, ſed ſolùm cum addito, conſiderando videlicet illam actionem, inquantùm erat actio, & ſub ratione entitatis, quam habuit, & ſub hac ratione hæc cauſalis eſt concedenda. Ideo Iudas voluit illam actionem, inquantùm actio, quia Deus voluit, vt illam vellet, inquantùm ens eſt: nec tamen propter hoc efficitur Deus auctor peccati, quia malitia moralis non ſequitur ad illam actionem, vt actio eſt, ſed vt eſt deficiens à regula rationis, vt diſput. 18 numer. 21. dictum eſt.

Ad quintum argumentum negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur, quòd Deus prædeterminauit quidem creatam voluntatem ad actionem peccati inquantùm actio eſt, & ad omnes eius circumſtantias, ſecundùm quòd tales circumſtantiæ habent rationem entis, non autem ſecundùm quòd habent adiunctam malitiam moralem. Vnde, vt aliquod peccatum ſit futurum, & vt Deus cognoſcat, certò & infallibiliter eſſe futurum, vltra prædeterminationem actus peccati, neceſſariò requiritur, quòd Deus permittat eius malitiam, vt diſp. 11. n. 3. dictum eſt.

XXXII. Ad ſextum reſpondetur, quòd mentiri ſignificat actum cum deformitate, ſicut homicidium; vnde, ad mentiendum non indiget homo auxilio præuio, nec per illum diſcernitur mentiens à non mentiente, ſed ex ſua malitia; fatemur tamen, quòd producens actum mentiendi, inquantùm actus eſt, habet aliquod auxilium præuium actuale Dei ſeu concurſum præuium (non enim fit vis in verbo) quod non habet alter, qui non producit talem actum, inquantùm actus eſt, ſicut auctores oppoſitæ ſententiæ tenentur id concedere in concurſu Dei ſimultaneo. Nec eſt inconueniens concedere, quòd producens actum mentiendi, inquantùm actus eſt, diſcernatur à Deo per auxilium actuale à non producente talem actum, inquantùm actus eſt: nam inquantùm peccatum eſt, ſua culpa, vel malitia ſe diſcernit peccans ab eo, qui ſtat.

Ad ſeptimum reſpondetur, Deum voluntate antecedente, quæ eſt voluntas ſigni, voluiſſe ab æterno, quòd nullus peccaret; cum hac tamen voluntate ſtat ſimul in Deo voluntas efficax, qua prædeterminauit, vt quidam producerent actum peccati, inquantùm actus eſt; etenim iſtæ duæ voluntates non ſunt repugnantes, ſed potiùs conſonant inter ſe: ſicut hæc duo non repugnant, quòd ſcilicet iudex velit hominem viuere, inquantùm homo eſt, & eum occidere inquantùm malefactor.

XXXIII. *Motio phyſica & moralis, non oportet, quod ſint ab eodem agente.*

Ad octauum reſpondetur, quòd motio phyſica voluntatis præſupponit motionem moralem, ſed non oportet, quòd ſemper motio moralis ſit ab eodem agente: diabolus enim mouet moraliter voluntatem ad actum peccati ſuadendo, & conſulendo illum actum, & tamen non poteſt eam efficienter mouere, vt docet S. Thom. quæſtione tertia, de malo, articul. 3. in corp. Vnde non ſequitur, quòd Deus moueat moraliter ad actum peccati, vt actus eſt.

Secundò reſpondetur, quòd, vt docet S. Thom. in 2. ſentent. ad Annibald. diſtinct. 37. quæſtione

A vnica, artic. 1. ad 3. non ſolùm actus peccati, ſed, etiam ipſa cogitatio, qua homo cogitat actum peccati exequendum, inquantùm actus eſt, à Deo eſt: quod probat ex illo ſecundo ad Corinth. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis.*

Miſericordia & iuſtitia in quolibet Dei opere inuenitur.

Ad nonum argumentum reſpondetur, quòd, vt dicit S. Thom. 1. part. quæſt. 21. art. 4. in corp. *neceſſe eſt, quòd in quolibet opere Dei miſericordia, & veritas, ſeu iuſtitia inueniantur; ſi tamen miſericordia pro remotione cuiuſcunque defectus accipiatur: quamuis non omnis defectus propriè poſſit dici miſeria, ſed ſolùm defectus rationalis naturæ, quam contingit eſſe felicem.* Iuſtitia verò reperitur quatenus *quidquid in rebus creatis facit, ſecundùm conuenientem ordinem, & proportionem facit, in quo conſiſtit ratio iuſtitiæ: & ſic oportet in omni opere Dei eſſe iuſtitiam.* Quo ſuppoſito, dicendum eſt, quòd mouere, & prædeterminare voluntatem hominis ad actum peccati, inquantùm actus eſt, pertinet ad Dei miſericordiam, quatenus per illam motionem reducit potentiam ad actum ſecundum, & eam liberat à quodam defectu, qui eſt carere actu ſecundo, & eſſe in potentia ad illum: omne enim, quod eſt in potentia, inquantùm huiuſmodi, quandam imperfectionem importat, cùm ex hoc recedat à perfectione Dei, qui eſt purus actus. Similiter etiam talis motio, & prædeterminatio ad actum peccati, inquantùm actus eſt, pertinet ad iuſtitiam, inquantùm eam operatur ſecundùm modum conuenientem ſapientiæ ſuæ, & bonitati, & C ſecundùm modum creaturæ rationalis, qui in libertate conſiſtit. Præterea etiam in actibus peccati, qui præſupponunt aliud peccatum, apparet ſpeciali quadam ratione diuina iuſtitia, quatenus in pœnam præcedentis peccati prædeterminatur voluntas creata ad talem actum peccati, inquantùm actus eſt, & permittitur cadere in nouum peccatum.

XXXIV. *Habitum prauum nō poteſt Deus in nobis immediatè cauſare.*

Ad decimum argumentum negatur conſequentia: & ratio diſcriminis eſt: nam habitus vitioſus inclinat ad malè operandum, vt docet S. Thom. 1. part. quæſt. 58. artic. 2. in corp. & Ariſtot. 2. ethicor. cap. 6. & 5. Metaph. text. 25. Deus autem non poteſt immediatè cauſare in nobis aliquid inclinans ad malum: nam eo ipſo malum illud, & defectus D eſſet à Deo. Cæterùm auxilium actuale Dei neceſſarium eſt etiam ad ipſam entitatem actionis, vt actio eſt, iuxta illud Ioan. 15. *Quia ſine me nihil poteſtis facere.* Vnde bene poteſt Deus immediatè præbere auxilium actuale ad producendam entitatem actus peccati, inquantùm actus eſt abſque eo, quòd cooperetur ad eius deformitatem.

XXXV. *Indurare peccatores quomodo dicatur Deus.*

Ad vndecimum argumentum reſpondetur, quòd Deus multipliciter dicitur peccatores indurare, & excæcare, vt in noſtris commentariis ſuper capit. 6. Iſaiæ numero 48. & duobus ſeqq. annotauimus: primò negatiuè, & permiſſiuè, quia videlicet in pœnam præcedentium delictorum non eos emolliat, neque illuminet, vt explicant Doctores in argumento allegati. Secundo modo dicitur aliquos in- E durare & excæcare non ſolùm negatiuè, quia non emollit, neque illuminat, ſed etiam poſitiuè, indirectè tamen, vt explicat S. Thom. ſuper cap. 9. ad Rom. in illa verba: *Quia in hoc ipſum excitaui te, &c.* quia videlicet tanquam iudex iuſtus vtitur miniſterio diaboli ad puniendum excæcationis pœna ipſos reprobos, iuxta illud Pſalm. 77. *immiſſiones per Angelos malos.* ita Auguſtin. 20. de Ciuitat. Dei, capit. 19. Chryſoſtom. homil. 67. in Ioan. & hom. 8. ſuper ſecundam epiſtolam ad Corinth. Origen. homil. 2. in lib. Iudic. Gregor libr. 25. Moral. capit. 12. & 13. in illa verba Iob 34. *Inducet noctem, & conterentur.* & hom.

11.in Ezechiel. & Damaſcen. libr. 4. fidei orthod.
cap.20. Tertiò dicitur peccatores indurare, & ex-
cæcare poſitiuè; quia videlicet eorum voluntates
ad malum inclinat occaſionaliter, proponendo ali-
qua ipſis peccatoribus interiùs, & exteriùs, quæ ſe-
cundùm ſe ſunt inductiua ad bonum, peccatores
tamen ſua malitia in malum proprium ea conuer-
tunt: iuxta quem modum ipſe Dominus loquens
Rom.12. ad filios Iſraël, ait: *Ego ad æmulationem vos adducã in*
Deut.32. *non gentem, in gentem inſipientem; in iram vos mittam.*
Quod occaſionaliter accipiendum eſt: nam ex mi-
ſericordia gentibus collata, quæ ſecundùm ſe erat
inductiua ad bonum, occaſionem Iudæi ceperunt
inuidiæ. In eodem ſenſu intelligendum eſt illud
Sapient.14. *Quoniam creaturæ Dei odium factæ ſunt,*
& in tentationem animabus hominum, & in muſcipu-
lam pedibus inſipientium, quia videlicet ex ipſis crea-
turis, quæ ſapientiam, omnipotentiam, & bonita-
tem creatoris oſtendunt, occaſionem peccandi ſua
malitia inſipientes deſumunt. Hoc ergo eodem
modo Deus excæcare dicitur, & indurare peccato-
res, vt Auguſtinus docet quæſt.10.in Exod.& lib.de
grat.& lib.arbitr. cap.20. & 21. & ſuper Pſalm.104.
in illa verba: *Conuertit cor eorum, vt odirent populum*
eius, & dolos facerent in ſeruos eius. Nec tamen pro-
pterea exiſtimandum eſt, peccatores, qui induran-
tur à Deo, non indurare ſeipſos, aut non liberè in
peccatis perſiſtere: vtrumque enim veriſſimum eſt,
& quòd Deus indurat quoſdam peccatores, & quòd
ipſi liberè indurant ſeipſos. Quod S.Auguſt.libr.de
grat & lib.arbitr.c.23. his verbis notauit: *Nec ideo*
auferatis à Pharaone liberum arbitrium, quia multis
locis dicit Deus: Ego indurauí Pharaonem, vel indu-
raui, vel indurabo cor Pharaonis. Non enim propterea
ipſe Pharao non indurauit cor ſuum. nam & hoc de illo
legitur: quando ablata eſt ab Ægyptiis cynomya, di-
cente Scriptura ſacra: Et ingrauauit Pharao cor ſuum,
& in iſto tempore noluit dimittere populum. Ac per hoc
& Deus indurauit per iuſtum iudicium, & ipſe Pharao
per liberum arbitrium. Igitur quotieſcunque Deus in
pœnam præcedentium peccatorum indurat ali-
quos, ſiue negatiuè, ſiue poſitiuè; modis explicatis
id facit, & permittit eos peccare, & actuali motio-
ne eos mouet ad actum peccati, inquantum actus
eſt, quoniam, vt teſtatur S.Thom.part.2. quæſt.109.
artic.9. in corp. *nulla res creata poteſt in quemcunque*
actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ. quod &
Ioan.15. ipſa Veritas non obſcurè teſtatur, cùm ait: *Quia ſi-*
ne me nihil poteſtis facere.

XXXVI. Ad duodecimum reſpondetur, quòd hoc idem
argumentum propoſitum fuit, & ſolutum diſputat.
18.num.21. 22. ſed quia ſæpius illud auctores oppo-
ſitæ ſententiæ inculcant, oportet etiam illud ſæpe
Proſp. epi. ad Aug. in fine. diſſoluere: nam, vt dicit Proſp. *Neceſſarium, & vtile*
eſt etiam, quæ ſcripta ſunt, ſcribere, ne leue exiſtimetur,
quod non frequenter arguitur. Simile argumentum
obiecit Iulianus contr.S.Auguſtin. ad probandum,
quòd in paruulis non ſit peccatum originale, ſic
enim arguebat: Deus eſt cauſa generalis hominis,
ergo ſi peccatum originale conſequitur ad talem
generationem, Deus erit cauſa peccati originalis,
qui enim eſt cauſa alicuius, eſt etiam cauſa eius,
quod conſequitur ad illud. Vnde ad articulos ſibi
Aug. ad ar. ſibi falsò impoſ. Vide Proſper. ad obiect. Vinc. obiect 10. 11.& 12. falsò impoſitos reſpondens. *Hæc*, inquit, *obiectionis*
vanitas de illa procedit ſchola, in qua natura humana
immunis à peccato Adæ, & illæſa defenditur, vt quia
omnes homines præuaricationis reos, & damnationi ob-
noxios naſci, perituróſque, niſi in Chriſto renaſcantur,
aſſerimus, eundem videamur auctorem dicere culpæ,
quem profitemur eſſe conditorem naturæ. quod nos à ſen-
ſu noſtro penitus abdicamus, qui Deum iuſtum, bonum,
ſic humanæ ſubſtantiæ, & interiorum, exteriorúmque

A *ſenſuum nouimus creatorem; vt prorſus ab illo ſit, quid-*
quid pertinet ad naturam: & prorſus ab illo non ſit,
quidquid eſt contra naturam; peccatum autem contra
naturam eſt, de quo mors, & omnia, quæ ſunt mortis,
oriuntur. Ad argumentum ergo reſpondet S.Auguſt.
libr.3. cont.Iulian. cap.9. quòd peccatum originale
non ſequitur ad generationem hominis ſecundùm
ſuam naturam, vt generatio hominis eſt, ſed vt di-
cit ordinem ad primum parentem, qui voluntariè
peccauit. Etenim ſi perſeueraſſet Adam in ſtatu in- Peccatum originale nõ tribuitur Deo, etiamſi traducatur cũ natura.
nocentiæ, eſſet vera generatio hominis abſque eo
quòd conſequeretur peccatum originale, & ita pec-
catum originale non eſt à Deo concurrente ad ge-
nerationem hominis, & mouente ad illam, ſed à
primo parente, qui totam naturam humanam ſua
B inobedientia maculauit, de quo diſputatione 44.
agendum erit. Proportionaliter nos dicimus de
peccato actuali, quòd deformitas peccati, ſeu mali-
tia moralis non ſequitur intrinſecè, & ex natura rei
ad actum blaſphemiæ, vel odij Dei, vt actus eſt, ne-
que, vt eſt ens in genere naturæ, etiam in indiui-
duo, ſed vt procedit à voluntate creata deficiente.
Vnde in voluntatem deficientem, & non in Deum
debet refundi malitia moralis, & defectus peccati.
Solutio eſt S.Thom. quæſt.3. de malo, art.2.ad 2. &
in 2 ſentent.diſtinct.37.quæſt 2. artic.2.ad 2.quam
latiùs proſequitur Capr. in 2. ſentent. diſtinct. 37.
art. 3. in princ. Cuius verba ſunt hæc: *Conſideran-*
dum eſt, quòd aliqua priuatio, vel conditio poteſt conſe-
qui aliquem actum dupliciter. Primo modo ex ipſa eſſen-
C *tia, & natura actus in ſe, & abſolutè conſiderata: ſicut*
hunc actum, qui eſt fornicari, ex natura ſua ſequitur &
concomitatur priuatio integritatis, & experientia volu-
ptatis venereæ. Alio modo poteſt aliquem actum conſe-
qui, & concomitari aliqua priuatio non ex propria na-
tura, & eſſentia actus in ſe conſiderata, ſcilicet prout
aſpicit obiectum: à quo ſpeciem habet in eſſe naturæ: ſed
concomitatur actum, prout à tali agente egreditur: ſicut
actum illum, qui eſt fornicari, concomitatur priuatio
ordinis, & rectitudinis, prout ſit à tali agente, quod
agendo talem actum, diſcrepat à ſua regula, & lege, &
non prout actus ille conſideretur in eſſe naturæ, ſed in eſ-
ſe moris. Tunc dicitur, quòd quidquid producit aliquem
actum, producit, vel cauſat omnem priuationem, vel
proprietatem conſequentem actum primo modo: ſed non
D *oportet, quòd ſit cauſa priuationis conſequentis actum*
ſecundo modo: illo modo autem deformitas conſequitur
actum peccati, & non primo modo. Et ideo Deus poteſt
cauſare quidquid abſolutum, & poſitiuum eſt in actu
peccati, non cauſando deformitatem conſequẽtem actum.
Et hanc ſolutionem aſſerit eſſe S.Thom. quæſtio.3.
cit.de malo, quam etiam proſequuti ſumus diſp.18.
num.21.& 22.

Per hæc manet ſolutum vltimum argumentum
factum diſp. præcedenti: dicimus enim etiam ad
actus malos, inquantùm actus ſunt, prærequiri au-
xilium actuale prædeterminans voluntatem crea-
tam ad tales actus, ſecundùm omnem rationem en-
titatis, quam habent.

Sed quoniam aliqui ex Thomiſtis (quamuis pau- XXXVII.
ci) tenent, Deum actuali motione non præmouere,
E vel prædeterminare voluntatem creatam ad actum
peccati, etiam inquantùm actus eſt; reſpondetur
ſecundò ad illud argumentum, quòd dato, & non
conceſſo, Deum non præmouere, nec prædetermi-
nare voluntatem noſtram ad actus malos, inquan-
tùm actus ſunt, non licet ex hoc inferre, ſicut qui-
dam inferunt, quòd eam non prædeterminet ad
actus bonos ſupernaturales, & præſertim ad illos,
per quos prædeſtinati perueniunt ad vitam æter-
nam. Et ratio diſcriminis eſt: quia, vt docet S. Th.
part.2.quæſt.109.art.9. in corp. etiam ille, qui iam
conſe

Digitized by Google

conſequutus eſt gratiam, indiget auxilio diuino, quo à Deo moueatur ad rectè agendum propter duas rationes. *Primò quidem ratione generali, quia videlicet nulla res creata poteſt in quemcunque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ. Secundò ratione ſpeciali, propter conditionem ſtatus humanæ naturæ, quæ licèt per gratiam ſanetur quantùm ad mentem, remanet tamen in ea corruptio, & infectio, quantùm ad carnem, per quam ſeruit legi peccati*, vt dicitur ad Rom.7. *Remanet etiam quædam ignorantiæ obſcuritas in intellectu, ſecundum quam, quid oremus, ſicut oportet, neſcimus.* Et ita non perfectè participat pro iſto ſtatu ipſam gratiam, vt explicat in ſolutione ad ſecundum: * *Manifeſtum eſt autem, quòd vnumquodque, quod perfectè habet naturam, vel formam aliquam, aut virtutem, poteſt per ſe ſecundùm illam operari, non tamen excluſa operatione Dei, qui in omni natura, interiùs operatur: ſed id, quod imperfectè habet naturam aliquam, vel formam, aut virtutem, non poteſt per ſe operari, niſi ab altero moueatur, ſicut Sol, quia eſt perfectè lucidus, per ſeipſum poteſt illuminare: Luna autem, in qua eſt imperfectè natura lucis, non illuminat, niſi illuminata. Medicus etiam, qui perfectè nouit artem medicinæ, poteſt per ſe operari, ſed diſcipulus eius, qui non eſt plenè inſtructus, non poteſt per ſe operari, niſi ab eo inſtruatur.* Quia ergo natura intellectualis pro iſto ſtatu imperfectè participat formas ſupernaturales, eò quòd non habet plenam earum poſſeſſionem, ſecundùm illud Apoſtoli. *Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus*: ideo ſpeciali ratione indiget motione diuina, vt ſecundùm tales formas operetur. Vnde, quamuis admitteretur ad actum peccati, inquantùm actus eſt; non eſſe neceſſariam motionem Dei præuiam propter primam cauſam, ratione videlicet ſubordinationis eſſentialis primum agens, adhuc aſſerendum eſſet propter ſecundam rationem, quòd ſit neceſſaria ad actus bonos, præſertim ſupernaturales, de quibus potiſſimè noſtra diſputatio procedit.

Etiamſi admittatur, Deum non prædeterminare lib. arb ad actus malos, vt actus ſunt, non inde colligitur, quòd non eà prædeterminet ad actus bonos.

Rom.8.

* S.Thom. 1.2.qu.68. art.2.c.

1. Cor.13.

DISPVTATIO XXV.

Vtrùm omnes actus contingentes, & liberi à Deo prædeterminati neceſſariò fiant neceſſitate infallibilitatis, ſiue ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ voluntatis.

I. QVIDAM Theologi admittunt in actibus liberis neceſſitatem ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ, qua præſciuit, vt aiunt, ante prædeterminationem ſuę voluntatis, quòd ſi voluntas creata conſtitueretur in tali ordine rerum, ipſa pro ſua innata libertate eſſet operatura hoc in particulari. Non tamen admittunt in eiſdem actibus neceſſitatem ex ſuppoſitione diuini decreti, vel auxilij efficacis prædeterminantis voluntatem ad ſuos actus bonos in particulari cum omnibus ſuis circumſtantiis; exiſtimant enim hanc neceſſitatem ex ſuppoſitione repugnare creatæ libertati; quantùm ad vſum illius, & conuincuntur argumentis, in tribus præcedentibus diſput. factis, præſertim auctoritate Anſelmi inducta diſputat. 22. argument.9. Et cùm illis obiicitur, quia neceſſitas ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ non tollit à noſtris actibus libertatem: ſtat enim, actum voluntatis eſſe liberum

A ſimpliciter, & ſecundùm quid neceſſarium, ex ſuppoſitione videlicet præſcientiæ diuinæ: ergo ſimiliter neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis, & prædeterminationis diuinæ non erit aduerſa, vel repugnans voluntati creatæ, quantùm ad actualem vſum illius. Reſpondetur negando conſequentiam, & aſſignant rationem diſcriminis, quoniam neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, vel auxilij præuenientis gratiæ deſumitur ex aliquo antecedente, & præueniente determinationem creatæ voluntatis, & ita huiuſmodi neceſſitas eſt antecedens, ac ſubinde, iuxta ſententiam Anſelmi ſuperiùs allegatam, noſtram euertit libertatem. Neceſſitas autem ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ non deſumitur ex aliquo antecedente, ſed potiùs conſequente li-
B beram determinationem noſtræ voluntatis. Arbitrantur enim non propterea aliquid eſſe futurum per cauſam liberam, & contingentem, quia Deus præſciuit illud eſſe futurum, ſed potiùs è conuerſo, quia eſt futurum, ideo præſciri à Deo antequam fiat: de quo ex profeſſo egimus ſuprà diſput.16. Et ideo hæc neceſſitas appellatur conſequens, ac propterea, iuxta doctrinam Anſelmi, non tollit libertatem, quia eſt neceſſitas ex ſuppoſitione ipſius actus liberi: omne enim, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe, vt dicit Ariſt. 1. periherm. cap.6.

Contrariam ſententiam docet expreſsè S. Thomas, qui cum libertate arbitrij creati nulla præſuppoſita præſcientia media ſeu conditionata (quam, vt ex dictis diſput.7. conſtat, non admiſit) admittit
C neceſſitatem ex ſuppoſitione abſoluti, & efficacis decreti, voluntatis diuinæ, prouidentiæ & prædeſtinationis eius, atque auxilij efficacis præoperantis gratiæ, quam quidem neceſſitatem nunc appellat neceſſitatem in ſenſu compoſito; nunc neceſſitatem modalis de dicto, nunc neceſſitatem infallibilitatis, nunc neceſſitatem immutabilitatis, nunc neceſſitatem conditionatam, nunc denique neceſſitatem conſequentiæ, quæ eſt neceſſitas ſecundùm quid, non obſtans libertati. Et idem docet, de neceſſitate ex ſuppoſitione præſcientiæ futurorum contingentium, quæ ſequitur huiuſmodi decretum diuinæ voluntatis: & per hanc diſtinctionem ſoluit quamplurima argumenta, quæ contra doctrinam Catholicam in materia de gratia & libero arbitrio
D obiiciuntur, necnon in materia de ſcientia Dei, de voluntate Dei, de prouidentia, & prædeſtinatione eius: & eadem diſtinctione vtuntur S. Auguſtinus, & alij Doctores & Theologi infrà allegandi. II.

Neceſſitatem actus ex ſuppoſitione decreti volũtatis diuinæ ſimul ſtare cum libertate oſtẽditur ex Doctorib.

Et quidem ſub voce neceſſitatis ex ſuppoſitione, & neceſſitatis abſolutæ prædictam diſtinctionem tradidit quæſt.23. de verit. art.4. vbi ad probandum, quòd Deus ex neceſſitate velit, quæcunque vult, ſic arguit in primo argumento: *Omne æternum eſt neceſſarium, ſed Deus ab æterno vult: ergo de neceſſitate vult, quidquid vult.* Ad quod tamen ita reſpondet: *Aliquid dicitur neceſſarium dupliciter: vno modo abſolutè, alio modo ex ſuppoſitione; abſolutè quidem dicitur aliquid eſſe neceſſarium propter neceſſariam habitudinem ad inuicem terminorum, qui in aliqua propoſitione*
E *ponuntur, ſicut hominem eſſe animal, vel omne totum eſſe maius ſua parte, aut alia huiuſmodi. Neceſſarium verò ex ſuppoſitione eſt, quòd non eſt neceſſarium ex ſe, ſed ſolummodo poſito alio, ſicut Socratem cucurriſſe: Socrates enim, quantùm eſt de ſe, non ſe habet magis ad hoc, quàm ad eius oppoſitum: ſed facta ſuppoſitione, quòd cucurrerit, impoſſibile eſt eum non cucurriſſe. Sic igitur dico, quòd Deum velle aliquid in creaturis, vtpote Petrum ſaluari, non eſt neceſſarium abſolutè, eò quòd voluntas diuina non habet ad hoc neceſſarium ordinem, vt ex dictis patet: ſed facta ſuppoſitione, quòd Deus illud velit, vel voluerit, impoſſibile eſt, eum illud non voluiſſe, eò quòd volun-* III.

S.Thom.

Neceſſitas ex ſuppoſitione & neceſſitas abſoluta quæ dicatur.

Digitized by Google

voluntas eius immutabilis eſt. Vnde huiuſmodi neceſſitas apud Theologos vocatur neceſſitas immutabilitatis. Eandem diſtinctionem & ſolutionem tradit in ſolutione ad 4.& 8.ad 9.12. & 14. eiuſdem art. & p.1. quæſtione decimanona, artic. tertio in corp. & ad primum.

Et ne quis dicat, S. Thomam in his locis ſolùm admittere in actu libero diuinæ voluntatis neceſſitatem ex ſuppoſitione ipſius actus liberi, quæ ab auctoribus oppoſitæ ſententiæ dicitur neceſſitas conſequens, profero alium locum S.Th.1.p.q.23.art. 6. vbi in ſecundo argumento ad probandum, quòd prædeſtinatio nõ ſit certa, ſic arguit: *Poſito poſſibili, nullum ſequitur impoſſibile, poſſibile eſt autem, aliquem prædeſtinatum vt Petrum, peccare, & tunc occidi; hoc autem poſito, ſequitur prædeſtinationis effectum fruſtrari, igitur, &c.* Ad quod tamen argumentum ita reſpondet: *Licèt ſit poſſibile, eum, qui eſt prædeſtinatus, mori in peccato mortali, ſecundùm ſe conſideratum, tamen hoc eſt impoſſibile, poſito, prout ſcilicet ponitur, eum eſſe prædeſtinatum. Vnde non ſequitur, quòd prædeſtinatio falli poſſit.* Ecce S.Thomas admittit neceſſitatem ex ſuppoſitione decreti voluntatis diuinæ prædeſtinantis, cum libertate arbitrij creati, quantùm ad actualem vſum illius. Eandem neceſſitatem admittit expreſſiùs prima parte quæſtione decimanona articulo octauo ad primum & tertium, cuius verba adducenda ſunt, & expendenda numero ſexto. Nec ſatis eſt reſpondere, hoc decretum prædeſtinandi non eſſe in Deo, niſi ſuppoſita ſcientia media, qua cognouit, quid in particulari ex cauſis contingentibus, & liberis futurũ eſſet ex hypotheſi, quòd conſtituerentur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis. Iam enim diſput.7. oſtenſum eſt, obiectum hoc iuxta ſententiam S.Thomæ, ante omne decretum diuinæ voluntatis non eſſe ſcibile, ac per conſequens non eſſe in Deo, ante decretum actuale diuinæ voluntatis, certam & infallibilem cognitionem illius.

IV. Neceſſitas in ſẽſu cõpoſito, & diuiſo quæ dicatur.

Sub voce neceſſitatis in ſenſu compoſito, & diuiſo, tradit eandem diſtinctionem quæſtione 6. de verit. artic.4. ad octauum, vbi dicit, eam eſſe communem: loquens enim de hac propoſitione: Deus poteſt non prædeſtinatum prædeſtinare, ſic ait: *Quamuis de quolibet abſolutè concedi poſſit, quòd Deus poſſet eum prædeſtinare vel non prædeſtinare, tamen ſuppoſito, quòd prædeſtinauerit, non poteſt non prædeſtinare, vel è conuerſo; quia non poteſt eſſe mutabilis. Et ideo dicitur communiter, quòd hæc: Deus poteſt non prædeſtinatum prædeſtinare, vel non prædeſtinare prædeſtinatum; in ſenſu compoſito eſt falſa; in diuiſo, vera: & ideo omnes loquutiones illæ, quæ ſenſum compoſitum implicant, ſunt falſæ ſimpliciter. Vnde non eſt concedendum, quòd numero prædeſtinatorum poſſit fieri additio, vel detractio; quia additio præſupponit illud, cui ſit additio, & ſubtractio, à quo ſubtrahitur; & eadem ratione non poteſt concedi, quòd Deus poſſit plures prædeſtinare, quàm prædeſtinet, vel pauciores.* & prima parte quæſtione 23.art.6.ad 3.inquit, *Non oportet dicere, quòd Deus poſſit non prædeſtinare, quem prædeſtinauit, in ſenſu compoſito accipiendo: licèt abſolutè conſiderando, Deus poſſit prædeſtinare vel non prædeſtinare* Et primo cont.Gent cap.67. in fine, explicans, qualiter neceſſarium ſit eſſe, quod Deus cognoſcit, & argumenta in contrarium diſſoluens ait: *In his, & in omnibus ſimilibus, quæ Dei ſcientiam circa contingentia oppugnantes argumentantur, ſecundùm compoſitionem & diuiſionem falluntur.* Manifeſtum eſt autem in doctrina S.Thomæ, quòd decretum diuinæ voluntatis, determinantis futura, præſupponitur ad ea, & ad eorum cognitionem: ideo namque aliquid eſt futurum, quia Deus voluit eſſe futurum, ſi eſt bo-

A num; vt ex præmiſſis in diſp. 16. conſtat. ergo ſecundùm S. Thom. neceſſitas in ſenſu compoſito, quæ deſumitur ex decreto diuinæ voluntatis, ſtat ſimul cum libertate, & contingentia futurorum. Denique eandem diſtinctionem innuit, cùm ait: *Charitas ex parte Spiritus ſancti mouentis animam ad diligendum Deum, impeccabilitatem habet ex virtute Spiritus ſancti, qui infallibiliter operatur, quodcunque voluerit: vnde impoſſibile eſt hæc duo eſſe ſimul vera: quòd Spiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quòd ipſe charitatem amittat peccando.* Et idem dicit 12.quæſt.112.artic. 3. citat. Ecce manifeſtè docet, eſſe neceſſarium in ſenſu compoſito, quòd creatura rationalis cooperetur, & non peccet, ſi Spiritus ſanctus efficaciter eam moueat ad actum B charitatis; quia videlicet hæc duo ſimul eſſe vera non poſſunt, quòd ſcilicet Spiritus ſanctus efficaciter eam moueat ad actum charitatis, & quòd ipſa creatura in actum charitatis non prorumpat, ſed charitatem amittat, peccando.

S.Th 2.2.q. 24.art. 11.c.

V. Sub voce neceſſitatis modalis de re; & de dicto eandem diſtinctionem ſtatuit 1.p.quæſt.14. art.13. ad 3. vbi cùm propoſuiſſet contra ſcientiam Dei hoc argumentum: *Omne ſcitum à Deo neceſſe eſt eſſe; quia etiam omne ſcitum à nobis, neceſſe eſt eſſe; cùm tamen ſcientia Dei certior ſit, quàm ſcientia noſtra: ſed nullum contingens futurum neceſſe eſt eſſe: ergo nullum contingens futurum, eſt ſcitum à Deo:* reſpondet, quòd *ea, quæ ſunt ſcita à Deo, oportet eſſe neceſſaria ſecundùm modum, quo ſubſunt diuinæ ſcientiæ, non autem abſolutè,* C *ſecundùm quod in propriis cauſis conſiderantur. Vnde & hæc propoſitio: Omne ſcitum à Deo neceſſarium eſt eſſe: conſueuit diſtingui; quia poteſt eſſe de re, vel de dicto: ſi intelligatur de re, eſt diuiſa, & falſa, & eſt ſenſus: Omnis res, quam Deus ſcit, eſt neceſſaria; vel poteſt intelligi de dicto, & ſic eſt compoſita, & vera, & ſenſus eſt: Hoc dictum ſcitum à Deo eſſe, eſt neceſſarium.* Et 1 contra Gent. cap.67. cit. loquens de hac propoſitione: Quod videtur ſedere, neceſſe eſt ſedere: *Patet*, inquit, *eam de dicto intellectam, & compoſitam eſſe veram: de re verò intellectam, & diuiſam, eſſe falſam:* & ex hoc deducit, hanc propoſitionem de dicto intellectam eſſe veram: Quod Deus ſcit eſſe futurum, neceſſe eſt eſſe. Scientia autem Dei comparatione futurorum, præſupponit abſolutum, & efficax D decretum diuinæ voluntatis, vt ſuprà dictum eſt. Præterea in 1.ſent.diſtinct.38.quæſt.vnic.art.5.ad 5. inquit, quòd *iſta propoſitio: Omne ſcitum à Deo neceſſe eſt eſſe; poteſt eſſe de dicto, vel de re; & ſi ſit de dicto, vera eſt, & ſi ſit de re, falſa eſt.*

Propoſitio modalis de re & de dicto, quæ dicatur.

VI. Sub voce neceſſitatis infallibilitatis conſtituit eandem diſtinctionem p.2.quæſt.112.art.3. in corp. vbi ita ait: *Si præparatio ad gratiam conſideretur ſecundùm quod eſt à Deo mouente, tunc habet neceſſitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, ſed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non poteſt, ſecundùm quod Auguſtinus dicit in lib. de prædeſtinatione Sanctorum, quod per beneficia Dei certiſſimè liberantur, quicunque liberantur. Vnde ſi ex intentione Dei mouentis eſt quòd homo, cuius cor mouet,* E *gratiam conſequatur, infallibiliter illam conſequitur, ſecundùm illud Ioann.6. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.*

Neceſſitas infallibilitatis ſimul ſtat cum libertate.

Sub voce neceſſitatis abſolutæ, & conditionatæ eam aſſignat prima parte quæſt.19.articul.8.ad primum, vbi explicans dictum illud Auguſtini: *Nullus fit ſaluus, niſi quem Deus voluerit ſaluari, & ideo rogandus eſt, vt velit. quia neceſſe eſt fieri, ſi voluerit:* inquit, *quòd per illud verbum Auguſtini, intelligenda eſt neceſſitas in rebus volitis à Deo, non abſoluta, ſed conditionalis: neceſſe eſt enim hanc conditionalem veram eſſe: Si Deus hoc vult, eſt hoc eſſe.* Et in ſol.ad 3.cùm ad proban

Aug.in Enchirid. ad Laurent. c. 103.

Digitized by Google

Neceſſitas cōditionata libertatem non lædit.

probandum, quòd voluntas Dei neceſſitatem rebus volitis imponat, propoſuiſſet argumentum: *Illud, quod habet neceſſitatem, ex priori, eſt neceſſarium abſolutè; ſicut neceſſarium eſt, animal mori, quia eſt ex contrariis compoſitum, ſed res creatæ à Deo comparantur ad voluntatem diuinam, ſicut ad aliquid prius, à quo habent neceſſitatem, cùm hæc conditionalis ſit vera: Si aliquid Deus vult, illud eſt: omnis autem conditionalis vera eſt neceſſaria; ſequitur ergo, quod omne, quod Deus vult, ſit neceſſarium abſolutè.* Reſpondet, *quòd poſteriora habent neceſſitatem à prioribus ſecundum modum priorum. Vnde & ea, quæ ſunt à voluntate diuina, talem neceſſitatem habent, qualem Deus vult ea habere, ſcilicet vel abſolutam, vel conditionatam tantùm, & ſic non omnia ſunt neceſſaria abſolutè.* Hic locus eſt valde notandus pro noſtra ſententia: fatetur enim expreſſe S. Thomas, quòd neceſſitas, quæ ſumitur ex cauſa antecedente cooperationem noſtræ voluntatis, non ſemper obſtat libertati arbitrij, & virtualiter ſoluit argumentum fundatum in auctoritate Anſelmi, quo auctores oppoſitæ ſententiæ conuincuntur. Et quæſt. 23. artic. 3. ad tertium, eadem vtitur diſtinctione: & in primo ſent. diſtinct. 47. art. 1. ad 2. ait: *Quamuis voluntas Dei ſit immutabilis & inuincibilis, non tamen ſequitur, quòd omnis effectus eius ſit neceſſarius neceſſitate abſoluta, quam habet res à cauſa ſua proxima, ſed ſolùm neceſſitate conditionata, ſicut & de præſcientia dictum eſt.* Ecce S. Thom. expreſſis verbis docet neceſſitatem conditionatam ſiue ex ſuppoſitione, nedum præſcientiæ, ſed etiam voluntatis Dei immutabilis, non tollere libertatem, aut contingentiam rerum, quæ in tempore fiunt.

VII. Neceſſitas cōſequentiæ & conſequentis.

Denique ſub voce neceſſitatis conſequentiæ, & conſequentis eandem diſtinctionem aſſignat quæſt. 24. de verit. art. 1. vbi ad approbandum, quòd homo non ſit liberi arbitrij, hoc conſtituit 13. argumentum: *Quidquid Deus præſcit, neceſſe eſt euenire, cùm præſcientia Dei falli non poſſit: ſed omnes actus humanos Deus præſcit: ergo de neceſſitate eueniunt, & ita homo non eſt liberi arbitrij ad agendum.* Ad quod tamen ita reſpondet: *Ex præſcientia Dei non poteſt concludi, quòd actus noſtri ſint neceſſarij neceſſitate abſoluta, quæ dicitur neceſſitas conſequentis, ſed neceſſitate conditionata, quæ dicitur neceſſitas conſequentiæ, vt patet per Boëtium in fine de conſolatione philoſophiæ.* (Boëtius 5. de cōſolat. proſ. vlt. à medio.) Et 1. contr. Gent. cap. 67. citat. inquit: *Sic vnumquodque à Deo cognoſcitur, ſicut præſentialiter viſum: ſic neceſſarium erit, quòd Deus cognoſcit: ſicut neceſſarium eſt Socratem ſedere, ex hoc, quòd ſedere videtur. Hoc autem non neceſſarium eſt abſolutè, vel, vt à quibuſdam dicitur, neceſſitate conſequentis; ſed ſub conditione, vel neceſſitate conſequentiæ: hæc enim conditionalis eſt vera: ſi videtur ſedere, ſedet.*

Nec ſanctus Thomas ſolus eſt in hac doctrina, eam quippe omnes Doctores, qui illum præceſſerunt, & poſt illum ſequuti ſunt, vnanimi conſenſu tradiderunt. Auctores etiam, cum quibus diſputamus, eam libentiſſimè admitterent, ſi illis admitteretur præſcientia media, ſeu conditionata, omne decretum diuinæ voluntatis præueniens. Et quidem ante ſanct. Thomam eandem diſtinctionem docuit S. Auguſtinus libr. de prædeſtin. Dei, & refertur in capit. vaſis iræ, 23. quæſt. 4. (S. Aug cap vaſis iræ 23. q. 4.) vbi: *Duæ ſunt*, inquit, *neceſſitates, ſimplex vna, qua neceſſe eſt omnes homines eſſe mortales; altera conditionis, vt: Si aliquem ambulare quis ſcit: eum ambulare neceſſe eſt. Quod enim quiſque eſſe nouit, id eſſe aliter quàm notum eſt, nequit: ſed hæc minimè ſecum illam ſimplicem trahit: hanc enim neceſſitatem non propria facit natura, ſed conditionis adiectio: nulla enim neceſſitas cogit incedere voluntatem gradientem: quamuis eum tunc, cùm graditur, incedere neceſſarium ſit. Eodem igitur modo, ſi quid prouidentia præſens videt, id neceſſe eſt eſſe: tametſi nullam naturæ habeat neceſſitatem. Atqui Deus ea futura, quæ ex libertate arbitrij proueniunt, præſentia contuetur. Hæc igitur ad intuitum relata diuinum, neceſſaria fiunt per diſpoſitionem diuinæ motionis: per ſe verò conſiderata, abſolutam naturæ ſuæ libertatem non deſerunt. Fient igitur procul dubio cuncta, quæ futura Deus eſſe prænoſcit: ſed eorum quædam de libero proficiſcuntur arbitrio; quæ quamuis eueniant, exiſtendo tamen, naturam propriam non amittunt: quæ priuſquam fierent, etiam non euenire potuiſſent.* Quo in loco S. Auguſtinus non ſolùm reſpectu præſcientiæ, ſed etiam reſpectu prouidentiæ diuinæ, & conſequenter reſpectu prædeſtinationis; quæ in eius ſententia præſupponit abſolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis, admittit neceſſitatem ex ſuppoſitione cum libertate arbitrij creati, quantùm ad vſum actualem illius. Idem docet in Enchirid ad Laurent. cap. 103. cuius verba ex gloſſa ordinaria inferiùs adducentur.

VIII. Gratianus.

S. Auguſtini doctrinæ ſubſcribit Gratianus eodem cap. paulò ante verba Auguſtini allegata, dum ait: *Non ergo neceſſitatem facit correctionis, vel obdurationis diuinæ prædeſtinatio, ſeu præſcientia, cùm boni per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali pereant. Neque enim, quia prædeſtinatio, ſeu præſcientia Dei falli non poteſt neceſſario eueniunt, quæ prædeſtinantur, vel præſciuntur: ſicut nec neceſſario prædeſtinantur, nec præſciuntur, quæ futura ſunt: ſed quia bona abſque eius gratia, mala præter eius ſcientiam euenire non poſſunt: Quamuis ergo conuenienter dicatur, ſi hæc prædeſtinata ſunt, vel præſcita, neceſſariò euenient: non tamen ideo abſolutè verum eſt, neceſſariò euenient, quæ prædeſtinata ſunt, vel præſcita: quia hic neceſſitas refertur ad rerum euentum, ibi ad intuitum diuinæ præſcientiæ.* Conſentit Gloſſa decreti (Gloſſa decreti.) eodem cap. Explicans enim verba illa, *Quamuis ergo conuenienter*, &c. inquit: *Nota, quòd omnes tales loquutiones ſunt duplices: Si Deus præuidit aliquid neceſſario illud eueniet: quia ſi hæc dictio, neceſſario, determinat totalem conſequentiam: loquutio eſt vera, & tunc talis eſt ſenſus in conſequentia: Si Deus præuidit aliquid, illud euenire eſt neceſſarium. Si autem hæc dictio, neceſſario, determinat ipſum conſequens, eſt falſa. Similiter hæc eſt duplex: Neceſſarium eſt Socratem ambulare cùm ambulat: quia ſi intelligatur compoſita, & de dicto vera eſt: ſi de re, falſa eſt. Similiter hæc eſt duplex: Neceſſarium eſt hoc euenire, quod Deus præuidit: de dicto eſt vera, de re, eſt falſa. Illud enim, quod Deus præuidet, non eſt neceſſarium euenire. Et nota, quòd talis argumentatio non valet: Si Deus præuidit aliquid, neceſſariò illud eueniet: ergo ſi Deus præuidit aliquid, neceſſarium eſt, illud euenire, quia modo hæc dictio, neceſſarium, non poteſt determinare ipſam conſequentiam, ſed tantùm conſequens.* Idem docuit S. Anſelm. (S. Anſelm.) libr. de concordia prædeſtinationis, & lib. arbitrij, cap. 2. paulò poſt princ. dicens: *Quando Deus vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt voluntatem eſſe liberam & eſſe, quod vult.* Et libr. 2. cur Deus homo. cap. 17. inquit, quòd fuit neceſſe Chriſtum pati, quia ſcriptum id erat, non tamen fuit neceſſarium ſimpliciter. clarè innuens, quòd neceſſitas ex ſuppoſitione ſcripturarum ſtat cum libertate, qua Chriſtus ſe obtulit morti: & tamen illa neceſſitas deſumebatur ex aliquo antecedenti liberam determinationem voluntatis humanæ ipſius Chriſti. ergo. Verba Anſelmi expendimus diſputat. 22. numer. 40. & 41.

IX. Gloſſa. Si Deus vult aliquid neceſſe eſt illud eſſe.

Item Gloſſ. in illud 1. ad Tim. 4. *Qui vult omnes homines ſaluos fieri*, ait: *Rogandus eſt, vt velit: quod ſi vult, neceſſe eſt fieri.* Et eſt gloſſa illa D. Auguſtini in Enchirid. capit. 113. quam explicans D. Thom. prima parte quæſtio. 19. artic. 8. ad 1. inquit: *Per gloſſam Auguſtini intelligenda eſt neceſſitas in rebus volitis à Deo, non abſoluta, ſed conditionalis;*

Digitized by Google

nalis; neceſſe eſt enim, hanc conditionalem veram eſſe: Si Deus hoc vult, neceſſe eſt hoc eſſe. Quibus verbis tam S. Auguſt. quàm gloſſ. & S. Thomas admittunt etiam reſpectu voluntatis Dei efficacis neceſſitatem conſequentiæ in actibus liberis cum libertate conſequentis. In eadem ſententia eſt Vgo de S. Vict. quæſt. 18. ſuper ep. ad Rom. (Vgo de S. Vict.) Docet enim hanc conditionalem eſſe veram: Si Deus hoc prouidit, neceſſe eſt euenire. Et ſi obiiciatur: nam per hanc neceſſitatem tollitur libertas; reſpondet: *ſolutionem communem eſſe per illam diſtinctionem de coniunctione & diſiunctione.* Per coniunctionem autem, & diſiunctionem intelligit diſtinctionem de neceſſario in ſenſu compoſito, & diuiſo, quam ait eſſe communem, & per illam argumentum factum communiter diſſolui.

X. Magiſter ſent. Item Magiſter ſent. in 1. diſtinct. 38. circa fin. loquens de præſcientia: *Impoſſibile eſt, inquit, illud non euenire, quod Deus præſciuit.* & ibi tradit diſtinctionem de ſenſu compoſito, & diuiſo ſub nomine coniunctionis, & diſiunctionis: & diſtinct. 40. loquens de prædeſtinatione idipſum docet, quod de præſcientia, inquit enim: *Impoſſibile eſt hæc duo ſimul eſſe vera, quòd aliquis ſit prædeſtinatus: & damnetur.* & diſt. 47. in prin. ait: *Voluntas Dei ſemper efficax eſt, vt fiat omne quod velit, & nihil fiat quod nolit; quæ de homine ſemper impletur, quocunque ſe vertat.* quo nihil clarius pro noſtra ſententia dici potuit. (Albertus Magnus.) Albert. Magn. cuius diſcipulus fuit S. Thomas, in 1. diſtin. 38. art. 4. & 1. p. ſuæ ſummæ, q. 61. membro 5. docet eandem diſtinctionem, & vtrobique aſſerit, haberi apud Boetium, & apud S. Anſel. (Alex. Aleſ.) Alexander Alenſ. 1. p. q. 24. memb. 4. & 5. vtitur eadem diſtinctione de neceſſario in ſenſu compoſito, & diuiſo ſub eiſdem vocibus, & verbis, quibus eam docet S. Thom. locis ſup. citat. & affirmat, cum neceſſitate ex ſuppoſitione ſimul ſtare noſtri arbitrij libertatem. (S. Bonau.) S. Bonauent. Doctor Eccleſiæ eandem prorſus doctrinam docuit in 1. ſent. diſt. 47. in quodam art. vbi quærit: Vtrùm voluntas Dei beneplaciti poſſit impediri. In corpore enim illius art. ait: *Dei voluntatem abſolutam neceſſe eſt impleri, conditionalem verò minimè. Sed aduertendum, quòd eſt neceſſitas conſequentiæ, ſicut ſuprà dictum eſt de præſcientia: ipſa enim non habet neceſſitatem conſequentis, ſed conſequentiæ; quia neceſſariò infertur, & ſequitur: Deus præſciuit hoc; ergo hoc erit. ſed tamen non neceſſariò præſcit: quia in actu præſciendi frequenter notatur effectus contingens. Sic intelligẽdum eſt, quòd voluntas Dei abſoluta connotat euentum rei; & ideo eſt ibi neceſſitas conſequentiæ ſed non conſequentis; quia non mutat euentum rei, imò vult Deus, quod eueniat conſequens contingens. Vnde ſicut præſcientia, quia neceſſariò infert effectum, non poteſt falli: ſic voluntas abſoluta, quia neceſſariò infert, non poteſt impediri, imò eam neceſſarium eſt impleri.* Et poſt pauca: *Vnde bene ſequitur: vult iſtum ſaluari voluntate abſoluta: ergo ſaluabitur.* Et in ſolutione ad ſecundum argumentum, ſic ait: *Ad ſecundum, quod obiicitur, dicendum eſt, quòd ſicut diuina voluntas, ſiue diuinum velle connotat effectum, ita connotat efficientiam cauſæ particularis. Cùm enim dicitur: Deus vult iſtum ſaluari, vult etiam iſtum velle. Vnde ſicut diuina voluntas connotat iſtum effectum euenire, & ideo neceſſariò ſequitur effectus ad ipſum: ita connotat cauſam creatam concurrere; & ideo neceſſario ſequitur: Si Deus vult, iſtum ſaluari, quòd iſte etiam velit; & ita nunquam deficit, ſicut nec effectus; & ita nunquam impeditur.* Idem docet 1. diſt. 38. ar. 2. quæſt. 1. & diſt. 40. artic. 2 quæſt. 1.

XI. Poſt S. Thomam, ſequuti ſunt eandem doctrinam eius omnes diſcipuli tam antiqui, quàm moderni. (Capreolus.) Inter antiquos eſt Capreol. in primo ſent. diſtin. 45. quæſtione 1. articulo 2. per totum, præſertim in ſolutione ad tertiam rationem articuli, vbi approbat diſtinctionem de neceſſitate conſequentiæ, & conſequentis, & inquit: *Bene ſtat, quòd volitum à Deo neceſſario eueniet, reſpectu Dei neceſſitate immutabilitatis: & contingenter eueniet abſolutè. Neceſſariò quidem reſpectu Dei quia verum eſt, quod eueniet à Deo, & non poteſt tranſire de vero ad falſum, nec deſinere eſſe verum, & hæc eſt neceſſitas immutabilitatis, contingenter eueniet abſolutè loquendo, quia non implicat contradictionem illud non euenire: imo Deus poſſet facere illud non euenire: & ideo neceſſitas immutabilitatis ſtat cum libertate arbitrij.* (Durandus.) Durandus in primo, diſt. 47. art. 10. in calce corp. idem confirmat, cùm ait, *Ex quo patet, quòd non bene dicunt illi, qui dicunt; quòd omnia de neceſſitate eueniunt per comparationem ad voluntatem diuinam: quia, vt dictum eſt, omnia reſpectu diuinæ voluntatis eueniunt liberè, & ideo, abſolutè loquendo, poſſunt non euenirè, quamuis ſtante ſuppoſitione, quòd ſint volita, non poſſint non euenire, ſed hæc eſt neceſſitas ſuppoſitionis tantum.* (Ægidius.) Ægidius Columna ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis in primo ſent. diſt. 38. quæſt. vlt. ad ſecundum, eadem vtitur diſtinctione, & pro illa allegat S. Anſelmum, & Boëtium.

XII. Ferrar. Ferrarienſ. 1. contra Gentes, cap. 85. inter explicandam quartam rationem S. Thom. verſ. ad euidentiam, inquit, *Ex eo, quòd ponitur aliquid neceſſarium ex ſuppoſitione, non oportet ab eo remoueri contingentiam: & ita, cùm ex eo, quòd Deus aliquid velit, neceſſe ſit ex ſuppoſitione tantùm, quòd illud ſit, quia non ſtant ſimul, quòd Deus vélit euenire, & non eueniat, non autem abſolutè, non oportet ex voluntate Dei à rebus contingentiam tollere.* Et in diſcurſu totius capituli probat eſſe impoſſibile in ſenſu compoſito, quòd Deus velit voluntate efficaci aliquem effectum ſequi ex cauſa contingenti: & quòd talis effectus non ſequatur. (Conrad.) Conradus 1. 2. quæſt. 10. art. 4. maximè ſuper ſolutione ad tertium ſancti Tho. & quæſt. 112. art 3. expreſsè aſſerit, quòd in ſenſu compoſito implicat, quòd Deus moueat efficaciter hominem, vt operetur aliquid, & quòd homo illud non operetur; quamuis abſolutè poſſibile ſit non operari illud. (Caiet.) Caiet. 1. p. quæſt. 22. art. 4. ſuper ſolutione ad primum D. Thomæ dicit, omnes Doctores affirmare, quòd futuri actus contingentes ſunt euitabiles abſolutè, & poſſunt non eſſe, tamen in ordine ad diuinam prouidentiam, & efficaciam diuinæ voluntatis ſunt ineuitabiles, & ait, diſtinctionem *de ſenſu compoſito, & diuiſo, de neceſſitate conſequentiæ, & conſequentis*, communiter aſſignari à Doctoribus, ad concordandam libertatem arbitrij, & contingentiam rerum cum infallibilitate prouidentiæ diuinæ: & ipſe Caietanus ibi approbat iſtam doctrinam, quamuis aſſerat, non quietare intellectum noſtrum; & ideo ipſe captiuat ſuum in obſequium fidei, in quo nimirum doctiſſimè loquitur, & piiſſimè.

XIII. Mag. Soto. Ex recentioribus etiam Thomiſtis eandem doctrinam vnanimiter docent, & defendunt M. Soto libro primo de natura & gratia, cap. 16. vbi ait, quòd *concurſus Dei, quo mouet voluntatem ad rectam operationem: quamuis ſit in eodem inſtanti temporis, in quo eſt concurſus creatæ voluntatis, nihilominùs eſt prius natura illo.* Et poſt pauca ſubdit: *In illo temporis momento, quo Deus mecum concurrit, ſum liber, vt tunc agere renuam: etenim dum liberè moueor, poſſum in ſenſu diuiſo non agere, & tunc ceſſabit concurſus Dei: tametſi in ſenſu compoſito contra ſe inuicem pugnent: Deum agere erga me actione illa, & me non agere.* (M. Medina.) Magiſter Medina prima ſecundæ, quæſtione decima, articulo 4. dubio 1. ante ſolutionem ad primum, vbi ait: *Poſito Dei concurſu, non eſt poſſibile, quòd homo non moueatur, ſtante diuino concurſu: cæterùm abſolutè, & ſimpliciter poteſt non moueri. Quod perinde eſt, atque ſi diceretur, non eſſe poſſibile hanc copulatiuam*

eſſe

Digitized by Google

eſſe veram: Deus concurrit mecum, & mouet meam voluntatem, & mea voluntas non mouetur. Cæterùm hæc copulatiua eſt vera; Deus concurrit mecum ad volendum, vel loquendum, & ego poſſum non velle, vel non loqui. Et in ſolutione ad primum ſic ait: *Adhuc poſito Dei concurſu, liberè agit, & poteſt non agere, licèt non ſtet quòd Deus concurrat, & quòd non agat in ſenſu compoſito; ſicut non ſtat, quòd Deus ſciuerit Petrum ab æterno peccaturum, & Petrus non peccet; tamen adhuc poteſt non peccare.* M. Bañes 1. parte, quæſt. 19. art. 8. dub. 1. concl. ſecunda, vbi ait: *Effectus contingentes, aut liberi, ſi comparentur ad ſcientiam, vel prouidentiam, vel voluntatē Dei, ſunt neceſſarij ſecundùm quid ſcilicet ex ſuppoſitione: quæ neceſſitas eſt conditionalis, ſeu potiùs conſequentiæ, non conſequentis*, & id probat, quia hæ conſequentiæ ſunt bonæ, & neceſſariæ: Deus vult aliquid fieri: ergo fiet, eo modo, & quando vult fieri: Deus prouidit hoc futurum: ergo erit, & quæſt. 23. art. 3. dub. vlt. poſt concl. 10. inquit; *Tandem aduertendum eſt, quomodo cum doctrina Catholica conſonet, quod definitum eſt in Concilio Tridentino ſeſſione 6. can. 4. vbi dicitur: Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum merè paſſiuè ſe habere, velut inanime quoddam, nihilque cooperari, quo ad recipiendam gratiam ſe diſponat, nec poſſe diſſentire, ſi velit, anathema ſit. In quo canone duo obſerua. Primum eſt, quòd illa cooperatio liberi arbitrij eſt effectus diuinæ miſericordiæ. Secundum eſt, quòd hæc propoſitio. Liberum arbitrium poteſt diſſentire, ſi velit; debet intelligi, ſimpliciter loquendo: non autem in ſenſu compoſito, ita vt poſſint ſtare ſimul hæc duo, ſcilicet hoc auxilium efficax exiſtit in homine, & homo reſiſtit diſſentiendo: ratio autem eſt euidens: Voluntati enim eius quis reſiſtet? ſcilicet voluntati efficaci, & abſoluta ipſius.* M. Zumel. 1. p. quæſt. 19. artic. 8. diſp. 2. concluſ. 2. vbi habet eadem ferè verba, quæ ex M. Bañes eod. artic. 8. retulimus.

XIV. M. Bañes. Effectus omnes cōtingentes ſunt neceſſarij ſecundum quid.

Cōc. Trid. expeditur.

XV. Aſturicen.

M. Fr. Ioannes Vincentius Aſturicenſis, quondam Vicarius generalis Ord. Prædic. & in Academ. Salmaticen. ſacræ Theologiæ Profeſſor eximius, in relect. de gratia Chriſti, quæſtione 5. articul. 3. concluſione 3. pag. 430. vbi ait, quòd *humana Chriſti voluntas fuit ſimpliciter, & in ſenſu diuiſo libera ad obediendum, vel non obediendum præcepto ſibi impoſito. At in ſenſu compoſito, & neceſſitate conſequentiæ non potuit non adimplere omnia ſibi iniuncta præcepta, omnibúſque ſibi impoſitis obtemperare mandatis. Itaque non potuit ſtare, quòd Chriſto imponeretur præceptum moriendi, & quòd eius voluntas non acceptaret, & ſuo tempore non adimpleret.* Et ibi affirmat, hanc eſſe communem doctrinam Thomiſtarum, & explicat, qualiter cum illa ſtet libertas arbitrij.

Chriſti voluntas liberè impleuit præcepta.

XVI. Scotus.

In ſchola etiam Scoti hæc eadem diſtinctio eſt communiter recepta, illam tradit Scotus in primo diſtinct. 39. quæſt. vn. aſſerens, fuiſſe Boëtij, & diſtinct. 40. quæſt. vnica; quem ſequuntur omnes eius diſcipuli. Eandem diſtinctionem admittit Fr. Petrus Trigoſius Capuccinus in commentariis ſuper ſummam Theologiæ S. Bonauenturæ, 1. p. q. 15. art. 2. dub. 1. concl. 2. p. 459. vbi ſic ait: *Effectus contingentes, & liberi ſi comparentur ad ſcientiam, prouidentiam, & voluntatem Dei, dicuntur neceſſarij ſecundum quid, ſiue ex ſuppoſitione, quæ neceſſitas vocatur conditionalis, & conſequentiæ; non tamen abſoluta, ſeu conſequentis.* Et aſſignat rationem; *quoniam iſtæ conſequentiæ ſunt optimæ: Deus præſciuit hoc futurum: ergo erit; Deus præuidit hoc futurum: ergo erit; Deus vult aliquid fieri: ergo fiet, eo modo, quo voluerit, & quando voluerit, quia non ſtat dari antecedens verum, & conſequens falſum*; & ibi proponit contra hanc doctrinam argumentum aduerſariorum; affirmans, nihil concludere, & idem docet latiùs eodem art. dubio tertio, notab. 1. & in ſolutione ad primum.

XVII. Libertatē actus ſimul ſtare cum eius neceſſitate inſenſu compoſito, colligitur ex ſacris literis.

Denique ex ſacris literis, & Conciliis euidenter colligitur huius diſtinctionis neceſſitas; multa enim in illis habentur, quæ ad concordiam, niſi per hanc diſtinctionem, redigi non poſſunt. Nam in concilio Tridēt. ſeſſ. 6. can. 4. de Iuſtificatione definitur, quòd liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo poteſt illi diſſentire, ſi velit, & cap. 5. dicitur, quòd homo poteſt abiicere inſpirationem diuinam, &c. ſimiliter ſacra Scriptura clamat, quòd nullus poteſt reſiſtere voluntati Dei, vt patet ex illo Eſther 13. *Nec eſt qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſraël.* & Pſal. 75. *Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi?* Iſai. 14. *Dominus Deus decreuit, & quis poterit infirmare;* & cap. 46. *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet.* & cap. 47. *Non reſiſtet mihi homo.* & ad Rom. 9. *Voluntati enim eius quis reſiſtet?* Hæc autem loca, quæ primo aſpectu videntur eſſe contraria, per diſtinctionem prædictam, & non aliter concordantur. Præterea 1. Ioan. 2. dicitur: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed nec peccare poteſt, quoniam ſemen Dei manet in illo.* In aliis autem locis Scripturæ habetur, quòd multi homines iuſti peccauerunt. Peccauit Dauid occidens Vriam, & ad vxorem illius, ipſo viuente, accedens: peccauit Petrus Apoſtolus, Chriſtum Dominum in nocte paſſionis abnegando; peccauerunt quam plurimi, quos conſtat priùs per gratiam ex Deo natos fuiſſe. Hæc autem loca, quæ videntur contraria, etiam per diſtinctionem ſuprà poſitam, in concordiam rediguntur. Quod enim dicit ſanctus Ioannes: *Qui natus eſt ex Deo, peccare non poteſt*, intelligitur in ſenſu compoſito; quia videlicet implicat, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd ſcilicet aliquis ſit natus ex Deo, & exiſtat in gratia, & peccet mortaliter: nam gratia & peccatum mortale non poſſunt eſſe ſimul in eodem. Quod verò in aliis Scripturis habetur, videlicet multos iuſtos peccaſſe, & conſequenter peccare potuiſſe, intelligitur abſolutè: & in ſenſu diuiſo; ergo neceſſariò admittenda eſt iſta diſtinctio.

2. Reg. 11. Lucæ 22.

XVIII.

Ad hæc omnia reſpondent auctores contrariæ ſententiæ, ſe libenter admittere diſtinctionem illam de neceſſario in ſenſu cōpoſito, & diuiſo, per quam SS. Doctores, & Scholaſtici communiter diſſoluunt argumenta hæreticorum cōtra diuinam prouidentiam, prædeſtinationem, & libertatem arbitrij creati. Dicunt tamen, Deum non habere decretum abſolutum, & efficax aliquid efficiendi per cauſam liberam priùs in ſigno rationis, quàm per ſcientiam mediam, vel conditionatam exploratum habeat, ac certò, & infallibiliter cognoſcat, quid in particulari voluntas creata pro ſua innata libertate eſſet operatura ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis. Sed hoc effugium ſupponit vnum falſum, non enim eſt ſcibile etiam à Deo ante decretum actuale ſuæ voluntatis, quid determinatè ſit acturum liberum arbitrium creatum, ſi poneretur in talibus circumſtātiis, vt diſp. 7. oſtenſum eſt.

Ad argumentum autem factum à principio iam abundè ſatisfecimus diſp. 22. nu. 40. & 41. vbi auctoritatem Anſelmi explicatam dedimus.

XIX. Dubium.

PRo complemento huius diſputationis eſſet diſputandum, quid ſit, actum liberi arbitrij creati eſſe neceſſarium in ſenſu compoſito vel diuiſo, & qualiter explicari debeat, & intelligi neceſſitas in ſenſu compoſito: ſed de hoc agendum erit diſputatione 94. Interim aduertimus, quoſdam Theologos in Dialecticis principiis deficere, dum arbitrantur, hanc propoſitionem: Homo motus à Deo auxilio efficaci, non poteſt diſſentire vocationi diuinæ in ſenſu compoſito, nihil aliud ſignificare, quàm quòd tempore, quo illa motio eſt in homine, ille

Neceſſitas actus in ſenſu compoſito malè à quibuſdam explicatur.

non poteſt diſſentire, ſed neceſſariò conuertitur; ablata verò motione efficaci tunc poſſit diſſentire, & non conuerti; ſed iſti auctores non attingunt verum ſenſum compoſitum, ſed ſolùm faciunt compoſitionem auxilij efficacis cum voluntate creata: non autem componunt auxilium efficax, & actualem reſiſtētiam in eodem ſubiecto pro eodem tempore; quam compoſitionem ſignificat iſta propoſitio: Liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci ad conſenſum,poteſt diſſentire in ſenſu compoſito. Sicut enim iſta propoſitio, Album non poteſt eſſe nigrum in ſenſu compoſito, non ſignificat, quòd quando albedo eſt in homine, non poſſit eſſe niger; ablata verò albedine, poſſit eſſe niger,ſed ſignificat albedinem, & nigredinem eſſe formas ſimul incompoſſibiles in eodem ſubiecto; ita vt im- B poſſibile ſit aliquid ſimul eſſe album, & nigrum: & propterea eſt vera propoſitio:ita hæc: Liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci, non poteſt diſſentire in ſenſu compoſito; non ſignificat, quòd quando motio efficax eſt in homine, non poſſit diſſentire, ſi velit;ablata verò motione efficaci, tunc poſſit diſſentire:ſed ſignificat, hæc duo eſſe incompoſſibilia ſimul,quòd ſcilicet auxilium efficax ſit in libero arbitrio, & liberum arbitrium diſſentiat: & propterea illa propoſitio eſt vera: quoniā auxilium efficax,& actualis reſiſtentia nec ſunt, nec eſſe poſſunt ſimul in eodem; quamuis efficax auxilium ſimul compatiatur ſecum in eodem arbitrio potentiam ad diſſentiēdum ſi velit:quod ſufficit,& requiritur ad libertatem,vt diſp. 18. & 22. cepimus adnotare, & inferiùs diſp. 32. 92. & 93. 115. & 116. latiùs explicabimus.

DISPVTATIO XXVI.

Vtrùm prima radix contingentiæ ſit efficacia, ſiue omnipotentia diuinæ voluntatis.

I. PRAESENS quæſtio maximè deſeruit ad explicandum, qualiter cū abſoluto,& efficaci decreto diuinę voluntatis prædeterminantis omnia futura contingentia, & libera, ſtet ſimul libertas arbitrij creati, quantùm ad actualem vſum illius. Ideo congruēter, poſtquam oſtendimus Deum efficaciter prædeterminaſſe omnes actus futuros contingentes, & liberos;explicandum reſtat,quæ ſit prima radix, ex qua eorundem actuum contingentia deſumenda eſt.

Eſt ergo prima ſententia Scoti in primo ſententiarum, diſtinctione ſecunda, quæſtione quarta,diſtinctione octaua,quęſtione quarta,&quinta,diſtinctione trigeſimaoctaua, & trigeſimanona, & in ſecundo,diſtinctione prima,quæſtione tertia, in quibus locis aſſerit, quòd prima radix contingentiæ nō eſt efficacia,ſed libertas diuinæ voluntatis; ita quòd ſublata Dei libertate, nulla in rebus maneret contingentia Ex quo infert,Philoſophos, qui dixerunt, mundum à Deo ex neceſſitate naturæ proceſſiſſe; & nihilominùs rerum contingentiam admiſerūt, duas contradictorias latenter conceſſiſſe. Eandem ſententiam defendit Corduba in ſuo quæſtionario, lib. primo,quæſt. 55. quam ſequuntur omnes Scotiſtæ,& probatur

Primò.Nam,ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ,neceſſariò moueret,& applicaret cauſas ſecundas ad operandum:ergo omnes cauſæ ſecundæ operantur ex neceſſitate abſoluta, & non contingenter. Patet conſequentia:nam cauſa,quæ mouet, inquan- A tùm mota,ſi neceſſariò mouetur, neceſſariò mouet, ſed omnes cauſæ ſecundæ mouent, inquantùm motæ,& applicatæ à Deo:ergo,ſi ex neceſſitate naturæ mouerentur à Deo,neceſſariò mouerent,atque operarentur,& non liberè:ergo, vt ſaluetur contingentia in rebus,requiritur,quòd cauſa prima liberè moueat ſecundas, ac per conſequens prima radix contingentiæ eſt libertas diuinæ voluntatis.

Secundò. Cauſa prima priùs natura attingit effectum,quàm ſecunda: ergo,ſi cauſa prima ageret neceſſariò, ex neceſſitate produceret effectū cauſæ ſecundæ:ergo cauſa ſecunda non produceret illum liberè; implicat enim,quòd idem effectus ſimul ſit liber,& neceſſarius ſimpliciter, etiam reſpectu diuerſarum cauſarum: ergo requiritur libertas in prima cauſa,vt effectus liber ſit,& contingens. II.

Tertiò. Idem numero effectus, qui producitur à cauſis ſecundis, poteſt immediatè produci à ſolo Deo; ſed ſi producatur à ſolo Deo, non poteſt talis effectus eſſe contingens, niſi cauſa prima producat illum liberè;ſi enim operaretur ex neceſſitate naturæ, effectus produceretur neceſſariò: ergo nec erit effectus cōtingēs, quando producitur à Deo media cauſa ſecunda,niſi prima cauſa illū liberè operetur.

Quartò.Omne ens per participationē reducitur, tanquam in primam radicem,in primum ens per eſſentiam: ergo omne liberum per participationem debet reduci in primum liberum, quod eſt liberum per eſſentiam:ergo,ſi in voluntate diuina nulla eſſet libertas, non poſſet ſaluari libertas in cauſis ſecun- C dis, quæ ſunt per participationem liberæ, neque in earum effectibus:ergo neque contingentia.

Confirmatur. Si Deus operaretur ex neceſsitate naturæ,liberum hominis arbitrium,vel Angeli, non poſſet liberè moueri à ſeipſo, abſque eo, quòd moueretur ab alio priori agente; alias eſſet ſimpliciter primum mouens; & ita eſſet Deus:nec etiam à Deo, quia tunc Deus moueret neceſſariò, & non liberè: ergo nihil tunc operaretur liberè.

Secunda ſententia eſt quorundam ex recentioribus Thomiſtis, qui aſſerunt efficaciam diuinæ voluntatis eſſe primam radicem contingentiæ, dicunt tamen,quòd libertas diuinæ voluntatis eſt conditio neceſſariò requiſita ad contingentiam rerum, & actualem libertatem noſtrorum actuum. Ex quo in- D ferunt,quòd, etiamſi de facto Deus moueret cauſas ſecundas, & concurreret cum illis,ſicut modò concurrit(excepta libertate primæ cauſæ)nullus eſſet in rerum natura effectus contingens & liber. Conuincuntur argumentis factis pro ſententia Scoti. III.

Tertia ſententia eſt aliorum Theologorum, qui, reiecta opinione Scoti, docent, quòd prima radix, remota tamen,contingentiæ,eſt voluntas Dei creās arbitrium hominum liberum,& Angelorum, & appetitum ſentientem beſtiarum.Proxima verò,& immediata eſt liberum arbitrium hominis, & Angeli, & appetitus ſentiēsbeſtiarū,quoad eos actus,in quibus veſtigiū libertatis habere vidētur;quibus ſublatis,exiſtimāt,nullā eſſe cōtingētiā in rebus.Et quidē, quòd radix remota cōtingentiæ ſit voluntas diuina E creans liberū arbitriū,ex eo probāt: nā quidquid eſt radix contingētiæ,oportet tandē,quòd habeat eſse à diuina volūtate,cùm diuina voluntas ſit prima cauſa omnium, quæ quomodocunque habent eſſe. Quòd autem ſola libertas creata ſit immediata, & proxima radix contingentiæ, probant duobus argumentis ſequentibus;vnde in ordine ſit

Quintum argumentum.Omnes aliæ cauſæ ſecundæ,præter cauſas liberas,vel habentes veſtigium aliquod libertatis,agunt ex neceſſitate naturæ:ergo ex illis non poteſt deſumi immediata, & proxima cauſa contingentiæ;ſed ſolùm ex voluntate creata, quæ in ſua

Digitized by Google

in ſua poteſtate habet operari hoc, aut illud, vel omnino ab operatione ceſſare.

Sextò. Cauſæ naturales producunt ſuos effectus contingenter: quia liberè applicantur, & mouentur à cauſis ſecundis liberis, ſicut, v. g. lux lucernæ illuminat iſtam aulam contingenter, quia liberè ab homine accenſa eſt, & in aulam introducta: cùm tamen potuerit pro innata hominis libertate non accendi, nec in aulam introduci: ergo formalis, & proxima radix contingentiæ eſt libertas creata, vel potentia, habens veſtigium aliquod libertatis.

Septimò idipſum probatur. Effectus cauſæ ſecundæ dicitur contingens, quia eſt impedibilis, ſed non habet, quòd ſit impedibilis per habitudinem ad diuinam voluntatem: dicitur enim Eſther 13. *Nec eſt, qui voluntati tuæ poſſit reſiſtere* nec etiam per habitudinem ad cauſas naturales, quia ſunt naturaliter determinatæ ad vnum, & ex neceſſitate producunt ſuos effectus; ergo dicitur contingens per habitudinem ad cauſam liberam creatam, ac per conſequens in illam reducenda eſt omnis contingentia; & illa ſublata, nullus poteſt eſſe effectus contingens.

Confirmatur ex Ariſt. lib. 1. Periherm. vbi definit, contingens eſſe illud, quod non eſt ad vnam partem determinatum: & S. Thom. 1. p. qu. 14 art. 13. in corp. inquit, quòd *ſi conſideretur contingens, vt actu exiſtens in ſeipſo, iam non conſideratur, vt ad vtrumlibet contingens, ſed determinatum ad vnum.*

IV. Quarta ſententia eſt Caiet. 1. p. qu. 19. ar. 8. & qu. 14. art. 13. qui ita reducit contingentiam rerum ad efficaciam diuinæ voluntatis, tanquam ad primam radicem, & cauſam, vt exiſtimet, libertatem eiuſdem voluntatis non eſſe conditionem neceſſariò prærequiſitam, vt à cauſis ſecundis cõtingentibus effectus contingentes proueniant; ac per conſequens, etiamſi Deus operaretur ad extra ex neceſſitate naturæ, adhuc eſſent effectus contingentes, & liberi. Eandem ſententiam ſequitur Ferrar. 1. con. Gent. cap. 67. & illam defendunt multi Thomiſtæ, præſertim M. Bañes 1. p. qu. 19. art. 8. cap. 7. & M. Zumel q. 14. art. 13. diſput. 8. Sed non conueniunt omnes iſti Doctores in aſſignáda ratione, propter quam, ſuppoſito quòd Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, adhuc eſſent effectus contingentes, ſicut modò ſunt. Quidam enim, vt Caiet. Ferrar. & M. Zumel dicunt, rationem eſſe deſumendam ex cauſa ſecunda libera, vel impedibili, quæ participat influxum indifferentem primę cauſæ, & modificat illum iuxta ſuam naturam; alij verò, vt M. Bañes, nolunt admittere, quòd influxus cauſæ primæ modificetur à cauſa ſecunda, & ita rationem contingentiæ aſſignant ex parte cauſarum ſecundarum contingentium, quæ per ſe ſunt impedibiles, ac per conſequens contingit, quòd concurſus vnius impediat concurſum alterius: alij denique alias diuerſas aſſignant rationes.

V. *Contingẽs dicitur duobus modis.* Pro ſolutione tamen huius difficultatis ſupponendum eſt, quòd contingens accipitur dupliciter. Primò, in ampla quadam ſignificatione pro eo, quod ſimpliciter loquendo, poteſt eſſe; & poteſt non eſſe, ſaltem de potentia Dei abſoluta; & in hac acceptione non ſolùm corruptibilia dicuntur entia contingentia, ſed etiam corpora cœleſtia, & Angeli: nam, eſſe exiſtentiæ, non competit illis neceſſariò neceſſitate abſoluta, ſed ex libera Dei voluntate. Etenim omnes creaturæ non ex neceſſitate naturæ, ſed liberè proceſſerunt à Deo: & ſicut Deus liberè illas produxit; ita etiam de ſua potentia abſoluta poteſt illas in nihilum redigere. Secundo modo accipitur contingens propriè pro eo, quod poteſt eſſe, & poteſt non eſſe, quantum eſt ex parte cauſæ ſecundæ, quia videlicet talis cauſa, ſecundùm ſe, indifferens eſt ad producendum, vel non producendum effectum, qui

A dicitur contingens: vel ſi eſt determinata, poteſt impediri per concurſum aliarum cauſarum ſecundarum. Inter effectus autem contingentes, actus liberi ſunt maximè contingentes, vt docet S. Thom. in 1. ſent. diſt. 39. quæſt. 1. art. 5. nam cauſa libera ſe habet indifferenter ad oppoſita, & in hac ſecunda acceptione agimus de futuris cõtingentibus in præſenti.

Notandum ſecundò, quòd ad contingentiam propriè ſumptam, requiritur, quòd virtus actiua cauſæ non ſit determinata ad vnum: nam quod eſt determinatum ad vnum quantùm ad exercitium, ita vt effectus ſit in rerum natura, iam ex tali ſuppoſitione non dicitur effectus contingens: vel ſi cauſa eſt determinata ad vnum, neceſſe eſt, vt effectus ſit contingens, quòd poſſit impediri per concurſum alterius cauſæ, ne producat ſuum effectum. Itaque non eſt de neceſſitate cauſę contingentis, quòd ſe habeat indifferenter ad vtrumlibet, ſed ſufficit, quod poſſit impediri per aliam cauſam ſecundam. Docet hoc expreſsè S. Thom. & id probat exemplo ignis, qui naturaliter eſt determinatus ad comburendum lignum ſibi applicatum; & tamen illa combuſtio eſt contingens, quia per effuſionem aquæ poteſt impediri, vnde S. Doct. triplex genus contingentium diſtinguit. Primum eſt eorum, quę eueniunt, vt in paucioribus, vt illa, quæ accidunt à caſu, vel fortuito. Secundum eſt eorum, quæ eueniunt, vt in pluribus, ſicut hominem caneſcere in ſenectute, quod cauſatur ex natura. Tertium eſt eorum, quæ ſe habent ad vtrumlibet; quia ſcilicet ſecundùm ſe non magis ſe habent ad vnam partem, quàm ad aliam: & iſta procedunt ex electione. Sentit ergo S. Thom. præter cõtingentia, quæ procedunt ex cauſis liberis, eſſe alia, quæ procedut ex cauſis neceſſariis, ſed impedibilib. VI.

Contingẽs propriè, quot requirat conditiones.

S. Thom. 1. perihermẽ. lect. 14. circa med. Eodem lib. lect. 13 & 6. Metaph. lect. 2. & 2. Phy. lect. 8. in princ.

Notandum tertiò, quòd voluntas Dei poteſt dupliciter conſiderari. Primò, quatenus creare voluit, & creauit liberum arbitrium hominum, & Angelorum, & alias cauſas ſecundas: & ratione huius voluntatis tribuitur Deo, vt primæ cauſæ per ſe efficiẽti, omnis virtus actiua cauſarũ ſecundarum, per quã conſtituuntur habitualiter in actu primo: ſecundo modo, quatenus efficaciter voluit, & præconſtituit, atque ordinauit, quòd ex talibus cauſis contingentibus producerentur tales effectus contingentes cum talibus circumſtantiis, medio influxu cauſarum ſecundarum: & ratione huius voluntatis tribuitur Deo, tanquam primo principio efficienti ipſe actualis influxus, & operatio cauſæ ſecundæ ſecundùm omnem entitatem, quam habet. Item aduertendum, quòd in præſenti poſſumus loqui de cauſa prima efficiente contingentiæ, & effectus contingentis, vel de cauſa formali proxima. Sit ergo VII.

PRima Concluſio. Summa efficacia, & omnipotentia diuinæ voluntatis eſt prima radix, & prima cauſa efficiens cõtingentiæ, quæ reperitur in rebus. Hanc concluſionem docet expreſsè S. Thom. in 1. p. q. 19. art. 8. vbi explicans, vnde proueniat, quòd quidam effectus ſint contingentes, & liberi, & non omnia ex neceſſitate abſoluta eueniant, ait, *quòd hoc contingit propter efficaciam diuinæ voluntatis. Cum enim aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum: effectus conſequitur cauſam non tantum ſecundùm id, quod fit, ſed etiam ſecundùm modum fiendi, vel eſſendi. Ex debilitate enim virtutis actiuæ in ſemine contingit, quòd filius naſcitur diſſimilis patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum eſſendi. Cum igitur voluntas diuina ſit efficaciſſima: non ſolùm ſequitur, quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri; ſed quòd eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus neceſſariò: quædam contingenter: vt ſit ordo in rebus ad complementum vniuerſi. Et ideo quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt: ex quibus effectus de neceſ-* VIII.

Contingẽtiæ prima cauſa efficiens eſt ſũma efficacia diuinæ voluntatis.

ſitate proueniunt: quibuſdam autem aptauit cauſas contingentes defectibiles: ex quibus effectus contingentes eueniant. Non igitur propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter: quia cauſæ proximæ ſunt contingentes: ſed propterea, quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes cauſas ad eos præparauit. eandem conc. ſequitur Caiet. & alij Doctores allegati pro quarta ſententia.

Probatur primò: nam ſumma efficacia diuinæ voluntatis eſt, quantùm ad exercitium, cauſa rerum omnium ſiue naturalium, ſiue contingentium, vt ſuprà dictum eſt; & ſimiliter præparat cauſas contingentes, & defectibiles, vt ex illis proueniant tales effectus contingentes: ergo eſt prima radix, & cauſa efficiens omnium contingentium.

B Probatur ſecundò. Illa eſt prima radix, & cauſa contingentiæ, quæ primò continet formaliter, vel eminenter omnem modum cauſalitatis, quæ reperitur de facto in omnibus cauſis ſecundis; & efficit, quòd tales cauſæ producant effectus ſuæ naturæ proportionatos: ſed, iuxta doctrinam S. Thomæ ſuperiùs inductam, ſumma efficacia diuinæ voluntatis continet formaliter, vel eminenter omnem modum cauſalitatis cauſarum ſecundarum, cùm ſit cauſa vniuerſaliſſima, & efficiat, quòd cauſæ ſecundæ influant in effectus ſuæ naturæ proportionatos: ergo.

S.Th.1.p.q. 19 art.8.

IX. Secunda Concluſio. Summa efficacia diuinæ voluntatis non ea ſolùm ratione eſt prima radix, & cauſa contingentiæ, quæ reperitur in rebus; quia videlicet creauit liberum arbitrium hominum, & Angelorum, ſed etiam quia abſolutè, & efficaci voluntate præconſtituit, quòd ex talibus cauſis contingentibus ſequerentur tales effectus contingentes cum talibus circumſtantiis. Concluſio eſt contra aliquos modernos Theologos, qui negant voluntatem diuinam efficienter prædeterminare omnes cauſas ſecundas, & eas applicare ad operandum. Contra quos egimus diſp. 22. 23. & 24. Noſtra tamen concluſio eſt expreſſa S. Thomæ locis allegatis in eiſdem diſputationibus.

C

Probatur primò: nam aliàs ſequeretur, quòd effectus contingentes, & liberi, & actualis cauſalitas, ſiue influxus cauſarum ſecundarum, non alia ratione tribuerentur Deo, tanquam primæ cauſæ efficienti, niſi quia ipſe eſt, qui creauit liberum arbitrium; & ita homo, vel Angelus ſolùm haberet efficienter à Deo poſſe operari per liberum arbitrium contingenter, & liberè; ſed actualiter operari liberè & contingenter haberet à ſeipſo, & id deſcenderet ex arbitrij fonte, ſiue ex innata libertate: quod tamen eſt expreſsè contra S. Aug. lib. de gratia Chriſti contra Pelag. & Cœleſtium, cap. 3. & ſequentibus, cuius verba adducta ſunt diſp. 1.

D

Secundò probatur ratione S. Thomæ in art. 8. cit. nam, ſi voluntas Dei ſolùm eſt prima cauſa, & radix contingẽtium, quia creauit liberum arbitrium, non autem quia præparauit, & prædeterminauit cauſas contingentes, vt ex illis tales effectus contingenter procederent, ſequeretur, quòd huiuſmodi effectus euenirent in particulari præter intentionem, & determinationem voluntatis diuinæ: & ita eſſent fortuiti, & caſuales reſpectu Dei, quod eſt impoſſibile.

E

X. Contingẽtiæ ratio formalis, & proxima, nõ eſt liberum arbitrium hominum, vel Angelorũ, vel appetitus beſtiarum.

Tertiò probatur: nam, vt ſtatim patebit, etiamſi nullum exiſteret liberum arbitrium creatum, adhuc poſſent eſſe plures effectus contingentes, qui tanquam in primam cauſam efficientem, reducerentur in Deum: ergo ratio adæquata, propter quam rerum contingentia reducitur in Deum, vt in primam cauſam, non eſt, quia creauit liberum arbitrium hominum, vel Angelorum.

Tertia concluſio. Proxima, & formalis ratio contingentiæ, quæ reperitur in rebus, non eſt liberum arbitrium hominum, & Angelorum, nec appetitus ſentiens beſtiarum, ac per conſequens, etiamſi excludamus omnem libertatem arbitrij creati, adhuc poſſunt dari effectus formaliter contingentes, qui procedant à cauſis naturalibus, quarum altera eſt defectibilis, & impedibilis. Concluſio eſt contra Auicenn. lib. 10. ſuæ Metaph. cap. 1. quem refert, & impugnat S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 86. & contra aliquos Theologos: eſt tamen expreſſa eiuſdem S. Thom. eodem cap. 86. & 1. p. quæſt. 115. artic. 6. & 6. Metaph. text. 5. & aſſerit, illam eſſe ſententiam Ariſt. in eodem text & in lib. de diuinat. per ſomnium, c. 2.

Probatur primò: nam, vt docet S. Thom. Angeli virtute ſuæ naturæ non cognoſcunt certò, & infallibiliter futura naturalia, quæ dependent à cauſis ſecundis defectibilibus, licet deficiant, vt in paucioribus, cognoſcunt autem omnia, quæ eueniunt neceſſariò: ergo à cauſis naturalibus poſſunt prouenire effectus contingentes. Patet conſequẽtia: nam aliàs Angeli cognoſcerent per ſuam naturam omnes effectus futuros à cauſis naturalibus dependentes.

Probatur ſecundò. Pluuias eſſe in hyeme, & tonitrua in æſtate, ſunt effectus formaliter contingentes, licet regulariter eueniant, quia aliquando deficiunt: ſed eorum contingentia non reducitur, tanquam in cauſam proximam, in libertatem alicuius agentis creati, quia non reducitur in libertatem hominum, vt de ſe patet: nam illi non poſſunt impedire pluuiam cœleſtem, nec illam cauſare: nec etiam reducitur in libertatem Angelorum, qui mouent cœlum. Etenim Angeli quamuis per intellectum, & voluntatem cœlos moueant, ſunt tamen ad talem motum determinati ad modum naturæ, & per motum cœli cauſant effectus corporum inferiorum: aliàs non eſſet miraculum, neque contra ordinem naturæ, quòd Angeli nunc deſinerent mouere corpora cœleſtia, non enim eſt miraculum, quòd Angelus ceſſet ab actione libera: ergo proxima, & formalis ratio contingentiæ, non eſt liberum arbitrium hominum, vel Angelorum.

S.Tho.1.p. q 57. ar. 3. & de ver. q 8. art. 12. & q. 16. de malo. art. 7.

Tertiò probatur. Defectibilitas cauſarum ſecundarum naturalium ſufficit ad contingentiam, vt in primo fundamento dictum eſt, ſed hæc defectibilitas non conuenit rebus corporalibus ex aliqua libertate creata, ſed ex natura ſua, cùm competat illis ex conditione materiæ, quæ poteſt deficere ab eſſe, & conſequenter ab operatione, vt oſtendit S. Th. 3. contr. Gent. cap. 86. ratione 5. Ergo ad contingentiam non requiritur libertas hominũ, vel Angelorũ.

Quartò. Effectus caſuales, & fortuiti ſunt contingentes, vt ſuprà dictum eſt; ſed ſecluſa quacunque libertate creata, dantur in rebus inferioribus multi effectus caſuales, & fortuiti: contingit enim à caſu, quòd fulmen cadens de cœlo conſumat arborem, quam ſua ſpõte terra produxit in tali loco. Etenim, vt oſtendit S. Th. 3. cont. Gent. allegato, & Ariſt. vbi ſuprà cõtra Auicenn. concurſus duarum cauſarum concurrentium ſimul ad effectum fortuitum, & caſualem, non eſt effectus per ſe intentus ab aliquo agente creato, ſed per accidens conſequutus: ergo.

Denique probatur aliis rationibus, & auctoritatibus Damaſceni, & Ptolomæi, quas adducit S. Th. 3. cont. Gent. cit. vbi etiam refert, & ſoluit ex doctrina Ariſtotelis argumentum, quo Auicenn. conuictus eſt, de quo videndus eſt Ferrar. eodem loco.

XI. Proxima, & formalis ratio contingentiæ, eſt defectibilitas cauſæ ſecundæ.

Quarta concluſio. Proxima, & formalis ratio contingentiæ in iſtis rebus inferioribus ſumitur ex cauſa proxima defectibili, ſeu impedibili per concurſum alterius cauſæ. Hæc concluſio eſt Caiet. qu. 14. cit. & videtur expreſſa S. Thom. eadem quæſt. ar. 13. ad primum, & 3. cont. Gent. cit. ratione 2. vbi docet,

Digitized by Google

cet, quòd licèt cauſa ſuprema ſit neceſſaria: effectus tamen poteſt eſſe contingens propter cauſam proximam contingentem, ſicut germinatio plantæ eſt contingens propter cauſam proximam contingentem, licèt motus Solis, qui eſt cauſa prima, ſit neceſſarius.

Probatur primò: Contingentia, formaliter loquendo, ſonat imperfectionem, & defectibilitatem: ergo proxima, & formalis ratio illius aſſignanda eſt ex parte cauſæ ſecundæ defectibilis, & impedibilis.

Secundò probatur: nam S.Thom. 3. contr. Gent. citato, ex eo probat, quòd à cauſis naturalibus poſſint euenire effectus contingentes; quia deficere poſſunt propter conditionem materiæ: ergo defectibilitas cauſæ ſecundæ eſt proxima, & formalis ratio contingẽtiæ. Notandum tamen, quòd vt optimè aduertit M.Bañes, concurſus Dei generalis non eſt indifferens ſecundùm ſe, neque modificatur, aut determinatur à cauſis ſecundis, alias penderet ab illis: ſed ipſe Deus determinat ſuum concurſum, & modificat illum in cauſis ſecundis, & etiam determinat cauſas ſecundas ad operandum conformiter ad conditionem ſuæ naturæ, quoniam de ratione primæ cauſæ ſimpliciter eſt, quòd ab illa procedat omne ens per participationem, & omnis particularis modus entis creati, contingentia autẽ eſt modus entis creati ſicut libertas, & neceſſitas: debet ergo procedere ex determinatione diuinæ voluntatis, de quo plura diximus ex profeſſo diſp. 20. & tribus ſequentibus.

Si Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, adhuc fiet contingentia in rebus.

Quinta concluſio, Etiamſi Deus ageret ad extra ex neceſſitate naturæ, ſi tamen concurreret eodem concurſu, quo nunc concurrit mouendo, & adiuuando cauſas ſecundas, & ſolùm eſſet differentia ex parte Dei in modo operandi per actum voluntatis naturalem, ſiue vt natura eſt, & non per actum voluntatis liberum, ſicut modò operatur, adhuc ſaluaretur in rebus contingentia. Hæc concluſio in hoc ſenſu intenditur à Caietano, & ab aliis auctoribus allegatis pro quarta ſententia.

Probatur primò: In tali caſu multæ cauſæ ſecundæ eſſent defectibiles per concurſum aliarum cauſarum, ſicut modò ſunt, & ſolùm eſſet differentia ex parte actus immanentis diuinæ voluntatis, quia tũc eſſet neceſſarius actus: ergo eſſet contingentia in rebus. Patet conſequentia: nam, vt dictum eſt ex S.Th. ratio formalis, & proxima contingentiæ deſumitur ex cauſis ſecundis defectibilibus, & impedibilibus per alias cauſas.

Secundò probatur. Vt docet S.Thom. 1. par. q. 19. art. 8. prima cauſa contingentiæ, quæ reperitur in rebus, eſt ſumma efficacia diuinæ voluntatis, ſed etiamſi actus diuinæ voluntatis, per quem operatur, eſſet in Deo neceſſarius, & non liber, adhuc diuina voluntas haberet ſummam efficaciam: ergo ſi per actum naturalem vellet, quòd ex cauſis ſecundis defectibilibus ſequeretur effectus contingens, eſſet in rebus contingentia.

Confirmatur. Si Deus moueret voluntatem ad volendum aliquod bonum particulare, medio iudicio rationis indifferenti, quo iudicaret, illud bonum non eſſe ex neceſſitate diligendum, talis volitio hominis eſſet formaliter libera, etiamſi Deus per actũ naturalem ſuæ voluntatis moueret hominem ad volendum illud bonum: ergo volitio illa hominis eſſet contingens. Patet conſequentia: nam omnis actus liber creatus eſt contingens, cùm poſſit eſſe, & poſſit non eſſe: & antecedens probatur: nam libertas, quamuis formaliter ſit in voluntate, radicatur tamen, & fundatur in indifferentia iudicij rationis, vt docet S.Thom. 1. p. q. 83. art. 3. ad 1. & 3. cont. Gen.

A cap. 85. ratione 4. ergo, ſi iudicium rationis eſt indifferens, actus voluntatis, qui ſequitur ad illud, erit liber, etiamſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ.

Quartò probatur ratione deſumpta ex S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 86. art. 2. A cauſa prima non ſequitur effectus de neceſſitate, niſi etiam cauſa media ſit neceſſaria: ſicut in ſyllogiſmis ex maiori neceſſaria, & minori contingenti non ſequitur concluſio neceſſaria, ſed contingens: Deus autem eſt cauſa prima inferiorum effectuum, proximæ autem cauſæ ſunt virtutes actiuæ, & paſſiuæ in iſtis inferioribus, quæ non ſunt cauſæ neceſſariæ, ſed contingentes: poſſunt enim deficere, vt in paucioribus: ergo, etiamſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, eſſent effectus contingentes propter cauſam proximam contingentem.

B Per hæc patet reſponſio ad primum argumentum factum pro ſententia Scoti, & ad propoſitionem illam aſſumptam: Cauſa, quæ operatur, inquantum mota, ſi neceſſariò mouetur, neceſſariò mouet. Reſpondetur enim, quòd ſolùm habet verum in cauſis merè inſtrumentalibus, quæ virtute propriæ formæ nihil conferunt ad productionem effectus, non autem in cauſis principalibus, quæ ex ſe, hoc eſt, ex principio actiuo intrinſeco, aliquid conferunt ad productionem effectus, vt patet in exemplo adducto de planta, quæ germinat mota à Sole: quamuis enim neceſſariò moueatur à Sole per ſuum motum, germinat tamen contingenter, propter conditionem propriæ naturæ: de quo videndus eſt S.Th. q. 6. de potentia, art. vnic. ad 3.

XIII. Propoſitio illa: Cauſa, quæ operatur, inquãtum mota, ſi neceſſariò mouetur, neceſſariò operatur, vt ſit intelligenda.

C Ad ſecundum reſpondetur, quòd, cùm concurſus cauſæ primæ non attingat effectum cauſæ ſecundæ, niſi priùs natura recipiatur in ipſa cauſa ſecunda, & modificetur in illa, in nullo priori, cauſa prima attingit effectum illum, in quo non attingatur à cauſa ſecunda. Vnde non ſequitur, quòd omnes effectus eſſent neceſſarij ſimpliciter, ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, vt ex ſuprà dictis conſtat.

Ad tertium reſpondetur primò, quòd eodem argumento probaretur, Deum modo de facto nullum producere effectum contingentem per cauſam ſecundam: quoniam ſi talis effectus produceretur immediatè à ſolo Deo, non eſſet formaliter contingẽs: quia non dependeret ab aliqua cauſa defectibili. D Secundò dicitur, quòd quando effectus non dicit formalem ordinem ad cauſam ſecundam; vt actus vitales, tunc benè poteſt Deus per ſeipſum producere immediatè eundem effectum numero, quantùm ad ſubſtantiam, qui producitur à cauſis ſecundis, eſſet tamen differentia, quantùm ad modum cauſandi. Etenim ſi produceretur à ſolo Deo, nulla interueniret cauſa defectibilis, aut impedibilis, & ita effectus non eſſet formaliter contingens. Cæterùm, quando producitur media cauſa ſecunda, iam poteſt habere aliquam cauſam impedibilem, & per conſequens poteſt eſſe effectus ſimpliciter contingens.

XIV. M.Bañes 1. p. q. 19. art. 8. concl. vlt.

Ad quartum argumentum M. Bañes reſpondet, quòd, ſi Deus ad extra operaretur ex neceſſitate naturæ, nullum eſſet liberum arbitrium creatum, neque E actus liber, & conuincitur argumento facto cum ſua confirmatione: & iuxta ſententiam illius reſpondetur ad quartum argumentum, quòd etiamſi nulla eſſet libertas in cauſis ſecundis, adhuc ſaluaretur contingentia in aliis cauſis naturalibus defectibilibus, vt in 3. concluſione dictum eſt. Mihi autem videtur multò probabilius, quòd in tali caſu ſaluaretur libertas in cauſis ſecundis, ſicut ſaluaretur contingentia in rebus naturalibus: & ratio huius eſt, nam ſi Deus ſeruaret ordinem vniuerſi, & naturam cauſarum ſecundarum, & præberet illis concurſum ad extra, ſicut nunc tribuit, & ſolùm eſſet diffe-

Libertas eſſet in rebus creatis, etiamſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, dum tamẽ eas moueret medio iudicio rationis indifferenti.

differentia in actu immanenti diuinæ voluntatis, A quantùm ad hoc, quòd ex neceſſitate naturæ vellet creaturas, tunc, ſicut cauſæ naturales eſſent defectibiles, ita liberum arbitrium producēs vnum actum, haberet potentiam actiuam, qua poſſet producere oppoſitum, ſi vellet, propter conditionem propriæ naturæ: ergo ſicut in tali caſu eſſet contingentia in cauſis ſecundis naturalibus, ita eſſet libertas in ſecundis cauſis liberis.

Confirmatur auctoritate S.Tho. quæſt. 6. de potentia, ſuprà cit. ad 3. vbi ait, quòd *Deus mouet voluntatem immobiliter propter efficaciam virtutis mouentis, quæ deficere non poteſt: ſed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter ſe habet ad diuerſa, non inducitur neceſſitas, ſed manet libertas: ſicut etiam in omnibus prouidentia diuina infallibiliter operatur, & tamen* B *à cauſis contingentibus proueniunt effectus contingentes, inquātum Deus omnia mouet proportionabiliter, vnumquodque ſecundùm ſuum modum.* ſed ſeruato ordine huius vniuerſi, Deus moueret omnia proportionabiliter, vnumquodque ſecundùm ſuum modum: ergo, etiamſi ex neceſſitate naturæ operaretur, adhuc eſſent effectus liberi. Dixi, ſeruato ordine huius vniuerſi, quoniam, ſi Deus operaretur ſecundùm vltimum potentiæ, & ab æterno produxiſſet ſimul omnia, quæ poteſt producere, & non conſeruaret naturas cauſarum ſecundarum, quæ modò ſunt: in tali caſu, nullus eſſet effectus contingens, nec liber. Reſpondetur ergo ad quartum argumentum, quòd, ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, & ſeruaret ordinem vniuerſi, libertas creata reduceretur in Deum, C tanquam in primum liberum eminenter; non autem, tanquam in primum liberum formaliter: nam in tali caſu Deus non eſſet cauſa libera formaliter, ſed ſolùm eminenter, ſicut eſt eminenter æquus, quia eſt prima cauſa illius: & ſimiliter eminenter eſt modò cauſa contingēs, non autem formaliter: ſicut ergo de facto, effectus contingentes referuntur in Deum, vt in primam cauſam efficientem, licèt Deus non ſit formaliter cauſa contingens: ita in caſu poſito, actus liberi reducerentur in Deum, tanquam in primam cauſam efficientem, licèt Deus non eſſet formaliter liber, ſed ſolùm eminenter.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd in caſu poſito voluntas creata operetur liberè, mota à Deo D motione inhærente, & proportionata naturæ voluntatis motæ, ſicut de cauſis contingentibus dictum eſt, & ita poſſet producere actum liberum, ſicut modò illum producunt.

XV. Ad quintum argumentum reſpondetur, quòd omnes cauſæ naturales agunt ex neceſſitate naturæ: niſi impediantur per concurſum aliarum cauſarum: & quia cauſæ ſecundæ naturales poſſunt impediri, ideo ex illis ſequuntur effectus contingentes. Et, ſi fiat argumentum: nam cauſa naturalis impediens operatur ex neceſſitate naturæ: ergo ex neceſſitate naturæ impedit effectum alterius cauſæ: ac per conſequens ab illa nunquam procedet effectus contingens; ad hoc argumentum reſpon- E det ex profeſſo ſanctus Thomas 3. contr. Gent. capit. 85. citato, quòd, quamuis cauſa naturalis per ſe producat proprium effectum; non tamen habet per ſe, quòd impediat effectum alterius cauſæ: & ratio eſt, quoniam illæ duæ cauſæ non coniunguntur per ſe, ſed per accidens, ſicut per accidens coniungitur albedo homini muſico; vnde, quòd album ſit muſicum, non habet cauſam per ſe.

Ad ſextum negatur antecedens, vt patet ex dictis in tertia concluſione.

XVI. Ad ſeptimum reſpondetur, quòd effectus dicuntur formaliter, & proximè contingentes per habitudinem ad cauſam ſecundam defectibilem, ſiue illa ſit cauſa libera, ſiue naturalis. Ad confirmationem ex Ariſt. reſpondetur, quòd contingens dicitur illud, quod non eſt ita ad vnum determinatum, vt impediri non poſſit: ſi enim ita ſit determinatum, vt impediri non poſſit, agens reduceret in actum ex neceſſitate abſoluta potentiam paſſiuam materiæ, circa quam operatur: ſi autem impediri poſſit, iam non reduceret ex neceſſitate in actum potentiam paſſiuam materiæ, & ita effectus eſſet ſimpliciter contingens. Et iuxta hanc doctrinam intelligendus eſt Ariſt. vt explicat S.Thom. lib. 1. periherm. lect. 14. §. eſt autem conſiderandum. *Contingēs quid ſit.*

Ad aliam auctoritatem ex S.Thom. reſpondetur, ſolùm concludere, quòd effectus contingentes ſint neceſſarij ex ſuppoſitione, quòd habent eſſe; quia omne, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe, vt dicitur in 1. periherm. c. 6. hæc tamen neceſſitas non deſtruit rerum contingentiam, vt inquit S.Thom. 1. p. q. 14. art. 13. ad 2. & in aliis locis diſput. præcedenti allegatis.

DISPVTATIO XXVII.

Vtrùm aliquis effectus poſſit dici formaliter contingens in ordine ad cauſalitatem Dei, præſertim quando immediatè producitur ab illo.

I. PARTEM affirmatiuam defendunt Scotus in 1. ſent. loco cit. diſp. præcedenti, Gab. & alij nónulli Theologi. Et probari poteſt eorum ſententia: nam effectus immediatè producti à Deo non ſunt neceſſarij; alias Deus ex neceſſitate naturæ produxiſſet mundum: ergo ſunt contingentes; inter neceſſarium enim, & contingens non datur medium: ergo Deus eſt cauſa eorum contingens. Confirmatur. Non neceſſarium, & contingens idem omnino ſunt, ſed effectus producti à Deo ſunt non neceſſarij, reſpectu cauſalitatis illius: ergo ſunt contingentes, & ita Deus erit eorum cauſa contingens.

Secundò. Illud dicitur contingens, quod ex natura ſua non eſt determinatum ad eſſe, ſed indifferenter poteſt eſſe, & non eſſe; ſed effectus producti immediatè à Deo indifferenter poſſunt eſſe, & non eſſe: ergo ſunt contingentes, ac per conſequens cauſa eorum erit contingens.

Partem negatiuam tenent Caiet. 1. p. q. 14. art. 13. §. quo ad ſecundum igitur, Ferrar. 3. cont. Gent. c. 67. & 70. & eſt expreſſa ſententia S.Th. in 1. ſent. diſtin. 43. q. 2. art. 1. ad 4. & q. 16. de malo, art. 7. ad 15. & q. 23. de verit. art. 1. ad 2. in quibus locis docet, Deum non eſſe cauſam rerum neceſſariam, neque contingentem, ſed liberam, & huius rei duplicem aſſignat rationem. *Deus nec eſt cauſa formaliter neceſſaria, nec cōtingens, ſed libera.*

II. Prima eſt, quia neceſſarium, & contingens ſunt conditiones propriæ cauſæ creatæ, & limitatæ, ſed voluntas diuina, cùm ſit cauſa vniuerſaliſſima omnium, eſt ſuper omnem conditionem, & modum cauſæ creatæ: ergo non eſt formaliter cauſa contingens. Hanc rationem aſſignat q. 16. citata, de malo.

Secunda ratio eſt: nam de eſſentia cauſæ contingentis eſt, quòd ſit mutabilis, & impedibilis, ſed voluntas diuina nec eſt mutabilis, nec impedibilis per aliam cauſam: ergo non eſt cauſa formaliter contingens. Hanc aſſignat in 1. ſent. & q. 23. de verit. citata.

Confirmatur. Cauſa contingens, vt contingens, includit intrinſecè imperfectionem: ergo nō poteſt

Deo

Digitized by Google

Deo formaliter competere, in quo nulla poteſt eſſe imperfectio.

Quidam Theologi exiſtimant, quæſtionem eſſe de nomine, & dicunt, quòd, ſi contingentia ſolùm ſignificet indifferentiam quandam, quam habet effectus in ordine ad ſuam cauſam, inquantùm ex vi illius poteſt eſſe, & poteſt non eſſe: ſic effectus ſunt contingentes in ordine ad Deum, quia hoc nihil aliud eſt, quàm non eſſe ſimpliciter neceſſarium: ſi autem contingentia, præter indifferentiam prædictam, includat aliquam imperfectionem, ſecùdum hoc Deus non eſt cauſa contingens, ſed libera.

Nihilominùs dicendum eſt, quæſtionem non eſſe de nomine, ſed de re, niſi quis velit terminos, & nomina confundere, & cauſam liberam pro contingenti ſermone impropriò vſurpare; à quo tamen omnis Metaphyſicus debet, & Theologus abſtinere. Vnde Caiet. loco citato, poſtquam dixit, quòd contingentia imperfectionem in libertate importet, quia ponit mutabilitatem, ſubdit: *Et idcirco D. Thomas in 1. ſent. diſt. 38. præueniens inepta modernorum vocabula, negat, Deum cauſare contingenter*, & rationes adductæ ex ſancto Thoma hoc ipſum efficaciter probant.

III. AD primum argumentum negatur conſequentia, quia neceſſarium, & contingens non opponuntur immediatè, niſi in ordine ad cauſas creatas; in ordine autem ad cauſam increatam, inter neceſſarium, & contingens, datur medium, ſcilicet liberum.

Nō neceſſarium & cauſis competit contingētibus, & liberis.

Ad confirmationem reſpondetur eodem modo: dicimus enim, non neceſſarium competere non ſolùm cauſis contingentibus, ſed etiam liberis: cauſa autem libera non habet, quòd ſit formaliter contingens, niſi ſit mutabilis, vel impedibilis, ſicut eſt cauſa libera creata, vt ex dictis patet.

Cōtingens aliquid addit ſupra liberum.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd, vt aliquid ſit contingens reſpectu alicuius cauſæ, non ſufficit, vt ex natura ſua non ſit determinatum ad vnum, ſed vltra hoc, requiritur, quòd cauſa, quæ dicitur contingens, ſit defectibilis, vel impedibilis: nam effectus contingens, vt ſic, dicit formalem ordinem ad cauſam defectibilem, ſicut motus deficiens dicit intrinſecum ordinem ad cauſam ſecundam deficientem. Vnde, ſicut Deus non poteſt immediatè per ſeipſum producere motum, aut alium effectum deficientem, niſi interueniat cauſa ſecunda deficiens, cui tribuntur defectus, ita non poteſt immediatè per ſeipſum producere effectum formaliter contingentem, ſed ſolùm media cauſa ſecunda defectibili: niſi contingens in ampla ſignificatione accipiatur pro eo, quod poteſt eſſe, & poteſt non eſſe; ſaltem per potentiam Dei abſolutam, iuxta acceptionem diſp. præcedenti num. 3. explicatam. In hac enim acceptione, quælibet res creata poteſt dici contingens, ſeu contingenter eſſe, quia ipſum eſſe exiſtentiæ non competit creaturæ ab intrinſeco, & ex natura ſua; ſed per gratuitam Dei communicationem; cùm, habere eſſe per eſſentiam, ſit proprium, & quidditatiuum prædicatum ſolius Dei. Vnde & Moyſi interroganti: *Si dixerint mihi: Quod eſt nomen eius; quid dicam eis?* Reſpondit Dominus, *Ego ſum, qui ſum. Sic dices filiis Iſrael: Qui eſt, miſit me ad vos.* Et ſi quis interroget: An actus diuinæ voluntatis, quo ſtatuit res producere ad extra, poſſit dici contingens in ampla illa ſignificatione, qua contingens appellatur illud, quod poteſt eſſe, & poteſt non eſſe; reſpondetur, quòd in Deo volitio efficax producendi creaturas duo includit, ſcilicet abſolutum, quod eſt ipſa eſſentia diuina, & quantùm ad hoc volitio prædicta nullo modo poteſt dici contingens, ſed omnino neceſſaria; quia, quantùm ad abſolutum, non potuit non eſſe in Deo. Alterum eſt reſpectiuum, ſcilicet habitudo rationis ad creaturas producendas; & quantùm ad huiuſmodi reſpectum illa volitio potuit non eſſe in Deo, quia, vt dicit S. Thom. voluntas diuina, licèt ex ſe neceſſitatem habeat, in ordine tamen ad creaturas producendas, *dicit habitudinem non neceſſariam.* Quia tamen voluntas diuina eſt omnino immutabilis, vtpote nullam dicens potentialitatem ad eſſe, & non eſſe, quam tamen importat, ſaltem in ordine ad potentiam Dei abſolutam, quælibet res creata; ideo actus diuinæ voluntatis nullo modo debet dici contingens, ſed liber, comparatione creaturarum, vt ex ſupradictis conſtat.

Exod. 3.

S. Tho. 1 p. q. 19. art. 3. ad 5.

FINIS LIBRI TERTII.

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Quartus.

IN QVO AGITVR DE PROVIDENTIA Dei, & eius infallibilitate.

I. CVM prædeſtinatio ſit pars ſubiectiua prouidentiæ, vt 1. part. q. 23. art. 1. docet S. Thomas; antequam ad peculiares difficultates, quæ his temporibus circa prædeſtinationem, & reprobationem agitantur, perueniamus; oportet quædam dubia circa diuinam prouidentiam diſſoluere, ex quorum reſolutione ſternitur via ad ea, quæ de prædeſtinatione dicenda erunt: ignorata enim prouidentia, neceſſe eſt etiam prædeſtinationem ignorare. Et quamuis multa ſoleant circa prouidentiam à Doctoribus in dubium verti, quæ S. Thom. 1. par. quæ. 22. profundè, & breuiter in quatuor articulis attingit; quinque dumtaxat in præſenti examinabimus. A

I. Vtrùm Deus habeat prouidentiam omnium indiuiduorum in particulari, ſecundùm omnes circumſtantias. B

II. Vtrùm mala pœnæ, abſoluta, & efficaci voluntate ſint à Deo volita, & vt euenirent, prædeterminata, an ſolùm permiſſa.

III. Vtrùm ſit de ratione diuinæ prouidentiæ, non ſolùm ordo mediorum in finem, ſed etiam infallibilis aſſequutio ipſius finis.

IV. Vtrùm cauſæ ſecundæ contingentes, & liberæ poſſint ſe ſubtrahere, vel exire ab ordine, qui per diuinam prouidentiam eſt eis præfixus.

V. Vtrùm liberum arbitrium creatum omnipotenti Deo valeat reſiſtere, vel contra ordinem diuinæ prouidentiæ reniti.

DISPVTATIO XXVIII.

Vtrùm Deus habeat prouidentiam non ſolùm omnium generum, & ſpecierum; ſed etiam omnium indiuiduorum in particulari, ſecundùm omnes circumſtantias loci, temporis, &c.

II. PRO huius difficultatis explicatione notandum eſt, quòd habere prouidentiã omnium rerum ſecundùm genera, & ſpecies, eſt determinare, quotnam ſint genera, & ſpecies futuræ, ſiue in genere ſubſtantiæ, ſiue in genere accidentis, ita vt nec plures, nec pauciores dentur, quàm Deus decreuerit: & ordinare illis media, quibus infallibiliter in proprium finem perueniant. Habere autem prouidentiam omnium indiuiduorum in particulari ſecundùm omnes circumſtantias, eſt ordinare omnia huiuſmodi indiuidua in eorum finem, & prædefinire, quot indiuidua ſint futura, ita vt nec plura ſint, nec pauciora, quàm Deus præordinauerit. Hæc enim prædefinitio, & præordinatio includitur in ratione prouidentiæ diuinæ, vt inferiùs patebit. Hoc ſuppoſito, eſt nobis in hac parte duplex concertatio, altera cum Philoſophis antiquis, altera cum modernis Theologis.

B Eſt enim prima ſententia quorundam Philoſophorum, qui omnino Dei prouidentiam negabant, vt Epicurus, & alij nonnulli, quos refert Lactantius lib. de Ira Dei, cap. 9. & 10. Sed iſtum errorem excludit S. Thó. 1. p. q. 22. art. 1. Præterea Cicero lib. 1. de diuinatione, negauit, in Deo eſſe præſcientiam futurorum, aſſeruit enim, omnia, quæcunque fiunt in tẽpore, fato fieri: ſi ſemel admittatur in Deo ſcientia infallibilis, & prouidentia futurorum; & conſequenter prouidentiam humanorum actuum à Deo abſtulit, exiſtimans, eam cum humana libertate cohærere non poſſe. Iſtum errorem Ciceronis refert, & impugnat S. Aug. lib. 5. de Ciu. Dei, c. 9. & 10. Alij denique dixerunt, quòd, quamuis Deus habeat prouidentiam omnium rerum in communi, tã ſecundùm genera, quàm ſecundùm ſpecies, non tamen habet prouidentiã omnium indiuiduorum, & ſingularium, præſertim quantùm ad indiuidua quædam minutiſſima: iſtam ſententiam refert S. Thom. in 1. & 2. argumento quæſt. 22. primæ partis. C

Pro qua arguitur primò. Indiuidua corruptibilia non ſunt per ſe intenta à natura, ſed ſolùm ad cõſeruationẽ ſpeciei, quę per ſe intenditur, & per ſe pertinet ad perfectionem vniuerſi: vnde, quãdo indiuidua ſunt

ſunt incorruptibilia, vt Angeli, aut corpora cœleſtia, auctor naturæ ſolùm produxit vnum ſub vna ſpecie: ergo non ſunt per ſe intenta à Deo, eadem eſt enim intentio naturæ, & Dei, vt eſt auctor naturæ ergo aliqua indiuidua multiplicari poſſent, ſaltem in ſpeciebus imperfectis, præter intentionem, & ordinem particularem diuinæ prouidentiæ.

Arguitur ſecundò. A cauſis ſecundis producuntur per accidens, & præter intentionem naturæ aliqua indiuidua imperfectiſſima, & minutiſſima, quæ otioſa videntur, & ad nihilum deſeruire in vniuerſo cuiuſmodi ſunt muſcæ, & pulices: hæc enim animalia non ordinantur ad aliquem finem, ſed conſequũtur per accidens ratione materiæ: ergo Deus nõ habet eorũ prouidentiã in particulari. Patet cõſequentia, nam prouidẽtia eſt ordinatio mediorum in finẽ.

Confirmatur: nam videtur indecens, quòd Deus habeat curam iſtorum animalium imperfectorum, quod etiam videtur innuere Apoſtolus, cùm ait: 1.Cor.9. *Numquid de bobus cura eſt Deo?* ergo.

III. Secunda ſententia eſt quorundam Theologorum qui, etſi fateantur, Deum habere prouidentiam, & quidem perfectiſſimam omnium indiuiduorum, etiam corruptibilium in particulari, & ſecundùm omnes circumſtantias; dicunt tamen, per talem prouidentiam non prædefiniri, nec prædeterminari in particulari, & ſecundùm omnes circumſtantias omnia indiuidua, præſertim imperfectiſſima, & minutiſſima: nec talem prædeterminationem eſſe neceſſariam ad perfectam prouidentiam, præſertim in actibus liberis, & ſolum admittunt in diuina prouidentia prædefinitionẽ actus liberi, ſuppoſita illa ſcientia media, diſput. 7. explicata, & à nobis impugnata. Alij explicantes modum diuinæ prouidentiæ, dicunt, per diuinam prouidentiam non prædeterminari à Deo cauſas liberas, ſeu contingentes, ante omnem reſpectum ad earum concurſum. Et quidem ſi intelligant, quòd diuina prouidentia, & prædeterminatio dicat, & includat reſpectum ad liberum cauſarum ſecundarum concurſum, tanquam ad effectum eiuſdem prouidentiæ & prædefinitionis diuinæ in genere cauſæ, propriè efficientis; veriſſimum eſt, in diuina prouidentia includi talem reſpectum. Si autem intelligant (vt videntur intelligere) quòd diuina prouidentia dicat reſpectum ad liberum influxum cauſarum ſecũdarum, tanquam ad aliquid, à quo dependeat efficacia diuinæ prouidentiæ, & prædefinitionis, vel tanquam ad aliquid, quod præſupponatur præcognitum per ſcientiam mediam, ſeu conditionatam; coincidunt cum ſecunda ſententia.

Pro quo arguitur tertiò auctoritate ſancti Thomæ 1.p.quæſt.23.art.7.in corp. vbi docet, Deum determinaſſe numerum partium eſſentialium, vt cœlorum, elementorum, & omnium ſpecierum, non tamen determinaſſe numerum indiuiduorum corruptibilium, vt culicum, muſcarum, &c. neque, vt hæc muſca hodie naſcatur, cras illa, ſed tantùm in genere prouidiſſe, quòd non deficiat ſpecies vlla animalium in vniuerſo mundo. Pro eadem ſententia adducitur ſanctus Thomas quæſt 6. de veritat. art. 3. in corpore, & 3. contra Gent. cap. 9. & Orig. homilia tertia in Geneſim, vbi ait: *Mementote, quia nihil ſine Dei prouidentia geri dicimus, non ſine voluntate, multa enim ſine eius voluntate geruntur, nihil ſine prouidentia.* Sentit ergo, quòd ad perfectam Dei prouidentiam non requiratur voluntas prædefiniens omnes actus prouiſos.

Arguitur quartò. Nam ad perfectionem prouidentiæ tria tantùm ſunt neceſſaria, ſcilicet ſcientia, voluntas, & potentia, vt videtur docere ſanctus Thomas prima parte quæſtione 19. articulo quarto, A ad 4. & quæſtione 22. articulo primo & ſecundo, & quæſtione 15. articulo 5. ad 1. Sed ex nullo capite iſtorum eſt prædefinitio illa neceſſaria ad perfectionem prouidentiæ diuinæ: ergo. Minor probatur, quia non eſt neceſſaria ex parte ſcientiæ, etenim ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ præſupponitur ad prouidentiam, nullam includit prædefinitionem diuinæ voluntatis, cùm ſit ſcientia naturalis, antecedens omnem actum liberum. Item etiam, ſcientia media, ſeu conditionata, quæ antecedit prouidentiam in ſigno rationis, non includit prædefinitionem diuinæ voluntatis, cùm antecedat omnem liberum actum illius; ſed ad prouidentiam, quantùm eſt ex parte ſcientiæ, ſufficit huiuſmodi ſcientia conditionata, ſuppoſita ſcientia ſimplicis B intelligentiæ: ergo ex parte ſcientiæ nulla requiritur prædefinitio ad perfectam prouidentiam. Quòd autem non requiratur ex parte potentiæ diuinæ, eſt certiſſimum; non enim ideo Deus poteſt rem producere quia decreuit producere; alias omnipotentia non competeret Deo naturaliter. Quòd verò non requiratur prædefinitio ex parte voluntatis, probatur: nam ſuppoſito, quòd Deus voluit, & ſua prouidentia ordinauit, quòd cauſæ ſecundæ operarentur contingenter, & liberè, ſatis eſt (quantùm eſt ex parte voluntatis) quòd Deus velit potentiam ſuam applicare ad cõcurrendum cum cauſa ſecunda libera: ſi ipſa pro ſua libertate concurrere voluerit, ergo ex nullo capite neceſſariæ ſunt ad perfectionẽ diuinæ prouidentiæ prædefinitiones huiuſmodi.

C Confirmatur hoc: nam ad prouidentiam, quam Deus habet de actibus peccatorum, inquantùm actus ſunt, non requiritur prædefinitio diuinæ voluntatis: & tamen Deus habet perfectam prouidentiam illorum actuum in particulari: ergo perfectio diuinæ prouidentiæ nec includit, neque exigit prædefinitionem obiecti prouiſi.

Tertia ſententia eſt ſancti Thomæ, & communis inter Thomiſtas: pro cuius explicatione ſtatuuntur ſequentes concluſiones.

PRima concluſio. Deus habet perfectiſſimam prouidentiam omnium rerum etiam contingẽtium, & quæ dependent ab humana libertate, non ſolùm in communi, ſed etiam in particulari, & ſecundùm omnes circumſtantias. Concluſio eſt contra omnes D Philoſophos antiquos ſupra allegatos, eam tamen admittunt auctores ſecundæ, & tertiæ ſententiæ, quam probant efficaciter loca Scripturæ, quæ 1. par. quæſt. 22. art. 1. & 2. adducit ſanctus Thomas, & M. Bañes: illam demonſtrat ſanctus Auguſtinus contra Ciceronem, lib. 5. de Ciuit. Dei ſupra allegato. IV. Prouidentiam perfectiſſimam omnium rerum in particulari Deus habet.

Præterea probatur ex ſancto Dionyſio, cap. 4. de cœleſti hierarchia, vbi ait: *Omnia, quæ ſubſiſtunt, prouidentia Dei reguntur*: ergo ſecundùm Dionyſium, omnia ſingularia, quæ quomodocumque habent eſſe, ſubduntur diuinæ prouidentiæ.

Probatur ſecundò ratione S.Tho. 1.p.q.22.citata, quæ conſiſtit in hoc. Diuina prouidentia ad omnia illa ſe extendit, ad quæ ſe extendit eius omnipotentia & cauſalitas: cùm enim Deus agat per intelle- E ctum, & voluntatem, oportet, quòd omnia, quæ producit, ordinet in finem, ac per conſequens habeat eorum prouidentiam, ſed omnipotentia Dei, & eius cauſalitas ſe extendit in particulari ſecundùm omnes circumſtantias ad omnia indiuidua in particulari, quantumuis minutiſſima, ſecundùm omnem rationem entitatis, quàm habent, quia, cùm ſint entia per participationem, oportet, quòd procedant effectiuè ab ente per eſſentiam, quod eſt Deus: ergo habet omnium prouidentiam.

Secunda concluſio. Deus prouidentia ſua antecedenter ad præſcientiam cooperationis cuiuslibet V.

cauſæ

Digitized by Google

Prouidẽtia ſua Deus omnia ſingularia prędefiniuit ſecundùm omnes circumſtãtias

cauſæ ſecundæ, futuræ etiam ex hypotheſi, quòd in A talibus circumſtantiis cõſtituatur, prædefiniuit omnia ſingularia in particulari ſecundùm omnes circũſtantias, quantùm ad omnem rationem entis; quam habent, ſiue talia entia procedant à cauſis proximis naturalibus, ſiue liberis, & contingentibus. Itaque Deus ſua prouidentia prædefiniuit in particulari, quòd hæc muſca naſcatur hodie, & illa cras, quòd Petrus producat talem actionem tali tempore, & cum tanta intenſione, & aliis circumſtantiis ſecundùm omnem rationem entis, quam habent. Hæc concluſio eſt contra auctores ſecundæ ſententiæ, eſt tamen expreſſa doctrina S. Thomæ, vt conſtat ex diuerſis locis illius, quæ adduximus diſputat. 22. 23. & 24. ſed præſertim eam probat ex profeſſo, 3. contra Gen. cap. 76. vbi in confirmatione illius adducit il- B lud Iudith 9. *Tu feciſti priora, & illa poſt illa excogitaſti, & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti.* Eidem ſententiæ fauent SS. Doctores allegati eiſdem diſputationibus, dum aſſerunt, omnia bona opera eſſe à Deo prædefinita, vel prædeterminata, ſed præſertim Dionyſius Areopagita cap. 5. de diuinis nominibus, titulo de exemplaribus; lect. 3. apud ſanctum Thomam, vbi docet omnes res exiſtentes habere in Deo rationes prædeterminatiuas, & effectiuas earundem rerum: & ſubdit, quòd *huiuſmodi rationes Theologia prædefinitiones vocat, & diuinas, & bonas voluntates exiſtentium prædeterminatiuas, & effectiuas, ſecundùm quas ſubſtantialis eſſentia omnia prædefiniuit, & produxit.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Diuina prouidentia includit cauſalitatem voluntatis, C & omnipotentiæ ipſius, ſed cauſalitas diuinę voluntatis, & omnipotentiæ includit prædeterminationem omnium eorum, quæ in tempore producit: etenim, vt ſuprà oſtenſum eſt, diuina voluntas ab æterno prædeterminauit facere in tempore, quæcumque facit: ergo.

Probatur ſecundò auctoritate Irenæi lib. 2. c. 45. vbi ait: omnia eſſe prædefinita à Deo ordinata, & diſpoſita, quantumcuque minima, & ſecũdùm numerum, & modum, & quantitatem. Et eos acriter reprehendit, qui circa prouidentiam diuinam ſunt nimis curioſi volentes plus ſapere quàm oportet. Verba Irenæi ſunt, *Quid autem, ſi quis interroget nos, ſi omnis numerus omniũ, quæ ſunt facta, & quæ fiunt fiant à Deo, & ſi, ſecundum illius prouidentiam vnuſquiſque eorum* D *eam, quæ ſecundùm ſe eſt, accepit quantitatem: nobiſque conſentientibus, & confitentibus, quia nihil omnino horum, quæ facta ſunt, & quæ fiunt, & fient, Deum fugit, ſed per illius prouidentiam vnumquodque eorum & habitum, & ordinem, & numerum, & quantitatem accipere, & accepiſſe propriam, & nihil omnino, neque vanè, nec vt prouenit factum, aut fieri, ſed cum magna aptatione, & conſonantia ſublimi, & eſſe admirabilem rationem, & verè diuinam, quæ poſſit huiuſmodi & diſcernere, & cauſas proprias enunciare: accipiens à nobis huiuſmodi teſtimonium, & conſenſum, pergat adhuc, vt arenam enumeret, & calculos terræ, ſed etiam fluctus maris, & ſtellas cæli, & cauſas excogitare numeri, qui putatur inuentus; nonne in vanum laborans, & delirus hic talis, & irrationabilis ab omnibus, qui ſenſum habent, iuſtè dicetur?* qui- E bus verbis apertè docet, Deum minima quæque ſua prouidentia determinaſſe.

VI. Probatur tertiò: nam aliàs illa minima indiuidua, quæ Deus non prædeterminauit in particulari, eſſet à caſu, reſpectu diuinæ voluntatis: hoc autem non eſt dicendum, ergo. Sequela probatur: nam illud contingit à caſu; quod euenit præter intentionem operantis: ergo, ſi aliqua indiuidua in particulari fiunt in rerum natura à cauſis ſecundis præter intentionem, & determinationem diuinæ voluntatis, erunt à caſu reſpectu Dei.

Reſpondent ad hoc, quòd, vt futura contingentia, quæ Deus non prædeterminauit in particulari, non eueniant à caſu reſpectu Dei, ſufficit, quòd Deus certò, & infallibiliter ab æterno præcognouerit, quòd talis effectus eſſet ſequuturus ex tali cauſa. Sed contrà eſt argumentum: nam caſuale dicitur illud, quod euenit præter intentionem operantis: ergo, ſi aliquod ens in particulari ſub ratione talis entitatis euenit præter intentionem, & prædeterminationem diuinæ voluntatis, erit à caſu reſpectu Dei. Confirmatur, nam ſequeretur ex hac ſolutione, quòd reſpectu talium effectuum prouidentia Dei nõ eſſet perfectè prouidentia, ſed prauidentia. Probatur, nam perfecta prouidentia non ſolum importat præſcientiam futuri euentus, ſed etiam rationem ordinis mediorum in finem: ergo, vt Deus habere dicatur perfectam prouidentiam, reſpectu alicuius obiecti, non ſufficit, quod præſciat illud eſſe futurum. Nam, vt ſuprà dictum eſt ex ſancto Thoma, prouidentia, quam Deus habet, reſpectu omnium entium in particulari, præſupponit diuinam voluntatem, qua Deus vult illa producere ſecundùm omnem rationem entitatis: ſed voluntas diuina efficax includit prædeterminationem actuum futurorum in particulari, vt oſtenſum eſt: ergo.

Reſpondent, quòd ad omnes actus bonos ordinis naturalis, & ad perfectam prouidentiam, quam Deus habet de illis, neceſſe eſt, quod voluntas diuina ex æternitate prædefinierit producere iſtud vniuerſum, & omnes cauſas antecedentes voluntatem Petri, verbi gratia, ex quibus dependet, quod Petrus exiſtat in rerum natura. Similiter etiam requiritur prædefinitio, qua Deus decreuit producere Petrum cum talibus potentiis, & virtutibus operatiuis, & illum conſtituere in talibus circumſtantiis, in quibus præſciebat, quod ipſe pro ſua innata libertate erat conſenſurus in talem actum: ac denique, etiam prærequiritur prædefinitio, qua prædefiniuit conferre illi ſuum concurſum generalem ad loquẽdum, verbi gratia, ſi pro ſua libertate ita loqui vellet. Si autem actiones ſunt ſupernaturales, ad illas requiritur, vltra omnia prædicta, prædefinitio vocandi, & excitandi voluntatem Petri, præueniente auxilio ſupernaturali, & prædefinitio concurrendi cum illo ad actum ſupernaturalem, ſi ipſe voluerit conſentire. Addunt tamen, non eſſe neceſſarium ad perfectam prouidentiam, quam Deus habet, actuum humanorum, quod prædefiniat abſoluto, & efficaci decreto ipſum liberum influxum arbitrij creati, vt, quòd Petrus, verbi gratia, cooperetur in talibus circumſtantiis, & velit tale obiectum ſibi propoſitum. Arbitrantur enim, hanc prædefinitionem repugnare creatæ libertati. Addunt aliqui quòd ſi per impoſſibile admitteremus, aliquam voluntatem futuram eſſe tam prauam, vt omnibus tẽporibus, & momentis repugnatura eſſet cuicumque vocationi quantumuis potentiſſimæ data illa hypotheſi; Deus non poſſet talem voluntatem efficaciter, & liberè conuertere; poſſet tamen illam conuertere, quò vellet, impediendo libertatis vſum; neque hoc, inquiunt, repugnat diuinæ omnipotentiæ, ſed potiùs conſonat ſuaui diſpoſitioni illius; quoniam, niſi præſupponatur præſcientia illa conditionata futuri conſenſus ex hypotheſi, quòd voluntas conſtituatur in talibus circunſtantiis, impoſſibile eſt, quòd conuertatur, aut operetur, ſaluo vſu libertatis.

VII.

Deum cõuertere nõ poſſe volũtatem creatã, ſeruata eius libertate in aliquo caſu, ſentiunt quidam.

Sed contrà: nam ex hac doctrina ſequeretur, quòd ipſum influere, & conſentire voluntati creatæ ſubtraheretur à cauſalitate diuina, vt patet ex rationibus factis diſp. 18. 21. & 22. & ex iis, quæ diſputatione 36, 38. & 39. adducendæ ſunt: & conſequenter etiam

Digitized by Google

etiam ſubtraheretur à prouidentia diuina, quod tamen nullatenus eſt concedendum.

Confirmatur: nam Deus non ſolùm eſt omnipotens reſpectu eorum, quæ facit, quantùm ad ſubſtantiam actus, ſed etiam quantùm ad modum producendi: non enim ſolùm eſt cauſa efficaciſſima reſpectu actus, ſed etiam attingit, & poteſt attingere omnem modum illius: ergo, ſi, data illa hypotheſi, Deus ſua omnipotentia nō poſſet liberè conuertere ad ſeipſum voluntatem, non eſſet ſimpliciter omnipotēs.

Ex his ſequitur, hæc duo non poſſe ad inuicem cohærere, quòd videlicet Deus habeat perfectiſſimam prouidentiam cuiuſcunque actionis liberæ in particulari, & tamen non prædefiniat talem actionem ſecundùm omnem rationem entitatis, quam habet.

VIII. *Indiuidua corruptibilia sūt per ſe ſecundò intenta. Prou. 16.*

B AD primum argumentum reſpondetur, quòd indiuidua corruptibilia, quamuis non ſint per ſe primò intenta à natura, ſunt tamen à natura intenta per ſe ſecundò ad conſeruationem ſpeciei, ad quam ordinantur, & ſimiliter producta ſunt propter gloriam Dei, & pulchritudinem vniuerſi, vnde & ſcriptum eſt: *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*, ac per conſequens etiam in particulari cadunt ſub diuina prouidentia.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd tāgit difficultatem, quam tractat ſanctus Auguſtinus lib. 3. ſuper Geneſ. ad literam, cap. 14. Vtrùm videlicet minuta animalia, & alia, quæ nocent homini, ſicut ſunt ſpinæ, & vepres, & ſimilia, producta fuerint à Deo ante peccatum, & ad quem finem fuerint producta: & ad illam reſpondet S. Doctor, quòd à principio fuerunt producta etiam ante peccatum, quod probat in cap. 16. ex verbis illis Geneſ. 3. *Spinas, & tribulos germinabit tibi*: quæ verba dicta ſunt homini poſt peccatum: & ex illis colligit, quòd ante peccatum erant ſpinæ, ſed nondum deſeruiebant Deo ad vltionem peccati; quia nondum fuerat commiſſum, ſed poſt peccatum dictum eſt homini: *Germinabit tibi*, id eſt, vt ſint in pœnam peccati commiſſi, & puniant illud, tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Ad argumentum ergo dicendum, quòd, vt docet S. Thom. 1. p. q. 22. art. 2. ad primum, licet caſualia, & quæ producuntur per accidens, ſint præter intentionem cauſæ particularis; non tamen poſſunt euenire præter intentionem, & ordinem cauſæ vniuerſalis: nam omnis effectus intrinſecè dependet ab vniuerſali agente, quod per intellectum, & voluntatem operatur quæcunque operatur.

Spinæ, vepres, muſcę &c. fuerunt productæ à Deo ante peccatum.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd gubernator particularis, qui habet curam huius ciuitatis, vel regni, non debet in particulari deſcendere ad minima, quæ geruntur in regno, eò quòd eſt limitatæ virtutis: ac per conſequens ſi in particulari prouideret de minimis, impediretur eius cura, & prouidentia circa maiora. Vnde Iſaiæ 32. dicitur: *Princeps quæ digna ſunt Principe, cogitabit, & ipſe ſuper Duces ſtabit*: & Exod. 18. Iethro dedit conſilium Moyſi, vt conſtitueret tribunos, & Centuriones, qui attenderent in particulari ad cauſas minores populi Iſraelitici, vt ipſe poſſet maioribus intendere. Cæterùm vniuerſaliſſimus omnium gubernator Deus, quia eius prouidentia eſt infinitæ, & illimitatæ virtutis, non impeditur, ne perfectiſſimè maioribus prouideat, dum minutiſſimis in particulari attendit, & de omnibus illis prouidet. Colligitur hæc ſolutio ex ſancto Thoma 3. contra Gent. cap. 94. vbi agens de perfectione diuinæ prouidentiæ, & explicans, qualiter ad minutiſſima quæque in ſingulari ſe extēdat, quod agens particulare facere non poteſt, inquit: *Quòd in præmeditando ordinem, tantò eſt prouidentia perfectior, quantò magis vſque ad minima ordo prouidentiæ poteſt*

A *produci. Quòd enim nos omnium particularium ordinem præmeditari non poſſumus circa ea, quæ ſunt diſponenda à nobis, ex defectu noſtræ cognitionis prouenit, quæ cūcta ſingularia complecti non poteſt. Tantò autem vnuſquiſque in prouidendo ſolertior habetur, quantò plura ſingularia præmeditari poteſt: cuius autem prouiſio in ſolis vniuerſalibus conſiſteret, parum de prudentia participaret.* Et infrà: *Oportet autem, quod diuina prouidentia, in ſummo perfectionis conſiſtat: quia ipſe eſt ſimpliciter, & vniuerſaliter perfectus, vt in primo libro oſtenſum eſt. In prouidendo igitur, ſua ſapientia præmeditatione ſempiterna, omnia ordinat, quantumcunque minima videantur.*

Reſpondetur ſecundò, tantùm concludere argumentum, eſſe conueniens. prouidentiæ diuinæ, quòd inferiora per ſuperiora gubernet: quod quidem, ſecundùm ordinem diuinæ prouidētiæ, ita ſtabilitum eſt, vt 1. part. quæſt. 22. art. 3. & alibi ſæpe docet S. Thomas.

Ad tertium argumentum factum pro ſecunda ſententia reſpondetur, quòd in illo art. 7. citato, non dicit abſolutè ſanctus Thomas, quòd Deus non prædefiniat omnia indiuidua corruptibilia in particulari, vt numerum boum, & culicum, ſed ſolùm docet quòd non prædefiniuit illa, quaſi principaliter, ſed quaſi ſecundariò; quia non ſunt propter ſe volita à Deo, ſed propter bonum vniuerſi, & ad conſeruationem ſpecierum, quæ principaliter pertinent ad bonum illius. Verba quippe ſancti Thomæ ſunt hęc: *Indiuidua corruptibilia non ordinantur ad bonum vniuerſi, quaſi principaliter, ſed quaſi ſecundariò, inquantùm in eis ſaluatur bonum ſpeciei. Vnde licet Deus ſciat numerum omnium indiuiduorum; non tamen numerus vel boum, vel culicum, vel aliquorum huiuſmodi, eſt per ſe præordinatus à Deo, ſed tot ex huiuſmodi, diuina prouidentia produxit, quot ſufficiunt ad ſpecierum conſeruationem.* Vbi S. Thom. non dicit abſolutè, quòd numerus boum, vel culicum, &c. non ſit abſolutè præordinatus à Deo, ſed quòd non eſt *per ſe præordinatus*: neque in aliis locis adductis docet contrarium, quin potiùs in his, quæ nos adduximus diſp. 22. & 25. expreſsè docet, omnia eſſe à Deo prædefinita. Et cùm Scriptura ſacra dicat, Deum feciſſe omnia *in numero pondere & menſura*, certiſſimum eſt, Deum, abſolutè loquendo, determinaſſe numerum omnium indiuiduorum in particulari, quæ futura ſunt ſub quacunque ſpecie, ita vt nec plura ſint, nec pauciora, quàm Deus decreuerit.

IX. *Numerus culicum, & muſcarū eſt à Deo prædefinitus.*

C

Sap. 11.

D

Ad auctoritatem Origenis reſpondetur, quòd loquitur de peccato, quod quidem cadit ſub diuina prouidentia, inquantùm illud permittit, vt inferiùs patebit, non autem ſub diuina voluntate, quia Deus non vult peccata abſolutè loquendo, ſed ſolùm vult ea permittere. Vnde S. Auguſtinus in Enchirid. cap. 95. inquit: *Non ergo fit aliquid, niſi Omnipotens fieri velit, vel ſinendo, vt fiat, vel ipſe faciendo: nec dubitandum eſt, Deum facere bene, etiam ſinendo fieri, quæcunque fiunt malè.* Et licèt Deus non velit peccata fieri, vult actum peccati, inquantùm actus eſt, quia vt ſic, bonus eſt, & ſimul vult permittere eius malitiam, vt diſputatione 11. & 24. dictum eſt.

Peccatum cadit ſub diuina prouidētia, nō autem ſub diuina voluntate.

E Ad quartum reſpondetur, quòd ex parte ſcientiæ liberæ, per quam Deus eſt in actu ſecundo cauſa rerum, & ex parte voluntatis, per quam producta ſunt omnia; requiritur ad perfectam Dei prouidentiam prædeterminatio omnium indiuiduorum in particulari, quæ futura ſunt, iuxta illud: *Quomodo aliquid permaneret, niſi tu voluiſſes?* Ad illud autem, quod obiicitur de ſcientia conditionata, quam alij mediam appellant, reſpondetur, quòd, vt diſp. 7. oſtenſum eſt, ante decretum diuinæ voluntatis non eſt ſcibile, etiā à Deo, quid in particulari faceret creata volūtas ex hypotheſi, quòd cōſtitueretur in talibus circumſtan

X.

Sap. 11.

Digitized by Google

circumſtantiis, ſed ad id eſt neceſſarium, quòd præcedat decretum diuinum prædeterminans voluntatem creatam ad talem actum particularem in illis circumſtantiis, ſiue decretum illud ſit abſolutum, ſiue conditionatum ex parte obiecti voliti, vt in eadem diſputatione 7. explicatum eſt.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, vt oſtenſum eſt diſput. 11. & 24. Deus prædefiniuit actum peccati ſecundùm omnem rationem entitatis, quam habet, & ſimiliter decreuit permittere malitiam illius ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ in reprobis: in prædeſtinatis autem permittit peccata ad maiorem oſtẽſionem ſuæ miſericordiæ, vt humilientur, & magis cauti deinceps efficiantur. Vnde S. Auguſtinus lib. de natura, & gratia, contra Pelagianos, capite 78. inquit: *Deſerit aliquando Deus, vnde ſuperbis, vt ſcias, non tuum, ſed eius eſſe, & diſcas ſuperbus non eſſe*, & hæc prædefinitio ſufficit, vt Deus habeat perfectiſſimam prouidentiam, quæ poteſt haberi reſpectu peccatorum.

Prædeſtinatos peccare permittit Deus, vt humiles & cautiores fiant.

DVBIVM PRIMVM.

Appendix,

Quid ſit neceſſarium vt Deus habere dicatur rerum omnium prouidentiam perfectiſſimam.

XI. HInc autem oritur difficultas, quidnam ſit neceſſarium, vt Deus habere dicatur perfectiſſimam omnium prouidẽtiam.

Quidam auctor exiſtimat, quòd perfectiſſima prouidentia non requirit, vt ſingulæ actiones in particulari cũ omnibus circunſtantiis abſolutè præordinentur, & ſubditis perſcribantur. Habet igitur Deus, inquit, perfectiſſimam omnium prouidentiam, non quia perfectiſſimo modo vult omnia, aut procurat, vt exiſtant, ſed primò, quia omnibus rebus conuenientiſſima media ad ſuos fines, & ſufficientes vires ad ſuas functiones prouidit: & inſuper creaturæ rationali vim prouidentiæ inſeruit, qua ipſa ſibi prouidere, ſuique, & rerum inferiorum curam gerere, & ex infinitis actionibus eligere, & facere poſſet, quas vellet. Hoc enim pulchrius eſt, quàm ſi Deus certas tantùm quaſdam actiones illi præordinaſſet, & perſcripſiſſet, vt illas ſolas faceret, ad illas ſolas mouendo, vel concurſum offerendo. Secundò, quia vnumquemque pro ſuo captu, & prout conditio rerum fert, ad bonum excitat, & à malo auertit. Tertiò, quia nihil fit in mundo ab vlla creatura, quin Deus circa illud habeat hos actus. Primò præſcit illud per ſcientiam conditionatam, nempe ex ipſa diſpoſitione cauſarum illud futurum, ſi permittatur, &c. Secundò decernit, vel deſiderat vt fiat, vel certè decernit permittere fieri. Tertiò, vult præbere concurſum. Quartò, præuidet illud ſcientia abſoluta. Quintò, habet circa illud actum complacentiæ, vel diſplicentiæ. Sextò ordinat illud ad ſuam gloriam. Si enim eſt actus bonus, ſtatuit remunerare, ſi malus, punire.

Læſ. lib. de grat. efficaci. cap. 4. nu. 8. pag. 33.

Prouidentia Dei perfecta, qualiter à quibuſdam explicetur.

XII. Probat autem non eſſe neceſſarium ad perfectiſſimam prouidentiam, vt ſingulæ actiones in particulari cum omnibus circunſtantiis abſolutè præordinentur, & ſubditis perſcribantur.

Primò, quia nimis anguſta, nimiſque circa res pleraſque indifferentes, nulliúſque momenti ad Dei gloriam, vel bonum creaturarum ſollicita eſſet talis prouidentia.

Secundò, nam ſi Deus perfectiſſima prouidentia, omnia ex ſolo ſuo ingenio, & naturali bonitate A abſolutè prædiffinire voluiſſet, non niſi optima in ſuo quoque ordine, & perfectiſſima præordinaſſet, ſicut fecit in prima creatione, vbi omnia ab ipſo præordinata fuère in ſuis ordinibus perfectiſſima.

Tertiò, ea, quæ Deus non intendit, nec cupit fieri, nec media dedit eo fine, vt iſta, vel iſtis ſimilia fierent, non fiunt per eius prouidentiam: quia Deus per media, quæ contulit, talia fieri non cupit, qualia ſunt opera praua interna, vel externa; & tamen Deus habet perfectiſſimam omnium rerum prouidentiam: ergo ad perfectiſſimam prouidentiam non requiritur, vt ſingulæ actiones in particulari cum omnibus circunſtantiis abſolutè præordinentur, & ſubditis perſcribantur.

XIII. B Nihilominùs dicendum eſt ad ſaluandam perfectiſſimam Dei prouidentiam, circa ea, quæ fiunt in tempore, eſſe neceſſarium fateri, quòd ſingulæ actiones in particulari ſecundùm omnem rationem entitatis, & bonitatis, quam habent, ſint à Deo prædiffinitæ, & prȩordinatæ, ita vt nec plures ſint, nec pauciores, neque aliter, neque alio modo fiant, quàm Deus voluntate abſoluta decreuerit. Concl. eſt expreſſa S. Thomæ 3. cont. Gent. cap. 94. Probari poteſt hæc ſententia ex dictis ſuperiùs diſput. 22. & 24. vbi oſtenſum eſt, omnia indiuidua in particulari, & omnes actiones præſertim humanas in particulari ſecundùm omnes circũſtantias eſſe à Deo abſoluta, & efficaci voluntate prædiffinitas ſecundùm omnem rationem entitatis, & bonitatis, quam habent.

Ad prouidentiam Dei perfectam, quæ ſint neceſſaria.

S. Tho.

C Præterea probatur. Ad perfectiſſimam Dei prouidentiam eſt neceſſarium, vt ea omnia ordinet in finem, quorum ipſe eſt cauſa, nam prouidentia eſt ordinatio mediorum in finem, vt ſuprà oſtenſum eſt. Vnde Apoc. 1. ait. *Ego ſum alpha, & omega, principium, & finis.* Vt innueret, Deum eſſe vltimum finem, ad quem ſua prouidentia ordinat omnia, quorum ipſe eſt primum principium efficiens. Sed Deus eſt prima cauſa efficiens omnium rerum in particulari, & omnium indiuiduorum cuiuſcunque ſpeciei ſecundùm omnem rationem entitatis, & bonitatis, quam habent; aliàs eſſent admittenda duo rerum prima principia. Ergo ad perfectiſſimam Dei prouidentiam ſaluandam, neceſſarium eſt fateri, omnia hæc eſſe à Deo prædiffinita, & præordinata in finem.

Apoc. 1.

XIV. D Secundò probatur. Prouidentia cuiuslibet agentis particularis continetur ſub prouidentia Dei, tanquam ſub vniuerſali, ſicut ratio particularis entis continetur ſub ratione communi entis, ſed eſt impoſſibile, quòd aliquod ens particulare ſubterfugiat communem rationẽ entis, aliàs eſſet nihil, eò quòd ratio entis imbibitur intrinſecè in conceptu cuiuſcumque entis, etiam in vltimis differentiis; ergo impoſſibile eſt, quòd prouidentia agentis particularis ſubterfugiat rationem vniuerſalem prouidentiæ diuinæ: ergo per eandem prouidentiam, ſunt prædiffinita, & præordinata omnia, & ſingula, in quibus reperitur ratio entis; ergo non erit perfecta Dei prouidentia, & præordinatio, niſi ad hæc omnia ſe extendat.

XV. E Ad primum argumentum reſpondetur ex doctrina S. Thomæ 3. contr. gent. capit. 94. eſſe quidem inconueniens, quòd prouidentia particularis agentis ad minima quæque ſe extendat, eò quòd creatura rationalis omnium particularem ordinem præmeditari non poteſt, circa ea, quæ ſunt ab ipſo diſponenda, id quod ex defectu humanæ cognitionis prouenit, quæ cuncta ſingularia complecti non poteſt. Vnde eo ipſo quòd prouidentia eius intendit minimis, impeditur ne poſſit præmeditari, & præordinare maiora. Vnde & Iethro Moyſi ſedenti à mane vſque ad veſperam, vt iudicaret populum;

S.Thom. Prouidẽtia Dei ſe extendit ad minima, non autem prouidẽtia hominis

Non

Digitized by Google

Non bonam, inquit, *rem facis, ſtulto labore conſumeris,*
& tu, & populus iſte, qui tecũ eſt. vltra vires tuas eſt ne-
gotium, ſolus illud non poteris ſuſtinere, &c. Prouide au-
tem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in
quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue,
ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, &
decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quidquid
autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tan-
tummodo iudicent. Cui conſonat illud Iſaiæ.32. *Prin-*
ceps verò ea, quæ digna ſunt principe, cogitabit, & ipſe ſu-
per duces ſtabit. Cognitio autẽ, & pręmeditatio agen-
tis vniuerſalis nullo modo impeditur à præmedita-
tione, & prouidentia maiorum, ex eo, quòd minimis
rebus intendat. Vnde in prouidendo rebus creatis
ſuæ ſapientiæ præmeditatione ſempiterna omnia
præordinat, quantumuis minima videantur, atque à
Deo non eſſet perfecta eius prouidentia, & præor-
XVI. dinatio, niſi ad minima quæque ſe extenderet. Et
quamuis multæ ſint actiones indifferentes ſecun-
dùm ſe comparatione voluntatis creatæ, quia ex ob-
iecto nullam important bonitatem, aut malitiam
moralem; comparatione tamen voluntatis, & cauſa-
litatis diuinæ omnia entia in particulari, ſecundùm
omnem rationem entitatis, quam habent, ſunt de-
terminatè bona, & ad bonum finem ordinata, iuxta
illud Prouerb. 16. *Omnia propter ſemetipſum opera-*
Prou. 16. *tus eſt Dominus.* Licèt ergo intellectus humanus
comprehendere non poſſit ordinem à diuina pro-
uidentia præſtitutum rebus minimis, quæ nobis
otioſæ videntur in vniuerſo, & ad nihilum deſerui-
re, qualia ſunt muſcæ, araneæ, &c. omnia tamen
ſunt inter ſe miro ordine per diuinam prouiden-
tiam diſpoſita, & ſuis finibus coaptata. Vnde ſan-
Auguſt. ctus Auguſtinus ſuper Pſalm. 184. in illa verba:
Ignis, grando, nix, glacies ſpiritus procellarum, quæ fa-
ciunt verbum eius, inquit: *Hæc omnia, quæ vanis viden-*
tur in rerum natura temerè fieri, non faciunt niſi ver-
bum eius, quia non fiunt, niſi iuſſu eius, &c. Quidquid
ergo hîc accidit contra voluntatem noſtram, noueris, non
accidere, niſi de voluntate Dei, de prouidentia ipſius, de
ordine ipſius: & ſi nos non intelligimus hoc, quare fiat, de-
mus hoc prouidentiæ ipſius, quia non fit ſine cauſa, & non
S. Thom. *blaſphemabimus.* Vide Sanct. Thom. quæſt. 5. de ve-
ritate, ab artic. 2. vſque ad 7. vbi efficaciſſimè pro-
bat, diuinam prouidentiam ſe extendere ad omnia,
& ſingula, quantumuis minima.

XVII. Ad ſecundum reſpondetur, negari non poſſe
Deum perfectiſſima prouidentia omnia bona ex
ſolo ſuo ingenio, & naturali bonitate, abſoluta
voluntate præordinaſſe. Neque enim opus erat, vt
diſpoſitionem rerum, quas producere decreuit, ſiue
per ſe immediatè, ſiue mediis cauſis ſecundis, cum
aliquo extra ſe conferret; & conſequenter, etiã aſſe-
rẽdum eſt, non ſolùm in prima creatione optima in
ſuo ordine, & perfectiſſima præordinaſſe, ſed etiã in
aliis rebus, quas mediis cauſis ſecũdis producit. Op-
tima, inquã, ſecundùm ordinem à diuina prouiden-
tia ſtatutum. Nam ſi abſolutè loquamur, & de po-
tentia abſoluta, certiſſimum eſt, Deum poſſe me-
liora facere, quàm ea quæ facit, vt 1. p. quæſt. 25. art.
Obiectio. 6. oſtendit Sanct. Thomas, alias potentia Dei eſſet
exhauſta, & conſequenter non eſſet infinita. Neque
obſtat, quòd multa peccata, & monſtra fiunt in
rerum natura mediis cauſis ſecundis, quæ tamen
non ſunt bona, & multò minùs ſunt optima, quia,
vt in Enchiridione ad Laurentium, capit. 95. &
S. Auguſt. 96. dicit Auguſtin. *Quamuis ea, quæ mala ſunt, in-*
quantùm mala ſunt, non ſint bona; tamen non ſolùm bo-
na, ſed etiam ſint & mala bonum eſt: nam niſi eſſet hoc
bonũ vt eſſent & mala, nullo modo eſſe ſinerentur ab om-
nipotenti bono. Cui proculdubio quàm facile eſt, quod
vult facere, tam facile eſt, quod non vult eſſe, non ſinere.

A Permiſſio ergo malorum, ſeu peccatorum eſt bo-
na, & ad optimum finem à Deo ordinata, quo-
niam licèt peccata, quæ fiunt à reprobis, non ce-
dant in bonum ipſorum: cedunt tamen in bo-
num electorum ſecundùm illud ad Roman. 8. *Dili-* Rom. 8.
gentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui
ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti. Cedunt e-
tiam in bonum diuinæ iuſtitiæ, quæ in punitione
reproborum ſplendet, de quo videndus eſt S. Thom.
q. 5. de veritate, art. 7.

Ad tertium reſpondetur, quòd Deus non intendit XVIII.
tãquam finem actus peccatorum, etiam in quantùm
actus ſunt, vult nihilominùs abſoluta voluntate ta-
les actus, non quidem, vt ſunt radix, & fundamen-
tum malitię moralis, quę conſequitur, vt procedũt à
B voluntate creata deficiente: ſed ſecundùm quòd
habẽt rationem entis, & boni. Et etiam vult permit-
tere malitiam, idque iuſto ſuo iudicio, ſed nobis
occulto, & ordinat eoſdem actus inquantùm actus
ſunt, & permiſſionem malitiæ ad oſtenſionem ſuæ
miſericordiæ, vel iuſtitiæ, tanquam in vltimum
finem, vt dictum eſt. Nec ſunt hæc duo inter ſe
contraria, ſed potiùs conſona, quòd ſcilicet Deus
voluntate ſigni velit actum peccati non fieri ab
homine, & quòd voluntate abſoluta velit eundem
actum fieri inquantùm actus, & ens eſt. Sicut op-
timè cohærent hæc duo, quòd Deus voluntate an-
tecedenti velit omnes homines ſaluos fieri; volun-
tate autem conſequente non velit omnes in vni-
uerſum homines ſaluos fieri, ſed ſolùm præde-
C ſtinatos, vt infra diſputat. 33. & 34. manifeſtum
fiet.

Ex eis facilè colligi poteſt, non ſatis explicari ab XIX.
auctore prioris ſententiæ rationem prouidentiæ
diuinæ; non enim Deus ita prouidet omnibus re-
bus conuenientiſſima media ad ſuos fines, & ſuffi-
cientes vires ad ſuas functiones, neque ita crea- Prouidentia particularis agentis continetur ſub prouidentia Dei vniuerſali.
turæ rationali vim prouidentiæ inſeruit, vt ſupre-
mi gubernatoris prouidentia eius præmotione, &
præordinatione non indigeant: quin potiùs arbi-
tramur, omnes actiones quantumuis minimas cu-
iuſcunq; agentis particularis, quæ in tempore fiunt,
ſiue ab irrationalibus, ſiue à ratione vtẽtibus creatu-
ris (peccatis dumtaxat exceptis) eſſe prouiſas, prædif-
D finitas, & præordinatas ab vniuerſali Dei prouiden-
tia, ſub qua continetur, & à qua intrinſecè depen-
deat omnis prouidentia creata. Itaque non erunt à
parte rei plura indiuidua, nec pauciora, nec fient
plures actiones à cauſis ſecundis, etiam liberis,
niſi illæ duntaxat, quæ à Deo præordinatæ ſunt,
& ad quas ſua præuia motione efficaci impule-
rit. Et hoc exiſtimamus pulchrius eſſe; & diui-
næ maieſtati, atque eius prouidentiæ magis con-
gruum, quàm ſi non omnia, & ſingula indiui-
dua abſoluta voluntate præordinaſſet; Quoniam
iuxta iſtum modum magis ſplendet, magíſque
extenditur, & oſtenditur perfectio prouidentiæ
diuinæ.

E Actus autem illi, quos aſſerit prima ſententia, XX.
Deum habere circa ea omnia, quæ in tempore fiunt
à creatura, nõ videntur ſufficere ad perfectiſſimam
Dei prouidentiam. Etenim primus actus ſcientiæ
conditionatæ, qui ante omne liberum decretum
voluntatis eius ſtatuitur, in Deo eſt omnino ficti-
tius, & impoſſibilis, vt in diſputat 7. oſtenſum eſt.
Quod verò attinet ad ſecundum actum, aduerti-
mus, in Deo non eſſe propriè deſiderium, quo
deſideret, vt actus boni fiant ab homine. Cùm
enim ſit in Dei poteſtate omnis voluntas creata,
& facilè poſſit, ſi vult, efficere, vt exeat in actum
bonum, non poteſt affirmari propriè, quòd Deus
deſideret actus illos bonos fieri. Acceditque S.

Digitized by Google

Thom. 1. p. qu. 20. art. 1. ad 2. expreſsè docet in Deo non eſſe propriè deſiderium, quia imperfectionem importat. Vnde circa omnes actus bonos, qui fiūt in tempore, antequam intelligantur futuri, præintelligitur in Deo voluntas abſoluta, & efficax, qua decreuit, & præordinauit, vt illi actus fiant, & liberè fiant à voluntate creata. Circa alios verò actus bonos, qui non fiunt in tempore, ſed poterant fieri ab homine, habuit Deus, voluntatem antecedentem, quæ eſt voluntas ſigni, de qua diſp. 33. & 34. de auxiliis plura dicenda ſunt. Circa actus peccaminoſos, qui fiunt ab intellectuali creatura, habuit diuina voluntas actum poſitiuum, quo voluit entitatem illius actus inquantùm actus, & ens eſt, quia vt ſic bonus eſt, & conſequenter à primo bono: & actum quo ſtatuit permittere illius malitiam, quam quidem permiſſionem ordinauit ad oſtenſionem ſuæ miſericordiæ & iuſtitiæ, vt diſp. 111. patebit. (diſp. 33. & 34.)

XXI. Circa tertium actum, quo aſſeritur, Deum voluiſſe præbere ſuum concurſum, aduertimus, quòd ſi intelligatur de concurſu, ſiue influxu immediato in cauſam ſecundam, qua præmouetur, & applicatur ad operandum, & cum illa attingit effectum, id libenter admittimus. Si autem intelligatur de concurſu ex ſe indifferenti, vel de concurſu duntaxat ſimultaneo, quo Deus concurrit cum voluntate ad liberam operationem, ſi ipſa voluerit ſe determinare, exiſtimo, talem modum concurrendi, cùm ſit imperfectus, & dependens à creatura, ſiue à determinatione illius, attribui nō poſſe primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ, vt diſp. 20. & duabus ſequentibus oſtenſum eſt. Circa alios actus, nihil ſpeciale occurrit obſeruandum, niſi quòd actus complacentiæ, qui ponitur in Deo circa actum bonum, poſtquam præuidit illum abſolutè futurum, ita debet conſtitui, vt non negetur prædiffinitio abſoluta voluntatis diuinæ circa eundem actum, antecedens in ſigno rationis præſcientiam viſionis, qua Deus cognouit illum in tali tēpore eſſe abſolutè futurum, de quo in diſp. 22. plura dicta ſunt.

DVBIVM SECVNDVM.

Vtrùm ad illa omnia ſe extendat æterna Dei prædiffinitio, ad quæ ſe extendit eius cauſalitas.

XXII. (Leonardus Læſius lib. de gra. effi caci. cap. 4. num 7.) Qvidam Auctor partem negatiuam defendit, ſi loquamur de præordinatione, qua rē illam voluerit, & decreuerit fieri, falſùmque eſſe putat, omnia illa eſſe prçordinata, & prædiffinita, vt fiāt ad quæ quoquomodo ſe cauſalitas Dei extendit, quod probat.

Primò ex illis verbis Pſalmi quinti: *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* & Apoc. 2. dicitur Angelo Epheſi Eccleſiæ, *Odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.* Si ergo Deus non vult iniquitatem, ſi odit actus peccaminoſos Nicolaitarum; ergo non voluit, nec prædiffiniuit, vt actus illi ſint, aut fiant: non ergo ad omnia ſe extendit prædiffinitio voluntatis diuinæ, ad quæ eius cauſalitas. (Pſalm. 5.)

XXIII. Secundò arguitur. Cauſalitas, & efficientia Dei, quam habet vt cauſa vniuerſalis omnibus creaturis cooperans, ſe extendit ad actum odij Dei, & ad alios omnes actus peccatorum; qui tamen non fuerunt à Deo præordinati, vt fieret, alioquin Deum faciemus auctorem peccatorum: Ergo.

Confirmat hoc primò: nam ſequeretur mala opera, ita vt bona, Deum operari, non permiſſiuè tātum, ſed etiam propriè, & per ſe, adeò vt ſit proprium eius opus, non minùs proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli; quod qui dixerit, Anathemate damnatur à Concilio Trid. Quomodo enim permiſſiuè tantùm operatur, qui opus illud decreuit, & potentiam ad illud mouet, & determinatè aut qua ratione poteſt magis propriè, & efficaciter ad bonum impellere, aut etiam ipſam vocationem in nobis operari? Vocatio enim nihil eſt aliud, quàm illuminatio intellectus, & pia affectio ad bonum, quam Deus operatur, dum voluntatem ad eam determinat; atqui non minùs determinat eam ad opus malum, iuxta illam ſententiam, ergo non minùs operatur opus malum, quàm ipſam vocationem ad bonum. (Con. Trid. ſeſſ. 6. can. 6.)

Confirmat ſecundò, quia ſequeretur, verum eſſe aliquos diuina poteſtate ad malum prædeſtinatos eſſe, quod in Concilio Arauſicano can. vlt. cum Anathemate reiicitur. Qua enim ratione poteſt quis efficaciùs, & veriùs ad malum prædeſtinari, quàm huiuſmodi prædiffinitione, & prædeterminatione, qua Deus ab æterno ſtatuat, & tale malum, verbi gratia, actus odij in me tali momento temporis extet, & ad eum finem ſtatuat voluntatem meam efficaciter ad illud determinare, & in tempore determinet? Hæc enim omnia directè ad illud malum in me ponendum tendunt, neque ego illis decretis, & prædeterminationibus poſſum reſiſtere: ſed magis proprium, & efficaciorem modum prædeſtinandi ad malum imaginari non poteſt, ergo. (Conc Arau. can. vlt.)

Tertiò id probat. Si Deus prædiffiniuit, vt fierent ea omnia, ad quæ ſe extendit quoquomodo eius cauſalitas; ſequeretur veras eſſe obiectiones omnes Vincentianas, *vt quòd adulteria, & corruptelæ virginum ſacrarum ideo contingunt quia illas Deus, ad hoc prædeſtinauit, vt caderent*, quod quando inceſtant patres filios, & matres filios, vel quando ſerui dominos occidunt, ideò fiat, quia Deus prædeſtinauit, vt fieret. Probatur hoc, nam cauſalitas diuina aliquo modo ſe extendit ad iſtos actus, ergo ſi prædiffinitio diuina ad ea omnia ſe extendit, ad quæ eius cauſalitas, ſequitur omnes prædictos actus eſſe prædeſtinatos à Deo, vt fierent: nam prædiffinire, & prædeſtinare idem ſunt: conſequens autem eſt expreſſe contra S. Proſperum ad obiectiones Vincentianas reſp. 10. vbi ait, *Deteſtanda, & abominanda opinio, quæ Deum cuiuſquam malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem, cuius prædeſtinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra iuſtitiam eſt. Adulteria enim maritatarum, & corruptelas virginum non inſtituere nouit ſancta diuinitas, ſed damnare; nec diſponere, ſed punire.* Et reſp. 11. oſtendit, ſi Deus iſta prædiffiniuiſſet, magis foret auctor peccati, quàm diabolus, qui ſolùm poteſt ſuadere non vim voluntati inferre. *Qua* inquit, *inſipientia, quàve dementia diffinitur ad Dei referendum eſſe conſilium, quod nec diabolo in totum adſcribi poteſt, qui in peccantium flagitiis illecebrarum adiutor, non voluntatum credendus eſt eſſe generator?* nihil ergo talium negotiorum Deus prædeſtinauit vt fieret. (XXIIII.) (Proſp. ad obiection. Vinc. reſp. 10.)

Quartò arguit. Quia ſequi videtur, Deum ſibi eſſe contrarium, vt qui decreuerit, & velit fieri ea opera & ad ea moueat, determinetque voluntates noſtras, quæ ſub grauiſſimis pœnis prohibuit: item eſſe iniuſtum, vel certè crudelem, quòd puniat ea quæ ipſe abſolutè fieri voluit & curauit. Quis enim tyrannus hoc vnquam fecit, qui occultè fieri decreuit, & curauit, quod fieri vetuit, & factum puniuit? Notum eſt illud Fulgentij: *Deus non eſt auctor eius, cuius eſt vltor.*

XXV. (Prædiffinitio Dei ſe extendit ad omnia illa, ad quæ eius cauſalitas.) Contraria ſententia eſt expreſſa S. Auguſt. & S. Thomæ, quam defendunt communiter eorum diſcipuli, hanc ſtatuentes regulam generalem. Ad illa omnia ſe extendit diuina præordinatio, & æterna prædiffinitio,

Digitized by Google

A prædiffinitio,ad quæ ſe extendit cauſalitas, & efficientia Dei.Et hæc regula admittenda eſt ab omnibus Catholicis,id quod ſic oſtenditur.

Primò ex ſacris litteris:etenim Sap.11.dicitur: *Diligis enim omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti, nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti. Quomodo autem poteſt aliquid permanere, niſi tu voluiſſes?* In quo teſtimonio clare videtur oſtẽdi,Deum diligere,& non odio habere, ſed amare ea omnia, quæ ipſe fecit,vel facit, & aſſignat rationem, quia Deus volendo,& amando res quas producit,communicat illis eſſe,quod habent,& ex eius voluntate procedit,quòd res ab eo productæ conſeruentur in eſſe,eò quòd voluntas diuina non præſupponit bonitatem in rebus creatis,quas diligit, ſed potiùs diligendo res creatas eſſe,quod habent, illis communi- B
S.Tho.1.p. q.20.a.2.c. cat, vt ſæpe docet S. Thomas; ergo neceſſe eſt, quòd voluntas diuina ad omnia illa ſe extendat, ad quæ ſe extendit eius cauſalitas. Cùm ergo cauſalitas Dei ſe extendat ad entitatem actus peccati inquantùm actus eſt, ſequitur, quòd voluntas diuina, ſeu prædiffinitio eiuſdem voluntatis ſe extendat ad entitatem eiuſdem actus,vt ens eſt.

XXVI. Auguſt. Secundò probatur auctoritate Sanctorum, & præſertim S. Auguſt. libro 83. quæſtionum, q. 3. *Hoc eſt*, inquit, *aliquid fieri, Deo agente, quod Deo volente.* Et ſuper illud Pſalm. 144. *Iuſtus Dominus in omnibus viis ſuis: Apud Deum*, inquit, *hoc eſt velle, quod facere, quia ex eius voluntate res habent eſſe.* C Ergo ſecundùm S. Auguſt. Deus ſua æterna voluntate decreuit, & præordinauit facere entitatem actus peccati inquantùm actus,& ens eſt, eo modo, quo in tempore illum efficit.
S. Proſper. Idem docet S. Proſper libro 2. de voc. gent. capite 34. vbi ait: *Nec aliter quidquam procedere poteſt; quàm omnipotentis voluntate diſpoſitum eſt.*
S. Thom. Quæ omnia expreſſiùs S. Thomas confirmat 1. p. quæſtione 25. articulo 5. ad prim. *Non poteſt*, inquit, *eſſe quod (Deus) aliqua faciat, quæ non præſciuerit, & præordinauerit ſe facturum, quia ipſum facere ſubiacet præſcientiæ, & præordinationi, &c.* Ideo enim Deus aliquid facit, quia vult, ergo ſecundum S. Thomam omnia, quæ Deus facit vult facere, ergo decreuit, & præordinauit ſe facturum ea quæ facit in tempore; ſed vt fatetur Auctor primæ ſententiæ, & conſtat ex dictis in hac diſp. D Deus eſt auctor, & cauſa efficiens actus peccati in quantùm actus, & ens eſt, ergo ab æterno decreuit, & præordinauit ſe facturum in tempore talem actum, vt ens eſt: ergo ad omnia ſe extendit Dei præordinatio, ad quæ eius cauſalitas.

XXVII. Tertiò probatur ratione. Deus per intellectum, & voluntatem cauſat res ad extra, non ſolum quas in prima creatione produxit: ſed etiam quas efficit mediis aliis cauſis ſecundis, vt diſp. 17. oſtenſum eſt: Ergo ab æterno decreuit, & præordinauit ſe facturum in tempore quæcunque facit; ergo præordinauit ſe facturum entitatem actus peccati, inquantum actus eſt, E nam talis actus ſub ratione entitatis, & actualitatis, verè eſt effectus cauſalitatis diuinæ, vt dubio ſequenti manifeſtum fiet.

• Quartò probatur. Voluntas diuina comparatione actus peccati, qui fit in tempore,non habuit ſe negatiuè, ergo habuit aliquem actum poſitiuum circa illam entitatem, vt entitas eſt, ſed huiuſmodi actus non potuit eſſe actus odij, quoniam, vt dictum eſt,Deus nihil odit eorum,quæ ipſe facit, nec poteſt ens in quantum ens odio haberi à Deo, eo quod omne ens in quantum ens bonum eſt, bonum autem in quantum bonum non poteſt odio haberi. Ergo habuit actum volitionis, ſeu dilectionis; ergo præuoluit, & præordinauit ſe facturum in tempore talem actum ſub omni ratione entitatis, & bonitatis quam habet.

XXVIII. Pſalm. 5. Ad primum argumentum ex Pſal. 5. reſpondetur, quòd iniquitas ſignificat deformitatem ſimul cum actu,& ideò nec eſt præordinata à Deo ſimpliciter loquendo,aut ab eo volita,vel cauſata, ſed ſolum cum hac additione in quantum eſt actus, & inquantum eſt ens,vt in 2.ſent. diſtinct. 37. quæſtione 2. articulo 2. in corp. docet S. Thomas. S. Thom. Et ſimiliter dicendum ad auctoritatem ex capite 2. Apocal. Apoc. 2. quod Deus odit facta mala, ſeu peccata Nicolaitarum in quantum mala,& peccata ſunt, & vt procedunt à voluntate creata deficiente, non autem odit ea in quantum entia ſunt, & vt procedunt ab eo tanquam à prima cauſa efficiente ſecundum omnem rationem entitatis, quia vt dictum eſt, Deus nihil odit eorum,quæ ipſe facit.

Ad ſecundum reſpondetur,quod ſicut efficientia Dei ſe extendit ad actum cuiuſlibet peccati in quantum actus,& ens eſt,ita, & præordinatio, ſeu prædiffinitio diuina ſe extendit ad entitatem, & actualitatem eiuſdem actus,vt ex præmiſſis patet, neque Dub. præc. ex hoc infertur Deum eſſe auctorem peccati, vt diſp.18.& 24. oſtenſum eſt.

XXIX. Ad primam confirmationem reſpondetur, Deum non operari opera mala, ita vt bona, neque id ſequitur ex noſtra ſententia, quia opera bona operatur Deus inquantum actus & entia ſunt, & inquantùm ſunt bona,moraliter, quia vtrumq; influit agenti,& vt agat,& vt bene agat. Cæterùm opera mala operatur Deus,inquantùm actus,& entia ſunt, non autem inquantùm mala, neque inquantùm fundamentum malitiæ moralis ſunt; quia licèt influat agenti agere,non tamen influit illi malè agere, nec deficienter agere à regula rationis.Sed hoc procedit à ſola voluntate creata deficiente. Solutio eſt S. Thomæ 2. ſent. d. 37. quæſtione 2. articulo 2. S. Thom ad 3. Ad locum inductum ex Concilio Trid. reſpondetur,Deum comparatione malitiæ moralis, ſe habere ſolùm permiſſiuè, & comparatione peccati, quia importat actum cum difformitate. Deus permittit malitiam cauſat autem entitatē actus peccati. Comparatione autem ipſius actus peccati inquantùm actus, & ens eſt, non ſe habet ſolùm permiſſiuè; ſed verè efficienter, vt ſuprà oſtenſum eſt. Diſp.24. Neque admittimus, neque vllus vnquam Thomiſtarum admiſit, Deum determinare voluntatem creatam ad opus malum;quia opus malum importat actum cum difformitate,vnde non poteſt ſimpliciter Deo attribui;aut præordinationi illius: ſed ſolùm cum addito,& ſecundùm quid,videlicet inquantùm actus, & ens eſt. Et per hæc patet ſolutio ad ſecundam Ad 2. conf. confirmationem: nec enim Deus prædiffiniuit, vt malum fiat, vt homicidium, adulterium, & ſimilia: ſed ſolùm prædiffiniuit eiuſmodi actus inquantùm actus, & entia ſunt; & ſimiliter dicendum, ad ea omnia, quæ in tertio argumento afferuntur.

XXX. Ad quartum argumentum reſpondetur, nullo modo ſequi ex noſtra ſententia, Deum ſibi eſſe contrarium. Quia non decreuit, vt fiant ea opera, quæ ipſe punit. Punit enim homicidium, adulterium, & alia ſimilia, quæ important actum cum malitia morali. Hæc autem opera non prædiffiniuit Deus, vt fierent abſolutè loquendo, ſed ſolùm ſecundùm quid, videlicet inquantùm actus, & entia ſunt.Sub hac autem ratione non puniuntur hæc opera à Deo,quia ens,vt ens,bonum eſt. Bonum autem inquantùm bonum non eſt dignum aliqua

Digitized by Google

pœnæ. Multò minùs ſequitur, Deum eſſe iniuſtum, aut crudelem: non enim punit peccatorem propter actum peccati inquantùm actus, & ens eſt, neque inquantùm procedit à cauſa efficiente, ſed ſolùm, vt procedit à voluntate creata deficiente. Sub hac autem ratione actus peccati non eſt à Deo prædiffinitus, ſed prohibitus, & permiſſus, & iuxta hanc doctrinam debet intelligi dictum illud Fulgentij, *Deus non eſt auctor eius, cuius eſt vltor.*

Fulgentius.

DISPVTATIO XXIX.

Vtrùm mala pœnæ ſint per diuinam prouidentiam abſoluta, & efficaci voluntate volita, & prædeterminata in particulari, an ſolùm permiſſa.

I. EST quorundam Theologorum ſententia, aſſerentium, nulla ratione admittendum eſſe, effectus omnes, qui in hoc mundo eueniunt, prouiſos eſſe à Deo, vt ita euenirent, præparaſſeque illis cauſas, vt ita fierent. Affirmant etiam, interfectiones, quibus aliqui interdum præter ipſorum ſpem à graſſatoribus interficiuntur; ſuffocationeſq; aliorum in fluminibus & alios ſimiles effectus à diuina prouidentia non fuiſſe intentos, vt ita euenirent, neque Deum præparaſſe nexum cauſarum, ex quibus proficiſcuntur: & ſolùm admittunt, eiuſmodi effectus præuiſos eſſe à Deo, & permiſſos. Probant ſuam ſententiam

Primò, quia non conſonat cum diuina bonitate, & clementia, vt eo fine liberum arbitrium natantium condiderit, vel ordinauerit, vt mare tranſmeantes ſuffocarentur in aquis, vel vt tranſeuntes iter, interficerentur à latronibus: ergo tales effectus non ſunt voliti à Deo, ſed ſolùm permiſſi.

Secundò, Suffocationes hominum in fluminibus, & ſimiles effectus pendent à peccato primorum parentum, ex quo ſubſequuti ſunt, & conſequenter non eſſent in rerum natura, ſi peccatum illud non præceſſiſſet: ergo non ſunt voliti à Deo, aliàs peccatum ipſum primi parentis fuiſſet volitum: nam qui vult aliquem effectum, vult etiam cauſam illius.

Confirmatur. Vindicatio, quæ fit à Deo, inferendo mala pœnæ, exerceri nó poteſt ab illo, niſi præceſſerit malum culpæ: ergo, ſi Deus voluntate efficaci voluit inferre mala pœnæ, & nexum cauſarum ſecundarum præparauit, vt huiuſmodi mala pœnæ eſſent in rerum natura; ſequitur, quòd voluntate efficaci voluerit eſſe malum culpæ, quod committunt eadem mala inferentes.

II. Nihilominùs certiſſimè tenendum eſt, omnes effectus etiam fortuitos, & caſuales, qui accidunt hominibus præter eorum intentionem, eſſe à Deo volitos voluntate abſoluta, & efficaci, quantùm ad omnem rationem entitatis, quam habent, & non ſolùm permiſſos; & conſequenter præparaſſe nexum cauſarum ſecundarum, vt ex illis euenirent. Concluſio eſt S. Thom. 1. p. quæſtione 19. articulo 8. in corpore, cuius verba diſputatione 26. numero 8. retulimus. Idem docet quæſtione 22. articulo 2. præſertim in ſolutione ad 1. vbi ait, eſſe impoſſibile, aliquem effectum ab ordine cauſæ vniuerſalis exire.

Effectus omnes cótingentes, qui nó habent ratione peccati, voliti ſunt à Deo, & prędefiniti.

Eandem concluſionem docet ex profeſſo S. Auguſtinus ſuper Pſalm. 148. in illa verba: *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius.* vbi ait, Ex voluntate & prouidentia Dei procedere, quòd animalia minutiſſima, & nociua homini, & ſimiliter monſtra naſcantur propter pulchritudinem vniuerſi; & quòd fulmen cadens de cœlo percutiat montem, & non latronem, vel iſtum hominem, & non illum. Verba Auguſtini ſunt: *Multi ſtulti non valentes contemplari & diſcernere creaturam locis ſuis, & ordine ſuo, ſub nutu, & iuſſu Dei agentem motus ſuos; viſum eſt illis, quia ſuperiora omnia Deus gubernat, inferiora verò deſpicit, abijcit, deſerit, vt nec curet iſta, nec regat, ſed caſibus regantur.* Et poſt pauca: *Non tibi ergo videantur caſibus moueri, quæ verbo Dei in omni motu ſuo deſeruiunt. Quo vult Deus, illuc lucet ignis, illuc fertur nubes, ſiue pluuiam, ſiue niuem, ſiue grandinem portet. Et quare aliquando percutiunt montem fulmina, & non percutiunt latronem?* Et infrà: *Hæc omnia, quæ vanis videntur in rerum natura temerè fieri; non faciunt, niſi verbum eius; quia non fiunt, niſi iuſſu eius.* Et poſt pauca: *Quidquid ergo hic accidit contra voluntatem noſtram noueris non accidere, niſi de voluntate Dei, de prouidentia ipſius, de ordine ipſius: & ſi nos non intelligimus hoc, quare fiat; demus hoc prouidentiæ ipſius quia non fit ſine cauſa, & non blaſphemabimus.* Eandem ſententiam ſequuntur omnes Thomiſtæ.

Pſalm. 148

Et probatur manifeſtiſſimis locis Scripturæ, dicit enim Iſaiæ 45. *Ego Dominus, & non eſt alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.* Vbi per malum intelligunt Sancti Doctores malum pœnæ, præſertim Sanctus Auguſtinus libro primo contra Adimantum Manichæi diſcipulum capite 27. vbi verbum illud, *creans malum*, refert ad ſeruitutem, & pœnas, quas Deus infert. Idem ſentit Irenæus lib. 4. capite 77. Chryſoſt. hom. 23. ſuper caput 6. Matth. vbi ſic ait: *Malum non intelligit Propheta auaritiam, aut rapinam, aut quidquid huius notæ, ſed plagas quæ diuinitus inferuntur.* & idem docet S. Baſilius in quadam hom. cuius titulus eſt: *Quòd Deus non eſt cauſa malorum.* & S. Gregor. lib. 3. Mor. capite 7. Coniunxit autem Propheta illa duo, videlicet, *faciens pacem & creans malum*, vt innueret, quòd hæc mala pœnæ non ſunt contra pacem, pulchritudinem, & ordinem vniuerſi, ſed potiùs conducunt ad maiorem pulchritudinem, & ordinem illius. Item etiam Ieremiæ 32. dicitur in perſona Dei: *Adduxi ſuper populum omne malum hoc grande.* Et Amos 3. *Si eſt malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit.* quaſi dicat, nullum, & loquitur de malo pœnæ, iuxta communem interpretationem Sanctorum.

Mala pœnæ ſunt à Deo volita, & cauſata ac prædefinita ſuppoſito peccato, & nó tãtùm permiſſa.

Præterea eſt ad idem probandum alius inſignis locus, qui habetur 3. Regum capite vlt. vbi dicitur *Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, & percuſſit Regem Iſraël inter pulmonem, & ſtomachum*, & tamen conſtat ex cótextu illius cap. & ex capite 22. quòd ille effectus caſualis reſpectu emittentis ſagittam, volitus fuit à Deo, & ordinatus, vt puniretur Achab propter vineam, quam per iniquitatem tulerat à Naboth, *iuxta verbum Domini, quod loquutus fuerat*, vt ibidem dicitur: ergo idem erit dicendum de aliis effectibus caſualibus reſpectu cauſarum ſecundarum: ergo omnes illi ſunt voliti, & ordinati à Deo ad aliquem finem.

III. Præterea Matthæi 10. dixit Chriſtus: *Nónne duo paſſeres aſſe veneunt? & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro.* hoc eſt, ſine prouidentia Patris veſtri, vt ibi explicat S. Hieron. & gloſſ. interlinealis: ergo à fortiori, quòd ex duobus hominibus, qui nauigant mare, vel natant ſuper flumen, vnus cadat,

Digitized by Google

cadat,& ſubmergatur in aquis præter eius intentionem,& non alius, non fit ſine voluntate,& prouidentia Dei.

Non ſolùm ſine præſcientia,ſed etiam ſine prouidẽtia, & volũtate Dei, paſſer non cadit in terram.

Nec valet ſolutio quorundam aſſerentium quòd vnus paſſer dicitur non cadere in terram ſine Patre cœleſti,quia non fit ſine eius præſcientia.Hæc namque ſolutio non videtur congruere verbis Chriſti Domini:voluit enim oſtendere à fortiori,quòd Deus habeat prouidentiam omnium hominum in particulari,ex prouidentia,quam habet circa paſſeres, & alia parua animalia: imò & circa flores campi; ait enim: *Conſiderate lilia agri,quomodo creſcunt,non laborant,neque nent. Dico autem vobis,quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut vnum ex illis*: ergo intellexit Chriſtus,quòd vnus paſſer non cadit ſuper terram ſine voluntate, & decreto Dei, & non ſolùm ſine præſcientia eius.

Præterea:nam Eccleſ. 11. dicitur: *Bona, & mala; vita,& mors;paupertas,& honeſtas à Deo ſunt*.Et Iob 1. poſtquam nuncij retulerunt, quòd irruerint latrones,& abſtulerint boues,& aſinas illius, & pueros percuſſerint gladio,& quòd ignis ceciderit,& tactas oues,pueróſque conſumpſerit, & alios huiuſmodi effectus,ſubintulit: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt*. vbi in diuinam voluntatem,& prouidentiam, tanquam in primam cauſam,refert prædictos effectus. Nec inquit,ſicut Dominus permiſit, vel præſciuit; ſed *ſicut Domino placuit*:cui conſonat illud 1.Regum 2. *Dominus mortificat,& viuificat;deducit ad inferos & reducit; Dominus pauperem facit & ditat,humiliat, & ſublenat*:ergo mala pœnæ ſunt à Deo volita.

Nec obſtat,quod dicitur in lib. Sapiẽtiæ *Deus mortẽ non fecit*. Senſus enim huius loci eſt,quòd Deus non intendit per ſe primò mortem alicuius, ſed ratione alterius maioris boni coniuncti. Secundò explicatur iſte locus de morte,quantùm ad eius cauſam,ſcilicet peccatum,de quo dicitur ad Romanos, *Et per peccatum mors*. Vtraque explicatio eſt conformis cõtextui:ſubditur enim: *Nec lætatur in perditione viuorũ;creauit enim,vt eſſet omnia*.&poſt pauca: *Impij autẽ manibus & verbis accerſierunt illam*,ſcilicet mortem.

IV. Probatur ſecundò ratione:Deus voluntate ſua poſitiua vult facere omnia illa,ad quæ ſe extendit cauſalitas eius; nam, vt dictum eſt ſuprà, quidquid Deus cauſat,vult cauſare, cùm operetur per intellectum,& voluntatem, ſed Deus eſt verè cauſa poſitiua,infligens quodcunque malum pœnæ,etiamſi reſpectu cauſæ proximæ ſit caſuale: ergo per eandem voluntatem decreuit,& voluit eſſe omnia mala pœnæ Hanc rationem tangit S.Thomas 1. p. quæſt.22. articulo 2. ad 1. & quæſtione 103. articulo 5. & 7. quæ loca ſunt videnda.

Probatur tertiò. Deus præparauit media efficacia,& nexum cauſarum, vt prædeſtinatus moriatur ineffabiliter in gratia,& ſaluetur:ſed multoties mors caſualis,vel ſuffocatio inſperata in flumine eſt medium ſecundùm ordinem diuinæ prouidentiæ neceſſarium,vt prædeſtinatus moriatur in gratia, iuxta illud Sapientiæ 4. *Raptus eſt,ne malitia mutaret intellectum eius*.ergo Deus efficaci voluntate præparauit nexum cauſarum ſecundarum, vt prædeſtinatus tali tempore ſuffocaretur in flumine, vel immatura morte raperetur.

Probatur denique alia ratione S. Thom. in ſolut. cit.ad primum.Nam licèt effectus poſſit exire ab ordine cauſæ particularis,impoſſibile tamen eſt,quòd ſubterfugiat ordinem vniuerſaliſſimæ cauſæ, quod etiam diſput.31.patebit:ergo impoſſibile eſt, quòd aliquis effectus fiat in rerum natura, qui per diuinam prouidentiam non ſit volitus, & ordinatus ad aliquem finem.

V. AD primum argumentum reſpondetur, quòd, vt docet Sanct.Thom. 1.par.quæſt.19.articul.9 malum pœnæ, formaliter loquendo, non eſt volitum à Deo; quia ſub ratione mali non eſt appetibile; ſed quatenus eſt coniunctum cum bono, quod directè Deus vult, & iſto modo volendo bonum ſuæ iuſtitiæ, & miſericordiæ, vult malum pœnæ inferre peccatori: neque hoc repugnat diuinæ miſericordiæ, & clementiæ. Non ergo Deus hoc fine principaliter creauit hominem, vt ſuffocaretur in flumine, ſed prædeſtinatum creauit principaliter,vt in illo ſuam miſericordiam oſtenderet,& conſequeretur efficaciter vitam æternam: vt autem perueniret ad illam, decreuit natantem in flumine ſuffocari, dum eſſet in gratia. Si autem erat reprobus exiſtens in peccato mortali, etiam præparauit nexum cauſarum ſecundarum,vt ſuffocaretur in aquis, idq; ſecundùm rectum ordinem ſuæ prouidentiæ facit; primò, ne ſuperueniens maiora committeret delicta,in quo etiam ſplendet eius miſericordia: ſecundò,vt oſtenderet ſuam iuſtitiam in eius punitione: tertiò, ad maiorem cautelam iuſtorum, vt diſcant Deum timere: quartò, vt magis ſplendeat eius miſericordia in electis.

Reprobũ, dum eſt in peccato, mori Deus vult, quatuor de cauſis.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, Deum noſtro modo intelligendi dupliciter velle aliquid fieri.Primò,quando vult illud,non ſuppoſito alio,& iſto modo voluit volũtate beneplaciti mundũ creare;quia creatio mundi non dependet ex parte voliti ab alio. Secundo modo vult aliquid eſſe,ſuppoſito tamen alio cuius ipſe non eſt cauſa, niſi permiſſiua, & ſic voluit voluntate beneplaciti,vt Verbum diuinum aſſumeret carnem humanam, ſuppoſito peccato primi parentis, in cuius remedium venit; Deus enim non fuit cauſa poſitiua illius peccati,ſed ſolùm permiſit illud. Dico ergo,mala pœnæ eſſe volita à Deo vt coniuncta bono diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ,ſuppoſito malo culpæ,quod Deus permittit: ſicut iudex vult ſuſpendere malefactorem,ſuppoſito crimine illius,cuius iudex non eſt cauſa.

Ad confirmationem reſpondetur. Ex eo, quòd Deus velit mala pœnæ,modo explicato, non ſequi, velle etiam malum culpæ,quod præſupponitur, ſed ſolùm quòd velit illud permittere:alias eodem argumento probaretur, quòd Deus voluerit peccatum Adæ nam efficaci voluntate voluit,vt Verbum aſſumeret carnem humanam in remedium illius; ita vt non exiſtente peccato,Verbum diuinum,vt 3.p.q.1. art. 3. oſtendit S. Thomas, non fuiſſet incarnatum; quod tamen nullatenus eſt dicendum.

DISPVTATIO XXX.

Vtrùm ſit de ratione prouidentiæ Diuinæ non ſolùm ordinatio mediorum in finem, ſed etiam aſſequutio finis à Deo intenti.

I. HVic quæſtioni eſt alia valde conſimilis annexa, quæ ſolet ſub his terminis proponi. Vtrùm videlicet ordo diuinæ prouidentiæ ſit certus,immobilis, indiſſolubilis, & ineuitabilis, quantùm ad effectus aſſequutionem: vnde ſimul de vtraque diſputandum eſt.

Prima igitur ſententia eſt aſſerentium, ad prouidentiam non eſſe neceſſarium,vt id, quod ad finem ordinatur, eum conſequatur. Defendunt hanc ſententiam quidam ex recentioribus Theologis, qui

qui arbitrantur eſſe expreſſam S. Thomæ, & addunt, quòd, ſecluſa præſcientia media, qua Deus nouit conſenſum liberi arbitrij futurum ex hypotheſi, quòd cõſtituatur in talibus circũſtantiis, ordo diuinæ prouidentiæ, reſpectu actuum, qui pendent ab humana libertate, non eſt certus, immobilis, & indiſſolubilis, quantùm ad aſſequutionem effectus prouiſi; quod probant.

Primò, auctoritate S. Thomæ quæſt. 6. de verit. artic. 1. & in primo ſent. diſt. 40. quæſt. 1. artic. 2. vbi conſtituit differentiam inter diuinam prouidẽtiam, & prædeſtinationem in hoc, quòd prædeſtinatio ſemper aſſequitur finem, ad quem ordinatur prædeſtinatus: prouidentia autem ordinat media ad finem, ſed non ſemper conſequitur finem.

B Secundò. Omnes homines per diuinam prouidentiam ordinantur ad beatitudinem, tanquam ad vltimum finem, vt docet S. Thomas, vbi ſuprà, & cõſtat ex illo primæ ad Timotheum 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, & tamen non omnes aſſequuntur beatitudinem ſupernaturalem, vt fides Catholica docet. ergo, &c.

Confirmatur: nam aliàs Deus non haberet prouidentiam ſupernaturalem reſpectu reproborum; hoc autem non eſt dicendum: ergo. Sequela probatur: nam prouidentia ſupernaturalis debet eſſe reſpectu finis ſupernaturalis, vel in ordine ad finem ſupernaturalem; ſed reprobi non aſſequuntur finem ſupernaturalem: ergo ſi in diuina prouidentia includitur aſſequutio finis, Deus non habet prouidentiam ſupernaturalem reproborum. Falſitas cõſequentis probatur: nam Deus omnibus reprobis confert auxilia ſufficientia ſupernaturalia, & aliquando eis concedit auxilia efficacia, & gratiam habitualem, à qua tamen poſtea decidunt. Hæc autem dona, cùm ſint ſupernaturalia, ſunt effectus prouidentiæ diuinæ ſupernaturalis: nam à ſola prouidentia naturali procedere non poſſunt: ergo Deus habet ſupernaturalem prouidentiam reproborum.

C Tertiò. Ad prouidentiam prudentis Ducis, medici, & diligentis agricolæ ſatis eſt, ſi adhibeat accommodata media ad finem, quem intendit, ſiue ſequatur, ſiue impediatur aliunde. ergo idem erit dicendum de prouidentia diuina. Patet conſequentia: nam per prouidentiam humanam, quam experimur, deuenimus ad cognitionem prouidentiæ diuinæ.

D Quartò arguitur ex definitione prouidentiæ: eſt enim prouidentia ratio ordinis mediorum in finem, vt 1. p. quæſt. 22. artic. 1. in c. docet S. Thomas: ſed in hac definitione nõ includitur aſſequutio finis: ergo.

Quintò. Per diuinam prouidentiam quælibet pars terræ ordinatur ad centrum, tanquam ad finem proprium, in quo naturaliter quieſcit, & tamen non quælibet pars terræ conſequitur illum finem: ergo.

Sextò probatur, quòd ſecluſa præſcientia, non ſit certus ordo diuinæ prouidentiæ neque indiſſolubilis; etenim multi ſunt actus prouiſi à Deo, qui pendent neceſſariò ab arbitrio voluntatis humanæ; ſed liberum arbitrium, nihil impediente diuina prouidentia, poteſt facere, & non facere actum liberum prouiſum à Deo. ergo poteſt diſſoluere ordinem diuinæ prouidentiæ: ergo, ſecluſa præſcientia futuri conſenſus, non eſt indiſſolubilis talis ordo quantùm ad aſſequutionem effectus. Minor probatur: nam aliàs tolleretur humani libertas arbitrij, ſi voluntas non poſſet facere oppoſitum eius, quod Deus prouidit, vt faceret.

E Septimò. Omnia, quæ ab arbitrio creato pendent, etiamſi includatur ipſa beatitudo, & meritum tam hominis, quàm Angeli: ſolùm voluit Deus voluntate conditionata, videlicet, ſi homines, & Angeli id quoque vellent: præuidens verò, quænam futura erant pro arbitrij creati libertate, complacet in illis, vultque voluntate abſoluta, vt fiant: ergo, ſecluſa præſcientia futuri conſenſus liberi arbitrij creati, ex vi ſolius prouidentiæ diuinæ, & decreti voluntatis eius, non eſt certus, & indiſſolubilis ſemper ordo diuinæ prouidentiæ.

Confirmatur: nam certitudo, formaliter loquendo, eſt firma adhæſio intellectus: ergo dicit intrinſecum ordinem ad intellectum; ergo neceſſariò debet præſupponi præſcientia diuina, reſpectu futuri conſenſus, vt aſſeramus, ordinem prouidentiæ diuinæ eſſe certum, & indiſſolubilem.

Secunda ſententia eſt Caietani 1. p. q. 22. artic. 4. quam modò defendunt communiter Thomiſtæ, & meo iudicio eſt expreſſa S. Thomæ, locis inferius allegandis. Pro cuius explicatione II. Caiet. 1. p. q. 22.

Notandum eſt primò, de prouidentia Dei poſſe nos loqui dupliciter: primò, in genere, ſecundùm cõmunem rationem prouidentiæ, abſtrahendo à prouidentia diuina, vel humana: ſecundo modo de prouidentia, vt diuina, quæ perfectiſſima eſt.

Notandum eſt ſecundò, quòd, cùm prouidentia ſit ratio ordinis mediorum in finem, neceſſariò præſupponit volitionem, ſeu intentionem finis: nullus enim ordinat media ad finem, niſi priùs velit ipſum finem, ſicut medicus priùs intendit ſanitatem infirmi, quàm applicet congruentes medicinas, & illas ordinet ad conſequendum iſtum finem. Eſt autem duplex volitio finis: altera abſoluta, quæ appellatur voluntas beneplaciti, ſeu voluntas conſequens: altera conditionata, quæ dicitur antecedens, ſeu voluntas ſigni. Prouidentia ergo ſupponit abſolutam volitionem, ſeu intentionem finis: imprudens enim eſſet agricola, ſi mitteret ſemina in agrum, niſi abſolutè vellet fructus colligere, quamuis per accidens impediatur aliquando per concurſum aliarum cauſarum ſecundarum ab aſſequutione huius finis. Hoc fundamentum, quod eſt potiſſimum huius ſententiæ, eſt de mente S. Thomæ 1. p. q. 22. artic. 1. ad 3 vbi ſic ait: *Prouidentia præſupponit volitionem finis, nullus enim præcipit de agendis, niſi velit finem.* Voluntas autem finis apud S. Thomam ſignificat abſolutam voluntatem ipſius finis: nam conditionata voluntas nõ eſt ſimpliciter voluntas, ſed eſt velleitas. Et confirmatur: nam efficax volitio mediorum non poteſt oriri niſi ex abſoluta volitione finis, cum medium, vt medium, non ſit appetibile, niſi propter finem: ergo voluntas abſoluta ordinandi media apta ad finem conſequendum, naſcitur ex abſoluta intentione finis.

Prouidẽtia præſupponit intẽtionem finis.

Volitio finis duplex.

Supponendum eſt tertiò, hanc eſſe differentiam inter prouidentiam humanam, & diuinam, quòd prouidentia humana, quamuis abſolutè, & efficaciter velit finem intentum, & applicet congrua media ad conſequutionem illius; contingit tamen multoties, vt non conſequatur talem finem; quoniam poteſt impediri ex concurſu aliarum cauſarum: vnde omnis prouidentia humana eſt imperfecta, & incerta, quantùm ad aſſequutionem finis, ſiue effectus prouiſi, iuxta illud Sapientiæ: *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ.* Prouidentia autem diuina eſt perfectiſſima, & efficaciſſima, ſicut & voluntas ipſius, ac perinde impediri non poteſt, aut ſuperari ab aliqua cauſa creata, etiam libera, ne aſſequatur finem intentum: quod pluribus rationibus oſtendit S. Tho. 3. contr. Gent. capit. 94. & nos diſputat. ſeq. idipſum probabimus. Vnde S. Auguſtinus in Enchirid. ad Lau. cap. 95. illud Pſalm. explicans, *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit*: & adducens hæc verba in confirmationem huius ſententiæ, inquit: *Quod vtique non eſſet verum, ſi aliqua Deus voluit facere, & non fecit, & (quod eſt indignius) ideo non fecit:*

III. Prouidẽtiæ diuinæ & humanæ diſcrimen.

Sap. 9.

Pſalm. 134.

Digitized by Google

fecit,quia ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit. Et cap.96.ſubdit: *Neque enim veraciter ob aliud Deus vocatur Omnipotens, niſi quia quidquid vult,poteſt, neque voluntate cuiuſpiam creaturæ,voluntatis impeditur Omnipotentis effectus.*Et lib. de correp.& gratia, cap.14.inquit: *Sic velle, & nolle, in volentis,aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat,nec ſuperet poteſtatem:de his enim, quæ faciunt, quæ non vult,facit ipſe, quæ vult.*& infrà: *Non eſt itaque dubitandum,voluntati Dei, qui in cœlo, & in terra omnia,quæcunque voluit,fecit, & qui etiam illa,quæ futura ſunt,fecit,humanas voluntates non poſſe reſiſtere,quo minus faciat ipſe,quod vult,quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus quod vult, facit,* &c.*ſine dubio habens humanorum cordium, quò placeret inclinandorum,omnipotentiſſimam poteſtatem.*Et in fine eiuſdem capitis ſubdit: *Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum,quàm ipſi ſuas.* Et cap.7.eiuſdem libri,loquens de vocatis ſecundùm propoſitum,inquit:*Horum ſi quiſquam perit,fallitur Deus, ſed nemo eorum perit,quia non fallitur Deus:horum ſi quiſquam perit,vitio humano vincitur Deus,ſed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus.*

PRima Concluſio. Ad prouidentiam ſecundùm communem rationem prouidentiæ non requiritur neceſſariò aſſequutio finis intenti. In hac concluſione conueniunt auctores vtriuſque ſententiæ, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio.

Probatur præterea: nam in prouidentia humana ſaluatur communis ratio prouidentiæ, ſed hæc non ſemper aſſequitur finem, ad quem ordinat media,vt patet ratione facta in tertio fundamento: ergo.

IV. *Prouidẽtia vt diuina eſt,includit aſſequutionem finis intenti.*

Secunda Concluſio.De intrinſeca ratione prouidentiæ diuinæ,quatenus diuina,non ſolùm eſt ordo mediorum in finem, ſed etiam aſſequutio finis intenti.Concluſio eſt Caietani 1.p.q.22.art.1. §. circa difficultatẽ,& M.Bañes eodem art.dubio 1.& ait,illam ſequi vniuerſos Doctores graues noſtri temporis.Probatur ex S.Thom.1.p.q.22.art.2.ad 1. vbi ait, quòd *cùm omnes cauſæ particulares contineantur ſub vniuerſali cauſa,impoſſibile eſt, aliquem effectum ordinem cauſæ vniuerſalis effugere.*& in art.4.ad 2. inquit, quòd *in hoc eſt immobilis, & certus diuinæ prouidentiæ ordo, quòd ea,quæ ab ipſo prouidentur, cuncta eueniunt eo modo,quo ipſe prouidet,ſiue neceſſariò,ſiue contingenter.* Et in ſol.ad 3.ſubdit,quòd *diuina prouidentia non deficit à ſuo effectu:neque à modo eueniendi quem prouidit.*& 3.cõtra Gent.cap.94.citato,apertè docet,quòd diuina prouidentia eſt certa, & quantùm ad ordinem mediorum, & quantùm ad euentum, ſed præſertim in §. præterea, inquit, quòd *ordo diuinæ prouidentiæ immutari omnino non poteſt.* & §. ſi autem. ait,*quòd diuina prouiſio omnino caſſari non poteſt.*

Probatur ſecundò,ratione deſumpta ex S.Thom. eod. cap. Nam diuina prouidentia in ſummo perfectionis conſiſtit, & hoc habet ex ſua intrinſeca ratione, quatenus diuina, quòd ſit perfectiſſima, ſed ad perfectiſſimam prouidentiam non ſolùm requiritur ordo mediorum in finem,ſed etiam aſſequutio finis,vt etiam fatentur nonnulli ex auctoribus contrariæ ſententiæ: ergo,&c.

Probatur tertiò: nam quamuis prouidentia non ſit de fine,ſed de mediis propter finem,præſupponit tamen abſolutam volitionem finis intenti, vt conſtat ex dictis in ſecundo fundamento: ſed impoſſibile eſt, quòd voluntate abſoluta velit Deus per media conſequi finem, & non aſſequatur illum, aliàs voluntas diuina eſſet inefficax,& impediretur, ac ſuperaretur à voluntate creata, vel ab aliis cauſis ſecundis, quod tamen eſt impoſſibile, & contra S.

A Auguſt.vt oſtenſum eſt in tertio fundamento:ergo.

V. *Prouidẽtiæ diuinæ ordo eſt certus,immobilis, & indiſſolubilis.*

Tertia Concluſio.In vniuerſum ordo diuinæ prouidentiæ eſt certus,immobilis,& indiſſolubilis,quantùm ad effectus aſſequutionem, ita videlicet, vt huiuſmodi certitudo, & indiſſolubilitas fundetur in ipſo ordine, & cauſalitate mediorum, atque in efficacia diuinæ voluntatis, & prouidentiæ independenter omnino à futuro conſenſu, vel vſu creatæ voluntatis, præcognito per ſcientiam mediam. Hæc concluſio eſt S.Thomæ locis allegatis,& 1.p.q. 116.art.1.2 & 3.præſertim cùm S. Thom. nunquam admiſerit ſcientiam illam mediam,vt diſp. 7. oſtenſum eſt.

Præterea probatur auctoritate Boëtij lib. 4. de
B conſol.proſa 6.vbi ait, quòd *fatum eſt immobilis diſpoſitio,rebus mobilibus inhærens.*& iterum ait:*Ab immobilibus prouidentiæ proficiſcens actus, futuráque hominum,indiſſolubili cauſarum annexione aſtringit.* vbi in ipſo nexu cauſarum & mediorum fundat indiſſolubilitatem diuinæ prouidentiæ.

Reſpondent,quòd S.Thomas,& Boëtius intelligendi ſunt,quantùm eſt ex parte Dei,qui habet propoſitum exequendi talem ordinem;nihilominùs ex parte cauſæ ſecundæ contingentis,& liberè contingere poteſt,quòd talis ordo diſſoluatur: & addunt, quòd,niſi iſto modo intelligantur,defendi non poſſunt. Arbitrantur enim tolli libertatem arbitrij, ſi antecedenter ad præſcientiam mediam ordo diuinæ prouidentiæ ſit certus,& immobilis ex ipſa cauſali-
C tate mediorum.

Sed hæc explicatio pugnat manifeſtè cum mente Sancti Thomæ,& Boëtij, qui ex nexu cauſarum, & mediorum volunt, diuinam prouidentiam eſſe certam,quantùm ad aſſequutionem finis.Confirmatur: nam, vt patebit diſputatione 41. prædeſtinatio eſt certa,certitudine cauſalitatis mediorũ,& tamẽ hæc certitudo non deſtruit libertatem arbitrij,vt eadem diſputatione manifeſtum fiet: ergo certitudo ordinis,& cauſalitatis mediorũ non repugnat libertati.

VI.

AD primũ argumẽtũ eſt prima ſolutio M.Bañes: quòd S.Thomas in illa quæſtione ſexta de verit. loquitur de humana prouidentia. Hæc tamen ſolutio non videtur conformis textui,in quo expreſſè loquitur de prouidentia diuina:ſic enim ait: *Per*
D *Dei prouidentiam omnes homines ad beatitudinem ordinantur; ſed prædeſtinatio reſpicit etiam exitum, vel euentum ordinis; vnde non eſt niſi eorum, qui gloriam conſequuntur.* Sentit ergo S.Thomas, quòd diuina prouidentia non ſemper reſpicit euentum ordinis, niſi ſit talis prouidentia,ſcilicet prædeſtinatio.

Secunda ſolutio eiuſdem M. Bañes, quam priùs adhibuit Caietanus,eſt,S.Thomam mutaſſe ſententiam in prima par.qu.22.& 3.cont. Gent. loco citat. Sed meliùs fortaſſe reſpondetur, quòd ſicut in Deo diſtinguitur duplex voluntas; altera voluntas ſigni, quæ eſt voluntas ſecundùm quid, & non ſemper impletur: altera voluntas beneplaciti, quæ eſt voluntas ſimpliciter,& ſemper impletur;ita poteſt diſtingui duplex prouidentia,altera,qua voluntate be-

Prouidẽtia diuina ſemper aſſequitur finem principaliter intentum.

E neplaciti res ordinantur ad talem finem principaliter intentũ,&hæc ſemper aſſequitur talem finem,vt ſtatim patebit:altera,qua,volũtate antecedente, res ordinantur ad talẽ finẽ,non autem voluntate beneplaciti;ita videlicet,vt ille finis ſit principaliter, vel per ſe intentus:& talis prouidẽtia nõ ſẽper aſſequitur finem illum, nihilominùs infallibiliter aſſequitur alium finem,ad quem res principaliter ordinantur,vt ſtatim explicabimus in prouidentia ſupernaturali,quam Deus habet reſpectu reproborũ.Et iuxta hanc doctrinam dicendum eſt,quòd S.Th.in q.6. de verit.loquitur de prouidentia Dei reſpectu finis, ad quem res non ordinãtur principaliter,ſed propter

Digitized by Google

alium finem magis principaliter intentum. At in 1. parte loquitur de prouidentia diuina reſpectu illius finis, ad quem res principaliter ordinantur, & per hæc concordantur diuerſa loca S.Tho.neque oportet dicere, Thomam mutaſſe ſententiam.

VII. Reprobi, voluntate Dei antecedéte, ordinanturad beatitudinem ſupernaturalem, non autem voluntate conſequête.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd omnes homines ordinantur ad beatitudinem ſupernaturalem voluntate antecedente: voluntate autem conſequente, ſeu beneplaciti, ſolùm prædeſtinati ordinantur ad illam. Voluntate enim conſequente, Deus nõ vult reprobis beatitudinem ſupernaturalẽ, nec principaliter ordinantur ad conſequutionem illius, ſed ad bonum iuſtitiæ diuinæ, & ad bonum electorum. Vnde S.Thom.1.p.qu.23.a.3.ad 1. inquit, quòd *Deus omnibus vult bonum, ſed non omnibus vult hoc bonum, quod eſt vita æterna.* Dona autem gratiæ, quæ Deus reprobis multoties cõfert, ſunt effectus prouidentiæ ſupernaturalis, qua illi principaliter ordinantur ad bonum electorum, & vt magis ſplendeat in illis diuina miſericordia: nõ autem ſunt effectus prædeſtinationis reproborum; quia nõ ſunt prædeſtinati, neque ſunt effectus prouidentiæ ſupernaturalis, qua principaliter ordinentur reprobi ad beatitudinem propriam, quia, vt dictum eſt, non ordinantur principaliter ad beatitudinem propriam. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd, vt docet S.Th.q.5.de verit.art.7.in corp. cùm homines per peccatum comparentur iumentis inſipientibus, & ſimiles fiant illis, vt dicitur in Pſal. 48. Deus habet prouidentiam reproborum ſecundùm modum brutorum animalium, & de illis ordinat ſecundùm ordinem, qui brutis competit, vt videlicet ea, quæ in eis bona, vel mala ſunt, non ordinentur in eorum bonum proprium, ſed in bonum aliorum, ſcilicet electorum, quibus *omnia cooperantur in bonum*, vt dicitur ad Rom.8. Et iſtum finem conſequitur infallibiliter diuina prouidentia, cùm permittit peccata reproborum, vel dona gratiæ illis cõcedit, quibus tamen ſua malitia abutuntur. Et propterea inquit S. Tho. quòd, quando reprobi exeunt ab vno ordine diuinæ prouidentiæ, incidũt in aliũ, qui à Deo eſt principaliter intentus, modo ſuprà explicato. Videantur, quæ docet circa prouidentiam reproborum 1.p.q 22.a.2.ad 4. Ad confirmationem iam patet per ea, quæ dicta ſunt ad ſecundum argumentum.

Prouidentiã reproborũ habet Deus ſecũdum modũ brutorum.

Ad tertium negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam, vt dicebamus in 3. fundamento, prouidentia humana eſt imperfecta, & impediri poteſt, ne aſſequatur finem principaliter intentum, ad quẽ ordinat media. prouidentia autẽ diuina impediri nõ poteſt, ne finẽ, quẽ principaliter intẽdit cõſequatur.

Ad quartum reſpondetur, quòd in abſoluta volitione finis principaliter intenti, quã ſupponit prouidentia, includitur virtualiter aſſequutio illius, ſi loquamur de prouidentia diuina, vt conſtat ex dictis in 3. fundamento.

VIII. Ad quintum argumentũ reſpondetur, quòd quælibet pars terræ principaliter ordinatur per diuinam prouidentiam ad bonum vniuerſi, & pulchritudinem illius; & iſte finis ſemper conſequitur: & quantùm ad iſtum finẽ expedit, quòd non quælibet pars terræ aſſequatur finem particularem, qui eſt in centro quieſcere; ideo non oportet, quòd quælibet pars terræ per diuinam prouidentiam aſſequatur iſtum finem; & idem dicendum eſt proportionabiliter de igne, & de aliis huiuſmodi creaturis, quod S. Thom. 3. contra Gent cap.94. his verbis explicuit: *Conſiderandum eſt, quòd omne agens intendit ad bonum, & melius, quo l poteſt, vt ſuprà oſtenſum eſt. Bonum autem, & melius non eodem modo conſiderantur in toto, & in partibus: in toto enim bonum eſt integritas, quæ ex partium* A *ordine, & compoſitione relinquitur. Vnde melius eſt toti, quòd ſit inter partes eius diſparitas, ſine qua ordo, & perfectio totius eſſe non poteſt, quam quod omnes partes eſſent æquales, vnaquæque earum perueniente ad gradum nobiliſſimæ partis. Qualibet autem pars inferioris gradus in ſe conſiderata, melior eſſet, ſi eſſet in gradu ſuperioris partis, ſicut patet in corpore humano: dignior enim pars eſſet pes hominis, ſi oculi pulchritudinem & virtutem haberet; corpus autem totum eſſet imperfectius, ſi ei pedis officium deeſſet. Ad aliud igitur tendit intentio particularis agentis, & vniuerſalis: nam particulare agens tendit ad bonum partis abſolutè, & facit quantò meliorem poteſt. Vniuerſale autem agens tendit ad bonum totius. Vnde aliquis defectus eſt præter intentionem particularis agentis, qui eſt ſecundùm intentionẽ agentis vniuerſalis.*

Prouidentiæ diuinæ indiſſolubilitas arbitrij libertatem non lædit.

B Ad ſextum reſpondetur ex doctrina S.Thomæ 3. contra Gent.cap.94.allegato, non obſtante certitudine, & indiſſolubilitate diuinæ prouidentiæ, liberũ hominis arbitrium poſſe abſolutè, & in ſenſu diuiſo non facere actum illum, quem Deus prouidit, vt faceret; tamen in ſenſu cõpoſito impoſſibile eſt, quòd non faciat illum actum, vel faciat oppoſitum. Etenim ex ſuppoſitione prouidentiæ, & voluntatis diuinæ, neceſſe eſt neceſſitate infallibilitatis, quòd faciat illum actum; non autẽ neceſſitate abſoluta, vnde per talem neceſſitatẽ conditionatam non tollitur libertas arbitrij, vt diſp.25. explicatum eſt.

Ad ſeptimum negatur, quòd Deus ſolùm voluntate conditionata voluerit actus liberos, qui à creata voluntate fiunt in tempore: iam enim ſuprà diſp 22. & 23. oſtenſum eſt, quòd voluntate abſoluta, & effi- C caci eos voluerit & prædeterminauerit, quãtùm ad omnem eorum entitatem.

Ad confirmationem reſpondetur cum S.Tho.q.6. d verit.art.3. in corp. duplicem eſſe certitudinem: altera enim eſt certitudo cognitionis, & hæc ſumitur per habitudinẽ obiecti cogniti ad intellectum: altera verò eſt certitudo ordinis, & cauſalitatis; & hæc deſumitur ex habitudine infallibili cauſæ ad effectum. ſicut eſt certum, & infallibile, quòd ſi Sol oriatur, dies eſt; & ſi ignis debitè applicetur, calefaciet. Et iſto ſecundo modo eſt etiã certa diuina prouidentia, vt in eodem articulo loquens de prædeſtinatione docet S. Th. Hæc autem omnia ex his, quæ diſp 41. dicemus, dilucidiora fient, vbi operoſiùs ea- D dẽ difficultas de certitudine prædeſtinationis, quantùm ad aſſequutionem effectus, pertractanda eſt.

DIPVTATIO XXXI.

Vtrùm cauſæ ſecundæ, & liberæ poßint ſe ſubtrahere, vel exire ab ordine, qui per Diuinam Prouidentiam eſt eis præfixus.

E AVctores, qui negant, actiones cõtingentes, & liberas eſſe à Deo in particulari prædeterminatas, antecedenter ad præſcientiam cooperationis voluntatis creatæ, docent conſequenter, cauſas ſecundas contingentes, & liberas poſſe exire ab ordine, & prædeterminatione diuinæ prouidentiæ: & hanc ſententiam aptiſſimam eſſe aſſerunt ad reſiſtendum erroribus, quos hæretici noſtræ tempeſtatis, Lutherus præſertim, & Caluinus introducere conati ſunt. Argumenta potiſſima, quibus probant ſuam ſententiam, eadem ferè ſunt cum illis, quæ diſput. 22. & duabus ſequentibus contendebant I.

Digitized by Google

debant probare, Deú, neque decreto extrinſeco ſuæ voluntatis, neque motione aliqua inhærente voluntati creatæ, eam poſſe ad alteram partem prædeterminare, ſalua eius libertate. Quæ tamen argumēta iam in eiſdem diſputationibus ſufficienter diſſoluta eſſe arbitramur. In præſenti autem ea dumtaxat adducenda ſunt, & ſoluenda, quæ ſpecialiter ſuadere videntur ſententiam propoſitam.

PRimum argumentum eſt: nam Lutherus, quem adducit Roffenſis art. 36. contra Lutherum, aſſeruit, reſpectu diuinæ prouidentiæ omnia ex neceſſitate euenire, quia voluntas creata, & omnes aliæ cauſæ ſecundæ, quæ diuina prouidentia reguntur, nō poſſunt ab eius ordine, aut prædeterminatione ſeipſas ſubtrahere, vel aliud facere, niſi illud, quod diuina prouidentia ſtabilitum eſt, & ordinatum. Verba Lutheri ſunt: *Nobis ad inferna ſpectantibus res apparent arbitraria: ſed ad ſuperna ſpectantibus omnia ſunt neceſſaria, quia non ſicut nos, ſed ſicut ille vult, ita videmus, facimus, patimur omnes, & omnia*: & Caluinus li. 2. de li. arbi. contra Pighium, pag. 236. ſic loquitur: *Proinde, quæ fortuita maximè videntur, ea dicimus fieri neceſſario, non ſuapte natura; ſed quoniam æternū, & ſtabile Dei conſilium in illis gubernandis regnat.* ergo non eſt concedendum, voluntatem creatam exire non poſſe ab ordine per diuinā prouidentiā eis præfixo.

Secundò arguitur. Voluntas creata poteſt reſiſtere, & de facto reſiſtit multoties ordini prouidentiæ diuinæ; aliàs enim non oraret Pſalmiſta: *A reſiſtentibus dextera tua cuſtodi me, vt pupillam oculi*; nec S. Stephanus Iudæos increpaſſet, dicens: *Vos Spiritui ſancto ſemper reſiſtitis.* ergo voluntas creata poteſt ſeipſam ſubtrahere ab ordine gubernationis diuinæ, & ab eius prædeterminatione exire.

Pſal. 16.

Act. 7.

Tertiò. Voluntas creata liberè exequitur ordinem prouidentiæ, & gubernationis diuinæ, quantùm ad eos effectus, quos diuina prouidentia cauſat in rebus, mediis cauſis liberis, & contingentibus; aliàs periret omnino arbitrij libertas: ergo eadem voluntas creata, quantùm ad huiuſmodi effectus, poteſt exequi, & non exequi ordinem gubernationis diuinæ, ac per conſequens poterit ſe ab eodem ordine ſubtrahere. Probatur conſequentia: nam aliàs ex neceſſitate, & non liberè exequeretur ordinem prouidentiæ, & gubernationis diuinæ.

Quartò. Si liberum arbitrium faceret oppoſitum eius, quod per diuinam prouidentiam ordinatum eſt, & definitum, ſubtraheret ſe de facto ab eius ordine, & prædeterminatione: ergo, ſi poteſt facere oppoſitum eius, quod per diuinam prouidentiam ſtatutum eſt, poterit ſeipſum ab ordine eiuſdē prouidentiæ ſubtrahere. Sed vt docet Conc. Trid. liberum arbitrium poteſt reuera facere oppoſitū eius, quod Deus ordinauit, & voluit, vt fieret per idem arbitrium, ergo poteſt ſe ſubtrahere ab ordine diuinæ prouidentiæ.

Cōc. Trid. ſeſ. 6. decreto de Iuſtificatione, c. 5. & can. 4.

Quintò. Nullus Rex iuſtè punit eos, qui ab eius ordinatione non recedunt: ergo ſi liberum arb. creatum non recedit, aut recedere non poteſt ab ordine diuinæ prouidentiæ, nullus iuſtè puniretur à Deo.

II. Oppoſitam ſententiam docent multi grauiſſimi Thomiſtæ, inter quos eſt M. Bañes 1. p. q. 14. a. 13. dub. vlt. vbi loquens de neceſſitate infallibilitatis, quæ reperitur in actis liberis, & contingentibus, à Deo prouiſis, & volitis, ait: *Iſta neceſſitas ſumitur ex efficaciſſima primæ cauſæ virtute, quæ ita determinat omnes cauſas ſecundas ad ſuos effectus producendos, quòd nulla cauſa ſecunda poteſt exire ab eius determinatione.* Quæ ſententia, ſi rectè intelligatur, eſt ſine dubio S. Auguſtini, & S. Thomæ, ac ſacris literis valde conformis. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt cum S. Thoma, quòd ordo diuinæ prouidentiæ dupliciter poteſt conſiderari: vno modo in generali, ſecundùm videlicet, quòd progreditur à cauſa gubernatiua totius ſcilicet à Deo: alio modo in ſpeciali, ſecundùm quòd progreditur à cauſa particulari, quæ eſt exequutiua prouidentiæ, & gubernationis diuinæ.

S. Tho. 1. p. q. 193. a. 8

III. Lib. arbit. creatū poteſt ſe ſubtrahere à quolibet ordine particulari prouidentiæ diuinę.

PRima ergo Concluſio ſit, Liberum arbitrium creatū poteſt ſeipſum ſubtrahere ab ordine prouidentiæ, & gubernationis diuinæ, ſecundùm quòd procedit per aliquam cauſam particularem. Concluſio eſt expreſſa S. Thom. 1. p. q. 103. ar. 7. in corp. vbi inquirens: Vtrùm aliquid præter ordinem diuinæ gubernationis contingere poſſit; reſpondet, *quòd præter ordinem alicuius particularis cauſæ, aliquis effectus euenire poteſt, non autem præter ordinem cauſæ vniuerſalis.* Et idem dicit in ſolut. ad 1. & 2. eiuſdem a. & in a. 8. & ſeq. Hanc Cōcluſionem probant 2. 3. & 5. argumentum ex factis à principio.

S. Tho. 1. p. q. 103. art. 7. ad primum argumentū

Præterea probatur. In rebus reperiuntur multa mala, præſertim in libero arbitrio creato, quod multoties incurrit malum peccati; ſed, vt docet S. Thomas, res aliqua dicitur mala per hoc, quòd exit ab ordine alicuius particularis boni: ergo liberum arbitrium creatum poteſt exire ab ordine alicuius particularis boni, ac per conſequens, poterit etiam exire ab aliquo ordine particulari diuinæ prouidentiæ.

Secundò probatur: nam in rebus multa fiunt à caſu, vt omnes fatentur: ſed non fit aliquid à caſu, niſi eueniat præter ordinem alicuius cauſæ particularis: nam, vt docet S. Thom. *aliqua dicuntur eſſe caſualia in rebus per ordinem ad cauſas particulares, extra quarum ordinem fiunt*: ergo cùm in actibus liberis reperiantur contingentia caſualia, relinquitur, liberū arbitrium poſſe exire ab ordine alicuius cauſæ particularis.

Eod. art. 7. ad 2.

Tertiò probatur: in rebus naturalibus hoc reperitur, quòd, licèt vna forma particularis non poſſit effugere formam vniuerſalem entis, aut totaliter ab ea recedere, quia redigeretur in nihilum; poteſt tamen recedere ab alia forma particulari ſicut albedo recedit à nigredine: ergo ſimiliter, quamuis liberum arbitrium creatum non poſſit totaliter recedere ab ordine cauſæ vniuerſalis, aut illum effugere; poterit nihilominùs recedere ab ordine diuinæ prouidentiæ, qui conſideratur ſecundùm aliquam particularem cauſam.

IV. Secunda Concluſio. Liberum arbitrinm creatum non poteſt totaliter effugere ordinem diuinæ prouidentiæ in generali, ſecūdùm ſcilicet quod progreditur à cauſa gubernatiua totius. Hæc concluſio eſt S. Aug lib. de ſpiritu & litera, c. 32. vbi ait: *Infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt cùm eius Euangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verùm ſe ipſos fraudant magno, & ſummo bono, maliſque pœnalibus implicant, experturi in ſuppliciis poteſtatem eius, cuius in donis miſericordiam contempſerunt. Ita voluntas Dei ſemper inuicta eſt: vinceretur autem, ſi non inueniret, quid de contemptoribus faceret, aut vllo modo poſſent euadere, quod de talibus ille conſtituit. Cùm enim dicit, verbi gratia, Volo, vt hi omnes ſerui mei operentur in vinea, & poſt laborem requieſcentes epulentur; ita vt quiſquis eorum hoc noluerit in piſtrino ſemper molat; videtur quidem quicunq; contempſerit contra voluntatem domini ſui facere: ſed tunc eam vincet, ſi & piſtrinum contemnens effugerit: quod nullo modo fieri poteſt ſub Dei poteſtate.* Eadem concluſio eſt etiam expreſſa S. Th. locis ſuperiùs allegatis, quam probat S. Doctor.

Lib. arbitr. creatum nō poteſt vniuerſaliter effugere ordinē prouidentiæ diuinæ.

Prima ratio S. Th art 7. cit. in corp.

Primò: *nam præter ordinem particularis cauſæ nihil prouenit, niſi ex aliqua alia cauſa impediēte, quam quidem cauſam neceſſe eſt reducere in primam cauſam vniuerſalem: ſicut indigeſtio contingit præter ordinem virtutis nutritiuæ ex aliquo impedimento; putà ex groſſitie cibi, quam neceſſe eſt reducere in aliam cauſam: & ſic*

vſque

Digitized by Google

vſque ad cauſam primã vniuerſalem. Cùm igitur Deus ſit prima cauſa vniuerſalis, non vnius generis tantùm, ſed vniuerſaliter totius entis; impoſſibile eſt, quòd aliquid contingat præter ordinem diuinæ gubernationis. Sed ex hoc ipſo, quòd aliquid ex vna parte videtur exire ab ordine diuinæ prouidentiæ, qui conſideratur ſecundùm aliquam particularem cauſam; neceſſe eſt, quod in eundem ordinem relabatur ſecundùm aliam cauſam.

Secũda ratio S. Tho. eod. art. 8.

Secundò probatur: *nam ordo diuinæ prouidentiæ totaliter in bonum tendit, ſed vnaquæque res in ſua operatione, & conatu non tendit niſi ad bonum; nullus enim reſpiciens ad malum, operatur, vt Dion. dicit*: Ergo nulla res poteſt totaliter exire ab ordine Diuinæ prouidentiæ.

Confirmat hoc S. Thom. *nam omnis inclinatio alicuius rei, vel naturalis, vel voluntaria, nihil eſt aliud, quàm quædam impreſſio à primo mouente, ſicut inclinatio ſagittæ ad ſignum determinatũ nihil aliud eſt, quàm quædam impreſſio à ſagitante. Vnde omnia, quæ aguntur vel naturaliter, vel voluntariè, quaſi propria ſponte perueniunt in id, ad quod diuinitus ordinantur Et ideo dicitur Deus omnia diſponere ſuauiter* ergo.

Tertia ratio ex ſancto Thoma eod. art. 7. ad 1.

Tertiò. Nihil inuenitur in mundo, quod ſit totaliter malum, quia malum ſemper fundatur in bono, vt 1. p. qu. 44. art. 3. & quæſt. 49. art. 3. oſtendit ſanctus Thomas: ergo in omnibus rebus reperitur aliquod bonum. Sed omne bonum, qualecumque illud ſit, ex ea parte, qua bonum eſt, procedit à ſummo bono, ſcilicet à Deo: cùm ergo Deus ſua prouidentia omnia bona particularia, quorum ipſe eſt cauſa, ordinet in ſeipſum, tanquam in vltimum finem, relinquitur, nihil eſſe in mundo, quod totaliter exeat ab ordine diuinæ prouidentiæ.

Quarta ratio ex S. Th. eod. a. 7. ad 2. & 3.

Quartò. Quod fit præter ordinem alicuius agentis, eſt à caſu, reſpectu illius: caſus enim eſt cauſa agens præter intentionem, vt 2. Phyſ. text. 49. & 50. docet Ariſtoteles, & S. Thomas 2. 2. q. 64. art. 8 in corp & lib. 3. cont. Gent. cap. 5. ſed reſpectu Dei nihil fit à caſu, vt docet S. Thom. 1. p. q. 103. art. 7. ad 1. vbi ait, *quòd aliqua dicuntur eſſe caſualia in rebus per ordinem ad cauſas particulares, extra quarum ordinem fiunt. Sed quantùm ad diuinam prouidentiam pertinet, nihil fit caſu in mundo, vt Auguſtinus dicit in lib. 83. quæſt.* ergo nihil exit totaliter ab ordine prouidentiæ diuinæ.

Quinta ratio S. Tho. 1. p. q. 19. a. 6. in corp.

Quintò: nam, cùm effectus conformetur agenti ſecundùm ſuam formam, eadem ratio debet eſſe in cauſis agentibus, quæ eſt in cauſis formalibus. Sed in cauſis formalibus nihil reperitur, quod poſſit effugere formam vniuerſalem entis, quamuis poſſit recedere ab iſta forma, vel illa particulari; poteſt enim eſſe aliquid, quod non ſit homo, aut viuum; non autem poteſt eſſe aliquid, quod non ſit ens, aliàs enim eſſet nihil: ergo ſimiliter in cauſis agentibus; quamuis poſſit aliquid fieri extra ordinem alicuius cauſæ particularis agentis, non tamen poterit fieri extra ordinẽ cauſæ vniuerſaliſſimæ, ſub qua omnes cauſæ particulares cõprehenduntur; ſed prouidẽtia diuina eſt cauſa vniuerſaliſſima omnium rerum, & omnium cauſarũ: ergo nulla cauſa, vel effectus etiã liber poteſt exire ab ordine prouidentiæ diuinæ.

Ex S. Tho. eod. art.

Confirmatur: nam quod recedere videtur à diuina voluntate, & prouidentia ſecũdùm vnum ordinem, relabitur in ipſam ſecundùm alium. Sicut peccator, qui, quantùm eſt in ſe, recedit à diuina voluntate, peccando: incidit in ordinem diuinæ voluntatis, dũ per eius iuſtitiam punitur: ergo non poteſt volũtas creata totaliter effugere ordinem prouidentiæ diuinæ.

V.

Lib arbitrium creatum non poteſt in ſenſu cõpoſito operari, niſi quod eſt diuina prouidẽtia prædefinitum.

Tertia Concluſio. Liberum arbit. creatum non poteſt aliquid operari, quod non fuerit priùs à Deo prædefinitum, & per eius prouidentiam in aliquem A finem diſpoſitum, & ordinatum. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ, aſſeritur tamen à recentioribus Thomiſtis: ad cuius euidentiam ſupponendum eſt prædictam propoſitionem duplicem ſenſum habere poſſe: primus eſt diuiſus; & tunc ſignificat liberum arbitrium creatum non habere potentiam ad faciendum oppoſitum eius, quod Deus ſua voluntate, & prouidentia ordinauit, vt per liberum arbitrium creatum fieret; & in hoc ſenſu non intelligitur prædicta propoſitio à Catholicis, qui eam docent: nam ad veram libertatem, quam ſecundùm fidem Catholicam defendere tenemur, neceſſariò requiritur, quòd in voluntate creata ſit potentia ad operandum, & non operandum, cùm libertas arbitrij in facultate voluntatis, & rationis ad vtrumlibet conſiſtat, vt diſp. 115. & 116. patebit. B Secũdus ſenſus illius propoſitionis eſt compoſitus, quem explicuimus diſp. 25. in fine, & ſignificat, hæc duo ſimul eſſe incõpoſſibilia, quòd ſcilicet aliquid fiat per liberum arbitrium, & non ſit prius per diuinam prouidentiam prædefinitum & ordinatum: & in hoc ſenſu aſſerimus, liberum arbitrium creatum non poſſe aliquid operari, niſi quod fuerit priùs à Deo prædefinitum, & per eius prouidentiam ordinatum. In ſenſu conſimili explicuimus diſp. 22. numer. 33. cum S. Thoma illam propoſitionẽ: Deus non poteſt facere, niſi quæ præſciuit ſe eſſe facturum. Cuius ſenſus & verus, iuxta interpretationem S. Thom q. 1. de potentia, art. 5. ad 1. eſt. Fieri non poteſt, quòd aliquid producatur à Deo, & non ſit à Deo præſcitum. Probatur. nam liberum arbitrium C creatum reſpectu Dei habet ſe, tanquam inſtrumentum, quod non poteſt operari, niſi moueatur à principali agente. Dicit enim S. Thomas ſuper caput 10. Iſaiæ in illa verba: *Nunquid gloriabitur ſecuris, &c. Hîc ponitur gloriantis increpatio, quia etiã eſt, ſicut inſtrumentum, quod non poteſt operari, niſi motu artificis.* & opuſculo 20. de regimine Principum, lib. 3. cap. 8. eundem locum Iſaiæ explicans, ſic inquit: *Se habet virtus dominantis ad Deum, ſicut virtus baculi ad percutientem, & ſicut virtus ſerræ ad artificem. Conſtat autem, quòd virtus ſerræ, vel ſecuris in artificio nulla eſt, niſi per artificem mouentem, & dirigentem: ita etiam de virtute dominantis contingit, quòd nulla eſt ſine Deo mouente, & gubernante.* Et 1. p qu. 2. D art. 3. in corp. inquit: *Mouentia ſecunda non mouent, niſi per hoc, quòd ſunt mota à primo mouente, ſicut baculus non mouet, niſi per hoc, quòd eſt motus à manu.* Et idẽ dicit 8. Phyſ. litera B, vbi ait, *quòd ſecundum mouens non poteſt mouere ſine primo, ſicut baculus non poteſt mouere lapidem, niſi moueatur ab homine.* Denique 1. 2. q. 109. in corp. ait: *Quantumcunque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo.*

Lib. arb. in quo ſẽſu ſe habeat, vt baculus vel ſecuris, reſpectu motionis diuinæ.

Et idem repetit a. 9 eiuſdem quæſtionis. Sed omnis motio Dei eſt ſecundùm ordinem ſuæ diuinæ prouidentiæ: ergo nunquam contingit, quòd liberũ arbitrium creatum aliquid operetur, niſi priùs fuerit à Deo prouiſum, & ordinatum.

E Secundò probatur omnibus argumentis, quibus diſp. 18. & 23. oſtenſum eſt, cauſas ſecundas nihil operari, niſi priùs Deus in eas influat præuiam motionem, per quam ad operandum prædeterminet.

VI.

Sed contra hanc doctrinam quidam obiiciunt nã hæretici noſtri temporis, qui liberũ impugnant arbitriũ, & præſertim Caluinus, ſæpe docent, hominis voluntatem reſpectu Dei ſe habere, vt baculus, & ſecuris, vel ſerra, quæ non poteſt operari, niſi ab artifice moueatur, flectatur, & dirigatur; & ex hoc intulerunt, liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo, aut titulum ſine re. Verba Caluini ſunt: *Impios*

Calu lib. 1. de lib arb. cont. Pigh.

veluti

pag. 241. §. ſe diuidere. Iſai 10. Lib. 2. inſt. cap. 3. §. 9. fol. 95.

A *veluti ſerras, eſſe in manu Dei, quæ moueat, vertat, dirigat eos quorſum vult, non ex Luthero eſt, ſed ex Spiritu ſancto, ſi tamen eum per Prophetas loquutum eſſe cõfitetur Pighius; dicit enim Iſaias de Sennacherib: Nunquid gloriabitur ſerra contra eum, à quo trahitur?* Et in alio loco explicans illud: *Sicut palmes non poteſt à ſe ferre fructum, &c.* ait: *Nec enim aliud vult Chriſtus, quàm nos aridum, & nihilum eſſe lignum, vbi ſumus ab eo ſeparati; quia ſeorſum nulla ſit illa in nobis bene agendi facultas.*

Caluini error.

Reſpondetur, Caluinum non erraſſe, quia aſſeruit voluntatem moueri à Deo ad operandum, & ſe habere aliquo modo, reſpectu illius, ſicut ſe habet ſerra vel ſecuris, aut baculus, reſpectu eius, à quo trahitur, vel mouetur. Etenim cùm Scriptura ſacra pluries huiuſmodi ſimilitudine vtatur, negari non B poteſt, illam, quantùm ad aliquid, tenere, & eſſe aptam ad explicandam dependentiam à Deo, quam in ſua operatione habet liberum arbitrium creatum, alias enim dicendum eſſet, Spiritum ſanctum inepta ſimilitudine vſum fuiſſe, quod tamen abſque ingenti blaſphemia nõ poteſt dici. Errauit ergo Caluinus, quia ex antecedenti Catholico per malam conſequentiam intulit contra fidem, liberum arbitrium eſſe titulum ſine re, aut rem de ſolo titulo, vt diſp. 22. n. 30. oſtenſum eſt, & patebit amplius diſp. 115. & 116.

Et per hæc patet ſolutio ad primum argumentum.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd, vt patebit diſputatione ſequenti, voluntas creata poteſt reſiſtere, & de facto reſiſtit ordini prouidentiæ diuinæ, qui C conſideratur ſecundùm aliquam particularem cauſam; non tamen poteſt reſiſtere; nec reſiſtet vnquam ordini, qui attenditur ex parte voluntatis Dei efficacis, & prouidentiæ vniuerſalis, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quòd diuina prouidentia diſpoſuit, & ordinauit, vt arbitrium liberè exequeretur ordinem, per eandem prouidentiam ſtatutum, iuxta conditionem, & naturam creatæ voluntatis. Vnde magis repugnaret diuinæ prouidentiæ, & gubernationi illius, ſi voluntas ex neceſſitate moueretur, vel exequeretur ordinem diuinæ prouidentiæ, & ex neceſſitate operaretur, quod ſuæ naturæ non competit; quàm ſi moueretur liberè, prout competit ſuæ naturæ, vt 1. 2. q. 10. ar. 4 ad 1. dicit S. Thomas. D

Ad quartum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis: nam Deus non ordinauit, nec potuit ordinare, vt liberum arbitrium faceret oppoſitum eius, quod per diuinam voluntatem, & prouidentiam eſt definitum, & prædeterminatum; ordinauit autem, vt poſſet facere oppoſitum eius, quod Deus voluit, vt fieret per ipſum arbitrium: nam ordinauit, vt liberè fieret & conſequenter diſpoſuit, vt ita fieret, quod poſſet non fieri, ſi homo vellet non facere, vnde non eſt ſimile.

Secundò reſpondetur, tantùm concludere argumentum, liberum arbitrium creatum poſſe aliquid facere præter ordinem diuinæ prouidentiæ, & gubernationis, qui attenditur ſecundùm aliquam particularem cauſam, non autem præter ordinem cauſæ vniuerſalis. E

Ad quintum reſpondetur cum S. Thoma 1. p. q. 103. art. 8. ad 1. quòd impij iuſtè puniuntur à Deo; quia ſubtrahunt ſe ab ordine, qui attenditur ſecundùm determinatum bonum, quod eſt eis conueniens ſecundùm ſuam naturam, aut ſtatum: hæc autẽ omnia amplius patebunt diſput. ſequenti.

DISPVTATIO XXXII.

Vtrùm liberum arbitrium creatum omnipotenti Deo valeat reſiſtere, vel contra ordinem diuinæ prouidentiæ reniti.

I. CVm infallibilitas præſcietiæ, prouidentiæ, ac prædeſtinationis diuinæ, & efficacia auxiliorum gratiæ, quibus certiſſimè liberantur, quicumq; liberantur; in omnipotentia Dei atque in virtute infinita voluntatis eius, qua *omnia, quæcunq; voluit, fecit in cœlo, & in terra,* innitatur, non erit alienum à noſtro inſtituto, operoſiùs inquirere, & explicare, an contra voluntatem Dei liberum arbitrium creatum poſſit adniti, illique reſiſtere; atque contradicere. Eſt hæc difficultas valde affinis alteri, quam in 1. 2. q. 6 art. 4. tractat S. Thomas. Vtrùm videlicet voluntati poſſit inferri violentia à Deo. Vbi etiam diſputatur à Thomiſtis: Num aliqua creatura poſſit immediatè moueri à Deo motu violento. Cùm autem motus violentus ſit à principio extrinſeco, paſſo non conferente vim, id eſt, reſiſtente, reſolutio huius quæſtionis non modicam vtilitatem, & claritatem ad ea, quæ de reſiſtentia liberi arbitrij dicẽda ſunt, afferet. Et ideo in præſenti diſputatione quædam circa hanc vltimam difficultatem ſunt etiam breuiter attingenda. Pſal. 134.

Probatur ergo primò, quòd liberum arbitrium creatum poſſit omnipotenti Deo, ac voluntati eius reſiſtere. Nam Iſaiæ 3 dicitur: *Lingua eorum, & adinuentiones eorum contra Dominum, vt irritarent oculos maieſtatis eius.* Et Pſal. 16. *A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, vt pupillam oculi.* & Act. 7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſiſtitis.* Quibus verbis ſignificatur, voluntatem creatam non ſolùm poſſe, ſed etiam actu reſiſtere multoties voluntati diuinæ.

Secundò arguitur. Voluntas creata poteſt cogi, & violentiam pati à Deo, ſaltem per potentiam eius abſolutam: ergo poteſt ei reſiſtere. Probatur conſequentia: nam cùm motus coactus, ſeu violentus ſit à principio extrinſeco, paſſo non conferente vim, id eſt, reſiſtente per propriam inclinationem, ſi Deus poteſt cogere voluntatem ad aliquem actum, ipſa poterit Deo reſiſtere. Antecedens autem probatur, nam intellectus poteſt cogi à Deo: ergo & voluntas.

Confirmatur primò: nam vt fatentur communiter Theologi in 2. ſententiarum d. 25. voluntas poteſt pati violentiam in actibus à ſe imperatis: ergo & in actibus à ſe elicitis. Probatur conſequentia; quia non ſolùm actus aliarum potentiarum poſſunt eſſe imperati à voluntate, ſed etiam actus ab eadem voluntate eliciti: volũtas enim poteſt reflecti ſupra ſe, & imperare ſibi actum dilectionis, vt docet S. Thom. 1. 2. q. 16. ar. 4. ad 3. & colligitur ex illo Pſal. 118. *Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore.*

Confirmatur ſecundò: nam voluntas poteſt habere actum amoris contra inclinationem, & impetũ proprij imperij, vt ſi Petrus velit efficaciter odio habere Paulum, & Deus infundat Petro amorem Pauli, vertendo cor eius: quod Deum efficere poſſe, imò & aliquando efficere, colligitur ex illo Prouerb. 21. *Cor Regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum, quocunque voluerit, vertet illud.* Et Eſther 15. *Conuertitque Deus ſpiritum Regis in manſuetudinem.* Quod ex eiſdem locis colligit S. Auguſtinus: ergo poteſt cogi à Deo ad actum amoris, ac per conſequens poterit Deo reſiſtere.

S. Aug. lib. 1 cõt. duas epiſ. Pelag. c. 20. to. 7.

Tertiò,

Tertiò, Dæmones, & animæ damnatorum detinentur à Deo violenter in inferno: ergo patiuntur violentiam reſpectu Dei: ergo reſiſtunt voluntati eius.

Confirmatur: nam triſtitia interior, qua damnati torquentur in inferno, infertur illis à Deo contra eorum inclinationem, & tamen huiuſmodi triſtitia eſt actus elicitus voluntatis: ergo in huiuſmodi actibus poteſt voluntas creata cogi à Deo contra propriam inclinationem, ac per conſequens poterit Deo reſiſtere: nam motus coactus ſine reſiſtentia mobilis eſſe non poteſt.

Quartò. Aliæ creaturæ poſſunt reſiſtere Deo mouenti: ergo & voluntas creata, quæ eſt ſuperior illis. Antecedens probatur: nam, ſi Deus immediatè per ſe ipſum moueret lapidem ſurſum, non ad ſupplendum vacuum, ſed, ſicut illum mouet aliquod agens particulare; tunc lapis per grauitatem, quam habet, inclinaretur deorſum: ergo tunc reſiſteret Deo mouenti ſurſum.

II. Quintò. In caſu, quòd Petro volente efficaciter per quadrantem horæ permanere in actu dilectionis alicuius obiecti, ſi Deus poſt inceptum actum ſubtrahat à Petro ſuum concurſum generalem, cogeret eius voluntatem, eam impediendo ne exeat in actum, quem vult habere: ergo etiam poterit Deus eam cogere ad eliciendum aliquem actum, quem non vult habere: & ita poterit voluntas creata reſiſtere Deo mouenti. Antecedens probatur; nam qui impeditur, ne eliciat actum ad quem inclinatur, verè cogitur; lapis enim cùm detinetur ſurſum, violentiam patitur, & cogitur; quia impeditur, ne exeat in motum deorſum, ad quem per grauitatem inclinatur.

Sextò. Liberum arbitrium poteſt reſiſtere auxilio efficaci, quo Deus vult hominem conuertere: ergo poteſt reſiſtere Deo, ac voluntati eius. Antecedens probatur ex Conc. Senon. decreto fidei 15. vbi dicitur: *Nec tale eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit.* Et ſanctus Auguſtinus lib. 3. de lib. arb. cap. 18. inquit: *Quæcunque iſta cauſa eſt voluntatis ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur: ſi autem poteſt, non ei cedatur, & non peccabimus.* Conſequentia verò probatur: nam in auxilio efficaci eſt intentio Dei, & virtus voluntatis diuinæ, vt 1.2. q. 112. art. 3. docet S. Thomas: ergo ſi liberum arbitrium poteſt reſiſtere auxilio efficaci, poterit etiam reſiſtere ipſi Deo, ac voluntati eius.

Rom. 13. Confirmatur: nam, vt dicit Apoſtolus. *Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, non enim eſt poteſtas, niſi à Deo*: ergo, qui poteſt reſiſtere auxilio efficaci, poterit etiam ipſi Deo reſiſtere; quia omne auxilium efficax eſt à Deo, ſecundùm illud Pſalm. 120. *Auxilium meum à Domino.* & Oſeæ 13. *Perditio tua ex te, ô Iſraël; tantummodo in me auxilium tuum.*

III. In contrarium eſt, quod dicitur Eſther 13. *Domine Deus Rex omnipotens in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit reſiſtere tuæ voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſraël.* Et ad Rom. 9. *Voluntati eius quis reſiſtet?* Et S. Thom. 1. p. q. 103. a. 8. docet, nihil poſſe reniti contra ordinem gubernationis diuinæ in generali, ſecundùm ſcilicet quòd progreditur à cauſa gubernatiua totius.

Voluntatē neceſſitari & cogi ad aliquem actum, non ſunt idem. Pro explicatione huius difficultatis notandum, aliud eſſe voluntatem neceſſitari, aliud verò cogi ad aliquem actum: ad hoc enim, quòd neceſſitetur, ſufficit, quòd determinetur ad vnum per modum naturæ, ita vt in facultate illius non ſit conſtitutum operari oppoſitum, ſi velit, aut non operari. & ſic neceſſitatur in Patria ad diligendum Deum, vt ſuprà dictum eſt. Cæterùm ad hoc quòd violentiam patiaA tur, aut cogatur, neceſſarium eſt, vt actus, ad quem cogitur, inſit ei à principio extrinſeco ipſa voluntate actualiter aut virtualiter reſiſtente, vt in parte 2. quæſtione 9. artic. 4. in corp. & ad 2. docet S. Thomas.

Nota ſecundò, cum eodem S. Thoma 1.2. q. 6. ar. 4. in c. *quod duplex eſt actus voluntatis: vnus quidem, qui eſt eius immediatè, velut ab ipſa elicitus, ſcilicet velle. Alius, qui eſt actus voluntatis, à voluntate imperatus, & mediante alia potentia exercitus, vt ambulare & loqui, qui à voluntate imperatur mediante potentia motiua. Quantùm igitur ad actus à voluntate imperatos, voluntas violentiam pati poteſt, inquantùm per violentiam exteriora membra impediri poſſunt, ne imperium voluntatis exequantur: ſed quantùm ad ipſum proprium* B *actum voluntatis, non poteſt ei violentia inferri. Et huius ratio eſt, quia actus voluntatis nihil eſt aliud, quàm inclinatio quædam procedens ab interiori principio cognoſcente: ſicut appetitus naturalis eſt quædam inclinatio ab interiori principio, & ſine cognitione, quod autem eſt coactum, vel violentum, eſt ab exteriori principio. Vnde contra rationem ipſius actus voluntatis eſt, quòd ſit coactus vel violentus; ſicut etiam eſt contra rationem naturalis inclinationis, vel motus lapidis, quòd feratur ſurſum. Poteſt enim lapis per violentiam ferri ſurſum, ſed quòd iſte motus violentus ſit, ex eius naturali inclinatione eſſe non poteſt, ſimiliter etiam poteſt homo per violentiam trahi; ſed quòd hoc ſit ex eius voluntate, repugnat rationi violentiæ.* Hæc doctrina ſancti Thomæ communis eſt apud Theologos in ſecundo ſententiarum, diſt. 25. & in 4. diſt. 29. C quam ſequuntur omnes Thomiſtæ. Notandum tertiò, quòd voluntas Dei eſt duplex, altera eſt voluntas ſigni, ſeu voluntas antecedens, altera eſt volūtas beneplaciti, ſeu voluntas conſequens; quæ diſtinctio cum ſuis partibus ex profeſſo diſput. 34. explicanda eſt. Notandum quartò, quòd poſſe reſiſtere accipitur dupliciter. Primò communiter pro eo, quod eſt poſſe diſſentire, aut poſſe facere oppoſitum eius, quod Deus voluit, vt liberum arbitrium faceret, & in hoc ſenſu non procedit noſtra diſputatio: nam omnes Catholici fatentur liberum arbitriū poſſe diſſentire, ſi velit, & facere oppoſitum eius, quod Deus voluntate abſoluta voluit fieri per ipſum arbitrium. Nec hoc eſt repugnare Deo, aut illi D reſiſtere, ſed potiùs implere eius voluntatē; quoniā Deus decreuit, & ordinauit, vt Petrus, verbi gratia, ita conſentiret Deo vocanti, vt poſſet diſſentire, ſi velit; nam decreuit, quòd liberè conſentiret: ad libertatem autem neceſſariò requiritur, quòd ſit in cauſa libera facultas ad vtrumlibet, vt diſp. 115. & 116. patebit. Secundo modo accipitur ſtrictè pro eo quòd eſt per contrariam inclinationem, aut motum proprium, vel impetum, contra niti, & repugnare Deo, aut eius voluntati abſolutæ, & efficaci; & in hoc ſenſu accipitur in præſenti. Denique ſupponenda eſt illa diſtinctio diſput. 25. tradita & explicata de ſenſu diuiſo, & compoſito, de qua etiam diſputatio. 93. & 95. plura dicenda erunt. Vbi hęc eadem difficultas de auxilio efficaci voluntati inhærente diſputabitur.

Voluntatis actus eſt duplex, ſcilicet elicitus & imperatus.

IV. Reſiſtere accipitur dupliciter.

E PRima ergo concluſio ſit liberum arbitrium creatum non ſolùm in ſenſu diuiſo, ſed etiam in ſenſu compoſito poteſt reſiſtere, & de facto reſiſtit voluntati Dei antecedenti, ſeu voluntati ſigni. In hac concluſione omnes conueniunt, & eam probant efficaciter loca Scripturæ in primo argumento adducta, conſtátque ex iis, quæ in diſputatione præcedenti, concluſione prima, dicta ſunt.

Secunda concluſio, liberum arbitrium creatum nec reſiſtit vnquam, nec poteſt reſiſtere Deo, aut voluntati V. Voluntati.

Digitized by Google

Dei efficaci arbitriũ creatũ reſiſtere non poteſt.

luntati eius efficaci, ſi propriè, & ſtrictè de reſiſtentia loquamur: & intelligitur hoc non ſolùm in ſenſu compoſito, ſed etiam in ſenſu diuiſo. Itaque nulla reperitur, nec poteſt reperiri in arbitrio creato potentia, qua poſſit Deo reſiſtere, aut efficaci eius voluntate repugnare.

Probatur primò hæc concluſio euidentiſſimis ſacrarum literarum teſtimoniis: & præter ſuperiùs adducta, quæ efficaciſſima ſunt, quæ ſequuntur concluſionem noſtram conuincunt: nam Geneſis 50. *Dixit Ioſeph fratribus ſuis: Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati? vos cogitaſtis de me malum; ſed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſaluos faceret multos populos.* Et Iob 9. *Deus, cuius iræ nemo reſiſtere poteſt.* & cap. 41. *Quis reſiſtere poteſt vultui meo?* Sapient. 11. *Virtuti brachij tui quis reſiſtet?* Et Iſai. 47. *Vltionem capiam, & non reſiſtet mihi homo.*

Secundò probatur teſtimoniis ſanctorum Patrum, & inprimis id docet S. Auguſtinus lib. de correptione, & gratia, cap. 14. vbi ait: *Cui volenti ſaluum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium: ſic enim velle, vel nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult, facit ipſe, quod vult.* Reſpondent quidam, non dixiſſe Auguſtinum liberum arbitrium non poſſe Deo reſiſtere, ſed tantùm non reſiſtere, quo pacto alibi dixit, gratiam efficacem à nullo duro corde reſpui, non verò reſpui non poſſe; quia abſolutè poteſt. Hæc tamen explicatio nec eſt ad mentem ſancti Auguſtini; ſed potiùs repugnat expreſsè ipſius contextui: nam paulò inferiùs ſubdit: *Non eſt itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in cœlo, & in terra, omnia quæcumque voluit, fecit: & qui etiam illa, quæ futura ſunt fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quo minùs faciat ipſe, quod vult, quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, cũ vult, facit:* nec videtur eadem explicatio congruere locis Scripturæ ſuperiùs adductis, in quibus vtrumque habetur expreſſum, & quòd liberum arbitrium creatum Deo non reſiſtat, vel eius voluntati, & quòd nõ poſſit illi reſiſtere. Subſcribit S. Proſper in epiſt. ad Ruffin. de li. arb. cùm ait: *An dicendum, voluntati Dei humanas obſiſtere voluntates, & tam feros, támque intractabiles horum hominum mores, vt Euangelium ideo non audiant, quia prædicationi impia corda non pateant. Et quis iſtis corda mutauit, niſi qui finxit ſingillatim corda eorum? quis huius rigoris duritiem, ad obediendi molliuit affectum, niſi qui potens eſt de lapidibus Abrahæ filios excitare?* Et S. Hier. ſuper 1. epi. ad Epheſ. c. 1. explicans illud, *Prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ,* inquit, *Homines pleraque volumus facere conſilio, ſed nequaquam voluntatem ſequitur effectus. Illi autem nullus reſiſtere poteſt, quin omnia, quæ voluerit, faciat.* Nec ex hoc ſequitur, quòd voluntas non poſſit reſiſtere gratiæ efficaci, libero arbitrio inhærenti, vt diſputa. 93. manifeſtum fiet. Præterea Boëtius lib. 3. de conſolatione, proſa 12. *Non eſt,* inquit, *aliquid, quod ſummo huic bono vel velit, vel poſſit obſiſtere.* Et S. Thom. 1. par. quæſt. 103. art. 8. id ipſum docet expreſsè, & quæſt. 19. artic. 6. in corp. & ad 3. & 3. cont. Gent. cap. 94. vbi ait: *Impoſſibile eſt, quòd aliquod agens diuinæ prouidentiæ exequutionem impediat ſibi contrarium agendo.* Et paulò poſt ſubdit: *quòd diuina prouiſio omnino caſſari non poteſt.* Idem docet in aliis locis diſputatione præcedenti adductis.

S. Hieron.

Boëtius.

Tertiò probatur ratione. Liberum arbitrium creatum ſeipſum mouere non poteſt, aut aliquid efficere, niſi moueatur à Deo; ſed Deus non poteſt mouere liberũ arbitriũ creatum, vt reſiſtat voluntati eius efficaci; aliàs Deus contra ſeipſum pugnaret, quòd

A eſt contra S. Dionyſium, nec operaretur omnia propter ſemetipſum, quòd repugnat Scripturæ ſacræ dicenti: *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* Ergo impoſſibile eſt, quòd arbitrium creatum Deo reſiſtat, aut voluntati eius efficaci. Prou. 16.

Quartò probatur: nam ſimpliciter loquendo, implicat, quòd aliqua creatura moueatur immediatè à Deo, & talis motus ſit ei ſimpliciter violentus, vt docet S. Thom. quæ. 1. de potentia articulo 5. ad 1. & alij Doctores quamplurimi, & ratio id ſuadet: nam Deus non poteſt immediatè mouere aliquam creaturam, niſi ordinando talem motionem in ſuam bonitatem, vt 1. part. quæſt. 44. articulo 4. docet ſanctus Thomas, & colligitur ex locis Scripturæ ſuprà inductis. Sed omnis creatura magis inclinatur ad diuinam bonitatem, quàm lapis in centrum: ergo impoſſibile eſt, quòd aliquis motus creaturæ procedat immediatè à Deo, & talis motus ſit ei violentus; ac per conſequens nulla creatura poterit reſiſtere Deo immediatè mouenti: ergo ſimiliter creata voluntas non poterit Deo, aut voluntati eius efficaci reſiſtere. Confirmatur: nam aliàs miracula, quæ Deus facit præter ordinem naturæ, cauſarent violentiam ipſis creaturis, contra communem ſententiam Doctorum, & contra S. Thom. quæſt. 6. de potentia, artic. 1. ad 17. vbi ait, *quòd in re qualibet naturali eſt naturalis ordo, & habitudo ad cauſas omnes ſuperiores. Et inde eſt, quòd illa, quæ fiunt in corporibus inferioribus ex impreſſione cœleſtium corporum, non ſunt violenta, licèt videantur eſſe contraria naturalibus motibus inferiorum corporum, vt patet in fluxu, & refluxu maris, qui ſequitur motum Lunæ. Et multò minùs eſt violentum, quòd à Deo fit in iſtis inferioribus.* Et idem docet quæſtione 3. de potentia, articulo 3. ad 1. cui conſonat illud, quod dicitur Sap. 16. *Hic autem* ſcilicet ignis, *iterum vt nutrirentur iuſti, etiam ſuæ virtutis oblitus eſt. Creatura enim tibi factori deſeruiens exardeſcit in tormentum aduerſus iniuſtos, & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt,* quaſi diceret. Ignis non minùs refrigerat iuſtos, & ad recreandum eos inclinatur, quando ad id mouetur, & applicatur à Deo, ac ſi virtutem igniendi, & torquendi non haberet. Conſonat etiam illud Iob 9. *Sapiens corde eſt, & fortis robore, quis reſiſtit ei, & pacem habuit?* ac ſi apertiùs diceret: Creatura pacem habet cùm Deo non reſiſtit, ſed ei ſubiicitur, vt explicat S. Thom. in hæc verba: *Aliter homo obtinet pacem à potentiori, aliter à minùs potente, vel ab æquè potente: Manifeſtum eſt enim, quòd potentior à minùs potente pacẽ acquirit, contra eum pugnando, ſicut cùm Rex potens contra aliquem rebellem in ſuo ſigno bellum mouet, & victoriam obtinens, pacem regni reformat. Similiter etiam ab æquè potente, cùm aliquis pacem obtinet pugnando: licèt enim eum ſuperare non poſſit, tamen aſſiduitate pugnæ eum fatigat, vt ad pacem reducatur: ſed à magis potente nunquam pacem obtinet reſiſtendo, vel pugnando, ſed ſe ei humiliter ſubdendo. Hoc eſt ergo euidens ſignum, quòd fortitudo Dei omnem humanam fortitudinem excedit, quia nullus cum eo pacem habere poteſt reſiſtendo, ſed ſolùm humiliter ei obediendo. Vnde dicitur Iſai. 26. Seruabis pacem, quia in te ſperauimus,* ergo, &c.

S Bonau. in 2. d. 25. p. 2. ar. 1. q. 5. Caiet. 1. p. qu. 82. ar. 1. Cõrad. 1. 2. qu. 6. art. 4.

Quintò probatur: Vt aliquis reſiſtat alteri oportet, quòd habeat æqualem, vel maiorem virtutem cum illo: nam à proportione minoris inæqualitatis non fit actio, ac per conſequens nec efficax reſiſtentia, quæ ſine actione fieri non poteſt: ſed nullum arbitrium creatum habet æqualem, aut maiorem virtutem, quàm Deus: nam virtus & efficacia diuina eſt infinita: omnis autem virtus, & efficacia creata eſt finita, & limitata; ergo impoſſibile eſt, liberum arbitrium creatum reſiſtere Deo, aut voluntati eius efficaci.

Digitized by Google

VIII. S.Th.1.p. q.103.ar 8. ad 1.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd tantùm probat primam concluſionem: quatenus verò contra ſecundam videtur militare, reſpondetur cum S.Thoma: *Quòd aliqui dicuntur vel cogitare, vel loqui, vel agere contra Deum: aut etiam illi reſiſtere; non quia totaliter renitantur ordini diuinæ gubernationis (quia etiam peccantes intendunt aliquod bonum) ſed quia contrà nituntur cuidam determinato bono, quod eſt eis conueniens ſecundùm ſuam naturam, aut ſtatum.*

Ad ſecundum reſpondetur, voluntatem creatam poſſe quidem neceſſitari à Deo ad aliquem actum eliciendum, ſicut neceſſitatur in patria ad diligendum Deum clarè viſum, ſed non poteſt cogi ad volendum aliquid, nam aliàs ipſa voluntas ſimul vellet & nollet idem obiectum, quod eſt impoſſibile, vt 1.2.q.9.ar.4.ad 2.oſtendit S.Thomas.

Voluntas ad actus imperatos cogi poteſt

Ad primam confirmationem reſpondetur, quòd cùm docent Theologi, voluntatem poſſe ad actus imperatos cogi, & in illis violentiam pati; id intelligunt de actibus imperatis voluntatis, quando tales actus ſunt eliciti ab aliis potentiis: non autē quando ſunt eliciti ab ipſa voluntate, ſicut ſunt actus, ſupra quos reflectitur eadem voluntas: nam ratio S. Thomæ, qua probat, voluntatem non poſſe in actibus à ſe elicitis violentiam pati, etiam procedit de illis, qui immediatè cauſantur à voluntate, & non media alia potentia. Nec eſt ſenſus, quòd aliqua operatio actu imperata à voluntate ſit ei violenta; hoc enim manifeſtam inuoluit contradictionem: nam, cùm voluntas, etiam quando eſt imperans, ſit inclinatio totius; impoſſibile eſt actum violentum eſſe de facto imperatum à voluntate; ſequeretur enim, illum actum eſſe contra inclinationem hominis, & ſecundùm eius inclinationem: ſed ſenſus eſt, quòd actus aliarum potentiarum, qui ſolent eſſe à voluntate imperati, poſſunt eſſe violenti, vt ſi contra imperium voluntatis aliquis cogatur ad ambulandum, vel ad aliam conſimilem actionem exercendam, ſed de hoc agitur ex profeſſo 1.2.q.6.ar.4.

IX. S.Th.q.22. de ver.ar.8. in corp.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur cum S.Thoma: *Quòd Deus poteſt immutare voluntatem: non tamen poteſt eam cogere. Quantumcumque enim voluntas immutetur in aliquid, nō dicitur cogi in illud. Cuius ratio eſt, quia ipſum velle aliquid, eſt inclinari in illud: coactio autem, vel violentia eſt contraria inclinationi illius rei quæ cogitur. Cum igitur Deus voluntatem immutat, facit, vt præcedenti inclinationi ſuccedat alia inclinatio, & ita prima aufertur, & ſecunda manet. Vnde illud, ad quod inducit voluntatem, non eſt contrarium inclinationi iam exiſtēti, ſed inclinationi, quæ prius inerat: vnde non eſt violentia, nec coactio. Sicut lapidi ratione ſuæ grauitatis ineſt inclinatio ad locum deorſum: hac autem inclinatione manente, ſi ſurſum proiiciatur, erit violentia: ſi autem Deus auferat à lapide inclinationem grauitatis, & det ei inclinationem leuitatis, tunc ferri ſurſum non erit ei violentia: & ita immutatio motus poteſt eſſe ſine violentia. Et per hunc modum intelligendum eſt, quod Deus voluntatem immutat ſine eo, quod voluntatem cogat.* Quia ergo in caſu propoſito in argumento: Deus immutando voluntatem Petri efficit, vt præcedenti inclinationi odij, quo voluntas Petri proſequebatur Paulum, ſuccedat amor eiuſdem Pauli; ſicut de facto cor Aſſueri contraria affectione præoccupatum, in lenitatem cōuertit, vt ſuprà dictum eſt: ideo ille amor non eſt coactus, ſed voluntarius, vtpote à principio intrinſeco procedens ſecundùm eius inclinationem, vnde idem S.Thomas in ſecundo ſententiarum diſtinct.25.quæ.1.art.2.ad primum argumentum, ait: *quod Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio, ſecundùm eius exigentiam; vnde etiamſi voluntatem hominis in aliud mutet; nihilominus*

Deus immutando voluntatē non eam cogit.

A *tamen hoc ſua omnipotentia facit, vt illud in quod mutatur, voluntariè velit: & ita coactionis ratio tollitur, aliàs eſſet contradictionis implicatio, ſi diceretur nolle illud, in quod mutatur, & cogi ad illud, quia neceſſitas coactionis voluntati contraria eſt, vt in 5. Metaph. Philoſophus dicit.* Idem dicit S.Tho. aliis in locis diſp.22.& 23. adductis.

X. Animæ dānatorū detinentur violēter in inferno.

Ad tertium reſpondetur, quòd dæmones, & animæ damnatorum detinentur à Deo in inferno medio igne, cui alligantur, & per quem multis miris, ſed veris modis, vt ait Aug. torquentur, vnde violentia, quam patiuntur, eſt reſpectu ignis, qui contra voluntatem eorum damnatos detinet, non autem reſpectu Dei. Sed contra hoc eſt argumentum: nam etiamſi Deus immediatè damnatos in inferno detineret, adhuc ibi detinerentur violenter: ergo poteſt B aliqua creatura immediatè pati violentiam à Deo. Reſpondetur, quòd ſi illa alligatio fieret immediatè à Deo, non eſſet ſecundùm ſe, & ſimpliciter violenta: nam talis alligatio fit per intellectum, qui omnipotentiæ diuinæ ſubiicitur: eſſet tamen violenta ſecūdùm quid, & in genere moris, in ordine ad deprauatam voluntatem damnatorum, quæ per ſe non eſt neceſſaria ad illam detentionem, vt patet: nam animæ detinentur modò in purgatorio voluntariè, & non violenter, vt docet M.Soto, & alij plures graues auctores.

M. Soto in 4.d.49.q.3. ar. 3.

Triſtitia damnatorū vnde cauſetur.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd in actu doloris interni patiuntur damnati violētiam, & vim ab obiectis apprehenſis: nam contra eorum voluntatem, C & inclinationem cogitur intellectus, ea, quæ triſtitiam cauſant, apprehendere; vnde violentia non eſt reſpectu Dei in voluntate dānatorum, niſi ſecundùm quid, & in genere moris, vt ſuprà dictum eſt. Licèt enim Deus neceſſitet voluntatem damnatorū, media apprehenſione obiecti nociui, & triſtabilis, vt actū doloris eliciat, & pręangustia ſpiritus gemētes, infructuosā pœnitentiam agāt, non tamen eos cogit ad prædictos actus volūtatis, vt ex ſupradictis patet.

XI.

Ad quartum reſpondetur, quòd, vt dictum eſt, nulla creatura poteſt immediatè à Deo pati violentiam, eſſet enim imperfectio Dei, ſi aliqua creatura reſiſteret illi. Et præterea: nam violentia non poteſt alicui inferri, niſi à cauſa extrinſecùs operante, vt patet ex eius definitione: dicitur enim violentum, quod eſt à D principio extrinſeco, paſſo non cōferente vim: Deus autem intimè operatur in omnibus rebus cum pleno, & perfecto earum dominio. Vnde, ſicut non poteſt eſſe violentus motus, cùm aliquid mouet ſeipſum, ita etiam cùm mouetur immediatè à Deo, non poteſt violenter moueri: nam omnis motus cuiuſque rei magis depēdet à Deo, quàm à quolibet principio intrinſeco tam actiuo, quàm paſſiuo ipſius mobilis. Sicut ergo ille motus, qui à principio intrinſeco actiuo, vel paſſiuo ipſius mobilis procedit, eſſe non poteſt violentus, ita non erit violentus, ſi procedat à Deo immediatè.

Propoſitio: Quidquid poteſt Deus facere cum cauſa ſecūda, poteſt facere ſe ſolo, quomodo ſit intelligenda.

Et ſi fiat argumentum: nam quidquid Deus poteſt facere cum cauſa ſecunda, poteſt etiam facere per ſeipſum immediatè; ſed Deus poteſt cauſare in rebus E motum violentum, mediis cauſis ſecundis: ergo per ſeipſum immediatè poterit illum cauſare. Reſpondetur, quòd, quando in effectu importatur habitudo ad talem cauſam, non ſolùm in genere cauſæ efficiētis, ſed etiam in genere cauſæ formalis; non poteſt Deus facere ſe ſolo, quod poteſt operari per cauſam ſecundam, vt patet in actionibus vitalibus, & idem contingit, quando in ipſo effectu, vel motione includitur intrinſecè aliqua imperfectio, quæ, cùm non poſſit reduci in primam cauſam, ſed ſolùm in cauſam ſecundam, eò quòd primæ cauſæ omnis imperfectio repugnat, ideò talis effectus poteſt produci

Digitized by Google

duci à Deo media cauſa ſecunda,non autem per ſeipſum immediatè.Vnde non poteſt Deus immediatè producere aliquod monſtru,aut motum defectiuum vel habitum vitioſum,quem tamen poteſt producere media cauſa ſecunda. Similiter etiam non poteſt producere immediatè per ſeipſum aliquem effectum qui ſit formaliter contingens,quia,vt diſp.26. & 27. oſtenſum eſt,effectus contingens, inquātùm eſt formaliter contingens, dicit intrinſecum ordinem ad cauſam defectibilem, ſeu impedibilem per concurſum alterius cauſæ.Deus autem non eſt,ſed nec eſſe poteſt cauſa defectibilis,aut impedibilis:nam in hoc includitur intrinſecè imperfectio.Et tamen certiſſimum eſt, Deum per cauſas ſecundas multos producere effectus contingentes. Proportionabiliter dicendum eſt in præſenti, Deum mediis cauſis ſecundis multos producere motus violentos, quos tamen immediatè per ſeipſum cauſare non poteſt,non propter aliquam ipſius Dei impotentiam, ſed potius propter ſummam,& infinitam eius perfectionem,& omnipotentiam,cui ſubinde nulla imperfectio,nullus defectus poteſt attribui.

XII. Ad quintum reſpondetur,quod tangit difficultatem,de qua ex profeſſo diſputari ſolet 1.2.q. 6. art.4. allegato : Vtrùm videlicet,quando voluntas,vel alia potentia ceſſat ab actu; quia Deus ſuum generalem ſubtrahit concurſum, verè dicatur cogi,aut violentiam pati.Almaynus tract.1.moralium,cap.2. partem defendit affirmatiuam,cui ex parte adhæret M. Medina,art.4.cit.concl. 4.Ait enim, quòd aliquo modo tunc cogitur potentia.Idem dicit Durandus, loquēs de voluntate.Reſpondetur tamen,quod in caſu poſito,propriè loquendo,non cogeretur voluntas, nec pateretur violentiam; & idem dicendum de quacūque alia potentia.Docet hoc Conrad.art.4.cit.& M. Victoria,M.Soto,& Caiet.1.p.quæ.82.ar. 1. Et ratio huius eſt:nam ceſſante concurſu Dei generali , nullā habet voluntas actualem inclinationem ad actum, cùm omnis inclinatio cuiuslibet cauſæ ſecundæ, intrinſecè dependeat à Deo , tanquam à cauſa priori per ſe efficiente,vt diſp. 18.22.& 23.oſtenſum eſt, & patebit ampliùs diſp. 96. & 97. ergo tunc voluntas non ceſſaret ab actu cōtra propriam inclinationem; ergo non cogeretur. Confirmatur hoc:nam ſublato concurſu Dei generali , nulla eſſet reſiſtentia in voluntate : ergo non pateretur violentiam , aut coactionem.Probatur conſequentia : nam illud dicitur violentum, quod eſt à cauſa extrinſeca, paſſo , non conferente vim,id eſt, reſiſtente : ergo vbi nulla eſt reſiſtentia,nulla erit violentia.Præterea : nam ſi voluntas vellet ceſſare ab actu amoris alicuius obiecti, & non poſſet , quia Deus illam neceſſitat ad illum actum,quantùm ad exercitium, ſicut neceſſitatur in Patria ad diligendum Deum ; non diceretur cogi, aut violentiam pati,ſed ſolùm neceſſitari:ergo ſimiliter non cogeretur, ſi ceſſaret ab actu , quia Deus ſubtrahit ſuum concurſum generalem.

Durand. 2. ſent.d.25. q.4.& in 4. d.29.q.2.

Concurſus generalis ſubtractus violentiam in rebus nō cauſat.

Et,ſi fiat argumentum:nam quando potentia progreſſiua impeditur aliquo exteriori impedimento, ne proſequatur ſuum motum , verè cogeretur,ſicuti etiam cogitur lapis,cùm detinetur ſurſum, & impeditur,ne deſcendat deorſum : ergo ſimiliter cogeretur voluntas,ſi Deus,ſubtrahendo ſuum concurſum generalem,eam impediret,ne actum incœptum proſequatur,ſed ab eo deſiſtat. Reſpondetur , negando conſequentiam : nam in caſu antecedentis eſt actualis reſiſtentia ex parte paſſi, non autem in caſu conſequentis.Sed obiiciunt aliqui: nam Ariſt. 2. Ethic. appellat violentum,quod agens extrinſecum,præter internum impetum mouerit,aut ſedauerit Reſpondetur, Ariſtotelem loqui de violento impropriè , & largo modo ſumpto. Vt autem ſit aliquid propriè A violentum,non ſufficit, quòd res , vel eius potentia detineatur, vel impediatur ab operatione , ad quam habet inclinationem radicalem, ſeu habitualem , & in actu primo; ſed requiritur,quòd impediatur contra actualem inclinationem , vel contra virtualem: vel ſi Ariſtoteles loquatur propriè de violento , intelligendus eſt, quando mobile renititur per actualem impetum , ſicut renititur lapis , cùm detinetur ſurſum, aut cùm impeditur , ne ea velocitate deorſum tendat, quæ proportionata eſt eius grauitati: nam,vt docet S.Tho.2.2.q.175.art.1.in corp. dupliciter aliquis motus dicitur violentus ; *vno quidem modo quantùm ad finem inclinationis*,ſiue ſecundùm ſubſtantiam motus , quæ attenditur ex parte termini, B *putà ſi lapis,quia naturaliter inclinatur ad hoc,quòd feratur deorſum , proiiciatur ſurſum. Alio modo, quantùm ad modum tendendi , putà ſi lapis velociùs proiiciatur deorſum,quàm ſit motus eius naturalis.* Tunc enim ille motus eſt violentus, quantùm ad modum , quia velociùs mouetur,quàm eius naturæ congruat ; & eadem ratione,ſi ab aliquo agēte extrinſeco impediatur,ne ea velocitate feratur deorſum,qua deſcenderet ex natura ſua, ille motus eſſet violentus , quantùm ad modum.

XIII. Ad ſextum argumentum reſpondetur,quòd ſi auxilium efficax inhærens creatæ voluntati,conſideretur ſecundùm ſuam phyſicam entitatem, præſcindēdo,vel abſtrahendo à decreto Dei, volentis abſolutè per illud auxilium hominem ad ſe conuertere , liberum arbitrium poteſt eidem auxilio reſiſtere , quia C tunc reſiſtentia accipitur comparatione cauſæ particularis.Si autem conſideretur,vt eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis,intendentis hominem ad ſe conuertere,& quatenus intentionaliter in ſe continet virtutem eiuſdem voluntatis diuinæ ; ſecundùm iſtam rationem non poteſt liberum arbitrium eidem auxilio reſiſtere, ſicut non poteſt reſiſtere voluntati Dei efficaci,cuius eſt inſtrumentum.

Auxilio efficaci,vt eſt quædā entitas phyſica , poteſt liberum arbitrium reſiſtere.

Ad confirmationem deſumptam ex verbis Apoſtoli ad Rom.13.reſpondetur,quòd cùm dicit,eos,qui reſiſtunt poteſtati Dei ordinationi reſiſtere , loquitur de reſiſtentia,quæ fit ordinationi diuinæ,quæ attenditur ſecundùm aliquam particularem cauſam , vel de ordinatione diuina, quæ eſt ſecundùm voluntatē ſigni, & ſecundùm voluntatem Dei antecedentem. D Huic namque ordinationi,&voluntati Dei ſæpe homines reſiſtunt,vt in prima concluſione dictum eſt, & conſtat ex locis Scripturæ in primo argumento huius diſputationis inductis.Si autem loquamur de ordinatione,quæ attenditur ſecundùm cauſam vniuerſalem,hoc eſt,ſecundùm voluntatem Dei conſequentem, quæ eſt voluntas beneplaciti , & efficax, nullus vnquam reſtitit, vel reſiſtere poteſt ordinationi diuinæ. Nec loquitur Apoſtolus de hac ordinatione , ſed de ordinatione ſuperiùs explicata , vt colligitur ex S.Thoma dicente: *Si poteſtas principum, in quantùm talis eſt,à Deo eſt , & nihil eſt à Deo ſine ordine;conſequens eſt,quòd etiam ordo, quo inferiores poteſtatibus ſuperioribus ſubiiciuntur,ſit à Deo. Itaque qui contra hunc ordinem reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit.* E 1.Reg.8. *Non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.* Luc. 10. *Qui vos ſpernit,me ſpernit. Reſiſtere autem diuinæ ordinationi, contrariatur honeſtati virtutis. Vnde contra virtutem agit,quicunque poteſtati reſiſtit in eo,quod pertinet ad ordinationem ſuæ poteſtatis.* Quibus verbis non obſcurè docet, Apoſtolum loqui de illa reſiſtentia dumtaxat , quæ fit voluntati Dei antecedenti,ſeu voluntati ſigni,quæ,vt ait 1.p.q.19. art. 6. non ſemper impletur. Vtrùm autem auxilio efficaci , vt eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ , poſſit liberum arbitrium reſiſtere,propriè loquendo de reſiſtentia,diſp.93.& 94.explicabitur.

S. Thom. Rom. 13. lectio.1.

Digitized by Google

DVBIVM TERTIVM.

Appendix,

An liberum arbitrium arbitrium creatum voluntati Dei abſolutæ reſiſtere valeat.

XIV. Leonardus Læſius lib. de gratia efficaci, ca. 18. n. 13.

QVIDAM ex recentioribus Theologis vt explicet, qualiter liberum arbitrium creatum voluntati Dei abſolutæ valeat reſiſtere, aduertit tripliciter poſſe aliquid eſſe volitum à Deo abſoluta volũtate. Primò ante omnem præſcientiam determinationis cauſæ ſecundæ, ſiue nulla iſtius ſcientiæ habita ratione. Secundò, ſuppoſita præſcientia conditionata. Tertiò, ſuppoſita præſcientia abſoluta illius determinationis.

Dictũ primum. Quo ſuppoſito, dicit primò: Quando voluntas diuina primo modo eſt abſoluta, ei reſiſtere non poſſumus, & aſſignat duplicem rationem. Prima ratio. Prima eſt, quia non poſſumus impedire, quin talis voluntas ſit in Deo: concepta enim eſt independenter à noſtra libertate, omnem eius motum præueniendo, & ea poſita non poſſumus impedire eius efficacitatem. Secunda ratio. Secunda ratio illius eſt, quia ex vi talis voluntatis abſolutę vel ſequitur prædeterminatio extrinſeca in voluntate hominis ad opus à Deo volitum, cui prædeterminationi non poſſumus reſiſtere; vel ſaltem extrinſeca per modum imperij, cui etiam reſiſti non poteſt: ſicut potentiæ inferiores non poſſunt reſiſtere imperio voluntatis.

Dictum ſecundum. Dicit ſecundò. De hac voluntate Dei abſoluta, quæ antecedit omnem ſcientiam determinationis cauſæ ſecundæ, intelligẽdum eſt illud Pſal. 134. *Omnia quæcunque voluit, fecit in cœlo, & in terra.* Eſther 13. *Non eſt qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati.* Iſaiæ 14. *Omne conſilium meum ſtabit.* (Pſal. 134. Eſther 13. Eſai. 14.) Sed negat hoc modo actus liberos hominum in particulari eſſe volitos, aut prædiffinitos à Deo. Ex quo infert, quòd neque conuerſio ſingulorum in particulari ſic prædiffinita eſt, ſi tamen per conuerſionem accipiamus liberum hominis conſenſum, non autem auxilia præuenientia, quibus inducitur ad conſenſum: hæc enim poſſunt eſſe abſolutè prædiffinita, & hanc Dei voluntatem, qua parte iſta auxilia reſpicit, impedire non poſſumus.

XV. Dictum 3. Dicit tertiò. Si ſecundo modo voluntas diuina dicatur abſoluta, nempe ſuppoſita pręſcientia conditionata, fatetur eſſe probabilius, nos huic voluntati Dei non poſſe reſiſtere, innuens oppoſitum eſſe probabile. Addit tamen certum eſſe, nos poſſe reſiſtere motioni præuenienti, qua mandatur executioni, ſeu per quam conuertimur, ſi nuda illius motionis efficacia ſpectetur. Quod idcirco (inquit) addo, quia ſi conſideretur illa motio, vt ſubeſt præſcientiæ diuinæ, qua præſcitur euentus ex tali motione ſecuturus, ſic non poteſt ei reſiſti, quia iam ſupponitur euentus ſecuturus. Et ad argumentum, quod poteſt obiici, nam ſequeretur ex hoc tolli arbitrij libertatẽ, reſpondet, negando conſequentiam, quia iſtud non poſſe reſiſtere motioni præuenienti; vt ſubeſt præſcientiæ diuinæ, non eſt abſolutè, & ſimpliciter non poſſe, neque prouenit ex nuda efficacia iſtius motionis, ſed eſt non poſſe ſecundùm quid, & ex ſuppoſitione, quomodo etiam impoſſibile eſt reſiſtere tentationi ſuppoſita præuiſione lapſus, & impoſſibile eſt te non facere, quod ſupponitur præuiſum à te faciendum. Itaque veriſſimè dicitur, ſtante motione Dei efficaci, & intentione abſoluta conuertendi hominem poteſt nihilominùs ſpectata nuda efficacia A illius motionis liberum arbitrium reſidere; ita vt non ſequatur conuerſio.

XVI. Dictum 4. Dicit 4. Si tertio modo volũtas diuina dicatur abſoluta, nimirum ſuppoſita præuiſione abſoluta determinationis noſtrę voluntatis, certum eſt neq; illi, neque motioni, quæ eam conſequitur, reſiſti poſſe. Addit tamen, hoc libertati non repugnare, cuius rei duplicem aſſignat rationem. Prima, quia motio illa non eſt præueniens, ſed concomitans determinationem liberam voluntatis: vnde non affert aliquam neceſſitatem antecedentem, ſed ſolùm concomitantem, ſola autem neceſſitas antecedens libertati repugnat, vt Anſelmus docet. (Anſelmus.) Secũda, quia hæc neceſſitas, quam affert illa voluntas abſoluta, & eius operatio, eſt ſolùm ex ſuppoſitione eius, quod eſt in noſtra poteſtate, nimirum determinationis, & motus ſpontanei noſtræ voluntatis. B Neceſſitas autem ex ſuppoſitione non repugnat libertati, quando ipſa ſuppoſitio libertati ſubeſt. Hoc modo putat opera noſtra prædiffinita à Deo abſoluta voluntate abſque iniuria libertatis.

Dicit quintò. Diuinæ voluntati, quatenus prior eſt determinatione liberi arbitrij præuiſa reſiſtere poſſumus, & rationem aſſignat, quia vt eſt prior, non habet rationem prædiffinitionis abſolutæ reſpectu noſtri operis liberi, propriè loquendo, ſed ſolùm conditionatè, quamuis reſpectu auxilij præuenientis, rationem abſolutæ prædiffinitionis habeat. Dictum 5.

XVII. Hæc tamen ſententia multa continet, quæ nõ videntur veritati conſona. Ad cuius euidentiã aduertere oportet, C quòd vt Dei voluntas dicatur abſoluta comparatione alicuius actus liberi, oportet, quòd velit, & determinet non ſolùm concurrere cum voluntate creata ad talem actum, ſi ipſa voluerit in eũdem actum influere, ſed requiritur quòd etiam prædiffiniat ipſum concurſum, & influxum voluntatis in eundem actum: (Voluntas Dei, vt ſit abſolute, quid requiratur.) aliàs enim voluntas Dei erit conditionata, vtpote dependens ex conditione ab alio adimplenda: ſicut ſi quis decerneret, quòd Petrus ieiunet, ſi ipſe voluerit, decretum illud non eſſet abſolutum, ſed conditionatum, quia non fertur in ieiunium illud abſolutè, ſed ſub conditione, ſi videlicet Petrus voluerit ieiunare: ergo, ſi Deus ſuo ęterno decreto ſolùm prædiffiniuit, & voluit quòd Petrus cõuertatur ſi ipſe voluerit, D & nõ decreuit, quòd ipſe velit, & influat cum Deo in eãdem conuerſionem, voluntas Dei comparatione eiuſdem conuerſionis nõ erit abſoluta, ſed conditionata, quia non fertur in illum actum, niſi ſub conditione depẽdente à volũtate Petri, ſi nimirum ipſe voluerit conuerti. Eadem ratione probari poteſt quòd etiam volũtas Dei, qua ſtatuit cõcurrere cum Petro ad piam operationem, ſi ipſe voluerit in eandem influere, non ſit abſoluta, ſed conditionata; nam etiam hæc voluntas fertur in diuinum concurſum ſub conditione dependente à determinatione voluntatis creatæ, ſicut voluntas dandi eleemoſynam pauperi, ſi ipſe petierit, non eſt aboluta, ſed cõditionata, quia non fertur in eleemoſynam, niſi ſub conditione, quòd pauper eam petat. E

XVIII. Ex quo ſequitur, quòd ſi Deus non prædiffiniuit actus pios, qui in tempore fiunt per liberum arbitrium, niſi præſuppoſita ſcientia media cooperationis arbitrij futuræ ex hypotheſi, quòd in talibus circumſtantiis tali gratia excitaretur, illa prædiffinitio, & voluntas Dei comparatione eorundem actuum, non eſt voluntas abſoluta, ſed ſolùm conditionata. Ex quo rurſus ſequeretur, quòd Deus nullum actum liberum, aut meritorium prædiffinierit ab æterno voluntate abſoluta, quod tamen nulla ratione poteſt admitti, aliàs enim prædeſtinatio diuina non eſſet abſoluta, ſed ſolùm conditionata, nec opera meritoria, per quæ prædeſtinati ad

vitam

Digitized by Google

vitam perducuntur æternam eſſent volita, & præordinata à Deo abſoluta voluntate, atque adeò non eſſent propria eius dona, quod diuinæ electioni, & prædeſtinationi gratuitæ videtur contrarium, vt diſp. 37. 110. patebit.

XIX. Læſius de præd. & reprob. ſect. 5. n. 55.

Voluntas cōditionata qualiter tranſeat in abſolutam.

Reſpondit ad hoc, quòd ſicut opera moralia ordinis naturę referuntur in Deum, vt auctorem naturę, & rectè dicuntur eius dona ratione principij ab eo accepti (quod eſt lumen rationis, & propenſio voluntatis ad bonum honeſtum) & ratione concurſus, vt auctoris naturæ: ita opera pietatis, ſeu ſupernaturalia ſunt dona Dei ratione principij ſupernaturalis, ab eo accepti (quod eſt donum gratiæ, vel habitualis, vel actualis vel vtrumque in intellectu, & voluntate) & ratione cooperationis, quia cum illo principio concurrit. B Fatetur tamen, quòd Deus ante præuiſam determinationem voluntatis non prædiffiniuit abſoluto decreto, vt opus iſtud bonum exiſtat: ſed ſolùm voluntate conditionata, ſi nimirum voluntas creata voluerit ad illud concurrere.

Reſponſio.

Addit, quòd voluntas diuina ante poſitam conditionem (nempe determinationem noſtræ voluntatis) non eſt abſoluta, ſed conditionalis: poſita autem illa conditione tranſit in abſolutam, & ſimul influit in opus, & vi illius, opus habet eſſe ſupernaturale & meritorium; ſicut à voluntate per ſe primò habet eſſe liberum, & quod hic, & nunc fiat, &c. Itaque non opus eſt noua aliqua voluntate abſoluta qua Deus rurſus illud opus velit, quæque reſpectu illius operis habeat ſe per modum principij effectiuum. C Hoc enim neque neceſſarium eſt, neque intelligibile: nam conditionata voluntas, quæ præcedit determinationem liberi arbitrij, abundè ſufficit poſita illa conditione. Explicat hoc exemplo humano. Cùm enim quis contrahit cum altero verbis de præſenti ſub conditione, voluntas ſe obligandi eſt conditionata, verùm poſita conditione tranſit in abſolutam, & habet vim voluntatis abſolutæ, & parit ſuum effectum abſque nouo actu. Idipſum explicat exemplo præſcientiæ: nam præſcientia conditionata tranſit in abſolutam, eo ipſo, quòd ponitur hypotheſis. Addit tamen, quod poſita conditione concipitur in Deo nouus actus complacentiæ, & approbationis, qui quidem in opus non influit, vt pote illud ſupponens. D Denique non habet pro inconuenienti concedere, quod prædeſtinatio, vt antecedit omnem præuiſionem operum, ſit ſolùm conditionata, & æqualiter ſe habens ad omnes, quamuis, vt ſequitur præuiſionem meritorum ex gratia procedentium ſit prædeſtinatio abſoluta.

XX. Impugnatio.

In hac tamen ſolutione multa inuoluuntur, quæ nobis diſplicent. Contendimus enim primo, opera pietatis, ſeu ſupernaturalia, non ea dumtaxat ratione eſſe dona Dei, quia gratis nobis dedit principium ſupernaturale, quo homo poteſt ea opera elicere, ſi velit, aut quia ſimul cum libero arbitrio operante influit immediatè in eiuſmodi opera; ſed etiam quia ſua gratia efficaci donat homini ipſum velle, & vera efficienter facit, vt liberè ſe determinet ad concurrendum cum gratia in ipſum opus, E id quod expreſsè docet S. Auguſtinus. *Ipſius* inquiens, *eſt non ſolum poſſe, quod volumus, ſed etiam velle quod poſſumus.*

Auguſt.

Nec ſatis eſt reſpondere ipſum velle eſſe Dei: quia concurrit nobiſcum ſi nos volumus operari, etenim non ſolum nobiſcum operatur Deus ipſum velle ſi nos volumus, ſed etiam efficit vt velimus, & cooperemur illi, vt diſput. 86. de auxiliis num. 3. & ſequentibus manifeſtum fiet. Diſplicet etiam quod in eadem ſolutione aſſeritur, quòd nimirum Deus ante præuiſam determinationem voluntatis creatæ non prædiffiniuit abſoluto decreto, vt opus pium fiat ab

A eadem voluntate, & exiſtat in rerum natura, ſed ſolùm conditionato Id enim doctrinæ S. Auguſt. & S. Thomæ non videtur congruere, vt ex dictis diſp. 22. conſtat, vbi oſtenſum eſt, Deum ſuo æterno, & abſoluto decreto antecedenter ad omnem præſcientiam cooperationis arbitrij futuræ etiam ex hypotheſi, quod tali gratia excitaretur prædiffiniſſe omnes actus bonos præſertim ſupernaturales, qui in tempore fiunt; abſque eo quòd lædatur, aut minuatur libertas arbitrij. Accedit quòd ante decretum abſolutum diuinæ voluntatis non poteſt præuideri determinatio voluntatis creatæ, cùm ſcientia viſionis non antecedat, ſed ſubſequatur diuinum decretum liberum, à quo omnia, quæ quomodocumque habet eſſe dependent, vt diſp. 7. 13. & 22. oſtenſum eſt. B Præterea: nam ſi decretum voluntatis diuinæ, quantum eſt ex parte Dei, & vt præuenit determinationem voluntatis creatæ non eſt abſolutum, ſed conditionatum, ergo nullius prædeſtinatio, etiam animæ Chriſti, aut Beatæ virginis, quatenus antecedit præuiſionem cooperationis eorum cum gratia eſſet abſoluta, ſed ſolùm conditionata. Ex quo rurſus ſequeretur, quod antecedenter ad eandem cooperationem præuiſam eodem modo fuerint prædeſtinati omnes electi, & non aliter, quam reprobi, quod tamen nō poteſt admitti, vt diſp. 37. & 110. videbitur. Diſput. 37. 110.

Nec ſufficit reſpondere, quòd poſita in eſſe conditione prædeſtinatio, & voluntas Dei conditionata abſque nouo actu tranſit in abſolutā. Hoc enim non infirmat, ſed potiùs confirmat argumentum factum, C nam voluntas conditionata impleta conditione tranſit in abſoluta virtute eiuſdem conditionis. Ergo virtute influxus partialis liberi arb. vt aiunt, cum gratia excitante, prædeſtinatio, quæ ex parte Dei antecedenter ad præuiſionem eiuſdem influxus arbitrij erat ſolùm conditionata, efficeretur abſoluta, ac per conſequens prædeſtinatio abſoluta non in Deum, ſed in cooperationem arbitrij cum gratia excitante eſſet reuocanda. Et licet auctor contrariæ ſententiæ non reputet inconueniens concedere, quòd prædeſtinatio, vt antecedit omnem operum præuiſionem, ſit ſolùm conditionata, & æqualiter ſe habet ad omnes: nos tamen id concedere pro magno inconuenienti habemus, vt ex iis quæ dicenda ſunt diſp. 37. 107. & 110. conſtat.

D His ſuppoſitis vt noſtram ſententiam, & ſenſum circa quinque dicta ſententiæ contrariæ proferamus, ſit

Prima concluſio. Veriſſimum eſt, voluntatem Dei, qua ante omnem præſcientiam determinationis cauſæ ſecundæ, voluit aliquid fieri eſſe voluntatem abſolutam, ac per conſequens nos eidem voluntati reſiſtere non poſſe. In hac concluſione conuenit auctor primæ ſententiæ, & ratio prima, quam pro primo dicto adducit, eam probat efficaciter. Sed circa illam aduertimus quòd licèt liberum arbitriū non poſſit impedire efficacitatem Dei, vel eius influxum, vt emanat à Deo, poteſt tamen, ſi vellet, non operari opus illud, quod Deus ante omnem præſcientiam determinationis noſtrę voluntatis abſoluta voluntate decreuit per illam fieri, E cuius ratio eſt. Nam Deus voluit, quòd actus ille fiat liberè à voluntate creata, ergo voluit, vt voluntas ita illum producat, vt poſſit non producere, ſi velit, facultas enim ad vtrumlibet eſt de intrinſeca ratione libertatis. Sed tamen ex ſuppoſitione eiuſdem decreti voluntatis diuinæ neceſſarium eſt neceſſitate infallibilitatis actum illū fieri à volūtate creata, & liberè fieri, vt diſp. 5. oſtenſum eſt.

Circa ſecundam rationem adductam prò ſecundo dicto aduertimus, quòd ex vi prædeterminationis abſolutæ voluntatis diuinæ ſequitur

Digitized by Google

quidem prædeterminatio intrinſeca in voluntate hominis ad opus volitum à Deo, vt diſp. 21. nu. 13. & diſp. 23. viſum eſt. Sed hac motione prædeterminante exiſtente in homine poteſt liberum arbitrium diſſentire ſi velit, & non operari actu ad quem mouet, quia motio illa non aufert à libero arbitrio facultatem, qua poteſt non operari ſi velit, ſed ſolùm efficit, quòd cùm poſſit ex ſua innata libertate non operari actum illum, ad quem mouet, infallibiliter tamen, & liberè operetur illum, vt diſputatione 18. num. 23. dictum eſt. Neque ſimilitudo adducta de potentiis ſenſitiuis inferioribus eſt ad propoſitu: illæ enim capaces non ſunt libertatis ſibi inhærentis, quia ita mouentur à libertate, vt non ſe moueat per deliberationem: liberum autem arbitrium motum à Deo ſe mouet per iudicium rationis à principio intrinſeco habente facultatem ad vtrumlibet. Vnde non eſt ſimile.

XXIV. Secunda concluſio. Loca illa Scripturæ adducta in ſecundo dicto intellecta, ſicut reuerà intelligi debent de volútate Dei abſoluta antecedente omnem ſcientiam determinationis arbitrij futuræ etiam ex hypotheſi, non ſunt coarctanda ad primam rerum conditionem, vel ad dona, ſiue auxilia, quæ præueniunt liberam cooperationem arbitrij, ſed intelligenda ſunt etiam de quacumque bona operatione. Itaque omnis bona operatio præſertim ſupernaturalis eſt à Deo abſoluta voluntate volita, & prædiffinita ante præſcientiam cooperationis arbitrij futuræ, etiã ex hypotheſi. Hanc concluſionem probaui ex profeſſo diſputatione 22. numero 8. & ſequentibus. Pſal. 134. Et quidem quòd locus ille Pſalmi 134. *Omnia quæcunque voluit, Dominus fecit in cœlo, & in terra*, intelligatur etiam de actibus liberis, docet expreſsè ſanctus Auguſtinus in Enchiridione ad Laurentium, Aug. cap. 95. cuius verba diſput. 9. num. 5. & diſput. 22. numero 26. expendimus. Idem docet lib. de corrept. & grat. cap. 7. & 14. cuius verba adduximus diſput. 30. num. 3. In eodem ſenſu explicantur communiter à ſanctis Patribus verba illa Eſther 13. (Eſther 13.) *Nec eſt qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati.* Hoc enim teſtimonio ſæpiſſimè vtitur ſanctus Auguſtinus ad probandum liberum arbitrium creatum reſiſtere non poſſe voluntati Dei abſolutæ, & efficaci. Quæ explicatio colligitur ex ipſo contextu: ſubditur enim, *ſi decreueris ſaluare Iſraël.* Nam hæc ſalus abſque liberi arbitrij coöperatione non fit. Ex quo infero, quòd non ſolùm auxilia præuenientia, quibus ſinguli inducuntur ad cõſenſum, prædiffinita ſunt à Deo: ſed etiam ipſe conſenſus liber, & cooperatio arbitrij cum gratia in particulari eſt à Deo prædiffinita, & efficaci voluntate prædeterminata.

XXV. Tertia concluſio. Voluntas diuina ſi præſupponat præſcientiam conſenſus arbitrij futuri ex hypotheſi, quod tali gratia excitaretur in talibus circunſtantiis, aut præuiſionem cooperationis eiuſdem arbitrij, reuerà talis Dei voluntas non eſt abſoluta, ſed conditionata, quantùm eſt ex parte Dei. Probatur hæc concluſio: nam Deus quantùm eſt ex parte ſua, non decreuit producere liberum conſenſum hominis, niſi ſub hac conditione, ſi nimirum liberum hominis arbitrium voluerit concurrere ad illum: ergo quantùm ex parte Dei, illa voluntas, ſeu prædiffinitio non eſt abſoluta, ſed conditionata. Confirmatur. Iuxta auctores oppoſitæ ſententiæ, voluntas, ſeu prædiffinitio Dei non cadit abſolutè ſuprà determinationem, ſeu concurſum arbitrij creati, ſed ſolùm ſub conditione prædicta, ergo iuxta eandem ſententiam voluntas diuina comparatione ipſius conſenſus hominis non eſt abſoluta, ſed conditionata. Probatur conſequentia: nam qui vult abſolutè aliquem effectum, vel operationem, neceſſe eſt A velit etiam abſolutè, vt omnes cauſæ neceſſariæ concurrant ad eandem operationem; ſed cooperatio arbitrij eſt neceſſaria ad liberam operationem. Ergo ſi Deus non decreuit abſolutè, quòd liberum arbitrium concurrat ad liberam cooperationem, voluntas Dei comparatione actus liberi, non erit abſoluta, ſed conditionata: ex quo ſequitur, quòd huic voluntati Dei conditionatæ, ſeu antecedenti poteſt homo reſiſtere, & de facto reſiſtit, vt diſputat. 32. oſtenſum eſt.

XXVI. Circa alia, quæ in tertio dicto aſſeruntur, aduertimus, quòd ſicut ſuppoſita præſcientia futuri conſenſus liberum arbitrium poteſt ſimpliciter diſſentire ſi velit, quamuis ſecundùm quid non poſſit, ſcilicet in ſenſu compoſito, eò quòd iſta duo ſimul B ſunt incompoſſibilia, Deus præſcit, Petrum conſenſurum craſtina die, & Petrus non conſentiet, ita in noſtra ſententia ſuppoſita motione efficaci prædeterminante liberum arbitrium ad conſenſum, poteſt adhuc idem arbitrium abſolutè, & ſimpliciter diſſentire, ſi velit: quamuis ſecundùm quid, nempe in ſenſu compoſito, diſſentire non poſſit, quia videlicet hæc duo ſunt ſimul incompoſſibilia, liberum arbitrium mouetur efficaciter ad conſenſum, & nihilominùs diſſentit: vnde ſicut non poſſe diſſentire ſecundùm quid ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ, libertatem non tollit ab humanis actibus; ita ſimiliter non poſſe diſſentire ex ſuppoſitione voluntatis Dei abſolutæ prædeterminantis conſenſum futurum, non præiudicat libertati, C quia hoc non poſſe, non eſt ſimpliciter non poſſe diſſentire, ſed ſecundùm quid, vt diſput. 28. viſum eſt.

XXVII. Quarta concluſio. Voluntas diuina poteſt eſſe, & eſt abſoluta comparatione bonorum actuum ante omnem præſcientiam vel præuiſionem cooperationis arbitrij futuræ etiam ex hypotheſi. Concluſio eſt contra quartum dictum, & probari poteſt rationibus factis pro concluſionibus præcedentibus, & ex his, quæ in diſput. 22. dicta ſunt. Præterea probatur, priùs in ſigno rationis, quàm Deus præuideat concurſum Petri futurum, decreuit, vt conſenſus ille fieret à Petro, nam ſcientia viſionis cùm ſit libera, præſupponit decretum voluntatis diuinæ, à quo omnia, quæ quomodocumque habent eſſe, D dependent; ergo voluntas diuina, vt præcedit in ſigno rationis præuiſionem conſenſus futuri, eſt voluntas abſoluta, comparatione eiuſdem conſenſus. Cum hac tamen Dei voluntate ſtat ſimul libertas arbitrij, non quidem propter rationes, quæ afferuntur in dicto quarto, ſed propter alias, quæ in diſput. 18. 22. & 23. adductæ ſunt. Etenim prima illa ratio, in qua aſſeritur, quòd motio, quæ conſequitur ad voluntatem diuinã non eſt præueniens, ſed concomitans determinationem liberæ voluntatis, ſupponit falſum. Etenim vt diſput. 23. viſum, motio illa Dei efficax non eſt ſolùm concomitans determinationem voluntatis creatæ, ſed præuenit ordine rationis, & cauſalitatis, quatenus Deus per illam motionem efficit, vt voluntas ſe liberè determinet ad E cooperandum cum gratia. Quid autem S. Anſelmus per neceſſitatem antecedentem, quæ libertati repugnat, intelligat, iam diffusè lib. 2. de auxiliis diſput. 22. num. 40. explicatum eſt. Secunda etiã ratio, quæ in eodem quarto dicto aſſignatur, falſò nititur fundamento, dum aſſerit, quòd ſola neceſſitas ex ſuppoſitione ſubiacente poteſtati noſtræ voluntatis cohæreat cum eius libertate: non autem ſi ſuppoſitio illa non ſubſit poteſtati eiuſdem voluntatis: falſitas enim huius fundamenti diſput. 22. nu. 39. detecta eſt.

Quinta concluſio. Liberum arbitrium reſiſtere

non

Digitized by Google

non poteſt diuinæ voluntati abſolutæ, quatenus prior eſt determinatione liberi arbitrij præuiſa. Concluſio eſt contra dictum quintum, ſed probatur fundamento contrario: nam voluntas diuina comparatione cuiuſcunque bonæ operationis futuræ eſt verè abſoluta voluntas ante præuiſam determinationem arbitrij creati, vt ex præmiſſis tam in hoc dubio, quàm in diſp. 7. & 22. conſtat, ſed voluntati Dei abſolutæ non poteſt liberum arbitrium reſiſtere, vt fatentur auctores contrariæ ſententiæ, id quod etiam nos diſp. 32. num. 5. ex profeſſo oſtendimus; ergo.

Argumenta, quæ contra hanc noſtram doctrinam obiici ſolent, in diſp. 7. 18. 22. & 23. adducta ſunt, & ſoluta.

Ex his ſequitur, quòd nempe in ſenſu compoſito, neque in ſenſu diuiſo poteſt homo reſiſtere voluntati Dei abſolutæ, ſeu efficaci. Hoc dixerim contra quendam auctorem modernum, qui non metuit concedere, quòd voluntati Dei efficaci non poteſt reſiſti in ſenſu compoſito, bene tamen in ſenſu diuiſo, ſed eius ſententia non eſt admittenda: nam Scriptura ſacra locis ſuperiùs allegatis abſolutè, & ſimpliciter docet, quòd nullus poteſt reſiſtere Dei voluntati, quod de voluntate Dei abſoluta, & efficaci intelligunt communiter omnes Doctores; vt ex præmiſſis conſtat. Si autem poſſet aliquis reſiſtere in ſenſu diuiſo volūtati Dei abſolutæ, & efficaci, ſimpliciter, & abſolutè id poſſet. Etenim non poſſe in ſenſu compoſito reſiſtere eidem voluntati, eſt non poſſe ſecundùm quid. Et confirmatur hæc ratio: nam liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum ad conſentiendum Deo vocanti per gratiam præuenientem efficacem, poteſt ſimpliciter, & abſolutè diſſentire, ſi velit, quoniam in ſenſu diuiſo id poteſt, quamuis in ſenſu compoſito non poſſit, eò, quòd implicat contradictionem hæc duo ſimul eſſe vera, quòd nimirum auxilium efficax præuenientis

Greg. Martinez 1. 2. q. 10. art. 4. dub. 1. ad 3.

A gratiæ conſtituatur in homine, & nihilominùs homo diſſentiat, ergo ſimiliter ſi liberum hominis arbitrium poteſt in ſenſu diuiſo reſiſtere voluntati Dei abſolutæ, & efficaci, id poterit ſimpliciter, & abſolutè, quamuis ſecundùm quid, & in ſenſu compoſito non poſſit.

Argumentum autem, quo Auctor ille conuincitur ad concedendam illam propoſitionem in ſenſu diuiſo, non ſolùm non probat, quod intendit, ſed noſtram potiùs ſententiam confirmat: eſt enim hoc eius argumentum. Homo poteſt in ſenſu diuiſo diſſentire auxilio efficaciter mouenti: ergo poteſt reſiſtere in ſenſu diuiſo voluntati Dei abſolutæ, & efficaci. Ad hoc enim argumentum facilis eſt ſolutio ex iis quæ ſuperiùs dicta ſunt, & dicentur infrà diſp.
B 93. & 94. & nunc breuiter dicimus, quòd ſicut diuinæ voluntati abſolutæ, & efficaci reſiſtere non poteſt liberum hominis arbitrium, ſic etiam reſiſtere non poteſt auxilio efficaciter mouenti ad conſenſum, ſi conſideretur illud auxilium, in quantùm eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis efficaciter volentis, quòd homo, cuius cor mouet ad cõſenſum conuertatur, vt patebit in eadem diſp. 93. n. 2. Secũdò reſpondetur ad argumentum, quòd Deus non ſolùm vult abſolutè, quòd talis homo conuertatur, & conſentiat Deo vocanti efficaciter; Petrus verbi gratia, vel Paulus; ſed etiã vult quòd liberè conuertatur, & conſentiat, quia vult actum illum fieri à voluntate cum modo libertatis ſuæ naturæ conuenienti, ac per conſequens vult, quòd ita conſentiat, vt poſſit
C diſſentire ſi velit: hoc enim requiritur ad actum liberum, vt ex Tridentino conſtat. Cæterùm Deus nunquam voluit, nec vult, quòd aliquis poſſit reſiſtere voluntati eius abſolutæ, & efficaci, neque id poteſt velle: nam hoc eſſet contra eius omnipotentiam, vt patet ex rationibus adductis num. 5. diſputationis præcedentis, præſertim ratione 4. vnde non eſt ſimile.

FINIS LIBRI QVARTI.

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Quintus.

IN QVO AGITVR DE GRATVITA Prædeſtinatione Sanctorum.

I. QVONIAM prædeſtinatio, vt ſuprà diximus, pars eſt ſubiectiua prouidentiæ Diuinæ: poſtquam de his, quæ pertinent ad Dei prouidentiam egimus; ordo poſtulat doctrinæ, vt quæ his temporibus circa diuinam prædeſtinationem controuertuntur, operoſiùs diſcutiamus. Circa quod ſe offerunt decem diſputanda.

I. Vtrùm omnes explicationes, quas S. Auguſtinus tribuit verbis illis Apoſtoli. 1. ad Timot. 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*, ſint legitimæ.

II. Quid ſit voluntas Dei antecedens, quid voluntas conſequens: & vtrùm voluntas antecedens importet formaliter in Deo aliquem actum conditionatum, ſeu velleitatem.

III. Quid ſit prædeſtinatio, & in quo actu formaliter conſiſtat, in actu voluntatis, vel potiùs in actu intellectus.

IV. Vtrùm bonus vſus liberi arbitrij, quo prædeſtinatus conſentit Deo vocanti, & excitanti, conſideratus, inquantùm emanat à libero arbitrio, ſit effectus prædeſtinationis, an verò præſupponatur ex parte noſtra ad ipſam prædeſtinationem.

V. Vtrùm bonus vſus liberi arbitrij, procedens ex auxilio gratiæ, ſit cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, prædeſtinationis in adultis. Vbi agitur de prædeſtinatione ad gratiam ſingillatim & de prædeſtinatione ad gloriam.

VI. Vtrùm prædeſtinatio paruulorum fuerit dependens ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij parentum, vel aliorum, per quos ad baptiſmi gratiam peruenerunt, & eam præſupponat.

VII. Vtrùm merita Chriſti Domini præuiſa, ſint cauſa prædeſtinationis noſtræ, quantùm ad integrum effectum illius.

VIII. Vtrùm gratia ſtatus innocentiæ fuerit Adæ collata ex meritis Chriſti.

IX. Vtrùm prædeſtinatio, quantùm ad effectus aſſequutionem, ſit in ſe certa, & infallibilis, non ſolùm certitudine præſcientiæ; ſed etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.

A X. Vtrùm poſſit aliquis, ſecluſa diuina reuelatione, certitudine infallibili cognoſcere, ſe, vel aliũ eſſe in numero prædeſtinatorum. Vbi quædam ſigna prædeſtinatorum notantur.

DISPVTATIO XXXIII.

Vtrùm omnes explicationes, quas S. Auguſtinus tribuit verbis illis Apoſtoli: Deus vult omnes homines ſaluos fieri, *ſint legitimæ.*

1. Tim. 2.

B

I. SANCTVS Auguſtin. quatuor adhibet explicationes verbis inductis Apoſtoli. Prima eſt ſecũdùm quandam diſtributionem accommodam: ita, vt ſenſus ſit, non quòd velit vniuerſaliter omnes homines ſaluari, ſed quia nullus fit ſaluus, quem Deus non velit ſaluum fieri, eo modo loquendi, quo dici conſueuit: Hic Magiſter docet omnes pueros in ciuitate, non quòd vniuerſaliter omnes doceat, ſed quia nullus addiſcit literas, niſi quem ipſe docuerit. Sic explicat libr. 4. contr. Iulian. cap. 8. libr. de corrept. & C grat. cap. 14. lib. de prædeſt. SS. cap. 8. vbi adducit illud exemplum de Magiſtro: in Enchirid. ad Laur. c. 102. & lib. 6. Hypognoſt. ad finem, & epiſt. 107. ad Vitalem. Secunda explicatio eſt, iuxta quam illa diſtributio (*omnes*) accipitur incompletè pro generibus ſingulorum; non autem completè pro ſingulis generum: & ſenſus eſt, quòd Deus ex omnibus ſtatibus hominum vult aliquos ſaluos fieri, videlicet ex diuitibus, pauperibus, Iudæis, & Gentilibus, maſculis, & fœminis, regibus & ſubditis, &c ſicut quando dicimus: *Omne animal fuiſſe in Arca Noe*, non eſt ſenſus, omne animal abſolutè fuiſſe ibi, ſed cuiuſcunque ſpeciei animalis aliquod animal fuiſſe in Arca

Prima explicatio. Deum velle omnes homines ſaluos fieri, in quadruplici ſen u explicat Auguſt.

Secunda explicatio.

Diſtributio incompleta, quæ dicatur.

Digitized by Google

Arca Noë. Hanc expoſitionem tradit S. Auguſt. in Enchirid ad Laurent.cap.103. quam etiam ſequitur Fulgent.lib.de Incarn.& grat.Chriſti, c.31. Beda,& Aniel.ad illum locum S.Pauli.Tertia explicatio eſt, quòd Deus vult,id eſt, facit, vt homines velint, omnes ſaluos fieri, eo ſenſu, quo dicitur ad Rom.8. *Spiritus poſtulat pro nobis*, id eſt, poſtulare nos facit, *gemitibus inenarrabilibus*:& Geneſ.22.*Nunc cognoui*, id eſt,cognoſcere feci,*quòd timeas Dominum*.Sic explicat S.Auguſt.lib de corrept.& grat.c. 15. vbi ait: *Poteſt etiam ſic intelligi,quòd omnes homines Deus vult ſaluos fieri;quoniam nos facit velle ſicut miſit Spiritum filij ſui clamantem: Abba Pater,id eſt, nos clamare facientem.Nos ergo clamamus, ſed ille clamare dictus eſt, qui efficit, vt clamemus. Si ergo clamantem ſpiritum rectè dixit Scriptura,à quo efficitur, vt clamemus;rectè etiam & volentem Deū,à quo efficitur vt velimus*.Quarta explicatio docet, loqui Apoſtolum de voluntate Dei antecedente,quæ eſt voluntas ſigni, & voluntas ſecundùm quid; vt dicetur diſp ſequenti. Hanc explicationem etiam tradit S.Auguſt.lib.ad art. ſibi falsò impoſitos,art.2.& cap.15. citat. de corrept.& grat. quam ſequitur Damaſc.libr.2. de fide Orthod. cap.29.Proſp.lib.2.de vocat.gent. cap.19.& cap.25. & in reſponſione ſecunda ad obiectiones Vincent. Theophylactus, & Oecumenius ſuper eandem ep. & S.Thom.eodem loco,& in 1.part.quæſt.23. art.4. ad 3.& quæſt. 19. art.6. in corp vbi etiam admittit primam, & ſecundam explicationem S. Auguſtini. Denique S.Chryſoſt hom 1.in epiſt. ad Epheſ.& S. Ambroſ.ad cap 2. 1. ad Timoth. hanc vltimam explicationem tradunt, & eſt ſatis communis inter Doctores.

Tertia explicatio.

Quarta explicatio.

II. Sed tres priores explicationes S. Aug. diſplicent quibuſdam modernis Theologis,aſſerentibus, illas eſſe parum conſentaneas ſacris literis;ac per conſequens probandas non eſſe,neque admittēdas. Conuincuntur ſequentibus argumentis.

Primò:nam Deus ordinauit omnes homines, & Angelos,nullo excepto,ad vitam æternam, & omnes poſuit in manu conſilij ſui,vt adiuti gratiā diuina,ſaluari poſſent,ſi vellent; & de facto conſequerentur illam,niſi per eos ſtaret: ergo Deus verè, & propriè vult,omnes ſaluos fieri; niſi per eos ſtaret: ergo non debet reſtringi auctoritas Apoſtoli, ſicut eam reſtringit S. Auguſtinus.

Secundò. Altera diſtributio, qua Apoſtolus in eodem context.ait: *Obſecro fieri obſecrationes, orationes, &c. pro omnibus hominibus* nullam ſimilem reſtrictionem patitur: ergo neque illa diſtributio: *Vult omnes homines ſaluos fieri.* Antecedens ab omnibus conceditur;aliàs ſolùm eſſet orandum pro prædeſtinatis, vel pro aliquibus ex ſingulis generibus hominum, quod eſt pluſquam falſum:& cōſequentia probatur:nam S. Paulus manifeſtè vtramque diſtributionem æquiparat, & ex eo, quòd Deus vult omnes homines ſaluos fieri,infert,pro omnibus eſſe faciendas orationes,& obſecrationes. Sentit ergo,Deum velle omnes illos ſaluos fieri, pro quibus dicit orandum eſſe.

III. Tertiò arguitur. In Deo eſt verus actus voluntatis, quo vult vniuerſaliter, quòd omnes homines, nullo excepto,ſeruent præcepta,& conſilia,ſi velint: ergo etiam in illo eſt vera voluntas,qua vniuerſaliter vult, omnes homines ſaluos fieri, ſi ipſi velint, aut niſi per eos ſtet. Antecedens patet ex illo Mat. 6.*Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo,& in terra* quæ oratio eſſet deriſoria, niſi in Deo conſtitueretur prædictus actus voluntatis circa obſeruantiam præceptorum.

Quartò arguitur. Duæ priores explicationes S. Auguſtini non bene conſonant cum locis Scripturæ,in quibus habetur,quòd Deus non vult mortem peccatoris, ſed vt omnes conuertantur, & viuant. Dicitur enim Ezech. 18. *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, & non vt conuertatur,& viuat?*& capit. 33. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem impij.* & Matth. 24. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti?* ergo.

Quintò probatur:nam aliàs inuitationes ad pœnitentiam, & obſeruantiam mandatorum, quæ ex parte Dei fiunt omnibus hominibus,eſſent fictitiæ, & irriſiones potiùs,quàm veri animi inſinuationes; etenim, ſi Deus non habeat veram voluntatem, vt omnes ſalui fiant indifferenter,ſi velint, vt quid eos vocat, & inuitat, vt ad cœnam veniant, & ſalui fiant.

Sextò arguitur:nam ſi conſideretur ſalus, & gloria æterna omnium hominum ſecundùm ſe, & abſolutè, eſt bona: ergo non poteſt Deo non placere; ergo circa ſalutem omnium hominum non eſt ſolùm in Deo voluntas ſigni, ſed etiam voluntas beneplaciti:ergo voluntate beneplaciti vult,vt omnes ſalui fiant,niſi per eos ſteterit. Confirmatur: nam Apoſtolus, cùm ait, orationes eſſe faciendas pro omnibus,aſſignat rationem ſubdens: *Hoc enim bene- placitum eſt coram Deo, qui vult omnes homines ſaluos fieri*: ergo loquitur de voluntate beneplaciti. 1.Tim.2.

Septimò arguitur contra tertiam explicationem: Deus non facit, vt ſinguli velint ſaluari, & rectam vitam agere, vt compertum eſt: ergo recurrendum eſt ad aliquam ex prioribus explicationibus, ac per conſequens tertia explicatio per ſe ſubſiſtere non poteſt.

Hæc tamen argumenta nedum non conuincunt, ſed nec probabiliter ſuadent,tres haſce S. Auguſtini explicationes non eſſe admittendas: nam S.Thom. & alij plures Doctores eas admittunt locis ſuprà citat & in materia de gratia, & prædeſtinatione, circa quam ſummi Pontifices hanc huius viri ſanctiſſimi doctrinam receperunt; vt diſp.5. oſtenſum eſt, nullus debet ab ea diſcedere. Sed quoniam ſententia, quam præallegati Theologi circa modum prædeſtinationis defendunt, cum duabus illis primis explicationibus S.Auguſtini cohærere non poteſt;ideo tot argumentis eas conātur excludere. Sed ex eorum ſolutione non obſcurè patebit,quàm ſine cauſa S.Auguſtinū impugnent. Et præterea id conſtare poteſt: nam voluntas beneplaciti Dei ſemper impletur,vt communiter docent Theologi,præſertim S.Thom.1.p.quæſt.19.art.6. Caiet. ſup.1. ep. ad Timoth.cap.2.Scot. in 1.diſtinct. 46.quæſt.vnic. ad 1.S.Bonauent.ead diſt.art.1.quæſt.1.ſed non omnes ſaluantur: ergo Deus non vult voluntate beneplaciti,vt omnes ſaluentur,ac per conſequens explicationes illæ S.Auguſtini,& S.Thomæ neceſſariò ſunt admittendæ. Tota ergo difficultas in ſolutionibus argumentorum conſiſtit.

AD primum argumentum reſpondetur, omnes electos, voluntate conſequente, quæ eſt voluntas ſimpliciter,ordinatos, ſeu prædeſtinatos eſſe ad vitam æternam conſequendam; quia, cùm prædeſtinatio ſit ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem, qui eſt vita æterna; impoſſibile eſt, aliquem ſimpliciter præordinatum eſſe ad vitam æternam; quin etiam ſit prædeſtinatus: reprobi autem voluntate Dei antecedente,quæ, vt dicit S.Th. 1.par.quæſt.19.artic.6.in cap.eſt voluntas ſecundùm quid; ſunt ordinati per diuinam prouidentiam ad vitam æternam,vt diſput.30.num.7.explicatum eſt. Vnde Deus non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, vult,quòd reprobi ſalui fiant. Et cùm obiicitur: nam omnes ſunt poſiti in manu conſilij ſui, reſpondetur, IV.

Reprobi ſecundum quid, ſeu voluntate

antecedēti ſunt ordinati ad vitam æternam.

tur, omnes homines non ideo dici poſitos eſſe in manu conſilij ſui; quia Deus velit vniuerſaliter omnes ſaluari; ſed quia ſaltem per auxilium gratiæ, quod omnibus, quamdiu ſunt in via, eſt poſſibile ex miſericordia diuina, poſſunt operari bonum, & ſaluari, vel ex ſua malitia à bono diſcedere; ſunt enim flexibiles in bonum, & in malum, vt ſuprà dictum eſt.

Sed contrà: nam quilibet, dum eſt in via, poteſt per auxilium gratiæ ſaluari: ergo Deus vult voluntate beneplaciti, vt omnes ſalui fiant, niſi per eos ſteterit. Reſpondetur, negando conſequentiam, ſolùm enim infertur, Deum velle, vt omnes ſaluari poſſint; quod quidem veriſſimum eſt, quia, quantùm eſt ex parte ſua, paratus eſt omnibus gratiam dare, vt diſputatione centeſimaduodecima & centeſimadecimatertia manifeſtum fiet.

Ad ſecundum reſpondetur cum S. Auguſtin. lib. de corrept. & gratia, c. 14. quòd, cùm neſciamus, quis pertineat ad prædeſtinatorum numerum, quis non pertineat; ſic etiam affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus ſaluos fieri, & oremus pro omnibus, vt ſalui fiant.

Orationes quare pro omnibus fundēdæ.

Secundò reſpondetur, orationes eſſe pro omnibus fundendas, etiamſi Deus voluntate beneplaciti non velit omnes ſaluos fieri; ſed ſolùm voluntate antecedente, ſeu voluntate ſigni: nam Chriſtus Dominus orauit ad Patrem: *Si poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte*, etiamſi cognouerit certò, Patrem decreuiſſe, vt Chriſtus mortem pateretur. (Matth. 26.)

Reſpondetur tertiò, quòd cùm Deus habeat vniuerſalem omnium prouidentiam, ad ipſum pertinet aliquos ordinare ſimpliciter ad vitam æternam cōſequendam, & alios relinquere, & permittere, vt ab ea deficiant, & damnētur per peccatum; vt ſeruetur maior pulchritudo in rebus, & diuina miſericordia magis ſplendeat in electis; & ideo non vult, vniuerſaliter omnes ſaluos fieri. Cæterùm quilibet homo particularis ſolùm habet particularem prouidentiam; vnde ad ipſum pertinet pro omnibus indifferenter orare, & omnibus velle bonum illud vitæ æternæ, quamdiu ſunt capaces illius.

V. Ad tertium reſpondetur, Deum voluntate antecedente, ſeu voluntate ſigni, quæ eſt voluntas ſecundùm quid, velle, vt omnes vniuerſaliter obſeruent eius præcepta; non autem id vult voluntate conſequente; aliàs omnes adimplerent Dei præcepta: nam voluntas Dei abſoluta, ſeu conſequens ſemper impletur, vt 1. p. quæſt. 19. art. 6. docet S. Th. ſed propter maius bonum vult permittere, quòd aliqui præcepta tranſgrediantur: & idem dicendum eſt proportionabiliter de voluntate, qua vult omnes ſaluos fieri.

Voluntate ſigni vult Deus vt omnes ſeruent eius præcepta.

Ad quartum argumentum negatur antecedens, & ad loca Scripturæ adducta reſpondetur, illa intelligi de morte ſpirituali, quæ eſt per peccatum. Hanc enim non vult Deus, ſed ſolùm permittit. Colligitur hæc explicatio ex contextu: ait enim: *Sed vt magis conuertatur, & viuat.* Si autem explicentur de morte ſecunda, ſcilicet de damnatione æterna, dicendum eſt, quòd Deus non vult hanc mortem alicui inferre, niſi ſuppoſito peccato, vt diſp. 109. & 110. patebit.

Ad quintum iam ex profeſſo reſponſum eſt diſp. 23. num. 33. vbi teſtimoniis S. Hilarij, & S. Auguſtini oſtendimus, ſimilem obiectionem contra illas explicationes, & doctrinam eiuſdem S. Auguſtini olim propoſitam fuiſſe, quam tamen idem S. Doctor diſſoluit, vt ibi dictum eſt, & dicetur ampliùs diſp. 109. num. 9.

Ad ſextum argumentum reſpondetur, quòd, quamuis Deus velit vniuerſaliter ſalutem omnium

A ſecundùm ſe, & abſolutè conſideratam; ſi tamen conſideretur ſecundùm omnes circumſtantias, quatenus videlicet ſi omnes ſaluarentur, non eſſet in vniuerſo tanta pulchritudo, neque ita ſplenderet miſericordia Dei in electis; ſecundùm hanc rationem non vult omnes ſaluos fieri, vt dictum eſt, & patebit ampliùs diſput. ſeq. Et quoniam voluntas fertur in res, vt ſunt ad extra ſecundùm omnes circumſtantias; hinc fit, quòd voluntas, qua Deus vult aliquem ſaluum fieri, penſatis omnibus circumſtantiis, ſit voluntas ſimpliciter, voluntas autem, qua vult ſalutem æternam alicuius abſolutè conſideratis omnibus circumſtantiis; ſit voluntas ſecundùm quid: vt ait expreſsè S. Thom. 1. part. quæſt. 19. artic. ſexto ad 1. Et per hæc reſpondetur ad confirmationem. B

Ad ſeptimum reſpondetur, quòd Deus facit, vt velint ſaluari omnes, qui ſaluantur, & ſimiliter facit, quòd velint aliorum omnium ſalutem, quotquot illam volunt: neque ex hoc ſequitur, quòd tertia explicatio non ſit admittenda, aut quòd per ſe ſubſiſtere non poſſit: nam, licèt ex parte conueniat cum prima, & ſecunda explicatione, aliquid tamen ſuper vtramque addit, quod quidem argumento facto non impugnatur.

DISPVTATIO XXXIV.

C *Quid ſit voluntas Dei antecedens, quid voluntas conſequens, & vtrùm voluntas antecedens importet formaliter in Deo aliquem actum conditionatum, ſeu velleitatem.*

EST prima ſententia aſſerentium, quòd voluntas antecedens ſit voluntas, quæ ita à ſolo Deo procedit, vt nullam ex noſtris malis operibus occaſionem captet, aut illa præſupponat. Conſequens verò voluntas eſt, quæ à noſtro vitio ortum habet, & illud præſupponit, pro qua ſententia I.

D Arguitur auctoritate S. Thomæ 1. p. q. 19. art. 6. ad 1. vbi ait, quòd voluntate antecedente iudex iuſtus vult, omnem hominem viuere, ſed cōſequente vult homicidam ſuſpendi, ſcilicet ſuppoſito peccato, & hoc modo, inquit, *Deus antecedenter vult omnem hominem ſaluari, ſed conſequenter vult quoſdam damnari ſecundùm ordinem ſuæ iuſtitiæ.* Iuſtitia autem Dei vindicatiua ſupponit peccatum: ergo ſecundùm S. Th. voluntas Dei conſequens ſupponit mala noſtra opera.

Confirmatur ex S. Auguſt. lib. 3. contra Iulian. ca. 18. dicente: *Poteſt Deus aliquos ſine bonis meritis liberare quia bonus eſt; non poteſt aliquos ſine malis meritis damnare, quia iuſtus eſt.* Et ſi quis interroget, quem

E actum importet voluntas Dei antecedens reſpectu ſalutis omnium, reſpondent, quòd importat actum conditionatum, ex parte obiecti voliti, quo vult omnes ſaluari, ſi ipſi voluerint, aut per eos non ſteterit. Ex quo inferunt, quòd Deus ſemper voluntate antecedente vult oppoſitum eius, quod vult voluntate conſequente. Dicunt enim, quòd voluntas conſequens eſt, qua, ex adiunctione aliquarum circumſtantiarum eſt aliquid abſolutè volitum, manente velleitate de oppoſito.

Hæc tamen ſententia non rectè, neque adæquatè explicat, quid ſit voluntas Dei antecedens, quid conſe- II.

Digitized by Google

conſequens, neque eſt ad mentem S. Thom. 1. p. q. 19. a. 6. citato, vbi de hac re agit ex profeſſo. Pro cuius explicatione ſupponendum eſt primò, quòd, vt docet S.Thom. art. 6. citato, vnumquodque ſecundùm quòd eſt bonum, eſt volitum à Deo, nec ſub hac ratione poteſt odio haberi, cùm bonum ſit, quod omnia appetunt. Notandum ſecundò, quòd aliquid abſolute, & ſecundùm ſe conſideratum, poteſt eſſe bonum, & amabile, quod tamen in indiuiduo conſideratum ſecundùm omnes circumſtantias adiunctas, quas habet, non ſit bonum; ſed induat rationem mali; quia videlicet priuat alio maiori bono, quod eſt magis appetibile: nam minus bonum comparatione maioris boni induit quandam rationem mali, ſicut diligere & conſeruare merces, eſt bonum ſecundùm ſe; non tamen eſt bonum conſeruare merces cum detrimento vitæ. Supponendum eſt tertiò, voluntatem, quæ reſpicit aliquod obiectum ſecundùm ſe conſideratum, eſſe voluntatem antecedentem, voluntatem autem, quæ reſpicit obiectum cum omnibus adiunctis, & circumſtantiis, dici conſequentem, vt docet expreſsè ſanctus Thomas art. cit. ad 1. Et ratio, quam aſſignat S. Doctor eſt: nam conſideratio obiecti ſecundùm ſe, antecedit conſiderationem eiuſdem obiecti, prout habet tales circumſtantias adiunctas. Sit ergo

III. *Voluntas Dei antecedens, & conſequẽs quæ dicatur.*

PRima Concluſio. Voluntas Dei antecedens eſt, quæ fertur in obiectum aliquod abſolutè conſideratum, & ſecundùm ſe: dicitur autem hæc voluntas antecedens, non quia antecedat bonum, vel malum vſum noſtri arbitrij, vt arbitrantur auctores primæ ſententiæ; ſed quia antecedit voluntatem, qua Deus fertur in obiectum conſideratum cum aliquo adiuncto, quæ eſt conſequens, & poſterior conſideratio eius. Hanc concluſionem non obſcurè docet S.Thom. art. 6. citat. & non aliter probatur, quàm ex fundamentis poſitis, & ex ipſa verborum ſignificatione.

S.Th. 1. p. q. 19. art. 6.

Salus reproborum ſecundùm ſe eſt volita à Deo, non tamen veſtita omnibus circumſtãtiis.

Secunda Concluſio. Si conſideretur ſalus reproborum ſecundùm ſe, & abſolutè, ſic eſt à Deo volita: ſi autem conſideretur, ſecundùm quòd habet adiunctam priuationem, aut carentiam maioris boni, videlicet boni vniuerſi manifeſtationis iuſtitiæ diuinæ in reprobis, & maioris ſplendoris miſericordiæ eius in electis; ſic non eſt volita à Deo. Et ſecundùm hoc aſſerimus, quòd voluntate conſequente, Deus non velit omnes ſaluos fieri, ſed ſolùm prędeſtinatos. Prima pars huius concluſionis ab omnibus conceditur; ſecunda autem negatur ab aſſertoribus primæ ſententiæ; eſt tamen de mente S. Thomæ 1. part. quæſt. 23. artic. 3. ad 1. vbi ait, *quòd Deus omnes homines diligit, & etiam omnes creaturas, inquantùm omnibus vult aliquod bonum: non tamen quodcumque bonum vult omnibus. Inquantùm igitur quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur eos habere odio, vel reprobare.* Et artic. 5. eiuſdem q. ad 3. idipſum confirmat. Probatur ex fundamentis poſitis: nam bonum particulare cum detrimento maioris boni, non eſt appetibile, cùm ex adiunctis induat rationem mali; ſed, ſi omnes vniuerſaliter ſaluarentur, impediretur bonum vniuerſale prouidentiæ diuinæ, ac perfectio vniuerſi, ad quam requiruntur diuerſi gradus in rebus, & quòd ex illis quædam ſupremum, quædam infimum locum teneant: impediretur etiam manifeſtatio iuſtitiæ diuinæ, & maior ſplendor miſericordiæ eius circa electos: quæ bona ſunt multò maiora, quàm ſalus aliquorum: ergo

IV. *Deus non ſemper vult voluntate cõſequente oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedẽte.*

Tertia Concluſio. Non eſt neceſſe, quòd Deus voluntate antecedente velit oppoſitum eius, quod vult voluntate conſequente. Concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ, ſed probatur manifeſtiſſimis rationibus. Primò: nam Deus voluntate conſequente voluit S. Petrum ſaluari; ſiquidem ſaluus factus eſt, & etiam voluit ſalutem illius voluntate antecedente: nam hac voluntate vult omnes ſaluos fieri: ergo non ſemper vult Deus voluntate conſequente oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedente, nec è conuerſo. Secundò probatur S.Petrum ſaluari, eſt bonum ſecundùm ſe conſideratum: ergo volitum à Deo voluntate antecedente. Conſequentia patet: nam voluntas antecedens eſt, quæ fertur in obiectum abſolutè conſideratum, & ſecundùm ſe, ſimiliter etiam S.Petrum ſaluari, ſi conſideretur cum omnibus adiunctis, & circumſtantiis, eſt bonum, ſiquidem fuit iuſtus, & ſanctus, & in illo maximè ſplenduit miſericordia Dei, & pulchritudo vniuerſi: ergo eſt volitum à Deo voluntate conſequente; & idem argumentum procedit de omnibus prædeſtinatis: ergo idem, quod prius. Probatur denique: nam prædeſtinatio includit voluntatem antecedentem, & conſequentem de alicuius ſalute, vt docet expreſsè S.Thom. in primo ſent. ad Annibaldum, diſtinct. 46. quæſt. vnic. art. 1. ad 1. ergo Deus voluntate antecedente, & conſequente vult æternam ſalutem omnium prædeſtinatorum. Non ergo Deus ſemper vult voluntate conſequente oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedente.

V. *Voluntas antecedẽs importat actum conditionatũ.*

Quarta Concluſio. Voluntas antecedens importat formaliter in Deo actum conditionatum, quo vellet ſalutem omnium, niſi ex hoc impediretur pulchritudo vniuerſi, & bonum vniuerſale diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ. Prima pars concluſionis defenditur, tanquam probabilis, à M.Bañes, & Zumel art. 6. citato; quamuis illi aſſerant, probabiliorem eſſe oppoſitam ſententiam. Dicunt enim, quòd actus conditionatus, ſeu velleitas ſolùm eminenter reperitur in Deo. Noſtram tamen ſententiam defendunt alij plures Thomiſtæ, & probatur auctoritate ſancti Thomæ artic. 6. citato, vbi docet; quòd, ſicut iudex habet illam voluntatem antecedentem: Vellem omnes homines viuere; ita Deus vult, omnes homines ſaluos fieri: & idem dicit quæſtione 23. de verit. art. 1. ſed in iudice reperitur formaliter voluntas antecedens & velleitas, reſpectu conſeruationis vitæ omnium: ergo etiam in Deo. Probatur ſecundò: Deus amore actuali amicitiæ amat reprobum, dum exiſtit in gratia: ergo volitione formali vult illi beatitudinem. Patet cõſequentia: nam beatitudo eſt bonum, quod Deus vult amicis ſuis, ſed illa volitio beatitudinis non eſt abſoluta, quia non impletur: ergo eſt formaliter volitio cõditionalis ex parte obiecti voliti, videlicet, ſi perſeuerauerit vſque in finem. Iſta conſequentia probatur: nam omnis volitio formalis debet eſſe abſoluta, vel non abſoluta, & conſequenter conditionalis. Secunda pars concluſionis patet ex dictis tum in ſecunda concluſione, tum in diſp. præcedenti, & præterea probari poteſt auctoritate S. Auguſtini dicentis, quòd *multi ſalui non fiunt, non quia ipſi nolint, ſed quia Deus non vult; quod abſque vlla controuerſia manifeſtatur in paruulis*: ergo conditio, quæ includitur in voluntate antecedente, qua Deus vult omnes homines ſaluos fieri, non eſt iſta, ſi ipſi voluerint, aut per eos non ſteterit.

S.Aug. li. 4. cont. Iulianum. c. 8. & in Enchir. c. 25. & 107

VI.

Sed contra primam partem huius concluſionis eſt argumentum. Velleitas dicit intrinſecam imperfectionem: ergo non reperitur formaliter in Deo; ſed ſolùm eminenter.

Secundò arguitur. In Deo non eſt formaliter deſiderium: ergo nec voluntas conditionalis, aut velleitas. Probatur conſequentia; nam velleitas quoddam deſiderium videtur importare.

Tertiò arguitur auctoritate Agathonis Papæ in quadam epiſtol. decretali, quæ refertur in ſexta Synodo

Digitized by Google

Chriſti voluntas diuina & humana in quo differant. nodo generali, actione 4. vbi dicitur, Chriſtum Dominum habuiſſe duas voluntates, diuinam ſcilicet, & humanam, inter quas hæc aſſignatur differentia, quòd voluntas diuina Chriſti ſemper impletur, non autem humana, vt patet, quando Marc. 7. *voluit latere, & non potuit.* Ex quo deſumitur argumentum, ſi in Deo eſſet formaliter velleitas, differentia aſſignata inter voluntatem diuinam, & humanam Chriſti Domini eſſet nulla; etenim voluntas humana Chriſti abſoluta ſemper fuit impleta, non autem voluntas conditionalis, vt quando dixit: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Matth. 26. Si autem in voluntate diuina reperitur formaliter velleitas, eodem modo voluntas diuina Chriſti, quando eſt abſoluta, ſemper impletur; non autem conditionalis: ergo.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd velleitas non dicit intrinſecam imperfectionem ex parte actus voluntatis in ipſo Deo, ſed ſolùm ex parte obiecti; quia videlicet non eſt amabile à Deo, prout habet adiunctam priuationem maioris boni: ſed ſolùm eſt amabile abſolutè, & ſecundùm ſe conſideratum. Eſt exemplum in voluntate diuina, quæ quidem neceſſariò amat ſuam bonitatem; non autem bonitatem creaturarum, ſed liberè, non quidem propter imperfectionem actus diuinæ voluntatis, ſed propter imperfectionem obiecti ſecundariò voliti; quia videlicet non habet neceſſariam connexionem cum bonitate diuina; ac per conſequens non eſt diligibile à Deo ex neceſſitate, ſed liberè.

VII. Ad ſecundum reſpondetur, in Deo non eſſe formaliter deſiderium reſpectu boni proprij, quia ſemper habet illud præſens, non tamen repugnat, quòd habeat formaliter deſiderium conditionale de aliquo bono creaturarum ſecundùm rationem eius antecedentem.

Deſideriũ in Deo nõ eſt. Ad tertium reſpondetur, quòd voluntas diuina Chriſti Domini per ſe, & ex propria natura habet omnipotentiam, & eſt efficax ad perficiendum omnia, quæcunque voluit in cœlo, & in terra, ſiue per ſeipſam immediatè, ſiue miniſterio creaturarũ operetur; voluntas autem humana Chriſti Domini etiam abſoluta non erat efficax per ſe, & ex ſua natura ad faciendum omnia, quæ volebat fieri, ſed virtute ei communicata ex coniunctione ad Verbum, vt diſputatur 3. part. q. 13. art. 4. Vnde non eſt eadem ratio de vtraque voluntate.

AD argumentum autem tactum à principio pro prima ſententia reſpondetur, S. Tho. ibi conſtituiſſe exemplum in quodam obiecto particulari, quod Deus vult voluntate conſequente, ſuppoſito peccato; non tamen eſt neceſſarium, vt id, quod Deus vult voluntate conſequente, ſemper præſupponat peccatum, vt dictum eſt in tertia concluſione. Et per hæc reſpondetur ad auctoritatem S. Auguſtini.

DISPVTATIO XXXV.

Quid ſit prædeſtinatio, & in quo actu formaliter conſiſtat, an in actu voluntatis, vel potiùs in actu intellectus.

I. PRo introductione huius diſputationis, explicandæ ſunt in primis variæ acceptationes, quibus ſolent accipi hæc nomina Prædeſtinatio, ſeu Prædeſtinatus; Præſcientia, ſeu Præſcitus. Deinde ſtatuenda eſt legitima Prædeſtinationis definitio: tandem inquirendum, num in actu intellectus, an voluntatis formaliter conſiſtat Prædeſtinatio.

Circa primum notandum, quòd prædeſtinare (quòd attinet ad etymologiam nominis) idem ſignificat, quod antè deſtinare, vel præmittere, aut præordinare, deſtinando aliquid in finem, tanquam in ſcopum, ſicut ſagitta præmittitur à ſagittante in ſignum deſtinatum. Et licèt in ampliſſima ſignificatione accipiatur hoc nomen, pro Prædeſtinatione, qua quælibet res in ſuum finem etiam naturalem ordinatur; apud Theologos tamen ſumitur magis ſtrictè, & propriè, ſecundum quòd ſignificat præordinationem creaturæ intellectualis in finem ſupernaturalem, cum propoſito eam tranſmittendi efficaciter in talem finem, ſicut ſagitta tranſmittitur à ſagittante. Ad hanc ſimilitudinem alludere videtur Propheta, cùm loquens de prædeſtinatis, præſertim de Apoſtolis, ait: *Sicut ſagittæ in manu potentis, ita filij excuſſorum.* Pſalm. 26. In hac acceptione ſumitur prædeſtinatio ad Rom. 1. *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute.* & cap. 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui.* Et ad Epheſ. 1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtũ, in ipſum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio ſuo.* Verum eſt, quòd aliquando SS. Doctores vtuntur nomine prædeſtinationis cum addito, ad ſignificandam reprobationem. Sic S. Augu. lib. 5. de ciuit. Dei, c. 1. ait: *Ciuitates myſticæ duæ ſunt, atque duæ hominum ſocietates, quarum vna prædeſtinata eſt in æternum regnare cum Deo, altera in perpetuum ſubire ſupplicium cum diabolo.* Et in Conc. Trid. ſeſ. 6. decreto de Iuſtif. can. 17. *Si quis dixerit iuſtificationis gratiam nonniſi prædeſtinatis ad vitam contingere; reliquos verò omnes, qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vtpote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum; anathema ſit.* Sed tamen, cùm prædeſtinatio ponitur ſine addito, ſemper accipitur in bonam partem. Similiter etiam nomen præſcientiæ, ſeu præſcitus ſolet accipi in ampla ſignificatione, vt deſignat illud, quod cognoſcitur, antequam fiat: ſic dicitur Deus præſcire omnia futura contingentia, quia certò, & infallibiliter ea cognoſcit, antequam producantur in propria menſura: & ipſum obiectum præcognitum à Deo ab æterno dicitur præſcitum. Vnde eſſe præſcitum, ſeu præcognitum, in hac acceptione, eſt quædam denominatio rationis proueniens à reali cognitione cognoſcentis, ſicut eſſe viſum, eſt denominatio rationis in obiecto, proueniens à reali viſione, quæ eſt in vidente. Sed tamen ex accommodatione vſus apud Theologos hoc nomen, *præſcitus*, communiter ſignificat reprobos, qui ſuppoſita præſcientia peccati, præordinati ſunt ad æternum ſupplicium. Verum eſt, quòd aliquando in Scriptura ſacra, & apud SS. Doctores prædeſtinatio ſignificatur nomine præſcientiæ, & Electi dicuntur præſciti, ſeu præcogniti à Deo, ſicut ad Rom. 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit,* & c. 11. *Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit,* id eſt, *quam elegit, & prædeſtinauit,* vt explicat S. Aug. lib. de dono perſ. c. 18. cuius verba hæc ſunt: *Aliquando eadem prædeſtinatio ſignificatur etiam nomine præſcientiæ, ſicut ait Apoſtolus: Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit. Hoc, quod ait, præſciuit, non rectè intelligitur, niſi prædeſtinauit, quòd circumſtantia ipſius loquutionis oſtendit: loquebatur enim de reliquiis Iudæorum, quæ ſaluæ factæ ſunt pereuntibus cæteris.* Hinc etiam Apoſtolus ait: *Nouit Dominus qui ſunt eius* id eſt, approbauit, & dilexit. 2. ad Tim. 2. E contrario autem Deus dicitur neſcire reprobos, quia neque eos approbat, nec eorum opera, vt patet

Prædeſtinare quid ſignificet.

II. Præſcientia quid ſignificet.

vt patet ex illo Matth. 25. *Neſcio vos, diſcedite à me operarij iniquitatis.*

III. Quod attinet ad definitionem prædeſtinationis, notandum, quòd quidam Theologi, vt prædeſtinationem, quæ ſit à Deo, non ſine præſcientia meritorum defendant, ſic eam definiunt. Prædeſtinatio eſt ratio ordinis mediorum in Deo, quibus præuidet, creaturam rationalem perducendam in vitam æternam, cum propoſito ordinem exequendi. Quam definitionem magis explicant, aſſerentes, quòd ratio ordinis mediorum, quibus Deus per ſcientiam naturalem, & mediam inter liberam, & merè naturalem præuidet, creaturam aliquam mente præditam peruenturam in vitam æternam cum propoſito, determinationéve Diuinæ voluntatis ex parte ſua id exequutioni mandandi, eſt prædeſtinatio. Ex quo inferunt, prædeſtinationem non eſſe certam, quantùm ad aſſequutionem effectus, certitudine ordinis, ſeu cauſalitatis mediorum, ſed ſolius præſcientiæ, ita videlicet, vt, ſi ſecludamus illam ſcientiam mediam, certum non ſit, effectum prædeſtinationis talis adulti eſſe futurum. Hæc tamen definitio prædeſtinationis definitioni, quã SS. Auguſtinus, & Thomas tradiderunt, non eſt conſona, vt patebit infrà, nec gratuitæ prædeſtinationis proprietates ſatis explicat: nam præterquam quòd certitudinem prædeſtinationis reuocat ad fundamentum, quod à parte rei non eſt, videlicet ad ſcientiam mediam, quam impoſſibilem eſſe diſp. 7. oſtendimus, ſequeretur ex eadem definitione, quòd prædeſtinatio diuina, formaliter loquendo, in ratione prædeſtinationis, & efficacia illius, ac omnium auxiliorum gratiæ, quæ Deus noſter in tempore confert prædeſtinatis, penderent, tanquam à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione noſtri arbitrij à Deo præcognita per ſcientiam mediam; quod tamen eſſe falſum, & contra doctrinam SS. Aug. & Thomæ oſtendam inferiùs.

Legitima ergo definitio prædeſtinationis eſt, quã tradit S. Auguſt. lib. de bono perſeu. cap. 14. & S. Tho. 1. p. q. 23. art. 1. videlicet, Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur quicunque liberantur. Hac definitione ſæpiſſimè vtitur S. Thom. quamuis aliquãdo ſub his terminis eam tradat: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro.* aliquãdo verò ſub iſtis: *Prædeſtinatio eſt ratio tranſmiſſionis creaturæ rationalis in vitam æternam, in mente Dei exiſtens*, vt 1. p. q. 23 art. 2. in c. & 3. p. q. 24. art. 1. in c. & q. 6. de verit. art. 1. Pro cuius explicatione notandum, quòd præſcientia in definitione prædeſtinationis, non ſumitur pro ſcientia media, vt eius defenſores contendunt, ſed pro ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſeu naturali, qua Deus cognoſcit creaturas poſſibiles, hæc enim præſcientia præſupponitur in Deo in ſigno rationis ad prædeſtinationẽ; vel pro ſcientia libera, qua Deus præcognouit ſubiectum prædeſtinandum: nam etiam hæc præſcientia noſtro modo intelligendi prædeſtinationem antecedit. Vnde S. Th. 3. p. q 1. art. 3. ad 4. *Prædeſtinatio*, inquit, *præſupponit præſcientiam futurorum*, quod quidẽ communiter interpretantur Thomiſtæ, præſertim Caiet. non quidem de præſcientia omnium futurorum, ſed aliquorum, eorum videlicet, quæ non conſtituuntur, vel efficiuntur per ipſam prædeſtinationem, qualis fuit præſcientia futuri peccati primi parentis, in cuius remedium prædeſtinatus eſt Chriſtus. Poteſt etiam nomine præſcientiæ in definitione prædeſtinationis intelligi præſcientia beneficiorum, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur. Sed in hac ſententia, quam pluribus in locis Auguſt. ſequitur, dicendum eſt, eiuſmodi præſcien-

Præſciẽtia in def. Prædeſt. poſita qualis ſit.

A tiam non antecedere in ſigno rationis, ſed potiùs ſubſequi liberum decretum Dei prædeſtinatis. Ideo quippe Deus hæc præſciuit, quia prædeſtinauit, vt apertiſſimis teſtimoniis S. Auguſt. diſp. 7. oſtenſum eſt. Ex quibus potiſſimùm eſt illud de prædeſtinatione SS. c. 10. *Prædeſtinatione quippe Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus, vnde dictum eſt: Fecit, quæ futura ſunt.* Et c. 17. *Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem ea prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſciuit.* Et c. 19. *Cùm ergo nos prædeſtinauit, opus ſuum præſciuit, qui nos ſanctos, & immaculatos facit.* & idem repetit lib. de dono perſeu. c. 14. 17. & 18. & de hac præſcientia loquitur Apoſt. ad Rom. 8. cùm ait: *Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit.* Per hæc manet excluſa eorum ſententia, qui definitionem S. Auguſtini ſic explicant: Prædeſtinatio eſt præſcientia; B quid facturum ſit liberũ arb ex hypotheſi, quod tali gratia, in talibus circumſtantiis excitaretur; & beneficiorum præparatio, quibus certiſſimè liberãtur, quicunque liberantur. Nam, iuxta noſtrã vltimam explicationem definitionis S. Auguſtini, ad idem prorſus obiectum refertur præſcientia, & prædeſtinatio, ſcilicet ad beneficia Dei, quibus certiſſimè liberantur electi. At præſciẽtia media non habet pro immediato obiecto hæc Dei beneficia, ſed affectionem, & inclinationem humanæ voluntatis, in talib. circumſtantiis conſtitutæ. Ergo nomine præſcientiæ non intelligit S. Auguſtinus præſcientiam mediam, ſeu conditionatam, ſed abſolutam, quæ ſequitur prædeſtinationem.

C Præterea eſt obſeruandum, quòd, vt 1. p. q. 23. art. 2. ad 3. docet S. Thomas, præparatio eſt duplex, altera, quæ eſt in præparato, & hæc reperitur in homine, vel Angelo prædeſtinato; altera eſt in præparãte, & hæc non reperitur in paſſo, ſcilicet in prædeſtinato, ſed in agente, id eſt, in Deo prædeſtinante. Præparatio ergo in definitione prædeſtinationis non accipitur formaliter pro ea, quæ reperitur in præparato; ſed pro illa, quæ eſt in Deo præparante, eo modo, quo aliquis dicitur ſe præparare ad aliquid agendum, cùm diſponit, ordinat, & ſe accingit ad illud exequendum. His ſuppoſitis reſtat explicandum: An prædeſtinatio formaliter, & eſſentialiter conſiſtat in actu intellectus Diuini, vel in actu voluntatis.

Præparatio eſt duplex.

IV.

D Sunt circa hoc duæ ſententiæ. Prima eſt Scoti in 1. ſent. d. 40. q. vnic. in prin. S. Bonau. ead. d. art. 1. q. 2. Greg. Ariminenſis q. 1. art. 1. qui aſſerunt, prædeſtinationem eſſentialiter conſiſtere in actu voluntatis, quo Deus vult electis vitam æternam. Potiſſimum argumentum huius ſententiæ deſumitur ex illis verbis Apoſt. ad Epheſ. 1. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti*, &c. vbi prædeſtinatio vocatur electio: electio autem eſſentialiter eſt actus voluntatis, vt 1. 2. quæ. 13. art. 1. docet S. Thom. ergo.

Confirmatur ex illo ad Rom. 9. *Vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante, dictum eſt; quia maior ſeruiet minori.* Quibus verbis prædeſtinatio dicitur propoſitum Dei; E propoſitum autem eſt actus voluntatis: ergo.

Secundò, nam licèt prædeſtinatio includat actũ intellectus, & voluntatis diuinæ; principaliter tamen importat actum voluntatis, & ſolùm in obliquo connotat actum intellectus practici, quo Deus ordinat media in finem: ergo prædeſtinatio ſubſtantialiter, & eſſentialiter ſupponit pro actu voluntatis. Antecedens probatur: nam (vt 1. p. q. 23. ar. 1. notauit Caiet.) ordo mediorum in finem à diuino intellectu excogitatus, vt antecedit approbationem, & acceptationem voluntatis, ſolùm habet rationem excogitati, & non prædeſtinationis: ergo conſti-

conſtituitur formaliter in ratione prædeſtinationis per approbationem, & acceptationem diuinæ voluntatis; ac per conſequens in actu voluntatis conſiſtit principaliter, & formaliter ipſa prædeſtinatio.

Tertiò: nam prædeſtinatio, & reprobatio ſunt actus eiuſdem potentiæ, cùm vnus ſit alteri oppoſitus; ſicut velle, & nolle; ac per conſequens procedunt ab eadem potentia; ſed reprobatio non eſt eſſentialiter, & formaliter actus intellectus, ſed voluntatis, ad quam pertinet approbare, & reprobare aliquid: ergo & prædeſtinatio.

V. Secunda ſententia eſt S.Thom. 1.p.q.23. art.1. & q.6. de verit. art.1. vbi docet, quòd prædeſtinatio eſt actus intellectus, quamuis connotet, & habeat adiunctum actum voluntatis. Defendunt eius ſententiam Durand. in 1. ſent. diſt.40.q.1. Alex. Alenſ. 1.p. q.28. memb.2. artic.1. & 2. Caiet. M. Bañes, & omnes Thomiſtæ. Ad cuius euidentiam notandum, quòd, quãuis Deus ſit ſimpliciſſimus, & non reperiatur in illo multiplicitas actuum, qui inter ſe realiter, aut formaliter ſint diuerſi; nihilominùs ratione ratiocinata diſtinguimus in eo plures actus, tam ex parte intellectus, quàm ex parte voluntatis, qui ad prædeſtinationem concurrunt: & ex illis quidam ſe habẽt antecedenter ad ipſam prædeſtinationem, quidam verò conſequẽter. Primus eſt actus intellectus, quo Deus per ſcientiam ſimplicis intelligẽtiæ cognouit omnes homines, & Angelos poſſibiles. Secundus eſt actus voluntatis, quo ex omnibus creaturis intellectualibus poſſibilibus, liberè elegit, & dilexit quaſdã, vt eſſent, tam ſecundùm eſſe naturale, quam ſupernaturale. Tertius eſt, diſpoſitio actiua, qua Deus res productas in diuerſis gradibus collocauit. Quartus eſt actus diuinæ voluntatis circa finem, quo Deus efficaciter voluit aliquibus vitam æternam conferre. Quintus eſt actus prouidentiæ ſupernaturalis, ſeu prædeſtinationis, quo res inter ſe diſpoſitæ efficaciter ordinantur per talia media ad finem ſupernaturalem, qui in clara Dei viſione conſiſtit. Qualiter autem diſpoſitio partium ſe habeat reſpectu ordinis earum in finem, explicat S.Thom. q.5. de ver. art.1. ad 9. & in 1. ſent. diſt.39. q.1. art.1. in corp. & ad 4. Sextus, & vltimus actus eſt exequutio iſtius ordinis, quem Deus adimplet in tempore, vocando, iuſtificando prædeſtinatos, & glorificando, ſecundùm illud ad Rom.8. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos & iuſtificauit; quos autem iuſtificauit, illos & magnificauit.*

Dicendum eſt ergo, prædeſtinationem eſſentialiter, & formaliter conſiſtere in actu intellectus, quamuis antecedenter ſupponat actum voluntatis. Probatur ex definitione prædeſtinationis ſuperiùs tradita: nam prædeſtinatio eſt ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem in mente diuina exiſtens, ſed ratio ordinis eſſentialiter, & formaliter pertinet ad intellectum: nam ordinare eſt rationis, & intellectus; vnde ordinare pertinet ad ſapientem, vt in principio lib. 1. con. Gen. docet S.Th. ergo, &c.

Confirmatur ex illo Actor.13. *Crediderunt, quotquot præordinati erant ad vitam æternam*, vbi prædeſtinati, præordinati dicuntur, quia prædeſtinatio in præordinatione mediorum ad vitam æternam conſiſtit. Vnde S.Aug. lib. de dono perſ. c.17. *Præordinare* (inquit) *eſt in præſcientia diſponere futura, & ordinare.* & Auctor libri Hypognoſticon, libr.6. in princ. ait: *Prædeſtinatio à prævidendo, & ordinando id, quod futurum eſt dicitur.* Cùm ergo ordinatio mediorum in finem ſit eſſentialiter actus intellectus, relinquitur, prædeſtinationem eſſentialiter, & formaliter in actu intellectus conſiſtere.

Præterea probatur: nam prædeſtinatio eſt prima cauſa omnium beneficiorum, quæ Deus in tempore confert prædeſtinatis, vt patet ex verbis Apoſtoli ſuprà inductis: *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit*, &c. ſed Deus omnia cauſat per actum intellectus, quamuis præſupponat actum voluntatis: nam, vt diſp.16. & 17. oſtenſum eſt, Deus operatur omnia per intellectum, vt mouetur à voluntate: ergo prædeſtinatio eſſentialiter, & formaliter in actu Diuini intellectus conſiſtit.

Ad primum argumentum pro ſententia Scoti reſpondetur, quòd etiam in ſacra Scriptura prædeſtinatio appellatur præordinatio, & prædeſtinati dicuntur præordinati ad vitam æternam, vt ex præmiſſis patet. Aliquando autem eadem prædeſtinatio ſignificatur nomine electionis, vel propoſiti diuini, quod pertinet ad voluntatem; non quia prædeſtinatio ſit formaliter, & ſubſtantialiter electio, ſeu actus voluntatis, ſed quoniam eſt electio antecedenter, eo modo, quo S.Thom. 1.2. q.13. allegata, inquit, quòd *electio eſt actus rationis; non quidem ſubſtantialiter*, ſed antecedenter, quia videlicet actum rationis præſupponit. Et per hæc patet ad cõfirmat. VI.

Ad ſecundum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, ſolùm concludere, prædeſtinationem, quæ in actu intellectus conſiſtit, intrinſecè connotare actum diuinæ voluntatis, tum antecedenter, quatenus ſupponit dilectionem Dei, & electionem, tum etiam conſequenter, ſecundùm quòd approbat, & acceptat rationem ordinis tranſmittendorum in vitam æternam.

Ad tertium reſpondetur, quòd, vt docet S.Th. 1.p. q.23. art.3. in c. reprobatio eſt pars prouidentiæ, ſicut prædeſtinatio, quamuis in hoc differant inter ſe: nam prædeſtinatio eſt cauſa & eius, quod expectatur in futura vita à prædeſtinatis, ſcil. gloriæ, & eius, quod percipitur in præſenti, ſcilicet gratiæ. Reprobatio verò non eſt cauſa eius, quod eſt in præſenti, ſc. culpæ, ſed eſt cauſa derelictionis à Deo: eſt tamen cauſa eius, quod redditur in futuro, ſcil. pœnæ æternæ. Sed culpa prouenit ex lib. arb. eius, qui reprobatur, & à gratia deſeritur. Prouidentia autem eſt formaliter, & eſſentialiter actus intellectus; quamuis præſupponat actum voluntatis. Vnde, ſicut prædeſtinatio eſt actus diuini intellectus, habens antecedenter, & conſequenter adiunctum actum voluntatis; ita reprobatio eſt eſſentialiter, & principaliter actus intellectus, quo Deus ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ, in ipſis reprobis, & maioris miſericordiæ in electis, quoſdam permittit à fine ſupernaturali deficere: &, ſuppoſito peccato, æternis ordinauit ſuppliciis punire; quamuis adiunctum habeat actum voluntatis, quo vult peccatum permittere, & pœnam propter illud inferre. Notãdum tamen, reprobationem formaliter non conſiſtere in deordinatione poſitiua ab vltimo fine, (hæc enim ex peccato ipſius reprobi procedit) ſed in ordinatione permiſſionis peccati, & punitionis reproborum pro peccato, ad oſtenſionem diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & miſericordiæ in electis, vt dictum eſt. Ad illud autẽ, quod in eodem argumento obiicitur: nam approbatio eſt formaliter actus voluntatis: ergo & reprobatio: Reſpondetur, quòd approbatio eſt actus intellectus, cùm ſit quædam examinatio ſimul cum iudicio rationis, vt patet ex illo 2.Cor.13. *Vos ipſos tentate ſi eſtis in fide, vos ipſos probate.* & 1. ad Cor. 11. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.* Vnde S.Th. q.5. de ver. art.4. in Cor. & ad 1. duplicem diſtinguit Dei prouidentiam, approbationis alteram, alteram conceſſionis. Primam docet eſſe bonorum tantùm; ſecundam verò malorum. Sed tamen etiam actus approbationis connotat actum voluntatis, ſicut de reprobatione, & prædeſtinatione dictum eſt.

Digitized by Google

DISPVTATIO XXXVI.

Vtrùm bonus vſus auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, ſit effectus Prædeſtinationis.

I. Hvivs difficultatis reſolutio præambula eſt ad illam, quam diſputatione ſequenti diſcutiemus: An videlicet detur ex parte boni vſus liberi arbitrij, cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, prædeſtinationis. Si enim bonus vſus liberi arbitrij eſt prædeſtinationis effectus, eſſe non poteſt cauſa, ratio, vel conditio ipſius prædeſtinationis: nam, vt docet S. Thom. impoſſibile eſt, vt id, quod ſub prædeſtinatione cadit, ſit cauſa, aut ratio ipſius: alias idem, reſpectu eiuſdem, eſſet cauſa, & effectus, prius, & poſterius in eodem genere cauſæ; quod eſt impoſſibile. Si autem bonus vſus auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, non eſt prædeſtinationis effectus, poterit eſſe cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, eiuſdem prædeſtinationis. Illi ergo auctores, qui docent, dari ex parte noſtri arbitrij cõditionem, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem non ſortiretur rationem prædeſtinationis, comparatione talium hominum, ſed retineret rationem tantùm communis prouidentiæ ſupernaturalis; defendunt conſequenter, bonum vſum liberi arbitrij, quo Deus excitanti, & vocanti conſentit, quatenus præciſè emanat à libero arbitrio; computandum non eſſe inter effectus prędeſtinationis. Argumenta huius ſent. ſunt, quæ ſequuntur.

S.Tho. 1. p. q. 23. art. 5.

II. Primò: nam bonus vſus lib. arbit. eſt id, quod ſe tenet ex parte prædeſtinati, & Deus ab illo exigit, vt ipſo Deo cooperante, adultus quoque ipſe liberè conſentiat, & cooperetur, vt ea ratione opera prædeſtinati ſint libera, & meritoria vitæ æternæ: & quædam diſpoſitiones prædeſtinati, quibus ſua libertate ſeipſum diſponit ad gratiam: ergo talis bonus vſus ſub ea ratione præciſè, qua emanat à libero arbitrio, non eſt effectus prædeſtinationis.

Confirmatur, & explicatur magis vis huius argumenti. Nam quemadmodum in deſtinatione ſagittę in ſcopum, aliud eſt ſagitta, quæ deſtinatur, aliud vis, quæ illi à ſagittante imprimitur, qua in ſcopum ab eo deſtinari dicitur: ſic etiam in prædeſtinatione, aliud eſt id, quod ita deſtinatur, nempe adultus ipſe, ſua innata libertate præditus, in manúque conſilij ſui conſtitutus; aliud verò media, quibus à Deo deſtinatur, adiuuarique dicitur, vt, cooperando per ſuum liberum influxum, in vitam æternam perueniat. Ergo, ſicut ex parte Dei prædeſtinantis, ſe tenent omnia auxilia, quibus prædeſtinatum adiuuare, & in vitam æternam perducere conſtituit: ita ex parte prædeſtinati ſe tenet innata libertas arbitrij, ſeu bonus vſus auxiliorum gratiæ, quatenus eſt liber, ſiue vt à libero arbitrio, tanquam ab vna parte cauſæ integræ, emanat.

Secundò. Quòd actus à gratia præueniente, & ab arbitrio elicitus liber ſit, eáque de cauſa capax rationis, virtutis, laudis, & honoris, quæ propter eum homini, liberè eo pacto influenti, tribuuntur; profectò non eſt effectus gratiæ pręuenientis, ſed arbitrij per eum influxum. Gratia namque præueniens determinata eſt ad vnum, eóque ipſo, quòd tunc in arbitrio prædeſtinati recipitur, ex neceſſitate naturæ mouet, ac ſollicitat: ipſum autem arbitrium eſt, quod ſua innata libertate per eum influxum ſibi proprium liberè agit, ex eóque ſolo influxu habet actus ille, quòd liberè ab homine prædeſtinato eliciatur, eáque ratione in laudem, & honorem ipſi cedit: ergo bonus vſus liber, quatenus emanat à libero arbitrio, non eſt effectus prædeſtinationis. Probatur conſequentia; quia bonus vſus liber non poteſt eſſe effectus prædeſtinationis, niſi etiam ſit effectus præuenientis gratiæ.

Confirmatur. Quòd è duobus, qui æquali motu gratiæ præueniuntur, ac mouentur, vnus cõſentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum, & conuertatur; alter verò non; certè ſolùm prouenit ab innata, & propria, & intrinſeca libertate vtriuſque, bonis, & malis; reprobis, & prædeſtinatis communi. Gratia námque præueniens ex parte ſua æqualiter vtrumque mouet, naturæque neceſſitate ex parte ſua agit: ex eo autem, quòd vnus eorum liberè adhibere vult influxum illum ſui arbitrij proprium, & alter non; vnus eorum cõuertitur, alter non item, ergo bonus vſus gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, non eſt effectus ipſius gratiæ; ac per conſequens nec prædeſtinationis. Aliàs enim ille, qui conuertitur, ſemper haberet maius auxilium præuenientis gratiæ, quàm alter; quod tamen eſt contra hypotheſim factam.

Confirmatur ſecundò. Quòd auxilia præuenientis gratiæ efficacia ſint, aut inefficacia ad conuerſionẽ, pẽdet ex influxu proprio liberi arbitrij: propter quod vnus cum æquali auxilio gratiæ præuenientis intẽſiùs, aut remiſſiùs operatur, dignúſque efficitur, cui plura peccata quoad pœnam remittantur, & cui tribuantur dona, quæ à ſegnibus auferuntur; quod ab influxu ipſi arbitrio proprio emanat, rationéque illius, dicitur vnus magis, aut minùs ſtrenuè vti gratia, quàm alius: ergo talis bonus vſus, vt emanat à lib. arb. eſſe non poteſt effectus prædeſt. aut gratiæ.

Tertiò. Nam ratione huius influxus ipſis prædeſtinatis proprij, dixit S. Bern. *Quod in nobis minus eſt, ipſe ſupplet* (Deus ſcilicet) *modicum tamen illud, quodcunque noſtrum, non patitur reſeruari*, & propter eundem influxum docet Conc. Trid. quod, *tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem*, homo ipſe aliquid agit, *inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abiicere poteſt*; ergo idem, quod prius. III.

Bern. ſerm. de eo quod legitur in Iob. in ſex tribulationibus.
Cõc. Trid. ſeſſ. 6. c. 5.

Quartò. Gratia, & liberum arbitrium ſunt duæ cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim. Si enim Deus per auxilia præuenientis gratiæ, non influat in piam operationem, talis operatio non erit in rerum natura: & ſimiliter, ſi liberum arbitrium creatum pro innata ſibi libertate nolit in eandem operationem influere, illa operatio non erit: ergo pia operatio conſiderari poteſt, vt præciſè emanat à libero arbitrio, tanquam ab vna parte integræ cauſæ: ergo ſub hac conſideratione bonus vſus liberi arbitrij tribuendus eſt eidem arbitrio pro ſola, & innata eius libertate, & non gratiæ; ac per conſequens ſub eadem conſideratione, non erit effectus prædeſtinationis. ſed aliquid ad illam prærequiſitum ex parte noſtra.

Contrariam ſententiam defendunt ex mente S. Auguſtini, & S. Thomæ, omnes Thomiſtæ, qui ſentiunt, nullam dari ex parte noſtra cauſam, rationem, vel conditionem, ſine qua non, prædeſtinationis diuinæ; quorum teſtimonia diſp. ſeq. adducẽda erunt. Ad cuius euidentiam, vt aperiamus id, in quo punctum difficultatis conſiſtit, ſupponenda ſunt ea, in quibus vtriuſque ſententiæ auctores conueniunt. Primò conueniunt, Deum per auxilia præuenientis gratiæ, & lib. arb. à Deo motum, & excitatum efficienter concurrere ad quemlibet ſupernaturalẽ bonum vſum liberi arbitrij; ac per conſequẽs, eundem bonũ vſum, & ſingulas illius partes effectũ eſſe prędeſtinationis, & gratiæ, abſolutè loquendo: eo quòd nihil omnino reale, aut formale in eo reperitur, quod non ſit totũ à Deo, & ab ipſa gratia, totalitate IV.

Digitized by Google

effectus,& totum à lib.arb.à Deo moto,& excitato. Hoc enim auctores, cũ quibus diſputamus expreſsè fatentur;quamuis aſſerant, non ex eo habere, quòd ſit effectus prædeſtinationis, quia arbitrium, & libertas humana ad illum cooperatur; ſed quia Deus per prædeſtinationem, & auxilia gratiæ eũdem bonum vſum cooperatur. Conueniunt ſecundò, bonum vſum auxiliorum gratiæ, etiam vt emanat ab arbitrio creato,in Deum referri, tum vt in auctorem ipſius arbitrij,qui in ſimiles bonos vſus vim illam hominibus contulit, tum vt in eum, ex cuius generali concurſu quicunque arbitrij influxus pendet,tum etiam tanquam in eum,qui ſuis ſupernaturalibus donis, auxiliiſve præuenientis gratiæ, arbitrium ipſum inuitat, & allicit, vt conſenſum præbeat in eiuſmodi bonos vſus ſupernaturales.

V. Tota ergo differentia inter auctores vtriuſque ſententiæ in hoc conſiſtit: An bonus vſus auxiliorum gratiæ,quatenus emanat à libero arbitrio,procedat efficienter à Deo prædeſtinante;ac per conſequens, ſub ea ratione, qua dependet à libero arbitrio,ſit effectus prædeſtinationis. Sub hac enim ratione, qui defendunt primam ſententiam, negant eundem bonum vſum eſſe prædeſtinationis effectũ.

NOs autem, qui cum S.Auguſtino, & S.Thoma defendimus, nullam dari cauſam ex parte noſtra,rationem,vel conditionem,ſine qua ratio ordinis mediorum in finem, in mente Diuina præexiſtens,non haberet rationem prædeſtinationis, conſequenter affirmamus, bonum vſum auxiliorũ gratiæ,etiam vt emanat à libero arbitrio, & ab illo dependet,eſſe effectum prædeſtinationis,& gratiæ,atque in Deum ipſum eſſe referendum,non ſolùm,vt in auctorem ipſius arbitrij, qui vim illam hominibus contulit,nec ſolùm,vt in eum,ex cuius generali concurſu quicunque arbitrij influxus dependet;aut tanquam in eum, qui ſuis ſupernaturalibus donis, auxiliiſve præuenientis gratiæ arbitrium ipſum inuitat,& allicit,vt conſenſum præbeat; hæc enim etiam Pelagiani, vt ſuprà dictum eſt, non negarunt; (Diſp.1.&2.) ſed etiam referendum eſſe in Deum, tanquam in cauſam verè efficientem,quæ per auxilium præoperantis gratiæ efficit, liberum arbitrium influere in ipſum bonum vſum auxiliorũ gratiæ, ita videlicet, vt actualis dependentia, & emanatio eiuſdem boni vſus à libero arbitrio,ſeu conſenſus, quatenus procedit à libero arbitrio, referendus ſit in diuinam prædeſtinationem,& gratiam, tanquam cauſam per ſe efficientem.

VI. Probari poteſt inprimis hæc doctrina omnibus argumentis, quibus diſp.18. 22.& 23. oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem tam naturalis, quàm ſupernaturalis ordinis eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas,eáſque præmouere, ac prædeterminare ad actualiter operandum,vnamquamque conformiter ad ſuam naturam. Ex hoc enim principio euidenter infertur,bonum vſum auxiliorum gratiæ, & quamcunque aliam piam operationem, etiam vt emanat à libero arbitrio, effectum eſſe prædeſtinationis, & gratiæ, non ſolùm in genere cauſæ moralis,ſed etiam efficientis.Probari id etiam poteſt omnibus teſtimoniis Scripturæ,ſummorum Pontificũ, & ſanctorum Patrum, ac rationibus Theologicis, ex eis deſumptis, quibus inferiùs manifeſtum fiet, (Diſp 96.97 98. 100. & dup. 85. & 86.) Deum, ſiue auxilium efficax eſſe cauſam adæquatam, quòd homo conuertatur; ac per conſequens gratiam, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus,ſicut duo trahentes nauim; ſed Deum per auxilium efficax diuinæ gratiæ,non ſolùm moraliter,ſed etiam ad modum cauſæ phyſicæ facere, vt faciamus,& operari, vt operemur.Ex his enim manifeſtè ſequitur, bonum vſum auxiliorum gratiæ,etiam quatenus emanat à libero arbitrio,effectum eſſe prædeſtinationis diuinæ. Denique id ipſum probari poteſt argumentis, quibus ſequenti diſputatione oſtendam, nullam dari cauſam, rationem vel conditionem, ſine qua non, ex parte noſtra, à qua prædeſtinatio in ratione prædeſtinationis dependeat.

VII. Secundò probatur auctoritate S.Thom.1.p.q.23. art.5.in corp.vbi eorum ſententiam impugnans,qui dixerunt, merita ſequentia prædeſtinationis effectum,eſſe rationem prædeſtinationis, inquit: *Iſti videntur diſtinxiſſe inter id, quod eſt ex gratia,& id,quod eſt ex libero arbitrio,quaſi non poſſit eſſe idem ex vtroque. Manifeſtum eſt autem,quòd id quod eſt gratiæ,eſt prædeſtinationis effectus,& hoc non poteſt poni,vt ratio prædeſtinationis, cùm hoc ſub prædeſtinatione concludatur. Si igitur aliquid aliud ex parte noſtra ſit ratio prædeſtinationis,hoc erit præter effectum prædeſtinationis. Non eſt autẽ diſtinctum,quod eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione; ſicut nec eſt diſtinctum, quod eſt ex cauſa ſecunda,& cauſa prima; Diuina enim prouidentia producit effectus per operationes cauſarum ſecundarum Vnde & id,quod eſt per liberum arbitrium, eſt ex prædeſtinatione.* Et prima 2.quæſt.111.art.2. ad 2.inquit, *quòd Deus non ſine nobis nos iuſtificat, quia per motum liberi arbitrij,dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus: ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ,ſed effectus, vnde tota operatio pertinet ad gratiam.* Quibus verbis manifeſtè docet, cooperationem liberi arbitrij eſſe effectum gratiæ,& prædeſtinationis diuinæ. Et quæſt. 6. de verit.art.2.ad 21.ait: *Hoc ipſum,quod eſt velle accipere gratiam, eſt nobis ex prædeſtinatione diuina.*

Tertiò probatur ratione.Omne illud, quod conducit ad ſalutem,& vt prædeſtinatus vitam æternam conſequatur, eſt effectus prædeſtinationis, vt patet ex definitione prædeſtinationis traditæ ab Auguſtino: *Prædeſtinatio eſt præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur:* (Aug.lib.de bono perſ. c.14.to.7.) ſed bonus vſus auxiliorum gratiæ, etiam vt emanat à libero arbitrio, eſt aliquid conducens ad ſalutem, & vt prædeſtinatus vitam æternam conſequatur: ergo ſub eadem ratione, eſt effectus prædeſtinationis. Confirmatur, Deus per gratiam efficacem, quæ eſt prædeſtinationis effectus, non ſolùm concurrit ad bonum illum vſum liberi arbitrij, cooperando, & influendo in eum actum, vnà cum eodem arbitrio; ſed etiam efficienter mouendo arbitrium,vt,ad eliciendum eum actum,concurrat;ergo actus ille, etiam vt eſt à libero arbitrio, eſt effectus gratiæ præuenientis,& per conſequens prædeſtinationis.

VIII. Reſpondent ad hoc argumentum, diſtinguendo antecedens; ſi enim intelligatur ita, vt per ſolum motum gratiæ præuenientis, arbitrium influat, & concurrat, neque neceſſarius inſuper ſit proprius,& peculiaris influxus,ſeu concurſus ipſius arbitrij, quem, nihil impediente tali motu gratiæ, poſſit ſuſpendere, caſſúmque gratiæ motum reddere; negandum eſt, inquiunt,antecedens.Si verò intelligatur ita, vt non per ſolum gratiæ motum, arbitrium influat, & concurrat, ſed neceſſarius inſuper ſit proprius, ac peculiaris ipſius arbitrij influxus, ſeu concurſus, quem, nihil impediente motu gratiæ præuenientis, liberè inſuper adhibeat; concedunt antecedens, ſed tunc negant conſequentiam, qua infertur: ergo actus ille etiam, vt eſt à libero arbitrio, eſt effectus gratiæ præuenientis, & per conſequens prædeſtinationis, ſi conſequens intelligatur de eo actu præciſè ſpectato, vt emanat à peculiari illo, & proprio influxu liberi arbitrij inſuper neceſſario:nam eo modo ſpectatus, non eſt,inquiunt, effectus gratiæ præuenientis, ſed ſolius arbitrij.

Hæc

Digitized by Google

Hæc tamen ſolutio non euacuat vim argumenti. Fatemur quidem, præter concurſum Dei, ſeu præuenientis gratiæ, eſſe neceſſarium ad piam operationẽ liberum concurſũ noſtri arbitrij, quo ita conſentiat Deo vocanti, vt poſſit diſſentire, ſi velit, idque eſſe definitum in Conc. Trid. Contendimus tamen, eundem influxum arbitrij eſſe quidem illi proprium; quia procedit à principio intrinſeco, ſe mouente, & liberè mouẽte; non tamen ita eſſe proprium, vt ſub ea ratione, qua emanat à libero arbitrio, non dependeat à Deo, tanquam à cauſa efficiente, ipſum arbitrium concurrere, & liberè conſentire, ac per cõſequens, eundem influxum arbitrij ſpectari non poſſe, vt præciſè emanat à libero arbitrio. Sicut enim cõceptus vltimæ differentiæ conſiderari non poteſt, vt præſcindit ab ente; quia conceptus entis eſt vniuerſaliſſimus, ac per conſequens intrinſecè intimus cuicunq; rationi formali particularis entis: propter quod, ſi ab vltima differentia præſcindatur ratio entis, nihil remanet: ſic operatio diuina, quia eſt operatio primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ, ita eſt intima cuicunque rationi formali cooperationis, ſeu concurſus agentis particularis, vt actio creata conſiderari non poſſit, vt procedit à particulari agẽte, quin in eadẽ ratione formali intimè includatur operatio diuina, & dependentia à Deo, vt à cauſa vniuerſali. Vnde, ſi præſcindamus dependẽtiam ab operatione diuina, nullus poterit cõcurſus particularis cauſę remanere. Sed de hac rõe diſp. 97. plura ſunt dicenda.

Ens intimè includitur in conceptu vltimæ differẽtiæ.

Quidam Theologi etiam ex iis, qui ſcientiã mediam defendunt, fatentur quidem, veram eſſe ſententiam, quę docet, omnia opera ſupernaturalia electorum, quæ cum effectu aliquid conferunt ad conſequutionem vitæ æternæ, eſſe effectum prædeſtinationis, quò ad totum id, quod in eiuſmodi operibus inuenitur, & ſub omni habitudine ſiue ad Deũ, ſiue ad aliam priorem gratiam, ſiue ad liberum arbitrium. Addunt tamen, quòd, formaliter loquendo, non dicitur aliquis actus, prædeſtinationis effectus; quia procedit ex ſpeciali voluntate abſoluta: qua ille effectus, vel actus eſt in particulari prædefinitus cum omnibus circumſtantiis ſuis; ſed quia media, ſeu principia neceſſaria ad illum dantur ex intentione efficaci ſaluandi hominem: vel certè, quia ſunt ex tali prouidentia Dei erga hominem, qua tandem perducitur cum effectu ad vltimam ſalutem. Addũt etiam, hanc ipſam cooperationẽ eſſe effectum gratiæ efficacis, quæ ſine dubio eſt effectus prædeſtinationis: id quod explicant, & declarant tum de cauſalitate morali (nam Deus per vocationem, & auxilia excitantia trahit hominem moraliter, vt velit, & cooperetur, & hoc modo, inquiunt, facit, vt velimus, & faciamus) tum etiam de cauſalitate phyſica, quod probant; quia illa cooperatio aliquid reale eſt ad pietatem pertinẽs, & ad ſalutem valde neceſſarium: ergo non poteſt eſſe à nobis ſine Deo, & gratia eius iuxta illud: *Sine me nihil poteſtis facere*. &: *Quid habes, quod non accepiſti?* quæ vera ſunt etiam ſecundùm realem, & phyſicam efficientiam.

Ioan. 15. 1. Cor. 4.

Sed hic modus dicendi non ſatis explicat, an cooperatio noſtri arbitrij ita ſit effectus Dei, & prædeſtinationis ipſius ſecundùm phyſicam cauſalitatem, vt non ſolùm eſſe non poſſit ſine Dei influxu ſupernaturali, ſed etiam ſit effectus operationis diuinæ in genere cauſæ efficientis. Non enim admittunt, quòd actio Dei antecedat, ordine cauſalitatis, noſtram cooperationem, niſi accipiendo actionem Dei pro illa, qua in nobis producit vocationem, qua moraliter facit, vt velimus, & faciamus. Denique hic modus dicendi fundatur in illa ſententia diſp. 86. impugnanda, quòd ſcilicet Deus, per gratiam efficacem, ſolùm moraliter facit, nos facere, ſeu coo- A perari, non autem verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ. Nos autem credimus, Deum per gratiam efficacem verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ facere, nos cooperari, & liberè cooperari; ac per conſequens in eodem genere cauſæ fatemur, cooperationem noſtri arbitrij, etiam vt manat ab ipſo arbitrio, effectum eſſe prædeſtinationis; quamuis non fiat ſine nobis liberè conſentientibus.

IX. AD primum argumentum reſpondetur, bonum vſum liberi arbitrij tenere ſe ex parte prædeſtinati, non quidem, tanquam aliquid ad prædeſtinationem præſuppoſitum ex parte noſtra, ſed tanquam liber actus à prædeſtinato elicitus, vt à cauſa proxima, qui & in Deum, tanquam in primam cauſam efficientem, & in gratuitam eius prædeſtinatio- B nem, & gratiam eſt referendus; & hac ratione ille bonus vſus informatus gratia, eſt meritorius vitæ æternæ, & per illum ſeipſum diſponit adultus ad infuſionem gratiæ, vel ad augmentum illius.

Ad confirmationem reſpondetur; quòd illud exemplum potiùs noſtræ ſententiæ fauet, quàm illam impugnet. Sicut enim ad deſtinationem ſagittæ in ſcopum, ſupponitur ſagitta deſtinanda cum ſuis naturalibus proprietatibus; ſed omnis vis, & motus, quo tendit in ſcopum, eſt illi à ſagittante, ſeu deſtinante: ita homo cum ſua innata libertate, & reliquis potentiis, pertinentibus ad naturam, ſupponitur ad prædeſtinationem: ſed tamen actualis motus, & vſus eiuſdem libertatis, quo in vitam æternam tendit, eſt illi à prædeſtinante, vt à primo mouente, & dirigen- C te: propter quod S. Dionyſ. Areopagita dixit, quòd Deus eſt cauſa amoris, ſicut ſagittator, & ſicut emiſſor. Cùm ergo cooperatio, ſeu bonus vſus auxiliorum gratiæ, etiam ſecundùm quòd emanat à libero arbitrio, ſit aliquid, quo prædeſtinatus mouetur ad vitam æternam, relinquitur, quòd ſub eadem ratione ſit à prædeſtinante, vt à primo mouente, & conſequẽter ſit etiã effectus prædeſtinationis, & gratiæ.

S. Dionyſ.

X. Ad ſecundum reſpondetur, quòd actus elicitus à gratia præueniente, & libero arbitrio, habet, vt ſit liber à gratia ipſa, & creato arbitrio, aliter tamen, & aliter: nã ab arbitrio id habet, vt à principio, quod; à gratia verò, vt à principio, quo: nam gratia non ſolùm facit, vt homo conſentiat, ſed etiam, vt liberè conſentiat, eò quòd Deus per gratiam non deſtruit, D ſed perficit naturam, & attingit actum cum modo libertatis ſibi proprio, ſicut etiam vitalitas proxima, & formalis actus ſupernaturalis eſt, vt quo, à principio ſupernaturali, & vt quod, à potentia naturali eleuata per ſupernaturalem formam, vt diſp. 64. patebit. Nec eſt admittendum, gratiam determinare ad vnum ex neceſſitate, aut ex neceſſitate naturæ mouere ad actum; quia non efficit liberum arbitrium operari ex neceſſitate naturæ, ſed ſecũdùm modum ſuæ libertatis, niſi ſermo fiat de gratia præueniente excitante, qua ratione mouet voluntatem, vt natura eſt ad quoſdam actus imperfectos, & indeliberatos. Sed vltra iſtam præuenientem gratiam conſtituenda eſt gratia præueniens efficax, quæ non ex neceſſitate naturæ; ſed cum modo libertatis moueat, & prædeterminet liberum arbitriũ ad conſen- E ſũ, vt diſp. 18. & 23. dictũ eſt, & inferiùs explicabitur.

Ad primam confirmationem reſpondetur, negando antecedens: ſemper enim ille, qui conuertitur, accipit à Deo aliquod maius auxilium præuenientis gratiæ, quàm ille, qui non cõuertitur maius, inquam, non ſolùm in ratione extrinſeca beneficij; quia videlicet datur in illis circumſtantiis, in quibus Deus præſcit, quòd, ſi liberum arbitrium per illud præmoueatur, ſit præſtiturum conſenſum: ſed etiam ſecundùm realem virtutem eiuſdem auxilij, vt procedit à Deo, vt diſp. 108. manifeſtum fiet.

XI. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, A quòd,vt patebit diſp.73. & 90. efficacia auxiliorum gratiæ non dependet ex cooperatione noſtri arbitrij cum illis,ſed eſt à ſolo Deo;ſimiliter etiã maior intenſio cooperationis arbitrij non eſt menſuranda ex ſola,& innata eius libertate,ſed reducenda eſt in Dei miſericordiam,& in auxilium magis intenſum, quod recipit ille,qui intenſiùs operatur,vt diſp. 62. & 78.manifeſtum fiet.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd S. Bernard. appellauit influxum arbitrij,noſtrum proprium, non quia ſit in nobis,ex nobis, ſed quia eſt efficienter ex noſtro libero arbitrio, vt à cauſa ſecunda: ſed tamen quòd liberum arbitrium influat cooperando Deo vocanti,habet aliam cauſam priorem efficientem,videlicet ipſum Deum,qui per B auxilium efficax præoperantis gratiæ efficit, vt liberum arbitrium influat, & liberè conſentiat,vt ipſemet S.Bern.expreſsè docet in tract. de gratia, & libero arb.cùm ait: *Quod à ſola gratia cœptum eſt, pariter ab vtroque*,ſcilicet à gratia,& à voluntate, *perficitur,vt mixtim, non ſingillatim, ſimul; non viciſſim per ſingulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium; ſed totum ſingula, opere indiuiduo, peragunt. Totum quidem hoc,& totum ex illa,ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa.* Et ſimiliter intelligendum eſt Conc.Trid. circa cuius explicationem plura dicenda erunt diſp.115.n.12.& diſp.116.n.10.

Ad quartum, quod eſt potiſſimum fundamentum ſententiæ contrariæ, reſpondendum erit latiùs diſp.85.vbi oſtendemus, gratiam, & liberum arbitrium non eſſe duas cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim, ſed vnamquamque eſſe totalem in ſuo genere, ex quibus liberum arbitrium ſubordinatur gratiæ, ſiue Deo mouenti per gratiam: à quo, vt à cauſa efficiente, habet,quòd actualiter influat, & cooperetur. Hæc autem omnia ex iis, quæ dicemus diſputatione ſequenti dilucidiora fient.

DISPVTATIO XXXVII.

Vtrùm bonus vſus liberi arbitrij, procedens ex auxilio gratiæ, ſit cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, prædeſtinationis in Adultis.

I. OMiſſis Henrici,Iauelli,& aliorum Theologorum variis ſententiis, quas referunt,& impugnant M.Bañes,& Zumel 1.p q. 23.ar.5.& alij expoſitores S.Th. ſolùm erunt adducendæ,& impugnandæ ſententiæ Ambroſij Catherini,& quorundam ex recentioribus Theologis: eſt ergo

Sixtus Senenſ.lib.6. Bibliot.c. 248.

Ambroſij Catherini ſententia circa prædeſtinationem.

Prima ſententia Ambroſij Catherini, qui (vt refert Sixtus Senenſis eius diſcipulus) aſſeruit, Deum ab æterno ſua gratuita bonitate, omnes homines E nemine excluſo,nouiſſe,dilexiſſe,elegiſſe,deſtinaſſe, ita videlicet,vt ſalua arbitrij libertate,ordinarentur ad vitam æternam,non tamen eodem modo.Diſtinguit enim duas claſſes prædeſtinatorum, in quarum prima conſtituit Deus (vt ipſe arbitratur) quoſdam ſpecialiter prædeſtinatos,ſpecialiter præelectos, & præuocatos,vt B.Virginem,Apoſtolos,& alios,pauciſſimos tamen, quos Deus ab æterno abſoluto decreto,& efficaci voluntate prædeſtinauit, & tot auxilia gratię conferre decreuit,vt,ſalua arbitrij libertate,à ſalute æterna excidere nequeant. Et in his affirmat, non dari cauſam prædeſtinationis ex parte boni vſus liberi arbitrij præuiſi; quod probat: nam aliter non poſſent ſaluari loca Scripturæ, quæ de prædeſtinatis loquuntur,ſicut eſt illud: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* & illud: *Prædeſtinauit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti.* & illud: *Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos.* Secũda claſſis eſt aliorum omnium,qui ſalui fiunt de facto. De his enim, inquit, illos eſſe quidem prædeſtinatos à Deo,non abſoluto,immobili,& efficaci decreto ſuę voluntatis, ſed ſub conditione quadam mutabili boni vſus liberi arbitrij, videlicet, ſi ipſi voluerint bene operari: quod probat multis argumentis, quæ ferè ſunt eadem cum his, quæ adducemus pro ſecunda ſententia. Hanc doctrinam Ambroſij Catherini ſequutus eſt Sixtus Senenſis, vt ipſe refert, & eam, inquiens, *per decem annos prædicaui in multis,& præcipuis Italiæ vrbibus: ſed tamen poſtea,cùm animaduertiſſem,huiuſmodi aſſertionem difficultatibus,& anguſtiis non paucis premi & ob id pleriſque doctis, & piis Theologis non probari ſatius duxi ab eius prædicatione deſiſtere,quàm pio eruditorum iudicio improbata docere.* Hanc ſententiam ſufficienter impugnant recentiores Theologi, quam priùs in antiquis Pelagianis Aug.damnauit,cum dixit. *Prædeſtinationem igitur negare,quam apud Deum eſſe breuiter probauimus immanis blaſphemia eſt quam non tantùm, ſicut ſoletis dicere, in Apoſtolis debemus accipere, ſed in Patriarchis, & Prophetis,& Martyribus,& Confeſſoribus, & in omnibus Sanctis, & dignè ſeruientibus Deo.*

Rom.8. 1.Pet.1. Tit.3.

Prædeſtinatorum duas claſſes ſtatuit Catherinus.

Loco citat.

Aug lib 6. Hypogn in fine.

Secunda ſententia eſt quorundam Theologorum, C quam vt explicent, & defendant, ſequentes ſtatuunt propoſitiones.

Dicunt primò, Deum ex æternitate voluiſſe omnes homines,& Angelos,nullo excepto,ſaluos fieri, ſub conditione tamen,ſi per ipſos, aut primum parentem non ſtaret:extendúntque hanc Dei volitionem ad omnes illos, qui poſita conſtitutione huius vniuerſi extitiſſent, ſi pro hominum arbitrio mundus hic, quoad generationes hominum alium curſum teneret, & alij homines diuerſi numero gignerentur. Hos autem inquiunt, voluit etiam Deus ſaluos fieri, ſub conditione, ſi (vt naturaliter eſſe potuit) gignerentur.

Dicunt ſecundò, quòd, quamuis Deus omnibus conferat auxilia ad ſalutem,& gratiam excitantem, ac præuenientem ſufficientem: nihilominùs, regu-D lariter loquendo, niſi præcedant aliqui actus liberi arbitrij, conferre eam non ſolet. Addunt, quòd Chriſtus Dominus ſuis meritis nobis obtinuit, & hanc legem cum Patre conſtituit: vt quoties ex noſtris viribus naturalibus conaremur facere,quod in nobis eſt,præſtò nobis eſſent auxilia gratiæ, quibus id,vt oportet ad ſalutem,efficeremus.

Dicunt tertiò, quòd auxilia præuenientis gratiæ, per quæ prædeſtinati reipſa perueniunt ad vitam æternam,non ſunt efficacia ſecundùm ſe, neque ex qualitate,& virtute intrinſeca, quam habent, vt veniunt à Deo: ſed dicuntur efficacia ab effectu,qui ſimul ab arbitrij libertate pendet. Ex quo inferunt, quòd vt auxilia præuenientis,atque adiuuantis gratiæ, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, efficacia,aut inefficacia ad conuerſionem,& iuſtificationem ſint, pendet à libero conſenſu, & cooperatione arbitrij noſtri cum illis: atque adeò in libera noſtra poteſtate eſt poſitum, illa reddere efficacia, conſentiendo, aut inefficacia,continendo conſenſũ.

Dicunt quartò, Prædeſtinationem non eſſe certam certitudine cauſalitatis mediorum, ſed ſolius præſcientiæ,quod etiam extendunt ad confirmatos in gratia; ſed de hoc dicto agendum erit diſp.41.

Dicunt quintò, prædeſtinationem non fuiſſe factam propter præſcientiam boni vſus liberi arbitrij,

Digitized by Google

trij ita videlicet, vt bonus vſus illius, præcognitus à Deo ſit cauſa, ratio, vel conditio, propter quam Deus ex æternitate decreuerit conferre prædeſtinatis ea media, per quæ præſciebat, illos pro ſua libertate peruenturos ad vitam æternam. Et ratio, quam eiuſdem ſcientiæ auctores aſſignant, eſt: nam Deus de multis præſciuit, quòd ſi conſtituerentur in tali ordine rerum, vel cum talibus auxiliis, ipſi pro ſua libertate bene vterentur libero arbitrio ſuo, & ſalui fierent: & tamen Deus neque conſtituit illos in tali ordine rerum, neque prædeſtinauit. Addunt tamen prædeſtinationem factam non fuiſſe ſine præſcientia boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi, quod in talibus circumſtantiis conſtitueretur.

Dicunt ſextò, quòd præſcientia boni vſus liberi arbitrij futuri eſt conditio, ſine qua decretum conferendi adultis media ad ſalutem, non habuiſſet rationem prædeſtinationis: ſed retineret dumtaxat rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis. Et nomine præſcientiæ intelligunt ſcientiam mediam, quam diſp. 7. impugnauimus.

III. Probatur hæc ſententia primò auctoritatibus Scripturæ: dicitur enim ad Romanos 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit, conformes fieri &c.* Quæ verba de nulla alia præſcientia cõmodiùs intelligi poſſunt, quàm de illa, quæ præuia neceſſariò eſt ad prædeſtinationẽ: hæc autem eſt ſcientia media, qua Deus cognouit, quid liberum arbitrium cuiuſque hominis pro ſua libertate eſſet operaturum ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in tali ordine rerum, & cum talibus auxiliis. Item etiam ad Roman. 11. *Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit.* Ergo præſcientia boni vſus liberi arbitrij ſupponitur ad prædeſtinationem. Præterea 1. Petri 1. dicitur: *Petrus Apoſtolus Ieſu Chriſti ſecundùm præſcientiam Dei Patris in ſanctificationem ſpiritus, &c.* Quibus verbis innuitur, quòd prædeſtinatio in ſanctificationem, & gloriam eſt ſecundùm præſcientiam boni vſus liberi arbitrij. Denique in 2. epiſt. c. 1. inquit: *Satagite, fratres, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.* Ergo certitudo electionis, & prædeſtinationis pendet ex præſcientia bonorum operum; ac per conſequens prædeſtinatio ſine illa eſſe non poteſt; prædeſtinatio enim eſt certa, quantùm ad effectus aſſequutionem.

Rom. 8.

Secundò, Patres Græci, qui ante S. Aug. ſcripſerunt, vnanimi conſenſu docuerunt prędeſtinationem eſſe factam ſecundùm præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, vt conſtat ex S. Proſp. epiſt. ad Auguſt. dicente: *Penè omnium* (ſcilicet antiquorum Patrum) *par inuenitur, & vna ſententia, qua propoſitum, & prædeſtinationem Dei ſecundùm præſcientiam receperunt, vt ob hoc Deus alios vaſa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuſcuiuſque præuiderit, & ſub ipſo gratiæ adiutorio, in qua futurus eſſet voluntate, & actione præſcierit.* Et idem docet Orig. lib. 7. in epiſt. ad Rom. vbi explicans illud ad Rom. 9. *An non habet poteſtatem figulus, &c.* inquit, *Iacob electum fuiſſe vas in honorem, quia ſe emundauit; videns enim Deus puritatem eius ex eadem maſſa Adæ illum fecit vas in honorem.* Et idem ſentit Chryſ. hom. 16. in epiſt. ad Rom. Theod. & Oecumenius ſuper illud ad Rom. 8. *Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit.* Omnes enim docent, electionem fuiſſe factam ex meritis præuiſis. Ex patribus Latinis S. Hier. epiſt. ad Ediuiam, q. 10. non obſcurè docet id ipſum; nam, poſtquam de reprobatione & prædeſtinatione multa dixit, ſubdit: *Ex quo oſtenditur, non gentes eligi, ſed hominum voluntates.* Et S. Aug. libro de prædeſt. SS. c. 10. inquit, quòd *prædeſtinatio ſine præſcientia eſſe non poteſt.* Denique S. Tho. 3. p. q. 1. ar. 3. ad 4. ait, quòd *prædeſtinatio præſupponit præſcientiam futurorum,* quod de præſcientia conditionata debet intelligi: ergo talis præſcientia præſupponitur ad prædeſtinationem.

Tertiò, Deus decreto æterno ſuæ voluntatis eo modo prædeſtinauit nos iuſtificandos, & ſaluandos, quo in tempore de facto iuſtificamur, & ſaluamur, vt docet S. Th. 1. p. quæſt. 23. artic. 5. arg. ſed contra, ſed omnes adulti iuſtificantur, & ſaluantur dependenter à bono vſu liberi arbitrij: ergo, quòd ex æternitate fuerint prædeſtinati per illa media, per quæ iuſtificantur & ſaluantur, non pendet ſolùm ex diuina voluntate, qua Deus illa media ad ſalutem conferre prædeſtinatis decreuit, ſed etiam ex libera cooperatione, & influxu arbitrij, præcognito à Deo.

Quartò, Cum eiſdem auxiliis ex parte Dei, cum quibus vnus iuſtificatur, & ſaluatur, alius pro ſua libertate, neque iuſtificatur, neque ſaluatur: ergo, quòd voluntas conferendi talia auxilia habeat formaliter rationem prædeſtinationis, pendet ex libero influxu arbitrij creati, ſiue ex præſcientia, qua Deus præcognouit, prædeſtinatum bene vſurum illis auxiliis. Antecedens probatur, nam poſitis quibuſcumque auxiliis præuenientis gratiæ, integrum eſt homini cooperari cum illis, & non cooperari; aliàs nõ cooperaretur liberè. ergò ſi cooperetur, vt poteſt, ſaluabitur, ſi autẽ non cooperetur, nõ ſaluabitur. Sed poteſt contingere, vt cum eiſdem auxiliis vnus cooperetur, alius non cooperetur: ergo poteſt contingere, quòd cum eiſdem auxiliis ex parte Dei vnus ſaluetur, & ſit prædeſtinatus, alius damnetur, & reprobus fiat; ac per conſequens prædeſtinatio non eſt ſine præſcientia boni vſus liberi arbitrij.

Confirmari poteſt hęc ſẽtẽtia omnibus argumentis, quibus diſp. 22. contendebamus probare, Deum abſoluto, & efficaci decreto antecedenter ad præſcientiam mediam non prædeterminaſſe actus noſtros liberos, etiam ſupernaturales: eadem enim videntur probare, prædeſtinationem non eſſe factam antecedẽter ad præſcientiã boni vſus liberi arbitrij.

Tertia ſententia eſt aliorum Theologorum, qui aſſerunt præſcientiã boni vſus liberi arbitrij non antecedere in ſigno rationis prædeſtinationem, ſeu decretum diuinæ voluntatis, quo homines prædeſtinauit; ſed eſſe ſimul cum ipſa prædeſtinatione, taliter quòd præſcientia neque antecedat prędeſtinationem, neque ſequatur illam. Arbitrantur, hanc ſententiam eſſe expreſſam S. Aug. & S. Thomæ: & loquuntur expreſsè de ſcientia viſionis, qua Deus præſcit merita futura ex auxilio gratiæ. Probant autem ſuam ſentẽtiam multis auctoritatibus SS. Auguſtini, Thomæ, & Proſp. qui vniuerſaliter videntur aſſerere, pręſcientiam meritorum eſſe ſimul cum prædeſtinatione. Idem probant rationibus quàmplurimis, ex quibus præcipuæ ſunt, quæ ſequuntur. IV.

Arguitur quintò: Si Deus omnino antecedenter ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij prædeſtinaſſet aliquos, ſequeretur vnum ex tribus maximis abſurdis. Sequeretur enim, tale decretum prædeſtinationis non eſſe penitus certum, aut poſſe in exequutione impleri ſine prædeſtinati cooperatione, aut imponere prædeſtinato neceſſitatem abſolutam: probatur: nam, vel poſito illo decreto, antecedente præſcientiam cooperationis, poteſt adhuc prædeſtinatus non cooperari; vel neceſſariò ex hypotheſi eiuſdem decreti cooperabitur: ſi poteſt adhuc non cooperari, ergo illud decretum poterit non impleri, atque adeò eſſet incertum; vel ſi eſt certum, & nihil obſtante implebitur, poterit impleri ſine cooperatione prædeſtinati. Si autem dicatur, quòd neceſſario cooperatur ex hypotheſi illius decreti: ergo illud decretum imponit abſolutam neceſſitatem cooperandi ipſi prædeſtinato: neceſſitas enim ex aliqua hypotheſi, quæ neque eſt ipſe actus, neque includit

Digitized by Google

in ſe reſpectum ad exercitium illius, eſt neceſſitas ſimpliciter.

Sextò: nam ſequeretur, quòd omnes homines ſint prædeſtinati à Deo, quantùm eſt ex parte ſua, vel quòd aliquibus exiſtentibus in hac vita non ſit poſſibilis ſalus æterna. Et conſequenter etiam ſequeretur, quòd Chriſtus Dominus non eſſet mortuus pro omnibus, quantùm ad ſufficientiam, quod tamen eſt contra expreſſa loca Scripturæ. Sequela probatur: nam, ſi prædeſtinatio facta eſt antecedenter in ſigno rationis ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij: ergo, qui non ſunt prædeſtinati ante illam præſciẽtiam, non poterunt ſaluari; prædeſtinatio enim Dei eſt neceſſaria ad ſalutem æternam conſequendam, cùm ſoli prædeſtinati ſalui fiant: ergo vel omnes ſunt prædeſtinati ante illam præſcientiam, vel erunt aliqui exiſtentes in via, qui ſaluari non poſſint.

Septimò: Deus non eſt acceptor perſonarum: dicit enim Petrus Apoſtolus Act. 10. *In veritate cõperi, quòd non eſt acceptio perſonarum apud Deum.* Eſſet autem acceptio perſonarum, ſi ante præſciẽtiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij quoſdam prædeſtinaret, alios reprobaret: etenim quando duo ſunt æquales omnino, & in cauſa æquali, acceptio perſonarum eſt vnum alteri pręferre abſque aliqua cauſa; omnes autem ſunt ſecundùm ſe æquales tum in natura, tum in peccato originali: ergo.

V. Quarta ſententia eſt aliorum Doctorum ex recentioribus, qui diſtinguunt inter prædeſtinationem ad gratiam, & prædeſtinationem ad gloriam, quo ſuppoſito,

Dicunt primò, prædeſtinationem ad gratiam factam fuiſſe à Deo antecedenter ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, & hoc tantùm voluiſſe probare S. Auguſtinum contra Pelagianos, & Semipelagianos, cùm docet, electionem Dei non eſſe ex meritis, ſed ſolùm ſecundùm gratuitam Dei voluntatẽ. Nam ante primum auxilium gratiæ nullum poteſt intelligi meritum in natura, propter quod gratia donetur, aliàs gratia iam non eſſet gratia, ſed merces.

Dicunt ſecundò, electionem efficacem ad gloriam factam fuiſſe ex meritis gratiæ præuiſis: & hanc doctrinam S. Aug. tradidiſſe, & nullibi oppoſitum vel leuiter inſinuaſſe. Pro illa adducunt, quæ ſequuntur argumenta.

Arguitur octauò. Deus voluntate antecedenti, ſeu conditionata, vult omnibus vniuerſaliter dare vitam æternam, non autem voluntate conſequente, quæ eſt voluntas efficax: ſed voluntas antecedens conſtituitur in Deo ante præuiſa merita, vel demerita, & ideo eſt æqualis reſpectu omnium: voluntas autem conſequens non eſt in Deo ante præuiſa merita, vel demerita, ſed poſt illa, ideo enim dicitur voluntas conſequens, & non eſt æqualis reſpectu omnium, quia eſt in Deo poſt præſcientiam diuerſorum meritorum: ergo electio efficax ad gloriam non eſt facta ante præuiſa merita, procedentia ex gratia.

Arguitur nonò ex analogia ad ea, quæ contingunt in humanis. Nam, ſi Rex proponeret præmium certantibus, hac lege, vt nullus conſequatur illud, niſi victor euadat, certè nunquam decerneret voluntate abſoluta, & efficaci dare alicui pręmium propoſitum, quamuis eum amaret, antequam illum victorem videret ſed Deus proponit omnibus, tanquam præmium, vitam æternam, hac lege conferendam, vt nullus conſequatur hoc præmium, niſi legitimè certauerit, vt patet ex illo 2. ad Tim. 2. *Nullus coronabitur, niſi legitimè certauerit*: ergo ante præuiſa merita procedentia ex gratia nõ decreuit alicui dare gloriã.

Decimò, Eundem ordinem, quem re ipſa habent obiecta inter ſe, aſſignare debemus ſecundùm diuerſa ſigna rationis in diuino decreto. Cùm enim vo-A luntas diuina ſit ſimpliciſſima, & actus illius vnicus & ſimpliciſſimus, non debemus eũ diſtinguere etiam noſtro modo intelligendi, niſi ſecundùm diuerſum ordinem, quem inter ſe habent obiecta, à Deo volita: ſed hoc obiectum, quod eſt beatitudo æterna, non habet ordinem ad prædeſtinatos adultos, niſi præſuppoſitis meritis; nullus enim dignus eſt vita æterna, niſi præceſſerint merita; ergo Deus ſuo abſoluto, & efficaci decreto non vult alicui vitam æternam, niſi præſuppoſitis meritis gratiæ à Deo præcognitis; ac per conſequens prædeſtinatio ad gloriam eſt ex præuiſis meritis.

Confirmatur: nam licèt efficax intentio finis ſit prior, quàm electio mediorum, quando media ſunt, cauſa phyſica conſequutionis finis, ſicut medicina B reſpectu ſanitatis: tamen quando media ſunt tantùm cauſa moralis, ſeu meritoria conſequutionis finis, intentio efficax finis non præcedit electionem mediorum, ſed eam præſupponit. Atqui merita procedentia ex gratia non ſunt cauſa phyſica conſequutionis gloriæ, ſed ſolùm cauſa moralis: ergo in Deo voluntas efficax prædeſtinandi ad gloriam, quæ eſt finis intellectualis creaturæ, non præcedit electionem meritorum, vel eorum præſcientiam, ſed eam præſupponit. Alias rationes a poſteriori adducunt in confirmationem ſuæ ſententiæ, deſumptas ex libertate arbitrij, & ab efficacia meritorum, quæ non habent nouã difficultatem præter eam, quæ in præcedentibus argumentis tangitur.

Quinta ſententia affirmat, electionem Dei efficaC cem tã ad gratiam, quàm ad gloriam, antecedere in ſigno rationis merita præuiſa, ita videlicet, vt intentio efficax dandi prædeſtinatis gratiam & gloriam, procedat ex ſola gratuita voluntate Dei, nullis præuiſis meritis. Hæc ſententia communis Thomiſtarum, & expreſſa SS. Auguſtini & Thomæ, atque aliorum Doctorum, vt patebit inferiùs. VI.

Pro reſolutione huius difficultatis ſupponenda ſunt omnia, quæ circa ſcientiam futurorum conditionatorum diximus diſput. 7. vbi oſtendimus, nullam dari ſcientiam mediam inter merè naturalem, & merè liberam, quia ante liberum decretum diuinæ voluntatis, non eſt ſcibile, quid faceret creata voluntas, ſi in talibus circunſtantiis conſtitueretur. Supponenda ſunt etiam, quæ circa efficaciam decreti diui-D næ voluntatis, & auxiliorum gratiæ dicimus diſput. 72. & 90. Et, vt veritas, quam ex animo inquirimus, manifeſtior appareat, notandum eſt primò, quòd, vt docet S. Thom. 1. p. q 23 ar. 2. 3. & 4. ex ſancto Auguſtino lib. de dono perſeu. cap. 14. & nos ſuprà diſput. 35. notauimus, *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur quicunque liberantur.* Quæ definitio ſolet tradi ſub aliis verbis ab eiſdem ſanctis Doctoribus, videlicet, *Prædeſtinatio eſt præparatio gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro.* Vbi nomine gratiæ, & beneficiorum Dei comprehenditur non ſolùm gratia iuſtificans, & opera meritoria, quæ procedunt ex illa, ſed etiam omnia dona, & auxilia ſupernaturalia, quibus homo diſponitur, & perducitur ad vitam æternam. Hæc auE tem præparatio, vt notauit ſanctus Thomas 1. par. quæſt. 23 artic. 2. ad tertium, eſt duplex: alia in præparante, videlicet in Deo, quatenus per intellectum, & voluntatem præconcipit, & diſponit rationem eorum, quæ facienda ſunt in tempore, vt per eam electi perducantur ad vitam æternam: & talis præparatio eſt formaliter prædeſtinatio. Alia eſt præparatio, quæ reperitur in homine præparato, qua à Deo diſponitur, vt efficaciter conſequatur vitam æternam, & huiuſmodi pręparatio paſſiuè ſumpta, dicitur etiam prædeſtinatio communi vocabulo, accipiendo nomen cauſæ ad ſignificandum effectum: qui

Prædeſtinationis definitio.

Præparatio eſt duplex, alia in præparãte, alia in pręparato.

VII.

Digitized by Google

qui loquendi modus frequens eſt in ſacra Scriptura, vt primæ ad Theſſal. 4. *Hæc eſt voluntas Dei; ſanctificatio veſtra*; vbi ſanctificatio, quæ reperitur, & recipitur in nobis, dicitur voluntas Dei, quia eſt effectus illius.

Notandum ſecundò, influxum liberi arbitrij, quo prædeſtinatus liberè conſentit Deo vocanti, & excitanti, etiamſi conſideretur formaliter, vt emanat à libero arbitrio, eſſe effectum prædeſtinationis, vt diſputat. præcedenti oſtenſum eſt, & patebit amplius diſputatio. 96. & 97. ac per conſequens non præſupponitur ex parte noſtra ad ipſam prædeſtinationem.

VIII. *Prius alio dicitur aliquid tripliciter.* Notandum tertiò; aliquid poſſe dici prius alio tripliciter. Primò prioritate temporis, ſicut Adam fuit prior Antichriſto. Secundò prioritate naturæ, quando videlicet eſt cauſa alterius: cauſa enim quamuis ſit in eodem inſtanti temporis cum ſuo effectu, eſt tamen prius natura, ſicut Sol eſt prius natura, quàm radij eius. Tertiò dicitur aliquid prius altero in ſigno rationis, quando videlicet noſtro modo intelligendi concipitur, & intelligitur prius, quàm aliud, licèt nec tempore, nec natura præcedat illud. Sicut verbi gratia, ſcientia ſimplicis intelligentiæ, qua Deus cognoſcit res poſſibiles, eſt prius in ſigno rationis, quàm ſcientia viſionis; quia noſtro modo intelligendi priùs concipimus, Deum cognoſcere res poſſibiles, quàm actu exiſtentes, & tamen ſcientia ſimplicis intelligentiæ non eſt in Deo prius tempore, nec prius natura, quàm ſcientia viſionis, quia in Deo nihil poteſt eſſe cauſa alterius. Et idem dicendum proportionabiliter de eſſentia diuina, reſpectu perſonarum, vel proprietatum notionalium, aut etiam relationum. Prius enim in ſigno rationis intelligitur à nobis eſſentia, quàm perſonæ, aut earum proprietates, vel relationes diuinæ.

In Deo diuerſa ſigna rationis ſunt diſtinguenda. Supponendum eſt quartò, quòd quamuis Deus non intelligat, aut velit prius vnum obiectum quàm aliud, ſed vnico & ſimpliciſſimo actu intellectus, & voluntas illius ſimul ab æterno intelligat, & velit quæcumque vult, & intelligit; nihilominùs noſtro modo intelligendi diuerſa inſtantia, & ſigna rationis diſtinguenda ſunt: in quibus ex parte obiecti dicitur prius intelligere, aut velle vnum, quàm aliud. In primo ergo ſigno rationis cognoſcit Deus per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ omnes creaturas poſſibiles, in ſecundo verò ſigno ex omnibus creaturis poſſibilibus decreuit pro ſua mera, & gratuita voluntate ad oſtenſionem ſuæ bonitatis, creare, ſeu producere ordinem huius vniuerſi, cum omnibus creaturis, tam corporalibus, quàm ſpiritualibus, quæ ad illum pertinent; & inter illas primos parentes cum gratia, & iuſtitia originali: quæ quidem gratia ſecundùm quòd pertinebat ad ſtatum innocentiæ, non fuit effectus prædeſtinationis Adæ, neque illi collata ex meritis Chriſti Domini, vt diſput. 40. manifeſtum fiet: quia non fuit gratia hominis infirmi, aut redempti, ſed fuit effectus prouidentiæ ſupernaturalis Dei. In tertio ſigno decreuit permittere peccatum primi parentis propter maius bonum, videlicet, vt in remedium illius Verbum diuinum aſſumeret carnem humanam. In quarto ſigno voluit Verbi incarnationem in remedium peccati, & prædeſtinauit Chriſtum Dominum, ſecundùm quod homo, tanquam omnium prędeſtinatorum caput, & exemplar Sanctorum. In quinto ſigno dilexit, elegit, & prædeſtinauit in Chriſto Domino, & per Chriſtum omnes prædeſtinatos, atque abſoluta, & efficaci voluntate voluit illis bonum vitæ ęternę: reliquos verò reprobauit volens abſoluta, & efficaci voluntate non dare illis hoc bonum, quod eſt vita æterna. In ſexto ſigno decreuit prædeſtinatis conferre auxilia gratiæ efficacia, & bona merita, per quæ reipſa eos perduceret ad vitam æternam; reprobis verò auxilia ſufficientia, per quæ poſſent ſaluari. Auxilia autem efficacia, per quæ re ipſa ſaluarentur, decreuit non dare; ita vt de facto reciperent illa: ſed voluit ad oſtenſionem ſuę iuſtitiæ & ſplendorem miſericordiæ ſuæ in electis peccata reproborum permittere, & perſeuerantiam in illis vſque in finem vitæ, ac demum propter eadem peccata etiam ſtatuit ęternam pœnam illis inferre. His ergo ſuppoſitis, ſit

IX. *Prædeſtinatio in ratione prædeſtinationis nõ ſupponit præſcientiam boni vſus futuri liberi arbitrij.* PRima propoſitio. Prædeſtinatio, formaliter loquendo, in ratione prędeſtinationis non dependet, etiam tanquam à conditione ſine qua non, ex bono vſu liberi arbitrij præcognito à Deo, neque præſupponit in ſigno rationis præſcientiam illius. Et quidem, ſi loquamur de bono vſu procedente ex ſola facultate naturę, concluſio admittitur ab auctoribus primæ, & ſecundæ ſententiæ, quamuis nonnulli aſſerant, quòd aliqui actus liberi arbitrij ex ſola facultate naturæ præcedant, regulariter loquendo, primam gratiam præuenientem, vt ſuprà dictum eſt. Sed tamen ſanctus Auguſtinus, vt diſputatione 56. adnotabimus, ſæpiſſime oſtendit contra Semipelagianos, quòd gratia Dei, ſeu auxilium ipſius, à quo ſumitur primum noſtræ ſalutis exordium, debet antecedere, ita vt nihil ſupponatur ex principiis naturæ, quo poſito, detur infallibiliter auxilium gratiæ.

Nihilominùs probatur vniuerſaliter concluſio, etiam vt extenditur ad bonum vſum procedentem ex auxilio gratiæ. Primum argumentum deſumitur ex auctoritate Apoſtoli ad Roman. 9. *Cùm nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Quibus verbis, vt patet ex toto contextu literæ, intendit excludere omnem cauſam prædeſtinationis, ſe tenentem ex parte noſtra, & omnem rationem & conditionem, ſine qua non, & reducere beneficium prædeſtinationis in meram, & gratuitam Dei voluntatem. Vnde ſanctus Auguſtinus. quæſt. 2. ad Simplicianum, expendens præallegata verba Apoſtoli, notat primò, Apoſtolum conſultò dixiſſe, Iſaac ex vno concubitu vtrumque filium genuiſſe, Iacob, & Eſau, vt ſcilicet tolleretur ſuſpicio refundendi prædeſtinationem vnius ad merita parentum, quæ habuerunt, quando genuerunt illum, vt ſic eſſent in gratia in cõceptu vnius, & in peccato in conceptu alterius; & etiam, vt auferret ab Aſtrologis occaſionem referendi tam diuerſas ſortes ad varium aſtrorum aſpectum, in quo ipſi nati eſſent. Notat ſecundò, conſultò dixiſſe, cùm nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, ne quis referret prædeſtinationem, vel reprobationem eorum ad merita propria, vel demerita præcedentia. Tertiò, aduertit propterea addidiſſe, *non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt*, &c. vt ſcilicet oſtenderet, prædeſtinationem vnius, & reprobationem alterius non eſſe referendam in diuerſitatem operum ſubſequentium ſeu ad merita propria, vel demerita præuiſa, ſed ſolùm ad diuinam voluntatem, cùm dicitur: *Miſerebor, cuius miſereor, & miſericordiam præſtabo, cui miſerebor.* Et iterum ait: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Et rurſus: *Ergo, cuius vult miſeretur, & quem vult indurat.* & iterum: *O homo, tu qui es, qui reſpondeas Deo, nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit; quare me feciſti ſic?* quæ verba ſæpius repetit, & inculcat S. Aug. vt contra Pelagianos, & Semipelagianos, oſtendat

Digitized by Google

dat prædeſtinationem non fuiſſe factam ex meritis A præuiſis, etiam in gratia fundatis, ſed ex Dei mera voluntate,& gratia.

X. Reſpondent aliqui, ex hoc loco Apoſtoli ſolùm concludi prædeſtinationem non fuiſſe factam ex meritis præuiſis, neque ſecundùm merita præuiſa, etiam fundata in gratia, ſed ex ſola & libera Dei voluntate:non tamen intendit docere Apoſtolus, aut probare, quod prædeſtinatio fuerit facta ſine præſcientia meritorum procedentium ex gratia vel ante huiuſmodi præſcientiam, per quam Deus cognouit merita futura ex hypotheſi,quòd liberum arbitrium conſtitueretur in talibus circumſtantiis,& & cum talibus auxiliis.

Sed contra hanc ſolutionem vrget argumentum: nam Apoſtolus intendit excludere quidquid ſe tenet B ex parte noſtra, ne liberum arbitrium in ſeipſo glorietur,& non in Deo,& ſic aliquid ſibi arroget, quod non acceperit: ſentit ergo, nihil præſupponi ex parte noſtra, quod ſit etiam conditio, ſine qua Deus non prædeterminaſſet ſuos electos. Præterea: nam aliàs omnia argumenta, quæ proponit Apoſtolus in eodem cap. poſſent facilè ſolui, & non oportuiſſet recurrere ad altitudinem diuitiarum ſapientię & ſcientiæ Dei,neque ad profunditatem, & incomprehenſibilitatem iudiciorum eius. Poſſet enim reſponderi,quod iam Deus præſciebat ante decretum ſuæ voluntatis prędeſtinantis,vel reprobantis,quidnam illi acturi eſſent pro innata libertate cum auxiliis gratiæ ſibi datis,vel conferendis; & quid acturi non eſſent alij:&ita iſti manſerunt prædeſtinati cum C iſtis auxiliis, quia præuiſi ſunt, quòd bene erant vſuri ſuo arbitrio,alij verò cum eiſdem auxiliis manſerunt reprobi, propterea quòd non erant bene vſuri ſuo arbitrio: & tamen Apoſtolus non recurrit ad hanc ſolutionem, ſed ad meram, & gratuitam Dei voluntatem,& ad iudicia eius inſcrutabilia.

Prędeſtinationis cauſam nõ dari, qualiter à quibuſdã explicetur.

Nec valet ſolutio quorundam Theologorum aſſerentium,quòd propterea Apoſtolus recurrit ad ſolam Dei voluntatem, & inſcrutabilia iudicia eius, quia ex ſola ſua grauita voluntate voluit conſtituere prædeſtinatos in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis,in quibus præſciebat,ipſos bene vſuros auxiliis gratiæ,cùm tamen potuiſſet conſtituere in aliis circumſtantiis, in quibus præſciebat, quòd D eſſent malè vſuri eiſdem auxiliis ex hypotheſi,quòd in eiſdem circumſtantiis conſtituerentur. Reprobos etiam decreuit pro ſua mera voluntate conſtituere in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis,in quibus præſciebat ipſos, pro ſua innata libertate, malè vſuros ſuo arbitrio, cùm tamen potuiſſet eoſdem conſtituere in aliis circumſtantiis in quibus præſciebat,ipſos ita bene vſuros ſuo arbitrio,vt cum diuino auxilio ſalutem conſequerentur æternam ex hypotheſi,quòd in illis circumſtantiis conſtituerentur. Neque quantùm ad hoc, præſupponitur aliqua conditio,ſine qua non, ex parte noſtra:nã de multis hominibus præſciuit Deus,quòd ſi crearentur in talibus circumſtantiis,bene vterentur gratia excitante,& E ſaluarentur:quos tamen nec creare ſtatuit, nec in eiſdem circumſtantiis conſtituit. Hæc, inquam, ſolutio non valet:nam cùm Pelagius conceſſerit expreſsè liberum arbitrium gratis omnino à Deo creari abſque vllis meritis,etiam ex hypotheſi futuris,à fortiori Maſſilienſes vel conceſſerunt, vel facillimè conceſſiſſent, aſſignari non poſſe ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi,rationem,propter quam ex infinitis hominibus poſſibilibus, qui (vt ipſi aſſerebant) bene vſi fuiſſent ſuo arbitrio,ſi crearentur à Deo in talibus circumſtantiis, hos in particulari,vel illos ſtatuerit creare,& in eiſdem circumſtantiis conſtituere, in quibus ſalui fierent, ſed totum id referrent ad meram,& gratuitam Dei voluntatem. Nec eſt credibile oppoſitum,aliàs enim cogerentur fateri omnes homines, & Angelos poſſibiles qui bene vſi fuiſſent ſuo arbitrio ex hypotheſi,quòd tali gratia in talibus circumſtantiis excitarentur, & mouerentur, eſſe reuerà à Deo abſoluta, & efficaci voluntate prædeſtinatos: nam illa ratio æqualiter procedit de omnibus hominibus, & Angelis poſſibilibus, hoc autem illis in mentem venire non potuit: ergo cùm ſanctus Auguſtinus ex locis Scripturæ vrget Pelagianos, & horum reliquias, quòd non detur ex parte boni vſus liberi arbitrij,præuiſi à Deo,cauſa prædeſtinationis, non ſolùm contendit, quòd non detur cauſa, propter quam Deus ſtatuerit creare hominem, & conſtituere in illis circumſtantiis,in quibus præſciebat,illum ita bene vſurum ſuo arbitrio,vt ſalutem conſequeretur æternam, ſed etiã intendit quòd non detur ratio,vel conditio ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri à qua dependeat, quòd ratio ordinis mediorum in finem præexiſtens in mente diuina ſortiatur rationem formalem prædeſtinationis, vel ſolùm retineat rationẽ communẽ prouidentiæ ſupernaturalis. Secundò idipſum oſtẽditur:nam aliàs, tanquã ad primam radicem eſſet recurrendum ad ſolam præſcientiam, & non ad gratuitam Dei voluntatem, vt conſtituamus differentiam inter prædeſtinatos,& non prædeſtinatos: & conſequenter vltima differentia, quæ reperitur inter illos,eſſet referenda in naturalem libertatem, ex qua ſolùm procedit iuxta ſententiam aduerſam,quòd vnus adhibeat ſuum liberum influxum, conſentiendo auxiliis excitantis gratiæ. Probatur manifeſtè: nam iuxta oppoſitam ſententiam ille influxus, vt procedit à libero arbitrio, non eſt effectus gratiæ, neque prædeſtinationis, vt ex dictis in præcedenti diſputatione conſtat: ſed per illum influxum diſtinguitur prædeſtinatus à non prædeſtinato: ergo per aliquid,quod habet ex innata libertate, & non accepit ex gratia, diſtinguitur prædeſtinatus à non prædeſtinato. Tertiò, quia non ſolùm eſt referẽdum in gratuitam Dei voluntatem, quòd conſtituerit electos in illis circumſtantiis, in quibus præſciebat illos bene vſuros ſuo arbitrio, conſentiendo auxiliis gratiæ præuenientis, ſed etiam eſt referendum in eandem voluntatem,quòd velint conſentire,& conſentiant Deo vocanti. Vnde S. Proſp. libro 1. de vocat. Gent. capite 25. ait: *Illa quæſtio, quam ſecundùm mentem Apoſtoli impenetrabilem confitemur, per liberi arbitrij velle, & nolle, non ſoluitur, quia licet inſit homini bonum nolle,tamen niſi donatum,non haberet bonum velle.*

Hanc rationem confirmat S. Thom. quæſtione 6. de verit. articulo 3. in corp. vbi ait: *Non poteſt dici, quòd Prædeſtinatio ſupra certitudinem prouidentiæ,nihil aliud addat, niſi certitudinem præſcientiæ: vt ſi dicatur quòd Deus ordinat prædeſtinatum ad ſalutem, ſicut & quemlibet alium, ſed cùm hoc de prædeſtinato ſcit, quòd non deficiet à ſalute. Sic enim dicendo, non diceretur prædeſtinatus differre à non prædeſtinato ex parte ordinis, ſed tantùm ex parte præſcientiæ euentus, & ſic præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis,nec prædeſtinatio eſſet per electionem prædeſtinantis, quod eſt contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum.* Vbi clariſſimè S. Tho. excludit ſententiam, quam impugnamus, & aſſerit, differentiam inter prędeſtinatos,& non prædeſtinatos non eſſe deſumendam ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij conſentientis Deo vocanti, ſed ex electione prædeſtinantis. Vnde ſanctus Auguſtinus tomo 3. libro de ſpiritu, & litera. capite 34. poſt multa, quæ docet in confirmationem huius doctrinæ, ſic concludit: *Iam ſi ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos arctet, cur illi ita ſuadeatur, vt* XI.

Prędeſtinatio eſt certa certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.

Digitized by Google

vt perſuadeatur, alteri autem non ita; duo ſola occurrunt interim, quæ reſpondere mihi placeat. O altitudo diuitiarum, & nunquid iniquitas apud Deum? Cui autem reſponſio iſta diſplicet, quærat ſapientiores, ſed caueat, ne inueniat præſumptiores. A

XIII. Quidam reſpondebant ad loca inducta ex ca. 9. ad Rom. Apoſtolum difficultati ſuccubuiſſe, neque inueniſſe, quid poſſet reſpondere quæſtioni, & argumento propoſito. Sed hanc ſolutionem reprobat etiam ſanctus Auguſtinus tom. 4. lib. 83. qq. quæſtione 68. in hæc verba: *Cùm videatur Apoſtolus corripuiſſe curioſos, dicendo: O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? de hoc ipſo illi quæſtionem mouent, & in ea ſententia non deſinunt eſſe curioſi, qua obiurgata eſt ipſa curioſitas, & impia quidem contumelia, vt dicant, Apoſtolum in ſoluenda quæſtione defeciſſe, & obiurgaſſe quærentes, quia non poterat, quod quærebatur, exponere.* Et poſt pauca: *Quidam autem bona, & pia mente Scripturas legentes quærunt, quid poſſit hic vel malè dicentibus, vel calumniantibus reſponderi. Sed nos auctoritati Apoſtolicæ ſalubriter inhærentes, ſentiamus quod verum eſt, indignos, & infirmos nos eſſe ad intelligenda diuina ſecreta, quibus iſta clauduntur, & eis murmurantibus, & indignantibus, quòd conſilia Dei non diſcunt, cùm dicere cœperint: Ergo cuius vult, miſeretur, & quem vult, indurat: quid adhuc quæritur? Reſpondeamus fidentiſſimè: ô homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo?*

Apoſtolus in ſoluẽda quæſtione prędeſtinationis non defecit, vt quidam dixerunt. B

XIV. Secundò probatur noſtra concluſio ex illo ad Rom. 11. *Reliquiæ ſecundùm electionem gratiæ ſaluæ factæ ſunt.* Et ad Epheſ. 1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ.* Et poſt pauca: *In quo nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius.* Vbi notandum, quòd prædeſtinatio dicitur *ſors*, quia non ex meritis etiam pręuiſis contingit electis, ſed ex gratuita Dei voluntate, quam explicant illa verba, *ſecundùm propoſitum voluntatis eius*, & ad Roman. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.* Non ait, ſecundùm præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, non ſecundùm merita præuiſa, ſed *ſecundùm propoſitum voluntatis eius.* Nec eſt admittenda quorumdam modernorum explicatio, aſſerentium, Apoſtolum loqui de propoſito hominis, ita vt ſenſus ſit, quòd prædeſtinati ſunt ſecundùm propoſitum voluntatis, ſeu liberi arbitrij noſtri, conſentientis Deo vocanti. Hanc enim explicationem reprobat expreſsè ſanctus Auguſtinus libro ſecundo cont. duas epiſtolas Pelag. capite 9. & libro de corrept. & grat. capite 7. vbi ait, *Electi ſunt autem, quia ſecundùm propoſitum vocati ſunt. Propoſitum non ſuum, ſed Dei, de quo alibi dicit: Vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, &c: Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori.* Eſt ad idem alius locus qui habetur Matth. 10. *Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita Pater, quia ſic placitum fuit ante te.* Vbi ad merum beneplacitum diuinæ voluntatis electorum prædeſtinationem referendam eſſe docet. Vnde quidam graues auctores ex his, qui noſtra ætate contra hæreticos ſcripſerunt, affirmant, nullam rationem aſſignari poſſe noſtræ prædeſtinationis, neque conditionem ſine qua non; neque merita propriè dicta, nec etiam proprium vſum liberi arbitrij, aut gratiæ, aut vtriuſque ſimul à Deo præuiſum, etiamſi non dicatur eſſe meritum, niſi de congruo: & etiamſi non dicatur vera cauſa, ſed tantùm conditio, ſine qua non prædeſtinaretur is, qui prædeſtinatur. Vnde ſanctus Auguſt. in libro de bon. perſeu. cap. 18. dicit: *Hoc vnum ſcio, neminem contra iſtam prædeſtinationem quam ſecundum Scripturã ſanctã defendimus, niſi errãdo diſputare poſſe.*

Prędeſtinatio ſors dicitur. C

Prędeſtinatio ſecũdũ propoſitũ, de propoſito Dei, non hominis intelligenda eſt. Rom. 9. D E

Auguſtini ſentẽtia de prędeſtinatione eſt certa.

Tertiò probatur auctoritate S. Thomæ in 1. part. quæſtione 23. articulo 5. & tertio cont. Gent. cap. 163. & quæſtione 6. de veritate articulo ſecundo, & ſuper capite 15. Ioann. lect. 5. & ad Rom. 9. lect. 2. & ad Epheſ. 1. lect. 1. In quibus locis affirmat, præſcientiam meritorum non eſſe cauſam prædeſtinationis, quantùm ad integrum illius effectum. Et intendit etiam ſanctus Thomas excludere conditionem, ſine qua non, vt ex contextu ipſo euidenter conſtat.

XV. Quartò probatur ratione deſumpta ex eodem ſancto Thoma prima parte quæſtione 23. articulo quinto ad 3. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt, id quod in corp. eiuſdem articuli & quæſtione 20. articulo 2. docuit, videlicet hanc eſſe differentiam inter Dei voluntatem, & noſtram, quòd voluntas Dei non præſupponit bonitatem in rebus, quas diligit, & eligit: ſed diligendo, & eligendo illas, cauſat in eis bonitatem, & conuenientiam ad finem, in quem per diuinam prouidentiam ordinantur. Vnde Apoſtolus inquit: *Idoneos nos fecit miniſtros noui Teſtamenti.* vbi primò poſuit idoneos, quàm miniſtros: nam priùs Deus confert idoneitatem hominibus ad aliquod miniſterium, quàm ipſum miniſterium: & eligendo facit miniſtros idoneos. Cæterùm voluntas creata præſupponit in obiecto, quod diligit, veram, aut apparentem bonitatem cauſatam ab alio. Hoc ſuppoſito, ſic arguitur. Nulla poteſt aſſignari cauſa, vel ratio, aut conditio, ſine qua non, ex parte creaturæ, à qua ſit dependens, quòd ex omnibus Angelis poſſibilibus Deus potiùs creauerit iſtos, quàm illos; nec etiam poteſt aſſignari ratio ex parte elemẽtorum, à qua depẽdeat, quòd hæc pars aquæ, vel aëris in prima conditione producta fuerit à Deo potiùs in hoc, quàm in illo loco: ſed id ſolùm refunditur in meram Dei voluntatem: ergo à fortiori nulla poterit aſſignari ratio, vel conditio, ſine qua non ex parte noſtra, à qua ſit dependens, quòd ratio ordinis mediorum in finẽ comparatione huius hominis ſortiatur rationem prædeſtinationis. Probatur conſequentia. Sicut voluntas Dei fuit cauſa creaturarum, quantùm ad earum eſſe naturale, ita etiam gratuita voluntas, & dilectio Dei eſt vera cauſa, & prima radix prædeſtinationis, & omnium bonorum ſpiritualium, quæ confert creaturis intellectualibus in ordine ad æternam ſalutem.

Voluntas Dei cauſat bonitatẽ in rebus, noſtra eã præſuppoñit. 2. Corin. 3.

Quintò probatur. Vt oſtenſum eſt diſputatione præcedenti, bonus vſus liberi arbitrij, quo quis conſentit Deo vocanti, & excitanti, etiam, vt emanat à libero arbitrio, eſt in prædeſtinatis effectus prædeſtinationis: ergo non præſupponitur ex parte noſtra ad ipſam prædeſtinationem, etiam tanquam conditio, ſine qua non. Patet conſequentia: nam effectus non poteſt præſupponi ad ſuam cauſam, nec prærequiri etiam, vt conditio, ſine qua non, ad cauſalitatem illius.

Sextò probatur. Ante prædeſtinationem non præintelligitur bonus vſus liberi arbitrij creati, præcognitus à Deo per ſcientiam viſionis: nam talis ſcientia in ſigno rationis ſequitur decretum diuinæ voluntatis, & prædeſtinationem illius. Ideo namque Deus præuidit talem bonum vſum, quia prædeſtinauit illum, vt expreſsè docet ſanctus Auguſtinus locis diſputatione 7. numero 28. allegatis: neque etiam talis bonus vſus præſupponitur præcognitus per ſcientiam conditionatam, qua aſſeritur, Deum ante actuale decretum ſuæ voluntatis etiam conditionatum ex parte obiecti voliti, certò, & infallibiliter cognoſcere, quid eſſet factura creata voluntas in particulari ex hypotheſi, quòd conſtitueretur à Deo in tali ordine rerum: hoc enim obiectum non eſt ſcibile etiam à Deo antecedenter ad decretum actuale voluntatis eius, vt eadem 7. diſputatione ex profeſſo

profeſſo oſtendimus: ergo, &c.

XVI. *Præſcientia meritorum non eſt ſimul in eodem ſigno rationis cũ prædeſtinatione.*

Secunda concluſio. Præſcientia meritorum non eſt ſimul in eodem ſigno rationis cum prædeſtinatione. Concluſio eſt contra tertiam ſententiam; eſt tamen communis Thomiſtarum, & de mente SS. Auguſtini, & Thomæ: nam ſanctus Auguſtinus ex eo docet, Deum certò ſcire futuram hominis ſalutem, quia prædeſtinauit illam: ſentit ergo, prædeſtinationem antecedere in ſigno rationis præſcientiam futuræ ſalutis, vel cooperationis liberi arbitrij. Antecedens probatur: nam cap. 10. de prædeſtinatione Sanctorum, inquit: *Prædeſtinatione quippe ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus, vnde dictum eſt: Fecit, quæ futura ſunt.* Et cap. 17. *Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem, ea prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſciuit.* Et idem dicit capite 19. & lib. de don. perſeu. cap. 14. 18. 22. & 24.

Secundò: nam ſcientia viſionis ſequitur decretum diuinæ voluntatis: ergo prius eſt in ſigno rationis idipſum decretum, quàm talis præſcientia; ergo prædeſtinatio non fit ex præuiſo bono vſu liberi arbitrij, præcognitio à Deo in eodem ſigno rationis, in quo intelligitur prædeſtinatio.

Tertiò. Vocatio eſt effectus prædeſtinationis, vt patet ex auctoritate Apoſtoli ad Rom. 8. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, &c.* ergo prædeſtinatio antecedit in ſigno rationis bonum vſum liberi arbitrij, & præſcientiam illius. Patet iſta conſequentia: nam ille bonus vſus eſt poſterior ipſa vocatione; nullus enim vtitur bene ſuo arbitrio, niſi præcedat vocatio Dei mouentis: cùm ergo prædeſtinatio antecedat vocationem, relinquitur, quòd etiam antecedat in ſigno rationis futurum bonum vſum liberi arbitrij, & præſcientiam illius.

XVII. *Nõ ſolùm prędeſtinationis ad gratiã, ſed nec prædeſtinationis ad gloriam datur cauſa ex parte noſtra.*

Tertia concluſio. Non ſolùm prædeſtinationis ad gratiam, ſeu etiam prædeſtinationis ad gloriam nulla datur cauſa ex parte noſtra, neque conditio ſine qua non; ſed talis prædeſtinatio facta eſt antecedenter in ſigno rationis ad præuiſa merita. Itaque nullis præſuppoſitis meritis præuiſis, habuit Deus intentionem efficacem dandi gloriam omnibus electis. Hæc concluſio, quoad primam partem, ſatis manet probata ex dictis in prima concluſione; ſecunda verò pars eſt contra auctores quartæ ſententiæ, aſſeritur tamen communiter à Thomiſtis. Illam docet Caietanus 1. part. quæſt. 23. art. 4. Sot. ſupra ca. 9. ad Rom. Durand. in primo d. 41. quæſtione 1. numero 8. Ægid. Rom. eodem loco articulo 2. Scot. eadem diſtinctione, quæſtione 1. §. poteſt aliter. Cord. libro 1. quæſtione 56. opin. 5. Zumel 1. parte quæſtione 23. articulo 5. diſputatione 1. ad primum argumentum.

Probatur primò ex ſacris literis: dicitur enim Actor. 13. *Crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* vbi non obſcurè inſinuatur, ordinationem electorum in vitam æternam antecedere in ſigno rationis dona gratiæ, ſeu voluntatem dandi illis auxilia efficacia, per quę mereantur vitam æternam. Item etiam Lucæ 12. dicitur: *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum,* quibus verbis explicatur gratuita voluntas, qua Pater cœleſtis ante præuiſa merita gratiæ, habuit voluntatem, ſeu intentionem efficacem dandi illis gloriam. Confirmatur auctoritate Conc. Valentini, ſub Lothario Imperatore, cap. 3. dicentis: *Fatemur, prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem, in electione tamen ſaluandorum, miſericordiam Dei præcedere meritum bonum.*

Probatur ſecundò auctoritate S. Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 7. vbi agens de gratuita Dei electione, inquit: *Profectò electi ſunt per electionem, vt dictum eſt, gratiæ, non præcedentium meritorum*; & explicans,

A ad quid fuerint electi, ſubdit: *Electi autem ſunt ad regnandum cum Chriſto.* Et poſt pauca: *Illos,* inquit, *elegit ad obtinendum regnum ſuum.* & cap. 13. *De his,* inquit, *loquor, qui prædeſtinati ſunt in regnum Dei.* & lib. de dono perſeu. cap. 14. inquit: Multis non dari auxilium ad credendum, quia *Dei altiori iudicio, à perditionis maſſa non ſunt gratiæ prædeſtinatione diſcreti.* Vbi clarè ſupponit, quòd dona gratiæ, per quæ electi perueniunt infallibiliter ad vitam æternam, ſeu merentur illam, ſunt effectus prædeſtinationis ad gloriam, ac per conſequens, quòd prædeſtinatio ad gloriam præcedit in ſigno rationis voluntatem dandi merita gratiæ.

Idem docet S. Thom. 1. p. quæſt. 23. artic. 4. in cap. Ait enim, *quòd prædeſtinatio aliquorum in ſalutem æ-*
B *ternam præſupponit ſecundùm rationem, quòd Deus illorum velit ſalutem, ad quod pertinet electio, & dilectio:* vbi loquitur apertè de volitione efficaci, qua Deus vult electis ſalutem æternam. Et nomine ſalutis æternæ non intelligit S. Thom. ſolam gratiam iuſtificantem, aut perſeuerantiam in gratia, ſeu voluntatem dandi congrua auxilia, vt interpretantur auctores oppoſitæ ſententiæ, ſed æternam gloriam, quia loquitur expreſsè de voluntate finis, quam ſupponit prudentia, vt præceptiua mediorum. Et artic. 3. ad 1. inquit, quòd *inquantum* (Deus) *quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur eos habere odio, vel reprobare.* Sentit ergo, quòd, ſecundùm quòd electis vult vitam æternam, dicitur eos eligere; electio autem ſecundùm S. Thomam, eſt ex gratuita Dei vo-
C luntate ante præuiſa merita: ergo iuxta ſententiam illius, prædeſtinatio ad gloriam, cùm ſequatur electionem, eſt ante præuiſa merita.

Tertiò probatur ratione: nam communiter ſancti Patres, imò & Scripturæ ſacræ docent abſolutè, prædeſtinatos eſſe electos ante præuiſa merita, vt patet ex locis ſuprà inductis, ſed non dicuntur electi ſimpliciter, & abſolutè, niſi illi dumtaxat, qui electi ſunt ad gloriam, vt patet ex illo Matth. 24. *Propter electos breuiabuntur dies illi,* & 2. ad Tim. 2. *Omnia ſuſtineo propter electos, vt & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Ieſu cum gloria cœleſti.* alias enim reprobi, dum ſunt in gratia, dicerentur ſimpliciter electi: ergo electio ad gloriam facta eſt ante præuiſa merita.

D Quartò probatur, quia intentio efficax finis prior eſt ordine cauſalitatis, & rationis, ſaltem ex parte obiecti voliti, quàm electio mediorum; cùm media in ratione mediorum non ſint appetibilia, niſi propter finem: ſed voluntas eligendi aliquos ad gloriam eſt intentio efficax finis: nam gloria eſt finis meritorum: ergo voluntas eligendi ad gloriam prior eſt in ſigno rationis in Deo, quàm voluntas dandi merita gratiæ; non ergo poteſt eſſe electio ad gloriam ex meritis gratiæ.

Intentio efficax finis præcedit natura electionẽ mediorum.

XVIII. *Prædeſtinatio, aut electio ad gloriam, quãtum ad exequutionem, nõ eſt ſine meritis præcedentibus.*

Quarta Concluſio. Electio ad gloriam, quantùm ad exequutionem, quę fit in tempore, non eſt abſque pręcedentibus meritis gratię, ſaltem abſque meritis Chriſti: quod dico propter paruulos baptizatos, qui
E abſque proprio merito gloriam conſequuntur propter merita Chriſti Domini ſibi applicata per baptiſmum in lege gratię, per circumciſionem in lege ſcripta, aut per aliud remedium in lege naturæ.

Pro intelligentia huius concluſionis ſupponendum eſt, quòd vt docet S. Aug tract. 68. in Ioan. duplex eſt electio: altera per modum intentionis, altera per modum exequutionis temporalis: illa facta eſt ab ęterno, hęc autem fit in tempore, vel, vt propriùs loquamur, exequutio eius fit in tempore ſecundùm illud Matth. 13. *Elegerunt bonos in vaſa ſua.* de hac ſecunda electiona ad gloriam aſſerimus, quòd pręſupponat merita gratię. Hanc concluſionem dumtaxat intendit docere S. Auguſtinus, cùm ait: *Nemo eligitur niſi*

Electio duplex, ſcilicet per modũ intentionis, & exequutionis.

Aug. lib. 1.

Digitized by Google

ad Simpli. qu 2. circa med to. 4.

niſi iam diſtans ab illo, qui reiicitur. Vnde quod dictum eſt: Quia elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video, quomodo ſit dictum, niſi præſcientia, ſcilicet meritorum. Et loquens de Iacob, inquit: *Non electus eſt, vt fieret bonus, ſed bonus factus eligi potuit.* & ſerm. 7. de verbis Domini, ſecundùm Matth. ait *Elegit autem Deus (ſicut inquit Apoſtolus) ſecundum ſuam gratiam, & ſecundùm illorum iuſtitiam.* Vbi duplicem electionem ad gloriam inſinuat, alteram ſecundùm ordinẽ intẽtionis, quam dicit eſſe factam ſecundùm gratiam, alteram in exequutione: & hanc dicit eſſe factam ſecundùm illorum iuſtitiam; quia præſupponit merita gratiæ, quibus ex iuſtitia reſpondet gloria, iuxta illud 2. ad Tim. 4. *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ.* Et explicans illud ad Rom. 11. *Reliquiæ, ſecundùm electionem gratiæ, ſaluæ factæ ſunt,* inquit: *Ego eos elegi, quia vidi mentes eorum de me præſumentes, & non de Baal.*

XIX. Sed obiiciunt: nam S. Aug. loco citato ad Simplician. expreſsè loquitur de electione Dei æterna. Nam adducit teſtimonium Apoſtoli ad Epheſ. 1. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem.* & ait, ſecundùm præſcientiam eſſe intelligendum: non ergo loquitur de exequutione electionis, quæ fit in tempore. Reſpondetur, quòd electio Dei æterna poteſt dupliciter conſiderari. Primò, vt eſt intentio dandi gloriam. Secundò, vt eſt diſpoſitio exequutionis, ſeu ipſa exequutio in mente Dei præconcepta: & in hoc ſecundo ſenſu loquitur S. Auguſtinus, non autem in primo. Et in eodem ſenſu explicant multi viri docti locum Ambroſij lib. 7. in Lucam, vbi ait: *Quos præſciuit ſibi deuotos futuros, ipſos elegit ad æterna præmia.* & ſimiliter explicandi ſunt Patres Græci, qui dicunt, electionem fuiſſe factam ſecundùm præſcientiam meritorum, & cum doctrina S. Auguſtini concordandi.

Secundò probatur ex illo Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei: poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare,* &c. Quibus verbis ſignificatur, bona opera ex charitate facta eſſe cauſam meritoriam cõſequutionis gloriæ, quod etiã expreſsè docet S. T. 1. p. q. 23. a. 5.

XX. Ad primum argumentum ex factis à principio pro ſecunda ſententia reſpondetur, quòd, vt docet Caietanus, ſuper auctoritatem inductam S. Paul. præſcientia, de qua ibi loquitur Apoſtolus, ſequitur ipſam prædeſtinationem, ſeu decretum diuinæ voluntatis. Ideo enim Deus præſciuit futuram ſalutem electorum, quia prædeſtinauit illam, vt inquit S. Aug. locis allegatis diſp. 7. n. 28. & in hac diſp. n. 16.

Preſcire aliquãdo idẽ eſt, quod prædeſtinare.

Reſpondetur ſecundò, quòd, vt ex locis Scripturæ, & S. Aug. diſput. præcedenti num. 2. adductis conſtat, præſcire in ſacris literis multoties idem ſignificat, quod prædeſtinare, approbare, vel diligere: ſicut neſcire ſignificat idem, quod reprobare. Et per hæc reſpondetur ad loca inducta ex cap. 11. ad Rom. & 1. Pet. 1. Ad aliam auctoritatem ex epiſt. 2. S. Petri reſpondetur, ſolùm concludere, quòd certitudo prædeſtinationis, quantùm ad conſequutionem vltimi effectus, ſcilicet gloriæ, pendeat ex præcedentibus meritis gratiæ, vt in 4. concluſione dictum eſt.

Ad ſecundum reſpondetur, Patres Græcos non fuiſſe contrarios ſententiæ S. Auguſtini, vt idem S. Auguſtinus inſinuat lib. de dono perſeu. c. 14. Intelligendi enim ſunt iuxta ea, quæ diximus in 4. concluſione. Et eodem modo explicanda eſt auctoritas S. Hieronymi, & S. Aug. cap. 10. de præd. SS. Vel dicendum, ibi loqui S. Auguſtinum de præſcientia viſionis, vel approbationis, quæ ſequitur decretum diuinæ voluntatis prædeſtinantis, vt dictum eſt.

XXI. Ad auctoritatem S. Thomæ ex 3. p. reſpondetur ex doctrina Caiet. ſuper eundem locum, prædeſtinatio-

A nem præſupponere præſcientiam futurorum, ſed non omnium. Non enim præſupponit præſcientiam eorum futurorum, quæ per ipſam prædeſtinationem conſtituuntur; ſed potius prædeſtinatio præſupponitur in ſigno rationis ad horum futurorum præſcientiam. Solùm ergo præſupponit prædeſtinatio eorum futurorum præſcientiam, quæ per ipſam prædeſtinationem non conſtituuntur. Et hoc modo prædeſtinatio Chriſti præſuppoſuit in ſigno rationis in Deo præſcientiam futuri peccati Adæ, in cuius remedium, Verbum caro factum eſt.

Prædeſtinatio præſupponit præſciẽtiã futurorum, quæ per prædeſtinationẽ nõ conſtituũtur.

Ad tertium reſpondetur, quòd ordo exequutionis contrarius eſt ordini intentionis. Primò enim finis intenditur, & tamen vltimò exequutioni mandatur. Vnde quamuis in exequutione, prædeſtinatus B adultus non conſequatur gratiam iuſtificantem, & gloriam ſine libero conſenſu arbitrij moti à Deo auxilio ſpeciali; in intentione tamen priùs in ſigno rationis voluit Deus gloriam electis, quàm ſtatueret illis conferre media, per quæ iſtum finem aſſequerentur. Et ad auctoritatem S. Thomæ reſpondetur, ſenſum illius eſſe, quòd, ſicut Deus in tempore *non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit*: ita etiam ab æterno diſpoſuit, ſaluos nos facere ſecundùm ſuam miſericordiam, & non ex præcedentibus meritis, quatenus ſcilicet voluit omnino gratis conferre prædeſtinatis primum prædeſtinationis effectum. Et ſicut in exequutione tribuit electis gloriam propter merita gra- C tiæ; ita etiam ab æterno ſuo decreto hanc exequutionem in mente ſua diſpoſuit, poſtquam abſoluta voluntate voluit illis gloriam, vt finem.

Tit. 3.

XXII. Ad quartum argumentum negatur antecedens; ſi ſermo ſit de omnibus auxiliis præuenientis gratiæ tam ſufficientis, quàm efficacis: ſemper enim, vt diſp. 108. manifeſtum fiet, ille, qui conuertitur, & ſaluatur, recipit in ſeipſo nouũ auxiliũ gratiæ efficacis, quod non recipit alter, qui in peccato perſiſtit. Hoc autem auxilium efficax eſt maius, & excellentius quibuſcumque auxiliis ſufficientibus. Ad probationem antecedentis reſpondetur, quòd, poſito auxilio efficaci præuenientis gratiæ, neceſſariò cooperatur homo neceſſitate dumtaxat infallibilitatis, & conſequentiæ, quæ non repugnant libertati, non autem neceſſi- D tate abſoluta, vt diſputatione 25. explicatum eſt.

Et per hæc reſpondetur ad quintum argumentum pro tertia ſententia. Dicimus enim, nullum abſurdum ex illis tribus ſequi ex noſtra doctrina. Prædeſtinatio enim, ſeu decretum Dei prædeſtinantis eſt certiſſimum; quantùm ad aſſequutionem effectus, non ſolùm certitudine præſcientiæ, ſed etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, vt diſput. 41. patebit. Et ſimiliter, quantùm ad aliquos effectus prædeſtinationis, talis exequutio non fit ſine libero conſenſu noſtri arbitrij. Ex hoc autem non ſequitur, quòd tale decretum imponat libero arbitrio neceſſitatem abſolutam cooperandi; ſed ſolùm conditionatam, vt dictum eſt. Et, cùm obiicitur, quòd neceſſitas actus ex aliqua hypotheſi, quæ ne- E que eſt ipſe actus, neque includit in ſe ordinem ad exequutionem illius, ſit neceſſitas ſimpliciter; reſpondetur, quòd decretum diuinum, ex cuius ſuppoſitione eſt neceſſarius conſenſus liberi arbitrij neceſſitate infallibilitatis, dicit ordinem ad exequutionem eiuſdem conſenſus liberi, tanquam ad effectum quem Deus efficit per liberum arbitrium. Vnde præſcientia huius conſenſus futuri non præcedit ipſum decretum, nec eſt ſimul cum illo in ſigno rationis, ſed poſterius: nam effectus ſemper intelligitur poſterior ſua cauſa efficiente. Quomodo autem cum neceſſitate infallibilitatis ſtet libertas arbitrij diſp. 22. n. 40. & 41. explicatum eſt.

Prędeſtinãtis decretũ nõimponit lib. arb. neceſſitatem abſolutam.

Digitized by Google

Ad ſextum reſpondetur, quòd quilibet homo, quamdiu eſt in via, abſolutè loquendo, poteſt ſaluari, quamuis non ſit prædeſtinatus: prædeſtinatio enim non eſt neceſſaria, vt quis abſolutè poſſit ſaluari, ſed vt infallibiliter ſaluetur. Videatur S. Tho. 1. p. q. 23. art. 3. ad 3. vbi idem argumentum proponit, & diſſoluit.

XXIII. Acceptio perſonarũ non habet locum in gratuitis.

Ad ſeptimum reſpondetur, quòd in his, quæ ſunt omnino gratuita, non habet locum acceptio perſonarum, vt patet ex illo Matth. 20. *Nunquid non licet mihi, quod volo facere; an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Amice, tolle quod tuum eſt, & vade in pace.* Cùm ergo beatitudo æterna, & gratia nulli puræ creaturæ debeatur, non eſt acceptio perſonarum, quòd Deus pro ſua gratuita voluntate ante præuiſa merita, vnum eligat ad vitam æternam, & alium non eligat, etiamſi quantùm ad naturalia ſint omnes æquales.

Ad octauum reſpondetur, voluntatem conſequentem reperiri in Deo antecedenter ad præſcientiam meritorum, & demeritorum, vt diſp. 34. dictum eſt.

Ad nonum reſpondetur, quòd Rex temporalis non poteſt efficaciter victorem efficere eum, quem diligit, & cui vult coronã tribuere. Vnde non poteſt abſoluta voluntate illi velle coronam propoſitam pro victoria, niſi eadem victoria præſuppoſita: Deus autem poteſt efficaciter victorem efficere, quemcunque voluerit; vnde bene poteſt abſoluta voluntate velle electis coronam gloriæ, per modum intentionis, antequam præuideat eorum victoriam. Vnde in feſto B. Vincentij Martyris canit Eccleſia: *Ipſe tibi coronã paratã ſeruat in cœlis, qui te fecit victorẽ in pœnis.*

In officio Ord. Præd.

Ad decimum reſpondetur, quòd beatitudo æterna ſecundùm intentionem diuinam, habet ordinem ad prædeſtinatos adultos ante præuiſa merita, quamuis non in exequutione: nam beatitudo in exequutione præſupponit merita, vt dictum eſt in 4. concluſione.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd intentio efficax finis ſemper præſupponitur in ſigno rationis ad electionem mediorum, ſiue media ſint cauſa phyſica aſſequutionis finis, ſiue cauſa moralis: medium enim ex ſua intrinſeca ratione hoc habet, quòd præſupponat bonitatem, ſeu volitionem finis.

DISPVTATIO XXXVIII.

Vtrùm prædeſtinatio Paruulorum fuerit dependens ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij parentum, vel aliorum, per quos ad baptiſmi gratiam peruenerunt, & eam præſupponat.

I. IN hac difficultate eſt nobis duplex concertatio; altera cum hæreticis, altera cum Catholicis: hæretici namque Pelagiani negantes, peccatum originale eſſe in paruulis, & aſſerentes baptiſmum non eſſe neceſſarium ad remiſſionem peccati originalis; ſed vt conſequerentur regnum cœlorum; conſequenter dixerunt, paruulos decedentes ſine baptiſmate prædeſtinari, & reprobari propter bona, vel mala opera, quæ commiſiſſent, ſi vixiſſent. Sed hanc ſententiam, tanquam erroneam reprobat S. Auguſt. lib. de prædeſt. SS. capite 12. & 13. & lib. de don. perſeu. capite 9. & 10. & epiſt. 107. ad Vitalem; quia nullus iudicatur ſecundùm ea, quæ feciſſet, ſi vixiſſet: neque ſecundùm ea, quæ operatus fuiſſet, ſi talis, vel talis occaſio illi ſeſe obtuliſſet; ſed ſecundùm ea, quæ geſſit in corpore, hoc eſt tempore, quo anima vixit in corpore, vt patet ex illo 2. ad Corint. 5. *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundùm ea, quæ geſſit in corpore, ſiue bonum, ſiue malum geſſit*, inquit, non, *facturus eſſet.*

Paruuli nõ prędeſtinãtur, nec reprobantur propter bona, vel mala opera, quæ feciſſent.

Et ſi obiiciatur: nam paruuli nihil geſſerunt in corpore dignum præmio, vel pœna: reſpondetur cum S. Auguſtino, quòd vel per ſe, vel per alios aliquid geſſerunt dignum præmio, vel pœna: nam per alios baptizati ſunt aliqui; aliqui non ſunt baptizati, ſed mortui in peccato, quod ex primo parente contraxerunt. Præterea probatur: nam aliàs adultus, qui diſceſſit in gratia, puniendus eſſet æterno ſupplicio propter peccata mortalia, quæ feciſſet ſi diutius vixiſſet. Similiter, qui in peccato mortali vitam finiuit, eſſet dignus gloria propter pœnitentiam, quam habuiſſet, ſi vita longior fuiſſet illi conceſſa, quod tamen aſſerere ineptiſſimum eſt.

Paruuli cõparebũt in Iudicio vniuerſali. Aug. lib. 6. contra Iulian. cap. 4.

II. Inter Catholicos verò eſt ſententia quorundam Theologorum aſſerentium, quòd prædeſtinatio paruulorum, quamuis non fuerit facta propter bonum vſum liberi arbitrij parentum, aut eorum, qui paruulos baptizauerunt, nihilominus tanquam à conditione ſine qua ratio prouidendi illis de mediis ad ſalutem non habuiſſet rationem prædeſtinationis; dependens fuit prædeſtinatio paruulorum ex præſciẽtia, qua Deus præſciuit liberam voluntatem applicantis baptiſmum, & liberam voluntatem parentum, qui eoſdem paruulos genuerunt. Ex quo inferunt, quòd certitudo, quòd paruuli conſequantur vitam æternam, non eſt ex certitudine mediorum, effectuſve prædeſtinationis, ſed ex certitudine diuinæ præſcientiæ.

Probant hoc primò. Si paruuli non fuiſſent à parentibus geniti, aut baptizans non habuiſſet intentionem baptizandi, & moreretur ſine baptiſmate, non eſſent prædeſtinati: ergo, quòd voluntas Dei, qua illis prouidit de mediis ad ſalutem, ſortiatur in particulari rationem prædeſtinationis, reſpectu paruulorum, pendens fuit, tanquam à conditione, ſine qua non, ex præſcientia voluntatis parentum, & legitimæ intentionis baptizantis.

Secundò. Remedium contra peccatum originale prouiſum à Deo, potuit non applicari paruulo, etiam prædeſtinato: nam liberè, & contingenter applicatur illi. Item, potuit mori in vtero matris, & etiam potuit peruenire ad vſum rationis, & multa poſtmodùm peccata committere, & damnari: ergo prædeſtinatio illius non erat certa, & infallibilis ex vi mediorũ, effectuúmve prædeſtinationis, ſed ex certitudine diuinæ præſcientiæ. Quidam autem hanc ſententiam moderantur, aſſerentes, huiuſmodi præſcientiam non præintelligi ante prædeſtinationem paruulorum, ſed eſſe ſimul cum illa in eodem ſigno rationis, ſicut ſuprà de prædeſtinatione adultorum dictum eſt.

III. Prædeſtinatio Paruulorũ nõ fuit ex præuiſis operibus parentum, &c.

REſpondetur tamen iuxta ea, quæ diximus diſputatione præcedenti, prædeſtinationem paruulorum, formaliter loquendo, in ratione prædeſtinationis non dependere, etiam tanquam à conditione, ſine qua non, ex præſcientia voluntatis parentum, vel applicantis baptiſmum, neque pendere ex concurſu aliarum cauſarum naturalium, quæ concurrunt ad generationem, & conſeruationem prolis; ſed ex mera, & gratuita Dei voluntate, ſicut de prædeſtinatione adultorum ſuperiùs dictum eſt. Hæc concluſio defenditur ab omnibus Thomiſtis, eſtque S. Thom. & S. Auguſtini lib. de dono perſeu. cap. 12. in fin. vbi hanc paruulorum pertractans quæſtionem, ait: *Neque enim fato cogitur Deus illis infantibus ſubuenire, illis autem non ſubuenire, cùm ſit vtriuſque cauſa communis. Aut res humanas in paruulis non diuina prouidentia, ſed fortuitis agi caſibus, opinabimur, cùm*

Locis ſuprà citatis.

rationales

Digitized by Google

rationales vel damnandæ, vel liberandæ ſint animæ, quãdoquidem nec paſſer cadit in terram ſine voluntate Patris noſtri, qui in cœlis eſt: aut parentum negligentiæ ſic tribuendum eſt, quòd paruulus ſine baptiſmo moritur, vt nihil ibi agant ſuperna iudicia: tanquam ipſi, qui hoc modo malè moriuntur, parentes ſibi negligentes, voluntate propria, de quibus naſcerentur, elegerint. Quid dicam, quòd paruulus aliquando antequam illi per miniſterium baptizantis ſuccurri poſſit, expirat? Plerunque enim feſtinantibus parentibus, & paratis miniſtris, vt baptiſmus paruulo detur, Deo tamen nolente, non datur, qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur.

Et probatur: nam, quòd paruulus conſequatur reipſa remedium contra peccatum originale, & moriatur, antequam perueniat ad vſum rationis, in quo poſſit peccare mortaliter; eſt effectus prædeſtinationis illius: ergo prædeſtinatio paruuli in ratione prædeſtinationis, non dependet ex futura applicatione baptiſmatis, aut ex futura morte immatura, nec præſupponit præſcientiam illius. Patet conſequentia: nam effectus non præſupponitur ad ſuam cauſam. Antecedens probatur: nam media, per quæ prædeſtinatus conſequitur vitam æternam efficaciter, ſunt effectus prędeſtinationis illius, vt patet ex definitione prædeſtinationis ſuperiùs explicata: quod etiam colligitur ex S.Thoma, locis diſput. ſeq. num. 1. allegandis; ſed per remedium applicatum contra peccatum originale, & per immaturam mortem, conſequitur paruulus efficaciter vitam æternam, ergo hæc ſunt prædeſtinationis paruulorum effectus.

Secundò: nam, ſuppoſito, quòd Deus prædeſtinauerit aliquem paruulum; ad prouidentiam illius pertinet, quòd ille naſcatur, & conſeruetur, quouſque poſſit remedium contra originale peccatum illi applicari: ergo, ſtante huiuſmodi ſuppoſitione, impoſſibile eſt in ſenſu compoſito, quòd paruulus ille nõ naſcatur, vel quòd decedat, antequam remedium contra peccatum originale applicetur illi: quamuis, abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo, eidem poſſit non applicari.

Tertiò: quoniam aliàs concedendum eſſet, ex parte liberi arbitrij creati aliquid dari, à quo dependeat prædeſtinatio paruuli; & ita non eſſet merè gratuita.

Reſpondent prædeſtinationem paruulorum etiam fuiſſe merè gratuitam, quia ex mera Dei voluntate ortum habuit, quòd paruulus prædeſtinatus conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis, in quibus Deus præſciebat, per liberam voluntatem parentum eſſe concipiendum, & per cauſas naturales ducendum ad tempus, in quo poſſet illi applicari Sacramentum baptiſmi, & applicaretur de facto. Sed hæc ſolutio iam in præcedenti diſput. n. 10. & 11. impugnata eſt.

IV. AD primum argumentum reſpondetur, ſuppoſita prędeſtinatione paruuli, impoſſibile eſſe, in ſenſu compoſito non applicari illi remedium contra peccatum originale, vel eum non naſci; quamuis, abſolutè loquendo, potuerint parentes illum non generare, & ſimiliter potuerit illi non applicari baptiſmus. Vnde, licèt in ordine ad cauſam proximam fuerit illi baptiſmus contingenter applicatus, ac per conſequens potuerit non applicari; in ordine tamen ad voluntatem diuinam, quæ infallibiliter operatur, quæcunque vult, talis applicatio baptiſmi, & generatio pueri, & mors immatura induit quandam neceſſitatem immutabilitatis, ſeu conſequentiæ, vt diſputatione 25. dictum eſt: & per hæc patet ad ſecundum argumentum.

His ſuppoſitis inquirendum eſt An, ex parte meritorum Chriſti aſſignari poſſit cauſa prædeſtinationis.

A

DISPVTATIO XXXIX.

Vtrùm merita Chriſti præuiſa ſint cauſa prædeſtinationis noſtræ, quantùm ad integrum effectum.

I. HANC quæſtionem ſatis diffuſè tractat M. Bañes 1. p. qu. 23. artic. 5. dub. 2. Zumel eodem artic. diſputat. 2. & de illa ſolet etiam diſputari 3. p. quæſtione 19. articulo 4. & B quæſtione 24. articulo 4. Aſturicenſis eam luculenter pertractat quæſtione 7. de gratia Chriſti, dub. 3. pag. 974. circa quam eſt

Prima ſententia multorum Theologorum etiam ex Thomiſtis, aſſerentium, quòd gratia vocationis, & fides, & diſpoſitiones ſupernaturales, quæ gratiam iuſtificantem antecedunt, non conferuntur nobis ex meritis Chriſti; ſed ex mera, & gratuita Dei voluntate. Ita tenet Driedo libro de captiuitate, & redemptione generis humani, tract. 4. capite 2. par. 8. memb. 3. Ruar. articulo 6. contra Lutherum; Somnius libro 2. demonſtrationum fidei, tract. 3. capite 19. Eandem ſententiam docuit Capreol. in 3. diſtinct. 18. q. 1. & Ferrar. 4. cont. Gent. capite 55. circa ſolutionem ad ſeptimam rationem, quamuis reſtrin- C gat ſuam ſententiam ad diſpoſitiones remotas, & ex conſequenti tenentur iſti auctores concedere, quòd merita Chriſti præuiſa, nõ fuerint cauſa noſtræ prædeſtinationis, quantùm ad integrum effectum illius. Pro qua ſententia

Arguitur primò: Prædeſtinatio noſtra, & gratia eſt ex mera, & gratuita voluntate Dei, vt diſput. 37. dictum eſt: ergo non eſt merces correſpondens meritis Chriſti. Patet conſequentia: nam quod redditur meritis, tanquam merces, debetur ſecundùm iuſtitiam, & non donatur ſecundùm gratiam, iuxta illud ad Rom. 4. *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.* Et ca. 11. *Si autem ex operibus, iam gratia non eſt gratia.*

Confirmatur: nam S. Thom. 3. p. qu. 19. art. 4. cùm D quoddam argumẽtum propoſuiſſet ad probandum, Chriſtum Dominum non meruiſſe gratiam, quæ nobis confertur, reſpondens ad illud in ſolutione ad tertium clariſſimè docet, quòd quamuis Chriſtus Dominus meruerit, quòd detur gratia regeneratis per baptiſmum, tamen *hoc ipſum eſt gratia, quòd homini concedatur regenerari per baptiſmum*: & ex hoc concludit, quod *ſalus hominis eſt ex gratia.* Idem docet quæſt. 29. de verit. articul. 7. ad vltimum. Sentit ergo, quòd applicatio baptiſmi non eſt ex meritis Chriſti, & ita merita Chriſti non erunt cauſa totius effectus prædeſtinationis; applicatio enim baptiſmi in prædeſtinatis eſt effectus prædeſtinationis eorum.

Secundò, Chriſtus non meruit, neque mereri potuit ſuam prædeſtinationem, ſicut non potuit mereri E Verbi incarnationem: ergo nec meruit noſtram prædeſtinationem, quantùm ad omnes effectus, & beneficia, quæ Deus prædeſtinauit, & præparauit eis. Patet conſequentia: nam inter hæc beneficia connumeratur prædeſtinatio Chriſti, & incarnatio, quæ fons, & origo eſt omnium beneficiorum, & bonorum ſupernaturalium, quæ Deus ſuis electis præparauit.

Confirmatur: nam prædeſtinatio eſt præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunq; liberãtur, vt diſp. 35. dictũ eſt: ſed Chriſtus Dominus nõ fuit cauſa meritoria omniũ beneficiorum,

Digitized by Google

quæ Deus nobis præparauit; quia non fuit cauſa meritoria ſuæ incarnationis,vt dictum eſt:ergo non eſt cauſa noſtræ prædeſtinationis.

II. Tertiò. Noſtro modo intelligendi, priùs intelliguntur alij homines prædeſtinati,quàm intelligatur prædeſtinatus Chriſtus Dominus:ergo prædeſtinatio noſtra non pendet ex meritis Chriſti;prius enim non pendet à poſteriori. Antecedens probatur. Priùs in ſigno rationis decreuit Deus ſaluare genus humanum,quàm ſtatuerit mittere Saluatorem. Etenim ſalus hominum fuit finis incarnationis; intentio autem finis præcedit ordine naturæ volitionem eorum,quæ ordinantur ad finem. Sed illud decretū ſaluandi homines fuit prædeſtinatio:nam prædeſtinatio eſt præparatio gratiæ in præſenti,& gloriæ in futuro,vt docent S.Auguſt.& S.Thomas locis diſp. 35.allegatis:ergo priùs alij homines fuerunt prædeſtinati,quàm Chriſtus Dominus.

Confirmatur.Priùs in ſigno rationis Adam intelligitur gratus, quàm Chriſtus prædeſtinatus: aliàs gratia,quam habuit Adam in ſtatu innocentiæ,fuiſſet illi collata ex meritis Chriſti,quod eſt falſum,vt patebit diſputatione ſequēti.Sed illa gratia Adæ fuit effectus prædeſtinationis illius:nam per illam conſequutus eſt aliquem gradum gloriæ, ſicut & per opera meritoria,quæ habuit in ſtatu innocētiæ:ergo merita Chriſti non fuerūt cauſa totius effectus prædeſtinationis Adæ,& eadem erit ratio de aliis prædeſtinatis.

Quartò. Si propter aliquam rationem merita Chriſti eſſent cauſa prædeſtinationis noſtræ, quantùm ad integrum effectum illius;maximè, quia ipſe eſt caput omnium hominum,& per conſequens debet in eos influere,tanquam in membra,omnem vitam,& motum ſpiritualem,quem habent,ſed hæc ratio eſt nulla:ergo Minor probatur:nam Chriſtus eſt etiam caput Angelorum,vt docet ſanctus Thom. 3. p.qu.8. art. 4. quod manifeſtè conſtat ex illo ad Coloſſ.2. *Qui eſt caput omnis principatus,& poteſtatis*, & tamen merita Chriſti præuiſa non fuerunt cauſa prædeſtinationis Angelorum,aut omnium effectuū illius,tum quoniam aliàs,etiam Adamo non peccante,Verbum fuiſſet incarnatum ad complendam Angelorum prædeſtinationem,tum etiam: nam gratia, per quam ſunt Angeli prædeſtinati,& gloriam conſequuti,non fuit illis collatā ex meritis Chriſti,ſicut neque gratia collata primis parentibus in ſtatu innocentiæ fuit ex meritis Chriſti:ergo merita Chriſti non fuerunt cauſa prædeſtinationis noſtræ.

III. Secunda ſententia eſt quorundam Thomiſtarum, qui,quamuis fateantur,merita Chriſti præuiſa fuiſſe cauſam prædeſtinationis noſtræ, quantùm ad integrum effectum illius;negant tamen fuiſſe cauſam meritoriam ipſius actus,ſeu præordinationis prædeſtinantis,quantùm ad terminationem ad tale obiectum. Pro qua ſententia

Arguitur quintò ex ſancto Thoma prima parte, qu.23.articulo octauo,in corp.vbi ait,quòd *quantùm ad ipſam præordinationem,nullo modo prædeſtinatio iuuatur precibus Sanctorum. Non enim precibus Sanctorum fit quòd aliquis prædeſtinetur à Deo.*& art. 5. eiuſdem qu.in corp.inquit, quòd *nullus fuit ita inſanæ mentis,qui diceret, merita eſſe cauſam diuinæ prædeſtinationis ex parte actus prædeſtinantis*:ergo.

Sextò:nam propterea nullius merita poſſunt eſſe cauſa ipſius actus prædeſtinantis:quia prædeſtinatio, quantùm ad actum prædeſtinantis eſt æterna,& omne meritum eſt temporale;nullum autem temporale poteſt eſſe cauſa eius,quod eſt æternum:ſed etiam actus prædeſtinantis, quantùm ad terminationem ad tale obiectum ſecundarium eſt æternus:ergo nullius merita,etiam Chriſti Domini, potuerunt eſſe

A cauſa prædeſtinationis,quantùm ad actum prędeſtinantis,vt terminatur ad tale obiectum. Pro reſolutione tamen ſit

IV. Prima Concluſio.Merita Chriſti Domini præuiſa,ſunt cauſa omnium auxiliorum,& totius gratiæ,quæ in natura lapſa cōferuntur hominibus.Et idē dicendū de omnibus diſpoſitionibus tam proximis, quàm remotis, iuſtificantem gratiam antecedentibus: & de augmento gratiæ, & omnibus meritis: omnia enim hæc à Deo nobis conferuntur ex meritis Chriſti. Hæc concluſio eſt de mente S. Thom. 3. p.qu.7.articulo nono,decimo,& vndecimo,& quæſtione octaua,articulo tertio,& expreſsè illam docet quæſtione vigeſimanona de verit.ar.1.præſertim in ſolutione ad octauum,vbi ait, quòd *meritum Chriſti* B *ſufficienter operatur,vt quædam cauſa vniuerſalis ſalutis humanæ;ſed oportet hanc cauſam applicari ſingulis per ſacramenta,& per fidem formatam,quæ per dilectionem operatur;& ideo requiritur aliquid aliud ad ſalutem noſtram præter meritum Chriſti; cuius tamen meritum Chriſti eſt cauſa.* Sentit ergo, meritum Chriſti eſſe cauſam applicationis ſacramentorum, fidei noſtræ, & omnium meritorum,ac donorum, quæ requiruntur ad ſalutem.

Chriſti merita fuerūt cauſa omniū donorum, quæ hominibus conferuntur.

Probatur Concluſio primò ex ſacris literis, & præſertim ex illo ad Epheſios 1. *Qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto Ieſu*,id eſt,ex meritis Chriſti,vt explicat Ambroſ. Et Ioann. 1. *De plenitudine eius omnes nos accepimus.* Et C iterum ait:*Lex per Moyſem data eſt,gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Item Ioan. 15. dicitur: *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite,ita & vos,niſi in me manſeritis.*Ex quo teſtimonio Concil.Trident.ſeſſ.6. capit. 16. probat, quòd Chriſtus influat virtutem in homines iuſtos, tanquam caput in membra,& ſicut vitis in palmites. Sic enim ait:*Ille ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput in membra,& tanquam vitis in palmites,in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influit, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit,& comitatur,& ſubſequitur; & ſine qua nullo pacto Deo grata,& meritoria eſſe poſſent.*

Præterea in Pſalm.67.dicitur ad literam de Chriſto Domino:*Aſcendiſti in altum,cepiſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus.* Quibus verbis ſignifica- D tur,omnia dona gratiæ hominibus collata præmiū eſſe meritorum Chriſti,quod quidem præmium accepit in ſuis membris.

Probatur ſecundò ratione.Gratia,quæ hominibus redemptis cōfertur,dicitur Chriſti,vt patet in Concilio Mileuitan.can.3.& 4.vbi gratiam,qua iuſtificamur,appellat gratiam Dei per Ieſum Chriſtum.& in Concilio Tridentino ſeſſ.6.cap.5.dicitur;*Ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Deo per Ieſum Chriſtum præueniente gratia ſumendum eſſe*;ſed ea ratione talis gratia dicitur gratia Chriſti, ſeu per Ieſum Chriſtum, quia per ipſius merita nobis confertur: ergo.

Tertiò probatur. Humanitas Chriſti eſt inſtrumentum coniunctum diuinitati,per quod operatur E Deus omnia bona,& dona ſupernaturalia, quæ hominibus redemptis confert:ergo, cùm integer effectus noſtræ prædeſtinationis referatur in voluntatem Dei,tanquam in cauſam, debet etiam referri in humanitatē Chriſti Domini,tanquam in inſtrumentum,atque in merita eius præuiſa.

V. Secunda Concluſio. Prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa noſtræ prędeſtinationis,quoad integrum effectum illius in triplici genere cauſæ,ſcilicet in genere cauſæ efficientis, inquantùm ipſe eſt mediator noſtræ ſalutis:& in genere cauſæ formalis, inquantùm in filios Dei ad imaginem eius prædeſtinamur: & in genere cauſæ finalis, inquantùm noſtra ſalus

Chriſti prædeſtinatio fuit cauſa prædeſtinationis noſtræ quo ad omnes eius effectus.

in eius gloriam redundat. Concluſio eſt expreſſa Sanct. Tho. in 3. diſt. 10. q. 3. quæſtiunc. 3. quam probat ex illo ad Epheſ. 1. *Prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum ſuorum per Ieſum Chriſtum*, ſed dictio, *per*, denotat cauſam efficientem, vt 1. p. quæſt. 36. art. 3. in c. dicit S. Thom. ſicut quando dicitur, Patrem operari omnia per filium, iuxta illud Ioan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*: ergo prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa efficiens prædeſtinationis noſtræ, quoad integrum effectum illius. Quòd autem ſit cauſa exemplaris, quæ dicitur cauſa formalis extrinſeca, probatur ex illo ad Romanos 8. *Quos prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui.* ſed imago eſt exemplaris cauſa, quæ reducitur ad formalem: ergo. Quòd verò ſit cauſa finalis, probatur, quia noſtra prædeſtinatio ordinatur, tanquam in finem ad perfectionem corporis Chriſti myſtici, iuxta illud ad Epheſios 4. *Alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorū in opus miniſterij in ædificationem corporis Chriſti.* Et primæ Corinthiorum tertio: *Omnia enim veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præſentia ſiue futura; omnia enim veſtra ſunt: vos autem Chriſti; Chriſtus autem Dei.* Quaſi diceret: Omnia inferiora homini, ordinantur ad illum, tanquam ad finem, propter quem ſunt creata, homines autem ordinantur ad gloriam Chriſti, humanitas autem Chriſti ordinatur, tanquam ad finem vltimum, ad gloriam Dei, iuxta illud:
Prou. 16. *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.*

Probatur præterea ratione S. Thom. tertia parte, quæſtione vigeſimaquarta, artic. 4. Deus ab æterno prædeſtinauit ita electorum ſalutem, vt etiam prædeſtinauerit, quòd compleretur per Chriſtum: ſub prædeſtinatione enim æterna non ſolùm cadit id, quod eſt faciendum in tempore, ſed etiam modus, & ordo, ſecundùm quem eſt complendum: ergo prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa finalis noſtræ prædeſtinationis, eam complens, & perficiens.

VI. *Chriſtus meruit, quòd actus Dei prædeſtinantis ad tales perſonas terminaretur.*

Tertia Concluſio. Chriſtus meruit nobis prædeſtinationem, & efficacem electionem ad gloriam, non quidem quantùm ad abſolutum ipſius actus prædeſtinantis, ſed quantùm ad reſpectiuum, quod connotat, ſeu quantùm ad terminationem ad aliquas perſonas, & ad tale, vel tale obiectum ſecundarium. Itaque ipſamet voluntas efficax Dei, qua prædeſtinatos ordinauit ad vitam æternam, habuit fundamentum aliquod in meritis Chriſti præuiſis, & propter eadem merita talis dilectio, & prædeſtinatio libera terminata eſt ad tale obiectum ſecundarium, vt in concluſione ſequenti explicabimus. Hæc concluſio ſic intellecta eſt contra aliquos diſcipulos S. Thomæ, aſſeritur tamē ab aliis Thomiſtis, & videtur expreſſa ſententia S. Thomæ ſuper illud Apoſtoli: *Elegit nos*
1. Pet. 1. *in ipſo ante mundi conſtitutionem.* Inquit enim ita: *Benedixit nos, non noſtris meritis, ſed ex gratia Chriſti, ſicut elegit nos, & gratis à maſſa perditionis ſeparādos, prædeſtinauit nos in ipſo, id eſt, per Chriſtum.* vbi illa præpoſitio, *per*, cauſam denotat meritoriamē euſdem electionis. Et eadem videtur ſententia S. Aug. lib. de prædeſt. Săct. c. 18. quā inter alios Thomiſtas defendit Aſturicēſis in relect. cit. de gratia Chriſti, pag 983. & ſeq.

Probatur auctoritate Apoſt. ad Epheſ. 1. *Qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto*: ſed potiſſima benedictio ſpiritualis, ex quo aliæ benedictiones emanant, eſt æterna Dei electio, & prædeſtinatio: ergo hæc eſt ex meritis Chriſti à Deo præuiſis.

Confirmatur auctoritate ſancti Chryſoſtomi homilia 1. ſuper eandem epiſtolam, vbi ait: *Per quem nos benedixit, per eundem nos elegit.*

Probatur ſecundò. Chriſti merita fuerunt à Deo præuiſa, antequam alios homines prędeſtinaret: ergo
A fuerunt cauſa noſtræ prædeſtinationis. Antecędens probatur. nam Chriſtus fuit primus prædeſtinatorū: ergo prædeſtinatio illius, & merita præceſſerunt in ſigno rationis in mente diuina prædeſtinationem aliorum, qui per Chriſtū redempti ſunt. Conſequentia probatur: nā merita Chriſti non alia ratione præuiſa ſunt à Deo ante prædeſtinationem noſtram, niſi vt cauſa illius meritoria, finalis, & exemplaris.

Probatur tertiò. Deus redemptos per Chriſtum prædeſtinare potuit propter merita eius prçuiſa etenim ex parte obiecti voliti aſſignari poteſt cauſa, vel ratio diuinæ voluntatis, vt omnes Thomiſtæ docent cum ſancto Thoma prima parte, quæſtione decimanona, articulo quinto, ſed ad dignitatem, & excellentiam Chriſti Domini, & meritorum illius per-
B tinet, quòd ita fuerint prædeſtinati: ergo.

Maior difficultas eſt: Vtrùm electio cōparatiua, & efficax huius in particulari præ alio, fuerit facta ex meritis Chriſti. Aliqui enim Thomiſtæ, qui defēdūt noſtram tertiam concluſionem intellectam de electione abſoluta, eam negant de electione comparatiua. Sit nihilominùs

Quarta Concluſio: Chriſtus Dominus meruit electionem comparatiuam prædeſtinatorum formaliter ſumptam. Pro cuius explicatione, notandum eſt, Chriſtum Dominum non meruiſſe, quòd aliqui in particulari, vel in communi non diligerentur, aut non eligerentur à Deo: neque hoc aſſerimus in noſtra concluſione, ſed dicimus meruiſſe, quòd, cùm omnes homines poſſint à ſeipſis à fine ſupernaturali,
C ſuppoſita diuina permiſſione, deficere; aliqui tamen in particulari deſignarentur à Deo, in quibus ipſa Chriſti merita ſuum conſequerentur effectum. Deſignationem autem materialem eligendorum Chriſtus Dominus reliquit Patri; ſicut ſi aliquis offerret ſua bona Reipublicæ in pauperes diſtribuenda, & relinqueret eiuſdem Reipublicæ diſpoſitioni, & electioni determinationem materialem illorum pauperum. Hanc concluſionem ſic explicatam docet Aſturicenſis, vbi ſuprà, concluſione 3. & probatur rationibus factis pro præcedentibus. Nam in Scriptura habetur, quòd per Chriſtum Dominum, & in ipſo electi, ſunt à Deo præordinati ad vitā æternam, vt patet ex verbis Apoſt. inductis: ſed electio, formaliſſimè loquendo, importat aſſumptionem
D vnius, relicto alio: eſt enim electio inter plures: ergo Chriſtus Dominus meruit electionem comparatiuam prædeſtinatorum formaliter ſumptam.

VII. *Chriſtus meruit electionē comparatiuam prędeſtinatorū formaliter ſumptam, non autem materialiter.*

Probatur ſecundò. Chriſtus Dominus obtulit ſua merita, vt in aliquibus efficaciter ſortirentur effectum; vnde & Redemptor dicitur omnium, quātùm ad ſufficientiam, & aliquorum, quantùm ad efficaciam, vt diſp. 81 patebit: ergo, quòd ex multis aliqui eligerentur ad gloriam, fuit ex præuiſis meritis Chriſti: ergo meruit electionem comparatiuam.

Confirmatur. In Scriptura ſacra promiſſa eſt in præmium paſſionis, & mortis Chriſti Domini, multitudo magna filiorum, in quibus eadem merita ſortirentur effectum: dicitur enim Iſa. 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum, & vo-*
E *luntas Domini in manu eius dirigetur*: id eſt, per merita, & opera illius ſuam Deus adimplebit voluntatem in electione prædeſtinatorum. & iterum ait: *Generationem eius quis enarrabit? quoniam abſciſſus eſt de terra viuentium*: ac ſi apertiùs diceret: Innumerabilis erit multitudo filiorum, quos per paſſionem ſuam, & mortem acquiret, vt in commentariis noſtris ſuper eundem locum notauimus: ergo.

VIII. Sed contra hanc concluſionem arguunt auctores oppoſitæ ſententiæ. Huius electionis comparatiuæ vnius præ alio, nullum habere poteſt fundamentum in meritis Chriſti, nam aliàs iſta cauſalis eſſet conce-

Digitized by Google

denda: Quia Chriſtus Dominus voluit efficaciter applicare ſua merita Petro in particulari, ideo Petrus eſt electus à Deo, & prædeſtinatus: & idem de aliis. Hoc autem eſt magnum inconueniens: nam aliàs totum negotium prædeſtinationis, & electionis hominum, primò, & radicaliter reducendum eſſet in humanam Chriſti voluntatem, & non in diuinam electionem.

Arguunt ſecundò: nam aliàs Chriſtus meruiſſet, quòd aliqui non eligerentur à Deo. Probatur: nam mereri electionem comparatiuam eſt mereri, quòd vnus eligatur, alius relinquatur, & deſeratur.

Ad primum reſpondetur ex doctrina tradita, quòd electio huius in particulari, materialiter loquendo, ſecundùm quòd eſt huius, non fuit ex meritis Chriſti, ſed ex mera, & gratuita Dei voluntate. B Quamuis enim Chriſtus Dominus in præſcientia Dei, antequam intelligatur prædeſtinatio noſtra, applicauerit ſua merita, & obtulerit Patri, vt aliqui in particulari, formaliter loquendo, eligerentur à Deo, in quibus eius paſſio ſuum conſequeretur effectum; materialem tamen deſignationem eligendorum liberæ voluntati Dei reliquit, vt dictum eſt. Præterea etiam alia ratione reducitur primò in Dei gratuitam voluntatem noſtra prædeſtinatio. Quoniam, licèt Chriſtus meruerit, quòd aliqui non determinatè, ſed vagè eligerentur à Deo, ex mera tamen & gratuita Dei voluntate nullis præuiſis meritis, etiam ipſius Chriſti, proceſſit incarnatio Verbi, & Chriſti Domini prædeſtinatio. Dicit enim Auguſtinus in C libro de prædeſtinatione SS. capite decimo quinto. *Ille homo, vt à Verbo, Patri coæterno in vnitate perſonæ aſſumptus Filius Dei vnigenitus eſſet, vnde hoc meruit? quod eius bonum qualecumque præceſſit? quid egit antè, quid credidit, quid petiuit, vt ad hanc ineffabilem excellentiam perueniret?* Vnde, ſuppoſito incarnationis myſterio, & prædeſtinationis Chriſti priùs in ſigno rationis, quàm Deus aliquid determinaret in particulari circa electionem, & prædeſtinationem noſtram, præuidit merita Chriſti, & eius humanam voluntatem offerentem eadem merita, vt eorum intuitu aliqui in particulari, ſed vagè eligerentur à Deo, & prædeſtinarentur in ipſo. In ſecundo ſigno intelligitur libera, & gratuita voluntas Dei, qua, cùm poſſet alios eligere, & D diligere in particulari, & deſignare materialiter, vt eos daret Chriſto; iſtos tamen elegit determinatè. In tertio ſigno intelligitur applicatio, qua Chriſtus Dominus ſua merita applicauit. Sciens quippe tales homines in particulari eſſe à Deo gratis electos, applicauit pro illis ſua merita, quantùm ad efficaciam: & preces fudit, vt eos Deus ſeruaret à malo iuxta illud, quod ipſe ait Io. 17. *Ego pro eis rogo, nō pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi.* id eſt, rogo pro prædeſtinatis. vnde S. Thom. 3. p. quæſt. 21. artic. 4. ad 2. explicans illud Lucæ 22. *Pater ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt*, inquit, *quòd Chriſtus non orauit pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus, qui erant credituri in eo, ſed pro his ſolùm qui erant prædeſtinati, vt per ipſum vitam conſequerentur æternam.* Hæc E igitur Chriſti oratio, & applicatio meritorum intelligitur in tertio illo ſigno rationis.

Chriſtus ſuā prædeſtinationē nō meruit.

Signa rationis circa Chriſti prędeſtinationem. & noſtram.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd, vt Chriſtus Dominus dicatur meruiſſe electionem comparatiuam aliquorum, non requiritur, quòd meruerit aliorum derelictionem, vel reprobationem, ſed ſufficit, quòd propter merita eius præuiſa ex multis, qui poterant ex ſeipſis à ſalute æterna deficere, aliqui fuerint electi, vt ad eandem ſalutem infallibiliter peruenirent.

IX. AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, quòd prædeſtinatio noſtra refunditur in Dei gratuitam voluntatem, quatenus A facta eſt ante omnia merita noſtra præuiſa; non tamen incōuenit, quòd ante illam fuerint præuiſa merita Chriſti, modo ſuperiùs explicato. Prima enim vocatio ſimpliciter dicitur, & eſt gratuita, quia fit nullis præcedentibus meritis noſtris; quamuis Chriſtus eam meruerit nobis, vt dictum eſt. Item etiam eadem prædeſtinatio eſt merè gratuita, quatenus deſignatio prædeſtinatorum in particulari abſque vllis meritis etiam ipſius Chriſti à Deo præuiſis facta eſt, vt ex præmiſſis conſtat.

Ad confirmationem ex auctoritate S. Thomæ reſpondetur, quòd, cùm ait, regenerari in Chriſto eſſe donum gratuitum, intelligitur eſſe donum gratuitum reſpectu hominis, qui regeneratur, non autem reſpectu ipſius Chriſti.

B Secundò reſpondetur, ex verbis S. Thom. ſolùm concludi, quod deſignatio perſonæ determinatæ, cui conceditur regenerari in Chriſto per baptiſmū, & ſaluari, ex mera Dei voluntate abſque præuiſis meritis ipſius Chriſti, proceſſerit.

Ad ſecundum reſpondetur, prædeſtinationem Chriſti non fuiſſe effectum prædeſtinationis noſtrę; aliàs enim priùs intelligeretur prædeſtinatio noſtra, quàm prædeſtinatio Chriſti; ſed fuiſſe quid præſuppoſitum ad illam ſecundùm ordinem, quem Deus de facto ſeruauit in prædeſtinādis hominibus. Vnde ex eo, quòd Chriſtus non meruerit ſuam incarnationem, aut prædeſtinationem, non ſequitur, quòd non meruerit prædeſtinationem noſtram, quantùm ad integrum effectum illius, de quo videndus eſt Aſturicenſ. vbi ſuprà concl. 4.

Chriſti prędeſtinatio nō fuit effectus prædeſtinationis noſtræ.

Ad confirmationem reſpondetur prædeſtinationem non eſſe præparationem quorumcumque beneficiorum Dei, ſed eorum, quæ per ipſam prædeſtinationem conſtituuntur, & intrant ipſum ordinem prædeſtinationis. Chriſti autem prædeſtinatio, aut incarnatio non conſtituitur per prædeſtinationem noſtram, nec intrat ordinem illius, ſed extrinſecè præſupponitur ad illam, vt dictum eſt; & iuxta hanc doctrinam intelligenda eſt definitiò prædeſtinationis tradita à S. Auguſtino.

Ad tertium negatur antecedens. Ad probationem dicendum, illam voluntatem ſaluandi genus humanum, quæ præintelligitur in Deo ante prædeſtinationem Chriſti, non fuiſſe actum prædeſtinationis ipſius generis humani, neque formaliter pertinere ad prædeſtinationem noſtrā, ſed antecedenter ſe habuiſſe ad illam, & præſuppoſitiuè. Cuius ratio eſt, nam voluntas Dei, quæ formaliter pertinet ad prædeſtinationem, attingit perſonas particulares cū ſuis circumſtantiis, & mediis, quibus ad ſalutem æternā perueniunt: electio namque eſt de particularibus. Voluntas autem ſaluandi genus humanum, ſecundū quòd præſupponitur in Deo ad prædeſtinationē Chriſti, ſolùm reſpiciebat generis humani ſalutem in communi, non autem attingebat in particulari ſalutem iſtius, vel illius, ſecundùm quòd diſcernitur ab alio. Vnde talis voluntas non pertinebat formaliter ad prædeſtinationem noſtram. X.

E Ad confirmationem reſpondetur, quòd priùs in ſigno rationis intelligitur Adam gratus in ſtatu innocentiæ, quàm Chriſtus prædeſtinatur, ſed tamen illa gratia, quatenus pertinebat ad ſtatum innocentiæ, non erat effectus prædeſtinationis Adæ, ſed cuiuſdam ſupernaturalis prouidentiæ, vt in ſequenti diſputatione patebit. XI.

Ad quartum reſpondetur, quòd non ex ſola generali ratione capitis colligimus, totum effectum noſtræ prædeſtinationis procedere ex meritis Chriſti, ſed ex habitudine capitis ad talia membra, ad quorum reparationem venit principaliter Chriſtus. Vnde S. Tho. q. 29. de verit. art. 4. citato ad 5. ex fine incarnatio

Digitized by Google

carnationis, quia ſcilicet principaliter facta eſt propter liberationē hominum à peccato, colligit quod humanitas Chriſti ordinetur ad influentiam, quam facit in homines redemptos, ſicut ad finem intentum, non autem ad influendum in Angelos. Ait enim quòd *Chriſtus non ſolùm ſecundùm diuinam naturam, ſed etiam ſecundùm humanam, eſt Angelorum caput; quia eos illuminat ſecundùm humanam naturam, vt Dionyſius dicit ſeptimo capite de Diuinis nominibus. Vnde & ad Coloſſen. 2. dicitur, quòd ipſe eſt caput omnis principatus, & poteſtatis. Sed tamen humanitas Chriſti aliter ſe habet ad Angelos, quā ad homines, quantùm ad duo. Primò, quantùm ad naturæ conformitatem, per quam eſt in eadem ſpecie cum hominibus; non autem cum Angelis. Secundò, quantùm ad finem incarnationis, quæ quidem principaliter facta eſt propter hominum liberationem à peccato. Et ſic humanitas Chriſti ordinatur ad influentiam, quam facit in homines, ſicut ad finem intentum. Influxus autem in Angelos non eſt, vt finis incarnationis, ſed vt incarnationem conſequens.* Sed de hac difficultate agendum eſt latiùs diſputatione ſequenti.

Influxus in Angelos nō fuit incarnationis finis, ſed incarnationē conſequēs.

DISPVTATIO XL.

Vtrùm gratia ſtatus innocentiæ fuerit Adæ collata ex meritis Chriſti.

I. PRo explicatione huius difficultatis notandum eſt, gratiam ſtatus innocentiæ dupliciter conſiderari poſſe: primò, ſecundùm quod poſt peccatum fuit reparata per pœnitentiam Adæ; & ſecundùm iſtam rationem omnes Theologi fatentur, fuiſſe ex meritis Chriſti. Cuius ratio eſt: nā illa gratia, quatenus reparata per pœnitentiam, fuit hominis redempti per Chriſtum, & per illam, vt ſic reparatam, fuit Adam efficaciter perductus ad vitam æternam: nam ratione illius habet aliquem gradum gloriæ: & idem dicendum eſt de actibus meritoriis, quos producit Adam in ſtatu innocentiæ: nam vt docet S. Thomas 3. parte quæſtion. 89. articulo quinto, opera meritoria, per ſequens peccatū mortificata, reuiuiſcunt per pœnitētiam. Quòd autem Adam egerit pœnitentiam, habetur Sap. 10. *Hac illum, qui primus formatus eſt a Deo, patrem orbis terrarū, cuſtodiuit, & eduxit illum à delicto ſuo.* Secundò conſiderari poteſt illa gratia ſecundùm ſubſtantiam, & ſecundùm quod formaliter pertinebat ad ſtatum innocentiæ. Et ſecundùm hanc etiam rationem quidam dixerunt, illam datam fuiſſe Adæ ex meritis Chriſti. Addunt, hanc ſententiam eſſe valde conſentaneam ordini prædeſtinationis Chriſti, pertinereque ad eius honorem, & excellentiam. Eandem doctrinam, tanquam probabilem defendit Aſturicenſis in relectione de gratia Chriſti. q. 6. pag. 339.

Prima ratio huius ſententiæ eſt: nam Chriſtus eſt fons vniuerſalis, & origo totius gratiæ, quæ hominibus confertur: ergo etiam gratia ſtatus innocētiæ fuit ex influxu meritorum Chriſti; aliàs non eſſet fons vniuerſalis gratiæ.

Secunda, quia, vt docet S. Thomas 2. 2. quæſt. 2. a. 7. & 3. p. q. 1. a. 3. ad 5. Adam ante peccatum habuit fidem explicitam incarnationis Chriſti, vt ordi-

A nabatur ad conſummationem gloriæ: ergo iuſtificatus eſt per fidem Chriſti, ac per conſequens ex meritis eius. Patet conſequentia: nam iuſtificatio, quæ fit per fidem Ieſu Chriſti, fit ex meritis eius, eo quòd per fidem applicantur merita Chriſti, vt patet ex illo ad Rom. 3. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius.*

Tertiò gratia collata Adæ in ſtatu innocentiæ erat ſubiecti prædeſtinati: ergo erat effectus prædeſtinationis eius; ergo ex meritis Chriſti. Patet cōſequentia: nam cùm Chriſtus Dominus meruerit noſtram prædeſtinationem, vt ſuprà dictum eſt; omnis gratia, quæ eſt effectus prædeſtinationis, eſt ex meritis eius.

B Quartò, Chriſtus, inquantùm homo, eſt caput omnium hominum, vt docet S. Th. 3. p. q. 8. ar. 3. in corp. ergo fuit caput primorum parentum in ſtatu innocentiæ; ſed de ratione capitis eſt, quòd influat motum, & vitam in membra: ergo gratia ſtatus innocentiæ fuit ex influxu meritorum Chriſti.

Quintò, vt docet Caietanus, gratia collata eſt Angelis ex meritis Chriſti, quod etiam docere videtur S. Bern. ſer. 22. in Cant. vbi explicans illud Apoſt. *Factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio*, inquit: *Qui erexit hominem lapſum dedit ſtanti Angelo ne laberetur, ſic illum de captiuitate eruens, ſicut hunc à captiuitate defendens, & hac ratione fuit æquè vtrique redemptio, ſoluens illum, & ſeruans iſtum.* Vnde ad Epheſ. 1. dicitur, *Inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœ-* C *lis, & quæ in terra ſunt in ipſo*: ergo à fortiori gratia Adæ collata in ſtatu innocentiæ fuit ex meritis Chriſti.

Caiet. 3. p. q. 7. a. 11. §. nota.

OPpoſitam ſententiam reputo probabiliorem, & magis ad mentem S. Thomæ, quam tenet M. Soto lib. 1. de natura, & gratia, c. 6. & eſt communis inter Thomiſtas, colligiturque manifeſtè ex S. Tho. 3. p. quæſtione 1. articulo 3. vbi docet, quòd ſi Adam non peccaſſet, Verbum incarnatum non fuiſſet; ſed ſi gratia ſtatus innocentiæ, fuiſſet ex meritis Chriſti, ſecundùm quòd gratia illa pertinebat ad ſtatum innocentiæ, etiam non exiſtente peccato, Verbum Diuinum fuiſſet incarnatum ad conſummandam illam gratiam Adæ, & perducendum D ipſum ad vitam æternam per merita ipſius Chriſti: ergo. II.

II. Gratia ſtatus innocētiæ nō fuit ex meritis Chriſti.

Probatur præterea, quia, vt docet S. Thom. in 3. ſent. d. 13. q. 2. art. 2. q. 1. in corp. gratia collata Angelis non fuit ex meritis Chriſti, eò quòd illa gratia nō fuit ſubiecti redempti, cùm nullum in Angelis bonis fuerit peccatum: ſed etiam gratia ſtatus innocentiæ, formaliter loquendo, non erat hominis redempti, aut captiui; quia nullum præceſſerat peccatum: ergo.

Angelis nō fuit collata gratia & gloria eſſētialis ex meritis Chriſti.

Confirmatur: nam Chriſtus, inquantùm homo, fuit cauſa meritoria illius dumtaxat gratiæ, per quā liberantur homines à peccato; venit enim tanquam medicus, & vt redemptor ſaluare, & liberare, quod perierat, vt dicitur Matt. 9. & 18. & Luc. 5. ſed gratia E ſtatus innocentiæ non erat hominis infirmi, ſed ſani: ergo.

III. AD primum argumentum oppoſitæ ſententiæ reſpondetur, Chriſtum, inquantùm Deus, fontem eſſe vniuerſalem, & cauſam efficientem principalem totius gratiæ; ſed inquantùm homo, id eſt, ſecundùm humanitatem, ſolùm eſt fons, & cauſa meritoria, atque efficiens ſecundaria, & inſtrumentalis illius gratiæ, quæ hominibus lapſis, & redemptis confertur.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd, vt quis iuſtificetur fide Chriſti, & meritis illius, re-

Digitized by Google

A quiritur, quòd priùs fuerit captiuus, & infirmus, vt patet in Angelis, qui iuſtificati non ſunt ex meritis Chriſti, vt docet ſanctus Thomas in 3. diſtin. 13. cit. & tamen à principio ſuæ creationis habuerunt fidem incarnationis Chriſti, quantùm ad ſubſtantiam, vt docet idem S. Thom. 1. p. quæſt. 64. artic. 1. ad 4. Vnde, licèt Adam ante peccatum habuerit fidem incarnationis Chriſti; non ſequitur, quòd habuerit gratiam in ſtatu innocentiæ ex meritis Chriſti.

Gratia ſtatus innocētiæ nō fuit effectꝰ prędeſtinationis, niſi vt reparata per Chriſtum.

Ad tertium reſpondetur, quòd vt gratia hominis prædeſtinati ſit effectus prædeſtinationis eius, requiritur, quòd per illam gratiã efficaciter ſit tranſmittendus ad vitam æternam. Per gratiam autem ſtatus innocentiæ, ſecundùm quòd erat ſtatus innocentiæ, B non fuit Adam efficaciter tranſmiſſus ad vitam æternam, neq; ad illam efficaciter ordinatus; vnde non fuit effectus prædeſtinationis eius, ſed cuiuſdam ſupernaturalis prouidentiæ diuinæ, ſicut gratia, quæ ad tēpus datur reprobis, nō eſt prædeſtinationis eorum effectus; quia per illam non tranſmittuntur efficaciter ad vitam æternam.

Reſpondetur ſecundò, ſolùm concludere argumentum, illam gratiam ſtatus innocentiæ ſecundùm aliquam rationem, fuiſſe effectum prædeſtinationis Adæ, & conſequenter ex meritis Chriſti, quatenus ſcilicet reparata eſt per pœnitentiam Adæ, vt ſuprà dictum eſt.

Chriſtus eſt caput omniū fidelium, & prędeſtinatorum.

Ad quartum reſpondetur primò, quòd Chriſtus, inquantùm homo, fuit caput fidelium in ſtatu innocentiæ; quia licèt non meruit gratiam illis collatam in eo ſtatu, quantùm ad ſubſtantiam; habuit tamen influxum in eandem gratiam ſecundùm aliqua accidentia, vt dictum eſt. Ad rationem autem capitis præſertim myſtici, non eſt neceſſe, quòd influat eodem modo in omnia mēbra. Reſpondetur ſecundò, quòd Chriſtus, inquantùm homo, eſt vniuerſale caput totius Eccleſiæ etiam triumphantis; ſuppoſito tamen myſterio Incarnationis: ſi enim Adam non peccaſſet, Verbum carnem humanã non aſſumpſiſſet, vt docet S. Th. & conſequenter Chriſtus, vt homo, non eſſet caput Eccleſiæ, ſed ſolùm, inquantùm Deus, vt expreſsè docet S. Thom. q. 29. de ver. ar. 4 ad 3. & quia ſtatus innocentiæ præintelligitur priuſquam intelligatur Verbi incarnatio, vel decretum diuinum, circa incarnationem; ideo non oportet quòd Chriſtus, inquantùm homo, fuerit caput ſtatus innocentiæ, niſi ex conſequenti: ſicut de Angelis dicit S. Thomas quæſt. citata de veritate, art. 4. ad 5.

S. Tho. 3. p. q. 1. art. 3.

IV. Angelis meruit Chriſtus multa præmia accidentalia.

Ad quintum reſpondetur, gratiam Angelorum ſecundùm ſubſtantiam conſideratam non fuiſſe ex meritis Chriſti, vt in 3. d. 13. cit. dicit S. Thom. ſed ſolùm quantùm ad aliqua accidentia, ſcilicet quantùm ad illuminationem: Chriſtus enim, etiam inquantùm homo, illuminat Angelos, vt S. Dionyſius c. 1. cœleſt. hierarc. colligit ex illo Eſai. 63. vbi aſcendente Chriſto introducitur Angelorum interrogatio dicentium: *Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſrha?* cui interrogationi Chriſtus inquantùm homo, reſpondet, *Ego, qui loquor iuſtitiam, & propugnator ſum ad ſaluandum.* Item etiam, inquãtùm homo, mittit Angelos ad nos, vt S. Thom. 3. p. q. 59. ar. 6. colligit ex illo Heb. 1. *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.* Præterea inquantùm homo habet iudicare Angelos, & conferre illis accidentalia præmia: vnde S. Thom. eod. a. 6. docet, quòd iudiciaria poteſtas, quæ eſt in Chriſto Domino, inquantùm homo, etiam ſe extendit ad Angelos. Addit tamen in eodem artic. quòd, inquantùm homo, non habuit influentiam in præmium eſſentiale bonorum Angelorum, ſed ſolum inquantùm Deus. Ex quo manifeſtè colligitur, quòd gratia Angelorum; & merita, per quæ ad illud præmium eſſentiale peruenerunt, non fuerint ex influentia Chriſti, inquãtùm homo, neque ex meritis eius. Et ad auctoritatem S. Bernardi inductam reſpondetur, eſſe intelligendam de Chriſto, inquantùm Deus. Et ſenſus illius eſt, quòd per Chriſtum, inquantùm Deus, ſteterunt Angeli boni, ſicut per eundem Chriſtum, inquantùm Deus homo reparatus eſt, & redemptus homo lapſus. Ad locum Apoſtoli reſpondetur, quòd Chriſtus, inquantùm homo, inſtaurauit, quæ in cœlis ſunt, quatenus redimendo, & ſaluando homines lapſos, ſedes vacuas Angelorum, qui ceciderunt, impleuit.

DISPVTATIO XLI.

Vtrùm prædeſtinatio, quantùm ad effectus aſſequutionem, ſit certa, & infallibilis, certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.

C QVIDAM dixerunt, prædeſtinationem ſolùm eſſe certam certitudine præſcientiæ mediæ, ſeu cōditionatæ, quam putant neceſſariò præſupponi in ſigno rationis ad prædeſtinationem: quod probat primò auctoritate Apoſt. 2. ad Tim. 2. vbi ad præſciētiam diuinam reducit certitudinem prædeſtinationis, cùm inquit. *Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: Nouit Dominus qui ſunt eius*, & ſtatim ſubdit: *In magna autem domo nō ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed etiam fictilia, & quædam quidem in honoem, quædam in contumeliam*, & ſubiungit: *Si quis autem emūdauerit ſe erit vas in honorem, ſanctificatum, & vtile, &c* Ex quibus verbis deſumitur argumen- I.
D tum. In poteſtate cuiuſcunque adulti poſitum eſt mundare ſeipſum, & fieri vas in honorem, aut ſeipſum peccatis coinquinare, & facere vas contumeliæ: ergo ex parte ordinis, & cauſalitatis mediorum non eſt certa prædeſtinatio, ſed ſolùm ratione præſcientiæ, qua Deus præuidit hominem in talibus circumſtantiis poſitum, bene vſurum ſuo arbitrio, vt fiat vas in honorem, & ſanctificatum.

Arguitur ſecundò, & eſt potiſſimum fundamentum huius ſententiæ. Auxilia gratiæ, quòd efficacia ſint ad ſalutem, aut inefficacia, pendet ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illis: ergo ex vi auxiliorum diuinæ gratiæ, ſi ſecludamus præſcientiam boni vſus liberi arbitrij futuri; non erit certa alicu-
E ius prædeſtinatio. Antecedens probatur: nam homo liberè cooperatur, & aſſentitur quibuſcunq; auxiliis præuenientis gratiæ: ergo poteſt illis cooperari, & non cooperari, nihil impedientibus illis auxiliis: ergo ſi cooperetur, reddet efficacia auxilia gratiæ, ſi autem non cooperetur, ſicut poteſt, reddet illa inefficacia; ac per conſequens, quòd efficacia ſint ad ſalutem, non habent ex ſe ipſis, nec ex ſola virtute intrinſeca, ſed id habent dependenter ex futura cooperatione arbitrij.

Si dicatur, quòd in ſenſu diuiſo, & abſolutè loquendo, poſſit homo non cooperari auxiliis efficacibus præuenientis gratiæ, non autem in ſenſu compoſito,

poſito,

Digitized by Google

poſito, contra hoc militant omnia argumenta, quibus ſuprà diſp. 22. & 23. contendebant probare, præſertim ex Conc. Trid. & Senonenſ. hominem excitatum, & motum à Deo, etiam in ſenſu compoſito diſſentire poſſe cuicunque auxilio præuenientis gratiæ, de quo etiam diſp. 92. & 93. redibit ſermo.

Tertiò arguitur: nam certitudo, formaliter loquendo, ſicut & veritas, ſumitur per ordinem ad intellectum. Dicit enim S. Thom. in 3. d. 26. q. 2. ar. 4. in corp. quòd *certitudo eſt firmitas adhæſionis virtutis cognoſcitiuæ ad ſuum obiectum.* & art. 1. eiuſdem quæſtionis, & diſt. 23. q. 2. artic. 3. quæſtiuncula tertia, in corp. ait, *quòd certitudo eſt determinatio intellectus ad vnum:* ergo certitudo, quòd prædeſtinati per talia media ad vitam peruenient ſempiternam; ſolùm ſumitur ex præſcientia diuina, non autem ex cauſalitate mediorum.

Quartò: nam Caluini ſententia fuit, certitudinem prædeſtinationis pendere ex mera prædeſtinatione diuina, vt patet lib. 3. inſtitution. cap. 21. §. 5. & 9. ergo ſaltem, ne conueniamus cum hæreticis etiam in verbis, dicendum eſt, prædeſtinationem non eſſe certam ex mera præordinatione diuina, ſed fundari in præſcientia, qua Deus certò præſciuit, liberũ arbitriũ eſſe cõſenſurũ, ſi tali, vel tali modo excitaretur.

Alij verò Theologi, ita prædictam ſententiam moderantur, vt aſſerant, quòd, licèt præſcientia illa media, ſeu conditionata, ſit neceſſaria conditio præſuppoſita in Deo ad decretum prædeſtinationis; nõ tamen propterea dicendum eſt, prædeſtinationem habere totam ſuam certitudinem, vel infallibilitatẽ ab huiuſmodi præſcientia. Et aſſignant rationem: nã abſoluta certitudo futuri euentus, videlicet, quòd iſte ſaluabitur, vel conuertetur; non oritur formaliter, & proximè ex præſcientia illa media, ſed ex abſoluto decreto voluntatis Dei, qui potens eſt facere quod vult, & immutabiliter facit quod abſolutè decernit. Scientia enim media non habet pro obiecto aliquid abſolutè futurum, ſed ſolùm ex hypotheſi, quòd voluntas in talibus circumſtantiis tali excitatione alliceretur, & moueretur. Addunt tamen, dici poſſe, infallibilitatem prædeſtinationis oriri radicaliter ex præſcientia illa conditionata, tanquam ex conditione neceſſaria, vt voluntas diuina poſſit in abſolutum illud decretum prorumpere. Sed hæc ſententia parum, aut nihil differt à præcedenti; de hoc enim eſt controuerſia: Vtrùm vltimatè, & quaſi radicaliter ſit certitudo prædeſtinationis ad abſolutum decretum, & efficax Dei prædeſtinantis referenda; an verò ad præſcientiã futuræ cooperationis arbitrij cum gratia, ſiue præſcientia illa ſit conditionata, ſiue abſoluta.

Quidam extendunt hanc doctrinam ad numerũ prædeſtinatorum, & ad quantitatem gloriæ, ad quam ſunt electi. Dicunt enim, hæc non eſſe certa ex mera prædeſtinatione, ſed etiam ex præſcientia conditionata, in cuius certitudine certitudo prædeſtinationis fundatur. Pro quo aduertunt, tripliciter poſſe aliquid futurũ, eſſe certum Deo ab æterno. Primò ex mera prædeſtinatione, vt numerus ſtellarũ futurarum, aut aliarũ rerum, quas ipſe immediatè abſque interuentu cauſarum ſecundarum contingentium erat facturus; tot enim ſtellæ, & non plures nec pauciores erant futuræ, quot Deus ab æterno ſua mera præordinatione, nulla habita ratione, aut conſideratione influxus alicuius cauſæ ſecundæ, decreuit producere cum tali, vel tali perfectione. Secũdò ex mera præſcientia, vt peccata futura, quæ quidem Deus non præordinauit, nec prædeſtinauit, vt fierent, ſed ſolùm præſciuit ex malitia creatæ volũtatis eſſe futura. Tertiò ex præordinatione, ſeu prædeſtinatione præſupponente in Deo præſcientiam

A partim cõditionatã, ſeu mediã liberæ cooperationis arbitrij futuræ ex hypotheſi, quòd tali excitatione tangeretur; partim verò abſolutam, quæ ſequitur decretum dandi prædictam excitationem, cum qua Deus nouit, hominem eſſe cooperaturum cum tanta, vel tanta intenſione actus. Et hoc tertio modo ſentiunt, prædeſtinationem eſſe certam, & infallibilem quantùm ad aſſequutionem effectus; non autem primo modo. Conuincuntur quarto argumento ex factis à principio, & aliis diſputatione 7. 22. & 23. adductis ad probandum, Deum nullum actum liberum prædeterminaſſe, niſi præſuppoſita præſciẽtia liberæ cooperationis, & actionis arbitrij; aliàs enim exiſtimant certitudinem, & infallibilitatem prædeſtinationis cum libertate arbitrij cohærere
B non poſſe, vel concordari. Omnes iſti modi explicandi certitudinem prædeſtinationis conueniunt in eodem principio, de quo potiſſimè procedit noſtra controuerſia, quòd ſcilicet certitudo prædeſtinationis radicaliter fundetur in certitudine illius præſcientiæ conditionatæ; & ideo eiſdem rationibus veniunt impugnandæ. Et quæ de certitudine prædeſtinationis, quantùm ad aſſequutionem effectus ex mente S. Aug. & S. Thom. dicemus, intelligenda ſunt, & extendenda ad numerum prædeſtinatorum in particulari, & ad quantitatem gloriæ, ad quam ſunt prædeſtinati: nec non ad media, & ad actus meritorios, per quos ad huiuſmodi quantitatem gloriæ perueniunt.

PRima ergo Concluſio ſit: Secundum fidem Catholicam aſſerendum eſt, prædeſtinationem eſſe
C certam, & infallibilem, quantùm ad aſſequutionem effectus. In hac concluſione omnes Catholici conueniunt: illam quippe docuit Chriſtus Dominus Ioannis 10. vbi ad literam loquens de prædeſtinatis, inquit: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur me: & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & nemo rapiet eas de manu mea.* Ex quo teſtimonio clarè colligitur certitudo prædeſtinationis. Item etiam ad Rom. 8. *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.* Vbi loquitur de prædeſtinatis, de quibus ſtatim ſubdit: *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos iuſtificauit; quos autem iuſtificauit, illos magnificauit.* Et poſt pauca: *Certus ſum quòd neque mors, neq; vita, neq; Angeli, &c. poterunt nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu.*
D Expendatur verbum illud, *certus ſum*: ex illo namque colligit Sanctus Auguſtinus certitudinem prædeſtinationis libro de corrept. & gratia, capite ſeptimo. Et quamuis prædeſtinati poſſint per peccatum mortale ſeparari à Deo, ſecundùm præſentem iuſtitiam, tamen in ſenſu compoſito non poſſunt ſeparari ſecundùm æternam prædeſtinationem: nam tandem conuertentur, & ſalui fient. De confirmatis autẽ in gratia, an poſſint peccare mortaliter, diſp. 104. diſcutiendum erit.

Prædeſtinatio eſt certa, & infallibilis quoad aſſequutionem effectus.

Secundò probatur ex illo 1. Ioan. 2. *A nobis exierunt, ſed non erant ex nobis; ſi enim ex nobis fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcum.* Quem locum S. Auguſt. libro de dono perſeu. cap. 8. intelligit de prædeſtinatis, & ex illo probat certitudinem infallibilem
E prædeſtinationis.

Tertiò probatur ex definitione prædeſtinationis à nobis explicata diſp. 35. *Prædeſtinatio eſt præſcientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur.* ergo, &c.

Quartò probatur. De fide eſt, quòd voluntas Dei efficax ſemper impleatur, vt probat S. Auguſtin. in Enchir. ad Lauren. cap. 95. & 96. ex illo Pſalm. *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra:* Pſalm. 134.
ſed Deus vult abſoluta, & efficaci voluntate omnibus

Digitized by Google

bus prædeſtinatis ſalutem æternam, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo.

Prædeſtinatio non eſt ſolùm certa ex præſciẽtia, ſed etiam cauſalitate mediorũ.

Secunda Concluſio. Prædeſtinatio non ſolùm eſt certa certitudine præſcientiæ, ſed etiam certitudine prouidentiæ, ordinis, & cauſalitatis mediorum, quæ Deus prædeſtinatis præparauit. Et nomine præſciẽtiæ non intelligimus ſcientiam mediam; hanc enim non dari oſtendimus diſp. 7. ſed ſcientiam abſolutã, & liberam, quæ decretũ prædeſtinationis ſupponit in Deo, vt in eadem diſp. n. 27. & 24. ex doctrina S. Aug. explicuimus. Concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ; illam tamen docet Caiet. 1. p. q. 23. a. 7. Bañes, & Zumel a. 8. & omnes Thomiſtæ. Illam tradit conceptis verbis S. Th. eod. a. 7. in corp. vbi ait, quòd *numerus prædeſtinatorum eſt certus Deo, non ſolùm ratione cognitionis, quia ſcilicet ſcit quot ſint ſaluandi; ſed etiam ratione electionis, & prædefinitionis cuiuſdam.* & clariùs in 1. ſent. ad Annibal. diſt. 40. q. 1. a. 3. ad 2. vbi ait, *quòd prædeſtinatio reſpectu gratiæ & gloriæ habet certitudinem præſcientiæ, & cauſæ.* Et in hoc aſſignat ibi differentiam inter prædeſtinationẽ reſpectu gratiæ, & reprobationem reſpectu culpæ, quod reprobatio reſpectu culpæ ſolùm habet certitudinem præſcientiæ, prædeſtinatio autem etiam reſpectu gratiæ habet vtramque certitudinem, præſcientiæ ſcilicet, & cauſæ. Et q. 6. de ver. artic. 3. in corp. inquit, *quòd præter certitudinem præſcientiæ, ipſe ordo prædeſtinationis habet infallibilem certitudinem.* quod ibi probat S. Doct. excludens oppoſitam ſententiam, *ex illa*, inquit, *ſequeretur quod prædeſtinatio non eſſet ſecundũ electionem vocantis, quod tamen eſt contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum.*

Probatur præterea auctoritate Apoſtoli ad Rom. 4. vbi ad ipſam gratiam refert certitudinem prædeſtinationis cùm ait: *Ideo ex fide, vt ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio.* quem locum explicans S. Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. cap. 10. inquit: *Hoc non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim, quod ipſe facturus fuerat, non quod homines: nam etſi faciant homines ea quæ pertinent ad colendum Deum, non ipſi faciunt, vt ipſe faciat, quod promiſit; alioquin vt Dei promiſſa impleantur, non in Dei, ſed in hominum eſſet poteſtate: & quod à Domino promiſſum eſt Gentibus, ab ipſis redderetur Abrahæ. Non autem ſic credidit Abraham, ſed credidit dans gloriam Deo; quoniam, quæ promiſit, potens eſt & facere. Non autem ait: Potens eſt prædicere, & præſcire: nam & aliena facta poteſt prædicere, & præſcire; ſed ait: Potens eſt facere, ac per hoc facta non aliena, ſed ſua.* Quibus verbis docet, ſecundùm mentem Apoſtoli, bona opera & ſalutem prædeſtinatorum eſſe certam, non ſolùm ex præſcientia: nam hoc modo etiam peccata ſunt certò futura; ſed certitudine, ordinis, & cauſalitatis ipſius gratiæ, per quam Deus efficit, vt prædeſtinati infallibiliter, & liberè ſaluẽtur. Idem colligitur ex Apoſtolo ad Epheſ. 1. *Prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.* Quæ verba exponens S. Hieronymus ſuper eandem epiſtolam, inquit: *Prædeſtinatio, & propoſitum ſimul poſita ſunt, iuxta quæ operatur omnia Deus ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, quo vniuerſa quæ facit, conſilio facit, & voluntate, quòd ſcilicet & ratione plena ſint, & poteſtate facientis. Nam homines pleraque volumus facere conſilio, ſed nequaquam voluntatem ſequitur effectus. Illi autem nullus reſiſtere poteſt, quin omnia, quæ voluerit, faciat.* quibus verbis non obſcurè docet, prædeſtinationem eſſe certam pro libera voluntate prædeſtinantis, qua Deus quæcunque decreuit, potens eſt & facere.

Item etiam ad Rom. 9. dicitur: *Vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante, &c.* ex quibus verbis colligit ibi S. Thom. prædeſtinationem eſſe certam, & firmam ex electione Dei, atque voluntate, ac per conſequens ex cauſalitate mediorum in quam *omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra*, cui conſonat illud Ezechiel. 36. *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini*; iuxta quod & in Concil. Arauſ. cap. 9. definitur: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Item etiam probatur concluſio ex illo Ioan. 6. *Omne quod dat mihi Pater, ad me venit. Hæc eſt enim voluntas Patris mei, vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo.* vbi ad meram & liberam voluntatem Patris refert Chriſtus Dominus infallibilitatem prædeſtinationis. Et Ioan. 10. loquens de ouibus ſuis, id eſt, electis, ait: *Et non peribunt in æternum: & nemo rapiet eas de manu mea*, id eſt, de poteſtate mea. Vbi eandem certitudinem prædeſtinationis ad omnipotentiam refert voluntatis Dei, qui quæcunque decreuit, vel promiſit, potens eſt & facere.

Secundò probatur auctoritate S. Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 7. vbi loquens de certitudine prædeſtinationis, inquit: *Horum* (ſcilicet prædeſtinatorũ) *ſi quiſquam perit, vitio humano vincitur Deus, ſed nemo eorum perit; quia nulla re vincitur Deus. Horum ſi quiſquam perit, fallitur Deus; ſed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus.* Vbi vtramque certitudinem conſtituit, ſcilicet certitudinem cauſalitatis mediorum, quam explicant verba illa: *Nulla re vincitur Deus*: & præſcientiæ ſubſequentis decretum prædeſtinantis, quam ſignificant illa verba, *quia non fallitur Deus.* IV.

Tertiò probatur ratione deſumpta ex S. Thoma q. 6. de verit. art. 3. citato: aliàs enim ſequeretur, quòd prædeſtinatus non differret à non prædeſtinato ex parte ordinis, ſeu tantùm ex parte præſcientiæ euentus: & ita præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis, ac per cõſequens prædeſtinatio non eſſet ex electione prædeſtinantis, ſed ſecundùm præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, & conſequenter daretur ex parte noſtra aliqua cauſa prædeſtinationis: quod eſt contra S. Aug. vt diſp. 37. oſtenſum eſt.

Confirmantur hæc omnia ex his, quæ diximus diſp. 30. de infallibilitate prouidentiæ diuinæ, vbi oſtendimus, ex ipſa efficacia voluntatis diuinæ, prouidentiam Dei eſſe certam, quantùm ad aſſequutionem effectus: ergo à fortiori id erit dicendũ de prædeſtinatione, quæ eſt prouidentia perfectiſſima.

Reſpondent, prædeſtinationem eſſe certam ex decreto abſoluto prædeſtinantis, quod tamen decretũ præſupponat ſcientiam mediam futuræ cooperationis arbitrij, ſi in talibus circumſtantiis excitetur. Similiter fatentur, prædeſtinationem eſſe certam certitudine præſcientiæ abſolutæ, quæ tamen præſupponat illam conditionatam Sed hæc ſolutio eiſdem argumentis impugnari poteſt, quibus diſp. 7. oſtenſũ eſt, ſcientiam mediam non eſſe admittendam.

Tertia concluſio. Non ſolùm eſt certum certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, quòd electi ad vitam æternam peruenient; ſed etiam eſt certum eadem certitudine, quòd peruenient ad talem gradũ gloriæ, ita vt nec maiorem, nec minorem conſequãtur: quæ quidem certitudo non in præſcientia futuræ cooperationis arbitrij, ſed in abſoluto, & efficaci decreto gratuitæ voluntatis Dei, tanquam in prima radice fundatur. Hæc concluſio partim manet probata ex dictis tum in hac diſp. tum in diſp. 37. concl. tertia.

Præterea probatur: nam, vt ſuprà dictum eſt, prædeſtinatio eſt pars prouidentiæ perfectiſſima; ſed ad perfectiſſimam prouidentiam pertinet, quòd natura, præſertim intellectualis, non ſolùm ordinetur ad finem, ſed etiam ad talem, vel talem gradum participatio

ticipationis eiuſdem finis: ergo quilibet prædeſtinatus ordinatus eſt à Deo, abſoluta & efficaci voluntate, non ſolùm ad gloriam; ſed etiam ad certum, & determinatum gradum gloriæ: ac per conſequens, ex libero decreto Dei prædeſtinantis eſt certum, & infallibile, quòd quilibet prædeſtinatus conſequetur illum gradum gloriæ, ad quem eſt præordinatus à Deo. Probatur conſequentia: nam, vt diſp. 30. oſtenſum eſt, voluntas Dei efficax inducit infallibiliter effectum.

Secundò probatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd Deus ſolùm prædeſtinaret hominem ad gloriam in cōmuni: homo verò ex ſua innata libertate intenſiùs cooperando auxiliis gratiæ, conſequeretur maiorem, atque intenſiorem gloriam, quàm alij; & per conſequens poſſet in ſeipſo gloriari aduersùs alium, quòd cæteris paribus ex parte prædeſtinationis diuinæ, conſequutus ſit maiorem gloriam: quod tamen videtur contra illud Apoſtoli: *Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* (1. Cor. 4.)

Tertiò probatur: nam, vt dicit Apoſtolus 1. ad Cor. 15. *Deus dat illi*, ſcilicet tritico, *corpus, ſicut vult, & vnicuique ſeminum proprium corpus*, maius nempe, vel minus, prout ſibi placuerit: quod prius de corporibus humanis docuit Chriſtus Dominus, cùm dixit: *Nemo poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum*, (Matth. 6.) ſignificans nō eſſe in poteſtate hominis corpus ſuum magnum facere, vel paruū, ſed ex mera voluntate Dei ortum fuiſſe, quòd vnuſquiſque in tali, vel tali quantitate corpus accipiat. Multò ergo magis erit certum, ex gratuito decreto Dei prædeſtinantis procedere, quòd vnuſquiſque prædeſtinatus conſequatur talem, vel talem quantitatem gloriæ: nec cōſequetur quis maiorem, vel minorem, quàm ſit à Deo præordinatum.

Quarta cōcluſio. Omnia opera meritoria, quibus electi perueniunt ad gradum illum gloriæ, ad quem ſunt prædeſtinati, præordinata ſunt, & prædeterminata à Deo, ita, vt, nec plura, nec pauciora, nec magis aut minùs intenſa producenda ſint in tempore per liberum arbitrium prædeſtinatorum, quàm præordinatum ſit per liberum decretum prædeſtinantis; ac per conſequens, ex eodem decreto, tanquam ex prima radice, eſt certum, & infallibile, quòd prædeſtinati producent in tempore per liberum arbitrium omnia illa pia opera in particulari, cum omnibus ſuis circumſtantiis; per quæ Deus præordinauit eos ad tantam gloriam perducere. Colligitur hæc concluſio ex Apoſtolo ad Epheſios 2. vbi loquēs de prædeſtinatis, inquit: *Ipſius enim ſumus factura, creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus*. quæ verba exponens S. Athanaſius, ait: *Sciens autem hæc*, ſupple bona opera, *parauit Deus; quæ differri non potuerunt, neque prætermitti, quin peragantur tanquam diuinitus ſint præfinita, idque per multam erga nos prouidentiam*. (Athanaſius ſuper c. 2. ad Epheſios in impreſſio. Lugdunē-ſi, 1532.) Ergo ex decreto prædeſtinantis certum eſt, quòd electi producēt in tempore bona illa opera, per quæ Deus præordinauit eos ad gloriam perducere. Idem docet Theodoretus, cuius verba diſp. 22. n. 10. retulimus.

Secundò probatur: nam qui efficaciter vult finem, præparat, ac prædeterminat media, per quæ vult finem illum conſequi, aliàs exponeret ſe periculo nō aſſequendi finem, ſicut ille, de quo dicitur: *Hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare*. (Luc. 14.) Sed Deus ante omnem præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij, voluit prædeſtinatis beatitudinem æternam tanquā finem conſequendum in exercitio per opera meritoria: ergo præparauit, & prædeterminauit omnia, & ſingula bona opera, per quæ prædeſtinati re ipſa conſequuturi erant beatitudinem æternam. Cùm ergo Deus infallibiliter operetur, quæcunque decreuit facere: relinquitur, quòd ex virtute eiuſdem decreti, ſit certum, & infallibile, quòd prædeſtinati elicient in tempore omnia illa pia opera.

Confirmatur: nam, vt diſp. 22. 23. & 28. oſtenſum eſt, Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, prædeterminauit in ſingulari omnia, quæ in tempore fiunt, ſecundùm omnem rationem entitatis, & bonitatis, quam habent; atque adeò ex virtute eiuſdem decreti, eſt certum; quot muſcæ ſint futuræ, tali tēpore; & ſic de aliis indiuiduis cuiuslibet ſpeciei: ergo multò magis id erit verum in actionibus meritoriis, per quæ prædeſtinati conſequuturi ſunt vitam æternam. Probatur conſequentia: nam præordinatio Diuina perfectiſſimè ſplendet in prædeſtinatis, atque in diſpoſitione, & prædeterminatione actuum, quibus ad vitam æternam perueniunt.

Tertiò, vt diſp. 62. patebit, quantitas cooperationis arbitrij cū gratia menſuratur ex quantitate auxilij efficacis, quo Deus præmouet idem arbitrium ad cooperandum. Itaque, ſi Deus mouet per auxilium intenſum, vt quatuor; liberum arbitrium cooperabitur, vt quatuor: & ſi moueat per auxilium intenſum, vt ſex; cooperabitur, vt ſex: ergo in decreto, quo Deus ſtatuit prædeſtinatis dare talia auxilia efficacia ad eos actus bonos cum tāta intentione producendos, fundatur tanquam in prima radice infallibilitas, & certitudo, quòd prædeſtinati eoſdem actus elicient.

Nec ex hoc ſequitur, vt quidam arguunt, prædeſtinatos non poſſe aliud, vel aliter operari, quàm ſit à Deo præordinatum, ſi verbum, *poſſe*, accipiatur in ſenſu diuiſo, ſed ſolùm infertur, quòd de facto non operabuntur aliud, nec aliter, quàm ſit à Deo præordinatum; quamuis in ſenſu compoſito concedendū ſit, eos non poſſe aliud, vel aliter operari, quàm ſit à Deo præordinatum; quia videlicet hæc duo ſimul eſſe vera non poſſunt, quòd prædeſtinatus aliquod bonum operetur, & illud nō ſit præordinatū à Deo, ſicut etiam è conuerſo, iſta duo ſimul vera eſſe non poſſunt, quòd Deus prædeterminauerit, vt prædeſtinatus operetur tale bonum; & tamen illud prædeſtinatus non exequatur. Vnde minùs ex doctrina licet inferre, quòd prædeſtinati non operentur liberè, vt ex ſupradictis conſtat. (Diſput. 18. n. 20. diſp. 22. n. 30. & ſeqq. diſp. 23. & 25 per totam.)

V.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd ex auctoritate Apoſtoli inducta, ſolùm concluditur, prædeſtinationem eſſe certam certitudine præſcientiæ, non tamen quòd ſit certa ex ſola præſcientia. Etenim ex aliis Scripturæ locis pro 2. concluſ. adductis, conſtat, quòd etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum ſit infallibilis ipſa prædeſtinatio. Quinimò ex eo Deus ſcit, eſſe certò futuram ſalutem prædeſtinatorum; quia eam efficaci decreto prædeterminauit, & prædeſtinauit, vt ex variis locis S. Aug. oſtendimus diſp. 7. Neque obſtat, quòd, prædeſtinatus poſſit cooperari, & non cooperari, & cum auxiliis præuenientis gratiæ. Licèt enim, abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo, poſſit non cooperari; ex ſuppoſitione tamen, quòd ſit prædeſtinatus, neceſſario cooperabitur neceſſitate infallibilitatis, ſeu conſequentiæ, quæ eſt neceſſitas ſecundùm quid, non obſtans libertati, vt diximus diſp. 25.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, efficaciam auxilij præuenientis gratiæ non dependere ex libero conſenſu noſtri arbitrij, etiam tanquam à cōditione ſine qua non, vt infrà patebit. (Diſp. 73. & 90.)

Ad tertiū reſpondetur, quòd vt docet S. Thomas, duplex eſt certitudo, ſcilicet *cognitionis*, & *ordinis*. *Cognitionis quidem certitudo eſt, quando cognitio non declinat in aliquo ab eo, quod in re inuenitur: ſed hoc modo exiſtimat de re, ſicut eſt. Et quia certa exiſtimatio ha-* (S. Th. q. 6. de ver. art. 3. c.)

betur

Digitized by Google

betur de re, præcipuè per cauſam rei, ideo tractum eſt nomen certitudinis ab ordine cauſæ ad effectum, vt dicatur ordo cauſæ ad effectum certus, quando cauſa infallibiliter effectum producit. Dicimus ergo, quòd certitudo cognitionis ſumitur per comparationẽ obiecti ad intellectum; at certitudo ordinis, ſeu cauſalitatis ſumitur per habitudinem, & connexionem infallibilem effectus ad cauſam. Et vtroque modo eſt certa prædeſtinatio, quantùm ad aſſequutionem effectus, vt in eodem articulo docet ſanctus Thomas.

Ad quartum reſpondetur, ſenſum Caluini hæreticũ, & ab omnibus Catholicis execrandum, fuiſſe, prædeſtinationem ita eſſe certam ex mera Dei præordinatione, vt nullam prorſus certitudinem habeat ex præſcientia liberæ coöperationis arbitrij, abſolutè futuræ ex decreto prædeſtinantis; quia exiſtimauit, prædeſtinationem Dei omnem liberam electionem arbitrij ſubmouere, vt diſp. 3. oſtenſum eſt: & diſp. 97. n. 11. diſp. 98. n. 16. & diſp. 121. n. 10. dicetur latiùs. Nos autem aſſerimus, ex vtroque capite prædeſtinationem eſſe certam, & infallibilem. Primò quidem, & principaliter ex libera electione, & præordinatione Dei prædeſtinantis, qui potens eſt, id quod prædeſtinauit, implere. Secundariò, & conſequenter ex præſcientia abſoluta liberæ cooperationis arbitrij, futuræ ex auxilio efficaci præoperantis gratiæ. Quæ quidem ideo infallibiliter futura eſt, quoniam Deus, nulla præſuppoſita ſcientia media eiuſdem cooperationis, illam prædeſtinauit, & vt liberè fieret, præordinauit. Qualiter autem cum huiuſmodi præordinatione, & prædeſtinatione ſtet ſimul libertas noſtri arbitrij, ex parte dictum eſt ſuprà diſputationibus 18. 22. & 23. & latiùs explicandum eſt infrà diſputationibus 116. 117. & 121. Alia argumenta, quæ contra noſtram ſententiam obiici ſolent, diſp. 30. à nobis adducta ſunt, & ſoluta.

DISPVTATIO XLII.

Vtrùm poſſit aliquis, ſecluſa diuina reuelatione, certitudine infallibili cognoſcere, ſe, vel alium, eſſe in numero Prædeſtinatorum, aut ex aliquibus ſignis id colligere.

I. PRobatvr, quòd certitudine infallibili id poſſit cognoſci. Primò ex illo 1. Ioan. 5. *Hæc ſcribo vobis, vt ſciatis, quia vitam habetis, qui creditis in nomine Filij Dei.* Scientia autem dicit cognitionẽ certam, & infallibilẽ: & ad Rom. 8. loquens Apoſtolus nomine omnium prædeſtinatorum, de quibus præmiſerat: *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, &c.* inquit: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti, &c.* & ſtatim ſubdit: *Certus ſum quòd neque mors, nec vita, &c. poterunt nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Vbi verbum, *certus ſum*, certitudinem infallibilem deſignat.

E Arguitur ſecundò ex illo ad Rom. 7. *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd filij Dei ſumus, ſi autem filij & hæredes,* ſed teſtimonium Spiritus ſancti eſt infallibile, cùm ſit fidele, iuxta illud Pſalm. 18. *Teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans paruulis:* ergo, &c.

Arguitur tertiò. Sicut prædeſtinatio, & electio pendet ex ſola voluntate diuina, ita & gratia; ſed, ſecluſa ſpeciali reuelatione, poteſt aliquis certitudine infallibili, abſque formidine cognoſcere, ſe eſſe in gratia: dicit enim S. Bernard. ſermon. 68. & 69. in

A Cant. de aliquibus viris ſanctiſſimis, quòd, ſi voluerint gloriari de diuina amicitia, non erunt inſipientes. Et ſecundæ ad Corint. 13. dicit Apoſtolus: *Non cognoſcitis, quòd Chriſtus in vobis habitat, niſi fortè reprobi eſtis?* ergo poteſt quis eſſe certus certitudine infallibili, ſe eſſe prædeſtinatum.

In contrarium eſt, quòd dicitur Eccleſiaſtes 9. *Nemo ſcit, vtrùm odio, an amore dignus habeatur, ſed omnia in futurum ſeruantur incerta,* quem locum de odio, & amore ſecundùm æternam reprobationem, & prædeſtinationem intelligunt S. Bern. ſerm. de Septuageſ. & S. Auguſt. lib. de ſpir. & litera c. 59. Et Cõc. Trid ſeſſ. 6. cap. 12. admonet omnes fideles, ne quiſquam, dum in hac mortalitate viuitur, vſque adeò præſumat, vt certò ſtatuat, ſe eſſe in numero prædeſtinatorum: & ſtatim ſubdit: *Nam, niſi ſpeciali reuelatione ſciri non poteſt, quos Deus ſibi elegerit.*

B In hac controuerſia notandi, & cauendi ſunt duo errores hæreticorum. Primus eſt aſſerentium, prædeſtinatos ſemper eſſe in Dei gratia, nec poſſe aliquando ab ea excidere: reprobos verò eſſe in perpetuo odio Dei, nec poſſe ad illius gratiam pro aliquo tempore peruenire. Ita Vvicleph damnatus in Cõc. Conſtãt. qui etiam diſtinctionem illã de dilectione Dei ſecundùm æternam prædeſtinationem, & ſecũdùm præſentem iuſtitiam reiiciendam eſſe, & irridendam aſſeruit. Eandem hæreſim, quod attinet ad prædeſtinatos, tenuit Caluinus lib. 3. inſtit. c. 2. §. 11. & 12. contra quam optimè diſputat Andreas de Vega lib. 11. ſuper Conc. Trid c. 1. & ſeqq. II.

C Secundus error fuit Martini Buzeri in colloquio Ratisbonẽſi, vbi affirmare auſus eſt, non eſſe verum Chriſtianum, qui non credit ea certitudine fidei ſe habiturum vitam æternam, qua credit Chriſtum hominem, vel Deum eſſe. Eandem hæreſim ſequutus eſt Caluinus li. 3. inſt. c. 2. §. 16. & Chemnitius in examine Conc. Trid. vbi verba, quæ ex cap. 12. ſeſſ. 6. adduximus, acriter reprehendit. Sit tamen contra iſtos hæreticos

PRima concluſio. Secundùm fidem Catholicam aſſerẽdum eſt, prædeſtinatos, qui nõ ſunt in gratia confirmati, poſſe peccare mortaliter, & gratiam ad tẽpus amittere; & ita contingere de facto in aliquibus. Concluſio eſt contra primum errorem, ſed probatur manifeſtò ex ſacris literis: nam Petrus D Apoſt. fuit prædeſtinatus, & tamen peccauit mortaliter, & gratiam ad tempus amiſit, negando Chriſtum in nocte Paſſionis, vt narrant Euangeliſtæ. Idem argumentum de Dauid, & Paulo Apoſt. fieri poteſt, qui de numero extiterunt prædeſtinatorum, & tamen Dauid peccauit mortaliter peccato adulterij, & homicidij, vt patet ex illo 2. Reg. c. 12. *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Similiter Paulus peccauit mortaliter, Chriſtum, & eius diſcipulos perſequendo, vt ipſe teſtatur 1. ad Tim. 2. *Quoniam blaſphemus fui, & contumelioſus, & perſecutor;* qui tamen prædeſtinatus à Deo erat: ergo. III.

Prædeſtinati, qui non ſunt cõfirmati in gratia peccare poſſũt mortaliter.

Et, ſi fiat argumentum: nam Deus prædeſtinatis ſemper vult vitam æternam, cùm ab æterno eos prædeſtinauerit, & voluerit illis hoc bonum, aliàs mutaretur, ergo ſemper diligit illos, ac per conſequens, nunquam poterunt ab eius gratia excidere. Reſpondetur, quòd Deus ſemper vult prædeſtinatis vitam beatam ſecundùm æternam prædeſtinationem, quia licèt aliquando peccent, tandem conuertet eos, & ſaluabit; non tamen vult illis ſemper vitam æternam ſecundùm præſentem iuſtitiã, niſi quando ſunt in gratia.

Probatur præterea concluſio ratione. Prædeſtinati, quamdiu ſunt in hac vita, habent liberum arbitrium flexibile in bonum, & malũ: nã quamuis prædeſtinatio efficiat infallibiliter, quòd prædeſtinatus moriatur

Digitized by Google

moriatur in gratia, cum donum perſeuerantiæ ſit effectus prædeſtinationis, non tamen efficit in omnibus prædeſtinatis, quòd nunquam peccent, aut peccare poſſint mortaliter: ergo poſſunt peccare, niſi in gratia ſint confirmati, de quibus diſput. 104. diſcutiendum eſt, an peccare poſſint.

IV. Reprobi pro aliquo tẽpore sũt multoties verè iuſti.

Secunda concluſio. Multi reprobi pro aliquo tempore ſunt in gratia, & verè diliguntur à Deo ſecundùm præſentem iuſtitiam. Hæc concluſio etiam eſt de fide, & probatur ex ſacris literis: nam Saul erat in gratia, quando fuit electus in Regem, vt patet ex lib. 1. Reg. c. 9. vbi dicitur: *Et erat eius filius vocabulo Saül electus, & bonus, & non erat de filiis Iſraël melior illo.* Et tamen ille fuit reprobus, & damnatus, vt docet ſanctus Auguſtinus lib. 2. ad Simplic. quæſt. 1. & colligitur ex illo 1. Paralipom. 10. *Mortuus eſt Saul propter iniquitates ſuas, eò, quòd prævaricatus ſit mandatum Domini.* & 1. Reg. c. 28. dicitur, quòd Samuel dixit ad Saul: *Quid interrogas me, cùm Dominus receſſerit à te?* & ita tenent communiter Doctores Catholici, quamuis aliqui ex Hebræis exiſtiment, illum ſaluum fuiſſe; vt videri poteſt in Gloſſ. ordinaria, p. 2. ſuper 1. lib. Reg. c. 2. & in additionibus ſuper 1. lib. Paralip. c. 10. in illa verba: *Mortuus eſt Saül*, vbi Gloſſ. ordin. tenet noſtram ſententiam. Itẽ etiam Salomonem aliquando fuiſſe Dei amicum, & in eius gratia, conſtat ex lib. 2. Paralip. cap. 7. vbi habetur: *Cumque compleſſet Salomon fundens preces, ignis deſcendit de cœlo, & deuorauit holocauſta, & victimas, & maieſtas Domini impleuit domum*, hoc autem erat manifeſtum ſignum, quòd ipſe, & eius orationes, & ſacrificia erant Deo grata; & tamen reprobatus fuit, & damnatus ſecundùm magis communem Doctorum ſentẽtiam, quam tenet S. Aug. lib. 22. contra Fauſtum, c. 88. & in comment. ſuper Pſal. 126. expreſsè dicit, quòd Salomon reprobatus eſt à Deo: & idem tenet lib. 17. de Ciuitat. ca. 20. & Cypr. lib. 1. epiſt. 5. & Gloſ. ſuper 2. lib. Reg. c. 17. in illa verba: *Miſericordiam autem meam non auferam ab eo.* & lib. 4. Reg. c. 23. in illa verba; *Excelſa quoque, quæ erant in Ieruſalem, non abſtulit.* & ſuper c. 1. Iſai. in illa verba: *Et idola penitus conterentur*: & latiùs ſuper cap. 30. Prouerbiorum, in principio, quamuis aliqui Doctores Catholici piè credant, Salomonem ſaluum factum fuiſſe: quam ſententiam ſequitur S. Hieron. ſuper c. 1. Eccleſiaſt. & expreſſiùs ſuper c. 43. Ezechielis: vbi ait, quòd Salomon peccauit, & offendit Deum, licèt poſtea egerit pœnitentiam ſcribens Prouerbia: & id probat auctoritate Prouerb. c. 24. vbi, iuxta aliam tranſlationem de ſeipſo ait Salomon: *Nouiſſimè ego egi pœnitentiam, & reſpexi vt eligerem diſciplinam.* Eandem ſententiam defendit Genebrardus lib. 1. ſuæ Coſmographiæ, pag. 112. & mouetur auctoritate Hieron. & Prouerbiorum inducta: & idem etiam ſentiunt communiter Hebræi, vt notauit Lyranus ſuper c. 30. Prouerb. ſed tamen in editione vulgata non habentur verba illa adducta ex c. 24. Prouerb. neque conſonant cum tex. Hebraico, vt notauit Fr. Ludouicus à Soto maiori in præfat. ſuper Cant. in §. De Salomonis autem pœnitentia. Sed quidquid ſit de hoc, probatur aliis exẽplis, de quibus non eſt controuerſia, nam Lucifer reprobus eſt, & damnatus, vt habetur ex ca. 28. Ezechiel. *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in deliciis Paradiſi Dei fuiſti.* & infrà: *In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: & eieci te de monte Dei, & perdidi te, Cherub protegens, de medio lapidum ignitorũ.* Et Iſai. 14. *Quomodo cecidiſti, Lucifer, qui mane oriebaris*, quem locum de primo Angelo interpretatur S. Auguſt. libro 3. de doctr. Chriſt. ca. 3. & tamen primus Angelus creatus fuit in gratia, ſicut & cæteri, vt docet ſanctus Thomas prima parte quæſtione 61. articulo 3. Item etiam Iudas fuit reprobus, & damnatus, vt habetur Pſalm. 108. & colligitur ex verbis illis Euangelij: *Et abiens, laqueo ſe ſuſpendit.* & tamen aliquando fuit in gratia, à principio ſcilicet ſui Apoſtolatus: ergo.

Salomõ an damnatus fuerit.

Match. 27.

Probatur ſecundò concluſio ex definitione Côc. Tridentini ſeſſione 6. capite 17. vbi dicitur: *Si quis iuſtificationis gratiam non niſi prædeſtinatis ad vitam, contingere dixerit, reliquos verò omnes, qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vtpote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum, anathema ſit.*

Probatur tertiò ratione. Reprobus, quamdiu eſt in via, non habet animum obſtinatum in malo: hoc enim eſt proprium exiſtentium in inferno, vbi nulla eſt redemptio: ergo per Dei auxilium poterit gratiam conſequi, quamuis deficiet tandem, vt patet ex illo 1. Ioan. 2. *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis: ſi enim ex nobis fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcum:* ergo reprobus pro aliquo tempore poteſt ad Deum conuerti, & eſſe in gratia.

V. Cognoſcere certo nullus poteſt, ſecluſa reuelatione diuina, ſe eſſe prædeſtinatum.

Tertia concluſio. Secluſa ſpeciali reuelatione Dei, nemo poteſt certò, & infallibiliter cognoſcere, ſe de prædeſtinatorum numero eſſe, & multò minùs tenetur certa fide id credere. Concluſio eſt contra ſecundam hæreſim, ſed probatur auctoritate Eccleſiaſtes ſuprà inducta: *Nemo ſcit, vtrum odio, an amore dignus habeatur.* & ex verbis illis Prouerb. 27. *Ne glorieris in craſtinum, ignorans, quid ſuperuentura pariat dies.* Cui conſonat illud 3. Reg. 20. *Non glorietur accinctus, æquè vt diſcinctus.* Quem locum ad hoc propoſitum latè explicuimus in noſtris Commentariis ſuper Iſai. c. 45. num. 3.

Probatur ſecundò ex definitione Conc. Trident. ſeſſione 6. citato canon. 15. vbi ſic dicitur: *Si quis dixerit, hominem renatum, & iuſtificatum teneri ex fide ad credendum, ſe certò eſſe in numero prædeſtinatorum, anathema ſit.* & Can. 16. ſubditur: *Si quis magnum illud, vſque in finem perſeuerantiæ donum ſe certo habiturum infallibili, & abſoluta certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali reuelatione didicerit, anathema ſit.*

Probatur tertiò, auctoritate Sanctorum, qui vnanimiter docent noſtram concluſionem, præſertim Cypriani lib. 1. epiſt. 5. S. Gregor. homil. 38. ſuper Euang. Ambr. ſerm. ſuper Pſal. 118. in illa verba: *Statue ſeruo tuo eloquium tuum in timore tuo.* SS. Hieron. ſuper c. 9. Eccleſ. Auguſt. lib. de corrept. & grat. cap. 13. & de dono perſeu. c. 28. Proſp. lib.... ad art. falsò Auguſtino impoſitos art. 13. & S. Bern. vbi ſuprà.

Probatur denique ratione: nam prædeſtinatio pendet ex gratuita Dei voluntate, vt diſp. 37. oſtenſum eſt. Sed ea, quæ pendent ex mera Dei voluntate, non poſſunt à nobis certò, & infallibiliter cognoſci, niſi ex ſpeciali Dei reuelatione, vt patet ex verbis illis Apoſt. *Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* ergo. Rom. 11.

Ex hac concluſione ſequitur, quòd non ſolùm certitudine infallibili fidei, ſed neque etiam certitudine morali, cui non poſſit ſubeſſe falſum, ſecluſa ſpeciali reuelatione, non poteſt aliquis eſſe certus, ſe eſſe prædeſtinatum. Itaque non poteſt de hoc ita eſſe certus moraliter, ſicut eſt certus, ſe eſſe baptizatum; vel ſacerdotem, qui conſecrat, eſſe verè ſacerdotem, vel habere debitam intentionem conſecrandi. Probatur: nam certitudo moralis, qua credit ſe eſſe baptizatum, vel ſacerdotem celebrantem habere intentionem conſecrandi, excludit omnem formidinem, & dubitationem; ſed nullus poteſt eſſe ita certus de ſua prædeſtinatione, etiam moraliter, vt certitudo illa excludat omnem formidinem, & dubitationem, vt conſtat ex dictis: ergo.

VI. Quarta concluſio. De facto aliqui ex reuelatione ſpeciali Dei fuerunt certi certitudine infallibili,

Digitized by Google

Prædeſtinationis ſuæ certus eſſe poteſt quis ex reuelatione diuina.

de ſua prædeſtinatione, & ſalute. Hæc cõcluſio colligitur ex ſacris literis: nam Geneſ. 15. & 22. *dixit Dominus ad Abraham: Noli timere, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis.* Et poſt pauca: *Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona.* Quibus verbis ſignificauit illi prædeſtinationem propriam, vt communiter explicant Doctores. Idem reuelatum eſt Moyſi Exod. 33. in illis verbis: *Ego oſtẽdam tibi omne bonum.* Apoſtolis etiam reuelata eſt propria prædeſtinatio, Lucæ 22. *Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo*: & præſertim Paulo Apoſt. vt patet ex illo 2. ad Tim. 4. *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex.* & Latroni, cui Lucæ 23. dictum eſt, *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Deniq; B de aliquibus viris ſanctiſſimis narrant Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, fuiſſe illis in præmium ſuorum laborum reuelatam prædeſtinationem propriam, & ſalutem.

VII. Prædeſtinatum ſe eſſe poteſt quis probabiliter cognoſcere ex quibuſdam ſignis.

Quinta concluſio. Etiam ecluſa ſpeciali reuelatione, poteſt ex aliquibus ſignis certa eſſe fidelibus propria, vel alterius prædeſtinatio, certitudine quadam morali, cui, abſolutè loquendo, poſſit ſubeſſe falſum, & quæ non excludat omnem formidinem, & timorem de oppoſito.

Pro intelligentia huius concluſionis notandum eſt, quòd, vt docet S. Bern. ſerm. 2. in octaua Paſchæ, quamuis Dominus decreuerit beneficium hoc prædeſtinationis, durante vita mortali, eſſe nobis occultum, vt iuxta præceptum Apoſt. ad Philip. 2. *cum timore, & tremore ſalutem noſtram operaremur*; C non tamen penitus, abſque conſolationis teſtimonio electos ſuos in hac parte dereliquit, ſed quibuſdam ſignis eos notauit, ex quibus probabiliter liceat colligere, eos prædeſtinatos eſſe ad vitam æternam: quod & innuere videtur Apoſtolus cùm dicit: *Ipſe Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd filij Dei ſumus.*

Rom. 8.

VIII. Prædeſtinatorum ſigna.

A Doctoribus autem ſanctis enumerantur diuerſa ſigna prædeſtinationis, ex quibus tãtùm, quæ potiſſima ſunt, colligemus, & aliquibus ſacræ Scripturæ teſtimoniis comprobabimus.

Chryſoſt. hom. 8. ex variis in Lucã, quæ eſt 3. de Lazaro paulò poſt princ.

Primum ſignum eſt, frequentes in hoc ſæculo aduerſitates, & tribulationes patienter toleratæ. Hoc ſignum conſtituit, & probat latiſſimè S. Chryſoſt. in illa verba Lucæ 16. *Fili, recordare, quia recepiſti* D *bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* & libr. 1. de prouident. circa finem, & hom. 66. ad populum Antiochenum. S. Gregor. libr 5. Mor. cap. 1. & 2. in illa verba: *Quare miſero data eſt lux?* Ad cuius euidẽtiam ſupponenda ſunt duo fundamenta, quæ ſupponit Chryſoſtom. hom. 8. citata.

Iuſti non ſunt immunes ab omni peccato.

Primum fundamentum eſt, quòd nullus homo purus eſt ita iuſtus, & innocens (B. Virgine dumtaxat excepta) qui aliquod ſaltem peccatum veniale, propter quod pœnam mereatur, non commiſerit. Dicitur enim Iacob. 2. *In multis offendimus omnes.* & 1. Ioan. 1. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* & Prouerb. 14. *Septies in die cadit iuſtus.* Similiter etiam nullus E reprobus eſt ita impius, qui vnum, aut alterum opus morale bonum non fecerit: quòd Sanct. Chryſoſto. probat ex illo Lucæ 18. vbi de quodam iudice iniquitatis dicitur, quod miſericordiam egerit cum vidua, eos cohibens, qui illam afficiebant iniuriis.

Secundum fundamentum eſt, quòd Deus, cùm ſit ſummè iuſtus, & miſericors, nullum opus prauum relinquit impunitũ, neque opus bonum, etiam morale irremuneratũ. Sed tamen bona, quæ reprobi operantur, præmiat Deus bonis tẽporalibus in hoc ſæculo, ſicut Ezechiel. 29. dicitur de Rege Babylo- A nis: *Et dedi ei terram Ægypti, pro eo quòd laborauerit mihi.* Et de quibuſdam, qui iuſtitiam faciebant coram hominibus, vt viderentur ab eis, dicitur Matth. 6. *Receperunt mercedem ſuam*; ſed pro peccatis commiſſis condignam pœnam recipient in futuro. Electorũ autẽ peccata punit Deus tẽporalibus pœnis; bona autem eorum merita, æterna retributione coronat.

IX.

Tribulationũ patiens tolerãtia, ſignũ eſt prædeſtinationis. Luc. 16.

Ex his fundamentis deducit hanc concluſionem S. Chryſoſt. *Quem igitur videtis improbam agentem vitam, nec quidquam hic acerbi patientem, ne reputetis illũ beatum, ſed deflete potiùs, & deplorate, velut illum omnia triſtia perpeſſurum, quemadmodum diues ille fecit. Ruſus quem videris virtutis ſtudioſum, & eũdem innumeris affligi moleſtiis, beatum exiſtima, felicem iudica, vt poté qui & hic omnia ſua peccata deleuerit, & illic multam* B *habeat mercedẽ paratã, quemadmodũ huic euenit Lazaro.* Hactenus Chryſoſt. quod etiam innuunt illa verba, quæ reſpondit Abraham diuiti epuloni: *Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala; nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.* Propter quod S. Aug. epiſt. 5. ad Marcell. *Nihil*, inquit, *eſt infelicius felicitate peccantium*: & in Pſ. 143. poſtquam Pſalmiſta de reprobis dixerat: *Promptuaria eorũ plena, eructantia ex hoc in illud*; vt excluderet hominum vanam æſtimationem, ſubdit: *Beatum dixerunt populum, cui hæc ſũt*: ſed, *beatus populus, cuius Dominus Deus eius.* Hoc etiam ſignum Apoſt. ad Heb. 12. inſinuaſſe videtur, cùm dixit. *Quis enim filius, quem non corripit pater? quòd ſi extra diſciplinã eſtis, cuius participes facti ſunt omnes; ergo adulteri, & non filij eſtis.* Vnde S. Aug. *Domine hic vre, hic ſeca, vt in æternũ parcas.* C Sciebat enim, quòd Dominus per Naum c. 1. promiſerat. *Non conſurget duplex tribulatio*, vel, vt transferunt 70. *Non vindicabit bis in idipſum*, quaſi dixerit: Non continget, puniri cum reprobis in futuro ſæculo eos, qui in præſenti, tanquam aurum in fornace probati fuerint. Denique S. Bern. ſerm. 23. in Cant. explicans illud Pſal. 72. *In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur*, inquit: *Qui in labore hominum non ſunt, in labore dæmonum profectò erunt, dicente Domino: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius.* Videatur S. Aug. tom. 8. ſuper Pſ. 91. in illa verba: *Nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ*, & ſuper Pſ. 93. in illa verba: *Vſquequò peccatores gloriabuntur, &c.* vſque ad illa verba: *Donec fodiatur peccatori fouea.*

Matth. 25.

Miſericordia, & eleemoſyna ſigna ſunt prædeſtinationis.

D Secundum ſignum eſt miſericordia, qua ex corde miſeriis aliorum, vt propriis cõdolentes, eas affectu charitatis ſubleuare ſtudent. Hoc ſignum conſtituit S. Aug. tract. 5. in primam epiſt. Ioann. vbi ait, dilectionem ſolam eſſe, quæ diſcernit inter filios regni, & filios perditionis: & tom. 10. ſermon. 44. ad fratres in eremo, in princ. ait: *Fratres mei chariſſimi, nunquam recordor, me legiſſe, mala morte periiſſe illum, qui libenter in hac vita opera charitatis, vel pietatis voluit exercere. Habet enim multos interceſſores pius homo, & ille, qui opera charitatis exercet hilariter, &c. ideo impoſſibile eſt, vt preces multorum non exaudiantur.* Habetur etiã hoc ex ſacris literis: dicitur enim Ioan. 13. *In hoc cognoſcent omnes, quòd diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinuicẽ.* Et Matt. 5. *Beati miſericordes, quoniam* E *ipſi miſericordiam conſequentur.* E cõtrario dicit de reprobis Scriptura: *Iudicium ſine miſericordia ei, qui non facit miſericordiam.* & Tobiæ 4. *Eleemoſyna ab omni peccato, & morte liberat, & non patitur animã ire in tenebras. Fiducia magna erit corã Domino eleemoſyna omnibus facientibus eam.* Vnde Apoſt. miſericordiã, & eleemoſynam appellat rationem dati, & accepti, ad Philipp. 4. dum ait: *Nulla mihi eccleſia communicauit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli.* vbi, vt notauit Chryſoſt. hom. 15. ſuper eandem epiſt. nõ dixit: Nulla mihi eccleſia dedit; ſed *communicauit in ratione dati, & accepti*:

Digitized by Google

Miſericordia dicitur ratio dati, & accepti.

& accepti: nam diues tribuit pauperi pecuniam, aut quid ſimile, & pro ea accipit regnum cœlorum, quia eleemoſyna eſt quædam communicatio dati, & accepti. Videatur idem Chryſ. in argumento eiuſdem epi. col. 3. vbi in eodem ſenſu explicat illud Prouerb. 3. *Eleemoſyna, & veritas, te non deſerant*, aduertens, quòd non dixit: Ne deſtituas eleemoſynas, ſed *ne te eleemoſyna deſerant*, indicans nimirum, quòd nos eleemoſynis, quas elargimur, indigemus potiùs, quàm illæ nobis indigeant.

XI. Mors ſãcta ſine vitæ ſanctitate regulariter non inuenitur.

Tertium ſignum deſumitur ex ipſo bono, ac ſancto vitæ decurſu. Sancta enim vita bonam mortem, peruerſa autem mortem peſſimam parit regulariter. Hoc ſignum conſtituit S. Auguſt. lib. de don. perſeu. c. 22. & S. Bern. ſerm. 22. in Cant. explicans illud Numer. 23. *Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant* B *ſimilia horum nouiſſima mea.* vbi apertè docet, quòd ad mortẽ iuſtorum per iuſtorum vitam peruenitur. Vnde S. Aug. affirmat, quòd ſi quis peruersè viuens, veram pœnitentiam agat in hora mortis, remittentur ei abſque dubio peccata, & ſaluabitur: quòd tamen aliquis inueteratam vitam habeat in peccatis, & poſtmodum in hora mortis, veram apud Deum agat pœnitentiam, dubitat Auguſtinus, quia raro id contingit, iuxta illud Prouerb. 22. *Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cùm ſenuerit, non diſcedet ab ea.* videatur ſuper Pſalm. 118. in illa verba: *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?*

Verba Dei libenter audire, ſignũ eſt prædeſtinationis.

Quartum ſignum eſt, libenter audire verbum Dei, & quadam interiori dulcedine, & ſuauitate guſtare illud: quod S. Gregorius colligit ex illo Ioann. 8. C *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit, propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Et Ioan. 10. dicitur: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur me.* In cuius ſignum cùm Ezechiel cap. 3. & Ioannes Euangeliſta Apocalyp. 10. librum oblatum à Deo in quo diuina continebantur eloquia, deuoraſſent; in ore eorum dulcis, in ventre amarus viſus eſt; quia videlicet electis, qui per os Domini deſignantur, iuxta illud Ier. 15. *Si ſeparaueris pretioſum à vili, quaſi os meum eris*, verba Dei dulcia ſunt, & ſuauia: peccatoribus autem, & reprobis, qui per ventrem ſignificantur: quoniam, vt dicit Apoſtolus, eorum *Deus venter eſt*, amara, & inſuauia ſunt. Vnde Aug. explicans illud Pſal. 5. *Secundùm multitudinem impietatum eorum expelle eos: quoniam inamaricauerunt te Domine*, ait: *Peccatoribus* D *autẽ panis veritatis amarus eſt. Vnde os vera dicẽtis oderunt. Ipſi ergo amaricauerunt Deum, qui peccando in eã ægritudinem deuenerunt, vt cibum veritatis, quo ſana anima gaudent, tanquam felleum ſuſtinere non poſſint.* Electorum autem nomine ait Propheta: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua: ſuper mel ori meo.* Ori meo, inquit, id eſt, iuſtis, non ventri meo, hoc eſt, reprobis.

Philip. 3.

Pſalm. 5. S. Aug. ſuper eũdem Pſalm.

XII. 2. Cor. 1. Ad Rom. 8

Quintum ſignum eſt teſtimonium bonæ conſciẽtiæ: dicit enim Apoſt. *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* & iterum: *Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit, quòd filij Dei ſumus, ſi autem filij, & hæredes.* & rurſus: *In quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ.* vbi, vt notauit S. Thom lect. 5. Spiritus ſanctus dicitur pignus, vel arrha hęreditatis noſtræ, vt habet alia litera apud Gloſ. quia nũc aliquid datur electis de ipſo pretio, E quod non eſt auferendum, ſed complendũ in patria. Hoc ſignũ conſtituit S. Bernar. ſerm. 1. & 2. in octaua Paſchæ: vbi ad noſtrum propoſitum explicat illud 1. Ioan. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis.* Qui ergo, regulariter loquẽdo, à peccatis mortalibus abſtinent & pacatam habent, pacificam, & quietam conſcientiam, ad illud pacis regnum veriſimile eſt pertinere, de quo dicit Apoſt. *Nõ eſt regnũ Dei eſca, & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudiũ in Spiritu ſancto.* De aliis ſignis videatur Andr. de

Ad Eph. 1.

Bonæ conſcientiæ teſtimonium ſignum eſt prędeſtinationis. Rom. 14.

Vega lib. 12. de iuſtif. cap. 19. Medin. lib. 3. de recta in Deum fide, cap. 5. M. Soto lib. 3. de natura, & gratia, cap. 11. 12. & 13.

XIII. Ad primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, quòd auctoritas illa S. Ioann. intelligitur de certitudine fidei, qua tenemur credere, vitam æternam eſſe paratam credentibus in Filium Dei, & ipſum diligentibus; ſi tamen perſeuerauerint vſque in finem, vt explicat S. Th. ſuper eundẽ locum. Cognitione autem conditionata, nobis certiſſima eſt noſtra ſalus, ſi videlicet ſeruauerimus Dei mandata, & perſeuerauerimus vſque in finem. Vtrùm autẽ abſolutè iſte, vel ille in particulari ſit perſeueraturus vſque in finem, aut verè diligat Deum, ſecluſa ſpeciali reuelatione, niſi ex coniecturis, quibus tamẽ poſſit ſubeſſe falſum, non poteſt nobis eſſe certum.

Ad alium locum ex epiſt. ad Rom. reſpondetur primò, quòd ibi loquitur Apoſtolus de ſeipſo, & de aliis habentibus ſpecialem reuelationem ſuæ prædeſtinationis, & ſalutis, vt S. Aug. explicat lib. de grat. & lib. arb. c. 17. Secundò reſpondetur, quòd ſi intelligatur auctoritas illa vniuerſaliter de omnibus iuſtis, ſenſus eſt, quẽ adhibet S. Bern. ſerm. de duplici baptiſmo, quòd, qui ſunt in charitate, à nulla cauſa extrinſeca ſeparari poſſunt ab illa, niſi ipſi velint. Propter quod Apoſt. inter ea, quæ numerauit, dicens: *Neque mors, neque vita, nec Angeli, nec Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia neque futura, neque fortitudo, nec altitudo, neque profundum, nec creatura alia poterit nos ſeparari à charitate Dei*, non connumerauit ipſum hominem: non enim ait: *Neque nos*, vt indicaret, quòd proprio libero arb. poteſt iuſtus ſeparari à charitate Dei, peccando mortaliter. Quod elegantiſſimè proſequitur S. Chryſ. hom. 9. cuius titulus eſt: *Quod nemo læditur, niſi à ſemetipſo*, vbi latiſſimè probat, quòd nulla cauſa extrinſeca poteſt hominem lędere in ſpiritualibus, niſi ipſe velit. Vnde Hieron. ait: *Debilis eſt hoſtis, qui non vincit niſi volentem.*

S. Bern.

Rom. 8.

S. Chryſ. tom 5.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd locus ille intelligitur de quadam fiduciali certitudine, cui poteſt ſubeſſe falſum, vt dictum eſt; vel poteſt explicari de ipſis Apoſtolis, qui ſpecialem ſuæ ſalutis reuelationem habuerunt.

Ad tertium reſpondetur, quòd etiam, ſecluſa ſpeciali reuelatione, nullus poteſt eſſe certus certitudine infallibili, ſe eſſe in gratia, vt docent communiter Theologi p. 2. q. 112. art. 5.

DISPVTATIO XLIII.

Vtrùm ſaltem ex fidelibus ſint plures electi, quàm reprobi.

I. SVPPOSITO, quòd non poteſt quis abſque diuina reuelatione, certò, & infallibiliter cognoſcere, an ipſe, vel alius in particulari ſit prædeſtinatus, inquirendum eſt: Vtrùm in communi ſit certum, ex hominibus, ſaltẽ fidelibus, plures eſſe prędeſtinatos, quã reprobos.

Sunt circa hoc diuerſæ ſententiæ Doctorum. Damaſc. in quodam ſermone de defunctis, tenet ferè omnes fideles ſaluari. Sylu. in roſa aurea, tract. 2. ſuper Euang. Dominicæ in Septuageſima, dicit probabiliter defendi, quòd maior pars Chriſtianorum habentium fidem rectam, & viuentium ſub obedientia S. Romanæ Eccleſiæ ſaluetur. Idem ſentit Franciſcus à Chriſto in 1. ſent. d. 41. q. vn. concluſ. 3. de reprobatione; & alij nonnulli Theologi, quorum ſententia probari poteſt ex illo Matth. 22. vbi, cum intraret Rex, vt videret diſcumbentes, vnum dumtaxat inter plurimos inuitatos inuenit, qui ſordida veſte eſſet indutus: ergo ex vocatis ad fidem

Digitized by Google

plures ſaluantur, & pauciores damnantur.

Secundò. Ex Angelis plures prædeſtinati ſunt, quàm reprobati; dicitur enim de dracone magno, per quem Lucifer deſignatur: *Cauda eius trahebat in terram tertiam partem ſtellarum cœli*, ſcilicet Angelorum, qui ceciderunt ad imitationem Luciferi: ergo ſimiliter ex hominibus ſaltem Chriſti fidelibus in lege gratiæ plures ſunt electi, quàm reprobi. Apoc.12.

Tertiò arguitur ex cap.7. Apoc. vbi, poſtquam Propheta euangelicus retulit prædeſtinatorum multitudinem *ex omni tribu filiorum Iſraël*, ſubdit, *Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, tribubus, populis, & linguis ſtantes ante thronum*: ergo ex omnibus tribubus pauciores dãnantur, ſaltem ex fidelibus; aliàs non dixiſſet, turbam prædeſtinatorum ex omnibus gentibus eſſe magnã.

Quartò: nam ex paruulis, qui ante vſum rationis moriuntur, maxima multitudo decedit cum baptiſmo: ex adultis verò, licèt maior pars ſæpius mortaliter peccet, tamen ſæpius reſurgunt; & ita cadendo, & reſurgendo vitam tranſigunt. Denique ex his multò maior pars recipit Sacramenta Eccleſiæ in articulo mortis, quæ faciunt ex attrito contritum: ergo, penſatis omnibus, veriſimile eſt plures ex iis Chriſtianis ſaluari.

Arguitur quintò. In aliis animalibus defectus à ſuo fine contingit in paucioribus: ergo idem erit in hominibus: alias eſſent peioris conditionis, quàm bruta animalia.

Prędeſtinati pauci, reprobi multi ſunt. Oppoſitam ſententiam magis communiter defendunt Sancti, qui aſſerunt, plures perire etiam ex Chriſti fidelibus, quàm ſaluari. Sic docet S. Gregor. hom.19. ſuper Euangelia, vbi ait: *Ad fidem multi veniunt, ſed ad cœleſte regnum pauci perducuntur*: & ſuper c.6. Cant. explicans illud: *Et adoleſcentularum non eſt numerus*: & illud Pſ.39. *Multiplicati ſunt ſuper numerum*; expreſsè dicit, vagas animas, id eſt, reprobas, numerum electarum excedere. & ſanctus Auguſtinus lib.3. contra Creſconium Grammaticum, cap. 66. explicans illud Matt.8. *Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham*, inquit, quòd *electi nunc multi dicuntur, nunc pauci, quia iidem ipſi boni, verique Chriſtiani, qui per ſeipſos multi ſunt, in comparatione malorum falſorum, itidem pauci ſunt: ſicut multa grana, quibus horrea magna complētur, pauca dicimus in comparatione palearum*. Et epiſt. 48. ad Vincent. & lib.13. contra Fauſt. c.16. idipſum confirmat, & ad id probandum adducit locum illum Geneſ. *Sicut ſtellæ cœli, & ſicut arena maris, ſic erit ſemen tuum*: vbi per ſtellas cœli electos intelligit, & per arenam maris reprobos: ergo in quo numero arena maris excedit ſtellas cœli, in eodem numerus reproborum excedit numerum electorum. Idem inſinuat S. Chryſoſt. hom.40. ad populum; ait enim: *Quot putatis eſſe in hac ciuitate, qui ſalui fiant? non poſſunt inueniri in tot millibus centum, qui ſaluentur, quin & de his dubito: quanta enim in iuuenibus malitia, quantus in ſenibus torpor?* Et quamuis hæc verba per hyperbolen dicta videantur, certiſſimum exiſtimat eſſe Chryſoſtomus, plures damnari, quàm ſaluari. Denique Caietanus explicans illud Matth. 25. *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes*; arbitratur, quòd ex Chriſtianis, qui apparent boni, & habent aliqualem curam ſuæ ſalutis, medietas perit: & iſtum putat eſſe legitimum ſenſum literalem illius parabolæ de decem Virginibus, quinque fatuis, & quinque prudentibus. Hęc ſecunda ſententia eſt valde conformis locis Scripturæ: vnde pro reſolutione ſit Gen.22.

III. Reproborũ numerus incomparabiliter excedit numerũ prædeſtinatorum.

PRima concluſio. Si loquamur abſolutè de omnibus hominibus, multò maior eſt, & incomparabiliter maior numerus reproborum, quàm electorum. Hanc concluſionem docent auctores allegati in ſecundo loco, & colligitur ex ſacris literis: primò ex lib.4. Eſdræ c.8. vbi dicitur: *Hoc ſæculum fecit Altiſſimus propter multos; futurum autem propter paucos*, ſcilicet propter electos: & explicans ſtatim optimo exemplo multitudinem maximam reproborum, & electorum paucitatem, ſubdit: *Terra dabit multam terram, vnde fit fictile, paruum autem puluerem, vnde aurum fit, ſic multi quidem creati ſunt, pauci autem ſaluabuntur*: ac ſi apertiùs diceret: Qua proportione terra ſuperat puluiſculos auri, ea reprobi electos excedunt. Et quamuis ille liber non ſit canonicus, magnam tamen poſt Scripturam canonicam auctoritatem habet, vnde & à ſanctis Doctoribus, præſertim ab Ambroſio, & Auguſtino pluries allegatur ad confirmationem ſuæ doctrinæ.

Prędeſtinatio quare ſors dicatur. Secundus locus habetur ad Epheſ. 1. vbi loquens Apoſtolus de electis, inquit: *Qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum*: & ad Coloſs. 1. *Sorte vocati eſtis*. vbi electos dicit eſſe ſorte vocatos, vt eorum paucitatem deſignet. Nam ſicut ſortes, cùm inter plura hominum millia mittantur, pauciſſimis tamen contingunt, & interdum inſipientibus, & pauperibus; relictis ſapientibus, & diuitibus nobilibúſque: ita pauciſſimis inter multa hominũ millia ſors prædeſtinationis contingit, in qua non attenditur generis nobilitas, non humana ſapientia, non magnitudo diuitiarum, aut operum præcedentium merita, ſed pro ſua miſericordia, & gratuita voluntate, *cuius vult, miſeretur* Deus, *& quem vult, indurat*. Vnde & Apoſtolus: *Videte*, inquit, *vocationem veſtram fratres, quia, non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſapientes; & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret: vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius*. Rom. 9. 1.Cor.1.

IV. Tertius locus habetur in Pſ. 39. vbi de reprobis dicitur: *Multiplicati ſunt ſuper numerum*, ſcilicet electorum, vt explicat S. Greg. vbi ſuprà. Vnde & Eccleſiaſtes 1. dicitur: *Stultorum infinitus eſt numerus*. Et Iſai. ca.24. paucitatem electorum confert paucis oliuis, & racemis, qui remanſerunt, finita vindemia, dum ait: *Quomodo ſi pauca oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi, cùm fuerit finita vindemia*. Et cap. 17. inquit: *Et relinquetur in eo, ſicut racemus duarum, vel trium oliuarum in ſummitate rami, ſiue quatuor, aut quinque, in cacuminibus eius, fructus eius*. Vnde reliquiæ dicuntur electi, quia pauci, vt ad Ro. 9. *Si fuerit numerus filiorum Iſraël, ſicut arena maris, reliquiæ ſaluæ fient*. & cap.11. *Reliquiæ ſecundùm electionem ſaluæ factæ ſunt*. Iſai.24.

V. Reprobi etiam ex fidelibus ſunt plures quàm electi.

Secunda Concluſio. Etiam ex fidelibus, qui fuerunt ab initio naſcentis Eccleſiæ vſque ad finem mũdi, plures homines ſunt reprobi, quàm electi. Hãc concluſionem docent auctores ſecundæ ſententiæ, & colligitur ex locis Scripturæ adductis pro præcedenti concluſione. Præterea probatur ex illo Matth. 20. *Multi ſunt vocati, pauci verò electi*: vbi ſermo eſt de hominibus, qui vocati ſunt ad fidem. item etiam 1. ad Corinth.10. loquens Apoſtolus de Iudæis, inquit: *Nolo vos ignorare fratres, quòd patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, ſed non in pluribus beneplacitum eſt Deo: nam proſtrati ſunt in deſerto*. & poſtea ſubdit, hoc in figura contigiſſe illis. Præterea Cant.2. dicitur: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Non inquit inter extraneas, vt notauit Bernar. ſed *inter filias*, ſiue inter domeſticas fidei. nam ſicut ſpinæ excedunt lilia in numero, ita etiam ex fidelibus reprobi excedũt electos. Denique Matth.7. ipſa Veritas clamat: *Arcta eſt via, quæ ducit ad vitã, & pauci ingrediuntur per eã, lata eſt via, quæ* Bern.ſerm. 48.in Can.

ducit

Digitized by Google

ducit ad perditionem, & multi ingrediuntur per eam.

Tertia concluſio. Etiam ex fidelibus, qui in lege gratiæ naſcuntur, plures ſunt reprobi, quàm electi. Hæc concluſio non eſt ita certa, ſicut præcedens; loca tamen Scripturæ adducta eam perſuadere videntur. Illam docet Caiet. exponens parabolam illam Matth. 25. de decem virginibus: vbi affirmat, etiam ex illis, qui in Eccleſia peculiarem aliquam ſuæ ſalutis curam habent, qui ſubinde per virgines deſignantur, dimidiam partem damnari: ergo ſi numeremus prædictos fideles legis gratiæ, plures ſunt reprobi, quàm electi. Experientia enim conſtat, quamplurimos fideles, eos præſertim, qui viuunt, vbi nulla viget diſciplina, aut rarò prædicatur Verbum Dei, paruam, aut nullam ſuæ ſalutis curam habere. Præterea, etiam in ſtatu legis Euangelicæ propter corruptionem naturæ, cuius ſenſus, & cogitatio in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua; multò plures ſequuntur inclinationem ſenſus, quàm rationis, vt ex ſolutione ad 2. & ad 5. patebit. In particulari autem, quot ſint prædeſtinati, ſoli Deo cognitum eſt, vt S. Thom. probat ex oratione illa Eccleſiæ: *Deus cui ſoli cognitus eſt numerus electorum in ſuperna fœlicitate locandus, &c.*

S. Th. 1. p. q 24. art. 7. in corp.

VI.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd, vt Hieron. explicat, nomine *vnius* intelligitur in illo loco Matt. 22. omnium reproborum congregatio, quæ ad vnam ciuitatem pertinet Babylonis, & ſignificatur nomine *vnius*, quoniam reprobi in vnum coniuncti, quaſi ſpinæ ſe inuicem complectuntur, iuxta illud Naum 1. cap. *Quia ſicut ſpinæ ſe inuicem complectuntur, ſic conuiuium eorum pariter potantium.* Aut verò quia omnes reprobi, ſeu damnati in vna pœna damni conueniunt, propter quam dicuntur congregati congregatione vnius faſcis, iuxta illud Iſaiæ vaticinium cap. 24. *Et congregabuntur congregatione vnius faſcis in laqueum, & detrudentur in carcerem*: vt in noſtris commentariis ſuper eundem locum obſeruabimus.

Reprobi ſpinis conferuntur.

Ad ſecundum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt; quia in homine eſt duplex natura, ſcilicet rationalis, & ſenſitiua, & quoniam per operationem ſenſus peruenit homo ad actum rationis, ideo plures ſequuntur inclinationem naturæ ſenſitiuæ, quàm ordinem rationis, vt explicat S. Tho. p. 2. q. 71. art. 2. ad 3. Et præſertim hoc habet verum in natura corrupta; vnde Ariſt. 2. ethic. cap. 3. inquit: *Cunctis vnà cum hominibus, ab ipſis incunabulis, voluptas eſt enutrita: quapropter arduum eſt, hunc affectum inſitum vitæ excludere.* Hæc autem ratio non procedit de

Senſus inclinationē quare plures ſequātur.

A Angelis, vnde non eſt ſimile.

Ad tertium reſpondetur, quòd, ſicut ſanctus Auguſtinus ait locis ſuperiùs allegatis, prædeſtinati, abſolutè loquendo, ſunt multi, ſed reſpectu multitudinis reproborum pauciſſimi: quod & in eodem loco Apoc. innuitur: nam, vt ibi adnotauit S. Thom. cùm dicitur, *ex omni tribu, lingua, populo, & natione*; illa dictio, *ex*, delectum quemdam, & ſegregationem paucorum denotat ex multis.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quòd etiam quamplurimi ante vſum rationis, abſque lauacro regenerationis decedunt, vel quia moriuntur in vtero, aut quia etiam ex vtero nati, ad baptiſmum non peruenerunt. Et licèt plures ex his decedant ante vſum rationis cum baptiſmate, & ſaluentur; ſi tamen
B conferantur cum multitudine adultorum, qui pereunt, conſtabit, plures etiam in lege Euangelica eſſe reprobos, quàm electos. Ad id verò, quod obiicitur de ſuſcipientibus Sacramenta Eccleſiæ in articulo mortis, reſpondetur, quòd ſi rectè conſideretur, plurimi Chriſtiani abſque ſuſceptione Sacramentorum decedunt, & dato quòd maior pars in articulo mortis ſacramenta ſuſcipiat, pauciores ad effectum ſacramentorum ſuſcipiendum ſe præparant.

Ad quintum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt, quam aſſignat S. Thom. prima parte quæſtione 23. articulo ſeptimo ad 3. Nam finis aliorum animalium eſt proportionatus eorum naturæ, beatitudo autem æterna excedit communem ſtatum naturæ creatæ, & præcipuè, ſecundùm quòd eſt gratia deſtituta per corruptionem originalis peccati.
C Bonum autem proportionatum communi ſtatuī naturæ accidit vt in pluribus, & deficit in paucioribus, ſed bonum, quod excedit communem ſtatum naturæ, inuenitur in paucioribus, & deficit in pluribus. Vnde, quamuis ex brutis animalibus multò plura conſequantur ſuum finem, ex hominibus tamen plures ab eo deficiunt. Eſt & alia ratio, quam in eadem ſolutione aſſignat ſanctus Thomas, quia videlicet in hoc maximè apparet Dei miſericordia, eò quòd aliquos ad æternam ſalutem eligit, à qua plures deficiunt. Sed de hoc inferiùs agendum eſt inter Diſp. 111.
diſputandum. Vtrùm oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & maioris miſericordiæ in electis, ſit ex parte Dei ſufficiens reprobationis ratio. Nec ex hoc ſe-
D quitur, homines eſſe peioris conditionis, quàm animalia bruta, imò quia ſunt melioris conditionis plura requirunt, vt finem vltimum, ad quem ſunt conditi, aſſequantur; ac propterea, vt in pluribus ab eo deficiant. Et hæc de imperſcrutabili Prædeſtinationis myſterio dicta ſufficiant.

FINIS LIBRI QVINTI.

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Sextus.

IN QVO EXPLICATVR, QVAS VIRES NATVRALES ad bonum naturæ proportionatum cognoſcendum, vel exequendum, & ad malum reſpuendum, habeat Liberum Arbitrium, præſertim in natura lapſa.

CONSIDERATIS autem his,quę ad auxilia Dei extrinſeca pertinent, reſtat conſideratio de auxiliis intrinſecis, quibus prędeſtinati adiuuantur à Deo, vt declinent à malo, faciant bonum, vitam ęternam promereantur, & conſequantur. Sed, vt ex infirmitate liberi arbitrij euidenter appareat, adiutorium gratię eſſe ad hæc omnia ſimpliciter neceſſarium, oportet de viribus naturalibus eiuſdem arbitrij nonnulla diſcutere: hac enim ratione,vt obſeruauit S. Thom. non ſtatim poſt lapſum primi hominis Verbum caro factum eſt,propter conditionem humani peccati, quod ex ſuperbia prouenerat. Vnde eo modo erat homo liberandus, vt humiliatus, recognoſceret ſe liberatore indigere. In cuius confirmationem adducit S. Doctor gloſſam ordinariam,quæ explicans il-

S.Th. 3. p. q. 1. art. 5. c.

lud ad Galat. 3. *Ordinata per Angelos in manu mediatoris*, ait: *Magno Dei conſilio factum eſt, vt poſt hominis caſum,non illico Dei filius mitteretur. Reliquit enim Deus prius hominem in libertate arbitrij in lege naturali vt ſic vires naturæ ſuæ cognoſceret: vbi cùm deficeret, legem accepit,qua data, inualuit morbus, non legis, ſed naturæ vitio; vt vita cognita ſua infirmitate, clamaret ad medicum & gratiæ quæreret auxilium.* Et S. Auguſt.

S.Aug. li. de corrept. & gratia. cap. 10. te 7.

Saluberrimè. inquit,*confitemur, Deum ſic ordinaſſe Angelorum,& hominum vitam,vt in ea prius oſtenderet,quid poſſet ſua gratiæ beneficium,iuſtitiæque iudicium.* Et in-

Liberũ hominis arbitriũ cõſiderari poteſt in triplici ſtatu, ante receptionẽ, in receptione & poſt receptionem gratiæ.

C primis conſiderandum eſt,quid poſſit liberum arbitrium in ordine ad actus ſupernaturales. Quia verò liberum arbitrium conſiderari poteſt in triplici ſtatu,ſcilicet ante receptionem gratiæ,& poſt receptionem gratiæ in ordine ad actus tam naturalis, quàm ſupernaturalis ordinis,primò inquirendum eſt,quid ex facultate naturæ poſſit liberum arbitrium ante receptionem gratiæ in ordine ad actus naturales. Secundò, quid poſſit in ordine ad actus ſupernaturales. Tertiò, quas vires habeat in ordine ad bonum ſupernaturale,poſtquam à Deo accepit priora auxilia diuinæ gratiæ. Sed ante hæc omnia, vt recto or-

A dine procedamus, explicandus eſt ſtatus humanæ naturæ poſt primum Protoparentis peccatum, & quæ damna per illud incurrerit, vt ex hoc, ad quos actus neceſſaria ſit gratia, colligamus, circa quod erunt quatuor diſputanda.

I. Vtrùm omnes paruuli per ſeminalem propagationem deſcendentes ex Adam,contrahant peccatum originale.

II. Vtrùm per originale peccatum ſolùm fuerit homo ſpoliatus originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis,an etiam in naturalibus vulneratus.

III. Quæ ſint vulnera, quæ homo per originale,vel actuale peccatum incurrit.

IV. Vtrùm liberum arbitrium in natura lapſa, B ſecluſis auxiliis gratiæ, habeat eaſdem vires naturales ad bonum,quas habiturum eſſet,ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet.

DISPVTATIO XLV.

Vtrùm per ſeminalem propagationem filij Adæ contrahant peccatum originale,quod in illis verè, & propriè habeat rationem culpæ.

C CIRCA hanc difficultatem fuerunt quidam Iudæi ante aduentum Saluatoris noſtri, qui aſſeruerunt,circumciſionem non fuiſſe à Deo inſtitutam in remedium peccati originalis, ſed ad ſignandum populum ſuum, & diſtinguendum illum ab aliis nationibus:quod probabant ex illo Gen. 37. *Circumcidetis carnem præputij veſtri,&c. vt ſit ſignum fœderis*: atque adeò negabant peccatum originale. Poſt promulgatum autem Euangelium primus hæreticus,qui expreſsè negauit peccatum originale, fuit Pelagius, & ſocius eius Cæleſtius,vt refert S. Auguſtinus. Eundem errorem ſequutus eſt Iulianus Pelagianus in libris 4. quos ſcripſit

S. Aug. lib. de peccat.

Digitized by Google

meritis,& remiſſ. c.1. 2. 3.9.& 19.to.7. Aug. lib. 3. contra Iulian.cap.5. Guido de Armenis.

ſcripſit aduerſùs peccatum originale,vt refert idem S. Auguſt. Poſtmodum verò per annos quampluri-mos ſiluit hæc hæreſis; ſed circa annum Domini ſexcenteſimum eundem errorem ,per Auguſt.ſepultum,ſuſcitauerunt Armeni,vt refert Guido Carmelita.Quem etiam errorem S.Antoninus 4.p. tit. 11. cap.7.§.5.tribuit Albigenſibus.Deinde circa annum Domini 1510. Iacobus Faber Stapulenſis ſuper c. 5. ad Rom.aſſeruit,nihil paruulos contrahere ex Adã. Alij verò hæretici nomine Sacramentarij , admittentes contagium peccati originalis à primo parente per ſeminalem propagationem contractum; aſſeruerunt, illud non eſſe propriè peccatum , nec promereri aliquam pœnam , etiam damni : ſed eſſe quendam morbum,& miſeriam;ſicut eſt miſeria, & nõ culpa, quòd homo naſcatur leproſus, aut ſeruus. Idem tenuit Zuinglius,& Ioannes Oecolampadius. Argumenta horum hæreticorum adducit, & ſoluit S.Aug.locis infrà allegandis. Sed nos ea in medium tantùm proferemus, quæ maiorem habent difficultatem.

Zuing tractat.3. de Baptiſmo, fol. 89. Oecolãp. in reſp. ad cõfeſſ. Lutheri.

PRimum argumentum eſt Iuliani cont.S. Auguſt. De ratione peccati eſt,quòd ſit voluntarium:ſed in paruulis ante vſum rationis nullum eſt voluntarium,nec eſſe poteſt:ergo nec peccatum.Si dicatur, peccatum originale eſſe paruulis voluntarium,non quidem volũtate propria actuali, ſed voluntate primi parentis , quæ quodammodo fuit omnium paruulorum voluntas , cùm Adam extiterit eorum caput;contra hoc eſt argumentum.Peccatum originale verè auertit à Deo ipſam voluntatem paruuli, & eam conuertit ad bonum commutabile : ergo non ſufficit voluntas primi parẽtis, nec peccatum illius, vt paruuli contrahant aliquod peccatum. Conſequentia probatur : nam illa voluntas , & peccatum primi parentis nihil ponit intrinſecum in voluntate paruuli , ſed omnino ſe habet extrinſecè ad illam: ergo eſt impoſſibile , quòd ratione illius , voluntas paruuli dicatur intrinſecè auerſa.

Confirmatur,& oſtenditur vis huius argumenti. Potentiæ exequutiuæ exteriores , quia non habent in ſeipſis aliquam voluntatem , ſed ſolùm dicuntur voluntarij earum actus , denominatione extrinſeca à voluntate , quæ eſt in potentia interiori animæ; non ſunt capaces alicuius peccati , niſi extrinſeca duntaxat denominatione : ergo ſimiliter voluntas paruuli,quia non habet actualem libertatem,ſolùm extrinſeca denominatione dicetur contrahere , vel habere peccatum originale.

Secundò,Nemo dat,quod non habet : ſed Adam iam non habet peccatum originale ; ſimiliter etiam & proximi parentes , ſi ſint baptizati ,non habent peccatum originale : ergo non transferunt illud in poſteros.

Tertiò,Actus coniugalis eſt de ſe licitus,& quandoque meritorius : ergo non traducitur per illum peccatum originale.Patet conſequentia : nam ſi per illum traduceretur,iam talis actus eſſet cauſa peccati,& conſequenter peccatum. Hoc etiam argumentum eſt Iuliani,& Pelagij.

Quartò arguitur ratione Pelagij apud Aug. epiſt. 156.Anima rationalis non eſt ex traduce,cùm à Deo creetur : ergo non contrahit peccatum originale. Iniuſtum eſt enim , vt hodie producta anima , non ex maſſa Adæ , tam antiquum peccatum alienum portet ergo nulla ratione debet cõcedi, quòd Deus, qui propria peccata dimittit , imputet aliena. Cùm ergo peccatum ſit per ſe primò in anima, & non in carne;relinquitur, filios Adæ nullum prorſus naturæ peccatum contrahere.

Quintò, Adam non tranſmittit peccatum originale in poſteros moraliter , ſeu per modum meriti, nec etiam efficienter , ſiue ad modum cauſæ phyſicæ:ergo nullo modo illud tranſmittit;ac per conſequens , filij Adæ non contrahunt ab eo peccatum originale.Conſequentia probatur;quia non eſt poſſibilis alius modus , quo Adam poſſit tranſmittere in ſuos filios originale peccatum. Antecedens autem,quoad primam partem probatur:nam,ſicut demeritum Adæ habuit ortum ex eius peccato ; ita & meritum illius, ſi perſeueraſſet , ortum habuiſſet ex gratia , & iuſtitia originali, quæ erat donum collatum toti naturæ humanæ in Adam , ſed ſi Adam perſeueraſſet in iuſtitia originali , non tranſmiſiſſet illam in poſteros per modum meriti;aliàs gratia , & iuſtitia originalis non daretur paruulis merè gratis, ſed ex meritis ipſius Adæ , quod videtur repugnare ipſi gratiæ.Si enim ex gratia,iam nõ ex operibus,alioquin gratia non eſt gratia,vt arguit Apoſtolus ad Rom.11.ergo Adam non tranſmittit peccatum originale in filios per modum demeriti , ſiue vt cauſa moralis. Quòd verò illud non tranſmittat , vt cauſa phyſica , probatur : nam id, quod non eſt actu , nec virtute;non operatur phyſicè ; ſed Adam , & peccatum illius non eſt actu,vt de ſe patet:nec etiam manet in virtute;etenim ſi maneret,maximè in virtute ſeminis ; ſed ibi non manet aliqua virtus cauſatiua peccati originalis:ergo.

Confirmatur.Peccatum originale non eſt formaliter aliquid poſitiuum , ſed priuatiuum : ergo non habet cauſam poſitiuam phyſicam : priuatio enim cùm non ſit ens , cauſam phyſicam habere non poteſt:ergo Adam non poteſt eſſe cauſa phyſica tranſmiſſionis peccati originalis.

Sextò.Peccatum originale non tranſmittitur per ſeminalem propagationem , tanquam per inſtrumentum : ergo nullo modo tranſmittitur ab Adam. Probatur conſequentia:nam ſi tranſmitteretur , neceſſarium eſſet aſſignare aliquod medium , ſiue inſtrumentum,per quod tranſmittatur:nullum autem poteſt aliud medium aſſignari , præter ſeminalem propagationem. Antecedens autem probatur : nam inſtrumentum operatur per aliquam virtutem ſibi communicatam à principali agente ; ſed ipſum ſemen deciſum ab Adam , ſeu ſeminalis propagatio nullam habet realem virtutem ſibi communicatam ab ipſo Adam,vt inſtrumentaliter poſſit concurrere ad tranſmittendum cum natura humana peccatum originale in poſteros:ergo.

Septimò,Non eſt aſſignabile aliquod inſtans , in III.
quo filij Adæ contrahant peccatum originale : ergo non contrahunt illud. Antecedens probatur ; quia non contrahunt huiuſmodi peccatum in inſtanti,in quo anima rationalis creatur à Deo; aliàs enim ipſa anima haberet peccatum ex eius creatione , & ita idem peccatum tribueretur Deo. Propter hãc enim rationem S.Thomas docet,fuiſſe impoſſibile , quòd Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis peccauerit per inordinatum actum liberi arbitrij:quoniam illud peccatum tribueretur Deo, eò quòd operatio, quę ſimul incipit cum eſſe rei,eſt ei ab agente,à quo habet eſſe , ſicut moueri ſurſum ineſt igni à generante. Nec etiam filij Adæ contrahunt peccatum originale in inſtanti , in quo anima vnitur corpori; quia peccatum non deriuatur à corpore in animam, cùm ſubiectum immediatum eiuſdem peccati non ſit corpus,ſed anima,vel potentia rationalis: ergo nullum eſt ſignabile inſtans,in quo filij Adæ contrahant peccatum originale: non ergo illud contrahunt.

S. Thom. 1. p. q. 63. art. 5. in corp.

Inter Catholicos verò Hieron.Oſorius lib. 7. de Iuſtitia:& Ambroſ.Catherinus opuſc.de pecc.orig. cap.5.& 6.admittentes originale peccatum , dixerunt,extrinſeca denominatione conſtitui paruulos

Digitized by Google

peccatores per peccatum, quod præceſſit in Adam. A Pro qua ſententia eſt

Septimum argumentum ex Apoſt.ad Rom.5. dicente : *Vnius delicto peccatores conſtituti ſunt multi.* Quibus verbis ſignificare videtur, omnes homines conſtitui formaliter peccatores primi parentis delicto.Sed delictum Adæ non poteſt denominare peccatores filios illius, niſi extrinſeca denominatione, quia peccatum non denominat intrinſecè, niſi ſubiectum,in quo eſt:ergo,&c.

Denique alij Catholici,quamuis admittant cum omnibus Theologis, peccatum originale ſingulis ineſſe proprium, atque intrinſecè denominare, & conſtituere peccatores filios Adæ; aſſerunt tamen, quòd paruuli abſque regenerationis lauacro decedentes poſt diem iudicij, cùm ipſorum animæ ſuis B fuerint corporibus reſtitutæ;ab omnibus moleſtiis, & ærumnis,quibus in hac mortali vita ſubiacemus; ſupernaturaliter liberabuntur, meliorémque in naturalibus vitam,vitio omni mentis, & corporis immunem,in perpetuas æternitates ducent, quàm vllus vnquam mortalium duxerit. Quam ſententiam videtur inſinuare Ambroſ. Catherinus ad cap. 3. epiſt.1.S.Petri,de qua tamen diſp.114. agendum erit ex profeſſo.

Rom.5.

In contrarium eſt, quod dicit Apoſtolus: *Omnes in Adam peccauerunt*,ex quo teſtimonio ſacra Concilia,ſummi Pontifices,& SS.Doctores inferiùs allegandi colligunt, omnes deſcendentes ex Adam per ſeminalem propagationem contrahere cum natura peccatum originale. C

IV. Peccatum originale dicitur peccatum naturæ, ſeu peccatum mundi.

Pro explicatione huius difficultatis notandum primò,quòd peccatum originale dicitur peccatum naturæ,ſecundùm illud ad Eph.2. *Eramus natura filij iræ*:eò quòd totam maſſam naturæ humanæ corrupit,& commaculauit in primo parente,qui fuit caput, & principium, à quo in alios natura humana deriuatur. Dicitur etiam peccatum mundi, Ioan.1. *Ecce agnus Dei,ecce qui tollit peccata mundi*; quoniã omnes homines,vno excepto, qui eſt Deus, & homo,per quem alij redimendi erant,inuaſit. Vnde S. Hieronymus vocat illud peccatum humanæ conditionis.Explicans enim locum Pſalm.50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*:inquit:*Non in iniquitatibus matris meæ, vel certè meis, ſed in iniquitatibus humanæ conditionis.* D Et S.Chryſoſt.illud appellat *peccatum radicale*;quoniam ex originali peccato, ſublato fræno originalis iuſtitiæ, concupiſcentia inordinata ſubſequuta eſt, & cupiditas, quæ vt dicit Apoſtol. *radix eſt omnium malorum*.Vnde & peccatum originale radix fuit, & principium quodammodo omnium peccatorum: propter quod & peccatum radicale non inconuenienter appellatur.Vnde idem Chryſoſt. homil. de Adam,& Eua: *De ipſo*, inquit, *peccato tranſgreſſionis pullulant omnia peccata. Cùm ergo dicitur tradi homo deſideriis ſuis, ex ipſa propagine fit reus, quia deſertus à Deo,cedit cupiditatibus,atque conſentit,vincitur, capitur,trahitur,poſſidetur.*

Hiero. ſuper cap 47. Ezechiel.

Chryſoſt. ho. 40. ſuper 1.epiſt. ad Corint.

Peccati actualis, & originalis differentia.

Notandum ſecundò,hanc eſſe differentiam inter E peccatũ originale,& actuale priuatæ perſonæ,quòd actuale peccatum committitur propria voluntate ipſius peccantis:vnde in alium transfundi non poteſt. Dicitur enim per Ezechielem : *Anima, quæ peccauerit ipſa morietur:filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij: iuſtitia iuſti ſuper eum erit, & impietas impij erit ſuper eum.* Peccatum autem originale,cùm ſit peccatum naturæ,non requirit propriam,& particularem voluntatem eius,qui illud contrahit, ſed ſufficit voluntas primi parentis: nam voluntas capitis reputatur voluntas totius naturæ humanæ, & omnium, qui per originem ab illo participant humanam naturam, vt S. Thomas optimè notauit.

Ezech. 18.

V. M. Soto lib. 1. de nat. & gra. cap. 9. Peccatum originale contrahere quid ſit.

Tertiò notandum, quòd, vt aduertit M. Soto: quando paruulus concipitur in vtero,& infunditur illi anima, non dicitur propriè peccare in illo inſtanti,ſed concipi in peccato,vel contrahere peccatum cum natura vitiata. Etenim propriè loquendo, in illo inſtanti omnes filij Adæ peccauerunt originaliter,in quo ipſe Adam peccauit actualiter, edendo de ligno vetito, iuxta illud, quod Apoſtolus ait: *Omnes in Adam peccauerunt.* Peccatum quippe Adæ, non ſolùm fuit peccatum perſonæ, ſed etiam naturæ.

Rom. 5. ca.

In Adam prius fuit infecta perſona, quàm natura, in paruulis è contrà.

Quartò notandum, quòd aliter ſe habet natura humana infecta in ordine ad Adam, ſiue ad peccatum illius,& aliter ſe habet in ordine ad paruulos, & ad peccatum originale,quod contrahunt.Etenim in Adam priùs fuit infecta perſona peccato actuali, quàm inficeretur natura;quoniam à perſona redũdauit contagium in naturam. Vnde iſta cauſalis eſt vera:quoniam Adam infectus fuit peccato actuali, ideo maculata eſt in illo natura humana. Cæterùm reſpectu filiorum illius,res ſe habet è côuerſo.Priùs enim intelligitur vitiata ipſa natura, quàm intelligatur peccato originali maculata perſona: eò quòd peccatum originale à natura vitiata redundat in perſonas ab Adam deſcendentes. His ſuppoſitis fundamentis ſit

VI. Peccatum originale côtrahunt omnes filij Adæ.

PRima concluſio.Secundùm fidem Catholicam aſſerendum eſt, paruulos deſcendentes ex Adam per ſeminalem propagationem contrahere peccatum originale. Concluſio eſt contra omnes hæreticos ſuprà allegatos. Probatur tamen euidentiſſimis teſtimoniis ſacræ Scripturæ, tam ex veteri, quàm ex nouo Teſtamento deſumptis. Primum teſtimonium habetur Geneſ.17. *Maſculus,cuius præputij caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illius de populo ſuo,quia pactum meum irritum fecit.* Vbi neceſſaria aſſeritur circumciſio paruulis ad remiſſionem peccati, ne propter illud pereant in æternum, quia irritum fecerunt pactum Dei. Ex quo teſtimonio ſic arguit S. Aug. contra Pelagianos. Paruuli non fecerunt irritum pactum Dei per actuale peccatum: quia cùm non habeant vſum liberi arbitrij, peccatum actuale committere non poſſunt:ergo irritum fecerunt pactumDei per originale peccatum: ergo contrahunt illud per originem. Vbi eſt obiter aduertendum, quòd ipſe paruulus dicitur irritum feciſſe pactum illud, quod Dominus pepigit cum Adam dicens: *In quacunque die comederis ex eo, morte morieris*: quoniam verè, & propriè in Adam peccauit,& in ipſo irritum fecit illud pactum Domini.

Auguſt lib. 2.de pecc. orig. c 30. & 35. & lib. 2. de nuptiis & côcupiſcêtiis, cap. 17. Geneſ.2.

Secundum teſtimonium habetur in Pſalm.50. in quo Regius Propheta,nomine omnium deſcendentium ex Adam,inquit: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.* Ex quo loco omnes ferè Patres tam Græci, quàm Latini probant, noſtram concluſionem eſſe de fide. Et potiſſimùm inter Græcos Origenes homil. 8. in Leuit. Baſilius Magnus in Scholiis ad Pſalmum 50. Chryſoſtomus hom.de Adam, & Eua: Iſichius lib.3. in Leuit.c.12.aduertens, quòd *non ſuæ matris peccatum aliquod his verbis accuſat, ſed matrem naturam appellat, immunditiam peccati Adæ, & Euæ in omne genus humanum deſcendiſſe ſignificans.* In eodem ſenſu explicant eundem locum Euthymius ſuper eundem Pſal. Et inter Patres Latinos S.Hilarius ad Pſal. 118. in illa verba: *Viuet anima mea, & laudabit te.* Ambroſius lib.1.de pœnit. c.2. Hieronymus ſuper cap.47. Ezechielis, cuius verba ſuperiùs retulimus : Ruffinus ſuper Pſalm. 50. Beda ſuper cap.21. Leuit. Innocentius III. libro primo de contemptu mundi, capit.

Digitized by Google

capit.3.& Gregorius Magnus ſuper 4. Pſalm.pœnitentialem.

VII.

Teſtimonium tertium habetur Eccleſiaſtici 40. *Iugum graue ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vſque in diem ſepulturæ, in matrem omnium*; quem locum explicans S.Auguſtinus: *Quod eſt hoc*, inquit, *graue iugum, niſi peccatum? Et quare dictum eſt iugum, niſi quia ex duobus Adam, & Eua, veniat? vel duorum premat, & conterat colla: id eſt, maſculi, & fœminæ, malorum videlicet, & impiorum, quia in vtroque ſexu iugum ſunt. Ideo ait generaliter: graue iugum ſuper filios Adam. Dicendo ergo ſuper filios, ætates non diſcreuit, vel ſexus: & comparando iugum peccato propter Chriſtum, qui, vt cæteri, ex vſu coniugatorum natus non eſt, omnes cæteros eſſe peccatores æquauit. Hoc iugo, id eſt, originali peccato, reuincti maiores, atque minores,* B *vitio ex ipſo orti, tanquam aratrum trahimus, quamdiu ſumus in mortis corpore, cuius cupiditatis vomere proſcinditur, hoc eſt, corrumpitur terra noſtra.* Ex eodem loco colligunt alij plures ſancti Doctores, peccatum originale contrahi à paruulis.

Aug. lib. ... cap.... Hypognoſtic. paulò poſt princ.

Peccatum originale dicitur iugum quia ex duobus eſt.

Quartum, & potiſſimum teſtimonium ex nouo Teſtamento deſumptum habetur Ioannis 3. vbi ipſa Veritas ait: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Quo teſtimonio S. Auguſtinus ſæpius aduerſùs Pelagianos triumphat, oſtendens, paruulos ex Adam peccatum originale contrahere, à quo, niſi per lauacrum regenerationis liberentur, in perpetuum manebunt à regno cœlorum excluſi. Id quod latiſſimè proſequitur pluribus in locis, ſed præſertim lib.6. de baptiſmo C contra Donatiſtas, cap.12. & libr.1. de peccatorum meritis, & remiſſione, cap.17.20.29. & 30. & libr.2. capit.27. Ad hoc autem argumentum reſpondebat Pelagius, paruulos quidem baptizari; non tamen in remedium alicuius peccati originalis, ſed vt admitterentur cum Chriſto in regno Dei.

Paruuli baptizantur in remediũ peccati.

Sed contra hanc euaſionem eſt argumentum S. Auguſtini, quo etiam vtitur contra Pelagianos. Infantes non baptizati excluſi manent à regno Dei, vt fatetur Pelagius: ergo propter aliquod peccatum; nullus enim de facto excluditur à regno Dei, niſi pro peccato, vt oſtendit S.Thom.4. cont. Gent. c.50. ſed non excluduntur propter peccatum actuale: ergo propter originale.

VIII.

Paruuli abſque remedio decedentes non damnantur propter peccata quæ cõmiſiſſent, ſi vixiſſent.

Aliqui ex Pelagianis reſpondebant, quòd paruuli D decedentes abſque baptiſmate, manebunt excluſi à regno Dei, non quidem propter peccatum aliquod originale, quod cõtraxerint, vel actuale, quod commiſerint; ſed propter peccata mortalia, quæ commiſiſſent, ſi vixiſſent: quam ſolutionem videbantur ſibi colligere ex illo Sap.4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius.* Sed hanc ſolutionem impugnat S. Aug. libr. de prædeſt.SS. cap.14. oſtendens, auctoritatem inductam ex cap.4. Sapientiæ, non eſſe intelligendam ſecundùm præſcientiam, ſed ſecundùm pericula vitæ, vt diſp. 7. dictum eſt. Præterea impugnatur. Deus non condẽnat aliquem propter peccata, quæ commiſiſſet, ſed propter illa, quæ de facto committit, aut contrahit; aliàs enim, ſi paruuli non baptizati dam- E nantur propter peccata, quæ commiſiſſent, ſi vixiſſent, etiam ſaluarentur multi ex illis propter merita, quæ ex Dei gratia habuiſſent, ſi vixiſſent, vel propter baptiſma, quod recepiſſent, ſi ex vtero matris nati fuiſſent.

Quintum teſtimonium habetur ad Rom.5. *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ſic in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt.* Ex quo loco probant noſtram concluſionem, tanquam de fide S.Chryſoſt. homil. de Adam, & Eua, Theodoretus ad Pſalm.50. A S. Auguſt. libr. 1. de peccatorum meritis, & remiſſ. c.9. lib.4. contra duas epiſt. Pelagianorum, c.4. lib.1. contra Iulianum Pelagianum, cap.2. & lib.6. cap.12. S.Proſp. lib.3. de vita contempl. cap.12. & Magiſter ſent. lib.2. diſt.3.

Secundò probatur concluſio auctoritate ſummorum Pontificum, præſertim Cæleſtini epiſt. ad Neſtorium; vbi illum laudat, quòd de originis vitio rectè ſentiat, quódque naturam ipſam culpa obſtrictam non negat. Item etiam Leo Magnus epiſt. 86. ad Nicetam docet, baptiſmum omnibus prodeſſe in remedium peccati originalis: & Leo IX. in epiſt. ad Petrum Epiſcopum, ait: *Animam non eſſe partem Dei, ſed ex nihilo creatam, & abſque baptiſmate originali peccato obnoxiam & credo, & prædico.*

Tertiò probatur ex definitione Conciliorum: IX. nam in Conc. Mileuitano can.2. & refertur de conſecratione, diſt.4. ſic dicitur: *Item placuit, vt quicũque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur, vnde ſit conſequẽs, vt in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non vera, ſed falſa intelligatur, anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt, quod ait Apoſtolus*: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccauerunt; *niſi quemadmodum Eccleſia Catholica, vbique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt; ideo in peccatorum remiſſionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod ex generatione traxerunt.* Et Concilium Arauſicanum can.2. *Si quis ſoli Adæ præuaricationem ſuam, non & eius propagini aſſerit nocuiſſe, aut certè mortem tantùm corporis, quæ pœna peccati eſt, non autem & peccatum, quod mors eſt animæ, per vnum hominem in omne genus humanum tranſiiſſe teſtatur; iniuſtitiam Deo dabit, contradicens Apoſtolo dicenti*: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccauerunt.

Cap. placuit.

Rom. 5.

Ex Aug. lib. 4. con. duas epiſt. Pelag. c.4. to.7.

Rom.5.

Quartò probatur auctoritate antiquorum Patrum, qui ex Scripturis ſacris eandem veritatem colligunt, præſertim Origenes ſuper epiſt. ad Rom. cap.6. vbi ſic loquitur: *In lege pro illo, qui natus fuerit, iubetur offerri hoſtia, par turturum aut duo pulli columbarum, ex quibus vnus pro peccato, & alius in holocauſtomata. Pro quo peccato offertur hic pullus vnus? Nunquid nuper peccare potuit? Et tunc habet peccatum, pro quo hoſtia iubetur offerri, à quo mundus negatur quis eſſe, & ſi vnius diei fuerit vita eius?* Et hom.8. in Leu.1. *Quæcunque anima in carne naſcitur, iniquitatis, & peccati ſorde polluitur.* Eandem veritatem docet Iuſtinus Martyr. dialog. cum Tryphone, & Irenæus lib.5. c.17. & 19. Athanaſius de Incarnatione Verbi, Cyrillus Hieroſol. Cate.2. Baſilius Magnus ſuper Pſal. 32. explicans illud, *Miſericordia Domini plena eſt terra*: & ſuper illud Pſ. 50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum*: Gregorius Nazianzenus orat. 42. in ſanctum Paſcha, & orat. 38. in Chriſti natiuitatem: Chryſoſtomus homil. de Adam, & Eua; vbi multis teſtimoniis Scripturæ id probat: Cyrillus Alexand. lib. 1. in Geneſ. Theodoretus ad Pſal.50. ſuper illa verba, *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum*: Ioan. Damaſc. lib. 2. fidei orthod. cap.28. & alij plurimi Patres Græci.

Ex Latinis etiam eandem fidem vnanimi conſenſu docuerunt, Cyprianus epi.59. Hilarius Pictauienſis ad Pſal. 118. Ambroſius lib. de Tobia, cap. 9. & ad Pſal.48. vbi explicans illud: *Iniquitas calcanei mei circumdabit me: Alia eſt*, inquit; *iniquitas noſtra, alia calcanei noſtri, in quo Adam dente ſerpentis eſt vulneratus,* X.

• Iniquitas calcanei quæ dicatur.

& obno

& obnoxiam hereditatem ſucceſſionis humanæ ſuo vulnere dereliquit, vt omnes illo vulnere claudicemus. Idem dicit libr. 1. de pœnit. cap. 2. Hieronymus ad capit. 42. Ezechielis: Auguſt. lib. 14. de Ciuit. Dei, cap. 1. & epi. 89. S. Proſper reſp. 1. ad capitula obiectionum Vincentia. & lib. 3. de vita contemplatiua, cap. 2. Fulgentius de gratia Ieſu Chriſti, cap. 31. & libr. de fide ad Petrum, c. 26. S. Gregorius ad Pſal. 4. pœnitent. Beda ſuper caput 21. Leuit. & ad caput 9. Marci: S. Bernardus feria 4. hebdomadæ pœnoſæ de paſſione Domini: Magiſter Sententiarum lib. 2. diſtin. 30. litera I, cum omnibus Scholaſticis, eadem diſt. Horum auctorum verba refert Theſaurus Catholicus Iodoci Cocci, tom. 2. lib. 2. art. 2. de peccato originali, & aliqua ex eiſdem teſtimoniis etiam refert ſumma Catholicæ fidei Fratris Petri Creſpetij Cæleſtini, verbo, Peccatum.

Quintò probatur ratione: nam in omni lege, etiam naturæ, ſemper fuit aliquod remedium inſtitutum ad delendum peccatum originale, vt cum S. Thom. probant Theologi 3. p. q. 61. art. 3. & 4. ergo omnes filij Adæ verè contrahunt peccatum originale.

Confirmatur primò ratione Concilij Toletani, & Tridentini. Nam ſi in paruulis nullum eſt peccatum originale, quod per baptiſmum deleatur; ſequitur formam baptiſmi eſſe falſam: nam facit ſenſum, quòd baptizatus lauatur per baptiſmum à macula peccati: ergo ſi in paruulis nullum eſt peccatum originale, ſequitur formam baptiſmi eſſe falſam.

Confirmatur ſecundò. Qui baptizatur, moritur peccato per baptiſmum, vt probat eleganter S. Aug. lib. 6. cont. Iulianum, cap. 6. ex illo ad Rom. 6. *Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus; conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in morte, vt ſicut Chriſtus reſurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* ergo, ſi paruuli baptizantur, moriuntur peccato, ergo ante baptiſmum erant in peccato originali.

XI. Sextò probatur. De fide eſt, Chriſtum Dominum eſſe redemptorem omnium, vt patet ex verbis illis Apoſtoli: *Qui eſt Redemptor omnium, maximè fidelium:* & Ioannes Euangeliſta ait: *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi,* ergo de fide eſt, Chriſtum verè redemiſſe omnes paruulos, quoſdam quidem, quantùm ad ſufficientiam: eos videlicet, quibus applicatum non eſt Sacramentum baptiſmi: quoſdam verò, quantùm ad efficaciam, vt illi, qui de facto baptiſmum ſuſceperunt. Sed nullus verè poteſt dici redemptus, niſi, qui per peccatum fuit antea captiuus, vt Sozimus Papa his verbis determinat: *Nullus enim, niſi, qui peccati ſeruus eſt, liber efficitur, nec redemptus dici poteſt, niſi, qui verè per peccatum fuerit antè captiuus ſicut ſcriptum eſt: Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis.* Cùm ergo paruuli ante vſum rationis decedentes, non fuerint peccato actuali captiui; relinquitur, eos peccato originali obſtrictos eſſe.

1. Tim. 4.
1. Ioan. 2.
Sozimus epiſt. ad totius orbis Epiſcopos. Habetur apud Augu. epi 117. ad Optat.
Ioan. 8.

Confirmatur ratione S. Auguſt. lib. 6. contra Iulianum, cap. 2. & 4. vbi ſic arguit: Apoſtolus dicit 2. ad Corinth. 5. *Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt; & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus.* ergo omnes mortui ſunt; ſed Chriſtus mortuus eſt pro paruulis, cùm redemerit illos; ergo illi mortui ſunt peccato: ergo aliquando fuerunt in illo: non in actuali, ergo in originali.

Nec ſunt audiendi quidam inſipientiſſimi Pelagiani, qui negantes originale peccatum in paruulis, aſſeruerunt, eos committere neſcio quæ peccata actualia, cùm primùm naſcuntur ex vtero. Hos redarguit S. Aug. *Ecce,* inquiens, *infantes in ſuis vtique operibus innocentes ſunt, nihil ſecum, niſi, quod de primo* A *homine traxerunt, habentes: quibus propterea eſt Chriſti gratia neceſſaria, vt in Chriſto viuificentur qui in Adam mortui ſunt; vt, quia inquinati ſunt generatione, purgentur regeneratione. Ipſos ergo teſtes citabo: reſponde mihi, quare moriuntur; ſi omnes homines immortales naſcuntur? &, quoniam peccant, ideo moriuntur? Quid putatis dici potuiſſe? Quæ aures ferant? Peccauerunt & ipſi. Vbi peccauerunt, rogo? quando peccauerunt? quomodo peccauerunt? Bonum, & malum quid ſit, neſciunt. Peccatum accipiunt, qui præceptum non capiunt? Proba mihi peccatores infantes. Quid dixiſti? Verè, quia oblitus es, quod fuiſti: proba mihi peccatum infantum. An quia plorant, peccant? Quia motibus quaſi mutorum animalium moleſtias repellunt, voluptates accipiunt, ideo peccant? Si motus ibi peccata ſunt, ampliores peccatores in* B *baptiſmo fiunt: quia dum baptizantur, vehementiſſimè reluctantur. Quare illis in tanta reluctatione non imputatur peccatum, niſi quia nullum eſt adhuc voluntatis arbitrium? Sed aliud dico. Iſti, quia nati ſunt, vt arbitraris, peccauerunt: nam ſi non peccarent, inquis, non morerentur. Quid de illis dicis, qui in vtero moriuntur? O anguſtia. Et ipſi, inquit, peccarunt, ideo moriuntur. Mentiris, an falleris? Contrà dicit Apoſtolus: Nondum natis, nec aliquid agentibus boni, aut mali. Magis Apoſtolum audio, quàm te: magis Apoſtolo credo, quàm tibi, nondum natis, nec aliquid agentibus boni, aut mali. Si autem hoc teſtimonium refellis, vade potiùs ad illas vagationes, & dic, quia in cœlo peccauerunt, & inde in corpora præcipitantur.*

Aug. ſer. 7 de verbis Apoſt. circ. finem.

Paruuli nō committūt aliquod peccatum cùm primū naſcuntur ex vtero.

Alias rationes pro iſta concluſione adducit S. C Thom. 4. cont. Gent. cap. 50. de quibus videndus eſt ibi Ferrarienſis, & M. Soto, libr. 1. de nat. & gratia, cap. 7.

Secunda concluſio. Peccatum originale non ſolùm eſt miſeria quædam, ſicut ſeruitus mancipij, ſed verè, & propriè eſt peccatum, & culpa: Hæc concluſio eſt contra Armentarios hæreticos ſuprà inductos: ſed probatur rationibus factis pro concluſione præcedenti. XII.

XII. Peccatum originale non eſt ſolùm miſeria, ſed verum peccatum.

Præterea: nam originale peccatum cauſat maculam in anima, & conſtituit homines filios iræ, iuxta illud ad Epheſ. 2. *Eramus natura filij iræ*: denique excludit hominem à regno Dei, vt conſtat ex auctoritate S. Ioannis c. 3. ſuprà inducta: ergo eſt verè peccatum, & non tantùm miſeria. Patet conſequentia: D nam ſolùm propter peccatum excluditur homo à regno Dei, vt 4. cont. Gent. capit. 50. probat ſanctus Thomas.

Tertia concluſio. Peccatum originale non extrinſeca denominatione conſtituit paruulos peccatores, quaſi ipſum peccatum originale ſolum præceſſerit in Adam, & ab eo dicantur formaliter peccatores eius filij; ſed in ſingulis paruulis eſt proprium peccatum originale à primo parente contractum, atque in illis exiſtens, per quod formaliter ſunt peccatores, & Dei inimici. Concluſio eſt contra Hieronymum Oſorium, & Ambroſium Catherinum locis ſuperiùs allegatis. Eſt tamen adeò certa, vt poſt Concilium Tridentinum negari non poſſit: nam in ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali, can. 3. ſic defi- E nitur: *Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt, & propagatione, non imitatione transfuſum omnibus, ineſt vnicuique proprium; vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quàm per meritum vnius mediatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, anathema ſit.* Vbi verbum *ineſt*, denominationem intrinſecam deſignat.

XIII. Paruuli dicūtur peccatores à culpa originali in illis exiſtente.

Præterea probatur ratione: Paruuli per baptiſmū verè mundantur à macula peccati, vt patet ex illo ad Epheſ. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ:* ergo in ſe habebant peccatum originale à primo parente contractum.

Secun-

Digitized by Google

Secundò probatur: nam ita ſe habet peccatum Adæ in ordine ad peccatores, ex Adam genitos generatione carnali, ſicut ſe habet iuſtitia Chriſti in ordine ad iuſtos, regeneratos ſpiritualiter, vt patet ex verbis illis Apoſtoli: *Sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Chriſto omnes viuificabuntur*; & ad Rom. 5. *Sicut per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per vnius obeditionem iuſti conſtituentur multi.* Sed regenerati ex Chriſto Domino non ſunt iuſti formaliter, extrinſeca dumtaxat denominatione per iuſtitiã, quæ eſt in Chriſto, ſed per gratiã, & iuſtitiam ſibi inhærentem, vt definitur in Conc. Trid: ſeſſ. 6. de iuſtificatione, can. 10. vbi anathematizatur, qui *dixerit, homines ſine Chriſti iuſtitia per quam nobis meruit, iuſtificari, aut per eam ipſam formaliter iuſtos eſſe*: ergo ſimiliter paruuli ſunt peccatores formaliter per culpam originalem in illis exiſtentem: nec dicuntur filij iræ, ſola extrinſeca denominatione à peccato, quod præceſſit in primo parente.

1. Cor. 15. c.
Rom. 5.

XIV. Quarta concluſio. Paruuli decedentes abſque regenerationis lauacro, cùm eorum animæ fuerint ſuis corporibus reſtitutæ, non liberabuntur ſupernaturaliter ab omni miſeria, neque meliorem in naturalibus vitam, omni vitio mentis & corporis immunem, in perpetuas ducent æternitates, quàm vllus vnquam mortalium duxerit. Hanc concluſionem probat S. Auguſt: cuius verba adducenda ſunt, & expendenda diſp. 114. vbi de hac concluſione erit ex profeſſo diſputandum.

Paruuli decedẽtes in orig. peccato, erunt in morte perpetua.
Aug. lib. 1 cont. duas epi. Pelag. ca. 22. 10. 7.

XV. Ad primum argumentum ex factis à principio reſpondetur ex dictis in fundamentis poſitis, quòd peccatum originale eſt voluntarium paruulis voluntate primi parentis, ſecundùm quòd fuit caput totius naturæ, quæ in eo corrupta eſt: & hoc voluntarium ſufficit ad peccatum originale, cuius ratio eſt: nam peccatum originale, vt originale eſt, non eſt peccatum perſonæ, ſed naturæ. Vnde non requiritur, quòd propria voluntate perſonæ, quæ maculatur, contrahatur: ſed ſufficit voluntarium, quod præceſſit in capite totius naturæ. Et ad argumentum: nam illa voluntas eſt extrinſeca paruulis; reſpondetur, quòd fuit illis extrinſeca, ſi conſiderentur, vt perſonæ particulares ſecundùm ſe; non autem ſi conſiderentur, vt membra Adæ, & vt partes naturæ vitiatæ: nã vt ſic, cõſtituũt vnũ cũ Adã. Eſt exemplum in homine mouente ſua voluntate appetitum ſenſitiuũ ad actũ intemperãtiæ, quæ quidem voluntas eſt extrinſeca appetitui ſenſitiuo hominis ſecundùm ſe conſiderato; non autem eſt extrinſeca illi, vt eſt appetitus ſenſitiuus hominis; quia voluntas eſt inclinatio totius ſuppoſiti humani, & conſequenter omnium partium illius, vt partes ſunt: atque adeò in appetitu ſenſitiuo reperitur intrinſecè vitium, & virtus, etiamſi in ipſo appetitu non reperiatur formaliter aliquod voluntarium propriũ ipſius appetitus, ſed ſolùm voluntariũ participatum à voluntate quæ eſt inclinatio totius ſuppoſiti. Idem ergo proportionabiliter dicendũ eſt de paruulis, qui contrahunt per generationẽ peccatum ſibi propriũ, & intrinſecum; quamuis non reperiatur in illis aliud voluntarium, præter voluntariũ primi parentis, qui fuit caput totius naturæ; illud enim voluntarium cenſetur paruuli, vt dictum eſt.

Peccatum originale qualiter ſit paruulis volũtariũ.

Ad confirmationem reſpondetur, non eſſe omnino eandem rationem de paruulis, reſpectu peccati originalis, & de potentiis exequutiuis exterioribus in ordine ad peccatum actuale. Et ratio diſcriminis eſt nam potentiæ exteriores non ſunt capaces virtutis, aut vitij ſibi inhærentis, vt oſtendit S. Tho. 1. 2. q. 50. art. 1. & ibi Caietanus, & M. Medina, eò quòd tales potentiæ ſunt determinatæ ad vnum, & non habent ex ſe aliquem proprium motũm, quo repugnare poſſint motioni voluntatis, atque adeò non perficiuntur per habitus Nam, vt inquit Ariſtot 2. Ethi. c. 1 ea, quæ ſunt determinata ad vnũ, non aſſueſcunt per habitus, & virtutes: paruuli autem ſunt ſubiectum capax vitij, & virtutis. Vnde licèt non poſſint habere ante vſum rationis peccatum actuale ſibi intrinſecum; poſſunt tamen contrahere peccatum originale ſibi proprium.

Potentiæ exteriores nõ sũt ſubiectum virtutis, aut vitij.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd illa propoſitio, *Nemo dat, quod non habet*, intelligitur ſic: Nemo dat, quod non habet actu, vel virtute. Sol enim producit calorem, quem tamen non habet actu formaliter, ſed virtute. Parentes ergo baptizati communicant filiis peccatum originale: quia licèt ipſi non habeant peccatum originale actu, habent tamen illud in virtute ſeminis, & concupiſcentiæ naturæ corruptæ.

Propoſitio *Nemo dat, quod nõ habet*, qualiter ſit, intelligenda.

Secundò reſpondetur ſolutione S. Aug. lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſ. cap. 9. & lib. 3. c. 8. & 9. parentes baptizatos, & ſanctos, non generare filios, quatenus ſancti ſunt, & baptizati, quia vt ſic, nõ ſunt filij Adæ, ſed Dei, eo quòd non habent ſanctificationem, quia nati ex Adam, ſed quia ex Deo renaſcuntur per gratiam, ſecundùm illud Ioan. 1. *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Generant ergo filios, qui ſunt filij Adæ, à quo naturam vitiatam acceperunt, & ſic vitiatam eam transfundunt in poſteros: ſicut vas aureum, vel argẽteum, ſi ex fonte accipit aquam corruptam, & turbidam, corruptam etiam communicat aliis. Poteſt hoc etiam magis illuſtrari alio exemplo, quo vtitur idem S. Aug. Sicut enim triticum, humana diligentia purgatũ, generat aliud triticum non purgatũ, ſed paleis, & ariſtis inuolutũ; quia eodem modo natũ eſt triticum ſeminatum; ita proportionabiliter, quia parentes proximi nati ſunt ex Adam cum peccato originali; etiamſi per baptiſmũ, aut pœnitentiam fuerint ab illo purgati; nihilominùs poſtmodum generant filios ſuos infectos peccato originali, in quo & ipſi nati ſunt.

XVI. Ad tertium argumentum, quod multis in locis pertractat Auguſtinus, reſpondetur, quòd deformitas peccati originalis conſequitur ex generatione carnali, non quidem ſecundùm ſe; vt eſt generatio, vel quatenus eſt à proximis parentibus, ſed inquantùm reducitur ad primum parentem, qui voluntariè peccauit, & peccando totam naturam humanam infecit. Vnde defectus peccati originalis primo parenti, & non proximis parentibus, tribuendus eſt, ſicut dicebamus ſupra, diſputatione 18. & 24. quòd defectus, & malitia, quæ ſequitur ad actum peccati, tribuitur cauſæ deficienti, ſcilicet voluntati humanæ, & non Deo: quia talis defectus, licet ſequatur ad actum peccati; non tamen ſequitur ad illum, vt eſt actus, nec vt eſt à Deo, ſed quatenus procedit à voluntate creata deficiente.

Aug. lib. 1. de nuptiis & concup. c. 1. & 23. & lib. 2. c. 5. & 7. & lib. 2. de peccat. orig. c. 33.

Sed contra hoc eſt argumentum. Sequitur ſaltem, quòd quotieſcunque paruulus aliquis contrahit peccatum originale, peccet Adam. Probatur: nam ille eſt cauſa principalis inducens in pueros peccatum originale: ergo peccat Adam, quoties aliquis per carnalem propagationem ab eo procedit.

Reſpondetur, quòd, quando paruuli contrahunt peccatum originale, non peccat Adam, ſed tota malitia talium peccatorum originalium præceſſit in peccato illo actuali, quo comedit de ligno vetito, quia, vt dicit S. Thom. 2. 2. quæſtione 163. articulo 3. ad 2. illud peccatum Adæ fuit grauiſſimum ratione circumſtantiæ, ſeu ratione nocumenti peccati originalis, quod transfundit in poſteros. Explicatur hæc ſolutio à S. Thom. Certum eſt, quòd ſi aliquis inflixit vulnus lethale Petro, ex quo poſtea moritur, pœnitet tamen illius peccati, antequam moriatur; in inſtanti,

Adam non peccat in eo inſtanti, in quo eius filij contrahunt pecc. orig.

inſtanti, in quo Petrus moritur, non peccat nouo peccato ille, qui occidit Petrum, ſed tota malitia illius homicidij exterioris præceſſit in illo actu, qui fuit cauſa mortis ſubſequutæ: ita in præſenti dicendum eſt proportionabiliter de peccato Adæ, reſpectu mortis paruulorum.

XVII. *Peccatum non impediens, cum poſſit, peccat, ſi impedire tenetur.*

Et, ſi fiat argumentum: nam proximi parentes poſſunt impedire, ne paruuli contrahant peccatum originale, quia poſſunt illum non generare, & non impediunt: ergo peccant. Reſpondetur, negando conſequentiam, quia non tenentur tale peccatum impedire. Ad hoc autem, quòd non impediens aliquod malum peccet, non ſufficit, quòd poſſit illud impedire, & non impediat, ſed vltra hoc requiritur, quòd teneatur illud impedire; vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 6. art. 3. in corp. & 2. 2. q. 79. art. 3. in corp. & ad 2.

Peccatũ originale nõ refunditur in Deum.

Ad quartum argumentum reſpondet S. Auguſt. epiſt. 156. citata, quòd potiùs aſſerendum eſſet à Pelagio, originem animæ ſibi latere, quàm negandum, filios Adæ originale peccatum contrahere.

Reſpondetur ſecundò, animam quidem à ſolo Deo per creationem produci, ſecundùm ſuum eſſe, quod habet independenter à corpore, & ex hac parte nullum contrahit, aut contrahere poteſt originale peccatum; aliàs enim illud peccatum tribueretur Deo. Si autem conſideretur anima rationalis, inquantùm eſt actu pars humanæ naturæ, & forma corporis, ſub hac ratione non eſt à ſolo Deo, ſed affectiuè etiam attingitur ab homine generante totum compoſitum, virtute ſeminis deciſi à primo parente, qui voluntariè peccauit, & ex hac parte contrahit peccatum originale, cum natura: & ideo huiuſmodi peccatum, & defectus non in Deum, ſed in cauſam ſecundam deficientem reducendus eſt.

Driedo lib. de captiu. & redemp. generis humani, tract. 2. ca. 2. p. 4. circa 4. concluſ.

Ad quintum, varij ſunt modi dicendi. Primus eſt Ioannis Driedonis aſſerentis, Adam non per modum meriti, ſeu moraliter, ſed per modum naturæ cauſaſſe in filiis peccatum originale. Alij verò Theologi ſentiunt, & per modum meriti, & per modum cauſæ efficientis transfundi ab Adam peccatum originale in poſteros. Quorum ſententia eſt rationabilior, & magis ad mentem S. Thomæ.

XVIII. *Adam fuit cauſa meritoria, & phyſica traductionis peccati originalis in poſteros.*

Et quidem, quòd ſit cauſa meritoria traductionis originalis peccati, aſſerit S. Thom. 3. p. q. 19. art. 4. in argument. ſed contrà: vbi ait, quòd demeritum Adæ deriuatur in poſteros, & eſt cauſa condemnationis eorum: & ex hoc probat meritum Chriſti prodeſſe iuſtificatis. Eandem ſententiam tenet Leo Papa ſerm. 5. de natali Domini, vbi ait, quòd Adam, obtemperans diabolo vſque ad præuaricationem, meruit, vt in illo omnes moreremur; meritum autem cauſalitatem moralem importat. Et ratio deſumpta ex S. Thoma, id ſuadet: nam ita ſe habet peccatum Adæ in ordine ad eius filios, ſicut iuſtitia Chriſti in ordine ad iuſtificatos, vt patet ex illo ad Rom. 5. *Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem; ſic & per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem.* Sed iuſtitia Chriſti fuit cauſa meritoria iuſtificationis noſtræ: ergo peccatum Adæ fuit cauſa meritoria peccati originalis, & condemnationis filiorum ſuorum.

Præterea: nam qui committit aliquam culpam, cui ſtatuta eſt talis, vel talis pœna, eſt cauſa moralis, & meritoria illius pœnæ; ſed Adam commiſit culpam, propter quam ipſe, & eius filij inciderunt in pœnam mortis æternæ: ergo eſt cauſa moralis transfuſionis peccati originalis in filios, ratione cuius incurrunt illam pœnam.

Confirmatur, quia non ſolùm mors animæ, ſed etiam peccatum originale, quod contrahunt filij Adæ, eſt pœna peccati actualis eiuſdem Adæ. Ete-

A nim hac lege data eſt illi iuſtitia originalis, quòd ſi ſeruaret præceptum Dei, illam transfunderet in ſuos filios per generationem carnalem; ſin minùs, priuaretur tali iuſtitia ipſe, & poſteri illius.

Denique probatur: nam, vt dicit S. Thom. 1. 2. quæſt. 6. art. 3. Qui poteſt, & tenetur aliquid vitare, & non vitat, eſt cauſa moralis illius, & cenſetur illud velle indirectè: ſed Adam poterat, & tenebatur vitare peccatum originale filiorum: nam poterat, & tenebatur non committere peccatum actuale, ex quo ſubſequutum eſt in poſteros peccatum originale, & non vitauit illud: ergo.

Quòd autem primus parens, ſeu peccatum illius fuerit etiam cauſa phyſica, & realis transfuſionis peccati originalis in poſteros, probatur: nam qui eſt

B cauſa phyſica, & realis alicuius qualitatis, ad quam ſequitur priuatio alterius, eſt ex conſequenti, & indirectè cauſa phyſica talis priuationis, eo modo, quo priuationes habent cauſam. Etenim, qui cauſat albedinem in ſubiecto, cauſat ex conſequenti priuationem nigredinis. Sed primus parens fuit cauſa realis conuerſionis ad obiectum contrarium rationi, edendo de ligno vetito; & ad illam conuerſionem inordinatam ſubſequuta eſt priuatio iuſtitiæ originalis tam in ipſo, quàm in tota natura, atque in eius filiis; ergo.

Vnde ad obiectionem factam in contrarium in quarto argumento principali, reſpondetur, quòd ſicut homo iuſtus exiſtens in gratia, ſi peccet, meretur per peccatum amiſſionem illius; (cùm tamen

C nullo modo meruerit per aliquem actum eius infuſionem, quia prima gratia non cadit ſub merito) ita proportionabiliter in præſenti, licèt propter demeritum Adæ maneant priuati eius filij originali iuſtitia, ſicut & ipſe priuatus manſit; tamen, ſi perſeueraſſet Adam in eadem iuſtitia, non meruiſſet transfuſionem illius in poſteros, quoniam à principio, abſque vllis præcedentibus meritis, dono gratuito eam pro ſe, & pro ſuis filiis accepit à Deo. Vnde, ſi Adam perſeueraſſet in originali iuſtitia, eius perſeuerantia ſolùm eſſet conditio, ſine qua non transfunderetur iuſtitia originalis in poſteros: non autem eſſet propriè cauſa meritoria eiuſdem transfuſionis. Eſt & alia differentia: nam prima radix boni, & meriti eſt ex Deo, atque ex gratia illius; malum

D autem, & demeritum ſolum procedit ex nobis; ſecundùm illud Oſeæ 13. *Malum tuum ex te Iſraël, tantummodo in me auxilium tuum.* Et ideo Adam potuit eſſe prima cauſa moralis, & demeritoria transfuſionis peccati originalis: non autem fuiſſet prima, vel principalis cauſa moralis, aut meritoria transfuſionis originalis iuſtitiæ, etiamſi perſeueraſſet in gratia.

Et, ſi contra hoc fiat argumentum: Quoniam Adam non fuit primum caput morale naturæ humanæ, ſed ſolùm caput naturale, vtpote influens, & transfundens naturam in poſteros phyſica generatione carnali: ergo non traducit moraliter, ſeu per modum demeriti peccatum originale in poſteros,

E ſed ſolùm per modum naturæ. Reſpondetur, quòd Adam habuit vtrumque, & quòd ſit caput naturale totius naturæ, quatenus humanam naturam communicauit realiter omnibus ſuis filiis per carnalem propagationem; & quòd ſit caput morale, quatenus per actum moralem, & liberum maculauit totam naturam, & meruit, quòd priuaretur iuſtitia originali. Vnde vtroque modo eſt cauſa originalis peccati, & moraliter, & efficienter, ſeu phyſicè, quod idem eſt.

Ad aliam obiectionem, qua probatur, Adam non eſſe cauſam phyſicam traductionis peccati originalis, reſpondetur, quòd Adam, & peccatum illius

manet

Digitized by Google

manet in ſuis poſteris virtute, in ſemine videlicet ab Adam deciſo, vt dicit ordinem ad fomitem naturæ corruptæ: & virtute relicta in ſemine traducit Adam efficienter cum natura in poſteros originale peccatum, vt patebit in ſolutione ad ſecundum argumentum.

XIX. Ad confirmationem reſpondetur, quod tangit difficultatem: Num peccatum originale pro formali ſit aliquid poſitiuum, an priuatiuum. Quidam dixerunt eſſe pro formali aliquid poſitiuum, ſcilicet qualitatem quandam vitioſam, & morbidam naturę corruptæ inhærentem, qua ad bonum commutabile, abſque ordine rationis, inclinatur. Tenet hoc Altiſiodorenſis, qui duplicem qualitatem morbidam in peccato originali diſtinguit: alteram, quæ immediatè eſt in anima: in qua quidem qualitate docet originale peccatum eſſentialiter conſiſtere; alteram, quæ eſt in corpore, & pertinet conſequēter ad peccatum originale, tanquam effectus illius. Eandem ſententiam defendunt Henricus, & Gregorius Ariminenſis, & eam aſſerit eſſe probabilem Gabriel in 2. diſt. 30. quæſt. 2. art. 2. concluſ. 2. & Driedo lib. 1. de gratia, & libero arbitrio, tract. 3. cap. 3. par. 4. Fundamenta potiſſima huius ſententiæ ſunt hæc. Primò: nam Conc. Trid. ſeſſ. 5. decret. de peccato orig. can. 3. definit, quòd peccatum originale omnibus ineſt; quod etiam docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 82. artic. 3. ſed ineſſe eſt proprium entis poſitiui: ergo. Secundò: nam S. Thomas eodem ar. 3. ait, quòd peccatum originale eſt habitus, ſicut ægritudo; ſed ægritudo eſt pro formali aliquid poſitiuum: nam ponitur in prædicamento qualitatis, & opponitur contrariè ſanitati, vt eſt videre apud S. Thom. q. 27. de verit. art. 1. ad 4. ergo. Tertiò: nam S. Auguſt. lib. 5. contra Iulianum, cap. 3. ait, quòd anima in carne, ſicut aqua in vaſe vitiato, corrumpitur; ſed aqua corrumpitur per qualitatem vitioſam, quam contrahit ex vaſe: ergo. Quartò: peccatum actuale commiſſionis eſt pro formali aliquid poſitiuum; quia dicit eſſentialiter conuerſionem ad obiectum contrarium rationi, à quo ſpecificatur, vt cum S. Thom. & Caietano docent communiter Thomiſtæ. Sed ſimiliter peccatum originale dicit eſſentialiter conuerſionem ad obiectum contrarium rationi, & ab eo ſpecificatur: nam auerſio à bono incommutabili ſequitur ex conuerſione ad bonum commutabile. Cùm ergo in peccato originali ſit auerſio à bono incommutabili: neceſſe eſt, vt ſequatur ex conuerſione ad bonum commutabile contrarium rationi, & quòd ab eo ſpecificetur: & ita erit peccatum originale pro formali aliquid poſitiuum, ſicut eſt peccatum actuale. Quintò: peccatum originale eſt peccatum commiſſionis, & non omiſſionis; dicit enim S. Thom. q. 5. de malo, art. 1. ad 12. quòd originale peccatum in paruulis non eſt omiſſionis, ſed commiſſionis: ergo eſt pro formali aliquid poſitiuum. Probatur conſequentia: nam peccatum commiſſionis eſt cōtra præceptum negatiuum, quod non frangitur, niſi per actum poſitiuum contrarium rationi, vt 2. 2. q. 79. art. 2. 3. & 4. docet S. Thom. Confirmatur: nam idem S. Thom. q. 2. de malo, art. 1. ad 4. ait, quòd *in peccato omiſſionis per ſe loquendo verum eſt, quòd eſt ſola priuatio*: non autem peccatum tranſgreſſionis, ſeu commiſſionis: ergo, ſi peccatum originale eſt peccatum tranſgreſſionis, & commiſſionis: erit formaliter aliquid poſitiuum, & non priuatio pura. Sextò: peccatum originale non poteſt conſiſtere formaliter in priuatione iuſtitiæ originalis: ergo non conſiſtit in aliqua priuatione: ac per conſequens erit formaliter aliquid poſitiuum. Tenet conſequētia: quia non poteſt aſſignari alia priuatio, in qua conſiſtat eſſentialiter peccatum originale. Antecedens probatur:

Altiſio. lib. 2. ſummæ Theologicę, tract. 27. c. 2. & 3.

Henric. quodl. 1. q. 21.

Grego. 2. d. 31. q. 1. a. 2.

Peccatum origin. pro formali, eſſe aliquid poſitiuum, quidā ſentiunt.

A nam S. Thom. 1. 2. q. 76. art. 1. ait, quòd priuatio gratiæ ſecundùm ſe non eſt peccatum, ſed pœna peccati: ergo neque priuatio iuſtitiæ originalis erit formaliter peccatum, ſed pœna peccati.

Quidam Thomiſtæ dicunt, peccatum originale eſſe in duplici genere, ſcilicet in genere mali ſimpliciter, & in hoc genere non eſſe pro formali aliquid poſitiuum, ſed priuatiuum, ſicut de peccato actuali fatentur cum S. Thoma omnes eius diſcipuli. Secundò, eſt in genere mali moralis, & in hoc genere dicunt, peccatum originale eſſe pro formali aliquid poſitiuum. Et, ſi inquiratur quid ſit hoc poſitiuum: reſpondent, quòd eſt habitualis quædam conuerſio ad bonum commutabile, quæ ortum habet ex conuerſione primi parentis, in quo omnes B conuerſi ſumus ad bonum commutabile per voluntatem ipſius Adæ, quatenus erat caput totius naturæ: etenim voluntas illius reputatur noſtra: vnde & Apoſtolus ait: *Omnes in Adam peccauerunt.* Et tribuunt hanc ſententiam S. Thom. & pro ea referunt alios plures graues auctores. M. Medina 1. 2. quæſt. 82. art. 1. valde dubius eſt, & vi argumentorum, modò in vnam partem, modò in aliam videtur inclinare. M. Victoria (vt refert Soto lib. 1. de natura, & gratia, cap. 8. in fine) difficultatem hanc conabatur explicare, inquiens: quòd peccatum originale nihil aliud eſt, quàm quædam inimicitia, quam ſermone Hiſpano appellabat, *deſgratia*, qua omnes propagati à primo parente conſtituuntur filij iræ.

Rom. 5.

XX. Alia ſententia, quam ego reputo eſſe veram, & C de mente S. Thomæ, aſſerit, peccatum originale pro materiali eſſe aliquid poſitiuum: pro formali autem eſſe priuationem originalis iuſtitiæ, quantùm ad primarium illius effectum. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd, vt docet Caietanus, & M. Soto, dupliciter dicitur aliquid eſſe materiale, reſpectu alicuius. Vno modo propriè, ſicut corpus eſt materiale reſpectu albedinis; quia informatur albedine, & denominatur ab illa; & iſto modo in peccato actuali commiſſionis ipſa ſubſtantia actus interioris eſt materiale: quia eſt ſubiectum malitiæ moralis, per quam formaliter conſtituitur peccatum. Secundo modo dicitur eſſe materiale peccati magis communiter id, quod eſt effectus illius, & hoc modo actus exterior dicitur eſſe D materiale, reſpectu interioris, vt docet S. Thom. 1. ſecundæ, quæſtione decimaoctaua, articulo ſexto ad ſecundum. Et in iſto ſenſu dicimus nos, concupiſcentiam inordinatam, & alias vires inferiores inordinatas eſſe materiale in originali peccato, quia eſt effectus rationis formalis illius. Vnde ſanctus Auguſtinus multis in locis appellat huiuſmodi concupiſcentiam filiam peccati originalis, potiſſimè lib. 1. retractat. capite 15. & lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentiis, cap. 24. & lib. 1. con. duas epiſtol. Pelag. cap. 13. Non autem poteſt dici materiale primo modo; quia cùm huiuſmodi inordinata concupiſcentia ſit in carne, ſeu in appetitu ſenſitiuo; peccatum autem originale pro formali ſit in eſſentia animæ: non poteſt talis concupiſcentia eſſe proprium ſubiectum immediatum illius. In hoc ergo ſenſu aſſeri- E mus, peccatum originale pro materiali eſſe aliquid poſitiuum, videlicet concupiſcentiam inordinatam, & peccati fomitem, vt probat S. Thom. quæſtio. 82. citat. art. 3. Vtrùm autem huiuſmodi concupiſcentia, ſeu fomes ſit qualitas morbida ſuperaddita potentiis inferioribus, ab illis diſtincta, tanquam res à re, an verò ſit ipſe appetitus inordinatus, & inclinatus habitualiter ad bonum commutabile: parum refert ad præſentem quæſtionem. Videatur circa hoc S. Thom. quæſtione quarta de malo, articulo ſecundo, & tertia parte quæſtione 15. art. 2. & quæſt. 27. art. 3.

Peccatū original. pro materiali eſt quid poſitiuū, pro formali eſt priuatiuū.

Caiet. 1. 2. q. 82. ar. 2. & q. 83. art. 3. dub. vlt.

Sot. li. 1. de nat. & grat. c. 9.

Peccati originalis materiale quid ſit.

Digitized by Google

XXI. 27.art.3. & ibi Caiet.& Med. Quòd autem pecca- A tum originale pro formali ſit priuatiuum, probatur ex S.Thom.1.2.quæſt.82.art.3.dicente,quòd formale originalis peccati eſt priuatio iuſtitiæ originalis: ſic enim ait: *Peccatum originale materialiter quidem eſt concupiſcentia, formaliter verò eſt defectus originalis iuſtitiæ.* Et clariùs quæſt.4.de malo,art.2.ad 4.ex obiectis in contrarium id ipſum docet, cùm ait, *quòd priuatio gratiæ non eſt in ipſo actu, ſed in ſubiecto actus, & ideo non pertinet ad peccatum actuale. Sed carentia originalis iuſtitiæ eſt in natura, & ideo poteſt pertinere ad originale peccatum, quod eſt peccatum naturæ.* Nec valet ſolutio aliorum Thomiſtarum aſſerentium, S.Thomam loqui ibi de peccato originali, non vt eſt malum morale,ſed vt eſt malum ſimpliciter: ſicut de peccato actuali ſæpiſſime docet. Non,inquã, B valet hæc explicatio: nam in illa ſolutione ad 4. conſtituit S.Thomas differentiam inter peccatum actuale,& originale,& ait, quòd priuatio gratiæ nõ pertinet ad peccatum actuale: quia non eſt in ipſo actu,ſed in ſubiecto,ſcilicet in anima:carentia verò originalis iuſtitiæ eſt in natura, ſiue in eſſentia animæ,& ideo poteſt pertinere ad peccatum originale, quod eſt peccatum naturæ. Si autem S.Thomas loqueretur de peccato originali, vt eſt malum ſimpliciter, non autem de illo ſecundùm ſuam particularem rationem, quam habet in genere moris, differentia eſſet nulla; quia tam peccatum actuale,quàm originale conueniunt in hoc, quòd vtrumque eſt priuatiuum, ſecundùm quòd reponitur in genere mali ſimpliciter.

Peccatũ orig.nullam includit cõuerſionem, ſed ſolùm auerſionẽ.

Sentit ergo S.Thomas, peccatum C originale in ratione mali moralis eſſe pro formali aliquid priuatiuum. Præterea: nam peccatum originale non includit in ſua eſſentia conuerſionem ad bonum commutabile, ſed ſolùm auerſionem à bono incommutabili; ergo pro formali eſt priuatio. Patet conſequentia: nam auerſio eſt aliquid priuatiuum. Antecedens autem probatur ex S. Thom. q. 24.de verit.art.12. ad 2. vbi ait, quòd peccatum originale,& mortale non differunt,quantùm ad auerſionem;quia in vtroque eſt habitualis auerſio à bono incommutabili: ſed ex parte conuerſionis: quia in peccato mortali eſt habitualis conuerſio ad indebitum finem. Et quæſt.5.de malo,artic.2. in corp. ait,quòd in peccato originali non eſt conuerſio,ſed ſolum auerſio.

Peccato origin nulla debetur pœna ſenſus, ſed tãtùm pœna damni.

Confirmatur idem antecedens. Pec- D cato originali nulla correſpondet pœna ſenſus, ſed tantùm pœna damni, vt fatetur S.Thom.q.5.citata, artic. 2. vbi probat,quòd in decedentibus cum ſolo peccato originali,nulla eſt pœna,neque dolor interior voluntatis, nec etiam poſt diem iudicij: ergo peccatum originale conſiſtit in auerſione,& non in conuerſione. Patet conſequentia:nam, ſecundùm S. Th.in eodem art.pœna damni correſpondet peccato ex parte auerſionis: pœna verò ſenſus ex parte conuerſionis. Denique probatur:nam concupiſcentia inordinata,& quælibet alia qualitas poſitiua, quæ in peccato originali reperitur, non pertinet ad formale illius,ſed ad materiale; vt 1. 2. ſuperiùs allegata docet S. Thomas: non ergo eſt pro formali aliquid poſitiuum.

XXII. Peccatũ original. dicitur ineſſe pro materiali, non pro formali, niſi largo modo.

Vnde ad primam rationem factam pro oppoſita E ſententia ex Concilio Trident. reſpondetur, quòd peccatum originale dicitur ineſſe largo modo,ſicut dicitur cæcitas eſſe in oculis:nam ibi eſſe debet priuatio viſus,vbi & viſus. Vel dicendum,quòd peccatum originale ineſt propriè, non quidem pro formali, quaſi ipſum formale originalis peccati inhæreat, ſed pro materiali;quia videlicet effectus ipſius peccati,nempe fomes,& inordinata concupiſcentia inhærent.

Ad 2.

Ad ſecundum reſpondetur, S. Thomam expreſsè tenuiſſe quam defendimus, ſententiam, vt patet ex locis à nobis inductis. Et ad locum adductum in contrarium reſpondetur, quòd illa ſimilitudo ægritudinis, qua vtitur S.Doctor ad explicandam naturam originalis peccati; non tenet in omnibus,ſed in hoc,quòd,ſicut,ſublata ſanitate, ſequitur ægritudo corporalis;ita ſublata iuſtitia originali,& ſubiectione animæ ad Deum,ſequitur languor & inordinatio potentiarum inferiorum, & rebellio contra ſpiritum,atque fomes peccati,qui eſt aliquid poſitiuum,ad modum ſuprà explicatum. Sed tamen hoc ens poſitiuum non pertinet formaliter ad conſtitutiuum peccati originalis, ſed materialiter, tanquam effectus ex eodem peccato ſubſequutus, vt ſuprà dictum eſt. Et per hæc reſpondetur ad tertium Ad 3. argumentum, deſumptum ex ſimilitudine aquæ in vaſe corrupto exiſtentis, qua vtitur S. Auguſtinus ad explicandam naturam originalis peccati.

Peccatũ orig. in Adã fuit cum conuerſione ad bonum commutabile, non autem in paruulis.

Ad quartum reſpondetur,quòd peccatum originale in paruulis non ſpecificatur ex conuerſione inordinata ad bonum commutabile, vt dictum eſt. Hæc enim conuerſio inordinata præceſſit in actuali peccato Adæ. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd in peccato actuali auerſio ſequitur ex conuerſione ad bonum commutabile, vel ad obiectum, à quo ſpecificatur; quia tota eſſentia peccati actualis intelligitur, antequam intelligatur formalis auerſio: in peccato autem originali; quia non committitur per proprium actum,aut per propriam voluntatem perſonalem paruuli contrahentis, ſed traducitur per originem cum natura vitiata in primo parente;ideo eſſentia illius non poteſt conſiſtere in conuerſione, ſed in priuatione iuſtitiæ originalis,vt dictum eſt.

XXIII. Peccatũ orig. paruulorum non eſt propriè peccatum commiſſionis, vel omiſſionis.

Ad quintum reſpondetur,quòd peccatum originale, vt eſt in paruulis, non eſt propriè peccatum omiſſionis,aut commiſſionis: illa enim diuiſio,qua diuiditur peccatum in peccatum commiſſionis,& omiſſionis,datur de peccato actuali. Vnde S.Thom. in illa ſolutione ad 12. non inquit, quòd peccatum originale paruuli ſit commiſſionis, ſed tantùm ait, quòd non eſt omiſſionis: ex quo tamen non licet inferre,eſſe commiſſionis. Quòd ſi aliquando dixiſſet S.Thomas, peccatum originale eſſe commiſſionis, intelligendus eſſet de peccato originali, prout præceſſit in primo parente, in quo idem peccatum ſub vna ratione fuit peccatum actuale perſonæ, & ſub alia fuit peccatum naturæ. Et per hæc reſpondetur ad alia, quæ cõtra iſtam doctrinam obijci ſolet.

Priuatio gratiæ eſt effectus actualis peccati, originalis autẽ eſt eſſentiale.

Ad ſextum reſpondetur, quòd priuatio gratiæ, quæ conſequitur ad peccatum actuale in adultis,nõ eſt peccatum,ſed effectus ipſius in genere cauſæ demeritoriæ:in peccato autem originali ipſa priuatio conſtituit peccatum, vt dictum eſt. Et ratio diſcriminis inter vtrumque peccatum aſſignatur à S. Th. q.4.de malo, art.2. in corp.& ad 4. principale, & in ſolut.ad 4.ex obiectis in contrarium:nam peccatum actuale, cùm conſiſtat in actu voluntario perſonæ: neceſſariò debet eſſe ſubiectiuè in potentia, quæ eſt principium actionis,atque adeò includit intrinſecè conuerſionem ad aliquod obiectum inordinatum, per quam conſtituitur in ſua ſpecie. Vnde non poteſt conſiſtere per ſe primò in priuatione gratiæ; quia talis priuatio non eſt ſubiectiuè, per ſe primò in aliqua potentia, ſed in eſſentia ipſius animæ, in qua ſubiectabatur gratia habitualis. Cæterùm peccatum originale cùm pertineat ad naturam, eſt in eſſentia animæ,ſicut & iuſtitia originalis,cui opponitur: vnde talis priuatio poteſt pertinere ad eſſentiam originalis peccati.

XXIV. Habemus ergo, peccatum originale pro formali eſſe priuationem originalis iuſtitiæ. Ad cuius maiorem explicationem aduertere oportet, quòd in originali

Digitized by Google

Iuſtitia originalis tripliciter conſiderari poteſt.

ginali iuſtitia tria poſſunt conſiderari: primò, ipſum donum iuſtitiæ originalis ſecundùm ſe: ſecundò, effectus eius primarius, qui eſt rectificatio animæ cũ Deo: tertiò, effectus illius ſecundarius, quo rectificabantur vires inferiores cum ratione. Quando ergo aſſerimus, peccatum originale pro formali eſſe priuationem originalis iuſtitiæ, non loquimur de priuatione originalis iuſtitiæ ſecundùm ſe. Ratio enim peccati originalis non poteſt conſiſtere in priuatione iuſtitiæ originalis ſecundùm ſe, vt quidam opinati ſunt: nam aliàs non remitteretur verè per baptiſmum peccatum originale, quantùm ad id, quod formaliter habet veram, & propriam rationem peccati; quod tamen decretis Concilij Mileuitani, & Tridentini repugnat. Sequela probatur: nam priuatio non poteſt tolli, niſi reſtituatur forma, qua priuat; ſicut cæcitas non tollitur, niſi reſtituatur viſus. Sed per baptiſmum non reſtituitur iuſtitia originalis, ſecundùm ſe: ergo non tollitur priuatio iuſtitiæ originalis ſecundùm ſe: ergo ſi peccatum originale pro formali conſiſtit in priuatione originalis iuſtitiæ, ſecundùm ſe conſiderata; ſequitur quòd non remittatur peccatum originale, quãtùm ad id, quod habet veram, & propriam rationem peccati. Neceſſe eſt ergo dicere, quòd conſiſtat in priuatione originalis iuſtitiæ, quantùm ad primarium illius effectũ, vt multi doctiſſimi Thomiſtæ ſentiunt: quod & S. Thom. 1.2.q.82.artic.3. non obſcurè docet cùm ait, quòd priuatio iuſtitiæ originalis, per quam voluntas ſubdebatur Deo, eſt formale in originali peccato. Et ratio manifeſta id ſuadet; nam peccatum originale pro formali eſt illa priuatio, quæ per ſe primò tollitur per baptiſmum: ſed per baptiſmum tollitur per ſe primò priuatio rectitudinis animæ cum Deo: nam per gratiam baptiſmalem reconciliatur, & rectificatur anima cum Deo, à quo fuerat per originale peccatum auerſa: ergo peccatum originale pro formali eſt priuatio iuſtitiæ originalis, quantùm ad effectum illius primarium, qui erat rectificatio animæ cum Deo.

Hiſpalen. in 2. d 20. ar.3. not.4. Conc.Mil.

Caiet.1.2. q.82.art.2. dub 1. Sot. li.1. de nat. & grat.c.9.

XXV.

Et, ſi contra hanc ſententiam retorqueatur argumentum ſuprà factum: nam priuatio effectus primarij, & formalis alicuius formæ non poteſt tolli, niſi reſtituatur ipſa forma, à qua procedit talis effectus; ſed per baptiſmum non reſtituitur ipſum donum iuſtitiæ originalis: ergo etiam non reſtituitur effectus primarius talis doni: ergo peccatum originale non poteſt conſiſtere in priuatione iuſtitiæ originalis, quantùm ad primum illius effectum; aliàs non tolleretur per baptiſmum. Reſpondetur, quòd animam rectificari in ordine ad Deum, non eſt effectus formalis adæquatus ipſius doni iuſtitiæ originalis; quoniam abſque iuſtitia originali poteſt anima rectificari in ordine ad Deum per gratiam habitualem, quæ diſtinguitur ad minus formaliter à iuſtitia originali. Vnde, vt tollatur priuatio iuſtitiæ originalis, quantùm ad primarium effectum per baptiſmum, & rectificetur anima in ordine ad Deum; non oportet, quòd reſtituatur ipſum donum iuſtitiæ originalis ſecundùm ſe, ſed ſufficit, quòd reſtituatur gratia habitualis, per quam etiam anima rectificatur in ordine ad Deum.

Rectificatio animæ in ordine ad Deũ, eſt effectus inadæquatus iuſtitiæ originalis.

Ex his facilè reſpondetur ad confirmationem quarti argumenti principalis, cuius occaſione hanc mouimus difficultatem; dicimus enim, quòd peccatum originale, quamuis pro formali ſit priuatio; pro materiali tamen eſt aliquid poſitiuum, vt dictum eſt: & ex hac parte poteſt habere cauſam efficientẽ realem, & ſimiliter eam habere poteſt pro formali eo modo, quo priuationes cauſam habent. Cæcitas enim habet cauſam realem, quæ per ſe primò terminatur ad qualitatem contrariam potentiæ viſiuę, ex qua ſcilicet qualitate contraria conſequitur priuatio viſus.

XXVI.

Semen an habeat virtutem intentionalẽ ſuperadditã, qua pec. orig traducat.

Ad quintum argumentum principale reſpondetur, quòd petit aliam difficultatem. Vtrùm videlicet in ſemine ſit aliqua qualitas, ſaltem intentionalis, cuius virtute peccatum originale traducatur in poſteros; ſicut in aliis inſtrumentis ponitur motio quædam virtuoſa principalis agentis, ſuperaddita naturæ inſtrumenti, qua attingit effectum eiuſdem agentis principalis. Albertus Magnus tenuit, quòd ex illa maledictione Dei, quæ habetur Gen.3. *Maledicta terra in opere tuo*, communicata fuit ſemini humano quædam virtus ad maculandam animam illius, qui ex Adam per propagationem carnalem deriuatur. Probat hoc ex illo Sap. 12. *Semen enim erat maledictum ab initio.* Capreolus etiam ponit in ſemine virtutem quandam intentionalem, cauſatiuam peccati originalis: cuius ſententia videtur habere fundamentum in S.Thom.q.4. de malo, art.1. ad 4. vbi ait, quòd peccatum originale eſt in ſemine viri, ſecundùm quandam eius intentionem.

Alb.Magn. lib. de mirabili ſciẽtia Dei, q. 17. art. 3.

Capr. 2. d. 31. q.vnic. artic. 2. ad arg.

Duran.cõt. 3.con.

Caiet. 1.2. q.81. art.1. cir.ſol.ad 3.

Ferrariẽ. 4. cont.Gent. cap. 50.

Scot. in 2. d.32. q.vn. in reſp. ad 3.quæſt.

Nihilominùs dicendum eſt, quòd nulla requiritur virtus realis in ipſo ſemine, vt per illud originale peccatum in filios Adæ traducatur. Ita ſentiunt Caietanus, Ferrarienſis, & Scotus. Et probatur ratione Ferrarienſis: nam peccatum originale pro formali eſt pura priuatio iuſtitiæ originalis, vt ſuprà dictum eſt: ergo non habet cauſam realem, quæ directè, & per ſe ad illud terminetur: ac per conſequens, non oportet ponere in ſemine aliquam virtutem realem, vel intentionalem productiuam peccati originalis, diſtinctam à fomite peccati, vt Adam virtute ſeminis dicatur transfundere in poſteros efficienter peccatum originale. Probatur conſequentia: nam in inſtrumentis tunc ponitur aliquid incompletum, & intentionale ad producendum effectum principalis agentis, quando actio inſtrumenti terminatur directè ad aliquid reale, cuius intentio debet præcedere in ipſo inſtrumento. Præterea probatur ratione deſumpta ex S.Thom. quæſt.4. de malo, art.3. ad 2. Nam cùm peccatum originale ſit peccatum naturæ, non pertinet ad animam, neque ab illa contrahitur, niſi inquantùm eſt pars humanæ naturæ, quæ in Adam corrupta eſt: ergo eo ipſo, quòd anima efficitur pars humanæ naturæ corruptæ, incurrit peccatum originale: ergo non oportet ponere in ſemine aliquam virtutem realem cauſatiuam illius; ſed ſufficit virtus, quam habet vniendi animam cum corpore, vt fiat pars naturæ humanæ, & habitudo, quam dicit ſemen ad fomitem, & ad primum parentem, qui voluntariè peccauit. Ex quo ſequitur, quòd, ſi anima rationalis non vniretur corpori, tanquam forma materiæ, ſed tanquam motor mobili, vt Platonici poſuerunt, non inficeretur peccato originali; quia tunc non efficeretur pars totius naturæ: ita dicit S.Tho.q.3. de pot.ar.4 ad 3. & ad 4.

Vnde ad rationem Alberti reſpondetur, quòd in illo loco Sap. 12. ſemen non ſignificat ſemen virile, ſed homines impios, in qua acceptione multoties ſumitur in ſacris literis, ſicut Iſa. 1. *Væ genti peccatrici, ſemini nequam, filiis ſceleratis.* & Dan. 17. *Semen Canaam, & non Iuda.*

Ad auctoritatem S. Thomæ pro ſententia Capreoli adductam reſpondetur, quòd S.Th. appellat intentionem peccati originalis, non qualitatem aliquam ſuperadditam, ſed defectum, & priuationem rectitudinis, ex qua prouenit, quòd natura humana virtute ſeminis producta ſubiaceat culpæ originali. Ita reſpondent Ferrarienſis, & Caietanus. Dicitur autem huiuſmodi defectus intentio peccati originalis, quia eſt quædam ſimilitudo illius ſecundùm proportionem.

Digitized by Google

Secundò reſpondetur, quòd ipſum ſemen, ſecundùm quòd dicit habitudinem ad fomitem, & ad primum parentem, qui voluntariè peccauit, abſque alia qualitate ſuperaddita, dicitur quædam intentio peccati originalis.

EX his manet ſolutum quintum argumentum principale: dicimus enim quòd ſemen, ſeu actus generationis virtute ſeminis, ſecundùm quòd dicit ordinem ad fomitem, & ad primum parentem, qui voluntariè peccauit; concurrit, vt inſtrumentum, ad traducendum peccatum originale. vnde S. Thom. 1.2.q.81.art.1.ad 2.ait, quòd *per virtutem ſeminis traducitur humana natura à parente in prolem, & ſimul cum natura, naturæ infectio.* Et quæſt.83.art.1.ad 2.ait, quòd *peccatum originale cauſatur ex ſemine, tanquam ex cauſa inſtrumentali.*

XXVII. Peccatum originale, in quo inſtanti contrahatur.

Ad ſextum argumentum principale reſpondetur, quòd peccatum originale contrahitur in inſtanti, in quo anima virtute ſeminis vnitur corpori: nam in illo inſtanti fit anima actualiter pars naturæ corruptæ, quam concomitatur originalis culpa, vt 1.2.q.81.art.1.ad 3.dicit S.Thom. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd anima non inficitur per carnem, ſed per ſemen. Cuius ratio eſt, quam aſſignat S.Th. 1.2.q.81.art.1.ad 4.nam ſemen eſt principium generationis, quæ eſt proprius actus naturæ, eius propagationi deſeruiens: & ideo magis inficitur anima per ſemen, quàm per carnem perfectam, quæ iam determinata eſt ad perſonam: in ſemine autem non eſt peccatum originale formaliter, ſed cauſaliter, tanquam in inſtrumento, vt dictum eſt.

XXVIII. Ad ſeptimum argumentum reſpondetur, quòd delicto Adæ conſtituuntur peccatores omnes eius filij cauſaliter, quoniam ex ipſo, tanquam ex cauſa, corruptio naturæ ortum habuit; non autem conſtituuntur formaliter peccatores per delictum, quod fuit in Adam, ſed per peccatum proprium, quod ſinguli contrahunt, vt dictum eſt de iuſtitia Chriſti in ordine ad regeneratos per gratiam.

DISPVTATIO XLV.

Vtrùm per originale peccatum ſolùm fuerit homo ſpoliatus originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis, an etiam in naturalibus vulneratus.

IN hac parte eſt nobis duplex controuerſia: altera cum hæreticis, qui expreſsè originale peccatum abnegarunt: altera cum Catholicis, qui admittentes cū Eccleſia Chriſti, peccatum originale contrahi à filiis Adæ, naturalia poſt peccatum integra dicunt permanſiſſe. Etenim Pelagius, vt refert Aug. libr. de nat. & gratia, c.19. ſicut negauit peccatum originale, ita etiam conſequenter dixit, per peccatum Adæ debilitatam non fuiſſe, aut immutatam hominis naturam. Et ratio potiſſima illius fuit: nam peccatum aut eſt aliqua ſubſtantia, aut omnino ſubſtantia caret: ſi detur primum, ſequitur, quòd peccatum ſit à Deo: nam omnis ſubſtantia creata à Deo eſt. Si autem ſecundum concedatur, quomodo potuit peccatum humanam debilitare, vel mutare naturam; quod enim ſubſtantia caret, & non eſt res, non exiſtentia, non corpus aliquod; corrumpere vtique, aut debilitare naturam non poteſt.

A Alij verò hæretici per oppoſitum extremum, dixerunt, naturalem hominis libertatem per peccatum non ſolùm læſam, aut debilitatam fuiſſe; ſed etiam penitus extinctam. Ita ſenſit Lutherus, & alij hæretici huius temporis, diſp.3 allegati, ſed præſertim Caluinus libr.1.inſt.cap.15 § 8.vbi dicit, corruptionem naturæ in hoc conſiſtere, quòd homo per peccatum amiſit liberum arbitrium, quod ante peccatum habuerat. Argumenta horum hæreticorum erunt adducenda, & diſſoluenda inferiùs inter diſputandum de concordia liberi arbitrij, cum efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ.

Inter Catholicos autem, qui peccatum originale, & liberum hominis arbitrium etiam poſt lapſum admittunt, quidam dixerunt, peccatum primi parentis B ſolùm in gratuitis nobis nocuiſſe, & ob id naturalia in nobis poſt peccatum integra remanſiſſe, qualia eſſent ſuapte natura, ſi nullo dono ſupernaturali fuiſſent affecta. Probatur hæc ſententia.

Primò auctoritate S.Thom.1.par.q.95.artic.1.in corp. vbi ait: *Manifeſtum eſt, quòd illa ſubiectio corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem non erat naturalis; alioquin poſt peccatum manſiſſet, cùm etiam in dæmonibus data naturalia poſt peccatum permanſerint, vt Dionyſius dicit cap.4.de diuin. nomin.* Quibus verbis aperte docet, in primo parente, ſicut & in dæmonibus, naturalia poſt peccatum integra permanſiſſe. Sentit ergo, hominem per peccatum ſolùm fuiſſe ſpoliatum ſupernaturalibus donis, & non vulneratum in naturalibus. Vnde M. Medina 1. C 2.quæſt.85. art.3. §. Secundò infertur, eandem ſententiam ex mente S. Thomæ defendit: *Hæc eſt*, inquiens, *vera, diuinàque Theologia, quam docent vniuerſi Theologi; nominatim Caietanus 1.2.q.85.art.3.& quæſt.109.art.2. Marſ.in 2.q.18.art.1. doctiſſimus Pater Soto 1.lib.de nat.& grat.c.13.*

Confirmatur: nam S.Thom. comparat hominem poſt peccatum dæmonibus, quantùm ad mala ex ipſo peccato ſubſequuta; ſed dæmones per peccatum ſolùm fuerunt ſpoliati ſupernaturalibus donis, non autem vulnerati in naturalibus: ergo & homines.

Secundò arguitur; quia hoc ſolum intereſt inter naturam humanam poſt peccatum ante dona gratiæ, & eandem naturam, ſi in puris naturalibus fuiſD ſet condita, quòd excluſio à gloria, & carentia gratiæ, & iuſtitiæ originalis habent propriè rationem priuationis, & pœnæ, reſpectu eorum, qui in Adam peccauerunt, non autem reſpectu hominis in puris naturalibus conſtituti: ergo per peccatum non fuit homo in naturalibus vulneratus, ſed ſolùm ſpoliatus donis gratuitis.

Tertiò: Homo poſt peccatum originale, & in puris naturalibus differunt; ſicut homo nudus, & nudatus: etenim in puris naturalibus eſſet homo nudus, quia non haberet gratiam, & charitatem, quæ eſt veſtis nuptialis animæ; ſed in ſtatu peccati originalis dicitur nudatus; quia amiſit ſupernaturalia dona, quibus erat ornatus, ergo quantùm ad naturalia, non eſt homo magis vulneratus in natura lapſa, E quã in puris naturalib. ſi in eo ſtatu cõditus fuiſſet.

Quartò: Per peccatum originale non eſt diminuta in homine inclinatio naturalis ad bonũ: ergo per tale peccatum non fuit in naturalibus vulneratus. Patet conſequentia; quia non poteſt intelligi vulnus naturæ rationalis, niſi per illud diminuatur inclinatio naturalis ad bonum rationis. Et antecedens probatur: nam inclinatio naturalis ad bonum rationis eſt proprietas, ſeu propria paſſio conſequens ex principiis rationalis naturæ; quoniam nõ eſt aliud, niſi ipſa potentia rationalis ad bonum inclinans, ſed proprietas naturæ, ſeu propria paſſio illius minui

Digitized by Google

minui non poteſt: nam propria paſſio ſemper ſe habet eodem modo, cùm prædicetur de ſubiecto, conuertibiliter, & intranſmutabiliter, vt dicit Porphyrius capite de Proprio. Vnde S. Thom. 1.2.q.85.ar.1. in corp. ait, donum naturæ, id eſt, principia, ex quibus conſtituitur ipſa natura, & proprietates ex eiſdem principiis cauſatas non tolli, nec diminui per peccatum: ergo. A

Confirmatur primò idem antecedens. Inclinatio naturalis humanæ naturæ eſt finita, cùm natura ipſa humana finita ſit: ergo ſi per peccatum minuitur, per multiplicationem peccatorum poterit totaliter deſtrui. Omne enim finitum per ablationem conſumitur, ſi ablatio non fiat per partes proportionales: in præſenti autem ablatio non fieret per partes proportionales, vt 1.2.quæ.85.art.2.docet S.Thom. B Sed eſt impoſſibile, quòd inclinatio naturalis ad bonum rationis, manente natura humana, totaliter deſtruatur, vt in eodem articulo ſecundo probat S. Thomas: ergo.

Cõfirmatur ſecundò idem antecedens. Per actus virtutum non augetur inclinatio naturalis ad bonum rationis: ergo nec minuitur per peccatum.

Quintò arguitur. Peccatum eatenus diminuit bonum naturæ, quatenus generat habitum vitioſum; ſed peccatum originale non generat habitum vitioſum, nec aliquam morbidam qualitatem, cùm pro formali ſit pura priuatio originalis iuſtitiæ, & conſiſtat in auerſione, & non in conuerſione inordinata, vt ſuprà dictum eſt: ergo idem quod prius.

Contrariam ſententiam docet S.Thom. 1.2.q.85. C art.1. & Thomiſtæ quàm plurimi. Vnde ſit

PRima concluſio contra Pelagianos. Secundùm fidem Catholicam aſſerendum eſt, naturam humanam per peccatum immutatam, infirmatam, & debilitatam fuiſſe. In hac concluſione conueniunt omnes Catholici; colligitur enim ex ſacris literis, præſertim ex Pſal.40. *Ego dixi Domine miſerere mei, ſana animam meam quia peccaui tibi.* Quæ verba explicans S.Aug. ait: *Quid ſanatur, ſi nihil eſt vulneratum, nihil ſauciatum, nihil debilitatum atque vitiatum?* & Iſai.1. *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis, vſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas: vulnus, & liuor, & plaga tumens. Non eſt circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo.* & Matth.9. *Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus: non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Secundò probatur, ex definitionibus Conciliorum, præſertim D Arauſicani, & Tridentini, infrà adducendis, in quibus noſtra concluſio contra Pelagianos definitur. Tertiò probatur auctoritate Sanctorum, præſertim S.Chryſoſt. homil. 30. ad populum Antiochenum: vbi comparat peccatorem infirmo, febre correpto, qui non tantùm hanc paſſus eſt moleſtiam, quòd infirmatur; verùm & quod poſt morbum iam erit imbecillior; licèt ad bonam valetudinem ex longa redeat ægritudine. S. Proſper lib.1. de vocat. gent. c.7. ait: *Inde* (ſcilicet ex peccato primi hominis) *tracta mortalitas; inde multiplex corporis animique corruptio.*

Secunda concluſio. Natura humana per peccatum originale non fuit ſolùm expoliata donis gratuitis, ſed etiam in naturalibus vulnerata. Concluſio E eſt contra aliquos recentiores Theologos, ſed probatur. Primò: nam de homine illo deſcendente ab Hieruſalem in Hierico, qui typum gerebat peccatoris, dicitur Luc.10. quòd incidit in latrones, qui eum expoliauerunt, *ac plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto*: vbi non ſolùm aſſeritur, hominem illum expoliatum eſſe gratuitis, ſed etiam vulneratum in naturalibus, vt exponit Beda in gloſſa ordinaria ſuper eundem locum: & Ambr. lib.7. in Lucam.

Peccato originali infirmata fuit, & debilitata humana natura.

Ezech.18.

Secundò probatur ex definitione Conc. Arauſicani can.1. vbi ſic dicitur: *Si quis per offenſam præuaricationis Adæ non totum, id eſt, non ſecundùm corpus, & animam in deterius dicit hominem commutatum, ſed animæ libertate illæſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium; Pelagij errore deceptus, aduerſatur Scripturæ dicenti: Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur. Et neſcitis, quoniam, cui exhibetis vos ſeruos ad obediendum, ſerui eſtis eius cui obeditis? Et à quo quis ſuperatur, eius & ſeruus efficitur.* Eandem definitionem ſacrum Conc. Trident. ſeſſ.5. decreto de peccato originali, ſub his verbis confirmat: *Si quis non confitetur, primum hominem Adam, cùm mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem, & iuſtitiam, in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, incurriſſeque per offenſam præuaricationis huiuſmodi, iram, & indignationem Dei, atque adeò mortem, quam antea illi communicatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem ſub eius poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt, diaboli, totùmque Adam per illam præuaricationis offenſam ſecundùm corpus, & animam in deterius commutatum fuiſſe, anathema ſit.* Vbi ea ratione per peccatum originale dicitur homo ſecundùm animam, & corpus in deterius commutatus: quia non ſolũ fuit expoliatus ſupernaturalibus donis, ſed etiam in naturalibus vulneratus. Idem conſtat ex Concilio Valentino, cap.6. cuius verba diſp.54.n.10. referenda ſunt.

Rom 6. 2.Pet.2. Cæleſt.1. epiſt.1.6.4. Gen.2.

Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, quòd Concilia loquuntur comparatione virium, quas liberum arbitrium habebat in ſtatu innocentiæ ex præſentia iuſtitiæ originalis; non verò comparatione virium, quas habuiſſet, ſi homo in puris naturalibus eſſet conditus.

Hæc tamen ſolutio non videtur congruere verbis Conciliorum, & ſacræ Scripturæ ſuprà inductis. Nam ſi non loquuntur de homine comparatione ſtatus in puris naturalibus, cùm dicunt, eum per peccatum ſecundùm animam, & corpus fuiſſe in deterius commutatum; ſequeretur, quòd nullam plagam in ſeipſo per peccatum acceperit homo, nec fuerit relictus ſemiuiuus, vt Scriptura ſignificat; nam reuerà in puris naturalibus nullam haberet homo plagam, nec diceretur ſemiuiuus; licèt in eo eſſet rebellio appetitus ſenſitiui, & pugna inter carnem, & ſpiritum ex ipſa natura hominis conſequuta. Prӕterea: nam, vt infrà patebit, liberum arbitrium in natura lapſa non habet eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum erat, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet: non enim poteſt in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ, elicere vllum actum dilectionis Dei ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ, quem tamen elicere poterat, ſi homo in puris naturalibus conditus fuiſſet, vt patebit infrà: ergo per peccatum non ſolùm fuit in deterius commutatum, reſpectu ſtatus quem habuit in natura integra; ſed etiam reſpectu ſtatus, quem habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet.

Tertiò probatur concluſio: nam inclinatio naturalis ad bonum rationis humanæ naturæ proportionatum, minuitur per peccatum, vt 1.2.q.85.art.1. & 2. docet S.Thom. & ibi Caiet. & Conradus, Capreolus in 2.d.24.q.vnic.art.1.cont 3.Ferrar.3. cont. Gen.c.12. Alex. Halenſis 2.p.q.94.memb.8.artic.4 in corp. & ad 2. Richard. in 2.d.35. circa ſecundum principale, q.1. & 2. Greg. eadem d.q.vn.art 1. ad 6 contra primam concluſionem. Et ratio id ſuadet: nam habilitas potentiӕ naturalis ad bonum, ſiue ad exercitium bonorum actuum minuitur per peccatum, eo quòd ratione illius redditur potentia minus prompta ad operandum bonum, quàm ſi nullum peccatum habuiſſet; quod experientia ipſa nos docet:

IV. Liberi arbitrij naturalis inclinatio ad bonum imminuta fuit per peccatum.

docet:ergo per peccatum originale conſtituitur homo in deteriori ſtatu,quantùm ad huiuſmodi inclinationem & propenſionem naturalem ad bonum virtutis,quàm eſſet in puris naturalibus,ſi in eo ſtatu conditus fuiſſet. A

Ad argumentum Pelagij factum à principio reſpondetur cum S.Auguſtino, lib. de natura, & gratia, cap.20. quòd ſicut abſtinere à cibo non eſt ſubſtantia,& tamen ſubſtantia corporis, ſi omnino abſtineat à cibo, langueſcit, valetudinis inæqualitate corrumpitur,exhauritur viribus, laſſitudine debilitatur, & frangitur, ſic peccatum,quamuis non ſit ſubſtantia, potuit humanam debilitare naturam, eius vires minuere,& infirmam reddere.

Secundò reſpondetur, quòd licèt peccatum originale non ſit pro formali aliquid poſitiuum, ſed priuatiuum, vt ſuprà dictum eſt, peccatum tamen actuale eſt pro formali aliquid poſitiuum, & cauſat in anima habitum vitij oppoſitum contrario habitui virtutis; & ex hac etiam parte poteſt vires naturales humanæ naturæ minuere, atque eam debilitare, ne poſſit per ſeipſam opera naturæ ſanæ perficere, niſi diuinitùs adiuuetur, & ſanetur per gratiam. B

AD primum argumentum pro ſententia Catholicorum inductum, reſpondetur, quòd S. Thomas expreſsè docet noſtram ſententiam, locis ſuperiùs allegatis; neque in loco inducto ex prima parte dicit oppoſitum.Ibi enim non ait, quòd naturalia poſt peccatum manſerint integra in hominibus,aut in dæmonibus, quantùm ad omnia: ſed ſolùm inquit,quòd manſerunt integra; ſi ſermo ſit de bono primo naturæ,quod eſt eſſe, viuere, & intelligere: ſic enim explicat Dionyſium in ſolut. ad 1. eiuſdem articuli. Et per hæc reſpondetur ad confirmationem. C

Naturalia poſt peccatum an integra remãſerint.

Secundò reſpondetur, quòd in dæmonibus non eſt concupiſcentia, vel deordinatio appetitus ſenſitiui, ſicut eſt in homine lapſo: nam in Angelis non eſt appetitus ſenſitiuus. Vnde ex hac parte poteſt homo per peccatum magis vulnerari in naturalibus,quàm diabolus.

Hominis in puris naturalibus in natura lapſa differentia.

Ad ſecundum argumentum negatur antecedens: quoniam in natura lapſa carentia gratiæ, & iuſtitiæ originalis non habet ſolùm rationem pœnæ,ſed verè habet rationem culpæ, ex qua vulnerata manet natura humana, & impotens ad bona opera perfecta,etiam naturalia, qualia ſunt diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, & reſiſtere grauioribus tentationibus.Hæc enim, & ſimilia non poteſt homo, etiam per breue tempus, in natura lapſa perficere, niſi ſanetur per gratiam; cùm tamen in puris naturalibus potuerit vnum,aut alterum actum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia elicere ex viribus naturæ, & paruo tempore grauioribus tentationibus reſiſtere,vt inferiùs patebit. D

Ad tertium reſpondetur, quòd homo in natura lapſa, & in puris naturalibus, differunt quidem, ſicut homo nudus, & nudatus; ſed non tantùm differunt in hoc, ſed etiam, quia in natura lapſa eo ipſo,quòd eſt nudatus per peccatum,plurima in naturalibus paſſus eſt vulnera,quæ tamen in puris naturalibus non habuiſſet. E

Potentia rationalis intrinſecè nõ minuitur,ſed per appoſitionem impedimenti.

Ad quartum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quòd potentia rationalis naturæ humanæ non poteſt minui intrinſecè, & entitatiuè per deſtructionem alicuius gradus eiuſdem potentiæ; poteſt tamen minui per appoſitionem impedimenti, quale eſt peccatum, vel per inclinationem contrariam ad peccata, quæ inclinatio generatur per actus malos. Neceſſe eſt enim, quòd ex hoc, quòd aliquid inclinatur ad vnum contrariorum, diminuatur inclinatio eius ad aliud.Cùm ergo peccatum ſit contrarium virtuti,ex hoc ipſo, quòd homo peccat,diminuitur bonum naturæ, quod eſt inclinatio ad virtutem,vt 1.2.q.85. art.1. in corp. docet S.Thomas.

VI. Ad primam confirmationem reſpondetur cum S.Thoma, quòd obiectio illa procedit, quando fit diminutio per ſubtractionem. Per peccatum autem non minuitur inclinatio naturalis ad bonum per ſubtractionem,ſed per appoſitionem impedimenti, quod neque tollit, neque minuit radicem inclinationis. Cùm enim peccatum non diminuat ipſam naturam rationalem, minuere non poteſt radicem naturalis inclinationis ad bonum,quæ identificatur cum ipſa natura. Solùm ergo minuitur huiuſmodi inclinatio ex parte termini; quatenus videlicet per peccatum ponitur impedimentum pertingendi ad terminum, vt in corpore eiuſdem articuli explicat S.Thomas.Vnde,quantumuis in infinitum multiplicentur peccata, non poteſt totaliter deſtrui inclinatio naturalis illius ad bonum rationis.Eandem ſolutionem proſequitur S.Doctor 1.p.q.48.artic.4. ad 3.

S.Tho 1.2. q.85. art.2. ad 1.

Sed contra hanc ſolutionem vrget argumentum;quia tot poſſunt impedimenta apponi, totque peccata multiplicari, vt inclinatio naturalis humanæ naturæ ad virtutem, non ſolùm difficiliùs poſſit in actum virtutis, ſed etiam omnino non poſſit:ergo poterit huiuſmodi inclinatio naturalis per multiplicationem peccatorum totaliter deſtrui. Probatur conſequentia:nam,qua ratione inclinatio naturalis ad bonum poteſt diminui per appoſitionem impedimenti, ita vt difficile poſſit actum bonum exercere, eadem ratione tot poterunt impedimenta multiplicari,vt omnino in actum bonum exire non poſſit.Reſpondetur,negando conſequentiam,& ratio diſcriminis eſt: nam, vt inclinatio naturalis ad bonum minuatur, ſufficit, quòd aliquo modo fiat minor,ſiue intrinſecè id fiat per ſubtractionem,ſiue extrinſecè per appoſitionem impedimenti;vt autem omnino deſtruatur, neceſſe eſt, quòd entitas tota eiuſdem inclinationis pereat.

VII. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quòd actus virtutum, quatenus generant habitum, per quem perficitur potentia in ordine ad actus virtutum, quodammodo augent inclinationem illius.

Ad quintum reſpondetur, quòd peccatum mortale actuale vulnerat naturam intellectualem, minuendo inclinationem eius ad bonum per appoſitionem contrariæ inclinationis, etiamſi ſit peccatum omiſſionis; quoniam in exercitio nunquam reperitur abſque omni actu. Originale autem peccatum vulnerat in naturalibus per remotionem originalis iuſtitiæ, & aliorum donorum, quibus vires inferiores ſub fræno rationis continebantur, & quatenus per idem peccatum auertitur creatura intellectualis à ſuo vltimo fine, ac ſubinde redditur impotens ad perfectiſſimos actus eiuſdem naturæ, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia,vt eſt finis naturalis,exercendos. Vnde peccatum actuale vulnerat hominem in naturalibus,inducendo inclinationem poſitiuam vitij, inclinationi virtutis oppoſitam contrariè: peccatum autem originale vulnerat in naturalibus, ſubtrahendo à potentiis rationalibus ea dona, quibus in officio continebantur, & inducendo maculam in animam, & eam à ſuo vltimo fine,vt dictum eſt,auertendo.Videatur M. Soto lib. 1. de natura, & gratia, cap.14.

Peccatum mortale quomodo vulneret naturã intellectualem

Digitized by Google

DISPVTATIO XLVI.

Quæ ſint vulnera, quæ homo per originale, vel actuale Peccatum incurrat.

I.
Peccatum quatuor vulnera infert naturę

HAnc difficultatem tangit S.Thomas 1.2. quæſtione 85 art.3. in quo quærit: vtrùm conuenienter ponantur vulnera naturæ, ex peccato conſequentia, infirmitas, ignorantia, malitia, & concupiſcentia. Et reſpondet cõcluſione affirmatiua, quam probat auctoritate venerabilis Bedæ, quæ habetur in gloſſa ordinaria, in illa verba Lucæ 10. *Et plagis impoſitis, abierunt ſemiuiuo relicto.* Vbi prædicta quatuor vulnera, quæ homo per peccatum incurrit, enumerat. Et in corpore articuli, horum vulnerum ſufficientiam ſic colligit: Nam *per iuſtitiam originalem perfecta ratio continebat inferiores animæ vires, & ipſa ratio à Deo perficiebatur ei ſubiecta. Hæc autem originalis iuſtitia ſubtracta eſt per peccatum primi parentis, ſicut iam dictum eſt; & ideò omnes vires animæ remanent quodammodo deſtitutæ proprio ordine, quo naturaliter ordinantur ad virtutem: & ipſa deſtitutio vulneratio dicitur naturæ. Sunt autẽ quatuor potentiæ animæ, quæ poſſunt eſſe ſubiecta virtutum; vt* (1.2.q.61. ar.2.&q.57.) *dictum eſt, ſcilicet, Ratio, in qua eſt prudentia: Voluntas, in qua eſt iuſtitia: Iraſcibilis, in qua eſt fortitudo: Concupiſcibilis, in qua eſt temperantia. Inquantùm ergo ratio deſtituitur ſuo ordine ad verum, eſt vulnus ignorantiæ: inquantùm verò voluntas deſtituitur ordine ad bonum, eſt vulnus malitiæ: inquantùm verò iraſcibilis deſtituitur ſuo ordine ad arduum, eſt vulnus infirmitatis: inquantùm verò concupiſcentia deſtituitur ordine ad delectabile moderatum ratione, eſt vulnus concupiſcentiæ. Sic igitur iſta quatuor ſunt inflicta toti humanæ naturæ ex peccato primi parentis. Sed quia inclinatio virtutis ad bonum in vnoquoque diminuitur per peccatum actuale, vt ex dictis patet, etiam iſta ſunt quatuor vulnera ex aliis peccatis conſequentia, inquantùm ſcilicet per peccatum & ratio hebetatur, præcipuè in agendis; & voluntas induratur ad bonum, & maior difficultas bene agendi accreſcit, & concupiſcentia magis exardeſcit.*

II.
Voluntas magis corrupta eſt per peccatum, quàm intellectus.

Sed pro maiori explicatione, notandum eſt, quòd vt docet S.Thom.1.2. quæſtione 109. articulo ſecũdo ad tertium, natura humana magis corrupta eſt per peccatum, quãtùm ad appetitum boni, quàm ſecundùm cognitionem veri, eò quòd voluntas eſt inclinatio totius hominis; vnde plura poteſt cognoſcere per ſe ipſum, abſque auxilio gratiæ, quàm poſſit viribus naturæ perficere; quamuis etiam in intellectu fuerit vulnerata. Igitur, quantùm ad intellectum vulneratus eſt homo per peccatum, ignorantię vulnere: quia, licèt poſſit per vires naturæ aliquod verum cognoſcere, non ſolùm ſpeculatiuum; ſed etiam practicum, ex his, quæ pertinent ad ordinem naturæ; non tamen poteſt omne verum, præſertim practicum, ex iis, quæ ad rectam inſtitutionem vitæ naturalem pertinent, ſine auxilio gratiæ cognoſcere. Vnde S. Proſp. Caſſianum acriter reprehendit, eò (S. Proſp. li. cõt. Colla. c.17.) quòd ex verbis illis Geneſ.3. *Ecce Adam factus eſt ſicut vnus ex nobis: ſciens bonum, & malum*; malè intulerit: *Concepit ergo Adam poſt præuaricationem, quam non habuerat, ſcientiam mali; boni verò, quam acceperat ſcientiam non amiſit.* (Cap. 19.) Quam doctrinam alibi impugnans idem S. Proſp. *Nunc autem*, inquit, *cùm ſine ſacramento regenerationis æternam mortem nemo poſſit euadere: nonne ex ipſius remedij ſingularitate apertiſſimè patet, in quàm profundum malum totius humani generis natura demerſa ſit, illius præuaricatione, in quo omnes peccauerunt, & quidquid ille perdidit, per-* A *diderunt? Perdidit autem primitus fidem, perdidit Continentiam, perdidit Charitatem: ſpoliatus eſt Sapientia & Intellectu; caruit Conſilio, & Fortitudine: & impiè altiora ſectando, à veritatis ſcientia, & obedientia pietate deiectus eſt.* Et infrà: *Inde, priuſquam edendo carnem filij hominis, & bibendo ſanguinem eius, lethalem digerat cruditatem; labitur memoria, errat iudicio, nutat inceſſu, neque vllo modo idoneus eſt, ad illud bonum eligendum, & concupiſcendum quo ſe ſponte priuauit.* Et cap. 21. *Poſtquam autem Adam ſe, hoc eſt, imaginem, & templum Dei deceptori ſuo ſubdidit, perdidit boni ſcientiã, quia perdidit bonam conſcientiam.* Vnde Sap. 9. ſcriptum eſt: *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ: corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum* B *multa cogitantem. Et difficilè æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cũ labore. Quæ autem in cœlis ſunt, quis inueſtigabit?* Vbi ex corruptibilitate corporis, ex peccato prouenientem, infert hominum prouidentiam eſſe incertam. Vndè paulò poſt principium eiuſdem capitis præmiſerat: *Homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicij, & legum. Nam & ſi quis erit conſummatus inter filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in nihilum computabitur.* quaſi diceret: Pauca poterit, & cum difficultate homo infirmus cognoſcere, vt rectè iudicet, & leges condat, niſi per ſapientiam tuam ſanatus fuerit. Vnde & ſtatim illam poſtulat à Deo: *Mitte illam*, inquiens, *de cœlis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum* C *laboret, & ſciam, quid acceptum ſit apud te.* Peccatum ergo oculos inprimis rationis obnubilat, vt miſerabilis homo poſtmodum abſque fræno in barathrum pertrahatur. In cuius ſignum priùs Samſon oculos amiſit, & poſtmodum à Philiſtæis ad molam deputatus eſt. Vnde Gregorius: *Quia plerunque priùs oculus contemplationis amittitur, & poſt per carnis deſideria, huius mundi laboribus animus ſubiugatur, teſtatur Sampſon ab Allophylis captus, qui poſtquam oculos perdidit, ad molam deputatus eſt: quia nimirũ maligni, poſtquam tentationum ſtimulis intus aciem contemplationis effodiunt, foras in circuitum laborum mittunt.* (Greg. lib.7. Mor. c.13. Iud.16. Samſon typus fuit peccatricis animæ.)

III.
Peccatum nocti comparatur.

Hinc etiam peccatum nocti comparatur, quia ſicut nocte inter album, & nigrum corporalis oculus non diſcernit; ita & peccator, quid ſit bonum, quid malum, D per oculos rationis vix iudicat, quod his verbis notauit Chryſoſtom. (Chry. ho. 4. in Ioan. col.1.to.3.) *Sicut enim in tenebris, neque amicus, neque inimicus agnoſcitur, ſed omnia penitus ignorantur: itidem in peccato vſu venit. Quippe, qui lucro inhiat, nullam amici, inimicive intelligit differentiam, & inuidus familiariſſimum, non ſecus quàm inimicum conſpicatur: & latrones ſimiliter in omnes bellum gerunt, omnibus inſidiantur: & omnino quicunque ſe vitiorum ſordibus coinquinant, nihil ad rerum differentias dignoſcendas ab ebriis, inſanientibuſque differunt. Et quemadmodum noctu, amoto lumine lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides pretioſos, & alia omnia eodem modo & videmus, & dyudicamus; ita qui ſordidè, & vitioſè vitam viuunt, neque modeſtiæ vim, neque ſapientiæ diſcernunt pulchritudinem. In tenebris* E *enim, vt iam dixi, pretioſi etiam lapides nullam ſpeciem, nullum præ ſe ferunt fulgorem, non ſua, ſed caligantium oculorum culpa. Neque hoc dumtaxat nobis, dum ſub impia vitiorum tyrannide viuimus, moleſtum eſt; verùm etiam illud, quod formidine propterea angimur. Et veluti, qui per obſcuram noctem iter faciunt, vt nihil metuendum ſit, metu tamen concutiuntur: ſic, qui ſcelus aliquod admittunt, etſi nemo id videat, nemo reprehendat; nihilo tamen meliùs ſibi fidunt, ſed omnia formidant, omnia ſuſpicantur; quippe qui perpetuis conſcientiæ ſtimulis agitantur, omnia formidoloſè circumſpiciunt.* Et homil. 22. ſuper 1. epiſt. ad Corinth. *Quemadmodum*, inquit,

Digitized by Google

latrones, cùm quid pretioſum rapere volunt, extincto lumine id aggrediuntur; ſic in peccatoribus corrupta ratio. Etenim in nobis rationis lumen eſt ſemper ardens, quod ſi ſpiritus iniquitatis vehementiori impetu aggreſſus extinxerit, quamprimùm animam obſcurauit, expugnauitque, & quidquid in ea conditum eſt, cõpilat. Quippe quæ, cùm à libidinis cupiditate capta eſt, ſicut nebula, & caligine corporei oculi, ſic ab illo mentis prouidentia præoccupata, nihil intueri poteſt vlterius, non præcipitium, non gehennam, non formidinem: & tanquam paries ſine oſtio oculis obiectus, non ſinit iuſtitiæ radium mentes noſtras illuſtrare. Et quemadmodum cæci, licèt in ipſo meridie ſub dio verſentur, nullam tamen lucem accipiunt; itidem & hi, quamuis innumera vndique dogmata eorum inſonent auribus, animo hoc affectu præoccupato, omnibus rationibus obſtruunt auditum. Hinc etiam Origenes, explicans illud Iob. 3. *Noctem illam tenebroſus turbo teneat;* ſic ait: *Niſi primùm obſcurauerit diabolus corda hominum, niſi primum infuſcauerit animas eorum, niſi prius obliuionem dederit timoris Dei, atque terribilium iudiciorum eius; non vtique valebit vnquam peccatorum ſemen ſeminare in cordibus eorum. Poſtquam vero obſcurauerit animam, & à Deo auerterit; tunc ſcilicet ad omnia mala, ad impudicitiam, ad infidelitatem, atque ad omnia carnis deſideria, tanquam eos, qui in tenebris ſunt, facilè conuertit.*

Orig. li. 2. in Iob. to. 2.

III. Voluntas quæ mala per peccatũ incurrat.

Rationis iudicio vulnerato, ad reliquas animi vires peccati venenum diffunditur, nihil intactum, nihil non læſum relinquens; & inprimis voluntas, quæ appetitus eſt totius hominis, eodem veneno infecta, quàmplurima damna incurrit. Nam auerſa à ſuo vltimo fine tam naturali, quàm ſupernaturali, permanſit; ac per conſequens, abſque ſufficientibus viribus vt per ſe ipſam poſſet ad ipſum Deum, etiam inquãtùm eſt auctor naturæ, ſe conuertere. Hinc etiam impotẽs manſit ad ſeruandam totã legem naturalem, & reſiſtendum grauioribus tentationibus occurrentibus. Hinc conſuetudine peccandi magis, ac magis debilitatum manet liberum arbitrium, vtpote diaboli poteſtati vltrò traditum. Vnde ſanctus Auguſt. *Suſpirabam,* inquit, *ligatus, non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa facta eſt libido: & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo: &, dum conſuetudini nos reſiſtitur, facta eſt neceſſitas: quibus, quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis, vnde catenam appellaui, tenebat me obſtrictum dura ſeruitus.* Qualiter autem per diuerſitatem peccatorum variis vulneribus afficiatur anima, iis verbis explicat Origenes: *Anima, quoties peccat, toties vulneratur, & ne dubites peccatis eam, velut telis, & gladiis vulnerari. Audi Apoſtolum monentem, vt ſumamus ſcutum fidei, in quo poſſimus omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. Vides ergo peccata maligni eſſe iacula, quæ in animam diriguntur. Patitur autem & anima non ſolum vulnera iaculorum, ſed & fracturas pedum, cùm laquei parantur pedibus eius, & ſupplantantur greſſus eius. O ſi poſſemus per vnumquodque peccatum videre, quomodo homo noſter interior aſſiduè vulneratur. Vulneratur per linguam anima, vulneratur & per cogitationes, & concupiſcentias malas: frangitur autem, & conteritur per opera peccati. Quæ ſi omnia videre poſſemus, & vulneratæ animæ ſentire cicatrices, certum eſt, quòd vſque ad mortem reſiſteremus aduerſus peccatum.*

Aug. lib. 8. Conf. c. 5. tom. 1.

Orig. hom. 8. in ca. 13. Num.

IV. Potentiæ inferiores qualiter per peccatum fuerũt infectæ.

Voluntate per peccatum ſauciata, atque vulnerata reliquæ etiam potentiæ, & vires inferiores remanſerunt infectæ, atque infirmæ, videlicet iraſcibilis, & concupiſcibilis: quæ quidem potentiæ, cùm homini fuerint à Deo collatæ in adiutorium rationis, non ſecus ac mulier viro, dicente Domino: *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi;* ipſam nihilominùs rationem, vt in peccatum conſentiendo caderet, iuuerũt. Hinc homo miſer variis paſſionibus agitatur, metuit, dolet, gaudet de eo, quod metuendum non erat, nec dolendum, aut gaudendum. Vnde Auguſtinus: *Omnes affectus iſtos vitã recta rectos habet, peruerſa peruerſos. Electi enim metuunt pœnam æternam, cupiunt vitam æternam. Dolent in re, quia ipſi in ſemetipſis adhuc ingemiſcunt adoptionem, expectantes redemptionem corporis ſui. Gaudent in ſpe, quia fiet ſermo, qui ſcriptus eſt:* Abſorpta eſt mors in victoria. *Item metuunt peccare, cupiunt perſeuerare, dolent in peccatis, gaudent in operibus bonis, &c. Peruerſi autem his affectibus prauis, tanquam morbis, & perturbationibus quatiũtur.* Hinc denique Apoſtolus in perſona lapſi hominis loquens: *Video,* inquit, *aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in legem peccati: infelix ego homo; quis me liberabit de corpore mortis huius?* Et ſibi ipſi reſpondens, ait: *Gratia Dei per Ieſum Chriſtum.* Vt intelligamus hæc vulnera, quæ natura humana per peccatum Protoparentis incurrit, non niſi per gratiam Ieſu Chriſti poſſe ſanari.

Genes. 2. — Aug. 14. de Ciuit. Dei, cap. 9. — 1. Cor. 15. — Rom. 7.

DISPVTATIO XLVII.

Vtrùm liberum arbitrium in natura lapſa, ſecluſis auxiliis gratiæ, habeat eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet.

I. ILLI auctores, qui dicunt, hominem per peccatum ſolùm fuiſſe ſpoliatum donis gratuitis, non autem in naturalibus vulneratum; cõſequenter docẽt, liberũ hominis arbitrium in natura lapſa eaſdem prorſus vires naturales ad bonum habere, quas habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet. Probant hoc eiſdem argumentis, quibus diſputatione præcedenti contendebant probare, hominem per peccatum non fuiſſe in naturalibus vulneratum. Si enim potẽtiæ naturales reuerà per peccatũ vulneratæ non ſunt, ſed omnino integræ permanſerunt; per euidentem conſequentiam infertur, eaſdem prorſus vires naturales retinere poſt peccatum, quas habuiſſent, ſi homo in puris naturalibus fuiſſet conditus.

Præterea probatur eadem ſententia: Homo in puris naturalibus conditus eandem prorſus pugnam appetitus contra rationem haberet, quam reuerà nunc habet in natura lapſa; & conſequenter eadem difficultas ad operandum bonum naturæ proportionatum eſſet in vtroque ſtatu; & ſimiliter potentiæ naturales eſſent eiuſdem rationis, ſicut & ipſa hominis natura: ergo & vires naturales ad bonum rationis exequendum eſſent eædem prorſus in vtroque ſtatu.

Secundò: Nullum eſt ſignabile opus bonum, quod poſſet homo viribus naturæ producere in puris naturalibus, & non in natura lapſa: ergo in vtroque ſtatu haberet eaſdem vires naturales ad bonum. Probatur conſequentia: nam tota perfectio virium naturalium attenditur, vel ſaltem à poſteriori cognoſcitur ex bonis operibus, quæ poſſunt producere. Et antecedens probatur: nam bona opera ſunt in duplici differentia: quædam ſunt ſupernaturalis ordinis, ſicut Fides, Spes, & Charitas: & hæc non potuit homo ſolis viribus naturæ in puris naturalibus elicere, ſicut neque in natura lapſa. Alia verò ſunt

ſunt naturæ conſona,&proportionata,ſicut eſt actus A temperantiæ,miſericordiæ,aut liberalitatis:quę quidem opera indifferenter poſſunt produci ab homine poſt lapſum abſque auxilio gratiæ, & etiam in puris naturalibus,ſi in eo ſtatu conditus fuiſſet ergo,&c.

II. Tertiò : Homo per peccatum non amiſit liberum arbitrium, vt contra Lutherum, & Caluinum definit Concil.Trid. ergo per vires liberi arbitrij poteſt in natura lapſa quodcūque opus bonū operari,quod in puris naturalibus exercere potuiſſet:ac per conſequens in vtroque ſtatu haberet eaſdem vires naturales ad bonum. Probatur conſequentia : nam, vt diſp.115.patebit,liberum arbitrium eſt facultas voluntatis,&rationis ad vtrumlibet,ſcilicet ad operandū:vel ad operandum & non operandum hoc & illud. Si ergo per peccatum non amiſit homo liberum B arbitrium conſequens eſt, ipſum habere naturalem facultatem ad operandum omnia illa opera bona, quæ in puris naturalibus exercere potuiſſet : aliàs enim reſpectu eorundem operum, non haberet poſt peccatum liberum arbitrium.

Conc. Tri. ſeſ.6.can.5.

Confirmatur. Nullus tenetur ad impoſſibile: cùm nullus peccet in eo, quod vitare non poteſt:ſed homo in natura lapſa tenetur ex præcepto naturali operari bonum ſuæ naturæ proportionatum, & vitare malum illi oppoſitum, ſicut teneretur in puris naturalibus : ergo habet naturalem facultatem ad id præſtandum,ſicut eam haberet in puris naturalibus, & ita ſequitur idem,quod priùs.

III. Quartò : In homine lapſo eſt lumen naturale ad cognoſcendum malum, & bonum fini naturali ac- C commodatum,vt conſtat ex Pſal.4.vbi cùm Propheta præmiſiſſet : *Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona?* mox ſubiungit : *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine* : quo ſcilicet,quid bonum,& proſequendum:quid malum,&fugiendum ſit,cognoſcamus:ergo ſunt in illo vires naturales ad bonum ſibi proportionatum amplectendum, & ad malum fugiendum,ſicut eas habuiſſet in puris naturalibus:ergo in vtroque ſtatu haberet eaſdem vires.

Confirmatur primò ex illo ad Rom. 2. *Cùm gentes,quæ legem non habent*(ſcriptam ſcilicet)*naturaliter, quæ legis ſunt,faciunt, eiuſmodi legem non habentes,ipſi ſibi sūt lex : qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.* Ecce Paulus,naturaliter,hoc eſt,ex ſolis vi- D ribus naturæ,ait,gentes interdum efficere, quæ legis naturalis ſunt,quæ planè ſunt bona moralia fini naturali accommodata.

Confirmatur ſecundò auctoritate S.Auguſtini lib. 3. Hypogn. dicentis : *Eſſe fatemur liberum arbitrium in omnibus hominibus,habens quidem iudicium rationis non per quod ſit idoneum, quæ ad Deum pertinent, ſine Deo,aut inchoare,aut certè peragere:ſed tantùm in operibus vitæ præſentis tam bonis, quàm etiam malis.* Vbi non obſcurè docet, liberum arbitrium ſine gratia poſſe velle quidquid bonum ad præſentem vitam pertinet, ſolúmque excludit bonum, quod ad Deū, vt finis ſcilicet ſupernaturalis eſt, pertinet : ergo ſecundùm Auguſtinum liberum arbitrium habet eaſ- E dem vires naturales ad bonum,quas habiturum eſſet in puris naturalibus.

Denique poterunt adduci pro eadem ſententia omnia argumenta,diſputatione 54.referenda,quibus iidem auctores probare contendunt, hominem in natura lapſa, quandiu iudicium rationis non abſorbetur, habere abſque auxilio gratiæ naturalem facultatem reſiſtendi,pro ſingulis inſtantibus, quibuslibet etiam grauiſſimis tentationibus, quas pro ſeruanda lege naturali, neceſſe ſit vincere. Hoc enim ſemel admiſſo,euidenter ſequitur, in eo eſſe prorſus eaſdem vires naturales ad bonum ſibi proportionatum amplectendum, & malum fugiendum, quas in puris naturalibus habiturus eſſet.

Hæc tamen ſententia ſicut & illa,quam in præcedenti diſputatione confutauimus, viris doctiſſimis non probatur ; nec eſt conſona doctrinæ ſanctorum Auguſtini,& Thomæ : ſed ab ea prorſus aliena. Vnde ſit

IV. Homo in natura lapſa eaſdem vires non habet,quas habuiſſet in puris naturalibus.

PRima Concluſio. Homo in natura lapſa abſque auxilio gratię non habet eaſdem vires ad bonum naturale amplectendum,& malum fugiendum, quas habuiſſet in puris naturalibus. Hæc concluſio ſequitur manifeſtè ex dictis : nam homo per peccatum, non ſolùm fuit expoliatus donis gratuitis ſed etiam in naturalibus potentiis vulneratus, debilitatus, atque in deterius commutatus. In puris autem naturalibus,reuerà non eſſet vulneratus in naturalibus, aut debilitatus,vel plagis effectus;ſed homo vulneratus, plagis affectus,atque infirmitate debilitatus,non habet eaſdem vires ad opera naturæ exercenda, quas haberet, ſi nullam infirmitatem, aut membrorum debilitatem incurriſſet:ergo

Secundò : nam homo per peccatum originale, vel mortale auerſus eſt à Deo, non ſolùm vt eſt finis ſupernaturalis ; ſed etiam vt eſt finis naturalis : eſt enim impoſſibile, quòd homo ordinatus ad vitam æternam, auertatur per peccatum à fine ſupernaturali, quin etiam auertatur, ſaltem conſequenter à fine naturali ; aliàs poſſet ſimul eſſe auerſus à Deo,vt eſt auctor gratiæ,& conuerſus in illum, vt eſt auctor naturæ : quod manifeſtam inuoluit repugnantiam. Sed in puris naturalibus nullo modo eſſet auerſus à Deo, etiam vt eſt auctor naturæ:nam ille ſtatus excludit gratiam, & peccatum:& conſideratur homo in eo ſtatu,ſecundum illa præcisè, quæ ei competunt ex principiis naturæ, ſed homo auerſus à ſuo vltimo fine,etiam naturali, non habet eaſdem vires ad bonum eidem fini proportionatum, quas habiturus eſſet, ſi ab eodem fine auerſus non fuiſſet:ergo,&c. Minor probatur: nam,vt dicit Ariſtoteles, vltimus finis in practicis habet ſe, vt prima principia in ſpeculatiuis, ſed intellectus auerſus à primis principiis ſpeculatiuis non habet eaſdem vires ad inferendas ſcientificas concluſiones,quas haberet,ſi de principiis eſſet bene inſtructus:ergo ſimiliter homo auerſus per peccatum ab vltimo fine naturali,non habet eaſdem vires ad bonum eidem fini proportionatum amplectendum, & malum fugiendum : quas haberet, ſi ab eodem fine per peccatum auerſus non eſſet.

Tertiò probatur : quia, vt diſputatione 51. patebit, homo in natura lapſa, non poteſt ſolis viribus naturæ diligere Deū ſuper omnia ſimpliciter, etiam vt eſt finis naturalis : at in puris naturalibus poſſet propriis viribus elicere vnum, aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia, inquantùm eſt finis naturæ, vt in eadem diſputatione manifeſtum fiet: ergo in natura lapſa non habet eaſdem vires, quas habiturus eſſet in puris naturalibus. Et per hæc reſpondetur ad obiecta.

V. Hominis in natura lapſa, & in puris naturalibus differentia.

AD primum igitur argumentum reſpondetur, quòd homo in natura lapſa eſt auerſus ab vltimo fine,etiam naturali : à quo tamen non eſſet auerſus, ſi in puris naturalibus conditus eſſet, & ex hac parte habet maiorem difficultatem ad operandum bonum ſuæ naturæ proportionatum, quàm haberet, in puris naturalibus. Si autem præter peccatum originale habeat actualia, appetitus ſenſitiuus fortior efficitur,vt contra rationem pugnet, & per habitum vitij,qui ex multiplicatis actibus generatur,voluntas magis,ac magis inclinatur ad malum,& ex hac parte minores vires habebit ad bonum exequēdum,quàm haberet in puris naturalibus.

Ad

Digitized by Google

Ad ſecundum reſpondetur, quòd in puris naturalibus poſſet homo per ſolam facultatem naturæ, elicere vnum, aut alterum actum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia ſimpliciter; quem tamen non poteſt elicere in natura lapſa, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quòd, quamuis liberum arbitrium hominis non fuerit per peccatum extinctum; fuit tamen ſauciatum, vulneratum, & læſum, vt ſupra dictum eſt diſputatione 45. & 46. quæ tamen vulnera in puris naturalibus non habuiſſet: & propterea propriis viribus in natura lapſa non poteſt perficere omne illud opus bonum, etiã naturale, quod in puris naturalibus exercere potuiſſet. Nec ex hoc ſequitur, hominem per peccatum amiſiſſe liberum arbitrium, reſpectu eorum operum, quæ ſine auxilio gratiæ exercere non valet: poteſt enim quécunque actum ſaltem ex auxilio ſpeciali, producere, quod ſufficit, vt cenſeatur habere liberum arbitrium reſpectu cuiuſcunque boni operis: nam quod per amicos poſſumus, per nos ipſos poſſe cenſemur, vt dicit Ariſt. 3. Eth. cap. 3.

VI. Ad confirmationem reſpondetur cum S. Thoma, quòd ſi in poteſtate hominis eſſe dicatur aliquid, excluſo auxilio gratiæ: ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia præparante, ſicut ad diligendum Deum, & proximum; & ſimiliter ad credendum articulos fidei. Sed tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuſcunque diuinitùs datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, ex iuſtitia non datur in pœnam præcedentis peccati, & ſaltem originalis peccati, vt Auguſtinus dicit in libro de correptione & gratia.

S. Tho. 1.2. q.2. ar 5. ad 1. & 1.2. q. 109. art 4. ad 2. Homo ad multa tenetur, quæ facere nõ poteſt ſine auxilio gratiæ. S. Tho. 1.2. q. 109. ar. 2. ad 3.

Ad quartum reſpondetur, quòd, vt docet S. Thomas, natura humana magis corrupta eſt per peccatum, quantùm ad appetitum boni, quàm ſecundùm cognitionem veri: vnde non ſequitur, quòd voluntas poſſit abſque auxilio gratiæ operari totum illud bonum, quod intellectus lumine naturæ poteſt cognoſcere.

Ad confirmationem reſpondetur, ſenſum Apoſt. non eſſe illum, qui in argumento tangitur; alias ex ſolis viribus naturę poſſet homo in natura lapſa implere omnia legis præcepta naturalia, & diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, vt eſt auctor naturę; quod tamen eſt falſum, vt diſput. 51. patebit. Addo, illam explicationem Apoſt. fuiſſe priùs traditam à Iuliano, vt Auguſt. refert, cùm ait: *Vnde, & illi, quos commemorare voluiſti, de quibus ait Apoſtolus: Gentes legem non habentes, ſibi ſunt lex, qui habent opus legis ſcriptum in cordibus ſuis: quid te adiuuent, omnino non video. Per hos enim probare conatus es, etiam alienos à fide Chriſti veram poſſe habere iuſtitiam, eò quòd iſti, teſte Apoſtol. naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt.* Locus ergo Apoſtoli dupliciter in eodem cap. à S. Auguſt. explicatur. Prima explicatio eſt, quòd gentes dicuntur ſine lege, *naturaliter*, quæ legis ſunt, facere, ideſt, per naturam correctam per gratiam. Sic enim ait: *Ideo dicuntur ſine lege naturaliter, quæ legis ſunt facere: quia ex gentibus venerunt ad Euangelium, non ex circumciſione: cui lex data eſt: & propterea naturaliter, quia vt crederent, ipſa in eis eſt per Dei gratiam correcta natura: nec per eos potes probare, quod vis, etiam infideles veras poſſe habere virtutes: ſunt quippe iſti fideles.* Eandem explicationem tradit libro de ſpiritu, & litera, cap 26. & 27. quam in multis locis ſequitur S. Thom. præſertim 1.2. quæſtione 109. articulo 4. ad 1. Cùm enim ad probandum hominem ſine gratia per ſua naturalia poſſe præcepta legis implere, adduxiſſet locum prælegatum Apoſt. reſpondet, *quòd, ſicut Auguſt. dicit in libro de ſpiritu, & litera, non moueat, quòd naturaliter dixit eos, quæ legis ſunt facere: hoc enim agit Spiritus gratiæ vt imaginem Dei, in qua naturaliter facti ſumus, inſtauret in nobis.* Secunda explicatio S. Auguſt. vbi ſuprà, eſt, quòd ſi locus inductus Apoſtoli, intelligatur de gentibus, quæ fidem Chriſti non habent, non debet extendi ad quæcumque legis præcepta: ſed ad aliqua facilia, & de impletione præcepti in aliqua particulari materia, quantùm ad ſubſtantiam actus: non autem quantùm ad rectitudinem, quæ ſumitur ex vltimo fine. Sic enim ait Auguſt. *Aut ſi fidem non habent Chriſti, profectò nec iuſti ſunt, nec Deo placent, cùm ſine fide placere impoſſibile ſit. Sed ad hoc eos in die iudicij cogitationes ſuæ defendent, vt tolerabiliùs puniantur: quia naturaliter, quæ legis ſunt, vtcunque fecerunt, ſcriptum habentes in cordibus opus legis hactenus, vt aliis non facerent, quod perpeti nollent: hoc tamen peccantes, quòd homines ſine fide, non ad eum finem iſta opera retulerunt, ad quem referre debuerunt. Minus enim Fabricius, quàm Catilina punietur: non quia iſte bonus, ſed quia ille magis malus: & minus impius, quàm Catilina, Fabricius, non veras virtutes habendo, ſed à veris virtutibus non plurimùm deuiando.* quod diſp. 50. latiùs explicabitur.

Aug lib 4. contra Iulianum. ca. 3. poſt med. Rom. 2. Gẽtes quomodo dicãtur naturaliter quæ legis ſunt facere.

VII. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quòd S. Auguſt. in eodem loco explicat, quænam ſint illa bona opera moralia, quæ poteſt homo facere in natura lapſa abſque auxilio gratiæ: ſtatim enim ſubdit: *Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id eſt, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, vxorem velle ducere, pecora nutrire, artem diſcere diuerſarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præſentem pertinet vitam: quæ omnia non ſine gubernaculo diuino ſubſiſtunt, imò ex ipſo, & per ipſum ſunt, vel eſſe cœperunt.*

Bona aliqua moralia poteſt homo facere ex ſolis viribus naturæ.

His ſuppoſitis, quæ ad originale peccatum, & vulnera per illud toti naturæ humanæ inflicta pertinent, explicandum eſt conſequenter, quas vires naturales ad bonum naturæ proportionatum cognoſcendum, vel exequendum, & ad malum reſpuendum habeat liberum arbitrium, præſertim in natura lapſa. Circa quod ſe offerunt ſeptem diſputanda.

I. Vtrùm liberum hominis arbitrium poſſit ex ſolis ſuis viribus, abſque auxilio gratiæ cognoſcere omne verum pertinens ad ordinem naturæ.

II. Vtrùm per ſolas vires naturæ poſſit omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri, tanquam reuelatis à Deo, aſſenſu merè naturali, certo, & firmo ex parte credentis.

III. Vtrùm abſque auxilio gratiæ poſſit operari aliquod opus virtutis moralis bonum ex obiecto, & omnibus circunſtantiis, quod, comparatione vltimi finis naturalis, ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus.

IV. Vtrùm in natura lapſa poſſit ex ſolis ſuis viribus, cum concurſu Dei generali, elicere actum abſolutum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, cum abſoluto propoſito illi in omnibus placendi.

Vbi explicatur. Vtrùm homo, ſi conditus eſſet in puris naturalibus, poſſet propriis viribus elicere aliquem actum naturalem dilectionis Dei ſuper omnia.

V. Vtrùm liberum arbitrium cum ſolo concurſu Dei generali attritionem vel contritionem, quoad ſolam actus ſubſtantiam, cum propoſito abſoluto nunquam ampliùs peccandi mortaliter, elicere valeat.

VI. Vtrùm homo poſſit per vires naturales ſui arbitrij

Digitized by Google

arbitrij reparare bonum ſibi connaturale, quod per peccatum amiſit.

VII. Vtrùm homo lapſus poſſit, abſque auxilio gratiæ, ſeruare omnia mandata, & reſiſtere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus, etiam grauiſſimis ſibi occurrentibus, quas pro ſeruanda lege naturali neceſſe ſit vincere.

DISPVTATIO XLVIII.

Vtrùm homo poſsit ex ſolis viribus naturæ, abſque auxilio gratiæ, cognoſcere omne verum pertinens ad ordinem naturæ.

I. Pro explicatione huius difficultatis notandu eſt, veritates naturales eſſe in duplici differentia. Aliæ ſunt merè ſpeculatiuæ, vt quòd quantitas diſtinguatur, vel non diſtinguatur, à re quanta: quòd principia rerum naturalium ſint tria, & aliæ huiuſmodi, & de his certiſſimum eſt, atque experientia compertum, quòd ſine ſpeciali auxilio gratiæ poſſit homo cognoſcere aliquas veritates naturales. Et ratio eſt, quoniam per peccatum non fuit lumen naturale extinctum, ſed tantùm læſum. Aliæ verò ſunt veritates morales, quę reſpiciút morales operationes bonas, in genere moris, ſicut: Furtum eſt fugiendum: Honorandi ſunt parentes. Circa quas verſatur iudicium practicum in particularibus operabilibus, &c. Et loquendo de iſtis veritatibus, eſt ſententia Gregorij Ariminenſ. in 2. diſtinct. 27. quæſtione 1. diſtinct. 1. & Capr. eodem lib. diſtinct. 28. quæſt. 1. concl. 1. quòd homo poſt lapſum non poſſit cognoſcere aliquam veritatem moralem ex ſolis naturæ viribus, abſque ſpeciali auxilio gratiæ. Argumenta eorum potiſſima adducuntur à M. Medina p. 2. q. 109. art. 1. dub. 1. Sed hæc ſententia communiter reiicitur à Theologis, vnde pro reſolutione ſit

II. *Cognoſcere quę poſſit homo ſine auxilio gratiæ.* Prima Concluſio. Homo in natura lapſa poteſt ſine ſpeciali auxilio gratiæ aliquas virtutes morales cognoſcere. Probatur ratione facta: nam per peccatum non fuit extinctum dictamen, nec lumen rationis naturalis, ſed tantùm vulneratum, & læſum: ergo poteſt viribus propriis cum concurſu Dei generali aliquam veritatem naturalem cognoſcere. Præterea probatur: nam, vt diſputatione 50. patebit, homo lapſus poteſt ex viribus naturæ operari aliquod opus bonum moraliter, vt plantare vineas, dare indigenti aliquam paruam eleemoſynam: ergo multò magis poterit cognoſcere ex ſolis viribus naturæ, opus illud eſſe faciendum. Patet conſequentia: nam, vt dicit S. Thom. p. 2. q. 109. ar. 2. ad tertium. *Magis eſt natura humana corrupta per peccatum, quantùm ad appetitum boni, quàm quantùm ad cognitionem veri.*

Secunda Concluſio. Homo poſt lapſum, non poteſt ex ſolis viribus naturæ cognoſcere omnes veritates morales, pertinentes ad ordinem naturæ, neque habere certum iudicium de eo, quod eſt faciendum, vel fugiendum in omni euentu. Iſta concluſio eſt communis, quam probat Medina vbi ſuprà concluſione 2. Et ratio potiſſima eſt: quia natura infirma, & vulnerata non poteſt in omnia illa, ad quæ ſe extendit natura ſana, & integra: ſed cognoſcere, quid ſit faciendum, quid fugiendum in omni euentu, eſt naturæ integræ, & ſanæ: ergo in natura lapſa non poteſt homo hæc omnia cognoſcere, niſi prius ſanetur, & iuuetur auxilio medicinæ. Hinc ait Sapiens: *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ: corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat animam & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem: & difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore.* Sap. 9. Videantur circa iſtam concluſionem, quæ in diſputatione 46. nu. 2. dicta ſunt.

III. Tertia Concluſio. Homo etiam in natura integra, ſecluſa gratia habituali, & omni auxilio, aut dono ſpeciali, non poterat, moraliter loquendo, cognoſcere collectiuè omne cognoſcibile, pertinens ad ordinem naturæ, ita vt omniū rerum naturalium haberet ſimul ſcientiam. Ad euidentiam huius concluſionis notandum eſt, quòd, vt docet ſanct. Thomas prima parte quæſtione 101. articulo 1. ſi in ſtatu innocentiæ aliqui pueri nati fuiſſent; illi non ſtatim fuiſſent in ſcientia perfecti, ſed miniſterio ſenſuum eam acquiſiſſent ſucceſſiuè per inuentionem, aut per magiſtrum; abſque vlla tamen difficultate. *Pueri in ſtatu innocentiæ non fuiſſent ſtatim in ſcientia perfecti.* Cuius ratio eſt: nam, vt docet Ariſtot. 3. de anim. text. 14. anima noſtra, ſecundùm ſuam naturam, eſt tanquam tabula raſa, in qua nihil eſt depictum: ergo, ſecluſo dono gratiæ, nullus homo habet ſcientiam, neque haberet in illo ſtatu, niſi eam acquireret. Probatur ergo noſtra concluſio; quia, moraliter loquendo, eſſet impoſſibile etiam in illo ſtatu, vnum hominem vti miniſterio ſenſuum ad cognoſcendum collectiuè, quidquid eſt cognoſcibile per naturam Nam virtus cuiuſcunque intellectus humani eſt limitata: & ſecluſo dono gratiæ, oportet, vt accipiat ſpecies ab obiectis cognoſcibilibus. Dum autem intellectus attendit ad vnum cognoſcibile, diuertitur ab alio: ergo moraliter non poterat cognoſcere collectiuè omne cognoſcibile, pertinens ad ordinem naturæ. Confirmatur: nam in Angelis ſanctis, licèt nulla ſit ignorantia, eſt tamen neſcientia reſpectu aliquorum, vt docet Dionyſius capite 7. cœleſt. hierar. ergo etiam in homine, ſi natus fuiſſet in ſtatu iuſtitiæ originalis, poſſet admitti ignorantia, reſpectu aliquorum ſcibilium per naturam, quando illud ſcibile non pertineret ad eius ſtatum. *Angeli beati habēt neſciētiam reſpectu aliquorum.*

IV. Sed contra ſecundam, & tertiam concluſionem eſt argumentum: Omnes veritates naturales ſunt proportionatæ intellectui noſtro, ſecundùm ſuam naturalem virtutem: ergo, etiam ſecluſo auxilio gratiæ, poterit omnes illas veritates cognoſcere. Antecedens eſt certiſſimum: nam omnes veritates naturales continentur intra limites naturæ: ergo omnes ſunt intellectui noſtro proportionatæ. Confirmatur. Omnes veritates naturales ſunt cognoſcibiles per naturam: ergo poſſunt ab aliquo intellectu cognoſci per naturam: ergo poterit dari intellectus alicuius hominis ita perfectus, vt cognoſcat omnes veritates naturales viribus naturæ abſque auxilio gratiæ.

Reſpondetur. Omnes veritates naturales, diuiſiuè ſumptas eſſe proportionatas intellectui noſtro in natura integra; non tamen ſi ſumantur collectiuè: ſicut materia prima eſt proportionata omnibus formis naturalibus diuiſiuè, atque adeò poteſt omnes illas naturaliter recipere diuiſiuè, non tamen collectiuè.

Reſpondetur ſecundò, quòd, ſi argumentum procedat in natura lapſa, nullam habet difficultatem, quoniam per peccatum eſt vulneratus intellectus, atque adeò non habet proportionem cum omni cognoſcibili per naturam. Si autem procedat de homine in natura integra, dicimus, quòd, ſecluſo dono gratiæ, etiamſi omnes veritates naturales collectiuè haberent proportionem cum intellectu hominis, metaphyſicè loquendo, quoniam ſunt eiuſdem ordinis;

Digitized by Google

ordinis; non tamen haberent proportionem, moraliter loquendo, propter rationes ſuperiùs aſſignatas.

Ad conf. Ad confirmationem reſpondetur, omnes veritates naturales collectiuè ſumptas eſſe cognoſcibiles per naturam alicuius intellectus, etiam creati, videlicet per intellectum Angelicum; non tamen oportet, quòd omnes per naturam ſint cognoſcibiles collectiuè ab eodem intellectu humano, ſaltem moraliter loquendo. Alia, quæ ad iſtam difficultatem pertinent, videnda ſunt apud M. Medin. loco ſuperiùs allegato.

Conſequenter agendum eſt de veritatibus ſupernaturalibus, & explicandum, quas vires naturales habeat homo, præſertim in natura lapſa, ad aſſentiendum huiuſmodi veritatibus.

DISPVTATIO XLIX.

Vtrùm homo per ſolas vires naturæ poſſit omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri, tanquam reuelatis à Deo, aſſenſu certo, & firmo, ex parte credentis.

I. Hæreſis antiqua circa fidé.

Circa iſtam difficultatem ante Pelagij tempora fuit hæreſis Baſilidis, qui cum Valentinianis dixit, fidem eſſe homini naturalem. Ita refert Clemens Alexandr. lib. 4. Strom. Poſtmodum verò circa annum 400. exorta fuit Pelagij hæreſis, qui vt refert ſanctus Auguſtinus epiſt. 106. ad Paulin. & epiſt. 107. ad Vitalem, & S. Tho 2.2. quæſtione 6. articulo 1. aſſeruit, fidem non eſſe donum Dei, ſed ineſſe nobis ex nobis, à Deo autem pendere dumtaxat, quatenus ipſe, quæ ſunt credenda, reuelat per prædicatores, aut per legem, & doctrinam. In eodem errore fuit Thiconius ante Pelagij tempora, vt refert ſanctus Auguſtinus li. 1. de doctrin. Chriſtian. cap. 3. imo & ipſe S. Auguſt. antequam diligentiùs iſtam excuſſiſſet quæſtionem, prædictæ ſententiæ adhæſit, vt ipſemet fatetur lib. de prædeſtinatione SS. c. 3. vbi ait, ſe erraſſe ante Pontificatum, cùm putaret fidem, qua in Deum creditur, non eſſe donum Dei, ſed à nobis eſſe in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus piè viuamus in hoc ſeculo: & idem refert lib. 1. retract. cap. 23. Deinde verò circa annum 440. Fauſtus Gallus Regienſis Epiſcopus eundem errorem ſequutus eſt, vt refert Ioan. Maxentius in reſponſione ad epiſt. Hormiſdæ Papæ, & in præfatione fidei, atque Fulgentius lib. de incarnat. & gratia Chriſti: & colligitur manifeſtè ex libris eiuſdem Fauſti de gratia Dei, & humanæ mentis libero arbitrio, cuius verba diſputat. 2. retulimus.

Fauſti error circa fidem.

Caſſiani error circa fidem.

Similiter Caſſianus, & alij quidam Semipelagiani Maſſilienſes huic errori adhæſerunt: nam in collat. 13. cap. 17. diſtinguit duplicem modum vocationis ad fidem, & ad ipſam gratiam, & dicit, quòd in aliquibus hominibus gratia Dei, atque auxiliū eius omnem præuenit hominis voluntatem, ita vt non petentes, neque pulſantes, ſed dormientes præueniat, vt veniant ad fidem, ſecundùm illud Iſaiæ 65. & ad Rom. 10. *Inuentus ſum a non quærentibus me, palàm apparui iis, qui me non interrogabant* aſſerebat tamen, quòd iſti inuiti veniebant ad fidem. Ita refert S. Proſp. lib. contra Collat. cap. 4. Aliquando verò homo ipſe ex viribus naturæ incipiebat credere, petere, pulſare, & deſiderare fidem, & habebat ex vigilantia liberæ voluntatis initia quædam imperfecta, propter quæ Deus ſtatim conferebat auxilium gratiæ, vt pleniùs, atque perfectiùs crederet: & tunc homo liberè credebat. Ita refert idem Proſp. lib. con. Collat. per totum, præſertim capite 5. 6. 8. & 9. & in epiſt. ad Auguſt. verſ. *quidam verò horum*: cuius verba adduximus diſput. 2. vbi Semipelagianorum errorem ex profeſſo retulimus. Huius ſentent. argumenta ſunt hæc.

Primum argumentum deſumitur ex illo ad Rom. 10. *Si credideris, ſaluus eris*, & Marc. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit*: vbi aliquid exigitur ab homine, videlicet fides, & aliquid offertur illi, videlicet ſalus: ergo, ſicut ſalus, quæ offertur, eſt in Dei poteſtate; ita & fides, quæ exigitur, erit in poteſtate hominis: atque adeò homo poterit credere ex viribus naturæ; nihil enim eſt in poteſtate alicuius, niſi quod ipſe præſtare poteſt.

Secundò arguitur argumento Caſſiani collat. cit. cap. 9. ex illo ad Rom. 7. nam *velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio*. & Iſaiæ 1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*. & Lucæ 12. *Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis*, &c. & Iſai. 30. *Ad vocem clamoris tui, ſtatim vt audierit, reſpondebit tibi*: ergo ex bono naturæ poſſunt prodire quædam initia bonæ voluntatis, quibus fidem quærat, petat, deſideret, &c. II.

Confirmat hoc in cap. 11. & 12. multis aliis teſtimoniis Scripturæ, ex quibus colligit, initium bonæ voluntatis non ſemper gratiæ, neque ſemper libero arbitrio eſſe tribuendum, ſed aliquando gratię, aliquando libero arbitrio: nam in ſacris literis habetur, quòd multoties incipit ipſa gratia, vt ad Rom. 10. & Iſai. 65. *Inuentus ſum à non quærentibus me, palàm apparui iis, qui me non interrogabant*, &c. & Iſai. ibid. *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, ſed contradicentem mihi*. Pſalm. 48. *Deus meus, miſericordia eius præueniet me*. Pſal. 118. *Expectabam eum, qui ſaluum me fecit*, &c. in aliis verò locis habetur, quòd liberum arbitrium præuenit gratiam Dei, vt Pſalm. 87. *Et manè oratio eius præueniet te*. Pſalm. 118. *Præueni in maturitate, & clamaui*. Iſai. 30. *Propterea expectat Dominus vt miſereatur veſtri*. Idem probat capite 13. ex Euangelio: nam Matth. 4. Petrum, & Andream nihil de ſua ſalute cogitantes præuenit vocando, & ad ſe trahendo: & tandem Lucæ 18. Zachæus ſuo deſiderio præuenit Dominum: nam, vt illum videret, aſcendit ſuper ſycomorum, & Dominus ſuſcepit voluntatem eius, & honorauit illum, & ad ſe conuertit. Iſai. 65.

Tertiò arguitur pro eadem ſententia. Secundùm commune Philoſophorum proloquium, potentia eſt ſimpliciter neceſſaria ad operandum; habitus autem, cùm ſit perfectio potentiæ, non eſt neceſſarius ad ſimpliciter operandum; ſed ſolùm ad operandum meliùs, & perfectiùs; ſed donum fidei eſt habitus, ſimiliter etiam auxilium actuale præmouens reducitur ad habitum, vel eſt complementum illius, vt diſputatione 19. oſtenſum eſt: ergo, neque habitus fidei, neque auxilium ſpeciale eſt ſimpliciter neceſſarium ad credendum, ſed ſolùm ad credendum faciliùs, & meliùs. Si dicatur, quòd habitus acquiſiti ſunt neceſſarij ad meliùs, & perfectiùs operandum: habitus autem infuſi ſunt neceſſarij ad operandum ſimpliciter, quia eleuant potentiam ad operandum ſupra totam facultatem naturæ; contrà. De eſſentia cuiuſcunque habitus operatiui eſt, quòd ſit perfectio potentiæ. ergo ſupponit virtutem

Digitized by Google

virtutem actiuam potentiæ, quam perficiat: ergo intellectus etiam ſine auxilio ſpeciali habet rationem potentiæ in ordine ad actum credendi: ergo poterit illum producere per ſolam virtutem ſuam naturalem, ſaltem quantùm ad ſubſtantiam actus.

III. Quartò arguitur ex illo Matth. 11. *Si in Tyro, & Sydone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent*, quem locum explicans S. Auguſt. lib. de dono perſeuer. cap. 14. inquit, *Tyrij, & Sydonij credere potuerunt, ſi mira illa Chriſti ſigna vidiſſent. Sed quoniam, vt crederent, non erat eis datum: etiam vnde crederent eſt negatum. Ex quo apparet, habere quoſdam in ipſo ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant.* B *Et tamen, ſi Dei altiori iudicio à perditionis maſſa non ſunt gratia prædeſtinatione diſcreti, neque ipſa eis adhibentur vel dicta diuina, vel facta, per quæ poſſent credere, ſi audirent vtique talia, vel viderent.* Et libro 1. ad Simplicianum, quæſtio. 2. explicans illud Matth. 20. *Multi ſunt vocati, pauci verò electi*, inquit: *Illi enim electi, qui congruenter vocati: illi autem, qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi non electi: quia non ſequuti, quamuis vocati.* Quibus verbis videtur ſignificare, ex Deo eſſe, quòd proponatur exteriùs, vel etiam interiùs Euangelium congruè, ſignis videlicet, & verbis, quibus fiat credibile; ex homine autem, atque ex facultate liberi arbitrij naturali procedere, quòd ſuppoſita huiuſmodi propoſitione Euangelij, præbeat aſſenſum. Et idem videtur colligi ex illo ad Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt, &c.* & poſtea ſubdit: *Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti.* Idem videtur dicere Fulgentius libro de gratia Chriſti, capite vigeſimo tertio, vbi docet, quòd poſſit homo naturaliter credere.

IV. Inter recentiores autem Theologos quidam ad propoſitam difficultatem quibuſdam dictis reſpondent. Primum dictum eſt: Homo cum ſolo concurſu Dei generali poteſt actu merè naturali aſſentiri omnibus myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo: & quia à Deo reuelata ſunt, aſſenſu certò, & firmo ex parte credentis: addunt tamen, quòd ille aſſenſus non eſt, ſicut oportet ad ſalutem. Et vt clariùs ſuam explicet ſententiam, affirmant, quòd cùm circa obiecta, in quibus Lutheranus non errat, illis adhibens aſſenſum, tanquam à Deo reuelatis, & quia à Deo reuelata ſunt nos ſupernaturalem aſſenſum eliciamus; Lutheranus verò naturalē ex ſuis ſolis naturalibus ſine influxu mediato, vel immediato ſupernaturali Dei: vtique quoad infallibilitatem in obiectis ex prima illa radice, quòd verè Deus illa reuelauerit Eccleſiæ per ſuos ſeruos ac miniſtros, pares illi ſunt nobiſcum; nec plus tali aſſenſui Lutherani poteſt ſubeſſe falſum, quàm noſtro. Dicunt ſecundò, quòd neque habitus fidei, neque auxilium Dei ſpeciale eſt neceſſarium, vt intellectus noſter facilè aſſentiatur prædictis myſteriis, & diſcretè, neque item vt actus aſſentiendi ſit certus, & firmus certitudine, & firmitate ex parte credentis, ſed vt actus ille credendi ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet. Dicunt tertiò, quòd, poſtquā homo edoctus fuerit, ſupernaturalem aſſenſum eſſe ad ſalutem neceſſarium, poteſt optare ita credere, atque etiam conari ex dono, & auxilio Dei ſupernaturali aſſentiri: denique poteſt petere, vt auxilium illud ſibi donetur, & ad illud recipiendum ſatagere ſe ipſum diſponere. Dicunt quartò, quòd facienti totum, quod in ſe eſt ex viribus naturæ, vt aſſentiatur myſteriis fidei ſibi propoſitis, Deus infallibiliter, atque ex certa lege, quam Pater ſtatuit cum filio, propter merita paſſio-

Primum dictum.

Fidei myſteria credere poſſe hominem quoad ſubſtātiā actus dixerūt quidam.

Secundum dictum.

Tertiū dictum.

Quartū dictum.

A nis eius, dabit auxilium gratiæ, vt credat, ſicut ad ſalutem oportet: Et hac ratione docent, actum credēdi ſupernaturalem eſſe poſitum in facultate noſtri arbitrij. Quoniam ſi homo faciat totum, quod in ſe eſt, vt credat: Deus dabit illi auxilium ſpeciale, vt actus fidei ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet. Sed de hac lege operoſiùs agendum eſt diſp. 65. Ad probandum ergo tria priora dicta, præſertim primum, & ſecundum, eſt

Quintum argumentum. Si alicui proponatur Euangelium ſignis, & miraculis, quibus appareat maximè credibile; peccat homo contra fidem, ſi non credat: ergo ſuppoſita prædicta Euāgelij propoſitione, poterit homo credere, quantùm ad ſubſtantiam actus per facultatem naturæ. Patet conſequentia; quia nemo peccat, ſi non faciat id, quod reuerà non poteſt; nullus enim tenetur ad impoſſibile. Si dicatur, quòd ille poteſt credere, cum auxilio tamen ſpeciali, & ideo peccat, ſi non credat, contrà. Supponamus caſum, quòd Deus ſtatuerit non dare illi aliquod auxilium ſpeciale, ſed ſolum concurſum generalem; tunc eſt argumentum. Ille homo in caſu poſito peccat, ſi non credat, vel diſcredat: ergo per ſolam facultatem naturæ poterat producere actum credendi, quoad ſubſtantiam, quo præceptum credendi impleret: aliàs in caſu poſito ille homo neceſſariò peccaret.

Sextò arguitur. Actus fidei eſt naturalis, quantùm ad ſubſtantiam, & tantùm eſt ſupernaturalis, quantùm ad modum: ergo quantùm ad ſubſtantiam, poteſt produci à ſola facultate naturali intellectus. C Antecedens patet nam actus fidei, quantùm ad ſubſtantiam, intrinſecè eſt actus vitalis, atque adeò dicit intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem, ſcilicet ad intellectum, qui eſt potentia naturalis: ergo ex hac parte actus fidei eſt naturalis, quantùm ad ſubſtantiam: ergo poterit produci ex ſola facultate naturæ.

Septimò: nam Conc. Trid. ſeſ. 6. decreto de iuſtificat. can. 3. & Conc. Arauſ. II. c. 6. & 25. cùm determinant, & ad actum credendi eſſe neceſſarium auxiliū Dei ſpeciale, ſemper addunt illam particulam, *ſicut oportet*, vt homini iuſtificationis gratia conferatur. Sentit ergo vtrumque Conc. hominem per ſolā D facultatem naturæ poſſe credere myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo, aſſenſu merè naturali: non tamen, vt oportet ad ſalutem; quoniam aliàs fruſtra addidiſſent Concilia illam particulam, *ſicut oportet*.

Octauò arguitur ex illo Ioan. 15. *Si non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo*, & rurſus: *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: ergo ſaltem qui Chriſtum audierunt, & miracula illius viderunt, potuerunt cum ſolo concurſu Dei generali aſſenſum præbere doctrinę Chriſti Domini.

Contrariam ſententiam affirmo eſſe S. Auguſt. & S. Thom. VI. E Ad cuius euidentiam notandum primò, quòd, vt docet S. Tho. 2. 2. quæſt. 4. art. 2. in corp. credere myſteria ſupernaturalia eſt actus intellectus, ſecundùm quòd mouetur à voluntate ad aſſentiendum. Vnde S. Auguſt. lib. de prædeſt. SS. capite 5. in fine ait, quòd fides in credentium voluntate conſiſtit, inquantùm videlicet ex imperio voluntatis intellectus aſſentitur credibilibus: vnde ex parte voluntatis requiritur pia affectio. Cuius ratio eſt: quia, cùm obiectum fidei non conuincat intellectum, oportet, vt ipſe intellectus moueatur à voluntate, ad aſſentiendum rebus fidei. Notandum ſecundò, dupliciter poſſe aliquem aſſentiri myſteriis fidei: primò aſſenſu quodam opinatiuo, & fallibili, quantùm

Fundamētū primū.

Credere eſt actus intellectus, vt motus à voluntate.

Secūdum.

T eſt

eſt ex parte rationis formalis aſſentiendi, ita vt materialiter tantùm credat myſteria reuelata: non tamen formaliter aſſentiatur illis, tanquam reuelatis à Deo, ſeu propter diuinam reuelationem, quæ infallibilis eſt, ſed propter aliquod motiuum humanum, ſeu rationem probabilem, cui, per ſe loquendo, poteſt ſubeſſe falſum. Secundò poteſt aſſentiri aſſẽſu certo, & firmo, atq; infallibili ex parte credentis prædictis myſteriis, tanquam reuelatis à Deo, ſeu propter diuinam reuelationem, tanquam propter rationem formalem credendi.

Tertium.

Notandum tertiò, quòd præſens difficultas non tantùm procedit de fide per charitatem formata, ſed etiam de fide informi, qualis reperitur in peccatore fideli: nam, vt oſtendit S. Thom. 2.2. quæſt. 6. ar. 2. huiuſmodi fides informis eſt verè, & propriè fides Chriſtiana, de qua Concilia, Summi Pontifices, & ſancti Doctores determinant, eſſe donum Dei.

Quartum. Ad fidẽ requiritur propoſitio credendorum.

Quartò ſupponendum, apud omnes eſſe certiſſimum, ad aſſenſum fidei prærequiri ex parte Dei, vt per ſeipſum immediatè proponat interiùs obiectum credendum, vel miniſterio prædicatorũ exteriùs explicet credibilia ſufficienter; quod manifeſtè conſtat ex illo ad Roman. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante?* Neque hoc negauerunt ipſi Pelagiani, vt refert expreſsè Sanct. Auguſt. lib. 1. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Celeſtium, c. 7. vbi hæc refert verba Pelagij: *Adiuuat nos Deus per doctrinam, & reuelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos aperit, dum nobis, ne præſentibus occupemur, futura demonſtrat, dum diaboli pandit inſidias, dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cœleſtis illuminat.* Ex quibus verbis, vt notauit Aug. eodẽ lib. cap. 8. apparet manifeſtè, hanc Pelagium gratiam confiteri, qua demonſtrat, & reuelat Deus, quid agere debeamus, & credere: non autem, qua donat, & adiuuat, vt agamus, & credamus. Et idem refert c. 33. & aliis in locis diſput. 1. num. 6. & ſequentibus adductis, quod infrà diſp. 95. ampliùs explicabitur. Ibi enim apertiſſimis teſtimoniis ſancti Auguſtini & aliorum Patrum comprobabo, potiſſimam quæſtionem, quam habuerunt cum Pelagio, non fuiſſe de gratia excitante, ſed de adiuuante. Tota ergo controuerſia eſt de ipſo aſſenſu interiori, quo homo credit, & aſſentitur aſſenſu certo, & infallibili, ex parte credentis prędictis myſteriis ſibi propoſitis, & explicatis, tanquam reuelatis à Deo: Vtrùm ad huiuſmodi aſſenſum eliciendum, ſit ſimpliciter neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, tam ex parte intellectus, quàm ex parte voluntatis: ſit ergo

VII. Fidei myſteriis aſſẽtiri aſſenſu Chriſtiano nullus poteſt ſine auxilio.

PRima Concluſio. Homo non poteſt, ex ſola facultate naturæ aſſentiri prædictis myſteriis, tanquam reuelatis à Deo, aſſenſu Chriſtiano, abſque ſpeciali Dei auxilio. Hæc concluſio à nullo Doctore Catholico negatur: eſt enim definita ab Eccleſia contra Pelagianos in Concilio Arauſ. II. can. 5. & 7. in Conc. Mileuit. can. 4. & in Trident. ſeſſ. 6. decreto de iuſtificatione, can. 3. quam probat latiſſimè S. Auguſt. lib. de dono perſeu. cap. 17. & 19. vbi pro eadem ſententia refert S. Cyprianum, Ambroſium, & Gregorium Nazianzenum. Idem probat epiſtola 105. & duabus ſequentibus, & lib. de ſpiritu, & litera, cap. 31. & 32. & S. Proſp. Aquit. lib. 1. de vocatione gentium, capite 24. & lib. contra Collatorem, capit. 36. & 37. & in reſponſione 8. ad capita Gallorum.

Secundò probatur ex illo ad Philip. 1. *Vobis donatum eſt, non ſolùm vt in ipſum credatis, ſed etiam vt pro illo patiamini.* Et ad Eph. 2. *Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum eſt.* Et 1. ad Corinth. 4. *Quid habes, quod nõ accepiſti?* Quo pręcipuè teſtimonio ſimul cũ auctoritate Cypriani fatetur Auguſt. lib. de prædeſt. Sanctorum, cap. 3. ſe fuiſſe conuictum ad retractandam ſententiam, qua ante Epiſcopatum aſſeruit: *Fidem non eſſe donum Dei, ſed in nobis eſſe ex nobis.* Etenim Apoſtolus ad cõprehendendam etiam ipſam fidem abſolutè dicit: *Quid habes, quod non accepiſti, &c.* Fides enim quid eſt, & quid conducens ad ſalutem. 1. Cor 4.

VIII.

Tertiò probatur: nam ſi talis aſſenſus fidei eſt ex nobis abſque adiuuantis gratiæ auxilio ſpeciali: ſequitur, quòd initium primum noſtræ iuſtificationis ſit ex nobis: atque adeò, quòd vnus homo per facultatem ſui arbitrij ſe diſcernat ab alio, ſaltem initiatiuè; quod eſt contra illud Apoſt. 1. ad Corint. 4. *Quis enim te diſcernit?* Sequela probatur: nam primũ initiũ iuſtificationis eſt fides Chriſtiana, iuxta illud Apoſtoli: *Accedentem autem ad Deum oportet credere, &c.* ergo ſi homo ex ſola facultate naturæ poteſt credere aſſenſu Chriſtiano, poterit ex ſola facultate naturæ adhibere primum initium ſuæ iuſtificationis. Hebr. 11.

Quartò probatur ratione S. Thomæ 2. 2. q. art. 1. Myſteria fidei excedunt totam facultatem naturæ: ergo non poteſt aliquis ex ſolis viribus naturalibus illis aſſentiri aſſenſu Chriſtiano, niſi intellectus & voluntas eleuentur per aliquod auxilium ſpeciale pręuenientis gratię, vt aſſentiantur eiſdem myſteriis.

Confirmatur: nam aqua non poteſt calefacere, niſi calefacta ab igne; quia calefacere excedit totam virtutem naturalem ipſius aquæ: ſed etiam credere myſteria fidei aſſenſu Chriſtiano multò magis excedit totã virtutem intellectus creati: ergo, niſi eleuetur per donum ſupernaturale, non poterit aſſentiri fidei myſteriis aſſenſu Chriſtiano.

IX.

Secunda Concluſio. Etiam ad ipſum primum initium fidei Chriſtianæ requiritur neceſſariò ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ. Itaque non poteſt ex ſolis viribus naturæ, neque ex ſola vigilantia liberi arbitrij prodire initiũ aliquod, neque inchoatio fidei Chriſtianæ, quantumuis imperfecta, ſiue ſit petere, ſiue deſiderare talem fidem, ſiue quodlibet aliud. Hæc concluſio eſt contra Caſſianum, & contra reliquos Semipelagianos Maſſilienſes; aſſeritur tamen à S. Patre Aug. lib de prædeſt. Sanctorum, capite 2. & lib. de dono perſeu. capit. 20. & habetur definita in Conc. Arauſ. II. canon 5. vbi dicitur: *Si quis, ſicut augumentum, ita etiam initium fidei, ipſumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui iuſtificat impium, & ad regenerationem baptiſmatis peruenimus: non per gratiæ donum, id eſt, per inſpirationẽ Spiritus ſancti, corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidẽ, ab impietate ad pietatẽ: ſed naturaliter nobis ineſſe dicit: Apoſtolicis dogmatibus aduerſarius approbatur, beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonũ opus, perficiet vſque in diem Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Et illud: *Vobis datũ eſt pro Chriſto, non ſolùm vt in eum credatis, ſed etiam vt pro illo patiamini.* Et: *Gratia ſalui facti eſtis per fidem, non ex vobis: Dei donum eſt. Qui enim fidem, qua in Deum credimus, dicunt eſſe naturalẽ, omnes eos, qui ab Eccleſia Chriſti alieni ſunt, quodãmodo fideles eſſe definiunt.* Quibus verbis nõ obſcurè docet, nedum actum credendi, ſed etiam ipſũ affectum credulitatis, ſeu deſiderium credendi in eum, qui iuſtificat impium, non ineſſe nobis naturaliter, id eſt, ex viribus naturæ, ſed ex inſpiratione Spiritus ſancti. Expendantur illa verba, *initium fidei, ipſum credulitatis affectum.* Significant enim, affectum, ſeu deſiderium credendi eſſe initium fidei: nam fides, licèt ſit actus intellectus, prærequirit pium affectum voluntatis, vt 2. 2. q. 2. docet S. Th. Notentur etiã loca Scripturę, quæ in cõfirmationẽ eiuſdẽ doctrinæ adducit Concilium.

Vide lib. de prędeſt. SS. vſque ad c. 9.

Philipp. 1.

Epheſ. 2.

Digitized by Google

Concilium. Præterea can.6.immediatè ſequenti, ait: *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderātibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærētibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri diuinitus; non autem, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus, per infuſionem, & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur, & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutoriũ, nec vt obedientes, & humiles ſimus, ipſius gratiæ donũ eſſe conſentit: reſiſtit Apoſtolo di-*
1.Corint.4. *centi: Quid habes, quod non accepiſti? &, Gratia Dei ſũ*
ibid.15. *id, quod ſum.* Et can.7.definit: per naturæ vigorem nõ poſſe hominem Euangelicæ prædicationi conſentire, abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuauitatem in conſentiẽdo,
Vide Aug. c 26.lib.de gratia Chriſti. & credendo. *Si quis per naturæ vigorem bonũ aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, vt expedit, aut eligere, ſiue ſalutari, id eſt, Euangelicæ prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuauitatem*
Ioan.15. *in conſentiendo, & credendo veritati; hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in Euangelio, dicentis:*
2.Cor.3. *Sine me nihil poteſtis facere.* Et illud *Apoſtoli: Non quòd idonei ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Ex quibus verbis habetur, hominem abſque auxilio gratiæ conſentire non poſſe prædicationi Euangelij ſibi propoſiti, & explicati. Nec ſatis eſt reſpondere, Concilium non dixiſſe abſolutè, quòd homo non poſſit conſentire ex ſolis viribus naturæ Euangelio ſufficienter propoſito, ſed cum illo addito, *vt expedit*, vel *ſicut oportet*. Contra hoc enim eſt: nam aſſentiri omnibus myſteriis fidei propoſitis, tanquam reuelatis à Deo, ſeu propter diuinam reuelationem, tanquam propter rationem formalem credendi, eſt aſſentiri eiſdem myſteriis, ſicut expedit ad ſalutem. Idipſum confirmat idem Concil.can.25.circa fin.vbi ſic ait: *Hoc etiam ſalubriter confitemur, & credimus, quòd in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur: ſed ipſe nobis nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem ſui prius inſpirat.* Si autem aſſenſus fidei eſſet ex nobis, iam homo inciperet credere abſque inſpiratione Spiritus ſancti: ergo.

Confirmatur hoc inſigni quodam teſtimonio S. Auguſt. lib.2. contra duas epiſtolas Pelagianorum, cap.8: vbi eorum referens, & impugnans ſententiam: *Iſti*, inquit, *volunt in homine ab ipſo homine incipere cupiditatem boni, vt huius cœpti meritum etiam perficiendi gratia conſequatur.* & infrà: *Fortaſſis ergo ipſi eo modo ſaltem ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putent, hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem: perfecti autem, non facilius per illam poſſe, ſed niſi per illam omninò non poſſe: verum etiam ſic gratiam Dei dicunt ſecundùm merita noſtra dari.* & idem probat c.9.& 10.vbi in cõfirmationem huius doctrinæ adducit illud Pſal.76. *Et dixi: Nunc cœpi*: aduertens, quòd *non ait, hæc mutatio arbitrij mei, ſed, dexteræ excelſi*, quia etiam ipſum initium quantumuis imperfectum fidei, & cuiuſcũque alterius piæ operationis non ineſt nobis ex nobis; ſed ex præuenientis gratiæ auxilio. Cùm ergo aſſentiri omnibus myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo, ſit aliquod initium fidei; immò & perfecta fides, quantùm ad ſuam eſſentiam, cùm credere nihil aliud ſit, quàm cum aſſenſu cogitare: relinquitur, huiuſmodi aſſenſum ſine auxilio gratiæ haberi non poſſe.

Secundò, probatur ex illo ad Philip.1. *Confidimus, quoniam qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti*: ex quibus verbis prædictum Conciliũ c.5.probat, & initium, & conſummationem fidei procedere ex dono gratiæ.

A Tertiò probatur ex illo ad Rom. 11. *Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*: ex quibus verbis ſic arguit contra Maſſilienſes S.Aug.lib.de prædeſti. SS.c.2. Iuxta decretum Apoſtoli: ex Deo ſunt omnia: ergo, & ipſum initium fidei eſt ex Deo. *Neque enim*, inquit Aug. *hoc excepto, ex ipſo ſunt cætera, ſed ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia.*

Quartò probatur ratione eiuſdem Auguſtini in eodem cap. nam ſi homo ex viribus naturæ incipit credere, & habere aliquod initium bonæ voluntatis, quærendo, petendo, pulſando, propter quod fides ipſa donetur, ſiue auxilium gratiæ; ſequitur, quòd illa gratia detur ex meritis, contra illud Apoſtoli, *Si autem ex operibus, iam gratia non eſt gratia.* Sequela probatur: nam ille qui cœpit ex ſe credere, ab illo, in B quem credit, meretur donum fidei. Hanc rationem proſequitur S.Proſper libro contra Collat. cùm ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illud damnatum incidere, quod, velis nolis, conuinceris dicere, gratiã Dei ſecundùm merita noſtra dari, cùm aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, aſſirmas? Non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia: præcipuè cùm omnes eiuſmodi & accipere, & venire, & intrare dicãtur. In quo ſuperfluũ, imò impiũ eſt, ſic velle meritis ante gratiam exiſtentibus locũ facere, vt non ex toto verũ, ſit quod ait Dominus: Nemo venit ad me niſi Pater, qui miſit me, attraxerit eum; ſi cuiuſquam hominis ſine Dei illuminatione eſſet credenda conuerſio; aut vllo modo ſe voluntas hominis ad Deũ ſine Deo poſſet extendere, qui* C *eum vocatum ad filium trahit: non reſiſtentem, inuitũmq; compellit, ſed ex inuito volẽtẽ facit, & quibuslibet modis infidelitatem reſiſtentis inclinat, vt cor audientis, obediẽdi in ſe delectatione generata, ibi ſurgat, vbi premebatur, ibi diſcat, vbi ignorabat: inde fidat, vnde diffidebat, inde velit, vnde nolebat.* En S.Proſp.colligit, gratiã ſecũdũ merita noſtra dari, ſi ſemel cõcedatur, ex viribus naturæ aliquod bonum opus procedere, ſiue ſit petere, deſiderare, aut aliud ſimile, quo poſito dona gratiæ infallibiliter homo aſſequatur Nec ſatis eſt reſpõdere, illud opus naturæ nõ eſſe meritorium gratiæ, nec eiuſdem ordinis cum illa. Hanc enim ſolutionem tacitè videtur reiicere S. Proſper verbis illis inductis: *Velis nolis, conuinceris dicere, gratiam ſecundùm merita* D *noſtra dari, &c.* Eodem genere argumentationis vtitur S.Auguſt.epiſt.143.ad Anaſt.cont. *quoſdam, qui nimiùm arrogant humanæ voluntati, quam lege data putant ad eam implendam ſibi poſſe ſufficere, nulla ſuper doctrinã legis gratia ſanctæ inſpirationis adiutam.* Contra quos arguens ſic loquitur: *Per quorum diſputationem infirmitati hominum miſeræ, atque indigæ ſuadetur, vt nec orare debeamus, ne intremus in tentationem. Non quia hoc audent apertè dicere, ſed eorum ſententiam, velint nolint, hoc vtique ſequitur. Nam, vt quid nobis dicitur: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem? vt quid etiam ſecundùm hanc exhortationem, cùm doceret orare, præcepit, vt dicamus: Ne nos inferas in tẽtationem? ſi hoc non impletur ex adiutorio gratiæ diuinæ, ſed id totum eſt in arbitrio voluntatis humanæ?*

Fidei initiũ ex Deo eſt.

Matth.7.

Ioan.6.

Matth. 26.

E Quintò probatur alia ratione eiuſdem Auguſtini c.2.cit.de prædeſt.Sanctorum ex illo 2.ad Cor.3. *Nõ ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis.* Ex quibus verbis ſic arguit Auguſtinus. Minus eſt cogitare, quàm credere: nã credere; eſt cũ aſſenſu cogitare: vnde includit & cogitare, & aſſentiri: ſed ipſum cogitare myſteria fidei credenda non eſt ex nobis, ſed ex dono Dei, vt dicit Apoſtolus: ergo à fortiori ipſum initium fidei non erit ex nobis. Eandem concluſionem probat Auguſt. locis allegatis pro concluſ. præced. Videatur circa illam M. Soto lib. 1. de nat. & grat. c.8.

Tertia Cõcl. Homo poteſt, ex ſolis viribus naturæ,

Digitized by Google

myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis aſſentiri aſſenſu quodam opinatiuo,& fallibili, quantùm eſt ex parte credentis;non quidem, tanquam reuelatis à Deo,ita quòd diuina reuelatio , ſeu veritas prima reuelans ſit ratio formalis aſſentiendi , ſed propter aliud motiuum,aut rationem humanam. Concluſio eſt S.Thomæ 2.2.quæſt.5.artic.3.in corp.& ad 1. quam etiam tenet Capr.in 3.d.24.quæſt.1.ad 1. & 4. Scoti contra ſecundam concluſionem : Caietan.p.2. quæſt.109.articul. 1. & 4. Medina eodem articul.1. dub.vlti.Sot.vbi ſuprà,Bañes 2.2.quæſt....ar.1.& eſt communis ſententia.

Fidei myſteriis aſſẽtiri poteſt homo ex viribus naturæ aſſenſu opinatiuo.

Probatur primò : nam hæreticus , qui diſcredit vnum articulum,aſſentitur aliis,quia vult , vt experientia conſtat;& tamen ille aſſenſus non procedit ex auxilio gratiæ:ergo procedit ex viribus naturæ.

Secundò probatur. Talis actus, quo quis aſſentitur materialiter myſteriis reuelatis , non tamen vt ſunt reuelata à Deo;non eſt verus actus fidei Chriſtianæ , ſed ſolùm æquiuocè : nam de eſſentia fidei Chriſtianæ eſt,vt innitatur primæ veritati reuelanti , tanquam rationi formali credendi, vt probat S. Thom.2.2.qu.5. art. 1. ergo ad illum actum non eſt neceſſarium auxilium ſpeciale ; ac per conſequens, procedit ex ſolis viribus naturæ. Secunda verò pars patebit ex probationibus ſequentis concluſionis.

XI.

Aſſentiri omnibus myſteriis fidei, tanquam reuelatis à Deo non poteſt homo actu merè naturali.

Quarta concluſio. Homo non poteſt actu merè naturali,cum ſolo concurſu Dei generali , aſſentiri omnibus myſteriis ſupernaturalibus,tãquam à Deo reuelatis,aſſenſu certo, & firmo , ſiue infallibili ex parte credentis,ſed ad eliciendum talem actum neceſſariò requiritur ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ. Hæc concluſio conſtat manifeſtè ex doctrina S.Auguſtini , & S. Thomæ , & ex communi ſententia Thomiſtarum , & eſt adeò certa, vt oppoſita nullam prorſus probabilitatem habere videatur: quod ſic oſtenditur.

Primò : nam,vt patet ex prima , & ſecunda concluſione,& ex rationibus pro illis adductis , nullus abſque ſpeciali auxilio gratiæ poteſt elicere verum aſſenſum fidei Chriſtianæ,& diuinæ:ſed aſſenſus,de quo loquimur in hac concluſione,eſt verus aſſenſus fidei Chriſtianæ:ergo.Minor probatur:nam , vt colligitur ex S.Thom.2.2.quæſt.1.art.1.& q.5. artic.3.in corp.& ad 1.in hoc diſtinguitur fides Chriſtiana ab humana,quòd fides diuina,ſeu Chriſtiana innititur primæ veritati,tanquam rationi formali , fides autem humana innititur teſtimonio humano, tãquam rationi formali credendi , aut alteri humano motiuo. Ex quo rurſus ſequitur alia differentia,quòd fides Chriſtiana eſt certa,& infallibilis ex parte credentis;quia videlicet innititur rationi formali infallibili,& indefectibili,nempe primæ veritati reuelanti,quæ nec falli , nec fallere poteſt ; fides autem humana eſt ex parte credentis fallibilis , & defectibilis,quia innititur fundamento fallibili,ſcilicet,teſtimonio humano,quamuis aliàs ex parte obiecti ſit infallibilis.Sed aſſenſus, de quo loquimur,innititur diuinæ reuelationi, tanquam rationi formali : nam per illum aſſentitur homo myſteriis ſupernaturalibus tanquam reuelatis à Deo,& quia à Deo reuelata ſint. Item etiam talis aſſenſus eſt certus, firmus , & infallibilis ex parte credentis, tanta certitudine, quantam habet fides Chriſtiana,vt patet ex ſecundo dicto ſententiæ,quam impugnamus:ergo eſt verè,& propriè aſſenſus fidei Chriſtianæ.

Fides diuina , & humana , in quo diſtinguantur.

Aſſenſus quando ſit infallibilis.

Confirmatur primò. Nullus aſſenſus eſt infallibilis,niſi ſit aſſenſus rei cognitæ, lumine euidenti primorum principiorum, aut ſcientiæ : aut verò lumine ſupernaturali non euidenti,ſicut eſt lumen fidei,aut prophetiæ:ſed prædictus aſſenſus eſt infallibilis,& non eſt aſſenſus rei cognitæ lumine primorum principiorum,nec lumine ſcientifico:ergo neceſſariò debet eſſe aſſenſus rei cognitæ lumine fidei, aut prophetiæ:ergo requiritur ad illum ſpeciale auxilium gratiæ.

Confirmatur ſecundò : nam fidem Petri aſſerentis:*Tu es Chriſtus filius Dei viui*,ex eo laudauit Chriſtus Dominus,quia innitebatur diuinæ reuelationi, tanquam rationi formali , vt patet ex verbis illis Matth. *Beatus es Simon Bariona,quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi,ſed Pater meus, qui in cœlis eſt* : ergo quilibet aſſenſus, quo quis aſſentitur omnibus myſteriis fidei,tanquam reuelatis à Deo,laudandus eſt, & reputandus, tanquam verus aſſenſus fidei Chriſtianæ.

Matth. 16.

Secundò probatur:nam S. Auguſt. & Proſper locis cit. apertè docent contra Pelagium,& Maſſilienſes,quòd nulla inchoatio,nullum initium fidei,quãtumuis imperfectum,poſſit ex ſolis viribus naturæ prodire : ſed aſſenſus certus, & firmus , quo quis aſſentitur omnibus myſteriis ſupernaturalibus , tanquam reuelatis à Deo,eſt ſaltem aliqua inchoatio, & aliquod initium imperfectum fidei , & conducit aliquo modo ad perfectam fidem conſequendam,ſiue ad conſequendum auxilium ſpeciale gratiæ : ergo non poteſt haberi ex ſolis viribus naturæ. Minor probatur:nam,vt aſſerit ſecunda ſententia in 4. dicto,poſito illo aſſenſu merè naturali ex parte hominis , Deus ſtatim ex certa lege tribuit auxilium gratiæ,quo illud opus fiat ſupernaturale,& quale ad ſalutem oportet : ergo eſt aliquale initium ſalutis, & aliquid conducit ad conſequendum auxilium gratiæ.

Tertiò probatur,& impugnatur magis quartum dictum:nam,ſi homo poteſt ex ſolis viribus naturæ habere actum credendi,quo poſito,ex certa lege detur auxilium gratiæ;ſequi videtur ; gratiam ſecundum merita noſtra dari. Sequela probatur:nam, vt inquit S.Auguſt.lib.de prædeſt.Sanctorum,c.2. *Quis dicat enim,qui iam cœpit credere,ab illo,in quem credit, nihil mereri* ? ſed ille iam incepit credere ex viribus naturæ : ergo meretur perfectam fidem ab illo, in quem credidit,conferendam.

XII.

Gratiæ initia , quæ in natura cõſtituerunt Semipel. ſunt merita gratiæ.

Si dicatur,illum aſſenſum,qui præcedit gratiam, vtpote merè naturalem, nullius eſſe valoris,aut meriti ad gratiam conſequendam , neque habere proportionem cum illa,quia ſunt diuerſi ordinis; Contrà:nam etiam Fauſtus,& Caſſianus affirmabant,illa bona initia eſſe merè naturalia. Item dicebant,nullius eſſe meriti in homine ad gratiam conſequendam, & gratiam ſemper gratuitam perſeuerare , vt patet ex dictis diſputat. 2. numer. 15. 26. & 28. & tamen S.Proſp. ex dictis eius illum redarguit, quod ponat meritum gratiæ ; ſic enim ait : *Quomodo autem non aduertis,te in illum damnatum errorem incidere,quod,velis nolis,conuinceris dicere,gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari , cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus , propter quod gratiam conſequantur,affirmes ? Non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides,quærentis pietas,pulſantis inſtantia:præcipuè,cum omnes eiuſmodi & accipere,& venire,& intrare dicantur*:ergo ſi omnes, qui ex viribus naturæ habent prædictum actum credendi; ex certa lege accipiunt auxilium gratiæ,veniunt,& intrant; iam per illum actum credendi dederũt aliquod initium gratiæ,& aliquo modo merentur intrare.

Proſp.li.cõ. Collat. c.6.

Quartò probatur auctoritate Apoſtoli ad Rom. 4. *Ei autem,qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam,ſed ſecundum debitum.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum:nam,vt diſp. 56. patebit , ſi Rex pro ſua liberalitate,vel ad inſtantiam Principis ſtatueret iſtã legem:Qui primò ingreſſus fuerit talẽ ciuitatem,dabo illi eandem ciuitatẽ ; tũc reuera ille, qui

Lex nõ eſt, quod detur gratia faciẽdi,quod in ſe eſt ex natura.

Digitized by Google

qui primò ingreditur ciuitatem illam, facit eam ſibi debitam, & Rex ſuppoſita lege tenetur ex aliqua iuſtitia illam dare: nam alter fecit opus, cui promiſſa eſt illa ciuitas: operanti autem merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum: & tamen illud opus ſecundum ſe non habet proportionem cum ciuitate, neque æqualem valorem, ſed ſuppoſita lege, debetur illi: ergo proportionabiliter, ſi eſt lex ſtatuta propter merita Chriſti, quod credenti ex mera facultate naturæ detur auxilium gratiæ, tale auxilium erit debitum operanti, ſuppoſita illa lege, etiam ſi opus illud ſecundùm ſe nullius ſit meriti, aut valoris in ordine ad tantum præmium.

XIII. Denique probatur: nam, vt conſtat ex dictis diſp. 11. propter hoc inter alia errauit Pelagius; quoniam cenſuit, hominem per ſeipſum incipere poſſe actum fidei, & charitatis; quem tamen Deus ſtatim ſubſequente gratia perficiat: & licet ille negauerit, gratiam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad perficiendum actum fidei, & alia bona opera; Iulianus tamen id conceſſit, vt diſp. 1. n. 5. dictum eſt: ergo.

Pelagiani nunquam dixerunt, actū fidei, quem conſtituunt in natura, eſſe ſupernaturalem.

Confirmatur, quia Pelagiani, & Semipelagiani nunquam dixerunt, actum fidei quem conſtituerūt in natura, eſſe ſupernaturalem ex parte cauſæ efficientis, cùm implicet in adiecto, quod aliquis actus ex ſola facultate naturæ procedens, ſit effectiuè ab agente ſupernaturali; ergo actus fidei, quem auctores oppoſitæ ſententiæ dicunt eſſe ex noſtro libero arbitrio, cum ſolo concurſu generali: videtur in omnibus, & per omnia conſimilis actui fidei, quem Pelagiani, & Semipelagiani conſtituerunt in natura. Patet conſequentia: nam iuxta ſententiam, quam impugnamus, nihil proſus deficit actui fidei, producto ex ſolis viribus naturæ, niſi quòd eſt ſupernaturalis ex nouo influxu gratiæ cum libero arbitrio.

Ex his ſequitur contra ſecundum dictum eiuſdem ſententiæ, quòd ſpeciale auxilium gratiæ non ſit ſolùm neceſſarium ad hoc, vt actus credendi ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem requiritur; ſed etiam vt aſſenſus ille ſit certus, & infallibilis ex parte credentis. Item etiam eſt neceſſarium, vt actus credendi feratur in obiectum ſupernaturale, vt eſt reuelatum à Deo, ac denique, vt ſimpliciter ſit talis aſſenſus fidei. Sequitur ſecundò contra 3. dictum, quod, poſtquam homo edoctus fuerit, ſupernaturalem aſſenſum eſſe ad ſalutem neceſſarium; non poteſt abſque auxilio gratiæ optare ita credere, neque conari ex dono, & auxilio Dei ſupernaturali aſſentiri, nec petere, vt auxilium illud ſibi donetur, nec ſatagere ſeipſum diſponere, ad idem auxilium recipiendum. Probatur ex dictis: nam petere, optare, ſeu deſiderare, & conari ad fidem habendam, &c. eſt aliquale initium fidei; ergo tales actus, ſeu conatus haberi non poſſunt ex ſolis viribus naturæ, ſed ad vnumquemque illorum eliciendum neceſſariò prærequiritur ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ.

XIV. In poteſtate Dei ſunt, quæ à nobis Deus exigit.

AD primum argumentum factum pro errore Pelagij, & Maſſilienſium reſpondet ex profeſſo Sanct. Auguſt. lib. de prædeſt. Sanctorum, cap. 10. & nos dicimus cum illo, vtrumque eſſe in Dei poteſtate, & quod à nobis exigit, & quod nobis offert: quod probat Sanct. Doct. nam ad Roman. 8. dicitur: *Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis:* vbi à nobis exigitur, vt facta carnis mortificemus: vt autem viuamus, offertur: *Num igitur placet,* inquit Auguſtinus, *vt facta carnis mortificare, non donum Dei eſſe dicamus, neque id donum Dei eſſe fateamur: quoniam exigi audiuimus à nobis, præmio vitæ, ſi hoc fecerimus, oblato? abſit, vt hoc placeat participibus, & defenſoribus gratiæ.*

A Dicimus ergo, quod ipſum credere noſtrum, eſt in poteſtate Dei, tanquam in donante auxilium ad credendu, & tanquam in primo incipiente: & ſuppoſito auxilio gratiæ, eſt etiam in poteſtate noſtri arbitrij, tanquam in cauſa proxima liberè eliciente eundem actum, quia, vt inquit Cœleſtinus: *Tanta eſt erga nos benignitas Dei; vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona:* Vnde lib. 1. Paralipomenō, c. 9. dicitur: *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi.*

Cæleſt. 6. in epiſt. ad Epiſcopos Gall. c. 12. Ex Chryſ. homil. de Adam, & Eua.

XV. Ad ſecundum argumentum Caſſiani, quod attinet ad auctoritatem Apoſtoli ad Rom. 7. reſpondet S. Proſp. lib. contra Collator. c. 8. quod idem Apoſtolus, qui dixit: *Velle adiacet mihi*, etiam dixit ad Philip. 2. *Deus eſt enim qui operatur in nobis & velle, & perficere:* & 2. ad Cor. 3. *Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis:* B Vnde vox illa: *Velle adiacet mihi*, vox eſt hominis vocati à Deo, & ſub gratia conſtituti, qui cōdelectatur quidem legi Dei, ſecundùm interiorem hominem; ſed videt aliam legem in membris ſuis, repugnantem legi mentis ſuæ, & captiuantem ſe in lege peccati.

Homo vult ſed Deus facit, vt velit.

Ad alia duo loca Scripturæ reſpondetur: verè nos eſſe, qui volumus, & qui petimus; ſed Deus ſpeciali auxilio gratiæ facit, vt velimus, & petamus, ſecundùm illud Apoſtoli: *Miſit Deus Spiritum Filij ſui in corda veſtra clamantem, Abba pater*, id eſt, facientem, vt ſæpe explicat S. Auguſtinus & S. Thomas. Et iterum ait: *Nā quid oremus ſicut oportet, neſcimus; ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus*, id eſt, poſtulare nos facit, vt explicant communiter ſancti Patres. Et Ezechielis 36. dicitur: C *Faciam, vt faciatis, & in præceptis meis ambuletis, &c.* Ad confirmationem reſpondetur, ex doctrina Conc. Trid. decreto de iuſtific. c. 5. quòd *in ſacris literis cùm dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos; libertatis noſtræ admonemur. Cùm autem nos reſpondemus: Conuerte nos Domine ad te, & cōuertemur: Dei nos gratia præueniri confitemur.* Idē nos dicimus in præſenti, quod in illis locis Scripturæ, in quibus aſſeritur, quòd oratio noſtra præuenit Deum, vel, quòd Deus expectat, vt miſereatur noſtri: libertatis noſtræ admonemur, quia non coactè, ſed liberè credimus, & diligimus. In aliis autem locis ſignificatur, quòd, priuſquam nos velimus, & credamus, præuenimur auxilio gratiæ diuinæ. Vel dicendum, quòd, vt docet S. Thom. 1. 2. q. 111 art. 3. in corp. D idem effectus gratiæ reſpectu diuerſorum, poteſt eſſe præueniens, & ſubſequens. Cùm ergo dicitur in Scriptura: *Oratio mea præueniet te*, illa oratio eſt effectus ſubſequens reſpectu primæ vocationis, & primæ gratiæ præuenientis: ſed in ordine ad vlteriorem effectum gratiæ, dici poteſt præueniens. Sed de hoc dicetur latiùs diſput. 95. vbi explicabitur, in quo ſenſu dicatur Deus expectare, vt velimus.

Galat. 4. Rom. 8. Zachar. 1. Threno. 5. Pœnitens conuertitur à Deo, & ſe conuertit.

XVI. Ad illud autem, quod dicit Caſſianus, quòd non liberè veniunt, qui præueniuntur à gratia Dei: reſpōdet Proſp. lib. contra Collatorem, c. 39. definit. 6. quòd ſi aufertur liberum arbitrium, cùm à gratia præuenitur: etiam dicendum eſt, quòd aufertur gratia, cùm à libero arbitrio præuenitur. Sicut ergo E non aufertur à cauſis naturalibus proprius modus operandi, ſed potiùs perficitur; cùm mouentur à Deo: ita etiam liberum arbitrium non deſtruitur, ſed perficitur, cùm præuenitur à gratia: nam gratia mouet, ſecundùm quòd liberum arbitrium aptum eſt moueri, hoc eſt, liberè, vt diſput. 18. 21. & 22. dictum eſt.

Liberè veniunt ad Chriſtum, qui præueniuntur ab illo.

Ad tertium negatur maior: dicimus enim, illam non eſſe differentiam eſſentialem inter habitum, & potentiam: ſed differentiam accidentalem inter potentiam, & habitum acquiſitum, qui, quatenus acquiſitus, habet, quòd præſupponat facultatem

Habitus, & potentiam quo differant.

Digitized by Google

in potentia ad producendum actum ſecundùm ſubſtantiam. Et probatur hoc: nam habitus primorum principiorum eſt neceſſarius ad ſimpliciter operandum. Dicimus ergo, habitum ſupernaturalē, vel auxiliū ſpeciale, eò quòd eleuat potentiam ad aliquid, quod eſt ſupra totam facultatem naturæ, gerere vicem potentiæ; & requiri ad ſimpliciter operandum: nam habitus ſupernaturalis, cùm ſit ſupremus inter omnes habitus, attingit quodammodo rationem potentiæ, iuxta illud commune proloquium: *Supremum infimi attingit infimum ſupremi.* Et ad replicam reſpondetur, ab omni habitu operatiuo ſupponi potentiam, quam talis habitus perficiat, vel quam eleuet ſupra facultatem ſuæ naturæ. Vnde intellectus ſine auxilio ſpeciali, non habet proximè, & formaliter rationem potentiæ in ordine ad actum ſupernaturalem credendi; ſed fundamentaliter, & remotè, quatenus natura ſua eſt capax vt poſſit eleuari per auxilium gratiæ ad actum credendi eliciendum, quod non habent aliæ potentiæ exteriores, vt 1.2.q.50.a.1. docet S. Thom.

XVII. Tyrij, & Sydonij quibus ſignis credidiſſet.

Ad quartum reſpondetur, in illo loco Matth. 11. non aſſeri, ſolummodo per illa ſigna exteriora, ſi nimirum facta fuiſſent in Tyro, & Sydone, credituros Tyrios, & Sydonios fuiſſe; ſed tantùm affirmari ſimpliciter quòd ſi facta fuiſſent, credidiſſent. Quod tamen intelligendum eſt, accedente efficaci motione Dei interiore, per ſpeciale auxilium gratiæ, quod Deus ſua miſericordia dediſſet Tyriis, & Sydoniis, ſi inter illos facta fuiſſent ſigna quæ in Chorozain, & Bethſaida facta ſunt, vt diſput. 7. numer. 23. explicatum eſt.

Ad auctoritatem Aug. ex cap. 14. de dono perſeu. reſpondetur, illum ibi loqui de his, quæ requiruntur ad fidem ex parte propoſitionis credibilium, & quantùm ad motionem, quæ ſe tenet ex parte obiecti. Naturale eſt enim, quòd aliqui magis afficiantur ex parte obiecti ad rem propoſitam talibus ſignis, aut verbis, quàm ſi aliter proponeretur. Nam aliqui naturaliter ſunt magis inclinati ad gaudium, quàm ad triſtitiam: vnde congruentiùs proponitur illis Euangelium, quando inducuntur ad credendum, ex parte eiuſdem obiecti, per motiua proportionata inclinationi illorum. Et quoniam, vt crederent, non erat datum Tyriis, & Sydoniis: etiam hoc fuit eis negatum, videlicet congrua propoſitio Euangelij. Quæ explicatio colligitur ex ipſo contextu: nam loquitur de miraculis, & ſignis, quibus proponuntur, & confirmantur credenda: ſed tamen, præter iſtam congruam propoſitionem obiecti credibilis, requiritur neceſſariò ad fidem alia motio interna ex parte potentiæ, per auxilium ſpeciale, vt expreſsè fatetur idem Aug. ſæpiſſimè, præſertim lib. 1. cont. duas epiſtolas Pelag. c. 34. & 35. & lib. 1. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cœleſtium, c. 24. vbi ſic ait: *Legant ergo, & intelligant, intueantur, & fateantur, non lege, atque doctrina inſonante forinſecùs, ſed interna, occulta, mirabili, atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominū, non ſolùm veras reuelationes, ſed etiam bonas voluntates.* Et ſuper c. 6. Ioan. inquit: *Hæc ſi ab hominibus audiunt: tamen, quod intelligunt, intus datur, intus coruſcat, intus reuelatur.* Et ſuper Pſ. 87. circa fi. ait: *Quomodo crederem, niſi audirem? ſed, vt audita crederem, ipſe me attraxit.* Vnde Act. 16. dicitur: *Et quadā mulier nomine Lydia purpuraria, colens Deū, audiuit: cuius Dominus aperuit cor, intendere iis, quæ dicebantur à Paulo.* Ex quibus verbis Proſp. lib. 1. de vocat. gent. c. 2. & in epiſt. ad Ruffinū, & lib. contr. Collator. c. 30. probat, præter propoſitionem Euangelij, quantùuis congruā, requiri neceſſariò ad fidē, internā Dei motionem, ex parte potentiæ, per auxilium ſpeciale. Eodem modo intelligenda eſt auctoritas S.

Ad fidē requiritur obiecti propoſitio congrua.

Ad fidē requiritur motio efficax Dei interna præter obiecti propoſitionē congruā.

Aug. inducta ex q. 2. ad Simplicianum, vt etiam conſtat ex ipſo contextu: ſubditur enim ſtatim poſt verba inducta: *Videmus alios aliter iiſdem rebus demonſtratis, vel ſignificatis, ad credendum moueri, ſicut verbi gratia Simeon in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum adhuc infantem paruulum credidit, Spiritu ei reuelante cognoſcens. Nathanaël ad vnam ſententiam, quam ab illo audiuit: Priuſquam te Philippus vocaret, cùm eſſes ſub arbore fici, vidi te, reſpondit: Rabbi tu es filius Dei, tu es Rex Iſraël; quod tantò poſt quia confeſſus eſt Petrus, meruit audire, quòd beatus eſſet, & quòd ei darentur claues regni cœlorum. Miraculo facto in Cana Galilææ (quod initium ſignorum Ieſu Ioannes Euangeliſta cōmemorat) aqua in vinum conuerſa: crediderunt in eū diſcipuli eius. Cùm autē alius ſic, alius autem ſic moueatur ad fidem eadémque res ſæpe alio modo dicta moueat, alio modo dicta non moueat, aliúmque moueat, alium non moueat; quis audeat dicere, defuiſſe Deo modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatémque coniungeret, in qua Iacob iuſtificatus eſt?* Ecce Aug. expreſsè loquitur de motione morali, quæ fit per diuerſa dicta, vel facta.

Lucæ 2. Ioan. 1. Matt. 16. Ioan. 2.

XVIII. Peccat homo ſi non credat, etiā ſi id non poſſit ſine auxilio gratiæ.

Ad locum Fulg. reſpondetur, quòd cùm ait, poſſe hominem naturaliter credere, loquitur de potentia remota, ſeu capacitate, quæ naturaliter ineſt homini eò quòd ſit intellectualis naturæ, & habeat liberum arbitrium, in vtramque partem flexibile: in quo ſenſu dixit Auguſtinus: *Poſſe habere fidem, naturæ eſt hominum: habere autem non niſi fidelium.* Colligitur hæc explicatio ex ipſo contextu; ſubdit enim Fulg. diuinitus donari homini vt credat. Vel iſtud verbum *naturaliter*, intelligendum eſt, id eſt, per naturam ſanatam per gratiam: in quo etiam ſenſu explicat S. Aug. illud Rom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt.*

Auguſt. vbi ſuprà.

Ad quintum reſpondetur, quòd, vt docet S. Tho. 2.2. q. 2. art. 5. ad primum. *Si in poteſtate hominis eſſe dicatur aliquid, ſecluſo auxilio gratiæ: ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia præparante, ſicut ad diligendum Deum, & proximum, & ſimiliter ad credendum articulos fidei: ſed tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuſcunque diuinitùs datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, iuſtè non datur, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis,* vt dicit Auguſt. lib. de corrept. & gratia c. 5. & 6. Et idem docet tertio contra Gent. c. 159. & 160. Igitur in caſu argumenti, ſi ille homo contemnat fidem, & non credat, peccat mortaliter contra fidem: non quidem, quia, præſuppoſita illa prædicatione Euangelij, poterat ex ſolis viribus naturæ elicere actum credendi, vt argumentum prætendit, ſed quia id poterat cum auxilio gratiæ, & non voluit, ſed malitioſè impediuit, ne daretur illi tale auxilium. Quòd ſi homo audiens Euangelium, nullo auxilio interiori, etiam ſufficienti, excitetur à Deo, & moueatur ad credendum; ille non peccat contra fidem, per hoc, quòd non eliciat actum credendi, quia reuerà non poteſt illum elicere ſine auxilio ſpeciali: vnde ſolùm erit infidelis negatiuè, non autem contrariè, vt colligitur ex S. Thom. 2.2. q. 10. art. 1. quod etiam ibi docet expreſsè M. Bañes dub. 3. cōc. 5. Dixi, *ſi non eliciat actum fidei*: nam ſi ille poſitiuè repugnet Euangelio ſufficienter propoſito, & contemnat illud, peccabit contra fidem, vt ibidem explicat M. Bañes.

Infideles negatiuè qui dicantur.

Ad ſextum negatur antecedens, de quo in diſput. 65. agendum erit ex profeſſo. Ad probationem reſpondetur, quòd etiam vitalitas actus fidei proxima & formalis, eſt ab ipſo habitu fidei, vt quo, ſiue ab auxilio ſpeciali: quia, cùm ille actus ſit vnicus, & ſimpliciſſimus; impoſſibile eſt, quòd ſit compoſitus ex duplici entitate, altera naturali, altera ſupernaturali.

Vitalitas proxima actus ſupernaturalis eſt, vt quo, à principio ſupernaturali.

Digitized by Google

turali. Et præterea, id conſtat ex auctoritate Euangelij: *Ego vitam æternam do eis*; vbi ipſa vita, quam habet actus viſionis beatificæ, tribuitur dono gratiæ. Et ratio eſt, quia cùm vitalitas illa viſionis beatificæ ſit indefectibilis ex natura ſua, non poteſt procedere ex ſola virtute naturali intellectus creati, quæ ſecundùm ſe defectibilis eſt; ſed oportet, quòd procedat ab intellectu eleuato per lumen gloriæ indefectibile, vt diſputat. 64. patebit, & idem dicendum de aliis actibus ſupernaturalibus. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd actus fidei, eò, quòd vitalis eſt, dicit intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem: eleuatam tamen per habitum fidei, vel per auxilium ſpeciale. Ad rationem quippe actus vitalis ſufficit, quòd producatur à potentia vitali, vel ſecundùm ſuam virtutem naturalem, vel per virtutem, quam accipit ex habitu ſuperaddito, vt patet in viſione beatifica.

Ioann. 10.

XIX. Ad ſeptimum reſpondetur; quòd illa particula, *vt oportet*, addita eſt in Conciliis ad differentiam aſſenſus opinatiui, & fallibilis ex parte credentis, quo quis aſſentitur myſteriis ſupernaturalibus, non vt reuelata ſunt, ſed propter aliquod motiuum, vel rationem humanam, qualis reperitur in hæretico. Talis enim aſſenſus non eſt, vt oportet, neque ab illo incipit proceſſus iuſtificationis; nec ſubinde loquuntur Concilia de illo. Aſſenſus autem, quo quis credit firmiter, ex parte credentis, omnia myſteria reuelata, vt reuelata ſunt, ſiue propter diuinam reuelationem, tanquam propter rationem formalem; eſt verè aſſenſus, ſicut oportet: & ab illo ſumitur primum initium iuſtificationis, & ita non poteſt haberi, abſque ſpeciali auxilio gratiæ.

Credere, vel pœnitere ſicut oportet, quid ſit.

Ad octauum negatur conſequentia: etenim Iudæi, de quibus fit mentio in illis locis, non ideo peccauerunt, quia potuerunt ex ſola facultate naturæ cũ ſolo concurſu generali præbere aſſenſum doctrinæ Chriſti, tanquam reuelatæ à Deo; ſed quia cùm poſſent credere per auxilium gratiæ; Deo vocanti repugnauerunt, & eidem gratiæ appoſuerunt impedimentum, vt dictum eſt.

DISPVTATIO L.

Vtrùm abſque auxilio gratiæ poſſit homo in natura lapſa operari aliquod opus morale, quod, comparatione vltimi finis naturalis, ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus.

I. VT titulum quæſtionis explicemus, & punctum, de quo eſt controuerſia, notum fiat, aduertere oportet, quòd, vt ſecunda ſecundæ, quæſtione vigeſimatertia, articulo ſeptimo, in corpore, docet ſanctus Thomas, dupliciter poteſt dici, aut eſſe aliqua vera virtus. Primò, in ordine ad bonum particulare, & ad finem proximum eiuſdem virtutis, ſiue ad obiectum illius; quia videlicet obiectum particulare, quod immediatè virtus reſpicit, non eſt bonum apparens, ſed verè bonum, vtpote ordinabile, quantùm eſt in ſe, ad principale bonum, quod eſt vltimus finis. Eſt exemplum in illo, qui exiſtens in peccato mortali, tribuit amico pauperi eleemoſynam paruam ex pietate naturali, non apponendo malam circumſtantiam; & idem de aliis huiuſmodi bonis operibus. Et in hoc ſenſu non procedit præſens difficultas: certiſſimum eſt enim, in doctrina ſancti Thomæ, imò & iuxta decretum bullæ Pij V. quam in calce ſequentis diſputationis alle-

A gabimus, poſſe hominem, abſque auxilio gratiæ elicere aliquem actum bonum moraliter, qui ſit verè bonus, ac veræ, ſed tamen imperfectæ virtutis opus, comparatione obiecti, ſeu boni particularis, vt in caſu poſito: nam prædictus actus eſt ordinabilis, quantùm eſt in ſe ad principale bonum, quod eſt vltimus finis. Et in hoc diſtinguitur ab actu virtutis ficto, & non vero, qui verſatur circa particulare bonum apparẽs, ſicut eſt auarorum temperantia, qua luxuriæ, quæ ſumptuoſa eſt, cohibent appetitum, & auarorum fortitudo, qui multis periculis exponunt ſeipſos, vt diuites fiant. Huiuſmodi enim virtus non eſt vera virtus, etiam perfecta; ſed falſa ſimilitudo virtutis. Ita docet expreſsè S. Tho. art. 7. allegato, ait enim: *Si accipiatur virtus, ſecundùm,*
B *quod eſt in ordine ad aliquem finem particularem; ſic poteſt aliqua virtus dici ſine charitate, inquantùm ordinatur ad aliquod particulare bonum. Sed ſi illud particulare bonum non ſit verum bonum, ſed apparens; virtus etiam, quæ eſt in ordine ad hoc bonum, non erit vera virtus; ſed falſa ſimilitudo virtutis: ſicut non eſt vera virtus auarorum prudentia, qua excogitant diuerſa genera lucellorum: & auarorum iuſtitia, qua, grauium damnorum metu, contemnunt aliena: & auarorum temperantia, qua luxuriæ, quæ ſumptuoſa eſt, cohibent appetitum: & auarorum fortitudo, qua (vt ait Horatius) per mare pauperiem fugiunt, per ſaxa, per ignes, vt Aug. dicit in 4. lib. contra Iulianum. Si verò illud bonum particulare ſit verum bonum, puta conſeruatio ciuitatis, vel aliquid huiuſmodi; erit quidem vera virtus, ſed imperfecta, niſi*
C *feratur ad finale, & perfectum bonum: & ſecundùm hoc ſimpliciter, vera virtus ſine charitate eſſe non poteſt.* Idẽ docet aliis pluribus in locis, ex quibus habetur, quòd cõparatione boni particularis poteſt eſſe abſq; charitate vera virtus moralis, quamuis imperfecta: nam in ordine ad proprium obiectum, à quo ſpecificatur, ſortitur veram eſſentiam virtutis, quamuis actus illius ex parte operantis non referatur in Deum ſummè dilectum vt in vltimum finem.

Secundo modo poteſt dici vera virtus, & actus illius verè bonus, ac veræ virtutis opus, nedum comparatione obiecti, ſeu boni particularis, ſed etiam comparatione vltimi finis, ſeu boni vniuerſalis, ita videlicet, vt non ſolum ille actus, quantùm eſt in ſe, ſit ordinabilis ad principale bonum, quod eſt vltimus finis; ſed etiam ex parte operantis, referatur
D actu, vel virtute in Deum, tanquam in vltimum finem, ſuper omnia dilectum dilectione naturali, vel ſupernaturali. Et in hac acceptione procedit præſens difficultas, non autem in priori.

Eſt ergo prima ſententia quorundam Theologorum aſſerentium, quòd, cum ſolo concurſu generali Dei, abſque alio dono, vel auxilio gratiæ, poteſt homo efficere opus bonum morale, quod fini naturali hominis accommodatum, atq; comparatione illius ſit verè bonum, ac virtutis opus. Addunt, liberum arbitrium ex viribus ſuis naturalibus, ſolo concurſu Dei generali, referre poſſe huiuſmodi actus bonos moraliter in Deum tanquam in vltimum finem, lumine naturali cognitum. Et, ſi conſequenter lo-
E quantur, id intelligunt de relatione formali, aut virtuali facta per actum charitatis, quo ſolis viribus arbitrij diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter, inquantum eſt auctor naturæ: nam, vt in ſequenti diſputatione patebit, ſentiunt, ab homine in natura lapſa elici poſſe eiuſmodi actum charitatis naturalis, abſque auxilio gratiæ. Probant autem ſuam ſententiam ſequentibus argumentis.

Primò. In homine eſt lumen naturale ad cognoſcẽdum bonum, vel malum morale, vt patet ex Pſal. 4. vbi, cùm Propheta præmiſiſſet: *Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona*: ſubiungit: *Signatum eſt ſuper nos lu-*

men vultus tui Domine: ſignificans, lumen naturale, à Deo nobis impreſſum oſtendere bonũ morale proſequendum, & malum fugiendum. Cùm ergo in multis bonis, vt in honore parentibus exhibendo, tribuẽda pauperi eleemoſyna, & aliis huiuſmodi, nulla ſit grauis difficultas; relinquitur, ex ſolis naturæ viribus poſſe hominem hæc non ſolùm velle, ſed etiam efficere.

Confirmatur: homo ad agendum honeſtè, tanquam in finem naturalem, eſt conditus: ergo per ſolas vires naturæ poteſt, etiã poſt peccatum, aliquod bonum morale efficere, quod ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus: aliàs per peccatum liberum arbitrium non ſolùm eſſet læſum, ſed etiam extinctum.

Secundò arguitur ex illo ad Rom. 2. *Cùm gentes, quæ legem non habent* (ſcriptam ſcilicet) *naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex; quia oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.* Ecce Paulus, *naturaliter*, hoc eſt, ex ſolis viribus naturæ, ait, gentes interdum efficere, quæ legis naturalis ſunt, quæ planè ſunt bona moralia, fini naturali accommodata.

II. Tertiò arguitur auctoritate S. Auguſt. lib. de ſpiritu, & litera, capit. 28. vbi apertè docet, peccatores poſſe efficere aliqua bona opera moralia. Verba eius ſunt: *Sicut non impediunt à vita æterna iuſtum quædam peccata venialia, ſine quibus hæc vita non viuitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillimè vita cuiuſlibet peſſimi hominis inuenitur.* Et libro 3. Hypogn. ait: *Eſſe fatemur liberum arbitrium in omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod ſit idoneum, quæ ad Deum pertinent, ſine Deo aut inchoare, aut certè peragere; ſed tantùm in operibus vitæ præſentis tam bonis, quàm etiam malis.*

Quartò: nam in Conc. Trid. ſeſſ. 6. canone 1. definitur: *Si quis dixerit, hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiunt, abſque diuina per Ieſum Chriſtum gratia poſſe iuſtificari coram Deo; anathema ſit.* quibus verbis ſatis innuit, fieri poſſe bona opera moralia per ſolas vires naturæ humanæ, vel legis doctrinam: cùm definiat, illa non ſatis eſſe ad iuſtificationem, abſque diuina per Ieſum Chriſtum gratia.

Quintò. Vt aliquis actus moralis ſit verè bonus, ac veræ virtutis opus, non requiritur neceſſariò, quòd ordinetur ad vltimum finem ſupernaturalem; ſed ſufficit, quòd ex obiecto, & circumſtantiis ſit bonus, & ad vltimum finem naturalẽ, ſcilicet ad Deum, vt lumine naturali eſt cognitus, ordinetur; ſed infidelis, aut peccator fidelis, poteſt abſque auxilio gratiæ facere aliquod opus morale bonum ex obiecto, non apponendo malam circumſtantiam; & illud ordinare ad verum Deum, vt lumine naturæ cognitum: ergo poteſt efficere per vires naturæ aliquod opus morale, quod ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus.

III. Oppoſitam ſententiam videtur manifeſtè docere ſanctus Auguſtinus libro primo retractat. capite tertio, & latiùs libro quarto contra Iulianum, capite tertio, vbi multis teſtimoniis Scripturæ oſtendit, non eſſe in aliquo veram virtutem, etiam moralem, niſi iuſtus ſit. Impoſſibile eſt autem, aliquem eſſe, aut fieri iuſtum ſine auxilio gratiæ; aliàs enim, vt

Gal. 2. arguit Apoſtolus: *Si per legem iuſtitia: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.* Igitur ſine auxilio gratiæ non poteſt eſſe aliqua vera virtus, vel actus veræ virtutis.

Hanc difficultatem diſputat ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ quæſtione 23. articulo ſeptimo, vbi quærit: Vtrùm ſine charitate poſſit eſſe aliqua vera

A virtus; & prima ſecundæ quæſtione 65. articulo ſecundo diſputat: Vtrùm virtutes morales poſſint eſſe ſine charitate: & articulo quarto idem inquirit de fide, & ſpe. & q. 14. de verit. art. 6. & omnes Thomiſtæ in eiſdem locis, præſertim M. Bañes ſecunda ſecundæ citata eandem difficultatem tractat: & ideo breuiter eſt à nobis diſſoluenda, ea duntaxat attingendo, in quibus eſt differentia inter Thomiſtarum, aliorumque Theologorum ſententiam. Supponendum eſt ergo inprimis ex communi Theologorum ſententia, hominem, ſiue fidelis ſit, ſiue infidelis, poſſe ex ſolis viribus naturæ efficere aliquod opus morale, quod in indiuiduo non ſit peccatum, etiam veniale, ſed bonum in genere moris: id quod ex profeſſo probat ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ quæ-

B ſtione decima, articulo quarto, & ibi Caietanus & omnes Thomiſtæ, vbi oſtendunt, non omnia opera infidelium eſſe peccata. Supponendum eſt ſecundò etiam ex communi ſententia, in qua auctores, cum quibus diſputamus, conueniunt, liberum arbitrium, non ſolùm in natura lapſa, ſed etiam in natura integra abſque auxilio gratiæ, nullum poſſe actum virtutis operari, qui in ordine ad ſupernaturalem finem ſit verè bonum, aut veræ virtutis opus. Hoc etiam probat ſanctus Thomas ſecunda ſecundæ quæſtione 23. citata ex auctoritate Apoſtoli primæ Corinth. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam: charitatem autem non habeam,*

C *nihil mihi prodeſt.* Præterea: nam finis ſupernaturalis, qui in clara Dei viſione conſiſtit, excedit omnem facultatem naturæ creatæ: ergo niſi eleuetur per auxilium gratiæ, operari non poteſt aliquem actum virtutis, qui ad huiuſmodi finem ordinetur.

Tota ergo difficultas conſiſtit in hoc: Vtrùm poſſit liberum arbitrium in natura lapſa, abſque ſpeciali auxilio gratiæ, efficere aliquod opus morale, quod, comparatione vltimi finis naturalis, ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus, vt in explicatione tituli quæſtionis notaui. Et quàmuis aliqui Theologi differentiam eſſe in ſolo nomine contendant; re tamen penitus inſpecta, & explicata, apparebit non de ſolo nomine, ſed etiam de re ipſa controuerſiam IIII.

D eſſe.

Pro breui reſolutione huius difficultatis conſiderandum eſt, hominis liberum arbitrium per peccatum, non ſolùm fuiſſe ſpoliatum originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis, ſed etiam vulneratum, & læſum in bonis naturalibus, & ita attenuatum, & inclinatum, vt opera perfecta, & difficiliora, etiam naturalis ordinis, niſi ſanetur, & adiuuetur per gratiam, vt diſputatione 45. oſtenſum eſt, exercere non valeat.

Notandum ſecundò, quòd, ſicut per peccatum mortale liberum hominis arbitrium manet auerſum à Deo, non ſolùm vt eſt finis ſupernaturalis, ſed etiã vt eſt finis naturalis intellectualis naturæ; ita per actum charitatis conuertitur, ordinatúrq; in Deum, V.

E inquantùm eſt vniuerſale bonum, & vltimus finis naturæ rationalis. Et quidem, ſi actus charitatis fuerit naturalis, qualem poterat Adam in natura integra ſolis viribus naturæ elicere, per talẽ actũ homo ordinatur in Deũ, vt eſt finis naturæ. Si autẽ actus charitatis fuerit ſupernaturalis, ſicut eſt ille, qui ex auxilio gratiæ procedit in iuſtificatis; per illũ actũ ordinabitur in Deũ, vt eſt auctor gratiæ, & ſupernaturalis finis: & ſub eadẽ ratione illum attinget. Cùm autem virtus, quæ attingit aliquem finem, ordinet actus aliarum virtutum in eundem finem: fit, vt actus temperantiæ, & cuiuſcunque alterius virtutis moralis per actum charitatis in Deum, tanquam in vltimum finem,

Digitized by Google

finem, ordinentur, vt ſecunda ſecundæ, quæſtion. 23. articulo octauo docet ſanctus Thomas. Vnde impoſſibile eſt, quòd tales actus virtutum formaliter, aut virtualiter in Deum, vt in vltimum finem, ſint ex parte operantis ordinati, niſi per actum charitatis referantur.

VI. *Homo in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ operari aliquod bonum, quod ſit veræ virtutis opus.*

DIcendum eſt ergo, nullum actum moralem, in natura lapſa elicitum ab homine, abſque auxilio gratiæ, eſſe verè bonum, veræque virtutis opus in ſenſu ſuperiùs explicato, etiam comparatione vltimi finis naturalis. Hæc eſt perpetua S. Auguſtini doctrina; præſertim capite illo tertio libri quarti contra Iulianum, vbi ſic loquitur: *Cum virtus ſit pudicitia, cui vitium contrarium eſt impudicitia, omnéſque virtutes, etiam quæ per corpus operantur, in animo habitent; quomodo veri ratione pudicum corpus aſſeritur, quando à vero Deo ipſe animus fornicatur?* Et poſt pauca: *In quo enim vis, hominem ſicut loqueris, ad aliquid laudabile generoſi cordis ſtimulis incitari, in hoc eum non vis in Domino, ſed in libero arbitrio gloriari, ac priorem dare, vt retribuatur illi, eòque modo gratia non ſit gratia, quia non eſt gratuita.* Et infrà: *Quantò tolerabilius illas quas dicis impiis eſſe virtutes, diuino muneri potius, quàm eorum tribueres tantummodo voluntati? licèt ipſi hoc neſciant, donec, ſi ex illo ſunt prædeſtinatorum numero, accipiant Spiritum, qui ex Deo eſt, vt ſciant, quæ à Deo donata ſunt eis. Sed abſit, vt ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit iuſtus; abſit autem, vt ſit iuſtus verè niſi viuat ex fide: iuſtus enim ex fide viuit.* Et quidem, Rom.4. quòd in eodem ſenſu impugnetur à ſancto Auguſtino prima ſententia ſuperiùs propoſita, in quo aſſerta eſt ab auctoribus illius, ex eo conſtat: nam illi dicunt, opus moraliter bonum, factum ex ſolis viribus naturæ, eſſe verè bonum, ac virtutis opus accommodatum fini naturali, non autem ſupernaturali. Hoc autem etiam Iulianus, quem impugnat ſanctus Auguſtinus, aſſerebat, nempe, opera bona moralia impiorum non eſſe fini ſupernaturali accommodata, ſed eſſe fructus ſteriles, niſi à gratia adiuuentur: vt patet ex verbis illis Auguſtini paulò poſt principium eiuſdem capitis. *Cum ergo diuinitus adiuuatur homo, non tantùm ad capeſſendam perfectionem adiuuatur, quod ipſe poſuiſti, vtique volens intelligi, eum per ſe incipere ſine gratia, quod perficit gratia: ſed quod Apoſtolus loquitur, vt qui in vobis opus bonum cœpit, perficiat vſque in finem.* Et circa finem eiuſdem capitis refert Rom.4. Iulianum dicentem, bona opera infidelium ſterilia eſſe, nec eos ad ſalutem ſempiternam, regnúmque perducere. Sic enim ait Auguſtinus: *Sed reſponſurus es, Iuliane, quid: niſi vana? Ego, inquis ſteriliter bonos dixi homines, qui non propter Deum faciendo bona, quæ faciunt, non ab eo vitam conſequuntur æternam.* Et infrà, cùm hanc ſententiam impugnaſſet S. Auguſtinus, ſubdit: *Aut certè, quoniam ſaltem conceſſis opera infidelium, quæ tibi videntur bona, non tamen eos ad ſalutem ſempiternam, regnúmque perducere: ſcito, nos illud bonum hominum, dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum ſine Dei gratia, quæ datur per vnum mediatorem Dei, & hominum, nemini poſſe conferri, per quod ſolùm homo poteſt ad æternum Dei donum, regnúmque perduci. Omnia proinde cætera, quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes veræ, videantur opera bona, & ſine vllo facta peccato. Quod ad me pertinet, hoc ſcio, quia non ea facit voluntas bona. Voluntas quippe infidelis atque impia non eſt bona.* Vbi ſanctus Auguſtinus, vt aliquis actus ſit veræ virtutis comparatione vltimi finis, exigit neceſſariò, quòd voluntas ſit recta. ſeu rectificata, & per charitatem referat talem actum virtutis in Deum, ſuper omnia dilectum, tanquam in vltimum finem. Nec ſatis eſt reſpondere, ſanctum Auguſtinum loqui dumtaxat de vltimo fine ſupernaturali, comparatione cuius, nulla eſt vera virtus ſimpliciter ſine charitate. Contra hoc enim eſt: nam ſanctus Auguſtinus tam in capitulo tertio allegato, quàm aliis in locis diſputatione ſequenti adducendis, non obſcurè docet, abſque auxilio gratiæ non poſſe hominem in natura lapſa diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, etiam vt eſt auctor naturæ: & eadem eſt ſententia ſancti Thomæ, vt in eadem diſputatione dicetur. Neque enim poteſt voluntas eſſe bona, & recta, atque ordinata in Deum, tanquam in finem vltimum naturalem, & à Deo auerſa, inquantùm eſt vltimus finis ſupernaturalis ordinis, vt dicetur infrà.

In eadem ſententia eſt S. Cyprianus lib. de bono patientiæ, in princ. vbi probat, in infidelibus non eſſe veram virtutem patientiæ, & inter alia, inquit: *Hanc ſe ſectari Philoſophi quoque profitentur, ſed tam illic patientia falſa eſt, quàm & falſa ſapientia eſt. Vnde enim vel ſapiens eſſe, vel patiens poſſit, qui nec ſapientiam, nec potentiam Dei nouit: quando ipſe de iis, qui ſibi ſapere in mundo videntur, moneat, & dicat:* Perdam ſapientiam ſapientium, prudentiam prudentium Iſai. 29. reprobabo? Loquitur autem S. Cyprianus de vera virtute cõparatione finis vltimi in ſenſu à nobis ſuperiùs explicato. Sic etiam loquitur ſanctus Thom. ſecunda ſecundæ, quæſtione 23 articulo ſeptimo allegato, cùm ait, quod *ſimpliciter vera virtus ſine charitate eſſe non poteſt*: Et probatur.

Primò: Nam, licèt omnis actus moralis bonus ſit ſecundùm ſe ordinabilis in Deum, tanquam in vltimum finem ſuper omnia dilectum, amore naturali, vel ſupernaturali; de facto tamen, & in exercitio non ordinatur, niſi per actum charitatis, vt dictum eſt. Sed in natura lapſa homo non poteſt abſque auxilio gratiæ elicere actum charitatis, quo diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter, etiam, vt eſt finis naturalis: nam huiuſmodi actus eſt præſtantiſſimus naturæ ſanæ, quem ſubinde exercere non poteſt liberum arbitrium hominis infirmi, vt diſputatione 5 1 oſtendendum eſt: ergo nullus actus bonus moraliter poteſt, abſque auxilio gratiæ formaliter, aut virtualiter, ab operante referri in Deum, tanquam in vltimum finem. Cùm ergo ad actum veræ virtutis, etiam comparatione finis naturalis, neceſſarium ſit, quòd in Deum, tanquam in vltimum finem, prædicto modo referatur; relinquitur, nullum actum moralem elicitum ab homine in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ, etiam comparatione finis naturalis, eſſe verè bonum, veræque virtutis opus.

Confirmatur. Sine charitate nulla eſt vera virtus: ergo nec actus veræ virtutis, etiam comparatione vltimi finis naturalis. Probatur conſequentia: nam, cùm habitus ſit propter actus, & ab illis ſpecificetur: quæ neceſſaria ſunt, vt habitus ſit vera virtus, à fortiori requiruntur, vt actus ab eodem habitu elicitus ſit opus veræ virtutis; ſicut actus fidei ſine gratia, & charitate non eſt formatus, ſed informis: quia fidei habitus ſine gratia, & charitate informis eſt. Antecedens autem eſt ſancti Thomæ ſecunda ſecundæ, quæſtione 23. articulo ſeptimo, & probatur ratione, quam aſſignat in ſolutione ad ſecundum: quia finis ſe habet in agibilibus, ſicut principium in ſpeculabilibus: ſed non poteſt eſſe ſimpliciter vera ſcientia, ſi deſit recta æſtimatio de primo, & indemonſtrabili principio: ergo non poteſt eſſe ſimpliciter vera iuſtitia, aut vera caſtitas, ſi deſit ordinatio debita per charitatem in Deum, tanquam in vltimum finem ſuper omnia dilectum, quantumcunque aliquis ſe rectè habeat circa alia.

Secundò probatur. Virtus, vt docet Ariſtot. eſt, VII. quæ bonum facit habentem: ſed nullus habitus moralis abſque gratia facit bonum habentem: quia nullus

nullus eſt bonus, etiam comparatione vltimi finis naturalis, ſine gratia, & charitate: ergo ſine charitate nulla eſt vera virtus, etiam moralis: ergo nec actus veræ virtutis.

Tertiò probatur ratione ex ſancto Auguſt. contra Iulianum deſumpta: nam, ſicut de lege veriſſimè ait Apoſtolus: *Si per legem iuſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*: ita veriſſimè dicitur, ſi per naturam, voluntatémque iuſtitia; ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. Sed Chriſtus non gratis, & ſine cauſa mortuus eſt: ſed, vt dicit idem Apoſtolus, *Chriſtus mortuus eſt, vt iuſtitia viuamus*: non ergo poteſt per naturam, aut voluntatem, abſque auxilio gratiæ acquiri, vel haberi vera iuſtitia.

Galat. 2.

Confirmat hoc idem S. Doctor eodem loco; nam, per quod eſt vera iuſtitia, per hoc eſt etiam regnum Dei. Deus namque ipſe, quod abſit, eſſet iniuſtus, ſi ad eius regnum verus non admittitur iuſtus; cùm & ipſum eius regnum iuſtitia ſit, quemadmodum ſcriptum eſt: *Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium*. Porrò ſi veram iuſtitiam non habent impij, profectò nec alias virtutes comites eius, & ſocias habebunt.

Rom. 14.

Quartò. Idem oſtenditur ratione eiuſdem Auguſt. Nam, vt actus moralis ſit veræ virtutis opus, requiritur, quòd fiat prudenter, fortiter, temperanter, & iuſtè: nam ad veram virtutem non ſatis eſt iuſtum facere, niſi fiat iuſtè, & cum aliis debitis circumſtantiis, ſecundùm illud: *Iuſtè, quod iuſtum eſt, perſequeris*: ſed in natura lapſa, non poteſt homo, abſque auxilio gratiæ, facere aliquod opus morale prudenter, fortiter, temperanter, & iuſtè: nam, vt fiat fortiter, oportet, quòd tali animi conſtantia fiat, vt nullis periculis, aut tentationibus, etiam timore mortis, ab illo bono dimoueatur, & in contrarium malum abducatur. Conſtat autem ex ſupradictis, abſquè auxilio gratiæ non poſſe hominem lapſum ſuperare omnes tentationes, quas pro ſeruanda lege naturali, etiam reſpectu huius, vel illius materiæ particularis, neceſſe ſit vincere: ergo idé, quod prius.

Deut. 16.

Vide diſp. 54.

VIII. Quinta ratio ex eodé Aug. cap. 3. citato ver. An forte & iſtis.

Quintò. Secundùm fidem Catholicam, poſt diem iudicij nullus dabitur ſtatus medius inter ſummam fœlicitatem, qua fruentur electi, & ſummam miſeriam, quam reprobi ſuſtinebunt. Sed omnes, qui cum Chriſto Domino æterna gloria non fruentur, pœnis æternis damni, aut etiam ſenſus, ſi adulti fuerint, erunt addicti, vt conſtat ex illo Matth. 25. *Et ibunt hi in ſupplicium æternum iuſti autem in vitam æternam*: ſed ſi ex ſolis viribus naturæ, abſque auxilio gratiæ, quis veram virtutem, aut veram iuſtitiam haberet: neceſſariò eſſet aſſignandus poſt diem iudicij medius ſtatus inter illos duos, in quo pro operibus illis bonis æternam remunerationem acciperet: ergo. Minor probatur: nam, qui ex ſolis viribus naturæ facit iuſtitiam, non perueniet ad regnum cœlorum: nam illi Deo non placuerunt, cùm non habuerint fidem, ſine qua, vt dicit Apoſtolus: *Impoſſibile eſt placere Deo*: qui autem non placent Deo, ad regnum cœlorum non perueniunt: nec etiam erunt ignibus æternis inuoluti, aliàs illi eſſent in damnatione ſempiterna, in quibus eſt vera iuſtitia; quod Dei æquitas non patitur: ergo ſignandus erit medius locus inter damnationem, & regnum cœlorum, vbi iſti non ſint in miſeria, ſed in beatitudine ſempiterna.

Hebr. 11.

Arbor mala non facit fructus bonos.

Confirmantur hæc omnia ex illo Matth. 7. *Non poteſt arbor mala bonos fructus facere*. vbi creata voluntas arbori, opera autem eius bona fructibus arboris conferuntur. Si ergo arbor, quandiu eſt mala non poteſt bonos fructus facere; ſequitur, quòd voluntas mala, niſi per gratiam ſanetur, & mutetur in bonam, non poſſit bona efficere, quæ ſint verè bona ac virtutis opera. Hanc rationem aduerſus Iulianum his

A

verbis vrget Auguſtinus: *Noli præcipitare ſententiam, diligenter conſidera, quid te reſpondere conueniat. Ad dicis hominem infidelem arborem bonam? Placet ergo Deo; neque enim bono poteſt non placere, quod bonũ eſt. Et vbi erit, quod ſcriptum eſt, Sine fide impoſſibile eſt placere Deo? An reſpondebis, non inquantùm infidelis eſt, ſed inquantùm homo, arbor bona eſt? De quo ergo Dominus ait: Non poteſt arbor mala bonos fructus facere? quandoquidem quicunque erit, aut homo, aut Angelus erit. Sed ſi homo, inquantùm homo eſt, arbor bona eſt: profectò & Angelus, inquantùm Angelus, arbor bona eſt: hæc enim Dei ſunt opera, qui naturarum conditor eſt bonarum. Ac per hoc nulla erit arbor mala, de qua dictum eſt, quòd non poſſit facere fructus bonos. Quis infidelis ita infideliter ſapiat? Non itaque inquantùm homo eſt, quod eſt opus Dei, ſed inquantùm malæ volũtatis eſt, quiſque arbor mala eſt, & bonos fructus facere non poteſt. Vide itaque, vtrùm infidelem voluntatem audeas bonam dicere voluntatem. Sed fortè dicturus es: Miſericors voluntas bona eſt. Rectè iſtud diceretur, ſi, quemadmodum fides Chriſti, id eſt, fides, quæ per dilectionem operatur ſemper eſt bona; ita miſericordia ſemper eſſet bona.*

Aug. c. 3 citato nõ lõgè à fine.

Hebr. 11.

B

IX.

Sextò. Rectitudo animæ erga Deum, vt eſt finis naturæ, & quatenus eſt ſupernaturalis finis, ita ſunt de facto in homine, ordinato ad vitam æternam coniunctæ, vt vna ſine alia dari non poſſit. Ergo impoſſibile eſt, animam eſſe rectificatam in ordine ad Deum, vt eſt vltimus finis naturalis, quin ſit recta in ordine ad Deum, vt eſt ſupernaturalis finis. Sed ſecundùm fidem Catholicam, nullus poteſt ſine auxilio gratiæ rectificari in ordine ad finem ſupernaturalem: ergo in natura lapſa nullus etiam poterit ſine auxilio gratiæ rectificari in ordine ad vltimum finem naturalem, ac per conſequens, neque elicere aliquod opus, quòd ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus, etiam comparatione vltimi finis naturalis. Nam per veram virtutem rectus efficitur homo, ſaltem reſpectu eiuſdem finis, vt patet ex eius definitione, quam ex S. Auguſt. tradit S. Thom. *Virtus eſt bona qualitas mentis, qua rectè viuitur, qua nullus malè vtitur.*

C

S. Th. 1. 2. q. 56. ar. 4. Au. 1. retr. ca. 9. & l. 2. de li. arb. c. 18. & 19.

X.

AD primum argumentum reſpondetur, poſſe quidem hominem ex viribus naturæ dare paruam eleemoſynam, honorare parentes ex pietate naturali, non apponendo malam circumſtantiam, ita vt in indiuiduo in tali actu non peccet; ſed tamen, niſi per actum charitatis formaliter, aut virtualiter eiuſmodi actus in Deum, tanquam in vltimum finem referantur, non ſunt veræ virtutis reputandi.

D

Ad confirmationem reſpondetur, quòd in natura integra poterat homo ex ſolis viribus naturæ operari omne opus bonum fini naturali proportionatum; ſed in natura lapſa id non poteſt ſine auxilio gratiæ, nec habere actum etiam naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, per quem in ipſum Deum, tanquam in vltimum finem opera moralia referantur. Poteſt tamen ex bono naturæ aliqua bona opera moralia, licèt imperfecta, & in quibus nulla eſt grauis difficultas, efficere; & hoc ſufficit, vt eius arbitrium non ſit per peccatum extinctum.

Lib. 4 con. Iulian. c. 3. poſt medium.

E

Ad ſecundum reſpondetur, idem argumentum obiectum fuiſſe olim ſancto Auguſtino, cui reſpondens idem S. Auguſt. ait: *Vnde & illi, quos commemorare voluiſti, de quibus ait Apoſtolus: Gentes, legem non habentes, ſibi ſunt lex, quia habent opus legis ſcriptum in cordibus ſuis; quid te adiuuent omnino non video. Per hos enim probare conatus es, etiam alienos à fide Chriſti veram poſſe habere iuſtitiam, eò quòd iſti, teſte Apoſtolo, naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt. Vbi quidẽ dogma veſtrũ, quo eſtis inimici gratiæ Dei, quæ datur per Ieſum Chriſtũ Dominum noſtrum, qui tollit peccatum mũdi, euidentius expreſſiſti, introducens hominum genus, quod placere Deo poſſit*

Gẽtes, quæ legem non habent naturaliter, quæ legis ſunt facere. quomodo intelligendum.

poſsit ſine Chriſti fide, lege naturæ. Hoc eſt, vnde vos maximè Chriſtiana deteſtatur Eccleſia. Et poſt pauca reſpondet explicando verba Apoſtoli in duplici ſenſu, vt diſp. 47 n. 6. & 7. viſum eſt.

XI. Opera bona facta ab infidelibus ad quæ deſeruiant.

Et, ſi quis inquirat, ad quid illa bona opera imperfecta deſeruiebant Gentibus; reſpondetur, quòd ad vitandum nouum peccatum, & vt mitiori pœna in inferno punirentur. Vnde in eodem contextu S. Aug. ſubdit: *Sed ad hoc eos in die iudicij cogitationes ſuæ defendent, vt tolerabiliùs puniatur, quia naturaliter, quæ legis ſunt, vtcũq; fecerũt, ſcriptũ habẽtes in cordibus opus legis hactenus, vt aliis non facerent, quod perpeti nollent; hoc tamen peccantes, quòd homines ſine fide, non ad eum finem iſta opera retulerunt, ad quem referre debuerunt. Minùs enim Fabricius quàm Catilina punietur; non quia iſte bonus, ſed quia ille magis malus: & minùs impius, quàm Catilina, Fabricius, non veras virtutes habendo, ſed à veris virtutibus non plurimùm deuiando.*

Ad tertium reſpondetur, illa bona opera, quæ Auguſtinus docet fieri poſſe à peccatoribus per facultatem naturæ, non eſſe actus veræ virtutis, ſicut nũc loquimur de vera virtute, vt ipſemet Auguſtinus in aliis locis ſuperiùs inductis ſæpiſſime docet. Et ſimiliter dicendum ad quartum argumentum.

Ad quintum reſpondetur, Ad actum veræ virtutis requiri, quòd per charitatem ordinetur in Deum, ſaltem vt eſt finis naturalis: quod quidem ab homine in natura lapſa abſque auxilio gratiæ fieri non poteſt, vt ex præmiſſis conſtat, & patebit ampliùs ex his, quæ circa actum charitatis dicentur diſputatione ſequenti.

DISPVTATIO LI.

Vtrùm in natura lapſa poſsit homo ex ſolis viribus naturæ cum concurſu Dei generali elicere actum abſolutum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, cum abſoluto propoſito illi in omnibus placendi.

I. QVIDAM reſpondent, quòd in ſtatu naturæ lapſæ nõ poſſit natura humana ita abſolutè, & efficaciter ſuas vires naturales exercere in hoc amore naturali Dei, ſicut poſſet in natura integra. Sed de hoc non eſt controuerſia. An verò abſolutè loquendo elicere poſſit homo in natura lapſa abſque auxilio gratiæ vnum, aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia ſimpliciter, non determinant expreſſè, quamuis latenter id inſinuaſſe, vel ſupponere videantur. Alij verò abſolutè dicunt, hominem poſſe in natura lapſa, abſque ſpeciali auxilio gratiæ, ex facultate ſuæ naturæ, elicere prædictum actum dilectionis Dei ſuper omnia, cũm abſoluto propoſito de cætero non peccandi; quamuis multò faciliùs, & promptiùs potuerit illum producere in natura integra. Ad cuius explicationem diſtinguunt tres actus voluntatis, reſpectu dilectionis Dei ſuper omnia.

Dilectionis Dei tres actus diſtinguuntur.

Primus eſt, velleitas quædam, qua quis, ex dilectionis affectu, vellet ſeruare mandata omnia: ſimpliciter tamen, & abſolutè id non vult, atque adeò non habet actum abſolutũ dilectionis Dei ſuper omnia: etenim, qui ſic diligit Deũ, debet proponere omnia mandata eius ſeruare, ſecundùm illud: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit.* (Ioan. 14.) Secundus actus eſt actus dilectionis Dei ſuper omnia abſolutus, & efficax, A quo ex eadem dilectione vult abſolutè omnia præcepta ſeruare: & id poſtmodùm opere complet. Tertium actum conſtituunt medium inter velleitatem, & dilectionem abſolutam, & efficacem, quem appellant dilectionem Dei abſolutam ſuper omnia, ſed inefficacem: quia videlicet, quamuis ex affectu, & dilectione Dei ſuper omnia ſtatuat homo, abſoluto propoſito, omnia mandata eius ſeruare, & placere illi in omnibus, & per omnia: tamen opere id non implet poſtea. Et hanc dilectionem Dei ſuper omnia inquiunt poſſe habere hominem in natura lapſa, ex ſolis viribus naturæ, abſque ſpeciali auxilio ex parte voluntatis, præſertim ſi adſit fides ex parte intellectus: & idem dicunt de dilectione Dei ſupernaturali, de contritione, & quocunque alio actu virtutis infuſæ, quantùm ad ſubſtantiam actus. B Affirmant enim, poſſe hominem talem actum elicere ex ſola facultate naturæ; & allegant pro hac ſententia M. Sotum in 4. diſtinctione 17. quæſtione 1. articulo quinto, & libro ſecundo de nat. & grat. capite 14. & 22. M. Cano in relect. de pœnit. Caietanum quæſtione 1. de contritio. S. Bonau. in 4. diſt. 17. a. 2. q. 3. & alios Doctores.

Probatur hæc ſententia ex S. Thom. in 4. diſt. 17. q. 2. ar. 1. quæſtiunc. 1. ad 6. vbi ait, quòd *contritio eſt à ſolo Deo, quantùm ad formam, quâ informatur; ſed quantùm ad ſubſtantiam actus, eſt à libero arbitrio, & à Deo, qui operatur in omnibus operibus & naturæ, & voluntatis;* ergò ſecundùm S. Thomam, cum ſolo cõcurſu generali poteſt liberum arbitrium elicere actũ C contritionis, & abſolutam dilectionem Dei ſuper omnia, quantùm ad ſubſtantiam actus. Patet conſequentia: nam Deus per concurſum generalem operatur in omnibus operibus naturæ, & voluntatis. Item etiam 2. 2. q. 171. art. 2. ad 3. docet expreſſè, actũ aliquẽ eſſe ſupra naturã humanam dupliciter: *Vno modo, quantùm ad ſubſtantiam actus, ſicut miracula facere, & cognoſcere occulta & incerta diuinæ Sapiẽtiæ: & ad hos actus non datur homini donum gratiæ habitualis: Alio modo eſt aliquid ſupra naturam humanam, quantùm ad modũ actus, non autẽ, quantùm ad ſubſtãtiã ipſius, ſicut diligere Deum, & cognoſcere eum in ſpeculo creaturarum; & ad hoc datur donum gratiæ habituale:*

Actus dupliciter dicitur eſſe ſupernaturã, ſcilicet quãtùm ad ſubſtantiã, & quãtum ad modũ.

ergo ſecũdũ S. Th. actus dilectionis Dei ſuper omnia, ad quem datur gratia habitualis, non excedit naturæ D facultatem, quantùm ad ſubſtantiam actus, ſed ſolùm quantùm ad modum, quatenus videlicet ille actus eſt ſupernaturalis, aut meritorius vitæ æternæ: ergo quantùm ad ſubſtantiam poterit produci ex ſola facultate naturæ. Eandem doctrinam tradit quæſt. 24. de verit. artic. 14. in corp. vbi ſic ait: *Eſt autem duplex bonum: quoddam, quod eſt humanæ naturæ proportionatum; quoddam verò, quod excedit humanæ naturæ facultatem: & hæc duo bona, ſi de actibus loquamur, non differunt ſecundùm ſubſtantiam actus, ſed ſecundùm modum agendi.* Et idem docet in ſolutione ad 1. & 2. eiuſdem art. vbi ait quòd *nullum præceptum eſt homini impoſſibile ad ſeruandum; quia in ſubſtantiam actus poteſt ex facultate liberi arbitrij, & in modum poteſt ex dono gratiæ.* Denique in 1. ſentent. diſt. 17. qu. 1. art. 4. E in corp. ait, quòd per dilectionem, quæ procedit ab habitu, non diſcernitur: vtrùm actus ſit ab habitu infuſo, vel acquiſito. Sentit ergo, quòd actus dilectionis Dei ſuper omnia, quantùm ad ſubſtantiam, poſſit produci ex ſolis viribus naturæ; aliàs per actum dilectionis ſupernaturalis, quem homo iuſtus in ſeipſo experitur, poſſet certò cognoſcere, ſe habere habitum charitatis ſupernaturalis, & conſequenter ſe eſſe in gratia; quod tamen eſt contra expreſſa loca Scripturæ, & Conciliorum, vt ex præmiſſis in diſp. 42. conſtat.

Secundò, Homo poteſt cognoſcere per vires naturæ

turæ Deum eſſe ſummè bonum, & ſummè diligibilem, & peccatum eſſe ſummè deteſtabile, ex eo quoque quàm plurima mala animæ prouenire: ergo voluntas poteſt ex viribus naturæ diligere Deum ſuper omnia, & deteſtari peccatum ſuper omnia, & deteſtari peccatum ſuper omne deteſtabile, quantùm ad ſubſtantiam actus. Patet conſequentia: nam talis cognitio bonitatis diuinæ potens eſt ad excitandam, & præmouendam voluntatem, præſertim in homine fideli, vt cum ſolo concurſu Dei generali eliciat actum dilectionis Dei ſuper omne deteſtabile, quantùm ad ſubſtantiam actus: ergo poteſt ex ſe illum producere.

Confirmatur: quia non eſt difficile homini, etiam lapſo, elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia, præſertim quando abſunt difficultates, & tentationes grauiſſimæ, atque occaſiones peccandi: quia tunc nullum eſt impedimentum obſtans huiuſmodi actui dilectionis: ergo. Antecedens probatur: nam tota difficultas actus dilectionis Dei ſuper omnia eſt in implendo poſtea propoſitum abſolutum placendi illi in omnibus, quod requiritur, vt dilectio illa ſit efficax: ergo in dilectione Dei abſoluta, ſed inefficaci, nulla eſt difficultas grauis, quam homo, ſolis viribus naturæ ſuperare non poſſit.

Tertiò, Homo poteſt abſque auxilio ſpeciali gratiæ accedere ad Sacramentum pœnitentiæ, cum propoſito abſoluto vitandi de cætero omnia peccata mortalia, vno excepto homicidio, verbi gratia: nam huiuſmodi propoſitum non procedit ex ſpeciali auxilio gratiæ; quia Spiritus ſanctus non mouet ad deteſtandum vnum peccatum mortale ſine alio; cùm impium ſit à Deo dimidiam ſperare veniam, & vnum peccatum mortale ſine alio remitti non poſſit, vt tertia parte, quæſtione 86. articulo tertio docet ſanctus Thomas: ergo poterit ex viribus naturæ accedere, cum propoſito abſtinendi ab omnibus lethalibus, & etiam ab illo vno peccato homicidij; & ita poterit habere propoſitum abſtinendi ab omnibus. Patet conſequentia: nam propoſitum abſtinendi ab illo vno peccato homicidij, ſi conferatur cum propoſito abſtinendi ab omnibus aliis, parum, aut nihil habet difficultatis: ergo qua ratione poteſt homo ex viribus naturæ proponere abſtinere ab omnibus aliis, vno excepto homicidio, poterit habere propoſitum abſtinendi ab omnibus abſolutè.

Quartò, Actus temperantiæ infuſæ, & acquiſitæ ſunt eiuſdem ſpeciei, quantùm ad ſubſtantiam actus: etenim comeſtio temperata ſemper eſt eiuſdem ſpeciei, quantùm ad ſubſtantiam, ſiue eliciatur à temperantia infuſa, ſiue ab acquiſita: ergo ſimiliter actus dilectionis Dei infuſæ, & acquiſitæ erunt eiuſdem ſpeciei, quantùm ad ſubſtantiam. Sed actus dilectionis acquiſitæ, vel temperantiæ acquiſitæ non excedit facultatem naturæ, quantum ad ſubſtantiam: ergo neque actus dilectionis infuſæ, aut temperantiæ infuſæ excedunt facultatem naturæ, quantùm ad ſubſtantiam: poterunt ergo ex viribus naturæ elici à libero arbitrio.

Quintò arguitur: quoniam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd Angelus ex facultate ſuæ naturæ cognouerit per experientiam, ſe habere habitum charitatis ſupernaturalis, & gratiam. Conſequens eſt impoſſibile: nam gratia non poteſt cognoſci euidenter per ſolam facultatem naturæ: ergo. Sequela probatur. Angelus experiebatur in ſe actum dilectionis Dei ſuper omnia, quem habuit in primo inſtanti ſuæ creationis: ergo, ſi ſubſtantia illius actus erat ſupernaturalis, per experientiam cognoſcebat Angelus euidenter, illum actum procedere ex gratia, & charitate. Etenim, cùm euidenter An-

A gelus cognouerit omnia naturalia, & non viderit inter entia naturalia ſubſtantiam illius actus; neceſſariò cognoſcebat per experientiam, illum eſſe ſupernaturalem, quantùm ad ſubſtantiam; & conſequenter cognoſcebat, procedere ex habitu ſupernaturali.

Sextò: nam Concil. Arauſ. II. cap. 6. & 25. & ſimiliter Conc. Trident. ſeſſ. 6. can. 3. quando determinant, ad actum dilectionis fidei, & ſpei eſſe neceſſarium auxilium ſpeciale præuenientis gratiæ, addunt illam particulam, *ad diligendum, credendum, & ſperandum, ſicut oportet*, vt ei iuſtificationis gratia conferatur. Sentiunt ergo, hominem poſſe abſque ſpeciali auxilio gratiæ diligere Deum ſuper omnia, credere, & ſperare: non tamen ſicut oportet ad ſalutem, vel ad iuſtificationis gratiam, aut
B gloriam obtinendam; ſed ſolùm quantùm ad ſubſtantiam actus. Confirmatur: nam, argumēto à contrario ſenſu videtur Concilium ſignificaſſe, veram eſſe ſententiam, quæ aſſerit, prædictos actus abſque auxilio gratiæ elici poſſe, quantùm ad ſubſtantiam, & non ſicut oportet ad ſalutem; aliàs fruſtra in ſua definitione addidiſſet illam particulam, *ſicut oportet ad ſalutem*. Confirm.

Secunda ſententia eſt ſancti Auguſtini locis inferiùs allegandis, & S. Thomæ p. 2 q. 109. artic. 4. & aliis pluribus in locis, quam ſequuntur communiter Thomiſtæ. Ad cuius explicationem notandum primò, quòd, vt docet ſanctus Thomas 1. 2. quæſt. 100. art. 10. & ibi Caietanus, & omnes Thomiſtæ; quamuis modus charitatis non cadat ſub præcepto aliarum virtutum, neque includatur neceſſariò in acti-
C bus earum, vt in præcepto virtutis temperantiæ, aut fortitudinis; cadit tamen ſub præcepto ipſius virtutis charitatis, & includitur in illo. Vnde, ſi occurrat præceptum ieiunij, aut præceptum honorandi parentes; huiuſmodi præceptum impletur per actum ieiunij factum in peccato mortali, & per actum pietatis erga parentes, etiamſi fiat in peccato mortali, quia modus non cadit ſub præcepto. Si verò occurrat præceptum naturale, quo homo tenetur elicere actum interiorem dilectionis Dei ſuper omnia; ex vi huius præcepti tenetur diligere Deum, etiam quantùm ad modum dilectionis, vt eum diligat ex toto corde, iuxta illud Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, &*
D *in tota mente tua*. Diligere autem ex toto corde, vt docet ſanctus Thomas eodem art. 10 ad ſecundum, & 2. 2. quæſt. 44. art. 4. & 5. eſt ita Deum diligere, vt ſe, & omnia referat in Deum, tanquam in finem vltimum, & nihil admittat in corde ſuo diuinæ dilectioni contrarium. IIII.

Charitatis modus cadit ſub præcepto charitatis, non tamen aliarum virtutum. Matth. 22. Deut. 6.

Notandum ſecundò, quòd dilectio Dei abſoluta includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum, ſaltem in præparatione animi. Ita docet Medina 1. 2. q. 109. art. 3. dub. 1. §. deinde aduertendum: & conſtat ex illo Ioann. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit*. & 1. Ioan. 6. *Hæc eſt dilectio, vt eius mandata cuſtodiamus*; vnde toto tempore, quo durat huiuſmodi dilectio ſuper omnia, aut virtus illius, habet
E coniunctam obſeruantiam omnium præceptorum ſaltem naturalium, ſi dilectio eſt ſolum naturalis; & etiam ſupernaturalium, ſi fuerit ſupernaturalis dilectio. Quia verò actus charitatis, & virtus illius pro iſto ſtatu poteſt interrumpi per contrarium actum; hinc eſt, quòd etiam ſi quis habeat verùm actum abſolutum, & efficacē dilectionis Dei ſuper omnia, etiam ſupernaturalem, & abſolutum propoſitum placendi illi in omnibus, & ſeruandi omnia mandata; contingit poſtea de facto, quòd illa non ſeruet, ſed interrumpatur virtus præcedentis actus charitatis, per peccatum mortale.

Dilectio Dei abſoluta includit in virtute obſeruantiã omnium mandatorum.

Notandum

Digitized by Google

V.

Propoſitũ ſeruandi omnia mãdata, quomodo dicatur efficax.

Notandum tertiò, quòd, vt actus dilectionis Dei ſuper omnia, & propoſitum abſolutum ſeruandi omnia mandata cenſeatur efficax; non eſt neceſſarium quòd toto tempore vitæ ſuæ homo ſeruet omnia mandata, ſed ſufficit, quòd illa ſeruet toto tempore, quo durat ille actus dilectionis, aut virtus illius. Hoc fundamentum eſt contra auctores ſententiæ allegatæ. Sed probatur: nam aliàs nulla dilectio, etiam ſupernaturalis, quantumuis intenſa, eſſet efficax, niſi illa dumtaxat, quę habet coniunctum donum perſeuerantiæ vſque in finem; quod tamen videtur abſurdum. Confirmatur: nam ſi quis ſemel dilexit Deum ſuper omnia, & virtute huius dilectionis ſeruauit omnia mandata per integrum menſem; iam dilectio fuit efficax toto illo menſe, quo durauit virtus illius: ergo, etiamſi, elapſo menſe, frangat præceptum vnum, adhuc dilectio præcedens fuit efficax eo tempore, quo durauit virtus illius. Ex quo ſequitur, quòd omnis abſoluta dilectio Dei ſuper omnia, & omne propoſitum abſolutum ſeruandi omnia mandata ſit efficax ſaltem pro illo inſtanti, in quo elicitur: nam impoſſibile eſt, quòd homo in eodem inſtãti, in quo elicit huiuſmodi dilectionem, frangat aliquod præceptum obligans ad mortale: quia, vt inquit Apoſtolus, *Plenitudo legis eſt dilectio*: ergo ſemper habet coniunctam pro aliquo inſtanti, vel breui tempore, obſeruantiam omnium mandatorum, atque adeò pro tunc efficax erit. Denique ſupponenda eſt diſtinctio dilectionis naturalis, & ſupernaturalis. Naturalis dilectio Dei ſuper omnia eſt; quæ fertur in Deum, vt auctorem naturæ, tanquam in vltimum finem, illum omnibus præferendo. Supernaturalis autem dilectio eſt, qua diligimus Deum auctorem gratiæ, & tanquam vltimum finem ſupernaturalem: ſit ergo

Rom. 13.

Dilectio Dei alia naturalis, alia ſupernaturalis.

VI.

PRima Concluſio. Homo in natura lapſa, exiſtens in mortali, poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ habere actum conditionatum dilectionis Dei ſuper omnia, ſeu velleitatem quandam, quæ explicatur his verbis: Vellem ſuper omnia diligere Deum, & illi in omnibus placere. Concluſio eſt communis inter Theologos, quam probat M. Medina p. 2. q. 109. art. 3. dub. 1. concl. 3. Et ratio eſt: nam iſte actus dilectionis non eſt perfectiſſimus actus naturæ ſanæ, nec vera dilectio Dei ſuper omnia, nec per illum auertitur homo à peccato mortali, nec conuertitur de facto in Deum, tanquam in finem vltimum: ergo poteſt viribus naturæ haberi.

Diligere Deũ ſuper omnia non poteſt homo in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ.

Secunda Concluſio. Homo in natura lapſa, præſertim ſi exiſtat in peccato mortali, non poteſt abſque ſpeciali auxilio præuenientis gratiæ diligere Deum ſuper omnia, abſoluta dilectione naturali, neque habere abſolutum propoſitum placendi illi in omnibus. Concluſio eſt contra ſententiam ſuperiùs adductam; eſt tamen expreſſa S. Thomæ art. 3. cit. & 1. 2. q. 100. art. 10. ad 3. vbi ait, quòd præceptum charitatis non impletur ſine gratia; & loquitur etiam de præcepto charitatis, ad quod tenetur homo ex lege naturæ. Reſpondent quidam, ſenſum S. Thomæ eſſe, hominem in natura lapſa non poſſe diligere Deum ſuper omnia, dilectione efficaci, quæ duret toto tempore vitæ ſuæ, ita quòd in nullo deficiat; quod tamen poterat in natura integra. Hæc tamen ſolutio eſt contra mentem S. Thomæ: docet enim, quòd non poteſt homo in natura lapſa implere præceptum charitatis ſine gratia, ſed per actum abſolutum dilectionis Dei ſuper omnia impletur præceptum charitatis, etiamſi poſtmodum frangatur aliquod præceptum de facto; aliàs ſolùm implerent præceptum charitatis, qui habent donum perſeuerantiæ: ergo. Eadem ſententia eſt expreſſa S. Auguſt.

Reſpõſio.

Cõfutatio.

A epiſt. 107. ad Vitalem, vbi inquit: *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*, ideſt, amiſimus virtutem, ad diligendum Deum per ſolam facultatem naturę. Idem docet lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 18. vbi inter alia verba, inquit: *Si non ex Deo ſed ex hominibus dilectio Dei, & proximi eſt, vicerunt Pelagiani; ſi autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Eandem concluſionem contra Caſſianum ſtatuit S. Proſper li. contra Collat. ca. 30. & 31. & S. Gregorius 33. Moral. cap. 20. vbi ait: *Si noſtra dilectio Deum præuenit, vbi eſt quod Ioannes Apoſtolus dixit: Non quia nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe dilexit nos?* 1. Ioan. 4.

VII.

Charitas eſt donum Dei.

Præterea probatur ex locis Scripturæ, quæ adducit Proſp. locis citatis: nam in ſacris literis aſſeritur, B charitatem, ſeu dilectionem Dei ſuper omnia eſſe donum Dei, ſicut ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* & 1. Io. 4. *Charitas ex Deo eſt.* Item etiã in Conc. Mileu. can. 4. definitur, quòd *vtrumque eſt donũ Dei, & ſcire, quid facere debeamus, & diligere vt faciamus.* Et in Cõc. Arauſ. II. can. 25. dicitur: *Prorſus donum Dei eſt diligere Deum*: ergo. Si dicatur, Scripturam ſacram, & Concilia loqui de dilectione ſupernaturali, vt ſupernaturalis eſt, & de dilectione, quæ procedit ex habitu infuſo: contrà: nam Pelagius nunquam docuit, dilectionem, quam ipſe ſtatuit in natura, eſſe ſupernaturalem, aut procedere ex habitu infuſo, ſed abſolutè dixit, dilectionem Dei ſuper omnia, & propoſitum abſolutum nunquam peccandi haberi poſſe ſimpli- C citer ex viribus naturæ: implicat enim, dilectionem eſſe ſupernaturalem, & procedere ex ſolis viribus naturæ; aliàs ſimul eſſet, & non eſſet ſupernaturalis. Et tamen hanc eius aſſertionem impugnat S. Auguſtinus, & Proſper: ergo. Confirmatur: nam, ſi Pelagius aſſeruit, dilectionem Dei ſuper omnia haberi poſſe ex ſolis viribus naturæ; ergo loquebatur de dilectione merè naturali. Patet conſequentia: nam dilectio procedens ex ſolis viribus naturæ eſt merè naturalis: ergo Sancti, qui determinant contra Pelagium, hominem ex ſolis viribus naturæ non poſſe diligere Deum ſuper omnia, loquuntur etiam de dilectione naturali, qua abſolutè diligitur Deus ſuper omnia. Reſpondent aliqui Theologi, Scripturam, & Concilia loqui de dilectione efficaci, non autem de dile- D ctione abſoluta, quæ eſt inefficax. Sed contrà: nam, vt oſtendimus in ſecundo, & tertio fundamento, omnis actus abſolutus dilectionis Dei ſuper omnia eſt efficax, ſaltem pro illo inſtanti, & tempore, quo durat, cùm eſſentialiter includat obſeruationem omnium mandatorum pro eodem inſtanti, vel tempore: ergo.

Pelagius de dilectione naturali loquebatur cum dixit, poſſe haberi ex viribus naturæ.

VIII.

Dilectionis Dei ſuper omnia abſolutus actus non compatitur ſecum peccatum mortale.

Secundò probatur. Actus abſolutus dilectionis Dei ſuper omnia non compatitur ſecum peccatum mortale: ergo, ſi homo poteſt ex ſolis viribus naturæ elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia, poterit ex eiſdem viribus reſurgere à peccato mortali, quod tamen concedi non poteſt, vt oſtendit ſanct. Thom. parte 2. quæſtione 109. articulo 7. Antecedens probatur: nam impoſſibile eſt, quòd homo ſit auerſus E à Deo, tanquam ab vltimo fine, & ſimul ſit conuerſus in Deum, tanquam in vltimum finem: aliàs ſimul eſſet auerſus à Deo, & conuerſus in Deum, quod implicat. Sed, qui eſt in peccato mortali, eſt auerſus à Deo, & conuerſus ad creaturam, tanquam in vltimum finem: qui autem diligit Deum ſuper omnia, conuertitur in illum, tanquam in vltimum finem: ergo impoſſibile eſt, quod actus dilectionis Dei ſuper omnia ſecum compatiatur peccatum mortale. Confirmatur hæc ratio: nam, vt docet S. Thom. parte 2. quæſtione 1. artic. 5. impoſſibile eſt, quòd aliquis ſimul habeat duos vltimos fines: ſed,

ſed, ſi homo manens in peccato mortali poſſet elicere actum abſolutum dilectionis Dei ſuper omnia, ſimul haberet duos vltimos fines: ergo impoſſibile eſt, vt manens in peccato mortali, eliciat talem actum dilectionis Dei ſuper omnia. Minor probatur: nam, qui eſt in peccato mortali, habet pro fine vltimo creaturam; ſed ille manet in peccato mortali, vt ſupponitur: ergo habet pro fine vltimo creaturam. Rurſus, qui diligit Deum ſuper omnia abſoluta dilectione, diligit eum, tãquam vltimum finem: ergo, ſi exiſtens in peccato mortali, poteſt ex viribus naturæ diligere Deum ſuper omnia; poterit ſimul eum diligere, tanquam vltimum finem: ergo, ſi de facto diligat, habebit Deum pro vltimo fine, & ſimiliter creaturam, quod tamen ſpecialiter videtur cõtra illud Apoſt. *Quæ conuentio lucis ad tenebras*, &c. (2. Cor. 6.) Hæc concluſio amplius patebit ex rationibus, quæ adducentur pro concluſione ſequenti.

IX. Tertia Concluſio. Homo in natura lapſa non poteſt diligere Deum ſuper omnia, vt eſt finis ſupernaturalis ex ſolis viribus naturæ, etiam ſi ſermo ſit de actu dilectionis, quantùm ad ſubſtantiam, & de homine fideli. Itaque quantumuis per intellectum proponatur voluntati Deus, vt eſt ſummum bonum ſupernaturale, & vt maximè diligibilis; voluntas non poteſt actu abſoluto illum diligere ſuper omnia etiam quantùm ad ſubſtantiam actus, neque habere abſolutum propoſitum placẽdi illi in omnibus, abſque ſpeciali auxilio gratiæ. Hæc concluſio ſequitur à fortiori ex concluſione præced. atque ex rationibus illius. Et probatur. Primò: nam homo lapſus in mortale, non poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ habere imperfecta deſideria, neque imperfectas inchoationes virtutum, aut ſemina, vt contra Caſſianum oſtendit Proſper lib. contra Collat. per totum, præſertim cap. 27. & 28. cuius errorem retulimus diſputatione 2. ergo multò minùs poterit habere perfectiſſimum actum, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia, vt eſt finis ſupernaturalis, præſertim cùm, iuxta oppoſitam ſententiam, poſito illo actu dilectionis merè naturali, Deus ex certa lege conferat auxilium gratiæ, vt actus ſit qualis oportet ad ſalutem, vt demonſtrabimus diſputatione 56. & ſeqq.

X. Secundò probatur: nam ſequitur ex oppoſita ſententia, quòd homo poſſit pati martyrium pro dilectione Dei auctoris ſupernaturalis, abſque auxilio gratiæ. Conſequens non eſt dicendum: nam ſi poſſet pati martyrium abſque Dei auxilio, poſſet conſequi vltimam ſalutem abſque auxilio gratiæ: dicitur enim Matth. 10. *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.* & Aug. ait: *Iniuriam facit martyri, qui orat pro ipſo:* ergo. Sequela probatur: nam, ſi poteſt diligere Deum ſuper omnia abſolutè ex viribus naturæ: ergo poteſt eum diligere plus, quàm vitam propriam: ergo poterit exponere vitam pro dilectione Dei.: ergo poterit ex viribus naturæ pati martyrium pro dilectione Dei. Reſpondent ad hoc argumentum, negando ſequelam: nam ad rationem martyrij non ſatis eſt exponere vitam pro aliquo actu virtutis, ſed neceſſariò requiritur, vt exponatur, ex dilectione Dei ſupernaturali, vt patet per Apoſt. 1. ad Cor. 13. *Si tradidero corpus meum ita vt ardeam; charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Sed contra hanc ſolutionem eſt argumentum: nam, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, lex eſt ſtatuta à Deo, vt qui fecerit totum, quod in ſe eſt, diligendo Deum ſuper omnia, &c. conſequatur auxilium gratiæ, quo ille actus fiat ſupernaturalis, & qualis oportet ad ſalutem: ergo, qui ex facultate naturæ diligit Deum ſuper omnia, & exponit vitam propriam ex facultate naturæ; conſequitur auxilium gratiæ, vt actus ille ſit, qualis oportet, ad verum martyrium: ergo ex viribus naturæ euadit martyr. Confirmatur hoc: nam ſaltem ſequitur, initium martyrij, ſiue martyrium imperfectum eſſe ex viribus naturæ, & auxilium gratiæ ſolum eſſe neceſſarium, vt martyrium, & actus dilectionis ſit perfectus; hoc autem admitti non poteſt, vt ex præmiſſis patet: ergo.

Reſponſio. Ad martyrium quid requiratur. Cõfutatio.

XI. Tertiò probatur ex Concilio Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. de ſac. pœni. vbi ſic dicitur: *Illam autem contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccati excludat cum ſpe veniæ, declarat, non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm mouentis, quo pœnitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat:* ergo cenſet, voluntatem, & propoſitum abſolutum nunquam deinceps peccandi eſſe donum Dei, & procedere ex motione Spiritus ſancti; atque adeò haberi non poſſe ex ſolis naturæ viribus. Reſpondent, quòd Concilium non intendit determinare, nec determinat, attritionem illam eſſe donum Dei, & impulſum Spiritus ſancti ex ea parte, qua includit abſolutum propoſitum non peccandi, quantùm ad ſubſtantiam actus, ſed ex ea parte, quæ eſt diſpoſitio ad ſalutem, & efficitur ſupernaturalis, & vt in homine fideli, procedit ex ſpe veniæ, atque timore gehennæ. Sed hæc explicatio non videtur ſufficiens, neque ad mẽtem Concilij. Primò, quia eadem difficultas procedit de ſpe veniæ, & de timore, atque aliis actibus ſupernaturalibus; quia (vt auctores, cùm quibus diſputamus, aſſerunt) homo poteſt illos elicere ex viribus naturæ, quantùm ad ſubſtantiam actus. Secundò, quoniam Concilium abſolutè determinat, attritionem, quæ habet omnes illas conditiones, eſſe donum Dei. Reſtringere autem Concilium ad attritionem ſupernaturalem, ita vt ſenſus ſit, quòd attritio ſupernaturalis eſt donum Dei, & procedit ex motione Spiritus ſancti, eſt nimis reſtringere illud decretum. Poſſent enim alia decreta Conciliorum eodem modo reſtringi; & ita non haberemus firmum decretum contra Pelagium: nam, vt ſuprà dicebamus, Pelagius nunquam aſſeruit, quòd dilectio ſupernaturalis, procedens ex habitu infuſo, ſit effectiuè ex ſolis viribus naturæ, cùm id manifeſtam inuoluat repugnantiam. Præterea: nam dicere, quòd attritio ſupernaturalis ſit ex motione ſupernaturali Spiritus ſancti, eſt dicere virtualiter, quòd attritio ſupernaturalis ſit ſupernaturalis: ergo Concilium aliquid ampliùs definire intendit, ergo attritio illa eſt donum Dei.

Attritio eſt donũ Dei. Reſponſio. Cõfutatio.

Præterea: nam de actu fidei, & ſpei iam Concilium Tridentinum ſeſſione 6. de Iuſtificatione, canone 3. definierat, ad huiuſmodi actus neceſſarium auxilium gratiæ: ergo, cùm poſtmodum in ſeſſione 14. docet, attritionem propter pœnas inferni, quæ voluntatem peccandi excludit, cũ ſpe veniæ, eſſe donum Dei; intelligit, quòd ſit donum Dei, non ſolùm ratione fidei, vel ſpei veniæ, vel ratione timoris pœnarum inferni, qui actus ſolent præcedere ipſam attritionem; ſed etiam ratione eiuſdem attritionis, ſiue doloris peccatorum, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi.

XII. Vltimò probatur noſtra concluſio argumento, quo vtitur Proſper contra Caſſianum: nam aliàs liberum arbitrium non fuiſſet læſum, neque vulneratum per peccatum, ſiquidem poteſt ex ſola facultate naturæ ſanæ elicere perfectiſſimum actum, qualis eſt naturalis dilectio Dei ſuper omnia. Conſequens autem eſt falſum, vt diſputatione 45. oſtenſum eſt: ergo.

Ad

Digitized by Google

XIII. AD primum argumentum ex auctoritate S. Thomæ in 4. ſententiarum reſpondetur, quòd locus ille potiùs eſt pro nobis: nam forma contritionis eſt gratia,& charitas; ex cuius imperio naſcitur contritio; contritio namque eſt dolor pro peccatis aſſumptis propter Deum ſummè dilectum. Cùm ergo S. Thom. inquit, quòd *contritio eſt à ſolo Deo, quantùm ad formam*, ſatis apertè docet, quòd charitas habitualis, ex imperio cuius procedit contritio, eſt ſolùm ab ipſo Deo. Cùm autem S. Thom. ait, quòd contritio, quantùm ad ſubſtantiam, eſt à libero arbitrio,& à Deo; non intelligit, quòd ſit à Deo; per cõcurſum generalem: ſed per auxilium ſpeciale. Neque obſtant illa verba: *Qui operatur in omnibus operibus naturæ, & voluntatis*: non enim ait S. Thom. quòd ſit à Deo, vt operatur in omnibus operibus naturæ,&c. ſed inquit, *eſſe à Deo, qui operatur in omnibus operibus naturæ*, &c. quod veriſſimum eſt: nam idem eſt Deus, qui operatur in omnibus operibus ſupernaturalibus, & in operibus naturæ: ſed tamen in operibus naturæ formaliter operatur, vt auctor naturæ formaliter: in operibus autem ſupernaturalibus, vt auctor gratiæ. vnde, quamuis contritio ſecundùm ſubſtantiam actus ſit ex libero arbitrio,& à Deo per auxilium ſpeciale, adhuc ſaluatur, & verificatur, quòd ſubſtantia illius actus ſit ex libero arbitrio,& à Deo, qui operatur in operibus naturæ, & voluntatis. Addit autem S. Thom. hæc verba, vt explicaret vniuerſalem depẽdentiam, quam habet omnis actus voluntatis ab ipſo Deo, tanquam à primo operante. Hæc ſolutio,& explicatio S. Thomæ colligitur ex ipſo argumento, ad quod reſpondet, & eſt huiuſmodi. Contritio à Deo nobis datur; ſed quod datur, non aſſumitur: ergo contritio non eſt dolor aſſumptus: ad quod in ſumma reſpondet S. Thom. quòd, etiamſi detur à Deo modo prædicto, nihilominùs dolor ille eſt aſſumptus à nobis, quia voluntariè illum elicimus, ſuppoſita operatione diuina. Ex hoc tamẽ nõ colligitur, quòd illa operatio ſit per cõcurſum generalem: neque enim ad ſoluendum hoc argumentum erat neceſſarium aſſerere, quòd contritio, quãtùm ad ſubſtantiã actus, nõ procederet ex auxilio ſpeciali: aliàs actus charitatis ſupernaturalis, vt ſupernaturalis eſt, non eſſet liber, nec liberè aſſumptus: nam etiam in opinione contraria, vt ſupernaturalis eſt, procedit ex auxilio ſpeciali. Conſtat etiam hæc ſolutio: nam, vt probat Med. 1.2.q.62. artic. 2. ex Concil. Mileuit. Arauſ. & Africano, auxilium ſupernaturale eſt omnino neceſſarium ad quemcunque actum virtutis Theologicæ, non ſolùm quantùm ad modum operis, ſed etiam quantùm ad ſubſtantiam actus: & idem docet Caiet. 3. p. quæſt. 76. art. 7. poſt medium comm. vbi oſtendit, quòd actus elicitus virtutum Theologicarum, non ſolùm in genere moris, ſeu quantùm ad modùm; ſed etiam in eſſe naturæ, & quantùm ad ſubſtantiam, diſtinguatur ſpecie ab actibus virtutum naturalium circa eandem materiam: quod etiam apertè colligitur ex S. Thom. q. 62. citata: & à nobis diſputatione 65. id erit ex profeſſo comprobandum. Non ergo vnquam intellexit S. Thom. quòd actus charitatis, ſeu contritionis procedat, quantùm ad ſubſtantiam actus, ex ſola facultate naturæ cum ſolo concurſu Dei generali.

Contritio eſt dolor datus à Deo, & aſſumptus à pœnitente.

XIV. Ad alium locum ex 2.2. reſpondet Med. q. 62. cit. in ſolutione ad primum, quòd S. Thom. loquitur ibi de dilectione Dei in genere, vt abſtrahit à dilectione naturali,& ſupernaturali; & hæc non excedit facultatem naturæ, quantùm ad ſubſtantiam: & intelligit Medina de dilectione abſolutè, ſiue de dilectione imperfecta; non tamen de dilectione Dei ſuper omnia ſimpliciter. Hæc explicatio, quamuis verum contineat, non tamen videtur eſſe ad mentem S. Thom. in illo loco: etenim in illa ſolutione ad tertium expreſsè loquitur de actu charitatis, ad quem datur donum gratiæ habitualis: ſed ad dilectionem Dei in genere, vt abſtrahit à naturali, & ſupernaturali, non datur donum gratiæ habitualis: ergo non loquitur de illa ſanctus Thomas.

Meliùs ergo reſpondetur, quòd S. Thom. ibi loquatur de actu charitatis ſupernaturalis, non quidem de actu elicito immediatè ab ipſa charitate ſupernaturali: nam talis actus vt diſput. 65. citata manifeſtum fiet, etiam quantùm ad ſubſtantiam, excedit vires naturæ, ſicut actus viſionis beatificæ; ſed de actu charitatis imperato, qualis eſt actus fortitudinis, & aliarum virtutum, qui, vt refertur à charitate in finem ſupernaturalem, dicitur actus ſupernaturalis charitatis, imperatus tamen. Loquitur etiam de actu exteriori; huiuſmodi enim actus non excedunt facultatem naturæ, quantùm ad ſubſtantiam actus, ſed ſolùm quantùm ad modum, ſecũdùm videlicet quòd ex charitate fiunt. Et per hæc reſpondetur ad locum adductum ex quæſt. 24. de verit. ibi enim ſeipſum explicat, ſicut explicatur à nobis. Etenim poſt verba adducta ſubdit: *Vputà iſte actus, qui eſt dare eleemoſynam, eſt bonum proportionatum viribus humanis, ſecundùm quod ex quadam naturali dilectione, vel benignitate homo ad hoc mouetur: excedit autem humanæ naturæ facultatem, ſecundùm quòd ad hoc homo inducitur ex charitate, quæ mentem hominis Deo vnit.*

Charitatis actus imperatus poteſt ſecundùm ſubſtantiam produci ex ſolis viribus naturæ

Ad alium locum ex primo ſententiarum reſpondetur eodem modo, vel dicendum eſt, ex illa auctoritate ſolùm colligi, hominem habere poſſe abſque habitu infuſo, vel abſque auxilio gratiæ, aliquam dilectionem Dei imperfectam, quæ eſt velleitas, aut etiam dilectionem quandam naturalem, qua diligitur Deus, non quidem ſuper omnia ſimpliciter, nec ſecũdùm ſe, ſed dumtaxat quatenus eſt bonum commune, à quo omnia dependent in ſuo eſſe. Hanc enim dilectionem imperfectam idem S. Thom. 1. p. quæſtione 60. art. 5. ad 5. fatetur eſſe in dæmonibus, quibus conſtat nullum conferri à Deo auxilium ſpeciale. Et 1.2.q.109.art.3. in corp. eandem doctrinam confirmat, oſtendens, vnamquamque creaturam naturali dilectione plus diligere Deum, vt eſt bonum vniuerſale, à quo omne bonum particulare dependet, quàm ſeipſam.

Ad ſecundum argumentum negatur conſequentia: nam, vt docet S. Thom. 1. p. quæſt. 109. ar. 2. ad 3. magis eſt natura humana corrupta per peccatum, quantùm ad appetitum boni, quàm quantùm ad cognitionem veri. Cuius rei ratio eſt: nam peccatum conſummatur in conſenſu voluntatis. Et ad probationem negatur antecedens, ſi ſermo ſit de motione phyſica, quæ vires tribuit voluntati humanæ, vt actum dilectionis Dei ſuper omnia eliciat: nam talis cognitio, cùm ſit extrinſeca voluntati,& ſolùm repræſentet illi obiectum, & conuenientiam ipſius, non tribuit voluntati infirmæ vires, vt poſſit elicere actum adeò perfectum, qui eſt proprius naturæ ſanæ. XV.

Volũtas eſt magis vulnerata per peccatum, quàm intellectus.

Ad confirmationem negatur antecedens: dicimus enim, difficultatem illius actus non ſolum conſiſtere in hoc, vt poſtmodum homo impleat, quod propoſuit,& ſeruet de facto omnia mandata toto tempore vitæ ſuæ, ſed etiam quia eſt difficile, imò & impoſſibile naturæ infirmæ elicere actum adeò perfectum, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia ſimpliciter, niſi adiuuetur,& ſanetur per gratiam: nam, vt dictum eſt, huiuſmodi actus toto tempore, quo durat virtus illius, habet coniunctam obſeruantiam omnium mandatorum.

Ad tertium argumẽtum negatur conſequẽtia: nam

propoſitum abſtinendi ab omnibus aliis peccatis, A
præterquam ab vno homicidio, eſt ſimpliciter malum propoſitum, qua parte includit propoſitum nõ abſtinendi ab vno; quia malum conſurgit ex quocunque defectu, atque adeò illud propoſitum poteſt eſſe ex nobis. Cæterùm propoſitum abſtinendi ab omnibus ſimpliciter, eſt propoſitum bonum, & perfectum: vnde ex hoc, quòd poſſit homo, abſque auxilio gratiæ habere primum propoſitum; malè infertur, quòd poſſit habere etiam ſecundum.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quòd actus exterior temperantiæ infuſæ, & acquiſitæ ſunt eiuſdem ſpeciei, quantùm ad ſubſtantiam actus, non autem actus interior elicitus, vt ſuprà dictum eſt. Ratio autem huius aſſignatur ab eodem S. Thom. 1. 2. q. 62. citata: nam actus interior temperantiæ, aut B
charitatis infuſæ, & acquiſitæ habent formaliter diuerſa obiecta: ergo formaliter differunt ſpecie: actus enim ſpecificantur ex obiectis.

XVI. Ad quintum argumentum negatur ſequela: nam, vt docet S. Thom. p. 1. quæſtione 62. ar. 1. in fin. corp. habitus virtutum Theologicalium ſolùm diuina reuelatione cognoſcuntur certò, & infallibiliter. Imò M. Bañes locis infrà diſp. 118. & 119. allegandis, addit, quòd non poſſunt euidenter cognoſci ſecundùm ſuam vltimam differentiam, per ſpeciem aliquam creatam; ſed ſolùm per viſionem beatificam, quæ elicitur per ſpeciem increatam. Et ad impugnationem reſpõdetur, quòd propter ſimilitudinem, quam habent actus charitatis infuſæ, & acquiſitæ, non poteſt quis, ſecluſa diuina reuelatione, cognoſcere in- C
fallibiliter actum charitatis, quem habet in via, eſſe ſupernaturalem; nec diſcernere certò, vtrùm procedat effectiuè ab habitu infuſo, vel acquiſito, aut à nuda potentia. Solutio eſt S. Thomæ in 1. ſent. d. 17. q. 1. art. 4. & M. Soti lib. 1. de natura & grat. c. 22. corol. 3. quam latiùs proſequitur Caiet. 2. 2. q. 6. art. 1. & ibi M. Bañes, & ar. 2. dub. 2. & q. 5. art. 1. ad 1. contra primam concluſionem S. Thomæ, & ad 3. pro ſententia Caietani, & 1. p. q. 32. ar. 1. dub. 2. ad 1. & 3. Ratio autem, quare experientia actuum, quantumuis ſint ſupernaturales, non inferat infallibiliter experientiam habituum ſupernaturalium, à quibus procedunt, ſed tantùm probabiliter; eſt, quia ratio formalis, ſub qua eliciuntur actus ſupernaturales, non po- D
teſt infallibiliter per experientiam cognoſci, ſed ſolùm per reuelationem diuinam. Hanc rationem aſſignat M. Bañes vbi ſuprà. Et cùm arguitur: nam Angelus cognoſcebat euidenter, ſubſtãtiam illius actus non eſſe naturalem: ergo cognoſcebat euidenter, eſſe ſupernaturalem; reſpondetur, negando antecedens; quia, licèt Angelus, ſecluſo ſpeciali miraculo, relictus ſuæ naturæ, cognoſcat omnia naturalia, ſiue ſint ſubſtantia, ſiue accidentia; Deus tamen ſua potentia abſoluta poteſt occultare illi aliquam rem naturalem: & hoc euidenter cognoſcit Angelus per ſuam naturam, quia cognoſcit, Deum eſſe omnipotentem, & infinitum. Et quoniam Angelus non cognoſcebat euidenter, nec poterat cognoſce- E
re ex facultate ſuæ naturæ: Vtrùm Deus vteretur, vel non vteretur hac ſua potentia abſoluta; hinc eſt, quòd non habuerit euidentiam, ſubſtantiam illius actus non eſſe naturalem. Similis ſolutio ſolet adhiberi à pleriſque Thomiſtis circa illam quæſtionem: Vtrùm Angelus ex facultate naturæ poſſit cognoſcere infallibiliter, humanitatem Chriſti poſſe ſubſiſtere per ſubſiſtentiam increatam: de qua videatur Medina in introductione ad 3. p. q. 2. in reſponſ. ad 6. ex obiectis 2. loco. Eadem ſolutio adhibetur argumento, quod fit 3. p. quæſt. 66. ar. 7. circa quæſtionem: Vtrùm Angelus cognoſcat viribus naturæ conuerſionem ſacramentalem panis in corpus Chriſti; de quo videatur Sotus in 4. d. 10. quæſ. 1. art. 7. & quæ nos in diſput. 118. & 119. vbi de eadem difficultate huius argumenti erit agendum, adnotabimus.

Habitus ſupernaturales, ſolùm per viſionẽ beatificam cognoſcũtur quiditatiuè.

Angelus per naturã non cognoſcit euidẽter actus ſupernaturales.

Ad ſextum argumentum reſpondetur primò, quòd Concil. Mileuitanum, & Arauſ. locis cit. pro concluſione ſecunda abſolutè determinant, eſſe donum Dei diligere Deum: & intelligunt de abſoluta dilectione Dei ſuper omnia: & idem dicunt abſolutè SS. Patres, præſertim Auguſtinus, nec additur ibi illa particula, *ſicut oportet*. Reſpondetur ſecundò, quòd, qui diligit Deum ſuper omnia abſolutè, & illum præfert omnibus nullo excepto, diligit eum, ſicut oportet, quemadmodum dicebamus diſput. 50. ad ſeptimum argumentum, quòd, qui aſſentitur myſteriis ſupernaturalibus certò, & infallibiliter, tanquam reuelatis à Deo, aſſentitur, ſicut oportet ad ſalutem. Concilium autem Trid. & Arauſ. locis cit. in argumento addiderunt illam particulam, *ſicut oportet*, ad excludendam dilectionem Dei imperfectam, quæ non eſt ſuper omnia ſimpliciter, nec fertur in Deum abſolutè, ſed ſolùm diligit illum, quatenus eſt bonum commune, & vniuerſale, à quo omne bonum particulare dependet intrinſecè. Hanc enim dilectionem, vt ſuprà diximus ex S. Thoma, habent naturaliter dæmones, imò & quælibet res naturalis magis inclinatur ad conſeruationem totius, quàm ad conſeruationem propriam. Et per hæc patet ad confirmationem. XVII.

Diligere, vel credere ſicut oportet quid ſit.

Ad auctores autem adductos pro prima ſententia dicimus, eos nullo modo illi fauere, ſed præſertim M. Sotus lib. 1. de natura, & gratia. cap. illo 22. concl. 3. & §. At dilectione Dei, ex profeſſo impugnat primam ſententiam, & affirmat quòd homo lapſus non poſſit ex viribus naturæ habere dilectionem Dei ſuper omnia etiam naturalem, nec propoſitum abſolutum placendi illi in omnibus, etiamſi ſermo ſit de dilectione, & propoſito, quod poſtmodum in exequutione non impletur: & aſſerit, hanc eſſe ſententiam Auguſtini, & adducit plura loca illius, & in §. Igitur ad propoſitam quæſtionem, docet, quòd homo in natura lapſa non poſſit abſque auxilio ſpeciali gratiæ, implere præceptum naturale interioris dilectionis Dei ſuper omnia. Caiet. etiam p. 2. quæſt. 109. art. 3. §. Ad euidentiam, apertiſſimè docet, quòd homo lapſus non poſſit ex ſolis naturalibus diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter: & artic. 4. docet ab homine non poſſe abſque ſpeciali gratię auxilio impleri præceptum dilectionis Dei, & ſpei, etiã quantùm ad ſubſtantiam actus. Quòd ſi forſitan Caietanus, aut alius Doctor allegatus pro prima ſententia, aliquod verbum ſubobſcurum dixerit alicubi, quod videatur illi fauere, in aliis locis ſe explicuit in bono ſenſu.

Vnum tamen argumentum in calce huius diſputationis reſtat diſſoluendum, quo noſtram quidam Theologi ſententiam impugnant, & deſumitur ex quadam bulla Pij V. à Gregorio XIII. confirmata anno 1579. 4. Kal. Februarij, Pontificatus illius anno VIII. contra Michaëlem Baium Doctorem, vt fertur, Louanienſem. Vbi inter propoſitiones huius auctoris damnatas refertur 34. nempe: *Diſtinctio illa duplicis amoris naturalis, quo Deus amatur, vt auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, vt beatificator, vana eſt, & commentitia, & ad illudendum ſacris literis, & pluribus veterum teſtimoniis excogitata*: ergo iuxta decretum Sedis Apoſtolicæ, aſſerendum eſt dari charitatem naturalem, qua ex viribus propriis liberi arbitrij, abſque auxilio gratiæ diligitur Deus ſuper omnia, vt auctor naturæ, aliàs illa diſtinctio duplicis amoris vana eſſet, & commentitia.

Pro ſolutione huius argumenti, & aliorũ, quæ ex eadem

Digitized by Google

eadem bulla poſſunt deſumi,aduertere oportet,propoſitiones Michaëlis Baij in eadem bulla contentas, damnatas fuiſſe in ſenſu ab aſſertore intento, vt patet ex tenore bullæ,vbi poſt ſeptuagintanouem propoſitiones relatas,ſic dicitur: *Quas quidem ſententias, ſtricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent: in rigore, & proprio verborum ſenſu ab aſſertore intento hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes reſpectiuè, ac quæcunque ſuper his, verbo, ſcriptóque emiſſa, præſentium auctoritate, damnamus, circumſcribimus, & abolemus, déque eiſdem, & ſimilibus poſthac quoquo pacto loquendi, ſcribendi, & diſputandi facultatem interdicimus.* Hoc ſuppoſito reſpondetur, diſtinctionem illam duplicis amoris eſſe quidem admittendam:ſed ex illa non bene infertur, quòd abſque auxilio gratiæ poſſit homo in natura lapſa diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter,inquãtùm eſt auctor naturæ, neque id docet vllo modo ſummus Pontifex. Nec item eſt neceſſarium, quòd amor Dei, ſiue actus charitatis naturalis ex obiecto amato, ſit etiam naturalis ex principio eliciente eũdem actum. Etenim ad multos actus,qui ex obiecto non excedunt facultatem liberi arbitrij,datur à Deo ſpeciale auxilium gratiæ, vel propter infirmitatem naturæ rationalis,quæ non poteſt per ſeipſã exire in actus perfectos,etiam ſibi proportionatos,niſi adiuuetur auxilio medicinæ:vel etiam vt actus,qui aliàs poterat, quantùm ad ſubſtantiam, ex ſolis viribus naturæ produci, ingrediatur ordinem ſupernaturalem, tanquam diſpoſitio ad gratiam, vel tanquam meritum gloriæ,vt patet in multis actibus virtutum moralium, qui eliciuntur à peccatore ex impulſu ſpeciali Spiritus ſancti, nondum quidem inhabitantis,ſed mouentis, & ſimiliter quando eliciuntur ab homine iuſto, & ordinantur per charitatem in finẽ ſupernaturalem, in quo tales actus ſunt meritorij gloriæ. Et tamen certum eſt, eiuſmodi actus non eſſe ſupernaturales ex obiecto proximo, à quo ſpecificantur,ſed ex principio eliciente, & fine vltimo, ad quem ordinantur. Secundò reſpondetur,quòd ad ſaluandam, etiam in praxi, illam diſtinctionem duplicis amoris,ſufficit,quòd in ſtatu innocentiæ potuerunt primi parentes ex ſolis viribus naturæ diligere Deum ſuper omnia, inquantùm eſt auctor naturæ.Accedit etiam,quòd voluntas creata magis inclinatur naturaliter ad amandum Deum,inquantùm eſt bonum vniuerſale,à quo omnia alia bona particularia in ſuo eſſe dependent, quàm inclinetur ad amandum ſeipſam. Sed tamen hac ratione etiam dæmones magis diligunt Deum, quàm ſeipſos, vt docet S. Thomas locis numero 14. huius diſputationis inductis.

Poſſumus nos ex eadem bulla noſtram confirmare ſententiam:nam inter propoſitiones prædicti Michaëlis Baij damnatur iſta propoſitio, quæ eſt 33.
Rom. 13. *Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum.* Ex quo deſumitur argumentum. Actus charitatis, quo diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter,inquantùm eſt auctor naturæ,includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum, ſaltem quantùm ad ſubſtantiam pro illo inſtanti,aut tempore,quo elicitur ille actus charitatis,aut quo durat virtus illius,cùm trãſgreſſio vnius vel alterius præcepti ſit incompoſſibilis cum actu illo charitatis:ergo talis dilectio eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum, ac per conſequens non poteſt procedere ex ſolis viribus naturæ. Ergo neceſſe eſt,vt procedat ex auxilio diuinæ gratiæ:aliàs enim homo ex ſolis viribus naturæ per illum actum charitatis ſe diſponeret ad conſequendam,& re ipſa conſequeretur remiſſionem omnium peccatorum:

A quod tamen non poteſt admitti.

Dvbium paruum eſt appendix quæſtionis præcedentis: Vtrùm homo,ſi conditus eſſet in puris naturalibus,poſſet ex viribus naturæ elicere vnũ, aut alterum actum naturalem dilectionis Dei ſuper omnia ſimpliciter. M. Medina opinatur, hominem in puris naturalibus non poſſe diligere Deum ſuper omnia,ex ſola facultate naturæ, ſicut neque in ſtatu naturæ corruptæ; quod probat. Primò: nam homo in puris naturalibus differt ab homine in natura lapſa, ſicut homo nudus ab homine nudato:ergo non habet maiores vires naturales homo in puris naturalibus,quàm in natura lapſa: ſed homo in natura lapſa non poteſt,abſque ſpeciali auxilio gratiæ,diligere Deum ſuper omnia, vt oſtenſum eſt ſuprà:ergo B neque in puris naturalibus. Secundò: nam aliàs homo in puris naturalibus poſſet ex ſola facultate naturæ implere omnia legis præcepta,&perſeuerare in bono vſque ad finem vitæ,& in nullo deficere; quod tamen nullus concedit. Sequela probatur: nam dilectio Dei ſuper omnia includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum,vt ſuprà dictum eſt: ergo ſi ex facultate naturæ poſſet homo in puris naturalibus diligere Deum ſuper omnia, poſſet etiam ſeruare omnia mandata.

Med. 1.2.q. 109.art.3. dub.1. cõc. 2. & introductione ad tractat. de gratia. §. Dubitatur ergo.
Primum argumentum.
Secundum argumentum.

Vera nihilominùs mihi apparet aliorum Thomiſtarum ſententia aſſerentium, hominem in puris naturalibus poſſe ex facultate naturæ, pro aliquo breui tempore producere actum dilectio- C nis Dei ſuper omnia. Ratio potiſſima huius eſt:nam in illo ſtatu homo haberet præceptum naturale diligendi Deum ſuper omnia,vt eſt auctor naturæ:nam hoc præceptum concomitatur ipſam naturam: ergo poſſet adimplere illud præceptum.Patet conſequentia:nam præcepta non dantur de impoſſibilibus, vt docet Hieronymus in expoſitione Catholicæ fidei ad Damaſum: ſed in illo ſtatu non haberet homo aliquod auxilium gratiæ, per quod poſſet implere illud præceptum; ſi enim haberet homo auxilium gratiæ, iam nõ eſſet in puris naturalibus:quia huiuſmodi ſtatus excludit gratiam,& peccatum, & ſolùm includit ea, quæ competunt homini ex ſua natura: ergo ex facultate naturæ poſſet, vnico, aut altero actu, illud implere. D

Homo in puris naturalibus poſſet elicere vnum,aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia.

XX.
Hominis in natura lapſa, & in puris naturalibus differentia.

Ad primum reſpondetur,hominem in puris naturalibus differre ab homine in natura lapſa, ſicut homo nudus ab homine nudato, quantùm ad deſtitutionem gratiæ,& iuſtitiæ originalis; quia videlicet in neutro ſtatu haberet gratiam,neque iuſtitiam originalem; ſicut ita caret veſte homo nudatus,vt homo nudus. Sed tamen ex alia parte,vt diſputatione 45.oſtendimus,eſt differẽtia in hoc,quòd ſtatus hominis in puris naturalibus nullam includit culpam, per quam ſit auerſus ab vltimo fine,& vulneratus in ſuis naturalibus; ſtatus autem naturæ lapſæ includit culpam, ſaltem originalem, per quam eſt auerſus ab vltimo fine ſupernaturali, & vulneratus in naturalibus,ſicut explicat S. Thom. p.2. quæ- E ſtione 85.præſertim articulo 3. vbi ex Beda quatuor vulnera enumerat, quæ incurrit homo per peccatum; de quibus diſputat. 46. dictum eſt. Vnde homo lapſus non poteſt ex viribus naturæ diligere Deum ſuper omnia dilectione naturali; aliàs ſimul eſſet auerſus à Deo, vt eſt finis ſupernaturalis, & conuerſus in illum, vt eſt auctor naturæ; quod implicat.Hæc autem ratio non procedit de homine in puris naturalibus, quia in illo ſtatu non eſſet auerſus à fine ſupernaturali,neque vulneratus per peccatum, vnde non eſt ſimile. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd in puris naturalibus poſſet

XXI. Ad 2. arg.

homo breui tempore diligere Deum ſuper omnia; vnde poſſet ſeruare omnia mandata, quæ moraliter illi occurrerent pro eodem tempore, non tamen poſſet per totam vitam, aut longo tempore ſeruare omnia præcepta collectiuè: nam propter pugnam appetitus ſenſitiui contra rationem, quæ eſſet in illo ſtatu, tandem homo deficeret. Dicit enim Auguſtinus: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate, propter elationem reprimendam, perfici virtutem oportebat; ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſſent, manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent, inter tot & tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent, infirmitate voluntatis, vt poſſent.*

Homo in puris naturalibus tandem peccaret.

Aug. lib. de corrept. & grat. ca. 12.

DISPVTATIO LII.

Vtrùm liberum arbitrium cum ſolo concurſu generali attritionem, vel contritionem, quoad ſolam actus ſubſtantiam, elicere valeat.

I. CIRCA iſtam difficultatem aliqua diſputatione præcedenti breuiter attigimus, quæ ad maiorem elucidationem propoſitæ quæſtionis de actu dilectionis Dei pertinere videbantur. Nunc autem preſſius eſt examinanda, vt imbecillitas humani arbitrij poſt lapſum euidentiùs appareat, & ad Dei auxilium, vt de peccatis doleat propter Deum ſummè dilectum, fidentiùs confugiat. Eſt ergo prima ſententia aſſerentium liberum noſtrum arbitrium, cum ſolo concurſu generali Dei elicere poſſe non ſolùm actum attritionis naturalem, id eſt, dolorem de peccatis ex Dei timore cum propoſito ampliùs non peccandi lethaliter; ſed etiam actum contritionis naturalem, qui idem propoſitum non peccandi ampliùs lethaliter includat. Et pro ea referunt plures auctores, & inter eos S. Thom. in 4. ſententiarum, diſtinct. 17. quæſt. 2. art. 1. quæſtione 1. ad ſextum, & aliis in locis diſput. præcedenti, numero 1. alleg. Probant hanc ſententiam. Primò: quia, præexiſtente maximè lumine fidei, quo agnoſcimus Deum conditorem noſtrum, innumeráque & maxima beneficia tum naturæ, tum gratiæ, quæ in nos contulit vſque ad proprij ſanguinis in Cruce effuſionem; quo inſuper cognoſcimus, iuſtis ſempiternam fœlicitatem, impiis verò ignem ſempiternum, extremamque miſeriam eſſe propoſitam, lethale autem peccatum tam extremum eſſe malum, adeóque Diuinam Maieſtatē offendere, vt vel vnum ſit ſatis, vt qui illud commiſerit, niſi de eo doleat, ſtatuátque nihil tale deinceps committere; ſupremam amittat fœlicitatem, in extremámque incidat miſeriam: proculdubio, tam potens eſt hæc cogitatio ad excitandam, & permouendam voluntatem, vt liberum arbitrium eius, qui hæc ſibi perſuaſerit, atque proprio acumine, aut alterius ſuggeſtione, & hortatu, rem attentè conſiderauerit, cum ſolo concurſu generali Dei elicere valeat, intuitu quidem extremorum malorum, in quæ aliàs incidet; dolorem, ſeu deteſtationem ſuorum ſcelerum, cum propoſito cauendi in poſterum omnia peccata lethalia; in quo conſiſtit attritio, quoad ſubſtantiam actus: intuitu verò bonitatis, ac beneficiorum Dei, ſimilem deteſtationem, ac propoſitum, in quibus poſita eſt ratio contritionis, quoad ſubſtantiam actus, inſufficientis ad ſalutem, eò quòd peculiari impulſu Spiritus ſancti excitata non ſit nec affecta.

Prima ſententia.

Primum argumentum.

Confirmatur quoniam in abſentia ſaltem obiectorum, atque occaſionum peccandi non eſt multùm difficile. quin, tanquam facile ſeſe offert elicere, quoad ſolam actus ſubſtantiam, deteſtationem peccati ſuper omne deteſtabile, & abſolutum propoſitum, non peccandi deinceps lethaliter, quale ad contritionem, & attritionem ſufficit. Quiuis namque in ſeipſo experietur, ſi fidei lumine ante mentis oculos proponat, ſibique perſuadeat, excludendum ſe eſſe à ſempiterna beatitudine, innumeriſque aliis malis circunuentum iri, & vndique ſempiterno igni eſſe cruciandum, niſi de peccatis præteritis doleat, atque ſtatuat non peccare deinceps lethaliter, in facultate ſui arbitrij, cum ſolo concurſu Dei generali, poſſe elicere in genere abſolutum propoſitum non peccandi vlterius lethaliter, vt tantùm malum effugiat. Eſt namque cuique naturale, propoſitis duabus moleſtiis ſubeundis, ſaltem in vtriuſque abſentia, elicere potiùs minorem, eámque ſtatuere potiùs ſubire, vt maiorem euitet. Ergo, ſaltem qui lumine fidei fuerit illuminatus, cum ſolo concurſu Dei generali, poterit, quoad ſolam ſubſtantiam actus elicere actum contritionis, vel attritionis cum abſoluto propoſito de cætero non peccandi.

Secundò id probant: nam contritio, vel attritio, quoad ſolam ſubſtantiam actus, propoſitúmque abſolutum de cætero non peccandi lethaliter eſt extra totam latitudinem ordinis gratiæ, nihil proinde cōducens ad finem ſupernaturalem, éſtque vnicus actus in ſe merè naturalis, propriúſque libero arbitrio. Quare lumen ipſum naturale intellectus, moraliſque ac naturalis philoſophia docet, denegari non debere viribus naturalibus humani arbitrij, Deo cooperante ſolum tanquam cauſa vniuerſali, per generalem ſolum concurſum, eo pacto, quo cum reliquis cauſis ſecundis cooperatur. Ac ſanè ei, qui id negat, probare incumbit contrarium, quod non prius erit admittendum, quàm legitimis fuerit rationibus comprobatum.

Confirmatur: quia non apparet, quod emolumentum ex eo ſequatur, quòd naturales vires humani arbitrij vſque adeò extenuentur, vt prædictus actus contritionis, & attritionis, quoad ſolam actus ſubſtantiam, & ſimiles actus naturales, ac ſimplices ab eo fieri poſſe negentur, abſque ſpeciali auxilio gratiæ.

Tertiò: quoniam non minùs difficile eſt aſſentiri myſterio Trinitatis, Incarnationis, Euchariſtiæ, & cæteris reuelatis quæ lumen naturale tranſcendunt, quàm in abſentia obiectorum, & occaſionū omnium dolere de peccatis commiſſis, propter Deum, vel ad euitandas pœnas inferni, & ſtatuere continere ſe ab omni lethali peccato. Sed illud primùm poteſt homo, quoad actus ſubſtantiam, abſque ſpeciali auxilio, non quidem aſſenſu Chriſtiano, ſed merè naturali vt diſputatione 49. oſtenſum eſt: ergo, eo præſertim intuitu, vt pœnas æternas euadat, ſempiternámque conſequatur fœlicitatem, & Deo, cui tot rationibus eſt deuinctus, obſequatur; poterit hoc ſecundum, quod rationi, luminique naturali eſt adeò conſentaneum.

Vltimò idem probant tertio argumento, diſput. præced. num. 3. adducto.

Contrariam ſententiam veram eſſe puto, & ad mentem ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ. Vnde ſit

PRima Concluſio. Liberum noſtrum arbitriū cum ſolo concurſu generali Dei elicere non poteſt actum attritionis, id eſt, dolorem de peccatis omnibus ex Dei timore, cum propoſito abſoluto ampliùs non II.

Digitized by Google

non peccãdi lethaliter, cum ſpe veniæ; ſed ad huiuſmodi attritionem eſt ſimpliciter neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ. Ad euidentiam huius concluſionis conſiderandum eſt, quòd ex triplici capite poteſt intelligi, neceſſarium eſſe auxilium gratiæ ad prædictum attritionis actum eliciendum. Primò, ratione doloris, qui vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur. Secundò, ratione propoſiti abſoluti de cætero non peccandi lethaliter. Tertiò, ratione ſpei veniæ, vel ratione fidei pœnarum inferni, quæ includitur in prædicto dolore. Dicimus ergo, quòd non ſolùm ratione fidei pœnarum inferni, nec ſolùm ratione ſpei veniæ, quæ includitur in prædicto dolore, ſed etiam ratione eiuſdem doloris cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi lethaliter, requiritur ſpeciale auxilium gratiæ ad prędictam attritionem, vel contritionem eliciendam. Hanc concluſionem probare videtur auctoritas Concilij Tridentini, ſeſſ. 14. Decreto de Sacramento Pœnitentiæ, cap. 4. cuius verba adduximus, & expendimus diſputatione præcedenti, numer. 11. vbi etiam ex parte impugnauimus explicationem, quam auctores contrariæ ſententiæ tribuunt verbis Concilij Tridentini.

Præterea impugnari poteſt eadem explicatio: nam Concilium docet, illam attritionem, quæ eſt donum Dei, peccatorem ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponere: ſed attritio non ſolùm ratione timoris pœnarum inferni, vel ratione ſpei veniæ diſponit ad impetrandam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ; ſed etiam ratione ipſius doloris peccatorum, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi: ergo etiam ratione eiuſdem propoſiti cenſet Concilium, attritionem eſſe donum Dei.

Præterea probatur: nam, vt diſputatione præcedenti oſtenſum eſt, homo in natura lapſa, abſque ſpeciali auxilio gratiæ, elicere non poteſt dilectionem Dei ſuper omnia, etiam quantùm ad ſubſtantiam actus, eò quòd huiuſmodi dilectio eſt actus proprius naturæ ſanæ, & valde difficilis, ac proinde excedit facultatem, & virtutem liberi arbitrij infirmi, quale eſt arbitrium hominis in natura lapſa; ſed etiam dolor de peccatis cum propoſito abſoluto nunquam de cætero peccandi mortaliter, eſt valde difficilis: ergo abſque auxilio gratiæ non poterit elici ab homine peccatore, præſertim, cùm inſurgentes paſſiones appetitus ſenſitiui, & tentationes diaboli, atque alia quamplurima incitamenta peccandi, quæ paſſim occurrunt in vita humana, eiuſmodi propoſitum abſolutum impediant: ergo.

Præterea: nam propoſitum abſolutum nunquam peccandi includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum, ſaltem pro tempore, quo tale propoſitum, aut virtus illius perſeuerat, ſicut de actu charitatis in diſputatione præcedenti dictum eſt. Sed homo in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia mãdata, non ſolùm per totam vitam, ſed etiam pro quolibet temporis momento, aut breui tempore, cùm in eo occurrat multoties, vel occurrere poſſit præceptum credendi, ſperandi, aut diligendi, quæ ſine auxilio gratiæ impleri non poſſunt, vt ex præmiſſis patet: ergo, &c.

Præterea id ipſum probatur: quoniam, quando occurrunt alia præcepta legis naturalis, contingit multoties, quòd inſurgant vehementes tentationes appetitus ſenſitiui, quas pro ſeruandis eiſdem præceptis neceſſe ſit vincere; ſed abſque auxilio gratiæ non poteſt liberum arbitrium eiuſmodi tentationes ſuperare, vt ſequenti diſputatione manifeſtum A fiet: ergo etiam non poterit abſque auxilio gratiæ ſeruare quodlibet præceptum legis naturalis pro tempore, quo eiuſmodi tentationes inſurgunt, ac per conſequens, neque habere propoſitum abſolutum de cætero non peccandi.

Reſpondetur, hoc argumentũ tantùm procedere de propoſito abſoluto efficaci, non autem de propoſito abſoluto inefficaci, tamen, quod poſtmodùm non ponitur in exequutione. Hæc tamen ſolutio iam ex diſp. præced. manet impugnata, cùm de abſoluta dilectione Dei ageremus. Oſtenſum eſt enim, omnem dilectionem Dei abſolutam eſſe efficacem, ſaltem pro tempore, quo elicitur, & quo durat virtus illius: ergo idem ſentiendum eſt de propoſito abſoluto de cætero non peccandi; ac per conſe- B quens eiuſmodi propoſitum ſemper erit efficax pro inſtanti, in quo elicitur, & pro toto tempore, quo durat virtus illius.

Confirmatur: nam implicat contradictionem, quòd pro aliquo inſtanti habeat quis propoſitum abſolutum nunquam peccandi; & nihilominùs in eodem inſtanti peccet mortaliter; tale enim propoſitum eſſet ridiculum, ac per conſequens, ſolo nomine diceretur propoſitum abſolutum non peccandi, ergo verum propoſitum abſolutum non peccandi ſemper eſt efficax pro eodem inſtanti, in quo elicitur, ac pro toto illo tempore, quo durat virtus illius.

Secunda concluſio. Multò minùs poteſt liberum arbitrium abſque auxilio gratiæ elicere actum con- C tritionis, id eſt, dolere de peccatis propter Deum ſummè dilectum, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi. Hanc concluſionem probant efficaciter argumenta facta pro concluſione præcedenti, quæ à fortiori procedunt de contritione.

Præterea probatur ex definitione illa Concil. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificatione, can. 3. *Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur; anathema ſit.* Sed dolere de peccatis omnibus propter Deum ſummæ dilectum, cum ſpe veniæ, & cum propoſito abſoluto nunquam peccandi, eſt pœnitere, ſicut oportet, vt iuſtificationis gratia conferatur, quia non ſtat, peccatorem ſic pœ- D nitere, & quòd non conferatur ei gratia iuſtificans: ergo talis dolor elici non poteſt ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio ex ſolis viribus naturæ.

Secundò probatur ex locis Scripturæ: etenim Threnorum 5. dicitur: *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.* ex quo teſtimonio Concilium Tridentinum, ſeſſ. 5. de iuſtific. cap. 4. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. probat, cõtritionem, qua peccatores ad Deum conuertuntur, procedere à gratia præueniente, hoc eſt, à Dei vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur; vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando, diſ- E ponantur. Ad hoc autem comprobandum adducit in calce eiuſdem capitis auctoritatem inductam: ergo. Item etiam probatur ex illo 2. Timoth. cap. 2. *Ne fortè det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendum veritatem, & reſipiſcant à diaboli laqueis.* Ex quibus verbis S. Auguſtinus lib. 5. contra Iulianum, cap. 3. eandem veritatem colligit, dicens: *Quantumlibet enim præbeat patientiam, niſi ipſe dederit; quis aget pœnitentiam? An oblitus es, quod idem ipſe Doctor ait: Ne fortè det illis Deus pœnitentiam, &c.* Et videtur loqui de pœnitentia, qua quis dolet de peccatis propter Deũ ſummè dilectum, cum propoſito abſoluto de cætero

tero non peccandi: hæc enim eſt vera pœnitentia. A Vnde idem Auguſtinus epiſt. 106. circa finem: *Eam ipſam pœnitentiam*, inquit, *donum Dei dicit Apoſtolus, vbi ait de quibuſdam: Ne fortè det illis Deus pœnitentiam.* Et libro ſecundo de peccatorum meritis, & remiſſione, cap. 18. inquit: *Quòd à Deo nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala: quod verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, atque adiuuante, non poſſumus.*

Tertiò probatur ratione: nam liberum arbitrium in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, neque habere propoſitum abſolutum de cætero non peccandi lethaliter, vt ex dictis in præcedenti diſputatione conſtat: ergo nec elicere actum contritionis. Probatur conſequentia: nam dilectio Dei ſuper omnia, B & propoſitum abſolutum de cætero non peccandi lethaliter, includuntur neceſſariò in actu contritionis, vt ex ſupradictis patet.

Quartò probatur: nam, vt diſput. 65. manifeſtum fiet, actus contritionis eſt ſupernaturalis, quantùm ad ſubſtantiam actus, ſicut & actus Fidei, Spei, & Charitatis: ergo etiam quantùm ad ſubſtantiam, elici non poteſt à libero arbitrio, abſque auxilio gratiæ. Ad loca autem S. Thom. pro contraria ſententia adducta, iam in diſputatione præcedenti reſponſum eſt.

AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, quòd illa conſideratio beneficiorum Dei, ſecundùm quòd ordinatur ad habendam contritionem, vel attritionem ſuperiùs explicatam, C haberi non poteſt abſque auxilio gratiæ. Dicit enim
2. Cor. 3. Apoſtolus: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Vnde attritio, vel contritio, quæ ex prædicta cogitatione, vel conſideratione conſurgit, non elicitur abſque ſpeciali auxilio excitantis, atque adiuuantis gratiæ.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, etiam in abſentia occaſionum peccandi, non ſolùm eſt difficile, ſed etiam impoſſibile, abſque auxilio gratię elicere deteſtationem peccati ſuper omne deteſtabile, & abſolutum propoſitum non peccandi deinceps lethaliter, quale ad contritionem, & attritionem requiritur. Neque experientia vlla docet oppoſitum: nam, vt dicit S. Gregorius, *Sæpe mens ſibi fallitur humana, & fingit ſe amare, quod non amat, & non amare, quod amat.* D Et ad id, quod obiicitur de duabus moleſtiis propoſitis, reſpondetur, quòd quando propter aliquod motiuum humanum non tranſcendens vires proprias, vitandæ ſunt illæ moleſtiæ; naturale eſt ſubire minorem ad vitandam maiorem. Quod non contingit in præſenti: nam in actu contritionis includitur aliquid tranſcendens vires eiuſdem naturæ, ratione propoſiti abſoluti nunquam peccandi lethaliter, vt pœnas vitet inferni. Vnde non eſt naturale, ſed verè gratuitum donum, quòd liberum arbitrium actum illum contritionis eliciat.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, contritionem, etiam quantùm ad ſubſtantiam actus, excedere facultatem naturæ, ſicut actus credendi, ſperandi, & diligendi Deum, inquantùm eſt auctor E gratiæ, vt diſputatione 65. patebit. Attritio autem cum omnibus conditionibus ſuprà explicatis ingreditur ordinem ſupernaturalem: nam diſponit ſaltem remotè ad iuſtificationis gratiam conſequendam, vt dictum eſt; vnde elici non poteſt ex ſolis viribus naturæ. Et idem dicendum de propoſito abſoluto nunquam peccandi lethaliter: nam in homine ordinato ad vitam æternam, eiuſmodi propoſitum includit virtualiter obſeruantiam mandatorũ ſupernaturalium Fidei, Spei, & Charitatis, &c. Quæ præcepta abſque auxilio gratiæ ſeruari non poſſunt; vt ex præmiſſis patet.

Reſpondetur ſecundò, quòd dato, & non conceſſo, eiuſmodi propoſitum eſſe extra totam latitudinem ordinis gratiæ; adhuc liberum arbitrium ex ſolis viribus naturæ non poſſet illud elicere, ſicut neque actum dilectionis Dei ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ, propter difficultatẽ, & perfectionem actus, ad quem ſubinde natura infirma pertingere non poteſt, niſi excitetur, & adiuuetur per gratiam.

Ad confirmationem reſpondetur inprimis, quòd idem argumentum retorqueri poſſet contra auctores ſententiæ contrariæ. Non enim apparet, quòd emolumentum ex eo ſequatur, quòd naturales vires humani arbitrij in natura lapſa, & infirma vſque adeò commendentur, & exaltentur, vt actus perdifficiles, & excedentes debilem virtutem illius, abſque auxilio gratiæ eidem attribuantur. Iam enim ex ſupradictis patet, quot incommoda ex huiuſmodi aſſertione ſequantur.

Secundò reſpondetur, multa emolumenta ſequi ex eo, quòd affirmemus, naturales vires humani arbitrij adeò extenuatas eſſe per peccatum, vt aliquos actus, etiam merè naturales, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ; & propoſitum abſolutum nunquam peccandi lethaliter contra legem naturalem elicere abſque auxilio gratiæ non valeat. Primum emolumentum eſt: nam per hoc liberum arbitrium humiliatur, & intra metam propriam continetur, vt ſuam infirmitatem, & debilitatem agnoſcens ad Dei auxilium recurrat, vt ex ſupradictis patet. (In proœmio, in diſput. 44.) Ex eo autem, quòd iſti actus eidem arbitrio abſque auxilio gratiæ attribuantur; præbetur ei magna occaſio ſuperbiendi, & extollendi ſeipſum aduersùs gratiam Dei. Vnde S. Auguſtinus non defenſores, ſed elatores, dilapidatores, & præcipitatores liberi arbitrij Pelagianos, & Semipelagianos appellat, eò quòd viribus naturalibus illius attribuebant actus excedentes eiuſdem arbitrij facultatem. Secundum emolumentum eſt: nam per hanc doctrinam conformamus nos dictis Scripturæ, Conciliorum, & Sanctorum Patrum, ſuprà inductis, & inferiùs allegandis; & quàm longè diſcedimus, nedum ab erroribus Pelagij, ſed etiam ab eorum ſemitis. Et ex alia parte nulli nos exponimus periculo, ſed media via incedimus, dum affirmamus, liberum arbitrium in natura lapſa poſſe abſque auxilio gratiæ elicere aliquos actus bonos moraliter; non tamen omnes, videlicet illos, qui grauem continent difficultatem, vt diſp. 50. explicatum eſt.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd, ſicut liberum arbitrium non poteſt abſque auxilio gratiæ elicere actum contritionis, vel attritionis cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi; ita etiam non poteſt, abſque eodem auxilio aſſentiri myſterio Trinitatis, & cæteris omnibus, tanquam reuelatis à Deo, vt diſputatione 49. oſtenſum eſt.

Ad quartum patet ſolutio per ea, quæ in diſp. præcedenti ad tertium dicta ſunt.

DISPVTATIO LIII.

Vtrùm homo poſſit per vires naturales liberi arbitrij, reparare bonum ſibi connaturale, quod per peccatum amiſit.

I. PARS affirmatiua probatur primò auctoritate S. Thomæ in 2. diſt. 28. circa expoſitionem literæ, in fine eiuſdem diſt. vbi ait: *Homo per poteſtatem*

Digitized by Google

tem naturalem, quam à Deo accepit, poteſt voluntatem mutare in melius:ergo.

Secundò probatur. Rectitudo naturalis conſiſtit in hoc, quòd voluntas ſit Deo ſubiecta: ſed hæc ſubiectio poteſt in naturalibus haberi per vires naturæ: nam homo, poſtquam peccauit, poteſt Deo ſubiici, & illi obedire in his, quæ pertinet ad ordinem naturæ:ergo poteſt reparare rectitudinem voluntatis,quam peccando amiſit.

Tertiò. Habitus praui, & vitioſi non neceſſitant voluntatem, vt in illis permaneat ſemper:ergo poteſt voluntas viribus naturæ, per habitus virtutis illis oppoſitos, eos expellere, atque adeò reparare rectitudinem voluntatis,quam peccando amiſit.

II. Reſpondetur breuiter concluſione negatiua, quam probat S.Auguſtinus lib.4.contra Iulian. B cap. 3. vbi oſtendit, hominem non poſſe per ſolam facultatem naturæ reparare damna,quæ ſibi intulit, nec redire à vitio ad virtutem.Idem probat S.Tho. 1.2.q.109.art.7.ad 2.vbi ait, *quòd naturalis ratio non eſt ſufficiens principium huius ſanitatis,quæ eſt in homine per gratiam iuſtificantem:ſed huius principium eſt gratia,quæ tollitur per peccatum. Et ideo non poteſt homo per ſeipſum reparari, ſed indiget, vt denuo ei lumen gratiæ infundatur: ſicut, ſi corpori mortuo reſuſcitando denuo infunderetur anima.* Et in ſolutione ad tertium,ait, *quòd humana natura deſluens per actum peccati: quia non manet integra, ſed corrumpitur: non poteſt per ſeipſam reparari, neque etiam ad bonum, ſibi connaturale, & multò minùs ad bonum ſupernaturale iuſtitiæ.* Et ratio potiſſima huius eſt: nam homo C non poteſt per facultatem naturæ tollere priuationem gratiæ, quam incurrit per peccatum; gratia enim eſt à ſolo Deo effectiuè, iuxta illud: *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.* Nec etiam poteſt per ſeipſum rectificare ſuam voluntatem in ordine ad finem ſupernaturalem; cùm id excedat totam facultatem naturæ; nec in ordine ad finem naturalem, eò quòd ad talem rectificationem requiritur dilectio Dei ſuper omnia ſimpliciter,per quam conuertitur homo ad Deum auctorem naturæ, à quo per peccatum fuerat auerſus: ſed exiſtens in mortali, non poteſt diligere Deum ſuper omnia, etiam dilectione naturali,vt diſp.51.oſtenſum eſt:ergo.

Homo lapſus non poteſt per vires naturæ reparare damnaquæ per peccatum incurrit.

Pſalm.83.

III. Ad primum reſpondetur primò, quòd S.Tho. 1.2.citata expreſsè docet noſtram ſententiam; D vnde in ſecundo ſent.non loquitur de omnibus incommodis, quæ incurrit homo per peccatum; ſed ſolùm quantum ad aliquod. Poteſt enim homo per naturam operari aliquod bonum morale,quod non ſit peccatum in diuiduo; non tamen poteſt omnia bona moralia exercere abſque auxilio gratiæ. Præterea:Illud opus bonum morale,quod viribus naturæ exercet,non eſt ſimpliciter verum bonum,neque habet rationem veræ virtutis,quantùm ad modum, vt S.Auguſtinus docet,loco citato,&nos diſp.50.ſatis oſtendimus.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd homo exiſtens in mortali, poteſt abſque auxilio gratiæ Deo ſubiicere ſuam voluntatem,ſecundùm quid,& quantùm ad aliquam operationem moralem,adimplendo ali- E quod præceptum naturale,quantùm ad ſubſtantiam actus: non tamen poteſt per ſolam facultatem naturæ ſe Deo ſubiicere ſimpliciter,nec habere actum dilectionis Dei ſuper omnia,in quo virtualiter continetur obſeruantia omnium mandatorum. Vnde non ſequitur, quòd poſſit ſibi reſtituere rectitudinem etiam naturalem voluntatis, quam peccando amiſit.

Ad tertium reſpondetur,ex eo, quòd habitus vitioſi non neceſſitent ſimpliciter voluntatem,ſolùm ſequi,quòd liberè peccet,quando peccat. Et, ſi quis A obiiciat: ergo poterit peccare, & non peccare; reſpondetur, quòd ex ſe,& ex viribus propriis poteſt peccare; & ſimiliter poteſt non peccare; ſed tamen ex auxilio gratiæ: etenim ex viribus naturæ, quamuis poſſit vitare vnum,aut alterum peccatum; non tamen poteſt ſimpliciter vitare omnia peccata; de quo videatur S.Thom.3.cont.Gent.c.149.

DISPVTATIO LIV.

Vtrùm homo lapſus poſsit, abſque auxilio gratiæ, ſeruare omnia mandata, & reſiſtere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus, etiam grauiſsimis, ſibi occurrentibus, quas, pro ſeruanda lege naturali,neceſſe ſit vincere.

In hac parte eſt nobis duplex concertatio,altera cum hæreticis, altera cum Catholicis.Inter hæreticos namque fuerunt duo errores extremi. Primus fuit Pelagij, qui, vt diſp. 1. adnotauimus, aſſeruit, adiutorium diuinæ gratiæ ſolùm eſſe neceſſarium, vt,quod homo poterat per naturam, faciliùs poſſet implere per gratiam; nec eſſe neceſſarium,quòd liberum arbitrium ſanetur priùs per gratiam. Probari poteſt hæc ſententia. Primò: nam alias ſequeretur, quòd,ſine gratia habituali, non poſſet homo ſeruare omnia mandata naturalia, etiamſi adiuuaretur à Deo auxilio ſpeciali. Conſequens eſt falſum: ergo ſequela probatur:nam auxilium ſpeciale, ſine gratia habituali, non ſanat liberum arbitrium, cùm reperiatur ſæpiſſime in hominibus, qui ſunt in peccato mortali,vt patet ex Conc.Trident. ſeſſ.14. cap.4.de ſacram. pœnit. vbi habetur, attritionem procedentem ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ,& pœnarum metu, *non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verùm etiam donum Dei eſſe,& Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm mouentis, quo pœnitens adiutus,viam ſibi ad iuſtitiam parat*: ergo ſolùm auxilium ſpeciale non ſanat animam. Minor autem probatur: nam homo poteſt videre Deum per eſſentiam,abſque lumine gloriæ,per modum habitus, ſi tamen detur ei lumen gloriæ per modum actualis motionis: ergo ſimiliter poterit ſeruare omnia mandata, præſertim naturalia, abſque dono gratiæ, per modum habitus; ſi tamen detur illi per modum motionis. I.

Secundò arguitur. Homo in puris naturalibus poterat abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia mandata naturalia: ergo idem poterit in natura lapſa; nam in puris naturalibus non habuiſſet maiores vires,quàm poſt peccatum.

Tertiò. Liberum hominis arbitrium poſt lapſum poteſt ex facultate naturæ ſeruare quodcunque præceptum ſibi occurrens, pro aliquo inſtanti, vel ad breue tempus, & ex obſeruantia vnius, vel alterius præcepti ſit homo habilior, & promptior ad reliqua ſeruanda: ergo poterit ſeruare omnia abſque auxilio gratiæ.

Quartò. Homo poteſt abſque auxilio gratiæ ſeruare hoc mandatum,vel illud,& ſic de ſingulis: ergo poterit ſeruare omnia. Si dicatur, quòd poteſt ſeruare omnia diuiſiuè, non tamen collectiuè;contrà:quia nullum eſt præceptum ſpeciale, quo teneatur

tur homo ſeruare omnia mandata collectiuè: ſed ideo obligatur ad omnia collectiuè, quia tenebatur ſingula diuiſiuè obſeruare: ergo ſi ex facultate naturæ, poteſt ſeruare omnia mandata diuiſiuè, poterit & collectiuè.

II. Secundus error eſt Lutheranorum, qui per oppoſitum extremum aſſerunt, præcepta Dei eſſe impoſſibilia, nec poſſe iuſtum etiam per gratiam ea obſeruare, ac per conſequens iuſtum in omni opere ſuo peccare. Ita ſentiunt Lutherus, Caluinus, & alij hæretici, diſp. 3. num. 13. allegati. Contra iſtum errorem ſcribit Iodocus Coccius Canonicus Iuliacenſis in theſauro Catholico, tom. 2. de iuſtific. hominis, art. 2. Et eundem errorem damnauit Conc. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtific. c. 11. & can. 7. & 25. vt patebit infrà.

Inter Catholicos verò ſunt etiam contrariæ ſententiæ. Prima eſt Dionyſij Ciſtercienſis in 1. diſt. 17. quæſt. 1. Gregor. in 2. diſt. 26. quæſt. 1. art. 2. & 3. qui dixerunt, hominem in natura lapſa nullum præceptum naturale ſeruare poſſe, etiam quoad ſubſtantiam, abſque auxilio gratiæ. Potiſſimum argumentum huius ſententiæ deſumitur ex illo Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere.* & 2. ad Cor. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis.*

III. Secunda ſententia eſt aliorum aſſerentium per oppoſitum extremum, hominem in peccato mortali exiſtentem, cum ſolo concurſu Dei generali, quandiu rationis iudicium non abſorbetur, poſſe in quocunque temporis momento ſeruare quodcunque præceptum obligans ad peccatum, quantùm ad ſubſtantiam actus; etiamſi præceptum ſit ſupernaturale. Addunt conſequenter, hominem lapſum habere ſufficientes vires, ſine ſpeciali auxilio Dei, ad non conſentiendum, in quocunque temporis momento, cuicunque graui, vehementiorique tentationi, & ad ſuperandam quamcunque magnam difficultatem, quam, pro ſeruanda in illo inſtanti ſolo lege naturali neceſſe ſit vincere; etiamſi ea de cauſa mors ſit toleranda. Dicunt tamen, quòd per totam vitam, aut longo tempore non poſſit abſque auxilio gratiæ ſeruare totam legem, ita vt in nullo deficiat, neque operari aliquod opus pietatis meritorium vitæ æternæ, ſicut Pelagiani poſuerunt. Argumenta huius ſententiæ ſunt hæc.

Quintò arguitur ex S. Thom. 1. 2. q. 10. art. 2. & 3. vbi docet, à nullo omnino obiecto neceſſitari poſſe voluntatem, quandiu eſt in via, quoad exercitium actus, ſed ſemper manere liberam, vt eliciat, vel non eliciat actum: & ſpecialiter in artic. 3. docet, à nulla paſſione, quantumuis vehementi, neceſſitari poſſe hominis voluntatem: ergo voluntas in nulla tentatione cogitur ad conſenſum in peccatum: ergo ex facultate naturæ, cum ſolo concurſu generali, poteſt vitare quodcunque peccatum pro inſtanti, quo currit præceptum: atque adeò poterit illud implere ex viribus naturæ. Idem probant ex Anſelm. lib. de lib. arb. c. 6. 7. 9. & 10. & in lib. de concord. præſcientiæ, prædeſtinationis, & gratiæ cum lib. arb. c. 1. quibus in locis docet, dum iudicium rationis non abſorbetur, nullā paſſionem, quantumuis vehementem, nullámque difficultatem auferre poſſe voluntatis libertatem, ad non conſentiendum; atque adeò, in quocunque temporis momento conſentiat, peccare in tranſgreſſione præcepti.

Confirmant hoc auctoritate S. Auguſtini libr. de prædeſt. & grat. cap. 9. & lib. cont. duas epiſtolas Pelagianorum, cap. 5. vbi ait: *Liberum arbitrium ad peccandum valere in hominibus ſubditis diabolo.* Ex quibus inferunt, ex facultate arbitrij, cum ſolo concurſu generali, poſſe implere quodcunque præceptum, pro illo inſtanti, in quo currit, & vitare quodcunque peccatum, aliàs homo non poſſet non peccare.

A Idem probant ex Hieron. lib. 3. dialogorum aduerſùs Pelagianos: vbi ſub perſona Attici dicit Chriſtobulo, qui Pelagij perſonam agit: *Hoc eſt, quod tibi à principio dixeram, in noſtra eſſe poteſtate poſitum, vel peccare, vel non peccare, & vel ad bonum, vel ad malum extendere manum, vt liberum ſeruetur arbitrium, ſed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humanæ. Perpetuitas autem impeccantiæ ſoli reſeruatur Deo,* poſt pauca ſubdens; *quia ad breue poſſum, coges me, vt poſſim iugiter?* Quibus verbis apertè videtur docere Hieronymus, quòd ad breue tempus poſſimus in quacunque occaſione, abſque ſpeciali auxilio Dei, vitare quodcunque peccatum, & implere quodcunque præceptum: non tamen iugiter, id eſt, per totam vitam, aut longo tempore.

B Sextò arguitur. Quoniam aliàs admittendum eſſet, cauſas ſecundas, excitantes vehementes tentationes, aut notabiles difficultates, & ipſas tentationes auferre à voluntate innatam ſuam libertatem, & eam neceſſitare, quoad exercitium, ad conſenſum in peccatum, niſi ſupernaturali auxilio muniretur: quod tamen non eſt dicendum. IV.

Septimò arguitur. Liberum arbitrium eaſdem prorſus habet vires in natura lapſa, quas habuiſſet in puris naturalibus, in quo ſtatu Deus nullum auxilium ſupernaturale contuliſſet homini, ſed in puris naturalibus, quandiu iudicium rationis non abſorberetur, poſſet ex facultate naturę, cum ſolo concurſu generali ordinis naturalis, implere quodcunque præceptum pro inſtanti, quo obligat, & ſuperare quamcunque tentationem pro eodem inſtanti, & non conſentire peccato. Aliàs tunc Deus præciperet homini aliquid reuerà impoſſibile: nam in tali caſu, nec per auxilium gratiæ poſſet implere illud præceptum, quia nullum eſſet tale auxilium poſſibile, nec etiam id poſſet ex ſola facultate naturæ, vt ſupponitur; ac per conſequens, omnino eſſet impoſſibile implere illud præceptum. Ergo etiam in natura lapſa, quamdiu iudicium rationis non abſorbetur, poterit homo ex ſola facultate naturæ implere quodcunque præceptum occurrens, pro quolibet temporis momento.

Confirmatur: nam continere conſenſum in ſimilibus euentibus ſingulis, aut elicere contrarium diſſenſum, ſunt merè naturalia in ſeipſis, & propria libero arbitrio: etenim ad hoc collata eſt illi naturalis facultas, non minùs, quàm viſui ad videndum, & intellectui ad intelligendum: ergo ex facultate naturæ poterit liberè continere conſenſum in peccatum, aut elicere contrarium diſſenſum pro quolibet temporis momento.

Octauò: nam aliàs ſequeretur, partem ſuperiorem hominis non dominari inferiori, niſi quando leues eſſent motus inferioris: quin potiùs pars inferior dominaretur ſuperiori, cùm inſurgunt vehementes tentationes. Conſequens videtur contra illud, quod Dominus dixit ad Cain Geneſ. 4. *Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*: ergo. V.

Nonò: quoniam ſequeretur ex oppoſita ſententia aliud magnum inconueniens; videlicet, quòd homo, quotieſcunque inſurgunt notabiles, aut vehementes tentationes, nunquam peccaret, licèt committeret quæcúque facinora, & ex conſequenti non eſſet dignus pœna, quia nullus peccat in eo, quod vitare non poteſt.

Decimò: quia non minùs potenter voluntas humana in aliquibus viris ſanctiſſimis, præſertim in Domina noſtra, & Chriſto viatore, mouebatur ad bonum, quàm exorta vehementi aliqua tentatione, in aliis moueatur ad malum. Sed motio illa vehemens ad bonum, liberam relinquebat voluntatem Dominæ noſtræ, & Chriſti ad non eliciendum

actum

Digitized by Google

actum circa illud obiectum, niſi contra fidem Catholicam à Domina noſtra,& à Chriſto viatore meritum velis auferre: ergo voluntas aliorum, exorta quacunque vehementi tentatione, ſibique ipſi relicta,libera in quocunque inſtāti manet ad non conſentiendum malo. Aliis quatuor argumentis probant iſti auctores ſuam ſententiam, ſed nullam habent difficultatem,quæ non tangatur in præcedentibus.

VI. Tertia ſententia eſt Thomiſtarum, qui ex mente SS.Auguſt. & Thom. aſſerunt, hominem in natura lapſa implere non poſſe ex ſola facultate naturæ ōmnia præcepta,etiam quoad ſubſtantiam actus, nec ſuperare quamcūque magnam difficultatem,quam, pro ſeruanda lege naturali, pro quolibet temporis momento, neceſſe ſit vincere. In hac controuerſia agendum eſt primò contra Lutherum, & Caluinum: ſecundò contra Pelagianos:tertiò expendenda ſunt dicta ſecundæ ſententiæ, ac demum ſubiicienda erit, explicanda, & defendenda ſententia vera S.Auguſt.& S.Thom.

VII. Præcepta Dei ſunt poſſibilia.

PRima Concluſio contra Lutherum, & ſequaces illius. Deus nihil impoſſibile per legem ſuam præcipit homini, ſiue lex ſit naturalis, ſiue lex ſcripta, ſiue lex gratiæ:ſed quodcunque mandatum poteſt homo implere, vel ex facultate naturæ, vel ex auxilio gratiæ. Concluſio eſt de fide, quam tenent omnes Catholici:& probatur primò, ex ſacris literis,præſertim ex cap.30.Deut. vbi dicitur: *Mandatum hoc, quod ego tibi præcipio hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum,neque in cœlo ſitum, vt poſſis dicere: Quis noſtrum valet ad cœlum aſcendere, vt deferat illud ad nos,vt audiamus, atque opere compleamus: neque trans mare poſitum,vt cauſeris,& dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos vſque deferre,vt poſſimus audire,& facere,quod præceptum eſt? ſed iuxta te eſt ſermo valde in ore tuo, & in corde tuo,vt facias illud.* Quo teſtimonio vtitur S.Auguſt. lib.de natura,& gratia, capit.69. & Procopius Gazæus in comment. ſuper c. 30. Deut. ad confirmandam noſtram concluſionem. Habet vim ſpecialiter hoc teſtimonium contra dictum Melanctonis diſp.3 n 13. inductum.Item 1.Ioan.5.dicitur: *Hæc charitas Dei eſt, vt mandata eius cuſtodiamus, & mandata eius grauia non ſunt.* Et Matth. 11. *Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me,quia mitis ſum,& humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris: iugum enim meum ſuaue eſt,& onus meum leue.* Quibus teſtimoniis eandem veritatem probant Auguſtinus, & Procopius, vbi ſuprà,Beda ad cap.5. prioris epiſtolæ Ioan. & S. Greg. hom. 17. in Ezech. vbi etiam adducit in confirmationem eiuſdem doctrinæ illud Pſalm. 118. *Latum mandatum tuum nimis.* & Pſal.16. *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras.* Itē Ioan. 14.dicitur: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit*: & Act.13. *Inueni Dauid filium Ieſſe,virum ſecundùm cor meum,qui faciet omnes voluntates meas.* & Iob 1.dicitur,quòd *Iob erat vir ſimplex, & rectus,ac timēs Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam.* & iterum: *In omnibus his non peccauit Iob labiis ſuis.* Si in his omnibus Iob non peccauit,quomodo ergo dicit Lutherus: *Iuſtum in omni opere ſuo peccare?* Et ad Philipp.4. dicit Apoſtolus: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Idem conſtat ex verbis Domini apud Ezech.c.36. *Dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri,& auferam cor lapideum de carne veſtra,& dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri;& faciam, vt in præceptis meis ambuletis,& iudicia mea cuſtodiatis,& operemini.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Quæ Deus promiſit, potens eſt & facere; vt dicitur ad Rom.4.ſed Deus promiſit,quòd per Spiritum ſuum

A facturus ſit, vt iuſti cuſtodiant diuina mandata, vt ex verbis inductis Ezechielis conſtat:ergo ita facit: ergo iuſti adimplent Dei mandata: ergo adimplere ea poſſunt, ſaltem per auxilium gratiæ: non ergo Deus præcepit homini aliquid impoſſibile.Ad idem probandū eſt inſignis locus ad Rom.8. vbi dicitur: *Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati, & mortis. Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati,de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis,qui non ſecundùm carnem ambulamus ſed ſecundùm ſpiritum.* Ex quo teſtimonio Cyrillus Alexand. lib.3.contra Iulianum,probat præcepta,quæ impoſſibilia erant per legem,poſſibilia nobis eſſe per gra- B tiam.

Secundò probatur auctoritate Summorum Pontificum: VIII. nam Leo I. in ſolennitate Epiphaniæ, c.3. & ſer.5.de Quadrag.c.1.docet eandem veritatem:& Sixtus 3.tractatu de malis Doctoribus, & operibus fidei, inquit: *Conueniat ſanè Deo aliquid impoſſibile præcepiſſe, ſi vel homini conuenit. Si enim humana conditio iniquum putat contra poſſibilitatem cuiquam aliquid imperare, quæ peruerſitas eſt, hoc ſentire de Deo, quod nec mortalium quidem natura ſuſcipiat.*

Tertiò probatur ex definitione Conciliorum: nam in II.Conc. Arauſ.can.25. ſic dicitur: *Hoc etiam ſecundùm fidem Catholicam credimus, quòd accepta per baptiſmum gratia,omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & de-* C *beant, ſi fideliter laborare velint, adimplere.* Et in Conc.Trid.ſeſſ.6.decreto de Iuſtific.c.11.ſic dicitur: *Nemo debet temeraria illa, & à Patribus ſub anathemate prohibita voce vti,Dei præcepta homini iuſtificato ad obſeruandum eſſe impoſſibilia: nam Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet & facere quod poſſis,& petere quod non poſſis,& adiuuat, vt poſſis: cuius mandata grauia nō ſunt,cuius iugum ſuaue eſt,& onus leue.* Et can.6.eiuſdem decreti anathematizatur: *Qui dixerit, omnia opera, quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata, aut odium Dei mereri.* & can.25.ſic definitur: *Si quis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem venialiter peccare dixerit,aut, quod intolerabilius eſt, mortaliter; anathema ſit*: ergo,&c.

D Quartò probatur ex conſenſu communi SS. Patrum: IX. nam inter Græcos docent noſtram concluſionem Clemens Alex.lib.4.Stromat.cap.8. vbi ait: *Quin etiam præcepta ſunt eiuſmodi, vt à nobis poſſint fieri,vel non fieri,quod conſentaneum eſt,vt conſequatur laus,& vituperatio.* Athanaſ.lib.de virgin. ſeruanda, inquit: *Timentibus Dominum, præcepta Domini difficilia non ſunt.* Si difficilia non ſunt: ergo multò minùs impoſſibilia.Baſilius Magnus in regulis breuioribus, reſponſ. 176. explicans illud Apoſtoli: *Eſtote imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi, & ambulate in dilectione*, inquit: *Sine dubio autem non præcepiſſet hoc, qui bonus,ac iuſtus eſt,niſi etiam facultatem, qua id faceremus,fuiſſet largitus.* Et hom. in illud Moyſis: *Attende tibi ipſi*: *Impium*, ait, *eſt,aſſerere, præcepta Spiri-* E *tus ſancti impoſſibilia eſſe obſeruatu.* Chryſ.ad Pſ.101. S.Chryſ. ſic loquitur: *Dei præcepta oportet cum magna voluptate ſuſcipere, & nihil eſſe difficile in eis exiſtimare; difficultatem enim non natura præceptorum, ſed multorum ſolet ſocordia efficere.* Et homil.18.in Matth. *Ne igitur impoſſibilia putemus eſſe præcepta, quæ certè & vtilia nobis ſunt & valde facilia.* Et homil.8.de pœnit. *Nequaquam Dominum accuſes:haud mandat impoſſibilia: multi enim ipſa ſuperant præcepta.* Anaſtaſ. Nicenus Anaſtaſ. q.5. explicans illud Matth.11. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Perſpicuum*,inquit, *eſt,quod qui eſt & ſenex, & impotens, poteſt eius legem ſeruare.* & poſtquam

Digitized by Google

quam in huius confirmationem plura adduxit loca Scripturæ,ſic concludit: *Vides,quod nihil ſit conſtitutum,quod ſit graue,& quod à nobis non poſſit fieri.* Inter Patres Latinos idem docet S.Hieron.ad c.5. Matth. explicans enim illud: *Diligite inimicos veſtros*, ait: *Multi præcepta Dei imbecillitate ſua, non Sanctorum viribus æſtimantes,putant eſſe impoſſibilia,quæ præcepta ſunt, & dicunt, ſufficere virtutibus non odiſſe inimicos: cæterùm diligere plus præcipi,quàm humana natura patiatur.* Sciendum eſt ergo, Chriſtum non impoſſibilia præcipere,ſed perfecta, quæ fecit Dauid in Saül, & Abſalon. Et lib.3.aduersùs Pelagianos, cap.1. inquit: *Deus poſſibilia mandauit,hoc nulli dubium eſt.* S. Auguſtinus lib.de natura & gratia, cap.43. ait: *Non igitur Deus impoſſibilia iubet, ſed iubendo admonet & facere quod poſſis,& petere quod non poſſis.* Quæ verba deſumpſit ex Auguſtino Concil. Trid. c.11. citato. Præterea ſerm.191.de tempore,ait: *Execramur etiam blaſphemiam eorum, qui dicunt, impoſſibile aliquid homini à Deo eſſe præceptum, & mandata Dei non à ſingulis,ſed ab omnibus in communi poſſe ſeruari.*

S. Hieron.

S.Auguſt.

Quintò probatur ratione. Præcepta dantur de actibus, qui ſunt in poteſtate hominis:aliàs nullum mereretur homo apud Deum præmium, ſi adimpleat;nec pœnam, ſi tranſgrediatur ea: naturalibus enim homo non meretur,nec demeretur, quia non ſunt in eius poteſtate: ergo implicat, quòd aliquid præcipiatur homini, & illud non ſit in eius poteſtate, & conſequenter oportet, quòd ſit ei poſſibile, ſaltem per auxilium gratiæ.

X. Præcepta omnia implere non poteſt homo in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ.

Secunda Concluſio contra Pelagianos. Homo in natura lapſa non poteſt implere ſimpliciter omnia legis præcepta, ex ſola facultate naturæ,ſed neceſſario indiget ad id auxilio gratiæ ſupernaturalis. Hæc concluſio, vt iacet, eſt de fide, definita contra Pelagiū in Conc.Mileuit.c.5.& refertur de conſecr. d.4.c.placuit. Verba Concilij hæc ſunt: *Item placuit, vt quicunque dixerit, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari,vt,quod facere per liberum iubemur arbitrium,faciliùs poſſimus implere per gratiam, tanquam etſi gratia non daretur,non quidem facilè ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere diuina mādata,anathema ſit.* Idē definitur in Conc.Afric.c.80. & in Conc.Arauſ. II. per plura cap. ſed præſertim can.10.18.23.& 24.Itē Cōc. Carth. in ep. ad Inn.I.de Pelagio,& Cæleſtio,& habetur inter ep.Aug. epiſt.90. eandem veritatem determinat, quam ibi probat ex illo ad Rom.8. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram,&c.* & ad Roman.9. *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Item in Conc.Valent. cap.6. idem definitur ſub his verbis: *De gratia per quam ſaluantur credentes & ſine qua rationalis creatura nunquam beatè vixit, & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, ſed per Dei gratiam fidelibus eius redintegrato, & ſanato,idipſum conſtantiſſimè & plena fide fatemur, quod ſanctiſſimi Patres auctoritate ſacrarum literarum nobis tenendum reliquerunt,quod Africana,quod Arauſicana Synodus profeſſa eſt, quod beatiſſimi Pontifices Apoſt. Sedis Catholica fide tenuerunt.*

XI. Gelaſius I.

Secundò probatur ex definitionibus Summorum Pontificum:nam Gelaſius I.epiſt.5. poſt multa,quæ contra Pelagium docet,ſic ait: *Quis autem audeat dicere Chriſtianus,aliquid habere boni ſine gratia,quando Magiſter Gentium clamat 1.ad Corin. 15. Gratia Dei ſum id quod ſum.* & iterum: *Plus omnibus laboraui,ſed non ego,ſed gratia Dei mecum.* Item Innoc.I. epiſt.31. quæ eſt ad Conc. Carthag. eandem veritatem contra Pelagium determinat,concludens in hæc verba: *Quiſquis ergo,in hac aſſentiens videtur eſſe ſententia, vt dicat adiutorio nobis non opus eſſe diuino; inimicum ſe Catholicæ fidei,& Dei beneficiis profitetur ingratum:nec noſtra communione ſunt digni, quam prædicando totaliter polluerunt.* & epiſt. 32 quæ eſt ad Conc.Mileuit. inquit: *Merito in iſtos dixit Hymnidicus. Ecce homines, qui non poſuerunt Deum adiutorem ſuum.* Denique Cæleſtinus I.epiſt.8.ad Epiſcopos Galliæ elegantiſſimis verbis eandem veritatem definit:nam in c. 10. ſic loquitur: *Illud etiam quod intra Carthaginenſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ Sedis amplectimur, quod ſcilicet tertio capitulo definitum eſt, vt quicunque dixerit gratiam Dei, qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum,ad ſolam remiſſionem valere peccatorum, quæ iam commiſſa ſunt, non etiam in adiutorium,vt non committantur, anathema ſit.* Et iterum 4. capitulo: *Item quiſquis dixerit, gratiam Dei per Ieſum Chriſtum propter hoc tantùm nos adiuuare, ad non peccandum; quia per ipſam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt ſciamus, quid appetere, & quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præſtari, vt quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema ſit. Cùm enim dicat Apoſtolus: Scientia inflat, charitas verò ædificat, valde impium eſt,vt credamus,ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti, & ad eam,quæ ædificat, non habere. cùm ſit vtrumque donum Dei,& ſcire, quid facere debeamus,& diligere, vt faciamus; vt ædificante charitate, ſcientia non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt: Qui docet hominem ſcientiam; ita etiam ſcriptum eſt: Charitas ex Deo eſt.* Et in 5.c. ſubdit: *Item quiſquis dixerit, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari, vt, quod facere per liberum iubemur arbitrium, faciliùs poſſimus implere per gratiam,tanquam & ſi gratia non daretur, non quidem facilè,ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere diuina mandata,anathema ſit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait: Sine me nihil difficilius poteſtis facere;ſed ait: Sine me nihil poteſtis facere.*

Innoc.I. Pſalm.41. Cæleſtin. Adiutoriū gratiæ,non ad faciliùs, ſed ſimpliciter eſt neceſſarium ad implēda omnia præcepta. 1.ad Cor.8. Pſal.93. 1.Ioan.4. Ioan.15.

XII. Tertiò probatur ex communi conſenſu SS. Patrum, qui hanc veritatem contra Pelagium ex fontibus Scripturarum hauſerunt. Et inter Patres Græcos eam docet Gregorius Nazianzenus hom. in illud Euangelij Matthæi. *Cùm conſummaſſet Ieſus ſermones.* vbi eam probat ex illo ad Rom 9. *Non volentis,neque currentis,*&c & ex illo Pſal.126. *Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam.* Idem docet Chryſ.hom. de Adam & Eua;circa fin.tom.1.Cyrill.Alex.lib.5.in Iſaiam, c.60. & adducit pro ſe illud Ioan.6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater,qui miſit me,traxerit eum.* Et S.Auguſtin lib.de corrept. & grat. cap.12. cuius verba allegauimus in calce diſp. 51. Idipſum docet Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ, vbi ait: *Si propriis bonis,& non Dei auxilio, inter aduerſantes poſſet proficere natura humana; nunquam Propheta ſpiritu Dei repletus,oraret, dicens Pſal.16. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea.* Idem probat in Confeſſione fidei,ex illo ad Philipp.2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle,& perficere.* Item etiam S.Maximus de Charitate,Centuria 2.c.28.id probat ex illo Ioan. *Sine me nihil poteſtis facere.* Damaſc.li.3. fidei orthod.c.30.ait,Deum ipſum omnis boni fontem, atque auctorem eſſe, nec citra ipſius auxilium fieri poſſe,vt bonum velimus,aut faciamus.

Matth.7. Ioab.15.

XIII. Inter Patres Latinos idipſum ſentiunt Cypr.li.3. ad Quirinum,c.4. vbi id probat ex Apoſt. 1.ad Cor. 4. *Quid habes,quod non accepiſti?* quem locum etiam adducit pro hac veritate Hieronym. ad Cteſiphontem lib.1.c.3. Item Auguſtinus perpetuus eſt in hac ſententia;loquens enim contra Pelagium, in lib. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cæleſtium, & contra duas epiſtolas Pelagianorum,& de ſpiritu,& litera: ſed præſertim epiſtol. 79. quæ eſt ſecunda ad Hilarium,multis teſtimoniis Scripturæ eandem veritatem corroborat, & ſimiliter epiſt.90. impugnat

ex

Digitized by Google

ex profeſſo errorem Pelagij. Idem docet Gennadius Maſſilienſis libr. de Eccleſiaſticis dogmat. capit. 22. Fulgentius de fide ad Petrum, cap. 72. vbi ait: *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, diuinis mandatis obedire neminem poſſe, niſi quem Deus gratia ſua præuenit.* & S. Iſidorus Hiſpalenſ. lib. 2. de ſummo bono, cap. 5. inquit: *Sciant liberi arbitrij defenſores, nihil poſſe hominem in bonum ſua præualere virtute, niſi diuina gratia ſuſtentetur iuuamine.* & S. Bernard. ſerm. 2. in die Pentecoſt. *Spiritus*, inquit, *dabit robur vitæ, vt quod per naturam tibi eſt impoſſibile, per gratiam eius non ſolùm poſſibile, ſed & facile fiat.* Confirmantur hæc omnia ex illo Pſalm. 118. *Viuifica me, & cuſtodiam ſermones tuos.* Super quem locum S. Ambroſ. ſerm. 11. aduertit, quòd priùs dixit, *viuifica me,* ſcilicet, per gratiam tuam, & poſtmodum ſubdit, *vt cuſtodiam*: vt oſtenderet, quòd, niſi homo viuificetur per gratiam, non poteſt omnia cuſtodire mandata. Et hoc pluries repetit Pſalmiſta in eodem Pſalmo,

Pſal. 118.

præſertim in verbis illis: *Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas,* &c. Vbi Auguſtin. ſerm. 4. etiam aduertit, quòd priùs dixit, *dirigantur:* & poſtea ſubdit, *ad cuſtodiendas*: quoniam niſi à Deo per gratiam ſuam liberum hominis arbitrium dirigatur, & iuuetur: iuſtificationes Dei, hoc eſt, mandata, cuſtodire non poteſt.

Vltimò probatur ratione: nam inter mandata diuina quædam ſunt ſupernaturalia, vt præceptum credendi, ſperandi, diligendi: item etiam inter naturalia eſt præceptum diligendi Deum ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ. Sed abſque auxilio gratiæ non poteſt homo adimplere illa mandata ſupernaturalia, vt latè oſtendimus diſputat. 49. Similiter etiam homo in natura lapſa non poteſt, abſque auxilio gratiæ, implere præceptum naturale dilectionis Dei ſuper omnia, vt probatum reliquimus diſput. 51. ergo, abſolutè loquendo, non poteſt homo adimplere omnia mandata, abſque auxilio gratiæ. Vt autem cum Catholicis agamus, ſit

XIV. Tertia Concluſio. Homo in natura lapſa poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ implere vnum, aut alterum præceptum legis naturalis, quantùm ad ſubſtantiam actus, vt præceptum honorandi parentes, conſeruandi vitam propriam, & alia huiuſmodi, in quibus non eſt grauis difficultas, & reſiſtere leuioribus tentationibus, quas, pro ſeruandis eiſdem præceptis, neceſſe ſit vincere. Hæc concluſio manet ſatis probata ex dictis diſp. 50. nam liberum arbitrium non fuit per peccatum extinctum, ſed ſolùm vulneratum: ergo poteſt facere ex ſuis viribus aliqua bona opera moraliter, ſuæ naturæ proportionata: ergo ſi occurrat præceptum circa huiuſmodi opera, poterit illud implere, eadem bona opera eliciendo, & leuioribus tentationibus reſiſtendo. Confirmari poteſt hæc ſententia ex bulla Pij V. diſput. 51. n. 17. allegata: vbi inter propoſitiones Michaëlis Baij damnatur propoſitio 37. qua aſſerebat: *Cum Pelagio ſapit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit,* & ſimiliter damnatur ibi 35. propoſitio, nempe: *Omne, quod agit peccator, vel ſeruus peccati, peccatum eſt:* ergo.

Homo in natura lapſa nó poteſt abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia legis præcepta, etiam ſecundum ſubſtantiã.

Quarta Concluſio. Homo in natura lapſa non poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ ſeruare omnia præcepta legis, etiam quantùm ad ſubſtãtiam actus, nec reſiſtere grauioribus tentationibus, quas, pro ſeruandis eiſdem mandatis, neceſſe ſit vincere. Hæc concluſio poteſt intelligi in duplici ſenſu. Primus eſt ita, vt illa diſtributio, *omnia*, ſumatur collectiuè, ſeu complexiuè pro omnibus præceptis, quæ homini occurrunt per totam vitam, aut longo tempore: & in hoc ſenſu nullus Catholicus eam negat. Secundus ſenſus eſt ita, vt diſtributio, *omnia*, accipia-

A tur diuiſiuè pro quocunque præcepto occurrente in quolibet vno inſtanti, aut per breue tempus. Et in hoc ſenſu intelligimus noſtram concluſionem. Hæc ſententia ſic explicata colligitur ex S. Auguſtin. & S. Thom. locis adductis diſputat. 49. & 51. ad probandum, hominem in natura lapſa non poſſe implere præcepta ſupernaturalia fidei, ſpei, & charitatis, etiam quantùm ad ſubſtantiam actus, ſine auxilio gratiæ: neque etiam præceptum dilectionis naturalis, quo tenemur, Deum ſuper omnia diligere, inquantùm eſt auctor naturæ. Ita docet M. Sot. lib. 1. de natura, & gratia, cap. 22. concl. 3.

Probatur concluſio auctoritate Auguſtini epiſt. 106. ad Paulinum, vbi inter obiecta Pelagio in Concilio Palæſtino, quæ Pelagius ipſe in eodem Con-
B cilio anathematizauit, ne anathematizaretur & ipſe, commemorat illud, quo aſſerebat, gratiam Dei, & adiutorium illius non ad ſingulos actus dari; vbi etiam refert, fuiſſe aſſertionem Pelagij, victoriam noſtram non ex Dei adiutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio. Et inter alia, quæ videnda ſunt, inquit: *Vnumquemque fidelem teneri confiteri, quando contra tentationes, concupiſcentiáſque illicitas dimicamus, quamuis & illic habeamus liberam voluntatem; non tamen ex illa, ſed ex adiutorio Dei noſtram prouenire victoriam:* ergo contra ſententiam Auguſtini eſt aſſerere, hominem ex ſola facultate arbitrij poſſe adimplere ſingula præcepta pro quocunque inſtanti, & ſuperare omnem tentationem pro illis ſeruandis, quantum ad ſubſtantiam actus: ergo id non eſt admit-
C tendum.

Præterea Innocentius I. in epiſt. ad Conc. Carth. idipſum confirmat; ait enim: *Pares nos ad reſiſtendum, non liberum arbitrium, ſed Dei ſolius poteſt facere auxilium.* Et Cæleſtinus I. epiſtola 1. capit. 6. definit, neminem, etiam baptiſmatis gratia renouatum, idoneum eſſe ad ſuperandas diaboli inſidias, & ad vincendas carnis concupiſcentias, niſi per quotidianum Dei adiutorium perſeuerantiam bonæ conuerſationis acceperit.

Ad omnes iſtas auctoritates duplicem adhibent XV.
ſolutionem. Prima eſt, quod in locis inductis ſermo eſt de victoria contra tentationes, quæ eſt cum merito vitæ æternæ, & cum laude veræ virtutis; non autem de victoria, quæ contingit abſque vllo prorſus merito vitæ æternæ, & abſque laude veræ vir-
D tutis, reſpectu cuiuſcunque actus in particulari, & pro quocunque temporis momento. Sed hæc explicatio nec videtur ad mentem Concil. & Summorum Pontificum, nec ſancti Auguſtini. Arguitur enim contra illam. Primo: nam ſummi Pontifices, Concilia, & ſancti Patres vtrumque damnauerunt contra Pelagium, videlicet aſſertionem, qua dicebat, hominem abſque gratia ſupernaturali mereri poſſe vitam æternam, & illam, qua dixit, hominem ex ſola facultate naturæ poſſe adimplere omnia præcepta; nec reſtringunt ſuas definitiones ad impletionem omnium præceptorum cum merito, vel ſine merito: non ergo ſunt ita coarctanda eorum decreta. Aliàs poſſet quis dicere,
E quod homo poteſt per totam vitam ſeruare omnia præcepta collectiuè abſque auxilio gratiæ, reſtringendo iſtam aſſertionem ad obſeruationem omnium præceptorum ſine merito vitæ æternæ; quod tamen concedi non poteſt. Secundo idem impugnatur: nam Concilia, & Patres differentiam aſſignant inter naturam integram, & lapſam in hoc, quod homo in natura integra poterat abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia præcepta naturalia; quod tamen non poteſt in natura lapſa, niſi ſanetur, & iuuetur per gratiam: ergo loquuntur de obſeruatione omnium præceptorum, quantum ad ſubſtantiam actus: nec

Digitized by Google

reſtringunt ſuam doctrinam ad obſeruationem cum merito vitæ æternæ. Patet conſequentia: nam etiam in natura integra, ſecundum omnium Catholicorum ſententiam, homo non poterat ſeruare omnia præcepta naturalia cum merito vitæ æternæ, abſque auxilio gratiæ, vt 1.2.q.109.art.4.& quæſt 114. ar.2. oſtendit S.Thomas. Tertiò arguitur contra eandem ſolutionem: quoniam, iuxta hanc explicationem, poſſet concedi, hominem habere ſufficientes vires in natura lapſa, vt ſe diſponat ad gratiam, ſaltem remotè per actum attritionis. Conſequens autem videtur contra Conc.Trid. ſeſſ.14. de Sacram. Pœnit. cap.4.ergo. Sequela probatur: nam talis attritio non eſt cum merito vitæ æternæ. Imò concedendum eſſet, contritionem, quatenus ordine naturæ antecedit infuſionem gratiæ, elici poſſe ex ſola liberi arbitrij facultate; quia, vt præcedit gratiam iuſtificantem, non eſt meritoria, aliàs mereretur homo per illam infuſionem gratiæ: ſed ſolùm eſt meritoria vitæ æternæ, quatenus ordine naturæ ſequitur eandem gratiam iuſtificantem, vt 1.2. quæſt.112.art.2. ad 1. docet S.Thom. Denique, abſque ſpeciali auxilio actuali præuenientis gratiæ, poſſet homo elicere actum fidei Chriſtianæ informis, quia non eſt meritorius vitæ æternæ.

Secundò reſpondent ad alia loca adducta, non eſſe determinatum contra Pelagium, quòd homo non poſſit ex ſolis naturæ viribus obtinere victoriam aduersùs vnam, aut alteram tentationem, vel concupiſcentiam, quantumuis grauem, & moleſtam, dummodo non longo tempore duret. Ad id enim ſatis ſunt, inquiunt, vires liberi arbitrij, quamuis multò faciliùs, & meliùs comparetur talis victoria, ſi peculiari aliquo Dei auxilio adiuuemur; ſed eſſe ſermonem de victoria aduersùs omnes tentationes collectiuè, quæ eſt victoria ſimpliciter. Quæ explicatio eiſdem argumentis, quibus præcedens impugnatur. Præterea: nam tribuere naturali facultati arbitrij hominis lapſi, & infirmi, quòd poſſit ſuperare breui tempore quamcunque maximam tentationem, eſt nimis tribuere arbitrio ita infirmo. Nam, ſi hoc eſſet verum, ſequeretur, non eſſe fidelibus neceſſarium petere à Deo auxilium quotidianum, ad ſimpliciter ſuperandas grauiſſimas tentationes, occurrentes pro quocunque inſtanti in particulari diuiſiuè, aut pro breui tempore, etiamſi occurrant in articulo mortis: ſed ſufficeret petere auxilium, ad ſuperandum faciliùs. Hoc autem concedere, quantùm inconueniens ſit, conſtat ex S.Aug. epiſt. 107. cit. & lib. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cæleſtium, c. 27. & 28. & ex illa petitione orationis Dominicæ: *Et ne nos inducas in tentationem*; in qua, iuxta communem explicationem Sanctorum, à Deo petimus, ne permittat, nos tentationibus ſuccumbere, ſed auxilium tribuat, ad illas non ſolùm faciliùs ſuperandas, ſed etiam ſimpliciter, quando ſunt graues. Accedit, quòd Innocentius I. epiſt. ad Conc. Carthag. citata, docet, quotidianum Dei auxilium eſſe neceſſarium ad ſuperandas diaboli inſidias, & vincendas diaboli concupiſcentias: ſentit ergo, nedum per totam vitam, aut per longum tempus: ſed etiam per breue tempus, quale eſt vnius diei ſpatium, hominem in natura lapſa non poſſe abſque auxilio gratiæ, grauioribus tentationibus reſiſtere.

Matth.6.

Præterea impugnatur eadem ſolutio ex S.Proſp. lib. contra Collat. cap.33. & ſequentibus, vbi acriter reprehendit Caſſianum, eò quòd dixerit, non ex Dei gratia, ſed ſuis viribus Iob ſuperaſſe diaboli tentationes: gratiam autem ſolùm prohibuiſſe, ne violentiſſimus inimicus animam eius amentem faceret, & impotem ſenſu, atque impari cum, & iniquo certaminis pondere prægrauaret. Sed ſpecialiter in cap. 35. loquens Proſper contra Caſſianum, ſic ait: *Quod autem dicis, gratiam Dei ab Iob ex eo intelligendum, non penitus receſſiſſe, quod tentatori eius tantam Deus tribuit poteſtatem, quantam & illum reſiſtendi nouerat habere virtutem, nonne verius veraciùſque loquereris, ſi vbi dixiſti, quantam illum reſiſtendi nouerat habere virtutem, diceres potiùs, quantam & illi reſiſtendi nouerat ſe dediſſe virtutem? vnius enim verbi correctio totam iſtam gloriam, quam humanis viribus aſſignare voluiſti, ſobrietate aliqua temperaſſet, vt illa mirabilis in tanta afflictione patientia, & Dei adiutorio, & libero hominis attribueretur arbitrio. Sed veritus es naturæ humanæ minuere laudem, ſi ei profitereris à Deo datam eſſe virtutem. Itaque conflictus illius, atque victoriæ non vis cooperatorem Deum eſſe, ſed tantummodo ſpectatorem.* Et in definitione 10. inquit: *Si ipſe Deus ſciuit tantummodo, quòd Iob poſſet, non etiam donauit, vt poſſet: teſtis patientiæ eius, non auxiliator fuit. Et in quo erit neceſſarium gratiæ adiutorium, ſi humanis ſolùm viribus tanta illa eſt parta victoria?*

XVII. Adiutoriũ gratiæ ad ſingulos actus qualiter ſit neceſſarium. Diſp.50.

Ex his ſequitur, quòd quando ſanctus Auguſtinus, & alij Patres determinant contra Pelagium, gratiam Dei eſſe ad ſingulos actus neceſſariam; ſi ſermo ſit de actibus ordinis naturalis, intelligendi ſunt de ſingulis actibus habentibus notabilem difficultatem, quam, propter infirmitatem naturæ, non poteſt homo lapſus propriis viribus ſuperare. Quæ explicatio colligitur ex eiſdem Patribus, præſertim ex Auguſtino, qui, vt ſuprà oſtenſum eſt, docet, hominem in natura lapſa poſſe abſque ſpeciali auxilio facere aliquos actus bonos ſuæ naturæ proportionatos, qui non habent graues difficultates: vt plantare vineas, conſeruare propriam vitam, manducare, habere amicum, iter facere, & alia huiuſmodi: & idem docet S.Thom. p.2. quæſt.109. articulo tertio.

XVIII.

Ad primum argumentum ex factis à principio pro errore Pelagianorum, reſpondetur, in eo tangi aliam difficultatem annexam præcedenti. Vtrùm videlicet ſit neceſſaria gratia habitualis ad ſeruanda omnia mandata naturalia; an verò ſufficiat auxilium ſpeciale, videlicet motio actualis ſupernaturalis. Abulenſ. quæſtion.178. ſuper capit.19. Matth. tenet, quòd ſufficiat ſupernaturalis motio, abſque habituali gratia: & idem tenet Riccard. in ſecundo, diſtinct.28. artic.1. quæſtione 6. Alij verò Theologi, inter quos eſt Vega quæſt. 13. de Iuſtificatione, docent, ſine gratia iuſtificante, etiam cum auxilio actuali ſupernaturali non poſſe hominem ſecundùm legem ordinariam ſeruare omnia mandata naturalia. Hanc ſententiam ſequuntur multi Thomiſtæ, & mihi probabilior videtur. Ratio potiſſima huius ſententiæ eſt, quoniam in Concilio Mileuitano canon.5. dicitur, gratiam iuſtificationis nobis dari, quoniam ſine illa non poſſumus implere diuina mandata. Præterea: nam vnum ex præceptis naturalibus eſt, diligere Deum ſuper omnia: ſed iſtud præceptum, quantùm ad actum interiorem, non poteſt impleri ab homine, exiſtente in peccato mortali, niſi priùs iuſtificetur, & infundatur illi gratia: aliàs eſſet conuerſus in Deum, vt eſt auctor naturæ, & auerſus ab illo vt eſt auctor ſupernaturalis, quod, vt ſuprà diximus, eſt impoſſibile: ergo, &c. Et iuxta hanc ſententiam reſpondetur primò ad argumentum, gratiam, quæ requiritur ad ſeruanda omnia mandata naturalia longo tempore, ſanare animam formaliter: nam, vt ſuprà dictum eſt, requiritur gratia iuſtificans, per quam homo ſanatur.

Gratia habitualis neceſſaria eſt homini lapſo ad ſeruanda omnia præcepta etiam naturalia.

Reſpondetur ſecundò iuxta alteram opinionem, quòd

Digitized by Google

Auxilium efficax ſanat animã initiatiuè, gratia autẽ habitualis ſanat eam formaliter.

quòd auxilium actuale ſupernaturale ſanat animam initiatiuè; quoniam primum initium ſalutis ſumitur ex huiuſmodi auxilio præuenientis gratiæ, vt habetur in Concilio Tridentino ſeſſ. 6. de Iuſtificatione:&, ſi auxilium actuale fuerit efficax ad iuſtificationem,ſiue ad conuertendum hominem in Deũ, tale auxilium ſanabit animam initiatiuè efficaciter. Vnde quando S.Thom.inquit,quòd requiritur gratia ſanans, intelligendus eſt vel de gratia ſanante formaliter,qualis eſt gratia habitualis, vel de gratia ſanante initiatiuè, cuiuſmodi eſt ſpeciale auxilium actuale,& ſupernaturale.

XIX. Ad ſecundum argumentum reſpondetur,quòd in puris naturalibus poſſet homo, abſque auxilio gratiæ, ſeruare breui aliquo tempore omnia mandata naturalia,ſicut poterat diligere Deum ſuper omnia, pro eodem tempore; non tamen eſt eadem ratio de homine in natura lapſa, propter rationes aſſignatas diſp.51. & 52.Videatur S.Th.3.contr.Gent.cap.160.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd homo in natura lapſa non poteſt, abſque ſpeciali auxilio gratiæ,ſeruare præceptum dilectionis Dei ſuper omnia, vt oſtenſum eſt diſput.51. neque præceptum ſupernaturale Fidei,Spei,& Charitatis,etiam quantùm ad ſubſtantiam actus. Vnde non poteſt ſeruare omnia mandata,etiam naturalia,quæ occurrunt,vel occurrere poſſunt pro vnoquoque inſtanti, licèt ſeruare poſſit vnum, aut alterum præceptum naturale.Videatur alia ſolutio huius argumenti apud M. Medinam in ſolutione ad quartum, contra ſecundam concluſionem 1.2.q.109.art.4.

XX. Ad quartum reſpondetur, in natura lapſa neque diuiſiuè, neque collectiuè poſſe hominem ſeruare omnia præcepta, etiam naturalia, abſque auxilio gratiæ,vt dictum eſt.Secundò reſpondetur,dato, & non conceſſo, quòd poſſit ſeruare ſingula diuiſiuè, non tamen ex hoc ſequitur, quòd poſſit omnia ſeruare collectiuè; tenet enim argumentum à ſenſu diuiſo ad compoſitum. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd, licèt non ſit ſpeciale præceptum ſeruandi omnia collectiuè; eſt tamen ſpecialis difficultas in obſeruatione omnium, quæ non reperitur in obſeruatione ſingulorum diuiſiuè, ſicut maior difficultas eſt vitare omnia peccata venialia collectiuè,quam ſingula diuiſiuè.

Peccata omnia vitare collectiuè magis difficile eſt quàm vitare omnia diuiſiuè.

AD fundamentum Lutheri, & aliorum hæreticorum,aſſerentium, præcepta Dei eſſe impoſſibilia,patet ex dictis concluſione prima. Ad ea verò,quæ pro prima ſententia Catholicorum afferuntur,reſponſum eſt ex profeſſo diſp.50.

Voluntatẽ in via nullum obiectum neceſſitat, quoad exercitiũ actus.

Ad quintum argumentum factum pro ſecunda ſententia, ex auctoritate S.Thomæ, fatemur libentiſſimè,nullum obiectum in via, nullámque paſſionem,quantumuis vehementem, cogere volũtatem, aut eam neceſſitare,quoad exercitium actus,vt conſentiat in peccatum:& hoc tantùm eſt,quod ibi docet S.Thom.Ex hoc tamen malè infertur,quòd voluntas ex ſola facultate naturæ poſſit vitare quodcunque peccatum in quibuſcunque tentationibus imminentibus.Etenim,vt voluntas creata ſit libera, quoad exercitium actus in quocunque momento, ſufficit,quòd poſſit operari, & non operari;conſentire,vel non conſentire,aut ex ſeipſa, aut ex auxilio gratiæ.Voluntas autem creata habet ex ſeipſa,quòd poſſit conſentire peccato, & liberè conſentire per iudicium rationis indifferens; habet etiam ex ſe, quòd poſſit impedimentum præſtare, ne illi detur auxilium gratiæ, & hoc competit voluntati creatæ; quia facta eſt ex nihilo: propter hanc enim rationem eſt peccabilis,& defectibilis ſecundùm ſe,vt ex S.Aug.docet S.Thom.locis diſp.101.num.8.allegandis. Similiter etiam in quibuſcunque occaſionibus poteſt non conſentire peccato, ſed reſiſtere ſaltem ex auxilio gratiæ.Etenim,vt abſolutè dicatur teneri ad aliquem actum,non requiritur,quòd poſſit illum producere ex ſola facultate naturæ,ſed ſufficit,quòd poſſit vel ex ſe,vel ex auxilio gratiæ.Colligitur manifeſtè hæc ſolutio ex S.Thom.1.2.q.109. art. 4. ad 2.& art.8.ad 1.& 2.2.q.2.art.ad 1.& 3.cont. Gent. ca. 159. Nihilominùs dicendum eſt, quòd, ſuppoſito, quòd voluntas ſe liberè impediuit, ne daretur illi auxilium gratiæ neceſſarium, ad vitandum aliquod peccatum,in caſu,quo immineant vehementes tentationes,vel in alio caſu; neceſſariò incidet in illud peccatum, non quidem neceſſitate abſoluta: nam hæc repugnat libertati; ſed neceſſitate infallibilitatis,aut conſequentiæ,ſiue neceſſitate ex ſuppoſitione,quæ eſt neceſſitas ſecundùm quid, non obſtans libertati:vt diſp.25.oſtenſum eſt. Eodem modo reſpondetur ad auctoritatem Anſelmi in argumento inductam.

Voluntas ex ſuppoſitione neceſſitatur ad peccandum, non tamẽ ſimpliciter.

Ad confirmationem, ex auctoritate S.Auguſtini locis allegatis, reſpondetur, eſſe potiùs pro nobis: confirmat enim, quod diximus, videlicet liberum arbitrium creatum,maximè, quando eſt ſubiectum diabolo per peccatum,ex ſe poſſe conſentire peccato, & liberè conſentire, quamuis ex ſuppoſitione prædicta neceſſariò conſentiat,neceſſitate infallibilitatis,vt latè docet S.Thom.3.cont. Gent.cap.160. Sed tamen,quòd reſiſtat viriliter, & pugnet in grauioribus tentationibus,nunquam docuit Auguſtin. voluntatem hoc ex ſeipſa habere abſque auxilio gratiæ; ſed potius docet oppoſitum.Etenim in lib. de gratia Chriſti contra Pelagium & Cæleſt. c. 27. arguit Pelagium,quia dicebat,per ſolas vires naturę poſſe hominem reſiſtere nequam ſpiritui. Verba Auguſtini ſunt: *Volens vtique credi,tantas eſſe naturæ vires, quas extollendo præcipitat, vt etiam ſine auxilio Spiritus ſancti, & ſi minus facile, tamen aliquo modo nequam ſpiritui reſiſtatur*:ergo,&c.

Ad auctoritatem S.Hieron.reſpondetur,quod ex verbis illius ſolùm concluditur, hominem poſſe, abſque auxilio gratiæ, facere aliquod bonum ſuæ naturæ proportionatum, quod nos libentiſſimè fatemur: non tamen poteſt, ex ſola facultate naturæ, perſeuerare in illo bono vſque in finem. Similiter etiam non poteſt ſuperare grauiſſimas tentationes, etiam breui tempore abſque auxilio gratiæ: nec S. Hieron.docet ibi,neque alicubi contrarium. XXI.

Ad ſextum argumentum negamus ſequi ex noſtra ſententia, quod cauſæ naturales excitantes vehementes paſſiones,neceſſitatem inferant voluntati,aut auferant ab illa ſuam innatam libertatem: quia,vt dictum eſt, voluntas poteſt elicere conſenſum in peccatum, & peccare ex ſe ipſa: & ſimiliter poteſt reſiſtere quibuſcunque tentationibus, ex auxilio tamen præuenientis, ac præoperantis gratiæ, vt dictum eſt.

Cauſæ naturales, vel paſſiones non neceſſitant voluntatẽ ad peccãdum.

Ad ſeptimum reſpondetur,quod,vt oſtenſum eſt diſp.47. liberum hominis arbitrium in puris naturalibus maiores vires habuiſſet ad bonum exequẽdum, quàm nunc habeat abſque auxilio gratiæ in natura lapſa.Vnde ex eo,quod in puris naturalibus poſſet per facultatem naturæ implere pro quolibet inſtanti quodcunque præceptum ſibi connaturale, non ſequitur, quod in natura lapſa id poſſit abſque auxilio gratiæ.

Ad confirmationem reſpondetur,quod continere conſenſum in peccatum, & viriliter pugnare in euentibus ſingulis, vbi adeſt notabilis difficultas, aut elicere contrarium diſſenſum,non eſt proprium liberi arbitrij infirmi, & vulnerati, niſi prius ſanetur, & adiuuetur per gratiam, vt S. Thomas dicit prima ſecundæ quæſtione 109.artic.4. de dilectione

Digitized by Google

naturali Dei ſuper omnia, quæ propria eſt hominis in natura integra, & ad illam in eo ſtatu habebat ſufficientes vires; non tamen in natura lapſa: ſicut etiam proprium eſt hominis poſſe currere, non tamen hoc eſt proprium hominis infirmi.

XXII. Ad octauum negatur conſequentia: nam, etiam quando motus inordinati appetitus ſenſitiui ſunt vehementes, poteſt liberum arbitrium illis reſiſtere per auxilium gratiæ, & eos ſubiicere rationi. Vnde ſemper manet dominus ſuorum actuum: & appetitus manet illi ſubiectus, niſi homo ſua culpa ſe velit illis ſubiicere, impedimentum præſtando, ne illi conferatur auxilium gratiæ, per quod eos reprimere poſſit, & reprimat.

Ad nonum negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur, quod nullus peccat in eo, quod vitare non poteſt, vel ex propriis viribus naturalibus vel ex auxilio gratiæ. Et eodem modo reſpondetur ad illam propoſitionem: Nemo tenetur ad impoſſibile; videlicet ad impoſſibile, quod etiam per gratiam eſt impoſſibile. Illud enim, quod per amicos poſſumus, per nos poſſumus, vt dicit Ariſt. Solutio eſt S. Tho. 1.2. quæſt. 109. art. 4. ad 22.2.2. quæſt. 2. art. & ad primum.

Ad decimum reſpondetur, quòd inclinatio vehemens ad bonum, quæ erat in aliquibus viris ſanctiſſimis, præſertim in B. Virgine, non procedebat
Geneſ. 8. ex ſola natura: *Senſus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua*, ſed procedebat ex auxilio gratiæ: quod quidem auxilium mouebat eorum voluntatem, vt liberè operarentur bonum, iuxta modum eiuſdem voluntatis. Vnde mouebat ad ſic operandum infallibiliter tale bonum, vt poſſent illud non operari, ſi vellent: quamuis ſtante motione illa efficaci, impoſſibile erat in ſen-

A ſu compoſito, quòd non operarentur illud bonum, vt ex dictis in diſp. 25. conſtat. Sicut ergo voluntas humana cuiuſcunque Sancti, quantumuis perfecti, ſtante vehementi hac inclinatione ad bonum, libera erat ad operandum bonum illud ex auxilio gratiæ, & ad non operandum ex ſeipſa, eo quòd, non operari, cùm ſit negatio, nullum prærequirit auxilium gratiæ; quia negatio dicitur tam de eo, quod eſt, quàm de eo, quod non eſt: ita proportionabiliter voluntas aliorum, exorta quacunque vehementi tentatione, libera in quocunque inſtanti manet, & potens ad non conſentiendum, & conſentiendum malo: aliter tamen, & aliter. Nam hoc vltimum, id eſt, conſentire malo, poterit ex ſe, quia ex natura ſua defectibilis eſt, eò quòd ex nihilo creata eſt. Primum autem, id eſt, non conſentire malo, quod fit, proſe-
B quendo bonum oppoſitum, poterit ex auxilio gratiæ & non aliter, ſuppoſita infirmitate naturæ, & vehementi tentatione exorta. Et ratio eſt, quam 1.2. q. 112. art. 3. ad ſecundum aſſignat S. Thomas: quia defectus prima cauſa eſt ex nobis: boni autem prima cauſa eſt ex Deo, ſecundùm illud: *Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo in me auxilium tuum.* Nec enim Oſeæ 13.
ad libertatem arbitrij eſt neceſſarium, quòd homo relictus ſuæ naturæ, poſſit conſentire, & non conſentire cuicunque obiecto ſibi propoſito: ſed ſufficit, quòd id poſſit vel ex ſe, vel ex auxilio gratiæ. Aliàs nullus iuſtus, quantumuis perfectus, haberet liberum arbitrium ad diligendum Deum, vt eſt auctor ſupernaturalis: nam ſuæ naturæ relictus, ſecluſo quocunque auxilio gratiæ, talem actum elicere non valet: neque in illum conſentire, quantumuis
C ex ſe conetur, ſupernaturalem dilectionem producere, licèt propriis viribus elicere poſſit actum contrarium charitati.

FINIS LIBRI SEXTI.

DE

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Septimus.

IN QVO EXPLICATVR, QVAS VIRES HABEAT Liberum Arbitrium, præſertim in natura lapſa, ſine Auxilio Gratiæ in ordine ad bonum ſupernaturale conſequendum.

POST hæc inquirendum eſt, quid per facultatem naturæ poſſit liberum arbitrium, in ordine ad conſequutionem gratiæ tam habitualis, quàm actualis. Et priùs id inquirendum eſt de libero arbitrio, antequam recipiat priora auxilia præuenientis gratiæ: deinde erit hoc ipſum diſputandum de libero arbitrio in ipſa receptione priorum auxiliorum gratiæ, & poſtquam à Deo accepit eadem auxilia. Circa primum tria ſunt conſideranda.

I. Vtrùm abſque auxilio gratiæ poſſit homo, propriis viribus, ſaltem remotè, ſe diſponere ad conſequendam gratiam, petendo, quærendo, pulſando.

II. Vtrùm facienti totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, dentur infallibiliter, & ex certa lege auxilia ſupernaturalia præuenientis gratiæ, quibus id prout oportet ad ſalutem, exequatur; & aliàs regulariter non dentur.

III. Vtrùm, ratione maioris conatus liberi arbitrij, conſequatur homo auxilia maiora, ſeu intenſiora excitantis, & præuenientis gratiæ.

DISPVTATIO LV.

Vtrùm abſque Auxilio Gratiæ poſſit homo, ſaltem remotè, ſe diſponere ad conſequendam gratiam, petendo, quærendo, pulſando, &c.

FVIT error Pelagianorum, & Semipelagianorum aſſerentium, primum initium gratiæ procedere ex naturali facultate A noſtri arbitrij, vt ex dictis in 1. & 2. diſputat. conſtat. Sed contra iſtum errorem non oportet modò diſputare: ſatis enim illum impugnauimus diſp. 49. num. 12.

Prima ergo ſententia eſt Durandi in 1. ſent. q. 6. prolog. art. 3. & in 2. diſt. 28. q. 5. vbi docet, quòd homo per vires liberi arbitrij poteſt ſe diſponere ad gratiam, diſpoſitione, cui detur gratia non ex debito, ſed ex pacto, & ordinatione diuina. Inter recentiores Theologos ſunt, qui aſſerãt, quòd, ſicut vnum peccatum permitti ſolet in pœnam alterius peccati, ſic propter eleemoſynas, & alia moraliter bona, facta ab exiſtente in lethali peccato, conſueuit ſæpe Deus opitulari citiùs, ac magis vni, quàm alteri, vt à peccato reſurgat; eáque ratione eiuſmodi opera non immeritò appellari conſueuerunt diſpoſitiones remotæ ad gratiam. B

Probatur hæc ſententia primò argumento Durandi: nã, licèt anima rationalis creetur à ſolo Deo; homo tamen habet naturalem virtutem, vt diſponat materiam ad introductionem animæ rationalis: ergo proportionabiliter, quamuis gratia ſit effectiuè à ſolo Deo, liberum tamen arbitrium poterit, naturali virtute elicere diſpoſitionem, cui ex pacto diuino, & non ex debito reſpondeat gratia.

Secundò, Liberum arbitrium, cùm diſponitur ad gratiam habitualem conſequendam, aliquid ex ſe operatur; aliàs haberet ſe merè paſſiuè, tanquam inanime quoddam, ſi nihil ex ſe conferret: quod tamen aſſerere, eſt hæreſis Lutheri: ergo ex ſe aliquid C efficit, quo diſponatur ad gratiam.

Tertiò, Vltima diſpoſitio ad gratiam eſt conſenſus, quo liberum arbitrium aſſentitur Deo vocanti, ſed, ſuppoſita vocatione diuina, quòd liberum arbitrium conſentiat, vel non conſentiat; non aliunde eſt, quàm ab innata ipſius libertate: ergo idem, quo priùs.

Quartò idipſum probatur de diſpoſitione ſaltem remota. Exiſtens in peccato mortali poteſt operari, ex ſolis viribus naturæ, plura opera bona moraliter,

liter, vt facere eleemoſynas ex pietate naturali, aliquas preces ad Deum fundere, infirmos viſitare, &c. Sed propter huiuſmodi opera ſæpiſſime Deus confert auxilia præuenientis gratiæ, & ſi homo illis auxiliis bene vtatur (quod in facultate eius eſt poſitum) conſequetur gratiam habitualem: ergo poteſt ex viribus naturæ ſe diſponere ad gratiam, ſaltem remotè.

Confirmatur. Vt conſtat ex c. 10. Act. Apoſt. Cornelius propter orationes, & eleemoſynas vocatus fuit ad fidem Chriſti: & Geneſ. 22. propter inſignem illam obedientiam, dixit Dominus ad Abraham: *Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi*, &c. ergo propter bona opera conſequitur vnus potiùs, quàm alius auxilia præuenientis gratiæ: ergo per eadem bona opera aliquo modo ſe diſponit ad conſequutionem gratiæ.

III. Quintò arguitur: nam rationi eſt valde conſentaneum, quòd Deus ſpeciali auxilio gratiæ ſuæ illum potiùs adiuuet, & ad ſe trahat, qui intendit prædictis bonis operibus moralibus, quàm alium, qui, abutens ſuo arbitrio, quamplurima peccata abſque timore committit: ergo per illa bona opera aliquo modo ſe diſponit ad gratiam.

Confirmatur ex illa parabola Matth. 25. qua, diſtribuens talenta, *vni dedit quinque, alij verò duo, alij autem vnum, vnicuique ſecundùm propriam virtutem.* quibus verbis ſignificari videtur, Deum ſuæ gratiæ dona diſtribuere ſecundùm virtutem vniuſcuiuſque: ergo talis virtus eſt aliqualis diſpoſitio, ſaltem remota, ad conſequutionem gratiæ.

Confirmatur ſecundò. Qui habet bonas inclinationes à natura, & ſortitus eſt animam bonam, & poſtmodùm ſe exercet in bonis operibus, eſt minùs elongatus à gratia, quàm alter corruptis moribus inquinatus: ergo habet aliquam diſpoſitionem ad illam.

Sextò, Angeli conſequuti ſunt gratiam, ſecundùm quantitatem ſuorum naturalium, vt docet S. Thom. 1. p. q. 62. art. 6. ergo per naturalem virtutem aliquo modo ſe diſpoſuerunt ad gratiam: ergo & homo poterit eodem modo ſe diſponere.

Septimò, Maior diſtantia eſt, & improportio inter humanitatem, & vnionem hypoſtaticam, ſeu eſſe Verbi, quàm ſit inter bona opera moralia, & donum habitualis gratiæ; etenim inter humanitatem, & Verbum eſt diſtantia infinita, quæ non reperitur inter bona opera moralia, & gratiam; ſed ex parte naturæ humanæ eſt congruitas ad vnionem hypoſtaticam, vt docet S. Thom. 3. p. quæſt. 4. art. 1. ergo ex parte bonorum operum moralium eſt congruitas ad gratiam: ergo ſunt diſpoſitiones ſaltem remotæ, quibus de congruo correſpondeat gratia: quamuis non ex debito, neque merito noſtri liberi arbitrij.

IV. Secunda ſententia eſt S. Auguſt. & S. Proſp. locis infrà allegandis, quam ſequitur S. Thom. 1. 2. q. 109. art. 6. & q. 24. de verit. art. 15. & 3. cont. Gent. c. 149. & omnes Thomiſtæ; quòd videlicet nulla ſit diſpoſitio ad gratiam ex ſola facultate naturæ. Et quoniam hæc ſententia eſt certiſſima, pro eius expoſitione notandum, in hac parte nos loqui poſſe de gratia ipſa habituali, aut verò de auxilio actuali, quo ad piè operandu liberum arbitrium mouetur à Deo. Quod ergo attinet ad gratiam habitualem, ſit

Diſpoſitio vltima ad gratiã haberi nõ poteſt ex ſolis viribus naturæ.

PRima Concluſio. Vltima diſpoſitio ad gratiam non poteſt haberi ex ſolis viribus naturæ, ſed ad illam requiritur neceſſariò ſpeciale Dei auxilium interiùs mouentis liberum arbitrium, & bonum illi inſpirantis. Ita docet S. Thom. locis citatis, & in 2. ſent. diſt. 5. q. 2. art. 1. & diſt. 28. art. 4. & de verit. q. 24. art. 15. quodl. 1. art. 7. & ad Hebræos 12. lect. 3. Ferr. 3. cont. Gent. c. 149. cit. & eſt communis antiquorum ſententia. Probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 54. concl. 2. oſtenſum eſt contra Pelagianos, auxilium gratiæ ſpeciale eſſe ſimpliciter neceſſariũ ad ſalutem. Præterea probatur ex illo Prou. 8. *Præparatur voluntas à Domino*, quo teſtimonio Concil. Arauſ. can. 4. probat, ipſum velle purgari à peccato, quo homo præparatur ad gratiam, procedere in nobis ex Spiritus ſancti infuſione, & operatione. Idem probat ex eodem teſtimonio S. Auguſt. lib. 1. contra duas epiſt. Pelag. c. 8. & lib. 4. cap. 6. & libr. de prædeſt. Sanctorum, & de dono perſeu. ſæpiſſime: in quibus locis tenet, præparationem ad gratiam eſſe ex ſpeciali auxilio præmouentis gratiæ. Idem probat ex eodem teſtim. S. Proſp. li. de gratia, & lib. arb. ad Ruffinum; vbi ait: *Quis ambigat, tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cùm in illo gratia Dei affectum credendi, obediendique generauerit? alioquin ſufficeret, moueri hominem, non etiam in ipſo nouam fieri voluntatem, ſicut ſcriptum eſt: Præparatur voluntas à Domino.* Neque obſtat, quod idem Salomon Prou. 16. c. inquit: *Hominis eſt præparare animam.* Intelligit enim, hominis eſſe, quia liberè producit conſenſum, quo præparatur ad gratiam, ſed tamen id efficit, ſuppoſito auxilio ſpeciali Dei inſpirantis bonum, & interiùs mouentis. Sic explicat iſtum locum S. Auguſt. lib. 2. cont. duas epiſt. Pelag. c. 8. citato, & lib. de gratia, & lib. arbitr. cap. 5. Eodem modo explicanda ſunt illa verba Scripturæ: *Si quis aperuerit mihi, introibo.* & illud Iſai. 30. *Expectat Deus, vt miſereatur veſtri.* Non enim expectat conſenſum noſtrum, qui ex ſola facultate naturæ procedit, quaſi talis conſenſus naturalis ſit diſpoſitio ad gratiam; ſed expectat conſenſum, quem tamen ipſe in nobis, atque nobiſcum cauſat per ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ, vt diſputatione 95. manifeſtum fiet. V. *Apoc. 3.*

Secundò probatur ex illo ad Hebr. 12. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, faciens in vobis, quod placet coram ſe per Ieſum Chriſtum.* Quem locum explicans S. Thom. ibidem, lect. 3. inquit: *Dupliciter autem aptatur homo ad benefaciendum, vno modo exteriùs operando, & ſic vnus homo aptat alium perſuadendo, vel comminando: alio modo, aliquid interiùs exhibendo; & ſic ſolus Deus aptat voluntatem, qui ſolus ipſam poteſt immutare, ſecundùm illud Prou. 21.* Cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, vertet illud: ergo, &c.

Aptatur homo dupliciter ad bene operandum.

Tertiò probatur ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. vbi docet ſancta Synodus, homines peccatores per excitantem, atque adiuuantem Dei gratiam, ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo, diſponi. Vbi ſatis apertè dicit, diſpoſitionem vltimam ad gratiam eſſe ex auxilio gratiæ. Quem locum diſp. 51. & 52. explicatum dedimus, & idem conſtat ex can. 3. & 4. eiuſdem ſeſſ. & ex ſeſſ. 14. canon. 4. de Sacramento pœnitentiæ.

Quartò probatur. Vltima diſpoſitio ad gratiam eſt initium noſtræ iuſtificationis: ergo, ſi illa procedit, aut procedere poteſt ex ſola facultate naturæ; initium noſtræ iuſtificationis, & ſalutis erit ex nobis; quod tamen aſſerere Pelagianum eſt; vt omnes Catholici fatentur.

Quintò: nam, vt diſp. 68. patebit, vltima diſpoſitio ad aliquam formam eſt ab ipſa forma in genere cauſæ formalis, aut efficientis: ergo vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem eſt ex auxilio eiuſdem gratiæ: non ergo poteſt procedere ex ſola facultate naturæ. Videantur aliæ rationes optimæ pro hac conclu

Digitized by Google

concluſione apud S. Thom. 3. contra Gentes, ca. 149. A citato. Hæc concluſio ampliùs patebit ex ſequentibus.

VI. Diſpoſitio etiā remota ad gratiam haberi non poteſt ex ſolis viribus naturæ.

Secunda Concluſio. Nulla diſpoſitio remota ad gratiam haberi poteſt ex ſola facultate naturæ, ſiue ſit petere, ſiue deſiderare ipſam gratiam, ſiue quodlibet aliud: ſed ad illam neceſſariò requiritur ſpeciale auxilium præmouentis gratiæ. Hæc concluſio eſt certiſſima, & colligitur ex doctrina S. Auguſtini, Proſp. & S. Thom. locis ſup. citatis. Et probatur rationibus factis pro concluſione præcedenti; quæ iſtam etiam probant. Etenim non ſolùm diſpoſitio vltima, ſed etiam diſpoſitio remota ad gratiam eſt verè aliquod initium noſtræ iuſtificationis, & ſalutis; licèt in hoc differant, quòd diſpoſitio proxima ſit initium perfectum: diſpoſitio autem remota initium B imperfectum. Sed nullum initium noſtræ ſalutis; etiam imperfectum, eſt ex nobis, vt probat S. Aug. li. de prædeſt. Sanctorum, præſertim c. 3. & 4. & lib. 4. contra Iulianum Pelag. c. 6. vbi inter alia inquit: *Ibi enim vos, vt video, ponere iam cœpiſtis merita gratiam præcedentia, quod eſt petere, quærere, pulſare, vt iis meritis debita illa reddatur, ac ſic gratia inaniter nuncupetur, tanquam gratia nulla præceſſerit, & cor tetigerit, vt beatificum bonum peteretur à Deo, vt quæreretur Deus,* Pſal. 58. *vt pulſaretur ad Deum, fruſtràque ſit ſcriptum: Miſericordia eius præueniet me.* & idem dicit Proſper con- Num. 13. & 25. tra Collatorem, cap. 4. & ſeqq. ergo. Confirmatur: nam, vt diximus diſput. 2. inter alios errores Semipelagianorum, vnus fuit, quo aſſerebant, imperfecta deſideria præcedere gratiam, & quaſdam imperfe- C ctas inchoationes illius, quæ ortum habebant ex vigilantia liberi arbitrij: ſed remotæ diſpoſitiones ad gratiam ſunt imperfectæ inchoationes illius: ergo.

Secundò probatur. In naturalibus non ſolùm diſpoſitio vltima, ſed etiam diſpoſitio remota eſt effectiuè ab eodem agente, à quo producitur forma: etenim non ſolùm calor, vt octo, quo materia proximè diſponitur ad introductionem formæ ignis, eſt effectiuè ab igne generante; ſed etiam calor, vt vnum, & vt quatuor, &c. Sed gratia habitualis eſt effectiuè à Pſalm 83. Deo ſecundùm illud Pſalmiſtæ: *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*: ergo.

VII. Tertiò probatur ratione S. Thomæ 3. cont. Gent. c. 149. & ſuper c. 5. ad Hebr. lect. 1. in illa verba: *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem,* &c. Nihil diſponit ſeip- D ſum ad ſtatum altiorem ſua natura, nec perducit ſe ad illū, niſi perducatur ab alio ſuperiori agente, ſicut aër non facit ſeipſum ignem, ſed fit à ſuperiori virtute. Sed gratia habitualis eſt ſupra totā naturam creatam intellectualem: ergo nulla natura creata diſponit ſeipſam propria virtute, etiam remotè, ad conſequutionem gratiæ. Confirmatur. Omnis actio, procedens ex ſola facultate naturæ, eſt inferioris ordinis ad gratiam, & improportionata illi: ergo non poteſt eſſe diſpoſitio ad illam, etiam remota; omnis enim diſpoſitio debet eſſe eiuſdem ordinis cum forma.

Denique probatur ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. de Sacram. pœnit. cap. 4. vbi, vt diſput. 51. & 52. oſtendimus, docet ſancta Synodus: *Contritionem imperfectam, &c. eſſe donum Dei, & Spiritus ſancti impulſum, nō ad-* E *huc quidem inhabitantis, ſed tantùm mouentis, quo pœnitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat.* Quibus verbis aſſerit Concilium, illam diſpoſitionem remotam eſſe à Deo per auxilium ſpeciale præmouentis gratiæ, & eadem ratio eſt de quacunque alia diſpoſitione remota. Vt autem aperiamus, quid ſentiendum ſit de actuali auxilio gratiæ, ſit

VIII. Propter bona opera naturę De[us] non confert auxiliū gratiæ.

Tertia Concluſio. Sententia, quæ aſſerit, quòd propter eleemoſynas, & alia opera moraliter bona, facta ab exiſtente in peccatò mortali, Deus conferat vni magis, quàm alteri auxilium gratiæ, ſecundùm legem ordinariam, vel citiùs adiuuet illum; eſt contra S. Auguſtinum, ſanctum Proſperum, & ſanctum Thomam. Quòd ſit contra ſanctum Auguſtinum, Aug tom. 4 patet ex locis pro concluſione præced. allegatis, ſed præſertim ex lib. 2. quæſtionum ad Simplicianum, q. 2. circa finem; vbi explicans, quàm occulta ſit electio Dei ad ſalutem, ſic ait: *Certè ita occulta eſt hæc electio, vt in eadem conſperſione nobis prorſus apparere non poſſit, aut ſi apparet quibuſdam, ego in hac re infirmitatem meam fateor. Non enim habeo, quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam ſalutarem, ſi ad examen huius electionis aliqua cogitatione permittor, niſi vel maius ingenium, vel minora peccata, vel vtrumque: addamus etiam, ſi placet, honeſtas, vt iléſque doctrinas. Quiſquis ergo fuerit his præditus, eligendus videtur ad gratiam? Sed cùm hoc ſtatuero, irridebit me ille, qui infirma mundi eligit, vt confundat fortia, & ſtulta mundi, vt confundat ſapientes, vt eum intuens, & pudore correptus, ego irrideam mul-* 1. Cor. 1. *tos, & præ quibuſdam peccatoribus caſtiores, & præ quibuſdam piſcatoribus oratores.* Quod ſtatim probat exemplis: *Nónne,* inquiens, *aduertimus multos fideles noſtros, ambulantes viam Dei, ex nulla parte ingenio comparari, non dicam quorundam hæreticorum, ſed etiam minorum? Item non videmus quoſdam homines vtriuſque ſexus in coniugali caſtitate viuentes ſine querela, & tamen vel hæreticos, vel Paganos, vel etiam in vera Fide & vera Eccleſia ſic tepidos, vt eos miremur meretricum, & hiſtrionum ſubito conuerſorum non ſolùm ſapientia, & temperantia, ſed etiam Fide, Spe, Charitate ſuperari?* Confirmatur: nam ſæpiſſimè S. Aug. docet, nullam Auguſt. eſſe rationem ex parte noſtra, propter quam conferat Deus auxilia gratiæ huic potiùs quàm alteri, ſed præſertim ſuper Io. in illa verba: *Nemo poteſt venire* Ioan. 6. *ad me, niſi Pater traxerit illum,* inquit: *Quare iſtum trahat, & illum non trahat; noli velle iudicare, ſi non vis errare.* Et ſemper reducit vocationem noſtram ad gratuitam, & meram voluntatem Dei, ſecundùm illud Matt. 11. *Confiteor tibi Pater, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis; ita Pater, quoniam ſic placitum fuit ante te.* Et ad Rom. 9. *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Sed ſi ſententia, quam impugnamus, vera eſſet, iam poſſet aſſignari aliqua ratio, vel conditio, ex parte noſtra, propter quam Deus conferret auxilia gratiæ vni magis, quàm alteri: & ita vocatio non reduceretur in meram, & gratuitam voluntatem Dei, & conſequenter neque electio.

Secundò probatur ex S. Proſpero, qui in lib. contra Collatorem, cap. 6. impugnat Caſſianum; quia di- IX. xit, auxilia gratiæ dari à Deo propter imperfecta quædam deſideria, antecedentia gratiam, quæ dimanabant ex vigilantia noſtri arbitrij, & propter opera quædam imperfecta, qualia ſunt petere, quærere, pulſare, &c. vt patet ex verbis illius ſuprà inductis.

Reſpondent, Caſſianum meritò reprehendi propter hoc, quia dicebat, gratiam dari propter illa bona opera, tanquam propter meritum, & propter opera pietatis, habentia proportionem cum gratia; ita vt quandam vim inferrent regno Dei, quod tamen non aſſerit ſententia ſuperiùs adducta. Sed hæc ſolutio videtur contra ipſum contextum S. Proſp. qui in c. 6. cit. ſic ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illum damnatum, errorem incidere, quòd, velis nolis, conuinceris dicere, gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari cùm aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus propter quod gratiam conſequantur, affirmas? non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia, præcipuè cùm omnes eiuſmodi & accipere, & intrare dicantur.* Ex quibus verbis, & ex his, quæ diſput. 2. diximus, ſatis conſtat, Caſſianum non potuiſſe

ſuiſſe expreſſis verbis meritum ipſius gratiæ, quod etiam affirmauit Fauſtus, vt patet ex 1. lib. de lib. arb.: quem conſcripſit: vbi reprehēdit Pelagium, eò quòd aſſeruerit gratiam ſecundùm merita noſtra dari; ſed tamen ex dictis Caſſiani eum redarguit, & conuincit Proſper, quòd velit nolit, relabatur in damnatum errorem Pelagij dicentis, gratiam ſecundùm merita noſtra dari. Et idem argumentum facit contra Caſſianum Maxentius in reſponſione ad epiſtolā Hormiſdæ Papæ. Confirmatur hoc ex verbis eiuſdem Proſperi, cap. 37. eiuſdem libri, vbi ait, *Quoquouerſum ergo te conferas, à temetipſo & vinciris, & vinceris. Si enim gratiam merita non præcedunt, & fides non poteſt eſſe ſine meritis; fides gratiam non præcedit: & omni modo ex gratia habetur, quidquid illud eſt, ex quo meritum naſcitur, quod ante gratiam non habetur.*

X. Tertiò probatur ex S. Thom. 1.2.q.112. artic. 3. in corp. vbi inquirit: Vtrùm neceſſariò detur gratia præparanti ſe ad illam, & reſpondet, quòd præparatio, ſi conſideretur, *ſecundùm quod eſt à libero arbitrio, nullam neceſſitatem habet ad gratiæ cōſequutionem; quia donum gratiæ excedit omnem præparationem virtutis humanæ*, ſi autem conſideratur, *ſecundùm quòd eſt à Deo mouente*, habet neceſſitatem infallibilitatis; nam ad illam infallibiliter conſequitur gratia. Sentit ergo, quòd nulla præparatio ad gratiam, etiam remota haberi poteſt ex ſola facultate naturæ. Hæc concluſio patebit ampliùs, ex iis quæ diſput. 56. concluſione prima ſubiiciemus. Occaſione huius controuerſiæ diſputant multi Thomiſtæ contra Scotum; Vtrùm præparatio aliqua ad gratiam habitualem ipſam gratiam mereatur, ſaltem de congruo: ſed iſta difficultas habet propriam ſedem, eadem 1. 2. quæſtione 114. articulo 5. de qua inferiùs agendum erit.

XI. AD primum argumentum reſpondetur, quòd anima rationalis eſt eiuſdem ordinis naturalis cum diſpoſitionibus, poſitis ab homine virtute propria, quæ præſupponuntur ad vnionem illius cum materia: vnde, quamuis creetur à ſolo Deo, poteſt nihilominùs homo propria virtute diſponere materiam ad introductionem illius. Gratia autem eſt ſuperioris ordinis ad omnem præparationem virtutis humanæ. vnde nulla præparatio ex ſola facultate naturæ poteſt eſſe diſpoſitio ad illam. Eſt & alia differentia. nam anima rationalis ſecundùm ſe habet eſſe incompletum, independens à materia: quòd autem præuiis diſpoſitionibus naturalibus vniatur corpori, competit illi, inquantùm eſt naturalis forma compoſiti. Gratia verò, cùm non creetur propriè, ſed educatur de potentia obedientiali intellectualis creaturæ, non habet eſſe per ſe ſubſiſtens, neque eſt forma naturalis alicuius creaturæ, ſed neque eſſe poteſt, vt diſput. 69. patebit. Vnde diſpoſitio ad illam non poteſt procedere ex ſola facultate naturæ. Confirmari poteſt, & explicari magis hæc ſolutio: nam, vt docet S. Thom. 1. p. q. 70. art. 3. Sol, & quodcunque corpus cœleſte non attingit virtute propria vnionem animæ cum corpore, ſeu productionem viuentis, quia nullus effectus excedit virtutem, & perfectionem ſuæ cauſæ; corpus autem cœleſte, cùm non ſit viuēs, exceditur ſimpliciter à quocunque corpore viuente, ſed tamen virtute intelligentiæ, à qua mouetur, poteſt producere viuentia, & diſponere materiam ad vnionem animæ cum corpore. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quòd, cùm gratia ſit ſuperioris ordinis ad omnem ſubſtantiam creatam, atque adeò excedat virtutem naturalem illius, nulla præparatio creaturæ poteſt ſecundùm ſe eſſe diſpoſitio ad gratiam, niſi quatenus procedit ex motione ſuperioris agentis, per auxilium ſpeciale diuinæ gratiæ.

Corpus cœleſte non attingit virtute propria productionem rei viuentis.

XII. Ad ſecundum reſpondetur quòd, vt docet S. Tho. 1. p. quæſt. 105. articulo 4. ad 2. & 3. dupliciter poteſt intelligi, quòd liberum arbitrium aliquid ex ſe operetur, quando elicit conſenſum. Primò ita, vt operari ex ſe, idē ſignificet, quod moueri ex ſe, hoc eſt, à principio actiuo intrinſeco, & iſto modo, quotieſcunque volūtas aliquid liberè operatur, operatur illud ex ſe, ideſt, ex principio intrinſeco: de ratione enim agentis liberi eſt, vt iſto modo operetur ex ſe. Alio modo poteſt accipi operari ex ſe, ſiue moueri ex ſe, ita vt excludat hoc, quod eſt moueri ab alio agente extrinſecō, ſeu motionem agentis extrinſeci; & in iſto ſenſu liberum arbitrium creatum nihil operatur ex ſe, vt diſput. 96. & 97. patebit: quia non habet eſſe à ſeipſo, ſed ab alio: neque eſt primum agens ſimpliciter, ſed ſolum agens proximum; atque adeò ita operatur ex proprio principio intrinſeco, vt hoc ipſum operari accipiat à primo operante ſimpliciter tanquam à primo mouente. Non enim eſt de ratione cauſæ liberæ, vt principium intrinſecum, à quo actio libera procedit, ſit primum principium illius, ſicut nec de ratione cauſæ eſt, quòd ſit prima cauſa. Hanc doctrinam proſequitur S. Thom. eadem 1. p. qu. 83. art. 1. ad 3. & in 2. ſententiarum, diſtinct. 37. q. 2. art. 2. in corpore, de qua etiam inferiùs redibit ſermo. Dicimus ergo ad argumentum quòd, dum liberum arbitrium conſentit Deo vocanti, operatur quidem aliquid ex ſe in primo ſenſu, id eſt, ex principio intrinſeco; non tamen operatur aliquid ex ſe, in ſecunda acceptione, ſed ipſum conſentire habet ex auxilio efficaci præuenientis gratiæ, ſecundùm illud ad Philippenſ. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis velle, & perficere.* & 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti? &c.*

Liberū arbitriū creatum in quo ſenſu operetur aliquid ex ſeipſo.

XIII. Ad tertium reſpondetur, præter vocationem ſufficientem, quæ tribuit voluntati poſſe conſentire, requiri etiam, vt actualiter conſentiat, vocationem efficacem, qua fiat conſentiens. Hanc enim duplicem vocationem, tanquam diſtinctam, conſtituit S. Aug. lib. de prædeſt. Sanctorum, cap. 16. vt diſput. 71. videbimus. Quòd ergo liberum arbitrium conſentiat, vel non conſentiat Deo vocanti, in poteſtate, ac libertate illius eſt conſtitutum, aliter tamen & aliter hoc illi competit. Quòd enim non conſentiat, ſed reſiſtat vocationi, non aliunde prouenit, quàm ab innata eius libertate, quæ cùm ſit ex nihilo, deficere poteſt. Quòd autem conſentiat, eſt quidem ab innata libertate voluntatis, eleuatæ tamen, & motæ, per auxilium efficax præuenientis gratiæ. Vnde ſola innata libertas non poteſt ſe diſponere ad iuſtificationem. Et ad propoſitionem allatam in argumento reſpondetur, quòd, ſuppoſita vocatione ſufficiente, aliunde eſt, quàm ab innata libertate, quòd homo cōſentiat, procedit enim hoc ab auxilio efficaci præmouente, quod, vt diſputatione 71. & 72. patebit, diſtinctum eſt ab auxilio ſufficiente. Suppoſito tamen auxilio efficaci, quòd voluntas conſentiat, nō aliunde eſt, quàm ab innata libertate, ſed tamen innata libertas non eſt primum incipiens, nec prima cauſa ſimpliciter illius conſenſus, ſed ſecunda, vt diſputatione 89. & 98. manifeſtum fiet.

Diſſentire vocationi Dei prouenit ex ſola innata arbitrij libertate, conſentire autē ex auxilio gratiæ.

Ad quartum reſpondetur, quòd, vt dictum eſt, Deus non confert gratiam propter bona opera moralia, facta ex ſola facultate naturæ, quia homini exiſtenti in peccato mortali, nihil debetur, niſi pœna æterna. Vnde, ſi detur illi gratia habitualis, vel actualis, erit pura Dei miſericordia. Ad confirmationem XIV. reſpondetur, quòd Cornelius, quando ad illum miſſus eſt Petrus, non erat in peccato mortali, ſed in gratia. Dicitur enim Act. 10. cap. quòd *erat religioſus, & timens Deum, cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans* Deum *ſemper*. Vnde orationes,

Cornelius erat in gratia, cum propter eleemoſyna

Digitized by Google

ad illum miſſus eſt Petrus.

nes, & eleemoſynæ illius procedebant ex ſpeciali motione Spiritus ſancti; atque adeò propter talia opera potuit Deus illi concedere fidem Chriſti explicitam; cùm priùs habuerit fidem implicitam; & idem dicendum proportionabiliter de obedientia Abrahæ. Ex hoc tamen non bene infertur, quòd ſit eadem ratio de operibus moraliter bonis, factis ab exiſtente in peccato mortali, ex ſola facultate naturę; & ratio diſcriminis ex dictis eſt manifeſta.

Rationi eſt cõſentaneũ vt in rebus creatis fiat quod Deus vult.

Ad quintum argumentum reſpondetur, quòd, ſi Deus velit ſua miſericordia adiuuare ſpeciali auxilio gratiæ illum, qui ex ſola facultate naturæ bene vtitur ſuo arbitrio, id erit rationi valde conſentaneum: ſecundùm ordinem diuinæ prouidentiæ; quia voluntas diuina, quæ eſt prima regula bonitatis, & conuenientiæ, ita voluit. Si autem occulto iudicio, ſed recto, voluerit dare illi auxilium gratiæ excitantis, non autem efficacis, ſed relinquere in ſuo peccato, & damnatione; hoc etiam erit rationi valde conſentaneum, ſecundùm ordinem eiuſdem prouidentię. Cùm enim gratia nulli creaturæ ſit debita, non eſt ſecundùm ſe magis rationi conſentaneum, quòd detur huic, quàm illi, ſed hoc debet fundari in gratuita donatione Dei; aliàs gratia non eſſet gratia. Sicut ſecundùm ſe, antecedenter ad liberam Dei voluntatem, non eſt magis rationi conſentaneum, aut conueniens, quòd ex omnibus creaturis poſſibilibus Deus creet iſtas potiùs, quàm illas, ſed tota conuenientia deſumitur ex libera Dei voluntate, qui voluit dare eſſe exiſtentiæ creaturis, quas de facto produxit, & non aliis: de quo videndus eſt S. Thom. 1.p.quæſt.25.artic.6.

XV. Ad primam confirmationem reſpondetur cum S. Thom. 2.2.q.24.art.3.ad 1. *quòd illa virtus, ſecundùm quã Deus ſua dona dat vnicuique, eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis; ſed hanc etiam diſpoſitionem, & conatum præuenit Spiritus ſanctus mouens mentem hominis vel plus, vel minus, ſecundùm ſuam voluntatem. Vnde & Apoſtolus dicit ad Coloſſenſes* 1. *Qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lumine.* & ad Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrùm data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.* & 1. ad Cor. 12. *Hæc omnia operatur vnus, atque idem Spiritus, diuidens ſingulis, prout vult.* Vnde ſola virtus aut conatus naturalis nullo modo diſponit ad gratiam, vel ad maius incrementum illius, vt diſputatione 57. & 62. manifeſtum fiet. Eandem ſolutionem proſequitur S. Thom. de virtutibus in communi, q. 2. quæ eſt de Charitate, ar. 7 ad 9. vbi eundem locum Matth. explicans, ait: *Quod autem dicitur, dedit vnicuique, ſecundùm propriam virtutem; non eſt referendum tantùm ad virtutem naturæ (erroneum eſt enim dicere, quod dona gratiæ, & gloriæ dentur, ſecundùm menſuram naturalium) ſed intelligenda eſt virtus, quæ eſt etiam per gratiam, &c.* Idem docet 1. ad Corinth. 12. lectione 2.

Gratia Dei noſtros pręuenit bonos conatus.

Gratia non datur ſecũdùm quantitatẽ virtutis naturalis.

Ad ſecundam confirmationem reſponderetur: quòd, quamuis ille, qui ſortitus eſt animam bonam, & eſt bene inclinatus, & pauciora habet peccata, & exercet ſe in aliquibus bonis operibus moralibus ex ſola facultate naturæ, ſit minus elongatus à gratia, quàm alter homo peſſimus, neuter tamen eſt poſitiuè diſpoſitus ad illam, quia omnis operatio, aut virtus naturæ eſt inferioris ordinis ad gratiam. Vnde non eſt admittenda ex ſolis viribus naturæ aliqua diſpoſitio etiam negatiua, ad quam infallibiliter ſequatur gratia: nam eadem incõuenientia ſequuntur ex eo, quòd talis negatiua diſpoſitio tribuatur naturæ, & non gratiæ. Propter quod ſanctus Auguſtinus ait: *Miſericordiæ tuæ deputo, peccata quæ non commiſi.* Eſt ſimile in rebus naturalibus: certum eſt enim, lignum aridum minùs elongatum eſſe ab igne,

Ad gratiã nullus poſitiuè diſponitur per naturam.

A & minùs indiſpoſitum ad formam ignis, quàm lignum viride, quod habet qualitates magis repugnantes; & tamen neutrum eſt diſpoſitum ad formam ignis, nam omnis diſpoſitio eſt per calorem productum ab igne, vel in virtute ignis, vel alterius cauſæ ſuperioris.

XVI. Ad ſextum reſpondetur, Deum ſecundùm ordinem ſuæ prouidentiæ voluiſſe miſericorditer, abſque vllo debito, Angelis perfectioribus in natura dare auxilium efficax perfectius, vt intenſiùs conuerterentur in Deum, & ita conſequerentur maiorem gratiam habitualem, vt eſſet talis proportio inter Angelos bonos, ſecundùm ordinem gratiæ, qualis reperitur, ſecundùm ordinem naturæ. Vnde diſpoſitiuè quantitas gratiæ habitualis data eſt Angelis, ſecun- B cundùm quantitatem intenſionis motus liberi arbitrij, eleuati à Deo per auxilium ſpeciale præuenientis gratiæ: iuſtificati enim ſunt Angeli per propriam diſpoſitionem. Sed tamen quantitas auxilij data eſt illis gratis, iuxta perfectionem naturæ, propter rationes, quas aſſignat S. Thom. 1. parte citata, & 2.2. q.24 art. 3. ad 3. vbi quantùm ad hoc aſſignat differentiam inter Angelos, & homines, quibus non datur quantitas auxilij, ſecundùm quantitatem perfectionis indiuidualis naturæ, vt expreſsè docet Auguſtinus quæſtione 2. ad Simplicianum ſuprà citata.

Angelis ſãctis ex Dei ordinatione datum eſt auxiliũ gratiæ perfectius iuxta perfectiõnẽ naturæ.

XVII. Ad ſeptimum reſpondetur, quòd illa congruitas, qua natura humana eſt magis aſſumptibilis à Verbo, quàm alia quæcunque natura creata, non attenditur ſecundùm aliquam diſpoſitionem præcedentem in C natura, ortam ex eius viribus, ratione cuius dicat ordinem ad actualem aſſumptionem; ſed ſecundùm aptitudinem, quæ pertinet ad potentiam obedientialem; & hæc congruitas, vt docet S. Thomas 3. parte, q.4. art.1. citato, attenditur ſecundùm duo, videlicet ſecundùm eius dignitatem, & etiam ſecundùm eius neceſſitatem. Secundùm dignitatem, inquantùm eſt rationalis, & intellectualis, & conſequenter eſt apta nata attingere ipſum Verbum diuinum per ſuam operationem, cognoſcendo, & amando ipſum, ſecundùm neceſſitatem: quia indigebat reparatione. Diſpoſitio autem ad gratiam habitualem, de qua loquimur in præſenti, non attenditur tantùm ſecundùm potentiam obedientialem, quæ naturaliter competit homini, ſecundùm illud di- D ctum Auguſtini: *Poſſe habere fidem naturæ eſt hominum,* vbi per, *poſſe*, intelligitur capacitas naturalis ad fidem, quam non habet lapis: ſed attenditur ſecundùm actualem pręparationem proximam, vel remotam, quæ, vt dictum eſt, debet eſſe eiuſdem ordinis, cum ipſa gratia. Vnde non eſt ſimile.

Natura humana ſecũdum quandã cõgruitatem fuit magis aſſumptibilis à Verbo, quàm alia natura. Li. de pręd. ſt. SS. c. 5.

DISPVTATIO LVI.

E *Vtrùm facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, dentur à Deo infallibiliter, & ex certa lege auxilia præuenientis gratiæ, quibus id, prout oportet ad ſalutem, exequantur.*

QVIDAM partem defendunt affirmatiuam, quam explicant quatuor dictis. Primum dictum: Secundùm legem ordinariam, Deus non conſueuit dare hominibus auxilia præuenientis, & excitantis gratię, quibus ad ſalutem diſponantur niſi illis, qui bene vtuntur ſuo arbitrio, faciendo quod in ſe eſt, ex facultate naturæ. I

Secundum

Digitized by Google

Secundùm dictum. Facienti totum quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ, infallibiliter dantur auxilia præuenientis gratiæ, & ex certa lege, quam Pater ſtatuit cum filio ob merita paſſionis eius. Addunt tamen, quòd hæc auxilia non dantur propter merita præcedentia ipſius hominis, ſed propter merita Chriſti.

Tertium dictum, quo magis explicatur hæc ſententia. Sicut Deus, ſemper præſtò eſt per ſuum concurſum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit; ita præſtò eſt illi, per auxilium gratię ſufficiens, vt quoties, ex ſuis viribus naturalibus, aggredi voluerit opus aliquod, ex his, quę ad iuſtificationē ſpectant, illud exequatur, prout ad ſalutem oportet. Addunt, quòd Deus ſine vlla intermiſſione ad oſtium cordis ſtat paratus ſemper conatus noſtros adiuuare, deſiderán ſque ingreſſum. Nō tamen ſatis explicant; an conatus ille, ex ſolis viribus naturæ procedens, ſit idem numero actus cum conatu, quo liberum arbitrium elicit diſpoſitionem ad gratiam, ita videlicet, vt idem actus numero procedens ex viribus naturæ perficiatur, & eleuetur per gratiam pręuenientem ad ordinem ſupernaturalem, vt ſit, qualis ad ſalutem oportet, quamuis id inſinuare videantur.

Ex quibus inferunt quartum dictum, quòd ſcilicet auxilia præuenientis, & excitantis gratiæ nōn ſint ſimpliciter neceſſaria, vt homo eliciat diſpoſitionem ad gratiam, quantùm ad ſubſtantiam actus, ſed tantùm, vt illam eliciat, ſicut oportet, ideſt, vt actus ille ſit ſupernaturalis, & fini ſupernaturali accommodatus. Sed de hoc diſputatione 65. agendum eſt.

Probant primum dictum: nam, vt diſput. 78. patebit, vocatio Dei interna ad fidem, interior excitatio fidelis ad pœnitentiam per gratiam præuenientem, imò & illuminationes, & auxilia, quibus iuſtificati à Deo adiuuantur, tum vt maiora incrementa Spiritus ſuſcipiant, tum ne tentationibus ſuccumbant, pendent quàm maximè à libero arbitrio eius, qui vocatur, & excitatur: ergo ſecundùm legem ordinariam non dantur hæc auxilia, niſi aliquid præcedat ex parte liberi arbitrij. Antecedens probatur. Primò: nam prærequiritur, quòd homo accedat ad audiendam prædicationem Euangelij: potuit autem accedere, vel animo intendendi his, quæ dicebantur, vel animo irridendi, quod in facultate ipſius poſitum erat. Item etiam ad hoc, quòd excitetur ad fidem, prærequiritur, quòd ipſe priùs comparet ſpecies intelligibiles, & notitias, ſine quibus Deus non excitaret illum actuali auxilio præuenientis gratiæ: ergo auxilia præuenientis gratiæ dependent ex libero arbitrio eius, qui vocatur.

Confirmatur primò. Huiuſmodi auxilia dependent multoties ex miniſtris Eccleſiæ, ſine quorum operatione Deus non vocat homines, vt diſput. 77. patebit, & tamen hæc dependentia nihil derogat gratiæ: ergo ſimiliter poterit dependere vocatio à libero arbitrio eius, qui vocatur, abſque eo quòd aliqua iniuria inferatur gratiæ.

Confirmatur ſecundò. Interiora auxilia præuenientis gratiæ conſiſtunt in illuminatione intellectus, & excitatione voluntatis, vt conſtat ex Concil. Trident. ſeſſione 6. de iuſtific. cap. 5. vbi dicitur: *Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Deo per Chriſtum Ieſum præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur.* Vocatio autem fit à Deo interiùs, per illuminationem intellectus, & excitationem voluntatis. Vnde inferiùs ſubditur: *Ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem. &c.* Quibus verbis ſignificatur, illuminationem intellectus eſſe gratiam præuenientem: ſed hæc illumina-
A tio intellectus, & excitatio voluntatis, cùm ſint formaliter actiones vitales; dependent intrinſecè ex noſtris potentiis vitalibus, videlicet ex intellectu, & voluntate elicientibus huiuſmodi operationes: ergo talia auxilia aliquo modo dependent ex conatu noſtri intellectus, & voluntatis: ergo ſine illo Deus non confert auxilia præuenientis gratiæ, regulariter loquendo.

Secundò arguitur, ex auctoritate S. Auguſt. lib. 19. III
de Ciuit. Dei, c. 13. vbi ait: *Deus dedit hominibus quædam bona huic vitæ congrua, ideſt, pacem temporalem, pro modulo mortalis vitæ, in ipſa ſalute, & incolumitate, ac ſocietate ſui generis; & quæcunque huic paci vel tuendæ, vel recuperandæ neceſſaria ſunt, ſicut lux iſta viſibilis, auræ ſpirabiles, aquæ potabiles, &c. eo pacto æquiſſimo, vt*
B *quicunque mortalis talibus bonis rectè vſus fuerit, accipiat ampliora, atque meliora; ipſam ſcilicet immortalitatis pacem, atque conuenientem gloriam, & honorem in vita æterna, ad fruendum Deo, & proximo in Deo. Qui autem perperàm, id eſt iniuſtè, nec illa accipiat, & hæc amittat.* Quibus verbis apertè videtur ſtatuere legem, quam aſſerit ſecundum dictum huius ſententiæ.

Tertiò eſt argumenrum pro aliis dictis, & præſertim pro ſecundo, & deſumitur ex variis locis ſancti Thomæ: etenim quæſtione 14. de veritate, articulo 11. ad primum, ſic ait: *Si quis in ſyluis enutritus, ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certiſſimè tenendum eſt, quòd ei Deus vel per internam inſpirationem reuelaret ea, quæ ad credendum ſunt*
C *neceſſaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Petrum ad Cornelium Actor. 10.* Vbi ſanctus Thomas docet apertè, quòd, ſi ille homo faciat, quod in ſe eſt, ſequendo dictamen rationis naturalis in appetitu boni, & fuga mali, certiſſimè illuminabitur à Deo: quod idem eſt, ac ſi diceret, infallibiliter. Hæc autē infallibilitas nō poteſt fundari niſi in lege ſtatuta à Deo, propter merita Chriſti, & in decreto dandi auxilia præuenientis gratiæ omnibus illis, qui faciunt totum, quod in ſe eſt. Sentit ergo ſanctus Thomas, eſſe talem legem. Idem colligitur ex ſolutione ad ſecundum eiuſdem articuli, vbi ait, *quòd, quamuis non ſit in poteſtate noſtra cognoſcere ea, quæ ſunt fidei, ex nobis ipſis; tamen ſi nos fecerimus quod in nobis eſt, vt ſcilicet ductum naturalis rationis ſe-*
D *quamur, Deus non deficiet nobis in eo, quod nobis eſt neceſſarium.* Item etiam tertio contra Gentes, cap. 149. inquit, quòd *Deus, quantùm in ſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare: ſed illi ſoli gratia priuantur, qui in ſe ipſis gratiæ impedimentum præſtant.* Sed, qui facit totum, quod in ſe eſt, ex facultate naturæ, nullum impedimentum præſtat gratiæ, vt ex ſe patet: ergo ex mente ſancti Thomæ certiſſimè & infallibiliter recipiet auxilia præuenientis gratiæ. Et in ſecundo ſē tentiarum diſtinctione 28. quæſtione 1. artic. quarto, ait, *quòd etiam ad fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt per id, quod in naturali ratione eſt. Vnde dicitur quòd, ſi aliquis in barbaris natus nationibus, quod in ſe eſt, faciat, Deus illi reuelabit illud, quod eſt neceſſarium ad ſalutem, vel inſpirando, vel doctorem mittendo.*
E Et quęſtione 24. de veritate, articulo 1. ad ſecundum, inquit: *Gratiam autem, quæ opera meritoria facit, quamuis homo non poſſit ex libero arbitrio acquirere, poteſt tamen ſe, ad gratiam habendam præparare, quæ ei à Deo non denegabitur, ſi fecerit quod in ſe eſt, & ideo non eſt omnino extra poteſtatem liberi arbitrij opera meritoria agere, quamuis ad hoc per ſe poteſtas liberi arbitrij non ſufficiat*: ergo.

Quartò arguitur. Deus de facto ſemper tribuit auxilium ſufficiens facienti quod in ſe eſt: ergo decreuit illud conferre; quidquid enim Deus facit, decreuit facere. Sed decretum Dei eſt lex ipſius Dei; ſicut

Digitized by Google

ſicut lex Principis eſt decretum Principis: ergo reuerà eſt lex à Deo ſtatuta dandi auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum quod in ſe eſt. Antecedens probatur: nam Deus tribuit auxilium ſufficiens illis qui non faciunt quod in ſe eſt, aliàs deficeret in neceſſariis ad ſalutem: ergo multò magis confert tale auxilium infallibiliter, ſi faciant totum quod in ſe eſt; aliàs multò melius fuiſſet prouiſum illis, qui nō faciunt quod in ſe eſt ex facultate naturæ, quàm facientibus quod in ſe eſt. Et conſequenter ſequeretur quòd fruſtra eſſent admonitiones, quibus peccatores inducuntur ad bona opera facienda, & ſimiliter ipſa bona opera facta in peccato mortali, eſſent fruſtra, quod non eſt admittendum.

IV. Quintò arguitur. Prædicta lex colligitur ex locis ſacræ Scripturæ, præſertim ex illo Ioan. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: & 2. ad Tim. 2. *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*: quod profectò falſum eſſet, ſi aliquando non illuminaret Deus, nec daret auxilia gratiæ facienti totum quod in ſe eſt. Quomodo enim vult, omnes homines ſaluos fieri, ſi, facienti totum quod in ſe eſt, non dat auxilia neceſſaria ad ſalutem, imò neque ſufficientia? ergo eſt lex de dandis huiuſmodi auxiliis facienti quod in ſe eſt. Item etiam Apocal. tertio dicitur ex perſona Domini: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Ex quibus verbis colligitur, quòd Deus abſque vlla intermiſſione ſtat ad oſtium cordis noſtri, paratus ſemper conatus noſtros adiuuare, deſiderànſque ingreſſum, ſi homo faciat quod in ſe eſt.

V. Sextò, quia ſequeretur ex oppoſita ſententia vnū magnum inconueniens, quòd videlicet aliquis adultus ex neceſſitate damnetur, quod tamen nullatenus eſt admittendum, vt docet ſanctus Thomas, quæſtione 14. de veritate citata. Sequela probatur; quia ſi non eſt lex, vt facienti totum, quod in ſe eſt, dentur auxilia præuenientis gratiæ; continget aliquando, vt homo faciat totum, quod in ſe eſt, & tamen Deus non conferat illi talia auxilia: ſed, hoc poſito, talis homo ex neceſſitate damnabitur, quia ſaluari non poteſt ſine auxilio gratiæ, quod tamen neque habet, neque poteſt habere, quia Deus non vult dare, quidquid ille faciat. Item etiam ſequeretur aliud incōueniens, quòd videlicet peccatum veniale poſſet eſſe in aliquo cum ſolo originali: hoc autem eſt contra ſanctum Thomam, prima ſecundæ, quæſtione 89. articulo 6. Sequela probatur. Si puer nō baptizatus perueniens ad vſum rationis, faciat totum quod in ſe eſt ex facultate naturæ, vt ſe conuertat in Deum, non peccat mortaliter contra præceptum, quo, ſecundùm ſanctum Thomam tenetur in illo inſtanti ſe conuertere ad Deum: nullus enim peccat, ſi faciat totum, quod poteſt, aliàs obligaretur ad impoſſibile; neque etiam conſequitur remiſſionem peccati originalis, quia peccatum deleri non poteſt abſque auxilio gratiæ, quod tamen ſupponitur Deum non conferre illi puero. Tunc eſt argumentum. Tranſacto illo tempore, puer ille poteſt peccare venialiter, antequam peccet mortaliter: ergo ſi de facto venialiter peccet, reperietur in illo peccatum veniale cum ſolo originali.

Septimò. Salus eſt poſita in poteſtate hominis adulti, quandiu viuit in hoc ſæculo: ſed non eſſet in eius poteſtate, niſi eſſet lex infallibilis, quòd facienti totum, quod poteſt ex facultate naturæ, dabūtur auxilia præuenientis gratiæ, vt operatio illa ſit, qualis ad ſalutem oportet: ergo. Maior patet ex illo Eccleſ. 15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui. Appoſuit tibi aquam, &*

A *ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors; bonum, & malum; quod placuerit ei, dabitur illi.* Et Pſal. 118. dicitur: *Anima mea in manibus meis ſemper*, id eſt in poteſtate mea. Minor autem probatur; quia ſi non eſſet lex dandi auxilia præuenientis gratiæ facienti totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ; non eſſet in poteſtate eius habere eadem auxilia, ſed ſolum in poteſtate Dei: & conſequenter ſalus, quæ ſine auxiliis gratiæ haberi non poteſt, non eſſet in poteſtate hominis, ſed ſolùm in poteſtate Dei.

Confirmatur ex illo Ioan. 1. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri: his, qui credunt in nomine eius, &c.* Quibus verbis ſignificatur, quòd eatenus facta eſt hominibus poteſtas, vt filij Dei fiant, quatenus, ſi quantùm
B in ſe eſt, conentur, præſtò illis aderit Deus, vt fidem, & gratiam conſequantur, neque deſiderio ſuo fraudentur: ergo, &c.

Secunda ſententia eſt præcedenti oppoſita, quam defendunt omnes Thomiſtæ, & alij Doctores locis infrà allegandis, & quoniam hæc ſententia certiſſima eſt, & de mente SS. Auguſt. & Thomæ, pro eius explicatione ſit VI.

Med 1. 2. q. 1 Zumel eodem art. & q. 112. ar. 3.

PRima Concluſio. Nulla lex fuit vnquam ſtatuta dandi auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ, neque Chriſtus Dominus meruit, aut voluit, eſſe talem legem. Probatur ex ſancto Auguſtino locis allegatis diſputatione præcedenti, concluſ. 2. & 3. & epiſtola
C 107. ad Vitalem: vbi pro certo habet, quòd ſtantibus duobus hominibus in æquali cauſa, vnum Deus illuminat, quia vult, & alium non illuminat, quia non ſibi placet, *quod abſque vlla contradictione manifeſtatur in paruulis*, vt idem ſanctus Auguſtinus dicit in eadem epiſtola, arguens contra Pelagianos, & addit ſanctus Doctor, quòd non poteſt aſſignari differentia ex parte parentum. Sic enim ait: *Quomodo dicitur omnes homines eam gratiam fuiſſe accepturos, ſi non illi, quibus non donatur, ſua voluntate reſpuerent: quoniam Deus vult, omnes homines ſaluos fieri; cùm multis non detur paruulis, & ſine illa plerique moriantur, qui non habent contrariam voluntatem: & aliquando cupientibus feſtinantibúſque parentibus, miniſtris quoque volen-*
D *tibus ac paratis, Deo nolente non detur, cùm repentè, antequam detur, expiret, pro quo, vt acciperet, currebatur? Vnde manifeſtum eſt, eos, qui huic reſiſtunt tam perſpicuæ veritati, non intelligere omnino, qua loquutione ſit dictum, quod omnes vult Deus ſaluos fieri, cùm tam multi ſalui non fiant; non quia ipſi, ſed quia Deus non vult, quod ſine vlla caligine manifeſtatur in paruulis.* Prætera in lib. 1. quæſtionum ad Simplicianum, quæſt. 2. præſertim circa finem, idem docet clariſſimè, vt patet ex verbis illius ſuprà inductis, quibus affirmat, quòd multoties Deus relinquit in infidelitate homines, qui intendunt bonis operibus moralibus ex facultate naturæ, & alios vocat ad fidem, qui ſunt moribus corrupti peſſimi, & maximi peccatores. Sentit
E ergo Auguſtinus, non eſſe legem ſtatutam à Deo de dandis auxiliis gratiæ facientibus quod in ſe eſt ex facultate naturæ. Item etiam lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum, cap. 8. inquit: *Si enim ſine Dei gratia per nos incidit cupiditas boni, ipſum cœptum erit meritum, cui, tanquam ex debito, gratia veniat adiutorium, ac ſi gratia Dei non gratis donabitur, ſed meritum noſtrum dabitur.* Quibus verbis apertè videtur docere, quòd operationes antecedentes gratiam, ex ſola facultate naturæ procedentes, quibus poſitis detur gratia, ſunt initium aliquod eiuſdem gratiæ, & aliquale meritum ipſius quod etiam docet latiùs lib. de prædeſt Sanctorum, cap. 2. ergo S. Aug. intellexit non eſſe talem legem.

Lex nulla eſt dandi auxilia gratiæ facientibus totū quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ.

Confirma

Digitized by Google

VII. Confirmatur euidenti argumento à poſteriori: A nam S. Auguſtinus ſæpe docet, non poſſe aſſignari aliquam rationem ex parte hominis, quare Deus vocet iſtum, & non illum: quod præſertim aſſerit quæſtio 2. citata, ad Simplicianum, in fine, cuius verba ſunt; *Quare tamen & huic ita, & huic non ita? Homo, tu quis es? debitum ſi non reddis, habes, quod gratuleris; ſi reddis, non habes, quod queraris.* Ex quibus cōſtat, quòd duobus petentibus, pulſantibus æqualiter, & deſiderantibus ex mera facultate naturæ, ſecundùm Auguſtinum vnum vocat Deus, quia vult, & alium non vocat, quia non vult; vt verax inueniatur, qui dixit:
Rom. 9. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis.* Et iterum: *Ergo, cuius vult, miſeretur; & quem vult indurat.* Sentit ergo S. Auguſtinus, non eſſe prædictam legem, neque Deum ſtatuiſſe, vt, regulariter loquendo, non vocetur per gratiam, qui non fecerit priùs, B quod in ſe eſt ex facultate naturæ, neque etiam quod facienti totum quod in ſe eſt, detur infallibiliter auxilium gratiæ; aliàs poſſet aſſignari ratio ex parte hominis, quare Deus vocet iſtum, & non illum; quia videlicet iſte fecit priùs totum, quod in ſe erat ex facultate naturæ, non autem ille. Alia loca Auguſtini, quæ maximè fauent huic doctrinæ, adducemus concluſione ſequenti. Nec ſatis eſt reſpondere, opera bona antecedentia, ex ſola facultate naturæ facta, ſolùm eſſe conditionem, ſine qua regulariter Deus non donat auxilium præuenientis gratiæ, non autem rationem, propter quam gratia conferatur. Nam, iuxta doctrinam traditam ab Auguſtino, idem eſt dicere, quòd detur ex parte noſtra conditio, ſine qua C non, ipſius prædeſtinationis, & gratiæ: & dicere, dari cauſam prædeſtinationis, & gratiæ, ſeu rationem propter quam homo ſit prædeſtinatus, & vocatus ad fidem, vt diſputat. 37. oſtenſum eſt.

VIII. Secundò probatur ex S. Proſp. libro contra Collatorem, cap. 4. 5. 6. vbi impugnat Caſſianum aſſerentem: *Qui cùm in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe. Vnde non facilè humana ratione diſcernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, à quærentibus inueniatur, aperiátque pulſantibus, &c.* Quibus verbis, vt diſputatione 2. numero 24. & ſeqq. oſtenſum eſt, aſſeruit Caſſianus, quòd ſi homo facit, quod in ſe eſt, petendo, pulſando, quærendo, &c. Deus ſtatim aderit per D gratiam excitantem, vt illuminet hominem, & incrementum tribuat actioni, quam ex noſtro conatu viderit emerſiſſe. Et tamen S. Proſper redarguit Caſſianum, quod per hanc aſſertionem ponat in natura initium gratiæ, quamuis imperfectum, & aliquale meritum illius: cum tamen Caſſianus non aſſeruerit expreſsè, eſſe legem à Deo ſtatutam, quòd facienti, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, petendo, quærendo, pulſando, &c. dentur auxilia gratiæ, aut quòd dentur propter opera naturæ, vt propter meritum, ſed ſolùm dixerit: Omnes qui ex facultate naturæ fecerint, quod in ſe eſt, quærendo, pulſando, &c. & accipere, & venire, & intrare dicantur, vt ipſe Proſper refert eodem libro, capite 6. Idem, quod Caſ- E ſianus, ſenſit Fauſtus Regienſis, vt diſputatione 2. numero 13. & ſeqq. dictum eſt. Contra quos idem

Promiſſio facta filiis Abrahæ fuit abſoluta.

Proſper libro primo, de vocat. gent. cap. 9. inquit: *Manet prorſus, & quotidie impletur, quod Abrahæ Dominus ſine conditione promiſit, ſine lege donauit.* Sentit ergo, nullam fuiſſe à Deo ſtatutam legem dandi auxilia gratiæ, facientibus totum quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: aliàs promiſſio ſalutis filiis Abrahæ facta non fuiſſet abſoluta, ſed conditionata: ſi videlicet fecerint ipſi, quod in ſe eſt, & ipſa gratiæ donatio non eſſet facta ſine lege, ſi vera eſſet oppoſita ſententia.

IX. Tertiò probatur auctoritate ſancti Thomæ prima ſecundæ, quæſtione 112. articulo 3. in corpore, vbi apertè docet noſtram ſententiam. Ait enim, quòd præparatio, ſi conſideretur, ſecundùm quòd eſt à libero arbitrio, nullam neceſſitatem habet ad gratiæ conſequutionem: ſed ſecundùm quòd eſt à Deo mouente, &c. Et idem docet quæſtione 109. articulo 6. ad ſecundum, & ad Romanos 10. lectione 3. vbi explicat illud axioma: *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*; de faciente, quod in ſe eſt, vt eſt motus auxilio diuino; ſic enim ait: *Si qui tamen eorum feciſſent, quod in ſe eſt, Dominus eis, ſecundùm ſuam miſericordiam prouidiſſet, mittendo eis prædicatorem fidei, ſicut Petrum Cornelio, Act. 10. & Paulum Macedonibus*, vt habetur Act. 16. *Sed tamen hoc ipſum, quòd aliqui faciunt quod in ſe eſt, conuertendo ſe ſcilicet ad Deum, ex Deo eſt, mouente corda ipſorum ad bonum.* Thren. 5. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.*

Reſpondent, ſanctum Thomam loqui ibi de gratia habituali, ad quam non ſufficit quælibet præparatio humana. Sed contra: nam eadem prorſus ratio eſt de auxiliis actualibus præuenientis gratiæ. Etenim cùm ſint ſimpliciter prima dona gratiæ, non minùs dantur gratis à Deo, quàm habitualis gratia; quin potiùs ratio ipſa gratuitæ donationis multò magis ſplendet in collatione primi auxilij gratiæ, quàm in aliis donis, quæ priora auxilia gratuita præſupponunt: vt ex iis, quæ diſputatione 58. & 59. dicemus, manifeſtum fiet. Præterea: nam ratio propter quam ſanctus Thomas loco inducto affirmat; nullam præparationem, ſecundùm quòd eſt à libero arbitrio, habere neceſſitatem, ideſt, infallibilitatem ad conſequutionem gratiæ, eſt, quia donum gratiæ excedit omnem præparationem virtutis humanæ. Sed ſimiliter actualia præuenientis gratiæ cùm ſint in ſua eſſentia ſupernaturalia, excedunt omnem præparationem virtutis humanæ, & totum ordinem naturæ: ergo. Præterea, eſt alius locus ſancti Thomæ, in quo expreſsè loquitur de auxiliis actualibus, videlicet tertio contra Gentes, 149. vbi ex profeſſo probat multis rationibus, quòd homo non poſſit prædictum auxilium mereri, ſed neque conſequi illud propria virtute: & inter alia inquit in prima ratione: *Non propter hoc datur nobis auxilium diuinum, quia nos ad illud per bona opera promouemur: ſed potiùs non ideo per bona opera proficimus, quia diuino auxilio præuenimur.* Et in tertia ratione idem probat his verbis: *Nullum agens particulare poteſt vniuerſaliter præuenire actionem primi, & vniuerſalis agentis, eò quòd omnis actio particularis agentis, originem habet ab vniuerſali agente: ſicut in iſtis inferioribus, omnis motus præuenitur à motu cœleſti: ſed anima humana ordinatur ſub Deo, ſicut particulare agens ſub vniuerſali. Impoſſibile eſt ergo, eſſe aliquem rectum motum in ipſa, quem non præueniat actio diuina.*

Quartò probatur, ratione fundata in ſacris literis. Etenim quidquid datur ex lege, & pacto homini operanti, datur illi ex iuſtitia ſaltem imperfecta: nam lex, & conuentio fundat rationem iuſtitiæ, vt patet ex illa parabola Matth. in qua operarij conuenerunt cum domino de denario: ibi enim dominus dixit vni: *Nónne ex denario diurno cōueniſti mecū?* Matth. 26. X. *tolle quod tuum eſt, & vade in pace*: ergo ſi auxilia actualia præuenientis gratiæ dantur à Deo ex pacto & conuentione, facientibus totum quod poſſunt ex facultate naturæ: dantur illis ex iuſtitia fundata in pacto, & conuentione diuina: atque adeò auxilia illa non erunt dona gratiæ, ſed debita operibus, & ita gratia non eſſet gratia: dicitur enim ad Rom. 11. *Si autem gratia: iam non ex operibus: alioquin gratia iam*

non

Digitized by Google

Chriſtus nō meruit, vt Deus ſtatueret legē dandi auxilia gratiæ facientibus totū quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ.

non eſt gratia. Confirmatur ex illo ad Rom. 4. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundùm debitum*: ergo, ſi eſt lex, quòd operanti ex facultate naturæ totum quod poteſt, dentur auxilia gratiæ: talia auxilia dabuntur illi ſecundùm debitum, & non ſecundùm gratiam.

Reſpondent ad hoc, quòd licèt ſit lex prædicta: tamen, quia hæc lex ſtatuta eſt propter merita Chriſti: non autem propter aliquam condignitatem, proportionem, ſiue pietatem, quæ reperiatur in operibus factis ex facultate naturæ: ideo auxilia illa ſolùm ſunt debita in ordine ad Chriſtum, qui ea promeruit nobis, & cuius intuitu, ac meritis ſtatuta eſt illa lex; non autem in ordine ad illos, qui bene vtuntur ſuo arbitrio ex ſola facultate naturæ. Sicut iuſtificatio impij, ſeu gratia habitualis, quæ datur illis, pro quibus Chriſtus Dominus obtulit ſuam paſſionem, quantùm ad efficaciam; eſt debita in ordine ad Chriſtum, non autem in ordine ad ipſos peccatores, quia omnino gratis iuſtificantur.

Sed contrà: nam etiam Semipelagiani, cùm obiiceretur illis à SS. Auguſt. & Proſpero, gratiam in eorum ſententia ſecundùm merita noſtra dari; reſpondebant, bona naturæ nullo modo eſſe meritoria gratiæ, ſed ſolùm occaſionem, qua motus Deus, auxilia præuenientis gratiæ conferebat: & ita ſemper gratuita perſeuerabat, vt conſtat ex verbis Fauſti, & Caſſiani, diſputat. 2. num. 15. 26. & 28. adductis. Præterea impugnatur à ſimili eadem ſolutio: nam ſi aliquis Rex ad inſtantiam principis conderet legem, daturum ſe talem ciuitatem cuicunque ex militibus ſui exercitus illam priùs ingredienti: certè qui priùs ingrederetur ciuitatem, faceret eam ſibi debitam ex iuſtitia fundata in lege ſtatuta, ad inſtantiam principis, & ſuppoſita lege, opus illud haberet aliquam proportionem cum valore illius ciuitatis; quia lex dedit illi talem proportionem, quamuis ſecundùm ſe, & ſecluſa lege, nullam proportionem haberet: ergo ſimiliter in præſenti, &c. Neque eſt eadem ratio de exemplo adducto gratiæ habitualis. Etenim, quando lex ſtatuitur, quòd dabitur aliquid operanti priùs; verè reperitur aliqua obligatio in ordine ad illū, qui operatur, ita vt ipſi operi ſit debitum id, quod eſt lege promiſſum, Chriſtus autem non meruit, quòd iuſtificatio, aut gratia habitualis daretur peccatori, tanquam priùs operanti ex ſola facultate naturæ, alias Chriſtus meruiſſet, quòd gratia eius non eſſet gratia. Vnde exemplum non eſt ad propoſitum.

XI.

Chriſtus venit primò propter Iudæos: nā illis fuit promiſſus, non autem gentibus.

Quintò probatur ex illo ad Roman. 15. *Dico enim, Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circumciſionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones Patrum: gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum.* Quem locum explicans ſanctus Thomas, lectione prima, inquit, *quòd Chriſtus in propria perſona non exhibuit ſeipſum, niſi Iudæis propter veritatem Dei, vt, ſcilicet, veritas Dei promittentis comprobaretur. Vnde ſubdit: Ad confirmandas promiſſiones Patrum, id eſt, vt per hoc implerentur promiſſiones Patribus factæ. Vnde hoc nō habet locum, quantùm ad Gentiles, ſed ſunt propter miſericordiam ſuſcepti.* Ex quo deſumitur argumentum. Chriſtus in ordine ad gentes venit ex mera miſericordia, quia non fuit illis promiſſus: in ordine autem ad Iudæos venit, vt ſeruaret veritatem in promiſſis: ergo auxilia præuenientis gratiæ, ex veritate, quæ pars potentialis eſt iuſtitiæ, aliquo modo debentur facientibus quod in ſe eſt, ſi ſunt illis promiſſa per legem ſtatutam ergo non eſt admittenda hæc lex.

Debitū legale minuit rationem gratiæ.

Confirmatur primò: nam, vt 2. 2. quæſt. 80. art. 1. in corpore, docet ſanctus Thomas, debitum legale eſt, ad quod reddendum aliquis lege aſtringitur: ergo, ſi Deus aſtrinxit ſeipſum ſua lege ad danda auxilia præuenientis gratiæ facientibus quod in ſe eſt: talia auxilia ſunt illis debita ſecundùm legem.

Confirmatur ſecundò: nam in eodem loco docet ſanctus Thomas, quòd veritas eſt pars iuſtitiæ potentialis, in qua reperitur debitum morale: ergo quod redditur ad ſeruandam veritatem in promiſſis, redditur ex iuſtitia imperfecta, quando promiſſio facta eſt per legem, aliquid operanti: ergo non eſt talis lex.

Vltimò probatur ex Concilio Arauſ. can. 6. vbi damnatur, qui dixerit: *Sine gratia Dei, credentibus, volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus nobis miſericordiam conferri, &c.* Quibus verbis non obſcurè docet abſolutè, quod non datur miſericordia credentibus ex ſola facultate naturæ, *volentibus, pulſantibus.* Et obſeruandum eſt illud verbum, *miſericordiam conferri*: nam Semipelagiani, contra quos loquitur Concilium, dicebant, auxilia gratiæ dari ex miſericordia, & non ex iuſtitia, vel ex debito omnibus credentibus, volentibus, deſiderantibus: vt patet ex iis, quæ refert Proſper, & nos ſuprà, circa ſententiam Fauſti, & Caſſiani: ergo à fortiori, dici non poteſt, quòd volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus ex ſola facultate naturæ detur ex certa lege miſericordia præuenientis gratiæ. Sentit ergo Concilium, nullam eſſe talem legem. Diſp. 2. n. 15. & 26.

XII.

Auxilia gratiæ præuenientis cōfert Deus regulariter, etiaſi prius homo non faciat quod in ſe eſt.

Secunda Concluſio. Falſum eſt, quod aſſeritur in primo dicto primæ ſententiæ, quòd videlicet Deus ſecundùm legem ordinariam, ſeu communem modum, quem ſeruat, non det auxilia præuenientis gratiæ niſi facientibus quod in ſe eſt, ex facultate naturæ. Probatur ex dictis in prima concluſione. Præterea: nam aliàs ſecundùm legem ordinariam, & communem modum, quem Deus ſeruat, gratiæ adiutorium ſubiungeretur humilitati, aut obedientiæ humanæ, quod eſt contra Concilium Arauſicanum II. canone ſexto. Item etiam ſequeretur, quòd Deus ſecundùm eandem legem, & modum, quem ſeruat, expectaret voluntatem noſtram, vt priora auxilia excitantis gratiæ nobis conferat, & vt purgari velimus, quod videtur contra idem Concilium canon. 4. Probatur hoc: nam, ſi, communiter loquēdo, Deus non dat auxilia præuenientis gratiæ, niſi credentibus, quantùm ad ſubſtantiam actus, volentibus, & pulſantibus, & facientibus quod in ſe eſt ex facultate naturæ: ergo præueniens gratia, communiter loquendo, ſubiungitur voluntati, & obedientiæ humanæ, & Deus, regulariter loquendo, expectat noſtram voluntatem, vt nobis tribuat prima dona præuenientis gratiæ: quod non poteſt admitti, vt diſp. 95. patebit.

Secundò: nam, vt diſput. 2. num. 21. oſtenſum eſt, primum illud dictum aſſertum fuit à Caſſiano, collatione 13. vbi ſic ait: *Ita ſemper gratia Dei noſtro in bonā partem cooperatur arbitrio, atque illud in omnibus adiuuat, protegit, & defendit, vt nonnunquā etiam ab eo quoſdā conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet, ne penitus dormiēti, aut inerti otio diſſoluto ſua videatur dona conferre,* &c. Et tamen S. Proſper. Caſſianū propter hanc aſſertionem reprehendit, lib. contra Collatorem per plura capita, ſed præſertim capit. 39. definitione 6. vbi ait: *Quaſi ita vtrumque recipiendum ſit, vt in aliis hominibus voluntas gratiam, in aliis gratia præueniat voluntatem, & non ita vt in omnibus voluntas gratiam ſequatur. Quoniam ſecundùm ipſos, ſi auferiur liberum arbitrium cùm à gratia præuenitur: aufertur gratia, cùm à libero arbitrio præuenitur.* Ergo multò magis reprehendiſſet Caſſianum, ſi dixiſſet, auxilium præuenientis gratiæ non dari à Deo, regulariter loquendo, niſi præcederet voluntas humana, faciendo totum quod in ſe eſt.

Conatus noſtros Deº nō expectat.

Digitized by Google

Tertiò: nam ſi primum dictum eſſet verum, ſequeretur, gratiam præuenientem, regulariter loquendo, non eſſe præuenientem ſimpliciter, neque ipſam vocationem primam Dei, & excitationem eſſe primò præuenientem nos, ſed eſſe præuenientem, à creata voluntate præuentam. Probatur: nam præueniretur à libero arbitrio faciente quod in ſe eſt ex facultate naturę: ergo eſſet gratia præuenta à natura, & non præueniens illam.

Quartò: Deus præuenit auxiliis gratiæ eos, qui malè vtuntur ſuo arbitrio, & eos vocat in fragranti delicto exiſtentes, vt patet ex multis locis Scripturæ: ait enim, *Inuentus ſum à non quærentibus me, palàm apparui his, qui me non interrogabant.* Et iterum: *Tota die aperui manus meas ad populum non credentem, ſed contradicentem.* & Iſai. 50. *Quia veni, & non erat vir: vocaui, & non erat, qui audiret:* Et in hoc ſplendet maximè Dei miſericordia, quia deſides, & negligentes vocat ad ſeipſum, & peccatores indignos, & ingratos. Id quod Deus nedum regulariter, ſed ſemper obſeruat, cùm peccatores vocat: *Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei*, ergo, &c.

Rom. 3.

Confirmatur hoc inſigni teſtimonio S. Auguſtini, quod quidem habetur lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſſione, capite 22. vbi explicans illud: *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt: quia maior ſeruiet minori* & illud: *O altitudo diuitiarum. Unde*, inquit, *fit, vt homo ab ineūte pueritia modeſtior, ingenioſior, tēperātior, & ex magna parte libidinum victor, qui oderit auaritiā, luxuriā deteſtetur, atque ad virtutes cæteras prouectior, aptiórq; conſurgat: & tamen eo loco ſit, vbi ei prædicari gratia Chriſtiana non poſſit? Quomodo enim inuocabunt, in quem non crediderūt? aut quomodo credent ei, quē non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidini deditus, flagitiis, & facinoribus coopertus, ita gubernetur, vt audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut ſi detētus hic fuerit, laudabiliter viuat? vbi duo iſti tam diuerſa merita contraxerunt? non dico, vt iſte credat, ille nō credat quod eſt propriæ volūtatis ſed vt iſte audiat, ille nō audiat. Hoc enim nō eſt in hominis poteſtate. Vbi, inquā, hæc tā diuerſa merita cōtraxerūt?* Et multa alia ibi proſequitur in hūc modū, oſtēdēs nulla merita, vel demerita, antequam anima infunderetur corpori, præceſſiſſe, propter quæ vnus tardus ingenio, ac libidini deditus naſceretur, aut vocaretur à Deo, alius non item. Hoc argumentum adeò efficax putauit Auguſtinus, vt paucis interiectis dicat: *Quid huic reſpondeā, omnino non video, qui, volentes humanis coniecturis iuſtitiam Dei defendere, & ignorantes altitudinem gratiæ, fabulas improbabiles texuerūt.* Et idipſum dicit lib. 1. ad Simp. q. 2. cuius verba adduximus ſuprà: ergo ſecundùm Auguſtinum nulla eſt lex à Deo ſtatuta vocandi ad fidem eos, qui faciunt, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, aut bonis moribus ſunt prædititi: nec exigi, vt illi priùs faciant quod in ſe eſt, vt auxilia præuenientis gratiæ conferat eis.

Diſput. 55. num. 8.

XIV. Denique probatur, & explicatur hæc ſententia duplici exemplo, quo vtitur S. Fulgentius ad eam comprobandam. Primum habetur in lib. de Incarnatione, & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cap. 19. vbi ſic ait: *Sicut in natiuitate carnali omnem naſcentis hominis voluntatem præcedit operis diuini formatio, ſic in ſpirituali natiuitate, qua veterem hominem deponere incipimus, &c.* Secundum exemplum ſubiungit in ca. 20. eiuſdem libri, vbi ait: *Forma præceſſit in carne Chriſti, quam in noſtra fide ſpiritualiter agnoſcamus: nam Chriſtus filius Dei, ſecundùm carnem de Spiritu ſancto conceptus, & natus eſt: carnem autem illam nec concipere Virgo poſſet aliquādo, nec parere, niſi eiuſdem carnis Spiritus ſanctus operaretur exordiū. Sic etiā in hominis corde, nec cōcipi fides poterit, nec augeri, niſi eā Spiritus ſanctus effundat, & nutriat: ex eodem namque Spiritu renati ſumus, ex quo natus eſt Chriſtus.* Et in confirmationem huius adducit illud Iſai. 26. *A facie tua Domine concepimus, & quaſi parturiuimus. & peperimus ſpiritum ſalutis*: cui conſonat illud ad Galatas 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* En ſanctus Fulgentius apertè docet, nihil ex parte noſtra præcedere in collatione gratiæ, per quam regeneramur; ſicut nec præcedit in generatione carnali. Sentit ergo, falſum eſſe, quòd ſecundum legem ordinariam Deus non conferat hominibus auxilia præuenientis gratiæ, niſi fecerint ipſi priùs quod in ſe eſt.

Generationem ſpiritualē carnali cōparat S. Fulgentius & conceptioni Chriſti.

Tertia Concluſio. Conatus, quo homo elicit diſpoſitionem ſupernaturalem ad gratiam, nō eſt idem cum conatu illo, quo ex viribus ſolius naturæ facit, quod in ſe eſt. Concluſio eſt certiſſima, & probatur: nam conatus, qui procedit elicitiuè à potentia eleuata per auxilium ſupernaturale, non eſt idem ſecundùm ſubſtantiam cum conatu merè naturali, vt diſputatione 65. patebit; ſed conatus, qui eſt diſpoſitio ad gratiam, procedit à potentia eleuata per auxilium ſupernaturale præſertim ſi ſit vltima diſpoſitio: ergo non eſt idem ſecundùm ſubſtantiam cum conatu procedente ex ſola facultate naturæ. XV.

Opera incœpta per naturā non perficiūtur per gratiā.

Secundò: nam aliàs ſequeretur, hominem ex viribus naturæ ſuæ adhibere inchoationem imperfectam propriæ ſalutis, & diſpoſitionem ad illam ſecundùm ſubſtantiam: à Deo verò ſolùm tribui perfectionem, & conſummationem talis diſpoſitionis: atque ita primas partes daret ſibi homo, poſteriores Deo. Hoc autem non poteſt admitti, vt oſtendit ſanctus Auguſtinus libro de prædeſtinatione Sanctorum, cap. ſecundo & 3. ſanctus Proſper libro contra Collatorem, capit. 3. & ſequentibus. Dicebat enim Caſſianus, quòd cùm Deus in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat confeſtim, & confortat, incitátque ad ſalutem, vt patet ex iis, quæ numero octauo dicta ſunt. Nec valet ſolutio, quòd nimirum conatus antecedens gratiam, nihil conducat ad ſalutem, eò quòd non ſit ſupernaturalis, neque vt oportet: hæc enim ſolutio excluſa eſt iam diſput. 55 num. 9. & præterea impugnari poteſt: nam etiam Caſſianus aſſerebat, illum conatum non eſſe ſupernaturalem, neque conducere aliquid ad ſalutem, niſi Deus ſua gratia illum adiuuaret, vt patet ex ſancto Hilario epiſtola ad Auguſtinum, paulò poſt principium, vbi ait: *Neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita ſupplicij voluntate, vnumquemque ægrotum velle ſanari.* & infrà *Nec negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat: non autem quidquam ipſa iam valeat. Nam illa teſtimonia, vt eſt illud, ſicut vnicuiq; partitus eſt menſuram fidei, & ſimilia: ad id volunt valere, vt adiuuetur qui cœperit velle: nō vt etiam donetur, vt velit.* Expendatur illud verbum, *non autem quidquam ipſa iam valeat*: quod idem eſt, ac ſi diceret, voluntatem quærendi medicum nihil ex ſe valere, nihil conducere, neque eſſe, vt oportet, ad ſalutem, niſi gratia Dei adiuuetur, & perficiatur. Idem etiam colligitur ex verbis Caſſiani, quæ refert S. Proſper contra Collatorem, capit. 8. Explicans enim Caſſianus illud ad Roman. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*; & ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis*, inquit: *In his omnibus & gratia Dei, & libertas noſtri declaratur arbitrij: & quia etiam ſuis interdum motibus homo ad virtutum appetitus poſſit extendi: ſemper verò à Domino indigeat adiuuari. Neque enim, cùm voluerit quis ſanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo pro arbitrij ſui deſiderio liberatur.* Et ſtatim ſubdit Caſſ. hæc verba: *Etiā per naturæ bonū, quod*

Caſſiani error circa conatus naturales antecedentes gratiam impugnatur.

Digitized by Google

quod beneficio Creatoris indultum eſt, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen, niſi à Deo dirigantur, ad conſummationem virtutum peruenire non poſſunt. Et cap. 15. & 16. eiuſdem libri hæc refert Proſper verba Caſſiani: *Vtrumque nos pariter debere ſuſcipere; gratiam videlicet, & liberum arbitrium pietatis ratione colligimus, ne vnum horum homini ſubtrahentes, Eccleſiaſticæ fidei regulam exceſſiſſe videamur.* Et explicans, quomodo ſe habeat gratia Dei ad liberum arbitrium, ſubdit: *Nam, cùm viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat,* &c. Et tamen S. Proſper locis citatis Caſſianum conuincit ex his eius dictis, ipſum ponere initium gratiæ in natura. Idem probatur ex Hilario in epiſtola ad Auguſtinum, paulò poſt principium, vbi loquens de Maſſilienſibus, inquit: *Illud teſtimonium, ſicut vnicuique partitus eſt meſuram fidei, & ſimilia ad id volunt valere, vt adiuuetur, qui cœperit velle, non vt etiam donetur, vt velit.* Videantur ſuprà dicta diſp. 2.

Cap.16.cōtra Collar.

adRom.12.

XVI. Pelagianorum error aperitur, & impugnatur.

Denique probatur noſtra concluſio quodam inſigni teſtimonio S. Auguſtini, lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum, cap. 18. vbi refert hæc verba Iuliani: *Hominem, inquit, Dei opus defendimus, nec ex illius potentia, vel in malum, vel in bonum, inuitum aliquē cogi, ſed propria voluntate, aut bonum facere, aut malum: in bono verò opere à Dei gratia ſemper adiuuari, in malū verò diaboli ſuggeſtionibus incitari.* Et tamen Auguſtinus in ca. 19. hanc eius aſſertionem impugnat verbis diſp. 1. nu. 11. adductis, quibus reprehendit Iulianum, quia dixit, voluntatem noſtram non moueri à gratia ad bonum opus; ait enim: *Cur enim non dixiſti, hominem Dei gratia in bonum opus excitari, ſicut dixiſti, in malum diaboli ſuggeſtionibus incitari? Sed dixiſti, in bono opere à Dei gratia ſemper adiuuari, tanquam ſua voluntate, nulla Dei gratia bonum opus aggreſſus, in ipſo iam opere diuinitùs adiuuetur, pro meritis videlicet bonæ volūtatis, vt reddatur debita gratia, non donetur indebita: & ſic gratia non ſit gratia.* Idem dicit aliis in locis diſp. 1. num. 3. & 9. adductis. Ecce Iulianus poſuit, quòd ipſū opus cœptū à natura, adiuuabatur, & perficiebatur ſubſequēte gratia Dei. Et lib. 2. cōtra duas epiſt. Pelagianorum, c. 8. *Iſti*, id eſt, Pelagiani, *volunt in homine ab ipſo homine incipere cupiditatem boni, vt huius cœpti meritum etiam perficiendi gratia conſequatur.* Et infrà: *Fortaſſis ergo ipſi, eo modo ſaltem ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putent, hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem; perfecti autem non faciliùs per illam poſſe, ſed, niſi per illam, omnino nō poſſe: verùm & ſic gratiā Dei dicunt ſecūdùm merita noſtra dari.* Et in diſcurſu illius capitis, & in cap. 9. contra Pelagianos, probat ſanctus Auguſtinus, conatum, aut bonū opus cœptum ex ſolis viribus naturæ, nōn effici per ſubſequētem gratiam ſupernaturalem, ſed ante eoſdem conatus antecedere adiutorium gratiæ: nam aliàs ſequeretur, gratiam ſecundùm merita noſtra dari. Nec ſatis eſt reſpondere, quòd Deus non det auxilia præuenientis gratiæ propter opera naturæ antecedentia, vel ex aliquo priori merito; ſed merè gratis; quamuis ſine illis regulariter eam non tribuat. Hæc enim ſolutio iam ſuprà impugnata eſt.

Ex his ſequitur primò, Chriſtum Dominum non meruiſſe, quòd fieret lex ſupradicta. Probatur: quia Chriſtus non meruit, quòd fieret lex derogans gratiæ ipſius; ſed lex, de qua loquimur in præſenti, derogare videtur gratiæ nobis collatæ per Chriſtum, vt ex ſupradictis colligitur: ergo, &c. Sequitur ſecundò, falſum eſſe tertium dictum ſuprà poſitum; videlicet Deum præſtò eſſe homini per auxilium gratiæ ſufficiens, vt quoties ipſe voluerit ex ſuis viribus naturalibus aggredi aliquod opus ex his, quæ ad iuſtificationem ſpectant, illud exequatur, prout ad ſalutem oportet: eadem enim inconuenientia ſequen-

A tur ex hoc dicto, quæ ex aliis tribus.

Ad primum argumentum negatur antecedens: dicimus enim, quòd, quamuis effectus actualis auxilij præuenientis gratiæ, & vocationis internæ, videlicet actus noſtræ voluntatis, & intellectus, pendeant in genere cauſæ efficientis ab eiſdem potentiis motis, & excitatis à Deo; auxilium tamen ipſum primò præueniens, vt diſputatione 74. & 78. patebit, non dependet actiuè à noſtro libero arbitrio, ſed à ſolo Deo, qui ſolus nos vocat interiùs, & præmouet, iuxta illud: *Vocabis me, & ego reſpondebo tibi.* Et ad primam probationem reſpondetur, quòd accedere ad audiendum Euangelium, animo irridendi illud, vel intendendi his, quæ dicuntur, & ea ſuſcipiendi; eſt quidem poſitum in noſtra poteſtate, aliter tamen, & aliter. Nam accedere animo irridendi, eſt in nobis, ex nobis ipſis: accedere autem animo intendendi his, quæ dicuntur, & Euangelium ſuſcipiendi, non eſt à nobis, ex nobis, ſed ex auxilio præuenientis, & præoperantis gratiæ, vt patet ex illo Act. 17. *Mulier quædam nomine Lydia purpuraria, Ciuitati Theaterinorū, colens Deū, credidit, cuius Dominus aperuit cor, intendere his, quæ à Paulo dicebantur.* Vbi Spiritui ſancto mouenti tribuitur, quòd Lydia attenderit iis, quæ prædicabat Apoſtolus Paulus. Vnde Ioannis 1. dicitur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* quod, vt notauit S. Auguſt. lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſſione, cap. 25. *ideo dictum eſt, quia nullus hominum illuminatur, niſi illo lumine veritatis, quod Deus eſt, ne quiſquam putaret ab eo ſe illuminari, à quo aliquid audit, vt diſcat: non dico, ſi quenquam magnum hominem, ſed nec ſi Angelum ei contingat habere doctorem. Adhibetur enim ſermo veritatis extrinſecus vocis miniſterio corporali: verūtamen neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat; ſed, qui incrementum dat, Deus. Audit quippe homo dicentem vel hominem, vel Angelum, ſed, vt ſentiat, & cognoſcat verum eſſe, quod dicitur, illo lumine intus mens eius aſpergitur, quod æternum manet, quod etiam in tenebris lucet.* Quibus verbis apertiſſimè docet S. Doctor, quòd ſentire, & cognoſcere, verū eſſe, quod à prædicatore proponitur, nōn procedit ex ſolis viribus naturæ, ſed ex illuſtratione, & inſpiratione Spiritus ſancti: quamuis audire verbum Dei animo irridendi, ſit in nobis ex nobis. Et ratio huius eſt, quā aſſignat S. Th. Nā *defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ*, & præparationis ad illam, *prima cauſa eſt ex Deo; ſecundum illud Oſeæ 13. Perditio tua Iſraël, ex te; tantummodo in me auxilium tuum.*

XVII. Auxilium præueniētis gratiæ eſt effectiuè à ſolo Deo.

Iob 14.

Gratia Dei tetigit cor mulieris Purpurariæ, vt intenderet prædicationi Pauli.

S. Th. 1. 2. q. 112. ar. 3. ad 2.

Ad aliud de ſpeciebus intelligibilibus, & notitiis, quod in eodem argumento obiicitur, reſpondetur, quòd, ſicut ad gratiam ſupponitur materialiter ipſa natura, tanquam ſubiectum ſuſceptiuum, quod per gratiam perficitur, & eleuatur; ita proportionabiliter ſupponuntur, quaſi materialiter, ſpecies intelligibiles in natura; ſed per auxilium gratiæ eleuantur, vt deſeruiant fidei. Vnde notitiæ, quibus homo apprehendit obiectum credibile, vt aſſentiatur illi, non procedunt effectiuè ex ſola facultate naturæ, ſed eliciuntur ab intellectu eleuato per ſpeciale auxilium gratiæ præuenientis, ſecundum illud, quod dicit Apoſtolus: *Non ſumus ſufficiētes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficiētia noſtra ex Deo eſt.* Ex quo teſtimonio S. Aug. probat efficaciter, quod nihil eorum, quæ ad religionem, & pietatem pertinent, poteſt homo facere abſque auxilio gratiæ, etiamſi ſit minima cogitatio, antecedens conſenſum, & actum fidei. Accedere autem ad audiendum Euangelium, animo intendendi his, quæ dicuntur, & veritatem ſuſcipiendi, aliquid eſt pertinens ad religionem, & pietatem. Vnde S. Th. 2. 2. q. 6. a. 1. in corp. loquens de

XVIII. Species intelligibiles naturales eleuātur per gratiam, vt per eas intelligat homo myſteria fidei.

2. Cor. 3.

S. Augu. lib. de præd. SS. c. 2. & 4. & li. 2. contra duas epiſt. Pelag. c. 8.

errore Pelagianorum, inquit: *Propter hoc dicebant Pelagiani, quod initium fidei eſt ex nobis, inquantum ſcilicet ex nobis eſt, quod parati ſimus ad aſſentiendum his, quæ ſunt fidei: ſed conſummatio fidei eſt à Deo.* Certè ſi aliquis ex ſola facultate naturæ accederet ad audiendum Euangelium, animo ſuſcipiendi illud, accederet ex ſeipſo paratus ad aſſentiendum his, quæ ſunt fidei: nam hæc eſt vna ex potiſſimis præparationibus antecedentibus actum fidei: non ergo poteſt hoc facere liberum arbitrium ex ſola facultate naturæ.

XIX. Ad primam confirmationem reſpondetur, quòd, vt diſput. 77. explicabitur latiùs, à miniſtris Eccleſiæ pendet effectiuè vocatio exterior, vocatio autem Dei interior, quæ eſt per internam motionem intellectus, & voluntatis, licèt regulariter præſupponat externam vocationem, aut propoſitionem obiecti, factam per prædicationem alterius, aut lectionem ſacram; tamen effectiuè eſt à ſolo Deo, qui ſolus poteſt interiùs immutare voluntatem alterius, & effectiuè eam mouere, vt docet S. Thom. 1. p. q. 106. ar. 2. & q. 111. art. 2. Colligitur hæc ſolutio ex eodem S. Tho. ad Heb. 13. lect. 3. in illa verba: *Deus autem pacis aptet vos.* Vbi ſic ait: *Voluntas humana, cùm ſit quædam inclinatio rationis, eſt principium actuum humanorum: ſicut grauitas eſt principium motus grauium deorſum: vnde ſe habet ad actus rationis, ſicut inclinatio naturalis ad actus naturales. Res autem naturalis dicitur apta ad illud, ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo, quando habet voluntatem benefaciendi, dicitur aptus eſſe ad illud. Deus etiam, quando immittit homini bonam voluntatem, aptat eum, id eſt, facit ipſum aptum. Et ideo dicit:* Aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, *id eſt, faciat vos velle omne bonum. Prou. 11. Deſiderium iuſtorum, omne bonum. Hæc eſt enim volũtas Dei, ſcilicet quòd Deus vult, nos velle; aliter enim non eſſet bona voluntas noſtra.* Et poſt pauca: *Dupliciter autem aptatur homo ad benefaciendum. Vno modo exteriùs operando; & ſic vnus homo aptat alium perſuadendo, vel comminando. Alio modo aliquid interiùs exhibendo; & ſic ſolus Deus aptat volũtatem, qui ſolus ipſam poteſt immutare. Prouerb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud. Vnde dicitur, faciens in vobis. Phil. 2. Deus eſt, qui operatur in vobis velle, & perficere. Quid autem faciet? quod placitum eſt coram ſe, id eſt, facit vos velle, quod placet ei. Hæc autem ſunt fides, & manſuetudo, & timor Domini.* hactenus S. Thomas.

Vocatio interior non pendet ex miniſtris Eccleſiæ.

Aptari voluntatem hominis ad bona opera quid ſit.

XX. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quòd interiora auxilia actualia præuenientis gratiæ, etiam ſufficientis, ſi ſint prima auxilia ſimpliciter, non ſunt formaliter actiones vitales noſtri intellectus, aut voluntatis; ſed cauſaliter, vnde auxilia iſta formaliter loquendo, non dependent effectiuè à noſtro intellectu, & voluntate, ſed ſunt in nobis à ſolo Deo, vt diſput. 74. & 78. patebit.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate S. Auguſtini reſpondetur; quòd ex locis ſuperiùs adductis pro prima concluſione, conſtat, illum ſenſiſſe auxilia præuenientis gratiæ non dari ex lege facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ; ſed omnino gratis, & abſque vlla dependentia ab iiſdem operibus naturæ. Neque in loco inducto ex lib. 19. de ciuit. Dei contrarium docet. Quando enim inquit, bona temporalia hominibus à Deo donata eſſe, eo pacto æquiſſimo, vt quicunque mortalis talibus bonis rectè vſus fuerit, accipiat ampliora, atque meliora, ſcilicet immortalitatis pacem, & gloriam, &c. loquitur de recto vſu temporalium, non quidem habito ex ſolis viribus naturæ, ſed ex auxilio gratiæ ſpeciali. Nam homo iuſtus per bona opera meretur ex condigno vitam æternam, *quam repromiſit Deus diligentibus ſe.* Propter quod Apoſtolus beati-
1. Tim. 4. tudinem æternam appellauit coronam iuſtitiæ, dum

A ait: *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus Iudex:* quia videlicet ſuppoſita promiſſione diuina, ex iuſtitia debetur iuſtis propter bona opera ex charitate facta.

XXI. Ad tertium. Quod attinet ad auctoritatem S. Th. q. 14. de veritate, eſt prima ſolutio, quod S. Doctor 1. 2. q. 109. ar. 6. ad ſecundum, q. 112. ar. 3. & lib. 3. contra Gent. cap. 149. ad meliorem, & clariorem formam reduxit id, quod docuit in qu. 14. de veritate. Ita dicit Driedo, & Ruardus Taper, & Caiet. 1. 2. qu. 109. art. 6. §. nec obſtat.

Driedo lib. de cõcord. lib. arb. fol. 56 pag. 2. Taper a. 3. cõt. Luther pag 220.

Secunda ſolutio aliorum eſt, quod illi puero facienti quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ in prima deliberatione, dabitur regulariter, & ex pura Dei miſericordia auxilium ſupernaturale, quo ſe diſpo-
B nat ad gratiam; non tamen infallibiliter, & ex lege, ita vt ſecundùm communem modum, quem Deus ſeruat, debeat neceſſariò præcedere gratiam conatus bonus naturæ. In hanc ſententiam videtur inclinare M. Bañes 2. 2. quæſtione 10. ar 1. dub. 2. ad 4. Eandem explicationem adhibent verbis S. Thomæ multi doctiſſimi Thomiſtæ. Et, ſi fiat argumentum: nam, *certiſſimè*, idem ſignificat, quòd, *infallibiliter*: quod enim aliquando deficit, non euenit certiſſimè; reſpondent, quòd in moralibus contingit certiſſimè, quod regulariter cõtingit; quãuis aliquando non ita eueniat, ſicut dicimus, quòd in hyeme certiſſimè ſunt pluuiæ; & in hac acceptione ſumitur illud verbũ, *certiſſimè*, lib. 3. Regum, cap. 11. & Exodi 34. cùm dicitur: *Non ingrediemini ad eas*, ſcilicet ad mulieres
C Moabitidas, & Amonitidas, *certiſſimè enim auertent corda veſtra, vt ſequamini Deos earum.* Vnde S. Thom. 1. 2. q. 105. ar. 4. ad 6. docet, quòd in iſtis verbis explicatur morale periculum ſeductionis. Sed hæc explicatio non videtur ſatisfacere argumento, ſuperiùs facto: nam demus caſum, quòd puer ille faciat totum quod poteſt ex ſolis viribus naturæ, & Deus non det illi auxilium gratiæ; ille non peccabit mortaliter contra præceptum, quo tunc tenetur conuertere ſe in Deum, & bonum rationis, quia nullus peccat, ſi facit totum quod poteſt ad implendum præceptum, aliàs obligaretur ad impoſſibile: ergo tranſacto illo tempore, poterit peccare venialiter, antequã peccet mortaliter. Dicere autem, quòd pertinet ad diuinam prouidentiam, vt non permittat illum pec-
D care venialiter, antequam mortaliter peccet, vel iuſtificetur à Deo; videtur voluntarium.

De puero perueniẽte ad vſum rationis.

Certiſsimè fit moraliter quod regulariter fit.

XXII. Tertia explicatio eſt, quam latè proſequitur M. Medina 1. 2. q. 89. art. 6. quòd ibi loquitur S. Thom. de faciente totum quod in ſe eſt, non quidem ex ſola facultate naturæ, ſed ex auxilio præuenientis gratiæ. Et quoniam hæc explicatio eſt expreſſa S. Thomæ ſuper cap. 10 ad Romanos lectione 3. cuius verba ſuperiùs adduximus; pro eius intelligẽtia notãdum, quòd cognitio fidei explicita, omnibus ſimpliciter neceſſaria, & in omni ſtatu ad iuſtificationem eſt cognitio, qua homo credit, Deum eſſe, & habere prouidentiam de rebus humanis: id quod S. Thom. colligit in eod. art. 11. in corp. ex illo ad Heb. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quod eſt, &*
E *quod inquirentibus ſe remunerator eſt*, in quo implicitè continetur fides eorum, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Dicimus ergo, quòd in illo inſtanti morali, & in breui ſpatio vſus rationis, ſimul cum illuſtratione naturali, Deus ſpeciali auxilio mouet ſufficiẽter intellectum, & excitat voluntatem peruenientis ad vſum rationis, vt conuertatur in Deum, tanquam in finem vltimum eo modo cognitum, quo illa ætas patitur. Cuius ratio eſt: nam ſuppoſito, quòd eſt præceptum, quo in illo inſtanti tenetur puer ſe conuertere in Deum, tanquam in finem vltimum, proponendo in omnibus illi placere, atque ſeruare

Si puer perueniens ad vſum rationis, faciat quod in ſe eſt ex aux. gratiæ, illuminabitur à Deo, & iuſtificabitur.

omnia

Digitized by Google

omnia præcepta naturalia (hoc enim eſt ſequi dictum rationis) ad diuinam prouidentiam pertinet, vt det illi auxilium ſufficiens : nam in natura lapſa non poteſt homo ex ſola facultate naturæ ſic ſe conuertere in Deum, nec proponere abſoluta voluntate illi placere in omnibus, vt diſp. 51. & 52. dictum eſt. Vult ergo docere S. Doctor, quòd ſi ille puer faciat quod in ſe eſt, ex prædicto auxilio ſupernaturali; Deus vel per aliquem prædicatorem, vel per internam inſpirationem illuminabit illum, vt credat alia myſteria, quæ ad conſequendam vltimam ſalutem, neceſſarium eſt credere explicitè, vt incarnationem Verbi, & alia huiuſmodi. Magis enim requiritur ex parte fidei, ad conſequendam gloriam, quàm gratiam. Colligitur hæc explicatio ex eodem contextu: nam ibi ponit exemplum S. Thom. in Cornelio, ad quem Dominus miſit Petrum *Actor.* 10. quia fecit quod in ſe erat, dando eleemoſynas, &c. & tamen, vt ſuprà dicebamus, Cornelius non ex ſola facultate naturæ fecit quod in ſe erat, antequã illuminaretur per Apoſt. Petrũ circa myſteria Euangelij, ſed ſpeciali auxilio præueniẽtis gratiæ: id quod fatetur S. Th. 2. 2. q. 10. a. 4. ad 3. vbi ſic ait: *De Cornelio autẽ ſciẽdũ eſt, quòd infidelis nõ erat, alioquin eius operatio accepta nõ fuiſſet Deo, cui ſine fide nullus poteſt placere: habebat autẽ fidem implicitam, nondum manifeſtata Euangelij veritate. Vnde, vt eum in fide plenius inſtrueret, miſſus eſt ad eum Petrus.* Ex his patet, quomodo non detur peccatum veniale cum ſolo originali: nam ſi puer faciat quod in ſe eſt cum illo auxilio, iuſtificabitur: ſi autem non faciat, peccabit mortaliter. Conſonat etiam hæc explicatio cum verbis S. Thomæ prima ſecundæ quæſtione 89. articulo 6. in corp. vbi ait. *quod, ſi puer ille ordinauerit ſeipſum in inſtanti vſus rationis ad debitum finem per gratiam, conſequetur remiſſionem originalis peccati.* Vbi loquitur de ordine ad debitũ finem, ex ſpeciali auxilio, aliàs abſque aliquo auxilio præuenientis gratiæ conſequeretur homo gratiam habitualem: quod falſiſſimum eſt, vt oſtendit M. Medina loco ſuperiùs allegato. Iuxta hanc doctrinam interpretanda ſunt, & intelligenda, quæ in aliis locis, eodem argumento tertio adductis dicit S. Thom.

Cornelius fecit quod in ſe erat, ex auxilio gratiæ.

Peccatum veniale nõ poteſt dari cũ ſolo originali.

XXIII. Sed contra hanc doctrinam eſt argumentum difficile. Sequitur enim, quòd nullus detur adultus, qui ſit infidelis negatiuè. conſequens eſt contra S. Tho. 2. 2. q. 10. art. 1. ergo. Sequela probatur: quoniam, iuxta doctrinam ſuperiùs traditam, omnis, qui peruenit ad vſum rationis, habet auxilium ſufficiens ad credendum: ergo poteſt credere. Cùm ergo teneatur ad credendum; ſi non credat, peccabit mortaliter peccato omiſſionis contra præceptum fidei; ac per conſequens, erit infidelis contrariè. Vt enim omiſſio alicuius actus imputetur ad culpam, ſufficit, & requiritur, quòd homo poſſit illum actum facere, quòd teneatur facere, & non faciat, vt 1. 2. q. 6. docent communiter Thomiſtæ. Reſpondetur, quòd in caſu poſito, immediatè quidem tribuitur illi puero à Deo auxilium ſufficiens ſupernaturale ad implendum præceptum naturale, quo tenetur ſe conuertere in Deum, vt eſt auctor naturæ, paratus ei tribuere auxilium ſufficiens, quo poſſit per fidem, & charitatem ſupernaturalem ſe conuertere in Deum, vt eſt auctor gratiæ. Vnde, ſi non adimpleat præceptum illud naturale, peccabit mortaliter; non quidem, quia non ſe conuertit in Deum, vt eſt auctor gratiæ; ſed quia non eſt conuerſus ad illum, vt eſt auctor naturæ; ac per conſequens manebit infidelis negatiuè; non autem contrariè. Si autem ex auxilio illo ſupernaturali ſequatur ductum rationis, & faciat quod in ſe eſt, conuertendo ſe in Deum auctorem naturæ, ſtatim illuminabitur ab ipſo Deo, & adiuuabitur, vt habeat

Infideles purè negatiuè qui dicantur.

fidem ſupernaturalem, & conſequatur iuſtificantem gratiam. Sed tunc dabitur infallibiliter gratia faciẽti totum quod in ſe eſt, non quidem ex ſolis viribus naturæ, ſed ex præueniente auxilio gratiæ.

Ad quartum reſpondetur, quòd facientibus, & non facientibus quod in ſe eſt, Deus, quando ſibi placet, confert auxilia præuenientis gratiæ, & aliquando etiam propter præcedentia peccata, eis eadem auxilia non confert, vt inferiùs patebit. Sed cùm dat hæc auxilia facientibus quod in ſe eſt ex viribus naturæ, illa opera naturæ nec ſunt ratio, propter quam dentur eadem auxilia, nec conditio, ſine qua regulariter non darentur: ſed concomitanter ſe habent, & per accidens. Vnde non fecit legem, quòd ſi homo faciat priùs totum quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ, ipſe daturus ſit illi infallibiliter auxilia gratiæ, & aliàs non, ſecundùm communem modum, quem ſeruat in collatione eorundem auxiliorum. Nec etiam decreuit huiuſmodi auxilia conferre propter meritum, etiam de congruo, neque tanquam propter cauſam, aut rationem, nec tanquam propter conditionem, ſine qua non. Nec ſtatuit illa dona conferre, vt ſic ille conatus naturalis eleuetur per ſubſequens auxilium gratiæ, & fiat, qualis oportet ad ſalutem. Nec ex hoc ſequitur, quòd ſint fruſtra admonitiones, & fruſtra fiant illa bona opera moralia ab exiſtente in peccato mortali; quoniam, licèt nullo modo ſint diſpoſitiones ad gratiam, etiam remotæ; conducunt tamen ad euitandum nouum peccatum mortale, quando opera illa bona moralia ſunt in præcepto: & ad generandum aliqualem habitum virtutis moralis, qui per actus multiplicatos producitur: ac denique, vt mitiùs reprobus in inferno crucietur, vt diſp. 50. num. 11. ex Auguſtino dictum eſt. Vnde non fiunt fruſtra, neque admonentur fruſtra peccatores, vt in illis ſe exerceant.

XXIIII.

Bona opera facta in peccato mortali ex ſolis viribus naturæ adquid deſeruiant.

Ad quintum reſpondetur, ex illis locis Scripturæ ſolùm colligi, quòd Deus, quantùm eſt ex parte ſua, omnibus adultis tribuat auxilia ſufficientia ad ſalutem, non autem quòd ante eiuſmodi auxilia debeant præcedere bona opera noſtra, aut conatus naturæ, quibus homo ſe diſponat, ac præparet, vt infallibiliter auxilia illa conſequatur. Sed ſpecialiter ad locum Apoſtoli: *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri*; reſpondetur, quòd inter alias explicationes S. Tho. 1. p. quæſt. 19. artic. 6. de quibus diſput. 33. egimus ex profeſſo, intelligitur de voluntate antecedente, quæ eſt voluntas ſigni, non autem de voluntate conſequente, quæ eſt beneplaciti, & ſemper impletur. Ad alium locum ex Apocalypſi, reſpondetur, quòd cùm inquit, *Si quis audierit vocem meam*, &c. loquitur de illo, qui audit, aperit, & reſpondet vocationi ex auxilio gratiæ, donante ipſum velle, & ipſum aperire, non autem de illo, qui reſpondet ex ſola facultate naturæ, aut conatur facere, quod in ſe eſt viribus naturalibus. Imò ex eodem loco non obſcurè colligitur, vocationem Dei præuenire omnem noſtrum conatum. Ait enim: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo* quaſi diceret, non vocatus venio, ſed vocatum præuenio, pulſando.

XXV.

Deus volũtate conſequente nõ vult omnes homines ſaluos fieri.

1. Tim. 2.

Apoca. 3.

Ad ſextum argumentum negatur, ſequi ex noſtra ſententia primum illud inconueniens: nam, vt diſput. 112. & 113. patebit, Deus omnibus hominibus tribuit auxilia ſufficientia ad ſalutem: homo autem ſua culpa non vult illis bene vti. Vnde, ſi damnatur, ſibi imputet. Ad aliud inconueniens, quo inferebatur, peccatum veniale eſſe poſſe in adulto cum ſolo originali, iam patet ex dictis in ſolutione ad primum, & tertium argumentum.

XXVI.

Ad ſeptimum reſpondetur, quòd, vt dicebamus ad primum, perditio, & ſalus eſt quidem poſita in ho-

Digitized by Google

in hominis poteſtate; aliter tamen, & aliter nam perditio eſt nobis ex nobis, ſalus autem ex Deo. Vnde, vt diſputatione 98. & 117. patebit, ſalus noſtra primò eſt in poteſtate ſolius Dei, tanquam in primo incipiente ſimpliciter: vt expreſsè docet S. Auguſt. lib. de dono perſeuerantiæ, capite octauo, & S. Ambroſius, cuius verba eodem loco adducit Auguſt. Vnde ſalus non eſt in poteſtate hominis, tanquam in primo inchoante, aut incipiente, ſed tanquam in conſentiente liberè, & cooperante, ſuppoſito auxilio præuenientis gratiæ, vt dictum eſt. Vnde ante huiuſmodi auxilium nil poteſt homo operari, quod habeat ordinem ad ſuam ſalutem, ſiue in ratione diſpoſitionis, ſiue conditionis, ſine qua non.

Perditio, & ſalus qualiter ſint in poteſtate noſtri arbitrij:

XXVII. Ad confirmationem reſpondetur, quòd explicatio illa in argumento inſinuata, nullo modo eſt admittenda; illam quippe reiicit, & impugnat S. Auguſt. lib. 4. contra Iulianum, cap. 8. & libro 2. contra duas epiſt. Pelag. cap. 3. & libro de dono perſeu. cap. 8. & S. Proſper epiſt. ad Aug. Senſus ergo legitimus illius loci eſt, quem adhibet S. Auguſtinus, & communiter alij ſancti Patres, quòd videlicet recipientibus eum per fidem, & credentibus dedit Deus poteſtatem, vt per gratiam habitualem fierent filij Dei: nam fides eſt primum initium iuſtificationis. Tamen, quòd homines credant, non habent à ſeipſis, ſed ex dono Dei, vt diſp. 49. oſtenſum eſt. Vbi aduertendum cum Caietano, quòd non dixit, *Dedit eis poteſtatem, vt ſe facerent filios Dei*, ſed ait: *Dedit eis poteſtatem, filios Dei fieri*: vt deſignaret, hominem ex facultate naturæ nullam habere virtutem, qua ſe faciat filium Dei; ſed eam accipere ex dono præuenientis gratiæ. Vnde S. Bernardus in tractatu de gratia, & libero arbitrio explicans, qualiter gratia, & liberum arbitrium ad iuſtificationem concurrant, inquit: *Quod à ſola gratia cœptum eſt, pariter ab vtroque perficitur, vt mixtim, non ſigillatim; ſimul, non viciſſim per ſingulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium, ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt. Totum quidem hoc, & totum ex illa; ſed ſicut totum in illo, ſic totum ex illa.*

Ioan. 1. Poteſtas, vt ſimus filij Dei, à Deo eſt.

DISPVTATIO LVII.

Vtrùm ratione maioris conatus liberi arbitrij conſequatur homo auxilia maiora, ſeu intenſiora excitantis & præuenientis gratiæ.

I. ILLI auctores, qui docent, eſſe à Deo ſtatutam legem de conferendis auxiliis præuenientis gratiæ, facientibus totum quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ, dixerunt conſequenter, dari illis à Deo auxilia præuenientis, & excitantis gratiæ, maiora, vel minora iuxta quantitatem præcedentis conatus liberi arbitrij: non quidem ita, vt ille maior conatus arbitrij ſit cauſa meritoria, aut ratio, propter quam dentur auxilia perfectiora gratiæ præuenientis; ſed ſolùm conditio, ſine qua non darentur regulariter à Deo. Probari poteſt hæc ſententia.

Primò, ex illa parabola Matth. 25. & Lucæ 19. de talentis, & pecuniis ſeruis traditis, vt propria induſtria illis negotiarentur: vbi talentorum nomine auxilia gratiæ ſignificantur; & innuitur, quòd à propria induſtria, & conatu maiori, vel minori liberi arbitrij proueniat, quòd plura, vel pauciora talenta vnuſquiſque ſeruus acceperit.

Secundò, Deus optimus maximus ordinariè non tribuit hominibus auxilia gratiæ præuenientis, & A excitantis ad fidem, niſi præuia aliunde notitia, & conſideratione eorum, quæ fides docet: ſed dum adultus notitias accipit ex prædicatione, & inſtructione alterius, vel ſi ipſe legat, aut in memoriam reducat, vel conſideret ea, quæ fides docet; ſolet Deus ſe inſerere per gratuita dona eiſdem notitiis, & eas eleuare, vt ſint ſupernaturales, & illuminent intellectum ad excitandam voluntatem: ergo, quando homo conatur magis, vt perfectiorem notitiam producat, & intenſiorem conſiderationem eorum, quæ fides docet, gratia præueniens, & excitans erit intenſior, & maior. Probatur conſequentia: nam, vt ex Conc. Trid. conſtat, gratia præueniens, & excitans in illuminatione intellectus, quæ fit per notitiam, & excitatione voluntatis, conſiſtit.

B Tertiò. Vocatio Dei interna multùm dependet à libero arbitrio eius, qui vocatur, tum quia potuit accedere, aut non accedere ad audiendum, vel legendum verbum Dei, vnde notitias compararet, quibus Deus ſe inſerere, & ad fidem vocare ſolet: tum etiam, quia poſtquam acceſſit, potuit diuertere aliò cogitationem, neque intendere iis, quæ credenda proponebantur: tum denique, quia accedere potuit vel animo addiſcendi, atque amplectendi quod verum, bonúmque eſſe iudicaret: vel animo irridendi, aut impugnandi, quæ dicerentur: ergo pro diuerſitate conatus liberi arb. eius, qui vocantur, erit ipſa vocatio interna magis, vel minùs intenſa.

Quartò arguitur. Motus gratiæ præuenientis, & excitantis non efficiuntur à ſolo Deo, ſed ſimul etiã II.
C intellectus noſter efficienter concurrit ad illuſtrationes gratiæ, quibus illuſtratur & voluntas ad affectus, & motus gratiæ excitantis, quos ſuſcipit: ergo quantitas præuenientis gratiæ menſurari debet ex quantitate conatus intellectus, & voluntatis noſtræ. Probatur conſequentia: nam, vt 2. 2. quæſt. 24. art. 3. in corpore, docet S. Thom. vniuſcuiuſque rei quantitas dependet à propria cauſa rei.

Confirmatur. Motus gratiæ præuenientis ſunt formaliter actiones vitales, ergo dependent intrinſecè à principio intrinſeco vitali, ſcilicet ab intellectu noſtro, & voluntate; non quidem, vt libera, ſed vt natura eſt, eo enim modo concurrit ad motus præuenientis gratiæ, quo ad motus primò primos, ergo eò erit gratia præueniens magis intenſa, quò D ipſe conatus intellectus, & voluntatis intenſior fuerit.

Quintò. Motus gratiæ præuenientis, & excitantis ſæpe ſunt admodum debiles propter modicam præparationem, & conatum noſtrum, & præcedentia multa delicta, prauáſque affectiones; ergo, ſi conatus noſtri arbitrij eſſet intenſior, gratia præueniens eſſet maior, & perfectior: ergo ratione maioris conatus liberi arbitrij, dantur homini maiora, & perfectiora auxilia præuenientis gratiæ.

Contrariam ſententiam docent conſequenter omnes Doctores ſuprà allegati, qui ſentiunt, nullam legem eſſe à Deo ſtatutam, conferendi auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: quorum ſententiam de mente E S. Aug. & S. Thomæ, veram eſſe cenſeo. Vnde ſit

PRima Concluſio. Auxilia actualia præuenientis gratiæ non menſurantur in ſua perfectione, & intenſione, ſecundùm quantitatem maiorem, vel minorem præcedentis conatus liberi arbitrij; ſed ſecundùm gratuitam omnino, & liberam voluntatem Dei. Itaque in collatione, aut diſtributione talium auxiliorum, nullus habetur reſpectus ad præcedentes conatus noſtri liberi arbitrij, neque ad aliquid naturale, ſed Deus, pro ſua voluntate, vni tribuit perfectiora auxilia præuenientis gratiæ, & magis intenſa, alteri verò minora, quia ita ſibi placet.

Auxilia præuenientis gratiæ non menſurantur ſecundùm perfectionem præcedentis conatus arbitrij.

Digitized by Google

placet. Iſta concluſio aſſeritur paſſim ab Auguſtino, præſertim in locis cit. diſp.56. maximè in quæſt. ſecunda ad Simplicianum, in fine, cuius verba adduximus ſuprà. Sanctus Thomas expreſsè etiam docet hanc noſtram concluſionem ſecunda ſecundæ, quæ. 24. art. 3. quam probat ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 12. *Hæc omnia operatur vnus, & idem Spiritus; diuidens ſingulis prout vult.* Et ad Epheſ. 4. *Vnicuiq; noſtrûm data eſt gratia, ſecundùm menſuram donationis Chriſti.* Itē etiam 1. ad Corinth. 1. dicitur: *Videte vocationem veſtram, fratres, quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, ſed ignobilia mundi elegit Dominus, vt confundat fortia, & ea, quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret,* &c. Quibus verbis manifeſtè docet, vocationem Dei non attendi, neque menſurari ſecundùm aliquid naturale, nec ſecundùm ſapientiam, aut virtutem humanæ naturæ, ſed ſecundùm gratuitam voluntatem Dei. Præterea probatur ratione. Gratia præueniens non dependet ex aliqua naturali virtute; ſed ex ſola miſericordia diuina datur, quibuſcumque datur: gratia enim excedit omnem facultatem naturæ: ergo ſimiliter quantitas, & perfectio eiuſdem gratiæ non deſumitur ex aliquo naturali, ſed ex ſola miſericordia Dei vocantis. Confirmatur: quoniam, vt oſtenſum eſt in duabus diſputationibus præcedentibus, conatus omnes, & bona opera moralia præcedentia ex ſola facultate naturæ, nullum dicunt ordinem ad gratiam, nec habent proportionem cum illa: ergo non poſſunt quantificare perfectionem, aut intenſionem illius; aliàs iam dicerent ordinem ad gratiam; nam omnis diſpoſitio quantificans formam, dicit aliquem ordinem ad illam. Secundò probatur. Opera naturæ præcedentia gratiam præuenientem, nihil omnino conducunt ad conſequutionem gratiæ, etiam tanquam diſpoſitiones remotæ, vt diſputatione 55. oſtenſum eſt: ergo ratione illorum non datur homini gratia præueniens: non ergo menſuratur quātitas eiuſdem gratiæ iuxta intenſionem conatus liberi arbitrij.

Diſputa. 55. num. 8.

III. Tertiò. Gratia præueniens, & excitans eſt efficienter à ſolo Deo: ſolus enim Deus eſt, qui vocat hominem ad ſe, & hoc importat ipſum nomen gratiæ præuenientis, quando eſt primò præueniens; ideo enim dicitur primò præueniens, quia præuenit ſaltem ordine naturæ omnem efficientiam intellectus, & voluntatis, non ſolùm qua voluntas libera eſt, ſed etiam vt natura eſt, vt diſput. 74. patebit: ergo quantitas, & perfectio eiuſdem gratiæ ſolùm referenda eſt in Deum, atque in meram, & gratuitam voluntatem illius.

Gratia præueniés qualiter à quibuſdam explicetur.

Reſpondent ad hoc, Gratiam præuenientem, & excitātem non pendere efficienter à libero arbitrio, ſed à ſolo Deo; quia, licèt motus eiuſdem gratiæ præuenientis ſint actiones vitales intellectus, & voluntatis; tamen, propriè loquendo, non ſunt actus liberi arbitrij, non ſolùm quoniam illuſtratio intellectus eſſe poteſt per cogitationes, in quas, abſque vlla deliberatione, motúve liberi arbitrij, inciderit homo, vel quas Angelus, aut Deus in eum impreſſerit, aut excitauerit, vel alius per ſermonem ſuggeſſerit, ante omnem motum liberi arbitrij, ſed etiam quoniam, quòd cogitatio illa euadat illuſtratio, & gratia præueniens, ſolùm id habet ex influxu ſupernaturali Dei, & per comparationem ad Deum, tanquam ad cauſam illuminantem; non verò per comparationem ad intellectum noſtrum; quamuis, niſi ſimul cooperetur intellectus, cogitatio, & illuſtratio illa non eſſet in rerum natura. Quare talis illuſtratio, qua illuſtratio intellectus eſt, & gratia præueniens, non eſt actus liberi arbitrij. Affectus verò ſupernaturalis voluntatis circa ea, quæ ad fidem ſpectant, merè naturaliter oritur in voluntate, exi-

A ſtente illuſtratione intellectus, ſimúlque influente Deo in illum, per concurſum particularem: neque cooperatio voluntatis ad illum eſt in libera poteſtate voluntatis, ſed merè naturaliter ex ea reſultat, quatenus natura eſt; non verò quatenus liberum arbitrium eſt, tametſi, vt liberum arbitrium eſt, arcendo cogitationem, aut adducendo rationes allicientes voluntatem in partem oppoſitam, poſſit impedire, ne inſurgat.

IV. Gratia primò præueniens non eſt act° hominis indeliberatus.

In hac tamen ſolutione multa inuoluuntur diſcutienda: & inprimis, vt patebit diſput. 70. gratia primò præueniens, formaliter loquendo, non eſt actus vitalis indeliberatus, ſed motio Dei, ordine cauſalitatis antecedens actum noſtrum vitalem ordinis ſupernaturalis. Nam Deus per auxilium gratiæ præue-
B nientis, eleuat intellectum, & voluntatem, & eam mouet, vt eliciat ſupernaturales actus: ſiue illi ſint liberi, aut deliberati, ſiue indeliberati; cùm ante huiuſmodi auxilium, nullam habeat proximam virtutem, vel actiuitatem intellectus noſter, & voluntas ad eliciendos actus ſupernaturales, etiam indeliberatos, &, vt aiunt, primò primos. Secùdò: nam gratia præueniens, qua Deus efficit, vt notitia intellectus noſtri, aut cogitatio credendorum, aut motus, etiam ſubitanei noſtræ voluntatis ſupernaturales ſint, & quales oportet ad ſalutem; non eſt influxus immediatus in actus intellectus, & voluntatis; ſed eſt influxus immediatus in ipſas potentias, &, mediis potentiis, in earum actus: vt ex dictis in diſputatione decimaoctaua conſtat. Sed influxus immediatus
C in intellectum, & voluntatem, non poteſt eſſe efficienter ab ipſo intellectu, & voluntate: nam intellectus & voluntas nihil in ſeipſis influunt antecedenter ad actus, quos eliciunt: ergo gratia præueniens non procedit effectiuè ab intellectu, aut voluntate noſtra, etiam ſecundum entitatem ſuam: nō ergo eſt magis, vel minùs intenſa pro maiori, vel minori conatu eiuſdem arbitrij, nō ſolùm, vt liberū, ſed etiam vt natura eſt. Tertiò: quoniam, licèt cogitatio, non ſolùm indeliberata, ſed etiam libera, poſſit eſſe gratia præueniens in ordine ad alios actus ſupernaturales ſubſequentes; impoſſibile tamen eſt, quòd aliqua cogitatio ſit ſimpliciter prima gratia præueniens: nā cùm illa cogitatio ſit ſupernaturalis; oportet, quòd ante illam cogitationem intellectus moueatur, &
D eleuetur per aliquod auxilium ſupernaturale, vt illam cogitationem eliciat: aliàs aliquis actus ſupernaturalis, ſcilicet, cogitatio credendorum, procederet ex ſola facultate naturæ, contra illud Apoſtoli: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*: ergo, &c. 1. Cor. 3.

V. Deus, ſeu gratia præueniens nō ſe inſerit operibus naturæ.

Secunda concluſio. Non eſt dicendum, quòd Deus ſe inſerat notitiis, aut aliis actibus intellectus, aut voluntatis inceptis ex ſola facultate naturæ, vel quòd ſuo influxu ſupernaturali in eoſdem actus, eos acuat, vel efficiat ſupernaturales, vt in ſuo ordine ſint, quales oportet ad ſalutem, ſortiantúrque rationem gratiæ præuenientis, comparatione ſupernaturalis conſenſus liberi in actum fidei, ſpei, aut chari-
E tatis, vel aliorum actuum ſupernaturalium. Hæc cōcluſio partim manet probata ex dictis diſputatione præcedenti, concluſione tertia. Præterea probatur. Primò: nam hic modus loquendi erat frequens apud Maſſilienſes, inter quos Fauſtus libro primo de gratia, & libero arbitrio, cap. 4. *Totum,* inquit, *gratia eſt, ſed omnibus eam offert, atque ingerit ad ſalutem.* Et Caſſianus inquit: *Qui cùm in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.* Et iterū ait: *Nam cùm viderit nos Deus ad bonum*

Caſſian. apud Proſp. lib. contra Collatorē cap. 3.

Eod. lib. ca. 16.

Digitized by Google

velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui, ſtatim vt audierit, reſpondetur tibi. Et inuoca me, inquit, in die tribulationis, & eripiam te, & glorificabis me. Quæ verba Proſper ſanctus refellens: *Quis, inquit, non videat, quòd hæc doctrina meritum libero aſſignat arbitrio, quo præueniatur gratia, quæ ei famuletur, reddens debitum, non conferens donum? Quæ definitio in Epiſcoporum Paleſtinæ Synodo, etiam à Pelagio anathemate damnata eſt. In eo enim, qui bonum incipit velle, & cupit ab iniquitate, atque ab errore diſcedere, gratiam Dei hoc ipſum profitemur operari.* ergo ſententia, quæ aſſerit, Deum, ſua gratia excitante, ſeu præueniente, ſe inſerere actibus viribus naturæ inceptis, & eos fouere, &c. non eſt admittenda.

Iſa. 30. Pſal. 49. S. Proſper c. 5. cit.

VI. Confirmatur hoc: nam idem S. Proſper epiſt. ad Auguſtinũ, Maſſilienſes impugnat, quia dixerint, quòd *bona appetentem, gratia Dei foueat.* imò & S. Auguſtinus lib. 1. contra duas epiſt. Pelag. c. 19. cuius verba diſp. 1. n. 11. retulimus, propter hoc etiam reprehendit Iulianum, quoniã aſſeruit, quòd homo nulla Dei gratia præuẽtus incipiat, ſeu aggrediatur opus bonũ, & poſtea *in ipſo iam opere diuinitus adiuuetur*: ex qua aſſertione infert ibi S. Aug. quòd Dei adiutorium detur ex meritis: nã immediatè poſt illa verba Iuliani: *In ipſo iam opere diuinitus adiuuetur.* ſubdit: *pro meritis videlicet voluntatis bonæ, vt reddatur debita gratia, non donetur indebita; ac ſic gratia, iam non ſit gratia, ſed ſit illud, quod Pelagius in iudicio Palæſtino ficto corde damnauit, gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari.* Ex quo apparet, Iulianum ſenſiſſe bonos conatus liberi arbitrij ex ſolis viribus naturæ inceptos à gratia ſe inſerente foueri, atque perfici: ergo hæc ſententia non eſt admittenda.

Secundò probatur: nam aliàs ſequi videtur, quòd homo bono naturæ bene vtendo, ad ſalutarem gratiam, initialis gratiæ ope perueniat, quod tamen in Maſſilienſibus impugnat S. Proſper epiſt. ad Auguſtinum, cùm ait: *Quidam verò horum in tantum à Pelagianis ſemitis non declinant, vt quum ad confitendam eam Chriſti gratiam, quæ omnia præueniat merita humana, cogantur, ne ſi meritis redditur, fruſtra gratia nominetur: ad conditionẽ hanc velint vniuſcuiuſque hominis pertinere, in qua eum nihil priùs merentem, quia nec exiſtentem, liberi arbitrij, & rationalis gratia Creatoris inſtituat, vt per diſcretionem boni, & mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum eius poſſit ſuã dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiã, qua in Chriſto renaſcimur, peruenire, per naturalẽ ſcilicet facultatẽ, petendo, quærendo, pulſando: vt ideo accipiat, ideo inueniat, ideo introeat. quia bono naturæ bene vſus, vt ad iſtã ſaluãtem gratiã, initialis gratiæ ope meruerit peruenire.* Vnde etiam S. Hilarius ſcribens ad S. Auguſtinum, & eorũdem Maſſilienſium ſententiam referens, ait, eos aſſerere: *Nec negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat: non autem quidquam ipſa iam valeat. Nam illa teſtimonia, vt eſt illud:* Sicut vnicuique partitus eſt menſuram fidei: *& ſimilia; ad id volũt valere, vt adiuuetur, qui cœperit velle, & non vt etiam donetur, vt velit:* ergo nõ eſt admittendũ, quòd liberum arbitriũ ex ſolis viribus naturę incipiat, quærendo, petẽdo, pulſando, & gratia poſtmodum, ſeu ipſe Deus per gratiam, eiſdem actibus ſe inſerat, eos acuendo, & fouendo vt ſupernaturales ſint. Tertiò probatur, quia non eſt intelligibile, quomodo Deus influendo ſupernaturali influxu immediatè in actus ex viribus naturæ inceptos, eos efficiat ſupernaturales. Non enim fieri poteſt, vt Deus efficiat actus vitales, niſi mediante potentia vitali: ergo non poteſt influere immediatè ſupernaturali influxu in cogitationem, & notitiam credendorum, niſi priùs natura influat in potentiam, eámque moueat, vt eiuſmodi actus ſupernaturales producat.

Rom. 12.

A Cõfirmatur rationibus, quibus diſp. 18. oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, eáſque præmouere, & applicare, vt ſuas operationes producant.

VII. Talentorũ nomine intelliguntur dona gratiæ.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd, nomine talentorum intelliguntur dona gratię, quæ Deus diſtribuit vnicuique iuxta eius diſpoſitionem; ſed ipſam diſpoſitionem operatur in eis Spiritus ſanctus, in maiori, vel minori intenſione, prout vult; ſicut concluſione 1. dictum eſt. Solutio eſt expreſſa S. Thom. 2. 2. q. 24. a. 3. ad 1. Sed contra: nam ſequitur, dari proceſſum in infinitum; quia, ad recipiẽda dona gratiæ requiritur diſpoſitio, & ad illam diſpoſitionem, cùm ſit etiam donum gratiæ, requiritur alia diſpoſitio, & ſic in infinitũ. Reſpondetur, quòd B dona habitualia gratiæ, quia ſunt perfecta, & non ordinantur ex ſe ad aliam formam, prærequirunt ex parte recipientis diſpoſitionem in adultis, quibus Deus non infundit hæc dona abſque eorum cõſenſu: dona autem actualia quia dantur per modũ tranſeuntis, non prærequirunt aliam diſpoſitionem; ſed per ea Deus præparat liberum arbitrium, vt eliciat actus ſupernaturales, & diſpoſitionem ad gratiam iuſtificantem; vnde non ſequitur proceſſus in infinitum.

Notitia myſteriorũ fidei eſt ex auxilio gratiæ.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd ſpecies intelligibiles ſupponuntur quidem à natura regulariter, ſed tamen notitia, ſeu cogitatio, qua eiſdẽ ſpeciebus apprehendit homo res fidei, vt illis aſſentiatur, non eſt à ſola natura, ſed ex motione Spiritus ſancti eleuantis C ſpecies, & ipſam potentiam intellectiuam, vt ea, quæ ſunt fidei, apprehendat, conſideret, & expendat, atque illis aſſentiatur. Vnde & ipſa notitia credendorum, & eius intenſio eſt à Spiritu ſancto, tanquam à primo mouente per auxilium gratiæ, vt ſuprà dictum eſt.

VIII. Donũ Dei eſt, audire Verbũ Dei animo obediendi.

Ad tertium reſpondetur, quòd non ex ſolis naturæ viribus, ſed ex motione Spiritus ſancti procedit, quòd quis accedat ad audiendum, vel legendũ verbum Dei, vt illi obediat: & ex eadem motione procedit, quòd, poſtquam acceſſit, non diuertat ad aliam rem cogitationem, ſed attendat his, quæ dicuntur. Sicut Act. 16. dicitur de illa muliere Purpuraria, *cuius Deus aperuit cor, intendere iis, quæ à Paulo dicebantur*: vt ſuprà explicatum eſt. Et ſimiliter procedit ab eo- D dem auxilio, quòd accedat animo addiſcendi, & amplectendi ea, quæ dicuntur, vt expreſsè docet S. Aug. lib. de don. perſeu. c. 14. dum ait: *Sed illis, qui veritatis exhortationem obedienter audiunt, ipſum donum Dei datum eſt, hoc eſt, obedienter audire: illis autem, qui non ſic audiunt, non eſt datum.* Et infrà: *Hinc eſt, quòd Dominus, cùm eis loqueretur, qui carnales aures apertas haberent, dicebat tamen:* Qui habet aures audiendi, audiat: *quas non omnes habere proculdubio nouerat. A quo autem habeant, quicumque habent, ipſe Dominus oſtendit, vbi ait:* Dabo eis cor cognoſcendi me, & aures audiẽtes. *Aures ergo audiendi, ipſum eſt donum obediendi.* Quibus verbis manifeſtè docet, quòd intendere his, quæ dicuntur, & verba Dei audire, animo obediendi, ſit etiam donum Dei. Vnde etiam iſtorum actuum inten- E ſionem partitur Spiritus ſanctus vnicuique prout vult. Quòd autem non accedat ad audiendum Verbũ Dei, vel ſi accedat, non intendat iis, quæ dicuntur, vel animo ea irridendi accedat; hoc habet ex ſua mala voluntate, aut etiam ex ſuggeſtione diaboli, vt ſuprà dictum eſt.

Lucæ 8.

IX. Gratia præueniẽs, quæ nõ eſt ſimpliciter prima, poteſt eſſe actus vitalis.

Ad confirmationem reſpondetur: quòd prima gratia præueniens non eſt formaliter actus vitalis, ſed cauſaliter: eſt enim motio ad actum vitalem, vt diſput. 74. dicetur: gratia autem præueniens, quæ nõ eſt ſimpliciter prima, eſt actus vitalis, dependens quidem effectiuè à noſtro intellectu, & voluntate, vt

Digitized by Google

à cauſa proxima, ſed tamen eius intenſio, & perfectio tandem reduci debet in priorem gratiam præuenientem,quæ non ſit formaliter actus vitalis, ſed motio Dei præuia ad actum vitalem ſupernaturalẽ, Et per hæc reſpondetur ad quartum argumentum.

Ad quintum reſpondetur, quòd,vt docet S.Tho. 1.2.q.112.a.3.ad 2. *Prima cauſa defectus gratiæ eſt ex nobis:ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt à Deo,ſecundum illud Oſeæ 13.*Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo in me auxilium tuum. Vnde,quòd motus gratiæ præuenientis ſint debiles, procedere poteſt ex nobis,quatenus Deus, propter præcedentes culpas, non tribuit abundantiora præuenientis gratiæ auxilia: ſed quòd ea conferat in magna abundantia, & intenſione;totum debet refundi in meram, & gratuitamDei voluntatem,& miſericordiam,vt dictum eſt.

Motus præuenientis gratię vnde habetquod ſint debiles.

Conſequenter explicandum eſt, quas vires habeat liberum arbitrium in ordine ad bonum ſupernaturale,poſtquã à Deo accepit auxilia priora diuinæ grntiæ.Circa quod 12. occurrunt diſputãda.

I. Vtrùm facienti totum quod in ſe eſt,ex prioribus auxiliis gratiæ,vt ex auxilio ſufficienti;dentur infallibiliter, & ex certa lege poſteriora auxilia, vt auxilium efficax, quo infallibiliter conuertatur, & ſaluetur.

II. Vtrùm facienti totum quod in ſe eſt,ex auxilio efficaci, detur infallibiliter, & ex certa lege gratia habitualis,ſeu iuſtificans.

III. Vtrùm per actus Charitatis æquales habitui præexiſtenti,aut etiam per actus remiſſos,conſequatur homo infallibiliter, & ex certa lege augmẽtum gratiæ habitualis,charitatis, & gloriæ eſſentialis.

IV. Vtrùm propter merita mortificata conſequatur pœnitens infallibiliter, & ex lege à Deo ſtatuta maiorem gratiam habitualem,&ius ad gloriam eſſentialem magis intenſam.

V. Vtrùm,ratione maioris conatus liberi arbitrij, vel influxus cum auxilio æquali gratiæ adiuuãtis,vnus,cæteris paribus, conſequatur magis intenſam gratiam iuſtificantem,quàm alius.

VI. Vtrùm intellectus naturaliter perfectior, cum æquali lumine gloriæ,producat actum viſionis beatificæ magis intenſum,quàm alius.Et eadem difficultas procedit de aliis actibus ſupernaturalibus.

VII. Vtrùm actus fidei ſupernaturalis,& charitatis, aut viſionis beatificæ,inquantùm eſt formaliter actio vitalis,procedat effectiuè, vt quo, à principio ſupernaturali,an à ſola potentia naturali, ſecundum ſuam innatam virtutem.

VIII. Vtrùm actus Fidei,Spei,& Charitatis ſint, quantùm ad ſubſtantiam, ſupernaturales; an ſolùm quantùm ad modum.

IX. Vtrùm vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, procedat effectiuè ab ipſa gratia habituali; an à potentia eleuata per ſolum auxilium ſpeciale.

X. Vtrùm abſque auxilio gratiæ voluntati creatæ inhærente,ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti,poſſit liberum arbitrium elicere actum ſupernaturalem Fidei,Spei,Charitatis,vel pœnitentiæ, quo ſeipſum proximè, vel remotè ad gratiam iuſtificantem diſponat.

XI. Vtrùm homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia,ſit cauſa in ſuo ordine principalis,an ſolùm inſtrumentum Dei.

XII. Vtrùm de potentia Dei abſoluta creari poſſit aliqua ſubſtantia intellectualis,cui ex ſolis viribus naturæ competat diligereDeum ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ,& alios actus ſupernaturales elicere.

DISPVTATIO LVIII.

Vtrùm facienti totum quod in ſe eſt, ex prioribus auxiliis præuenientis gratiæ, dentur infallibiliter,& ex certa lege poſteriora auxilia.

Tota difficultas huius diſputationis conſiſtit in hoc: An poſſit homo per bonum vſum auxilij ſufficientis conſequi propria induſtria,auxilium efficax, bene vtendo ex ſua innata libertate eodem auxilio ſufficienti, ac piè cum illo operando. Quidam enim partem affirmatiuam defendunt,quam hæc argumenta probare videntur. I.

Primò:namDeus hominem non deſerit,niſi prius ipſe deſerat Deum,vt habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific.c.11.ergo ſi homo faciat totum quod poteſt,in virtute auxilij ſufficientis dabit illi Deus infallibiliter auxilium efficax,quo piè operetur,& ſaluetur; aliàs enim reuerà Deus deſereret hominem, denegando illi auxilium efficax,priuſquam ipſe homo deſerat Deum.

Secundò,Deus,quantùm ex parte ſua, paratus eſt omnibus gratiam dare: *Vult enim omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Vnde, vt 3.cont.Gent.c.159.docet S.Thom.illi ſoli gratia priuantur,qui eidem gratiæ impedimentum præſtant: ſed qui,poſtquam accepit à Deo auxilium ſufficiens ad ſalutem, facit totum quod poteſt per illud auxilium,non præſtat impedimentum gratiæ efficaci:ergo infallibiliter eam conſequetur à Deo. 1.Tim.2.

Tertiò,Per auxilium ſufficiens poteſt reuerà homo ad Deum conuerti, piè operari, perſeuerare vſque in finem,& ſaluari.ideo enim dicitur ſufficiens, quia per illud poteſt homo hæc præſtare: ſed non eſſet ſufficiens ad ſalutem, ſi homini bene vtenti eodem auxilio,non darentur infallibiliter àDeo auxilia efficacia, quibus ſaluetur: ergo facienti totum quod in ſe eſt,ex auxilio ſufficienti, dabitur infallibiliter auxilium efficax. Minor probatur: nam aliàs ſtarent ſimul hæc duo,quòd ſcilicet homo faciat totum quod poteſt ex auxilio ſufficienti, & Deus nolit dare illi auxilium efficax:& ſi hoc admittatur, euidenter ſequitur,illum hominem,quidquid faciat, neceſſariò perire, quod tamen à Dei miſericordia videtur alienum.

Quartò,poſtquam Deus,ſua miſericordia, nullis noſtris præcedentibus bonis meritis, vocauit peccatorem per gratiam ſufficientem,prius eſt in ſigno rationis, quòd liberum arbitrium eiuſdem peccatoris,motum à Deo gratia excitante, & ſufficiente; ſe determinet ad conſenſum, quàm, quòd Deus det illi gratiam adiuuantem, ſeu efficacem; quia gratia efficax,inquantùm efficax, pendet, vt à conditione ſine qua non, ex libera cooperatione, qua noſtrum arbitrium vult conſentire Deo vocanti, & excitanti:ergo ipſe peccator, faciendo totum, quod poteſt per auxilium ſufficiens, infallibiliter conſequitur à Deo auxilium efficax; ac per conſequens, poſteriora auxilia diuinæ gratiæ dantur infallibiliter, & ex certa lege facientibus totum, quod in ſe eſt ex prioribus auxiliis. II.

Confirmatur:nam hæc cauſalis eſt vera: Quia homo vult conſentire Deo excitanti, & vocanti, ideo adiuuatur à Deo: cùm liberum arbitrium determinet gratiam ad concurrendum ſecum,& non prædeterminetur ab ea,quantùm ad exercitium; aliàs homo

mo non conſentiret quando vult,& prout vult, ſed quando Deus vult;& ita periret omnino eius libertas:ergo infallibiliter, & ex certa lege datur auxiliũ gratiæ adiuuantis, ſeu efficacis facientibus totum quod in ſe eſt ex auxilio gratiæ ſufficientis.

III. Quintò arguitur omnibus argumentis, quibus diſput.56.contendebamus probare,auxilia excitantis,& ſufficientis gratiæ dari infallibiliter à Deo facientibus totum quod in ſe eſt ex facultate naturæ. Ex hoc enim euidenter deducitur à fortiori, auxilia efficacia gratiæ adiuuantis dari infallibiliter à Deo facientibus pro innata libertate totum quod in ſe eſt ex auxilio gratiæ ſufficientis:maior enim diſtantia, & improportio reperitur inter opera naturæ, & priora auxilia gratiæ ſufficientis, quam inter opera procedentia ex prioribus auxiliis gratiæ ſufficientis, & poſteriora auxilia gratiæ efficacis: nam opera naturæ non ſunt eiuſdem ordinis cum gratia: at verò opera procedentia ex auxilio ſufficienti, ſunt eiuſdem ordinis ſupernaturalis cum auxilio efficaci:ergo,ſi facientibus totum quod in ſe eſt ex facultate naturæ, dantur infallibiliter prima auxilia præuenientis gratiæ:ſequitur,quòd facientibus totũ quod poſſunt ex auxilio ſufficienti,detur infallibiliter auxilium efficax.

Sextò, Homo exiſtens in gratia poteſt per bona opera promereri perſeuerantiæ donum,& infallibiliter illud obtinere à Deo:dicit enim Auguſt. lib de dono perſeu.c.6.*Hoc Dei donum*,ſcilicet perſeuerantiæ,*ſuppliciter mereri poteſt;ſed,cùm datum fuerit,amitti non poteſt.* Sed donum perſeuerantiæ pertinet ad poſteriora auxilia diuinæ gratiæ: ergo bene vtenti auxiliis prioribus gratiæ,dantur à Deo infallibiliter & ex certa lege poſteriora auxilia,quibus ſaluus fiat.

Hæc tamen ſententia non videtur dictis S. Auguſtini, & S. Thomæ conformis,nec conſonat cum his, quæ de efficacia motionis diuinæ dicta ſunt diſput.18. 19.22.& 23.& dicentur infrà. Ad cuius euidentiam obſeruandum eſt, bonum vſum auxilij ſufficientis non eſſe à ſolo auxilio ſufficienti,ſeu à libero arbitrio,ſolo auxilio ſufficienti eleuato. Nam, vt inferiùs patebit,propterea ponitur auxilium efficax, tribuens actualiter bene operari, vt potentia, quæ per auxilium ſufficiens ſolùm erat in actu primo cõſtituta,& potens operari ſupernaturales actus,infallibiliter eos producat.Sit ergo

IV. Bonus vſus auxilij ſufficientis eſt ſignũ à poſteriori,datum fuiſſe homini auxilium efficax. Auxilia efficacia non dantur propter bonũ vſum auxilij ſufficiẽtis.

Prima Concluſio. A poſteriori eſt ſignum certum,donatum fuiſſe homini à Deo auxilium efficax, ſi liberum eius arbitrium faciat totum, quod per auxilium ſufficiens poteſt facere. Probatur primò:nam per auxilium ſufficiens reuerà poteſt homo ad Deum conuerti,& piè operari; ſed, vt actu conuertatur ad Deum, & piè operetur, neceſſarium eſt auxilium efficax,vt diſp 88.manifeſtum fiet: ergo à poſteriori eſt ſignum, illum habuiſſe auxilium efficax,ſi faciat totum,quod per auxilium ſufficiens poteſt facere.

Secunda Concluſio. Nulla lex eſt à Deo ſtatuta, dandi infallibiliter poſteriora auxilia gratiæ facientibus totum quod in ſe eſt, cum prioribus auxiliis, & bene illis vtentibus ex ſua innata libertate. Hæc concluſio ſtatuitur contra aliquos Doctores, qui arbitrantur, Deum miſericorditer quidem tribuere homini prima auxilia excitantis,& ſufficientis gratiæ. Quòd ſi liberum eius arbitrium pro ſua innata libertate voluerit cum eiſdẽ auxiliis conſentire Deo excitanti, & cooperari; Deus etiam cooperabitur cum illo,& auxilium excitans, ſeu ſufficiens habebit nouum influxum cum eodem arbitrio in operationem, & ſortietur rationem gratiæ adiuuantis, & ita infallibiliter conſequetur à Deo auxilium efficax,ſeu cooperans. Si autem pro eadem liberta-

A te noluerit cooperari,tunc auxilium excitans manebit intra limites auxilij excitantis, & ſufficientis ad ſalutem, & non ſortietur rationem auxilij adiuuãtis efficacis.Noſtra tamen Concluſio eſt expreſſa ſancti Thomæ,locis diſp.56.allegatis.Præterea 1.2.q. 114. art.9. idem docet, loquens de dono perſeuerantiæ. Et probari poteſt in primis omnibus argumentis, quibus diſp.56.oſtenſum eſt,bonum vſum gratiæ excitantis non procedere à ſola,& innata libertate;ſed ad illum prærequiri auxilium efficax,in cuius virtute liberum arb.cooperetur: ergo non poteſt eſſe lex à Deo ſtatuta de dandis auxiliis efficacibus iis, qui pro ſola,& innata ſua libertate bene vtuntur,aut vſi ſunt auxiliis ſufficientibus.

V. Secundò probatur:quia,vt diſp.56 oſtendi, nulla B lex eſt à Deo ſtatuta dandi prima auxilia præueniẽtis gratiæ facientibus totum quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: ergo etiam non eſt aliqua lex à Deo ſtatuta dandi auxilia poſteriora gratiæ efficacis iis,qui ex ſua innata, & ſola libertate volunt bene vti auxiliis ſufficientibus, & cooperari cum illis. Probatur conſequentia: nam propterea non eſt lex dandi prima auxilia gratiæ facientibus totum quod in ſe eſt ex viribus naturæ; quia tunc initium priorum auxiliorum gratiæ eſſet ex natura,& non ex mera,& gratuita Dei voluntate; & ita ſequeretur, gratiam ſecundùm merita noſtra dari: ſed hoc ipſum inconueniens videtur ſequi, ſi aſſeratur, eſſe legem à Deo ſtatutam dandi infallibiliter auxilium efficax bene vtentibus, aut vti volentibus, ex ſola C ſua innata libertate,auxilio ſufficienti:nam iam initium gratiæ efficacis eſſet ex natura, & ex innata hominis libertate, volentis bene vti auxilio ſufficienti: ergo.

Reſpondebunt fortaſſis,nõ eſſe vtrobique eandẽ rationem:quoniam in caſu antecedentis nullũ præceſſit auxilium gratiæ bona opera naturæ: vnde ſi facienti totum, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, darentur ex certa lege prima auxilia præuenientis gratiæ, tunc primum initium gratiæ eſſet ſimpliciter ex natura. Cæterùm in caſu huius noſtræ diſputationis non conſtituitur in natura primum initium gratiæ efficacis, ſed in gratia ſufficienti, quæ anteceſſit rectum vſum voluntatis, & opera ipſa, quibus ex certa lege dantur ſemper à Deo poſterio- D ra auxilia efficacia: & ita totum reducitur vltimatè ad gratiam,quæ primò liberum hominis arbitrium miſericorditer præuenit, & excitauit. Sed contra iſtã ſolutionẽ eſt efficax argumentum. Nam,vt diſput.68. patebit,iuxta auctores contrariæ ſententiæ, Deus per gratiam præuenientem non efficit actiuè propriè,ſed ſolùm moraliter, vt liberum arbitrium ſe determinet, & cooperetur Deo excitanti: ergo tanquam ad cauſam per ſe efficientem ſolùm reducitur ad innatam libertatem arbitrij, quod velit cooperari cum gratia excitante. Ergo, ſi volentibus ſic cooperari datur infallibiliter auxilium efficax gratiæ adiuuantis; ſequitur, quòd ipſa opera, propter quæ ex certa lege dantur à Deo auxilia efficacia,reducantur ad ſolam naturam, tanquam ad E cauſam efficientem, & gratia excitans, quæ eadem opera anteceſſit,ſolùm ſit cõditio, ſine qua liberum arbitriũ non ſe determinaret ad rectè vtendũ eadem gratia excitante,ſicut ſerra,vel fabricator ſerræ, qua artifex vtitur ad faciẽdum ſcamnum,ſolùm eſt conditio,ſine qua non eſſet ille vſus; non autem eſt verè cauſa efficiens eiuſdem vſus.Ergo ſi vera eſt ſententia,quam impugnamus, primum initium gratiæ efficacis eſſet ex natura,ſimpliciter loquẽdo,& ex gratia excitante erit initium gratiæ efficacis ſolũ cum addito diminuente,ſcilicet tanquam ex conditione, ſine qua nõ eſſet bonus vſus eiuſdẽ gratiæ excitãtis.

Tertiò

Digitized by Google

VI. *Donũ perſeuerantiæ non cadit ſub merito de condigno.*

Tertiò probatur:nam vt docet S.Tho.1.2.q.114. ar.9.donum perſeuerantiæ,quod eſt potiſſimum, & vltimum auxilium efficax, non cadit ſub merito de condigno, quia dependet ſolùm ex motione diuina, quæ eſt principium omnis meriti, & conſequenter non poteſt eſſe terminus meriti; quia impoſſibile eſt,idem reſpectu eiuſdem eſſe principium effectiuum meriti, & terminum meriti: ergo auxilia efficacia non dantur infallibiliter, & ex certa lege,bene vtentibus auxiliis ſufficientibus:aliàs caderent ſub merito de condigno, ſi bonus vſus auxilij ſufficientis eſſet ab homine exiſtente in gratia; ea enim quæ ſolum cadunt ſub merito de congruo,nõ ſemper conſequitur homo per meritum,nec infallibiliter,vt 1.2.q.114.docent communiter Thomiſtę. B

VII. *Deus non priùs deſerit hominẽ, quàm deſeratur ab eo.*

AD primum reſpondetur, quòd, ſi homo eſt in gratia iuſtificante,non priùs Deus illum deſerit, ſubtrahendo ab eo gratiam ipſam, niſi priùs natura ipſe homo per peccatum deſerat Deum. Si autem eſt in peccato mortali,iam ipſe homo priùs deſeruit Deum per peccatum actuale, vel originale, quàm Deus illum deſerat, non ei tribuendo auxilium efficax:nam,vt docet S.Thom.ex ſancto Auguſtino,in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis, iuſtè non tribuit Deus peccatori auxilium efficax,quo actualiter conuertatur, licèt miſericorditer ei conceſſerit auxilium ſufficiens, quo poſſit conuerti Secundò reſpondetur,quòd,ſi inſtante pręcepto conuertendi ſe in Deum,peccator, qui mouetur auxilio ſufficienti, nolit conuerti, ſed in peccato perſiſtere, iam committit nouum peccatũ actuale,propter quod Deus iuſtè non tribuit illi auxilium efficax, eò quòd per peccatum mortale de nouo commiſſum. quod incõpoſſibile eſt cum auxilio efficaci, eidem auxilio impedimentum præſtat. Et ſi quis obiiciat: nam prius eſt, quòd Deus non det auxilium efficax ad conuerſionem, quàm quòd homo apponat impedimentum eidem auxilio, committendo nouum peccatum: ſi enim Deus dediſſet illi auxilium efficax ad conuerſionem,non appoſuiſſet impedimentum,nec peccaret,vt 1.2.q.79.articul. 2.in corp.docet S. Thom. Reſpondetur,quòd ſi carentia auxilij efficacis conſideretur, vt eſt ſimplex negatio;priùs intelligimus,Deum non dare auxiliũ efficax, quàm hominem peccare: ſi autem conſideretur vt priuatio, ſeu pœna peccati; priùs intelligimus, hominem peccare, ſeu velle perſiſtere in peccato,quàm Deũ non dare auxilium efficax ad vitandum peccatum. Nec eſt inconueniens, quòd idem reſpectu eiuſdem ſecundùm diuerſam rationem, ſit prius,& poſterius,vt ſuprà dictum eſt.

S.Tho.2.2. q.2.a.5.ad 1. S.Aug.lib. de correptio.&grat. c.5.& 6.

VIII. Ad ſecundum reſpondetur, quòd licèt peccator, qui per auxilium ſufficiens facit totum quod poteſt facere,antequam illi detur auxilium efficax,non apponat nouum impedimentum gratiæ efficaci; tamen per peccatum præcedens impedimentum appoſuit, quod ſemper manet, quouſque Deus illud miſericorditer ſua gratia deleat,vt 3.cont.Gent.cap. 160.& 161.docet S.Thom.

Ad tertium reſpondetur, quod per auxilium ſufficiens poteſt quidem peccator ad Deum conuerti, vt diſput.18. dictum eſt,ſed per ſolum auxilium ſufficiens nunquam de facto conuertetur; plura enim ſunt neceſſaria, vt quis actu conuertatur, quàm vt poſſit conuerti. Nec eſt inconueniens, ſuppoſito, quòd homo ſua culpa incidit in peccatum, propter quod damnationem meruit æternam, quòd ex neceſſitate pereat, quidquid faciat ex viribus naturæ, vel cum ſolo auxilio ſufficienti. nam illa neceſſitas non eſt abſoluta,ſed ſecundùm quid,&ex ſuppoſitione præcedentis peccati.Vnde non Deo, ſed homini, qui peccauit,eſt imputandum,ſi pereat. Confirmari poteſt hæc ſolutio auctoritate S.Hieron.lib.3.cont. Pelagianos,vbi explicans illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me,niſi Pater meus,qui miſit me,traxerit eum,* ait: *Quando dicit Nemo poteſt venire ad me,frangit ſuperbientem arbitrij libertatem,quia etiãſi velit ad Chriſtum pergere,niſi fiat illud,quod ſequitur;niſi Pater meus traxerit eum, nec quidquam cupiat, & fruſtra nitatur:* ergo ſecundùm Hieronymum fruſtra nititur homo innata ſua libertate,etiamſi conetur cum ſolo auxilio ſufficienti ad Chriſtum venire, niſi auxilio efficaci præoperantis gratiæ trahatur à Patre.

Ad quartum reſpondetur,prius eſſe in genere cauſæ efficientis quòd Deus conferat homini auxilium efficax, & eum determinet ad conſentiendum gratiæ excitanti, quàm, quòd homo ſe determinet per liberũ arbitrium,& velit eidem gratiæ conſentire,vt ex ſupradictis patet.Nec admittendum eſt,gratiã efficacem pendere etiam, tanquam à conditione ſine qua non,ex libera comparatione arbitrij,vt diſp.73. & 90.perſpicuum fiet. IX.

Ad confirmationem reſpondetur,illam cauſalem eſſe falſam. quia homo excitatus à Deo vult conſentire,& cooperari Deo vocãti,ideo adiuuatur à Deo: hanc autem cauſalem eſſe veram:quia homo excitatus gratia ſufficiente, adiuuatur à Deo auxilio efficaci,ideo cooperatur,vt diſp.99.patebit.

Ad quintũ patet ſolutio ex dictis diſp. præcedẽti.

C Ad ſextum reſpondetur,quòd de condigno nullus poteſt mereri ſibi donum perſeuerantiæ, nec facere aliquod opus,quo poſito,infallibiliter & ex certa lege tale donum ei concedatur;quia,cùm ſit principiũ effectiuum merendi,non poteſt eſſe terminus meriti,vt 1.2.q.114.art 9.docet S.Tho. Auctoritas autem Auguſtini intelligitur de merito congrui,quod non conſequitur infallibiliter id,quod meretur, vt ſuprà explicatum eſt.

DISPVTATIO LIX.

Vtrùm facienti totum quod in ſe eſt ex auxilio efficaci,hoc eſt,elicienti actum charitatis, & contritionis, detur infallibiliter, & ex certa lege gratia iuſtificans. D

RATIO dubitandi eſt:nam prima gratia iuſtificans datur omnino gratis:ergo non eſt lex,quòd dabitur infallibiliter operãti ex auxilio efficaci actũ charitatis, vel contritionis,quo ad eãdẽ gratiã iuſtificantem diſponitur. Probatur conſequentia:nam,vt dicit Apoſtolus: *Ei qui operatur merces non imputatur ſecundùm gratiam,ſed ſecundùm debitum* & iterum ait: *Non ex operibus:alioquin gratia iam non eſt gratia.* I. Rom.4. Rom.11.

E Confirmatur:nã S.Proſp.infert contra Collator.in eius ſententia,gratiam ſecundùm merita noſtra dari; quoniam aſſerebat,aliquid boni operis præcedere in hominibus,propter quod gratiam conſequantur:ergo ſi ante infuſionem gratiæ iuſtificantis aliquod bonum opus noſtrum præcedit,propter quod gratiã iuſtificantem infallibiliter,&ex certa lege conſequamur,ſequitur,talem gratiam ſecundùm merita noſtra dari. *Proſp. lib. cont. Collatorem, c. 6.*

Secundò arguitur. Per actum charitatis, & contritionis, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, non meretur peccator,etiam de congruo,gratiam iuſtificantem:aliàs enim non iuſtificaretur merè gratis,ſed ex operibus;quod tamen repugnat Apoſtolo dicenti: *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius:*ergo nulla eſt lex à Deo

Digitized by Google

Rom.3.

A à Deo ſtatuta dandi infallibiliter gratiam iuſtificantem peccatori, elicienti actum charitatis, & contritionis ex auxilio efficaci. Probatur conſequentia: ná ſi eſſet talis lex, & promiſſio diuina, peccator per actum contritionis mereretur, ſaltem de congruo, infuſionem gratiæ iuſtificantis: imò etiam ex iuſtitia imperfecta, ſeu de condigno: nam promiſſio diuina dandi aliquid, propter opus ſupernaturale antecedens fundat meritum de condigno.

II. Tertiò arguitur. Donum perſeuerantiæ non datur infallibiliter, & ex certa lege facienti totū quod in ſe eſt ex præcedentibus auxiliis gratiæ, quia tale donum eſt principium effectiuum meriti. Sed etiam gratia habitualis eſt principium effectiuum meriti: nam omne opus meritorium procedit à gratia habituali, mediante charitate, vt 1.2.q.114.art.4. docet S. Thom. ergo idem, quod prius. B

Quartò arguitur. Si eſſet aliqua lex ſtatuta à Deo dandi gratiam habitualem ſe diſponenti per actum contritionis ad illam, colligeretur ex ſacris literis, ex quibus dumtaxat nobis innoteſcunt ea, quæ pendent ex ſimplici Dei voluntate; ſed nullus eſt locus in ſacra Scriptura, ex quo poſſit prædicta lex colligi aut probari ergo.

III. Quintò arguitur Actus meritorij, quos producit iuſtus poſt acceptam gratiam iuſtificantem, ſunt Deo magis accepti, quàm actus antecedentes infuſionem primæ gratiæ iuſtificantis; ſed reparatio poſt lapſum non datur infallibiliter, & ex certa lege, hominibus iuſtis, elicientibus poſt acceptam gratiam prædictos actus meritorios; aliàs homo iuſtus poſſet mereri ſibi reparationem poſt lapſum, quod eſt contra S. Tho. 1.2. qu.114. art.7. ergo ſimiliter gratia iuſtificans non dabitur infallibiliter, & ex certa lege elicienti actum contritionis. C

IV. Sextò arguitur Sicut homo per actum charitatis, & contritionis ſe diſponit ad conſequutionem gratiæ habitualis, & charitatis, ita etiam per ſubſequentes actus charitatis, vel contritionis ſe diſponit ad augmentum eiuſdem gratiæ, & charitatis Et, ſicut dicit Conc. Trident. per eoſdem actus meretur iuſtus augmentum habitus gratiæ; ſed nulla lex à Deo eſt ſtatuta dandi augmentum habitus ſe diſponenti per proprios actus ad tale augmentum: ergo ſimiliter non erit lex à Deo ſtatuta conferendi gratiam habitualem elicienti ex auxilio gratiæ actum contritionis, vel charitatis, quo ſe ad gratiæ iuſtificantis cōſequutionem diſponit. Minor probatur nam contingit multoties, quòd homo iuſtus eliciat actus charitatis remiſſiores, quàm ſit habitus præexiſtens, & nunquam exeat poſtmodum in feruentiorem actum, & moriatur; tunc non conſequetur augmentum habitus ergo. D

Seſs. 6 de iuſt. can. 24.

V. In his argumentis quatuor inuoluuntur difficultates. Prima Vtrùm ex natura rei detur infallibiliter gratia iuſtificans elicienti actum contritionis, & charitatis. Secunda: Vtrùm per eundem actum mereatur homo de congruo iuſtificantem gratiam. Tertia: Vtrùm iuſtus per bona opera poſſit mereri ſibi reparationem poſt lapſum. Quarta: Vtrùm per actus remiſſiores habitus gratiæ, & charitatis præexiſtentis, mereatur homo augmentum habitus; & quando conferatur ei hoc augmentum. Tres priores difficultates diſſoluentur in præſenti: quarta pro ſequenti diſputatione reſeruabitur. E

Gratia iuſtificās infallibiliter datur elicienti actū cōtritionis ex auxilio ſpeciali.

PRo reſolutione primæ difficultatis ſit prima Concluſio. Homini elicienti actum contritionis, & charitatis ex auxilio gratiæ, infallibiliter, & ex certa lege infunditur à Deo habitus gratiæ iuſtificantis, & charitatis, ac reliqui habitus infuſi, qui gratiam iuſtificantem comitantur. Concluſio eſt expreſſa S. Th. 1.2.q.112.a.3. in cor Et probatur. Primò: quia ſecundū

A legē ordinariam, formæ introducuntur infallibiliter in materiam, poſita vltima diſpoſitione, aliàs diſpoſitio vltima non eſſet vltima: ſed actus contritionis, & charitatis eſt vltima diſpoſitio ad gratiam iuſtificantem, vt ſæpe docet Sanct. Thom: ergo, ſecundùm legem ordinariam, gratia infallibiliter introducitur in animam, cùm primùm elicit actum contritionis, & charitatis. Secundò probatur. Vt ſuprà oſtenſum eſt, eadem contritio, quæ eſt vltima diſpoſitio ad gratia, & in genere cauſæ materialis antecedit illam; in genere tamen cauſæ formalis, & efficientis, eſt effectus eiuſdem gratiæ. Et propterea, quamuis non ſit meritoria gratiæ, eſt tamen meritoria vitæ æternæ, vt 1.2.q.112.a.2. ad 1. dicit S. Thomas ergo non poteſt dari contritio, quæ eſt vltima B diſpoſitio ad gratiam, quin in eodē inſtanti temporis gratia iuſtificans infundatur homini, ergo datur infallibiliter præparanti ſe per actum contritionis, procedentis ex auxilio gratiæ. Tertiò probatur ratione S. Th. 1.2. cit. Præparatio ad gratiā, ſecūdùm quòd eſt à Deo mouente, habet neceſſitatē ad id, ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, ſed infallibilitatis; quia intentio Dei deficere non poteſt, ſecundùm quòd Aug. dicit in lib. de prædeſt. Sanctorū, quòd per beneficia Dei certiſſimè liberantur, quicunque liberantur: ergo, ſi ex intentione Dei mouentis eſt, quòd homo, cuius cor mouet, gratiam iuſtificantem conſequatur; infallibiliter eam conſequitur: ſed per actum contritionis mouet Deus peccatorē à ſtatu peccati ad iuſtitiam, & iuſtificationem, vt 1.2. C q.113.a.5. in corp. dicit S. Th. idque cum efficaci intētione, vt iuſtificationis gratiam cōſequatur: ergo infallibiliter eam cōſequitur. Confirmātur hæc omnia ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. c. 7. vbi poſtquam in c. præcedenti modum præparationis ad gratiam, qui eſt per actum contritionis, & charitatis, explicuiſſet, ſubdit hæc verba: *Hāc diſpoſitionem ſeu præparationē iuſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum. Vnde homo ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico amicus, vt ſit hæres ſecundùm ſpem vitæ æternæ.* Sentit ergo Concilium, gratiam iuſtificantem infallibiliter dari iis, qui actum contritionis, & charitatis eliciunt ex auxilio gratiæ.

D Vtrùm autem ex natura rei, an ex ordinatione, & diſpoſitione diuina, gratia iuſtificans habeat infallibilem connexionem cum actu contritionis, & charitatis, qui eſt vltima diſpoſitio, diſputatur 1.2.q.112. art.1 & 3. & quæſt. 113. vbi de iuſtificatione impij agitur ex profeſſo. M. Medina 1.2. qu.112. citata ar 1. dub.2. ad 1. argumentum reſpondet, actum contritionis non eſſe ex natura rei diſpoſitionem ad gratiam eo modo, quo calor, vt octo eſt vltima diſpoſitio, ad formam ignis. Ait enim, quòd hæc præparatio, quā ponit homo diuina gratia præuētus, de ſe, & ex meritis ſuis, non habet, quòd ſit vltima diſpoſitio ad gratiam, ad quam ex neceſſaria connexione ſubſequatur gratia. quin potiùs hoc habet ex acceptione diuina, quod quidem colligit ex D. Paulo dicente: E *Ei qui non operatur; credenti autem in eum, qui iuſtificat impium, fides reputatur ad iuſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei*: vbi ſermo eſt de fide formata: & dicit, ex Dei miſericordia reputatur, & acceptatur ad iuſtitiam coram Deo. Sit nihilominus VI.

Rom.4.

VII. Secunda Concluſio. Actus contritionis, & charitatis, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, non ſolùm ex acceptatione diuina, ſed etiam ex natura ſua habet connexionem cum gratia habituali. Hæc concluſio defenditur ab aliis doctiſſimis Thomiſtis, & videtur magis ad mentem S. Tho. 1.2. q.112. art. 2. in corpor. & ad 1. vbi abſolutè docet, præparationem

Actus contritionis habet ex natura rei cōnexionē cum infuſione gratiæ iuſtificantis.

vltimam

Digitized by Google

ne gratiæ iuſtificãtis. vltimam ad gratiam ſimul eſſe cum infuſione gratiæ. Et clarius in q. 113. ar. 8. ad 2. id ipſum tenet. Verba eius ſunt: *Diſpoſitio ſubiecti præcedit ſuſceptionem formæ, ordine naturæ: ſequitur tamen actionem agentis, per quam etiam ipſum ſubiectum diſponitur; & ideo motus liberi arbitrij, naturæ ordine, præcedit conſequutionem gratiæ; ſequitur autem gratiæ infuſionem.* Sentit ergo S. Thom. contritionem eſſe effectum gratiæ: ergo ex natura ſua, habet connexionem cum gratia habituali, & ab ea dependet: ergo non ex ſola acceptatione diuina connectitur eidem gratiæ: Confirmatur: Contritio, qua pœnitens vltimatè diſponitur ad infuſionem gratiæ habitualis, eſt meritoria vitæ æternæ, vt 1. 2. q. 112. art. 2. ad 1. docet S. Thom. ergo eſt effectus gratiæ habitualis: nulla enim operatio hominis eſt meritoria vitæ æternæ, niſi procedat à gratia habituali, & ordine ſaltem naturæ ſit ea poſterior: ergo huiuſmodi contritio ex natura rei habet connexionem cum gratia habituali: aliàs enim opera hominis iuſti, ſolùm acceptatione Dei extrinſeca, eſſent meritoria vitæ æternæ; & conſequenter, propriè loquendo, non eſſent meritoria de condigno; quod tamen eſt contra communem ſententiam Theologorum, & contra S. Thomam 1. 2. q. 114. ar. 3.

VIII. Iuſtificari gratis hominẽ quomodo intelligatur. Vnde ad rationem, qua M. Medina conuincitur, reſpondetur, ex auctoritate illa Apoſtoli ſolùm colligi, hominem iuſtificari gratis, hoc eſt, abſque propriis meritis, ipſam iuſtificationis gratiam antecedentibus: non autem intendit Apoſtolus excludere antecedentem diſpoſitionem procedentem ex libero arbitrio, à Deo excitato, & moto per auxilium præuenientis gratiæ, cui diſpoſitioni debeatur gratia, non quidem tanquam merces merito, ſed ſolùm tanquam forma ſuæ vltimæ diſpoſitioni: vnde Cõc. Trid. *Gratis*, inquit, *iuſtificari ideo dicimur; quia nihil eorum, quæ iuſtificationem præcedunt, ſiue fides, ſiue opera, ipſam iuſtificationis gratiam promeretur; ſi enim gratia eſt, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apoſtolus inquit, gratia iam non eſt gratia.* Sed de hoc plura dicenda ſunt infrà. (Conc. Tri. ſeſ. 6. de iuſtific. ca. 8. — Rom. 11.)

CIrca ſecundam difficultatem, quæ in ſecundo argumento propoſito à principio huius diſputationis tangitur, notandum eſt, quòd Durandus qu. 6. prologi primi ſententiarum, ar. 3. & in 2. ſententiarum, d. 28. q. 1. & Scotus eadem diſt. qu. vn. & in 4. ſententiarum, diſt. 14. q. 2. tenuerunt, quòd homo per vires liberi arbitrij poſſit ſe diſponere ad gratiã, ea diſpoſitione, cui detur infallibiliter gratia; non quidem ex debito, ſed ex pacto, & ordinatione diuina. Addit Durandus in primo, d. 17. q. 2. illam diſpoſitionem eſſe meritoriam gratiæ de congruo. Alij verò Theologi non contemnendæ auctoritatis, quamuis fateantur, hominem ex ſolis viribus naturæ non poſſe ad gratiam proximè, vel remotè ſe ipſum diſponere, ſed eſſe ad id neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ, quo liberum arbitrium moueatur à Deo; dicunt tamen, eiuſmodi arbitrij diſpoſitionem, elicitam ex auxilio ſpeciali, eſſe meritoriã de congruo iuſtificantis gratiæ. Sequuntur hanc ſententiam multi, & graues Doctores antiqui, inter quos eſt Ferrar. 3. cont. Gent. c. 149. in fine. Argumẽta potiſſima, quibus conuincuntur, inferiùs erunt adducenda, & ſoluenda, quamuis ex parte diſpu. 55. ſuperiùs tacta fuerint. Contrariam ſententiam defendunt grauiſſimi Thomiſtæ, & meo iudicio eſt expreſſa ſancti Thomę locis inferiùs allegandis. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt, ex dictis diſputat. 55. hominem ex ſolis viribus naturæ non poſſe elicere diſpoſitionẽ aliquam, non ſolùm proximam, ſed nec etiam remotam, per quam ſeipſum præparet, vel diſponat, vt gratia iuſtificans infundatur illi; ſed omnes huiuſmodi diſpoſitiones procedere ex auxilio gratiæ. Sit ergo in ordine huius diſputationis

IX. Bona opera naturæ non merẽtur etiam de cõgruo ipſam gratiam. Tertia Concluſio. Bona opera moralia, ex ſolis viribus naturæ producta, nullo modo merentur etiam de congruo ipſam gratiam. Probatur omnibus argumentis, quibus diſp. 55. & 56. oſtenſum eſt; nullum initium gratiæ, quantumuis imperfectum, procedere poſſe ex ſolis viribus naturæ; ſed meritum de congruo, quo quis meretur gratiam, eſt aliquod initium, ſaltem imperfectum, eiuſdem gratiæ: ergo per bona opera moralia, quæ procedunt ex ſolis viribus naturæ, non meretur homo etiam de congruo ipſam gratiam. Præterea probatur: nam Concilia, Summi Pontifices, & ſancti Patres, dum condemnauerunt Pelagium, aſſerentem gratiam ſecũdùm merita noſtra dari, non ſolùm voluerunt excludere ab operibus naturæ meritum perfectum, quale eſt meritum de condigno; ſed etiam quodcunque aliud meritum imperfectum, ſiue de congruo, vt patet, ex his, quæ ſanctus Auguſtinus, & S. Proſper contra Pelagianos, & Semipelagianos docuerunt, locis ſuperiùs allegatis. Hæc concluſio patebit ampliùs ex his, quæ in concluſione ſequenti dicenda ſunt.

Obiectio. Sed contra hanc concluſionem, quidam obiiciunt S. Tho. 1. 2. qu. 114. art. 3. vbi inquirens: Vtrùm homo in gratia conſtitutus poſſit mereri vitam æternam ex condigno; reſpondet, quòd, *ſi opus meritorium hominis conſideretur ſecundùm ſubſtantiam operis, & ſecundùm quod procedit ex libero arbitrio; ſic non poteſt ibi eſſe condignitas, propter maximam inæqualitatem, ſed eſt ibi congruitas, propter quandam æqualitatem proportionis: Videtur enim congruum, vt homini operanti ſecundùm ſuam virtutem, Deus recompenſet ſecundùm excellentiam ſuæ virtutis.* & idem dicit art. 6. eiuſdem quæſtionis in corp. ergo, &c.

Reſpondetur, S. Thomam eſſe intelligendum de congruitate, quæ ſe tenet ex parte Dei, non autem ex parte operis, vel operantis, quia ex ſolis viribus naturæ non poteſt homo exiſtens in peccato mortali producere aliquem actum bonum, qui ſit meritorius gratiæ etiam ex congruo, vt ſuprà oſtenſum eſt. Itaque explicandus eſt S. Thomas in eo ſenſu quo tertia parte docuit, naturam humanam ſecundùm quandam congruitatem eſſe magis aſſumptibilem à Verbo diuino, quàm aliam quamcunque naturam creatam: vt iam ſuperiùs dictum eſt. (3. p. q. 4. ar. 1.) Secundò reſpõdetur, quòd S. Thom. non loquitur ibi de merito peccatoris, reſpectu primæ gratiæ iuſtificantis, ſed de merito hominis iuſti comparatione vitæ æternæ: & ſenſus S. Thom. eſt, quòd opera meritoria hominis iuſti, ſi conſiderentur, quatenus procedunt ex libero arbitrio, non habent condignitatem cum vita æterna ſecundùm ſuam ſubſtantiam, & ita non merentur illam de condigno, ſecundùm illud Apoſtoli ad Rom. 8. *Non ſunt condigna paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*: ſunt tamen meritoria, ſecundùm quandam congruitatem: nam etiam peccatores per bona opera ex obiecto, quamuis ab ipſis mala intentione ſint facta, merentur bona temporalia ſibi à Deo collata, vt artic. 10. eiuſdem quæſt. docet S. Thomas. Cæterùm ſi conſiderentur eadem bona opera iuſtorum, quatenus procedunt à gratia iuſtificante; ſecundùm iſtam rationem ſunt meritoria vitæ æternæ de condigno: nam ab ipſa gratia valorem accipiunt, & condignitatem, ſuppoſita promiſſione diuina. Et hoc tantùm voluit docere ibi ſanctus Thom. Vnde argumentum nihil concludit contra noſtram concluſionem.

X. Quarta Concluſio. Etiam diſpoſitiones procedentes ex auxilio gratiæ, ſiue ſint diſpoſitiones remotæ, ſiue proximæ, non merentur etiam de cõgruo

Digitized by Google

primam gratiam iuſtificantem, propriè loquendo de merito congrui. Hæc concluſio eſt contra Henricum, & alios auctores ſuprà alleg. eam tamen defendit Capreolus in 4. diſt. 14. q. 2. ad arg. Henrici; videtur tamen expreſſa ſententia S. Tho. 1. 2. q. 114. art. 5. in corp. vbi inquirens: An homo poſſit ſibi mereri primam gratiam, reſpondet, *quòd donum gratiæ conſiderari poteſt dupliciter. Vno modo, ſecundùm rationem gratuiti doni, & ſic manifeſtum eſt, quòd omne meritum repugnat gratiæ: quia, vt ad Rom. vndecimo Apoſtolus dicit: Si autem gratia, iam non ex operibus. Alio modo poteſt conſiderari ſecundùm naturam ipſius rei, quæ donatur, & ſic etiam non poteſt cadere ſub merito non habentis gratiam; tum quia excedit proportionem naturæ, tum etiam quia ante gratiam, in ſtatu peccati, homo habet impedimentum promerendi gratiam, ſcilicet ipſum peccatum. Poſtquam autem iam aliquis habet gratiã, non poteſt gratiam iam habitam promereri; quia merces eſt terminus operis: gratia vero eſt principium cuiuſlibet boni operis in nobis, vt ſuprà dictum eſt. Si verò aliud donũ gratuitum aliquis mereatur, virtute gratiæ præcedentis, iam non erit prima. Vnde manifeſtum eſt, quòd nullus poteſt ſibi mereri primam gratiã.* Quibus verbis nõ obſcurè docet; neminem poſſe ſibi mereri primam gratiam, non ſolùm merito condigni, ſed nec etiã merito congrui: nã abſolutè negat omne meritum primæ gratiæ. Si autem intellexiſſet S. Doctor, eſſe meritum congrui primæ gratiæ in operibus bonis, ſiue diſpoſitionibus, eandem gratiam antecedẽtibus, id vtique explicuiſſet, ſicut fecit in art. 6. eiuſdem quæſtionis, vbi inquirens: Vtrùm homo poſſit alteri mereri primam gratiam; reſpondet, *quod merito condigni nullus poteſt alteri mereri primam gratiam, niſi ſolus Chriſtus:* bene tamen *merito congrui.* Accedit, quòd in artic. 7. eiuſdem quæſtionis in corp. ait, quòd *nullus poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum futurum, nec merito condigni, nec merito congrui:* & aſſignat rationem, quia *ratio huius meriti* ſcilicet condigni *dependet ex motione diuinæ gratiæ; quæ quidem motio interrumpitur per ſequens peccatum.* Et eadem ratione id probat de merito congrui, *quia efficacia meriti congrui impeditur per peccatum ſubſequens.* Et in ſolutione ad 2. ſatis apertè docet, ad meritum congrui, quo quis meretur aliquod bonũ ſupernaturale, eſſe neceſſarium, quòd operatio meritoria procedat à gratia iuſtificante, in qua fundatur omne meritum: ſed diſpoſitiones tempore antecedentes gratiam iuſtificantem, non procedunt ab eadem gratia, cùm ſecum compatiantur peccatũ mortale: ſimiliter etiam vltimæ diſpoſitiones, quamuis non compatiãtur ſecum peccatũ mortale, ſed ſint in eodem inſtanti temporis, in quo infunditur gratia iuſtificans: ordine tamen naturæ eam antecedunt: ergo tales diſpoſitiones non merentur gratiam iuſtificantem, etiam de congruo. Denique in eadem 1. 2. q. 112. ar. 2. ad primum ait, quòd *præparatio hominis ad gratiam, quæ eſt ſimul cum infuſione gratiæ, eſt quidem meritoria, ſed non gratiæ, quæ iam habetur, ſed gloriæ, quæ nondum habetur:* vbi expreſsè negat, vltimã diſpoſitionem ad gratiam gratum faciẽtem eſſe meritoriam eiuſdem gratiæ. Et ſtatim loquens de præparatione, tẽpore antecedẽte gratiam iuſtificantem: *Eſt*, inquit, *alia præparatio gratiæ imperfecta, quæ aliquando præcedit donum gratiæ, gratum facientis; quæ tamen eſt à Deo mouente; ſed iſta non ſufficit ad meritum, nondum homine per gratiam iuſtificato: quia nullum meritum poteſt eſſe, niſi ex gratia, vt infrà dicetur.* Et remittit ſe ad art. 2. q. 114. vbi docet, in nulla natura creata eſſe ſufficiens principium actus meritorij alicuius boni excedentis proportionem eiuſdem naturæ: & aſſignat rationem: *Nam actus cuiuſcunque rei non ordinatur diuinitùs ad aliquid excedens proportionem virtutis, quæ eſt principium actus: hoc enim eſt ex inſtitutione diuinæ prouidentiæ, vt nihil agat vltra ſuam virtutem.*

Diſpoſitiones ad gratiam non merentur etiã de cõgruo iuſtificantẽ gratiam.

Primã gratiã, nec merito condigni, nec merito cõgrui poteſt quis mereri.

XI. Præterea probatur ratione. Nam omne meritum reſpectu præmij ſupernaturalis, fundatur in amicitia, & dignitate perſonæ merentis, iuxta illud Geneſis 4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad Cain autem, & ad munera eius non reſpexit.* Quibus verbis ſignificatur, munera Abel fuiſſe Deo accepta; quia perſona offerens erat Deo grata; Cain autem munera Deo accepta nõ fuiſſe, quia perſona offerens non erat ei grata. Et Iſaiæ 1. dicitur: *Incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam, & ſabbathum, & feſtiuitates alias non feram, &c. manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.* Vbi propter peccata, quibus Iudæi erant maculati, oſtenditur, eorum oblationes, ſolẽnitates, ſacrificia, & orationes non fuiſſe Deo grata, & accepta, ſed potius moleſta. Cùm ergo diſpoſitiones antecedentes gratiam gratum facientes, inquantùm ſunt diſpoſitiones, non procedant à gratia habituali, nec à ſubiecto grato, eo quòd ſub hac ratione gratiam iuſtificantem ordine naturæ antecedunt; relinquitur, nullo modo eſſe meritorias eiuſdem gratiæ, non ſolùm ex condigno, ſed nec etiam de congruo.

Meritum omne reſpectu præmij ſupernaturalis fundatur in gratia.

CIrca tertiam difficultatem, quæ in quinto argumento inſinuatur, videnda ſunt, quæ docet S. Tho. 1. 2. q. 114. ar. 7. vbi diſputat: Vtrùm homo poſſit ſibi mereri reparationem poſt lapſum. Et notandum, quòd S. Bonau. in 2. ſentent. d. 28. circa literam, Mag. Gabriel diſt. 26. q. vnic. art. 3. dub. 3. Vega quæſt. 6. de iuſtific. ad 6. argumentum, & nonnulli recentiores Theologi dixerunt, hominem per bona opera, ex gratia iuſtificante procedentia, mereri ſibi poſſe de congruo reparationem poſt lapſum. Oppoſitam ſententiam docent S. Thom. articulo 7. citato. Albertus Magnus in 2. diſtinct. 28. art. 2. Alexander Alenſis 3. part. qu. 69. memb. 5. art. 2. & omnes Thomiſtæ, præſertim M. Medina 1. 2. allegata. Et quoniam hæc ſententia eſt valde conformis ſacris literis, ſubiicio ſequentem concluſionem.

XII. Quinta Concluſio. Homo iuſtus neque merito condigni, neque merito congrui poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum. Et quidem, ſi loquamur de merito condigni, concluſio eſt certiſſima, & communiter recepta ab omnibus Theologis: eam probãt à fortiori argumenta, quæ ſtatim adducemus ad probandum, etiam merito congrui nullum mereri ſibi reparationem poſt lapſum. Probatur ergo vniuerſaliter noſtra concluſio ex illo Ezechielis 18. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatẽ, omnes iuſtitiæ eius, quas fecit, non recordabuntur.* Quod vtique non eſſet verum, ſi per opera iuſtitiæ, quæ fecit iuſtus, mereretur, ſaltem de congruo, reparationem poſt lapſum: etenim etiam poſt commiſſum peccatum mortale, recordaretur Deus operum bonorum, quæ prius fecerat, vt propter illa, tanquam propter merita congrui, in priſtinam gratiam illum reſtitueret. Si dicatur verbum illud, *non recordabuntur*, eſſe reſtringendum comparatione vitæ æternæ, quia videlicet bonorum operum, quæ in prima charitate ſunt facta, non recordatur Deus, vt pro illis conferat vitam æternam, niſi per pœnitentiam reuiuiſcant; contra hoc eſt: nam eadem ratio procedit à fortiori de merito, comparatione reparationis poſt lapſum: quia etiam comparatione illius mortificata ſunt per ſubſequens peccatum omnia merita in prima charitate facta: ergo in quacumque die iuſtus peccauerit mortaliter, non recordatur Deus priorum meritorum, vt propter illa reparet peccatorem poſt lapſum.

Iuſtus nec merito cõdigni, nec merito cõgrui poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum.

Secundò probatur. De fide eſt, peccatorem gratis iuſtificari, vt patet ex Concil. Trident. ſuprà allegato, & ex verbis illis Apoſtoli: *Iuſtificati gratis, per*

Digitized by Google

gratiam ipſius. & ad Rom. 11. *Non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia*: ergo non iuſtificatur ipſe peccator propter aliquod meritum præcedens. Cùm ergo bona opera in prima charitate facta præcedant reparationem poſt lapſum: relinquitur, quòd per ea non poſſit iuſtus eandem reparationem promereri.

Tertiò probatur. Sequeretur ex oppoſita ſententia, quòd de facto eſſet in homine iuſto aliquod meritum, quod reuerà non mortificaretur per peccatum mortale ſubſequens, conſequens non eſt dicendum: nam, ſecundùm communem ſententiam Theologorum, peccatum mortale omnia merita præcedentia mortificat: ergo. Sequela probatur: nam, ſi homo iuſtus per bona opera meretur, quòd detur illi gratia, qua reparetur, cùm ceciderit in peccatum mortale: ergo, adhuc eo exiſtente in peccato mortali, manet meritum præcedens viuum, & acceptum apud Deum, ita vt propter illud detur peccatori gratia; ergo illud meritum non fuit mortificatum.

XIII. Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, quòd per peccatum mortale mortificatur omne meritum præcedens, reſpectu præmij conferendi ex cõdigno: non autem eſt inconueniens, quòd non mortificetur, reſpectu præmij de congruo conferendi. Sed contrà eſt argumentum: quia bona opera non habent vim promerendi illud, quod non poteſt reddi merenti, niſi quando fuerit in peccato mortali: etenim de ratione præmij eſt, quòd reddatur dignis, cùm talis redditio ſit actus iuſtitiæ, ſecundùm illud
2.Tim.4. Apoſtoli: *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex.* Qui autem eſt in peccato mortali, non eſt dignus aliquo præmio, ſed pœna æterna. Cùm ergo reparatio poſt lapſum non poſſit reddi merenti, niſi quando fuerit in peccato mortali, relinquitur, nullum hominem quantumuis iuſtum poſſe ſibi mereri etiam de congruo reparationem poſt lapſum.

XIV. Contra hanc concluſionem ſunt argumenta, quibus conuincunt auctores oppoſitæ ſententiæ. Primò arguitur: nam Ariſtot. 9. Ethicorum cap. 3. ait aliquid tribuendum eſſe veteri amicitiæ: ergo ſaltem de congruo meretur qui fuit in gratia, quod reparetur poſt lapſum.

Amicitiæ veteri aliquid eſt tribuendum ex pura miſericordia.

Reſpondetur, aliquid tribuendum eſſe veteri amicitiæ, non quidem tanquam merces propter meritũ, etiam de congruo; ſed ex pura miſericordia, & bonitate cõferentis. Vnde multoties Deus, ex ſola ſua miſericordia, & liberalitate gratiam tribuit poſt lapſum veteribus amicis: non tamen ſemper id facit: quia nulla eſt lex, aut iuſtitia, quæ hoc expoſcat.

XV. Secundum argumentum deſumitur ex verbis illis Apoſtoli ad Hebræos 6. *Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis, & laboris*: quem locum ſanctus Thomas ibi lectione 3. explicat de reparatione poſt lapſum, & de merito congrui. Cùm enim obieciſſet hoc argumentum: *Iuſtitia reſpicit meritum: ſi ergo iuſtitia Domini exigit, quòd Deus non obliuiſcatur, ſi pœniteat, ſicut dicit gloſſa: ergo cadit ſub merito, quòd homo reſurgat à peccato, & ſic mereretur gratiam, quod eſt impoſſibile*: reſpondet, *quòd duplex eſt meritum: vnum quod innititur iuſtitiæ, & iſtud eſt meritum condigni: aliud, quod ſoli miſericordiæ innititur, quod dicitur meritũ congrui. Et de iſto dicit, quòd iuſtum eſt, id eſt congruũ, quòd homo, qui multa bona facit, mereatur.* Quibus verbis non obſcurè docet, hominem iuſtum mereri ſibi ex congruo reparationem poſt lapſum.

Reſpondetur, quòd S.Tho. 1.2. cit. verbis expreſſis docet, hominem iuſtum per bona opera non mereri ſibi, etiam de congruo, reparationem poſt lapſum.

A Vnde vel dicendum eſt, quod S.Tho. in 1.2. mutauit ſententiam, vel explicandus eſt non de merito congrui proueniente ex operibus factis in gratia, mortificatis per ſubſequens peccatum, ſed prouenienre ab ipſa contritione, per quam præparatur proximè ad infuſionem gratiæ. Talis enim contritio poteſt dici aliquo modo meritoria ex congruo ipſius gratię, nõ quidem propriè, & ſtrictè, ſed largo modo, vt ſuprà dictũ eſt. Hæc explicatio videtur conformis contextui: nã in verbis immediatè antecedentibus præmiſerat, *quòd homo, qui cadit poſt gratiam, dupliciter poteſt ſe habere: vno modo, quòd in malo perſeueret, & tunc Deus omnes iuſtitias eius obliuiſcitur: alio modo, quòd pœniteat, & tunc bonorum præcedentium recordatur, quia reputantur ſibi ad meritum. Vnde dicit gloſſa, quòd* B *mortificata reuiuiſcunt.* Duo ergo vult dicere S.Tho. Alterum eſt, quòd homo, per bona opera in prima charitate facta, ſi poſt peccatum pœniteat, & poſtmodum perſeueret, cõſequitur ex iuſtitia vitã æternam: nam per pœnitentiam reuiuiſcunt. Alterum eſt, per actum pœnitentiæ, & charitatis, quo diſponitur ad gratiã, mereri hominem infuſionem gratiæ, merito congrui, in ampla acceptione ſumpti, inquantùm importat debitum, quo forma debetur ſuæ vltimæ diſpoſitioni: non autem, vt importat habitudinem ad iuſtificationem, tanquam ad mercedem, & præmium. Et ad locum Apoſtoli inductum reſpondetur, eſſe intelligendum de merito condigni, reſpectu gloriæ: non autem de merito, reſpectu reparationis poſt lapſum: & ſenſus eſt, quòd, quan- C tumuis Deus permittat, iuſtos in peccatum mortale incidere, per quod præcedentia merita mortificantur: ſi tamen per veram pœnitentiam poſtmodum reſurgant, non obliuiſcitur propter hoc eorundem meritorum: nam relinquitur illis præmium æternum iuxta illud Apoſtoli 2. Timoth. 4. *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ.* Sic explicat locum Apoſtoli Concilium Tridentinum ſeſſione 6. de iuſtificatione, capite 16. *Hac*, inquiens, *ratione, iuſtificatis hominibus ſiue acceptam gratiam perpetuò conſeruauerint, ſiue amiſſam recuperauerint, proponenda ſunt Apoſtoli verba: Abundate in omni opere bono, ſcientes, quod labor veſter non eſt inanis in Domino. Non enim iniuſtus eſt Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Et: D *Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. Atque ideo bene operantibus vſque in finem, & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei per Chriſtum Ieſum miſericorditer promiſſa, & tanquam merces, ex ipſius Dei promiſſione bonis operibus, & meritis fideliter reddenda. Hæc eſt enim illa corona iuſtitiæ, quam poſt ſuum certamen, & curſum, repoſitam ſibi eſſe aiebat Apoſtolus, à iuſto iudice ſibi reddendam, non ſolùm autem ſibi, ſed & omnibus, qui diligunt aduentum eius.* Eandem explicationem tradit S. Chryſoſt. homil. 10. ſuper epiſtolam ad Hebr. quam etiam ſequitur Caietanus 1.2.q.114.ar.7. Andreas de Vega lib. 13. de iuſtificatione, cap. 10. & eſt commu- E nis, ac valde conformis contextui Apoſtoli.

Contritio poteſt dici de cõgruo meritoria gratiæ aliquo modo.

1 Cor. 15. Heb. 6.

Heb 10.

2.Tim.4.

Tertium argumentum eſt illa oratio Pſal. 70. *Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me*, eſt Deo accepta: ergo meretur id, quod poſtulat, ſaltem merito congrui: ſed in illa Propheta loquens nomine omnium iuſtorum, petit, vt, poſtquam ceciderit in peccatum, reparetur à Deo per gratiam, ergo per illam orationem meretur iuſtus de congruo reparationem poſt lapſum. XVI.

Reſpondetur, quòd in illa oratione petit Propheta, nomine iuſtorum, auxilium diuinum, quo tempore tribulationis præſeruentur à peccato. Hoc autem auxilium poſſunt iuſti per bona opera ex gratia procedentia mereri ſibi de congruo. Hanc

Digitized by Google

explicationem ſequitur S. Aug. ſuper eundem Pſalmum, & gloſſa Lyrani: & eſt ſatis frequens inter Doctores. Inde tamen non ſequitur, quòd iuſtus poſſit ſibi mereri de congruo reparationem poſt lapſũ. Secundò reſpondetur, quod, ſi in illa oratione petat iuſtus reparationem, poſt lapſũ, vt alij Doctores ſentiunt, quibus videtur conſentire S. Tho. 1.2. qu. 114. art. 7. ad primum: talis oratio poterit dici impetratoria eiuſdem reparationis poſt lapſum, non autem meritoria, etiam de congruo. Et ratio diſcriminis eſt, quam in eadem ſolutione ad primum inſinuat S. Thomas, & expreſſiùs 2.2. q. 83. art. 6. ad ſecundum: nam meritum innititur iuſtitiæ, & promiſſioni diuinæ: vnde infallibiliter, & ex certa lege correſpondet illi præmium, niſi mortificetur per ſubſequens peccatum. Impetratio autem non innititur iuſtitiæ, ſed miſericordiæ, & liberalitati diuinæ: vnde & peccatores orando multa bona impetrant à Deo, vt 2.2. qu. 83. art. 6. ad 2. probat idem S. Doctor: propter quod S. Augu. dicit ſuper Ioannem: *Si peccatores non exaudiret Deus, fruſtra publicanus dixiſſet: Domine propitius eſto mihi peccatori.* Et Chryſoſt. ſuper Matthæum ait: *Omnis, qui petit, accipit*: ideſt, ſiue iuſtus ſit, ſiue peccator.

XVII. Oratio iuſti eſt impetratoria ſuę reparationis poſt lapſum non autem meritoria.

Aug. tract. 44. ſuper Ioan. à medio. tom. 9. Luc 18. Chryſ. ho. 18. imperfecti, ante medium tom. 2.

Iuſtus poteſt alteri mereri de cõgruo reparationẽ poſt lapſũ.

Quartum argumentum eſt. Iuſtus meretur alteri de congruo reparationem poſt lapſum, vt 1.2. q. 114. art. 6. docet S. Thom. ergo & ſibi poteſt eam mereri. Probatur conſequentia: nam meritum hominis magis ordinatur ad id, quod eſt ſibi conferendum, quàm ad illud quod eſt conferendum alteri.

Reſpondetur negando conſequentiam: nã in caſu antecedentis non oportet, quod alter, pro quo iuſtus meretur reparationem, incidat in nouum peccatum mortale, ad hoc, quod reparetur, & conſequatur merens præmium, quod meretur de congruo. Cæterum, vt homo iuſtus mereatur ſibi reparationem poſt lapſum, neceſſarium eſt, quod incidat in nouum peccatum mortale ad hoc, quod illi conferatur tale præmium, vnde non eſt ſimile.

Sed contra eſt argumentum. Sequitur ex hac ſolutione, quod non poſſit vnus homo iuſtus mereri alteri iuſto reparationem poſt lapſum, etiam de congruo. Sequela probatur: nam impoſſibile eſt in hoc caſu, quod detur tale præmium, niſi alter, pro quo meruit reparationem, incidat in nouum peccatum mortale. Etenim, qui eſt in gratia, non poteſt reparari poſt lapſum, niſi peccet mortaliter. Reſpondetur, negando conſequentiam cum S. Tho. art. 6. citat. Et ratio eſt: nam in caſu conſequentis, vt detur illud præmium, non eſt neceſſarium, quod merens incidat in nouum peccatum mortale, ratione cuius interrumpatur, & mortificetur meritum præcedens. Vnde ſemper manet illud meritum acceptum apud Deum etiam ſi ex parte alterius interueniat peccatum mortale, quod præſupponitur ad reparationem. Verumtamen, quando aliquis meretur ſibi reparationem, oportet, quod ipſe merens incidat in peccatum mortale, vt detur illud præmium; vnde non eſt ſimile.

XVIII. Sed adhuc vrget argumentum. Quid erit dicendum, ſi Petrus exiſtens in gratia mereatur Paulo reparationem poſt lapſum, & antequam Paulus reparetur, amittat Petrus gratiam, peccando mortaliter? numquid Paulus reparabitur popter meritum Petri, ſaltem de congruo? Ad hoc reſpondent quidã Thomiſtæ, quod, etiam ſi Petrus peccet mortaliter, antequam reparetur Paulus, adhuc remanet meritum illud apud Deum. Et aſſignant rationem: nam ex eo, quod Petrus merens peccet mortaliter, non amittit Paulus ius acquiſitum de congruo, quod habet ex merito Petri ſibi iam applicato, quia peccatum Petri interuenit per accidens: hæc autem ratio non procedit, quando aliquis meretur ſibi ad reparationem: quoniam tunc peccatum merentis per ſe præſupponitur ad hoc, quod reparetur. Multis aliis Thomiſtis hæc ſolutio non placet, & meritò quidem: nã ex illa ſequeretur, quod per peccatum mortale Petri, reuera non mortificarentur omnia eius merita antecedẽtia ſiquidem adhuc maneret meritum illud cõgrui, quo idem Petrus meruit, vt Paulus repararetur poſt lapſum. Dicendũ eſt ergo cum M. Medina 1.2. q. 114. ar. 1. ad 2. quòd, ſi, antequam Paulus reparetur, peccet mortaliter Petrus, qui meruit de congruo reparationem Pauli; non reparabitur Paulus poſtea ex merito Petri: quia interruptum eſt, & mortificatum per ſubſequens peccatum. Vnde ſi Paulus de facto reparetur poſt lapſum, eius reparatio fiet ex mera Dei miſericordia, abſque vllo merito eiuſdem Petri: non ſecus, ac ſi Petrus nunquam meruiſſet de congruo reparationem Pauli.

Quintum argumentum eſt. Peccatum mortale ſubſequens non deſtruit meritum reſpectu gloriæ, quod fuit in operibus bonis factis in gratia: aliàs præſciti nihil mererentur per bona opera facta, quãdo erant in gratia: ergo nec deſtruit meritum reſpectu reparationis poſt lapſum: ergo ſicut præſciti per bona opera facta in gratia verè merentur vitã æternam de condigno: quamuis de facto non conferatur illis poſtea propter impedimentum peccati: ita etiã iuſtus per bona opera meretur, ſaltem de congruo, reparationem poſt lapſum: quamuis multoties non conferatur illi hoc præmium propter impedimentum peccati. XIX.

Reſpondetur, quòd, vt docet S. Tho. 1.2. q. 114. allegata art. 7. præſciti, quamdiu ſunt in gratia, verè merentur per bona opera vitã æternã, quamuis per peccatum ſubſequens apponatur impedimentum, ne conſequãtur illud præmium. Et ratio eſt, quia ex natura rei non erat neceſſarium, quod merens peccet mortaliter, ad conſequendum illud præmium, quoniam poterat ex auxilio diuino perſeuerare vſque in finem. At verò, vt homo iuſtus conſequatur reparationem poſt lapſum, neceſſarium eſt, vt interueniat nouum peccatum mortale, & ideo implicat, quòd ſibi mereatur reparationem poſt lapſum, vt dictũ eſt.

Reprobi exiſtentes in gratia per bona opera verè merentur vitam ęternam.

Circa difficultatem quartam, quæ in ſexto argumento ex factis à principio inſinuatur, nihil eſt modò dicendum, ne huius diſputationis diſcurſus longiùs, quàm par ſit, protrahatur: & ideo ad ſequentem diſputationem eius reſolutionem reſeruamus. Per hæc, quæ dicta ſunt facilè reſpondetur ad omnia argumenta facta à principio.

AD primum argumentum iam circa ſecundam concluſionem diximus, hominem iuſtificari gratis, hoc eſt, abſque propriis operibus, ipſam iuſtificationis gratiam promerentibus: non autem abſque præuia eius diſpoſitione, ſi adultus ſit, cui infallibiliter detur gratia, non quidem tanquam merces merito, ſed tanquam forma ſuæ vltimæ diſpoſitioni. XX.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd Semipelagiani poſuerunt infallibilem connexionem inter opera naturæ, & conſequutionem gratiæ, vt ſuprà dictum eſt, & ideo meritò illos reprehendit S. Proſper. Nos autem ſolùm conſtituimus infallibilem connexionem inter gratiam iuſtificantem, & vltimam eius diſpoſitionem, procedentem ex motione Dei gratuita. Vnde tota operatio reducitur ad gratiam: ac per conſequens non ſequitur, gratiam ſecundùm merita noſtra dari.

Ad ſecundum argumentum iam patet ex dictis in 3. & 4. concluſione, qualiter diſpoſitiones etiam vltimæ non ſint meritoriæ de condigno, vel de

congruo

Digitized by Google

congruo ipſius iuſtificationis, quamuis gratia gratum faciens infallibiliter detur, & ex certa lege, eliciente actum contritionis ex auxilio ſpeciali.

XXI. Ad tertium reſpondetur, quòd gratia eſt principium meriti radicale, & habituale: donum autem perſeuerantiæ in adultis eſt principium actuale, & proximum, quod per modum motionis tranſeuntis confertur adultis: & ideo ante infuſionem gratiæ præcedit præparatio liberi arbitrij, moti auxilio Dei ſpeciali: cui infallibiliter correſpondeat gratia, tanquam forma ſuæ vltimæ diſpoſitioni, ſed ante motionem diuinam nulla prærequiritur præparatio liberi arbitrij, vt 1.2. quæſtione 109. ar. 6. ad 3. docet S. Thomas, cuius rei duplicem eodem loco rationem aſſignat. Altera, quia Deus eſt primum mouens; vnde, vt moueat liberum arbitrium, non requiritur, quòd illud prius diſponat per aliam motionem. Altera: nam daretur proceſſus in infinitum, quia ad illam priorem motionẽ eſſet neceſſaria alia motio, & ad illam requireretur alia, & ſic in infinitum, quod eſt inconueniens, quia nulla ſequeretur actio, cùm infinitum non ſit pertranſibile.

Auxilium Dei actuale non poteſt cadere ſub merito.

Ad quartum argumentum reſpondetur, ex ſacris literis colligi, Deum infallibiliter, & ex certa lege infundere gratiam iuſtificantem omnibus peccatoribus, ſpeciali Dei auxilio elicientibus actum charitatis, & contritionis, per quem ad infuſionem gratiæ præparantur: dicitur enim Zachariæ 1. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* & Ezechielis 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium, & iuſtitiam; vita viuet, & non morietur: omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor: in iuſtitia ſua, quam operatus eſt, viuet.* vita videlicet ſpirituali, quæ eſt per gratiam iuſtificantem. Cùm ergo his verbis promittat Deus vitam pœnitentibus; relinquitur, ex ſacris literis haberi, quòd infallibiliter detur gratia elicientibus actum contritionis ex auxilio Dei ſpeciali.

Ad quintum argumentum reſpondetur, actus meritorios, quos producit iuſtus poſt acceptam gratiam iuſtificantem, non eſſe diſpoſitiones ad reparationem poſt lapſum: contritio autem, ordine naturæ antecedens gratiam, eſt vltima diſpoſitio ad eius infuſionem: vnde non eſt ſimile.

Ad ſextum argumentum patebit ſolutio ex iis, quæ in diſputatione ſequenti dicenda ſunt.

DISPVTATIO LX.

Vtrùm per actus charitatis, æquales habitui præexiſtenti, aut etiam per actus remiſſos, conſequatur homo infallibiliter, & ex certa lege augmentum gratiæ habitualis, charitatis, & gloriæ eſſentialis.

I. QVAMVIS hæc diſputatio non ſit ad noſtrum inſtitutum multùm neceſſaria, quia tamen nonnullã claritatẽ iis quæ ſuperioribus diſputationibus dicta ſunt afferet; ad complementum doctrinæ, propter quorundam inſtantiam, viſum eſt in præſenti eam pertractare. Et difficultas in hoc poſita eſt: vtrùm, verbi gratia, ſi Petrus habeat habitum gratiæ, & charitatis intenſum vt octo & prorumpat in plures actus charitatis, vel alterius virtutis æquales, aut A remiſſiores ipſo habitu, & nunquam prorumpat in actum intenſiorem; mereatur per tales actus augmentum gratiæ, & charitatis: & acceptetur ad nouum gradum gloriæ eſſentialis, ita videlicet, vt ſi decedat in gratia, detur illi infallibiliter, ratione illorum actuum, maior, ſiue intenſior gratia eſſentialis; & in quo gradu ei conferatur huiuſmodi augmentum. Pro cuius explicatione notandum eſt, quòd vt 3. p. q. 7. ar. 11. docet S. Thomas, gratia poteſt dupliciter conſiderari primò in eſſe habitus, & qualitatis ſecundùm phyſicam realitatem, quam habet, ſecundò in eſſe gratiæ, quatenus videlicet per illam iuſtus acceptatur ad gloriam, mediis bonis operibus meritoriis. Similiter etiam charitas poteſt cõſiderari in eſſe habitus, & qualitatis, vel ſecundùm B rationem propriam charitatis, id eſt, amicitiæ ad ipſum Deum.

Gratia cõſideratur in eſſe gratiæ, & in eſſe habitus.

II. Prima ergo ſententia docet, quòd per quemcumque actum charitatis, etiam remiſſum, augetur ſtatim habitus gratiæ, & charitatis, non ſolùm in eſſe gratiæ, & charitatis; ſed etiam in ratione habitus ſecundùm totam latitudinem intenſionis ipſius actus, & in eadem proportione propter illum actum dabitur poſtea maior gloria eſſentialis. Ita tenent Gabriel in 1. diſtinct. 17. q. 4. & Maior diſt. 22. q. vn. Sed hæc ſententia nullam prorſus habet probabilitatem, & eam ſufficiẽter impugnat Bañes 2.2. q. 24. ar. 6. dub. 2. §. prædicta opinio.

Secunda ſententia fuit ſapientiſſimi M. Victoriæ, in relectione de augmento charitatis, vbi docet, C quòd per actus remiſſos meritoriè augetur gratia, & confertur poſtea propter illos maior gloria eſſentialis; non tamen augetur charitas. Ex quo infert, gloriam eſſentialem non proportionari ſecundùm quantitatem habitui charitatis, ſed gratiæ, nec eſſe neceſſarium, quòd gratia, & charitas habeant æqualem gradum intenſionis.

Hæc tamen opinio non videtur ad mentem S. Tho. docet enim ſæpius S. Doctor, gloriam proportionari charitati, & menſurari ſecundùm quantitatem illius: ſed præſertim 1. p. quæſt. 12. ar. 6. in corp. vbi ait, quod qui plus habet de charitate, perfectiùs Deum videbit, & beatior erit. Et in eodem articulo docet, quòd lumen gloriæ, per quod beatus videt Deum, datur ſecundùm menſuram charitatis: & qu. D 95. ar. 4. in corp. inquit, *quòd quantitas meriti ex duobus poteſt penſari: vno modo ex radice gratiæ, & charitatis, & talis quantitas meriti reſpondet præmio eſſentiali, quod conſiſtit in Dei viſione: qui enim ex maiori charitate aliquid facit, perfectiùs Deo fruitur.*

Præterea impugnatur hæc ſententia. Nam charitas eſt propria paſſio, & prima ipſius gratiæ: ergo impoſſibile eſt, quòd augeatur gratia, & non augeatur charitas. Patet conſequentia: nã quò perfectior fuerit eſſentia, eò eſt perfectior paſſio, vt patet in naturalibus. Præterea: nã ſequeretur, quòd aliquis magis diligatur à Deo, & ipſe minùs diligat Deum. Conſequens videtur contra illud Prou. 8. *Ego diligentes me diligo*, & Ioan. 14. *Si quis diligit me, diligitur à Patre* E *meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei me ipſũ.* Quibus verbis ſignificatur, quòd magis diligẽtes Deum, magis diligũtur à Deo: charitas enim eſt mutua amicitia, vt docet S. Th. 2.2. q. 23. ar. 1. Sequela probatur: nã per gratiã homo diligitur à Deo; gratia enim facit hominẽ obiectum diuinæ dilectionis. Per charitatẽ autem homo diligit Deum: nam charitas facit hominem dilectorem Dei: ergo, ſi eſt maior gratia in aliquo, quàm charitas, magis diligitur à Deo, quàm ipſe diligat Deum.

III. Tertia ſententia eſt, quòd gratia, & charitas non augentur, niſi per actus intenſiores: ac ſubinde quãtumuis multiplicentur actus remiſſi, aut etiam

æquales cum habitu præexiſtenti: nullo modo augetur habitus, nec conſequetur poſtea iuſtus propter illos actus magis intenſam gloriam eſſentialem, ſed ſolùm accidentalem. Hæc eſt ſententia M. Bañes art. 6. citato, & pro illa refert Capreolum, Paludanum, Alenſem, Petrum Bergomenſem, & S. Vincentium Ferrerium in quodam ſermone Septuageſimæ: & arbitratur, hanc ſententiam eſſe expreſſam ſancti Thom. Eandem ſequuntur modò aliqui Thomiſtæ, quam etiam videtur docere Caiet. 1. 2. q. 114. art. 8. & Conradus eodem loco. Eſt tamen aduertendum, quòd poſtea M. Bañes in quadam relectione de augmento charitatis, quam edidit Salmanticæ in vigilia Pentecoſtes an. 1589. magis explicat ſuam ſententiam. Fatetur enim, quod pro actibus remiſſis charitatis, aut etiam æqualibus, datur poſtea maius B præmium eſſentiale; non tamen maior gloria eſſentialis. Poteſt enim contingere, quòd gloria in ratione præmij ſit maior ſe ipſa, conſiderata in ratione gloriæ; ſicut de facto videmus in gloria animæ Chriſti, quæ quidem in ratione præmij eſt infinita, quoniam data eſt illi ex rigore iuſtitiæ: cæterùm in ratione gloriæ eſt finita, cùm ſit formaliter quid creatum. Argumenta potiſſima huius ſententiæ ſunt quæ ſequuntur.

IV. Primò arguitur auctoritate S. Thom. in 1. ſenten. diſt. 17. q. 2. art. 4. in corp. & ad 2. vbi dicit, quòd non quolibet actu charitatis augetur charitas, neque cuicunque correſpondet augmentum præmij. Et in ſolutione ad quintum, inquit, quòd *ad multitudinem actuum non ſequitur de neceſſitate augmentum præmij ſubſtantialis.* Et in 2. ſentent. diſt. 27. q. 1. artic. 5. ad ſecundum, inquit, *Non oportet, quod quilibet actus meritorius augmẽtum gratiæ mereatur, quia non in quolibet actu meritorio inuenitur illa conditio, per quam ex actu conſequitur augmentum habitus.* Et in 3. ſent. d. 18. q. 1. art. 1. ad 5. habet hæc verba: *Ille, qui meretur, non oportet, quod proficiat quantùm ad mercedem, quam meretur, vt ſibi illam debitam faciat vel ſimpliciter, vel quantùm ad aliquem modum, quo ſibi debita prius non erat.* Quibus verbis videtur ſignificare, quòd, vt aliquis dicatur mereri gloriam eſſentialem per aliquẽ actum, non requiritur, quòd faciat ſibi debitũ nouũ gradum gloriæ; ſed ſufficit, quòd eundem gradum gloriæ aliàs debitum faciat ſibi debitum nouo titulo. Item etiam in 1. parte quæſtione 12. art. 6. inquit, quòd, *qui plus habet de charitate, plus habet de lumine gloriæ, & plus videt Deum*: Et q. 95. art. 4. in corp. inquit, *quod ex radice gratiæ, & charitatis attenditur quantitas præmij eſſentialis, quod conſiſtit in Dei fruitione, qui enim ex maiori charitate aliquid facit, perfectius Deo fruitur*; ſed ex quantitate operis attẽditur quantitas *præmij accidentalis, quod eſt gaudium de bono creato.* Expendatur illud verbum: *Qui ex maiori charitate aliquid facit.* Significat enim, quòd quantitas meriti, in ordine ad præmium eſſentiale, attenditur ex intenſione ipſius charitatis. Denique ſuper primam epiſtolam ad Corinthios, cap. 3. explicans illa verba: *Vnuſquiſque mercedem accipiet, ſecundum proprium laborem*, inquit, quòd *qui ex maiori charitate laborat, licèt minorem laborem patiatur: plus de præmio eſſentiali accipiet.*

V. Secundò. Si propter aliquam rationem eſſet tenenda contraria ſententia, maximè propter definitionem Conc. Tridentini, locis infrà nu. 13. allegandis: ſed loca illa nihil concludunt contra iſtam ſententiam: ergo. Minor probatur: nam intentio Concilij in illis locis eſt, definire contra Lutheranos, qui aſſerebant, iuſtum per bona opera non verè mereri vitam æternam; neque augmentum gratiæ, & gloriæ; ſed opera illa ſolùm eſſe ſigna obtentæ iuſtificationis, & fructus illius. Sed ad ſaluandam iſtam defini- A tionem ſatis eſt aſſerere, quòd per aliqua bona opera iuſtus meretur nouum gradum gloriæ eſſentialis, & augmentum gratiæ, & charitatis, videlicet per actus intenſiores, & ſimiliter, quòd per actus remiſſos meretur eandem gloriam eſſentialem nouo titulo: ergo, &c.

Confirmatur: nam Chriſtus Dominus per actus ſubſequentes verè meruit; & tamen non meruit aliquid de nouo, niſi id, quod antea meruerat per primũ actum: etenim primus actus illius cùm fuerit infinitè meritorius, habuit tantum meritum, quantum omnes actus poſtea ſubſequentes, cùm nõ detur aliquid maius infinito: ergo ſimiliter poterit ſaluari verum meritum in omnibus actibus charitatis, etiam remiſſis, quamuis non correſpondeat illis nouus gradus gloriæ eſſentialis, ſed idem pluribus titulis.

Tertiò. Actus gratiæ, & charitatis concurrit non ſolùm meritoriè, ſed etiam diſpoſitiuè phyſicè ad augmentum habitus. Sicut enim Deus non infundit primam gratiam abſque diſpoſitione liberi arbitrij: ita etiam non auget illam ſine diſpoſitione liberi arbitrij: ſed quando Deus infundit primam gratiam adulto, infundit illam ſecundùm quantitatem diſpoſitionis: ergo ſimiliter, quando auget gratiam, auget illam ſecundùm quantitatem diſpoſitionis: ergo ſolùm augetur per actus intenſiores ipſo habitu.

Quartò. Si quolibet actu charitatis etiam remiſſo, augeretur gratia, & charitas, & ſimiliter gloria eſſentialis, ſequeretur quod deberet augeri ſecundùm totam latitudinem actus meritorij; quia non eſt maior ratio, propter quam augeatur ſecundùm vnum gradum, vel ſecundùm duos, aut tres, quàm ſecundùm omnes; atque adeò, ſi habens gratiam, & charitatem vt decem, prorumperet in actum vt octo: augeretur gratia vſque ad intenſionem vt decem & octo: & ſimiliter correſponderet illi gloria eſſentialis intenſa, vt decẽ & octo; & idem proportionabiliter eſſet dicendum de omnibus actibus charitatis ſubſequentibus. Hoc autẽ videtur abſurdum: ergo. Minor probatur: nam, ſi hoc eſſet verum; ſequeretur, quòd vnus homo iuſtus, qui per triginta annos vixit in gratia, & ſemper operatus eſt remiſſe; eſſet ſimpliciter magis Sanctus, & haberet multò maiorẽ gloriam eſſentialem, quàm alter, qui tantùm vixit per vnũ annũ in gratia, ſed in illo anno operatus eſt cũ magno feruore opera charitatis, & paſſus eſt martyrium pro Chriſto. Probatur manifeſtè: nam tot actus remiſſi multiplicati per 30. annos, exſuperant in quantitate actus, quos ille Martyr operatus eſt in vno anno; ſi vera eſt ſententia, quæ aſſerit, per actus remiſſos augeri habitum, & præmiũ eſſentiale ſecundùm totam latitudinem actus. Confirmatur ex ſimilitudine ad comparationem illam vulgarem. Si enim quis in prima die anni ſoluat vnum granum tritici, & in ſecunda ſoluat duo, in tertia quatuor, in quarta autem octo, & ſic multiplicando proportionabiliter per totum annum, in fine anni erit tanta granorum multiplicatio, vt incomparabiliter excedat numerum omnium granorum tritici, quæ reperiuntur in toto mundo: ergo idem erit in augmento meriti: ergo ſi in prima die anni iuſtus mereatur, vt vnum, in ſecunda verò mereatur, vt duo, ſiue vnico, ſiue pluribus actibus, in tertia verò, vt quatuor, & in quarta mereatur, vt octo, & ſic deinceps, in fine anni habebit gratiam, & charitatem tot gradibus intenſam, vt numerari nõ poſſint omnibus granis tritici, quæ sũt in mũdo: ergo ad euitãdum hoc incõueniens, dicendum eſt, quòd non quolibet charitatis actu augetur gratia, & charitas, ſed ſolùm per actus intenſiores.

Quintò. Si per actus remiſſos augeretur gratia & charitas, ſequeretur, quòd etiam propter maiorem continuationem actus augeretur gratia, & charitas,

VI.

VII.

Digitized by Google

ritas, atque gloria eſſentialis: & ita correſponderet maior gloria actui, ſecundùm quòd continuatur maiori tempore: conſequens eſt falſum: ergo ſequela probatur: nam aliàs eſſet peioris conditionis ille, qui per vnam horam integram continuat actum charitatis intenſum, vt vnum; quàm alter, qui eundem actum interrumpit, & ſucceſſiuè producit in illa hora tres actus charitatis, vt vnum. Etenim, ſi ratione continuationis non augetur gratia, & charitas; actui intenſo, vt vnum, continuato per vnam horam, dabitur ſolum præmium, vt vnum: alteri verò, qui interrumpit actum, dabitur præmium, vt tria: quia produxit tres actus. Falſitas autem conſequentis probatur: nam aliàs ſequeretur, quòd nulla eſſet proportio inter meritum actus charitatis, qui durat ſolùm per vnum inſtans, & præmium actus, qui duraret aliquò tempore. Probatur: nam inter inſtans, & tempus nulla eſt proportio: quodlibet enim tempus in infinitum excedit vnum inſtans, cùm in quolibet tempore, & in qualibet parte illius ſint infinita inſtantia: ergo qui produceret actum charitatis, & illum continuaret per aliquod tempus, conſequeretur maius præmium eſſentiale in infinitum, quàm alter conſequatur propter eundem actum, ſi duraret ſolùm per vnum inſtans.

Confirmatur primò. Cuicunque inſtanti correſpondet adæquatè aliquod præmium eſſentiale: ſiquidem meritum charitatis poteſt eſſe in inſtanti: ſed in quocunque tempore ſunt infinita inſtantia: ergo actui charitatis duranti per aliquod tempus, correſpondebit præmium infinitè intenſum. Confirmatur ſecundò. Si quis in duobus inſtantibus vnius horæ diſcontinuatis produceret duos actus meritorios, duplicaret meritum, & mereretur in duplo, quàm in vno inſtāti: ergo ſi continuat actum charitatis per integram horam, obtinebit præmium maius in infinitum, ſi ita eſt, quòd ratione continuationis actus augetur meritum.

VIII. Sextò. Quando quis per pœnitentiam reſurgit à peccato, gratia præcedens, & omnia bona opera meritoria, quæ fecerat ante peccatum, quando erat in gratia, verè, & propriè reuiuiſcunt per pœnitentiam: & tamen non datur pro illis aliquis nouus gradus gratiæ, vel gloriæ eſſentialis: ſed ſolùm datur nouo titulo idem gradus gloriæ, qui correſpondet pœnitentiæ, per quam reſurgit: ergo ſimiliter per actus charitatis æquales, aut magis remiſſos multiplicatos, non dabitur nouus gradus gloriæ eſſentialis: ſed idem nouo titulo: quamuis omnes illi actus verè ſint meritorij augmenti gratiæ, & gloriæ. Conſequentia tenet ex paritate rationis & antecedens probatur ex Concilio Tridentino ſeſſion. 6. de iuſtificatione, cap. 7. vbi dicitur, quòd peccator, quando conuertitur in Deum per pœnitentiam, recipit iuſtitiam: *Vnuſquiſque ſuam ſecundùm menſuram quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundùm propriam cuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem*: ergo pœnitens, qui conuertitur ad Deum, ſolùm recipit gratiam, & charitatem, iuxta quantitatem præſentis diſpoſitionis, & cooperationis: non autem iuxta quantitatem meritorum præcedentium. Etenim merita præcedentia non ſunt diſpoſitiones, quibus pœnitens cooperatur ad ſuam iuſtificationem; quia iam præceſſerunt: ergo eadem gloria reſpondet illis nouo titulo.

Confirmatur idem antecedens auctoritate expreſſa S. Thom. 3. p. quæſt. 89. art. 5 ad 3. vbi ait, *quòd ille, qui per pœnitentiam reſurgit in maiori charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale, ſecundùm quantitatem charitatis, in qua inuenitur: habebit tamen maius gaudium de operibus, in prima charitate factis, quàm de operibus, quæ in ſecunda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.* Sentit ergo S. Thom. quòd in tali caſu non dabitur nouum præmium eſſentiale, propter præcedentia opera viuificata per pœnitentiam, ſed ſolùm accidentale; ita tamen, quòd idem gradus gloriæ eſſentialis detur nouo titulo.

Confirmatur ſecundò: nam, ſi propter opera mortificata datur pœnitenti nouus gradus gratiæ, & gloriæ; ſequeretur, quòd pœnitens ſemper reſurgat in maiori gratia, quàm habuerit ante peccatum. Conſequens eſt contra ſanctum Thomam in tertio ſententiarum, diſtin. 35. quæſt. 1. articulo 4. quæſtiuncula 3. & 3. p. quæſt. 89. art. 2. vbi ex profeſſo probat, quòd pœnitens *quandoque reſurgit in maiori gratia, quàm prius habuerat: quandoque autem in æquali: quandoque etiam in minori*: ergo. Sequela probatur: nam, ſi per pœnitentiam reſtituitur tota gratia, & omnia merita, quæ homo habebat ante peccatum, & præter illā, ratione præſentis contritionis, per quam reſurgit, datur nouus gradus gratiæ ſecundùm quantitatem eiuſdem cōtritionis; euidenter ſequitur, quòd habet maiorem gratiam, quàm antea: etenim habet illam, & aliquid ampliùs.

Quarta ſententia: quæ communis eſt inter Thomiſtas recentiores, aſſerit, quòd, quamuis in eſſe habitus, gratia, & charitas non augeantur, niſi quando homo prorumpit in actum feruentiorem: tamen in eſſe gratiæ, & charitatis augentur etiam per actus æquales, & ſimiliter per actus remiſſos, ita videlicet, vt in patria correſpondeat illis noua gloria eſſentialis. Probant hoc argumentis, quæ pro hac ſententia adducentur infrà. IX.

Pro reſolutione tamen huius difficultatis ſupponendum eſt primò, quòd ſicut gratia, & charitas producuntur effectiuè à ſolo Deo, ita etiam à ſolo Deo augentur effectiuè noſtris autem actibus augētur meritoriè, & diſpoſitiuè, quia videlicet per illos meremur, quòd Deus augeat gratiam, & charitatem, & ſimiliter ad illius augmentum diſponimur, & præparamur per eoſdem actus. Supponenda eſt ſecundò diſtinctio illa ſancti Thomæ, n. 1. explicata de gratia in eſſe gratiæ, & in eſſe qualitatis, ſeu habitus. Supponendum eſt tertiò, quòd, vt docet S. Thomas in quarto, diſtinctione duodecima, quæſtione ſecunda, articulo primo, quæſtiuncula ſecunda, & de veritate quæſtione vigeſimaſexta, articul. ſexto ad octauum, & quæſtione ſecunda de malo, artic. 2. præmium correſpondens in patria bonis operibus, eſt duplex, videlicet præmium eſſentiale, quod conſiſtit in viſione Dei beatifica, & in gaudio de ipſo Deo; & præmium accidentale, quod eſt gaudium de bonis operibus, aut de quocunque alio bono creato. Sit ergo

Præmium duplex, eſſentiale, & accidentale.

PRima Concluſio. Gratia, & charitas, ſi conſiderentur in eſſe habitus, & qualitatis, non augētur à Deo, niſi quādo homo iuſtus prorumpit in actum feruentiorem. In hac concluſione conueniunt auctores tertiæ, & quartæ ſententiæ, & illam docere intendit expreſsè S. Thomas locis ſuperiùs allegatis, quam probant efficaciter argumenta adducta pro ſententia M. Bañes.

X. Secunda Cōcluſio. Gratia, & charitas in eſſe habitus augentur per actus intenſiores, ſecundùm exceſſum actus ſupra habitum præexiſtentem, non autem ſecundùm totam latitudinem actus. Itaque, ſi habens charitatem, vt quinque, prorumpat in actum feruentem, vt decem, augetur habitus vſque ad decem; non autem vſque ad quindecim. In hac concluſione etiam conueniunt auctores vtriuſque ſententiæ. Ratio potiſſima illius eſt: nam Deus auget effectiuè habitus ſupernaturales, ſeruando proportionem, quæ inuenitur in naturalibus, vt expreſsè docet S. Thomas 1. 2. quæſt. 114. art. 8. ad 3. & 2. 2. quæſtione

Gratia, & charitas in eſſe habitus augentur per actus intenſiores ſecūdum exceſſum actus ſupra habitum.

ſtione 24. art.6.ſed in naturalibus qualitas non augetur,niſi ſecundùm exceſſum actus, vt patet: nam, ſi aquæ calidæ,vt duo, applicetur calefactiuum, vt quatuor,ſolùm auget calorem aquæ iuxta exceſſum agentis ſupra paſſum, videlicet vſque ad quatuor gradus: ſimiliter etiam habitus, qui augentur effectiuè per noſtros actus, ſolùm augentur ſecundùm exceſſum actus ſupra habitum, vt docent communiter Thomiſtæ 1.2.quæſt.52.art.2.ergo.

XI. Sed contra vtramque concluſionem eſt argumentum difficile. Charitas non poteſt prorumpere in actum feruentiorem ſe ipſa:ergo habens charitatem habitualem, vt quatuor, verbi gratia, non poteſt prorumpere in actum feruentem, vt ſex:ergo, ſi charitas, & gratia in eſſe habitus non augetur, niſi quando homo prorumpit in feruentiorem actum, nunquam poterunt augeri. Antecedens probatur: nam effectus non poteſt excedere virtutem ſuæ cauſæ:ergo habitus charitatis, vt quatuor, non poteſt eſſe principium effectiuum actus intenſi, vt ſex.

Gratia remiſſa eleuata per auxiliũ actuale poteſt intenſum actum producere.

Reſpondetur, quòd, quamuis habitus charitatis, vt quatuor, ſecundùm ſe conſideratus, non poſſit eſſe principium effectiuum intenſionis actus charitatis, vt ſex;nihilominùs, quatenus ei coniungitur auxilium Dei actuale intenſum,vt ſex,habet proportionatam virtutem,vt actum intenſum,vt ſex,efficienter producat,vt diſputatione 66. numero 8. dicetur latiùs.

XII. Tertia Concluſio. Gratia in ratione gratiæ, & ſimiliter charitas in eſſe charitatis augetur meritoriè per actus æquales, & ſimiliter per actus remiſſiores ipſo habitu, ita vt illis reſpondeat in Patria nouus gradus gloriæ eſſentialis. Concluſio eſt contra M. Bañes,& contra alios Doctores ſuprà allegatos:eam tamen docent magis communiter Thomiſtæ;quam etiam tenet Scotus in primo, diſtinctione 22. quæſtione prima, & colligitur ex S.Thoma 1.2.qu.114. art.8 in ſolutione ad tertium, vbi,cùm propoſuiſſet argumentum de actibus remiſſis, reſpondet, *quòd quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, ſicut & conſummationem eius, ſcilicet gloriam: ſed ſicut gloria non ſtatim confertur, ſed ſuo tempore; ita etiam augmentum gratiæ non ſtatim confertur, ſed ſuo tempore, cùm videlicet aliquis fuerit diſpoſitus ad gratiæ augmentum.* Et idem dicit ſecunda ſecundæ,quæſtione 24.art.6.ad primum:ergo,niſi homo apponat impedimentum peccati,ratione actus remiſſi,dabitur illi nouus gradus gloriæ.

Gratia,& charitas in eſſe gratiæ, & charitatis augentur meritoriè per actus remiſſos.

Probatur Concluſio. Primò ex ſacris literis:nam Eccleſiaſtici 16.dicitur: *Omnis miſericordia faciet locum vnicuique, ſecundum meritum operum ſuorum.* & ad Rom.2. dicitur, quòd Dominus *reddet vnicuique ſecundùm opera eius.* Et primæ ad Corinth.3. *Vnuſquiſque mercedem accipiet, ſecundum proprium laborem.* In quibus locis abſolutè promittitur merces pro bonis operibus, nec reſtringitur promiſſio ad opera intenſa,vel remiſſa:ergo, etiam pro operibus remiſſis factis de nouo, dabitur noua gloria eſſentialis. Patet conſequentia; quia nomine mercedis intelligitur in ſacris literis gloria eſſentialis, tanquam principale præmium, quamuis ſub illa etiam comprehendatur accidentalis. Confirmatur ex illo ſecundæ ad Corinth.9. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet.* Quorum verborum ſenſus legitimus eſt iuxta communem explicationem Doctorum, quòd, qui operatur remiſsè,recipiet remiſſum gradum gloriæ, & pro paucis operibus conſequetur paruos gradus gloriæ. Vnde ſanctus Bernardus hunc locum explicans ait: *Parua ſeminis detractio,magna ſegetis eſt diminutio.* Item etiam Pſalm. 61. *Tu reddes vnicuique iuxta opera ſua.* Quæ verba Chriſtus Dominus Matthæi 16.confirmauit:*Filius*,inquiens,*hominis venturus* A *eſt in gloria Patris ſui, cum Angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundùm opera eius*:& ab Apoſtolo repetuntur ad Romanos 2. cùm ait:*Secundùm autem duritiam tuam, & impænitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundùm opera eius: iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt vitam æternam.* In quibus locis abſolutè dicitur, Deum eſſe redditurum vitam æternam vnicuique ſecundùm opera eius, id eſt, mercedem parem meritis,ita videlicet, vt, ſi merita magna fuerint, & intenſa, vita æterna illis correſpondens, quæ in viſione clara Dei conſiſtit, etiam ſit intenſa: ſi autem merita fuerint remiſſa, etiam vita æterna, & viſio Dei illis correſpondens ſit re- B miſſa. Præterea Matthæi decimo dicit Chriſtus Dominus: *Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt*: hoc eſt, omnia opera veſtra bona, omnes cogitationes,quantumuis leues,& capillis ſimiles; tamen numeratæ ſunt apud Deum,vt iis dignam mercedem in die iudicij largiatur: vt explicat Ambroſius libro ſecundo de Spiritu ſancto, cuius explicatio valde conſonat iis, quæ Chriſtus Dominus ſubiungit eodem loco: *Quicunque dederit potum aquæ frigidæ vni ex minimis iſtis,tantùm in nomine diſcipuli,amen dico vobis,non perdet mercedem ſuam.* Ponderandum eſt illud,*in nomine diſcipuli*,vel, vt ait Marcus,*in nomine meo*;quaſi expreſsè diceret: Id tantùm exigitur,vt iuſtus boni operis mercedem non amittat,vt fiat in nomine meo;id eſt,propter Deum: er- C go non requiritur maior intenſio charitatis in opere bono, vt per illud conſequatur iuſtus nouum gradum gloriæ eſſentialis.

Ad hæc. Secundæ ad Corinth.4. ait Apoſtolus: *Quod momentaneum eſt,& leue tribulationis noſtræ, ſupra modum, in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum: Nullum eſt opus ex charitate factum, quantumuis momentaneum,ac leue,ſeu remiſſum, quod ex ſe pondus aliquod, & ſemen æternæ gloriæ non producat:gradus enim gloriæ ad menſuram,& pondus meritorum confert Deus electis, ſecundùm illud Lucæ ſexto:*Menſuram bonam,& coagitatam,& ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*:ſicut etiam in reprobis,*iuxta menſuram delicti,erit plagarum modus*: D vt dicitur Deuteron.25.cui conſonat illud Apoc.18. *Quantùm glorificauit ſe,& in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*: ergo cuicunque operi, quantumuis remiſſo,ſi ex charitate fiat, correſpondet aliquod pondus gloriæ eſſentialis.

Secundò probatur ex locis Conciliorum:nam in XIII.
Concilio ſecundo Arauſicano, cap. decimooctauo ſic definitur: *Debetur merces bonis operibus, ſi ex gratia fiant.* vbi non exigitur,quòd opus meritorium ſit intenſius ipſo habitu,vt illi debeatur merces,ſed ſolùm,quòd fiat ex gratia. Et in Concilio Tridentino ſeſſione ſexta de Iuſtificatione,cap.10. docet ſancta Synodus: *Iuſtificati per obſeruationem mandatorum Dei, & Eccleſiæ, in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta,cooperante fide bonis operibus,creſcunt,atque ma-* E *gis iuſtificantur,ſicut ſcriptum eſt: Qui iuſtus eſt,iuſtificetur adhuc.* (Apoc.22.) *& iterum: Ne verearis vſque ad mortem iuſtificari.* (Eccl.8.) *Hoc verò iuſtitiæ incrementum petit ſancta Eccleſia, cùm orat: Da nobis Domine fidei, ſpei, & charitatis augmentum.* Ex quibus verbis ſic formo argumentum.Concilium docet,per bona opera, quibus mandata Dei,& Eccleſiæ obſeruant, iuſtos creſcere in gratia,qua iuſtificati ſunt; ſed ad obſeruationem mandatorum non eſt neceſſarium, quòd operentur ex actu intenſiori charitatis,quàm ſit habitus præexiſtens:ergo,vt creſcant in gratia, & charitate, non requiritur,quòd actus meritorius eiuſdem augmẽti ſit

Digitized by Google

ſit intenſior habitu præexiſtente : ac per conſequẽs, per actus, etiam remiſſos, augetur gratia, & propter eoſdem actus conſequetur iuſtus nouum gradum gloriæ eſſentialis. Præterea in capite decimoſexto eiuſdem ſeſſionis dicitur : *Cùm enim ille ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent; nihil ipſis iuſtificatis amplius deeſſe credendum eſt, quo minus plenè illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta, diuinæ legi pro huius vitæ ſtatu ſatisfeciſſe, & vitam æternam, ſuo etiam tempore, ſi tamen in gratia deceſſerint, conſequendam, verè promeruiſſe cenſeantur.* Quibus verbis Concilium, vt homo iuſtus bonis operibus mereatur vitam æternam; nihil aliud exigit, niſi, vt operetur ex influxu gratiæ, & meritorum Chriſti, mediante ſcilicet fide, & charitate : ergo vltra hoc, non requiritur, quòd opera meritoria ſint magis intenſa, quàm charitas præexiſtens; ac per conſequens, per opera remiſſa, meretur eſſentialis gloriæ incrementum, & illud ſuo tempore, ſi in gratia deceſſerit, infallibiliter conſequetur. Et in can.24. eiuſdem ſeſſionis, ſic definitur : *Si quis dixerit, iuſtitiam acceptam non conſeruari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera; ſed opera ipſa fructus ſolummodo, & ſigna eſſe iuſtificationis adeptæ, non autem ipſius augendæ cauſam; anathema ſit.* Et can.26. anathematizatur, qui *dixerit, iuſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & ſperare æternam retributionem à Deo, per eius miſericordiam, & Ieſu Chriſti meritum, ſi bene agendo, & diuina mandata cuſtodiendo, vſque in finem perſeuerauerint.* Denique in can.22. definitur: *Si quis dixerit, ipſum iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Ieſu Chriſti meritum, cuius viuum membrum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ (ſi tamen in gratia deceſſerit) conſequutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema ſit.* Vbi Concilium abſolutè definit, iuſtum per bona opera verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, atque etiam gloriæ augmentum, & eiuſdem gloriæ conſequutionem. Nec diſtinguit Concilium inter opera meritoria intenſa, vel remiſſa : ergo non eſt dicendum, per opera ex charitate facta, abſque maiori illa intẽſione, iuſtum non conſequi maiorem gloriam eſſentialem, ſi in gratia deceſſerit.

XIV.

Cõc. Trid. circa merita iuſtorũ expéditur.

Ad hæc argumenta quatuor ſolent adhibere ſolutiones auctores oppoſitæ ſententiæ. Prima ſolutio eſt, quòd Concilium Tridentinum ſolùm intendit definire contra hæreticos Lutheranos, qui dixerunt, gratiam non augeri per bona opera iuſtorum, ſed ipſa opera ſolùm eſſe ſigna obtentæ iuſtitiæ, & fructus illius, vt patet ex can.24. ſuprà inducto. Et propoſitio hæreticorum erat vniuerſalis, videlicet : Per nullum opus bonum meretur iuſtus augmentum gratiæ. Vnde ad ſaluandam definitionem Concilij, cùm ſit contradictoria aſſertioni hæreticorum, non requiritur, quòd per quodcunque opus bonum augeatur gratia, & charitas præexiſtens; ſed ſufficit, quòd augeatur per aliquod bonum opus, aut per aliqua, videlicet per actus intenſiores. Confirmant hanc ſolutionem: nam aliàs ſententia, quæ aſſerit, ad meritum non ſufficere, quòd opus ſit bonum, & exiſtentis in gratia, ſed vltra hoc requiri, quòd referatur in finem ſupernaturalem per actum charitatis proximè præcedentem : eſſet contra illam definitionem Concilij Trid. nam Concil. locis inductis nullam docet eſſe neceſſariam ad meritum relationem in finem ſupernaturalem, per actũ charitatis proximè præcedentem. Conſequens au-A tem non eſt admittendum: nam inter Doctores ſunt variæ ſententiæ circa relationem, quæ ad meritum, eſt neceſſaria, vt oſtendit Medina 1.2. quæſtion.114. artic.4. Quidam enim, inter quos eſt M. Sotus lib.3. de natura, & grat. c.4. & Vega ſuper Concilium Tridentinum docent, ſufficere relationem habitualem, dum tamen opus ſit bonum moraliter, & exiſtentis in gratia. Alij ſequuti Durandum, & Scotum, ſentiunt ad meritum requiri actualem ordinationem operum, per charitatis actum in finem ſupernaturalem. Alij media via procedunt, & exiſtimant non ſufficere relationem habitualem, neque requiri actualem, ſed virtualem, quæ procedat ex actu charitatis proximè præcedenti : ita tenet M. Cano, & quidã Thomiſtæ. Alij denique, inter quos eſt Caiet. B 1.p. quæſt.63. art.6. & Capreolus 2. ſent. diſtinct.40. quæſt. vnica, art.1. dicunt, ſufficere relationem virtualem remotam in virtute actus charitatis, quo quis eſt iuſtificatus. Cui ſententiæ videtur adhærere S.Thom. quæſt.2. de malo, art.5. ad ſeptimum, & ad vndecimum, & 2. ſent. diſtinct. 40. q.1. art.5. ad ſextum argumentum. Sicut ergo ex verbis Conc. Trid. non poteſt probari, ad meritum ſufficere relationem habitualem, vel non eſſe neceſſariam actualem, aut virtualem relationem in Deum factam per actum charitatis, quia Concil. id reliquit diſputandum inter Theologos, eò quòd non agebat de hoc ex profeſſo; ita etiam ex eodem Conc. non probatur efficaciter, actibus æqualibus, aut magis remiſſis habitu charitatis, & gratiæ præexiſtentis, corre- C ſpondere nouum gradum gloriæ eſſentialis; quia etiam Conc. non agebat de hac difficultate, ſed illam inter Theologos diſputandam reliquit.

Relatio in vltimũ finem requiſita ad meritum, an debeat eſſe actualis, vel virtualis.

Durand. 2. ſent. d.40. q.2.

Scotus d. 21. q. vnic.

XV.

Hæc tamen ſolutio, quamuis apparens videatur, & propterea ab omni cenſura ſententiam oppoſitam excuſet, non tamen euacuat omnino vim argumenti : nam licèt Concilium per ſe primò intendat excludere illum errorem hæreticorum, conſequenter tamen ad illum excludendum determinat propoſitionem abſolutam, quæ æquiualet vniuerſali: quòd videlicet iuſtus per opera meritoria meretur augmentum gratiæ, & gloriæ: ergo non ſunt reſtringenda verba Concilij ad actus intenſiores, ſed vniuerſaliter intelligenda de quocunque actu merito- D rio. Neque inſtantia allata in confirmatione ſolutionis aliquid concludit : nam Concilium loquitur de actibus meritoriis. Cadit autem ſub opinione: Vtrùm ad meritum requiratur relatio charitatis proxima, vel ſufficiat remota.

XVI.

Secunda ſolutio eſt, quòd Concilium ſolùm definit, iuſtificatum bonis operibus mereri augmentum gratiæ, & gloriæ, quod quidem veriſſimum eſt, etiam ſi loquamur de bonis operibus remiſſis : neque hoc negant auctores oppoſitæ ſententiæ, ſed id fatentur expreſsè cum S.Thom. 1.2. quæſt.114. art.8. ad tertium, vbi ait, quòd *quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, ſicut & gratiæ conſummationem, quæ eſt vita æterna. Sed, ſicut vita æterna non ſtatim redditur, ſed ſuo tempore, ita nec gratia ſtatim augetur, ſed ſuo tempore, cùm ſcilicet aliquis ſufficienter* E *fuerit diſpoſitus ad gratiæ augmentum*: non tamen determinat Concilium, quòd, pro quolibet actu remiſſo, ſemper detur de facto augmentum gratiæ, vel gloriæ eſſentialis, etiamſi iuſtus perſeueret in gratia vſque in finem.

Contra hanc tamen ſolutionem eſt efficax argumentum: nam meritò debetur præmium ex iuſtitia, vt ſuprà dictum eſt: ergo ſi iuſtus quolibet actu charitatis, etiam remiſſo, meretur augmentum gratiæ; tandem conſequetur illud præmium, etiamſi non prorumpat in actum feruentiorem, dummodo non apponat impedimentum peccati; aliàs daretur meritum

Digitized by Google

ritum ſine præmio debito ex iuſtitia, & ita Deus eſſet iniuſtus, contra illud ad Hebr. 6. *Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri, & laboris*, &c. vbi, licèt Apoſtolus loquatur de meritis mortificatis, quæ per pœnitentiam reuiuiſcunt: tamen à fortiori procedit de operibus meritoriis, quæ nūquam fuerunt mortificata. Confirmatur. Impoſſibile eſt, quòd Deus non impleat promiſſum, ſed promiſit augmentum gratiæ pro quolibet opere meritorio hominis iuſtificati, & ſimiliter augmentum gloriæ: ergo de facto eam tribuit, ſi homo impedimentum peccati non apponat.

XVII. Tertia ſolutio eſt inſinuata ſuperiùs in ſecundo argumento pro tertia ſententia propoſito: quòd ſcilicet pro quolibet opere meritorio, dabitur prædeſtinatis in Patria noua gloria in ratione præmij eſſentialis; quia videlicet nouo titulo dabitur eadē gloria, quæ antea erat debita propter alia opera meritoria æqualia, vel magis intenſa; ſicut de præmio correſpondente meritis Chriſti dictum eſt: non tamen dabitur maior gloria, in ratione gloriæ, ſeu quantùm ad intenſionem phyſicam viſionis beatæ. Hanc ſolutionem proſequitur M. Bañes in relectione ſuperiùs allegata. Sed etiam non videtur ſufficiens; quia non ſaluat cum proprietate, quòd detur de facto augmentum gratiæ, & gloriæ pro bonis operibus remiſſis, etiamſi iuſtus perſeueret vſque in finem: etenim forma non dicitur cum proprietate augeri, niſi creſcat in intenſione. Cùm ergo Concilium abſolutè doceat, iuſtum per bona opera mereri augmentum gratiæ, & gloriæ, & conſequutionem illius, ſi perſeueret vſque in finem; non videtur ſatisfieri Concilio, niſi dicatur, iuſtum per bona opera, etiam remiſſa mereri augmentum gratiæ, & gloriæ, ſecundùm intenſionem; & huiuſmodi augmentum conſequuturum eſſe infallibiliter, ſi perſeueret vſque in finem, etiamſi nunquam proruperit in actum feruentiorem, quàm ſit habitus præexiſtens.

Gloriā eſſentialem nouo titulo dari operibus remiſſis, quidam ſentiunt. Gloria maior in ratione præmij eſſentialis. & in ratione gloriæ quæ dicatur.

XVIII. Quarta ſolutio aſſerit, ad ſaluandam cum rigore doctrinam Concilij Tridentini, & eius definitionem ſufficere, quòd fateamur, bonis operibus remiſſis reſpondere nouam gloriam accidentalem; dum tamen aſſeratur, quòd, quando merita ſunt magis intenſa gratia, & charitate præexiſtente, correſpondet illis gloria eſſentialis magis intenſa. Et videtur hæc ſolutio habere fundamentum in ſancto Thoma 1. parte, quæſtione nonageſimaquinta, articulo quarto, in corpore, cuius verba ſuperiùs adduximus. Sed ex ſupradictis facilè impugnatur: nam Concilium indifferenter loquitur de operibus meritoriis intenſis, vel remiſſis: ergo ſicut bonis operibus intenſioribus correſpondet intenſior gloria eſſentialis, & accidentalis; ita etiam actibus bonis remiſſis hominis iuſti, ſi perſeueret in gratia, correſpondet nouus gradus gloriæ eſſentialis, & non ſolùm gloria accidentalis.

XIX. Tertiò probatur concluſio ex ſanctis Patribus, qui vniuerſaliter docent, mercedem æternæ gloriæ commenſurandam eſſe iuxta quantitatem, & numerum meritorum, ita vt quantò plures, ac maiores in Dei obſequio labores quis ſuſtinuerit, eo maiorem, ac magis intenſam gloriam conſequatur: dicit enim Gregorius in Moralibus: *Quo hic alius alium merito ſuperat, illic alius alium retributione tranſcendet.* Et loquitur de retributione gloriæ eſſentialis, vt ex verbis præcedentibus, & ſubſequentibus conſtat. Idem docet Hieronymus ſuper c. 4. & 18. Ezechielis, & lib. 2. contra Iouinianum, vbi dicit: *Secundum inæqualitatem meritorum futuram eſſe in beatis inæqualem gloriam.* Item S. Proſp. lib. 2. de vocatione gentium, cap. 36. ad finem, ait: *Per laborem operationum,*

Gregor. 4. Moral. cap. 42. alias 31.

A *per inſtantiam ſupplicationum, per exercitia virtutum fiunt incrementa meritorum, & qui bona geſſerint ſecundùm ſua bona coronantur.* Idem docet S. Ambroſius lib. de ſancta virginitate, c. 26. 27. & 44. & ſerm. 59. de verbis Domini.

Quartò probatur auctoritate Scholaſticorum. Nam præter ſanctum Thomam, locis ſuperiùs allegatis, Capreolus qui eſt in omnibus fideliſſimus interpres, & defenſor doctrinæ ſancti Doctoris in 4. diſtinct. 14. quæſt. 2. art. 3. ad primum Scoti contra ſecundam concluſionem, docet iuxta ſententiam S. Thomæ, pro quolibet actu charitatis, quantumuis remiſſo, conferendum eſſe in cœlo ſpecialem gradum gloriæ eſſentialis, & ſimiliter per multiplicationem horum actuum, licèt nullus ex illis ſit actus B intenſior. Eodem modo intellexerunt S. Thomam multi grauiſſimi Thomiſtæ.

Victoria in relect. de augmento charitatis, numer. 11. M. Zumel 1. par. q. 95. art. 4.

Quintò probatur ratione: nam meritum de condigno includit intrinſecè debitum fundatum promiſſione diuina, atque in ipſa perfectione, & dignitate operis meritorij, quatenus procedit ex gratia, & motione Spiritus ſancti, vt 1. 2. q. 114. art. 1. docet S. Thom. & colligitur ex illo 2. ad Timoth. 4. *Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ.* & ad Hebr. 6. *Non enim eſt iniuſtus Deus vt obliuiſcatur operis veſtri.* Sed quolibet actu charitatis, etiam remiſſo, meretur homo de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ eſſentialis, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ; & conſtat ex Concilio Tridentino, & S. Thom. locis ſuperiùs allegatis: ergo intercedit ibi debitum redden-C di præmium, ſi homo iuſtus non apponat impedimentum peccati, & perſeueret in gratia vſque in finem; ac per conſequens, conſequetur homo infallibiliter huiuſmodi præmium: aliàs enim dicendum eſſet, Deum non ſtare promiſſis, & mercedem debitam operibus meritoriis non ſoluere; quod tamen eſt falſum, & contra illud Apoſtoli: *Ille fidelis permanet, & negare ſeipſum non poteſt.* Confirmatur: Deus magis pronus eſt ad præmiandum bona opera, quàm ad puniendum peccata: ſed reprobis pro quolibet peccato retribuet Deus ſpecialem pœnam, vt conſtat ex locis Scripturæ ſuprà inductis: ergo electis pro quolibet opere meritorio retribuet ſpecialem gradum gloriæ. XX.

2. Tim. 2.

Sextò: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, XXI. D quòd ſi Petrus, verbi gratia, cum actu charitatis intenſo, vt decem, omnia bona ſua diſtribueret inter pauperes, & profiteretur ſtrictiſſimam Religionem in qua per 60. annos perſeuerauit in gratia, multa exercendo opera virtutum cum intenſione, vt decem, & tandem cum eadem intenſione charitatis pateretur martyrium pro Chriſto, non conſequeretur maiorem gloriam eſſentialem, in ratione gloriæ eſſentialis, quàm Martinus, qui per vnam horam duntaxat perſeuerauit in gratia, & in illa fecit vnum opus virtutis intenſum, vt decem, & mortuus eſt. Conſequens autem, quamuis concedatur ab auctoribus oppoſitæ ſententiæ, videtur multùm detrahere meritis iuſtorum, & nullatenus eſſe concedendum: nam per hoc retraherentur fideles à multis E bonis operibus, & laboribus, ſi ſemel concipiant, nullam maiorem gloriam eſſentialem eſſe conſequuturos per mille actus bonos, imò & per centum millia, quàm per vnum eiuſdem intenſionis. Item etiam ſequeretur ex eadem ſentētia, quòd per actus fidei, ſpei, religionis, pœnitentiæ, miſericordiæ, & aliarum virtutum moralium, informatos gratia, & à charitate imperatos nullum ſpecialem gradum gratiæ, vel gloriæ eſſentialis conſequantur iuſti præter illum, qui correſpondet actui charitatis, à quo in finem ſupernaturalem ordinantur. Conſequens autem eſt contra doctrinam S. Thomæ 1. 2. q. 114. ar. 4.

vbi

Digitized by Google

vbi docet, gratiam eſſe principium merendi primò, & principaliùs per charitatem: ſecundariò autem per alias virtutes, ſecundùm quòd earum actus à charitate imperantur. Et in ſolutione ad 2. ſubdit, laborem, & difficultatem prouenientem ex magnitudine operis, pertinere ad augmentum meriti non obſcurè indicans, actum cæteris paribus eò eſſe magis meritorium, quò fuerit magis laborioſus, & difficilis, difficultate proueniente ex magnitudine operis: & idem docet 2. 2. quæſt. 182. art. 2. ad 1. vbi ait, quòd augmentum meriti, reſpectu præmij eſſentialis, conſiſtit principaliter in charitate. Sentit ergo, quòd etiam conſiſtat in actibus aliarum virtutum, quamuis minùs principaliter. Confirmatur

XXII. ſecundò, & augetur difficultas præcedentis arg. à ſimili, quoniam in naturalibus perfectio fructus materialis non tantùm ex radice arboris perpenditur, ſed etiam ex ramis, quibus mediis, virtus radicis ad fructus peruenit, & propterea ex meliori ramo melior, virtute radicis, fructus naſcitur: ergo ſimiliter fructus meriti, vel præmij eſſentialis, non ſolùm eſt penſandus ex radice charitatis; ſed etiam ratione aliarum virtutum, quibus mediantibus, charitas fructum operis meritorij producit: ac per conſequens, meritum, & gloria eſſentialis illi correſpondens, cæteris paribus, erit eò maior, quò excellentior fuerit virtus, per quam operatur charitas; aliàs enim ſoli charitati præmium eſſentiale vitæ æternæ eſſet repromiſſum, & ſola charitas haberet remunerationem, contra loca expreſſa Scripturæ. Dicitur enim Matth. 10. *Omnis, qui confitebitur me coram hominibus*, ſcilicet per fidem, *confitebor & ego eum coram Patre meo; qui in cœlis eſt.* Et ad Hebr. 10. *Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem* Et Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Vbi etiam aliis pluribus virtutibus, & eorum actibus vita æterna promittitur. Et Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mũdi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare; ſitiui, & dediſtis mihi bibere; hoſpes eram, & collegiſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me.* Quibus verbis oſtendit Chriſtus Dominus, gloriam eſſentialem reddendam eſſe non ſolùm propter actum charitatis, ſed etiam propter merita procedentia ab aliis virtutibus: ergo augetur per illa.

Opera excellentioris virtutis sũt cæteris paribus magis meritoria.

Septimò idipſum probatur. Si habens charitatem, vt quatuor, operetur actum intenſum, vt ſex; ratione illius conſequetur maiorem gloriam eſſentialem: ergo ſi habens charitatem intenſam, vt centum, operetur actum charitatis intenſum, vt nonaginta; ratione illius conſequetur nouam gloriam eſſentialem. Patet conſequentia: nam alias melioris conditionis eſſet iuſtus, qui operatur remiſsè, quàm ille, qui operatur intenſè.

Quidam exiſtimant, hæc argumenta reddere noſtram tertiam concluſionem ita certam, vt oppoſita ſit valde temeraria, & erronea in fide. Sed tamen hæc cenſura non videtur rationabilis, vt ex ſupradictis conſtat.

XXIII. Quarta Concluſio Gratia in eſſe gratiæ, & ſimiliter charitas in eſſe charitatis ſtatim augentur, etiam per actus remiſſos, & augentur ſecundùm totam latitudinem actus ſupra habitum. Probatur prima pars: nam ſtatim quòd homo operatur actum remiſſum meritorium, habet ius ad nouam gloriam eſſentialem: ergo per illam ſtatim augetur gratia in eſſe gratiæ. Patet conſequentia: nam gratiam augeri in eſſe gratiæ, nihil aliud eſt, quàm quòd per illam acceptetur iuſtus ad maiorem gloriam. Secunda verò pars probatur: quia non eſt maior ratio, propter quam augeatur gratia in eſſe gratiæ per actus remiſſos ſecundùm vnum gradum, quàm ſecundùm duos: ergo augetur ſecundùm totam latitudinem actus. Præterea probatur: nam ſuppoſito, quòd labor vnius diei tres valet argenteos: ſi quis laboret vna die, meretur tres argenteos: ſi autem laboret alia die, meretur alios tres: ergo ſimiliter, ſi habens meritum, vt quatuor, prorumpat in alium actum meritorium, vt quatuor; remanebit cum merito, vt octo, ac per conſequens acceptabitur ad gloriam eſſentialem intenſam, vt octo, & ſic de aliis actibus meritoriis.

Gratia in eſſe gratiæ ſtatim augetur per actus etiã remiſſos.

Quinta Concluſio. Augmentum gratiæ, & charitatis in eſſe habitus, quod homo meretur per actus remiſſos, dabitur poſtea in primo inſtanti glorificationis. Hæc concluſio colligitur ex S. Thom. 1. 2. q. 114. art. 8. ad 3. vbi docet, quòd per actus remiſſos meretur homo augmentum gratiæ, & charitatis, conferẽdum, *cùm ſcilicet ſufficienter fuerit diſpoſitus ad gratiæ augmentum*, id eſt, cùm ſe diſpoſuerit per feruentiorem actum. Ex quo deſumitur argumentum: nam iuſtus in hac vita nunquam ſe diſponit per feruentiorem actum, vt detur illi augmentum, quod meruit per actus remiſſos: ergo diſponetur à Deo in alia vita per actum ita intenſum, vt adæquet totam quantitatem meriti, quod præceſſit in via, vt ſic tandem ſaluetur proportio inter gratiam, & charitatem in eſſe meriti, & in eſſe habitus. Patet conſequentia: nam alias actus meritorij remiſſi manerent ſine præmio, quod ex iuſtitia meruerunt. Antecedens autem probatur: nam, quando iuſtus in hac vita prorumpit in feruentiorem actũ; augmentum gratiæ, & charitatis in eſſe habitus, quod tunc confertur, datur pro ipſo actu feruentiori, ſicut daretur, ſi nullus præceſſiſſet actus remiſſus: ergo nihil intenſionis tunc ſuperadditur pro actibus remiſſis præcedentibus. Confirmatur: nam altera vita eſt tempus recipiẽdi præmium adæquatum, quod meruit per actus præcedentes in via: ergo præmium, quod non confertur in hoc ſæculo, debet conferri in alio. Neque ex hoc ſequitur, quòd homo mereatur in alia vita. Sicut enim tunc diſponetur iuſtus ad viſionem beatificam per lumen gloriæ, abſque eo quòd ſit meritum in alia vita; ita etiam per actum intenſum charitatis diſponetur iuſtus ad intenſionem habitus in eſſe habitus, quam meruit per actus remiſſos præcedentes in via, abſque eo quòd in Patria ſit aliquod meritum. XXIV.

Gratiæ augmentum in eſſe habitus reſpõdens actib. remiſſis, dabitur in primo inſtanti viſionis beatificæ.

Sed contra iſtas duas Concluſiones ſe offerunt tria argumenta. Primò arguitur: nam ſequeretur, quòd in hac vita nunquam ſaluaretur æqualitas inter gratiam, & charitatem in eſſe meriti, & in eſſe habitus, poſtquam homo iuſtus prorupit in actus remiſſos. Sequela probatur: nam per actus remiſſos ſtatim augetur gratia in eſſe gratiæ; & charitas in eſſe meriti, vt ſuprà dictum eſt, & augetur ſecundùm totam latitudinem actus, non autem ſtatim augetur in eſſe habitus: ergo ſemper erit maior gratia in eſſe gratiæ, quàm in eſſe habitus; & ſimiliter charitas. XXV.

Reſpondetur, nullum eſſe inconueniens, quòd in via non ſemper ſaluetur æqualitas, & proportio inter quantitatem gratiæ in eſſe habitus, & in eſſe gratiæ, ſeu meriti: ſed ſufficit, quòd ſeruetur in Patria, vbi etiam ſeruabitur æqualitas inter quantitatem gratiæ, & quantitatem gloriæ: nam in Patria omnia conſummata erunt, & perfecta.

Gratia in eſſe habitus, & in eſſe gratiæ, aliquando ſunt inæquales.

Secundum argumentum eſt: nam de eſſentia gratiæ, & charitatis eſt, quòd ſit habitus: ergo, ſi per actus remiſsos ſtatim augetur in eſſe gratiæ, & charitatis, etiam debet augeri ſtatim in eſſe habitus. Patet conſequentia: quia non poteſt augeri ratio ſpecifica, quin augeatur generica: ſi enim intenditur albedo, XXVI.

albedo, conſequenter debet intendi color: ſed ratio habitus eſt generica ad rationem gratiæ, & charitatis: ergo. Reſpondetur, quòd gratia in eſſe gratiæ poteſt conſiderari dupliciter. Primo modo in eſſe phyſico, ſecundùm quod eſt vltima differentia phyſica contrahens habitum ad talem ſpeciem. Secundò in genere morali, quatenus mediantibus operibus meritoriis, per illam acceptatur homo ad gloriam. Dicimus ergo, quòd, quando gratia ſecundùm rationem propriam ſpecificam gratiæ augetur in eſſe phyſico, etiam debet augeri in ratione habitus; non autem eſt neceſſarium, quòd augeatur gratia in eſſe habitus, quando augetur in eſſe gratiæ in genere morali. Eſt exemplum in gratia Chriſti habituali, quæ quidem in eſſe phyſico finita eſt, etiam ſecundùm differentiam ſpecificam gratiæ, vt 3. p. quæſt. 7. art. 11. docent communiter Thomiſtæ; tamen ſecundùm moralem dignitatem, inquantùm eſt principium infiniti meriti, & ſatisfactionis infinitæ, eſt in eſſe gratiæ infinita, ratione ſuppoſiti operantis: vt eodem articulo docet S. Thomas.

Gratia in eſſe gratiæ conſideratur dupliciter.

XXVII. Tertium argumentum eſt: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd per ſolam acceptationem extrinſecam acceptaretur iuſtus ad illam maiorem gloriam eſſentialem, quam meretur per actus remiſſos. Conſequens videtur contra Concilium Tridentinum, ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 7. & can. 11. vbi dicitur, quòd per iuſtitiam inhærentem remittuntur peccata, & fit homo dignus vita æterna: non autem per fauorem ſolùm extrinſecum, aut non imputationem. Sequela probatur: nam gratia, & charitas non perficiuntur intrinſecè in ſeipſis in ratione qualitatis, quando iuſtus prorumpit in actus remiſſos: ergo, ſi propter illos actus acceptatur homo ad maiorem gloriam eſſentialem; illa acceptatio erit merè extrinſeca in ordine ad illam maiorem gloriam. Reſpondetur, negando ſequelam. Ad probationem dicendum, quòd per gratiam habitualem præexiſtentem, ſecundùm quòd de nouo fuit cauſa realis noui actus remiſſi; acceptatur homo ad illam maiorem gloriam eſſentialem, correſpondentem actui remiſſo. Vnde non eſt acceptatio merè extrinſeca, aut per fauorem tantùm extrinſecum, ſed per iuſtitiam intrinſecam, ſecundùm quòd dicit nouum reſpectum ad nouum actum meritorium. Per hæc patet ſolutio ad argumenta facta à principio in fauorem tertiæ ſententiæ. Dicimus enim, quòd reddunt illam probabilem. Quatenus verò militant contra noſtram ſententiam, reſpondetur ad ſingula.

Iuſtus habens plura merita remiſſa acceptatione intrinſeca eſt accept. ad maiorẽ gloriam eſſentialem.

XXVIII. AD primum argumentum factum à principio ex S. Thoma reſpondetur, quòd illa loca adducta ſatis perſuadent, cum tenuiſſe illam opinionem in libris ſententiarum; quam tamen in ſumma, locis ſuperiùs adductis, retractauit. Eſt tamen aduertendum, illam propoſitionem, quam S. Thom. concedit 1. ſententiarum: videlicet non quolibet actu charitatis meretur homo augmentum charitatis; non intelligi à S. Thoma ſimpliciter, ita vt abſolutè loquendo, non mereatur illud augmẽtum, ſed quòd non mereatur augmentum charitatis, ſtatim conferendum in eſſe habitus, vt ex antecedentibus, & ſubſequentibus conſtat. Intendit enim S. Doctor aſſignare differentiam inter actus intenſos, & remiſſos, in hoc, quòd per actus intenſiores habitu, meretur homo augmentum habitus, ita vt ſtatim conferatur: per actus autem remiſſiores habitu, non meretur augmentum habitus, ita vt ſtatim conferatur. Videatur circa iſtam ſolutionem Caietanus 1. 2. ſolutione ad tertium eiuſdem artic. 8. q. 114. Ad locum adductum ex prima parte reſpondetur, ſanctum Thomam loqui de charitate in eſſe charitatis, & meriti, ſenſúmque illius eſſe, quòd, qui plùs habet de charitate in eſſe charitatis, plus habet de lumine gloriæ, & plus videt Deum: ac ſi apertiùs diceret: Qui plus meruit in via, plus Deum videt in Patria. Ad alium locum ex q. 95. reſpondetur, quòd, cùm ait: *Qui ex maiore charitate aliquid facit, perfectiùs Deo fruitur*; intelligitur reſpectu cuiuſcunque actus: & ſenſus eſt, quòd actus, qui fit ex maiori charitate, eſt magis meritorius gloriæ eſſentialis, quàm actus, qui fit ex minori charitate: quod idem eſt, ac ſi diceret: Actus charitatis intenſior, ſiue ſit elicitus, ſiue imperatus, eſt magis meritorius, quàm actus remiſſus; non tamen ex hoc concluditur, quòd per multiplicationem actuum eiuſdem intenſionis, aut per actus remiſſos, non mereatur homo nouam gloriam eſſentialem. Et per hæc reſpondetur ad alium locum ex epiſt. ad Corinth. Denique in ſolutione ad vltim. argum. magis patebit de mente S. Thomæ.

Actus intenſi, & remiſſi comparatione meriti, ſeu præmij differentia.

Ad ſecũdum. Iam patet ex dictis in ſecunda probatione tertiæ concluſionis, qualiter noſtra ſententia ſit magis conformis doctrinæ Concilij, & cum maiori proprietate ſaluet definitionem illius. XXIX.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd Chriſtus Dominus per actus ſubſequentes meruit, nouo titulo id, quod iam per primum actum meruerat; quoniam quilibet actus illius erat infinitè meritorius. Vnde per plures actus non meruit magis, quàm per vnum: quia infinito, qua ratione infinitum eſt, nulla poteſt fieri additio: hæc autem ratio non procedit de meritis noſtris, quæ finita ſunt: vnde non eſt ſimile.

Chriſtus nouo titulo meruerat per actus ſequẽtes, quod meruerat per primũ actum.

Ad tertium reſpondetur, ſolùm concludere, quòd per actus remiſſos non augetur ſtatim charitas, & gratia in eſſe habitus; ſed ſolùm, quando homo prorumpit in feruentiorem actum, quod nos libentiſſimè fatemur cum S. Thoma, vt ſuprà dictum eſt. Nihilominùs in eſſe gratiæ, & in genere morali ſtatim augetur: quia augmentum morale non requirit phyſicam diſpoſitionem æqualem, ſed ſufficit multiplicatio actus meritorij.

Ad quartum concedimus, per actus remiſſos augeri gratiam in eſſe gratiæ, & ſimiliter charitatem in eſſe charitatis, ſecundùm totam latitudinem, & intenſionem actus meritorij. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd, moraliter loquendo, magis ſanctus eſt, & maiorem gloriam eſſentialem conſequetur ille, qui per vnum annum deuotiſſimè, & feruentiſſimè Deo inſeruiuit, & tandem paſſus eſt martyrium, quàm alter, qui per 20. aut 40. annos in actibus remiſſis charitatis ſe exercuit. Primò: quia moraliter loquendo, ille, qui eſt feruentiſſimus in Dei obſequio, ſæpius multiplicat actus charitatis, & plura, & excellentiora bona opera facit magis intenſa, quàm alter, qui remiſsè operatur: nam, vt dicit Gregorius, *Amor operatur magna, ſi eſt, ſi autem operari renuit, amor non eſt.* Et iterum ait: *Probatio dilectionis, exhibitio eſt operis.* Vnde tota multiplicatio actuum facta per 40. annos ab eo, qui remiſsè operatur, non adæquabit totam intenſionem meritorum vnius anni, quam habuit ille, qui vixit feruentiſſimè. Secundò: nam, licèt gratia, & charitas in eſſe gratiæ, & charitatis augeatur ſecundùm totam latitudinem actus: tamen, ſi vnus habet actum charitatis intenſum, vt viginti: alius verò producat duos actus charitatis intenſos, vt decem: magis meretur ille vno actu intenſo, vt viginti, quàm iſte duobus actibus intenſis, vt decem: & fortè erit neceſſarium multiplicare quatuor, vel ſex actus, vt decem, vt adæquet totum meritum actus intenſi, vt viginti. Cuius ratio eſt: nam intenſio, & feruor actus eſt potiſſimum, & excellentiſſimum, quod in hac parte conſideratur, & multò difficilius eſt, & magis arduum,

XXX. *Gratia per actus remiſſos augetur ſecundùm totam latitudinem actus ſupra habitum.*

S. Greg. ho. 30 in Euãgelia.

Digitized by Google

duum, habere vnum actum intenſum, vt viginti, quàm diuerſis actibus intenſis, vt quatuor, vel vt decem, pertingere tandem ad meritum, vt viginti. Et confirmari poteſt hoc manifeſtiſſimo exemplo. Etenim in humanis rationabiliter princeps pluris æſtimat, & magis præmiat vnum actum excellentiſſimum alicuius ſubditi, qui ſemel expoſuit vitam cum excellentiſſima dilectione principis, quàm plures actus alterius remiſſos, & faciles: ergo ſimiliter Deus pluris æſtimat, & plus præmiat vnum actum intenſum, vt centum; quàm decem actus intenſos, vt decem: & hoc videtur innuere Sapiens cùm dixit: *Conſummatus in breui expleuit tẽpora multa.* Quorum verborum ſenſus eſt: Iuſtus, qui feruentiſſimè Deo inſeruit, breui tempore explet numerum meritorium plurium annorum.

Sap.4.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd etiam tenentur ſoluere argumentum factum auctores oppoſitæ ſententiæ: nam eodem modo procedit de præmio accidentali, quod ipſi etiam fatentur augeri per actus remiſſos. Sicut ergo per quemlibet actũ remiſſum datur nouum præmium accidentale, in omnium ſententia, abſque eo quòd præmium iſtud augeatur, ſecundùm gradus innumerabiles, & incredibiles; ita etiam pro quolibet actu meritorio datur, in noſtra ſententia, nouum præmium eſſentiale, abſque eo quòd creſcat in intenſione quadam incredibili, & innumerabili. Reſpondetur ergo ad argumentum, quòd licèt forma intenſibilis, & remiſſibilis, ſit ſecundùm intenſionem diuiſibilis in infinitum; nihilominùs ſemper manet intenſionis determinatæ; quantumuis diuidatur in plures partes: ſicut contingit in quantitate vnius palmi, quæ determinata eſt; & tamen ſyncathegorematicè eſt diuiſibilis in infinitum, & poteſt fieri multiplicatio partium per ſingulos dies vnius anni, iuxta computationem factam in argumento, abſque eo quòd ſequatur aliquod abſurdum. Et hoc præſertim habet verum in gratia, & charitate, quæ, cum ſit participatio quædam diuinæ naturæ, augeri poteſt in infinitum, vt 2.2. q.24. art.7. docet S.Thom. Vnde quantumcunque augeatur, nunquam pertinget ad ſummam intenſionem poſſibilem, de potentia Dei abſoluta.

XXXI. Continuatio maior actus meritorij conducit ad maius meritũ reſpectu præmij eſſentialis. Actus charitatis non poteſt durare ſolùm per vnum inſtans.

Ad quintum reſpondetur, quòd ratione continuationis actus, cæteris paribus, correſpondet eò maior gloria eſſentialis, quò magis continuatur actus. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd eandem difficultatem habet de præmio accidentali, quod in omnium opinione augetur ratione continuationis actus meritorij. Reſpondetur ergo, eſſe impoſſibile, quòd actus charitatis duret ſolùm per inſtans: quoniam duratio inſtantis non eſt duratio; res autem, quæ in tempore producitur per aliquam actionem, debet menſurari aliqua duratione. Præterea: nam, ſi actus charitatis duraret ſolùm per inſtans; ſequeretur, quòd in eodem inſtanti eſſet, & non eſſet. Etenim actus charitatis, cùm ſit res ſpiritualis, incipit per primum ſui eſſe, & deſinit per primum non eſſe: ergo, ſi in eodem inſtanti incipit, & deſinit; in eodem inſtãti erit, & non erit. Si dicatur, quòd deſinit per vltimum ſui eſſe; contrà: nam, quod deſinit per vltimum ſui eſſe, deſinit in tempore: verum enim eſt dicere: Nunc eſt, & immediatè poſt hoc non erit. Illud autem, quod ſequitur immediatè poſt inſtans, debet eſſe tẽpus; quia, vt oſtenditur 6. & 7. Phyſ. vnum inſtans non poteſt eſſe alteri immediatum, atque adeò neceſſariò debet durare per aliquod tempus; & iuxta hanc ſententiam non procedit argumentum: nam inter quamcunque partem temporis, & tempus eſt proportio.

Reſpondetur ſecundò, iuxta aliorum ſententiam, qui admittunt, actum charitatis poſſe durare ſolùm per inſtans: quod præmium correſpondens ſubſtantiæ actionis meritoriæ, ſecundùm quòd actu producitur, eſt maius, quàm illud, quod reſpondet continuationi eiuſdem actus. Cuius ratio eſt: nam continuatio eſt modus ſubſtantiæ rei: maius autem præmium debet reſpondere ſubſtantiæ rei, quàm accidenti illius; niſi continuatio ſit adeò magna, quòd tandem adæquet, vel exuperet meritum correſpondens productioni actus. Vnde, licèt, cæteris paribus, ille, qui continuat actum charitatis per aliquod tempus, mereatur magis, quàm ille, cuius actus durat ſolùm per inſtans; non tamen habet meritum duplo maius, niſi continuatio ſit tanta, vt æquiualeat productioni inſtantaneæ alterius actus. Verbi gratia, ſi illa continuatio duret per quadrantem horæ, & aliquis producat actum charitatis intenſum, vt decem in primo inſtanti illius quadrãtis, & actus ille duret ſolùm per inſtans; merebitur gloriam, vt decem: continuans autem actum, vt decem per quadrantem horæ, merebitur, vt viginti; verbi gratia, eò quòd continuatio per quadrantem horæ æquiualet productioni alterius actus; ſi verò continuet actum per dimidiam partem quadrantis, merebitur, vt quindecim, & ſic proportionabiliter. Etenim, ſicut quælibet pars quadrantis vnius horæ eſt diuiſibilis in infinitum, ita etiam quælibet pars meriti, aut præmij illi correſpondens, eſt diuiſibilis in infinitum, vt dictum eſt. Vnde ex noſtra ſententia non ſequitur abſurdum, quod intendit argumentum. Et per hæc reſpondetur ad primam, & ſecundam confirmationem.

Ad ſextum argumentum reſpondetur, quod tangit illam celebrem difficultatem, de qua diſputat S. Thom. 3. p. q.89. art.5. qualiter bona opera facta in gratia, & charitate, per peccatum ſubſequens mortificata, reuiuiſcant poſtmodùm per pœnitentiam, & in qua quantitate: & quoniam ſpeciali diſcuſſione indiget hæc difficultas; examinanda eſt diſputatione ſequenti. XXXII.

Ex his, quæ dicta ſunt in hac diſputatione, manet ſolutum ſextum argumentum factum à principio. Dicimus enim, quòd etiam per actus remiſſos charitatis conſequitur iuſtus infallibiliter augmentum habitus, vt oſtenſum eſt.

DISPVTATIO LXI.

Utrùm propter merita mortificata conſequatur pœnitens infallibiliter, & ex lege ſtatuta, maiorem gratiam habitualem, & ius ad gloriam eſſentialem magis intenſam.

CIRCA iſtam difficultatem M. Bañes 2.2. q.24. art.6. dubio 6. tenet conſequenter ad ſuam ſententiam, opera mortificata ita reuiuiſcere per pœnitentiam, vt non correſpõdeat illis noua gloria eſſentialis, diſtincta ab ea, quæ dabitur pro contritione, per quam reſurgit: ſed eadem gloria reſpondebit omnibus præcedentibus meritis, nouo titulo; & ſolùm erit maior illa gloria in ratione præmij, vt ſuprà explicatum eſt. quamuis illis operibus, viuificatis per pœnitentiam, reſpondeat noua gloria accidentalis. Fundamentum illius potiſſimum eſt auctoritas ſancti Thomæ, adducta in conformatione ſexti argumenti diſputationis præcedentis. I.

Digitized by Google

II. Oppoſitam ſententiam tenet Scotus in 4.diſt.16. q.2.art.2.Ledeſ.in 1.p.4.ſent. art.2. & 5. Eam etiam defendunt conſequenter omnes Theologi, qui docent, quolibet actu charitatis augeri gratiam, & charitatem,in eſſe gratiæ, & charitatis, & hæc ſententia eſt probabilior. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt primò, omnes Theologos in hoc conuenire,quòd opera mortificata reuiuiſcant per pœnitentiam, id quod efficaciter probat S.Thom. 3.p. citata.Supponendum eſt ſecundò,quòd, vt docet S. Thom.3.p. citata, art.4. opera in charitate facta dicuntur mortificari, quatenus per ſubſequens peccatum mortale impediuntur, ne perducant hominem ad vitam æternam. Vnde opera mortificata reuiuiſcere per pœnitentiam, nihil aliud eſt, quàm, quod ablato impedimento peccati,recuperent efficaciam perducendi ad vitam æternam hominem, qui ea produxit. Supponenda eſt tertiò illa diſtinctio gratiæ in eſſe gratiæ, & in eſſe habitus, & qualitatis: quæ quidem diſtinctio eſt expreſſa S. Thom. 3.p. q. 7.art.11.Iſtæ autem duæ conſiderationes gratiæ,ſeu rationes eiuſdem gratiæ, ita ſe habent, quòd in eadem gratia vna poteſt eſſe maior alia. Poteſt enim contingere, quod gratia in eſſe entis ſit intenſa, vt quinque, & in eſſe acceptationis ad gloriam ſit, vt centum: quod etiam colligitur ex S. Thoma ibi ad 3.vbi de gratia Chriſti aſſerit, quod in eſſe entis eſt finita, & tamen, ſecundum propriam rationem gratiæ,eſt infinita.Sit ergo

Merita mortificari quid ſit.

III. PRima Cõcluſio.Præter gloriam,quæ correſpondet præſenti contritioni pœnitentis,datur noua gloria eſſentialis, ratione præcedentium meritorum,quæ per pœnitentiam reuiuiſcunt,& in eadem proportione eſt maior gratia in eſſe gratiæ. Probatur hæc concluſio ratione. Omnia merita mortificata verè reuiuiſcunt per pœnitentiam, vt dictum eſt: ergo recuperant efficaciam perducendi hominem ad gloriam,quam meruerat per illa merita.Patet conſequentia: nam, vt dictum eſt in ſecundo fundamento, hoc eſt opera mortificata reuiuiſcere: ergo præter ius ad gloriam,quod correſpondet præſenti contritioni, habet pœnitens, ratiõne præcedentium meritorum,ius ad vlteriorem gradum gloriæ eſſentialis. Etenim per opera charitatis mortificata non meretur pœnitens illum gradum gloriæ, qui correſpondet præſenti contritioni; ſed alium diſtinctum: nam opera meritoria fuerunt diuerſa à præſenti contritione. Confirmatur: nam aliàs non ſaluaretur cum proprietate, quòd merita illa mortificata reuiuiſcerent ſaltem quoad præmium eſſentiale ſiquidem nulla noua gloria eſſentialis illis correſponderet. Nec ſatis eſt reſpondere, quòd eadem gloria eſſentialis,quæ correſpondet contritioni,datur nouo titulo propter merita,quæ per pœnitentiam reuiuiſcunt.Hæc enim ſolutio, & aliæ conſimiles,quæ adhiberi ſolent, iam ſuperiùs num. 14. & ſequentibus impugnatæ ſunt.

Merita mortificata qualiter per pœnitẽtiam reuiuiſcant.

Secundò probatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd, ſi vir ſanctiſſimus, qui per plures annos perſeuerauit in gratia, & habuit actus plurimos valdè intenſos, caderet in peccatum mortale, & poſtea reſurgeret contritione intenſa,vt duo; & alius homo ſceleratiſſimus pœniteat etiam contritione intenſa, vt duo, & ſtatim moriantur; conſequerentur eandem gloriam eſſentialem, ita videlicet, vt ille vir ſanctiſſimus non habeat maiorem gloriam eſſentialem, quàm alter. Probatur clarè: nam vterque ſolùm conſequitur gloriam intenſam, vt duo,eſſentialem,iuxta quantitatem contritionis. Conſequens autem, quamuis admittatur ab auctoribus oppoſitæ ſententiæ,eſt duriſſimum, & impugnatur ex illo Ezech. *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuerſus fuerit ab impietate ſua.* & cap. 18. *Si impius egerit pœnitentiam,&c. omnium iniquitatum eius non recordabor amplius.* Certè iam recordaretur Deus iniquitatum præcedentium, & impietas impij noceret ei,ſi poſt pœnitentiam nihil ampliùs tribueretur gloriæ eſſentialis,ratione præcedentium meritorum: hoc enim eſſet magnum nocumentum proueniens ex peccatis commiſſis,iam dimiſſis: ergo correſpondet illis noua gloria.

Ezech. 33.

IV. Tertiò probatur arguendo ex conceſſis contra auctores oppoſitæ ſententiæ: nam,vt ipſi fatentur, gratia ſacramentalis amiſſa per peccatum mortale, reparatur per pœnitentiam, ita vt præter gradum gratiæ,& gloriæ,qui reſpondet præſenti contritioni,conferatur nouus gradus gratiæ, & ius ad maiorem gloriam eſſentialem: ergo idem erit de gratia non ſacramentali.Patet conſequentia:nam per peccatum mortale tam gratia ſacramentalis,quàm non ſacramentalis amittitur, & ſimiliter per pœnitentiam eodem modo reuiuiſcunt merita vtriuſque gratiæ:ergo idem dicendum eſt de vtraque.

V. Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, quòd gratia ſacramentalis confertur, ex opere operato non ponenti obicem, & ſimiliter ius ad gloriam, quod conſequitur ad gratiam ſacramentalem. Gratia verò non ſacramentalis ſolùm confertur ex opere operantis,& ſimiliter ius ad gloriam,quod ſequitur ex gratia non ſacramentali,mediis operibus meritoriis: & ideo hoc ius, & ſimiliter gratia non ſacramentalis non debet excedere quantitatem præſentis diſpoſitionis: gratia autem ſacramentalis debet dari vltra illam, quæ reſpondet præſenti diſpoſitioni.Sed cõtra iſtam ſolutionem eſt argumentum:nam quamuis ita ſit,quòd ſacramẽtum à principio contulit gratiam, ex opere operato: tamen, poſtquam ſemel contulit gratiam ſacramentalem, gratia illa,ſi amittatur per peccatum,non reparatur per actum contritionis,niſi ex opere operantis.Etenim, poſtquam ſacramentum iam ſuſceptum ſemel produxit totum ſuum effectum, non ampliùs producit illum ex opere operato: ergo eadem omnino ratio eſt de gratia ſacramentali, quod attinet ad præſentem quæſtionem.

Maior difficultas eſt, in qua quantitate reuiuiſcant per pœnitentiam opera mortificata per peccatum.Vtrùm reſurgant ſecundùm omnem gradum meriti, quem habuerunt ante peccatum: an verò iuxta quantitatem contritionis, per quam reſurgit pœnitens. Quidam recentiores Theologi reſpondent,quòd ſemper reuiuiſcunt quantùm ad omnem intenſionem meriti,quam habebant antè. Itaque ſi quis habuit decem actus meritorios intenſos,vt decem,& peccet mortaliter,& poſtea reſurgat,contritione intenſa, vt vnum, & ſtatim moriatur; conſequetur vnum gradum gloriæ,ratione præſentis contritionis, & ſimiliter omnem gloriam eſſentialem, quam antea meruit per decem illos actus, & habebit gloriam intenſam,vt centum,& vnum.

Ratio potiſſima illorum eſt: nam remoto impedimento, ſequitur effectus, ſicut antè, ſi non fuiſſet appoſitum impedimentum: ſed peccatum mortale, per quod mortificata ſunt opera præcedentia,ſolùm fuit impedimentum obſtans,ne illa merita perducerent hominem ad vitam æternam: ergo remoto peccato, eodem modo prædicta opera perducunt hominem ad vitam æternam, ac ſi nullum commiſiſſet peccatum mortale. Addúntque, ſe non inuenire apud ſanctum Thomam, ſaltem in ſumma, quòd hoc alicubi expreſsè negauerit.Et obiicientes ſibi locum ſancti Thomæ, ex tertia parte, quæſtione octogeſimanona, artic. quinto ad tertium, vbi contrariã ſentẽtiam apertè docet,vt patet ex verbis

ſuprà

Digitized by Google

ſuprà inductis, in vtrumque latus ſe vertunt, vt illum explicent, & tandem concludunt, in hac parte ſententiam ſancti Thomæ eſſe difficilem, & obſcuram. Sed nobis non eſt difficilis ſententia S. Thomæ neque obſcura, ſed clara, & facilis. Vnde iuxta mentem illius, & communem explicationem Thomiſtarum ſit A

VI. Merita mortificata reuiuiſcunt ſecundum quātitatem pœnitētiæ. Secunda Concluſio. Non ſemper reuiuiſcunt opera mortificata, ſecundùm omnem gradum meriti, quem habuerunt ante peccatum, ſed iuxta quantitatem præſentis contritionis, ſiue diſpoſitionis, per quam pœnitens reſurgit. Itaque, ſi quis ante peccatum habuit decem opera meritoria intenſa, vt decem; & cadat in peccatum mortale, & poſtea reſurgat contritione, vt vnum, quodlibet opus reſurgit, vt vnum, & manebit pœnitens cum merito, vt B vndecim. Hanc concluſionem tenet Sotus vbi ſuprà, & videtur expreſſa ſancti Thomæ; tertia parte, quæſtione 89. citata: & probatur: nam contritio non ſolùm eſt diſpoſitio ad gratiam, ſed etiam eſt diſpoſitio, vt merita mortificata reuiuiſcant: ergo reuiuiſcunt iuxta quantitatem illius. Patet conſequentia: nam, vt docet ſanctus Thomas articulo ſecundo eiuſdem quæſtionis, quantitas formæ intenſibilis, & remiſſibilis menſurari debet ſecundùm quantitatem diſpoſitionis. Addit tamen Sotus, quòd per actus ſequentes contritionis, vel charitatis reuiuiſcunt magis opera mortificata, quouſque in integrum reſtituantur, quoad omne meritum. Et confirmari poteſt hæc ſententia, exemplo ſatis accommodato, quo vtitur ſanctus Auguſtinus ad hanc C eandem rem explicandam, tomo octauo, in illa verba Pſalm. 125. *Conuerte Domine captiuitatem noſtram, ſicut torrens in Auſtro.* Aqua enim torrentis, quæ curſu ſuo ad mare properat, frigore hyemis, aut Aquilonis congelatur, & adhæret pauimento, atque impeditur, ne ad ſuum terminum perueniat; Auſtro autem flante, reſoluitur in toto, vel in parte, iuxta calorem Auſtri, & mouetur ſicut antea. Proportionabiliter dicendum eſt in præſenti. Etenim gratia ipſa, & merita ſunt aqua tendens in vitam æternam, iuxta illud Ioan. 4. *Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*: congelatur autem aqua iſta frigore ſubſequentis peccati mortalis, de quo Ieremiæ ſexto dicitur: *Sicut frigidum facit ciſterna aquam ſuam, ita frigidam fecit Iſraël iniquitatem ſuam*: & D ita mortificantur merita, & impediuntur, ne hominem perducant ad vitam æternam. Sed Spiritu ſancto flante, reſoluitur aqua, vt iterum fluat, iuxta quantitatem feruoris, in quo homo reſurgit. Vnde in Pſalmo centeſimo quadrageſimoſeptimo, ſcriptum eſt: *Mittit cryſtallum ſuam, ſicut buccellas; ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit? Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea, flabit ſpiritus eius, & fluent aquæ.* Videantur, quæ in vtroque loco dicit ſanctus Auguſtinus, & quæ notauimus in commentariis noſtris ſuper Iſaiam, cap. 1. numer. 54. & cap. 44. num. 13.

Ad argumentum factum pro ſententia oppoſita E reſpondetur, quòd contritio, per quam pœnitens reſurgit, non ſolùm eſt remouens prohibens, ſed ſimul etiam diſpoſitio menſurans quantitatem, in qua reſurgunt opera mortificata, ſicut calor non ſolùm remouet duritiem, qua impeditur aqua, ne fluat; ſed etiam diſponit, vt ex toto reſoluatur, vel in parte. Et per hæc remanet ſolutum ſextum argumentum principale, factum diſput. præcedenti.

DISPVTATIO LXII.

Vtrùm ratione maioris conatus, vel influxus liberi arbitrij cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis, vnus conſequatur maiorem gratiam iuſtificantem, quàm alius.

I. QVIDAM dixerunt, ab inæquali conatu, & influxu liberi arbitrij pro ſua libertate prouenire poſſe, vt, conferente Deo duobus hominibus æquale auxilium gratiæ adiuuantis, vnus eorum intenſiùs operetur, meliuſque ſe diſponat ad gratiam iuſtificantem, quàm alius: & vt, conferente eiſdem inæqualia auxilia, æquè operentur, aut is interdum plus, qui minore ſuffultus eſt auxilio. Argumenta, quibus conuincuntur, ſunt hæc.

Primò arguitur ex illa parabola Matth. 25. & Lucæ 19. de talentis, & pecuniis ſeruis traditis: nam *vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnū, vnicuique ſecundum propriam virtutem.* Quibus verbis ſignificatur à propria virtute, induſtria, & conatu maiori, vel minori liberi arbitrij prouenire, quòd plura, vel pauciora talenta vnuſquiſque ſeruus acceperit.

Secundò arguitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. c. 7. vbi explicans ſancta Synodus, vnde menſuretur quantitas gratiæ habitualis, qua iuſtificamur, inquit: *Verè iuſti nominamur, & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes, vnuſquiſque ſuam, ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundùm propriam vniuſcuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem*: ergo, ſecundùm quod pro ſua libertate vnus cooperatur intenſiùs vocationi diuinæ, atque auxiliis præuenientis gratiæ, conſequitur maiorem gratiam iuſtificantem, quàm alius.

Tertiò. Liberum arbitrium, vnà cum auxilio Dei, eſt cauſa libera influens in actum, quo ſe ad iuſtificantem gratiam diſponit: ergo pro ſua libertate poteſt influere maiori, vel minori conatu, & influxu: ergo cum æquali auxilio poteſt vnus conari magis, quàm alius, & ita conſequetur maiorem gratiam iuſtificantem.

Quartò. Quando duæ cauſæ partiales ſimul concurrunt ad aliquem effectum, cæteris paribus, tantò producitur effectus perfectior, & intenſior, quantò altera illarum magis conatur ad productionem illius, vt patet in motu nauis, quæ trahitur à duobus. II.
Sed gratia præueniens, & liberum arbitrium concurrunt partialiter, partialitate cauſæ ad productionem diſpoſitionis ad gratiam, ſicut duo trahentes nauim: ergo, cæteris paribus ex parte gratiæ præuenientis, producit magis intenſam diſpoſitionem ad gratiam habitualem, qui ex ſua innata libertate conatur magis. Minor probatur: nam illa eſt cauſa partialis comparatione alicuius effectus, quæ habet conſortium alterius cauſæ concurrentis ad productionem eiuſdem effectus: ſed Deus habet conſortium alterius cauſæ concurrentis ad productionem vltimæ diſpoſitionis ad gratiam: nam ad eam concurrit etiam liberum arb. vt ex Conc. Trid. conſtat: ergo tam Deus, quàm etiam liberum arbitrium ſunt duæ cauſæ partiales eiuſdem diſpoſitionis.

Confirmatur. Liberum arbitrium, cùm producit illam diſpoſitionem, aliquid ex ſe operatur, aliàs eſſet tanquam inanime quoddam merè paſſiuè ſe

 habens,

Digitized by Google

habens, cuius oppoſitum definit Concilium Tridentinum, ſeſſione 6. decreto de iuſtificatione, ca. 5. & can. 4. ergo ratione proprij conatus liberi arbitrij conſurget intenſior diſpoſitio ad gratiam.

Quintò, Deus, cùm per gratiam non deſtruat, ſed perficiat naturam liberi arbitrij, ita ſe habet cum illo, vt ante receptionem gratiæ, & in ipſa receptione gratiæ, & poſt illam, ſuum locum proprium eidem arbitrio relinquat: ergo ita eſt auctor omnium bonorum, vt nihilominùs libero arbitrio propria induſtria, & laus conſeruetur; aliàs laudandus non eſſet homo, quia ſe diſpoſuit ad gratiam; ergo ex propria induſtria poterit quis ſe diſponere intenſiùs ad gratiam, quàm alius: ſtantibus in illis hominibus auxiliis gratiæ præuenientis omnino æqualibus.

Confirmatur. Euenire poteſt, & ſæpius contingit, quòd cum æqualibus auxiliis præuenientis gratiæ vnus, pro ſua libertate conuertatur; alius in peccato permaneat, aliàs non operarentur liberè: ergo pro eadē libertate euenire poterit, quòd vnus illorum conuertatur intenſiùs, & meliùs ſe diſponat ad gratiam, quàm alius.

Sextò. Homo, & Angelus eodem prorſus modo ſe habent comparatione gratiæ, cùm neutri ſit debita per naturam: ſed Angelo data fuit maior gratia, ſecundùm maiorem perfectionem naturalium, vt 1. p. quæſt. 62. artic. 6. docet S. Thom. ergo & homini.

Confirmatur: nam hac ratione S. Thomas ibi docet, Angelum perfectioris naturæ fuiſſe conſequutum maiorem gratiam, & gloriam, quia fortiùs, & efficaciùs ad Deum conuerſus eſt, eò quòd Angelus operatur ſecundùm vltimum potentiæ: ergo ſimiliter, quo aliquis homo pro innata ſua libertate maiori conatu in Deum conuertitur, conſequitur maiorem gratiam, quàm alius, cæteris paribus ex parte auxilij diuini.

Septimò. Vt docet Caietanus, tertia parte, quæſt. decima, articulo quarto, ſuper ſolutione ad ſecundum S. Thomæ, cum æquali lumine gloriæ intellectus perfectior perfectiùs videt Deum, quàm alius, qui habet intellectum minùs perfectum & ratio eſt, quia perfectior intellectus magis conatur ad videndum cum eodem lumine. Quod etiam videtur ſentire S. Thomas in eadem ſolutione ad ſecundum, vbi ait, quòd gradus in viſione beatifica attenduntur magis ſecundùm ordinem gratiæ, quàm ſecundùm ordinem naturæ; quibus verbis ſupponere videtur, quòd attendatur etiam ſecundùm ordinem naturæ, quamuis minùs principaliter; comparatiuū enim ſupponit poſitiuum: ergo eadem ratione cum æquali auxilio præuenientis gratiæ, vnus magis conabitur, quàm alius, meliúſque ſe ad gratiam diſponet, & ita conſequetur maiorem gratiam.

Confirmatur: nam cæteris paribus ex parte obiecti, & medij, & ex parte ſpeciei viſibilis, qui habet magis perfectum, & acutum viſum, perfectiorem elicit viſionem, quàm alius: ergo idem continget proportionabiliter in viſione beatifica, & in diſpoſitione ad gratiam.

III. Oppoſitam ſententiam cenſeo eſſe S. Auguſt. & S. Thom. locis infrà allegandis; quam ſequuntur eorum diſcipuli. Pro cuius explicatione notandum, nos in hac parte loqui poſſe de quantitate, & perfectione primæ gratiæ habitualis, aut verò de augmento illius, & ſimiliter de diſpoſitione, qua liberum arbitrium motum à Deo, & excitatum ſe diſponit ad illam conſequendam. Et quidem, ſi res attentè inſpiciatur, eadem omnino ratio procedit de augmento gratiæ habitualis, quæ de prima illius infuſione. Si enim, ratione maioris conatus liberi arbitrij, infunditur alicui maior gratia iuſtificans, quam alteri; ſtantibus auxiliis æqualibus ex parte Dei; etiam poterit maius augmentum eiuſdem gratiæ conferri, ratione maioris conatus eiuſdem arbitrij. Vnde reſolutio huius controuerſiæ erit vniuerſalis, & procedet tam de infuſione primæ gratiæ habitualis, quàm de eius augmento. Secundò ſupponendum eſt, ex ſupradictis, auxilia præuenientis gratiæ non menſurari ex quantitate præcedentis conatus liberi arbitrij, ſed ex mera, & gratuita voluntate Dei, qui occulto ſuo iudicio, ſed rectò, quibuſdam maiora, quibuſdam minora præuenientis gratiæ donat auxilia.

IV. Prima ergo Concluſio ſit. Tota quantitas intenſionis actus, quo peccator proximè præparatur ad gratiam habitualem, menſuratur ſecundùm quantitatem auxilij præuenientis gratiæ efficacis. Itaque impoſſibile eſt, quòd ille, qui mouetur à Deo per auxilium efficax intenſum, vt quatuor, producat, ob maiorem conatum arbitrij, diſpoſitionem intenſam, vt 6. ſed in vniuerſum maior, vel minor conatus arbitrij debet attendi ſecundùm quantitatem maioris auxilij, vel minoris, & illi æquari. Hanc concluſionem ſtatuit S. Thomas ſecunda ſecundæ, quæſt. 24. articulo 3. quærit enim ibi: Vtrùm charitas infundatur, ſecundùm capacitatem naturalem: & eadem ratio eſt de gratia habituali: & in corpore articuli inquit: *Quantitas charitatis non dependet ex conditione naturæ, vel ex capacitate naturalis virtutis: ſed ſolùm ex voluntate Spiritus ſancti diſtribuentis ſua dona, prout vult.* Et in ſolutione ad primum inquit, *quòd illa virtus, ſecundùm quam ſua dona Deus dat vnicuique, eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis: ſed hanc etiam diſpoſitionem, vel conatum præuenit Spiritus ſanctus mouens mentem hominis plus, vel minus, ſecundùm ſuam voluntatem.* Quibus verbis ſatis apertè docet, conatum illum, & diſpoſitionem menſurari ex quantitate motionis Spiritus ſancti, plus, vel minus mouentis ſecundùm ſuam voluntatem: & idem docet 1. p. q. 62. art. 6. & in 1. ſent. d. 31. q. 1. art. 4.

Intenſio tota actus ſupernaturalis menſuratur ſecundùm intenſionē auxilij efficacis.

Præterea probatur: Si habens auxilium gratiæ adiuuantis, vt quatuor, conuerteretur intenſione actus, vt 6. propter maiorem conatum liberi arbitrij; ſequeretur, quòd illa maior intenſio diſpoſitionis ſupra quantitatem auxilij, & ſimiliter exceſſus gratiæ habitualis, quantùm ad illos duos gradus, eſſent tribuenda libero arbitrio, ſecundùm ſuam naturalem facultatem, & non adiutorio diuinæ gratiæ. Conſequens videtur contra illud 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te diſcernit? quid habes, quod non accepiſti?* Item etiam ſequeretur, quòd liberum arbitrium poſſet ſeipſum inflare aduerſùs Deum, & dicere: Gratias tibi Domine, quòd me adiuuiſti auxilio, vt quatuor, ſine quo me ad gratiam diſponere non poteram; ſed gratias mihi, quòd me cōuerti, vt ſex; hæc enim maior intenſio mihi tribuenda eſt, & meæ induſtriæ quod etiam pugnare videtur cum auctoritatē Apoſtoli inducta. Sequela probatur manifeſtè: nam actus, quoad illam maiorem intenſionem, non poteſt eſſe effectiuè ab auxilio gratiæ: nam auxilium, vt quatuor non poteſt eſſe principium effectiuum actus, vt ſex; quia non poteſt effectus excedere virtutem ſuæ cauſæ: ergo habens adiutorium gratiæ, vt quatuor, non poteſt producere actum intenſum, vt ſex: vel ſi producit, ille exceſſus non eſt ab auxilio, ſed ex naturali virtute arbitrij creati, & conſequenter quantùm ad illum exceſſum ſe diſcerneret viribus naturæ ab alio, qui cum æquali auxilio actum minùs intenſum produxit.

Reſpondent ad hoc argumentum, quòd tota illa intenſio, & exceſſus ille, ſimul, ac præcipuè eſt à Deo,

Digitized by Google

Deo, per auxilium gratiæ præuenientis: nam cauſa totalis illius intenſionis non eſt ſolum auxilium, nec ſolùm liberum arbitrium; ſed liberum arbitriũ ſimul cum auxilio. Effectus autem poteſt excedere virtutem ſuæ cauſæ partialis, non autem virtutem ſuæ cauſæ totalis. Vnde liberum arbitrium vnius diſcernit quidem ſeipſum ab alio, non per aliquid, quod ita ſit proprium, vt principaliter nõ ſit à Deo, ſed per aliquid, quod ita eſt proprium, vt ſecundùm omnem rationem, & formalitatem, ſit principaliter à Deo per auxilium præuenientis gratiæ.

Sed contrà: nam liberum arbitrium ex ſua naturali facultate nullam habet virtutem proximam actiuam in ordine ad actum ſupernaturalem, quo proximè ad ſuam iuſtificationem præparatur, ſed illam accipit ex auxilio excitantis, & adiuuantis gratiæ, ex quo, tanquam ex prima radice procedit, quòd ſuum adhibeat influxum, & conſenſum: ergo etiam liberum arbitrium cum auxilio non poteſt producere magis intenſam diſpoſitionem ad gratiam, quàm ſit intenſum auxilium Dei mouentis: vel ſi producit, à ſeipſo id efficit, & non ex adiutorio gratiæ; & ita ipſe homo ſe diſcernit ab alio, per aliquid proprium, quod, vt emanat à libero arbitrio, non accipit ex gratia. Nec ſatisfacit ſolutio data, quòd ſolus Deus ſit, qui principaliter per auxilium gratię illum diſcernat: nam etiam Fauſtus, qui contra doctrinam ſancti Auguſt. vt ſuprà vidimus, ſcripſit, aſſerebat, gratiam habere ſemper primas partes in operibus pertinentibus ad humanam ſalutem, vt patet ex dictis diſp. 2. num. 8.

Præterea arguitur contra eandem ſolutionem: nam ſi intelligat, quòd Deus per auxilium gratiæ præuenientis ſit cauſa principalis, quò homo eliciat diſpoſitionem intenſam, vt ſex, ita ſcilicet, vt per idem auxilium efficiat actiuè propriè, quòd homo conuertatur intenſione actus, vt ſex; iam ille, qui cõuertitur intenſione actus vt ſex, habet maius auxilium præueniens, quàm alter, qui conuertitur, vt quatuor. Si verò intelligat, quòd Deus ſit cauſa principalis illius intenſionis, ad eum modum, quo duæ cauſæ partiales concurrunt ad trahendam nauim, quarum vna eſt maioris virtutis, & vehementiùs influit, quàm alia, ſicut intelligere videntur; contrà arguitur, quia in huiuſmodi cauſis partialibus, conatus, & influxus vnius non dependet effectiuè ex conatu, & influxu alterius; quamuis effectus dependeat ab vtraque: ſed vnaquæque cauſa per ſe, etiamſi ſit minùs principalis, adhibet ſuum proprium conatum, quem non accipit ex influxu, & conatu alterius; eò quòd vna cauſa non ſubordinatur alteri in cauſando: ergo ſi hoc modo ſe habent gratia, & liberum arbitrium; ſequitur, quòd liberum arbitrium habeat aliquem influxum proprium in illam diſpoſitionem intenſam, vt ſex, quem non accipiat ex influxu, & operatione præuenientis gratiæ. Sed ratione illius maioris influxus, ſe diſcernit ab alio, qui conuertitur, vt quatuor: nam alter cum auxilio eodem adiuuante voluit conari ſolùm, vt quatuor: ergo per aliquid ſibi proprium procedens ex innata arbitrij libertate, ſe diſcernit ab alio.

Gratia, & lib. arb. nõ ſunt cauſæ partiales ſupernaturales actus.

Confirmatur hoc inſigni quodam teſtimonio S. Auguſt. lib. de prædeſt. Sanctorum, cap. 5. vbi expendens præallegatum locum Apoſtoli: *Quis enim te diſcernit?* inquit: *Nunquid per hæc dona, quæ omnibus communia ſunt hominibus, prius dixit: Quis enim te diſcernit? & deinde addidit: Quid habes, quod non accepiſti? Poſſet quippe dicere homo inflatus aduerſus alterum: Diſcernit me fides mea, iuſtitia mea, vel quid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus Doctor inquit: Quid autem habes, quod non accepiſti? à quo, niſi ab illo, qui te diſcernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi?* Quibus verbis ſatis apertè docet, nihil habere hominem à ſeipſo, quo diſcernatur ab alio etiam minùs principaliter, quod non acceperit ex dono gratiæ: ergo, ſecundùm Auguſtinum, qui intenſius conuertitur, accipit à Deo aliquod auxilium adiuuantis gratiæ magis intenſum, quàm alius.

Secundò probatur noſtra concluſio. Nam communiter ſancti Patres docent contra humanam ſuperbiam, quidquid boni reperitur in homine, referendum eſſe in ſolum Deum, tanquam in primum auctorem; & non in liberum arbitrium, dicit enim S. Cyprianus libro 3. ad Quirinum, cap. 11. *In nullo gloriandum, quando noſtrum nihil eſt*, quę verba refert, atque confirmat S. Auguſtinus, libro de dono perſeuerantiæ, cap. 6. *Tutiores*, inquiens, *viuimus, ſi totum Deo demus, non illi ex parte, & nobis ex parte.* Et in Enchir. ad Laurentium, c. 32. explicans illud Apoſt. *Non volẽtis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, &c.* poſtquam retulit, & impugnauit quandam explicationem, quam diſp. 97. num. 7. commemorabimus, ſic concludit: *Reſtat, vt propterea dictum rectè intelligatur, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt totum Deo detur, qui hominis volũtatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.* Et Greg Nazianz. in quadam hom. ſuper c. 19. Matth. explicans illud: *Non eſt volentis, &c.* inquit: *Quoniam velle ipſum à Deo quoque eſt, iure optimo totum Deo aſſignauit.* Et S. Anſelm. lib. de concordia prædeſt. & lib. arbitr. paulò poſt principium. *Totum*, inquit, *imputandum eſt gratiæ, quia nec volentis eſt, quod vult, nec currentis, quod currit, ſed miſerentis Dei.* Et S. Bernar. in tract. de gratia, & libero arbitrio, ait: *Non partim gratia, partim liberum arbitrium; ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt: totum quidem hoc, & totum illa; ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa:* ergo totus conatus, quo liberum arbitrium ſe præparat ad gratiam, & tota intenſio illius referenda ſunt in auxilium gratiæ adiuuantis. Alia loca ſanctorum Patrũ, quæ noſtram confirmant ſententiam, in ſolutionibus argumentorum adducemus.

Deo totũ eſt tribuẽdum.

Confirmantur hæc omnia argumentis, quibus diſp. 85. manifeſtum fiet, gratiam, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales piæ operationis, ſed totales in ſuo genere, quarum vna ſubordinatur alteri. Idipſum confirmant argumenta, quibus diſput. 108. oſtendemus, eſſe impoſſibile, vt ſtantibus auxiliis omnibus præueniẽtis gratiæ æqualibus in duobus hominibus, vnus conuertatur, & alter non. Si enim, qui conuertitur, accipit à Deo nouum aliquod auxilium, quod non eſt datum illi, qui non conuertitur; ſequitur, eadem ratione, maius, ſeu intenſius auxilium datum fuiſſe à Deo illi, qui intenſiùs conuertitur, quàm fuerit collatum ei, qui minùs intenſè operatur.

Tertiò probatur: nã quando mouens eſt infinitæ virtutis, cuius voluntati nullus poteſt reſiſtere, tãta intenſione mouetur mobile, quanta mouẽs mouet: ergo, ſi voluntas humana mouetur, vt ſe moueat intenſione, vt ſex, auxiliũ adiuuantis gratiæ, quo Deus mouet efficaciter eandem voluntatem ad liberum conſenſum, debet eſſe intenſum, vt ſex: ergo non ſtat, quòd aliquis habeat auxilium gratiæ adiuuãtis, vt quatuor; & ipſe pro innata ſua libertate conuertatur ad Deum intenſione, vt ſex, aut etiam intenſione, vt duo, vel tria; ſed ſemper conuertetur intenſione, vt quatuor, iuxta quantitatem auxilij.

Secunda Concluſio. Tota quantitas habitualis gratiæ, quæ infunditur peccatori, tandem menſuratur iuxta quantitatem motionis diuinæ, ſiue auxilij gratiæ adiuuantis. Hæc concluſio ſequitur ex prima per euidentem cõſequentiam: nam gratia menſuratur iuxta quantitatem præparationis liberi arbitrij;

Digitized by Google

bitrij; & ipſa præparatio menſuratur iuxta quantitatem auxilij gratiæ adiuuantis, vt oſtenſum eſt in concluſione præcedenti. ergo de primo ad vltimum, quantitas gratiæ habitualis menſuratur ex quantitate eiuſdem auxilij.

VII. *Gratiæ habitualis quantitas in adultis tandẽ menſuratur ſecundum quantitatẽ auxilij diuini.*

Secundò probatur ex illo ad Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrûm data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti.* Et 1. ad Corinth. 12. *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem ſpiritus diuidens ſingulis, prout vult:* ergo ex voluntate diuina, & motione gratiæ ipſius, menſuratur gratia in adultis, & non ex aliqua virtute naturali: gratia enim excedit omnem naturalem virtutem, & præparationem humanam, vt ſuprà dictum eſt.

VIII. AD primum reſpondetur cum ſancto Thoma ſecunda ſecundæ, quæſtione 24. articulo 3. ad primum, quod illa virtus, ſecundùm quam ſua dona Deus dat vnicuique, eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis; ſed hanc etiam diſpoſitionem, vel conatum præuenit Spiritus ſanctus mouens vel plus, vel minùs ſecundùm ſuam voluntatem, vt ſuprà dictum eſt. Confirmari poteſt, & explicari hæc ſolutio ex alia parabola Euangelij, in qua habetur, quòd, qui à Deo accepit quinque talenta, ſuperlucratus eſt alia quinque, & qui duo taléta accepit, ſuperlucratus eſt alia duo. Non enim ait: *Domine, quinque tradidiſti mihi, & lucratus ſum octo*, vel *tria*, ſed *lucratus ſum alia quinque*: neque inquit, *tradidiſti duo, & lucratus ſum vnum*, vel *tria*, ſed *lucratus ſum alia duo*, iuxta menſuram talenti traditi. In quo deſignatur, quòd iuxta quantitatem motionis diuinæ quæ per talentum à Deo traditum deſignatur, menſuratur quãtitas cooperationis arbitrij, per quam lucratur homo vitam æternam, & meretur intrare in gaudium domini ſui.

IX. *Actus dupliciter dicitur proprius hominis.*

Ad ſecundum reſpondetur, dupliciter aliquam diſpoſitionem poſſe dici propriam alicuius: primo modo, quia eſt ab illo, & non ab alio, gratis donata, vel accepta; & in hoc ſenſu nulla diſpoſitio ad gratiam eſt propria hominis: quia quidquid habet homo, eſt acceptum à Deo, vt ſuprà dictum eſt. Secundo modo dicitur propria, quia videlicet eſt à principio intrinſeco & liberè elicita ab iſto, & non ab alio homine: & in hoc ſenſu vnuſquiſque recipit gratiam ſecundùm propriam diſpoſitionem, & cooperationem, quam tamen accipit ex dono gratiæ præuenientis, & mouentis efficaciter liberum arbitrium, vt dictum eſt. Et iuxta hanc doctrinam intelliguntur verba Concilij Tridentini, vt explicat Bañes 2.2. quæſt. 24. art. 3. ad 1. Eandem doctrinam proſequitur S. Thom. ſuper cap. 25. Matth. & colligitur ex ſancto Auguſtino libr. 1. retractationum, vbi retractans id, quod in expoſitione quarundam propoſitionum ex epiſtola ad Rom. cap. 23. dixerat, ſcilicet, *quod credimus, noſtrum eſt, quod autem bonum operamur, illius eſt, qui credentibus dat Spiritum ſanctum*; inquit: *Vtrumque ergo noſtrum eſt propter arbitrium voluntatis, & vtrumque tamen datum eſt per Spiritum fidei, & charitatis.* Et ſermone ſecundo de Aſcenſione Domini, qui eſt 175. de tempore, ait: *Non extollamur, nec de noſtris, quaſi de propriis meritis præſumamus.* Quibus verbis apertè docet, merita noſtra non ita eſſe propria, vt ſint in nobis ex nobis. Sunt ergo propria, quoniam à nobis liberè efficiuntur. Sed hoc noſtrum non erit noſtrum, niſi Deus dederit.

Circa finẽ §. cùm presbyter.

Ad tertium reſpondetur, quòd liberum arbitrium motum à Deo, & excitatum auxilio ſpeciali, eſt quidem cauſa libera actus, quo ſe ad iuſtificantem gratiam diſponit: non tamen eſt prima cauſa illius, ſed proxima, atque adeò ſubordinata motioni ipſius Dei, qui eſt prima cauſa ſimpliciter: vnde, ſecundùm

A quantitatem motionis diuinæ, erit intenſus actus liberi arbitrij.

Ad quartum reſpondetur, quòd auxilium gratiæ, & liberum arbitrium non ſunt duæ cauſæ partiales præparationis ad gratiam, ſed quælibet eſt totalis in ſuo genere, quarum vna ſubordinatur alteri, vt diſp. 85. manifeſtum fiet.

Operari ex ſe accipitur dupliciter.

X. Ad confirmationem reſpondetur, quòd operari ex ſe accipitur dupliciter: primo modo pro hoc, quod eſt operari aliquid à principio intrinſeco ſe mouente: & iſto modo voluntas, dum conſentit, & producit præparationem ad gratiam, aliquid operatur ex ſe. Secundo modo accipitur pro eo, quod, eſt operari cum excluſione alterius prioris principij extrinſeci, mouentis, & iſto modo voluntas nil operatur ex ſe ipſa, ſed ex motione Dei, iuxta quã menſuratur ipſe influxus voluntatis, vt dictum eſt. Hæc ſolutio colligitur ex S. Th. 1. p. q. 105. art. 4. ad 2. & 3. vt diſp. 96. patebit.

B

Libero arbitrio in quo ſenſu Deus relinquat propriam induſtriã, & laudem.

Ad quintum reſpondetur, quòd Deus ante receptionem gratiæ, & in ipſa receptione gratiæ, & poſt receptionem gratiæ, relinquit proprium locum libero arbitrio: quatenus videlicet illud non cogit, aut neceſſitat neceſſitate abſoluta, ſed ſemper illud mouet liberè iuxta conditionem ſuæ naturæ. Vnde liberum arbitrium in opere ſuæ iuſtificationis habet quidem ſuam propriam laudem, & induſtriam, ſecundùm quod liberè perducit diſpoſitionem ad gratiam, ſcilicet ipſum velle. Sed tamen ſicut velle non habet à ſeipſo, ſed illud accipit ex dono gratiæ, C iuxta verbum Apoſtoli ad Philipp. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis velle, & perficere*; ita etiam laudem illam, & induſtriam non habet liberum arbitrium à ſeipſo, ſed ex dono gratiæ, vt *qui gloriatur, in Domino glorietur*, & non in ſeipſo. Dicitur enim Iſaiæ 42. *Gloriam meam alteri non dabo.* Quæ verba exponens S. Bernard. in ſermone de triplici gloria, inquit: *Nouerat Apoſtolus gloriam propriam eſſe Creatoris, qui dicit: Gloriam meam alteri non dabo: ſed conſiderauit, rationalem naturam adeò affectare gloriam, vt aut vix, aut nunquam ab hoc compeſci deſiderio poſſit. Propterea, ſecundùm datam ſibi à Deo ſapientiam, ſaluberrimum adinuenit conſilium, dicens: Quandoquidem perſuaderi nobis non poteſt non gloriari, ſaltem qui gloriatur, in Domino glorietur.* Hanc ſolutionem proſequitur latiſſimè S. Proſper libr. contra Collatorem, D ca. 36. 37. 38. vbi reprehendit Caſſianum, quia dixerat, in his, quæ pertinent ad pietatem, aliquid eſſe tribuendum libero arbitrio, quod non eſſet acceptum ex dono gratiæ: loquens enim Caſſian. collat. 13. cap. 14. de patientia Iob, inquit, quòd gratia Dei non ita illum a diaboli impugnatione protexit, vt nullum virtuti humanæ relinqueret locum. Et inferiùs explicans illud Matth. 8. *Non inueni tantam fidem in Iſraël*, ſubdit: *Nullius enim laudis eſſet, aut meriti* (ſcilicet Centurionis fides) *ſi id in eo Chriſtus, quod ipſe donauerat, prætuliſſet. Alioquin dixiſſet: Non dedi tantam fidem Iſraël.* Et poſt pauca explicans illud Gen. 21. *Tentauit Deus Abrahã*, inquit: *Non enim illam fidem, quam ei Dominus inſpirauerat, ſed illam, quam vocatus ſemel, atque illuminatus à Domino, per* E *arbitrij libertatem poterat exhibere, experiri voluit diuina iuſtitia.* Quibus verbis aliquid attribuit libero arbitrio, non donatum ex gratia adiuuante. Hanc doctrinam impugnat S. Proſp. & inter alia conſideratione digna, quæ docet in ca. 36. cit. inquit: *At exigua concluſione penè totum tu Pelegianum dogma confirmas, dicendo: Nullius enim laudis eſſet, aut meriti, ſi id in eo Chriſtus, quod ipſe donauerat, prætuliſſet.* Et idẽ repetit c. 37. & 38. Sed de his plura dicta ſunt ſuprà. Ad confirmationem negatur antecedens, de quo ex profeſſo erit agendum diſp. 108.

S. Bern.

Caſſiani error circa vires arbit. impugnatur.

Ad

Digitized by Google

XI. *Angelis collata eſt gratia ſecundū quantitatē naturaliū, hominibus nō item.*

Ad ſextum reſpondet S.Th.1.p.qu.62.art.6. ad 3. quòd non eſt eadem ratio de homine, & Angelo: & differentia conſiſtit in hoc, quòd Angeli ſpecie differunt inter ſe, homines autem ſolo numero. Differentia autem ſecundùm ſpeciem eſt per formam, ſed differentia ſecundum numerum eſt per materiam. Vnde Deus, ſecundùm ordinem ſuæ ſapientiæ, voluit miſericorditer Angelis dare auxilium gratiæ maius vel minus, ſecundùm maiorem, vel minorem perfectionem naturæ, vt ſuprà explicatum eſt. In hominibus autem non ſeruauit huiuſmodi proportionem. Vnde tam in Angelis, quàm in hominibus quãtitas conuerſionis in Deum, per quam ſe præparauerunt ad gratiam, deſumitur ex quantitate auxilij diuini. Non enim ſe præparauerunt Angeli ad gratiam per conuerſionem naturalem in Deum, ſed per ſupernaturalem, quæ ſubinde menſurari debuit, iuxta quantitatem motionis Spiritus ſancti, ſicut menſuratur in nobis. Verumtamen (vt dictum eſt) Angelis perfectioris naturæ voluit Deus intenſius auxilium conferre, vt maiorem conſequerentur gratiam, & gloriam. Sed de hoc agunt Thomiſtæ ex profeſſo 1.p.q.62. citata. Videatur S.Thom.2.2 quæſt.24.artic. 3. ad 3. & ibi Caietanus. Et per hæc patet ad confirmationem.

Ad ſeptimum argumentum in diſput. ſeq. reſpondendum erit ex profeſſo.

Ad confirmationem negatur conſequentia: nam potentia viſiua eſt ſecundum ſe eiuſdem ordinis cū actu viſionis, & ex ſua natura habet virtutem proximam actiuam, ad videndum quodcunque obiectum viſibile: ſpecies autem requiritur ex parte obiecti, vt vniatur cum potentia. Cæterùm intellectus creatus ſine lumine gloriæ nullam habet virtutem proximam actiuam in ordine ad viſionem beatificam, ſed ſolùm radicaliter, vt patebit diſputatione ſequenti, eò quòd illa viſio eſt ſuperioris ordinis. Vnde non eſt ſimile.

DISPVTATIO LXIII.

Vtrùm intellectus naturaliter perfectior, cùm æquali lumine gloriæ producat actum viſionis beatificæ magis intenſum, quàm alius.

PARTEM affirmatiuam tenet Scotus in 4.diſt.50.quæſtione 6. Durandus in 3.diſt.14.quæ.1.ad vltimum arg. Ricard. in 4.diſtinctione 49.art.2.quæſt.8. Ioann. Maior ead. diſtinct. quæſtio.10.ad 2. Olchot in ſuis determinationibus, quæſtione 8. articulo 1. ad quartum, & pro eadem ſententia refertur Caietan.3.parte quæſtione 10.art. 4. Eam ſequuntur quidam recentiores Theologi, & arbitrantur, hanc ſententiam eſſe conſonam principiis Theologiæ, & veritati. Probatur hæc ſententia

Primò auctoritate S.Thom.3.parte citat. articulo 4.ad 2. vbi ait, *quòd gradus in viſione beatifica attenditur magis ſecundùm ordinem gratiæ, quàm ſecundùm ordinem naturæ.* Sentit ergo, quòd etiam attendatur ſecundùm ordinem naturæ, quamuis minùs principaliter: illud enim comparatiuum, *magis*, præſupponit poſitiuum.

Arguitur ſecundò. Intellectus, per ſuam naturalem virtutem, verè concurrit actiuè ad viſionem beatifi-A cam (vt docet S.Thom. parte 1. quæſtione 4. articulo 2.) ergo aliquid confert ad illam: ergo, cæteris paribus, quò fuerit perfectior intellectus, eò erit viſio beatifica perfectior. Si dicatur, quòd intellectus ex naturali virtute nullam habeat actiuitatem proximam reſpectu viſionis beatificæ, ſed totam participet à lumine gloriæ; & ideo, iuxta quantitatem luminis gloriæ, debet menſurari viſio beatifica; contra hoc

Arguitur tertiò. Sicut lumen gloriæ eſt tota virtus ad videndum Deum, ita habitus fidei eſt tota virtus proxima ad credendum: etenim vterque actus excedit facultatem naturæ, & quantùm ad ſubſtantiam, & quantùm ad modum, vt patebit infrà, ſed *Diſput. 65.* melior intellectus cum æquali lumine fidei, meliùs B penetrat myſteria fidei, & aliquando producit actum intenſiorem ipſo habitu: ergo ſimiliter intellectus perfectior cum æquali lumine gloriæ producet viſionem beatificam magis intenſam, quàm intellectus imperfectus.

Quartò. Species intelligibilis determinat intellectum poſſibilem, & eius actiuitatem ad talem cognitionem, ſicut lumen gloriæ determinat intellectum ad viſionem beatificam; ſed intellectus perfectior cum eadem ſpecie perfectiùs intelligit idem obiectum, quam alius intellectus minùs perfectus: ſicut cum eadem ſpecie viſibili, meliùs videt cæteris paribus, potentia viſiua auctior, & perfectior: ergo.

Quintò. Quando duæ cauſæ partiales concurrũt C ad eundem numero effectum, quò altera illarum eſt perfectior, eò perfectiùs influit, & perfectior producitur effectus, vt patet, ſi duo luminoſa applicentur diaphano: eò enim perfectiùs illuminant, quò alterum luminoſum fuerit perfectius; ſed virtus naturalis intellectus, & lumen gloriæ concurrunt, tanquam duæ cauſæ partiales ad viſionem beatificam: implicat enim, quòd reſpectu eiuſdem effectus dentur duæ cauſæ particulares, & quòd quælibet ſit totalis: ergo.

Sextò. Si cum medio demonſtratiuo, concurrat medium probabile, producitur actus ſcientiæ eò intenſior, quò medium fuerit efficacius: ergo incrementum alicuius partis totius cauſæ conducit ad D intenſionem maiorem effectus, etiam quando effectus eſt ſupra facultatem alicuius partis cauſæ talis: ergo melior intellectus cum æquali lumine gloriæ, producet viſionem magis perfectam.

Septimò. Viſio beatifica, inquantùm eſt formaliter actio vitalis, non procedit à lumine gloriæ, ſed à potentia naturali, ſecundùm ſuam naturalem virtutem. Hac enim ratione actio dicitur vitalis, quia procedit à potentia vitali: lumen autem gloriæ non eſt potentia vitalis, ſed ipſe intellectus: ergo, quò potentia naturalis fuerit perfectior, eò, cæteris paribus, perfectiorem actum producet.

Oppoſitam ſententiam tenet S.Thom.1.parte qu. E 12.articulo 6.ad 3.& 3. contra Gentes cap.58. M. Soto in 4.diſtinctione 49. quæſtione 3. articulo 2. Medina 1.2.quæſtione 3.articulo 2. dub.3. ad quintum. Zumel 1.parte citata, diſputatione 1. concluſione 2. & M.Bañes, & omnes Thomiſtæ, & eſt adeò certa, vt oppoſita nullam probabilitatem habeat. Pro cuius explicatione

Notandum primò, quòd dupliciter vna actio eſſe poteſt perfectior alia: primo modo intrinſecè, quia videlicet eſt perfectior ſecundùm intenſionem actus, aut ſecundùm aliam perfectionem illi intrinſecam, vt ſecũdùm claritatem, vel aliquid huiuſmodi. Secundo modo extrinſecè, quia videlicet elicitur à III.

Actio vna poteſt dupliciter eſſe alia perfectior.

perfectiori ſuppoſito, habente nobilius eſſe: in quo ſenſu S. Thomas p. 2. quæ. 4. articulo 5. in corp. docet quòd poſt reſurrectionem, quando anima vnietur corpori, viſio beatifica cuiuſcunque beati erit perfectior, quàm nunc ſit, cùm anima eſt ſeparata a corpore. Et ratio S. Thom. eſt, quoniam, cùm operatio dependeat ex natura, quantò anima erit perfectior in ſua natura, tantò perfectiùs habebit ſuam propriam operationem, eam præſertim in qua fœlicitas conſiſtit.

Quantitas viſionis beatæ in adultis correſpondet quantitati meritorum

Notandum eſt ſecundò, quòd in adultis quantitas viſionis beaticæ debet correſpondere quantitati meritorum. Hoc fundamentum eſt de fide: habetur enim definitum in Concilio Florentino in decreto fidei; vbi dicitur: Animas ad plenum purgatas in cœlum mox recipi, & intueri clare ipſum Deum trinum, & vnum, ſicuti eſt: pro meritorum tamen diuerſitate, alium alio perfectius. Quod etiam colligitur ex Apoſtolo dicente: *Reddet vnicuique ſecundum opera eius*; & in Euangelio id ipſum dicitur ſæpiſſimè. Sit ergo

Rom. 2.

IV.

PRima Concluſio. Perfectione extrinſeca, quæ deſumitur ex maiori perfectione ſuppoſiti elicientis viſionem beatificam; nullum eſt inconueniens concedere, quòd intellectus perfectior, cum æquali lumine gloriæ, producat actum viſionis beatificæ perfectiorem. Hæc concluſio videtur expreſſè S. Thom. parte 2 cit. & quantùm ego exiſtimo, illam duntaxat intendit docere Caiet. vbi ſuprà, & ideò nunquam dixit, quòd intellectus perfectior poteſt cum æquali lumine gloriæ producere actum viſionis beatificæ magis intenſum, ſed magis perfectum; quod explicari poteſt de perfectione extrinſeca.

Viſio beatifica nobilior ſi intellectus eſt extrinſecè perfectior cæteris paribus viſione intellectus minùs perfecti.

Probatur concluſio ratione S. Thomæ. Anima coniuncta corpori habet perfectius eſſe, quàm ſeparata, & ſimiliter vna anima habet perfectius eſſe indiuiduale, quàm alia: ſed operatio ſequitur ad eſſe: ergo, ex parte ſuppoſiti elicientis, viſio beatifica vnius poteſt eſſe perfectior perfectione extrinſeca viſione beatifica alterius, etiamſi lumen gloriæ ſit æquale. Idem argumentum poteſt fieri de Angelo: cùm enim eſſe Angeli ſit nobilius, quàm eſſe creatum cuiuſcunque animæ, ex hac parte viſio beatifica illius erit perfectior viſione beatifica hominis, cæteris paribus, ex parte luminis gloriæ.

Secunda Concluſio. Intellectus quantumuis perfectus, etiam ſupremi Angeli, cum æquali lumine gloriæ, non videbit perfectiùs Deum, perfectione intrinſeca actus, quæ deſumitur ex parte intenſionis, aut claritatis viſionis. Probatur

V.

Intellectus perfectior cũ æquali lumine gloriæ nõ producet viſionem beatificam magis intenſam

Primò: nam ponamus caſum, quòd Angelus, & homo habeant æquale lumen gloriæ, & æqualia merita, vel ſint duo homines habentes æqualia merita; vnus tamen ex illis ſit perfectiſſimi intellectus, ſecundum virtutem naturalem: alius verò habeat intellectũ valdè imperfectum: tunc eſt argumentum: Omnibus iſtis habentibus æqualia merita dabitur in Patria lumẽ gloriæ æquale, cùm illud lumẽ detur propter merita: ergo, ſi cum æquali lumine, intellectus perfectior ſecundùm naturã, intẽſiùs, vel clariùs videt Deum: ſequitur, quòd ille exceſſus correſpondeat naturæ, non autem meritis: & ita vnus alio perfectiùs videret Deum, non pro meritorum diuerſitate, ſiquidem merita fuerunt omnino æqualia, vt ſupponimus: ſed pro diuerſitate naturæ, quod videtur contra Concilium Florentinum, vbi ſuprà, & contra veritatem: nam ſequeretur, quòd ille exceſſus gloriæ nõ daretur ex gratia, neque ex meritis Chriſti, ſed procederet ex natura, quod eſt contra illud Romanorum ſexto, *Gratia autem Dei vita æterna.*

Ad hoc argumentum, quod vehementer torquet auctores oppoſitæ ſententiæ, duas adhibent ſolutiones. Prima ſolutio eſt, quòd in caſu poſito, Angelo, vel homini, habentibus perfectiorem intellectum naturalem dabitur minus lumen gloriæ, quàm alteri homini imperfectioris intellectus: quia minus lumen gloriæ ſufficit ad conſequendum præmium æquale ipſis meritis. Itaque quantùm vnus ex illis ſuperat alium in facultate naturali intellectus, tantum ab alio ſuperabitur in lumine gloriæ, & ita æqualibus meritis correſpondebit in illis æqualis viſio beatifica.

Hæc tamen ſolutio non videtur ſubſiſtere Primò: nam etiam lumen gloriæ datur adultis in præmium meritorum, cum ſit terminus operationis procedentis ex gratia: ergo, ſi habentibus æqualia merita datur inæquale lumen gloriæ, iam aliquod præmium non dabitur adultis, iuxta quantitatem meritorum: quod eſt contra Concilium Florentinum, vbi ſuprà. Secundò: nam aliàs ſequeretur, eſſe melioris conditionis in Patria, cæteris paribus, illum, qui habet intellectum minus perfectum, quàm ſit Angelus, vel alius homo perfectiſſimi intellectus: nam habebit in Patria maiorem ornatum ſupernaturalem; ſiquidem perfundetur maiori lumine gloriæ. Tertiò: nam habitus, & actus charitatis proportionantur in Patria lumini gloriæ: ergo, ſi habenti minus perfectum intellectum datur maius lumen gloriæ, etiam debet dari maior charitas, & ita magis diliget Deũ, quàm alter perfectioris intellectus habens merita æqualia. Cùm enim habenti perfectiorem intellectum detur minus lumen gloriæ, etiam debet illi dari minor charitas, & ita exiſtentibus in duobus æqualibus meritis, vnus in Patria intenſiùs diligeret Deum, quàm alius, & conſequenter haberet maiorem beatitudinem, quod tamen non poteſt admitti.

Hac ſolutione impugnata, adhibent ſecundam, & inquiunt, quòd in caſu poſito dabitur lumen gloriæ æquale habentibus merita æqualia, quamuis vnus ſit perfectiſſimi intellectus, vt Angelus, alius verò imperfecti: & gloria ſimiliter erit æqualis. Sed addit hæc ſolutio, ad diuinam prouidentiam pertinere, eo ipſo, quòd Deus ſtatuit perducere in ſuam beatitudinem homines habentes facultates naturalis intellectus, & voluntatis inæquales, conferreque illis beatitudinem pro quantitate meritorum cuiuſque; cõpenſare inæqualitatem illam virium naturalium ipſorum ſuo influxu immediato, quo vnà cum lumine gloriæ, & potentiis eorum influit in viſionem, amorem, & fruitionem: quod præſtabit, influendo tantò efficaciùs, eo influxu, quantùm ſatis ſit, vt effectus ſint æquales: ita enim fiet, vt vbi merita fuerint æqualia, non ſolùm præmia eſſentialia æqualia ſint, ſed etiam lumen gloriæ, & habitus charitatis exiſtens in voluntate. Sed hæc ſolutio non euadit difficultatem propoſitam: arguitur enim contra illam: nam, cùm beati vtantur lumine gloriæ, ſecundum vltimum potentiæ; auxilium Dei actuale debet eſſe proportionatum lumini gloriæ: aliàs eſſet miraculum: ſicut eſſet miraculum, quòd cum igne habente virtutem calefactiuam, vt octo, Deus ſolùm concurreret auxilio actuali, vt ſex: ergo cum habentibus æquale lumen gloriæ, influit Deus in viſionem beatificam æquali auxilio actuali. Præterea: nam hac ſecunda ſolutione non vitant inconuenientia, propter quæ reiiciunt, tanquam inſufficientem primam ſolutionem; quoniam iuxta illam, aliqua perfectio, vel intenſio beatitudinis correſponderet naturæ, quæ nec procederet ex gratia, neque ex meritis Chriſti, quod ſic oſtenditur. Nam intellectus perfectior, cum æquali lumine gloriæ, perfectiùs influit in viſionem

ſionem beatificam, quàm alius intellectus minùs perfectus: ergo illa maior perfectio tribuitur maiori virtuti naturali intellectus: nam, vt ſupponimus, lumen gloriæ eſt æquale. Item etiam adhuc ſequitur, quòd habentibus æqualia merita detur præmium inæquale. Probatur: nam, cùm homo iuſtus per bona opera mereatur æternam beatitudinem, conſequenter etiam meretur, quòd Deus auxilio actuali ſimul influat cum eius intellectu, & lumine gloriæ in viſionem beatificam: ergo, ſi cum intellectu minùs perfecto influit Deus maiori auxilio actuali, quam influat cum intellectu magis perfecto, ſtantibus meritis æqualibus, iam vni ex illis dabitur in præmium maior influxus Dei, quàm alteri, & ita præmia manebunt inæqualia, & erit melioris conditionis ille, qui habebit intellectum minùs perfectum.

Secundò probatur concluſio. Nam, vt ſuprà oſtenſum eſt, lumen gloriæ eſt tota virtus proxima ad videndum Deum: ergo viſio beatifica non poteſt eſſe intenſior, quàm lumen gloriæ; aliàs effectus excederet virtutem ſuæ cauſæ. Denique probatur omnibus argumentis, quibus ſuprà oſtendimus, non poſſe contingere, vt cum æquali auxilio gratię adiuuantis, vnus intenſiùs operetur, & melius ſe ad gratiam diſponat, quàm alius.

VI. AD primum argumentum reſpondetur primò, quòd tantùm probat primam concluſionem. Quatenus verò cōtra ſecundam videtur procedere, reſpondetur ſecūdò, illud aduerbium, *magis*, non accipi à S. Thoma cōparatiuè, ſed aduerſatiuè, vt colligitur ex aliis eius locis ſuprà inductis, vbi manifeſtè docet, quòd quantitas viſionis beatificæ non attēditur ex perfectione naturali intellectus ſed ex lumine gloriæ. Et iſte modus loquēdi eſt ſatis cōmunis; ſicut cùm dicitur, vitam ſtudioſam eſſe magis ſequendam, quàm vitioſam. Præterea reſpondetur, ſanctum Thomam ſolùm ſignificare voluiſſe, ex maiori perfectione naturæ elicientis viſionem beatificam, deſumi quandam eius perfectionem extrinſecam, ex parte ſuppoſiti operantis, in eo ſenſu, quo 1. 2. q. 4. citata, ar. 5. in corp. docuit, quòd viſio beatifica erit perfectior in B. Petro, verbi gratia, poſt reſurrectionem, quando anima erit vnita corpori, quàm ſit modò, cùm eſt à corpore ſeparata: vt in prima concluſione dictum eſt.

Ad ſecundùm reſpondetur, intellectum, vt eleuatum lumine gloriæ concurrere actiuè ad viſionem beatificam; etenim, ſecundùm ſe, nullam habet virtutem proximam actiuam. Vnde ex perfectione luminis gloriæ debet deſumi perfectio viſionis beatificæ, & non ex naturali perfectione intellectus.

VII. Ad tertium reſpondetur, meliorem intellectum, cum æquali habitu fidei, non meliùs penetrare ea, quæ per ſe pertinent ad fidem, quàm alium habentem intellectum minùs perfectum; ſi vterque vtatur habitu ſecundùm vltimum potentiæ. Verum eſt, perfectiorem intellectum penetrare meliùs ea, quæ poſſent cognoſci lumine naturali, ex quorum cognitione remouentur impedimenta fidei. Quando autem habens intellectum perfectiorem, prorumpit in actum magis intenſum ipſo habitu, illa maior intenſio non procedit à maiori conatu potentiæ, ſecundùm ſuam virtutem naturalem, ſed à conatu eiuſdem potentiæ, vt adiutæ, & motæ à Deo maiori auxilio ſupernaturali. In Patria autem, quoniam Deus æquali auxilio actuali adiuuat habentes æquale lumen gloriæ, & æqualia merita, ideo ſemper producunt viſionem beatificam æqualem.

Intellectus melior cū æquali auxilio non meliùs penetrat quæ ſunt fidei.

VIII. Ad quartum negatur conſequentia; & ratio diſcriminis eſt; nam ſpecies naturalis eſt ſubordinata intellectui, cùm ſit quaſi forma inſtrumentalis illius, in ordine ad cognitionem. Ideo melior intellectus perfectiori modo eleuat ſpeciem, & conſequenter producit magis perfectam cognitionem: ſicut cum eodem calamo eodem modo præparato, meliùs ſcribit vnus, quàm alius, quia meliùs, ac perfectiùs eleuat illud inſtrumentum. Cæterùm eſſentia diuina, in ratione ſpeciei intelligibilis, & lumen gloriæ non ſubordinantur propriè intellectui, quia non participant ab eo virtutem proximam, ſed potiùs communicant eam illi ad videndum Deum clarè. Vnde non eſt ſimile.

Intellectus perfectior cum eadē ſpecie naturali perfectiore intellectionē producit.

Ad quintum argumentum reſpondetur, intellectum, & lumen gloriæ non eſſe duas cauſas partiales viſionis beatificæ, ſed totales ſubordinatas. Intellectus enim eam producit, vt quod; & lumen gloriæ, vt quo nec eſt inconueniens, quòd, reſpectu eiuſdem effectus, dentur duæ cauſæ totales, quando ſunt prædicto modo ſubordinatæ, vt diſp. 65. manifeſtum fiet.

Intellectus, & lumen gloriæ non ſunt duæ cauſæ partiales viſionis beatificæ.

Ad ſextum reſpondetur, quòd medium probabile non facit actum ſcientiæ eſſe magis intenſum, & perfectum intrinſecè: ſed ſolum confirmat, quaſi ab extrinſeco, ipſam ſcientiam, & remouet impedimenta, quæ illi poſſent obſtare: ſicut ratio naturalis inducta ad ea, quæ ſunt fidei, confirmat ab extrinſeco ipſam fidem. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quòd maior perfectio naturalis intellectus non conducit, cæteris paribus, ad hoc, quòd viſio beatifica ſit intrinſecè magis perfecta; ſed ſolùm extrinſecè, vt dictum eſt.

Medium probabile non intendit ſcientiam.

Ad ſeptimum reſpondetur, vitalitatem proximam viſionis beatificæ procedere, vt quo, à lumine glorię, vt diſputatione ſequenti manifeſtum fiet.

Per hæc manet ſolutum ſeptimum argumentum, factum diſputatione præcedenti. Dicimus enim, quòd ſicut tota intenſio actus ſupernaturalis menſuratur ex quantitate efficacis auxilij: ita ſimiliter, tota intēſio viſionis beatificæ menſuratur iuxta intenſionem luminis gloriæ. Nec docet oppoſitum Caietanus, aut S. Thom. vt ex ſupradictis conſtat.

Secundò reſpondetur, quòd reſpectu gratiæ ſunt ſpecialia loca Scripturæ, Summorum Pontificum, & Conciliorum, ac ſanctorum Patrum auctoritates, quæ cogunt nos, vt aſſeramus, in opere ſuæ iuſtificationis, nihil habere hominem à ſeipſo, quod ex dono præoperātis gratiæ non acceperit; à quo etiam habet, quòd conſentiat cum tali intentione, vel tali. Cæterùm de lumine gloriæ, & viſione beatifica, non ſunt tot teſtimonia, quæ ita conuincant, perfectionem viſionis beatificæ nullo modo attendi ſecundùm naturalem perfectionem intellectus. Vnde multò magis falſum eſt, & magis improbabile aſſerere, quòd ratione maioris conatus liberi arbitrij, eliciat homo magis intenſam diſpoſitionem ad gratiam, cæteris paribus ex parte auxilij diuini: quàm aſſerere, cum æquali lumine glorię, intellectum perfectioris naturæ perfectiùs videre Deum, quàm videat alius minùs perfectus. Eſt exemplum huius differentiæ in anima rationali, & in Angelo. licèt enim Angelus ſit perfectior ſecundùm ſuam naturā, quàm anima rationalis nihilominus magis certum eſt, animam rationalem eſſe immortalem, ſeu incorruptibilem, quàm ſit certum, Angelum eſſe incorruptibilem nam de anima rationali ſunt peculiares definitiones Eccleſiæ, quæ tamen non ſunt de Angelo. Vnde, qui negaret immortalitatem animæ rationalis eſſet hæreticus: non autem qui negaret, Angelum eſſe natura ſua immortalem; ſed erraret in principiis philoſophicis, & ſimiliter erraret ſecundariò contra fidem.

Animam rationalem eſſe immortalem, eſt de fide.

DISPV

DISPVTATIO LXIV.

Vtrùm viſio beatifica, inquantùm eſt formaliter actio vitalis, procedat effectiuè, vt quo, à lumine gloriæ, an à ſolo intellectu, ſecundùm ſuam innatam virtutem.

I. EADEM difficultas procedit de actu fidei, reſpectu intellectus, & de actu charitatis, reſpectu voluntatis. Vtrùm videlicet formalis vitalitas, quæ in illis reperitur, procedat efficienter à ſola potentia naturali intellectus, aut voluntatis; an verò neceſſariò debeat concurrere ad vitalitatem horum actuum principium ſupernaturale, videlicet habitus fidei, aut charitatis, aut aliud ſupernaturale principium.

Eſt enim circa hoc duplex ſententia inter Thomiſtas. Prima aſſerit, quòd viſio beatifica, inquantùm formaliter eſt actio vitalis, procedit effectiuè ab intellectu beati, ſecundùm ſuam naturalem virtutem, & non dependet, vt quo, à lumine gloriæ. Et probatur.

Primò: nam aliàs ſequeretur, quòd beatus non eſſet cauſa principalis, ſed inſtrumentalis viſionis beatificæ; ſicut aqua calida eſt cauſa inſtrumentalis calefactionis: conſequens eſt falſum: ergo. Sequela probatur: Ideo aqua habens calorem, ſolùm calefacit inſtrumētaliter, tāquam deferens virtutem principalis agentis; quia ex natura ſua nullam habet actiuitatem ad calefaciendum, ſed tota virtus eſt à calore, ſibi communicato ab extrinſeco: ergo, ſi intellectus per ſua naturalia nullam habet virtutem actiuam ad videndum Deum, ſed totam accipit à lumine gloriæ; erit cauſa inſtrumentalis, reſpectu viſionis beatificæ.

II. Secundò. Lumen gloriæ non eſt ſimpliciter potentia, ſed habitus: ergo non tribuit intellectui totum poſſe in ordine ad viſionem beatificam: ergo ſaltem vitalitas illius actionis eſt à facultate naturali intellectus. Antecedens probatur. Id, quod lumen gloriæ addit potentiæ operatiuæ, non eſt potentia, ſed habitus; aliàs potentia adderetur potentiæ, & ſubiectaretur in illa; ſed lumen gloriæ ſuperadditur potentiæ intellectiuæ ad videndum Deum: ergo non eſt ſimpliciter potentia, ſed habitus.

Confirmatur ex S. Thoma 1. par. quæſt. 12. artic. 5. ad 1. vbi ait, quòd lumen gloriæ eſt neceſſarium ad videndum Dei eſſentiam, vt *intellectus fiat potens ad intelligendum per modum, quo potentia fit potentior ad operandum per habitum.* Sentit ergo S. Tho. quòd intellectus, ſecundùm ſe, habeat aliquam virtutem actiuam ad producendam viſionem beatificam, ſaltem inquantùm vitalis eſt, & illa fiat potentior per lumen gloriæ.

Tertiò. Viſio beatifica habet formaliter, quòd ſit actio vitalis, quatenùs procedit à principio intrinſeco viuente, & ſe mouente ad talem actionem, vt patet ex S. Thom. 1. p. quæſt. 18. artic. 1. & quæſt. 4. de ver. art. 8. in corp. quibus in locis docet, quòd omne mouens ſe, quocunque motu, viuit propriè: nam vita, ſeu actio vitalis procedit à principio intrinſeco ſe mouente. Sed viſio beatifica procedit à principio intrinſeco viuente, & ſe mouente, quatenus procedit ab anima ſecundùm ſuam naturalem virtutem, ſiue ab homine beato, in quo formaliter eſt vita, nō autem, quatenus procedit à lumine gloriæ; quia lumen gloriæ non eſt principium intrinſecum vitale: A vita enim eſt in anima viuente: ergo ſecundùm quòd procedit à naturali virtute ipſius animę, habet, quòd ſit actio vitalis.

Quartò. Ita ſe habet lumen gloriæ in ordine ad viſionem beatificā, ſicut habitus fidei infuſæ in ordine ad actum ſupernaturalem fidei: ſed vitalitas actus fidei procedit ab anima, ſeu ab intellectu, ſecundùm ſuam naturalem virtutem, & non ab habitu fidei: ergo ſimiliter vitalitas viſionis beatificæ. Minor probatur: nam fides infuſa poteſt eſſe in peccatore, in quo nulla eſt vita ſupernaturalis: ergo in illo vitalitas actus fidei procedit à vita naturali, quam habet animā & intellectus ſecundùm ſe.

III. Arguitur vltimò. Actus viſionis beatificæ non eſt purè ſupernaturalis: ergo eſt naturalis, quantùm ad B vitalitatem, ac per cōſequens, vitalitas illius eſt à ſola potentia naturali. Antecedens probatur: nam ſi eſſet purè ſupernaturalis, non poſſet produci ab aliqua creatura, tanquam à cauſa principali: etenim S. Thom. p. 2. quæſt. 112. art. 1. in corp. ex eo probat, implicare contradictionem, quòd aliqua creatura ſit cauſa principalis gratiæ: quia donum gratiæ eſt purè ſupernaturale, ac per conſequens, excedit omnem facultatem naturæ creatæ.

Confirmatur: nam, ſi viſio beatifica eſt purè ſupernaturalis: ergo principium eius effectiuum eſt purè ſupernaturale: ergo potentia naturalis intellectus nullo modo eſt principium effectiuum illius. Prima conſequentia probatur: nam, vt docet Sanct. Thom. quæſt. vnica, de vnione Verbi, artic. 5. in cor. actiones C ſpecificantur ex principiis: ergo actio purè ſupernaturalis producitur, tanquam à cauſa principali, ac per conſequens, intellectus non erit cauſa principalis illius viſionis.

IIII. Secunda ſententia eſt aliorum Thomiſtarum aſſerentium, non ſolùm ſubſtantiam actus viſionis beatificæ, ſed etiam vitalitatem illius procedere, vt quo, à lumine glorię: ita videlicet, vt intellectus creatus ex viribus naturæ nullam habeat actiuitatē proximam in ordine ad illum actum, ſecundùm quòd eſt vitalis tali vitalitate. Et quoniam hæc ſententia eſt probabilior, pro eius explicatione notandum, quòd duplex eſt principium vitalitatis alicuius actus, aliud formale, & proximum, aliud radicale, & remotum. Principium radicale nihil aliud D eſt, quàm ipſa vita ſubſtantialis, quæ præſupponitur ad omnem operationem vitalem: principium autem proximum, & formale eſt ipſa potentia, per quam viuens operatur actionem vitalem. Sit ergo

Vitalitas radicalis, & remota actuum ſupernaturalium eſt à natura.

PRima Concluſio. Vitalis fundamentalis, & remota, reſpectu viſionis beatificæ, prouenit ab anima ſecundùm ſuam naturalem virtutem, vel ab intellectu, & voluntate. Hæc concluſio admittitur ab auctoribus vtriuſque ſententiæ, & eam probant argumenta facta à principio. Præterea probatur: nam vitalitas radicalis alicuius actus prouenit à vita ſubſtantiali, quæ præſupponitur, tanquam primum fundamentum ad operationem vitalem; ſed huiuſmodi vita eſt ab anima, ſecundùm ſuam naturalem virtutem: ergo

V. Vitalitas proxima, & formalis viſionis beatificæ, procedit, vt, quo, à lumine gloriæ.

E Secunda Concluſio. Vitalitas proxima, reſpectu viſionis beatificæ, tota procedit à lumine gloriæ, tanquam à principio formali, & idem dicendum de vitalitate, quæ reperitur aliis in actibus ſupernaturalibus fidei, ſpei, & charitatis. Probatur primò. Vitalitas viſionis beatificæ eſt ſupernaturalis, ergo procedit formaliter à principio ſupernaturali: ſed intellectus, ſecundùm ſuam naturalem virtutem non habet, quòd ſit principium ſupernaturale: ergo non procedit ab illo proximè, niſi vt eleuato per lumen gloriæ. Antecedens probatur: nam illa vitalitas procedit ex gratia, & dono Dei, & ex natura

tura

Digitized by Google

tura ſua eſt indeficiens, vt patet ex illo Ioann. 10. A *Ego vitam æternam do eis*: ergo probatur ſecundò: nam alias viſio beatifica eſſet eſſentialiter compoſita ex duplici entitate diuerſi ordinis; videlicet ex vtilitate naturali, & ex ratione ſpecifica ſupernaturali, quod eſt impoſſibile: nam omnia, quæ ſunt de quidditate alicuius, debent eſſe eiuſdem ordinis, & pertinere ad idem genus. Confirmatur. Omnes actus virtutis per ſe infuſæ sũt ſupernaturales, nedũ quantùm ad modum, ſed etiam quantùm ad ſubſtantiam; vt docent communiter Thomiſtæ part. 1. 2. quæſt. 63. quod infrà diſp. 65. fiet manifeſtum: ergo tã ſubſtantia, quàm vitalitas eorũ procedit, vt quo, à virtute ſupernaturali: ergo à fortiori, viſio beatifica. Probatur tertiò. Si intellectus haberet aliquam naturalem virtutem proximam, qua attingeret viſionem beatificam, quantùm ad vitalitatem; ſequeretur, quòd perfectior intellectus, cum æquali lumine gloriæ, produceret magis perfectam, & intenſam viſionem beatificam, quàm alius: conſequens eſt falſum, vt oſtenſum eſt diſputatione præcedenti: ergo. Sequela probatur: nam, iuxta oppoſitam ſententiam, intellectus, ſecundùm ſuam naturalem virtutem, proximè confert aliquid actiuitatis in ordine ad viſionem beatam: ergo, cæteris paribus, quò intellectus fuerit perfectior, eò viſio beatifica erit ex hac parte magis perfecta, & intenſa. Confirmatur. Quoties principium effectiuum alicuius operationis eſt perfectius, operatio eſt magis intenſa, ſi agens vtatur illo principio, ſecundùm vltimum potentiæ, ſed beatus vtitur ſuo intellectu, & lumine gloriæ ſecundùm vltimum potentię: ergo intellectus perfectior producit viſionem beatificam magis intenſam, cæteris paribus, ſi ex ſua naturali virtute producit vitalitatem illius actus: ergo hæc vitalitas eſt, vt quo, à principio ſupernaturali.

VI. *Aqua calida ſolum inſtrumentaliter concurrit ad calefaciendum.*

AD primum argumentum negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur, non eſſe eandem rationem de aqua calida, reſpectu calefactionis, & de intellectu eleuato lumine gloriæ in ordine ad viſionem beatificam: eſt enim duplex differentia. Prima eſt: nam, aqua ſecundùm ſuam naturam, nullam habet virtutem, neque actiuitatem, etiam radicalem, in ordine ad calefaciendum. imò potiùs oppoſita actio competit illi naturaliter: vnde in ordine ad calefactionem ſolùm ſe habet, tanquam ſubiectum deferens virtutem principalis agentis; & ita ſolùm concurrit ad illam inſtrumẽtaliter. Cæterùm intellectus ſecundùm ſuam naturam habet virtutem radicalem in ordine ad viſionem beatificam; quamuis tota virtus formalis proxima ſit à lumine gloriæ. Vnde ex ſe aliquid confert radicaliter in ordine ad illam viſionem. ac per conſequens, non poteſt eſſe merum inſtrumentum. Secunda differentia eſt: nam aqua per calorem non eleuatur ad actionem aliquam intra adæquatam latitudinem propriæ actiuitatis, & obiecti proprij, ſed ſupra illam, ſicut eleuatur ſacramentum corporale ad cauſandam gratiam: vnde aqua calida ſolùm inſtrumentaliter producit calefactionem. Intellectus autem creatus eleuatur per lumen gloriæ ad viſionem beatificam, quæ continetur intra latitudinem adæquati obiecti noſtri intellectus. Vnde intellectus non eſt ſimpliciter cauſa inſtrumentalis viſionis beatæ.

Hæc ſolutio habet fundamentũ in ſancto Thoma tertio contra Gentes, cap. 54. ad primum, vbi ait, quòd *diuina ſubſtantia non ſic eſt extra facultatem intellectus creati, quaſi aliquid omnino extraneum ab ipſo, ſicut eſt ſonus à viſu, vel ſubſtantia immaterialis à ſenſu: nam ipſa diuina ſubſtantia eſt primum intelligibile, & totius intellectualis cognitionis principium, ſed eſt extra facultatem intellectus creati, ſicut excedens virtutem eius: ſicut excellentia ſenſibilium ſunt extra facultatem ſenſuum. Vnde & Philoſophus ſecundo Metaphyſ. dicit, quòd intellectus noſter ſe habet ad rerum maniſeſtiſſima, ſicut oculus noctuæ ad lucem ſolis.* Tex. com. 1. Quibus verbis ſatis apertè docet, Deum clarè viſum contineri intra latitudinem obiecti noſtri intellectus.

VII. *Habitus ſupernaturales attingunt perfectionem potentiæ.*

Ad ſecundum reſpondetur, lumen quidem gloriæ habere rationem habitus ſimpliciter: attingit tamen perfectionem potentiæ, cum ſit ſupremus inter omnes habitus. Supremum namque infimi attingit infimum ſupremi, ac per conſequens tribuit intellectui totam actiuitatem formalem, & proximam in ordine ad viſionem beatificam.

B Ad confirmationem ex ſancto Thoma reſpondetur; illam ſimilitudinem non tenere in omnibus: ſed in hoc, quòd, ſicut habitus perficit potentiam in ordine ad obiectum, & propriam operationem: ita lumen gloriæ perficit intellectum, in ordine ad viſionem beatificam. Eſt tamen differentia in hoc, quòd habitus acquiſitus & eſt purus habitus, & nullo modo attingit perfectionem potentiæ: ac per conſequens, non requiritur ad ſimpliciter operandum: & ideo non tribuit potentiæ totam actiuitatem proximam. Cæterùm lumen gloriæ, quoniam participat aliquid de ratione potentiæ, tribuit totam actiuitatem proximam intellectui in ordine ad viſionem beatificam. Quod etiam inſinuauit S. Thomas 1. p. citata, cùm ait, quòd lumen gloriæ C requiritur, vt intellectus *fiat potens ad videndum* Deum: non enim inquit, vt fiat potentior, *ſed vt fiat potens* ſimpliciter.

VIII. Ad tertium reſpondetur, quòd viſio beatifica habet radicaliter, quòd ſit vitalis, quatenus procedit ab anima beati in qua ſubſtantialiter eſt vita: proximè autem id habet à lumine gloriæ tamquam à principio, quo. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd quamuis lumen gloriæ non ſit principiũ ſe mouens ad viſionem beatificam eſt tamen virtus proxima, & perfectio intrinſeca potẽtiæ ſe mouentis: nam intellectus, vt eleuatus lumine gloriæ, ſe mouet ad illam viſionem.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quòd D vitalitas proxima, & formalis actus fidei in peccatore procedit, vt quo, ab habitu fidei: nam licet peccator fidelis non habeat ſimpliciter vitam ſupernaturalem, cùm hæc dependeat à gratia iuſtificante; habet tamen alio quo modo, eſſe ſupernaturale per fidem habitualem, quæ quidem tribuit, ſecundùm quid, eſſe ſupernaturale, & quandam vitam imperfectam intellectui, vt actum vitalem ordinis ſupernaturalis producat. Et ad impugnationẽ reſpondetur, quòd fides ſupernaturalis non ſolùm habet rationem habitus operatiui; ſed etiam cuiuſdam viuificatricis virtutis. Et quidem, ſecũdùm quòd eſt habitus operatiuus, immediatè afficit potentiam, & conſtituit illam in actu primo ad operandum, in raE tione autem cuiuſdam viuificatricis virtutis ſupponitur ad illam operationem vitalem. Sed contra hãc ſolutionem vrget argumentum. Omnis vitalitas potentiæ debet radicari in vita ſubſtantiali, vel quaſi ſubſtantiali eiuſdem ordinis, ſicut aliæ virtutes infuſæ dependent à gratia, quæ dat ſimpliciter vitam ſupernaturalem; ſed vitalitas fidei informis non radicatur in vita ſupernaturali, quaſi ſubſtantiali, quæ eſt per gratiam: ergo radicatur ſolùm in vita naturali ipſius animæ, ac per conſequens vitalitas actus fidei erit vitalitas naturalis.

IX. *Obiectio. Fidei informis vitalitas in qua vita radicetur.*

Solutio. Reſpõdetur, quòd, quando potentia vitalis eſt perfecta; ſemper radicatur, & dimanat à vita ſubſtantiali, vel quaſi ſubſtantiali eiuſdem ordinis. Fides autem informis, quamuis ſit

eſſentia

Digitized by Google

eſſentialiter virtus infuſa; eſt tamen virtus imperfecta, vt patet ex his, quæ docet S. Thom. p. 2. quæſt. 65. artic. 4. & 2. 2. q. 6. artic. 2. Vnde non oportet, quòd vitalitas fidei dependeat à gratia habituali, ſed ab habitu fidei, quatenus habet rationem cuiuſdam viuificatricis virtutis, vt dictum eſt.

Ad vltimum argumentum reſpondetur, actum viſionis beatificæ eſſe purè ſupernaturalem, ad hūc ſenſum, quòd tota virtus proxima, à qua formaliter procedit, eſt ſupernaturalis. Verum eſt, quòd principium, quod eleuatur ad illam viſionem, eſt naturale, videlicet facultas naturalis intellectus, quæ quidem ſit potentia ſupernaturalis per lumen gloriæ. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd non eſt eadem ratio de habitibus ſupernaturalibus, & de actibus. Differunt enim primò: nam habitus non ſunt formaliter actiones vitales, ſed principia actionum vitalium; principia autem operationum ſupernaturalium non ſunt effectiuè ab homine operante, ſed à Deo: viſio autem beatifica eſt formaliter actio vitalis; vnde habitus ſupernaturales non poſſunt eſſe effectiuè ab homine, tanquam à cauſa principali; actus autem ſupernaturales ſunt ab homine eleuato per formam ſupernaturalem. Secunda differentia eſt: nam ante actum ſupernaturalem poteſt in homine præexiſtere habitus ſupernaturalis, per quem conſtituitur in actu primo, vt tanquam cauſa principalis producat effectiuè actum ſupernaturalem. Cæterùm ante habitum ſupernaturalē non præintelligitur in homine aliquis habitus ſupernaturalis, per quem conſtituatur in actu primo; vt tāquam cauſa principalis, producat habitus ſupernaturales. Et ratio eſt: nam omnis habitus operatiuus ex natura ſua eſt productiuus actus, non autem alterius habitus: Vnde ex hoc, quòd non poſſit aliqua creatura eſſe cauſa principalis habitus ſupernaturalis: non ſequitur, quòd non poſſit eſſe cauſa principalis actus ſupernaturalis. Sed de hoc in diſputat. 68. agendum erit.

Ad confirmationem reſpondetur, tantùm concludere, quòd principium proximum, & formale viſionis beatificæ, quod eſt lumen gloriæ, ſit purè ſupernaturale; non autem id concludit de principio radicali, quod eleuatur per lumen gloriæ, vt conſtat ex dictis.

Per hæc manet ſolutum ſeptimum argumentum factum diſputatione præcedenti. Dicimus enim, quòd viſio beatifica, inquantùm eſt actio vitalis tali vitalitate ſupernaturali, procedit efficienter à potentia vitali, ſcilicet ab intellectu creato, vt eleuato per lumen gloriæ, ſine quo non habet proximè, quòd ſit potentia vitalis, reſpectu talis operationis ſupernaturalis. Vnde ſecundum quantitatem luminis gloriæ, & non ſecundùm maiorem, vel minorem perfectionem naturalem intellectus, menſuranda eſt perfectio intrinſeca, & intenſio viſionis beatificæ, etiam inquantùm eſt actio vitalis.

DISPVTATIO LXV.

Vtrùm actus credendi, ſperandi, & diligendi Deum, inquantùm eſt auctor gratiæ, ſint ſupernaturales, ſecundùm ſubſtantiam, & in eſſe naturæ; an ſolùm quantùm ad modum, & in genere moris.

I. SIMILIS difficultas ſub aliis terminis diſputari ſolet 1. q. 2. 62. Vtrùm videlicet actus virtutis infuſæ, & virtutis acquiſitæ circa eandem materiam, differat ſubſtantialiter in eſſe naturæ. Et quoniam ex reſolutione huius difficultatis manifeſtum fiet, eſſe neceſſarium ſimpliciter auxilium ſpeciale Diuinæ gratiæ, vt liberum arbitrium eiuſmodi actus, etiam quantùm ad eorum ſubſtantiam, eliciat; neceſſarium duxi, præſentem diſputationem præcedentibus inſerere.

Eſt ergo prima ſententia, quæ aſſerit, actus credendi, ſperandi, diligendi, & pœnitendi ſolùm eſſe ſupernaturales, quantùm ad modum, quem habent in genere moris; non autem quoad ſubſtantiam actus in eſſe naturæ. Sequuntur hanc ſententiam conſequenter illi Theologi, qui, vt ſuprà dixi, arbitrantur, hominem ex ſolis naturæ viribus, cum cōcurſu Dei generali, elicere poſſe prædictos actus, quantùm ad eorum ſubſtantiam, ac per conſequens ſolùm eſſe neceſſarium auxilium gratiæ, vt ſupernaturales efficiantur, & quales ad ſalutem oportet. Ex hoc enim euidenter ſequitur, ſubſtantiam eorundem actuum non eſſe ſupernaturalem. Fundamenta potiſſima huius ſententiæ ſunt hæc. Diſput. 49. & 51.

Primò arguitur ex multis locis ſancti Thomæ, in quibus apertè videtur docere hanc ſententiam. Etenim quæſtione vigeſimaquarta, de veritate, articulo decimoquarto, in corpore, ſic ait: *Duplex eſt bonum, quoddam, quod eſt humanæ naturæ proportionatū: quoddam verò, quod excedit humanæ naturæ facultatem; & hæc duo bona, ſi de actibus loquamur, non differunt ſecundùm ſubſtantiam actus, ſed ſecundùm modum agēdi.* Idem docet in ſolutione ad primum & ſecundum eiuſdem articuli, vbi ait; quòd nullum præceptum eſt homini impoſſibile ad ſeruandum, quia in ſubſtantiam actus poteſt homo ex facultate liberi arbitrij, & in modum actus ex dono gratiæ. Et 2. 2. quæſt. 171. articulo ſecundo, ad tertium, ait; quòd diligere Deum ſuperat naturam humanam, quantùm ad modum actus, non autem quantùm ad ſubſtantiam ipſius: & in primo ſententiarum, diſtin. 17. quæſt. 1. articulo quarto, in corpore, inquit, quòd per dilectionem, quæ procedit ab habitu, *non diſcernitur, vtrùm actus ſit ab habitu infuſo, vel ab habitu acquiſito.* Sentit ergo S. Thomas actùm charitatis infuſæ, & acquiſitæ non differre ſecundùm ſubſtantiam actus, ſed tantùm ſecundùm modum.

Secundò arguitur. Actus charitatis infuſæ non eſt purè ſupernaturalis: ergo eſt naturalis, quantùm ad ſubſtratum, vel ſubſtantiam actus. Antecedens probatur: nam, ſi eſſet purè ſupernaturalis, non poſſet produci ab aliqua creatura, tanquam à cauſa principali: etenim S. Thom. 1. 2. q. 112. artic. 1. cap. ex eo probat, implicare, aliquam creaturam eſſe cauſam gratiæ principalem; quia donum gratiæ excedit omnem facultatem naturæ creatæ.

Confirmatur: nam ſi actus charitatis eſt purè ſupernaturalis: ergo principium eius eſt purè ſupernaturale: ergo potentia naturalis nullo modo eſt principiū illius. Prima conſequentia probatur: nam, vt docet S. Thomas quæſt. vnica, de vnione Verbi, artic. 5. in corp. actiones ſpecificantur ex principiis: ergo actio purè ſupernaturalis debet habere principium purè ſupernaturale.

Tertiò. Certitudo fidei infuſæ eſt eiuſdem rationis cum certitudine naturali: ergo & actus erunt eiuſdem rationis quoad ſubſtantiam. Probatur conſequentia: nam certitudo alicuius habitus, vel actus debet eſſe eiuſdem ordinis, & rationis cum ipſo habitu, vel actu; ſicut certitudo ſcientiæ eſt ſcientifica, & certitudo opinionis opinatiua. Et antecedens probatur; quia nulla forma intenditur per aliam diuerſæ ſpeciei: intenſio enim fit per hoc, quòd eadem forma magis radicatur in ſubiecto, vt 1. 2. quæſt. 52. artic. 2. in corp. docet ſanctus Thomas. Sed certitudo II.

Digitized by Google

ſcientię naturalis intēditur per certitudinē fidei infuſæ: etenim Philoſophus Chriſtianus certior eſt de hac propoſitione: Deus eſt vnus, quàm ſit Philoſophus paganus: eò quòd fides, & ſcientia mutuò ſe in his adiuuant, in quibus non repugnant, ſcilicet in certitudine: ergo.

Quartò. Quæ differunt ſecundùm ſubſtantiam in eſſe naturæ, continuari non poſſunt. Sed actus fidei infuſæ, & acquiſitæ continuantur: vt, ſi Iudæus paulò ante inſtans natiuitatis Domini, haberet hunc aſſenſum: Chriſtus naſcetur, & perſeueraret continuò in illo per aliquod tēpus, Chriſto iā nato, ille actus à principio erat fidei infuſæ: nato autem Chriſto, erat fidei humanæ; quia fides infuſa non poteſt ad falſum inclinare: ergo actus fidei infuſæ, & humanæ non diſtinguuntur, quantùm ad ſubſtantiam in B eſſe naturæ.

Quintò. Actus fortitudinis, vel temperantiæ acquiſitæ, & infuſæ ſunt eiuſdem ſpeciei, quantùm ad ſubſtantiam in eſſe naturæ: ergo & actus fidei acquiſitæ & infuſæ. Probatur conſequentia: nam ſicut actus charitatis infuſæ eſt ſimpliciter ſupernaturalis, ita & actus fortitudinis infuſæ. Et antecedens probatur: nā temperata comeſtio ſemper eſt eiuſdē ſpeciei, quoad ſubſtantiam, ſiue procedat à temperantia infuſa, ſiue ab acquiſita. Similiter etiam ſubire fortiter mortem, eiuſdem ſpeciei eſt, quoad ſubſtantiam, ſiue actus iſte procedat à fortitudine infuſa, ſiue ab acquiſita.

Sextò: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd Angelus, dum erat viator, cognouerit infallibiliter C per experientiam, ſe habere habitum ſupernaturalem fidei, vel charitatis. Conſequens eſt falſum: nam huiuſmodi actus non poſſunt per certitudinem, niſi diuina reuelatione cognoſci: aliàs poſſet viator certò ſcire ſe eſſe in gratia, quod eſt falſum, vt ſuprà dictum eſt: ergo. Sequela probatur: nam Angelus experiebatur in ſe actus fidei, & charitatis: ergo, ſi illi actus nō erant, quantùm ad ſubſtantiā, naturales; euidens erat Angelo per experientiam, eoſdem actus eſſe, quantùm ad ſubſtantiam, ſupernaturales; ac per conſequens, procedere ex principio ſupernaturali; ſcilicet ex habitu infuſo fidei, & charitatis.

Septimò. Vitalitas actus ſupernaturalis fidei, & charitatis eſt naturalis: ergo huiuſmodi actus ſunt, quantùm ad ſubſtantiam, naturales. Antecedens probatur: nam iſti actus non habent, quòd ſint vitales, vt D procedunt ab habitu ſupernaturali, ſed, vt procedut à potentia naturali, quæ eſt coniuncta vitæ intellectualis creaturæ: cùm habitus non ſit potentia vitalis, aut principio vitæ intrinſecè coniunctus: ergo.

III. Secunda ſententia eſt, actus elicitos virtutum Theologalium non ſolùm in genere moris, vel quātùm ad modum; ſed etiam in eſſe naturæ, & quātùm ad ſubſtantiam, ſpecie diſtingui ab actibus virtutis acquiſitæ circa eandem materiam. Tenent hanc ſententiam Caietanus 3. p. q. 76. art. 7. poſt medium commenti, §. ad euidentiam, vbi ait, *quòd naturale, & ſupernaturale ſunt & differentiæ entis, & differentiæ modi faciendi. Nam oculi dati cæco nato, & vinum factum in nuptiis differebant ab aliis oculis, & vinis, ſe-* E *cundùm naturale, & ſupernaturale, quoad modum fiendi tantùm. Sed charitas, & incarnatio Chriſti, & Chriſtum eſſe ſub Sacramento, & lumen gloriæ, & ſimilia differunt à virtutibus naturalibus, & aliis, quæ entia naturalia vocamus, penes ſupernaturale, & naturale, quantùm ad ipſa entia. Sunt enim hæc ex ſuo genere ſupernaturalia entia: quia nulli poſſum enti eſſe, aut fieri connaturalia.* Quibus verbis correxiſſe videtur ſententiam, quam tenuit 2. 2. quæſt. 171. ſuper ſolutione ad 3. S. Thom. Eandem concluſionem defendit M. Medina 1. 2. q. 62. art. ſecundo, concluſione quarta, vbi ait, *Veroſi-* A *milius videtur, & diuinæ Theologiæ magis conſentaneū: quòd iſti actus differant etiam in genere naturæ, ſecundùm ſubſtantiam.* Vnde pro reſolutione difficultatis ſit

IV. Prima concluſio. Actus cuiuſlibet virtutis Theologicæ differt, ſecundùm ſubſtantiam, & in eſſe naturæ, ab actu virtutis acquiſitæ, circa eandem materiam, qui ex ſolis viribus naturæ poteſt haberi. Probatur hæc concluſio. Subſtantia actus ſumitur ex obiecto formali: ſed actus charitatis infuſæ, & charitatis acquiſitæ habēt diuerſa obiecta formalia: nam, vt docet S. Th. 1. 2. q. 62. a. 2. in corp. obiectum Theologicarum virtutum eſt ipſe Deus, qui eſt vltimus rerum finis, prout noſtræ rationis cognitionem excedit: obiectum autem virtutis acquiſitæ eſt aliquid, quod humana ratione comprehendi poteſt: ergo. Confirmatur: nā ratio formalis virtutis Theologicæ eſt ſupernaturalis, & diuina: ratio autem formalis virtutis acquiſitæ eſt merè naturalis; ergo diſtinguuntur ex obiectis formalibus, ac per conſequens ſpecificè, etiam in eſſe naturæ. Secundò probari poteſt hæc concluſio omnibus rationibus, quibus ſuprà oſtenſum eſt, hominē abſque auxilio gratiæ, non poſſe elicere actum fidei, ſpei, charitatis, vel contritionis. Si autem huiuſmodi actus, ſecundùm ſubſtantiam, non eſſent ſupernaturales, ſed naturales, poſſent ex viribus naturæ, abſque auxilio gratiæ produci: ergo.

Actus virtutis infuſæ differt ſecū dū ſubſtantiā ab actu virtutis acquiſitæ circa eandem materiam.

Diſput. 49. & 51.

V. Tertiò probatur: nam, vt probat M. Medina in prima concluſione ex Conciliis Mileuitano, Arauſicano, & Africano, & communi ſententia ſanctorum Patrum; auxilium Dei ſupernaturale eſt ſimpliciter neceſſarium ad credendum, ſperandum, & amandum, & in vniuerſum ad vnumquemque actum virtutis Theologicæ, ita vt non requiratur tantùm, quoad modum operis, quod etiam ſuprà diſputat. 49. & 51. probauimus: ergo non eſt dicendum, ſubſtantiam eorundem actuum eſſe merè naturalem. Probatur conſequentia: nam ſi eſſet merè naturalis ſubſtantia illorum actuum, vtique non eſſet ſimpliciter neceſſariū auxiliū ſpeciale ad credendum, ſperandū, & diligendum Deum, quantùm ad ſubſtantiam actus.

Actus fidei & charitatis ſupernaturalis eſt ſecūdum ſuā ſubſtantiā ſupernaturalis.

Secundò probatur: nam modus ſupernaturalitatis includitur intrinſecè in ſubſtantia, & eſſentia actus virtutis Theologicæ, cùm eiuſmodi virtutes per ſe ſint à Deo infuſæ, & ſupernaturales. Sed iuxta definitionem Conciliorum actus cuiuſlibet virtutis Theologicæ eſt ſupernaturalis, quantùm ad prædictum modum: ergo, etiam quantùm ad ſubſtantiam actus.

VI. Ad primum argumentum reſpondetur, quòd ſanctus Thomas expreſsè docet noſtram ſententiam, vt ſuprà oſtenſum eſt, nec alicubi inſinuauit oppoſitam. Ad locum autem inductum ex quæſtione vigeſimaquarta, de verit. reſpondetur, quòd loquitur de actu exteriori, vt colligitur ex ſolutione ad primum, & ſecundum eiuſdem articuli: nam præcepta dantur de actibus exterioribus. Et huiuſmodi actus, vt confeſſio fidei exterior, quamuis pertineant regulatiuè ad virtutem Theologicam fidei; non tamen excedunt facultatem naturæ, quoad ſubſtantiam actus: nam eadem eſt, ſecundùm ſpeciem phyſicam entitas confeſſionis exterioris fidei, ſiue fiat à Chriſtiano ex motiuo ſupernaturali, ſiue ab hæretico propter aliquod motiuum humanum. Ad alium locum ex ſecunda ſecundæ adductum, iam abundè reſponſum eſt ſuprà diſputat. 51. numero decimoquarto. Ad vltimum locum ex primo ſent. VII.
reſpondetur, quòd, quamuis actus virtutis Theologicæ, & virtutis humanæ circa eandem materiam differant ſecundùm ſubſtantiam actus; nihilominùs, propter ſimilitudinem, quam habent, nō poteſt

Áctus, & habitus ſupernaturales euidéter cognoſci nõ poſsũt, niſi per viſioné beatificam.

Bañ. 1. p q. 32 a 1. dub. 2. ad 3. & 2. 2. q. 5 art. 1. ad 1. cont. 1. concl. S. Tho. & ad 3. pro ſentẽtia Cai.

homo,ſecluſa diuina reuelatione,cognoſcere infallibiliter actum charitatis, quem producit,eſſe ſupernaturalem,nec diſcernere,an procedat ab habitu infuſo,vel acquiſito,vt docet S. Thom. eodem articulo quarto,& M. Sotus libro primo de natura & gratia,c. vigeſimoſecundo,corollario tertio.Imò vt quidam docent graues auctores,habitus fidei,& alij habitus per ſe infuſi, ſecundùm ſuam vltimam differentiam,non poſſunt euidenter cognoſci, niſi per viſionem beatificam;quia lumen fidei,ſicut & habitus gratiæ,& charitatis, ſunt veluti ſemina quædam gloriæ. Vnde, quemadmodum virtus alicuius ſeminis non poteſt diſtinctè, & euidenter cognoſci, niſi cognoſcatur diſtinctè, & euidenter fructus; ita gratia Dei, charitas,vel fides non poſſunt diſtinctè, & euidenter cognoſci, niſi cognoſcatur euidenter vita æterna.

Actus charitatis infuſæ eſt purè ſupernaturalis.

Ad ſecundum reſpondetur,ad hunc ſenſum poſſe concedi, quòd actus charitatis infuſæ ſit purè ſupernaturalis; quia videlicet potentia naturalis non poteſt illum attingere,etiam quoad ſubſtantiam,niſi quatenus eleuatur per auxilium, vel per habitum ſupernaturalem. Et certè, ſi potentia naturalis haberet ſecundùm ſe aliquam actiuitatem, reſpectu actus ſupernaturalis fidei,vel charitatis, quoad ſubſtantiam;poſſet contingere,quod cæteris paribus ex parte habitus ſupernaturalis, & auxilij diuini, qui habet perfectiorem potentiam naturalem,produceret actum ſupernaturalem fidei, charitatis, aut viſionis beatificæ magis intenſum; quod tamen non eſt admittendum, vt diſputatione ſexageſimatertia. oſtenſum eſt. Et ad rationem adductam in oppoſitum ex ſancto Thoma reſpondetur, illam habere locum in habitibus, non autem in actibus. Et ratio diſcriminis eſt, quoniam ante habitum, qui excedit totam facultatem naturæ, non poteſt præintelligi aliquod principium ſupernaturale, ratione cuius homo ſit in actu, quo producere poſſit, vt cauſa principalis, habitum ſupernaturalem. Cæterùm ante actum ſupernaturalem præintelligitur in potentia auxilium ſpeciale, vel habitus ſupernaturalis, per quem homo operatur, vt cauſa principalis ſupernaturales actus fidei, ſpei, & charitatis; vnde non eſt ſimile.

Sed dicet quis,quòd,licèt habens habitum gratiæ, &charitatis,non poſſit in ſeipſo producere habitum ſupernaturalem; nulla tamen apparet repugnantia, quo minùs poſſit illum in alio, vt cauſa principalis, producere nam iam habet principium ſupernaturale, per quod eſt in actu. Reſpondetur, quòd gratia non eſt immediatè habitus operatiuus: charitas autem,& alij habitus infuſi habent quidem rationem principij operatiui,&productiui actuum;non autem habituũ.Vnde,ſi Deus vteretur habitu,vel actu charitatis exiſtentis in Petro;ad producendum habitum charitatis in Paulo;Petrus ſolùm eſſet inſtrumentalis cauſa talis habitus,non autem efficiens principalis.

Habitus ſupernaturalis nõ eſt productiuus alterius habitus.

Ad confirmationem reſpondetur, ſolùm conuincere, quòd potentia naturalis nullo modo concurrat ad actum ſupernaturalem,niſi vt eleuata per aliquod ſupernaturale principium actiuum: ſic tamen eleuata verè concurrit actiuè ad eundem actum, vt cauſa proxima principalis,vt patebit inferiùs diſputatione 68.

VIII. Ad tertium reſpondetur; certitudinem ſcientiæ non intendi propriè,& formaliter,per certitudinem fidei;ſed ſolùm ex parte ſubiecti: ſicut perficiuntur illa,quæ ſunt inferioris ordinis ex cõiũctione ad ea, quæ ſunt ordinis ſuperioris. Et ad impugnationem dicendum,quòd,cæteris paribus,philoſophus Chri-

Bañ. 2. 2. q 1. a. 5. ad 2.

A ſtianus non eſt magis certus intenſiuè, certitudine naturali,huius veritatis,Deus eſt,quam philoſophus paganus;ſed ſolùm extenſiuè, quia videlicet pluribus modis eſt certus de illa veritate.Deficiente namque demonſtratione naturali,remanet in Chriſtiano lumen fidei, quo fixus manet in illa veritate, quod tamen non habet locum in philoſopho pagano.

Ad quartum reſpondetur cum Medina, quòd multa ad ſenſum videntur continuari, quæ reuerà non cõtinuãtur,vt patet in virga,cuius medietas eſt ſicca, & medietas viridis, & in motu canis, de alta turri cadentis;cuius motus,ſi in via moriatur, interrumpitur,vt cõmuniter dicunt philoſophi 4.Phyſic. Similiter ergo dicendum in caſu poſito, quòd ille

Medina 1. 2. q. 62. a. 2. in fin.

B actus fidei non eſt continuus, ſed per mutationem obiecti crediti interrumpitur,& vſque ad inſtans natiuitatis Domini elicitur à fide infuſa; poſtea verò producitur à fide humana.Poterit nihilominùs vterque actus eſſe meritorius, vt ſi homo ille ſit in gratia, & habeat ignorantiam inuincibilem natiuitatis Domini,re ipſa iam exhibitæ.

IX.

Actus exterior virtutis infuſæ, & acquiſitæ circa eandẽ materiã sũt eiuſdẽ ſpeciei in eſſe naturæ.

Ad quintum reſpondetur, quòd, ſi loquamur de actu interiori, diuerſæ ſpeciei ſunt, etiam quoad ſubſtantiam,&in eſſe naturæ,actus temperantiæ infuſæ,& acquiſitæ. propter diuerſam rationem formalem obiecti,quam habent. Si verò loquamur de actu exteriori,eiuſdem ſpeciei ſunt in eſſe naturæ,vt ſuprà dictum eſt, quamuis in genere moris diſtin-

C guantur. Et idem contingit in actu fidei, & charitatis,vt dictum eſt.

Habitus ſupernaturalis per experientiam actuũ euidenter cognoſci non poteſt.

Cai. 2. 2. q. 6. a. 1.

Ad ſextum negatur ſequela:nam vt ſuprà dictum eſt,propter ſimilitudinem,quam habent actus charitatis naturalis,& ſupernaturalis, certò diſcerni,abſque diuina reuelatione,non poteſt, vtrùm ille actus à virtute infuſa,vel acquiſita ſit elicitus. Vnde, vt dicit Caietanus,experientia actuu,quantumuis ſint ſupernaturales,nõ infert infallibiliter experiẽtiã ſupernaturalium habituum, à quibus procedunt, ſed tantùm probabiliter. Et ratio huius eſt, quam aſſignat M.Bañes,quia ratio formalis, ſub qua eliciuntur actus ſupernaturales,non poteſt infallibiliter per experientiam cognoſci, ſed ſolum per reuelationẽ diuinam:nam illa ratio eſt omnino ſupernaturalis,& conſequenter excedit totum ordinem virtutis cognoſcitiuæ naturalis.

Bañ. locis citati.

D Sed vrget adhuc argumentum factum:nam Angelus propria virtute euidenter cognoſcit omnia naturalia:ergo, cùm non videret intra totum ordinem naturæ aſſenſum illum, quo credebat, Deum eſſe trinum, & vnum; euidenter cognoſcebat à poſteriori, aſſenſum illum eſſe, quantùm ad ſubſtantiam ſupernaturalem; ac per conſequens, euidenter cognoſcebat,ſe habere aliquod principium actiuum ſupernaturale, in cuius virtute produceret illum actum.

X.

Cai. 3. p. q. 76. art 7. in fin in reſponſ. ad vltimam confirmationem.

Ad hoc argumentum reſpondet Caietanus, quòd *Angelis non ſunt indita ſpecies omnium ſpecierum, ſed*

E *earum tantum, quæ ad naturalem ordinem ſpectant, & propterea fidem,& charitatem nõ per naturalem cognitionem cognouerunt, niſi habentes illas in ſeipſis, vt potè ad eos ſpectantes.* Quibus verbis videtur concedere,quẽlibet Angelum naturali cognitione proprium habitum fidei,ſpei, & charitatis à principio cognouiſſe,ſecundùm quòd erat accidens ad illum pertinens. Oppoſitam ſententiam docet S.Th. 1. 2. quæſt. ſexageſimaſecunda, articulo primo, in fin. corporis, vbi ait,quòd habitus virtutum Theologicarum ſola diuina reuelatione traduntur. Reſpondetur ergo ad argumentum, quòd,vt patebit infrà, Angelus non cognoſcebat euidenter,ſubſtantiam illorum actuum non eſſe ſupernaturalem: nam, licèt viribus naturæ Angeli cognoſcant euidenter omnia naturalia, ſi

Angelus per naturæ vires non cognoſcit certò habitus ſupernaturales.

Digitized by Google

A ſi relinquantur ſuæ naturæ; Deus tamen, ſua potentia abſoluta, poterat illis occultare aliquod obiectū naturale, & neſciebat Angelus: Vtrùm Deus de facto ſua abſoluta poteſtate vteretur, reſpectu illorum actuum: & propterea non cognoſcebat euidenter à poſteriori, actus illos eſſe, quantùm ad ſubſtantiam, ſupernaturales. Et eadē ratione nō cognouit euidenter per ſolam facultatem naturæ, humanitatē Chriſti ſubſiſtere per ſubſiſtentiam Verbi, etiamſi non videret creatam ſubſiſtentiam eiuſdem humanitatis; quia reuerà illam nō habuit. Sed de hoc infrà dicendum erit latius. Interim videatur M.Med.q.2. introductoria ad 3.p.in ſolutione ad ſextum argumentum ex obiectis ſecundo loco.

Ad ſeptimum argumentum reſpondetur, quòd vitalitas proxima, & formalis actus fidei, & cuiuſcúque B alterius actus ſupernaturalis procedit effectiuè, vt quo, ab habitu ſupernaturali, vel motione diuina, vt ſuprà oſtenſum eſt.

DISPVTATIO LXVI.

Vtrùm vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem procedat effectiuè ab ipſa gratia, an à ſolo auxilio actuali, ſiue à voluntate eleuata per tale auxilium.

I. CIRCA iſtā cōtrouerſiā ſunt duæ C celebres inter Doctores ſententiæ. Prima aſſerit, vltimam diſpoſitionem ad gratiam nō produci effectiuè à gratia habituali, neque ab habitu charitatis, aut pœnitentiæ, ſed a libero arbitrio moto, & eleuato actuali auxilio ſupernaturali. Sequuntur hanc ſentētiā aliqui recentiores Theologi, cui fauet Dur. in 4.d.17.q.1.n.8.& probatur:

Primò ex D.Tho.1.2.q.109.art.6.vbi ait, quòd ad hoc, vt ſe præparet homo ad ſuſceptionem gratiæ habitualis, non oportet ponere aliquod aliud donum habituale in anima, quia ſic procederetur in infinitum; ſed oportet præſupponi aliquod auxilium gratuitum. Idem docet 1.p.q.62.a.2.ad 3.vbi ait, D quòd ad conuerſionem, per quam aliquis præparat ſe ad gratiam habendam, non requiritur aliqua habitualis gratia, ſed operatio Dei ad ſe animam conuertentis. Sentit ergo S. Thom. vltimam diſpoſitionem ad gratiam nō procedere effectiuè ab ipſa gratia habituali.

Secundò. Quando habens habitum gratiæ, vt quatuor, diſponitur ad habitum, vt octo, illa diſpoſitio, vt octo, non procedit effectiuè ab habitu gratiæ, & charitatis, vt octo: ergo ſimiliter diſpoſitio ad primam gratiam, & charitatem non procedit effectiuè ab ipſa gratia, & charitate; ſed à libero arbitrio eleuato per auxilium actuale præuenientis gratiæ. Antecedens probatur: nam per diſpoſitionem intenſam, vt octo, meretur homo augmentum habitus, vt octo: ergo talis diſpoſitio antecedit ſimpliciter E ipſum habitum, vt octo: meritū enim eſt via ad præmium, via autem præcedit terminum: ergo talis diſpoſitio non poteſt eſſe effectiuè ab habitu, vt octo. Patet conſequentia: nam cauſa efficiens debet ſimpliciter antecedere ſuum effectum: vnumquodque enim operatur efficienter, inquantùm eſt actu: ergo ſi habitus intenſus, vt octo, eſt cauſa efficiens actus, vt octo, ſimpliciter eſt prior ſuo actu; ac per conſequens, non poterit eſſe eo poſterior: aliàs idem, ſecundùm idem reſpectu eiuſdem, eſſet ſimpliciter prius, & poſterius.

Tertiò. Implicat contradictionem, quòd actio procedens effectiuè ab aliqua forma, ſit vltima diſpoſitio ad eandem formam: ergo actio procedens effectiuè à gratia habituali non poteſt eſſe vltima diſpoſitio ad illam. Antecedens probatur: nam licèt calor, vt octo, ſit diſpoſitio vltima ad formam ignis; implicat tamen, quòd calefactio, procedens effectiuè à forma ignis, ſit vltima diſpoſitio ad eandem formam. Et ratio huius eſt: nam calefactio eſt poſterior forma ignis, à qua procedit.

Quartò. Actus virtutis acquiſitæ, qui eſt vltima diſpoſitio ad productionem habitus, non poteſt effectiuè procedere ab eodem habitu, vt docet S.Th. 1.2.q.51.a.2.& 3. ergo ſimiliter actus virtutis infuſæ, quæ eſt vltima diſpoſitio ad infuſionem habitus, nō poterit procedere effectiuè ab eodem habitu.

Quintò. In naturalibus vltima diſpoſitio ad formam ſubſtantialem non producitur effectiuè à forma ſubſtantiali, ſed ab agente: etenim calor, vt octo, qui eſt vltima diſpoſitio ad formam ignis, producit effectiuè formam ignis; tanquam inſtrumentu principalis agentis, atque adeò non poteſt eſſe effectiuè ab igne genito; aliàs idē reſpectu eiuſdem eſſet cauſa, & effectus, prius, & poſterius in eodem genere cauſæ; quod implicat ergo. II.

Confirmatur. Si vltima diſpoſitio ad formam ignis, quæ introducitur in lignum, eſt effectiuè ab ipſa forma ignis geniti, ſequitur, quòd ignis genitur producat efficienter ſeipſum; conſequens manifeſtè implicat contradictionem: ergo. Sequela probatur: nam, qui attingit effectiuè diſpoſitionem vltimam ad introductionem formæ ſubſtantialis in materiam, attingit effectiuè ipſum compoſitum, quod generatur: homo enim ex eo dicitur generare hominem, quia attingit vltimam diſpoſitionem ad introductionem animæ rationalis in materiam: ergo, ſi calor, vt octo, qui eſt vltima diſpoſitio ad formam ignis, producitur effectiuè à forma ignis geniti; ſequitur, ipſum ignem effectiuè producere ſeipſum. Et eadem ratione gratia habitualis, & charitas quæ infunditur, attingeret effectiuè productionē ſui ipſius, ſi ſemel admittatur, vltimam diſpoſitionē ad infuſionem gratiæ, & charitatis procedere effectiuè ab eadem habituali gratia, & charitate.

Secunda ſententia docet, quòd vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, & ad habitum infuſum procedit in genere cauſæ formalis, vel efficientis, ab ipſa gratia habituali, & ab habitu infuſo; quamuis illum antecedat in genere cauſæ materialis. Hanc ſententiam ſequuntur Ferrar. 3.cont Gent.c.153. Caiet. 1.2.q 113.a.8. Sot.lib.2.de natura, & gratia, c.18. propoſitio.2. vbi ait, quòd *motus liberi arbitrij non præcedit gratiam ſimpliciter ordine naturæ; ſed cum limitatione, id eſt, in genere cauſæ materialis: in genere enim gratiæ efficientis gratia præcedit.* Idem docet latiùs: & in 4 d. 14.q.2.a 6. Conſentit M.Med.1.2.q.113.a. 8. ad 1. Et quoniam hæc eſt expreſſa ſententia S. Thomæ, pro eius explicatione ſit III.

PRima Concluſio. Actus charitatis ſupernaturalis, & ſimiliter actus perfectæ contritionis eſt propriè loquendo, vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, non ſolùm moralis, ſed etiam phyſica. Concluſio eſt contra aliquos Doctores, quos refert Medina 1.2.qu. 113. art.8.ad conf.2.argumenti, aſſerentes, eſſe ſolùm diſpoſitionem moralem. Sed probatur: nam, vt habetur in Conc. Trid.ſeſſ.6. decreto de iuſtificatione, capite quinto, & ſexto, peccator per actus liberi arbitrij, Deo adiuuante, diſponitur ad gratiam. Et canone quarto definitur, quòd per eoſdem actus cooperatur Deo, & ſe diſponit, ac præparat, ad obtinendam iuſtificationis gratiam; vbi Concilium apertè loquitur de reali diſpoſitione, &

Actus charitatis, & contritionis eſt vltima diſpoſitio ad gratiam tum moralis, tū phyſica.

Digitized by Google

phyſica. Præterea probatur ratione: quia vt docet S. Thom. 1.2. q. 112. art. 2. nulla forma perfecta poteſt recipi, niſi in materia diſpoſita, ſed gratia habitualis eſt forma ſupernaturalis perfecta, tribuens eſſe ſupernaturale: ergo non recipitur, niſi in materia diſpoſita; ſed nulla eſt alia diſpoſitio vltima ad gratiam in lapſis adultis, niſi actus contritionis, & charitatis: ergo.

IV. Diſpoſitio vltima ad habitũ gratiæ, & charitatis, procedit effectiuè ab ipſa gratia.

Secunda Concluſio. Actus contritionis, & charitatis, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, procedit in genere cauſæ formalis, vel efficientis ab ipſa gratia habituali, & ab habitu infuſo pœnitentiæ, & charitatis. Itaque actus pœnitentiæ, & habitus gratiæ, & pœnitentiæ, ſeu charitatis ſunt in eodem inſtanti temporis cum actu charitatis, & pœnitentiæ; at in genere cauſæ formalis, & efficientis, gratia, & charitas, & pœnitentia habitualis eundem actum antecedunt. Cæterùm in genere cauſæ materialis, ſeu diſpoſitiuæ, actus virtutis charitatis, & pœnitentiæ antecedit infuſionem habitus.

Probatur primò hæc Concluſio ex S. Thom. 1. par. quæſt. 62. artic. 2. ad 3. vbi ait, quòd ad conuerſionem in Deum, quæ eſt meritoria beatitudinis, *requiritur habitualis gratia quæ eſt merendi principium.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Contritio, quæ eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, licèt non ſit meritoria gratiæ, quæ iam habetur, eſt tamen meritoria gloriæ, quæ nondum habetur, vt 1.2. quæſtion. 112. articul. 2. ad 1. docet ſanct. Thomas ergo ſecundùm S. Thom. vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem procedit à gratia habituali. Nec valet ſolutio, quòd videlicet nomine gratiæ non intelligat S. Thom. gratiam habitualem, ſed gratuitam Dei motionem, vt quidam exponunt. Contra hoc enim eſt, quòd in illo articulo agit S. Thom de infuſione gratiæ iuſtificantis: hæc verò eſt habitualis gratia: ergo loquitur de gratia habituali. Præterea: nam

V. idem S. Thom. quæſt. 28. de veritate, art. 8. in corpore, expreſſiſſime docet noſtram ſententiam: ait enim quòd diſpoſitio vltima tam ad formam naturalem, quam ad gratiam, quamuis in genere cauſæ materialis ſit prior natura, quàm ipſa forma, ad quam diſponit; in genere tamen cauſæ formalis eſt poſterior natura ipſa forma; quia procedit ab illa. Hoc idem docet de calore reſpectu ignis; & de aliis diſpoſitionibus naturalibus 3. p. quæſt. 7. art. 13. ad 2. ait enim: *Calor, qui fuit diſpoſitio ad formam ignis, eſt effectus profluens à forma ignis iam præexiſtentis.* Idem dicit q. 9. a. 3. ad 2.

Secundò probatur ratione: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd aliquis adultus iuſtificatus extra ſacramentum conſequeretur gloriam, abſque omni proprio merito. Probatur ſequela: nam ſit caſus, quòd quis immediatè, poſtquam habuit contritionem, per quam iuſtificatus eſt, moriatur; ille conſequitur vitam æternam, quia diſcedit in gratia: & tamen, iuxta oppoſitam ſententiam, illam conſequitur abſque proprio merito. Etenim actus contritionis, per quem iuſtificatus eſt, non fuit meritorius; ſiquidem non proceſſit à gratia habituali: ergo per illum actum contritionis non meruit vitam æternam: cùm ergo nullum poſtmodum alium actum meritorium produxerit, vt ſupponimus; relinquitur, aliquem adultum iuſtificatum extra ſacramentum conſequi vitam æternam ſine proprio merito. Hoc autem eſſe pluſquam falſum probatur ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificatione, can. 32. vbi definitur, hominem iuſtificatum per bona opera mereri gloriam, & ipſius gloriæ augmentum: ergo per contritionem, per quam adultus iuſtificatur diſpoſitiuè, meretur propriam gloriam.

VI. Diſpoſitio vltima ad gratiam eſt etiam diſpoſitio ad habitũ charitatis, &c.

Tertia Concluſio. Vltima diſpoſitio ad gratiam eſt etiam conſequenter diſpoſitio ad habitus infuſos charitatis, pœnitentiæ, & reliquos habitus infuſos. Probatur, nam diſpoſitio præparans ad aliquam formam, diſponit conſequenter ad omnia, quæ ad modum propriæ paſſionis, conſequuntur ad talem formam; vt patet in naturalibus: diſpoſitio enim vltima ad introductionem animæ rationalis, eſt etiam conſequenter diſpoſitio ad omnia, quæ per modum paſſionis eandem animam conſequuntur. Sed habitus pœnitentiæ, & alij habitus ſupernaturales infuſi conſequuntur ad gratiam habitualem ad modum propriæ paſſionis, vt ait S. Thom. 1.2. quæſt. 110. art. 4. ad 1. & 2. ergo contritio, quæ eſt vltima diſpoſitio ad gratiam eſt, etiam conſequenter vltima diſpoſitio ad habitum pœnitentiæ, qui conſequitur infuſionem gratiæ.

Confirmatur. Contritio eſt prior natura, in genere diſpoſitionis, quàm gratia habitualis, vt probatum eſt: gratia autem habitualis eſt prior natura, quàm habitus pœnitentiæ, qui conſequitur ad illam ergo de primo ad vltimum, contritio in genere diſpoſitionis eſt prior, quàm habitus pœnitẽtiæ. Ita Sotus, a. 6. allegato, & Med. vbi ſuprà, quamuis Canus 1. p. relectionis de pœnitentia ad 4. teneat, actum pœnitentiæ eſſe non poſſe diſpoſitionem ad habitũ pœnitentiæ, à quo procedit & mouetur tertio argumento facto initio quæſtionis.

VII. Contritio dupliciter conſiderari poteſt.

AD primum argumentum ex auctoritatibus S. Thom. reſpondetur, ipſum tenere noſtram ſententiam, vt patet ex locis adductis. Reſpondeo ſecundò primum actum contritionis poſſe dupliciter conſiderari: Primò, in ratione diſpoſitionis, quatenus in genere cauſæ materialis antecedit gratiam habitualem, & ſub hac ratione tribuitur gratiæ operanti, & Deo mouenti; atque adeò procedit à potentia eleuata per auxilium actuale ſupernaturale, nec intelligitur, vt ſic, procedere à gratia habituali. Et iuxta hanc conſiderationem procedunt verba ſancti Thom. adducta pro oppoſita ſententia. Secundò, poteſt conſiderari, quatenus informatur gratia, & eſt meritorius gloriæ, vt dictum eſt: & ſub hac ratione procedit à gratia habituali, in qua fundatur omne meritum vitæ æternæ. Sed contrà: ſequitur ex hoc, quòd vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, formaliter loquendo, non procedat effectiuè ab ipſa gratia habituali, ſed ſolùm materialiter. Reſpondetur, id non eſſe contra noſtram ſententiam; quia ſolùm contendimus, eundemmet actũ contritionis, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, procedere efficienter, vt à prima radice, ab ipſa gratia habituali.

VIII. Bañ 1.2. q. 24. artic. 6. dub. 2. ad 7.

Ad ſecundum M. Bañes fatetur, quòd etiam vltima diſpoſitio ad augmentum habitus, vt octo, procedit, in caſu argumenti, effectiuè ab ipſo habitu intenſo, vt octo; ſicut in prima infuſione habitus. Ratio, quæ illum conuincit eſt: nam, ſi illa maior intenſio actus non producitur effectiuè ab habitu, ſed ab auxilio, & motione Dei; ſequitur, quòd homo non eſſet cauſa principalis illius maioris intenſionis actus ſupra habitum præexiſtentem; ſed tantùm inſtrumentalis. Probatur: nam, vt colligitur ex S. Th. 1. 2. q. 68. a. 3. ad 2. & 3. part. q. 7. a. 1. ad 3. hæc eſt differentia inter cauſam principalem, & inſtrumentalem, quòd cauſa principalis operatur per habitum, aut per formam ſibi intrinſecam, proportionatam cum effectu; inſtrumentum autem ſolùm operatur ex motione exterioris agentis principalis: ergo, ſi illa maior intenſio actus non procedit ab habitu intenſo, ſed ex motione Dei, ſolùm erit homo cauſa inſtrumentalis, reſpectu illius maioris intenſionis.

Hæc

Digitized by Google

Hæc tamen ſententia non videtur ad mentem S. A Thom. 1. 2. quæſt. 114. art. 9. in corpore, vbi ait, quòd illud, quod comparatur ad actum liberi arbitrij moti à Deo, tanquam principium actus, non poteſt cadere ſub merito. Et hac ratione probat, donum perſeuerantiæ non poſſe cadere ſub merito; quia eſt principium effectiuum operis meritorij; aliàs idem, reſpectu eiuſdem, eſſet ſimpliciter principium meriti, & terminus meriti; quod implicat: ergo, ſi in caſu poſito actus pœnitentiæ, & charitatis, vt octo, procedit effectiuè ab habitu pœnitentiæ, & charitatis, vt octo; erit impoſſibile, quòd per talem actum intenſum mereatur homo augmentum habitus: atque adeò nunquam caderet ſub merito augmentum habitus infuſi: quod eſt contra ſanct. Thom. eadem quæſt. art. 8. vt diſput. 60. numer. 12. viſum eſt. Et confirmatur hoc: nam præmium non poteſt, phyſicè loquendo, eſſe prius ſimpliciter, quàm meritum, ſed augmentum habitus, vt octo, eſt præmium correſpondens actui intenſo, vt octo: ergo tale augmentum habitus non poteſt, ſimpliciter loquendo, eſſe prius, quàm ſit actus, vt octo: ergo non poteſt eſſe cauſa efficiens illius, vt vult Bañes. Probatur conſequentia: nam, vt docet Sanct. Thom. q. 28. de verit. art. 7. id, quod eſt prius in genere cauſæ efficiétis, vel formalis, eſt ſimpliciter prius, quàm id, quod antecedit ſolum in genere cauſæ materialis. Cuius ratio eſt: nam cauſa efficiens operatur, inquantùm eſt actu; cauſa autem materialis poteſt cauſare antequam intelligatur eſſe, vt Sotus ait 2. Phyſic. quæſtion. 3. etenim cauſalitas illius eſt via ad eſſe. Antecedens autem probatur: nam meritum eſt via ad præmium: ergo implicat, quòd præmium ſimpliciter ſit prius ipſo merito; aliàs enim terminus antecederet ſimpliciter motũ, ſeu viam ad terminũ.

Diſpoſitio vltima ad augmẽtum charitatis, vt octo, nõ procedit effectiuè ab ipſo habitu, vt octo.

Reſpondetur ergo aliter ad argumentum, quòd in caſu poſito actus charitatis intenſus, vt octo, non procedit effectiuè ab habitu, vt octo, ſed ab habitu præexiſtente, vt quatuor, ſimul cum auxilio ſupernaturali intenſo, vt octo, per quod habitus, vt quatuor, eleuatur, vt poſſit effectiuè producere ipſum actum intenſum, vt octo, per quem diſponitur ad augmentum habitus: nam, vt ſuprà oſtenſum eſt, intenſio actus menſuranda eſt ex quãtitate auxilij motionis diuinæ. Et ad fundamentum M. Bañes reſpondetur, quòd etiam reſpectu illius maioris intenſionis, homo eleuatus per auxiliũ, eſt vera cauſa principalis proxima, vt diſputatione 68. patebit. Cuius ratio eſt: nam illud auxilium non eſt extrinſecum potentiæ, ſed illi inhærens antecedenter ad actum in genere cauſæ efficientis, & ordine naturæ, quamuis non ordine temporis. Vnde non ſequitur, hominem eſſe merum inſtrumentum illius actus, quantùm ad maiorem intenſionem, quam habet ſupra habitum præexiſtentem. Aliàs eodem argumento probaretur, hominem eſſe merum inſtrumentum, reſpectu omnium actuum ſupernaturalium, quos per auxilium actuale diuinæ gratiæ producit ante infuſionem habituum ſupernaturalium, quales ſunt attritio, timor inferni, & alij actus conſimiles, per quos liberum arbitrium remotè diſponitur ad gratiam iuſtificantem: nam huiuſmodi actus non procedunt ab aliquo habitu ſupernaturali, ſed à potentiis, eleuatis per actuale auxilium ſupernaturale.

IX. Ex his ad ſecundum argumentum principale, conceſſo antecedente; negatur conſequentia. Et ratio diſcriminis eſt: nam, quando per actum magis intenſum augetur habitus præexiſtens; talis actus eſt meritorius augmenti ipſius habitus, atque adeò non poteſt ab illo procedere effectiuè. Cæterùm in prima infuſione gratiæ vltima diſpoſitio nõ eſt meritoria ipſius gratiæ; vnde non eſt ſimile.

Ad tertium negatur maior. Ad probationem reſpondetur: quòd quando actio eſt ſucceſſiua, vel tranſiens, ſicut calefactio reſpectu ignis, implicat, quòd actio procedens ab aliqua forma, ſit vltima diſpoſitio ad productionem eiuſdem formæ; non autem, quando actio fuerit inſtantanea & immanens, vt eſt contritio. Et ratio diſcriminis inter vtramque actionem eſt, quia diſpoſitio vltima debet eſſe in eodem inſtanti, in quo eſt forma; & ſimiliter recipi in eodem ſubiecto, ſumendo actionem pro qualitate, vel termino: actio autem inſtantanea, & immanens poteſt eſſe in eodem inſtanti, in quo recipitur forma; & ſimiliter recipitur in eodem ſubiecto. Vnde hæc actio poterit diſponere vltimatè ad productionem formæ, à qua procedit, non autem illa.

Actio procedens effectiuè ab aliqua forma, poteſt aliquo modo eſſe diſpoſitio ad eãdé formam.

Ad quartum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam vltimus actus virtutis acquiſitę producit effectiuè ipſum habitum. Vnde non poteſt effectiuè producere ab illo, aliàs idem, reſpectu eiuſdem, eſſet cauſa, & effectus, in eodem genere cauſæ. Cæterùm per actum virtutis infuſæ, per quem homo vltimatè diſponitur ad infuſionem habitus, non producitur effectiuè ipſe habitus, ſed ſolùm diſpoſitiuè: nam, vt docet ſanctus Thomas prima ſecundæ, quæſtione 51. articulo quarto ad tertium, habitus ſupernaturales non producuntur efficienter per noſtros actus, ſed tantum diſpoſitiuè. Vnde huiuſmodi vltima diſpoſitio poteſt eſſe effectiuè ab ipſo habitu. Sed contra. Sequitur ſaltem, quod contritio, quæ eſt pars ſacramenti pœnitentiæ, non procedat effectiuè a gratia habituali, ſi infundatur in ipſa ſuſceptione ſacramenti. Probatur: nam talis contritio eſt cauſa inſtrumentalis efficiens gratiæ habitualis, vt docet ſanctus Thomas in 4. d. 17. quæſtione ſecunda, articulo quinto, quæſtiuncula prima in corpore, & ad primum: ergo eſt ſimpliciter prior, quàm gratia habitualis: ergo non procedit effectiuè ab illa. Reſpondeo cum S. Thom. q. 28. de veritate, artic. 8. ad ſecundum: quòd illa contritio, per ſe loquendo, ſecundùm ea, quæ habet, vt procedit à libero arbitrio, moto per auxilium gratiæ, ſolùm eſt cauſa materialis habitualis gratiæ; & ſimpliciter poſterior illa: at verò, ſecundùm quòd eſt pars ſacramenti, eleuatur à Deo ad cauſandam gratiam ſacramentalem inſtrumentaliter; & ſecundùm hanc rationem non procedit effectiuè à gratia ſacramentali, ſed potiùs illam producit, vt dictum eſt. Et pro maiori intelligentia, notandum, quòd, quando homo accedit contritus ad ſacramentum pœnitentiæ, ſuſcipit duplicem gratiam, alteram, quæ correſpondet ipſi contritioni, ex opere operantis; alteram verò ſacramentalem, quæ correſpondet virtuti Sacramenti ex opere operato. Vnde, ſi accedat cum contritione, vt quatuor, conſequitur gratiam, vt octo, ex quibus gradibus, quatuor correſpondent contritioni, etiam ſine Sacramento: alij verò quatuor gradus correſpondent virtuti Sacramenti. Etenim gratia ſacramentalis menſuratur ſecundùm quantitatem diſpoſitionis.

X.

Obiectio.

Solutio.

Cõtritio, vt eſt pars ſacramenti pœnitẽtię, non procedit effectiuè à gratia habituali.

Sacraméta nouæ legis gratiã conferunt ex opere operato.

XI. Ad quintum iam patet ex locis S. Thom. ſuprà inductis, qualiter etiam in naturalibus vltima diſpoſitio ſit à forma ſubſtantiali: nec ex hoc ſequitur, quòd idem, ſecundùm eandem rationem, reſpectu eiuſdem, ſit cauſa, & effectus, prius, & poſterius in eodem genere cauſæ. Etenim calor, vt octo, verbi gratia, inquantùm eſt diſpoſitio vltima ad formam ignis, eſt prior igne genito, in genere cauſæ materialis; & ſub hac ratione tribuitur generanti, vt cauſæ efficienti: ſi autem conſideretur idem calor, vt octo, quatenus eſt paſſio conſequens naturam

Calor, vt octo procedit à forma ignis geniti.

Digitized by Google

naturam ignis geniti,& eam conſeruans;eſt, vt ſic, A effectus ignis geniti, & ab eo procedit,in genere cauſæ formalis.

Ad confirmationem reſpondetur,ignem genitum non producere efficienter ſeipſum;quia non producit effectiuè vltimam diſpoſitionem ad introductionem ſuæ formæ ſubſtantialis in materiam, inquantùm eſt formaliter vltima diſpoſitio ad eandē formam:nam ſub hac ratione ſolùm tribuitur generanti,vt dictum eſt. Etenim ad eandem cauſam pertinet diſponere materiam, cui tribuitur productio compoſiti.Et eadem ratione gratia, & charitas habitualis non concurrit effectiuè,etiam, vt quo, ad productionem ſui ipſius.

Sed contrà:nam ſequitur ſaltem, quòd pœnitens B eliciens actum contritionis, attingat effectiuè productionē gratiæ habitualis. Probatur:nam producit effectiuè,vt cauſa principalis, vltimam diſpoſitionē ad infuſionem gratiæ habitualis, inquantùm eſt vltima diſpoſitio,vt patet ex Conc.Trid.ſeſſ. 6. de iuſtific. c.5.vbi habetur, peccatorem per actum charitatis,& contritionis,ſeipſum diſponere,&præparare ad ſuam iuſtificationem:qui autem eſt cauſa efficiēs principalis vltimæ diſpoſitionis, inquantùm eſt vltima diſpoſitio ad introductionem formæ,eſt etiam cauſa principalis ipſius formæ,vel vnionis eius cum materia.

XII. Reſpondetur,ſolùm Deum eſſe cauſam principalē effectiuā gratiæ,vt docet S.Th.1.2.q.112.a.1. Vnde,nō poteſt concedi,quòd homo cauſet efficienter in ſe gratiā. Ita docet M.Canus lib.12.de locis,c.13. ad 7.argumentum. Cùm enim iuſtificatio ſit quædā ſpiritualis generatio ſecundùm illud Ioan.1. *Qui nō ex ſanguinibus,neque ex voluntate carnis,neque ex voluntate viri,ſed ex Deo nati ſunt.*Et Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua,& Spiritu ſancto,non poteſt introire in regnū Dei*;ſicut homo generat ſeipſū,ſed generatur ab alio ; ita etiam non iuſtificat ſe propriè loquendo,ſed iuſtificatur à Deo,tanquam à cauſa efficienti,& à gratia,vt à cauſa formali; ſed ſolùm concurrit diſpoſitiuè ad ſuā iuſtificationem, quod multis locis Scripturæ oſtendit Canus loco citato. Nec repugnat, ſed potiùs conſonat huic doctrinæ illud 1.Ioan.3.*Omnis,qui habet hanc ſpem,ſanctificat ſe.*Non enim ſignificatur his verbis,hominem effectiuè producere gratiam qua formaliter ſanctificatur; ſed oſtenditur,illum non iuſtificari ; quando eſt adultus, ſine proprio actu liberi arbitrij, quo, motus à Deo, ſeipſum diſponit ad gratiam , & conſentit Deo vocanti,quia,vt ait Auguſtinus, *Qui fecit te ſine te , non ſaluabit te ſine te.* Ad argumentum ergo eſt prima ſolutio,quam adhibet M.Medina 1.2.q.112.a.1.dub. 2.ad primum, quòd ſcilicet , quando vltima diſpoſitio habet ex natura rei cōnexionē cū forma,ad quā diſponit;tunc qui eſt cauſa efficiens vltimæ diſpoſitionis,eſt etiā cauſa efficiens formæ,quæ introducitur, vel vnionis eius cū materia.Contritio autē non habet ex natura rei connexionem cum gratia iuſtificante,ſed ſolùm ex ordinatione diuina. Vnde , licèt pœnitens ſit cauſa efficiens contritionis, non ſequitur,quòd ſit cauſa efficiens gratiæ,qua iuſtificatur.

Homo propriè nō iuſtificat ſeipſum.

Cauſās efficiētiuè vltimā diſpoſitionē ad formam, quando ſit cauſa efficiens formæ.

Sed hæc ſolutio nobis non placet:nam contritio, vt ſuprà oſtenſum eſt, ex natura rei habet connexionem cum gratia. Aliter ergo reſpondetur ad argumentum, quòd quamuis vltima diſpoſitio ad gratiā efficienter producatur à libero hominis arbitrio;nō tamen procedit ab eo virtute propriæ formæ , ſed quatenus mouetur à Deo ſpeciali auxilio gratiæ, vt 1.2.q.109.a.6.docet S.Th. Propoſitio autē aſſumpta in argumento ſolùm habet verū in illis , qui virtute propria attingunt vltimam diſpoſitionem,vel introductionē formę in materia.Vnde ſolus Deus eſt cauſa efficiens gratiæ , quæ ad illam diſpoſitionem ſequitur.

Diſput.59 n. 6.& 7.

DISPVTATIO LXVII.

Vtrùm abſque auxilio gratiæ,voluntati creatæ inhærente,ſola aſſiſtentia intrinſeca Spiritus ſancti, poſſit liberum arbitrium elicere actum ſupernaturalem fidei, ſpei, charitatis, vel pœnitentiæ.

QVIDAM Theologi ſentiunt,abſque auxiliis gratiæ inhærentibus, Deum immediatè ſua potētia abſoluta compenſare poſſe , & ſupplere concurſum habituum,&donorum ſupernaturalium,potentiis inhærentium , & tali,ac tanto influxu in actus fidei ſpei, & charitatis cum libero arbitrio cooperari , vt efficiantur tales,quales eſſent , ſi præueniens gratia antecederet. Alij hanc ſententiam reputant probabilem,& addunt,actus ſupernaturales,qui ante infuſionem habitus eliciuntur, nullum habere in homine phyſicum principium ſupernaturale , potentiis C eius inhærens;ſed Deum immediatè,aſſiſtentia quadam extrinſeca , quam appellant Dei virtutem aſſiſtentem,ſupplere rationē habitus,&motionis inhærentis. Eandem ſententiam docent conſequenter omnes , qui tenent , Deum , ſola aſſiſtentia extrinſeca , ac virtute , & concurſu ſpeciali , poſſe omnem efficacitatem qualitatis ſupplere , & cum ſolo intellectu creato, viſionem ſui producere : & probatur: I.

Primò. Deus efficere poteſt, vt intellectus creatus,ſine lumine gloriæ, & abſque omni dono inhærente , clarè videat eſſentiam diuinam , ſupplendo ſuo peculiari influxu immediato in viſionem , & compenſando influxum luminis gloriæ in eandem D viſionem:ergo,à fortiori;id poterit efficere in actibus fidei,ſpei, charitatis, & contritionis. Probatur conſequentia : quia multò magis excedit facultatem naturæ actus viſionis beatificæ, quàm actus charitatis. Antecedens autem probatur , auctoritate ſancti Thomæ in 4. ſentent. diſtin. 49. quæſtione 2. artic.7.& de veritate quæſt. 10. articulo 11. vbi ait, quòd aliquando miraculosè viſio beatifica poteſt communicari homini exiſtenti in ſolis diſpoſitionibus viæ. Cùm ergo lumen gloriæ ſit diſpoſitio patriæ,ſequitur,ſine illo,iuxta ſententiam ſancti Thomæ , poſſe alicui communicari viſionem beatificam.Item in eodem art.11.ait, quòd poteſt eſſentia E diuina vniri intellectui in via,modo illo,quo vnitur in patria,abſque eo,quòd lumine gloriæ perficiatur. Et 1.parte quæſtione 12.articulo 1.in corpore,inquit, quòd licèt Deus ſecundùm ſe ſit maximè cognoſcibilis : non eſt tamen à nobis cognoſcibilis, propter exceſſum intelligibilis ſupra intellectum noſtrum: ſicut ſol,qui eſt maximè viſibilis , videri non poteſt à veſpertilione,propter exceſſum luminis. Et idem docet 3.contra Gent.capite 54.ad primum argumētum , ſed Deus potentia abſoluta poteſt facere, quòd oculi veſpertilionis videant lumen ſolis, non imprimendo illis aliquā qualitatē inhærentē: ergo.

Confirmatur primò idem antecedens. Si lumen gloriæ eſſet ſimpliciter neceſſarium ad videndum Deum;id eſſet propter duo : primò , tanquam diſpoſitio,

Digitized by Google

diſpoſitio, qua diſponitur intellectus, vt illi vniatur eſſentia diuina, in ratione ſpeciei intelligibilis: ſecundò, tanquam perfectio intellectus, tribuens illi virtutem, ex parte potentiæ ad videndum Deum: ſed Deus, de potentia abſoluta, poteſt introducere formam in materiam, ſine præuia diſpoſitione: poteſt enim introducere formam ignis, abſque præuio calore, cùm poſſit ſeparare calorem à forma ſubſtantiali ignis. Similiter etiam poteſt confortare intellectum, & tribuere illi virtutem actiuam ad videndum Deum, abſque aliqua forma ſupernaturali inhærente: poteſt enim efficere, quòd ignis calefaciat ſine calore, cùm poſſit ſupplere vicem cauſæ efficientis: ergo.

Confirmatur ſecundò. Deus poteſt facere, ſua potentia abſoluta quòd exiſtens in peccato mortali videat Deum per eſſentiam: ergo à fortiori poterit facere, quòd exiſtens in gratia habituali, abſque lumine gloriæ, illum videat. Patet conſequentia: nam viſio beatifica, cùm ſit vltima hominis beatitudo, non minùs dependet à gratia iuſtificante, quàm à lumine gloriæ. Et antecedens probatur. Peccatum mortale, & viſio beatifica, non habent formalẽ oppoſitionem: ergo non implicat, quòd ſimul ſint in eodem.

II. Secundò arguitur, quia nulla apparet contradictionis implicatio in hoc, quòd Deus ſuo influxu, vel aſſiſtente virtute ſuppleat vices habitus, & inhærentis auxilij: ergo ſine illis poteſt intellectus, & voluntas, aſſiſtente virtute Spiritus ſancti, actus ſupernaturales, quibus ſe ad gratiam diſponat, elicere.

Tertiò. Habitus ſupernaturalis, vel auxilium inhærens non eſt tota virtus potentiæ ad credendum, vel diligendum Deum, actu ſupernaturali; ſed liberum arbitrium creatum influit etiam per ſeipſum immediatè in eoſdem actus; alioquin non procederent à principio vitæ, ſed à forma ſupernaturali; & non eſſent vitales actiones: ergo, ſicut gratia inhærens, tanquam cauſa partialis, influit immediatè, cum libero arbitrio in actum ſupernaturalem; ita Deus poterit, ſua virtute aſſiſtente immediatè, abſque gratia inhærente, influere cum eodem arbitrio in ſupernaturalem actionem.

Confirmatur. Quidquid Deus poteſt facere cum cauſa ſecunda efficiente, poteſt facere ſe ſolo: ſed forma ſupernaturalis inhærens libero arbitrio: ſiue per modum habitus, ſiue per modum actualis motionis conſideretur, concurrit efficienter ad actum ſupernaturalem producendum: ergo ſine tali forma inhærente, poterit Deus immediatè cum libero arbitrio eundem actum ſupernaturalem efficere.

Quartò. Probabilis ſententia eſt Scholaſticorum aſſerentium, liberum arbitrium, ſine auxilio gratiæ, producere poſſe actus ſupernaturales credendi, ſperandi, & diligendi, quantum ad ipſorum ſubſtantiam: ergo Deus poterit, ſuo influxu immediato, eleuare illos actus, vt ſint ſupernaturales, & quales ad ſalutem oportet, abſque eo, quòd aliquid imprimat in libero arbitrio, quo eoſdem actus eliciat.

Confirmatur. Supernaturalitas actus credendi, & diligendi non procedit efficienter à libero arbitrio, ſed à Deo influente in eundem actum per gratiam præuenientem, vel per habitum: ergo non eſt ſimpliciter neceſſarium, quòd liberum arbitrium eleuetur per formam ſupernaturalem ſibi inhærentem, vt eundem actum ſupernaturalem producat.

III. Quintò. Actus fidei, qui à Catechumenis eliciuntur, antequam in baptiſmo infundatur illis habitus fidei, verè ſunt actus ſupernaturales, cùm ſint diſpoſitiones ad gratiam iuſtificantem, vt patet ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 6. de iuſtificatione, capite 6. & tamen nullum habent in homine phyſicum principium effectiuum inhærens, præter intellectum, & voluntatem; ſed Deus ipſe per ſeipſum, eſt virtus aſſiſtens, & efficacitate ſua ſupplet vicẽ habitus: ergo. Minor probatur, quia tunc Deus non poteſt eleuare voluntatem, aut intellectum, per intrinſecam virtutem habitualem, quia, vt ſupponitur, illi actus antecedunt habitum: neque per actualem, quia nulla eſt ſufficiens: ergo adiuuat per ſolam aſſiſtentiam extrinſecam ſuæ virtutis.

Oppoſitam ſententiam defendunt communiter recentiores Thomiſtæ: quam etiam docere tenentur conſequenter illi Doctores, qui ſentiunt, eſſe impoſſibile, per potentiam Dei abſolutam, intellectum Beati, abſque lumine gloriæ, ſaltem per modum motionis inhærentis, videre Deum per eſſentiam. Hi ſunt, Capreolus in 4. diſtinct. 49. quæſt. 4. articulo 1. conc. 2. & articulo 3. ad argumenta Scoti cont. ſecundam concluſionem. Ferrarienſis 3. cont. Gentes, capite 54. Caietanus 1. p. quæſt. 12. artic. 4. & 5. Sotus in 4. diſtinct. 49. quæſt. 2. artic. 4. Hanc ſententiam veram eſſe reputo, & doctrinæ ſancti Thomæ, ac decretis Conciliorum valdè conformem, vnde pro eius explicatione ſit

IV. PRima Concluſio. Cum ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti non poteſt liberum hominis arbitrium de facto, & ſecundùm legem ordinariam producere aliquem actum ſupernaturalẽ, fidei, ſpei, aut charitatis, etiam ex iis, qui ordine naturæ, vel temporis infuſionem habitus antecedunt: ſed neceſſariò conſtituendum eſt aliquod donum gratiæ eidem arbitrio inhærens, quo eleuetur ad eiuſmodi actus ſupernaturales producẽdos. Concluſio eſt cõtra aliquos auctores ex allegatis pro prima ſententia. Et probatur:

Liberũ arbitrium ſola aſſiſtẽtia extrinſeca Spiritus ſãcti non poteſt producere actus ſupernaturales.

Primò ex Concilio Tridentino, ſeſſione ſexta, de iuſtificatione, capite quinto, vbi ſic dicitur: *Declarat præterea, ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Deo, per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia, ſecundùm eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erãt, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando diſponãtur.* Quo in loco non obſcurè docet ſancta Synodus, per gratiam inhærentem adiuuari à Deo liberum hominis arbitrium, vt diſpoſitionem ad gratiam iuſtificantem eliciat. Et ſtatim ſubdit, quòd *ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam, libera ſua voluntate non poſſit.*

Gratia adiuuans eſt quid creatum.

Reſpondent quidam, Concilium intelligi poſſe de gratia increata. Ad cuius explicationem ſupponunt, gratiam adiuuantem poſſe dupliciter conſiderari. Vno modo in actu primo, & iſto modo, aiunt eſſe quid increatum, quia nihil eſt aliud, quam Deus ipſe, vt aſſiſtens animæ, quam ad ſuam conuerſionem excitauit, paratus eam ſpecialiſſimè iuuare, & ſubleuare ad ſupernaturalem actum efficiendum, ſi ipſa cooperari voluerit. Alio modo poteſt conſiderari gratia adiuuans in actu ſecundo; & hac ratione ipſa actio, vt procedens à Deo, fatentur, quod eſt quid creatum & poteſt etiam gratia adiuuans appellari; & ſub eadem ratione concedunt, gratiam adiuuantem eſſe aliquid inhærens voluntati, & concurſum ſupernaturalẽ Dei in ipſa recipi; adduntque non eſſe neceſſariũ, vt omne principiũ adiuuãs, inhæreat ipſi voluntati: neque hoc habere in Concilio fundamẽtũ.

Hæc tamen explicatio non videtur ſacri Concilij Tridentini verbis congruere: nam loquitur de gratia adiuuante creata, ac per conſequens de gratia inhærente, per quam, antecedenter ad eius conſenſum, & cooperationem mouetur à Deo, & præpa-

Digitized by Google

præparatur,vt Deo vocanti conſentiat, quod etiam colligitur ex canone 4.eiuſdem ſeſſionis,in quo definitur liberum hominis arbitrium *à Deo motum*, *& excitatum,&c.*poſſe diſſentire,ſi velit. Quo in loco verbum illud,*motum, & excitatum*, motionem creatam deſignat in libero arbitrio receptam : nam motus eſt in mobili. Idem innuitur capite quinto eiuſdem ſeſſionis, cùm docet, quòd *tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem*,homo ipſe aliquid agit,*inſpirationem illam recipiens;quippe qui illam & abiicere poteſt.* Expendatur verbum illud, *tangente, &c,inſpirationem illam recipiens, &c.* ſignificant enim aliquid creatum receptum in anima,quod etiam innuit verbum illud,*abiicere*,quo ſanctaSynodus ſignificauit,liberum arbitrium poſſe abiicere,ſi velit,motionem illam præuenietis gratiæ,quam in ſe recipit, vt liberè cooperando ſe diſponat,ac præparet ad iuſtificationis gratiam conſequendam:ergo neceſſariò dicendum eſt,liberum arbitrium, per gratiam adiuuantem ſibi inhærentem,eleuari,vt actus ſupernaturales eliciat, quibus ſe ad gratiam iuſtificantem diſponat:non ergo producuntur huiuſmodi actus à ſolo libero arbitrio,cum aſſiſtentia Dei extrinſeca,abſque dono gratiæ inhærente.

V. Secundò probatur : nam ſola aſſiſtentia Dei extrinſeca non eſt ſufficiens,vt liberum arbitrium eleuetur ad producẽdos actus ſupernaturales: ergo neceſſariò requiritur aliqua virtus ſupernaturalis inhærens,ratione cuius habeat proportionem cũ actu ſupernaturali,& ſit eiuſdem ordinis cum illo. Antecedens probatur:nam,vt prima parte,quæſt. octaua, articulo primo, & tertio, docet S. Thomas, Deus omnibus rebus intimè aſſiſtit per eſſentiam,præſentiam, & potentiam : ergo illa aſſiſtentia extrinſeca virtutis diuinæ non ſufficit ad eleuandum liberum arbitriũ,vt actus ſupernaturales eliciat:ad hoc enim alia aſſiſtentia,& virtus ſpecialis requiritur, quia liberum arbitrium,non poteſt eleuari ad actus ſupernaturales per id,quod generaliter competit eſſentiæ, aut virtuti diuinæ,reſpectu omnium rerum.

Si dicatur,quòd illa aſſiſtentia diuinæ virtutis eſt ſpecialis,eò quòd aſſiſtit libero arbitrio ad hunc effectum, vt videlicet cum illo immediatè influat in actus ſupernaturales credendi, ſperandi,& diligendi;contra hoc eſt argumentum;nam Deus ex eo habet in hominibus aſſiſtentiam ſpecialem,quia cauſat in illis aliquid ſupernaturale:hac enim ratione dicitur eſſe ſpecialiter in iuſtificatis;quoniam habitat in illis per gratiam,& charitatem inhærentem : ſed per illam aſſiſtentiam extrinſecam nihil ſupernaturale cauſat in libero arbitrio,etiam per modum diſpoſitionis tranſeuntis,quo adiuuetur,& potens reddatur ad actus ſupernaturales producendos : ergo illa aſſiſtentia ſolo nomine dicitur ſpecialis : nam reuera ſpecialis non eſt.

Tertiò probatur:nam aliàs ſequeretur,quod liberum arbitrium per ſolam facultatem naturæ ſibi intrinſecam poſſit credere,diligere, & ſperare, atque alios actus ſupernaturales elicere : conſequens autem non poteſt admitti,vt diſputatione quadrageſima nona & quinquageſima prima,oſtenſum eſt : ergo. Maior probatur : nam,ſi nullum donum gratiæ inhærens ponitur in libero arbitrio,quod ſit formale principium phyſicum, quo idem arbitrium producat actus ſupernaturales:ergo ex ſola ſua virtute naturali phyſicè cooperatur Deo vocanti.

VI. Secunda concluſio. Etiam de potentia abſoluta, non poteſt liberum arbitrium prædictos actus ſupernaturales elicere, niſi per aliquod donum gratiæ ſaltem per modum diſpoſitionis inhærens eleuetur,& conſtituatur in ratione proximæ potentiæ, reſpectu eorundem actuum.Probari poteſt hæc con-

A cluſio omnibus argumentis, quibus prima parte, quæſtione duodecima,artic. quinto, probari ſolet, implicare contradictioné,quod intellectus creatus, abſque lumine gloriæ inhærente,ſaltem per modum motionis,videat Deum,ſicuti eſt.Præterea probatur. Actus fidei,ſpei,& charitatis ſunt,quantum ad ſubſtantiam,ſupernaturales, vt ſuprà dictum eſt : ergo potentia proxima productiua horum actuum debet eſſe ſupernaturalis: nam actus,& potentia, neceſſe eſt, vt habeant proportionem ; ſed liberum arbitrium abſque dono gratiæ inhærente, nó eſt formaliter potentia actiua ſupernaturalis, ſed merè naturalis : ergo impoſſibile eſt,quod actus quantum ad ſubſtantiam ſupernaturales eliciat. Confirmatur: nam homo,ſeu liberum eius arbitrium,eſt proxima
B cauſa principalis actuum ſupernaturalium, vt ſuprà dictum eſt:ergo,vt eos producat, debet habere aliquam formam ſupernaturalem Probatur cóſequétiam:nam,vt docet ſanctus Thomas prima ſecundæ quæſtione centeſima duodecima,articulo primo,& tertia parte,quæſtione ſexageſima ſecunda, articulo quarto,cauſa principalis debet operari per formam propriam proportionatam cum effectu: & hac ratione probat,quod homo nó poteſt eſſe cauſa principalis gratiæ, ſed tantùm inſtrumentalis: quia non poteſt ei communicari forma propria,per quam,tanquam cauſa principalis,producat gratiam effectiuè.

Secundò probatur. Deus non poteſt influere VII. immediatè in actum ſupernaturalem fidei, aut charitatis,niſi tanquam vniuerſalis cauſa:quia, cùm ſit
C actus vitalis,dicit formalem, & intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem, tanquam ad cauſam particularem,& proximam. Ergo, niſi aliquid ſupernaturale influat priùs in liberum arbitrium,non poteſt cum eo producere actum fidei,aut charitatis: aliàs producere poſſet eoſdem actus,ſe ſolo, abſque cooperatione arbitrij:quod tamen manifeſtam inuoluit repugnantiam.

Confirmatur hæc ratio omnibus argumentis, Diſput.18. quibus ſuprà oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem eſſe influxum Dei immediatum in cauſas ſecundas:ex hoc enim euidenter deducitur, eſſe impoſſibile, quòd Deus concurrat cum libero arbitrio ad actus ſupernaturales,niſi aliquid ſupernaturale influat in ipſum arbitrium.

D Tertiò probatur : nam ſanctus Thomas ſecundo contra Gentes, capite 59. ratione quarta,ex eo probat hominem non poſſe intelligere per intellectum ſeparatum, quia non tribuit illi eſſe formaliter, & Ariſtoteles ſecundo de anima,textu 24. ex eo infert, eſſe animam actum intrinſecum corporis, & dare illi eſſe formaliter,quia eſt principium operationis: ergo, ſi auxilium diuinum eſt principium tribuens homini virtutem proximã ad actus ſupernaturales, erit aliquid intrinſecum illi inhærens.Confirmatur: nam anima Chriſti,etiam de potentia abſoluta, non potuit formaliter intelligere per intellectum diuinum:quia non erat eidem animæ inhærens,ſed aſſiſtens: ergo neque intellectus, aut voluntas creata
E poterit elicere actum ſupernaturalem, per ſolam virtutem extrinſecam Dei; quia illa virtus non eſt inhærens intellectui & voluntati , ſed ſolùm aſſiſtens.

AD primum argumentum ex auctoritatibus VIII. ſancti Thomæ reſpondetur cum M. Soto, in fine articuli quarti ,ſuperiùs allegati, quòd in illis duobus locis prioribus loquitur de lumine gloriæ per modum habitus : nam per modum habitus eſt propria diſpoſitio patriæ; per modum autem diſpoſitionis poteſt haberi in via,ſicut illud habuit ſanctus Paulus in raptu : & ſine hoc lumine ſaltem per

Digitized by Google

per modum diſpoſitionis implicat, quòd Deus videatur ſicuti eſt. Ad alia loca ſancti Thomæ reſpondetur, quòd illa ſimilitudo non tenet in omnibus, ſed in hoc, quòd, ſicut lumen ſolis eſt obiectum excedens potentiam viſiuam veſpertilionis; ita eſſentia diuina excedit facultatem potentiæ cognoſcitiuæ creatæ. Eſt tamen differentia in hoc, quòd lumen ſolis non excedit abſolutè facultatem potentiæ creatæ, cùm ſol naturaliter ſit viſibilis, ſed excedit facultatem huius vel illius potentiæ, propter illius infirmitatem; ſed eſſentia diuina excedit omnem facultatem cuiuſcunque potentiæ creatæ; vel creabilis: vnde oportet, quòd eleuetur per lumen gloriæ ſibi inhærens, ad hoc, vt clarè videat Deum, ſicut eſt in ſeipſo.

Ad primam confirmationem reſpondent quidam Thomiſtæ, quod, ſi lumen gloriæ conſideretur præciſè, in quantum diſponit intellectum, vt illi vniatur eſſentia diuina in ratione ſpeciei intelligibilis, non eſt ſimpliciter neceſſarium: & conuincuntur argumento facto: nam Deus poteſt vnire formam ſine præuia diſpoſitione: ſi autem conſideretur, quatenus tribuit virtutem actiuam intellectui ad videndum Deum, eſt ſimpliciter neceſſarium, propter rationes ſuperiùs factas. Nos autem reſpondemus, quòd propter vtramque rationem eſt ſimpliciter neceſſarium. Et ad impugnationem dicitur, quòd, quando forma vnitur alicui in eſſe intelligibili, aut ſenſibili, diſpoſitio conſtituens potentiam in eſſe potentiæ proximæ, eſt ita neceſſaria, vt ſine illa non poſſit talis forma eidem potentiæ vniri, vt ſuprà oſtenſum eſt.

Lumen gloriæ propter duo eſt ſimpliciter neceſſarium ad videndum Deum clare.

IX. Ad aliam impugnationem reſpondetur, quòd, quando cauſa ſecunda efficiens eſt vitalis, non poteſt Deus immediatè per ſeipſum vicem illius ſupplere, eo quòd effectus dependet ab illa, non ſolùm in genere cauſæ efficientis, ſed etiam formalis, vt ſuprà dictum eſt. Cùm ergo lumen gloriæ ſit forma vitalis tribuens, vt quo, intellectui vitalitatem proximam, reſpectu viſionis beatificæ, vt ex præmiſſis patet; relinquitur, per nullam potentiam fieri poſſe, vt intellectus creatus abſque lumine gloriæ inhærente, Deum per eſſentiam videat. Et idem dicendum proportionabiliter de aliis actibus ſupernaturalibus.

Cauſæ ſecũdæ vicẽ, ſi vitalis ſit, Deus ſupplere non poteſt.

Ad ſecundam confirmationem reſpondent aliqui Doctores, eſſe impoſſibile, etiam de potentia Dei abſoluta, quod viſio clara Dei, ſicut eſt in ſeipſo, communicetur exiſtenti in peccato mortali, quod probant. Primò, quoniam viſio beatifica habet rationẽ vltimæ beatitudinis ſimpliciter; beatitudo autem ſimpliciter non poteſt eſſe cum peccato mortali. Qui enim eſt in peccato mortali, eſt miſer ſimpliciter, & non beatus, vt ſæpe docet S. Thomas; quia peccatum mortale eſt ſumma miſeria rationalis creaturæ. Secundò: nam ex clara Dei viſione ſequitur neceſſariò dilectio Dei ſuper omnia, vt 1.2. & aliis in locis oſtendit S. Tho. At cum dilectione Dei ſuper omnia nullum compatitur peccatum mortale: ergo neque compatitur cum clara Dei viſione. Oppoſitam ſententiam ſequuntur multi viri docti, iuxta quam dicendum eſt, per ſe loquendo, nullam implicare contradictionẽ, quòd viſio clara Dei, ſicut eſt in ſeipſo communicetur homini exiſtenti in peccato mortali, non quidem in ratione beatificantis hominẽ ſimpliciter, ſed præciſè in ratione claræ viſionis Dei. Et ratio tacta in argumento id ſuadet: nam viſio clara Dei in ratione viſionis, & peccatum mortale non habent, per ſe loquendo, formalem oppoſitionem: ergo non implicat, quòd compatiantur ſimul in eodem. Dixi, *per ſe loquendo*: nam ſunt aliqua peccata mortalia, cum quibus non poteſt ſimul

Viſio clara Dei communicari poteſt per potentiam abſolutam exiſtenti in peccato mortali.

A compati viſio beatifica, eò quòd habent cum illa formalem oppoſitionem, ſicut peccatum hæreſis contra vnitatem Dei, & Trinitatem perſonarum, & ea, quæ formaliter ſunt in Deo: implicat enim, quòd error, & clara viſio circa idem obiectum ſimul compatiatur. Alia enim peccata mortalia, vt furtũ, & homicidium, non habent huiuſmodi oppoſitionem formalem cum clara Dei viſione: vnde non implicat, quòd per Dei potentiam abſolutam maneant cum illa. Et ad primam rationem oppoſitæ ſententiæ reſpondetur, ſolum concludere, viſionem Dei in ratione beatitudinis, ſeu viſionis beatificæ, ſimul eſſe non poſſe cum peccato mortali; non tamen probat, quòd in ratione claræ viſionis Dei repugnet, ſimul eſſe cum peccato mortali. Ad ſecundam rationem reſpondetur, poſſe Deum ſua infinita potentia impedire, ne dilectio Dei ſuper omnia ſequatur ad viſionem

B beatificam, cùm viſio clara Dei ex eius dilectione non pendeat eſſentialiter. Igitur, iuxta hanc ſententiam, reſpondetur ad ſecundam confirmationem, negando conſequentiam. Et ad probationem dicendum, claram Dei viſionem pendere quidem à gratia iuſtificante, & eam præſupponere, ſecundùm potentiam Dei ordinariam, & legem communem, non tamen ſecundùm potentiam Dei abſolutam, vt ex præmiſſis patet. Cæterùm viſio clara Dei ita pendet à lumine gloriæ inhærente, vt etiam de potentia abſoluta ſine illo produci non poſſit: quia pendet ab eo in genere cauſæ formalis, vt dictum eſt.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd, ſi intellectus, aut voluntas creata, abſque dono ſupernaturali inhærente, actus ſupernaturales produceret, ſequerentur duæ contradictoriæ veræ, videlicet:

C Intellectus creatus producit vitaliter actum ſupernaturalem, vt cauſa proxima principalis: & non producit vitaliter illum actum, vt cauſa proxima principalis. Affirmatiua enim propoſitio ſupponitur vera; negatiua autem probatur ex rationibus factis: nam cauſa principalis, & præſertim vitalis, neceſſe eſt, vt operetur per formam propriam cum effectu proportionatam. Cùm ergo intellectus abſque dono gratiæ inhærente non habeat aliquam formam cum actu ſupernaturali proportionatam, per quam conſtituatur in actu primo, reſpectu eiuſdem actus; relinquitur, quòd non ſit cauſa vitalis proxima, & principalis, eundem actum producens.

X. Duæ contradictoriæ inferuntur, ſi aſſeratur, lib. arb. elicere act. in ſupernaturalem abſque principio ſupernaturali inhærente.

D Ad tertium reſpondetur, quòd donum gratiæ inhærens, eſt, vt quo, tota virtus proxima potentiæ ad credendum, & diligendum Deum, vt ſuprà dictum eſt: nam liberum arbitrium non habet à ſeipſo, ſed ex dono gratiæ, quòd in actum ſupernaturalem influat. Nec ex hoc ſequitur, quòd non ſit verè liberum in ſua operatione, ſed ſolùm infertur, quòd non ſit ſimpliciter primum liberum, vt dictum eſt ſuprà, & dicetur infrà. *Diſp. 22. n. 29. diſp. 98. num. 8.*

Ad confirmationem reſpondetur, maiorem aſſumptam ſolùm eſſe veram, quando cauſa ſecunda eſt purè efficiens; non autem, quando effectus dicit etiam habitudinem intrinſecam, & dependentiam à cauſa ſecunda in genere cauſæ formalis, vt contingit

E in actu vitali, ſicut dictum eſt ſuprà.

Ad quartum reſpondetur, non eſſe probabile, quòd actus credendi, aut diligendi Deum ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ, ſint actus naturales; quantùm ad ſubſtantiam actus, vel producibiles ab intellectu, & voluntate, ex ſolis viribus naturæ, etiam quantùm ad ſubſtantiam eorundem actuum, vt ex ſupradictis patet. Et etiam, ſi, per impoſſibile, id admitteretur, adhuc non poſſet liberum arbitrium eoſdem actus, inquantùm ſupernaturales ſunt, efficienter *Diſp. 49. & 51.*

efficienter producere, niſi per donum gratiæ inhærens eleuetur; vt ſuprà dictum eſt.

Actus ſupernaturalis eſt efficienter à Deo, & à libero arb. Ad confirmationem reſpondetur, quòd totus actus ſupernaturalis ſecundùm omnem realitatem, & formalitatem quam habet, producitur efficienter à libero arbitrio moto à Deo, vt à cauſa ſecunda, & proxima; vnde ipſe homo per liberum arbitrium producit actum ſupernaturalem, vt quod, & donum gratiæ inhærens illum producit, vt principium formale, quo: Deus autem producit illum, vt prima cauſa ſupernaturalis, cui eſſentialiter liberum arbitrium in ſua operatione ſubordinatur, vt ſuprà dictum eſt.

XI. Catechumeni quo principio ſupernaturali eliciãt ſupernaturales actus. Seſ. 14. cap. 4. de Sacr. Pœnit. Ad quintum reſpondetur, actus ſupernaturales, qui à catechumenis ante infuſionem habitus eliciuntur, eſſe in duplici differentia: quidam ſunt imperfecti, ſicut timor gehennæ, & attritio, quæ imperfecta contritio appellatur: & huiuſmodi actus non eliciuntur à potentiis eleuatis, per habitus ſupernaturales, ſed per auxilium ſpeciale Dei mouentis, vt Concilium Tridentinum docet de attritione loquens. Si autem ſint actus perfecti, vt actus contritionis, & dilectionis Dei ſuper omnia, per quos liberum arbitrium hominis proximè diſponitur, vt iuſtificationis gratiam conſequatur; tales actus producuntur efficienter à potentiis eleuatis per habitus ſupernaturales, qui in eodem inſtanti temporis à Deo infunduntur; quamuis in genere cauſæ materialis ordine naturæ, actus antecedant infuſionem habitus, vt ſuprà dictum eſt. Et etiamſi admitteretur, eoſdem actus non produci efficienter ab habitibus infuſis, iuxta illam ſententiam, dicendum eſſet, produci efficienter à potentiis eleuatis, per auxilium actuale ſupernaturalis ordinis, eiſdem potentiis inhærens: ſicut de aliis actibus ſupernaturalibus imperfectis dictum eſt. Et ad id, quod obiicitur, quia nullum auxilium actuale eſt ſufficiens, reſpondetur, quòd ſi auxilium actuale eſſet immediatus influxus Dei in effectum, vnà cum libero arbitrio, vt opinantur auctores oppoſitæ ſententiæ, non eſſet ſufficiens ad eleuandum liberum arbitrium, vt actus ſupernaturales produceret; quia nihil reale poneret in illo antecedens eius conſenſum. At quia iuxta ſententiam SS. Auguſtini, & Thomæ, Deus ſuo actuali influxu priùs influit in cauſam ſecundam, quàm in eius effectum, vt ſuprà dictum eſt; ideo per ſuum auxilium ſpeciale poteſt eleuare liberum arbitrium, ante infuſionem habitus, vt in eius virtute actus ſupernaturales eliciat. Diſp. 18.

XII. Sed contra hoc eſt argumentum. Illud auxilium actuale, vt per illud actu producatur actus ſupernaturalis, debet eſſe efficax: nam cum ſolo auxilio ſufficienti nunquam operabitur liberum arbitrium, vt auctores ſententiæ oppoſitæ fatentur; ſed illud primum auxilium actuale, quod confertur catechumenis, non poteſt eſſe efficax: nam cùm auxilium efficax præſupponit auxilium ſufficiens, impoſſibile eſſet, quòd primum auxilium alicui collatum ſit efficax: ergo nullum eſt ſignabile auxilium actuale, quo actus ſupernaturales producantur à Catechumenis ante infuſionem habitus, ac per conſequens, Deus, ſola aſſiſtentia extrinſeca ſuæ virtutis, eleuat eorum liberum arbitrium ad eoſdem actus producendos.

Auxilium idẽ poteſt eſſe ſufficiẽs reſpectu vnius actus & efficax reſpectu alterius. Reſpondetur, quòd, vt diſputatione 80. patebit, idem auxilium Dei actuale poteſt eſſe efficax reſpectu vnius, & ſufficiens reſpectu alterius; vnde auxilium ſpeciale, quo Deus eleuat liberum arbitrium, vt producat actum attritionis, eſt efficax reſpectu attritionis quam de facto efficit, & ſufficiens in ſuo ordine, reſpectu conuerſionis perfectæ. Nec eſt neceſſarium, quòd auxilium efficax præſupponat aliud auxilium ſufficiens: nam in auxilio efficaci eminenter continetur auxilium ſufficiens: & quandoque contingit, quòd abſque diſpoſitionibus tempore antecedentibus perfectam conuerſionem, Deus in vnico inſtanti peccatorem iuſtificet, ſecundùm illud: *Facile eſt in oculis Domini ſubitò honeſtare pauperem*, quod etiam 1.2. quæſtion. 113. articulo ſeptimo, docet ſanctus Thomas.

DISPVTATIO LXVIII.

Vtrùm homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia, ſit cauſa in ſuo ordine principalis, an ſolùm inſtrumentum Dei.

I. PRIMA ſententia eſt, hominem, ſeu voluntatem humanam non concurrere ad actus ſupernaturales, vt cauſam ſecundam, in ſuo ordine principalem, ſed ſolùm, vt inſtrumentum Dei. Docent hanc ſententiam quidam Theologi recentiores, quam probant:

Primò: quia, cùm actus ſit ſupernaturalis, quoad ſubſtantiam, & totam entitatem ſuam, non poteſt voluntas, quæ eſt potẽtia inferioris ordinis, habere virtutem aliquam connaturalem, quæ natura ſua ſit effectrix talis actus, neque vt cauſa totalis, neque vt partialis: ergo non concurrit ad actus ſupernaturales, vt cauſa ſecunda principalis, ſed ſolùm, vt inſtrumentum Dei eleuantis.

Secundò. Voluntas non habet ex ſe aliquam potentiam naturalem, ad ſupernaturales actus, ſed tantùm obedientialem: ſi enim haberet aliquam naturalem potentiam, ſaltem incompletam, ad eoſdem actus, haberet etiam connexionem cum ordine gratiæ, quodammodo connaturalem, vel ratione ſuæ naturæ ſibi debitam, & conſequenter eſſet ei debitus concurſus Dei ſupernaturalis; quia omnis virtus naturalis actiua, etiamſi inchoata ſit, poſtulat ab auctore naturæ concurſum, & complementum proportionatum, vt operari poſſit. Conſequens autem non eſt admittendum: nam tunc gratia non eſſet gratia, ſi aliquo modo eſt debita: ergo.

Tertiò. Voluntas in his actibus non operatur, niſi vt eleuata ad ſuperiorem ordinem operationum, & effectuum, qui nullo modo ei debẽtur ex natura ſua; ſed quotieſcunque aliqua creatura ſic operatur, non agit vt cauſa principalis, ſed vt inſtrumentum cauſæ eleuantis, cùm non agat virtute propria, ſed aliena, ſicut eleuatur intellectus creatus ad videndum Deum: cauſa enim principalis ſecundùm ſanctum Thom hoc differt à cauſa inſtrumentali: nam cauſa principalis operatur per propriam formam, proportionatam cum effectu; inſtrumentalis autem operatur per virtutem alienam, & ſecundùm quòd mouetur à principali agente: ergo.

Confirmatur. Aqua ab igne calefacta ſolùm concurrit, vt inſtrumentum ignis, ad calefaciendum aliud corpus, quia non operatur iſtum effectum per propriam, & ſibi connaturalem formam, ſed per alienam ab extrinſeco agente communicatam, & excedentem totam virtutem naturalem ipſius aquæ: ſed forma ſupernaturalis, ſcilicet gratia, & auxilium ſpeciale, multo magis excedit totam virtutem naturalem liberi arbitrij creati, quàm excedat calor virtutem naturalem aquæ: ergo, &c.

Quartò

II. Quartò arguitur in fauorem huius ſententiæ. Cauſa principalis creata, ſiue naturaliter, ſiue liberè operetur, habet terminum limitatum, vltra quem tendere non poteſt, tam quoad ſpeciem, quàm quoad intenſionem, vt patet in omni agente creato respectu actuum ſibi connaturalium. At intellectus, & voluntas, atque adeò homo in actionibus ſupernaturalibus non habet limitatum intenſionis terminum; ſed poteſt elicere actus magis, ac magis perfectos in infinitum: ergo.

Quintò. SS. Patres liberum arbitrium ſolent appellare inſtrumentum diuinæ gratiæ, & ſimpliciter negant, eſſe agens principale in negotio ſalutis, cùm aſſerunt, Deũ eſſe, qui principaliter diſponit hominem ad gratiam: nec enim homo eſt, qui principaliter ſeipſum ad iuſtificationem diſponit: ergo.

Confirmatur. Nam, ſi homo eſt cauſa principalis, eliciens vltimam diſpoſitionem ad gratiam, ſequeretur, quòd eſſet cauſa principalis gratiæ. Conſequens eſt contra S. Thomam 1.2.q.112.art. 1. & contra omnes Theologos: ergo. Sequela probatur: nam qui eſt cauſa principalis vltimæ diſpoſitionis, eſt etiam cauſa principalis formæ, quæ ad illam conſequitur: ergo, ſi liberum hominis arbitrium eſt cauſa ſecunda principalis, eliciens vltimam diſpoſitionem ad gratiam, ſequitur, quòd ſit cauſa ſecunda principalis effectiua gratiæ.

III. Secunda ſententia diſtinguit inter liberum arbitrium eleuatum per habitum ſupernaturalem, & per ſolum auxilium ſpeciale: & ait, quòd, cùm eleuatur per habitum, verè eſt cauſa ſecunda principalis vitalium operationum ſupernaturalium: ſi autem eleuetur ſolùm per auxilium ſpeciale, non erit cauſa principalis illorum actuum, ſed ſolùm inſtrumentalis. Huic ſententiæ videtur adhærere M. Bañes 2.2. quæ. 24. ar. 6. dub. 2. ad 7. argumentum. Et pro illa eſt

Sextum argumentum, quo hic auctor cõuincitur: nam quando liberum arbitrium ſolùm eleuatur per auxilium ſpeciale, non habet in ſe principium formale, quo conſtituatur in actu primo, vt ſit cauſa proportionata ad efficiendam maiorem intenſionem actus. Neque ſufficit reſpondere, quòd Deus facit iſtam proportionem auxilio ſuo: quoniam ſolum auxilium diuinum, quo concurrit cum cauſis ſecundis, non efficit proportionem effectus cum cauſa ſecunda, niſi ipſa cauſa habeat in ſe principium proportionatum, vt patet inductiuè in omnibus cauſis, cum quibus Deus concurrit ad ſuos effectus. Cæterùm, quando inuenimus effectum excellentiorem, quàm ſit principium formale cauſæ ſecundæ; illam excellentiam tribuimus agenti ſuperiori, inferiori verò, tanquam inſtrumento; vt, verbi gratia, quando artifex, mouendo penicillum, attingit ad figurandam imaginem; penicillus ſolùm dicitur eſſe inſtrumentum artificis: ergo, ſi liberum arbitrium ſolùm eleuatur motione diuina ad ſupernaturales actus; non poſſunt tribui homini, vt cauſæ principali, ſed tantùm vt inſtrumento.

Confirmatur. Si habens habitum charitatis, vt quinque, producat actũ, vt ſex, illa maior intẽſio actus non producitur effectiuè ab habitu charitatis, vt quinque, eleuato per motionem diuinam, ſed à potentia eleuata per habitum charitatis, vt ſex, qui in eodem inſtanti augetur: nam aliàs habitus præexiſtens, ſolùm eſſet cauſa inſtrumentalis actus charitatis, vt ſex, quantùm ad illam maiorem intenſionem actus ſupra habitum: ergo, vt liberum arbitrium non ſit purum inſtrumentum, ſed cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium, neceſſariò requiritur, vt per habitum ſupernaturalem eleuetur, vt eos actus producat; nec ſufficit, quòd eleuetur per motionem diuinam.

IV. Tertia ſententia eſt aliorum, qui exiſtimant, quæſtionem hanc ſolùm eſſe de modo loquẽdi; & vtriuſque partis auctores reipſa conformes eſſe: fatentur enim, inquiunt, rationales hominis potentias non attingere vi ſua, ſupernaturales actus, nec habere ad illos vllam natiuam actiuitatem, aut proportionem, ſed eleuari per gratiam, aut per habitus infuſos, & huiuſmodi alia. Differunt autem, quòd eorum quidam dicunt, ad rationem principalis cauſæ requiri virtutem propriam, & proportionatam, vel eminentioris ordinis, quàm ſit effectus: alij negant id eſſe neceſſarium, ſi dentur aliæ conditiones, quæ propriæ ſunt agentis principalis, vt quòd agat potiùs, quàm agatur; quòd ad agendum ſe determinet, & ſimilia. Vnde primam ſententiam cenſent eſſe probabilem, quamuis oppoſitam, quantùm ad modum loquendi, dicant eſſe magis probandam.

V. Nobis autem ſemper viſa fuit prima ſententia improbabilis, & exiſtimamus differentiam non eſſe de ſolo nomine, aut modo loquendi, ſed de re ipſa. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quamlibet cauſam ſecundam, etiam principalem, generali quadam ratione ſe habere, vt inſtrumentum, reſpectu Dei comparatione effectus, quem producit, quatenus videlicet producit in effectu ipſum eſſe, quod non attingit, niſi inquantùm eſt inſtrumentum Dei, eò quòd effectus vniuerſaliſſimus, qualis eſt eſſe, cauſæ vniuerſaliſſimæ debet attribui, vt oſtendit Bañes 1. par. quæſt. 8. artic. 1. ad 6. Et S. Thom. 2. cont. Gent. cap. 21. & præterea, quia nulla cauſa ſecunda operatur particularem effectum, niſi moueatur à Deo, vt ex ſupradictis conſtat. In præſenti ergo non loquimur de cauſa inſtrumentali in hac generali acceptione: omnes enim fatẽtur, liberum hominis arbitrium non ſolùm in ordine ad actus ſupernaturales, ſed etiã naturales eſſe quodammodo Dei inſtrumentum, quamuis ſit inſtrumentum liberum: ſic enim loquitur S. Thom. q. 24. de verit. ar. 1. ad 5. vbi ait, *quòd inſtrumentum dupliciter dicitur. Vno modo propriè, quando ſcilicet aliquid ita ab altero mouetur, quòd nõ cõfertur ei à mouente aliquod principium talis motus, ſicut ſerra mouetur à carpentario, & tale inſtrumentum eſt expers libertatis. Alio modo dicitur inſtrumentum magis communiter, quidquid eſt mouens ab alio motum, ſiue ſit in ipſo principium ſui motus, ſiue non: & ſic ab inſtrumento non oportet, quòd omnino excludatur ratio libertatis; quia aliquid poteſt eſſe ab alio motum, quod tamen ſeipſum mouet: & ita eſt de mente humana.* Et 3. contra Gentes ca. 100. in 2. ratione ait: *Cùm Deus ſit primum agens, omnia, quæ ſunt poſt ipſum, ſunt quaſi quædam inſtrumenta ipſius.* Et idem dicit ſuper caput decimum Iſaiæ, in illa verba: *Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe eſt.* Et opuſc. 20. de regimin. princip. lib. 3. cap. 8. Difficultas ergo procedit de inſtrumento propriè, & ſtrictè ſumpto, quod ſcilicet ita ab altero mouetur, quòd non confertur ei à mouente aliquod principium talis motus, ſicut ſerra mouetur à carpentario, & baculus à manu hominis.

Cauſa ſecunda reſpectu Dei ſe habet vt inſtrumentum.

Diſput. 18. & 22.

Inſtrumẽtum dupliciter dicitur.

VI. Notandum ſecundò. Cauſam ſecundam principalem hoc differre à cauſa purè inſtrumentali, quòd cauſa ſecunda principalis aliquid confert per propriam formam ad productionem effectus: nam illum operatur à principio intrinſeco actiuo, ſiue illud principium ſit ei connaturale, ſiue ab agente ſupernaturali productum; eò quòd per formam ſupernaturalem ſibi inhærentem, proportionatam cum effectu, illum attingit. Cauſa autem inſtrumentalis ſecundùm propriam formam nihil confert, etiam radicaliter, ad productionem effectus; ſed ſolùm ſe habet, tanquam deferens virtutem principalis agentis. Vnde non producit effectum, niſi ſecundùm quòd

mouetur

Digitized by Google

mouetur ab eodem agente principali: ſicut aqua calida ſolùm attingit inſtrumentaliter calorem, quem in alio ſubiecto producit: quia ſolùm ſe habet tanquam ſubiectum deferẽs virtutem ignis, qui eſt cauſa principalis eiuſdem caloris, & ſolùm attingit illũ inquantum mouetur ab igne. Vnde S. Thom q 4. de malo, artic. 3. in corp. inquit, quòd *effectus eſt in cauſa principali, ſecundùm ſimilitudinem formæ eius, vel eiuſdem ſpeciei, ſi ſit cauſa vniuoca putà, cùm homo generat hominem, vel ignis ignem, vel ſecundùm aliquam excellentiorem formam, ſi ſit agens, non vniuocum, ſicut Sol generat hominem. In cauſa autem inſtrumentali eſt effectus, ſecundùm virtutem, quam recipit inſtrumentum à cauſa principali inquantùm mouetur ab ea*, vt artic. 4. eiuſdem quæſtionis in ſolutione ad 15. explicat ſanctus Doctor.

VII. Liberum arbitrium eleuatum per gratiā, eſt cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium.

PRima ergo concluſio ſit: Voluntas, ſeu liberum arbitrium creatum eleuatum per habitum ſupernaturalem producit efficienter ſupernaturales actus, vt vera cauſa ſecunda principalis, & non vt merum inſtrumentum Dei. Hæc concluſio eſt ſancti Thomæ quæſtione 24. de veritate, articulo primo ad quintum, & omnium Thomiſtarum, quam adeò certam reputo, vt oppoſitam credam eſſe improbabilem. Et probatur

Primò, ratione deſumpta ex S. Thom. qu. 24. citata de verit. Inſtrumentum, quod verè, & propriè eſt inſtrumentum, non eſt liberum ad agendum, cùm non agat, niſi ſecundùm quòd aliquis eo vtitur: ergo, ſi liberum arbitrium creatum, comparatione actuum ſupernaturalium, eſt merum inſtrumẽtum, & non cauſa ſecunda principalis: ſequitur, quòd non operetur liberè eoſdem actus; conſequens autem non eſt admittendum: nam eſt contra definitionem Concilij Tridentini: ergo. Confirmatur: nam inſtumentum ſolùm attingit effectum principalis agentis, deferendo eius virtutem, ſicut ſerra attingit opus artificiatum, deferendo virtutem artis, ſiue artificis, quæ intentionaliter eſt in eius inſtrumento, vt quæſtio. tertia, de potentia articulo 7. ad 7. docet S. Thomas: ergo, ſi liberum arbitrium ſolùm attingit actus ſupernaturales, vt merum inſtrumentum, & non vt cauſa ſecunda principalis: videtur ſequi, quòd ſolùm concurrat ad eoſdem actus producendos, deferendo virtutem principalis agentis, ſcilicet Dei; & ita haberet ſe mere paſſiuè, ſicut inanime quoddam: quod tamen eſſet incidere in errorem hæreticorum huius temporis vt ex ſupradictis conſtat.

Conc. Trid. ſeſ. 6. de iuſtific. cap. 5. & can. 4.

Secundò. In quacunque actione debet aſſignari aliqua cauſa principalis, quā ipſa actio denominet, & cui effectus principaliter tribuatur, ſicut Deus denominatur creator à creatione, & artifex denominatur ædificator à reali conſtructione domus, quam efficit per inſtrumenta artis: ſed, cùm liberum arbitrium eleuatum per formam ſupernaturalem producit actus fidei, ſpei, & charitatis ſupernaturalis, & per eos meretur vitam æternam: nulla eſt alia cauſa principalis, quam denominent huiuſmodi actus, niſi ipſe homo, aut liberum eius arbitrium: ergo verè concurrit ad eoſdem actus, vt cauſa ſecunda principalis Minor probatur: nam, ſi alia cauſa principalis aſſignaretur, quam huiuſmodi actiones denominarent eſſet ipſe Deus eleuans per gratiam liberum arbitrium ad ſupernaturales actus. Sed Deus non denominatur, nec dicitur formaliter merens, vel intelligens, aut volens ab huiuſmodi actionibus: nam mereri repugnat Deo, ſecundùm naturam diuinam, cùm impoſſibile ſit, illum habere ſuperiorem, apud quem mereatur. Et præterea; nam omnia ſunt propria eius bona, ac titulo creationis ei debita Similiter etiam non dicitur intelligens aut volens ab intellectione, aut volitione, quæ eſt in nobis, ſed ab ea,

A quæ eſt in ipſo Deo, quæ etiã cum eſſentia diuina realiter, & formaliter identificatur: ergo.

Tertiò. De ratione actus vitalis eſt, quòd procedat à principio intrinſeco viuente, & coniuncto. Vnde & generatio, quia eſt actio vitalis, definitur à ſancto Thoma, quòd *ſit origo viuentis à principio viuente coniuncto, in ſimilitudinem naturæ*: ſed intellectio hominis, & volitio etiam ſupernaturalis, verè eſt actio vitalis: ergo neceſſe eſt vt procedat à principio intrinſeco viuente, & coniuncto: ac per conſequens, homo per aliquod principium intrinſecum concurrit effectiuè ad actus ſupernaturales: ſcilicet per vitalitatem potentiæ eleuatam per formam ſupernaturalem, ad modum ſuperiùs explicatum, ac per conſequens erit cauſa ſecunda principalis. Reſpondent, illum modum agendi per modum inſtrumenti non repugnare reſpectu actus vitalis: quia vnamquamque facultatem Deus eleuare poteſt, modo illi accommodato atque ita eleuat potentiam vitalem ad efficiendum actum ſibi immanẽtem, & tanquã principium intrinſecum eius, quod ſatis eſt ad rationem actus vitalis, ſiue talis potentia influat ex naturali vi, ſiue ex obedientiali, & vt inſtrumentum. Hæc tamen ſolutio videtur inſufficiens: nam, licèt vnamquamque facultatem Deus eleuare poſſit, modo illi accommodato ſicut eleuat actionem liberam Sacerdotis, verba conſecrationis ſuper debitam materiam proferentis, vt purè inſtrumentaliter efficiant conuerſionem panis & vini, in Chriſti corpus, & ſanguinem; impoſſibile tamen eſt, quòd eleuet potentiam vitalem, vt actum vitalem ſibi immanentem mere inſtrumentaliter producat. Quod ſic oſtenditur: nam effectus non dicit formalem, & intrinſecam dependentiam à cauſa purè inſtrumentali, cùm non concurrat ad effectum principalis agentis per formam, aut virtutem ſibi propriam, & proportionatam cum effectu, ſed per motionem, & eleuationem principalis agentis. Vnde, quando agens eſt infinitæ virtutis, ſicuti Deus, poteſt de potentia abſoluta indifferenter vti quolibet inſtrumento ad quemcunque effectum, & eundem effectum immediatè per ſeipſum abſque omni inſtrumento cauſare. Conſtat autem, actum vitalem etiam ſupernaturalis ordinis non poſſe produci à Deo, niſi media potentia vitali eleuata per auxilium gratiæ: ergo impoſſibile eſt, quòd potentia vitalis ſit cauſa merè inſtrumentalis comparatione eiuſdem actus: ergo neceſſe eſt dicere, quòd ſit cauſa principalis. Præterea impugnatur eadem ſolutio: nam videtur implicare in ſuis dictis Fatetur enim ex vna parte, Deum eleuare per gratiam potentiam vitalem ad efficiendũ actum ſibi immanentem, tanquam principium intrinſecum eius, & ex alia parte negat, potentiam vitalem eſſe cauſam ſecundam principalem eiuſdem actus: quæ duo inter ſe cohærere non poſſunt, vt oſtenſum eſt.

VIII. S. Thom. 1. p. q. 27. a. 1. in corp.

B Solutio.

C

D

IX. Quartò: nam, vt docet ſanctus Thomas locis ſuperiùs allegatis, ſed præſertim quæſtione vigeſimaquarta de veritate, articulo primo, ad quintum, cauſa purè inſtrumentalis propriè eſt illa, quæ ita mouetur ab alio agente extrinſeco, vt tamen ſeipſam à principio intrinſeco non moueat, ſed liberum hominis arbitrium non ita mouetur à Deo ad actus ſupernaturales producẽdos, vt ſeipſum à principio intrinſeco non moueat: ergo, vel aſſerendum eſt, hominis arbitrium non eſſe cauſam liberam actuum ſupernaturalium, quod tamen non poteſt admitti; vel dicendum, illud eſſe cauſam ſecundam principalem, & nõ propriè inſtrumentum, comparatione eorundem actuum. Confirmatur: nam, vt dicit ſanctus Thomas prima parte, quæ. 105. articulo quarto, ad ſecundum, & nos idipſum ex profeſſo oſtendemus diſputat 96. *moueri voluntariè eſt moueri ex ſe, id eſt, à principio intrinſeco.*

E

Digitized by Google

Voluntariè moueri quid ſit.

intrinſeco. Sed illud principium intrinſecum poteſt eſſe ab alio principio extrinſeco; & ſic moueri ex ſe non repugnat ei, quod mouetur ab alio. Et in ſolutione ad tertium ſubdit: *quòd ſi voluntas ita moueretur ab alio, quòd ex ſe nullatenus moueretur, opera volũtatis nõ imputarentur ad meritum, vel demeritum. Sed quia per hoc, quod mouetur ab alio, nõ excluditur, quin moueatur ex ſe, vt dictum eſt; ideo per conſequens non tollitur ratio meriti, vel demeriti.* Quibus verbis apertè docet, voluntatem non eſſe liberam, & conſequenter eius opera nõ poſſe illi imputari ad meritum, vel demeritum, niſi moueatur ex ſe, id eſt à principio intrinſeco: ergo, ſi ad actus ſupernaturales ita moueatur à Deo, vt ex ſe, id eſt, à principio intrinſeco, nullatenus moueretur: ſequitur, non eſſe liberã, reſpectu actuum ſupernaturalium, & conſequenter per eoſdem actus nihil mereri: ergo neceſſariò dicendum eſt, voluntatem à Deo excitatam, & motam à principio intrinſeco actiuo ſeipſam mouere, & conſequenter eſſe cauſam ſecundam, in ſuo ordine principalem eorundem actuum.

Ad hoc argumentum reſpondent, non obſtare actui libero, quòd voluntas concurrat ad illum, vt inſtrumentum propriè, quando eſt ſupernaturalis. Et aſſignant rationem: nam ad actum liberum duo tantùm ſunt neceſſaria. Primum eſt poteſtas intrinſeca agendi: ſecundum eſt poteſtas non agendi: hoc poſterius conuenit voluntati ex ſe, etiam reſpectu ſupernaturalium actuum, & quoad hanc partem dici poteſt, libertatem actus eſſe ab illa, vt à cauſa principali, quia poteſtas non agendi, à qua actus denominatur liber, quoad iſtam partem, conuenit voluntati ex propria virtute: & ita, ſi careat actu, hæc carentia illi principaliter tribuitur. At verò, quoad aliam partem, ſcilicet poteſtatem agendi, ſufficit ad libertatem, quòd voluntas talem poteſtatem habeat, quæ ſufficiat ad vitaliter eliciendum ſuum actum, ſiue hoc poſſit ex ſe, ſiue per amicos, ſeu vt organum liberum diuinæ gratiæ. Et ex hoc inferunt, quòd licèt volũtas in his actibus ſupernaturalibus operetur, vt inſtrumentum Dei, nihilominùs eſt inſtrumentum liberum, & vera cauſa libera eorundem actuum.

Sed contra hanc ſolutionem eſt efficax argumẽtum. Nam, ſecundùm fidem Catholicam, voluntas non ſolùm eſt libera in non agendo actus ſupernaturales, ſed etiam in agendo eoſdem actus, vt conſtat ex Concilio Tridentino ſuprà allegato, & ex definitione potentiæ liberæ, ad quam, vt inferiùs patebit, neceſſariò requiritur poteſtas, ſeu facultas ad vtrumlibet ſcilicet ad agendum, & non agẽdum: ergo non ſolùm debet moueri voluntas ex ſeipſa, hoc eſt, ab intrinſeco principio cùm non operatur, ſeu cùm vult non operari actum ſupernaturalem, ſed etiam cùm operatur illum. Præterea: nam, ſi quoad poteſtatem agendi ſufficeret ad libertatem, quòd ipſa voluntas talem poteſtatem habeat, quæ ſufficiat ad vitaliter eliciẽdum ſuum actum; ſequeretur, quòd nõ eſſet magis libera ad producendum actus charitatis, quos elicit in via, quàm ad diligendum Deum clare viſum in patria; & ita non haberet nunc ſufficientem libertatem ad merendum per actum charitatis: nam in amore beatifico nõ eſt ſufficiens libertas ad merẽdum cùm ille actus ſit ſimpliciter neceſſarius vt ſuprà dictũ eſt. Sequela probatur: nam in Patria voluntas reuerà habet poteſtatem ad vitaliter eliciendum actum dilectionis beatificæ: ergo ſi hęc poteſtas ſufficit ad libertatẽ actus dilectionis, eadẽ libertate erit liber actus dilectionis Dei in Patria & in via. Præterea: quoniam ſtat, actum eſſe vitalem, & non eſſe liberum, vt patet in actibus intellectus, & voluntatis primò primis, &

Diſput 115. 116. & 117.

in cognitione & amore, quo Deus ſeipſum cognoſcit, & diligit: plura enim requiruntur ad actum liberum. quam ad actum vitalem: ergo poteſtas, ad vitaliter eliciendum ſuum actum, non eſt ſufficiens, vt liberè illum producat ea libertate, quæ ad meritum, vel demeritum eſt neceſſaria.

X. Quintò idipſum probatur, deſtruendo fundamentum potiſſimum oppoſitæ ſententiæ. Ex eo enim probat, voluntatem non eſſe cauſam ſecundam principalem actuum ſupernaturalium, ſed ſolùm inſtrumentalem, quia ſecundùm ſe nullam habet virtutem actiuam reſpectu illorum actuum, ſed ſolùm potentiam obedientialem, ſecundùm illud, quod dicit Auguſtinus: *Poſſe habere fidem naturæ eſt hominum*; ſed hæc ratio ſupponit falſum: ergo, &c. Minor probatur: nam, quamuis intellectus, & voluntas, ſecundùm ſe, nullam habeant naturalem virtutem proximam actiuam comparatione actuum ſupernaturalium, habent nihilominùs radicaliter actiuitatem, reſpectu eorundem actuum, in quãtùm ſunt vitales. Vitalitas enim actionum ſupernaturalium, quamuis formaliter procedat, vt quo, à principio ſupernaturali; radicaliter tamen dependet à vita naturali, quæ procedit ab anima, vt diſputatione ſexageſimaquarta oſtenſum eſt; hæc autem dependentia eſt ſufficiens, vt vitales potentiæ eleuatæ per formam ſupernaturalem ſint cauſæ ſecundæ principales actionum ſupernaturaliũ, vt dictum eſt ſuprà, & patebit ampliùs in ſolutionibus argumentorum: ergo.

Lib. de præd. Sanct. cap. 5.

Vitalitas actus ſuper naturalis procedit, vt quo à principio ſupernaturali.

Confirmatur. Si intellectus, & voluntas ſecũdum ſe nullam habent actiuitatem radicalem, & remotam, comparatione vitalium actionum ſupernaturalium, ſed ſolùm potentiam quandam obedientialem, qualis reperitur in omnibus rebus, vt in illis, & de illis fiat quidquid Deus voluerit; ſequeretur, quòd, ſicut Deus vtitur intellectu, & voluntate ad producendos actus ſupernaturales, poſſet indifferenter vti quacunq; alia creatura, vel potentia creata ad producendum eoſdem actus, & ita poſſet per lapidem, vel per potentiam viſiuam, vel per aliam quamcunque rem naturalem producere actum charitatis, & fidei ſupernaturalis; quod eſt abſurdum. Probatur ſequela: nam ſicut Deus vtitur aqua baptiſmali ad cauſandam gratiam habitualem, poteſt ſua potentia abſoluta indifferenter vti quacunque alia creatura, & actione creata ad eundem effectum producendum; quoniam aqua concurrit ſolùm inſtrumentaliter ad productionem gratiæ ergo, ſi voluntas ſolùm concurrit inſtrumentaliter ad productionem actus ſupernaturalis; ſequitur, quòd Deus poſſit per quamcunque aliam creaturam, vel potentiam, eundem actum producere. Item etiam ſequeretur, quòd liberum arbitrium eleuatum per habitum charitatis, non aliter, neque in alio genere cauſæ attingeret actum charitatis, niſi in eo genere, quo ſacramenta nouæ legis efficiunt gratiam iuſtificantem: nam etiam ſacramenta inſtrumentaliter attingunt gratiam. Conſequens autem eſt abſurdum: nam aliàs in iuſtificatione liberum arbitrium haberet ſe omnino, tanquam inanime, quod tamen eſt contra Concilium Tridentinum: ergo.

XI. Sextò. Cauſa inſtrumentalis debet, ratione propriæ formæ, habere aliquam actionem præuiam, per quam operetur diſpoſitiuè ad effectum principalis agentis, vt prima parte quæſtione quadrageſimaquinta, articulo quinto, docet ſanctus Thomas. Sed in homine nulla poteſt eſſe, nec imaginari actio præuia per quam operetur diſpoſitiuè ad actus ſupernaturales producendos: ergo, reſpectu corũdem actuũ, non eſt cauſa inſtrumentalis. Cùm ergo verè ſit cauſa efficiens taliũ actuũ; relinquitur

Digitized by Google

quitur, quòd ſit cauſa ſecunda eorum principalis.

Septimò. Potentia naturalis concurrit, vt cauſa ſecunda principalis ad naturales operationes ſibi proportionatas, ſicut potentia viſiua ad videndum: ergo potentia ſupernaturalis concurret etiam, vt cauſa ſecunda principalis ad ſupernaturales operationes eidem potentiæ proportionatas. Sed voluntas per habitum charitatis, fit potentia ſupernaturalis eiuſdem ordinis cum gratia: nam, vt ſuprà dictum eſt, habitus ſupernaturales, cùm ſint ſupremi inter omnes habitus, attingunt rationem potentiæ, eò quòd ſupremum infimi attingit infimum ſupremi. Vnde huiuſmodi habitus ſunt neceſſarij, nō ſolùm ad faciliùs, ſed ad ſimpliciter operandum: ergo voluntas eleuata per habitum charitatis, erit cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium charitatis, cum quibus habet proportionem.

XII. *Libe. arbit. eleuatum per motionem diui. nā eſt cauſa ſecunda principalis actuum.*

Secunda Concluſio. Etiamſi liberum arbitrium non eleuetur per habitus ſupernaturales ad ſupernaturales actus producendos, ſed per auxilium ſpeciale, & per motionem ſupernaturalem transſeuntem, erit nihilominùs cauſa ſecunda principalis talium actuum, & non purum inſtrumentum. Probatur concluſio argumentis pro concluſione præcedenti à nobis factis, quæ hanc etiam efficaciter concludunt. Præterea: nam, quòd forma ſupernaturalis, per quam actuatur liberum arbitrium, & eleuatur, vt actus ſupernaturales producat, inſit illi per modum permanentis, aut per modum tranſeuntis, eſt impertinens, & omnino ſe habet per accidens ad hoc, quòd liberum arbitrium concurrat, vel non concurrat inſtrumentaliter. Etenim, ſiue iſto modo, ſiue illo perficiatur, ſemper eleuatur ad producendum actum ſupernaturalem, intra latitudinem adæquati obiecti, vt ſuprà explicatum eſt. Et præterea, quia ipſe actus ſupernaturalis, inquantùm vitalis eſt, & liber, ſemper procedit radicaliter à vitalitate, & libertate potentiæ naturalis; ſcilicet liberi arbitrij, quod quidem etiam per potentiam Dei abſolutam non poſſet eleuari ad actum charitatis liberum, & alios ſimiles actus efficiendos, niſi ex natura ſua eſſet potentia vitalis, & libera: ſed quando eleuatur per habitum ſupernaturalem, verè eſt cauſa ſecunda principalis illarum actionum: ergo ſimiliter eſt cauſa principalis, quando eleuatur per motionem præuiam, ſeu auxilium ſpeciale.

Confirmatur. Quoniam aliàs ſequeretur, quod omnes diſpoſitiones ſupernaturales, tempore antecedentes infuſionem habitus, ſicut ſunt attritio, timor inferni, pia deſideria, & alij huiuſmodi actus vitales, & liberi, qui reuera ſunt ſupernaturales; non producerentur ab homine, vt à cauſa ſecunda principali, ſed ſolùm, tanquam à cauſa inſtrumentali; nam liberum arbitrium non eleuatur per habitum ſupernaturalē, ſed per auxilium ſpeciale, vt hoſce actus producat: ergo, ſi eſt neceſſarius habitus, vt ſit cauſa principalis actuum ſupernaturalium; ſequitur quod non ſit cauſa principalis, ſed inſtrumentalis iſtorum actuum.

XIII. AD primum argumentum reſpondetur, voluntatem creatam non habere virtutem aliquam connaturalem, quæ, natura ſua, efficientia proxima, & formali, ſit effectrix actus ſupernaturalis, neque vt cauſa totalis, neque vt partialis; nihilominùs tamen dicendum eſt, eam habere virtutem connaturalem, radicalem, & remotam, qua, ſuppoſita eleuatione per formam actiuam ſupernaturalem efficiat, vt cauſa ſecunda principalis & totalis in ſuo genere, ſupernaturales actus; & ideo eleuata non concurrit ſolùm, vt inſtrumentum Dei eleuantis, ſed vt cauſa proxima principalis.

Potentia obedientialis, quam

Ad ſecundum reſpondetur, quòd in voluntate creata reperitur duplex potentialitas in ordine ad Deum, vt eſt auctor gratiæ. Altera comparatione habituum ſupernaturalium, quos Deus poteſt in ea producere: & hæc eſt potentia obedientialis paſſiua, & non actiua: nam, ſub hac ratione ſolùm eſt potentia ad recipiendum habitum ab eo, non autem ad illum producendum: & ideo non poteſt eſſe ei debitus concurſus Dei ſupernaturalis; eò quòd talis concurſus, cùm ſit ad agendum, non confertur, niſi potentiæ actiuæ. Altera eſt potentia ad agendū actum ſupernaturalem; & hæc vel eſt remota, qualis reperitur in ipſa natura rationali, ſecundùm ſe conſiderata; & tali potentiæ actiuæ non debetur concurſus ſupernaturalis Dei; quia immediatè non ordinatur ad agendum, ſed inter illam, & actum ſupernaturalem mediat habitus ſupernaturalis, vel actuale auxilium ſpeciale, quo immediatè, & proximè fit potens, vt talem actum producat. Si autem potentia ad agendum ſupernaturalem actum, ſit proxima, adhuc non debetur illi cōcurſus Dei, quo ad actualiter operandum moueatur, & prædeterminetur; quoniā hæc motio, & prædeterminatio gratis confertur à Deo, nec poteſt homo, etiam iuſtus, eam præuenire, aut promereri, vt ſupra dictum eſt. Quòd ſi Deus ſua miſericordia velit hominem iuſtum præmouere, atque ad piè operandum prædeterminare, & efficere, vt operetur; tunc concurſus ſupernaturalis, quo Deus, vnà cum libero arbitrio ad actum ſupernaturalem concurrit, erit ei proportionatus ſecundùm ordinem gratiæ. Vnde non ſequitur, quòd gratia ſit debita naturæ.

habet voluntas in ordine ad Deum, eſt duplex.

Ad tertium reſpondetur, quòd, quamuis forma actiua ſupernaturalis, per quam eleuatur voluntas ad actus ſupernaturales eliciendos, non ſit à natura, ſed ab auctore gratiæ; eſt tamen actuans formaliter creatam voluntatem, & eam perficiens conformiter ad ſuam naturā, & in ordine ad aliquid, quod continetur intra latitudinem adæquati obiecti illius; & ita ſic eleuata operatur actus ſupernaturales, vt cauſa principalis. Et idem dicendum de intellectu per lumen gloriæ eleuato ad viſionem beatificam.

XIV. *Aqua calida inſtrumentaliter concurrit ad calefaciendum.*

Secundò reſpondetur, quòd dupliciter poteſt aliqua creatura operari, vt eleuata, & mota à ſuperiori agente. Primò ita, quòd motio illa, & eleuatio ſit tota ratio tam formalis, & proxima, quàm radicalis, & remota, attingendi effectum, ſicut aqua ab igne calefacta, & mota, atque ab eo eleuata calefacit manum. Aqua enim, ſecundùm ſe, nullam habet actiuitatem, etiam radicalem, & remotā, reſpectu calefactionis; quin potiùs ex natura ſua, illi competit eſſe principium infrigidandi; & tunc ſolum concurrit inſtrumentaliter. Secundò, quando eleuatio eſt quidem tota ratio proxima, & formalis operandi; ſed tamen ſupponit in potentia, quæ eleuatur, radicalem virtutem actiuam, & remotam, quæ quidem per eleuationem conſtituitur in ratione potentiæ proximæ, comparatione talis obiecti, quod licèt excedat eius naturam, continetur tamen intra latitudinem adæquati obiecti eiuſdem potentiæ; & tunc potentia, quæ operatur, vt eleuata, concurrit ad actum, vt cauſa ſecunda principalis, & non vt merum inſtrumentum: & ſic operatur viſionem beatificam intellectus eleuatus per lumen gloriæ, & voluntas operatur actum charitatis eleuata per habitum charitatis, vel per auxilium ſpeciale. Et cùm arguitur: nam ſecundùm ſanctum Thomam cauſa principalis eſt illa, quæ operatur per propriam formam proportionatam cum effectu; reſpondetur, quòd nomine propriæ formæ non intelligit tantùm eam formam, quæ competit rei ex propriis principiis naturæ, ſed etiā illam

Cauſa principalis quæ dicatur.

Digitized by Google

illam, quæ, licèt ſit ſupra eius naturam, & inſit ei ab agente extrinſeco; perficit tamen potentiam admodum propriæ naturæ, & in ordine ad proprium eius obiectum adæquatum, & propriam operationem. Motio enim inſtrumenti non perficit illud in ordine ad propriam operationem, ſed ad operationem propriam alterius agentis, nempe ad faciendum opus, quod eſt proprium artificis. Et ſimiliter aqua ab igne calefacta, per motionem ignis non mouetur ad propriam operationem, ſed ad effectũ proprium alterius agentis, nempe ignis, à quo eleuatur ad calefaciendum; & ideo non eſt cauſa principalis huius effectus, ſed purè inſtrumentalis. Quia ergo habitus charitatis perficit voluntatem in ordine ad propriam eius operationem, quæ eſt velle & diligere, cùm huiuſmodi actus non poſſit ab alia potentia, quàm à voluntate produci; ideo cùm voluntas operatur per talem habitum, cenſetur operari per propriam formam proportionatam cum effectu, ac per conſequens produci illum, vt cauſa ſecunda principalis, & non vt merum inſtrumentum. Et per hęc patet ſolutio ad confirmationem.

Ad quartum reſpondetur, omne agens principale creatum habere quidem actum determinatum, quoad genus, vel ſpeciem actionis; nõ tamen oportet, quòd eius actus ſit determinatus, quoad intenſionem; alias actus naturalis charitatis Dei non eſſet ab homine, vt à cauſa ſecunda principali: nam, vt ſecunda ſecundæ, quæſt. 24. artic. 7. docet ſanct. Thomas, charitas ſemper poteſt augeri in infinitum; & idẽ eſſet dicẽdũ de aliis actibus virtutũ, qui poſſunt creſcere in infinitũ, quantùm ad intenſionem actus.

XV. Ad quintum reſpondetur, quòd, vt dicit ſanctus Thomas quæſtione vigeſimaquarta de veritate, art. 1. ad quartum; *cauſa prima dicitur eſſe principalis, ſimpliciter loquendo, propter hoc, quòd magis influit in effectum: ſed cauſa ſecunda ſecundùm quid principalis eſt, inquantum effectus ei magis conformantur.* Iuxta iſtum modum ſancti Patres, qui dicũt, liberum arbitrium eſſe inſtrumentum diuinæ gratiæ, loquuntur de inſtrumento in generali quadam acceptione, vt ſuprà dictum eſt. Et ſimiliter cùm negant, liberum arbitrium eſſe agens principale in negotio noſtræ ſalutis, loquuntur de agente principali ſimpliciter, & omnibus modis, quatenus diſtinguitur ab agente principali, quod ita agit, vt non agatur, vel moueatur ab alio. Hoc enim modo ſolus Deus eſt agens principale, etiam reſpectu actuum ſupernaturalium, quibus homo ad gratiam diſponitur: nam liberum arbitrium, aliquo modo eſt agens inſtrumentale, reſpectu eorundem actuum, vt ſuprà dictum eſt. Vel explicandi ſunt de agente principali, reſpectu gratiæ iuſtificantis, & habituum ſupernaturalium, quorum ſolus Deus eſt cauſa efficiens principalis: nam liberum arbitrium ſolùm concurrit diſpoſitiuè ad eoſdem habitus producendos, vel, vt plurimùm, inſtrumentaliter: ſicut contingit, quando contritio eleuatur per Sacramentum pœnitentiæ ad cauſandam gratiam in anima.

Lib. arbit. in quo ſenſu dicatur inſtrumentum diuinę gratiæ.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, licèt liberum hominis arbitrium, à Deo motum, & excitatum, ſit cauſa ſecunda principalis vltimæ diſpoſitionis ad gratiam; non tamen eſt cauſa ſecunda principalis gratiæ propter rationem aſſignatam diſputatione ſexageſima ſexta, nu. 12. & præterea: nam auxilium Dei, ſicut & habitus, non perficit potentiam ad productionem alterius habitus, qualis eſt gratia, ſed ad productionem actus.

Ad ſextum negatur antecedens. Ad eius probationem reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt in ſecunda concluſione. Et, ſi argumentum aliquid probaret, concluderet, liberum arbitrium non eſſe cauſam etiam inſtrumentalem actionum ſupernaturalium: nam etiam auxilium diuinum quo concurrit cum cauſis ſecundis, non cõſtituit formaliter ipſam cauſam in ratione inſtrumenti, cùm huiuſmodi cõcurſus generalis ſit, & communis ad cauſas ſecũdas principales, & inſtrumentales. Reſpondetur ergo; quòd, quando auxilium diuinum, quo cõcurrit cum cauſis ſecundis, eſt generale, nõ efficit proportionem effectus cum cauſa ſecunda, niſi ipſa cauſa habeat in ſe principium proportionatum. Cæterùm, quando auxilium eſt ſpeciale, & tribuitur potentiæ vitali, ad actus, qui continentur ſub vniuerſali ratione proprij obiecti adæquati, ſicut contingit in caſu noſtræ diſputationis; tunc auxilium diuinum efficit proportionem effectus cum cauſa ſecunda, ſcilicet cum potentia vitali, quæ per illud auxilium primò eleuatur ad eſſe ſupernaturale, & conſtituitur proximè in ratione potẽtiæ, comparatione actuum ſupernaturalium, quando non inuenit potentiam eleuatam per habitum: tunc enim auxilium ſpeciale ſupplet, quantùm ad hoc, vicem ipſius habitus. Nec eſt eadem ratio de penicillo, qui mouetur ab artifice ad figurandam imaginẽ, vt ex dictis in ſecunda concluſione, & in ſolutione ad tertiũ argumentũ cõſtat.

XVI. Ad confirmationẽ negatur antecedens: iam enim ſuprà oſtenſum eſt, illam maiorem intenſionẽ actus charitatis, ſupra habitum præexiſtentem, non poſſe produci effectiuè ab habitu, qui in illo inſtanti augetur, ſcilicet ab habitu, vt ſex, ſed ab habitu præexiſtente, vt quinque, eleuato per auxilium Dei actuale intenſum, vt ſex. Nec ex hoc ſequitur, quòd reſpectu illius maioris intenſionis, liberum arbitrium, habitu præexiſtente informatum, ſit cauſa inſtrumẽtalis, vt ex ſupradictis conſtat. Sed vrget contra hoc argumentum: nam, ſi Deus ſuo concurſu ſpeciali eleuaret ignem habentem ſolum calorem, vt octo, vt per illum produceret calidum, vt decem; tunc ignis ſolùm eſſet agens inſtrumentale, reſpectu illius maioris intenſionis; quia non operaretur illam virtute propriæ formæ proportionatæ cum effectu, ſed per motionem alterius agentis: ergo ſimiliter, quando liberum arbitrium producit actum ſupernaturalem, aut maiorem eius intenſionem, per ſolam motionem auxilij ſpecialis; erit cauſa inſtrumentalis, & non principalis comparatione eiuſdem actus, aut intenſionis illius. Reſpondetur, negando conſequentiam: nam ignis, cùm ſit agens naturale, eſt ex natura ſua determinatus ad vnum, & quantùm ad ſpeciem actionis, & quantùm ad intenſionem illius, nec eſt potentia vitalis; & ideo, ſi eleuetur ad effectum magis intenſum, quàm ſit propria forma naturalis, ſolùm concurret ad illum, vt purum inſtrumentum, ſi conſideretur effectus ſecundùm maiorem intẽſionem; in qua excedit naturalem formam ignis. At liberum arbitrium eſt agens liberum, & potentia vitalis. Vnde, quomodocunque eleuetur à Deo per aliquid inhærens, vt actum liberum producat, ſemper erit cauſa ſecunda principalis, reſpectu eiuſdem actus, vt dictum eſt.

Obiectio.

Solutio.

DISPVTATIO LXIX.

Vtrùm de potentia Dei abſoluta creari poſſit aliqua ſubſtantia intellectualis, cui ex ſolis viribus naturæ competat diligere Deum ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ, & alios actus ſupernaturales elicere.

I. Conſimilem difficultatem ſanct. Thom. pertractat in particulari de viſione beatifica 1. p. quæſt.

q. 12. art. 4. & 5. & ibi eius interpretes. Sed quoniam ex eius intelligentia dilucidiora fient, quæ de viribus naturalibus creati arbitrij in ſuperioribus dicta ſunt, & quæ de neceſſitate, & quidditate gratiæ dicetur infrà; viſum eſt in præſenti generaliter de omnibus actibus ſupernaturalibus idipſum inquirere.

Eſt ergo prima ſententia aſſerentium, eſſe creabilem à Deo ſubſtantiam intellectualem, cui ſit cõnaturale, ex propriis viribus, videre Deum per eſſẽtiam, & alios actus ſupernaturales elicere. Addúntque nullam ſibi concurrere rationem, quæ euidenter demonſtret id eſſe impoſſibile.

Probatur primò hæc ſententia. Deus poteſt creare aliquam ſubſtantiam ſupernaturalem, ex qua ad modum paſſionis fluat lumen gloriæ, & alij ſupernaturales habitus fidei, charitatis, &c. ergo poterit creare ſubſtantiam, cui cõnaturale ſit videre Deum per eſſentiam, & illum ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ, diligere. Probatur conſequentia: nam, cùm lumen gloriæ, & habitus charitatis ſit virtus actiua, ad videndum Deum, & illum, vt eſt auctor gratiæ, diligendum, cui fuerint connaturales huiuſmodi habitus, erit etiam cõnaturale, Deum per eſſentiam videre, & illum, vt eſt auctor gratiæ, diligere. Antecedens autem probatur: Nam Deus producit de facto accidentia ſupernaturalia, vt habitum gratiæ, & charitatis: ergo non implicat, quòd producat aliquã ſubſtantiam ſupernaturalem, ex qua fluat lumen gloriæ, & alij habitus infuſi. Non enim eſt aſſignabilis ſufficiens ratio, propter quam dari poſſint accidentia creata ſupernaturalis ordinis, & implicet, dari ſubſtantiam creatam eiuſdem ordinis.

Confirmatur. Accidens eſt quædam participatio ſubſtantiæ: ergo, ſi datur accidens ſupernaturale, creari poterit à Deo ſubſtantia ſupernaturalis, ex qua ſupernaturalia accidentia ad modum proprietatis naturalis dimanent.

Secundò arguitur. Quod eſt accidens commune, reſpectu vnius, eſt, aut eſſe poteſt propria paſſio, reſpectu alterius, vt patet in calore, qui reſpectu aquę, eſt accidens commune, & ſeparabile; reſpectu autem ignis, eſt propria paſſio naturaliter dimanans ab eius eſſentia, ſed gratia habitualis, & alij habitus infuſi ſunt accidentia communia, & ſeparabilia, reſpectu hominis, ergo creabilis eſt à Deo aliqua ſubſtantia, ex qua, per modum paſſionis, huiuſmodi habitus dimanent.

Tertiò. Gratia habitualis, & charitas eſt connaturalis animæ Chriſti, vt videtur docere S. Th. 3. p. q. 2. ar. 12. & S. Aug. in Enchirid. ad Laurent. ca. 40. ſed anima Chriſti eſt ſubſtantia creata: ergo alicui ſubſtantiæ creatæ connaturalis eſt, aut eſſe poteſt gratia, & charitas: ergo etiam erit illi connaturale diligere Deũ ſuper omnia, vt eſt auctor gratię. Probatur cõſequẽtia: nam, cui habitus eſt cõnaturalis, eſt etiã connaturalis actus ab eodem habitu procedens.

II. Quartò. Si propter aliquam rationem non poſſet communicari alicui ſubſtantiæ creatæ, vel creabili, vt ex ſolis viribus naturæ videat Deum per eſſentiam, & actu ſibi connaturali illum diligat, inquantùm eſt auctor gratiæ: maximè, quia hoc eſt propria perfectio, & connaturalis ſolius Dei; ſed hæc ratio nihil concludit: ergo. Minor probatur: nam etiam eſt propria perfectio, & connaturalis Dei, habere eſſe, & exiſtere: dicitur enim ex perſona Dei Exod. 3. *Qui eſt, miſit me ad vos.* Et iterum: *Ego ſum, qui ſum.* Et tamen de facto, Deus communicat creaturis, vt ex propriis principiis habeant eſſe, & exiſtere: connaturale eſt enim homini eſſe, & Angelis connaturale eſt, incorruptibiles eſſe, vt prima parte docet ſãctus Thomas: ergo, quamuis videre Deum per eſſentiã, & illum, inquantum eſt auctor gratiæ, ſuper omnia diligere ſit connaturale ipſi Deo, poterit communicari puræ creaturæ, vt ex principiis naturæ Deum clare videat, &c.

Confirmatur. Solùm eſt incommunicabile creaturæ, quòd habeat à ſe ipſa eſſe, & operari: non tamẽ eſt incommunicabile, habere ex principiis naturæ eſſe dependens à Deo, vt à prima cauſa efficiente, & ſimiliter operari: ergo etiam poterit communicari creaturæ, quod dependẽter à Deo, vt à prima cauſa efficiente, per ſuam ſubſtantiam ſit ordinis ſupernaturalis: ſicut communicatur illi, quòd per ſuam ſubſtantiam habeat eſſe naturale: non ergo repugnat, dari ſubſtantiam ſupernaturalem, ex qua habitus ſupernaturales ad modum paſſionis dimanẽt: poterit ergo illa ſubſtantia creata, ex propriis naturæ principiis, clarè videre, & ſuper omnia diligere Deum, & alios actus ſupernaturales elicere.

Quintò arguitur, deſtruendo rationem S. Thomæ. Ex eo enim probat, eſſe impoſſibile, intellectum creatum per ſua naturalia, diuinam eſſentiam videre, quia Deus, cùm ſit ſuum eſſe, excedit modum eſſendi, & cognoſcendi cuiuſcunque intellectus creati, & ita non poteſt ab eo, propriis viribus, euidenter cognoſci: nam cognitum eſt in cognoſcente, ſecundùm naturam cognoſcentis; ſed hæc ratio eſt nulla: ergo. Minor probatur: nam ex illo principio ſancti Thomæ, cognitum eſt in cognoſcente, ſecundùm modum cognoſcentis; non ſequitur, quòd natura cognoſcentis debeat æquari cum obiecto cognito, ſed ſolùm infertur, quòd cognitio debeat eſſe proportionata cognoſcenti: aliàs enim Angelus inferior, ex viribus naturæ, nõ poſſet quidditatiuè cognoſcere ſuperiorem: nam modus eſſendi ſuperioris Angeli excedit modum eſſendi Angeli inferioris: ergo, quamuis intellectus creatus non poſſit per ſua naturalia adæquari eſſentiæ diuinæ, quantùm ad modum eſſendi; poterit nihilominùs, de potentia Dei abſoluta, viribus naturæ, diuinam eſſentiam cognoſcere.

Confirmatur: nam ſequeretur ex ratione ſancti Thomæ, quòd intellectus creatus, adhuc illuſtratus lumine gloriæ, non poſſet clarè videre eſſentiam diuinam; conſequens eſt erroneum: ergo. Sequela probatur: nam intellectus creatus, etiam cum lumine gloriæ, non adæquat modum eſſendi ipſius eſſentiæ diuinæ: nam adhuc cum lumine gloriæ non eſt purus actus, nec ſuum eſſe, ſed ſemper habet admixtam potentiam: ergo.

Secunda ſententia eſt S. Thom. 1. p. q. 12. articulo 4. & 5. & quæſtion. 4. de malo, artic. 1. ad 14. & quæſt. 8. de veritate, articulo 3. & in 4. ſentent. diſtinction. 49. quæſtion. 2. articul. 6. & 12. quæſtion. 5. articulo 5. vbi apertè docet, nullum intellectum creatum poſſe, ex ſolis naturæ viribus, Deum per eſſentiam videre: & idem dicit de aliis actibus ſupernaturalibus 1. 2. quæſt. 109. artic. 5. & 6. & rationes S. Thom. concludunt, id eſſe impoſſibile, etiã per potentiam Dei abſolutam. Eandem ſententiam ſequuntur communiter Thomiſtæ: eam docet expreſsè Caietanus 3. p. quæſt. 76. artic. 7. §. ad euidentiam, vbi ait, quòd *entia, ex ſuo genere ſupernaturalia, nulli poſſunt enti eſſe, aut fieri connaturalia.* Et idem dicit 1. part. quæſt. 12. articulo 5. ad 3. Durandi. Ad cuius explicationem notandum primò, quòd modus cognoſcendi ſequitur modum eſſendi; vnde ſicut diſtinguuntur quatuor gradus rerum, & potentiarum in modo eſſendi; ita debent diſtingui in modo cognoſcendi. Primus gradus eſt rerum corporalium, ſiue potentiæ corporalis, quæ vtitur organo corporeo, & huiuſmodi potentiis connaturale eſt cognoſcere res, ſecundùm quòd ſunt in materia indiuiduali: vnde ſenſus non poteſt cognoſcere, niſi ſingularia, iuxta illud III. Rerũ quatuor ſunt gradus.

Digitized by Google

illud Ariſt. *Senſus eſt ſingularium; intellectus autem vniuerſalium.* Secundus eſt potentiæ, quæ, ſecundùm ſe non dependet à materia, neque vtitur organo corporeo, verumtamen ratione ſtatus dependet in ſua cognitione ab indiuiduis materialibus, à quibus abſtrahit naturam vniuerſalẽ, quam cognoſcit, ſicut intellectus hominis: & huic intellectui connaturale eſt cognoſcere naturam abſtractam à materialibus indiuiduis. Vnde non poteſt, per ſolas vires naturæ, quidditatiuè cognoſcere ſubſtantias ſeparatas à materia, vt docet S.Thom. 1. p. qu. 88. art. 1. & 2. Tertius gradus eſt potentiæ, quæ neque eſt materialis, neque in materia, habet tamen aliquam potentialitatem, & imperfectionem quandam admixtam, eò quòd non eſt ſuum intelligere, nec ſuum eſſe, ſicut intellectus Angelicus; & huic eſt connaturale cognoſcere naturas per ſe exiſtentes ſine materia, quæ non ſunt ſuum eſſe, neque ipſa actualitas. Quartus, & ſupremus modus, ſeu gradus potentiæ eſt, quæ neque eſt materialis, neque in materia, neque habet aliquam potentialitatem, ſed eſt ſuum eſſe per eſſentiam, ſicut intellectus diuinus, cui tantum connaturale eſt, videre clarè ipſum eſſe per ſe ſubſiſtẽs, cuiuſmodi eſt eſſentia diuina.

Potẽtiarum quatuor ſũt gradus, ſicut & rerũ.

IV. Notandum ſecundò, quòd propoſitio illa aſſumpta à S.Thoma; cognitum eſt in cognoſcente, ſecundùm modum cognoſcentis; ſic eſt intelligenda, quòd inter obiectum cognitum, & virtutem cognoſcitiuam ipſius cognoſcentis, debet eſſe proportio, taliter quòd obiectum cognitum, & virtus cognoſcentis ſint eiuſdem ordinis. Cùm ergo implicet contradictionẽ, quòd aliquis intellectus creatus, per ſua naturalia, ſit ordinis diuini; euidenter ſequitur, quòd non poſſit, per vires naturæ, videre Deum per eſſentiam. Quòd autem nullus intellectus creatus, vel creabilis poſſit eſſe per ſua naturalia ordinis diuini, ex eo patet, quoniam aliàs eſſet Deus per eſſentiam; quod implicat: Nulla enim ſubſtantia habet per ſua naturalia, quòd ſit ordinis diuini, niſi ſolus Deus: ergo, neque intellectui creato poteſt cõpetere, quòd per ſuam eſſentiam ſit ordinis diuini.

Cognitum eſſe in cognoſcente ſecundùm modum cognoſcentis quomodo intelligatur.

Ex his fundamentis deducitur euidens ratio pro concluſione ſancti Thomæ. Nihil, quod eſt inferioris naturæ, quantùm ad prædictos quatuor gradus eſſendi, poteſt per ſua naturalia cognoſcere quidditatiuè id, quod eſt ſuperioris naturæ: anima enim rationalis, quandiu habet modum eſſendi in corpore, non poteſt per ſua naturalia cognoſcere quidditatiuè Angelum, qui habet modum eſſendi extra omne corpus: ſed eſſentia diuina habet modum eſſẽdi ſuperioris ordinis ad quemlibet intellectũ creatum, & creabilem, quia eſſentia diuina eſt ſuum eſſe, & purus actus; nullus autem intellectus creatus, aut creabilis eſt, aut eſſe poteſt ſuum eſſe, aut purus actus: ergo nullus intellectus creatus, aut creabilis poteſt per ſua naturalia Deum per eſſentiam videre.

V.

Intellectus nullus creatus, vel creabilis poteſt per ſua naturalia Deũ per eſſentiam videre.

Secundò probatur. Fides Catholica docet, viſionem beatificam eſſe ſupra totam naturam intellectus creati, vt patet ex Concilio Viennenſi ſub Clemente V. & habetur in Clementina Ad noſtram, de hæreticis: vbi, inter errores Begardorum, & Veguinorum, dãnatur quintus, quòd ſcilicet quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata, quòdque anima non indiget lumine gloriæ, quo eleuetur ad Deum videndum. Et probatur ex illo 1. ad Timoth. 6. *Lucem habitat inacceſſibilem, quem nullus hominum videt, ſed nec videre poteſt*, ſcilicet ex viribus naturæ. Et Iſai. 64. *Oculus non videt, Deus, abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.* Et ad Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna.* Ergo nullus intellectus creatus poteſt, per ſua naturalia, Deum per eſſentiam videre: alias enim viſio beatifica non eſſet ſupra totum ordinem naturæ.

VI. Reſpondent, ex prædictis locis Scripturæ, & Cõcilij ſolùm haberi, viſionem beatificam eſſe ſupra omnem naturam intellectus creati; non tamen definiunt, quòd ſit ſupra naturam cuiuſcunque intellectus creabilis, de potentia Dei abſoluta, quia ſolùm loquuntur de intellectu creato à Deo, vel creãdo. Hæc tamen ſolutio non videtur verbis Scripturæ, & Concilij congruere: nam abſolutè docent, quòd viſio beatifica eſt ſupernaturalis: ergo ſentiũt, eam eſſe ſupra omnem facultatem naturæ creatæ, & creabilis. Probatur conſequentia: nam, quod eſt ſupra facultatem huius naturæ creatæ, & non alterius, non dicitur ſimpliciter ſupernaturale, ſed ſecundùm quid; ſicut ignire non eſt aliquid ſupernaturale ſimpliciter, quia licèt ſit ſupra naturam aquę, non tamen eſt ſupra naturam ignis.

Tertiò probatur. Nullus poteſt videre Deum clarè, niſi eſſentia diuina vniatur eius intellectui, in ratione ſpeciei intelligibilis; quia, vt docet ſanctus Thomas, per nullam ſpeciem creatam poteſt Deus quidditatiuè cognoſci; ſed implicat, quòd aliquis intellectus creatus, vel creabilis habeat per facultatem naturæ, ſibi vnitam eſſentiam diuinam, in ratione ſpeciei intelligibilis: ergo. Confirmatur. Lumen gloriæ, ex natura ſua, eſt diſpoſitio ad hoc, quòd eſſentia diuina recipiatur in intellectu creato per modum ſpeciei intelligibilis: ergo non poteſt eſſe connaturale alicui intellectui, niſi illi ſit connaturale habere ſibi vnitam eſſentiam diuinam. ſicut calor, vt octo, non poteſt eſſe alicui connaturalis, niſi cui eſt connaturalis forma ignis, eò quòd ex natura ſua, eſt vltima diſpoſitio ad ignẽ: ſed nulli intellectui creato eſt connaturale habere eſſentiam diuinam ſibi vnitam: ergo non poteſt eſſe illi connaturale, habere lumen gloriæ: ergo nec viſio beatifica poteſt eſſe illi connaturalis. Probatur iſta conſequentia: quoniam, vt infrà patebit, lumen gloriæ eſt ſimpliciter neceſſarium ad videndum Deum quiddatiuè.

1. part. q. 12. art. 2.

VII. Quartò. Impoſſibile eſt, aliquam ſubſtantiam intellectualem à Deo creari, cui ex natura ſua competat eſſe impeccabilem: quoniam eo ipſo, quòd liberum arbitrium producitur ex nihilo, eſt ex natura ſua defectibile, & peccabile. Ita docet ſanctus Auguſtinus libro 12. de Ciuitate Dei, cap. 1. & libro 2. de vitiis & concupiſcentiis, cap. 28. S. Gregor. 25. Moral. cap. 5. Nyſſenus libro 1. de libero arbitrio, ca. vltim. Damaſc. libro 2. fidei orthod. cap. 27. Cyrillus lib. 11. in Ioan. c. 25. Rupertus lib. 1. in Geneſ. c. 15. S. Thom. 2. ſent. diſt. 34. quæſt. 1. art. 3. ad quartum: ergo etiam eſt impoſſibile, dari ſubſtantiam intellectualem creatam, cui, ex naturæ principiis, competat videre Deum per eſſentiam. Probatur conſequentia: nam ad claram viſionem diuinæ eſſentiæ neceſſariò conſequitur impeccabilitas, vt 1. 2. quæſt. 5. artic. 4. docet Sanctus Thomas.

Lib. arb. ex natura ſua eſt peccabile, quia ex nihilo productum eſt.

Quintò id ipſum probatur generaliter de omnibus habitibus, & actibus ſupernaturalibus fidei, ſpei, & charitatis: nam, vt diſputat. 64. dictum eſt, etiam huiuſmodi actus ſunt, ſecundùm ſubſtantiam, ſupernaturales, ſicut eſt viſio beatifica: ergo non poſſunt eſſe connaturales vlli ſubſtantiæ creatæ, vel creabili, aut produci ab illa ex ſolis viribus naturæ.

Sexto arguitur. Ea, quæ in ſuo conceptu formali important infinitam perfectionem, non poſſunt, etiam per Dei potentiam abſolutam, puræ creaturæ communicari, ſicut eſſe purum actum, habere eſſe à ſe ipſo, & ſimilia: ſed producere actus ſupernaturales ex propriis principiis naturæ, importat formaliter infinitam perfectionem, quoniam ad hoc requiritur, vt ſuppoſitum eliciens illos actus,

ſecundùm ſe, ſit ordinis diuini, & conſequenter Deus per eſſentiam: ergo.

VIII. *Habitus ſupernaturales non poſsũt eſſe connaturales alicui ſubſtantiæ creatæ, vel creabili.*

Septimò, Impoſſibile eſt, quòd gratia habitualis ſit connaturalis alicui ſubſtantiæ creatę, vel creabili: ergo etiam eſt impoſſibile, quòd charitas, vel eius actus ſit ei connaturalis, aut ex ſolis viribus naturæ procedens. Probatur conſequentia: nam cui non eſt connaturalis eſſentia, non poteſt eſſe connaturalis propria eius paſſio: charitas autem ſequitur ad gratiam habitualem, tanquam propria paſſio, vt prima ſecundæ docet ſanctus Thomas. Et antecedens probatur, quia contra rationem gratiæ eſt, quòd ſit debita naturæ: ex eo enim gratia dicitur, quia gratis datur, & non ex debito, ſecundùm illud Apoſtoli: *Non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia.* (Roman. 11.)

B A D primum argumentum negatur antecedens. Ad probationem autem reſpondetur, non eſſe eandem rationem de accidentibus, & ſubſtantia: etenim accidentia non ſubſiſtunt per ſe, neque habent eſſe, vt quod, ſed ſolùm, vt quo aliquid accidentaliter eſt tale; & ideo non implicat, Deum producere accidentia ſupernaturalis ordinis, per quæ natura intellectualis eleuetur accidentaliter ad eſſe ſupernaturale, & ad ſupernaturales operationes. Cæterùm ſubſtantia creata eſt per ſe ſubſiſtens, vt quod: ſimiliter etiam intellectus creatus, quamuis non ſit per ſe ſubſiſtens, conſequitur tamen ad modum paſſionis ex principiis naturæ creatæ, per ſe ſubſiſtẽtis. Vnde, ſi daretur ſubſtantia, vel intellectus creatus, qui ex natura ſua eſſet ordinis diuini, ſequeretur, quòd eſſet Deus per naturam, & non per gratuitam, & accidentariam participationem, quod eſt impoſſibile.

Ad confirmationem reſpondetur, accidentia naturalis ordinis eſſe quandam participationem ſubſtantiæ creatæ in genere cauſæ materialis, vel formalis, aut etiam efficientis, quia, vel dimanãt ab ipſa ſubſtantia creata per ſimplicem reſultãtiam, vt propriæ paſſiones, vel dependent ab ea, vt à cauſa efficiente, vel materiali. Cæterùm accidentia ſupernaturalis ordinis non ſunt participatio ſubſtãtiæ creatæ, ſed diuinæ: charitas enim creata eſt participatio infinitæ charitatis Spiritus ſancti, vt 2. 2. quæſt. 24. art. 7. in corpore docet ſanctus Thomas, & ſimiliter gratia eſt participatio naturæ diuinæ, ſecundùm illud: *Magna & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt diuinæ eſſemus conſortes naturæ.* (2. Pet. 1.)

IX. Ad ſecundum reſpondetur, non eſſe neceſſarium, quòd omne accidens commune ſit propria paſſio, reſpectu alicuius ſubiecti. Nigredo enim non eſt, propriè loquendo, paſſio corui, vel alterius ſuppoſiti, ſed accidens conſequutum ratione materiæ. Propria enim paſſio conſequitur ad naturam ratione formæ. Vnde non eſt neceſſe, quòd gratia habitualis, & alij habitus infuſi ſint propriæ paſſiones: reſpectu alicuius ſubſtantiæ creabilis.

Chriſto ſit connaturalis gratia, & charitas.

Ad tertium reſpondetur, quòd gratia habitualis, & charitas dicitur connaturalis reſpectu Chriſti Domini non quidem quaſi cauſata fuerit ex principiis humanæ naturæ in Chriſto, ſed quia à natiuitate illam habuit, & quia ex diuina natura, quæ in eodem ſuppoſito Verbi coniuncta erat naturæ humanæ, proceſſit, vt 3. par. quæſt. 2. artic. 12. explicat ſanct. Thomas.

Dei perfectiones quę ſint cõmunicabiles creaturis.

Ad quartum reſpondetur, perfectiones Dei eſſe in duplici differentia, quædam in ſuo conceptu formali non includunt infinitatem, ſed abſtrahunt ab illa, vt eſſe, viuere, intelligere; & huiuſmodi perfectiones ſunt communicabiles creaturis. Aliæ verò perfectiones in ſuo conceptu formali includunt in- A finitatem, vt eſſe purum actum, creare: & huiuſmodi perfectiones ita ſunt Dei propriæ, vt puræ creaturæ communicari non poſſint. Et per hæc patet ad confirmationem.

X. *Angelus inferior per ſuam naturam cognoſcit quidditatiuè ſuperiorem.*

Ad quintum reſpondetur, rationem S. Thomæ eſſe demonſtratiuam, vt patet ex eius fundamentis ſuperius explicatis. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd modus eſſendi Angeli ſuperioris, excedit modum eſſendi Angeli inferioris, quantum ad gradum ſpecificum, nõ autem, quantùm ad gradum genericum, ſecundum quòd diſtinguuntur quatuor gradus eſſendi, & cognoſcendi ſuperiùs explicati. Vnde bene poteſt Angelus inferior naturaliter cognoſcere quidditatiuè Angelum ſuperiorem.

Intellectus cum lumine gloriæ eſt eiuſdẽ ordinis cũ Deo.

Ad confirmationem negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur cum Ferrarienſi 3. cont. Gent. cap. 54. circa 6. dubium; quòd licet intellectus cum lumine gloriæ non ſit ſuum eſſe, nec purus actus, tamen lumen gloriæ eſt diſpoſitio ad recipiendam eſſentiam diuinam, in ratione ſpeciei intelligibilis; quæ eſt ſuum eſſe & purus actus: & per conſequens eſt eiuſdem ordinis cum Deo; quoniam diſpoſitio vltima, vt ſic, eſt eiuſdem ordinis cum forma. Vnde S. Thom. in 4. diſt. 49. q. 2. art. 6. in corp. explicans, qualiter intellectus creatus ſine lumine gloriæ non habeat proportionem cum viſione beatifica, & per illud lumen eidem viſioni ſit proportionatus, ait: *Vltima diſpoſitio ad formam ſecundùm eandem rationem recipitur in perfectibili, & forma ipſa; ita quòd ſi vnum eſt naturale, & aliud quia perfectibile per vltimam diſpoſitionem ad formam contingit ipſam formam: forma autem, quæ eſt diuina eſſentia, omnem facultatem, & capacitatem naturalem excedit. Potentia enim, & proprius eius actus ſemper accipiuntur in eodem genere. Vnde potentia, & actus diuidunt quodlibet genus entis, vt patet in 3. Phyſic. & ideo facultas, ſiue potentia creaturæ non ſe extendit, niſi ad ſui generis formam: & ſic eſſentia diuina, quæ eſt extra omne genus, excedit naturalem facultatem cuiuſlibet intellectus creati: & ideo diſpoſitio vltima quæ eſt ad vnionem intellectus cum tali eſſentia, excedit omnem facultatem naturæ. Vnde non poteſt eſſe naturalis, ſed ſupra naturam: & iſta diſpoſitio eſt lumen gloriæ, de quo dicitur in Pſalm. 35.* In lumine tuo videbimus lumen. Idem dicit quæſt. 8 de veritate, ar. 3. in corp. vbi ex illo principio, *Diſpoſitio vltima ad formam, & forma, ſunt vnius ordinis in hoc quòd ſi vnum eſt naturale, & reliquum*; infert, fieri non poſſe, quòd intellectus creatus, ex ſuis naturalibus principiis, videat Deum per eſſentiam, quia eſt impoſſibile, vt lumen gloriæ, quod eſt diſpoſitio, vt eſſentia diuina vniatur intellectui creato in eſſe intelligibili, ſit connaturale alicui ſubſtantiæ creatæ. Et intelligit id eſſe impoſſibile etiam de potentia abſoluta; vt ex diſcurſu articuli, & ex aliis locis ſuprà inductis colligi poteſt. Quia ergo intellectus, per lumen gloriæ efficitur Deiformis, iuxta illud 1 Ioan 3. *Scimus autem, quoniã, cùm apparuerit, ſimiles ei erimus*, eò quòd eſt forma pertinens ad ordinem diuinũ; ideo intellectus creatus illuſtratus lumine gloriæ, poteſt ad claram Dei viſionem pertingere. Reſpondetur ſecundò, quòd, vt intellectus per ſua naturalia cognoſcat quidditatiuè aliquod obiectum, requiritur, quòd habeat eundem modum eſſendi cum illo, non autem eſt hoc neceſſarium, quando per formam ſuperiorem eleuatur ad talem cognitionẽ. Etenim anima rationalis adhuc exiſtens in corpore poteſt ſupernaturaliter Angelum cognoſcere quidditatiuè, quamuis habeat inferiorẽ modum eſſendi ratio enim S. Thomæ ſolùm procedit de cognitione connaturali, vt manifeſtè colligitur ex contextu articuli.

(tex. com. 3. & 9. Met. com. 1.)

DE

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Octauus.

IN QVO AGITVR DE DIVISIONE AVXILIORVM Gratiæ, ac de Gratia Excitante, & Sufficiente.

COGNITA infirmitate liberi arbitrij poſt lapſum,neceſſe eſt, ad auxilia intrinſeca, quibus à Deo roboratur,& adiuuatur,vt declinet à malo, & faciat bonum, procedamus. Et primò agendum eſt de diuiſione auxiliorum diuinæ gratię in communi; deinde in particulari de ſingulis membris diuidentibus erit diſputandum.Circa primum quatuor ſunt examinanda.

I. Vtrùm Gratia conuenienter diuidatur in operantem,& cooperantem:vbi etiam agitur de diuiſione gratiæ in excitantem, & adiuuantem; in præuenientem,& ſubſequentem.

II. Vtrùm auxilium gratiæ conuenienter diuidatur in auxilium ſufficiens,ſiue inefficax, & auxilium efficax.

III. Vtrùm,cùm diuiditur auxilium gratiæ in auxilium efficax,& inefficax, immediatum diuiſum huius diuiſionis ſit auxilium præueniens in tota ſua latitudine;an ſolum auxilium ſufficiens.

IV. Vtrùm diuiſio auxilij in auxilium efficax, & inefficax, ſolùm ab effectu, qui ſimul ab arbitrij cooperatione pendet,deſumatur;an etiam ex virtute intrinſeca ipſius auxilij.

DISPVTATIO LXX.

Vtrùm gratia conuenienter diuidatur in operantem, & cooperantem, in excitantem, & adiuuantem, in præuenientem, & ſubſequentem.

I. DE hac difficultate agunt ex profeſſo ſanctus Thomas, & eius diſcipuli, parte ſecunda,quæſt.111.art.2.& 3.& ideo à nobis eſt breuiter abſoluenda. Inter hæreticos autem Pelagianos quidam dixerunt, nullam eſſe A conſtituendam gratiam adiuuantem,præuenientem liberum noſtrum arbitrium; ſed potiùs e conuerſo, quòd opera noſtri arbitrij antecedat ipſam gratiam: ita videlicet, vt ideo Deus conferat homini auxilium ſpeciale adiuuantis gratiæ,quia homo vult bene operari.In hoc errore fuerunt Pelagiani,vt ex dictis diſputat. 1. & 2. apertiſſimè conſtat: & conſequenter hi hæretici abnegarunt veram gratiam prępuenientem adiuuantem,dum aſſeruerunt, illam eſſe pediſſequam humanæ voluntatis, & ſecundum merita noſtra dari. Hinc etiam non admittunt diuiſiones gratiæ,de quibus procedit noſtra diſpoſitio.

Potiſſimum argumentum eorum erat:quia,ſi ſtatuatur,tanquam neceſſaria ad ſalutem, & piam operationem gratia adiuuans ordine cauſalitatis præ- B ueniens humanam voluntatem, & conatus illius: nulla relinquitur in nobis libertas arbitrij:nõ enim poſſet homo operari,quando ipſe vult, ſed quando Deus vult ſua gratia illum præuenire, & adiuuare. Hoc argumentum innuit Pelagius apud S. Auguſtinum libro primo de gratia Chriſti,contra Pelag. & Cæleſt.cap.7. cuius verba diſput. 1. num.6. adducta ſunt.Idem fuit argumentum Iuliani, teſte S.Auguſt. lib 1.ad Bon.contra duas epiſtolas Pelag. cap.18. vt ex dictis diſputat.1.num.11.& 13 colligi poteſt. Ex II. quibus conſtat, Iulianum propterea negaſſe præuenientis gratiæ adiuuantis neceſſitatem,& ſolùm admiſiſſe adiuuantem gratiam conſequentem ad creatam voluntatem: quoniam putauit, quòd, ſi gratia adiuuans noſtras præueniret voluntates, & ex no- C lentibus volentes efficeret, deſtrueret penitus arbitrij humani libertatem.Idem ſenſerunt reliquiæ Pelagianorum in Gallia, præſertim Fauſtus & Caſſianus,vt diſputat.2.num.16.& diſputat.49. numero 1. oſtenſum eſt. Quidam recentiores Theologi ad ſaluandam hominis libertatem dixerunt,Deum regulariter auxilia præuenientis,& excitantis gratię non conferre niſi iis, qui priùs ex viribus naturæ faciũt, quod in ſe eſt: facientibus autem ex facultate naturæ,quod in ſe eſt, infallibiliter, & ex certa lege conferri, vt ea ratione, dum ſumus in via, ſemper in manu liberi arbitrij noſtri poſita eſſet ſalus no-

Digitized by Google

ſtra;per noſque ipſos ſtaret, quòd ad Deum nō conuerteremur. Sed contra iſtam doctrinam egimus ex profeſſo diſputat. 56. & 58.

III. *Gratiæ nomine quid intelligatur.* *Aug. lib. de hæreſ. hær. 88. to. 6. S. Tho. 1. 2. q. 109. ar. 9. & 10. in corp. & qu. 110. art. 1. & 2. in corp. q. 111 ar. 2. in corpor. & qu. 112. art. 2. in corp.*

Vt autem diuiſiones gratiæ, iuxta doctrinam S. Auguſtini, & S. Thomæ, communiter receptam, explicemus, notandum, nos in præſenti non loqui de gratia, in ea communiſſima acceptione, qua ſignificat, vel comprehendit etiam naturam gratis à Deo creatam: in hac enim ſignificatione, ad decipiendas ſimplices mentes fidelium, vſurpauit Pelagius ſæpiſſimè nomen gratiæ, vt aduertit S. Auguſt. ſed loquimur de gratia in ſignificatione magis ſpeciali, vt diſtinguitur contra naturam gratis creatam, & ſignificat donum ſupernaturale, ſiue ſit habituale donum, ſicut eſt gratia iuſtificans, ſiue actuale auxilium Dei, mouens nos ad bonum. Vtrumque enim, B vt ſæpe docet ſanctus Thomas, gratiæ nomine ſignificatur.

Gratia diuiditur in gratiā gratum facientem, & gratis datam.

PRima ergo concluſio ſit. Gratia, prima ſua diuiſione, diſtribuitur in gratiam gratum facientem, & gratiam gratis datam. Concluſio eſt S. Thom. 1. 2. q. 111. artic. 1. in corpor. quam probat, quia: *Sicut Apoſtolus dicit ad Rom. 13. Quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt. In hoc autem ordo rerum conſiſtit, quòd quædam per alia in Deum reducuntur, vt Dionyſius dicit in lib. cœl. hier. Cùm igitur gratia ad hoc ordinetur, vt homo reducatur in Deum: ordine quodam hoc agitur, vt ſcilicet quidam per alios in Deum reducantur. Secundum hoc igitur duplex eſt gratia. Vna quidem, per quam ipſe homo Deo coniungitur, quæ vocatur gratia gratum faciēs.* C *Alia verò, per quam vnus homo cooperatur alteri ad hoc, quòd ad Deum reducatur. Huiuſmodi autem donum vocatur gratia gratis data: quia ſuprà facultatem naturæ, & ſupra meritum perſonæ, homini conceditur. Sed quia non datur ad hoc, vt homo ipſe per eam iuſtificetur, ſed potiùs vt ad iuſtificationem alterius cooperetur, ideo non vocatur gratia gratum faciens. Et de hac dicit Apoſtolus 1. ad Corinthios duodecimo.* Vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem, *ſcilicet aliorum.*

IV. *Gratia gratum faciēs. & gratis data qualiter differant.*

Ex quo apparet inter gratiam gratum facientem & gratiam gratis datam quadruplicem eſſe differentiam. Prima, & potiſſima eſt, quam in verbis inductis aſſignat ſanctus Thomas: nam gratia gratum faciens, ex natura ſua, & ſecundùm ſe, ordinatur ad D vtilitatem illius, cui donatur, vt videlicet filius Dei ſit, & hæres regni cœleſtis. Dicitur enim 2. Petr. 1. *Magna, & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt diuinæ eſſemus conſortes naturæ.* Et ad Titum 3. *Vt iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.* Gratia autem gratis data, per ſe primò, & immediatè, ſolùm ordinatur ad vtilitatem aliorum, vt colligitur ex illo primæ ad Corinthios duodecimo, *Vnicuique datur manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem*, ſcilicet aliorum, vt explicat ſanctus Thomas 1. 2. citata. Et ad Epheſios quarto dicitur: *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti.* Et 1. Pet. 4. E *Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes*, id eſt, in vtilitatem proximorum.

Secunda differentia eſt: quòd gratia gratum faciens non poteſt ſimul eſſe cum peccato mortali, benè tamen gratia gratis data. Hanc differentiam aſſignat ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. 172. artic. 4. Clemens Alexandrinus libro octauo de conſtitutionibus Apoſtolicis, capite primo, vbi in huius doctrinæ confirmationem adducit illud Num. 24. vbi refertur, Balaam fuiſſe Prophetam; & illud, quod dicitur de Caipha Ioan. 11. *Cùm eſſet Pontifex anni illius,* A *prophetauit*: & tamen certum eſt, illum fuiſſe magnū peccatorem. Denique S Greg. hom. 17. in Ezechielem colligit eandem doctrinam ex illo Matth. 7. *Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus?* quibus tamen reſpondit Dominus: *Neſcio vos, diſcedite à me operarij iniquitatis.*

Tertia differentia eſt, quod gratia gratum faciens ſemper eſt eiuſdem rationis in omnibus, licèt in aliquibus magis, in aliquibus minùs intenſa reperiatur: gratia verò gratis data non eſt in omnibus eadem, ſecundùm ſpeciem, iuxta illud: *Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus: & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus: & diuiſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.* *1. ad Cor. 12.* Et poſtquam enumeraſſet omnes gratias gratis datas, ſic concludit: *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus, diuidens ſingulis, prout vult.* Solus Chriſtus Dominus, qui eſt fons omnium gratiarum, habuit ſimul omnes gratias gratis datas, vt docet S. Thom. 3. part. quæſt. 7. artic. 7. & Aug. ep. 57. ad Dardanum.

Quarta differentia eſt, quòd gratia gratum faciens eſt qualitas inhærens animæ per modum habitus, vt 1. 2. quæſt. 110. art. 1. dicit ſanctus Thomas: gratia verò gratis data non ſemper datur per modum habitus; ſed aliquando per modum actus, ſeu motionis, ſicut prophetia, vt docet S. Thom. 2. 2. qu. 171. artic. 2. In Chriſti anima ſanctiſſima propter vnionem ad Verbum fuerunt gratiæ gratis datæ per modum permanentis, vt in noſtris commentariis ſuper capit. 3. Iſai. numer. 26. oſtendimus. Videantur, quæ de gratiis gratis datis docet S. Doctor ſecunda ſecundæ quæſtione 176. & infrà, & 3. cont. Gent. cap. 154.

V. Secunda concluſio. Gratia, ſiue accipiatur pro habituali dono, ſiue pro auxilio actuali, conuenienter diuiditur in gratiam excitantem, & adiuuantem. Concluſio habetur ex ſacris literis, & Conciliis. De gratia enim excitante dicitur Apoc. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis aperuerit mihi, introibo, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Et Apoſtolus ait: *Surge, qui dormis & exſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus.* *Epheſ. 5.* De adiuuante autem ait Pſalmiſta: *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter.* *Pſalm. 118.* Et Pſalm. 118. *Adiuua me, & ſaluus ero.* Et Apoſtolus ad Roman. 8. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram.* Et alia conſimilia habentur in Scriptura quamplurima: propter quæ ſacrum Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. gratiam diuiſit in excitantem, & adiuuantem, cùm ait: *Declarat præterea, ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei, per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia, ſumendum eſſe: hoc eſt ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur: vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando, diſponantur.* Et cap. 6. *Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum, excitati diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes liberè mouentur in Deum.* Eandem diuiſionem tradit S Auguſt. tum in lib. 2. de pecc. merit. & remiſſ. c. 18. *Quòd à Deo*, inquiens, *nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala: quod verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, atque adiuuante, non poſſumus, & hæc eſt voluntas bona*: tum etiam in aliis locis diſp. 88. allegandis, vbi manifeſtum fiet, etiam in eo, qui habet habitus infuſos, ad eliciendum actum ſupernaturalem eſſe neceſſarium ſpeciale auxilium non ſolùm excitantis gratiæ, ſed etiam adiuuantis, vbi pro eadem diuiſione plura adducemus loca Sanctorum.

VI. Et ſi fiat argumentum: nam ſanctus Thomas, qui in prima ſecundæ accuratiùs omnibus Doctoribus Schola

Digitized by Google

Scholaſticis diuiſit gratiam in ſua membra, nunquam meminit huius diuiſionis: reſpondetur, quòd ſicut gratia operans, & gratia coöperans ſunt idem, quòd gratia præueniens & ſubſequens, vt docet S. Thomas de veritate, quæſt. 27. articulo quinto, ad ſextum, vbi ait, *ſecundùm hos modos idem videtur eſſe gratia præueniens & ſubſequens, quod operans & cooperans*, & in 2. ſent. diſt. 26. artic. 5. in corp. idem dicit; quod gratia excitans, & gratia adiuuans non differt à gratia præueniente & ſubſequente. Vnde ſanctus Thomas dum in 1.2. q. 111. artic. 3. diuiſit gratiam in præuenientem & ſubſequentem; ſub hac diuiſione illam comprehendit, qua Concilium Tridentinum diuiſit gratiam in excitantem, & adiuuantem.

VII. Tertia Concluſio. Gratia conuenienter diuiditur in gratiam operantem & cooperantem. Hanc diuiſionem etiam conſtituit S. Thom. 1.2. citata, & 2. ad Corinth. 6. & in 2. ſent. diſtin. 26. art. 5. & de verit. q. 27. art. 5. ad 1. & 2. Colligitúrque manifeſtè ex ſacris literis, & Conciliis. Nam de gratia operante dicitur ad Philipp. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere.* Et Iſa. 26. *Omnia opera noſtra operatus es nobis, Domine.* Vnde S. Auguſt. lib. de gratia, & lib. arbit. c. 17. ait: *Et quis iſtam, & ſi paruam, dare cœperat charitatem, niſi ille qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incœpit? Quoniam ipſe, vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Propter quod ait Apoſtolus: Certus ſum, quoniam qui operatur in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu.* (Philip. 1.) *Vt ergo velimus, ſine nobis operatur: cùm autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum cooperatur. Tamen ſine illo, vel operante, vt velimus, vel cooperante, cùm volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus. De operante illo, vt velimus, dictum eſt: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle.* (Philip. 2.) *De cooperante illo, cùm iam volumus, & volendo, facimus: Scimus, inquit, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* (Rom. 8.)

S. Tho. 1. 2. q. 111. ar. 2. Gratia operans, & cooperans quę dicatur.

Rationem huius diuiſionis, & eius ſufficientiam aſſignat ſanctus Thomas: nam *operatio alicuius effectus non attribuitur mobili, ſed mouenti. In illo ergo effectu, in quo mens noſtra eſt mota, & non mouens, ſolus autem Deus mouens, & operatio Deo attribuitur: & ſecundùm hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur; operatio non ſolùm attribuitur Deo, ſed etiam animæ, & ſecundùm hoc dicitur gratia cooperans. Eſt autem in nobis duplex actus. Primus quidem interior voluntatis: & quantùm ad iſtum actum, voluntas ſe habet vt mota: Deus autem, vt mouens, & præſertim cùm voluntas incipit bonum velle, quæ priùs malum volebat. Et ideo ſecundùm quòd Deus mouet humanam mentem ad hunc actum, dicitur gratia operans. Alius autem actus eſt exterior qui cùm à voluntate imperetur, conſequens eſt, quòd, quantùm ad hunc actum, operatio attribuatur voluntati. Et quia etiam ad hunc actum Deus nos adiuuat, & interius confirmando voluntatem, vt ad actum perueniat, & exteriùs facultatem operandi præbendo; reſpectu huiuſmodi actus dicitur gratia cooperans. Vnde poſt præmiſſa verba ſubdit Auguſtinus: Vt autem velimus, operatur: cùm autem volumus: vt perficiamus, nobis cooperatur. Si igitur gratia accipiatur, pro gratuita Dei motione, qua mouet nos ad bonum meritorium, conuenienter diuiditur gratia per operantem & cooperantem. Si verò accipiatur gratia pro habituali dono: ſic eſt duplex gratiæ effectus, ſicut & cuiuſlibet alterius formæ, quorum primus eſt eſſe, ſecundus eſt operatio: ſicut caloris operatio eſt facere calidum, & exterior calefactio. Sic igitur habitualis gratia, inquantùm animam ſanat, vel iuſtificat, ſiue gratam Deo facit, dicitur gratia operans: inquantùm verò eſt principium operis meritorij, quod ex libero arbitrio procedit, dicitur cooperans.* Quid autem ſit gratia operans, & quid cooperans diſputat. 81. erit ex profeſſo explicandum.

VIII. Quarta Concluſio. Similiter etiam gratia rectè diuiditur in præuenientem, & ſubſequentem. Concluſio eſt ſancti Thomæ 1.2. quæſt. 111. artic. 3. & ſancti Auguſtini libro de natura, & gratia, capite 31. vbi ait: *Præuenit, vt ſanemur; ſubſequitur, vt ſanati vegetemur. Præuenit, vt vocemur; ſubſequitur, vt glorificemur.* Et colligitur ex ſacris literis. Nam de gratia præueniente dicitur Pſalm. 58. *Miſericordia eius præueniet me.* (Pſal. 58.) Pſalm. 20. *Quoniam præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis.* (Pſal. 20.) Ex quibus teſtimoniis præuenientem gratiam probat ſanctus Auguſtinus libro ſecundo contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite nono, dicens: *Auertat Deus hanc amentiam, vt in donis eius nos priores faciamus, poſteriorem Deum, quoniam: Miſericordia eius præueniet me: & ipſe eſt, cui veraciter, fideliterque cantatur: Quoniam præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis.* De eadem gratia præueniente ait Cæleſtinus primus (Cæleſt. 1. epiſt. ad omnes Epiſc. Gal. c. 12.): *Non dubitemus, ab ipſius gratia omnia hominis merita præueniri, per quem fit, vt aliquid boni & velle incipiamus, & facere.* Et ſanctus Proſper libro contra Collat. capite trigeſimo octauo, Caſſianum impugnãs, qui non omnes, ſed quoſdam gratia Dei præueniri aſtruebat, inquit: *Hac ergo diſcretione, præſcripta erit, vt definis, in vna Eccleſia iſta diuerſitas: vt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, de quo dictum eſt: Et vocabis nomen eius Ieſum: ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum,* (Matth. 1. Luc. 1. Act. 4.) *& de quo dictum eſt: Nec enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat ſaluos fieri; non omnium Chriſtianorum, ſed quorundam ſaluator, quorundam verò ſuſceptor ſit: vt hi tantum ſaluati, quos ad percipiendam gratiam Deus auerſos, reluctantéſque compulerit: hi autem ſuſcepti ſint, qui vocationem ſpontanei curſus feruore præuenerint: & illis quidem conferatur gratuitum donum: iſtis verò debitum præmium rependatur: illi nullius ſint laudis, ac meriti, qui nihil boni habeant, niſi quod acceperint: iſti autem & gloria abundent & remuneratione diteſcant, qui propria facultate deuoti, quod non acceperant, obtulerunt: atque ita Ieſus Chriſtus alios liberos inuenerit, alios liberarit; & non ad omnes pertineat quod ait: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos;* (Ioan. 15.) *ſi ſunt, à quibus, cùm eos non elegiſſet, electus eſt: non ad omnes pertineat: Nemo venit ad me niſi datum ei fuerit à Patre meo;* (Ioan. 6.) *ſi ſunt, qui, non dante Patre ad Filium venire potuerũt: non ad omnes pertineat, quod ait Euangeliſta: Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,* (Ioan. 1.) *ſi ſunt, qui aut ita in hunc mundum venerunt, vt non eſſent tenebræ, aut ita lux eſſe cœperunt, vt illuminatione veri luminis non egerent: nec de omnibus adoptatis accipiendum ſit quod ait Apoſtolus: Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ,* (Coloſſ. 1.) *ſi quidem ipſi rumpunt vincula ſua, & iugo veteris captiuitatis excuſſo, à dominatione diaboli in regnum Dei, libera alacritate, tranſcurrunt:* ex quibus colligitur, doctrinam, quæ aſſerit, Deum ſua gratia non omnes præuenire, ſed quoſdam: alios verò ſuis bonis conatibus præuenire ipſam gratiam, petendo, quærendo, & pulſando, & faciendo totum, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ; nullatenus eſſe admittendam, vt ex dictis diſputatione quinquageſimaquinta conſtat.

IX. De gratia verò ſubſequente dicitur in Pſalm. 22. *Et miſericordia ſua ſubſequetur me.* Vtramque gratiam Concilium Tridentinum his verbis explicauit (Con. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. c. 16.): *Ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influit. Quæ virtus bona eorum opera antecedit ſemper, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent.* Vbi, nomine virtutis

Digitized by Google

tutis antecedentis, gratiam præuenientem intelligit, de qua in capite quinto, & ſexto ſermonem fecerat: nomine autem virtutis concomitantis, & ſubſequentis, gratiam intellexit ſubſequentem. Ad cuius maiorem explicationem, notandum eſt cum ſancto Thoma, *quod ſicut gratia diuiditur in operantem, & cooperantem, ſecundum diuerſos effectus, ita etiam in præuenientem, & ſubſequentem, qualitercunque gratia accipiatur. Sunt autem quinque effectus gratiæ in nobis, quorum primus eſt, vt anima ſanetur: ſecundus, vt bonum velit: tertius eſt, vt bonum, quod vult, efficaciter operetur: quartus eſt, vt in bono perſeueret: quintus eſt, vt ad gloriam perueniat. Et ideo gratia ſecundum quod cauſat in nobis primum effectum, vocatur præueniens reſpectu ſecundi effectus: & prout cauſat in nobis ſecundum, vocatur ſubſequens reſpectu primi effectus. Et ſicut vnus effectus eſt poſterior vno effectu, & prior alio, ita gratia poteſt dici præueniens, & ſubſequens ſecundum eundem effectum, reſpectu diuerſorum. Et hoc eſt, quod Auguſtinus dicit in lib. de natura & gratia: Præuenit, vt ſanemur: ſubſequitur, vt ſanati vegetemur: præuenit, vt vocemur: ſubſequitur, vt glorificemur.* Ex quo infert S. Doctor, quòd gratia non diuerſificatur per hoc, quòd eſt præueniens, & ſubſequens ſecundùm eſſentiam, ſed ſolùm ſecundùm effectum, ſicut de operante, & cooperante dictum eſt.

S. Th. 1. 2. q. 111. art. 3. in corp.

Gratia eadē dicitur præueniēs, & ſubſequens reſpectu diuerſorum.

Ca. 32. parum à prin. tom. 7.

X. Ex eadem doctrina colligimus, gratiam non ex eo dici ſubſequentem, quia ſubſequatur ad opera naturæ, vt Pelagiani poſuerunt; aut quia in aliquibus hominibus conatus quoſdam naturales præſupponat, vt Caſſianus ſenſit, aut quia, regulariter loquendo, hanc gratiam Deus hominibus non conferat, niſi priùs ipſi fecerint totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ, vt quidam arbitrati ſunt; ſed quoniam ad alium priorem effectum gratiæ ſubſequitur, vt hac ratione primum initium gratiæ, & noſtræ ſalutis ex Deo ſit, & nō ex nobis. Aliàs enim, vt contra Pelagianos arguit ſanctus Auguſtinus, ſequeretur, gratiam ſecundùm merita noſtra dari; & conſequenter, gratiam non eſſe gratiam, vt Apoſtolus colligit dicens: *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.* Et iterum: *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia.* Hæc autem omnia ampliùs patebunt ex iis, quæ inferiùs, de quidditate gratiæ excitantis, & adiuuantis, operantis, & cooperantis, præuenientis, & ſubſequentis dicenda erunt.

Eod. art. ad 2.

Gratia quare dicatur ſubſequēs.

Rom. 4. & 11.

XI. AD argumentum autem factum à principio reſpondetur, quòd, vt notauit ſanctus Proſper, multò veriùs dici poteſt deſtrui nomen gratiæ, ſi præueniatur à libero arbitrio, quàm deſtrui liberum arbitrium, ſi gratia ipſum præueniat. Non enim eſt periculum liberi arbitrij gratia Chriſti, ſed ſalus: niſi quis velit dicere, naturam deſtrui, cùm ſanatur. Vnde Cæleſtinus Papa, poſtquam docuit, à Dei gratia omnia hominis merita præueniri, ſubdit: *Quo vtique auxilio, & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur, vt de tenebroſo lucidum de prauo rectum de languido ſanum, de imprudente ſit prouidum. Tanta enim eſt erga omnes homines bonitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita quæ ſunt ipſius dona, & pro his, quæ largitus eſt, æterna præmia ſit donaturus.* Qualiter autem cum hac præueniente, ac præoperante gratia adiuuante, integra ſemper, atque illæſa noſtri arbitrij libertas conſiſtat, iam ſuprà à nobis explicatum eſt abundè; & inferiùs erit ampliùs declarandum, præſertim inter diſputandum de legitima, & antiqua noſtri arbitrij cum auxiliis diuinæ gratiæ concordia.

S Proſp. li. cont. Coll. def. 6.

Celeſtin. I. in epiſt. ad quoſdam ep. Gallæ c. 12.

Diſp. 18. n. 23 diſp. 22. 23. & diſp. 141.

DISPVTATIO LXXI.

Vtrùm Auxilium gratiæ conuenienter diuidatur in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax.

I. NON defuerunt, qui affirment, gratiæ diſtinctionem in ſufficientem, & efficacem, eſſe planè inſufficientem, inutilem, & à ſacris literis, Conciliis, Patribus, & ratione alienam: & allegant pro ſe Hieronymum Oſorium libro nono, de iuſtitia, pag. 2 & 3. & Ioan. Antonium Delphium in libro de Iuſtificatione, inter explicandas partitiones gratiæ. Probant ſuam ſententiam

Paulus Bénius Patauinus in libro, quem inſcripſit, qua tādem ratione diuini poſſit controuerſia de efficaci Dei auxilio, & libero arbitrio, c. 3. 4. & 8.

Primò: nam partitio auxilij in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax, ſub his terminis, non habetur ex ſacris literis, nec ex Conciliis, aut Patribus, vel Scholaſticis Doctoribus antiquis: quinimò Concilium Tridentinum, quod inter alia accuratiùs de gratia, & libero arbitrio aduerſùs antiquos, & modernos hæreticos tractauit; nullam fecit mētionem gratiæ ſufficientis, aut efficacis, ſed adæquatè diuiſit gratiam in excitantem, & adiuuantem: ergo diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem, explodenda eſt, tanquam noua.

Secundò. Prædicta diuiſio quamplurimos habet ſcopulos, cùm recentiores Theologi tantoperè diſſideant in notione, & explicatione ſufficientis, & efficacis gratiæ: ergo, ad huiuſmodi ſcopulos euitandos, ſatius erit, hac noua diuiſione reiecta, antiquam excitantis, & adiuuantis gratiæ retinere.

Tertiò. Omnia, quæ Scriptura ſacra, Concilia, & Patres de gratia diuina, vel auxilio ſpeciali tradiderunt, poſſunt Catholicè, & commodè, vna excitantis, & adiuuantis auxilij partitione adhibita, explicari, & intelligi: nam quæ dicit Scriptura: *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis mihi aperuerit, intrabo ad illum: Vocaui, & renuiſtis*; & ſimilia: intelliguntur de gratia excitante. Quod autem ait: *Sine me nihil poteſtis facere: Deus eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere, &: Omnia opera noſtra operatus eſt in nobis*, & alia huiuſmodi, ſufficienter intelliguntur de gratia adiuuante: ergo ſuperfluè multiplicatur diſtinctio auxilij diuini in efficax, & ſufficiens.

Apoc. 3.

Prou. 1.

Ioan. 15. Philip. 2. Iſai. 26.

Quartò. Reprobi, dum ſunt in gratia, operantur plura opera charitatis, virtute auxilij diuini, & tamen non operantur illa opera, virtute auxilij ſufficientis: nam auxilium ſufficiens eſt illud, quod tribuit poſſe, non autem actualiter operari, nec etiam virtute auxilij efficacis: nam hoc auxilium eſt proprium prædeſtinatorum, cùm ſecundùm Auguſtinum, ſit auxilium, ſecundùm propoſitum miſerentis Dei, & potiſſimum beneficiorum inter illa, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur: ergo inſufficiens eſt diſtinctio iſta, ac proinde non apta, quæ, dubitationibus de Dei auxilio emergentibus enodandis, adhibeatur.

Confirmatur. Qui eliciunt actum attritionis, quæ prærequiritur ad ſuſceptionem ſacramenti Pœnitentiæ, adiuuantur aliquo Dei auxilio ſupernaturali, cùm, ſecundùm Concilium Tridentinum, hæc attritio *ſit donum Dei, & Spiritus ſancti impulſus, non adhuc quidem inhabitantis, ſed mouentis, quo pœnitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat.* Et tamen illud auxilium non eſt ſufficiens, aliàs homo reſpueret auxilium

Con. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. de ſacramento Pœnitentiæ.

Digitized by Google

auxilium illud, nec operaretur aliud cum illo, nec A etiam eſt auxilium efficax; aliàs virtute illius peccator infallibiliter conuerteretur, & conſequeretur gratiam iuſtificantem: ergo idem, quod prius.

Quintò. Auxilium efficax, quocunque modo ab eius aſſertoribus explicetur, deſtruit verum auxilium ſufficiens: ergo non rectè diuiditur auxilium gratiæ in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax. Probatur conſequentia: quia vnum membrum diuiſionis non debet deſtruere naturam alterius. Antecedens autem probatur: nam, ſi aſſeratur cum Thomiſtis, auxilium efficax eſſe vnum ex antecedenter, & neceſſariò prærequiſitis ad operandum, conſtat, auxilium ſufficiens non eſſe ſufficiens, niſi ſolo nomine. Quomodo enim dici poteſt ſufficiēs, ad aliquam operationem illud auxilium, vltra quod B neceſſariò prærequiritur aliud auxilium, vt re ipſa talis operatio producatur? Si autem iuxta aliorum Theologorum ſenſum, auxilium ſufficiens ſit illud, quod confertur à Deo incongruo tempore, & in aliis circumſtantiis non accommodatis, in quibus videlicet Deus præſcit, hominem non eſſe conſenſurum, ſi conferatur illi talis gratia; etiam in hac ſententia, auxilium, quod dicitur ſufficiens ad credendum, non eſt reuerà ſufficiens. Si enim medicus ægroto pituita redundanti, ac febri ob huius exceſſum laboranti potionem tribuat, præcipuam illam quidem, ſed quæ pituitæ ſanandæ minimè accommodata ſit, is non ſufficientem medicinam, ſed nec medicinam dediſſe dicendus eſt: & idem contingeret, ſi morbo non malum pharmacum applicaret, C ſed alieno tempore, & incongruo, vt cùm, verbi gratia, nondum coctus fuerit humor, ſed cruditate reſiſtat: ergo ſimiliter Deus non cenſetur tribuere auxilium ſufficiens ad ſanandum hominem à peccato, ſi illud auxilium congruum, & attemperatum non ſit homini, cui applicatur, aut conferatur ei tempore inopportuno, quando videlicet Deus præſcit, illum non eſſe conſenſurum.

Sextò eſt argumentum, quod quidem auctores oppoſitæ ſententiæ Lydium lapidem appellant. Sit caſus, quòd vnus, & idem concionator multis peccatoribus de inferni pœnis, aut paradiſi gloria ſermonem faciat, & interim Spiritus ſanctus æquali gratia excitet, ac moueat interiùs cor eorum; euenire poteſt, quòd aliqui eorum conuertantur; aliqui D verò non, vt conſtat ex Matth. capite vndecimo vbi ſapientia Verbi incarnati nobis reuelauit, futurum fuiſſe, vt ſi ea ſigna, & virtutes, quas fecit Iudæis, factæ fuiſſent Tyriis, & Sidoniis, hi olim pœnitentiam egiſſent; apertè oſtendens Iudæos eiſdem virtutibus reſtitiſſe, quibus conuerſi eſſent Tyrij, & Sidonij: ergo gratia illa non erat tantùm ſufficiens; aliàs nullus per eam conuerteretur: nec etiam efficax; aliàs omnes conuerteret: ergo aliud genus gratiæ ſtatuendum eſt; nimirum indifferens, cui videlicet pro arbitrij libertate reſiſtere liceat, aut conſentire, vt habetur in Concilio Tridentino: non ergo admittenda eſt illa diſtinctio ſufficientis gratiæ, & E efficacis.

Con. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. c. 5. & can. 4.

Septimò. Vnum membrum diuiſionis non debet includi in alio, quia diuiſio debet dari per oppoſita: ſed gratia ſufficiens includitur in gratia efficaci; nam omnis gratia efficax eſt, à fortiori, ſufficiens. Si enim actu per illam homo operatur, poteſt ſine dubio per eam operari: ergo gratia non rectè diuiditur in ſufficientem, & efficacem.

Octauò. Quia nomen gratiæ efficacis fuit inuentum Caluini, vt patet lib. 2. Inſtitutionum, capite tertio, num. vndecimo, vbi ait: *Neque ſecus accipi ſententia Chriſti poteſt: Omnis, qui audiuit à Patre meo, venit ad me, quam, vt efficacem à ſeipſa Dei gratiam doceat*: ergo ſaltem, ne in nominibus cum hæreticis conueniamus, vſurpanda non eſt in ſcholis Theologorum diſtinctio illa gratiæ in ſufficientem, & efficacem.

Contrariam ſententiam docent communiter Doctores. Vnde dicendum eſt, auxilium gratiæ conuenienter, & ſufficienter diuidi in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax: quæ quidem diuiſio, nedum non eſt inutilis, vel à ſacris literis, Conciliis, Patribus, aut ratione aliena; ſed illis omnibus valdè conformis, ac per conſequens vtilis, & neceſſaria ad ea omnia explicanda, quæ de gratia, & libero arbitrio Catholica ſemper docuit Eccleſia. Et quidem, ſi de re ipſa loquamur, nullus Catholicus poteſt dubitare de illa diuiſione, cùm gratia ſufficiens ſit eadem cum excitante, & gratia efficax ab adiuuante realiter non diſtinguatur, vt ſuprà dictum eſt. Conſtat autem partitionem gratiæ in excitantem, & adiuuantem haberi ex ſacris literis, & Conciliis, præſertim ex Tridentino, & ſanctis Patribus: ergo, quantùm ad rem ipſam, non poteſt reiici diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem. Sed probatur, diuiſionem illam eſſe neceſſariò admittendam, ac etiam ſub propriis nominibus haberi ex ſacris literis, Conciliis, & Patribus, ac Doctoribus ſcholaſticis, præſertim ex S. Thoma. II.

Diſp. 70. vide diſp. 76.

Primò probatur hæc diuiſio ex ſacris literis: nam de auxilio ſufficiente dicit Apoſtolus: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* & iterum ait: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Quibus verbis expreſsè conſtituit gratiam ſufficientem, qua poſſumus piè operari, eamque docet, non in nobis ex nobis, ſed ex Deo eſſe. Vnde Conc. Arauſ. can. 7. & S. Thom. ex his verbis colligit, ſufficientiam gratiæ, dicens: *Licèt autem non ſimus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis: tamen habemus aliquam ſufficientiam, qua ſcilicet bonum poſſumus velle, & credere incipiamus, & hoc à Deo eſt*, 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* Accedit, quod idem Apoſtolus ait: *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt diſcederet à me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* Si ſecundum verbum Domini gratia ſufficit ad omnes tentationes vincendas: ergo datur vera gratia ſufficiens, qua poteſt homo tentationes vincere, & opera pietatis exercere: ergo ſub conceptis terminis habetur gratia ſufficiens ex ſacris literis. Sub aliis autem æquiualentibus habetur expreſſa aliis in locis. Dicitur enim Prou. 1. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, & in capite turbarum clamitat.* Et Actor. 7. vbi ſanctus Stephanus dixit Iudæis: *Vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis*: apertè ſignificans, quibuſdam inſpirari bona deſideria, vt conuerti poſſint, quibus tamen ſua malitia reſiſtunt. Si enim per illam vocationem Spiritus ſancti non poſſent conuerti, non fuiſſent à Stephano reprehenſi Iudæi, quia reſtiterunt. Item Iſaiæ 5. ſic loquitur Dominus: *Habitatores Ieruſalem, & viri Iuda, iudicate inter me, & vineam meam. Quid eſt, quod vltrà debui facere vineæ meæ, & non feci ei? an quòd expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruſcas?* ex quibus conſtat, Iudæos, quos reprehendit Dominus, gratiam efficacem non habuiſſe, aliàs feciſſent vtique fructum bonum: habuerunt autem gratiam verè ſufficientem, per quam conuerti potuerunt, & fructus dignos pœnitentiæ facere: aliàs enim non reprehendiſſet eos Dominus, quòd vuas non protulerint, ſed labruſcas: ergo ex ſacris literis habetur gratia ſufficiens diſtincta ab efficaci. III. 2. Cor. 3.

S. Th. lect. 1. ſuper eādem ep. in fin.

2. Cor. 12.

Idipſum probatur de gratia efficaci ex illo Ezechielis IV.

chielis 36. *Et Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Quo teſtimonio ſæpiſſime probat ſanctus Auguſtinus contra Pelagianos & Semipelagianos, admittendam eſſe gratiam efficacem, quæ tribuit vires efficaciſſimas voluntati, vt patebit infrà.

De eodem auxilio efficaci intelligitur illud Ioannis ſexto: *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Vbi declaratur efficacia vocationis diuinæ, qua vocatus infallibiliter venit; & Ioannis decimo: *Et non rapiet eas quiſquam de manu mea, & non peribunt in æternum.* Quod ideo dictum eſt, quoniam prædeſtinatos ſuos efficaci auxilio præuenit, vt infallibiliter ſaluentur. Item ad Rom. 8. *Quos vocauit, hos & iuſtificauit*: & capite nono: *Non ex operibus, ſed ex vocante, dictum eſt: Iacob dilexi, Eſaü autem odio habui.* Vbi ſignificatur vocatio efficax, de qua idem Apoſtolus alibi dicit: *His, qui ſecundùm propoſitum, vocati ſunt Sancti.* Et ad Philipp. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate.*

V. *Prima ſolutio.* Reſpondent primò, hæc, & ſimilia loca Scripturæ procedere contra Pelagium, qui diuino auxilio generali contentus, ſpeciale auxilium, excitantemque gratiam, atque adiuuantem negauit: non autem aliquid probare aduersùs eos, qui neceſſitatem excitantis gratiæ, & adiuuantis agnoſcunt. *Cõfutatio.* Hæc tamen ſolutio vim argumenti non euacuat: tum quia Pelagius admiſit gratiam excitantem, vt diſputat. 1. viſum eſt, & patebit ampliùs diſput. 95. & ſimiliter Iulianus admiſit gratiam adiuuantem pediſſequam, & ſubſequentem ad determinationem creatæ voluntatis, vt in eadem 1. diſp. num. 11. oſtenſum eſt: tum etiam quia non ſolùm probat argumentum, admittendam eſſe gratiam excitantem, & adiuuantem, ſed etiam concludit, dari gratiam, quæ ſit verè ſufficiẽs ad ſalutem, & gratiam, quæ non ſolùm ſufficiens ſit, verùm etiam efficax. *Secunda ſolutio.* Reſpondent ſecundò, verba Scripturæ inducta, & ſimilia perſeuerantiæ donum indicare. Vnde ex illis non poteſt probari auxilium efficax: nam donum perſeuerantiæ eſt proprium donum prædeſtinatorum: gratia autem efficax communis eſt perſeuerantibus finaliter, & iis, qui bonum agunt, ſed non perſeuerant vſque in finem. Ex quo inferunt, medium genus gratiæ concedendum eſſe, quòd iis ſeruiat, qui bona agunt, nec tamen finaliter perſeuerant, ac per conſequens, diuiſionem prædictam eſſe inſufficientem, qua diuiditur gratia in ſufficientem & efficacem.

Hæc etiam ſolutio nullam prorſus apparentiam habet. Primò: nam, licèt aliqua loca Scripturæ de prædeſtinatis, qui perſeuerant vſque in finem, intelligantur: aliqua tamen indifferenter loquuntur de prædeſtinatis, & de illis, qui opera pietatis exercent, etiamſi vſque in finem non perſeuerent, ſicut eſt illud Philip. 2. *Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere.* Ezech. 36. *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis*: & illud Ioannis ſexto: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Qui enim credit in Chriſtum, & illum diligit, ad Chriſtum venire dicitur, etiamſi finaliter à gratia decidat, & damnetur. Secundò: nam, licèt auxilium gratiæ immediatè diuidatur in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax: poſtea tamen auxilium efficax rurſus ſubdiuiditur in auxilium efficax ad credendum, & auxilium efficax ad diligendum, &c. atque in auxilium efficax ad perſeuerandum, vt diſputat. 84. manifeſtum fiet. Vnde ex hoc, quòd detur aliquod auxilium efficax proprium prædeſtinatorum, nempe donum perſeuerantiæ, & aliquod auxilium efficax, quod ſit commune prædeſtinatis, & non prædeſtinatis; illud

A videlicet, quo quis credit Deum, & illum ſuper omnia diligit; non ſequitur, diuiſionem gratiæ in gratiam ſufficientem & efficacem non eſſe adæquatam.

Secundò probatur ex definitione Conciliorum: nam in Concilio Arauſicano ſecundo, capite decimonono dicitur: *Cùm ſine gratia Dei ſalutem non poſſit homo cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?* ergo gratia tribuit poſſe perſeuerare, & poſſe reparare per pœnitentiam damna, quæ per peccatum incurrit: ergo datur gratia ſufficiens ad perſeuerandum & pœnitendum. Idem probatur de gratia efficaci ex canone nono eiuſdem Concilij, vbi ſic dicitur: *Diuini eſt muneris, cùm rectè cogitamus, & pedes noſtros à falſitate, & iniuſtitia tenemus: quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Et canone vigeſimo: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo; nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtet, vt faciat homo.* Quibus verbis gratiam efficacem expreſſit, quæ facit, vt faciamus; & operatur, vt operemur. Et canone vigeſimoquinto: *Hoc etiam ſecundùm fidem Catholicam credimus, quòd, accepta per baptiſmum gratia, omnes baptizati, Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant ſi fideliter laborare voluerint, adimplere.* Quibus verbis apertè docet, omnes exiſtentes in gratia, per Dei auxilium, poſſe perſeuerare, ſi velint: & ea, quæ ad ſalutem pertinent, adimplere. VI.

Eadem diuiſio gratiæ colligitur ex Concilio Tridentino, ſeſſione ſexta, de iuſtificatione, capite vndecimo, vbi ait: *Deus impoſſibilia non præcipit, ſed præcipiendo monet & facere, quod poſſis, & petere, quod non poſſis: & adiuuat vt poſſis.* Et ſtatim ſubdit, quòd *cum diuino auxilio*, quæ Deus iubet, *præſtare poſſunt*: ergo, ſecundùm Concilium Tridentinum, datur gratia ſufficiens, qua poteſt homo ſeruare omnia diuina mandata. Et in canone 1. & 2. definit, ſine gratia non poſſe hominem iuſtificari, aut vitam æternam promereri, clarè oſtendens, gratiam tribuere homini poſſe iuſtificari, poſſe vitam æternam promereri: gratia autem, quæ tribuit poſſe, eſt gratia ſufficiens, vt ſuprà dictum eſt. Et in canone quarto, non obſcurè traditur gratia efficax, cùm definit, *liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum*, aliquid *cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam, ſe diſponat, ac præparet.* Vbi ſermo eſt de gratia efficaci, quæ facit hominem cooperari Deo excitanti, atque vocanti.

VII. *Oratio Benedicti Papæ VII. in Conc. Salegunſtadienſi.* Eſt ad eandem gratiam efficacem comprobandam inſigne teſtimonium Benedicti Papæ VII. in quadam oratione tenoris ſequentis: *Adeſto nobis, quæſumus Domine ſancte Spiritus, peccati quidem immanitate detentis, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregatis. Veni ad nos, & dignare illabi cordibus noſtris. Doce nos, quid agamus: quò gradiamur, oſtende; quid efficiamus, operare. Eſto ſalus, & ſuggeſtor, & effector iudiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre, & eius Filio nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris perturbatores eſſe iuſtitiæ: qui ſummæ veritatis diligis æquitatem, vt in ſiniſtrum nos non ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris, vel perſonæ corrumpat: ſed iunge nos tibi efficaciter, ſolius tuæ gratiæ dono, vt ſimus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero: quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iuſtitiam, vt à te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna.* Expendatur illud verbum, *efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono*: ergo negari non poteſt gratia efficax etiam quantùm ad ipſum nomen.

Tertiò probatur auctoritate ſanctorum Patrum, præſertim

Digitized by Google

præſertim S. Aug. qui expreſſis verbis diſtinguit gratiam in ſufficientem, ſine qua piè operari non poſſumus, & efficacem, qua actualiter bene operamur; vt patet ex locis ſuperiùs inductis. Et prætereà ex li.
Luc. 14. de præd. SS. c. 16. vbi ait: *Vocat enim Deus prædeſtinatos multos filios ſuos, vt eos faciat membra prædeſtinati vnici filij ſui, non ea vocatione, qua vocati ſunt qui noluerunt venire ad nuptias: illa quippe vocatione & Iu-*
1. Cor. 1. *dæi vocati ſunt, quibus Chriſtus crucifixus ſcandalum eſt: & gentes, quibus Chriſtus crucifixus ſtultitia eſt; ſed ea vocatione prædeſtinatos vocat, quam diſtinxit Apoſto-*
1. Cor. 1. *lus, dicens: Ipſis vocatis Iudæis, & Græcis prædicare ſe Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Sic enim ait:*
Rom. 8. *Ipſis autem vocatis, vt illos oſtenderet non vocatos: ſciẽs eſſe quandam certam vocationem eorum, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt, quos præſciuit, & prædeſtinauit*
Rom. 9. *conformes imaginis filij ſui. Quam vocationem ſignificãs ait: Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia maior ſeruiet minori. Nunquid dixit, non ex operibus, ſed ex credente? Prorſus etiam hoc abſtulit homini. vt totum daret Deo. Dixit ergo: Sed ex vocante, non quacunque*
Vocatio ſecundùm propoſitũ, quæ dicatur. *vocatione, ſed qua vocatione fit credens.* Appellat autem S. Auguſt. vocationem ſecundùm propoſitum eam, quæ procedit ex propoſito, ſeu decreto abſoluto, & efficaci voluntatis diuinæ, conuertendi, vel ad ſe per piam operationem trahendi, vel iuſtificandi hominem, aut etiam ſaluandi, & glorificandi. Vocationem verò non ſecundùm propoſitum eam dicit, quæ procedit ex voluntate Dei antecedente, qua vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Item etiam in libro de corrept. & grat. c. 11. ait: *Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret, cùm vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam: ſed hac potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim, qua fit, vt habeat homo iuſtitiam, ſi vellet: ſecunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit, & tantam velit, tantóque ardore diligat, vt carnis voluptatem contraria concupiſcentem, voluptate ſpiritus vincat.* Et infrà: *Et tantò ampliùs datur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, quibus id dare Deo placuit, vt non ſolùm adſit, ſine quo permanere non poſſumus, etiam ſi velimus, verùm etiam tantùm, ac tale ſit, vt velimus. Eſt quippe in nobis, per hanc Dei gratiam, in bono recipiendo, & perſeueranter tenendo, non ſolùm poſſe, quod volumus, verùm etiam velle, quod poſſumus.* Quibus verbis, duplex diuinæ gratiæ auxilium diſtinguit; aliud tribuens poſſe, quod eſt auxilium ſufficiens: aliud tribuens nobis velle, quod eſt auxilium efficax. Prætereà c. 12. eiuſdem libri: *Ipſa, inquit, adiutoria diſtinguenda ſunt. Aliud eſt adiutorium, ſine quo aliquid non fit, & aliud eſt adiutorium, quo aliquid fit.* Et infrà: *Primò itaque homini, quod in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non peccare, poſſe non mori, poſſe ipſum bonum non deſerere; datum eſt adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret, vt perſeueraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet. Nunc verò ſanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis, non tantùm tale adiutorium perſeuerantiæ datur, ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur: non ſolùm, vt ſine iſto dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verùm etiam vt per hoc donum nonniſi perſeuerantes ſint.* Quibus verbis apertè diſtinguit adiutorium, ſiue auxilium gratiæ in adiutorium, quod ſolùm tribuit poſſe operari, vel poſſe perſeuerare, quale fuit adiutorium primis parentibus in ſtatu innocentiæ collatum: & in adiutorium, quod non tantùm poſſe tribuit, ſed etiam actualiter piè operari, vel perſeuerare vſque in finem: gratia autem, quæ tribuit poſſe, eſt ſufficiens, quæ autem confert actualiter operari, eſt efficax: ergo.

VIII. De auxilio efficaci extant vrgentiora teſtimonia apud eundem S. Aug. ex quibus nonnulla ſuperiùs
A adduximus, ſed præſertim libr. 1. contra duas epiſt. Pelag. c. 20. & lib. de præd. SS. c. 20. & libr. de grat. & lib. arb. c. 14. 16. & 17. quibus in locis adducit, & expendit verba illa Ezech. 36. *Faciam, vt faciatis*; ad probandum donari à Deo auxilium efficax, quo facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. Et libr. de grat. & lib. arb. c. 5. *Vt Paulus de cœlo vocaretur, & tam magna, & efficaciſſima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat ſola, quia eius merita erant magna, ſed mala.*

IX. Reſpondent, gratiam illam efficaciſſimam ex priuilegio ſpeciali conceſſam fuiſſe Paulo Apoſt. Vnde non debet trahi in regulam ad probandum, gratiam efficacem dari omnibus piè operantibus, & multò minùs poſſe ex ea probari partitionem gratiæ in ſufficientem, & efficacem: aliàs enim eodem, ac po-
B tiori iure diuidenda eſſet gratia in occultiſſimam & patentiſſimam: nam etiam S. Aug. occultiſſimæ gratiæ nomen vſurpat, vt patet lib. 1. de peccat. merit. & remiſſ. c. 9. & de præd. SS. c. 8.

Sed contra hanc ſolutionem vrget argumentum: nã, etiãſi ex prærogatiua ſpeciali collata fuerit Apoſtolo efficaciſſima illa gratia: adhuc autẽ illa gratia verè fuit efficax, ac diſtincta ab ea, quę tribuitur his, qui non conuertuntur; poſſunt tamen conuerti, quæ ſine dubio eſt gratia ſufficiens: ergo admittenda eſt diuiſio gratiæ in ſufficientem & efficacem. Nec ex hoc ſequitur, diſtribuendam eſſe gratiam, ſecundùm S. Auguſtinum in occultiſſimam & patentiſſimam: nam gratia Dei ſupernaturalis, de qua in præſenti loquimur, ſemper eſt occulta, nec poteſt per
C experientiam, aut naturalem rationem euidenter cognoſci, vt ſuprà dictum eſt, & patebit infrà. At Diſput 42.
non omnis gratia eſt efficax, aut efficaciſſima; ſed 118. & 119.
aliqua eſt tantùm ſufficiens. Vnde non eſt ſimile.

Accedit, quòd S. Auguſt. aliis pluribus in locis conſtituit gratiam efficacem communem omnibus, qui piè operantur, aut vitam æternam promerẽtur, ſed præſertim libr. de gratia, & libero arbitrio, cap. 16. vbi ait: *Certum eſt nos facere, cùm facimus: ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambu-* Ezech. 36.
letis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis. Ecce, vires efficaciſſimas contra vires ſufficientes diſtinguit, & illas dari omnibus, qui piè operantur, definit: iſtas verò concedi iis, qui benè operari poſſunt, ſed ſua
D culpa, operari nolunt. Et libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite vigeſimo, loquens de poteſtate Diuina, quæ ad orationem Reginæ Eſther conuertit Deus cor Regis Aſſueri, & tranſtulit indignationem eius in lenitatem, inquit: *Qui cor Regis, antequam mulieris ſermonem poſcentis audiſſet, occultiſſima, & efficaciſſima poteſtate conuertit, & tranſtulit ab indignatione ad lenitatem: hoc eſt, de voluntate lædendi ad voluntatem fauendi, ſecundùm illud Apoſtoli:* Deus eſt, qui operatur in vobis & velle.

X. Extat ad eandem diuiſionem comprobandam
S. Cyrillus. inſigne S. Cyrilli teſtimonium in libro de adoratione, & cultu in ſpiritu & veritate: vbi narrans hiſtoriam Gen. c. 19. quomodo Loth recepiſſet Angelos
E hoſpitio, ac poſtea ipſi apprehẽderint manum eius, & manum vxoris eius, & filiorum; & myſticè explicans illam apprehenſionem manuum, ait: *Indicium tibi ſit, Palladi, valdè manifeſtum, dum non ſolis verbis nos ſtimulat, & adhortationibus menti immiſſis, vt diſcedamus à peccato, ſed tantam benignitatem nobis etiam exhibet vniuerſorum Saluator Deus, vt efficaci ſubſidio adiuuet, ſecundùm quod ſcriptum eſt: Apprehendiſti manum dexteram meam, & in conſilio tuo deduxiſti me. Nam quoniam hominis natura non* Pſalm 72.
valdè generoſa eſt, neque ſatis idonea, vt malum effugere

queat, ſimul quodammodo nobiſcum certat Deus, & duplex concedere beneficium videtur, perſuadens admonitionibus, vt ſubſidium inueniamus, & fortius illud præſtans, quàm vt malum præſens, & violentum præualere poſſit. Quibus verbis clariſſimè diſtinguit duplex Dei ſubſidium, ſiue auxilium: aliud ſufficiens, tribuens poſſe bene operari: quod per adhortationes menti immiſſas deſignauit: aliud autem auxilium fortius, nempe auxilium efficax, præſtans homini piè operari, & malum imminens effugere.

XI. Quartò probatur auctoritate Scholaſticorum, qui diuiſionem gratiæ ſufficientis, & efficacis ſtatuerunt: inter quos primum locum tenet S.Thom. nam in tertia ſententia diſt.13.q.2.art.2. quæſtiunc. 2.ad 5.ait: *quòd Chriſtus ſatisfecit pro tota humana natura ſufficienter, non tamen efficienter, quia non omnes illius ſatisfactionis participes fiunt: quod ex eorum importunitate eſt, non ex ipſius inſufficientia ſatisfactionis.* d.19.q.1.art.1.quæſtiunc. 2. ad 3. vtitur eadem diſt. paſſionem Chriſti conferens cum medicina, quæ antequam applicetur infirmo, ſufficiens eſt ad ſanandum, ſed efficientiam, id eſt, efficaciam non habet, niſi applicetur infirmo: & 3.part.quæſt.79.art.7. ad 2. ait, *quòd ſicut paſſio Chriſti prodeſt quidem omnibus, quantùm ad ſufficientiam, & ad remiſſionem culpæ, & adeptionem gratiæ, & gloriæ: ſed effectum non habet, niſi in illis, qui paſſioni Chriſti coniunguntur per fidem, & charitatem*: ita & ſacrificium Miſſæ, *quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis, non habet effectum, niſi in illis, qui coniunguntur huic ſacramento per fidem, & charitatem.* Et ſup.cap.26.Matth. explicans illud: *Hic eſt ſanguis meus noui Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, ait: *Et pro multis, & pro omnibus, quia ſi conſideretur ſufficientia, ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, & non pro noſtris tantùm, ſed pro totius mundi. Sed ſi conſideremus effectum, non habet effectum, niſi in his, qui ſaluantur, & hoc ex culpa hominum.* Ex his deſumitur argumentum: Paſſio Chriſti ſatisfecit pro omnibus hominibus, quantùm ad ſufficientiam, & pro aliquibus, quantùm ad efficaciam: ergo ſimiliter gratia, quam per paſſionem nobis meruit, diſtingui poteſt, & debet in gratiam ſufficientem, per quam poteſt homo piè operari, aut ſaluari, & in gratiam efficacem, per quam reipſa piè operatur, vel ſaluatur.

Paſſio Chriſti ſatisfecit pro omnib. quoad ſufficiẽtiã, & pro aliquibus quãtùm ad efficaciam.

1.Ioan.2.

Sed dicunt, S. Thomam in omnibus præallegatis locis nullam prorſus mentionem feciſſe efficaciæ paſſionis Chriſti, ſed ſolùm docuiſſe, paſſionem Chriſti eſſe ſufficientem pro omnibus; in aliquibus verò efficientem, & in illis habere effectum: ergo ex mente S.Thom. non eſt diſtinguenda paſſio, vel gratia Chriſti in ſufficientem, & efficacem, ſed in ſufficientem, & efficientem. Hæc tamen obiectio nulla eſt: nam gratia efficiens apud S.Tho. deſignat gratiam efficacem: nam ſignificat eam gratiam, quæ facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. Conſtat autem, hanc eſſe gratiam efficacem, ſeu quæ vires efficaciſſimas, vt Auguſtinus ait, tribuit voluntati. Præterea etiam S.Th. aliis in locis expreſſam mentionem facit gratiæ efficacis, vt diſtinguitur contra gratiam ſufficientem: præſertim ſuper cap. 6. Ioan. vbi explicans verba illa: *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me*, ait: *Attractio Patris efficaciſſima eſt, quia omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad Chriſtum.* Videantur alia loca S.Aug. & S.Tho. quæ pro gratia efficaci, prædeterminante voluntatem creatam ad bonum, adduximus diſputatione 23.n.9. & ſequentibus.

XII. Quintò probatur ratione eadem diuiſio, & eius ſufficientia. Quia, ſi non daretur gratia verè ſufficiens, ſequeretur, quòd illi omnes, qui non conuertuntur, aut ſaluantur, reuera conuerti non poſſent,

A aut ſaluari: quod tamen non poteſt admitti. Probatur antecedens: nam illi non habent gratiam efficacem; aliàs enim conuerterentur, aut ſaluarentur: hęc enim gratia tribuit actualiter bene operari, vel perſeuerare vſque in finem: ergo, ſi non habent gratiam verè ſufficientem, quæ tribuit poſſe, omnes illi conuerti, piè operari, vel ſaluari non poſſent, & ita non imputaretur eis ad culpam, quòd non conuerterentur, nec adimplerent diuina mandata; & conſequenter Deus irrationabiliter conquereretur de illis, & ſine cauſa eos increparet: quod tamen ſacrarum literarum teſtimoniis videtur repugnare. Dicitur enim Prou. 1. *Quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret, &c. ego quoque in interitu veſtro ridebo. &c.* & Pſal.4. *Filij hominum vſ-*
B *queque grau corde: vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Et Chriſtus Dominus in die iudicij ſedens pro tribunali, dicet illis, qui à ſiniſtris erunt: *Diſcedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius: eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, &c.* Relinquitur ergo, eos habuiſſe auxilium ſufficiens, quo hæc omnia poterant adimplere: ergo neceſſariò admittenda eſt diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem.

Matth.25.

Denique probatur ſpecialiter, quòd ſit conſtituendum auxilium efficax ab auxilio ſufficienti diſtinctum: nam aliàs tolleretur certitudo, & infallibilitas prædeſtinationis, quæ fundatur in efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur, vt ait Aug.lib.de præd.
C SS.c.14. Hæc autem patebunt amplius ex iis, quæ dicentur infrà inter diſputandum de efficacia auxiliorum præuenientis gratiæ.

Diſp.83. & 91.

XIII. Ad primum argumentum iam patet ex dictis, quàm ſit conformis ſacris literis, Conciliis, & Patribus diuiſio gratię in ſufficientem, & efficacem: & ad id, quod obiicitur ex Concilio Tridentino, reſpondetur, nomine excitantis, & adiuuantis gratiæ, comprehendiſſe gratiam ſufficientem, & efficacem, vt ex aliis ſuprà inductis locis eiuſdem Concilij apertè conſtat.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd eædem ferè difficultates, quas Theologi diſputant circa gratiam ſufficientem, & efficacem, moueri poſſunt, circa gratiam excitantem, & adiuuantem. Vnde, ſi propter il-
D las non eſſet admittenda diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem; eadem ratione reiicienda eſſet partitio gratiæ in excitantem, & adiuuantem: quod tamen concedi non poteſt. Secundò reſpondetur, difficultates omnes, quæ circa diſtinctionem gratiæ ſufficientis, & efficacis oriūtur, ex principiis Theologicis diſſoluuntur quàm facilè, ex Scripturis videlicet, Conciliis, & Patribus, vt ex ſuprà dictis patet, & ex iis, quæ ſunt inferiùs dicenda. Dato etiam, quòd, poſita eadem diſtinctione, multa ſe offerant, quæ plenè non poſſint à nobis intelligi, aut explicari; non propterea neganda eſſent, aut reiicienda. Vnde Aug. *Nunquid propterea dicturi ſumus, quod ita*
E *eſſe perſpicimus, non ita eſſe, quoniam, cur ita ſit, non poſſumus inuenire. Nunquid ideo negandum eſt, quod apertum eſt, quia comprehendi non poteſt, quod occultum eſt.* Et in alio loco ait: *Ego autem etiamſi refellere iſtorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum eſſe iis, quæ in Scripturis ſunt apertiſſima, vt ex iis reuelentur obſcura, aut ſi mens nondum eſt idonea, quæ poſſit ea vel demonſtrata cernere, vel abſtruſa inueſtigare, ſine vlla dubitatione credantur.* de quo plura in diſp.118. & 119. dicenda ſunt.

Aug.lib. de dono perſ. cap.14.

Libro 3. de pecc. mer. & remiſſ. c. 3.& 4.

Ad tertium reſpondetur. Quòd cùm gratia ſufficiens, & efficax ab excitante, & adiuuante realiter non diſtinguantur, loca Scripturæ, quæ de gratia, & lib.arb. loquuntur, ſicut rectè explicantur de gratia excitante,

excitate, vel adiuuante, ita etiam rectiſſimè poſſunt A de gratia ſufficiente, vel efficaci interpretari.

Ad quartum reſpondetur, reprobos, dum ſunt in gratia, operari opera bona, & meritoria vitæ æternæ, virtute gratiæ efficacis: ſed illa gratia eſt quidem efficax ad credendum, vel diligendum Deum, non tamen eſt efficax ad perſeuerandum. Gratia enim efficax diuiditur in diuerſa membra, vt ſuprà dictum eſt. Vnde ex eo, quòd gratia reprobis collata non ſit efficax ad perſeuerandum, non ſequitur, eam non eſſe efficacem, vel quòd ſit conſtituendum medium genus gratiæ à ſufficienti, & efficaci diſtinctum. Gratia autem efficax dicitur gratia ſecundùm propoſitum Dei, ſiue illud propoſitum ſit efficiendi in nobis, atque nobiſcum pios actus fidei, ſpei, & charitatis, vt contingit in reprobis exiſtentibus in B gratia, ſiue ſit etiam propoſitum ſaluandi, ſeu glorificandi, ſicut eſt propoſitum, quod circa electos habet. Cùm ergo S. Auguſt. ait, quòd *prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur*, nomine beneficiorum Dei, comprehendit non ſolùm gratiam efficacem, qua homo credit, ſperat, diligit Deum, vel alia opera pietatis exercet, ſed etiam eam gratiã per quã Deus efficit illum perſeuerantẽ vſque in finem.

Ad confirmationem reſpõdetur, auxilium actuale, quo actus attritionis elicitur, eſſe quidem auxilium ſufficiens, comparatione conuerſionis perfectæ, & ſimul efficax, comparatione attritionis, vel aliorum actuum imperfectorum, qui regulariter antecedunt contritionem perfectam: quia, vt dicetur C diſp. 80. idem auxilium, quod eſt ſufficiens, comparatione vnius effectus, ſimul eſt efficax, comparatione alterius.

Ad quintum reſpondetur, auxilium efficax eſſe vnum ex antecedẽter prærequiſitis, vt homo actualiter bene operetur, ſicut dictum eſt ſuprà. Nec ex hoc ſequitur, nullam aliam gratiam, præter efficacem, eſſe ſufficientem, vt diſputatione 18. num. 20. & diſp. 23. n. 29. oſtenſum eſt.

XIV. Ad ſextum reſpondetur. Stantibus in duobus hominibus omnibus auxiliis præuenientis gratiæ tam externis, quàm internis omnino æqualibus, nunquam contingere, quòd vnus conuertatur, alter non conuertatur, ſed ſemper ille, qui conuertitur, recipit aliquod fortius auxilium præuenientis gratiæ, quod D non recipit ille, qui non conuertitur, vt diſput. 108. manifeſtum fiet: vbi etiam reſpondendum erit ad id, quod ex Matth. 11. cap. obiicitur.

Ad ſeptimum reſpondetur, quòd gratia ſufficiens eminenter includitur in gratia efficaci, non autem formaliter: nam gratia ſufficiens, formaliter loquendo, vt ab efficaci diſtinguitur, eſt illa, quæ ſolùm tribuit poſſe operari illum actum, comparatione cuius dicitur ſufficiens: gratia autem efficax, quamuis tribuat poſſe operari, non tamen confert ſolùm poſſe, ſed etiam actualiter operari, vt dictum eſt.

Secundò reſpondetur, quòd etiam quando conuerſio peccatoris fit in vnico inſtanti, Deus & mouet liberum arbitrium gratia adiuuante, quæ eſt efficax; & ſimiliter per gratiam excitantem, vel ſuffi- E cientem illuminat intellectum, & excitat eius voluntatem, vt liberè conuertatur: quæ quidem excitatio, quamuis ſit in eodem inſtanti temporis, præſupponitur tamen in priori ſigno rationis ad gratiam efficacem.

Diſp. 121. num. 10. Ad octauum reſpondetur, quòd, vt diſp. 3. dicebamus, & patebit etiam inferiùs, Caluinus non errauit, dum gratiam Chriſti eſſe efficacem aſſeruit; ſed quia ita ex ſe efficacem eſſe confinxit, vt cum ea noſtrum arbitrium non cooperetur liberè, ſed ſolùm motu ſpontaneo.

DISPVTATIO LXXII.

Vtrùm in ea diuiſione, qua auxilium gratiæ diuiditur in auxilium efficax, & auxilium inefficax immediatum diuiſum, ſit auxilium ſufficiens.

QVIDAM dixerunt, immediatũ diuiſum huius diuiſionis eſſe auxilium ſufficiens; ita videlicet, vt illud auxiliũ ſufficiẽs, ſiue maius, ſiue minus in ſe ſit, efficax dicatur, cum quo arbitrium pro ſua libertate conuertitur; illud verò dicatur inefficax, cum quo arbitrium pro eadem libertate non conuertitur. I.

Ex quo inferunt, præter auxilium ſufficiens præuenientis gratiæ nullum aliud requiri auxiliũ præueniens ſecundùm realem virtutem diſtinctum ab auxilio ſufficienti, vt peccator conuertatur, & piè operetur, ſed idem auxilium, quod eſt tantùm ſufficiens, quando homo non vult conuerti, fit efficax, ſi homo velit pro innata ſua libertate, bene vti illo auxilio, & ad Deum conuerti liberè conſentiendo eidem auxilio, & cooperando. Dicunt etiam, quòd, quamuis auxilium efficax, & auxilium ſufficiens nõ diſtinguantur realiter, ſecundùm eorum perfectionem, & virtutem intrinſecam; diſtinguuntur tamen ratione in genere beneficij, & in genere doni, ſicut gladius datus alicui tempore pacis, & tempore belli, realiter idem gladius eſt; tamen in genere doni, & in genere beneficij, maius donum, & maius beneficium recipit ille, cui datur gladius tempore belli, quando vtetur illo, vt ſe defendat ab inimicis, quàm ſi donaretur tempore pacis, quo illi gladius vſui neceſſarius non eſſet.

Primum argumentum, quo ſuam ſententiam corroborare nituntur, deſumitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. c. 5. can. 4. vbi habetur, quòd liberum hominis arbitrium excitatum, & motum à Deo, liberè conſentit Deo excitanti, & vocanti, & poteſt diſſentire, ſi velit: ergo, ſtante quocunque auxilio præuenientis gratiæ, homo poteſt illi conſentire, & diſſentire. Sed, poſito in homine auxilio efficaci, non poteſt homo illi diſſentire; aliàs enim non eſſet efficax: ergo huiuſmodi auxilium non eſt præueniens, nec cõprehenditur ſub auxilio præuenientis gratiæ: ergo ſolum auxilium ſufficiens erit præueniens; ac per conſequens in ea diuiſione, qua auxiliũ præuenientis gratię diuiditur in auxiliũ efficax, & inefficax, immediatum diuiſum erit auxilium ſufficiens, & nõ aliquid abſtrahens ab auxilio ſufficiente, & efficaci.

Secundò arguitur. Immediatum diuiſum illius diuiſionis, qua auxilium gratiæ diuiditur in efficax, & inefficax, eſt auxilium præueniens: ſed ſolùm auxilium ſufficiens eſt præueniens: nam pręter auxiliũ ſufficiens, nullum aliud datur auxilium præueniens, neceſſariò prærequiſitum ad piam operationem: ergo immediatum diuiſum eiuſdem diuiſionis erit auxilium ſufficiens, cui ſi lib. arb. conſentiat, efficax euadet, ſi autem non conſentiat, erit inefficax.

Tertiò arguitur ex illo celebri teſtimonio Mat. 11. *Væh tibi Corozaim, væh tibi Bethſaida; quia ſi in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Si illud auxilium ſufficiens, quod datum eſt Iudæis cum miraculis, & ſignis factis in Corozaim, non eſſet ſufficiens, vt cum illo ſolo, ſecluſo quocunque alio auxilio præueniẽtis gratiæ realiter diſtincto, conuerterẽtur Tyrij,

Tyrij,& Sidonij:ſequeretur, quòd non eſſet vera illa conditionalis,quam Chriſtus Dominus protulit: item etiam ſequeretur, quòd abſque vlla cauſa obiurgarentur Iudæi,quòd non fuerint conuerſi:conſequens non eſt dicendum:ergo. Sequela probatur: nam ad veritatem conditionalis requiritur,quòd ſit bona conſequentia; ita vt, poſito antecedente, infallibiliter ponatur conſequens; ſed,poſitis adhuc in Tyriis,& Sidoniis auxiliis datis Iudæis, & miraculis,& virtutibus factis; conuerſi non fuiſſent,niſi Deus dediſſet aliud maius auxilium præuenientis gratię,videlicet auxilium efficax,realiter diſtinctum à ſufficiente; quod tamen non eſt datum Iudæis: ergo,ſi tale auxilium eſſet neceſſarium,falſa eſſet illa cõditionalis: *Si in Tyro,& Sidone factæ fuiſſent*,&c. Quòd verò fruſtra obiurgarentur Iudæi, probatur: nam poſſent reſpondere, non eſſe datum ſibi auxilium efficax neceſſarium,vt conuerterentur:quod ſi Deus illis dediſſet,etiam ipſi conuerſi fuiſſent.

Quartò arguitur. Nullum auxilium præueniens eſt ſecundùm ſe efficax,id eſt,ſecundùm ſuam naturam, neque ex ſe habet infallibilem connexionem cum conſenſu arbitrij: ergo id habet dependenter ex libero influxu, & cooperatione eiuſdem arbitrij: ergo idem auxilinm ſufficiens eſſet efficax, ſi homo conſentiat: & inefficax, ſi non conſentiat; ac per conſequens, auxilium ſufficiens dicitur efficax, vel inefficax.

Quintò arguitur. Nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd conuerſio, & alia quæcunque pia operatio non eſt in libera hominis poteſtate.Probatur: nam,ſi auxilium efficax eſt præueniens, neceſſariò debet fieri in homine à ſolo Deo, cùm nullo modo dependeat ab influxu noſtri arbit. vt affirmat oppoſita ſententia: ergo tale auxilium non eſt in libera poteſtate hominis. Patet conſequentia: nam ſolum illud eſt in poteſtate hominis,quod fit ab homine,& ab illo dependet:ergo neque actus liber,ad quem dicitur eſſe neceſſarium tale auxilium, erit in libera poteſtate hominis;quod tamen nullatenus eſt aſſerendum.Conſequentia probatur, quia non poteſt talis actus eſſe in hominis poteſtate,niſi in eius poteſtate ſint illa etiam,quæ neceſſariò requiruntur ad productionem illius actus.

Diſp.82. & 90. Sextò argumentantur omnibus rationibus, quibus,vt dicetur infrà, probare contendunt, auxilium efficax,qua efficax eſt,non eſſe præueniens, ſed pariter cum libero arbitrio in piam operationem influens:ex hoc enim infertur, diuiſionem prædictam auxilij ſolùm ab effectu eſſe deſumendam, non autem ex reali,& intrinſeca virtute ipſius auxilij.

II. Contrariam ſententiam defendunt conſequenter omnes aſſertores gratiæ,efficienter prædeterminantis liberum arbitrium ad conſenſum, eámque eſſe de mente S.Auguſt.& S.Thom. ac ſacris literis, Conciliis,& Patribus conformem affirmant, & ita ſine dubio tenendum eſt; vnde ſit

Auxilium efficax inquãtum efficax, eſt præueniens liberã cooperationẽ arbitrij.

PRima Concluſio. Non ſolùm auxilium ſufficiẽs eſt præueniens, ſed etiam efficax, vt efficax eſt, præuenit ordine rationis, & cauſalitatis, cooperationem noſtræ voluntatis.Hæc concluſio, quòd attinet ad auxilium ſufficiens, ab omnibus recipitur: de efficaci verò negatur à multis,qui aſſerunt, efficaciam phyſicam diuinæ gratiæ non conſiſtere in aliquo antecedente conſenſum, ordine cauſalitatis: ſed in actuali influxu; quo Deus ſimul cum libero arbitrio influit immediatè in operationes ſupernaturales.Sed noſtra concluſio eſt S. Auguſt. & S.Th. vt patebit infrà. Et probatur primò ex Conc. Trid. locis ſuprà citatis, vbi habetur, quòd per gratiam præuenientem, quam diuidit in gratiam excitantem, & adiuuantem, homo diſponitur ad ſuam iu-

Diſp.71.

A ſtificationem, eidem gratiæ liberè conſentiendo, & cooperando. Sentit ergo Conc. gratiam adiuuantem,quæ eſt gratia efficax, antecedere ordine rationis,& cauſalitatis noſtrum concurſum, & cooperationem. Præterea probatur ex locis S. Auguſt. & S. Thom.quibus ſupra diſput. 18.oſtenſum eſt, actualem influxum primæ cauſæ, quo adiuuat cauſas ſecundas ad operandum, eſſe influxum immediatum in ipſas cauſas ſecundas: ergo antecedit ordine naturæ,& cauſalitatis,actualem concurſum cuiuſcunque cauſæ ſecundæ: ac per conſequens etiam antecedit noſtræ voluntatis concurſum.Ratione probatur: nam aliquando contingit, quòd Deus in vnico inſtanti conuertat peccatorem abſque diſpoſitionibus tempore antecedentibus, vt contigit in conuerſione S.Pauli.Tunc eſt argumentum. Auxilium,

B quo Deus eleuat in tali caſu intellectum, & voluntatem peccatoris ad actus ſupernaturales, debet recipi in potentia antecedenter ad actum; quia ſine illo auxilio, intellectus, & voluntas non haberent virtutem ſufficientem ad tales actus: ergo tunc auxilium efficax præuenit conſenſum voluntatis. Patet conſequentia: nam in conſimilibus caſibus ante auxilium efficax non eſt aliud auxilium ſufficiens, per quod intellectus,& voluntas poſſent producere actus ſupernaturales, ſed eodem auxilio efficaci Deus & tribuit poſſe, & actualiter operari. Sed de iſta concluſione agendum erit ex profeſſo diſputatione 82.

Auxilium ſufficiens qualiter ab efficaci diſtinguatur.

Secunda Concluſio. Auxilium ſufficiens, & efficax non diſtinguuntur ſolùm ratione in genere do-

C ni, ſed diſtinguuntur per aliquid ſibi intrinſecum. Itaque auxilium efficax, ſecundùm ſe, & vt venit à Deo,habet ſaltem intentionaliter aliqualem realem virtutem ſibi intrinſecam, quam non habet auxilium,quod eſt tantùm ſufficiens. Hæc concluſio eſt contra quoſdam Theologos,qui tenent, nihil reale intrinſecum habere auxilium efficax, quo à ſufficienti diſtinguatur: & addunt,quòd idem auxilium gratiæ in ſe permanens inuariatum,ſi conferatur in talibus circumſtantiis, erit tantùm ſufficiens: quia liberum arb.non erat vſurum tali auxilio: collatum verò eidem homini in alio tempore, in quo Deus præſciebat, ipſum eſſe vſurum eodem auxilio, erit efficax.

Sed probatur noſtra Cõcluſio ex illo 1.ad Cor.4.

D *Quis enim te diſcernit?quid autem habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Ex quo deſumitur efficax argumentum. Si cum eodẽ auxilio vnus conuertitur, quia vult, alius non,quia non vult:ſequitur,quòd ille,qui conuertitur,diſcernat ſe ab alio per aliquid proprium, quod non accepit ex auxilio gratiæ. Conſequens eſt contra auctoritatem Apoſt.ergo.Sequela probatur:nam illi duo homines non diſcernuntur realiter per gratiam,quam acceperunt antecedenter ad liberam cooperationẽ arbitrij quia,vt ſupponitur, auxilia fuerunt omnino æqualia in vtroque. In iis autem, in quibus conueniunt,non diſcernũtur, vt Aug.docet li.de præd.SS.c.5.ergo diſcernuntur,quia iſte voluit vti tali auxilio ex innata ſibi libertate,alter verò no-

E luit:ergo diſcretio,& differentia vltimatè reducitur in liberam cooperationẽ huius,vel illius pro innata eius libertate. Vis huius argumenti patebit ampliùs ex iis,quæ dicẽtur diſp.ſeq & ex dictis diſp.36.& 37. de præd. ibi enim varias ſolutiones auctorum ſententiæ aduerſæ retulimus,& impugnauimus. III.

Auxilij diuini diuiſio in auxiliũ efficax, & inefficax, qualis ſit.

Tertia Concluſio.Immediatum diuiſum diuiſionis ſuprà poſitæ, eſt auxilium præueniens, in tota ſua latitudine: non autem auxilium ſolum ſufficiens. Hæc concluſio manet probata ſufficienter ex dictis. Cùm enim auxiliũ efficax, qua efficax eſt, ſit

præue

præueniens,vt ex præmiſſis patet, & diſp. 82. & 90. conſtabit amplius;relinquitur in immediato diuiſo illius diuiſionis, qua auxilium præuenientis gratiæ in auxilium efficax, & inefficax diuiditur, comprehendi quodcunque auxilium præueniens ; alias diuiſio non eſſet bona:ergo impoſſibile eſt, quòd immediatum diuiſum ſit ſolum auxilium ſufficiens.

Confirmatur. Nam aliàs diuiſum coincideret cũ vno membrorum diuidentium,quod eſt impoſſibile. Antecedens probatur : nam auxilium ſufficiens, & auxilium inefficax ſunt idem prorſus auxilium: ex eo enim dicitur auxilium ſufficiens ; quia ſolùm tribuit poſſe operari, non autem actualiter operari: auxilium autem inefficax dicitur , quia non efficit hominem operari:ergo ſi immediatum diuiſum eſt ſolum auxilium ſufficiens, coincideret diuiſio cum altero membrorum diuidentium.

IV. Auxilium efficax facit, quod cùm homo poſſit diſſentire, infallibiliter conſentiat.

AD primum argumentum reſpondetur,quòd liberum noſtrum arbitrium excitatum , & motum à Deo liberè conſentit,& conſequenter poteſt diſſentire,ſi velit;tamen,quando motio Dei eſt efficax , infallibiliter conſentiet: etenim hoc operatur gratia in libero arbitrio fortiter, & ſuauiter, quod , cùm poſſit diſſentire, non diſſentiat. Cuius ratio eſt,quam aſſignat S.Thom.1.2.quæſtione 112. articulo tertio in corp. *Nam intentio Dei deficere non poteſt. Vnde, ſi ex intentione Dei mouentis eſt, quòd homo,cuius cor mouet*,conſentiat,& *conſequatur gratiam, infallibiliter eam conſequitur*,& neceſſariò neceſſitate infallibilitatis , non autem ex neceſſitate abſoluta, & idem docet 2.2.q.24.art.11.in corp.Dicimus ergo ad argumentum in forma, quòd ſi homo conſentiat , non facit gratiam efficacem , ſed eſt ſignum à poſteriori, quòd habuerit gratiam efficacem : conſenſus enim liberi arbitrij præſupponit gratiam efficacem , ordine rationis, & cauſalitatis. Si autem non conſentiat Deo vocanti,ſicut fecerunt illi, qui vocati ad nuptias noluerunt venire;non facit etiam gratiam inefficacem , propriè loquendo ; ſed eſt ſignum à poſteriori,quòd vocatio Dei non fuerit efficax, vt venit à Deo, ſed ſolùm ſufficiens. Et cùm arguitur : nam vocationem eſſe efficacem , eſt producere conſenſum ; reſpondetur negando antecedens,ſi loquamur formaliter;verum tamen eſt cauſaliter:per gratiam enim efficacem Deus efficit , vt liberum arbitrium cooperetur.

Ad ſecundum argumentum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur,præter auxilium ſufficiens,quòd tribuit poſſe, eſſe neceſſariò prærequiſitum ad piam operationem auxilium efficax diſtinctum à ſufficienti,vt inferiùs patebit , & ex iis, quæ ſupradicta ſunt,conſtat.

V. Propoſitio conditionalis,vt ſit vera, nõ exigit, quòd antecedẽs ſit cauſa cõſequentis.

Ad tertium argumentum reſpondetur,illam conditionalem Euangelij : *Si in Tyro , & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te ; pœnitentiam egiſſent*; eſſe veriſſimam.Pro cuius intelligentia ſupponendum eſt ex Dialectica , ad veritatem conditionalis non requiri , vt antecedens ſit cauſa conſequentis,ſed ſufficit,quòd,poſito antecedente,ponatur conſequens, ſiue antecedens ſit adæquata cauſa conſequentis,ſiue effectus illius, ſiue conditio præſupponens aliam cauſam ; ex cuius virtute ſequitur conſequens. Verbi gratia, hæc conditionalis eſt vera : Si dies eſt , Sol lucet : & tamen antecedens non eſt cauſa conſequẽtis,ſed effectus illius. Item etiam iſta eſt vera:Si ignis applicatur, calefacit : & tamen applicatio eſt ſolùm conditio. Ita dicimus in præſenti,quòd ad verificandam illam conditionalem.Si in Tyro, & Sidone facta fuiſſent ſigna, & prodigia, quæ fecit Dominus in Corozain,& Bethſaida,conuerſi fuiſſent;non eſt neceſſarium,quòd antecedens ſit cauſa conſequentis , nec quòd aliquis de facto

conuertatur,ſolùm ſignis,& auxiliis ſufficientibus, Iudæis collatis,ſed ſufficit,quòd ſi in Tyro,& Sidone ponerentur illa ſigna , de facto conuerterentur multi ex illis,non quidem ex ſolis ſignis, ſed ex alia cauſa,quam præſupponit Chriſtus, videlicet ex auxilio efficaci , quod Deus ſtatuerat conferre illis , ſi apud eos ſigna illa facta fuiſſent, quæ in Corozain, & Bethſaida Dominus operatus eſt , vt diſp.7. n.24. dictum eſt.Ad illud verò,quod in eodem argumento obiicitur , quoniam abſque vlla cauſa obiurgarentur Iudæi , quòd non fuerint ad Chriſtum conuerſi ; ſi quidem Deus non dedit illis auxilium efficax ad conuerſionem neceſſarium ; reſpondetur, idem argumentum fieri poſſe contra auctores oppoſitæ ſententiæ.Nam,vt ipſi fatentur,vocatio congrua,id eſt,collata in illis circumſtantiis , in quibus præſciebat Deus , hominem eſſe conſenſurum ; eſt neceſſaria,vt homo conuertatur : ergo , ſi Deus Iudæis non dedit huiuſmodi gratiam,ſeu vocationem congruam ; vt quid Chriſtus Dominus Iudæos increpauit, quòd non fuerint conuerſi ? Reſpondetur ergo,quòd rationabiliter increpantur;quia ſua culpa impedimentum præſtiterunt,ne gratia efficax illis daretur,vt diſp.7.n.24.& diſput.18.n.20. dictum eſt.

Iudæos Chriſtus Dominus iuſte increpauit , & quare.

VI. Auxilium gratiæ in quo ſenſu dicatur ſecundum ſe efficax.

Ad quartum reſpondetur, quòd, vt diſputatione ſequenti ad tertium argumentum , & diſputatione 83. patebit, auxilium gratiæ dicitur efficax ſecundùm ſe,id eſt,ſecundùm realem virtutem, quam habet à Deo , quatenus videlicet eſt inſtrumentum Dei abſoluta,& efficaci voluntate, nulla præſuppoſita ſcientia media , volentis hominem , cuius cor mouet, ad ſe conuertere. Vnde nunquam auxilium, quod ſecundùm ſe eſt tantùm ſufficiens , fit efficax ex libera cooperatione arbitrij.

Ad quintum reſponſum eſt diffusè diſp.18. n.20. diſp.22.n.32.& diſp.23.num.29.

Ad ſextum patebit diſp.82.& 90.

DISPVTATIO LXXIII.

Vtrùm diuiſio auxilij præuenientis gratiæ in auxilium efficax, & inefficax , ſolùm ab effectu,qui ſimul à libera cooperatione arbitrij pendet, deſumatur , an etiam ex reali virtute ipſius auxilij.

I. TOTA difficultas huius quæſtionis in hoc conſiſtit: Vtrùm auxilium efficax addat ſaltem intentionaliter aliquam realem virtutem antecedentem piam operationem ſupra auxilium ſufficiens;an verò nihil reale addat , ſed idemmet auxilium , extrinſeca duntaxat denominatione , dicatur efficax , quando homo cum illo vult cooperari : & ſimiliter dicatur inefficax,quando non vult cooperari.

Quidam dixerunt,diuiſionem auxilij præuenientis gratiæ,in auxilium efficax,& auxilium inefficax, ab effectu,qui ſimul ab arbitrij libertate pendet, ſumi, atque adeò, quòd efficax , aut inefficax ad conuerſionem, ſeu iuſtificationem ſit, pendere à libero conſenſu & cooperatione arbitrij cum illo.

Probant ſuam ſententiam.Primò : nam auxilium efficax , inquantùm efficax , formaliter loquendo, non eſt præueniẽs liberũ conſenſum noſtri arbitrij, ſed ſolùm concomitans, & pariter cum eo influens in piã operationem:ex eo enim dicitur efficax, quia efficit nobiſcum eandem operationem : ergo ſolùm

ab effectu dicitur efficax: quia videlicet nobiſcum A cooperatur, & eadem ratione dicitur inefficax, quia nihil nobiſcum cooperatur.

Secundò: nam, vt docet S. Th. 1. 2. q. 111. art. 3. ad 2. *Gratia non diuerſificatur per hoc, quod eſt præueniens, & ſubſequens ſecundùm eſſentiam, ſed ſolùm ſecundùm effectum, ſicut & de operante, & cooperante dictum eſt: quia etiam ſecundùm quod gratia ſubſequens ad gloriam pertinet, non eſt alia numero à gratia præueniente, per quam nunc iuſtificamur.* ergo ſimiliter gratia non diuerſificatur ſecundùm eſſentiam, vel ſecundùm realem, & intrinſecam virtutem per hoc, quòd eſt efficax, vel ſufficiens: ſed ſolùm ſecundùm effectum: ergo ſolùm ab effectu gratia dicetur efficax, quia liberum arbitrium cooperatur cum illa; & ſimiliter dicetur inefficax, quia pro ſua innata libertate noluit cum ea cooperari. B

Tertiò. Nullum auxilium præuenientis gratiæ eſt ex natura ſua inefficax; ergo ſimiliter nullum auxilium præuenientis gratiæ erit ab intrinſeco, & ex natura ſua efficax. Probatur conſequentia: nam in diuiſione per ſe, quando vnum membrum competit ex natura ſua alicui ſubiecto, alterum etiam membrum debet per ſe conuenire alteri, ſicut in diuiſione, qua diuiditur animal in hominē, & equum, &c. neceſſariò debet aſſignari aliquod animal, cui per ſe, & ex natura ſua competat eſſe equum; ſicut aſſignatur animal, cui per ſe competit eſſe hominem. Antecedens autem probatur: nam, ſi daretur aliquod auxilium præuenientis gratiæ, quod per ſe, & ex natura ſua eſſet inefficax, ſequeretur, quòd repugnaret eidem auxilio effectum habere, ac per conſequens, liberum arbitrium reuerà non poſſet per illud auxilium operari, & ita nullum relinqueretur auxilium ſufficiens: etenim, vt patebit infrà, auxilium ſufficiens illud dicitur, cum quo liberum arbitrium poteſt operari. Relinquitur ergo, diuiſionem gratiæ in ſufficientem, & efficacem ſolùm ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione pendet, eſſe deſumendam. C

Quartò. Idem omnino auxilium inuariatum in ſeipſo manens, poteſt eſſe ſufficiens, & efficax: ergo hæc diuiſio non deſumitur ex natura, aut virtute intrinſeca ipſius auxilij, ſed ab extrinſeco, ſcilicet ab effectu, quem habet, vel non habet. Antecedens probatur: nam, poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur D inconueniens, ſed ſi hoc poſſibile, homo per auxilium ſufficiens poteſt piè operari, ponatur in eſſe; & de facto piè operetur, in tali caſu idem auxilium, quod dicebatur ſufficiens, erit reuerà efficax, nulla facta reali mutatione ex parte eiuſdem auxilij: ergo idem prorſus auxilium abſque aliqua ſua mutatione, erit ſufficiens, & efficax; & ita ſolùm ab extrinſeco dicetur ſufficiens, vel efficax auxilium. Idem argumentum fieri poteſt de auxilio efficaci: nam, ſignato quocunque auxilio, quantumuis efficaci, adhuc liberum arbitrium poteſt cum illo operari, & non operari, conſentire, & diſſentire, vt definit Concilium Tridentinum. Ponatur ergo, quòd non operetur, ſed diſſentiat, tunc quidem auxilium præuenientis gratiæ, quod dicebatur efficax, erit inefficax; ſiquidem effectum non haberet: ergo idem, quod prius. E

Con. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. c. 5. & can. 4.

Contrariam ſententiam veram eſſe exiſtimo, & ad mentem SS. Auguſt. & Thom. ac ſacris literis, & Conciliis valdè conformem. Pro cuius explicatione ſit

II. Auxilij diuiſio in auxilium ſufficiens & efficax, nō ſumitur tantum ab effectu.

PRima Concluſio. Diuiſio auxilij præuenientis gratiæ in auxilium ſufficiens, ſiue inefficax, & auxilium efficax, non eſt deſumenda ſolùm ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione pendet, ſed etiam ex reali, & intrinſeca virtute eiuſdem auxilij, quam habet, vt venit à Deo, quatenus videlicet eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ. Itaque auxilium efficax præoperantis gratiæ ſemper habet intentionaliter aliquam realem virtutem ad efficiendum, vt liberum arbitrium cooperetur; quam tamen in ſeipſo non habet auxilium ſufficiens. Probatur primò hæc ſententia auctoritate S. Auguſtini epiſtola 107. ad Vitalem, vbi eius referens ſententiam circa gratiam ſufficientem, quæ dat poſſe, & illam, quæ operatur in nobis velle & perficere, quæ eſt gratia efficax, inquit: *Quomodo dicis, quod te audio dicere, vt rectè credamus in Deum, & Euangelio conſentiamus, non eſſe donum Dei, ſed hoc nobis eſſe à nobis, id eſt, ex propria voluntate, quam nobis in noſtro corde non operatus eſt ipſe? Et ad hoc, cùm audieris: quid eſt ergo, quod ait Apoſtolus: Deus in nobis operatur & velle, & perficere? reſpondes, per legem ſuam per Scripturas ſuas, Deum operari, vt velimus, quas vel legimus, vel audimus, ſed eis conſentire, vel non conſentire ita noſtrum eſt, vt ſi velimus fiat: ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippe ille, dicis, quantum in ipſo eſt, vt velimus, cùm nobis nota fiunt eius eloquia: ſed, ſi eis acquieſcere nolumus, nos, vt operatio eius nihil in nobis proſit, efficimus.* Quibus verbis, Vitalis Carthaginenſis conſtituiſſe videtur diuiſionem gratiæ inefficacis, & efficacis ſolùm ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione dependet. Quod indicant illa eius verba: *Sed eis conſentire, vel non conſentire ita noſtrum eſt, vt ſi velimus, fiat, ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus.* Quod idem eſt, ac ſi diceret: Gratia præueniens, quæ, accedente noſtro conſenſu, eſt efficax, redditur inefficax, ſi pro noſtra libertate contineamus conſenſum. Quam ſententiam impugnans S. Auguſtinus ſubdit: *Quæ, ſi dicis, noſtris orationibus contradicis.* Quod inferiùs confirmat multis teſtimoniis Scripturæ. Si dicatur, Vitalem nullam admiſiſſe præuenientem gratiam interiorem, ſed ſolam legem externam, atque doctrinam; contra hoc eſt: quia non ſolùm Maſſilienſes, ſed etiam Pelagius in tertio ſtatu ſuæ hæreſis tandem admiſit illuminationem per doctrinam internam, & ſuaſionem; ſiue excitationem ſtupentis voluntatis, vt diſput. 1. n. 6. oſtenſum eſt, & patebit ampliùs diſputat. 95. ſemper tamen negauit adiutorium gratiæ efficacis, quo Deus ex nolentibus volentes efficeret, vt ex diſp. 1. n. 13. & 14. liquidò conſtat.

Secundò probatur: nam, vt ſuprà dictum eſt, auxilium ſufficiens illud eſt, quo poteſt quis operari, ſi velit: auxilium autem efficax eſt illud, quo quis actualiter operatur; ſed maioris virtutis eſt principium tribuens actualiter operari, quàm principium tribuens ſolùm poſſe, eò quòd actus ſecundus nobilior eſt, quàm actus primus, vt infrà patebit: ergo auxilium efficax habet aliquam realem virtutē ad efficiendum hominem piè operari, quam tamen non habet auxilium ſufficiens: ergo diuiſio auxilij præuenietis gratię in efficax, & ſufficiēs non deſumitur ſolùm ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione pēdet, ſed etiam ex reali virtute ipſius auxilij.

III. Tertiò. Vt docet S. Thomas, in auxilio efficaci eſt intentionaliter virtus Dei, voluntate abſoluta volentis, vt homo, cuius cor mouet, conuertatur, vel piè operetur, quod etiam diſputatione 22. & 23. latiùs oſtendimus. Hæc autem virtus intentionalis non eſt in auxilio ſufficienti, ſeu inefficaci: ergo aliqua realis virtus eſt in auxilio efficaci, quam tamen auxilium ſufficiens non habet: ergo prædicta diuiſio non ſumitur tantùm ab effectu, qui ſimul à noſtri arbitrij cooperatione pendet, ſed etiam ex reali, & intrinſeca virtute ipſius auxilij. Confirmatur. Quando agens, præſertim ſi habeat infinitam virtutem,

Sumitur tantum ab effectu.

Diſp. 88. n. 12.

S. Th. 1. 2. q. 112. ar. 3. in corp. & q. 3. de pot. art. 7. ad 7.

Auxilium efficax cōtinet intentionaliter virtutē voluntatis diuinæ.

Digitized by Google

tem, vtitur inſtrumẽto ad aliquid efficiendũ, tribuit ei, in ipſo actuali vſu, virtutem intentionalem ad effectum illum producendum, vt patet in Sacramẽtis nouæ legis, quæ, virtute diuina gratiam efficiunt, quam ſignificant. Sed Deus vtitur auxilio efficaci, tanquam inſtrumento, ad efficiendum, vt noſtrum liberum arbitrium actualiter cooperetur Deo excitanti, & vocanti: ergo tribuit illi intentionalem virtutem ad huiuſmodi effectum infallibiliter producendum, quam non tribuit auxilio ſufficienti, quo Deus efficaci voluntate ſolùm intendit tribuere libero arbitrio poſſe operari; non autem actualiter operari; ac per conſequens, prædicta diuiſio attenditur ſecundùm realem virtutem ipſius auxilij præuenientis gratiæ: non ergo deſumenda eſt ſolùm ab effectu.

Si dicatur, quòd idem auxilium ſufficiens, cum ſubordinatione, & reſpectu ad Deum, volentem efficaciter cum illo conuertere hominem, redditur efficax, abſque eo quòd tribuatur illi aliqua realis virtus, etiam intẽtionalis, per quam ab auxilio tantùm ſufficienti diſtinguatur; contra hoc eſt: nam S. Tho. in 4. ſent. diſt. 1. q. 1. art. 4. quæſtiunc. 1. in corp. ex eo probat, Deum, cùm vtitur ſacramentis nouæ legis ad cauſandam gratiam, tribuere illis intentionaliter quandam realem virtutem cauſatiuam gratiæ: nam aliàs ipſa ſacramenta reuerà non cauſarent gratiam, ſed ſolus Deus ad eorum præſentiam gratiam produceret: ergo, ſi Deus, cùm vtitur auxilio creato ad conuertendum hominem, non tribuit illi intentionaliter aliquam realem virtutem, qua faciat hominem conſentire, quæ non eſt in auxilio ſufficienti, ſequitur, quòd ſolus Deus conuerteret hominem ad præſentiam auxilij efficacis, & conſequenter ipſum auxilium gratiæ reuerà nihil operaretur, aut efficeret ad conuerſionem hominis: & ita ipſa conuerſio non eſſet in Dei gratiam referenda. Confirmatur hoc, quia ſola relatio, cùm non ſit actiua, tribuere non poteſt virtutem aliquam efficiendi, ſed habitudo auxilij ſufficientis ad decretum efficax Dei, volentis hominem ad ſe conuertere, eſt relatio: ergo hæc ſola non tribuit virtutem auxilio ad conuertendum hominem: ergo præter iſtam habitudinem debet auxilium efficax habere intentionaliter aliquam realem virtutem ſibi communicatam ab eodem decreto, qua hominem infallibiliter conuertat.

Quartò probari poteſt hæc ſententia omnibus argumentis, quibus ſuprà oſtenſum eſt, & conſtabit infrà, auxilium efficax præuenientis gratiæ non ſolùm moraliter, ſed etiam phyſicè prædeterminare noſtrum liberum arbitrium ad conſentiendum, & cooperandum Deo excitanti, & vocanti. Cùm enim auxilium ſufficiens, ſiue inefficax vim non habeat, qua ſic prædeterminet liberum arbitrium ad piè operandum; relinquitur, aliquam realem virtutem eſſe in auxilio efficaci, quã reuerà non habet auxilium ſufficiens. Confirmari poteſt eadem ſententia rationibus, quibus diſput. 90. manifeſtum fiet, auxilium præuenientis gratiæ eſſe efficax independenter à cooperatione noſtri arbitrij, eámque ordine naturæ præuenire. Ex hoc enim per euidentem cõſequentiam deducitur, idem auxilium non dici efficax ſolùm ab effectu: aliàs enim, inquantùm efficax, non eſſet præueniens, ſed ſubſequens liberam determinationem eiuſdem arbitrij, ab eáque in ſua efficacia dependeret.

Diſp. 23. & diſput. 91.

Secunda Concluſio. Prædicta diuiſio ſumitur ex reali, & intrinſeca virtute, quam habet auxilium, vt venit à Deo. Hæc concluſio probanda erit ex profeſſo diſput. 83. & 90. vbi oſtendemus, auxilium efficax non pendere in ſua efficacia ex influxu liberi arbitrij cum illo, ſed eam habere à ſolo Deo. Cùm enim auxilium, quod eſt ſolum ſufficiens, hanc realem efficaciam non habeat, relinquitur, in auxilio efficaci eſſe aliquam realem virtutem ad permouẽdum liberum arbitriũ, quæ non eſt in auxilio ſufficienti; ac per conſequens, diuiſionem, ſeu diſtinctionem auxilij in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax, ſumendam eſſe ex reali, & intrinſeca virtute, quæ intentionaliter eſt in vno auxilio, & non in alio. Idem conſtat ex iis, quæ in concluſione præcedenti dicta ſunt.

IV.

Auxilium efficax habet aliquam realem virtutem quæ non eſt in auxilio ſufficienti.

Ad primum ergo reſpõdetur, auxilium efficax, inquantum efficax, eſſe præueniens, vt ex præmiſſis patet: non enim ex eo ſolùm dicitur efficax, quoniam nobiſcum efficit piam operationem; ſed etiam, quia efficit, vt liberum arbitrium ſecum cooperetur, ad liberè conſentiendum, ipſum arbitrium prædeterminando.

Ad ſecundum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam gratia cooperans per ſe habet, quòd ſimul etiam cooperetur nobiſcum. Cæterùm gratia ſufficiens non habet per ſe, quòd tribuat actualiter operari actum illum, cuius comparatione dicitur ſufficiens, vnde non eſt ſimile. Et ſi fiat argumentum: cùm peccator ſubitò ad Deum perfectè conuertitur, abſque diſpoſitionibus tempore antecedentibus infuſionem gratię, idem auxilium, quod tribuit actualiter operari, tribuit etiam poſſe operari cùm in illo non conſtituantur duo auxilia diuerſa, aliud tribuens poſſe, aliud tribuens operari: ergo in eo caſu, auxilium ſufficiens, & efficax ſolùm diſtinguuntur ſecundùm diuerſos effectus, ſicut gratia operans, & cooperans, ac per conſequens, auxilium gratiæ ſolùm ab effectu dicetur ſufficiens, vel efficax, non autem propter realem diſtinctionem ipſius auxilij. Reſpondetur, quòd auxilium efficax continet eminenter omnem perfectionem ſufficiẽtis auxilij, ſicut omne perfectum alicuius generis eminenter continet, quidquid perfectionis eſt in quolibet imperfecto eiuſdem generis. Vnde non oporteret, quòd auxilium, quod eſt formaliter efficax, & eminenter ſufficiens, ad inuicem diſtinguantur realiter. Cæterùm quando auxilium eſt ita formaliter ſufficiens, vt ſolùm tribuat poſſe, nõ autem actualiter operari actum illum, comparatione cuius dicitur ſufficiens; tunc neceſſe eſt, vt realiter ab auxilio efficaci diſtinguatur, hoc eſt, ex aliqua reali virtute exiſtente intentionaliter in auxilio efficaci, vt venit à Deo, & vt eſt inſtrumentum Dei abſolutè volentis, hominem, cuius cor mouet, ad ſe cõuertere, quam tamen virtutem in ſe non habet auxilium ſufficiens.

Obiectio.

Auxilium efficax cõtinet eminenter omnem perfectionem ſufficientis auxilij.

Ad tertium reſpondetur, quòd auxilium gratiæ poteſt dupliciter dici efficax ex natura ſua. Primò, ita, vt illud verbum ex natura ſua, ſolùm importet phyſicam entitatem, quam habet in genere entis, qua verè ex natura ſua, id eſt, naturaliter, determinet liberum arbitrium ad operandum. Et in hoc ſenſu nullum auxilium gratię dicitur efficax ex natura ſua. Alio modo poteſt auxilium gratiæ dici efficax ex natura ſua, quam habet, vt eſt inſtrumentum diuinę voluntatis, ita vt verbum, *ex natura ſua*, accipiatur, vt condiſtinguitur cõtra auxilium, quod ſolùm dicitur efficax ab effectu, qui ſimul dependet ex libera cooperatione noſtri arbitrij. Et in hoc ſenſu datur auxilium efficax ex natura ſua, hoc eſt, ex ſe, & ex reali virtute intẽtionali, quam habet à Deo independenter ex libera cooperatione noſtri arbitrij. Et in eodem ſenſu datur auxilium ſufficiens ex natura ſua, quia videlicet, vt eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis, ſolùm tribuit poſſe, non autẽ actualiter operari actum illum, comparatione cuius dicitur

Auxilium gratiæ in quo ſenſu dicatur efficax ex natura ſua.

Digitized by Google

citur ſufficiens. Et ad impugnationem reſpondetur, auxiliũ gratiæ non propterea dici inefficax, quia non poſſit habere effectum, comparatione cuius dicitur inefficax, ſed quia de facto non eſt illum habiturũ, culpa eius, cui confertur. Cùm enim reuera poſſit per illud auxilium ad Deum conuerti, aut piè operari, ex culpa ſua procedit, quòd non operetur, vt ex ſupradictis patet.

VI. *Poſſibili poſito in eſſe, abſolutè id quando nullum ſequitur inconueniens.* Ad quartum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quòd, quando aliquid eſt poſſibile non ſolùm in ſenſu diuiſo, ſed etiam in ſenſu cõpoſito, nullum ſequitur inconueniens ex eo, quòd ponatur in eſſe. Cæterùm, quando eſt poſſibile ſolùm in ſenſu diuiſo, non autem in ſenſu compoſito, tunc ſequitur magnum inconueniens, ſi de facto ponatur in eſſe, ſuppoſito aliquo, cum quo eſt incompoſſibilis talis poſitio, ſicut patet in quolibet prædeſtinato, qui dum eſt in via, poteſt abſolutè, & in ſenſu diuiſo damnari: quia tamen id eſt impoſſibile in ſenſu compoſito, ſequeretur magnum incõueniens, ſi poneretur in eſſe poſito, prout ponitur, illum eſſe prædeſtinatum. Sequeretur enim, prædeſtinationem non eſſe certam, quantùm ad aſſequutionem effectus, quod eſt impoſſibile, vt ex ſupradictis patet. Quia ergo liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci non poteſt illi diſſentire in ſenſu compoſito, ſed in ſenſu diuiſo, vt inferiùs patebit; ideo eſſet magnum inconueniens, ſi hoc poſſibile poneretur in eſſe. Sequeretur enim, quod voluntas Dei eſſet inefficax & impedibilis per hominis voluntatem, quod, vt Auguſtinus dicit, & nos ſuprà oſtendimus, eſt impoſſibile.

CONſequẽter agendum eſt in particulari, de auxilio gratiæ excitãtis, & ſufficiẽtis, à quo prædeſtinatorum iuſtificatio primò incipit, ſecundùm illud Apoſt. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit,* cui conſonat Concil. Trident. ſeſſ. 6. capit. 5. dicens: *Ipſius iuſtificationis exordiũ in adultis à Dei, per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur.* Et circa hoc ſe offerunt quinq; diſputãda.

I. Vtrùm gratia excitans ſit formaliter aliquis actus vitalis liberi arbitrij, an verò aliquid antecedens omnem actum vitalem.

II. Quis ſit proprius effectus gratiæ excitantis, inquantùm eſt formaliter excitans.

III. Vtrùm gratia excitãs ſit idem, quod gratia ſufficiens.

IV. Vtrùm gratia excitans, quæ ſecundùm communem modum hominibus confertur, dependeat à miniſtris Eccleſiæ.

V. Vtrùm dependeat à propria induſtria, & conatu eius, qui excitatur.

DISPVTATIO LXXIV.

Vtrùm gratia excitans, ſeu præueniens ſit formaliter aliquis actus vitalis liberi arbitrij; an verò aliquid antecedens omnem actum vitalem.

I. QVidam dixerunt, gratiam præueniẽtem, & excitantem nihil aliud eſſe formaliter, niſi actiones quaſdam vitales, quas Deus in nobis ſine nobis operatur; ſine nobis, inquã, liberè cooperantibus; non tamen ſine nobis vitaliter, & efficienter concurrentibus: & conſiſtere in illuſtratione, & illuminatione A intellectus, atq; excitatione, & ſuaſione voluntatis, quæ quidem efficienter procedunt ab intellectu, & voluntate, non quidem vt libera, ſed vt natura eſt.

Probant hanc ſententiam primò ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 5. vbi ſic ait: *Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis, à Dei, per Ieſum Chriſtum, præueniente gratia ſumendum eſſe; hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitãtem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando, diſponantur; ita vt, tangente Deo cor hominis, per Spiritus ſancti illuminationem, neque homo ipſe nihil agat, inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abiicere poteſt, neque tamen* B *ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit.* Ex quibus verbis habetur, gratiam præuenientem, & excitantem formaliter conſiſtere in Dei vocatione, in tactu, quo Deus cor hominis tangit per illuminationem intellectus, & excitationem voluntatis; ſed illuminatio intellectus, & excitatio voluntatis ſunt formaliter actiones vitales elicitæ ab intellectu creato, & voluntate, vt natura eſt; cùm ſint actiones indeliberatæ: ergò gratia prçueniens, & excitans ſunt formaliter actiones vitales. Et cap. 6 eiuſdem ſeſſ. atque in can. 3. & 4. gratiam excitantem, & præuenientem nunc appellat inſpirationem Spiritus ſancti, nunc tactum diuinum, per Spiritus ſancti illuminationem: nunc diuinam vocationem, quæ omnia conſtat eſſe actio- C nes vitales. Vnde Concil. Arauſic. II. per hanc illuminationem, & inſpirationem ait, Deum trahere homines ad ſe, & operari in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Et Cæleſtinus Papa epiſtol. 1. ad Epiſcopos Galliæ, cap. 8. referens quandam epiſtolam Epiſcoporum Africæ, in qua laudabant, & ponderabant verba illa Zoſimi Papæ: *Nos autem inſtinctu Dei, &c.* ait: *Quid tam libero feciſtis arbitrio, quàm quòd vniuerſa in noſtra humilitatis conſcientiam retuliſtis? & tamen inſtinctu Dei factum eſſe, fideliter, ſapientérque vidiſtis. Ideo vtique, quia præparatur voluntas à Domino: & vt boni aliquid agant, paternis inſpirationibus, ſuorum ipſe tangit corda fidelium.*

Confirmatur. Pia cogitatio, quæ antecedit primum actum fidei, pertinet ad gratiam præuenientem, cùm antecedat liberum conſenſum voluntatis, D quo quis vult credere myſteriis fidei ſibi propoſitis, & explicatis; item etiam motus indeliberati tam intellectus, quàm voluntatis ex impulſu, & inſpiratione Spiritus ſancti procedentes, pertinent ad gratiam præuenientem. Cùm ergo cognitio ipſa, & actus indeliberati ſint formaliter actiones vitales, ab intellectu, & voluntate efficienter productæ, ſine quibus, etiam de potentia abſoluta à ſolo Deo effici non poſſunt, relinquitur, gratiam præuenientem, & excitantem eſſe formaliter actiones vitales.

Secundo arguitur auctoritate Auguſtini, qui de hac gratia præueniente ſermonem faciens, ſemper eam appellat inſpirationem, illuminationem, & vocationem Dei: vt videre licet lib. de ſpiritu, & litera E cap. 33. & 34. Et lib. de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 16. & 19. & epiſtol. 107. Et lib. 1. ad Simplicianũ, q. 2. Eodem modo loquitur Cyrillus Alexandrinus, lib. 4. in Ioan. cap. 7. Et Proſper 2. de vocatione gentium, cap. 26. vbi ait: *Gratia quidem Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter præeminet; ſuadendo exhortationibus, mouendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſiliũ, córque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo.*

Tertiò arguitur ratione. Hæc gratia excitans, & præueniens eſt aliquid inhærẽs animæ, quia per ea, quæ II.

quæ ſunt extra animam, non excitatur anima, niſi media aliqua re, quæ ipſi animæ inhæreat. Vnde, licèt cauſæ, vel obiecta extrinſecùs excitantiá poſſint eſſe extra animam, tamen ipſa excitatio formalis neceſſariò debet animæ inhærere, quia neceſſe eſt, vt illam formaliter, imò & vitaliter afficiat: ſed hæc excitatio inhærens animæ, non eſt habitus illius: nam, dum anima eſt tantùm in habitu, eſt quaſi dormiens, vt Ariſtoteles dixit: per hanc autem excitationem hoc in ea fit, vt actu vigilet, & attendat, ac ſi dicatur illi: *Exſurge, qui dormis, & exſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus*: ergo hæc excitatio fit per motum animæ vitalem, quem propterea neceſſe eſt ab ipſa fieri, & non à ſolo Deo.

Epheſ. 5.

Quartò probari poteſt hæc ſententia omnibus argumentis, quibus diſputatione 18. contẽdebamus probare, concurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam; neque aliquid præuium ad eius operationem; ſed eſſe influxum immediatum cum cauſa in eius effectum. Ex hoc enim principio non obſcurè colligitur, auxilium ſpeciale præuenientis, & excitantis gratiæ non eſſe aliquid præuium ad actus noſtros vitales, ſed ſupponere pro iiſdem actibus, vt procedunt à Deo, ſupernaturaliter influente, & eleuante ipſos actus vitales ad eſſe ſupernaturale, vt ſint, quales oportet ad ſalutem. Videnda etiam ſunt argumenta adducta diſp. 57. ad probandum, quòd ratione maioris conatus liberi arbitrij conſequatur homo auxilia præuenientis & excitantis gratiæ magis intenſa.

III. Hanc difficultatem obiter attigimus diſput. 18. & 19. & diſp. 57. n. 4. & 9. & de illa iterum agendũ erit diſp. 120. n. 2. Sed nunc eſt preſſius examinanda, vt planè intelligatur natura, ſiue eſſentia gratiæ præuenientis, & excitantis. Ad cuius explicationem notandum, gratiã in duplici ſenſu poſſe dici præueniẽtem, & excitantem. Vno modo, quia eſt primò præueniens, ante quam ſubinde nulla alia intelligitur gratia inhærens animæ. Alio modo dicitur præueniens, & excitans non quidem primò, ſed reſpectiuè, quia licèt ſit præueniens, & excitans in ordine ad vnum actum: non tamen eſt purè præueniens, ſed ſubſequens ad aliam priorem gratiam, vel ad alium priorem actum, quem præſupponit: vt explicat ſan. Thom. 1. 2. quæſt. 111. artic. 3. cap. & ad 2. cuius verba diſput. 70. num. 9. retulimus.

IV. Gratia primò præueniens non eſt formaliter actus vitalis.

PRima ergo Concluſio ſit. Gratia purè præueniens, ſeu quæ primò præuenit nos, non eſt formaliter actus noſter vitalis, ſed cauſaliter. Hanc cõcluſionem docet cõmuniter Thomiſtæ; eſtque valdè conformis doctrinæ Conciliorum, & probatur. Primò ex Concil. Arauſic. II. can. 20 vbi ſic dicitur: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo*; quod potiſſimè dixit Concilium propter gratiam præuenientem, qua homo primò à Deo mouetur: ergo gratia primò præueniens, & excitãs non eſt formaliter actus vitalis intellectus noſtri, aut voluntatis, etiã vt natura eſt, ſed aliquid ſupernaturale ad eiuſmodi actus præuium. Reſpondent, ea, quæ Conciliũ Arauſicanum dicit fieri in homine, quæ homo non efficit, eſſe tu habitus ſupernaturales infuſos, quos ſolus Deus efficienter producit, tum etiam motus gratiæ præuenientis qui, vt explicatum eſt, non ſunt ab homine cooperãte per intellectum, & voluntatem, quatenus rationem liberi arbitrij ſortiuntur: nam illa ſolùm cenſetur homo facere, quæ per liberum arbitrium, qua liberum arbitrium eſt, efficit. Eſt enim ibi ſermo aduerſus Pelagianos de bonis, quæ ad vitam æternam ſpectant. Cùm enim illi contenderent, hominem per ſuum liberum arbitrium, abſque auxilio gratiæ poſſe, imò re ipſa efficere aliqua eiuſmodi bona, quibus auxilia gratiæ ſibi deinceps

Solutio.

A conferenda promererẽtur, definiũt Cõc. Patres, Deũ quidẽ ſine homine cooperãte p ſuũ liberũ arbitriũ, efficere in homine aliqua de numero eorum bonorum, hominem verò per ſuum liberum arbitrium, nullum eorum poſſe efficere; niſi Deus illi per ſuam gratiam præſtet, vt illud efficiat. Quare non negant Patres, vel intellectum, vel voluntatem quatenus natura eſt, cooperari ad motus gratiæ præuenientis. Sed contra hanc ſolutionem eſt efficax argumentũ: nam Conciliũ non ſolùm intendit Pelagianos damnare, quia dicebant, hominem per ſuum liberum arbitrium ex viribus naturæ mereri poſſe vitam æternam, vel auxilia gratiæ, quibus ad beatitudinẽ perueniret: ſed etiam, quia ſentiebant, eadẽ auxilia pendere ex natura, vt ex iis, quæ in diſputatione prima B & ſecunda diximus, conſtat: ergo Concilium, cùm ait: *Multa in homine fiunt bona, quæ non facit homo*, intendit etiam innuere, primũ auxilium præuenientis gratiæ eſſe efficienter à ſolo Deo, nec pendere in ſuo eſſe à libero arbitrio vitaliter influente, & cauſante idem auxilium, etiam per influxum indeliberatum. Et confirmatur. Si primum auxilium præuenientis, & excitantis gratiæ eſt formaliter actus vitalis, ſequeretur, quod penderet efficienter & à Deo, & à nobis; & ita non dixiſſet Propheta: *Auxilium meum à Domino*, ſed dixiſſet, auxilium meum à Domino, & à me ipſo, ac per conſequens, initium primum noſtræ ſalutis non eſſet reducendum in ſolum Deum, ſed in Deum, & in naturam, quod tamen nullus Theologus concedet.

Cõfutatio.

Pſalm. 120.

V. C Secundò probatur ex illis verbis Apoc. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Quibus verbis ſignificatur, Deum ſe habere ad inſtar pulſantis ad oſtium, cùm peccatores præuenit ſua gratia, vocat, & excitat: ſed pulſatio ſolùm procedit effectiuè à pulſante, & excitante, non autem ab eo, qui excitatur, vel ad cuius oſtium pulſatur: ergo gratia primò præueniens, & excitans non eſt formaliter actus vitalis, procedens effectiuè ab intellectu noſtro, aut voluntate, etiam vt natura eſt, ſed aliquid præuium ad eoſdem actus vitales. Reſpondent ad hoc argumentum, eſſe magnam differẽtiam inter oſtij, & cordis pulſationem; nam licèt vtraque ea ex parte, qua pulſatio præciſè D eſt, ſit ſolùm efficienter à pulſante; neque enim motus gratiæ præuenientis ea ex parte, qua ſunt ab intellectu, & voluntate, ſunt pulſationes, neq; per eas intellectus, aut voluntas ſeipſa pulſant, ſed ſolus Deus eſt, qui per eos intellectum pulſat, & voluntatem; nihilominùs ad actionem pulſandi nullo modo concurrit efficiẽter oſtium, ſed ſolus is, qui pulſat, interuẽtu eiuſmodi actionis, efficit ſonum, qui, ſi ad aures perueniat exiſtentis intra domum, auditu percipitur; integrum tamen illi manet aperire, vel non aperire oſtium: ad rem verò, quæ eſt pulſatio cordis, neceſſe eſt, vt efficienter concurrat cor ipſum, vt & percipi valeat, & inde pro ſua libertate ad aperiendum cor Chriſto Domino, homo poſſit moueri. Sed ex hac ſolutione deſumitur efficax E argumentum pro noſtra ſententia. Ipſa actio vitalis intellectus, & pia affectio elicita à volũtate per actũ indeliberatum, non eſt ſimpliciter prima gratia præueniens, ſed ante huiuſmodi actiones neceſſe eſt, antecedat aliquod donum gratuitum, receptum in intellectu, & voluntate, quo Deus eleuet huiuſmodi potentias ad eliciendas actiones illas vitales: nam, cùm ſint actiones ſupernaturales, & ad ſalutem non modicùm conducant; produci non poſſunt à ſola natura: aliàs enim primum initium ſalutis eſſet ex natura, & non ex gratia, vt Pelagiani dixerunt: ergo neceſſariò dicendum eſt, primam gratiam præuenien

Reſponſio.

Cordis, & oſtij pulſatio in quo differant.

Cõfutatio.

Digitized by Google

nientem, qua Deus efficit vt homo eliciat eiuſmodi actus vitales indeliberatos, non eſſe formaliter actionem noſtram vitalem, ſed aliquid præuium ad illam, nempe motionem quandam actualem Dei virtuoſam, vt diſputatio. 19. inter diſputandum de cócurſu Dei generali latiùs diximus. De hac etiam ratione plura dicta ſunt diſputatione 57. num. 3. & 4. vbi etiam alias rationes, quibus hæc noſtra concluſio corroborari poteſt, breuiter attigimus. Denique probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 67. oſtenſum eſt, abſque auxilio gratiæ inhærente, ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti, non poſſe liber. arbitr. elicere actus ſupernaturales credendi, ſperandi, & diligendi.

Secunda Concluſio. Auxilia excitantis, & præuenientis gratiæ, quæ non ſunt ſimpliciter prima auxilia, ſed in ordine ad vnum effectum gratiæ præueniunt, in alium, ſubſequuntur, non inconuenit, quòd ſint formaliter actiones vitales elicitæ ab intellectu, & voluntate non ſolùm, vt natura, ſed etiam vt voluntas eſt. Hæc concluſio colligitur, ex Sanct. Thom. 1. 2. ſuperiùs allegata, & eam probant argumenta facta à principio: ad quæ tamen quatenus intendunt primam noſtram cóclusionem impugnare, reſpondere oportet.

VI. *Vocationis nomine quid intelligat Cóc. Trident.*

AD primum reſpondetur, Concil. Trid. nomine vocationis etiam comprehendere motionem illam præuiam Spiritus ſancti, qua efficit, vt homo eliciat pias cogitationes, per quas illuſtratur intellectus, & pias affectiones, per quas allicitur voluntas ad conſentiendum Deo vocanti, & excitanti. Nomine etiam inſpirationis, & tactus Spiritus ſancti pariter comprehendit donum illud præueniens omnem actum noſtrum vitalem: nam ad hoc infundit Deus illud donum, vt in virtute illius poſſit homo actiones vitales ordinis ſupernaturalis elicere, quibus cor eius tangitur, allicitur, & inuitatur ad liberè cooperandum Deo vocanti. Vnde non ſequitur, quòd prima gratia præueniens, vel excitans ſit formaliter actio vitalis. Et per hæc patet ad confirmationem.

Ad ſecundum reſpondetur: Piam cogitationem, & illuſtrationem ſupernaturalem intellectus, quæ fit formaliter per actum, ab eodem intellectu productum, eſſe quidem gratiam præuenientem, comparatione conſenſus liberi, ad quem voluntas excitatur; ſed tamen, comparatione motionis ſupernaturalis, per quam Deus efficit, vt intellectus pias cogitationes eliciat, dicitur gratia ſubſequens: nam, vt dicit Apoſtolus, *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* (2. Cor. 3.)

VII. Ad tertium reſpondetur, primam gratiam præuenientem, & excitantem eſſe aliquid inhærens intellectui, & voluntati; non tamen eſt habitus, vel actus vitalis, ſed quædam motio præuia ad actum vitalem, vt diſputatione decima octaua & decima nona, dictum eſt. Et licèt per actum vitalem excitetur homo formaliter; cauſaliter tamen, ſeu efficienter poteſt etiam excitari per aliquid antecedens ordine naturæ omnem actum vitalem. Cùm ergo nomine gratiæ præuenientis, & excitantis comprehendatur etiam donum illud, quo Deus efficit, vt homo cóſideret, & apprehendat ea, quæ pertinent ad ſalutē, vt ex præmiſſis patet; relinquitur, gratiā excitātē nó eſſe ex neceſſitate actū vitalē, formaliter loquēdo.

Ad quartum iam in diſputatione 18. & 57. ex profeſſo reſponſum eſt, & oſtenſum, cócurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, auxiliaque præuenientis gratiæ non menſurari ex quantitate conatus præcedentis liberi arbitrij, ſed ex gratuita Dei voluntate.

A

DISPVTATIO LXXV.

Quiſnam ſit proprius effectus gratiæ excitantis, inquantùm eſt formaliter excitans.

I. HÆC difficultas etiam erit inferiùs attingenda, cùm verſauerimus illam quæſtionem: An gratia excitās ſit idem, quod gratia ſufficiens. Ex his autem, quæ in præcedenti diſputatione dicta ſunt, facillimū erit ad præſentem difficultatem reſpondere. Ad cuius explicationem notandum, gratiam excitantem comprehēdere excitationem, tum externam, quæ fit per creaturas, & ſigna ſenſibilia, tum etiam internam, quæ fit à Deo immediatè, cùm immittit pias cogitationes, & proponit ea, quæ inducere poſſunt liberum arbitrium ad actum fidei, & charitatis, & alias ſupernaturales operationes, vt ex dictis diſp. 70. colligi poteſt. Huius duplicis gratiæ excitantis meminit S. Auguſt. lib. de ſpiritu, & litera, cap. 34. cùm ait: *Viſorum ſuaſionibus* (vel, vt alij códices correctiores habent, *binis ſuaſionibus*) *ait Deus, vt velimus, & vt credamus, ſiuè extrinſecus per Euangelicas exhortationes vbi & mandata legis aliquid agunt, ſi ad hoc admonent hominem infirmitatis ſuæ, vt ad gratiam iuſtificantem credendo confugiat: ſiue intrinſecus, vbi nemo habet in poteſtate, quid ei veniat in mentem.* Similia verba habet l. 83. quæſt. 68. *Quoniam*, inquit, *nec velle quiſquam poteſt, niſi admonitus, & vocatus; ſiue intrinſecùs, vbi nullus hominum videt; ſiue intrinſecùs per ſermonem ſonantem, aut per aliqua ſigna viſibilia, efficitur, vt etiam ipſum velle Deus operetur in nobis.* Quibus verbis duplicem excitationem diſtinguit nempe excitationem, & vocationem externam, quæ fieri poteſt, & ſæpe fit, miniſterio hominum: & vocationem internam, quæ fit à ſolo Deo, per quam nedum intellectum illuminat; ſed etiam voluntatem excitat & mouet, vt bonum ipſum per intellectum propoſitum, exequatur. Vtramque gratiam excitantem, externam videlicet, & internam breui & eleganti ſermone complexus eſt S. Proſper. Explicans enim illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me traxerit eum*, inquit, *Si ergo nemo venit, niſi attractus, omnes, quocunque modo veniant, attrahuntur. Trahit igitur ad Deum contemplatio elementorum omnium, quæ in eis ſunt, ordinatiſſima pulchritudo.* Inuiſibilia enim eius à creatura mudi per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. *Trahit rerum geſtarum cognitio, & diuinorum operum relatura animum audientis inflammant, narrantes laudes Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius, quæ fecit, trahit timor: principium enim ſapientiæ timor Domini: trahit lætitia; quoniam:* Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus: *trahit deſiderium, quoniam* Concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini. *trahit delectatio lectionis:* Quàm dulcia enim faucibus meis eloquia tua: ſuper mel & fauum ori meo. *Quis perſpicere, aut enarrare poſſit per quot effectus viſitatio Dei animum ducat humanum; vt quæ fugiebat, ſequatur; quæ oderat, diligat; quæ faſtidiebat, eſuriat: ac ſubitò cōmutatione mirabili, quæ clauſa ei fuerant, ſint aperta; quæ oneroſa, ſint leuia; quæ amara ſint dulcia, quæ obſcura ſint lucida: Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus; diuidens ſingulis prout vult.*

Gratia excitans alia interna, alia externa.

Proſp. lib. cōt. Collat. cap 14 pag. 152. fac. 2. — *Rom. 1.* — *Pſalm. 77.* — *Prouerb. 1.* — *Pſalm. 121.* — *Pſalm. 83.* — *Pſalm. 118.* — *1. Cor. 12.* — *1. Corint. 2*

II. Notandum ſecundò, gratiam excitantem ad actum perfectum conuerſionis in Deum, vel ad actū charitatis comprehendere diuerſos actus pios, elicitos tum ab intellectu, tum à voluntate, tum etiam ab appetitu ſenſitiuo; ſicut ex verbis Proſperi, quæ nunc induximus, ſatis apertè colligitur ex parte enim

Gratia excitans plures actus includit.

Digitized by Google

enim intellectus complectitur cognitionem creaturarum,diuinorum operum contemplationem , apprehenſionem credendorum , & cuiuſcunque alterius boni,quod proponitur voluntati, tãquam conueniens ex parte voluntatis complectitur delectationem ſacræ lectionis,pia deſideria, & alios huiuſmodi affectus. Ex parte autem appetitus ſenſitiui complectitur ſenſibilem deuotionem, timorem , & alias huiuſmodi affectiones ſenſibiles,per quas Deus ſolet liberum arbitrium allicere,vt credat,diligat, & alias pias operationes eliciat. Comprehenduntur etiam miracula,, & alia facta externa , quibus Deus miſericorditer inducit homines ad bonum. Vnde S. Auguſt. li.1.ad Simplician.q.2. S.Auguſtinus, *Videmus,* inquit, *alios aliter,iiſdem rebus demonſtratis vel ſignificatis , ad credendum moueri; ſicut , exempli gratia,* Luc.2. *Simeon in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum adhuc infantem paruulum credidit Spiritu ei reuelante, cognoſcens.* Ioan.1. *Nathanael ad vnam ſententiam,quam ab illo audiuit.* Priùs quàm te Philippus vocaret,cùm eſſes ſub arbore fici,vidi te;*reſpondit.* Rabbi , tu es Filius Dei , tu es Rex Iſraël. Matth. 16. *Quod,tantò poſt,quia confeſſus eſt Petrus ,meruit audire,quòd beatus eſſet,& quòd ei darentur claues regni cœlorum:* Ioann. 2. *Miraculo facto in Cana Galilaa,quod initium ſignorum Ieſu Ioannes Euangeliſta commemorat , aqua in vinum conuerſa, crediderunt in eum diſcipuli eius. Multos loquendo inuitauit ad fidem:multi nec , ſuſcitatis mortuis , crediderunt. De cruce , atque morte eius conterriti etiã diſcipuli titubarunt,& tamen latro tunc credidit , cùm eum non præſtantiorem videret in operibus ,ſed conſortio Crucis æqualem. Vnus etiam de numero diſcipulorum poſt eius reſurrectionem,non tam viuentibus membris , quàm recentibus cicatricibus credidit. Multi ex eorum numero, à quibus crucifixus eſt , qui videntes eum miracula facientem contempſerant,diſcipulis eum prædicantibus,& in nomine eius talia facientibus , crediderunt.* Quibus verbis facta exteriora,& ſigna varia diſtinguit,quibus Deus,pro diuerſa hominũ qualitate,eos mouere ſolet ad bonũ,alios quidẽ ſic,alios autẽ ſic,prout in ſua gratuita prædeſtinatione diſpoſuit.Vnde & in li. de dono perſeuerantiæ, c.14.explicans illud Matth. 11. *Quia ſi in Tyro,& Sidone facta fuiſſent virtutes, quæ facta ſunt in te,* inquit , *non erant ergo ſic excæcati oculi , nec ſic induratum cor Tyriorum, & Sidoniorum, quoniam credidiſſent,ſi,qualia viderunt,iſti ſigna vidiſſent. Sed nec illis profuit,quòd poterant credere , quia prædeſtinati non erant ab eo,cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & ineſtigabiles viæ:nec iſtis obfuiſſet , quòd non poterant credere,ſi prædeſtinati eſſent , vt eos cæcos Deus illuminaret,& induratis cor lapideum vellet auferre.*

Tertiò notandum. Ad gratiam excitantem non ſolùm pertinere illuſtrationes intellectus , quibus Deus homini oſtendit,quid credere , quid ſperare, quid diligere,quid amplecti debeat , quid reſpuere; ſed etiam pias affectiones voluntatis , quibus liberum arbitrium allicit , & inclinat,vt quod faciendum didicerit, opere adimpleat. Et ratio huius eſt; quia non ſolùm intellectus,dum non cognoſcit,aut non conſiderat ea,quæ cognoſcere,vel conſiderare tenebatur;ſed etiam voluntas , dum torpens eſt , & quaſi ſtupens ,ſe habet ad modum dormientis De intellectu namq; ſcriptum eſt: Prou.23. *Et eris, ſicut dormiens in medio mari,& quaſi ſopitus gubernator,& amiſſo clauo:& dices:Verberauerunt me , & non dolui ; traxerunt me,& ego non ſenſi.* Propter voluntatis autem , quem patiebatur, ſomnum, clamat Propheta : Pſal. 118. *Dormitauit anima mea præ tædio:confirma me in verbis tuis.* Et Prou. 6. *Vſquequò piger dormies ? quando conſurges de ſomno tuo?paululùm dormies,paululùm dormitabis , paululùm conſeres manus tuas,vt dormias;& veniet tibi quaſi viator,egeſtas & pauperies , quaſi vir armatus.* Vnde ſanctus Auguſtinus S.Aug.li.8. confeſſio. cap.5. explicans ſtatum peccatoris , qui

A graui ſomno oppreſſus,excitantem Dominum non audit: *Ego autem,*inquit,*adhuc terra obligatus,militare tibi recuſabam,& impedimentis omnibus ſic timebam expediri, quemadmodum impediri timendum eſt. Ita ſarcina ſæculi,velut ſomno aſſolet,dulciter premebar, & cogitationes,quibus meditabar in te , ſimiles erant conatibus expergiſci volentium:qui tamen ſuperati ſoporis altitudine,remerguntur. Et ſicut nemo eſt,qui dormire ſemper velit,omniumque ſano iudicio vigilare præſtat; differt tamen plerunque homo ſomnum excutere ,cùm grauis torpor in membris eſt cùmque iam diſplicentem carpit libentiùs,quamuis ſurgendi tempus aduenerit ita certum habebam,eſſe melius tua charitati me dedere , quàm meæ cupiditati cedere;ſed illud placebat,& vincebat,hoc libebat,& vinciebat. Non enim erat, quid tibi reſponderem* B *dicenti mihi : Surge,qui dormis , & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus ; & vndique oſtendenti vera te dicere,non erat omnino quid reſponderem,veritate conuictus,niſi tantùm verba lenta & ſomnolenta: modò,ecce modò.ſine paululùm.Sed modò,& modò non habebant modum; & ſine paululùm in longum ibat.* Cùm ergo tam intellectus hominis,quàm voluntas, dum nihil operantur , quaſi dormire videantur , neceſſe eſt, vt vtraque potentia gratia excitetur diuina ad operationes ſupernaturales exequendas.

III. Gratiæ excitantis effectus.

HIs ſuppoſitis,facile erit explicare , quem effectum habeat in homine gratia excitans , inquantùm eſt formaliter excitans. Dicendum eſt enim,Deum per gratiam excitantem efficere,vt homo euigilet,& attendat ad illa, quæ ad amplectendum C bonum , & reſpuendum malum conducere poſſunt. Vt , verbi gratia, cùm per peccatum eſt à Deo auerſus , gratia excitante , intellectum eius Deus illuſtrat , vt videat , quàm malum , & amarum eſt reliquiſſe Dominum , in quanto periculo animæ,& corporis ſit conſtitutus,qui funibus peccatorum ſuorum conſtringitur, quot damna peccatum mortale inferat peccatori;& ſimilia. Sic *aperuit Dominus cor* mulieris purpurariæ Thyatirenorum,*vt intenderet iis,quæ à Paulo dicebantur.* Actor. 16. Per eandem etiam gratiam excitantem cauſat Deus quoſdam actus ſupernaturales,licèt imperfectos, quibus remotè diſponit hominem ad iuſtificationis gratiam conſequendam, vel , ſi iam eſt iuſtificatus per D eoſdem actus imperfectos , liberum eius arbitrium inclinat,vt Deo excitanti, & vocanti conſentiat ,& cooperetur. Huius generis ſunt ſubitanei motus, quibus timet pœnas inferni , vel ſperat beatitudinem æternam,pia deſideria, & aliæ huiuſmodi affectiones cordis,quę liberum conſenſum antecedunt.

Ex his ſequitur quòd licèt actus deliberati fidei, & ſpei,quatenus alliciunt hominem ad actum charitatis , vel ad alias pias operationes , comprehendantur nomine gratiæ excitantis , tamen ſecundùm ſe & abſolutè conſiderati, effectus ſunt gratiæ adiuuantis. Et ratio eſt : nam per huiuſmodi actus non vocamur àDeo,nec excitamur,vt credamus,vel ſperemus , ſed potiùs non illi vocanti , & excitanti re- E ſpondemus, conſentiendo , & cooperando eoſdem actus:ergo,ſimpliciter loquendo, ſunt effectus gratiæ adiuuantis. Iam enim diximus ſuprà,eundem actum ſecundùm diuerſas conſiderationes pertinere poſſe ad gratiam præuenientem,& ſubſequẽtem, ad gratiam excitantem,& adiuuantem.

IV. Obiectio. Ad gratiam excitãtem pertinent aliqui actus deliberati. Solutio.

Et , ſi fiat argumentum:nam ſi per actus liberos, & deliberatos nos reſpondemus Deo vocanti:ergo nullus actus deliberatus pertinet ad gratiam excitantem , etiam comparatione aliorum actuum ſubſequentium : gratia enim , inquantùm eſt excitans, non procedit à libero arbitrio , ſed à ſolo Deo: nam ſolus Deus eſt,qui excitat,& vocat : liberum autem arbitrium non excitat,nec vocat ſe ipſum.Reſpondetur,

Digitized by Google

detur, quòd, ſicut vltima diſpoſitio ad gratiam, inquantum eſt diſpoſitio, non tribuitur homini, quàuis ab eo eliciatur per liberum arbitrium, ſed ſolùm Deo infundenti gratiam, eo quòd diſpoſitio, inquantum diſpoſitio, tribuitur agenti, inducenti formam; ita etiam actus deliberati fidei, & ſpei, inquantum excitant hominem, & illũ alliciunt ad obſeruantiam mandatorũ, non tribuuntur homini, qui excitatur, ſed Deo vocanti, & excitãti. Vnde ſub hac ratione non comprehenduntur nomine gratiæ adiuuantis, ſed ad gratiam excitantem reuocantur.

DISPVTATIO LXXVI.

Vtrùm gratia excitans ſit idem, quod gratia ſufficiens.

I. PRo parte negatiua eſt primum argumentum. Gratia ſufficiens verè tribuit libero arbitrio vires ſufficientes, quibus poſſit ad Deum conuerti, & piè operari: hac enim ratione dcitur ſufficiens, quia tribuit poſſe operari; ſed gratia excitans non tribuit libero arbitrio vires ſufficientes, quibus poſſit ad Deum conuerti, & piè operari: ergo gratia excitans non eſt idem, quod gratia ſufficiens. Minor probatur: nam, qui excitat hominem infirmum, vel claudum à ſomno, per talem excitationem non tribuit illi vires naturales ad currendum, vel exercendum opera hominis ſani, eò quòd per talem excitationem nullo modo ipſum ſanat ſed ſolùm efficit, vt euigilet, & ad pericula, quæ ſibi imminent, attendat: ergo eadem ratione, cùm Deus excitat ſtupentem hominem, non tribuit illi per gratiam excitantem vires ſufficientes, quibus poſſit ſe in Deum conuertere, & opera arbitrij ſani, præſertim ſupernaturalia, exercere: nam etiam gratia excitans nullo modo ſanat arbitrium; ſed ſolùm efficit, vt euigilet, & attendat ad ea, quæ ſibi conueniunt.

Secundò: nam, cùm voluntas fuerit magis læſa per peccatum, quàm intellectus, vt dictum eſt ſuprà, magis indiget, vt roboretur, & confortetur per gratiam ad exercendum opera virtutum, ea præſertim, quæ finem eius naturalem excedunt; ſed per gratiam excitantem non roboratur voluntas, neque eleuatur ad virtutum opera exercenda, ea præſertim, quæ finem naturalem excedunt: nam gratia excitans eſt in intellectu, ac ſubinde nihil reale intrinſecum ponit in voluntate, quo eleuetur ad prædicta virtutum opera exercenda: ergo idem, quod priùs. Si dicatur, gratiam excitantem ponere in voluntate quaſdam repentinas affectiones, ſeu motus primò primos, & pia deſideria imperfecta, quæ ſunt aliquid inhærens eidem voluntati, ac ſubinde, per huiuſmodi motus, procedentes ex impulſu Spiritus ſancti, eleuari, & confortari voluntatem, vt reuerà poſſit, ſi velit, elicere actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis; contra hoc eſt

Tertium argumentum. Actus indeliberati, quantumuis ſupernaturales, non poſſunt eſſe formalia principia actuum deliberatorum fidei, ſpei, & charitatis: nam vnus actus alicuius potentiæ non eſt principium formale effectiuum alterius, ſed potiùs terminus principij formalis. Cùm ergo motus indeliberati efficienter producantur ab intellectu, & voluntate; relinquitur, eos non eſſe formalia principia actiua, etiam ſufficientia, comparatione actus ſupernaturalis deliberati; ſed potiùs terminũ productum à principio formali ſupernaturali, ſcilicet à prima gratia præueniente.

Confirmatur. Actus deliberati ſupernaturales ſunt A perfectiores actibus indeliberatis ergo actus indeliberati eſſe non poſſunt formale principium effectiuum actus ſupernaturalis deliberati. Probatur conſequentia nam effectus eſſe non poteſt nobilior, ſeu perfectior ſua cauſa efficiente, cùm omnis perfectio cuiuſcunque effectus debeat in ſua cauſa efficiente præexiſtere; quia vnumquodque operatur, inquantùm eſt actu.

Quartò, Ad conuerſionem in Deum, vltra gratiam excitantem, neceſſaria eſt gratia adiuuans, vt ex Tridentino conſtat: ergo gratia excitans non eſt ſufficiens ad conuerſionem: illud enim dicitur ſufficiens ad aliquem effectũ, vltra quod non requiritur aliud ad eundem effectum producendum. *Seſſ. 6 ca. 5.*

II. Pro parte autem affirmatiua eſt argumentum: nã B Concilium Tridentinum ſufficienter diuiſit præuenientem gratiam in excitantem, & adiuuantem: ergo gratia ſufficiens, cùm verè ſit gratia præueniens, debet ad aliquod membrum ex his duobus reuocari. Sed non reuocatur ad gratiam adiuuantem: nam gratia adiuuans ſemper eſt efficax, qui enim adiuuatur, aliquid agit, vt Auguſtinus dicit: ergo gratia ſufficiens reuocari debet ad gratiam excitantem, aliàs illa diuiſio eſſet inſufficiens, ſiquidem membra diuidentia non exhaurirent totam confuſionem diuiſi: ſequitur ergo, gratiam excitantem eandem eſſe cum gratia ſufficiente. *Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. c. 5.* *Auguſt.*

Pro reſolutione huius difficultatis ſupponendũ eſt, gratiam excitantem aliam eſſe externam, aliam internã, & hæc poteſt eſſe ſolùm ex parte intellectus, C & illa poteſt eſſe ex parte intellectus, & voluntatis. Et quia de iis membris diuidentibus excitantem gratiam iam egimus diſp. 70. & ſeqq. non oportet exemplis vnumquodque ampliùs explicari. III.

SIt ergo prima Cõcluſio. Gratia excitãs exterior non eſt eadẽcum gratia ſufficiente, ſimpliciter loquendo. In hac concluſione omnes Catholici conueniunt. Probatur. Gratia ſufficiens tribuit libero arbitrio vires ſufficientes: quibus reuerà poſſit ad Deum conuerti, aut piè operari: ſed gratia excitans exterior, non tribuit ſufficientes vires libero arbitrio, quibus poſſit ad Deum conuerti, aut piè operari: ergo. Minor probatur: nã gratia excitans exterior, ſi purè externa ſit, nihil reale intrinſecum ponit in lib. arbit. ergo non tribuit illi vires ſufficientes ad D piè operandum. Etenim vt diſputation 67. oſtenſum eſt, liberum arbitrium eleuari non poteſt ad opera, quæ naturales eius vires excedunt, præſertim ſi ſupernaturalia ſint, niſi per aliquid ſupernaturale eidem arbitrio inhærens eleuetur ad illa opera exercenda. Confirmatur: quia, vt diſputatione prima dictum eſt, Pelagius in ſecundo ſtatu ſui erroris aſſeruit, ſolam prædicationem, & excitationem externam, per quam Deus docet, quid faciendum, quidve ſit fugiendum, abſque interiori gratia ſufficere, vt homo per liberum arbitrium omnia poſſit adimplere mandata, & vitam æternam conſequi: ergo ſententia, quæ aſſerit, ſolam gratiam excitantem exteriorẽ eſſe gratiam ſufficientẽ, non debet admitti. *Gratia excitans exterior non eſt eadem cum gratia ſufficiente.*

Dixi in concluſione, *ſimpliciter loquendo*: nam, ſe- E cundum quid, non eſt inconueniens concedere, gratiam excitantem exteriùs eſſe ſufficientem ad ſalutem, in ſuo genere, videlicet in ratione prædicationis, vel alterius ſuaſionis, & excitationis externæ Et ratio huius eſt nam excitatio exterior talis eſſe poteſt, vt ex parte illius, nihil ampliùs requiratur ad credendum, vel piè operandum, ac vitam æternam conſequendam: ergo talis excitatio exterior dici terit ſufficiens in ſuo genere, & ſecundùm quid.

Secunda Concluſio. Etiam gratia excitans, qua illuſtratur, vel mouetur ſolus intellectus, non eſt idẽ, quod gratia ſufficiens, ſimpliciter loquendo: ſed ſolùm IV.

Digitized by Google

ſolùm ſecundùm quid, vt in præcedenti concluſione dictum eſt. Probatur hæc concluſio ex dictis: quia non ſolùm intellectus, ſed etiam voluntas indiget motione diuina, & præueniente gratia, qua potens reddatur ad opera pietatis exercenda; eò quòd voluntas magis corrupta eſt per peccatum, quàm intellectus, vt ſuprà dictum eſt: ergo ſola gratia excitans in intellectu recepta, non eſt gratia ſufficiens ad ſalutem, vel ad pietatis opera exequenda.

Secundò probatur. Ad ſalutem non ſolùm eſt neceſſarium, vt intellectus cognoſcat, quid faciendum ſit, quidve fugiendum; ſed etiam oportet, quòd voluntas velit bonum amplecti, & malum fugere, ac Deũ ſuper omnia diligere: ſed per gratiam excitantem in ſolo intellectu receptam, non poteſt voluntas aliquid velle, quod ſit ad ſalutem conducens, nec Deum ſuper omnia diligere; quia gratia exiſtens in intellectu, extrinſeca eſt voluntati; ac per conſequens non tribuit illi ſufficiens principium, quo poſſit pietatis opera exercere: ergo ſola gratia excitans in intellectu recepta, non eſt gratia ſufficiens ad ſalutem.

Confirmatur. Sola virtus exiſtens in vna potentia non tribuit alteri potentiæ ſufficiens principium ad operandum; eò quòd virtus operatiua ſuperaddita potentiæ, concurrit cùm illa ad operandum, vt principium, quo, ipſius operationis: ergo gratia excitans, quæ recipitur in ſolo intellectu, non eſt ſe ſola ſufficiens, vt voluntas per eam poſſit exercere opera, quæ vires naturales illius excedunt.

Tertiò probatur à ſimili: nam ſi homo claudus, vel infirmus in aliquo magno periculo conſtitutus dormiat, & excitetur ab alio, vt ſibi imminentia pericula videat, & fugiat, per talem excitatiónem non tribuit illi principium ſufficiens, quo poſſit currere, & in loco tuto ſe ipſum conſtituere; eò quòd adhuc excitatus claudus manet, vel infirmus: nam excitatio illa nullo modo illum ſanat, aut tribuit vires ad currendum: ergo ſimiliter, cum peccator dormit, per hoc ſolùm, quòd excitetur à Deo eius intellectus, vt attendat, & videat, quàm malum, & amarum eſt reliquiſſe Dominum, & quàm multis periculis ſit expoſitus; per hanc excitationem tantùm, non tribuitur illi ſufficiens principium, quo à diabolo fugere, & ad Deum currere valeat, ac per conſequens, gratia excitans in ſolo intellectu recepta, præſcindendo omnem motionem ſupernaturalem voluntatis, non erit, ſimpliciter, & abſolutè loquendo, gratia ſufficiens ad ſalutem.

V. *Gratia excitans, quæ identificatur cũ gratia ſufficiẽte qualis eſſe debeat.*

Tertia Concluſio. Gratia excitans, vt complectitur non ſolùm illuminationem externam, & internam intellectus; ſed etiam motionem ſupernaturalem receptam in voluntate; idem eſt realiter, quod gratia ſufficiens: ita vt omnis gratia prædicto modo excitans ſit gratia ſufficiens, comparatione effectus, ad quem excitat; vt ſi excitet ad credendum, erit gratia ſufficiens comparatione actus fidei; & ſi excitet ad diligendum Deum ſuper omnia, erit gratia ſufficiens reſpectu actus dilectionis Dei: & idem dicendum proportionabiliter de aliis piis operationibus. Hanc concluſionem probat efficaciter argumentum factum in contrarium. Præterea probatur. Qui prædicto modo excitatur à Deo ad credendum tempore, quo currit præceptum fidei, peccat, ſi non credat: ergo talis excitatio erat ſufficiens ad credendum. Probatur conſequentia; quia, ſi ille non haberet ſufficiens auxilium ad credendum, non peccaret contra fidem, non credendo: ſed eſſet duntaxat infidelis negatiuè, vt ſuprà dictum eſt: ergo huiuſmodi gratia excitans ad credendum, eſt gratia ſufficiens, qua reuera poteſt homo credere, ſi velit. Ad argumenta facta à principio reſpondetur, quod ſolùm probant primam concluſionem: quatenus verò procedunt contra tertiam, ſingulis eſt occurrendum.

VI. Ad primum reſpondetur, gratiam excitantem, quæ non ſolùm recipitur in intellectu, ſed etiam in voluntate, tribuere homini vires ſufficientes, quibus ad Deum conuerti poſſit, vel piè operari, ſi velit. Licèt enim huiuſmodi gratia excitans non ſanet formaliter hominem, nec illum liberet à peccato, initiatiuè tamen, & diſpoſitiuè illum ſanat; cùm ſit initium quoddam, & diſpoſitio remota iuſtificantis gratiæ, & ſanantis, ſeu initium eiuſdem diſpoſitionis. nam hæc gratia excitans ad pœnitentiam perfectam, ſemper habet coniunctos, ex parte intellectus, & voluntatis, aliquos actus ſupernaturales, vt eſt timor inferni, attritio propter turpitudinem peccati, vel propter pœnas inferni, vel alios huiuſmodi actus, qui ad perfectam conuerſionem non pertingunt. Vnde, ſicut gratia ſufficiens eſt quidem ſufficiens, comparatione conuerſionis perfectæ; licèt ſemper ſit efficax reſpectu alicuius effectus, vt diſp. 80. manifeſtum fiet; ita gratia excitans, de qua in tertia noſtra conc. loquebamur, eſt ſufficiens comparatione eiuſdem conuerſionis perfectæ; ſed reſpectu actuum imperfectorum ſupernaturalium, quos in intellectu, & voluntate producit, eſt efficax, ſiue illi actus deliberati ſint, ſiue indeliberati.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd voluntas eſt magis læſa per peccatum, quàm intellectus, vt 1.2.q.109. art.2. ad 3. docet S. Thom. Vnde, vt conuertatur, magis indiget gratia ſibi inhærente, quàm intellectus. Vnde gratia excitans, quæ ſimpliciter eſt ad conuerſionem ſufficiens, includit motionem ſupernaturalem, non ſolùm in intellectu receptam, ſed etiam in ipſa voluntate, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quòd, vt diſp. 74. dicebamus, gratia primò excitãs nõ conſiſtit formaliter, & eſſentialiter in illis actibus indeliberatis: nam huiuſmodi actus non ex neceſſitate antecedunt perfectam conuerſionem: gratia autem excitans ſemper antecedit, ſaltem ordine naturæ cõuerſionem perfectam; vt patebit diſp. 88. ſed conſiſtit in quadam motione diuina à ſolo Deo in nobis producta, per quam efficaciter quidem efficit, vt intellectus noſter, & voluntas producat aliquem ſupernaturalem actum imperfectum, & ſufficienter nos mouet ad actus perfectos charitatis, vel pœnitentiæ, vel alios huiuſmodi actus ſupernaturales. Sed eſt notandum, quòd aliquis actus ſupernaturalis poteſt dici imperfectus reſpectu vnius, & perfectus reſpectu alterius; ſicut actus fidei informis eſt imperfectus, comparatione fidei formatæ, ſed comparatione aliorum actuum, qui fidem etiam informem regulariter antecedunt, ſicut eſt, accedere ad Eccleſiam animo audiendi verbum Dei: attentas aures præbere his, quæ à prædicatoribus dicuntur, expendere ea, quæ credenda ſunt, &c. cenſendus eſt actus perfectus, & idem proportionabiliter de aliis actibus ſentiendum eſt.

Ad quartum reſpondetur. Gratiam excitantem non eſſe omnibus modis ſufficientem ad perfectam conuerſionem, ſed in genere gratiæ, quæ tribuit homini poſſe piè operari, ſi velit, ſicut diſputatione 23. numero 31. de gratia ſufficiente dictum eſt, & diſputat. 79. num. 2. dicetur latius.

***

Digitized by Google

DISPVTATIO LXXVII.

Vtrùm Gratia excitans, quæ ſecundùm communem modum hominibus confertur, dependeat à Miniſtris Eccleſiæ.

I. NOnnulli Theologi defendunt partem affirmatiuam: dicunt enim, internam Dei vocationem ad fidem, licèt donum Dei ſit, multùm tamen à miniſtris, & conatu Eccleſiæ pendere. Addunt tamen, illam dependentiam à conatu Eccleſiæ ſolùm eſſe, tanquam à conditione, ſine qua non illuminaremur, & vocaremur à Deo, ſecundùm communem curſum diuinæ prouidentiæ. Probant ſuam ſententiam.

Act. 16. Primò, ex viſione illa Troade oſtenſa Paulo: *Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, dicens: Tranſiens in Macedoniam, adiuua nos.* Quibus verbis ſignificauit, ex prædicatione, & induſtria Pauli, vocationem eorum ad fidem, & ſalutem dependere. Item etiam Lucæ 7. cùm ſeptuaginta duos diſcipulos Chriſtus mitteret binos ante faciem ſuam, dixit: *Meſſis quidē multa, operarij autem pauci: rogate ergo dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam*; clarè indicans, fidem, & ſalutem hominum, quam per meſſem ſignificauit, ex operariis Eccleſiæ multùm pendere.

Secundò: nam Deus non conſueuit vocare ad fidem, immittendo ſingulis per ſe ipſum ſpecies intelligibiles, vel notitias eorum, quæ ad fidem ſpectant; ſed facta prædicatione externa. Dicit enim Rom. 10. Apoſtolus: *Quomodo credent ei, quem non audierunt; quomodo autem audient ſine prædicante? quomodo verò prædicabunt niſi mittantur? ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti*: ergo gratia præueniens, ſeu vocatio interior ad fidem, pendet à miniſtris Eccleſiæ, & eorum conatu, ſaltem vt à conditione, ſine qua homines ad fidem regulariter non vocarentur.

Confirmatur. Vocatio interior ad fidem pendet ex ſpeciebus intelligibilibus, & notitiis eorum, quæ credenda ſunt, ſed huiuſmodi ſpecies, & notitiæ ſecundùm communen curſum, pendent ex miniſtris, & conatu Eccleſiæ: nam propter corruptionem, debilitatem, & miſeriam naturæ humanæ poſt peccatum, regulariter loquendo, nullus facit totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, Deum cognoſcendo, colendo, eique obtemperando, vt ſupra communem curſum, aut præter leges ordinarias, ſupernaturaliter ab eo immediatè illuminetur: ergo, de primo ad vltimum, gratia præueniens, ſeu vocatio interior ad fidem pendet à conatu, & miniſtris Eccleſiæ.

II. Tertiò, nullum præiudicium præuenienti gratiæ Dei infertur, nec in aliquo minuitur ratio gratuitæ vocationis internæ per hoc, quòd aſſeratur, eam pendere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione, ſine qua non: ergo reuerà pendet ab illis. Antecedens probatur, quia ſemper Deus gratis omnino vocat ad ſe homines, ſiue ipſa vocatio interna dependeat à miniſtris Eccleſiæ, ſiue non, eò quòd conatus miniſtrorum non ſunt merita interioris gratiæ vocantis, quæ confertur à Deo, ſed ſolùm conditio, ſine qua regulariter homines non vocarentur à Deo.

Confirmatur. Quia non infertur præiudiciū gratiæ vocanti per hoc, quòd aſſeratur, eam multùm pēdere à conatu, & induſtria eius, qui vocatur: ſiquidem reuerà dependet à ſpeciebus intelligibilibus, & notitiis, propria induſtria, vel alterius miniſterio acquiſitis, eò quòd Deus non ſemper infundit nouas ſpecies; vel notitias credendorum eis, quos ad fidem vocat, ſed ſupponit eas aliunde acquiſitas. ergo multò minùs infertur præiudicium gratiæ excitanti, & vocanti per hoc, quòd aſſeratur, eam pendere à conatu, & induſtria miniſtrorum Eccleſiæ.

Pro reſolutione huius difficultatis notandum, quòd dupliciter poteſt intelligi, præuenientem gratiam, ſeu vocationem internam pendere à Miniſtris, & conatu Eccleſiæ. Primo modo ita, vt ipſi conatus Miniſtrorum Eccleſiæ, vt externa prædicatio, miraculorum operatio, & ſimilia, quibus infideles ad fidem, & fideles ad opera pietatis ſuaderi ſolent, nomine gratiæ præuenientis, vel excitantis comprehendantur: nam, vt dictum eſt ſuprà, non ſolùm interiùs, ſed etiam exteriùs Deus mouet, & excitat infideles ad fidem, & fideles peccatores ad pœnitentiam. Secundo modo, poteſt vocatio Dei interior pendere à Miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione, ſine qua non, ita vt ipſe conatus, & induſtria Miniſtrorum Eccleſiæ non comprehendantur nomine præuenientis gratiæ, ſed ad illam, vt conditio, ſine qua non, ex parte naturæ ſupponantur. Et in hoc ſecundo ſenſu videntur ſuam ſententiam auctores ſuperiùs allegati intelligere: nam eodem modo loquuntur de conatu, & induſtria Miniſtrorum Eccleſiæ, quo de conatu, & induſtria eius, qui à Deo vocatur. Conſtat autem ex his, quæ ſuperiùs notata ſunt, & dicentur infrà, in eorum ſententia, conatus eius, qui vocatur, antecedentes internam gratiam excitantem, non comprehendi nomine gratiæ præuenientis, & excitantis, ſed ad illam ſupponi ex ipſa natura, tanquam conditionem, ſine qua regulariter homines interiùs non vocarentur, nec excitarentur à Deo. Vnde, & conſequenter affirmant, facienti totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, Deum conferre gratiam præuenientem, qua id, vt ad ſalutem oportet, exequatur, vt diſp. 76. viſum eſt. III. Gratia excitans qualiter dependeat à Miniſtris Eccleſiæ.

PRima ergo Concluſio ſit: Si nomine gratiæ præuenientis, & excitantis comprehendantur conatus Eccleſiæ, & Miniſtrorum eius, quibus Deus ad fidem homines vocare ſolet, concedi poteſt, & debet, internam vocationem, ſeu gratiam excitantem, regulariter loquendo, pendere à Miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione, ſine qua Deus regulariter nō eos interiùs vocaret. Hæc cōcluſio nobis certa videtur, nec putamus negari, aut impugnari à Catholicis Doctoribus. Ea probant, ſi quid probant, argumenta facta à principio.

Præterea probatur; Quoniam ſæpe Deus ſtatuit, medio conatu, & induſtria Eccleſiæ, interiùs vocare homines infideles ad fidem, peccatores ad pœnitentiam, & non aliter: id quod ex locis Scripturæ ſuprà inductis non obſcurè colligitur: ergo interior hominis vocatio, ſecundùm communem ordinem diuinæ prouidentiæ, pendet aliquo modo ex induſtria, & conatu Eccleſiæ. Confirmatur: nam, vt 1. 2. q. 112. ar. 2. ad 2. docet S. Thom. iuſtificatio, regulariter loquendo, pendet ex diſpoſitionibus, tempore antecedentibus infuſionem gratiæ, eò quòd ſecundùm cōmunem curſum Deus non iuſtificat peccatorem, abſque prædictis diſpoſitionibus, quamuis aliquando abſque illis, in vnico inſtanti, in progreſſu peccati exiſtentem ad ſe perfectè conuertat, ſicut conuertit Paulum: ergo etiam vocatio interna hominis pendet ex conatu, & induſtria Eccleſiæ, ſeu Miniſtrorum eius. Probatur conſequentia: nam regulariter loquendo, Deus non vocat interiùs homines ad fidem, vel peccatores ad pœnitentiam, niſi medio conatu, & induſtria Eccleſiæ, & Miniſtrorum eius.

Secunda Concluſio. Hæc dependentia vocationis hominis internæ à conatu, & induſtria Eccleſiæ, & Miniſtrorum eius, non eſt ſolùm dependentia, vt à

Digitized by Google

A vt à conditione, ſine qua non, cõcomitanter, vel per accidens ſe habente, ſed vt à cauſa exteriùs proponente, & ſuadente, quæ moraliter mouet, exteriùs inuitando, & alliciendo voluntatem, vt proſequatur bonum propoſitum. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd, vt colligitur ex ſancto Thoma quarto ſententiarum diſtinct. 1. quæſt. 1. art. 4. quæſtiunc. 1. capit. & 5. Metaphyſicæ, lectio. ſexta, in principio, Cauſa, ſine qua non, eſt in duplici differentia. Alia eſt, quæ *nihil omnino facit, ad inducendum effectum, vel diſponendo, vel meliorando, quantum ad rationem cauſandi*, & hæc nihil habet, comparatione effectus *ſupra cauſas per accidens, ſicut album eſt cauſa domus, ſi ædificator ſit albus.* Secundo modo dicitur conditio ſine qua non, id, *quod, licèt non ſit principalis cauſa rei, eſt concauſa, & cooperatur aliquo modo ad productionem effectus, ſicut reſpirare* eſt cauſa, ſine qua non, vitæ animalis reſpirantis, *quia ſine reſpiratione viuere non poteſt: ipſa enim reſpiratio, etſi non ſit cauſa vitæ, eſt tamen concauſa, inquantum cooperatur ad contemperamentum caloris, ſine quo non eſt vita: & ſimiliter eſt de cibo, ſine quo animal viuere non poteſt, inquantùm cooperatur ad reſtaurationem deperditi, & impedit totalem conſumptionem humidi radicalis, quod eſt cauſa vitæ.* Hoc ergo ſecundo modo poteſt conatus, & induſtria Miniſtrorum Eccleſiæ dici cauſa, ſine qua, regulariter loquendo, homines non vocarentur interiùs à Deo non autem primo modo. Probatur: nam cauſa, ſine qua non, in prima acceptione ſumpta eſt cauſa per accidens, & nihil omninò cooperatur ad effectum principalis agentis, ac per conſequens, non cadit ſub conſideratione ſcientiæ: quod enim eſt per accidens, omittitur ab arte: ſed conatus, & induſtria Miniſtrorum Eccleſiæ aliquid cooperatur ad vocationem internam, diſponendo ſubiectum, aut ſuadendo, vel remouendo impedimenta: ergo non eſt cauſa, ſine qua non, in prima acceptione, ſed in ſecunda. Minor probatur: nam vnus Miniſtrorum Eccleſiæ, imo & Eccleſiæ poſt Chriſtum fundator: *Adiuuantes*, inquit, *exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Vbi illud verbum, *adiuuantes*, ſignificat, Miniſtros Eccleſiæ ſua prædicatione, & induſtria, ad finem intentum, quodammodo Deum adiuuare, non quidem vires illi miniſtrando ad aliquid agendum, ſed mandata eius exequendo, & in hoc ſenſu explicat S. Thom. illud 1. ad Corint. 3. *Dei adiutores ſumus*, Confirmatur ex illo Pſalm. *Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa.* & iterum ait: *Dabit voci ſuæ vocem vitutis*: vbi non obſcurè ſignificatur, Deum tribuere quandam virtutem prædicatorum verbis, vt cor auditorum emolliant, & ad bonum exequendum inclinent; cui conſonat illud Apoſtoli: *Non erubeſco Euangelium: virtus enim Dei eſt in ſalutẽ omni credenti.* Vnde Chryſoſtomus: *Humana corpora*, inquit, *curantibus diuerſa ſuppetunt medicamenta, itémque & inſtrumentorum apparatus varij, & cibi ægrotantibus congrui, plerumque autem & ſola aëris natura ſatis fuerit ad ſanitatem laboranti reſtituendam: aliàs enim ſomnus, qui opportunè obrepſerit, medicum ipſum labore omni leuat, liberátque. At verò hîc nihil huiuſmodi comminiſci licet, ſed vna quædam, poſt operum præſtationem, ars, ac curationis vita tenenda, ſequendáque eſt, nempe per ſermonem Euangelicum doctrina: ſiquidem hoc demum inſtrumentum eſt, hoc cibus, hoc aëris temperamentum optimum, hoc medicamenti inſtar, hoc ignis loco, hoc ferri vice: ac ſi vel vrere, vel ſecare opus, hoc ipſo vti neceſſe, atque hoc, ſi nihil profuerit, reliqua omnia euanida pereant, oportet. Hoc & iacentem animam ſuſcitamus, & tumeſcentem, cæteráque omnia conficimus, quæ ad animi conferunt incolumitatem. At ſanè, vt vi-*

S. Tho. 6. metaph. lec. 9.

B

C

2. Cor. 6.

D

S Th. eod. ca. 6. lect. 5.
Pſalm. 67.
Eodem loco.

Chryſtom. 5. lib. 4. de ſacerdotio, poſt medium.

E

A *tam quàm optimè conſtituas, alterius hominis vita te ad idem exemplum, æmulationémque parem pertrahere poſſit. At cùm humanus animus decretorum minimè ſanorum, ſententiarúmque à fide abhorrentium morbis laborauerit, hîc demum Euangelici ſermonis vſus magnopere neceſſarius, non ſolùm, vt qui tibi domeſtici ſunt, robores, atque cõfirmes; verùm etiam, vt cum externis bellum geras, ac manus cõſeras.* & alia quæ proſequitur in hunc modum. Hinc ſanctus Auguſtinus ad attentè, & reuerenter audiendum verbum Dei filios ſuos exhortans ait: *Interrogo vos, fratres, vel ſorores. Quid vobis plus eſſe videtur, verbum Dei, an corpus Chriſti? Si verum vultis reſpondere, hoc vtique dicere debetis, quòd non ſit minus verbum Dei, quàm corpus Chriſti. Et ideo quanta ſollicitudine obſeruamus, quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat, tanta ſollicitudine obſeruemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dũ aliquid aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro pereat: Quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quàm ille, qui corpus Chriſti in terram cadere negligentia ſua permiſerit.* Ergo prædicatores verbi Dei comparatione vocationis internæ, non ſunt cauſa, ſine qua non, in prima acceptione, qua conditio, ſine qua non, per accidens ſe habet, & nihil conducit ad productionem effectus.

S. Aug. homil. 26. & refertur 1. q. 1. ca. Interrog.

V.

Tertia Concluſio. Conatus, & induſtria Eccleſiæ ac Miniſtrorum eius, per quos infideles inducuntur ad fidẽ, & fideles ad pietatis opera exequẽda, comprehenduntur nomine gratiæ præuenientis. Itaque gratiæ Dei, & ſingularis cuiuſdam prouidentiæ eius donum eſt, quòd quis habeat prædicatores, & ſuaſores ad bonum. Hæc concluſio eſt expreſſa S. Aug. ſententia lib. 1. de peccatorum mérit. & remiſ. cap. 22. cuius verba iam adduximus & expendimus diſp. 56. numero 13. idem docet ſuper Pſal. 134. in expoſitione myſtica, vbi explicans illud: *Suſcitans nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit. Quas nubes?* inquit, *prædicatores verbi veritatis ſuæ: de quibus nubibus, alio loco iraſcens vineæ ſuæ, dicit:* Mandabo nubibus meis ne pluant ſuper illam imbrem, &c. *De ipſis autem nubibus quid operatur? fulgura in pluuiam fecit, minas ad miſericordiam flexit, de terroribus irrigauit. Quando tibi minatur Deus per Prophetam, & per Apoſtolum, & times; nonne coruſcatio terruit te? ſed, cùm pœnitendo corrigeris, & agnoſcis hoc miſericordia fieri, in pluuiam vertitur fulguris terror.* Idem dicit ſuper Pſalmum 87. vbi ſic loquitur: *Nimis occulta Dei gratia eſt, qua hominum mentes quodammodo reuiuiſcunt, poſſint à quibuſlibet eius miniſtris præcepta ſanctitatis audire, &c.* & poſt pauca: *Propterea*, inquit, *dixi vobis: Quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo: vt oſtenderet, eam ipſam fidem, qua credit, & ex morte ſui cordis anima reuiuiſcit, dari nobis à Deo. Quantumlibet ergo exiſtant excellentes verbi prædicatores, & veritatis, etiam per miracula ſua fortes, tanquam magni medici agant cum hominibus, ſi mortui ſunt, & ſua gratia non reuixerint: Nũquid mortuis facies mirabilia, aut medici exſuſcitabunt, & hi, quos exſuſcitabunt, confitebuntur tibi?* Et homilia 23. *Hæc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, ſeruabam te mihi, vt adulterium non committeres; ſuaſor defuit: & vt ſuaſor deeſſet, ego feci: locus, & tempus defuit; & vt hæc deeſſent, ego feci. Adfuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus: vt non conſentires, ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius, cui debes, & quod non admiſiſti. Nullum eſt enim peccatum, quod fecit homo, quod non poſſit facere alter homo, ſi deſit rector, à quo factus eſt homo.* Idem ferè eiſdem verbis dicit in Soliloquiis, capite 15. & 16. Fauet ſanctus Gregorius, *Idem*, inquiens *ſæpe Doctori verbum pro gratia tribuitur auditoris, & ſæpe propter*

Gratiæ Dei eſt, quod quis habeat prædicatores.

Iſaiæ. 5.

Grego. lib. 20. Moral. c. 18.

Matth. 23. *culpam ſubtrahitur ſermo doctori. Pro auditoris namque gratia datur bonus etiam malis ſermo doctoribus: ſicut potuerunt Phariſæi ſuppetere verba prædicationis, de quibus ſcriptum eſt:* Omnia, quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite: ſecundum autem opera eorum nolite facere. *Propter auditorũ verò reprobatione, bonis*
Ezech. 3. *etiã Doctoribus ſermo ſubtrahitur; ſicut ad Ezechielem contra Iſraël dicitur:* Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir obiurgans, quia domus exaſperans eſt. *Aliquando autem ſermo prædicationis propter vtroſque datur; aliquãdo propter vtroſque ſubtrahitur. Propter vtroſque enim datur; ſicut diuina voce Paulo apud Corinthios dicitur:* Noli
Act. 18. timere, ſed loquere. *Et paulò poſt:* Quia populus multus eſt mihi in hac ciuitate. *Propter vtroſque verò ſubtrahitur: ſicut Heli ſacerdos, & prauam filiorum cognouit*
1. Reg. 3. *actionem, & dignam increpationis non exercuit vocem, cùm profectò futurum eſſet, vt in mortis ſupplicio, & iſtos reatus flagitij, & illum ſilentij pœna mulctaret.* Quibus verbis expreſsè docent, gratiam fieri auditoribus, cùm eis à Deo prædicatores mittuntur: ergo conatus Miniſtrorum Eccleſiæ, & eorum prædicatio nomine præuenientis gratiæ debet comprehendi. Confirmari poteſt hæc cóclusio ex iis, quæ in proœmio huius operis notauimus: ibi enim oſtendimus, auxilia externa, ſiue extrinſeca à libero arbitrio, per quæ homo inducitur ad Dei amorem, nomine gratiæ excitantis comprehendi.

VI. Ad gratiam præueniẽtẽ pertinet aliquid dupliciter.

Quarta Concluſio. Interior vocatio, & excitatio hominis non pendet ex induſtria, & conatu Miniſtrorum Eccleſiæ, quaſi talis induſtria ſupponatur ex natura, & nullo modo ſub nomine gratiæ præue- C nientis comprehendatur. Colligitur hæc concluſio ex præcedenti. Ad cuius maiorem explicationem notandum, aliquid poſſe ad gratiam pertinere dupliciter. Primo quidem modo: quia ſecundùm ſuam eſſentiam, & entitatem eſt aliquid ſupernaturale, ſicut eſt habitus gratiæ, & charitatis auxilium internum ſpeciale, quo Deus efficienter mouet liberũ arbitrium ad piã operationem: hæc enim ſunt dona Dei gratuita ſupernaturalia, ſecundùm ſuam entitatem. Secundo modo poteſt aliquid ad gratiam, ſeu donum gratuitum pertinere, quia, licet ſecundùm ſuam phyſicam entitatem non ſit quid ſupernaturale; ordinatur tamen ad ſalutem, & finem ſupernaturalem à Deo, qui illud aſſumit, tanquã me- D dium ad excitandum interiùs, vel mouendum liberum arbitrium, vt tendat in finem ſupernaturalem. Huius generis eſt excitatio, qua per creaturas ſenſibiles, aut per externum prædicatorem, vel ſuaſorem, Deus mouet, & inclinat infidelem ad fidem, & peccatorem ad pœnitentiã: illa enim externa prędicatio ſecundùm ſuã entitatem non eſt intrinſecè aliquid ſupernaturale, præſertim ſi fiat propter vanã gloriam, vel propter aliquem finem, qui ſit peccatũ mortale; nihilominùs ſecundùm quòd ordinatur à Deo ad conuertendum ad ſe peccatores, ordinem ſupernaturalem ingreditur, & ſub nomine gratiæ excitantis, qua Deus præuenit liberum eius arbitrium, comprehenditur; ac per conſequens ad gratiam excitantem in tota ſua latitudine ſumptam nó E præſupponitur, etiam vt conditio, ſine qua Deus homines ad ſe vocare non conſueuit. Probatur hoc.

VII. Actus exterior vt pẽdens à volũtate pertinet ad genus moris.

Actus exteriores, quamuis ſecundùm ſuam eſſentiã, & entitatem non ſint intrinſecè actus morales; in exercitio tamen, ſecundùm quòd procedunt ex imperio voluntatis, & ad eius finem ordinantur, verè pertinent ad genus moris, vt 1. 2. q. 20. a. 1. & 2. docent communiter Thomiſtæ: ergo ſimiliter exterior prædicatio, & induſtria Miniſtrorum Eccleſiæ, quãuis ſecundùm ſuam entitatem non ſint actiones ſupernaturales, tamen ſecundùm quòd ordinantur à

A Deo ad ſalutem eius, qui vocatur, verè comprehenduntur ſub vocatione diuina, & ſub ratione gratiæ præuenientis.

AD primum, & ſecundum argumentum ex factis a principio, facilis eſt ſolutio ex dictis: ſolùm enim probant, vocationem internam regulariter pendere ex vocatione externa, quæ etiam nomine gratiæ præuenientis comprehenditur. Id quod Matth. 9. ex locis Scripturæ eiſdem argumentis inductis non Rom. 10. obſcurè colligitur: nã in illis expreſſè aſſeritur, Deũ ipſum, qui peccatores iuſtificat, mittere prædicatores, vt ſalutem conſequantur, quotquot ſunt præordinati ad vitam æternam. Ait enim, Dominum meſſis mittere operarios in meſſem ſuam, & *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur.* Deus ergo eſt, qui ſua B miſericordia prædicatores mittit: non ergo prædicatorum, & Miniſtrorum Eccleſiæ induſtria, ad Dei præuenientem gratiam, etiam vt conditio, ſine qua non, interiùs homines vocarentur, præſupponitur ex natura.

Ad tertium, cum ſua confirmatione, diſp. ſequenti reſpondebo.

DISPVTATIO LXXVIII.

Vtrùm Gratia excitans, quæ regulariter hominibus confertur, dependeat à conatu & induſtria eius, qui excitatur.

C

ILLI doctores, qui ſẽtiũt vocationẽ, & excitationẽ Dei internã pẽdere, vt à conditione, ſine qua non, ex induſtria, & conatu Eccleſiæ, & Miniſtrorum eius; docent conſequenter etiam pendere ex conatu, & induſtria eius, qui excitatur & vocatur. Primum & potiſſimum argumentum huius ſententiæ eſt illud, quod in confirmatione tertij argumenti diſputationis præcedentis tetigimus. Quia Deus regulariter non infundit nouas ſpecies, aut notitias credendorum iis, quos ad fidem vocat; ſed ſupponit eas aliunde acquiſitas: atqui ad acquirendas neceſſariò requiritur propria induſtria, & conatus eius, qui vocatur, D vt quòd ad audiendum Verbum Dei, animo intendendi his, quæ dicuntur, accedat, quòd libros ſacros vnde huiuſmodi ſpecies, & notitias acquirat, attentè legat: ergo. I.

Secundò arguitur: nam Deus regulariter non confert hominibus gratiam præuenientem, & excitantem, niſi ipſi priùs faciant, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, vt diſp. 56. n. 2. & 3. contendebant probare: ſed ad faciendum quod in ſe eſt ex viribus naturæ; requiritur propria induſtria, & conatus: ergo gratia excitans interior regulariter pendet ex propria induſtria, & conatu eius, qui vocatur, ſaltem vt à conditione ſine qua regulariter nó vocaretur à Deo.

Tertiò arguitur, deſtruendo fundamentum potiſ- E ſimum oppoſitæ ſententiæ: ex eo enim probat, vocationem internam nullo modo pendere, etiam vt à conditione, ſine qua non, à conatu, & induſtria eius, qui vocatur, quia tunc vocatio interior non eſſet gratuita, ſed debita: quod eſt contrà rationem gratiæ; hæc autem ratio eſt nulla: ergo. Minor probatur: nam conditio ſine qua non, nullo modo deſtruit, aut minuit rationem gratiæ, quia talis conditio non eſt alicuius valoris, nec importat meritum, cui ex debito correſpondeat gratia; aliàs vſus rationis, qui in adultis præſupponitur ad infuſionem gratiæ, tolleret, aut minueret rationem gratiæ:

gratiæ: quia etiam eſt conditio, ſine qua non iuſtificarentur.

II. Vocatio interior non dependet ab induſtria & conatu naturali eius, qui vocatur.

HVius difficultatis reſolutio facilis eſt, ſuppoſitis iis, quæ diſp. præcedenti, & diſputat. 56. dicta ſunt. Si enim loquamur de conatu, & induſtria eius, qui vocatur, procedente ex ſolis naturæ viribus; dicendum eſt, excitationem internam eius, qui vocatur, non pẽdere, etiam vt à conditione, ſine qua non, ab illius induſtria: idque propter rationes, quibus diſputatione 56. oſtenſum eſt, falſam eſſe eorum ſententiam, qui dicunt, ſecundùm communem modum, quem Deus ſeruat, non dare alicui auxilia præuenientis gratiæ, niſi priùs ipſe faciat quod in ſe eſt ex facultate naturæ. Eiſdem quippe argumentis, efficaciter probatur, vocationem internam non pendere, etiam vt à conditione, ſine qua non, ab induſtria, & conatu eius qui vocatur. Si autem loquamur de induſtria, & conatu procedente ex priori auxilio excitantis, & præuenientis gratiæ; nullum eſt incõueniens fateri, quòd ſicut vnus effectus gratiæ depẽdet ab alio, ita vna excitatio interior dependeat ex alia, & eam præſupponit ſecundùm communem modum, quem Deus ſeruat in excitandis hominibus, & vocandis. Sicut excitatio ad actum pœnitentiæ dependet ab excitatione ad actum timoris pœnarum inferni, qui regulariter præcedit perfectam contritionem: & idem dicendum proportionabiliter de piis cogitationibus, deſideriis, & petitionibus, quæ antecedunt actum pœnitentiæ, vel charitatis. Excitationem enim ad hos actus præcedit excitatio diuina & motio per auxilium ſpeciale ad pias cogitationes, deſideria, & orationes, quibus peccator pulſat ad oſtium diuinæ miſericordiæ. Omnes enim huiuſmodi actiones procedunt ex auxilio ſpeciali præuenientis gratiæ, vt ſuprà oſtenſum eſt. Vnde præueniendum eſt tandem ad primam excitationem, ſiue ad gratiam præuenientem primam ſimpliciter, quæ à conatu, & induſtria eius, qui vocatur, etiam vt à condirione, ſine qua non, etiam ſecundùm communem modum, quem in vocandis hominibus Deus ſeruat, minimè dependeat: vt ſic primum initium ſalutis in ipſum Deum auctorem gratiæ, & non in facultatem naturalem noſtri arbitrij reducatur.

Vocatio interior dependet quandoq; ab alia, & eam præſupponit.

Gratia primo præueniens non pendet à conatu arbit. etiam vt à conditione, ſine qua non.

III. PEr hæc reſpondetur ad primum argumentum, quòd illæ notitiæ, quæ antecedunt actum credendi, procedunt ex ſpeciali impulſu Spiritus ſancti, vt S. Auguſtinus & ſanctus Thomas probant ex illo 2. Corinth. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Quibus verbis Apoſtolus, ipſum cogitare myſteria fidei; vt credantur, ex Deo eſſe contendit, atque ex motione illius ſpeciali.

Aug lib. de præd. SS. c. 2. S. Tho. 1 p. q. 23. art. 5. & 6.

Ad ſecundum reſpondetur, antecedens non eſſe admittendum, vt diſputatione 56. oſtenſum eſt.

IV. Rationis vſus in quo ſenſu præſupponatur ad gratiam in adultis.

Ad tertium iam conſtat ex dictis eadem diſput. 56. qualiter ratio gratiæ lædi videatur, ſi affirmet quis, vocationem internam pendere ab induſtria, & conatu eius, qui vocatur. Et ad inſtantiam propoſitam reſpondetur, quòd ſi loquamur de vſu rationis actuali, ex ſola facultate naturali procedente; eadem ratio eſt de vſu rationis, & de induſtria, & conatu eius, qui vocatur. Si autem ſermo ſit de vſu rationis, quaſi in habitu; talis vſus rationis tenet ſe ex parte ſubiecti: & ideo quòd præſupponatur ad iuſtificationem in adultis, non deſtruit rationem gratiæ, quia ratio gratiæ tunc tantùm euertitur, quando datur propter aliquod opus naturę, ſecundùm illud, quod dicit Apoſtolus: *Si ex operibus, iam gratia non eſt gratia.*

Rom. 11.

POſt hæc diſputandum eſt de gratia ſufficienti. Circa quam duo pro nunc ſunt examinanda.

I. Quódnam auxilium dicatur verè ſufficiens ad ſalutem.

II. Vtrùm omne auxilium ſufficiens ſecundùm aliquam rationem ſit efficax.

DISPVTATIO LXXIX.

Quódnam auxilium gratiæ dicatur verè ſufficiens.

I. AD hanc difficultatem reſpondent communiter Theologi, illud auxilium gratiæ dici ſufficiens ad aliquem actum, quo verè poteſt quis illum actum exercere, ſicut auxiliũ ſufficiens ad credendum eſt illud, quo homo poteſt credere; & auxilium ſufficiens ad pœnitendum eſt illud, quo homo poteſt pœnitere; & ſic proportionabiliter de aliis actibus virtutum. Ex quo inferunt, auxilium ſufficiens ad ſalutem eſſe illud, quo homo poteſt ſaluari. Colligunt hoc ex S. Auguſtino lib. de corrept. & gratia, c. 11. & 12. cuius verba diſput. 71. num. 7. adduximus. Sed recentiores Theologi vlteriùs inquirunt, quidnam ſit neceſſarium ex parte auxilij diuini, vt per illud dicatur homo poſſe credere, poſſe diligere, aut poſſe perſeuerare. Quidam enim exiſtimant, quòd vt aliquod auxilium gratiæ dicatur verè ſufficiens, quo poſſit credere, diligere, aut perſeuerare, neceſſarium eſt, quòd ſit ita ſufficiens, vt ex parte principij actiui, ſiue ex parte præuenientis auxilij nullum aliud auxilium ſit neceſſariò prærequiſitum, vt actualiter credat, diligat, aut perſeueret. Probant ſuam ſententiam:

Diſp. 18. n. 30. & diſp. 23. nu. 32.

Primò ex ipſa etymologia nominis: Illud enim dicitur ſufficiens, vltra quod non requiritur aliud: ſi enim aliud neceſſarium requireretur, illud ſolum auxilium, quod dicitur ſufficiens, reuerà non eſſet ſufficiens: ergo illud auxilium eſt ſufficiens ad credendum, vltra quod nullum aliud auxilium antecedens cooperationem arbitrij ad actum credendi eſt neceſſarium, vt actualiter homo credat.

Secundò arguitur à ſimili: nam ſi ad aliquam electionem canonicam eſſent ſimpliciter neceſſaria duodecim ſuffragia, & Petrus, verbi gratia, ſolùm haberet octo ſuffragia, non diceretur habere ſufficientia ſuffragia ad illam electionem: ergo ſimiliter, ſi vltra illud auxilium, quod dicitur ſufficiens ad credendum, eſt ſimpliciter neceſſarium aliud auxilium, illud primum auxilium reuerà non erit ſufficiens, comparatione actus credendi, ſed ſolo nomine diceretur ſufficiens.

Tertiò, Inter auxilium ſufficiens ad credendum, & actum ipſum credendi, nullum aliud auxilium mediat; ergo illud eſt auxilium ſufficiens ad credendum, vltra quod nullum aliud auxilium eſt neceſſarium, vt homo actualiter credat. Probatur conſequentia: nam aliàs iam daretur auxilium medium inter auxilium ſufficiens, & actum ipſum credendi. Antecedens autem probatur; quia non poteſt explicari, quidnam ſit illud medium: non enim eſt habitus, aut qualitas: nam habitus eſt aliquid permanens; medium autem illud non poteſt eſſe permanens, nec etiam eſt actus; aliàs enim inter auxilium ſufficiens ad credendum, & actum ipſum credendi mediaret alius actus credendi, quod eſt impoſſibile: ergo tale auxilium medium nihil eſt.

II. Confirmari poteſt hæc ſententia omnibus argumentis, quibus diſp. 98. contendemus probare præter auxilium ſufficiens, non eſſe conſtituendum tanquam neceſſarium ad credendum auxilium efficax, ab auxilio ſufficiente realiter diſtinctum: ex hoc enim

enim euidenter ſequitur, illud eſſe auxilium ſufficiens ad aliquam operationem, vltra quod nullum aliud auxilium præueniens eſt neceſſarium.

Contrariam ſententiam docent omnes doctores, qui ſentiunt præter auxilium ſufficiens, quod tribuit homini poſſe credere, poſſe diligere, aut poſſe perſeuerare, neceſſarium eſſe aliud auxilium efficax præuenientis gratiæ, quo Deus efficit, vt homo actualiter credat, diligat, aut perſeueret. Hi enim doctores cum neceſſitate talis auxilij efficacis ſaluant veram ſufficientiam auxilij ſufficientis, vt ex parte dicebamus diſputat. 18 nu. 20. diſp. 23. num. 32. ex S. Tho. Pro cuius explicatione ſupponendum eſt cum Caietano, & Ferrarienſe, & M. Medina, quòd dupliciter intelligitur, liberum arbitrium poſſe per aliquod auxilium producere aliquem actum. Primo modo abſolutè, & ſimpliciter, hoc eſt, ſine addito, ſicut cùm aſſerimus, hominem per potentiam viſiuam poſſe videre, quia videlicet, quantùm eſt ex parte potentiæ, per quam conſtituitur in actu primo ad videndum, non requiritur, vt verè dicatur poſſe videre, quòd ſuperaddatur illi aliqua alia potentia, aut virtus tribuens in actu primo ipſum poſſe videre; quamuis vltra potentiam viſiuam alia plura requirantur, vt quis actu videat; vnde ex ſola potentia non poteſt inferri vſus, ſeu operatio illius in actu exercito. Et in hoc ſenſu aſſerendum eſt, per auxilium ſufficiens verè poſſe hominem operari actum illum, comparatione cuius dicitur ſufficiens, etiamſi nunquam ſit operaturus, niſi Deus auxilio efficaci efficiat, vt illud poſſe reducatur ad actum ſecundum. Secundo modo id poteſt intelligi de principio ſiue auxilio, quo poteſt completè operari: ita videlicet, vt non ſolùm habeat quis principium, quo verè poſſit operari, ſed etiã habeat cõplementum, diſp. 18. nu. 10. & diſputat. 19. num. 5. inſinuatum, quo in ipſo exercitio operetur, & velit; de quo diſp. 23. nu. 32. aliqua diximus.

Ferr. 3. cõtr. gent. c. 155. Caiet. 1. 2. q. 109. art. 10 Medin. eod. art.

III. Auxilium gratiæ quod dicatur verè ſufficiens.

PRima ergo Concluſio ſit. Illud auxilium dicitur completè in hac ſecunda acceptione ſufficiẽs ad aliquam operationem, vltra quod nullum aliud auxilium eſt abſolutè neceſſariũ, vt illa operatio actu producatur. In hac cõcluſione conueniunt auctores vtriuſque ſententiæ, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio.

Secunda concluſio. Illud auxilium dicitur verè ſufficiens in prima acceptione ad aliquam operationem, quod tribuit poſſe, comparatione eiuſdem operationis, ita videlicet, vt nullum aliud auxilium ſit abſolutè neceſſarium, vt homo verè dicatur poſſe illam operationem producere; ſicut auxilium ſufficiens ad credendum eſt illud, quo homo poteſt credere: & auxilium ſufficiens ad perſeuerandum eſt illud, quo poteſt perſeuerare, ſi velit. In hac etiam concluſione nulla eſt controuerſia inter doctores: eſt enim conceptis verbis aſſerta ab Auguſtino locis ſuperius allegatis, quam etiam probant efficaciter argumenta facta à principio.

IV. Tertia Concluſio. Hæc duo ſimul ſunt compoſſibilia, quod ſcilicet præter auxilium ſufficiens, quod tribuit poſſe, ſit abſolutè neceſſarium aliud auxilium præuenientis gratiæ efficacis, tribuens actualiter piè operari, & nihilominùs auxilium illud, quod dicitur ſufficiens, ſit verè ſufficiens. Itaque, vt auxilium præuenientis gratiæ ſit ſufficiens, non requiritur, quòd ſit ita ſufficiens, vt ad operandum actualiter non ſit neceſſarium ſimpliciter auxilium ordine cauſalitatis præueniens ipſam operationem. Hanc concluſionem ſtatuit Caiet. Ferrar. & M. Medina locis citatis, & probatur Primò: nam plura ſunt neceſſaria, vt quis actu operetur, quàm vt poſſit operari, vt ex præmiſſis patet: ergo bene ſtat, quòd aliquis habeat omnia præreqniſita, quibus reuera poteſt operari, abſque eo, quòd habeat omnia neceſſariò prærequiſita, vt actualiter operetur: ergo verè ſaluatur auxilium ſufficiens, quo homo poteſt credere, diligere, aut perſeuerare, ſi velit, etiam ſi aſſeratur, vt homo actualiter credat, diligat, aut perſeueret, eſſe ſimpliciter neceſſariũ aliud auxiliũ præueniẽtis gratiæ, quo Deus efficiat hominẽ credere, diligere, aut perſeuerare. Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, ea, quæ neceſſariò requiruntur ad actualẽ operationem, nempe actualem concurſum Dei generalem, vel concurſum gratiæ adiuuãtis, nõ eſſe ex prærequiſitis antecedenter ad piam operationem, ſed ex concomitantibus, & ſimul concurrentibus cum libero arbitrio ad eandem operationem. Reſponſio. Sed hæc ſolutio ſatis manet impugnata ex dictis diſp. 18. & 23. Cõfutatio. Oſtenſum eſt enim, concurſum Dei generalem eſſe influxum Dei immediatum in cauſas ſecundas, eáſque præmouere, ac prædeterminare ad ſuas operationes vnamquamque iuxta modum proprium naturæ: ergo connumerari debet inter prærequiſita antecedenter, non quidem ordine temporis, ſed rationis & cauſalitatis ad piam operationem.

V. Secundò probatur. Potentia viſiua eſt principium ſufficiens ad videndum, etiamſi actualis viſio numquam fiat, niſi antecedente lumine, & cauſa vniuerſali eam mouente: ergo ſimiliter auxilium ſufficiens ad credendum eſt verè ſufficiens in ſuo genere; quãuis vltra illud ſit ſimpliciter neceſſarium auxilium efficax, quo Deus efficit, vt homo credat.

Tertiò idipſum probari poteſt: nam, vt diſp. 86. manifeſtum fiet, Deus per auxiliũ gratiæ efficacis, verè efficienter facit nos cooperari, eidem gratiæ liberè conſentiendo, ergo prædictum auxilium efficax eſt ex prærequiſitis, & antecedentibus, non quidem ordine temporis, ſed ordine rationis, & cauſalitatis ad operandum.

AD primum argumentum reſpondetur, illud dici auxilium ſufficiens, vltra quod non requiritur aliud auxilium tribuens poſſe operari; non tamen inconuenit, quòd vltra auxilium ſufficiens, ſit neceſſarium aliud auxilium tribuens actualiter operari.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd vt quis poſſit eligi ad aliquod officium, ſufficit, quòd poſſit habere ſuffragia, quæ ſecundùm ius Pontificium ad electionem canonicam requiruntur. Vt autem eligatur de facto, requiritur in caſu poſito, quòd habeat pro ſe duodecim ſuffragia. Et eodem modo, vt quis poſſit credere, requiritur, quòd habeat in ſe receptum auxilium ſufficiens tribuens poſſe: vt autem actualiter credat, neceſſarium eſt, vt habeat auxilium efficax, quo fiat actualiter credens. Ad cuius maiorem explicationem notandum, quòd, vt quæſtione ſexta de veritate, artic. 3. ad ſeptimum, docet ſanctus Thomas, *dupliciter dicitur aliquid poſſe in aliquid. Primo modo, conſiderando potentiam, quæ eſt in illo; ſicut dicimus, quòd lapis poteſt moueri deorſum. Alio modo, conſiderando id, quòd ex parte alterius eſt, ſicut ſi dicerem, quòd lapis poteſt moueri ſurſum per potentiam proiicientis.* Sic ergo dicendum eſt, quòd, qui actualiter mouetur à Deo ad credendum auxilio ſufficienti, inhærente intellectui & voluntati, dicitur poſſe credere per potentiam formalem, & proximam, quæ eſt in ipſo. Sed, ſi nullo modo à Deo moueatur ad credendum, ſicut ſunt infideles negatiuè, qui nihil de Euangelio audierunt; illi dicuntur poſſe credere, tum per potentiam, quæ eſt in alio, quia poſſunt moueri à Deo auxilio ſufficienti, quod tribuit poſſe; tum etiam per radicalem potentiam, quæ eſt in creato arbitrio: quia, dum eſt via, flexibile eſt à malo in bonum.

Digitized by Google

bonum. Et hac ratione S. Thom. 3. p. q. 8. a. 3. ad primum docet, Chriſtum eſſe caput etiam infidelium: quia *fideles, etſi actu non ſint de Eccleſia, ſunt tamen de Eccleſia in potentia, quæ quidem potentia in duobus fundatur. Primò quidem, & principaliter in virtute Chriſti, quæ eſt ſufficiens ad ſalutem totius humani generis. Secundariò in arbitrij libertate*: quia, videlicet quilibet homo dū eſt in via, habet liberū arbitriū vertibile à malo in bonum, eò quòd in malo nullus viator eſt totaliter obfirmatus: hoc enim ſolùm competit dānatis, qui ſunt in termino.

Ad tertium reſpondetur, quòd inter auxilium ſufficiens ad credendum, & actum credendi mediat auxilium efficax, prædeterminans liberum arbitrium ad actum ipſum credendi, vt ſuprà oſtenſum eſt. Et ad impugnationem dicendum, illud auxilium non eſſe habitum, vel qualitatem, nec actum noſtrum, ſed motionem virtuoſam ad actum, vt diſp. 18. & 19. latiùs explicuimus.

Diſp. 19. n. 11. & diſp. 22. n. 22.

DISPVTATIO LXXX.

Vtrùm omne auxilium ſufficiens, ſecundùm aliquam rationem ſit efficax.

I. PRima ratio dubitandi eſt: nam auxilium ſufficiens, & efficax eſſentialiter, & ſpecificè inter ſe diſtinguuntur: ergo etiam ſecūdùm diuerſas rationes, vel comparatione diuerſorum, non poſſunt ſimul eidem auxilio conuenire. Probatur conſequentia: nam ſpecies ex æquo diuidentes genus, non poſſunt ſimul eidem conuenire: impoſſibile eſt enim, idem animal ſimul eſſe hominem, & equum, quia homo, & equus ſunt ſpecies animalis inter ſe diſtinctæ.

Secundò. Vt ſuprà dictum eſt, auxilium ſufficiens tribuit poſſe operari auxilium autem efficax tribuit actualiter operari: ſed poſſe operari, & actualiter operari non ſunt idem ergo auxilium ſufficiens, & auxilium efficax non ſunt idem: impoſſibile eſt ergo, quòd idem auxilium ſimul ſit efficax & ſufficiens, etiam comparatione diuerſorum.

Tertiò. Habitus, eò quòd ſpecificatur per actus, & actus per obiecta, non poteſt eſſe principium ſufficiens reſpectu vnius actus, & efficax reſpectu alterius, niſi actus ille ad eandem ſpeciem pertineat, vt patet in habitu temperantiæ, cui contingit eſſe principium efficax actus temperantiæ circa carnes, & principium ſufficiens actus temperantiæ circa oua: at verò impoſſibile eſt; quòd ſit principiū ſufficiēs, comparatione actus temperantiæ. & principium efficax, comparatione actus alterius virtutis, vt putà fortitudinis, vel iuſtitiæ. Sed ſimiliter auxilium actuale ſpecificatur per actus, ad quos ordinatur, & actus per obiecta: ergo impoſſibile eſt, quòd idē auxiliū ſimul ſit efficax comparatione vnius actus, & ſufficiens, comparatione alterius, niſi actus illi ſint eiuſdem ſpeciei; ac per conſequens auxilium ſufficiens, reſpectu contritionis perfectæ, efficax eſſe non poterit, comparatione timoris pœnarum inferni, vel alterius actus, ſpecie diſtincti ab actu contritionis perfectę. Et ſi hoc admittatur, idē eſſe dicere, aliquod auxilium eſſe ſufficiens, comparatione vnius actus, & efficax, comparatione alterius, ac ſi diceretur, aliquod auxilium eſſe ſufficiens, comparatione vnius actus fidei, & ſimul efficax comparatione alterius actus eiuſdem virtutis fidei, quod etiam eſt impoſſibile.

Quartò. Auxilium actuale non eſt aliquid permanens in anima, ſed tranſiens, & effluens cum ipſa operatione: ergo, ſi eſt efficax reſpectu vnius actus, nō poteſt eſſe ſufficiens reſpectu alterius. Probatur conſequentia: nam, tranſacta illa operatione, reſpectu cuius eſt efficax, iam habuit omnem effectum, quem poteſt habere, & totaliter deſiuit eſſe; ac per conſequens non poterit dici ampliùs auxilium ſufficiens, reſpectu alicuius operationis. Confirmatur. Auxilium actuale identificatur realiter cum operatione, ad quam datur, ſicut motus identificatur realiter cum ſuo termino: ſed nullum auxilium actuale identificari poteſt cum duabus actionibus ſpecie diſtinctis; aliàs illæ operationes identificarentur realiter inter ſe: nam quæ ſunt idem realiter vni tertio, ſunt idem realiter inter ſe: ergo impoſſibile eſt, quòd idem auxilium actuale ſit ſufficiens reſpectu vnius actus, & efficax reſpectu alterius.

HIs tamen non obſtantibus, dicendum eſt, omne auxilium ſufficiens comparatione vnius actus, ſemper eſſe efficax, reſpectu alterius, ad quem efficiendum decreto abſoluto diuinæ voluntatis deſtinatur. Vt verbi gratia, auxilium ſufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia deſideria habendi fidem, & alios huiuſmodi actus imperfectos, qui regulariter loquēdo, antecedunt aſſenſum fidei. Similiter auxilium ſufficiens ad actum contritionis producit efficaciter in homine conſiderationem pœnarum inferni, aut bonitatis diuinæ, vel turpitudinis peccati, timorem inferni, vel attritionem, aut alios huiuſmodi actus imperfectos; qui regulariter perfectam contritionem antecedunt. Hanc ſententiam docent communiter recentiores Thomiſtæ, præſertim M. Medina 1. 2. q. 109. a. 10. circa finem. Et probatur: II.

II. Auxilium ſufficiens cōparatione vnius actus, ſemper eſt efficax cōparatione alterius.

Primò ex illo Iſaiæ 55. *Et quomodo deſcendit imber, & nix de cœlo & illuc vltrà non reuertitur, ſed inebriat terrā, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti: ſic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcunque volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud.* Quibus verbis ſignificatur, vocationem internam, qua Deus alloquitur animam, vacuam non eſſe, aut ſine fructu; ſed ſemper habere in homine aliquem effectum, illum videlicet, quem Deus efficaciter vult vt habeat; quamuis eadem vocatio interior, comparatione actus perfecti, ad quem vltimatè ex voluntate Dei antecedente ordinabatur, ſit ſufficiens: ergo idem auxiliū quod eſt ſufficiēs, comparatione alicuius actus perfecti, ſimul eſt efficax, comparatione aliorum actuū imperfectorum, qui perfectum actum regulariter antecedunt, & ad illum ordinantur.

III. Secundò probatur; quoniam auxilium actuale nunquam reperitur in intellectu hominis, aut voluntate abſque operatione eiuſdem intellectus, & voluntatis: in hoc enim diſtinguitur ab habituali auxilio: nam habitus eſt aliquid permanens in anima, etiam quando nihil operatur: auxilium autem actuale eſt aliquid fluens, ſicut & operatio; vnde & cum ipſa operatione tranſit: ergo auxilium ſufficiēs actuale ſemper habet coniunctam aliquam operationem quam producit: ergo reſpectu eiuſdem operationis, tale auxilium erit efficax, quamuis comparatione vlterioris actus perfecti, ad quem vltimatè ordinabatur, ſit ſufficiens.

Tertiò probatur: nam Deus per auxilium ſufficiens excitat animam, vt ſuprà dictum eſt, ſed impli-

Excitatio animæ nõ fit abſque eius operatione. cat contradictionem, quòd anima excitetur formaliter, niſi per actum vitalem à ſe elicitum, cùm eiuſmodi excitatio ſit vitalis, quæ ſine actu vitali fieri non poteſt: ergo auxilium ſufficiens ſemper producit in homine aliquem actum vitalem, ſaltè indeliberatum: ergo comparatione illius, tale auxiliũ ſemper eſt efficax.

IV. Quartò. Impoſſibile eſt, quòd Deus actualiter moueat animam, & anima non moueatur actualiter, cùm mouens, & motum dicantur correlatiuè; ſed per auxilium ſufficiens actuale, Deus mouet animã: ergo anima mouetur actualiter: ergo per aliquem actum à ſe elicitum; anima enim nunquam mouetur actualiter, niſi eliciendo aliquem actum: ergo auxilium ſufficiens erit ſemper efficax, comparatione illius actus.

Quintò. Sicut gratia diuiditur in gratiã ſufficientem, & efficacem, ita etiam diuiditur in præuenientem, & ſubſequentem, vt 1. 2. q. 111. artic. 3. docet S. Thom. ſed gratia, reſpectu vnius effectus, poteſt eſſe præueniens, & ſubſequens reſpectu alterius, vt in corp. eiuſdem articuli docet S. Thomas: ergo ſimiliter idem auxilium actuale poterit eſſe efficax comparatione vnius effectus, & ſufficiens comparatione alterius.

Confirmatur. Idem habitus eſt ſimul ſufficiens in ordine ad vnum effectum, & efficax in ordine ad alium: habitus enim gratiæ efficaciter iuſtificat animam, & eam ſanat & ſimul eſt ſufficiens radix comparatione operis meritorij: ſimiliter etiam habitus charitatis efficaciter facit hominem dilectorẽ Dei, & ſimul eſt principium habituale ſufficiens, comparatione dilectionis Dei actualis: ergo ſimiliter idem auxilium actuale poterit ſimul eſſe auxilium ſufficiens, comparatione vnius effectus, & efficax reſpectu alterius.

Sextò probatur. Magis diſtant inter ſe album, & nigrum, quàm auxilium ſufficiens, & auxilium efficax, cùm illa duo ſint inter ſe contraria, non autem hæc: ſed idem ſubiectum, reſpectu diuerſorum, poteſt eſſe album ſimpliciter, & nigrum ſecundùm quid: ergo ſimiliter idem auxilium poterit eſſe ſimpliciter ſufficiens, & ſecundùm quid efficax, reſpectu diuerſorum effectuum.

V. AD primum argumentum reſpondetur primò, quòd ſicut gratia non diuerſificatur ſecundùm eſſentiam per hoc, quòd eſt præueniens, & ſubſequens; operans, & cooperans, ſed ſolùm ſecundùm diuerſos effectus; ita proportionabiliter auxilium actuale non ſemper diuerſificatur ſecundùm eſſentiam per hoc, quod eſt ſufficiens, & efficax; ſed quandoque diuerſificatur ſolùm ſecundùm diuerſos effectus. Dicitur enim efficax comparatione effectus, ſiue actus imperfecti, quem producit & ſufficiens cõparatione actus perfecti, quem poteſt producere, & ad quem vltimatè ordinatur. Secundò reſpondetur faciliùs. Auxilium, quod eſt abſolutè, & ſimpliciter efficax, diſtingui realiter, & ſecundùm eſſentiam ab auxilio, quod eſt ſolùm ſufficiens, non tamen inconuenit, quòd auxilium efficax ſecundùm quid, identificetur realiter cum auxilio, quod ſimpliciter eſt ſufficiens.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, ſolùm concludere, quòd idem auxilium non ſit ſufficiens, & efficax reſpectu eiuſdem, ſed ſolùm reſpectu diuerſorum.

Ad tertium reſpondetur, quòd actus imperfecti non ſpecificant habitum, ſed ſolum actus perfecti; quia imperfecti actus ordinatur ad actus perfectos. Vnde idem habitus poteſt eſſe principium actuum in eſſe naturæ differentium ſpecie, præſertim ſi vnus ad alium ordinetur, dum tamen in genere moris ad eandem ſpeciem pertineant; ſicut temperata comeſtio carnium, & temperata comeſtio piſcium diſtinguuntur ſpecie in eſſe naturæ; cùm tamen in genere moris certum ſit, ad eandem ſpeciem virtutis pertinere. Similiter etiam colligere pecunias ad reſtitutionem faciendam, & velle reſtituere ſunt actus ſpecie diſtincti, & tamen quia vnus ordinatur ad alium, poteſt eadem virtus iuſtitiæ eſſe principium vtriuſque actus. Cùm ergo actus imperfecti, quos de facto producit in nobis auxilium ſufficiens, ordinentur, tanquam ad finem, ad vlteriorem actum perfectum; nõ inconuenit, quòd idem auxilium ſit efficax, comparatione actuum imperfectorum, & ſimul ſit ſufficiens, comparatione actus perfecti, ad quem vltimatè dirigitur. Nec eſt eadem ratio de habitu, comparatione actus temperantiæ, & fortitudinis, vel iuſtitiæ: nam huiuſmodi actus ſunt perfecti, quorũ vnus non ordinatur per ſe ad alium: & ideo non poteſt idem habitus eſſe principium ſufficiens, comparatione actus temperantiæ, & principium efficax, comparatione actus iuſtitiæ, vel fortitudinis. Secundò reſpondetur, quòd etiam habitus ſuo modo eſt principium efficax reſpectu vnius, & principium ſufficiens, reſpectu alterius: nam, vt ſuprà dictum eſt, habitus efficaciter conſtituit potentiam in actu primo, tribuens illi virtutem operatiuam, ipſámque qualificans, & ſimul eſt principium ſufficiens, reſpectu operationis, quam poteſt producere. Habitus eſt principium actuum in eſſe naturæ differẽtiũ ſpecie.

Ad quartum reſpondetur, quòd toto illo tempore, quo auxilium ſufficiens potentiam afficit, ſimul producit efficaciter actus illos imperfectos, de quibus diximus ſuprà, & eſt principium ſufficiens in ſuo genere, comparatione actus perfecti, ad quem ordinatur. Quòd ſi de facto liberum hominis arbitrium per illud auxilium actum perfectum non producit, id ex eius culpa procedit; quia noluit bene vti eodem auxilio; ſed, illi reſiſtendo, impedimentũ poſuit, ne Deus ſua gratia progrederetur vlteriùs, hominem adiuuando, vt perfectum actum produceret. *Deus enim* vt S. Thomas docet, *quãtum in ſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare. Vult enim, omnes homines ſaluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, vt dicitur* 1. ad Timoth. 2. *Sed illi ſoli gratia priuantur, qui in ſeipſis gratiæ impedimentum præſtant; ſicut Sole mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, ſi ex hoc aliquod malum ſequatur, licet videre non poſſit, niſi lumine Solis præueniatur.* VI. S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 159.

Ad confirmationem reſpondetur auxilium actuale tam ſufficiens, quàm efficax diuinæ gratiæ realiter diſtingui ab operatione, ad quam ordinatur, vt diſp. 19. n. 8. dictum eſt.

In calce huius tractatus de gratia excitante, & ſufficiente, ſe offerebat grauis difficultas examinanda: Vtrùm auxilium ſufficiens diuinæ gratiæ detur omnibus hominibus etiam reprobis, & obduratis. Sed de hoc agendum erit ex profeſſo inferiùs, inter diſputandum de reprobatione. Et hæc de gratia excitante, & ſufficiente dicta ſufficiant. Diſp. 111.

Finis Libri Octaui.

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Nonus,

IN QVO AGITVR DE AVXILIO GRATIÆ, Operantis, & Cooperantis, Adiuuantis, ſeu Efficacis.

CONSIDERATIS auxiliis gratiæ excitantis,& ſufficiẽtis, reſtat, vt de auxiliis gratiæ adiuuantis,operantis,& cooperantis,ſeu efficacis diſputemus. Cùm autem hęc auxilia poſſint dupliciter conſiderari,videlicet ſecundùm ſe,& per comparationem ad auxilia gratiæ excitantis, & ſufficientis; primò agẽdum eſt de his auxiliis ſecundùm ſe;poſtea cõſiderãdũ de illis per comparationem ad auxilia gratiæ excitãtis, & ſufficientis. Circa primum 14. ſunt examinanda.

I. Quid ſit gratia operans, quid cooperans,& quomodo à gratia operante diſtinguatur.

II. Vtrùm gratia cooperans, inquantum cooperans,ſeu adiuuans, ſit præueniens, ſeu præmouens liberum arbitrium ad conſenſum;an ſolum ſimultaneè cũ libero arbitrio in eundẽ conſenſum influat.

III. Quid ſit auxilium efficax, & in quo eius efficacia conſiſtat.

IV. Quotuplex ſit auxilium efficax.

V. Vtrùm auxilium gratiæ adiuuantis, cooperantis, vel efficacis, & liberum arbitrium in ordine ad piam operationem ſint duæ cauſæ partiales,ſicut duo trahentes nauim.

VI. Vtrùm Deus per auxilium efficax præoperantis gatiæ faciat efficienter propriè, ſiue ad modũ cauſæ phyſicæ quòd liberum arbitrium ſuum adhibeat influxum in conſenſum;an ſolùm moraliter id efficiat,ſuadendo,inuitando,alliciendo.

VII. Vtrùm auxilium efficax actuale ſubiaceat noſtri arbitrij poteſtati,quantùm ad vſum,ſicut ſubiacent habitus,quibus vtimur,cùm volumus.

VIII. Vtrùm in eo,qui habet habitus infuſos ad eliciendũ actũ ſupernaturalẽ,ſit neceſſariũ auxilium ſpeciale non ſolum excitãtis, ſed etiã adiuuãtis gratiæ, ab auxilio habitus infuſi realiter diſtinctum.

IX. Vtrùm liberum arbitrium creatum ſit prima cauſa,vel prima radix ſuæ determinationis.

X. Vtrùm auxilium gratiæ in ratione efficacis auxilij dependeat ex libero influxu arbitrij creati cũ illo:an verò ſit efficax ſecundùm ſe,& vt venit à Deo A antecedenter ad liberum conſenſum eiuſdẽ arbitrij. Vbi expenduntur quidam modi loquendi circa naturam auxilij efficacis.

XI. Vtrùm Deus per auxiliũ efficax præoperantis gratiæ prædeterminet liberum arbitrium ad conſenſum.

XII. Vtrùm liberum arbitrium, motum à Deo auxilio efficaci, poſſit etiam in ſenſu compoſito idem auxilium abiicere,diſſentire, & non conuerti. Vbi expenduntur,& explicantur quædam decreta Concilij Tridentini,& Senonenſis.

XIII. Vtrùm poſſit liberum hominis arbitrium reſiſtere efficaci auxilio.

XIV. Quomodo explicandus ſit,& intelligendus B ſenſus compoſitus,& diuiſus,cùm aſſeritur, liberum hominis arbitrium,à Deo motu auxilio efficaci nõn poſſe in ſenſu compoſito diſſentire,aut non conuerti,ſed ſolùm in ſenſu diuiſo.

DISPVTATIO LXXXI.

Quid ſit gratia operans, quid cooperans, & quomodo inter ſe diſtinguantur.

HVius difficultatis reſolutio valde neceſſaria eſt, ad intelligendam,& explicãdam naturam,& proprietatem efficacis gratiæ, atque ad aperiendam mentem Sanctorum Auguſtini, & Thomæ circa eiuſdem gratiæ virtutem,& efficacitatem,& concordanda varia loca eiuſdem Auguſtini,quæ primo aſpectu inter ſe videntur contraria. Sunt tot ſententiæ in hac parte,quot capita,ſed quæ magis circunferuntur apud Theologos,reducuntur ad quatuor. Prima eſt aſſerentium, quòd gratia dicitur operans in ordine ad actus interiores:cooperans autem in ordine ad actus exteriores. Probant ſuam ſententiam: I.

C

Primò

Primò ex S.Tho. 1.2.q.111.a.2.vbi ait, quòd, quãtùm ad actum interiorem, voluntas ſe habet, vt mota: & ideo, ſecundùm quod Deus mouet voluntatem ad hunc actum, dicitur gratia operans: & inferiùs ſubdit, quòd reſpectu actus exterioris dicitur gratia cooperans. Idem dicit in 2.d.26.quæſtione 2. articulo 5.

Secundò arguitur auctoritate S.Aug. lib. de gratia, & lib.arb.c.17. vbi explicans illud ad Philippenſes 2. *Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate*, inquit: *Ipſe, vt velimus, operatur, incipiens; qui volentibus cooperatur perficiens*: & mox ſubdit: *Vt velimus, ſine nobis operatur: cùm autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum cooperatur.* Quibus verbis ipſum velle, qui eſt actus internus, tribuit gratiæ operanti; opus autem externum, quod verbum *facere*, ſignificat, tribuit gratiæ cooperanti.

S.Bern.lib. de grat. & lib arb circa finem. Confirmatur auctoritate S.Bernardi, qui eundem locum ad Philippẽſes 2. explicans, inquit, quòd, cùm tria ſint, bene cogitare, bene velle, & bene operari, duo priora ſunt ipſius Dei, tertium verò dicitur Dei, & noſtrum. Vbi actum ipſum internum, ſcilicet bene cogitare, & bene velle, tribuit gratiæ operanti: actum autem externum bonum refert in Deum nobiſcum cooperantem.

II. Secunda ſententia eſt quorundam ex recentioribus Theologis, qui affirmant, gratiam operantem eandem eſſe cum gratia excitante, alliciente, inuitante, ſeu moraliter mouente liberum arbitrium ad actus ſupernaturales: cooperantem verò identificari cum gratia coadiuuante, ſeu pariter cum libero arbitrio in piam operationem influente. Dicunt enim vnam, & eandem numero gratiam, quatenus excitat, allicit, & inuitat arbitrium noſtrum ad actus credendi, ſperandi, diligendi, aut pœnitendi, appellari præuenientem, ac excitantem gratiam; eáque conſideratione prænenire arbitrium noſtrum ad eiuſmodi actus; quatenus verò cõſentiẽte iam noſtro arbitrio, & cooperante actus, ad quos illa inuitat, & allicit; ipſa quoque nouo influxu, & actione cooperatur eoſdem actus; appellari adiuuantem, & cooperãtem gratiam. Et pro hac ſententia eſt

Tertium argumentũ, quod eius auctores ſæpius inculcant, & ſumitur ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 6. de iuſtificat. capite quinto, cuius verba diſputatione 74. numero primo adduximus, vbi Concilium eandem appellat præuenientem, excitantem, & adiuuantem gratiam, eidémque gratiæ aſſentiendo, & cooperando, ait, liberum arbitrium ad iuſtificationem diſponi. Diſpoſitio ergo illa fit cooperante, & conſentiente libero arbitrio cum gratia præueniente, ac excitante; ac proinde cooperante ſimul cum eodem gratia illa, quæ actum liberum præuenit, & ad eiuſmodi actum excitauit. Non ergo ſunt diſtinctæ gratiæ præueniens, & cooperans, atque adiuuans, ſed vna, & eadem, quæ ſpectata, antequam liberum arbitrium cum ea cooperetur, eliciátque actum liberum, per quem ad iuſtificationem diſponatur, dicitur præueniens: ſpectata verò, prout cooperante iam cum illa libero arbitrio, ipſa etiam cooperatur, & influit in eundem actum, dicitur cooperans, & adiuuans:

III. Confirmatur ex verbis illis canon. 4. eiuſdem ſeſſ. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, &c.* Vbi vides, Concilium affirmare, liberum arbitrium cooperari cum Deo excitante, dum aſſentitur, & ſe ad gratiã iuſtificantẽ diſponit: ac proinde Deũ per gratiam excitantem cooperari etiam cum illo ad eandem diſpoſitionem: cooperans enim cooperanti dicitur cooperans: ergo gratia operans idem eſt, quod gratia excitans; & gratia cooperans, idem, quod adiuuans.

Quartò, idem probant auctoritate S. Auguſt. lib. 1. de gratia, & libero arbitrio, capite 16. dicente: *Certum eſt nos mandata ſeruare, ſi volumus: ſed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum eſt, vt tantum velimus, quantum ſufficit, vt volendo faciamus. Certum eſt, nos velle, cùm volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum, de quo dictum eſt: Preparatur voluntas à Domino, & à Domino greſſus hominis dirigentur, &: Deus eſt, qui operatur in vobis, & velle, & perficere. Certum eſt, nos facere, cùm facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, vt in iuſtitiis meis ambuletis.* Et capite 17. *Quis* inquit, *iſtam, etſi paruam, dare cœperat charitatem, niſi ille, qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incœpit. Quoniam ipſe, vt velimus, operatur, incipiens, qui volentibus cooperatur, perficiens. Vt ergo velimus, ſine nobis operatur, cùm autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum cooperatur; tamen ſine illo, vel operante, vt velimus, vel cooperante; cùm volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Ex quo teſtimonio colligitur, gratiam operãtem eſſe illam, qua præparatur voluntas à Domino, & hanc eandem eſſe, qua dicitur Deus facere vt velimus, vel vt faciamus. Conſtat autem, hoc fieri à Deo in nobis per gratiam excitantem: per illam enim nos illuminando, dirigit greſſus noſtros, quod huic gratiæ operanti ibidem Auguſtinus tribuit, & alliciendo voluntatem, eam præparat, vt ſuauiter velit credere, amare, aut operari: ergo ſecundùm Auguſtinum gratia operans eadem eſt cum excitante, & cooperans eadem eſt cum adiuuante. Pſalm. 36. Philip. 2. Ezech. 36.

Quintò, Deus non ideo dicitur operari in nobis, vt velimus, quia ipſe ſolus faciat in nobis ipſum velle, ſed quia ipſe eſt, qui operatur in nobis initiũ bonæ voluntatis, quæ non perficitur ſine nobis: hoc enim eſt, quod Auguſtinus ait: *Ipſe, vt velimus, operatur, incipiens, qui volentibus cooperatur, perficiens.* Non operatur autẽ Deus in nobis initium ſalutis, niſi per excitantem gratiam, vt ex Concilio Tridentino cõſtat: eſt ergo idem munus operãtis, & excitantis gratiæ, & conſequenter idem erit etiam cooperantis, & adiuuantis.

Sextò. Probatur ex ipſa nominum ſignificatione: nam denominatio cooperantis gratiæ per ſe notiſſima eſt, & apertiſſimè quadrat gratiæ adiuuanti, quæ ſtudiis cooperatur humanis, vt rectè Ambroſius dixit libro ſecundo in Lucam. Et (quod valde notandum eſt) indicatur in illa voce quædam ſimultanea coniunctio voluntatis, & gratiæ adiuuantis ad eundem actum, vel actionem, ad quam mutuò cooperari dicuntur, ita vt ſub ea ratione neutra alteram antecedat, vel impellat, ſed ſolùm ſimul operentur. Operans autem gratia vocatur, quantùm ex Auguſtino colligitur, vel quia per eam Deus in nobis ſine nobis operatur, vel quia per eam Deus, etiam ſolus, & ſine nobis, vt velimus, operatur, iuxta illud Concilij Arauſ. II. capite vigeſimo ex Auguſtino libro ſecundo contra duas epiſtolas Pelagianor. capite 8. *Multa in homine bona ſiunt, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtet, vt faciat homo*: ergo.

Septimò: nam ſæpe S.Auguſtinus cooperationem tribuit adiutorio Dei, id eſt, gratiæ adiuuãti, operationem verò vocationi, id eſt, gratiæ excitanti: vocat enim Deus per excitantem gratiam, vt Concilium Tridentinum dixit: & per eandem operatur in nobis bonam voluntatem. Hoc enim ſignificant illa verba S.Aug. *Aliter enim Deus præſtat, vt velimus, aliter verò, quòd voluerimus: vt velimus enim, & ſuum eſſe voluit, & noſtrum; ſuum vocando, noſtrum ſequendo.*

Quod

A *Quòd autem voluerimus, ſolus præſtat, id eſt, poſſe bene agere, & ſemper beatè viuere.* Vbi eodem modo tribuit vocationi Dei, id eſt, gratiæ excitanti, vt ſit id, quo Deus operatur in nobis, vt velimus, quamuis ipſum velle non fiat ſine nobis.

V. Tertia ſententia eſt, quòd opus bonum, quatenus procedit à Deo, tanquam à cauſa principali, vocatur gratia operans: ſecundùm verò quòd procedit à noſtro libero arbitrio, appellatur cooperans. Ratio potiſſima huius ſententiæ eſt; quoniam nos cooperamur Deo, vt definitur in Concilio Tridentino: ergo operatio Dei dicitur gratia operãs, noſtra verò cooperatio erit gratia cooperans.

Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 4.

Quarta ſententia eſt Caiet. 1. 2. q. 111. art. 2. & M. Soti lib. 1. de natura, & gratia, cap. 16. quòd ſcilicet gratia dicitur operans, ſecũdùm quòd in nobis cauſat intentionem finis: cooperans verò ſecundùm quòd nobiſcum cooperatur rectam electionem mediorum. Quam ſententiam defendunt multi recentiores Thomiſtæ, & videtur expreſſa ſententia S. Th. 1. 2. q. 111. art. 2. citato, vbi ait: *Eſt autem in nobis duplex actus. Primus quidem interior voluntatis: & quantum ad iſtum actum voluntas ſe habet, vt mota, Deus autem vt mouens; & præſertim cùm voluntas incipit bonum velle, quæ priùs malum volebat. Et ideo ſecundùm quòd Deus mouet humanam mentem ad hunc actum, dicitur gratia operans.* Quod probat ibi auctoritate S. Aug. ſuprà inducta dicentis: *Vt autem velimus, operatur: cùm autem volumus, vt perficiamus, nobis cooperatur.* Et in ſolut. ad 3. ſubdit: *cooperari dicitur aliquis alicui non ſolùm ſicut ſecundarium agens principali agenti, ſed ſicut adiuuans ad præſuppoſitum finem: homo autẽ per gratiam operantem adiuuatur à Deo, vt bonum velit. Et ideo præſuppoſito iam fine, conſequens eſt, vt gratia nobis cooperetur.*

VI. Pro reſolutione tamen huius difficultatis ſupponendum eſt primò cum S. Tho. art. 2. citato, *quòd operatio alicuius effectus nõ attribuitur mobili, ſed mouẽti. In illo ergo effectu, in quo mens noſtra eſt mota, & non mouens, ſolus autem Deus mouens, operatio Deo attribuitur: & ſecundùm hoc dicitur gratia operans. In illo autẽ effectu, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur, operatio nonſolùm attribuitur Deo, ſed etiam animæ: & ſecundùm hoc dicitur gratia cooperans.* Idem docet q. 27. de verit. art. 5.

Voluntas ſe mouet moraliter, & phyſicè.

Notandum ſecundò, quòd voluntas poteſt ſeipſam mouere dupliciter. Primo modo moraliter, quod contingit quando ex præuia volitione finis ſe applicat ad electionem mediorum. Secundò poteſt ſe mouere phyſicè, quando ſcilicet liberè producit actum; etiamſi non deliberet propriè de illo: poteſt enim aliquis actus eſſe liber, etiam ſi non ſit deliberatus, ſicuti contingit in volitione finis. Etenim, cùm quis appetit ſanitatem, tanquam finem, vel per actum charitatis ſe conuertit in Deum, tanquam in vltimum finem; certum eſt, quòd talis actus eſt abſolutè liber, cùm ſit meritorius vitæ æternæ; non tamen dicitur deliberatus, quia non præſupponit aliquam deliberationem rationis. Deliberatio enim non eſt de fine, vt finis eſt, ſed de mediis ad finem, atque adeò in illo non ſe mouet voluntas moraliter, ſed ſolùm phyſicè.

Notandum tertiò, quòd voluntas in omni operatione libera, ſiue ſit circa finem, ſiue circa media, ſemper ſe mouet phyſicè, quoniam (vt ſuprà dictum eſt, & inferiùs patebit ampliùs) de ratione actus voluntarij eſt, quòd procedat efficienter à principio intrinſeco ſe mouente ſaltem phyſicè, non tamen eſt neceſſe, quòd in omni ſua operatione, etiam libera, ſe moueat moraliter per deliberationem, vt patet in volitione finis. Cuius ratio eſt: nam, vt docet ſanctus Thomas prima ſecundæ, quæſtione 13. articulo tertio, & quæſtione 14. articulo 2. deliberatio & conſilium non eſt circa finem, ſed ſolùm circa media: ergo cùm quis vult finem, vt finis eſt, non ſe mouet moraliter: vt enim ſe moraliter moueat, oportet quod deliberet, & conſilietur circa exercitiũ actus. Dixi, *cùm vult finem, vt finis eſt*: nam ſi finis intermedius conſideretur, quatenus habet rationem medij in ordine ad vlteriorem finem, bene poteſt voluntas ſe mouere moraliter, cùm appetit illum. Ratio eſt: nam finis quatenus induit rationem medij, eſt obiectum deliberationis, & conſilij: poteſt enim aliquis deliberare, vtrùm in ordine ad conſequutionem vitæ æternæ expediat ſibi habere perfectam ſanitatem; quamuis ſanitas, vt eſt finis medicinæ, ſub conſultatione, & deliberatione non cadat.

Voluntas cõperatione tantum mediorum ſe mouet moraliter.

VII. PRima ergo concluſio noſtra ſit. Gratia operans moraliter, eadem eſt cum gratia excitante. Hanc

Gratia operans moraliter eadem eſt cũ gratia excitante.

B concluſionem damus auctoribus ſecundæ ſententiæ, quam ſolùm probant, ſi quid probant, argumẽta pro ea adducta. Præterea probatur: nam gratia operans moraliter eſt illa quæ alliciendo, inuitando, & ſuadendo facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur, vt ex ſupradictis patet: ſed totum hoc competit gratiæ excitanti: per illam quippe Deus illuſtrat intellectum, & allicit voluntatem, vt ſequatur bonũ, ſicut dictũ eſt ſuprà: ergo, &c. Quo fit, vt gratia cooperans ſolùm moraliter, à gratia excitante non differat: qui enim excitat alium, & ſuadet illi bonum, eſt cauſa moralis eiuſdem boni: ergo moraliter cooperatur illi ad tale bonum volendum, vel exequendum: ergo gratia cooperans ſolùm moraliter, eſt
C eadem cum gratia excitante. Verùm, quia ſacra Scriptura, Concilia, & Patres, præſertim SS. Auguſtin. & Thom. non loquuntur ſolùm in hoc ſenſu de gratia operante, vel cooperante, ſed in alio altiori, videlicet de gratia, quæ phyſicè, ſeu verè efficienter facit nos operari; & ſic operatur, vt operemur; ideo ſit

VIII. Secunda concluſio. Gratia operans phyſicè diſtincta eſt realiter à gratia excitante. Concluſio eſt contra auctores ſecundæ ſententiæ, qui, vt ſuprà viſum eſt, & patebit infrà, nullam admittunt operantem gratiam, quæ verè efficienter, ſeu phyſicè prædeterminando voluntatem, faciat nos facere: & omnia loca Scripturæ, Conciliorum, ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ, quæ in contrarium adducuntur,

Diſp. 4. & 86.

D explicant de gratia præoperante moraliter. Noſtram tamen concluſionẽ docent omnes recentiores Thomiſtæ, quam priùs non obſcurè tradiderunt ſancti Auguſtinus, & Thomas, vt dicetur ex profeſſo diſputatione 86. vbi multis teſtimoniis ſacrarum literarum, definitionibus Conciliorum, præſertim Concilij Arauſicani, & ſanctorum Patrum Auguſtini, & Thomæ apertiſſimis locis, ac rationibus Theologicis manifeſtum fiet, Deum per auxilium præoperantis gratiæ facere vt faciamus & operari, vt operemur, non ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interiùs moraliter attrahendo: ſed etiam verè efficienter, & efficaciter faciendo, ipſum arbitrium cooperari, & liberè conſentire Deo mouenti & vocanti. Ex hoc enim euidenter concludi-

Gratia operans phyſicè, diſtinguitur realiter à gratia excitãte.

E tur, gratiam hanc operantem realiter ab excitante diſtingui; cùm gratia excitans huiuſmodi effectum non habeat, vt auctores ſententiæ oppoſitæ fatentur. Nec ſatis eſt reſpondere, gratiam excitantem, culpa eius qui mouetur, & excitatur, huiuſmodi effectus non habere, quia liberum arbitrium cooperari non vult, nec conſentire Deo mouenti, & excitanti. Contendimus enim, Deum per gratiam operantem, de qua nunc loquimur, certò & infallibiliter ſibi ſubiicere humanam voluntatem, ac facere ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes: quod tamen

Digitized by Google

men per ſolam gratiam excitantem non efficit, vt patet ex his, quæ de effectibus gratiæ excitantis ſuperiùs dicta ſunt. A

Diſp.15.

Secundò, idem probatur. Gratia cooperans realiter diſtinguitur ab excitante: ergo & gratia operans. Probatur conſequentia: nam gratia operans, & cooperans non ſunt diſtinctæ, ſed eadem ſecundùm diuerſos effectus, vt 1.2.qu.111. art. 2. in corp. & ad 4. docet S.Thomas. Antecedens probatur: nam gratia cooperans attingit effectiuè piam operationem: gratia autem excitans non producit eandem operationem efficienter, ſeu phyſicè: ſed ſolùm moraliter attingit conſenſum voluntatis; ac per conſequens, quando producitur pia operatio, ſæpe non exiſtit talis gratia excitans: vnde efficienter operari non poteſt, quia quod non eſt, non operatur, cùm vnumquodque operetur, inquantùm eſt actu; ergo gratia operans realiter diſtinguitur ab excitante. B

Præterea probatur noſtra concluſio omnibus argumentis, quibus diſp.22.& 23. oſtenſum eſt, Deum per motionem præoperantis gratiæ phyſicè prædeterminare liberum arbitrium ad cooperandum, & conſentiendum Deo vocanti: cum ergo gratia excitans non ſic prædeterminet liberum arbitrium ad operãdum, ſed illud ita indeterminatum relinquat, vt cum ipſa gratia excitante ad cõſenſum ſimul ſtet eiuſdem arbitrij diſſenſus; relinquitur, talem gratiã excitantem realiter à gratia operante diſtingui.

Gratia operãs, & cooperans cõcurrit ad quamlibet piam operationem.

Tertia concluſio, ad quãcunque piam operationem, ſiue ſit intentio finis, ſiue electio mediorũ, ſiue ſit actus interior, ſiue exterior, ſemper concurrit gratia operans, ſaltẽ phyſicè, & gratia cooperans. Probatur: nam gratia operans phyſicè eſt, qua Deus operatur, vt operemur, prædeterminando voluntatem noſtram ad conſenſum: cooperans autem gratia illa eſt, qua Deus nobiſcum piam operationẽ operatur; ſed in quacunque pia operatione Deus verè efficienter per ſuam gratiam facit nos operari, & ſimiliter operatur nobiſcum ipſam operationẽ, vt conſtat ex definitione illa Conc. Arauſ. can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Vbi illud verbum *in nobis*, denotat effectum gratiæ operantis, ſicut illud verbum, *nobiſcum*, denotat effectum gratiæ cooperantis: ergo ad omnem piã operationem concurrit gratia operans in nobis, qua videlicet Deus operatur, vt operemur, faciens nos facere, id quod ipſe ſolus efficit, vt ſuprà oſtenſum eſt, & gratia cooperans, qua videlicet ipſam piam operationem efficit nobiſcum.

Secundò probatur. Noſtrum liberum arbitrium non operatur aliquem actum ſupernaturalem, niſi motum à Deo, vt habetur in Tridentin. ſeſſ. 6. de iuſtificat. canon. 3. & 4. ergo in omni operatione ſupernaturali liberum arbitrium & mouetur à Deo, & ſe mouet ſaltem phyſicè: ergo eſt ibi vtraque gratia operans ſcilicet, & cooperans. Probatur conſequentia: nã ſecũdùm S.Th. gratia operãs dicitur in ordine ad illum effectum, reſpectu cuius volũtas noſtra ſolùm ſe habet, vt mota: cooperans autem dicitur in ordine ad effectum, in quo mota ſe mouet.

Confirmatur. Voluntas noſtra in ordine ad motionem præuiam, qua mouetur à Deo ad actus ſupernaturales, habet ſe paſſiuè, cùm talis motio non producatur actiuè à noſtro libero arbitrio, ſed ſolũ à Deo, à quo eſt auxilium præoperantis gratiæ: ergo in ordine ad talem effectum gratia ſola operatur, & ita erit gratia operans. Rurſus voluntas mota à Deo producit actiuè, & liberè operationes ſupernaturales meritorias vitæ æternæ, & alias operationes ſupernaturales liberas: ergo ibi concurrit gratia cooperans.

Tertiò probatur apertiſſimis ſancti Auguſtini teſtimoniis, in quibus noſtram docet ſententiam, ſed præſertim libro de gratia, & libero arbitrio, capite 16. vbi ait: *Certum eſt, nos velle, cùm volumus; ſed ille facit, vt velimus bonum.* & infrà: *Certum eſt nos facere cùm facimus; ſed ille facit, vt faciamus: præbendo vires efficaciſſimas voluntati.* Quibus verbis in omni pia operatione duo diſtinguit ſanctus Doctor. Primum eſt facere nos velle, quod de vera efficientia ad modum cauſæ phyſicæ, vt patebit infrà, intelligendum eſt: & hoc ſoli Deo tribuit, ac per conſequens gratiæ operanti: nam gratia dicitur operans comparatione illius effectus, in quo voluntas ſe habet tantùm, vt mota: ſolus autem Deus mouet, vt ſuprà dictum eſt. Secundum eſt ipſum velle voluntatis noſtræ, cuius non ſolùm Deus, vel ſola gratia eius eſt cauſa efficiens, ſed etiam noſtrum liberum arbitrium cum illa, iuxta verbum Apoſt. *Abundantiùs omnibus laboraui, non autem ego ſolùs, ſed gratia Dei mecum.* Vnde comparatione huius effectus mens noſtra non eſt ſolùm mota à Deo, ſed ſimul etiam ſe mouet ſaltem phyſicè; ac per conſequens, talis effectus neceſſariò debet attribui gratiæ cooperanti. Sentit ergo ſanctus Auguſtinus ad quamcunque piam operationem concurrere gratiam operantem, & cooperantem. Quod magis confirmant verba illa eiuſdem libri, capite decimoſeptimo. *Vt velimus, ſine nobis operatur; cùm autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum operatur. Tamen ſine illo operante, vt velimus, vel cooperante, cùm volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus*: quod probat auctoritate Apoſtoli, cùm ſubdit, *De operante illo vt velimus, dictum eſt: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle. De cooperante illo, cùm iam volumus; & volendo facimus: Scimus, inquit, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Et libro primo ad Simplicianum quæſtione ſecunda, circa medium: *Aliter*, inquit, *Deus præſtat, vt velimus, aliter præſtat, quod voluerimus. Vt velimus enim, & ſuum eſſe voluit, & noſtrum: ſuum vocando, noſtrum ſequendo: quòd autem voluerimus, ſolus præſtat*, ac ſi diceret. Nos volumus cum Deo, ſed ſolus Deus facit nos velle: de quo plura in diſp. 100. dicenda erunt. Denique lib. de don. perſe. ca. 13. ſic concludit: *Nos ergo volumus, ſed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur etiam operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere & dicere: hoc eſt pium, hoc verum, vt ſit humilis, & ſubmiſſa confeſſio, & detur totum Deo.*

Diſp.36.

1.Cor.15.

C

Philip.1

Rom.8.

D

Reſpondent ad primum teſtimonium de gratia, & libero arbitrio, Auguſtinum dixiſſe, Deum facere vt velimus, etiamſi nos velimus, cùm volumus, & facere, vt faciamus, etiamſi nos faciamus, cùm facimus, quia tali vocatione ſecreta, noſtram præparat voluntatem, vt conſenſum facilè eliciat: in ſecundo etiam, & reliquis teſtimoniis idem omnino, & nihil aliud docere voluiſſe.

Hæc tamen ſolutio ambigua eſt, & noſtræ poteſt, & illorum adaptari ſententiæ. Vnde contra illam ſic argumentamur: nam, cùm inquiunt, Deum facere, vt velimus, & vt faciamus, quia tali vocatione ſecreta, noſtram præparat voluntatem, &c. vel per talem vocationem ſecretam intelligunt vocationẽ, qua Deus ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter, etiam interiùs moraliter attrahendo, facit nos velle, & operari. Et hoc doctrinæ ſancti Auguſtini minimè congruit, quia in eius ſentẽtia Deus per gratiam præoperantem, quam vocationem altam, atque ſecretam ſæpius appellauit, non ſolùm moraliter modo explicato id facit, ſed etiam verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, efficit, nos cooperari, & liberũ influxum in conſenſum adhibere,

E

Digitized by Google

bibere, vt diſputatione 86. manifeſtum fiet. Si autem intelligant vocationem altam & ſecretam; quæ vtroque modo, videlicet moraliter, & phyſice, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, facit nos cooperari, conſentiunt noſtræ ſententiæ: ac per conſequens fateri tenentur, Deum per auxiliũ præparantis gratię phyſicè determinare voluntatem ad quamcunque piam operationem in particulari cum omnibus ſuis circumſtantiis, vt diſputatione 22. & 23. nos diximus, & patebit ampliùs diſputatione 91. Præterea cùm adiiciunt, Deum vocatione ſecreta noſtrã præparare voluntatẽ, vt conſenſum facilè eliciat, difficultatẽ facit illud verbũ facilè, vt quid enim hoc verbũ interponunt? An verò non erat integer ſenſus, vt conſenſum eliciat? nã vt diſp. nonageſimaoctaua manifeſtum fiet, auxilium gratiæ non eſt ſolùm neceſſarium, vt facilè, ſed vt ſimpliciter liberum arbitrium conſenſum in piam operationem eliciat.

Si dicatur, Deum efficienter, ac phyſicè facere, vt faciamus, quia videlicet phyſicè, ac efficienter producit in intellectu, & voluntate illuminationes, & excitationes indeliberatas hoc fine, & hac intentione, vt faciamus, contrà: nam hoc eſt phyſicè efficere in nobis motiones illas indeliberatas, quibus moraliter tantùm, ſiue per modum ſuadentis, & inuitantis facit voluntatem cooperari; non autem ſaluatur per hoc, quòd Deus ſua gratia præoperante verè efficienter, ſeu phyſicè faciat nos cooperari.

X. Quartò probatur: nam ad quamcunque piam operationem duo ſunt neceſſaria, ſcilicet & cõcurſus Dei, & concurſus arbitrij creati; ſed concurſus Dei eſt prior, vtpote primæ cauſæ, quæ ſua operatione influit in omnes cauſas ſecũdas priùs ratione, & cauſalitate, quàm illæ ſuos attingant effectus, vt diſputatione 18. oſtenſum eſt: ergo in quacunque pia operatione inuenitur aliquid, quod ſoli Deo, & gratiæ operanti tribuitur, ſcilicet influxus in liberum arbitrium, vt in cauſam, quo præparatur, ſeu prædeterminatur ad piè operandum, & ipſa pia operatio à Deo, & à libero arbitrio procedens, quæ ſubinde attribui debet gratiæ cooperanti.

Iuxta hanc doctrinam intelligenda eſt ſententia Caietani, M. Soti, & aliorum Thomiſtarum: non enim intendunt negare hanc tertiam concluſionẽ, ſed ſolùm docere, in intentione finis voluntatem noſtram non mouere ſeipſam moraliter per deliberationem rationis, ſed moueri ſolùm à Deo, quantùm ad ſpecificationem actus; ac per conſequens, gratiam dici operantem comparatione finis, modo ſuperiùs explicato, cooperantem verò reſpectu mediorum. In eodem ſenſu poteſt intelligi prima ſententia: nam per actum interiorem voluntatis ſignificat intentionem finis, & per actum exteriorem, electionem mediorum, in qua acceptione ſumitur actus interior & exterior à ſancto Thoma, prima ſecundæ, quæſtione 18. artic. 6. in corpore, cum ait: *In actu voluntario inuenitur duplex actus, ſcilicet actus interior voluntatis, & actus exterior: & vterque horum actuum habet ſuum obiectum: finis autem propriè eſt obiectum interioris actus voluntarij.* Quibus verbis, vt ibi explicat Caietanus, per actum interiorem voluntatis intelligit intentionem, quę eſt circa finem; ac per conſequens, per actum exteriorem intelligit electionem: vnde in ſolutione ad ſecundum eiuſdem articuli ait, quòd ordinari ad talem finem, etſi accidat exteriori actui, non tamen accidit actui interiori voluntatis, qui comparatur ad exteriorem, ſicut formale ad materiale.

Actus interior voluntatis ſignificat intentionem finis, exterior electionem mediorũ.

Per hæc patet ſolutio ad primum, & ſecundum argumentum cum ſua confirmatione facta pro prima ſententia.

XI. Ad tertium pro ſecunda ſententia reſpondetur,

A primum, & remotum initiũ iuſtificationis in adultis ſumi a gratia excitante; proximum autem a gratia adiuuante, quæ gratiam operantem & cooperantem includit, per quam Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur. Vnde negandum eſt, Concilium Tridentinum in verbis inductis ſignificaſſe, gratiam operantem, de qua in tertia concluſione loquuti ſumus, eandem eſſe cum gratia excitante: neque enim gratia excitans concurrit efficienter cum libero arbitrio ad piam operationem, ſed ſolùm moraliter, vt ex præmiſſis patet. Gratia autem adiuuans eſt, quæ in libero arbitrio & cum illo eandem piam operationem efficit; & hęc gratia, quatenus mouet liberum arbitrium, & illud phyſicè prædeterminat ad conſentiendum, dicitur operans, B eo quòd comparatione huius effectus, voluntas noſtra eſt mota, & non mouens: ſolus autem Deus eſt mouens. Quatenus verò cum libero arbitrio ſic moto à Deo producit effectiuè piam operationem, dicitur gratia cooperans; quia in hoc effectu voluntas noſtra & mouet ſe, & mouetur: & ideo operatio non ſolùm attribuitur Deo, ſed etiam animæ. Vnde gratia adiuuans, quatenus mouet, & determinat liberum arbitrium ad operandum, dicitur operans; quatenus verò cum libero arbitrio moto à Deo producit piam operationem, dicitur cooperans. Et hic eſt legitimus ſenſus Concilij Tridentini, vt patet ex cap. 4. inducto, vbi antecedenter ad liberum conſenſum non ſolùm requirit excitationem, per quam Deus moraliter facit, vt faciamus, C ſed etiam motionem efficacem, per quam verè efficienter Deus efficit nos conſentire quam quidem prędeterminantem motionem gratiã phyſicè operantem appellamus. Et per hæc patet ad confirmationẽ.

Ad quartum reſpondetur, loca illa Auguſtini noſtram ſententiam efficaciter confirmare, & contrariam penitus euertere ex illis enim habemus primò, quòd, quamuis liberum hominis arbitrium liberè velit; ſolus tamen Deus eſt, qui facit eum velle, non ſolùm moraliter ſuadẽdo per gratiam excitantem, ſed etiam verè efficienter per gratiam operantem, faciendo, vt ipſum arbitrium conſentiat, & cooperetur, & ſimul tempore nobiſcum cooperando ipſum conſenſum. Habemus ſecundò, Deum duobus modis præparare voluntatem vt conſentiat. D Primò, ſuaſionę quadam morali, quæ eſt per gratiam excitantem. Secundò, per motionem prædeterminantem voluntatem ad conſenſum, quod fit per gratiam operantem, qua operans eſt. XII.

Ad quintum reſpondetur, quòd Deus ideo dicitur operari in nobis, vt velimus, quia ipſe ſolus facit, nos velle: licèt enim homo liberè velit, non tamen facit, ſe velle, ſed ſolus Deus per gratiam operãtem id efficit, vt diſputatione 100. ex diuerſis locis ſancti Auguſtini, & aliorum Patrum oſtendemus. Deus autem facit nos velle, & operatur in nobis initium bonæ voluntatis non ſolùm moraliter ſuadendo, ſed etiam verè efficienter, & efficaciter faciendo nos liberè conſentire; & ratione huius effectus dixit Auguſtinus: *Ipſe vt velimus, operatur incipiens.* Quia E verò etiam nos liberè cooperamur, ideo ſubdit: *Qui volentibus cooperatur perficiens.* Vnde quamuis idem ſit munus gratiæ operantis moraliter ipſum velle, & gratiæ excitantis; non tamen eſt idem munus gratiæ operantis phyſicè, & gratiæ excitantis; & conſequenter iſtæ duæ gratiæ realiter inter ſe diſtinguuntur.

Ad ſextum reſpondetur, quòd ex ipſa nominum ſignificatione nos colligimus noſtram ſententiam: XIII. operari enim ſolùm moraliter non eſt propriè operari, ſed metaphoricè, vt ſupra oſtenſum eſt. Vnde, cùm Aug. ait, quòd ſolus Deus operatur incipiens,

vel quòd ipſe ſolus operatur, vt velimus; non eſt intelligendus de ſola operatione morali, ſeu de operatione, qua ſolùm moraliter primò incipit ipſum velle, ſed etiam de operatione phyſica, per quam Deus primò inchoat noſtrum velle, faciendo, vt illi cooperemur, & liberè conſentiamus. Neque admittimus, gratiam adiuuantem, ſeu cooperantẽ, qua ratione adiuuans eſt, influxu dumtaxat ſimultaneo concurrere cũ noſtro libero arbitrio ad piam operationem: nam vt diſputatione ſequenti manifeſtum fiet, gratia adiuuans, & cooperans, quamuis ſimul tempore ſit cum influxu arbitrij, illum tamen ordine rationis, & cauſalitatis præcedit.

Ad ſeptimum reſpondetur, quòd illis verbis nomine vocationis S. Aug. non ſolùm comprehendit gratiam excitantem, quæ moraliter operatur, vt velimus, ſed etiam gratiam, qua Deus verè efficienter facit nos facere, vt dictum eſt. Vnde S. Tho. 1. 2. qu. 113. art. 1. ad 3. nomine vocationis intelligit auxilium gratiæ excitantis, & mouentis, id eſt efficaciter adiuuantis. Sic enim ait: *Vocatio refertur ad auxilium Dei interiùs mouentis, & excitantis mentem ad deſerendum peccatum: quæ quidem motio Dei non eſt ipſa remiſſio peccati, ſed cauſa eius.*

DISPVTATIO LXXXII.

Vtrùm gratia cooperans, inquantùm cooperans, ſit præueniens, ſeu præmouens liberum arbitrium ad conſenſum, an ſolùm pariter, & ſimultaneè cum illo in piam operationem influens.

I. HAnc difficultatem breuiter attigimus diſp. 72. concl. 2. ſed nunc operoſiùs diſcutienda eſt, & explicanda: quoniam ex eius intelligentia efficacia auxiliorum gratiæ, quam iuxta doctrinam SS. Auguſt. & Tho. defendere nitimur, lucidior apparebit.

Quidam ergo recentiores Theologi ſentiunt, gratiam cooperantem, qua ratione cooperans eſt, non præuenire influxum,, ſeu liberam cooperationem noſtri arbitrij, ſed pariter, & coinſtantaneè influere cum illo in operationes credendi, ſperandi, diligendi, &c. Probant ſuam ſententiam

Primò auctoritate S. Bernardi, lib. de gratia, & libero arbitrio, vbi explicans gratiæ operantis, & cooperantis naturam, ſic ait: *Ipſa liberum excitat arbitrium, cùm ſeminat cogitatum: ſanat, cùm immutat affectum: roborat, vt perducat ad actum: ſeruat, ne ſentiat defectum. Sic autem iſta cum libero arbitrio operatur, vt tantùm illud in primo præueniat, in cæteris comitetur. Ad hoc vtique præueniens, vt iam ſibi deinceps cooperetur: ita tamen quod à ſola gratia cæptum eſt, pariter ab vtroque perficitur: vt mixtim, non ſingillatim, ſimul, non viciſſim, per ſingulos profectus operetur. Nõ partim gratia, partim liberum arbitrium; ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt.* Quibus verbis expreſsè docet, gratiam Dei ſolùm præuenire liberum arbitrium, cùm illud excitat: in cæteris enim, inquit, quòd gratia comitatur liberum arbitriũ, cùm videlicet cooperatur illi. Et cùm ait, *quòd à ſola gratia cæptum eſt, pariter ab vtroque perficitur*, clariſſimè oſtendit, auxilium gratiæ cooperantis nõ eſſe præueniens, ſed pariter cum volũtate noſtra in piam operationem influens quod etiam docet Chryſoſt. homil. 12. ſuper epiſtolam ad Hebræos, cùm ait: *Non antecedit noſtras voluntates, ne lædatur liberum arbitrium*: quæ verba intelligenda ſunt de gratia cooperante: nam de gratia excitante in aliis locis docuerat, præuenire idem arbitrium.

Secundò. Cooperari alteri ad aliquem effectum, eſt pariter cum illo eundem effectum producere: cooperans enim, vt patet ex ipſa nominis ſignificatione, dicit reſpectum ad alterum ſimul operans: ergo gratia cooperans, inquantum cooperans, nullo modo antecedit liberum influxum, & cooperationem noſtri arbitrij, ſed eſt ſimul, & natura, & tempore cum illa.

Confirmatur. Ille, cui cooperatur alter, aliquid agit, vt Auguſtinus docet; ſed ante proprium influxum noſtrum liberum arbitrium nihil agit, cùm operatio arbitrij abſque eius influxu eſſe non poſſit, neque intelligi: ergo ante talem influxum Deus non cooperatur libero arbitrio; ac per conſequens gratia cooperans non eſt præueniens influxum eiuſdem arbitrij. Aug. locis allegandis diſput. 96. num. 1.

II. Tertiò. Cooperatio gratiæ ad noſtram conuerſionem, vel quamcunque aliam piam operationem, pendet ex libera operatione noſtri arbitrij, non ſecus atque concurſus, & influxus habituum virtutum ad noſtras operationes, pendet à cooperatione ipſarum potentiarum: id quod cauſa eſt, vt habitibus vtamur ad noſtras operationes, quando pro arbitrio noſtro volumus operari; eiſque non vtamur, quando ab operatione pro eodem arbitrio ceſſare volumus: ergo gratia cooperans non præcedit, ſed comitatur liberum influxum & cooperationem noſtri arbitrij, ſicut influxus habitus in operationem concomitatur influxum potentiæ. Probatur conſequentia: nam quod dependet ab alio, non præcedit illud, etiam ordine naturæ: quia id, quod eſt prius, non dependet à poſteriori.

Quartò. Gratia cooperans, & liberum arbitrium ſunt duæ cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim: ſed cauſæ partiales trahentes nauim, vel concurrentes ad alium effectum producendum, ita concurrunt ſimul ad illum effectum, vt neutra alteram præcedat, ſed à ſe inuicem in productione illius effectus pendent: ergo gratia cooperans non præcedit, nec præuenit cooperationem noſtri arbitrij, ſed ſimul omnino eſt cum illa.

Quintò. Qui cooperatur, aliquid cooperatur; ſed auxilium diuinæ gratiæ in illo priori ſigno rationis, vel inſtanti naturæ, antequam liberum arbitrium influat in conſenſum, nihil coperatur: quia non cooperatur ipſum conſenſum, aliàs ante cooperationem arbitrij intelligeretur conſenſus ipſe productus à ſola gratia, & ita liberum arbitrium merè paſſiuè ſe haberet in cooperatione eiuſdem conſenſus, quod eſt cõtra definitionẽ Concilij Tridentini, nec cooperatur in illo priori aliquid aliud, quia non eſt ſignabile, quid ſit illud: ergo ante liberũ influxum noſtri arbitrij nõ intelligitur gratia cooperans; ac per conſequens, talis gratia non præcedit etiam ordine naturæ eundem influxum, vel cooperationem arbitrij. Si dicatur, quòd gratia cooperãs, eatenus eſt præueniens ordine naturæ liberam cooperationẽ noſtri arbitrij, quatenus Deus per illam facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur; quod quidem antecedenter ad influxum eiuſdem arbitrij facit Deus in nobis, & ex hac parte gratia cooperãs eſt præueniens, quamuis comparatione ipſius piæ operationis ſimul concurrat cum libero arbitrio. contra hoc eſt Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. cap. 5. can. 4.

III. Sextum argumentum. Gratia Dei, quatenus facit, vt faciamus, non eſt gratia cooperans, ſed gratia operans phyſicè, vt diſp. præcedenti dictum eſt: nam comparatione huius effectus voluntas noſtra non ſe mouet, ſed ſolùm mouetur à Deo: ergo gratia cooperãs, formaliter loquendo, inquantum cooperans,

rans,non eſt præueniens, ſed concomitans liberum influxum noſtri arbitrij.

In contrarium eſt. Quia nos cooperamur gratiæ Dei ſubſequendo: ergo gratia Dei cooperatur nobis antecedendo, ac per conſequens gratia cooperans præuenit ordine naturæ cooperationem noſtri arbitrij. Antecedens eſt expreſſum Gelaſij Papæ I. in epiſt. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum; vbi explicans illud 1. ad Cor. 15. *Non autem ego, ſed gratia Dei mecum*, ait: *Quis autem audeat dicere Chriſtianus, aliquid habere boni ſine gratia? quando Magiſter gentium clamat, cuncta breuiter in ſe dona concludens: Gratia Dei ſum, id, quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit: vt oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſequutus, atque monſtraret, cooperatorem ſe eſſe gratiæ ſubſequendo? Sed plus omnibus, inquit, illis laboraui. Ac rurſus veritus, ne de ſe præſumere videretur, adiunxit: Non ego, ſed gratia Dei mecum. Non dixit: Ego, & gratia Dei mecum, ſed præpoſuit gratiam præcedentem ſe, atque ſubiunxit: Quid autem haberi poſſit ſine gratia, cùm ſit fides ipſa per gratiam?* Conſequentia verò probatur, quia verificari non poteſt, quòd liberum arbitrium cooperetur gratiæ, ſubſequendo, niſi gratia cooperetur eidem arbitrio, influxum illius ordine cauſalitatis antecedendo. (Gelaſius.)

Pro explicatione huius difficultatis notandum eſt, quòd in præſenti non loquimur de antecedentia, ſeu prioritate ſecundùm ordinem temporis. Certũ eſt enim apud omnes Theologos, gratiã cooperãtem eſſe in eodem inſtanti temporis cum influxu, ſeu cooperatione arbitrij creati. Nec etiam loquimur de prioritate ſecundùm dignitatem: nam omnes fatentur, cooperationem Dei excellentiorem eſſe, & magis principalem cauſam piæ operationis, quàm cooperatio liberi arbitrij: id quod etiam Semipelagiani, præſertim Fauſtus, ingenuè fatebantur, vt diſp. 2. num. 8. viſum eſt. Loquimur ergo de antecedentia, vel prioritate ſecundùm ordinem rationis, & cauſalitatis. Et controuerſia eſt: An gratia cooperans, formaliter loquendo, præueniat ordine rationis, & cauſalitatis cooperationem noſtri arbitrij, ita videlicet, vt iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus cooperatur, liberum arbitrium cooperatur; hæc autem ſit falſa: Quia liberum arbitrium cooperatur, Deus cooperatur: de qua quidem cauſali agendum erit ex profeſſo diſp. 98. & 99.

V. Secundò ſupponendum eſt ex dictis diſputatione præcedenti, gratiam cooperantem diſtingui realiter ab excitante: hoc enim eſt vnum ex potiſſimis fundamentis noſtrę ſententię. Recolẽda ſunt etiam, quæ circa concurſum generalem, & modum, quo Deus concurrit cum cauſis ſecundis ad ſuas operationes, dicta ſunt diſput. 18. 22. 23. & quæ circa dependentiam cooperationis liberæ eiuſdem arbitrij à Deo, præſertim in actibus ſupernaturalibus ſcripſimus diſp. 36. & quæ de eadem re dicemus diſp. 85. & 86. diſp. 96. & ſeq. vſque ad diſputationẽ 100. Ex iis enim, quæ in præallegatis diſputationibus dicta ſunt, & dicentur, reſolutio præſentis difficultatis facilè colligi poterit.

VI. (Gratia cooperans eſt præueniẽs concurſum lib. arb.) PRima ergo concluſio ſit. Gratia cooperans, quatenus ab excitante diſtinguitur, eſt præueniens liberam cooperationem arbitrij creati. Concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ: eamtamen docet expreſsè Magiſter Medina, prima ſecundæ, quæſt. 111. articulo 2. §. hæc doctrina, vbi ait: *Gratia operans, ſiue præueniens duplex eſt. Vna, quæ præuenit peccatorem, vt reſurgat: altera, qua peccator præuenienti Deo aſſentiens, iam reſurgit. Vtraque voluntatem præuenit Deus, ſed priorem ſubminiſtrando, ſolus operatur ſæpenumero, dum immittit in corda noſtra bonum cogitatum & excitat nos. In altera voluntas noſtra, Deum præuenientem ſubſequens, ei per velle, ſeu aſſenſum, cooperatur, dum excitata, & mota à Deo, incipit bene operari.* Quibus verbis apertè docet, gratiam adiuuantem, ſeu cooperantem eſſe præuenientem, & cooperationem noſtri arbitrij ſubſequi ordine cauſalitatis ad eandem gratiam. Quod circa medium commenti magis explicat dicens. *Itaque velle pænitere, velle reſipiſcere, velle accipere remiſſionem peccatorum, non eſt à ſola voluntate, ſed illud nobiſcum operatur Deus, dum immutando maleuolam voluntatem, eam facit beneuolam, & ſuæ voluntati conſentientem: Vnde voluntatem quidem noſtram Deus immutat gratia ſua operante, & ſic operatur in nobis velle; ſed tamen quia voluntas inuita mutari nequit, Deo cooperatur, dum ei conſentit.* Ecce ait, gratiam, qua Deus operatur in nobis velle (quam diſtinguit ab excitante) eſſe præuenientem. Eandem ſententiam defendunt omnes aſſertores, & propugnatores efficacis gratię, phyſicè prędeterminantis liberum arbitrium ad conſenſum, & eſt certa, ac valde conformis ſacris literis, decretis Summorum Pontificum, & Conciliorum, ac dictis ſanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ. Probatur ex illo ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere.* Et Iſaię 26. *Omnia opera noſtra operatus es in nobis, Domine.* Dicens enim *operatur in nobis*, quandam anteceſſionem ſignificat, qua Deus per gratiam cooperantem eadẽ opera efficit nobiſcum. Vnde ſanctus Proſper in epiſt. ad Auguſtinum, propter huiuſmodi anteceſſionem, & prioritatem ſecundùm ordinem cauſalitatis, eandem gratiam *præoperantem* appellat. Idem probari poteſt aliis locis Scripturæ, & definitionibus Conciliorum, quibus diſputatione 86. manifeſtum fiet, Deum per auxilium efficax præoperantis gratiæ facere actiuè propriè, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, vt liberum arbitrium ſuum adhibeat influxum, & cooperationem in conſenſum. Præterea idem confirmat auctoritas Gelaſij Papæ, argumento in contrarium inducto. (S. Proſper.)

Secundò probatur auctoritate ſancti Thomæ, prima ſecundæ, quęſtione 111. articul. 2. in corp. vbi ait: *In illo effectu, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur, operatio non ſolùm attribuitur Deo, ſed etiam animæ, & ſecundùm hoc dicitur gratia cooperans.* Quibus verbis apertè docet, mentem noſtram, ſeu liberum arbitrium, comparatione effectus, qui gratiæ cooperanti attribuitur, & moueri à Deo, & mouere ſeipſum: ergo gratia cooperans, inquantùm cooperans & mouet liberum arbitrium, & ſimul cum illo moto à Deo piam operationem producit: ſed omne mouens, inquantùm mouens præcedit ſaltem ordine naturæ motum mobilis: ergo gratia cooperans præcedit ordine naturæ cooperationem liberi arbitrij creati, qua ſeipſum mouet, & liberè conſentit Deo mouenti.

Confirmatur ex definitione illa Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium, à Deo motum, & excitatum nihil cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, &c. anathema ſit.* Ecce ait, liberum hominis arbitrium cooperari; motum tamen à Deo: quod vtique non ſolùm fit per gratiam excitantem, ſed etiam per adiuuantem, & cooperantem, quàm in cap. 5. eiuſdem ſeſſ. præuenientem eſſe non obſcurè docuerat, vt ſuperiùs declaratum eſt.

Tertiò probatur. Quodcunque opus meritorium filiorũ Dei eſt effectus gratiæ cooperantis, vt 1. 2. q. 114. in procemio docet S. Thomas, cùm ait: *Deinde conſiderandum eſt de merito, quòd eſt effectus gratiæ cooperantis*: ſed in quocunque opere meritorio voluntas noſtra nõ ſolùm ſe mouet phyſicè, ſed etiã mouetur à Deo, vt patet ex illo Rom. 8. *Qui ſpiritu* VII.

Digitized by Google

Dei aguntur, hi ſunt filij Dei. Ex quibus verbis colligit ſanctus Auguſtinus locis diſputatione 18. num. 16. allegatis, quòd filij Dei *aguntur vt agant, non vt ipſi nihil agant*: ergo priùs eſt, quòd filij Dei agantur, ſeu moueantur à Deo, quam quòd ipſi aliquid agant. Aguntur autem phyſicè per gratiam adiuuantem, ſeu cooperantem: nam per gratiam excitantem ſolùm mouentur moraliter ad liberum conſenſum, vt ſuprà dictum eſt, & inferiùs patebit ampliùs ergo gratia adiuuans, ſeu cooperans præuenit ordine naturæ, & cauſalitatis liberam cooperationem arbitrij.

Quartò. Gratia coopetans, ſeu ipſe Deus, per gratiam cooperantem influens, & liberum arbitrium, non ſunt duæ cauſæ partiales piæ operationis, ſed totales; quarum vna, ſcilicet liberum arbitrium intrinſecè ſubordinatur alteri, & ab ea, tanquam à ſuperiori, & priori cauſa efficiente, non ſolùm in eſſe, ſed etiam in ſua cooperatione, dependet, vt diſp. 85. 96. & 97. manifeſtum fiet: ergo gratia cooperans præcedit ordine rationis, & cauſalitatis cooperationẽ arbitrij. Probatur conſequentia: nam vbi eſt realis depẽdẽtia vnius ab alio, eſt ordo prioris, & poſterioris ſecundùm ordinẽ naturæ.

VIII. *Reſponſio.* Reſpondent, quòd ſicut vnum relatiuũ pendet ab alio correlatiuo, non tamen eſt prius, aut poſterius illo, ſed ſimul natura, vt Ariſt. docet in prædicamento relationis, & à ſe inuicem pendent, ita vt poſito vno relatiuo, ponatur aliud in rerum natura, & eo ablato, neceſſe ſit alterum auferri: ita proportionabiliter, quamuis cooperatio liberi arbitrij ſubordinetur cooperationi diuinæ; neutra tamen eſt prior altera, ſed à ſe inuicem pendent, & ſimul natura ponuntur in re, vel auferuntur.

Cõfutatio. Facilè tamen impugnatur hæc ſolutio: nam vnum correlatiuum non ſubordinatur alteri tanquam cauſæ per ſe efficienti, ſed tanquam termino, in ordine, ad quem eſſentialiter definitur: & propterea non poteſt intelligi vnum relatiuum ſine altero, ac per conſequens ſunt ſimul natura. Cæterùm cooperatio noſtri arbitrij dependet à Deo cooperante, tanquam à priori cauſa per ſe efficiente, vt ſupra dictum eſt, & inferiùs patebit. Vnde neceſſe eſt, quòd diuina cooperatio ordine naturæ, & cauſalitatis creati arbitrij cooperationem præcedat.

Quintò probatur: nam Fauſtus Regienſis, vt diſp. 2. num. 5. & 8. viſum eſt, aſſeruit, gratiam, & liberum arbitrium pariter ſociari in his, quæ pertinent ad ſalutem, eámque eſſe comitem, non præuiam humanorum meritorum, qui tamen primas partes ſoli gratiæ in opere noſtræ ſalutis tribuebat, & loquebatur de gratia adiuuante, ſiue cooperante: nam, vt patet ex dictis in diſputatione 2. num. 6. & 7. ille non negauit, ſed expreſsè conceſſit à gratia excitante humanas præueniri voluntates in operationibus piis, quæ fidem ſequuntur, quamuis aſſeruerit, fidem eſſe in nobis ex nobis: & tamen ſancti, qui contra illum ſcripſerunt, contendunt gratiam adiuuantem, ſeu cooperantem, nedum eſſe comitem, ſed etiam præuiam humanorum meritorum: ergo.

IX. Secunda concluſio. Gratia cooperans, inquantùm cooperans, præcedit ordine rationis, & cauſalitatis cooperationem arbitrij creati cum illa. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti: nam gratia cooperans quatenus ab excitante diſtinguitur, eſt præueniens, vt oſtenſum eſt; ſed inquantùm cooperans, eſt realiter diſtincta à gratia excitante; vt ex præmiſſis patet: ergo inquãtùm cooperans, eſt præueniens influxum creati arbitrij. Hæc concluſio ampliùs patebit ex ſolutione vltimi argumenti.

S. Bern. auctoritas cir- AD primum ergo argumentum reſpondetur; ſenſum S. Bernardi eſſe, quòd in ſola excitatione præueniat gratia cooperationem arbitrij, ſecundùm ordinem temporis: nã, regulariter loquendo, gratia excitans tempore antecedit liberum conſenſum arbitrij. *-ca gratiam cooperatẽ expẽditur.* Cùm autem ſubdit, quod *in cæteris comitatur*, loquitur de concomitantia ſecundùm inſtans temporis, non autem ſecundùm inſtans naturæ: nam in eodem contextu non obſcurè fatetur, cooperationem gratiæ ordine naturæ, & cauſalitatis præcedere cooperationem arbitrij: nam ſtatim ſubdit: *Non partim gratia, partim liberum arbitrium; ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt. Totum quidem hoc, & totum ex illa: ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa.* Ac ſi diceret; quamuis gratia & liberum arbitrium pariter, & ſimul tempore piam operationẽ producant; ordine tamen naturæ, & cauſalitatis gratiæ cooperatio præcedit. Id quod illa verba à S. Bernardo bis repetita deſignant: nempe totum ex illa: quibus deſignat, cooperationem arbitrij ex cooperatione gratiæ pendere; ac per conſequens gratiam, eiuſdem arbitrij cooperationem ordine cauſalitatis præcedere. Iuxta hanc doctrinam intelligenda eſt auctoritas Chryſoſtomi in eodem argumento inducta, de qua plura dicta ſunt diſputat. 22. numero 22. & 23.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quòd cooperari alteri ad aliquem effectum, eſt ſimul tempore cum illo eundem effectum producere; non tamen eſt neceſſe, quòd ſimul natura, ſeu cauſalitatis ordine vterque concurrat. X.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, vt gratia libero cooperetur arbitrio, ſufficit, vt in eodem inſtanti temporis, in quo gratia cooperatur, cooperetur etiam ipſum arbitrium, liberè influendo in conſenſum; quamuis ſecundùm inſtans naturæ cooperatio gratiæ præcedat, non quidem eliciendo piam operationem ſine nobis, ſed faciendo, quòd nos liberè, & infallibiliter conſentiamus.

Ad tertium argumentũ reſpondetur, quòd, quamuis cooperatio gratiæ non ſit, niſi in eodem inſtanti tẽporis adſit libera cooperatio arbitrij: non tamen dependet ab illa, ſicut Sol non dependet ex radio, quãuis nunquam ſit ſine illo. Nec eſt eadem ratio de cooperatione, & influxu habituũ, & influxu gratiæ cooperantis: nam habitus non prædeterminat potẽtiam, quantùm ad exercitiũ actus, cùm actualis vſus illius ſubiaceat poteſtati arbitrij: vtimur enim habitibus, cùm volumus. Cæterùm gratia cooperans non ſubiacet, quantùm ad vſum, poteſtati noſtræ voluntatis, ſed potiùs eam ſibi ſubiicit, & obſequentem facit, vt diſp. 87. perſpicuum fiet. Vnde cooperatio gratiæ præcedit ordine naturæ cooperationem noſtri arbitrij: influxus autem habitus in opera pietatis non præcedit ordine naturæ, ſed comitatur influxum potentiæ, eadem opera producentis. *Habitus, & auxilij actualis differentia.*

Ad quartum negatur antecedens, de quo ex profeſſo in diſp. 85. agendum erit.

Ad quintum reſpondendum erit latiùs diſputatione 98. Nunc breuiter dicimus, quòd inſtans naturæ non eſt inſtans, in quo, ſed inſtans à quo. Vnde non oportet, quòd pro aliquo inſtanti aſſignetur aliquid productum à ſola gratia cooperante, & non à libero arbitrio; ſed ſufficit, quòd intelligatur dependentia, quam influxus arbitrij habet à cooperatione gratiæ. Vnde non ſequitur, quòd liberum arbitrium merè paſſiuè ſe habeat, recipiendo conſenſum à ſola gratia productum.

Secundò reſpondetur, quòd, quamuis conſenſus liberi arbitrij non procedat effectiuè à ſola gratia, ſed à gratia, & libero arbitrio; primum tamen initium eiuſdem conſenſus à ſola gratia adiuuante procedit: ipſa enim eſt, quæ ſuppoſita gratia excitante, primò inchoat noſtrum cõſenſum, mouendo, & appli

Digitized by Google

& applicando liberum arbitrium ad operandum, vt in eadem diſputatione 98.patebit.

Ad ſextum reſpondetur, quòd effectus proprius gratiæ operantis eſt mouere tantùm: nam, vt ex S.Thoma dictum eſt, gratia dicitur operans, comparatione illius effectus, *in quo mens noſtra eſt mota, & non mouens, ſolus autem Deus mouens*; effectus autem gratiæ cooperantis eſt ille, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur. Nec ex hoc ſequitur, quòd gratia dicatur operans, & cooperans comparatione eiuſdem effectus; alius enim effectus gratiæ eſt mouere tantùm voluntatem; alius verò, eandem voluntatem mouendo, piam operationem ſimul tempore cum illa producere. Primus quidem effectus gratiæ operanti, ſecundus autem gratiæ cooperanti attribuitur: vnde non ſolùm gratia operans, ſed etiam gratia cooperans, inquantum cooperans, eſt præueniens.

Gratiæ operantis, & cooperãtis effectus.

DISPVTATIO LXXXIII.

Quid ſit Auxilium efficax præoperantis gratiæ, & in quo eius efficacia formaliter conſiſtat.

I. PRo intelligentia legitima ſtatus huius controuerſiæ ſupponenda ſunt & recolenda quæ in principio diſputationis 23.circa titulum quæſtionis obſeruauimus, ne vocibus ambiguis, & quæ ingenerare confuſionem poſſunt, veritas, quam ex animo inquirimus, occultari contingat. Ad hanc ergo quæſtionem quidem doctores reſpondent, eiuſmodi efficaciam non conſiſtere in vno tantùm, ſed in tribus, quæ ad illam conſtituendam ſunt neceſſariò requiſita. Primum eſt entitas motionis diuinæ tam ex parte intellectus quàm voluntatis, qua videlicet Deus intellectum illuminat, & voluntatem mouet interiùs, eam inclinando, & alliciendo per modum ſuadentis, vt Deo excitanti, & vocanti conſentiat. Secundum eſt congruitas illius motionis cum tali ſubiecto ſic diſpoſito, & in talibus circumſtantiis conſtituto: aliqua enim motio præuenientis gratiæ eſt congrua reſpectu vnius, qui habet talem complexionem, & inclinationem, vel minora peccata, aut tentationibus dæmonis, vel ſtimulis carnis non vexatur; quæ tamen non eſt congrua reſpectu alterius, eò quòd duram complexionem habeat, vel maiora peccata, aut quia tentationibus dæmonis, vel carnis aſſiduè vexatur. Ex quo inferunt, aliquam gratiam præuenientem eſſe congruam, & efficacem, ſi in tali tempore, & in talibus circumſtantiis alicui conferatur, quæ tamen non eſſet ei congrua, neque efficax, ſi eidem alio tempore, vel in aliis circumſtantiis donaretur. Tertium eſt præſcientia media, qua Deus, antecedenter ad decretum efficax conuertendi hominem, certò præſcit, vt aiunt, motionem illam ita aptari, & congruere voluntati huius hominis in particulari, vt ſi per illam præmoueretur in talibus circumſtantiis, eſſet infallibiliter conſenſurus.

II. Dicunt ergo primò, omnimodam efficaciam huius vocationis in hoc conſiſtere, quòd Deus infinita ſua ſapientia præuidens, quid vnaquæque cauſa, ſeu voluntas in omni euentu, & occaſione operatura ſit, ſi in ea conſtituatur; etiam cognoſcit, quando, & cui vocationi ſit vnaquæque voluntas aſſenſum præbitura, ſi ei detur. Vnde, quando vult hominem conuertere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo nouit illum conſenſurum: & talis vocatio appellatur efficax, quia licèt ex ſe non habeat infallibilem effectum; tamen, vt ſubeſt tali ſcientiæ diuinæ, infallibiliter eſt illum habitura: quod interdum poterit accidere cum ſpeciali congruitate, & efficacia morali talis vocationis, interdum ſine illa, cooperante libero arbitrio cum generali influxu gratiæ Dei: & vtroque modo gratia erit efficax, quamuis vna ſit copioſior, quàm alia.

Auxilii præuenientis gratiæ efficacia, in quo conſiſtat ſecundùm aliquos.

Hinc inferunt, hanc efficaciam non eſſe phyſicam, ſed moralem, neque eſſe ſpectandam ex ipſa vocatione ſecundùm ſe, id eſt, ſecundùm illam entitatem, vel motionem, quam ponit in homine, ſed prout progreditur à Deo, & eſt ſub intentione, ac ſcientia, ſeu directione eius. Et per ſcientiam intelligunt ſcientiam mediam, de qua in diſp.7.mentionem fecimus.

Iuxta hanc efficacitatis modum, intelligendam eſſe aiunt doctrinam Aug. & rationem reddunt, quia non conſiderauit tantùm congruitatem, quàm vocatio ſecundùm ſe habet cum ingenio, vel natura hominis, quę eſt congruitas quaſi in actu primo; ſed etiam, ac præcipuè, proportionem illam conſiderauit, quæ in hoc conſiſtit, quòd vocatio tunc datur, quando operatura eſt, quæ propriè conſiſtit in actu ſecundo, & maximè congrua dici poteſt; quia maximè congruit homini, cui melius eſt vocari, quando reſponſurus eſt, etiamſi remiſsè vocetur, quàm fortiter vocari, cùm conſenſurus non eſt. Probant hanc ſententiam

Primò auctoritate S. Auguſtini, qui ad gratiam efficacem, quam ſæpius vocat gratiam ſecundùm propoſitum, præter entitatem motionis in intellectu, & voluntate receptæ, prædictam congruitatem requirit: ſic enim ait: *Illi enim electi, qui congruenter vocati, illi autem, qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, non electi; quia non ſequuti, quamuis vocati.* Et poſt pauca: *Non volentis*, inquit, *neque currentis ſed miſerentis eſt Dei qui hoc modo vocauit, quomodo aptum erat eis, qui ſequuti ſunt vocationẽ. Nam cuius miſeretur, ſic eum vocat, quomodo ſcit ei cōgruere, vt vocantem non reſpuat.* Et ad idem videtur alludere lib.de ſpiritu, & lit.cap.34 dicens; *Viſorum ſuaſionibus agit Deus, vt velimus, & vt credamus, ſiue extrinſecùs per Euangelicas exhortationes, ſiue intrinſecùs, vbi nemo habet in poteſtate, quid ei veniat in mentem; ſed conſentire, vel diſſentire propria voluntatis eſt.* Et ſtatim ſubdit: *His ergo modis Deus agit cum anima rationali, vt credat.* Quibus verbis apertè ſignificat Deum facere, vt credamus per moralem ſuaſionem. Item etiam lib.2. de peccatorum meritis & remiſ.cap.17.explicans, in quo conſiſtat efficacia vocationis, inquit: *Nolunt homines facere, quod iuſtum eſt, ſiue quia latet, an iuſtum ſit, ſiue quia non delectat. Tantò enim quidque vehementiùs volumus, quantò certiùs, quàm bonum ſit, nouimus, támque delectamur ardentiùs. Vt autẽ innoteſcat, quod latebat, & ſuaue fiat, quod non delectabat, gratiæ Dei eſt; quæ hominum adiuuat voluntates.* Et tract.16.in Ioannem, explicans illud, *Niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*, intelligit hoc de tractione morali: ait enim: *Voluntate credo, ſi trahor: parum eſt voluntate, etiam voluptate traheris, non neceſſitate.* Et poſt pauca; *Nuces puero demonſtrantur, & trahitur, & amando trahitur. Si verum eſt: Trahit ſua quemque voluptas, non trahet reuelatus Chriſtus à Patre?* Quibus verbis, per moralem ſuaſionem trahi hominem ad Chriſtum ſignificat. Et epiſtol. 105 ait, per illam vocationem altam, atque ſecretam, *ſic Deum agere ſenſum, vt ei accommodet aſſenſum*: in illis enim particulis, *ſic*, & *vt*, ſignificat, in hac vocatione ſeruare Deum modum vnicuique accommodatum, vt in aſſenſum, ſeu conſenſum inducatur. Idẽ indicat lib.de præd.Sanct.c.8.dicẽs: *Valde*

Aug. lib 2. quæſt.ad Simplicianum, q.2. tom.4.

Ioan.6.

remota eſt à ſenſibus carnis hæc ſchola, in qua Pater ſic docet, nec agit hoc cum carnis aure, ſed cordis. Item etiam libro de dono perſeuerantiæ, capit. 14. cùm de Tyriis, & Sidoniis dixiſſet: *Quoniam, vt crederent non eis datum, etiam vnde crederent, eſt negatum;* ſubdit: *Ex quo apparet, habere quoſdam in ipſo ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant*, &c. Quibus verbis ad efficaciam gratiæ requirere videtur congruitatem vocationis, quæ conſiſtit in quadam proportione inter talem illuminationem, vel inſpirationem, tali modo à Deo effectam in homine talis complexionis, naturæ, & conditionis.

III. Secundò probatur, etiam eiuſmodi congruitatem non ſatis eſſe ad illam efficaciam, quam Auguſtinus tribuere intendit tali vocationi, nimirum quòd omnino infallibiliter conſequatur effectum. Nam hæc infallibilitas tanta eſſe debet, vt implicet contradictionem aliquando deficere, ſed ex vi illius congruitatis ſolius non poteſt eſſe tanta infallibilitas: ergo illa non ſufficit ad efficaciam vocationis. Maior patet: nam hæc vocatio eſt medium accommodatum intentioni Dei efficaci: implicat autem contradictionem, voluntatem Dei efficacem non impleri: ergo non poteſt illa vocatio eſſe proportionatum medium, niſi ſit ita infallibilis, vt prorſus repugnet, & contradictionem implicet, non conſequi effectum ſuum. Minor verò probatur: nam tota illa congruitas ex ſe ſolùm inducit quandam moralem certitudinem, cui abſolutè non repugnat, vt vocationi ſic congruæ liberum arbitrium reſiſtat, adeò vt Anſelmus dixerit, potuiſſe Paulum reſiſtere ſuæ vocationi quamtumuis efficaciſſimæ: ſic enim ait Matth. 6. circa illa verba, *Fiat voluntas tua. Licet ſit percuſſus Paulus, tamen voluntas eius erat libera, vt reſiſteret, ſi vellet.* Propter quod Chryſoſt. homil. 31. & 56. in Matth. agens de vocatione Matthæi, & Pauli, dicit, non prius Deum illum vocaſſe, quia prænouit, tunc vocationem fuiſſe penetraturam eius animam. Sentit ergo, non ſufficere efficaciam, quam poterat habere vocatio ex peculiari congruitate ad ingenium, vel conditionem Pauli, aut Matthęi, ſed oportuiſſe, vt Deus etiam obſeruaret tempus, in quo pręſciret, vocationem illam fuiſſe effectum habituram, ſi ei daretur.

Tertiò id probant, quia propterea S. Aug. efficaciam huius vocationis non ponit in neceſſitate, ſed in infallibilitate, & certitudine, vt ſignificaret, ad eandem efficaciam eſſe neceſſariam præfatam Dei præſcientiam, neceſſitas enim ad cauſam, certitudo autem, & infallibilitas ad præſcientiam ſpectant, vt alias Capreolus notauit 1. diſt. 40. quæſt. 1. art. 1. ad 2. contra 2. concluſionem. Vnde Auguſtinus de bono perſeuer. capit. 14. hanc vocationem ait pertinere ad ea beneficia, *quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur.* Propterea etiam nunquam dixit, voluntatem non poſſe reſiſtere tali vocationi, ſed ſolùm nunquam ei reſtituram, vt patet lib. de præde. SS. cap. 8. quia pręſcientia non aufert poteſtatem ſimpliciter faciendi oppoſitum eius, quod præuiſum eſt.

IV. Hunc etiam modum efficacitatis vocationis ſignificaſſe aiunt Chryſoſtomum citatis locis, & eumdem indicaſſe Ambroſium, vel qui ſub nomine eius exponit verba illa ad Rom. 8. *Iis, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti*, dicens: *Iſ ſecundùm propoſitum vocantur, quos credentes præſciuit Deus futuros ſibi idoneos: vt antequam crederent, ſcirentur.* Et pro eadem ſententia referunt Origenem ad Rom. 9. dicentem: *Certum eſt, Deum non ſolùm ſcire vniuſ-*

A *cuiuſque propoſitum, ſed etiam præſcire. Sciens, & antea præſciens, tanquam bonus diſpenſator, & iuſtus, vniuſcuiuſque motibus, & propoſito vtitur ad ea perficienda, quæ vniuſcuiuſque animus, & voluntas elegit:* ergo, &c.

Confirmant eandem ſententiam omnibus argumentis diſput. 7. adductis, quibus perſuadere nituntur, eſſe in Deo conſtituendam ſcientiam illam mediam, qua ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis, Deum certò præſcire exiſtimant, quid ex ſua innata libertate arbitrium noſtrum eſſet operaturũ ex hypotheſi, quòd cõſtitueretur à Deo in talibus circũſtantiis, & tali vel tali excitatione moueretur.

Quartò id probant ratione, quia nullo alio conuenienti modo poteſt efficacia auxilij gratiæ declarari: & hic modus eſt ſufficientiſſimus, & aptiſſimus

B tum ad conciliandam libertatem cum gratia, tum ad declarãdum, quomodo efficacia gratiæ, quæ conſequitur effectum, non excludat ſufficientiam eius, quæ effectum non conſequitur: tum denique ad concilianda varia dicta ſanctorum de diuina prædefinitione, ſeu prædeſtinatione circa hominem. Probant antecedens: nam alius modus efficaciæ, qui conſiſtit in phyſica prædeterminatione voluntatis ad conſentiendum, & cooperandum Deo excitanti, & vocanti, & repugnat libertati, & tollit ſufficientiam gratiæ ab iis, quibus hæc gratia phyſicè prædeterminans non datur. Nec oporteret Deum obſeruare tempus, & modum excitandi, & vocandi eum, quem vellet conuertere; quia prædeterminatio hæc phyſica ſemper, & neceſſario habebit effectũ,

C ſi adhibeatur. Vnde neque, vt homo feruentiùs conuertatur, quidquam referret maior vocatio, ſeu excitatio, quia Deus poteſt prædeterminare liberum arbitrium, prout voluerit, & totum pendet ex hac prædeterminatione. Quòd autẽ hic modus ſit ſufficientiſſimus, & aptiſſimus ad conciliandã libertatẽ cum gratia: probatur, quoniam iſta cauſalitas vocationis eſt moralis: nam fit per modũ ſuaſionis, & inductionis: moralis autem perſuaſio, & inductio libertati arbitrij non repugnat, vt per ſe cõſtat, neque etiam infallibilitas, quæ oritur ex præſcientia; quia illa, vt ſic, non eſt ex cauſa, ſeu ex ſuppoſitione antecedente, ſed ex ſuppoſitione ipſius rei futuræ, in ratione obiecti veri, & cognoſcibilis. Et hinc conſequenter facilè intelligitur, quomodo ſine hac effi-

D cacia gratiæ poſſit eſſe gratia ſufficiens in his, qui non conuertuntur; quia poteſt id prouenire ex ſola voluntate eorum, quę poteſt non cõſentire, etiamſi gratia in actu primo habeat omnem ſufficientiam: & ita loquitur Scriptura; *Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti:* & ſæpe aliàs. Matth. 23.

Quintò. Gratia, quæ eſt efficax reſpectu vnius, eſt inefficax reſpectu alterius; & ſimiliter eadem gratia comparatione eiuſdem perſonæ eſt efficax, ſi conferatur in hoc tempore, & in talibus circumſtantiis, & inefficax, ſi conferatur in aliis: ergo efficacia gratiæ non conſiſtit in aliqua motione phyſicè prædeterminãte liberum arbitrium ad conſenſum: hæc enim V.

E gratia prædeterminans quocunque tempore, & in quibuſuis circumſtantiis collata, ſuum infallibiliter ſortitur effectum: ergo conſiſtit in motione congrua, & attemperata complexioni, qualitati, & diſpoſitioni ſubiecti, quam Deus præſcit habituram effectum, ſi ei conferatur. Antecedens probatur, quia in naturalibus propter diuerſam diſpoſitionem, vel reſiſtẽtiam mobilis eadem prorſus motio eſt efficax ad mouendum vnum ſubiectum: & inefficax ad mouendum aliud. Si enim quis virtute motiua, vt quatuor, intendat mouere ſubiectum reſiſtens, vt octo, non mouebit illud: quoniam, vt dicit Ariſtoteles, à proportione minoris inæqualitatis non fit actio: ſi autem moueat ſubiectum

reſiſtens

reſiſtens, vt duo, efficaciter mouebitur: quoniam reſiſtentia paſſi minor eſt motione mouentis. Sed ſimiliter contingit in actionibus liberis, etiam ſupernaturalibus: contingit enim vnum ſubiectum habere maiorem reſiſtentiam, quàm aliud; quia videlicet eſt duræ complexionis, prauæ inclinationis, aut pluribus eſt inuolutum peccatis; quod etiam cõtingere poteſt comparatione eiuſdem ſubiecti pro diuerſis temporibus; nam in vno tempore eſt bene affectum ad diuina; minoráque habet peccata, nulliſque tentationibus dæmonis incitatur ad malum; in alio autem tempore eſt duræ ceruicis, malè diſpoſitum, vel affectum ad res diuinas, & pluribus peccatis conſtrictum, atque vehementi aliqua tentatione vexatum: ergo eadem motio præuenientis gratiæ erit efficax comparatione vnius ſubiecti, & inefficax comparatione alterius: & idem erit dicendum de gratia præueniente reſpectu eiuſdem ſubiecti pro diuerſis temporibus in quibus contingit diuerſimodè eſſe affectum.

Confirmari poteſt hoc argumentum omnibus rationibus diſp. 108. adducendis, quibus auctores oppoſitæ ſententiæ probare contendunt, exiſtentibus in duobus hominibus auxiliis præuenietis gratiæ omnino æqualibus, contingere, quòd vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur; alter verò in peccato permaneat, & damnetur. Ex hoc enim principio, ſi ſemel admittatur, deducitur, gratiam præuenientem non eſſe efficacem ſecundùm ſuam realem, & intrinſecam virtutem: ſed ex congruitate prædicta ſimul cum præſcientia, qua Deus ſcit, quòd, ſi liberum arbitrium per eam præmoueatur, ſit infallibiliter præſtiturum conſenſum.

VI. Diſput. 18. 22. & 23.

In contrarium eſt. Nam, vt ex præmiſſis patet, Deus, inquantum eſt auctor naturæ, per concurſum generalem, ad modum cauſæ phyſicæ, prædeterminat omnes cauſas ſecundas, etiam liberas, ad ſuas operationes, iuxta modum propriæ naturæ: ergo inquantum eſt auctor gratiæ per auxilium ſupernaturale prædeterminat, ad modum cauſæ phyſicæ, noſtrum liberum arbitrium ad conſentiendum Deo excitanti, & vocanti.

Huius difficultatis reſolutio ex iis, quæ in lib. 3. de concurſu Dei generali dicta ſunt, colligi poteſt, & præſertim ex notatis diſput. 18. 22. 23. & duabus ſequentibus, in quibus fundamenta ſententiæ, quæ aſſerit, Deum per auxilium efficax præoperantis gratiæ, ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminare voluntatem noſtram, vt liberè, & infallibiliter cooperetur Deo excitanti, & vocanti, ſtabilita ſunt.

VII. Auxilij diuini efficacia præſupponit motionẽ moralem.

Sed pro maiori explicatione huius difficultatis, ſupponendum eſt primò, quòd in omnium ſententia ad auxilium efficax præoperantis gratiæ præſupponitur motio moralis, ſeu per modum ſuadentis, quæ fit per obiecti propoſitionem congruam, per quam apparet obiectum illud amabile, & conueniens voluntati. Cuius ratio eſt. Quia cùm nihil ſit volitum, quin præcognitum, voluntas non poteſt aliquid appetere, niſi prius per intellectum ei proponatur, àquam conueniens. Ex hoc autem, quòd ſic proponitur obiectum, vt amabile, inclinatur moraliter voluntas, allicitur, & quaſi inuitatur, vt illud velit. Quia verò voluntas, dum eſt in via, non poteſt efficaciter moueri ab aliquo obiecto, vt expreſsè docet S. Thomas; hinc eſt, quòd motio illa moralis ſola, quantumuis perfecta, non poteſt inducere infallibiliter conſenſum voluntatis: vnde ex alio capite prouenire debet infallibilitas futuri conſenſus ſuaſio enim non cogit inuitum, vt ex S. Auguſt. docet S. Tho. q. 3. de malo art. 3. in corpore.

S. Tho 1. p. q. 106 ar. 2. in corp. & q. 111.

Gratia efficax ſemper eſt cõgrua.

Supponendum eſt ſecundò, quòd in omnium ſententia, gratia efficax eſt congrua, qua ita moueatur voluntas, vt ſit infallibiliter præſtitura conſenſum. Cùm enim Deus attingat à fine vſque ad finem fortiter, & diſponat omnia ſuauiter, ſic mouet efficaciter voluntatem, vt conſentiat, congruè mouet; & vt congruit naturæ voluntatis. Vnde S. Thom. p. 2. q. 10. art. 4. inquit, *quòd magis repugnaret diuinæ motioni, ſi voluntas per eam neceſſariò moueretur, quod non competit ſuæ naturæ, quàm ſi moueretur liberè, prout congruit ſuæ naturæ.* Difficultas ergò eſt, vnde proueniat talis congruitas gratiæ; an illam ſecum afferat ipſum auxilium, quod dicitur efficax, ita vt cuicumque homini tribuatur, & in quibuſuis circumſtantiis ſit congruum ad mouendum efficaciter voluntatem: an verò hæc congruitas ſit extrinſeca, vel deſumatur ex circumſtantiis extrinſecis ipſi auxilio efficaci, ita videlicet, vt varietur, ſecundùm diuerſas circumſtantias, & qualitates ſubiecti: atque adeo motio, quæ eſt congrua reſpectu vnius, non ſit congrua reſpectu alterius, & ſimiliter motio, quæ eſt congrua reſpectu vnius in tali tempore, & in talibus circumſtantiis, non ſit congrua reſpectu eiuſdem in alio tempore, & in aliis circunſtantiis.

vt per illã operetur lib. arb.

Gratiæ efficacis congruitas eſt illi intrinſeca.

VIII.

PRima igitur concluſio ſit. Auxilium efficax præoperantis gratiæ ſecundùm ſuam realem virtutem, & perfectionem intrinſecam, quam habet, vt venit à Deo, eſt congruum, vt per illum efficaciter moueatur voluntas in quibuſcumque circumſtantiis tribuatur illi. Itaque illa congruitas auxilij non dependet ex complexione naturali ſubiecti, neque ex aliis accidentibus illius, nec variatur ex diuerſitate illorum, qui per motionem efficacem adiuuantur. Probatur hæc concluſio. Nam, vt diſputatione præcedenti & diſputatione 73. oſtenſum eſt, auxilium præoperantis gratiæ non dependet in ſua efficaci ex libero influxu, & cooperatione arbitrij creati cum eodem auxilio, etiam vt à conditione, ſine qua efficax non eſſet, ſed ab intrinſeco habet, quòd ſit efficax, ſcilicet à reali virtute, & perfectione, quam ſecum affert, vt venit à Deo, & quatenus videlicet eſt inſtrumentũ voluntatis Dei, nulla præſuppoſita ſcientia media, efficaciter volentis hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere. ergo cuicumque tribuatur, & in quibuſcumque circumſtantiis eſt congruum, vt virtute illius liberum arbitrium ſit infallibiliter conſenſurum, & cooperaturum Deo excitanti, & vocanti. Confirmatur. Nam, vt diſp. 87. patebit, poſtquam Deus excitauit hominem, non expectat voluntatem eius, vt purgari velit, ſed per auxilium efficax præoperantis gratiæ actiuè propriè efficit, vt velit; id quod ex profeſſo diſp. 95. & ſeq. latiùs oſtenſuri ſumus: ergo ſecundum ſe & prout venit à Deo, eſt congruum, vt, ſi liberum hominis arbitrium in quibuſlibet circumſtantiis poſitum per illud præmoueatur, ſit infallibiliter conſenſurum.

X

Diſp. 87.

IX. Voluntas Dei eſt efficaciſſima.

Secundò probatur. Quando agens infinitæ virtutis mouet aliquod ſubiectum, tale ſubiectum infallibiliter mouetur, quia tunc reſiſtentia paſſi non ſuperat, nec adæquat virtutem agentis. Sed Deus eſt agens infinitæ virtutis: dicitur enim Eſther 13. *Domine, Domine, Rex omnipotens: in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſraël.* Vnde ſanctus Thomas 2. 2. quæſtione 24. articulo 11. in corp. ait, quòd *Spiritus ſanctus infallibiliter operatur, quodcunque voluerit*, & 1. 2. quæſt. 112. articulo 3. in corp. inquit: *Si ex intentione Dei mouentis eſt, quòd homo, cuius cor mouet, gratiam cõſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur, ſecundùm illud Ioan. 6. Omnis, qui audit à Patre, didicit & venit ad me*: quod etiam ex profeſſo oſtendit S. Aug. in Enchirid. ad Laur. c. 95 & in aliis

Digitized by Google

in aliis locis diſput. 31. & 32. à nobis inductis: ergo motio Dei efficax reſpectu cuiuſcunque hominis, in quibuſlibet circumſtantiis poſiti, erit medium congruum, & aptum, vt infallibiliter inducat effectum, ad quem ex Dei intentione datur: faciatque ſubinde hominem liberè conſentire, & piè operari: alias per voluntatem hominis voluntatis diuinæ impediretur effectus; quod eſſe impoſſibile, ſuprà oſtendimus. Reſpondent, quòd Deus non habet abſolutum, & efficax decretum conuertendi hominem, niſi ſuppoſita ſcientia media, qua ante decretum ſuæ voluntatis certò cognouit, quòd ſi Petrus moueretur tali auxilio, in talibus circumſtantiis, ſit ex innata eius libertate infallibiliter conſenſurus. Sed hæc ſolutio falſo innititur fundamento. Iam enim ſuprà diſp. 7. ex profeſſo oſtendimus, ſcientiam illam mediam, quam ante liberum decretum voluntatis eius conſtituunt, non dari etiam in Deo.

Confutatio.

Tertiò probatur. Quoniam ſequeretur, quòd vltima ratio differentialis, propter quam auxilium gratiæ eſt congruum, reſpectu huius ſubiecti, & conſequenter efficax, ſit reducenda ad aliquid naturale, videlicet in particularem complexionem huius indiuidui, aut in aliquam conſtellationem cæleſtem, aut verò in aliquam ſumptionem cibi, aut potus; conſequens eſt falſum: nam eſſet reducere gratiam in natura: ergo. Sequela probatur: nam, iuxta auctores oppoſitæ ſententiæ, idem auxilium Dei datum homini in talibus circumſtantiis, in quibus habet cor lætum, aut etiam tali complexione diſpoſitum, auxilium eſt congruum; illi & aliàs non eſſet congruum; ſed talis complexio, aut diſpoſitio poteſt prouenire ex conſtellatione cæleſti, vel ex alia cauſa naturali: ergo.

X. Confirmatur hæc ratio auctoritate S. Auguſtini libro de prædeſtinatione Sanctorum cap. 5. vbi reiicit omnia naturalia, cùm agitur de gratia Chriſti: ſic enim ait: *In hac Apoſtoli euidentiſſima intentione, qua contra humanam ſuperbiam loquitur, ne quiſquam in homine, ſed in Domino glorietur, dona Dei naturalia ſuſpicari, ſiue ipſam totam, perfectámque naturam, qualis in prima conditione donata eſt, ſiue vitiatæ naturæ qualeſcumque reliquias, nimis, quantum exiſtimo, abſurdum eſt.* Idem dicit quæſt. 2. ad Simplicianum, verbis diſputatione 55. num. 8. inductis. Nec ſatis eſt reſpondere, quòd S. Auguſtinus in his locis ſolùm intendit docere, non dari ex parte naturæ aliquod meritum, rationem, vel conditionem, propter quam Deus conferat alicui gratiam congruam, vel attemperatam eius complexioni, vel diſpoſitioni; non tamen negat dari ex parte naturæ, ſeu complexionis, aut diſpoſitionis eius aliquam conditionem, ſine qua gratia præueniens, quā pro ſua ſola, & gratuita liberalitate, Deus confert tali ſubiecto, non eſſet illi attemperata, nec congrua, vt ſi per illam præmoueatur, ſit infallibiliter conſenſurum: cùm in aliis locis ſupra inductis, non obſcurè videatur docere contrarium. Hæc enim ſolutio ſufficienter, vt arbitror, impugnata eſt ſuprà, cùm de gratuita Dei prædeſtinatione ageretur. Ibi enim oſtenſum eſt, iuxta doctrinam Sancti Auguſtini, etiam non dari ex parte noſtra rationem, vel conditionem, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem in Deo præexiſtens, non haberet rationem prædeſtinationis, comparatione huius, vel illius hominis: ergo ſimiliter dari non poteſt ex parte noſtra aliqua ratio, vel conditio, ſine qua gratia præueniens non eſſet congrua, vel efficax comparatione huius, vel illius hominis: eadem quippe argumenta procedunt de ipſa prædeſtinatione, & de gratia congrua, & efficaci, quæ eſt illius effectus.

Solutio.

Confutatio. Diſp. 37.

XI. Quartò probatur. Congruitas auxilij præuenientis gratiæ, vel eius efficacia non expectat humanam voluntatem, vt purgari velit: ſed efficit eam velle, vt diſp. 95. patebit, neque obſeruat, vel requirit neceſſariò circumſtantias temporis, aut loci, vel diſpoſitiones alias ſe tenentes ex parte ſubiecti, vt patet ex S. Proſpero lib. de ingratis cap. 15. vbi ait: Gratiæ efficacia non pendet ex circumſtātiis ſubiecti, loci, tēporis, &c.

At verò Omnipotens hominem cùm gratia ſaluat:
Ipſa ſuum conſummat opus, cui tempus agendi
Semper adeſt, quæ geſta velit; non moribus illi
Fit mora, non cauſis anceps ſuſpenditur vllis;
Nec, quod ſola poteſt, cura officioque miniſtri
Exequitur, famulíſve vicem committit agendi.

Quibus ſanè verbis docet, gratiam Dei ita eſſe ex ſe congruam, & efficacem ad exequendum, quòd Deus vult per eam operari, vt quocunque tempore conferatur, & in quibuſcunque circumſtantiis id perficiat, ad quod ex efficaci Dei voluntate, & intentione deſtinatur, cui opportunitatem agendi, neque confert, neque aufert lib. arb. qualiſcunque diſpoſitio, vel complexio: ergo congruitas eiuſdem gratiæ præuenientis non pendet, etiam vt à conditione, ſine qua non, ex tali, vel tali cōplexione, vel diſpoſitione ſubiecti, aut ex aliis circumſtantiis, in quibus confertur; ac per conſequens ipſa gratia efficax ſecundùm ſuam realem virtutem, & prout venit à Deo, ſecum affert congruitatem, quæ ad eius efficaciam requiritur.

Secunda concluſio. Efficacia auxilij præuenientis gratiæ non pendet, etiam vt à conditione, ſine qua non, ex præſcientia media, ſiue ex præuiſione boni vſus liberi arbitrij per eandem ſcientiam mediam à Deo præcogniti, neque vllo modo eam in Deo præſupponit. Hæc concluſio probatur omnibus argumentis, quibus diſp. 7. oſtendimus, ſcientiam illam mediam non ſubſiſtere, & conſequenter non eſſe in Deo. XII. Gratiæ efficacia non pendet ex præſcientia boni vſus liberi arb.

Tertia concl. Deus per auxilium efficax gratiæ, phyſicè, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, prædeterminat arbitrium creatum, vt liberè, & infallibiliter conſentiat, & cooperetur Deo excitanti, & vocanti. Hanc concluſionem defendunt omnes Thomiſtæ, quam arbitror eſſe expreſſam doctrinam S. Tho. & à S. Auguſt. & aliis Patribus, verbis æquiualentibus traditam. Et probatur omnibus argumētis, quibus diſp. 23. oſtenſum eſt, Deum inquantùm eſt auctor naturæ, per concurſum generalem præuia motione inhærente prędeterminare, ad modū cauſæ phyſicæ, quamlibet cauſam ſecundam, etiam liberam ad omnes actus bonos in particulari, cum omnibus circumſtantiis ſalua proprietate, & natura earundem cauſarum. Ex hoc enim principio ſequitur à fortiori, Deum, inquantùm eſt auctor gratiæ, per concurſum ſpecialem gratiæ efficacis, ſiue adiuuantis, eodem modo prædeterminare arbitrium creatum ad actus ſupernaturales ſalua eius proprietate, & libertate. Gratia efficax prædeterminat lib. arb. ad cooperandum.

Præterea probatur. Auxilium gratiæ adiuuantis eſt ex ſe efficax, prout venit à Deo antecedenter ad liberam cooperationem noſtri arbitrij, cùm ab illa in ſua efficacia non pendeat, etiam tanquam à conditione, ſine qua non, vt ex ſupradictis patet: ergo phyſicè prædeterminat voluntatem ad conſenſum. Probatur conſequentia: nam, vt fatentur aliqui ex auctoribus oppoſitæ ſententiæ, auxilium, ſeu prædeterminatio ex ſe efficax, & auxilium phyſicè prædeterminans idem ſignificant, neque eſt hærendum in voce. XIII. Diſp. 72. & 73.

Secundò probatur. Auxilium efficax adiuuantis gratiæ, qua efficax, & adiuuans eſt non eſt, influxus Dei immediatus cum noſtro libero arb. in operationem vtriuſq;, ſed eſt influxus immediatus in ipſum arbitrium, tanquam in cauſam, vt patet ex his, quæ in diſp.

Digitized by Google

in diſp. 18. de concurſu Dei generali dicta ſunt: ergo phyſicè prædeterminat liberum arbitrium ad cooperandum Deo excitanti, & vocanti. Probatur conſequentia: nam huiuſmodi influxus Dei immediatus in liberum arb. vt in cauſam, eſſe non poteſt, neque intelligi abſque phyſica prædeterminatione. Vnde auctores oppoſitæ ſententiæ, qui huiuſmodi prædeterminationem impugnant, docent conſequenter, auxilium gratiæ adiuuantis, ſeu efficacis, inquantùm eſt adiuuans, non eſſe influxum Dei immediatum in liberum arb. vt in cauſam, ſed influxum ſimultaneum, & coinſtantaneum cum libero arbitrio in eius effectum, vt vidimus diſp. 82.

XIV. Tertiò, Deus per auxilium efficax gratiæ adiuuantis non ſolùm ſuadendo, inuitando, alliciendo; aut aliter, etiam interiùs moraliter attrahendo, facit, vt faciamus, ſed etiam verè efficienter id efficit, vt diſp. 86. probandum eſt: quod etiam patebit ampliùs diſp. 96. 97. & 100. vbi manifeſtum fiet, ipſum influxum, ſeu cooperationem liberi arbitrij cum gratia non producere à ſola, & innata eius libertate; ſed tandem eſſe reducendam in ipſum Deũ, & eius adiutorium, tãquã in priorem cauſam per ſe efficiẽtem: ergo phyſice prædeterminat liberũ arbitrium ad conſenſum. Probatur conſequentia: nam phyſicè prædeterminare nihil aliud eſt, quàm verè efficienter facere, vt ipſum arbitrium liberè, & infallibiliter cooperetur Deo excitanti, & vocanti; vt patet ex ipſa nominis ſignificatione.

Confirmatur: nam qui efficit, vt liberum arbitrium ſe determinet, ipſum ad operandum prædeterminat: nam prædeterminare eſt priùs in ſigno rationis determinare, vel efficere, vt aliquid ſe determinet; ſed Deus per auxilium efficax verè efficit, quòd liberum arbitrium ſe phyſicè determinet cooperando, & conſentiendo Deo vocanti: ergo phyſicè prædeterminat.

Quartò. Auxilium efficax gratiæ adiuuantis non ſubiacet, quantùm ad vſum, poteſtati noſtri arbitrij, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cùm volumus, ſed potiùs ſubiicit ſibi ipſum arbitrium, vt diſp. 87. patebit: ergo phyſicè prædeterminat illum ad conſentiendum, & cooperandum.

Quintò. Liberum arbitrium creatum non eſt ſimpliciter prima cauſa ſuæ determinationis, præſertim comparatione actuum ſupernaturalium, nec primò inchoat ipſam determinationem, vt diſput. 89. latè oſtendemus: ergo prædeterminatur ab alia priori cauſa, ſcilicet à Deo: hæc autem prædeterminatio, comparatione actuum ſupernaturalium, fit per auxilium efficax: ergo Deus per auxilium efficax phyſicè prædeterminat liberum arbitrium ad influendum in actus ſupernaturales.

Sextò. Auxilia efficacia præuenientis gratiæ, ſicut & prædeſtinatio diuina, certò, & infallibiliter inducunt effectum, ad quem dantur, vt diſp. 30. & 41. oſtenſum eſt: ſed hæc certitudo, & infallibilitas non fundatur in præſcientia media: nam, vt ex dictis diſp. 7. conſtat, eiuſmodi ſcientia media non datur à parte rei etiam in Deo, nec eius obiectum eſt ſcibile ante decretum voluntatis diuinæ: ergo neceſſariò debet fundari in prædeterminatione, qua Deus ſuo abſoluto, & æterno decreto, atque in tempore per eadem auxilia liberum arbitrium prædeterminat ad cooperandum gratiæ Dei. Probatur conſequentia: nam ſublata certitudine, & infallibilitate proueniente ex ſcientia media, ſiue ex futura cooperatione liberi arb. à Deo præcognita per eandem ſcientiam, nullum aliud reſtat fundamentum, in quo fundari poſſit talis certitudo, niſi prædeterminatio, qua Deus per auxilium efficax phyſicè prædeterminat liberum arbitr. ad cooperandum eidem

A gratiæ, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: nam ſola determinatio moralis non facit infallibiliter liberum arbitrium conſentire, cùm poſſit pro ſua libertate, etiam in ſenſu compoſito, cuicunque ſuaſioni diſſentire: ergo neceſſariò aſſerendum eſt, Deum per auxilium efficax gratiæ phyſicè prædeterminare liberum arbitrium ad conſentiendum, & cooperandum eidem gratiæ.

Confirmatur, & aperitur magis vis huius argumenti, ad cuius explicationem conſiderandum eſt, quòd, vt docet Ariſtot. & alij philoſophi, artes ſunt in duplici differentia, quædam dicuntur demonſtratiuæ; quædam verò coniecturales. Artes demonſtratiuæ ſunt illæ, quæ, ſi adhibeantur media ſecundùm regulas artis, infallibiliter conſequuntur finem intentum, eò quòd omnia neceſſariò prærequiſita ad conſequutionem finis ſunt in poteſtate artificis; B vt patet in arte domificatiua, per quam infallibiliter conſtruitur domus apta, vt homines defendat à pluuia: quia in poteſtate artificis ſunt omnia media, quibus ad iſtum finem peruenitur. Artes verò coniecturales illæ dicuntur à Philoſopho, quæ, licèt procedant ſecundùm regulas artis, non tamen aſſequuntur infallibiliter finem intentum, eò quòd non habent in ſua poteſtate omnia media, quibus conſequitur finis per artem illam intentus. Eſt exemplum in arte medicandi. Licèt enim medicus applicet omnia medicamenta infirmo ſecundùm regulas medicinæ, apta infirmitati curandæ, vt ſanet infirmum; non tamen aſſequitur infallibiliter iſtum finem, quia non habet in ſua poteſtate virtutem C naturæ, ſeu calorem naturalem ipſius infirmi, ſine quo medicamenta non cooperantur ad ſanitatem illius. Similiter etiam ars oratoria non eſt demonſtratiua, ſed coniecturalis, quia, licèt vtatur omnibus mediis ſecundùm regulas perfectiſſimi oratoris ad permouendam voluntatem Petri, vt diligat inimicum, non tamen aſſequitur infallibiliter iſtum finem, quia voluntas Petri, quæ neceſſaria eſt, vt orator vincat, & aſſequatur iſtum finem, non eſt in poteſtate oratoris, nec poteſt eam efficaciter immutare, ait inclinare quo voluerit. Hoc ſuppoſito, ſic arguitur: Ars ſupremi medici, hoc eſt, Chriſti Domini, qui *venit quærere, & ſaluare, quod perierat*, non eſt coniecturalis, ſed demonſtratiua, atque adeò infallibiliter conſequitur finem, quem abſolutè, & efficaci voluntate intendit, vt ex dictis D diſputatione 30. & 41. conſtat: ſed non aſſequeretur infallibiliter finem intentum, videlicet conuerſionem peccatoris, & ſalutem eius vltimam, niſi haberet in ſua poteſtate voluntatem eiuſdem peccatoris, & poſſet eam efficaciter per ſuam gratiam inclinare, & determinare, quò voluerit, quia conuerſio, & ſalus peccatoris abſque concurſu liberæ voluntatis illius non fit, iuxta dictum Auguſtini: ***Qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te***: ergo Deus per gratiam efficacem prædeterminat phyſicè ſeu efficienter voluntatem ad conſentiendum & cooperandum cum gratia adiuuante.

Artes ſunt in duplici differentia.

Matth. 18.

Quid autem ſit auxilium gratiæ phyſicè prædeterminans; quomodo ab auxiliis ſolùm moraliter E prædeterminantibus diſtinguatur, & qualiter cum eadem prædeterminatione arbitrij noſtri libertas, & actualis vſus illius cohæreant, abundè ſatis in diſp. 18. 22. & 23. explicatum eſt, in quibus etiam plura adducimus teſtimonia, S. Auguſtini S. Thom. aliorum Patrum, & Scholaſticorum, qui noſtram ſententiam docuerunt, quæ propterea in præſenti diſputatione conſultò omittimus.

XV. Quarta concluſio. Efficacia auxilij præoperantis gratiæ, qua ratione præuenit ordine cauſalitatis cooperationem noſtri arbitrij, non eſt ſolùm efficacia mora

Auxilij diuini efficacia non eſt

Digitized by Google

ſolùm moralis, ſed etiam phyſica. cia moralis, ſed etiam phyſica, quæ ad modũ cauſæ phyſicæ liberum arbitrium præmouet efficaciter ad conſentiendum, vel piè operandum, aut etiam ad perſeuerandum vſq; in finem. Concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ: ſequitur tamen per euidentem conſequentiam ex præmiſſis: nam efficacia ſolùm moralis eſt illa quæ ſolùm ſuadẽdo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interiùs moraliter attrahendo, facit, liberum arbitrium cooperari Deo excitanti, & vocanti; ſed auxilium efficax præoperãtis gratiæ, non ſolùm prædictis modis facit liberum arbitrium cooperari, ſed etiam verè efficienter id efficit, vt diſp. 86. oſtenſum eſt: ergo efficacia eiuſdem auxilij non eſt ſolùm moralis; ſed etiam phyſica, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ.

Secundò. Efficacia moralis non prædeterminat phyſicè noſtram voluntatem ad operãdum, ſed eam indeterminatam, & ita indifferentem relinquit, vt, ſi vult, operetur, ſi non vult, nihil operetur: ſed efficacia auxilij præuenientis gratiæ, ſiue Deus, per ipſum auxilium efficax, phyſicè prædeterminat noſtram voluntatem ad operandum, vt concluſ. præc. & diſp. 23. oſtenſum eſt. ergo efficacia auxilij gratiæ adiuuantis non eſt ſolùm moralis.

Tertiò. nam ſequeretur, quòd Deus per ſuam gratiam nõ alia efficacia traheret nos ad bonum, quàm diabolus ſua malitia trahit peccatores ad malum: nam etiam diabolus morali quadam efficacia facit homines peccare, in quo ſenſu dicitur in Scriptura, quòd Draco, id eſt, Lucifer, cauda ſua, id eſt, morali ſuaſione, & exemplo, traxit in terram, tertiam partem ſtellarum. Conſequens autem, licèt ab aliquibus auctoribus contrariæ ſententiæ concedatur, non videtur poſſe admitti: ergo. Apoc. 12.

Efficacia ſola moralis non inducit infallibiliter effectum. Quartò. Vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, ſola moralis efficacia vel determinatio, quantumuis ſummum gradum perfectionis attingat, non facit certitudine metaphyſica voluntatem infallibiliter conſentire, ita videlicet, vt ex ſuppoſitione talis efficaciæ, impoſſibile ſit in ſenſu compoſito, voluntatem motam morali efficacia non conſentire, aut diſſentire: ſed prædeterminatio, atque efficacia auxilij præoperantis gratiæ ita certò, & infallibiliter facit voluntatem conſentire Deo excitanti, & vocanti, vt, etiam metaphyſicè loquendo, ſit impoſſibile in ſenſu compoſito, voluntatem non conſentire, aut diſſentire, vt diſp. 92. & duabus ſeqq. manifeſtum fiet: ergo. Confirmatur idem antecedens ratione ſexta facta pro concluſione præced. & aliis argumentis diſp. 23. nu. 16. 17. & 18 adductis.

Ex his ſequitur quinta concluſio directè reſponſiua ad quæſtionem. Efficacia auxilij præuenientis, ſeu præoperantis gratiæ conſiſtit formaliter in quadam motione in intellectu, & voluntate recepta, qua Deus verè efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ præmouet liberum hominis arbitrium, & facit ipſum liberè, & infallibiliter cooperari Deo excitanti, & mouenti. Quam quidem motionem ſæpe S. Auguſt. appellat vocationem altam, atque ſecretam, vocationem ſecundùm propoſitum, non quidem hominis, ſed Dei abſoluta, & efficaci voluntate volentis hominem, cuius cor mouet, per piam, & liberam eius operationem ad ſe conuertere, nulla præſuppoſita præſcientia media eiuſdem cooperationis futuræ etiam ex hypotheſi, quòd tali excitatione tangeretur, & moueretur. Et quoniam ex prędicto decreto Dei prædeſtinantis, communicatur intentionaliter motioni efficaci præuenientis gratiæ quædam ſpecialis virtus; quæ non eſt in auxilio gratiæ excitantis, vel ſufficientis: ideo S. Aug. docet, Aug. lib. de gratia & li. hac motione Deum tribuere *vires efficaciſſimas voluntati, & facere ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus conſentientes*, duritiam cordis auferre, ipſum emollire, & ad ſe conuertere; quamuis hoc non fiat ſine nobis ſimul tempore, ſed poſteriùs ordine rationis, & cauſalitatis liberè conſentientibus, & cooperantibus. Hæc omnia manent ſatis probata ex dictis tum in præcedentibus concluſionibus, tum etiã in diſput. 18. 22. 23. 73. & 82. & patebunt ampliùs ex his, quæ diſp. 86. 90. & tribus ſequentibus dicenda ſunt. Et ſi quis interroget: An eiuſmodi auxilium efficax præoperantis gratiæ ſit qualitas. Reſpondetur, non eſſe qualitatem, ſed motionem Dei virtuoſam, quæ tribuit libero arbitrio vltimum complementum actus primi, ſicut de concurſu generali, quo prima cauſa præmouet, & determinat cauſas ſecundas ad operandum, dictum eſt diſp. 19. a b. c. 17. & lib. de prædeſt. SS. c. 8.

XVI. Ad primum argumentum reſpondetur. Gratiã efficacem, iuxta mentẽ S. Aug. eſſe congruã, non quidem congruitate, quæ dependeat ex aliqua diſpoſitione naturali liberi arbitrij, vel ex aliis circumſtantiis extrinſecis loci, & temporis; ſed quam ſecum affert ipſum auxilium efficax, vt in 1. concluſ. huius diſp. & diſp. 7. n. 18. dictum eſt. vbi auctoritatẽ inductam S. Auguſt. ex quæſtione 2. ad Simplicianum explicuimus. Ad alium locum ex cap. 34. de ſpiritu, & litera reſpondetur, S. Auguſt. ibi non aſſerere, quòd ſolùm viſorum ſuaſionibus, vel his tantùm modis agit Deus, vt velimus. Hoc enim eſt expreſsè contra doctrinam ipſius S. Doctoris lib. de gratia Chriſti contra Pelag & Cæleſt. cap. 7. & 10. & multis aliis in locis, in quibus præter ſuaſiones externas, & internas aliquid aliud requirit ex parte gratiæ, vt credamus & piè operemur. Sed docet, quòd viſorum, ſeu binis ſuaſionibus mouet Deus ad fidem, videlicet exteriùs, & interiùs ſuadendo, & proponendo obiectum, quod veriſſimum eſt: ſed præter hanc motionem ipſe Auguſt. in eodẽ loco aliam conſtituit, ex parte potentiæ, per quam Deus actiuè propriè facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. Nam in c. 35. ſeq. ait, quòd *hoc nullo modo facit homo, niſi illo donante, & operante*: & loquitur de operatione propriè dicta, non autem de operatione tantùm morali, vt patet ex aliis locis eiuſdem S. Aug. ſuprà inductis, & infrà adducendis. Secundò reſpondetur, quòd aliquando S. Aug. nomine ſuaſionis, vel doctrinæ, intelligit efficacem motionem prædeterminantem liberum arbitrium ad conſenſum, quæ ita ſuadet, vt perſuadeat, & inducat infallibiliter effectum, vt conſtat ex eodem Aug. lib. de gratia Chriſti contra Pelag. & Cæleſt. cap. 13. dicente: *Hæc gratia, ſi doctrina dicenda eſt, certè ſic dicatur, vt altius, & interiùs eam Deus cum ineffabili ſuauitate credatur infundere, non ſolùm per eos, qui plantant, & rigant extrinſecùs, ſed etiam per ſeipſum, qui incrementum ſuum miniſtrat occultus; ita vt non oſtendat tantummodo veritatem, verùm etiam impertiat charitatem. Sic enim docet Deus eos, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt, ſimul donans, & quid agant, ſcire, & quid ſciunt agere.* Et per hæc patet ſolutio ad alia loca S. Auguſtini, quæ in eodem argumento adducuntur ex epiſtola 107. & cap. 8. de prædeſtinatione Sanctorum.

Auguſt. auctoritas viſorum ſuaſionibus expenditur. Diſp. 22. 23. & 86. Suaſionis nomine quid intelligat Aug.

Ad aliud teſtimonium ex cap. 14. de dono perſeuerantiæ, reſpondetur, S Auguſt. non intendere, quòd illis tantùm ſignis exterioribus, virtuti naturali intellectus congruis, credidiſſent Tyrij, & Sidonij, ſi apud eos facta fuiſſent: ſed loquitur manifeſtè de his, quæ ex parte propoſitionis obiecti requiruntur ad fidem: & ſenſus eſt, quòd aliqui habent intellectum naturalem ita diſpoſitum, vt quantùm eſt ex parte obiecti, magis afficiantur, & moueantur obiectiuè per hæc ſigna, aut facta, quàm per alia. Auguſtini ſentẽtia, ex quo apparet, & c. explicatur.

Digitized by Google

per alia. Sed præter hanc motionem, aliam requirit ipſe Aug. ex parte potentiæ, vt homo actu credat: & hæc eſt auxilium efficax voluntatem prædeterminans ad conſenſum. Quæ explicatio colligitur ex eodem contextu: ſubdit enim: *Sed nec illis profuit*, ſcilicet Tyriis & Sydoniis, *quòd poterant credere, quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & inueſtigabiles viæ; nec iſtis obfuiſſet*, id eſt, Iudæis, *quòd non poterant credere, ſi prædeſtinati eſſent, vt eos cæcos Deus illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.* & poſt pauca: *Audiunt enim hæc, & faciunt, quibus datum eſt: non autem faciunt, ſiue audiant, ſiue non audiant, quibus non datum eſt.*

XVII. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, congruitatem, quam ex mente ſancti Auguſtini gratia efficax ſecum affert, talem eſſe, vt contradictionem implicet, illam aliquando deficere, & non conuerti ad Deum cor hominis, cui confertur. Licèt enim, abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo, poſſit liberum hominis arbitrium diſſentire vocationi efficaci; id tamen eſt impoſſibile in ſenſu compoſito, vt diſp. 92. manifeſtum fiet. Vnde, vt vocatio efficax infallibiliter ſortiatur effectum, non prærequiritur, nec præſupponitur in Deo præſcientia media futuræ cooperationis arbitrij, nec quòd Deus expectet, vel obſeruet opportunitatem loci, & temporis, vt ex ſupradictis patet. Scit enim, vocationem efficacem certò, & infallibiliter habituram eſſe effectum, quocunque tempore, & in quibuſlibet circumſtantiis homini conferatur; vt ſuprà dictum eſt. Cùm ergo ait Anſelmus, quòd voluntas Pauli poterat reſiſtere vocationi efficaci, ſi vellet; intelligitur abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo, non autem in ſenſu compoſito. Et intelligit de reſiſtentia communiter dicta, ſecundùm quod reſiſtere idem ſignificat, quod diſſentire: de quo diſp. 93. agendum erit. Vel dicendum, quòd verbum Anſelmi eſt intelligendum ſub conditione voluntatis: hæc enim conditionalis eſt vera: S. Paulus potuit reſiſtere vocationi efficaci, ſi vellet: in quo ſenſu S. Tho. q 1. de potentia, art. 6. ad 3. explicat verbum illud Philoſophi, lib. 4. Topicorum, cap 5. *Poteſt Deus & ſtudioſus praua agere.* Inquit enim, *quòd verbum Philoſophi eſt intelligendum ſub conditione voluntatis. Hæc enim conditionalis eſt vera: Deus poteſt praua agere, ſi vult. Nihil enim prohibet conditionalem eſſe veram, licèt antecedens, & conſequens ſint impoſſibilia; vt patet in hac: Si homo volat, habet alas.* Itaque S. Paulus poterat reſiſtere, ſi vellet, vocationi Dei efficaciſſimæ, ſed ipſa gratia effecit, vt non reſiſteret. Ad locum autem Chryſoſt. reſpondetur, eſſe intelligendum de præſcientia, quæ ſequitur decretum diuinæ voluntatis, qua Deus id quod prædeſtinauit, impleuit; non autem de præſcientia boni vſus liberi arbitrij, antecedẽte idem decretum, vt diſp. 7. dictum eſt. Vnde non ſequitur, quòd ad efficaciam auxiliorum gratiæ ſit neceſſaria ſcientia media. Diſp. 7. n. 26.

Ad tertium argumentum reſpondetur, S. Aug. non ſolùm in infallibilitate, & certitudine effectus, ſed etiam in cauſalitate auxilij conſtituiſſe efficaciam vocationis, vt diſp. 25. 30. & 41. oſtenſum eſt. Sicut enim certitudo, & infallibilitas, quæ ſumitur ex præſcientia, non aufert à libero arbitrio liberam facultatem, qua abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo, poteſt non operari, ſi velit; ita & neceſſitas ex ſuppoſitione decreti abſoluti voluntatis diuinæ, ſeu efficacis auxilij eandem facultatem non aufert, vt ſuprà oſtenſum eſt. Ad illud autem, quod obiicitur, quia neceſſitas ad cauſam; certitudo autem, & infallibilitas ad præſcientiam ſpectant; reſpondetur, quòd certitudo ordinis mediorum ad finem ſpectat ad cauſam, vt diſp. 41. diximus ex S. Thoma, cùm de certitudine prædeſtinationis ageretur. Verba autem Chryſoſtomi, Ambroſij, & Origenis, quæ ad probandam neceſſitatem ſcientiæ mediæ adducuntur, iam à nobis ſuperiùs explicata ſunt. Diſp. 7. nu. 16. & ſeqq.

(Libertatem actus non tollit neceſſitas ex ſuppoſitione decreti diuini. Diſp. 18. n. num. 23.)

Ad confirmationem abundè in diſput 7. ſatisfecimus.

Ad quartum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, modum explicandi efficaciam gratiæ, qui à nobis eſt traditus, nullo modo repugnare libertati, nec tollere ſufficientiam gratiæ, vt ſuprà oſtenſum eſt, quia talis efficacia, ſi adhibeatur, habebit quidem effectum neceſſariè, neceſſitate conditionata, ſiue ex ſuppoſitione, non autem neceſſitate abſoluta, vt diſp. 25. oſtenſum eſt; quinimo modus explicandi efficaciam gratiæ, qui in præſcientia media fundatur, multa ſecum affert incommoda, quæ partim attigimus diſp. 7. & latiùs in diſp. 120. declaranda erunt. Diſp. 18. n. 20. & diſp. 2. n. 15 & diſp 23. nu. 4.

Ad quintum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quòd, quando agens eſt infinitæ virtutis, ſicut eſt Deus mouens per gratiam efficacem, ſuperat quamcunque reſiſtentiam paſſi, eò quòd nulla creatura poteſt illi reſiſtere, aut impedire, ne effectus, quem vult producere, conſequatur, vt diſp 31. & 32. dictum eſt, & dicetur ampliùs diſp. 93.

Ad confirmationem, ſatisfaciendum erit diſp. 108. vbi ex profeſſo tractabitur quæſtio, quæ in eadem confirmatione tangitur.

DISPVTATIO LXXXIV.

Quotuplex ſit Auxilium efficax Præuenientis gratiæ.

CVM actus, ad quos auxilium efficax tribuitur, ſint diuerſi, meritò poteſt in dubium reuocari: an iuxta diuerſitatem actuum ſupernaturalium ſint auxilia efficacia diſtinguenda, ita videlicet, vt auxilium efficax ad credendum, ſpecie diſtinguatur ab auxilio efficaci, quo diligitur Deus; ſicut diſtinguuntur actus credendi, & diligendi. Et eadem difficultas procedit de aliis actibus tam naturalibus, quàm ſupernaturalibus. I.

Et ratio prima dubitandi eſt. Auxilium ſufficiens non diſtinguitur ſpecie iuxta diuerſitatem actuum, ad quos confertur: poteſt enim idem auxilium ſufficiens eſſe principium actuum ſpecie differentium; ſicut deſiderandi, timendi, &c. qui cùm eliciantur à diuerſis potentiis, neceſſe eſt, vt ſpecie diſtinguantur: ergo nec auxilium efficax.

Secundò. Non ſunt multiplicanda auxilia efficacia ſine neceſſitate, ſed nulla apparet neceſſitas conſtituendi tot auxilia efficacia, quot ſunt actus ſupernaturales, aliàs eſſent penè infinita eiuſmodi auxilia: nam actus ſupernaturales ſunt penè innumeri: ergo.

Tertiò: nam aliàs ſequeretur, quòd ad credendum eſſent plura auxilia efficacia neceſſaria: conſequens eſt contra communem Theologorum ſententiam: ergo. Sequela probatur: nam ad actum credendi concurrunt plures actus ſpecie diſtincti; ſcilicet cogitare credenda, deſiderare, velle, credere, id à Deo petere, & actus ipſe credendi. Velle autem credere, & actu credere, ſunt actus ſpecie diuerſi, cùm à diuerſis potentiis ſint eliciti: ergo, ſi iuxta diuerſitatem ſpecificam actuum diſtinguenda ſunt auxilia efficacia, ſequitur, quòd ad vnum actum credendi ſint plura auxilia efficacia neceſſaria.

Illi auctores diſputatione 71. inducti, qui vanam eſſe II.

Digitized by Google

Paulus Bénius de auxiliis, c. 3. in princ. eſſe & inutilem arbitrantur diuiſionem auxilij in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax, ſentiunt, quòd propriè loquendo, dici non poteſt auxilium efficax, niſi illud, quo quis perſeuerat vſq; in finem, & ſaluatur; ac per conſequens non eſſe quærendam diſtinctionem inter auxilia efficacia: quod probatur ſequentibus rationibus, vnde ſit in ordine

Quartum argumentum. Gratia efficax eſt illa, per quam aliquis certò, & infallibiliter liberatur, vt patet ex Auguſtino dicente: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur quicunque liberantur*: ſed, qui non perſeuerant vſque in finem, quantumuis in diſcurſu vitæ ſuæ ſint in gratia, & in operibus charitatis ſe exerceant, non liberantur, propriè loquendo, ſed damnãtur: ergo verè, & propriè nullum habuerunt auxilium efficax, ac per conſequens vnicum duntaxat erit auxilium efficax; ſcilicet donum perſeuerantiæ. (Aug. lib. de præd. SS. c. 14.)

Confirmatur: nam gratia efficax eſt effectus diuini amoris, quo gratiam iſtam recipiẽtes ad vitam æternam perducuntur: dicit enim Apoſtolus: *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & magnificauit*: ergo gratia efficax ſolùm prædeſtinatis confertur: ergo nullum aliud auxilium præter donum perſeuerantiæ dicendum eſt propriè auxilium efficax. (Rom. 8.)

Quintò. Vocatio efficax non ſemel ab Auguſtino dicitur vocatio ſecundùm propoſitum, qui modus loquendi ſumitur ex illis verbis Apoſtoli: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti*; quod non de propoſito hominis, ſed de propoſito Dei intelligẽdum eſt, miſericorditer volentis, quos vocauit, ſaluare; vt in aliis locis idem Aug. explicat. Sed ſola vocatio, ſiue auxilium, quo prædeſtinati ſaluantur, eſt vocatio ſecundùm propoſitum gratiæ Dei: ergo hoc auxilium duntaxat dicendum eſt efficax. (Eod. cap. — Aug. lib. 2. cont. duas epiſ. Pelag. c. 9. & li. de correp. & gratia, c. 7.)

Sextò, idipſum probari poteſt: nam auxilium, quod ſolùm eſt ſufficiens, comparatione vlterioris effectus, ad quem principaliter ordinatur, quamuis ſit efficax comparatione alterius, non dicitur ſimpliciter auxilium efficax, ſed cum addito, & ſecundùm quid, vt ex dictis in diſp. 80. colligitur, ſed omne auxilium gratiæ ordinatur principaliter ad conſequutionem vitæ æternæ; cùm vita æterna ſit finis vltimus, ad quẽ debent media principaliter ordinari. Cùm ergo ſolum donum perſeuerantię ſit efficax reſpectu conſequutionis vitæ æternæ; relinquitur, nullum aliud auxilium poſſe dici ſimpliciter auxilium efficax.

In contrarium eſt: nam iuxta diuerſitatem ſpecificam actuum, ſpecie diſtinguuntur habitus eò quòd habitus ſpecificantur per actus, & actus per obiecta; ſed ſimiliter auxilia efficacia ſpecificãtur per actus, ad quos ordinantur, cùm ſint principia actiua, quibus noſtrum liberum arbitrium eoſdem actus operatur: ergo iuxta diuerſitatem ſpecificam actuum debent auxilia efficacia ſpecie diſtingui.

III. De hac difficultate parum, aut nihil in Doctoribus Scholaſticis ſcriptum reperi; ideo ſolùm ex principiis Theologicis erit diſſoluenda. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd, cùm auxilium efficax ſit aliquid inhærens potentiæ, præuium ad eius operationem, vt ex ſupradictis patet, eius differentia deſumi poteſt non ſolùm ex parte obiecti, ſed etiam ex parte ſubiecti, & aliarum circumſtãtiarum loci, & temporis. Ex parte quidem ſubiecti ſumitur differentia numerica, ſicut in aliis accidentibus. Vnde auxilium efficax collatum Petro ad credendum, differt numero ab auxilio efficaci, quod confertur Paulo, ad eundem actum; eò quòd hæc auxilia ſunt (Diſp. 18. & 23. — Auxilia efficacia vnde ſumant diſtinctionem numericam.)

A in diuerſis ſubiectis. Similiter etiam auxiliũ efficax collatum Petro in vno tempore ad diligendũ Deu, differt numero ab auxilio efficaci, quod alio tẽpore eidem Petro confertur ad eliciendum actum dilectionis. Sicut enim ad diuerſitatem numericam motus ſufficit diuerſitas temporis, vt dicitur in libris phyſicorum: ita etiam ſufficit ad diſtinctionem numericam efficacis auxilij, eò quòd auxilium efficax eſt quædam motio fluens cum actu, ad quem confertur, vt ex dictis in diſp. 18. & 19. colligitur. Et in hoc, vt arbitror, nulla eſt controuerſia inter Theologos. Maior difficultas eſt de diſtinctione ſpecifica efficacis auxilij, & conſiſtit in hoc: Vtrùm omnia auxilia efficacia ſint eiuſdem, vel diuerſæ ſpeciei, & vnde ſit deſumenda eiuſmodi vnitas, vel diuerſitas. Pro cuius explicatione ſit

B Prima Concluſio. Non ſolùm perſeuerantiæ donum dicendum eſt auxilium efficax, ſed etiã plura alia auxilia ſunt ſimpliciter, & abſolutè efficacia nuncupanda, vt auxilium, quo reprobi conuertũtur ad Deum, vel gratiam iuſtificantem conſequuntur. Hæc concluſio eſt certiſſima, & expreſſa S. Aug. & S. Thom. communitérque à Theologis recepta, quam probo Primò: nam auxilium, quo Deus facit, vt faciamus; & operatur, vt operemur quamcunque operationem piam, eſt auxilium efficax, vt ſupra dictum eſt, & conſtat ex verbis Ezech. 36. *Faciam, vt faciatis*: Et Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere*: Et Conc. Arauſ. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur*; quæ teſtimonia de auxilio efficaci à ſanctis Patribus, præſertim Auguſt. ſemper intellecta ſunt: ſed Deus ſua gratia non ſolùm facit, vt prædeſtinati faciant pias operationes, ſed etiam id efficit in reprobis, qui non habent donum perſeuerãtiæ, ergo præter donum perſeuerantiæ dantur alia auxilia ſimpliciter efficacia. IV. (Præter donum perſeuerantiæ, dãtur plura alia auxilia efficacia. — Côc. Arau. can. 9.)

C Secundò. Gratia habitualis, qua iuſtificantur reprobi, & ad tempus ſunt Dei amici, eſt vera gratia abſolutè, & ſimpliciter loquendo, vt patet ex definitione illa Conc. Trid. ſeſſ. 6. decr. de iuſtif. can. 17. *Si quis iuſtificationis gratiam non niſi prædeſtinatis ad vitam contingere, dixerit; reliquos verò omnes, qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiã non accipere: vtpote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum; anathema ſit* ergo ſimiliter auxiliũ, quo Deus efficit, vt operẽtur opera pietatis, eſt abſolutè verum auxilium gratiæ efficax.

D Tertiò probatur: nam, vt diſp 71. oſtenſum eſt, auxilium gratiæ ſufficienter diuiditur in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax: ſed auxilium, quo reprobi, dum ſunt in gratia, operantur opera meritoria vitæ æternæ, non eſt auxilium ſolùm ſufficiens: ergo eſt verè, & propriè auxiliũ efficax. Minor probatur: nam, vt diſp. 79. dicebamus, auxilium ſufficiens eſt illud, quod ſolùm tribuit poſſe piè operari; efficax autem eſt, quod tribuit actualiter piè operari: ſed auxilium, quo reprobi operantur opera meritoria vitæ æternæ, non tribuit ſolùm poſſe piè operari, ſed ipſam piam operationem: ergo non eſt auxilium ſolùm ſufficiens: relinquitur ergo, quòd ſit verè, &

E propriè auxilium efficax, & per conſequens, præter donum perſeuerantiæ, quod eſt proprium prædeſtinatorum, aſſignanda ſunt alia auxilia efficacia. Quæ autem ſint hæc auxilia, & quomodo inter ſe diſtinguantur, ex concluſione ſequenti patebit.

Secunda Concluſio. Auxilium efficax, quo liberũ arbit. credit, eſt diſtinctum ſpecie ab auxilio efficaci, quo diligit Deum ſuper omnia, vel alios actus ſupernaturales producit. Ad euidentiam huius concluſionis ſupponendum eſt, quòd cùm fides, etiã informis, ſit donum Dei, vt 2. 2. q. 6. ar. 2. docet S. Th. & nos ex parte oſtendimus diſp. 49. vt exeat in actum, V. (Auxilia efficacia vnde ſumant diſtinctionem ſpecificam.)

neceſſa

Digitized by Google

in actum, neceſſariò requiritur auxiliũ efficax. Vnde S. Aug. lib. de præd. SS. c. 16. explicans illud Rom. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori*; ait: *Nunquid dixit: Non ex operibus; ſed ex credente: prorſus etiam hoc abſtulit homini, vt totum daret Deo. Dixit ergo: ſed ex vocante, non quacunque vocatione, ſed qua vocatione fit credens*, non obſcurè docens, dari à Deo auxilium efficax, quo hominem credentem efficit. Quo ſuppoſito probari poteſt in primis noſtra concluſio argumento in contrarium ſuprà facto.

Præterea probatur. Auxilium efficax eſt illud, quo liberum arbitrium actualiter operatur, vt ſuprà dictum eſt: ergo auxilium efficax ad credẽdum ſpecie diſtinguitur ab auxilio efficaci ad diligendum. Probatur conſequentia: nam principium actiuum, quo actum credendi operamur; non eſt eiuſdem ſpeciei cum principio actiuo, quo actum diligendi producimus; cùm principia actiua penes terminos diſtinguantur.

Secundò. Motus ad terminos ſpecie diſtinctos, diſtinguuntur ſpecie, vt 5. Phyſic. docet Ariſt. ſed auxilium efficax eſt motus quidam, ſeu motio, qua Deus mouet liberum arbitrium ad terminos ſpecie diſtinctos, ſcilicet ad actus pios diuerſæ ſpeciei: ergo iuxta diſtinctionem actuum debent auxilia efficacia ſpecie diſtingui.

Tertiò. Vt aſſerit quorundam Theologorum opinio, quam diſp. 19. diſcuſſimus, auxilium efficax non diſtinguitur realiter, tanquam res à re ab actu qui per ipſum producitur, ſed ſolùm formaliter: ergo auxilium, quo credimus, eſt idem entitatiuè cum actu credendi, & auxilium, quo diligimus Deum, erit idem entitatiuè cum actu diligendi; ſed actus credendi, & diligendi ſpecie diſtinguuntur: ergo auxilium, quo credimus, ſpecie diſtinguitur ab auxilio, quo Deum diligimus: & idem erit proportionabiliter dicendum de aliis actibus.

VI. Et, ſi fiat argumentum: nam id, quod non eſt directè in genere vel in ſpecie, non poteſt ab alio ſpecie diſtingui; ſed auxilium efficax non eſt directè in aliquo genere, vel ſpecie, cùm ſit quid incompletum, & fluens, ſicut eſt motus, vt diſputat. 18. & 19. oſtenſum eſt: ergo vnum auxilium non poteſt ſpecie diſtingui ab alio.

Reſpondetur. Quòd eo modo, quo auxilium efficax reponitur in genere, vel ſpecie, poterit ſpecie diſtingui ab alio auxilio, ſicut motus ad qualitatem diſtinguitur ſpecie à motu ad quãtitatem; quamuis non ſit directè in aliquo genere, vel ſpecie; ſed reductiuè pertineat ad ſpeciem ſui termini: ſicut imperfectum reducitur ad ſpeciem ſui perfecti, quemadmodum embryo hominis ad ſpeciem hominis: & embryo equi ad ſpeciem equi reducitur, vt q. 3. de potentia, art. 9. ad 10. docet S. Thomas.

VII. AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, idem eſſe ſentiendum de auxilio ſufficienti, quod de efficaci dictum eſt. Ad cuius euidentiam aduertimus, auxilia ſufficiẽtia præuenientis gratiæ eſſe in duplici differentia. Quædam enim primò præueniunt nos, ante quæ ſubinde nullum aliud præceſſit auxilium; & cùm huiuſmodi auxilia non ſint formaliter actus vitales, ſed quid præuium ad actum vitalem, vt diſp. 74. oſtẽdimus; neceſſe eſt, vt iuxta diuerſitatem ſpecificam actuum vitalium, quos in nobis efficiunt, ſpecie etiam diſtinguantur. Iam enim in diſp. 80. diximus, omne auxilium ſufficiens eſſe efficax ſecundùm quid, comparatione videlicet illius effectus, quem actualiter in nobis producit. Alia verò ſunt auxilia ſufficientia, quæ non præueniunt primò voluntatem, ſed præueniuntur à prioribus auxiliis, & induunt rationem auxilij ſub-

Auxilium ſufficiens quotuplex ſit.

A ſequentis, comparatione vnius effectus, & præuenientis comparatione alterius; & hæc auxilia ſunt formaliter actus vitales, vt in præallegata diſp. 74. dictum eſt. Vnde neceſſe eſt, quòd ſpecie diſtinguatur ſecundùm diuerſitatem ſpecificam obiecti formalis; ſicut illuſtratio intellectus ſpecie diſtinguitur à pia affectione voluntatis, phyſicè loquendo. Si tamen huiuſmodi actus imperfecti conſiderentur moraliter, eorum vnitas ſpecifica, vel differentia attendenda eſt ex parte actus perfecti, ad quem ordinantur, ſicut, verbi gratia, illuſtratio intellectus circa res fidei, cogitatio credendorum, deſiderium credendi, petitio, & pia affectio voluntatis circa eadem obiecta, & alij huiuſmodi actus, quamuis in eſſe naturæ ſpecie diſtinguantur, vtpote à diuerſis potentiis eliciti: nihilominus in genere moris ſunt eiuſdem ſpeciei, quia ordinantur ad eundem finem, nempe ad producendum actum fidei, & idem proportionabiliter dicendum eſt de aliis conſimilibus actibus.

B

Ad ſecundum negatur minor. Ad probationem reſpondetur, auxilia efficacia non eſſe infinita, ſed determinata ſecundùm ſpeciem: quamuis ſecundùm numerum poſſint in infinitum multiplicari.

Ad tertium, negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur, quòd omnes illi actus imperfecti tempore antecedentes ipſum actum fidei, ſeu liberum aſſenſum circa credenda, comprehenduntur ſub auxilio ſufficienti ad credendum; & pertinent ad eandem ſpeciem auxilij, in genere moris, quamuis in

C eſſe naturæ ſpecie diſtinguantur, vt dictum eſt.

Ad quartum, quod probare intendit, nullũ aliud dari auxilium efficax, præter donum perſeuerantiæ, reſpondetur, gratiam efficacem eſſe illam, per quam aliquis certò & infallibiliter liberatur: non tamen eſt neceſſarium ad gratiam efficacem, quòd ille, cui tribuitur, ab æterna damnatione liberetur: ſed ſufficit, quòd liberetur, ſecundùm præſentem iuſtitiam, aut quòd per eam liberetur à peccato, quod committeret, ſi in contrarium actum prorumperet. VIII.

Ad confirmationem reſpondetur, gratiam efficacem eſſe effectum diuini amoris, ſiue ille amor attendatur ſecũdùm æternam prædeſtinationem, ſiue ſecundùm præſentem iuſtitiam, ſiue ſit ſimpliciter ſupernaturalis, ſiue ſecundùm quid; quod dixerim

D propter eos, quibus, dum in peccato mortali exiſtũt, Deus donat fidem, vel ſpem actualem: hos enim nõ diligit Deus amore ſupernaturali, ſimpliciter loquendo, cùm abſolutè ſint eius inimici, ſed ſecundùm quid. Et quidem, quòd eos diligat amore ſupernaturali, ex eo patet: nam Deus, diligendo creaturas, communicat illis bonum, quod habent, vt 1. p. q. 20. art. 2. in corp. docet S. Th. Vnde quale fuerit illud bonum, talis debet eſſe amor Dei, à quo procedit. Donum autem fidei eſt donum ſupernaturale: vnde neceſſe eſt, amorem, quo Deus diligit peccatorem fidelem, inquantùm eſt fidelis; eſſe ſupernaturalem. Peccatores autem non diligit Deus amore

E ſupernaturali, abſolutè loquendo, quin potius ſimpliciter eos odio habet, iuxta illud Sap. 14. *Odio ſunt Deo impius, & impietas eius.* Relinquitur ergo, quòd ſecundùm quid eos diligat, cùm aliquod donum ſupernaturale illis communicat.

Auxilium efficax qualiter ſit effectus diuini amoris.

Ad quintum reſpondetur, quamcunque vocationem efficacem eſſe ſecundùm propoſitum gratiæ Dei, quo abſolutè vult creaturam rationalem ad vitam æternam perducere, vel ad aliquod bonum ſupernaturale efficaciter mouere.

Ad ſextum reſpondetur, quòd, quando actus ſupernaturales ſunt imperfecti, & ex natura ſua ordinantur ad alios actus, ſicut cogitare, deſiderare, & petere; tũc auxiliũ, quod dicitur efficax cõparatione IX.

Digitized by Google

horum actuum, non debet dici efficax ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, vt diſp.80. dictum eſt. Cæterùm, quando actus ſunt perfecti in ſuo genere, ſicut ſunt actus fidei, & charitatis, tunc auxilium, quod eſt efficax comparatione horum actuum, debet ſimpliciter, & abſolutè dici efficax; quamuis poſtmodum ille, cui confertur, cadat in peccatum mortale, & damnetur. Secundò reſpondetur, quòd, vt docet S.Th. dupliciter poteſt aliquid dici ſimpliciter tale, vno modo ſecundùm quòd ſimpliciter idem eſt, quod abſolutè; ſicut ſimpliciter dicitur, quod nullo addito dicitur, vt Philoſophus dicit 2. Topic. & hoc modo auxilium efficax, quo credimus, vel diligimus Deum, dicitur efficax ſimpliciter, etiamſi ille, cui tribuitur, non perſeueret vſque in finem. Alio modo ſimpliciter idem eſt, quod omnibus modis, vel totaliter, & in hoc ſenſu ſolum donum perſeuerantiæ poteſt dici ſimpliciter efficax: quia ſolum hoc donum omnibus modis, & totaliter facit hominem bonum operari, ita vt à fine ſupernaturali non recedat.

S.Th. 3.p. q.50.ar.5.in corp. & 2. 2.q.58. art. 10.ad 2.

DISPVTATIO LXXXV.

Vtrùm Deus, ſeu auxilium efficax, & liberum arbitrium ſint duæ cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim.

I. QVIDAM recentiores Theologi partem defendunt affirmatiuam. Quam vt explicent, dicunt, quòd totus effectus, & à Deo eſt, & à cauſis ſecundis; ſed neque à Deo, neque à cauſis ſecundis, vt à tota cauſa, ſed vt à parte cauſæ, quæ ſimul exigit concurſum, & influxum alterum, non ſecus ac cùm duo trahunt nauim, totus motus proficiſcitur ab vnoquoque trahentium, ſed non tanquam à tota cauſa motus, ſiquidem quiuis eorum ſimul efficit cum altero omnes, ac ſingulas partes eiuſdem motus. Extendunt hanc doctrinam ad actus ſupernaturales, in quibus efficiendis ſentiunt, Deum ſuo concurſu, & liberum arbitrium eſſe duas cauſas partiales eorundem actuum, ſicut duo trahentes nauim, comparatione motus nauis. Probatur hæc ſentẽtia.

Primò: quia ſecundùm Fidem Catholicam in Conc. Trid. contra Lutheran. definitam, non ſolùm Deus, vel ſola gratia eſt cauſa efficiens ſupernaturalis conſenſus, ſed etiam liberum arbitrium eſt vera cauſa illius efficiens, ac Deo cooperans: ergo Deus, & liberum arbitrium ſunt cauſæ partiales eiuſdem actus liberi, ſicut duo trahentes nauim. Probatur conſequentia: nam cauſa partialis comparatione alicuius effectus, eſt illa, quæ habet conſortium alterius cauſæ, ſicut cauſa totalis illa dicitur, quæ alterius cauſæ conſortium non habet.

Secundò, Deus, & liberum arbitrium non eodem influxu influunt in actum liberum, ſed tam Deus, quàm liberum arbitrium habet ſuum influxum proprium & peculiarem ad eundem effectum neceſſarium, aliàs liberum arbitrium non eſſet cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium, ſed merum inſtrumentum; quia non haberet propriam vim actiuam, nec propriam actiuitatem, & influxum reſpectu illorum actuum, ſed ſolùm operaretur per influxum principalis agentis, ſicut penicillus operatur imaginem; cuius contrarium diſput.68. oſtenſum eſt: ergo Deus, & liberum arbitrium partialitate cauſæ, vt aiunt, verè ſunt duæ cauſæ partiales eiuſdem effectus.

Tertiò: probatur auctoritate Theologorum, qui expreſſe docent, Deum, & lib. arb. eſſe duas cauſas partiales eiuſdem effectus: ſic enim loquitur Capr. in 2. ſent. d.28. q.1. art.3. ad 12. contra 3. concluſionẽ, vbi ait: *Non ſolum iuuat Deus ad bonum, partialiter coëfficiendo, qui eſt modus communis, quo concurrit ad cuiuſlibet agentis effectum, &c.* Et eadem formalia verba habet Greg. Arimin. eadem ſolut. ad 12. Similiter Gabr. in 2. d.1. q.2. art.1. *Deus*, inquit, *producens effectum in cauſa ſecunda eſt cauſa partialis, ſicut & cauſa ſecunda.* Et d 37. q.1. art. 1. ad argumentum de quarta via: *Deus volendo cauſat omnia; non tamen ideo eſt cauſa totalis, quia vult ſecum cõcurrere alias cauſas.* S. Bonau. in 1. d.40. q.1. art.2. ait: Prædeſtinatio, inquantùm dicit rationem cauſæ, non neceſſariò ponit effectum, quia non eſt cauſa per neceſſitatem. Et iterum: Non eſt tota cauſa, ſed cum alia cauſa contingente, ſcilicet cum libero arbitrio. Olcoth in 2. q.1. ar.3. in princ. inquit: *Imaginandum eſt, quòd Deus, & creatura ſunt duæ cauſæ partiales.* Lychetus in 2. ſent. d.37. q.2. §. ad ſolut. ait, quòd licèt voluntas diuina ſemper concurrat ad omnem actionem noſtram, *vt cauſa partialis*, vult tamen cauſam ſecundam ſibi cooperari. Raphaël Venuſtius li.2. de præd. & libero arbitrio, vbi argumentando contra Lutherum, ait: *Non aduertit, Deum eſſe cauſam operis noſtri partialem & totalem, ſed non totaliter influentem.* Denique Thomas Elyſius Ord. Prædic. ſacræ Theologiæ Magiſter tractatu de donis Spiritus ſancti, pag. 478. *Sufficientia*, inquit, *diſpoſitionum eſt à Deo, & à nobis, vt à duabus cauſis partialibus facientibus vnam totalem.* Cùm ergo tot graues auctores Catholici fateantur Deum, & liberum arbitrium, & quamcunque aliam cauſam ſecundam eſſe cauſas partiales, ſeu partialiter cõcurrere ad eundem effectum producendum, relinquitur, hanc ſententiã, & modum loquendi eſſe ad minùs valde probabilẽ.

Venuſtius fol.80. pag. 1 & f. 160. pag.1.

Quartò. Idipſum poteſt ſuaderi omnibus argumentis ſuperiùs adductis ad probandum, Deum ſuo influxu non prædeterminare phyſicè liberum arbitrium, & alias cauſas ſecundas, ad operandum, neque efficere, vt ſecum cooperentur: ex hoc enim principio euidenter ſequitur, Deum, & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales eiuſdem effectus, ſicut duo trahentes nauim; quamuis hæc ſimilitudo non teneat in omnibus, ſed in hoc, quòd Deus, & liberum arbitrium habent proprium conatum, & influxum in actum liberum, ſicut duo trahentes nauim comparatione motus ipſius nauis.

Diſp.18. 22.& 23.

Et confirmari etiam poteſt hæc ſententia argumentis diſput. 97 adducendis, quibus contendunt probare, influxum arbitrij, quo Deo excitanti, & mouenti liberè cooperatur, procedere efficienter à ſola, & innata eius libertate; nec eſſe reducendum in Deum, vel in auxilium efficax gratiæ, tanquam in priorem cauſam, per ſe efficientem. Ex hoc enim, ſi ſemel ſtatuatur, infertur, Deum & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales conſenſus liberi, ſicut duo trahentes nauim, in ſenſu ab auctoribus, cum quibus diſputamus, intento.

II. Contrariam ſententiam docet expreſsè S. Th. 4. cont. Gent. c.7. n.16. & lib.3. c.70. in fine, quam priùs docuit S. Aug. locis inferiùs allegandis: & in aliis, quæ diſp.100. adducemus ad probandum collationẽ auxilij efficacis eſſe adæquatã, & ſolam cauſam efficientem, vt liberum arbitrium conuertatur, & piè operetur. Hanc ſententiam ſequuntur omnes Thomiſtæ, inter quos eſt M. Bañes 1. p q.23. art.3. dub.3. ad 3. argum. & 2.2. q.10. art.1. dub.2. doctr.3. §. ex dictis. Ad cuius euidentiam, vt ſeparemus ea, in quibus

Cauſæ partiales ſupernaturalis actus in quo ſenſu dicantur gratia, & lib.arb.

Digitized by Google

quibus auctores vtriuſque ſententiæ conueniunt, & id,in quo diſſentiunt, aperiamus,notandum eſt, quòd dupliciter poſſunt aliquæ duæ cauſæ dici, vel eſſe partiales,comparatione alicuius effectus.Primo modo, quia quælibet illarum in productione eiuſdem effectus habet conſortium alterius cauſæ cooperantis,& influentis in eundem effectum:& in hoc ſenſu auctores vtriuſque ſententiæ, vnanimi conſenſu fatentur, Deum, & liberum arbitrium eſſe duas cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus. Et idem docent de concurſu Dei, & aliarum cauſarum ſecundarum, etiam contingentium comparatione effectuum naturalium,quia non ſolus Deus producit efficienter illum effectum,ſed etiam cauſa ſecunda effectiuè eundem effectum producit, vt 3. cont. Gent.c.69. & 70. oſtendit S.Thom. contra poſitionem eorum, qui rebus naturalibus proprias ſubtrahebant actiones. Quod etiam ſpecialiter probat de electionibus voluntatis humanæ,c.89.90.& 91.eiuſdem lib. Secundo modo poſſunt duæ cauſæ dici partiales, quia licèt vna tribuat alteri potentiam, ſeu virtutem actiuam in actu primo,qua poſſit cum altera producere effectum,tamen quælibet illarum, ita ex ſe ipſa adhibet proprium conatum, quo influit cum altera in effectum, vt illum conatum, & influxum actualem non accipiat ab altera in genere cauſæ propriæ efficientis. Sicut ſi ponamus duos equos,quorum vnus genitus eſt ab altero, mouere currum: quilibet adhibet proprium conatum, & influxum in illum motum,neque vnius influxus dependet ab alio, vt à cauſa efficiente, quamuis dependeat ab eo, tanquam à cauſa tribuente virtutem ſeu potentiam motiuam.In hoc ergo ſenſu aſſerunt auctores primæ ſententiæ,Deum per auxilium gratiæ & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales in ſupernaturalem actum pariter influentes; quia quamuis Deus conferat libero arbitrio eſſe potentiæ volitiuæ,& auxilium ſufficiens,vel habitum, quo poſſit proximè in actum ſupernaturalem influere;tamē influxus actualis, & conatus, quo liberū arbitrium gratia excitante motum, vel habitu ſupernaturali adiutum, elicit actus ſupernaturales; ita dicunt tribuendum eſſe libero arbitrio,vt cauſæ efficienti, atque influenti pro ſua innata libertate: vt à Deo vel ab auxilio efficaci,tanquam à cauſa priori; & per ſe efficiente non dependeat,ſed ſolùm tanquam à cauſa alliciente,inuitante,ſuadente,aut aliter etiam interiùs moraliter attrahente:aliàs exiſtiment,arbitrij noſtri libertatem illæſam conſeruari non poſſe. Contra hanc ſententiam ſit

Simile.

III. Deus &lib. arbit. non ſunt propriè cauſæ partiales ſupernaturalis operationis.

PRima Concluſio.Deus,ſeu gratia eius efficax,& liberum arbitrium nō ſunt cauſæ partiales actus credendi,ſperandi, & diligendi, & aliorum actuum ſupernaturalium, ſicut duo trahentes nauim, ſed quælibet eſt cauſa totalis in ſuo genere:quarum vna ſcilicet liberum arbitrium, in ſuo influxu & cooperatione ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo, vt cauſæ priori, non ſolùm ſuadenti, ſeu moraliter mouenti interiùs;ſed etiam,tanquam cauſæ verè efficienti,vt ipſum liberum arbitrium ſecum concurrat, & cooperetur. Hanc concluſionem eſſe expreſſam doctrinam SS.Patrum præſertim S.Auguſtini,& S.Thom. & aliorum doctorum,qui eorum ſententiam defendunt,ſequentia teſtimonia demonſtrant.

In primis S. Auguſtin. explicans illud ad Rom.9. *Non eſt volentis,neque currentis:ſed Dei miſerentis*, & quandam explicationem impugnans eorum; qui aſſerebant,propterea dictum eſſe,non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, quia videlicet ex vtroque fit,partialiter, id eſt,ex voluntate hominis, & miſericordia Dei; infert ex hac explicatione, è

A contrario etiam rectè dici poſſe, non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis, quia id miſericordia Dei ſola non implet. Vnde ſic concludit S. Doctor: *Porrò ſi nullus Chriſtianus dicere audebit:non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis, ne Apoſtolo apertiſſimè contradicat: reſtat, vt propterea rectè dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt totum Deo detur,qui hominis voluntatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.* Et lib.de præd.SS.cap.2.impugnans aſſerentes, Deum, & liberum arbit. eſſe cauſas partiales actus ſupernaturalis fidei,ſic loquitur: *Nolens ergo his tam claris teſtimoniis repugnare, & tamen volens, à ſeipſo ſibi eſſe, quod credidit, homo quaſi componat cum Deo, vt partem fidei ſibi vendicet, atque illi partē relinquat:* B *& quod eſt elatius, primam tollit, ſequentem dat illi: & in eo quòd dicit,eſſe amborum, priorem ſe facit,poſteriorem Deum.Non ſic pius atque humilis doctor ille ſapiebat,Cyprianum beatiſſimum loquor,qui dixit,in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit. Quod vt oſtenderet, adhibuit Apoſtolum teſtem dicentem: Quid autem habes, quod non accepiſti?* Et c. 7. eiuſdem libri, ait: *Quidquid igitur, & antequam in Chriſtum crederet, & cùm crederet, & cùm credidiſſet, bene operatus eſt Cornelius; totum Deo dandum eſt, ne fortè quis extollatur.*Et c.16.inquit: *Apoſtolus ait: Non ex operibus,ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia maior ſeruiet minori. Nunquid dixit, non ex operibus, ſed ex credente? Prorſus etiam hoc abſtulit homini, vt totum daret Deo. Dixit ergo: Sed ex vocante, non quacunque vocatione,* C *ſed qua vocatione fit credens.* Et libro de dono perſeuerantiæ,c.6.ſic concludit: *Tutiores igitur viuimus, ſi totum Deo damus: non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus.* Et c. 13. eiuſdem lib. *Nos ergo volumus,ſed Deus in nobis operatur & velle. Nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur, & ipſum operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere. Hoc eſt pium, hoc verum, vt ſit humilis, & ſubmiſſa confeſſio, & detur totum Deo.* Quibus verbis ſanctus Auguſtinus ex eo probat, Deo totum eſſe tribuendum; quia licèt homo liberè velit, & operetur; Deus tamen ſua gratia efficit,vt homo velit & operetur: vnde libro de præd. SS. c. 2. idem Aug. ait: *Ipſe ergo fidem gentium fecit,qui po-* D *tēs eſt facere quod promiſit. Porrò ſi operatur Deus fidem noſtram, miro modo agens in cordibus noſtris, vt credamus; nunquid metuendum eſt,ne totum facere non poſſit? & ideo homo ſibi primas eius vendicat partes, vt nouiſſimas ab illo accipere mereatur. Videte, ſi aliud agitur iſto modo, niſi vt gratia Dei ſecundùm merita noſtra detur,quolibet modo: & ſic gratia non ſit gratia.*

Idem docet S. Chryſoſt. quem etiam ipſe Iulianus Pelagianus honorabiliter, teſte Auguſt. commemorat, & ſicut ſanctum, eruditúmque laudat, atque teſtimonium,& gloriā de conſortio veritatis ſuſcepiſſe affirmat. Is enim ſuper ſecunda epiſtola ad Corinth. c. 3. explicans illa verba: *Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis*, ait: *Quaſi dicat Paulus planius: Non ita dicebam, fi-* E *duciam habemus vt partem ſit noſtrum, partim ſit Dei, ſed totum illi tribuo acceptúmque fero.* & homil.quarta ſuper ſecunda epiſtola ad Theſſalonicenſes capite ſecundo. *Ego*, inquit, *ſanè dixi, totum verò Dei eſt.* Et homilia decimaquinta, ſuper Acta Apoſtol. *Hoc ſolùm nobis curæ ſit*, inquit, *quomodo vincamus diabolum,imò verò non noſtri opus eſt ſed diuinæ gratiæ totum eſt.* Eodem modo contra Pelagianos ſanctus Hieronymus loquitur ſuper capite decimooctauo Ieremiæ, vbi explicans illud: *Ecce, ſicut lutum in manu figuli*; poſtquam docuerat, gratiam, & liberum arbitrium ſaluari in operationibus piis, ſubdit: *Nec ſtatim totum erit hominis*,

Aug.libr.1. cont.Iulia. c.2.

Digitized by Google

quod eueniet, ſed eius gratia, qui cuncta largitus eſt: A *ita enim libertas arbitrij reſeruanda eſt, vt in omnibus excellat gratia largitoris, iuxta illud Propheticum:* Pſal. 126. *Niſi Dominus ædificauerit domum: in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, in vanum vigilabit, qui cuſtodit eã.* Rom. 9. *Non enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* S. Baſil. Et S. Baſilius homil. 22. de humilitate: *Nihil, ait, tibi relictum eſt, ò homo, de quo gloriari poſſis.* Et S. Ambroſ. lib. 2. de Abraham, c. 7. inquit, *non eſt volentis, neque currentis, ne te ipſum iuſtificares, ſed omnia tribueres Deo, qui te vocauit;* vocatione ſcilicet efficaci, qua, vt operemur, operatur. Paulus Oroſius. Subſcribit Paulus Oroſius in fine Apologiæ de arbitrij libertate, quam aduersùs Pelagium adhuc viuentem conſcripſit; vbi explicans illud Ioan. 15. *Ego ſum vitis, vos palmites,* ait, *Quodcunque habet palmes, ſcilicet de vite habet. Non enim,* B Rom. 11. *inquit Apoſtolus: Tu radicem portas, ſed radix te. Quid ſe ergo extollit in fructibus, qui videntur in eo, cùm totum pertineat ad vitem non ſolùm vt poſſit, verùm etiam vt ſit? Alioquin excidetur, & in ignem mittetur. Non enim palmes, ſed vitis poteſt, & quod vitis poteſt, palmes oſtendit. Sufficit ergo vnicuique, vt habeat. At vero vbi, & vnde habeat, & humiliter agnoſcat, & patienter expectet, ne, dum non habet, & habere ſe credit, idipſum, quod habet, auferatur ab eo.* S. Cyprianus. S. Cypr. ſerm. de ieiunio, & tentatione, ait: *Deo totum debemus, quòd viuimus, quòd mouemur, quòd ſumus.* S. Anſelm. Et S. Anſelm. lib. de conc. præd. & liberi arbitrij, paulò poſt principium, *Totum* inquit, *imputandum eſt gratiæ quia, nec volentis eſt, quòd vult neque currentis, quòd currit; ſed miſerentis eſt Dei.* Et ſuper c. 2. epiſt. ad Epheſ. in illa verba: C *Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis, &c. Dei donum eſt ipſa fides, vel vocatio veſtra, & non partim, ſed purè donum Dei; quia non ex operibus veſtris, id eſt, non eſt ibi admiſtio operum, vt ne quis glorietur.* Quibus verbis non obſcurè docet, Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales actus fidei, & aliorum ſupernaturalium, ſicut duo trahentes nauim, quod indicant illa verba: *Non partim, ſed purè,* & illa: *Non eſt ibi admiſtio operum:* ſignificant enim, influxum, ſeu cooperationem arbitrij eſſe tandem referendum in ipſum Deum, tanquam in cauſam efficientem, vt fides non partim, ſed purè ſit donum Dei. Sentit ergo, Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales piæ operationis, ſicut duo trahentes nauim. Idem docent Gregorius D Nazianzenus, Cyprianus, & Bernardus, quorum teſtimonia adduximus diſp. 62. num. 6. Præterea idem S. Damaſc. ſentit S. Damaſc. in hiſt. de Balaam & Ioſaphat viris illuſtribus, inquiens: *Qui plus virtutis habebat, totum Dei gratiæ adſcribebat.*

S. Thomas. Denique S. Thom. 1. 2. q. 111. art. 2. ad 2. eandem doctrinam amplectitur, ait enim, *quòd Deus non ſine nobis nos iuſtificat, quia per motũ liberi arbitrij, dũ iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus. Ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus; vnde tota operatio pertinet ad gratiam.* Et clarius 3. cont. Gent. c. 70. in fine, idipſum docet his verbis: *Non ſic idem effectus cauſæ naturali & diuinæ virtuti attribuitur, quaſi partim à Deo, & partim à naturali agente fiat, ſed totus ab vtroque, ſecundùm alium modum ſicut idem effectus totus attri-* E *buitur inſtrumento, & principali agenti etiam totus.* Sed agens principale, & inſtrumẽtum non ſunt duæ cauſæ partiales effectus, cùm inſtrumentum ſubordinetur in ſuo influxu principali agenti: ergo, ſecundùm S. Thom. Deus, ſeu gratia efficax, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim.

IV. Iacobi 1. Confirmari poteſt hæc ſententia ex verbis illis Iacobi: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à Patre luminum.* Cùm A ergo cooperatio liberi arbitrij conſentientis Deo vocanti, ſit aliquid optimum, & perfectum; relinquitur, eſſe Deo tribuendum, ac per conſequens, Deum non eſſe cauſam partialem, ſed totalem, in quam ipſa cooperatio arbitrij, tanquam in priorem cauſam efficientem, reducenda eſt, propter quod Eccleſia Catholica, in quadam oratione inquit: *Deus cuius eſt totum, quod eſt optimum,* &c. Quibus verbis ſignificatur, Deum non partialem cauſam eſſe, ſed in ſuo genere totalem cuiuſcunque actus ſupernaturalis noſtri arbitrij, vel alterius effectus producti, etiam interuentu cauſæ ſecundæ.

Reſpondent ad omnia hæc argumenta, Deum eſſe quidem cauſam totalem, totalitate effectus, quia videlicet totus effectus producitur à Deo, ſicut etiam totus producitur à cauſa ſecunda: non tamen tota- B litate cauſæ, quia non ſolus Deus producit in nobis effectiue actum liberum, ſed cooperante ſimul libero arbitrio, & pariter cum illo in ipſam piam operationem influente. Sicut, cùm duo trahunt nauim, quilibet producit totum effectum, nec eſt aſſignabilis aliqua pars motus nauis, quæ producatur ab vno, & non ab altero, neuter tamen eſt totalis cauſa motus nauis, ſed partialis, quia non producit illum motum, niſi adiutus ab altero ſimul influente, & producente eundem motum.

Contra hanc tamen ſolutionem eſt efficax argumentum. V. Nam, vt docet S. Thomas 4. contr. Gent. S. Thom. 4. cont. Gẽt. c. 7. n. 16. quando multa agentia partialiter trahunt nauim: *Quia virtus cuiuſlibet imperfecta eſt, & inſufficiens ad iſtum effectum, ex diuerſis virtutibus congregatur vna* C *virtus omnium, quæ ſufficit ad trahendum nauim.* Sed virtus Dei non eſt imperfecta, ſed infinita, vt 1. cont. Gent. cap. 43. oſtendit idem S. Thomas: ergo Deus, & liberum arbitrium, non ſunt cauſæ partiales actus ſupernaturalis, ſicut duo trahentes nauim: aliàs virtus Dei eſſet inſufficiens, & imperfecta, & indigeret virtute alterius, ad aliquem effectum producendum.

Secundò probatur, deſtruendo potiſſimum fundamentum oppoſitæ ſententiæ. Nam ſi propter aliquam rationem Deus, & liberum arbitrium eſſent cauſæ partiales actionis ſupernaturalis credendi, ſperandi, & diligendi, &c. maximè, quia non ſolus Deus, ſed ſimul etiam liberum hominis arbitrium eiuſmodi actus producit; ſed hæc ratio eſt nulla: ex D illa enim ſequeretur, Patrem, & Filium partialiter producere Spiritum ſanctum, ſicut duo trahentes nauim; etenim nec ſolus Pater producit Spiritum ſanctum, nec ſolus Filius, ſed Pater, & Filius ſimul illum producunt; conſequens autem non eſt admittendum, vt 4. cont. Gent. ſuperiùs allegato oſtendit S. Thomas; ergo, etiamſi Deus, & liberum arbitrium ſimul producant actum ſupernaturalem, non ſequitur ex hoc, eſſe cauſas partiales eiuſdem actus, ſicut duo trahentes nauim.

Tertiò probatur: nam, vt ſuprà oſtenſum eſt, ipſa cooperatio, & influxus liberi arbitrij in piam operationem, procedit efficienter à Deo, ſiue ab auxilio gratiæ efficacis: propter quod, vt infrà dicemus, Diſp. 100. Deus, ſeu collatio efficacis auxilij eſt adæquata cau- E ſa, quæ efficit, vt homo conuertatur, vel piè operetur: ergo Deus, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales eiuſdem operationis, ſicut duot rahentes nauim. Probatur conſequentia: nam in huiuſmodi cauſis partialib. quælibet habet influxũ, & conatum ita ſibi propriũ, vt neutra ab altera, vt à cauſa propriè efficiẽte, illum recipiat, vt ſuprà dictum eſt.

Quartò probatur. Omnibus argumentis, quibus diſp. 96. & 97. manifeſtum fiet, liberum arbitr. dum conſentit Deo excitanti, & mouenti nihil ex ſeipſo operari, quod à Deo non acceperit, vt à priori cauſa

per

Digitized by Google

per ſe efficiente; ac per conſequens eius cooperationem cum gratia non procedere à ſola, & innata eius libertate. Ex hoc enim euidenter concluditur, Deũ, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim, ſunt partiales cauſæ motus ipſius nauis. Et confirmari poteſt hoc argumentum: nam actus credendi, ſperandi, & diligendi Deum, vt eſt auctor gratiæ, ſunt quantùm ad ſubſtantiam, & omnem ſuam entitatem actus ſupernaturales, vt diſp. 65. oſtenſum eſt: ergo voluntas ſecundùm ſe, & ſuam naturalem virtutem, cùm ſit potentia inferioris ordinis, habere non poteſt virtutem aliquam ſibi connaturalem, qua tales actus, etiam vt cauſa partialis efficiat: alias haberet ex ſe, & ex natura ſua connexionem, & proportionem ſibi connaturalem cum ordine gratiæ, ac per conſequens ordo gratiæ non eſſet ſupra totum ordinem naturæ, quod tamen admitti non poteſt.

VI. Idipſum probant argumenta, quibus diſp 18. & 23. oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem tam naturalis, quàm ſupernaturalis ordinis eſſe influxum Dei immediatum in cauſas ſecundas, etiam liberas, eáſq; efficienter præmouere ad proprias operationes, vnamquamque iuxta modum ſuæ naturæ; quod tamen non competit cauſis partialibus, ſeu partialiter concurrentibus ad productionem eiuſdem effectus, vt ex ſupradictis conſtat.

VII. Ad primum argumentum reſpondetur, quòd, quamuis ſola gratia non producat ſupernaturalem operationem hominis, ſed ſimul etiam ad eam concurrat effectiuè liberum arbitrium, cooperando gratiæ Dei; nihilominus ſolus Deus, & ſola gratia efficit, vt liberum arbitrium cooperetur, vt ſuprà oſtenſum eſt: & ideo non eſt cauſa partialis, ſed totalis in ſuo genere cuiuſlibet actus ſupernaturalis. Nam ad cauſam partialem partialitate cauſę, vt aiunt, non ſufficit, quòd habeat conſortium alterius cauſæ ſimul influentis in effectum: ſed vltra hoc requiritur, quòd quælibet per ſe, & ſeorſum ſumpta, ſit imperfecta, habeatque virtutem imperfectam, cooperatione eiuſdem effectus, vt dictum eſt. Et præterea etiam requiritur, quòd influxus, & conatus vnius cauſæ non ſit efficienter ab altera, quod tamen in præſenti non contingit.

Liberi arbitrij influxus qualiter ſit illi proprius.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, liberũ hominis arbitrium habere quidem proprium influxum in actum ſupernaturalem procedentem à principio intrinſeco, eleuato per gratiam, ſed hunc eundem influxũ actualem accipit à Deo, vt à cauſa verè efficiente, vt oſtenſum eſt. Dicit enim Hiero. *Meum eſt velle & currere; ſed ipſum meum ſine Dei ſemper auxilio nõ erit meum.* Vnde quamuis per propriam formam idem arbitrium producat actus ſupernaturales, non vt merum inſtrumentum, ſed vt cauſa principalis, iuxta ea, quæ diſp. 68. dicta ſunt, nihilominùs tam ipſe Deus, quàm liberum arbitrium eſt cauſa totalis in ſuo genere eorundem actuum; non autem partialis partialitate cauſæ, vt dictum eſt. Videantur pro confirmatione huius ſolutionis, quæ diſp. 62. n. 8. dicta ſunt.

tom 2. epiſt. ad Cteſiphontem, c. 3.

Ad tertium argumentum reſpondetur, Doctores Catholicos, qui docent, Deum eſſe cauſam partialem effectuum, quos per cauſas ſecundas producit, eſſe intelligendos, de cauſa partiali cõmuniter ſumpta, quatenus ſignificat cauſam habentem conſortium alterius cauſæ concurrentis effectiuè ad productionem eiuſdem effectus, vt ex verbis eorum inductis non obſcurè colligitur. Quòd ſi forſitã vnus, aut alter loquutus eſt in hac parte minùs propriè, aſſerendo, Deum, & liberum arbitr. eſſe duas cauſas partiales, facientes vnam cauſam totalem; non propterea recedendum eſt à ſentẽtia, & modo loquendi S. Auguſt. & S. Thomæ, & aliorum Patrum, qui, vt ſuprà oſtenſum eſt, affirmãt, Deum non eſſe cauſam partialem, ſed totalem, à qua non ſolùm ipſum velle noſtrum, ſed etiam cooperatio, & influxus noſtri arbitrij, tanquam à priori cauſa efficiente dependet, vt oſtenſum eſt, & in diſputat. ſequenti patebit ampliùs.

Ad ea verò, quæ in quarto argumento tanguntur, iam in diſp. 22. 23. & 24. abundè ſatis reſponſum eſt. Ad confirmationem patebit diſp. 97.

DISPVTATIO LXXXVI.

Vtrùm Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ verè efficienter faciat, vt faciamus, an ſolùm ſuadendo, inuitando, & alliciendo, aut aliter, etiam interiùs moraliter attrahendo.

I. CVM nõ ſolùm apud S. Auguſt. ſed etiã in ſacris literis, & Cõciliis habeatur expreſſũ Deu facere, vt faciamus; & operari, vt operemur, vt luce clariùs loca inferiùs alleganda conuincunt, nullus Catholicus eſt, qui verbis neget, Deum per auxilium gratiæ facere, vt faciamus, & operari, vt cooperemur. Differentia tamen eſt inter Theologos circa modum, quo Deus id faciat.

Quidam namque licèt fateantur, Deum per auxilium efficax gratiæ verè efficienter, ac phyſicè efficere vnà cum libero arbitrio actũ ſupernaturalem: negant tamen, ipſum Deum per auxilium efficax gratiæ præuenientis verè efficienter facere, vt noſtrum arbitrium influat, & cooperetur Deo vocãti, & mouenti; vnde omnia loca Scripturæ, Conciliorum, & ſanctorum Patrum, quæ aſſerunt, Deum per ſuam gratiam præuenientem facere, vt faciamus, quatenus aliqua ratione ſoli Deo, & gratiæ præuenienti tribuitur, explicant de efficientia tantùm morali, ſeu metaphorica, quæ fit tantummodo ſuadendo, alliciendo, inuitando, & proponẽdo interiùs congruè, & opportunè obiectum, eo modo, quo Deus præſcit, voluntatem creatam præſtituram conſenſum. Potiſſimum fundamentum eorum eſt: nam aliàs exiſtimant, arbitrij noſtri libertatem illæſam conſeruari non poſſe: quia ſi antequam voluntas creata eliciat ſuum actum, aut cooperetur Deo mouenti, neceſſe eſt, vt priùs ratione, & cauſalitate Deus efficiat, vt ipſa voluntas velit, non erit in poteſtate eiuſdem voluntatis velle, aut nolle, quando ſibi placuerit; ſed ſolùm in poteſtate Dei, qui efficit nos velle, aut nolle, quãdo ſibi placet, & ita libertas erit ſolùm in Deo, non autẽ in voluntate creata.

Fundamẽtum primæ ſententiæ.

Præterea probari poteſt hæc ſententia: nam Deus facit, vt faciamus, operando in nobis ſine nobis initium bonæ voluntatis, quæ non perficitur ſine nobis: dicit enim Aug. lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. *Sine nobis operatur incipiens, qui volẽtibus cooperatur perficiẽs*: ſed Deus nõ operatur in nobis ſine nobis initiũ bonæ volũtatis, niſi tantùm moraliter ſuadendo, alliciendo, inuitando: nam phyſicè efficere non poteſt ſine nobis initium actus voluntatis, quia, cùm ſit actus vitalis, produci à ſolo Deo non poteſt ſine concurſu, & cooperatione creatæ voluntatis: ergo Deus ſolùm moraliter facit, vt faciamus: non autem verè efficienter, ſeu phyſicè.

Confirmatur. Quia initium phyſicum actus bonæ voluntatis eſt homini liberum: alias totus actus non eſſet homini liber, cùm enim actus voluntatis

tatis ſit inſtantaneus, ſi eius initium non eſſet liberum reſpectu hominis, etiam totus actus non eſſet eidem homini liber, ſed ſolùm Deo, ſed impoſſibile eſt, quòd actus liber, vel aliquod eius phyſicum initium producatur ſine libero conſenſu, & cooperatione noſtræ voluntatis: ergo impoſſibile eſt, quòd Deus per gratiam operantem, ſeu præuenientem, qua ratione præueniens eſt, phyſicè, ſeu verè efficienter faciat, vt faciamus: ergo ſolùm id efficit moraliter.

Secundò. Tota cauſalitas præuenientis gratiæ, qua Deus facit, vt faciamus, reducitur ad motionem finis: nam per hãc gratiam facit Deus, vt obiectum, quod amandum proponitur, honeſtius appareat, & amore dignius; & quod timendum, horribilius, & quod odio habendum, turpius; & ſic de cæteris: ſed cauſalitas finis ſolùm eſt moralis, non autem verè, & propriè efficiens, aliàs cauſa efficiens, & finalis confunderentur, & coinciderent: ergo Deus per gratiam præuenientem ſolùm moraliter facit, vt faciamus, non autem verè efficienter.

Confirmatur: nam per gratiam præuenientem, qua Deus facit, vt faciamus, mouet Deus hominem, vt homo eſt, ad operandum, ac per conſequens eum mouet, vt operetur liberè, iuxta modum ſuæ naturæ, ſed homo, vt homo, mouetur ad operandum ex fine præconcepto, vt 1.2.q.1.art.1.docet S.Th. vnde actiones humanæ ſumunt ſuam ſpeciem à fine, vt in eadem q.ar.3. dicit: ergo per gratiam præuenientem ſolùm moraliter facit Deus, vt faciamus.

II. Tertiò. Operari, vt velimus, ſeu facere, vt velimus, nihil aliud eſt, quàm operari in nobis aliquid, quo diſponamur, vel inclinemur ad volendum, & eo animo, & intentione, vt velimus: ſed hoc totum pertinet ad genus cauſalitatis moralis, nec includit intrinſecè veram efficientiam, comparatione actus volendi: ergo ex eo, quòd, iuxta Scripturam ſacram, Concilia, & Patres, Deus operetur in nobis, vt velimus, & faciat, vt faciamus, non ſequitur, quòd verè efficienter faciat nos velle, ſed omnes illæ loquutiones, quatenus ſoli Deo tribuuntur, poſſunt, & debent intelligi de efficientia morali, ſeu metaphorica. Minor probatur: nam excitans, & præmouens interiùs hominem ad diligendum, aliquid operatur, quo voluntatem diſponit, & inclinat ad amandum: operatur enim illuſtrationem intellectus, & inſpirationem, per quam præparatur voluntas, & mouetur ad diligendum: nam etiam diabolus præparat voluntatem, & eam ſuadendo mouet ad peccandum, illi proponendo amabilitatem obiecti, ſimiliter vnus homo poteſt ſuadendo præparare, & inclinare voluntatem alterius, ad aliquid faciendum, & tamen diabolus non facit verè efficienter vt homo peccet, ſed ſolùm moraliter, ſicut etiam vnus homo ſolùm moraliter facit, vt alius homo velit: ergo.

Confirmatur. Aliud eſt facere in nobis velle, aliud verò facere, vt velimus: qui enim rogat, vel præcipit alteri, vt velit, facit, vt ille velit, non tamen operatur in illo actum volendi: ergo ſimiliter per gratiam præuenientem, vt præueniens eſt, facit Deus, ſuadendo, vt velimus, abſque eo, quòd per eandem gratiam, vt præuenit liberam cooperationem noſtri arbitrij, efficiat in nobis ipſum velle.

Quartò. Actionis nõ eſt actio, aliàs ad illam priorem actionem neceſſaria eſſet alia actio, & ad illam alia; & ſic in actionibus, & in cauſis efficientibus daretur proceſſus in infinitum: ergo ante actionem, & cooperationem liberi arbitrij nulla præintelligitur actio diuina, per quam Deus phyſicè, ſeu verè efficienter faciat liberum arbitrium cooperari, ac per conſequens per gratiam præuenientem efficacem ſolùm moraliter facit, vt faciamus.

Quintò. Idipſum probari poteſt omnibus argumentis ſuprapoſitis, quibus auctores huius ſententiæ ſuadere contendunt, Deum ſuo auxilio efficaci non prædeterminare liberum arbitrium ad operandum, ſed actualem determinationem eiuſdem arbitrij procedere à ſola, & innata eius libertate. Ex hoc enim principio (ſi eſſet verum) euidenter deducitur, Deum per auxilium efficax præuenientis gratiæ ſolùm moraliter facere, vt faciamus, non autem phyſicè, ſeu verè efficienter.

Diſp. 12. & 13.

III. Deus per auxiliũ efficax præuenientis gratiæ & moraliter, & efficiẽter facit nos cooperari.

His tamen non obſtantibus, certiſſimè tenendũ eſt, Deum per auxilium efficax præuenientis gratiæ facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, non ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter, etiam interiùs moraliter attrahendo, ſed etiam verè efficienter, atque efficaciter faciendo, vt ipſum arbitrium à Deo motum, & excitatum ſe liberè determinet ad bene operandum, & operetur. Hæc eſt expreſſa ſententia S.Aug. & S.Tho. vt patet ex locis ſuprà adductis, & ex iis, quæ adducentur infrà.

Probatur primò manifeſtiſſimis teſtimoniis ſacrarum literarum, inter quæ præcipuum eſt illud Ezech. 36. *Et dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideũ de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Quo teſtimonio S.Aug. ſæpe vrgebat Pelagianos, & Semipelagianos, contra eos concludens, Deum facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, idque non ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interiùs moraliter attrahendo, ſed etiam verè efficiẽter, & efficaciter faciendo, vt noſtrum arbitrium cooperetur. Sed præſertim in li de præd.SS.cap.11. *Ideo, inquit, hæc & nobis præcipiuntur, & dona Dei eſſe monſtrantur, vt intelligatur, quod & nos ea faciamus, & Deus facit, vt illa faciamus, ſicut per Prophetam Ezechielem apertiſſimè dicit: Ego faciam, vt faciatis. Locum ipſum Scripturæ fratres chariſſimi, attendite, & videbitis, illa Deum promittere facturum ſe, vt faciant, quæ iubet, vt fiant.* Et lib.de grat. & lib.arb.cap.16. *Certum eſt nos mandata ſeruare, ſi volumus, ſed quia præparatur voluntas à Domino ab illo petendum eſt, vt tantum velimus, quantum ſufficit, vt volendo faciamus. Certum eſt, nos velle, cùm volumus, ſed ille facit vt velimus bonum, de quo dictum eſt, quod paulò antè poſui, quòd præparatur voluntas à Domino, de quo dictum eſt: A Domino greſſus hominis dirigentur; & viam eius volet: de quo dictum eſt: Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & operari. Certum eſt, nos facere, cùm facimus, ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis. Cùm dicit, faciam, vt faciatis, quid aliud dicit, niſi auferam à vobis cor lapideum vnde non faciebatis, & dabo cor carneum, vnde faciatis? Et hoc quid eſt, niſi auferam cor durum, vnde non faciebatis, & dabo cor obediens, vnde faciatis? ille facit, vt faciamus, cui dicit homo: Pone Domine cuſtodiam ori meo, hoc eſt enim dicere, fac, vt ponam cuſtodiam ori meo: quod beneficium Dei iam fuerat conſequutus, qui dixit: Poſui ori meo cuſtodiam.* Eundem locum Ezechielis in eodem ſenſu explicat contra Collatorem ſanctus Proſper, & ſanctus Fulgentius, ex verbis Prophetæ ſic concludens: *Dat ergo Deus cor nouum vt in iuſtificationibus eius ambulemus, quod pertinet ad bonæ voluntatis initium. Dat etiam, vt iudicia eius obſeruemus, & faciamus, quod pertinet ad bonæ operationis effectum. Vnde cognoſcimus Dei eſſe, vt bonum facere velimus, & vt bonum facere valeamus.* Et paulò inferiùs explicans illud: *In Deo faciemus virtutem,* ſubdit: *Hoc autem in Deo facimus,*

Aug. lib. de præd. SS. c. 11. & 20. li. de gratia, & lib. arb. ca. 14. 16. 17. lib 1. cont. duas epiſt. Pelag. c. 10

Pſal. 36.

Philipp. 2.

Ezech. 36.

Pſal. 140.

Pſal. 38.

Proſp. cõt. Collat. c. 2. Fulg. lib. 1. ad Monimum, paulò poſt princ.

Pſal. 59.

cimus, quod Deo in nobis faciente datur nobis, vt faciamus. Quod euidenter in epiſtola ad Hebræos oſtenditur: vbi cùm de Deo dictum eſſet. Aptet vos in omni bono, vt faciatis voluntatem eius: continuò ſequitur: Faciens in vobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum. Omne igitur opus, quod in Deo fit, Deus in nobis facit. Ex ipſo enim, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Ex ipſo ergo eſt, & voluntas bona, & operatio bona. Quod Doctor gẽtiũ his verbis affirmat: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Eandem ſententiam docuit S. Tho. locis ſuperiùs allegatis: præſertim 3. cont. Gent. c. 88. vbi ex loco inducto ad Philip. 2. *Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate*: & Prou. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, vertet illud,* probat ſolum Deum *poſſe mouere voluntatem per modum agentis*, ideſt, verè efficienter, vt diſtinguitur contra ſolam motionem moralem, vt colligitur ex quinta ratione, vbi explicans, quid ſit moueri per modum agentis, ait: *Dico autem moueri ab extrinſeco principio, quòd moueat per modum agentis, & non per modum finis.* Et in cap. 89. referens, & impugnans intelligentiam eorum qui malè interpretabantur loca inducta Scripturæ, ait: *Quidam verò non intelligentes, qualiter motum voluntatis Deus in nobis cauſare poſſit, abſq; præiudicio libertatis, conati sũt has auctoritates malè exponere, vt ſcilicet diceret, quòd Deus cauſat in nobis velle, & perficere, inquantùm dat nobis virtutem volendi, non autem ſic, quòd faciat nos velle hoc, vel illud, ſicut Origenes exponit in 3. Periarchon, liberum arbitrium defendens contra auctoritates prædictas. Ex hoc proceſſiſſe videtur opinio quorundam, qui dicebant, quòd prouidentia non eſt de his, quæ ſubſunt libero arbitrio, ſcilicet de electionibus: ſed prouidentia refertur ad exteriores euentus. Non enim qui elegit aliquod conſequi, vel perficere, putà ædificare, vel ditari, ſemper poterit ad hoc peruenire. & ſic euentus actionum noſtrarum non ſubiacent libero arbitrio, ſed prouidentia diſponuntur. Quibus quidem auctoritatibus ſacra Scripturæ reſiſtitur euidenter. Dicitur enim Iſai. 26. Omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine. Unde non ſolùm virtutem volendi à Deo habemus, ſed etiam operationem. Præterea hoc ipſum, quod Salomon dicit: Quocunque voluerit, inclinabit illud, oſtendit, non ſolùm diuinam cauſalitatem ad potentiam voluntatis extendi. ſed etiam ad actum ipſius. Item, Deus non ſolùm dat rebus virtutem, ſed etiam nulla res poteſt propria virtute agere, niſi agat in virtute ipſius, vt ſuprà oſtẽſum eſt: ergo homo non poteſt virtute voluntatis ſibi data vti, niſi inquantùm agit in virtute Dei. Illud autem, in cuius virtute agens agit, ex cauſa non ſolùm virtutis, ſed etiam actus: quod in artifice apparet, in cuius virtute agit inſtrumentum, etiam quòd ab hoc artifice propriam formam non accipit, ſed ſolùm ab ipſo applicatur ad actum. Deus igitur eſt cauſa nobis non ſolùm voluntatis, ſed etiam volendi.* In quo teſtimonio expendat Lector verba illa S. Thomæ, *non autem ſic, quòd faciat nos velle hoc, vel illud*: quibus impugnat aſſerentes, quòd Deus non facit nos velle, hoc vel illud quia nõ intelligebãt, qualiter hoc facere poſſet abſque præiudicio libertatis. Sentit ergo, Deum verè efficienter facere nos velle hoc in particulari, vel illud. Nam, ſi intelligeretur tantùm de efficiẽtia morali, ſeu metaphorica, nulla poterat eſſe ratio etiam leuiſſima, quæ moueret Origenem, & alios, per talem Dei cauſalitatẽ præiudicari arbitrij noſtri libertati: loquitur ergo S. Tho. de vera efficiẽtia, quæ phyſica appellari ſolet, qua Deus efficit non ſolùm actũ volendi cũ homine volente, ſed etiam efficit, vt velit; quod indicant verba illa ſancti Thomæ: *Deus igitur eſt cauſa nobis non ſolùm voluntatis, ſed etiam volendi.*

Heb. 13. Philip. 2. Diſp. 18. 22. & 23.

Secundò probatur ex Concil. Arauſic. can. 9. vbi dicitur. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Quibus verbis non obſcurè docet, Deum non ſolùm nobiſcum efficienter operari bona opera, ſed etiam in nobis, efficiendo videlicet, nos cooperari cum Deo. Si enim Deus ſolùm influxu ſimultaneo operaretur nobiſcum bona opera, non autẽ efficeret, vt nos cooperemur, ſolùm dixiſſet: *Quoties bona agimus, Deus nobiſcum operatur*: nec neceſſarium fuiſſet addere illud verbum, *vt operemur, operatur.* Et in can. 20. ſubditur: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtet, vt faciat homo.*

IIII. Ad hæc omnia argumenta dupliciter reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ. Reſpondent primò, Deum facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, non quidem phyſicè, ſeu verè efficienter prædeterminando voluntatem, vt bene operetur; ſed interiùs ſuadendo, & alliciendo eandem voluntatem, & moraliter attrahendo eo modo, quo præſcit voluntatem eſſe cõſenſurã, & in hoc ſenſu dicunt eſſe intelligenda loca Scripturæ, Conciliorum, & ſanctorum Patrum ſuprà inducta.

Hæc tamen ſolutio non videtur ſatisfacere teſtimoniis inductis. Primò: nã abſolutè docet, Deum operari, vt operemur. Operari autẽ ſolùm moraliter ſuadendo, non eſt propriè operari, ſed ſolùm metaphoricè, vt quæſt. 3. de malo, artic. 3. in corp. docet S. Thomas. Secundò: nam S. Auguſtinus expreſſe loquitur de efficientia phyſica, vt diſtinguitur contra cauſalitatem, quæ eſt tantùm moralis, vt patet ex libro de corrept. & grat. c. 11. & 12. cuius verba diſp. 71. num. 7. adduximus. Aſſignat enim differentiam inter gratiã, Adæ collatam, & eam, quæ nobis confertur per Chriſtum: nam gratia primi ſtatus ſolùm faciebat, vt homo haberet iuſtitiam, ſi vellet, & operaretur bonum, ac perſeueraret in illo, ſi vellet: gratia autem Chriſti eſt potentior: nam per eam Deus efficit, vt homo velit. Et vt ſanctus Auguſtinus falſam intelligentiam de ſola cauſalitate morali, ſuperiùs aſſignatam excluderet, vſus eſt verbo efficiendi, quòd veram efficientiam ſignificat. Tertiò: nam, vt ſuprà oſtenſum eſt, Pelagiani & Semipelagiani admiſerunt præuenientem gratiam interiorem, quę conſiſtit in illuminatione intellectus, & ſuaſione, atque excitatione ſtupentis volũtatis, per quã Deus moraliter tãtùm, ſeu metaphoricè facit, vt velimus, & eam abnegarunt, quæ verè efficiẽter id operatur: vt ex dictis in 1. & 2. diſputatione conſtat: ergo cùm ſanctus Auguſtinus, & Concilia aduerſus Pelagianos docent, Deum per gratiam efficacem facere, vt faciamus, & operari, vt operemur; loquuntur de efficientia phyſica, & non de illa, quæ eſt tantùm moralis, ſeu metaphorica.

V. Reſpondent ſecundò, Auguſtinum, & Concilia etiam loqui de efficientia phyſica: nam cùm Deus tribuit auxilium efficax, aliquid phyſicum influit, & cauſat verè efficienter in ipſo intellectu, & voluntate, nempe illuminationem internam, quæ eſt aliquid reale, & phyſicum, ac excitationem, piámque affectionem voluntatis, quæ ſimiliter eſt aliquid reale, & phyſicum in eadem voluntate receptum: & ſi voluntas noſtra pro innata ſibi libertate voluerit ſeipſam determinare ad operandum actum pium, ad quem mouetur per gratiam excitãtem, etiam Deus per eandem gratiam concurſu ſimultaneo verè efficienter producit nobiſcum piam operationem: & in hoc ſenſu fatentur, Deum phyſicè, ſeu verè efficienter facere, vt faciamus, & operari, vt operemur.

Facilè tamen impugnatur hæc explicatio. Etenim Concilia, & Patres non ſolùm intendunt ſtatuere cõtra Pelagiũ & Semipelagianos, Deum efficienter

Digitized by Google

operari aliquid phyſicum in intellectu noſtro, & voluntate, quando facit, vt faciamus: hoc enim Pelagiani, vt dictum eſt, non negarunt. Nec etiam intendunt ſolum docere, Deũ ſimul cooperari phyſicè actum pium cum voluntate noſtra, ſi ipſa voluerit ſe ad operandum determinare: nam etiam hoc

Diſput. 1. & 2.

Pelagiani, vt ſuprà dictum eſt, non negabant: ergo aliquid ampliùs definire voluerunt, Deum nempe ſua gratia verè efficienter facere, vt ipſa voluntas liberè ſe determinet, & cooperetur Deo vocanti, ita vt ipſa cooperatio & determinatio, ſeu influxus creatæ voluntatis ſit effectus operationis diuinæ in genere cauſæ verè efficientis, quia videlicet ſua gratia Deus efficit nos cooperari, liberè eidem gratiæ aſſentiendo. Accedit ad hoc, quòd quamuis Deus efficienter aliquid cauſet in intellectu, & voluntate, cùm excitat liberum arbitrium ad operadum, nempe illuminationes & excitationes internas; per has tamen, ſolùm moraliter ſuadendo facit, vt voluntas ſe determinet, non autem verè efficienter, ſicut etiam vnus homo cùm ſuadet alteri, quod bonum eſt, operatur aliquid verè efficienter, & phyſicè: nam illa ſuaſio aliquid reale eſt, effectiuè procedens a ſuadente: ſed per illud non efficit, niſi moraliter, vt alter conſentiat; nec facit illum volentem ex nolente, aut conſentientem ex repugnante; quod tamen efficit Deus in nobis per gratiam præuenientem, vt ſæpè docet Auguſtinus.

VI.

Nec ſatisfacit id, quod in eadem ſolutione addunt de influxu, ſeu concurſu Dei ſimultaneo: nam per illum operatur Deus nobiſcum, ſi volumus; non tamen efficit, nos velle. Sanctus autẽ Auguſtinus locis inductis contendit, Deum non ſolùm nobiſcum cooperari, cùm volumus; ſed etiam operari in nobis, vt velimus. Vnde in libro de gratia, & libero arbitrio, capite decimoſeptimo, inquit: *De operante illo vt velimus, dictum eſt. Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle. De cooperante illo, cùm iam volumus, & volendo facimus: Scimus*, inquit, *quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Et quæſtione ſecunda ad Simplicianum, ait: *Deus enim eſt, qui operatur in vobis & velle, & operari pro bona volũtate: vbi ſatis oſtendit, etiam ipſam bonam voluntatem in nobis operante Deo fieri: nam ſi propterea ſolùm dictum eſt, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei: quia voluntas hominis ſola non ſufficit, vt iuſtè rectéque viuamus, niſi adiuuemur miſericordia Dei, poteſt & hoc modo dici: Igitur non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis: quia miſericordia Dei ſola non ſufficit, niſi conſenſus noſtræ voluntatis addatur. At illud manifeſtum eſt, fruſtra nos velle, niſi Deus miſereatur. Illud autem neſcio quomodo dicatur, fruſtra Deum miſereri, niſi nos velimus. Si enim Deus miſeretur etiã volumus: ad eandem quippe miſericordiã Dei pertinet, vt velimus. Deus eſt enim qui operatur in nobis & velle, & operari pro bona voluntate*: ergo ſecundùm Auguſtinũ, ipſum operari noſtrum eſt effectus operationis diuinæ; in eo genere, & tam proprio cauſalitatis, quo eſt à noſtro libero arbitrio. Et libro de prædeſtinatione Sanctorum capite octauo: *Quare*, inquit, *non omnes docet? Si dixerimus, quia nolunt diſcere, quos non docet, reſpondebitur nobis, & vbi eſt, quod ei dicitur: Domine tu conuertens viuificabis nos: aut ſi non facit volentes ex nolentibus Deus, quid orat Eccleſia ſecundum præceptũ Domini pro perſecutoribus ſuis*: Eſt igitur ita manifeſtum in ſententia Auguſtini, Deum adiutorio præoperãtis gratiæ verè efficiẽter facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, vt ſuperfluum ſit in hoc immorari. Videatur idem Auguſtinus lib. de gratia, & lib. arbit. c. 20. & 21. vbi inter alia, quæ ad noſtrũ propoſitũ faciũt: *Agit*, inquit, *omnipotẽs in cordibus hominũ, etiã motum voluntatis eorũ, vt per eos agat, quod per eos agere ipſe voluerit, qui iniuſtè aliquid velle non nouit.*

Philip. 2.

Rom. 8.

Aug. q. 2. ad Simplic. poſt med.

Pſal. 84.

Tertiò probatur ratione. Illuminationes internæ intellectus, & excitationes voluntatis, & ſuaſiones, quantumcunque ſint perfectæ, & multiplicentur, eſſe poſſunt in nolente: ergo per ſolam motionem moralem non facit Deus efficaciter, vt velimus: ergo, pręter huiuſmodi excitationes, & ſuaſiones conſtituẽdũ eſt auxiliũ efficax, per quod Deus verè efficiẽter faciat, nos facere, & operetur, vt operemur.

Quartò, Deus per gratiam præuenientem operatur in nobis bona opera non permiſſiuè tantùm, ſed propriè, & per ſe; vt definit Concilium Tridentinum, eos anathematizans, qui dixerint *mala opera, ita vt bona Deum operari, non permiſſiuè ſolum, ſed etiã propriè, & per ſe: adeò vt ſit proprium eius opus non minus proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli.* Quibus verbis conſtituit differentiam inter mala opera, & bona: quia, vt docet S. Thomas, *Deus dicitur cauſa bonarũ operationum, non ſolum quantùm ad eſſentiam actus, ſed etiam quantùm ad perfectionem, ſecundum quam bona dicuntur: vtrumque enim agenti influit, & vt agat, & vt bene agat: ſed in malis actionibus, quamuis ſit cauſa earum, quantùm ad eſſentiam, non tamen eſt cauſa quantùm ad defectum: & ideo abſolutè dicendus eſt cauſa bonorum operum, non autem peccatorum.* Ergo, ſecundùm definitionem Concilij, Deus propriè, & per ſe eſt cauſa efficiens influens agenti, vt bene operetur: ergo non ſolùm moraliter, ſed etiã verè efficiẽter facit, vt faciamus: cauſa enim moralis nõ eſt cauſa per ſe, ſed metaphoricè dicitur cauſa, vt docet S. Thom: cùm ad illam non ſequatur effectus, neque incipiat motus ab ea, nec influat agenti ipſum agere.

VII.

Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 6.

S. Thom. 2. ſent. diſt. 37. q. 2. artic. 2. ad 3.

Quintò. Idipſum confirmari poteſt omnibus argumentis, quibus diſputat. 96. & 97. manifeſtum fiet liberi arbitrij determinationem, & cooperationem non procedere efficienter à ſola, & innata eius libertate; ſed reducendam eſſe, tanquã in priorẽ cauſam per ſe efficientem, in decretum abſolutum, & efficax voluntatis diuinæ, quamuis eam non efficiat ſine nobis liberè conſentientibus & cooperãtibus.

S. Thom. q. 3. de malo art. 3.

Denique ad idem probandum adduci poteſt locus Apoſtoli 1. ad Corint. 4. *Quis enim te diſcernit? quid autem habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Si enim Deus per ſuam gratiam efficacem, verè efficienter non facit, vt faciamus: ſed homo, ſuppoſita gratia excitante, pro ſua, & ſola innata libertate ſeipſum determinaret ad piam operationem, poſſet in ſeipſo gloriari aduerſus alterũ, in illa determinatione, & per illam ſeipſum diſcerneret ab eo, qui in peccato perſiſtit, vel Deo vocanti, & excitanti nõ cooperatur. Vt S. Auguſtinus arguit loco citato, diſput. 62. num. 6.

AD fundamentum ſententię contrariæ reſpondetur, ſolùm concludere, ipſum velle non eſſe primò, & per ſe in poteſtate creatæ voluntatis, ſed in poteſtate Dei, qui ſolus habet primum, & abſolutum dominium cuiuſcunque actionis creatæ, vt diſputat. 117. patebit. Nam libertas per eſſentiam ſolùm reperitur in Deo: in creaturis autem intellectualibus inuenitur libertas, & dominiũ per participationẽ à primo libero, & à primo domino, vt à cauſa efficiẽte dependens, etiã in vſu eiuſdem dominij.

VIII.

Ad primum argumentum factum in confirmationem eiuſdem ſententiæ reſpondetur, Deum non ſolum moraliter, ſed efficienter operari in nobis priùs natura initium bonæ volũtatis, quamuis non priùs tempore, ſed ſimul influente, & liberè cooperante eadem voluntate, vt ſuprà dictum eſt. Et per hæc patet ſolutio ad confirmationem.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd quamuis tota cauſalitas moralis præuenientis gratiæ ad motionem finis reducatur: non tamen reducitur ad ſolam

Digitized by Google

lam motionem finis cauſalitas illa auxilij efficacis, qua Deus efficit, vt homo conuertatur, ſed verè pertinet ad genus cauſæ efficientis, vt dictum eſt. Vnde per gratiam præuenientem, non ſolum moraliter, ſeu motione ex parte obiecti, vel finis, ſed & verè effectiuè facit Deus, vt faciamus.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd homo, vt homo, ad operandū mouetur tū moraliter ab obiecto, ſiue à fine præconcepto, tum etiā efficienter à Deo, tanquam à primo mouente, vt 1.2. q. 9. art. 1. & 4. docet S. Thom. & vtraque motione indiget ad operandum, vt diſput. 91. patebit.

Deū operari, vt velimus quid ſit. Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd operari, vt velimus, eſt operari in nobis aliquid, quo diſponamur, & efficaciter inclinemur & determinemur ad volendum: hoc autem non pertinet ſolùm ad genus cauſalitatis moralis, cùm ſola ſuaſio non trāſmutet voluntatē ab vno in aliud, vt ex S. Auguſtino, & Thoma ſuprà dictum eſt. Vnde, præter internam illuſtrationem intellectus, & excitationem ſtupentis voluntatis, requiritur, quòd Deus verè efficienter faciat, vt faciamus: alias nō inclinabit efficaciter liberum arbitrium ad volendùm: ſed ſolùm ſufficiēter; ſicut diabolus non facit efficaciter hominem peccare, vt quæſt. 3. de malo, artic. 3. in corp. docet S. Thomas: & aſſignat rationem: quia ſolùm ſuadendo præparat, & inclinat voluntatem eius ad peccandum.

Ad confirmationem reſpondetur. Aliud quidem eſſe facere, vt velimus, aliud facere ipſum velle; dicimus tamen Deum verè efficiēter per gratiā ſuam facere vtrumque. Primum videlicet, ſine nobis facientibus, nos velle: ſecundum autem operatur nobiſcum ſimul tempore conſentientibus, & cooperantibus, vt dictum eſt. Nec eſt eadem ratio de homine, vel Angelo, qui rogat vel præcipit alteri, vt velit: ille enim non propriè, ſed metaphoricè facit eum velle, vt ex præmiſſis conſtat.

Ad quartum reſpondetur, quòd auxilium efficax, quo Deus facit vt faciamus, & operatur, vt operemur, non pertinet directè ad prædicamentum qualitatis, quia eſt motio, qua liberum arbitrium applicatur ad agendum, & dicitur motio virtuoſa, vt diſput. 19. oſtenſum eſt: vnde non ſequitur, quòd in actionibus, vel in cauſis efficientibus detur proceſſus in infinitum.

Ad quintum argumentum patet per ea, quæ in diſputatiōne vigeſimaſecunda, & duabus ſequentibus dicta ſunt.

DISPVTATIO LXXXVI.

Vtrùm auxilium efficax actuale ſubiaceat noſtri arbitrij poteſtati, quantùm ad vſum, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cùm volumus.

I. Partem affirmatiuam defendunt conſequenter omnes auctores, qui negant, auxilium efficax phyſicè prædeterminare liberum arbitrium ad conſenſum, quod probant omnibus argumentis ſuprà factis, quibus eiuſmodi prædeterminationem impugnant. (Diſput. 22. & 23.)

Præterea probatur auctoritate S. Thom. 1. parte quæſt. octuageſimaquarta, articulo primo, ad quintum, vbi cùm propoſuiſſet quintum argumentum, ad probandum, hominem non eſſe liberi arbitrij, in hunc modum: *Philoſophus dicit 3. Ethic. capite quinto, Qualis vnuſquiſque eſt, talis finis videtur ei: ſed non eſt in poteſtate noſtra aliquales eſſe, ſed hoc nobis eſt à natura: ergo naturale eſt nobis, quòd aliquem finem ſequamur: non ergo ex libero arbitrio*; reſpondet, quòd inclinationes, vel diſpoſitiones prouenientes ex quacunque impreſſione corporearum cauſarum, non præiudicant libertati arbitrij, quia ſubiacent iudicio rationis, cui obedit inferior appetitus. Et paulo antè præmiſerat, quòd homo naturaliter appetit vltimū finem, ſcilicet beatitudinem, & non liberè; quia appetitus naturalis non ſubiacet libero arbitrio. Sentit ergo S. Thomas, quòd, vt aliqua inclinatio, vel diſpoſitio non præiudicet arbitrij libertati, neceſſe eſt, vt quantùm ad vſum ſubiaceat iudicio rationis, ac poteſtati liberi arbitrij: ergo, ſi auxilium efficax non ſubiacet, quantùm ad vſum, poteſtati noſtri arbitrij, deſtruet eius libertatem.

Secundò arguitur: nam habitus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis, quamuis inclinent potentias ad alteram partem, videlicet ad producendos actus virtutum ſibi proportionatos, quantum ad vſum tamen actualem, ſubiacent arbitrij poteſtati: nam habitibus vtimur, cùm volumus: ergo & auxilia efficacia diuinæ gratiæ, quamuis inclinent potentias ad ſimiles actus producendos; tamen, quantùm ad vſum actualem, ſubiacere debent poteſtati noſtri arbitrij, atque illi ſubdi. Probatur conſequentia: nam eadem omnino ratio eſt de auxilio, quæ eſt de habitu, cùm auxilium ad ſpeciem habitus reducatur.

Tertiò. Auxilium efficax diuinæ gratiæ non habet effectum in nobis, abſque libera cooperatione noſtri arbitrij; aliàs produceret in nobis piam operationem ſine nobis liberè conſentientibus, & cooperantibus: quod repugnat decretis Conc. Tridentini: ergo quantùm ad productionem actualem eiuſdem effectus; ac per conſequens, quantùm ad vſum actualem, ſubiacet poteſtati noſtri arbitrij: vſus enim auxilij conſiſtit in actuali productione actus, ad quem datur. (Cōc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. & can. 4. de iuſtif.)

Quartò. Voluntas creata non vtitur neceſſariò auxilio efficaci præuenientis gratiæ: alias neceſſariò operaretur, & non liberè: cùm non aliter vtatur auxilio, niſi operando: ergo vtitur liberè eodem auxilio, ac per conſequens poterit eo vti, & non vti; ergo, quantum ad vſum, ſubiacet poteſtati noſtri arbitrij.

Quintò. Auxilium, cui liberum arbitrium poteſt reſiſtere, non ſubdit ſibi liberum arbitrium; quin potiùs eidem arbitrio ſubditur, quantum ad vſum: ſed auxilio efficaci poteſt liberum arbitrium reſiſtere: dicitur enim in Conc. Senon. *Nec tale eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit*: ergo huiuſmodi auxilium ſubditur poteſtati liberi arbitrij, quantùm ad vſum. (Concil. Senon. decreto Fidei 15.)

II. Contrariam ſententiam defendunt etiam conſequenter omnes Thomiſtæ, & alij auctores, qui ſentiunt, Deum ſua gratia efficaci phyſicè prædeterminare hominis voluntatem, vt conſentiat, & piè operetur. Et quoniam hæc ſententia eſt certa, ac ſacris Conciliis, & ſanctis Patribus valdè conformis,

Pro eius explicatione, & vt titulus quæſtionis manifeſtus fiat, atque id, in quo diſſentiunt à nobis auctores, cū quibus diſputamus, intelligatur, præmittere oportet, omnes Catholicos in hoc conuenire contra Lutherum, & Caluinum, quòd homo concurrit liberè cum auxilio efficaci, cooperando & aſſentiendo Deo excitanti, & mouenti, & per conſequens poteſt abſolutè loquendo, non operari, & diſſentire, ſi velit. Id quod in Tridentino Concilio ſeſſ. 6. can. 4 ſub anathemate definitur, & capite quinto eiuſdem ſeſſionis docet ſancta Synodus, hominem per liberum arbitrium abiicere poſſe inſpirationem,

Digitized by Google

rationem, quam à Deo recipit. Vnde, ſi in præſenti diſputatione, nomine vſus auxilij efficacis, intelligatur cooperatio arbitrij cũ illo, ſeu terminus, ad quẽ idẽ auxiliũ mouet liberũ arbitriũ, ſcilicet operatio; abſque dubio talis vſus ſubiacet noſtri arbitrij poteſtati, vt moti à Deo: tum propter rationem tactam ex Tridentino: nam liberum arbitrium etiam quando mouetur auxilio efficaci ad piè operandum, reuerà poteſt, abſolutè loquẽdo, & in ſenſu diuiſo, inſpirationem illã abiicere, & diſſentire, ſi velit; quãuis non ſtet ſimul cũ auxilio efficaci, quod de facto illud abiiciat, aut diſſentiat. Sed quoniam vti aliqua re, ſtrictè loquendo, & propriè eſt eam applicare, & determinare ad operandum, vel ad effectũ, ad quem ordinatur, vt ſtatim dicemus, difficultas eſt: Vtrùm auxiliũ efficax actuale ita ſubiaceat poteſtati noſtri arbitrij, quãtùm ad vſum, vt voluntas noſtra pro ſua libertate applicet, ac determinet auxiliũ efficax ad ſecum cooperandum; ac per conſequens ſtent, aut ſtare poſſint hæc duo ſimul, quòd auxilium illud, cõſideratum ſecundùm omnẽ ſuã realẽ virtutẽ, quam habet à Deo, ſit in homine; & homo nõ cooperetur actum illum, ad quẽ mouet; quia non vult vti eodẽ auxilio, ſicut contingit in habitibus, quibus vtimur, cùm volumus: & quia nõ ſẽper volumus vti habitu, ſtat ſimul habere habitũ, & nihil operari cũ illo.

Vſus rei quid ſit. Notandum eſt ergo ſecundò, quòd, vt dicit S. Tho. 1.2. q. 16. artic. 1. *Vſus rei alicuius importat applicationem rei illius ad aliquam operationem. Vnde & operatio, ad quam applicamus rem aliquam, dicitur vſus eius: ſicut equitare eſt vſus equi, & percutere eſt vſus baculi.* Vnde quia voluntas vtitur aliis potẽtiis tã interioribus, quàm exterioribus, cõſequenter vti eſt actus voluntatis, tãquã primi mouẽtis, rationis autẽ tanquã dirigentis: ſed aliarũ potẽtiarũ, tanquam exequẽtium, quæ cõparantur ad voluntatem, à qua applicantur ad agendum, ſicut inſtrumenta ad principale agens. Quo fit, vt auxilium efficax diuinæ gratiæ ſubdi non poſſit aut ſubiacere, quantum ad vſum, poteſtati liberi arbitrij, niſi ab eo applicetur, & determinetur ad actualiter operandum.

Auxilium efficax gratiæ, non ſubditur arbitrio, ſed illud ſibi ſubdit. Dicendum eſt ergo, Auxilium efficax præoperãtis gratiæ nõ ſubdi in hoc ſecundo ſenſu, quãtũ ad vſum, poteſtati noſtri liberi arbitrij, ſicut ſubiiciuntur habitus, quibus vtimur, cùm volumus: ſed potiùs è conuerſo, ipſum auxilium fortiter, & ſuauiter humanam ſibi ſubiicere voluntatẽ, & obſequentẽ facere: ac per cõſequẽs hæc duo ſimul eſſe impoſſibilia, quòd auxilium efficax conſideratum ſecundùm omnem realem virtutem, quam habet, vt venit à Deo, ſit in homine, & homo non cooperetur cum illo; quamuis poſſit, ſi velit, non cooperari.

Probatur primò: nam, ſi liberum arbitrium vtitur auxilio efficaci, ita vt pro ſua libertate determinet illud ad ſecum concurrendum; ſequeretur, quod ipſum auxilium, ſiue adiutorium gratiæ ſubiungeretur humilitati, aut obediẽtiæ humanæ, quod ſic oſtenditur. Nam, ſi quando voluntas vult obedire, & cooperari, tunc auxilium efficax concurrit cũ illa, & non aliter, & voluntas obedientis eſt, quæ applicat auxilium ipſum ad ſecum concurrendum, & ſi non vult obedire, auxilium ipſum non efficit in nobis, aut nobiſcum piam operationem: ergo adiutorium gratię ſubiungitur humilitati, aut obediẽtiæ humanæ. Conſequens autẽ eſt contra Concil. Arauſic. can. 6. vbi dicitur: *Si quis humilitati, aut obediẽtiæ humanæ ſubiũgit gratiæ adiutoriũ, nec, vt obediẽtes, & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicẽti, quid habes, quod non accepiſti: Et, gratia Dei ſũ id quod ſũ.* Quibus verbis determinat Conciliũ, adiutoriũ gratiæ nõ ſubiungi humilitati, aut obediẽtiæ humanæ. Si dicatur, ſẽsũ Concilij eſſe

1. Cor. 4.
Ibidem 15.

A gratiæ adiutoriũ non ſubiungi humilitati, aut obedientiæ humanæ ex ſolis viribus naturæ habitæ, ſicut de prima vocatione dixerũt Semipelagiani, aſſerentes, Deum ſuam gratiam præuenientẽ conferre quærentibus, pulſantibus, conãtibus ex viribus naturæ, non autem definire aliquid contra eos, qui dicunt, quòd, poſtquam Deus ſua gratia excitauit liberum arbitrium, atque ipſum miſericorditer præuenit, eadem gratia ſubdatur, aut ſubiungatur libero arbitrio. Contra hoc militant omnia argumenta, quibus diſp. 95. oſtendemus, quòd etiam poſt primã excitationem gratiæ nõ expectat Deus voluntatem noſtram, vt purgari velimus. Videatur Auguſtinus lib. de corept. & gratia, cap. 1.2. & 8. vbi ait: *Voluntas humana non libertate conſequitur gratiam, ſed gratia potius libertatem, &c.* id eſt gratia adiuuans facit, vt ſubſequatur libera cooperatio arbitrij.

B Secundò probatur: nam S. Auguſtinus, vt diſputatione ſeptuageſimatertia numero ſecundo, viſum eſt, epiſtola centeſima ſeptima, ad Vitalem, docet, noſtris orationibus contradicere eos, qui dicunt vocationi Dei *conſentire, vel non cõſentire, ita noſtrum eſſe, vt ſi velimus fiat: ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus.* Sentit ergo S. Auguſtinus orationibus Eccleſiæ contradicere eos, qui dicunt, adiutorium gratiæ ita ſubdi, quantum ad vſum poteſtati noſtri arbitrij, vt, ſi velimus, cooperemur cum illo: ſi autem nolimus, nihil in nobis adiutorium illud valere faciamus.

Confirmatur vt ſæpe docet Auguſt. Deus per auxilium gratiæ efficacis efficit ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes: ergo per idem C auxilium ſubiicit ſibi humanas voluntates: non ergo ſubditur ipſum auxilium, quantùm ad vſum, voluntatibus humanis.

Tertiò probatur. Nam S. Proſper referens ſententiam Maſſilienſium, ait, eos ſenſiſſe, *quòd voluntas hominis diuinæ gratiæ ſibi pariat opem: non gratia ſibi humanam ſubiiciat voluntatem*: quam ſententiam impugnans libro primo de vocatione gentium, capite vigeſimoquinto, ait, *Nunquid illa virtus gratiæ, quæ ſibi quos voluit, ſubdidit, conuertere eos, qui inconuertibiles permanſêre, non potuit.* Quibus verbis apertè docet, auxilium efficax diuinæ gratiæ humanas ſibi ſubdere, ac ſubiicere voluntates: ergo neceſſe eſt dicere, quòd gratia ipſa ſubiiciat ſibi liberum arbitrium, quantùm ad rectum vſum: non ergo eſt è D contra aſſerendum, quòd gratia efficax ſubiiciatur, quantùm ad exercitium, poteſtati arbitrij creati.

S. Proſper epiſt. ad Auguſt. poſt medium.

Quartò probatur. Id, quod eſt potentius & fortius in agendo, ſuperat, ac ſubiicit ſibi id, quod in agendo, aut reſiſtendo eſt minùs potẽs: dicitur enim Lucæ 11. *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet: ſi autem fortior illo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.* Sed voluntas Dei efficax eſt multò potentior in agendo, quàm ſit liberum hominis arbitrium in reſiſtendo: dicit enim Auguſtinus: *Cui volenti ſaluum facere, nullum hominis reſiſtit arbitriũ: ſic enim velle, & nolle in nolentis, aut volẽtis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt, quæ non* E *vult, facit ipſe, quod vult.* Et poſt pauca: *Non eſt itaque dubitandum Dei voluntati, qui in cœlo, & in terra omnia, quæcunque voluit, fecit: & qui etiam illa, quæ futura ſunt, fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quò minus faciat ipſe, quod vult; quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus quod vult, cùm vult, facit:* & infrà: *Deus, inquit magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.* Et in Enchirid. ad Laurẽtium, c. 95. *Deus, inquit, noſter in cœlo ſurſum, in cœlo, & in terra, omnia quæcunque voluit, fecit. Quod vtique non eſt*

Aug. lib. de correp. & gratia, c. 14 tom. 7.

eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit: Et, quod eſt indignius, ideò non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit. Et infra. *Hoc, niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſſionis initium, qua nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud vocatur Omnipotens, niſi, quia quidquid vult, poteſt, nec voluntate cuiuſpiam creaturæ, voluntatis Omnipotentis impeditur effectus*: ergo gratia efficax ſubdit ſibi liberum arbitrium, quantùm ad vſum: non ergo ſubditur eidem arbitrio.

Confirmatur. Gratia efficax emollit liberũ hominis arbitrium, duritiã eius aufert, & ſuperat reſiſtẽtiam; dicit enim Auguſtinus: *Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde * recipitur. Ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitùs auferatur.* Et Dominus per Prophetam ait: *Et dabo eis cor nouum, & ſpiritum nouum tribuam in viſceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, vt in præceptis meis ambulent, & iudicia mea cuſtodiant, faciántque ea.* Et cap. 36. *Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini*: ergo gratia efficax ſubdit ſibi liberum arbitrium, quantùm ad vſum, & non è contrà.

Aug. lib. de prædeſt. SS. cap. 8.
* al. reſpuitur.
Ezech. 11.

Quintò probatur: quoniam aliàs ſequeretur, quòd gratia efficax non applicet liberum arbitrium ad operandum, ſed è conuerſo liberum arbitrium applicet gratiam efficacem, vt ſecum cooperetur. Conſequens eſt contra ſupradicta: ergo. Sequela probatur: nam, vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 16. citata, vti aliqua re, eſt illam ad operandum applicare: ergo, ſi gratia efficax ſubiicitur libero arbitrio, quantùm ad vſum; ſequitur, quòd ipſum arbitrium applicet gratiam efficacem ad operandum. Confirmatur hæc ratio omnibus argumentis, quibus diſput. 23. oſtenſum eſt, Deum per auxilium efficax præmouere, applicare, ac prædeterminare humanas voluntates ad operandum. Idem concludunt argumẽta, quibus diſp. 21. oſtendimus, concurſum Dei generalem non eſſe ſecundùm ſe indifferentem.

Diſput. 23. nu. 9. & 10.

III. AD primum argumentum reſpondetur, quòd S. Thom. optimè deducit qualitates, vel diſpoſitiones prouenientes ex impreſſione cauſæ corporalis, non lædere arbitrij libertatem, quamuis aliqualiter inclinent voluntatem ad alteram partem, ex eo quòd huiuſmodi qualitates, & inclinationes ſubiacẽt iudicio rationis, inquãtùm in nobis eſt, tales qualitates acquirere vel cauſaliter, vel diſpoſitiuè, vel à nobis excludere; ex hoc tamen non ſequitur, quòd, ſi in noſtra poteſtate non ſit acquirere cauſaliter vel diſpoſitiuè gratiam efficacem; vel, ſi eadem gratia efficax poteſtati noſtri arbitrij, quantum ad actualem vſum, non ſubiiciatur, pereat eiuſdem arbitrij libertas. Ad hoc enim, quòd maneat libertas in homine ad operandum, vel non operandum; ſufficit, quòd abſolutè, & in ſenſu diuiſo poſſit abiicere gratiam efficacem, & diſſentire, ſi velit, quamuis in ſenſu compoſito eam abiicere non poſſit, aut diſſentire, vt ſuprà dictum eſt, & inferiùs patebit ampliùs.

Diſput. 25. 91. 93. & 121.

Ad ſecundum negatur conſequentia: & ratio diſcriminis eſt: nam habitus tribuit tantùm poſſe, vel illud perficit; auxilium autem efficax tribuit potentiæ actualiter operari. Vnde habitus non ſubdit ſibi liberum arbitrium, quantùm ad vſum actualem, ſed illi ſubditur, ſecundùm quòd actuali motione mouetur à Deo: auxilium autem efficax ſubdit ſibi voluntatem creatam, & eam obſequentem efficit, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, auxilium efficax habere duplicem effectum in nobis ſeu duplicem modum cauſandi, quorum vnus conſequitur ad alterum. Primus eſt, influere immediatè in liberum arbitrium, vt in cauſam illud mouendo, applicando, prædeterminando, & efficiendo, vt cooperetur & conſentiat: & iſtum effectum operatur in nobis antecedenter ad cooperationem noſtri arbitrij: non quidem prioritate temporis, ſed rationis, & cauſalitatis, vt ſuprà dictum eſt, & ſecundùm hoc nullo modo ſubditur poteſtati arbitrij noſtri, ſed ſolùm poteſtati Dei: nã ſolus Deus mouet nos, & facit, vt faciamus, vt ſuprà oſtenſum eſt. Secundus eſt, producere cum voluntate, quam mouet, liberum conſenſum; & ſecundùm hoc ſubditur poteſtati noſtri arbitrij ex parte termini; ſcilicet ex parte actus liberi, ad quem datur: quia ipſe actus eſt ſub poteſtate noſtri arbitrij à Deo moti & excitati: ipſum autem auxilium etiam vt influit in conſenſum liberum, nõ eſt propriè in noſtra poteſtate: quia, licèt auxilium ipſum non influat in conſenſum, ſine nobis liberè concurrentibus: tamen liberum noſtrum arbitrium non facit, vt auxilium influat, ſed è conuerſo, Deus per idem auxilium efficit, vt noſtrum arbitrium concurrat.

IV. Auxilium efficax, quos effectus cauſet in nobis.

Ad quartum reſpondetur, quòd voluntas noſtra liberè vtitur ſeipſa, quatenus mota, & applicata à Deo, ſiue à gratia adiuuante, ſeipſam liberè mouet, & applicat, vt cauſa proxima ad operandum, & operatur: non tamen vtitur voluntas auxilio, propriè loquendo, cùm non applicet, aut determinet illud ad operandum: vnde non ſequitur, quòd neceſſariò, vel liberè vtitur illo, niſi in ſenſu explicato in primo fundamento. Sed dices: Si auxilium applicat voluntatem ad operandum: ergo voluntas non applicat ſeipſam, ac per conſequens, nec operatur liberè, ſed neceſſariò. Reſpondetur, conſequens non ſequi, ſed ſolùm ſequitur, quòd voluntas creata non ſit ſimpliciter primum ſe mouens, primum ſe applicans, aut primum ſe determinans, vt ſuprà dictum eſt.

Obiectio.
Solutio.
Diſputat. 18. 22. & 23.

Ad quintum reſpondetur, quòd ſi auxilium efficax conſideretur ſecundùm phyſicam entitatem auxilij, præſcindendo à decreto efficaci diuinæ voluntatis, cuius virtutem continet intentionaliter, poteſt voluntas ei reſiſtere: ſi verò conſideretur, vt eſt inſtrumentum Dei volentis hominem ad ſe conuertere, non poteſt ei reſiſtere, propriè de reſiſtentia loquendo, ſicut non poteſt reſiſtere voluntati beneplaciti Dei, vt ſuprà dictum eſt, & patebit infrà. Si autem largo modo de reſiſtentia loquamur, vt complectitur potentiam diſſentiendi, & non operandi, poteſt quidem liberum arbitrium ſimpliciter, & in ſenſu diuiſo reſiſtere, hoc eſt, diſſentire auxilio efficaci, non tamen in ſenſu compoſito, quia auxilium efficax non compatitur ſecum actualem arbitrij diſſenſum; quamuis compatitur ſecum potentiam diſſentiendi, vt in diſputatione decimaoctaua numero vigeſimotertio, & diſputatione vigeſimaquinta dictum eſt.

Diſput. 32. & 93.

DISPV

Digitized by Google

DISPVTATIO LXXXVIII.

Utrùm in eo, qui habet habitus infuſos ad ſingulos actus ſupernaturales, ſit neceſſarium auxilium ſpeciale, non ſolùm excitantis, ſed etiam adiuuantis gratiæ, ab auxilio habitus infuſi realiter diſtinctum.

I PRIMA ſententia affirmat, ſufficere habitum fidei ad actus ſupernaturales fidei producendos, nec eſſe neceſſarium auxilium ſpeciale gratiæ excitantis, vel adiuuantis. Et idem dicit hæc ſententia de aliis actibus ſupernaturalibus. Ita ſentiunt aliqui Theologi, qui de hac re ſic loquuntur. Poſtquam verò habitus eſt infuſus, is cum cócurſu generali Dei, ſatis eſt ad eliciendos actus credendi ſupernaturales, fini ſupernaturali accommodatos; quamuis negandum non ſit per illuſtrationes, & auxilia particularia, collata per dona Spiritus ſancti, ſapientiæ, intellectus, conſilij, pietatis, & timoris, &c. multum adiuuari habitum fidei, & cæterarum virtutum ſupernaturalium ad eliciendos ſuos actus feruentiores & præſtantiores.

Probatur primò hæc ſententia auctoritate S. Thomæ 1.2.q.113.artic.8.in corpore, vbi ait, quòd, quando iuſtificatur impius, *ipſa Dei mouentis motio eſt gratiæ infuſio:* & ex hoc infert, quòd, *naturali ordine primum* in iuſtificatione impij *eſt gratiæ infuſio, ſecundum motus liberi arbitrij in Deum, tertium eſt motus liberi arbitrij in peccatum, quartum verò eſt remiſſio culpæ*, ad quam tota iſta tranſmutatio ordinatur, ſicut ad finem. Et articulo ſexto eiuſdem quæſtionis in corpore, ait, *quòd quatuor enumerantur, quæ requiruntur ad iuſtificationẽ impij, ſcilicet gratiæ infuſio, motus liberi arbitrij in Deum per fidem, & motus liberi arbitrij in peccatum, & remiſſio culpæ.* & poſt pauca: *Ex parte igitur motionis diuinæ accipitur gratiæ infuſio.* Quibus verbis, præter infuſionem gratiæ, & habituum ſupernaturalium, nullum aliud auxilium ſpeciale ab eiſdem habitibus realiter diſtinctum requirit Sanctus Thomas, tanquam neceſſarium, vt liberum arbitrium actus ſupernaturales fidei, charitatis, & contritionis eliciat.

Confirmatur: nam in articulo ſeptimo eiuſdem queſtionis in corpore, inquit, *quòd tota iuſtificatio impij originaliter cõſiſtit in gratiæ infuſione: per eam enim, & liberũ arbitrium mouetur, & culpa remittitur.* Quibus verbis apertè docet, per gratiæ infuſionem, ſeu per infuſam gratiam, Deum mouere liberum arbitrium ad actus ſupernaturales, quibus ad iuſtificationem diſponitur. Sentit ergo, in eo, qui habet habitus infuſos, non eſſe ſimpliciter neceſſarium aliquod auxilium ſpeciale adiuuantis, vel excitantis gratiæ: nam ipſe habitus habet rationem adiutorij diuini, vt colligitur ex illis verbis Concilij Mileuitani, canone tertio. *Quicunque dixerit gratiam Dei, qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, non etiã ad adiutoriũ, vt nõ committantur anathema ſit.*

II Secundò. Auxilium ſpeciale excitantis & adiuuantis gratiæ ex eo eſt neceſſarium, vt actus credendi, ſperandi, & diligendi, & alij huiuſmodi actus, qui, quantùm ad eorum ſubſtantiam, poſſunt produci à libero arbitrio ex ſolis viribus naturæ, fiant ſupernaturales, & quales oportet ad ſalutem: ſed per habitus infuſos, ſeu per concurſum eorundem habituum ſupernaturalium ſufficienter eleuantur prædicti actus, vt ſint ſupernaturales: ad hoc enim infunduntur à Deo huiuſmodi habitus potentiis operatiuis, vt in ſeipſis habeant principium formale actiuum ſupernaturalis ordinis, huiuſmodi actibus proportionatum: ergo in his, qui habent habitus infuſos, nullum aliud auxilium ſpeciale, ab eiſdem habitibus realiter diſtinctum, eſt ſimpliciter neceſſarium, vt ipſæ potentiæ eleuatæ per habitus, actus ſupernaturales eliciant.

Tertiò. Auxilium ſpeciale excitantis, & adiuuantis gratiæ non eſt ſimpliciter neceſſarium in eo, qui habet habitus infuſos, vt potentiam conſtitutam in actu primo phyſicè prędeterminet ad operandum: tum quia talis prædeterminatio, cùm tollat indifferentiam ad operandum, & non operandũ, in qua eſſentialiter libertas arbitrij conſiſtit, cum libertate eiuſdem arbitrij cohærere non poteſt; tum etiam: nam habitibus vtimur, cùm volumus, ac per conſequẽs, vt quis vtitur habitu fidei, vel charitatis ſibi à Deo infuſo, vt vnum, aut alterum actum fidei, & charitatis eliciat, præter innatam arbitrij libertatem, non erit neceſſarium aliud ſpeciale auxilium excitantis, vel adiuuantis gratiæ: nec etiam eſt tale auxilium ſpeciale ſimpliciter neceſſarium, vt Deus ſimul cooperetur cum potentia, & habitu ſupernaturali in ſupernaturales actus: nam ad id ſufficit cócurſus generalis, quo Deus ſimul cócurrit cum omnibus aliis cauſis ſecundis, conſtitutis in actu primo per formas proportionatas cum ſuis effectibus: cùm non ſint multiplicandi tot Dei concurſus abſque neceſſitate: ergo ſuperfluè ponitur, tanquam neceſſarium ad operandum actus ſupernaturales, auxilium ſpeciale excitantis, vel adiuuantis gratiæ in eo, qui habet iam potentiam perfectam per ſupernaturales habitus.

III. Secunda ſententia eſt aliorum Theologorum, qui ſentiunt, ad actus ſupernaturales, qui ab habitibus infuſis eliciuntur, eſſe quidem ſimpliciter neceſſariam gratiam excitantem illis proportionatam, & concurſum ſimultaneum ordinis gratiæ: præter hæc autem nullam aliam adiuuantem gratiam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad eliciendum ſupernaturalem actum; ſed vt plurimùm vtilem, vt faciliùs, ſuauius, magiſque perſeueranter fiat, ſi Deus velit illam conferre, quia auget vires ad operandum. Addit tamen hæc ſententia, quòd, quamuis noua gratia adiuuans non ſit neceſſaria homini iuſtificato ad ſingulos actus ſupernaturales præſtandos: tamen homini exiſtenti in ſtatu naturæ lapſæ neceſſaria eſt, vt in gratia diu perſeueret: nam ad perſeuerandum in gratia neceſſarium eſt ſpeciale auxilium, vt Concilia definiunt; ſeu perſeuerantiæ donum, quod & gratiam excitantem, & adiuuantem includit. Conuincuntur hi auctores ſequentibus argumentis.

Reuerendiſſ. Maſcareñas tract. de auxiliis diſput 1. p.3.num.5. pag. 40.

Quartò: nam ex doctrina ſancti Thomæ prima ſecundæ, quæſt.109.articulo primo, ſecundo & tertio, planè colligitur, nullam aliam gratiam adiuuantem, præter concurſum ordinis gratiæ, eſſe ſimpliciter neceſſariam in eo, qui habet habitus infuſos, vt actus ſupernaturales eliciat.

Quintò. Per habitum habet potẽtia ſufficientem virtutem in ratione cauſæ proximæ, & per concurſum ſupernaturalem habet illa cauſa proxima ſufficiens adiutorium cauſæ primæ in illo ordine: quid ergo aliud eſſe poteſt neceſſariũ? Si dicatur fortaſſe requiri actuale complementum, vt aiunt, quod non datur ſufficienter per ſolum habitum, quia actus ſecundus eſt perfectior, & magis actualis, quàm primus. Potentia autem cũ habitu eſt ſolùm conſtituta in actu primo: & ideo nondum habet completã virtutẽ ad eliciendũ actũ, donec aliam gratiam actualem, quaſi fluentem recipiat, vt perfectè cõpleatur.

Contra

Contra hoc eſt ſextum argumentum. Si hæc ratio eſſet alicuius momẽti, non ſolùm in actibus gratiæ, ſed etiã in actibus naturalibus probaret, potentiam cũ habitu non habere ſufficientem vim ad connaturalem actum, cùm tamen omnes Philoſophi dicant, non ſolùm ſufficientem, ſed etiam ſuperabundantem vim habere: & ideo non tantùm poſſe, ſed etiam faciliter, & delectabiliter poſſe ſuum actum exercere. Deinde idem dicendum eſſet de qualibet virtute actiua naturali, quantumuis perfecta, quod falſum eſſe conſtat rationibus diſp. 18. factis ad probandum cõcurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas. Tandem idem dicendũ eſſet de illa qualitate fluente, quam alij fingunt: nam illa qualitas non eſt actus vitæ ab anima elicitus, vt ipſi etiam fatentur, ſed eſt à ſolo Deo præinfuſa ordine naturæ ad eliciẽdum actum: ergo illa etiã cõparatur ad actionẽ, vt primus actus ad ſecundũ, & in hoc eſt minùs perfecta, quòd non conſtituit formaliter potentiam in vltimo actu, ſicut actio ipſa, ſeu actus ſecundus. Erit ergo etiã illa incõpleta virtus, & indigebit alio cõplemento: & ſic procederetur in infinitũ, quia ſemper illud cõplementũ eſt tantùm actus primus; ſi conſtituatur differentia inter habitum, & illã qualitatem, quòd habitus eſt ſeparabilis ab actu ſecundo, non verò qualitas illa fluens; cõtrà arguitur

IV. Septimò. Nam hoc in primis nihil iuuat, quia inſeparabilitas non tollit illam differẽtiã inter actum primum, & ſecundum: ſicut lumen gloriæ habet etiã inſeparabilem viſionẽ, & charitas illi coniuncta habet inſeparabilẽ amorem: & nihilominus ſunt actus primi, adeò vt etiã in illis auctores oppoſitæ ſẽtẽtiæ prærequirant prædictã qualitatẽ fluentẽ. Quocirca ex illa differentia ſolùm ſequitur, illam qualitatem eſſe actum primum naturaliter agentem tanta neceſſitate, vt voluntatem etiam ſecum rapiat, & conſequenter etiam tollat liberum operandi vſum.

Octauò. Actus primus, præſertim ſupernaturalis, ſimpliciter eſt perfectior, quàm actus ſecundus, quia non ſolùm dat faciliùs operari, ſed etiã tribuit ſimpliciter poſſe: actus verò ſecundus ſolùm ſecundùm quid, dicitur perfectior, quia eſt vltimus, & nõ relinquit vlteriorem potentiam: nihil autẽ obſtat, quominùs quod eſt ſimpliciter perfectius, efficiat id, quod abſolutè inferius eſt, & minùs perfectũ; quãuis ſecũdùm quid, videatur excedere: ergo ruit fundamentũ contrariæ ſententiæ, quo, ex eo quòd actus ſecũdus eſt ſimpliciter perfectior, quàm habitus, infert, potẽtiã eleuatã per habitũ indigere ſpeciali auxilio adiuuantis gratiæ, quo, ad operandũ præmoueatur: ergo ſine tali auxilio poterit cum ſolo habitu actus ſupernaturales elicere.

Diſp. 18. 23. & 81. Confirmant hanc ſententiam omnibus argumentis ſuprà adductis, quibus probare contendunt, concurſum Dei generalem, & ſimiliter gratiam adiuuantem, qua ratione adiuuans eſt, non eſſe influxum Dei immediatũ in liberum arbitrium, vt in cauſam, neque illud ad operandũ præmouere, aut prædeterminare; ſed ſolùm eſſe influxum immediatum cum cauſa ſecunda in eius effectum.

V. Tertia nihilominùs ſententia eſt S. Auguſtini, & S. Thomæ, & nobis indubitata, quam defendunt cõmuniter Thomiſtæ, qui aſſerunt, in eo, qui habet habitus infuſos, præter ipſos habitus, & concurſum ſimultaneum, eiuſdem ordinis cum gratia, eſſe ſimpliciter neceſſarium, ad ſingulos actus ſupernaturales, ſpeciale auxiliũ gratiæ tũ excitãtis, tum etiam adiuuantis, ab ipſis habitibus realiter diſtinctum, quo liberum arbitrium per habitus infuſos, in actu primo conſtitutum, in ſua virtute actiua compleatur, & ad operandum præmoueatur & determinetur. Vnde ad reſolutionem huius difficultatis tres concluſiones

A ſtatuendæ ſunt, & probandæ.

Auxilium ſpeciale excitantis, & adiuuantis gratiæ eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſariũ.

PRima concluſio. Etiam in eo, qui habet habitus infuſos, eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſingulos actus ſupernaturales, ſpeciale auxilium gratiæ excitantis, vel adiuuãtis. Itaque nunquam producet per ſolum habitum actum ſupernaturalem, niſi ſpeciali auxilio excitetur, vel adiuuetur à Deo. Loquimur in præſenti concluſione diſiunctiuè de auxilio ſpeciali gratiæ excitantis, vel adiuuantis: nam in ſequẽtibus concluſionibus explicandũ erit: Vtrùm ad ſingulos actus vtrumque auxilium ſit neceſſarium. Cõcluſio eſt cõtra primam ſententiam, ſed probari poteſt in omnibus argumentis, quibus diſp. 20. oſtenſũ eſt, cõcurſũ generalẽ, quo Deus concurrit cũ libero

B arbitrio eleuato per habitus ſupernaturales ad actus fidei, ſpei, & charitatis, eſſe cõcurſũ ordinis ſupernaturalis, & diuerſæ rationis ab eo, quo cũ cauſis ſecũdis naturalibus ad effectus mere naturales cõcurrit.

Præterea probatur ex illo Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere*, quod Apoſtolis dictum eſt, qui ſine dubio erant iuſti: & Pſalm. 26. dicitur in perſona iuſtorum; *Adiutor meus eſto, ne derelinquas me.* Ex quibus teſtimoniis S. Aug lib. de corrept. & gratia cap. 1. concludit, quòd etiam cùm quis fuerit à peccati damnatione liberatus adhuc indigeat ad operandum bonum ſui Liberatoris auxilio. Nec poteſt explicari Auguſtinus de concurſu Dei generali: nam loquitur de auxilio Saluatoris, quod nobis confertur per Chriſtũ; Hoc autem conſtat eſſe auxilium ſpeciale: etenim

C concurſus generalis non eſt auxilium Redemptoris, ſed Creatoris Dei, commune omnibus creaturis etiã irrationalibus, & inſenſibilibus, quæ redemptionis Ieſu Chriſti capaces non ſunt: ergo præter habitum infuſum, neceſſarium eſt ad ſingulos actus ſupernaturales actuale auxilium excitantis, vel adiuuantis gratiæ. Item etiam Pſal. 126. de hominibus iuſtificatis dicitur: *Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatẽ, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam*, Quæ verba S. Ambroſ. & Hilarius de anima iuſti interpretantur, quæ ſine protectione, & auxilio Dei non poteſt, bonum operando, tentationibus reſiſtere.

Ambroſius lib. 2 in Lucam. Hilarius ſuper eundẽ pſalm.

Secundò probatur ex Cæleſtino Papa, epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, c. 8. vbi docet, inſtinctu Dei iuſtos bona opera facere, *ideo vtique quia præparatur*, inquit,

D *voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorũ ipſe tangat corda fideliũ. Quotquot enim ſpiritu Dei agũtur, hi filij Dei ſunt: vt nec noſtrum deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibuſque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.* Et c. 10. *De fructibus*, inquit, *mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait: Sine me nihil difficilius poteſtis facere, ſed ait: Sine me nihil poteſtis facere*, & loquitur de auxilio actuali. Sentit ergo, præter gratiam iuſtificantem, eſſe neceſſarium ſpeciale auxilium ad quodlibet opus bonum, & meritorium, non ſolùm faciliùs, vt dicebat Pelagius, ſed etiam ſimpliciter efficiendum.

Rom. 8.

Ioan. 15.

Tertiò probatur ex definitione Conciliorum; ſed præſertim ex Conc. Arauſic. can. 10. vbi dicitur: *Adiutorium Dei, etiam renatis, ac ſanctis, ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire, vel in bono poſſint*

E *opere perdurare.* Vbi non ſolùm ad perſeuerandã vſque in finem, ſed etiã ad bonum opus perſeuaranter præſtandum, neceſſariũ eſſe docet gratiæ adiutoriũ; quod clariùs declarat in can. 25. *Hoc etiam*, inquiens, *ſecundum fidem Catholicam credimus, quòd accepta per baptiſmum gratia, omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere.* Quibus verbis præter gratiam habitualem ad opera bona quibus adimplentur mandata, ſpeciale auxilium docet eſſe neceſſarium. Et in Concilio Tridentino

ſeſſ.6. de iuſtif. cap. decimoſexto, docet S. Synodus, quòd *ipſe Chriſtus Ieſus, tanquam caput ad membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua, nullo pacto Deo grata & meritoria eſſe poſſent.* Quibus verbis ad quodlibet opus meritorium, præter iuſtificantem gratiam, & habitus infuſos, auxilium ſpeciale, quod nomine virtutis explicuit, docet eſſe ſimpliciter neceſſarium.

1. Cor. 12. Ioan. 15.

Aug. epiſt. 107.

Quartò probatur. Vt fatetur Auguſtinus, in pluribus Concilijs antiquis contra Pelagium definitum eſt, gratiam Dei ad ſingulos actus dari; hoc eſt, ad ſingulos actus pios eſſe ſimpliciter neceſſarium ſpeciale Dei auxilium: de hoc enim loquebantur Patres, dum vrgebant Pelagium, vt ex ſuprà dictis conſtat. Vnde ipſe Pelagius, vt refert Auguſtinus epiſt. 106. in Concilio Palæſtino, ne damnaretur & ipſe, anathematizauit id, quod aſſeruerat, gratiam Dei, id eſt actuale auxilium, ſiue adiutorium gratiæ non eſſe ad ſingulos actus pios neceſſarium: & ipſe S. Auguſtinus in epiſt. 107. *Hæc eſt*, inquit, *illa Pelagianorum mala, malè diffamata, meritóque reprobata, & ab ipſo etiam Pelagio timente damnari, in Orientalium Epiſcoporum iudicio damnata ſententia, qua dicunt, gratiam Dei non ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege atque doctrina.* Et poſt pauca, ex multis locis Scripturæ, noſtram probat concluſionem, ſic concludens: *Non eſt igitur gratia Dei in natura liberi arbitrij, & in lege atque doctrina, ſicut Pelagiana peruerſitas deſipit ſed ad ſingulos actus illius voluntate datur, vt in Deum credamus, & piè viuamus.* Idem probat libro primo de gratia Chriſti contra Pelagian. capite ſecundo & tertio. Subſcribit ſanct. Proſper in libro reſponſionum ad capitula Gallorum, reſponſ. 8. vbi hanc ipſam doctrinam iudicio ducentorum quatuordecim Sacerdotum ſancitam eſſe docet. Idem proſequitur latiſſimè contra Pelagianos S. Hieronymus, epiſt. ad Cteſiphontem, ita inquiẽs: *Dei gratiam ponunt, vt non per ſingula opera, eius nitamur & regamur auxilio, &c. & non intelligunt iſta dicentes, quòd per os eorum intolerabilem blaſphemiam diabolus ſibilet.* Quod etiam ibi probat multis teſtimoniis Scripturæ, & libro tertio dialog. contra Pelagianos & ſuper epiſt. ad Galat. capite tertio, in illa verba: *Qui ergo tribuit vobis ſpiritum.* Et ſuper c. 2. ad Epheſ. explicans illud: *Ipſius enim ſumus factura.* Et ſuper capite 25. Ieremiæ, & ſuper capite 31. in illa verba: *Conuerte me Domine, & conuertar.* Denique Vincentius Lyrinen. in libro aduerſ. profanas hæreſeon nouitates, pag. 21. in impreſſione Louan. ait: *Quis vnquam ante profanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præſumpſit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus per actus ſingulos adiuuandum, neceſſariam Dei gratiam non putarit?* Hæc concluſio ampliùs patebit ex rationibus, quæ pro duabus ſequentibus concluſionibus adducentur.

VI. Secunda concluſio. Homo iuſtus, præter habitus infuſos, ad bona opera tam interna, quàm externa facienda, indiget noua gratia excitante. Hæc concluſio eſt contra aliquos Theologos, aſſerentes, quòd homo iuſtus poteſt, quando vult, iuſtitiam tam internam, quàm externam exercere, id eſt, bona opera facere, ac præcepta diuina ſeruare; neque indiget ordinariè noua gratia excitante, ſed ſolùm adiuuante. Probatur tamen noſtra concluſio ex dictis in præcedenti concluſione.

Gratia excitãs etiam in homine iuſto eſt ad ſingulos actus meritorios neceſſaria.

Præterea probatur. Primò ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificat. capite quinto, vbi declarat, ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei, per Chriſtum Ieſum, præueniẽte gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione qua, nullis eorum exiſtentibus meri-

A tis, vocantur: vt qui per peccata à Deo auerſi erant, *per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam* ad cõuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando, diſponãtur. Et c. 6. ſubdit, homines diſponi ad ipſam iuſtitiam, dum, *excitati diuina gratia, & adiuti*, fidẽ ex auditu concipientes liberè mouentur in Deum: ergo ſicut ad actus ſupernaturales, qui ante iuſtificationẽ eliciuntur, neceſſaria eſt gratia excitans, iuxta doctrinam Concilij Tridentini; ita etiam erit neceſſaria eadem gratia ad actus ſupernaturales, qui poſt iuſtificationem eliciuntur. Probatur conſequentia: nã, ſicut præparatur voluntas, & mouetur à Domino, vt eliciat actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis,

B quibus ad iuſtificationem diſponitur; ita etiam præparatur à Domino, vt conſimiles actus poſt iuſtificationem producat. Cùm ergo huiuſmodi præparatio fiat per auxilium ſpeciale gratiæ excitantis, & adiuuantis; relinquitur, eam gratiam neceſſariam eſſe ad actus ſupernaturales eliciendos, etiam in eo, qui habet habitus infuſos. Idem probatur ex Concil. Arauſ. can. 25. vbi Patres Concilij, *hoc*, inquiunt, *ſalubriter profitemur, & credimus, quòd in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiã adiuuamur, ſed ipſe nobis nullis præcedentibus meritis, fidẽ, & amorem ſui priùs inſpirat, vt poſt eum ipſius adiutorio, quæ ſibi ſunt placita, implere poſſimus.* Vbi præter auxilium gratiæ adiuuantis, quod ad impletionem mandatorum ſupernaturalium requiritur, nempe ad fidem, & amorem Dei, docet eſſe neceſſariam gratiam excitantẽ, quam per inſpirationem diuinam ſignificauit Concilium.

C Confirmatur. Vt diſp. 90. n. 6. patebit, liberum arbitrium etiam in actu primo conſtitutũ indiget, vt operetur motione morali ex parte finis. Sed in actibus ſupernaturalibus hæc motio moralis fit à Deo per gratiam excitantẽ, ſicut motio phyſica eſt ab eo per gratiam adiuuantem: ergo in ſingulis actibus ſupernaturalibus liberis excitatur voluntas à Deo, vt eiuſmodi actus eliciat.

Secundò probatur auctoritate Auguſtini, cuius videtur expreſſa hæc noſtra concluſio: nam lib. 2. de pec. merit. & remiſſ. c. 18. ait: *Quòd à Deo nos auertimus, noſtrum eſt: & hæc eſt voluntas mala: quòd verò ad Deum nos conuertimus niſi ipſo excitante, & adiuuante non poſſumus, & hæc eſt voluntas bona*, vbi indifferẽ-

D ter loquitur de cõuerſione ad Deum per actũ bonũ, ſiue ante infuſionem, ſiue poſt infuſionem habitus fiat, & hanc docet fieri non poſſe, niſi Deo excitante. Sentit ergo, præter habitus infuſos, ad ſingulos actus ſupernaturales dari gratiam excitantem. Idem docet libro de ſpiritu, & litera, ca. 34. in hæc verba: *Viſorum ſuaſionibus agit Deus, vt velimus, & vt credamus, ſiue extrinſecus per Euangelicas exhortationes, vbi & mandata legis aliquid agunt, ſi ad hoc admonent infirmitatis ſuæ, vt ad gratiam iuſtificantem credẽdo confugiat, ſiue intrinſecus, vbi nemo habet in poteſtate, quid ei veniat in mentem, ſed conſentire, vel diſſentire, propriæ voluntatis eſt.* Et lib. 83. quæſtionum quæſt. 68. ait generaliter de omnibus actibus bonis: *Nec velle quiſquam poteſt, niſi admonitus, & vocatus.* Denique in q. 2.

E ad Simpl. *Quis*, inquit, *poteſt credere, niſi aliqua vocatione, hoc eſt aliqua rerũ teſtificatione tangatur? quis habet in poteſtate, tali viſo attingi mentem ſuam, quo eius volũtas moueatur ad fidem.* Idẽ docet S. Proſp. lib. 2. de voc. gent. c. 26. *Gratia* inquiẽs, *Dei principaliter præeminet ſuadendo exhortationibus mouendo exẽplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. Sed etiam volũtas hominis ſubiungitur, atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidiis, vt diuino in ſe cooperetur operi.*

Tertiò

A Tertiò probatur ratione: Voluntas nunquam operatur aliquod opus bonum, niſi per intellectum fuerit illi propoſitum: eò quòd nihil eſt volitum, quin præcognitum, vt Auguſtinus dicit. Sed illa propoſitio, qua per intellectum proponitur voluntati bonum ſupernaturale, vt proſequendum, & amandum, tanquam ſibi conueniens, pertinet ad gratiam excitantem, cum per illam ſuadeatur voluntas, alliciatur, & inuitetur, vt proſequatur illud bonum: ergo quantumuis ſit homo iuſtus, & habeat habitus infuſos, adhuc indiget gratia excitante ad ſingulos actus ſupernaturales.

Confirmatur. In homine iuſto illuſtratio intellectus, qua proponitur voluntati bonum ſupernaturale, vt proſequendum, & amandum, etiamſi per quandā recordationem, vel memoriam præcedentis excitationis diuinæ fiat, non procedit ex ſolis viribus naturæ, aliàs primum initium boni operis in nobis eſſet ex nobis: ergo procedit ex auxilio gratiæ excitantis: ergo præter habitus infuſos eſt ſimpliciter neceſſarium ſpeciale auxilium excitantis gratiæ ad ſingulos actus ſupernaturales.

Solutio. Reſpondent ad hæc argumenta, ipſum habitum gratiæ, & charitatis, & alios habitus infuſos in homine iuſto habere rationem gratiæ excitantis, eò quòd inclināt liberum arbitrium ad ſupernaturales actus, vnde ſicut poteſt homo, nondum iuſtificatus, ex ſemine bonæ inſpirationis producere fructum conuerſionis, & operum pœnitentiæ; multò magis ex ſemine gratiæ gratum facientis producere poterit fructum iuſtitiæ, & bonorum operum abſque vlla noua gratia excitante.

Cōfutatio. Sed contra hanc ſolutionem eſt argumentum: nā quamuis gratia, & alij habitus infuſi inclinent liberum hominis arbitrium habitualiter ad ſupernaturales actus eliciendos; non tamen illud inclinant actualiter, niſi per gratiam excitantem, & adiuuantem actualiter moueatur ad eaſdem operationes eliciendas: ergo ſolus habitus infuſus nō ſupplet vices ſpecialis auxilij excitantis gratiæ.

VII. Auxilium ſpeciale gratiæ adiuuantis, etiam in homine iuſto eſt ad ſingulos actus neceſſariū.

Tertia concluſio. In homine iuſto præter gratiā excitantem, & concurſum ſupernaturalem ſimultaneum, quo Deus vnà cum libero arbitrio, & habitibus infuſis actus ſupernaturales producit, requiritur neceſſariò ad ſingulos actus ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis. Concluſio eſt contra auctores ſecundæ ſententiæ; eſt tamen expreſſa S. Auguſt. lib. de nat. & grat. capite vigeſimoſexto, vbi ait: *Sicut oculus corporis etiam pleniſſimè ſanus, niſi candore lucis ad utus, non poteſt cernere ſic homo etiam perfectiſſimè iuſtificatus, niſi æterna luce iuſtitiæ diuinitùs adiuuetur, rectè non poteſt viuere. Sanat ergo Deus, non ſolùm vt deleat, quod peccauimus, ſed vt præſtet etiam, ne peccemus.* Et lib. de gratia, & libero arbitrio, c. 6. idipſum confirmat multis teſtimonijs Scripturæ, ſed præſertim ex illo Canticorum 8. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata, incumbens ſuper dilectum ſuum? Alba facta,* inquiēs, *bene ambulat: ſed ſi ſuper eum, à quo dealbata eſt, perſeueranter incūbat, propter quod & ipſe Ieſus ſuper quem incumbit dealbata, dixit diſcipulis ſuis: Sine me nihil poteſtis facere.* Eadem eſt ſententia S. Th. 1. 2. q. 109. articul. primo, in corpore, vbi ait, quòd *quantumcunque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo.* Et idem docet articulo nono. Nec poteſt explicari ſanctus Thomas de ſola gratia excitante: nam per illam Deus non mouet phyſicè liberum arbitrium ad pias operationes, ſed ſolùm moraliter: & multò minùs poteſt exponi de ſolo concurſu ſimultaneo, vt ſuprà oſtenſum eſt; ſed neceſſariò debet intelligi de gratia adiuuante, per quam liberum arbitrium præmouetur, & prædeterminatur, ad operandum. Eandem ſententiam docet S. Thom. locis ſuperiùs allegatis. Et probari poteſt in primis argumentis factis pro concluſione præcedenti.

Præterea probatur ex definitione illa Concil. Arauſic. can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atq; nobiſcum, vt operemur, operatur.* Vbi vniuerſaliter loquitur de omnibus operibus bonis, etiam hominis iam iuſtificati: & ad huiuſmodi opera neceſſarium eſſe docet ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, quo non ſolùm nobiſcum ſimul operetur opus bonum, ſed etiam in nobis, efficiendo videlicet per idē auxilium, vt nos liberè cooperemur Deo, vt ex ſuprà dictis conſtat, vbi in hoc eodem ſenſu expendimus verba Concilij. Aliàs enim dixiſſet: Quoties bona a-B gimus, Deus nobiſcum operatur; neque oportuiſſet addere illud verbum, ***Deus in nobis, atque nobiſcum.*** Confirmatur ex Innocentio I. in reſcripto ad Concilium Carthaginenſe, vbi ait: *Omnes Sancti ſine adiutorio Dei, nihil ſe agere poſſe teſtantur.* Et in reſcripto ad Concilium Mileuitanum *Neceſſe eſt,* inquit, *vt reſtituta nobis priſtini ſtatus libertate per gratiam, eam gratiam quæramus, quippe qui neque alias diaboli tentationes & machinas, niſi gratia adiuuante, poſſumus euitare.* Et Cæleſtinus primus epiſtola ad omnes Epiſcopos Galliæ, cap. 8. & 9. decernit, gratiam ad ſingulos actus eſſe neceſſariam, & refert Zoſimum Papam aſſerentem in epiſtola ad totius orbis Epiſcopos, *quòd in bonis quibuſque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium,* C quódque *omnis ſancta cogitatio, omniſque motus bonæ voluntatis ex Deo ſit, quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus.* Et loquitur de ſpeciali auxilio gratię adiuuātis, per quod agit Deus in nobis, vt quod vult, & velimus, & agamus, vt dicit idem Cæleſtinus, capit. 12. eiuſdem epiſtolæ. Propter hæc teſtimonia M. Medina 1. 2. quæſt. 109. artic. 9. concluſ. 3. hanc noſtram ſententiam adeò veram, & certam exiſtimat, vt contrarium docere, putet eſſe improbabile.

Secundò. Solus Deus eſt, qui etiam in hominibus iuſtificatis primò inchoat phyſicè, ſeu verè efficienter quodcunque opus bonum, vt ſuprà oſtenſum eſt: ſed hæc inchoatio fit à Deo per ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, quatenus videlicet per tale auxi-D lium præmouet liberum arbitrium, & efficit, vt ſecum cooperetur: ergo præter habitus infuſos, neceſſarium eſt ad ſingulos actus in hominibus iuſtis ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, non ſolùm ſimultaneum, ſed etiam præuium ad cooperationem arbitrij & eam ordine cauſalitatis præueniens.

Tertiò. Ab eo, quod eſt ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio, niſi ab aliquo alio determinetur ad vnum, vt 2. Phyſic. tex. 48. dicit Commentator, ſed liberum hominis arbitrium, etiam habitu ſupernaturali perfectum, ſe habet ad vtrumlibet, ſcilicet ad operandum, & non operandum: cùm habitus non determinet potentiam, quātùm ad exercitium actus, ſed ſolùm quantùm ad ſpecificationem: ergo nunquam prorumpet in actum particularem, niſi deter-E minetur à Deo ad producendum hîc, & nunc talem actum ſupernaturalem: ſed hæc determinatio fit à Deo per auxilium ſpeciale gratiæ adiuuantis, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo ad quemlibet actum ſupernaturalem indigent etiam iuſti ſpeciali auxilio gratiæ adiuuantis.

Quartò. Concurſus generalis tam ordinis naturæ, quàm ordinis gratiæ, quo Deus concurrit cum cauſis ſecūdis cōſtitutis in actu primo, per formas ſuis effectibus proportionatas, eſt influxus immediatus in cauſas ſecūdas, eas cōplens & perficiens, vt actualiter operētur, vt diſp. 18. 19. & 23. oſtenſū eſt: ergo ſpeciale auxiliū gratiæ adiuuātis, neceſſariū ad ſingulos actus ſupernatu

Digitized by Google

ſupernaturales, non conſiſtit in ſolo concurſu ſimultaneo, quo Deus vnà cum libero arbitrio eleuato per habitum influit in actum ſupernaturalem; ſed etiam in motione præuia, qua Deus efficit, vt liberum arbitrium ſecum concurrat: ergo ad ſingulos actus ſupernaturales præter habitus infuſos indigent homines iuſti ſpeciali auxilio gratiæ adiuuantis.

VIII. AD primum argumentum reſpondetur, ſanctum Thomam expreſsè docere noſtram ſententiam multis in locis, ſed præſertim prima ſecundæ, quæſt. 109. articulo 9. vbi dicit, quòd etiam ille, qui iam conſequutus eſt gratiam, vltra habituale donum, per quod natura humana corrupta ſanatur, & eleuatur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ, *indiget auxilio gratiæ ſecundùm alium modum, vt ſcilicet à Deo moueatur ad rectè agendum.* Per quod auxilium intelligit S. Thomas ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, non ſolùm ſimultaneum, ſed etiam præuium. Neque in locis inductis docet contrarium, quoniam infuſionis gratiæ nomine comprehendit tum gratiã habitualẽ, per quam formaliter fit homo iuſtus, tum etiam auxilium ſpeciale, ſeu actuale, quo liberum arbitrium mouetur, vt actus, quibus ad iuſtificationem diſponitur, eliciat; quod quidem auxilium inſeparabiliter comitatur in adultis primam infuſionem gratiæ habitualis. Vnde cùm in articulo ſexto citato ait; quòd ex parte motionis diuinæ accipitur gratiæ infuſio (quibus verbis ſignificare videtur, Deum per infuſionem gratiæ mouere liberum arbitrium in ipſa iuſtificatione ad ſupernaturales actus) non intelligit, quòd per ſolam gratiam habitualem id efficiat, ſed etiam per ſpeciale auxilium actuale: per gratiam quidem radicaliter, ſiue habitualiter; per auxiliũ autem ſpeciale actualiter & formaliter. Et per hæc patet ad confirmationem, & ſimiliter ad Concilium Mileuitanum: intelligitur enim de adiutorio habituali, non excludendo motionem actualem: nam gratia iuſtificans non ſolùm remittit peccata, ſed tribuit vires mediis aliis habitibus, ſeu virtutibus infuſis, quins homo poſſit deinceps non peccare, ſed in bono perſeuerare, ſi velit: ſed vltra hoc adiutorium habituale, eſſe neceſſarium ſpeciale auxilium actuale, quo in exercitio bene operetur, aut perſeueret, ſummi Pontifices, & Concilia ſuprà adducta docent.

Ad confirmationem.

IX. Ad ſecundum reſpondetur, auxilium ſpeciale non eſſe ſolùm neceſſarium, vt actus credendi, ſperandi, & diligendi Deum ſit ſupernaturalis; ſed etiam, vt ſimpliciter ſit, & in exercitio producatur à libero arbitrio, vt ex ſuprà dictis colligitur. Nec admittendũ eſt, eoſdem actus poſſe, quantùm ad ſubſtantiã produci ex ſolis viribus naturæ, vt ex dictis diſp. 65. conſtat. Et quamuis per habitus infuſos liberum arbitrium ſufficienter eleuetur in actu primo ad ſupernaturales actus eliciendos: nihilominùs, vt in exercitio eliciat de facto eiuſmodi actus, neceſſarium eſt ſpeciale auxilium excitantis, & adiuuantis gratiæ, propter rationes ſuperiùs aſſignatas.

Auxiliũ ſpeciale gratię nõ eſt ſolũ neceſſariũ, vt actus ſit ſupernaturalis.

Ad tertium reſpondetur, ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis eſſe neceſſarium, tum vt potentiam per habitum ſupernaturalem conſtitutam in actu primo prædeterminet ad operandum; nec ex hoc ſequitur, deſtrui libertatẽ arbitrij, vt diſp. 18. & 23. oſtẽſum eſt, & inferiùs clariùs patebit: tum etiam, vt Deus ſimul cum potentia eleuata per habitum efficiat operationem ſupernaturalem: nam quando cauſa ſecunda eſt ſupernaturalis, etiam concurſus Dei generalis debet eſſe ſupernaturalis, vt diſp. 20. oſtenſum eſt.

Ad quartum pro ſecunda ſententia reſpondetur, quòd, iuxta doctrinam S. Th. concurſus ſupernaturalis, qui ex parte Dei requiritur ad ſupernaturales actus, non eſt ſolùm ſimultaneus, ſeu pariter cum libero arbitrio influens in eoſdem actus, ſed etiam præuius, & immediatus in ipſum arbitrium, vt ex ſupradictis diſp. 18. & 23. conſtat.

X. Ad quintum reſpondetur, potentiam habere quidem per habitum ſupernaturalem efficientem virtutem ſufficientem, qua verè poſſit actus ſupernaturales elicere, ſi velit, ſed non tribuitur illi per ſolum habitũ, vt actu velit: aliàs quamdiu haberet habitũ, ſemper actualiter operaretur. Vt ergo actu operetur per habitum, neceſſariò requiritur ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, quo ad operandum moueatur, & prædeterminetur, vt ſuprà dictum eſt: nam concurſus ſimultaneus non prædeterminat liberum arbitrium ad operandum, & ſecum concurrendum, ſed præſupponit ipſum ex ſua innata libertate velle vti habitu ſupernaturali, & operari cum illo.

Ad ſextum reſpondetur, illam non eſſe ſolam, aut potiſſimam rationem, propter quam neceſſarium eſſe dicimus, etiã in hominibus iuſtis, ſpeciale auxiliũ gratiæ adiuuantis ad ſingulos actus ſupernaturales: ſunt enim aliæ vrgentiores rationes ex locis Scripturæ, Summorum Pontificum, & Conciliorum depromptæ, quibus efficaciùs id probauimus. Fatemur tamen, illam rationem magnam etiam vim habere. Et ad eius impugnationem dicendum, potentiam cum habitu habere quidem vim ſufficientem, & ſuperabundantem, qua poſſit operari, ſi velit, non tamen habet virtutem efficacem, qua actualiter operetur: vnde ad id neceſſarium eſt, quòd per concurſum Dei actualem ſupernaturalis ordinis moueatur, & ad operandum prædeterminetur, vt latiùs oſtenſum eſt ſuprà. Et idem dicendum proportionabiliter de quacunque virtute actiua naturali permanente quantumuis perfecta, vt ex S. Th. 1. 2. q. 109. a. 2. & 9. colligi poteſt, & ex iis, quæ diſp. 18. & 23. dicta ſunt.

Ad confirmationem reſpondetur, illud auxilium ſpeciale, ſeu motionem per modum tranſeuntis non indigere alia motione Dei, per quam ad operandum moueatur, vel prædeterminetur, ſicut indigent potentiæ perfectæ, aut eleuatæ per habitus. Et rationem diſcriminis aſſignat ſanctus Thomas: nam licèt per gratiam, & alios habitus infuſos ſanetur homo, quantùm ad mentem, & perficiatur in actu primo ad operandum; adhuc remanet in eo corruptio & infectio, quantùm ad carnem, per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad Roman. 7. Remanet etiam quædam ignorantiæ obſcuritas in intellectu, ſecundùm quam, vt etiam dicitur Roman 8. *Quid oremus, ſicut oportet, neſcimus*: ac per conſequens per ſolam gratiam habitualem, non adhæret immobiliter bono neque ad illud actu proſequendum, & amãdum prædeterminatur: & ideo adhuc indiget ſpeciali auxilio adiuuantis gratiæ, quo indeclinabiliter & inſuperabiliter ad bonum operandum moueatur. Hæc autem ratio non procedit de eo, qui habet ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, vel donum perſeuerantiæ. Vnde non ſequitur, quòd adhuc indigeat alio auxilio, vel quòd detur proceſſus in infinitum. Et cùm arguitur: nam etiam illud ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, ſeu motio fluens comparatur ad actum ſupernaturalem, ſicut actus primus ad ſecundum: reſpondetur, quòd illud auxilium, ſeu motio præuia, nec eſt formaliter actus primus, neque actus ſecundus, ſed complementum actus primi, & mediũ quoddam inter eundem actum primum, & ſecundũ, vt diſp. 18. & 19. dictum eſt.

S. Tho. 1. 2. q. 109. art. 9. in corp. & ad 3.

Ad ſeptimum reſpondetur, ex differentia aſſignata inter habitum, & ſpeciale auxilium gratiæ adiuuãtis non ſequi, idem auxiliũ naturaliter agere tanta neceſſitate, vt voluntatem ſecũ rapiat: nec enim per gratiam

Digitized by Google

gratiam mouetur voluntas motu raptus, vt Lutherus dixit: ſed tantum ſequitur, habitum non efficere, vt voluntas liberè, & infallibiliter ſecum cooperetur; quod tamen efficit Deus per ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, quia mouet voluntatem conformiter ad propriam naturam, vt ſuprà dictum eſt. Vnde auxilium ſpeciale non ſolùm nõ deſtruit, ſed mirùm in modum perficit arbitrij libertatem: nam tribuit illi actualem vſum eiuſdem libertatis, vt ex præmiſſis patet.

XII. Ad octauum reſpondetur actum ſecundum, ſimpliciter loquendo, eſſe magis perfectum, quàm ſit habitus, quamuis ſecundùm quid habitus ſit præſtãtior. Ita docet S. Th. 1. 2. q. 71. a. 3. in corp. & in ſolut. ad 1. & ad 3. & 1. p. q. 25. a. 1. ad 2. Richardus in 4. diſt. 49. a. 1. q. 4. Sotus eadem diſt. q. 1. a. 2. circa primam concluſionem. Et Ægydius quodlib. 4. quæ. 19. fauet Caiet. 1. p. q. 27. a. 1. circa finem, vbi ait, quòd actus eſt præſtantior habitu in ratione actualitatis. Et ratio eſt: nam actus ſecundus magis participat de actualitate, & conſequenter agens per illum magis aſſimilatur Deo, quàm per habitum, qui potentialitatem quandam, & imperfectionẽ includit. Et prætereà: nã habitus ordinatur ad actum, tanquam ad finem, propter quẽ eſt neceſſarius ipſe habitus. Vnde beatitudo, ſecundùm communem ſententiam Theologorum, conſiſtit eſſentialiter in actu, & non in habitu, vt patet 1. 2. q. 3. a. 2. & in 4. ſent. diſt. 49. ergo operatio, cùm ſit vltimus actus, eſt ſimpliciter perfectior quam habitus. Beatitudo enim formalis, cùm ſit vltimus actus hominis, debet conſiſtere in eo, quod eſt perfectius, & magis actuale. Neque obſtat, quòd habitus eſt cauſa efficiens actus: ex hoc enim non ſequitur quòd ſit ſimpliciter perfectior actu, ſed ſolùm ſecundùm quid: nam habitus non eſt cauſa principalis ipſius actus, ſed inſtrumentalis: cauſa autem inſtrumentalis, non oportet quòd ſit ſimpliciter perfectior ſuo effectu, præſertim quando effectus eſt finis, ad quem ipſa cauſa ordinatur. Quia ergo actus ſecundus, eſt ſimpliciter perfectior quàm habitus, oportet, quòd potentia eleuata per habitum moueatur à Deo per auxilium ſpeciale, ſeu actuale adiuuantis gratiæ, vt actum ſibi proportionatum eliciat.

Actus eſt ſimpliciter nobilior potentia, vel habitu.

Beatitudo noſtra cõſiſtit formaliter in actu.

Ad confirmationem iam diſp. 18. ſatisfactum eſſe exiſtimo ibi enim ad omnia argumenta, quibus probatur, concurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, abundè ſatis, vt arbitror, reſponſum eſt.

DISPVTATIO LXXXIX.

Vtrùm liberum arbitrium creatum ſit prima cauſa, vel prima radix ſuæ determinationis.

I. ALIA quæſtio conſimilis diſcutienda erit infrà diſp. 98. vbi diſputabitur: An ſuppoſita gratia excitante, conſenſus, vel cooperatio liberi arbitrij ſit primò inchoanda à volũtate creata: an verò à voluntate diuina, ſiue ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ. Sed propter diuerſos modos loquendi quibus nonnulli recentiores Theologi vtuntur in hac parte, neceſſarium duxi quæſtionem propoſitam ex profeſſo pertractare. Quidam dixerunt, quòd voluntas creata, quantùm ad determinationem actionis eſt quodammodo prima radix fatentur etiam, omnem voluntatem liberam poſſe in ſuo genere dici primam radicem ſuæ determinationis: dicunt tamen, Deum ſuo concurſu ad eandem voluntatis determinationem ſimul concurrere.

A

Alij verò Theologi diſtinguũt inter conuerſionẽ voluntatis, & determinationem eiuſdem voluntatis, & aſſerunt, quòd quamuis conuerſio, & conſenſus voluntatis ſit ab ipſa voluntate, & à Deo ſimul cum voluntate, eandem conuerſionem, & conſenſum efficiente: determinatio tamẽ voluntatis, quæ vtrobique fit, eſt ab ipſa voluntate, pro ſua innata libertate ſe liberè applicãte, ac determinante ad cõſenſu, aut diſſenſum, & non à Deo, ſua omnipotentia illam determinante. Addũntque non eſſe concedendum, Deum cum voluntate ſeipſam determinante ſimul, eam determinare; ſicut conceditur, Deum cum voluntate ſimul natura producere effectum. Probatur hæc ſententia

B

Primò. Voluntas creata in illo priori naturæ, antequã ſe determinet, eſt omnino indeterminata; & nullam habet neceſſitatem influendi, neque ſimpliciter, neque ex ſuppoſitione alterius actus ſui ipſius, ſed ex ſola ſua indifferentia libertatis actũ inchoat, quando, & qualem vult: ergo in eandem voluntatem tanquam in primam radicem, & cauſam, debet eiuſmodi determinatio reuocari.

Confirmari poteſt hoc argumentum: quia licèt voluntas creata in ſuo eſſe dependeat ab alia cauſa priori per ſe efficiente, ſcilicet à Deo, & proptereà non poſſit appellari ſimpliciter prima cauſa: comparatione tamen determinationis ſui actus, non habet aliam cauſam priorem per ſe efficientem, cùm talis determinatio procedat à ſola, & innata eius libertate, vt diſp. 96. 97. & 98. probabitur: ergo in hoc genere, ſeu comparatione talis determinationis, appellari poteſt prima cauſa. Probatur conſequentia: nam, ſecundùm hanc rationem, prima cauſa alicuius determinationis illa dicitur, quæ non habet aliam cauſam priorem eiuſdem determinationis.

C

Secundò arguitur. Liberum arbitrium creatum habet abſolutum dominium ſui actus; vt videtur docere S. Aug. & S. Th. locis diſp. 117. n. 1. & 2. allegandis. In cuius confirmationem plures ibi adducentur rationes: ergo determinatio actionis in ipſum arbitrium, tanquam in primam cauſam per ſe efficientem, debet referri. Probatur conſequentia: nam homo non dicitur propriè habere dominiũ eius, quod pendet à voluntate alterius, quantùm ad vſum, cum dominium ſit propria facultas vtendi re in omnes vſus lege permiſſos. II.

D

Tertiò. Repugnat omnino libertati, quòd determinatio ſui actus inſit ſibi ab alio, vt patet ex ſanct. Thoma in ſecundo ſententiarum, diſt. 25. quæſt. 1. art. 1. ad primum, vbi ait, quòd in Deo ſaluatur liberum arbitrium, quantùm ad hoc, quòd determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo; & ex hoc infert, Deum eſſe verè Dominum ſui operis. Cùm ergo veram habeat libertatem voluntas, vt ex Tridentino conſtat, relinquitur, quòd determinatio voluntatis noſtræ ad talem, vel talem actum non ſit illi ab alio, ſed à ſeipſa; ac per conſequens poterit dici, in ſuo genere prima cauſa, ſeu prima radix ſuæ determinationis.

E

Quartò probatur, Deum non determinare voluntatem, etiam ſimul cum eadẽ voluntate ſeipſam determinante, nec concurrere efficienter ad talem determinationem: nam influxus Dei, ſi eſſet adhibendus ad determinandum voluntatem, eſſe deberet immediatè in voluntatem, quò voluntas applicaretur, atque moueretur ad conſentiendum, ſeu ad determinandum ſe ad conſenſum: ſed impoſſibile eſt dari talem influxum immediatum in voluntatem ad actionem, vel determinationem liberam producendam, vt patet ex argumentis diſputatione 18. in principio propoſitis: ergo Deus neque concurſu

 generali,

generali,neque aliquo alio concurſu,etiam ſimultaneo ,eſt cauſa determinationis voluntatis; ac per cõſequens voluntas creata dicenda eſt prima, & ſola cauſa eiuſdem determinationis.

Quintò. Determinatio voluntatis non eſt actio voluntatis,ſecundùm omnem ſui conſiderationem, ſed eſt ipſa actio, prout habet rationem influxus ſolius volũtatis, qui determinatio voluntatis dicitur, quatenus ita voluntas eò influit,cooperatur,& conſentit;vt in poteſtate ipſius ſitum ſit non ita influere,non cooperari,& non conſentire:ergo nihil aliud conſtituẽdum eſt,quòd ſit cooperatio Dei ad ita determinandam voluntatem,vnà cum ipſamet voluntate:ergo ſola voluntas ex ſua innata libertate ſe determinat,ac per conſequens erit prima,& ſola cauſa ſuæ determinationis.

Confirmant hoc omnibus argumentis,quibus, vt patebit diſputatione 96.& 97. probare contendunt, bonum vſum auxiliorum gratiæ,vt emanat à libero arbitrio, procedere à ſola, & innata eius libertate: cùm enim determinatio voluntatis ad actus ſupernaturales nihil aliud ſit,quàm prædictus bonus vſus, vt emanat à libero arbitrio;relinquitur, determinationem voluntatis in ſolam,& innatam eius libertatem eſſe referendam;ac per conſequens,voluntatem creatam eſſe primam,& ſolam cauſam ſuæ determinationis.

Sextò. Poſita quacunque actione,vel cooperatione Dei ad voluntatẽ determinandã ad conſenſum, adhuc voluntas poteſt ſe non determinare, & non conſentire ergo per eam actionem, ſeu cooperationem non determinatur, ſed adhuc reſtat,vt voluntas ſe ipſam determinet,aut non determinet,& conſentiat,aut non conſentiat:ergo nulla actio, & cooperatio Dei eſt determinatio voluntatis,ac per conſequens voluntas eſt prima, & ſola cauſa ſuæ determinationis.

III. Voluntas creata non eſt ſola aut prima cauſa ſuæ determinationis.

Secunda ſententia docet, determinationem voluntatis eſſe referendam in Deum, tanquã in priorem cauſam per ſe efficientem, vt diſputatione ſeptuageſimaquinta, & octuageſimaſexta viſum eſt, & dicetur latiùs diſputatione nonageſimaſexta,quamuis Deus non efficiat in nobis eandem arbitrij determinationem ſine nobis ſimul tempore,ſed poſteriùs ratione liberè concurrentibus, & cooperantibus, vt ſacrum Concilium Tridentinum docet, ac per conſequens,voluntatem creatam eſſe non poſſe, aut dici primam radicem, vel primam cauſam efficientem ſuæ determinationis. Hanc ſententiam ſequuntur omnes defenſores gratiæ efficacis, phyſicè prædeterminantis liberum arbitrium ad conſenſum, quorum teſtimonia in diſputatione vigeſimaſecunda, & vigeſimatertia ſunt adducta. Et arbitror, eam eſſe ita certam, vt oppoſita omni probabilitate careat. Vt autem expendamus varios modos loquendi, quibus nonnulli Theologi vtuntur, & quid ſentiendum ſit de illis, explicemus: præmittenda ſunt, & ſupponenda ea, in quibus auctores vtriuſque ſententiæ conueniunt, nec de illis vllus vnquam Theologorum dubitauit.

Aſſertiones in quibus conueniũt auctores vtriuſque partis.

Conueniunt primò, voluntatem creatam,ſeu liberum arbitrium à Deo motum,& excitatum eſſe proximam cauſam, nedum piæ operationis ,ſed etiam ſuæ determinationis, qua ad piè operandum ſe determinat alias enim merè paſſiuè ſe haberet, recipiendo operationem à ſolo Deo productam ; quod repugnat Concilio Tridentino : neque eius actiones eſſent liberæ,&conſequenter non eſſent meritoriæ, vel demeritoriæ. Conueniunt ſecundò,quòd liberum arbitrium creatum verè ſe ipſum mouet, & determinat, dum liberam actionem producit : nam de ratione operationis liberæ eſt, quòd procedat, tanquam à cauſa proxima à principio intrinſeco ſe mouente,& determinante, vt diſputatione 117. fiet manifeſtum, & ex parte oſtenſum eſt ſupra diſputatione decimaoctaua, & decimanona. Conueniunt tertiò cum addito, & ſecundùm quid, poſſe concedi, liberum arbitrium,eſſe primam, & ſolam cauſam ſuæ determinationis, vel piæ operationis; nempe in genere cauſæ ſecundæ proximæ eandem operationem elicientis: nam in hoc genere nullum habet conſortium alterius cauſę proximę,ſeu ſecundæ,quæ ſimul cum ipſa voluntate eandem determinationem,vel piam operationem efficiat.Difficultas ergo eſt,an voluntas creata dicenda ſit prima radix, vel prima cauſa efficiens ſuæ determinationis;ita vt nullam habeat aliam cauſam, quæ priùs cauſalitate, vel ſimul cum voluntate creata,eandem determinationem efficiat.

IV. Cauſa prima alicuius effectus dicitur dupliciter.

Pro cuius explicatione notandum eſt, quòd dupliciter poteſt aliquid dici prima cauſa alicuius effectus:primo modo poſitiuè; quia videlicet per virtutem non acceptam ab alia ſuperiori cauſa producit illum effectum : & hoc modo ſolus Deus eſt prima cauſa cuiuſcunque effectus creati, ſiue illum producat immediatè per ſe ipſum,ſiue media alia cauſa ſecunda.Alio modo poteſt dici prima cauſa negatiuè, quia videlicet non habet aliam cauſam priorem per ſe efficientem, à qua concurſus eiuſdem cauſæ,quo effectum illum producit dependeat.

Prima ergo concluſio ſit. Voluntas creata non poteſt dici prima radix,vel prima cauſa ſuæ determinationis in hoc vltimo ſenſu à nobis explicato. Concluſio eſt ſancti Thomæ in ſecundo ſententiarum diſt.37.quæſtione ſecunda,articulo ſecundo, in corpore, & probatur eius ratione, quam adduximus diſp.18.num. 14. & in diſp. 24.num. 19. nam aliàs voluntas creata comparatione ſuæ determinationis haberet rationem primi principij,& ita eſſent admittenda duo prima principia ; quod non eſt dicendum.

Reſpondent, voluntatem creatam non habere ſimpliciter rationem primi principij, comparatione propriæ determinationis, quia licet poſſit ſe ipſam determinare,& determinet abſque influentia prioris agentis eam prædeterminantis;non tamen habet eſſe à ſeipſa,nec poteſt operari abſque concurſu generali ſimultaneo primi agentis;quod tamen eſt neceſſarium, vt rationem primi principij haberet. Sed hanc ſolutionem impugnat ex profeſſo S.Tho.loco allegato,& manet ſatis excluſa ex iis, quæ dicta ſunt diſp. 18.& 24.adductis.

Secundò probatur. Determinatio, qua voluntas ſe determinat, nihil aliud eſt, quàm ipſa libera volitio, vt procedit efficienter ab eadem voluntate,tanquam à cauſa proxima: ſed ſub hac ratione talis determinatio non reducitur in voluntatem creatam vltimatè,ſed in Deum,tanquam in priorem cauſam per ſe efficientem;vt diſputatione 36.oſtenſum eſt,& latiùs patebit diſputatione 96. & duabus ſequentibus: ergo voluntas creata non eſt prima cauſa, etiam negatiuè, ſuæ determinationis. Probatur conſequentia : nam illa dicitur prima cauſa negatiuè ,comparatione alicuius effectus, quæ non habet aliam cauſam priorem, in quam talis effectus reducatur. Cùm ergo determinatio voluntatis, ſeu actus liber,etiam vt emanat à voluntate,reducatur in Deum, tanquam in priorem cauſam per ſe efficientem,relinquitur, quòd voluntas creata dici nõ poſſit prima cauſa, vel prima radix ſuæ determinationis.

Tertiò probatur. Sicut voluntas creata non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, ita non eſt ſimpliciter primum ſe determinans, vt conſtat ex dictis diſputatione

Digitized by Google

diſputatione vigeſimaſecunda, & vigeſimatertia: alias eſſet ſimpliciter primum deliberans, & primum liberum; ſi eius determinatio in aliam priorem cauſam efficientem non reduceretur: ergo non eſt prima cauſa ſuæ determinationis.

V. Solutio. Libertatis increatæ, & creatæ differentia.

Reſpondent, eſſe magnam differentiam inter libertatem Dei, & libertatem creatæ voluntatis: Deus enim non ſolùm eſt liber, ſed etiam eſt per ſe, & eſſentialiter liber; & vſum libertatis habet non ſolùm abſque dependentia ab alio; ſed etiam abſque vlla potentialitate, compoſitione, aut imperfectione, & ideo infinitam perfectionem ad illum modum libertatis requirit: quæ propterea ſecundùm illum modum nulli creaturæ communicabilis eſt. Participatio autem eius libertatis, & indifferentiæ cum vero dominio ſui actus communicari poteſt creaturæ, abſque infinita perfectione; atque adeò, vt potentia ex ſe indifferens vnum actum determinatè efficiat potiùs, quàm alium, non ex determinatione alterius, ſed ſua ſponte, & intrinſeca vi (quamuis non ſine concurſu alterius) non requirit infinitam perfectionem. Quapropter non ſequitur, voluntatem liberam ſic operantem, vel primò ſe determinantem, eſſe primum liberum, niſi in hac voce ſit magna æquiuocatio. Nam primum liberum propriè dicitur, quod eſt per eſſentiam liberum; vel quod libertatem habet prorſus ab alio independentem: neutrum autem horum conuenit voluntati creatæ, cùm non habeat libertatem, niſi participatam à libertate Dei, & ab eadem in ſuis determinationibus pendentem. Si autem primum liberum dicatur illud agens, à quo in ſuo genere primò eſt determinatio libera, ſic verum eſt, omnem voluntatem liberam poſſe in ſuo genere dici primam radicem ſuæ determinationis: quia ſcilicet ſine illa fieri non poteſt, nec aliter, quàm ex intrinſeca, & libera applicatione eius. Addunt, hanc eſſe impropriiſſimam acceptionem huius vocis, & ideo illa vtendum non eſſe, nec voluntati creatæ attribuendam.

Cõfutatio.

Sed contrà hoc eſt: nam, vt arguit ſanctus Thomas in ſecundo ſententiarum, diſt. 37. quæſt. 2. articulo 2. quamuis per hanc reſponſionem euitaretur, quòd voluntas noſtra non eſſet primum ens ſimpliciter, non tamen poſſet euitari, quin eſſet primum agens, ſi eius actio, & determinatio in aliquod prius agens non reduceretur, tanquam in cauſam efficientem.

Præterea ex eadem ſolutione deſumitur efficax argumentum contra auctores oppoſitæ ſententiæ: nam qua ratione voluntas creata impropriiſſimè dicitur primum liberum, eadem etiam debet dici impropriiſſimè prima cauſa ſuæ determinationis; ac per conſequens, non eſt hac voce vtendum, nec voluntati creatæ attribuenda. Sed dicunt, hanc vocem non eſſe ſimpliciter voluntati creatæ attribuendam, niſi in actibus malis: in bonis autem, præſertim ſupernaturalibus, non poſſe nos ſimpliciter ita loqui: quia licèt in tali determinatione libera voluntas ſuas partes habeat, tamen primum initium eius non eſt ab ipſa, ſed ex Deo, qui eam præparat, & adiuuat, vt ſe determinet. Sed contra hoc eſt: nam ſi auctores huius ſolutionis intelligant, primum initiũ determinationis liberæ non eſſe efficienter ab ipſa voluntate, ſed ex Deo; tenentur conſequenter nobiſcum fateri, talem determinationem non eſſe reducendam, tanquam in primam cauſam efficientem, in voluntatem creatam, ſed in ſolum Deum, qui per auxilium gratiæ adiuuantis verè efficienter, & efficaciter facit, vt ſe determinet. Si autem intelligant, primum initium ſuæ determinationis eſſe à Deo ſolùm moraliter, quatenus per gratiam excitantem alliciendo, inuitando, & ſuadendo, mouet voluntatem ad conſenſum; videtur ſequi, voluntatem crea-

A tam cum omni proprietate dicendam eſſe primam cauſam efficientem phyſicam ſuæ determinationis: neque eſſe addendam in eadem locutione illam particulam, *in ſuo genere, vel quodammodo*; ſed abſolutè liceret fateri, quòd, licèt voluntas creata rationem primi principij non habeat, verè tamen eſt prima cauſa ſuæ determinationis: quod tamen nec ipſi auctores ſolutionis, quam impugnamus, concedunt.

VI.

Secunda concluſio. Negari non poteſt, Deum concurrere efficienter ad determinationem, qua voluntas creata ſe determinat. Hanc cõcluſionem probant à fortiori argumenta facta pro concluſione præcedenti: nam alias ſequeretur, illam determinationem ſolùm eſſe tribuendam creatæ voluntati, non

B autem Deo; & conſequenter Deus non eſſet primus auctor, & cauſa omnium entium; quæ pertinent ad ordinem naturæ, vel gratiæ.

VII. Solutio.

Reſpondent, eatenus determinationem voluntatis ad actus bonos poſſe auctori naturæ aliquo modo tribui, quatenus emanat à facultate arbitrij ad ita liberè ſe determinandum ab eodem naturæ auctore collata, eò quòd non ſit abuſus liberi arbitrij, ſicut eſt determinatio ad actum peccati; & quatenus idem auctor naturæ ſæpe ad eam determinationem adiuuat, & inuitat arbitrium peculiaribus ſuis donis, & auxiliis: ſimpliciter tamen eandem determinationem ipſi arbitrio eſſe tribuendam

Determinatio volũtatis qualiter Deo tribuatur.

Cõfutatio.

Sed hæc ſolutio impugnatione non indiget: nam iuxta illam, voluntatis determinatio ad

C actus bonos ſolùm reduceretur in Deum, tanquam in cauſam, ſine qua non, quia videlicet, niſi ipſe liberum arbitrium creaſſet, eius determinatio ad talem, vel talem actionem non extitiſſet in rerum natura; vel ſolùm reduceretur in Deum, tanquam in cauſam moralem, non autem vt in cauſam efficientem phyſicam: quod quidem, quàm ſit falſum, ex dictis diſp. 36. & 86. liquidò conſtat.

Præterea: nam libera potentia qua voluntas noſtra ſeipſam poteſt liberè determinare, tribuitur Deo, tanquam primæ cauſæ efficienti: ergo etiam actualis determinatio eiuſdem voluntatis erit Deo tribuenda, vt primæ cauſæ per ſe efficienti; alias profectò, vt arguit ſanctus Auguſtinus, quod eſt minùs perfectum, Deo; id autem, quod eſt magis perfectum, non Deo, ſed libero tribueremus arbitrio: quod tamen

Lib de præ-deſt. SS. c. 2.

D pugnat cum verbis Iacobi Apoſtoli dicentis: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt à Patre luminum.* conſtat enim actualem determinationem ad bonum eſſe quid perfectius potentia ſe determinandi, ſicut actus eſt ſimpliciter perfectior habitu, vt dicit S. Thom. 1. 2. quæſt. 71. art. 3. ad primum, & tertium: & prima parte, quæſt. 25. art. 1. ad ſecundum: quod etiam docet Ariſt. 9. Metaph. tex. 19. dicens: *Qualibet potentia melior eſt eius actus*, & nos idem probauimus diſputatione præcedenti, numero 12.

Iacobi 1.

VIII. Determinatio volũtatis qualiter ſit libera.

Præterea probatur concluſio, deſtruendo potiſſimum fundamentum ſententiæ contrariæ: ex eo enim

E probat, Deum etiam ſimul cum voluntate non efficere determinationem illius: nam alias deſtrueretur libertas arbitrij, reſpectu eiuſdem determinationis, quæ non eſſet libera, ſi Deus ſimul cum voluntate eam efficeret. Hæc autem ratio ſupponit falſum: ergo, &c. Minor probatur: nam volitio voluntatis, & quælibet alia pia eius operatio verè eſt libera, etiam ſi Deus ſimul cum eadem voluntate illam operationem efficiat: ergo ſimiliter determinatio voluntatis erit libera, etiamſi Deus ſimul cum voluntate eius determinationem efficiat. Probatur conſequentia: quia non magis repugnat libertati, quòd Deus ſimul cum voluntate eius operationem producat, quàm quòd efficiat eius determinationem ſimul cum voluntate ſeipſam determinante.

Solutio.

Reſpondent

negando conſequentiam,& aſſignant rationem diſ- A
criminis:nam influxus Dei in actionem eſt immediatus in actionem ipſam,& non in voluntatem, & per voluntatem ab eo motam in actionem : influxus verò Dei,ſi eſſet adhibendus ad determinandam voluntatem,eſſe deberet immediatè in voluntatē, quò volūtas applicaretur,ac moueretur ad conſentiēdū, ſeu ad determinandū ſe ad conſenſum.& ideo cōcedendum non eſt,Deum cōcurrere efficienter ſimul cū voluntate ad eius determinationem,ſicut concurrit ad actionem ipſam. Ex dictis tamen in diſp.18.22. &

Cõfutatio. 23.manet ſufficienter impugnata hæc ſolutio:oſtenſum eſt enim,concurſum Dei generale tam ad actus ordinis naturalis,quam ſupernaturalis eſſe influxum Dei immediatum in cauſam,quo eam mouet, applicat,& prædeterminat ad operandum : & per talem influxum, nedum non lædi, ſed mirum in modum perfici libertatem arbitrij creati. B

IX. Ad primum argumentum reſpondetur, voluntatem creatam in illo priori naturæ,antequam ſe determinet,eſſe quidem indeterminatam in actu ſecundo,ſeu determinatione,quæ fit formaliter per actum ipſius voluntatis : non tamen eſt indeterminata præuia determinatione,ſiue quantùm ad complementum actus primi , quæ fit per auxilium Dei efficax,vt diſp.23.oſtenſum eſt. Et licèt voluntas in illo priori nullam habeat neceſſitatem abſolutam influendi,neque ex ſuppoſitione alterius actus producti ab eadem voluntate:habet tamen neceſſitatem conditionatam influendi , ſiue ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ,& auxilij efficacis,vt diſp.25.oſtenſum eſt,quæ quidem neceſſitas eſt neceſſitas ſecundum quid,ac propterea non repugnat libertati,vt ex dictis in eadem diſputatione conſtat. C

Voluntas prius natura quàm ſe determinet, qualiter intelligatur indeterminata.

Ad confirmationem reſpondetur,quòd voluntas creata non ſolum in ſuo eſſe, ſed etiam in ſua cooperatione,& influxu dependet à Deo,vt à cauſa priori,per ſe efficiente,vt dictum eſt. & patebit ampliùs diſp.96.97.& 98.vbi argumenta,quæ in contrarium ſolent adduci,diſſoluentur. Vnde etiam comparatione ſuæ determinationis non poteſt dici prima cauſa efficiens,ſed proxima,& ſecunda.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur,liberum arbitrium creatum habere quidem dominium ſui actus,non tamen primum,& abſolutum dominium, vt diſp.117 perſpicuum fiet,vbi teſtimoniis S. Aug. & S.Thom.quæ inſinuantur in argumento,fiet ſatis. D

X. Ad tertium argumentum reſpondetur,repugnare quidem potentiæ liberæ , quod determinatio ſui actus inſit ſibi ab alio, eadem potentia merè paſſiuè ſe habente : non tamen repugnat potentiæ liberæ, quòd determinatio ſui actus ſit ſibi ab alio,dum tamen ipſa potentia ad determinationem ſui actus cōcurrat ex ſe,hoc eſt , ex principio intrinſeco actiuo non determinato per modum naturæ , vel naturaliter ad vnum , ſed retinente veram facultatem ad vtrumlibet , quam retinet liberum arbitrium etiam prædeterminatum à Deo,vt diſp.18.n.23.dictum eſt. Et per hæc reſpondetur ad auctoritatem inductam S.Thomæ,quæ latius in diſp.117.erit explicanda.

Libera potentia quid requirat.

Ad quartum negatur minor : etenim concurſus Dei eſt influxus immediatus in voluntatem,vt diſp. 18.& 19.oſtenſum eſt. E

Ad quintum reſpondetur , determinationem voluntatis,de qua loquimur,eſſe ipſam actionem,prout habet rationem influxus,non quidem ſolius voluntatis, ſed voluntatis motæ , & prædeterminatæ per Dei influxum , vt ſe determinet ad liberè operandum,& cooperetur,vt ex dictis diſp.18.& 23.liquidò conſtat.

Ad confirmationem diſp.96.& 97.reſpondebo ex profeſſo.

Ad ſeptimum dicendum,quòd,poſita actione Dei prædeterminante voluntatem ad conſenſum,voluntas non poteſt in ſenſu compoſito ſe non determinare,quamuis abſolutè poſſit,& in ſenſu diuiſo , vt diſput.25. dictum eſt,& diſp. 92.93.& 94.dicetur latius.

DISPVTATIO XC.

Vtrùm auxilium gratiæ , in ratione efficacis auxilij , dependeat ex libero influxu arbitrij creati cum illo, an verò ſit efficax ſecundùm ſe , & vt venit à Deo antecedenter ad liberam cooperationem eiuſdem arbitrij.

HANC difficultatē obiter attigimus diſp.72 &73.inter diſputandum de qualitate diuiſionis auxilij gratuiti in auxilium ſufficiens,& auxilium efficax:nunc autem eſt de illa operoſiùs diſputandum. I.

Quidam recentiores Theologi docent , auxilium gratiæ nō eſſe efficax ex ſe,ſiue ex ſola vi,& virtute intrinſeca ipſius auxilij , ſed dependenter ex libera cooperatione arbitrij creati cum illo. Ex quo inferunt, liberum noſtrum arbitrium pro innata eius libertate efficere poſſe, vt idem auxilium inuariatum in ſe ipſo manens, fiat efficax , vel inefficax.Probant ſuam ſententiam argumentis in prællegata diſp.73. propoſitis.

Præterea idem probant quoniam homines in ſtadio huius vitæ conſtituti, poſiti ſunt in manu conſilij ſui, vt ad quod voluerint, porrigant manum , vt patet ex illo Eccleſiaſt. 15. *Deus ab initio conſtituit hominem , & reliquit illum in manu conſilij ſui,&c.* Sed reuerà non eſſet conſtitutus in manu conſilij ſui,niſi pro ſua innata libertate efficere poſſet , vt auxilium, quod eſt efficax ad præmouendum , ſit inefficax,illi non conſentiendo,& vt illud,quod eſt inefficax, fiat efficax illi conſentiendo,ſtrenuéque cum illo cooperando ergo pro ſua libertate id poterit efficere,ac per conſequens nullum datur auxilium,quod ſit efficax ex natura ſua antecedenter,vel independenter à libera cooperatione noſtri arbitrij. Probatur conſequētia:nam ſi eſſet efficax ex natura ſua,arbitrium noſtrum non poſſet illud reddere inefficax ; imò & Deus hoc facere non poſſet,quia non eſt in eius poteſtate naturam , ſiue eſſentiam rei immutare ; ſicut non poteſt per vllam potentiam fieri , quòd aliquid ſit homo,& non ſit animal rationale;quoniam animal rationale eſt ipſamet eſſentia hominis.

Secundò. Auxilium efficax nihil aliud eſt , quàm auxilium , actu piam volitionem vel operationem efficiens,vt patet ex ipſa nominis ſignificatione, ſed nullum auxilium efficit ex natura ſua volitionem, vel piam operationem antecedenter ad liberum influxum , & cooperationem arbitrij noſtri cum illo, aliàs liberum arbitrium merè paſſiuè ſe haberet,recipiendo piam operationem à ſolo Deo productam, quod tamen apertè definitioni Concilij Tridentini repugnat,ergo nullum auxilium eſt efficax ex natura ſua,ſiue independenter ex libera cooperatione arbitrij,ac per conſequens ſolùm erit efficax ab euentu,vel ab effectu,qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione dependet. II.

Conc.Trid. ſeſſ. 6. de iuſt. ca.5. & can. 4.

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò arguitur. Nullum auxilium gratiæ eſt efficax naturaliter; aliàs naturaliter, & non liberè facere hominem cooperari: ergo nec erit efficax ex natura ſua: quod enim ex natura ſua eſt tale, naturaliter cēſetur eſſe tale: ergo erit efficax accidentaliter, & ab extrinſeco, ſcilicet ex libera cooperatione arbitrij.

Quartò. Auxiliũ gratiæ ſolùm eſt efficax, vt ſubeſt præſcientiæ, & voluntati Dei, qui per tale auxilium, in talibus circumſtantiis tali homini collatum, vult illum ad ſe conuertere: ergo ſolùm extrinſeca denominatione erit efficax. Probatur conſequentia: nam præſcientia, & voluntas Dei ſunt quid extrinſecum ad ipſum auxilium: non ergo eſt efficax per aliquam realem, & intrinſecam virtutem exiſtentem in ipſo auxilio efficaci, quæ nō ſit in auxilio ſufficiente.

Quintò. Quia tollitur omnino libertas arbitrij, ſi conſtituatur auxilium gratiæ efficax ex natura ſua, ſiue ex reali, & intrinſeca virtute ipſius auxilij: ergo non eſt conſtituendum. Antecedens probatur: nam ſi eſt efficax ex natura ſua, & ab intrinſeco: ergo liberum arbitrium non poterit cum illo non operari: ergo per tale auxilium deſtruitur facultas arbitrij ad operandum, & non operandum: ac per conſequens peribit eius libertas, quæ in facultate ad vtrumlibet conſiſtit.

III. Confirmant ſuam ſententiam omnibus argumentis diſput. 23. propoſitis, quibus probare contendunt, Deum per auxilium efficax non prædeterminare ad modum cauſæ phyſicæ voluntatem creatam ad conſenſum; ſed eam omnino indifferentem, atque indeterminatam relinquere, vt ſi vult, operetur; ſi non vult, non operetur. Ex hoc enim principio conſequitur, nullum auxilium gratiæ eſſe ex ſe ipſo, & ab intrinſeco efficax, ſed ſolùm ab effectu: nam auxilium, quod ex ſe, & ab intrinſeco eſt efficax: habet vim prædeterminandi phyſicè liberum arbitrium ad conſenſum. Huc etiam tendunt argumenta diſputatione 18. & 85. propoſita, quibus probare nituntur, concurſum Dei generalem tam naturalis ordinis, quàm ſupernaturalis, non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, ſed in eius effectum, & conſequenter, Deum, & liberum arbitrium eſſe duas cauſas partiales piæ operarationis, ſicut duo trahentes nauim ſunt cauſæ partiales motus nauis. Ex hoc enim ſequitur per euidentem conſequentiam, auxilium gratiæ non eſſe efficax ab intrinſeco, vel ex natura ſua.

IV. Hæc tamen ſententia non videtur poſſe admitti. Vnde contrariam defendunt omnes Thomiſtæ, & alij Doctores, qui ſentiunt, efficaciam auxilij præoperantis gratiæ non eſſe ſolùm efficaciam moralem, ſed etiam phyſicam, atque ad modum cauſæ phyſicæ, noſtrum arbitrium ad liberè conſentiendum prædeterminare. Sed in modo loquendi non omnes conueniunt. Quidam enim dicunt eſſe efficax ex ſe: alij aſſerunt eſſe efficax ex natura ſua: alij iſtum loquendi modum impugnant, eo quòd duriuſculè ſonare videatur; & volunt, quòd dicatur efficax antecedenter ad liberam cooperationem arbitrij, & independenter ab illa: alij denique nullũ modum loquēdi ex prædictis approbant: & credunt, auxilium gratiæ eſſe dicendum efficax, non ſecundùm ſe, vel ex ſeipſo, aut ex natura ſua; ſed vt eſt inſtrumentum decreti abſoluti, & efficacis voluntatis Dei, excluſa ſcientia media, volentis, quòd liberum arbitrium cooperetur Deo mouenti, & conſentiat.

Auxilium gratiæ qualiter ſit efficax ex ſe, vel ex natura ſua.

Vt autem ſententiam meam circa rem ipſam, & circa prædictos modos loquendi in medium proferam, aduertere oportet, quòd, cùm dicitur auxilium gratiæ efficax ex ſe, prout venit à Deo: illa particula, ex ſe, poteſt accipi dupliciter: primò, vt præſcindit à decreto abſoluto, & efficaci Dei vo-

A lentis, vt homo hic, & nunc conuertatur, vel piè operetur: & in hoc ſenſu nullus Catholicus dixit, auxilium gratiæ eſſe efficax ſecundùm ſe, vel ex ſeipſo: nam lumine naturæ eſt per ſe notum, nihil fieri in rerum natura, niſi Deo volente, aut permittente, cùm per intellectum, & voluntatem ipſe ſit cauſa omnium, quæ quomodolibet habent eſſe, vt diſputatione 26. oſtenſum eſt. Secundo modo poteſt auxilium gratiæ dici efficax ex ſe, ita vt particula, *ex ſe*, vel *ſecundùm ſe*, importet independentiam à libera cooperatione noſtri arbitrij. Itaque idem eſt dicere, auxilium gratiæ eſſe efficax ſecundùm ſe, vel ex ſeipſo, ac ſi diceretur, eſſe efficax antecedenter, & independenter à libera coope- B ratione noſtri arbitrij: & in hoc ſenſu intelligunt prædictam propoſitionem eius aſſertores, in quo etiam veriſſima eſt, vt patebit infrà. Similiter etiam, cùm aſſeritur, auxilium gratiæ eſſe efficax ex natura ſua, verbum, *ex natura ſua*, poteſt accipi dupliciter: primò, vt ſignificat idem, quod naturaliter, ac ſi diceretur, Deum per auxilium efficax facere hominem naturaliter operari: & in hoc ſenſu illa propoſitio eſt falſa, neque intenta ab auctoribus Catholicis, cùm aduerſùs Lutheranos, & Caluinianos expreſſè doceant, hominem non naturaliter, ſed liberè cooperari Deo excitanti, & mouenti. Quidam tamen volunt prædictam propoſitionem defendere, ſanè intellectam, & piè, C quatenus ſignificat naturaliter, ſiue ex natura ſua competere auxilio efficaci, eſſe medium, quo Deus efficit hominem liberè, atque infallibiliter operari: ſicut enim motioni efficaci, qua Deus cauſas ſecundas naturales applicat ad operandum naturaliter, competit eſſe medium; quo ipſe Deus efficit cauſas ſecundas naturales naturaliter operari, & abſque vſu libertatis; ita non reputant inconueniens concedere, quòd ex natura ſua, ſeu naturaliter competat auxilio efficaci diuinæ gratiæ, eſſe medium, quo Deus efficit, hominem liberè cooperari, & conſentire vocationi diuinæ: nam ita intrinſecè, & eſſentialiter auxilium efficax gratiæ facit cauſas liberas liberè operari, ſicut concurſus Dei generalis facit cauſas naturales naturaliter operari. Cuius ratio eſt, quam aſſignauimus ſu- D prà: nam concurſus Dei facit cauſas ſecundas operari, vnamquamque iuxta propriam naturam, vt 1. part. quæſtione 19. articulo 8. docet ſanctus Thomas. Poſſet quidem in hoc ſenſu prædictus modus loquendi tolerari; ſed quia valde ambiguus eſt, nec conſtat an illud verbum, *ex natura ſua*, ſeu *naturaliter*, in propoſitione illa determinet verbum, competit, in præallegato modo loquendi expreſſum, vel ſubintellectum, ita vt ſenſus ſit competere naturaliter auxilio efficaci, facere hominem operari, & liberè operari: an verò determinet verbum, *operari*, ac ſi diceretur, Deum per auxilium efficax facere hominem naturaliter operari; ne quis ex ignoran- E tia, vel inaduertentia illam propoſitionem in hoc ſecundo ſenſu, qui hæreticus eſt, intelligat, vel accipiat; ideo non eſt eo vtendum, præſertim cùm non deſint alia verba, quibus clariſſimè, & propriiſſimè, atque ſine vllo periculo offenſionis poſſit efficacia auxilij præoperantis gratiæ explicari, & defendi, vt ex his, quæ dicentur infrà, conſtare poterit. Secundò, poteſt accipi illud verbum, *ex natura ſua*, vt ſignificat idem, quod ex reali, & intrinſeca virtute, quam habet à ſolo Deo antecedenter, ad liberam cooperationem arbitrij, etiam præcognitam per ſcientiam, quam vocant mediā: & in hoc ſenſu intelligitur illa propoſitio à Catholicis, qui eam proferūt, qui ſenſus Catholicus eſt. Quia verò ille modus loquēdi, vt dictum eſt, æquiuocatione non caret, ideo melius erit aliis

Digitized by Google

aliis verbis infrà deſignandis,efficaciam auxilij diuinæ gratiæ explicare.

V. Secundò aduertendum eſt, quòd hoc nomen efficacia, in præſenti diſputatione non accipitur pro actuali efficientia,qua auxiliũ gratiæ ſimul cum voluntate piam operationem efficit, ſed pro reali, & intrinſeca virtute, quam ipſum auxilium habet à Deo ad permouendum liberum arbitrium, & efficiendum,vt liberè cooperetur, & conſentiat:in quo ſenſu loquutus eſt S.Aug.de efficacia gratiæ,cùm dixit:Certum eſt nos facere cùm facimus:ſed ille facit, vt faciamus,*præbendo vires efficaciſſimas voluntati,qui dixit:Faciam, vt in præceptis meis ambuletis,& iudicia mea cuſtodiatis,& operemini.* Vbi per vires efficaciſſimas virtutem realem,& intrinſecam voluit intelligi,quam à Deo habet auxilium efficax ad efficiendum,vt liberum arbitrium cooperetur Deo,& conſentiat:& idem intelligit per adiutorium *potentius, & fortius*:quo verbo etiam vſus eſt S.Cyril.ad explicandam efficaciam gratiæ, vt patet ex verbis illius diſp.71.n.10.inductis.Quia verò aliqui ex recentioribus Theologis ſumunt etiam efficaciam pro actuali efficientia; ad abundantiam doctrinæ, opportunum erit de ipſa efficacia in vtraque ſignificatione pertractare.

Gratię efficacis nomē quid ſignificet.

Lib.de gratia, & lib. arb.c.16.

Ezech. 36.

Lib.de correp. & gratia,cap.11.

Tertiò.Notandum,quòd,cùm auxilium efficax ſit influxus Dei immediatus in liberum arbitrium,vt in cauſam,& cum libero arbitrio in operationem illius, vt conſtat ex dictis diſp.18.22.& 23.duplicem inducit effectum:quorum vnus ſubordinatur alteri,& ſequitur ad illum. Primò enim præmouet,& efficit,vt liberum arbitrium cooperetur,& conſentiat,vt diſp. 86.oſtenſum eſt,& hoc illi competit,quatenus eſt influxus Dei immediatus in liberum arbitrium , vt in cauſam. Secundò producit ſimul tempore cum ipſo arbitrio moto à Deo piam operationem,qui effectus eidem auxilio efficaci tribuitur, quatenus eſt influxus cum libero arbitrio in operationem , quæ ab vtroque dependet.

Quartò. Notandum, quòd,vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ,dependentia,propriè loquendo, in cauſis efficientibus importat quandam ſubordinationem,& inferioritatem eius,qui dependet ab illo,à quo dependet. Vnde, quamuis prima cauſa operans ad extra,mediis cauſis ſecundis,non producat earum effectus ſine influxu,& cooperatione cauſarum ſecundarum; nihilominùs operatio diuina in productione talium effectuum, propriè loquendo, non pendet à cooperatione,& influxu cauſarum ſecundarum,ſed potiùs è conuerſo ipſa cooperatio,& influxus cuiuſlibet cauſæ ſecundæ pendet ab operatione Dei,vt diſp.86.dictum eſt, & patebit ampliùs diſp.96.& 97.Tota ergo dependentia attribuenda eſt cauſæ ſecundæ cõparatione primæ,à qua in ſuo eſſe, & in ſuo influxu,& cooperatione dependet,& ſimiliter piæ operationi,quæ à libero arbitrio,vt à cauſa proxima,& à Deo,vt à prima cauſa per ſe efficiente, dependet.

VI. PRima ergo concluſio ſit.Si loquamur de efficacia auxilij diuinæ gratiæ in prima, & propria ſignificatione,quatenus videlicet importat realem, & intrinſecam virtutem auxilij,per quod Deus efficit, vt liberum arbitrium cooperetur,& conſentiat;dicendum eſt,eiuſmodi efficaciam non pendere ex libera cooperatione arbitrij;ſed illam præuenire ordine rationis,& cauſalitatis.Hæc concluſio facilè probari poteſt ex dictis in diſputationibus præcedentibus: nam auxilium efficax eſt influxus Dei immediatus in liberum arbitrium , vt in cauſam , vt diſp.18.oſtenſum & Deus per idem auxilium applicat,& phyſicè prædeterminat ipſum arbitrium ad cooperandum, & conſentiendum,vt ex diſp.22.& 23.conſtat,& pa-

Gratiæ efficacia non pendet ex lib.cooperatione arbitrij.

A tebit ampliùs diſputatione 91.ergo eius efficacia non dependet ex influxu,& cooperatione arbitrij.

Secundò.Id,quod eſt prius,non dependet à poſteriori; ſed efficacia gratiæ eſt prior cooperatione arbitrij,cùm gratia efficax,ſiue adiuuans,inquantùm adiuuans, & cooperans, ſit præueniens,vt diſp 82. oſtenſum eſt;influxus autem & libera cooperatio arbitrij eſt poſterior,cùm ſit effectus eiuſdem efficacis auxilij,vt conſtat ex dictis diſp.86.& ex iis, quæ dicentur diſp.96.& 97.ergo efficacia auxilij præuenientis gratiæ non pendet ex libera cooperatione arbitrij.

Tertiò. Collatio efficacis auxilij eſt adæquata cauſa faciens,quòd liberum arbitrium cooperetur, vt diſput. 100.patebit:ergo efficacia eiuſdem auxilij B non dependet ex libero influxu,& cooperatione ipſius arbitrij.Probatur conſequentia:nam efficacia cauſæ non dependet ab eius effectu,ſed potiùs è conuerſo,effectus dependet ex virtute, & efficacia ſuæ cauſæ:ſicut efficacia,quam habet ignis ad calefaciendum, non dependet ex calefactione,vel calore producto,ſed è contrà ipſa calefactio,& calor productus pendet ex virtute intrinſeca,& efficacia ignis.

Quartò. Auxilium, quod in ſua efficacia pendet ex libero influxu,& cooperatione arbitrij cum illo, ſolùm eſt efficax ab effectu:ſed auxilium gratiæ adiuuantis non eſt ſolùm efficax ab effectu,ſed ex reali virtute,quam habet,vt venit à Deo,antecedenter ad eandem cooperationem arbitrij, vt diſp.73.oſtenſum eſt:ergo auxilium efficax, qua efficax eſt,non dependet ex libero influxu,& cooperatione arbitrij C creati cum illo.

Secunda concluſio.Si efficacia auxilij diuinæ gratiæ accipiatur pro eius efficientia,qua efficit,vt liberum arbitrium influat cum ipſa gratia,& cooperetur;talis efficacia,ſeu efficientia non dependet ex libero influxu,& cooperatione eiuſdem arbitrij.Probatur hæc concluſio rationibus factis pro concluſione præcedenti.Præterea probatur,quia ſola gratia efficit in nobis hunc effectum:licèt enim homo liberè velit, ſolus tamen Deus eſt, qui tribuit vires efficaciſſimas voluntati,& per gratiæ auxilium efficit,vt cooperetur, & velit,ſicut in diſp.86.oſtenſum eſt,& patebit ampliùs diſp.100. ergo huiuſmodi efficientia gratiæ præintelligitur ante liberam cooperationem arbitrij,ac per conſequens non dependet D ab illa. VII.

Tertia concluſio.Si efficacia auxilij gratuiti accipiatur pro efficientia actuali, qua nobiſcum efficit ipſum velle,ſeu piam operationem:talis efficacia,ſeu efficientia non eſt ſine libera cooperatione arbitrij:non tamen dependet ab illa propriè loquendo. Primam partem huius concluſionis indubitanter recipiunt auctores vtriuſque ſententiæ, & ratio euidens eſt:nam aliàs liberum arbitrium merè paſſiuè ſe haberet,recipiendo piam operationem à ſola gratia productam,quod definitioni Concilij Tridentini repugnat. Secundam verò partem auctores primæ ſententiæ non admittunt: ſed probatur rationibus factis pro prima concluſione, & ex his,quæ in fun- E damento quarto dicta ſunt:nam dependentia in cauſis efficientibus importat quandam ſubordinationem, & inferioritatem eius, qui dependet ab illo,à quo dependet: ſed efficacia gratiæ, etiamſi pro ipſa efficientia gratiæ accipiatur,non eſt inferior ad cooperationem arbitrij,nec ſubiicitur illi,ſed potiùs ipſa gratia efficax ſubiicit humanam voluntatem, & eam ſibi obſequentem facit vt diſp 87. oſtenſum eſt: ergo efficacia gratiæ, & eius efficientia non dependet à libera cooperatione arbitrij.

Gratiæ actualis efficientia nō eſt ſine libera cooperatione arbitrij, non tamen dependet ab illa.

Præterea probatur:quoniam aliàs eſſet in poteſtate VIII.
noſtri arbitrij, auxilia gratiæ reddere efficacia, cooperando

Digitized by Google

Lib.arb.nó reddit efficacia auxilia diuinæ gratiæ.

cooperando cum illis; vel inefficacia, continendo conſenſum: quod tamen eſt impoſſibile, vt diſp.73. oſtenſum eſt, & oſtendetur amplius diſp. 108. Confirmatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd auxilia efficacia ſolùm haberent à Deo vim, qua poſſint actualiter efficere: actualem autem efficientiam mendicarent à libero arbitrio actualiter efficiente; ſi per illius influxum, & cooperationem efficitur efficax auxilium gratiæ, quod ſecúdùm ſe non erat efficax, ac per conſequens noſtrum arbitrium tribueret auxiliis gratiæ efficaciam, quam habent.

Solutio.

Reſpondent, quòd, quando aſſeritur, conſenſum noſtrum efficacia reddere auxilia gratiæ, non ita id intelligendum eſt, quaſi arbitrium noſtrum vim aliquam, aut efficacitatem tribuat auxiliis ipſis: nam potiùs auxilia vim, & propenſionē arbitrio tribuunt ad conſenſum eliciendum, arbitriū ipſum ad id inuitando, alliciendo, atque adiuuando. Sed in hoc ſenſu, inquiunt, id dicimus, quòd, cùm auxilium eſſe efficax, non aliud ſit, quàm momento, & inuitatione ſua, quam naturæ neceſſitate, quatenus gratia præueniens eſt, habet, permouere arbitrium ad conſentiendum, ſeu cooperandum, ſecum ad contritionem, aut actum alium, ad quem præueniens gratia inuitat; permouere autem arbitrium, vt conſentiat, ſeu cooperetur cum gratia præueniente ad contritionem, ab innata arbitrij libertate pendeat, qua talem conſenſum, & cooperationem elicere vult, aut non vult; vtique quod auxilium gratiæ præuenientis efficax ſit, hoc eſt, effectum illum habeat, ad quem arbitrium inuitat, ab ipſo arbitrio liberè conſentiente, & cooperante ſecum pendet, tanquam à parte cauſæ, quæ ſecum producere debet talem effectum, comparatione cuius ſi producatur, dicitur auxilium efficax; ſi verò non producatur, quia arbitrium non vult conſentire, & cooperari, dicitur inefficax. Ex quo inferunt, quòd, arbitrium priùs natura motum, & excitatum per auxilium gratiæ præuenientis, conſentire liberè, & cooperari cum eodem auxilio, non ſit efficacitatē illi tribuere, ſed adhibere conditionem, ſine qua tale auxilium non habebit rationem efficacis per comparationem ad talem effectum; neque rationem gratiæ coadiuuantis arbitrium ad contritionem per nouum eiuſdem auxilij influxum in contritionem, quo eam cum arbitrio cooperetur; eò quòd deſit libera cooperatio arbitrij ſecum concurrentis ad eandem contritionem. Itaque iuxta hanc ſolutionem quamuis tota ſupernaturalis efficacia, & efficientia ſit ab auxilio gratiæ; nihilominùs talis efficacia, vel efficientia pendet ex libera cooperatione arbitrij, vt à conditione ſine qua non haberet rationem efficacis per comparationem ad talem effectū.

IX. Cófutatio

In hac tamen ſolutione multa inuoluuntur, quæ ſuperiùs ſatis ſunt impugnata, & in ſequentibus etiam impugnabuntur. In primis namque falſum eſt id, quod aſſerit, quòd auxilium eſſe efficax nihil aliud ſit, quàm effectum illum habere, ad quem arbitrium allicit, & inuitat. Iam quippe oſtenſum eſt ſuprà, auxilium præoperantis gratiæ potiſſimè eſſe, & dici efficax à reali, & intrinſeca virtute, per quam Deus efficit ad modum cauſæ phyſicæ, vt liberum arbitrium cooperetur, illud ad talem cooperationem prædeterminando. Falſum eſt etiam id, quod aſſerūt, nempe efficacitatem auxilij pendere, vt à conditione, ſine qua nó, ex libera cooperatione arbitrij. Nam conditio, ſine qua non, antecedit, ſaltem in ſigno rationis, effectum illum, qui ab ea dependet, ſed libera cooperatio arbitrij non antecedit, etiam in ſigno rationis, efficaciam gratiæ, ſed potius è conuerſo efficacia gratiæ ordine naturæ, & cauſalitatis præcedit liberam cooperationem arbitrij, cùm auxilium efficax, quatenus efficax, & adiuuans, ſit præueniens;

A vt diſputat. 81. & 89. oſtenſum eſt: ergo impoſſibile eſt, quòd efficacia gratiæ pendeat, etiam vt à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione arbitrij. Confirmatur primò: nam ſi cooperatio arbitrij eſt conditio, ſine qua gratia actualis non eſſet efficax: ergo talis cooperatio, ſeu influxus arbitrij præcedit ordine naturæ efficacitatem gratiæ, ſicut applicatio ignis præcedit actionem, qua ignis comburit lignū: ergo cooperatio, ſeu cōſenſus arbitrij non eget efficacitate gratiæ, ſiquidem præintelligitur ante illam. Ex quo rurſus ſequitur, quòd gratia efficax, inquantùm efficax, ſit ſubſequens ad influxum, & cooperationem arbitrij, quod tamen non poteſt admitti.

Confirmatur ſecundò. Nam alias ſequeretur, diuinam prædeſtinationem, qua per hæc, & illa auxilia B homines ad vitam æternam efficaciter ordinantur, pendere ex libera cooperatione arbitrij illorum, vt à conditione, ſine qua non, haberet rationem prædeſtinationis, comparatione talium hominum; ſed retineret ſolùm rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis: conſequens autem eſt expreſsè contra doctrinam Sancti Auguſtini, vt diſput. 37. oſtenſum eſt: ergo. Sequela probatur: nam prædeſtinatio includit auxilia efficacia, eò quòd prædeſtinatio, vt ex Auguſtino diximus ſuprà, eſt præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur: ergo ſi efficacia eorundem auxiliorum pendet, vt à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione arbitrij cum illis; ſequitur, diuinam prędeſtinationem ab eadem cooperatione libera pendere, tanquam à conditione, ſine qua non. C

X. Prædeſtinatio non dependet ex libera cooperatione arbitrij.

Diſput. 55.

XI. Homo qualiter dicatur conſtitutus in manu conſilij ſui.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd homo non ex eo dicitur conſtitutus in manu conſilij ſui, quia poſſit reddere efficax auxiliū, quod aliàs eſſet inefficax; ſed quia habet electionem ſui actus, & poteſt operari, & non operari. Licèt enim ex ſuppoſitione, quòd mouetur efficaciter à Deo ad conſenſum, non poſſit in ſenſu compoſito non conſentire, vt probatum eſt diſp. 25. abſolutè tamen, & in ſenſu diuiſo ſemper poteſt diſſentire, ſi velit, de quo latiùs erit agendum diſp. 92. 93. & 94. Videantur circa eandem auctoritatem, quæ diſp. 21. n. 11. & diſp. 23. num 44. dicta ſunt.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd auxilium gratiæ D eſſe efficax, non eſt ſolùm piam operationem efficere, ſed liberum arbitrium ad cooperandum, & conſentiendum phyſicè prædeterminare, efficiendo, vt actu concurrat cum ipſa gratia, & hoc efficit priùs in ſigno rationis, quàm liberum arbitrium cooperetur, vt dictum eſt. Secundò reſpondetur, quòd etiam ſumendo efficaciam pro actuali efficientia auxilij, adhuc non dependet à libera cooperatione arbitrij, quia licèt ſit in eodem inſtanti temporis cum illa: eam tamen ordine rationis, & cauſalitatis pręcedit, non quidem efficiendo conſenſum ſine libera cooperatione arbitrij, ſed applicando ipſum arbitrium, vt liberè cooperetur, & E influat in conſenſum.

Ad tertium argumentum patet ſolutio per ea, quæ ſuperiùs dicta ſunt.

XII. Auxilium efficax, vt ſub eſt decreto Dei volētis hominem cōuertere, addit nouam virtutem ſuper auxilium ſufficiens.

Ad quartum reſpondetur, quòd auxilium gratiæ eſt quidē efficax, vt ſubeſt decreto abſoluto, & efficaci Dei volentis, antecedenter ad omnem præſcientiā futuræ cooperationis arbitrij noſtri, hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere. Et licèt illud decretum, vt importat formaliter actum diuinæ voluntatis, ſit quid extrinſecum auxilio efficaci; vt tamen importat effectum illius decreti, nó eſt extrinſecum eidem auxilio: nam, vt ex præmiſſis diſputatione 19. 31. 32. & 73. conſtat, ponit in illo virtutem quandam intentionalem Dei, ſicut eſt virtus artis in inſtrumento artificis, dum ab eo mouetur: quæ quidem

Digitized by Google

A quidem virtus deficere non poteſt, aut per humanam voluntatem impediri, ne effectus, quem Deus per illud auxilium efficere intendit, ſubſequatur, nedum quātùm ad ſubſtantiam, ſed etiam quantùm ad modum libertatis, voluntati creatæ congruentem.

Ad quintum negatur antecedens. Ad probationē reſpōdetur, quòd vt diſp. 25. oſteſū eſt, & dicetur latiùs diſp. 92. & 93. ille, qui mouetur à Deo auxilio efficaci, poteſt quidem, abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo diſſentire, & non operari, quamuis ſecundùm quid, & in ſenſu compoſito diſſentire non poſſit, aut non operari. Ad libertatem autem noſtri liberi arbitrij ſufficit, quòd abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo poſſit non operari, nec requiritur, quòd in ſenſu compoſito poſſit non operari, de quo plura dicenda erunt diſp. 115. 116. & 121.

B Ad confirmationem iam in diſputationibus ibidem allegatis ſufficienter, vt arbitror, ſatisfactum eſt.

DISPVTATIO XCI.

Vtrùm Deus per auxilium efficax præoperātis gratiæ ad modum cauſæ phyſicæ, id eſt, verè efficienter, prædeterminet liberum arbitrium ad conſenſum.

I. C QVAMVIS, dum ageretur in genere de concurſu Dei generali, præſens difficultas ſatis diffusè agitata fuerit diſp. 22. & duabus ſequētibus, & præterea diſp. 73. 83. & 90. vbi quædam de auxiliis gratiæ prædeterminantibus liberum arbitrium ad conſenſum breuiter attigimus; ad maiorem tamen explicationem doctrinæ viſum eſt, poſt tot determinatas quæſtiones, quæ huic non modicam lucem afferre poſſunt, propoſitam difficultatem de auxiliis gratiæ ſpecialiter pertractare. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quòd, vt diſp. 23. præmiſimus, duplex eſt determinatio, alia moralis, alia phyſica, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ. Moralis prædeterminatio eſt illa, quæ fit ſuaſionibus, quibus exteriùs, vel interiùs voluntas humana inuitatur, allicitur, & ex parte obiecti inclinatur, vt bonum ſibi propoſitum, tanquam conueniens, proſequatur. Hæc autem prædeterminatio, vt auctores, cum quibus diſputamus, fatentur: non poteſt eſſe tam perfecta, vt certò, & infallibiliter illum inducat effectum, ad quem prædeterminat voluntatem, niſi certitudine morali, cui, abſolutè loquendo, non repugnat ſubeſſe falſum. Et ratio huius eſt: nam, vt ſupra ex ſancto Auguſtino, & ſancto Thoma dicebamus, ſuaſio non cogit inuitum, nec efficit ex nolente volentem. Vnde etiā ſuppoſita quacunque ſuaſione, vel prædeterminatione morali ad vnum actum, adhuc poteſt voluntas etiam in ſenſu compoſito operari oppoſitum, aut nō operari. Prædeterminatio phyſica, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, illa dicitur, qua Deus non ſolùm moraliter ſuadendo, alliciendo, inuitando, ſed etiam verè efficienter facit, vt noſtrum liberum arbitrium liberè ſe determinet, & cooperetur. Vnde in hoc differunt prædeterminatio moralis, & phyſica: nam illa ſolùm moraliter facit, vt faciamus, ſicut qui rogat, ſuadet, vel conſulit: hæc verò id efficit phyſicè, ſeu verè efficienter, vt diſputatione 89. oſtenſum eſt. Ex hac differentia ſequitur alia: nam prædeterminatio moralis non inducit infallibiliter effectum, ad quem mouet; prædeterminatio autem phyſica illum infallibiliter inducit: nam eſt vera cauſa efficiēs illius; cauſa autem, vt Ariſtoteles ait, eſt, ad quam ſequitur effectus. Tertia differentia eſt: nam prædeterminatio moralis non eſt ſimpliciter, & abſolutè prædeterminatio, ſed ſecundùm quid; ſicut efficientia moralis eſt ſecundùm quid efficientia, vt ex ſupradictis patet: prædeterminatio autem phyſica eſt ſimpliciter, & abſolutè prædeterminatio, ſicut efficientia phyſica eſt abſque vllo addito diminuente vera, & realis efficientia.

Determinatio moralis, & phyſica qualiter differant.

Prædeterminatio moralis, & phyſica in quo differant.

Per hanc doctrinam excluſa manet illorum ſententia, qui dicunt, in hoc potiſſimè differre prædeterminationem moralem à prædeterminatione phyſica, quòd moralis prædeterminatio relinquit potentiam ad oppoſitum, etiam in ſenſu compoſito: & propterea, etiamſi præueniat, ſeu antecedat vſum liberum, non impedit libertatem: prædeterminatio autem phyſica non relinquit potentiam ad oppoſitum, compoſitione facta, quæ cùm ſit ex ſuppoſitione prorſus antecedente, & cauſa rei, libertati repugnat. Hæc enim differentia impugnata eſt diſputatione decimaoctaua & vigeſimatertia, vbi oſtenſum eſt, prædeterminationem phyſicam ad vnum actum non tollere potentiam eiuſdem arbitrij ad oppoſitum; ſed ſolùm efficere, quòd, cùm poſſit homo ex ſua innata libertate diſſentire, ſi velit, non diſſentiat; ſed liberè, & infallibiliter conſentiat.

II. Prima ergo ſententia dicit primò, nullam prædeterminationem etiam moralem eſſe ad liberum conſenſum, ſeu ſupernaturalem actum efficiendum neceſſariam. Dicit ſecundò, prædeterminationem phyſicam, nedum non eſſe neceſſariam ad actus bonos etiam ſupernaturalis ordinis; ſed neque compoſſibilem cum eorum libertate; ac per conſequens, Deum per auxilium efficax gratiæ non prædeterminare phyſicè liberum arbitrium ad piam operationē.

Primum argumentū.

Probant hoc. Primò, quoniā aliàs nulla gratia excitans, quæ non efficeret in homine hanc moralem determinationem, eſſet in ſuo ordine auxilium ſufficiens ad conuerſionem, vel actum ſupernaturalem efficiendum. Sequelā patet, quia illa gratia excitans dicitur ſufficiens, quæ in ſuo ordine ſatis eſt ad effectum, ad quem ſufficere dicitur: hoc enim ipſa vox ſufficientis ſignificat. Si ergo maior excitatio neceſſaria eſt: illa, quæ minor fuerit, non poterit verè appellari auxilium ſufficiens in ratione gratiæ excitantis. Conſtat autem, cæteris paribus, ſeu reſpectu eiuſdem, maiorem, ſeu vehementiorem excitationē requiri ad determinandam moraliter voluntatem, quàm ad mouendam, & inclinandam illam abſque tali determinatione: ergo ſi excitatio moraliter determinans neceſſaria eſt, omnis alia minor, quæ non fuerit ſufficiens ad prædeterminandam moraliter voluntatem, non erit etiam ſufficiens ad conuerſionem eius: conſequens autem eſt planè falſum, alioquin, vel nullus, vel certè pauciſſimi ex his, qui ſufficienter excitantur, vt credant, vel pœnitētiā agant, repugnarent vocationi: vel è contrario, moraliter loquendo, ſeu ſecundùm id, quod frequentiùs accidit, omnes, qui de facto non credunt, vel non conſentiunt, quando vocantur, non ſufficienter vocantur; quod nullus Catholicus audebit concedere: quia aliàs pauciſſimi, aut ferè nullus peccaret, non credēdo, aut pœnitentiam non agendo, vt conſtat ex ſuperiùs dictis de gratia ſufficiente.

Confirmatur. Voluntas moraliter prædeterminata ad conſenſum, aut nunquam, aut vix, & rarò diſſentit, quamuis poſſit: ergo poſita hac prædeterminatione, etiam reſpectu actuum ſupernaturalium, regulariter aut ferè ſemper fiunt: ergo, ſi illa eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſupernaturalem actum, cùm regulariter

Digitized by Google

gulariter homines illam non habeant, neque habe- A
re poſſint, regulariter etiam non habebunt auxilium ſufficiens.

Secundò. Voluntas ex ſe, vt liberè operetur actus naturales, non indiget illa morali determinatione antecedente, neque abſoluta, neque morali neceſſitate: ergo neque in actibus ſupernaturalibus illa indigebit. Antecedens conſtat tum experientia: quia frequentiùs homo operatur cum morali indifferentia, & ad ſummum intercedit illa moralis determinatio, quando ex habitu, vel ex vehementi affectu concupiſcentiæ, aut timoris, aut ex clara notitia, ſeu forti iudicio obiecti proſequendi, operatur: tum etiam ratione, quia, propoſito obiecto ſub ratione ſufficiente, vt in eum feratur voluntas, eſt in homi-
ne proxima potentia phyſica, vt per voluntatem in B
id feratur, quæ potentia non eſt aliunde impedita, vt ſupponitur: ergo, licèt non ſit ampliùs determinata nec phyſicè, nec moraliter, poteſt & phyſicè, & moraliter operari, vel non operari, & eligere hoc medium, vel illud.

Tertio. Diuina voluntas eligit hunc hominem ad gloriam potiùs, quàm illum, vel creationem huius mundi potiùs, quàm alterius, non ex prædeterminatione aliqua phyſica, vel morali, ſed ex ſua libertate: ergo etiam poterit voluntas noſtra, abſque tali prædeterminatione operari per participatam libertatem ſuam. Si dicatur, eiuſmodi prædeterminationem eſſe neceſſariam, non quidem ſimpliciter, ſed regulariter loquendo: contra hoc arguitur

III. Quartò. Abſque omni prædeterminatione phy- C
ſica, vel morali concurrere poſſunt omnes cauſæ phyſicæ neceſſariæ ad talem actũ, tum ex parte obiecti, & intellectus, tum ex parte Dei excitantis ſufficienter, & ſuum adiutorium offerentis; & nullũ ex neceſſitate interuenit impedimentum, quod voluntati obſtet, aut difficultatem magnam ingerat, ne libertate ſua moraliter vti poſſit, & ſeſe coniungere cæteris cauſis ad ſupernaturalem actum eliciendum: ergo per ſe loquendo, non eſt, cur moralis hæc determinatio neceſſaria ſit, etiam moraliter, & regulariter loquendo, quamuis per accidens ſit neceſſaria in aliquo ſubiecto ob eius maximam indiſpoſitionem, vt in hominibus obduratis.

Quintò. Probant ſpecialiter, prædictum auxilium efficax phyſicè prædeterminans non eſſe neceſſa-
rium ad conſenſum liberum, & ſupernaturalem D
præſtandum: nam auxilium, quod dicitur ſufficiens, eſt verè, & realiter ad hoc ſufficiens, ſi liberum arbitrium cum diuina gratia cooperari velit: ergo aliud non eſt ſimpliciter neceſſarium. Vel è contrario, ſi huiuſmodi auxilium hoc ſenſu efficax, vt phyſicè, & ex ſe noſtram voluntatem prædeterminet, ſit ſimpliciter neceſſarium ad ſupernaturalem actum humanum, ſeu ad liberum conſenſum ſupernaturalem; ſequitur, eos, qui non conuertuntur, non habere ſufficiens auxilium, vt conuertantur, ſeu vt conuerti poſſint. Probatur conſequentia: quia auxilium ſufficiens includit aliquo modo, quidquid eſt neceſſarium ad effectum, ad quem dicitur ſufficiens:
ſed auxilium datum ei, qui non conuertitur, nullo E
modo includit motionem phyſicè, & efficaciter prædeterminantem liberum arb. ergo ſi hæc præmotio phyſica eſt neceſſaria, illud auxilium non eſt ſufficiens.

Confirmatur: quia Lutherani, & Caluiniani videntes, per conſequentiam irrefragabilem tolli ſufficientem gratiam, ſi aſſeratur, auxilium gratiæ phyſicè prædeterminans, eſſe neceſſarium ad conſentiendum vocationi diuinæ, cùm ipſi ex alia parte auxilium efficax conſtituant in ſimili motione, ac determinatione voluntatis humanæ à diuina, con-
A ſequenter negant, relinqui auxiliũ ſufficiẽs pro his, quibus non datur auxilium efficax. Nam, quomodo, inquiunt, ſufficiens eſſe poteſt, cui aliquid neceſſarium deeſt? Ita referunt Catholici auctores, qui his temporibus contra eos ſcripſerunt, qui eos non impugnant, eò quòd malè inferant, ſed eò quòd hæreticum dogma ex falſo principio inferant: neque putant, ſe poſſe illis ſatisfacere, illationem inficiando, ſed negando, auxilium efficax phyſicè prædeterminans eſſe ad conuerſionem, vel piam operationem neceſſariũ. Si dicatur, huiuſmodi auxilium non eſ- Solutio.
ſe neceſſarium, vt homo poſſit conuerti, ſed vt de facto conuertatur: plura enim requiruntur, vt quis actu operetur, quàm vt operari poſſit, ſicut ex ſupradictis conſtat; contra hoc eſt

B Sextum argumentum: quia, vel hoc auxilium effi- IV.
cax eſt neceſſarium per modum principij, aut per Impugnatio.
modum concurſus immediati in ipſum actum. Si dicatur primum, vt neceſſariò dicere debent auctores oppoſitæ ſententiæ, quia non ponunt, hoc auxilium eſſe immediatè in effectum, ſeu actum, ſed in cauſam, id eſt, in voluntatem, vt eliciat actum: ſi hoc, inquam, dicatur, ſequitur, hoc auxilium eſſe neceſſarium ad poſſe velle, & non tantum ad velle, quia ſine illo nondum eſt conſtitutum ſufficiens principium, nec ſufficiens potentia ad agendum; ac per conſequens implicat intelligere ſufficiẽs auxilium ſine efficaci auxilio: ſufficiens enim dicitur illud principium comparatione alicuius effectus, vltra quod nõ requiritur aliud principium actiuum.
C Si verò hoc auxilium efficax dicatur tantùm neceſſarium per modum concurſus, verum quidem eſt, tale auxilium, vt actu collatum, & exhibitum, eſſe neceſſarium ad agendum, vel volendum, & non ad poſſe; quia tale auxilium hoc modo conſideratum, non eſt aliud, quàm noſtra actio, vt manans à Deo. Nihilominùs tamen, vt homo ante exhibitum hoc auxilium in actu ſecundo ſit ſimpliciter potens, & habeat auxilium ſufficiens, ad talem actum eliciendum, neceſſarium eſt, vt habeat illud auxilium ita præparatum, ſeu oblatum ex parte Dei, vt ſit in manu, & poteſtate hominis habere illud, ſi voluerit. Item etiam auxilium, quod datur per modum concurſus, non eſt influxus in potentiam, ſed in effectum: ergo non poteſt eam phyſicè ad conſentiendum prædeterminare.

D Septimò arguitur contra eandem prædeterminationem: quia, licèt gratis demus, aliquid eſſe neceſſarium ad actionem, quod non eſt neceſſarium ad potentiam, quod quidem eſt verum in concurſu actuali, non in actu primo; tamen ad potẽtiam ſimpliciter, ſcilicet proximè expeditam ad agendum, cum omnibus prærequiſitis, neceſſarium eſt, vt homo, ſaltem in actu primo, ſeu in poteſtate ſua habeat quidquid ad actionem eſt neceſſarium: quia aliàs potentia non erit proxima, & præſertim moralis, ſed tantùm remota, & inſufficiens: ergo, ſi auxilium efficax eſt neceſſarium ad velle, oportet, vt ſaltem ſit in poteſtate hominis habere illud: alio-
E quin nullo modo dici poteſt homo habere auxilium ſufficiens, & moralem potentiam ad eliciendos hos actus: & conſequenter nec voluntati eius poterit attribui, quod illos non eliciat.

Octauò probatur, quòd non ſit poſſibilis, vel ſal- V.
tem non detur de facto alicui huiuſmodi gratia phyſicè prædeterminans: nam omnis gratia actualis, vel eſt excitans, vel adiuuans; operans, vel cooperãs; ſed nulla gratia ex iſtis phyſicè prædeterminat voluntatem ad liberum conſenſum: ergo nedum non eſt neceſſaria talis gratia, ſed nec poſſibilis. Maior patet ex his, quæ diſputatione 70. circa diuiſionem auxiliorum gratiæ dicta ſunt. Minor, quòd

attinet ad gratiam excitantem, eſt apud auctores A vtriuſque ſententiæ manifeſta: nam gratia excitans, vt ſuprà viſum eſt, non mouet hominem ad conſenſum, niſi vel illuminãdo intellectum, qua ex parte tota hæc motio reducitur ad obiectum; vel afficiendo, aut terrendo affectum per imperfectos quoſdam, & indeliberatos motus timoris, affectionis, vel gaudij: ſed neuter ex his modis mouendi voluntatem ſufficiens eſt ad illam phyſicè determinandam: ergo gratia excitans non determinat phyſicè voluntatem. Minor, quoad priorem partem, per ſe conſtat, quia extra viſionem beatificam, nullum particulare obiectum determinat voluntatem, præſertim quoad exercitium actus. Quoad alteram verò partem, probatur eadem minor; quia illi motus gratiæ excitantis, qui in voluntate oriuntur, B ſeu inſpirantur, in ſuo ordine ſunt imperfecti, & ſimplices quidam affectus, ſeu velleitates quædam: ergo ex intrinſeca illorum vi non poteſt voluntas phyſicè determinari ad plenum, & abſolutum conſenſum præſtandum: nam voluntas ex vi vnius actus non determinatur ad alium, niſi quando habent inter ſe neceſſariam connexionem, vt eſt inter electionem vnici medij, & efficacem intentionem finis. At verò efficax, & abſoluta voluntas non habet huiuſmodi connexionem cum ſimplici, & imperfecta velleitate; immò, ſi talis connexio neceſſaria ibi intercederet, cùm motus gratiæ excitantis non ſit liber, ſed neceſſarius; etiam conſenſus, qui cũ illo eſſet neceſſariò coniunctus, nõ eſſet liber, ſed ſimpliciter neceſſarius. Nõ eſt ergo, vnde ſola gratia C excitans ex ſe poſſit volũtatẽ phyſicè determinare.

Idem probant de gratia operante: nam gratia operans iuxta mentem S. Auguſt. nihil aliud eſt, quàm gratia excitans, vt loca diſputat. 81. adducta oſtendere videntur: ergo, ſi gratia excitans non prædeterminat phyſicè voluntatem ad liberum conſenſum, nec gratia operans prædeterminabit illã. Quòd autem gratia adiuuans, ſeu cooperans non prædeterminet phyſicè eandem voluntatem, probatur: nam gratia hæc, inquantùm eſt adiuuans & cooperans, non eſt præueniens liberam determinationem arbitrij, ſed pariter cum illo in piam operationem influens: ergo non prædeterminat phyſicè liberum arbitrium ad conſenſum. Id enim, quod habet vim D phyſicè prædeterminandi aliquam potentiam ad ſuam operationem, oportet, quòd immediatè influat in ipſam potentiam, & eius determinationem præueniat.

In confirmationẽ eiuſdẽ ſentẽtiæ proferũt omnia argumenta diſp. 22. 23. & 24. propoſita, quibus probare nitũtur, Deũ, vt eſt auctor naturę, neque decreto extrinſeco ſuæ voluntatis, neque auxilio intrinſeco, ſeu motione inhærente prædeterminare phyſicè voluntatem ad liberos actus bonos ſuæ naturæ proportionatos, neque ad actum peccati, inquantùm actus eſt. Ex iis quippe fundamentis deducunt, Deũ vt eſt auctor gratiæ, non prædeterminare phyſicè eandem voluntatem ad ſupernaturales actus. Et E inter alia ſæpius inculcant argumentum illud, pluries in ſuperioribus repetitum: nam per phyſicam prædeterminationẽ tollitur indifferentia, quę eſt de eſſentia libertatis, ac per conſequẽs de medio tollit ipſã libertatẽ, ſaltẽ, quantùm ad vſum actualẽ illius.

M Fr. Petrus de Lorca Cõplutenſis 1. 2. diſp. 20. de gratia, membro 1. pag. 673.

Secunda ſententia eſt aliorum Theologorũ, qui mediam quandam viam ſequuntur. Dicunt enim, quòd Deus efficaci phyſica motione prædeterminat voluntatem ad aliquos actus ſupernaturales, videlicet ad actum pium, quod infidelis ad fidem, & peccator ad Deum conuertitur, & ſimiliter vt perſeueret vſque in finem, & hac ratione efficit, vt operemur, ſalua, & illæſa libertate. Quã ſententiam ſentiunt eſſe S. Thomæ, atque indubitatam doctrinam. Addunt tamen, eſſe poſſibile, & ſæpe contingere, vt auxilium efficax ſit aliquod motiuũ morale intus, & extra à Deo propoſitum, & eius protectio, & gubernatio: nec eſſe neceſſarium, vt ſemper Deus phyſica motione præueniat voluntatem, eam efficaciter ad ſingulos actus ſupernaturales prædeterminando. Probant ſuam ſententiam ſequentibus argumentis. Vnde ſit in ordine

Nonum argumentum. Quia nec S. Auguſt. nec S. Thom. vnquam docuerunt, voluntatem creatam indigere præuia Dei motione prædeterminante ad omnes actus, nedum naturales, ſed neque etiam ſupernaturales, ſed potiùs pluribus in locis non obſcurè inſinuant contrariũ ergo. Antecedens probatur: nam S. Thom. 1. 2. quæſtione nona, articulo ſexto ad 3. inquit, *quòd Deus mouet voluntatem hominis, ſicut vniuerſalis motor ad vniuerſale obiectum voluntatis, quod eſt bonum, & ſine hac vniuerſali motione homo non poteſt aliquid velle: ſed homo per rationẽ determinat ſeipſum ad volendum hoc, vel illud quod eſt verè bonum, vel apparens bonum; quamuis interdum Deus moueat aliquos ad aliquid determinatè volendum, ſicut in his, quos mouet per gratiam.* Ecce, determinationem ad particularia obiecta ab ipſa voluntate ex iudicio rationis, à Deo vniuerſim eſſe negatur. Nec enim poteſt dici, hanc determinationem voluntatis eſſe priùs à Deo, quia ſubdit, Deũ aliquãdo determinare ad aliquid determinatè volendum: quod ergo aliquãdo dicit fieri, negat ſẽper eſſe neceſſariũ, ſecus nõ erat quare diceret aliquãdo à Deo fieri, ſi ſẽper fit, & à voluntate, niſi, Deo præueniente, fieri non poteſt.

Confirmant hoc ipſum auctoritate Caietani, & Conradi: nam Caietanus ita præallegatum locum S. Thomæ interpretatur, vt aſſerat, illam vniuerſalem motionem, quam S. Thomas neceſſariã docet, eſſe motionem ad quemdam actum volitionis boni in communi, qui præcedit omnem actum voluntatis quo actu ſuppoſito, voluntas ad particulares actus à ſeipſa, & non à Deo determinatur. An hæc interpretatio vera ſit, quoad illum actum priorem volitionis boni in cõmuni, prima ſecũ. diſcuti ſolet, & nihil refert, ſatis eſt Caietan. auctoritate confirmaſſe, non eſſe neceſſarium, vt voluntas ad omnem actum determinetur à Deo. Conradus verò, exponens eandem ſolutionem, inter alia profert hæc verba: *Si aliquem Deus determinatè ad bonum mouet, non eſt generale, ſed gratuitum.*

Decimò id probant auctoritate ſancti Thomæ 1. 2. quæſt. 10. artic. 4. vbi ait. *Sic Deus mouet voluntatem, quòd non ex neceſſitate ad vnum determinat.* Et q. 80. artic. 1. ad tertium, ait, *quòd Deus eſt vniuerſale principium omnis motus interioris humani, ſed quòd homo determinetur ad malum, hoc directè quidem eſt à voluntate humana, & indirectè à diabolo per modum ſuadentis, vel appetibilis proponentis.*

Vndecimò arguunt rationibus, quas in diſputationibus 22. & 23. tetigimus, & ideo ſatis erit in præſenti eas innuere. Et prima ratio eſt: nam ſequeretur, Deum prædeterminare voluntatem ad actum peccati, inquantùm actus, & ens eſt. Secunda, quia ſi neceſſarium eſt, Deum inchoare omnem actionem voluntatis, ſuperflua, & otioſa eſſet omnis cauſa moralis ad determinationem voluntatis, nempe cauſæ conſulentes, præcipientes, ſuadentes, comminantes, & ſi quæ ſunt aliæ. Etenim ſi expectanda eſt diuina præmotio, quæcunque cauſæ morales voluntati applicentur, nihil agent ad eius determinationem, quia licet multæ interueniant, id ſolùm fiet, ad quod Deus mouerit, & determinauerit, quòd æquè fieret ipſis abſentibus.

Duodecimò id ſpecialiter probãt de actibus ſupernaturalibus.

Digitized by Google

naturalibus. Nam ſententia, quæ aſſerit prædictum auxilium efficax præmouens, & prædeterminans liberum arbitrium ad quamlibet piam, & ſupernaturalem operationem, nullum fundamẽtum habet in doctrina Patrum, & definitionibus Eccleſiæ. Etenim quandocunque Patres, & Concilia agunt de neceſſitate gratiæ ad opera pietatis, nullam aliam rationem aſſignant, propter quam natura non ſufficiat,& gratia requiratur,quàm læſionem liberi arbitrij poſt peccatum,& multiplices occaſiones peccandi, quæ hominem impugnant ob appetitus rebellionem,& tentationes diaboli, & mundi illecebras,vt patet ex epiſtolis Innocentij,Zoſimi,& Cæleſtini ſæpius allegatis, & Conciliis Mileuitano, & Arauſicano,& ex Auguſtino frequenter : nunquam tamen dixerunt.ideo gratiam eſſe neceſſariam, quia creatura pendet à Creatore in omni ſua operatione,vt ab eo præmoueri, & prædeterminari debeat: nec huius rationis aliquod veſtigium apud eos inuenitur.

Decimotertiò argumentatur:nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod nullum ſit auxilium verè ſufficiens in eo, qui non habet in ſe auxilium efficax:nam, ſi cauſa ſecunda operari non poteſt actus ſupernaturales, niſi à Deo efficaciter moueatur, & prædeterminetur, quidquid aliud abſque hac motione conferatur,non erit ſufficiens, ſiquidem non habet totum id,quod requiritur ad piè operandum.

VI. Voluntas ad operandum indiget motione ex parte finis, & ex parte potentiæ.

Tertia ſententia eſt Thomiſtarum,quam ego exiſtimo eſſe expreſſam ſanctorum Auguſtini, & Thomæ. Pro cuius explicatione ſupponendum eſt, liberum arbitrium creatum indigere duplici motione, vt actualiter operetur. Altera ſe tenet ex parte obiecti,& finis:nam vt 1. 2. quæſt. prima, articulo primo & 2.docet ſanctus Thomas, proprium eſt naturæ rationalis agere propter finem, ſe mouendo in ipſum finem.Vnde oportet, vt ab ipſo fine præconcepto moueatur,& determinetur ad determinatum effectum producendum:aliàs enim non produceret potiùs iſtam actionẽ,quàm illã. Altera verò motio ſe tenet ex parte potentiæ, qua videlicet mouetur à Deo verè efficiẽter, & applicatur ad operandũ:tum quia, cùm ſit in potentia ad operandum hoc, vel illud,vel etiam ad non operandum, oportet, quòd ex parte potentiæ moueatur, & reducatur in actum à Deo, qui eſt purus actus : tum etiam propter alias rationes diſputatio. 18. 22. & 23. à nobis adductas. Prima motio commmuniter dici ſolet motio moralis; quia, licèt in ſeipſa ſit aliquid reale, & phyſicum, tamen non mouet potentiam efficienter ad actum liberum, ſed ſolùm per modum ſuadentis. Secunda verò motio dicitur phyſica:nam Deus per illam phyſicè,ſeu verè efficienter mouet,& applicat liberum arbitrium ad operandum, vt diſputat. 23. dictum eſt.Vtramque motionem ſtatuit S. Thomas quæſt.3.de malo,artic.3. in corpore,& 1. par. quæſt. 106.artic.2.& quæſt.111.artic. 2. Vnde idem ſanctus Doctor 1.2.quæſt.9.poſtquam in artic. 1. explicuit, qualiter voluntas moueatur à fine,ſtatim in artic.4. explicat, qualiter ex parte potentiæ moueatur à Deo,vt à cauſa efficiente.Sit ergo

Prædeterminatio moralis eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſaria. Aug. tract. 26. in Ioã.

PRima concluſio.Prædeterminatio moralis, quæ ſe tenet ex parte obiecti, & finis, eſt neceſſaria ad ſupernaturales actus eliciendos. Hæc concluſio potiùs explicatione indiget, quàm probatione. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, hanc prædeterminationem moralem fieri poſſe, vel per ſuaſionem,quæ moraliter loquendo inducat effectum,vel per propoſitionem,etiam internam,obiecti ita conueniẽtis, vt delectatione ſua ipſam volũtatem ad ſe trahat,iuxta illud,quod dicit S.Aug. *Si Poëtæ dicere licuit: Trahit ſua quemq; voluptas, nõ neceſſitas,ſed voluptas;non obligatio, ſed delectatio:quãtò fortius nos dicere debemus,trahi hominem ad Chriſtum,qui delectatur veritate,delectatur beatitudine,delectatur iuſtitia,delectatur ſempiterna vita, quod totus Chriſtus eſt?* & infrà: *Ramum viridem oſtendis oui,& trahis illam:nuces puero demonſtrantur, & trahitur:& quod currit, trahitur; amando trahitur; ſine læſione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur.Si ergo iſta,quæ inter delicias,& voluptates terrenas reuelantur amantibus,trahunt, quoniam verum eſt: Trahit ſua quemque voluptas,non trahet reuelatus Chriſtus à Patre?* Idem proſequitur libro de ſpiritu,&litera c.34.li.83.q.68.& lib.1.ad Simpliciã. quæſt. 2. cuius verba adduximus diſputatione 75. num. 1. & 2. Præterea etiam in eadem quæſt. 2. ad Simplicianum,circa finem,ait: *Quis poteſt credere niſi aliqua vocatione,hoc eſt,aliqua rerũ teſtificatione,tangatur? Quis habet in poteſtate, tali viſo attingi mentem ſuam,quo eius voluntas moueatur ad fidem? Quis autem animo amplectitur aliquid, quod eum non delectat? Aut quis habet poteſtatem,vt vel occurrat,quod eum delectare poſſit,vel delectet,cum occurrerit? Cùm ergo nos ea delectant,quibus proficiamus ad Deum, inſpiratur hoc,& præbetur gratia Dei.* Et paulò inferiùs: *Voluntas ipſa, niſi aliquid occurrerit,quod delectet, atque inuitet animum,moueri nullo modo poteſt. Hoc autem, vt occurrat, non eſt in hominis poteſtate. Quid volebat Saulus,niſi vt inuaderet, & traheret,vinciret, & necaret Chriſtianos? Quàm rabida voluntas,quàm furioſa,quàm cæca,qui tamen vna deſuper voce proſtratus, occurrente vtique tali viſo,quo mens illa, & voluntas,refracta ſæuitia, retorqueretur,& corrigeretur ad fidem, repentè ex Euangelij mirabili perſequutore, mirabilior prædicator effectus eſt.* Quibus verbis non obſcurè docet, prædeterminationem moralem,quæ fit per delectationem & conuenientiam obiecti propoſiti, neceſſariam eſſe, vt homo de facto ad Deũ cõuertatur,& piè operetur.

Idem probat ſanctus Proſper multis locis Scripturæ,præſertim ex illo Ioannis ſexto : *Nemo poteſt venire ad me,niſi Pater, qui miſit me,traxerit eum*, vt patet ex verbis illius diſputat. 75. num. 1. inductis. Nec tamen ex iis licet colligere, efficaciam auxilij præuenientis gratiæ conſiſtere ſecundùm Auguſtinum, & Proſperum in ſola motione, & tractione morali : licèt enim eiuſmodi motio præſupponatur ad efficaciam phyſicam, qua Deus verè efficienter facit,vt faciamus,tamen ſola prædeterminatio, vel motio moralis non inducit infallibiliter effectum iuxta ſententiam ſancti Auguſtini,& S.Proſperi,niſi vt coniuncta cum efficacia,ſeu præmotione phyſica, vt diſputat.83. num.7. & ſequentibus oſtenſum eſt. Solet etiam Deus mouere, & prædeterminare moraliter liberum ad conuerſionem, vel obſeruantiam mandatorum per timorem pœnarum,præſertim inferni,quarum conſideratio vehementer ſolet imperfectos mouere, vt declinent à malo,& faciant bonum. Demùm aliquando aliis diuerſis modis fieri conſueuit eiuſmodi prædeterminatio moralis, quæ prærequiritur, vt liberum arbitrium ſe moueat ad rectè operandum.

S. Proſper libro con. Collator. c. 14.

His ſuppoſitis,probatur concluſio ex dictis:quia, vt ex locis ſancti Thomæ inductis conſtat, creata voluntas ad operandum indiget determinari à fine præconcepto.Sed hęc prædeterminatio eſt moralis: quia fit per modum ſuaſionis,& propoſitionis obiecti conuenientis: ergo ad ſingulos actus neceſſaria eſt prædeterminatio moralis.

Secundò probatur:nam,vt diſputatione 88. concluſione 1. & 2. oſtenſum eſt,etiam in homine iuſtificato, præter virtutes infuſas, eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ excitantis,ſed eiuſmodi auxiliũ,mouet & prædeterminat moraliter liberum arbitrium, vt

Digitized by Google

pie operetur: nam prędeterminatio moralis eſt, quæ A fit ſuaſione, & propoſitione obiecti conuenientis, quo allicitur, & quaſi inuitatur liberum arbitrium ad proſequendum illud bonum, conſtat autem id fieri per gratiam excitantem: ergo.

Secunda concluſio. Datur de facto auxilium efficax phyſicè prædeterminans liberum arbitrium ad actus ſupernaturales. Iſtam concluſionem ſtatuūt aſſertores ſecundæ ſententiæ, & illam admittunt aliqui ex auctoribus primæ, aſſerentes, eiuſmodi auxilium collatum fuiſſe ad maiorem abundantiam quibuſdam Sanctis eximiis: illud tamen non eſſe ſimpliciter neceſſarium ad opera ſupernaturalia producenda. Hoc ſecundum impugnandum erit in ſeq. concluſ. nunc autem probatur primum:

Chriſti Domini anima erat prędeterminata ad bonum, ſalua eius libertate. Luc. 1.

Nam anima Chriſti Domini erat phyſicè prædeterminata B ad bonum, quia peccare non poterat, vel à bono deficere; ſimiliter etiam anima beatiſſimæ Virginis, ſaltem in illis actionibus, quæ opus Redemptionis noſtræ concernebant, vt cùm dixit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum*, & ſimilibus, prædeterminabatur per auxilium gratiæ ad eoſdem actus eliciendos: aliàs ordo diuinæ prouidentiæ circa ſalutem generis humani potuiſſet per cōtrariam Virginis voluntatem impediri, vel caſſari, quod eſt impoſſibile, vt ex ſupradictis conſtat: ergo, &c.

VII. S. Pauli conuerſio fuit miraculoſa.

Confirmatur. Conuerſio Apoſtoli Pauli, cùm fuerit miraculoſa, atque in vnico inſtanti completa, vt 1.2.q.112.artic.2.ad ſecundum, docet ſanctus Thomas per phyſicam prædeterminationem gratiæ, qua ex perſequutore factus eſt vas electionis, C conſummata eſt, quod innuere videntur verba illa Act.9. *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare*, ac ſi diceretur: Quantumuis libero arbitrio efficaciſſimæ Dei vocationi coneris reſiſtere, fruſtra niteris, & nihil efficies: nā per gratiam Dei, in bono firmaberis. Idē argumentū poteſt confici de confirmatis in gratia: qui per dona ſupernaturalia ita firmantur in bono, vt ab eo excidere nequeant, ſicut de fide Petri docet Auguſt. libro de correptione, & gratia, capite octauo, & capit. 12. loquens de dono perſeuerantiæ, inquit: *Nunc verò Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis, non tantùm tale adiutorium perſeuerantiæ datur, ſed tale vt eis perſeuerantia ipſa donetur, non ſolùm, vt ſine iſto dono perſeuerantiæ eſſe non poſſint: verùm etiam, vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint.* Id autem non efficeret donum D perſeuerantiæ, vel confirmationis in gratia, niſi haberet vim prædeterminandi phyſicè voluntatem ad bonum: nā vt ait Auguſt. *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate, propter elationem reprimendam, perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſſent, manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent: inter tot, & tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet: & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, vt poſſent.* Ergo dicendum eſt, per huiuſmodi dona phyſicè prædeterminari voluntatem noſtram ad proſequendum bonum, & tenendum. Hæc concluſio patebit E amplius concluſ. ſeq.

Auguſt. lib. de corrept. & gratia, c. 8. Eod. li. c. 12. Eod. cap. 12.

VIII. Auxilium efficax prędeterminās liber. arbit. ad bonum eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſarium.

Tertia concluſio. Auxilium gratiæ, phyſicè prædeterminans liberum arbitrium ad bonum exequendum, eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſingulos actus ſupernaturales eliciendos, ita videlicet vt nunquam de facto voluntas creata producat aliquem actum ſupernaturalem, niſi auxilio efficaci præmoueatur phyſicè, & prædeterminetur ad eundem actum efficiendum. Concluſio eſt directè contra auctores ſuperiùs allegatos, ſed probatur

Primò: nam præter habitus infuſos, eſt ad ſingulos actus ſimpliciter neceſſarium auxilium ſpeciale gratiæ adiuuantis, vt diſputat. 88. concluſ. 3. oſtenſum eſt, ſed huiuſmodi auxilium phyſicè prædeterminat liberum arbitrium ad cooperandum gratiæ Dei: ergo ad ſingulos actus eſt ſimpliciter neceſſarium auxiliū phyſicè prædeterminans. Minor probatur: nam auxilium gratiæ adiuuantis pręuenit ordine naturæ, & cauſalitatis liberam cooperationem arbitrij, eſtque immediatus Dei influxus in ipſum arbitrium, vt in cauſam, applicans illud ad operandum, ſicut in diſput. 18. 22. & 23. oſtenſum eſt: ergo ad ſingulos actus eſt neceſſarium auxilium gratiæ, phyſicè prædeterminans voluntatem noſtram ad conſenſum. Probatur conſequentia: nam auxilium, quo Deus influit immediatè in voluntatem, vt in cauſam, eam applicando, vt operetur, eſt auxilium phyſicè illam prædeterminans ad operandum.

Secundò. Auxilium illud, per quod Deus non ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, vel aliter etiam interiùs moraliter attrahendo, ſed verè efficienter, & efficaciter facit nos operari, phyſicè prædeterminat liberum arbitrium ad cooperandum: nam prædeterminare, vt ex ſupradictis patet, nihil aliud eſt, quàm efficere, vt ipſum arbitrium ſe determinet: ſicut præmouere phyſicè liberum arbitrium nihil aliud eſt, quàm motione inhærente, verè efficienter facere, vt ipſum arbitrium ſe moueat. Sed ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſariò requiritur auxilium gratiæ efficacis, per quod Deus non ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, vel aliter etiam interiùs moraliter attrahendo, ſed verè efficienter & efficaciter facit nos operari, vt diſputatione octuageſimaſexta oſtenſum eſt: ergo ad ſingulos actus ſupernaturales eſt neceſſarium auxilium gratiæ phyſicè prædeterminans liberum arbitrium ad operandum.

Tertiò. Auxilium, quòd non ſubditur, quantùm ad vſum, poteſtati noſtri arbitrij, ſicuti ſubiacent habitus, quibus vtimur, cùm volumus, ſed potiùs ſubiicit ſibi ipſum arbitrium, & obediens efficit; phyſicè illud prædeterminat ad operandum; ſed auxilium efficax diuinæ gratiæ non ſubditur, quātùm ad vſum poteſtati noſtri arbitrij, ſicut ſubiiciuntur habitus, ſed potiùs ſubiicit ſibi ipſum arbitrium, & humanam voluntatem obſequentē facit, vt ex præmiſſis in diſputat. 87. liquidò conſtat: ergo auxilium efficax gratiæ phyſicè prædeterminat liberum arbitrium ad operandum: cùm ergo ad ſingulos actus ſupernaturales ſit neceſſarium ſimpliciter auxilium efficax gratiæ præuenientis: relinquitur, quòd ad eoſdē actus ſit neceſſariū ſimpliciter auxiliū phyſicè prædeterminans liberum arbitriū ad cooperandum.

Quartò. Auxilium, quod eſt efficax de ſe, independenter ex libera cooperatione arbitrij, phyſicè IX.
illud prædeterminat ad operandum: nam, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: idem eſt, auxilium eſſe efficax de ſe, & eſſe phyſicè prædeterminans, ſed auxilium præoperantis gratiæ eſt efficax de ſe independenter ex libera cooperatione arbitrij, vt diſputatione præcedenti oſtenſum eſt: igitur phyſicè prædeterminat liberum arbitrium ad conſenſum. Cùm ergo ad ſingulos actus ſupernaturales ſit neceſſarium auxilium præoperantis gratiæ, vt ex præmiſſis in diſput. 88. conſtat, relinquitur, ad ſingulos actus ſupernaturales eſſe neceſſarium auxilium efficax phyſicè prædeterminans noſtram voluntatem ad conſenſum.

Quintò. Impoſſibile eſt, quòd auxilium inhærens libero arbitrio ex ſola reali, & intrinſeca virtute, quam habet, vt venit à Deo, excluſa ſcientia media, inducat certò, & infallibiliter conſenſum, niſi habeat virtutē phyſicè prædeterminandi voluntatē ad eundem

Digitized by Google

eundem conſenſum eliciendum: etenim ſecluſa determinatione phyſica, & præſcientia conſenſus futuri ex hypotheſi, quòd liberum arbitrium conſtituatur in talibus circunſtantiis, non eſt aliquod fundamentum, cui certitudo, & infallibilitas futuri conſenſus inniti poſſit, vt ſuprà dictum eſt; ſed auxilium efficax præoperantis gratiæ ex ſua virtute reali, & intrinſeca, quam habet, vt venit à Deo, excluſa ſcientia media, inducit certò, & infallibiliter conſenſum voluntatis: nam illa ſcientia media admittenda non eſt, vt ex præmiſſis in diſputatione ſeptima conſtat, ac per conſequens in illa fundari non poteſt infallibilitas futuri conſenſus arbitrij: ergo auxilium efficax habet virtutem phyſicè prædeterminandi voluntatem ad conſenſum eliciendũ.

Confirmatur. Nam diuina prouidentia, & prædeſtinatio, quantùm ad exequutionem effectus intenti, eſt certa, & infallibilis certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, vt ex ſupradictis, patet: ergo media, & auxilia efficacia, quibus hæc infallibilitas innititur, habent virtutem phyſicè prædeterminandi voluntatem ad conſenſum, quem Deus vult produci ab homine.

Diſput. 30. 31. 32. & 41.

Confirmatur ſecundò. Illud auxilium, cum quo non poteſt ſimul ſtare in libero arbitrio diſſenſus, phyſicè prædeterminat liberum arbitrium ad conſenſum, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ſed cum auxilio efficaci præoperantis gratiæ non poteſt ſimul ſtare diſſenſus arbitrij, vt ex præmiſſis conſtat, & patebit ampliùs diſputat. 92. & duabus ſequentibus: ergo eiuſmodi auxilium, quod ad ſingulos actus neceſſarium eſt, phyſicè prædeterminat liberum arbitrium ad conſenſum.

Denique probari poteſt eadem concluſio locis Scripturæ, Conciliorum, & ſanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ, quorum teſtimonia diſputat. 18. 22. & duabus ſequentibus adducta ſunt, & præſertim ex lib. de correptione, & gratia, cap. 2. & aliis in locis adductis diſput. 18. num. 16. in quibus aſſerit, quòd qui filij Dei ſunt, *aguntur, vt agant*: quod quidem non fit abſque præuia motione prædeterminante ad agendum: nam Auguſtinus loquitur de motione, ad quam ſequitur effectus, vt patet ex verbis illis: *Agis & ageris, & tunc bene agis, ſi ab eo agaris: Spiritus enim Dei, qui te agit, agentibus adiutor eſt.* His addo alium ſpecialem locum S. Auguſtini in lib. de geſtis Pelagij contra aduerſarios gratiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti, ad ſanctum Aurelium Epiſcopum. Hunc librum inter ſuos refert idem Auguſt. libro ſecundo retractationum, capite 47. ſed non extare putabatur, vt doctores Louanienſes annotarunt in calce lib. de natura, & gratia. Poſtmodũ verò repertus eſt manuſcriptus in Bibliotheca S. Bartholomæi Feſulanæ diœceſis Ordinis Canonicorum Regularium Lateranenſium, cuius copia Romæ ad manus meas peruenit. Igitur in cap. 3. eiuſdem libri, explicãs illud Apoſtoli: *Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei*, & Pelagium impugnans contendẽtem, omnes voluntate propria regi, ſic loquitur: *Nam proculdubio plus eſt agi, quàm regi. Qui enim regitur, aliquid agit, & à Deo regitur, vt rectè agat. Qui enim agitur, agere aliquid ipſe vix intelligitur: & tamen tantum præſtat voluntatibus noſtris gratia Saluatoris, vt non dubitet Apoſtolus dicere: Quotquot Spiritu Dei agũtur hi ſũt filij Dei: nec aliquid in nobis libera volũtas melius agere poteſt, quàm, vt illi ſe agẽdã cõmendet, qui malè agere nõ poteſt: & hoc cùm fecerit, ab illo ſe, vt faceret, adiutã nõ dubitet, cui dicitur in Pſalmo: Deus meus, miſericordia eius præueniet me.* Et infrà explicans illud: *Inuocaui, & venit in me Spiritus ſapientiæ*, ait: *Hoc enim ſpiritu, non viribus propriæ volũtatis reguntur, & agũtur qui filij Dei ſunt.* Sentit ergo

Aug. ſerm. 13. de verbis Apoſtoli poſt medium.

Rom. 8.

Pſalm. 58. Sapien. 7.

Aug. Deũ per gratiã adiuuantẽ, præmouere, & prædeterminare efficiẽter noſtrã voluntatẽ ad ſingulos actus ſupernaturales. Quod etiam lib. de corrept. & gratia c. 8. confirmat, loquens de fide Petri, pro qua Chriſtus Dominus ne deficeret, orauit; ſic enim ait: *Quando rogauit ergo, ne fides eius deficeret, quid aliud rogauit, niſi vt haberet in fide liberrimã, fortiſſimã, inuictiſſimam, & perſeuerantiſſimam voluntatem?* Et cap. 11. eiuſdem libri: *Tale quippe erat adiutoriũ, quod deſereret, cùm vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, nõ quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam: ſed hac potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim, qua fit, vt habeat homo iuſtitiam, ſi velit: ſecunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit, & tantũ velit, tãtoque ardore diligat, vt carnis voluntatẽ cõtaria concupiſcentem voluntate ſpiritus vincat.* Et c. 12. *Subuentum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſeparabiliter ageretur: & ideo quãuis infirma, nõ tamẽ deficeret neq; aduerſitate aliqua vinceretur.* Certè hæc & alia, quæ de gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti dicit Auguſt. quamplurima, non competunt præuenienti gratiæ excitanti dumtaxat, aut moraliter ſuadenti. Hæc enim ſola non eſt gratia potentior, quàm gratia Adæ collata: neque illa ſola tribuit vires efficaciſſimas, nec facit, vt volũtas noſtras inuictiſſimè, indeclinabiliter, & inſuperabiliter operetur bonum, quæ tamen omnia competũt auxilio efficaci præoperantis gratiæ, phyſicè præmouenti, & applicanti voluntatem noſtram ad piè operandum: ergo ſecundùm Auguſtinum eiuſmodi auxilium eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſarium. Vnde Auguſt. lib. de gratia Chriſti, cap. 23. ait: *Magnum profectò adiutorium Diuinæ gratiæ, vt cor noſtrum, quò voluerit Deus, ipſe declinet.* Sed declinare cor, eſt illud determinare, vt operetur quod Deus voluerit: ergo, &c.

Vltimò probatur noſtra concluſio contra auctores ſecundæ ſententiæ. Ipſi enim fatentur auxilium efficax præueniens (& loquuntur de auxilio efficaci prædeterminante) requiri, vt homo conuertatur ab infidelitate ad fidem, & vt cõuertatur à peccato ad iuſtitiam, & vt in bono vſque in finem perſeueret: adeò vt illis ſolis contingat, hos effectus aſſequi, qui hoc auxilio præuenti fuerint, & non aliis. Quod probant ex illo Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Et Ioan. 10. *Propterea vos non creditis, quia non eſtis de ouibus meis.* Et 2. Theſ. 3. *quia non omnium eſt fides.* Et de pœnitentia dicitur 2. ad Timoth. 2. *Ne quando det illis Deus pœnitẽtiam, & reſipiſcant à diaboli laqueis.* Hierem. 31. *Conuerte me Domine ad te, & conuertar, poſtquam enim conuertiſti me, egi pœnitentiam.* Et de perſeuerantia dicitur in Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 13. quod *aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potens eſt eum, qui ſtat, ſtatuere.* Et idem habetur can. 16. Sed hæc teſtimonia, & alia conſimilia, etiam procedunt eadem ratione de omnibus operationibus ſupernaturalibus, præſertim quando ſunt meritoriæ vitæ æternæ: ergo.

Pater Alorca vbi ſuprà membro ſecundo.

Confirmatur: nam Scriptura ſacra in multis locis indiſtinctè, & abſolutè affirmat, auxilium efficax præueniens eſſe neceſſarium, etiam in iuſtificatis ad opera pietatis exequenda: dicitur enim Ezech. 36. *Ego faciam, vt in præceptis meis ambuletis, &c.* Et ad Philippenſ. 2. *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Et ad Rom. 9. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis.* Vnde Conc. Arauſicanum can. 9. vniuerſaliter intellexiſſe videtur prædicta teſtimonia, cùm ait: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Et can. 20. *Nullum bonum facit homo, quod nõ Deus præſtet, vt faciat homo.* Hæc autem, & alia conſimilia teſtimonia in confirmationem huius ſententiæ à

Digitized by Google

nobis inducta diſp. 88. num. 5. & ſeqq. intelliguntur de auxilio efficaci præoperantis gratiæ: nam facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, ad eiuſmodi auxilium pertinet: ergo.

Solutio.

Reſpondent auctores ſecundæ ſententiæ, poſſe teſtimonia hæc exponi, ſi intelligamus, ſignificari, neceſſarium eſſe hoc donũ ſaltem mediatè, quatenus ab eo dependet prima iuſtificatio, & fides, ſine qua non contingeret alicuius boni ſupernaturalis operatio: non tamen intelligamus negari, poſſibile eſſe aliquod bonum ſupernaturale, homine ſemel iuſtificato, abſque ſpeciali efficaci auxilio. Addunt, hanc ſolutionem colligi poſſe ex S. Auguſt. libro primo ad Simplicianũ, quæſt. 2. vbi agens de conuerſione Latronis dicit: *Conſequerentur enim bona opera eius, ſi percepta gratia, diu inter homines viueret, ſed non præceſſerunt, vt gratiã mereretur*; & infrà: *Præcipitur, vt rectè viuamus: ſed quis* B *poteſt rectè viuere, & operari, niſi iuſtificatus ex fide: præcipitur, vt credamus, &c. Sed quis poteſt credere, niſi aliqua vocatione tangatur?* in quibus verbis, ſemel accepta iuſtificatione, videtur concedere, poſſibilem eſſe bonã operationem.

Confutatio.

Facilè tamen impugnari poteſt hæc ſolutio, & explicatio: nam eadem ratione poſſet quis loca Scripturæ, & Conciliorũ, in quibus aſſeritur, eſſe neceſſarium ſpeciale auxilium, ſeu donum ad perſeuerandum vſque in finem, explicare, quod ſit neceſſarium mediatè, quatenus videlicet prima iuſtificatio dependet ab auxilio ſpeciali præuenientis gratiæ efficacis, & ſimiliter fides, ſine qua non contingeret alicui perſeuerantia vſque in finem, quod tamen admitti non poteſt.

AD primum argumentum reſpondetur, gratiam excitantem eſſe in ſuo ordine ſufficientem gratiam, etiamſi nõ prædeterminet efficaciter C liberum arbitrium ad conſenſum: nam eiuſmodi prædeterminatio non eſt neceſſaria, vt quis reuerà poſſit conuerti, vel piè operari, ſed vt de facto conuertatur, vel piè operetur, ſicut de auxilio phyſicè prædeterminante dictum eſt. (Diſp. 23.) Et per hæc patet ad confirmationem. Addimus præterea; quòd, licèt homo aliquando non habeat excitationem, quæ illum moraliter prædeterminet ad piè operandum, nihilominùs quãdiu eſt in via, poteſt eã habere, ſicut de prædeterminatione phyſica ſuperiùs dictum eſt.

Voluntas mouetur ab obiecto.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, voluntatem creatam nunquam elicere actum ſuæ naturæ D proportionatum, niſi prædeterminetur moraliter ab obiecto, vel proponente obiectum, vt delectabile, & conueniens eidem voluntati: idque propter rationes ſuperiùs adductas, quæ non ſolùm procedunt de actibus ſupernaturalibus, ſed etiam naturalibus; cùm in vtriſque, vt voluntas operetur, neceſſarium ſit, quòd appareat in obiecto aliquid eam delectans, alliciens, & trahens, vt obiectum illud proſequatur: quod vtique abſque morali determinatione non fit.

Voluntas creata præſupponit bonitatem obiecti, nõ autem voluntas diuina.

Ad tertium, negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam, vt docet S. Thom. prima parte, quæſtione vigeſima, articulo ſecundo, in corp. volũtas noſtra non eſt cauſa bonitatis rerum, ſed ab ea mouetur, ſicut ab obiecto. Voluntas autem diuina E non mouetur à bonitate, quę præſupponatur in obiecto creato: ſed eam cauſat per actum amoris, & ideo non oportet, quòd voluntas Dei prædeterminetur moraliter ab ipſo obiecto, vt habeat actum amoris circa illud, quod tamen requiritur in voluntate creata.

Voluntas diuina eſt purus actus, non autem voluntas humana.

Eſt & alia differentia: nam voluntas diuina eſt purus actus habens libertatem per eſſentiam: vnde non oportet, quòd phyſicè, vel moraliter prædeterminetur ab alio: ſed ipſa voluntas diuina ſe determinat ad obiectum, ad quod habet habitudinem non neceſſariã, vt 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. dicit S. Tho. Voluntas autem creata non eſt purus actus, ſed habet libertatem participatam, quæ includit aliquid potentialitatis: & ideo, vt exeat in actum, neceſſe eſt, quòd præmoueatur, & prædeterminetur phyſicè à Deo, & moraliter ab obiecto.

Ad quartum reſpondetur, negando antecedens: vna enim ex cauſis prærequiſitis, vt quis actualiter bene operetur, eſt prædeterminatio moralis, & phyſica, vt dictum eſt, quarum altera phyſicè attingit actum, altera verò ſolùm moraliter.

Ad quintum iam ex profeſſo oſtenſum eſt ſuprà diſputatione decimaoctaua, vigeſimaſecunda, & vigeſimatertia, qualitèr auxilium ſufficiens dicatur, & ſit verè, & realiter ſufficiens ad conuerſionem, vel piam operationem, etiam ſi vltra illud ſit neceſſarium aliud auxilium phyſicè prædeterminans, vt homo de facto piè operetur. XIV.

Ad ſextum reſpondetur, hoc auxilium efficax eſſe neceſſarium per modum principij, ſeu vltimi complementi actus primi, vt ſuprà dictum eſt. Vnde ſine illo datur quidem auxilium ſimpliciter ſufficiens ad conuerſionem, vel piam operationem; non tamen omnibus modis ſufficiens, vt diſp. 23. num. 32. explicatum eſt. (Diſput. 18. & 19.)

Ad ſeptimum reſpondetur, quòd, vt diſp. 112. patebit, Deus tribuit omnibus pro loco, & tempore auxilium ſufficiens, quo bene operari poſſint, & ſimul offert auxilium efficax, quo actualiter bene operentur, ſed ex eorum culpa procedit, quòd tale auxilium efficax non recipiant: & ideo voluntati eorum tribuendum eſt, quod piam operationem non eliciant; de quo plura diximus diſp. 18. & 23.

Ad octauum reſpondetur, ſolam gratiam excitantem non prædeterminare phyſicè liberum arbitrium ad conſenſum, vt argumentum factum euidenter probat, ſed id efficit gratia adiuuans, quæ gratiam phyſicè operantem, & cooperantem includit. Et ad impugnationem dicendum, gratiam operantem non eſſe confundendam cum gratia excitante: nam ab ea realiter diſtinguitur, vt ſuprà oſtenſum eſt. Ad id verò, quod obiicitur de gratia adiuuante ſeu cooperante, dicendum eſt, huiuſmodi gratiam, inquantùm cooperans eſt, eſſe præuenientem liberum influxum noſtri arbitrij, vt diſput. 82. dictum eſt. Vnde bene poteſt phyſicè liberum arbitrium ad conſenſum prædeterminare.

Ad alia argumenta, quæ ibidem inſinuantur, ad ea præſertim, quæ contendunt per phyſicam prædeterminationem deſtrui libertatem arbitrij, ſeu indifferentiam, quæ eſt de eſſentia eiuſdem libertatis, iam in ſuperioribus diſputationibus ſufficiẽter, vt arbitror, reſponſum eſt, & in ſequentibus ampliùs de eodem argumento dicentur plura, inter explicandam definitionem liberi arbitrij. (Diſput. 82. & 23. Diſp. 115. & 116.)

Ad nonum argumentum factum pro ſecunda ſententia reſpondetur facilè per ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, ſanctos Auguſtinum, & Thomam ſatis apertè docuiſſe, voluntatem creatam, quãtumuis per habitum ſupponatur perfecta, indigere præuia Dei motione efficaci ad ſingulos actus bonos præſertim ſupernaturales, vt patet ex locis diſput. decimaoctaua, & vigeſimatertia, & in hac eadem diſp. adductis. Nec alicubi S. Thom. docuit, aut inſinuauit contrarium. Ad locum adductum ex 1. 2. quæſt. 9. articulo ſexto, ad tertium, iam ſuprà diſput. 22. numero 39. reſponſum eſt, & nunc breuiter dicimus, quòd cùm S. Doctor inquit, quòd interdum Deus mouet aliquos ad aliquid determinatè volendum, ſicut in iis, quos mouet per gratiã, non excludit, ſed potiùs præſupponit motionẽ generalẽ, qua Deus mouet omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes, ſicut aliis in locis docet; & ſolùm affirmat,

quòd

Digitized by Google

quòd Deus auxilio ſpeciali mouet per gratiam liberum arbitrium ad aliquid determinatè volendum, quod eſt verè bonum, quæ aſſertio cùm ſit doctrinalis, æquiualet vniuerſali, ac ſi diceret, Deum ſemper ſpeciali auxilio mouere ad aliquid determinatè volendum eos, quos mouet per gratiam: quo quidem auxilio non mouet ſemper liberum arbitrium, quia videlicet ad opera ordinis naturalis non mouetur liberum arbitrium à Deo auxilio ſpeciali, ſed alia motione generali, quæ communis eſt omnibus cauſis ſecundis, quamuis moueat vnamquamque conformiter ad eius naturam.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, quando voluntas mouetur à Deo ad bonum in communi, ita mouetur, quòd non ſe mouet per deliberationem, vt ſuprà dictum eſt. Cæterùm comparatione boni particularis, ſeu reſpectu mediorum, & mouetur à Deo, & ſe mouet per deliberationem, & iuxta hanc doctrinam intelligenda ſunt, quæ docent Caietanus, & Conradus.

Ad decimum reſpondetur, verba illa S. Thomæ, ſic Deus mouet voluntatem, quòd non ex neceſſitate ad vnum determinat, non eſſe ſic accipienda, quaſi diceret, non eſſe neceſſarium, quòd Deus moueat voluntatem ad alteram partem, vt voluntas operetur, vt innuere videtur argumentum: ſed ſenſus eſt, quòd, licèt Deus determinet ſua motione voluntatem creatam ad operandum in ſingulis operationibus bonis, non tamen eam determinat ad operandum ex neceſſitate, ſicut determinat cauſas naturales, ſed ad operandum liberè, ſeu cum modo libertatis, ſicut congruit eius naturæ, vt diſp. 22. & 23. oſtenſum eſt. Quæ explicatio clarè colligitur ex ipſo contextu totius articuli S. Thomæ, & ex argumento ad quod reſpondet. Ad alium locum ex q. 80. reſpondetur, ſolùm probare, quòd Deus non moueat, nèc determinet voluntatem creatam ad malum: ex hoc tamen non bene infertur, quòd eam non moueat efficaci auxilio ad ſingulos actus bonos præſertim ſupernaturales, vt ex ſupradictis conſtat. *Diſp. 24. num. 37.*

Ad vndecimum reſpondetur, omnes rationes in eo congeſtas, tactas eſſe iam, & ſolutas in ſuperioribus. Ad primam enim duplicem ſolutionem adhibuimus diſp. 24. Altera eſt admittendo, quòd Deus præmoueat phyſica motione ad actum peccati, inquantùm actus, & ens eſt, vt ex mente S. Th. oſtenſum eſt diſp. eadem. Altera ſolutio eſt, ex eo, quòd Deus moueat, & prædeterminet voluntatem creatam ad ſingulos actus bonos, præſertim ſupernaturales, non ſequi, quòd eam præmoueat ad actus malos, etiam inquantum actus ſunt, vt in eadem diſp. 24. n. 37. explicatum eſt. Ad ſecundam rationem reſponſum eſt diſp. 23. n. 33. & ſi aliquid concluderet etiam procederet contra auctores primæ ſententiæ: ipſi enim admittunt, eſſe neceſſarium auxilium efficax præueniens, & præmouens voluntatem ad aliquos actus ſupernaturales, nempe ad actum fidei, & contritionis, qua quis reſurgit à peccato, & ad perſeuerandum vſque in finem. Sicut ergo non ſunt otioſæ, aut ſuperfluæ exhortationes, & præcepta comparatione iſtorum actuum, etiamſi expectanda ſit præmotio Dei efficax, vt voluntas de facto eos eliciat; ita etiam non erunt otioſæ comparatione aliorum actuum ſupernaturalium, etiamſi fateamur, expectandam eſſe motionem Dei efficacem, vt liberum arbitrium hominis iam iuſtificati quemlibet illorum producat.

Ad duodecimum argumentum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quòd S. Th. 1. 2. q. 109. art. 9. in corp. duas rationes aſſignat, propter quas ille, qui iam ſequutus eſt gratiam iuſtificantem, indiget adhuc, quòd à Deo moueatur ad rectè agendum. *Primò quidem ratione generali propter hoc, quòd, ſicut ſupra dictum eſt, nulla res creata poteſt in quemcunque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ. Secundò ratione ſpeciali propter conditionem ſtatus humanæ naturæ, quæ quidem, licèt per gratiam ſanetur, quantùm ad mentem, remanet tamen in ea corruptio, & infectio, quantùm ad carnem, per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad Rom. 7. Remanet etiam, quædam ignorantiæ obſcuritas in intellectu ſecundùm quam, vt etiam dicitur Rom. 8. quid oremus ſicut oportet, neſcimus. Propter varios enim rerum euentus, & quia etiam nos ipſos non perfectè cognoſcimus, non poſſumus ad plenum ſcire quid nobis expediat ſecundùm illud Sap. 9. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ. Et ideo neceſſe eſt nobis, vt à Deo dirigamur, & protegamur qui omnia nouit, & omnia poteſt.* Et licèt Sancti Patres, & Concilia, dum contra Pelagium ſtatuerunt, eſſe neceſſarium ad rectè operandum ſpeciale adiutorium gratiæ, aſſignauerint multoties ſecundam rationem, ſæpe etiam aſſignauerunt primam, vt patet ex locis tum in hac diſputatione, tum in diſp. 18. & 23. inductis. Art. 2. eiuſdē quæſt.

Ad tertiumdecimum argumentum reſpondetur primò, quòd, ſi quid probaret contra noſtram doctrinam, etiam procederet contra auctores ſecundæ ſententiæ: ipſi enim admittunt, eſſe neceſſarium auxilium efficax præmouens liberum arbitrium, vt ab infidelitate ad fidem, & vt à ſtatu peccati ad Deum per pœnitentiam conuertatur: & tamen ipſi non negabunt, nec negant, dari verum auxilium ſufficiēs ad fidem, & ad pœnitentiam, etiam illis, qui non habent in ſe auxilium efficax, nec conuertuntur ad Deum per actum fidei, aut contritionis: ergo nullam ſpecialem difficultatem habet argumentum factum in ſententia, quæ aſſerit, auxilium efficax præmouens liberum arbitrium eſſe neceſſarium, etiam in homine iuſtificato ad ſingulos actus ſupernaturales, quæ non procedat in ſententia contraria. Reſpondetur ſecundò, quòd auxilium efficax non eſt neceſſarium, vt homo reuerà poſſit operari actus ſupernaturales, ſed vt de facto operetur. Vnde, etiamſi homo non recipiat auxilium efficax, quo piè operetur, adhuc ſaluatur in eo verum auxilium ſufficiēs, quo reuerà poſſit piè operari, ſi velit, vt diſp. 18. n. 20. explicatum eſt.

Vnum tamen argumentum reſtat diſſoluendum pro complemento huius, & præcedentis diſputationis, quo aliqui doctores probare nituntur, gratiam efficacem non prædeterminare liberum arbitrium ad conſenſum: nam efficacia eiuſdem auxilij, quāuis non dependeat ex libera cooperatione arbitrij cum gratia præueniente; pendet tamen ex quadam eius diſpoſitione negatiua, hoc eſt, ex non reſiſtentia: ergo auxilium efficax non prædeterminat verè efficienter liberum arbitrium ad conſenſum. Probatur conſequentia: quoniam auxilium prædeterminans nullam præſupponit in libero arbitrio diſpoſitionem etiam negatiuam, aut non reſiſtentiam, cùm ex ſe ſolo habeat ſuperare quamcunque reſiſtentiam, & facere, vt liberum arbitrium infallibiliter conſentiat. Antecedens autem videtur S. Thom. 3. cont. Gent. c. 159. vbi ait, eſſe *in poteſtate liberi arbitrij impedire diuinæ gratiæ receptionē, vel non impedire.* Et ex hoc infert, quòd *non immeritò in culpam imputatur ei, qui impedimentum præſtat gratiæ receptioni.*

Confirmatur: quia vix ſaluari poteſt arbitrij innata libertas comparatione actuum ſupernaturalium, niſi ex parte arbitrij ſupponatur ad efficaciam gratiæ præuenientis eiuſmodi negatiua diſpoſitio, ſeu non reſiſtentia, qua ſinat ſe à gratia efficaci præmoueri ad conſentiendum.

Digitized by Google

Hoc argumentum diſſoluendum eſt ex profeſſo diſp.105. vbi de efficacia doni perſeuerantiæ agendum eſt. Pro nunc dicimus, efficaciam auxilij non pendere ex prædicta diſpoſitione negatiua, ſeu non reſiſtentia arbitrij, nec eam præſupponere ex facultate naturæ. Eadem quippe inconuenientia, & forſitan maiora ſequerentur, ſi ſemel admittatur, efficaciam auxilij præuenientis gratiæ pendere ex prædicta diſpoſitione negatiua: quæ, vt ſuprà oſtendimus, ſequuntur ex eo, quòd aſſeratur, eandem efficaciam pendere ex poſitiua diſpoſitione, aut libera cooperatione arbitrij cum gratia excitante. Id quod diſp.104. allegata probandum erit.

DISPVTATIO XCII.

Vtrùm liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci poßit in ſenſu compoſito eidem auxilio diſſentire, & non conuerti.

I. QVIDAM dixerunt, quòd, ſtante in homine quocunque auxilio præuenientis gratiæ, ſecundùm omnem realem virtutem, & perfectionem, quam habet, vt venit à Deo; poſſit etiam in ſenſu compoſito diſſentire, & non conuerti. Probant hanc ſententiam:

Primò ex Conc. Trid. ſeſſ.6. de iuſtific. c.5. vbi dicitur, quòd homo liberè aſſentitur gratiæ excitanti, atque adiuuanti, ita vt *tangente Deo cor hominis per Spiritus S. illuminationē*, homo aliquid agat, *inſpirationem illam recipiens: quippe qui illam & abiicere poteſt.* Quibus verbis apertè videtur docere, hominem poſſe in ſenſu compoſito abiicere gratiam efficacem. Illa enim verba, *tangente Deo cor hominis*, & illa, *quippe qui illam & abiicere poteſt*, manifeſtè loquuntur de inſpiratione, qua actualiter homo tangitur, & mouetur: & hanc dicit poſſe hominem abiicere. Sentit ergo, quòd etiam ex ſuppoſitione eiuſdem motionis poſſit homo in ſenſu compoſito diſſentire, illam inſpirationem abiiciendo. Et in can.4. eiuſdem ſeſſ. definitur: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet; neq; poſſe diſſentire, ſi velit, ſed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque paſſiuè ſe habere, anathema ſit.* ergo, ſecundùm definitionem Concilij, poſtquam homo excitatus eſt, & motus à Deo, poteſt diſſentire: ergo in ſenſu compoſito, ſuppoſita videlicet motione efficaci, id poteſt.

Confirmatur hoc ex definitione Conc. Senonen. decreto fidei quintodecimo, vbi loquens de auxilio efficaci, quo homo trahitur à Deo, vt iuſtificetur, inquit: *Nec tale eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit*, vbi etiam videtur loqui in ſenſu compoſito, & ex ſuppoſitione talis auxilij: quod ex eo patet: nam poſtquam Concilium contra Pelag. docuit, voluntatem indigere gratiæ præuenientis auxilio, vt ſe conuertat in Deum, ſubdit contra Lutherum: *Neque tamen tanta gratiæ neceſſitas libero præiudicat arbitrio, cùm illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet, cui ſi quis aperuerit ianuam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo: nec denique tale ſit eiuſmodi trahentis Dei auxilium, cui reſiſti non poſſit.* Et vt id probet, adducit locum Matth.23. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos* A *ſub alis, & noluiſti?* Et quod dixit S. Stephanus Iudæis Act.7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis.* Sentit ergo Concilium, hominem motum auxilio efficaci diſſentire poſſe etiam in ſenſu compoſito eidem auxilio, & actualem diſſenſum ſimul componere cum tota entitate, & virtute intrinſeca eiuſdem auxilij.

II. Secundò, illa verba, *diſſentire, reſiſtere, abiicere*, quibus vtuntur Concilia, referuntur ad rem præſentem, id eſt, ad excitationem actu exiſtentem, cui homo poteſt diſſentire: non enim homo dicitur propriè diſſentire tentationi, qua realiter non tangitur: ergo diſſenſus, de quo Concilium determinat, quòd poſſit homo diſſentire motioni Dei, accipitur reſpectu motionis actu exiſtentis in homine: ergo B poteſt illi diſſentire in ſenſu compoſito.

Tertiò: nam dicere, quòd ante conſenſum noſtræ voluntatis ponatur in nobis tale auxilium, & tali auxilio poſito, non poſſint homines diſſentire, ſed neceſſariò operari ex ſuppoſitione talis auxilij; eſt dicere, quòd ex ſuppoſitione eiuſdem auxilij non operentur liberè, atque adeò, quòd non habeant vſum libertatis: ergo.

Confirmatur. Si Deus vellet ſua potentia abſoluta neceſſitate voluntatem ad aliquem actum, non alia ratione id faceret, niſi imprimendo illi talem motionem, qua poſita, voluntas non poſſet non operari talem actum: ergo, ſi poſita in homine motione efficaci, voluntas non poteſt diſſentire in ſenſu compoſito; ſequitur, quòd neceſſitetur ad con- C ſenſum: hac enim ratione beati neceſſitantur in patria ad amandum Deum, quia poſita viſione beatifica, non poſſunt non diligere Deum: ergo.

Quartò. Vt refert Albertus Pighius Campenſis, hoc fuit expreſſum dogma Caluini: aſſerebat enim, ſuppoſita motione efficaci hominem non poſſe diſſentire. Verba enim Caluini ſunt hæc: *Voluntatem noſtram mouet*, ſcilicet Deus, *non qualiter multis ſæculis traditum eſt, & creditum, vt noſtræ poſtea electionis ſit motioni eius obtemperare, aut refragari, ſed illam efficaciter afficiendo*: ergo ſententia, quæ aſſerit, non poſſe voluntatem diſſentire auxiliis efficacibus in ſenſu compoſito, coincidit, ſaltem in verbis, cum errore Caluini.

Quintò. Concilium aduersùs Lutheranos, & D Caluinianos duo definit: alterum eſt, quòd liberum arbitrium excitatum, & motum à Deo non ſe habeat merè paſſiuè, ſed liberè cooperetur motioni diuinæ: alterum verò eſt, quòd poſſit diſſentire, ſi velit; ſed primum planè intelligitur in ſenſu compoſito: ergo & ſecundum; aliàs eſſet æquiuocatio in verbis Concil. quæ habentur in eodem contextu, quod tamen nullatenus eſt admittendum, quia definitio illa eſſet valdè ambigua.

Confirmatur, quia Lutherani, & Caluiniani nunquam dixerūt, hominem non poſſe diſſentire diuinæ motioni efficaci in ſenſu diuiſo, id eſt, ſi auferatur motio Dei efficax: ſed loquuti ſunt in ſenſu compoſito, id eſt, ſuppoſita motione. Ridiculum enim eſſet dicere, eos ſenſiſſe, hominem non poſſe gratiæ efficaci diſſentire, ſi auferatur gratia efficax E à ſubiecto, ſed docuerunt, hominem non poſſe diſſentire gratiæ in ſenſu compoſito, ſuppoſito videlicet, quòd per eam gratiam moueatur à Deo: ergo Concil. definiens contra eoſdem hæreticos, intelligit, quòd poſſit homo diſſentire gratiæ efficaci, etiam in ſenſu compoſito.

III. Sextò. Concilium non potuit definire, hominem poſſe diſſentire gratiæ efficaci in ſenſu diuiſo: ergo ſentit, quòd poſſit illi diſſentire in ſenſu compoſito. Antecedens probatur: nam dicere, hominem poſſe diſſentire gratiæ efficaci, in ſenſu diuiſo, ſignificat,

hominem

Digitized by Google

hominem poſſe carere motione efficaci, qua ſi careat, diſſentiet. Sed hic ſenſus manifeſtam inuoluit implicationem: nam hoc ipſo, quòd aliquis vocatione careat, impoſſibile eſt, quòd illi diſſentiat poſitiuè, moraliter loquendo.

Confirmatur. Concilium non loquitur de potentia metaphyſica, & remota, ſed de potentia phyſica, & proxima, quæ poteſt moraliter reduci ad actum per libertatem hominis, etiam ſtante motione ipſa efficaci; aliàs non magis, neque in alio ſenſu eſſet vera hæc propoſitio: Homo poteſt diſſentire auxilio efficaci, quo tangitur: quam iſta: Homo cæcus poteſt videre: nam etiam in ſenſu diuiſo, hoc eſt, facta diuiſione, & ſeparatione cæcitatis ab homine, non implicat, illum videre.

Septimò. Actus, qui eſt neceſſarius ex ſuppoſitione aliqua antecedente conſenſum liberum noſtræ voluntatis, eſt neceſſarius abſolutè, & non liber, vt patet ex doctrina expreſſa S. Anſelm. lib. de concor. c.1. & lib.2. cur Deus homo, c.17. & 18. vbi diſtinguit duas ſuppoſitiones, vnam antecedentem noſtram voluntatem, alteram conſequentem; & inquit, illam tollere libertatem, quotieſcunque ex eius ſuppoſitione actus eius eſt neceſſarius, non autem ſecundam. Etenim homo liberè ſedet, quamuis ex ſuppoſitione, quòd ſedeat, neceſſarium ſit, ipſum ſedere: ergo cùm ſuppoſitio auxilij efficacis ſit ſuppoſitio antecedens omnino liberum influxum noſtræ voluntatis, vt aſſerit oppoſita ſententia, ſequitur, actum voluntatis, qui eſt neceſſarius ex ſuppoſitione talis auxilij, eſſe abſolutè neceſſarium, & non liberum.

IV.
Locis cit. diſp.25.n.4.

Contraria ſententia vera eſt, & de mente S. Tho. omniúmque doctorum, quos diſput.25. adduximus. Pro cuius explicatione ſupponendum primò ex S. Thoma, duplicem eſſe modalem propoſitionem: Prima eſt compoſita, quæ alio nomine appellatur modalis de dicto. Secunda eſt diuiſa, quæ ſolet dici modalis de re.

Propoſitio modalis eſt duplex.

Modalis compoſita eſt illa, in qua dictum ſubiicitur, & modus prædicatur, vt Prædeſtinatum damnari, eſt impoſſibile. Modalis autem diuiſa eſt illa, in qua modus interponitur dicto: vt, Sortem impoſſibile eſt currere. Similiter etiam eſt modalis diuiſa, quando modus ſe tenet ex parte verbi, vt: Homo albus poteſt eſſe niger. Hoc fundamentum communiter recipitur ab omnibus Dialecticis: illud docet Ferr. 1. contra Gentes, c.67. circa finem. Sotus lib.3. ſummularum, cap. de modalibus.

Secundò notandum eſt, quòd formæ importatæ in propoſitione modali per extrema dicti, aliquando ſignificant actum primum, ſeu potentiam; vt quando dicimus, riſibile eſſe flebile eſt poſſibile: aliquando important actum ſecundum; vt, ſi dicamus, ridentem flere eſt impoſſibile. Quando ergo extrema dicti ſignificant actum ſecundum, ad veritatem modalis compoſitæ de poſſibili ſufficit, vt requiratur, quòd vterque actus ſignificatus per extrema dicti, ſit ſimul compoſſibilis in eodem ſubiecto, pro eodem inſtanti. Etenim hæc propoſitio: Album eſſe nigrum eſt poſſibile; in ſenſu compoſito eſt falſa; quia albedo, & nigredo non poſſunt ſimul compati in eodem ſubiecto. Quando autem extrema ſignificant actum primum, ſufficit, & requiritur ad veritatem modalis compoſitæ de poſſibili, quòd ipſæ potentiæ ſint compoſſibiles in eodem ſubiecto. Vt in hac propoſitione: Riſibile eſſe flebile eſt poſſibile; ad eius veritatem ſufficit, & requiritur, quòd potentia ridendi, & potentia flendi poſſint eſſe ſimul in eodem ſubiecto: nec requiritur, quòd actus ridendi, & actus flendi ſimul ſint compoſſibiles in eodem.

Quando autem vnum extremum dicti importat actum primum, alterum verò extremum importat actum ſecundum; tunc ad veritatem modalis compoſitæ de poſſibili ſufficit, & requiritur, quòd ille actus primus, & actus ſecundus importati per extrema dicti, ſimul eſſe poſſint in eodem: hæc enim propoſitio. Riſibile eſſe album eſt poſſibile; ideo eſt vera, quia potentia ridendi, & albedo ſimul compatiuntur in eodem ſubiecto.

V.
Propoſitio modalis vera eſt neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis.

Tertiò nota, quòd propoſitio modalis, ſi vera eſt, eſt neceſſaria; & ſi eſt falſa, eſt impoſſibilis: ita docet Sotus vbi ſuprà, & S. Thomas locis diſput.7. num.7. allegatis. Ad veritatem autem modalis affirmatiuæ de poſſibili ſufficit, & requiritur, quòd eius de ineſſe, ſit poſſibilis. Verbi gratia, hæc eſt vera: Album currere eſt poſſibile, quia eius de ineſſe, id eſt, album currit, eſt poſſibilis. Ex quo infero, quòd ſenſus compoſitus propoſitionis modalis non eſt ille, quo vna forma ex importatis per dictum componitur cum ſubiecto, vt falſò arbitrantur auctores oppoſitæ ſententiæ, ſed quo duæ formæ importatæ per extremum dicti ſimul componuntur in eodem ſubiecto.

PRima ergo concluſio ſit: Quando Theologi, aut Dialectici dicunt, aliquid eſſe poſſibile in ſenſu compoſito, nihil aliud ſignificant, quàm modalem compoſitam, modificatam modo de poſſibili eſſe veram: ſimiliter etiam, quando dicunt, aliquid eſſe impoſſibile in ſenſu compoſito, ſignificant, modalem compoſitam de poſſibili eſſe falſam. Verbi gratia, quando dicitur; prædeſtinatum non poſſe damnari, in ſenſu compoſito, ſignificatur, quòd eſſe prædeſtinatum, & actualis damnatio non poſſunt ſimul eidem competere. Impoſſibile eſt enim, quòd aliquis ſimul ſit prædeſtinatus, & damnetur.

Impoſſibile in ſenſu compoſito quid dicatur.

Vnde in præſenti controuerſia, quando dicitur, hominem motum auxilio efficaci non poſſe diſſentire in ſenſu compoſito, nihil aliud ſignificatur, niſi quòd motio illa efficax, & actualis diſſenſus non ſint ſimul compoſſibiles in eodem homine; non autem eſt ſenſus, quòd motio efficax, & potentia ad diſſentiēdum ſint incompoſſibiles in eodem. Hæc concluſio ſic explicata eſt S. Thomæ 1. parte citata, & 1. contra Gentes, cap.67. & in primo, diſtinct.38. quæſt. vnica, art.5. ad 5. & Ferrar. vbi ſuprà. Et probatur ex dictis: nam ſenſus compoſitus eſt proprius modalis compoſitæ: ergo, vt hæc propoſitio verificetur: Motus auxilio efficaci poteſt diſſentire in ſenſu compoſito; oportet, quòd modalis compoſita ſit vera; ſed ad veritatem modalis compoſitæ requiritur neceſſariò, quòd extrema importata per dictum ſimul ſint compoſſibilia in eodem ſubiecto: ergo ad veritatem huius propoſitionis: Excitatus auxilio efficaci, poteſt diſſentire in ſenſu compoſito; requiritur, quòd motio illa efficax, & actualis diſſenſus poſſint eſſe ſimul in eodem: ſed impoſſibile eſt, quòd motio Dei efficax ad cōſentiendum, & actualis diſſenſus compatiantur ſimul in eodem: ergo. Minor probatur: nā alias motio Dei efficax non eſſet efficax. Et confirmatur eadem minor auctoritate expreſſa S. Thom. q.23. de verit. art.5. ad 5. cuius verba referam ſequenti concluſione.

VI.
Lib arb dū eſt ſub vno actu, retinet ſimul potentiam ad oppoſitum.

Secunda concluſio. Si compoſitio fiat vnius actus cum potentia ad oppoſitum, veriſſimè affirmatur, quòd, Motus à Deo auxilio efficaci ſimul retinet potentiam, qua poteſt diſſentire, ſi velit. Hæc concluſio colligitur apertè ex S. Th. q.23. de verit. art.5. ad 5. vbi ait, quòd, quamuis non eſſe effectus diuinæ voluntatis, non poſſit ſimul ſtare cum diuina voluntate; tamen potentia efficiendi effectum ſimul ſtat cum diuina volūtate: non enim ſunt iſta incompoſſibilia. Deus vult iſtum damnari, & iſte poteſt ſaluari: ſed hæc ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte damnatur. Et idem dicit aliis in locis,

Digitized by Google

locis,diſp.18.num.23.inductis. Proportionabiliter A nos dicimus, hæc eſſe ſimul compoſſibilia: Petrus mouetur à Deo auxilio efficaci,& Petrus poteſt diſſentire,ſi velit: hæc tamen duo ſunt incompoſſibilia:Petrus mouetur auxilio efficaci,& diſſentit.Probatur hoc.Auxilium efficax, & potentia ad diſſentiendum non opponuntur inter ſe; ſed ſolùm repugnant ad inuicem auxilium efficax ad conſentiendum, & actualis diſſenſus: ergo ſimul ſeſe compatiuntur in eodem ſubiecto auxilium efficax, & potentia ad diſſentiendum. Antecedens probatur: nam auxilium efficax mouet hominem, vt conuertatur liberè:ergò efficit,vt ita conuertatur infallibiliter,vt etiam poſſit,ſi velit,non conuerti:hoc enim eſt de ratione libertatis,quòd ſcilicet potentia, quæ fertur ad vnum oppoſitorum, retineat facultatem, B qua poſſit facere actum oppoſitum,ſi velit:eò quòd potentia libera ſe habet indifferenter ad vtrumlibet,vt patebit diſp.115.& 116.ergo auxilium efficax non opponitur potentiæ diſſentiendi, ſed ſimul compatitur cum illa. Confirmatur: nam ſedere, & poſſe ſtare non opponuntur inter ſe: etenim homo per hoc,quòd ſedet, non deſtruit in ſe aliquam potentiam realem, ſed ſolùm opponuntur ſedere, & ſtare ſimul.Item forma ligni, qua actuatur materia prima,non eſt incompoſſibilis cum potentia,quam habet eadem materia prima ad formam ignis, vel ad aliam formam ſubſtantialem; ſed ſolùm eſt incompoſſibilis cum alia forma in eadem materia; aliàs materia ligni non haberet appetitum alterius formæ,& ita lignum eſſet incorruptibile, & ſimili- C ter eſſet incorruptibile quodcunque aliud ens naturale, quod tamen Philoſophiæ, experientiæque repugnat: ergo ſimiliter motio Dei efficax, & potentia diſſentiendi non opponuntur: ergo poſſunt eſſe ſimul.

VII. Auxilio efficaci non poteſt lib. arb.reſiſtere in ſenſu cõpoſito.

Tertia concluſio.Si fiat compoſitio auxilij efficacis cum actuali diſſenſu, impoſſibile eſt in ſenſu compoſito, quòd motus à Deo auxilio efficaci ad conſentiendum, diſſentiat auxilio gratiæ, vel illud abiiciat.Hæc concluſio eſt S.Aug.& S.Thom. Nam S.Th.1.par.& q.23.citata de veritate, expreſsè affirmat, prædeſtinatum non poſſe damnari in ſenſu compoſito,quia ſcilicet repugnat, hæc duo eſſe ſimul vera,quòd aliquis ſit prædeſtinatus, & damnetur.Similiter & S.Aug.in Ench.ad Laur.c.95.expreſ- D ſè docet, eſſe impoſſibile, quòd Deus velit aliquid fieri;& tamen illud non fiat, humana reſiſtente, vel impediente voluntate. Verba Auguſt.ſunt: *Deus autem noſter in cœlo ſurſum, in cœlo, & in terra, omnia, quæcunque voluit, fecit: Quod vtique non eſt verum, ſi aliqua voluit,& non fecit: &, quod eſt indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit.* Et infra: *Neque enim veraciter ob aliud vocatur Omnipotens, niſi quia quidquid vult,poteſt;nec voluntate cuiuſpiam creaturæ voluntatis Omnipotentis impeditur effectus.* Ratione probatur: nam aliquid eſſe impoſſibile in ſenſu compoſito,nihil aliud eſt, quàm modalem compoſitam de poſſibili non eſſe veram, vt patet ex fundamentis poſitis, ſed hæc modalis compoſita non eſt vera, nem- E pe,Motum à Deo auxilio efficaci diſſentire eſt poſſibile:ergo. Minor probatur:nam ad veritatem modalis compoſitæ de poſſibili ſufficit, & requiritur, vt eius de ineſſe ſit poſſibilis: ſed propoſitio de ineſſe prædictæ modalis non eſt poſsibilis, ſcilicet motus auxilio efficaci diſſentit:habet enim eandem impoſsibilitatem, quam iſta:Prædeſtinatus damnatur:ergo.

Solutio. Reſpondent ad hoc, quòd, quamuis auxilium efficax, inquantùm efficax, & actualis diſſenſus non compatiantur ſimul in eodem;tamen auxilium efficax conſideratum in ſua entitate,& ſecundùm ſuam virtutem intrinſecam, quam habet, & actualis diſſenſus ſimul compatiuntur in eodem. Arbitrantur enim, nullum auxilium diuinæ gratiæ eſſe efficax ab intrinſeco, & antecedenter ad noſtrum liberum conſenſum.

Cõfutatio. Sed hæc ſolutio iam impugnata eſt diſput.18.& 23.& 91. vbi oſtenſum eſt, auxilium efficax habere aliquam realem virtutem, ſecundùm quòd eſt inſtrumentum Dei volentis hominem ad ſe conuertere: quam tamen non habet auxilium,quod eſt tantùm ſufficiens.

Quarta Concluſio.Quando Concilium Tridentinum,& Senonen.determinant, hominem excitatum, & motum à Deo poſſe diſſentire, ſi velit,loquuntur in ſenſu diuiſo, ſi ſermo ſit de auxilio efficaci. Itaque iuxta determinationem Concilij, cuicunque auxilio præuenientis gratiæ poteſt homo, abſolutè loquendo,diſſentire,ſi velit:non tamen eſt neceſſe, quòd cuicunque auxilio præuenientis gratiæ poſſit homo diſſentire in ſenſu compoſito.

VIII. Con. Trid. cùm definit, hominem poſſe diſſentire auxilio gratiæ, loquitur etiam de auxilio efficaci.

Pro expoſitione huius concluſionis notandum, quòd aliqui Theologi dicunt, Conc.Trid. loqui de auxilio ſufficienti, non de efficaci: mihi tamen videtur dicendum cum aliis,quòd loquitur etiam de efficaci.Loquitur enim de auxilio, quod homo habet in inſtanti iuſtificationis, quod conſtat eſſe auxilium efficax.Eſt tamen differentia:nam ſi ſermo ſit de auxilio ſufficienti,homo excitatus tali auxilio, poteſt illi diſſentire, etiam in ſenſu compoſito: nam diſſenſus actualis,& auxilium ſufficiens ſimul compatiuntur in eodem. Si autem loquamur de auxilio efficaci, liberum arbitrium motum tali auxilio poteſt diſſentire abſolutè,& in ſenſu diuiſo,non autem in ſenſu compoſito: & iuxta hanc doctrinam loquuntur Concilia.Probatur primò:nam dictæ propoſitiones Conciliorum non ſunt modales compoſitæ, nec habent formam modalis compoſitæ, ſed diuiſæ: ergo faciunt ſenſum diuiſum. Antecedens probatur:nam, vt ſuprà diximus ex S. Thom. tunc modalis eſt compoſita,quando ſubiicitur dictum,& prædicatur modus, vt in hac propoſitione: Album eſſe nigrum,eſt poſſibile. Sed in prædictis propoſitionibus non ſubiicitur dictum, quoniam modus interponitur inter partes dicti, ſicut fit in modali diuiſa:Cõcil.enim ait, liberum arbitrium motum à Deo, & excitatum poſſe diſſentire,ſi velit: vbi modus ponitur inter extrema dicti: ergo loquitur in ſenſu diuiſo. Secundò probatur: nam hæc propoſitio:Album poteſt eſſe nigrum:Prædeſtinatus poteſt damnari, vt iacet; non eſt modalis compoſita, nec facit ſenſum compoſitum:aliàs eſſet falſa; quod eſt contra S.Th. locis ſuprà citatis: ergo ſimiliter iſta: Motus à Deo auxilio efficaci poteſt diſſentire; non eſt modalis compoſita; nec facit ſenſum compoſitum,ſed diuiſum.Tertiò idem probatur ex intentione Conciliorum: nam in illis locis intendunt damnare hæreſim Lutheranorum aſſerentium, per prouidentiam diuinam, & per gratiam efficacem deſtrui libertatem arbitrij; ſed ad hoc damnandum ſufficiebat definire,quòd in inſtanti,in quo liberum arbitrium mouetur à Deo efficaciter, manet in eo libera,& expedita facultas, qua poteſt non operari, ſi velit:hoc enim ſufficit ad libertatem,quantùm ad exercitium actus:ergo non fuit mens Conciliorum definire,motum à Deo auxilio efficaci poſſe diſſentire in ſenſu compoſito.Confirmatur:nam,vt ſuprà dicebamus,impoſſibile eſt in ſenſu compoſito,quòd motus à Deo auxilio efficaci diſſentiat:hæc enim eſt impoſſibilis: Motus auxilio efficaci diſſentit: ergo definitio Concilij Tridentini intelligi non poteſt in ſenſu compoſito. Quod etiam colligitur ex verbis Concilij: nam inquit,quòd liberum arbitrium excitatum, & motum à Deo, auxilio videlicet efficaci,

aliquid

Digitized by Google

A aliquid operatur, aſſentiendo Deo vocanti, licèt poſſit diſſentire,ſi velit. In quo & efficaciam gratiæ, & libertatem deſignauit arbitrij. Efficaciam quidem gratiæ: nam virtute illius homo ſemper conſentit, quia gratia ipſa efficax facit ipſum conſentire. Libertatem autem arbitrij: nam, licèt nunquam ſtet diſſenſus cum gratia efficaci, cum eadem tamen gratia ſimul ſtat vera,& expedita facultas,qua poſſit diſſentire, ſi velit, in quo conſiſtit vera libertas arbitrij,vt diſp.115.& 116.patebit.

IX. *Neceſſitas ex ſuppoſitione non tollit, nec minuit libertatem.*

Quinta concluſio. Neceſſitas ex ſuppoſitione decreti diuini abſoluti, & efficacis, vel neceſſitas ex ſuppoſitione auxilij efficacis præoperantis gratiæ nec tollit,nec minuit libertatem arbitrij, quantùm ad exercitium actus,ſed eam potiùs perficit, & corroborat. Et idem dicendum eſt de neceſſitate conditionata,conſequentiæ,& infallibilitatis;& de neceſſitate in ſenſu compoſito. B Hæc concl. eſt S.Tho. qui ſub terminis formalibus fatetur, libertatem arbitrij ſtare ſimul cum neceſſitate ex ſuppoſitione conditionata, cum neceſſitate conſequentiæ,& infallibilitatis. Id,quod etiam docet S.Auguſtinus, & communiter Doctores,vt diſput.25.oſtenſum eſt ex profeſſo. Præterea probatur. Quoniam etiam auctores oppoſitæ ſententiæ, cùm premuntur argumentis,admittunt neceſſitatem ex ſuppoſitione alicuius antecedentis. Et cùm obiicitur, quòd tolleretur libertas, reſpondent per illam diſtinctionem, de neceſſario in ſenſu compoſito,vel diuiſo. Explicantes enim libertatem Chriſti Domini in adimpletione præceptorum, dicunt, & bene, quòd Chriſtus Dominus liberè adimplebat præcepta;quamuis ex ſup- C poſitione præcepti non potuerit non adimplere in ſenſu compoſito. Et loquentes de confirmatione B.Virginis, inquiunt, quòd liberè operabatur bona opera, quamuis ex ſuppoſitione gratiæ confirmantis,non potuerit,in ſenſu compoſito, non bene potuerit, inſtante præcepto, aut peccare. Si ergo ipſi hac diſtinctione vtuntur ad ſoluendum argumenta, quæ illis obiiciuntur contra libertatem arbitrij, & dicunt, eam optimè cohærere cum neceſsitate ex ſuppoſitione gratiæ confirmantis; licebit etiam nobis eadem diſtinctione vti, & ſaluare arbitrij libertatem cum neceſsitate ex ſuppoſitione præoperantis gratiæ efficacis. Præterea probatur ratione: nam in ſacris literis habentur quamplurima, quæ concordari non poſſunt,niſi per communem diſtinctio- D nem de ſenſu compoſito,& diuiſo. Dicit enim Ioan. *Qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed nec peccare poteſt*, quod ab omnibus intelligitur in ſenſu compoſito, quia videlicet non ſtant ſimul hæc duo, quòd quis habeat gratiam habitualem, quæ eſt ſemen gloriæ, & peccat mortaliter. Vnde idem S. Ioann. ſubdit: *Quia ſemen Dei manet in illo*, quaſi dicat, quia non poſſunt eſſe ſimul ſemen Dei, & peccatum mortale. Denique probatur, oſtendendo implicationem ſententiæ oppoſitæ,cuius dicta non conſonant inter ſe. Etenim ex vna parte contendit neceſsitatẽ ex ſuppoſitione alicuius antecedentis,quod non eſt in facultate noſtra, ſed à ſolo Deo producitur effectiuè, tollere libertatem arbitrij:& ex alia parte conſimilem neceſsitatem admittit. Docet enim,ex ſuppoſi- E tione gratiæ congruæ præcognitæ à Deo,per ſcientiam mediam, quòd talis gratia ſit habitura effectum, neceſſariò conuerti hominem neceſsitate conſequentiæ,& infallibilitatis. Tunc eſt argumentum. In eorum ſententia, illa gratia congrua antecedit noſtrum conſenſum, & talis gratia effectiuè producitur à ſolo Deo: non enim eſt in facultate noſtri arbitrij, quòd Deus det nobis illam gratiam, tali tempore,vel tali,ſed ipſe Deus pro ſua mera libertate eam tribuit,quibus vult,& quando vult: ergo in eorum ſententia tollitur libertas per gratiam illam congruam,vel ſi non tollitur,etiam nõ tollitur per gratiam efficacem, quam nos ſtatuimus, quamuis ex ſuppoſitione illius non poſsit homo non conuerti in ſenſu compoſito,vt explicatum eſt. Hæc doctrina ampliùs patebit ex ſolutionibus argumentorum.

X. AD primum argumentum reſpondetur. Concilium quidem loqui de homine actu excitato, & moto per gratiam efficacem, & de illo determinare, quòd poſsit diſſentire, ſi velit: ſed ex hoc non concluditur, Concilium loqui in ſenſu compoſito. Ad impugnationem reſpondetur ex dictis, quòd ſenſus compoſitus illius propoſitionis non eſt ille, quo auxilium efficax componitur, & coniungitur cum ſubiecto, videlicet cum libero arbitrio,vt argumentum intendit: ſed quo auxilium efficax, & actualis diſſenſus ſimul coniunguntur in eodem ſubiecto. Et eodem modo reſpondetur ad confirmationem ex Concilio Senonenſi, de quo in diſputationibus ſequentibus latiùs erit agendum.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd actu diſſentire motioni Dei, & actu abiicere illam, dicit quidem reſpectum ad motionem, & inſpirationem præſentem,qua liberum arbitrium actu tangitur,& mouetur à Deo;& de illa dicimus nos,quòd poſsit homo diſſentire illi, ſi velit: ſed nunquam diſſentiet, vt conſtat ex dictis,ſicut homo albus poteſt eſſe niger, ſed tamen quamdiu eſt albus, nunquam erit niger. Secundò reſpondetur,quòd quamuis actualiter diſſentire dicat relationem ad motionem præſentem, tamen poſſe diſſentire non dicit ſolùm relationem ad motionem præſentem,ſed ad præſentem,vel poſſibilem;quia verbum,poteſt,ampliat ante ſe,& poſt ſe omnes terminos ad poſsibilia. Vnde non ſolùm poteſt liberum arbitrium diſſentire motioni Dei, qua actu tangitur,ſed etiam illi,qua tangi poteſt, & moueri: actualis tamen diſſenſus hominis ſemper eſt reſpectu motionis,qua actu excitatur.

Ad tertium reſpondetur, quòd etiam poſito auxilio efficaci in voluntate, componitur cum illo potentia ad diſſentiẽdum,quamuis nulla ſit potẽtia ad coniungendum actualem diſſenſum cum auxilio efficaci:nam,vt dictum eſt,auxilium efficax non opponitur potentiæ diſſentiendi, ſed actuali diſſenſui: aliud eſt enim poſſe diſſentire, aliud verò actu diſſentire. Vnde per tale auxilium non læditur in aliquo,neq; impeditur vſus actualis noſtræ libertatis. XI.

Deus qualiter poſſit neceſſitare voluntatẽ ad aliquem actum.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, ſi Deus vellet neceſsitare voluntatem ad aliquem actum,ita vt in exercitio non eſſet liber ea libertate, quæ requiritur ad meritum,vel demeritum,poſſet id facere imprimendo voluntati talem qualitatem,ſeu motionem præuiam, vt per illam naturaliter, ſiue ad modum naturæ, determinaretur ad vnum, medio iudicio,naturaliter determinato ad vnum, quo videlicet intellectus iudicaret, bonum, propoſitum voluntati, habere neceſſariam connexionem cum bono in communi,ad quod naturaliter eſt determinata voluntas. Et iſto modo neceſsitatur voluntas in patria ad diligẽdum Deum. Cuius ratio eſt, quia per viſionem beatificam expletur tota capacitas creaturæ intellectualis, & aufertur, reſpectu illius obiecti,indifferentia iudicij, in quo fundatur libertas voluntatis:intellectus enim non poteſt in patria proponere voluntati,vt bonum,ceſſationem ab actu dilectionis beatificæ. Vnde reſpectu talis actus neceſsitatur volũtas fœliciſsima quadam neceſsitate. Hæc autem ratio non procedit de auxilio efficaci, reſpectu piæ operationis, quæ habetur in via: nam per tale auxilium non aufertur poteſtas, qua intellectus poteſt proponere volũtati,vt bonum, ceſſare ab illo

Digitized by Google

ab illo actu, nec etiam à voluntate aufertur facultas, qua poteſt non operari, ſi velit. Sed contra hoc vrget argumentum: nam etiam dilectio beatifica ſolùm eſt neceſſaria ex ſuppoſitione luminis gloriæ: etenim, ſi auferatur lumen gloriæ, nulla remanebit neceſſitas diligendi Deum: ergo eadem prorſus neceſſitate eſt neceſſaria dilectio beatifica, ſicut in via eſt neceſſarius actus charitatis. Reſpondetur ex dictis diſp. 22. n. 43. quòd, quamuis amor beatificus ſit neceſſarius, ſuppoſito lumine gloriæ, & ſtatu beatifico; nihilominùs eſt neceſſarius ſimpliciter, & non neceſſitate dūtaxat ſuppoſitionis. Et ratio eſt, quoniam in illo ſtatu manet expleta tota capacitas intellectualis naturæ. Vnde non ſolùm non habebit actum contrarium viſioni, aut dilectioni beatificæ, ſed nec etiam poterit illum habere: ſicut materia cœli non ſolùm non habebit aliam formam ab ea, quam actu habet, ſed neque poteſt illam habere; quia per formam, quam habet, expletur tota capacitas illius. Hæc autem ratio non procedit de actu charitatis, qui habetur in via. Vnde dilectio beatifica eſt neceſſaria abſolutè, & non libera libertate ſufficienti ad meritum. Conuerſio autem peccatoris eſt ſimpliciter libera, quamuis ſecundùm quid, ſit neceſſaria neceſſitate ſuppoſitionis, vt diſput. 22. 23. & 25. explicatum eſt.

Obiectio. *Solutio.* XII. *Amor beatificus eſt ſimpliciter actus neceſſarius, & non liber.*

XIII. *Pelagius, & Caluinus eodem argumento conuicti in contrarios errores inciderunt.*

Ad quartum reſpondetur, quòd Pelagius, & Caluinus, & Lutherus eadem via, atque eodem argumento conuicti in contrarios errores inciderunt; exiſtimantes enim, hanc conſequētiam eſſe euidentem: Datur gratia efficax præueniens, per quam Deus facit nos facere: ergo per illam tollitur libertas noſtri arbitrij: vnus illorum, videlicet Lutherus cum ſequacibus concedendo gratiam efficacem, impiè aſſeruit, per illam deſtrui libertatem arbitrij, atque adeò liberum arbitrium eſſe in homine rem de ſolo titulo. Alter verò, hoc eſt, Pelagius cum Semipelagianis argumentati ſunt ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis: Eſt in homine liberum arbitrium: ergo non eſt admittenda gratia efficax præueniens, per quam Deus facit, vt faciamus. Vnde concedentes liberum arbitrium, impiè dixerunt, gratiam eſſe rem de ſolo titulo, negantes adiutorium gratiæ efficacis præuenientis. Verum eſt, fuiſſe differentiam inter Lutherum, & Caluinū, quòd Lutherus aſſeruerit, liberum arbitrium merè paſſiuè ſe habere, recipiendo dumtaxat opera tam bona, quàm mala, quæ dicebat fieri à ſolo Deo in nobis, vt patet ex definitione Conc. Trid. facta contra illum, ſeſſ. 6. c. 5. & can. 4. Caluinus autem, vt ſuprà aduertimus, moderatus, vtcunque errorem Lutheri aſſeruit, hominem actiuè concurrere ad ſuum actum, non tamen liberè, ſed ſpontaneè, quia non contradicebat, ſicut equus, & mulus, cùm ducitur à ſeſſore, & non recalcitrat. Nos autem aſſerimus, conſequentiam illam eſſe peſſimā, atque adeò optimè componi, & ſaluari libertatem arbitrij cum efficacia præoperantis gratiæ. Neque errauit Caluinus, quia dixit, Deum per gratiam efficacem operari in nobis velle: id enim docet Apoſtolus; ſed quoniam aſſeruit, ita operari Deum in nobis velle, vt liberum arbitrium non producat liberè ipſum velle. Nos autem dicimus, quòd Deus operetur in nobis velle, & nos liberè cooperemur Deo, producendo ipſum velle, virtute motionis efficacis.

Diſp. 3. n. 9.

XIV. Ad quintum reſpondetur, quòd ſenſus compoſitus, vel diuiſus eſt proprius modalis compoſitæ, vel diuiſæ: illa autem propoſitio: Liberum arbitr. excitatum, & motum à Deo, non ſe habet merè paſſiuè, ſed liberè cooperatur; non eſt modalis propoſitio, ſed ſimplex, quæ in communi modo loquendi ſemper accipitur eodem modo; altera verò propoſitio,

A nempè: Liber. arb. motum à Deo poteſt diſſentire, ſi velit; verè eſt modalis, & cùm habeat formā modalis diuiſæ, facit ſenſū diuiſum, vt ſuprà oſtenſum eſt.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd Lutherani, & Caluiniani arbitrati ſunt cum auxilio efficaci non poſſe eſſe ſimul potentiam ad oppoſitum actum: nec facultatem, qua homo poſſit diſſentire, ſi velit: nos autem aſſerimus, quòd cum auxilio efficaci ſtat ſimul potentia ad oppoſitum actum, ſcilicet ad diſſenſum. Hoc docet expreſsè S. Aug. tum in locis citatis, tum etiam lib. de dono perſeu. c. 6. vbi ait: *Quomodo poteſt amitti, per quod fit, vt non amittatur, etiam quòd poſſit amitti?* Et loquebatur de dono perſeuerantiæ. Proportionabiliter dicimus nos, quòd diſſenſus actualis non ſtat ſimul cū auxilio efficaci: nā ipſum auxilium efficit, quòd homo nō diſſentiat, B etiam ſi per liberum arbitr. poſſit diſſentire, ſi velit.

Ad ſextum argumentum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quòd hæc propoſitio: Petrus motus auxilio efficaci poteſt diſſentire; accepta in ſenſu diuiſo, habet legitimum, & planum ſenſum: verificatur enim ſic: Petrus mouetur, vel poteſt moueri à Deo auxilio efficaci, & Petrus poteſt diſſentire, ſi velit. Vtraque enim propoſitio eſt veriſſima, quemadmodum hæc propoſitio: Petrus albus poteſt eſſe niger; in ſenſu diuiſo accepta verificatur ſic: Petrus eſt, vel poteſt eſſe albus, & Petrus eſt, vel poteſt eſſe niger: ergo Petrus albus poteſt eſſe niger. Ratio huius eſt, quoniam verbum, *poteſt*, ampliat ante ſe, & poſt ſe ad poſſibilia.

Con. Trid. circa gratiā efficacem expēditur.

C Et, ſi fiat argumentum: quoniam illa propoſitio: Petrus poteſt diſſentire auxilio efficaci, eſt falſa: quia ſua de ineſſe, per quam immediatè regulatur, eſt impoſſibilis, videlicet iſta: Petrus diſſentit auxilio efficaci: nam, vt dictum eſt, implicat, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd videlicet auxilium efficax ſit in Petro, & Petrus diſſentiat. XV.

Reſpondetur, illam propoſitionem eſſe veram, & ad impugnationem dicimus, quòd, vt verificetur illa propoſitio, non requiritur, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd auxilium efficax ſit in Petro, & Petrus diſſentiat. Etenim, cùm dicimus: Petrus diſſentit auxilio efficaci; non eſt ſenſus, quòd diſſentiat auxilio efficaci, quod actualiter eſt in Petro: ſed quòd apponat D impedimentum efficaci auxilio, quod ſibi offertur à Deo, cùm mouetur per gratiam ſufficientem: quemadmodum ſupremus gradus albedinis præſtat impedimentum cuicunque gradui nigredinis, nō quidem exiſtenti in ſubiecto, ſimul cum ſumma albedine; quia nullus gradus nigredinis eſt compoſſibilis cum albedine in ſummo: ſed qui exiſteret, niſi impediretur per ſummam albedinem. Sed vrget adhuc argumentum, quia lib. arb. non ſolùm poteſt reſiſtere, aut diſſentire auxilio efficaci ſibi oblato, ſed etiā auxilio efficaci, quod in ſe recipit: ergo propoſitio illa de ineſſe erit poſſibilis: Liberū arbit. reſiſtit, vel diſſentit auxilio efficaci, quo actu mouetur, ac per conſequens, auxilium efficax, & actualis diſſenſus poterunt componi, ſeu ſimul poni in eodem ſubie- E ctō. Reſpondetur, quòd illa propoſitio: Liberū arb. poteſt diſſentire auxilio efficaci, quo actualiter mouetur à Deo, eſt quidem vera, abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo, non autem in ſenſu compoſito. Sed non debet, nec poteſt regulari, aut probari per propoſitionem de ineſſe, propter connotationem virtualem, ſeu modum, qui ſe tenet ex parte prædicati, & æquiualenter reducitur ad connotationem ex parte ſubiecti, ratione cuius ſi reduceretur ad propoſitionem, de ineſſe, faceret ſenſum compoſitum, & haberet eundem ſenſum, quem facit propoſitio de ineſſe modalis compoſitæ. Vnde prædicta propoſitio non aliter debet regulari, aut probari, quàm per

Obiectio. *Solutio.*

Digitized by Google

per ſimplicem conuenientiam extremorum. Quia A ergo poſſe diſſentire auxilio efficaci competit libero arbitrio, moto eodem auxilio ad operandum, ideo illa propoſitio eſt vera in ſenſu diuiſo.

Ad confirmationem, fatemur, Concilium loqui de potentia phyſica, quæ poteſt reduci in actum, abſolutè loquendo: ſed tamen illa potentia nunquam reducetur in actum, ſtante in homine auxilio efficaci, quia ipſum auxilium facit, quòd illa potentia non reducatur in actum eidem auxilio repugnantem. Sicut potentia, quam habet materia ligni ad formam ignis, phyſica eſt, & realis, ſed nunquam reduceretur in actum, perſeuerante in eadem materia forma ligni: aliàs eadem materia ſimul actuaretur duabus formis ſubſtantialibus, ſcilicet forma ligni, & forma ignis: & ita haberet duplex eſſe ſubſtan- B tiale, quod eſt impoſſibile.

Ad vltimum argumentum iam patet ex dictis diſputatione 25. qualiter poſſit eſſe ſimul libertas noſtri arbitrij cum neceſſitate ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, vel auxilij efficacis. Et ad impugnationem iam diſputatione 22. numer. 40. reſponſum eſt, vbi luce clariùs oſtendimus, Anſelmum non aduerſari, ſed potiùs fauere noſtræ ſententiæ, & legitimum ſenſum illius in verbis inductis explicuimus.

DISPVTATIO XCIII.

Vtrùm Liberum Arbitrium creatum poſſit reſiſtere auxilio efficaci, propriè loquendo de reſiſtentia. C

I. CVM in ſuperioribus explicatum ſit, in quo ſenſu poſſit liberum arbitrium diſſentire Deo vocanti, & mouenti: & præuenientem gratiam abiicere; reliquum eſt, vt explicemus, Vtrùm, propriè loquendo, poſſit auxilio efficaci reſiſtere, an verò, ſicut non poteſt Deo reſiſtere, ac voluntati eius conſequenti iuxta ea, quæ diſp 31. & 32. dicta ſunt, ita etiam auxilio efficaci reſiſtere non valeat.

Auctores, qui negãt, Deum ſuo auxilio efficaci efficere actiuè propriè, vt liberum hominis arbit. piè D cooperetur; docent conſequenter, quòd, quamuis creata volũtas non poſſit reſiſtere Deo, aut eius voluntati beneplaciti; nihilominùs verè poteſt reſiſtere cuicunque motioni creatæ, & cuicunque auxilio, quantumuis efficaci. Probari poteſt hæc ſententia

Primò nam in Concilio Trid. expreſsè definitur, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum (& loquitur etiam de arbitrio moto auxilio efficaci) poſſe diſſentire eidem auxilio: diſſentire autem idem eſt, quod reſiſtere: non enim reſiſtit arbitrium auxilio, niſi diſſentiendo, & non operando actum, ad quem mouetur, aut etiam operando E actum oppoſitum. Et in Concil. Senon. decr fidei 15. definitur: *Nec tale eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit*: ergo.

Secundò arguitur auctoritate S. Thom quodl. 1. art. 7. ad 2. vbi ait, quòd *Deus mouet omnia ſecundùm modum eorum, & ideo diuina motio à quibuſdam participatur cum neceſſitate, à natura autem rationali cum libertate, propter hoc, quòd virtus rationalis ſe habet ad oppoſita: & ideo ſic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quòd tamen poteſt huic motioni reſiſtere.* Quibus verbis S. Thomas ex eo probat, voluntatem hominis moueri à Deo liberè, quia motioni eius poteſt reſiſtere. Sentit ergo, voluntatem hominis reſiſtere poſſe motioni efficaci: aliàs enim non moueretur ab ea liberè.

Tertiò. Cauſa, quæ habet æqualem, vel maiorem virtutem, poteſt reſiſtere alteri habenti minorem virtutem, vel actiuitatem, ſed liberum arbitr. habet maiorem virtutem quacunque motione, vel entitate in eo recepta: nam talis motio eſt inferior arbitrio, & ſubiacet, quatùm ad vſum, poteſtati eiuſdem arbitrij, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cùm volumus: ergo poteſt cuicunque motioni Dei, quantumuis efficaci reſiſtere.

Ad hanc quæſtionem ſub diſtinctione reſpondent Doctores, qui ſentiunt ex mente S. Aug. & S. Thom. Deum ſua gratia efficaci, non ſolùm moraliter, ſed etiam propriè efficere, vt liberum arbitrium cooperetur, & conſentiat Deo vocanti, & excitanti; quorum ſententiam veram eſſe reputo, & ſacris Scripturis, & Conciliis valde conformem. Ad cuius euidentiam obſeruandum eſt, quod auxilium efficax poteſt dupliciter conſiderari. Primò, ſecũdùm ſuam entitatem præciſè, quatenus videlicet eſt quædam realis motio, ſeu entitas creata in intellectu, & voluntate recepta. Et ſecundùm iſtam rationem, nulla eſt controuerſia inter auctores vtriuſque ſententiæ, cùm omnes fateantur, liberum arbitrium reſiſtere poſſe auxilio efficaci, ſi ſecundùm ſuam entitatem præciſè conſideretur. Alio modo poteſt conſiderari ſecundùm omnem realem virtutem, quam habet, vt venit à Deo, & vt eſt inſtrumentum voluntatis Dei, volentis efficaciter hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere. Et ſecundùm iſtam rationem dicendum eſt, liberum arbitrium creatum reſiſtere non poſſe auxilio efficaci, propriè loquendo de reſiſtentia, ſicut non poteſt reſiſtere Deo, aut eius voluntati. Probatur hoc omnibus locis Scripturæ, teſtimoniis SS. Patrum, & rationibus Theologicis, quibus diſp. 31. & 32 oſtenſum eſt, liberum arbitrium Deo reſiſtere non poſſe, aut voluntati eius efficaci. Idem enim probant de auxilio efficaci arbitrio creato inhærente, ſecundùm quòd eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ, quæ per illud auxilium operatur quæcunque vult: & poſſumus formare argumentum in hunc modum: Auxilium efficax, vt eſt inſtrumẽtum voluntatis diuinæ, cõtinet intentionaliter virtutem Dei: nam virtus principalis agentis eſt in inſtrumento, ſecundum quendam modum incompletum, vt q. 3. de potentia, art. 7. ad 7. & in 4. ſent. d. 1. q. art. 4. q. 1. c. docet S. Thom. ſed liberum arbitrium creatum non poteſt Deo reſiſtere, aut eius voluntati abſolutæ, vt diſp. 31. & 32. oſtenſum eſt: ergo nec motioni efficaci; vt eſt inſtrumentum Dei, volentis hominem ad ſe conuertere. Probatur conſequentia: nam reſiſtere inſtrumento, inquantùm actu mouetur à principali agente, eſt reſiſtere virtuti principalis agentis, cùm omne inſtrumentum operetur in virtute agentis principalis, neque habeat, inquãtùm inſtrumentum, aliam actionem, niſi ipſam actionem principalis agentis, quod per inſtrumentum operatur, & in eo limitat ſuam virtutem ad cauſandum per tale inſtrumẽtum ipſum effectum; & non aliter.

II. *Auxilium efficax poteſt dupliciter conſiderari, ſcilicet ſecũdum ſuam entitatem, & vt eſt inſtrumentũ diuinæ voluntatis.*

Auxilio efficaci, vt eſt inſtrumentũ diuinæ voluntatis, nullus poteſt reſiſtere.

Confirmatur: nam S. Th. 1. 2. q. 112. art. 3. in corp. ex eo, quòd intentio Dei, quæ eſt in motione eius, vel auxilio efficaci, deficere non poteſt: concludit, quòd, *ſi ex intentione Dei mouentis eſt, quòd homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur, ſecundùm illud Ioann. 6. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Et idem probat 2. 2. q. 24. art. 11. in corp. loquens de actu charitatis: ergo ſicut liberum arbitrium creatum, reſiſtere non valet intentioni voluntatis diuinæ: ita etiam non pote-

tit reſiſtere auxilio efficaci,inquantùm continet intentionaliter, & ſecundùm modum quendam incompletum virtutem eiuſdem intentionis diuinæ.

Confirmatur auctoritate S.Hieron.qui explicans illud ad Epheſios 1. *Prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius, qui vniuerſa operatur, ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ*, inquit: *Prædeſtinatio, & propoſitum ſimul poſita ſunt iuxta quæ operatur omnia Deus, ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ, quo vniuerſa, quæ facit, conſilio facit, & voluntate, quòd ſcilicet & ratione plena ſint, & poteſtate facientis. Nam homines pleraque volumus facere conſilio, ſed nequaquam voluntatem ſequitur effectus. Illi autem nullus reſiſtere poteſt, quin omnia, quæ voluerit faciat.*

III. *Reſiſtere, & diſſentire poſſe auxilio gratiæ differunt inter ſe.*

AD primum argumentum ex Conc.Trid.& Senonen.iam in diſputatione præcedenti,& aliàs ſufficienter, vt arbitror, reſponſum eſt. Nunc autem dicimus, Conc. Trid. quod formaliùs de gratia, & libero arbitrio loquutum eſt, nunquam vſum fuiſſe verbo illo, *reſiſtere* ſed verbo, *diſſentire*, & *abiicere*, vt inſinuaret, non eſſe idem formaliter, reſiſtere, ſeu poſſe reſiſtere auxilio efficaci,& poſſe diſſentire,ſeu abiicere gratiam vocationis, niſi verbum, *reſiſtere*, in generali quadam ſignificatione accipiatur, vt ſignificat idem, quod *diſſentire*. Etenim, ſi ſtrictè verba hæc, *diſſentire*, & *reſiſtere* accipiantur; differunt in hoc, quòd *poſſe diſſentire*, conuenit intrinſecè potentiæ liberè conſentienti, eò quòd facultas ad oppoſita, ſcilicet ad operandum,& non operandum, eſt de intrinſeca ratione potentiæ liberæ, vt patebit infrà. Vnde eo ipſo quòd Deus decreuit, & ordinauit, vt liberum arbitrium liberè conſentiat Deo excitanti, & vocanti, conſequenter ordinauit, vt ita conſentiat, quòd poſſit diſſentire, ſi velit; ac per conſequens ex hoc, quòd liberum arbitrium poſſit diſſentire Deo mouenti, non ſequitur, quòd poſſit Deo reſiſtere, aut eius voluntati efficaci; ſed potiùs infertur, quòd exequatur diuinam voluntatem, ſecundùm modum, quem eidem arbitrio creato conſtituit, vt explicat S.Thom. 1.2.q.10.art.4.ad 1.& 1.part.q.19. art.8. præſertim in ſolut.ad 2.& q.83.art.1. Cæterùm verbum, *reſiſtere*, in ſua formali ſignificatione importat quandam renitentiam, quæ reſpectu Dei non poteſt competere alicui creaturæ propter rationes diſp.31.& 32.aſſignatas. Vnde, licèt arbitrium motum auxilio efficaci ad conſentiendum, poſſit diſſentire, ſi velit, non tamen poteſt Deo reſiſtere, vel auxilio eius efficaci: ſecundùm quòd eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ. Et iuxta hæc, dicendum

IV. *Conc. Senõ. doctrina circa gratiam efficacẽ expenditur.*

eſt ad Concilium Senonen. quòd, cùm inquit: *Liberum arbitrium poſſe reſiſtere Dei trahentis auxilio*, loquitur de auxilio, ſecundùm quòd eſt entitas, & cauſa quædam particularis, non autem ſecundùm quòd in illo eſt intentio voluntatis diuinæ, quæ eſt cauſa vniuerſalis omnium entium: nam, ſi ſub hac ratione poſſet reſiſtere auxilio efficaci, etiam poſſet voluntati Dei reſiſtere, cuius contrarium oſtenſum eſt ſuprà. Habet hæc doctrina, ſiue expoſitio magnum fundamentum in S.Tho. 1.p.quæſt.103.art.8. in corp. vbi inquiens, an aliquid poſſit reniti contra ordinem gubernationis diuinæ, reſpondet, nihil poſſe contraniti ordini diuinæ gubernationis, ſecundùm quòd progreditur à cauſa vniuerſali gubernatiua totius, bene tamen ſecundùm quòd progreditur à cauſa particulari, quæ eſt exequutiua diuinæ gubernationis. Sed de hoc iam diſp. 31. & 32. egimus ex profeſſo. Vel poteſt explicari Concilium de reſiſtentia, in generali quadam acceptione, quatenus poſſe reſiſtere, ſignificat idem quod poſſe diſſentire, ſi velit, vt loquitur ſacrum Concilium Tridentinum. Aut, ſi magis placet, dicat Theologus,

A Conciliũ Senonenſe loqui de auxilio efficaci oblato a Deo, non autem de auxilio efficaci recepto in ipſo arbitrio: quæ explicatio colligitur ex ipſo contextu. Nam loca Scripturæ adducta à Concil. oſtendunt, ipſum loqui de auxilio efficaci oblato, cui reſtiterunt Iudæi.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate S. Th. reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt ad Conc. Senon.

Ad tertium reſpondetur, quòd liberum arbitrium habet maiorem virtutem quacunque motione in eo recepta, ſi conſideretur illa motio ſecundùm ſuam entitatem, præſcindendo à decreto voluntatis diuinæ, cuius eſt inſtrumentum, non autem ſi conſideretur, ſecundùm quòd eſt inſtrumentum Dei, volentis efficaciter hominem ad ſe conuertere, & quatenus in ſe continet intentionaliter virtutem B voluntatis diuinæ, cui nulla creatura valet reſiſtere. Nec talis motio ſecundùm iſtam rationem ſubiacet, quantùm ad vſum, poteſtati arbitrij creati, ſed potiùs voluntatem humanam ſibi ſubiicit, & obſequentem facit, vt diſp.78. oſtenſum eſt.

DISPVTATIO XCIV.

Quomodo explicandus ſit, & intelligendus ſenſus compoſitus, & diuiſus, cùm aſſeritur liberum arbitrium à Deo motum auxilio efficaci, non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, aut non conuerti, ſed ſolùm in ſenſu diuiſo. C

HANC difficultatem breuiter attigimus diſp. 18. & 23. & de illa iterum agendum erit diſp. 115. nunc autem eſt ex profeſſo diſcutienda, & explicanda: quoniam aliqui Doctores, etiam ex illis, qui fatentur, concedendum eſſe auxilium efficax phyſicè prædeterminans noſtram voluntatem ad actus ſupernaturales ſalua eius libertate, dicunt, quòd ſenſus compoſitus in prædicta propoſitione, idem eſt, ac poſito, & explicato auxilio: diuiſus autem eſt conſiderando voluntatem abſolutè, & ſine auxilio. Ita dicit F. Petrus D Alorca Doctor Complutenſis 1. 2. q. 111. artic. 3. circa finem. Similiter etiam illi, qui arbitrantur, deſtrui libertatem arbitrij, ſi aſſeratur, voluntatem noſtram non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire vocationi, ſeu motioni Dei efficaci; ex eo id aſſerunt, quia non rectè explicant ſenſum iſtum compoſitum. Dicunt enim, hanc propoſitionem: Liberum arbitrium, motum à Deo auxilio efficaci, non poſſe diſſentire in ſenſu compoſito, nihil aliud ſignificare, niſi quòd quamdiu illa motio efficax eſt in homine, non poſſit illi diſſentire; ablata verò motione, poſſit diſſentire, ac ſi motio illa exiſtens in voluntate auferret ab ea potentiam ad diſſentiendum, ſi velit; Et iſtum ſenſum impingunt Doctoribus, qui prædictam propoſitionem admittunt, E cùm tamen ab eorũ mente ſit omnino alienus. Probant ſuam ſententiam: nam ſenſus cõpoſitus eſt ille, quo motio efficax, vel alia forma ponitur in ſubiecto, ſeu ſimul componitur cum illo, vt patet ex ipſa nominis etymologia. Senſus autem diuiſus eſt, quo eadem forma ſeparatur à ſubiecto, & diuiditur ab illo: ergo dicere, liberum hominis arb. non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire motioni efficaci, ſed ſolùm in ſenſu diuiſo, nihil aliud eſt, quàm aſſerere, quòd toto tẽpore, quo motio illa eſt in homine, reuerà non poſſit illi diſſentire: ſeparata verò, & diuiſa eadem

Digitized by Google

eadem motione ab homine, poſſit diſſentire, vel non operari.

II. Lutherani, & Caluiniani non penetrantes prædictam diſtinctionem de neceſſitate in ſenſu compoſito, vel diuiſo, nec eam admittentes, de medio abſtulerunt libertatem arbitrij. Cùm enim in ſacris literis, & Patribus, præſertim in S. Auguſtino expreſsè haberi fateantur, hominem non poſſe aliud facere (quod in ſenſu compoſito intelligendum eſt) niſi illud, quod abſoluto, & efficaci decreto Deus voluit ab homine fieri, & ad quod faciendum impulerit, & conſequenter id negare non poſſint; aſſeruerunt, liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo, aut eſſe titulum ſine re, quia capere non potuerunt, qualiter cum prædicta efficacia decreti, & motionis diuinæ, cui in ſenſu compoſito voluntas creata non poteſt reſiſtere, ſimul ſtet eius libertas.

Vt ergo viam facilem aperiamus, qua Lutherani, & Caluiniani ad Eccleſiam Catholicam poſſint redire, & veram intelligentiam ſenſus compoſiti, & diuiſi, de quo nunc agimus, ſtatuamus; ſupponenda eſt inprimis legitima definitio liberi arbitrij, quam diſputat. 115. ſubiiciemus, & explicabimus, vbi alia quamplurima, quæ ad præſentem nodum diſſoluendum non parum conducunt, explicanda erunt.

Sẽſus compoſitus, & diuiſus aperitur.

Secundò ſupponendum eſt, in libero arbitrio ſimul eſſe potentiam ad oppoſita, non autem eſſe in illo potentiam ad oppoſita ſimul habenda. Etenim in libero arbitrio ſimul eſt potentia ad aſſentiendum, & diſſentiendum, quę ſunt oppoſita contrariè; ad operandum, vel non operandum, quæ opponuntur contradictoriè: non tamen eſt in illo potentia, ad aſſentiendum, & diſſentiendum ſimul; vel ad operandum ſimul, & non operandum. Cuius ratio eſt: nam potentia ad vnum actum non opponitur potentiæ ad actum contrarium: duo autem actus contrarij ſunt incompoſſibiles in eodem ſubiecto, nec poſſunt ſimul de eodem viuificari, ſicut nec duę contradictoriæ verificantur de eodem. Hoc ſub aliis terminis explicare poſſumus, ſi dicamus cum Capreolo, in libero arbitrio eſſe ſimultatem potentiæ ad oppoſita, non autem potentiam ſimultatis; id eſt, potentiam ad oppoſita ſimul habenda.

Capreol.

Igitur, quando S. Thomas, vel eius diſcipuli dicunt, liberum hominis arbitrium motum à Dĕo auxilio efficaci, non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire aut non operari; nihil aliud ſignificatur, quàm motionem illam efficacem, & actualem diſſenſum non poſſe ſimul poni in eodem arbitrio: qui ſenſus eſt Catholicus, ac per conſequens propoſitio illa eſt Catholica. Et in hoc ſenſu aliqui ex auctoribus, gratiam efficacem phyſicè prædeterminantem impugnantibus, explicant illam propoſitionem: Prædeſtinatus poteſt damnari, quæ in ſenſu diuiſo eſt vera; in ſenſu autem compoſito falſa, & impoſſibilis, quia ſignificat, quòd ad hoc ſe libertas extendat, vt poſſit ſimul in vnum coniungere damnationem cum prædeſtinatione, quod eſt impoſſibile. Et ad argumentum, quod ſolet obiici: nam prædeſtinatio eſt ſuppoſitio antecedens noſtram voluntatem: ergo ſi ſuppoſita prædeſtinatione, non poteſt quis damnari in ſenſu compoſito; ſequitur, quòd neceſſariò ſaluetur, & non liberè; reſpondent, negandam eſſe conſequentiam ſimpliciter, & aſſignant rationem, quia ad libertatem abſolutè, & ſimpliciter ſufficit hæc poteſtas, quæ vocatur in ſenſu diuiſo: nam in prædeſtinato verè, & realiter manet poteſtas ad vtrumque, non obſtante prædeſtinatione Dei, eò quòd, etiamſi ſupponatur perſona prædeſtinata, adhuc verè retinet poteſtatem peccandi, & perſeuerandi in peccato, ſi voluerit; quanquam hæc poteſtas nunquam ſit reducenda in actum prædeſtinationi contrarium. Et hæc eſt communis intelligentia Doctorum, vt ex dictis diſp. 25. colligi poteſt. Probatur hoc: nam ſenſus compoſitus non eſt ille, quo forma importata per vnum extremum ponitur in ſubiecto, ſed quo duæ formæ importatæ per vtrũque extremum, ſimul ponuntur in eodem ſubiecto. Sicut cùm dicimus: Album poteſt eſſe nigrum, in ſenſu compoſito, non ſignificamus, quòd albedo ſit, aut eſſe poſſit ſeorſum in aliquo ſubiecto, vel nigredo ſit, aut eſſe poſſit in aliquo ſubiecto: ſed ſenſus eſt, quòd albedo, & nigredo ſimul ſunt compoſſibiles in eodem ſubiecto: & propterea propoſitio illa in ſenſu compoſito eſt falſa, quia impoſſibile eſt, quòd aliquid ſit ſimul album, & nigrum: ergo ſimiliter cùm aſſeritur, liberum arbitrium, motum à Deo auxilio efficaci, non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, non ſignificatur ſolùm, quòd auxilium efficax ſit, aut eſſe poſſit in libero hominis arbitrio, vel quòd ſenſus ſit, aut eſſe poſſit in libero hominis arbitrio, vel quòd diſſenſus ſit, aut eſſe poſſit in libero arbitrio, ſed quòd auxilium efficax, & diſſenſus actualis non poſſint eſſe ſimul in eodem.

Lib. arbitr. non poſſe in ſenſu cõpoſito diſſentire auxilio efficaci, quid ſit.

Confirmari poteſt hæc doctrina argumento ad hominem contra auctores oppoſitæ ſententiæ: nam cùm vi argumentorum premuntur, quibus probari ſolet, cum infallibilitate præſcientiæ diuinæ cohærere nõ poſſe arbitrij noſtri libertatem: nam ſuppoſita præſcientia, qua Deus præſciuit, Petrum eſſe conſenſurum, impoſſibile eſt, quòd diſſentiat; reſpondetur, id eſſe impoſſibile in ſenſu compoſito, quia videlicet repugnat, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd ſcilicet Deus ſciat, Petrum cõſenſurum, & nihilominùs Petrus non cõſentiat, ſed diſſentiat; aliàs falſificaretur ſcientia diuina, quod eſt impoſſibile. Neque aliter poſſunt & ipſi ſenſum compoſitum explicare: ergo ſimiliter, quando nos aſſerimus, liberum arbit. motum à Deo auxilio efficaci ad conſentiendum non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire; ſenſus eſt, implicare contradictionem, hæc duo ſimul eſſe vera; quòd nempe auxilium efficax ad conſentiendum ſit in homine, & homo diſſentiat. Ex quo rurſus nos concludimus, quòd, ſicut præſcientia, qua Deus nouit, Petrum conſenſurum, non aufert ab eo potentiam, qua poteſt diſſentire, ſi velit, ſed ſolùm tollit ab eo actum diſſentiendi; ac per conſequens talis præſcientia nullo modo aufert, vel impedit arbitrij noſtri libertatem, etiam quantùm ad actualem vſum illius: ita æternum, abſolutum, & efficax decretum voluntatis diuinę, quo Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ efficit Petrum conſentire: non aufert ab eo potentiam, qua verè poteſt diſſentire, ſi velit; ſed ſolùm facit, quòd, cùm per libertatem arbitrij diſſentire poſſit Deo vocanti; non tamen diſſentiat: de quo plura diximus diſp. 18. n. 23. diſp. 23. per tot. Reſpondét, non eſſe eandem rationem de neceſſitate in ſenſu compoſito, ſiue ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ, ac de neceſſitate in ſenſu compoſito, ſiue ex ſuppoſitione auxilij efficacis gratiæ liberum arbitr. phyſicè prædeterminantis ad conſenſum: nam illa neceſſitas eſt conſequens ipſam liberam operationem liberi arbitrij futuram: hæc autem eſt antecedens: ac propterea, iuxta doctrinam Anſelmi, illa neceſſitas libertatem non lædit, hæc autem omnino illi repugnat. Sed hæc obiectio tacta fuit, & ſoluta diſputatione vigeſimaſecunda, numero quadrageſimo, & quadrageſimoprimo, vbi expendimus doctrinam Anſelmi, & oſtendimus neceſſitatem in ſenſu compoſito, ſiue ex ſuppoſitione decreti efficacis voluntatis diuinæ, antecedentis in ſigno rationis præſcientiam cooperationis arbitrij futuræ,

Vide diſp. 115. n. 4. & 5.

Solutio.

Cõfutatio.

futuræ,etiam ex hypotheſi,quòd in talibus circumſtantiis conſtitueretur; non eſſe neceſſitatem antecedentem,de qua loquitur Anſelm. Vnde non oportet,quæ ibi dicta ſunt,in præſenti diſp.repetere.

IV. EX his facilè poterit Theologus reſpondere ad omnia argumenta,quibus efficacia gratiæ à nobis explicata,aut libertas arbitrij,quaſi cum illa cohærere non poſſit,impugnatur. Ad obiectionem autem in principio huius diſp. propoſitam reſpondetur,ſenſum compoſitum non eſſe illum,quem argumentum intendit, ſed quem nos in diſcurſu huius diſputationis,atque aliis in locis explicuimus.

DEinde agẽdum eſt de auxilio gratiæ adiuuantis, & efficacis per comparationem ad auxilium gratiæ excitantis, & ſufficientis, circa quod octo ſunt conſideranda.

I. Vtrùm poſtquam Deus miſericorditer excitauit arbitrium creatum, expectet liberum eius conſenſum,vt purgari,aut iuſtificari velit. Vbi expenditur decretum Conc.Arauſ.can.4.

II. Vtrùm liberum arb. aliquid ex ſeipſo operetur,quando conſentit Deo excitanti,& vocanti.

III. Vtrùm bonus vſus,ſeu cooperatio,& influxus liberi arbitrij,quo Deo excitanti conſentit,procedat à ſola, & innata eius libertate.

IV. Vtrùm,ſuppoſita gratia excitante, conſenſus,vel cooperatio liberi arbitrij ſit primò inchoanda à voluntate creata, an verò à voluntate diuina, ſiue ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ.

V. Vtrùm iſta cauſalis ſit vera: Quia homo præuentus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo,& conuertitur: an è contrà, ideo conuertatur,quia à Deo adiuuatur.

VI. Vtrùm collatio efficacis auxilij ſit adæquata cauſa,quòd liberum arbitrium à Deo excitatum, & motum conuertatur.

VII. Vtrùm hæc cauſalis ſit vera, Quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur,ſed in peccato perſiſtit.

VIII. Vtrùm hæc cauſalis ſimiliter vera ſit, Quia homo excitatus à Deo,non vult rectè vti gratia ſufficienti; ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.

DISPVTATIO XCV.

Vtrùm, poſtquam Deus miſericorditer excitauit Arbitrium creatum, expectet liberum eius conſenſum, vt purgari, aut iuſtificari velit.

I. QVIDAM Doctores partem defendunt affirmatiuam,quã probãt Primò ex illo Apoc.3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuã, intrabo ad illum,*&c. Quibus verbis duo ſignificantur,alterum, in quo Deus voluntatem hominis non expectat,ſed eam præuenit, ſcilicet excitatio diuina, qua Deus ſtare ad oſtium dicitur, & pulſare: alterum verò, quod Deus à nobis expectat,ſcilicet audire vocem eius,aperire ianuam, & intrare ad illum. Hoc enim à nobis exigit, quia per liberum noſtrum arbitrium exequendum eſt.

In confirmationem eiuſdem ſententiæ afferri poteſt illud teſtimonium Iſaiæ 5. *Expectaui, vt faceret vuas,& fecit labruſcas.* Et c.30. *Propterea expectat Dominus,vt miſereatur veſtri.* Quibus verbis non obſcurè ſignificatur,quòd,poſtquam Deus miſericorditer

A excitauit voluntatem, expectat liberum eius conſenſum, vt miſereatur noſtri, & iuſtificantem gratiam nobis infundat.

Secundò argumentantur auctoritate S. Ambroſ. ſerm.19.in Pſal.118.vbi explicans illa verba, *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo,*ait: *Vult ſe præueniri Sol iuſtitiæ,& vt præueniatur expectat*, non vt præueniatur ante vocationem,ſed vt præueniatur per diſpoſitionem, antequam ingrediatur ad inhabitandum hominem per iuſtitiam. Vnde ſubdit Ambroſ. *Audi, quemadmodum expectet,& cupiat præueniri. Dicit Angelo Pergami Eccleſiæ: Scribe. Pœnitentiam age,&c. Et Angelo Laodiceæ, Pœnitentiam age. Ecce ego ſto ad oſtium & pulſo,&c.* In quibus locis conſtat, vocationẽ Dei præcedere, & expectare nihilominùs Deum diſpoſitionem liberam hominis,antequam per gra- Apoc. 2. & 3.

B tiam illum inhabitet. Quod latiùs proſequitur idem Ambr.eod.ſerm.circa illa verba, *Prope es tu, Domine.*

Confirmatur hoc auctoritate S.Aug. li.83.quæſt. q.68.dicentis: *Parum eſt velle,niſi Deus miſereatur;ſed Deus non miſeretur; qui ad pacem vocat, niſi voluntas præceſſerit; tamen quia nec velle quiſquam poteſt niſi admonitus, & vocatus, efficitur. vt etiam ipſum velle Deus operetur in nobis*; & ita ſeipſum idem Auguſtinus expoſuit libro 1. retractat. capite vigeſimo-ſexto.

Tertiò arguitur.Deus non præuoluit,neque prædeterminauit abſoluta omnino,& efficaci voluntate,vt Petrus v.g. conſentiret, & cooperaretur Deo excitanti,& vocanti;ſed quaſi ſub conditione ſubintellecta, ſi ipſe vellet liberè conſentire; aliàs enim

C tolleretur libertas arbitrij, quia conſenſus, vel diſſenſus non relinqueretur in eius poteſtate: ergo, poſtquam Deus ſua præueniente gratia excitauit liberum hominis arbitrium, expectat liberam determinationem voluntatis eius,vt,ſi vult,conſentiat,ſi non vult,non conſentiat.

Confirmatur: Deus ſua gratia efficaci non prædeterminat phyſicè hominis voluntatem ad conſenſum, ſed ſolùm eam mouet moraliter, ſuadendo interiùs,inuitando,& alliciendo,vt conſentiat,aliàs tolleretur eius libertas, quæ conſiſtit in vera indifferentia, ſeu facultate ad vtramque partem contradictionis,ſcilicet ad volendum, & nolendum: ergo poſt primam excitationem,ſeu vocationẽ, expectat noſtram voluntatem,vt purgari velimus, & ſanari.

D COntrariam ſentẽtiam defendunt omnes Theologi,qui ſentiunt, efficaciam gratiæ nullo modo pendere ex libera cooperatione noſtri arbitrij à Deo præcognita per ſcientiam, quam vocant mediam: aut quouis alio modo ab eo præuiſa. Quam ſententiam exiſtimo eſſe S.Auguſtini, & S.Thomæ, ac veriſſimam; & probatur ex Conc.Arauſ.can.4. *Si quis,vt à peccato purgemur,voluntatem noſtram Deum expectare contendit; non autem, vt etiam purgari velimus, per S. Spiritus infuſionem, & operationem in nos fieri confitetur,reſiſtit ipſi Spiritui S.per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas à Domino.* & Apoſt. ſalubriter prædicanti: *Deus eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* In qua definitione videtur docere ſacrum Conc. Deum, etiam poſt- II. Voluntatem noſtram,vt purgari velimus, De⁹ non expectat. Côc.Arauſ. can. 4. expenditur. Prou.8. Philip.2.

E quam excitauit liberum hominis arb. non expectare voluntatem,ſeu liberum eius conſenſum,vt purgari velit, ſed per ſuam gratiam efficaciter facere, vt ipſum arbitrium purgari velit,& ſaluari: nullus enim dicitur expectare,quod ipſe eſt facturus. Reſpondent,ſenſum Concil. eſſe, Deum ante primam vocationem non expectare peccatoris diſpoſitionem,& liberam operationem, vt in eo inchoet iuſtificationem, per quam à peccato purgatur: quod probant ex ratione Concilij ſcilicet, quia is, qui dicit, Deum expectare voluntatem noſtram, III. Reſponſio.

vt à

vt à peccato purgemur, contradicit Spiritui S. dicenti: *Præparatur voluntas à Domino.* At qui dicit, Deū expectare cōſenſum liberum hominis, poſtquā illum excitauit,& vocauit,nō negat præparari volūtatem à Domino:ergo ſolus ille hoc negat,qui ante primam vocationem dicit eum expectare voluntatem hominis,vt in eo iuſtificationem inchoet. Hæc tamen explicatio non videtur ſatisfacere verbis Conc.Arauſ.vt in commentariis noſtris ſuper c.30. Iſa. n.12.dicere cœpimus.Nam definitio Conc.procedit contra Maſſilienſes,aſſerētes quòd,poſtquam Deus vocat peccatorem ad pœnitentiam, expectat eius voluntatem,vt ipſe,ſi vellet,conſentiret vocanti:non autem efficiebat, vt homo efficaciter, & infallibiliter præberet aſſenſum. Id quod non obſcurè conſtat ex epiſtolis SS. Proſperi & Hilarij ad Aug. & ex eodem Auguſtino, qui explicans illud Pſal.36. *A Domino greſſus hominis diriguntur,& viam eius volet*,inquit,*Non dixit, & viam eius diſcet, aut tenebit, aut ambulabit,aut aliquid huiuſmodi:quod poſſes dicere; A Domino quidem dari,ſed homini iam volenti,vt ſcilicet beneficium Dei,quo greſſus hominis dirigit, vt viam eius diſcat,teneat,gradiatur, ſua bona voluntate præcedat, & hoc Dei donum præcedente ſua voluntate mereatur. Sed ideo dixit: A Domino greſſus hominis diriguntur,& viam eius volet:vt intelligeremus,ipſam voluntatem bonam,qua incipimus velle credere (quoniam Dei via quid eſt,niſi fides recta?) illius eſſe donum, qui greſſus noſtros propterea dirigit primitùs, vt velimus.Non enim ait Scriptura: A Domino greſſus hominis diriguntur,quia viam eius voluit: ſed diriguntur, inquit,& volet.Non igitur,quia voluit, diriguntur,ſed quia diriguntur,volet.*Et referens quorundam explicationem, quam Vitalis amplectebatur, ſubiungit: *Hîc tu rurſus fortaſſe dicturus es: Hoc fieri à Domino, dum doctrina eius legitur, vel auditur, ſi homo veritati quam legit,vel audit, ſua conſentiat voluntate.Si enim lateret eum,inquis,doctrina Dei,non dirigerentur greſſus eius quibus directis vellet viā Dei. Ac per hoc tantùm putas à Domino greſſus hominis dirigi ad eligēdam viam Dei;quia ſine doctrina Dei nō ei poteſt innoteſcere veritas,cui propria voluntate conſentiat.Cui ſi cōſentit,inquis,quod in eius libero arbitrio conſtitutum eſt,rectè vtique dicuntur ab illo dirigi greſſus eius, vt viam eius velit,cuius doctrinam ſuaſione præcedēte ſubſequēte conſenſione ſectatur,quod libertate naturali,ſi vult facit; ſi non vult non facit,pro eo quod fecerit, præmium, vel ſupplicium recepturus.* In quibus verbis animaduertat Theologus, quòd iuxta ſententiam Vitalis Carthaginenſis,& aliorum,qui ſentiebant cum eo,illuminatio intellectus,quę fit per doctrinam etiam internam, & ſuaſio voluntatis, atque eius excitatio præcedat liberum conſenſum voluntatis, quæ poſt excitationem,vel ſuaſionem præcedentem ex libertate naturali,ſi volebat homo ſequebatur:ſi non volebat, non ſequebatur:quod apertè oſtēdūt illa verba:*Cuius doctrinam ſuaſione præcedente ſubſequēte conſenſione ſectatur,quod libertate naturali,ſi vult,facit; ſi non vult,non facit.* Et idem conſtat apertè ex principio eiuſd epiſt.cuius verba diſp.73.n.2.adduximus. Et tamen S.Aug.hanc doctrinam ſtatim impugnat: *Hæc*,inquiens, *eſt illa Pelagianorum mala, malè diffamata,meritóque reprobata, & ab ipſo etiam Pelagio timente damnari, in Orientalium Epiſcoporum iudicio damnata ſententia,qua dicunt,gratiam Dei non ad ſingulos actus dari;ſed in libero arbitrio eſſe,vel in lege,atque doctrina:*ergo neceſſariò dicendū eſt,quòd Deus nedum non expectat voluntatem noſtram, vt nos excitet:ſed etiam eſt aſſerendum,quòd adhuc, poſtquam illuminauit intellectum,& ſtupentem voluntatem excitauit, non expectat voluntatem noſtram, vt ſi purgari velimus,purgemur à peccatis;ſi autem

Cōfutatio.

Aug. epiſt. 107. ad Vital. paulo poſt princ. tom.2.

A nolimus,non purgemur. Etenim Conc.Arauſ. & S. Auguſt.propterea docent,Deum non expectare noſtram voluntatem, vt purgari velimus, quia Deus operatur in nobis ipſum velle purgari, licet non ſine nobis libere conſentientibus, & cooperantibus. Hoc autem velle,& perficere non operatur Deus in nobis per ſolam gratiam excitantem, ſed potiſſimè id operatur per adiuuantem, vt patet ex verbis illius Conc.Trid.*Vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem,atque adiuuantem gratiam ad conuertēdum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem,eidem gratiæ liberè aſſentiendo & cooperando,diſponantur.*& can. 3. *Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, &c. anathe-*
B *ma ſit.* Quibus verbis Concilium vtrumque coniunxit, nempe excitationem, ſeu inſpirationem, & adiutorium gratiæ,vt innueret,quòd etiam,poſtquā Deus nos excitauit, adhuc indigemus adiutorio præuenientis gratiæ,vt credamus, & alias pias operationes exerceamus. Igitur, poſtquam Deus nos excitauit,non expectat voluntatem noſtram,vt purgari velimus; ſed potiùs nos excitati expectare debemus, & petere à Deo adiutorium gratiæ, quo piā operationem per gratiam excitantem inſpiratam, efficaciter producamus. Vnde S.Aug.in eadem epiſt. ad Vitalem ſic concludit: *Quomodo Deus expectat voluntates hominum,vt præueniant eum, quibus det gratiam cùm gratias ei non immeritò agamus de iis,quibus non ei credentibus,& eius doctrinā voluntate impia perſequentibus miſericordiam prærogauit,eóſque ad ſe ipſum*
C *omnipotentiſſima facilitate conuertit, ac volentes ex nolentibus fecit? vt quid ei inde gratias agimus,ſi hoc ipſe non fecit?* Quibus verbis,ex eo probat Auguſt.Deum non expectare hominis voluntatem, vt purgari velit,quoniam ipſe per ſuam gratiam adiuuantem efficit,hominem velle:ergo nedū Deus ante primam vocationem,ſed etiam poſt eam nō expectat hominis voluntatem, vt purgari velit.Licèt enim homo ſua libera voluntate velit iuſtificari,& ſaluari;Deus tamen ſua præuenienti gratia adiuuāte, non ſolùm moraliter ſuadendo,alliciendo,& inuitando,ſed etiam verè efficienter, & efficaciter facit hominem velle,vt diſp.86.ex profeſſo oſtendimus.

Con.Trid. ſeſſ. 6. de Iuſtific.c.5.

Aug. epiſt. ad Vital. circa fin.

Confirmatur,& aperiuntur magis vires huius argumenti.Nam Cōcilium non ait,Deum non expe-
D ctare humanam voluntatem, vt nos præueniat ſua gratia excitāte, ſed inquit,non expectare humanam voluntatem,*vt purgari velimus*,&aſſignat rationem, quia videlicet ipſa voluntas, qua purgari volumus, fit in nobis per S.Spiritus infuſionem, & operationem,ſecundùm illud Apoſt. *Deus eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate*:vbi Cōcilium per verbum, *operatur*, non intellexit ſolùm operationem moralem, ſeu per modum ſuadentis, etiam interiùs:hæc enim metaphoricè operatio, & non propriè,vt ſuprà oſtenſum eſt,dicitur, ſed operationem phyſicam, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, id eſt,veram operationem,& propriam, ſicut Conc. Epheſ.diſp.22.n.2. inductum, per *phyſicam vnionem*
E intellexit vnionem veram, & realem:neque inquit, Deus eſt,qui operatur nobiſcum velle,& perficere; ſed *qui operatur in nobis*,vt anteceſſionem quandam, & prioritatem cauſalitatis diuinæ operationis deſignaret.Non enim concurrunt Deus,& liberum arb. ad piam operationem, tanquam duæ cauſæ partiales,quarum neutra alteram ad ſecum concurrēdum prædeterminat, vt auctores oppoſitæ ſententiæ, quos ſuprà impugnauimus,ſentiunt,ſed quælibet in ſuo genere eſt cauſa totalis; ita tamen, vt liberum hominis arb.præmoueatur à Deo ad concurrendum cum illo,vt pluribus in locis ſuprà oſtenſum eſt.

Philip.2.

Diſp.85.

Digitized by Google

IV. Secundò probatur. Nam, vt diſp. 89. ex profeſſo oſtendimus,& patebit ampliùs diſput.98. Deus non ſolùm remotè primò inchoat noſtram iuſtificationem excitando hominis voluntatem,ſed etiam verè efficiendo,vt liberum arb.cooperetur,aliàs initium remotum iuſtificationis tribueretur Deo, proximum autem vſurparet ſibi homo, quod, vt ſuprà oſtenſum eſt,dici non poteſt:ergo etiam, poſtquam Deus primò excitauit peccatorem,nō expectat eius voluntatem,ſeu liberam cooperationem,vt purgari velit. Sed dicunt, Deum expectare voluntatem noſtram, vt liberè conſentientem, & ſe diſponentem cum diuino adiutorio, vt à peccato purgemur; eò quòd ſicut Concilium Tridentinum definit, Deus non iuſtificat peccatorem abſque libera diſpoſitione,ac proprio influxu, & cooperatione liberi arbitrij. Concilium autem Arauſicanum ſolùm eos damnat,qui ſentiunt, Deum expectare noſtram voluntatem, vt liberè conſentientem, & ſe diſponentem abſque diuino adiutorio, vt à peccato purgemur. Hæc tamen ſolutio ambigua eſt, & non euacuat vim argumenti.Cùm enim aſſerunt,Deum expectare voluntatem noſtram, vt liberè conſentientem, & ſe diſponentem cum diuino adiutorio, vel nomine adiutorij diuini, intelligunt adiutorium concomitans, ac pariter, & ſimultaneè cum libero arbitrio,ex ſua innata libertate ſe determinante, in operationem piam influens; & tunc non videtur fieri ſatis argumento. Nam Conc.docet, Deum per adiutorium gratiæ operari,vt velimus; ac per conſequens per tale adiutorium influere non ſolùm pariter cum libero arbitrio in eius effectum,ſed etiam immediatè in ipſum arbitrium, vt in cauſam, illud mouendo & applicando ad concurrendum cum gratia, vt ex præmiſſis conſtat; atque adeò adiutorium gratiæ non eſſe ſolùm concomitans liberam cooperationem arbitrij, ſed etiam ordine rationis, & cauſalitatis eam præuenire. Si autem admittant, ſicut reuerà admittendum eſt, adiutorium gratiæ, quo Deus ex nolentibus volentes efficit,eſſe præueniens;tunc affirmari non poteſt,etiam poſt primam vocationem,Deum expectare noſtram voluntatem, vt liberè conſentientem cum adiutorio diuino:cùm Deus ipſe per tale adiutorium efficiat hominem liberè conſentire.

Solutio.

Con.Trid. ſeſſ. 6. de Iuſtific.c.5. & can.4.

Tertiò probatur. Cauſa efficiens non expectat ſuum effectum, ſed illum efficit:atqui Deus per auxilium præoperantis gratiæ eſt cauſa efficiens,quòd homo velit purgari,& ſaluari: ergo etiam poſt primam excitationem,non expectat hominis voluntatem,qua purgari vult, & ſaluari. Si dicatur,cauſam efficientem non expectare ſuum effectum, quando illum producit abſque interuentu, & concurſu, ſeu cooperatione alterius cauſæ liberæ: ſi autem illum effectum producat,interueniente concurſu,& cooperatione alterius cauſæ liberæ, ſine qua effectus non produceretur in rerum natura;tunc neceſſe eſt, vt vna cauſa expectet cooperationem alterius cauſæ liberè ſe determinantis,vt illum effectum producat; contra hoc eſt efficax argumentum. Quia non ſolùm ipſum velle noſtrum,& pia operatio,ſed etiā ipſa libera cooperatio,& actualis influxus noſtri arbitrij eſt effectus operationis diuinæ:nam, vt diſp. 97.patebit, talis cooperatio, & determinatio noſtri arbitrij non procedit ex ſola & innata eius libertate,ſed neceſſariò debet reduci in Deum tanquam in priorem cauſam efficientem,arbitrium concurrere; ergo Deus poſt primam vocationem, nedum non expectat noſtrum velle,ſed nec etiam expectat liberum influxum, & cooperationem noſtri arbitrij, vt purgari velimus.

Quartò, Sequeretur ex oppoſita ſententia, quòd gratia diuina non ſubiiceret ſibi humanam voluntatem,ſed potiùs ſubiungeretur illi,& eſſet pediſſequa illius: conſequens autem etiam ab auctoribus ſententiæ contrariæ non admittitur: nam videtur contra can.6.Conc.Arauſ. vbi dicitur: *Si quis humilitati,& obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutoriū, nec vt obedientes,& humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit,reſiſtit Apoſt.dicenti: Quid habes,quod non accepiſti?* Item etiam ſequeretur, quòd ideo quis adiuuetur,quia voluit;non ideo, quia adiuuatur,velit: conſequens non poteſt admitti, vt diſp. 1. oſtenſum eſt,& diſp.99.clariùs patebit:ergo.

Ad primum argumentum reſpondetur, ex illis locis Scripturę ſolùm haberi,hominem liberè cooperari,conſentire,& aperire Deo excitanti, vocanti,& pulſanti; ſed ipſum conſentire, & aperire, debet tandem reduci in Deum, vt in cauſam priorem per ſe efficiētem,vt dictum eſt. Nec enim Deus exigit à nobis liberum conſenſum, qui ſit in nobis ex nobis,ſed qui eſt etiam donum Dei, vt verax inueniatur,qui dixit: *Quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi.* Vnde & Cæleſt.P P. *Tanta*,inquit,*eſt erga omnes homines bonitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona,& pro his, quæ largitus eſt, æterna præmia ſit donaturus. Agit quippe in nobis, vt quod vult,& velimus,& agamus.* Sed ſpecialiter ad loca ex Iſaia inducta reſpondetur, quòd, cùm ait: *Expectat Dominus, vt miſereatur veſtri: Expectauit, vt faceret vuas*,& ſimilia,non eſt ſenſus,quòd Deus expectet à peccatore liberam cooperationem, vel influxum, quem priùs non acceperit ex dono gratiæ, efficaciter præmouentis, & prædeterminantis voluntatem ad concurrendum cum Deo:ſed per hæc verba deſignauit liberam cooperationē hominis, quam Deus exigit à peccatore,vt illum iuſtificet. Vnde Iſaias,in eodem contextu,vt hanc interpretationem inſinuaret,poſtquam dixerat,*Expectat Dominus, vt miſereatur veſtri*,ne quis ſibi piam operationem,& conſenſum tribueret,ſed agnoſceret,à quo nō ſolùm poſſe bonum,ſed & ipſum bonum velle acceperit,ſubdit: *Beati omnes,qui expectant eum*, vt ſciamus, quoniam ſi expectat Dominus,vt miſereatur noſtri, profectò expectat dona ſua, & beneficia ſua, quibus nos dignatur liberare;ſicut de præſcientia dicit Aug. Expectat tempus,in quo prædefiniuit, ſua liberali voluntate peccatoribus miſericordiam præſtare.Expectat ordinem à ſua diuina prouidentia ſtatutum, ſecundùm quem ea,quæ prædeſtinauit,impleuit. Iuxta hanc doctrinam explicanda ſunt, & intelligenda verba Ambroſij in ſecundo arg.facto à principio inducta,vt colligitur ex ipſo contextu:nam paucis interiectis, ſubdit: *Ipſe priùs in tui cordis illuceſcit arcano:ipſe tibi dicenti: De nocte vigilat ad te ſpiritus meus, matutinum lumen temporibus faciet ſplendere nocturnis, ſi mediteris verba Dei.* V.

1. Paralip. 29.D.

Cæleſt.epi. ad quoſdā Galliæ Epiſc.c.11.

Qualiter expectet Deus, vt miſereatur noſtri.

VI. Ad 2.arg.

Iſaiæ 26.

Ad confir.

Quod verò ad S.Aug.attinet,iā ex verbis eius ſuprà inductis patet,ipſum noſtram ſententiam apertè docuiſſe,quā etiam in quæſt.illa 68. ſubindicat,cùm ait,quòd etiam ipſum velle Deus operatur in nobis, quod de operatione propriè dicta intellexit. Accedit,quòd iuxta ſentētiam S.Aug.adiutorium gratiæ non conſiſtit in ſolo cōcurſu ſimultaneo,quo Deus pariter cum libero arb.influit in eius operationem, ſed etiam in concurſu præuio,quo idem liber.arbit. ad cooperandum, & conſentiendum præmouet, & applicat, vt ex ſuprà dictis patet. Neque in libro 1. retractationum aliquid dicit,quod in fauorem contrariæ ſententiæ poſſit afferri; quin potiùs ibi nobis fauet. Nam commemorans, & explicans verba inducta ex q.illa 68.ſubdit: *Hoc dictum eſt poſt pœnitentiam: nam eſt miſericordia Dei,etiam ipſam præueniens voluntatem, quæ ſi non eſſet, non præpararetur*

voluntas

Digitized by Google

A *voluntas à Domino : & ad eam miſericordiam pertinet & ipſa vocatio, quæ etiam fidem præuenit.* Vbi nomine vocationis non intelligit ſolam excitationē, quia per hanc ſolam non præparatur voluntas à Domino, ſed potiſſimè præparatur per gratiam adiuuantem, vt ex Concilio Tridentino, & eodem Auguſtino oſtenſum eſt diſp. 82.

Ad tertium argumentum reſpondetur, Deum, nulla præſuppoſita, aut ſubintellecta conditione, antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis liberi arbitrij creati præuoluiſſe, & prædeterminaſſe efficaci, & abſoluta voluntate omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, eos pręſertim, per quos prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt: nec per talem volitionem, vel prædeterminationem vllo pacto læditur eiuſdem arbitrij libertas, vt B diſp. 22. & 23. ex profeſſo oſtendimus, vbi etiam explicuimus, qualiter cum eadem prædeterminatione ſtet ſimul indifferentia, & vera facultas ad vtramque partem contradictionis, quæ eſt intrinſeca libertati: de quo etiam agendum erit latiùs diſp. 115. & 116. vbi explicabimus quidditatem liberi arbitrij, & per hæc reſpondetur ad confirmationem.

DISPVTATIO XCVI.

Vtrùm liberum Arb. ex ſeipſo aliquid operetur, quando conſentit excitanti & vocanti.

I. VT titulus quæſtionis manifeſtus fiat; & id, in quo conſiſtit difficultas, aperiamus, notādum eſt, quòd, vt colligitur ex S. Tho. dupliciter poteſt intelligi, liberum arbitrium moueri, vel aliquid operari ex ſeipſo. Primò, ita vt moueri ex ſe idem ſignificet, quod moueri à principio intrinſeco. Secundò, ita vt moueri, vel aliquid operari ex ſe idem ſignificet, quod operari, non ab alio priori agente, vel ab alia cauſa extrinſeca per ſe efficiente, quod ipſum arbitrium cooperetur. C

S. Tho. 1. p. q. 105. ar. 4. ad 2.

Illi ergo Theologi, qui arbitrantur, influxum liberi arbitrij cum gratia, quatenus emanat à libero arbitrio, non procedere effectiuè ab ipſa gratia, vel D à Deo operante eundem influxum per gratiam, tenent conſequenter, liberum arbitrium, dum conſentit Deo vocanti, aliquid ex ſe influere in hoc ſecundo ſenſu; ita videlicet, vt ipſum influere liberi arbitrij non procedat à Deo, tanquam à priori cauſa per ſe efficiente, quòd liberum arbitrium conſentiat. Probari poteſt hæc ſententia

Primò: nam qui adiuuatur à Deo, aliquid ex ſe agit, vt patet per Aug. in illud Pſal. 78. *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter*; vbi ait: *Cùm adiuuari nos vult, neque ingratus eſt gratiæ, neque tollit liberum arbitrium: qui adiuuatur, etiam per ſeipſum aliquid agit.* Et tract. 4. in epiſt. Ioan. ait. *Si dicis: Adiutor meus eſto; aliquid agis: nam ſi nihil agis, quomodo ille adiuuat?* Idem do- E cet de verbis Apoſt. ſerm. 13. & de perfectione iuſtitiæ, contra Cæleſtium. Sed liberum arbitrium adiuuatur à Deo ad conſenſū, vt definitur in Cōc. Trid. ergo aliquid ex ſe agit, dum conſentit Deo vocanti.

Agit aliquid, qui ab alio adiuuatur.

Secundò. Liberum dicitur illud, quod eſt à principio intrinſeco ſe mouente ex ſeipſo, ſed noſtrum arbitrium liberè conſentit Deo excitanti, ita vt poſſit diſſentire, ſi velit; vt habetur in Concil. Trid. ergo conſenſus ille procedit à principio intrinſeco ſe mouente ex ſe ipſo, ac per conſequens liberum arbitriū, dum cōſentit Deo, aliquid à ſeipſo operatur.

Cōc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. ca. 5. & can. 4.

Tertiò. Si liberum arbitrium nihil ageret à ſe ipſo, dum conſentit Deo vocanti, ſequeretur, quòd in iuſtificatione merè paſſiuè ſe haberet, recipiendo operationē cauſatam à ſolo Deo, ſicut baculus, dum mouetur ab alio, merè paſſiuè ſe habet, recipiendo motum à cauſa extrinſeca productum. Conſequens autem eſt contra definitionem expreſſam Concil. Trid. ergo liberum arbitrium aliquid agit à ſeipſo.

Quartò. Voluntas creata hoc habet ex natura ſua, II. vt eius inclinatio non ſit ei ab alio, ſed à ſeipſa, vt S. Thom. docet, q. 22. de verit. art. 4. in corp. vbi conſtituit differentiam inter appetitum brutorū, & rationalis creaturæ, in hoc, quòd *inclinatio* brutorum, *non eſt in poteſtate ipſius animalis, quod inclinatur, ſed eſt aliunde ei determinata; ſed natura rationalis habet in poteſtate ipſam inclinationem, vt non ſit ei neceſſarium inclinari ad appetibile apprehenſum; ſed poſſit inclinari, vel non inclinari: & ſic ipſa inclinatio non determinatur ei ab alio, ſed à ſeipſa*: ergo quando liberum arbitrium conſentit Deo vocanti, aliquid operatur à ſeipſo, id eſt, non ab alia cauſa extrinſeca per ſe efficiente.

Quintò. Motus liberi arbitrij in Deum non poteſt eſſe violentus, cùm voluntati nulla poſſit inferri violētia, aut coactio, vt ſæpe docet S. Thom. ergo, quando conſentit Deo vocanti, motus illius non ineſt ei ab aliqua cauſa extrinſeca, ſed à ſeipſo, aliàs enim moueretur in Deum violenter, ſicut mouetur lapis, quando proiicitur ſurſum. Violentum enim, ſecundùm Philoſophum 3. ethic. cap. 1. illud dicitur, cuius principium eſt extra, nihil conferente vim paſſo. Contingit autem multoties, quòd liberum arbitrium non conferat vim, vt, ſi priùs, quàm vocaretur à Deo ad conuerſionem, eidem conuerſioni reſiſteret per voluntatem contrariam: ergo.

Hæc tamen ſententia in ſenſu explicato aliis doctoribus nō placet, & meritò; contrariā quippe eſſe de mente S. Auguſt. & S. Thom. ac veriſſimā, docent conſequenter omnes Theologi, qui tenent, efficaciam auxilij præoperantis gratiæ non eſſe ſolùm moralem, ſed ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminare voluntatem creatam, vt liberè, & infallibiliter conſentiat. Et quoniam hæc ſententia eſt ſacris literis, & Conciliis conformis, pro eius explicatione, ſuppoſita diſtinctione S. Thom. in principio huius diſputationis propoſita, duæ concluſiones ſtatuendæ ſunt.

PRima concluſio. Quando liberum arbitrium conſentit Deo excitanti, & vocanti, aliquid ex ſe operatur, ſi illa particula, *ex ſe*, accipiatur, vt ſignificat idem, quod à principio intrinſeco liberè ſe mouente, & determinante. In hac concluſione conueniunt omnes Theologi: ſequitur enim per euidentem conſequentiam ex principiis fidei, vt argumenta facta à principio demonſtrant.

Secunda concluſio. Liberum arbitrium creatum, dum conſentit Deo excitanti, & vocanti, nihil à ſeipſo operatur, in ſecūdo illo ſenſu explicato, ſed ipſum operari, ſeu influere in conſenſum, & piā operationem, reduci debet, tanquā in cauſam priorem per ſe efficientem, in abſolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis; quamuis Deus nō efficiat in nobis eundem conſenſum, ſine nobis liberè cooperantibus. Colligitur hæc concluſio ex Gelaſio PP. epiſt. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum, vbi ſic ait: *Quis autem audeat dicere Chriſtianus, aliquid habere boni ſine gratia? quando Magiſter gentium clamat, cuncta breuiter in ſe dona concludens: Gratia Dei ſum, id quod ſum; &: Gratia eius in me vacua non fuit; vt oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſequutus; atque mōſtraret, cooperatorem ſe eſſe gratiæ, ſubſequendo. Sed plus omnibus, inquit, illis laboraui. At*

Gelaſius Papa.

rurſus veritus, ne de ſe præſumere videretur, adiunxit: Non ego, ſed gratia Dei mecum. Non dixit: Ego, & gratia Dei mecum; ſed præpoſuit gratiam præcedentem ſe. Sed cooperari Deo vocanti eſt aliquid boni: ergo id non habet à ſeipſo liberum arbitrium, ſed à gratia cooperante, qua Deus donat bonum velle. Eãdem concluſionem docet multis in locis S. Auguſt. ſed præſertim lib. 1. retract. c. 9. vbi ait: *Et quia omnia bona, ſicut dictum eſt, & magna, & media, & minima ex Deo ſunt; ſequitur, vt ex Deo ſit & bonus vſus liberæ voluntatis, quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis.* Et lib. de gratia Chriſti, contra Pelag. & Cæleſt. c. 13. *Si data eſt*, inquit, *non dicitur iuſtitia noſtra, ſed Dei; quia ſic fit noſtra, vt ſit nobis ex Deo.* & lib. de don. perſeu. cap. 14. *Si in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil eſt, profectò nec de obedientia perſeuerantiſſima gloriandum eſt, neque ita noſtra, tanquam non nobis deſuper donata, dicenda eſt*, & lib. 2. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 18. *Sed laborant homines inuenire in noſtra voluntate, quod boni ſit noſtrum, quod nobis non ſit ex Deo, & quomodo inueniri poſſit ignoro.* Cùm ergo concurſus noſtræ voluntatis conſentiẽtis, quo Deo vocanti, & mouenti cooperatur, inquantùm eſt concurſus voluntatis, ſit aliquid, relinquitur, quòd illum habeat ex Deo. Idipſum confirmari poteſt alio inſigni teſtimonio eiuſdem Auguſtini lib. de geſtis Pelagij, cuius mentionem fecimus diſput. 91. num. 9. Etenim in cap. 14. *Ipſe*, inquit *Apoſtolus, clamat, ipſe teſtatur, ipſe vt in ſe Dei dona commendet, nec in ſeipſo, ſed in Domino gloriatur.* Et infrà: *Apoſtolus inquit: Non ſum dignus vocari Apoſtolus. Pelagius Monachus dignum Apoſtolum dicit fuiſſe, qui acciperet omnes gratias, &c. Apoſtolus inquit: Plus omnibus laboraui; proinde non laborauit, vt gratiam acciperet, ſed accepit, vt laboraret: atque ita, vnde ad accipienda debita præmia fieret dignus, gratiam gratis accepit indignus. Nec ipſum ſanè laborem ſibi auſus eſt arrogare. Cùm enim dixiſſet: Plus omnibus illis laboraui; continuò ſubiecit: Non ego, ſed gratia Dei mecum. O magnum gratiæ præceptorem, confeſſorem, prædicatorem. Quid eſt hoc? Plus laboraui: non ego, Vbi ſeſe extulit aliquantùm voluntas, vbi continuò vigilauit pietas, & tremuit humilitas, quia ſe agnouit infirmitas.* Fauent huic ſententiæ SS. Patres, qui docent, totum eſſe tribuendum gratiæ. Hi ſunt Cyprianus, Greg. Naz. Baſilius, Ambroſ. Paulus Oroſius, Anſel. Bern. Damaſc. quorum verba diſput. 85. num 3. adducta ſunt. Idẽ docet S. Proſper contra Collat. defin. 11. cùm ait, *Impius ſenſus, qui putat beatiorẽ eſſe hominẽ, cui Deus nihil dederit, quàm cui vniuerſa contulerit.*

Secundò probatur concluſio auctoritate Concilij Arauſ. cap. 16. vbi ſic dicitur: *Nemo ex eo, quod videtur habere, glorietur, tanquam non acceperit, aut ideo ſe putet accepiſſe, quia litera extrinſecus, vel, vt legeretur, apparuit; vel, vt audiretur, ſonuit. Nam ſicut Apoſtolus dicit: Si per legem iuſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Inde habet, quicunque habet. Quiſquis autem inde ſe habere negat, aut verè non habet, aut id, quod habet, auferetur ab eo.* Quibus verbis determinare videtur, bonum vſum liberi arbitrij eſſe efficienter ex Deo.

1. Cor. 4. Gal. 2. Eph. 4. Pſal. 67. Matth. 25.

Tertiò probatur ratione. Liberum arbitrium creatum non habet eſſe à ſeipſo, ſed à Deo: ergo non habet à ſeipſo, aliquid operari, ſed à Deo, à quo accepit eſſe. Nam cuius eſſe eſt ab alio, oportet, quòd eius operatio ab alio ſit, vt in 2. ſentent. diſtinct. 37. qu. 2. art. 2. in corp docet S. Thomas. Vnde & Filius Dei, quia non à ſeipſo, ſed à Patre eſſe habet, fatetur de ſeipſo: *Filius non poteſt à ſe facere quidquam.* Et Concilium Florentinum in decreto fidei, ait: *Et quoniam omnia, quæ Patris ſunt, ipſe Pater vnigenito Filio ſuo gignendo dedit, præter eſſe Patrem, hoc ipſum quòd Spiritus ſanctus procedit ex Filio, ipſe Filius à Patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiam genitus eſt.* Si ergo Filius, qui non per gratuitam, ſed naturalem communicationem procedit à Patre, non poteſt à ſe facere quidquam, quomodo liberum arbitrium creatum, cui non per naturalem emanationem, ſed per gratuitam, & voluntariam communicationem donatum eſt eſſe, hanc gloriam ſibi arrogabit, vt poſſit à ſeipſo facere quidquam?

Lib. arbit. cooperatio eſt effectiue à Deo. Ioan. 5.

Filius Dei non poteſt à ſe facere quidquam, quia non habet eſſe à ſe, ſed à Patre.

Quartò probatur. Deus operans per gratiam, & liberum arbit. non ſunt duæ cauſæ partiales reſpectu piæ operationis, ſed quælibet eſt totalis in ſuo genere; quarum vnà, videlicet liberum arbitrium, ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo mouenti per gratiam, vt diſp. 85. oſtenſum eſt: ergo liberũ arbitrium nihil operatur à ſeipſo, dum influit in piam operationem; ſed ipſum influere accipit ab ipſa gratia adiuuante. Probatur conſequentia: nã ſi liberum arbitrium aliquid ex ſe operaretur; Deus, & liberũ arbitrium concurrerent, vt duæ cauſæ partiales: quotieſcunque enim duæ cauſæ ſimul concurrunt ad eundem effectum, ita vt quælibet influat à ſeipſa abſque eo, quòd prędeterminetur ab alia, vel ab ipſa accipiat actualem influxum, conueniunt ad illũ effectum producendum, vt cauſæ partiales; vt apparet in duobus trahentibus nauim.

Quintò probatur: quia vt diſp. 23. oſtendebamus, Deus auxilio actuali præmouet, & prædeterminat omnes cauſas ſecundas etiam liberas ad omnes bonas operationes in particulari, ſecundùm omnes ſuas circunſtantias: ergo quælibet operatio libera, præſertim ſupernaturalis, procedit à libero arbitrio, ſecundùm quod præmouetur, auxilio Dei actuali: ergo liberum arbitriũ non habet à ſeipſo, ſed à Deo mouente, quòd conſentiat Deo vocanti. Confirmatur: nam aliàs ſequeretur, quòd bonus vſus gratiæ in nobis eſſet ex nobis, quod tamen non ſolùm ſententiæ S. Auguſt. & S. Thom. ſed etiam doctrinę Catholicæ videtur repugnare, vt diſp. 38. latè oſtendimus, & diſp. 97. patebit ampliùs.

Sextò probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 18. oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem non eſſe ſolum influxum cum cauſa ſecunda in eius effectum, ſed etiam eſſe influxum immediatum in ipſam cauſam ſecundam. Ex illis etiam concluditur, gratiam, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales, ac per conſequens, influxum proprium liberi arbitrij non eſſe libero arbitrio ita proprium, vt à ſeipſo illum habeat, & non ſit acceptus à Deo, vt à priori cauſa per ſe efficiente. Ad argumenta facta à principio reſpondetur, quòd ſolùm probant primam concluſionem, quatenus verò contra ſecundam videntur militare, eſt ſingulis occurrendum.

IV. AD primum reſpondetur, non eſſe neceſſarium, quòd ille, qui ab alio adiuuatur, aliquid ita ex ſe operetur, vt id à Deo non acceperit; ſed ſufficit, quòd aliquid operetur ex ſe, hoc eſt, à principio intrinſeco liberè ſe applicante, quamuis ipſum operari ſit acceptum ab alio. Sicut ergo Deus adiuuat liberũ arbitrium ordine rationis, & cauſalitatis, illud præueniendo, ſeu præmouendo, & ſimul tempore producendo cum eodem arbitrio liberum conſenſum; ita & noſtrum arbitrium Deo liberè cooperatur ſubſequendo, & in eodem inſtanti temporis liberè influendo in eundem conſenſum; vt diſput. 83. præſertim nu. 3. auctoritate Gelaſij Papæ oſtẽsũ eſt.

Agit aliquid qui ab alio adiuuatur.

V. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, actum liberum eſſe quidem à principio intrinſeco ſe mouente, ſed illud principium, non oportet, quòd ſit primum non motum, aut prædeterminatum ab alio, aut quòd influxus procedens à principio intrinſeco non

Digitized by Google

S. Aug. lib. de grat. & liber. arb. c. 16. tom. 7.

A non ſit dependens ab alia priori cauſa efficiēte. Nos ergo volumus, ſed Deus facit nos velle ſicut Auguſtinus ait: certum eſt nos velle, cùm volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum: quod ibi probat latiſſimè; vt diſputatione 86. num. 3. vidimus. Et explicans illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*, aduertit, quòd nō ait, *duxerit, vt illic aliquo modo intelligamus, præcedere voluntatem. Quis trahitur, ſi iam volebat? & tamen nemo venit, niſi velit ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari, non vt homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant, ſed vt volentes ex nolentibus fiant.*

S. Aug. li. 1. cōtra duas epiſt. Pelagian. c. 19. tom 7.

VI.

Lib. Arbit. & baculi differentia.

Ad tertium reſpondetur. Liberum arbitrium non ſe habere merè paſſiuè, dum conſentit Deo vocanti, ſed actiuè, & liberè: quia verè à principio intrinſeco B non determinato ad vnum ex neceſſitate producit ipſum conſenſum. Nec eſt eadem ratio de baculo: nam baculus motus ab alio, non ſe mouet, ſed ſolùm recipit motum ab alio agēte extrinſeco productum: cæterùm liberum arbitrium motum à Deo, ſeipſum mouet per deliberationem rationis: nam vt ſæpe docet ſanctus Auguſtinus, *Qui filij Dei ſunt, aguntur, vt agant, non vt ipſi nihil agant.*

Aug. locis cit. diſp. 18 num. 16.

Ad quartum reſpondetur, quòd voluntas creata, in quantùm creata, habet, quòd dependeat in ſua operatione, & influxu à decreto, & operatione voluntatis increatæ, & ideo eius influxus reducendus eſt, tanquam in priorem cauſam efficientem, in decretum efficax voluntatis diuinæ: ſed inquātùm voluntas habet, quòd eius inclinatio ſeu determinatio illius non ſit ab alio, tanquam ab obiecto, quoniam C quandiu voluntas eſt libera, quoad exercitium actus, non poteſt efficaciter determinari ab obiecto, quoad exercitium. Vnde Deus, inquantùm obiectum, nunquam determinat voluntatem in via ad exercitium actus, vt docet ſanct. Thomas: nihilominus, tāquam à prima cauſa efficiente, omnis inclinatio voluntatis eſt à Deo. Cùm ergo ait, quod inclinatio voluntatis non determinatur ab alio, ſed à ſeipſa, non ſignificat, eandem determinationem non eſſe à Deo, tanquam à priori cauſa efficiente: nam in aliis locis diſputat. 97. adducendis, expreſsè docet contrarium; ſed ſolùm ſignificat, quòd non eſt ab alio, tanquam ab obiecto, vt ex ipſo contex. non obſcurè colligitur. D Ponit enim differentiam inter appetitum brutorum, & appetitum rationalem: nam appetitus brutorum ex neceſſitate rapitur abſque deliberatione rationis ab ipſo obiecto conuenienter propoſito, nec eſt in eorum poteſtate illud reſpuere. Cæterùm appetitus rationalis non rapitur ab obiecto conueniēter propoſito, ſed ſemper eſt conſtitutum in eius poteſtate ſequi, vel non ſequi illud. Vel dicendum, quòd ſanct. Thom. ſolùm excludit à potentia libera determinationem ad vnum ex neceſſitate, ſeu determinationē, quæ ita eſt ab alio, vt ipſa voluntas non ſe determinet cum vera facultate, qua poſſit ſe ipſam non determinare, ſi velit. Hoc enim modo non poteſt ad vnum, etiam à Deo, tanquam à priori cauſa efficiente, determinari: nā talis determinatio repugnat eius libertati, vt diſput. 22. & 23. dictum eſt.

Voluntatis inclinatio quomodo ſit ab ipſa voluntate.

VII.

Lib. Arbit. motus non eſt violentus.

E Ad quintum reſpondetur, quòd motus liberi arbitrij in Deum non eſt ei violentus, quia, licèt inſit ei ab agente extrinſeco, ſcilicet à Deo; tamen per principium intrinſecum confert vim, ſcilicet per propriam inclinationem, quam tamen à Deo donante accepit. Ad rationem autem violēti requiritur, quòd paſſum nullam conferat vim, ſed reſiſtat per contrariam inclinationem, actu exiſtentem in illo. Hanc ſolutionem proſequitur Sanct. Thom. q. 22. de verit. ar. 8. in corp. vbi ait: *Quantumcunque voluntas à Deo immutetur in aliquid, non dicitur cogi in illud: cuius ratio eſt, quia ipſum velle aliquid eſt inclinari in illud; coactio autem, vel violentia eſt contraria inclinationi illius rei, quæ cogitur. Cum igitur Deus voluntatem immutat, facit, vt præcedenti inclinationi ſuccedat alia inclinatio, & ita quòd prima auferatur, & ſecūda manet. Vnde illud, ad quod inducit voluntatem, non eſt contrarium inclinationi iam exiſtenti, ſed inclinationi, quæ prius inerat; vnde non eſt violentia neque coactio. Sicut lapidi ratione ſuæ grauitatis ineſt inclinatio ad locum deorſum: hac autem inclinatione manente ſi ſurſum proijciatur, erit violentia. Si autem Deus auferat à lapide inclinationem grauitatis, & det ei inclinationem leuitatis, tunc ferri ſurſum non erit violentia; & ita immutatio motus poteſt eſſe ſine violentia: & per hunc modum intelligendū eſt quòd Deus voluntatem immutat ſine eo, quòd voluntatem cogat.* Quia ergo Deus mouendo liberum arbitrium ad cōſenſum, B tribuit illi actualem inclinationem, qua ſeipſum moueat, & conſentiat; ideo eiuſmodi conſenſus non eſt ei violentus, nec etiam eſt neceſſarius neceſſitate abſoluta, ſed ſolùm conditionata, vel ex ſuppoſitione, quæ libertati non obſtat, vt diſpu. 18. & 25. oſtenſum eſt, & patebit ampliùs diſput. 115. & 116.

DISPVTATIO XCVII.

Vtrùm bonus vſus, ſeu cooperatio Liberi Arbitrij, quo Deo excitanti, & vocanti conſentit, procedat à ſola, & innata eius libertate.

I.

HÆc difficultas ſatis affinis eſt præcedenti; ſed ad maiorem illius explicationem neceſſarium duxi ſub terminis propoſitis eam pertractare. Quidam dicunt, quòd, ſi bonus vſus accipiatur pro ipſa libera operatione, ſeu pro actu voluntatis, quem elicit homo motus à Deo gratia excitante; tunc nihil reperitur in tali bono vſu, quod procedat à ſola, & innata libertate, ſed quidquid entitatis, aut rationis formalis eſt in illo, ſimul procedit à Deo, tanquam principaliori cauſa efficiente. Si autem bonus vſus accipiatur pro D ipſo influxu actuali, quo liberum arbitrium, tanquam cauſa partialis, vt aiunt, influit cum Deo in eundem actum; aſſerunt, eiuſmodi bonum vſum procedere à ſola, & innata arbitrij libertate, ac per conſequens, in eandem libertatem eſſe reducendum & non in Deum; vnde & hanc aſſertionem ſtatuunt. Si duo æquales per omnia in omnibus conſpiciant eandē mulierem pulchram, euenire poteſt à ſola libertate arbitrij vtriuſque, vt vnus conſentiat in peccatum, eam concupiſcendo, alter non item, eadémque eſt ratio de eodem modo affectis, æqualitérque à Deo ad fidem vocatis; pro ſola namque eorum libertate euenire poteſt, vt vnus amplectatur fidem, alter verò eandem contemnat. Concedunt etiam nec dubitandum eſſe, multos torqueri apud inferos, E qui multò maioribus auxiliis ad ſalutem à Deo donati fuerunt, quàm multi, qui in cœlo diuino conſpectu fruuntur, &c. Sed quòd hi cum maioribus auxiliis prædeſtinati, & ſalui non fuerint, illi verò cum minoribus prædeſtinati, ac ſalui fuerint, non aliunde fuit; niſi quia illi pro innata libertate noluerunt vti ita ſuo arbitrio, vt ſalutem conſequerentur: hi verò maximè. Dicentes, non aliunde fuit, clarè ſignificant, à ſola, & innata libertate prouenire non ſolùm, quòd cum maioribus auxiliis vnus diſſentiat, & damnetur, ſed etiam, quòd alius cum minoribus auxiliis conſentiat, & ſaluetur. Quod vt magis explicent, adiiciunt. Quòd item è duobus,

Digitized by Google

bus, qui æquali motu gratiæ præueniuntur, ac mo- A uentur, vnus conſentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum, & conuertatur, alter verò non; certè ſolùm prouenit ab innata, & propria, & intrinſeca libertate vtriuſque, bonis, & malis, reprobis, ac prædeſtinatis communi. Vt autem rigorem harum aſſertionum temperent, inquiunt, quòd, ſi in ſummo rigore ſit loquendum, quando duobus adultis dantur æqualia auxilia gratiæ præuenientis, neque abſolutè eſt affirmandum, cum æqualibus auxiliis vnum illorum conuerti; & alterum non conuerti, niſi addatur, & dicatur, gratiæ præuenientis. Etenim quando vnus illorum pro ſua libertate conuertitur, iam auxilium gratiæ præuenientis ipſi collatum habet in eo nouum influxum gratiæ cooperantis cum ipſius B arbitrio, quem non habet in alio. Neque item affirmandum eſt, exiſtentibus in duobus adultis æqualibus auxiliis gratiæ præuenientis, vnum eorum pro ſola ſua libertate conuerti, & alterum non: quoniam, licèt conuerſio illa à libertate pendeat, fiatque ab arbitrio pro ſua libertate; non tamen fit pro ſola ſua libertate, ſed cooperante ſimul auxilio gratiæ præuenientis: quamuis, cùm hic præſtò ſit, gratiámque præuenientem dependenter à cooperatione arbitrij comitetur, ſolùm exigitur cooperatio liberi arbitrij noſtri. Probatur hæc ſententia

Primò. Nã id Iuſtinus Martyr in reſponſ. ad Chriſtianos de neceſſariis quæſtionibus, in reſponſione ad octauam, ſequentibus verbis apertè docet: *Quæſtio erat: Si boni, ac mali, itémque ſtatus notitiam à Deo ac- C cepimus, qui fit, vt vtriuſque cauſa non ſit is, qui vtriuſque & notionem & vim, illorum explicandorum cauſa, naturæ quaſi inſeuit?* Sequitur Iuſtini explanatio, ſeu reſponſio: *Deus non ſolùm eam vim nobis dedit, vt eſſemus, bonúmque ac malum cognoſceremus, atque faceremus, ſed etiam liberum arbitrium nobis conceſſit, poteſtatémque fecit eligendi id, quod videretur pro eorum, quæ cognoſcuntur, propoſitione: neque virtutem, aut vitium noſtrum in cognitione eorum, quæ cognoſcuntur, poſuit; ſed in electione eorum, quæ diliguntur. Non igitur cauſa eſt Deus virtutis noſtræ, ac vitij, ſed propoſitum noſtrum, & voluntas. Vt enim, qui ſcortum videt, ac ſcortum eſſe ſcit, ex ſcientia illa, & cognitione ſcortator non eſt, ſi verò motui aſſentiatur voluntas, dum denique ſcortator eſt vel opere, vel affectione; ſic etiam non eſt D cognitio, cur boni, & mali ſint homines; ſed voluntas, quæ ex propoſitione eorum id quod videtur, ſequuta eſt.* Quibus verbis virtutem noſtram, & vitium non in Deum, quia vires, quibus ea exercemus, notitiámque naturalem vitij, ac virtutis nobis tribuit, ſed in noſtrum arbitrium; nóſque ipſos, qui liberè in vnam, aut alteram partem illud flectimus, tanquam in particularem, ac propriiſſimam eorum cauſam, docet eſſe referenda.

Calu. lib. 2. inſtit. ca. 3. §. 13. Secundò arguitur: nam potiſſimum fundamentum, propter quod Caluinus aſſeruit, hominem non cooperari liberè Deo excitanti, & mouenti eſt, quia Deus, per auxilium efficax diuinæ gratiæ, efficit in illo ipſum concurſum voluntatis. Ait enim non offerri tantùm à Domino gratiam, quæ libera cuiuſque electione, aut recipiatur, aut reſpuatur, ſed ipſam eſſe, quæ in corde & electionem, & voluntatem formet, vt quidquid deinde ſequitur boni ope- E ris, fructus ſit ipſius ac effectus, nec aliam habeat ſibi obſequentem voluntatem, niſi quam fecit. Quod probat auctoritate Auguſtini dicentis, *Dominum homines ſuis voluntatibus trahere ſed quas ipſe operatus eſt*, & in alio loco: *Omne bonum in nobis opus nonniſi gratiam facere.* Ergo ſententia, quæ aſſerit, bonum vſum liberi arbitrij eſſe in Deum reducendum, tanquam in cauſam priorem per ſe efficientem, errori Caluini fauere videtur.

Tertiò arguitur, Auctoritate S. Auguſt. lib. 12. de Ciuitate Dei, c. 6. vbi docet ſententiam ſuperiùs propoſitam: ait enim, ſi duo æquales per omnia in omnibus conſpiciant eandem mulierem pulchram eueuire poſſe a ſola libertate arbitrij vtriuſque, vt vnus conſentiat in peccatum, eam concupiſcendo; alter non item: ergo idem poterit contingere reſpectu conſenſus, aut diſſenſus in illis, qui æqualiter à Deo vocantur. Qui ergo conſentit Deo excitanti, pro ſola, & innata libertate conſentit: non ergo debet reduci influxus liberi arbitrij quo Deo excitanti aſſentitur, in Deum tanquam in cauſam priorem per ſe efficientem, ſed in ſolam, & innatam creati arbitrij libertatem.

Quartò. Quia, licèt nemo credere poſſit, aut pœnitere, vel diligere, ſicut ad ſalutẽ oportet, niſi præueniatur gratia diuina: nihilominùs auxilium gratiæ non eſt ſola, & integra cauſa, quòd fidei aſſentiatur; quandoquidem poſita quacunque gratiã præueniente, ſemper manet homo liber, vt per ſuum liberum arbitrium poſſit non conſentire, vt in Concil. Trid. Con. Trid. ſeſſ. 6. c. 5. & can. 4. definitur: ergo, qui aſſentitur Deo vocanti, pro ſola ſua, & innata libertate aſſentitur, & ſimiliter qui diſſentitur, id efficit pro eadem ſola, & innata libertate; & ita ſequitur idem quod priùs.

Quintò. Voluntatis conſenſus non habet, quòd III. ſit actus liber, vt procedit à Deo, aut à gratia præueniente, ſed ſolùm habet, quòd ſit liber, & conſequenter opus virtutis dignum laude, quatenus procedit ab innata propria, & intrinſeca libertate arbitrij creati, bonis, ac malis, reprobis, ac prædeſtinatis communi; in cuius poteſtate conſtitutum eſt Deo vocanti conſentire, aut diſſentire: ergo talis conſenſus, inquantùm eſt formaliter influxus liberi arbitrij, reduci debet in ſolam libertatem arbitrij creati, & non in Deum, vel in ipſam gratiam præuenientem, tanquam in cauſam priorem per ſe efficientem. Conſequentia eſt nota: quoniam nulla alia cauſa efficiens poteſt eſſe illius conſenſus, niſi libertas arbitrij, & gratia præueniens, ſeu Deus operans per gratiam præuenientem: ergo ſi conſenſus liberi arbitrij in quantùm eſt actus liber, non reducitur in Deum, vel in auxilium gratiæ præuenientis, tanquam in cauſam per ſe efficientem, ſolùm debet reduci in libertatem arbitrij creati. Et antecedens probatur: nam ille conſenſus, quatenus præcipuè eſt à Deo ſimul cooperãte per gratiam, ſolùm habet, quòd ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet: ergo, vt procedit à Deo cooperante per gratiam, non habet formaliter, quòd ſit actus liber: ergo, &c.

Sextò arguitur. Ille bonus vſus eſt proprius ipſius liberi arbitrij, & ideo propter illum eſt homo dignus laude, & præmio vitæ æternæ, ſicut quando vſus malus eſt, propter illum dignus eſt vituperio. Vnde Bernard. ait: *Quod in nobis minus eſt, ipſe ſupplet*, Deus Bern. ſer. de eo quod legitur in Iob in ſex tribulationibus. ſcilicet, *modicum tamen illud, quodcunque noſtrum eſt, non patitur reſeruari.* Et Concil. Trident. *Verè* inquit, *iuſti nominantur, & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes, vnuſquiſque ſuam, ſecundùm menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecũdùm propriam cuiuſque diſpoſitionem & cooperationem.* Et poſtea eos anathematizat, qui dixerint: *Hominis iuſtificati bona opera ia eſſe dona Dei, vt non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita*: ergo ille bonus vſus, ſeu influxus arbitrij, procedit à ſola, & innata eius libertate: alias enim non eſſet proprius liberi arbitrij, ſed illi, & Deo communis. Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de Iuſtific cap. 7. 1. Cor. 12. eadem ſeſſ. can. 32.

Septimò. In poteſtate liberi arbitrij eſt, bene vti IV. gratia excitante, aut nõ vti prout ſibi placuerit, cùm liberè omnino ea vtatur: ergo, quando bene vtitur, id efficit pro ſua libertate: ergo in ſolam libertatem creatam reducendum eſt, quòd, cùm homo poſſit nõ vti

Digitized by Google

vti gratia, bene vtatur illa: igitur bonus vſus liberi arbitrij procedit a ſola, & innata eius libertate.

Octauò. Vt homo bene vtatur gratia excitante, non requiritur noua gratia, ſed ſolum, quòd lib. arb. velit vti, & cooperari cum illa; aliàs gratia excitans, & auxilium ſufficiens, non eſſet verè ſufficiens ad conuerſionem, & ad ſalutem: ergo bonus vſus gratiæ excitantis non eſt effectiuè ab ipſa gratia, & conſequenter non erit effectiuè à Deo; cùm nihil Deus operetur effectiuè in homine, pertinens ad ſalutem, niſi mediante gratia: igitur bonus vſus gratiæ eſt effectiuè à ſola, & innata hominis libertate.

Nonò. Hæc cauſalis eſt vera: Homo non bene vtitur gratia excitante, quia non vult: ergo hæc ſimiliter erit vera: Homo bene vtitur gratia excitante, quia vult. Quotieſcunque enim negatio eſt cauſa negationis, affirmatio etiam debet eſſe cauſſa affirmationis: ergo ſola libertas arbitrij creati eſt cauſa boni vſus gratiæ, & ita non erit reducendus in Deū, tanquam in cauſam priorem per ſe efficientem.

Decimo. Deus non attingit in aliquo priori temporis vel naturæ bonum vſum liberi arbitrij, antequam lib. arb. eundem bonum vſum producat, aliàs cùm ille vſus ſit indiuiſibilis, totus produceretur à Deo ſolo, & nihil relinqueretur producendum ab ipſo arbitrio creato, & per conſequens merè paſſiuè ſe haberet, recipiendo in ſe actum liberum à ſolo Deo efficienter productum: quod & libertati eiuſdem arbitrij, & doctrinæ Conc. Trid. repugnat: ergo bonus vſus procedit à ſola, & innata libertate, ſi, ly, ſola, tantùm excludat aliam cauſam priorem per ſe efficientem.

Cōc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. & can. 4. de iuſtific.

Confirmatur. Deus non producit immediatè illum bonum vſum, ſed mediatè, cùm illum producat per lib. arbit. & non aliter, eò quòd bonus vſus eſt actio vitalis, quæ ſubinde produci non poteſt, niſi à cauſa ſecunda vitali: ergo non eſt aſſignabile aliquod prius, in quo Deus attingat eundem bonum vſum antecedenter ad concurſum liberi arbitrij: ergo ille bonus vſus non habet aliquam cauſam per ſe efficientem, priorem libero arb. in cauſando; & ita ſequitur idem, quod priùs.

Vndecimò probatur omnibus argumentis, quibus diſputat. 22. & 23. contendebamus probare, Deum auxilio præoperantis gratiæ, non prædeterminare lib. arbit. ad bonum vſum gratiæ excitantis: ex hoc enim manifeſtè deducitur, eundem bonum vſum non eſſe reducendum in Deum, vel in auxilium actuale diuinæ gratiæ, tanquam in cauſam priorem in cauſando, quod etiam concludere videntur argumenta adducta diſputatione 18. ad ſuadendum, concurſum Dei generalem non eſſe influxum Dei immediatum in cauſam, ſed eſſe influxum ſimultaneum cum cauſa ſecunda in eius operationem.

V. Hæc tamen ſententia reiicienda eſt, & licèt ſatis maneat impugnata ex dictis diſputat. 36. 82. & 86. ad maiorem abundantiam doctrinæ ſtatuuntur tres Concluſiones.

Prima concluſio. Bonus vſus lib. arb. quo Deo vocanti, & excitanti conſentit, non procedit effectiuè à ſola, & innata eius libertate, ſed neceſſariò reducendus eſt in ipſum Deum, tanquam in cauſam priorem operantem per auxilium efficax præoperantis gratiæ, atque efficientem, vt homo liberè cooperetur. Priorem, inquam, non quidem prioritate temporis, ſed rationis dumtaxat, & cauſalitatis, ita videlicet, vt iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus operatur, præueniendo ordine rationis, & cauſalitatis liberum influxū arbitrij creati, ipſum liberum arbitrium ſubſequendo cooperatur. Probatur concluſio omnibus argumentis, quibus diſput. 36. oſtenſum eſt, bonum

A vſum auxiliorū gratiæ, inquantùm emanat à lib. arb. effectū eſſe prædeſtinationis: & idem conſtat ex dictis diſp. 82. Præterea probatur ex Cōc. Senō. in quo ita decernitur. *Accedentem ſiquidem ad Deum oportet primū diuinæ gratiæ munere adiutū credere, deinde bonis operibus intendere, in quibus efficiendis, & liberum arbitrium operatur, & gratia; primò tamen, & principalius gratia.* Cùm ait, *primò tamen, & principalius gratia*, ſatis apertè declarat, ipſi gratiæ non ſolùm principaliùs, ſiue vt cauſæ magis principali, eſſe tribuendum bonum vſum liberi arbitrij, & omnia pietatis opera; ſed etiam primò, hoc eſt, tanquam priori cauſæ efficienti: quod verba antecedentia non obſcurè innuunt, ſcilicet: *In quibus efficiendis, & liberum arbit. operatur, & gratia* Sentit ergo Conc. bonum vſum liberi arbitrij in ipſum Deum, atque in adiutorium gratiæ efficacis, tanquam in priorem cauſam per ſe efficientem, eſſe reducendum.

Conc. Senō. à princ.

Gratia primo inchoat bonum vſum liberi arbitrij.

B

VI. Secundò probatur auctoritate Apoſtoli 1. Corint. 4. *Quis enim te diſcernit? quid autem habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Quo teſtimonio S. Auguſtin. oſtendit, non ad ſolam & innatam libertatem, quæ bonis, & malis, electis, & reprobis eſt communis, referendum eſſe, quòd liberum arbit. aſſenſum præbeat Deo excitanti, & ad fidem vocanti; ſed in adiutorium diuinæ gratiæ, per quod fit, vt vnus bene vtatur ſuo arbitrio in Deum credens, & diſcernatur ab alio, qui in infidelitate perſiſtit: ſic enim ait: *Nunquid enim per hæc dona, quæ omnibus communia ſunt hominibus, diſcernūtur homines ab hominibus? hic autem prius dixit:* Quis enim te diſcernit? *& deinde addit.* Quid autem habes, quod non accepiſti? *poſſet quippe dicere homo inflatus aduerſus alterum: Diſcernit me fides mea, iuſtitia mea, vel ſi quid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus Doctor,* Quid autem habes, *inquit*, quod non accepiſti? *à quo, niſi ab illo, qui te diſcernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi?* Si autem accepiſti, *ait*, quid gloriaris, quaſi non acceperis. Nunquid quæſo, *ait*, aliud niſi, vt qui gloriatur, in Domino glorietur? *nihil autem huic ſenſui tam contrarium eſt, quam de ſuis meritis ſic quenquam gloriari, tanquam ipſe ſibi ea fecerit, non gratia Dei; ſed gratia, quæ bonos diſcernit à malis, non quæ communis eſt & bonis, & malis.* Si iuxta ſententiam Auguſt. gratia, quæ bonos diſcernit à malis, non eſt illa, quæ communis eſt bonis & malis; ergo nullatenus concedendum eſt, bonum vſum liberi arbitrij, quo boni diſcernuntur à malis, ſolùm prouenire ab innata, & propria, & intrinſeca libertate vtriſque, bonis, & malis; reprobis & prædeſtinatis communi.

Apoſt. auctoritas, *Quis te diſcernit?* expenditur.

Aug. lib. de prædeſtin. SS. c. 5. to. 7.

C

D

Reſpondent, nihil eſſe in noſtra iuſtificatione, nullum opus, aut actionē nos diſcernentem ab alio, quæ ſit à nobis, & non ſimul, ac præcipuè à Deo, eam per auxilia, & dona ſua euehente ad eſſe ſupernaturale: nam quidquid in iuſtificatis cernitur, totum eſt ſupernaturale Dei donū, ſiue ipſi cooperentur ad illud per ſuum arbitrium, ſiue non; eáque ratione meritò ait Paulus: *Quis te diſcernit?* tanquam,

E auctor videlicet, præcipuáque cauſa donorum, quibus alios ſuperas, ab eiſque differs. Nihilominùs concedendum eſſe, dari in iuſtificatis aliquid ſupernaturale, eos ab impiis diſcernens, quod non ſimpliciter, ſed vt præciſè emanat à libero arbit. tanquam à parte integræ cauſæ, & vt habet rationem concurſus proprij liberi arbitrij, referendū ſit in ſolam innatam libertatem eiuſdem arbitrij, & non in Deum, niſi tanquam in auctorem naturæ & eiuſdem arbitrij, qui eam facultatē nobis cōtulit, vt eo pacto liberè noſtras actiones bonas cum eo cooperemur, eáque ratione in laudem, ac meritum nobis cederent, tanquam quæ eo modo in noſtra eſſent

poteſta

Digitized by Google

poteſtate: neque id negare intendit Apoſtolus. Ea enim de cauſa iuſtificatur, & qui poſt acceptam iuſtitiam cooperatur cum gratia, meretúrque incrementum illius, dignus eſt laude, & honorandus à Patre cœleſti in ſempiterna beatitudine.

VII. Hæc tamen explicatio, nec verbis Apoſtoli, nec doctrinæ videtur Auguſtini congruere: Apoſtolus enim non ſolùm intendit docere, Deum eſſe cauſam præcipuam, ſeu magis principalem, quæ per ſuam gratiam iuſtos ab impiis, & prædeſtinatos à reprobis diſcernit: ſed eſſe totalem, & integram cauſam, in quam debet, tanquam in primam radicem, reuocari quidquid iuſtum diſcernit à peccatore; quod apertè oſtendunt illa verba: *Quid habes*. Cùm enim conſenſus, ſeu bonus vſus arbitrij, etiam ſub ea ratione, qua emanat à libero arbitrio conſideratus, qua ratione cooperatio eius dicitur, ſit aliquid; relinquitur quòd ſub eadem ratione ſit acceptus à Deo, & conſequenter, ſecundùm mentem Apoſtoli, ſit in ipſum Deum (quia ſua gratia efficaci verè efficienter facit, hominem libere cooperari) reducendus, & non in ſolam, atque innatam eiuſdem arbitrij libertatem. Præterea: nam alias Apoſtolus non dixiſſet abſolutè, & ſine vllo addito: *Quis te diſcernit?* ſed addidiſſet, quis te diſcernit, tanquam cauſa principalis, & auctor præcipuus. Si enim iuſtus, per influxum proprium ſui arbitrij cum gratia excitante, quem influxum non accepit à Deo, nec ab adiutorio gratiæ illius, tanquam à cauſa propriè efficiente, ſeipſum minùs principaliter diſcernit ab alio; reſpondere vtique potuiſſet Apoſtolo interroganti: Influxus liber mei arbitrij me diſcernit; quamuis minùs principaliter, ac per conſequens, gloriari potero, quantùm ad iſtum influxum, in me ipſo, & non in Deo, quod tamen menti, & verbis Apoſtoli repugnare videtur. Et idem docere intendit Auguſtinus loco citato. Quod etiam colligi poteſt ex aliis eius teſtimoniis, præſertim ex Enchir. ad Laurent. capit. 32. vbi ex verbis Apoſtoli ad Rom. 8. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*; concludit, ex ſola Dei voluntate, & operatione; tanquam ex prima radice procedere, quòd homo excitatus à Deo velit, & currat. Et adducens quorundam explicationem, aſſerentium, propterea dictum eſſe: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*; quia non ſufficit voluntas hominis, niſi adſit miſericordia Dei, quoniam ex vtroque fit conſenſus hominis; eam his verbis impugnat: *Cùm proculdubio, ſi homo eius ætatis eſt, vt ratione vtatur, non poſſit credere, ſperare diligere, niſi velit, nec peruenire ad palmam ſupernæ vocationis Dei, niſi voluntate cucurrerit, quomodo ergo non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei; niſi quia & ipſa voluntas, ſicut ſcriptum eſt, à Deo præparatur? Alioquin, ſi propterea dictum eſt: Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, quia ex vtroque fit, id eſt, ex voluntate hominis, & miſericordia Dei, vt ſic dictum accipiamus, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, tanquam diceretur, non ſufficit ſola voluntas hominis, ſi non ſit etiam miſericordia Dei; non ergo ſufficit ſola miſericordia Dei ſi nõ ſit etiã volũtas hominis. Ac per hoc ſi rectè dictum eſt non volentis hominis, ſed miſerentis eſt Dei; quia id voluntas hominis ſola non implet, cur non & è cõtrario rectè dicitur, non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis, quia id miſericordia Dei ſola non implet? Porrò ſi nullus Chriſtianus dicere audebit: Non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis, ne Apoſtolo apertiſſimè contradicat; reſtat, vt propterea rectè dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam.* Eandem doctrinam repetit aliis pluribus in locis.

Tertiò probatur concluſio, & roboratur magis, A atq; aperitur efficacia argumenti præcedentis auctoritate SS. Patrum, qui vnanimiter docent, totum, quod in noſtra iuſtificatione inuenitur, etiam conſenſum liberi arbitrij, eſſe Deo tribuendum. Hi ſunt Cyprianus, Gregorius Nazianzenus, Baſilius, Paulus Oroſius, Anſelmus, Bernardus, Damaſcenus, quorum teſtimonia diſputatione 85. numer. tertio, retulimus. SS. Patres totum Deo tribuendum eſſe docent, quia ipſe per auxilium præoperantis gratiæ efficit, quòd liberum arbitrium ſuum cum gratia adhibeat influxum: ergo, quamuis bonus vſus gratiæ efficienter producatur à libero arbitrio, vt à cauſa proxima: tamen reduci debet in ipſum Deum, tanquam in priorem cauſam per ſe efficientem: non ergo debet reduci in ſolam innatam libertatem; ſi ly ſola, excludat B quamcunque aliam cauſam priorem in cauſando. Confirmatur auctoritate ſanct. Thomæ, qui, tractans illam quæſtionem, Vtrùm gratia conuenienter diuidatur in operantem, & cooperantem; pro parte negatiua hoc ſecundum conſtituit argumentum: *Si gratia aliquid operatur in nobis, maximè operatur in nobis iuſtificationem, ſed hoc non ſola gratia operatur in nobis; dicit enim Auguſtinus: Qui creauit te, ſine te, non iuſtificabit te, ſine te: ergo nulla gratia debet dici ſimpliciter operans.* Et reſpondens ad hoc argumentum ait: *Quòd Deus non ſine nobis nos iuſtificat, quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus; ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus; vnde tota operatio pertinet ad gratiam.* Quibus verbis apertè docet, motum, qui procedit à libero arbitrio, C in ipſam gratiam tanquam in priorem cauſam efficientem reducendum eſſe. Si enim influxus ipſe arbitrij eſt effectus gratiæ; neceſſe eſt, vt gratia, & Deus ipſe per gratiam ſit prior prioritate rationis in cauſando, quàm arbitriũ creatũ: ergo influxus liberi arbitrij in operationem piam reduci debet in Deum, tanquam in priorem cauſam efficientem, & non in ſolã, & innatam libertatem voluntatis creatæ. Vnde 1. p. quæſt. 105. artic. 5. ad 3. ait, quòd *hoc ipſum, quòd cauſa ſecunda determinãtur ad determinatos effectus, eſt illis à Deo.* Alia loca ſancti Thomæ, quæ huic ſententiæ fauent, adduximus diſputatione 21. numero 11.

Totũ Deo tribuendũ.

S. Tho. p. 2. q. 111. ar. 2.

Aug. tract. 72. in Ioan. poſt med. tom. 9. & de verb. Apoſ. ſerm. 15.

Quartò probatur. Gratia eſt, quæ primò inchoat D bonum vſum liberi arbitrij, vt patebit diſp. 98. ergo bonus vſus liberi arbitrij non procedit à ſola, & innata eius libertate, ſed ab alia priori cauſa efficiente ſcilicet à Deo mouente, & applicante arbitrium, vt liberè conſentiat.

Confirmatur. Liberum arbitrium creatum, qua ratione liberum eſt, non habet magis, quòd conſentiat Deo vocanti, quàm quòd diſſentiat, aut quòd feratur in vnum oppoſitorum potiùs, quàm in alterum, cùm ex ſua natura ſe habeat indifferenter ad vtrumque, vt ſuprà dictum eſt, & patebit ampliùs in ſequentibus: ergo non prouenit ex ſola, & innata libertate illius, quòd conſentiat Deo vocanti, & excitanti.

VIII. Quintò. Omnis ſapientia creata in ſuo conceptu E formali importat dependentiam à ſapientia increata, eò quòd ſapientia creata eſt, quædam participatio increatæ ſapientiæ: omne autem, quod eſt tale per participationem, reducitur in id, quod eſt per eſſentiam tale, & in ſuo eſſe dependet ab eo, vt ſæpe docet ſanctus Thomas, & Ariſtot. ſicut omne calidum dependet à primo calido, & omne lucidum à primo lucido; ſed libertas, quæ in actuali exercitio reperitur in bono vſu liberi arbitrij, eſt libertas creata, & conſequenter eſt libertas per participationem: ergo in ſuo conceptu formali importat dependentiam à libertate increata, ſiue à libero, & efficaci decreto voluntatis Dei; ac per conſequens in illum

Libertas creata in ſuo formali cõceptu importat dependẽtiã à libertate increata.

Digitized by Google

lum reduci debet tanquam in cauſam priorem: ergo bonus vſus liberi arbitrij, etiam qua ratione procedit a libero arbitrio, cum ſit liber per participationem, habet aliam cauſam priorem, ſcilicet Deum, à quo dependent omnia, quæ quomodocunque habent eſſe: non procedit à ſola, & innata libertate voluntatis creatæ.

Confirmatur. Vt diſp. 64. oſtenſum eſt, vitalitas, quæ reperitur in actu viſionis beatificæ, & in quocunque alio actu ſupernaturali fidei, ſpei, & charitatis, non procedit à ſola potentia naturali, ſed, vt quo, producitur effectiuè à principio ſupernaturali, ſcilicet ab habitu luminis gloriæ, vel ab alio habitu ſupernaturali, atque ab auxilio Dei actuali: ergo ſimiliter libertas boni vſus liberi arbitrij, conſentientis Deo vocanti, non procedit ex ſola, & innata eius libertate, ſed vt quo, reduci debet in ipſum auxilium præoperantis gratiæ.

IX. Sextò. Influxus, quo li. arb. influit in piam operationem, ſiue in bonum vſum gratiæ excitantis, eſt ſupernaturalis, cùm ſit circa obiectum ſupernaturale: ergo debet prouenire à principio ſupernaturali: operationes enim ſpecificãtur ex principiis actiuis, vt ſæpe docet S.Tho. Sed ſola, & innata libertas nõ includit aliquod principiũ actiuũ ſupernaturale, cùm libertas ſecũdùm ſe pertineat ad ordinem naturæ: ergo ille influxus prouenire nõ poteſt à ſola, & innata libertate. Si dicatur, piam operationem habere, quòd ſit ſupernaturalis, non quidem ex innata hominis libertate, ſed ex influxu gratiæ excitantis, quæ, conſentiente iam libero arbitrio, ſimul cum illo producit eandem piam operationem; contrà: nam liberum arbitrium motum a Deo verè producit operationẽ ſupernaturalẽ, charitatis, verbi gratia, aut pœnitentiæ: ergo influxus in eandẽ piam operationẽ, & cauſalitas eius debet eſſe ſupernaturalis: implicat enim actum eſſe ſupernaturalem, reſpectu alicuius potentiæ, vel cauſæ actiuæ, & quòd cauſalitas, ſiue influxus eiuſdem cauſæ non ſit ſupernaturalis, ſed merè naturalis: aliàs idem actus indiuiſibilis eſſet intrinſecè compoſitus ex entitate naturali, & ſupernaturali. Si enim ſupernaturalitas actus eſt à ſola gratia, & non à libero arbitrio, & libertas eiuſdem actus eſt effectiuè à ſola innata libertate: ergo aliquid naturale reperitur in bono vſu liberi arbitrij, quod ſit eidem arbitrio pro ſola, & innata eius libertate tribuendum, & aliquid ſupernaturale, quod ſit referendum in ſolam gratiam, tanquam in cauſam efficientem, & ita idem actus erit compoſitus ex naturali, & ſupernaturali entitate.

Liberi arbitrij influxus in actũ ſupernaturalem, eſt ſupernaturalis.

Solutio.

Cõfutatio.

Confirmatur. Quia, vt docet S.Thomas, *non eſt diſtinctum, quod eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione; ſicut nec eſt diſtinctum, quod eſt ex cauſa ſecunda, & cauſa prima: diuina enim prouidentia producit effectus per operationes cauſarum ſecundarum*: ergo eadem ſupernaturalitas actus charitatis, aut pœnitentiæ, quæ producitur à Deo per gratiam, tanquam à cauſa prima ordinis ſupernaturalis, produci debet effectiuè à libero arbitrio, tanquam à cauſa proxima per influxum ſupernaturalem: ergo ex ſola, & innata libertate non poterit influere in actum ſupernaturalem, ſiue in bonum vſum gratiæ excitantis: non ergo poterit idem bonus vſus reduci in ſolam, & innatam arbitrij creati libertatem.

S.Tho. 1.p. q. 23. art. 5. in corp.

Denique probatur: nam conceptus entis, quia eſt conceptus vniuerſaliſſimus, intimè clauditur in omnibus rebus, etiam in vltimis differentiis, ita vt nulla ſit, quæ conceptum entis ſubterfugiat, ſed operatio, vel cauſalitas diuina eſt vniuerſaliſſima, cùm ſit operatio primæ cauſæ: ergo non poteſt dari aliqua cauſalitas, vel concurſus creatus, qui efficienter non procedat à cauſalitate diuina vel illam ſubterfugiat: ergo bonus vſus liberi arbitrij reducendus eſt in Deum, tanquam in cauſam priorem per ſe efficientem.

X. Secunda concluſio. Quod ex duobus, qui æquali motu gratiæ præueniuntur ac mouentur, vnus conſentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum pium, & conuertatur, alter verò in peccato permaneat, non prouenit à ſola, & innata, & propria, & intrinſeca libertate vtriuſque bonis, & malis, reprobis, ac prædeſtinatis communi, ſed, quòd alter conuertatur, eſt referendum in Dei decretum abſolutum, & efficax, qui miſericorditer voluit eum conuertere, & efficaci auxilio præoperantis gratiæ præuenire, cùm tamen alium iuſtè in maſſa perditionis cum ſolo auxilio ſufficienti reliquerit.

Cum auxiliis ex parte Dei æqualibus, quod vnus cõuertatur, alter non conuertatur, vnde proueniat.

Hæc concluſio ſequitur manifeſtè ex dictis in concluſione præcedenti, & probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 108. oſtendemus, illi, qui conuertitur, cõferri ſemper à Deo aliquod maius, & fortius auxilium præuenientis gratiæ, quod tamen non eſt donatum alteri, qui non conuertitur. Ex hoc enim concluditur euidenter, non prouenire à ſola, & innata libertate, quòd ex duobus habentibus omnino æqualia auxilia præuenientis gratiæ, vnus eorum conuertatur, alter verò in peccato permaneat. Quamuis enim, qui in peccato permanet, perſiſtat in illo pro ſua ſola, & innata libertate: tamen, qui ad Deum conuertitur, non pro ſola innata libertate, ſed pro ſpeciali auxilio efficaci, quod illi donatum eſt, & non alteri, ad Deum conuertitur.

Tertia concluſio. Etiamſi addatur, & dicatur, cum æqualibus auxiliis gratiæ præuenientis, qua gratiæ præuenientis auxilia ſunt, non eſt aſſerendum in caſu poſito, pro ſola, & innata libertate vnum ex illis duobus hominibus ad Deum conuerti. Probatur, quia in eo, qui conuertitur, non ſolùm eſt nouus influxus præuenientis gratiæ, vnà cum libero arbitrio piam operationem producens, ſed etiam eſt aliquod nouum auxilium præuenientis gratiæ, ſcilicet auxilium efficax, quod non eſt in altero: etenim auxilium efficax gratiæ adiuuantis, ſeu cooperantis, qua ratione adiuuans eſt, præuenit ordine rationis, & cauſalitatis liberum influxum, & cooperationem arbitrij, vt diſputatione 23. 81. & 92. oſtenſum eſt. Sed de his latiùs agendum eſt diſp. 108. citata.

XI. AD primum argumentum ex auctoritate Iuſtini Martyris reſpondetur, quòd in verbis inductis ſolùm intendit docere, quòd actus virtutis, aut vitij non fiat ſine nobis liberè concurrentibus, ſeruata tamen proportione. Nam actus virtutis, & inquantùm actus eſt, & inquantùm eſt virtutis, tribuitur Deo, tãquam primæ cauſæ mouenti, & tanquam auctori totius entitatis, & bonitatis etiam moralis, quæ in illo actu reperitur, libero autem arbitrio tribuitur, vt cauſæ ſecundæ, & proximæ, liberè cooperanti Deo mouenti. Actus autem vitij, ſeu peccati, inquantùm actus eſt, etiam tribuitur Deo, vt primo auctori, & libero arbitrio, vt cauſæ proximæ, ſed inquantùm malus moraliter, ſeu peccatum eſt, ſolùm in voluntatem creatam deficientem referendus eſt: vt diſputatione decima octaua numero vigeſimo primo, & vigeſimo ſecundo, & diſputatione vigeſima quarta, dictum eſt.

Peccatũ in ſolam creatam voluntatem reducitur.

Ad ſecundum reſpondetur, Caluinum non erraſſe in eo, quod aſſeruit, gratiam ipſam eſſe, quæ in corde & electionem, & voluntatem obſequentem efficit, ſed quia dixit, id fieri à Deo per gratiam efficacem, ſine nobis liberè concurrentibus, & cooperantibus, quod ex Conc. Trident. manifeſtè colligitur, in quo errores Lutheranorum, & Caluiniſtarum damnantur. Non enim hos hæreticos damnat, quia

Caluini error.

quia dixerunt; Deum per gratiam efficere in nobis obſequentem voluntatem, ſed quoniam ſtatuerunt, obſequentem voluntatem liberam non eſſe, nec, re-uera poſſe, Deo excitanti diſſentire, ſi velit, aut eius gratiam abiicere.

XII. Ad tertium ex auctoritate Auguſtini, li. 12. de Ciuit. Dei, c. 6. reſpondetur, quòd tantùm vult docere, ex illis duobus hominibus, vnum voluntariè peccare, alterum verò etiam voluntariè à peccato abſtinere, ſicut ad auctoritatem Iuſtini Martyris dictum eſt. Verba enim Auguſt. ſunt hæc: *Si enim aliqui duo æqualiter affecti animo & corpore, videant vnius corporis pulchritudinem, qua viſa vnus eorum ad illicitè fruendum moueatur, alter in voluntate pudica ſtabilis perſeueret, quid putamus eſſe cauſa, vt in illo fiat, in illo* B *non fiat voluntas mala?* Et infrà: *Si eadem tentatione ambo tenentur, & vnus ei cedat, atque conſentiat, alter, idem, qui fuerat, perſeueret, quid aliud apparet, niſi vnum voluiſſe, alterum noluiſſe à caſtitate deficere? vnde, niſi propria voluntate, vbi eadem fuerat in vtroque corporis, & animæ affectio, amborum oculis pariter viſa eſt eadem pulchritudo, ambobus pariter inſtitit occulta tentatio?* Non tamen intelligit Auguſtinus, quòd abſtinere à peccato ſit in nobis ex nobis, ſicut & conſentire peccato: nam ſtatim inter vtrumque conſtituit differentiam. Etenim in capit. 7. & 8. immediatè ſequuntibus inquirẽs cauſam malæ volũtatis, ſeu peccati, docet, primam, & totalem cauſam defectus, ſeu peccati eſſe ex noſtro arbitrio, quia ex nihilo factum C eſt, vnde & defectibile eſt. In capite autem 9. ſimiliter inquirens cauſam bonæ voluntatis, inquit, quòd bona voluntas non eſt ex nobis, ſed ex Deo, à quo eſt voluntas: id quod probat in Angelis, ſubdens: *Si autem boni Angeli fuerant priùs ſine bona voluntate, eámque in ſeipſis, Deo non operante fecerunt: ergo meliores à ſeipſis, quàm ab illo facti ſunt.* Et infrà: *At ſi non potuerunt ſeipſos facere meliores, quàm eos ille fecerat, quo nemo melius quidquam facit: profectò bonam voluntatem, qua meliores eſſent, niſi, cooperante adiutorio Creatoris, habere non poſſent.* Quam doctrinam confirmat libro ſecundo de peccator. meritis, & remiſſione, capite 18. vbi ait: *Quocirca, quòd à Deo nos auertimus, noſtrum eſt: quòd verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, atque adiuuante, non poſſumus.* D

XIII. Ad quartum reſpondetur, quod, vt diſput. 100. patebit, licèt auxilium efficax diuinæ gratiæ non ſit ſola, & integra cauſa efficiens conſenſum liberi arbitrij, ſed ad illum etiam producendum liberè concurrat noſtra voluntas mota à Deo eodem auxilio, nihilominùs ipſa gratia efficax, ſiue Deus per gratiam efficacem eſt ſola, & integra cauſa phyſicè præmouens noſtram voluntatem ad liberum conſenſum, & faciens actiuè propriè, quòd liberum arbitrium ad illum concurrat. Vnde, quamuis in eodem inſtanti, quo à Deo efficaciter præmouetur ad conſenſum, poſſit diſſentire, ſi velit, pro ſua ſola, & innata libertate, tamen, quòd aſſentiatur Deo vocanti, non habet pro ſua ſola, & innata libertate, ſed pro innata libertate, à Deo præuenta prædicto auxilio efficaci, E quod non eſt donatum ei, qui non conuertitur, vt dictum eſt.

Gratia ſola facit, vt faciamus.

Ad quintum reſpondetur: quòd, vt conſtat ex dictis diſputatione 64. vitalitas, & libertas actualis, quæ in actu ſupernaturali reperitur, non eſt referẽda in ſolam innatam, & intrinſecam libertatem arbitrij creati bonis, ac malis, reprobis, ac prædeſtinatis communis: ſed in voluntatem liberam, motam à Deo auxilio efficaci præoperantis gratiæ. Vnde conſenſus in operationem piam, inquantùm eſt formaliter actus liber circa tale obiectum ſupernaturale, reducitur, tanquam in principium eliciens,

Libertas actus ſupernaturalis eſt, vt quo, ab auxilio gratiæ.

A vt quod, in liberum arbitrium creatum: cæterùm, tanquam in principium formale quo, reduci debet in ipſum auxiliũ efficax, vt loco citato explicatum eſt.

Ad ſextum reſpondetur quòd, ſi proprium dicatur illud, quod ita procedit à libero arbitrio, vt non dependeat ab alio priori agente, nullus actus poteſt eſſe quid proprium liberi arbitrij, quia, vt ſuprà dictum eſt, nihil habet à ſeipſo, ſed omnia à Deo miſericorditer accepit. Si autem dicatur proprium, quod producitur à principio intrinſeco actiuo cum dominio actus, ſic bonus vſus gratiæ eſt actus proprius liberi arbitrij, quia videlicet, tanquam à principio intrinſeco ſe liberè mouente, & determinante, producitur efficienter à libero arbitrio huius hominis, & non illius, ſed non producitur ab illo, pro ſua ſola libertate, vt dictum eſt.

Conſenſus qualiter dicatur proprius actus lib. arb.

XIV. Ad ſeptimum reſpondetur, quòd non vti gratia excitante, & illa abuti eſt conſtitutum in ſola libertate arbitrij creati: vti autem eadem gratia, conſtitutum quidem eſt in eadem hominis libertate, ſed non in ſola, ſed libertate arbitrij à Deo præuenienti ſpeciali auxilio præoperantis gratiæ.

Ad octauum argumentum reſpondetur, quòd ad actualem bonum vſum gratiæ excitantis requiritur alia gratia, videlicet gratia adiuuans, & efficax; vnde nunquam liberum arbitrium volet vti gratia diuina, & cooperari cum illa, niſi efficaciter ad talem cooperationem à Deo præmoueatur: vnde bonus vſus gratiæ excitantis non eſt effectiuè à ſolo libero arbitrio pro ſua innata libertate, ſed etiam procedit efficienter, vt quo, à gratia efficaci, vt dictum eſt. Nec ex hoc ſequitur, quòd auxilium ſufficiens non ſit in ſuo genere verè ſufficiens ad ſalutem, vt diſp. 18. & 23. oſtenſum eſt.

Gratiæ excitãtis bonus vſus eſt efficienter à gratia adiuuante.

Ad nonum negatur conſequentia, cum S. Thom. p. 2. q. 112. art. 3. ad ſecundum, nam *defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis: ſed collationis*, aut boni vſus *gratiæ prima cauſa eſt à Deo, ſecundùm illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo ex me auxilium tuum.* Vnde malus vſus liberi arbitrij in ipſum liberum arbitrium, vt in cauſam totalem, bonus autem in Deum, tanquam in primum auctorem, & motorem, referendus eſt: & ideo hæc cauſalis eſt vera: Quia homo non vult bene vti auxilio præuenientis gratiæ, ideo non vtitur illo. Hæc autem cauſalis eſt falſa: Quia homo vult bene vti eodem auxilio, ideo bene vtitur illo: ſi illa cauſalis importet primam radicem illius boni vſus. Quamuis enim homo volens bene vtatur vocatione diuina, & gratia ipſa excitante, eidem gratiæ liberè conſentiendo, & cooperando; prima tamen radix, & primum initium effectiuum huius boni vſus non deſumitur ex libero arbitrio, ſed ex miſericordia Dei, quæ per auxilium efficax fecit actiuè propriè, ſeu phyſicè, vt diſtinguitur contra ſolùm moraliter, vt liberum arbitrium bene vteretur eadem gratia, illi conſentiendo. Quod his verbis explicuit, & docuit Concilium Arauſic. *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo diſplicet. Quando autem ita faciunt, quod volunt, vt diuinæ ſeruiant voluntati, quamuis volentes agant, quod agunt, illorum tamen voluntas eſt, à quo præparatur, & iubetur, quod volunt.* Et can. 24. *Ita ſunt in vite palmites, vt viti nihil conferant, ſed inde accipiant, vnde viuant.* Et eadem eſt doctrina perpetua ſancti Auguſtini locis ſuperiùs allegatis.

Cõc. Arauſ. cap. 23. de volun. Dei & hominis.

Ad decimum iam ex parte reſponſum eſt diſput. 89. Nunc breuiter dicimus, quòd quamuis Deus in eodem inſtanti temporis, ſimul cum libero arbitrio, producat piam operationem, & bonum vſum gratiæ excitantis, in priori tamen rationis inchoat: nam primum initium eiuſdem boni vſus eſt à Deo, non quidem prioritate temporis, ſed rationis duntaxat, & cauſalita

cauſalitatis. Nec ex hoc ſequitur, quòd in aliquo priori Deus producat bonum vſum liberi arbitrij, in quo liberum arbitrium ad illum non concurrat, quia prioritas naturæ, & cauſalitatis non eſt priùs, in quo res ſit, ſed à quo. Vel dicendum, quòd operatio Dei eſt prior, quatenus præmouet efficaciter liberum arbitrium ad cooperãdum, ſed tamen in nullo priori attingit Deus noſtrum actum liberum in ſe ipſo, in quo noſtrum arbitrium eundem actum ſimul non efficiat, vt in ſequenti diſputatione patebit. A

Ad confirmationem reſpondetur ſimiliter, ſolùm concludere, bonum vſum liberi arbitrij produci efficienter à libero arbitrio, & non ab alia cauſa extrinſeca, quæ in cauſando ſit prior prioritate temporis, non autem probat, quòd non ſit ab alia cauſa per ſe efficiente, & priori in cauſando, prioritate naturæ duntaxat. B

Ad vndecimum argumentum iam ſuperabũdè in diſputationibus, eodem argumento allegatis, ſatisfactum eſt. Vnde non oportet ſpecialiter ad illud reſpondere. Videantur, quæ in diſput. 91. ſuperiùs dicta ſunt.

DISPVTATIO XCVIII.

Vtrùm ſuppoſita gratia excitante, conſenſus, vel cooperatio liberi arbitrij ſit primò inchoanda à voluntate creata; an verò à voluntate diuina, ſiue ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ.

I. HVIVS difficultatis explicatio valde neceſſaria eſt ad plenam intelligentiam non tantùm eorum, quæ in præcedentibus dicta ſunt, ſed etiam eorum, quæ de gratia efficaci inferiùs dicenda erunt. In qua difficultate pauca à Doctoribus Scholaſticis ſcripta ſunt, eam tamen aliqui recentiores breuiter attigerunt, & ideo eſt in præſenti operoſiùs diſcutienda.

Quidam dixerunt, quòd multæ loquutiones non ſolùm Sanctorum, ſed etiam diuinæ Scripturæ, non poſſunt ſatis intelligi, & ad veram praxim reduci, ſi ſupernaturalis cõſenſus, etiam poſita excitatione, & aliis ex parte hominis prærequiſitis, inchoandus eſt ab efficaci Dei voluntate, prædeterminata ad vnum. Quibus verbis ſignificaſſe videtur, determinationem voluntatis, ſuppoſita gratia excitante, quæ ſolùm moraliter mouet voluntatem ad actum liberum, primò inchoari ab eadem voluntate creata pro innata eius libertate. Probatur hæc ſententia.

Primò, auctoritate S. Proſperi, lib. 2. de vocat. gent. cap. 26. vbi ait: *Gratia Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, &c. Sed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei, atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidiis, vt diuino in ſe cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium.* Ecce docet manifeſtè, ſuppoſita gratia excitante, voluntatem creatam primò incipere ſuam cooperationem, vel cõſenſum. Non ergo eſt Deus, qui primò incipit, vel inchoat eundem conſenſum. Confirmatur ex illo Prouerb. 16. *Hominis eſt præparare cor, & à Domino reſponſio linguæ.* Cor autem præparare eſt bonum inchoare: ergo liberum hominis arbitrium eſt, quod phyſicè inchoat actum bonum quo ad iuſtificantem gratiam præparatur.

Secundò: nam eo ipſo, quòd Deus dedit homini liberum arbitrium, & voluit eum liberè operari, conſtituit illum in manu conſilij ſui, Eccl. 15. vt ex innata ſua libertate, ad quam voluerit partem ſe determinet: ergo ipſum arbitrium eſt quod inchoat ſuam determinationem ad alteram partem, quando vult, & prout vult: non ergo eam primò inchoat Deus per gratiam efficacem.

Tertiò. Deus, poſtquam præuenit hominem ſua gratia excitante, expectat, vt ipſa voluntas velit, iuxta illud Iſaiæ 30. *Expectat Dominus, vt miſereatur veſtri.* Et Apoc. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis aperuerit mihi, introibo, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum:* ergo volũtas hominis à Deo excitata eſt quæ inchoat ſuum velle. Patet conſequentia: nam, ſi Deus priùs cauſalitate, quàm voluntas, inchoaret illud velle, non diceretur expectare, vt voluntas velit; nullus enim expectat, quod ipſe efficit, ſed quod alius. II.

Quartò. Si non eſſet in poteſtate creatæ voluntatis inchoare hoc velle, niſi Deus primò incipiat: ſequitur, quòd, abſolutè loquendo, non ſit in eius poteſtate velle, & nolle; ſed ſolùm in poteſtate Dei, qui, quando vult, incipit actum voluntatis, & quando non vult, non incipit; & ita homo reuera non eſſet liberi arbitrij. Sequela probatur: quia non poteſt eſſe in poteſtate voluntatis creatæ velle, & nolle, niſi etiam ſit in eius poteſtate initium actus volendi, aut nolendi: nam actus voluntatis eſt indiuiſibilis: ergo ſi eius initium non eſt in noſtra poteſtate, ſed in poteſtate Dei, totuſ actus erit in poteſtate Dei, & non in poteſtate noſtræ voluntatis.

C Quintò. Initium actus volendi non diſtinguitur realiter ab ipſo actu volendi: ſed in nullo priori etiam naturæ Deus efficit actum volendi, antequam ad illum concurrat effectiuè noſtrum liberum arbitrium: alias noſtrum arbitrium in ordine ad actum volendi haberet ſe merè paſſiuè, recipiendo ipſum actum à ſolo Deo productum, quod eſt hæreſis Lutheri, vt ſuprà dictum eſt: ergo primum initium actus volendi, & eius inchoatio non eſt à Deo antecedenter ad liberum concurſum, & cooperationem noſtri arbitrij.

Confirmatur: quia ex eo probat S. Auguſtinus primum initium fidei non eſſe in nobis ex nobis, ſed ex Deo; nam aliàs tota fides in nobis eſſet ex nobis: qui enim ſibi potuit inſtituere, quod non habebat, ipſe augere, & perficere poterit, quod incœpit: ergo, ſi Deus antecedenter ad cooperatioem noſtri arbitrij inchoat in nobis ipſum velle, etiam Deus in nobis operabitur totum ipſum velle, & perficere antecedenter ad liberam cooperationem noſtri arbitrij: & ita noſtrum arbitrium haberet ſe merè paſſiuè, recipiendo actum liberum à ſolo Deo efficienter productum, quod tamen, vt ex Concil. Trident. conſtat, ſalua fide affirmari non poteſt. Aug. lib. de prædeſtin. SS. cap. 2. D

Sextò: nam Caluinus, cuius doctrina in ſacro Concilio Tridentino eſt damnata, ex eo negauit, eſſe in nobis arbitrij libertatem, quia credidit, à gratia efficaci inchoari arbitrij noſtri conſenſum. Verba Caluini ſunt: *Proinde, ſicuti priùs negauit Chriſtus, homines ad credendum eſſe idoneos, niſi trahantur: ita nunc pronunciat, efficacem eſſe Spiritus gratiam, qua trahuntur, vt neceſſariò credant. His duobus membris prorſus euertitur tota liberi arbitrij facultas: nam ſi tunc demum venire ad Chriſtum incipimus, quum nos trahit Pater, fidei initium minimè in nobis eſt, neque vlla præparatio. Rurſus, ſi veniunt omnes, quos Pater docuit, non credendi tantùm optionem dat illis, ſed fidem ipſam. Ergo, quòd directioni Spiritus ſponte obſequimur, hæc pars gratiæ eſt: & quaſi obſignatio: quia non traheret nos Deus, ſi tantùm porrecta manu voluntatem noſtram in medio ſuſpenſam relinqueret. Propriè autem* III. E Calu. ſuper Euang. Ioã. cap. 6. n. 45.

Digitized by Google

nos trahere dicitur, quum ad plenum vſque fidei effectum Spiritus ſui virtutem extendit. Et lib. 2. Inſt. cap. 3. nu. 10. ait: *Hunc itaque in modum & inchoat, & perficit Dominus opus bonum in nobis, vt illius ſit, quòd recti amorem concipit voluntas, quòd in eius ſtudium inclinatur, quòd ad eius ſectandi conatum incitatur, & mouetur. Deinde, quòd electio, ſtudium, conatus non fatiſcunt, ſed ad effectum vſque procedunt. Poſtremò, quòd homo in illis conſtanter pergit, & in finem vſque perſeuerat.* Quibus verbis dicit primò, quòd per gratiam efficacem incipimus venire, & velle: ita vt ab ipſa gratia trahente, noſtrum velle primò incipiat. Secundò, quòd fidei initium non eſt in nobis, hoc eſt, in noſtra poteſtate, ſed in ſola poteſtate Dei trahentis. Tertiò, quòd nulla præparatio præcedit in nobis, vt Deus nos trahat. Quartò, quòd Deus non dat credentibus optionem credendi, aut non credendi, ſed ipſam fidem. Quintò, quod non traheret nos Deus, ſi tantùm porrecta manu voluntatem noſtram in medio ſuſpenſam relinqueret. Ex quibus per euidentem conſequentiam intulit, non eſſe noſtri arbitrij obſequi, ſeu conſentire gratiæ Dei, ſed eiuſdem gratiæ effectum, & quaſi obſignationem, ac per conſequens hominem non eſſe liberi arbitrij: ergo non debet concedi, gratiam eſſe, quæ primò incipit, vel inchoat noſtrum conſenſum.

Septimò. Totus actus volendi eſt vitalis, etiam primum initium phyſicum illius. ſed impoſſibile eſt, quòd actus vitalis producatur, vel inchoetur à ſolo Deo antecedenter ad concurſum potentiæ vitalis: nam talis actus dicit intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem, vt in pluribus locis docet S. Thomas: ergo primum initium actus volendi, non poteſt eſſe à Deo effectiuè, aut inchoari ab auxilio efficaci antecedenter ad liberam cooperationem noſtri arbitrij.

IV. Octauò. Deus in nullo priori temporis, vel naturæ attingit ipſum primum initium volendi, in quo illud non attingat effectiuè noſtrum liberum arbitrium; aliàs nihil relinqueretur producendum ab eodem arbitrio, cùm ille actus ſit indiuiſibilis: ergo Deus per gratiam efficacem non inchoat primò ipſum velle, ſed Deus ipſe, & liberum arbitrium ſimul efficiunt illud initium, ſicut & totum actum volendi.

Hæc argumenta, & alia, quæ à diuerſis multiplicari ſolent, quibuſdam perſuaſerunt, oppoſitam ſententiam difficilem eſſe, ac penè inintelligibilē: ſed ex eorum ſolutione, atque explicatione doctrinæ antiquæ Sanctorum, præſertim Auguſtini, & Thomæ, Deo fauente, res ſic erit omnibus peruia, vt ad eandem doctrinā confirmandam plurimùm conducant.

V. Ad cuius euidentiam ſupponenda ſunt ea omnia, quæ de concurſu Dei generali cum cauſis ſecundis ſuperiùs dicta ſunt, & explicata, necnon quæ de cauſis partialibus diſputatione 85. adnotauimus. Oſtenſum eſt enim: Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales cōſenſus eiuſdem arbitrij, ſicut duo trahētes nauim, quorum neuter mouetur ab altero; vel ad ſecum concurrendum, prædeterminat; ſed tam Deum, quàm liberum arbitrium eſſe cauſam totalem eiuſdem conſenſus: Deum quidem, vt prima cauſa, arbitrium autem, vt cauſa ſecunda, & proxima, ipſi Deo, non ſolùm in eſſendo, ſed etiam in agendo eſſentialiter ſubordinata. (Diſput. 18.)

Supponendum eſt ſecundò ex communi ſententia non ſolùm Scholaſticorum, ſed etiam Sanctorum Patrum in Concilio Tridentino aduerſus Lutheranos definita, noſtrum arbitrium verè efficienter, & liberè cooperari Deo, efficaci gratia illud mouenti, cum vera facultate ad vtrumlibet, qua videlicet poſſit conſentire, & diſſentire, ſi velit. Licèt enim cum efficaci Dei motione, qua mouet liberum arbitrium, vt conſentiat, non ſtet ſimul, ipſum arbitrium actu diſſentire: tamen cum eadem motione, quantumuis efficaci, ſimul ſtat in eodē arbitrio vera facultas, & poteſtas, qua poſſit diſſentire, ſi velit, vt inferiùs ſuo loco euidentiſſimis teſtimoniis Sanctorum, ac rationibus Theologicis manifeſtum fiet.

Supponendum eſt tertiò, omnes Doctores Catholicos, etiam illos, cum quibus diſputamus, in hoc conuenire, Deum ſua præuenienti gratia primò incipere, & inchoare quodcunque noſtræ ſalutis exordium, quatenus videlicet ſua gratia excitante præuenit noſtrum velle, atque ipſum conſenſum, & cooperationem liberi arbitrij. Hoc enim in omni ſententia definitum eſt in Concilio Arauſic. II. can. 4. & 6. & in Tridentino ſeſſ. 6. de Iuſtif. capit. 5. & 6. vbi dicitur: *Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouentur in Deum*; & idem definitur canone 1. & 3. eiuſdem ſeſſionis. Sed quoniam Deus per ſolam gratiam excitantem, vel ſuadentem, aut moraliter tantùm mouentem hominis liberum arbitrium, non inchoat phyſicè, ſeu verè efficienter ipſum liberum conſenſum, & velle noſtrum, ſed ſolùm moraliter, alliciendo, inuitando, & metaphoricè attrahendo; remanet difficultas, à quo phyſicè, ſeu verè efficienter primò inchoetur noſtrum velle, à gratia efficaci, an à noſtro libero arbitrio; an verò dicendum ſit ab vtroque ſimul inchoari, ita vt gratia, ſeu Deus, per gratiam efficacem non incipiat illum conſenſum priùs natura, quàm concurrat ad illum noſtrum liberum arbitrium; nec è contrà, noſtrum arbitrium concurrat priùs natura, quàm efficax gratia. Quod, vt à nobis clarius explicetur,

Notandum eſt quartò, quòd in ſubiecta materia inchoatio conſenſus arbitrij non eſt attendenda, vel accipienda ſecundùm prioritatem temporis, ſed ſecundùm prioritatem cauſalitatis: nam in eodem prorſus temporis inſtanti Deus, & liberum arbitrium diuina gratia excitatum, & motum, ſimul inchoant, attingunt, & producunt ipſum velle, ſeu conſenſum eiuſdem arbitrij. Deus quidem, vt prima cauſa: arbitrium autem, vt cauſa proxima, Deo, non ſolùm in eſſendo, ſed etiam in agendo ſubordinata. Prioritas autem cauſalitatis poteſt dupliciter explicari. Primò ita, vt in aliquo priori naturæ intelligatur actus liber inchoari à ſolo Deo, antequam ad illum concurrat noſtrum liberum arbitrium. Secundò ita, vt prioritas cauſalitatis ſolùm attendatur inter cauſalitatem Dei, & cauſalitatem noſtri arbitrij, reſpectu conſenſus eiuſdem arbitrij, ratione cuius cooperatio noſtri arbitrij ſit effectus cauſalitatis, vel cooperationis diuinæ, ac per conſequens iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus operatur, homo cooperatur: Quia Deus efficit, vt arbitrium creatum conſentiat, & velit, ideo conſentit, & vult. Ad cuius pleniorem explicationem conſiderandum eſt, quod prima cauſa includit duo. Habet enim, quòd ſit prima, & ſecundùm hoc dicit habitudinem ad ſecundam cauſam, quam mouet, & applicat ad operandum. Habet etiam, quòd ſit cauſa, & ſecundùm hoc dicit habitudinem ad effectum, ſeu operationem, quam producit per cauſam ſecundam. Similiter etiam in cauſa ſecunda diſtinguuntur iſtæ duæ rationes, ſeu habitudines: nam, inquantùm ſecunda, dicit habitudinem ad primam cauſam, à qua mouetur, & applicatur ad operandum, ſed inquantùm cauſa, dicit habitudinem ad effectum, ſeu operationem, quam à Deo mota, & adiuta producit. In cauſa autē prima priùs intelligitur habitudo ad cauſam ſecundā, quàm intelligatur habitudo ad effectū, quem

VI. (Prioritas cauſalitatis dupliciter explicari poteſt.)

Digitized by Google

quem efficit per eandem cauſam ſecundam. Similiter etiam in cauſa ſecunda prius ratione eſt habitudo ad cauſam primam, à qua mouetur, quàm habitudo ad effectum, quem producit; eò quòd cauſa ſecunda non mouet, niſi mota à prima, vt diſput. 18. & 23. oſtenſum eſt.

Ex quo infertur, quòd, cùm Deus ſua gratia adiuuante cooperatur nobiſcum velle, & perficere, eius operatio reſpicit duo, videlicet noſtram voluntatem, quam mouet efficaciter ad operandum hoc, & ipſum velle noſtrum, quod cum ipſa voluntate efficit. Voluntas autem noſtra ſecundùm vnam tantùm rationem habet, quòd operetur, videlicet comparatione actus, vel effectus liberi, quem producit, eò quòd non influit in ſeipſam antecedenter ad productionem actus liberi: ſed ſolùm influit cum Deo, & gratia adiuuante in ipſum actum liberem.

Prima ergo concluſio ſit: Si prioritas cauſalitatis accipiatur ſecundùm habitudinem, quam prima cauſa, & ſecunda dicunt ad effectum, quem producunt, ſeu ad actum liberum, dicendum eſt, quòd Deus non inchoat phyſicè noſtrum velle prius natura, vel cauſalitate, quàm ad illud concurrat arbitrium noſtrũ. Hanc concluſionem probant efficaciter plura argumẽta ex factis à principio: nam, cùm Deus non operetur illud velle, niſi per noſtram voluntatem liberam, quam mouet & applicat, vt ipſa velit; & modificet ſuum concurſum in ipſa cauſa ſecunda conformiter ad eius naturam; impoſſibile eſt, quòd Deus aliquo priori temporis, vel naturæ efficiat in nobis ipſum velle, aut aliquid illius, in quo ad illud efficiendum noſtrum liberum arbitrium non concurrat.

Deũ priùs natura inchoare noſtrum velle, qualiter intelliga-tur.

Secunda concluſio. Si prioritas cauſalitatis accipiatur ſecundùm habitudinem immediatam, quam prima cauſa dicit ad cauſam ſecundam, & cauſa ſecunda ad primam, à qua præmouetur, & prædeterminatur ad operandum, dicẽdum eſt, conſenſum noſtri arbitrij primò inchoari phyſicè à ſolo Deo, quatenus efficaci motione efficit nos velle: nec eſt admittendum, voluntatem creatam primò illum inchoare, ſed neceſſariò fatendum eſt, cauſalitatem noſtri arbitrij eſſe poſteriorem ordine rationis cauſalitate Dei, & effectum illius. Itaque priùs ratione, quàm liberum noſtrum arbitrium cauſet, operetur, aut velit, Deus ſua gratia efficit, vt ipſum arbitrium cauſet, operetur, & velit.

Probatur hæc concluſio primò ex Conc. Arauſi. II. can. 25. vbi ſic dicitur: *Hoc etiam ſalubriter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur: ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem ſui prius inſpirat.* Ecce dicit Concilium, quòd in omni opere bono *nos non incipimus*: ergo Deus eſt, qui incipit, & inchoat, efficiendo, vt velimus. Et can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Et can. 20. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo; nulla verò facit homo bona, quæ non Deus præſtat, vt faciat homo.* Ex quibus locis habetur, cauſalitatem liberi arbitrij, reſpectu conſenſus, & cuiuſcunque piæ operationis, effectum eſſe cauſalitatis, vel operationis diuinæ: ac per conſequens priorem eſſe, ſecundùm ordinem rationis, cauſalitate noſtri arbitrij: ergo Deus eſt, qui primò inchoat. Item in Conc. Trident. ſeſſ. ſexta de Iuſtif. capite decimoſexto docemur, *Chriſtum, tanquam caput in membra, & tanquam vitem in palmites, in ipſos iuſtificatos virtutem influere, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur.* Si ſemper antecedit: ergo primò inchoat conuerſionem noſtram, efficiendo, vt conſentiamus.

A Secundò probatur ex illa Eccleſiæ collecta: *Actiones noſtras, quæſumus Domine, aſpirando præueni, & adiuuando proſequere; vt cuncta noſtra oratio, & operatio à te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur.* Ergo Deus eſt, qui primò incipit.

Tertiò probatur auctoritate Sanctorum, præſertim Aug. dicentis: *Ipſe*, ſcilicet Deus, *vt velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*; hoc eſt, confert nobis ſine nobis præuenientem gratiam efficacem, qua conuerſionis opus incipit, non ſolùm voluntatem alliciendo, excitandóque ad conſenſum, vt quidam perperam interpretantur; ſed verè efficiendo, vt arbitrium liberè cooperetur, & conſentiat; & poſt pauca: *Vt ergo velimus, ſine nobis operatur; cùm autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum operatur: tamen ſine illo, vel operante, vt velimus, vel cooperante, cùm volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Quem locum expendens Capreolus in 2. ſent. diſtinct. 28. quæſtione prima, articulo 3. ad 12. ſic ait: *Per quæ verba, ſi bene conſiderentur, patet, eum diſtinguere duplicem Dei modum operandi circa bonum velle noſtrum. Vnus eſt ſibi proprius, in quo voluntas noſtra non cooperatur, vt pote facere nos velle. Ideo ait: Vt ergo velimus, ſine nobis operatur: ſine nobis, inquam, operantibus, vt ſcilicet velimus; quia licèt voluntas velit, & cauſet volitionem; non tamen facit ſe velle, aut cauſare volitionem. Nec tamen, quia Deus facit; ideo ipſa non cauſat, ſed potiùs ideo cauſat. Et propterea ad illud excludendum Auguſtinus in lib. de correctione, & gratia cap. 2. de filiis Dei, de quibus ait Apoſtolus, quòd ſpiritu Dei aguntur, inquit: Aguntur enim, vt agant, non vt ipſi nihil agant. Alius eſt modus ſibi, & voluntati communis, ſcilicet cauſare volitionem. Ideo ait: Cùm volumus, nobiſcum operatur; & quia vtrumque nobis neceſſarium eſt, nec alterum tantùm ſufficit ad bene velle, ideo addit: Tamen ſine illo operante, vt velimus, &c. Item in lib. de vera innocentia: Quoties, inquit, bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum operatur, vt operemur. Item in eodem: Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: nulla verò facit homo, quæ Deus non facit, vt faciat homo.* Sentit ergo Auguſt. Deum primò inchoare conuerſionem noſtram, non quidem ſine nobis ſimul cooperantibus, ſed ſine nobis facientibus, vt velimus, & cooperemur. Et expreſſiùs idem docet lib. 2. cont. duas epiſt. Pelag. c. 8. vbi ait: *Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipſum cœptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium.* Et adducens in huius confirmationem illud Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere*, ſubdit: *Vt reſponderet futuris etiam iſtis; non ait: Sine me nihil poteſtis perficere, ſed facere. Nam ſi perficere dixiſſet, poſſent iſti dicere, non ad incipiendum bonum, quod à nobis eſt, ſed ad perficiendum eſſe Dei adiutorium neceſſarium. Verùm audiant & Apoſtolum: Dominus enim cùm ait: Sine me nihil poteſtis facere; hoc vno verbo initium, finémque comprehendit: Apoſtolus verò tanquam ſententiæ Dominicæ expoſitor, apertiùs vtrumque diſtinxit, dicens: Quoniam qui in vobis opus bonum cœpit, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu.* Et paulo inferiùs: *Non bene intelligendo falluntur*, ſcilicet Pelagiani, *vt exiſtiment cor præparare, hoc eſt, bonum inchoare, ſine adiutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere.* Ergo ſecundùm Auguſt. ad inchoandum bonum opus, requiritur adiutorium gratiæ, per quòd Deus efficiat, vt homo inchoet illud opus bonum: quod etiam oſtendit capite octauo ſequenti. Idem docet ſanctus Proſper, cùm ait: *Quis ambigat, tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cùm in illo gratia Dei affectum credendi obediendique generarit? Alioquin ſufficeret moneri hominem, non etiam in ipſo nouam fieri voluntatem, ſicut ſcriptum eſt: Præparatur voluntas à Domino; & ſicut* ait

Auguſt. de gratia & lib. arb. capite 17.

Proſper epiſt. ad Ruffinum paulo poſt princip.

Digitized by Google

ait Apoſtolus: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere, pro bona voluntate. Pro qua bona voluntate, niſi quam in ipſis operatus eſt Deus, vt quod donauerat velle, donaret & facere? Et in epiſt. ad Aug. ait, *quod originaliter malus receptionem boni non à ſummo bono, ſed à ſemetipſo inchoare malè creditur.* Sentit ergo, Deum primò inchoare opus bonum. Fauet maximè huic ſententiæ illud dictum, quod ex Chryſoſt. refert Sixtus Senenſis: *Nos quidquid boni habemus, ex præuenientis, vocantis, & ſemper incipientis gratiæ benignitate habere, nullúmque eſſe in nobis meritum, quod non ſit donum Dei, cuius quidem tanta eſt bonitas, vt velit noſtra eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona.* Conſentit Bernardus, cùm ait: *Ad hoc vtique præueniens,* nempe gratia, ſcilicet liberum arbitrium, *ita tamen, vt quod à ſola gratia cœptum eſt, pariter ab vtroque perficitur, vt miſtim non ſingillatim, ſimul non viciſſim per ſingulos profectus operentur.*

Six. Senen. l. 5. Bibliothecæ ſanctæ annot. 101.

Bern. tract. de grat. & lib. arb.

Quartò probatur ratione: nam cauſalitas influxus, & cooperatio liberi arbitrij, qua vult Deo mouenti cooperari, & cooperatur; eſt effectus Dei, & auxilij efficacis in genere cauſæ efficientis, vt ſuprà oſtéſum eſt: ergo ordine naturæ, & cauſalitatis priùs eſt operatio Dei, quàm cooperatio liberi arbitrij, ergo ipſe Deus inchoat conſenſum arbitrij, ipſum mouendo, vt cooperetur.

VIII. Sextò probatur. Liberum arbitrium cooperatur Deo, & gratiæ ipſius, ſubſequendo: dicit enim Gelaſius Papa, quem iam in ſuperioribus adduximus: *Quis audeat dicere Chriſtianus aliquid habere boni ſine gratia, quando Magiſter gentium clamat, cuncta in ſe bona concludens: Gratia Dei ſum id, quod ſum; & : Gratia Dei in me vacua non fuit: vt oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſequutus; atque monſtraret cooperatorem ſe eſſe gratiæ, ſubſequendo.* Et idem docet S. Gregorius hom. 9. in Ezechielem: *Præueniente,* inquit, *gratia, & bona voluntate ſubſequente, hoc, quod Omnipotentis Dei donum eſt, fit meritum noſtrum. Quod bene Paulus breui ſententia explicat, dicens; Plus illis omnibus laboraui: Qui, ne ſua videretur virtuti tribuiſſe quod fecerat, adiunxit: Non autem ego, ſed gratia Dei mecum, &c. Ac ſi diceret, in bono opere laboraui, non ego, ſed & ego. In hoc enim quòd ſolo Domini dono præuentus ſum, non ego: in eo autem, quòd Domini voluntatem ſecutus ſum, & ego.* Et lib. 33. Moral. cap. 20. apertè docet, noſtrum liberum arbitrium cooperari Deo, ſubſequendo: ergo Deus, & gratia efficax illius cooperatur eidem arbitrio, illud præueniendo, atque ordine cauſalitatis antecedendo.

Gelaſ. epi. 5 ad Epiſ. per Picenum.

1. Cor. 15.

Septimò. Si voluntas creata eſt, quæ primò inchoat ſuum conſenſum, quando vult, & prout vult pro innata eius libertate; ſequitur, quòd initium proximum noſtræ ſalutis, quo iuſtus diſcernitur à peccatore, ſit in nobis ex nobis; ac per conſequens, quod imperfectum eſt, & inualidum, eſſet ex Deo, quod autem perfectum & firmum, eſſet naturæ tribuendum, & non gratiæ; quod tamen, ſalua fide, concedere nullus poteſt. Sequela probatur: nam conſenſus liberi arbitrij cooperantis Deo vocanti, eſt præparatio, ſeu proxima diſpoſitio ad iuſtificationem, vt ex Conc. Trid. habetur: ergo ſi primum initium huius conſenſus, & eius inchoatio eſt ex nobis pro innata arbitrij libertate, & ſolùm Deus incipit illum conſenſum, excitando & alliciendo ad illum noſtram voluntatem; ſequitur, proximum initium ſalutis eſſe ex natura, & non ex gratia præparante.

Confirmatur. Si voluntas creata, eſt, quæ primò inchoat ſuum conſenſum, ſequitur, quòd ſit primum liberum, prima radix, & prima cauſa ſuæ determinationis. Conſequens autem non eſt dicendum; nam, cùm omne liberum creatum ſit per participationem liberum, neceſſariò debet reduci, tanquam in

Voluntas creata quæ non ſit

A cauſam priorem, in primum liberum, quod eſt tale per eſſentiam, ſcilicet in Deum: alias darentur duo prima principia, vt ex S. Th. ſuperiùs deducebamus.

primum liberum. Diſput. 24.

Reſpondent quidam, non ſequi, voluntatem liberam, ſic operantem, eſſe primum liberum, niſi in hac voce ſit magna æquiuocatio: nam primum liberum propriè dicitur, quod eſt per eſſentiam liberum, vel quod libertatem habet prorſus ab alio independentem: neutrum autem horum conuenit voluntati creatæ, cùm non habeat libertatem, niſi participatam à libertate Dei, & ab eadem in ſuis determinationibus pendentem. Si autem primum liberum dicatur illud agens, à quo, in ſuo genere, primò eſt determinatio libera; ſic verum eſt, omnem voluntatem liberam poſſe in ſuo genere dici primam radicem B ſuæ determinationis, quia ſcilicet ſine illa fieri non poteſt, nec aliter, quàm ex intrinſeca, & libera applicatione eius. Sed hæc, inquiunt, eſt impropriiſſima acceptio huius vocis; & ideo illa vtendum non eſt, nec voluntati creatæ attribuenda.

Hæc tamen ſolutio ſubterfugere videtur difficultatem argumenti: non enim ſolùm probat, voluntatem liberam in ſuo genere, hoc eſt, in genere cauſæ proximæ, eſſe primam radicem, & cauſam ſuæ determinationis (quod omnes fatentur) ſed etiam concludit, abſque vllo addito eſſe dicendam primam cauſam ſuæ determinationis, ſi inchoatio eiuſdem determinationis liberæ, primò eſt ab ipſa voluntate C creata, & non à Deo efficiente per auxilium efficax, vt voluntas ſe determinet: nam prima cauſa efficiens alicuius operationis eſt illa, à qua primò incipit operatio, nec habet aliam priorem cauſam eiuſdem operationis, de quo diſp. 24. n. 17. & 18. plura dicta ſunt.

Ad primum argumentum reſpondetur, locum illum Proſperi potiùs noſtræ ſententiæ fauere, quàm oppoſitæ. IX. Nam immediatè poſt verba allegata ſubdit: *De ſua habens mutabilitate, ſi deficit: de gratia opitulatione, ſi proficit.* Et capite 28. ſequenti ſubdit, Deum donare ipſum velle. Et alibi expreſsè ait, Deum ſua gratia primò inchoare, atque incipere, ſibi humanam ſubiiciendo voluntatem. Addo, nomine excitationis Proſperum comprehendiſſe gratiam efficacem, qua Deus facit vt faciamus; D operatur, vt operemur; quod ex verbis inductis colligitur; ait enim: *Sed voluntas hominis ſubiungitur ei, atque coniungitur, vt diuino in ſe cooperetur operi,* ſubſequendo videlicet cooperationem diuinam.

S. Proſper op ad Aug.

Ad confirmationem reſpondetur, hominis eſſe præparare cor, non tamen ſine adiutorio gratiæ, quo Deus efficit, vt ipſe homo præparet cor. Vnde Auguſtinus lib. ſecundo cont. duas epiſt. Pelagian. capite octauo. *Quod ſcriptum eſt,* inquit; *hominis eſt præparare cor, non bene intelligendo falluntur vt exiſtiment cor præparare, hoc eſt, bonum inchoare, ſine adiutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere.* Et hanc falſam E intelligentiam impugnans ſubdit: *Abſit, vt ſic intelligant filij promiſſionis, &c. Abſit, vt intelligant, niſi ſuperbi ſui arbitrij defenſores, & fidei Catholicæ deſertores. Ideo quippe ſcriptum eſt: Hominis eſt præparare cor, & à Domino reſponſio linguæ; quia homo præparat cor, non tamen ſine adiutorio Dei, qui tangit cor:* quod ibi probat latiſſimè, & in capit. 9. ſequenti multis teſtimoniis Scripturæ. Quod etiam confirmari poteſt ex illo Actor. 16. *Et quædam mulier nomine Lydia purpuraria ciuitatis Thyaterinorum colens Deum audiuit, cuius Dominus aperuit cor, intendere iis, quæ dicebantur à Paulo.* Si ergo Deus ſua gratia tangit cor, vt intendat iis, quæ prædicantur; multò magis neceſſarium erit idem adiutorium, vt bona opera, quæ prædicantur, inchoet.

Ad

Digitized by Google

A Ad ſecundum argumentum reſpondetur, hominem non ita eſſe conſtitutum in manu conſilij ſui, vt abſque Deo prædeliberante, & prædeterminante, ſeipſum determinet, ad quam voluerit partem, pro innata eius libertate: primò inchoádo actum ſuum: nec hoc expoſcit libertas creata, vt ſuprà dictum eſt, & latiùs explicabitur; ſed quia, ex libero iudicio rationis, ſe determinat ad alteram partem, tanquam ſecundum determinans, & proximum, ſub potenti manu primi determinantis, quod eſt Deus. Iuxta hác doctrinam intelligendus eſt locus inductus ex Eccleſ. 15. vt ex dictis diſp. 21. n. 11. conſtat. Sic illum explicat S. Aug. lib. de geſtis Pelagij, c. 3. diſp. 91. n. 9. p. 608. allegato, vbi ſic loquitur: *Manifeſtum eſt, quod ſi ad ignem manum mittit, & malum, ac mors ei placet, id voluntas hominis operatur: ſi autem bonum, & vitam* B *diligit, non ſolum voluntas id agit, ſed diuinitùs adiuuatur. Sufficit enim ſibi oculus ad non videndum, hoc eſt, ad tenebras; ad videndum verò, lumine ſuo non ſibi ſufficit, niſi illi extrinſecùs adiutorium clari luminis præbeatur.*

Ad tertium reſpondetur, Deum, poſtquam nos excitauit, non expectare, vt purgari velimus, voluntatem noſtram, quæ ſit in nobis, ex nobis, ſed voluntatem, ſeu cooperationem noſtram, quæ eſt in nobis à Deo efficiente, vt cooperari velimus.

Ad quartum reſpondetur, quòd velle, & nolle eſt in noſtra poteſtate, tanquam in cauſa proxima; ſed bonum velle reducitur in Deum, tanquam in prioré cauſam efficientem, liberum arbitrium concurrere, vt ſuprà dictum eſt.

C Ad quintum reſpondetur, ſolùm concludere, actú volendi non eſſe in aliquo priori à Deo, in quo non procedat efficienter à creata voluntate, à Deo mota: non tamen probat, cauſalitatem Dei, qua efficit vt voluntas noſtra cooperetur, & conſentiat, non eſſe priorem ordine naturæ libera cooperatione eiuſdem voluntatis.

X. *Caluini error in quo conſiſtat.*

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, ſicut prima inchoatio, & primum initium fidei, & cuiuſcunque alterius boni operis eſt ex Deo mouente, ita & totus actus fidei, & cuiuſcunque alterius virtutis eſt ex Deo mouente, & hoc tantùm concluditur ex illa ratione S. Aug. Nec ex hoc ſequitur, quòd noſtrum liberum arbitrium habeat ſe merè paſſiuè in ordine D ad conſenſum, quia Deus non producit illum conſenſum in nobis, ſine nobis liberè cooperantibus, & conſentientibus.

Ad ſextum reſpondetur, Caluinum non erraſſe, quia dixit, Deum per gratiam efficacem primò inchoare, & incipere noſtrum velle, & tribuere credétibus ipſam fidem: nec errauit, quia aſſeruit nullam præparationem in nobis præcedere, vt Deus auxilio ſuo efficaci nos ad ſe trahat: ſed errauit, quoniam ita Deum ſua gratia efficaci nobis ipſam fidem donare ſenſit, vt noſtra voluntas non cooperetur liberè Deo mouenti, ſed ſolùm motu ſpontaneo, & non coacto. Errauit prҽterea, quia ex hoc antecedente Catholico, Deus eſt, qui primò inchoat noſtrum velle; per conſequentiam peſſimam intulit, E non eſſe in noſtra poteſtate *motioni Dei vel obtemperare, vel refragari*, vt ſuprà dictum eſt.

Ad ſeptimum reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt circa ſecundam concluſionem, & ad confirmationem quinti argumenti.

***

DISPVTATIO XCIX.

Vtrùm iſta cauſalis ſit vera: Quia homo præuentus gratia excitante, vult conuerti, ideò adiuuatur à Deo, & conuertitur, an è contrà, ideo cõuertatur, quia à Deo adiuuatur.

HÆc quæſtio fuit vna ex potiſſimis quas S. Aug. aduerſus Pelag. & Semipelag. diſputauit, de qua etiam eũdem SS. Doct. Proſp. & Hilar. cõſuluerunt, éſtque valde cõnexa præcedentibus, atque ad efficaciá diuinæ gratiæ intelligendam & explicandam non parum neceſſaria. I.

Illi ergo auctores, qui exiſtimarunt, efficaciam præuenientis gratiæ, qua ratione præuenit noſtri arbitrij cooperationem, eſſe ſolùm moralem, nec poſſe phyſicè prædeterminare voluntatem ad piam operationem, ſalua eius libertate: dixerunt conſequenter, quòd licèt in eodem prorſus momento temporis, & naturæ, Deus, & voluntas operari incipiant; tamen Deus operatur, quia voluntas noſtra operatur: & hoc eſſe, quod aliqui dicunt, voluntaté priùs natura operari, quàm Deum, non prioritate inſtantis, in quo, ſed à quo. Et iuxta hanc doctrinam, hæc cauſalis erit vera: Quia homo vult conſentire, ideo adiuuatur à Deo: Quia homo vult conuerti, ideo gratia excitans tranſit in adiuuantem, ſiue cooperantem. Pro hac ſententia quatuor claſſes argumentorum poſſunt afferri.

Prima claſſis continet argumenta, quæ contendunt probare, Deum abſoluto, & efficaci decreto, antecedenter ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij non prædeterminaſſe omnes noſtros actus liberos, nec phyſicè voluntatem noſtram ad eoſdem actus producendos præuia motione applicare; ſed eam indifferentem relinquere, vt, ſi vult, conſentiat, ſi non vult, non conſentiat. Ex hoc enim principio, per euidentem conſequentiam deducitur, hanc cauſalem eſſe veram: Quia voluntas noſtra vult conſentire, & concurrere, ideo adiuuatur à Deo. Sed quoniam hæc argumenta diſp. 18. 22. & 23. propoſita ſunt, & ſoluta, ſuperfluum erit ea in præſenti repetere. Poterit lector, ſi voluerit, in diſputationibus præallegatis ea videre.

Secunda claſſis continet argumenta, quibus perſuadere nituntur, liberum arbitrium, pro ſola ſua innata libertate, adhibere ſuum influxum, & cooperari Deo excitanti, & cum illo conſtituere vnam integrã cauſam totalem reſpectu operationis liberæ, complectentem duas cauſas partiales: ſicut cùm duo trahunt nauim, ac per conſequens influxum liberi arbitrij non eſſe in Deum reducendum, tanquam in priorem cauſam per ſe efficientem, & ad eandé claſſem pertinent argumenta, quibus probant liberum arbitrium creatum primò inchoare ſuum conſenſũ: ex iis enim euidenter infertur iſtam cauſalem eſſe falſam: Quia homo adiuuatur à Deo, ideo cooperatur, & conſentit: hanc autem eſſe veram: Quia liberum arbitrium, pro innata ſua libertate vult cooperari, ideo adiuuatur à Deo. At quoniam omnia hæc argumenta diſp. 85. & 97. adducta ſunt, & ſoluta, ad illum locum lectorem remittimus.

Tertia claſſis argumentorum innititur rationibus, quibus probari ſolet liberum arbitrium creatum habere dominium ſuarum actionum, ac per cõſequens

Digitized by Google

ſequẽs iura libertatis naturalis,quã Deus illi cõtulit, exigere,vt ex ſeipſo pro ſua innata libertate conſentiat,vel diſſentiat, quando vult,prout vult, & quia vult: ex quo ſtatim illæ cauſales, de quibus in præſenti diſp.controuertitur, infallibili deductione cõſequuntur.Hæc tamen argumenta lib.12. diſp. 115. & duabus ſeqq.commodiùs afferentur, vbi de arbitrij creati libertate agendum erit.

Quarta claſſis ea profert argumenta,quibus probari ſolet, Deum ex lege ſtatuta conferre vlteriora auxila gratiæ adiuuantis, ſiue efficacis iis, qui auxiliis prioribus excitantis gratiæ,ſeu ſufficientis bene vtuntur:ex quo videtur inferri,hanc cauſalem eſſe veram: Quia homo vult bene vti auxilio excitantis gratiæ, ideo auxilium gratiæ adiuuantis ei confertur.Sed hæc etiam argumenta diſp. 58. propoſitã ſunt,& ſoluta.

II. Hoc argumentum diſp. 101. diſſoluetur.

Sed ex propriis huius materiæ poteſt in fauorem eiuſdem ſententiæ fieri argumentum. Nam,vt dicit Ariſt.1.Poſter.c.3.ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis,negatio eſt cauſa negationis:ergo,ſi iſta cauſalis affirmatiua eſt vera,ſcilicet:Quia homo adiuuatur à Deo,ideo conuertitur;negatio gratiæ adiuuantis erit cauſa,quòd non conuertatur: & ita hæc cauſalis erit vera:Quia homo nõ adiuuatur à Deo,non conuertitur; ac per conſequens Deo,& non homini tribuendum eſſet,quòd non conuertatur.

Oppoſitam ſententiam docent Thomiſtæ, quam reputo expreſſam eſſe S.Aug.S.Proſper.& S.Tho. & ideo in præſenti à nobis explicanda eſt,& defendenda.

Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt primò, potiſſimam controuerſiam S. Aug. cum Pelagio, & ſanctorum Proſperi, & Hilarij cum Maſſilienſibus fuiſſe de auxilio gratiæ adiuuantis,quo Deus humanas præuenit voluntates,& efficit,vt liberè conſentiant:quod ſic oſtenditur. Primò: nam S. Aug. epiſt. 107. ad Vitalem, id expreſsè affirmat, cùm ait: *Recognoſcis me,vt puto,in his,quæ nos ſcire dixi,non omnia,quæ ad fidem Catholicam pertinent,cõmemorare voluiſſe,ſed ea tantum,quæ ad iſtam,quæ inter nos agitur de Dei gratia quæſtionem: Vtrum præcedat hæc gratia, an ſubſequatur hominis voluntatem,hoc eſt, vt planiùs id eloquar, Vtrùm ideo nobis detur, quia volumus, an per ipsã Deus etiã hoc efficiat,vt velimus.* En S. Aug. clariſſimè dicit quæſtionẽ eſſe de adiutorio præcedẽte hominis volũtatẽ,quo Deus efficit,nos velle,ſeu quo efficit,vt velimus:nõ ergo fuit controuerſia principalis de gratia præueniẽte excitãte,nec de gratia,quæ nobiſcum operatur,ſi volumus ;ſed de adiutorio gratiæ,per quod verè efficienter Deus facit,vt velimus. Diſput. 99. Præterea in libro de gratia Chriſti contra Pelagiũ, & Cæleſtium,c.10.idem S. Auguſt.refert, Pelagium aſſeruiſſe: *Non adiutorio Dei,ſed ex nobis ipſis in nobis effici voluntatem bonam*: & eodem cap. S. Doctor impugnat vehementer Pelagium,eò quòd locũ illũ Apoſtoli: *Deus eſt enim,qui operatur in nobis & velle,& perficere*,quẽ videbat dogmati ſuo eſſe vehemẽter cõtrarium,conabatur exponere de operatione dumtaxat, quæ fit à Deo per illuminationem intellectus,& excitationem ſtupentis voluntatis, vt patet ex verbis eiuſdem Aug.ſuprà inductis.Et eodem lib. de gratia Chriſti,c 47. pluries dicit S.Aug. quæſtionem illius cum Pelagio eſſe de adiutorio gratiæ Dei. Ait enim: *Si ergo conſenſerit,etiam ipſam voluntatem & actionem diuinitùs adiuuari, vt ſine illo adiutorio nihil velimus, & agamus,eamque eſſe gratiam Dei per Ieſum Chriſtum D.N.&c.nihil de adiutorio gratiæ Dei,quantum arbitror, inter nos controuerſiæ relinquetur.* ergo quæſtio potiſſima S.Auguſt.cum Pelagio non erat de gratia excitante,ſed de adiuuante.Secundò id conſtat:nam Pelagius admiſit gratiam excitantẽ,id eſt,illuminationem intellectus,& excitationem voluntatis,præuenientẽ omnia merita hominis,vt patet ex ipſis verbis Pelagij,diſp 1.n.6.inductis.Fatebatur enim, quòd Deus *operatur in nobis velle,quod bonũ eſt,dũ nos terrenis cupiditatibus deditos,mutorum more animalium,tantummodo præſentia diligentes futuræ gloriæ magnitudine & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum reuelatione ſapientiæ,in deſiderium Dei,ſtupentem ſuſcitat voluntatem, dum nobis,quod tu alibi negare non metuis,ſuadet omne,quod bonum eſt.* Quibus verbis non obſcurè admittit Pelagius præuenientem illuminationem intellectus,& excitationem voluntatis antecedentem humana merita,quod indicant verba illa, *Dum nos terrenis cupiditatibus deditos,&c.* & illa, *Stupentem ſuſcitat volũtatem*,id eſt,nullum bonum opus,priuſquã excitetur operantem,nec ſuperna, ſed potiùs terrena deſiderantẽ.Vnde quãdo S. Aug.reprehendit Pelagium,eò quòd aſſeruerit,gratiam ſecundùm merita noſtra dari, loquitur de adiuuante gratia, qua Deus efficit nos velle.

Pelag. apud Aug. lib. de grat. Chriſti, cap. 10 tom. 7

Tertiò:nam,vt conſtat ex locis inductis S. Aug. & ex Concilio Mileuitano,can.4. & ex Tridentino Seſſ. 6. can. 2. controuerſia S. Auguſt. cum Pelagio fuit de gratia Chriſti,hoc eſt,de gratia illa, quæ datur nobis per Chriſtum Redemptorem N. vt condiſtinguitur contra gratiam Adæ collatam in ſtatu innocentiæ.Licet enim gratia ſufficiens, quæ tribuit homini poſſe piè operari,ſi velit,detur nobis ex meritis Chriſti, tamen hæc gratia non diſtinguitur ab adiutorio gratiæ Adæ collato.Gratia autem,quæ eſt propria Chriſti,eſt gratia adiuuans, qua Deus facit, vt velimus:ergo de gratia erat potiſſima quæſtio cũ Pelagio.

Quartò, Idipſum colligi poteſt ex ratione, qua Pelagius conuictus,negauit præuenientem gratiam, quia videlicet exiſtimauit libertatem noſtri arbitrij cũ illa cohærere non poſſe.Non potuit autem venire in mentem Pelagio,per gratiam excitantem deſtrui libertatem arbitrij, cùm id nullam prorſus habeat apparentiam: ſi enim poſtquam Deus excitauit hominem,liberum arbitrium,ſi vult,conſentit,ſi non vult,non conſentit: & Deus per gratiam præoperantem non facit illum conſentire ;quomodo potuit Pelagius ſuſpicari per gratiam præueniẽtem deſtrui libertatem arbitrij?Signum ergo eſt, ipſum loquutum fuiſſe de præueniente gratia adiuuante,qua Deus,poſtquam nos excitauit, verè efficienter facit nos velle,& piè operari. De hac ergo gratia adiuuante,quæ ab excitante diſtinguitur, procedit præſens difficultas:Vtrùm videlicet, ideo Deus nos adiuuet,quia volumus piè operari,an verò è cõtrà ideo velimus,quia à Deo adiuuamur.

Secundò eſt notandum,iſtam propoſitionem cauſalem: Quia homo excitatus, & motus à Deo vult conſentire,& cooperari ideo conſentit, & cooperatur,poſſe in duplici ſenſu explicari.Prior eſt, vt iſta cauſalis importet cauſam ſecundam,ſeu proximam conſenſus arbitrij,& reddat rationem eiuſdem conſenſus, ex eadem cauſa proxima deſumptam ; & in hoc ſenſu veriſſimum eſt, noſtrum arbitrium, motum à præuenienti gratia,ideo cooperari, & conſentire,quia vult conſentire; aut quia vult ſe determinare ad conſenſũ,cùm liberè potuerit diſſentire: & in eodem ſenſu veriſſimè aſſeritur, liberum arbitrium ideo liberè conſentire, quia eius natura hoc habet, vt ſi conſentit, liberè conſentiat, & non ex neceſſitate.Si enim ex neceſſitate conſentiret,iam nõ vt liberum arbitrium indifferenter ſe habens ad plura,ſed vt natura ad vnum determinata conſentiret. Nec circa hoc eſt, aut fuit vnquam inter Doctores Catholicos diſſenſio. Secundus ſenſus,qui ad præſentem pertinet diſputationem,eſt, iuxta quem illa cauſalis

Liberũ arb. cooperari Deo, quia vult. in quo ſẽſu ſit vera.

Digitized by Google

cauſalis importat primam radicem; & cauſam efficientem,ad quam tandem reuocatur vltimatè,quòd iſte homo tali gratia excitante præuentus, & motus,Deo vocanti conſentiat,& cooperetur. Et in hoc ſenſu neceſſe eſt dicere, iſtam cauſalem eſſe falſam: Quia homo vult conſentire, & cooperari Deo excitanti,vel conuerti;ideo conſentit,cooperatur, vel conuertitur. Et ratio huius eſt,quia,vt ſuprà dictum eſt,ipſum cooperari liberi arbitrij reducitur in Deũ, tanquam in priorem cauſam per ſe efficientem. Vnde,ſi quæratur,quare Petrus à Deo motus conuertitur,rectè reſpondemus,quia vult cõuerti;ſi illa cauſalis importet cauſam proximam. Si autem rurſus quæratur,quare vult conuerti,non eſt reſpondendũ, quia vult,nec ſiſtendum in ipſa facultate liberi arbitrij,vt quidam ſentiunt,ſed recurrendum eſt ad aliã cauſam priorem,ſcilicet ad diuinam voluntatem, & dicendũ,quia Deus voluit,vt Petrus conuerteretur, quia Deus ſua gratia efficaci fecit,vt cooperetur: nã proprium eſt voluntatis diuinæ, quòd non habeat cauſam priorem ſe,per quam determinetur ad operandum, cùm ipſa ſit prima cauſa omnium exiſtentium, vt ſuprà dictum eſt: omnis autem voluntas creata,habet priorem cauſam, ſcilicet Deum, à quo dependet in eſſe & in operari.

Quia Deus operatur, homo cooperatur.

PRima ergo concluſio ſit. Iſta propoſitio cauſalis eſt omnino falſa: Quia homo præuentus gratia excitante,vult conſentire,& cooperari,ideo adiuuatur à Deo.

Liber.arbitriũ nõ ideo adiuuatur à Deo, quia vult cooperari.

Secunda concluſio. Iſtæ propoſitiones cauſales ſunt veræ:Quia Deus operatur,ideo liberum hominis arbitrium cooperatur:Quia Deus adiuuat hominem,vt conſentiat,& conuertatur,ideo conſentit,& conuertitur: Quia Deus vult, vt homo velit, ideo homo vult. Vtraque concluſio ſequitur ex præcedentibus, & probari poteſt omnibus argumentis, quibus diſp.86.oſtenſum eſt, cooperationem liberi arbitrij, & eius cauſalitatem reſpectu actusvolendi, eſſe effectũ Dei,& operationis illius in genere cauſę efficientis. Vtramque etiam concluſionem conuincunt omnia argumenta, quibus diſputat.18 oſtenſum eſt,concurſumDei generalem eſſe immediatum influxum in cauſas ſecundas,eáſque efficaciter prædeterminare, vt conformiter ad propriam naturam operentur. Idem confirmant loca illa Scripturæ: *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis. Quis enim te diſcernit?*& ſimilia,quibus S. Auguſtin. ſæpius aduersùs Pelagianos locis ſuprà inductis triumphauit: ex illis enim per bonam conſequentiã deducitur,ideo hominem velle, quia à Deo adiuuatur. Sed ne claſſibus argumentorum propoſitis,conſimiles claſſes ex aliis materiis deſumptas videar opponere, probatur ex propriis noſtra ſententia.

Rom.9.
1.Cor.4.

Primò auctoritate expreſſa S. Aug.epiſt. 107. ad Vitalem, vbi vnam ex potiſſimis controuerſiis eius cum Pelagio circa prædictam cauſalem fuiſſe affirmat,vt ex verbis n.1. adductis conſtat. Et in eadem epiſt.oſtendit S. Doctor,adiutorium gratiæ non ideo nobis dari, quia volumus, ſed per illam hoc etiam Deum efficere,vt velimus. Et lib. 3. Hypognoſt. ait. *In omni itaque opere ſancto prior eſt voluntas Dei,poſterior liberi arbitrij,id eſt,operatur Deus,cooperatur homo. Quòd ſi dicas,vt dicere conſueuiſti,quia ego prior volui, Deus voluit; iam meritum facis,vt gratia ex operibus iã non ſit gratia,ſed merces.* Quibus verbis apertè docet, gratiam ſecundùm merita noſtra dari,ſi aliquid pręcedat ex nobis,propter quod gratia ipſa conferatur: ergo,&c.

Reſpondebunt fortaſſis,Pelagium omnemgratiã præuenientem,etiam excitantem abnegaſſe; & propterea ad eius ſententiam pertinere non poſſe illam cauſalem: Quia homo præuentus gratia excitante, vult cooperari;ideo adiuuatur à Deo. Cauſalis namque Pelagij ab Auguſtino damnata hæc fuit:quia homo ex ſolis viribus naturæ vult ad Deum conuerti, & operari;ideo adiuuatur ab eo. Ab iſta autem cauſali lõgiſſime diſtant aliæ cauſales de quibus diſputamus,videlicet Quia homo pręuẽtus gratia excitãte vult cõuerti,ideo adiuuatur à Deo. Etenim in propoſitione cauſali Pelagij natura,ſimpliciter & abſolutè præcedit omnem gratiam tam excitantẽ,quàm adiuuantem. Vnde optimè intulit Aug. contra Pelagium,gratiam ſecundum merita noſtra dari. Cæterum in propoſitione cauſali,de qua nunc agimus, gratia præcedit naturam. Vnde tota operatio vltimatè reducitur ad gratiam tanquam ad primum noſtræ ſalutis, & cuiuſcunque piæ operationis initium.

Hac tamen ſolutione argumento S. Auguſt. non fit ſatis. Primò: nam,vt ſuprà oſtenſum eſt, Pelagius in vltimo ſtatu ſuæ hæreſis auxilium gratiæ interioris ad poſſe conceſſit: negauit autem adiutorium gratiæ,per quam Deus efficiat,vt velimus:nam motus, ſeu conſenſus voluntatis non incipit phyſicè à gratia excitante,ſed ſolùm moraliter:ergo, ſi homo excitatus à Deo, ideo conuertitur, vel adiuuatur, quia vult,primum initium phyſicum noſtræ ſalutis procedit à libero arbitrio,ac per conſequens ſalus,& gratia ſecundùm merita noſtra dabitur. Secundò: nam idem argumentum procedit, etiamſi aſſeratur, quòd gratia excitans præcedat hominis conſenſum; nam ſi liberum eius arbitrium à Deo excitatum ideo adiuuatur,quia vult cooperari, ſequitur quod talis cooperatio præcedat gratiam adiuuantem, vnde gratia adiuuans eſſet pediſſequa,& non præuia cooperationi arbitrij, atque humanorum meritorum, ac per conſequens dicendum eſſet gratiam adiuuantẽ ſecundùm merita noſtra dari,quamuis prima gratia excitans omnino gratis donetur. Si dicatur, Pelagiũ in vltimo ſtatu ſuæ hæreſis nunquam admiſiſſe gratiam illam interiorem, quam preſſius argumentis S. Auguſt. conceſſit ad poſſe, eſſe ſimpliciter neceſſariam ad ſalutem,ſed ſolùm, vt faciliùs poſſet homo implere per gratiam diuina mandata,quæ ſimpliciter poterat implere per naturam. contra hoc eſt efficax argumentum: nam, vt in primo fundamento dictum, potiſſima controuerſia ſancti Auguſtini cũ Pelagio non fuit de gratia excitante,ſed de adiuuãte,qua Deus verè efficienter facit nos velle, & hanc gratiam adiuuantem aſſeruit Pelagius eſſe neceſſariam, vt faciliùs impleret homo per gratiam, quod ſimpliciter poterat per naturam. Tertiò nam ſaltem Semipelagiani,vt ſuprà vidimus,expreſsè admiſerũt, gratiam excitantem præuenire omnia pietatis opera;quia tamen dixerunt,ideo dari nobis gratiam adiuuantem,quia homo eadẽ gratia excitante præuentus,vult cooperari,& conſentire Deo vocanti; meritò impugnantur à S.Proſpero epiſt.ad Aug.dicẽte: *Vnde, quia in iſtis Pelagianæ prauitatis reliquiis non mediocris virulentiæ fibra nutritur,ſi principium ſalutis malè in homine collocatur, ſi diuinæ voluntati impiè voluntas humana præfertur, vt ideo quis adiuuetur, quia velit: non ideo quia adiuuatur,velit*: quia adiuuatur, inquit, non quia excitatur: ergo in prædicta cauſali loquebantur de gratia adiuuante, & non ſolùm de gratia excitante.

Semipelagiani admiſerũt internã gratiam ſufficientẽ.

Secundo probatur ratione:nam, ſi Deus adiuuat voluntatem,quia voluntas vult,& non è contra: ergo Deus operatur,quia voluntas creata cooperatur, & non è contrà & ita ſequitur,quòd operatio Dei à creata voluntate dependeat,& aliquo modo ab ea ad actualiter cõcurrendum prædeterminetur,quod eſt impoſſibile,cùm nulla actio cauſæ ſecundæ præue-

nire

Digitized by Google

nire poſſit vniuerſaliter operationem primi agentis, vt 3.con.gent.c.149.docet S.Th.Cõfirmatur.Quod eſt æternum,non poteſt ab aliquo temporali eſſe dependens,ſed efficax decretum Dei,quo ſtatuit,vt Petrus conuertatur tali tempore,eſt æternum; cooperatio autem Petri eſt temporalis:ergo efficacia eiuſdem decreti diuini pendere non poteſt à cooperatione arbitrij Petri:ergo nec temporalis cauſalitas Dei,quæ vim habet ab eodem decreto,pendere poteſt à cauſalitate, vel cooperatione arbitrij creati, quamuis non ſit ſine illa:non ergo ideo Deus in tẽpore operatur,quia homo cooperatur,ſed è conuerſo.

Solutio. Reſpondent, quòd Deus non pendet, nec determinatur à voluntate humana,licèt operetur,quia illa operatur: nam liberè Deus condidit liberam voluntatem & potuiſſet non condere: & rurſus liberè voluit,& ab æterno decreuit concurrere ad opus liberę voluntatis,quando ipſa operari voluerit:& deniq; poteſt etiam, quando vult nõ cõcurrere,ſi velit præter ordinem à ſe conſtitutum,aliquid fieri. Itaque Deum operari, quia voluntas operatur, non eſt Deum pendere à creatura,ſed ab æterna ſua inſtitutione,& voluntate.

VI. Cõfutatio. Non tamen videtur hæc ſolutio vim argumenti euacuare.Contendimus enim implicare contradictionem,Deum voluiſſe, aut ſua prouidentia ordinaſſe, vel conſtituiſſe, quòd efficacia æterni decreti voluntatis eius,quo omnia quæcunque voluit,fecit in cœlo,& in terra, atque eius cauſalitas temporalis pendeat à cauſalitate,& cooperatione arbitrij creati,vel ab ea præueniatur;quod tamen videtur euitari non poſſe, ſi ſemel admittatur, ideo Deum operari, quia voluntas creata operatur. Licèt enim Deus non operetur actum liberum ſine libero arbitrio cooperante, eò quòd actus liber intrinſecè dependet à libero arbitrio, tanquam à cauſa proxima; tamen Dei operatio non dependet ex cooperatione arbitrij, aut ab ipſo actu libero: nam cauſa non dependet à ſuo effectu, ſed contrà effectus dependet à ſua cauſa; & oppoſitum eſſet, ponere magnam imperfectionẽ in operatione diuina,& conſequenter in ipſo Deo,atque in decreto efficaci voluntatis eius, vt ex dictis in ſuperioribus conſtat.

DISPVTATIO C.

Vtrùm collatio efficacis auxilij ſit adæquata cauſa,quòd liberum arbitrium conuertatur.

I. POTEST hæc dubitatio ſub aliis æquiualentibus verbis agitari: Vtrùm,videlicet, ſola gratia dicenda ſit cauſa noſtræ ſalutis:nã adæquata cauſa,& ſola cauſa idẽ videtur ſignificare: & hæc difficultas ferè coincidit cum illa, quam Diſp.85.diſcuſſimus:Vtrùm gratia, & liberum arbitrium ſint duæ cauſæ partiales piæ operationis, ſicut duo trahentes nauim. Nihilominùs propter quorundam inſtantiam,qui de hac re multùm dubitant, viſum eſt ſub his terminis præſentem controuerſiam dirimere,& quoſdam modos loquendi Scripturæ,& ſanctorum Patrum in medium proferre,ac Theologicis rationibus confirmare,& explicare, ne Theologi nouitij in illis,aut ſcandalizentur,aut hæreant.

A Eſt ergo prima ſententia aliquorum qui contendunt,nulla ratione concedi poſſe, collationem diuini auxilij efficacis eſſe ſolam cauſam adæquatam quod homo conuertatur in Deum: quod probant:

Primo ex illis verbis Zachariæ 1. quibus ad hanc ſententiam comprobandam vtitur Concilium Trident. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Similia ſunt illa Ioelis 1. *Conuertimini ad me in toto corde veſtro.* Ezech.18. *Facite vobis cor nouum*;& c.36. *Faciam,vt in præceptis meis ambuletis*,clariſſimè enim hæc teſtimonia docent,Deum,vel collationem gratiæ efficacis non eſſe adæquatam, vel ſolam cauſam conuerſionis, cùm ad illam etiam liberum arbitriũ concurrat,& cooperetur Deo.
Cõc. Trid. c.5.de iuſtific.

B Confirmatur ex teſtimonio Apoſtoli 1. ad Corinth.15. *Abundantiùs omnibus laboraui;non autem ego,ſed gratia Dei mecum*: quod quidem teſtimoniũ eleganter vrget S.Bernard.cuius verba inferiùs adducentur:oſtendit enim ex Apoſtolo,liberum arbitrium ſocium eſſe, & cooperatorem cum Deo:cui conſonat illud Sapient.9. *Mitte illam de cœlis ſanctis tuis,vt mecum ſit,& mecum laboret.* & 2. Corinth. 3. *Dei adiutores ſumus.* Vnde Cæleſtinus Papa epiſt. ad Epiſc.Galliæ,cap.12.nos *cooperatores gratiæ Dei* appellat.
S.Ber.tract. de gratia & lib.arbit. non longè à fine.

Secundò arguitur ex definitione expreſſa Conc. Trid.ſeſſ.6.cap.5.in quo habetur, hominem per excitantem, & adiuuantem gratiam diſponi ad conuertendum ſe, aſſentiendo; & cooperando eidem
C gratiæ,ipſúmque hominem agere, dum inſpirationem Dei recipit; atque ita agere, vt ipſam *abiicere poſſit*.Et can.4.damnantur ſub anathemate qui dixerint liberum arbitrium à Deo mòtum nihil operari, aſſentiendo Deo excitanti, quo ſe diſponat ac præparet ad iuſtificationis gratiam,neque poſſe diſſentire,ſi velit:ergo,ſi liberum arbitrium ex ſentẽtia & definitione concilij cooperatur, aſſentiendo gratiæ, atque ita agit,vt inſpirationem abiicere poſſit, & diſſentire, ſi velit; dici non poteſt collationem auxilij efficacis eſſe ſolam cauſam, & adæquatam, vt homo conuertatur.

Tertiò arguitur auctoritate Sanctorum, qui expreſſè docent,Deum, vel gratiam illius, non eſſe ſolam,& adæquatam cauſam conuerſionis. Nam S. II.
D Aug.explicans illud 1.Corinth.15. *Non autem ego,ſed gratia Dei mecum*: *Non ego*,inquit,*ſed gratia Dei mecum:ideſt, non ſolus, ſed gratia Dei mecum,ac per hoc nec gratia Dei ſola,nec ipſe ſolus, ſed gratia Dei cum illo.* Et ſanctus Bernardus eũdem locum expendens, ſic loquitur: *Paulus, cùm bona plurima, quæ per ipſum Deus fecerat,enarraſſet: Non autem ego, ait, ſed gratia Dei mecum. Potuit dicere per me, ſed quia minus erat, maluit dicere mecum,præſumens, ſe non ſolùm operis eſſe miniſtrum per effectum; ſed & operantis quodammodo ſocium,per conſenſum.* Et infrà, *Vtitur*, ſcilicet Deus, *Angelis, & hominibus bonæ voluntatis,tanquam coadiutoribus, & commilitonibus ſuis. Vnde Paulus de ſe, ſuiſque ſimilibus audacter pronunciat: Coadiutores enim Dei ſumus.* Et infrà: *Itaque Deus homini benignè merita conſtituit,vbi per ipſum,& cum ipſo boni quidpiam*
E *operari dignanter inſtituit. Hinc coadiutores Dei, & cooperatores Spiritus ſancti promeritores regni nos eſſe præſumimus, quòd per conſenſum vtique voluntarium, diuinæ voluntati coniungimur.* Et paulò inferiùs: *Ipſa* ſcilicet gratia,*liberum excitat arbitrium, cùm ſeminat cogitatum,ſanat cùm immutat affectum,roborat, vt perducat ad actum,ſeruat,ne ſentiat defectum: ſi autem iſta cum libero arbitrio operatur, vt tantùm illud in primo præueniat,in cæteris comitetur,ad hoc vtique præueniẽs, vt iam ſibi deinceps cooperetur: ita tamen, quòd à ſola gratia captum eſt,pariter ab vtroque perficitur,vt miſtim non ſingillatim:ſimul, non viciſſim per ſingulos profectus operentur.*
Aug.lib.de gratia, & lib.arb.c.8. Ber. in tra. de gratia,& lib.non lõgè à fine.

Digitized by Google

Aug.lib.de peccat.meritis, & remiſſ.c.5.

operentur. Item S. Aug. explicans illud Pſalm. 26. *Adiutor meus eſto ne derelinquas me: Adiutor*, inquit, *noſter Deus dicitur, nec adiuuari poteſt, niſi qui etiam aliquid ſponte conatur; quia non ſicut in lapidibus inſenſatis, aut ſicut in eis, in quorum natura rationem, voluntatémque non condidit, ſalutem noſtram Deus operatur in nobis*. Et lib. 2. con. duas epiſt. Pelag. c. 9. ait: *Quamuis, niſi adiuuante illo, ſine quo nihil poſſumus facere, os non poſſumus aperire, tamen os aperimus illius adiumento, & opere noſtro*. Et libro primò ad Simplicianum, quæſtione ſecunda: *Vt velimus*, inquit, *& ſuum eſſe voluit, & noſtrum; ſuum vocando, noſtrum ſequendo*. Et libro de prædeſtin. Sanct. cap. 3. & lib. 1. retract. c. 23. *Vtrumque noſtrum eſt*, velle ſcilicet credere, & bonum operari, *propter arbitrium voluntatis; & vtrumque tamen datum eſt per Spiritum fidei & charitatis*. Et lib. de Spirit. & litera ad Marcell. cap. 43. *Conſentire vocationi, aut non conſentire, propriæ voluntatis eſt*. Et lib. de gratia, & lib. arb. cap. 15. *Non autem putetur, nihil ibi facere homines per liberum arbitrium, id in Pſalmo dicitur*; Nolite obdurare corda veſtra. *Et per Ezechielem dicitur*: Proiicite omnes iniquitates veſtras. Et libro de gratia Chriſti, cap. 14. *Quis non videat, venire quemquam, aut non venire, eſſe in arbitrio voluntatis? Sed hoc arbitrium poteſt eſſe ſolum, ſi non venit; non autem poteſt eſſe, niſi adiutum, ſi venit*. Similia docet tractat. 72. in Ioan. epiſt. 89. q. 2. & epiſt. 106. & multis aliis locis. Denique S. Proſp. lib. 2. de vocat. gent. c. 26. *Gratia*, inquit, *Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, &c. ſed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei, atque coniungitur, vt diuino in ſe cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium*. Et infra: *Quod à multis refutatur, ipſorum eſt nequitia: quod autem à multis ſuſcipitur, & gratia eſt diuina, & voluntatis humana*. Et cap. 3. con. Collatorem, illa Caſſiani verba expendens. *Noſtrum verò eſt, vt quotidie attrahentem gratiam humiliter ſubſequamur*; ait, rectè fuiſſe dicta à Caſſiano, & ſubiungit: *Ne putaretur, nil ſupereſſe, quod per liberum arbitrium ageretur*. Ergo Deus, ſeu collatio efficacis auxilij non eſt adæquata, aut ſola cauſa, quòd homo conuertatur.

S. Proſper.

Quartò arguitur ratione: nam hæc propoſitio: Solus Pater eſt Deus; in ſermonis proprietate eſt falſa, vt 1. p. q. 31. art. 3. in corp. docet S. Thom. quia illa dictio, *ſolus*, tenens ſe ex parte ſubiecti, excludit quodcunque aliud ſuppoſitum à conſortio prædicati, & ita facit iſtum ſenſum: Pater eſt Deus, & nullum aliud ſuppoſitum diſtinctum à Patre eſt Deus. Sicut ſi dicatur; ſolus Sortes ſcribit, ſenſus eſt, quòd Sortes ſcribit, & nullus ſit ei conſors in ſcribendo: ergo ſimiliter hæc propoſitio: Solus Deus eſt cauſa, quòd homo conuertatur, facit iſtum ſenſum: Deus eſt cauſa actus conuerſionis, & nullum aliud ſuppoſitum à Deo eſt cauſa actus conuerſionis, vel conſors cum Deo in productione actus conuerſionis; ſed hic ſenſus eſt falſus: nam ſecundùm fidem Catholicam, homo eſt etiam vera cauſa efficiens eiuſdem conuerſionis: ergo.

Quintò: nam error fuit Caluini in Concil. Trident. damnatus, ſolam gratiam totum in nobis operari, ac Deum ſolum eſſe cauſam noſtræ conuerſionis, neque in illa partes aliquas habere noſtrum liberum arbitrium. Verba Caluini ſunt: *Sed erunt, qui concedent, voluntatem, à bono ſuopte ingenio auerſam ſola Domini virtute conuerti; ſi tamen, vt præparata, ſuas deinde in agendo partes habeat, &c. Sed hoc perperàm homini tribuitur, quod gratiæ præuenienti, pediſſequa voluntate obſequatur*. & §. 11. *Ac voluntatem mouet, non qualiter multis ſæculis traditum eſt, & creditum, vt noſtræ poſtea ſit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari; ſed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo*

Calu.lib.2. inſtit. c. 3. §.7.

toties à Chryſoſtomo repetitum repudiare neceſſe eſt: Quem trahit, volentem trahit. Et in alio loco: *Reſpondeant*, inquit, *an qui efficit in nobis velle ſimpliciter, voluntatem adiuuet. Paulus totum Deo vendicat, iſti nihil, præter adminiculum acceptum ferunt, ſed in quo hominem Deo ſocium adiungunt?* Denique ſic cõcludit Caluinus: *Hæc ſit ſumma: perperàm ea facere, qui ſic inter Deum, & nos partiuntur, vt obedientiam piæ voluntatis, quæ Dei gratia aſſentitur, ad nos transſcribant; cùm ſit proprium ipſius Dei opus*. Vult ergo Caluinus, Deum eſſe adæquatã cauſam conuerſionis: igitur non debet tribui ſoli efficacitati diuinæ gratiæ, quòd homo conuertatur, & piè operetur.

Hæc refert Ruardus a. ti. 7. pag. 242.

Confirmatur: nam, ſi efficacia diuini auxilij eſt cauſa ſola, & adæquata, quòd homo conuertatur in Deum: ergo præter Deum, & diuini concurſus efficaciam, non erit alia cauſa conuerſionis. Nam cauſa adæquata, & ſola quamlibet aliam cauſam excludit: atque adeò voluntas nullo modo erit cauſa conuerſionis, quia videlicet ipſa efficientia volũtatis eſt ſolius Dei effectus, auxilio efficaci ita volũtatem determinantis ad conuerſionem, vt in ſenſu compoſito non poſſit diſſentire: ſi velit: quod tamen ſolum contendunt Caluinus, & alij hæretici; cùm nõ negent, volũtatem actiuè concurrere ad ſuos actus, eóſque phyſicè producere, vt multi viri docti adnotarunt.

IV. Secunda ſententia eſt aliorum, qui in ſenſu ſano & Catholico ſentiunt, poſſe concedi, & debere, collationẽ auxilij efficacis eſſe adæquatã cauſam, quòd homo conuertatur; & piè operetur. Dicunt enim, quòd ipſamet concurrentia liberi arbitrij effectus eſt neceſſariò conſequens, neceſſitate conſequentiæ, ex diuino auxilio efficaci, ita vt verificetur illud Apoſtoli, quòd illa conuerſio non eſt currentis, ſed miſerentis Dei: quam ſententiam priùs docuit Capreolus, imò & ſanctus Auguſtin. ſanctus Thomas, ac alij Patres, vt ſtatim patebit. Non quia homo poſſit ſe conuertere, niſi velit, ſed quia ipſemet Deus ſua miſeratione efficaciter hominis voluntatem conuertit ad ſe; ita vt conuerſio ipſa actualis ſit effectus diuinæ miſericordiæ, & non ſolùm poſſe conuerti, iuxta illud: *Conuerte nos Domine, ad te conuertemur*.

Rom. 9.

Bañes 1. p. q. 23. art. 3, dub 3. poſt conc. 10. & ad 6. arg.

Thren. 5.

Hanc ſecundam ſententiam, ſi rectè intelligatur, & explicetur, veram eſſe exiſtimo, & modo loquendi ſacræ Scripturæ, & ſanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ valde conformem. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, eſſe magnam differentiam inter iſtam propoſitionem: Solus Deus eſt cauſa, quòd homo cõuertatur, & iſtã: Solus Deus eſt cauſa actus conuerſionis, quia non eſt idem prædicatum vtriuſque. Etenim in priori propoſitione prędicatum eſt totum illud complexum, cauſa, quòd homo conuertatur, in quo inuoluitur concurſus liberi arbitrij hominis, quo influit in actum conuerſionis, & totum illud prædicatur de ſolo Deo, & ita ſenſus proprius illius propoſitionis eſt, quòd Deus, & nullus alius præter Deum, efficit, vt homo conuertatur: qui ſenſus eſt veriſſimus, vt ex præmiſſis conſtat. Cæterum in hac propoſitione: Solus Deus eſt cauſa actus conuerſionis, prædicatum eſt illud complexum, cauſa conuerſionis, quod quidem prædicatum affirmatur de ſolo Deo: illa autem dictio, *ſolus*, tenet ſe ex parte ſubiecti, & excludit quodcũque aliud ſuppoſitum à conſortio prædicati, vt docet S. Thom. 1. p. quæſt. 31. artic. 3. & ita ſenſus eſt, quòd Deus, & nullum aliud ſuppoſitum, præter Deum, efficit actum conuerſionis: qui ſenſus eſt falſus, vt dictum eſt.

Deus facit vt homo conuertatur.

V. Prima ergo concluſio ſit. Non eſt concedendum abſolutè, quòd ſolus Deus, vel ſola collatio auxilij efficacis

Cõuerſionem non

Digitized by Google

auſat ſola gratia, ſed etia liber. abitr.

efficacis ſit cauſa actus conuerſionis. In hac concluſione conueniunt auctores vtriuſque ſententiæ, nec eam vnquam negauit, aut negare potuit aliquis Catholicus: eſt enim de fide, vt ex argumentis factis à principio euidenter conſtat. Dixi in concluſione, *abſolutè loquendo*: nam cum addito concedi poteſt, vt ſi dicatur: Deus eſt adæquata, vel ſola cauſa, à qua primò incipit conuerſio, & in quam tanquam in primam radicem, & cauſam per ſe efficientem, reducitur ipſa conuerſio. Licèt enim homo liberè conuertatur, ſolus tamen Deus eſt, qui ſua gratia efficaci facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur, ſicut ex concluſione ſubſequenti manifeſtum fiet.

Deus ſolus eſt cauſa adæquata, faciens vt homo conuertatur.

B Secunda concluſio. Abſolutè, & ſine vllo addito poteſt, & debet concedi, quòd Deus, ſeu collatio auxilij efficacis ſit adæquata, vel ſola cauſa efficiens, vt homo conuertatur, & liberè cooperetur Deo mouenti. Concluſio eſt ſancti Thomæ 1.2.quæſt.111. artic.2. vbi cùm ad probandum, quòd non ſola gratia operetur in nobis ſalutem, adduxiſſet illud Auguſtini: *Qui creauit te ſine te; non iuſtificabit te, ſine te*; reſpondet: *Quòd Deus non ſine nobis nos iuſtificat: quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus. Ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus; vnde tota operatio pertinet ad gratiam.* Quibus verbis totam ſalutem hominis tribuit gratiæ, quia per ipſam Deus efficit, vt liberum arbitrium cooperetur, & conſentiat. Hanc etiam concluſionem docere intendunt auctores ſecundæ ſententiæ, C quam etiam ſtatuit expreſsè Capreolus in ſecund. ſentent. diſtinction. 28. quæſtione 1. articulo 3. ad 12. vbi ait: *Quòd non ſolùm iuuat nos Deus ad bonum velle, partialiter coëfficiendo; ſed etiam quodam modo ſpeciali faciendo, ipſam voluntatem partialiter concurrere; ita quòd ipſa voluntas partialiter concauſat applicata, & quaſi inſtrumentaliter mota à Deo ad ſic partialiter concauſandum.* Et poſtquam in confirmationem huius doctrinæ quædam loca Auguſt. inferiùs adducenda retuliſſet, ſubdit: *Eum*, ſcilicet Aug. *diſtinguere duplicem Dei modum operandi, circa bonum velle noſtrũ, vnus eſt ſibi proprius, in quo voluntas noſtra non cooperatur, vtpote facere nos velle; ideo ait: Vt ergo velimus, ſine nobis operatur; ſine nobis, inquam, operantibus, vt* D *ſcilicet velimus: quia licèt voluntas velit, & cauſet volitionem; non tamen facit ſe velle, aut cauſare volitionem. Nec tamen quia Deus facit; ideo ipſa non cauſat, ſed potiùs ideo cauſat.* Ecce affirmat, quòd Deus ſit ſola, & adæquata cauſa faciens, vt velimus.

VI. Probatur primò teſtimoniis S. Auguſtin. quæ pro eadem doctrina adducit Capreolus, vbi ſuprà. Etenim lib. de gra. & lib. arb. capite 16. ait: Certum eſt, nos velle, cùm volumus: ſed ille facit, vt velimus bonum, de quo dictum eſt: *Preparatur voluntas à Domino*: de quo dictum eſt, qui operatur in nobis velle. Certum eſt nos facere cùm facimus: ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati: qui dicit: Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis. E Itẽ paulò pòſt: *Vt ergo velimus, ſine nobis operatur. Cùm autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum operatur: cùm ſine vllo, vel operante, vt velimus: vel cooperante, cùm volumus, ad bona pietatis opera nil valemus.* Ex quibus verbis infert Capreolus, ſolum Deum eſſe, qui ſuo auxilio ſpeciali efficit, vt homo velit, cooperetur, & conuertatur. Sentit ergo Auguſtin. Deum eſſe adæquatam, & ſolam cauſam, quæ facit, vt homo conuertatur. Alia duo loca Aug. adducit Capreolus, quæ pro canone conſtituta ſunt in Conc. Arauſ. locis ſuperiùs allegatis. Præterea idem Auguſtin. explicans, qualiter homo trahatur à Deo,

Aug. eodẽ lib. c 17.

Aug. lib. 1. cont duas epiſt Pelag. c. 9.

A & lubens, ac volens veniat, inquit: *Quis trahitur, ſi iam volebat? Et tamen nemo venit, niſi velit. Trahitur ergo miris modis vt velit, ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari, non vt homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant; ſed vt volentes ex nolentibus fiant.* Quibus verbis nõ obſcurè docet, quòd quamuis homo per liberum arbitrium velit, ſolus tamen Deus ſuauiter illum ſua gratia trahendo efficit, vt velit. Eandem doctrinam ſæpius confirmat Auguſtin. & colligit ex pluribus locis Scripturæ, præſertim ex illo ad Rom. 9. *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* & 1. Corinth. 4. *Quis enim te diſcernit.* Et ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* Non enim ait Paulus: *Deus eſt, qui cooperatur*; nec ait, *nobiſcum*, ſed *in nobis*, vt intelligatur, quòd ſolus Deus eſt, qui per gratiam efficacem facit nos velle, & cooperari. Vnde ex iiſdem teſtimoniis, & aliis, quæ ſunt in vtroque Teſtamento quamplurima, conuincit Pelagianos, ſolum Deum eſſe, qui operatur, vt operemur. Et in libro de grat. & libero arbitrio capite quinto ait: *Vt Paulus Apoſtolus efficaciſſima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat ſola.* Sola, inquit, quia non cooperabatur voluntas humana Deo in illa actione, qua præueniebatur, & præparabatur, vt vellet conuerti, & qua Deus efficiebat, vt conuerteretur; ſed ſolùm cooperabatur, liberè, & effectiuè producendo ipſum actum conuerſionis. Præterea S. Cyprian. Gregor. Nazianz. Anſelm. Bernard. & alij SS. quorum teſtimonia diſputatione 83. numero tertio adduximus, docent, totum eſſe Deo tribuendum, & gratiæ illius in iis, quæ ad ſalutem pertinent. Cum ergo cooperatio noſtri liberi arbitrij cũ gratia pertineat ad ſalutem, erit etiam Deo tribuenda, ac per conſequens, Deus ſeu collatio efficacis auxilij erit adæquata, & ſola cauſa, quòd homo conuertatur.

VII. Sunt ad idem duo inſignia teſtimonia ſancti Proſperi, in quibus expreſsè docet, ſolam gratiam eſſe, quæ facit, vt homo conuertatur. Primum teſtimonium habetur de ingratis, capite decimoquarto, vbi ſic loquitur:

Vt tamen hîs ſtudiis auditor promoueatur,
Non doctor, neque diſcipulus, ſed gratia ſola
Efficit, inque graues adolet plantaria fructus.

Et cap. 15.

At verò Omnipotens hominem cùm gratia ſaluat,
Ipſa ſuum conſummat opus, cui tempus agendi
Semper adeſt, quæ geſta velit. Non moribus illi
Fit mora, non cauſis anceps ſuſpenditur vllis,
Nec quòd ſola poteſt, cura officioque miniſtri
Exequitur, famuliſve vicem committit agendi:
Qui, quamuis multa admoneant mandata vocantis,
Pulſant, non intrant animas. Deus ergo ſepultos
Suſcitat, & ſoluit peccati compede vinctos.
Ille obſcuratis dat cordibus intellectum,
Ille ex iniuſtis iuſtos facit, indit amorem,
Quo redametur amãs, & amor, quem conferit, ipſe eſt.

Ecce S. Proſp. ſolam gratiam efficere ait, vt homo conuertatur, & ſalutares fructus afferat.

Secundò probatur ratione: nam, vt oſtenſum eſt, gratia, & liber. arb. non ſunt cauſæ partiales conuerſionis, ſicut duo trahentes nauim: ſed ipſa gratia determinat liberum arbitrium ad operandum, & efficit vt ſecum ad conuerſionem concurrat: ergo gratia eſt cauſa totalis, & adæquata faciens, vt liberum arbitrium operetur.

Tertiò probatur. Efficacia gratiæ eſt, qua Deus efficit, vt homo conuertatur: ſed efficacia eiuſdem gratiæ eſt à ſolo Deo, & nullo modo dependet ex coopera

Digitized by Google

cooperatione arbitrij creati, vt diſp. 73. & 96. oſtenſum eſt: ergo Deus eſt adæquata, & ſola cauſa, quæ facit, vt homo conuertatur.

Quartò probatur omnibus argumentis, quibus controuerſia præcedenti oſtendimus, Deum eſſe, qui primò inchoat noſtram conuerſionem quatenus ſua gratia efficit, vt homo ſuo libero arbitrio Deo excitâti, & vocanti cōſentiat. Quæ omnia confirmari poſſunt ex iis, quæ de cōcurſu generali diſp. 18. dicta ſunt. Per hæc facilis eſt reſponſio ad omnia argumenta facta à principio: ſolum enim probant primam concluſionem; quatenus verò contra ſecundam videntur militare, occurrendum eſt ſingulis.

VIII. AD primum ex locis Scripturæ reſpondet ipſum Concil. Trid. in eodem argumento allegatum: *Quòd, cùm dicitur in ſacris literis: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis noſtræ admonemur. Cùm reſpondemus: Conuerte nos Domine ad te, & cōuertemur, Dei nos gratia præueniri cōfitemur.* Quibus verbis docet, hominē quidē liberè efficere actū conuerſionis, ſed prçuenientem Dei gratiam facere, vt homo conuertatur, & cooperetur, vt dictum eſt.

Ad confirmationem ex auctoritate Apoſt. 1. Cor. 15. reſpondetur illius teſtimonium maximè fauere noſtræ ſententiæ, iuxta explicationem, quam adhibet Gelaſius Papa, verbis diſp. 96. conc. 2. inductis, in quibus docet, quòd gratia cooperatur prçueniendo, & liberum arbitrium cooperatur ſubſequendo. Cùm ergo Apoſtolus, vt Gelaſius adnotauit, ante illa verba, *Sed gratia Dei mecum*, præpoſuerit illam negatiuam, videlicet, *non ego*. proculdubio ſignificauit, in ipſa conuerſione eſſe aliquid, quod ſoli Deo tribuendum erat, ſcilicet, ſua gratia efficere, vt liberum arbitrium conuertatur, & operetur. Ad alia teſtimonia Scripturæ reſpondetur, quòd tantùm probant primam concluſionem.

Gelaſius ep. 5. ad Epiſc. per Picen.

Ad ſecundum argumentum ex Conc. Trid. reſpondetur, quòd iuxta noſtram ſententiam non excluditur liberum arb. à cauſalitate, qua Deus producit nobiſcum ipſum conuerſionis actum: nam Deus non operatur velle, & perficere, niſi per liberum arbitrium, ſed ſolùm excluditur à cauſalitate illa, ſiue ab illo effectu cauſalitatis diuinæ, qua Deus efficit, vt liberum arbitrium conuertatur: licèt enim ipſum arbitrium velit, non tamen facit, ſe velle, quia non eſt primò ſe determinans ad volendum, ſed ſolùm Deus operatur, vt velit ſicut dictum eſt.

IX. Ad tertium ex auctoritate SS. reſpondetur, eos, locis allegatis pro ſecunda concluſione, expreſsè docuiſſe noſtram ſentētiā. Vnde cùm Aug. ait, quòd non ſola gratia, aut ſolus homo operatur, loquitur de operatione, qua immediatè producitur conſenſus arbitrij, & alij actus liberi, non autem de operatione ſecundùm quod per illam Deus efficit, vt homo conſentiat, & cooperetur. Hoc enim ſolus Deus operatur, neque in eo habet ſocium, aut cooperatorem ipſum arbitriū, vt in aliis locis ſuprà inductis docet idem Auguſt. dum ſæpius inculcat: *Certum eſt nos facere, cùm facimus, ſed ille facit, vt faciamus.* Et iuxta iſtum ſenſum explicanda ſunt, & intelligenda alia loca Auguſt. Bern. & Proſp. in eodem argumento adducta, vt ex eorum verbis colligitur, & ex aliis pro ſecunda conc. adductis.

Ad quartum reſpondetur ſimiliter, quòd Deus nullum aliud ſuppoſitum habet ſocium, reſpectu huius effectus, qui eſt, ſua gratia efficere, vt liberum arbitriū cooperetur, & conuertatur, vt ex præmiſſis conſtat, & ideo illa propoſitio, Deus eſt adæquata, & ſola cauſa faciens, vt homo cooperetur, & conuertatur, eſt vera.

Ad quintum reſpondetur, quòd vt dictum eſt diſp. præcedenti ad 6. Caluinus non errauit, quia dixit liberū arbitriū nullas partes habere in illa operatione, qua Deus, ſua virtute, & gratia efficaci, facit, vt faciamus: ſed errauit, quia, ex hoc quòd ſolus Deus facit, vt faciamus, per conſequentiam peſſimam, intulit, non eſſe in noſtra poteſtate motioni Dei vel obtemperare, vel refragari, vt diſp. 22. num. 30. & diſp. 92. num. 13. dictum eſt.

Ad confirmationem reſpondetur, per ea, quæ ad 4 argumentum dicta ſunt.

DISPVTATIO CI.

Vtrùm hæc cauſalis ſit vera, Quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur.

POſtquam in præcedentibus oſtenſum eſt, collationem auxilij efficacis eſſe cauſam, & cauſam adæquatam, quòd homo conuertatur, conſequenter explicare oportet: Vtrùm negatio eiuſdem auxilij efficacis ſit cauſa, quòd non conuertatur.

In hac parte eſt nobis duplex concertatio ineunda, altera cum hæreticis, altera cum Catholicis. Inter hæreticos namque antiquos, Simon Magus, Marcion, Manichæi, Lutherus, & alij citati diſput. 3. dixerunt, Deum verè eſſe cauſam peccati, atque eius prouidentia homines peccare, & cadere. Probatur hæc ſententia

Primò: nam locis Scripturæ ſignificatur, negationem efficacis auxilij, quo homo conuertitur, cauſam eſſe, quòd peccet, obduretur, vel in peccatis perſiſtat: dicitur enim Exodi 7. *Ego indurabo cor Pharaonis, & non audiet vos*: & Iſai. 6. *Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne fortè videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & conuertatur, & ſanem eum.* quibus verbis ſignificatur obdurationem & excæcationem cauſam eſſe, ad quam infallibiliter ſequitur, quòd homo non audiat, non intelligat, non conuertatur, ſed in peccato perſiſtat, obduratio autem, & excæcatio, vt ſanctus Auguſtinus & S. Thom. docent, important negationem, ſeu ſubtractionem auxilij efficacis, quo emollitur cor, & ad Deum cōuertitur: ergo talis negatiò auxilij cauſa eſt, quòd homo non conuertatur. Item etiam Ioan. 10. dicitur: *Vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis*; quibus verbis ſignificatur, ideo illos non credere, quia prædeſtinati non erant, nec Deus illis dedit auxilium, quo crederent.

Confirmatur hoc auctoritate ſancti Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. cap. 6. dicentis: *Multi audiunt verbum veritatis, ſed alij credunt, alij non credunt. Volunt ergo iſti credere, nolunt autem illi. Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cùm aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas à Domino, diſcernendum eſt vtique, quid veniat de miſericordia eius, quid de iudicio.* Ex quibus verbis colligi videtur, quòd illi infideles, quibus ſufficienter propoſitum eſt Euangelium, ideo nolunt credere, quia eorum voluntas non eſt à Domino præparata.

Secundò. Vrget argumentum ſuprà factum: nam, ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis, vt 1. Poſt. cap. 3. docet Ariſt. Cùm ergo collatio auxilij efficacis ſit cauſa, quòd homo conuertatur, vt ſuprà dictum eſt, relinquitur, quòd negatio eiuſdem auxilij cauſa ſit, quòd homo non conuertatur, & ita hæc cauſalis erit vera: Quia homo nō adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur. Diſput. 99. num. 2.

Tertiò, Cauſa, eſt ad quā ſequitur effect⁹, ſed poſita

negatione auxilij efficacis, ſtatim ſequitur neceſſariò neceſſitate conſequentiæ: quòd homo non conuertatur, cùm hæc duo non poſſint ſimul eſſe vera, quòd ſcilicet Petrus, verbi gratia, non habeat auxilium efficax ad conuerſionem, & nihilominus conuertatur: ergo negatio auxilij efficacis, ſeu gratiæ adiuuantis cauſa eſt, quòd homo non conuertatur; ergo eadem negatio cauſa erit, quòd homo peccet.

Quartò, Deus certò, & infallibiliter cognoſcit peccata futura non ſolùm in reali exiſtentia eorum in æternitate, ſed etiam in decreto efficaci ſuæ voluntatis, quo ſtatuit præmouere voluntatē creatā ad actum peccati, inquantum actus eſt, & permittere malitiam peccati, non tribuendo auxilium efficax ad illud vitandum: ergo ex tali permiſſione, & negatione auxilij infallibiliter ſequitur, quòd homo peccet, vel non conuertatur: ergo negatio eiuſdem auxilij cauſa eſt, quòd homo peccet.

Quintò: Qui remouet prohibens, cauſa eſt, quòd lapis ſuo pondere cadat deorſum, ſed Deus, ſubtrahendo auxilium efficax, remouet prohibens peccatum: nam, vt dicit S. Thom. 1. 2. q. 79. ar. 1. in corp. *Si Deus daret auxilium* efficax *ad vitandum peccatum, homo non peccaret*, cùm ergo, remoto huiuſmodi auxilio, homo ſuo pondere in peccatum cadat, ſecundùm illud, quod dicit Greg. *Peccatum, quòd per pœnitentiam non deletur, mox ſuo pondere ad aliud trahit*, relinquitur, ſubtractionem auxilij efficacis cauſam eſſe, quod homo non conuertatur, ſed in peccato perſiſtat, aut cadat.

Negatio conuerſionis in Deũ dupliciter accipitur. Prima ſententia.

Vt autem cū Catholicis agamus, & diuerſa eorum placita intelligantur, & quid de aliquibus modis loquendi, quibus vtuntur, ſentiendum ſit, explicemus, aduertere oportet, quòd negatio conuerſionis ad Deum dupliciter poteſt conſiderari. Primo modo, vt eſt ſimplex, & pura negatio entis, ita vt illa carentia, vel abſentia conuerſionis conſideretur, non vt priuatio actus debiti ineſſe. Secundo modo conſiderari poteſt, vt eſt priuatio conuerſionis, vel alterius actionis debitæ ineſſe hîc, & nunc quæ tamen non ineſt propter defectum liberi arbitrij. Eſt ergo prima quorundam Theologorum ſententia aſſerentium, nulla ratione concedendum eſſe, quòd negatio auxilij efficacis cauſa ſit non conuerſionis in Deum, etiamſi conſideretur, quatenus eſt pura negatio entis, & non quatenus eſt priuatio actus debiti ineſſe. Et hanc ſententiam adeò certam exiſtimant, vt cenſeant, oppoſitam defendi non poſſe: quod ſequentibus rationibus perſuadere conantur.

Sextum igitur argumentum ſit: nam Oſeæ 13. dicitur, *Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo in me auxilium tuum.* Vbi Oſeas non conuerſionem, ſeu perditionem in Iſraël refert, tanquam in cauſam, non autem in negationem auxilij. Si enim efficacis auxilij negatio eſſet adæquata cauſa nō conuerſionis, perditio hominis in Dei potiùs voluntatem, nolentem illa auxilia præbere, quàm in humanam voluntatem reiicienda eſſet, & rectiùs dici poſſet, *perditio tua ex me Iſrael*, quàm *perditio tua ex te*.

Confirmatur ex illo Eccl. 15. dicentis: *Ne dixeris, per Deum abeſt*, ſtaret autem per Deum: ne homo conuerteretur: ſi quidem per Deum ſtaret, ne daretur auxilium efficax, cuius negatio cauſa eſt non conuerſionis in Deum: ergo.

Septimò: nam contraria ſententia contradicit SS. Patribus, præſertim Hilario, in Pſal. 118. in illa verba, *Inclina cor meum Deus in teſtimonia tua*, vbi, impiæ voluntatis eſſe dicit, exiſtimare, propterea ſe ea, quæ ſunt credentium, propria non conſequi, quòd ſibi à Deo indulta non fuerint; & hanc nominat impiam excuſationem. Contradicit etiam Aug. li. 2. de peccat. merit. & remiſſ. c. 17. præſertim ibi: *Scio ad correptionē meam pertinere, quòd minus abs te adiuuor.* Et poſt aliqua: *Nullius proinde culpa humanæ in Deũ referas cauſam.* Et lib. 4. confeſ. c. 11. maximè in illis verbis: *Non deſeritur amor, ſi ipſe non deſerat*: Contradicit Fulgentio lib. 1. ad Monim. ca. 26. ex Auguſt. potiſſimum eo loco: *Vt non adiuuentur à Deo, in ipſis cauſa eſt, non in Deo.* Contradicit Proſpero 2. de voc. Gen, c. 29. præcipuè in verbis illis: *Secundum eas menſuras, quibus Deus donat, generalia ſpecialibus nouit cumulare muneribus, vt & qui exſortes gratiæ fuerint, de ſua nequitia redarguuntur, & qui eius lumine enituerint, non in ſuo merito, ſed in Domino glorientur*: Et c. 26. hæc dicit: *De ſua habens mutabilitate, ſi deficit; de gratia opitulatione, ſi proficit: quæ opitulatio per innumeros modos ſiue occultos, ſiue manifeſtos, omnibus adhibetur: & quod à multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ: quod autem à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.* Si dicatur, Deum eſſe cauſam non conuerſionis, quatenus eſt ſimplex negatio: non autem, vt eſt priuatio, contrà arguitur.

Octauò, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, hoc modo dicitur Deus cor peccatoris excæcare, & indurare, negando videlicet auxilium efficax ad conuerſionem: ex qua negatione ſtatim ſequitur, neceſſitate conſequentiæ, quòd non conuertatur: ergo in eorum ſententia, Deus erit cauſa excæcationis, & indurationis, quæ duo nemini dubium eſt non ad ſimplicem negationem, ſed ad priuationem auxilij referenda eſſe, & ex conſequenti fateri tenentur, Deum cauſam eſſe non conuerſionis, vt priuatio eſt, & peccatum. III.

Confirmatur: Contradictionem inuoluit, aliquem eſſe cauſam negationis formæ in ſubiecto, quòd illius ſuapte natura capax eſt: & tamen non ſit cauſa priuationis eiuſdem formæ; ſiquidem nemo poteſt eſſe cauſa negationis lucis in aëre, quin idem ſit cauſa priuationis eiuſdem, & tenebrarum: vel cauſa negationis viſus in animali, quin ſit cauſa excæcationis: nam priuatio, vt perſpicuum eſt, ſupra negationem addit tantummodo aptitudinem, ſeu debitum in ſubiecto percipiendi formam, qua qui priuat ſubiectum, eam formam ſuapte natura exigens, is proculdubio dicitur cauſa priuationis illius. Cùm ergo, iuxta ſententiam oppoſitam, Deus ſit cauſa negationis conuerſionis in homine, qui debet illam habere, ſequitur, illum eſſe cauſam priuationis eiuſdem conuerſionis, ſiquidem negatio conuerſionis, quæ ineſſe debet, priuatio eſt.

Nonò arguitur. Oppoſita ſententia fauet maximè doctrinæ, quam hoc potiſſimùm tempore amplectuntur hæretici, & fundamento, ex quo deduxerunt, omnes culpabiles omiſſiones eſſe Deo adſcribendas: ergo non eſt aſſerendum, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam, quòd homo non conuertatur, etiam ſi non conuerſio conſideretur, vt negatio conuerſionis.

Secunda ſententia eſt aliquorum Thomiſtarum, qui dicunt, nihil verendum eſſe concedere, quòd, ſicut diuinum auxilium eſt cauſa efficax gratiæ, & conuerſionis in Deum, ita negatio auxilij efficacis cauſa eſt non conuerſionis in Deum, quatenus eſt pura negatio entis; imò hoc modo dicitur Deus excæcare, & indurare, negando illud auxilium efficax; ex qua negatione ſtatim ſequitur neceſſitate conſequentiæ, quòd aliquis non conuertatur. Quæ verba non ſic accipienda ſunt, vt illa particula *ſicut*, dicat omnimodam ſimilitudinem, ac ſi diceretur, Deum æquè non conuerſionis, ac conuerſionis auctorem eſſe. Hic enim ſenſus non intenditur ab auctore, nec per illam propoſitionem ſignificatur, vt quibuſdam Theologis viſum eſt. Nec potuit viro IV. Bañes 1. p. q. 23. ar. 3. dub. vlt. ad 6.

Digitized by Google

viro Catholico in principiis Theologicis mediocriter inſtructo, ſimilis propoſitio excidere, cùm in Conc. Trident. anathematizetur, qui dixerit; mala opera, ita vt bona, Deum operari. Sed ſolùm ſignificatur, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam non conuerſionis, ſi conſideretur præciſè, vt eſt ſimplex negatio actus, non quidem ſecundùm cauſam eſſendi, ſed ſecundùm cauſam conſequentiæ; ſequitur enim: ſi Petrus non habet auxilium efficax, quòd non conuertetur: & in hoc ſenſu vera eſt hæc ſententia, & à nobis defendenda.

Deus etiā indirectè non eſt cauſa quòd homo peccet.

PRima ergo concluſio ſit aduersùs omnes hæreticos ſuperiùs allegatos. Deus non ſolùm directè, ſed neque etiam indirectè eſt, aut eſſe poteſt cauſa, quòd homo peccet. Concluſio eſt de fide, quam 1.2. quæſt. 79. art. 1. ſtatuit ſanctus Thomas, & quæſtio. 3. de malo, artic. 1. eam probant multis locis Scripturæ, auctoritatibus ſanctorum Patrum, ac rationibus Theologicis, Medina eadem quæſt. 79. artic. 2. & alij Doctores, qui contra hæreticos ſcripſerunt.

Theſaurus Catholicus tom. 2. lib. 2. de peccato hom. art. 1.

Et probatur præſertim ex illo Eccl. 39. *Opera Domini vniuerſa bona valde.* Et Oſeæ 13. *Perditio tua ex te Iſrael.* Et ad Rom. 9. *Nunquid iniquitas apud eum?* Et 1. Ioan. 3. *Apparuit*, ſcilicet Deus, *vt peccata noſtra tolleret, & peccatum in eo non eſt*: ergo non facit, quòd homo peccet.

Secundò probatur argumentis factis pro ſecunda ſententia, ex decretis Conciliorum, & aliis Scripturæ teſtimoniis, quæ efficaciter etiam probant iſtam concluſionem: ergo, &c.

S. Dionyſ.

Tertiò probatur auctoritate ſanctorum Patrum: nam inter Græcos S. Dionyſius Areopagita cap. 4. de diuinis nominibus ait: *Itaque non eſt in Deo malum, & malum diuinum non eſt, ſed nec eſt ex Deo malum.* Et infra: *Non igitur ex Deo malum eſt, nec in Deo, nec eſt ſimpliciter, neque ſecundùm tempus.*

Clé. Alex.

Clemens Alexandr. lib. 1. Pædag. cap. 8 ait: *In Deum autem culpa conferri nequit*: & idem repetit lib. 5.

Baſil. Mag.

Baſilius Magnus in quadam homilia, vbi ex profeſſo probat, quòd Deus non ſit auctor malorum.

Damaſc.

Et Damaſc. Dialog. aduerſ. Manichæos, eandem veritatem confirmat.

Clem. Rō.

Inter Latinos autem idem docent Clemens Romanus lib. 10. Recogn. vbi ait: *Deus non facit malum, ſed qui ab eo creati ſunt, dum ſe iudicandos eſſe non credunt, indulgentes voluptatibus ſuis, à pietate, & iuſtitia deuoluti ſunt.*

Auguſt.

S. Auguſtin. lib. 2. de pecc. merit. & remiſſ. cap. 17. dicit: *Nullius culpa humana in Deum referat cauſam.* Et cap. 18. *Malam voluntatem ad auctorem Deum eſſe referendam nefas eſt dicere.*

Proſper.

S. Proſper in reſponſ. ad capita Gallorum, cap. 14 ait: *Bonorum Deus auctor eſt, non malorum.*

Fulgent.

Fulgent. lib. 1. ad Monimum, cap. 19. *Mala*, inquit, *voluntas non pertinet ad optimum creatorem.* Et capit. 21. *Et ſicut competit Deo bono, vt cauſa ſit totius operis boni; ſic incongruum eſt, vt imputetur ei cauſa cuiuſlibet operis mali.*

S. Greg.

S. Gregor. Magn. lib. 29. Moral. cap. 21. ait: *Dominus auctor eſt naturæ non culpæ.* Et hom. 9. in Ezechielem: *Mala noſtra ſolummodo noſtra ſunt: bona autem noſtra & Omnipotentis Dei ſunt & noſtra.*

Philo Iud.

Et denique Philo Iudæus lib. de confuſ. linguarum, hanc veritatem agnouit, & his verbis explicuit: *Supereſt illud conſiderandum, Deum bonorum tantummodo cauſam eſſe: mali autem prorſus nullius. Quandoquidem ipſe bonum omnium antiquiſſimum eſt, & perfectiſſimum. Decet autem ſua naturæ propria operari, optimum optima; improborum autem pœnas per eius miniſtros ſanciri.*

Quartò probatur ratione S. Tho. nā omne peccatū eſt per receſſum ab ordine, qui eſt in Deum, ſicut in finem; ſed Deus non poteſt eſſe cauſa, quòd aliquis recedat ab huiuſmodi ordine, cùm omnia inclinet, & conuertat ſe in ipſum, ſicut in vltimum finem, vt Dionyſ. c. 1 de diuin. nomin. ergo impoſſibile eſt, Deu eſſe directè cauſā, quòd aliquis peccet.

Quintò probatur: quòd etiam indirectè non poſſit eſſe cauſa peccati, quia tunc eſt aliquis indirectè cauſa peccati alterius, cùm poteſt, & tenetur illum à peccato retrahere & non facit, ſicut nauta eſt indirectè cauſa ſubmerſionis nauis, cùm poteſt, & tenetur eam gubernare, & non facit: ſed Deus, quamuis poſſit omnes à peccato retrahere, conferendo illis auxilium efficax ad vitandum peccatum: quod ſi præberet, non peccarent; tamen non tenetur huiuſmodi auxilium conferre, aut eos à peccato retrahere, quia, ſecundum ordinem rectum ſuæ diuinæ prouidentię, quibuſdam confert huiuſmodi auxilium, quibuſdam non item; eò quòd ad perfectionem eiuſdem prouidentię pertinet permittere, quòd cauſæ defectibiles aliquando deficiant, vt patet 1. p. q. 23. art. 5. ad 3. ergo.

VI. Negatio auxilij efficacis eſt cauſa non conuerſionis vt eſt pura negatio.

Bañes 1. p. citata.

Secunda concluſio. Si conſideretur non conuerſio, vt præciſè eſt negatio conuerſionis, concedendum eſt, negationē auxilij efficacis eſſe cauſam non conuerſionis, non quidem influens etiam indirectè, ſed tantùm illatiuè; quia bene ſequitur Si Deus nō dat Petro auxilium efficax ad operandū, ille non operabitur. Hanc concluſionem docet Bañes 1. p. & Medina 1.2. quæſt. 79 artic. 2. ad 1. vbi ait: *Dicitur Deus excæcare, quia ſubtrahit diuinum lumen, quo ſublato nihil ſupereſt, niſi caligo. Dicitur indurare, quia ſubtrahit adiutorium diuinæ gratiæ, quo remoto, corda noſtra cum lapidibus obdureſcunt.* Et idem ſentiunt communiter Thomiſtæ, imò & plures ſancti Doctores antiqui, quorum teſtimonia inferiùs adducam. Probant efficaciter eandem concl. plura argumenta ex factis à principio. Probatur primò auctoritate S. Thomæ, qui hanc ſententiam apertè docere videtur 1.2. q. 79. artic. 1. in fine corporis, vbi ait, *quòd Deus aliquibus non præbet auxilium ad vitandum peccatum; quod ſi præberet, non peccarent.* Sentit ergo Deum, ſubtrahendo auxilium, eſſe cauſam non impedientem peccatum, ac ſubinde eſſe cauſam non conuerſionis, vt eſt mera negatio, modo ſuperiùs explicato. Et expreſſiùs q. 75. eiuſdem partis artic. 1. in corpore, idipſum docet; nam inquirens: Vtrùm peccatum habeat cauſam, ait, *quòd negationis alicuius poteſt duplex cauſa aſſignari. Prima eſt defectus cauſæ affirmationis: ad remotionem enim cauſæ ſequitur remotio effectus, ſicut obſcuritatis cauſa eſt abſentia Solis. Secunda eſt cauſa illa affirmationis: ad quam ſequitur negatio: illa enim eſt cauſa per accidens negationis conſequentis; ſicut ignis, cauſando calorem ex principali intentione, conſequenter cauſat priuationem frigiditatis.* Et ſtatim ſubdit, *quòd primum, ſcilicet defectus cauſæ affirmationis poteſt ſufficere ad ſimplicem negationem, non autem ad inordinationem peccati; quia non eſt ſimplex negatio, ſed priuatio eius, quòd aliquid natum eſt, & debet habere.* Ex quibus verbis deſumitur efficax argumentum. Secundùm ſanct. Thom. ad ſimplicem negationem conuerſionis ſufficit defectus, ſeu abſentia cauſæ affirmationis eiuſdem conuerſionis, ſed collatio auxilij efficacis eſt cauſa affirmationis conuerſionis: nam per illud auxilium Deus efficit, vt homo conuertatur: ergo negatio eiuſdem auxilij eſt cauſa negationis conuerſionis vt eſt ſimplex negatio. Confirmatur. Ad remotionem cauſæ ſequitur remotio effectus, vt dicit S. Th. ſed collatio auxilij efficacis eſt cauſa conuerſionis: ergo remotio eiuſdem auxilij erit cauſa, quòd remoueatur effectus, & ſit non conuerſio, ſi conſideretur, vt eſt ſimplex negatio conuerſionis.

S. Iſidorus.

Secundò probatur auctoritate ſancti Iſidori lib. 2. de ſummo bono, cap. 5. vbi ait: *Obcæcare quoſdam Deus dicitur, non vt in eis eandem ipſe cæcitatem faciat,* ſed-

ſed quòd pro eorum inutilibus meritis, cæcitatem ab eis ipſe non auferat Et Beda ad cap. Marci 3. ait. *Qui poteſt animam ſaluam facere, an perdere, hoc eſt, hominem curare, an non? Idem eſt, quod præmiſerat, bene, an malè facere: non quod Deus ſummè bonus auctor mali nobis, aut perditionis eſſe poſſit, ſed quod eius non ſaluare, ſcripturæ conſuetudine perdere dicatur; ſicut dicitur indurasse cor Pharaonis, non quòd molle indurauerit, ſed quòd, meritis præcedentibus obduratum, miſericorditer emollire noluerit.* (Beda.)

VII. Tertiò probatur deſtruendo potiſſimum fundamentum contrariæ ſententiæ: ex eo enim probat, Deum, negando auxilium efficax, non eſſe cauſam non cōuerſionis, vt negatio eſt: nam aliàs eſſet cauſa non conuerſionis, vt priuatio, & peccatum eſt: eò quòd huiuſmodi negatio in tali ſubiecto, cui debet ineſſe conuerſio, eſt priuatio: ſed hæc ratio nihil concludit: ergo. Minor probatur: nam Deus eſt cauſa permittens peccatum, & perſeuerantiam in illo, quia, vt dicit Aug. in Enchirid. ad Laurent. cap. 95. *Nō fit aliquid, niſi Omnipotens fieri velit, vel ſinendo, vt fiat, vel ipſe faciendo*: ergo ſimiliter poterit eſſe cauſa non conuerſionis, vt eſt negatio eo modo, quo negationes poſſunt habere cauſam, abſque eo, quòd ſit cauſa peccati, vel non conuerſionis, vt eſt priuatio conuerſionis debitæ ineſſe.

Confirmatur: nam, vt diſp. 24. oſtenſum eſt, Deus eſt primus auctor actus peccati, inquantum actus, & ens eſt, & tamē nō eſt cauſa peccati, licet poſita permiſſione diuina, infallibiliter peccet homo: quia malitia moralis non ſequitur ad actum peccati, niſi vt procedit à creata voluntate deficiente: ergo ſimiliter poterit Deus, ſubtrahendo auxilium efficax, eſſe cauſa non conuerſionis, vt negatio eſt, abſque eo quòd ſit cauſa non conuerſionis, vt eſt priuatio conuerſionis debitæ ineſſe, ſeu peccati. Probatur conſequentia: nam illa priuatio conuerſionis non ſequitur ad ſubtractionem auxilij; ſed ad voluntatem creatam, quatenus abſque regula rationis tendit per ſe in aliquod bonum commutabile, ad quod per accidens, ſiue præter intentionem operantis ſequitur priuatio conuerſionis, aut bonitatis debitæ ineſſe, vt 1.2. q. 75. ar. 1. in corp. docet S. Thom.

VIII. (Cauſa quod homo non conuertatur, eſt ſola eius mala voluntas. S.Th 12. q. 75. art. 1. in corp. 1. p. q. 19. art 9. in corp. & q. 49. art. 1 in corp.) Tertia concluſio. Non conuerſionis, vt eſt priuatio, cauſa eſt ſola hominis mala voluntas. Itaque cauſa propria, quare homo non conuertitur, eſt, quia non vult. Pro intelligentia huius concluſionis notandum eſt, quòd, vt docet S. Th. negationes, aut priuationes nō habent cauſam per ſe, ſed per accidens, quia priuatio, vel negatio non eſt intenta ab aliquo agente, ſed conſequitur præter eius intentionem ad appetitum alicuius boni particularis, ad quod ſequitur priuatio alterius boni. Vnde voluntas creata carens directione regulæ rationis, & legis diuinæ, intendens aliquod bonum commutabile, cauſat actum quidem peccati per ſe, ſed inordinationem actus per accidens, & præter intentionem; prouenit enim defectus ordinis in actu ex defectu directionis in voluntate. Hanc concluſionē ſic explicatam probant efficaciter argumenta facta pro prima Catholicorum ſententia.

§. Auguſt. Præterea probatur ex Aug. libr. 12. de Ciuit. Dei, cap 6 vbi ait: *Quid ergo dicis, cum, qui conſenſit tentanti, atque ſuadenti, cui non conſenſit alius ad illicitè vtendum pulchro corpore, quod videndum ambobus pariter adfuit, cùm ante illam viſionem, ac tentationem, ſimiles ambo animo, & corpore fuerint: ipſum ſibi feciſſe voluntatem malam, qui vtique bonus ante voluntatem malam fuerit; quærat, cur eam fecerit; vtrùm, quia natura eſt, an quia ex nihilo facta eſt: & inueniet, voluntatem malam non ex eo eſſe incipere, quia natura eſt, ſed ex eo, quòd de nihilo natura facta eſt. Nam ſi natura cauſa* A *eſt voluntatis malæ, quid aliud coguntur dicere, niſi à bono fieri malum, & bonum eſſe cauſam mali: ſi quidem à natura bona ſit voluntas mala. Quod vnde fieri poteſt, vt natura bona, quamuis mutabilis, antequam habeat voluntatem malam faciat aliquid mali, hoc eſt, ipſam voluntatem malam?* Et cap. 7. ſic concludit: *Nemo ergo ex me ſcire quærat, quod me neſcire ſcio, niſi forte, vt neſcire diſcat, quod ſciri non poſſe ſciendum eſt.* Et infrà: *Hoc ſcio, naturam Dei nunquam, nuſquam, nulla ex parte poſſe deficere; & ea poſſe deficere, quæ ex nihilo facta ſunt. Quæ tamen quantò magis ſunt, & bona faciunt: tunc enim aliquid faciunt, cùm cauſas habent efficientes; inquantùm autem deficiunt, & ex hoc mala faciunt (quid enim tunc faciunt, niſi vana?) cauſas habent deficientes.* Et idem confirmat capite octa- (Voluntas creata ideo defectibilis eſt, quia ex nihilo facta eſt.)

B uo. Quam quidem S. Auguſt. doctrinam ſtylo ſcholaſtico diſponit; & probat S. Tho. 2. ſent. diſt. 38. quæſt. 2. artic. 1. ad 2. ait enim, *quòd voluntas creata eſt poſſibilis ad defectum ex hoc, quod ex nihilo eſt*; & diſt. 34. quæſt. 1. art. 3. ſed præſertim in fine corp. art. vbi ait: *Sic ergo patet quòd eo modo, quo malum cauſam habere poteſt, bonum efficiens cauſa mali eſt, ſcilicet per accidens: non autem id, quod eſt perfectum, & ſummum bonum: quod patet per ſimilitudinem in agentibus naturalibus, in quibus inuenitur aliquod agens vniuerſale, & aliquod agens particulare. Agens particulare, quod habet actionem determinatam ad vnam formam, ſicut eſt cauſa formæ illius, ita eſt cauſa priuationis formæ alterius, vt patet in igne, vel aqua. Sol autem, cùm ſit cauſa agens vniuerſaliter, ad omnem formam inferiorem* (Voluntas creata quo modo ſit cauſa mali.)

C *corporalem, non eſt cauſa priuationis formæ, niſi per ſuam elongationem, vt dicitur in 2. de Generatione. Similiter etiam illud, quod eſt bonum particulare, cauſando aliquod bonum determinatum, excludit bonum alterum, quod non ſe cum illo compatitur; bonum autem completum, quod vniuerſaliter omnis boni cauſa eſt, non eſt cauſa defectus alicuius boni, neque etiam per ſuam abſentiam, quia ipſum, quantùm in ſe eſt, ſemper præſens eſt, viciſſitudinem non patiens abſentiæ, & præſentiæ.* Et in ſolut. ad 4 omnia ſuprà dicta breui reſolutione complectens ſubdit, *quòd in voluntate creata inuenitur duplex defectus. Vnus, qui eſt potentialis cauſa mali; ſcilicet ex nihilo: ex hoc enim, quòd ex nihilo eſt, poteſt deficere peccando, ſecundùm vertibilitatem electionis: non tamen iſte defectus eſt actualis*

D *cauſa mali, quia ſequeretur, quòd voluntas ſemper deficeret: ſicut crus claudum ſemper claudicat. Alius autem eſt defectus actualis, ſecundum quòd actu deficit, & quidquid procedit ab ipſa, prout ſub iſto defectu ſtat, totum eſt malum: illius autem defectus, qui eſt in actu voluntatis, non oportet, quòd ſit cauſa aliquis alius defectus in voluntate præexiſtens actu; quia ſic in infinitum iretur: ſed ipſamet voluntas, ſecundùm ſe conſiderata, illius defectus cauſa eſt. Ille enim defectus in voluntate eſt, ſecundùm quòd voluntas ad aliquid, aliquo indebito modo, conuertitur. Eius autem, quod eſt conuerti ad bonum creatum indebito modo, voluntas dominium habet; quia ad vtrumlibet libera eſt: non enim* (Volūtatis & agentis naturalis differentia.)

E *eſt ſimile de voluntate, & agente naturali; agens enim naturale eſt determinatum ad vnum ex ſua natura, vnde non poteſt eſſe cauſa actionis inordinatæ, niſi per hoc, quòd aliquis defectus in ipſo agente eſt. Voluntas autem non eſt determinata ad vnum: ſed ſeipſam determinat, ſecundùm quòd huic, vel illi adhæret, & in tali adhæſione primum malum voluntatis conſiſtit: vnde primi mali culpæ, quod eſt in actu voluntatis, res bona, ſcilicet voluntas cauſa eſt: ſed per accidens, vt dictum eſt: ſecundi autem mali, quod eſt in actu exteriori, ipſa voluntas iam mala per interiorem actum cauſa eſt.* Omnia hæc verba ſancti Thomæ conſultò retuli, vt appareat, auctores ſecundę ſententiæ, quam defendimus, ipſa formalia S. Thom. verba vſurpaſſe.

Præte

IX. Præterea probatur auctoritate Concilij Valentini. cap. 2. vbi ſic loquitur; *Fideliter tenemus, & placet tenere, Deum, malos præſciſſe, per propriam malitiam malos futuros.* Et infra: *Nec prorſus vlli malò præſcientiam Dei impoſuiſſe neceſſitatem; vt aliud eſſe non poſſit, ſed quod ille facturus erat ex propria voluntate, ille, ſicuti Deus, qui nouit omnia, antequam fiant, præſcit ex ſua omnipotentia, & incommutabili maieſtate. Nec ex præiudicio eius aliquem, ſed ex merito propriæ iniquitatis, credimus condemnari, nec ipſos malos ideo perire, quia boni eſſe non potuerunt, ſed quia boni eſſe noluerunt, ſuòque vitio in maſſa damnationis, vel merito originali, vel actuali etiam permanſerunt.* Idem confirmat Fulgentius lib. de Incarnatione, & Gratia, cap. 24. & latiùs lib. 1. ad Monimum circa finem vbi ad confirmationem eiuſdem doctrinæ plura adducit, & expendit S. Auguſtini teſtimonia. Denique probatur rationibus adductis pro prima concluſione, quæ hanc etiam efficaciter demonſtrant.

X. AD primum argumentum ex locis Scripturæ reſpondetur cum Chryſoſtomo, quòd tradere, & excæcare nihil aliud eſt, quàm permittere, vt homo ſeipſum tradat in reprobum ſenſum, & cæcus efficiatur. Alias duas explicationes adhibui ſuper cap. 6. iſa. num. 48. & ſeqq. quas eo loco, qui voluerit videre poterit. Ad locum Ioan. cap. 10. reſpondetur, quòd illa vox, quia non importat veram cauſalitatem, ſed infallibilem concomitantiam illationis; ac ſi diceretur: Si non eſt prædeſtinatum à Deo, nec datum alicui, vt credat, non credet, quia nullus credidit vnquam, aut credet, niſi datum fuerit illi deſuper.

Ad confirmationem ex auctoritate Aug. reſpondetur, illum non aſſerere id, quod ex verbis eius infertur, nempe infideles ideo non credere, quia eorum voluntas non præparatur à Domino: & dato, id aſſeruiſſet, intelligendus eſſet, ſicut locus adductus Ioan. 10. Solùm ergo colligi poteſt ex eius verbis, illorum, qui non credunt voluntatem à Domino non præparari, idque iuſto iudicio fieri. Propriè autem loquendo, ideo non credunt, quia credere nolunt, vt dictum eſt, qui tamen certiſſimè crederent, ſi eis præpararetur voluntas à Domino.

Propoſitio illa: Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis, explicatur.

Ad ſecundum argumentum quidam reſpondent, illam propoſitionem Ariſt. Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis; eſſe intelligendam, quando eſt cauſa adæquata affirmationis, non habens conſortium alterius cauſæ, vt v.g. quia eſſe rationale eſt cauſa, quòd aliquid ſit riſibile; negatio rationalitatis erit cauſa, quòd aliquid non ſit riſibile. Collatio autem auxilij efficacis non eſt cauſa adæquata conuerſionis; quia non eſt ſola cauſa, cùm ad illam etiam concurrat liberum arbitrium, vt definitur in Concil. Trident. Vnde ex eo, quòd auxilij efficacis collatio ſit cauſa, quòd homo conuertatur, non ſequitur, quòd ſubtractio eiuſdem auxilij ſit cauſa, quòd non conuertatur: & ita ſolum in defectum creatæ voluntatis reducitur, quòd homo non conuertatur. Hæc tamen ſolutio videtur ſupponere vnum, quod nos non admittimus, videlicet, collationem auxilij efficacis non eſſe cauſam adæquatam, quòd homo conuertatur, ſed partialiter concurrere cum libero arbitrio; ſicut duo trahentes nauim concurrunt ad motum eiuſdem nauis: quæ ſententia iam à nobis impugnata eſt. Licèt enim auxilium efficax non ſit adæquata, & ſola cauſa actus conuerſionis, eſt tamen adæquata, & ſola cauſa faciens, vt homo conuertatur.

Aliter ergo reſpondetur, argumentum conuincere, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam, quòd homo non conuertatur, ſecundùm quòd non conuerſio eſt pura negatio. Nec ex hoc ſequitur, quòd ſit cauſa non conuerſionis, quatenus eſt priuatio; vt dictum eſt ſupra, & in ſolutione ad 8. argumentum patebit amplius.

XI. Ad tertium reſpondetur, quòd, ſicut inordinatio peccati non ſequitur intrinſecè ad actum peccati odij Dei, vt actus eſt, ſed ſolum, vt procedit a creata voluntate deficiente, propter quod entitas illius actionis tribuitur Deo; inordinatio autem ſolùm voluntati creatæ deficienti, vt ſupra dictum eſt; ita proportionabiliter ad negationem auxilij efficacis non ſequitur intrinſecè, quòd homo non conuertatur: ſi negatio conuerſionis accipiatur priuatiuè, vt ſignificat carentiam conuerſionis debitæ ineſſe: ſed hæc priuatio ſolùm ſequitur ex voluntate creata deficiente, quæ voluntariè non conuertitur quando poterat, & tenebatur ad Deum conuerti, ſed ſolùm ſequitur ad negationem auxilij carentia conuerſionis, vt eſt ſimplex negatio. Vnde priuatio conuerſionis ſolùm tribuitur creatę volũtati deficiẽti. Sed inſtabit quis: Ad negationem conuerſionis hîc, & nũc, quando homo tenetur ad Deum conuerti, ſequitur neceſſariò eiuſdem conuerſionis priuatio, quia negatio formæ, quæ ineſſe debebat, priuatio eſt: ergo ſi ſubtractio auxilij eſt cauſa nõ conuerſionis, vt negatio eſt, erit etiã cauſa nõ cõuerſionis, vt eſt priuatio.

Ad negationem auxilij efficacis non ſequitur intrinſecè, quod homo non peccet.

Reſpondetur, illam priuationem conuerſionis non ſequi ad negationem conuerſionis, ſecundùm ſe; ſed ſolùm, vt eſt à voluntate deficiente, ſicut de inordinatione peccati dictum eſt: vnde argumentum nihil contra noſtram ſententiam includit.

Ad quartum reſpondetur, quòd, vt Deus certò cognoſcat peccata futura in decreto ſuæ voluntatis, nõ requiritur, quòd tale decretũ ſit cauſa, quòd homo peccet, vel nõ conuertatur, ſi accipiatur nõ conuerſio, vt priuatio eſt, & peccatum; ſed ſufficit, quòd idem decretum ſit cauſa actus peccati, inquantùm actus eſt; & permittat malitiã, quæ ex defectu creatæ voluntatis conſequitur.

XII. Ad quintum reſpondet abundè M. Bañes 1. p. qu. 23. ar. 3. dub. 2. in fine: & ſolutio conſiſtit in hoc, quòd quando remouens prohibens poterat, & tenebatur illud non remouere, ſi quod peccatum, vel damnum ſubſequatur, imputatur indirectè ei, qui remouet prohibens: Deus autem non tenetur non remouere auxilia; quę impedirẽt futura peccata, ſi hominibus darentur; ſed, vt dicit S. Thom. ſecundùm ordinem ſuæ diuinæ prouidentiæ, quibuſdam hæc auxilia miſericorditer tribuit: quibuſdam autem iuſtè ea non tribuit, vnde ex eo quòd non dat auxilium efficax, non infertur, quòd ſit cauſa peccati: etiam indirectè, aut non conuerſionis, vt priuatio eſt.

Remouens prohibens quando ſit cauſa dãni ubſequuti. S. Tho. 1. 2. qu 79 ar. 1. in corp. & 1. p q. 23. ar. 5. ad 3.

Ad ſextum argumentum factum pro priori Catholicorum ſententia, ex auctoritate Oſeæ 13. reſpondetur, quòd perditio Iſraël non conſiſtit in negatione conuerſionis, vt negatio eſt, cùm negatio formaliter non ſit culpa, vel peccatum, ſed conſiſtit in deordinatione peccati; & priuatione rectitudinis conuerſionis, vel alterius actus debiti ineſſe; & quia huiuſmodi deordinatio, vel priuatio non in Deum, ſed in ſolam creatam voluntatem deficientem reducitur, ideo non poteſt rectè dici: *Perditio ex me, ô Iſraël, ſed perditio tua ex te, ô Iſraël.* Ad alium locum ex Eccleſ. 15. reſpondetur, quòd non ſtat per Deum ne homo conuertatur; ſed per ipſum hominem: nam Deus quantùm eſt ex parte ſua, paratus eſt omnibus gratiam dare: *vult enim omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, vt dicitur prim. ad Timoth. ſecund. propter ſuam autẽ culpam, homo eidem gratiæ impedimentum præſtat. Vnde non Deo, ſed ſolùm homini imputatur, ſi aliquod damnum, vel peccatum incurrat, ex eo quòd non habeat auxilium efficax. Solutio eſt ſancti Tho-

Digitized by Google

mæ 3.cont.gent.cap.159.qui locus,cum commentario Ferrarienſis,eſt neceſſariò videndus.

Per hæc patet ſolutio ad 7. argumentum ex locis ſanctorum Patrum, Hilarij, Auguſtini, Fulgentij,& Proſperi.

XIII. Ad octauum reſpondetur, quòd ex negatione auxilij, ſecundùm ſe,non ſequitur neceſſariò neceſſitate conſequentiæ priuatio conuerſionis,ſed ſolùm eius negatio: priuatio autem conuerſionis, & deordinatio peccati procedit à creata voluntate deficiẽte,vt diſputatione 18.numer.21. & diſputatione 24. ad 12.arg.dictum eſt.

Negatio formæ, & eius priuatio nō ſemper eidem cauſæ tribuitur.

Ad confirmationem reſpondetur,quòd,licet contradictionem inuoluat,negationem formæ in ſubiecto apto nato eſſe abſque priuatione illius, non tamen eſt neceſſarium, quòd cuicunque tribuitur negatio illius formæ, eidem tribuatur eius priuatio: quia poteſt contingere, quòd aliquis, qui eſt cauſa negationis,non teneatur illam à ſubiecto remouere,inducendo formam, quæ negatur ab eodem ſubiecto; ſicut in exemplo ſuperiùs inducto de nauta ſubtrahente gubernationem à naui,quam gubernare non tenetur,euidentiſſimè conſtat. Priuatio ergo conuerſionis eſt inſeparabiliter coniuncta negationi eius,comparatione creatæ voluntatis, quæ poterat,& tenebatur non apponere impedimentum auxilio gratiæ:non tamen eſt coniuncta eidem priuationi reſpectu Dei, qui, quamuis poſſit, non tamen tenetur auxilium efficax ad conuerſionem tribuere, nec alicui facit iniuriam,ſi *quibus vult ſubuenire,ſubuenit,& quibus non vult ſubuenire,non ſubuenit*,vt lib. de dono perſeu.cap.11.& 12.docet Auguſt.

Ad nonum reſpondetur,hæreticos deceptos fuiſſe,dum per conſequentiam fallacem intulerunt,Deo eſſe omnes culpabiles omiſſiones tribuendas, ex eo quòd non confert auxilium efficax,ad implẽda præcepta,quod ſi tribueret,non peccarent.Sed quàm inanis ſit hæc deductio,iam ex ſuprà dictis conſtat.

DISPVTATIO CII.

Vtrùm hæc cauſalis ſit vera: Quia homo excitatus à Deo, non vult vti gratia ſufficienti,ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.

I. PRIMA ratio dubitandi ſumi poteſt ex his,quæ ſuperiùs dicta ſunt: nam homo nō poteſt rectè vti gratia ſufficienti,niſi adiuuetur à Deo: etenim bonus vſus gratiæ ſufficiẽtis,etiã vt emanat à libero arbitrio, eſt effectus gratiæ adiuuantis, vt diſputat. 36.oſtenſum eſt ergo prius eſt,quòd homo adiuuetur à Deo, quàm quòd bene vtatur gratia excitante,vel auxilio ſufficienti ergo iſta cauſalis erit falſa propoſitio:Homo non adiuuatur à Deo,nec conuertitur, quia non vult bene vti auxilio ſufficienti.

Secundò.Liberum arbitrium,etiam à Deo motum, & excitatum,non poteſt aliquid facere,quo gratiam adiuuantem vel efficacem conſequatur,alias facienti quod in ſe eſt auxilio ſufficienti,& excitante daretur infallibiliter, & certa lege auxilium adiuuantis gratiæ, ſeu efficacis; quod eſt contra ſuprà dicta in diſp.58. ergo ratio propter quã nõ adiuuatur à Deo, aut non operatur piè, aſſignari non poteſt ex parte liberi arbitrij quia videlicet,non vult bene vti gratia excitante,vel ſufficienti. Probatur conſequẽtia:nam illud,quod non eſt in poteſtate hominis, non debet ei attribui, præſertim tanquam morali cauſæ.

Tertiò,Deus pro ſua mera voluntate ante præuiſa merita noſtra,vel demerita, tribuit auxilium gratiæ adiuuantis,quibus vult; & quibus non vult, illud non tribuit, vt patet ex illo: *Gratias ago tibi Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis: ita Pater, quoniam ſic placitum fuit ante te.* Matth. 11. Alias enim daretur cauſa prædeſtinationis,vel reprobationis ex parte noſtra, quod eſt contra ſuprà dicta: ergo prima ratio ſimpliciter, propter quam iſte homo, vel ille non adiuuatur à Deo, deſumenda eſt ex parte diuinæ voluntatis, & non ex parte liberi arbitrij, nolentis bene vti gratia excitante, vel ſufficienti.

Confirmatur. Ratio,propter quam, non applicatur remedium paruulis,qui cum ſolo peccato originali decedunt, eſt; quia Deus non vult, vt patet in his,qui,antequam naſcãtur ex vtero,moriuntur: dicit enim Auguſtinus: *Quando dicitur, omnes homines eam*, ſcilicet gratiam, *fuiſſe accepturos, ſi non illi, quibus non donatur,eam ſua voluntate reſpuerunt, quoniam Deus vult omnes homines ſaluos fieri; cùm multis non detur paruulis, & ſine illa plerumque moriantur, qui non habent contrariam voluntatem: & aliquando cupientibus feſtinantibúſque parentibus, miniſtris quoque volentibus, ac paratis, Deo nolente,non datur: cùm repentè,antequam detur,expiret,pro quo,vt acciperet, currebatur. Vnde manifeſtum eſt, eos, qui huic reſiſtunt tam perſpicuæ veritati, non intelligere omnino, qua loqutione ſit dictum,quòd omnes homines vult Deus ſaluos fieri; cum tam multi ſalui non fiant, non quia ipſi, ſed quia Deus non vult, quòd ſine vlla caligine manifeſtatur in paruulis.* Aug. epiſt. 107. circa medium. 1. Tim. 2. Et libro de dono perſeuerantiæ, capite duodecimo: *Quid dicam, quòd paruulus aliquando antequam illi per miniſterium baptizantis ſuccurri poſſit,expirat? Plerunque enim feſtinantibus parentibus, & paratis miniſtris, vt baptiſmus paruulo detur,Deo tamen nolente,non datur; qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur.* Eandem doctrinam confirmat Proſper lib.1. de vocat. gent. cap.13. & 14. ergo vltimata ratio, propter quam aliqui homines non adiuuantur à Deo, nec conuertuntur, non eſt, quia ipſi nolunt, ſed quia Deus non vult.

Quartò deſumitur argumentum ex eodem Auguſt.lib.de prædeſt.Sanct.c. 6.dicente: *Multi audiunt verbum veritatis: ſed alij credunt, alij contradicunt. Volunt ergo iſti credere; nolunt autem illi. Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cùm aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas à Domino, diſcernendum eſt vtique quid veniat de miſericordia eius, quid de iudicio.* II. Quibus verbis docere apertè videtur,quod ſicut alij credunt, quia voluntas eorum præparatur à Domino: ita alij non credunt,ſed contradicunt, quia voluntas eorum à Deo non præparatur: hoc enim innuere videntur verba illa, *cùm aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas à Domino*, ergo ratio,propter quam homines non adiuuantur à Deo, nec conuertuntur,non eſt, quia ipſi nolunt, ſed quia voluntas eorum non præparatur à Domino, vel quia Deus non vult.

In contrarium eſt,quod dicit Anſelmus in lib. de caſu diaboli,c.3. *Iſta eſt cauſa, quare Deus non concedit diabolo gratiam; quia ipſe non voluit accipere, nec paratus fuit.* Quem locum expendens S. Thom. inquit, *quòd defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis: ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt à Deo, ſecundùm illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.* S.Thom. 1.2.q.112. a.3.ad.2.

III. HVius difficultatis reſolutio facilis eſt ex iis, quæ in diſputatione præcedenti dicta ſunt. Ad

Ad cuius euidentiã ſupponenda eſt illa diſtinctio in eadem diſp. tradita, & explicata; quòd ſcilicet carentia adiuuantis gratiæ, vel conuerſionis poteſt accipi dupliciter. Primò, vt eſt mera negatio quæ dicitur tam de eo, quod eſt, quàm de eo, quod non eſt, & appellari ſolet à Theologis non conuerſio. Et in hac acceptione concedi poteſt illa cauſalis in argumentis factis inſinuata. Ideo aliqui homines non adiuuantur à Deo, nec conuertuntur, quia Deus non vult, vt ex dictis in prællegata diſp. conſtat. Secundò poteſt accipi, vt eſt priuatio gratiæ adiuuantis, & in hac acceptione dicendum eſt, hanc cauſalem veram eſſe: Quia homo non vult operari, aut bene vti gratia excitante, vel ſufficiente, ideo non adiuuatur à Deo: Quia homo ſeipſum impediuit, ne daretur illi gratia adiuuans, ideo non confertur. Probat hoc efficaciter locus Oſeæ inductus, & auctoritas S. Anſelmi, & S. Thomæ.

Quia homo non vult operari, ideo non adiuuatur à Deo.

Præterea probatur ex S. Aug. lib. 2. de pecc. merit. & remiſſ. c. 17. dicente, *quòd homines non adiuuantur à Deo, in ipſis ii idem cauſa eſt, non in Deo.* & lib. de corrept. & grat. c. 5. & 6. quem refert S. Th. 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. ait, quòd *auxiliũ gratiæ quibuſcumque diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, ex iuſtitia non datur, in pœnam præcedentis peccati, & ſaltem originalis.* Et lib. 2. de pecc. merit. & remiſſ. c. 18. inquit: *Quocirca, quòd à Deo nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala: quòd verò ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, atque adiuuante, non poſſumus; & hæc eſt voluntas bona*: ergo ſecundùm S. Aug. hæc cauſalis eſt vera: Quia homo non vult piè operari, ſed in peccato perſiſtere, ideo non adiuuatur à Deo.

Secundò probatur ex S. Proſp. lib. 2. de vocat. gentium, c. 26. vbi ait, quòd voluntas hominis *de ſua habet mutabilitate, ſi deficit; de gratia opitulatione ſi proficit: quæ opitulatio per innumeros modos ſiue occultos, ſiue manifeſtos omnibus adhibetur, & quòd à multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ, quod autem à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.*

IV. Tertiò probatur ex S. Thom. 1. 2. & 2. 2. citat. vbi hanc ſententiam expreſsè docet. Et lib. 3. cont. gent. c. 159. ait, quòd *licet aliquis per motum liberi arbitrij diuinam gratiam nec promereri, nec acquirere poſſit poteſt tamen ſeipſum impedire, ne eam recipiat.* Et infrà: *Deus, quantum eſt in ſe, paratus eſt omnibus gratiam dare: vult enim omnes homines ſaluos fieri & ad cognitionem veritatis venire, vt dicitur 1. ad Tim. 2. Sed illi ſoli gratia priuantur, qui in ſe ipſis gratiæ impedimentum præſtant, ſicut ſole mundum illuminante in culpam imputatur ei qui oculos claudit, ſi ex hoc aliquod malum ſequatur: licet videre non poſſit, niſi lumine ſolis præueniatur.* Ex quibus locis conſtat, ideo hominem à Deo non adiuuari, quia non vult operari, aut quia impedimentum præſtat gratiæ.

V. Quartò probatur ratione: nam homo per peccatum præcedens, ſaltem originale meruit, quòd deſeratur à Deo, & non adiuuetur per auxilium gratiæ: ergo quotieſcunque Deus, iuſto ſuo iudicio, non tribuit alicui auxilium gratiæ, vt conuertatur, culpa hominis eſt, quòd tale auxilium non recipiat, ſed omnis culpa eſt voluntaria: ergo idem homo non habet auxilium gratiæ adiuuantis, quia non vult illud habere, aut conuerti. Sed pro maiori explicatione notandum, quòd dupliciter poteſt quis gratiæ impedimentum præſtare: vno modo per peccatum præcedens, ſaltem originale: etenim cum huiuſmodi peccato non ſtat ſimul habitualis gratia, vel auxilium efficax, quo actualiter conuertitur, & Deum diligit ſuper omnia. Alio modo per impedimentum præſentis peccati, quod homo committit, dum excitatus à Deo illi reſiſtit, ſicut de quibuſdam habe-

Nota.

A tur Iob 21. *Dixerunt Deo, recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Et Iob 24. *Ipſi fuerunt rebelles lumini.* Et Act. 7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſiſtiſtis.* Quando ergo liberum arbitrium à Deo excitatum reſiſtit vocationi diuinæ, & vult in peccatis perſiſtere, aut nouum peccatum committere, per illud impedit ſeipſum, ne efficax auxilium ad conuerſionem, quod cum eodem peccato eſt incompoſſibile, conferatur. Vtrùm autem ſufficiat peccatum originale, vt ratione illius, ſeu in pœnam eius, non conferatur homini de facto auxilium ſpeciale, etiam ſufficiens ad credendũ, vel diligendum Deum ſuper omnia; inferiùs erit examinandum. Hoc tamen pro nunc eſt aduertendum, quòd qui ſemel deordinatus eſt per originale peccatum, vel actuale mortale, B ſi diu ſibi relinquatur, in peccatum cadet, per quod nouum impedimentum præſtet gratiæ; quod ſanctus Thomas his verbis obſeruauit; *Quod autem dictum eſt, in poteſtate liberi arbitrij eſſe, ne impedimentum gratiæ præſtet, competit his, in quibus naturalis potentia integra fuerit. Si autem per inordinationem præcedentem declinauerit ad malum, non erit omnino in poteſtate eius nullum impedimentum gratiæ præſtare. Etſi enim ad aliquod momentum ab aliquo peccati actu particulari poſſit abſtinere propria poteſtate, ſi tamen diu ſibi relinquitur, in peccatum cadet, per quod gratiæ impedimentum præſtatur.*

S. Thom. 3. cont. gent. c. 160.

VI. Quintò probatur. Nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, non eſſe imputandum homini, ſed Deo, quòd careat gratia adiuuãte, vel non operetur; quod C tamen Scripturis ſacris repugnat, præſertim verbis illis Eccleſ. 15. *Ne dicas, per Deum abeſt; quæ enim oderit, ne feceris.* Sequela probatur: nam ſi hæc cauſalis eſt falſa; Quia homo non vult operari, aut bene vti gratia excitante, ideo non adiuuatur à Deo: ergo quòd non adiuuetur à Deo, vel non operetur, non eſt ex ipſo homine, ſed ex Deo, ac per conſequens non erit homini tribuendum, quòd non adiuuetur, vel conuertatur, aut piè operetur, ſed ſoli Deo, qui in exequutione abſque aliqua culpa hominis, vel impedimento non tribuit homini gratiam adiuuantem, ad operandum neceſſariam, quia non vult.

AD primum argumentum reſpondetur, hominem poſſe quidem, abſolutè loquendo, rectè D vti gratia ſufficiente: nunquam tamen ea de facto vtetur, niſi adiuuetur à Deo: nam, vt ſuprà dictum eſt, auxilium gratiæ adiuuantis non eſt neceſſarium, vt cum gratia ſufficienti reuerà poſſit quis piè operari, ſi velit; ſed vt de facto velit. Vnde quãuis prius ſit in ſigno rationis, quòd homo iuuetur à Deo, quàm quòd bene vtatur gratia ſufficiente; non tamen eſt prius, quòd adiuuetur à Deo, quàm poſſe bene vti eadem gratia ſufficiente. Cùm ergo ante gratiam adiuuãtem poſſit quis bene vti gratia ſufficiente, ſi velit, ideo rectè dicitur, illum propterea non bene vti eadem gratia, quia non vult; ac per conſequens rectè etiam dicitur ponere impedimentum gratiæ adiuuanti, quam Deus ex parte ſua paratus eſt omnibus conferre; vt ex præmiſſis conE ſtat, & ex his, quæ dicentur infrà. Quapropter illa cauſalis veriſſima eſt: Quia homo non vult bene vti auxilio ſufficienti, ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.

VII. Ad ſecundum reſpondetur, quòd, licèt arbitrium noſtrum à Deo motum & excitatum non poſſit aliquid facere, quo gratiam adiuuantem, vel efficacem conſequatur, poteſt tamen, propria culpa ſeipſum impedire, & demereri, ne gratia adiuuans, ſeu efficax ſibi conferatur; ac per conſequens poteſt ex parte liberi arbitrij aſſignari cauſa, propter quam eadem gratia non confertur illi; quia videlicet im-

Digitized by Google

pedimentum poſuit, vel gratia ſufficiente rectè vti A noluit.

Ad tertium reſpondetur, ſolùm concludere argumentum, carentiam gratiæ adiuuantis, vt eſt mera negatio, refundi in ſolam Dei voluntatem liberam; nihilominùs, vt habet rationem priuationis, & pœnæ, comparatione talis ſubiecti, non debet in Deum, ſed ſolùm in malitiam, & defectum voluntatis creatæ reuocari. Neque ex hoc ſequitur, dari cauſam prædeſtinationis, vel reprobationis ex parte noſtra: nam licèt in exequutione Deus non tribuat hominibus gratiam adiuuantem, propter eorum præcedentem culpam ſaltem originalem: in intentione tamen ante omnia demerita prçuiſa habuit voluntatem abſolutam non dãdi reprobis gloriam, & conſequenter nec auxilia efficacia, per quæ ſe ipſa ad eandem gloriam peruenirent; & ideo non B datur reprobationis cauſa ex parte noſtra, vt diſputatione 110. manifeſtum fiet.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd voluntate antecedente, ſicut Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire; ita omnibus vult media ad ſalutem, inter quæ lauacrum regenerationis computatur. Sed voluntate abſoluta, & conſequente quibuſdam non vult eiuſmodi remedium applicari, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis; vt in paruulis decedentibus ſine baptiſmate: & iuxta hanc doctrinam accipienda ſunt verba S. Auguſt. ſuprà inducta. Quæ autem ſit voluntas Dei antecedens, quæ voluntas conſequens, diſp. 34. explicatum eſt.

VIII. Ad quartum reſpondetur, ex verbis Auguſtini non colligi, quoſdam non credere, quia non eis C præparatur voluntas à Domino, ſed ſolùm, quòd voluntas eorum, qui non credunt, iuſto iudicio non præparatur à Deo, quod veriſſimum eſt: ſi enim eis eſſet voluntas à Domino præparata, infallibiliter crederent, vt ex ſuprà dictis patet. Ex hac autem propoſitione abſoluta non licet cauſalem inferre; ſcilicet, eos propterea non credere, quia eorum voluntas non præparatur à Domino. Hanc autem eſſe mentem S. Aug. colligitur ex eodem contextu, vbi non in Deum, non præparantem voluntatem; ſed in malitiam eiuſdem voluntatis refert eorum incredulitatem: nam poſt pauca ſubdit: *Ecce miſericordia, & iudicium; miſericordia in electione, quæ conſequuta eſt miſericordiam Dei: iudicium verò in cæteros, qui excæcati ſunt: & tamen illi, quia voluerunt, crediderunt: illi, quia noluerunt, non crediderunt.* Vnde idem Aug. lib. de dono perſeuerantiæ, c. 22. *Nec illud*, inquit, *quod ſequitur, eſt omnino dicendum, id eſt, cæteri verò, qui in peccatorum delectatione remoramini, ideo nondum ſurrexiſtis, quia necdum vos adiutorium gratiæ miſerantis erexit.* Et rationem huius aliis in locis aſſignat, quia nullius culpæ humanæ in Deum reiicienda eſt cauſa.

Sed contra hanc explicationem vrget quidam locus Auguſt. lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. c. 17. IX. vbi propoſitam diſcutiens quæſtionem, ſic ait: *Cùm voluntate humana, gratia adiuuante diuina, ſine peccato in hac vita poſſit homo eſſe: cur non ſit, poſſem facillimè, ac veraciſſimè reſpondere, quia homines nolunt. Sed ſi ex me quæritur, quare nolint, imus in longum. Verumtamen etiam hoc, ſine præiudicio diligentioris inquiſitionis breuiter dicam. Nolunt homines facere, quod iuſtum eſt, ſiue quia latet, an iuſtum ſit, ſiue quia non delectat. Tantò enim quidque vehementiùs volumus, quantò certiùs, quàm bonum ſit nouimus: eóque delectamur ardentiùs, &c. Vt autem innoteſcat, quod latebat, & ſuaue fiat, quod non delectabat, gratia Dei eſt, quæ hominum adiuuat voluntates.* Quibus verbis apertiſſimè docet: ideo voluntatem humanam non abſtinere à peccato, piè operando, quia non datur illi à Deo gratia adiuuans, per quam innoteſcat, quod latebat; & ſuaue fiat, quod non delectabat.

Quòd non adiuuantur homines à Deo, in ipſis cauſa eſt.

Reſpondetur, quòd in verbis immediatè ſequentibus ſeipſum explicat S. Doctor, cùm ſubdit: *Qua*, ſcilicet gratia, *vt non adiuuentur, in ipſis itidem cauſa eſt, non in Deo; ſiue damnandi prædeſtinati ſint propter iniquitatem ſuperbiæ; ſiue contra ipſam ſuam ſuperbiam iudicandi; & erudiendi, ſi filij ſint miſericordiæ.* Quibus verbis vltimatè in malitiam voluntatis humanę, tanquam in cauſam refert, quòd non adiuuetur à Deo, aut piè nõ operetur. Poſſet etiam explicari illa propoſitio cauſalis Auguſtini de carentia piæ operationis, vt eſt mera negatio, non autem, vt eſt priuatio actus debiti ineſſe, iuxta ea, quæ dicta ſunt ad tertium. Nam, vt diſputatione præcedenti dictum eſt, negatio efficacis gratiæ eſt cauſa non conuerſionis, vt eſt mera negatio, non autem, vt eſt priuatio, vel moralis omiſſio conuerſionis debitæ ineſſe: ſub hac enim ratione in ſolam voluntatem deficientem reducitur, vt ibi explicatum eſt.

* * *

Finis Libri Noni.

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Decimus,

IN QVO AGITVR DE AVXILIO GRATIÆ ſpecialiſſimo, quod eſt proprium Prædeſtinatorum, ſcilicet de dono Perſeuerantiæ.

VLTIMO loco diſputandum eſt (A) de magno illo Perſeuerantię dono, quo Prædeſtinati infallibiliter ad beatitudinem ſupernaturalem perueniunt, circa quod ſex ſunt examinanda.

I. Vtrùm ſit neceſſarium donum perſeuerantiæ, ad continuandam gratiam vſq; ad finem vitæ.

II. Vtrùm donum Perſeuerantiæ à dono confirmationis in gratia diſtinguatur.

III. Vtrùm donum Perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ, atque efficacia illius dependeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo.

IV. Vtrùm in ſtatu innocentiæ primi parentes indiguerint ſpeciali dono perſeuerantiæ ad perſe- (B) uerandum in gratia vſque ad finem vitæ.

V. Vtrùm donum perſeuerantiæ ſit omnibus fidelibus commune, an ſit proprium donum Prædeſtinatorum.

VI. Vtrùm exiſtentibus in duobus hominibus auxiliis gratiæ præuenientis omnino æqualibus, contingat, quòd vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur, alter verò in peccato permaneat, & damnetur.

DISPVTATIO CIII.

Vtrùm ſit neceſſarium donum Perſeuerantiæ ad continuandam gratiam vſque ad finem vitæ. (C)

I. Triplex auxilium gratiæ.

PRO intelligentia tituli huius diſputationis notandum, quòd triplex auxilium gratiæ ſolet à Theologis diſtingui. Primum eſt auxilium ſpeciale, quo ad ſingulos actus pios Deus concurrit, & adiuuat liberum arbitrium. Secundum eſt auxilium magis ſpeciale, quo ſemel iuſtificatus in bonis operibus longo tempore perſeuerat, ſed non vſque in finem vitæ. Tertium eſt auxilium ſpecialiſſimum, & proprium Prædeſtinatorum, quo Deus miſericorditer illis tribuit actu perſeuerare vſque in finem, & communi vocabulo dicitur donum perſeuerantiæ, de quo Chriſtus Dominus ait: *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* (Matth. 10. & 24.) Difficultas ergo eſt: Vtrùm ad perſeuerandum vſque in finem, ſit neceſſarium ſimpliciter hoc tertium donum, ſiue auxilium gratiæ ſpecialiſſimum.

Pars negatiua probatur. Primò: Ad perſeuerandum longo tempore ſufficit gratia habitualis, & virtutes cum illo ſecundo auxilio ſpeciali: ergo ad finiendam vitam in gratia ſufficit idem auxilium, abſque alio dono perſeuerantiæ ſpeciali. Patet conſequentia: nam difficilius eſt in gratia perſeuerare per viginti annos, etiãſi poſtea homo cadat in peccatum mortale, quàm conſeruare gratiam habitualem per vnam horam, & in illa finire vitam: ergo ſi ad primum ſufficit ſecundum illud auxilium ſpeciale, abſque ſpeciali dono perſeuerantiæ, ſufficiet etiam ad ſecundum.

Confirmatur. Nam, moraliter loquendo, in vna hora non poſſunt ſe offerre tot impedimenta, & occaſiones peccandi, vt homo præditus gratia habituali, & auxilio ſpeciali, indigeat alio dono, & auxilio ſpecialiori ad perſeuerandum vſque in finem.

Secundò arguitur. Vt docet S. Thom. 1. 2. q. 109. art. 10. donum perſeuerantiæ eſt neceſſarium, vt homo protegatur contra tentationum impulſus: ſed paruuli decedentes cum baptiſmate ante vſum rationis, nullos habent, nec habere poſſunt tentationum impulſus: ergo ſaltem in illis non eſt neceſſarium donum perſeuerantiæ, vt gratia eorum habitualis continuetur vſque ad finem vitæ: ergo illud donum non eſt ſimpliciter neceſſarium.

Tertiò arguitur. Donum confirmationis in gratia non eſt neceſſarium ad finiendam vitam in gratia, neque ad conſequendam vitam æternam: ergo nec donum perſeuerantiæ. Antecedens eſt certiſſimum: multi enim ſaluantur, qui tamen in hac vita non fuerunt confirmati; huiuſmodi namque priuilegium

Digitized by Google

legium ſolùm fuit Beatiſſimæ Virgini conceſſum,& Apoſtolis, & aliquibus Sanctis eximiis. Conſequentia verò probatur: nam donum confirmationis in gratia non diſtinguitur realiter à dono perſeuerantiæ: nam, vt docet S.Thom. q.24. de verit. art.9. confirmatio in gratia importat quoddam donum, & auxilium diuinum ſpecialiſſimum, quo ſpeciali prouidentia tolluntur à iuſtis occaſiones peccandi, & mouentur ad bonum: ſed hoc idem confertur iuſtis per donum perſeuerantiæ, vt docet S.Th.1.2.loco citat.& 3.cont.Gent.c.155.ergo.

Confirmatur idem antecedens. Donum confirmationis in gratia eſt auxilium quoddam diuinum ſupernaturale collatum per modum actus, ſiue per modum motionis: ſed non pertinet ad primum auxilium, neque ad ſecundum ex ſuprà poſitis: ergo pertinet ad tertium; ſed ſimiliter donum perſeuerantiæ pertinet ad illud tertium: ergo non diſtinguuntur donum confirmationis in gratia, & perſeuerantiæ: ergo ſi confirmatio in gratia non eſt neceſſaria ad conſequutionem vitæ æternæ, nec erit neceſſarium donum perſeuerantiæ.

II. Circa hanc difficultatem quidam aſſerunt, quòd ad continuandam gratiam vſque ad finem vitæ ſufficit ſecundum illud auxilium ſpeciale ſuprà poſitum: dicunt enim, quòd idem illud auxilium continuatum vſque ad finem vitæ, ſortitur rationem doni perſeuerantię, de quo affirmant Concilia, eſſe neceſſarium ad vltimam ſalutem. Si autem non continuetur vſque ad finem vitæ, ſed interrumpatur per peccatum mortale, non habet rationem doni perſeuerantiæ: & ratio potiſſima illorum eſt: nam fruſtra multiplicãtur tot auxilia ſine neceſſitate. Communis ſententia Thomiſtarum eſt, donum perſeuerantiæ diſtingui realiter à ſecundo illo auxilio, atq; adeò eſſe neceſſarium ad finiendam vitam in gratia ſpeciale aliud auxilium doni perſeuerantiæ. Et quoniam hæc ſententia eſt ad mentem S.Thomæ, pro eius explicatione ſit

III. *Donũ perſeuerantiæ eſt præter gratiam habitualẽ, & virtutes infuſas ad ſalutẽ æternã neceſſarium.*

PRima concluſio. Secundùm fidem Catholicam aſſerendum eſt, præter gratiam habitualem, & virtutes infuſas eſſe neceſſarium ad perſeuerandum in bono vſque in finem auxilium ſpeciale, ſupernaturale, ſcilicet, donum perſeuerantiæ. In hac omnes Catholici conueniunt, & probatur auctoritatibus Scripturæ, quas adducit Med.1.2.q.109.art.10.dub.1. & ex Conciliis, quæ adducentur pro 2.concluſ. Præterea probatur ex Aug. lib. de corrept. & grat.c.12. vbi ſic ſcribit: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam, perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſſent, manerẽt, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellẽt; inter tot, & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet; & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate nec vellent.* Idem docet lib.de dono perſeu.præſertim c.20.

S.Th.3.cõ. Gent.c.155. Secundò probatur ratione S.Thomæ. Illud, quod natura ſua eſt variabile ad hoc, quòd figatur in vno, indiget auxilio alicuius mouentis immobilis, ſed liberum arbitrium, etiam exiſtentis in gratia habituali, adhuc manet variabile, & flexibile à bono in malum ergo ad hoc, quòd figatur in bono, & perſeueret in illo vſque in finem, indiget ſpeciali Dei auxilio.

Secunda concluſio. Ad finiendam vitam in gratia, præter ſecundum auxilium ſpeciale ſuprà poſitum, eſt neceſſarium tertium illud auxilium, quod eſt donum perſeuerantiæ. Itaque donum perſeuerantiæ diſtinguitur ab illo ſecundo auxilio. Hæc concluſio non eſt ita certa, vt præcedens, eſt tamen S.Th.1.2.q.109.art.10. Et probatur ex Conc.Arauſ. can.10. vbi dicit: *Adiutorium Dei, etiam renatis, & Sanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire poſſint, vel in bono opere perdurare.* In quibus verbis videtur Concilium diſtinguere auxiliu, quod datur ad finiendam vitam in gratia, ab eo, quod confertur ad perſeuerandum longo tempore. Præterea probatur. Donum perſeuerantiæ eſt proprium prædeſtinatorum, vt patet ex illo: *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*: ſecundum autem auxilium ſpeciale ſuprà poſitum datur multoties etiam reprobis: ergo diſtinguuntur illa duo auxilia.

Si dicatur, diſtingui tantùm in ratione doni, vel quòd idem donum continuatum vſque in finem vitæ ſortiatur rationem doni perſeuerantiæ. Contrà: nam ipſa continuatio gratiæ vſque ad finem vitæ, etiamſi per vnam horam duntaxat duret, habet ſpecialem difficultatem propter quamplurima impedimenta, tam intrinſeca, quàm extrinſeca, quæ tunc occurrunt: ergo indiget homo ſpecialiſſimo auxilio doni perſeuerantiæ. Confirmatur: nam propter huiuſmodi difficultates ſpeciali quadam ratione orabat Dauid, vt terminus vitæ eſſet bonus: dicitur enim in Pſal.120. *Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum.* Et Pſal.67. *Et Domini, Domini exitus mortis.*

Denique probatur. Secundum illud auxilium in ſua ratione formali habet, quòd ſit motio actualis, qua liberum arbitrium actualiter moueatur à Deo ad bene operandum: donum autem perſeuerantiæ non includit eſſentialiter huiuſmodi motionem, ſed duntaxat continuationem gratiæ habitualis vſque ad finem vitæ, vt patet in paruulis decedẽtibus cum ſolo baptiſmate, quibus datur perſeuerãre vſque in finem abſque aliqua actuali motione liberi arbitrij: ergo.

Ex his ſequitur, donum perſeuerantiæ non habere in omnibus æqualem effectum. Etenim in aliquibus iuſtis effectus doni perſeuerantiæ eſt mortis acceleratio, iuxta illud Sap.4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius.* Et iterum: *Placita enim erat Deo anima illius, propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum.* In aliis autem donum perſeuerantiæ habet pro effectu prolongationem vitæ, vt agant pœnitentiam: & includit plura auxilia actualia, quibus mouentur ad bonum, & ablationem tentationum, quibus ſuccumberent. In aliis autem cauſat ſpeciale robur, vt maximas ſuperent tentationes, & alios ſimiles effectus. IV. *Perſeuerãtiæ donum nõ eoſdem effectus habet in omnibus.*

AD primum argumentum reſpondetur, quòd gratia, & virtutes tribuunt homini poſſe perſeuerare vſque in finem, ſi velit; non tamen quòd actualiter velit, & perſeueret: & idem dicendum proportionabiliter de illo ſecundo auxilio, quod tribuit homini actualiter bene operari; non tamen continuitatem in bono vſque in finem.

Ad confirmationem reſpondetur ex dictis, quòd terminus vitæ habet ſpecialem difficultatem propter rationes ſuprà factas. Vnde, vt ſit bonus, indiget homo ſpeciali auxilio doni perſeuerantiæ.

Ad ſecundum reſpondetur, etiam paruulis decedentibus in gratia dari donum perſeuerantiæ, vt videtur colligi ex Conc.Trid.ſeſſ.6.de iuſtific.c.22.vbi dicitur: *Si quis dixerit, iuſtificatum vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit.* Vbi omnibus iuſtificatis neceſſarium eſſe donum perſeuerantiæ definitur: ergo etiam paruulis iuſtificatis erit neceſſarium, vt perſeuerent vſque in finem. Et ad verba S.Th. inducta reſpondetur, quòd, dum inquit, donum perſeuerantiæ conſtitui ad protegendum hominem contra tentationum impulſus, non loquitur de effectu adæquato, ſed de inadæquato, & qui magis communiter reperitur V. *Perſeuerãtiæ donum datur paruulis prædeſtinatis.*

Digitized by Google

perditur in natura humana; in paruulis autem habet alios effectus, vt dictum eſt.

Ad tertium argumentum patebit diſput. ſequent. vbi difficultas, quam tangit, diſſoluetur.

DISPVTATIO CIV.

Vtrùm donum perſeuerantiæ diſtinguatur realiter à dono confirmationis in Gratia.

I. PRima ſentẽtia affirmat, hæc dona non diſtingui. Alij dicũt, quòd licèt diſtinguãtur accidentaliter per maiorem, vel minorem intenſionem eiuſdem auxilij, non tamen diſtinguuntur realiter: ſed idem donum perſeuerantiæ, ſecundùm quòd magis perficit hominem in vita ſpirituali, dicitur donum confirmationis in gratia. Huic ſententiæ fauere videntur quidam recẽtiores Theologi, qui aſſerunt, confirmationem in gratia aliquid addere vltra commune perſeuerantiæ donum. Dum hoc explicant, inquiunt, donum perſeuerantiæ ex ſe conferri per ordinaria auxilia, & dona gratiæ, hoc ſolùm præſtante, & prouidente Deo, vt illa dentur congruis temporibus, & in eo numero, ſeu multitudine auxiliorum, quæ ad talem effectum ſufficiant: confirmationem verò in gratia addere propria, & peculiaria dona, & auxilia, per quæ Deus præuenit hominem in ſingulis actibus, & præſertim in occaſionibus peccandi, voluntatémque eius moraliter efficaciſſimè mouet non ſolùm ſecundùm virtutem auxiliorum: quæ, licèt non determinẽt voluntatem, ita vt etiam phyſicè non poſſit reſiſtere, moraliter tamen efficaciſſimè illam inducunt. Quæ efficacia ſimul cum alia congruitate ex præſcientia, confirmationem præbet.

Probatur primò hæc ſententia argumento vltimo, facto diſp. præced. cum ſua confirmatione.

Secundò arguitur. Donum perſeuerantiæ facit hominem impeccabilem. Sed hoc ipſum efficit donum confirmationis in gratia, vt q. 24. de verit. ar 8. & 9. docet S. Th. ergo hæc dona habent eundem effectum: ergo non diſtinguuntur.

Confirmatur: quia ſicut donum confirmationis in gratia non poteſt interrumpi per peccatum mortale, licèt ſecum admittat peccatum veniale, ita etiam donum perſeuerantiæ ſecum compatitur peccatum veniale, ſed nũquam interrumpitur per peccatum mortale, vt Aug. ait lib. de dono perſeu. cap. 6. Et ratio eſt: nam homo eo ipſo, quòd peccat mortaliter, deſiſtit à bono incœpto, & non perſeuerat: ergo implicat, quòd donum perſeuerantiæ interrumpatur per peccatum mortale, aut illud ſecum admittat: ergo donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia non diſtinguuntur.

Tertiò. Quia nulla poteſt aſſignari differentia eſſentialis, per quam hæc doctrina diſtinguatur realiter: ergo non diſtinguuntur inter ſe.

Secunda ſententia eſt aliorum, qui admittunt diſtinctionem realem inter donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia: dicunt tamen, differentiam conſiſtere in hoc, quòd in confirmatis in gratia non maneat libertas in adimpletione præceptorum, ſed neceſſariò illa adimplent; quæ tamen libertas manet in habentibus donum perſeuerantiæ: ita ſentiunt aliqui recentiores. Ex quo inferunt, quòd confirmati in ea gratia, in qua confirmati ſunt, neceſſariò perſeuerant, & eatenus non liberè, ſed neceſſariò ſaluantur. Et addunt, quòd non oportebit defendere ab huiuſmodi prædeſtinatis ſeu confirmatis in gratia obtineri ſalutem liberè. Ratio potiſſima huius ſententiæ eſt: nam confirmati in gratia præueniuntur diuino auxilio, per quod prædeterminantur ad bonum: ergo neceſſariò operantur illud: ergo non liberè ſaluantur. Patet conſequentia: nam impoſſibile eſt, quòd aliquid fiat neceſſariò, & liberè. Sed hæc ſententia omnino reiicienda eſt, vt dicetur infrà.

Tertia ſententia eſt S. Thom. & communis diſcipulorum eius, pro cuius explicatione ſit

PRima concluſio. Non eſt idem donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia. Concluſio eſt S. Th. 1. p. q. 100. art. 2. ad 1. vbi docet, *quod ſi Adam non peccaſſet, non generaret ex ſe filios gehennæ ita ſcilicet, quod ab ipſo peccatum contraherent, quod eſt cauſa gehennæ: poſſent tamen fieri filij gehennæ per liberum arbitrium, peccando, vel ſi filij gehennæ non fierent per peccatum, hoc non eſſent per hoc, quòd eſſent in iuſtitia confirmati, ſed propter diuinam prouidentiam, per quam à peccato conſeruarentur immunes.* Sentit ergo, non eſſe idem donum confirmationis, & donum perſeuerantiæ. II. Perſeuerantiæ donum qualiter à confirmatione in gratia diſtinguatur.

Præterea: nam aliàs omnibus Prædeſtinatis concederetur donum confirmationis in gratia, atque adeò non eſſet ſingulare priuilegium quorundam Sanctorum. Sequela probatur: nam omnibus Prædeſtinatis conceditur donum perſeuerantiæ: ergo ſi non diſtinguuntur donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia, omnibus prædeſtinatis erit communis ipſa confirmatio in gratia. III. [illegible]

Vt autem explicemus, in quo diſtinguantur iſta duo dona, notandum eſt ex S. Th. q. 24. de ver. art. 9. in corp. quòd aliquis poteſt confirmari in bono, & effici impeccabilis dupliciter. Primò totaliter ab intrinſeco, & ſimpliciter, ita videlicet, vt in ſeipſo intrinſecum habeat ſuæ confirmationis principium, vt peccare non poſſit, & ſic ſunt impeccabiles omnes beati. Secundò, poteſt effici impeccabilis ſecundùm quid; & non ab intrinſeco totaliter, ſed partim ab intrinſeco, partim ab extrinſeco; quod contingit, quando alicui datur aliquod munus gratiæ, quo inclinatur in bonum; ita vt ab illo non poſſit de facili deflecti, non tamen per hoc ita retrahitur à malo, vt omnino peccare non poſſit, niſi diuina prouidentia protegatur, & cuſtodiatur. Homo purus dum eſt in via, ſemper eſt peccabilis ſimpliciter. S. Thom. 4. cont. Gent. capit. 70. ratione 2.

Secundò notandum cum eodem S. Th. quòd eodem modo, quo aliqua potentia eſt impeccabilis, eſſe debet immutabilis à bono in malum. Etenim peccatum tunc contingit, quando potentia rationalis à bono in malum mutatur. Immutabilitas autem ſimpliciter, & proueniens totaliter ab intrinſeco, non poteſt reperiri niſi in beatis: cuius ratio illa eſt, quam aſſignat S. Thom. eod. cap. nam ex eo voluntas immutabilis redditur, quia totaliter eius capacitas impletur, ſicut cœlum eſt immutabile ſubſtantialiter, & incorruptibile, quia tota capacitas materiæ cœli expletur per formam illius: ſed tota capacitas animæ rationalis non impletur, niſi in patria, vbi poſſidebit ſummum bonum, & habebit illud præſens: ergo voluntas hominis ſolùm eſt in patria totaliter ab intrinſeco immutabilis à bono in malum: ſit ergo Impeccabilitas vnde proueniat.

Secunda concluſio. Tam confirmati in gratia, dum ſunt in via, quàm habentes donum perſeuerantiæ, ſunt ſimpliciter peccabiles. Hic non loquimur de Chriſto Domino, qui ſimpliciter, & ab intrinſeco erat impeccabilis ratione ſuppoſiti. Hæc concluſio eſt Ferrar. 4. cont. Gent. c. 70. Med. 3. par. q. 27. art. 4. conc. 3. vbi docet de omnibus confirmatis, quòd, dum erãt in via, erant ſimpliciter peccabiles: quamuis ſecundùm quid eſſent impeccabiles. Probatur: nam hæc videtur expreſſa ſententia S. Thom. q. 24. cit de verit. vbi ait, quòd ſolùm beati ſunt ſimpliciter confirmati in bono, & 4. cont. Gent. cap. 70. rat. 2.

Digitized by Google

art.2.inquit,quòd *immutabilitas voluntatis non poteſt homini competere,niſi ſecundum quod attingit vltimum finem*, quod ibi probat efficaciſſimis rationibus. Et 1.p.q.100.art.2.in corp. loquens de confirmatione in bono,ſimpliciter ait,quòd *ex hoc creatura rationalis in iuſtitia confirmatur,quod efficitur beata per apertam Dei viſionem, cui viſio poteſt non inhærere, cùm ſit ipſa eſſentia bonitatis,à qua non poteſt auerti.*

Præterea probatur ratione deſumpta ex fundamentis poſitis. Vt creatura rationalis ſit ſimpliciter impeccabilis,oportet, quòd ſit immutabilis ſimpliciter à bono in malum:ſed non eſt immutabilis ſimpliciter,niſi per viſionem beatificam: ergo. Minor probatur, quia ſolum per viſionem beatificam expletur tota capacitas creaturæ rationalis : ergo per ſolam viſionem beatificam fit ſimpliciter immutabilis à bono in malum. Ex quo ſequitur, quòd tam confirmati in gratia, quàm habentes donum perſeuerantiæ ſolùm ſint impeccabiles ſecundùm quid, & ex ſuppoſitione,quamdiu ſunt in via.

III. *Cõfirmati in gratia sũt impeccabiles ſecũdũ quid.* Tertia concluſio. Impeccabilitas ſecundùm quid, quæ reperitur in confirmatis in gratia, prouenit partim ab intrinſeco ex perfectione gratiæ habitualis,& virtutum; partim ab extrinſeco, videlicet ex cuſtodia,protectione,& directione Dei:ſicut Adam in ſtatu innocentiæ erat immortalis, partim ab intrinſeco ob vigorem naturæ, partim ab extrinſeco, videlicet propter lignum vitæ, quo veſcebatur; & propter diuinam cuſtodiam, & prouidentiam, ad quam pertinebat remouere omne nociuum corporale. Hæc concluſ. quoad primam partem, eſt contra Durandum, aſſerentem, quòd impeccabilitas, quæ reperitur in confirmatis in gratia, ſolùm prouenit ab extrinſeco, ſcilicet ex directione Spiritus ſancti,ſubmouẽtis omnes occaſiones peccati. Quoad ſecundam verò partem eſt contra alios Doctores,aſſerentes, confirmatos in gratia eſſe impeccabiles totaliter ab intrinſeco ob plenitudinem gratiæ,& virtutum. Sed noſtra cõcluſio, quoad vtramque partem eſt S.Thom.& Ferrar.vbi ſuprà. Et quidem, quòd illa impeccabilitas partim proueniat ab intrinſeco,probatur ex S.Thom.3.p.q.27.art.5.ad 2. vbi loquens de gratia, per quam in bono confirmata eſt beatiſſima Virgo, habuiſſe docet quandam perfectionem intrinſecam : ait enim, *quòd in conceptione filij Dei, conſummata eſt eius gratia, confirmans eam in bono.* Quibus verbis oſtendit gratiam confirmantem beatam Virginem in bono,in ſeipſa perfectam fuiſſe.

Durand.in 3.d.3.q.4.

Præterea probatur. Anima confirmatur in bono; quatenus ita perfectè inclinatur in illud,vt de facili ab eo auerti non poſſit: eò quòd per gratiæ perfectionem tolluntur defectus inclinantes ad peccandum,vt quæſt.24.citata, de veritate docet S.Thom. ſed iſta inclinatio pertinet ad perfectionem intrinſecam ipſius gratiæ,& virtutum: ergo impeccabilitas,quæ reperitur in confirmatis in gratia,prouenit aliquo modo ex intrinſeca ipſius gratiæ perfectione.

IV. *Gratia cõfirmans in bono, in quo conſiſtat.* Si quis inquirat,in quo conſiſtat hæc maior perfectio gratiæ in bono confirmantis, reſpondetur, non conſiſtere in maiori intenſione eiuſdem gratiæ habitualis. Etenim gratia non confirmans in bono, aliquando eſt magis intenſa, quàm gratia in bono confirmans,quod ex eo patet:nam multi ſunt in via non confirmati in gratia, qui habent gratiam & charitatem magis intenſam, quàm aliqui exiſtentes in patria. Dicendum eſt ergo, quòd hæc perfectio attenditur ſecundùm quandam participationem gratiæ,& charitatis patriæ, quæ ſecundùm modum eſt alterius rationis à gratia vel charitate non confirmante,vt ait S.Th.2.2.q.24.art.7.ad 3.

A Secunda verò pars concluſionis probatur: nam facere hominem impeccabilem totaliter ab intrinſeco,eſt proprium charitatis patriæ, vt dictum eſt: ergo donum confirmationis in gratia non facit hominem impeccabilem totaliter ab intrinſeco, ſed partim ab intrinſeco,partim ab extrinſeco. Probatur præterea:nam gratia exiſtens in viatoribus confirmatis,non tollit ab eis omnem originem peccati, quia non tollit omnem ignorantiam, & inconſiderationem,ex qua peccatum poteſt prouenire;nec etiam efficit,quòd intellectus,& voluntas ſemper ſint in actu ſecundo, reſpectu contemplationis, & dilectionis Dei,& ſimiliter non tollit fomitem peccati, vel omnem inordinationem appetitus ſenſitiui, ex qua etiam poteſt prouenire peccatum : ergo exigit protectionem ſpecialem Dei, vt faciat hominem impeccabilem.

B Quarta concluſio. Nullatenus eſt admittendum, confirmatos in gratia non ſaluari liberè, ſed neceſſariò. Probatur, quoniam ſi neceſſariò ſaluarentur, & non liberè,ſequeretur,quòd neceſſariò,& non liberè adimplerent præcepta, & conſequenter nihil mererentur in eorum impletione:quod nullatenus eſt concedendum:aliàs enim B.Virgo,quæ in omniũ ſententia fuit confirmata in gratia,& Chriſtus Dominus,qui per naturam ſuppoſiti diuini erat impeccabilis; non meruiſſet per actus virtutum, vt per paſſionem,& mortem; conſequens autem non poteſt admitti:ergo. *Cõfirmati in gratia ſaluantur liberè.*

C Præterea:nam confirmati in gratia ſolùm neceſſitantur ad bonum neceſſitate conditionata, & ex ſuppoſitione, non autem abſoluta neceſſitas autem conditionata, & ex ſuppoſitione, cùm ſit neceſſitas ſecundùm quid, non deſtruit libertatem:vt diſp.25. oſtenſum eſt:ergo.

Ex his ſequitur,differentiam inter donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia in hoc conſiſtere,quòd donum perſeuerantiæ nullam perfectionem intrinſecam conſtituit in ipſa gratia habituali, quam tamen perfectionem intrinſecam illi tribuit confirmatio in gratia,vt dictum eſt.

V. PEr hæc reſpondetur ad primum argumentum ex factis à principio, quod erat tertium controuerſiæ præcedentis. Dicimus enim donum quidem confirmationis in gratia non eſſe ſimpliciter neceſſarium ad vitam æternam conſequendam ex hoc tamen non ſequitur,quòd donum perſeuerantiæ non D ſit ſimpliciter neceſſarium. Et ad impugnationem reſpondetur,quòd donum perſeuerantiæ,& donum confirmationis in gratia quamuis in aliquibus conueniant, non tamen in omnibus, vt conſtat ex dictis:vnde non ſunt ſimpliciter idem auxilium.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd donum confirmationis in gratia includit donum perſeuerantiæ,& non è contrà. Etenim omnis confirmatus in gratia perſeuerat vſque in finem:ſed non omnis, qui perſeuerat vſque in finem, eſt confirmatus in gratia. Vnde ex eo, quòd confirmatio in gratia non ſit ſimpliciter neceſſaria ad vitam æternam conſequendam; non ſequitur ad donum perſeuerantiæ non eſſe ad id neceſſarium. Secundò reſpondetur ad E eandem confirmationem, quòd in illa diuiſione actualis auxilij ſupernaturalis ſuprà aſſignata, qua in tria illa membra diuiditur, ſolum cõprehenduntur auxilia, quæ nullam ponunt perfectionem intrinſecam in ipſa gratia habituali per modum permanentis, ſed ſolum auxilia, quibus per modum tranſeuntis Deus mouet actualiter ad bene operandum opera ſupernaturalia. Vnde non oportet, quòd confirmatio in gratia pertineat ad aliquod ex illis tribus auxiliis, quia, vt dictum eſt, ponit aliquam perfectionem intrinſecam in habituali gratia. *Confirmatio in gratia includit donum perſeuerantiæ, & non e contra.*

Ad

Digitized by Google

Ad ſecundũ,cum ſua confirmatione, & ad tertiũ, patet ex dictis:dicimus enim, quòd, quãuis donum perſeuerantiæ,& confirmationis in hoc cõueniãt, quòd neutrum per peccatum mortale interrumpitur;diſtinguuntur tamen ex alia radice,vt dictũ eſt.

Ad quartum argumentum pro ſecunda ſententia reſpondetur, quòd illa determinatio non tollit libertatem, ſed perficit; quia non eſt determinatio ad vnum ex neceſſitate, ſed ſecundùm modum libertatis,quia videlicet ita determinat ad bonum,vt ſimul relinquat in voluntate facultatem, qua poſſit operari oppoſitum,ſi velit,aut non operari, vt diſp. 18.& 22.oſtenſum eſt: de quo etiam agendum erit inferiùs inter diſputandum de ratione concordiæ libertatis noſtri arbitrij cum efficacia auxiliorum gratiæ diuinæ.

DISPVTATIO CV.

Vtrùm donum perſeuerantiæ, in ratione doni perſeuerantiæ,atque efficacia illius,dependeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo.

1. HÆc difficultas eadem ferè eſt cum illa, quam ſuperiùs pertractauimus: vtrùm ſcilicet efficacia auxilij præuenientis gratiæ dependeat ex libero influxu noſtri arbitrij cum eodem auxilio.

Prima ſententia,quam nonnulli ex recentioribus ſequuntur,aſſerit,ad donum perſeuerantiæ duo eſſe neceſſaria,vnum ex parte Dei;videlicet vt ea auxilia conferre ſtatuerit,cum quibus præuidebat,adultum pro ſua libertate perſeueraturum,cùm potuerit pro eadem libertate non perſeuerare: alterum ex parte liberi arbitrij adulti,tanquam cõditionem, ſine qua voluntas conferendi talia auxilia non habuiſſet rationem voluntatis conferendi donum perſeuerantiæ, nempe quòd adultus pro ſua libertate ita ſit cum eis cooperaturus,vt perſeueret:quod in facultate ipſius eſt conſtitutum. Vnde in hac ſententia, efficacia doni perſeuerantiæ dependet ex libera cooperatione noſtri arbitrij tanquam ex conditione, ſine qua non haberet rationem doni perſeuerantiæ comparatione huius hominis.

Probatur hæc ſententia.Primò ex Auguſtino,lib. de dono perſeuerantiæ,c.6. vbi ait: *Perſeuerantia vſque in finem, quam non habet quiſquam, niſi quis perſeuerauerit vſque in finem,multi eam poſſunt habere,nulli amittere.Neque enim metuendum eſt,ne fortè, cum perſeuerauerit vſque in finem, aliqua in eo mala voluntas oriatur, ne perſeueret vſque in finem.* Quibus verbis docere videtur, perſeuerantiam pendere ex libero hominis arbitrio.

Secundum argumentum eſt ex eodem Augu. lib. de corrept.& grat.c.6.vbi ait:*Si dixerimus,iſtam perſeuerantiam tam laudabilem, & tam felicem ſic eſſe hominis, vt ei non ſit ex Deo, euacuamus, quod ait Dominus Petro:Oraui pro te ne deficiat fides tua.* Vbi ſignificatur, ab homine etiam pendere perſeuerantiam, quamuis non ab illo ſolo,ſed ſimul etiam,& principaliter ab auxilio gratiæ Denique lib de Eccleſ.dogmatibus,c.21.dicitur:*vt non labamur in adepto ſalutis munere ſollicitudinis eſt noſtræ,& diuini pariter adiutorij.*Idem colligitur ex S.Proſpero lib.2 de vocat. gen.c.26.vbi ait:*Siue igitur initia, ſiue profectus fidelium; ſiue vſque in finem perſeuerantium cogitemus genus,nulla ſpecies cuiuſque virtutis occurrit, quæ vel ſine* A *dono diuina gratia, vel ſine conſenſu noſtra voluntatis habeatur.* Quibus verbis fatetur, quòd perſeuerantia vſque in finem dependeat ex conſenſu noſtræ voluntatis.

Tertiò arguitur. Cum auxilio ex parte Dei, cum quo vnus vſque in finem vitæ non perſeuerat, poteſt,ſi velit,perſeuerare:ſimiliter etiam cum auxilio cum quo perſeuerat,poteſt,ſi velit, non perſeuerare: ergo perſeuerare,aut non perſeuerare conſtitutum eſt in poteſtate noſtri arbitrij: ergo donum perſeuerantiæ dependet ab illo.

Confirmatur.Donum perſeuerantiæ non eſt efficax ſecundùm ſuam naturam, & vt venit ab ipſo Deo, antecedenter ad liberam cooperationem noſtri liberi arbitrij: ergo eſt efficax dependenter à B libero influxu eiuſdem arbitrij.Antecedens probatur: nam ſi eſſet efficax antecedenter ad conſenſum noſtri arbitrij;ſequeretur primò,quòd homo perſeueraret abſque propriæ voluntatis vſu, & ita perſeueraret neceſſariò, & non liberè. Item ſequeretur ſecundò, quòd donum perſeuerantiæ cauſaret in nobis ipſum velle perſeuerare, ante conſenſum noſtri liberi arbitrij. Sequela probatur: nam, ſi eſt efficax antecedenter;ergo aliquid efficit,ſed non aliud niſi ipſum velle perſeuerare: ergo producit ipſum velle antecedenter ad influxum, & conſenſum noſtri arbitrij:& ita merè paſſiuè ſe haberet recipiendo ipſũ velle perſeuerare à ſolo Deo productum.

C Quartò arguitur. Homo adultus non aliter perſeuerat in gratia,niſi obſeruando vſque in finem vitæ omnia mandata,obligantia ſub mortali: etenim perſeuerantia non interrumpitur niſi per peccatum mortale:ſed obſeruantia mandatorum cùm fiat per actus noſtros liberos,pendet ex influxu noſtri liberi arbitrij: ergo & perſeuerantia dependet ex influxu eiuſdem arbitrij, ſimul & ex auxilio diuinæ gratiæ.

Quintò probatur:nam,vt conſtat ex Conc.Trid. ſeſſ.6.decreto de iuſtificatione,canon.22.homo ipſe eſt, qui perſeuerat: ergo perſeuerantia dependet ab homine.

Sextò eſt argumentum, quod in calce diſput.91. tetigimus:nam efficacia doni perſeuerantiæ quamuis non pendeat ex libera cooperatione liberi arbi- D trij cum illo;præſupponit tamen in eodem arbitrio quandam diſpoſitionem,ſeu non reſiſtentiam negatiuam, qua ſinat ſe à Deo moueri: ſi enim liberum arbitrium reſiſtat, nec ſinat ſe à Deo moueri, quod in eius facultate poſitum eſt,motio Dei non erit efficax, neque inducet infallibiliter effectum, qui ab eiuſdem arbitrij libera cooperatione dependet: ergo efficacia doni perſeuerantiæ pendet ex prædicta diſpoſitione negatiua; ac per conſequens donum perſeuerantiæ non erit efficax ſecundùm ſe.

Confirmatur hoc auctoritate S.Thom. 3. contra gentes, cap.159. vbi ait, *Eſſe in poteſtate liberi arbitrij, impedire diuinæ gratiæ receptionem, vel non impedire.* Et ex hoc infert,imputari homini ad culpam omiſſionem actus ſupernaturalis, qui eſt in præcepto, etiamſi non poſſit abſque auxilio gratiæ præceptum illud implere: ergo admittit S.Thomas diſpoſitio- E nem negatiuam,ſeu non reſiſtentiam liberi arbitrij, à qua dependeat collatio auxilij efficacis,ſeu efficacia eiuſdem auxilij. Eandem diſpoſitionem negatiuam videtur ſtatuere S.Thom. quæſt. 3. de malo, art.2 in corpore, vbi ad recipiendum influxum, & motionem Dei, requirit in homine aliquam diſpoſitionem, iuxta quam producatur in eo bonus, vel malus actus. Sed non poteſt prærequiri ante influxũ Dei vlla diſpoſitio poſitiua,cùm nihil poſitiuum ſine Deo fieri poſſit: ergo prærequiritur diſpoſitio nega-

Digitized by Google

negatiua, ſeu non reſiſtentia, qua det locum Deo, vt ipſe faciat,& ducat liberum arbit.quò voluerit.

Septimò probatur omnibus argumentis, quibus ſuprà contendebamus probare, auxilium efficax præuenientis gratiæ pendere ex libero influxu noſtri arbitrij, eadem quippe eodem modo procedunt de dono perſeuerantiæ.

II. Contrariam ſententiam tenet S.Auguſt.& S.Th.& alij doctores ſuprà allegati,qui docet, efficaciam auxilij efficacis non pendere,etiam tanquam à conditione ſine qua non, ex libera noſtri arbitrij cooperatione: & quoniam hæc ſententia veriſſima eſt, & doctrinæ Catholicæ valde conſona; pro eius explicatione

Perſeuerãtiæ donum dupliciter ſumitur.

Notandum eſt primò,donum perſeuerantiæ poſſe accipi dupliciter. Primo pro ipſo dono formaliter, ſiue pro auxilio præuenientis gratiæ, per quod Deus, actiuè propriè efficit, vt homo velit perſeuerare,& perſeueret vſque in finem.Secundò pro effectu ipſius doni perſeuerantiæ, qui in adultis comprehendit actus liberos, videlicet ipſum velle perſeuerare,& alios actus bonos morales, per quos adimplet diuina mandata. Præſens ergo controuerſia non procedit de dono perſeuerantiæ, vt accipitur pro eius effectu:omnes enim Catholici fatentur,effectus liberos doni perſeuerantiæ procedere effectiuè à libero arbitrio, moto auxilio gratiæ, ſicut pendent omnes actiones liberæ ſupernaturales, ſed ſolùm procedit difficultas de ipſo dono formaliter, quatenus eſt perſeuerantia efficax, veluti in actu primo.

Perſeuerãtiæ donum dicitur, & eſt efficax dupliciter.

Secundò notandum,donum perſeuerantiæ, ſicut & quodcunque aliud auxilium ſupernaturale,poſſe dici efficax dupliciter;vno modo,veluti in actu primo;alio modo in actu ſecundo. In actu primo dicitur efficax, quatenus priùs natura, quàm voluntas operetur, tribuit illi vires efficaciſſimas, vt velit. Cæterùm in actu ſecundo dicitur efficax, quatenus efficit actualiter, & in ipſo exercitio liberum conſenſum voluntatis vnà cum influxu eiuſdem voluntatis.Sit ergo

III. *Perſeuerãtiæ efficacia nõ pēdet ex libera cooperatione arbitrij.*

Prima concluſio. Donum perſeuerantiæ, in ratione doni perſeuerantiæ, & efficacia illius, nullo modo dependet effectiuè ex libera cooperatione noſtri arbitrij;ſed à ſolo Deo, atque ab efficaci, & abſoluto decreto voluntatis eius, qui pro ſua miſericordia tribuit illud donum cui vult. Hæc concluſio eſt S.Aug.& S.Th.vt patebit infrà, quam defendunt vnanimi conſenſu omnes eius diſcipuli.

Et probatur primò ex Conc.Trid.ſeſſ.6.de iuſtif. c.13.vbi ſic dicitur: *Similiter de perſeuerantiæ munere, de quo ſcriptum eſt Matth. 10. & 24.* Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: *quod quidem aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui poteſt eum, qui ſtat,ſtatuere,vt perſeueranter ſtet,& eum,qui cadit,reſtituere, nemo ſibi certè aliquid abſoluta certitudine polliceatur.* Ecce Concil.docet, perſeuerantiæ munus nõ aliunde haberi poſſe niſi à Deo, ergo non dependet ex noſtro libero arbitrio; aliàs poſſet aliunde haberi,quàm à Deo ſolo.

Solutio. Reſpódent ad hæc, quòd ſolùm à Deo habetur donum perſeuerantiæ, quia ſolus ille producit in nobis effectiuè, ſine nobis liberè cõſentientibus,auxilium ſupernaturale, cum quo ipſe præſcit,hominem pro ſua libertate eſſe perſeueraturum:ſed quia homo cum illo auxilio poteſt perſeuerare, & non perſeuerare; quotieſcunque Deus præcognoſcit præſcientia illa media,hominem perſeueraturum eſſe; tale auxilium ſortitur rationem doni perſeuerantiæ.Si verò Deus præcognoſcit per eandem ſcientiam, hominem pro innata ſibi libertate non eſſe perſeueraturum cum illo auxilio, tale auxilium non habebit rationem doni perſeuerãtiæ,

A ſed retinebit communem rationem auxilij ſupernaturalis ſufficientis ad perſeuerandum. Vnde,in ratione doni perſeuerantiæ dependet,tanquam à conditione ſine qua non, ex futuro conſenſu arbitrij præcognito à Deo.

Cõfutatio. Sed contra hanc reſponſionem eſt argumentum: nam Concilium loquitur abſolutè,& formaliter de dono perſeuerantiæ:ergo quamuis actus producti à libero arbitrio moto à Deo per donum perſeuerantiæ,pendeant ex ipſo arbitrio;tamen efficacia auxilij in ratione doni perſeuerantiæ nullo modo dependet actiuè, vel tanquam à conditione ſine qua non, ex libera cooperatione noſtri arbitrij.

Præterea:nam Maſſilienſes, contra quos ſcripſit D.Aug.lib.de prædeſt.SS.& de dono perſeuerantiæ, B hoc modo explicabant donum perſeuerantiæ:dicebant enim, quòd Deus tribuebat homini auxilium ſupernaturale præuenientis gratiæ, ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poterat;ſed tamẽ cum illo auxilio perſeuerabat homo actualiter, ſi volebat: ſi autem nolebat,non perſeuerabat. Affirmabant autem donum illud amitti poſſe per hominis voluntatem: neque admittebant donum aliquod præoperantis gratiæ, per quod Deus actiuè propriè efficeret hominem ex nolente volentem,& perſeuerantem vſque in finem, ſicut S. Auguſt. docuit, in cuius doctrina ſcandalizabantur. Conſtat hoc ex verbis S.Hilarij epiſtola ad Auguſtinum,vbi loquens de Semipelagianis,ſic ait: *Deinde moleſtè ferunt,ita diuidi gratiam,quæ vel tunc primo homini data* C *eſt,vel nunc hominibus detur, vt ille acceperit perſeuerantiam, non qua fieret, vt perſeueraret, ſed ſine qua per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet; nunc verò Sanctis in regnum per gratiam prædeſtinatis non tale adiutorium perſeuerantiæ detur, ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur,non ſolùm, vt ſine iſto dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verùm etiam, vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint. His verbis ſanctitatis tuæ ita mouentur,vt dicant, quandam deſperationem hominibus exhiberi.* Et paulò inferiùs ſubdit: *Quidquidlibet donatum ſit prædeſtinatis, id poſſe & amittere, & retinere propria voluntate contendunt. Quod tunc falſum eſſet, ſi verum putarent,eam quoſdam perſeuerantiam percepiſſe,vt niſi perſeuerantes eſſe non poſſint.* Vnde S.Auguſt. lib.de dono perſ.cap.1.2.6.7.8.& 9.oſtendit,donum D perſeuerantiæ amitti non poſſe contumaci hominis voluntate, ſed infallibiliter perſeuerare per illud donum.

IV. *Petri conſtantia in fide vnde proceſſerit.*

Probatur ſecundò auctoritate expreſſa eiuſdem D.Auguſt.lib.de corrept.& gratia, cap. 8. vbi explicans illud Luc.22. *Ego pro te rogaui Petre,vt non deficiat fides tua,*&c.ait. *An audebis dicere etiam rogante Chriſto, ne deficeret fides Petri, defecturam fuiſſe, ſi Petrus eam deficere voluiſſet, id eſt,ſi eam vſque in finem perſeuerare noluiſſet? Quaſi aliud Petrus vllo modo vellet, quàm pro illo Chriſtus rogaſſet,vt vellet? Nam quis ignorat,tunc fuiſſe perituram fidem Petri; ſi ea,quæ fidelis erat voluntas,ipſa deficeret: & permanſuram, ſi voluntas eadem maneret? ſed quia præparatur voluntas à Domino, ideo pro illo non poſſet eſſe inanis oratio.* E *Quando ergo orauit, ne fides eius deficeret, quid aliud rogauit, niſi vt haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, inuictiſſimam, & perſeuerantiſſimam voluntatem?* Et cap.duodecimo ait: *Primo itaque homini,qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non peccare, poſſe non mori, poſſe ipſum bonum non deſerere, datum eſt adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret, vt perſeueraret; ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet. Nunc verò Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis non tantùm tale adiutorium perſeuerantiæ datur, ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur, non ſolùm vt ſine iſto dono perſeuerantes eſſe non*

Digitized by Google

non poſſint, verùm etiam vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint. Nō ſolùm enim dixit: Sine me nihil poteſtis facere: *verùm etiam dixit:* Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. *Quibus verbis eis non ſolùm iuſtitiam, verùm etiam in illa perſeuerantiā ſe dediſſe monſtrauit: Chriſto enim ſic eos ponente, vt eant, & fructum afferant, & fructus eorum maneat, quis audeat dicere, forſitan non manebunt?* Et paulò inferiùs explicans illud ad Rom. 14. Potens eſt enim Deus ſtatuere eum; *inquit: Ipſe itaque dat perſeuerantiam, qui ſtatuere potens eſt eos, qui ſtant, vt perſeuerantiſſimè ſtent, vel reſtituere, qui ceciderint: Dominus enim erigit eliſos.* Ecce non obſcurè docet, perſeuerantiæ donum eſſe à ſolo Deo, qui potens eſt Prædeſtinatos ſtatuere. Licèt enim piæ operationes, ſeu meritoriæ, quæ ſunt effectus doni perſeuerantiæ, in adultis non fiant abſque libera cooperatione arbitrij creati cum gratia, ac per conſequens dependeant efficienter à libero arbitrio, moto à Deo; tamen ipſum donum perſeuerantiæ, quo Deus facit electos ſuos perſeuerare vſque in finem, atque efficacia eiuſdem doni nullo modo depēdet ex libera cooperatione eiuſdem arbitrij, ſicut de efficacia aliorum auxiliorum gratiæ dictum eſt. Vnde idem Auguſtinus in calce eiuſdem cap. 12. ſubdit: *Ac per hoc, nec de ipſa perſeuerantia boni Deus voluit, Sanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari. Quia non ſolùm datur adiutorium, quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeuerare ſi velint, ſed in eis operatur etiā & velle.* Et poſt pauca: *Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia inclinabiliter, & inſeparabiliter ageretur, & ideo, quamuis infirma, non deficeret, neque aduerſitate aliqua vinceretur.*

Ioan. 15.

Denique epiſt. 107. ad Vitalem, in principio, eos impugnat, qui dicunt, Deum operari in nobis, vt velimus, quantùm in ipſo eſt: ſi autem nolumus, nihil in nobis operationem Dei valere facimus: ergo ex mente S. Auguſtini efficacia doni perſeuerantiæ nō depēdet ex libero influxu noſtri arbitrij: aliàs poſſet homo efficere, & efficeret multoties, quòd donum illud non ſortiretur in nobis effectum, nec perduceret hominem ad vitam æternam. Eandem doctrinam docet S. Thom. 1. 2. q. 109. ar. 10. vbi diſtinguit donum, quo aliquis perſeuerat, ab eo, quo poteſt perſeuerare.

Tertiò probatur ratione. Influxus actualis liberi arbitrij, quo homo vult perſeuerare, & perſeuerat vſque in finem, eſt effectus doni perſeuerantiæ, & efficaciæ ipſius; quamuis non fiat in nobis ſine nobis liberè concurrentibus: ergo efficacia doni perſeuerantiæ non dependet ab eodem influxu noſtri arbitrij. Patet conſequentia: nam efficacia cauſæ efficientis non dependet ab eius effectu; vt efficacia ignis, quam habet ad calefaciendum, non dependet ex calefactione, ſed è contra.

V. Perſeuerātiæ efficacia præuenit ordine naturæ cooperationē arbitrij.

Quartò probatur. Efficacia doni perſeuerantiæ præuenit ordine rationis, & cauſalitatis liberum influxum noſtri liberi arbitrij: nam donum perſeuerantiæ efficax pertinet ad gratiam præuenientem: ergo non dependet ab eodem influxu. Patet conſequentia: nam ſi dependeret, iam efficax gratia eſſet ſubſequens noſtrum arbitrium, & pediſſequa illius: & conſequenter ipſa gratia efficax doni perſeuerantiæ ſubiungeretur humilitati, & obedientiæ humanæ, & non ſubiiceret ſibi humanam voluntatem: quod tamen videtur pugnare cum doctrina Concilij Arauſicani ſuperiùs allegata.

Quintò probatur: quia, ſi donum perſeuerantiæ, & efficacia illius pendet ex libera cooperatione arbitrij, ſequitur, quòd perſeuerantia, quæ datur Prædeſtinatis per Chriſtum, ſolùm tribuat illis

A perſeuerare, ſi velint, non autem efficiat in eis, vt actu perſeuerent, & velint; ſed ipſum perſeuerare relinquatur in eorum arbitrio; quòd ſi non perſeuerant, ex culpa illorum procedat. Conſequens eſt falſum: nam aliàs perſeuerantiæ donum, quod datur Prædeſtinatis per Chriſtum, non eſſet aliud, nec maius donum, aut fortius, quàm perſeuerantia Adæ in ſtatu innocentiæ collata: quia etiam Adæ donata eſt perſeuerantia, qua perſeueraret, ſi vellet: ſed actualis perſeuerantia, ſeu ipſum velle perſeuerare in eius relictum eſt arbitrio, & culpa ſua non perſeuerauit. Probatur hoc ex S. Auguſtino libro de correptione & gratia, c. 11. dicente: *Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret, cùm vellet, & in* B *quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam, ſed hac potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim, qua fit, vt habeat homo iuſtitiam, ſi velit: ſecunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluntatem contraria concupiſcentem, voluntate ſpiritus vincat. Nec illa quidem parua erat, qua demonſtrata eſt etiam potentia liberi arbitrij: quoniam ſic adiuuabatur, vt ſine hoc adiutorio in bono non maneret, ſed hoc adiutorium, ſi vellet, deſereret. Hæc autem tantò maior eſt, vt parum ſit homini per illam reparare perditam libertatem; parum ſit denique non poſſe ſine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, ſi velit, niſi etiam efficiatur, vt velit.* C *Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem: in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum. Dederat & adiutorium, ſine quo in ea non poſſet permanere, ſi vellet: vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio. Poſſet ergo permanere, ſi vellet, quia non deerat adiutorium, per quod poſſet, & ſine quo non poſſet perſeueranter bonum tenere, quod vellet. Sed quia noluit permanere, profectò eius culpa eſt; cuius meritum fuiſſet, ſi permanere voluiſſet.* Ex his deſumitur argumentum. Omnia, quæ competunt perſeuerantiæ, quæ nobis datur per Chriſtum, conuenient etiam perſeuerantiæ Adæ collatæ in ſtatu innocentiæ, ſi ſemel admittatur, efficaciam doni perſeuerantiæ, quæ datur per Chriſtum, pendere ex arbitrij creati cooperatione: quod ſic oſtenditur, quia ſi Deus, ſeu efficacia doni perſeuerantiæ non efficit verè efficienter, vt D illi, quibus conceditur, velint perſeuerare; ſed ſolùm facit perſeuerare ſi ipſi voluerint: quòd autem non perſeuerent, ex culpa eorum procedit: quòd verò perſeuerent cum eodem auxilio, ex ipſorum prouenit innata libertate; & ideo eorum meritum fuiſſet, ſi permanſiſſent: certè nullam maiorem efficaciam haberet donum perſeuerantiæ ſecundi Adam, nec eſſet potentius, aut fortius auxilium, quàm donum primi Adam: quoniam etiam perſeuerantia primo parenti in ſtatu innocentiæ collata, tribuebat illi perſeuerare, ſi vellet, & culpa ſua non perſeuerauit, ac demum meritum eius, ſi perſeueraſſet, fuiſſet, vt conſtat ex verbis Auguſtini inductis: ergo neceſſe eſt dicere, efficaciam doni perſeuerantiæ E non pendere ex libera cooperatione arbitrij, ſed eam præuenire, ac verè efficienter facere, vt liberum arbitrium perſeuerare velit, & actu perſeueret vſque in finem.

Secunda concluſio. Si efficacia doni perſeuerantiæ accipiatur in actu ſecundo, pro actuali efficientia, qua in nobis, atque nobiſcum efficit pias operationes, quibus iuſtus perſeuerat vſque in finem; talis efficacia non eſt abſque libera cooperatione arbitrij: non tamen dependet ab illa. Vtraque pars huius conc. eiſdem rationibus probatur, quibus diſp. 90. conc. 2. & 3. oſtenſum eſt, quòd, licèt efficacia auxilij præoperantis gratiæ, ſumpta pro actuali efficientia, nō ſit abſque libera cooperatione arbitrij: ab

illa tamen minimè dependet: eadem quippe ratio eſt à fortiori de dono perſeuerantiæ, & de quocunque alio auxilio efficaci: cùm ipſum perſeuerantiæ donum ſit potiſſimum inter omnia auxilia efficacia.

VI. *Perſeuerãtiæ donum non tollit ab homine potentiam non perſeuerandi, ſi velit.*

Tertia concluſio. Donum perſeuerantiæ non tollit ab homine potentiam, qua poteſt non perſeuerare, ſi velit, ſed efficit, quòd, cùm poſſit non perſeuerare, infallibiliter perſeueret. Vnde hæc duo ſunt ſimul compoſſibilia: Petrus habet donum perſeuerantiæ, & Petrus poteſt non perſeuerare, ſi velit. Hęc tamen duo ſunt ſimul incompoſſibilia: Petrus habet donum perſeuerantiæ, & Petrus non perſeuerat. Iſta concl. eſt S. Proſperi lib. 2. de vocat. gentium, c. 28. vbi ait: *Quòd eos voluit Deus velle, voluerunt, qui ad obediendum ſibi, ipſum velle ſic donat, vt etiam a perſeueraturis illam mutabilitatem, qua poteſt nolle, non auferat.* Idem docet S. Th. locis in diſp. 18. num. 23. allegatis, de quo redibit ſermo diſp. 115. num. 4. & diſp. 122. num. 19.

Præterea probatur ratione: nam donum perſeuerantiæ efficit, quòd homo liberè velit perſeuerare: ergo relinquit in eo liberam facultatem, qua poſſit non perſeuerare, ſi velit. Confirmatur: nam donum perſeuerantiæ ad hoc datur, vt, cùm poſſit homo per liberum arbitr. deficere ab vltimo fine, non deficiat, iuxta illud: *Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus; facere malum, & non fecit*: ergo donum perſeuerantiæ non tollit ab homine potentiam, qua poteſt non perſeuerare, ſi velit. *Eccl. 31.*

Confirmari poteſt hæc ratio ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 4. vbi ſub anathemate definitur, liberũ hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum aliquid cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, poſſeque diſſentire, ſi velit: ergo auxilium efficax doni perſeuerantiæ, quamuis efficiat, ſicut loquitur Aug. quòd homo inſuperabiliter, indeclinabiliter, & inuictiſſimè perſeueret: non tamen tollit ab illo veram facultatem, qua per liberum arbitrium poteſt diſſentire, & non perſeuerare, ſi velit.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd S. Aug. in illis verbis adductis ex cap. 6. de dono perſ. oſtendit à poſteriori, donũ perſeuerantiæ eſſe inamiſſibile. Vnde ex illo loco tantùm concluditur, quòd effectus liber ipſius doni perſeuerantiæ dependeat à noſtro arbitrio, moto à Deo: non autem, quòd ipſum auxilium, formaliter loquendo, in ratione doni perſeuerantiæ, pendeat ex libero influxu noſtri liberi arbitrij. Et per hoc reſpondetur ad alia duo loca S. Auguſtini.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate S. Proſperi reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt ad loca S. Auguſtini.

Perſeuerãtiæ donum qui habet, non poteſt in ſenſu compoſito non perſeuerare.

Ad tertium reſpondetur, quòd cum auxilio, quo homo perſeuerat vſque in finem, poteſt abſolutè non perſeuerare, ſi velit, quia, vt dictum eſt, illud auxilium non tollit potentiam non perſeuerandi, ſed actum: efficit enim, vt homo infallibiliter, & liberè perſeueret. Vnde in ſenſu compoſito eſt impoſſibile, quòd habens donum perſeuerantiæ non perſeueret; quoniam fieri non poteſt, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd ſcilicet donum perſeuerantiæ ſit in homine, & homo non perſeueret; ſicut de auxilio efficaci diſp. 92. & duabus ſequentibus dictum eſt.

Ad confirmationem negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur ex dictis, quòd, ſi perſeuerantia accipiatur formaliter pro ipſo auxilio, quatenus eſt efficax, quaſi in actu primo, ſeu inquantùm tribuit vires efficaciſſimas voluntati, tale auxilium eſt in prædeſtinatis antecedenter ad liberum eorum conſenſum, non quidem prioritate temporis, ſed cauſalitatis: & ſub hac ratione prædeterminat efficaciter liberum arbitrium ad perſeuerandum; ſi verò accipiatur pro effectu libero, quem in nobis, atque nobiſcum producit, verum eſt, quod talis effectus dependeat effectiue à noſtro libero arbitrio, moto à Deo efficaci auxilio. Et per hoc reſpondetur ad aliam probationem eiuſdem antecedentis, & ſimiliter dicendum ad 4. & 5.

Ad ſextum argumẽtum quidam Doctores etiam ex illis, qui nobiſcum ſentiunt, Deum auxilio efficaci phyſicè præmouere, & prædeterminare liberum arbitrium ad ſingulos actus pios, admittunt illam diſpoſitionem negatiuam, ſeu non reſiſtentiam, quæ ex parte liberi arbitrij præſupponatur in genere cauſæ materialis ad receptionem auxilij efficacis. Et addunt, quòd, quoties homo ſufficienter excitatur ad credendum, ſi ſinat ſe duci, infallibiliter determinabitur à Deo, vt velit credere; & niſi voluntas ſic incipiat diſpoſitiuè, nunquam determinabitur à Deo. Conuincuntur ad hoc aſſerendum, tum auctoritate S. Thom. quæſt. 2. de malo, in argumento adducta, tum etiam, quia exiſtimant eſſe neceſſarium, quòd auxilium efficax phyſicè prædeterminans ſit in libera poteſtate hominis excitati à Deo, vt tam actus ſupernaturalis, quàm eius omiſſio ſit illi voluntaria. *Magiſt. Cabrera 3. p. q. 18. art. 4. diſp. 2 §. 11. nu. 157. & ſequent.*

Hic tamen modus dicendi nunquam mihi placuit, nec videtur congruere cum his, quæ ex mente S. Auguſtin. & S. Thom. ſuperiùs dicta ſunt de auxilio efficaci: & impugnari poteſt prædicta ſententia: Primò: nam auxilium efficax præoperantis gratiæ non dependet ex libera cooperatione arbitrij, nec ex diſpoſitione illius poſitiua, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo neque ex diſpoſitione negatiua, ſeu non reſiſtentia. Probatur conſequentia: nam eadem inconuenientia ſequuntur ex eo, quòd præcedat gratiam in aliquo genere cauſæ diſpoſitio negatiua liberi arbitrij, quæ ſequuntur ex eo, quòd præcedat diſpoſitio poſitiua: nam tandem vltimatè eſſet reducendum ad diſpoſitionem illam negatiuam, quòd vnus habeat gratiam efficacem, perſeueret in gratia, & ſaluetur, & non alius, quia videlicet vnus ex ſe incipit per illam diſpoſitionem negatiuam, ſeu non reſiſtentiam, ad quam ſequitur gratia efficax prædeterminans, alter non item. Et ita quærentibus, quare iſte homo habeat gratiam efficacem, & donum perſeuerantiæ, & non alter, poſſet reſpõderi, quia vnus ex ſe habuit illam diſpoſitionem negatiuam, ſeu nõ reſiſtentiam, & non alter, atque adeò rueret illa ſæpius repetita ſancti Auguſtini ſententia, quare iſtum trahat, & illum non trahat, noli velle diiudicare, ſi non vis errare. Item militant contra eandem ſententiam omnia argumenta diſput. 56. & 58. facta ad probandum, non eſſe legem à Deo ſtatutam de conferendis infallibiliter auxiliis gratiæ facientibus quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: nam etiam eſt inconueniens, & forſitan maius aſſerere, quòd gratiæ dona, & auxilia habeant infallibilem ordinem, & cõnexionem cum diſpoſitione illa negatiua liberi arbitrij, quàm ſi dicatur, habere infallibilem cõnexionem cum aliquo actu poſitiuo eiuſdem arbitrij: nam iam gratia efficax eſſet debita naturæ, & conſequenter gratia non eſſet gratia. Nec ſatis eſt reſpondere, illam diſpoſitionem negatiuã non procedere ex ſolis viribus naturæ, ſed ſuppoſito auxilio præuenientis gratiæ excitantis. Contra hoc enim eſt: nam gratia excitans non facit ex ſe efficaciter, quòd homo excitatus non reſiſtat eidem gratiæ, aliàs nullus à gratia excitante præuentus illi reſiſteret: ergo quòd iſte homo non reſiſtat gratiæ excitanti, ſed merè negatiuè ſe habeat, ſuſpendendo omnem actum, reuocatur ad eius naturalem libertatem: ergo ſi ratione huius diſpoſitionis datur illi *Reſponſio.* *Impugnatio.*

illi infallibiliter auxilium efficax, videtur ſequi, idem auxilium efficax eſſe debitum naturæ, ſe diſponenti diſpoſitione illa negatiua. Secundò impugnatur eadem doctrina, quia illa non reſiſtentia lib. arbitrij, vel eſt omnino naturalis, ac præueniens omnem actum voluntatis, vel eſt libera ſaltem indirectè. Si eſt merè naturalis, & pura negatio, nihil conducit, vt quis habeat gratiam efficacem, vel vt eadem gratia efficax dicatur eſſe in poteſtate liberi arbitrij: nam diſpoſitio merè naturalis etiam negatiua non eſt in poteſtate arbitrij; aliàs non eſſet merè naturalis, ſed voluntaria: ratione autem diſpoſitionis, quæ non eſt in poteſtate arbitrij, non poteſt auxilium efficax eſſe in poteſtate eiuſdem arbitrij. Si autem dicatur, quòd illa diſpoſitio negatiua non eſt merè naturalis, ſed libera ſaltem indirectè, ſequitur, quòd illa diſpoſitio arbitrij, quæ præſupponitur ad gratiam efficacem, non ſit ſolùm negatiua, ſed poſitiua ſaltem ratione actus, in quo eſt voluntaria. Tertiò idipſum probatur, quia quòd liberum arbitrium non reſiſtat, ſed ſinat ſe à Deo moueri, eſt effectus gratiæ efficacis: nam gratia efficax omnem ſuperat, & aufert reſiſtentiam arbitrij, cor emollit, & eius duritiam primitùs aufert. Dicit enim Aug. *Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde* * *reſpuitur. Ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitus auferatur.* Ergo talis non reſiſtentia arbitrij non eſt diſpoſitio prærequiſita ad gratiam efficacem, ac per conſequens efficacia doni perſeuerantiæ ex eadem diſpoſitione non pendet. Confirmatur hoc: nam liberum arbitrium ex eo non reſiſtit efficaci gratiæ, quia conſentit, & cooperatur cum illa, ſed cooperari cum gratia efficaci eſt effectus eiuſdem gratiæ, vt diſp. 86. oſtenſum eſt: ergo quòd liberum arbitrium non reſiſtat, ſed ſinat ſe à Deo moueri, eſt effectus motionis efficacis: non ergo præſupponitur ad ipſam motionem efficacem. Quartò idipſum probatur: nam ſi gratia efficax penderet ex illa negatiua diſpoſitione, ſeu non reſiſtentia arbitrij, ſequeretur, quòd ante decretum abſolutum dandi homini gratiam efficacem, qua actualiter conuertatur, & ſaluetur, præſupponatur in Deo ſcientia media, qua certò cognoſcat, illam non reſiſtentiam negatiuam futuram ex hypotheſi, quòd tali excitatione voluntas moueretur; & ita eſſet conſtituenda in Deo ſcientia media, cuius contrarium diſp. 7. oſtenſum eſt. Item etiam ſequeretur, quòd gratia efficax ſubiungeretur illi diſpoſitioni, ſeu non reſiſtentiæ humanæ, & eſſet pediſſequa illius, quod tamen admitti non poteſt, vt ex ſuprà dictis conſtat.

Aug. lib. de præd. SS. cap. 8.

* Aliàs, *recipitur.*

Ad argumentum ergo reſpondetur, gratiam ipſã efficacem facere, quòd, cùm liberum arbitrium ex ſe poſſit reſiſtere vocationi diuinæ; non tamen reſiſtat, ſed liberè, & infallibiliter conſentiat, & perſeueret vſque in finem. Nec eſt neceſſe, quòd auxilium efficax ſit in noſtra poteſtate, vt actus, quem virtute eiuſdem auxilij producimus, ſit nobis liber.

Ad confirmationem ex auctoritate S. Th. 3. cont. Gentes, reſpondetur, eſſe quidem in poteſtate liberi arbitrij ex facultate naturæ impedire gratiæ receptionem, diſſentiendo vocationi diuinæ: ſed tamen, vt idem S. Thomas explicat cap. 160. eiuſdem lib. 3. contra Gentes: *Quòd dictum eſt, in poteſtate liberi arbitrij eſſe, ne impedimentum gratiæ præſtet, competit his, in quibus naturalis potentia integra fuerit. Si autem per inordinationem præcedentem declinauerit ad malum, non erit omnino in poteſtate eius nullum impedimentum gratiæ præſtare.* Ex quibus verbis habetur, poſſe quidem liberum arbitrium in natura lapſa per aliquod breue tempus ex viribus propriis non apponere nouum impedimentum gratiæ; quia poteſt elicere aliquod bonum opus morale, quo vitet nouum peccatum, ſed tamen auxilium gratiæ præſertim efficacis non habet infallibilem connexionem cum illo bono opere naturæ, & multò minùs poteſt eam habere cum negatione operis, ſeu vitij contrarij. Vnde quotieſcunque non reſiſtentia eſt infallibiliter coniuncta cum auxilio efficaci, neceſſe eſt, quòd eadem non reſiſtentia procedat ex efficaci auxilio, à quo prouenit, quòd liberum arbitrium conſentiat, ac ſubinde, quòd non diſſentiat, ſed ſinat ſe moueri à Deo. Ad alium locum S. Thom. ex quæſt. 3. de malo, articulo ſecundo, reſpondetur, S. Thom. nullo modo fauere ibi ſententiæ contrariæ. Verba enim illius ſunt hæc: *Cùm aliquid eſt in debita diſpoſitione ad recipiendum motionem primi mouentis, conſequitur actio perfecta ſecundùm intentionem primi mouentis. Sed ſi non ſit in debita diſpoſitione, & aptitudine ad recipiendum motionem primi mouentis, ſequitur actio imperfecta. Et tunc id, quod eſt ibi actionis, reducitur ad primum mouens, ſicut in cauſam; quod autem eſt ibi de defectu, non reducitur in primum mouens, ſicut in cauſam, quia talis defectus conſequitur in actione ex hoc, quòd agens deficit ab ordine primi mouentis.* Sed his verbis non vult docere ſanctus Thomas, ex parte naturæ præſupponi diſpoſitionem, ſeu non reſiſtentiam negatiuam ante motionem primi mouentis, vt voluntatem efficaciter moueat ad actus ſupernaturales, & multò minùs colligi poteſt ex eiſdem verbis, auxilium efficax prædeterminans liberum arbitrium ad piam operationem, habere infallibilem connexionem cum eadem diſpoſitione negatiua. Senſus ergo ſancti Thomæ eſt, quòd priùs in ſigno rationis, quàm voluntas eliciat actum bonum, vel malum, intelligitur in illa aliqua diſpoſitio, ratione cuius operatio, quam producit, ſit bona, vel mala; ſed tamen eadem diſpoſitio, quando actus liber eſt bonus, cauſatur ex motione primi mouentis; quia Deus, cùm ſit agens infinitæ virtutis, non expectat, vel præſupponit in ſubiecto diſpoſitionem, quam ipſe non cauſet. Si autem actus ſit malus, priùs intelligitur, quòd Deus moueat voluntatem ad actum peccati, inquantùm actus eſt, vt ex præmiſſis diſput. 24. colligitur. Deinde intelligitur diſpoſitio voluntatis, qua liberè vult actum, cui eſt annexa malitia, vt procedit ab eadem voluntate deficiente à regula rationis: & conſequenter ab eadem voluntate deficiente habet actus productus, quòd ſit peccatum. Vnde quidquid eſt deformitatis in eodem actu, in voluntatem deficientem, & non in Deum reducendum eſt. Et hic eſt legitimus ſenſus ſancti Thomæ loco inducto.

Ad ſeptimum argumentum factum à principio, reſpondetur per ea, quæ in diſp. 90. dicta ſunt. Iam enim ibi, & in aliis pluribus diſputationibus oſtenſum eſt, efficaciam auxilij præoperantis gratiæ non pendere ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo, ſed illam habere à ſolo Deo, quamuis libera operatio, ad quam mouet, pendeat efficienter ex eodem arbitrio excitato à Deo, & moto: quod & S. Auguſtin. libro de correptione & gratia, capite tertio docet, vbi proponens querimoniam hominis, qui tale auxilium non accepit, ait: *Quomodo, inquit, meo vitio non habetur, quod non accepi ab illo, à quo niſi detur, non eſt omnino alius, vnde tale ac tantum munus habetur?* Quibus verbis ſupponit ſanctus Auguſtinus auxilium efficax, & à fortiori donum perſeuerantiæ à nullo alio pendere, niſi à Deo.

Digitized by Google

DISPVTATIO CVI.

Vtrùm in ſtatu innocentiæ primi parentes indiguerint ſpeciali dono Perſeuerantiæ, ad perſeuerandum in gratia vſque ad finem vitæ.

I. QVidam dixerunt, primos parentes in ſtatu innocentiæ, ad vitandum lethalia peccata, perſeuerandúmque in gratia vſque in finem, non eguiſſe auxilio particulari, ſuperaddito habitibus iuſtitiæ originalis, gratiæ, Theologaliúmque virtutum. Itaque iuxta hanc ſententiam, ſi primi parentes de facto perſeueraſſent, ſola iuſtitia originali, habitu gratiæ, & virtutum infuſarum, ac Dei concurſu generali, ſecluſo quocunque alio auxilio ſpeciali, perſeueraſſent. Probant ſuam ſententiam.

Primò: nam communis eſt ſententia S.Th. 1.2.q. 109. art.2.3.4. & 8. atque art.10. hominem in ſtatu innocentiæ per ſuum liberum arbitrium, cum ſolo concurſu generali Dei, potuiſſe abſque alio auxilio ſpeciali implere, etiam ad longiſſimum tempus, totam legem, quoad ſubſtantiam actus, quæ ad nihil ſupernaturale obligaret: atque adeò potuiſſe ſe continere ab omni peccato tam veniali, quàm lethali, per quodcunque tempus, licèt longiſſimum: ergo potuiſſet perſeuerare, & perſeueraſſet de facto, ſi voluiſſet, cum ſolis habitibus infuſis, & concurſu Dei generali, ſecluſo quocunque alio ſpeciali auxilio. Antecedens probatur, quia in illo ſtatu nulla erat inordinatio appetitus ſenſitiui, nullus labor, nullum tædium, nulláque interior tentatio, vel aliud impedimentum obſtans, quo minùs totam legem, ad longiſſimum quoque tempus, etiam vſque ad finem vitæ, ſuo libero arbitrio poſſet ſeruare, continerétque ſe ab omni peccato lethali, & veniali.

Secundò. Iuxta communem ſententiam Doctorum, Adam in eodem ſtatu innocentiæ per dona ſupernaturalia fidei, ſpei, charitatis, & gratiæ, poterat cum communi, & generali auxilio Dei operari ſuam ſalutem, vitámque æternam promereri, abſque aliis auxiliis ſpecialibus; cùm eiuſmodi habitus accommodati ſint ad eliciendum cum viribus naturalibus, & communi Dei influxu actus, ad quos ordinantur, nulláque eſſet difficultas in Adamo, vel in efficiendis, vel in continuandis, & multiplicandis eiſdem actibus: ergo cum eiſdem habitibus, & cõcurſu Dei generali, ſecluſo quoque alio auxilio ſpeciali, potuit perſeuerare vſque in finem, & perſeueraſſet de facto, ſi voluiſſet.

Confirmatur. Quoniam nos, comparato habitu fidei, ſpei, aut charitatis ſupernaturalis, poſſumus cum communi auxilio Dei elicere vnum, aut alterum actum fidei, ſpei, aut charitatis ſupernaturalis, elicereque vnum, aut alterum opus meritorium, licèt diu totam legem, propter rebellionem virium ſentientium, & debilitatem corporis, ac moleſtiãs, implere non poſſimus, vt præter alios affirmat Sotus tertio de natura, & gratia, c.4. Cùm ergo in Adamo nulla eſſet tunc debilitas, moleſtia, aut rebellio, conſequens eſt, vt cum communi auxilio Dei potuerit operari ſuam ſalutem, vitámque æternam promereri, ac perſeuerare vſque in finem.

Tertiò idem probant auctoritate S. Aug. libr. de corrept. & grat. c.10. & duobus ſequentibus, vbi pleniſſimam primos parentes habuiſſe libertatem affirmat, accepiſſeque gratiam, & auxilium, non quidem, quo non potuerint non perſeuerare in gratia;

A id enim ad ſtatum ſempiternæ fœlicitatis ſpectat, ſed quo potuerunt perſeuerare, & non perſeuerare: per ſolum verò eorum liberum arbitrium ſtetit, quominùs id opere implerent. Eandem quoque plenitudinem libertatis affirmat, eos accepiſſe Hypognoſtic. lib. 3. in princ. Item etiam c.11. eiuſdem lib. Lib. de cor. rep. & gra. *Iſtam gratiam*, inquit, *non habuit homo primus, qua nunquam vellet eſſe malus: ſed ſanè habuit, in qua ſi permanere vellet, nunquam malus eſſet, & ſine qua, etiam cum libero arbitrio bonus eſſe non poſſet; ſed eam tamen per liberum arbitrium deſerere poſſet. Neque ipſum ergo Deus eſſe voluit ſine ſua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio, quoniam liberum arbitrium ad malum ſufficit, ad bonum autem* (ſupernaturale, intellige, de quo eſt ſermo) *parum eſt, niſi adiuuetur ab Omnipotenti bono:* B *quod adiutorium, ſi homo ille per liberum non deſeruiſſet arbitrium, ſemper eſſet bonus: ſed deſeruit, & deſertus eſt. Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret, cùm vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet.* Et c.12. ait: *Primo itaque homini, qui in bono, quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non peccare, poſſe non mori, poſſe ipſum bonum non deſerere, datum eſt ei adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret, vt perſeueraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet.* Et infrà: *Vt perſeuerare, vel non perſeuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires eius habebat voluntas, quæ ſine vllo fuerat inſtituta peccato, & nihil illi ex ſeipſa concupiſcentialiter reſiſtebat, vt dignè tantæ boni-* C *tati, & bene viuendi facilitati perſeuerandi concomitaretur arbitrium.* Ecce per eadem habitualia dona, per quæ interna bella erant ſublata, ad bonúmque propendebat, ait, Adamum in innocentiæ ſtatu conſequutum fuiſſe arbitrium, facultatémque perſeuerandi, ſi vellet.

Contrariam ſententiam veram eſſe cenſeo, & ad mentem SS. Auguſtini, & Thom. pro cuius explicatione ſit II.

PRima concluſio. Primi parentes in ſtatu innocentiæ per habitum gratiæ, & iuſtitiç originalis, per virtutes infuſas, & auxilia actualia, quæ de facto in eodem ſtatu fuerunt illis collata, potuerunt perſeuerare, ſicut per auxilium ſufficiens poteſt quis ad Deum conuerti, quamuis de facto nunquam conuertatur, ſolo auxilio ſufficiente. In hac conc. con- D ueniunt auctores vtriuſque ſententiæ, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio, éſtque expreſſa ſententia S.Aug. locis in 3. arg. allegatis. Perſeuerare potuerunt primi parentes in ſtatu innocentiæ per gratiam, & dona illis collata.

Præterea probatur: nam reprobus per gratiam, & virtutes infuſas, & per auxilia actualia, quæ illi, dum eſt in gratia, à Deo donantur, poteſt perſeuerare vſque in finem, quãuis cum reprobatione ſit incompoſſibilis actualis perſeuerantia vſque in finem: ergo à fortiori primi parentes in ſtatu innocentiæ potuerũt per ſupernaturalia dona habitualia, & actualia illis collata, perſeuerare vſque in finem, ſi voluiſſent, quamuis de facto non perſeuerauerint.

Confirmatur. Auxilium efficax doni perſeuerantiæ non eſt neceſſarium, vt quis poſſit perſeuerare, ſed vt de facto perſeueret; aliàs vel omnes perſeuerarent, vel illi, qui non perſeuerant, reuerà perſeuerare non poſſent; ac per conſequens non imputaretur eis ad culpam, ſi non perſeuerent, quia nullus E peccat in eo, quod vitare non poteſt: ergo etiamſi primis parentibus in ſtatu innocentiæ non fuerit à Deo collatum donum perſeuerantiæ, quo actualiter perſeuerarent, adhuc perſeuerare potuerunt per dona habitualia, & auxilia actualia collata.

Dixi *per dona habitualia, & auxilia actualia*: quoniam certiſſimum eſt, primis parentibus in ſtatu innocentiæ non ſolùm fuiſſe collata ſupernaturalia dona habitualia, ſed etiam auxilia actualia excitantis, & adiuuantis gratiæ, quibus illa paruo tempore, III. Gratiæ plura auxilia actualia collata fuere pri-

quo

Digitized by Google

quo perſtiterunt in gratia, nonnulla bona opera meritoria vitæ æternæ exercuerunt, quamuis per ſubſequens peccatum fuerint mortificata. Iam enim ſuprà oſtenſum eſt, ad quamlibet piam operationem, præter habitualia dona, neceſſarium eſſe actuale auxilium excitantis, & adiuuantis gratiæ: idque propter rationes ibi aſſignatas. His ergo donis potuerunt primi parentes in ſtatu innocentiæ perſeuerare, ſi voluiſſent, quamuis non fuerit illis à Deo donatum, vt vellent.

mis parentibus in ſtatu innocentiæ.

Diſp. 88.

IV. Perſeuerantiæ donum etiam in ſtatu innocentiæ erat neceſſariũ primis parentibus, vt perſeuerarent.

Secunda concluſio. Vt actualiter perſeuerarent primi parentes in ſtatu innocentiæ, neceſſarium erat ſpeciale auxilium actuale doni perſeuerantiæ à gratia habituali, & virtutibus infuſis diſtinctum. Itaque ſi actualiter, vt potuerunt, perſeueraſſent, fuiſſet illis collatum ſpeciale præueniens auxilium doni perſeuerantiæ, quod de facto non fuit illis donatum, ac per conſequens non perſeueraſſent per ſolam originalem iuſtitiam, gratiam habitualem, & virtutes infuſas. Concluſio eſt ſancti Thom. 3. contra gentes, cap. 155. vbi inter alia inquit: *Sicut liberum arbitrium non ſufficit ad iſtum effectum, qui eſt perſeuerare in bono ſine exteriori Dei auxilio, ita nec ad hoc ſufficit aliquis habitus nobis infuſus: habitus enim, qui nobis infunduntur diuinitùs ſecundùm ſtatum præſentis vitæ, non auferunt à libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum; licèt per liberum arbitrium aliqualiter ſtabiliatur in bono: & ideo cùm dicimus, hominem indigere ad perſeuerandum finaliter auxilio gratiæ, non intelligimus, quòd ſuper gratiam habitualem prius infuſam ad bene operandum, alia deſuper infundatur ad perſeuerandum, ſed intelligimus, quòd, habitis omnibus habitibus gratuitis, adhuc indiget homo diuinæ prouidentiæ auxilio, exteriùs gubernantis.* Idem docet 1. 2. q. 109. artic. 10.

Probatur primò teſtimoniis Scripturæ, quæ pro illa adducit S. Tho. 3. cont. gent. citato: dicitur enim Philipp. 1. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Ieſu Chriſti.* Et 1. Petr. vlt. *Deus omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam gloriam ſuam, modicum paſſos, ipſe perficiet, cõfirmabit, ſolidabitq;.* Et, *Quis es, qui iudicas alienum ſeruum? domino ſuo ſtat, aut cadit; ſtabit autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum.* Inueniuntur etiam in ſacra Scriptura multæ orationes, quibus à Deo petitur perſeuerantia; ſicut in Pſalmo 16. *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea.* Et 2. ad Theſſal. 2. *Deus Pater noſter exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere, & ſermone bono.* Hoc etiam ipſum in oratione Dominica petitur, maximè cùm dicitur: *Adueniat regnum tuũ:* nõ enim nobis adueniet regnũ Dei, niſi in bono perſeuerauerimus. Deriſorium autem eſſet, à Deo aliquid petere, cuius ipſe dator nõ eſſet: ergo perſeuerantia in bono eſt homini à Deo, in quocunque ſtatu fuerit conſtitutus. Si dicatur, quòd ſi homo in ſtatu innocentię perſeueraſſet, talis perſeuerantia eſſet quidem donum Dei, ſed non proceſſiſſet ex auxilio ſpeciali ſuperaddito, ſed ex habitu gratiæ, & virtutum infuſarum cum Dei concurſu generali, cooperãte ſimul libero hominis arbitrio. Contra hoc eſt nam, vt ſuprà ex S. Thom. dicebamus, ad perſeuerandum in bono, nullus habitus infuſus eſt ſufficiens in hac vita, nam ſecundùm præſentem ſtatum habitus non auferunt à libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum, licèt per eos liberum arbitrium aliqualiter ſtabiliatur in bono: ergo præter habitus infuſos, neceſſariũ eſt ad perſeuerandum ſpeciale auxilium ſuperadditum, nõ ſolùm in ſtatu naturæ corruptæ, ſed etiam naturæ integræ, in quo etiam habitus infuſi non abſtulerunt à libero arbitrio totaliter mobilitatẽ ad malũ.

Rom. 14.

Matth. 6.

Solutio.

Confutatio.

Secunda, & potiſſima ratio ſumitur ex Concilio Arauſica capit. 19. vbi ſic dicitur: *Natura humana, etiamſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam, Creatore ſuo non adiuuante, ſeruaret. Vnde cùm ſine gratia Dei ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit, quomodo ſine Dei gratia poterit reparare quod perdidit?* Quibus verbis, videtur definitũ, quòd ſi natura humana in illa integritate, in quã eſt condita, permaneret, per ſpeciale auxiliũ gratiæ adiuuantis, iuſtitiæ originali & habitibus infuſis ſuperadditum, perſeueraſſent. Reſpondent, ſupponendo inprimis, Pelagianos aſſeruiſſe, ſolas vires naturales arbitrij noſtri præciſè ſpectatas à quocũque auxilio, & dono Dei ſuperaddito, eſſe ſatis tum ad conſeruandam amicitiam cum Deo, tum etiam ad illam reintegrandam, recuperandamve per pœnitẽtiam, poſtquam per peccatum eſſet amiſſa. Supponunt ſecundò Patres, dum aduerſus huiuſmodi Pelagianorum errores loquebãtur, quidpiamve definiebant, nomine auxilij gratiæ, id omne intellexiſſe, quod ſuperadditum viribus arbitrij noſtri, has adiuuat, vt non ſuccumbant, & vt ſupernaturalia opera exerceant, ſiue id eſſet habitus ſupernaturalis influens cum potentia, ſiue motio, & influxus ſine habitu. Atque id totum comprehendebant, nomine gratiæ, qua aduerſus Pelagianos dicebant, arbitrium noſtrum, vltra ſuas vires naturales, indigere. Hoc iacto fundamento, dicunt Patres Concilij Arauſicani eo in capite, hanc potiſſimùm concluſionem aduerſus Pelagianos intendiſſe definire. Homo ſalutem ſpiritualem amiſſam recuperare non poteſt ſuis viribus ſine gratia, hoc eſt ſine Dei ſupernaturali adiutorio, modo paulò antè explicato, vt verò eam definirẽt, prẽmiſerunt: Natura humana etiamſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam (ſuis ſcilicet ſolis viribus naturalibus, vt Pelagiani dicebant) Creatore ſuo non adiuuante; ſaltem per influxum habitum iuſtitiæ originalis, gratiæ, & Theologalium virtutum, ſeruaret. Vnde, cùm ſine gratia Dei, ſolo ſcilicet influxu ſuarũ virium naturalium ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia, ſcilicet ſuis viribus, poterit recuperare quod perdidit? Ex quo inferunt, neminem poſſe ex eiuſmodi definitione colligere, primos parẽtes in ſtatu innocẽtiæ ad perſeuerandũ in gratia eguiſſe auxilio ſupernaturali ſuperaddito habitibus iuſtitiæ originalis, gratiæ, Theologaliũmque virtutum. Hæc tamen ſolutio, præterquam quòd aliqua præſupponit falſa, vim argumenti non euacuat, nec mentem Concilij quantùm par eſt, videtur defendere. Et, vt ab impugnatione primi fundamẽti incipiamus, aduertimus, quòd quamuis in primo ſtatu ſuæ hæreſis Pelagius ſtatuerit, ſolas vires naturales arbitrij noſtri præciſè ſpectatas abſque ſupernaturali auxilio, & dono Dei ſuperaddito, eſſe ſatis ad implenda omnia legis præcepta, recuperandam gratiam per pœnitentiam, & vitam æternam promerendam; poſtmodùm tamen correctus à fratribus, quòd nullum locum relinqueret gratiæ Dei, per Ieſum Chriſtum, adiecit, admittendam eſſe gratiam internam ad poſſe, illuminationem videlicet intellectus, & ſtupentis excitationem voluntatis, ac Dei adiutorium ſubſequens ad determinationem creatæ voluntatis, vt ex dictis in prima diſputatione cõſtat, vbi apertiſſimis teſtimoniis eiuſdem Pelagij, quæ in libris S. Auguſtini extant, & ex ſententia eiuſdem Auguſtini id comprobauimus.

Solutio.

Impugnatio.

Nec eſt admittendum illud, quod in ſecundo fundamento inſinuatur, Patres videlicet, dum aduerſus Pelagianorum errores definierunt, nomine auxilij gratiæ ſolum intellexiſſe donum ſuperadditum viribus arbitrij noſtri, ſiue eſſet habitus ſupernatura-

Auxilij gratiæ nomine quid intellexe-

 lis,

Digitized by Google

ſint SS.PP. diſputantes contra Pelagianos.

lis, ſiue concomitans motio, eóſve intellexiſſe ſufficere ad pietatis opera exequenda, habitus gratiæ, & virtutum infuſarum, qui pariter cum noſtro libero arbitrio ſe determinante, in eaſdem pias operationes influerent abſque alio quocunque actuali auxilio ſpeciali, eiſdem habitibus ſuperaddito. Etenim, quamuis nomine auxilij gratuiti, gratiam etiam habitualem, & virtutes infuſas comprehendant, ſicut intelligit S.Thom. 1. 2. quæſt. 111. art. 2. & 3. potiſſimè tamen in multis definitionibus, de auxilio actuali habitibus infuſis ſuperaddito, intelliguntur, vt patet ex Conc. Mileuitano can. 4. & Arauſicano can. 4. 6. 9. 10. & 20. vbi expreſsè loquitur de auxilio ſpeciali ſuperaddito, quo Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.

Confirmatur hoc omnibus argumentis, quibus diſput. 88. oſtenſum eſt, in eo, qui habet habitus infuſos ad eliciendum actum ſupernaturalem, neceſſarium eſſe auxilium ſpeciale, non ſolùm excitantis, ſed etiam adiuuantis gratiæ eiſdem habitibus infuſis ſuperadditum.

Tertiò probatur concluſio, oſtendendo, Concilium Arauſicanum can. 19. allegato, per gratiam adiuuantem intelligere auxiliũ ſpeciale, gratiæ habituali, & virtutibus infuſis ſuperadditũ: nã in prima parte illius canonis loquitur de primis parentibus in ſtatu innocentiæ, in quo præditi erãt iuſtitia originali, habituali gratia, & virtutibus infuſis; & definit, in illis adhuc fuiſſe neceſſarium adiutorium gratiæ, vt ſalutem, quam acceperunt, cuſtodirent: ergo loquitur de adiutorio, ſiue auxilio ſpeciali, eiſdem habitibus infuſis ſuperaddito. Nec ſatis eſt reſpondere, ipſum habitum gratiæ, & virtutem, quatenus pariter cum libero arbitrio, ſe determinante, influit in piam operationem, habere rationem ſpecialis auxilij actualis. Contra hoc enim militant omnia argumenta, quibus diſputat. 18. oſtenſum eſt, ſpeciale Dei auxilium, ſicut & cõcurſum generalẽ eſſe influxum immediatum in liberum arbitrium, vt in cauſam, & aliquid præuium ad eiuſdem arbitrij influxum, per quod Deus præmouet, applicat, & prædeterminat voluntatem noſtram, vt liberè, & infallibiliter cooperetur gratiæ mouenti.

VI. Habitus ſupernaturalis à quo determinetur ad operandum.

Confirmatur: quia ſequeretur ex oppoſita ſententia, quòd libera cooperatio hominis cum habitibus infuſis eſſet cauſa, quòd habitus gratiæ, & charitatis haberet influxum in operationes pias, quibus perſeuerat vſque in finem, & conſequenter donum perſeuerantiæ penderet, ſaltem, vt à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione noſtri arbitrij: cuius contrarium oſtenſum eſt in diſputatione præcedenti. Sequela probatur: nam ſi non requiritur præuia motio, & determinatio per auxilium ſpeciale, vt habitus gratiæ, & charitatis ſimul cum libero arbitrio influat in operationes pias: ergo libera cooperatio, & determinatio arbitrij erit cauſa, quòd habitus gratiæ, & charitatis habeat nouum influxum in operationes, quibus homo perſeuerat vſque in finem, ac per conſequens donum perſeuerantię pẽdet ex libera cooperatione arbitrij.

Quartò probatur. Quia in nobis, præter ipſum habituale donum gratiæ gratum facientis, & virtutes infuſas, vt actualiter perſeueremus vſque in finem, eſt neceſſarium ſpeciale auxilium doni perſeuerantiæ eiſdem habitibus infuſis ſuperadditum: ergo ſimiliter in Adam in ſtatu innocentiæ. Antecedens eſt expreſſa ſententia S. Thomæ 1. 2. q. 109. articul. 9. & 10. & habetur definitum in Concil. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. can. 22. ſub his verbis: *Si quis dixerit, iuſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit.* Conſequentia autem probatur: nam ratio, propter quam S. Thom. docet, eum, qui iam conſequutus eſt gratiam iuſtificantem, indigere auxilio ſpeciali ſuperaddito, vt operetur bonum, & perſeueret vſque in finem, eſt, *quia nulla res creata poteſt in quemcunque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ*: hæc autem ratio etiam procedit de primis parentibus in ſtatu innocentiæ: ergo. Reſpondent, negando conſequentiam, & aſſignant rationem diſcriminis: nam iuſtitia originalis continebat partem inferiorem, ne bellum aduerſus ſuperiorem moueret, neque inſurgerent paſſiones, vel tentationes appetitus ſenſitiui contra rationem; quod tamẽ non efficit gratia habitualis in ſtatu naturæ lapſæ: & ideo indiget homo iuſtus poſt lapſum, ſpeciali auxilio ſuperaddito, vt actualiter perſeueret, nõ autem in natura integra. Sed contra hanc ſolutionem eſt efficax argumentum: nam S. Thomas duplicem rationem aſſignat, propter quam ille, qui iam conſequutus eſt gratiam, indiget, vt bene operetur, ſpeciali auxilio ſuperaddito, quo à Deo moueatur ad rectè agendum. *Primò ratione generali, eò quòd nulla res creata poteſt in quemcunque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ. Secundò ratione ſpeciali propter conditionem ſtatus humanæ naturæ, quæ quidem, licet per gratiam ſanetur, quantùm ad mentem, remanet tamen in ea corruptio, & infectio quantùm ad carnem, per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad Rom.* 7. ergo quamuis in ſtatu innocentiæ non procedat hæc ſecunda ratio; adhuc tamen habet locum in eo ratio prima, ac per conſequens, propter illam dicendum eſt, primum parentem in ſtatu innocentiæ indiguiſſe ſpeciali auxilio, ſuperaddito habitibus infuſis, vt actualiter perſeueraret.

S.Thom. 1. 2. q. 109. ar. 1. & 9.

Solutio.

VII.

Impugnatio.

S.Thom. ar 9. citato. Iuſtus duplici ratione indiget actuali auxilio ad rectè operandum.

VIII. Gratiæ dona collata nobis per Chriſtum maiora ſunt, quàm dona ſtatus innocentiæ.

Quintò probatur: quia S.Auguſt. lib. de corrept. & grat. ſuperiùs allegato, & cum eo S. Thom. docent, maius donum accepiſſe nos per Chriſtum, quàm acceperit Adam in ſtatu innocentiæ; eò quòd Adæ ſolùm fuit collatum donum, quo poſſet perſeuerare, ſi vellet; non autem quo actualiter perſeueraret, & vellet: Prædeſtinatis autem datur per Chriſtum non tantùm donum, quo perſeuerare poſſint, ſi velint; ſed etiam quo actualiter perſeuerent, & velint. Sentiunt ergo, primum parentem in ſtatu innocentiæ, vt actualiter perſeueraret, indiguiſſe aliquo ſpeciali auxilio, ſeu dono; quod tamen non fuit illi collatum, ſicut per gratiam Chriſti confertur Prædeſtinatis.

Adam ſi in ſtatu innocentię perſeueraſſet, ex ſpeciali dono perſeueraſſet.

Confirmatur: nam, vt ſuprà dictum eſt, aliud eſt poſſe perſeuerare, aliud actu perſeuerare; ſicut aliud eſt poſſe operari, aliud actualiter operari: ſed tam poſſe perſeuerare, quàm actualiter perſeuerare, ſunt donum Dei: dicit enim Auguſtinus: *Ipſius eſt non ſolùm poſſe, quod volumus, ſed etiam velle, quod poſſumus*: ergo ſi Adam perſeueraſſet, vt potuit, ex aliquo ſuperaddito dono Dei perſeueraſſet: quod tamen de facto non fuit illi collatum; ac per conſequens indiguit in ſtatu innocentiæ ſpeciali auxilio, vt actualiter perſeueraret. Reſpondent, S. Auguſtinum, & Thomam id intelligere ex parte effectus, quia maiorem effectum habuit gratia Chriſti in adultis, qui vſque ad finem vitæ perſeuerauerunt; cooperante tamen ad perſeuerandum libero ipſorummet arbitrio, quam habuerit gratia Adamo collata, per quam ex Adami defectu non volentis cum ea cooperari, non perſeuerauit: non tamen negaſſe, neque negare poſſe, gratiam Adamo collatam, ſi per arbitrium Adami non ſtetiſſet, potuiſſe reipſa habere vtrumque effectum, ſoláque culpa Adami illum non habuiſſe. Hæc tamen explicatio verbis S. Auguſtini, & S.Thomæ non congruit: nam expreſsè diſtinguit S. Auguſt. ipſa adiutoria gratiæ: *Ipſa*, inquit, *adiutoria diſtinguenda ſunt: aliud eſt adiutorium, ſine*

Solutio.

Impugnatio.

Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 11. & 12.

ſine qua aliquid non fit, & aliud eſt adiutorium, quo aliquid fit. Et paulò antè præmiſerat, quòd gratia data ſecundo Adam, eſt potentior prima gratia, quæ data eſt primo Adam. Sentit ergo, ex parte ipſius gratiæ, & non ſolùm ex parte effectus, eſſe potentiorem, & maiorem gratiam eam, quæ confertur Prædeſtinatis per Chriſtum, & perſeuerãtibus vſque in finem, gratia collata Adæ in ſtatu innocentiæ.

Accedit ad hoc: nam ſi eadem gratia duobus hominibus collata habet in vno effectum perſeuerandi vſque in finem, non autem in alio, idque non aliunde eſt, niſi quia vnus pro innata ſibi libertate voluit ita bene vti eadem gratia, vt ſalutem conſequeretur æternam, alius non item; ſequeretur, quòd actualis perſeuerantia tandem reduceretur in vires naturæ, ſiue in libertatem innatam creati arbitrij: quod tamen non poteſt admitti. Nec ſatisfacit ſolutio aſſerentium, quòd ſi Adamus, vt potuit, perſeueraſſet, certè eiuſmodi effectus, hoc eſt, perſeuerantia ipſa in gratia, ſeipſum ab omni lethali culpa continendo, non fuiſſet ex ſolis viribus Adami, ſed præcipuè ex cooperatione Dei per habitualia dona, quæ ad perſeuerandum illi contulerat, per ſolúmq; Adamum ſtetit, quo minùs haberent eum effectum, ad quem, dependenter tamen ab ipſius arbitrio, fuerant eidem collata. Hæc, inquam, ſolutio non ſubſiſtit: iam enim ſuprà oſtenſum eſt, ſalutem noſtram non eſſe ſolùm reducendam in ipſam gratiam, vt in cauſam partialem etiam principalem; ſed tanquam in cauſam totalem, & adæquatam, quia licèt noſtrum arbitrium liberè cooperetur Deo excitanti, & mouenti; ſola tamen gratia eſt, quæ efficit, vt ipſum arbitrium cooperetur. Fatemur ergo libentiſſimè, per ſolum Adam ſtetiſſe, quòd gratia illi collata, per quam perſeuerare poterat, non habuerit effectum, cum hoc tamen neceſſe eſt etiam fateri, quòd ſi talis effectus fuiſſet de facto ſubſequutus, cooperante libero arbitrio primi parentis, effectus ille non proceſſiſſet à ſola gratia collata Adæ, & libero eius arbitrio, cum Dei concurſu generali; ſed ab auxilio ſpeciali præmouente liberum eius arbitrium ad perſeuerandum, & tribuente non ſolùm poſſe perſeuerare, ſed etiam velle.

(Margin: Solutio. — B — Impugnatio. — Diſp. 100. — C)

IX. Denique probatur ratione S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 155. Nam omne, quod eſt de ſe variabile, ad hoc, quòd figatur in bono, indiget auxilio alicuius mouentis immobilis; ſed homo variabilis eſt, & de malo in bonum, & de bono in malum; ad hoc igitur quòd immobiliter perſeueret in bono, quod eſt perſeuerare, indiget auxilio diuino. Hæc autem ratio etiam procedit de homine in ſtatu innocentiæ: nam eius liberum arbitrium erat variabile de bono in malum, cum de facto fuerit variatum: ergo. D

Confirmatur alia ratione eiuſdem ſancti Thomæ: nam, licèt homo per voluntatem, & liberum arbitrium ſit dominus ſui actus: non tamen eſt dominus ſuarum naturalium potentiarum: & ideo, licèt liber ſit ad volendum, vel ad non volendum aliquid: non tamen volendo facere poteſt, quòd voluntas in eo, quod vult, ad id, quod vult, vel eligit, immobiliter ſe habeat: hoc autem requiritur ad perſeuerantiam, vt ſcilicet voluntas in bono immobiliter permaneat. Perſeuerantia igitur non eſt in poteſtate liberi arbitrij: opus eſt igitur adeſſe homini auxilium diuinæ gratiæ ad hoc, vt perſeueret. Quæ ratio etiam procedit de homine in ſtatu naturæ integræ. Videantur aliæ rationes eod. c. 155. E

AD primum argumentum reſpondetur, nedum non eſſe S. Thomæ, vel communem, ſed nec probabilem ſententiam illam, quæ aſſerit, hominem in ſtatu innocentiæ per ſuum liberum arbitrium cum ſolo concurſu generali Dei potuiſſe A abſque alio auxilio ſpeciali implere totam legem, etiam quoad ſubſtantiam actus, vel perſeuerare vſque in finem. Licèt enim potuerit per facultatem naturæ abſque auxilio ſpeciali implere totam legem naturalem; non tamen poterat abſque ſpeciali auxilio ſuperaddito implere præcepta ſupernaturalia, vt habetur 1.2. q. 109. art. 4. in corp. Ad perſeuerandum autem vſque in finem, neceſſe eſt, non ſolùm præcepta naturalia, ſed etiam ſupernaturalia ſeruare. Neque eſt admittendum, eiuſmodi præcepta, quoad ſubſtantiam actus ſeruari poſſe per ſolas vires naturæ, quantumuis integræ & perfectæ, vt ex dictis in 65. diſp. conſtat. Addimus præterea, hominem in ſtatu innocentiæ ad ſeruanda præcepta naturalia indiguiſſe auxilio Dei mouentis, vt 1.2. citata q. 109. art. 1. 2. 3. & 4. docet S. Thom. Vnde, abſolutè loquendo, non potuit homo in ſtatu naturæ integræ, abſque ſpeciali auxilio, habitibus infuſis ſuperaddito, perſeuerare vſque in finem.

Ad ſecundum cum ſua confirmatione reſpondetur ſimiliter, quòd, vt in diſp. 88. oſtenſum eſt, præter habitus infuſos, vt ſemel iuſtificatus quamlibet piam operationem producat, neceſſarium eſt ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis non ſolùm in natura lapſa, ſed etiam in natura integra; idque propter rationes in ead. diſput. aſſignatas. Nec M. Sotus loco prællegato docet, poſſe quempiam, comparato habitu fidei, ſpei, aut charitatis ſupernaturalis, cum ſolo concurſu Dei generali elicere vnum, aut alterum actum fidei, ſpei, aut charitatis ſupernaturalis, ſed potiùs docet oppoſitum, ex ſententia S. Thom. 1.2. q. 109. art. 9. ſolum autem loquitur M. Sotus de opere moraliter bono, quod opinatur in homine iuſto eſſe meritorium vitæ æternæ, etiamſi abſque ſpeciali auxilio gratiæ eliciatur, ſicut poteſt elici ab homine exiſtente in peccato mortali, vt diſput. 50. oſtenſum eſt. X.

Ad tertium reſpondetur, ex omnibus illis locis S. Auguſtini ſolùm colligi, primis parentibus in ſtatu innocentiæ datum fuiſſe gratiæ adiutorium, quo perſeuerare potuiſſent, & perſeuerarent, ſi vellent, quod & nos libenter fatemur; nihilominus, iuxta ſententiam eiuſdem S. Auguſtini locis ſuperiùs allegatis, vt actualiter perſeuerarent, etiam in ſtatu innocentiæ, indigebant ſpeciali auxilio præoperantis gratiæ, & firmantis liberum arbitrium in bono.

DISPVTATIO CVII.

Vtrùm donum perſeuerantiæ ſit omnibus hominibus fidelibus commune, an verò ſit proprium donum Prædeſtinatorum.

QVIDAM diſtinguunt duplex donum perſeuerantiæ: alterum inquiunt conſiſtere in quodam ſpeciali auxilio, & protectione, qua Deus ita protegit, & munit quoſdam, vt indeclinabiliter, & infallibiliter in gratia perſeuerent vſque ad mortem: quale Apoſtolis poſt acceptum Spiritum ſanctũ, & iis, qui dicuntur confirmati in gratia, conceſſum eſt: quod ſubinde non eſt omnibus iuſtis commune. Aliud eſt perſeuerantiæ donum, quod conſiſtit in quodam auxilio, & protectione, qua Deus ita adeſt hominibus, vt poſſint in gratia perſeuerare, ſi velint; & hoc donum inquiunt eſſe neceſſarium ad ſalutem, & dari omnibus iuſtis immediatè in actu primo. Probari poteſt hæc ſententia: I.

Primò

Digitized by Google

A Primò ex S. Auguſtino locis ſuperiùs allegatis, in quibus expreſsè diſtinguit duplex donum perſeuerantiæ. Alterum, quo poteſt homo, ſi velit, perſeuerare vſque in finem, ſed ſua culpa non perſeuerat, qualis fuit perſeuerantia primis parentibus collata in ſtatu innocentiæ. Alterum verò, quo non ſolùm perſeuerare poteſt, ſed etiam actu perſeuerat vſque in finem, quale eſt donum collatum Prædeſtinatis per Chriſtum. Sentit ergo, eſſe aliquod donum perſeuerantiæ omnibus hominibus iuſtis, & iniuſtis, etiamſi reprobi ſint, commune.

Secundò. Quilibet homo iuſtus per gratiam habitualem, & virtutes infuſas, poteſt in actu primo operari quodcunque bonum, & implere omnia legis præcepta: ergo poterit etiam in actu primo perſeuerare, ſi velit, vſque in finem: ergo omnibus iuſtis datur cum ipſa gratia, & virtutibus infuſis poteſtas perſeuerandi vſque in finem: ergo omnibus iuſtis eſt commune donum perſeuerantiæ, quo perſeuerare poſſunt, ſi velit.

B Tertiò. Cum auxilio ex parte Dei, cum quo perſeuerat quis vſque in finem, poteſt, ſi velit, non perſeuerare, aliàs neceſſariò perſeueraret, & non liberè: ſimiliter etiam cum auxilio, cum quo non perſeuerat, qui vſque in finem poteſt perſeuerare, ſi velit; aliàs nō peccaret nō perſeuerando: ergo donū perſeuerantiæ, quantùm eſt ex parte auxilij diuini, commune eſt iuſtis perſeuerantibus, & non perſeuerantibus vſque in finem: & differentia inter eos conſiſtit in hoc, quòd alij pro innata ſibi libertate voluerunt bene vti illo auxilio, vt perſeuerarent vſque in finem, alij verò noluerunt.

C Quartò. Prædeſtinatio, quantùm eſt ex parte Dei, & ex parte auxiliorum gratiæ, communis eſt Prædeſtinatis, & non Prædeſtinatis: etenim ſi non Prædeſtinati ita rectè vſi fuiſſent ſuo arbitrio, vt per auxilia gratiæ illis collata ſalutem conſequerentur æternam, manſiſſent Prædeſtinati, ſicut alij, qui, rectè vtendo ſuo arbitrio, cum eiſdem auxiliis ſalui facti ſunt: ergo donum perſeuerantiæ in actu primo etiam eſt cōmmune iis, qui ſaluantur, & iis, qui ſua culpa pereunt, non bene vtendo eodem dono.

II. Hæc tamen ſententia nec eſt vera, nec videtur in aliqua probabili ratione fundata. Vnde ſit

Perſeuerātiæ donum nō eſt omnibus cōmune, ſed proprium Prædeſtinatorum.

D PRima concluſio. Donum perſeuerantiæ ita eſt proprium Prædeſtinatorum, vt nulli alteri conueniat. Probatur primò: nam Concilia, & Patres præſertim Auguſtinus, nullam aliam perſeuerantiā agnouerunt, niſi illam, de qua ſcriptum eſt: *Qui autē perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Sed huiuſmodi perſeuerantia ſolis conuenit Prædeſtinatis: nam illi ſolùm reuerà ſaluantur: ergo. Maior probatur ex verbis illis Concilij Tridentini ſeſſ. 6 de iuſtificatione, capite 13. *Similiter de perſeuerantiæ munere de quo ſcriptum eſt*: Qui perſeuerauerit vſque in finē, hic ſaluus erit: *quod quidem aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo qui potens eſt eum, qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet, & eum, qui cadit, reſtituere, nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur.* Et canone decimoſexto. *Si quis magnum illud vſque in finem perſeuerantiæ donum ſe certò habiturum abſoluta, & infallibili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali reuelatione didicerit; anathema ſit.* Ex qua definitione habentur duo. Primum eſt, donum perſeuerantiæ non eſſe illud, quo iuſtus ſolùm perſeuerare poteſt, ſi velit, ſed quo actu perſeuerat vſque in finem, vt declarat locus Matth. 10. à Concilio inductus, & verba illa: *De quo dono ne nō ſibi certi aliquid abſoluta certitudine debet polliceri.* Et tamen certiſſimè poteſt quis ſibi polliceri, adfuturum ſibi Deum, vt perſeuerare poſſit, ſi velit. Sentit ergo Concilium, ad donum perſeuerantiæ neceſſarium eſſe, quòd ille, cui conceditur, actu

Matth. 10. & 24.

perſeueret vſque in finem: non ergo eſt commune eiuſmodi donum omnibus iuſtis, etiam reprobis. Secundum eſt, hoc donum aliunde haberi non poſſe, niſi à Deo, per quod videtur excludi ſententia eorū, qui, vt diſp. 108. obſeruabimus, dicunt, quòd cùm æquali auxilio gratiæ vnus perſeueret vſque in finē, alius non perſeueret: non aliunde eſſe, niſi quia pro innata libertate vnus voluit bene vti eodē auxilio, vt ſalutem conſequeretur æternam, alius non item. Cùm enim ſacrum Concilium doceat, donum perſeuerantiæ aliunde haberi non poſſe niſi à Deo: conſequenter affirmare videtur, eiuſmodi donum, formaliter loquendo, in ratione doni perſeuerantiæ nō haberi à libero arbitrio creato, nec ex eius cooperatione pendere, etiam vt à conditione, ſine qua non, vt diſp. 105. oſtendimus.

Perſeuerātiæ donū à ſolo Deo eſt.

Secundò probatur auctoritate Sanctorum, qui vnanimiter docent, perſeuerantiæ donum eſſe proprium Prædeſtinatorum, per illúdque Deū omnibus illis tribuere non ſolùm poſſe, ſed etiam actu perſeuerare vſque in finem: ita vt indeclinabiliter, & infallibiliter perſeuerent. Nam ſanctus Hilarius epiſt. ad Auguſtinum Semipelagianorum placita commemorans, inquit; *Nolunt autem ita hanc perſeuerantiam prædicari, vt non vel ſuppliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſit: nec ad incertum voluntatis Dei deduci ſe volunt, vbi eis, quantùm putant, ad obtinendum, vel amittendum, euidens eſt, qualecunque ſit initium voluntatis.* Et poſt pauca: *Deinde moleſtè ferunt, ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data eſt, vel nunc omnibus detur, vt ille acceperit perſeuerantiam, non qua fieret, vt perſeueraret, ſed ſine qua per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet: nunc verò Sanctis in regnum per gratiam prædeſtinatis non tale adiutorium perſeuerantiæ detur: ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur, nō ſolùm vt ſine iſto dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verùm etiā vt per hoc donū nonniſi perſeuerantes ſint.* Et infrà: *Vnde in hoc ſolo volunt à primo homine omnium diſtare naturam, vt illum integris viribus voluntatis iuuaret gratia volentē, ſine qua perſeuerare non poterat: hos autē, amiſſis, & perditis viribus, credentes tantùm, non ſolùm erigat proſtratos, verùm etiam ſuffulciat ambulantes. Cæterùm quidquidlibet donatū ſit Prædeſtinatis, id poſſe, & amittere & retinere propria voluntate cōtendunt: Quod tunc falſum eſſet, ſi verum putarent, eam quoſdam perſeuerantiam percepiſſe, vt niſi perſeuerantes eſſe non poſſint.* Ex quo teſtimonio videtur colligi, ſententiam Maſſiliēſium, quam S. Proſper impugnauit, fuiſſe, donū perſeuerantiæ Prædeſtinatis per Chriſtum non tribuere, vt indeclinabiliter, & infallibiliter perſeuerēt, ſed vt poſſint perſeuerare, ſi velint: actualem autem perſeuerantiam procedere ex innata arbitrij libertate, quia cum illo auxilio perſeuerare voluit, cum quo alter non perſeuerauit, quia noluit.

III.

Confirmat eandem doctrinam ſanctus Auguſtinus libro de dono perſeuerantiæ, capite ſexto, vbi reſpondens Proſpero, & Hilario, ait: *Sed nolunt, vt ſcribitis, iſti fratres, ita hanc perſeuerantiam prædicari, vt non vel ſuppliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſit, vbi quid dicant parum diligenter attendunt. De illa enim perſeuerantia loquimur, qua perſeueratur vſque in finem; quæ ſi data eſt, perſeueratum eſt vſque in finem, ſi autem non eſt perſeueratum vſque in finem, non eſt data: quod iam, & ſuperius ſatis egimus.* Et infrà: *Perſeuerantiam verò vſque in finem quoniam non habet quiſquam, niſi qui perſeuerauerit vſque in finem; multi eam poſſunt habere, nullus amittere. Neque enim metuendum eſt ne fortè, cùm perſeuerauerit homo vſque in finem, aliqua in eo mala voluntas oriatur, ne perſeueret vſque in finem. Hoc ergo Dei donum ſuppliciter emereri poteſt: ſed cùm datum fuerit, amitti contumaciter non poteſt. Cùm enim perſeuerauerit quiſque in finem, neque hoc donū poteſt*

E

teſt amittere, nec alia, quæ poterat ante finem. Quomodo enim poteſt amitti, per quod fit, vt non amittatur etiam quod poſſet amitti? Quibus verbis ſanctus Doctor apertiſſimè docet, donum perſeuerantiæ habere infallibiliter coniunctam actualem perſeuerantiam vſque in finem, nec poſſe voluntate hominis interrumpi vel contumaciter amitti. Sentit ergo, idem donum non eſſe commune omnibus iuſtis, cùm ex illis quidam perſeuerent, quidam non perſeuerent vſque in finem.

IV. Eſt ad idem comprobandum aliud inſigne teſtimonium S. Aug. lib. de corrept. & gratia, capit. 12. vbi cōſtituens differentiam inter donum gratiæ, primis parentibus in ſtatu innocentiæ collatum, & illud, quod in natura lapſa cōfertur electis per Chriſtum, docet, quòd per donum primis parētibus collatum, donatum eſt eis, vt perſeuerarent, ſi vellent, ſed non eſt eis donatum, vt vellent. Prædeſtinatis autem per Chriſtum etiam donatur, vt perſeuerare velint, & perſeuerent. Verba Auguſtini ſunt: *Vt ergo non acciperet hoc donum Dei, id eſt, in bono perſeuerantiam, primus homo, ſed perſeuerare, vel non perſeuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ ſine vllo fuerat inſtituta peccato, & nihil illi ex ſeipſa concupiſcentialiter reſiſtebat, vt dignè tantæ bonitati, & bene viuendi facilitati, perſeuerandi cōmitteretur arbitrium: Deo quidem præſciente, quid eſſet facturus iniuſtè, præſciente tamen, non ad hoc cogente, ſed ſimul ſciente, quid de illo ipſe faceret iuſtè. Nunc verò poſteaquam eſt illa magna peccati merito amiſſa libertas, etiam maioribus donis adiuuanda remanſit infirmitas. Placuit enim Deo, quò maximè humanæ ſuperbiam præſumptionis extingueret, vt non glorietur omnis caro coram ipſo*, id eſt, omnis homo. Et idem docet aliis verbis ſuprà inductis, ſed præſertim illis: *Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſeparabiliter ageretur: & ideo quamuis infirma non deficeret, nec aduerſitate aliqua vinceretur.* Et illis: *Fortiſſimo quippe dimiſit, atque permiſit facere, quod vellet: infirmis ſeruauit, vt, ipſo donante, inuictiſſimè, quod bonum eſt vellent, nec hoc deſerere inuictiſſimè nollent.* Et S. Aug. nedum Apoſtolis & aliis confirmatis in gratia ſubuentum eſſe ait per donum perſeuerantiæ, quo indeclinabiliter agerentur, & perſeuerarent vſque in finem, ſed etiam *infirmitati humanæ*, quæ in omnibus electis reperitur: ergò ſecundùm Auguſtinum hoc donum perſeuerantiæ proprium eſt omnium prædeſtinatorum: ita vt nulli alteri cōueniat. Probatur conſequentia: nam reprobis non confertur à Deo aliquod donum, quo indeclinabiliter, & inuictiſſimè, quod bonum eſt, vellent, nec hoc deſerere inuictiſſimè nollent: aliàs à gratia, quam acceperunt, non caderent.

Hinc ſanctus Proſper in reſponſ. ad capita Gallorum, capite ſeptimo: *Quomodo*, inquit, *eos haberet præordinata in Chriſto electio, cùm dubium non ſit, donum Dei eſſe perſeuerantiam in bono vſque ad finem, quam iſtos ex eo ipſo, quòd non perſeuerauerunt, non habuiſſe manifeſtum eſt*: Si ergo ſecundùm Proſperū manifeſtum eſt, eos qui non perſeuerauerunt in bono vſq; in finē, donū perſeuerantiæ non habuiſſe, quomodo aſſeritur tale donū omnibus iuſtis eſſe cōmune: dicēdū eſt ergo ad ſolos Prędeſtinatos pertinere.

V. Tertiò probatur ratione. Si donum perſeuerantiæ eſt commune omnibus iuſtis, ſequitur, quòd ex ſe, & prout à Deo procedit, ſolùm tribuat illis poſſe perſeuerare. Sequela probatur: nam actu perſeuerare vſque in finem, non eſt commune omnibus iuſtis: aliàs ſemel iuſtificatus nunquam peccaret mortaliter, nec caderet à gratia: quod tamen definitioni Concil. Trident. repugnat: ergo ſolùm eſt illis commune poſſe perſeuerare, ac per conſequēs, ſi donum

A perſeuerantiæ eſt commune omnibus iuſtis, ſolùm tribuet illis poſſe perſeuerare, & illi, qui actu perſeuerant, ſolùm haberent ex dono Dei poſſe perſeuerare, ſi velint: actualem autem perſeuerantiam haberent à ſeipſis: quia videlicet pro innata ſibi libertate cum auxilio tribuente ſolùm poſſe, voluerunt actu perſeuerare vſque in finem, quod tamen admittendum non eſt.

Quartò. Prædeſtinatio ad gloriam non eſt omnibus iuſtis communis, ſed illis ſolùm, qui re ipſa ſaluantur: ergo nec donum perſeuerantiæ. Antecedens patet ex verbis Apoſtoli ad Rom. 8. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, hos & iuſtificauit, & quos iuſtificauit, hos & magnificauit.* Et Ioannis decimo loquens Chriſtus Dominus de Prædeſtinatis ait: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea*: Vnde & prædeſtinatio, quantùm ad exequutionem effectus, eſt certa, & infallibilis certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, vt diſputat. 41. oſtenſum eſt. Conſequentia verò probatur: nam donum perſeuerantiæ eſt proprius effectus prædeſtinationis ad gloriam: ergo, ſi prædeſtinatio ad gloriam non eſt communis omnibus iuſtis, nec donum perſeuerantiæ erit illis commune. VI.

VI. Prædeſtinatio ad gloriam non eſt omnibus iuſtis communis.

B

Ad hoc quidam auctor reſpondet, prædeſtinationem ad gloriam eſſe omnibus hominibus ſaltem iuſtis communem: ad cuius explicationem diſtinguit duplicem Dei prædeſtinationem, completam & incompletam. Prædeſtinationem completam illam eſſe dicit, quæ ſe extendit ad totam ſeriem mediorum, quibus homo reipſa ſalutem aſſequitur, & perſeuerat vſque in finem, qualis eſt illa de qua Aug. lib. de dono perſeuer. cap. 14. ait: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur.* Incompletā prædeſtinationem illam appellat, quæ ſe profert tātùm ad aliquam ſeriem beneficiorum, quibus ad ſalutem tenditur, pręſertim vſque ad gratiam iuſtificationis; ſed non ſe extendit ad vltimum vitæ terminum. Dicit ergo, prædeſtinationem incompletam eſſe communem omnibus hominibus iuſtis: prædeſtinationem autem completā non eſſe omnibus cōmunem, ſed eorum propriam; qui reuerà cum auxilio gratiæ præuenientis & excitantis, perſeuerant vſque in finem, & ſaluantur. Sed hanc prædeſtinationem completam pendere ait ex præuiſis meritis, ſequentibus gratiam præuenientem: & ratio illius eſt, quia exiſtimat electos, etiam Apoſtolos, Ioannem Baptiſtam, & alios Sanctos eximios, non fuiſſe à Deo abſoluta & efficaci voluntate prædeſtinatos ad gloriam, niſi ſub tacita conditione, ſi perſeuerauerint vſque in finem; excipit tamen beatam Virginem ob eius reuerentiam. Eodem modo diſtinguit duplex donum perſeuerantiæ, aliud incompletum, quo homo poteſt perſeuerare, ſi velit, quod appellat donum perſeuerantiæ efficax in actu primo: aliud completum, quo actu perſeuerat vſque in finem, & dicitur donum perſeuerantiæ in actu ſecundo. Perſeuerantiam incompletam ait eſſe communem omnibus iuſtis, completam autem perſeuerantiam, quam vocat perſeuerantiam efficacem in actu ſecundo, cenſet eſſe propriam prædeſtinatorum. Addit tamen, prædictam eius efficaciam pendere ex libera cooperatione arbitrij, ſicut de completa prædeſtinatione ad gloriam prædixerat: nam exiſtimat, nullum auxilium gratiæ præuenientis, qua ratione præueniens eſt, eſſe prius ordine cauſalitatis libera cooperatione noſtri arbitrij.

C D E

Prædeſtinatio completa, & incompleta diſtinguitur à quodam auctore.

Prędeſtinatio ad gloriam an ſit conditionata.

Hic tamen modus dicendi multa continet, quæ non modicam difficultatem habent, & ex ſupradictis,

dictis manent ſatis impugnata. Et in primis illa diſtinctio duplicis prædeſtinationis ad gloriam, ſcilicet prædeſtinationis completæ, & incompletæ, non videtur admittenda: quia neque apud S. Aug. aut S. Tho. aut aliquem alium grauem Doctorem reperitur: quin potius nomine prædeſtinationis ad gloriam ſolùm eam prædeſtinationem intelligunt, qua electi ordinantur efficaciter, & tranſmittuntur ad vitam æternam, cuius effectus ſunt vocatio, iuſtificatio, opera meritoria, quæ fiunt per liberum arbitrium motum à Deo, & perſeuerantia in gratia vſque in finem. Alia verò prædeſtinatio ad gloriã non debet dici abſolutè prædeſtinatio ad gloriam, ſed communis prouidentia ſupernaturalis, quam Deus habet circa reprobos, quos non ordinauit efficaciter ſeu voluntate conſequente ad vitam æternam, ſed ſolùm ſufficienter, & voluntate antecedente, vt ſuprà dictum eſt: poſſunt tamen dici prædeſtinari ad gratiæ dona, quę Deus illis confert, vt poſſint ad ſalutem æternã peruenire, ſi velint: ergò, abſolutè loquendo, prædeſtinatio ad gloriã, non debet dici donum commune omnibus iuſtis, ſed proprium eorũ, qui reipſa perueniunt ad vitam æternam; ac per cõſequens idem erit dicendum de perſeuerantia vſque in finem, cùm ſit effectus prædeſtinationis ad gloriam. nam prædeſtinatio Dei eſt verè cauſa efficiens omnium beneficiorum, ſeu mediorum, quibus Prædeſtinati ad vitam æternam proueniunt.

Præterea idem impugnatur: nam ſequeretur, quòd Deus ex parte ſua ſolùm prædeſtinaret homines ad gloriam prædeſtinatione incompleta: homo autem ipſe bene vtendo gratia excitante, & pro ſua innata libertate perſeuerando cum illa vſque in finem, efficeret ſe prædeſtinatum prędeſtinatione completa; & conſequenter prædeſtinatio incompleta, & imperfecta tribueretur Deo, perfecta autem & completa tribueretur homini, & penderet ab illo, quod nõ videtur poſſe admitti. Licèt enim aliqui effectus prædeſtinationis pendeant efficienter à libero hominis arbitrio, moto efficaciter à Deo, vt piæ operationes, & meritoriæ, quibus in exequutione conſequitur vitam æternam, tamen præordinatio Dei, qua voluntate abſoluta, & efficaci ſtatuit electis cõferre vitam æternam, in quo cõſiſtit ratio prædeſtinationis, nullo modo pẽdet ex libera cooperatione liberi arbitrij, aut ex meritis præuiſis, quantumuis aſſeratur, eiuſmodi merita non procedere ex ſolis viribus naturæ, ſed ſupponere ſupernaturalem Dei excitationẽ, eò quòd ipſa etiam cooperatio arbitrij eſt in prædeſtinatis effectus diuinæ prædeſtinationis, vt diſputatione 36. oſtenſum eſt. Vnde nõ eſt admittendum, Deum abſoluta, & efficaci voluntate non prædeſtinaſſe omnes electos ſuos, & à fortiori Apoſtolos & alios Sanctos eximios ad gloriam ante præuiſionem meritorum ſubſequentium Dei excitationem, vel ante præuiſionem cooperationis, eorum, qua volunt cooperari, & perſeuerant vſque in finem. Iam enim diſputatione trigeſimaſeptima, oſtenſum eſt ex profeſſo, qualiter iuxta mentem ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ prædeſtinatio abſoluta, & efficax ad gloriam non pendeat ex præuiſis meritis gratiæ.

Perſeuerãtia, cõpleta & incõpleta quæ dicatur.

Quod verò auctor ait de duplici auxilio efficaci doni perſeuerantiæ, completo ſcilicet, vel incompleto, ſiue in actu ſecundo, vel in actu primo, non videtur ſatisfacere, nec cum doctrina ſancti Auguſtini congruere: nam ſi per efficaciam doni perſeuerãtiæ incõpletam, ſiue in actu primo, intelligit, ſicut videtur intelligere, donum perſeuerantiæ, quo poteſt quis perſeuerare, ſi velit: hoc reuerà non eſt donum efficax ad perſeuerandũ, ſed ſolùm ſufficiens; nec eſt perſeuerantiæ ſecundi Adam, ſed primi, vt

A ait Auguſt. locis ſuperiùs inductis. Si autem nomine perſeuerantiæ efficacis incompletæ, ſiue in actu primo, intelligat efficaciam doni perſeuerantiæ, quatenus ordine rationis, & cauſalitatis prçuenit liberã cooperationem noſtri arbitrij cum illo, & efficit, vt perſeueremus vſque in finem, non videtur ſubſiſtere eius doctrina: tum quia perſeuerantia, de qua loquimur, non eſt perſeuerantia in actu primo, à qua aliquando contingat ſeparari actum ſecundum perſeuerandi vſque in finẽ, vt ex verbis Auguſt. ſuprà inductis conſtat. Nec enim hæc perſeuerãtia eſt propriè actus primus, aliàs ſolùm tribueret redẽptis per Chriſtum poſſe perſeuerare ſi velint, & nõ efficeret, vt velint: quod eſt contra ſanctum Auguſt. locis citatis: ſed eſt mediũ quoddam inter actum primum, B & ſecundum, & pertinet ad complementũ actus primi, ſicut ſuprà dictum eſt de quocũque alio auxilio efficaci. Nec eſt admittendum, perſeuerantiã, de qua loquimur, ſeu efficaciam eius completã pendere ex libera cooperatione arbitrij nam ipſa libera cooperatio eſt effectus doni perſeuerantiæ efficacis quamuis nõ efficiat illam ſine nobis liberè cõcurrentibus. Vnde ipſum velle perſeuerare, ſeu piæ operationes, quibus perſeueramus vſque in finem, pendent quidẽ efficienter à noſtro libero arbitrio moto à Deo efficaci motione; efficacia autem doni perſeuerãtiæ, & id, per quod formaliter conſtituitur completè in ratione doni perſeuerantiæ, nõ pẽdet ex libera cooperatione arbitrij, quamuis nunquam detur ſine illa. Ex quo infertur, non eſſe in poteſtate noſtri arbitrij facere, quòd ſimus à Deo prædeſtinati abſoluta, & efficaci volũtate; vel quòd prędeſtinatio Dei ſit prędeſtinatio cõpleta, & perfecta id enim ſolùm eſt in C poteſtate Dei, qui pro ſua mera, & gratuita voluntate, quæ occulta eſſe poteſt, ſed non iniuſta, quos vult, prædeſtinauit ad gloriam: & quos non vult, nõ prædeſtinauit. Vnde ipſe Deus ſua gratia efficit, quòd omnes effectus prædeſtinationis à primo vſq; ad vltimũ, qui eſt glorificatio, cõpleantur. Quod nõ obſcurè docet S. Aug. cum ait: *Quando ergo promiſit Deus Abraham in ſemine eius fidem gentium, dicens: Patrem multarum gentium poſui te; vnde dicit Apoſtolus: Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non de noſtra voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim, quod ipſe facturus fuerat, non quod homines: quia etſi faciunt homines* D *bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipſe facit, vt illi faciant, quæ præcepit: non illi faciunt, vt ipſe faciat quod promiſit: alioquin, vt Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate, & quod à Domino promiſſum eſt, ab ipſis redditur Abrahæ. Nõ autẽ ſic credidit Abrahã ſed credidit, dans gloriam Deo; quoniã quæ promiſit, potẽs eſt & facere. Nõ ait, prædicere; nõ ait, præſcire: nã & aliena facta poteſt prædicere, atque præſcire: ſed ait: Potẽs eſt & facere, ac per hoc facta nõ aliena, ſed ſua.* Et infrà, poſtquã oſtẽderat, ea, quæ à nobis Deus exigit vt ad vitã æternã perueniamus, ab ipſo Deo nobis donari, ſubdit: *Ideo enim hæc & nobis præcipiũtur, & dona Dei eſſe monſtrãtur, vt intelligatur, quòd & nos ea facimus, & Deus facit, vt illa faciamus: ſicut per Prophetã Ezechielẽ apertiſſimè dicit. Quid enim aper-* E *tius, quàm vbi dicit: Ego faciam vt faciatis. Locũ ipſum Scripturæ fratres chariſſimi, attendite, & videbitis, illã Deũ promittere facturũ ſe vt faciant quæ iubet vt fiant.* Ex quibus verbis habemus efficaciã diuinæ prædeſtinationis abſolutæ, & auxiliorum gratiæ, præſertim doni perſeuerantiæ, non pendere ex libera cooperatione noſtri arbitrij: ſed potiùs è cõuerſo, liberã noſtram cooperationẽ, qua perſeueramus vſque in finẽ, pendere ex efficaci, & abſoluta prædeterminatione Dei prædeſtinantis & conſequenter ex efficacia auxiliorũ gratiæ, per quam facit vt faciamus, & operatur

Non eſt in poteſtate arbitrij facere, quod prędeſtinatio ad gloriã ſit abſoluta & efficax.

Aug. lib. de prædeſtin. SS. cap. 10. Gen. 17. Rom. 4.

Cap. 11. eiuſdem libri.

Cap. 36.

operatur, vt operemur: ergo donum perſeuerantiæ efficacis non eſt commune omnibus hominibus iuſtis, ſed prædeſtinatorum, ſiue eorum, qui vitam æternam conſequuntur, donum proprium. A

VII. Perſeuerantiæ donum eſt omnibus Prædeſtinatis commune.

Secunda concluſio. Non ſolùm Apoſtolis, & confirmatis in gratia, & aliis Sanctis virtutis inſignis, ſed etiam omnibus Prædeſtinatis eſt commune magnum illud perſeuerãtiæ donũ, quo Deus efficit, vt infallibiliter, & indeclinabiliter perſeuerent. Concluſio colligitur ex Concilio Tridentino, & ex locis ſancti Auguſtini, & Proſperi ſuperiùs allegatis; nullam quippe faciunt diſtinctionem inter donum perſeuerantiæ conceſſum Apoſtolis, vel aliis cõfirmatis in gratia, & illud, quod reliquis Prædeſtinatis tribuitur: quin potiùs ſanctus Auguſtinus l. de correptione, & gratia, c. 12. allegato, non obſcurè docet, huiuſmodi perſeuerãtiæ donũ omnibus electis eſſe cõmune, vt ſuprà ex verbis eiuſdẽ Auguſtini oſtẽſum eſt. B

Secundò probatur ratione eiuſdẽ Auguſtini loco citato: nã aliàs poſſent aliqui Prædeſtinati de actuali perſeuerantia in ſeipſis, ſeu in viribus ſuis, & non in Deo gloriari, & dicere: Gratias tibi Domine, qui ſolùm dediſti mihi adiutorium, quale primo homini conceſſum eſt, ſine quo perſeuerare non poteram, etiam ſi vellem; ſed gratias mihi, qui pro innata arbitrij mei libertate perſeuerare volui, te non operante, neque efficiente, vt indeclinabiliter, inſeparabiliter, & inuictiſſimè vellem. Conſequens autem videtur repugnare verbis Apoſtoli: *Quid autem habes, quod non accepiſti. Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* ergo neceſſariò dicendum eſt, donum C perſeuerantiæ, de quo loquitur noſtra cõcluſio, commune eſſe omnibus Prædeſtinatis, nec poſſe ad Apoſtolos tantùm, vel confirmatos in gratia coarctari.

1. Cor. 4.

Tertiò probatur. Sequeretur ex oppoſita ſententia, Prædeſtinatos, Beata Virgine, Apoſtolis, & confirmatis in gratia duntaxat exceptis, non differre à non Prædeſtinatis, ex parte ordinis, & cauſalitatis mediorum, ſed ſolùm ex parte præſcientiæ euentus, quia videlicet Deus præſciuit, Prædeſtinatos bene vſuros ſuo arbitrio, & accepta gratia, vt perſeuerarent in illa, & ſalutem conſequerentur æternam; reprobos verò non item. Cõſequens autẽ videtur contra apertiſſima loca Scripturæ, & dicta Sãctorum, vt quæſtione ſexta de veritate, artic. 3. docet ſanctus Thomas: & conſtat ex dictis diſput. 37. præſertim D numero 12. ergo donum perſeuerantiæ, quo infallibiliter, & indeclinabiliter perſeuerant, quicunque perſeuerant, eſt commune omnibus Prædeſtinatis.

VIII. Perſeuerantiæ quædam noua diſtinctio impugnatur.

Tertia concluſio. Non poteſt admitti in Prædeſtinatis illa diſtinctio duplicis doni perſeuerantiæ; quorum alterum ſolis Apoſtolis, & confirmatis in gratia, alterum verò reliquis Prædeſtinatis conueniat. Hæc concluſio manet ſatis probata ex dictis, in duabus præcedentibus. Præterea probatur: nam illa diſtinctio non reperitur in Patribus antiquis, vel Doctoribus Scholaſticis: talis autem doctrina præſertim in rebus Theologicis fugienda eſt, vt dicunt Vincentius Lyrinenſis, & alij Doctores diſputatione quinta, numero quinto allegati: ergo. Secundò probatur: nam prædicta diſtinctio doni perſeuerantiæ E non videtur abſimilis alteri, quam circa prædeſtinationem conſtituit Ambroſ. Catherin. diſtinguens duas claſſes Prædeſtinatorum; ad quarum primam pertinere ait Beatam Virginem, Apoſtolos, & alios pauciſſimos, quos Deus ab æterno, abſoluto decreto, & efficaci voluntate prædeſtinauit, & tot auxilia gratiæ conferre decreuit, vt, ſalua arbitrij libertate, à ſalute æterna excidere nequeant. Ad ſecundam claſſem reliquos prædeſtinatos reuocat, quos exiſtimat non eſſe Prædeſtinatos à Deo abſoluto, immobili, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, ſed ſub conditione quadam mutabili boni vſus liberi arbitrij; videlicet, ſi ipſi voluerint auxiliis gratiæ benè vti. Quod enim Ambroſ. Catherin. de prædeſtinatione ſtatuit; hæc ſententia, quam impugnamus, de dono perſeuerantiæ perſuadere conatur. Diſtinctio autem illa Prædeſtinatorum Ambroſij Catherini, tanquam noua, & multis difficultatibus, atque anguſtiis nõ paucis inuoluta, à doctis, & piis Theologis improbatur, vt ex Sixto Senenſi eiuſdem Ambroſij diſcipulo, & aliis Theologis ſuprà in diſput. trigeſimaſeptima, in principio oſtendimus: ergo ſimiliter prædicta diſtinctio doni perſeuerantiæ erit pariter reiicienda. Tertiò idem probatur: quia ſequeretur ex oppoſita ſententia, donum perſeuerantiæ non eſſe eiuſdem rationis in omnibus Prædeſtinatis; quod tamen communi Sanctorum conſenſui videtur repugnare. Sequela probatur: nam poſſe perſeuerare, & actu perſeuerare ſpecie diſtinguuntur, ſicut actus, & potentia, vel habitus: ergo ſi donum perſeuerantiæ quibuſdam Prædeſtinatis ſolùm tribuit poſſe perſeuerare, ſi velint; in aliis verò efficit, vt infallibiliter perſeuerent; ſequitur, quòd donum perſeuerantiæ non ſit eiuſdem rationis in omnibus Prædeſtinatis.

IX. Perſeuerantiæ donum eſt eiuſdem rationis in omnibus prædeſtinatis.

AD primum argumentum reſpondetur, donum illud, quo poteſt homo perſeuerare vſque in finem, ſi velit, non eſſe ſimpliciter donum perſeuerantiæ, ſed ſecundùm quid; quia ſolùm eſt perſeuerantia in potentia. Vnde ſtatuendum eſt aliud donum perſeuerantiæ, quo Deus efficit, vt prædeſtinati infallibiliter perſeuerent vſque in finem. Et iuxta hanc doctrinam intelligenda ſunt quæ dicit S. Auguſtinus in locis præallegatis.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd, vt docet ſanctus Thomas prima ſecundæ quæſtione centeſimanona, articulo nono in corpore, ille, qui iam conſequutus eſt gratiam, non poteſt per ſeipſum operari bonum, & vitare peccatum abſque nouo auxilio Dei ipſum mouentis, dirigentis, & protegentis: quod etiam ex profeſſo in diſputatione octuageſimaoctaua, oſtenſum eſt. Vnde multò minùs poterit per ſolam gratiam, & virtutes infuſas abſque ſpeciali auxilio perſeuerare vſque in finem.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd donum perſeuerantiæ antecedenter ad liberam cooperationem arbitrij, non ſolùm tribuit Prædeſtinatis poſſe perſeuerare ſi velint, ſed vires efficaciſſimas, quibus Deus efficit, vt liberè, & infallibiliter perſeuerent, ſicut ſuprà de quocunque alio auxilio efficaci dictum eſt. Etenim inter poſſe perſeuerare, & pias operationes, quibus actu perſeuerat quis vſque in finem, datur medium, vt ex dictis diſputatione 18. & 19. ſatis conſtat. Vnde non ſequitur, quòd liberum arbitrium merè paſſiuè ſe habeat in ordine ad actus bonos, quibus perſeuerat vſque in finem: nec etiam ſequitur, quòd actualis perſeuerantia ſumpta pro actuali auxilio efficaci, quo perſeueratur vſque in finem, pendeat ex libera cooperatione arbitrij, quamuis effectus doni perſeuerantiæ in adultis, ſcilicet piæ operationes, non à ſolo perſeuerantiæ dono, ſed etiam à libera cooperatione arbitrij cum illo efficienter procedant, vt diſputatione 90. & 105. explicatum eſt.

Ad tertium reſpõdetur, quòd cum auxilio ex parte Dei, quo perſeuerat quis vſque in finem, poteſt quidem, ſi velit, non perſeuerare, abſolutè loquẽdo, & in ſenſu diuiſo; non tamẽ in ſenſu cõpoſito, vt ex ſupradictis patet: neque ex hoc ſequitur, quòd neceſſariò perſeueret. Similiter etiã cum auxilio, quo quis non perſeuerat vſque in finem, poteſt perſeuerare, ſi velit, abſolutè loquendo; ſed tamen cum ſolo illo auxilio nunquam perſeuerabit. Plura enim requiruntur, vt

Diſput. 23. 25 & 90.

Digitized by Google

homo actu perſeueret, quàm vt perſeuerare poſſit, ſicut ſuprà dictum eſt, cùm de auxilio ſufficiente, & efficaci diſputaretur. Vnde non ſequitur, donum perſeuerantiæ eſſe commune omnibus iuſtis, ſiue perſeuerent, ſiue non perſeuerent vſque in finem, aut quòd differentia inter perſeuerantes, & non perſeuerantes ſolùm ſit deſumenda ex libera cooperatione vnius, quam alius adhibere noluit.

Ad quartum reſpondetur; prædeſtinationem non eſſe omnibus iuſtis communem, ſed ſpecialem aliquorum, ſcilicet eorum, qui reipſa ſalui fiunt. Neque eſt admittendus aliquis caſus, in quo non Prædeſtinati ita bene vtantur ſuo arbitrio, vt cum auxiliis gratiæ ſibi collatis perſeuerent in finem, & ſaluentur. Licèt enim non Prædeſtinatus, abſolutè loquendo, & in ſenſu diuiſo, poſſit mori in gratia, & ſaluari; id tamen eſt impoſſibile in ſenſu compoſito, vt ſuprà dictum eſt. Vnde non ſequitur, donum perſeuerantiæ in actu primo eſſe commune omnibus iuſtis, etiam non Prædeſtinatis.

Secundò reſpondetur, quòd donum perſeuerantiæ in actu primo poteſt accipi dupliciter. Vno modo pro actu primo incompleto, ſcilicet pro ipſo poſſe perſeuerare, ſiue pro auxilio, quo poteſt quis perſeuerare, ſi velit; & in hac acceptione commune eſt omnibus iuſtis, etiam non perſeuerantibus. Sed hæc perſeuerantia non eſt ſimpliciter perſeuerantia, & in actu, ſed ſecundùm quid, & in potentia, vt dictũ eſt, nec loquitur de illa Chriſtus Dominus cùm ait: *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Alio modo accipitur pro vltimo complemento actus primi, ſcilicet pro auxilio, quo liberum arbitrium efficaciter præmouetur ad perſeuerandum, & perſeuerat vſque in finem, & in hac acceptione donum perſeuerantiæ, etiam in vltimo complemento actus primi, nec eſt commune omnibus iuſtis, nec competit ſolis Apoſtolis, & aliis cõfirmatis in gratia: ſed eſt omnium Prædeſtinatorum donũ proprium.

Matth. 10. & 24.

DISPVTATIO CVIII.

Vtrùm exiſtentibus in duobus hominibus omnibus auxiliis præuenientis gratiæ omnino æqualibus, fieri poſſit, & contingat aliquando, vt vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur: alter verò in peccato permaneat, & damnetur.

I. PARTEM affirmatiuam ſequuntur aliqui Theologi, & conãtur defendere ſententiam eorum, qui dicunt, in caſu poſito contingere aliquando pro ſola vtriuſque libertate, vt vnus credat, alius non credat. Verum eſt, quòd limitant ſuam ſententiam ad auxilia præuenientis gratiæ, qua ratione præueniens eſt: nam in eo, qui conuertitur, fatentur eſſe nouum influxum gratiæ ſimultaneum, quo Deus ſimul cum libero arbitrio producit liberum conſenſum.

Probatur hæc ſententia. Primò ex illo Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent.* Quibus verbis ſignificatur, quòd eiſdem ſignis, & auxiliis, quibus non fuerunt conuerſi Iudæi, conuerſi fuiſſent Tyrij, & Sidonij: ergo.

Secundò arguitur duobus teſtimoniis ſancti Auguſtini, in quibus videtur expreſsè tenere hanc ſententiam. Primum teſtimonium habetur, lib. de præd. & grat. cap. 15. vbi loquens de Pharaone, & Nabuchodonoſor, ſic ait: *Quantùm ad naturam, ambo homines erant; quantùm ad dignitatem, ambo Reges; quantùm* A *ad cauſam, ambo captiuum populum Dei poſſidentes; quantùm ad pœnam, ambo flagellis admoniti. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diuerſos, niſi quòd vnus manum Dei ſentiens in recordatione propria iniquitatis ingemuit: alter libero contra Dei miſericordiſſimam veritatem pugnauit arbitrio?* Quibus verbis videtur expreſsè fateri, quòd, ſtantibus auxiliis gratiæ omnino æqualibus, vnus conuerſus eſt, quia voluit: alter non eſt conuerſus, quia noluit. Alterum teſtimonium habetur lib. 12. de ciuitate Dei, cap. 6. vbi loquens de duobus hominibus æqualiter affectis animo, & corpore, & eadem tentatione tentatis, ait: *Si eadem tentatione ambo tententur, & vnus ei cedat, atque conſentiat, alter idem, qui fuerat, perſeueret, quid aliud apparet, niſi vnum voluiſſe, alterum noluiſſe à caſtitate deficere? Vnde, niſi propria* B *voluntate, vbi eadem fuerat in vtroque corporis, & animæ affectio?* Ecce docet, ex illis duobus hominibus æqualiter affectis, vnum perſeueraſſe in bono, quia voluit: alterum peccato conſenſiſſe, quia ſimiliter voluit: ergo cum æqualibus auxiliis præuenientis gratiæ continget aliquando, vnum conuerti ad Deum, perſeuerare in gratia, & ſaluari: alium verò peccare, in peccato perſiſtere, & damnari.

Tertiò. Auxilia præuenientis gratiæ non prædeterminant voluntatem ad alteram partem, atque adeò quicumque mouetur huiuſmodi auxiliis, libera ſua facultate poteſt illis conſentire & diſſentire, ſi velit, vt colligitur ex Concilio Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 5. & can. 4. Tunc eſt argumentum: Poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens: ergo nullum ſequitur inconueniens, ſi ponatur, quòd C in caſu poſito vnus conuertatur, ſicut reuera poteſt conuerti cum illis auxiliis: alter verò non conuertatur, ſicut reuerà etiam poteſt non conuerti: ergo continget aliquãdo, cum eiſdem auxiliis præuenientis gratię, quatenus gratiæ præuenientis auxilia ſunt, vnum cõuerti, alterum autem in peccato perſiſtere.

Quartò. Ex duobus hominibus æqualiter à Deo iuſtificatis contingit, quòd vnus perſeueret in gratia, & ſaluetur: alter cadat in peccatũ mortale, & damnetur: ergo ſimiliter euenire poteſt, quòd ex duobus habentibus æqualia auxilia præueniẽtis gratiæ, vnus conuertatur, & perſeueret vſque in finem, alter non.

Quintò. Idipſum comprobatur omnibus argumentis, quibus ſuprà contendebamus probare, idem D auxilium ſufficiens, quod in vno eſt inefficax, quia non vult illo bene vti, in alio eſſe efficax, eò quòd rectè vtitur tali auxilio.

Pro reſolutione huius difficultatis ſupponendum eſt, quòd in præſenti poſſumus loqui de omnibus auxiliis præuenientis gratiæ, tam externis, quàm internis: ſecundò poſſumus loqui ſolùm de auxiliis externis, aut de internis ſufficientibus.

PRima concluſio. Si ſermo ſit de auxiliis externis præuenientis gratiæ, aut etiam de internis ſufficientibus tantùm, euenire poteſt, & multoties contingit, quòd ex duobus hominibus æqualiter à Deo vocatis, vnus conuertatur, alter perſeueret in peccato: immò aliquando contingit, quòd ille, qui minori ſuffultus eſt auxilio ſufficienti, conuertatur, E alter, cui maiora donata ſunt auxilia externa vel interna ſufficientia, in peccato perſiſtat. In hac concluſione omnes conueniunt, quam probant efficaciter argumenta facta à principio, præſertim auctoritas inducta ex cap. 11. Matthæi. II. *Auxiliis cũ æqualibus externis, & internis ſufficientibus ſtat vnũ hominem ſaluari, alium damnari.*

Secunda concluſio. Si loquamur vniuerſaliter de omnibus auxiliis præuenientis gratiæ, etiam internis; impoſſibile eſt, quòd, exiſtentibus in duobus hominibus auxiliis gratiæ omnino æqualibus, vnus conuertatur, alter non; ſed ſemper ille, qui conuertitur, accipit aliquod maius auxilium præuenientis gratiæ, quod non accepit ille, qui non cõuertitur: &

idem

Auxiliis omnibus æqualibus exiſtentibus in duobus, non ſtat vnũ ſaluari, aliũ damnari.

idem dicendum de eo, qui perſeuerat in gratia vſque in finem. Hæc concluſio eſt ſancti Auguſtini libro de prædeſtinatione Sanctorum, capite quinto & ſexto. Eandem concluſionem docent omnes Thomiſtæ. Et probatur ex dictis in ſuperioribus: etenim ille, qui conuertitur, habet auxilium efficax, ille verò, qui non conuertitur, non habet auxilium efficax: ſi enim illud haberet, infallibiliter conuerteretur, vt docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 79. artic. 2. in corp. & 1. 2. quæſt. 112. artic. 3. ergo ſemper, qui conuertitur, habet aliquod auxilium præuenientis gratiæ, quod non habet ille, qui non conuertitur. Patet conſequentia: nam, vt ſuprà oſtenſum eſt, auxilium efficax præuenientis gratiæ, ſecundùm aliquam realem virtutem, diſtinguitur ab auxilio, quod eſt tantùm ſufficiens.

Confirmatur primò. Auxilium efficax eſt multò maius auxilium, quàm cætera omnia auxilia ſine auxilio efficaci: cùm ergo ille, qui conuertitur, habeat auxilium efficax; quod tamen non habet, qui non conuertitur, manifeſtè ſequitur, quòd, qui conuertitur, habeat maius aliquod auxilium præuenientis gratiæ.

III. Confirmatur ſecundò: nam aliàs vnus homo ſe diſcerneret ab alio per aliquid, quod non accepit ex dono gratiæ, contra illud Apoſtol. 1. ad Corinthios 4. *Quis enim te diſcernit?* Sequela probatur: nam, vt ſupponimus, auxilia ſunt æqualia, & tamen vnus diſcernitur ab alio: ergo non per auxilia, ſed per ſeipſum, ſiue per innatam libertatem diſcernit ſe ab alio; quod repugnat Apoſtolo, vt patet ex Auguſtino libro de prædeſtinatione Sanctorum, capite quinto, vbi prædictum locum Apoſtoli expendens ait: *Nunquid enim per hæc dona, quæ omnibus communia ſunt hominibus, diſcernuntur homines ab hominibus? Hic autem prius dixit: Quis enim te diſcernit? & deinde addidit: Quid autem habes, quod non accepiſti? poſſet quippe dicere homo inflatus aduerſus alterum: Diſcernit me fides mea, iuſtitia mea, vel ſi quid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus doctor: Quid autem habes, inquit, quod non accepiſti? A quo niſi ab illo, qui te diſcernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi? Si autem & accepiſti, ait, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Et poſt pauca: *Gratia diſcernit bonos à malis, non quæ communis eſt bonis & malis:* ergo ſecundùm Auguſtinum bonus diſcernitur à peccatore per gratiam, quæ non eſt data alteri peccatori.

Gratia diſcernit iuſtũ à peccatore.

IIII. Nec ſatisfacit ſolutio, quam adhibent: reſpondent enim, quòd ille, qui conuertitur, habet maius auxilium in ratione beneficij, & in ratione doni, ſicut gladius donatus alicui tempore belli, in quo eo eſt vſurus, vt vitet mortem, quamuis phyſicè ſit idem: tamen moraliter in ratione beneficij, & doni maius eſt, quàm ſi eidem daretur tempore pacis, quando eo non indiget, nec eſt illo vſurus. Hæc enim ſolutio non videtur euacuare vim argumenti: nam, quod illud ſit maius beneficium, & maius donum, tandem deſumitur ex eo, quòd liberum arbitrium pro innata ſua libertate ſit bene vſurum tali auxilio, & cooperaturum cum illo: ergo tandem differentia refunditur ad innatam libertatem huius hominis, & non ad aliquid acceptum ex gratia.

Auxilium maius in ratione beneficij, quod dicatur.

AD primum argumentum reſpondetur, quòd Tyrij, & Sidonij non fuiſſent conuerſi ſolùm illis ſignis exterioribus, & auxiliis ſufficientibus, ſed auxilio efficaci, quod Deus illis miſericorditer dediſſet, ſi illa ſigna apud eos facta fuiſſent, vt diſp. 7. num. 23. explicatum eſt.

V. Ad ſecundum argumentum ex auctoritate ſancti Auguſtini reſpondetur, ſanctum Doctorem expreſsè tenere noſtram ſententiam libro de prædeſtinatione Sanctorum ſuperius allegato: immò etiam in locis

A adductis in argumento, eam tradit in verbis ſubſequentibus: etenim poſt verba illa adducta ex libro de prædeſtinatione, & gratia, capite decimoquinto, inquirens rationem: quare ex illis duobus regibus, vnus fuerit conuerſus, ſic ait: *Hic quicunque reſpondet, illi,* nempe Nabuchodonoſor, *vt mutaretur, adfuiſſe diuinum, huic, vt induraretur, defuiſſe præſidium; & hoc contendit iniuſtum, propter quod rerum ipſarum fines in Dei voluntate conſtituens Apoſtolus dixit: Cuius vult, miſeretur, & quem vult, indurat, dicente Domino: Sine me nihil poteſtis facere; intelligat illa omnia, vel adiuuante Domino perfici, vel deſerente permitti.* Quibus verbis apertè docet, Nabuchodonoſor, vt conuerteretur, habuiſſe diuinum præſidium, id eſt, auxilium efficax ſibi collatum, gratuita Dei voluntate; quod tamen, B iuſto Dei iudicio, non eſt datum Pharaoni, qui in peccato permanſit.

Nabuchodonoſor pœnitentia vnde proceſſerit.

Ad alium locum ex libro duodecimo de ciuitate Dei, reſpõdetur, in illis verbis ſolùm docere, ex illis duobus hominibus vnum voluntariè peccare, alterum etiam voluntariè in caſtitate perſiſtere, quod veriſſimum eſt. Sed ſtatim ſanctus Auguſtinus in caput ſeptimum & octauum, primam radicem inquirit: vnde mala voluntas oriatur, & vnde bona. Etenim in caput ſeptimum docet, quòd prima, & ſola cauſa defectus, & peccati eſt ex noſtro arbitrio, quia ex nihilo factum eſt: vnde & peccabile eſt. Et in caput nonum, ſubdit, quòd *bona voluntas non eſt ex nobis, ſed ex Deo, à quo eſt voluntas*: id quod probat in Angelis, dicens: *Si autem boni Angeli fuerunt prius ſine bona* C *voluntate; eamque in ſe ipſis, Deo non operante, fecerunt: ergo meliores à ſeipſis, quam ab illo facti ſunt.* Quam doctrinam confirmat libro primo retractationũ, capite nono, vbi ait: *Et quia omnia bona, ſicut dictum eſt, & magna, & media, & minima ex Deo ſunt: ſequitur vt ex Deo ſit & bonus vſus liberæ voluntatis, quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis.* Et libro de gratia Chriſti, contra Pelagium & Cæleſtium, cap. 13. inquit: *Si data eſt, non dicitur iuſtitia noſtra, ſed Dei, quia ſic ſit noſtra, vt ſit nobis ex Deo* & idem dicit libro de dono perſeuer. capit. 14. & libr. 2. de peccat. merit. & remiſſ. capit. 14.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quòd Deus per gratiam efficacem prædeterminat voluntatem D ad piè operandum, non quidem ex neceſſitate, ſed ſecundùm modum potentiæ liberæ, vt explicat S. Thom. 3. contra Gentes, cap. 90. & 1. part. quæſt. 23. artic. 1. ad 1. & de verit. quæſt. 5. artic. 5. ad 1. & in aliis locis à nobis adductis diſputat. 25. vbi de hoc egimus ex profeſſo. Vnde, qui mouetur à Deo auxilio efficaci, etiam in ipſo inſtanti, in quo mouetur, poteſt diſſentire, ſi velit; ſed non diſſentiet: nam ipſa gratia efficit, quòd, cùm homo per liberum arbitrium poſſit diſſentire, non diſſentiat; ſed liberè, & infallibiliter conſentiat; ſicut Prædeſtinatus poteſt damnari, ſed nunquam damnabitur. Et cùm arguitur: nam poſſibili poſito ineſſe, nullum ſequitur inconueniens; reſpondetur cum ſancto Thoma 1. parte, quæſt. 23. artic. 6. ad ſecundum, quòd ſi poſſibile ponatur ineſſe, ſuppoſito alio incompoſſibili, E ſequitur magnum inconueniens, ſcilicet vnum impoſſibile, quòd ſcilicet de eodem verificentur ſimul contradictoria, aut contraria, vt patet manifeſtiſſimo exemplo. Nam poſſibile eſt, quòd Petrus ſit albus: ſi hoc poſſibile ponatur abſolutè ineſſe, nullum ſequitur inconueniens, aut impoſſibile, quia tantùm ſequitur, quòd Petrus ſit albus: ſi autem ponatur ineſſe, ſuppoſito, quòd nigredo maneat in Petro, quæ incompoſſibilis eſt cum albedine, ſequitur vnum impoſſibile, quòd videlicet idem Petrus ſimul ſit albus, & niger. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quòd ſi abſolutè ponatur

Gratia efficax prædeterminat liberũ arbitrium ad piè operandum.

Poſſibili poſito ineſſe, nullum ſequitur inconueniens.

ineſſe iſtud poſſibile: Petrus verbi gratia poteſt non conuerti, nullum ſequitur inconueniens: ſi autem poneretur ineſſe, ſuppoſito quòd habet motionem Dei efficacem, ſequitur vnum impoſſibile, quòd videlicet, motio efficax non ſit efficax, aut verò, quòd voluntas Dei abſoluta ſit inefficax, & impotens, quod eſt impoſſibile.

Ad quartum reſpondetur, negando conſequentiam. Et ratio diſcriminis eſt: nam gratia habitualis non tribuit homini, quòd perſeueret vſque in finem, ſed ſolùm, quòd poſſit perſeuerare. Vnde contingit, quòd ex duobus æqualiter iuſtificatis, vnus cadat in peccatum pro ſua libertate, & damnetur: alter verò per Dei miſericordiam perſeueret vſque in finem; quoniam Deus tribuit illi donum perſeuerantiæ, quod non dedit alteri occulto iudicio, ſed æquiſſimo. Cæterùm auxilium efficax tribuit homini bene operari, aut perſeuerare vſque in finem. Vnde ille, qui bene operatur, aut perſeuerat, ſemper habet aliquod auxilium actuale præuenientis gratiæ, quod non habet alter, qui in peccatum labitur, aut perſiſtit in peccato.

Obiectio. Sed vrget argumentum. Habitibus vtimur, cùm volumus: ergo ſi iuſtus, vt poteſt, vtatur illis vſque in finem, ſaluabitur, ſi autem non vtatur, dum tenetur illis vti, peccabit, & damnabitur: ergo cum

A æqualibus auxiliis ex parte Dei continget aliquando, vnum hominem ſaluari, alium damnari. Reſpondetur, habitibus quidem nos vti, cùm volumus: ſed, vt velimus illis vti, prærequiritur motio Dei efficax, præmouens liberum arbitrium, vt vtatur habitu ad operandum, & operetur bonum, præſertim quando habitus ſunt ſupernaturales: quia, cùm pertineant ad ſuperiorem ordinem, habent ſpecialem rationem, propter quam potentia merè naturalis non vtitur eiſdem habitibus, niſi auxilio Dei ſpeciali Solutio.

B moueatur, vt eiſdem habitibus vtatur, eò quòd res ſuperioris ordinis non ſubiiciuntur rebus ordinis inferioris. Neque obſtat illud 1. ad Corinthios 14. *Et ſpiritus Prophetarum Prophetis ſubiectus eſt*: non enim eſt ſenſus, quòd interior cognitio prophetica ſubiiciatur Prophetis, vel ſit in eorum poteſtate: etenim prophetia non datur per modum habitus, ſed per modum motionis tranſeuntis; ſed ſenſus eſt, quòd ſpiritus propheti æ eſt ſubiectus *Prophetis, quantùm ad pronunciationem*, vt explicat ſanctus Thomas, quia poſſunt ſibi reuelata pronunciare, & non pronunciare. Sed tamen vt pronuncient, etiam S.Thom. 1. Corinth. 14. Lect. 6.

C mouentur à Deo, ſicut & ad alias operationes bonas.

Ad quintum argumentum, diſputat. 73. & 90. reſponſum eſt.

FINIS LIBRI DECIMI.

Digitized by Google

DE AVXILIIS
DIVINÆ GRATIÆ,
ET HVMANI ARBITRII
VIRIBVS, ET LIBERTATE,
AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA
eorundem Auxiliorum concordia,
Liber Vndecimus,
IN QVO AGITVR DE REPROBATIONE ET Reprobis, qui à fine ſupernaturali deficiunt.

POST diſputationem de Prædeſtinatione, & auxiliis gratiæ, per quæ electi in finem ſupernaturalem perducuntur; agendum eſt de Reprobatione, & Reprobis, qui ab eodem fine propria malitia deficiunt, vt ex conſideratione iuſtitiæ diuinæ, quæ in eiſdem reprobis exercetur, magis ſplendeat abundantia miſericordiæ, quæ communicatur electis. Circa reprobationem ergo ſex ſunt conſideranda.

I. Vtrùm reprobatio diuina includat actum poſitiuum, quo Deus volũtate abſoluta ante præſcientiam mali vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi, velit non admittere reprobos in regnum ſuum: an verò ſolùm includat actum negatiuum.

II. Vtrùm detur ex parte noſtra cauſa reprobationis, quantùm ad integrum effectum illius.

III. Vtrùm oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & maioris miſericordiæ, in electis, ſit ex parte Dei ſufficiens cauſa reprobationis.

IIII. Vtrùm Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, & reprobis, tribuat auxilia ſupernaturalia ſufficientia, per quæ ad vitam æternam peruenire poſſint, & re ipſa perueniant, ſi velint.

V. Vtrùm Deus ab æterno voluntate abſoluta, & efficaci antecedenter ad præſcientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis ſtatuerit, non dare auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia ad ſalutem illis, qui reuera in tempore ea non recipiunt.

VI. Vtrùm paruuli cum peccato originali decedentes, ſint perpetuo manſuri in limbo ad mortem damnati, an verò ducturi poſt diem iudicij in hoc mundo vitam beatam.

De numero reproborum dictum eſt, diſput. 43. inter diſputandum de numero Prædeſtinatorum.

A

DISPVTATIO CIX.

Vtrùm Reprobatio includat actum poſitiuum, quo Deus voluntate abſoluta ante præſcientiam mali vſus liberi arbitrij velit non admittere reprobos in regnum ſuum.

PROBATVR, quod ſolùm includat actum negatiuum. Primò: Deus ab æterno non habuit actum poſitiuum, quo voluerit non creare alium mundum, ſed tantùm ſe habuit negatiuè: ergo ſimiliter cum reprobis ſolùm ſe habuit negatiuè, non ordinando illos abſoluta, & efficaci voluntate in vitam æternam. Patet conſequentia ex paritate rationis. Antecedens probatur: nam ponere actum poſitiuum in Deo, quo velit non facere illa, quæ re ipſa non efficiet, videtur ſuperfluum; cùm idem effectus ſequatur, ponendo in illo actum negatiuum circa illud obiectum. I.

B

Secundò. Permiſſio peccati finalis impœnitentiæ non importat in Deo actum poſitiuum: nam talis impœnitentia in eo formaliter conſiſtit, quòd Deus non conferat auxilium efficax, quo reprobus in fine vitæ conuertatur; hoc autem non eſt actus poſitiuus, ſed negatio auxilij: ergo ſimiliter reprobatio non conſiſtit in actu poſitiuo.

C

Tertiò. Omnia, quæ in ſacris literis, & Conciliis traduntur de reprobatione Angelorũ, & hominum, ſufficientiſſimè ſaluantur abſque eo, quod dicamus, reprobationem dicere actum poſitiuum, quo Deus velit non admittere reprobos ad vitam æternam: ergo.

Quartò. Probatur, quòd reprobatio, quamuis includat actum poſitiuum excludendi reprobos à beatitudine æterna; ille tamen actus non ſit abſolutus antecedenter ad præſcientiam mediam, ſeu conditionatam; ſed ſolùm actus conditionatus, quo

Deus voluit reprobos excludere à regno ſuo, ſi ipſi peccauerint, malè vtendo auxiliis gratiæ: etenim indignum omnino videtur diuina bonitate, & clementia, conſtituere in Deo actum abſolutum, quo velit aliquos non admittere ad æternam beatitudinem; neque id eſt cōſentaneum ſacris literis. Ex alia verò parte ſentētia, quæ aſſerit, Deum ante præſcientiam mali vſus liberi arbitrij neminem reprobare, neque excludere à ſuo regno, maximè commendat miſericordiam Dei, de quo ſæpiſſime dicit Scriptura: *Non eſt voluntatis meæ mors impij: nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur, & viuat*, vt patet Ezechiel. 18. & 33. ergo, &c.

Confirmatur: nam aliàs ſequeretur, fruſtra eſſe conſilia, fruſtra præcepta, quibus reprobi inducūtur ad bonum; immò tales exhortationes, & obiurgationes, quæ ex parte Dei fiunt in Scripturis, potiùs viderētur irriſiones, & illuſiones, quam veræ, & ſinceræ miſericordiæ diuinæ ſignificationes: quia tandem, quomodocunque ſe habeat reprobus, manebit excluſus à beatitudine æterna, ſi antecedēter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij Deus iam ab æterno ſuo decreto abſoluto illum excluſit.

Quintò. Deus, quantùm eſt ex parte ſua, ab æterno voluit actu poſitiuo omnes homines indiſcriminatim ſaluari, neque excepit aliquem in particulari, vt patet ex illo 1. ad Timoth. 2. *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; ſed cum hac volitione non compatitur in Deo actus poſitiuus, & abſolutus, quo ſtatuerit aliquos à regno excludere, vel non admittere antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij: ergo reprobatio non includit talem actum poſitiuum.

Sextò. Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, & reprobis tribuit auxilia ſupernaturalia ſufficientia, per quæ ad vitam æternam peruenire poſſint, & reipſa perueniant, ſi velint. Quòd autem multi per illa auxilia non ſaluentur, ſed maneant reprobi, non habuit ortum ex aliquo decreto poſitiuo Dei, volentis non admittere illos ad regnum ſuum, ſed ſolùm prouenit ex malitia eorum; quia ſcilicet noluerunt ita bene vti auxiliis gratiæ, vt ſalutem conſequerentur æternam; ſi enim bene vterentur eiſdem auxiliis, ſicut poterant, ſalui fierent, & ex numero Prædeſtinatorum eſſent: ergo.

Confirmatur: quoniam aliàs admittenda eſſet iſta cauſalis: Quia Deus reprobauit tales homines, vel Angelos, & noluit abſoluta voluntate admittere illos in ſuum regnum, neque conferre eis auxilia efficacia; ideo manent excluſi ab illo. Hoc autem non eſt dicendum: nam eſſet refundere in voluntatem diuinam impiorum damnationem, quod eſt contra Scripturam, & loca Sanctorum: ergo.

II. Hæc difficultas viam ſternit ad illam celebrē quæſtionem, de qua agendum erit diſp. ſequenti: Vtrùm ſcilicet ex parte noſtra detur cauſa reprobationis, aut ſaltem conditio, ex qua dependeat. Vnde variæ erunt explicandæ Doctorum ſententiæ. Prima eſt aſſerentium, quòd Deus in illo inſtanti, ſeu ſigno rationis, in quo prædeſtinauit electos ad vitam æternam, & voluit illis conferre gratiam, & gloriam, ſolùm ſe habuerit negatiuè circa reprobos; ita ſcilicet vt dicatur quoſdam reprobaſſe, quia non elegit illos, nec prædeſtinauit. Ex quo videtur inferri, reprobationem, quantùm ad eſſentiam reprobationis, non includere actum poſitiuum, ſed ſolùm quantum ad vltimum eius effectum, quem Deus infert, ſuppoſito peccato. Huic ſententiæ adhæret Scotus in 1. diſt. 41. quæſt. vn. & in 3. diſt. 19. quæſt. vn. §. in iſta quæſtione. Vbi diſtinguit quinque inſtantia, vel ſigna rationis in Deo, ſiue *in præuiſione diuina, primò enim Deus intellexit ſe ſub ratione ſummi boni: in ſecundo ſigno intellexit* A *omnes alias creaturas: in tertio prædeſtinauit hos ad gloriam, & gratiam, & circa alios habuit actum negatiuum non prædeſtinādo: in quarto præuidit illos caſuros in Adam: in quinto præordinauit, ſiue prouidit de remedio, quomodo redimerentur per paſſionē Filij: ita, quòd Chriſtus in carne, ſicut & omnes electi, prius præuidebatur, & prædeſtinabatur ad gratiam, & gloriā, quàm præuideretur paſſio Chriſti: vt medicina contra lapſum.* Hoc quintum ſignum rationis ad præſentem difficultātē non pertinet, ſed ad aliam, quæ tertia parte quæſt. 1. artic. tertio, diſputari ſolet: vtrùm videlicet, ſi Adam non peccaſſet, Verbum diuinum incarnatum fuiſſet: *In primo inſtanti*, inquit, *Deus ex omnibus intellectualibus creaturis futuris, intellectui eius repræſentatis, quibuſdam voluit beatitudinem efficaci voluntate conferre; circa reliquas verò creaturas ne-* B *gatiuè ſe habuit.* Vnde iuxta iſtam ſententiam datur cauſa reprobationis ex parte noſtra, non autem prædeſtinationis. Fundamenta illius tacta ſunt in tribus prioribus argumentis factis à principio.

Prima ſententia.

Signa rationis quinque diſtinguit Scotus in Deo.

III. Secunda ſententia eſt quorundam ex recētioribus Theologis, & conſiſtit in quatuor dictis. Primum dictum eſt. Deus voluit ab æterno, actu poſitiuo, omnes homines fieri ſaluos, ſi per ipſos, aut primum parentem non ſteterit. Ex quo inferunt, quòd antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi; quòd conſtituatur in tali ordine rerum, neminem Deus reprobauerit actu poſitiuo. Secundum dictum eſt. Ratio, ſiue ordo mediorum, cum quibus Deus præſcit, creaturam intellectualem pro ſua libertate bene vſuram ſuo arbitrio, & per- C uenturam cum eiſdem auxiliis ad vitam æternam, cum propoſito mandandi exequutioni eundem ordinem, eſt formaliter prædeſtinatio. Tertium dictum eſt. Eadem ratio, ſiue ordo mediorum in finem ſupernaturalē, cum quibus Deus præſcit, creaturam intellectualem malè vſuram ſuo arbitrio, ita vt re ipſa ad beatitudinem æternam per illa media non perueniat, non habet formaliter rationem prædeſtinationis, ſed retinet communem rationem prouidentiæ, reſpectu finis ſupernaturalis. Si autem talis prouidentia habeat adiunctam voluntatem permittendi peccata, & perſeuerantiam in illis vſque ad finem vitæ, ac denique voluntatem excludendi homines, vel Angelos à regno cœleſti, propter huiuſmodi peccata, per talem volūtatem completur ratio repro- D bationis. Probant primum dictum tria vltima argumenta ex factis à principio: rationes verò, quibus probant tria poſteriora dicta, adducta ſunt diſputatione 35. 36. & 37.

Primum dictum.

Secundum dictum.

Tertium dictum.

IIII. Pro reſolutione tamen huius difficultatis, & explicatione ſententiæ S. Thomæ, notādum eſt, quòd, vt docet idem S. Thom. parte 1. quæſt. 23. artic. 3. & ſuper cap. 9. ad Rom. Lect. 2. & 3. contr. Gent. cap. 163. ſicut prædeſtinatio eſt pars diuinæ prouidentiæ, ita & reprobatio: vnde quidquid competit eſſentialiter diuinæ prouidētiæ, neceſſe eſt competat reprobationi. Notandum ſecundò, quòd reprobatio opponitur approbationi: reprobatio autem eſt actus E intellectus iudicantis, aliquam rem eſſe aptam, & conuenientem fini. Vnde S. Auguſt. libr. 1. contra Academicos, cap. 4. & in Enchirid. cap. 17. definit errorem, quòd ſit falſi pro vero approbatio: vnde reprobatio erit oppoſitum iudicium, quo aliquid reſpuitur, & reiicitur, vel iudicatur, non eſſe conueniens fini. Notandum tertiò, excluſionem à regno cœleſti poſſe accipi dupliciter. Primò, inquantùm habet rationem priuationis, & pœnæ damni, quæ correſpondet peccato ex parte auerſionis, ſecundùm illud: *Diſcedite à me operarij iniquitatis*: & Matth. 25. *Ite maledicti*: in hoc enim verbo explicatur pœna damni, ſicut in verbis ſequentibus deſcribitur pœna ſenſus, reſpondens peccatis, ex parte conuerſionis, cùm

Digitized by Google

cùm ſubdit: *In ignem æternum.* Secundò poteſt accipi, vt importat actum poſitiuum non dandi aliquibus beatitudinem, id ordinando ad gloriam ſuam, & ad maiorem ſplendorem miſericordiæ in electis.

V. Reprobatio Dei includit actum poſitiuum.

PRima concluſio. Reprobatio Dei æterna includit actum poſitiuum, quo voluit quoſdam non admittere ad vitam æternam. Concluſio iſta videtur expreſſa S. Thom. 1. part. quæſt. 23. artic. 3. & probatur. Primò: nam ad reprobationem non ſufficit, quòd Deus ſe habeat merè negatiuè circa reprobos, non ordinando eos efficaciter ad vitam æternam: Deus enim verè non reprobauit homines, vel Angelos poſſibiles, qui nunquam erunt, & tamen circa illos ſe habuit negatiuè, non ordinando eos ad vitam æternam: ergo reprobatio includit actum poſitiuum. Probatur ſecundò. Electio eſt acceptatio vnius præ alio; ille enim propriè dicitur eligere, qui, propoſitis duobus mediis ad conſequutionem finis, vnum acceptat, & alterum reiicit; ſed Deus ab æterno actu poſitiuo quoſdam elegit ad vitam æternam; dicit enim Apoſtol. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti, &c.* Ergo actu poſitiuo quoſdam voluit admittere, quoſdam non admittere ad ſuum regnum. Probatur tertiò. Reprobatio, vt dictum eſt in primo fundamento, eſt pars diuinæ prouidentiæ: ſed prouidentia diuina eſſentialiter includit actum poſitiuũ, quo res in finem ordinantur: ergo & reprobatio includit actum poſitiuum.

Epheſ. 1.

VI. Secunda concluſio. Si conſideretur excluſio à regno cœleſti, inquantùm habet formaliter rationem pœnæ damni, præſupponit culpam. De hac concluſione etiam non eſt difficultas: omnes enim tenentur admittere eam: nam pœna, in ratione pœnæ, & ſimiliter iuſtitia vindicatiua, præſupponit culpam. Et hanc concluſionem probant efficaciter tria vltima argumenta facta à principio.

Reprobatio abſoluta antecedit præſcientiam mali vſus arbit. futuri.

Tertia concluſio. Actus poſitiuus, quo Deus ab æterno voluit non admittere quoſdam in ſuum regnum, non fuit conditionatus, ſed abſolutus, antecedens in ſigno rationis præſcientiam mali vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi, quòd conſtitueretur tali ordine rerum. Hæc concluſio eſt expreſſa S. Auguſtini, & S. Thomæ, locis infrà allegandis, quam defendunt communiter Thomiſtæ, præſertim Caiet. ſuper caput 11. Matthæi, in illa verba: *Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ,* vſque ad hæc verba, *Ita Pater, quia ſic placitum eſt ante te.* Veritas autem huius concluſionis potiſſimè fundatur in ſententia illa, quæ aſſerit, nullam dari cauſam ex parte noſtra, reſpectu totius effectus reprobationis, de qua agendum eſt diſput. ſequent. Si ergo nulla datur cauſa reprobationis: ergo reprobatio non dependet ex præuiſo malo vſu liberi arbitrij etiam tanquam à conditione, ſine qua non: ergo importat actum abſolutum in Deo. Probatur concluſio: nam Apoſtol. ad Rom. 9. poſtquam intulit ex his, quæ dixerat in eodem capite de prædeſtinatione, & reprobatione: *Ergo cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*; ſtatim proponit eorum querimoniam, quibus dura videtur prædeſtinatio, & reprobatio, antecedens præſcientiam meritorum, & ait: *Quid adhuc querimur? volũtati enim eius quis reſiſtit?* & huic obiectioni occurrit ſubdens: *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere quidem aliud vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Hæc autem reſponſio, & obiurgatio non haberet locum, ſi Deus antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij neminem reprobaſſet, abſoluta, & efficaci voluntate; poſſet enim facilè reſpondere Apoſt. quòd ex bono, vel malo vſu liberi arbitrij creati, præcognito à Deo, tanquam ex conditione, ſine qua non, dependet,

A quòd prouidentia ſupernaturalis Dei, circa vnum habeat formaliter rationem reprobationis, & non circa alium. Nec ſatis eſt reſpondere, profunditatem prædeſtinationis, & reprobationis in hoc conſiſtere, quòd nulla datur cauſa, vel conditio ex parte noſtra, propter quam Deus ſtatuerit conſtituere hominem in tali ordine rerum, in quo præſciebat pro arbitrij ſui libertate bene vſurum auxiliis gratiæ, vel malè; ita vt bene vtendo perueniat ad vitam æternam, vel malè vtendo ab ea deficeret. Hæc enim ſolutio iam in tractatu de prædeſtinatione excluſa eſt.

Secundò, probatur auctoritate S. Aug. epiſt. 107. ad Vitalem: vbi poſt medium epiſtol. noſtram concluſionem tradit: & inter alia inquit: *Multi ſalui non fiunt, non quia ipſi nolunt, ſed quia Deus non vult, quòd abſque vlla caligine monſtratur in paruulis.* Et idem docet de dono perſeuer. cap. 12. vbi ait, non eſſe adſcribendum fato, vel fortuitis caſibus, quòd aliqui paruuli moriantur, antequam baptizentur, ſed Dei prouidentiæ, & voluntati. Idem dicit S. Proſp. libr. 1. de vocat. Gent. cap. 22. & lib. 2. cap. 22. & 23. ergo actus poſitiuus, quo Deus reprobat aliquos, non eſt conditionatus, ſi per eos ſcilicet non ſteterit, ſed abſolutus ſecundùm ſententiam ſancti Auguſtini. Diſput. 37. num. 10.

B

Probatur denique deſtruendo potiſſimum contrariæ ſententiæ fundamentum: nam beatitudo ſupernaturalis non eſt debita alicui creaturæ, ſecundùm ſua naturalia conſideratæ: ergo pro ſua voluntate potuit Deus ab æterno abſque alicuius iniuria ante præſcientiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij, quoſdam eligere ad vitam æternam, & velle actu poſitiuo quoſdam non admittere, abſque eo, quod alicui faciat iniuriam: nam, vt quæſt. 6. de veritate, artic. 2. ad 8. dicit S. Thom. in gratuitis non habet locum iniuſtitia, vel acceptio perſonarum: *Poſſum enim vni dare, & alteri non dare pro mea libito voluntatis,* etiamſi ambo ſint inæquales. Hæc concluſio ampliùs patebit diſput. ſequent. de qua etiam videnda ſunt quæ diximus diſput. 37.

C

VII. AD primum argumentum ex factis à principio, negatur conſequentia: nam rerum poſſibilium, quæ nunquam habebunt eſſe, non eſt propriè prouidentia: Deus autem propriè habet prouidentiam, non ſolùm reſpectu prædeſtinatorum, ſed etiam reproborum, vnde non eſt ſimile.

D

Ad ſecundum reſpondetur primò, negationem auxilij efficacis, quo homo in fine vitæ conuertitur, vel perſeuerat in gratia, eſſe effectum reprobationis, vnde ante huiuſmodi negationẽ intelligitur in Deo actus poſitiuus, per quem quoſdam reprobauit. Reſpondetur ſecundò, ipſam negationem auxilij efficacis importare etiam in Deo actum poſitiuum, quo ad oſtenſionẽ ſuæ iuſtitiæ antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij decreuit non conferre reprobis auxilium efficax, quo primum peccatum, propter quod damnantur, vitarent: ſed permittere, vt laberentur in illud.

Ad tertium argumentum negatur antecedens: etenim niſi ponamus actum poſitiuum in Deo, reſpectu reproborum, non videtur poſſe ſaluari congruè illud ad Rom. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*; qui locus explicatur de æterna prædeſtinatione, & reprobatione Iacob, & Eſau, & omnium aliorum electorum, & reproborum. Sic illum locum explicat S. Auguſt. libr. 1. quæſt. ad Simplic. quæſt. 2. & epiſtol. 106. ad Sixtum, & in Enchirid. ad Laur. cap. 98. & 16. de Ciuit. cap. 85. S. Thom. 3. cõt. Gent. vbi ſuprà. Burgẽſ. in additionibus ſuper cap. 1. Malachiæ, & alij multi Doctores; quæ explicatio eſt literalis. In proprietate autem ſermonis, habere aliquem odio, non importat ſolam negationem, ſed actum etiam poſitiuum.

E

Digitized by Google

VIII. Ad quartum argumentum reſpondetur, ex dictis in tertia concluſione, actum illum per quem Deus reprobat, non eſſe conditionatũ, ſed abſolutum. Et ad impugnationem dicendum, miſericordiam, & iuſtitiam Dei, reſpectu rationalis creaturæ, eſſe ſecundùm ordinem prouidẽtiæ, & voluntatis diuinæ, quia vniuerſa propter ſemetipſum operatur. Vnde ad Rom. 9. dicitur: *Miſerebor cuius miſerebor, & miſericordiam præſtabo, cuius miſertus fuero.* Diuina autem voluntas cognoſcenda eſt à nobis, & inueſtiganda in his, quæ ſuperant facultatem naturæ per Scripturam ſacram, vt docet S. Thom. 3. part. quæſt. 1. artic. 3. non autem per rationem naturalem, quæ attingere non poteſt ea, quæ ſunt Spiritus Dei. In Scriptura autem habetur, quòd *non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau odio habui,* quæ verba, & alia, quæ adducta ſunt diſput. 37. & adducẽtur diſput. ſequent. non obſcurè ſignificant, quòd reprobatio ipſa antecedat præſcientiã mali vſus liberi arbitrij: aliàs enim dicendum potiùs eſſet; non ex vocante, ſed ex diuerſis operibus præuiſis, ſcilicet bonis, vel malis, *dictum eſt, Iacobi dilexi, Eſau autem odio habui.* Neque hoc eſt indignum diuina bonitate, & clementia, ſed illi valdè conſonum: etenim in gratuitis nullus eſt locus iuſtitiæ: poteſt enim quis pro ſua libertate facere vni gratiam, alteri verò non item. Loca autem Scripturæ, quæ adducuntur in contrarium, dupliciter explicantur. Prima explicatio eſt, eſſe intelligenda de peccato, quod Deus non vult, ſed permittit. Secunda explicatio eſt de morte æterna: & ſenſus eſt, Deum, voluntate antecedente, non velle mortem peccatoris æternam: nam hac voluntate vult, *Omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire,* vt dicitur 1. ad Timoth. 2. Quem locum de voluntate antecedente explicat S. Thom. 1. part. quæſt. 23. artic. 4. ad 3. nihilominùs, ſuppoſito peccato, vult illum punire in inferno pœna perpetua, vt artic. 3. eiuſdem quæſt. dicit S. Thom.

Deum non velle mortẽ peccatoris, qualiter intelligatur.

IX. Ad confirmationem iam à nobis ſufficienter reſponſum eſt ſuprà. Et nunc breuiter dicimus, exhortationes, & obiurgationes eſſe quidem fruſtra reſpectu reproborũ, quatenus ſcilicet per illas non conſequuntur vltimam beatitudinem ſupernaturalẽ, non quidem ex culpa Dei, ſed propria; quia, vt dicitur Iob 24. *Ipſi fuerunt rebelles lumini*; & cap. 21. dicit Iob in perſona reproborum: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Non ſunt tamen fruſtra reſpectu Dei: nam ipſe conſequitur alios fines, de quibus diſput. 111. dicetur. Poteſt hæc ſolutio illuſtrari optimo exemplo: ſicut enim ſol non fruſtra illuminat vniuerſum orbem, etiamſi ille, qui claudit oculos, vel feneſtram, non illuſtretur eius lumine; ita proportionabiliter Deus non fruſtra hortatur omnes ad virtutem, etiamſi aliqui ſua malitia diuinis abutantur exhortationibus. De illo enim dicitur Ioan. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Videatur circa hoc exemplum S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 159.

Exhortationes reproborum non fiũt fruſtra reſpectu Dei.

Ad quintum reſpondetur cum S. Thom. 1. parte, quæſt. 23. artic. 4. ad 3. Deum voluntate conſequẽte, quæ eſt voluntas ſimpliciter, non velle omnes homines ſaluos fieri, quod etiam fatetur S. Auguſt. vbi ſuprà, ſed tamen voluntate antecedente, quæ eſt voluntas ſecundùm quid, vult omnes homines ſaluos fieri, & cum hac volũtate ſtat in Deo actus abſolutus quo antecedenter ad præſcientiã mali vſus liberi arbitrij, quoſdam vult non admittere in regnum ſuum. Cùm enim regnum illud non ſit debitum alicui creaturæ, poteſt Deus pro ſua voluntate dare cui voluerit. Quòd autem illæ duæ voluntates non ſint inter ſe repugnantes, patet manifeſtè: nam, qui proiicit merces in mare tempore tempeſtatis, ſimpliciter vult eas proiicere, vt ſaluam faciat vitam, nihilominùs eſt inuoluntarius ſecundùm quid, & nollet illas proiicere: ergo eodem modo ſtat ſimul in Deo voluntas ſecundùm quid, ſcilicet voluntas antecedens, qua vult omnes homines ſaluos fieri; & voluntas abſoluta, qua vult aliquos non fieri ſaluos ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ. Vtrùm autem voluntas antecedens importet formaliter in Deo actum conditionatum, aut velleitatem, & in quo diſtinguatur à voluntate conſequente, iam diſput. 34. explicatum eſt.

Vide diſput. 33.

Voluntas antecedens, & conſequẽs Dei non repugnant inter ſe.

Ad ſextum argumentum patebit ex his, quæ diſputatione 112. dicenda erunt.

Ad confirmationem reſpondetur per ea, quæ diſputatione 100. & 101. dicta ſunt.

DISPVTATIO CX.

Vtrùm detur ex parte noſtra cauſa Reprobationis, quantùm ad integrum effectum illius.

I. PARS affirmatiua probatur ex Concil. Valent. ſub Lothario Imperat. capit. 3. vbi ſic dicitur: *Fideliter fatemur, prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem: in electione tamen ſaluandorũ miſericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione verò peccatorum meritum malum præcedere iuſtum iudicium Dei.* Sed per iuſtum iudicium Dei reprobantur aliqui homines: ergo peccatum, ſeu præſciẽtia illius præcedit reprobationem, ac per conſequens eſt cauſa meritoria illius. Idipſum videntur inſinuare loca Scripturæ, in quibus habetur, Deum non velle mortem peccatoris, & creaſſe hominem, non vt periret, ſed vt ſalutem conſequeretur, ac per ſe conſequens ſemper ſtare ad oſtium, & pulſare.

Arguitur ſecundò auctoritate S. Auguſt. quæ in materia de gratia, & prædeſtinatione maxima eſt: docet enim, peccatum originale eſſe cauſam in hominibus reprobationis. Ita dicit in epiſtol. 105. ad Sixtum, dum ait: *Quærimus meritum obdurationis, & inuenimus, quærimus autem meritum miſericordiæ, nec inuenimus, quia nullum eſt.* Nec poteſt explicari de vlti- II.
mo effectu reprobationis, cuius eſt cauſa peccatum ſaltem originale; aliàs non bene aſſignaſſet differentiam inter prædeſtinationem, & reprobationem: nam etiam prædeſtinatio, quantùm ad effectum vltimum, habet aliquam cauſam ex parte noſtra; ſcilicet merita gratiæ, vt in 1. parte, quæſt. 23. artic. 5. docet S. Thom. Item etiam quæſt. 2. ad Simplic. & in Enchir. ad Laur. à cap. 94. vſque ad 100. & lib. de prædeſtin. & grat. cap. 3. & 7. & de prædeſtin. Sanctor. cap. 8. & 9. & lib. 6. Hypognoſt. ſæpiſſimè repetit, cauſam reprobationis eſſe peccatũ originale. Vnde S. Thom. quæſt. 6. de verit. artic. 2. ad 9. expreſsè fatetur, quòd ſecundùm Auguſtinum: *Ratio reprobationis eſt in hominibus peccatum originale.*

Cõfirmatur hoc auctoritate S. Thom. ſuper cap. 9. ad Rom. Lect. 2. in fine, vbi ait, quòd *præſcientia meritorum non poteſt eſſe aliqua ratio prædeſtinationis, quia merita præſcita cadunt ſub prædeſtinatione, ſed præſcientia peccatorum poteſt eſſe aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ:* ex quibus verbis deſumitur tale argumentum. Ideò nõ datur cauſa prædeſtinationis ex parte noſtra, quia quidquid requiritur, vt prædeſtinatus conſequatur vltimum finem prædeſtinationis, cadit ſub prædeſtinatione, tanquam effectus illius, & conſequẽter non poteſt eſſe cauſa, neque conditio, à qua dependeat

deat prædeſtinatio: ſed hæc ratio non procedit de reprobatione: nam peccatum, quod requiritur, vt ſequatur vltimus effectus reprobationis, non cadit ſub reprobatione, tãquam effectus illius; vt docet S. Thom. artic. 3. citat. ſed ſupponitur ex parte noſtra. Idem videtur docere S.Thom.eodẽ art.3. & in ſolut. ad 3. dum ait, quòd *Deus voluit in aliquibus oſtendere ſuam bonitatem, per modum miſericordiæ, parcẽdo, & ideo eos prædeſtinauit ad gloriam*, vbi manifeſtè videtur docere, quòd prædeſtinatio præſupponat peccatum originale, & totam maſſam naturæ infectam in primo parente, & conſequenter, quòd etiam reprobatio præſupponat peccatum originale: nam ex eadem maſſa quoſdã miſericorditer prædeſtinauit, & quoſdam iuſtè reprobauit.

Tertiò. Reprobare eſt aliquem odio habere; ſicut odio aliquem habere, eſt velle illi malum, ſed neminem Deus odio habet, neque vult alicui malum pœnæ, niſi propter culpam: ergo reprobatio præſupponit præſcientiam culpæ.

Quartò. Reprobatio hominum præſupponit præſcientiam peccati originalis, quod eſt ſufficiens cauſa reprobationis: ergo datur ex parte noſtra cauſa reprobationis; antecedens probatur, quia prædeſtinatio Chriſti Domini ſupponit in ſigno rationis præſcientiam peccati originalis, & ita venit in remediũ illius, & aliàs non veniſſet, vt docet ſanctus Thomas 3. part. quæſt. 1. artic. 3. præſertim in ſolutione ad quartum: ergo prædeſtinatio noſtra præſupponit præſcientiam peccati originalis, aliàs prædeſtinationem Chriſti præcederet, & ita Chriſtus Dominus non eſſet primus Prædeſtinatorum, neque eorum caput: ergo reprobatio etiam intelligitur poſt præſcientiam peccati originalis. Patet iſta conſequentia: nam prædeſtinatio in ſigno rationis antecedit reprobationem, ſicut affirmatio negationem: ergo, ſi præſcientia peccati originalis antecedit prædeſtinationem noſtram, à fortiori debet antecedere reprobationem.

Quintò. Deus, quantùm eſt ex parte ſua, neminem vult excludere à regno ſuo, vt pote qui *vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, vt dicitur 1. Timoth. 2. ergo quòd velit excludere aliquos à regno ſuo, præſupponit cauſam demeritoriam ex parte eorum.

Arguitur ſextò. Reprobatio eſt actus iuſtitiæ punitiuæ, ſeu vindicatiuæ; ergo neceſſariò præſupponit culpam præuiſam, propter quam Deus decreuit homines punire.

Confirmatur: nam aliàs Deus eſſet crudelis, & non princeps clementiſſimus, ſi pro mera ſua voluntate reprobaſſet aliquos, ſciens, & videns, eo ipſo illos eſſe damnandos.

III. Septimò. Datur cauſa ex parte noſtra totius effectus reprobationis: ergo datur cauſa reprobationis: Conſequẽtia patet: nam ex eo S.Thom. 1. part. a. cit. probat, ex parte noſtra nullam dari cauſam prædeſtinationis, quia non datur cauſa totius effectus prædeſtinationis: ergo ſi datur cauſa totius effectus reprobationis, dabitur cauſa reprobationis ex parte noſtra. Antecedens autem probatur: nam, vt docet ſanctus Thomas 1. part. quæſt. 23. art. 3. ad 2. & quæſt. 6. de verit. art. 1. in fine corp. & ad Rom. 9. Lect. 4. duo ſunt reprobationis effectus, ſcilicet inflictio pœnæ æternæ, qui eſt vltimus effectus, & ſubtractio auxilij diuinæ gratiæ, ſiue derelictio in peccato; ſed vtriuſque effectus datur cauſa ex parte noſtra: etenim inflictionis æternæ pœnæ cauſa eſt culpa, vt fatentur omnes; ſimiliter etiam culpa, ſaltem originalis, cauſa eſt alterius effectus, ſcilicet derelictionis in peccato, vt patet ex ſancto Thoma 2. 2. quæſt. 2. artic. 5. ad primum, vbi ait, quòd *auxilium gratiæ quibuſcunque diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, in pœnam præcedentis peccati non datur ſaltem originalis*, vt inquit S.Aug.lib. de corrept. & gratia, & 3. contr.Gent.cap.159. inquit, quòd homines non adiuuentur à Deo, in ipſis cauſam eſſe, quia ſcilicet ſua culpa præſtant impedimentum gratiæ, & ita imputatur eis ad peccatum, ſi non conuertantur, etiamſi id præſtare non poſſint ſine auxilio gratiæ. Denique 1.2. quæſt.112. artic. 3. ad ſecundum, inquit, quòd *defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ cauſa eſt ex Deo, iuxta illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſraël, tãtummodo in me auxilium tuum*. Et idem docet in 1. ſent. diſt. 40. qu. 1. art. 2. ergo ex parte noſtra datur cauſa totius effectus reprobationis.

Confirmatur. Deus potuit hominem reprobare propter peccatum originale: nam ſecundùm ſe eſt ſufficiens cauſa reprobationis, & fuit decens diuinæ miſericordiæ, quòd ita faceret, ne homines vllo vel apparenti colore poſſent de illo conqueri: ergo de facto reprobauit homines propter peccatum ſaltem originale.

Octauò. Permiſſio primi peccati, ſaltem originalis, non poteſt eſſe effectus reprobationis: ergo ex eo, quòd non datur cauſa ex parte noſtra illius permiſſionis, non ſequitur, quòd non detur cauſa totius effectus reprobationis. Antecedens probatur: quoniam eiuſdem peccati non eſt duplex permiſſio, ſed peccatum originale intelligitur permiſſum, & futurum, antequam intelligatur reprobatio: ergo permiſſio eiuſdem peccati non poteſt intelligi poſt reprobationem, & ita non erit illius effectus; aliàs idem peccatũ bis permitteretur à Deo, vel idem eſſet prius, & poſterius reſpectu eiuſdem.

Confirmatur primò. Deus de facto permiſit, quòd omnes homines peccarent originaliter, & ſimiliter permittit, quòd multi Prædeſtinati peccent mortaliter, & tamen permiſſio peccati originalis non eſt in omnibus effectus reprobationis, & ſimiliter permiſſio peccati actualis: ergo neque in aliquibus. Patet conſequentia; nam talis permiſſio æqualiter ſe habet ad omnes.

Confirmatur ſecundò. Vt dicitur in Cõcil. Tridẽt. ſeſſ. 6. cap. 11. *Deus ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi prius deſeratur ab eis*: ergo ante diuinam permiſſionem, qua deſerit hominem, & permittit, vt cadat, ſemper præſupponitur aliquid ex parte hominis, ratione cuius deſerit Deum; ac per conſequens illa prima permiſſio peccati ſupponit cauſam ex parte noſtra.

Confirmatur tertiò: nam S.Tho. 1. part. quæſt. 94. a. 4. ad 5. inquit, *quòd in tentatione non eſt ſubuentum Adæ, quia iam præceſſerat peccatũ in animo, & ad diuinum auxilium recurſum non habuit*: ergo ſecũdùm ſanctum Thom. ante permiſſionem peccati præſupponitur ex parte hominis aliqua negligentia.

In contrarium videtur S.Thom. 1. part. quæſt. 23. artic. 3. in ſolut. ad 2. & 3. vbi indifferenter loquitur de prædeſtinatione, & reprobatione, & docet, non eſſe ex præuiſis meritis.

In hac difficili quæſtione quidam auctor, vt prædeſtinationem, & reprobationem quietatiuam intellectus humani in Deo ſtatuat, qua facilè argumentis, quæ vel in deſperationem, vel in ſegnitiem, & torporem inducere videntur, occurrere valeat: duplicem diſtinguit reprobationem, ſicut de prædeſtinatione ſuperiùs dictum eſt. Primam vocat reprobationem incompletam, & conditionatam, quæ habet tacitam conditionem ſubintellectam, & importat actum, quo Deus conditionaliter vult non admittere aliquos in regnum ſuum, ſed pro eorum peccatis pœnis æternis punire, ſi ipſi peccauerint, & in peccato perſeuerauerint vſque in finem. Secundam vocat IIII. Prima ſententia.

vocat reprobationem completam, & abſolutam; & hanc ſentiunt præſupponere in Deo præſcientiam finalis impœnitentiæ, ſiue perſeuerantiæ in peccato vſque ad mortem, & ex parte hominis ſupponere ipſum peccatum, & continuationem eius vſque ad vltimum vitæ terminum: atque adeò talem reprobationem eſſe ex præuiſis demeritis. Ex quo infert, neminem eſſe reprobatum abſoluta Dei voluntate, ante præuiſionem finis in ſtatu peccati. Infert etiam, quòd Deus non ſtatuit decreto abſoluto, ante præuiſionem operum, qui ſint ſaluandi, qui damnandi. Conuincitur ad ſtatuendam hanc ſententiam,

Primò ex ſacris literis: nam Matth. 25. dicitur reprobis: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius*: & ſubditur ratio: *Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, &c.* vbi illa cauſalis, *enim*, cauſam demeritoriam præuiſam à Deo ſignificat, propter quam reprobati ſunt. Idem Ezechielis 18. *Non eſt voluntatis meæ mors impij*. Iſaiæ 49. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat*. Sapient. 11. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti, &c.* Et 1. ad Timoth. 2. *Qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Cum qua voluntate reuera non compatitur reprobatio abſoluta aliquorum ante demerita præuiſa, & perſeuerãtiam ab illis vſque in finem. Quomodo enim verè, & ſincerè vult omnes ſaluari, ſi in primo illo decreto de ſaluãdis hominibus, quod ex ſe concepit, tam paucos ad ſalutem elegit, & tam immenſum numerum excluſit, & in ſecundo inſtanti, nullam illis niſi incongruam gratiam ſaltem pro termino vitæ præparauit?

S. Hierony.

Secundò id probat ex Patribus: nam S. Hieron. in cap. 1. Malachiæ: *Dilectio*, inquit, *& odium Dei, vel ex præſcientia naſcitur futurorum, vel ex operibus: alioquin nouimus, quòd omnia Deus diligat, nec quidquam eorum oderit, quæ creauit: ſed propriè eos ſuæ vindicat charitati, qui vitiorum hoſtes ſunt, & rebelles: & è contrario illos odit, qui à Deo deſtructa cupiunt rurſus extruere*. Vbi apertè inſinuat, quòd odium naſcitur ex operibus. Idem epiſtola ad Hedibiam, quæſt. 10. *Vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam ſuam, non irrationabiliter ſaluat, & abſque veritate, ſed cauſis præcedentibus: quia alij non ſuſceperunt Filium Dei, alij autem recipere ſua ſponte voluerunt. Ex quo oſtenditur, non gentes eligi, ſed hominum voluntates*. At hoc verum non eſſet, ſi ante omnem voluntatum præuiſionem ex mero ſuo beneplacito hos eligeret ad gloriam, & non illos. Item etiam Ambroſius lib. 5. de fide, cap. 3. explicans illud Apoſtoli: *Quos præſciuit, & prædeſtinauit*, inquit: *Non enim antè prædeſtinauit, quàm præſciret, ſed quorum merita præſciuit, eorum merita prædeſtinauit*. Præterea Fulgentius ad Monimum, de duplici prædeſtinatione, cap. 24. ſic ait: *Oſtenſurus itaque Deus, quid reddendum præſcuerit, & quid damnandum, prædeſtinauit illos ad ſupplicium, quos à ſe præſciuit voluntatis malæ vitio diſceſſuros*.

S. Ambroſius Rom. 8.

Fulgentius.

S. Proſper.

Sanctus Proſper ad obiectiones Vincent. reſp. 12. inquit: *Quia præſciti ſunt caſuri, non ſunt prædeſtinati, eſſent autem prædeſtinati, ſi eſſent reuerſuri*. Et ad capit. Gallorum, reſponſ. 7. *Quia ipſe ruituros propria voluntate præſciuit, ab hoc à filiis perditionis nulla eos prædeſtinatione diſcreuit*. Quibus verbis præſcientia operum electioni, & reprobationi apertè ſupponitur: ergo ante præuiſa merita, vel demerita non eſt in Deo prædeſtinatio abſoluta, & reprobatio, ſed conditionata.

Tertiò: nam promiſſiones & comminationes diuinæ, quibus electis vitam æternam promittit, & reprobis æternum ſupplicium comminatur, ſunt conditionatæ, & ſemper tacitam, vel expreſſam continent hypotheſim, nimirum, ſi mandata ſeruauerint, & perſeuerauerint vſque in finem, aut ſi lapſi fuerint, & pœnitentiam non egerint, vt patet ex Concilio Tridentino, ſeſſione 6. de iuſtificatione, canone 20. *Si quis hominem iuſtificatum, & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad obſeruantiam mandatorum Dei, & Eccleſiæ, ſed tantùm ad credendum, quaſi verò Euangelium ſit nuda, & abſoluta promiſſio vitæ æternæ, ſine conditione obſeruationis mandatorum, anathema ſit*. Et eadem conditio exprimitur capit. 13. eiuſdem ſeſſionis: *Deus enim (niſi ipſi eius gratiæ defuerint) ſicut cœpit opus bonum, ita & perficiet, operans velle, & perficere*: & canone 32. definitur, *Iuſtificatum per bona opera mereri vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ (ſi tamen in gratia deceſſerit) conſequutionem*. Quæ conditio etiam exprimitur Matthæi 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata*: & Lucæ 13. *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis*: ergo reprobatio abſoluta non eſt in Deo ante demerita præuiſa.

Quartò. Reprobatio abſoluta ante præuiſa demerita non videtur congruere bonitati diuinæ, cui non eſt cõſentaneum, vt in bonis, quæ ex ſe ante omnem præuiſionem futurorum, creaturæ rationali præparat, aliquos excipiat. Nec etiam iuſtitiæ videtur ſatis congruere: in damnatione enim impiorum, & remuneratione iuſtorum non videtur in illo modo prædeſtinationis, & reprobationis relucere tanta æquitas, quanta ſi eſſet ex præuiſis meritis, vel demeritis. Præterea iuxta illum modum difficile eſſet explicare, quomodo maxima hominum pars non ſit diuina poteſtate prædeſtinata ad malum, & creata, vt pereat: ergo.

Quintò: nam experientia docet, quoſdam, ex prædeſtinatione, & reprobatione abſoluta ante præuiſa merita, vel demerita in grauiſſimos melancholiæ affectus incidiſſe, alios ſtudium pietatis, & perfectionem religionis abiecíſſe, alios penè per totam vitam in anxietate verſari, prædeſtinationem Dei ſuſpectam ſemper habentes. Si enim de omnibus ante omnem præuiſionẽ eorum, quæ ſumus facturi, iam eſt firmiter, & abſolutis decretis ſtatutum; ſi numerus ſaluandorum, qui nec augeri, nec minui poteſt, nullo operum, vel laborum noſtrorum habito reſpectu, immutabiliter eſt definitus, ſi ante examen operum de omnibus irreuocabili præiudicio eſt definitum; perſpicuum eſſe videtur, tolli omnem ſollicitudinem rectè viuendi: quia ſi illo numero es comprehenſus, nulla iniuria faciet, vt excidas: ſi non es comprehenſus, nulla ſollicitudo iuuabit, vt intres: ergo ea ratio prædeſtinationis, & reprobationis ſtatuenda eſt, quæ ſolidum mentis ſolatium afferat, quæ ſtudium bonorum operum, ſæculi contemptum, & Chriſtianæ perfectionis amorem excitet. Hæc autem aſſequimur, ſi dicamus prædeſtinationem, & reprobationem ex parte Dei non eſſe abſolutam ante præuiſa merita, vel demerita, ſed conditionatam: ergo, &c. Alias rationes, quæ pro hac ſententia afferuntur, omitto: tum quia in ſuperiùs adductis comprehenduntur: tum etiam quoniam eò tendunt, vt impugnent abſolutas Dei prædeſtinationes, ſeu prædeterminationes, de quibus diſputat. 22. & 23. iam egimus ex profeſſo.

V. Reprobationis cauſam fuiſſe peccatũ orig. qui ſentiant.

Secunda ſententia eſt aſſerentium, cauſam meritoriam reprobationis in hominibus fuiſſe peccatum originale à Deo præuiſum, quo tota natura humana in primo parente infecta eſt: & conſequenter omnes, qui in Adam peccauerunt, meruerunt ſibi in illo iram, & pœnam æternam, iuxta illud ad Epheſ. 2. *Et eramus omnes natura filij iræ*. Quam ſententiam ſequuntur multi Thomiſtæ conuicti auctoritatibus Aug. locis ſuperiùs allegatis, & affirmãt duo. Primum eſt, peccatum originale eſſe cauſam generalem reprobationis in hominibus: nã Deus ab æterno præuidit,

Primum dictum.

totam

A totam maſſam naturæ humanæ infectam, propter peccatum primi parentis. Deinde ex hac maſſa perditionis elegit, pro mera ſua liberalitate, quoſdam in particulari, eóſque prædeſtinauit, vt in illis oſtenderet abundantes diuitias miſericordiæ ſuæ; alios verò iuſtè reliquit in eadem maſſa perditionis, & reprobauit propter peccatum naturæ, cui pœna æterna debebatur, iuxta illud Geneſ. 3. *In quacunque die comederis ex eo, morte morieris:* in quo nulli facta eſt iniuria: ſicut, ſi duo homines eſſent in carcere propter eandem cauſam ad mortem condemnati, & intraret Rex, & ſua miſericordia vellet donare vitam vni, & eum à morte eripere, alterum verò relinquere in carcere, vt ſuſpenderetur propter delictum commiſſum, vt in eo manifeſtaretur iuſtitia principis, nulli irrogaretur iniuria. Propter quod & ſanctus Auguſtinus ait: *O homo debitum, ſi non accipias, habes, quod gratuleris: ſi autem accipias, non habes, quòd queraris.* Secundum dictum eſt, peccata actualia præuiſa non eſſe cauſam reprobationis, quod probant ex ſancti Auguſtini auctoritate, & ex illo ad Rom. 9. *Antequam nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, &c.* ex quo teſtimonio tale deſumitur argumentum. Eadem eſt ratio reprobationis Eſau, de qua loquitur Apoſtolus, & aliorum reproborum; ſed Eſau non fuit reprobatus propter propria demerita actualia: ergo neque alij.

B *Aug. l. 3. ad Simplic. circa finem.*

Secundum dictum.

Confirmatur: nam Apoſtolus, quamuis loquatur de Eſau, de quo fit mentio in loco Malachiæ, quem adducit; tradit nihilominùs doctrinam generalem de prædeſtinatione & reprobatione.

C VI. Tertia ſententia eſt aſſerentium, dari quidem cauſam reprobationis ex parte noſtra; non tamen eſſe eandem in omnibus. Dicunt enim in aliquibus, ſcilicet in paruulis decedentibus ſine remedio contra peccatum originale, reprobationis cauſam fuiſſe peccatum originale à Deo præuiſum: in aliquibus autem cauſam reprobationis eſſe ſolum peccatum mortale, vt in Angelis reprobis, & in adultis baptizatis, qui damnantur ſolùm propter peccatum mortale: in aliis denique vtrumque ſimul, vt in infidelibus, qui cum peccato originali, & actuali decedunt. Tenuit hanc ſententiam M. Sotus in comment. ſuper caput nonum ad Romanos, quamuis in ſuis retractationibus, quas adiecit in fine libri quarti ſententiarum, non obſcurè mutauerit hanc ſententiam. Argumenta potiſſima eiuſdem ſententiæ ſunt propoſita à principio.

D VII. Quarta ſententia eſt aliorum Thomiſtarum aſſerentium, quòd reprobationis, quantùm ad vltimum effectum, datur cauſa ex parte noſtra, ſcilicet culpa, ſiue ſit originalis, ſiue actualis, & ſimiliter quantum ad obdurationem, & perſeuerantiam in peccato vſque ad vltimum vitæ. Cæterùm quantùm ad primum effectum reprobationis, qui eſt prima permiſſio peccati, propter quod damnatur reprobus; ſiue illud ſit originale, ſiue actuale, nulla datur cauſa ex parte noſtra, ſed illius permiſſionis cauſa eſt mera voluntas Dei: & conſequenter docent, nullam dari cauſam totius effectus reprobationis. Hanc ſententiam defendunt M. Bañes 1. par. artic. 3. citato M. Zumel diſput. 4. & multi alij doctiſſimi Thomiſtæ.

E VIII. Pro reſolutione tamen huius difficultatis ſupponendum eſt primò, quòd, vt docet ſanctus Thomas locis ſuprà citatis, aliter ſe habet diuina prædeſtinatio in ordine ad prædeſtinatos, aliter reprobatio in ordine ad reprobos: etenim prædeſtinatio non ſolùm eſt cauſa vltimi effectus, ſcilicet collationis gloriæ, ſed etiam eſt cauſa omnium eorum, per quæ prædeſtinatus ad conſequutionem illius vltimi effectus diſponitur, ſiue per modum meriti, ſiue per modum cauſæ materialis, etiam ſi nullum ibi intercedat meritum; ſicut contingit in diſpoſitionibus tempore antecedentibus infuſionem gratiæ. Cæterùm reprobatio; quamuis ſit cauſa inferens vltimum effectum reprobationis, qui eſt pœna æterna, non tamen eſt cauſa mediorum, per quæ reprobus meretur pœnam æternam, quia non eſt cauſa peccati, ſiue demeriti ipſius reprobi.

Prædeſtinationis, & reprobationis diſcrimen.

Supponendum ſecundò, quòd in proceſſu reprobationis, quantùm ad eius effectum, vel quantùm ad ea, quæ ſupponuntur ad conſequutionem vltimi effectus, talis reperitur ordo. Primò namque eſt permiſſio peccati: non enim eſt intelligibile, & multò minùs poſſibile, peccatum aliquod futurum eſſe, niſi Deo permittente, vt docet ſanctus Auguſtinus in Enchirid. ad Laurentium, capite 95. & 96. *Nihil,* inquiens, *fit, niſi Omnipotens fieri velit, vel ipſe faciendo, vel ſinendo, vt fiat.* Secundò poſt permiſſionem peccati intelligitur ipſum peccatum futurum. Tertiò perſeuerantia peccati vſque ad mortem, vel vſque ad terminum vitæ, vt in Angelis. Quartò, & vltimò pœna æterna, ſiue ſit ſenſus, ſiue damni.

Supponendum tertiò, potiſſimam difficultatem huius controuerſiæ conſiſtere in hoc: Vtrùm ſcilicet permiſſio culpæ, propter quam reprobus damnatur, connumeranda ſit inter effectus reprobationis. Etenim, vt adnotauit Zumel, vbi ſuprà, ſi prima permiſſio peccati eſt effectus reprobationis, euidens eſt, non dari cauſam reprobationis ex parte noſtra, quantùm ad integrum effectum illius, ſicut non datur cauſa prædeſtinationis: ſi autem permiſſio culpæ non ſit effectus reprobationis; concedendum eſt, dari cauſam eiuſdem reprobationis ex parte noſtra.

Supponendum quartò, dupliciter poſſe intelligi præſentem quæſtionem de cauſa reprobationis. Primo modo abſolutè, ſiue in communi: Vtrùm ſcilicet, quòd aliqui reprobentur, habeat cauſam ex parte illorum. Secundo in particulari, & comparatiuè, & tunc ſenſus eſt: Vtrùm detur cauſa ex parte reproborum, propter quam iſti in particulari potiùs ſint reprobati, quàm alij.

PRima ergo concluſio ſit. Reprobatio, qua Deus ſtatuit non dare aliquibus vitam æternam, & permittere peccatum eorum, non eſt conditionata, ſed abſoluta, nec præſupponit in Deo præſcientiam, vel præuiſionem demeritorum ipſius reprobi, aut perſeuerantiæ in peccato vſque ad vltimum vitæ. Hæc concluſio ſatis manet probata ex iis, quæ diſputatione 36. & 37. dicta ſunt de prædeſtinatione, & patebit ampliùs ex iis, quæ in ſequentibus concluſionibus & ſolutionibus argumentorum dicenda ſunt.

Secūda concluſio. In Angelis, qui ceciderunt, nulla datur cauſa reprobationis ex parte ipſorum quantùm ad integrum effectum illius, ſed ante præſcientiam peccati futuri Deus, pro ſua voluntate, quoſdam eorum reprobauit, & permiſit cadere in peccatum: & nomine cauſæ comprehendimus quamcunque rationem, vel motiuum, aut conditionem, ſine qua non, tenentem ſe ex parte Angelorum. Probatur concluſio: nam ſanctus Auguſtinus ſolùm concedit, peccatum originale eſſe cauſam obdurationis, non autem actuale: ergo cùm in Angelis nullum fuerit peccatum originale, ſed ſolùm actuale, in illis non datur cauſa reprobationis. Secundò probatur ex illo ad Romanos nono, *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Et poſt pauca: *An non habet figulus poteſtatem ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* ex quibus teſtimoniis ſanctus Thomas probat, peccatum actuale non eſſe cauſam reprobationis, quantùm ad primum illius effectum. Tertiò probatur ex dictis diſputatione præcedenti, vbi oſtendi

IX. *In Angelis nulla data eſt cauſa reprobationis.*

oſtendimus, Deum actu poſitiuo, ante præſcientiam peccati futuri, etiam ex hypotheſi, decreuiſſe, quoſdam non admittere in regnum ſuum; & patebit ampliùs hæc concluſio ex rationibus adducendis pro quarta concluſione.

X. Reprobationis comparatiuè nulla datur cauſa in paruulis.

Tertia concluſio. In paruulis decedentibus cum ſolo peccato originali nulla datur ex parte illorum cauſa reprobationis, ſi conſiderentur in particulari, & comparatiuè in ordine ad alios, qui non ſunt reprobati: & idem dicendum proportionabiliter de adultis. In hac concluſione conueniunt omnes Thomiſtæ, & eſt expreſſa ſententia ſancti Thomæ in ſolutione ad tertium, articulo tertio citato, & tertio contra Gentes, cap. 161. & ibi Ferrar. Probatur ratione, quam tangit ſanctus Thomas in tertio argumento, & in ſolutione illius: nam, quantùm ad naturam omnes paruuli ſunt æquales, & ſimiliter quantùm ad peccatum originale: etenim propter illud peccatum omnes æqualiter ſunt natura filij iræ: & merentur æqualiter damnationem æternam: ergo ex parte illorum non poteſt aſſignari ratio, vel cauſa particularis, propter quam vnus potiùs reprobetur, quàm alius. Hoc argumentum idipſum probat de adultis: nam licèt vnus habeat maiora peccata actualia, quàm alius; in hoc tamen omnes ſunt pares, quòd propter peccatum originale potuerint in maſſa perditionis relinqui.

Confirmatur exemplis adductis à ſancto Thoma in eadem ſolutione ad tertium ex rebus naturalibus, & artificialibus: etenim non poteſt aſſignari aliqua ratio ex parte materiæ primæ, propter quam à principio hæc pars materiæ producta fuerit ſub iſta forma ſubſtantiali, & illa pars materiæ ſub alia: ſed id fuit dependens ex ſimplici Dei voluntate: quia quælibet pars materiæ ſecundùm ſe, indifferenter ſe habet ad quamlibet formam. Similiter in artificialibus non eſt aſſignabilis ratio, propter quam ex duobus lapidibus æqualibus vnum conſtituat artifex in fundamento, alium in capite ædificij, ſed id dependet ex ſimplici voluntate artificis: ergo proportionabiliter ex duobus hominibus infectis eodem peccato originali, nulla eſt aſſignabilis ratio ex parte illorum, propter quam vnus potiùs, quàm alius in maſſa perditionis relinquatur, & alius ad regnum aſſumatur.

XI. Reprobationis nulla datur cauſa abſolutè loquendo.

Quarta concluſio. Non ſolùm comparatiuè, ſed etiam abſolutè loquendo, nulla datur cauſa reprobationis. Itaque neque peccatum actuale, neque originale, neque vtrumque ſimul præuiſum à Deo, fuit de facto cauſa meritoria, vel motiua reprobationis alicuius, quantùm ad omnes illius effectus. Hanc concluſionem tenet non obſcurè Caietanus in calce eiuſdem, articulo tertio, vbi fatetur, permiſſionem peccati eſſe effectum reprobationis. Eandem concluſionem docet Durandus in primo, diſtinctione quadrageſimaprima, quæſtione ſecunda, præſertim numero decimoquarto, M. Bañes, & Zumel vbi ſuprà, & M. Sotus in fine quarti ſententiarum, in eandem ſententiam magis videtur inclinare. Illam etiam defendunt multi grauiſſimi Thomiſtæ, & exiſtimo, ſanctum Thomam reſolutoriè eandem docuiſſe ſententiam; etenim articulo tertio citato, in corpore, inquit, quod *ſicut prædeſtinatio includit voluntatem conferendi gratiam, & gloriam: ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam, & ferendi damnationis pœnam pro culpa*: & idem dicit in ſolutione ad ſecundum. Ex quo loco deducit Caietanus iuxta ſententiam ſancti Thomæ, reprobationem eſſe præſcientiam cum voluntate permittendi culpam, & damnandi pro culpa; ergo ſecundum ſanctum Thomam permiſſio primi peccati, propter quod reprobus damnatur, eſt effectus reprobationis; A ſed illius permiſſionis nulla datur cauſa ex parte reprobi: nam ante permiſſionem primi peccati, & ante primum peccatum, non datur aliud peccatum præcedens: aliàs illud non eſſet ſimpliciter primum, vel in homine præcederet aliud peccatum commiſſum, Deo non permittente, quod eſt contra ſanctum Auguſtinum in Enchirid. ad Laurent. cap. 95. & 96. ergo ſecundùm ſanctum Thomam non datur cauſa totius effectus reprobationis. Item etiam eodem articulo tertio, ad primum, inquit, quod *in quantum Deus quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur, eos odio habere, vel reprobare*: ſed ex ſimplici voluntate Dei procedit, quod non velit aliquibus hoc bonum vitæ æternæ: nam in gratuitis poteſt aliquis pro libito ſuo, abſque alia cauſa, dare huic B aliquid, & alteri non dare, vt dicit ſanctus Thomas ad tertium eiuſdem articuli, & quæſtione ſexta, de veritate, articulo ſecundo, ad octauum. Præterea in eadem ſolutione ad tertium, inquirens cauſam prædeſtinationis & reprobationis, nullam aliam aſſignat, præter diuinam voluntatem, ait enim: *Quare hos eligat ad gloriam, & illos reprobet, non habet rationem, niſi diuinam voluntatem*; quod etiam explicat exemplis. Nec ſatis eſt reſpondere, quòd S. Thomas loquatur comparatiuè de reprobatione aliquorum præ aliis: etenim eodem modo loquitur, quantùm ad cauſam de reprobatione, & prædeſtinatione; ſed prædeſtinationis nulla datur cauſa, iuxta mentem S. Thomæ, quantùm ad integrum effectum prædeſtinationis, non ſolùm comparatiuè, ſed nec etiam abſolutè: ergo neque reprobationis. Accedit, quòd, C cùm S. Doctor quæſt. 6. de veritate, articulo ſecundo, ad nonum, aſſignaſſet duplicem cauſam reprobationis in hominibus, alteram ſecundùm S. Auguſtinum, ſcilicet peccatum originale, alteram diuinam voluntatem, quæ rationabiliter poteſt velle denegare aliquid alicui, quod illi non debetur: tamen 1. par. in tertio artic. citato, vbi ex profeſſo agit de eadem quæſtione, primam cauſam ſubticuit, & ſecundam aſſignauit: ſentit ergo, peccatum originale non fuiſſe cauſam reprobationis, quantùm ad integrum illius effectum. Quæ autem fuerit ſententia S. Auguſtini, dicam poſtea. Exiſtimo enim, etiam in hac parte ſanctum Thomam ab eo non diſcedere.

Probatur ſecundò ratione. Prima permiſſio peccati propter quod reprobus damnatur, ſiue ſit oriD ginale, ſiue actuale, eſt primus effectus reprobationis; ſed illius non datur cauſa ex parte noſtra, vt ſuprà dictum eſt; ergo non datur cauſa totius effectus reprobationis, ac per conſequens nec ipſius reprobationis. Maior eſt ſancti Thomæ, vbi ſuprà, & probatur; nam illud, quod prærequiritur, vt ſequatur vltimus effectus reprobationis, ſi non habeat rationem culpæ, eſt effectus ipſius reprobationis: ſed permiſſio, qua Deus permittit peccatum, propter quod infert reprobo vltimum effectum reprobationis, eſt neceſſaria, vt ſequatur ille effectus: nam ſi Deus non permittat peccatum, non erit peccatum, quia nihil fit, niſi Deo volente, aut permittente, & conſequenter, neque erit pœna æterna pro peccato. Et ex alia parte permiſſio peccati non habet rationem culpæ, E ſed eſt bona: dicit enim S. Auguſt. in Enchirid. ad Laur. cap. 95. *Neque dubitandum eſt, Deum facere bene, etiam ſinendo, quæcunque fiunt male*: ergo permiſſio peccati, propter quod reprobus damnatur, eſt effectus reprobationis.

Confirmatur: nam in Angelis permiſſio peccati fuit effectus reprobationis ipſorum: ergo & in hominibus, loquendo de peccato, propter quod quis damnatur. Hoc argumentum adeò efficax reputant aliqui Doctores, vt exiſtiment, euidenter oſtendere noſtram concluſionem. Argumenta autem, quibus probatur,

Digitized by Google

probatur, primam permiſſionem peccati, propter quod aliquis damnatur, non eſſe effectum reprobationis,ſed præſupponi ad illam,ſaltem quando peccatum eſt originale,adducemus,& ſoluemus infrà.

Probatur tertiò. In illis, quibus peccatum originale remiſſum eſt per baptiſmum, non eſt cauſa reprobationis ipſum peccatum originale: ergo ſaltem in omnibus hominibus reprobis non erit peccatum originale cauſa reprobationis.Antecedens probatur: nam per baptiſmum verè remiſſum eſt peccatum originale, quantùm ad totum illud, quod veram, & propriam peccati rationem habet, vt definitur in Concilio Tridentino, ſeſſ. quinta, decret. de peccato origin.can. vlt. quod probat Concilium auctoritate Apoſtoli ad Roman. 6. cùm ſubdit: *In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil damnationis eſt, in his, qui verè conſepulti ſunt cum Chriſto per baptiſmum in morte*: vbi Conc. indifferenter loquitur de baptizatis, ſiue ſint electi, ſiue reprobi: ergo per baptiſmum ſecundùm mentem Concilij verè remittitur reatus culpæ,& pœnæ æternæ:ergo adultus baptizatus non reprobatur propter peccatum originale dimiſſum; aliàs aliquid damnationis eſſet his, qui per baptiſmum ſunt renati,ac per conſequens, vel rediret poſtea peccatum originale, aut non fuiſſet verè remiſſum per baptiſmum, ſed tantùm diceretur radi,vel non imputari: quod eſt contra Concilium.

Confirmatur. Peccatum, propter quod aliquis reprobatur, eſt cauſa vltimi effectus reprobationis, ſed peccatum originale per gratiam baptiſmalem remiſſum,non eſt cauſa vltimi effectus reprobationis, ſcilicet pœnæ æternæ, aliàs non fuiſſet per baptiſmum verè remiſſum, quantùm ad reatum pœnæ æternæ, & conſequenter, neque quantùm ad culpam: nam reatus pœnæ æternæ manere non poteſt, niſi manente culpa:ergo.

Prima ſolutio.

Ad hoc argumentum multæ, ſed planè difficiles adhibentur ſolutiones. Prima eſt, quod per baptiſmum verè remittitur peccatum originale, quantùm ad culpam,& reatum pœnæ æternæ:atque adeò poſtea in exequutione peccatum originale dimiſſum non eſt per ſe cauſa reprobationis, quantùm ad vltimum effectum illius:nihilominùs ipſum peccatum originale præuiſum ante illius remiſſionem,fuit vera cauſa motiua ordinationis ad pœnam æternam in intentione Dei, & ſic dicitur cauſa reprobationis, quia per gratiam baptiſmalem non fuit immutatum illud æternum Dei decretum, ſed ſolùm ſecundùm præſentem iuſtitiam fit Deo gratus,& acceptus ad vitam æternam talis reprobus baptizatus.

Impugnatio.

Peccatum orig. ſemel remiſſũ eſſe non poteſt cauſa reprobationis etiã per accidẽs.

Sed hæc ſolutio non euacuat vim argumenti: etenim Deus ſuo æterno decreto non ordinauit aliquem ad pœnam æternam, propter originale peccatum,vel actuale verè remittendum in tempore,quãtùm ad culpam;ſed ſolùm propter peccatum,in quo eſt perſeueraturus vſque ad mortem: ergo impoſſibile eſt, quòd propter originale peccatum verè remittendum,quoad culpam,Deus habuerit æternum decretum ordinandi aliquem ad pœnam æternam.

Secunda ſolutio.

Secunda ſolutio aliorum eſt, quòd peccatum originale dimiſſum non eſt per ſe cauſa reprobationis, ſed ſolùm per accidens, quatenus ſcilicet fuit cauſa, quòd in primo parente reprobarentur propter illud peccatum omnes,qui naſcuntur filij iræ; quod quidem decretum manet in Deo, reſpectu eorum, qui in aliquo peccato mortali,vel originali,vel vtroque ſimul è vita decedunt.

Impugnatio.

Videtur tamen hæc ſolutio petere principium: hoc enim contendimus, quòd Deus ab æterno non habuerit decretum reprobandi aliquem propter peccatum verè remittendum,quantùm ad culpam.Præterea: nam peccatum perfectè remiſſum eodem modo ſe habet in A ordine ad reprobationem,ac ſi non fuiſſet commiſſum, vt patet ex illo Ezechiel. *In quacunque die ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius.* Sed ſi non fuiſſet commiſſum, nullo modo eſſet cauſa reprobationis, etiam per accidens: ergo nec etiam commiſſum,vel contractum,ſi poſtea per gratiam reuerà fuit dimiſſum. Confirmatur: nam ablata cauſa,aufertur effectus:ergo,ſi peccatum originale eſt in omnibus cauſa reprobationis, ablato peccato originali,aufertur reprobatio.

Ezech. 23.

Tertia ſolutio.

Tertia ſolutio eſt, quòd peccatum originale quãuis remittatur per baptiſmum,quantùm ad culpam, & pœnam æternam: manet tamen ſecundùm aliquem effectum;ſcilicet quantùm ad fomitem,quantùm ad ærumnas corporis, & quantùm ad mortem B temporalem. Sicut ergo Deus iuſtè in pœnam peccati originalis iam remiſſi infert mortem temporalem, ita in pœnam eiuſdẽ peccati relinquit aliquos in quadam communi prouidentia ſupernaturali, cũ auxiliis ſufficientibus ad ſalutem, & abſque auxilio efficaci, ſaltem doni perſeuerantiæ, ſciens illos eſſe peccaturos, & damnandos. Hanc ſolutionem adhibent multi viri docti:

Impugnatio.

ſed contra illam vrget argumentum:quia nullus punitur pœna ſpirituali propter peccatum iam dimiſſum, ſed ſubtractio auxilij efficacis eſt magna pœna ſpiritualis:nam, illa poſita, ſequitur infallibiliter hominis damnatio. Præterea: nam, vt aliquid dicatur ſimpliciter cauſa reprobationis, oportet, quòd ſit cauſa totius effectus reprobationis, ſicut de cauſa prædeſtinatio- C nis dictum eſt: ideo enim opera procedentia ex gratia non ſunt ſimpliciter cauſa prædeſtinationis, quia non ſunt cauſa totius effectus prædeſtinationis;non enim ſunt cauſa primæ vocationis: ſed peccatum originale dimiſſum non eſt cauſa totius effectus reprobationis, quia non eſt cauſa inflictionis pœnæ æternæ,vt dictum eſt: ergo non poteſt eſſe cauſa reprobationis.

Quarta ſolutio.

Quarta ſolutio eſt aliorum,qui,vt argumenti difficultatem euadant,fatentur, cauſam reprobationis in hominibus baptizatis non fuiſſe peccatum originale,ſed actuale, & contendunt hanc eſſe mentem S. Auguſt. Nam, licèt vt plurimùm reprobationis cauſam referre videatur ad peccatum originale, ratione cuius totum genus humanum factum eſt qua- D ſi maſſa quædam damnata; propterea id facit, quia inde incipit omnium reproborum damnatio. Et licèt aliqui eruantur per baptiſmum ex hac maſſa, vt dicit Auguſtinus epiſt. 54. ad Dardanum, quæſt. ſecunda: tamen iterum per actuale peccatum reuertuntur ad maſſam,& ideo ſic habentur à Deo, quaſi nunquam ab eadem maſſa fuiſſent ſeparati, & adducunt pro hac ſententia S.Auguſt.lib.de corrept.& grat.cap.7. & 13.& Proſp. ad 2. cap. Gallorum.

Impugnatio.

Hæc ſolutio non videtur ad mentem S. Auguſtini: nam locis ſuprà citatis expreſsè docet,propter loca Apoſtoli inducta, peccatum actuale non eſſe cauſam reprobationis: neque alicubi dicit oppoſitum: nam lib.de corrept.& gratia,ſolùm aſſerit, quòd illi, qui E iuſtificantur, & piè viuunt, ſed perſeueraturi non ſunt, proculdubio neque illo tempore, quo bene, piéque viuunt, in numero electorum computandi ſunt;quia non ſunt à maſſa illa perditionis,præſcientia Dei,& prædeſtinatione,diſcreti:quod in omnium ſententia veriſſimum eſt.Non tamen ibi dicit S. Auguſt. vel S. Proſp. vbi ſuprà, quòd illi ſint propter actuale peccatum reprobati, niſi ſit ſermo de reprobatione,quantùm ad vltimum effectum,de quo non eſt controuerſia.

Quinta ſolutio.

Vltima ſolutio aliorum eſt, quòd peccatũ originale dimiſſum per baptiſmum redeat, quantùm ad ingratitudinem, propter ſequentia peccata actualia,

ſicut etiam peccata dimiſſa per pœnitentiam redeunt poſtea quantùm ad ingratitudinem per ſequens pecctaum, vt docet S. Thom. 3. parte, quæſt. 88. articulo ſecundo, & hac ratione, omnes, qui damnantur, reprobati ſunt propter peccatum origi-

Impugnatio. nale, & non propter ſolum actuale. Sed contrà: nam contingere poteſt, quòd aliquis inuincibiliter ignoret, peccatum originale ſibi fuiſſe dimiſſum per baptiſmum, vt ſi puer fuiſſet baptizatus, antequam perueniret ad vſum rationis, raperetur ab infidelibus, & nutriretur in ſiluis, vbi nihil audiret de baptiſmo; talis puer ſi poſtea peccet mortaliter, & damnetur, illud peccatum actuale non haberet circumſtantiam ingratitudinis, ratione originalis peccati iam dimiſſi per baptiſmum. Præterea: nam illa ingratitudo non eſt peccatum originale, ſed actuale, aut circumſtantia illius: ergo ſemel baptizati non reprobantur propter peccatum originale.

XII. Quartò probatur concluſio ex verbis Apoſtoli ad Rom. 9. *Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Et infrà: *An non habet poteſtatem figulus ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam.* In quo teſtimonio, vt diſp. 37. nu. 9. ex doctrina S. Auguſtini, & S. Thomæ oſtendimus, apertè ſignificatur, in electione abſoluta, & reprobatione hominum, Deum non reſpexiſſe ad merita, vel demerita præuiſa, ſed pro ſuo beneplacito iſtum elegiſſe, & prædeſtinaſſe ad gloriam, illum non prædeſtinaſſe, ſed voluntate abſoluta ſtatuiſſe permittere peccatum illius, & obdurationem, ſiue perſeuerantiam in eodem peccato vſque ad vltimum vitæ, ac pœnam æternam infligere propter idem peccatum, ſiue pœna illa ſit ſolùm damni, vt in paruulis decedentibus cum ſolo originali peccato, ſiue etiam ſenſus, vt in adultis reprobis, qui peccata actualia addiderunt; quod etiam ſignificant illa verba

Roman. 9. Apoſtoli: *Vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret:* electio enim eſt inter plures, ex quibus vnus aſſumitur, alius relinquitur: ergo ſecundùm Apoſtolum prædeſtinatio, & reprobatio abſoluta antecedit in ſigno rationis præuiſa merita, vel demerita ſaltem actualia: nam de originali peccato quid ſentiendum ſit, iuxta mentem S. Auguſtini, & S. Thomæ, infrà dicetur.

Ad iſtum locum Apoſtoli duas adhibet explicationes auctor primæ ſententiæ. Prima eſt, vt per illud verbum, *non ex operibus*, ſolùm excludantur opera iam facta, non autem opera præuiſa: vel ſi excluduntur etiam opera præuiſa, vt ſentit Auguſtinus, & multi alij ipſum ſequuti, non eſt interpretandus locus ille de electione abſoluta ad gloriam, ſed ad gratiam. Hanc explicationem non oportet in præſenti iterum impugnare, cùm iam in diſp. 37. num. 17. fuerit tanquam inſufficiens excluſa.

Secunda explicatio eſt de electione ad beneficia huius vitæ partim temporalia, partim ſpiritualia. Cùm enim Deus elegiſſet Iacob, & poſteritatem ipſius, vt ex illis naſceretur Chriſtus, ſtatuit illos ſingularibus beneficiis proſequi, & diſponere ad Chriſti aduentum, idque non intuitu operum, ſed ex ſuo beneplacito. Eſau verò, & eius poſteris non præparauit tam eximia beneficia. Et vt melius intelligatur totus Apoſtoli in illo capite diſcurſus, aduertit, non eſſe ibi ſcopum Apoſtoli oſtendere, Deum in vocatione ad fidem, aut electione ad gratiam iuſtificationis, non habere vllam rationem operum bonorum, aut malorum, ſed omnia facere ex nudo beneplacito ante omnem operum præuiſionem concepto. Non eſt iſta, inquit, mens eius, ſed

A ſcopus eius eſt docere, Deum in conferenda ſalute, gratia iuſtificationis, & donis Spiritus ſancti, non habere rationem operum externorum, præſertim legis, quæ Iudæi tanti faciebant, & ob quæ putabant ſibi omnia deberi, eſſeque omnibus aliis præferendos, ſed fidei tantùm, & interni affectus in Deum, & in Chriſtum. Illa autem verba, quæ ex Malachia deſumpſit Apoſtolus: *Eſau autem odio habui,* ſic dicit eſſe accipienda, vt nomine odij non ſignificetur verum odium, quo pro ſuo beneplacito velit malum Eſau, vel eius poſteris, ſed minorem amorem, qui comparatione fauoris impenſi alteri poſſit dici odium. Adducitur pro eadem explicatione Bartholomæus Camerarius in dialogo Catholico, cap. 6. §. 1. & Ioannes à Bononia opuſc.

B de prædeſt. 1. p. §. *Verùm vt eò reuertamur.*

Sed quidquid ſit de hac interpretatione, negari non poteſt, Apoſtolum loqui in illo capite nono, de prædeſtinatione, & reprobatione, comparatione donorum ſupernaturalium gratiæ, & gloriæ, vt ex dictis in diſputatione de prædeſtinatione conſtat. Neque eſt tanta Bartholomæi Camerarij, & Ioannis à Bononia auctoritas, vt propter illam ad euadendam difficultatem argumenti recedendum ſit à communi explicatione SS. Patrum, qui locum Apoſtoli interpretantur de prædeſtinatione, & reprobatione, comparatione finis ſupernaturalis. Accedit, quòd ex contextu Apoſtoli eodem cap. 9. & capite octauo præcedenti colligitur, & ex eo colligunt ſancti Patres Latini, & Græci Apoſtolum de prædeſtinatione, & reprobatione loqui, de qua

C nunc agimus: nam illa verba capite octauo, *Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis Filij ſui.* Et illa: *Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus, qui iuſtificat, quis eſt, qui condemnet?* Et quæ ſubdit in cap. nono: *Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Et illa: *Ergo cuius vult, miſeretur, & quem vult, indurat;* non ſunt coarctanda ad perſonam aliquam particularem, vel ad miſericordiam, vel negationem beneficiorum temporalium, ſed vniuerſaliter intelligenda de miſericordia, ſeu prædeſtinatione, & reprobatione comparatione bonorum ſupernaturalium: quod verba illa ſubſequētia in eodē capite confirmant: *Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum, vt oſtenderet diuitias glo-*

D *riæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam; quos & vocauit non ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex gentibus, &c.* Certè *vaſa iræ apta in interitum* non dicuntur, niſi reprobi, qui à fine ſupernaturali deficiunt, & *vaſa miſericordiæ* dicuntur prædeſtinati ad vitam æternam; quod indicant illa verba, *quæ præparauit in gloriam.*

Quintò probatur noſtra concluſio: nam ſi prædeſtinatio, & reprobatio abſoluta non eſt in Deo ante præuiſionem meritorum, vel demeritorum, ſequeretur, quòd non eſſet adeò inſcrutabile, & inueſtigabile myſterium prædeſtinationis, & reprobationis: nam obiectioni, quam ex parte reproborum proponit Apoſtolus: *Quid adhuc queritur: voluntati enim eius quis reſiſtit?* facilè poſſet reſponderi, non

E eſſe mirum, quòd iſti ſint abſolutè prædeſtinati, illi reprobati: nam pro ſua libertate iſti voluerunt cooperari auxiliis præuenientis gratiæ, non autem illi: atque adeò videtur ſequi, reprehenſionem illam Apoſtoli, & reſponſionem: *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo: nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic?* eſſe ſuperfluam, neque oportuiſſet recurrere ad illam admirationem: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* & conſequenter rueret illa S. Aug. ſæpius repetita ſententia, *quare hunc*

(Margin, right column: XIII — Roman. 9. — Roman 11. — Aug. lib. de dono perſe. cap. 8.)

Digitized by Google

hunc trahat, illum non trahat, noli velle diiudicare, ſi non vis errare. Et illa: *Ex duobus itaque paruulis originali peccato obſtrictis, cur iſte aſſumatur, ille relinquatur: & ex duobus ætate iam grandæuis impiis, cur iſte ita vocetur, vt vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, vt vocantem ſequatur: inſcrutabilia ſunt iudicia Dei. Ex duobus autem piis, cur huic donetur perſeuerantia vſque in finem, illi autem non donetur: inſcrutabiliora ſunt iudicia Dei.* Vnde idem Auguſtinus epiſtola 105. ad Sixtum, expendens eundem locum ad Roman. 9. & Malachiæ 1. ac prædeſtinationem, & reprobationem ex præuiſis meritis excludens, ait: *In quam ſententiam beatus Apoſtolus etiam teſtimonium Prophetæ longè poſterioris aſſumpſit: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui, vt intelligeretur hoc apertum poſtea per Prophetam, quòd antequam illi naſcerentur, erat in Dei prædeſtinatione per gratiam. Quid enim diligebat in Iacob, antequam natus feciſſet aliquid boni, niſi gratuitum miſericordiæ ſuæ donum? Et quid oderat in Eſau, antequam feciſſet aliquid mali, niſi originale peccatum? Nam neque in illo diligeret iuſtitiam, quam nullam ille fecerat, neque in iſto odiſſet naturam, quam bonam ipſe perfecerat. Mirum autem, cùm his coarctantur anguſtiis, in quanta ſe abrupta præcipitent, metuentes retia veritatis. Ideo, inquiunt, nondum natorum alium oderat, alium diligebat: quia eorum futura opera præuidebat. Quis iſtum acutiſſimum ſenſum defuiſſe Apoſtolo non miretur? Hoc quippe ille non vidit, quando ſibi velut aduerſantis obiecta quæſtione, non id potius tam breue, tam apertum, tam (ſicut iſti putant) verum, abſolutúmque reſpondit. Cùm enim rem ſtupendam propoſuiſſet, quomodo de nondum natis, nec aliquid agentibus boni, aut mali rectè dici potuerit, quòd vnum Deus dilexerit, alium odio habuerit, ipſe ſibi obiecta quæſtione motum exprimens auditoris: quid ergo dicemus? inquit: Nunquid iniquitas apud Deum? abſit. Hic ergo erat locus, vt diceret, quod iſti ſentiunt. Futura enim Deus opera præuidebat, quando minori maiorem ſeruiturum eſſe dicebat. Non autem hoc Apoſtolus dicit, ſed potius, ne quiſquam de ſuorum operum auderet meritis gloriari, ad Dei gratiam, & gloriam commendandam voluit valere, quod dixit. Cùm enim dixiſſet: Abſit, vt ſit iniquitas apud Deum, tanquam ei diceremus. Vnde hoc oſtendis, cùm aſſeras, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſſe: Maior ſeruiet minori. Moyſes enim dicit, inquit: Miſerebor cui miſertus ero, & miſericordiam præſtabo, cui miſericors fuero. Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Ad hæc, & ſimilia verba ſancti Auguſtini reſpondet auctor, illum loqui contra eos, qui ponebant prædeſtinationem eſſe ex præuiſis meritis procedentibus ex ſolis viribus naturæ, ſicut dixerunt Pelagiani: non autem contra illos, qui dicunt, prædeſtinationem eſſe ex præuiſis meritis, procedentibus ex gratia, ſicut aſſerit prima ſententia. Nihilominùs cenſeo, affirmari non poſſe, prædeſtinationem eſſe ex præuiſis meritis gratiæ, vt patebit infrà. Sed arguet quis ex contextu eiuſdem epiſtolæ. Nam ſtatim poſt verba inducta ſubdit: *Vbi nunc merita, vbi opera vel præterita, vel futura tanquam viribus naturæ, vel adimpleta, vel adimplenda?* Viribus naturæ, inquit, non viribus gratiæ. Et libro de prædeſtinatione Sanctorum, capite decimoſeptimo: *Præſciebat ergo, ait Pelagianus, qui futuri eſſent ſancti, & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium: & ideo eos ante mundi conſtitutionem in ipſa ſua præſcientia, quales futuros eſſe præſciuit, elegit. Elegit ergo, inquit, antequam eſſent, prædeſtinans filios, quos futuros ſanctos, immaculatóſque præſciuit: vtique ipſe non fecit, nec ſe facturum, ſed illos futuros eſſe præuidit.* Vbi ſolùm loquitur de prædeſtinatione ex præuiſis meritis naturæ, quod indicant illa verba, *per liberæ voluntatis arbitrium*, & hanc tantùm prædeſtinationem, quam Pelagiani conſtituebant, impugnat in illis locis, & in aliis pluribus Auguſtinus.

A Hæc tamen ſolutio poſſet vtcunque locum habere, ſi diceretur, prædeſtinationem eſſe ex præuiſis meritis gratiæ, ſeu vocationis diuinæ, non cuiuſcunque, ſed eius, per quam Deus non ſolùm tribuit poſſe, nec ſolùm piè operari, & perſeuerare, ſi volumus: nec ſolùm concurrit nobiſcum ad piam operationem, vel alios actus liberos concurſu ſimultaneo, ſi nos volumus cooperari, ſed etiam ſua gratia verè efficienter facit nos velle, & perſeuerare vſque in finem. Nam de hac vocatione loquitur S. Auguſtinus, vt patet ex eodem Auguſtino libro de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 16. vbi ait: *Dixit ergo, non ex operibus, ſed ex vocante, non quacunque vocatione, ſed qua vocatione fit credens.* Et cap. 17. inquit: *Electi ſunt autem de mundo ea vocatione, qua Deus id, quod prædeſti-* B *nauit, impleuit. Quos enim prædeſtinauit, ipſos & vocauit, illa ſcilicet vocatione, ſecundùm propoſitum.* Et idem dicit capite 16. & 19. eiuſdem libri: ergo loquitur de vocatione, qua non ſolùm facit Deus, vt credere, piè operari, & perſeuerare poſſimus, ſi velimus, vel qua perſeueramus, ſi volumus: ſed de illa, per quam Deus efficit, vt velimus. Nam, vt idem Auguſtinus in eadem epiſtola dicit: *Adiutorium Spiritus ſancti ſic expreſſum eſt, vt ipſe facere diceretur, quod vt faciamus, facit.* Quod confirmat ex illo Romanor. octauo: *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram.* De quo plura diximus diſputatio. 86. Quod etiam conſtat: nam, vt diſputatione 99. num. 2. oſtenſum eſt, controuerſia ſaltem potiſſima Auguſtini cum Pelagianis non fuit de gratia excitante, ſed de adiuuante, per quam Deus efficit, vt velimus. Si enim Deus per gra- C tiam non efficit hoc modo, vt velimus, ſed innatæ libertati relinquitur, vt, ſi vult, ſe determinet, ſi non vult, nihil operetur: videntur procedere omnia argumenta contra prædeſtinationem ex præuiſis meritis, ſubſequentibus gratiam excitantem quæ afferri ſolent contra prædeſtinationem ex præuiſis meritis naturæ. Immo addendum eſt, quòd etiamſi totum hoc admittatur, adhuc eſſet ſoluendum ab auctore primæ ſententiæ argumentum illud, quo ſanctus Thomas prima parte, quæſtione vigeſimatertia, articulo quinto, & ad Romanos nono, lectione ſecunda, in fine, excludit ſententiam, quæ aſſerit, prædeſtinationem pendere ex præuiſis meritis gratiæ: nam cùm eiuſmodi merita ſint effectus prædeſtinationis, non poſſunt eſſe ratio, vel conditio, ſine qua non, à qua eadem prædeſtinatio in ratione abſolutæ D prædeſtinationis dependeat, vt diſputatione trigeſimaſeptima dictum eſt.

Ad illud autem, quod obiiciebamus de profunditate, & inſcrutabilitate prædeſtinationis, & reprobationis diuinæ, reſpondet auctor primæ ſententiæ, non eſſe inſcrutabile Dei iudicium, quòd ex duobus vocatis alter ſequatur, alter non ſequatur; aut quòd ex duobus iuſtis alter perſeueret, alter non perſeueret: vt quidam volunt, huius diſcriminis cauſam, tanquam in primam originem referentes in diſcretionem illam, qua Deus ex ſe hunc elegit ad gloriam, illum non elegit. Certum enim eſt, cauſam, cur hic non ſequatur vocationem diuinam, aut non perſeueret, non eſſe defectum gratiæ aut electionis diuinæ, ſed arbitrij libertatem, iuxta illud Oſeæ decimo- E tertio: Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo in me auxilium tuum. Et quòd hic ſequatur & perſeueret, cauſa vera, & propria eſt libertas arbitrij, auxilio diuino inſtructi; quæ ſicut in naturalibus, ita in ſupernaturalibus poteſt ſe in vtramque partē flectere. Ex quo infert, non eſſe etiā inſcrutabile, cur vocatio in illo ſit efficax in actu ſecūdo, in iſto inefficax: id enim pendet ab arbitrij libertate, in cuius manu eſt facere, vt ſit efficax, vel inefficax. Idem dicit de auxiliis, quæ dantur ad perſeuerandum: vt enim iſta auxilia

Digitized by Google

habeant rationem doni perſeuerantiæ, vel non habeant, pendet ſimiliter à libertate, quæ per illa poteſt actu perſeuerare, vel non perſeuerare. Et, ſi quidem perſeueret, illa auxilia habebunt rationem doni perſeuerantiæ; ſi non perſeueret, non habebunt. Addit, quòd in his non ponit ſanctus Auguſtinus iſtam inſcrutabilitatem iudiciorum Dei; ſed in eo, quòd cùm Deus, priuſquam ſtatuat gratias ſuas diſtribuere, præſciat de quolibet, quæ gratiæ ſint in ipſo futuræ efficaces, quæ inefficaces, velit nihilominùs dare huic eam, quam nouit fore efficacem, illi eam, quam inefficacem. Cur enim non dat etiam alteri efficacem? cur potiùs huic, quàm alteri dat efficacem? Hoc à nobis certò, & in particulari ſciri non poteſt.

Hæc reſponſio eſt valdè difficilis, nec ſatisfacit argumento noſtro. Fatemur quidem cauſam propriam, quòd iſte homo non aſſentiatur vocationi diuinæ, vel non perſeueret in gratia vſque in finem, eſſe, quia ipſe non vult conſentire, nec perſeuerare, vt ex præmiſſis diſputatione 102. conſtat: nec referimus vllo modo in diuinam reprobationem, quòd reprobus contradicat gratiæ, vel perſiſtat in peccato vſque in finem, ſed ſolùm id refertur in voluntatem creatam deficientem. Nam, vt prima parte, quæſtione vigeſimatertia, articulo tertio ad ſecundum, dicit ſanctus Thomas: *Aliter ſe habet reprobatio in cauſando, quàm prædeſtinatio: nam prædeſtinatio eſt cauſa & eius, quod expectatur in futura vita à prædeſtinatis, ſcilicet gloria: & eius, quod percipitur in præſenti, ſcilicet gratia. Reprobatio verò non eſt cauſa eius, quod eſt in præſenti, ſcilicet culpæ: ſed eſt derelictionis à Deo. Eſt tamen cauſa eius, quod redditur in futuro, ſcilicet pœna æterna; ſed culpa prouenit ex libero arbitrio eius, qui reprobatur, & à gratia deſeritur. Et ſecundùm hoc verificatur dictum Prophetæ, ſcilicet:* Perditio tua Iſraël ex te. Contendimus tamen, primam radicem, & cauſam primi effectus reprobationis, nempe permiſſionis primi peccati, propter quod peccatum reprobus damnatur, reducendam eſſe in abſolutum decretum voluntatis diuinæ: nec præſupponere ex parte hominis demerita aliqua præuiſa (aliàs illa permiſſio non eſſet primi peccati, ſed ante illud ſupponeretur aliud) ac per conſequens, non dari cauſam reprobationis ex parte noſtra, quantùm ad omnes eius effectus: licèt detur cauſa, quantùm ad aliquos, nempe quantùm ad obdurationem in peccato, & perſeuerantiam in illo vſque in finem. Huius enim effectus cauſa demeritoria eſt ipſum peccatum hominis: nec impugnant hoc, ſed potiùs confirmant argumenta facta pro oppoſita ſententia. Contendimus ſecundò, quòd licèt cauſa proxima, quare prædeſtinatus conſentit Deo excitanti & mouenti, eſt, quia vult conſentire: nam reuerà liberè conſentit, & poteſt diſſentire, ſi velit: tamen origo prima, & cauſa, quòd ille velit conſentire, & perſeuerare vſque in finem, eſt prædeſtinatio abſoluta, & efficax Dei, qui per auxilium ſpeciale præoperantis gratiæ verè efficienter fecit, vt prædeſtinatus conſentiret, & perſeueraret vſque in finem: quod quidem auxilium non eſt collatum alteri, qui non perſeuerauit, vt ſuprà oſtenſum eſt. Nec eſt admittendum, ex libera cooperatione noſtri arbitrij pendere, quòd auxilium Dei præueniens habeat, vel non habeat rationem doni perſeuerantiæ, aut quòd ſit efficax, vel non ſit efficax ad faciendum, quòd liberum arbitrium conſentiat: id enim habet, prout venit à Deo, quamuis ipſe conſenſus, vel diſſenſus procedat efficienter ex libero arbitrio: conſenſus quidem ex libero arbitrio excitato, & moto à Deo gratia efficaci: diſſenſus verò, & peccatum à libero arbitrio ex ſeipſo, & ex ſua naturali facultate: nam ex ſe habet, quòd peccet, à Deo autem

A quòd operetur bonum, & perſeueret in illo vſque in finem, vt dictum eſt.

Illud verò, quod additur in ſolutione, quam impugnamus, de inſcrutabilitate prædeſtinationis, & iudiciorum Dei, doctrinæ ſancti Auguſtini, & contextui Apoſtoli non videtur ſatis congruere. Primò, quoniam Apoſtolus prædeſtinatos dicit eſſe electos, & vocatos *ſecundùm propoſitum*, vt patet Romanor. octauo, his, *qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti*: & Auguſtinus ſæpe dicit, prædeſtinatos vocari *ſecundùm propoſitum*, reprobos verò non vocari ſecundùm propoſitum, quod de propoſito Dei, non de propoſito hominis, præuiſo à Deo, vt diſputatione 38. numero decimoquarto oſtendimus, intelligendum eſt: ergo ex eodem propoſito ante præuiſa merita, B vel demerita quoſdam prædeſtinauit Deus ad vitam æternam, quoſdam reprobauit, & voluit permittere, quod ab hoc fine deficerent. XIV.

Nec ſecundùm mentem Auguſtini inſcrutabilitas prædeſtinationis, & iudiciorum Dei debet reuocari ad ſolam voluntatem illius, qua voluerit *diſtri*buere ſua dona gratiæ quibuſdam hominibus in illis circunſtantiis, in quibus præſciebat, illos pro innata libertate eſſe cooperaturos eidem gratiæ, & perſeueraturos vſque in finem: aliis verò ſtatuit diſtribuere eadem dona gratiæ in talibus circunſtantiis, in quibus præſciebat, illos pro eadem libertate non eſſe cooperaturos, vel perſeueraturos vſque in finem: tum nam hic modus dicendi præſupponit eſſe C in Deo ante omne liberum decretum voluntatis ipſius ſcientiam mediam, qua certò ſciat, quid in particulari ex ſua innata libertate faceret creata volũtas ex hypotheſi, quod in talibus circunſtantiis tali excitatione tangeretur, quam tamen præſcientiam non agnouit, ſed potiùs excluſit ſanctus Auguſtinus, vt diſputatione ſeptima viſum eſt: tum etiam, nam ſi totum myſterium prædeſtinationis & reprobationis, & inſcrutabilitas iudiciorum Dei ad id eſſent reuocanda: videtur ſequi, quòd vltima reſolutio, in quam debet reduci, quòd iſte ſit prædeſtinatus à Deo voluntate abſoluta, ſit cooperatio futura arbitrij à Deo præuiſa, vel præcognita per eandem ſcientiam, & Deus conſtituens hominem in illis circunſtantiis, ſolùm eſſet conditio, ſine qua homo ille non eſſet D prædeſtinatus, vel vt plurimùm ſolùm tribueret illi homini, quòd poſſit piè operari, & perſeuerare vſque in finem, ſi velit: non autem efficeret, vt velit, perſeueret in finem, & ſaluetur: quod tamen non eſt admittendum, vt ſuprà oſtenſum eſt.

Vide diſput. 37. num. 10.

Quinta concluſio. Reprobatio quantùm ad vltimum effectum præſupponit in ſigno rationis præſcientiam peccati originalis, vel actualis, propter quod reprobus damnatur. Itaque non ſolùm in exequutione, ſed etiam in intentione efficaci non habuit Deus voluntatem puniendi aliquos pœna æterna, niſi propter culpam præuiſam. Hanc concluſionem videtur docere ſanctus Auguſtinus libro ſexto Hypognoſt. & aliis locis ſuprà allegatis. Et probatur: nam voluntas puniendi reprobos in perpetuum pertinet ad iuſtitiam vindicatiuam, quæ neceſſariò præ- E ſupponit culpam: non enim eſt Deus vindex, niſi peccatorum, quæ propria voluntate commiſimus, aut voluntate primi parentis, quæ reputatur noſtra. XV.

Reprobationis quoad vltimum effectum datur cauſa ex parte noſtra.

Et, ſi quis obiiciat: nam Deus ante præuiſa merita habuit intentionem efficacẽ conferendi electis gloriam, vt ſuprà dictum eſt: ergo ſimiliter ante præuiſa demerita habuit intentionem efficacem, inferendi reprobis pœnam æternam ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ, etiamſi poſtea in exequutione eam non inferat, niſi propter culpam: reſpondetur, negando conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam inflictio pœnæ æternæ non poteſt aliquo modo habere rationem doni

Obiectio.

Reſponſio.

Digitized by Google

doni gratuiti, ſed neceſſariò pertinet ad iuſtitiam vindicatiuam, quæ ſupponit culpam: intentio autem efficax dandi gloriam, habet rationem doni gratuiti, quatenus in ſigno rationis antecedit præſcientiam meritorum, vnde ipſa gloria non ſolùm appellatur in ſacris literis corona iuſtitiæ, ſed etiam gratia, vnde non eſt ſimile.

XVI. AD argumenta autem facta à principio reſpondetur, quòd tantùm probant quintam concluſionem: quatenus verò militant contra quartam concluſionem ſuprà poſitam: reſpondetur ad primum, Concilium Valentinum non dicere, quòd in reprobatione æterna meritum malum præcedat iuſtum Dei iudicium; ſed quòd in damnatione periturorum meritum malum præcedat iuſtum iudicium Dei. Loquitur ergo Concilium de damnatione, ſeu pœna æterna, quæ non infertur, niſi propter culpam, vt dictum eſt: non autem loquitur de reprobatione, ſecundùm quòd importat æternum Dei decretum, quo Deus voluntate conſequête voluit quibuſdam non conferre vitam æternam, quæ non erat illis debita, & permittere peccatum: hanc enim voluntatem Deus habuit ante præuiſum peccatum, etiam originale, ſi conſideretur peccatum illud, vt cauſa reprobationis. Loca autem Scripturæ, in eodem argumento adducta, iam explicata ſunt à nobis, diſput. 33. ſolutione ad 3. & 4.

XVII. *Auguſtini ſentẽtia circa reprobationem expenditur.* Ad ſecundum argumentum ex auctoritate S. Auguſtini, quidam Thomiſtæ reſpondent, eum ſequutum fuiſſe ſententiam illam ad temperandam duritiam, quam videbatur Pelagianis habere prædeſtinatio, & reprobatio tradita ab eodem ſancto Auguſtino, & ex ſacris literis deducta. Sed reſpondetur ſecundò, loca ſancti Auguſtini poſſe explicari primò quoad ſufficientiam: etenim peccatum originale præuiſum ante Verbi incarnationem, cauſa fuit ſufficiens, cur Deus, ſi voluiſſet, potuiſſet, abſque alicuius iniuria, omnes homines reprobare; de facto tamen non fuit præuiſum ante reprobationem, tanquam cauſa illius, ſed ſolùm, vt obiectum, ſeu morbus naturæ, in cuius remedium Chriſtus venit. Atque in hoc differt reprobatio à prædeſtinatione, quòd reſpectu prædeſtinationis nulla datur cauſa ex parte noſtra non ſolùm efficax, ſed neque ſufficiens, propter quam Deus potuerit prædeſtinare aliquos, quia omnia noſtra bona merita præcêdit indebita gratia. Secundò poteſt explicari S. Auguſt. de reprobatione, quoad effectum intermedium, qui eſt obduratio in peccato: illius enim cauſa eſt præcedês peccatũ ſaltem originale, vt patet ex illo ad Rom. 1. *Propter quod tradidit illos Deus in reprobum ſenſum*, & etiam quoad vltimum effectum, qui eſt pœna æterna: illius enim cauſa eſt præcedens culpa. In prædeſtinatione autem merita gratiæ non poſſunt eſſe cauſa, propter quam Deus conferat donum perſeuerantiæ, quia, vt docet S. Thom. part. 2. quæſt. 114. articulo nono, perſeuerantia non cadit ſub merito. Et hanc fuiſſe mentem S. Auguſtini ex eo conſtat: nam in locis pro contraria ſententia ſuprà inductis, & vbicunque de hac materia loquitur, nunquam dixit, quòd detur cauſa reprobationis, ſed tantùm ait, quòd ex parte noſtra datur cauſa obdurationis, ſeu derelictionis in peccato. Cuius quidem obdurationis cauſa meritoria eſt ipſum peccatum: ſed ante ipſum peccatum etiam originale intelligitur in Deo permiſſio eiuſdem peccati, quæ comparatione reproborum eſt effectus primus reprobationis, cuius quidem permiſſionis non datur cauſa ex parte reprobi: & ita non datur cauſa totius effectus reprobationis. Et, ſi fiat argumentum: nam etiam datur *Obiectio.* cauſa ex parte noſtra vltimi effectus prædeſtinationis, quia gloria confertur hominibus propter eorum merita, & ſimiliter datur cauſa meritoria effectus intermedij, ſcilicet, augmenti gratiæ, vt diſputatione 60. num. 12. oſtenſum eſt: ergo, quantùm ad hoc nulla eſt differentia inter prædeſtinationem, & reprobationem; reſpôdetur, quòd quamuis bona opera *Reſponſio.* procedentia ex gratia ſint cauſa meritoria vltimi effectus prædeſtinationis, ſicut mala merita ſunt cauſa vltimi effectus reprobationis; eſt tamen differentia, quòd bona merita gratiæ non ſunt in nobis ex nobis, ſed ex Deo, vt ſæpe docet Auguſtinus; mala autem merita ſunt in nobis ex nobis, & non ex Deo. Vnde S. Thom. ſuper caput nonum ad Rom. lect. 2. in fine, inquit: *Præſcientia meritorum non poteſt eſſe aliqua ratio prædeſtinationis, quia merita præſcita cadunt ſub prædeſtinatione, ſed præſcientia peccatorum poteſt eſſe aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ, quæ preparatur reprobis, inquantùm Deus proponit, ſe puniturum malos propter peccata, quæ à ſeipſis habent, non à Deo; iuſtos autem proponit ſe præmiaturum propter merita, quæ à ſeipſis non habent, iuxta illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo in me auxilium tuum.* Et in hoc eodem ſenſu loquitur Auguſt. cùm ait: *Quærimus cauſam prædeſtinationis, neque inuenimus*; quia ſcilicet etiam, quantùm ad vltimum effectum, non inuenimus in nobis cauſam, quæ ſit ex nobis: *obdurationis autem cauſam quærimus, & inuenimus*, quæ ſcilicet ſit in nobis ex nobis reſpectu vltimi effectus reprobationis. Si *Obiectio.* autem fiat argumentum: nam eadem ratione poſſet concedi, quòd peccatum actuale ſit cauſa reprobationis, ſicut originale, quod pugnat cum doctrina S. Auguſt. probatur: nam etiam peccatum actuale eſt cauſa obdurationis, ſeu derelictionis in peccato: & ſimiliter eſt cauſa vltimi effectus reprobationis, & eſt in nobis ex nobis. Reſpondetur, quòd peccatum ori- *Solutio.* ginale eſt, ſecundùm ſe, cauſa reprobationis ſufficiês; reſpectu omnium hominum, quia eſt commune peccatum totius naturæ, peccatum autem actuale non reperitur in omnibus, & ita non potuit eſſe cauſa reprobationis, quantùm ad ſufficientiam reſpectu omnium hominum. S. Auguſt. autem loquebatur de cauſa communi reprobationis.

Ad confirmationem reſpôdetur, S. Thomam non dicere abſolutè, quòd præſcientia peccatorum poſſit eſſe aliqua ratio reprobationis, ſed cum addito, ſcilicet ex parte pœnæ. Et quamuis peccatum non ſit effectus reprobationis, ſed quid præſuppoſitum ad illam, quantùm ad vltimum eiuſdem reprobationis effectum; permiſſio tamen peccati, propter quod reprobatur damnatus, verè eſt effectus reprobationis ſecundùm S. Thom. vt ſuprà dictum eſt.

Ad locum autem alium adductum ex 1. part. qu. 23. art. 5. in ſolut. ad 3. reſpondetur, ſolùm concludere, quòd prædeſtinatio præſupponat præſcientiam peccati originalis, ſecundùm quòd eſt obiectum, in cuius remedium venit Chriſtus, & vt erat cauſa finalis proxima incarnationis Verbi, non autem ſecundùm quòd dicit ordinem ad reprobationem.

Ad tertium reſpondetur, quòd Deus non ſolùm dicitur odio habere aliquem, quatenus vult illi malum pœnæ æternæ propter culpam; ſed etiam quatenus ante præuiſa demerita, pro ſuo libito, actu poſitiuò voluit quibuſdam non dare vitam æternam. Vnde S. Thom. 1. part. quæſt. 23. art. 3. ad 1. ait, quòd *Deus omnes homines diligit, & etiam omnes creaturas, inquantùm vult omnibus aliquod bonum, non tamen quodcunque bonum vult omnibus. Inquantùm igitur quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur eos habere odio, vel reprobare.* XVIII. *Deum odio habere aliquem, quid ſit.*

Ad quartum reſpondetur, ſolùm probare, quòd peccatum originale fuerit ſufficiens cauſa reprobationis hominum; non autem quòd de facto fuerint homines propter illud reprobati.

Digitized by Google

Reſpondetur ſecundò, quòd ſicut gratia Adæ, in ſtatu innocentiæ, non fuit illi ex meritis Chriſti collata, neque effectus prædeſtinationis illius, ſed cuiuſdam generalis prouidentiæ ſupernaturalis, eò quòd non fuerit gratia hominis redempti; ita & peccatum originale, ſecundùm quòd opponebatur ſtatui innocentiæ, & iuſtitiæ originali, non fuit effectus reprobationis alicuius, nec dicebat ordinem ad reprobationem, ſed ſolùm conſideratur in illo priori, tanquam morbus naturæ, & tanquam obiectum, in cuius remedium prædeſtinatus eſt Chriſtus Dominus. Vnde ſecundùm quòd præintelligitur ante prædeſtinationem, & reprobationem hominum, non fuit præuiſum de facto, vt cauſa reprobationis. Si autem conſideretur idem peccatum, ſecundùm quòd opponitur gratiæ Redemptoris, ſic intelligitur poſterius reprobatione eorum, qui propter illud peccatum damnantur: nam permiſſio illius ſub hac conſideratione fuit primus effectus reprobationis, vt ſuprà dictum eſt. Vnde ad argumentum in forma reſpondetur, conſequentiam illam de primo ad vltimum eſſe nullam, quia variatur genus cauſæ obiectiuæ, ſeu finalis proximæ in cauſam meritoriam: etenim in antecedente eſt ſermo de cauſa finali proxima incarnationis, in conſequenti autem de cauſa meritoria reprobationis.

Peccatum originale, vt iuſtitiæ originali opponebatur, non fuit effectus reprobationis.

XIX. Ad quintum argumentum reſpondetur, Deum velle omnes homines ſaluos fieri, voluntate antecedente, quæ eſt voluntas ſecundùm quid; non autem voluntate conſequente, quæ eſt voluntas ſimpliciter, vt diſputatione 33. & 34. explicatum eſt.

Ad ſextum argumentum reſpondetur, reprobationem, quantùm ad vltimum effectum, eſſe actum iuſtitiæ vindicatiuæ; & ideo, quantùm ad illum effectum, ſupponere culpam ex parte noſtra; cæterùm quantùm ad primum effectum, qui eſt prima permiſſio peccati, in quo reprobus perſeuerat vſque ad mortem, non eſſe actum iuſtitiæ vindicatiuæ, ſed ſimplicis Dei voluntatis, vt dictum eſt.

Deus in reprobatione hominum non eſt crudelis.

Ad confirmationem reſpōdetur, quòd, ſicut Deus non eſt crudelis, reprobando Angelos ante præſcientiam peccati futuri, ita nec reprobando homines: nulla enim crudelitas eſt, nec etiam inclementia non dare alicui, quod illi non debetur. Vnde etiamſi Deus, ante præuiſam culpam, velit non dare aliquibus gloriam, quod eſt eos reprobare, nulla eſt inclementia, aut iniuſtitia; eò quòd gloria nulli eſt debita ſecundùm ſuam naturam.

Ad ſeptimum argumentum, negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, inter effectus reprobationis cōnumerari primam peccati permiſſionem, propter quod peccatum reprobus damnatur, vt in aliis locis ſuprà inductis docet ſanctus Thomas, & huius permiſſionis non dari cauſam ex parte noſtra. Hanc ergo permiſſionem comprehendit ſanctus Doctor ſub nomine ſubtractionis auxilij efficacis: nam permiſſio diuina ſupponitur ad peccatum, propter quod Deus ſubtrahit auxilium efficax. Et per hæc patet ad alia loca ſancti Thomæ inducta in eodem argumento.

Ad confirmationem reſpondetur, etiam in reprobatione facta ante præſcientiam peccati futuri, non poſſe homines de Deo rationabiliter conqueri, ſicut neque Angeli poſſunt, vt eſt oſtenſum ex auctoritate Apoſtol. ad Rom. 9.

Ad octauum reſpondetur, negando antecedens, & ad primam probationem dicendum, quòd, quamuis vnius peccati ſit vna duntaxat permiſſio ſecundùm vnam rationem; tamen eadem permiſſio, ſiue idem peccatum ſub vna ratione antecedit prædeſtinationem Chriſti, & conſequenter etiam antecedit prædeſtinationem, & reprobationem hominum: &
A ſecundùm aliam rationem intelligitur poſterius ipſa reprobatione. Nec eſt inconueniens, quòd idem, reſpectu eiuſdem, ſecundùm diuerſam rationem, & in diuerſo genere cauſæ ſit prius, & poſterius.

Ad primam probationem reſpondetur, quòd, quamuis peccatum, ſecundùm ſe æqualiter ſe habeat ad omnes homines; Deus tamen pro ſua voluntate, quæ iniuſta eſſe non poteſt, voluit in quibuſdam permiſſionem peccati non eſſe effectum reprobationis, eſſe autem in aliis.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, ſenſum legitimum Concil. Tridentin. eſſe, quòd Deus non priuat gratia habituali ſemel iuſtificatos, niſi illi priùs natura peccatum mortale committant, per quod deſerunt Deum, & merentur gratia iuſtificante
B priuari; verumtamen ante illud peccatum mortale, per quod homo deſerit Deum, intelligitur in Deo permiſſio eiuſdem peccati, vt dictum eſt. Et per hæc reſpondetur ad auctoritatem S.Thom. quòd ante illam negligentiam Adæ præceſſit Dei permiſſio, cuius Adam non fuit cauſa meritoria: nam ante primam negligentiam non intelligitur aliquod peccatum. Ex iis facilis eſt ſolutio ad argumenta ſecundæ ſententiæ.

XX. AD primum reſpondetur, quòd ex illis locis ſolùm colligitur, dari ex parte noſtra cauſam reprobationis, quantùm ad vltimum effectum illius. Vnde illa cauſalis, *enim*, in loco Matthæi inducto, importat cauſam, ob quam reprobi puniuntur pœna æterna: ſed tamen ante peccata omnia intelligitur
C permiſſio diuina, qua permittit primum peccatum reprobi, quæ quidem permiſſio eſt primus effectus reprobationis, & huius permiſſionis nulla datur cauſa ex parte reprobi. Similiter dicendum ad locum Ezechielis 18. & Iſaiæ 49. quòd Deus non vult peccatoris mortem æternam, id eſt, pœnam peccati, niſi ſuppoſito ipſo peccato, & perſeuerantiam in illo vſque in finem: ſed tamen ante omne peccatum voluit permittere primum peccatum, vt dictum eſt. Secundò poſſunt explicari eadem loca de ipſo peccato, ſeu morte ſpirituali, quam Deus non vult, ſed ſolùm permittit. Ad locum Sapientiæ 11. reſpondetur, quòd Deus diligit omnia, quæ ſunt, præſertim homines, quia omnibus vult bonum, & eſſe, quod
D habent; ſed tamen non omnibus hominibus vult volūtate conſequēte hoc bonum, quod eſt vita æterna: & ſecundùm hoc dicitur eos habere odio, vel reprobare. Solutio eſt S.Thom. 1.p.q.23.art.3.ad 2. Ad locum 1. ad Timoth. 2. reſpondetur, Deum voluntate antecedente velle omnes homines ſaluos fieri, ſed voluntate conſequenti non vult omnes, ſed quoſdam, ſcilicet Prædeſtinatos, ſaluos fieri. Qualiter autem iſtæ duæ voluntates cohæreant inter ſe, iam ſuprà explicatum eſt. diſput. 34. & 37.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt ad loca inducta Scripturæ, & ad alias conſimiles auctoritates Patrum, ad quas diſput. 37. num. 18. & 20. reſponſum eſt. Sed ſpecialiter ad verba illa S. Proſperi: *Eſſent autem prædeſtinati, ſi eſſent*
E *reuerſuri:* reſpondetur, illum loqui ſecundùm quandam concomitantiam illationis. Sequitur enim argumento certo deſumpto à poſteriori, ſiue ab effectu, quòd ſi peccator reuertitur ad Deum, & perſeuerat vſque in finem, ſit prædeſtinatus; tamen hæc reuerſio ad Deum non eſt cauſa prædeſtinationis abſolutæ, ſed effectus, ſecundùm illud: *Si ex nobis fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcum.* 1. Ioann. 2.

Ad tertium reſpōdetur, quòd, vt diſputatione 30. dictum eſt, electio, & prædeſtinatio ad gloriam, ſecundùm quòd eſt in intentione diuina, nullam ſupponit conditionem ex parte noſtra, ſed ante omnia præuiſa merita gratiæ, Deus in ſua intentione voluit abſolutè

Digitized by Google

A abſolutè vitam æternam electis, & ſuppoſita hac intentione, ſtatuit prouidere de mediis, quibus efficaciter perduceret electos ad vitam æternã. Cæterùm ſecundùm quòd eſt in exequutione, nunquam vita æterna datur Prædeſtinatis adultis, niſi ſuppoſitis meritis gratiæ, quia Deus non voluit, neque ordinauit, quòd in exercitio electi ſaluentur, ſiue operentur bonum, ſiue operentur malum, ſed quòd ſaluentur per bona opera, quæ etiam cadunt ſub prædeſtinatione diuina, & ſunt effectus illius. Deus ergo promiſit vitam æternam in exercitio conſequendam ſub conditione bonorum operum; ſed Deus ipſe ſua gratia efficit, quòd ponatur ineſſe illa conditio, & ipſa cooperatio noſtri arbitrij: nam facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. Vnde S. Auguſt. B epiſtol. 105. inquit: *De ipſa quippe gratia ſatis agebat Apoſtolus, & ideo promiſſionis filios commendabat. Quod enim promittit Deus, non facit, niſi Deus: habet namque aliquid rationis, & veritatis vt homo promittat, & Deus faciat: vt autem homo ſe facere dicat, quod promiſerit Deus, ſuperba impietatis eſt reprobus ſenſus.* Quod & Rom.4. Apoſtolus ſignificauit, cùm dixit: *Ideo ex fide, vt ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini.* Quem locum explicans idem Auguſt. lib. de prædeſt. Sanctor. cap. 10. ait: *Non de noſtra voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim; quod ipſe facturus fuerat, non quod homines: quia etſi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipſe facit, vt illi faciant, quæ præcepit: non illi faciunt, vt ipſe faciat, quod promiſit: alioquin, vt Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate. & quod à Domino promiſſum eſt, ab ipſis redditur Abrahæ.* C Vnde bona opera, quibus vitam æternam conſequimur, quamuis ſint merita noſtra, quia à nobis liberè elicita cum adiutorio gratiæ, ſunt tamen accepta à Deo, qui noſtra vult eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. In reprobatione autem vltimus effectus, qui eſt perpetua damnatio, non infertur peccatori, niſi ſuppoſito peccato, quod tamen peccatũ non habet reprobus à Deo, ſed à ſeipſo, vt 1.p.q.23.art.3. ad 2. docet S.Thom.

XXI. Ad quartum reſpondetur, quòd reprobatio abſoluta ante præuiſa demerita nihil derogat bonitati diuinæ, aut iuſtitiæ illius, ſed maximè congruit vtrique. Bonitati quidem, quia magis oſtenditur eius miſericordia in electis, ſi ante præuiſa merita, vel D demerita iſtum elegit, & prædeſtinauit, quia voluit: iſtum non prædeſtinauit, ſed permiſit, quòd laberetur in peccatum, & à fine ſupernaturali deficeret; quia ita ſibi placuit: quod Chriſtus Dominus ſigni-Matth.11. ficaſſe videtur, cùm dixit: *Ita Pater, quoniam ſic placitum fuit ante te.* Oſtenditur etiam bonitas, & miſericordia diuina in reprobis, dum illis auxilia, quibus poſſint rectè operari, & ad vitam æternam peruenire, ſi velint, confert; & auxilia efficacia, quantùm eſt ex parte ſua, offert; quibus tamen ipſi ſua malitia impedimentum præſtant. Item etiam, quia non permittit eos labi in omnia peccata, quæ per ſuum liberum arbitrium committere poterant; quia, vt dicit E Auguſtinus: *Nullum eſt peccatũ, quod faciat vnus homo, quod non faceret alius homo, ſi deſit adiutor, per quem fa-* Auguſtin. *ctus eſt homo.* Vnde idem Auguſtinus: *Miſericordiæ tuæ,* inquit, *Domine deputo peccata, quæ non feci.* Denique, vt 1.p.q.21. art.4. ad 1. dicit S.Thomas, etiam *in damnatione reproborũ apparet miſericordia, non quidem totaliter relaxans, ſed aliqualiter alleuians, dum punit citra condignum.* Sed iuſtitia Dei ſpecialiter apparet in reprobis, dũ multis miris, ſed veris modis pro delictis ſuis in æternum eos punit. Neque irrogat alicui iniuriam, ſi pro ſuo beneplacito abſque præuiſis meritis, vel demeritis vnum eligat, & prædeſtinet ad gloriam, alterum non prædeſtinet, ſed permittat à fine ſupernaturali deficere. Nam cùm viſio beatifica non

A ſit debita vlli puræ creaturæ, ſed donum Dei gratuitum, etiamſi ex duobus in cauſa æquali exiſtentibus, vnus aſſumatur, alius relinquatur; nulli fit iniuria: quoniam, vt dicit S.Thom. & ante illum S. Auguſt. S.Tho.1.p. q.23 art.5. in gratuitis non habet locum acceptio perſonarum, ad 3.& q.6. vel iniuſtitia. Poteſt enim quis vni facere gratiam, de verit. art. quia vult, alteri non facere, quia non vult. Neque 1. ad 8. Aug. ex hoc ſequitur, quòd maxima hominum pars ſit epiſt.105. diuina poteſtate prædeſtinata ad malum, vel creata, vt pereat; quoniam Deus, licèt permittat reproborum peccata, & perſeuerantiã in illis vſque ad finem vitæ; non tamen eſt cauſa, quòd illi peccent, vt diſp. 24. oſtenſum eſt, nec etiam creauit illos hoc fine, vt pereant, ſed permittit eos peccare, & infert illis pœnam æternam pro peccatis ſuis, vt in eis ſplendeat iuſtitia diuina, & maior miſericordia in electis, ſicut patebit diſput. ſequenti.

Ad quintum reſpondetur, quòd eadem obiectio XXII. fuit propoſita olim contra doctrinam S. Aug. circa prædeſtinationẽ, & reprobationem ante præuiſa merita, vel demerita, vt ipſe refert lib. de prædeſt. Sanct. cap. 11. in hæc verba: quibus & obiectioni reſpõdet: *Sanè, cùm Apoſtolus dicat: Ideo ex fide, vt ſecundùm* Auguſtin. *gratiam firma ſit promiſſio: miror homines infirmitati ſuæ* Rom.4. *ſe malle committere, quàm firmitati promiſſionis Dei. Sed incerta eſt mihi, inquit, de me ipſo voluntas Dei. Quid ergo? Tuáne tibi voluntas de te ipſo certa eſt, nec times? Qui videtur ſtare, videat ne cadat. Cùm igitur vtraque* Aug.lib.de *incerta ſit, cur non homo firmiori, quàm infirmiori fidem* dono perſe- *ſuam, ſpem, charitatémque committit?* & iterum ait: uer.cap.6. *Tutiores ergo viuimus, ſi totum Deo demus; non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte cõmittimus.* Et ratio huius eſt: nam ſpes noſtra, quam, vt ait Apoſtolus, animæ habemus firmam, ac tutam, non in homine, non in libero noſtro arbitrio, ſed in Deo fũdatur: dicit enim Propheta: *Maledictus homo, qui confidit in homine, & po-* Ierem.17. *nit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius.* Vnde certitudo, & firmitas ſpei noſtræ ex Deo ipſo, & non ex nobis debet procedere, ac per conſequens prædeſtinatio, & electio abſoluta Dei pro ſua mera voluntate, tutior, & firmior debet reputari, quia potens eſt Deus ea, quæ prædeſtinauit, implere. Optimum ergo conſilium erit pro illis, qui circa prædeſtinationem, & reprobationem variis perturbationibus commouentur, profundum hoc non intrare, ſed ſentire de Domino in bonitate, in ſimplicitate cordis quærere illum, orationi, & bonis operibus ſollicitè intendere, ac mandata eius ſeruare. Certiſſimum eſt enim, quòd, *qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus* Matth.24. *erit.* Hoc affectu, hac animi debita ſubiectione erga Deum omnes cordis perturbationes, & anxietates in conſideratione iudiciorum Dei expellebat, qui dixit: *A mandatis labiorum eius non receſſi, & in ſinu meo ab-* Iob 23. *ſcondi verba oris eius. Ipſe enim ſolus eſt, & nemo auertere poteſt cogitationem eius, & anima eius quodcunque voluit, hoc fecit. Cúmque expleuerit in me voluntatem ſuam, & alia multa ſimilia, præſtò ſum ei.* Cui conſonat illud: *Si* 2.Reg.15. *autem dixerit mihi, non places, præſtò ſum, faciat, quod bonum eſt coram ſe.* Legat Theologus S. Auguſt. lib. de dono perſeuerantiæ, cap. 14. & videbit tacta, & ſoluta à S. Auguſt. omnia, quæ in argumento, de quo nunc agimus, inferuntur ex prædeſtinatione, & reprobatione ante præuiſa merita gratiæ, vel demerita propria. Videbit etiam S. Auguſtinum, propter illa inconuenientia non receſſiſſe à ſententia, quam in ſuis libris circa eandem prædeſtinationem, & reprobationem conſtanter docuit, & defendit. Legat præterea ſupradicta diſput.2.num.1. & 16. & ex illis colliget, quantùm diſtet prima ſententia ſuperiùs propoſita à doctrina S. Auguſt. Videatur etiam S. Aug. lib.1.quæſt.2. ad Simplicianum, vbi præſentem difficultatem diffuſè pertractat.

Digitized by Google

Ad ea verò, quæ afferuntur pro ſecunda, & tertia ſententia, iam patet ex dictis.

DISPVTATIO CXI.

Vtrùm ex parte Dei aſſignari poſſit ſufficiens cauſa Reprobationis.

I. SVPPOSITO ergo, quòd ex parte noſtra nulla detur cauſa reprobationis, quantùm ad omnes illius effectus, inquirendum eſt, an detur ex parte Dei. Et difficultas eſt: Vtrùm manifeſtatio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & maior ſplendor diuinæ miſericordiæ in electis ſit potiſſima, & per ſe ſufficiens cauſa reprobationis, quantùm ad primum illius effectum, qui eſt permiſſio peccati, propter quod reprobus damnatur. Quidam defendunt negatiuam partem, pro qua

Arguitur primò: nam velle cum tanta iactura, & damno creaturæ rationalis, permittere illius peccata, hac ſola, vel præcipua ratione, vt videlicet habeat, quod puniat, & in quo iuſtitia illius ſplendeat, repugnat omnino diuinæ clementiæ, & miſericordiæ: ergo. Antecedens probatur: nam princeps reputaretur ab omnibus vituperabilis, & abſque clementia, & miſericordia, ſi, cùm poſſet impedire peccata omnia ſuæ Reipublicæ, vellet tamen aliqua permittere hac ſola, vel præcipua ratione, vt habeat, quod iuſtè puniat, & in quo iuſtitiam ſuam vindicatiuam exerceat: ergo.

Secundò. Multi alij ſunt fines præcipui, propter quos Deus permittit peccatum: ergo. Antecedens probatur: nam primus finis eſt, vt creaturam intellectualem liberè agere permittat iuxta ſuam naturam, & permittat cauſas defectibiles aliquando deficere, quem finem videtur aſſignare ſanctus Thomas 1. part. quæſt. 23. artic. 3. Secundus finis eſt, vt occaſione peccatorum ſequerentur in aliquibus alia maiora bona, vt incarnatio Verbi, & Martyrum corona, quæ non eſſent futura, ſi Deus non permiſiſſet primi parentis, & tyrannorum peccata.

Tertiò. Deus non creauit reprobos eo fine, vt eos damnaret in æternum; quin potiùs illos ordinauit ad vitam æternam, tanquam ad finem vltimum ſupernaturalem intellectualis creaturæ: ergo non creauit illos hoc præcipuo fine, vt in illis oſtenderet ſuam iuſtitiam: ergo ſimiliter non permiſit eorum peccata hoc præcipuo fine, vt oſtenderet in illis iuſtitiam ſuam vindicatiuam.

Confirmatur: nam aliàs concedendum eſſet, Deum ſua prouidentia reprobos deſtinaſſe ad ſupplicium æternum, ſicut prædeſtinauit electos ad gloriam; ac per conſequens, Deum ſua prouidentia procurare, vt damnatio reproborum, & punitio ſubſequatur: quod videtur contra illud Eccleſ. 15. *Ne dixeris, ille me implanauit.* Sequela probatur: nam ad prouidentiam Dei pertinet procurare, vt finis potiſſimus, quem intendit, infallibiliter ſequatur: ergo ſi oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis potiſſimus à Deo intentus per reprobationē, ſequitur, quòd ad Deum pertineat procurare, vt talis finis ſubſequatur.

Quartò. Splendor diuinæ iuſtitiæ ſufficientiſſimè manifeſtatur in punitione Angelorum: ergo ſuperfluum eſt permittere, vt tanta hominum multitudo damnetur: quò ſplendeat in illis diuina iuſtitia.

II. Contrariam ſententiam docet S. Thom. in ſolut. ad 3. eiuſdem art. pro cuius explicatione notandum eſt, Deum in operibus ad extra non intendere vllam prorſus in ſeipſo acquirere perfectionem, ſed ſuam potiùs aliis communicare, & manifeſtare. Vnde in creatione ſuam oſtendit omnipotentiam, in diſtinctione rerum ſuam manifeſtauit ſapientiam, & in ornatu bonitatem; & quoniam perfectiones Dei ſunt infinitæ, neceſſarium fuit, vt multipliciter bonitas illius communicaretur, & manifeſtaretur in rebus creatis: vt docet S. Thom. 1. part. quæſt. 23. art. 5. de quo agit optimè Pater Remeus Caſtilionus, quondam noſtri ordinis Generalis, in ſuo libro de libertate, & neceſſitate operum verit. 12. & ita neceſſarium fuit, diuinam etiam iuſtitiam, & miſericordiam manifeſtari: ſit ergo

PRima concluſio. Splendor diuinæ miſericordiæ in electis, & ſimiliter oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, eſt verè, & propriè cauſa finalis, propter quam Deus permiſit peccata, tam in hominibus, quàm in Angelis reprobis. Hæc concluſio, vt iacet, eſt de fide, quam non negant auctores oppoſitæ ſententiæ: tradita eſt enim à S. Paulo ad Rom. 9. cùm ait, quòd *ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, vt oſtenderet diuitias miſericordiæ ſuæ, & gloriæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam ſuam:* quibus verbis Apoſt. docet, manifeſtationē ſuæ iuſtitiæ, & miſericordiæ fuiſſe cauſam, propter quam permiſit peccata. Idipſum oſtendit eodem cap. ex auctoritate Exodi 9. vbi dictum eſt de Pharaone: *Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtenderem in te virtutem meam.* Splendor diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ eſt ex parte Dei ſufficiēs cauſa reprobationis.

Probatur ratione: nam Deus operatur omnia propter ſemetipſū, iuxta illud: *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum:* ergo finis, propter quem Deus permittit peccata, eſt oſtenſio diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ. Patet conſequentia: quia Deus non poteſt intendere aliquam perfectionē, quam de nouo acquirat, per opera ad extra, vt dictum eſt: ergo intendit manifeſtationem ſuarum perfectionum, ſed per permiſſionem peccati potiſſimè manifeſtatur in reprobis diuina iuſtitia: ergo. Notentur illa verba: *Impium quoque ad diem malum*; quibus ſignificatur, Deum creaſſe hominem, qui ſua culpa futurus erat impius, & peccatum permiſiſſe, vt in die malo, in die iudicij, ſuam oſtenderet iuſtitiam in punitione illius. Sic explicat illum locum Aymo ſuper eundem locum, & Lyranus, Rodulphus, & alij plures expoſitores. Præterea permittere malum culpæ eſt abſolutè bonum, vt docet S. Auguſt. in Enchir. ad Laur. cap. 95. ſimiliter inflictio pœnæ æternæ, ſuppoſita culpa, eſt bona: ergo rationabiliter ordinatur ad oſtenſionem diuinæ iuſtitiæ, quæ eſt maius bonum, & vniuerſalius. Patet conſequentia, quia minus bonum ordinatur ad maius bonum.

Secunda concluſio. Oſtenſio diuinæ iuſtitiæ non eſt ita cauſa reprobationis, vt excludat alias cauſas, & fines particulares proximos. Iſtam concluſionem damus argumentis factis pro prima ſententia, quam probat præſertim ſecundum argumentum. Præterea; nam finis vniuerſalis non excludit alios fines particulares, & proximos; ſed oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis vniuerſalis, & vltimus permiſſionis peccati in reprobis: ergo. III.

Tertia concluſio. Oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & ſplendor diuinæ miſericordiæ in electis, eſt potiſſimus finis, & cauſa per ſe ſufficiens, propter quam Deus permittit peccata reproborū, & ea punit. Concluſio eſt S. Thom. 1. part. quæſt. 23. art. 3. vbi ait, quòd *hæc eſt ratio, quare quoſdam elegit, & quoſdam reprobauit, vt videlicet repræſentaretur bonitas Dei in electis per modum miſericordiæ, parcēdo: & in reprobis per modum iuſtitiæ, puniendo.* Et intendit S. Thom. aſſignare potiſſimam cauſam prædeſtinationis, & reprobationis; vt patet in argumēto; ad quod reſpondet, & idem docet Caiet.

Caiet. in eadem ſolut. in reſponſione ad quandam confirmationem Aureoli; vbi ait, quòd *reprobatio, quantùm ad permiſſionem demeriti (etiamſi nulla alia eſſet cauſa, niſi relucentia diuinæ iuſtitiæ) mala non eſſet.* & idem docent omnes Thomiſtæ. Probatur primò: nam ſacra Scriptura, præſertim Apoſtolus, hanc aſſignat cauſam, propter quam Deus permittit peccata, vt ſcilicet manifeſtetur in reprobis diuina iuſtitia: ergo hæc eſt potiſſima cauſa, & per ſe ſufficiens. Patet conſequentia: nam ex eo S. Thom. 3. p. q. 1. art. 3. probat, quòd redemptio generis humani ſit potiſſima cauſa, & per ſe ſufficiens ad incarnationem Verbi: nam Scriptura ſacra iſtam cauſam aſſignat, cùm agit de aduentu Chriſti. Probatur ſecundò: nam oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis vniuerſaliſſimus permiſſionis peccati, ſub ſe continens alios fines particulares: ergo eſt potiſſimus. Patet conſequentia: nam finis vniuerſalis eſt potiſſimus omnium, ſicuti victoria, quia eſt finis vniuerſalis, principaliter intenditur per bellum, & eſt per ſe ſufficiens ad mouendum bellum iuſtum.

Probatur denique argumento ad hominem: nam oſtenſio diuinæ iuſtitiæ verè, & propriè eſt finis, propter quem Deus permittit peccata, & ea punit: ſed non eſt finis minùs principalis, aliàs gloria Dei ordinaretur ad nos, tanquam ad finem potiſſimum: ergo eſt finis potiſſimus.

IV. Peccatum Deus non permittit, vt illud puniat.

AD primum argumentum reſpondetur ex Caietano, quòd Deus non permittit peccatum, vt puniat illud, ſed permittit, & punit peccatum, vt ſplendeat diuina iuſtitia. Et ratio huius eſt, quoniam permiſſio peccati, & eius punitio, ſecundùm ſe, non habent, neque poſſunt habere rationem finis, quia ſecundùm ſe non habent, vnde ſint appetibiles; ſed per habitudinem ad gloriam Dei, & oſtenſionem iuſtitiæ eius, quæ bona eſt abſolutè: ſicut medicina amariſſima non eſt per ſe appetibilis, ſed ſolùm propter ſanitatem conſequendam. Et ad ſimilitudinem inductam in argumento, reſpondetur, quòd non eſt eadem ratio de principe temporali & Deo: nam Reſpublica non ordinatur per ſe ad principem, neque ad ipſius gloriam manifeſtandam, tanquam ad finem: ſed potiùs princeps ordinatur ad bonum Reipublicæ: creaturæ autem per ſe ordinantur, tanquam ad vltimum finem ad ipſum Deum, & ad gloriam eius manifeſtandam. Præterea: nam princeps eſt gubernator particularis, & ideo tenetur, quantùm poteſt, peccata Reipublicæ ſuæ impedire: Deus autem eſt agens, & gubernator vniuerſalis ſimpliciter; & ideo ad illius pertinet prouidentiam, mala quædam particularia permittere, vt ex illis educat maiora bona.

Reſpondetur ſecundò, quòd etiam princeps particularis iuſtè permittit minora peccata, vt vitentur maiora: ſicut permittit meretrices, vt peccata contra naturam, quæ ſunt grauiora, euitentur.

V. Deus non creauit reprobos eo fine, vt eos damnet.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd ſolùm probat ſecundam concluſionem.

Ad tertium dicendum, Deum non creaſſe reprobos eo fine, vt eos damnaret, quoniam eorum damnatio ſecundùm ſe, non habet, vnde ſit appetibilis, ſed creauit reprobos, & permiſit eorum peccata, & damnauit eos in æternum propter peccata, vt in illis oſtenderetur diuina iuſtitia, & potentia. Neque ex hoc ſequitur, quòd Deus procuret, vt fiant peccata ad conſequutionem huius finis; ſed ſolùm, quòd ea permittat, quoniam peccatum non poteſt ſe tenere ex parte Dei, ſed ſupponitur ex parte hominis, vt finis vltimus reprobationis ſequatur, ſicut docet S. Thom. art. 3. quæſt. cit. ad 2. Et per hæc patet ad confirmationem.

Ad quartum reſpondetur, etiam in hominibus neceſſe fuiſſe diuinam iuſtitiam, & miſericordiam manifeſtari. Splendet autem magis miſericordia in electis, ſi pauciores ſalui fiant, quoniam omne rarum eſt pretioſum, ſecundùm illud, quod dicitur 1. Reg. 3. *Erat ſermo Dei pretioſus*, ſcilicet rarus; vt explicant SS. Doctores. Et Iſaiæ 13. *Pretioſior erit vir auro, & homo, mundo obrizo:* quibus verbis ſignificatur propter bella futura, tot homines eſſe morituros, vt pauciſſimi inuenirentur, atque ideo eſſent pretioſiores auro.

DISPVTATIO CXII.

An Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, & reprobis, tribuat auxilia ſupernaturalia ſufficientia, per quæ ad vitam æternam peruenire poſſint, & re ipſa perueniant, ſi velint.

PARS affirmatiua probatur multis auctoritatibus ſacræ Scripturæ: dicitur enim Apocalyp. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſiquis aperuerit mihi introibo, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum:* ſtare autem ad oſtium, eſt auxilia ſufficientia conferre: pulſare enim eſt excitare, & mouere homines ad bonum illud ſupernaturale, quod per cœnam ſignificatur. Item etiam Eccli. 15. dicitur: *Deus conſtituit hominem in manu conſilij ſui.* & iterum: *Ne dixeris: Per Deum abeſt, &c.* Si autem Deus non daret auxilia omnibus ſufficientia ad ſalutem, ſtaret per Deum, quod aliquis non conuerteretur ad illum, nec eſſet poſitus omnis homo in manu conſilij ſui, quandiu eſt in via. Item etiam Apoſtolus 1. ad Timoth. 2. inquit: *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire.* ergo omnibus tribuit auxilia ſufficientia ad ſalutem. Præterea 2. ad Corinth. 5. inquit: *Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus.* Et iterum ait: quod *eſt Saluator omnium:* hac autem ratione dicitur pro omnibus mortuus, & Saluator omnium, quatenus videlicet omnibus tribuit auxilia ſufficientia, quibus, ſi velint, ſaluari poſſint. Propterea enim non eſt mortuus pro dæmonibus, nec dicitur eorum Saluator, quia nullum auxilium eis tribuit, quo ſaluari poſſint: ergo. I.

Secundò arguitur ex Concil. Senonenſi, in quo dicitur: *Nec tanta gratiæ neceſſitas libero præiudicat arbitrio, cùm illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet, &c.* ergo auxilium ſufficiens ad ſalutem datur omnibus. Concil. Sen. dec. fidei 15.

Tertiò. Quilibet peccator, quamdiu eſt in via, poteſt ad Deum conuerti: aliàs daretur aliquis ſtatus peccatoris, de cuius ſalute eſſet deſperandum, & aliquod peccatum exiſtentis in via, quod per veram pœnitentiam deleri non poſſet, quod tamen eſt erroneum, vt probat S. Thom. 3. p. q. 86. art. 1. ergo quilibet peccator, quamdiu eſt in via, habet auxilium ſupernaturale ſufficiens ad ſalutem: aliàs non poſſet ad Deum conuerti, quia ſine huiuſmodi auxilio nullus poteſt ad Deum conuerti, & ſaluari.

Quartò. Qui non adimplet præceptum pœnitentiæ, peccat mortaliter, & idem eſt de præcepto charitatis, & de aliis: ergo habet auxilium ſufficiens ad huiuſmodi præcepta implenda: aliàs homines obligarentur ad impoſſibile, quod eſt falſum, quia nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt, vt docet S. Auguſt. lib. 3. de libero arbitrio, cap. 18. & 19. & in aliis locis, diſput. 54. num. 7. inductis. II.

Quintò.

Digitized by Google

A Quintò. Vt docet S.Thom. p.2. q.87. art.6. quilibet perueniens ad vſum rationis tenetur pro tunc ſe ipſum ad Deum conuertere: quod ſi fecerit, iuſtificabitur; & ex hoc principio concludit, quòd non poſſit dari peccatum veniale cum ſolo originali: ergo quilibet perueniens ad vſum rationis, accipit à Deo auxilium ſupernaturale, ſaltem ſufficiens, quo poſſit ſe ad Deum conuertere, ſi velit: aliàs facienti, quod in ſe eſt ſolis viribus naturæ, daretur aliquando gratia infallibiliter; quod tamen eſt contra doctrinam S. Auguſt. vt oſtenſum eſt diſput.56. num.6. & ſeqq.

Auxilium ſufficiens ad immediatè credendum, non omnibus datur.

In contrarium eſt: nam S.Thom. 2.2. q. 2. art.5. ad 1. loquens de auxilio gratiæ, ſine quo non poteſt homo diligere Deum, & proximum, & credere articulis fidei, inquit, quòd hoc *auxilium quibuſcunque diuinitùs datur, miſericorditer datur, quibuſcunque autem non datur, ex iuſtitia non datur, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis: vt dicit S. Auguſt. lib. de correp. & grat. cap.5. & 6.* Sentit ergo, quòd aliquibus non detur auxilium gratiæ, quo poſſint credere, & Deum diligere. Et q.10. art.1. docet, quòd aliqui ſunt infideles ſolùm negatiuè, qui damnantur propter peccata commiſſa contra legem naturalem: ſi autem omnes haberent auxilium ſufficiens ad credendum; nullus adultus eſſet infidelis ſolùm negatiuè, ſed omnes, qui non credunt, eſſent infideles contrariè: nam omnes tenentur credere: ergo ſi poſſunt credere per auxilium ſufficiens, quod habent, & non credunt, peccant mortaliter contra fidem: hæc enim tria ſufficiunt, vt infidelitas imputetur illis ad culpam. Præterea S. Auguſt. tract.19. ſuper Ioann. & epiſt.105 ad Sixtum, inquit, quòd in illis, qui non audierunt, neque potuerunt, pœna peccati eſt non credere, non autem peccatum: ſentit ergo, quòd non omnibus datur auxilium ſufficiens ad credendum.

Circa iſtam difficultatem eſt prima ſententia aſſerentium, eſſe aliqua peccata hominis viatoris quæ per veram pœnitentiam deleri non poſſint: ſed hanc ſententiam tanquam erroneam communiter reiiciunt Theologi cùm S. Thom. 3. p. q. 86. cit. vbi ex profeſſo diſputatur, an detur aliquod peccatum exiſtentis in via, quod reuerà ſit irremiſſibile.

III. Secunda ſententia dicit, Deum aliquibus adultis in pœnam præcedentis peccati aliquando non dare auxilium ſufficiens ad ſalutem: quam ſequuntur multi, & probari poteſt locis S. Auguſt. & S.Thom. à nobis adductis in argumento, ſed contrà.

Tertia ſententia abſolutè concedit omnibus in vniuerſum hominibus conferri à Deo auxilium ſufficiens ad ſalutem, nulla facta diſtinctione inter fideles, & infideles; quam ſententiam probant omnia argumenta facta à principio.

Quarta ſententia diſtinguit de hominibus fidelibus, & infidelibus, & docet, omnibus fidelibus dari auxilia ſufficientia ad ſalutem: nam fides ſæpiſſimè excitat eos ad bonum ſupernaturale proſequẽdum, & amandum. Si autem ſermo ſit de infidelibus, & præſertim de illis, qui nunquam audierunt Euangelium, aſſerit hæc ſententia, quòd multis non datur auxilium ſufficiens ad vitam æternam conſequendam, ſed negatur in pœnam præcedentis peccati, vt dictum eſt: quod videntur probare loca adducta ex S. Auguſt. & S.Thom.

IV. Quinta ſententia eſt M.Bañ. 1. p. q. 23. art.3. dub.3. præſertim concl.8. & 9. vbi docet, quòd verbum, *dare*, accipitur dupliciter. Primò, vt eſt correlatiuum ad recipere, & in hoc ſenſu Deus non dat omnibus hominibus, etiam venientibus ad vſum rationis, auxilium ſupernaturale gratiæ præparantis vel ad credendum, vel ad pœnitendum: quod probat auctoritatibus S.Thom. & S.Aug. ſuprà inductis. Secundo modo accipitur, prout ſignificat idem, quod paratum eſſe, quantùm eſt ex parte ſua, omnibus conferre huiuſmodi auxilium, & in hoc ſenſu inquit, quòd Deus det, id eſt, paratus ſit dare omnibus hominibus, quamdiu ſunt in hac vita, auxilium, quo poſſint conuerti, & conuertantur, ſi velint.

Auxilia Dei extrinſeca, & intrinſeca, quæ dicantur.

Pro reſolutione huius difficultatis notandum eſt primò, auxilia Dei eſſe in duplici differentia: quædam ſunt nobis extrinſeca, vt paſſio Chriſti Domini, exemplum illius, ſacramenta, exterior prædicatio Euangelij, miracula, & lex ipſa, de qua dicitur Pſalm. 118. *Et iudicia tua adiuuabunt me.* Alia verò ſunt auxilia intrinſeca, & motiones diuinæ nobis inhærentes, per quas poſſumus operari opera illa, quæ
B excedunt vires naturæ. Notandum eſt ſecundò, hæc auxilia intrinſeca aliquando tribui ad actus, qui ex obiecto formali, & quantùm ad ſubſtantiam, ſunt ſupernaturales, vt actus Theologicalium virtutum fidei, ſpei, & charitatis; aliquando dantur ad actus, qui, ſecundùm ſuum obiectum & rationem formalem, non excedunt facultatem naturæ, abſolutè loquendo; excedunt tamen vires naturæ lapſæ, cuiuſmodi ſunt actus naturalis dilectionis Dei ſuper omnia, abſoluta, & efficax conuerſio ad bonum rationis proportionatum naturæ, ad quam conuerſionem præcepto naturali tenetur puer, cùm primùm peruenit ad vſum rationis. Quibus autem modis, & mediis ſoleat Deus mouere homines ad bonum, explicat optimè S. Proſp. lib. contra Collat. c.14.

V. **Auxilia extrinſeca ad ſalutem omnibus tribuit Deus.**

C Prima concluſio. Si loquamur de auxiliis extrinſecis, Deus omnibus tribuit auxilia ſufficientia ad ſalutem, omnibus ea proponit, & offert, quantùm eſt ex parte ſua, quamuis de facto nonnulli ea non recipiant. Probant hanc concluſionem loca Scripturæ in primo argumento adducta: nam pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, pro omnibus inſtituit ſacramenta, & omni creaturæ præcepit Apoſtolis, vt prædicarent Euangelium, vt dicitur Marc. vltimo.

Auxiliũ intrinſecũ ſufficiẽs ad pręcepta naturalia implẽda, Deus omnibus confert.

Secunda concluſio. Deus omnibus tribuit pro loco, & tempore auxilium ſupernaturale intrinſecum, & ſufficiens ad implenda præcepta naturalia, quæ, ſuppoſito peccato, impleri non poſſunt ex ſolis viribus naturæ. Verbi gratia, puero, quando peruenit ad vſum rationis, tribuit auxilium ſufficiens, quo poſſit
D conuerti ad bonum proportionatum ſuæ naturæ, & proponat viuere ſecundùm rationem; & intelligitur concluſio, de facto omnes recipere huiuſmodi auxilium ſufficiens, ſaltem pro loco, & tempore, quo obligat huiuſmodi præceptum. Hanc concluſionem probant efficaciter quartum, & quintum argumentum ex factis à principio. Probatur præterea, qui non adimplet præceptum naturale tempore, quo obligat, peccat mortaliter, neque excuſatur ignorantia inuincibili, eò quòd huiuſmodi præcepta per lumen rationis ſunt omnibus nota: ergo neceſſe eſt, quòd habeat in ſe auxilium ſupernaturale intrinſecum, & ſufficiens, quo poſſit præceptum illud implere; etenim, vt ſupponimus, per ſolas vires naturæ non poteſt implere illud. Confirmatur: nam aliàs
E tranſgreſſio illius præcepti non imputaretur hominibus ad culpam, qui per ſola naturalia non poſſunt illud implere; nullus autem peccat in eo, quod vitare non poteſt.

VI. Reſpondent ad hoc argumentum nonnulli, quòd, quando aliquis propria culpa caret auxilio ſufficienti ad implendum aliquod præceptum, eius tranſgreſſio imputatur nihilominùs ad peccatum, quamuis non imputetur, ſi abſque aliqua culpa præcedenti deſtituatur huiuſmodi auxilio: ſicut ebrietas inculpabilis, vel ignorantia inuincibilis excuſat à peccato, quod quis in ipſa ebrietate, vel ignorantia committit,

Digitized by Google

Ebrietas, & ignorantia quomodo excuſetur à peccato.

committit, occidens hominem, verbi gratia; non autem excuſat, quando ignorantia, vel ebrietas fuit culpabilis. Et videtur hæc ſolutio habere fundamentum in S.Thom.3.cont.Gent.cap.160. circa finem, vbi ait: *Quamuis illi, qui in peccato ſunt, vitare non poſſint per propriam poteſtatem, quin impedimentum gratiæ præſtent, vel ponant, niſi auxilio gratiæ preueniantur, nihilominus tamen hoc eis imputatur ad culpam, quia hic defectus ex culpa præcedente in eis relinquitur, ſicut ebrius ab homicidio non excuſatur, quod per ebrietatem committit, quam ſua culpa incurrit*: & ex hoc concludit, quòd *non immeritò ei imputatur ad culpam*. Quod etiam docet S.Auguſt.lib. de corrept. & grat. cap.11. vbi loquens de adiutorio gratiæ, quo Adam poterat perſeuerare, ſi voluiſſet, ait: *Si autem hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini, quam primùm facti ſunt, defuiſſet, quoniam non talis natura facta erat, vt ſine diuino adiutorio poſſet manere, ſi vellet, non vtique ſua culpa cecidiſſent. Adiutorium quippe defuiſſet, ſine quo manere non poſſent. Nunc autem, quibus deeſt tale adiutorium, iam pœna peccati eſt.* Sentit ergo, quòd etiamſi non detur homini adiutorium, quo piè operari, aut perſeuerare poſſit, ſi velit, imputatur illi peccatum ſubſequutum, quia in pœnam præcedentis peccati non eſt illi collatum auxilium gratiæ, quo poſſet peccatum illud vitare.

Sed contra hanc ſolutionem eſt argumentum: nam S.Auguſt.lib.3. de liber. arbit. cap. 18. & 19. & lib. de natur. & grat. cap 67. docet, hominem non ſemper peccare in eo, quod vitare non poteſt, etiãſi impotẽtia illa ex peccato præcedẽte proueniat. Et ratio id perſuadet: nã aliàs qui culpa ſua incidit in amẽtiam, peccaret mortaliter non ieiunãdo, vel non audiendo Miſſam ſuo tẽpore: nam etiam culpa ſua factus eſt impotens ad huiuſmodi præcepta implenda. Similiter etiam motus inordinati appetitus ſenſitiui, qui nullo modo præcaueri poſſunt, imputarentur ad culpam in infidelibus, eò quòd impotentia ad cauendum tales motus, ortum habuit ex præcedenti peccato originali. Et ad locum inductum ex S.Thom. reſpondetur, eum apertè loqui de priuatione auxilij efficacis, vt patet ex his, quæ dicit in verbis antecedẽtibus: etenim in cap.159. apertè docet, quòd Deus, quantùm in ſe, paratus eſt omnibus gratiam dare: & id explicat exemplo Solis, qui ex parte ſua omnes illuminat. Et ad locum inductum ex S. Auguſt. reſpondetur, illum ſolùm docere, quòd in natura lapſa ſit pœna peccati, quòd non detur ei auxilium, quo perſeuerare poſſit: non tamen ſentit, quòd ſit nouum peccatum, ſi homo non faciat, quod ex corruptione peccati originalis non poteſt, niſi detur illi auxilium, quo id facere poſſit; vt patet in infidelitate negatiua: & ita ſe explicat Auguſt.cap.67.citato. Maior difficultas eſt de auxilio ſufficienti, quod datur immediatè ad actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis. Quidam enim Thomiſtæ reſpondent, huiuſmodi auxilia dari hominibus pro eo tempore, quo peccarent, ſi non adimplerent hæc præcepta, & ita dari, vt omnes in ſeipſis recipiant huiuſmodi auxilia intrinſeca, & ſufficientia: quæ doctrina, quamuis vera ſit, non tamen videtur explicare exactè ſtatum quæſtionis. Vnde ſit

VII. Tertia concluſio. Abſolutè dicendum eſt, quòd, ſi verbum, *dare* accipiatur, vt eſt correlatiuum ad recipere, Deus non tribuit omnibus, etiam peruenientibus ad vſum rationis, auxilium ſufficiens ſupernaturale; & intrinſecum ad producendum immediatè actus ſupernaturales fidei & ſpei. Itaque non omnes recipiunt auxilium phyſicum, & intrinſecum ſufficiens, vt immediatè poſſint credere: ſed hoc auxilium multis non datur in pœnam præcedentis peccati ſaltem originalis. Concluſio eſt M. Bañes, vbi

Auxilium ſufficiens ad immediatè credendũ nõ omnes recipiunt.

A ſuprà, & ſatis communis inter Thomiſtas, & meo iudicio eſt expreſſa S.Auguſt. & S. Thom. locis adductis in argumento, ſed contrà; aliàs non daretur infidelis negatiuè, vt in eodem argumento deducebamus. Probatur præterea: nam, vt dicitur ad Rom. 10. *Quomodo autem credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante?* Sed aliqui ſunt, qui nihil vnquam audierunt de fide ſupernaturali, vt pueri apud barbaros in ſyluis nutriti: ergo. Patet conſequentia: nam ſine prædicante interiùs, vel exteriùs fidem ſupernaturalem, nullus dicitur habere auxilium ſufficiens ad credẽdum immediatè. Dixi in cõcluſione, *ad immediatè credendum*: nam ad credendum mediatè, vel immediatè, omnes recipiunt, pro loco, & tempore auxilium ſufficiens, ſi perueniant B ad vſum rationis: nam, vt ſuprà dicebamus, ſi puer infidelis perueniens ad vſum rationis faceret, quod in ſe eſt ex auxilio ſpeciali, ſe ad Deum conuertendo, & ad bonum rationis naturæ proportionatum; Deus illuminaret illum de myſterijs fidei, & iuſtificaretur per gratiam. Et iuxta hanc doctrinam intelligenda ſunt, quæ docet S.Thom. q.19. de verit. art. 11. ad 1. vbi ait: *Quòd ſi quis in ſyluis nutritus, ductum rationis naturalis ſequatur in appetitu boni, & fuga mali: certiſſimè tenendum eſt, quòd ei Deus vel per internam inſpirationem reuelaret ea, quæ ad credendum ſunt neceſſaria, vel aliquem prædicatorem dirigeret ad eum.* Et in 2. ſent.diſt.28. quæſt.1. art.4. ad 4. inquit: *Quòd ad fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt per id, quod in ratione naturali eſt. Vnde dicitur, quòd ſi quis in barba-* C *ris natus nationibus, faciat, quod in ſe eſt; Deus illi reuelabit, quod eſt neceſſarium ad ſalutem, vel inſpirando, vel prædicatorem mittendo.* Non enim eſt ſenſus, quod facienti, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, detur infallibiliter auxilium gratiæ; vel quòd ad fidem habendam aliquis ſe præparare poſſit per id, quod eſt in naturali ratione factum ex ſola facultate naturæ, vt quidam arbitrantur; ſed per id, quod naturale eſt ex obiecto, factum tamen ex auxilio ſpeciali præuenientis gratiæ, vt dictum eſt: aliàs prima præparatio ad auxilium gratiæ in nobis eſſet ex nobis: quod non poteſt admitti, vt diſput.55. oſtenſum eſt. Videantur, quæ circa hanc doctrinam S.Thom. docet M.Medina 1.2.quæſt.89.art.6.& M. Bañes, vbi ſuprà. & 2.2. quæſt.10.art.1.dub.2.ad 4. Ad omnia argumenta fa- D cta à principio reſpondetur, quòd, vt plurimum, probant primam, & ſecundam concluſionem, quatenus verò contra tertiam videntur procedere, reſpondetur ad ſingula.

AD primum ex cap.3. Apocal. reſpondetur quòd Deus, medijs creaturis, & lumine rationis, pulſat ad oſtium omnium pro loco, & tempore, vt ſequantur bonum rationis naturæ proportionatum: & ſimiliter pulſat pro loco, & tempore ad oſtium omnium ſpeciali auxilio, vt idem bonum ſequantur, præſertim quando perueniunt ad vſum rationis, vt dictum eſt; non tamen pulſat ſemper tribuendo omnibus auxilium ſupernaturale ſufficiens ad credendum immediatè: ita vt omnes hoc auxilium recipiant, vt cõſtat ex dictis. Et per hæc facilè reſpõdetur ad alia loca Scripturæ, & per ea, quæ dicta ſunt E in prima, & ſecunda concluſione. VIII.

Ad ſecundum argumentum ex Concil Senon. reſpondetur ex iis, quæ dicta ſunt ad primum. Non enim eſt ſenſus, quòd pro quolibet momento quilibet peccator recipiat in ſe auxilium ſufficiens ad ſalutem: nam cùm dormit, certè non mouetur actu ſufficienti auxilio: ſed ſenſus eſt, quòd, quantùm eſt ex parte Dei, ſemper habet illud in promptu, vt tertio contra Gentes, cap.159. & 160. docet S.Thomas.

Ad tertium reſpondetur, quòd, vt dicit S.Thom. IX.
quæſt.6. de veritate, articulo tertio, ad ſeptimum:

Aliquid

Poſſe aliquid dupliciter cõtingi, ſcilicet per potentiã alterius, vel per potẽtiã, quæ eſt in ipſo.

Aliquid poteſt dici poſſe dupliciter, vno modo, conſiderando potentiam, quæ in ipſo eſt; ſicut dicimus, quòd lapis poteſt moueri deorſum: alio modo, conſiderando id, quod ex parte alterius eſt, vt ſi dicerẽ, lapidem poſſe moueri ſurſum, non per potentiam, quæ in ipſo ſit, ſed per potentiam proijcientis. Proportionabiliter nos dicimus in præſenti, quòd cùm aſſeritur, quemlibet peccatorem, quamdiu eſt in via, poſſe pro quolibet tempore, & momento ad Deum conuerti, & ſaluari; hoc poteſt dupliciter intelligi. Primò, quòd poſſit cõuerti per potentiam proximam, & phyſicam, quæ actu ſit in illo, pro quolibet tempore, & momento. Secundò, per potentiam, ſeu auxilium ſpeciale, quod Deus, quantùm eſt ex parte ſua, paratus eſt omnibus dare pro quolibet momento, vt ſuprà explicatum eſt: & in hoc ſecundo ſenſu propoſitio illa eſt veriſſima: non autem in primo, quoniam per ſolam facultatem naturæ non poteſt homo potentia proxima ad Deum conuerti, & ſaluari. Similiter etiam non omnes in ſeipſis habent receptum pro quolibet momento auxilium ſupernaturale ſufficiens, quo proximè poſſint ad Deum conuerti, & ſaluari, cùm non pro quolibet momento actu excitentur à Deo ad bonum ſequendum, vt patet in dormientibus, & in aliis pluribus. Nihilominùs pro quolibet momento poteſt quilibet peccator, quamdiu eſt in via, habere auxilium ſpeciale, per quod ſaluari poſſit, & hæc potentia fundatur in duobus, vt optimè docet S.Thomas 3.part.quæſt.8.art.3. ad 1. primò quidem, & principaliter in virtute Chriſti, & in miſericordia Dei, quæ ſufficiens eſt ad ſalutem totius humani generis: ſecundò in arbitrij libertate: etenim, quamdiu homo eſt in via, habet liberum arbitrium flexibile in bonum, & in malum. Et quantùm ad hoc, eſt differentia inter homines viatores, & damnatos, quòd damnati non poſſunt, ſecundùm potentiam ordinariam habere auxiliũ ſpeciale ad ſalutem, etiam ſufficiens; & multò minùs illud habebunt, neque Deus paratus eſt illis huiuſmodi auxilium dare: & ex alia parte eorum liberum arbitrium, cùm ſit in termino, eſt inflexibile, & obſtinatum in malo, quod quidem non competit viatoribus, quantumuis obduratis & reprobis. Vnde non eſt eadem ratio de vtriſque.

Auxilium ad ſalutem quilibet habere poteſt, dum eſt in via.

Liber. arbit. dum eſt in via ſemper eſt flexibile in bonum & malum.

X. Ad quartum argumentum reſpondetur, illos, qui non recipiunt in ſeipſis, neque habent auxilium ſufficiens ad immediatè credendum, non peccare contra fidem, vt docet S.Auguſt. & S.Thom. vbi ſuprà: quod manifeſtè colligitur ex auctoritate illa Ioann. *Si non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent,* ſcilicet infidelitatis, quod commiſerũt non recipiendo Chriſtum Dominum, vt ſæpe explicat ſanctus Auguſtinus: & idem eſt de aliis præceptis ſupernaturalibus quantùm ad ſubſtantiam actus, qui præcipitur, ſicut eſt præceptum ſpei ſupernaturalis. Hoc tamen intelligendum eſt, quando ille, qui tranſgreditur præceptum, nouo actu non impedit auxilium, etiam ſufficiens. Sicut verbi gratia, ſi Deus imponeret præceptum alicui, vt volaret, & ipſe reſponderet, non habeo alas, quibus volare poſſim, & Deus offerret illi alas, ad volandum: certè ſi reſponderet, nec volo habere alas, nec volare; imputaretur illi ad culpam tranſgreſſio præcepti. Ita proportionabiliter de actu fidei dicendum eſt: ſi enim impediret, ne ſibi prædicaretur Euangelium, iam peccaret ſaltem indirectè contra fidem: quia tenetur præcepto fidei ſufficientem propoſitionem Euangelij non impedire. Quando autem præcepta ſunt naturalia ex parte obiecti, ſemper habet homo auxilium ſufficiens ad ea implenda, quando obligat præceptum, & ita à culpa non excuſatur, qui illud non adimplet. Videatur circa hanc ſolutionem S.Thom. 2.2.quæſt.2.art.5.ad 1. & 3. contra Gentes cap.159.

Ad quintum argumentum patet ſolutio ex dictis circa tertiam concluſionem.

DISPVTATIO CXIII.

Vtrùm Deus ab æterno, voluntate abſoluta, & efficaci, antecedenter ad præſcientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis, ſtatuerit non dare auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia illis, qui reuerà in tempore ea non recipiunt.

NOn defuerunt, qui exiſtiment, non poſſe concedi, Deum æterno, abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, decreuiſſe reuerà non dare auxilia gratiæ, iis, qui in tempore ea non accipiunt; & hanc ſententiam adeò certam eſſe aſſerunt, vt oppoſitam reputent non modò periculum, & offenſionem piis auribus; ſed etiam cauſam præbere deſperationis, & intermiſſionis bonorum operum. Quod probari poteſt I.

Primò: nam ſequeretur, Deum tum omnibus, qui de facto non conuertuntur, tum iuſtis, qui actu non bene operantur, negare ſufficiens auxilium, quo conuertantur, & piè operentur. Conſequens eſt contra ſanctos Patres, & Doctores, qui Deum nemini ſufficiens auxilium denegare, tanquam principium ſine controuerſia certiſſimum, affirmant: ergo, &c. Sequela probatur. Nam ſi voluntate immutabili, & ante præuiſionem determinationis voluntatis humanæ, ſtatuit Deus non conferre auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia, quæ neceſſaria ſunt ad conuerſionem, aut piam operationem: ergo negat, quantùm eſt ex parte ſua auxilium neceſſarium ad ſalutem.

Confirmatur, & explicatur vis præcedentis argumenti. Si nollet Deus produci in oculo ſpecies, aut lumen in aëre, quæ ad videndum omnino requiruntur, homo reuerà non haberet neceſſaria ad videndum, & conſequenter videre reuerà non poſſet: ergo eodem modo, ſi Deus, voluntate abſoluta, & efficaci, ante præſcientiã mali vſus liberi arbitrij, ſtatuit immutabili decreto non conferre aliquibus hominibus auxilia neceſſaria ad ſalutẽ, præſertim illud prædeterminans voluntatem, quod neceſſarium eſſe aſſeritur ad cõuerſionem, & omnem ſupernaturalem actionem; ſequitur, Deum negare illis ſufficiens auxilium, cùm non minùs neceſſariũ ſit tale auxilium ad conuerſionẽ, & ſupernaturales operationes, quàm ad videndum ſit neceſſarium lumen, & ſpecies.

Confirmatur ſecundò. Quoties caret quis aliquo principio neceſſario ad actum aliquem producendum, & nõ eſt in eius poteſtate illud habere, eo ipſo caret principio ſufficienti ad talem actum. Si enim quis ſit in loco tenebroſo, ex quo exire non poſſit, etiamſi habeat potentiam vitalem videndi: tamen quia caret lumine, & ſpecie viſibili, quæ ad vidẽdum neceſſariò requiruntur; dici verè non poteſt habere ſufficiens principium videndi, cùm etiam careat poteſtate pergendi, ad locum vbi lumen effulget: ergo, ſi Deus abſoluta voluntate ſtatuit, idque independenter à præuiſione voluntatis creatæ, & hominis voluntas ſine his auxiliis, & determinatione nullo modo conuerti poteſt: ſequitur, huiuſmodi homines non habere ſufficiens principium ad conuerſionem, & alias operationes ſupernaturales, præſertim cùm in eorum poteſtate non ſit hæc auxilia, & diuinam prædeterminationem habere. II.

Secundò.

Digitized by Google

II. Secundò. Voluntas, quando caret intellectione, non habet ſufficiens principium volendi, quoniam intellectio ad volitionem eſt prorſus neceſſaria: ergo, ſi illa auxilia, & Dei prædeterminatio neceſſaria ſunt ad ſupernaturales actus, quando homo illis caret, eò quòd Deus ab æterno voluntate abſoluta ſtatuit non conferre, nec determinare voluntatem; voluntas non habebit principium ſufficiens ad bene, & ſupernaturaliter operandum.

Tertiò. Non minùs eſt neceſſarium hoc auxilium determinans voluntatem, vt homo ſe conuertat, & ſupernaturaliter operetur; quàm ſit neceſſarius concurſus phyſicus Dei ad motum localẽ creaturæ: ſed ſi Deus ſtatueret independenter à voluntate creata non dare concurſum phyſicum ad motum localem, tunc verè homo careret auxilio neceſſario, nempe concurſu Dei, neceſſariò requiſito ad motum localem: ergo pari ratione, ſi Deus independenter à voluntate humana, denegat auxilium neceſſarium, & concurſum præuium requiſitum ad conuerſionem, & ſupernaturales actiones, verè homo caret auxilio ad illas neceſſario, & principio earum ſufficienti.

Quartò: nam ſequeretur etiam ex oppoſita ſententia, non eſſe homini imputandum, quòd, inſtante præcepto, ad Deum non cõuertatur, & quod maius eſt, eidem homini præceptum conuerſionis in Deum imponi non poſſe. Probatur hoc: nam, ſi Deus iam decreuit non dare alicui homini auxilium ſufficiens, aut efficax ad conuerſionem neceſſarium, nec eſt in eius poteſtate illud à Deo obtinere: ergo non erit ei imputandum, quòd non conuertatur, quia reuerà ſine illo auxilio conuerti non poteſt: ideo enim infideles negatiuè, qui propter peccata commiſſa priuantur notitia rerum fidei, non peccant contra fidem, non credendo; quia non habent principium ſufficiens, & neceſſarium, vt credant: *Quomodo enim credent, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante?* (Rom. 10.) Et conſequenter etiam non poterũt præcepto aliquo ad conuerſionem obligari; vel dicendum eſſet, præcepta Dei eſſe ad implendum impoſſibilia contra expreſſam doctrinam, & definitionem Concilij Tridentini. (Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 11. & can. 18.)

III. Quintò: nam ex eadem doctrina ſequitur hominem priùs à Deo deſeri, quàm ipſe deſerat Deum; quod aduerſatur illis verbis Oſeæ 13. *Perditio tua ex te Iſraël.* Et Eccl. 15. *Ne dixeris: Per Deum abeſt:* & definitione Trid. Synodi, ſeſſ. 6. c. 11. cuius verba ſunt: *Deus namque ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab eis priùs deſeratur:* quo loco non ſolùm de gratia habituali, ſed de quouis auxilio gratiæ Concilium agere conſtat ex fine, quem Concilium in eo capite propoſitum habuit, quippe quod adhortari homines voluit, vt diuinæ legi obtemperarent. Et cõſtat præterea ex ipſa capitis inſcriptione, quæ eſt de obſeruatione mandatorum, de illius poſſibilitate, & neceſſitate: ergo hanc gratiam, ſeu auxiliũ nemini Deus negat, præterquam illi, qui Deum antea deſeruit.

Confirmatur ex illis verbis cap. 13. eiuſdem ſeſſ. *Deus, niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, perficiet vſque in diem Christi:* ſed nulla alia maior derelictio fingi poteſt ea, qua Deus, ante præuiſionem cuiuſcunque determinationis creatæ voluntatis, firmo propoſito decreuit non conferre illi auxilium, ſine quo homo conuerti non poſſit, nec bene operari, aut graui tentationi reſiſtere: ergo neceſſariò dicendum eſt, Deum ante præuiſionem determinationis voluntatis creatæ, non ſtatuiſſe voluntate abſoluta, & efficaci eadem auxilia non conferre iis, qui in tempore ea non accipiunt.

Sextò arguitur auctoritate S. Thomæ 2. 2. q. 2. ar. 5. ad 1. vbi ait, quòd *ſi in poteſtate hominis eſſe dicatur aliquid, excluſo auxilio gratiæ, ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia præparante, ſicut ad credendum, & ad diligendum Deum ſuper omnia: tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuſcunque diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, ex iuſtitia non datur, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis*, vt dicit Aug. in lib. de corrept. & gratia, cap. 5. & 6. Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Quidquid Deus ipſe in tempore facit, vel non facit; neceſſe eſt, vt ab æterno ſtatuerit facere, vel non facere; ſed in tempore ita res habet iuxta doctrinam S. Thomæ, & S. Auguſtini, quod quotieſcunque Deus non confert alicui auxilium gratiæ ad credendum, operandum, vel diligendum Deum, in pœnam præcedentis peccati ſaltem originalis tale auxilium non confert: ergo ab æterno ſtatuit non conferre idem auxilium in pœnam præcedentis peccati, & non aliter: ergo ante præuiſionem eiuſdem peccati non ſtatuit voluntate abſoluta, vel conſequente idem auxilium non conferre iis, qui in tempore illud non recipiunt. Eſt ad idem probandum alius locus S. Thom. 1. 2. q. 112. artic. 3. ad 2. vbi ait, quòd *defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt à Deo, ſecundùm illud Oſeæ 13.* Perditio tua ex te Iſraël, tantummodo in me auxilium tuum. Quibus verbis clariſſimè docet, defectum gratiæ, & auxilij diuini non eſſe referẽdum in ſimplicem Dei voluntatem, ſed in præcedentem hominis culpam, propter quam Deus idem auxilium non confert: & conſequenter propter eandem culpam, & non aliter ſtatuit ab æterno idem auxilium non dare iis, qui in tempore illud non recipiũt. Item 3. cont. Gent. cap. 159. inquit, quòd *illi ſoli gratia priuantur, qui in ſeipſis gratiæ impedimentum præſtant.* Et 1. part. quæſt. 94. art. 4. ad 5. ait, quòd *in tẽtatione non fuit primo parenti ſubuentum, ne deciperetur, licèt tunc maximè indigeret, quia iam præceſſerat peccatum in animo, & ad diuinum auxilium recurſum non habuit.* Sentit ergo, Deum nunquam denegare auxilium gratiæ, niſi propter præcedens peccatum, ac per conſequens ante præſcientiam illius non decreuiſſe idem auxiliũ non conferre iis, qui in tempore illud non recipiunt.

Denique idipſum probari poteſt omnibus argumentis adductis diſput. 101. ad probandum, negationem auxilij efficacis cauſam non eſſe, quòd homo in Deum non conuertatur, etiamſi non conuerſio accipiatur, vt puram negationem ſignificat.

Oppoſitam ſententiam docent Thomiſtæ, inter quos eſt M. Bañes 1. parte, quæſt. 23. artic. tertio, dub. 3. conc. 10. vbi ait: *Deus ab æterno ſtatuit voluntate vel abſoluta, vel conſequenti, non dare omnibus ſupernaturalia auxilia, videlicet eis, qui reuerà non erunt recepturi:* & loquitur M. Bañes in eo ſenſu, quo verbum, *dare*, correlatiuum eſt verbi, *recipere*, vt patet ex 8. & 9. concluſione eiuſdem dubitationis, & ex iis, quæ in diſputatione præcedenti à nobis dicta ſunt. Si enim verbum, *dare*, abſolutè, & ſimpliciter accipiatur, fatetur, Deum, quantùm eſt ex parte ſua, paratum eſſe dare omnibus hominibus, quandiu ſunt in hac vita, auxilium, quo fiant potentes conuerti, immo & auxilium ſpecialius, quo conuertantur, ſi velint. IV.

Et in hoc ſenſu veram eſſe reputo hanc ſecundam ſententiam, & neceſſariò defendendam ab iis Theologis, qui ſentiunt, nullam dari cauſam reprobationis ex parte noſtra, quantùm ad integrum effectum illius. (Auxilij ſupernaturalis negatio cõſiderari poteſt, vt eſt mera negatio, & vt eſt priuatio.)

Ad cuius euidentiam obſeruandũ eſt, quòd, ſicut non conuerſio accipitur, vt eſt pura negatio conuerſionis, & vt eſt eius priuatio, & conſequenter peccatum, vt diſputat. 101. latiùs explicauimus, ita etiam negatio ſupernaturalis auxilij poteſt accipi dupliciter. Primò, vt eſt ſimplex negatio, quæ poteſt dici, & de eo, quod eſt, & de eo, quod non eſt: verè enim

Digitized by Google

dicimus, quòd Deus non conferat auxilium gratiæ hominibus, aut Angelis poſſibilibus, qui nunquam fuerunt, nec ſunt, aut erunt, vel etiam lapidibus, qui eiuſdem auxilij capaces non ſunt. Secundò poteſt accipi, vt ſignificat priuationem auxilij, & vt formaliter habet rationem pœnæ.

V. Deus ante præſciẽtiam mali vſus arb. ſtatuit, quibuſdam non dare auxilia ſupernaturalia ad immediatè credendum.

PRima ergo concluſio ſit, Deus ante præſcientiam, vel præuiſionem determinationis creatæ voluntatis ſtatuit ab æterno voluntate abſoluta, vel conſequenti non dare ſupernaturalia auxilia eis, qui reuerà ea non recipiunt, ſi verbum, *non dare*, accipiatur, vt ſignificat meram negationem auxilij, ſeu voluntatem abſolutam, & conſequentem non dandi tale auxilium.

Probatur hæc concluſio primò: nam, vt diſp. 110. oſtẽſum eſt, ex parte noſtra nulla datur cauſa reprobationis, quantùm ad integrum effectum illius: ſed ſicut prædeſtinatio, quantùm ad primum eius effectum, refunditur in ſolam Dei voluntatem gratuitam: ita & reprobatio, quantum ad primarium eius effectum, qui eſt prima permiſſio peccati, propter quod reprobus damnatur, tribuitur ſimplici Dei voluntati: neque ante illam permiſſionem potuit eſſe, vel præintelligi aliud peccatum; aliàs illud primum peccatum non eſſet primum: ergo antequam intelligatur aliquod peccatũ præcedens in homine, qui reprobatur, intelligitur in Deo abſoluta voluntas permittendi illud peccatum, ſed in voluntate permittendi peccatum, includitur neceſſariò voluntas abſoluta non dandi auxilium efficax ad vitandum illud peccatum: nam, vt 1. 2. q. 79. articulo ſecundo, docet S. Thom. ſi Deus tribueret homini hoc auxilium, homo non peccaret: ergo ante omnem præuiſionem futuri peccati præcedit in Deo voluntas abſoluta, vel conſequens non dandi auxilium efficax eis, qui in tempore illud non recipiunt.

Confirmatur. Propterea ex parte noſtra non datur cauſa prædeſtinationis, quia reuerà non datur cauſa primi effectus prædeſtinationis, vt ex præmiſſis, diſputatione 37. conſtat: ergo, ſi non datur ex parte noſtra cauſa reprobationis, etiam non dabitur cauſa primi effectus reprobationis. Cùm ergo in primo reprobationis effectu includatur voluntas abſoluta non dandi auxilium efficax, quo homo vitet primum illud peccatum, propter quod damnatur; relinquitur, Deum, ante præuiſionem mali vſus arbitrij creati ſtatuiſſe abſoluta voluntate non dare illud auxilium iis, qui illud non recipiunt.

Secundò. Negatio ſimpliciter eſt quid ſuperius ad priuationem, quæ eſt propter culpam: cùm omnis priuatio ſit negatio, & non è conuerſo: ergo vbicunque fuerit priuatio auxilij diuini, priùs intelligitur eius negatio, qua Deus illud auxilium non tribuit, aut vult non tribuere: ſed ad huiuſmodi negationem, nullum præſupponitur ex neceſſitate ex parte noſtra peccatum: nam cùm illud auxilium non ſit alicui debitum, ſed merè gratuitum, poteſt Deus pro ſua tantùm voluntate idem auxilium dare, cui voluerit, & cui noluerit, non dare: ergo, &c.

Confirmatur. Si ex neceſſitate præſupponeretur præcedens aliquod peccatum hominis, vt Deus voluntate abſoluta ſtatuiſſet illi non dare auxiliũ efficax, ſequeretur, quòd etiam antequam Deus ſtatuiſſet non dare auxilium efficax ad vitandum primum peccatum ſimpliciter, & ante permiſſionem eiuſdem peccati præintelligeretur aliud peccatum; quod eſt impoſſibile: tum quia illud peccatum, quod ſupponimus eſſe primum, reuerà non eſſet primum, ſed ante illud eſſe aliud: & eadem difficultas procederet de illo peccato, & ſic daretur proceſſus in infinitum: tum etiam quia ſequeretur, aliquod peccatum fieri, Deo non permittente, quod eſt contra expreſ-

A ſam doctrinam S. Auguſtini in Enchi. ad Laurent. cap. 95. & 96. Ad permiſſionem namque cuiuſcunque peccati neceſſariò requiritur, quòd præcedat in Deo abſoluta voluntas, ſeu voluntas conſequens non dandi auxilium, quo illud peccatum vitetur. Vnde ſi ante primum peccatum non præcederet in Deo voluntas abſoluta, vel conſequens non dandi eiuſmodi auxilium; tale peccatum fieret, Deo non permittente; ex quo rurſus ſequeretur actum poſitiuum, cui coniungitur malitia peccati, fieri, in quantùm actus eſt, Deo non volẽte. Si enim aliquod peccatum fit ſine permiſſione diuina, ex conſequenti etiam entitas actus, ſine qua malum peccati eſſe non poteſt, eò quòd non eſt dabile ſummum malum, fieret ab homine, antequam Deus velit illum actum,
B quod, vt ſuprà oſtenſum eſt, non poteſt admitti. Diſp. 14.

VI. Tertiò. Deus, voluntate conſequenti, & abſoluta ante omnem præuiſionem mali vſus creatæ voluntatis, voluit reprobos non admittere ad ſuũ regnum, vt diſp. 109. oſtenſum eſt: ergo ſimiliter voluit ante præuiſionẽ eiuſdẽ mali vſus non cõferre illis auxilia gratiæ, quibus ad idem regnũ peruenirent. Probatur conſequentia: nam voluntas abſoluta, ſeu cõſequens non cõferendi alicui auxilia efficacia ad æternã ſalutem, includitur intrinſecè, in voluntate abſoluta, & cõſequenti illũ non admittendi ad regnũ cœlorum.

Quartò. Vt diſput. 34. oſtenſum eſt, voluntas Dei conſequens eſt illa, qua Deus vult aliquod bonum conſideratum ſecundùm omnes circunſtãtias; antecedens autem Dei voluntas eſt, quæ fertur in bonum aliquod abſolutè conſideratum, & ſecundùm
C ſe, & ideo voluntate antecedenti Deus *vult omnes homines ſaluos fieri*, & conferre illis auxilia ad ſalutem, quia hoc obiectum ſecundùm ſe bonum eſt; quia tamen hoc bonum habet adiunctam priuationem alterius maioris boni, ſcilicet ſplendoris iuſtitiæ diuinæ in reprobis, & maioris miſericordiæ in electis; ideo voluntate conſequenti Deus non vult omnes homines ſaluos fieri, ſed ſolum prædeſtinatos, vt 1. p. q. 19. art. 6. ad 1. docet S. Thom. ergo ſimiliter voluntate conſequenti, quæ eſt voluntas ſimpliciter, non vult Deus omnibus conferre auxilia efficacia ad ſupernaturales actus producendos, ſed aliquibus duntaxat, illis videlicet, qui ea in tempore recipiunt. Probatur conſequentia: nam quamuis abſolutè, &
D ſecundùm ſe bonum ſit omnes in ſe habere, & recipere huiuſmodi auxilia ſupernaturalia; id tamen non reputatur bonum, conſideratis omnibus circunſtantiis particularibus, eò quòd adiunctam habet carentiam maioris boni, nempe maioris ſplendoris diuinæ miſericordiæ in gratuita collatione horum auxiliorum: ergo quamuis Deus voluntate antecedenti velit, omnes habere auxilia gratiæ ad ſupernaturales actus eliciendos; id tamen non vult voluntate conſequenti. Si dicatur, voluntatem conſequentem in Deo illam eſſe, quæ à noſtro vitio ortum habet, & illud præſupponit, & ideo voluntate conſequente Deum ante præſcientiam mali vſus noſtri arbitrij non decreuiſſe non dare alicui auxilia gratiæ ad ſupernaturales actus producendos, ſed ſolùm, ſuppoſito malo vſu eiuſdem arbitrij à Deo præcognito, &
E præuiſo; contra hoc militant argumenta, quibus diſputatione 34. oſtenſum eſt, voluntatem Dei conſequentem non præſupponere ex neceſſitate malum vſum arbitrij creati, neque ex illo occaſionem captare, aliàs non voluiſſet Deus, voluntate conſequenti, æternam ſalutem Angelis prædeſtinatis: nam talis voluntas non præſupponit aliquem malum vſum liberi arbitrij eorundem Angelorum, neque ex illo occaſionem eos prædeſtinandi captauit.

1. Tim. 2.

Solutio.

Confutatio.

VII. Quintò. Voluntas Dei conſequens ſemper impletur, vt .p.q.19.a.6. docet S. Thomas: ergo, ſi Deus

voluntate

Digitized by Google

voluntate conſequenti ab æterno ſtatuit, & voluit, A vt omnes in ſeipſis reciperent auxilia gratiæ ſufficientia, vel efficacia ad ſupernaturales actus producendos: ſequitur, quòd omnes pro loco & tempore, huiuſmodi auxilia in ſeipſis recipiant, & ita nullus eſſet infidelis purè negatiuè: etenim ſi quilibet habet auxilium ſufficiens ad credẽdum, cùm teneatur credere, peccabit mortaliter contra fidem, ſi non credat, & conſequenter quicunque non credit, erit infidelis contrariè, quod doctrinæ S. Thom. 2.2.q. 10.art.1. manifeſtè repugnat: neceſſe eſt ergo dicere, Deum voluntate conſequenti antecedenter ad præuiſionem mali vſus liberi arbitrij voluiſſe non dare aliquibus auxilia gratiæ ſufficientia, vel efficacia ad ſupernaturales actus immediatè producendos, illis videlicet, qui in tempore ea non recipiunt. B

Confirmatur hoc ſpecialiter de auxilio efficaci: nam ſi Deus, voluntate conſequẽti, vult omnes homines in ſeipſis recipere auxilium efficax ad credendum, & diligendum Deum: ergo omnes recipiunt huiuſmodi auxilium pro loco, & tempore: nam, vt dictum eſt, volũtas Dei conſequẽs ſemper impletur, & ita omnes crederent, & diligerent Deum, inſtãte præcepto: quod eſt falſum, & cõtra ipsã experientiã.

VIII. Secunda concluſio. In executione quotieſcunque Deus pro loco, & tempore non dat alicui auxilium ſufficiens, vel efficax ad credendum, diligendum, & alia ſupernaturalia opera exercendum, ſemper in pœnam præcedentis peccati, & ſaltem originalis, illud non tribuit, ſiue tale peccatũ præceſſerit ordine temporis, ſiue ordine duntaxat naturæ. In hac con- C cluſione cõueniunt vtriuſque ſententiæ auctores, & eſt expreſſa S. Auguſtini, & S. Thomæ locis ſuperiùs allegatis, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio.

Quòd auxilium ſufficiens, vel efficax in exequutione homines non recipiant, ipſorum culpa eſt.

Præterea probatur ratione deſumpta ex S. Thoma 3. cont. Gent. cap. 159. nam *Deus, quantùm in ſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare. Vult enim omnes homines ſaluos fieri*, vt dicitur 1. Timoth. 2. *Sed illi ſoli gratia priuantur, qui in ſeipſos gratiæ impedimentum præſtant, ſicut, Sole mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, ſi ex hoc aliquod malum ſequatur: licèt videre non poſſit, niſi lumine Solis præueniatur:* ergo quotieſcunque Deus non tribuit alicui auxilium gratiæ ſufficiens, vel efficax ad credendum, vel alios ſupernaturales actus eliciendum, illud negat D in pœnam præcedentis peccati.

Secundò. Nam licèt Deus ante præuiſum malum vſum liberi arbitrij ſtatuerit non admittere reprobos ad ſuum regnum, quatenus non admiſſio importat meram negationem eius, quod non eſt alicui debitum; nihilominùs in exercitio nullum excludit ab eodem regno, niſi propter præcedens peccatum, ſaltem originale: quia talis excluſio habet rationem pœnæ, quæ ſubinde non infertur alicui, niſi propter culpam: ergo ſimiliter, quamuis Deus ante præuiſum malum vſum liberi arbitrij ſtatuerit non dare aliquibus auxilium ſufficiens, vel efficax, quatenus id importat ſimplicem negationem auxilij ſupernaturalis, quod nulli ſubſtantiæ creatæ eſt debitum; in exercitio tamen nunquam priuat aliquem E pro loco, & tempore huiuſmodi auxilio, niſi propter præcedentem culpam: nam etiam hæc priuatio habet rationem pœnæ, quia ex neceſſitate præſupponit culpam, ſaltem ordine naturæ præcedentem, ſicut præſupponitur in eo, cui Deus non dat de facto, ſed ſolùm offert auxilium efficax ad vitandum primum peccatum, per quod gratiam iuſtificantem amittit: tunc enim non præſupponitur aliquod peccatum, tempore antecedens priuationem gratiæ, vel auxilij efficacis, ſed ſolùm natura: Deus enim homini iuſtificato tribuit auxilium excitans, & ſufficiens ad vitandum quodlibet peccatum, paratus conferre efficax, niſi ipſe ſua malitia eidem auxilio impedimentum præſtet. Quòd ſi ille homo peccet mortaliter, propter huiuſmodi peccatum Deus non confert illi auxilium efficax: nam illud peccatum eſt impedimentum, cum quo auxilium efficax ad vitandum tale peccatum non compatitur.

Et, ſi fiat argumentum: nam cum peccato mortali IX. compatitur auxilium ſufficiens ad credendum, & eliciendum alios actus ſupernaturales: ergo per illud peccatum non præſtat homo impedimentum eidem auxilio, reſpondetur, quòd, quamuis cum peccato mortali ſimul compatiatur auxilium ſufficiens, nihilominùs per idem peccatum, ſicut & per peccatum originale, fit homo indignus, ne tale auxilium ei conferatur: & ex hac parte, quantùm eſt ex ſe, eidem auxilio impedimentum præſtat. Nihilominùs etiamſi, inquantùm ordo rerum exigit, peccator ille gratiam præuenientem non deberet recipere; quia ea eſt indignus, tamen quia Deus præter ordinem rebus inditum operari poteſt, ſicut cùm cæcum illuminat, vel mortuum reſuſcitat, interdum ex abundantia bonitatis ſuæ, etiam eos, qui impedimentum gratiæ præſtant, auxilio ſuo præuenit, auertens eos à malo, & conuertens ad bonum, vt tertio contra Gentes, cap. 161. dicit S. Thomas. Multò ergo magis regulariter dabit auxilia ſufficientia ex abundantia eiuſdem bonitatis ad ſupernaturales actus eliciendos etiam iis, qui per peccatum indigni ſunt eiuſmodi auxiliis, quamuis aliquando ea non conferat de facto aliquibus, in quibus vult ordinem ſuæ iuſtitiæ manifeſtari. Vnde videmus, quòd ex duobus hominibus infidelibus, qui eiſdem peccatis detinentur, vnum præuenit, auxilium ſufficiens ad credendum ei tribuendo, miniſterio prædicatorum eum docendo, & interiùs ad fidem excitando & mouendo: alium verò permittit ſecundùm ordinem rerum procedere: nec eſt ratio inquirenda, quare hos præueniat, aut conuertat: hoc enim ex ſimplici eius voluntate dependet, ſicut ex ſimplici voluntate artificis procedit, vt ex eadem materia ſimiliter diſpoſita, quædam vaſa formet ad nobiles vſus, & quædam ad ignobiles, vt ex Apoſtolo ad Roman. 9. *An non habet poteſtatem figulus luti, &c.* oſtendit S. Thom. 1. part. quæſt. 23. art. 5. ad 3.

Per quodlibet peccatũ mortale fit homo indignus auxiliis gratiæ.

Tertia concluſio. Datur cauſa ex parte reprobi, propter quam Deus permittit ipſum incidere in alia peccata, quæ committit poſt primum peccatum, in quo inuenitur; & cauſa demeritoria eſt peccatum præcedens. Probant hanc cõcluſionem aliqua argumenta ex factis à principio. Præterea probatur: nam ad ſaluandum, quòd non detur cauſa reprobationis ex parte reprobi, quantùm ad integrum effectum illius, ſufficit, quòd non detur cauſa permiſſionis primi peccati, propter quod reprobus damnetur: ergo non eſt inconueniẽs, quòd detur cauſa permiſſionis ſequẽtium peccatorum: ergo ſicut in prædeſtinatione effectus intermedius eſt cauſa vltimi effectus, vt ex dictis diſp. 37. conſtat: ita & in reprobatione peccatum commiſſum poſt primam Dei permiſſionem eſt cauſa, non ſolùm in exequutione, ſed etiam in intẽtione Diuina permiſſionis ſequentiũ peccatorum.

X. Ad primum argumentum reſpondetur, Deum omnibus tribuere, quantùm eſt ex parte ſua, auxilium ſufficiens, imò & efficax ad ſalutem, & piam operationem, quia non ſtat per illum, ſi homines illud non recipiant; de facto tamen aliquibus non confert auxilium, etiam ſufficiens ad credẽdum immediatè, ita vt illi tale auxilium recipiant, ſicut oſtenſum eſt diſputatione præcedenti in infidelibus purè negatiuè. Et quamuis in propoſito ſuo abſoluta voluntate, ante præuiſam determinationẽ arbitrij creati,

creati, qua vult committere peccatum illud, quod ſequitur ex culpa hominis poſt illam permiſſionem, ſtatuerit non dare hæc auxilia iis, qui in tempore ea non recipiunt, ſi verbum, *non dare*, accipiatur, vt ſignificat ſimplicem negationem; in exercitio tamen propter culpam priuat hominem huiuſmodi auxiliis, vt dictum eſt: vnde non ſequitur, quòd, quantùm eſt ex parte ſua, neget alicui auxilium ſufficiens, vel neceſſarium ad ſalutem.

Ad primam confirmationem reſpondetur, quòd ſi Deus, quantùm eſt ex parte ſua, paratus eſſet producere ſpeciem in oculo, & lumen in aëre, & in exercitio, ſua culpa homo hæc non haberet, quia videlicet vtrique impedimentum præſtat, tunc reuerà haberet ſaltem in alio, ſcilicet in Deo, qui paratus eſt hæc ſubſidia ad videndum conferre, quæ ex parte ſpeciei, & luminis neceſſaria ſunt ad videndum: & ita per intrinſecam potentiam viſiuam, quam habet, videre poſſet, quamuis de facto ſua culpa non videat, eò quòd impedimentum poſuit, ne ſpecies in oculis, & lumen in aëre produceretur. Quia ergo Deus, quamdiu obligat præceptum credendi, ita vt peccet, non credendo, tribuit de facto cuilibet homini auxilium intrinſecum, & ſupernaturale ſufficiens, quo credere poteſt, paratus ei dare auxilium efficax, niſi eidem auxilio impedimentum præſtet: ideo non ſequitur. Deum negare auxilium ſufficiens omnibus, qui ad Deum non conuertuntur, quando tenentur, & alios ſupernaturales actus non operantur, vt etiã in ſuperioribus dictum eſt. Addo, quòd, vt ſuprà ex Caietano, & Ferrarienſ. oſtenſum eſt, aliquod principium dupliciter dicitur ſufficiens ad aliquam operationem. Primò dicitur ſufficiens in ratione potentiæ, ſeu principij tribuentis poſſe operari, & hoc modo potentia viſiua dicitur ſufficiens ad videndum, etiamſi careat ſpecie intelligibili, aut in loco tenebroſo ſit conſtituta, quia, quantùm eſt ex parte virtutis, quæ tribuit poſſe videre, habet homo omnia neceſſaria ad videndum. Secundò dicitur ſufficiens omnibus modis, & in omni genere, quia videlicet continet in virtute omnia tam intrinſeca, quàm extrinſeca ad operationem requiſita: & iſto modo qui caret ſpecie viſibili, aut eſt in loco tenebroſo, à quo exire non poteſt, reuerà non habet ſufficiens principium videndi. Proportionabiliter dicendum eſt in propoſito, quòd etiamſi quis non habeat auxilium efficax in ſe receptum, ſi tamen excitetur à Deo, & moueatur ad ſupernaturales actus, verè dicitur habere principium in ſuo genere ſufficiens ad eoſdem actus producendos, videlicet in genere auxilij tribuentis poſſe, quamuis non ſit omnibus modis ſufficiens. Et per hæc patet ſolutio ad ſecundam confirmationem.

Sufficiens principium alicuius operationis dupliciter dicitur.

XI. Ad ſecundum argumentum reſpondetur eodem modo, quòd voluntas, etiamſi intellectus nihil ei proponat, habet in ſeipſa virtutem ad volendum ſufficientem in ratione potentiæ, quamuis ſola virtus eiuſdem voluntatis non ſit omnibus modis ad actualiter volendum ſufficiens.

Ad tertium reſpondetur, quòd ſicut carens concurſu Dei phyſico (ſi tamen habeat integram, & ſanam potentiam greſſiuam) reuerà habet potentiam ſufficientem ad motum localem, quamuis actu non moueatur: ita etiam qui caret auxilio efficaci prædeterminante, caret quidẽ principio neceſſario, vt actu conuertatur, nihilominùs habet auxiliũ ſufficiens, quo poſſit conuerti, vt dictũ eſt, & ſua culpa præſtat impedimentum auxilio efficaci, oblato ſibi à Deo.

Ad quartum argumentum iam diſp. 18. num. 20. diſput. 22. & 23. ſufficienter, vt arbitror, reſponſum eſt. Et nunc dicimus cum Ferrarienſ. quòd, ſi quis propria voluntate in malum aliquod cadat, à quo per ſe liberari non poteſt, ſi non liberetur, non eſt abſque eius imputatione: debebat enim cauere, ne in illud malum incideret, à quo ſciebat, ſe propria virtute liberari non poſſe: ſicut non eſt abſque imputatione, quòd aliquis non exeat ex puteo, ex quo non poteſt exire, niſi ab alio adiuuetur, quando propria voluntate in illum ſe deiecit. Homo autem, qui peccat, propria voluntate cadit, per quod gratia priuatur, quam per ſe acquirere non poteſt: ideo meritò ſibi imputatur, ſi gratiam non habeat, etiam deficiente ſibi diuino auxilio, ad gratiæ præparationem neceſſario. Vnde, vt ex S. Auguſtino libro de corrept. & grat. cap. 11. colligitur, propoſitio aſſumpta veritatem habet duntaxat, quando is, qui ſic priuatur, non fuit ob aliquam ſuam culpam cauſa talis priuationis: ſed ſi ipſe ſua culpa fuit huiuſmodi carentiæ, & priuationis cauſa, non eſt vniuerſaliter vera, vt colligitur ex ſancto Thomá dicente, *quòd, quamuis illi, qui in peccato ſunt, vitare non poſſint per propriam poteſtatem, quin impedimentum gratiæ præſtent, vel ponant, vt oſtenſum eſt, niſi auxilio gratiæ præueniantur: nihilominùs hoc eis imputatur ad culpam, quia hic defectus ex culpa præcedente in eis relinquitur: ſicut ebrius ab homicidio non excuſatur, quod per ebrietatem committit, quam ſua culpa incurrit.* Et cùm arguitur: nam homo obligaretur ad impoſſibile, reſpondetur cum eodem Ferrar. quòd non eſt inconueniens, hominem obligari ad aliquid, quod eſt factũ ſibi propriis viribus impoſſibile ex ſua culpa, ſicut accidit in propoſito: ſed bene eſſet inconueniens, ipſum obligari ad id, quod eſt abſolutè impoſſibile, de quo videndus eſt S. Thom. 2. 2. quæſt. 2. art. 5. ad 1. Secundò reſpondetur meliùs, quòd etiam ille, qui caret auxilio efficaci, non obligatur ad impoſſibile: nam per auxilium ſufficiens, in ſe receptum, poteſt operari actum ſupernaturalem, qui eſt in præcepto, & ſua culpa non vult operari. Nec ex hoc ſequitur, quòd infideles purè negatiuè peccent non credendo. Licèt enim ſua culpa illi non habeant fidem; tamen illa culpa non fuit commiſſa contra fidem ſupernaturalem, quia nihil de ea audierunt, ſed contra legem naturæ: & ideo damnabuntur propter originale peccatum, & propter alia commiſſa contra legem naturalem, non autem propter peccatum infidelitatis, vt ſuprà dictum eſt.

Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 159.

Auxiliũ efficax nõ habenti imputãtur ad culpã peccata.

S. Tho. eod. lib. cap. 160. circa finem.

Ferrar. eod. cap. 160. §. Ex iſta.

Ad quintum reſpondetur, quòd, ſi ille, qui à Deo non accipit auxilium ſufficiens, vel efficax ad credendum, vel eliciendum alios actus ſupernaturales, ſit in peccato originali, vel mortali, iam ipſe priùs deſeruit Deum, quàm Deus illum deſerat, non dando ei actu eadem auxilia. Si autem ſit in gratia, nunquam Deus illũ deſerit, auferendo ab eo gratiã iuſtificantem, niſi ipſe priùs natura deſerat Deũ, ſe conuertendo ad bonum commutabile per peccatum mortale, quod cum gratia habituali eſt incompoſſibile; nec etiam Deus hominem iuſtum deſerit, ſubtrahendo ab eo auxiliũ ſufficiens, quo poſſit operari bonum, & perſeuerare vſque in finem. Quòd ſi interdum non dat ei auxiliũ efficax, quo actu bonum operetur, & perſeueret vſque in finem; non eſt Deo, ſed homini imputandum: nam per auxilium ſufficiẽs poterat perſeuerare, & ſua culpa perſeuerare noluit: vnde in exercitio ipſe priùs in genere cauſæ demeritoriæ deſeruit Deum peccãdo, quàm Deus eum priuaret auxilio efficaci, vt ſuprà dictum eſt. XII.

Homo priùs deſerit Deũ, quàm deſeratur à Deo.

Ad ſextum reſpondetur, loca inducta ſancti Thomæ tantùm probare ſecundam concluſionem, vt ex his, quæ circa illam dicta ſunt, conſtat. Et ad rationem in loco illo tertio cõtra Gentes, fundatam reſpõdetur, quòd, ſicut Deus in exercitio propter præcedens peccatum priuat multoties homines auxilio gratiæ, ita ab æterno ſtatuit in executione priuare XIII.

Digitized by Google

eodem auxilio propter eadem peccata; & ſicut ab æterno, ante præuiſionem, aut præſcientiā mali vſus creatæ voluntatis, decreuit non dare aliquibus idem auxilium, quatenus non dare eſt pura negatio, ita etiam in exequutione, ex ſimplici ſua voluntate, illud non dat illis, qui tale auxilium non accipiunt: ſed quia illa negatio non eſt in exequutione mera negatio, ſed etiam priuatio, & pœna, quia inuenit, naturæ ſaltem ordine, antecedentē culpam: ideo ex hac parte in exequutione etiam præſupponitur culpa ex parte hominis, propter quam Deus aliquibus in pœnam auxilia gratiæ, quæ paratus erat omnibus dare, non tribuit. Explicari poteſt hæc ſolutio, & confirmari exemplo: nam, vt diſput. 100. dicebamus, negatio auxilij efficacis eſt cauſa adæquata non conuerſionis, ſi conſideretur, vt eſt mera negatio; non autem vt eſt priuatio conuerſionis debitæ ineſſe: ſub hac enim ratione ſolùm tribuitur malitiæ arbitrij creati. Proportionabiliter ergo dicere poſſumus, ſolam Dei ſimplicem voluntatem eſſe cauſam non collationis auxilij efficacis, vt eſt mera negatio auxilij indebiti, non autem vt eſt priuatio, & pœna: nam ſub hac ratione, in liberum hominis arbitriū, tanquam in cauſam demeritoriam, refertur. Et per hæc reſpondetur ad alium locum S.Thom. ex p.1. & 3. cont. Gent. adductum. Vel dicendū, quòd in 1.2. loquitur S.Thom. de gratia habituali, quam Deus non confert iis, qui nolunt ſe ad illam præparare: auxilium autem actuale non prærequirit præcedentem præparationem, quia illa præparatio deberet fieri per aliud auxilium, & ad illud rurſus eſſet neceſſarium aliud auxilium, & ſic daretur proceſſus in infinitum. Quando ergo Deus priuat aliquem auxilio gratiæ, non ideo priuat illum, quia non ſe præparauit ad illud auxilium recipiendum; ſed quia apponit, vel appoſuit impedimentum peccati, cum quo eſt incompoſſibile auxilium efficax ad peccatum illud vitandum, vel per quod meretur, quòd Deus tale auxilium ei non conferat.

Auxilij diuini carentia, vt eſt mera negatio, culpam hominis non præſupponit.

XIII.

Adæ non eſt datum auxiliū propter eius culpam

Ad alium locum ex prima parte reſpōdetur, quòd, antequam actu exteriori Adam peccaret, edendo de ligno vetito, iam peccauerat actu interiori ſuperbiæ: & in pœnam huius peccati, & quia ad diuinum auxilium recurſum non habuit, non fuit ei ſubuentū, ne deciperetur; ſed ante illud peccatum actu interiori commiſſum intelligitur, Deum non tribuiſſe Adæ auxilium efficax, quo peccatum vitaret. Si enim tale auxilium recepiſſet, non peccaſſet, vt generaliter de omnibus dicit ſanctus Thomas, 1.2. quæſt. 79. art.2. in corp. Quia verò recepit auxilium ſufficiens, quo peccatum illud vitare poſſet, & ſua culpa in accepta iuſtitia perſeuerare noluit, ſed impedimentum appoſuit auxilio efficaci; ideo meritò imputatum eſt ei ad culpam illud primum peccatum.

DISPVTATIO CXIV.

Vtrùm paruuli cum peccato originali decedentes ſint perpetuò manſuri in Limbo ad mortem damnati, an verò ducturi poſt diem Iudicij in hoc mundo vitam beatam.

I.

Vide contra hæc S. Aug lib.1 contra duas epiſtol. Pelag ca.22 & lib.2 ca.4 & Innoc ep. 93. apud Auguſt.

QVIDAM dixerunt, quòd paruuli cum ſolo originali peccato decedentes poſt diem iudicij, cùm ipſorum animæ ſuis fuerint corporibus reſtitutæ, ab omnibus moleſtiis, & ærumnis, quibus in hac mortali vita ſubiacemus, ſupernaturaliter liberabuntur, melioremque in naturalibus vitam, vitio omni mentis, &

A corporis immunem, in perpetuas æternitates ducēt, quàm vllus vnquam mortalium duxerit. Quam ſententiam priùs docuit Ambroſius Catherinus ad cap. 3. epiſt. 2. S. Petri, vbi explicans illa verba: *Nouos autem cœlos, & terram nouam*, ait: *Sed in quem vſum noua terra, ſi nullus habitaturus ſit in ea? Idcirco congruentiſſimè creditur à multis, eos, qui peccato proprio non merebuntur infernum, nec tamen a Chriſto recepti fuerint per gratiam, quales pueri abſque baptiſmo decedētes, hanc nouam multò pulchriorem terram, puram ab omni inquinamento, & corruptione poſſeſſuros, vbi perpetuò laudabunt Dominum Deum.* Idem docet ex propria ſententia in opuſc. de ſtatu puerorum, abſque baptiſmate decedentium, & fauere videntur alij plures Doctores inferiùs allegandi. Et probatur

B Primò ex illo Eccleſiaſtes 4.cap. *Fœliciorem vtroque iudicaui eum, qui necdum natus eſt, nec vidit mala, quæ ſub Sole fiunt*; quibus verbis ſignificari videtur, prædictos paruulos poſt diem iudicij potituros vita iucundiori, quàm poſſit in hoc mundo naturaliter haberi. Sic explicat hunc locum Nicol. Lyranus: *Fœliciorem* inquiens, *id eſt, minus miſerum vtroque, ſcilicet malo homine mortuo, & malo homine viuente, iudicaui, qui necdum natus eſt, abortiuum, qui non habet experientiam aliquam mali pœnæ, aut mali culpæ actualis, & ſic non ſuſtinet aliquam pœnam ſenſibilem, ſed habet vitam magis delectabilem, quàm poſſit haberi in vita præſenti, ſecundùm omnes Doctores, qui loquuntur de dormientibus in ſolo peccato originali.*

Secundò idipſum probatur auctoritate Scholaſticorum, qui huic ſententiæ adhærere videtur. Etenim C Richardus in ſecundo ſententiarum, diſtinct. 33. articulo tertio, quæſtione ſecunda, expreſsè docet, eos habituros multa bona, & gaudium percepturos ex eis, & fortè plus gaudij de bonis creatis, quàm peccatores habeant in hac vita. Scotus etiam eadem diſtinctione, quæſtione vnica, §. & ſi quæratur, tanquam probabile relinquit, eos conſequuturos rerum naturalium longè maiorem cognitionem, quàm habuerint Philoſophi; verba Scoti ſunt: *Videtur probabile concedere, quòd omnium naturaliter cognoſcibilium poſſunt naturaliter cognitionem habere, excellentius, quàm aliqui Philoſophi habuerint pro iſto ſtatu: & ita aliquam beatitudinem naturalem de Deo cognito in vniuerſali poterunt attingere.* Et Baſſolis eadem diſtinctione quæſtione prima, articulo tertio, inquit: *De loco vbi* D *erunt neſcio. Quidam aiunt, eos in hac terra habitaturos, in locis amœnis, vnà cum ſocietate mutua, & iucunda, pulchriori, & delectabiliori, quàm habeant quidam peccatores modò.* Denique ſanctus Thomas, ſecundo ſententiarum, diſtinct. 42. qu.1. artic.1. in corp. docet, quòd *cognitionem perfectam habebunt eorum, quæ naturali cognitioni ſubiacent.* Et in ſolut. ad 5. ſubdit hæc verba: *Quamuis pueri non baptizati, ſint ſeparati à Deo, quantùm ad illam coniunctionem, quæ eſt per gloriam: non tamen ab eo penitus ſunt ſeparati, imò ſibi coniunguntur per participationem naturalium bonorum: & ita etiam de ipſo gaudere poterunt, naturali cognitione, & dilectione.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum: nam paruuli cognoſcent Deum perfecta cognitione, quæ naturaliter poteſt haberi, & diligent illum ſuper omnia, inquantùm eſt auctor naturæ, & nullam prorſus in corpore patientur moleſtiam: ergo E meliorem in naturalibus vitam, vitio omni mentis, & corporis immunem perpetuò ducent, quàm vllus vnquam mortalium duxerit.

Tertiò probatur argumento, quo aliqui auctores huius ſententiæ conuincuntur: nam paruuli reprobati, præterquam in gratuitis donis conſequendis, aut amittendis, in reliquis perinde ſe habebunt, ac ſi in ſolis naturalibus eſſent conſtituti; ſed ſi in puris naturalibus decederent, poſt diem iudicij in II.

Digitized by Google

corporibus reaſſũptis, meliorẽ in naturalibus vitam ducerent, quàm vllus vnquam mortalium duxerit, omni vitio corporis, & mentis immunem: ergo eandem vitam ducẽt, etiam ſuppoſito, quòd per gratiam homo fuerit ordinatus ad vitam æternam.

Quartò. Poſt diem iudicij mundus iſte viſibilis innouabitur, & terra purior erit ab omni inquinamento, & ſimiliter aër, quàm fuerit antè, vt ex verbis illis Iſaiæ 65. *Ecce ego creo cœlos, & terram nouam*; colligunt, ſanctus Hieronymus ſuper eundem locum, ſanctus Iſidorus lib. de doctrina, & fide, cap. 36. Euthymius ſuper Pſalm. 101. & omnes Theologi cum Magiſtro in 4. diſt. 47. Huiuſmodi autem innouatio eſſet ſuperflua, ſi nullus hominum, propter quos hæc ſublunaria creata ſunt, inhabitaturus eſſet terram iſtam viſibilem: cùm ergo beati non ſint illam inhabitaturi, ſed cœlum Empyreum, nec etiam reprobi adulti, qui propter peccata actualia æterno igne torquebuntur in inferno; relinquitur, inhabitandã eſſe poſt diem iudicij à paruulis, cum ſolo originali peccato decedentibus.

Quintò. Si paruuli eſſent poſt diem iudicij permanſuri in Limbo tenebroſo ſubtus terram exiſtente, triſtitia magna, & dolore afficerentur: nam cùm homo potentia viſiua, amica lucis ſit præditus, non poteſt non conturbari, & dolere, videns ſe in carcere tenebroſo in perpetuas æternitates concluſum, abſque facultate videndi creaturas corporales, quæ propter ipſum factæ ſunt; ſed huiuſmodi paruuli poſt diem iudicij nullam prorſus habebunt triſtitiam, vel dolorem, aut pœnam ſenſibilem: nam, vt docet ſanctus Thomas, huiuſmodi pœna ſolùm debetur peccato actuali, ratione inordinatæ conuerſionis ad bonum commutabile; ergo paruuli, poſt diem iudicij, & reſurrectionis vniuerſalis, non permanebunt in Limbo; ſed terram iſtam viſibilem inhabitabunt, ac meliorem in ea vitam perpetuò ducẽt, quàm vllus vnquam mortalium duxerit.

III. In contrarium eſt: nam paruuli decedentes cum peccato originali, ſunt Dei inimici, atque ab eo auerſi, ac reprobi, & in perpetuum ſuſtinebunt pœnam damni, quamuis eam non cognoſcent, & ideo non afficientur triſtitia propter illam: ergo poſt diem iudicij non ducent meliorem in naturalibus vitam, vitio omni mentis, & corporis immunem, quàm vllus vnquam mortalium duxerit.

Hanc difficultatem ſuper caput 52. Iſaiæ breuiter tetigi, ſed nunc latiùs eſt examinanda, & diſſoluenda, circa quam tria ſunt determinanda.

Primum: Vtrùm reuerà paruuli decedentes cum ſolo originali detrudendi ſint in perpetuum in Limbum, aut in alium locum ſubtus terram exiſtentem; an verò inhabitaturi ſuper terram. Secundum: An ſint habituri fœlicitatem aliquam naturalem, omni vitio mentis, & corporis immunem. Tertium: Vtrùm paſſuri ſint propter peccatum originale pœnam aliquam ſenſibilem, quamuis mitiſſimam.

IIII. *Paruuli cum orig. peccat. decedentes ſtatim recipiuntur in limbo.*

PRima ergo concluſio ſit, Ante diem vniuerſalis iudicij omnes paruuli decedentes in ſolo peccato originali, ſiue in lege naturæ, ſiue in lege ſcripta, ſiue in lege gratiæ deceſſerint, ſtatim recipiuntur in limbo puerorum, & in eo exiſtent concluſi vſque ad diem vniuerſalis iudicij. In hac concluſione conueniunt omnes Catholici. Et, vt ait M. Sotus in 4. diſt. 48. quæſt. 2. art. 4. ad 4. recepta eſt Patrum omnium ſententia, quam docet ſanctus Auguſtinus libro de Bapt. paruulorum, & refertur de conſecr. diſt. 4. capit. Nulla præter. Idem docent Theologi, qui cum Magiſtro Sententiarum, & ſanctis Patribus diſtinguunt quinque receptacula animarum poſt mortem. Primum eſt cœlum Empyreum, ſecundum eſt Infernus, tertium Purgatorium, quartum Limbus puerorum, quintum Limbus Patrum.

Magiſter in 4. diſt. 45. S Thom. eadem diſt. qu. 1. artic. 1.

Receptacula quinque animarũ diſtinguuntur. Sotus in 4. diſt. 45. q. 1. artic. 1.

Quorum diſtinctionem, & ſufficientiam ex ſacris literis colligit Sotus. Et Concilium Florentinum in decretis fidei expreſſam facit mentionem trium ex prædictis receptaculis: ſic enim loquitur: *Item definimus, ſi verè pœnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint, & omiſſis, eorum animas pœnis purgatorij purgari: &, vt à pœnis huiuſmodi releuentur, prodeſſe his viuorum fidelium ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueuerunt, ſecundùm Eccleſiæ inſtituta. Illorum etiam animas, quæ poſt baptiſma ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrunt; illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ corporibus (prout ſuperiùs dictum eſt) ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum Trinum, & Vnum, ſicuti eſt, pro meritorum tamen diuerſitate, alium alio perfectiùs. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas.* Alia verò duo receptacula, nempe limbus ſanctorum Patrum, & limbus puerorum, colliguntur ex locis Scripturæ, quæ adducit M. Sotus, vbi ſuprà. Nam de limbo Patrum dicitur Gen. 44. de Iacob: *Deducetis ſenectutem meam cum triſtitia ad inferos.* Et Luc. 16. appellatur idem limbus ſinus Abrahæ: de limbo autem puerorum fit mentio in capite, Nulla præter, de conſecratione, diſtinct. 4. vbi dicitur; *Nulla, præter Baptiſmum Chriſti, ſalus promittitur infantibus, quia infantes, ſi per Sacramentum, quod ad hoc eſt diuinitus inſtitutum, in credentium numerum non tranſeant, profectò in tenebris manent.* Et deſumptum eſt hoc caput ex Auguſtino libro 1. de peccatorum merit. & remiſſ. capite 26.

V. Neceſſitatem autem, & ſufficientiam horum receptaculorum hac ratione colligunt Doctores: nam anima in hoc ſæculo in ſtatu eſt merendi, & demerendi; à corpore autem egreſſa, eo eſt in loco excipienda, quem promeruit, dum eſſet in corpore: quia in hac vita omne meritum, vel demeritum comparatur. Igitur vel meruit perpetuum præmium, quod eſt hæreditas regni cœleſtis, aut perpetuum exilium ab eodem regno: ſi præmium, tunc vel aliquod habet impedimentum, quo ab eius ingreſſu retardetur, aut nullum: ſi nullum; deſtinatum ei receptaculum eſt cœleſtis Paradiſus. Si autem quodpiam habet obſtaculum, aut eſt ratione perſonæ, propter veniale, aut mortalium reliquias, & tunc eius receptaculum eſt purgatorium: aut ratione naturæ, quia nondum erat per Chriſti mortem redempta, & ideo olim adhibebatur limbus Patrum. Si verò anima eſt in exilium relegata, tunc aut propter mortale crimen, & propter hoc obtruditur in infernum: aut propter originalem labem, & tunc recipitur in limbum puerorum. Ex his manet ſufficienter prima concluſio comprobata: nam quælibet anima, cùm exit à corpore, excipitur in aliquo ex quinque receptaculis ſuprà poſitis: ſed animæ paruulorum cum ſolo peccato originali decedentium non recipiuntur in cœlum Empyreum, quia peccato originali ſunt inquinatæ: nihil autem coinquinatum in ciuitatem illam cœleſtem introibit, vt dicitur Apoc. 21. nec etiam recipiuntur in infernum damnatorum, cùm nullum commiſerint actuale peccatum: neque in purgatorium: nam in loco illo ſolùm excipiuntur animæ decedentes in gratia, in quibus reperiuntur reliquiæ peccatorum purgandæ; aut etiam peccata venialia dimittenda: & multò minùs recipiuntur in limbo Patrum, vt ex ſuprà dictis conſtat: reſtat ergo, vt in limbo puerorum abſque ſacramẽto ſalutis decedentium excipiantur.

Digitized by Google

VI. *Paruuli omnes comparebũt in iudicio, vt cũ aliis iudicentur.*

Secunda concluſio. Omnes paruuli cum ſolo originali peccato decedẽtes tempore vniuerſalis iudicij, à limbo, in quo nunc detinentur, exibunt, & coram omnium iudice præſentialiter comparebunt, vt cum aliis iudicentur. Hanc concluſionem quidam non admittunt, eo argumento conuicti: nam Apoſtolus 1. Corinth. 5. ait: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum.* Et ad Roman. 14. *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti, & vnuſquiſque noſtrûm pro ſe rationem reddet Deo:* ſed paruuli nihil boni, vel mali geſſerunt in corpore: ergo non oportet eos manifeſtari ante tribunal Chriſti. Noſtra tamen concluſio, vt ait Sotus, receptiſſima eſt, & huic obiectioni reſpõdet Auguſtinus, verba Apoſtoli eſſe intelligenda de omnibus, qui dum eſſent in corpore, aliquid boni, vel mali geſſerunt, ſiue per ſeipſos, ſiue per alios; paruuli autem quamuis propria voluntate nihil geſſerint per ſeipſos, dum eſſent in corpore, id tamen geſſerunt per alios. Verba Auguſtini ſunt: *Scimus, quòd omnes adſtabimus ante tribunal Chriſti, vt ferat vnuſquiſque ſecundùm ea, quæ per corpus geſſit, non ſecundùm ea, quæ, ſi diutius viueret, geſturus fuit, ſiue bonum, ſiue malum. Scimus etiam, paruulos ſecundùm ea, quæ per corpus geſſerunt, recepturos vel bonum, vel malum. Geſſerunt autem non per ſeipſos, ſed per eos, quibus pro illis reſpondentibus, & renunciare diabolo dicuntur, & credere in Deum: vnde & in numero fidelium computantur, pertinentes ad ſententiam Domini dicentis:* Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. *Propter quod & illis, qui hoc Sacramentum non accipiunt, contingit quod ſequitur.* Qui autem non crediderit, condemnabitur. *Vnde & ipſi, ſicut dixi, ſi in illa parua ætate moriuntur, vtique ſecundùm ea, quæ per corpus geſſerunt, id eſt, tempore, quo in corpore fuerunt, quando per corda, & ora geſtantium crediderunt, vel non crediderunt, quando baptizati, vel non baptizati ſunt, quando carnem Chriſti manducauerunt, vel non manducauerunt; quando & ſanguinem biberunt, vel non biberunt. Secundùm hæc ergo, quæ per corpus geſſerunt, non ſecundùm ea, quæ, ſi diu hic viuerent, geſturi fuerant, iudicantur.* Probatur ergo concluſio euidentiſſimis ſacrarum literarum teſtimoniis, dicitur enim Matth 25. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis, & ſtatuet oues quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum: nam in die vniuerſalis iudicij, erunt à dextris iudicis inter oues paruuli, qui cum Sacramẽto ſalutis deceſſerunt, vt conſtat ex cap. 24. Matthæi, vbi dicitur: *Et mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cœlorum vſque ad terminos eorum.* Ergo etiam erunt inter eos à ſiniſtris paruuli, cum peccato originali decedentes. Probatur conſequẽtia: nam ſicut paruuli reprobi nihil per ſeipſos geſſerunt in corpore, ſed ſolùm per ſuos parentes, à quibus peccatum originale, propter quod damnantur, contraxerunt; ita etiam paruuli electi nihil per ſeipſos geſſerunt in corpore, ſed per eos, quorum miniſterio Sacramentum regenerationis ſuſceperunt.

Soto in 4. diſt. 48. qu. 2. art. 4. ad 4.

Augu. epiſt. 107. ad Vitalem, poſt medium.

Marc. 16.

VII. Secundò probatur ex illo Actor. 4. *Ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum, & mortuorũ.* Vbi nulla fit exceptio paruulorum, ſed omnium mortalium iudicem eſſe Chriſtum Dominum decernitur. Et Apocal. 5. *Veniet, & videbit eum omnis oculus.* Confirmatur: nam propterea iudicium illud vltimum dicitur vniuerſale, quia vniuerſaliter in illo omnes comparebunt, vt præmium, vel pœnam à ſummo omniũ iudice Chriſto Domino recipiant. Sed contra hanc concluſionem eſt argumentum: nam paruulos, qui ſine remedio deceſſerunt, non comprehẽdet iudicis ſententia: nec enim dicetur illis, *Venite benedicti* A *Patris mei, percipite regnum:* quoniam, vt ſuprà dictum eſt, non intrabunt in regnum cœlorum, quod & Dominus docuit Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei:* nec etiam eos comprehendet illa ſententia: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius:* nam cruciatus ignis ſolùm debetur reprobis, qui mortaliter deliquerunt: ergo reuera non comparebunt in iudicio.

Obiectio.

Reſpondetur, quòd illa verba: *Ite maledicti,* quibus ſignificatur pœna damni, ſeu ſeparatio à Deo, inquãtùm eſt vltimus finis ſupernaturalis, comprehendet etiam paruulos peccato originali infectos: nam peccato originali verè correſpondet pœna damni, & carentia diuinæ viſionis, vt in Decretalibus dicit Innocẽtius, & S. Thom. q. 5. de malo, art. 1. B Reliqua autem verba, ſcilicet: *In ignem æternũ,* præcipuè diriguntur ad eos, qui actualiter deliquerunt: nam pœna ſenſus, & internus dolor ſolùm debetur peccato actuali, vt eadem q. 5. de malo, art. 2. & 3. docet S. Thomas.

Solutio. *Sententia illa, Ite maledicti, párvulos reprobos etiam comprehendet.*

Innoc. capit. maiores de baptiſmo, & eius effectu.

VIII. *Paruuli reprobi poſt diem iudicij cũ ſuis corporibus detrudentur in limbo.*

Tertia concluſio. Peracto iudicio, paruuli iterum detrudentur in limbum, vbi in perpetuas æternitates manebunt in morte. Hanc concluſionem docet S. Auguſt. locis inferiùs allegãdis, & eſt communis ſententia Theologorũ aſſerentiũ, eos ſub terra eſſe manſuros in tenebris, ita docet M. Sotus in 4. ſent. diſt. 48. quæſt. 2. art. 4. ad 4. argumentum. Et probatur

Primò ex ſacris literis: dicitur enim Ioan. 12. *Ego in mundum veni, vt omnis, qui crediderit in me, non maneat in tenebris,* vbi à cõtrario ſenſu videtur declarare, C eos, qui actu, vel habitu non crediderunt, in tenebris eſſe mãſuros in æternũ. Sic intelligit iſtum locum S. Auguſt. cùm ait: *Hoc dicto, quid oſtẽdit, niſi in tenebris eſſe omnem, qui non credit in eum, & credẽdo efficere, ne maneat in tenebris? Has tenebras, quid niſi peccata intelligimus? Sed quodlibet aliud intelligatur hæ tenebræ, profectò qui non credit in Chriſtum, manebit in eis, & vtique pœnales ſunt, non quaſi nocturnæ, ad quietem animantium neceſſariæ. Proinde ſi paruuli per Sacramentũ, quod ad hoc diuinitùs inſtitutum eſt, in credentium numerum non tranſeant, profectò in his tenebris remanebunt.* Item etiam Ioan. 3. dicitur: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Ex quo teſtimonio ſic arguit Augu. Paruuli non baptizati non erunt in regno cœlorũ: ergo erunt in inferno, ſcilicet in lim- D bo. Probatur conſequẽtia: nam poſt diem iudicij non erit medius locus inter hæc duo. Verba Auguſtini ſunt: *Ecce non baptizatus, vitali etiam cibo, poculóque priuatus, diuiditur à regno cœlorum, vbi fons viuentium permanet Chriſtus: da mihi, præter hunc, alterum locum, vbi vita poſſit requies eſſe perennis. Primum enim locum fides Catholicorũ diuina auctoritate regnum credit eſſe cœlorum, vnde, vt dixi, non baptizatus excipitur. Secundum, gehennam, vbi omnis apoſtata, vel à Chriſti fide alienus æterna ſupplicia experietur. Tertium penitus ignoramus, imò nec eſſe in Scripturis ſanctis inueniemus. Finge Pelagiane locum ex officina peruerſi dogmatis tui, vbi alieni à Chriſti gratia vitam requiei, & gloria poſſidere paruuli poſſint.*

Aug. lib. 1. de pecc. meritis, & remiſſ. cap. 24. & 25.

Augu. lib. 5. Hypog. poſt medium.

E Præterea: nam omnibus illis, qui à ſiniſtris iudicis erũt, dicetur: *Ite maledicti in ignẽ æternũ,* id eſt, in locum pœnarum, propriis delictis correſpondentium: nam vt docet S. Thomas, ignis æternus, ſeu ſupplicium pœnam damni aliquando ſignificat, quæ eſt carentia diuinæ viſionis, & ſic intelligit illud dictum Auguſtini de fide ad Petrum, capit. 27. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, paruulos, qui ſine Sacramento baptiſmatis de hoc ſæculo tranſierunt, æterno ſupplicio puniendos.* Sed paruuli abſque Sacramẽto regenerationis decedentes, erunt in die iudicij à ſiniſtris iudicis inter hœdos: ergo, iuxta eiuſdem iudicis ſententiam, ibunt in locum pœnarum, correſpondentium peccato originali, propter quod ſolùm damnantur; quod ſtatim

S. Thom. in 2. diſt. 33. q. 2. ar. 1. ad 1.

Digitized by Google

Matth. 24. ipſe Dominus explicuit, cùm ſubdit: *Et ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam.* Cùm ergo locus pœnæ damni deputatus iis, qui cum ſolo originali peccato deceſſerunt, ſit limbus puerorum, & non ſuperficies terræ: relinquitur, in die iudicij prædictos paruulos in carcerem illum tenebroſum eſſe detrudendos. Idem docet, & probat latiùs libro primo contra duas epiſtol. Pelag. cap. 22 cuius verba adduximus, & expendimus ſuprà, cùm de originali peccato ageretur.

Secundò probatur ex Ioanne Papa VIII. in epiſt. ad Anſelmum Lemouic. Eccleſiæ Epiſcopum, & refertur capite Ad limina beatorum, 30. q. 1. vbi docet, paruulos decedẽtes ſine baptiſmate ſub poteſtate auctoris mortis, & tenebrarum permanſuros. Verba Pontificis ſunt: *Vnde, ſi ſupradictus genitor filium ſuum corpore morientem aſpiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, ſacri vnda baptiſmatis lauit, vt eum de poteſtate auctoris mortis, & tenebrarum eriperet, & in regnum Chriſti iam regnaturũ ſine dubitatione transmitteret, bene feciſſe laudatur.* Idem etiam S. Auguſt. libr. de fide ad Petrum, cap. 27. & refertur de conſecratione, diſt. 4. cap. *Firmiſſimè,* inquit, *firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, non ſolùm homines iam ratione vtẽtes, verùm etiam paruulos, qui ſiue in vteris matrum viuere incipiunt, & ibi moriuntur, ſiue cùm de matribus nati, ſine Sacramẽto ſancti Baptiſmatis, quod datur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, de hoc ſæculo tranſeunt, ſempiterno igne puniendos: quia etſi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt; originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & natiuitate traxerunt.*

Tertiò probatur ratione: nam, vt ſuprà dictum eſt, ante diem iudicij omnes paruuli, cum ſolo originali peccato decedentes, vincti manent in limbo, tanquam in carcere tenebroſo: ſed nulla poteſt ſufficiẽs ratio aſſignari, propter quam iudicio peracto, debeant ab illo carcere liberari, cùm etiam poſt diem iudicij verè ſint reprobi, Dei inimici, ac peccato originali infecti, propter quod ad illud ergaſtulum ſunt damnati: ergo.

Confirmatur: nam ſicut illi, qui cum peccato mortali deceſſerunt, detruduntur in infernum, vt igne crucientur, ita & paruuli, propter peccatum originale, ſtatim poſt mortem detruduntur in limbum, vbi pœna damni afficiuntur: ſed illi poſt diem iudicij non liberabuntur à ſuo carcere, ſed in inferno perpetuò manebunt: ergo neque iſti à limbo, ſed ad illum iterum reuertentur.

IX. Paruuli poſt diem iudicij vitam beatã, etiam naturalem, non habebunt.

Quarta concluſio. Dici non poteſt, paruulos poſt diem iudicij in corporibus reaſſumptis fœlicitatem naturalem eſſe habituros, aut meliorem in naturalibus vitam, omni vitio mentis, & corporis immunem ducturos, quàm vllus vnquam mortalium duxerit. Concluſio eſt S. Auguſtini locis ſuperiùs allegatis, & infrà adducendis. M. Soti vbi ſuprà. Et probatur, Primò: nam, vt dictum eſt, illi paruuli erunt in morte, ac damnatione perpetua; & in tenebris ſubtus terram in reaſſumptis corporibus exiſtent: ſed cum iis minimè compatitur hominis fœlicitas naturalis, aut melior vita in naturalibus, quàm vllus vnquam mortalium duxerit: ergo.

Secundò probatur ex S. Auguſt. epiſt. 106. ad Bonifacium, vbi explicans illud Apoſtoli: *Per vnum hominem peccatum, & per peccatum mors;* & illud: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur: Vnde fit,* ait, *quòd infantes non baptizati, non ſolùm regnum cælorum, verùm etiam vitam æternam habere non poſſint?* Et libro ſecundo de anima, & eius origine, cap. 12. explicans illud Marci 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur,* ait: *Cuius myſterium credulitatis in paruulis per eorum reſponſionem, à quibus geſtantur,*

A *impletur; ne, ſi factum non fuerit, eant ex vno omnes in condemnationem: & tamen contra tam manifeſtas voces, quas concinit veritas, procedit in medium magis vetors, quàm miſericors vanitas, & dicit: Non ſolùm non erunt in damnatione paruuli, & ſi nullum eos Chriſtianæ fidei lauacrũ à vinculo originalis peccati abſoluat, verùm etiam fœlicitate paradiſi poſt mortem interim perfruentur, poſt reſurrectionẽ verò etiam regni cœlorum fœlicitatem poſſidebunt. Hæc iſte contra Catholicam, fundatiſſimámque fidem nunquid dicere auderet, ſi quæſtionem ſoluẽdam de animæ origine, vires ſuas excedentem, ſuſcipere non auderet?* Quibus verbis apertè impugnat illam doctrinã, quæ paruulis non baptizatis fœlicitatem concedit poſt mortem, & idem docuerat libro 1. capite 9.

Tertiò probatur: nam paruulus peccato originis B infectus differt à paruulo, qui abſque vllo peccato in puris naturalibus naſceretur: ergo etiam ſtatus, quem habebit poſt vniuerſalem reſurrectionem, differt ab eo, quem haberet, ſi in puris naturalibus conditus fuiſſet: ſed non poteſt aſſignari alia differentia, niſi, quia exiſtens in peccato originali eſt in perpetua miſeria, nulláque fœlicitate naturali etiam poſt reſurrectionem perfruitur, quam tamen haberet in puris naturalibus: ergo.

Quartò. Peccatum originale inficit non ſolùm animam, ſed etiam eius potẽtias, vt ſuprà dictum eſt, ac per conſequẽs, eſt vitium mentis, omni vitio corporis deterius; cùm ergo paruuli, etiam poſt reſurrectionem, ſint in peccato originali, in quo deceſſerũt, permãſuri: relinquitur, eos nõ eſſe habituros meliorẽ C in naturalibus vitam, omni vitio mentis, & corporis immunem, quàm vllus vnquam mortalium duxerit.

Quintò. Id probat M. Sotus, vbi ſuprà: nam, cùm paruuli in hac vita nullam acquiſiuerint ſcientiam, neque ſuis meritis debeatur, vt poſt mortẽ ſibi diuinitùs ſcientiæ naturales infundantur, nulla apparet ratio, propter quam debeant illis poſt mortem à Deo infundi, vt perfectam omnium rerum naturaliũ cognitionem habeant, in qua fœlicitas naturalis conſiſtit: non ergo eſt dicendũ, illos fœlicitatẽ naturalem eſſe habituros, aut vitam in naturalibus magis perfectam, quàm vllus vnquam mortalium duxerit.

X. Paruuli reprobi etiam poſt diem iudicij nullam patientur pœnam ſenſus, ſed ſolum damni.

Quinta concluſio. Paruuli cum ſolo peccato originali decedentes, nulla prorſus, etiam poſt diem iu- D dicij, afficientur pœna ſenſus, ſed ſolùm punientur pœna damni, quæ in carentia viſionis diuinæ cõſiſtit, & hæc eſt pœna mitiſſima, quam illis inferendam eſſe docet Auguſtinus. Ita docet expreſsè Innocentius III. in capite Maiores, de baptiſmo, & eius effectu, vbi ait peccati originalis pœnam eſſe carentiam diuinæ viſionis: actualis autem, gehennæ perpetuum cruciatum. Eandem ſententiam docet S. Thomas, quæſt. 5. de malo, art. 2. & ait eſſe communem: eandem docet Magiſter in 2. diſt. 33. S. Thomas eadem diſt. quæſt. 2. art. 1. & alij plures Doctores. Probat hanc concluſionem S. Thom. triplici ratione. S. Tho. art. 1. cit. ex q 5 de malo.

Primò: quia perſona qualibet eſt alicuius naturæ ſuppoſitum: & ideo ad ea, quæ ſunt naturæ per ſe, & immediatè ordinatur: ad ea verò, quæ ſunt ſuper naturam, ordinatur E *mediante natura. Quòd ergo detrimentum aliquod patiatur aliqua perſona in his, quæ ſunt ſuper naturam, poteſt contingere vel ex vitio naturæ, vel ex vitio perſonæ: quòd autem detrimentum patiatur in his, quæ ſunt naturæ, hoc non videtur poſſe contingere, niſi propter vitium proprium perſonæ. Vt autem ex præmiſſis patet, peccatum originale eſt vitium naturæ: peccatum autem actuale eſt vitium perſonæ: gratia autem, & viſio diuina ſunt ſuper naturã humanam. Et ideo priuatio gratiæ, & carentia viſionis diuinæ debẽtur alicui perſonæ, non ſolùm propter actuale peccatũ, ſed etiam propter originale. Pœna autem ſenſus opponitur integritati naturæ, & bonæ eius habitudini: & ideo pœna ſenſus non debetur alicui, niſi propter peccatum actuale.*

Secundò:

Secundò: quia pœna proportionatur culpæ: & ideo peccato actuali mortali, in quo inuenitur auerſio ab incommutabili bono, & conuerſio ad bonum commutabile, debetur & pœna damni, ſcilicet carentia viſionis diuinæ, reſpondens auerſioni, & pœna ſenſus reſpondens conuerſioni. Sed in peccato originali non eſt conuerſio, ſed ſola auerſio, vel aliquid auerſioni reſpondens, ſcilicet deſtitutio animæ à iuſtitia originali: & ideo peccato originali non debetur pœna ſenſus, ſed ſolùm pœna dãni, ſcilicet carẽtia viſionis diuinæ.

Tertiò: quia pœna ſenſus nunquam debetur habituali diſpoſitioni. Non enim aliquis punitur ex hoc, quòd eſt habilis ad furandum, ſed ex hoc, quòd actu furatur: ſed habituali priuationi, abſque omni actu debetur aliquod damnum, putà qui non habet ſcientiam literarum, ex hoc ipſo indignus eſt promotione ad Epiſcopalem dignitatem. In peccato autem originali inuenitur quidem concupiſcentia per modum habitualis diſpoſitionis, quæ paruulum facit

Aug. ſerm. 45. de tem. *habilem ad concupiſcendum, vt Auguſt. dicit: adultum autem actu concupiſcentem. Et ideo paruulo defuncto cum originali non debetur pœna ſenſus, ſed ſolùm pœna damni: quia ſcilicet non eſt idoneus perduci ad viſionem diuinam propter priuationem originalis iuſtitiæ.*

Aug. lib. de fide, & operib. c. 3. circa med. tom. 3.

Nec obſtat, quòd Auguſt. dicit: Paruuli decedentes experientur gehennam: ibi enim per gehennam intelligitur pœna, & ponitur ſpecies pro genere. Sic etiam intelligitur id, quod dicit libro de fide ad Petrum, capite 27. eoſdem paruulos æterno ſupplicio eſſe puniendos, vt explicat S. Thom. artic. 2. cit. ad 1. argumentum.

XI. Sexta concluſio. Paruuli cum ſolo originali decedentes nullum prorſus dolorem internum, vel triſtitiam patientur propter carentiam diuinæ viſionis. Concluſio eſt expreſſa S. Thom. q. 5. de malo, art. 3. Et in 2. ſent. d. 33. q. 2. art. 2. quam etiam docent communiter Doctores, præſertim allegati ſuprà. Et probatur triplici ratione S. Thom. Primò: nam dolor, ſeu afflictio pœnæ debetur delectationi culpæ, ſecundùm illud Apoc. 18. *Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum*; ſed in peccato originali, nulla fuit delectatio: hæc enim tenet ſe ex parte conuerſionis ad bonum commutabile, peccatum autem originale conſiſtit formaliter in priuatione originalis iuſtitiæ, vt ſuprà dictũ eſt: ergo.

Paruuli cum ſolo origin. pec. decedẽtes nullã internã patientur triſtitiã propter carentiam viſionis beatæ.

Secundò. Interior afflictio eſt multò magis pœnalis, & multò magis opponitur mitiſſimæ pœnæ, quam S. Aug. eiſdem paruulis attribuit, ſed in illis non erit aliqua pœna ſenſus, vt ſuprà dictum eſt: ergo nec interior afflictio, aut dolor, ſeu triſtitia.

Aug. Ench. c. 93. in tom. 3.

Tertiò. Quamuis animæ illorum puerorum à corpore ſeparatæ naturali cognitione non careant, qualis debetur animæ ſeparatæ, ſecundùm ſuam naturam: nihilominùs carent ſupernaturali cognitione, quæ hîc in nobis per fidem plantatur; eò quòd neque hic fidem habuerunt in actu, nec ſacramentũ fidei ſuſceperunt. Cùm ergo illa gloria, quam Sancti poſſident, ſit ſupra cognitionem naturalem, & ſolùm innoteſcat nobis per reuelationem diuinam, ſecundùm illud: *Neque oculus vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligẽtibus ſe, nobis autem reuelauit per Spiritum ſuum*: relinquitur, paruulos non cognoſcere, ſe propter originale peccatum priuatos eſſe beatitudine ſupernaturali, neque an ſit talis beatitudo, ac per conſequens non dolent, ſe eandem beatitudinem propter originale peccatum, quod etiam ignorãt amiſiſſe, ſicut homo diues non doleret, ſi latro ab eo abſtuliſſet mille aureos, poſito, quòd ignoraret, ſe eiſdem aureis priuatum fuiſſe.

1. Corint. 2.

XII. Sed contra hanc rationem eſt argumentum difficile: nam omnes paruuli comparebunt in vniuerſali iudicio, vt præmium recipiant, vel pœnam iuxta ea, quæ per alios geſſerunt, vel non geſſerunt, dum eſ-

A ſent in corpore: ſed in iudicio opponitur, & detegitur reis delictum, propter quod damnantur, & fit nota eis pœna infligenda: ergo ſaltẽ poſt diem iudicij recognoſcẽt, ſe propter originale peccatũ priuatos eſſe gloria beatorum, & ad carcerem perpetuum iuſtè damnatos; ac per conſequens dolebunt ex tũc, & magna triſtitia afficientur, quòd regnum illud, ad quod per lauacrum regenerationis peruenire poterant, culpa originali amiſerint.

Reſpondent quidam recentiores Theologi, quòd, quemadmodum eorum corpora poſt diem iudicij nihil mali accipient à contrariis, vel à cauſis extrinſecùs agentibus, ſic etiam eiuſmodi notitia nihil mœroris, doloríſue inferet, quia Deus ſuam operationem ſummouebit, & ſubtrahet, ita vt eorum voluntas nihil triſtetur, ac doleat. Et, ſi fiat argumentũ: nam id eſt ponere miraculum, ſine neceſſitate; reſpondent, id miraculo tribuendum non eſſe, quia ſicut cæteræ cauſæ naturales tunc temporis non agẽt ſecundùm conſuetum in hac vita naturæ ordinem, ſed iuxta præſcriptas diuinæ iuſtitiæ leges; ſic etiam mentis notitia, quæ nunc naturaliter ſolet triſtitiam parere; tũc nullum inducet, inferẽtve mœrorem, diuinitùs impedita. Et videtur hæc ſolutio habere fundamentum in S. Thom. quæſtione 5. de malo, artic. 2. ad 5. vbi aſſignatur, rationem, propter quam corpora illorum puerorum poſt reſurrectionem, cùm dotem impaſſibilitatis non habeant, ad præſentiam cauſarum extrinſecùs agentium, pœnam ſenſus non patiantur; ait, *quòd in ſtatu futuræ vitæ, ignis, & alia huiuſmodi actiua non agunt in animas, aut in corpora hominum, ſecundùm neceſſitatem naturæ: ſed magis ſecundùm ordinem diuinæ iuſtitiæ, quia ille ſtatus eſt recipiendi pro meritis. Vnde cùm diuina iuſtitia non exigat, quod pueris, qui cum ſolo originali peccato decedunt, pœna ſenſus debeatur, nihil ab huiuſmodi actiuis tale patientur.*

B

C

Hæc tamen ſolutio reuerà non eſt ad mentem S. Thomæ: nam in locis ſuperiùs allegatis ſolùm tribuit paruulis cum ſolo originali decedentibus cognitionem naturalem, & expreſsè negat, eos cognoſcere ſupernaturalem beatitudinem, & propter originale peccatum, ſe eadem beatitudine priuatos eſſe: nec diſtinguit de pueris ante, vel poſt diem iudicij. Præterea: nam vt illa ſubtractio concurſus generalis, vel notitia, quæ nunc ſolet naturaliter dolorem parere, non afficiat triſtitia paruulos, ſine miraculo eſſe non poteſt, cùm naturaliter hominem torqueat cognitio priuationis boni, quod potuit habere, & ſua culpa, atque ſuorum negligentia amiſit. Nec eſt eadem ratio de cauſis extrinſecè agentibus, aut inferentibus pœnam ſenſus: nam ceſſante motu primi mobilis, quod abſque dubio poſt diem vniuerſalis iudicij ceſſabit, naturaliter ceſſat omnis alius motus, vel alteratio inferiorum agentium corporalium, eo quòd, vt docet S. Thom. omnis motus, & alteratio corporum inferiorum à motu cœleſtium corporum, & præſertim primi mobilis, depẽdet. Et ideo abſque vllo miraculo, licèt pueri donum impaſſibilitatis nõ habeant, pati non poterunt poſt diem iudicij pœnam ſenſus ab vllo agente corporali. Cæterùm afflictio interna ex motu primi mobilis per ſe non dependet. Vnde, ſicut fuit miraculum, quòd Deus cum igne fornacis Babylonis non concurreret ad moleſtiam inferendam tribus pueris, ita etiam eſſet miraculum, ſi ſuam operationem, vel concurſum generalem ſubtraheret, ne pueri contriſtarẽtur, & dolerent carentia diuinæ viſionis procedente ex peccato originali, ſi ſemel conſtituatur in illis poſt diem iudicij eiuſdem priuationis cognitio.

Paruuli cum ſolo orig. pec. decedẽtes, nullam cognitionẽ habebũt ſupernaturalis beatitudinis.

D

S.Th. 1. p. q. 115. a. 3. & 1. 2. q. 109. art. 1. in corp. & art. 9.

E

Aliter ergo reſpondetur ad argumentum, quòd cùm paruuli non damnentur propter aliquam culpam actualem, ſeu perſonalem, ſed propter originale pec-

le peccatū, quod pertinet ad naturam; non eſt neceſſariū, quòd illis in die iudicij reueletur, ſeu manifeſtetur culpa originalis, propter quam damnantur: nam, vt docet S. Thom. *Etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes in iudicio comparebunt, non vt iudicentur, ſed vt videant gloriam iudicis.* Et, ſi fiat argumentum: nam ſequeretur, quòd etiam infidelibus adultis non ſit reuelandum in die iudicij, ſe propter peccatum originale, & actuale priuatos eſſe beatitudine ſupernaturali: nam illi etiam non reſurgent, neque apparebunt in iudicio, vt iudicentur, quia, vt dicitur Ioann. 3. *Qui non credit, iam iudicatus eſt*: ſed comparebunt ad gloriam iudicis intuendam, vt in eodem art. 5. ad 2. ait S. Thom. Reſpondetur, negando conſequentiam: nam infideles adulti damnabuntur, non ſolùm propter peccatum originale, ſed etiam propter actualia, propter quæ pœna ſenſus, & interiori afflictione, ac verme conſcientiæ, qui non morietur, torquendi ſunt, & ideo ad eorum ſtatum, & damnationem pertinet, vt gloriam, & beatitudinem ſupernaturalem, quam propria culpa amiſerunt, ad ſuam ipſorum confuſionem cognoſcant, ſecundùm illud, quod dicit Iſai. *Videant, & confundantur zelantes populi, & ignis hoſtes tuos deuoret*, vnde Pſalmiſta canit: *Peccator videbit, & iraſcetur; dentibus ſuis fremet, & tabeſcet: deſiderium peccatorum peribit.* Hæc autem non habent locū in paruulis; vnde nō eſt ſimile.

S. Tho. in addit. in 3. p. q. 89 ar. 5 ad 3.

Obiectio.

Reſponſio.

Iſai. 26. Pſalm. 111.

XIII. AD primum argumentum reſpondetur, quòd in illo loco non fit cōparatio inter abortiuum ex vna parte, & homines mortuos, aut viuentes ex alia, ſed inter hominē, qui nunquā fuit, & hominem mortuum, vel viuentem. Et ratio huius eſt: nam aliàs extrema illius comparationis coinciderent inter ſe: quod ſic oſtenditur: nam, vel fœtus abortiuus erat animatus, vel non; ſi erat animatus, computatur planè inter mortuos, & ita fieret cōparatio eiuſdem ad ſeipſum, ſcilicet hominis mortui ad hominem mortuum; ſi autem non erat animatus, ergo nō fuit homo: nam ante infuſionem animæ non eſt homo, nec cōtrahit ſubinde originale peccatum. Legitima ergo illius loci explicatio eſt, quam aſſignat S. Hieronymus; quòd ſcilicet præſtantius ſit, ſeu minùs malum, ſimpliciter loquendo, omnino non eſſe; quàm infœliciter eſſe, vel viuere, ſcilicet cum peccato actuali. Dicitur enim Marc. 14. de Iuda proditore. *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Et Apocalypſis 9. *In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.* Et, ſi fiat argumentum: nam licèt, pro ſumma miſeria cauenda, optabilius ſit non eſſe, quàm infœliciter eſſe, tamē non eſt optabilius omnino nō eſſe, quàm videre calumnias innocentum, & neminem conſolatorem: Eccleſiaſtes autem loquitur de ipſis videntibus calumnias innocentum, vt conſtat ex ipſa litera. Reſpondetur, ea, quæ diximus, locum habere in principibus, de quibus loquitur Salomon: illis enim plurimæ calumniæ, & iniuſtitiæ, quæ fiunt innocentibus, imputantur ad culpam; quia vel ſunt earum directa cauſa, cùm fieri præcipiunt: vel indirecta, quia prohibere poterant, & debebant, & non prohibuerunt, & ita peccatum mortale committūt, quod eſt grauius malum, & in ſtatu deteriori hominem conſtituit, quàm dum non erat omnino. Cuius ratio eſt: nam bonum, cui formaliter opponitur peccatum mortale, eſt eſſe diuinū, quod participamus per gratiā: hoc autem bonū multò excellentius eſt, quàm vita rationalis, aut eſſe naturale, quod per creationem accipimus, cùm ſit ſuperioris ordinis: ergo maius malum eſt, bonum illud diuinum amittere per peccatū, quàm natū nō fuiſſe. Hinc eſt illud, quod in perſona damnatorū dicitur Sap. 5. *Nati continuò deſiuimus eſſe, & in malignitate noſtra conſumpti ſumus.* Ac ſi dicerēt: Peccata noſtra, quod accepimus, conſumpſerunt. Secundò poteſt explicari locus ille, ita vt Salomon loquatur more concionatorū malum illud exaggerādo, ac ſi diceret: Ea triſtitia ſum affectus, videns calumnias innocentū, vt optaſſem potiùs mortem, aut nūquam fuiſſe, ne tanta mala oculis meis viderem: tam longè eſſe à calumniis, quæ innocentibus fiunt, deſidero, ſicut ſunt mortui, vel potiùs illi qui nunquam eſſe habuerunt.

Abortiui nomine quid Iob intelligat.

Obiectio.

Solutio.

XIV. Ad auctoritatem Lyrani reſpondetur, quòd pueri ſolo peccato originali infecti, reſurgent in virili ætate, & abſque omni deformitate, tam proueniente ex defectu alicuius membri, quàm ex indebita partiū diſpoſitione, vel ex indebita quantitate, vel qualitate, aut ſitu, & ſimilibus defectibus; ſicut ſunt febres, & aliæ huiuſmodi ægritudines, vt in 4. d. 44. q. 1. ar. 2. quæſtiunc. 1. & eiuſdē d. q. 3. art. 1. quæſtiunc. 1. docet ſanctus Thom. loquens de damnatis. Et quantū ad hoc, certum eſt, paruulos meliorem vitam eſſe ducturos poſt diem iudicij, quàm ducant mortales in hoc ſæculo. Item etiam, vt docet S. Th. cognoſcēt beatitudinem naturalem, & diligent Deum, vt eſt auctor naturæ, & non erunt ſeparati à Deo, quantùm ad participationem naturalium bonorum, quæ cognoſcunt; quia tamen erunt à Deo ſeparati, vt eſt finis ſupernaturalis, & peccato originali infecti; ideo, ſimpliciter loquendo, non habebunt fœlicitatem naturalem, aut vitā perfectiorē in naturalibus, quàm vllus vnquam mortalium duxerit, & hoc tantùm intēdit docere Lyranus cum Doctoribus ſuperiùs allegatis. Et per hæc patet ſolutio ad ſecundum, & ſimiliter ad alia loca adducta.

Paruuli omnes reſurgēt in virili ætate, & abſque vllo defectu naturali corporis.

Tho. q. 5. de malo. a. 2. ad 4. & 2. ſent. diſt. 33. q. 2. a. 2. in corp.

Ad tertium reſpondetur, negando maiorem: iam enim diſp. 45. & duabus ſeqq. oſtenſum eſt, hominem in natura lapſa non differre ab homine in puris naturalibus conſtituto, in eo dumtaxat, quòd vnus ſit nudus, alter verò nudatus, ſed etiam, quia in natura lapſa vulneratus eſt, & læſus in naturalibus per peccatum, cum quo non compatitur fœlicitas etiam naturalis: at in puris naturalibus non eſſet vulneratus per peccatum, & ideo non eſt ſimile.

XV. Ad quartum reſpondetur, quòd innouatio mundi non ideo eſt futura, vt paruuli decedentes cum originali peccato ſuper faciem terræ inhabitent, ſed propter perfectionem vniuerſi, & in teſtimonium gloriæ beatorum, vt dicit M. Sotus; quod etiam innuere videtur Apoſtolus, cùm ait: *Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt non volens, ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe: quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim, quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc.* Quibus verbis, vt explicat S. Tho. ſignificatur, creaturas ſenſibiles, quæ nunc vanitati, id eſt, mutabilitati ſubiiciuntur, in renouatione mundi ab huiuſmodi mutabilitatibus eſſe liberandas in libertatem gloriæ filiorum Dei, quia videlicet hoc etiam libertati gloriæ filiorum Dei congruit; vt ſicut ipſi ſunt innouati, ita etiam eorum habitatio innouetur, ſecundùm illud Iſaiæ 65. *Ecce creo cœlos nouos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora*, id eſt, prior mutabilitas creaturæ non erit ampliùs.

Mundi innouatio ad quid ſit futura.

Sot. vbi ſuprà ad 4. argument.

Rom. 8. & 9.

S. Tho. Lect. 4. in 3. expoſit.

Ad quintum patet ſolutio per ea, quæ in 5. & 6. concluſione dicta ſunt.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINÆ GRATIÆ, ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber duodecimus,

IN QVO AGITVR DE LEGITIMA RATIONE concordandi libertatem Arbitrij creati cum certitudine, & infallibilitate Præſcientiæ, & Prouidentiæ, ac Prædeſtinationis Diuinæ, & cum efficacia Auxiliorum Gratiæ.

POSTQVAM de omnibus auxiliis diuinæ gratiæ, tam extrinſecis, quàm intrinſecis diſputatum eſt in præcedentibus: reſtat, vt in hoc vltimo libro explicemus, qualiter cum efficacia eorũdem auxiliorum illæſa conſeruetur arbitrij creati libertas. Et quoniam concordia duorũ extremorum cognoſci nõ poteſt, niſi priùs vtriuſque extremi natura dignoſcatur, antequam ad declarandam legitimam concordiam gratiæ, & liberi arbitrij deueniamus, neceſſarium erit quaſdam difficultates circa naturam eiuſdem arbitrij diſſoluere: nam de altero extremo, ſcilicet de auxilij efficacis quidditate, iam in ſuperioribus dictum eſt. Igitur circa naturam liberi arbitrij, ac illius concordiam cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis Diuinæ, octo ſunt conſideranda.

I. Quænam ſit legitima definitio, ac propria natura liberi arbitrij.

II. Vtrùm indifferentia ſit de eſſentia potẽtiæ liberæ, & in qua indifferẽtia cõſiſtat formaliter libertas.

III. Vtrùm liberum arbitrium creatum verè, & propriè habeat dominium ſui actus, & quale ſit huiuſmodi dominium.

IIII. Vtrùm concordia liberi arbitrij cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ poſſit naturali ratione demonſtrari.

V. Vtrùm per potentiam Dei abſolutam poſſit aliqua creatura citra viſionem beatificam habere euidentem cognitionem myſterij Trinitatis, vel aliorum, quæ per ſe pertinent ad fidem.

VI. Varij modi concordiæ liberi arbitrij cum gratia, qui aſſignantur à diuerſis Theologis, referuntur, & confutantur.

VII. Antiqua, & legitima cõcordia liberi arbitrij cũ infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorũ gratiæ ſtatuitur, explicatur, & defenditur.

A VIII. Epilogus ferè omnium, quæ in præcedentibus diſputationibus dicta ſunt, ſubiungitur, continens propoſitiones viginti.

DISPVTATIO CXV.

Quænam ſit legitima definitio, ac propria natura Liberi Arbitrij.

DOCTORES quidam recentiores dixerunt, liberum arbitrium eſſe id, quod, poſitis omnibus ad agendum requiſitis, poteſt agere, & non agere, aut ita agere vnum, vt contrarium etiam agere poſſit. Hæc definitio liberi arbitrij ſub hac forma neque apud Ariſt. neque apud Magiſtrum ſent. neque apud S. Thom. inuenitur, ſed apud aliquos nominales: quæ definitio, quamuis poſſit verum ſenſum, & Catholicum habere; in illo tamen ſenſu, in quo ab aliquibus explicatur, non videtur poſſe ſubſiſtere. Intelligunt enim hanc definitionem, ita vt, poſitis omnibus requiſitis antecedenter ad actum liberum, & ad influxum actualem, quo voluntas influit in illum, liberum arbitrium poſſit, etiam in ſenſu compoſito, operari illum actum, & non operari, ſed ſuſpendere illum; aut etiam elicere actum contrarium. Procedit hæc ſententia ex mala intelligentia ſenſus compoſiti, & diuiſi, de quo diſp. 93. & 94. egimus ex profeſſo. Ex quo inferunt, eſſe neceſſarium ad veram libertatem, & vſum illius, quòd motio, qua Deus mouet voluntatem ad conſenſum, poſſit ſimul ſtare in eodem libero arbitrio, & componi cum diſſenſu contrario. I.

Probant hoc. Primò: nam id poſtulat interna vis, & indifferentia intrinſeca facultatis liberæ: nam alioqui, ſi in ſenſu diuiſo verbum illud, *poteſt*, in definitione liberi arbitrij poſitum interpretemur, deſtruetur proprium libertatis priuilegium. Erit enim ſenſus, quòd cum illa potentia, & omnibus ad agendum

agendum requiſitis,ita coniungitur actus,vt, quantum eſt ex ſe, poſſit etiam cum illa coniungi carentia actus,ſi aliquod ex prædictis requiſitis auferatur. Hæc autem non eſt vera libertas: nam etiam igni conuenire poteſt:ita enim calefacit,præſente ligno, vt poſſit ceſſare, ſi lignum remoueatur: ergo ad veram libertatem requiritur neceſſariò, quòd, poſitis omnibus requiſitis ad agendum, poſſit operari, & non operari etiam in ſenſu compoſito.

Secundò:nam Beatus ex neceſſitate abſoluta, & non liberè, voluntate contradictionis, aut contrarietatis diligit Deum clarè viſum, & tamen in ſenſu diuiſo poteſt à Dei amore ceſſare, ſi videlicet viſione beatifica priuetur, ad quam ex neceſſitate actus dilectionis ſequitur: ergo non ſufficit ad potentiam liberam reſpectu alicuius actus, & ad illius liberum vſum; quòd, poſitis omnibus requiſitis ad operandum,poſſit in ſenſu diuiſo non operari, ſed neceſſe eſt,quòd id poſſit etiam in ſenſu compoſito.

Confirmatur:nam, etiamſi ipſum actum amandi inuoluas,qui actu amat, poteſt odiſſe in ſenſu diuiſo,ſicuti res alba poteſt eſſe nigra:ergo poteſtas operandi,& non operandi, quæ ponitur in definitione liberi arb. non eſt intelligenda in ſenſu diuiſo, aliàs non eſſet homo magis liber, & indifferens, antequam operetur,quàm dum operatur.

II. Tertiò:quia ſi liberum arbitrium creatum, poſitis omnibus requiſitis ad operandum,non poſſet in ſenſu compoſito non operari,maximè quia vnum ex requiſitis antecedenter ad noſtrum actum liberum, eſt motio Dei efficax, prædeterminans phyſicè liberum arbitrium ad conſenſum,qua poſita,infallibiliter ſequitur talis actus;ſed talis motio non eſt requiſita antecedenter ad operandum; aliàs, qui non haberet illam motionem,non poſſet operari, ex defectu principij actiui, neceſſariò prærequiſiti, & ita nunquam imputaretur ei ad culpam omiſſio actus, & qui illam habet,non poſſet non operari;& ita periret omnino libertas noſtri arbitrij: ergo.

Confirmatur omnibus argumentis, quibus diſp. 23. contendebamus probare, huiuſmodi phyſicam prædeterminationem repugnare creatæ libertati, non ſolùm quantùm ad illius vſum,ſed etiam quantùm ad ipſam liberam facultatem.

Quartò In Concil.Trid.ſeſſ.6.cap. 5. de iuſtificat. dicitur,quòd, tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, liberè illam inſpirationem recipit, *quippe qui illam abijcere poteſt.* Et can. 4. definitur,lib arb.à Deo motum, & excitatum poſſe eidẽ motioni *diſſentire ſi velit.* Vbi Conc. loquitur de homine,qui actu tangitur, & actu mouetur à Deo: ergo loquitur in ſenſu compoſito.Sentit ergo, ad libertatem arbitrij eſſe neceſſarium,quòd,poſitis omnibus requiſitis ad operandum ex parte Dei, poſſit adhuc lib.arbitrium pro ſua innata libertate operari,& non operari, etiam in ſenſu compoſito.

Confirmatur ex Con. Senon. decreto fidei decimoquinto,vbi,poſtquam contra Pelagianos docuit, voluntatem creatam indigere gratiæ præuenientis auxilio,vt ſe conuertat in Deum, ſubdit contra Lutherum: *Nec tamen tanta gratiæ neceſſitas libero præiudicat arbitrio, cùm illa ſemper ſit in promptu,nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet;cui ſi quis aperuerit ianuam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo: nec denique tale ſit eiuſmodi trahentis Dei auxilium,cui reſiſti non poſſit.* Et, vt probet Conc. hominem poſſe reſiſtere auxilio Dei trahentis, adducit locum Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti?* Et etiam adducit, quod dixit S. Stephanus Iudæis Actor. 7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis.* Sentit ergo Conc.hominem motum etiam auxi-

A lio efficaci, ſtante illo auxilio, poſſe cùm tota eiuſdem auxilij entitate,& virtute intrinſeca coniungere actualem reſiſtentiam, ac per conſequens, quod poſſit illi reſiſtere in ſenſu compoſito.

Nos autem, vt legitimam liberi arbitrij definitionem aſſignemus,& explicemus eius naturam,duo fundamenta neceſſariò ſupponere oportet. Supponendum eſt primò, quòd, vt docet Ariſt. & S. Tho. 9.Met.lect. 10. in cauſa contingenti, & libera ſimul eſt potentia ad vtrumque oppoſitorum; non tamen eſt potentia ad oppoſita ſimul habenda, ſicut in homine ſimul eſt potentia ad ambulandum, & ſedendũ:non tamen eſt potentia ad ambulandum,& ſedendum ſimul; & ratio eſt:nam potentia ad vnum actũ non repugnat potentiæ ad actum contrarium, nec B etiam repugnat actui contrario;actus autem contrarij repugnant inter ſe in eodem ſubiecto. Vnde liberum arbitrium creatum, non ſolùm antequam determinetur ad vnum actum, ſed etiam in ipſo inſtanti,in quo determinatur à Deo,& ſeipſum determinat,ad eundem actum, ſimul habet potentiam, qua poteſt liberè producere actum contrarium;non tamen habet potentiam ad actum contrarium ſimul habendum; nam duo actus contrarij ſimul in eadem potentia eſſe non poſſunt, ſed ſolùm ſucceſſiuè.Hinc habuit ortum illa diſtinctio communiter à Theologis,& Metaphyſicis recepta de ſimultate potentiæ,& potentia ſimultatis: eſt enim in libero arbitrio ſimultas potentiæ ad operandum,& non operandum: nam per hoc, quòd operetur vnum actum, non deſtruit liberam facultatem, & poten- C tiam, quam habet ad operandum actum contrarium, ſi velit, vel non operandum; & ſimiliter per hoc, quòd non operetur talem actum, non amittit poteſtatẽ operandi illum actum;non tamen eſt in libero arbitrio, nec eſſe poteſt potentia ſimultatis ad actus contrarios, vel contradictorios: nam hi ſimul in eodem eſſe non poſſunt. Ad hoc igitur explicandum deſeruit illa diſtinctio ſenſus compoſiti, & diuiſi,qua vtuntur communiter Doctores, vt diſp. 25. viſum eſt.

III. In cauſa cõtingenti, & lib. ſimul eſt potentia ad oppoſita, nõ tamẽ ad oppoſita ſimul.

Simultas potentiæ, & potentia ſimultatis quid ſit.

Notandum ſecundò, quòd, cùm dicitur potentiam liberam eſſe,quæ poſitis omnibus requiſitis ad operandum,poteſt operari, & non operari etiam in ſenſu compoſito; hoc dupliciter intelligi poteſt:primò, ita vt compoſitio fiat inter prærequiſita ad operandum,& potentiam ipſam operandi, & non ope- D randi: & tunc ſenſus eſt, quòd potentia ad operandum, & non operandum ſtat ſimul in eodem ſubiecto cum antecedenter prærequiſitis ad talem operationem;& hic ſenſus veriſſimus eſt, vt poſtea explicabimus. Secundo modo poteſt intelligi ita,vt compoſitio fiat inter antecedenter prærequiſita ad operandum talem actum, & carentiam talis actus, ſeu actum ipſum contrarium: & tunc ſenſus eſt, quòd omnia prærequiſita etiam ex parte Dei ad operãdum talem actum particularem, & carentia eiuſdem actus, ſeu actus contrarius poſſint eſſe, aut aliquando ſint ſimul in eodem ſubiecto. In hoc ergo ſenſu intendimus prædictam definitionem impugnare. Vnde ſit

IV. Lib. arbitr. poſitis omnibus requiſitis ad operationem in quo ſenſu poſſit operari & non operari.

PRima concluſio. Ad liberum arbitrium neceſſariò requiritur, quòd poſitis omnibus antecedenter ſecundùm ordinem rationis, vel temporis ad E actum prærequiſitis,poſſit operari,vel non operari; ita videlicet, vt cum eiſdem prærequiſitis ſtet ſimul in libero arbitrio facultas, & potentia, qua poſſit operari,ſi velit,vel non operari, ſi velit.In hac concluſione conueniunt omnes Catholici:habetur enim definita in Con.Trid. vbi ſuprà, contra Lutherum, & Caluinum:Lutherus enim aſſerebat, liberum arb. merè paſſiuè ſe habere,recipiendo in ſe actum liberum,

In lib. arb. cum omnibus præcequiſitis ad operandum ſtat ſimul potentia nõ operandi.

Digitized by Google

rum, à ſolo Deo productum: Caluinus autem dixit, hominem quidem concurrere actiuè ad actum, quem Deus in nobis producit; non tamen concurrere motu libero, ſed ſpontaneo duntaxat, & non coactè, ſicut currit equus, cùm ducitur à ſeſſore.

Probatur præterea: nam, ſi aliquod ex prærequiſitis ad operandum talem actum in particulari, tolleret à libero arbitrio facultatem, ſeu potentiam ad non operandum, vel ad operandum actum oppoſitum; id efficeret motio Dei efficax, qua ad talẽ actũ prædeterminatur; ſed huiuſmodi motio non tollit à libero arbitrio facultatem non operandi illũ actũ, vel operandi actum contrarium: ſed ſolùm efficit, quòd cùm liberum arbitrium poſſit operari, & non operari talem actum, infallibiliter tamen, & liberè operetur illum, vt patet ex S. Proſp. dicente: *Quòd eos voluit Deus velle, voluerunt, qui, ad obediendum ſibi, ipſum velle ſic donat, vt etiam à perſeueraturis illam mutabilitatem, qua poteſt nolle, non auferat.* & S. Thom. q. 23. de ver. art. 5. ad 3. inquit, quòd, *quamuis non eſſe effectus diuinæ voluntatis non poſſit ſimul ſtare cum diuina voluntate, tamen potentia deficiendi effectum, ſimul ſtat cum diuina voluntate; non enim ſunt iſta incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte poteſt damnari; ſed tamen iſta ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte damnatur:* & idem dicit q. 6. de ver. art. 3. ad 7. Confirmatur: quoniam potentia diſſentiendi, & decretum Dei abſolutum, ſeu motio efficax, qua Deus mouet liberum arbitrium ad conſenſum, non opponuntur inter ſe, vt conſtat ex fundamentis poſitis: ergo prærequiſita ex parte Dei, vt liberum arbitrium operetur talem actum, non tollunt ab eodem arbitrio facultatem, qua poſſit non operari, ſi velit, aut operari actum contrarium. Ex his ſequitur, voluntatem eſſe liberam, & habere facultatem veram, qua poſſit abſolutè operari, & non operari, non ſolùm antequam ſe determinet ad operandum, ſed etiam in ipſomet inſtanti, quo operatur: ſed de hoc diſput. ſequenti agendum eſt.

Auxilium efficax non tollit à libero arb. potentiam nõ operandi. S. Proſp. lib. 2. de vocat. gen. c. 17. in fin. & c. 28.

V. De lib. arb. eſſentia nõ eſt, quòd poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum, poſſit in ſenſu compoſito non operari.

Secunda concluſio, Non eſt de ratione, aut definitione liberi arbitr. quòd, poſitis omnibus ſecundùm ordinem cauſalitatis antecedenter prærequiſitis ad operandum talem actum, poſſit eundem actũ non operari in ſenſu compoſito, ſi compoſitio fiat inter huiuſmodi prærequiſita, & carentiã talis actus, ſeu actum contrarium. Itaque hæc duo ſimul ſunt incompoſſibilia, quòd ſcilicet in libero arbitrio, pro aliquo inſtanti temporis, ſint omnia antecedenter prærequiſita, ſecundùm ordinem cauſalitatis ad productionem talis actus, & non producat illum, ſed producat actum contrarium: & nihilominùs cum hac incompoſſibilitate ſtat ſimul libertas arbitrij. Hæc concluſio eſt de mente S. Tho. vbi ſuprà, & in aliis locis infrà allegandis, & probatur: nam inter prærequiſita antecedenter ad concurſum liberi arb. vt homo producat actum (dilectionis verbi gratia) enumeratur abſolutum, & efficax Dei decretũ, quo ſtatuit, vt liberum arb. producat talem actum, & auxilium efficax, quo in tempore præmouet voluntatem ad eundem actum, ſed cum prædicto decreto, & auxilio efficaci non ſtat ſimul, quòd liberum arb. non producat illum actum dilectionis, aut eliciat actum odij contrarium, vt conſtat ex S. Th. 2. 2. q. 24. art. 11. in corp. vbi ait: *Quòd virtus Spiritus S. infallibiliter operatur quodcunque voluerit. Vnde impoſſibile eſt, hæc duo ſimul eſſe vera, quòd Spiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quòd ipſe charitatem amittat, peccando*, & p. 2. q. 112. art. 3. in corp. ait, quòd *præparatio, ſecundum quod eſt à Deo mouente, habet neceſſitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo; non quidem coactionis, ſed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non poteſt. Vnde ſi ex intentione Dei mouentis eſt, quòd homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur, ſecundum illud Ioannis 6. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me, &c.* & S. Auguſt. in Ench. ad Laur. cap. 95. ait: *Deus noſter in cœlo, & in terra omnia, quæcunque voluit, fecit: quod vtique non eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit, & (quod eſt indignius) ideo non fecit, quia ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit:* ergo poſitis omnibus requiſitis ad producendum aliquem actum, non ſtat ſimul, quòd liberum arb. non producat illum actum, aut eliciat actum contrarium. Reſpondent, quòd decretum abſolutum, & efficax, quo Deus ſtatuit, vt Petrus conuertatur, non eſt omnino antecedens cõuerſionem futuram Petri, ſed ſupponit illam futuram ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in talibus circumſtantiis, & præcognitam à Deo per ſcientiam, quam mediam vocant. Vnde in ipſo Dei decreto iam inuoluitur conſenſus Petri futurus ex hypotheſi. Vnde argumentum nihil conuincit: quia non procedit de his, quæ antecedenter ſunt prærequiſita ad operandum, ſed de his, quæ præſupponunt futuram conuerſionem. Sed hæc ſolutio eiſdem argumentis impugnatur, quibus diſput. 7. oſtendimus, ſcientiam illam mediam non ſubſiſtere.

Reſponſio. VI.

Impugnatio.

Decretũ efficax ſcientiã mediã non præſupponit.

Præterea: nam, ſi ante decretum diuinæ voluntatis ſupponitur, quòd voluntas ſit cooperatura ex ſua innata libertate, ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus circũſtantiis, ſequeretur, quòd concurſus, & operatio creatæ voluntatis non reduceretur in Deũ, tanquam cauſam efficientem, ſed ſolùm liberum arbitr. creatum; & ita liberum arbitrium creatum eſſet prima cauſa ſui concurſus & cooperationis, quod tamen eſt impoſſibile, vt ex profeſſo oſtendit S. Thom. in 2. d. 37. q. 2. art. 2.

Secundò probatur concluſio. Vnum ex prærequiſitis, vt in temporis initio crearet Deus mundum, fuit æternum decretum ſuæ voluntatis, quo ſtatuit illum creare, & tamen poſito hoc decreto, non erat compoſſibile, quòd de facto non crearet mundum, aliàs Deus mutaretur: ergo, ſi ad actum liberum requiritur, quòd poſitis omnibus antecedenter prærequiſitis, poſſit liberũ arb. operari, & non operari, etiã in ſenſu cõpoſito, ſequitur, quòd Deus non produxiſſet liberè mundum, ſed ex neceſſitate abſoluta.

VII. Liberi arb. legitima definitio explicatur.

Tertia concluſio. Legitima liberi arbitr. definitio ita ſe habet. Liberum arb. eſt facultas voluntatis, & rationis ad vtrumlibet agendum, vel non agendum, & ad agendum vnum, vel alterum. Ad cuius explicationem obſeruandum eſt, quòd, quamuis libertas ſit formaliter in voluntate, tanquam in ſubiecto proximo, & immediato: radicaliter tamen, & fundamentaliter eſt in intellectu; fundatur enim, & radicatur in indifferentia iudicij, quo intellectus iudicat, bonum propoſitum voluntati, vt amandum, non habere neceſſariam, ſeu naturalem connexionem, cum bono communi, ad quod naturaliter eſt determinata voluntas, quantùm ad ſpecificationem. Ita docet ſanctus Thomas parte 2. quæſtione 17. articulo 1. ad 2. vbi ait, quòd *radix libertatis eſt voluntas, ſicut ſubiectum, ſed ſicut cauſa, eſt ratio: ex hoc enim voluntas liberè poteſt ad diuerſa ferri, quia ratio poteſt habere diuerſas conceptiones boni: & ideo Philoſophi definiunt liberum arbitrium, quòd eſt liberum de ratione iudicium, quaſi ratio ſit cauſa libertatis.* Et quoniam pro iſto ſtatu quodcunque bonum proponat ratio voluntati, illud proponit cum hac indifferentia iudicij, ideo voluntas manet libera reſpectu talis boni, vt amet illud, vel non amet, quoad exercitiũ, vt optimè explicat S. Thom. q. 24. de ver. art. 1. & 3. contra Gent. cap. 83. art. 4. & 1. part. q. 83. art. 1. Hæc autem omnia comprehenduntur, & explicãtur in definitione liberi arbitrij propoſita: quia enim

Libertas eſt formaliter in voluntate, ſed radicatur in iudicio rationis indifferenti.

Digitized by Google

libertas formaliter eſt in voluntate, tanquam in ſubiecto, quæ non eſt ſecundùm ſe ad vnum determinata, ſed per deliberationem rationis ſe determinat ad hoc, vel illud bonum, ideo dicitur in definitione liberi arbitrij, quòd *ſit facultas voluntatis ad vtrumlibet*; illa autem particula (*& rationis*) ponitur ad explicandam radicem, ac fundamentum indifferentiæ voluntatis, quod vt diximus, eſt indifferentia iudicij rationis: & nomine rationis intelligitur intellectualis cognitio, etiamſi fiat ſine diſcurſu rationis, vt definitio extendatur etiam ad Angelorum, & ad Dei liberum arbitrium, vt dicit S. Tho. q. 24. de ver. art. 3. ad 1. vbi hanc definitionem conſtituit, quam etiam tradidit M. ſent. in 2. d. 24. Reliquæ particulæ, videlicet *ad agendum, vel non agendum, &c.* ponuntur ad maiorem explicationem.

VIII. *Ad libertatem ſufficit facultas ad oppoſita cõtradictoriè.*

Notandum ſecundò, quòd ad libertatem non requiritur ex neceſſitate facultas ad oppoſita contrariè, vt ad faciendum bonum vel malum, ſed ſufficit facultas ad oppoſita contradictoriè, vt ad operandum, & non operandum, ita docet S. Thom. q. 24. de verit. art. 3. ad 3. & probatur: nam in Deo reperitur perfectiſſimè liberum arbitrium, vt docet S. Tho. 1. par. q. 19. art. 10. ſed in Deo non eſt facultas ad faciendum bonum, & malum, ſed tantùm ad faciendum bonum: Dei enim perfecta ſunt opera, vt inquit Scriptura: ergo, &c. Ex quo ſequitur, quòd poſſe peccare non pertinet ad rationem formalem liberi arbitrij: ſed potiùs eſt quædam imperfectio arbitrij creati competens illi, eo quòd factum eſt ex nihilo: & hanc rationem aſſignat S. Aug. lib. 2. de vitiis, & concup. c. 28. & lib. 12. de Ciuit. c. 1. Vnde S. Thom. 1. p. q. 62. ar. 8. ad 3. ait, quòd *liberum arbitrium diuerſa eligere poſſit, ſeruato ordine finis, vt hoc pertinet ad perfectionem libertatis eius, ſed quòd eligat aliquid, diuertendo ab ordine finis, quod eſt peccare, hoc pertinet ad defectum libertatis*: & idem dicit q. 24. de ver. art. 3. ad 2. Qualis autem indifferentia ſit de eſſentia libertatis, patebit diſput. ſequ. Ad argumenta omnia à principio facta reſpondetur, quòd ſolùm probant primam concluſionem, quatenus verò contra ſecundam procedere videntur, ſingulis eſt occurrendum.

Poſſe peccare, nõ eſt de eſſentia libertatis, ſed eius imperfectio.

IX. AD primum ergo reſpondetur, quòd indifferentia intrinſeca facultatis liberæ non poſtulat, quòd poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum talem actum, ſtet ſimul voluntatem non operari eundem actum, ſed ſolùm expoſtulat, quòd, poſitis omnibus prærequiſitis antecedenter ad operationem, ſiue concurſum cauſæ liberæ, ſtet ſimul in eadem potentia facultas, qua ex principio actiuo intrinſeco poſſit non operari talem actum, ſi velit, hoc autẽ nec igni, nec alicui potentiæ non liberæ conuenire poteſt; nam poſitis omnibus prærequiſitis ad calefaciendũ, non eſt in igne facultas, qua ex principio intrinſeco actiuo poſſit non calefacere, ſi velit; ſed ex neceſſitate naturæ eſt ad calefaciendum determinatus. Et quanquam, remoto ligno, non calefaciat illud: hoc tamen non prouenit ex principio intrinſeco actiuo, habente facultatem ad vtrumlibet; ſed ab extrinſeco, videlicet ex remotione ligni.

Amor beatificus eſt actus neceſſarius ſimpliciter.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd, vt diſp. 22. n. 43. dictum eſt, dilectio beatifica, quæ eſt in beatis, vt terminatur ad Deum, eſt actio ſimpliciter neceſſaria, & non libera, eò quòd, poſita viſione beatifica, & clara viſione Dei, & omnibus prærequiſitis ad diligendum Deum, non manet in voluntate beati facultas, qua poſſit Deum non diligere, ſi velit. Et ratio huius eſt, quoniam, vt ſuprà dicebamus ex S. Th. facultas ad vtrumlibet, quæ eſt in voluntate libera, radicatur in intellectu, ſeu ratione, ſecundùm quòd intellectus poteſt habere diuerſas conceptiones boni: & quia intellectus videntis A Deum per eſſentiam non poteſt concipere, vt bonum, ceſſare ab actu dilectionis Dei, vel Deum odiſſe: ideo voluntas beati non eſt libera, reſpectu talis dilectionis ſicut voluntas viatoris; ſed in dilectione beatifica eſt neceſſitas abſoluta, & fœlix neceſſitas, vt dicit Auguſt. Cæterùm in noſtro libero arbitrio pro iſto ſtatu cum omnibus prærequiſitis ad diligendum, ſtat ſimul facultas, qua poteſt non diligere, ſi velit, quoniam intellectus poteſt proponere voluntati, vt bonum, ceſſare à tali dilectione, quamuis de facto id non proponat.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd, vt patebit infrà, etiam in inſtanti, in quo actu amat voluntas noſtra, retinet ſimul potentiam, & facultatẽ, qua X.
poteſt non amare, ſi velit: nam etiam dum amat, B liberè amat, ſimpliciter loquendo; quamuis ſecundũ quid, & ex ſuppoſitione quòd amet, neceſſe ſit, eã amare; quia *omne, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe*, vt in lib. 1. perih. c. 6. dicit Philoſophus. Neque eſt homo magis liber, antequam operetur, quàm dum operatur, ſed potiùs, è conuerſo, dum operatur, habet magis perfectã libertatem: nã habet libertatem cõpletam per actum ſecundum, quæ quidem libertas perfectior eſt, quàm libertas, dum eſt ſolùm in actu primo: nam habet minus de potentialitate. Quòd verò attinet ad indifferentiam, dicendum eſt, quòd, ſi loquamur de indifferentia intrinſeca, & eſſentiali ipſi libertati, eandem indifferentiam habet liberum arb. antequam operetur, & dum actu operatur: nam indifferentia eſſentialis conſiſtit in indiuiſibili, nec recipit magis, aut minus. Hæc autem indifferentia C eſt illa, quæ opponitur determinationi ad vnum ex neceſſitate, quam quidem indifferentiam ſemper habet liberum arb. ſiue actu operetur, ſiue non. Si autem loquamur de indifferentia priuatiua, quæ imperfectionem liberi arb. creati importat, magis indifferens eſt, antequam operetur, quia tunc habet priuationem actus ſecundi, quam tamen non habet, quando actu operatur. Hæc autem indifferentia non eſt de eſſentia, ſed imperfectio libertatis, vt 1. cont. Gent. c. 82. docet S. Thom.

Indifferentia eſſentialis libertatis in quo conſiſtat.

Ad tertium negatur minor. Ad probationem dicendum, quòd, qui recipit in ſe motionem Dei efficacem, antecedenter prærequiſitam ad actum dilectionis, verbi gratia, poteſt, ſimpliciter loquendo, non operari talem actum, ſi velit: quoniam, vt dictũ eſt, motio Dei efficax non aufert à libero arbitrio D potentiam, ſeu facultatem; qua poſſit non operari, aut diſſentire, ſi velit. Qui autem actu non recipit motionem efficacem ad operandum, poteſt etiam operari per potentiam actiuam, quam habet, aut per auxilium ſufficiens, quod pro loco, & tempore omnibus Deus, quantùm eſt ex parte ſua, miſericorditer confert; ideo peccant, ſi non operentur: motio enim efficax nõ eſt neceſſaria, vt homo poſſit operari, ſeu vt actu operetur, & potentia reducatur ad actum. Nec talis motio eſt in recto principium actiuum, ſed vltimum complementum virtutis actiuæ, vt docet S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 66. art. 4. & quæſt. 3. de pot. art. 7. ad 7. Vnde ex eo, quòd aliquis non præmoueatur motione efficaci, ſolùm infertur, quòd non operabitur talem actum; non autem infertur, E quòd non poſſit illum operari: inſtatur enim manifeſtè conſequentia illa. Etenim ex eo, quòd aliquis non habeat albedinem, quæ neceſſario requiritur, vt ſit albus, non ſequitur, quòd non poſſit eſſe albus, ſed ſolùm, quòd non ſit albus: qui enim actu non habet albedinem, poteſt nihilominùs eſſe albus, quia poteſt albedinem habere, per quam fiat albus. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quòd, qui non præmouetur efficaciter à Deo ad talem actum, non producet illum actum; poteſt tamen per virtutẽ

Sine auxilio efficaci habet homo per auxiliũ ſufficiens poſſe operari.

actiuam

Digitized by Google

actiuam, quam habeat naturalem, aut ſupernaturalem, ſcilicet per auxilium ſufficiens, illum actum producere; eò quòd ſemper poteſt pro iſto ſtatu à Deo moueri efficaci motione, per quam virtus actiua compleatur, & applicetur, non tamen ſine cooperatione liberi arbitrij cõcurrentis eodem inſtanti temporis ad producendũ liberè eundẽ actum: ſemper ergo poteſt homo habere motionem hãc efficacem. Et, ſi quis inquirat, in quo fundetur hæc potentia habendi motionem efficacem; dicendum, quòd (vt colligitur ex S. Tho. 3. p. q. 8. art. 3. ad 1.) fundatur in duobus. Primò quidem, & principaliter in miſericordia Dei, quæ poteſt quemlibet viatorem miſericorditer ad ſe conuertere, & ad bonum efficaciter præmouere. Secundariò verò in arbitrij libertate, quod pro iſto ſtatu eſt flexibile in bonum, & in malum; propter quod dixit Aug. *Poſſe habere fidem naturæ eſt hominum*, quia videlicet habent capacitatẽ naturalem ad fidem habendam ex miſericordia Dei; tamen ſtatim ſubdit Aug. *Habere autem gratia eſt fidelium.* Videatur S. Tho. 3. cont. Gentes, c. 156. & 159.

Potẽtia habendi auxiliũ efficax, fundatur in duobus. Aug. libr. de prædeſt. Sanct. c. 5.

XII. Conc. Trid. loquitur in ſenſu diuiſo, cùm ait, quòd liber. arbitr. poſſit diſſentire motioni efficaci.

Ad quartum argumentum dicitur, Concil. Trid. loqui in ſenſu diuiſo, nõ in ſenſu compoſito, vt fateatur etiam aliqui ex auctoribus contrariæ ſententiæ. Et ad impugnationem dicendum, Conc. quidem loqui de homine, qui actu tãgitur, & mouetur à Deo; non tamen propterea loquitur in ſenſu compoſito: etenim per illam propoſitionem Concil. intellectam in ſenſu compoſito, non ſignificatur ſolùm, quòd motio Dei componatur, & coniungatur cum libero arbitrio, ſed ſignificatur, quòd motio efficax, & actualis diſſenſus ſint compoſſibiles in eodem libero arbitrio: qui tamen ſenſus eſt falſus, & propterea illa propoſitio in ſenſu compoſito eſt falſa. Vnde non potuit in eodem ſenſu eſſe à ſacro Conc. intenta, & definita, ſed ſolùm in ſenſu diuiſo. Quod etiam ex ipſa forma propoſitionis in Conc. definita colligitur: habet enim formam modalis diuiſæ, & non compoſitæ, quia, vt docet S. Tho. opuſc. 4. de modalibus, & poſt illum Ferrar. 1. cont. Gent. c. 67. M. Sot. lib. 1. Summularum, c. de modalibus, & alij; Modalis compoſita, quæ ſenſum compoſitum facit, eſt illa, in qua dictum ſubiicitur, & modus prædicatur, vt: Prædeſtinatum damnari eſt poſſibile: Album eſſe nigrũ, eſt poſſibile. Modalis autem diuiſa, quæ ſenſum diuiſum facit, eſt illa, in qua modus interponitur inter partes dicti, vt: Prædeſtinatum poſſibile eſt damnari: Album poteſt eſſe nigrum, vel; Album poſſibile eſt eſſe nigrum; ſed in illa propoſitione Conc. qua aſſeritur, liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo poſſe diſſentire, ſi velit, non ſubiicitur totum dictum, ſed potiùs verbum, *poteſt*, ſeu *modus*, poſſibile, interponitur inter extrema dicti: ergo non eſt modalis compoſita, ſed diuiſa, ac per conſequens facit ſenſum diuiſum, & in ſenſu diuiſo eſt intenta à Concilio.

Modalis quando ſit compoſita, quando verò diuiſa.

XIII. Vt autem explicemus generaliter, quando modalis in ſenſu compoſito ſit vera, aut falſa, vnica regula generalis ſtatuenda eſt, ſcilicet, ad veritatem modalis compoſitæ de poſſibili, ſeu in ſenſu compoſito acceptæ, ſufficit, & requiritur, quòd extrema importata per dictum ipſius modalis, ſint compoſſibilia in eodem ſubiecto: hac enim ratione dicitur cõpoſita, quia prædicta extrema componit, ſeu ſimul ponit in eodem, mediante copula de poſſibili, vt in hac propoſitione: Album eſſe nigrum, eſt poſſibile; dictum modalis eſt totum illud: Album eſſe nigrum, cuius dicti alterum extremum eſt, album, alterum verò, nigrum. Vt ergo hæc propoſitio ſit vera in ſenſu compoſito, neceſſariò requiritur, quòd ſit poſſibile, idem ſubiectum ſimul eſſe album, & nigrum: & propterea illa modalis eſt falſa, quia propoſitio de ineſſe, per quam immediatè regulatur, & probatur, ſcilicet: Album eſt nigrum, eſt propoſitio impoſſibilis. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quòd, quia hæc duo ſunt incompoſſibilia, quòd ſcilicet liberum arbitrium moueatur à Deo motione efficaci, & reſiſtat, aut diſſentiat; ideo illa propoſitio in ſenſu compoſito eſt falſa, videlicet: Liberum arbitrium, motum à Deo motione efficaci, poteſt diſſentire.

Ad modalis cõpoſitæ veritatẽ quid requiratur.

XIV. Auxilio cuicunque poteſt homo diſſentire.

Ad vltimum argumentum reſpondetur ex dictis ad Conc. Trid. quòd tam auxilio ſufficienti, quàm auxilio efficaci poteſt homo, abſolutè loquẽdo, diſſentire: ſed auxilio ſufficienti, etiam in ſenſu compoſito poteſt homo reſiſtere; & hoc tantùm probant loca Scripturæ adducta à Conc. Auxilio autem efficaci non poteſt homo diſſentire in ſenſu compoſito, vt probatum eſt; bene tamen poteſt diſſentire abſolutè, & in ſenſu diuiſo: nam potentia ad diſſentiendum ſimul ſtat in libero arbitrio cum motione efficaci. Sed obiiciunt. Fruſtra eſt potentia, quæ nunquam reducetur ad actum: ergo, ſi liberum arbitrium poteſt diſſentire auxilio efficaci, aliquandò diſſentiet de facto, vel illa potentia erit fruſtra, aut ſaltem erit potentia remota, & non proxima. Reſpondetur, quòd, vt aliqua potentia non ſit fruſtra, non requiritur vt aliquando ſit reducenda ad quemlibet actum, quem producere poteſt; ſed ſufficit, quòd reducatur ad aliquem, vel aliquos actus; aliàs fruſtra eſſet potentia, quam habet Deus ad creandum alium mundum, quia nunquam reducetur in actum. Vnde liberum arbitrium eius, qui efficaciter mouetur ad actum amoris Dei, & potentia, quam habet ad vtrumlibet, non eſt fruſtra; quia licèt talis potentia nunquam ſit reducenda ad actum odij Dei; reducitur tamen ad actum amoris, & alios actus. Similiter etiam dicimus, quòd potentia liberi arbitrij, ad diſſentiendum, eſt potentia proxima, quia ex parte potentiæ nihil ſuperadditum requiritur, vt verè poſſit diſſentire, ſi velit, quamuis de facto non ſit diſſenſura.

Obiectio.

Reſponſio. Potentia quæ nunquam reducitur ad actum, quomodo non ſit fruſtra.

DISPVTATIO CXVI.

Vtrùm indifferentia ſit de eſſentia potentiæ liberæ, & in qua differentia conſiſtat formaliter libertas.

PROBATVR primò, quòd libertas arbitrij non conſiſtat in aliqua indifferentia: nam omnis indifferẽtia vel eſt paſſiua, vel actiua; ſed libertas arbitrij non conſiſtit formaliter in indifferentia paſſiua, neque in indifferentia actiua: ergo in nulla. Minor, quoad primam partem, probatur: nam aliàs homo non haberet maiorem, neque aliam indifferentiam, quàm baculus: quia etiam baculus habet indifferentiam paſſiuam, vt ſurſum, vel deorſum; dextrorſum, vel ſiniſtrorſum moueatur ab alio; & ita liberum arbitrium ſe haberet tanquam inanime quoddam, recipiendo motum cauſatum ab alio: & conſequenter formalis libertas eſſet in Deo, mouente ad vnam partem, vel aliam liberum arbitrium, & non in libero arbitrio moto; quod repugnat definitioni Concil. Trid. ſeſſ. 6. capite 5. & can. 4. Quoad ſecundam partem, probatur: nam liberum arbitrium creatum priùs natura, quàm operetur aliquem actum, prædeterminatur efficienter ad illũ, vt diſp. 22. & 23. oſtẽſum eſt: ergo in inſtãti in quo operatur, vel in priori naturæ, non habet indifferentiam actiuam, vt ſe determinet aut determinare poſſit ad vtrumlibet; quod enim eſt determinatum

ab alio, non eſt indifferens actiuè, ad ſe determinandum, vel non determinandum: nam quod ſe determinat, præintelligitur indeterminatum, priùs quàm ſe determinet: ergo indifferentia actiua non eſt intrinſeca libero arbitrio, ſaltem creato.

Confirmatur. Toto tempore, quo voluntas producit actum liberum, verè habet libertatem, reſpectu illius actus; & tamen toto illo tempore non habet indifferentiam ad vtrumlibet, cùm iam ſit ad vnum oppoſitorum determinata: ergo indifferentia actiua non eſt de eſſentia libertatis.

Secundò. In Deo eſt liberum arbitrium perfectiſſimum, vt docet S. Tho. 1.p.q.19. art. 10. & primo cont. Gent. c. 88. & tamen in illo non poteſt eſſe aliqua indifferentia: nam indifferentia dicit potentialitatem ad contrarios, vel diuerſos actus ſucceſſiuè habendos, quod Deo competere non poteſt; aliàs enim eſſet mutabilis, contra illud Iacobi 1. *Apud quem non eſt transmutatio, aut viciſſitudinis obumbratio:* ergo indifferentia non eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij, vt ſic, & ſecūdùm rationē communem.

Tertiò. Chriſtus Dominus liberè obediuit vſque ad mortem, & tamen, ſuppoſito præcepto, eius liberum arbitrium non habebat indifferentiam ad obediendum, & non obediendum: aliàs potuiſſet peccare; ergo indifferentia ad vtrumlibet non eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij.

Quartò: nam Angelus malus nunc de facto peccat: ergo liberè operatur: peccatum enim ſine libertate eſſe non poteſt: & tamen non habet indifferentiam in libero arbitrio ad peccandum, vel non peccandum; vel ad operandum malum, vel non operandum; nam eius arbitrium eſt obſtinatum in malum: ergo ad libertatem non requiritur neceſſariò indifferentia ad vtrumlibet.

I. Quintò. Et probatur, quòd ſaltem non ſufficiat ad libertatem indifferentia obiecti, & iudicij rationis; nam Deus, cùm ſit voluntatis creatæ auctor, & Dominus, poteſt, quomodo voluerit mouere voluntatē, impellere, neceſſitare, aut impedire, ne exeat in liberum actum, ſed in actum neceſſarium; dicitur enim Prou. 21. *Cor regis in manu Dei, ſicut diuiſiones aquarum, quocunque voluerit vertet illud:* ergo etiamſi obiectum ſit indifferens, & iudicium rationis indifferens, poterit voluntatem neceſſitare ad volendum illud obiectum.

Sextò. Omnes ſancti Doctores ad liberum vſum voluntatis hanc conditionem ex parte Dei requirunt, videlicet, vt eam moueat ſinat modo ſibi proprio. Supponunt ergo, poſſe Deum, pro ſuæ potentiæ efficacitate, eum operandi modum impedire, ſi velit: non ergo ſatis eſt ad vſum liberi arbitrij indifferentia obiecti, ſeu iudicij rationis; ſed neceſſarium etiam eſt, vt ab extrinſeco agente vis, ſeu neceſſitas non inferatur.

Cyril. lib. 4. in Ioan c. 7. Aug. de præ-prædeſt. & grat. cap. 15. Proſp. ad obiecta Gallorum, cap. 1. & 2.

Septimò. Hæretici, præſertim Caluinus, non negant, operari nos ex perfecto iudicio, & aduertentia rationis: experiuntur enim, ſe ab ipſis obiectis non cogi, neque neceſſitatem pati; negant tamen, nos liberè operari, eò quòd Deus ſua omnipotenti voluntate nobis neceſſitatem imponat; in quo à Catholicis non reprehenduntur, eò quòd aliquid aſſerant, quod etiam in re ipſa contradictionem, vel repugnantiam inuoluat, aut Dei omnipotentiam ſuperet; ſed redarguuntur; eò quod ex diuinis Scripturis, aliiſque fidei principiis conſtet, Deum ordinariè non vti nobiſcum ea efficacia, & omnipotentia ſua, neque id eſſe ſuæ ſapientiſſimæ, & ſuauiſſimæ prouidentiæ conſentaneum.

II. In contrarium eſt definitio libertatis, diſput. præcedenti tradita, & explicata.

Circa iſtam difficultatem quidam Doctores duos

A referunt modos explicandi indifferentiam intrinſecam libertatis. Prior eſt, hanc indifferentiam paſſiuè tantùm eſſe intelligendam, ita videlicet, vt eatenus poteſtas volendi, & nolendi in voluntate creata reperiatur, quatenus ex ſe non eſt determinata ad hoc, vel illud obiectum volendum, neque ad volendum, aut nolendum idem obiectum: ſed ad vtrumque poteſt ab alio determinari. Crediderim tamen, nullum eſſe Catholicum Doctorem, qui ſentiat indifferentiam eſſentialem libertatis, etiam ſecundùm quòd reperitur in creatura intellectuali, eſſe indifferentiam tantùm paſſiuam: aliàs enim huiuſmodi indifferentia eſſet ſolùm ad recipiendum actum, productum à ſolo Deo in voluntate creata, ipſa voluntate merè paſſiuè ſe habente;

B quod tamen eſt hæreſis damnata contra Lutherum in Concil. Trident. ſeſſ. 6. can. 4. de iuſtific. Lutherus enim, vt diſputatione 3. num. 8. oſtenſum eſt, aſſeruit: *Liberum arbitrium non habere actiuitatem in bono opere, quando de interno opere loquimur*; ſed merè paſſiuè ſe habere.

Secunda ſententia, ſeu ſecundus modus explicandi indifferentiam eſſentialem libertati, eſt eorum, qui libertatem voluntatis radicaliter conſtituunt in indifferentia iudicij rationis, quo intellectus iudicat bonum propoſitum voluntati, vt proſequendum, non habere neceſſariam connexionem cum bono in communi, ad quod eſt naturaliter determinata voluntas. Quando ergo intellectus proponit

C voluntati cum hac indifferentia obiectum; tunc voluntas reſpectu eiuſdem obiecti habet formalem libertatem; & ſi per huiuſmodi iudicium rationis appetat illud obiectum, ſemper fertur in illud cum libertate. Vnde auctores huius ſententiæ reputant impoſſibile, quòd voluntas moueatur per huiuſmodi iudicium rationis ad amandum illud obiectum, & amet illud ex neceſſitate, & abſque vſu libertatis, quantumcunque moueatur à Deo efficaciter. III.

Hanc ſententiam falſam reputant quidam Theologi, & conuincuntur tribus vltimis argumentis, ex factis à principio. Nobis tamen veriſſima apparet; & arbitramur, illam eſſe expreſſam S. Thomæ. Vnde pro eius intelligentia, notandum primò, quòd duplex eſt indifferentia, altera negatiua, priuatiua altera. Indifferens indifferentia negatiua dici- IV.

Indifferētia alia eſt negatiua, alia priuatiua.

D tur illud, quod ſecundùm ſe non eſt magis determinatum ad hoc obiectum, quàm ad illud; vel ad operandum, aut non operandum: & hoc modo voluntas diuina, antequam ſtatuiſſet creare mundum, erat in illo priori ſigno rationis, ſecundùm ſe indifferens, ad iſtam partem, vel ad illam; aut etiam ad creandum, vel non creandum aliud vniuerſum; quia non erat magis determinata, ſecundùm ſe ad vnum, quàm ad aliud. Hæc autem indifferentia non importat in Deo aliquam priuationem alicuius perfectionis: nam Deus non perficitur in ſeipſo per hoc quòd ſe determinet ad producendum aliquid ad extra; ſed tota perfectio ponitur in creaturis, quæ per diuinam voluntatem producuntur in eſſe; & ideo Deus eas dilexit, & producit liberè, eò

Volūtas diuina eſt indifferēs negatiuè reſpectu obiecti ſecundarij, non autem priuatiuè.

E quòd creaturæ non habent neceſſariam connexionem cum bono diuino, ita vt ſine illis bonum diuinum non ſaluetur, ad quod amandum eſt naturaliter determinata diuina voluntas. Vnde S. Thom. 1.p.q.19. art. 3. ad 5. ait, quòd *voluntas diuina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, liberè determinauit ſe ad obiectum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam.* Indifferens priuatiuè dicitur, quod eſt aptum perfici, ac determinari per aliquem actum, ſiue determinetur, ac perficiatur à ſe ipſo, ſiue ab alio, ſiue ſimul perficiatur à ſeipſo, & ab alio; & huiuſmodi indifferentia præſupponit in ipſa potentia aliquam imperfectionem,

Digitized by Google

ctionem ſiue potentialitatem: vnde hæc indifferentia ſolùm potentiæ creatæ cõuenire poteſt: quod & S. Tho. 1. cont. Gent. cap. 82. his verbis explicuit: *Ad vtrumlibet eſſe alicui virtuti poteſt conuenire dupliciter. Vno modo ex parte ſui: alio modo ex parte eius, ad quod dicitur. Ex parte quidem ſui, quando nondum conſequuta eſt ſuam perfectionem, per quam ad vnum determinetur: vnde hoc in imperfectionem virtutis redundat, & oſtenditur eſſe potentialitas in ipſa, ſicut patet in intellectu dubitantis, qui nondum aſſequutus eſt principia, ex quibus ad alterum determinetur. Ex parte autem eius, ad quod dicitur, inuenitur aliqua virtus ad vtrumlibet eſſe, quando perfecta operatio virtutis à neutro dependet, ſed tamen vtrumque eſſe poteſt: ſicut aliquis qui diuerſis inſtrumentis vti poteſt æqualiter ad idem opus perficiendum; hoc autem ad imperfectionem virtutis non pertinet,* B *ſed magis ad eius eminentiam, in quantùm vtrumlibet oppoſitorum excedit, & ob hoc determinatur ad neutrum, ſed ad vtrumlibet ſe habens. Sic autem eſt in diuina voluntate reſpectu aliorum à ſe: nam finis eius à nullo aliorum dependet, cùm tamen ipſa fini ſuo perfectiſſimè ſit vnita: non igitur oportet, potentialitatem aliquam in diuina voluntate ponere.* Videatur ſanctus Doctor quæſt. 24. de veritate, artic. 3. in corp. vbi aſſignat indifferentiam inter liberum arbitrium diuinum, angelicum, & humanum.

V. *Indifferentia alia paſſiua, alia actiua.*

Notandum ſecundò, quòd indifferentia potentiæ aliquando adiungitur potentiæ purè paſſiuæ, ſicut eſt indifferentia, quam habet materia prima ad iſtam formam ſubſtantialem, vel ad illam; & indifferentia ſubiecti reſpectu albedinis, vel nigredinis quam recipit. Hæc enim indifferentia eſt ſolùm paſ- C ſiua, eo quòd nec materia prima concurrit effectiuè ad productionem formæ ſubſtantialis, nec ſubiectum concurrit actiuè ad productionẽ albedinis, ſed ſolùm in genere cauſæ materialis: aliquando autem adiungitur potentiæ actiuæ, ſicut indifferentia, quam habet artifex ad faciendum, vel non faciendum aliquod artificiatum; aut etiam ad faciendum hoc, vel illud artificiatum. Tertiò poteſt adiungi indifferentia potentiæ, quæ partim eſt actiua, partim autem paſſiua; vel eſt paſſiua in ordine ad vnũ, actiua autem in ordine ad alterum: ſicut intellectus in ordine ad ſpeciem productam ab obiecto habet rationem potentiæ paſſiuæ, quia recipit in ſe ſpeciem illam; in ordine verò ad actum intelligendi, habet indifferentiam actiuam. Similiter voluntas in or- D dine ad productionem actus liberi, habet indifferentiam actiuam, & quatenus in ſeipſa recipit actus immanentes quos producit, habet aliquam rationem potentiæ paſſiuæ.

VI. *Indifferentia paſſiua, vel priuatiua non eſt de eſſentia lib. arb.*

Prima concluſio Indifferentia paſſiua, vel priuatiua non eſt de intrinſecâ ratione liberi arbitrij, ſi conſideretur ſecundùm rationem communem quæ analogicè competit Deo, & creaturis intellectualibus. In hac concluſione conueniunt omnes Theologi, & eam probat argumentum ſecũdum ex factis à principio: nam in Deo reperitur quidquid pertinet ad rationem communẽ ſapientiæ; quoniam ſapientia eſt perfectio ſimpliciter, quæ formaliter reperitur in Deo; ſed etiam libertas eſt perfectio ſimpliciter, exiſtens formaliter in Deo: ergo quid- E quid pertinet ad rationem communem, formalem, & eſſentialem libertatis, debet reperiri in libertate diuina; ſed non competit illi, neque competere poteſt aliqua indifferentia paſſiua, aut priuatiua, vt dictum eſt, aliàs Deus non eſſet purus actus, neque infinitè perfectus: ergo.

Indifferentia negatiua, & actiua eſt de eſſentia lib. arb.

Secunda concluſio. Indifferentia negatiua, & indifferentia actiua, quæ importat poſſe agere, & poſſe non agere, vel poſſe agere hoc, vel illud, eſt de intrinſeca ratione libertatis. Iſta concluſio eſt etiam A communiter recepta inter Theologos, & conſtat ex definitione libertatis tradita diſputatione præcedenti, & patebit ex quarta concluſione.

VII. *Arbitrium creatũ habet aliquam indifferentiam paſſiuam.*

Tertia concluſio. In omni libero arbitrio creato, qua ratione creatum eſt, reperitur aliqua indifferentia, ſeu potentia paſſiua, ſecundùm aliquam rationem. Hæc concluſio eſt etiam certa, & probatur. Primò: nam omne liberum arbitrium creatum, cùm non ſit purus actus, nec liberum per eſſentiam, ſicut eſt Deus, ſed per participationem, habet aliquã potentialitatem, quæ poteſt perfici per diuerſos actus; ſed omnis potentialitas perfectibilis per diuerſos actus, habet aliquam indifferentiam paſſiuam in ordine ad eoſdem actus ſuſcipiendos: ergo.

Secundò. Omne liberum arbitrium creatum, vt ſuprà dictum eſt ex Auguſtino, ex natura ſua eſt peccabile, & defectibile, eò quòd factum eſt ex nihilo: ergo ex natura ſua eſt mutabile à bono in malum, ex iuſtitia in peccatum: peccatum enim eſſe non poteſt, niſi in libero arbitrio, & ex libero arbitrio; ſed omne ſubiectum mutationis per diuerſos actus, in quantùm ſubiectum, habet potentiam, & aliquam indifferentiam paſſiuam, in ordine ad receptionem eorum actuum: ergo.

Tertiò. Liberum arbitrium creatum non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, ſed mouet ſe liberè, motum tamen à Deo priùs ratione, vt diſput. 18. & 23. oſtendimus: ergo, quamuis in ordine ad productionem operationis liberæ, habeat indifferentiam actiuam; in ordine tamen ad motionem diuinam, qua mouetur à Deo, vt liberè ſe determinet, & producat eoſdem actus, habet aliquam indifferentiam & potentiam paſſiuam: ergo in omni libero arbitrio creato reperitur aliqua indifferentia paſſiua coniuncta indifferentiæ actiuæ.

VIII. *Indifferentia, quæ eſt eſſentia libertatis.*

Quarta concluſio. Formalis libertas arbitrij creati non conſiſtit formaliter in indifferentia obiectiua, neque in indifferentia paſſiua; ſed in indifferentia actiua ipſius facultatis liberæ, quæ indifferenter ſe habet ad oppoſita; quamuis adiunctam habeat, vel præſupponat aliquam indifferentiam paſſiuam ipſius potentiæ, & indifferentiam obiecti. Probatur concluſio. Primò: nam liberum arbitrium eſt eſſentialiter, & per ſe potentia actiua, vt docet S. Thom. q. 24. de verit. art. 4. præſertim in ſolutione ad 18. ergo indifferentia eſſentialis libertatis debet eſſe actiua: non ergo poteſt conſiſtere eſſentia libertatis in indifferentia paſſiua. Secundò probatur ex definitione liberi arbitrij: eſt enim facultas voluntatis, & rationis ad vtrumlibet, ſeu facultas volendi, & nolendi; eligendi hoc medium, vel illud in ordine ad finem: ſed velle, & nolle eligere hoc, vel illud, ſunt actiones potentiæ actiuæ: ergo indifferentia, in qua formaliter conſiſtit libertas arbitrij, debet eſſe formaliter indifferentia actiua.

IX. *Indifferentia obiecti & iudicij rationis eſt radix libertatis.*

Quinta concluſio. Indifferentia obiecti, ſiue obiectiua, & indifferentia iudicij rationis, quo intellectus proponit voluntati ipſum obiectum, vt amãdum non ex neceſſitate, ſed cum indifferentia actiua ipſius voluntatis ad vtrumlibet: quia videlicet iudicat, tale obiectum propoſitum non habere neceſſariam connexionem cum fine, & cum bono, ad quod amandum voluntas eſt naturaliter determinata, ita eſt radix libertatis, quæ formaliter reſidet in voluntate, vt impoſſibile ſit, quòd voluntas per illud iudicium feratur in tale obiectum, & quòd abſque libertate velit illud. Itaque ſi voluntas vult illud obiectum ſic propoſitum, neceſſe eſt, vt liberè, & non ex neceſſitate abſoluta velit illud. Hæc concluſio eſt contra quoſdam Theologos, qui docẽt, poſſe Deũ voluntatem ſua potentia abſoluta neceſſitare, & facere, quòd abſque libertate

Digitized by Google

feratur in obiectum indifferens ſecundùm ſe, & propoſitum voluntati, vt amandum, per iudicium rationis indifferens, modo ſuperiùs explicato. Noſtra tamen concluſio eſt de mente S. Thomæ, p. 2. q. 17. ar. 1. ad 2. vbi ait, quòd *ex hoc voluntas poteſt ad diuerſa ferri, quia ratio poteſt habere diuerſas conceptiones boni*; & 1. p. q. 83. art. 1. in corp. inquit, quòd, *quia iudicium rationis ad diuerſa ſe habet, & non eſt determinatum ad vnum, pro tanto neceſſe eſt, quòd homo ſit liberi arbitrij, ex hoc ipſo, quòd rationalis eſt.* Quibus verbis S. Thomas apertè docet, eſſe impoſſibile, quòd voluntas velit aliquid ſub iudicio rationis indifferenter ſe habente ad oppoſita, & quòd velit illud ex neceſſitate abſoluta, & non liberè.

Probatur præterea ratione: nam obiectum voluntatis eſt bonum apprehenſum per intellectum: ergo impoſſibile eſt, quòd voluntas ex neceſſitate abſoluta amet aliquod bonum, niſi intellectus eidem voluntati proponat illud bonum, vt amandum ex neceſſitate abſoluta: ergo ſi illud proponat, vt amandum, non ex neceſſitate abſoluta, ſed cum indifferentia ad oppoſita ſuperiùs explicata, impoſſibile erit etiam de potentia Dei abſoluta, quòd voluntas, medio illo iudicio, tendat in illud bonum, & tamen ex neceſſitate abſoluta, & non liberè amet illud.

X. Indifferētia lib. arbit. reſpectu auxilij diuini eſt paſſiua, ſed reſpectu actionis liberæ eſt actiua.

AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, quòd liberum arbitrium creatum, in ordine ad præuiam motionem, qua mouetur à Deo, vt ſe liberè determinet, habet ſe paſſiuè, quatenus in ſeipſo recipit eandem motionem: vnde indifferentia, quam habet reſpectu eiuſdem motionis, eſt paſſiua: cæterùm reſpectu operationis liberæ, quam producit motum à Deo, habet indifferentiam actiuam, & in hac indifferentia eſſentialiter conſiſtit libertas; non autem in prima, quamuis eam præſupponat, vt dictum eſt. Et ad locum Concilij inductum reſpondetur, quòd apertè confirmat id, quod diximus. Cùm enim ait, liberum arbitrium moueri à Deo, non obſcurè indicat potentiam, & indifferentiam paſſiuam, quam habet reſpectu motionis gratiæ præuenientis, quam ſuſcipit; & cùm ſubdit, quòd liberè cooperatur Deo mouenti, ita vt poſſit diſſentire, ſi velit; clariſſimè docet, in libero arbitrio à Deo moto, & excitato eſſe indifferentiam actiuam reſpectu eiuſdem cooperationis: quæ indifferentia conſiſtit in hoc, quòd poteſt operari, & non operari illum actum, abſolutè loquendo. Et, vt oſtenderet Concilium, quòd differentia arbitrij creati ita eſt actiua, vt habeat adiunctam aliquam indifferentiam paſſiuam, non definit abſolutè, quòd liberum arbitrium nullo modo ſe habeat paſſiuè, ſed definit, quòd non ſe habet *merè paſſiuè, tanquam inanime quoddam, ita vt nihil omnino agat* liberè in eodem inſtanti temporis, in quo recipit diuinam inſpirationem. Ad aliud, quod in eodem argumento tangitur: nam quod eſt determinatum ab alio, non ſe determinat; reſpondetur; quòd, vt docet S. Thom. 1. part. quæſt. 83. artic. 1. ad tertium, & part. 2. quæſt. 9. artic. 2. in corp. quamuis voluntas ſeipſam moueat; nihilominùs priuſquam ſe moueat, mouetur à Deo; quia voluntas creata eſt mouens motum, & non eſt ſimpliciter primum ſe mouens; ſicut pater Petri verè eſt cauſa illius, ſed non prima cauſa: nam habet aliam cauſam priorem. Proportionabiliter nos dicimus in præſenti, quòd voluntas creata determinat ſe, liberè producendo actum ſecundum, per quem formaliter in actu ſecundo determinatur; ſed quia non eſt ſimpliciter primum liberum, nec primum ſe determinans, prædeterminatur à Deo in vltimo complemento actus primi, vt ſe determinet in actu ſecundo producendo liberam operationem. Vnde S. Auguſt. lib. de corrept. & grat.

Conc. Trid. non definit lib. arbi. non ſe habere paſſiuè, ſed non ſe habere merè paſſiuè.

cap. 2. quibuſdam obiicientibus, deſtrui libertatem, ſi dicatur, liberum arbitrium à Deo agi, reſpondet: *Intelligant, ſi filij Dei ſunt, Spiritu Dei ſe agi; vt, quod agendum eſt, agant; & cùm egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant; aguntur enim, vt agant, non, vt ipſi nihil agant.* Et idem dicit aliis in locis in diſput. 18. n. 16. inductis.

Ad confirmationem, Occham in 1. d. 38. q. 1. & Gabr. ead. diſt. reſpondent, voluntatem in eo inſtanti, in quo elicit volitionem, non eſſe liberam ad eam non eliciendam, vel ad eliciendum actum contrarium. Hæc tamen ſententia eſt falſa, vt in calce huius diſputationis patebit: nam, vt ſuprà dicebamus, libertas arbitrij in actu ſecundo eſt magis perfecta, quàm libertas in actu primo. Præterea: nam aliàs nunquam actus primus voluntatis eſſet liber; ac per conſequens non eſſet meritorius. Probatur: nam actus ille non eſt liber, antequam eliciatur, quoniam non eſt: nec eſt liber, poſtquam eſt productus: nam ad præteritum non eſt potentia: ergo ſi non eſt liber in inſtanti, in quo producitur à voluntate, nunquam erit liber. Aliter ergo reſpondetur, quòd quamuis voluntas ſit ſub vno actu, remanet tamen adhuc cum potentia ad eliciendum actum oppoſitum, vt ſuprà dictum eſt; & ideo manet libera reſpectu eiuſdem actus etiam in eo inſtanti, in quo illum producit, quamuis non poſſit in ſenſu compoſito illum non producere. XI.

Voluntas in inſtanti, in quo vult, eſt libera ad volendum, & non volendum.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd in Deo non poteſt eſſe indifferentia paſſiua, aut priuatiua; eſt tamen indifferentia actiua cum indifferentia obiecti ſecundarij, quod non habet neceſſariam connexionem cum bono diuino: & hæc indifferentia ſufficit, vt Deus non ex neceſſitate, ſed liberè velit, creaturas eſſe, vt oſtendit S. Thom. 1. p. q. 19. art. 3.

In volũtate Dei nulla eſt indifferētia paſſiua, aut priuatiua.

Ad tertium reſpondetur, quòd mors Chriſti Domini, in ordine ad eius voluntatem, erat obiectum indifferens, quia ex natura ſua non habebat neceſſariam connexionem cum bono, ad quod naturaliter erat determinata humana Chriſti voluntas; vnde, medio iudicio rationis indifferenti, propoſuit eius intellectus voluntati ipſam mortem acceptandam, & ideo liberè mortuus eſt: & liberè obediuit, ac per conſequens, ſimpliciter loquendo, habebat facultatem ad vtrumlibet, ad acceptandam ſcilicet, & refutandam mortem, quamuis, ſuppoſito præcepto, eſſet cum eodem præcepto incompoſſibile, quòd vellet non mori. Sed vrget adhuc argumentum. Chriſtus Dominus non habebat facultatem ad obediendum præcepto, & non obediendum; aliàs enim poſſet peccare: nam inobedientia, & tranſgreſſio præcepti ſine peccato eſſe non poteſt: ergo reſpectu obedientiæ, formaliter loquendo, non habuit facultatem indifferentem ad vtrumlibet: non ergo liberè obediuit. Reſpondetur, quòd Chriſtus Dominus non ſolùm liberè mortuus eſt, ſed etiam liberè obediuit præcepto moriendi ſibi impoſito; aliàs non meruiſſet per actum obedientiæ formaliter, cùm ad huiuſmodi meritum neceſſariò requiratur, quòd obedientia ſit libera. Conſequens autem eſt contra illud Apoſt. ad Philipp. 2. *Humiliauit ſe, &c. propter quod & Deus exaltauit illum; & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Ad impugnationem factam reſpondetur, quòd non obedire poteſt accipi dupliciter. Primo modo contrariè, ſeu priuatiuè, vt ſignificat idem, quod inobedire, ſeu peccare peccato inobedientiæ; & iſto modo Chriſtus Dominus non potuit non obedire. Secundo modo accipitur negatiuè, vt ſignificat meram negationem actus obedientiæ, quæ negatio poteſt dici de eo, quod eſt, & de eo, quod non eſt, & poteſt abſque vllo peccato competere alicui, etiam non exiſtente præcepto: ſicut ſi Petrus, verbi gratia, non audiat

XII. Chriſtus liberè obediuit præcepto moriendi.

Obiectio.

Solutio.

XIII. Chriſtus potuit obedire, & non obedire negatiuè, non autem priuatiuè.

Digitized by Google

audiat rem ſacram feria ſecunda, vel tertia, quando nullum eſt præceptum audiendi Miſſam, veriſſimè aſſeritur, quòd Petrus tunc non obediuit præcepto audiendi Miſſam, ſi non obedire accipiatur merè negatiuè, quia verè ita eſt, quòd non fecit actum obedientiæ audiendi Miſſam, quia nec erat præceptum, nec Miſſam audiuit. Et hoc modo Chriſtus Dominus potuit non obedire negatiuè, quia potuit non habere præceptum moriendi; ſicut hæc negatiua de facto eſt vera: Chriſtus non obediuit vſque ad mortem decollationis; nec obediuit, ſuſtinendo mortem decimoquinto ætatis ſuæ anno; quia reuerà non habuit præceptum ſuſtinendi mortem decollationis, & in hoc ſenſu Chriſtus habuit facultatem ad obediendum, & non obediendum. Et hæc facultas ad oppoſita contradictoriè ſufficit, vt liberè obedierit: iam enim ſuprà diximus, quòd poſſe peccare, ſeu inobedire, non pertinet ad rationem formalem libertatis, ſed ad eius imperfectionem, ſecundùm quòd in creatura defectibili inuenitur.

Obiectio. Si dicatur: nam ſuppoſito præcepto non potuit non obedire, etiam negatiuè: ergo etiam ſuppoſito decreto, & præcepto, non habebat indifferentem facultatem ad obediendum, & non obediendum, etiam negatiuè, & ita non obediuit liberè.

Solutio. Reſpondetur, quòd inſtante præcepto, & præſuppoſito præcepto, non poterat in ſenſu compoſito non obedire negatiuè, quia etiam ex conſequenti inobediret contrariè: vnde ſicut tunc non potuit inobedire contrariè, ita etiam non potuit in ſenſu compoſito non obedire negatiuè: ex hoc tamen non ſequitur, quòd non obedierit liberè: nam ad libertatem ſufficit, quòd poſſit obedire, & non obedire negatiuè, abſolutè loquendo.

XIV. Ad quartum reſpondetur, quòd quamuis Angelus malus ſit obſtinatus in peccato; tamen obſtinatus eſt per operationem perfectè liberam, qua ſe ad talem electionem determinauit cum ſumma cognitione indifferentiæ mediorum ad finem, & omnium circumſtantiarum. Quia tamen liberum eius arbitrium, poſtquam ſemel perfecta libertate ſe determinauit ad aliquid, eſt ex natura ſua inflexibile; ideo non poteſt reſipiſcere à malo, quod ſemel ex plena libertate elegit: hoc tamen non minuit eius libertatem; quin potiùs eſt ſignum maioris libertatis: homo enim, quia natura ſua eſt rationalis, id, quod ſemel elegit, dum eſt in via, poteſt poſtea refutare; quoniam poſt primam electionem poſſunt ſe illi offerre nouæ rationes, & cognitio noua aliquarum circumſtantiarum, propter quas poterat reſpuere illud bonum, quod ſemel elegit. Similiter etiam habemus exemplum huius in Deo, qui poſtquam liberè ſe determinauit ad faciendum aliquid, eſt incompoſſibile, quòd mutet conſilium, aut eligat oppoſitum, propter immutabilitatem diuinæ voluntatis, & infinitatem ſcientiæ ipſius, quæ vnico ſimpliciſſimo actu omnia cognoſcit: & tamen liberè producit ad extra id, quod voluit, de quo vide etiam S. Thom. 1. part. q. 19. art. 3. & art. 7. ad 4. Proportionabiliter dicimus de Angelis, quòd, antequam adhæreant, poſſunt adhærere huic obiecto, & oppoſito; ſed poſtquam perfecta libertate adhæſerunt alicui obiecto, iam immobiliter adhærent illi, vt dicit S. Thom. 1. part. q. 64. art. 1. & tamen, abſolutè loquendo, liberè adhærent eidem obiecto: nam à principio exit actus à potentia, non ex neceſſitate, ſed ſecundùm modum libertatis. Alia argumenta, quæ contra quintam concluſionem poſſent obiici, adducta ſunt iam à nobis, & ſoluta diſp. 18. 22. & 23.

Dæmones obſtinati ſunt in malo, & nihilominùs liberè peccāt.

XV. DVbium appendix ſe offert in præſenti, quod ſuperiùs obiter tetigimus: Vtrùm voluntas pro eo inſtanti, quo elicit aliquem actum, ſit verè libera, comparatione eiuſdem actus, vel ad eliciendū actum contrarium, ſi velit.

Prima ſententia eſt aſſerentium, voluntatem in inſtanti, quo elicit volitionē non eſſe liberam ad illam non eliciendam, vel ad eliciendum actum contrarium: & ſimiliter pro inſtanti, quo elicit nolitionem alicuius obiecti, liberam non eſſe ad volendum idem obiectum: adduntque ſolùm ante illud inſtans, eſſe in ea libertatem, vt volitionem illius obiecti, aut nolitionem, prout ſibi placuerit, eliciat. Ita ſentiunt Occham in primo ſententiarum, diſtinct. 38. quæſtione 1. Gabr. eadē diſtinctione, & quæſtione, & alij nonnulli ex Nominalibus. Probatur hæc ſententia: nam voluntas in inſtanti, quo vult aliquod obiectum, non poteſt illud non velle; quia non poteſt ſimul velle, & nolle idem obiectum: ergo pro eodem inſtanti non eſt in ea libertas ad nolendū idem obiectum. Probatur conſequentia: nam, vt ſuprà dictum eſt, libertas eſt facultas voluntatis, & rationis ad oppoſita: ergo, ſi pro inſtanti, quo vult aliquod obiectum, non eſt in ea facultas ad nolendum idem obiectum, ſequitur, quòd pro eodem inſtanti non ſit in ea libertas ad volendum, & nolendum idem obiectum.

Primum argumentum.

Secundò probatur: quia, vt lib. 1. Periher. capit. 6. docet Ariſtoteles: *Omne, quod eſt dum eſt, neceſſe eſt eſſe*: ergo pro inſtanti, quo volitio alicuius obiecti eſt in rerum natura, non poteſt non eſſe: ac per conſequens non eſt in voluntate facultas, vel libertas, vt eadem volitio non ſit, vel, vt ſit nolitio oppoſita eiuſdem obiecti.

Tertiò. Ad actionem præteritam non eſt potentia, & conſequenter neque libertas, vt non ſit; quia iam habet eſſe extra ſuas cauſas: ergo neque ad operationem præſentem eſt libertas, vt non ſit: nam etiam habet eſſe extra ſuas cauſas.

XVI. Secunda ſentētia, eſt aliorum, qui reiecta Occham ſententia, affirmant ex vna parte, voluntatem in inſtanti, quo volitionem alicuius obiecti elicit, reuera eſſe liberam comparatione eiuſdem volitionis; ſed ex alia, vt huiuſmodi libertatem defendant, recurrunt ad prioritatem naturæ, in qua voluntas intelligitur indifferens ad vtramque partem, priuſquam ſe determinet ad alteram. Dicunt enim, voluntatem ad quodcunque temporis punctum deueniat, prioritate naturæ antecedere ſuum actum, vt quæuis alia cauſa ſuum effectum præcedit: prius etenim natura eſt, voluntatem eſſe in quocunque temporis puncto, quàm in eodem ab ea actus emanent. Hæc autem naturæ prioritas verum fundamentum in re habet. Cùm ergo voluntas ſuapte natura ſit cauſa libera, hoc eſt, in cuius poteſtate eſt velle, aut nolle, aut continere omnino actum, & nihil velle, vtique in quocunque temporis puncto exiſtat, in eo priori eiuſdem puncti, in quo cum fundamento in re concipitur, vt naturæ ordine antecedens ſuum actum, in facultate ipſius eſt, vel nihil omnino agere, vel volitionem, aut nolitionem elicere, prout maluerit. Et hac ratione defendunt, operationem, præſentem liberè elici à voluntate. Fatentur tamen, hoc ipſo, quòd voluntas poſteriùs natura liberè ſe determinat ad vnam partem contradictionis, iam non poſſe ad alteram ſe determinare, vel illi ſubiacere.

XVII. Hæc tamen ſententia parum, aut nihil differre videtur à ſententia Occham, nec ſatis explicat rationem, propter quam voluntas verè ſit libera, comparatione operationis præſentis: nam iuxta illam voluntas ſolùm eſſet libera pro priori naturæ, in quo conſideratur, antequam volitionem, aut nolitionem eliciat, non autem pro inſtanti temporis, in quo eam elicit; ac per conſequēs operatio præſens non ſolùm eſſet libera in ſua cauſa, non autem formaliter in

Digitized by Google

ſeipſa, quòd eſſet reincidere in ſententiam Occham, A quam impugnant.

Præterea: nam inſtans naturæ, non eſt inſtans, in quo, ſed à quo: ergo, ſi voluntas non eſt libera ad vtramque partem contradictionis, vel contrarietatis in inſtanti temporis, quo ſe determinat ad alteram partem, ſed ſolùm pro priori naturæ, in quo conſideratur, antequam ſe determinet; ſequitur, quòd pro nullo inſtanti temporis voluntas eliciat liberè ſuam volitionem, aut nolitionem.

Nec ſatisfacit, ſi reſpondeatur, voluntatem poſſe operationem præſentem continuare, & ab ea deſiſtere, & propterea eſſe liberam: nam præterquam quod auctores primæ ſententiæ id non negant, ſed expreſsè affirmant; per hoc ſolùm ſaluaretur libertas in voluntate, comparatione proſequutionis actus, B quæ pertinet ad tempus futurum: non autem comparatione operationis præſentis, prout fit in hoc inſtanti præſenti.

XVIII. Voluntas, eſt libera etiam in ipſo inſtanti, quo operatur.

Dicendum eſt ergo, iuxta ea, quæ in diſputatione præcedenti præmiſimus, voluntatem noſtram verè eſſe liberam, comparatione volitionis, aut nolitionis, quam elicit, quolibet momento, vel inſtanti temporis; eſſeque verè liberam non ſolùm ea ratione, quia priùs natura, quàm ſe determinaret ad alteram partem, poterat ſeipſam non determinare ad eandem partem, ſed ad oppoſitam: nec ſolùm eſſe liberam, quia poteſt continuare, vel deſiſtere ab operatione, quam producit in inſtanti præſentis temporis: ſed etiam quia in inſtanti temporis quo elicit C ſuam operationem, veram retinet poteſtatem, & facultatem, qua poſſit eam non elicere, ſi velit, aut etiam elicere operationem contrariam.

Probatur hæc ſententia auctoritate ſancti Anſelmi, libro de concord. præſcientiæ, & præd. cap. 1. vbi conſtituit differentiam inter præteritum ex vna parte, & præſens, & futurum ex alia: nam in re præterita non ſolùm non manet iam potentia, ſeu libertas, vt præteritum ſimul non ſit præteritum, verùm etiam iam fieri nequit, vt res illa, quæ præterita eſt, non ſit præterita. At verò circa præſens, & futurum aliter ſe habet potentia, & libertas: nam licèt non ſit vlla potentia, qua fieri poſſit, vt ſimul præſens non ſit præſens, aut futurum non ſit futurum, D eſt tamen potentia, vt res, quæ eſt præſens, non ſit præſens, & quæ futura eſt, non ſit futura: ergo ſecundùm Anſelmum, operatio præſens, elicita à voluntate, ita ſubditur eius poteſtati, & libertati, ſicut operatio futura: ſed comparatione operationis futuræ, voluntas veram habet poteſtatem, & libertatem, qua poteſt eam elicere, vel non elicere, aut etiam elicere operationem contrariam: ergo eandem poteſtatem, & libertatem habet comparatione operationis præſentis.

Reſponſio. Reſpondetur, reſtringendo auctoritatem Anſelmi ad præſens, quatenus habet aliquid commune cum futuro, videlicet poſſe adhuc continuari, & permanere, vel deſinere eſſe. Dicunt enim, quòd præſens ex parte conuenit cum præterito, ex parte verò cum futuro. Habet E enim actu eſſe extra cauſas, qua ratione cum præterito conuenit; & ex hac parte iam nulli ſubditur poteſtati, vt non ſit extra illas: tandiu enim aliquem effectum dicimus manere in poteſtate alicuius, vt ſit, & non ſit, quandiu non eſt extra cauſas, ſed adhuc indifferens eſt: ergo res, quæ præſens eſt, non poteſt iam non eſſe præſens, & hoc (inquiunt) non negaret Anſelmus. Sed præter hoc habet præſens aliquid commune cum futuro, quòd nulla ratione conuenit rei iam præteritæ, nimirum poſſe adhuc continuari, & permanere, vel deſinere: & ex hac parte dixit Anſelmus, rem præſentem ita ſubdi noſtræ libertati, ſicut futurum. At verò futurum, cùm nihil habeat extra cauſas, adhuc dum eſt futurum, omnino liberè in noſtra poteſtate manet. Hæc tamen explicatio non videtur ad mentem Anſelmi: XIX. Confutatio. nam iuxta illam, operatio præſens ſolùm ſubiaceret poteſtati, & libertati voluntatis ſecundùm id, quod habet de futuro, nempe ſecundùm continuationem, vel deſitionem, quæ reuerà non competit operationi ſecundùm inſtans primum, in quo incipit eſſe, ſed ſecundùm tempus futurum, ac per conſequens differentia ſancti Anſelmi inter operationem præſentem, & præteritam eſſet nulla, nec debuiſſet eam aſſignare inter præteritum ex vna parte, & futurum ex altera: etenim iuxta explicationem datam res præſens ſecundùm totum id, quod habet pro inſtanti temporis præſentis conuenit cum præterito, quantùm ad hoc, quòd non ſubditur poteſtati voluntatis, vt non ſit. Confirmatur hoc, & aperitur magis vis huius argumenti: nam operatio præſens elicita à voluntate, conſiderata ſecundùm totum id, quod habet pro inſtanti temporis præſentis, eſt magis perfectè libera, quàm operatio futura. Præſens enim operatio eſt libera in actu ſecundo; futura autem, vt futura, ſolùm eſt libera in actu primo, ſiue in potentia: id autem, quod eſt actu tale, magis perfectum eſt, quàm illud, quod ſolùm eſt tale in potentia: ſed operatio futura, dum eſt futura, vt fatentur auctores ſolutionis, quam impugnamus, omnino in libera noſtra poteſtate, & libertate manet, iuxta ſententiam Anſelmi: ergo multò perfectiùs manet in noſtra poteſtate, & libertate operatio voluntatis præſens ſecundùm totum id, quod habet pro inſtanti præſenti.

Denique contra auctores ſecundæ ſententiæ vrget argumentũ ſuperiùs inſinuatum ex Cõcil. Tridẽt. quod meo iudicio videtur efficaciſſimum: loquens enim de homine, actu conſentiente, & cooperante Deo excitãti, & vocanti, definit, quòd poteſt *diſſentire, ſi velit*, & ex hoc probat, quòd liberè conſentit: ergo ſecundùm definitionem ſacri Concilij non ſolùm in priori naturæ, in quo voluntas cõſideratur, antequam eliciat conſenſum, ſed etiam in eodem inſtanti temporis, quo cõſentit, reuerà *poteſt diſſentire, ſi velit*: ergo pro eodem inſtanti liberè conſentit. Præterea: nam, ſi voluntas, abſolutè loquendo, in inſtanti temporis, quo conſentit, non poteſt diſſentire, ſi velit; ſequitur, quòd ſimpliciter loquendo, neceſſariò conſentiat, & non liberè: illud enim dicitur neceſſarium, quod abſolutè aliter eſſe non poteſt.

Si dicatur, ex ſuppoſitione, quòd voluntas conſentit, neceſſarium eſſe in ſenſu compoſito, quòd cõſentiat, cùm impoſſibile ſit, voluntatem comparatione eiuſdem obiecti ſimul conſentire, & non conſentire, ſeu diſſentire; contra hoc eſt, quia neceſſitas ex ſuppoſitione, ſiue in ſenſu compoſito, non eſt abſolutè dicenda neceſſitas, ſed ſecundùm quid, vt diſput. 25. oſtenſum eſt, & conſequenter actus, qui ſolùm dicitur neceſſarius ex ſuppoſitione, compatitur ſecum veram, & realem potentiam, quæ poſſit illum actum non producere, ſed elicere oppoſitum, ſi velit.

XX. Per hæc autem remanet ſolutum primum argumentum ex factis à principio: dicimus enim, quòd, licèt in homine in inſtanti, quo elicit conſenſum, non ſit libertas, ſeu libera facultas ad eliciendum diſſenſum ſimul cum conſenſu; eſt tamen pro eodem inſtanti in eo libera poteſtas, & facultas ad eliciendum, circa idem obiectum, diſſenſum, & conſenſum diuiſiuè. Nam, vt ſuprà dictum eſt, in libero arbitrio eſt facultas ad oppoſita; non tamẽ eſt facultas ad oppoſita ſimul habẽda, vel eliciẽda: neque huiuſmodi facultas requiritur ad libertatem; aliàs implicaret

A implicaret contradictionem, aliquem actum eſſe liberum non ſolùm in exercitio, ſed etiam in ipſa facultate potentiæ.

Ad ſecundum reſpondetur cum S. Thom. 1. p. q. 14. art. 13. illam propoſitionem Ariſtotelis: Omne, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe; intelligendam eſſe non de neceſſitate rei exiſtentis in ſe abſolutè conſideratæ, ſed prout ſupponit rem exiſtere, vt ſi dicatur: Res exiſtens eſt exiſtens; ſed hæc neceſſitas non tollit libertatem, aut contingentiam rei abſolutè, & in ſeipſa conſideratæ.

Ad tertium reſpondetur, quòd ad actionem præteritam nulla eſt potentia, nec libertas, quia illud eſſe rei præteritæ extra cauſas iam totaliter deſiit; & quia à priuatione ad habitum non eſt regreſſus per B naturam; ideo liberum arbitrium nullam habet libertatem, aut facultatem, qua poſſit efficere, vt volitio præterita non fuerit in rerum natura. Cæterùm eſſe extra cauſas, quòd competit operationi voluntatis pro quolibet inſtanti præſenti, reuerà eſt in fieri, & procedit efficienter ab ipſa voluntate ſecundùm modum libertatis. Cùm ergo potentia libera ex ſua intrinſeca ratione hoc habeat, quòd ita eliciat conſenſum, vt reuerà poſſit illum non elicere, ſed contrarium diſſenſum, ſi velit, vt ex Concilio Tridentino conſtat; ideo in voluntate pro eodem inſtanti, quo elicit conſenſum, eſt vera libertas, & facultas, qua poſſit illum non elicere, ſed contrarium diſſenſum, ſi velit; quamuis, ſtante conſenſu, nunquam de facto eliciet pro eodem inſtanti contra- C rium diſſenſum, ſicut ſuprà dictum eſt de auxilio efficaci ad conſenſum, quòd, qui illud recipit, infallibiliter conſentit, & poteſt reuerà diſſentire, ſi velit, ſed de facto non diſſentiet.

Secundò reſpondetur, ſolùm concludere argumentum, non eſſe in libero arbitrio libertatem, aut facultatem ad faciendum, quòd eius operatio præſens ſimul ſit, & non ſit: nam id eſt omnino infactibile etiam à Deo; non tamen probat, quòd in inſtanti temporis, in quo liberum arbitrium conſentit, non poſſit abſolutè loquendo, ſiue in ſenſu diuiſo diſſentire, ſi velit.

DISPVTATIO CXVII.

Vtrùm Liberum Arbitrium creatum verè, & propriè habeat dominium ſui actus, & quale ſit huiuſmodi dominium.

I. POTEST hæc difficultas ſub aliis terminis tractari: Vtrùm videlicet conſenſus liberi abitrij, præſertim reſpectu actuum ſupernaturalium, ſit primò, & immediatè in eius poteſtate, an in poteſtate Dei.

Circa quam illi auctores, qui exiſtimant, determinationem actualem voluntatis, ſuppoſita gratia excitante, primò inchoandam eſſe ab eadem voluntate creata, pro ſua innata libertate, vt iura libertatis E eius illæſa conſeruentur; docent conſequenter, liberum arbitrium ita habere dominium ſui actus; vt determinatio talis actus, etiam quando eſt ſupernaturalis, ſit primò, & immediatè in eius poteſtate; nec poſſe aliter libertatem illius, quantùm ad vſum actualem, imò nec quantùm ad ipſam potentiam liberam, defendi. Probari poteſt hæc ſententia

Primò ex S. Aug. lib. 1. de libero arbit. cap. 12. dicente: *Vides igitur iam, vt exiſtimo, in voluntate noſtra eſſe conſtitutũ, vt hoc vel fruamur, vel careamus tanto, & tam verò bono: quid enim tam in voluntate, quàm ipſa voluntas ſita eſt?* Et lib. 1. cap. 14. ait: *Quid, inquam, quiſque ſectandum, & amplectendum eligat, in voluntate eſſe poſitum conſiſtit.* Et lib. 2. cap. 18. *Homo ipſe, inquantùm homo eſt, aliquod bonum eſt, quia rectè viuere, cùm vult, poteſt.* Et lib. 3. de libero arbitrio, cap. 3 *Non enim poſſum aliud ſentire, eſſe in poteſtate noſtra, niſi quod, cùm volumus facimus. Quapropter nihil tam in noſtra poteſtate, quàm ipſa voluntas eſt: etenim prorſus nullo interuallo, mox, vt volumus præſto eſt.* Et c. 17. *Quis*, inquit, *peccat in eo, quod nullo modo caueri poteſt? peccatur autem: caueri igitur poteſt.* Quibus verbis apertè docet Auguſtinus, velle, & nolle eſſe immediatè in poteſtate voluntatis, ac liberum arbitrium verè, & propriè habere dominium immediatum ſui actus, aliàs non eſſe liberum, neque illi imputaretur ad culpam, cùm peccat; nec eſſet dignum præmio, cùm piè operatur.

II. Secundò arguitur auctoritate S. Thom. in ſecundo ſententiarum, diſt. 25. q. 1. art. 1. in corpore, vbi ait, *quòd iudicium de actione propria, eſt ſolùm in habentibus intellectum, quaſi in poteſtate eorum conſtitutum ſit eligere hanc actionem, vel illam; vnde & dominium ſui actus habere dicuntur, & propter hoc, in ſolis intellectum habentibus, liberum arbitrium inuenitur; non autem in illis, quorum actiones non determinantur ab ipſis agentibus, ſed ab aliquibus aliis cauſis prioribus.* Et in ſolutione ad 1. ſic loquitur: *In Deo ſaluatur liberum arbitrium, quantùm ad hoc, quòd determinatio ſui actus, non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo: vnde ipſe veriſſimè ſui operis dominus eſt, & propter hoc etiam in litera dicitur, quòd liberum arbitrium aliter in Deo, quàm in aliis inuenitur.* Et in ſolutione ad 2. ſubdit: *Hoc ad libertatem arbitrij pertinet, vt actionem aliquam facere, vel non facere poſſit, & hoc Deo conuenit: bona enim, quæ facit, poteſt non facere.* Et in ſolutione ad tertium, loquens de libero hominis arbitrio, inquit: *Determinatio actionis, & finis in poteſtate liberi arbitrij conſtituitur: vnde remanet ſibi dominium ſui actus, licèt non ita, ſicut primo agenti.* Quibus verbis apertè docet, ad libertatem arbitrij, ſiue in Deo, ſiue in hominibus neceſſariò requiri, quòd habeat dominium ſui actus, & poteſtatem, ad illum producendum, vel non producendum.

Confirmatur: nam ex eo S. Thom. in ſolutione ad 1. iam citata, probat, in Deo eſſe liberũ arb. quia *veriſſimè eſt dominus ſui operis*: & ex eo concludit, quòd ſit Dominus ſui operis, *quia determinatio ſui actus* D *non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo*: ergo, ſecundùm S. Thomam, vt aliquis habeat liberum arbitrium, neceſſariò requiritur, quòd habeat dominium ſui actus; & ſimiliter, vt habeat dominium ſui actus, erit neceſſarium, quòd determinatio eiuſdem actus non inſit ei ab alio, ſed à ſeipſo; aliàs illa cauſalis S. Thomæ eſſet falſa, videlicet: *Quia determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo, ideo Deus ſui operis Dominus eſt.*

III. Tertiò arguitur ex definitione liberi arbitrij recepta communiter à Theologis: eſt enim liberum arbitrium, quod, poſitis omnibus requiſitis ad operandum; poteſt operari, & non operari: ergo ad libertatem arbitrij neceſſariò requiritur, quòd habeat immediatè poteſtatem proximam, & expeditam ſuper vtrumque actum, ſcilicet ſuper velle, & nolle: hoc autem eſt habere abſolutum dominium ſuper ipſum velle, & nolle: ergo.

Quartò. Homo non dicitur propriè habere dominium eius, quod dependet à voluntate alterius: ergo ſimiliter non dicetur homo habere liberum arbitrium, reſpectu actus, qui non eſt immediatè in eius poteſtate, ſed in poteſtate Dei: ergo, vt vera libertas in homine defendatur, neceſſarium eſt dicere, conſenſum, aut diſſenſum eſſe immediatè ſub dominio, & poteſtate eiuſdem arbitrij.

Confirmatur. Si voluntas hominis non habet dominium,

Digitized by Google

dominium, aut poteſtatem, operandi, niſi, quòd Deus vult eam operari: ergo libertas ſolùm erit in Deo qui, prout vult, mouet voluntatem creatam ad iſtum actum, vel illum; non autem in voluntate ipſa creata: ſiquidem ipſa non poteſt, prout libuerit, ſe determinare ad operandum; ſed prout placet Deo. A

Quintò. Si nō eſt ſub dominio, & poteſtate noſtra arbitrium noſtrum, ſequitur non eſſe corripiendos homines, qui non bene operantur; nec laudandos, qui piè viuunt; ſed totam laudem eſſe Deo tribuendam; quia ſua poteſtate homines ad bene operandum induxit, & eadem ratione eſſet Deo imputandum, quòd homines peccent, aut in peccatis perſiſtant, ſiquidem non eis tribuit, vt conuerterentur ad Deum.

IV. Secunda ſententia affirmat liberum arbitrium creatum habere quidem dominium ſui actus, non tamen primum, & abſolutum dominium: nam primum, & abſolutum dominium omnino independens ab alio, reſidet apud ſolum Deum, qui eſt vniuerſalis omnium dominus. Et quoniam hæc ſententia vera eſt, & ad mentem S. Auguſt. & S. Thomæ; pro eius explicatione notandum, quòd, vt docet S. Thomas: *Liberum arbitrium eſt cauſa ſui motus; quia homo per liberum arbitrium ſeipſum mouet ad agendum; non tamen hoc eſt de neceſſitate libertatis, quòd ſit prima cauſa ſui id, quod liberum eſt, ſicut neque ad hoc, quòd aliquid ſit cauſa alterius, requiritur, quod ſit prima cauſa eius.* Vnde motus voluntarius, etſi habeat principium proximum intrinſecum: quia tamen hoc principium eſt mouens motum ab alio, ideo principium primum eiuſdem motus voluntarij eſt ad extra; ſicut & primum principium motus naturalis eſt ad extra, quod ſcilicet mouet naturam: & ideo bene cohærent hæc duo, quòd ſcilicet liberum arbitrium creatum moueat ſe, & præmoueatur ab alio: quòd determinet ſe, tanquam proxima cauſa ſui motus, & prædeterminetur à Deo, vt à prima cauſa: eo quòd liberum arbitrium creatum non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, aut primum ſe determinans. Proportionabiliter in præſenti dicendum eſt, optimè cohærere hæc duo inter ſe, quòd ſcilicet liberum arbitrium creatum habeat dominiū ſui actus, & quòd deliberet de illo, & tamen non habeat primum, & abſolutum dominium illius, nec ſit ſimpliciter primum deliberans de tali actu, aut primum determinans illum; ſed neceſſariò omnis deliberatio, & dominium creatæ voluntatis, reducēdum eſt in Deum, tanquam in primum deliberans, & primum dominum ſimpliciter. Et ratio huius eſt, quoniam dominium creatum non excludit, ſed potiùs præſupponit dominium increatum, & ab eo dependet, ſicut cauſalitas creata cuiuſcunque cauſæ particularis non excludit, ſed potiùs præſupponit cauſalitatem Dei, & in illum, tanquam in priorem cauſam per ſe efficientem reducitur. B

Liberum arbitrium creatum habet dominium ſui actus, ſed nō primum. S. Tho. 1. p. q 83 art. 1. ad 3. & 1. 2 q. 9. art 4. ad 1. Lib arb. ſe mouet motum à Deo.

V. **P**Rima ergo concluſio ſit. Liberum hominis arbitrium habet dominium ſui actus, vt cauſa eius proxima. In hac concluſione cōueniunt auctores vtriuſque ſententiæ, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio.

Secunda concluſio. Liberum arbitrium creatum in actuali vſu dominij, & facultatis, quam ſuper ſuos actus habet, dependet à Deo, tanquam à Domino abſoluto prædeliberante, & prædeterminante ante præſcientiam futuræ cooperationis, quid in particulari ſit acturum ipſum arbitrium creatum. Itaque deliberatio, & determinatio arbitrij creati ad alteram partem, cadit ſub prædeliberatione, & prædeterminatione diuina, & ab ea dependet in genere cauſæ efficientis, quòd liberum arbitrium creatum deliberet, & velit, quod bonum eſt. Tenent hanc

Lib. arbitr. creatum in vſum dominij ſui actus dependet à Deo, tanquam à primo prædeliberante.

A concluſionem omnes Theologi, qui ſentiunt, Deum ſua motione, aut gratia efficaci, non ſolùm moraliter, ſed etiam efficienter, ſeu phyſicè facere, vt faciamus, & operari vt operemur. Et probatur omnibus rationibus, quibus ſuprà oſtenſum eſt, Deum ſuo decreto, & motione efficaci phyſicè prædeterminare omnes cauſas ſecundas, etiam liberas, ad operandum, ſalua earum libertate, & natura. Diſput. 18. 21. & 23.

Secundò probatur: nam, vt diſputatione 18. oſtenſum eſt, omnes actus liberi in indiuiduo, & ſecundùm omnes bonas circumſtantias, ſubiacent prouidentiæ diuinæ: ergo antequam voluntas creata deliberet de aliquo actu, aut vtatur ſuo dominio, & poteſtate producendi talem actum, præſupponitur, quòd Deus priùs præordinauerit, quòd ipſum arbi- B trium creatum deliberet de tali actu, & vtatur ſua facultate ad eundem actum producendum: aliàs liberum arbitrium creatum eſſet ſimpliciter primum liberùm & primum deliberans circa talem actionem, cuius contrarium probat S. Thom. prima ſecundæ, quæſtione nona, articulo quarto.

Reſpondent ad hoc argumentum, quòd homo non eſt ſimpliciter primum deliberans, nec primus dominus ſui actus ſed proximum: quia etſi deliberare poſſit de ſuo actu abſq; Deo efficiente, vt homo deliberet; non tamen poteſt deliberare abſque Deo conſeruante liberum arbitrium, & pariter cum illo in eundem actum influente. Sed hæc ſolutio diſput. 18. num. 14. & diſp. 24. num. 17. impugnata eſt. VI.

Tertia concluſio. Dominium ſui actus non eſt C primò in poteſtate arbitrij creati, ſed in poteſtate, & dominio Dei, præſertim reſpectu actuum ſupernaturalium. Volumus dicere, quòd omne dominium, & actualis vſus dominij; quod voluntas creata, vt cauſa proxima, habet, aut exercet ſuper actus liberos, quos elicit, procedit à Deo, vt à potiſſima, & prima cauſa efficiente, & in illum tandem tanquā in primum auctorem & primū dominum abſolutum debet reduci, & loquimur de omnibus actibus, qui in indiuiduo non ſunt peccata. Hanc cōcluſionem eſſe de mente S. Auguſt. & S. Thomæ ſic oſtendo.

Dominium ſui actus nō eſt primò in poteſta e arbitrij creati, ſed in poteſtate Dei.

Primò: nam S. Auguſt. lib. 1 retract. cap. 9 explicans illud: *Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio*, ait, quòd *homo non habet in poteſtate, vt bonus ſit.* Et lib. 2. cap. 1. ſubdit: *Quamuis ſit in cuiuſque poteſtate,* D *quid velit, non eſt tamen in cuiuſquam poteſtate quid poſſit. Quod ideo dictum eſt, quia non dicimus eſſe in poteſtate noſtra, niſi quòd, cùm volumus, fit, vbi priùs, & maximè eſt ipſum velle. Sine vllo quippe interuallo temporis, præſto eſt voluntas ipſa, cùm volumus, ſed hanc quoque ad bene viuendum deſuper accipimus poteſtatem, cùm præparatur voluntas à Domino* Et lib. de prædeſt. Sanctorum, c. 10. explicans illud: *Ideo ex fide, vt ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini: Hoc*, inquit, *non de noſtra voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim, quod ipſe facturus fuerat, non quod homines: quia etſi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendū Deū, ipſe facit, vt illi faciant, quæ præcepit: non illi faciūt, vt ipſe faciat quod promiſit: alioquin vt Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate: &* E *quod à Domino promiſſum eſt, ab ipſis redditur Abrahæ.* Quibus verbis apertè docet, poteſtatem, quam habet liberum arbitrium ſuper pias operationes, eſſe primò in poteſtate Dei, & ab eo accipere homines poteſtatem, quam habent ad faciendum ea, quæ pertinent ad cultum Dei. Quod etiam clariùs docet libro de dono perſeuerantiæ, cap. 8. his verbis: *Sicut autem Apoſtolus ait, quod & in libro ſuperiori memoraui: Non ſumus idonei cogitare aliquid, quaſi ex nobiſmetipſis, ſed ſufficiētia noſtra ex Deo eſt. Quem ſecutus beatus Ambroſius audet, & dicit: Non enim in poteſtate noſtra eſt cor noſtrum, & noſtra cogitationes: quod omnia, qui humiliter,*

Rom. 4.

2. Cor. 3.

Ambroſ. de fuga ſæculi, cap. 1.

Digitized by Google

militer, & veraciter pius eſt, eſſe veriſſimum ſentit. Et paulò inferiùs, explicans illud Pſalm. 118. *Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam*, ſubdit: *Non enim in poteſtate noſtra eſt cor noſtrum, & cogitationes noſtræ, quæ improuiſo effuſæ mentem, animúmque confundunt, atque aliò trahunt, quàm tu propoſueris: ad ſæcularia reuocant, mundana inſerunt, voluptuaria ingerunt, illecebroſa intexunt, ipſóque in tempore, quo eleuare mentem paramus, inſerti inanibus cogitationibus, ad terrena plerunque deiicimur. Non itaque in hominum, ſed in* Galat. 5. *Dei eſt poteſtate, vt habeant homines poteſtatem filij Dei* Ioan. 1. *fieri. Ab ipſo quippe accipiunt eam, qui dat cordi humano cogitationes pias per quas habeat fidem, quæ operetur per dilectionem: ad quod bonum ſumendum, & tenendum, & in eo perſeueranter vſque in finem proficiendum, non ſumus idonei cogitare aliquid quaſi ex nobiſmetipſis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, in cuius eſt poteſtate cor noſtrum, & cogitationes noſtræ.* Ex cap. 13. bis repetit prællegatum dictum Ambroſij: *Non enim eſt in poteſtate noſtra cor noſtrum, & cogitationes noſtræ.* Et cap. 19. obiectioni eorum reſpondet, qui ex eo quod non eſt in poteſtate cor noſtrum, & cogitationes noſtræ, malè inferebant, non eſſe hortandos homines, vt bene operentur; aut corripiendos, ſi peccauerint. Et lib. de gratia, & libero arbitrio, cap. 20. concludit ſic: *Scriptura diuina, ſi diligenter inſpiciatur, oſtendit, non ſolùm bonas hominum voluntates, quas ipſe facit ex malo & à ſe factas bonas in actus bonos, & in æternam dirigit vitam; verùm etiam illas, quæ conſeruant ſæculi creaturam, ita eſſe in Dei poteſtate, vt eas, quò voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibuſdam præſtanda, vel ad pœnas quibuſdam ingerendas, ſicut ipſe iudicat, occultiſſimo quidem iudicio, ſed ſine dubitatione iuſtiſſimo.* Et lib. de corept. & grat. c. 14. inquit: *Sic velle, vel nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt quæ non vult; facit ipſe quæ vult.* Et paulò inferiùs: *Si ergo cùm voluerit reges in terra Deus conſtituere, magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas, quis alius facit, vt ſalubris ſit correptio, & fiat in correpti corde correctio, vt cœleſti conſtituatur in regno?* Idem docet aliis in locis in ſolutione ad primum, & quintum argumentum adducendis.

VII. Eandem ſententiam tenet S. Tho. 3. cont. Gent. Rom. 9. c. 149. vbi explicans illud Apoſtoli: *Non eſt volentis, neque currẽtis, ſed Dei miſerẽtis*, inquit: *Non ergo per huiuſmodi verba excluditur liberum voluntatis arbitrium, ſicut quidam malè intellexerunt, quaſi homo non ſit dominus ſuorum actuum interiorum, & exteriorũ, ſed oſtenditur Deo eſſe ſubiectum.* Et c. 160. explicans illud, quod in capite præcedenti dixerat, nempe eſſe in poteſtate liberi arbitrij impedire diuinæ gratiæ receptionem, vel non impedire ſubdit: *Quod autem dictũ eſt, in poteſtate liberi arbitrij eſſe ne impedimentum gratia præſtet, competit his, in quibus naturalis potentia integra fuerit. Si autem per inordinationem præcedentem declinauerit ad malum, non erit omnino in poteſtate eius nullum impedimentum gratiæ præſtare. Etſi enim ad aliquod momentum ab aliquo peccati actu particulari poſſit abſtinere propria poteſtate, ſi tamen diu ſibi relinquitur, in peccatum cadet, per quod gratiæ impedimentum præſtatur.* Et 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. ait: *quòd ſi in poteſtate hominis eſſe dicatur aliquid, excluſo auxilio gratiæ; ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia præparante, ſicut ad diligendum Deum, & proximum, & ſimiliter ad credendum articulos fidei. Sed tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ.* Ex quibus locis euidenter conſtat, ſecundùm ſententiam S. Thom. liberum hominis arbitrium non à ſe ipſo, ſed à Deo habere poteſtatem, & dominium ſui actus tanquam à prima cauſa efficiente, & mouente, & ab eo pendere non ſolùm quantùm ad ipſam faculta-

A tem potentiæ, & habituale dominium, ſed etiam quantùm ad vſum eius actualem. Idem docet in omnibus locis ſuprà adductis, & infrà adducendis, in quibus aſſerit liberum arbitrium creatum, quantumuis ponatur perfectum, nihil poſſe operari, niſi moueatur à Deo. Sed præſertim 1. 2. q. 109. art. 2. ad 1. explicans, qualiter homo habeat dominium ſui actus, ait: *Mens hominis etiam ſani, non ita habet dominium ſui actus, quin indigeat moueri à Deo, & multò magis liberum arbitrium hominis infirmi poſt peccatum, per quod impeditur à bono per corruptionem naturæ.* Quibus verbis ſatis apertè docet, liberum arbitrium creatum non habere primum, & abſolutum dominium ſui actus, ſed in actuali vſu eiuſdem dominij pendere ex motione Dei, qui eſt primus, & abſolutus om- B nium dominus, iuxta illud Eſther 13. *Dominus omnium es, nec eſt, qui reſiſtat maieſtati tuæ.* Et primo contra Gentes, c. 68. poſt quintam rationem id ipſum confirmat his verbis: *Dominium autem, quod habet voluntas ſupra ſuos actus, per quod in eius eſt poteſtate velle, vel non velle, excludit determinationem virtutis ad vnum, & violentiam cauſæ exterius agentis, non autem excludit influentiam ſuperioris cauſæ, à qua eſt ei eſſe, & operari: & ſic remanet cauſalitas in cauſa prima, quæ Deus eſt, reſpectu motuum voluntatis.*

Secundò probatur ex illo Prouerb. 21. *Cor regis in manu Domini*, id eſt, in poteſtate Domini, *ſicut diuiſiones aquarum, quocunque voluerit, vertet illud.* Quibus verbis ſignificatur, dominium cordis, voluntatis, & liberi arbitrij, quod habet potiſſimus inter C principes temporales, ſubditum eſſe, & ſubiectum, quantùm ad omnes ſuos motus, poteſtati, & dominio liberi arbitrij diuini. Item etiam Rom. 9. *Non volentis*, ſcilicet velle, *nec currentis*, ſcilicet currere, *ſed miſerentis eſt Dei*: quæ verba non ſignificant: hominem non habere dominium, & poteſtatem ſupra ſuum velle, & nolle; ſed declarant, hominem non habere primum, & abſolutum dominium ſupra ſuum velle, & nolle; ſed Deum ſolum eſſe primum, & abſolutum noſtrarum actionum dominum, & in poteſtate illius eſſe noſtrum velle, & nolle, & ab eius nutu, & voluntate pendere. Cui conſonat illud Ierem. 10. *Scio, Domine, quia non eſt via eius, nec viri vt ambulet & dirigat greſſus ſuos.* VIII.

Tertiò probatur ratione: nam vt docet S. Thom. D Dominium eſt facultas vtendi re, ſed nulla creatura habet poteſtatem vtendi ſuo arbitrio à ſe ipſa, ſed omnis vſus actualis liberi arbitrij, reſpectu cuiuſcunque actus boni eſt à Deo, vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo nulla creatura habet primum, & abſolutum dominium ſui actus, ſed tale dominium eſt ſolum apud Deum, ac per conſequens, in actuali vſu huius dominij dependet à Deo, tanquam à priori cauſa per ſe efficiente. Ad omnia argumenta facta à principio reſpondetur, quòd tantùm probant primam concluſionem: quatenus verò ſecundam, & tertiam impugnare videntur, ſingulis eſt ſatisfaciendum.

AD primum reſpondetur, quod S. Auguſt. expreſsè docet noſtram ſententiam, vt patet ex locis pro 3. concluſione adductis. Et ad teſtimonia E in contrarium adducta reſpondet ipſemet Auguſtinus libro primo retract. cap. 9. vbi refert, eadem teſtimonia fuiſſe ſibi priùs à Pelagio obiecta, contendente illum in ſuam ſententiam pertrahere, vt patet ex verbis eiuſdem Auguſt. diſput. 22. num. 28. adductis. Et cap. 10. eiuſdem libri ad obiecta teſtimonia reſpondens ait: *Quod verò dixi: Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum, & temporalium ſe ad eius præcepta implenda conuertunt, quod omnes homines poſſunt, ſi velint, non exiſtiment noui hæretici Pelagiani ſecundùm eos eſſe dictum. Verum eſt* IX.

Pelagiani S. Aug. allegabant in fauorem ſui erroris.

enim

enim omnino, omnes homines hoc poſſe, ſi velint; ſed præparatur voluntas à Domino, & tantùm augetur munere charitatis, vt poſſint. Quod hîc ideo dictum non eſt, quoniam præſenti neceſſarium non erat quæſtioni. Et c. 22. eiuſdem libri: *Alio loco dixi: Niſi quiſque, inquam, voluntatem mutauerit, bonum operari non poteſt, quod in noſtra poteſtate eſſe poſitum alio loco Dominus docet, vbi ait: Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Quod non eſt contra gratiam Dei, quam prædicamus. In poteſtate quippe hominis eſt mutare in melius voluntatem: ſed ea poteſtas nulla eſt, niſi à Deo detur, de quo dictum eſt: Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Cùm enim hoc ſit in poteſtate, quod cùm volumus, facimus, nihil tam in poteſtate, quàm ipſa voluntas eſt, ſed præparatur volũtas à Domino. Eo modo ergo dat poteſtatem. Sic intelligendum eſt, & quod dixi poſtea in noſtra poteſtate eſſe, vt vel inſeri bonitati Dei, vel excidi eius ſeueritate mereamur; quia in poteſtate noſtra non eſt, niſi quod noſtram ſequitur voluntatem. Quæ cùm fortis, & potens præparatur à Domino, facilè fit opus pietatis, etiam quod difficile, atque impoſſibile fuit.* Sententia ergo S. Aug. eſt, liberum hominis arbitrium habere poteſtatem, & dominium ſui actus, ſed hanc poteſtatem, & dominiũ non à ſeipſo habere, ſed à Deo, vt à primo, & abſoluto Domino, à quo bona cuncta procedunt; ſiue magna, ſiue minima ſint, aut media; ne quis in ſeipſo, ſed in Domino glorietur, ſicut Apoſtolus ait: *Quid habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?*

Matth. 12. — Ioan. 1. — 1. Cor. 4.

X. Ad ſecundum reſpondetur ſimiliter, quòd S. Tho. fatetur quidem, hominem per voluntatem, & rationem habere dominium ſui actus: non tamen primum dominium, & abſolutum, vt ex ſupradictis conſtat; & præſertim in 2. ſent. qui eſt primus locus adductus pro oppoſita ſententia, id expreſsè inſinuauit, cùm dixit: *Homini remanet dominium ſui actus, licèt non ita ſicut primo agenti*; quaſi diceret, hominē non habere primum, & abſolutum dominium ſui actus; ſed hoc dominiũ reſidere tantùm apud Deum. Et ad id quod obiicitur ex ſolutione ad primum, reſpondetur, quòd S. Thom. ex eo, quòd *Deus veriſſimè ſui operis Dominus eſt*, non tamen requiritur neceſſariò; vt homo ſit dominus ſui actus, quòd determinatio eiuſdem actus non inſit ſibi ab alio, ſcilicet à Deo; ſed ſufficit, quòd ipſe homo per liberum arbitrium ſit cauſa proxima determinationis ſui actus. Nec inconuenit, quòd hæc determinatio, ſit primò in poteſtate Dei, vt ſuprà oſtenſum eſt. Et per hæc patet ad alia loca S. Thom. in primo argumento inducta.

Ad libertatem actus, quid ſit neceſſarium.

Secundò reſpondetur, quòd, vt aliquis ſit *veriſſimè*, ſeu perfectiſſimè dominus ſui actus: neceſſariò requiritur, quòd eius determinatio non ſit ab alio, ſed ſolùm à ſeipſo. Vnde ſolus Deus eſt perfectiſſimè dominus ſui actus; quia eius dominium eſt omnino independens ab alio. Vnde S. Thom. cùm magna aduertentia addidit illud aduerbiũ, *veriſſimè*, non enim dixit, quia determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo, ideo Deus ſui operis dominus eſt; ſed adiunxit: *Vnde ipſe veriſſimè ſui operis eſt dominus*; id eſt perfectiſſimè. Vnde explicari poteſt S. Thom. ita vt ſenſus eius ſit, ad libertatem arbitrij requiri, quòd eius determinatio non ſit ita totaliter ab alio, vt excludatur libera cooperatio arbitrij, qua, vt cauſa proxima, à ſeipſo, hoc eſt, à principio intrinſeco, concurrat ad determinationem eiuſdem actus. Et per hæc reſpondetur ad confirmationem. Et ad id, quod in eadem confirmatione obiicitur: nam illa cauſalis S. Thom. eſſet falſa, videlicet: Quia determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo; ideo Deus ſui operis dominus eſt; reſpõdetur primò, quòd ſanctus Thomas adiunxit illud verbum, ideo veriſſimè, id eſt, perfectiſſimo modo, ſui operis dominus eſt. Secundò reſpondetur, quòd etiamſi non addidiſſet illam particulam, adhuc cauſalis eſſet vera: nam ad eius veritatem non requiritur, quòd quicunque eſt dominus ſui actus, ita ſit cauſa illius, vt talis determinatio ſit ſolùm à ſeipſo, & non ab alio. Sicut iſta cauſalis eſt vera: Quia Petrus eſt homo, Petrus eſt animal; non tamen licet ex eadem cauſali inferre, quòd vt aliquid ſit animal, debeat eſſe homo: poteſt enim eſſe animal, etiamſi non ſit homo.

XI. Potentia expedita ad operandum, dicitur dupliciter.

Ad tertium reſpondetur, quòd potentia poteſt dupliciter dici proxima, & expedita ad operandum. Primò; quia nihil aliud requiritur ex parte ipſius potentiæ, quo in actu primo conſtituatur ad actualiter operandum, ſiue ad volendum, & nolendum; & hoc modo liberum arbitrium, poſitis omnibus requiſitis ad operandum poteſt potentia proxima, & expedita operari, & non operari; velle & nolle. Vnde S. Tho. 1. p. q. 83. art. 2. ad 2. ait, quòd *facultas nominat quandoque potentiam expeditam ad operandum, & ſic ponitur in definitione liberi arbitrij.* Secundo modo poteſt dici facultas, vel potentia proxima, & expedita ad operandum; quia in ſua operatione non depēdet ab alia priori cauſa efficienter ei tribuente ipſum cooperari, vel actualiter cōcurrere; & in hoc ſenſu nulla cauſa ſecunda, quantumuis ponatur perfecta, eſt ſecundùm ſe, & ſecluſa præmotione diuina, expedita ad operãdum; quia, vt ſuprà dictum eſt ex S. Thom. nulla cauſa ſecunda quãtumuis perfecta, poteſt in ſuum actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ.

XII. Ad quartum reſpõdetur, quod homo non dicitur habere dominium, aut liberum arbitrium reſpectu eius, quod nullo modo eſt in eius poteſtate, nec ab eius volũtate dependet; actus autem liberi, ſiue naturales ſint, ſiue ſupernaturales, ſunt in poteſtate liberi arbitrij creati, non tamen excluſa poteſtate, quam, vt primus, & abſolutus dominus, habet Deus ſuper eoſdem actus. Sed quando actus ſunt libero arbitrio proportionati, habet homo poteſtatem ſuper eoſdem actus, per facultatem naturalem liberi arbitrij, quam per creationem accepit, quamuis, vt hæc poteſtas exeat in actum, neceſſariò requiratur concurſus Dei generalis præuius, vt ſuprà dictum eſt. (Diſput. 18.) Si autem ſint ſupernaturales, vel excedentes naturales vires liberi arbitrij, non habet facultatem ſeu poteſtatem ex viribus naturæ ad illos actus producēdos; ſed hæc poteſtas competit ei per adiutorium gratiæ; vt S. Tho. dicit 2. 2. quæſt. 2. art. 5. ad 1. Illud autem, quod per amicos poſſumus, per nos ipſos poſſe dicimur, vt 3. Ethicor. cap. 3. ait Ariſtoteles.

Ad confirmationem reſpondetur, ſolùm concludere, libertatem per eſſentiam, & independētem ab alia priori cauſa ſolùm reperiri in Deo, qui eſt ſimpliciter primum liberum, à quo ſubinde tanquam à priori cauſa per ſe efficiente pendet omnis libertas creata, & actualis vſus illius.

Ad quintum reſpondetur, idem argumētum fuiſſe obiectum olim contra doctrinam S. Auguſtini, ad quod tamen ſanctus Doctor reſpondet in hæc verba: *Puto Cyprianum, & Ambroſium, quorum tam præclara teſtimonia poſuimus, debere ſufficere, & debere ad vtrumque, id eſt, vt gratiam Dei gratuitam, ſicut credenda, atque prædicanda eſt, per omnia credentes, per omnia prædicent, & eandem prædicationem prædicationi, qua hortamur pigros, vel corripimus malos, non opinentur aduerſam: quia & iſti viri, cùm ſic prædicarent Dei gratiam, vt vnus eorum diceret in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit; alter autem, non eſſe in poteſtate noſtra cor noſtrum, & noſtras cogitationes, non tamen hortari, & corripere deſtiterunt, vt fierent præcepta diuina. Nec timuerunt, ne diceretur eis: Quid nos hortamini? Quid corripitis, ſi nihil boni habemus, quod ſit noſtrum, & ſi non eſt in poteſtate noſtra cor noſtrum?*

Aug. lib. de don. perſeu. cap. 19. Prædeſtinatio, & efficacia gratiæ neceſſitatē exhortationum, & prædicationis non tollit.

DISPV

Digitized by Google

DISPVTATIO CXVIII.

Vtrùm Concordia liberi arbitrij cum infallibilitate Præſcientiæ, Prouidentiæ, & Prædeſtinationis diuinæ, poſſit naturali ratione demonſtrari.

I. HÆc difficultas diſputari ſolet circa diuerſa fidei myſteria variis in locis ſummæ Theologiæ S. Tho. nam 1. p. q. 32. art. 1. quærit S. Doctor: num Trinitas diuinarum perſonarum poſſit per naturalem rationem cognoſci. Et 3. p. q. 1. art. 1. diſputant Thomiſtæ, Vtrùm poſſibilitas myſterij incarnationis, aut realis eius exequutio poſſit, ſaltem à poſteriori, ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci, aut demonſtrari. Et 2. 2. quæſt. 1. art 4. in controuerſiam vertitur generaliter: Vtrùm myſteria noſtræ fidei ſint euidenter poſſibilia. In præſenti autem ea ſunt à nobis de his quæſtionibus attingenda, quæ ad noſtrum propoſitum videbuntur conducere. Et quamuis omnes Catholici conueniant, eſſe certum, hominem habere liberum arbitrium; quo tamen lumine id ſit certum, & qualiter eiuſdem arbitrij libertas cum infallibilitate diuinæ præſcientiæ, prouidẽtiæ, & prædeſtinationis, atque cum efficacia auxiliorum gratiæ cohæreat, non eſt ita per ſe notum; vt omnes conſentiant, poſſe naturali lumine euidenter demonſtrari. Vnde ſanctus Auguſt. huius quæſtionis difficultatem præſentiens: *Sunt*, inquit, *quidam, qui ſic gratiam Dei defendunt, vt negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negari exiſtiment liberum arbitrium.* Et iterum ait: *Iſta quæſtio, vbi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia diſputatur, ita eſt ad diſcernendum difficilis; vt quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur: quando autem aſſeritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Et lib. 2. de pec. merit. & remiſſ. cap. 18. *Ipſa ratio*, inquit, *quæ de his rebus à talibus, quales nos ſumus, iniri poteſt, quemlibet noſtrum quærentem vehementer anguſtat, ne ſic defendamus gratiam, vt liberum arbitrium auferre videamur; & rurſus, ne ſic liberum aſſeramus arbitrium, vt ſuperba impietate ingrati Dei gratiæ iudicemur.*

Concordiæ lib. arb. cum gratia difficultas.

Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 1.

Lib. de grat. Chriſti con. Pelag. & Cæleſt. cap. 47.

II. Eſt ergo prima ſententia quorundam Catholicorum, qui affirmant, certum eſſe ex doctrina fidei, hominem eſſe liberi arbitrij, tamen id non poſſe naturali ratione conuinci. Hanc tamen ſententiam non oportet in præſenti ex profeſſo impugnare: nam in 1. p. q. 83. art. 1. & de verit. q. 24. art. 1. & 2. & q. 6. de malo artic. vnico, S. Thom. non ſolùm teſtimoniis Scripturæ, ſed etiam euidentibus rationibus naturalibus demonſtrat, hominem habere liberum arbitrium. Vnde in q. 24. citata, de verit. art. 1. ait, quòd *non ſolùm fides docet, ſed etiam ratio euidens oſtendit, eſſe liberum arbitrium in hominibus.* Quam ſententiam pluribus rationibus demonſtrat M. Bañes 1. p. quæſt. 83. art. 1. dub. 1. conc. 3. Sed potiſſima eſt, quam aſſignat S. Thom. eodem art. quia lumine naturæ conſtat hominem eſſe animal rationale: ergo euidens eſt, illum agere libero iudicio rationis, quo poteſt in diuerſa ferri, immo & in oppoſita. Sed omne illud, quod agit ex libero rationis iudicio, potens ferri ad oppoſita, habet liberum arbitrium, quia, vt 1. 2. notauit S. Thom. Philoſophi definiunt liberum arbitrium, quòd ſit liberum de ratione iudiciũ: ergo.

Hominem habere liberum arb. & fide, & lumine naturali eſt notum.

S. Thom. 1. 2. q. 17. art. 1. ad 2.

III. Secunda ſententia eſt aliorum, qui per oppoſitum extremum affirmant, non ſolùm eſſe naturali lumine euidenter notum, hominem arbitrij libertate eſſe prædictum, ſed etiam concordiam eiuſdem arbitrij, cum infallibilitate diuinæ præſcientiæ, & A prouidentiæ, dilucidè, & facilè per ſcientiam mediã concordari poſſe, de quo diſp. 120. agendum eſt. Probatur autem hæc ſententia.

Primò: quia id, quod eſt naturale, poteſt naturali lumine demonſtrari, ſed hominem habere liberum arbitrium, & actualem vſum illius, eſt veritas naturalis, ſimiliter eſt naturalis præſcientia, & prouidentia, quam Deus habeat de rebus humanis, quæ non pertinent ad ordinem gratiæ: ergo demonſtrari poteſt ſolo lumine naturæ ratio concordiæ eiuſdem arbitrij in huiuſmodi rebus humanis cum infallibilitate præſcientiæ, & prouidentiæ diuinæ: ſed non habet maiorem difficultatem cóncordia liberi arbitrij cum gratiæ donis: ergo etiam poterit facilè, & dilucidè eadem concordia demonſtrari.

B Secundò arguitur. Hæretici præſertim noſtri temporis, cùm nouas, & inexplicabiles, & cum veritate Catholica repugnantes doctrinas introducere moliti ſunt, eas credere iubent, etiamſi nec intelligi, aut cum fidei principiis & rationis lumine accommodari poſſint. Sic Caluinus cùm aſſeruiſſet, Deum opera mala ita vt bona in nobis operari, ſubdit: *Si quis hoc mentis ſuæ captu ſuperius eſſe excipiat, idem de me fateor. Sed quid mirum, ſi modulum noſtrum incomprehenſibilis, & immenſa Dei maieſtas exſuperet? Atqui tantùm abeſt, vt pro carnis ratione explicandum ſuſcipiam ſublime iſtud, reconditùmque arcanum, vt quod initio præfatus ſum, aſſiduè in memoriam redire velim, deſipere, qui plus ſcire appetunt, quàm Deus reuelauerit. Quare nos potiùs docta ignorantia delectet, quàm intemperans, & ebria plus, quàm Deus permittit, curioſitas:* ergo non li- C cet viro Catholico talem concordiam liberi arbitrij cum gratiæ donis ſtatuere, quæ plenè intelligi, aut intellectu humano capi non poſſit; ſed ſit quaſi oculis clauſis accipienda, vel ſicut myſterium Trinitatis credenda.

Concordiã lib. arb. cum gratia demonſtrari poſſe, quidã ſentiunt.

Caluin. libr. de æter. Dei prædeſt. cõtra Pighium pag. 136 ante §. perſequimur.

Tertiò idipſum probari poteſt. Multa myſteria ſupernaturalia citra viſionem beatificam poſſunt euidenter cognoſci, aut rationibus euidentibus demonſtrari; ergo è fortiori demonſtrari poterit lumine naturali ratio concordiæ liberi arbitrij cum infallibilitate præſcientiæ, & prouidentiæ diuinæ. Antecedens probatur: nam habitus fidei poteſt euidenter cognoſci lumine naturæ. Angelus enim, dum erat viator, euidenter cognoſcebat omnia, quæ erant intra ipſum: habitus autem fidei erat D intra ipſum Angelum; inhærebat enim eius intellectui: ſed huiuſmodi habitus per ſe inclinat ad aſſenſum myſterij Trinitatis: ergo inclinatio ad huiuſmodi aſſenſum poteſt lumine naturæ euidenter cognoſci, ac per conſequens etiam poterit cognoſci euidenter obiectum illius inclinationis, ſcilicet Trinitas perſonarum ſubſiſtentium in eadem numero natura diuina.

Confirmatur primò. Angelus euidenter cognoſcebat, ſe habere aſſenſum huius propoſitionis: Deus eſt trinus, & vnus: ſi quidem experiebatur in ſe talem aſſenſum, ergo euidens erat Angelo, quòd ille aſſenſus erat ſupernaturalis. Patet conſequentia: nam inter naturalem, & ſupernaturalem aſſenſum non datur medium. Sed euidens erat Angelo, E quòd ille aſſenſus non erat naturalis: nam euidenter cognoſcebat omnia naturalia; inter quæ tamen non videbat talem aſſenſum, & obiectum illius: ergo euidenter cognoſcebat, illum aſſenſum, & obiectum illius eſſe ſupernaturale: ergo lumine naturali euidenter cognoſcebat verum eſſe, quòd Deus ſit trinus & vnus.

Confirmatur ſecundò. Lumine naturæ eſt euidens, Deum habere intellectum & voluntatem: ergo eſt euidẽs, quòd cognoſcit, & amat ſeipſum: ergo eſt euidẽs, quòd producit Verbũ, & amorẽ eiuſdem

ſubſtantiæ, & naturæ cum ipſo Deo: etenim per actionem intellectus, & voluntatis neceſſariò producitur aliquis terminus manens in agente. Sed euidens eſt, quòd talis terminus non poteſt in Deo eſſe accidens, cùm lumine naturæ ſit notum, in Deo nullum dari accidens: ergo eſt euidens, eſſe ſubſtantiam; ac per conſequens euidens eſt, quòd in Deo ſit vna perſona producens, & duæ productæ: vna per intellectum, alia per voluntatem: impoſſibile eſt enim quòd aliquis producat ſeipſum: ergo Trinitas perſonarum eſt euidenter cognoſcibilis per naturam.

IV. Quartò arguitur. Myſterium Trinitatis eſt euidenter credibile, vt fatentur communiter Theologi: ergo euidenter poſſibile: ergo euidenter verum. Prima conſequentia probatur: nam quod eſt euidenter impoſſibile, eſt euidenter incredibile: ergo arguendo ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis, quod eſt euidenter credibile, erit euidenter poſſibile. Secunda verò conſequentia eſt nota: nam, vt docet Ariſtoteles, in æternis idem eſt eſſe, & poſſe.

Ariſt. 3. Phy. tex. 32.

V. Tertia ſententia fatetur, arbitrij noſtri libertatem poſſe quidem ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci, & demonſtrari: qualiter autem actualis vſus illius ſtet ſimul cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ, atque cum efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ, non poſſe perfectè ſolo lumine naturæ cognoſci, aut comprehendi; & ideo rationem huius concordiæ credendam eſſe, & captiuandum intellectum in obſequium fidei. In hanc ſententiam propendit Caietanus 1. p. q. 22. art. 4. §. ad hanc dubitationem; vbi præſentem difficultatem reſoluens, poſtquam retulit ſententiam aſſerentiū, quòd idem actus cōtingens futurus euitabilis eſt & ineuitabilis, euitabilis quidē ſecundùm ſe, ineuitabilis verò ſecundùm quòd eſt prouiſus; ſic concludit: *Quieſcet intellectus noſter, non euidentia veritatis inſpectæ, ſed altitudine inacceſſibili veritatis occultæ. Et hoc ingeniolo meo ſatis rationabile videtur, tum propter rationem prædictam, tum quoniam, vt ait Gregor. Minus de Deo ſentit, qui hoc tantùm de illo credit, quod ſuo ingenio metiri poteſt. Nec propterea negandum aliquid eorum, quæ ad diuinam immutabilitatem, actualitatem, certitudinem, atque vniuerſalitatem, & ſimilia ſpectare ſcimus, aut fide tenemus, ſuſpicor: ſed aliquod occultum latere, vel ex parte ordinis, qui eſt inter Deum, & euentum prouiſum, vel ex glutino inter ipſum euentum & eſſe prouiſum arbitror; & ſic intellectum animæ noſtræ oculum noctuæ eſſe conſiderans, in ignorantia ſola quietem illius inuenio. Melius eſt enim tam fidei Catholicæ, quàm Philoſophicæ, fateri cæcitatem noſtram, quàm aſſerere tanquam euidentia, quæ intellectum non quietant: euidentia namque quietatiua eſt. Nec propterea omnes Doctores præſumptionis accuſo: quoniam balbutiendo, vt potuerunt immobilitatem, ac efficaciam ſummam, & æternam diuini intellectus, voluntatis, poteſtatiſque inſinuare intenderunt omnes per infallibilitatem ordinis diuinæ electionis ad euentus omnes, quorum nihil præfatæ ſuſpicioni obſtat, quæ altiùs quid in eis latere credit: Et verè, ſi ſic prædicaretur, nullus fortè circa prædeſtinationem erraret Chriſtianus, ſicut non errat in materia Trinitatis: quia dicitur, & ſcribitur, & ita eſt, quòd occulta eſt humano intellectui, & ſola fides ſufficit.* Hæc ex Caietano tranſcripſi, quoniam piiſſimè loquitur, & verba eius modeſtiam, & humilitatem redolent Chriſtianam. Quem imitatus M. Bañes, inquit: *Si quis non intelligit, quomodo vſus liberi arbitrij ſit liber, & nihilominus ſit effectus iam prædefinitus à diuina prouidentia, oportet eum credere.* Et alibi: *Primum omnium debuiſſent credere, quod aiunt ſe non poſſe intelligere, credimus enim Catholici myſterium Trinitatis, etiamſi non intelligamus.*

Concordia liberi arb. cum efficacia diuinæ gratiæ ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci non poteſt.

Bañes 1. p. q. 23. art. 5.

2. 2. q. 10. art. 1.

A VI. Hanc ſententiam veram eſſe cenſeo, & ad mentem S. Auguſt. & S. Tho. ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, contingere multoties, quòd aliqua duo extrema ſecundùm ſe conſiderata euidenter cognoſcantur ſolo lumine naturæ, & tamen connexio, quam inter ſe habent, & modus connexionis abſque lumine ſuperiori, certò cognoſci non poſſit, aut demonſtrari. Verbi gratia, Deum eſſe, eſt per ſe notum: & hominem eſſe, etiam eſt notum lumine naturæ: ſed quòd Deus ſit homo, & homo ſit Deus, ſolùm per diuinam reuelationem cognoſcitur. Similiter etiam, quando vnum extremum eſt naturaliter cognoſcibile, alterum verò ſolùm cognoſcitur per lumen ſupernaturale, connexio vtriuſque, & modus, quo inter ſe cohæreant, euidenter
B demonſtrari non poteſt; quamuis alterum extremum ſolo lumine naturæ comprehendatur. Et ratio huius eſt: nam connexio inter duo extrema, & modus eiuſdem connexionis euidenter cognoſci non poteſt, niſi vtrumque extremum euidenter cognoſcatur: ergo quotieſcunque alterum extremum eſt ſupernaturale, impoſſibile eſt, quòd ſolo lumine naturæ euidenter cognoſcatur connexio, quam habet cum alio extremo; etiamſi illud alterum extremum ordinem naturæ non tranſcendat.

Probatur ergo noſtra ſententia teſtimoniis S. Aug. inductis, & aliis, quæ adducentur infrà, in quibus expreſsè fatetur, concordiam liberi arbitrij cum prædeſtinatione, & gratia perfectè non poſſe humana ratione cognoſci, aut comprehendi.

C VII. Secundò probatur ratione: nam in rebus fidei, cùm ſit de non viſis, ſuſpecta eſſe debet omnis euidentia, aut claritas, nec propterea aliquid reputandum eſt verum comprehendi, aut intelligi à nobis poteſt facilè: nam contingit, quòd ex vna parte aliqua doctrina facilitatem præ ſe ferre videatur, & ex alia principiis fidei ſit repugnans. Verbi gratia, faciliùs concipit intellectus noſter ſolo lumine naturæ ductus, quòd corpus Chriſti ſit in ſacramento Euchariſtiæ, tanquam in ſigno, & non ſecundùm realem præſentiam, ſicut aſſerunt hæretici Lutherani: nam per eorum poſitionem facilè ſoluuntur omnes rationes naturales, quæ contra hoc venerandum ſacramentum ab infidelibus obiiciuntur. Si-
D militer etiam faciliùs percipit idem intellectus, Deū eſſe vnum in eſſentia, non autem trinum in perſonis, ſicut poſuerunt Philoſophi antiqui, non tamen propterea id debet à viro Catholico verum exiſtimari, quia illud facilè noſter intellectus poteſt capere, aut quoniam apparet nobis clariùs: aliàs profectò fides Catholica abiicienda eſſet, in cuius myſteriis explicandis, & defendendis occurrunt difficultates quamplurimæ, & ſolùm ea, quæ intellectus noſter facilè capit, ſuſcipienda: quod tamen & doctrinæ Eccleſiæ, & auctoritati Scripturæ repugnat, quæ ait: *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus iis, qui diligunt illum:* Vnde S. Aug. ait: *Nunquid ideo negandum eſt, quod apertum eſt, quia comprehendi non poteſt,
E quod occultum eſt? Nunquid, inquam, propterea dicturi ſumus, quod ita perſpicimus, non ita eſſe, quoniam, cur ita ſit, non poſſumus inuenire?* Et in alio loco inquit: *Ego autem, etſi argumenta illorum ſoluere non valeam, video tamen inhærendum eſſe iis, quæ in Scripturis ſunt apertiſſima; vt ex his reuelentur obſcura, aut ſi mens nondum eſt idonea, quæ poſſit ea vel demonſtrata cernere, vel abſtruſa inueſtigare, ſine vlla heſitatione credantur.* Et ſermo. 20. de verbis Apoſtoli: *Melior eſt* inquit, *fidelis ignorantia, quàm temeraria ſcientia.* Et Hieronymus: *Melius eſt aliquid neſcire, quàm cum periculo diſcere.* Et Irenæus lib. 2. aduersùs hæreſ. cap. 45. *Melius ergo, & vtilius, idiotas, & parum ſcientes exiſtere,* & per

Claritas in rebus fidei ſuſpecta eſſe debet.

1. Cor. 2. Fidei myſteria etiamſi non intelligantur credenda ſunt. Aug. lib. de don. perſeu. c. 14.

Aug. lib. 3. de pec. mer. & remiſſ. cont. Pelag. cap. 4.

Digitized by Google

& per charitatem proximum fieri Deo, quàm putare multum ſcire, & multum expertos in ſuum Deum blaſphemos inueniri. Non ergo propterea ratio concordiæ liberi arbitrij cum gratiæ donis, quæ à ſancto Auguſtino, S. Thoma, ac eorum diſcipulis aſſignatur, reiicienda eſt, quia eam plenè intellectus noſter videre, aut comprehendere non poteſt.

VIII. Tertiò probatur. Quia, licèt noſtrum liberum arbitrium intra limites naturæ contineatur, gratia tamen diuina, & eius efficacia totum naturæ ordinem excedit: ergo vtriuſque connexio, & concordia non poteſt perfectè, aut euidenter, pro hoc ſtatu, ab intellectu noſtro cognoſci, aut comprehendi. Patet conſequentia: nam, vt oſtenſum eſt, connexio, & concordia duorum extremorum, quorum alterum eſt ſupernaturale, non poteſt perfectè ſolo lumine naturæ cognoſci, aut demonſtrari.

Quartò. Quia etiam in naturalibus multa ſunt, quorum rationes non poteſt homo perfectè cognoſcere, aut demonſtrare; ſcilicet modus, quo anima rationalis eſt tota in toto, & tota in qualibet parte: & modus, quo Deus eſt in omnibus rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam: & in formica, apibus, & aliis minutiſſimis animantibus multa reperiuntur, in quorum cognitione plurimùm laborant homines, propter quod ait Sapiens: *Et difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore. Quæ autem in cœlis ſunt, quis inueſtigabit? Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum ſanctum tuum de altiſſimis?* Vnde ſanctus Auguſtinus, poſtquam in ſecundo libro de Trinitate quæſtionem illam: Vtrùm creaturæ ſpirituales ſua naturali virtute miracula facere poſſint, diligenter pertractaſſet, concludit in fine: *Mihi omnino vtile eſt, vt meminerim virium mearum, fratréſque meos admoneam, vt meminerint ſuarum, ne vltra quàm tutum eſt, humana progrediatur infirmitas. Quemadmodum enim hoc faciant Angeli, vel potiùs quemadmodum Deus hoc faciat per Angelos ſuos, nec oculorum acie penetrare, nec fiducia rationis enucleare, nec prouentu mentis comprehendere valeo, vt tam certus loquar ad omnia, quæ requiri de his rebus poſſunt, quàm ſi eſſem Angelus, aut Propheta, aut Apoſtolus. Vnde & hac moderatione adhibita, abſque aſſertione, & ſententiæ melioris præiudicio procedendum eſt, quantùm ratio, & auctoritas poterit adiuuare.*

Intelligi nō poſſunt ab homine perfectè multa naturalia.

Sap. 9.

S. Aug. lib. 2. de Trin. in fine, quē refert S. Th. q. 6. de potentia, art. 3. in corp.

Quintò. Omnipotentia Dei, cùm ſit infinita, non poteſt ab humano intellectu perfectè cognoſci, aut comprehendi, ſed Deus ſua omnipotentia facit, quòd homo, cuius cor mouet, velit, & liberè velit. Dicit enim S. Thom. quòd etiamſi Deus voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominùs *tamen hoc ſua omnipotentia facit*, vt illud, in quo mutatur, voluntariè velit: ergo non poteſt perfectè ab homine cognoſci, aut comprehendi, quomodo ſtet libertas arbitrij cum motione Dei efficaci, aut cum infallibilitate prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ.

S. Th. 2. ſen. d. 25. q. 1. ar. 2. ad 1.

Omnipotētia Dei perfectè ab homine cognoſci non poteſt.

IX. AD primum argumentum reſpondetur, quòd, quamuis ſit veritas naturalis, conſtetque experientia ipſa, hominem habere liberum arbitrium, eius tamen connexio cum gratia efficaci, & modus connexionis demonſtrari non poteſt, aut pro iſto ſtatu euidenter cognoſci.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd hæretici ideo iubent, vt credantur, quæ docent, ne deprehendatur falſitas, impietas, & repugnantia cum veritate Catholica in ſectis eorũ, quæ pro ſuo cerebro, Sede Apoſtolica repugnante, repugnantibus Conciliis ſacris, immo & diuinis literis, atque naturali lumine, introducere conantur. Catholici autem credi volunt, quæ fides docet, vt intelligantur, quia humana ratione inueſtigari non poſſunt, aut comprehen-

Fidei myſteria credenda ſunt, vt intelligantur.

A di. Vnde Dominus de magno, atque à ſæculis abſcōdito incarnationis myſterio loquutus, ait: *Si non credideritis, non intelligetis*: vt innueret fidei myſteria, vt intelligantur, credenda eſſe. Vnde ſanctus Petrus Apoſtolus: *Nos* inquit, *credimus, & cognouimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei.* Vbi, vt adnotauit Auguſtinus, priùs dixit, credimus, quàm cognouimus; vt doceret, occulta Dei myſteria credenda eſſe, vt cognoſcantur, & fidem cognitioni eſſe præmittendam. Iudæi autem increduli videre priùs cupiebant, quæ fide credenda erant. Dicebant enim: *Quod ergo tu facis ſignum, vt videamus, & credamus?* Volebant priùs videre, quàm credere. Thomas etiã Apoſtolus: *Niſi videro*, inquit, *fixurã clauorũ in manibus eius, & mittam digitum meum in loco clauorũ, & mittam manum meam in latus eius, non credam.* B Propter quod infidelitatis eum arguit Chriſtus Dominus: *Noli*, inquiens, *eſſe incredulus, ſed fidelis.* Et iterum: *Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati, qui non viderunt, & crediderunt.*

Iſai. 7. iuxta translat. ſeptuagin Interpr.

Ioan. 5.

Aug. tract. 7. ſup. Ioan.

Ioan. 6.

Ioan. 20.

Ad tertium reſpondetur, myſteria, quæ per ſe pertinent ad fidem, non poſſe niſi per viſionem beatificam quidditatiuè cognoſci, aut euidenter demonſtrari. Et ad impugnationem Caietanus videtur inſinuare, quòd quilibet Angelus per ſpecies inditas, & connaturales euidenter cognouerit habitus ſupernaturales ſibi infuſos: ait enim, quòd per illas ſpecies cognouerunt Angeli fidem, ſpem, & charitatem naturali cognitione, non abſolutè, & ſecundùm ſe; niſi, vt pertinent ad ipſum Angelum, qui ſe perfectè cognoſcit. C Sed quidquid ſit de ſententia Caietani, reſpondetur, quòd, vt docet ſanctus Thomas, obiectum Theologicarum virtutum, & conſequenter ipſæ virtutes Theologicæ, naturali ratione comprehendi non poſſunt, aut euidenter demonſtrari. Vnde etiam ſupremus Angelus non cognouit euidenter per lumen naturæ habitus ſupernaturales, aut ſupernaturales actus, quos produxit; ſicut nec gratiam habitualem, quia, vt prima ſecundæ, quæſtione 112. artic. quinto, docet ſanctus Thomas, nullus poteſt, ſecluſa diuina reuelatione, certitudine infallibili cognoſcere ſe, vel alium habere gratiam habitualem. Et ratio, quam aſſignat, id ſuadet, quia nullus poteſt ſcire, ſe habere ſcientiam alicuius concluſionis, ſi principium ignoraret. Principium autem gratiæ, & obiectum eius eſt ipſe Deus, qui, propter ſui excellentiam, eſt nobis D ignotus, ſecundùm illud Iob 36. *Ecce Deus magnus vincens ſcientiam noſtram.* Et ideo eius præſentia in nobis, & abſentia per certitudinem cognoſci non poteſt, ſecundùm illud Iob 9. *Si venerit ad me, non videbo eum: ſi autem abierit, non intelligam.*

X.

Caiet. 3. p. q. 76. art. 7. in ſolut. ad vlt confir.

S. Th. 1. 2. q. 62. art. 2. in corp.

Angelus etiam ſupremus ſolo lumine naturæ habitus infuſos cognoſcere euidenter non poteſt.

XI. Ad primam confirmationem reſpondetur, Angelum non cognouiſſe euidenter aſſenſum myſterij Trinitatis, quem eliciebat, eſſe ſupernaturalem, & non naturalem; quoniam, licèt relictus ſuæ naturæ euidenter cognoſcat omnia obiecta naturalia, & omnes actus naturalis ordinis, etiam liberos à ſe elicitos; Deus tamen ſua potentia abſoluta poterat illi occultare aliquod obiectum naturale; & quoniam ipſe Angelus non poterat euidenter ſolo lumine naturæ cognoſcere, an Deus in hac parte vte- E retur ſua potentia abſoluta, cùm id dependeat ex mera Dei voluntate: ideo non potuit euidenter cognoſcere, aſſenſum, quem eliciebat circa myſterium Trinitatis, aut circa obiectum illius, non eſſe naturalem, ſed ſupernaturalem.

Sed contrà: nam ſaltem Angelus ſupremus euidenter cognoſcebat, illam reuelationem myſterij Trinitatis non fieri ab alio Angelo inferiori: nam euidenter ſciebat, ſe eſſe omnibus ſuperiorē, & nullũ Angelum inferiorē poſſe illuminare ſuperiorē, vt 1. part.

Digitized by Google

part.quæſt. 107. articulo 3. oſtendit ſanctus Thom. A ergo euidenter cognoſcebat, illam reuelationem ſibi à Deo immediatè factam fuiſſe, & conſequenter, myſterium reuelatum eſſe verum: nam euidens illi erat, Deum mentiri non poſſe, aut quempiam decipere.

Reſpondent quidam, argumentum vt plurimùm concludere, ſupremum Angelum habuiſſe euidentiam in atteſtante myſterij Trinitatis, & aliorum, quæ à principio cognouit per fidem. Nos tamen dicimus, quòd, quamuis eſſet euidens ſupremo Angelo, ſe eſſe ſuperiorem omnibus ſecundùm eſſe naturale, non tamen erat illi euidens, ſe habere gratiam, vt ex præmiſſis conſtat: nec euidenter cognoſcebat, Angelum ſuperiorem in eſſe naturæ etiam eſſe ſuperiorem in ordine gratiæ. Per hanc doctrinam ſol- B uitur ſimile argumentum, quod in tertia parte fieri ſolet ad probandum, Angelos virtute naturali euidenter cognouiſſe, humanitatem Chriſti Domini ſubſiſtere per ſubſiſtentiam increatam, & ita cognouiſſe per ſua naturalia incarnationis myſterium, poſtquam reipſa fuit exequutioni mandatum. Dicendũ eſt enim, illum non cognouiſſe euidenter ſolo lumine naturæ, ſubſiſtentiam illam, qua humanitas Chriſti ſubſiſtebat, non eſſe creatam; quoniam, licèt inter creatas ſubſiſtentias, non videret ſubſiſtentiam humanitatis Chriſti; neſciebat tamen, ſtando in ſolo lumine naturæ, an reuera humanitas Chriſti haberet propriam ſubſiſtentiam, & propter aliquod myſterium ei celaretur. Angeli autem beati per diuinam reuelationem cognouerunt incarnationis myſterium, & conſequenter etiam cognouerunt C certa cognitione, humanitatẽ Chriſti immediatè, & formaliter ſubſiſtere per increatã ſubſiſtentiã Verbi.

Angelus ſolo lumine naturæ nõ cognouit euidẽter incarnationis myſterium.

XII. Ad ſecundam confirmationẽ reſpondetur, quòd, quamuis ſit certum, quòd per cognitionem creatam naturalem producatur Verbum, non tamen eſt euidens, aut certum, immo neque verum, quòd per omnem cognitionem producatur Verbum. Etenim probabiliſſima ſententia eſt, quòd per beatificam viſionem beati non producant Verbum, vt 1. parte, quæſtione 12. docent Thomiſtæ quamplurimi; & de fide eſt, quòd Spiritus ſanctus, & ſimiliter Filius Dei ſuam eſſentiam cognoſcendo, non producant Verbum; vnde non eſt euidens lumine naturæ, Deum, ſeipſum cognoſcendo, Verbum producere. Ratio autem, qua ex iis, quæ contingunt in cogni- D tione creata, deducit ſanctus Thomas, in diuinis eſſe generationem ſubſtantialem Verbi, non eſt demonſtratiua, ſed probabilis coniectura ad ſuadendum, & explicandum ea, quæ de generatione æterna Verbi diuini docet fides Catholica.

Trinitatis myſterium non demõſtratur ratione naturali.

Sed contra hoc eſt argumentum: nam, vt 1. part. quæſt. 93. articulo 5. in corpore docet ſanctus Tho. in homine eſt imago Dei, non ſolùm ſecundùm imitationem diuinæ naturæ, ſed etiam ſecundùm repræſentationem trium perſonarum, quia ſicut in diuinis ſunt tres perſonæ in vna eſſentia, ita proportionabiliter in homine ſunt tres potentiæ in eadem anima: ergo ſicut per lumen naturale poteſt homo à poſteriori euidenter demonſtrare, Deum eſſe; ita etiam poterit per effectus repræſentantes Trinita- E tem perſonarum videlicet per cognitionem ſui, euidenter cognoſcere myſterium Trinitatis.

Reſpondetur, quòd eſſe vnum Deum euidenter demonſtratur à poſteriori per creaturas, quoniam conſequentia iſta eſt euidens: Sunt creaturæ productæ: ergo datur vnum primum principium efficiens, & in ſuo independens ab alio: aliàs in cauſis efficientibus daretur proceſſus in infinitum, vt 1. part. q. ſecund. art. 3. in corp. oſtendit ſanctus Thomas: & quantùm ad an ſit, ipſæ creaturæ perfectè demõſtrant Deum à poſteriori. Imago autem Dei, quæ eſt in homine non perfectè repræſentat Deum, vt eſt trinus, & vnus, etiam quoad quæſtionem, An eſt, ſed ſolùm imperfecto modo, vt in eodem artic. 5. quæſt. 93. ſolut. ad 3. docet S. Thom. Et ratio huius eſt: nam relationes diuinæ conſtitutiuæ perſonarum ſolùm importãt reſpectum ad intra: vnde ipſe Deus, in quantùm trinus, nullum effectum producit ad extra, ſed per aliquid commune tribus perſonis, ſcilicet per ſuam omnipotentiam: vnde nullus effectus Dei poteſt euidenter, etiam à poſteriori demonſtrare Trinitatem perſonarum, ſed ſolùm vnitatem diuinæ eſſentiæ.

Trinitatis imago qualis ſit in homine.

Ad quartum reſpondetur, Myſterium Trinitatis eſſe quidem euidenter credibile, ſicut ſunt alia myſteria noſtræ fidei, non tamen ſequitur, quòd ſit nobis euidenter poſſibile, aut verum: nam multa falſa, immo & impoſſibilia ſunt probabiliora veris. Et ratio eſt; nam euidentia credibilitatis, & ipſa credibilitas ſumitur ex auctoritate dicentium, & ex aliis ſignis extrinſecis: poſſibilitas autem fundatur in ipſa natura rei. Vnde quamuis ſit magis probabile, & conſequenter euidenter credibile, quòd quantitas diſtinguatur à re quanta: poteſt eſſe quòd in re ſit impoſſibile. Ad impugnationem dicitur, conſequentiam factam non procedere ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis; quia tam antecedens, quàm conſequens vtriuſque conſequentiæ eſt affirmatiuum, & ita non opponuntur inter ſe. Vt autem ex oppoſito conſequentis huius conſequentiæ, hoc eſt euidenter impoſſibile: ergo eſt euidenter incredibile; fiat argumentum ad oppoſitum antecedentis, ſic debemus argumentari: Hoc non eſt euidenter incredibile: ergo non eſt euidenter impoſſibile, & in vtraque conſequentia conſequens eſt verum, ſicut & antecedens, quia neque habemus euidentiam, quòd myſterium Trinitatis ſit poſſibile, neque quòd ſit impoſſibile. Licèt enim à parte rei non ſolùm ſit poſſibile, Deum eſſe trinum, ſed etiam neceſſarium; id tamen euidenter, vt dictum eſt, nulli creaturæ poteſt conſtare, ſecluſa viſione beatifica.

XIV. Trinitatis myſterium non eſt nobis euidenter poſſibile.

Conſequentia ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis quæ ſit.

DISPVTATIO CXIX.

Vtrùm ſaltem per potentiam Dei abſolutam poſſit aliqua creatura, ſecluſa viſione beatifica, habere cognitionem euidentem Myſteriorum, quæ per ſe pertinent ad fidem.

I. PRo explicatione huius difficultatis notandum, quòd dupliciter aliqua cognitio poteſt eſſe euidens. Primò extrinſecè, quia videlicet obiectum non cognoſcitur euidenter in ſeipſo, ſed in alio, ſcilicet in atteſtante, qui mentiri non poteſt, vt ſi quis euidenter cognoſceret, Deum aliquid dicere, vel atteſtari, per euidentem conſequentiam deduceret, illud eſſe verum: nam euidens eſt, Deum mentiri non poſſe, aut aliquem decipere, cùm ſit prima veritas. Secundò, poteſt cognitio eſſe euidens intrinſecè, & in ſeipſa, ſiue euidentia ſit à priori, ſiue à poſteriori, ſiue quantùm ad quæſtionem, an res ſit, ſiue quantùm ad quæſtionem, quid ſit. Et quidem in primo ſenſu agitur ex profeſſo de hac difficultate 2. 2. quæſt. 5. artic. 1. de qua diſputat ibi Bañes, & Caietanus, & quæſt. 171. art. 5. Denique in 3. p. q. 11. art. 1. diſputatur: An anima Chriſti per ſcientiam inditam euidenter cognouerit myſterium Trinitatis, & alios articulos noſtræ fidei; & grauiſſimi Theologi, quibus aſſentior,

aſſentior, fatentur, illos euidenter cognouiſſe euidentia in atteſtante. Et ratio eſt: nam anima Chriſti per ſcientiam inditam certiſſimè cognoſcebat, ſe in eſſe ſupernaturali gratiæ ſupremam eſſe inter omnes creaturas;& conſequenter certò ſciebat, Deum eſſe, qui immediatè reuelabat illi hæc myſteria. Cùm ergo ipſe euidenter cognouerit, Deum mentiri non poſſe,relinquitur, quòd per ſcientiam inditam habuerit euidentiam in atteſtante myſteriorum fidei. Vtrùm autem cum hac eadem euidentia ſit compoſſibilis fides in Angelis, vel hominibus, diſputatur ex profeſſo,ſecunda ſecundæ, q.5. allegata. In præſenti ergo non loquimur de euidentia in atteſtante, ſed de euidentia intrinſeca rei à priori, vel à poſteriori.

II. Eſt ergo prima ſententia quorundam recentiorum aſſerentium, citra viſionem beatificam, & euidentiam in teſtificante, dari poſſe aliis modis euidentem cognitionem myſterij Trinitatis,& aliorum, quæ per ſe pertinent ad fidem. Probant hanc ſententiam;

Primò:nam quidquid non implicat contradictionem, poteſt Deus facere, ſed non implicat contradictionem, dari euidentem cognitionem myſterij Trinitatis aliis modis diſtinctis à viſione beatifica, & euidentia in atteſtante: ergo.

Secundò:nam, vt patebit infrà, multi, & graues Doctores conſtituunt alios plures modos, quibus à pura creatura myſterium Trinitatis poteſt euidēter cognoſci:ergo non eſt dicendum id eſſe impoſſibile.

Trinitatis euidens cognitio haberi nō poteſt niſi per viſionem beatā, & in atteſtante.

Contrariam ſententiam docet Durand. quæſt.3. prologi,quam ſequuntur communiter Thomiſtæ,& nobis videtur ad mentem S.Tho.1.p.q.32.art. 1.Probatur primò, ratione deſumpta ex eodem art. 1.Nam, ſecluſa euidentia in atteſtante, & illa, quæ habetur per viſionem beatam,in qua eſſentia diuina vnitur intellectui creato,in ratione ſpeciei intelligibilis, nulla alia euidentia haberi poteſt myſterij Trinitatis,etiam à poſteriori:nam,vt 1.p.quæſt.12.art.2. oſtendit S.Thom.nulla ſpecies creata poteſt quidditatiuè Deum repræſentare,ſicut eſt in ſeipſo: ſed eſt impoſſibile, dari euidentem cognitionem à poſteriori myſterij Trinitatis; quia nullus effectus repræſentat, aut repræſentare poteſt euidenter myſterium Trinitatis,quantùm ad conſtitutionem, & diſtinctionem diuinarum perſonarum,vt ſuprà oſtenſum eſt: ergo.

Secundò probatur, deſtruendo omnes alios modos, quibus auctores primæ ſententiæ contendunt, poſſe euidenter myſterium Trinitatis cognoſci. Primus modus eſt per notitiam abſtractiuam, qua cognoſcitur, non quidem Trinitatem actu exiſtere à parte rei, ſed connexione trium perſonarum cū diuinitate; ſicut quando dicimus, hominem eſſe animal rationale,admiratiuum, riſibile, &c. hæc enim notitia eſt abſtractiua,quia nihil horum affirmamus exiſtere,ſed tantùm aſſerimus connexionē prædicati cum ſubiecto,ita vt,ſi homo exiſtat,neceſſe ſit, animal rationale,admiratiuū,ac riſibile exiſtere. Et hoc modo affirmant poſſe per ſpeciem creatam, Trinitatem perſonarum à puro viatore euidenter cognoſci. Ita ſentiunt aliqui ex recentioribus Theologis.

III. Trinitatis euidens cognitio abſtractiua dari non poteſt.

Sed hic modus impugnatur à Thomiſtis, qui ſentiunt, per nullam ſpeciem creatam poſſe repræſentari quidditatiuè eſſentiam diuinam,vt eſt in ſe. Præterea oſtenditur impoſſibilitas illius; quia implicat,quòd quis cognoſcat quidditatiuè eſſentiam diuinam,quin cognoſcat actualem exiſtētiam illius: nam de quidditate Dei eſt exiſtentia actualis;immo habere eſſe per eſſentiam, ſiue eſſe ipſum ens per eſſentiam infinitum,& illimitatum,præhabens in ſe quidquid pertinet ad perfectionem entis, eſt pro-

Eſſe per eſſentiam eſt primum & eſſentiale Dei prædicatum.

A pria quidditas, & eſſentia Dei, ſecundùm noſtrum modum concipiendi,iuxta illud: *Qui eſt, miſit me ad vos.* Et: *Ego ſum, qui ſum*:quod etiam ſanctus Thomas docet 1.parte,quæſt.4.art.2.& ratio id ſuadet: nam habere eſſe per eſſentiam,eſt propria perfectio, quæ noſtro modo intelligendi præſupponitur in Deo ad omnes alias perfectiones, & per quam, tanquam per rationem, quæ primò concipitur de Deo, reliquæ demonſtrantur.Vnde ſanctus Thomas 1.part. quæſt.3.art.1.in ſecunda ratione demonſtrat, Deum non eſſe corpus, quia eſt primum ens per eſſentiam, nullam includens potentialitatem: & quæſt. 4.art.2. oſtendit, in Deo eſſe perfectiones omnium rerum, quia eſt primum ens per ſe ſubſiſtens, & q. 9.art.1. ratione 1.concludit, Deum eſſe immutabi-

Exod.3.

B lem, quia eſt purus actus. Denique in diſcurſu primæ partis,omnes alias perfectiones,quæ ſunt in Deo, reducit tanquam ad primam ſimpliciter,noſtro modo concipiendi, ad ipſum eſſe per eſſentiam; & in eo ſiſtit,nec ex alia priori ratione oſtendit Deum habere eſſe per eſſentiam.Confirmatur:nam, quia eſſe animal rationale eſt quidditas hominis; impoſſibile eſt,hominem cognoſcere quidditatiuè, niſi cognoſcatur, illum eſſe animal rationale. Cùm ergo eſſe exiſtentiæ ſit de quidditate Dei, impoſſibile erit cognoſcere Deum quidditatiuè, quin cognoſcatur actualis exiſtentia, quam habet in tribus perſonis.

IV. Prima ſolutio.

Ad hoc argumentum duæ adhibentur ſolutiones.Prima eſt,quòd licèt de quidditate Dei ſit actua-

C lis exiſtentia, & ideo non poſſit perfectè cognoſci quidditatiuè myſterium Trinitatis, quin actualis exiſtentia illius cognoſcatur, nihilominùs imperfectè, & confuſè poteſt cognoſci quidditatiuè abſque huiuſmodi exiſtentia. Dicunt enim, non eſſe neceſſarium,vt ille, qui cognoſcit aliquam rem quidditatiuè, cognoſcat omnia eius prædicata quidditatiua, ſed ſufficere,quòd potiora cognoſcat, aliàs quicunque cognoſceret quidditatiuè Deum vel creaturam, cognoſceret etiam comprehenſiuè; quod eſt falſum: nam omnes beati cognoſcunt Deum quidditatiuè, quem tamen non comprehendunt. Hæc tamen ſolutio facilè impugnatur. Primò: nam implicat in adiecto cognoſcere aliquid imperfectè, & confuſè, & cognoſcere illud quidditatiuè: cogni-

Cognitio quidditatiua imperfecta, & confuſa eſſe nō poteſt.

D tio enim quidditatiua eſt cognitio rei diſtincta, vt eſt in ſe. Vnde, qui ſolùm cognoſceret de homine, quòd eſt ens, non cognoſceret illum quidditatiuè. Secundò: nam ad cognoſcendum aliquam rem quidditatiuè; neceſſe eſt cognoſcere omnia eius prædicata eſſentialia. Qui enim ignoraret aliquod prædicatum eſſentiale hominis, vt quòd ſit rationalis, aut quòd ſit animal, non cognoſceret illum quidditatiuè. Tertiò: nam hæc ſolutio ſupponit vnum falſum, videlicet cognitionem, qua cognoſcuntur omnia prædicata quidditatiua Dei eſſe cognitionem comprehenſiuam illius:hoc enim eſt falſum, nam ad cognitionem comprehenſiuam alicuius rei, non ſufficit cognoſcere omnia eius prædicata quidditatiua, aut ea, quæ formaliter repe-

Cognitio comprehēſiua,quæ ſit.

E riuntur in illa re;ſed vltra hoc requiritur, quòd cognoſcantur omnia, quæ eminenter, aut virtualiter ſunt in illa; & propterea beati, etiamſi videant omnia,quæ formaliter ſunt in Deo,quia tamen non cognoſcunt omnia,quæ ſunt virtualiter in potentia illius,videlicet omnes creaturas poſſibiles, ideò propriè non comprehendunt Deum,vt 1.parte, quæſt. 12.art.7.docet ſanctus Thomas.

V. Secūda ſolutio.

Secunda ſolutio eſt, exiſtentiam actualem eſſe præcipuum prædicatum Dei, quo maximè diſtinguitur à creaturis. Vnde qui illud non attingeret,nō diceretur ſimpliciter cognoſcere Deū quidditatiuè; nihilominùs diceretur cognoſcere illum in ſeipſo;&

per propriam ſpeciem abſtractiuè: & hac notitia abſtractiua, aſſerunt Deum cognoſci poſſe, vt trinum, abſque viſione beatifica. Sed contra hanc ſolutionem eſt argumentum: nam euidens cognitio rei in ſeipſa, quæ non habetur à poſteriori per effectum, eſt cognitio quidditatiua: ergo, cùm illa cognitio Dei non ſit ab effectu, & ſit cognitio euidens rei in ſeipſa, erit cognitio quidditatiua: cuius contrarium docet hæc ſolutio. Præterea: nam qui videret clarè, & euidenter diuinam eſſentiam, vt eſt in ſe, neceſſariò diligeret Deum, & conſequenter haberet vitam æternam, & eſſet beatus, vt patet ex illo Ioan. 17. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*: ergo hæc euidentia non eſſet citra viſionem beatificam. Confirmatur hoc: nam ſola viſio beatifica, vel Deus cognitus per viſionem beatificam poteſt ex parte obiecti efficaciter mouere voluntatem, & eam neceſſitare ad diligendum Deum, vt 1. part. quæſt. 111. artic. 2. & quæſt. 106. art. 2. docet S. Thom. Sed Deus clarè, & euidenter cognitus per huiuſmodi notitiam, efficaciter moueret ex parte obiecti voluntatem, & eam neceſſitaret ad diligendum Deum: ergo talis notitia eſſet beatifica, ac per conſequens, citra viſionem beatificam euidens cognitio Dei haberi non poteſt.

Impugnatur.

Deus ſolus clarè viſus efficaciter ex parte obiecti mouet volũtatem.

VI. Secundus modus, quo poteſt myſterium Trinitatis euidenter cognoſci citra viſionem beatificam, aſſignatur ab aliis Theologis, videlicet per viſionem Trinitatis, quoad an eſt, & non quoad quod quid eſt. Hæc enim viſio, ſi Deus ſua potentia abſoluta eam communicaret alicui, non eſſet viſio Dei quidditatiua, & perfecta, ſed valde imperfecta, & confuſa. Et quidem huiuſmodi cognitionem eſſe poſſibilem, probatur: nam de facto Chriſtus Dominus per ſcientiam inditam cognouit euidenter myſterium Trinitatis, quoad an eſt, non autem quoad quod quid eſt, & ſimiliter Prophetæ cognouerũt euidẽter, lumine Prophetico, eſſe tres perſonas in diuinis: ergo non repugnat, dari viſionem Trinitatis, per quam euidenter cognoſcatur, Trinitatem eſſe, abſque eo quòd cognoſcatur, quod quid eſt ipſius Trinitatis, ſed huiuſmodi cognitio non eſſet beatifica: ergo.

Hic modus eiſdem ferè argumentis impugnatur, quibus præcedens: nam hæc cognitio euidens Trinitatis, quoad an eſt, vel eſſet cognitio euidens à poſteriori per effectus, & hoc non poteſt dici, quia, vt oſtenſum eſt, nullus effectus Dei oſtendit clarè, & euidenter, eſſe in diuinis Trinitatem perſonarum: vel eſſet cognitio euidens à priori, vel quaſi à priori, quia videlicet per illam cognoſceretur an eſt Trinitatis, vt eſt in ſeipſa, & hoc etiam dici non poteſt: nam illa cognitio eſſet beatifica. Impoſſibile eſt enim cognoſci euidenter exiſtentiam Trinitatis, vt eſt in ſeipſa, quin euidenter cognoſcatur eſſentia diuina, & omnia eius attributa, ac cætera prædicata, quæ formaliter ſunt in Deo, propter quod omnes Thomiſtæ cum S. Thom. 1. p. q. 12. art. 7. docent contra Scotum, implicare contradictionem, quempiam videre clarè, & euidenter vnam perſonam diuinam ſine alia; vel eſſentiam ſine perſonis, aut vnum attributum, vel quodlibet aliud prædicatum exiſtens formaliter in Deo, quin cognoſcantur alia omnia attributa, vel prædicata Dei. Cùm ergo exiſtẽtia triũ perſonarum Trinitatis ſit prædicatum Dei quidditatiuum, relinquitur, eſſe impoſſibile, quòd euidenter cognoſcatur, vt eſt in ſeipſa, quin euidenter cognoſcatur diuina eſſentia, & omnia attributa. Hæc autem non poſſunt euidenter cognoſci, niſi per viſionem beatificam, per quam Deus quidditatiuè cognoſcitur, vt eſt in ſeipſo: ergo. Vnde ad argumentũ

A factum reſpondetur, falſum eſſe, Chriſtum Dominum per ſcientiam inditam euidẽter cognouiſſe myſterium Trinitatis, etiam quoad an eſt, vt docent communiter Thomiſtæ 3. p. q. 11. art. 1. & à fortiori eſt idem ſentiendum de Prophetis: nam aliàs ſequeretur, eoſdem Prophetas non habuiſſe fidem myſterij Trinitatis, quoad an eſt. Probatur hoc: nam de ratione fidei eſt obſcuritas, & ineuidentia, quæ reſpectu eiuſdem obiecti cum euidentia ſtare non poteſt: ergo, ſi Prophetæ habuerunt euidentiam myſterij Trinitatis, quoad an eſt, ſequitur, eos non habuiſſe fidem eiuſdem myſterij.

VII. Tertius modus eſt, ſi Deus alicui infunderet lumen; quo eius intellectus determinaretur ad aſſenſum huius propoſitionis: Trinitas exiſtit; ita videlicet, vt per ſpecies creaturarum apprehẽderetur Trinitas perſonarum, ſicut modò à nobis apprehenditur, & per lumen illud infuſum eleuarentur, & determinarentur, vt ſimul cum intellectu concurrerẽt ad aſſenſum eiuſdem propoſitionis: Trinitas exiſtit. Talis enim cognitio non eſſet beatifica, nec euidens in atteſtante, ſed eſſet euidens ex terminis, non ſecũdùm ſe, ſed vt ſubiacet experientiæ intellectus videntis, & determinati ad aſſenſum illius propoſitionis. Hunc modum conſtituunt aliqui recentiores Theologi, vt poſſibilem, ſed noſtro iudicio multò minùs intelligibilis videtur, quàm duo præcedentes. Primò quidem: nam hæc cognitio myſterij Trinitatis non haberet, quòd eſſet clara, & euidens, ex eo quòd lumen illud infuſum determinaret intellectũ, quantùm ad exercitium, ad aſſenſum myſterij Trinitatis. Etenim auxilium efficax diuinæ gratiæ phyſicè prædeterminat, quantùm ad exercitium, ipſum intellectum ad aſſenſum liberum eiuſdem myſterij, & tamen ille aſſenſus non eſt euidens, ſed obſcurus, cùm ſit aſſenſus fidei, ad quam intrinſecè requiritur obſcuritas. Nec etiã eſſet euidens illa cognitio: quia procederet ex lumine infuſo altiori, & eminentiori, quàm ſit lumen fidei: etenim lumen infuſum, quo anima Chriſti Domini per ſcientiam inditã cognoſcit myſteriũ Trinitatis, eſt ſuperius ad lumen fidei, & excellentius illo: & tamen per ſcientiam inditam non cognouit euidenter Chriſtus Dominus myſterium Trinitatis in ſeipſo, etiam quantùm ad an eſt, ſed ſolùm in atteſtante, vt ſuprà dictũ eſt: ergo nullo modo illa cognitio myſterij Trinitatis eſſet euidẽs, vel clara, etiã quantũ ad an eſt. Secundò, quia nullũ datur, nec dari poteſt lumen infuſum ſuperius ad lumen fidei, quo clarè, & euidenter cognoſcatur myſterium Trinitatis in ſeipſo, niſi lumen gloriæ, quod eſt lumen beatificum: nam ſi eſſet dabile, conceſſum fuiſſet animæ Chriſti: conſtat autem ex dictis, per ſcientiam inditam Chriſtum non cognouiſſe euidenter myſterium Trinitatis, etiam quantùm ad an eſt, niſi euidentia duntaxat in atteſtante: ergo nulla poteſt dari euidens cognitio myſterij Trinitatis, niſi beatifica. Illud autem, quod aſſerunt huius ſententiæ auctores in explicatione ſuæ ſententiæ, illam cognitionem eſſe euidentem ex terminis, non videtur intelligibile: nam cognitio euidens ex terminis haberi non poteſt, niſi circa prima principia vniuerſaliſſima, quæ lumine naturæ ſunt per ſe nota, vt: Quodlibet eſt, vel non eſt: Omne totum eſt maius ſua parte. Myſterium autem Trinitatis eſt ſuper omnia principia, etiam vniuerſaliſſima naturæ, & totum eius ordinem tranſcendit: ergo ex terminis non poteſt euidenter cognoſci.

Chriſtus per ſcientiã inditã nõ cognouit euidenter myſteriũ Trinitatis in atteſtante.

Cognitio euidẽs ex terminis quæ dicatur.

Nec ſatis eſt reſpondere, illam cognitionem eſſe euidentem ex terminis non ſecundùm ſe, ſed vt ſubiacent experientiæ: nam, vel per experientiam intelligunt experientiam terminorum, & hoc non, aliàs etiam nos euidenter cognoſceremus, Trinitatẽ eſſe: nam

Digitized by Google

nam experimur ipſos terminos ſignificātes Trinitatem eſſe. Vel intelligunt, experientiam ipſius rei ſignificatæ per terminum, videlicet trium perſonarum Trinitatis; & hoc eſt petitio principij: contendimus enim, quòd ipſa Trinitas, etiam quoad an eſt, non poſſit per experientiam cognoſci; niſi per viſionem beatificam, qua quilibet beatus intuetur diuinas perſonas in ſeipſis. Imò propriè loquendo, experientia haberi non poteſt per viſionem beatificam, eò quòd experientia propriè pertinet ad ſenſum: per intellectum autem non habetur experientia, niſi largè: vt docet ſanctus Thomas 1. part. quæſt. 54. artic. 5. ad 2. Habemus ergo, illum tertium modum euidentiæ eſſe impoſſibilem.

VIII. Quartus modus eſt per notitiam diſcurſiuam, ex multis prędicatis eſſentialibus cognitis per viſionem beatificam, & habentibus connexionem cum myſterio Trinitatis. Ex illis dicunt aliqui, poſſe idem myſterium à priori, vel à poſteriori euidenter cognoſci, aut deduci.

Theologiæ euidentia reducitur in ſcientiā Dei & beatorū.

Contra hunc tamen modum arguitur: nam euidentia Trinitatis, vt eſt in ſeipſa, non habetur per notitiam diſcurſiuam, niſi reducatur in ſcientiam beatam, per quam ſolùm cognoſcuntur illa Dei prædicata, ex quibus infertur Trinitas perſonarum, ſicut euidentia noſtræ Theologiæ reducitur in ſcientiam beatorum, quia nos non cognoſcimus euidēter principia fidei, ex quibus concluſiones Theologicæ deducuntur. Præterea hic modus euidentiæ videtur omnino impoſſibilis: nam prædicata eſſentialia omnibus perſonis diuinis ſunt communia: ergo ex illis non poteſt euidenter cognoſci, aut deduci Trinitas perſonarum, aliàs de facto nos lumine naturali cognoſceremus euidenter, eſſe Trinitatem perſonarum in diuinis: nam euidenter cognoſcimus à poſteriori prædicata Dei eſſentialia, vt quòd ſit ens, infinitus, omnipotens, ſummè bonus: ergo ſi ex prædicatis eſſentialibus euidenter cognitis poteſt deduci, per conſequentiam euidentem, eſſe in diuinis Trinitatem perſonarum; ſequitur, myſterium Trinitatis poſſe à nobis ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci, aut demonſtrari.

IX. Quintus modus eſt per memoriam viſionis beatificæ iam habitæ: nam videns Deum Trinum, & Vnum, ſi illa viſione priuetur, recordabitur poſtea euidenter ſe vidiſſe Deum Trinum, & Vnum, ſicut de facto recordatus eſt ſanctus Paulus poſt raptum, vt patet ex illis verbis eiuſdem Apoſtoli: *Raptum huiuſmodi vſque ad tertium cælum, & ibi audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.*

Paulus an tranſacta viſione recordatus fuerit euidenter ſe vidiſſe Deum. 2. Cor. 12.

Contra iſtum modum militant argumēta, quibus prima parte, quæſt. 12. art. 11. oſtendunt communiter Thomiſtæ, per ſpecies relictas in intellectu S. Pauli poſt raptum, non cognouiſſe clarè, & euidenter viſionem beatificam, quam habuit, aut ſe vidiſſe Deum per eſſentiā, & multò minùs potuit per eaſdē ſpecies Trinitatem perſonarum euidenter cognoſcere: aliàs poſt raptum non mānſiſſet in Apoſtolo fides myſterij Trinitatis. Relinquitur ergo, citra viſionem beatificam, & euidentiā in atteſtante, non poſſe ab aliqua creatura myſteriū Trinitatis, vel alia, quæ per ſe pertinent ad fidem, euidenter cognoſci.

DISPVTATIO CXX.

In qua varij modi concordiæ liberi arbitrij cum Gratia, qui aſſignantur à diuerſis Doctoribus, referuntur & confutantur.

I. QVAMVIS ſuperiùs ſatis ad longum propoſita fuerit, & confutata per diſputationes quamplurimas concordia, quæ ab aliquibus A aſſignatur, nihilominùs eam breuiter in præſenti attingere, & impugnare conueniens iudicaui, & aliorum concordias Theologorum perſtringere, vt concordia S. Auguſt. & S. Thomæ, diſputatione ſequenti ſubiicienda, lucidior appareat.

Concordia quædam lib. arbitr. cum gratia proponitur, & impugnatur.

Prima igitur ratio concordiæ fundatur in ſcientia illa media, ſeu conditionata (non enim fit vis in verbo) qua, vt aiunt, Deus ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis prædeterminantis actus futuros data quacunque hypotheſi, certò, & infallibiliter cognouit, quid liberum arbitrium creatum ex ſua innata libertate eſſet acturum in particulari, ex hypotheſi, quòd in tali, vel tali ordine rerum, & in talibus circumſtantiis conſtitueretur, & tali motione externa, & interna alliceretur, & inuitaretur; cùm tamen pro B eadem libertate poſſet oppoſitum facere, ſi vellet. Ideo autem, vt ſuprà obſeruauimus, hanc præſcientiam mediam in Deo conſtituunt, vt ex illa deſumatur infallibilitas diuinæ prædeſtinationis, & conſenſus arbitrij futuri, poſita gratia efficaci. Cùm enim exiſtiment, Deum ſua gratia efficaci non prædeterminare verè efficienter creatam voluntatem, vt conſentiat Deo vocanti, & excitanti; eò quòd putant, cum hac prædetermināte gratia conſiſtere non poſſe arbitrij noſtri libertatem; inferunt conſequenter, infallibilitatem prædictam fundari non poſſe in aliquo decreto Dei abſoluto prædeterminante efficaciter, & efficienter, quòd homo ſuo libero arbitrio conſentiat, nec in reali virtute efficacis auxilij præuenientis gratiæ, ſiue antecedentis ordine cauſalitatis C liberum conſenſum creatæ voluntatis. Vnde coguntur ad prædictam ſcientiam mediam recurrere, vt ad illam, tanquam ad primam radicem infallibilitas prædeſtinationis diuinæ, & futuræ cooperationis arbitrij creati reuocetur.

Scientia media ad quid introducta.

II. Secundò ſupponunt, gratiam præuenientem, & excitantem eſſe formaliter actiones quaſdam vitales, quas Deus in nobis ſine nobis operatur: ſine nobis, inquam, liberè cooperantibus, non tamen ſine nobis vitaliter, & efficienter concurrentibus, & conſiſtere in illuſtratione, & illuminatione intellectus, atque excitatione, & ſuaſione volūtatis, quæ quidem efficienter procedunt ab intellectu, & volūtate, non quidem vt libera, ſed vt natura eſt, quamuis antecedenter pendeant à voluntate, vt liberum arbitrium D eſt, quatenus videlicet ex eius libertate fuit dependens, quòd homo compararet notitias myſteriorum fidei, vel eorum, quæ facienda erant, accedendo ad prædicatores, vel alio modo eas propria induſtria acquirendo, quibus notitiis Deus ſe ingereret, eas eleuando ſuo ſpeciali influxu, vt ſupernaturales ſint, & quales ad ſalutem oportet, & ſic ſortiantur rationem gratiæ præuenientis. Suppoſita ergo illuminatione, qua Deus illuminat intellectum, & proponit voluntati bonum, vt ſibi conueniens, affirmant, quòd ſtatim abſque vlla libertate oritur merè naturaliter in voluntate motus affectionis ad bonum ſibi propoſitum, quo quidem motu allicitur, & quaſi inuitatur ad amandum illud bonum, & imperandum potentiis exequutiuis, vt illud exequantur, vt, verbi E gratia, ad imperandum intellectui, vt aſſentiatur rebus fidei propoſitis, & explicatis. In his ergo duobus motibus, videlicet in illuſtratione intellectus, & affectione voluntatis à Deo eleuatis ſuo ſpeciali influxu conſiſtere aiunt, gratiam præuenientem, & excitantem. Liberum autem arbitrium his duobus motibus gratiæ præuenientis adiutum, & excitatum, liberam habet poteſtatem imperandi, aut non imperandi aſſenſum fidei. Quòd ſi voluntas fidem amplecti velit, actúmque credendi imperet intellectui, influente ſimul motu gratiæ præuenientis, quam habet, elicit in ſeipſa actum ſupernaturalem, quo fidem

Gratiā præuenientē & excitantem eſſe formaliter actiones vitales indeliberatas quidam ſentiunt.

Digitized by Google

amplecti vult, quóque aſſenſum imperat intellectui, ſimulque intellectus motus imperio illo ſupernaturali voluntatis, illuſtrationéque diuina adiutus, elicit actum ſupernaturalem aſſentiendi reuelatis, & gratia excitans, ſeu præueniens nouo influxu, quo vnà cum libero arbitrio influit in ſupernaturalem actum fidei, ſortitur rationem gratiæ adiuuantis, cooperantis, & efficacis. Si autem volūtás, pro ſua innata libertate, fidem nolit amplecti, gratia excitans, & præueniens manet intra limites gratiæ ſufficientis, nec eſt efficax, quia voluntas, vt libera eſt, non voluit fidem amplecti, cùm tamen per gratiam excitantem, & præuenientem, eam reuerà amplecti potuiſſet.

III. His fundamentis ſtabilitis, & aliis pluribus, quæ ſuprà à nobis relata ſunt, & impugnata, facilem, dilucidam, & omnibus peruiam, atque intelligibilem concordiam liberi arbitrij cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, atque cum efficacia auxiliorum gratiæ, ſe tradere putant; per quam difficillima argumenta, quæ à Pelagianis, & Semipelgianis, & poſtmodùm ab aliis contra prædeſtinationem diuinam ab Apoſtolo traditam, & à S. Auguſtino, & à S. Thoma explicatā obiiciuntur, effugiunt, & vnius ſcientiæ mediæ ſubſidio, facilè diſſoluere videntur.

Si enim quis interroget, vnde proueniat, idem auxiliū eſſe efficax in vno, & non in altero, aut quòd cum eiſdem auxiliis ex parte Dei præuenientis gratiæ, qua ratione præuenientis gratiæ auxilia ſunt, vnus ſit prædeſtinatus, ac iuſtificetur, perſeueret in gratia, & ſaluus fiat: alter verò non ſit prædeſtinatus, nec iuſtificetur; ſed reprobus maneat in æternum; reſpondent, quia vnus pro innata ſibi libertate voluit bene vti eiſdem auxiliis, & cum eis perſeuerare vſque ad finem; alius non item, idque Deus ſua illa ſupereminenti ſcientia media præuiderit. Si quæratur rurſus, vnde proueniat, quòd eadem gratia præueniens ſit efficax in vno, & non in alio; reſpondent, quia vnus voluit bene vti eadem gratia, & pro innata ſibi libertate cooperari cum illa, cùm pro eadem libertate potuiſſet non cooperari: alius autem cooperari noluit, idque Deus eadem præſcientia media præſcierit. Et cùm vrgentur; quare Deus præſcierit per illam ſcientiam mediam, vnum eſſe cooperaturum, & non alium; reſpondent, quia per libertatem arbitrij vtriuſque, ita futurum erat à parte rei ex hypotheſi, quòd illi homines conſtituerētur à Deo in tali ordine rerum, & talibus auxiliis in talibus circumſtantiis excitarentur, & allicerentur. Et ſi rurſus fiat inſtantia, vnde proueniat, quòd ex duobus hominibus, æqualibus auxiliis gratiæ præuentis, vnus ſit conſenſurus, vel perſeueraturus vſque in finem; alius non item; reſpondent, quia ita futurum erat pro innata vtriuſque libertate, quia videlicet vnus erat voliturus, alius noliturus: & hìc exiſtimant ſiſtendum eſſe, & non petendam aliam rationem, propter quam iſte homo cum talibus auxiliis erat conſenſurus, & non alter. Semper enim reſpondendum putant, quia ſic illis placuit, neque admittunt, voluntatem creatam habere aliam cauſam priorem, verè efficientem eam cooperari, videlicet efficaciam voluntatis diuinæ, ad quam, tanquam ad primum efficiens, reuocanda ſunt omnia, quæ in tempore fiunt.

IIII. Prædeſtinationis cauſā non dari, in quo ſenſu quidam intelligant. Et cùm eis obiicitur, ſecundùm ſententiam ſancti Auguſtini, à multis ſummis Pontificibus approbatam, & ex euidentiſſimis ſacrarum Scripturarum teſtimoniis deſumptam, nullam aſſignari cauſam ex parte noſtra, rationem, aut conditionē, ſine qua non, prædeſtinationis; ſed refundendam eſſe in meram, & gratuitam Dei voluntatem, qui *cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*; propter quod Apoſtolus ait: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!* reſpondent, admirationem Apoſtoli eò tendere duntaxat, vt ſignificet, nullam poſſe ex parte noſtra aſſignari cauſam, rationem, aut conditionē, propter quam Deus voluerit vocare vnum eo tempore, & in illis circumſtantiis, in quibus per ſcientiam mediam præſciebat illum eſſe conſenſurū, & perſeueraturum ex hypotheſi, quòd tali gratia excitaretur, & alliceretur: & in eodem ſenſu verificari ſententiam ſancti Auguſtini circa prædeſtinationē gratuitā. Cum hoc tamen dicunt eſſe concedendum, dari ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi, conditionem, ſine qua, voluntas conferendi media ad ſalutem, non ſortiretur rationem formalē prædeſtinationis comparatione huius hominis in particulari: ſed retineret communem rationem prouidentiæ.

HÆc ratio concordiæ ex iis, quæ in præcedentibus dicta ſunt, ſufficienter manet impugnata. Oſtenſum eſt enim illam ſcientiam mediam reuerà non dari etiam in Deo, vt patet ex dictis diſput. 7. Vnde, cùm fundamentum eiuſdem concordiæ non ſubſiſtat, neceſſe eſt, vt quæ ſuper illud ædificata ſunt, corruant. Oſtenſum eſt etiam, interpretationē illam admirationis Apoſtoli cum doctrina S. Auguſtini, & S. Thomæ non congruere, vt ex dictis diſp. 37. num. 10. & diſp. 110. num. 13. conſtat. Præterea arguitur contra eandem concordiā: nam de fide eſt, diuinam præſcientiam, prouidentiam, & prædeſtinationem, atque auxilia efficacia præuenientis gratiæ in nullo præiudicare arbitrij noſtri libertati: ſed cum illa cohærere: ergo ratio eiuſdem concordiæ nec debet, nec poteſt reduci ad præſcientiam illam mediam, quam omnes antiqui Doctores negant, & noſtra ſententia certum eſt, præſcientiam illam non dari. Probatur conſequentia: nam res fidei non debet inniti, nec poteſt fundamento dubio, aut non ſubſiſtenti; aliàs fides ipſa dubia eſſet: ergo neceſſe eſt, abſque præſcientia media concordiam liberi arbitrij cum gratia, & diuina prædeſtinatione defendere & explicare.

V. Prædeſtinationis infalibilitatem cum libertate arbitr. per ſcientiam mediā non concordauit Auguſt. Præterea eſt argumētum à poſteriori ſatis vrgens, quo oſtenditur, modum illum concordiæ liberi arbitrij cum gratia, S. Auguſt. doctrinæ non eſſe conformem: nam Pelagiani, & Semipelagiani, vt S. Auguſt. fatetur, obiiciebant illi, quòd eſſet aſſertor fati, & arbitrij creati libertatem euerteret, & homines in quandam deſperationem induceret per prædeſtinationem, & gratiam, quam in ſuis libris conſtanter docuit, & ſuis diſputationibus defendit. Hoc autem non obieciſſent eidem ſancto Doctori, ſi cōcordiam liberi arbitr. cum prædeſtinatione, & gratia ad ſcientiam illam mediam reuocaſſet: etenim, ſi ex parte boni vſus futuri liberi arbitrij, à Deo præcogniti per ſcientiam mediam, aſſignaſſet alicubi differentiam, propter quam cum æqualibus auxiliis ex parte Dei vnus conuertitur, & ſaluatur, quia voluit: alius verò in peccato perſiſtit, & damnatur, quia noluit conuerti; quónam etiam ficto colore potuiſſent hæretici, qui acutiſſimi erant, quamuis peſſimi, Auguſtino obiicere, quòd ſtatueret fatum, & homines in quandam deſperationem induceret? Haberet enim Auguſtinus facilem ſolutionem, & reſpondere poſſet: Non induco reuerà fatum: homines enim pro ſua innata libertate bene vtuntur auxiliis gratiæ, quia volunt: alij verò eiſdem auxilijs non vtuntur, nec ſaluantur, quia nolunt. Et idem potuiſſet Apoſtolus reſpōdere obiicientibus: *Quid adhuc queritur? voluntati enim eius quis reſiſtet?* Et tamen non ita reſpondent; ſed inquiunt; *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? O altitudo diuitiarum.* Et: *Non eſt iniquitas apud Deum*: vt diſput. 110. num. 13. cum eodem Auguſt. obſeruauimus: ergo, &c.

Confirmatur: nam S. Auguſt. ad ſoluenda argumenta Pelagianorum contra prædeſtinationē, quam prædicabat,

prædicabat, nunquam recurrit ad præſcientiam mediam: ſed potiùs illam cõfutauit, vt diſput. 7. oſtenſum eſt: ergo intellexit, per eandem præſcientiam, libertatem arbitrij noſtri cum infallibilitate prædeſtinationis, & gratiæ concordari non poſſe.

Sed dicunt, quòd ſi hæc ratio concordiæ propoſita fuiſſet, & explicata ſanctis Auguſtin. & Thomæ, aut ea de re conſulerentur, continuò reſponſuros, prædeſtinationem, & reprobationem factam non fuiſſe ſine præſcientia boni vſus liberi arbitrij: quod duritiem ſentẽtiæ de prædeſtinatione gratuita, quam docuerunt temperaſſet, ſed eos non aduertiſſe, quantùm ad id conduceret additio illa ſcientiæ mediæ, quam nec negarunt, nec negaſſent, ſi de ea conſulti fuiſſent; & conſequenter per eandem ſcientiam mediam concordaſsẽt arbitrij noſtri libertatem cum infallibilitate præſcientiæ, & prædeſtinationis diuinæ. Nos tamen dicimus, ſanctos Auguſtinũ & Thomam non fuiſſe adeò tardos ingenio, vt illis nunquam occurrerit modus ille concordiæ, quæ in præſcientia media fundatur, ſi per illam libertas arbitrij cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis concordari potuiſſet. Cùm ergo nullibi ad præſcientiam illam mediam recurrerint, ſed ad omnipotentiam, & efficaciam diuinæ voluntatis, quæ operatur omnia in omnibus, ſecundùm vniuſcuiuſque naturam, euidens videtur à poſteriori, eos exiſtimaſſe, per illam ſcientiam mediam libertatem arbitrij cum efficacia diuinę prædeſtinationis, & gratiæ concordari non poſſe.

Pluribus potuiſſet hæc concordia, & fundamenta, quibus innititur, impugnari, quæ tamen conſultò omittimus, quoniam abundè in diſcurſu totius huius operis impugnata ſunt.

VI. Secunda ratio concordiæ eſt ſecundùm ſententiam Durandi in 2. ſent. diſtinct. 37. quæſt. 1. aſſerẽtis, nullum eſſe neceſſarium diuinæ voluntatis concurſum ad actiones ſecundarum cauſarum, ſed ſatis eſſe, quòd Deus eas produxerit in eſſe, & ipſas naturas, earúmque virtutes poſtmodum conſeruet. Hæc tamen ſententia falſa eſt, & Scripturis ſacris, ac ſanctis Patribus aduerſa, vt fatentur communiter Theologi: dicitur enim Iſaiæ 26. *Omnia opera noſtra, operatus es nobis Domine.* Et 1. Corinth. 12. *Qui operatur omnia in omnibus.* Et ad Epheſ. 1. *Qui operatur omnia, ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.* Et Ioan. 5. *Pater meus vſque modò operatur, & ego operor.* Et in Cõcil. Arauſic. II. can. 9. ſic dicitur: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Quod etiam multis rationibus probat S. Thom. 3. contra Gentes, cap. 67. neceſſariò ergo dicendum eſt, Deum non ſolùm produxiſſe cauſas ſecundas, & virtutes ad operandum eis contuliſſe, ac in ſuo eſſe conſeruare, ſed etiam eas mouere & applicare ad operandum, & cum eis pariter ſuos effectus producere: de quo plura in ſuperioribus diſputationibus dicta ſunt. Vnde per hanc doctrinam libertas arbitrij cum infallibilitate prædeſtinationis diuinæ concordari non poteſt.

Deus cum cauſis ſecũdis concurrit ad earum actiones.

VII. Tertia ratio concordiæ aſſignatur ab aliis. Dicunt enim, cooperationem diuinam ſe tenere ex parte effectus, non ex parte cauſæ, hoc eſt, concurſum Dei non determinare voluntatem noſtram, nec aliquid in illam imprimere, aut operari; ſed immediatè influere in effectum, eúmque producere illo ipſo momento, quo à voluntate noſtra producitur. Ex quo inferunt, quòd Deus non determinet voluntatem, nec voluntas Deum: nam vterque concurſum ſuum liberè adhibet, &, ſi alter nolit concurrere, opus non fiet; ſicut cùm duo ferunt ingentem lapidem, quem vnus ferre non poſſet: neuter enim vires alteri addit, aut eum impellit, & vtrique liberum eſt onus relinquere: quanquam Deus (niſi extraordinariè miraculum operari velit) ſemper cõcurreret, quando voluntas noſtra concurrit, quoniam ad hoc ſe liberè quodammodo obligauit, quãdo liberam voluntatem creauit. Inferunt ſecũdò, quòd licèt in eodem prorſus momento temporis, & naturæ, Deus, & voluntas operari incipiant; tamen Deus operetur, quia voluntas creata operatur, & non è conuerſo: & hoc eſſe, quod aliqui dicunt, voluntatem priùs natura operari, quàm Deum, non prioritate inſtantis in quo, ſed à quo. Tribuunt iſtum modum concordiæ Greg. Ariminenſi, Scoto, & Gabrieli in 2. ſent. diſt. 37.

VIII. Hic tamen modus concordiæ etiam non videtur conformis doctrinæ S. Auguſt. & S. Thom. vt patet ex iis, quæ ſuperiùs dicta ſunt. Oſtenſum eſt enim in diſput. 18. concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecũdas, etiam liberas, eáſque præmouere, & prædeterminare, vt ſuos effectus producant naturaliter, aut liberè, vel contingenter, iuxta modum propriæ naturæ. Oſtenſum eſt etiam diſp. 22. & 23. Deum ſuo æterno, efficaci, & abſoluto decreto, antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij creati, prædeterminaſſe omnes actus bonos, qui in tempore fiunt à voluntate creata; eos præſertim, per quos prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt. Oſtenſum eſt præterea diſp. 85. Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim, quorum vnus non mouet alterum ad concurrendum, nec ſuo influxu efficit, vt alter ſecum concurrat. Oſtenſum eſt denique diſput. 99. & 100. illam cauſalem eſſe falſam: Quia voluntas operatur, ideo Deus operatur; hanc autem eſſe veram: Quia Deus operatur, voluntas cooperatur. Cùm ergo nullum prorſus fundamentum huius concordiæ videatur ſubſiſtere, neceſſe eſt, vt eadem concordia, quæ ſuperædificata eſt, corruat.

Deum operari quia voluntas creata operatur, quidam ſentiunt.

Accedit, quòd hic modus conciliandi libertatem arbitrij cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ, ac cum efficacia auxiliorum gratiæ, non videtur ſaluare prædeſtinationem Dei omnino gratuitam, atque independentem etiam tanquam à conditione ſine qua non, ex futura cooperatione libera creati arbitrij, quod ſic oſtenditur. Nam ſi Deus cooperatur, quia homo cooperatur: ergo prius eſt in ſigno rationis, quòd Deus præcognoſcat, liberum arbitrium eſſe cooperaturum, quàm quòd velit ſua gratia concurrere cum illo ad piam operationem, & eum ordinare per talia media ad vitam æternam; ac per conſequens prædeſtinatio, quantùm ad omnes ſuos effectus, erit dependens, ſaltem tanquam à conditione ſine qua non, ex bono vſu liberi arbitrij, præcognito à Deo. Ex quo rurſus videtur ſequi, gratiam eſſe pediſſequam liberi arbitrij, & obſequẽtem illi, ac per conſequens, eandem gratiam ſecundùm merita noſtra dari, quod nullus Catholicus admittit. Præterea etiam ſequeretur, gratiam efficacem, inquantùm eſt formaliter efficax, ſeu adiuuans, non eſſe præuenientem, neque antecedentem ordine cauſalitatis liberam cooperationem noſtri arbitrij, ſed ſolùm eſſe ſimultaneam, ſeu concomitantem, & pariter cum eodem arbitrio in piam operationem influentem; conſequens autem, quamuis ab auctoribus huius ſententiæ admittatur, non videtur poſſe concedi, vt patet ex iis, quæ de efficacia gratiæ ſuperiùs dicta ſunt: ergo hic modus concordiæ non eſt admittendus.

Diſput. 82. 86. 90. & 91.

* * *

DISPV

DISPVTATIO CXXI.

In qua, legitima concordia liberi arbitrij cum infallibilitate diuinæ Prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum Gratiæ ſtatuitur, & defenditur.

I. Exclvsa concordia, quæ à diuerſis Doctoribus aſſignatur: reliquum eſt, vt concordiam legitimam liberi arbitrij, cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, atque cum efficacia auxilij diuinæ gratiæ ſubiiciamus, quam ſanctus Auguſtinus, ſanctus Proſper, & Hilarius, ſanctus Anſelmus, & alij Patres, & inter Scholaſticos Doctores, ſanctus Thomas, & Thomiſtæ tradiderunt; quæ cùm contraria ſit concordiæ in ſcientia media fundata, neceſſe eſt, vt contrariis etiam fundamentis innitatur.

Concordiæ legitimæ prædeſtinationis cum arbitrij libertate fundamenta quinque.

Primum igitur fundamentum ſit, non eſſe ſcibile, etiam à Deo, ante actuale decretum ſuæ voluntatis abſolutum ex parte actus volendi, & conditionatum ſaltem ex parte obiecti voliti, quid in particulari ex ſua innata libertate eſſet factura voluntas creata, ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in tali ordine rerum, & talibus auxiliis non prædeterminantibus eam efficaciter ad alteram partem, excitaretur, alliceretur, & inuitaretur. Quò fit, multò minùs eſſe ſcibile ante idem decretum efficax, & abſolutum etiam ex parte obiecti voliti, quid in particulari ſit abſolutè futurum, ex libertate arbitrij, & ex aliis cauſis ſecundis contingentibus. Hoc fundamentum ſancti Auguſtini, ſancti Thomæ teſtimoniis, & communi antiquorum Doctorum, & Thomiſtarum conſenſu ſtabilitum eſt diſputatione 7. & probatum. Quapropter infallibilitas prædeſtinationis, & futuræ cooperationis arbitrij creati non poteſt ad præſcientiam Dei, tanquam ad primam radicem reuocari: ſed ad decretum eius abſolutum, & efficax, quo miſericorditer ſtatuit in nobis, atque nobiſcum opera noſtra operari, ſi ſunt bona, vel ea permittere, ſi ſunt mala. Et idem dicendum eſt proportionabiliter de futuris conditionatis contingentibus: nam eorum veritas dependet etiam ex libero decreto diuinæ voluntatis abſoluto ex parte actus volendi, quamuis ex parte obiecti voliti ſit conditionatum, quo Deus ſtatuit, vt fiant, poſita tali conditione, quædam futura contingentia, quæ in ſacris literis habentur expreſſa: vt patet in decreto, quo Deus ſtatuit cõuertere Tyrios, & Sidonios, ſi Chriſtus ea ſigna inter eos feciſſet, quæ in Corozain, & Bethſaïda operatus eſt.

Prædeſtinationis infallibilitas & certitudo non poteſt in ſcientia media inniti.

II. Secundum fundamentum eſt, nullam eſſe legem à Deo ſtatutam, dandi infallibiliter auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ: ſed ex mera, & gratuita Dei miſericordia, & liberalitate donari, quibuſcunque donantur, ita vt ex parte noſtra, nulla præſupponatur bona operatio, aut diſpoſitio, non ſolùm propter quam conferantur; ſed etiam ſine qua non tribuerentur à Deo regulariter, & iuxta communem modum vocandi homines: nam aliàs videtur ſequi, gratiam eſſe pediſſequam, non præuiam humanæ voluntatis; ac per conſequens etiam ſequeretur, gratiam ſecundùm merita noſtra dari, vt diſput. 56. ex profeſſo oſtenſum eſt. Quò fit, vt infallibilitas prædeſtinationis fundari non poſſit in aliquo, vel aliquibus operibus bonis moraliter à Deo præcognitis, nec ab eis pendere, aut ea ex parte noſtra præſupponi etiam tanquam conditionem ſine qua homines

Vide diſput. 56.

A non prædeſtinarentur à Deo, ſed neceſſariò talis infallibilitas, vt diſput. 30. & 41. dicebamus, debet reuocari in meram, & gratuitam Dei voluntatem, & beneplacitum, ſecundùm illud Matth. 11. *Ita Pater, quoniam ſic placitum fuit ante te.*

III. Tertium fundamentum eſt. Concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum Dei in cauſas ſecundas, per quem præmouentur, applicantur, & determinantur, vt operentur vnaquæque, iuxta conditionem ſuæ naturæ, naturalis quidem naturaliter, libera autem liberè; id quod diſp. 18. & 23. ex profeſſo oſtenſum eſt; quod potiſſimùm habet verum, quando cauſæ ſecundæ ſunt liberæ, & contingentes. Quò fit, vt cauſa prima, & ſecunda concurrant ad eundem effectum, non vt cauſæ partiales, quarum B vna non determinat alteram, nec facit eam ſecum partialiter concurrere, vt quando duo trahunt nauim, ſed quælibet ſit cauſa totalis in ſuo genere, quarum vna, ſcilicet liberum arbitrium, ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo, non ſolùm in eſſẽdo, ſed etiam in agendo. Vnde Deus ſua diuina motione efficit, vt liberum arbitrium ſecum cooperetur liberè, quod etiam diſput. 85. probatum reliquimus.

IIII. Quartum fundamentum eſt, Deum ſuo æterno, abſoluto, & efficaci decreto, antecedenter ad omnem præſcientiam futuræ cooperationis noſtri arbitrij, prædeterminaſſe omnes actus bonos in particulari, ſecundùm omnes circumſtantias, eos præſertim, per quos prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt, ſalua noſtri arbitrij libertate: & in tempore mouere C ipſum arbitrium motione efficaci, vt eos actus eliciat, quos Deus ſuo æterno conſilio ſtatuit, vt fierent; id quod latiſſimè per tres integras diſputationes oſtenſum eſt ſuprà. Et ex huiuſmodi decreto voluntatis Dei, tanquam ex prima radice, & cauſa, & ex efficacia motionis ipſius, tanquam ex inſtrumento Dei, ortum habet, quòd liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum liberè, & infallibiliter in tempore operetur eos actus, quos Deus prædefiniuit eſſe futuros, per liberam cõoperationem eiuſdem arbitrij. Vnde ſanctus Auguſtinus ad efficaciam mediorum, effectuúmve prædeſtinationis, *quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur,* reducit prædeſtinationis certitudinem, quantùm ad effectus aſſequutionem; D & præſcientiam huius infallibilitatis reuocat, tanquam ad primam radicem, ad efficax decretum, quo ſuos ſtatuit miſericorditer liberare, vt diſp. 7. multis teſtimoniis eiuſdem Auguſtini oſtẽſum eſt. Docet enim ideo Deum hæc præſciuiſſe, quia ea facere decreuit.

Diſput. 21. 22. & 23.

Lib. de prædeſt. Sanct. cap. 14.

Quintum fundamentum, & in hac parte maximè obſeruandum, ac præ oculis habendum eſt, ad efficaciam diuinæ voluntatis, & infinitam virtutem Omnipotentiæ illius, tanquam ad primam radicem eſſe reducendam omnem libertatem actualem, & contingentiam, quæ in actibus humanis, & quibuſcunque aliis actionibus reperitur. Cùm enim, vt dicit ſanctus Thomas, *Aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum, effectus conſequitur cauſam: non tantum ſecundùm id, quod fit, ſed etiam ſecundùm modum fiendi, vel* E *eſſendi. Ex debilitate enim virtutis actiuæ in ſemine contingit, quòd filius naſcitur diſſimilis patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum eſſendi. Cùm igitur voluntas diuina ſit efficaciſſima, non ſolùm ſequitur, quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quòd eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus neceſſariò, quædam contingenter, vt ſit ordo in rebus ad complementum vniuerſi. Et ideo quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſſitate proueniunt, quibuſdam autem aptauit cauſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eueniant. Non igitur propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter,*

S. Tho. 1. p. q. 19. art. 8. in corp.

Libertas creata ad efficaciam diuinæ voluntatis, tanquã ad primam cauſam eſt reducenda.

contingenter,

Digitized by Google

A *contingenter, quia cauſæ proximæ ſunt contingentes: ſed propterea, quia Deus voluit eos contingenter euenire; contingentes cauſas ad eos præparauit:* & idem docet eadem 1. parte. quæſt. 22. artic. 4. Vnde ex hoc, quòd Deus prædeterminauit, & voluit, quòd Petrus tali tempore, & cum tanta intenſione conuertatur, neceſſariò ſequitur neceſſitate conſequentiæ, & infallibilitatis, quòd Petrus conuertatur eadem intenſione, & liberè conuertatur; quia vtrumque Deus præfiniuit, & voluit: neque illa neceſſitas conſequentiæ, ſiue ex ſuppoſitione decreti voluntatis diuinæ, repugnat libertati, vt diſputatione 25. explicatum eſt. Et idem dicendum de omnibus aliis actibus bonis; quia, vt dicit S. Thom. 1.2. quæſt. 10. art. 4. ad 1. *Voluntas diuina non ſolùm ſe extendit, vt aliquid fiat per rem, quam mouet, ſed vt etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipſius; & ideo magis repugnaret diuinæ motioni, ſi voluntas ex neceſſitate moueretur, quod ſuæ naturæ non competit, quàm ſi moueretur liberè, prout competit ſuæ naturæ.* Hinc eſt illud quod S. Anſelm. ait: *Quoniam quod Deus vult, non poteſt non eſſe, cùm vult hominis voluntatem, nulla cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, vel non volendum, & vult effectum ſequi voluntatem; tunc neceſſe eſt voluntatem eſſe liberam, & eſſe, quod vult.* Ex quibus verbis euidenter conſtat, per decretum voluntatis diuinæ non auferri, vel impediri libertatem noſtræ voluntatis, vel eius vſum actualem; ſed potiùs perfici, & cauſari. Vnde non debemus inferre: Deus vult Petrum loqui: ergo neceſſariò loquetur; ſed inferendum eſt: ergo loquetur liberè, quia Deus voluit, vt ipſe Petrus liberè loquatur.

S. Anſel. lib. de concept. præſcientiæ, & prædeſt. Dei, cap. 1. paulò poſt medium.

VI.
Prædeſtinatio eſt certa certitudine ordinis.
Lib. de prædeſt. Sanct. cap. 14.
Rom. 4.

Ex his fundamentis infertur primò, prædeſtinationem eſſe certam, & infallibilem, quantùm ad aſſequutionem effectus, certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, quibus, vt Auguſtinus ait: *Certiſſimè liberantur, quicunque liberantur*, &, ſicut dicit Apoſtolus, *Vt ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio.* Cùm enim huiuſmodi certitudo, & infallibilitas ex ſcientia media, vt ſuprà oſtenſum eſt, non poſſit deſumi, neceſſe eſt, vt ex decreto abſoluto diuinæ voluntatis, & ex auxiliorum efficacitate, quibus ad vitam æternam ſuos electos Deus tranſmittere voluit, deſumatur, vt diſput. 30. & 41. oſtenſum eſt.

Infertur ſecundò, infallibilitatem futuri conſenſus, effectúſve prædeſtinationis ex decreto abſoluto diuinæ voluntatis, atque ex ipſa efficacitate auxiliorum præuenientis gratiæ deſumptam, in nullo præiudicare eiuſdem arbitrij libertati, ſiue quantùm ad potentiam ipſam liberam, ſiue quantùm ad actualem vſum illius; ſed mirum in modum illam perficere, & roborare: quia, vt dictum eſt, Deus non ſolùm decreuit, quòd homo operetur, ſed etiam voluit, quòd liberè operetur, & ſuo auxilio efficaci eiuſdem hominis voluntatem, vt liberè operetur, prædeterminat. Et ratio eſt, quam aſſignat ſanctus Thomas, quæſt. 24. de veritate, artic. 1. in corpore, & aliis pluribus in locis: quia videlicet homo, per liberum iudicium rationis, quod eſt indifferens ad vtrumlibet, mouetur à Deo, & ſe mouet. Ipſe enim per virtutem rationis iudicans de agendis, poteſt de ſuo arbitrio iudicare, inquantùm cognoſcit rationem finis, & eius, quod eſt ad finem, & habitudinem, & ordinem vnius ad alterum; & ideo non eſt ſolùm cauſa ſui ipſius in mouendo, ſed in iudicando; & ideo eſt liberi arbitrij, ac ſi diceretur liberi iudicij de agendo, vel non agendo; vnde non ſolùm mouetur à Deo ad operandum, ſed etiam ad liberè operandum.

VII.
Concordia arbitrij cum gratia, quam S. Auguſt. & Thom. tradiderunt.

Infertur tertiò, quòd ſicut auctores oppoſitæ ſententiæ ad ſcientiam mediam confugiunt, vt libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinæ præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis, atque cum efficacia auxiliorum gratiæ concilient: ita & nos ad omnipotentiam, & ſummam efficaciam diuinæ voluntatis recurrimus, & ad dominium, quod ſua diuina maieſtas habet ſuper voluntates hominum, vt eas quò voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari. Et hoc modo arbitramur, antiquam concordiam libertatis arbitrij creati, cum infallibilitate prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ, iuxta mentem ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ defendendam eſſe, & explicandam: vt ex dictis in diſcurſu huius operis ſatis conſtat, & ex locis Scripturæ, quæ ad diuinam voluntatem, & omnipotentiam referunt omnia bona, quæ in tempore fiunt. Vnde ſanctus Auguſtinus ait: *Scriptura diuina, ſi diligenter inſpiciatur, oſtendit, non ſolùm bonas hominum voluntates, quas ipſe* B *facit ex malis, & à ſe factas bonas in actus bonos, & in æternam dirigit vitam; ita eſſe in Dei poteſtate, vt eas quò voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibuſdam præſtanda, vel ad pœnas quibuſdam ingerendas, ſicut ipſe iudicat, occultiſſimo quidem iudicio, ſed ſine vlla dubitatione iuſtiſſimo.* Idem docet aliis in locis ſuperiùs inductis, in quibus probat, humanas voluntates voluntati Dei non poſſe reſiſtere: ac Deum magis habere in poteſtate ſua hominum voluntates, quàm ipſi ſuas; non obſcurè indicans, ad omnipotentiam voluntatis Dei, *qui facit concordiam in ſublimibus*, eſſe recurrendum, vt libertatem arbitrij creati cum infallibilitate prædeſtinationis concilìemus. Ad hanc recurrit ſanctus Thomas tum locis ſuperiùs allegatis, tum etiam in 2. ſentent. diſtinct. 25. quæſt. 1. art. 2. C ad 1. vbi ait, *quòd Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio ſecundùm eius exigentiam: vnde etiamſi voluntatem hominis in aliud mutet; nihilominùs hoc ſua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntariè velit, & ita coactionis ratio tollitur.* Vbi S. Thomas, non ad præſcientiam, ſed ad omnipotentiam, & ſummam efficaciam diuinæ voluntatis recurrit, vt libertatem arbitrij cum diuina prouidentia, & cauſalitate concordet. Idem conſtat ex iis quæ dicit 1. part. & 1. 2. locis ſuperiùs allegatis.

De natura, & gratia, cap. 20.

Iob 25.

Contra iſtam doctrinam, & rationem concordiæ liberi arbitrij cum diuina prædeſtinatione multa argumenta obiiciuntur, quæ ex parte in præcedentibus diſputationibus tacta ſunt, & ſoluta: in præſenti tamen ad maiorem claritatem, & explicationem do- D ctrinæ SS. Auguſtini, & Thomæ pauca ſunt proponenda, & ſoluenda.

VIII.

PRimum argumentum eſt: nam concordia, quæ prædeterminationem prædictam in voluntate creata, aut decretũ diuinæ voluntatis efficax antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij noſtri conſtituit, non videtur poſſe diſtingui à ſententia hæreticorum negantium liberum arbitrium, niſi quoad voces. Nam hæretici non negant, Deum liberè agere, cùm determinat voluntatem noſtram, & homines habere plenum, atque perfectum iudicium rationis, cùm aliquid eligunt, & ſponte, ac voluntariè eligere: ſed dicunt, decreto Dei, & prædeterminatione omnia fieri, nec poſſe Deo decernenti, & prædeterminanti reſiſti: & ideo liberum ar- E bitrium hominis eſſe titulum ſine re, vel rem de ſolo titulo; id eſt, nomen inane, & ſuperuacaneum: ergo ſi nos etiam admittamus, ita determinari à Deo voluntatem noſtram, vt non agat, niſi id, ad quod à Deo determinatur; & tamen quia Deus eam liberè determinat, & ipſa voluntariè, & cum pleno iudicio rationis agit, contendamus, hominem eſſe liberi arbitrij; ſequitur, quòd tota controuerſia inter nos, & hæreticos ſit de nomine: Vtrùm videlicet homo ſit dicendus liberi arbitrij, néc ne, quod tamen non eſt admittendum, quia labores tot hominum doctiſſimorum, & ipſius Concilij OEcumenici poſt aſſe-

Digitized by Google

renda arbitrij libertate conſumpti aliud nobis perſuadent. Nec enim ignorabant viri illi ſapientiſſimi, quod ſanctus Auguſtinus in epiſtol. 28. ad Hieronymum, & alibi admonuit, *cùm de re conſtat, non eſſe de nomine litigandum.*

IX. Hæretici nō in omnibus, ſed in aliquibus ab Eccleſia diſcedunt. Pſalm. 54. Aug. ſuper eundem Pſa. tom. 8.

Vt huius argumenti ſolutio euidentior appareat, obſeruandum eſt valde, hæreticos non in omnibus, ſed in aliquibus ab Eccleſia diſcedere, iuxta illud, quod dicit Pſalmiſta: *Quoniam in multis erant mecum:* nam hæretici in multis quidem, ſed non in omnibus ſunt cum Catholicis, quod & ſanctus Auguſtinus loquens contra Donatiſtas his verbis notauit: *Baptiſmum habebamus, vterque in eo erant mecum: Euangelium vterque habebamus, erant in eo mecum: feſta Martyrum celebrabamus, erant ibi mecum: Paſchæ ſolemnitatem frequentabamus, erant ibi mecum. In ſchiſmate non mecum, in hæreſi non mecum: in multis mecum, in paucis non mecum: ſed in his paucis, in quibus non mecum, non eis proſunt multa, in quibus mecum.* Proportionabiliter nos dicimus de Caluino, illum non in omnibus, ſed in multis ab Eccleſiæ Catholicæ doctrina receſſiſſe, Cùm ergo falſa veris, & vera falſis doceant hæretici permixta, oportet inter lepram, & lepram, & cutem ſanam, & doctrinam Catholicam, etiam in ipſis hæreticorum libris, cautè diſcernere, non vtraque confundere, ſed verum à falſo ſeparari: Scriptum eſt enim: *Si ſeparaueris pretioſum à vili, quaſi os meum eris.* Nec debent, aut poſſunt Catholici ea, in quibus hæretici ab Eccleſia non diſcedunt, abnegare, aliàs profectò orationem Dominicam damnare iure poſſent, & deberent, quia Caluinus proferendam eſſe, & credendam aſſeruit. Errauit ergo primò Caluinus, vt quidam ex Doctoribus, qui contra illum ſcripſerunt, bene adnotauit, quoniam iſtam peſſimam conſequentiam approbauit: Voluntas diuina eſt prima cauſa omnium rerum: & iam ab æternitate decreuit, quid velit, aut non velit fieri; nulla igitur eſſe poteſt in homine libertas arbitrij: nam prima cauſa efficaciſſima eſt, & ſecundùm Scripturas non poteſt vllus diuinæ reſiſtere voluntati. Nos autem dicimus è contrà, antecedens quidem eſſe verum, & ex ſacris literis deſumptum; conſequentiam autem eſſe malam, & conſequens hæreticum: nam, vt docet ſanctus Thomas, ex eo quòd voluntas Dei eſt efficaciſſima, cui nullus poteſt reſiſtere, potiùs ſequitur, quòd fiant liberè, vel contingenter ea, quæ ſic fieri voluit, quia voluntas diuina non ſolùm ſe extendit, vt aliquid fiat per rem, quam mouet; ſed vt etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipſius.

Hierem. 15.

X. Caluini errores enumerantur.

S. Tho. 1. 2. q. 10 ar. 4. ad 1. & 1. p. q 19. art. 8. in corp. & ad 2.

Calui. lib. 2. inſt. c. 3. § 11.

Secundò errauit Caluinus: quoniam aſſeruit, Deum ita efficaciter mouere, & afficere hominis voluntatem, vt poſtea non ſit noſtræ electionis, motioni eius aut obtemperare, aut refragari, vt dixi diſp. 3, Nos autem dicimus è contrario, quòd quamuis Deus efficaciter moueat liberum arbitrium, vt infallibiliter, & indeclinabiliter conuertatur, & piè operetur, ſicut Auguſtinus, & Thomas ſæpius docuerunt, nihilominùs liberum noſtrum arbitrium poteſt motioni Dei vel obtemperare, vel refragari, &, vt loquitur ſacrum Concilium Tridentinum, *illi diſſentire, ſi velit.* Addimus, quod, quamuis fieri non poſſit, hæc duo ſimul eſſe vera, quod ſcilicet liberum arbitrium efficaciter moueatur à Deo ad piè operandum, & non operetur; nihilominus hæc duo ſimul ſunt compoſſibilia, quod ſcilicet liberum arbitrium efficaciter moueatur à Deo ad pios actus, & poſſit eoſdem actus non operari, ſi velit; vt ſuprà dictum eſt: & propterea voluntas in ſuis operationibus manet libera.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 4.

Calui. lib. 2. inſt. cap 3. § 7.

Tertiò errauit Caluinus, quoniam dixit, Deum per gratiam, vel motionem efficacem ita operari in nobis velle, & nos ad ſeipſum conuertere, vt gratiæ præuenienti noſtrum arbitrium, pediſſequa voluntate, non obſequatur liberè. Nos autem dicimus cum ſacro Concilio Tridentino, S. Thom. & omnibus ſanctis Doctoribus, Deum quidem ſua præueniente gratia efficaci, ita nos conuertere ad ſeipſum, & operari in nobis velle, & perficere pro bona voluntate, vt nihilominùs voluntas noſtra, mota à Deo præueniente gratia efficaci, pediſſequa voluntate, & libertate ſua obſequatur, & cooperetur Deo mouenti. Sicut enim Deus cooperatur homini, ipſum præueniendo, & mouendo; ita & noſtrum arbitrium præuenienti Deo liberè cooperatur, ſubſequendo, vt Gelaſius Papa epiſtol. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum, docuit, cuius verba pluries ſunt à nobis ſuperiùs adducta.

Calui. lib. 2. inſtit. cap. 3. num. 11.

Quartò errauit Caluinus, quoniam gratiam ita eſſe à ſeipſa efficacem poſuit, vt excluderet motionem moralem, quæ eſt per conſilia, & ſuaſiones, & tolleret liberam cooperationem humanæ volũtatis. Nos autem dicimus, gratiam efficacem includere, vel ſupponere moralem motionem, & ſuaſionem, & eandem gratiam efficacem non tollere, ſed potiùs perficere libertatem arbitrij.

Caluin. loc. alleg. diſp. 3. num. 14. & ſequentibus. Conc. Arauſ. can. vltimo. Conc. Trid. ſeſſ. 6. decret. de iuſtific. can. 6. Aug. lib. 2. de liber. arb. cap. 19. to. 1. S. Tho. 1. 2. q. 79. ar. 2. & 2. ſent. diſt. 37. ar. 2. q. 2. Calu. lib. 3. Inſt. cap. 3. num. 8. & 9.

Quintò errauit Caluinus, & in Deum impius, & blaſphemus fuit in eo, quod dixit, *Decreto Dei, ac voluntate eius, & prouidentia homines peccare, ac Deum eſſe cauſam, & auctorem peccati, & mala opera in nobis ita, vt bona operari, non permiſſiuè ſolùm, ſed verè, & propriè.* Nos autem è contrà cum ſacro Cōcil. Arauſic. & Trident. dicimus, Deum non operari mala opera ita vt bona, ſed ſolùm ea permittere: homines autem ſua dumtaxat mala voluntate peccare, non autem decreto aliquo, aut prouidentia Dei. Diſtinguimus tamen duo cum ſanctis Auguſtino, & Thom. in operibus malis, alterum, quòd entia ſunt; alterum verò, quòd mala ſunt; & primum tribuimus Deo, vt primæ cauſæ per ſe efficienti: nam omne ens per participationem procedit à primo ente per eſſentiam, quod eſt Deus. Secundum autem ſolùm tribuimus cauſæ ſecundæ deficienti, ſcilicet creatæ voluntati, quæ defectibilis eſt, eò quòd ex nihilo producta eſt.

Sextò errauit Caluinus in eo, quod dixit, voluntatem noſtram, niſi per Dei gratiam flectatur in bonum, naturaliter eſſe ad malum propenſam. Nos autem dicimus cum ſanctis Doctoribus Auguſtino, & Thoma, voluntatem noſtram naturaliter inclinari ad bonum, tanquam in proprium obiectum, & hanc inclinationem habere ab auctore naturæ: quòd autem ad malum flectatur, ex ipſa mala voluntate, vel ex ſuggeſtione diaboli procedit.

Hæc, & alia deliramenta contra doctrinam Catholicam effutiuit Caluinus, propter quæ meritò cum aliis hæreticis damnatus eſt ab Eccleſia in Concilio Tridentino, vt conſtat ex capitibus, & canonibus editis ab eodem Concilio; non tamen errauit, aſſerendo, Deum æterno decreto ſuæ voluntatis, cui nulla creatura poteſt reſiſtere, prædeterminaſſe omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, aut ſua gratia efficaciter flectere, & mouere eandem voluntatem, vt tales actus infallibiliter operetur. Hoc enim verbum non eſt ex Caluino, ſed ex Auguſtino libro de dono perſeuerantiæ, cap. 6. dicente: *Nihil fit, niſi quod aut ipſe facit, aut fieri ipſe permittit. Potens ergo eſt, & à malo in bonum flectere voluntates, & in lapſum pronas conuertere, ac dirigere in ſibi placitum greſſum. Cui non fruſtra dicitur: Deus tu conuerſus viuificabis nos.* Pſalm. 84.

XI. His ſuppoſitis ad argumentum factum reſpondetur, hanc noſtram rationem concordiæ per efficax decretum voluntatis diuinæ non ſolùm quoad voces, ſed etiam quoad rem ipſam, vt cœlum à terra, diſtingui ab errore hæreticorum negantium liberum arbitrium. Nam licèt hæretici non negent, Deum

Digitized by Google

Deum liberè agere, cùm determinat voluntatem noſtram, & homines habere plenum, atque perfectum iudicium rationis, cùm aliquid eligunt, & ſponte, abſque coactione eligere; negant tamen, hominem ſe liberè determinare in actu ſecundo, vt vera cauſa libera ſui actus: negant, ipſum habere iudicium rationis verè liberum, cùm aliquid eligit: negant denique, hominem voluntariè eligere, ſi voluntariè, accipiatur, vt ſignificat idem, quod liberè. Et cùm inferunt ipſimet hæretici, ideo liberum arbitrium hominis eſſe titulum ſine re, vel rem de ſolo titulo, ex eo quòd decreto Dei, cui prædeterminanti reſiſti non poteſt, omnia fiant, quæcunque fiunt in tempore; decipiuntur maximè in illatione conſequētiæ, & in ipſo conſequenti, dum ex antecedenti Catholico; per conſequētiam peſſimam conſequens hæreticum B intulerūt, vt latiùs à nobis oſtenſum eſt ſuprà. Addo, Catholicos non cōcedere abſolutè, liberū arbitrium creatum non poſſe diſſentire auxilio efficaci, vt arguens ſupponere videtur; ſed ſolùm cum addito diminuente, nempe in ſenſu compoſito; quia videlicet, vt ſuprà explicatum eſt, & probatum, hæc duo ſimul eſſe vera non poſſunt: Deus efficaciter mouet liberum arbitrium ad conſenſum; & liberum arbitrium diſſentit.

Diſput. 15. 92. & 93.

Secundum argumentum eſt: nam hæc ratio conciliandi libertatem arbitrij cum gratia eſt penè inintelligibilis, nec quietat noſtrum intellectum: & propter eius difficultatem Pelagiani negauerunt neceſſitatem gratiæ efficacis: Lutherani autem, & Caluiniani, admittentes eiuſdem gratiæ efficaciam, de medio abſtulerunt libertatem arbitrij. Concordia autem, quæ ſcientiæ mediæ innititur, dilucidè, ac facilè libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ conciliat, ac viam aperit, qua Pelagiani, & Lutherani ad vnitatem Eccleſiæ redeant. Quæ quidem concordia, ſi data, explanatáque ſemper fuiſſet, fortè neque Pelagiana hæreſis fuiſſet exorta, neque Lutherani, tam impudenter arbitrij noſtri libertatem fuiſſent auſi negare, obtendentes eum diuina gratia, præſcientia, & prædeſtinatione cohærere non poſſe, neque ex Auguſtini opinione, concertationibuſque cum Pelagianis tot fideles fuiſsēt turbati, ad Pelagianóſque defeciſſent: faciléque reliquiæ illæ Pelagianorum in Gallia, quorum in epiſtolis Proſperi, & Hilarij fit mentio, fuiſſent extinctæ: vt patet ex iis, in quibus homines illos cum Catholicis conueniſſe, & ab eis diſſenſiſſe, eædem epiſtolæ teſtantur: concertationes denique inter Catholicos facilè fuiſſent compoſitæ.

Diſput. 118.

Reſpondetur, quòd, vt ſuprà dictum eſt, ratio concordiæ liberi arbitrij cum gratia non poteſt perfectè ab homine cognoſci pro iſto ſtatu, aut comprehēdi. Vnde, licèt non perfectè quietet intellectum concordia à nobis, imò, & à SS. Auguſt. & Thoma aſſignata, non propterea reiicienda eſt, cùm ex ſuprà dictis conſtet, teſtimoniis ſacrarum literarum, & doctrinæ Conciliorū eſſe conformem. Claritas autem, & facilitas, quam concordia in præſciētia media fundata, præ ſe ferre videtur, multas reuerà inuoluit difficultates, quas in diſput. 7. immò & in toto ferè diſcurſu huius operis tetigimus. Nec videtur apta eiuſmodi concordia ad reſiſtendum Pelagianis, & Lutheranis, vt ex ſupradictis colligi poteſt. Addo, Pelagianos non propter antiquam concordiam, ab Auguſtino traditam negaſſe gratiæ efficacis neceſſitatem, aut Lutheranos propter eandem concordiam libertatem arbitrij de medio abſtuliſſe; ſed quia ſapere voluerunt plus, quàm oportet ſapere, ſolámque doctrinam quietatiuam intellectus admittere. Vnde propter ſuam obſtinationem, & non propter con- A certationes ſancti Auguſtini cum Pelagianis à fide Catholica defecerunt, & negauerunt quod certum eſt, quia comprehendere non potuerunt quod occultum eſt.

Tertium argumentum eſt: nam inducuntur homines in quandam deſperationem, & deſpondent animos, ſi dicatur, iam diuino decreto omnino immobili, ante omnem reſpectum ad bonum, vel malum vſum liberi arbitrij, à Deo præcognitum per ſcientiam mediam, ſtatutum eſſe, ac determinatum, qui ad gloriam introducendi ſint, qui non admittendi. Datur enim per hanc doctrinam occaſio hominibus dicendi. Si de ſalute mea, vel damnatione iam definitum eſt, ſiue malè, ſiue bene agam, aliter euenire non poteſt; qualiſcunque nunc ſim: talis denique ero, qualem Deus me futurum eſſe decreuit; & ita in torporem, ac ſegnitiem plerique conuertentur. Non ergo reuocanda eſt concordia liberi arbitrij cum infallibilitate prædeſtinationis ad efficaciam decreti voluntatis diuinæ, ſed ad ſcientiam mediam: nam hoc modo nulla dabitur occaſio hominibus deſpōdendi animos, ſed omnes curabunt ſtrenuè ſe gerere in virtute, ſcientes, nihil Deum immobili decreto ſtatuiſſe circa eorum prædeſtinationem, aut reprobationem, antequam bonum, vel malum vſum liberi arbitrij illorum præſciret.

Ad hoc argumentum, quod etiam olim contra S. Auguſtinum obiectum fuit, iam pluries reſponſum eſt ſuprà: & ad illud S. Auguſtinus ex profeſſo reſpondet libro de dono perſeuerant. capit. 15. in hæc C verba: *Sed aiunt, vt ſcribitis, neminem poſſe correptionis ſtimulis excitari, ſi dicatur in conuentu Eccleſiæ audientibus multis: Ita ſe habet de prædeſtinatione definita ſententia voluntatis Dei, vt alij ex vobis de infidelitate, accepta obediendi voluntate veneritis ad fidem, vel accepta perſeuerātia maneatis in fide: cæteri verò, qui in peccatorum delectatione remoramini, ideo nondum ſurrexiſtis, quia necdum vos adiutorium gratiæ miſerantis erexit. Verumtamen, ſi qui eſtis necdum vocati, quos gratia ſua prædeſtinauerit eligendos, accipietis eandem gratiam, qua velitis, & ſitis electi. Et, ſiqui obeditis, ſi prædeſtinati eſtis reiiciendi, ſubtrahentur obediendi vires, vt obedire ceſſetis. Iſta cùm dicunt, ita nos à confitenda Dei gratia, id eſt, quæ non ſecundùm merita noſtra datur, & à confitenda ſecundùm eam prædeſtinationē Sanctorum, deterrere non debent: ſicut* D *non deterremur à confitenda præſcientia Dei, ſiquis de illa populo ſic loquatur, vt dicat:* Siue nunc rectè viuatis, ſiue non rectè, tales vos eritis poſtea, quales vos Deus futuros eſſe præſciuit; vel boni, ſi bonos; vel mali, ſi malos. *Nunquid enim, ſi hoc audito, nonnulli in torporem, ſegnitiemq́, vertātur, & à labore procliues ad libidinem poſt concupiſcētias ſuas eant; propterea de præſciētia Dei falſum putandū eſt eſſe, quod dictum eſt? nónne, ſi Deus illos bonos futuros eſſe præſciuit, boni erunt, in quantalibet nunc malignitate verſentur: ſi autem malos, mali erunt, in quātalibet nunc bonitate cernātur?* Quibus verbis fatetur Auguſt. verum quidem eſſe, quòd prædeſtinatus infallibiliter ſaluabitur, & reprobus ſimiliter infallibiliter damnabitur. Sed non propterea debent homines deſperare, aut in bonis operibus exequēdis diligentiam remit- E tere. Quoniam, vt ſuprà dicebamus, diſpoſitio diuinæ prædeſtinationis non habet, quòd quidquid faciat prædeſtinatus, conſequatur vitam æternam, ſed quòd per bona opera, quæ ſunt etiam à Deo prædeſtinata, & præordinata, ſaluetur. Propter quod Petrus Apoſtolus ait: *Fratres, magis ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.* Similiter etiam reprobus non punietur pœna æterna, niſi propter culpam, quam à ſeipſo, & non ex Dei præordinatione habet. Vnde vni ex reprobis dictum eſt: *Cur concidit facies tua? Nónne, ſi bene egeris, recipies; ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit.*

Prædeſtinatio ante præmiſſa merita non inducit homines in deſperationem.

Diſput. 110.

2. Petr. 1.

Geneſ. 4.

Digitized by Google

Alia plura argumenta contra noſtram doctrinam obiici ſolent, quæ tamen non oportet in præſenti referre, quoniam in diuerſis diſputationibus ſuperiùs propoſita ſunt, & ſoluta. Quædam enim contendunt, per hanc concordiam deſtrui libertatem arbitrij, quæ tamen diſputatione 18.22. & 23. ex profeſſo diſſoluimus. Quædam neceſſitatem orationis, & correptionis per eandem doctrinã auferri nituntur probare, de quibus diſputatione 110. abundè egimus. Alia denique oſtendere contendunt, noſtrum modum concordiæ, facere Deum crudelem, vt diſput. 37. & 38. referebamus, in quibus locis videri poterunt, quæ ad vitandam prolixitatem, & eorumdem argumentorum repetitionem inutilem, conſultò omittimus.

Epilogus ferè omnium, quæ in præcedentibus Diſputationibus dicta ſunt, continens Propoſitiones viginti.

I. VT faciliùs ea omnia, quæ in toto hoc opere dicta ſunt, poſſint intelligi, viſum eſt breui compendio in ſequentibus propoſitionibus ea comprehendere, & perſtringere. Id enim gratum piis Lectoribus fore iudicaui: nam, vt dicit Auguſt. *Eadem res ſæpe alio modo dicta mouet, alio modo dicta non mouet.* Nec tamen omnia commemorare volui, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, ſed ea dumtaxat, quæ ad breuem reſolutionem ſpectare videntur.

Auguſt.lib.1. ad Simp.q.2. poſt mediũ, tom.4.

Vid.diſp.45. & 46.

Sed ad eorum plenam intelligentiam, duo fundamenta, in quibus omnes conueniunt, ſupponenda ſunt. Alterum eſt, liberum hominis arbitrium per originale peccatũ non ſolùm fuiſſe à Deo auerſum, ac originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis ſpoliatum: ſed etiam in bonis naturalibus vulneratum, attenuatum, & læſum. Docet hoc Cæleſtinus I. in epiſt. 1. ad quoſdam Galliarum Epiſcopos, capit. 4. Innocentius I. in epiſt. ad Concilium Carthagineſe. Concilium Arauſic. can. 1. eum tanquam Pelagianum damnans, qui per offenſam præuaricationis Adæ, non totum, id eſt, ſecundùm corpus, & animam, in deterius dicit hominem commutatum, ſed animi libertate illæſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium. Confirmauit idem decretum ſub anathemate ſacrum Concilium Tridentinum ſeſſ. 5. decreto de peccat. origin. can. 2. & ſeſſ. 6. decret. de iuſtificat. cap. 1. in fine, vbi dicit, liberum arbitrium per præuaricationem Adæ attenuatum eſſe, & inclinatum, licèt non extinctum. Idem docet S.Thom. 1.2. quæſt. 85. art. 1. quod etiam probat ex Luc. cap. 10. vbi homo deſcendens ex Hieruſalem in Hierico, id eſt, in defectum peccati, expoliatur gratuitis, & vulneratur in naturalibus, vt Beda exponit.

Lib.arbi. per peccatum læſum fuit, & attenuatum.

Vid.diſp.46.

Secundò ſupponendum eſt ex doctrina eiuſdem S.Thomæ 1.2.quæſt.85.art.3. liberum hominis arbitrium, per peccatum primi parentis, quatuor vulnera incurriſſe, iuxta numerum potentiarum animæ, quæ virtutum, & vitiorum ſubiecta eſſe poſſunt, ſcilicet ignorantiam in intellectu: malitiam in voluntate, infirmitatem in iraſcibili, & concupiſcentiam in concupiſcibili. Sed quia voluntas eſt inclinatio totius hominis, *natura humana*, vt docet S.Thom. 1.2. quæſt. 109. art. 2. ad 3. *magis corrupta eſt per peccatum, quantùm ad appetitum boni, quàm ſecundùm cognitionem veri.* Vnde plura poteſt homo cognoſcere per ſeipſum, abſque auxilio gratiæ, quàm poſſit viribus naturæ perficere. Hinc S. Auguſt. *Suſpirabam*, inquit, *ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle*

A *meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa, facta eſt libido: & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas: quibus quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis (vnde catenam appellaui) tenebat me obſtrictum dura ſeruitus.*

Augu.lib.8. conf.cap.5. tom.1.

Hinc ortum habuit inclinatio, ſeu facilitas ad malum, de qua ſcriptum eſt: *Senſus, & cogitatio hominum in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua*, ac difficultas ad bonum rationis non ſolùm amplectendum, ſed etiam cognoſcendum. Dicitur enim Sapient. 9. *Difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore.* Vt ergo liberum arbitrium poſſit operari opera perfecta ſuæ naturæ proportionata, neceſſe eſt, vt ſanetur, & roboretur per B gratiam; & vlteriùs indiget diuino auxilio, vt eleuetur ad operandum opera ſupernaturalia, quæ totum naturæ ordinem, & facultatem excedunt, vt in ſequentibus propoſitionibus, oppoſitis è regione aliis ſuperiùs impugnatis, manifeſtum fiet.

Geneſ. 8.

De viribus liberi Arbitrij, præſertim in natura lapſa.

PRIMA propoſitio. Liberum hominis arbitrium in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ efficere opus morale, quod, cõparatione finis naturalis, ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus; ita C vt ab operãte referatur in Deum, vt in vltimũ finem naturalem, dilectum ſuper omnia ſimpliciter.

Vid.diſp.50.

Hanc docet S.Auguſt. lib.1. retract. cap. 3. vbi retractat quod dixerat lib.1. ordine, Philoſophos videlicet non vera pietate præditos, virtutis luce fulſiſſe: & lib.4. contra Iulianum, cap. 3. multis teſtimoniis Scripturæ manifeſtè oſtendit, non eſſe in aliquo veram virtutem etiam moralem, niſi iuſtus ſit; impoſſibile eſt autem aliquem verè eſſe, aut fieri iuſtum ſine auxilio gratiæ: aliàs enim, vt arguit Apoſtolus: *Si per legem, naturámque iuſtitia: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*; igitur ſine auxilio gratiæ nulla vera virtus, vel actus veræ virtutis, etiam comparatione finis naturalis, eſſe poteſt.

Virtus vera ſine gratia eſſe non poteſt.

Ad Gal. 2.

D Idem docet S.Thom.2.2.quæſt.23.art.7. vbi oſtendit, ſine charitate nullam eſſe poſſe veram virtutem; charitas autem etiam naturalis, qua diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter, in natura lapſa haberi non poteſt ſine auxilio gratiæ, vt infrà patebit. Et 1. 2. quæſt. 65. art. 2. docet, quòd virtutes morales non habent perfectè, & verè rationem virtutis, niſi ſint operatiuæ boni, in ordine ad finem ſupernaturalem: & in ſolutione ad 1. ſubdit, quòd, ſi virtus moralis, ſecundùm perfectam rationem virtutis accipiatur, bonum facit habentem, & conſequenter cum peccato mortali eſſe non poteſt. Præterea probatur. Vera virtus eſt, quæ bonum facit habẽtem, & actum eius bonum, ſed virtus moralis ſine charitate non facit verè bonum habentem, etiam cõparatione finis E naturalis, & actum verè bonum: dicitur enim 1. Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam; charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* Cùm ergo charitas ſine auxilio gratiæ haberi non poſſit, relinquitur, per ſolas vires naturæ, hominem lapſum aliquod veræ virtutis opus, in ſenſu explicato, etiam comparatione finis naturalis, exercere non poſſe. Confirmatur. Impoſſibile eſt, hominem eſſe auerſum, & deordinatum à fine ſupernaturali, & quòd ſit conuerſus in Deum, tanquam in finem vltimum naturalem, & rectificatus in voluntate reſpectu eiuſdem finis; ſed abſque auxilio gratiæ non poteſt

charit.

Digitized by Google

eliccre aliquod opus, quod ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus comparatione vltimi finis ſupernaturalis: ergo neque comparatione vltimi finis naturalis.

II. Secunda propoſitio. Homo per ſolas vires naturæ non poteſt omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis & explicatis aſſentiri, tanquam reuelatis à Deo, vel quia à Deo reuelata ſunt: ita videlicet, vt ratio formalis credendi ſit reuelatio diuina.

Vid. diſp. 49.

Probatur hæc propoſitio ex ſacris literis, ad Philip. 1. *Vobis donatum eſt non ſolùm, vt in ipſum credatis, ſed etiam vt pro illo patiamini.* Et ad Epheſ. 2. *Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum eſt.* Et 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* Quo præcipuè teſtimonio, ſimul cum explicatione Cypriani, fatetur Aug. lib. de prædeſt. Sanctor. cap. 3. ſe fuiſſe conuictum ad retractandam ſententiam, quam ante Epiſcopatū aſſeruit, fidem non eſſe donum Dei, ſed eſſe in nobis ex nobis. Etenim Apoſtolus, ad comprehendendam etiam ipſam fidem, abſolutè dicit: *Quid habes, quod non accepiſti? &c.* Fides autem quid eſt; & quid conducens ad ſalutem.

Aſsētiri myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo non poteſt homo ſine auxilio gratiæ.

Secundò probatur ex Concil. Arauſic. II. can. 7. vbi definitur, hominem per naturæ vigorem, Euangelicæ prædicationi *conſentire* non poſſe, abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus ſancti. Et in Trid. ſeſſ. 6. can. 3. de iuſtificat. anathematizatur, qui dixerit *ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere poſſe, ſicut oportet, &c.* Qui autem aſſentitur omnibus myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo, proculdubio credit, ſicut oportet: nam credit propter reuelationem diuinam, tanquam propter rationem formalē; ſicut credit fides Chriſtiana. Hæreticus enim, aut infidelis, non aſſentitur myſteriis fidei, propter diuinam reuelationem, vt propter rationem formalem, ſed propter alia motiua, vel rationes humanas, & ideo non credit fide diuina, certa, & infallibili ex parte rationis formalis credendi, ſed humana, & fallibili, & ita non credit, ſicut oportet ad ſalutem. Et ad excludendam hanc fidem humanam addiderunt Concilia illam particulam, *ſicut oportet.* Confirmatur: nam, vt colligitur ex S. Thom. 2. 2. quæſt. 1. art. 1. & quæſt. 5. artic. 3. in corp. & ad 1. in hoc diſtinguitur fides Chriſtiana, & humana, quòd fides diuina, ſeu Chriſtiana innititur primæ veritati reuelanti, tanquam rationi formali; fides autem humana innititur teſtimonio humano, tanquam rationi formali credendi, aut alteri humano motiuo. Ex quo rurſus ſequitur alia differentia, quòd fides Chriſtiana eſt certa, & infallibilis ex parte rationis formalis credendi; quia videlicet innititur rationi formali infallibili, & indefectibili, nempe primæ veritati reuelanti, quæ nec falli poteſt, nec fallere: fides autem humana eſt fallibilis, & defectibilis, quia innititur fundamento fallibili, ſcilicet teſtimonio humano: ergo aſſenſus, quo quis aſſentitur omnibus myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo, & quia à Deo reuelata ſunt, eſt aſſenſus fidei Chriſtianæ, & qualis oportet ad ſalutem; non ergo poteſt haberi ex ſolis viribus naturæ.

Tertiò probatur ex Auguſt. lib. de dono perſeuerantiæ cap. 17. vbi probat, fidem eſſe donum Dei, ex illo ad Epheſ. 6. *Pax fratribus, & charitas à Deo Patre, & Domino Ieſu Chriſto:* Inquit enim: *A quo ergo pax, & charitas, ab illo eſt & fides; propter quod ab illo non ſolùm augeri habentibus, verum etiam non habentibus, poſcimus dari.* Et cap. 9. pro eadem ſententia refert S. Cyprianum, S. Ambroſium, & Gregorium Nazianzenum, & cap. 20. *Quid,* inquit, *nobis primitus, & maximè Deus iubet, niſi vt credamus in eum? Et hoc ergo ipſe dat, ſi bene illi dictum eſt; Da, quod iubes.* Idem docet toto libro de prædeſtinat. Sanctor. præſertim cap. 2. 3. 6. & 9. & epiſt. 105. & duabus ſequentibus, & tom. 3. lib. de Spiritu, & littera, capit. 31. vbi ait: *Quid eſt enim credere, niſi conſentire, verum eſſe quod dicitur?* & poſt pauca ſubdit: *Nam, &, vt credamus, Deus dedit.* Quod probat auctoritate Apoſtoli 1. Corinth. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* Et cap. 32. & 33. idipſum confirmat.

Quartò probatur ex S. Tho. 2. 2. quæſt. 6. art. 1. vbi ait: *Ad aſſenſum hominis in ea, quæ ſunt fidei, præter ea, quæ exterius ad fidem adducunt, oportet ponere aliam cauſam interiorē, quæ mouet hominē interius, ad aſſentiendum iis, quæ ſunt fidei.* Et in fine corporis ſic concludit: *Et ideo fides, quantum ad aſſenſum, qui eſt principalis actus fidei, eſt à Deo interiùs mouente per gratiam.*

Quintò. Nam actus fidei eſt noſtræ iuſtificationis initium, vt docet Cōcilium Tridētinum ſeſſ. 6. cap. 8. de iuſtificat. ex Apoſtolo ad Rom. 5. *iuſtificati ergo ex fide.* Ergo ſi actus fidei habetur ex ſolis viribus naturæ, initium noſtræ ſalutis eſſet ex natura, ſiue ex nobis, quod non eſt admittendum.

III. Tertia propoſitio. Non ſolùm ipſa fides, ſed etiam primum initium fidei procedit ex auxilio gratiæ, & non ex ſolis viribus naturæ. Habetur definita in Concil. Arauſic. can. 5. vbi ex auctoritate Apoſtoli ad Philip. 2. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet, &c.* concludit, initium fidei eſſe ex dono gratiæ. Et S. Auguſt. libr. de prædeſtin. Sanctor. cap. 2. ait: *Et ipſum igitur initium fidei noſtræ, ex quo niſi ex ipſo eſt? Neque enim hoc excepto ex ipſo ſunt cætera, ſed ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia;* quod ibi probat multis teſtimoniis Scripturæ, præſertim ex illo 2. Cor. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Prius autem eſt cogitare, quàm credere: ergo, ſecundùm Apoſtolum, primum initium fidei non ex nobis, ſed ex Deo eſt. Idem docet cap. 20.

Fidei initiū eſt à Deo.

Rom. 11.

Secundò probatur ratione S. Auguſtini cap. 2. de prædeſtin. Sanctor. Nam ſi homo ex viribus naturæ incipit credere, vt Deus augeat ſuo dono, & perficiat ipſam fidem; ſequitur, gratiam, qua perficitur fides, ſecundùm merita noſtra dari: *Quis enim dicat eum, qui cœpit credere, ab eo, in quem credidit, nihil mereri?* Vnde idem Auguſt. libro contra duas epiſtol. Pelag. cap. 8. inquit: *Fortaſſis ergo ipſi eo modo ſaltem ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putēt hominē poſſe habere bonū, ſed imperfectè cupiditatem: perficere autem non faciliùs per illam poſſe: ſed niſi per illam, omnino non poſſe: verùm ac ſic, gratiam Dei, dicunt, ſecundùm merita noſtra dari.*

Tertiò probatur ratione eiuſdem ſancti Auguſt. libro de prædeſtin. Sanctor. cap. 2. circa finem: nam, ſi initium fidei non eſt ex gratia, ſed ex natura, ſequitur, quod fides ipſa aucta, & perfecta non ſit ex gratia, ſed ex natura. Verba Auguſt. ſunt: *Cur autem non totum tribuatur homini, vt qui ſibi potuit inſtituere, quod non habebat: ipſe quod inſtituit augeat, omnino non video, niſi quia reſiſti non poteſt manifeſtiſſimis teſtimoniis, quibus & fides, vnde pietas exordium ſumit, donum Dei eſſe monſtratur.*

IIII. Vid. diſp. 51.

Quarta propoſitio. Liberum hominis arbitrium in natura lapſa non poteſt, abſque auxilio gratiæ, diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, etiam vt eſt auctor naturæ. Probatur ex Concilio Mileuitano can. 4. vbi definitur, *vtrumq; eſſe donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus.* Et in Concil. Arauſic. II. can. 25. dicitur: *Prorſus donum Dei eſt, diligere Deum.* Et in Tridēt. ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 3. anathematizatur, qui dixerit *ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem diligere poſſe, ſicut oportet, &c.* Dilectio autē Dei ſuper omnia ſimpliciter, eſt ſicut oportet ad ſalutem: quoniā cum illa non compatitur peccatum mortale, aut auerſio à Deo, vt propoſitione 2. dictū eſt. Illa enim particula,

Diligere Deum ſuper omnia non poteſt homo in natura lapſa abſque auxilio gratiæ.

Digitized by Google

ſicut oportet, addita eſt in Concil. ad differentiam dilectionis imperfectæ, qua peccator diligit Deum, in quantum eum conſeruat, vel propter aliud motiuum humanum, non autem propter eius bonitatem, nec ſuper omnia ſimpliciter.

Secundò probatur ex ſacris literis, ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritũ ſanctum, qui datus eſt nobis.* Et 1. Ioan. 4. *Charitas ex Deo eſt.*

Idem docet S. Auguſtinus, epiſt. 107. ad Vitalem: *Liberum*, inquiẽs, *arbitrium, ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*, id eſt, amiſimus virtutem, ad diligendum Deum ſuper omnia ſimpliciter, ex ſola facultate naturæ. Et lib. de gratia, & libero arbitrio, capit. 18. *Si non ex Deo, ſed ex hominibus eſt dilectio Dei, & proximi, vicerunt Pelagiani: ſi autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Et S. Proſp. lib. cont. Collatorem, cap. 30. *Tanta eſt*, inquit, *ſecundum iſtum liberi arbitrij, vel incolumitas, vel facultas; vt charitatẽ, quæ in omnium arce virtutum eſt, non ex Dei munere, ſed ex ſola habeat voluntate.* Quod ibi impugnat multis teſtimoniis Scripturæ.

Secundò probatur ex S. Thoma 1. 2. quæſt. 100. art. 10. ad 3. vbi ait, quòd *præceptum charitatis non impletur ſine gratia.* Et loquitur etiam de præcepto charitatis, ad quod obligatur homo, ex lege naturæ, & quæſt. 109. art. 3. in corp. ſic ait: *Homo in ſtatu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ ſuperaddito naturalibus bonis, ad diligendum Deum naturaliter ſuper omnia, licet indigeret auxilio Dei ad hoc eum mouentis: ſed in ſtatu naturæ corruptæ indiget homo etiam ad hoc auxilio gratiæ naturam ſanantis.*

Si dicatur, Scripturam ſacram, Concilia, & Patres loqui de dilectione ſupernaturali: non autem de dilectione merè naturali, qua Deus diligitur ſuper omnia ſimpliciter; contrà: nam Pelagius, quem Concilia, & Scriptura ſacra damnant, nunquam docuit, dilectionem, quam ipſe ſtatuit ex ſolis viribus naturæ, eſſe ſupernaturalem, ſed abſolutè dixit, dilectionem Dei ſuper omnia, & propoſitum abſolutum nunquam peccandi haberi poſſe ſimpliciter viribus naturæ: & tamen hanc eius aſſertionem damnant Concilia, & ſancti Patres, præſertim Auguſt. & Proſper, ergo.

Confirmatur: nam Pelagius aſſeruit dilectionem Dei ſuper omnia haberi poſſe ex ſolis viribus naturæ; ergo loquebatur de dilectione merè naturali. Patet conſequentia: nam dilectio procedens ex ſolis viribus naturæ, eſt merè naturalis: ergo Concilia, quæ determinant contra Pelagium, hominem ex ſolis viribus naturæ non poſſe diligere Deum ſuper omnia: loquuntur etiam de dilectione naturali, quod abſolutè diligitur Deus ſuper omnia. Accedit, quòd S. Thom. vbi ſuprà expreſſè loquitur de dilectione naturali.

V. Vid. diſp. 54.

QVinta propoſitio. Homo in natura lapſa abſque auxilio gratiæ implere non poteſt omnia præcepta etiam legis naturalis, aut ſuperare quamcunque magnam difficultatem, & tentationem pro quolibet etiam paruo tempore, quam pro eadem lege ſeruanda, neceſſe ſit vincere. Probatur ex Conciliis, & Patribus adductis propoſitione præcedenti: nam præceptum etiam legis naturalis diligendi Deum ſuper omnia ſimpliciter, non poteſt homo ſeruare in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ, vt in eadem propoſitione oſtenſum eſt.

Tentationes grauiores ſine auxilio gratiæ vinci non poſſunt.

Probatur ſecundò; nam S. Auguſt. epiſtol. 106. ad Paulinum, refert, fuiſſe aſſertionem damnatam Pelagij, victoriam noſtram non ex Dei adiutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio, & ibidem docet, *vnumquemq; fidelem teneri confiteri, quando contra tentationes concupiſcentiáſque illicitas dimicamus, quamuis & illic habeamus liberam voluntatem: non tamen ex illa, ſed ex adiutorio Dei, noſtram prouenire victoriam*, ergo, &c.

A Tertiò probatur, quia Innocentius I. in epiſt. ad Concilium Carthaginenſe ait: *Pares ad reſiſtendum, non liberum arbitrium, ſed Deus ſolus poteſt facere auxilium.* Et Cæleſtinus I. epiſt. 1. cap. 6. definit, *Neminem etiam baptiſmatis vnda renouatum idoneum eſſe, ad ſuperandas diaboli inſidias, & ad vincendas carnis concupiſcentias: niſi per quotidianum Dei adiutorium, perſeuerantiam bonæ conuerſationis acceperit:* & intelligitur de grauioribus tentationibus occurrentibus, pro quolibet etiam paruo tempore, quas ob infirmitatem naturæ, niſi adiuuetur per gratiam, non poteſt homo ſuperare. Vnde S. Proſp. lib. cont. Collat. cap. 33. & 35. acriter reprehendit Caſſianum, eò quòd dixerit; Non ex Dei gratia, ſed ſuis viribus, Iob ſuperaſſe diaboli tentationes: *Gratiam autem ſolùm prohi-*
B *buiſſe, ne violentiſſimus inimicus animam eius amentem faceret, & impotem ſenſu, atque imparem eum, & iniquo certaminis pondere prægrauaret.*

De homine faciente, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ.

SExta propoſitio. Nulla eſt lex, aut fuit vnquam à Deo ſtatuta dandi auxilia actualia præuenientis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ, nec Chriſtus Dominus meruit, aut voluit eſſe talem legem. VI. Vid. diſp. 56. 57. & 58.

Nulla lex eſt à Deo ſtatuta dandi auxilia gratiæ iis, qui bene vtuntur bonis naturæ.

Eſt S. Auguſt. lib. 1. quæſt. ad Simplicianum, cir-
C ca finem, verſ. Non enim habeo, &c. vbi docet, quòd multoties Deus relinquit in infidelitate homines, qui intendunt bonis operibus moralibus ex facultate naturæ; & alios vocat ad fidem, qui ſunt moribus corrupti, peſſimi, & maximi peccatores. Sentit ergo Aug. non eſſe legem ſtatutam à Deo, de dandis auxiliis gratiæ facientibus quod in ſe eſt ex facultate naturæ. Ita etiam lib. 1. contr. duas epiſt. Pelag. cap. 8. inquit: *Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni: ipſum cœptum erit meritum, cui, tanquam ex debito, gratiæ veniat adiutorium: ac ſic gratia Dei non gratis donabitur, ſed meritum noſtrum dabitur.* Quibus verbis docet, quòd operationes antecedentes gratiam, ex ſola facultate naturæ procedentes, quibus poſitis datur gratia, ſunt initium aliquod eiuſdem gratiæ, &
D aliquale meritum ipſius: quod etiam docet latiùs lib. de prædeſt. Sanctor. cap. 2. ergo S. Aug. intellexit, non eſſe talem legem: aliàs idem actus ex viribus naturæ incœptus infallibiliter eleuaretur à Deo per gratiam ſe inſerentem, & fieret ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet: & ita initium gratiæ eſſet ex nobis, quod tamen in Pelagianis ſemper damnauit S. Auguſtinus.

Eſt S. Proſper, libr. contra Collatorem, cap. 4. 5. & 8. vbi illam Caſſiani aſſertionem impugnat: *Qui cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.* Sentit ergo S. Proſper nullam eſſe legem à Deo ſtatutam, conferendi fa-
E cientibus, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, auxilia præuenientis gratiæ, quibus actus incœpti per naturam fiant, ſicut ad ſalutem oportet. Et cap. 8. ſubdit S. Proſper: *Quomodo autem non aduertis, te in illud damnatum incidere, quod velis nolis coüinceris dixiſſe, Gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia, præcipuè cùm omnes eiuſmodi, & accipere, & venire, & intrare dicatur.* Sentit ergo, gratiam ſecundùm merita noſtra dari, ſi aſſeratur, Deum eam ex lege infallibiliter

Digitized by Google

biliter conferre facientibus totum, quod in ſe eſt ex viribus naturæ, petendo, quærendo, pulſando, &c. Vnde lib. de vocat. gent. cap. 9. *Manet prorſus, & quotidie impletur, quod Abrahæ Dominus ſine conditione promiſit, ſine lege donauit.* Eadem eſt ſententia ſancti Thomæ 1. 2. quæſt. 112. artic. 3. in corp. vbi docet, *præparatio, ſi conſideretur ſecundùm quòd eſt à libero arbitrio, nullam neceſſitatem habet ad gratiæ conſequutionem.* Et idem docet, qu. 109. art. 6. ad 2. vbi explicat illud: *Facienti, quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam:* de faciente quod in ſe eſt moto auxilio diuino, & eandem explicationem tradit ſuper cap. 11. ad Rom. Lect. 3. circa medium: qui locus eſt inſignis, & neceſſariò videndus. Et 3. cont. Gent. cap. 149. per totum, præſertim, rat. 1. & 3. probat, non poſſe hominẽ auxilium diuinum mereri, ſed neque cõſequi illud propria virtute: ſic enim ait in prima ratione: *Homo non mouet ſeipſum ad hoc, quòd adipiſcatur diuinum auxilium, quod ſupra ipſum eſt: ſed potiùs ad hoc adipiſcendum à Deo mouetur. Motio autem mouentis præcedit motum mobilis ratione, & cauſa: non igitur propter hoc datur nobis auxilium diuinum, quia nos ad illud per bona opera promouemur: ſed potius nos ideo per bona opera proficimus, quia diuino auxilio præuenimur.* Si autem eſſet prædicta lex à Deo ſtatuta, homo propria virtute conſequeretur auxilium præuenientis gratiæ, faciendo totum quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ. Præterea: nam, vt dicit ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. 80. in corp. debitum legale eſt, ad quod reddendum, aliquis lege aſtringitur: ergo ſi Deus aſtrinxit ſeipſum ſua lege, ad danda auxilia præuenientis gratiæ facientibus quod in ſe eſt, ex facultate naturæ: talia auxilia eſſent illis debita ſecundùm legem, & ita gratia non eſſet gratia, quia non gratis, ſed ex debito daretur. Dicitur enim ad Roman. 4. *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.* Et cap. 11. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia, non eſſet gratia.*

Nec ſatis eſt reſpondere, gratiam præuenientem dari ex lege facientibus quod in ſe eſt, non quidem propter eorum merita, quæ nulla ſunt ſine gratia, ſed propter merita Chriſti Domini: hoc enim non commendat, ſed potiùs obſcurat Chriſti merita infinita, cùm id nihil aliud ſit, quàm mereri, quòd gratia eius non eſſet gratia, ſed merces.

Ex quo ſequitur, hominem non poſſe ex ſolis viribus naturæ petere, vel deſiderare auxilium gratiæ, ſed neceſſariò dicendum eſt, tale deſiderium procedere ex auxilio præuenientis gratiæ, aliàs initium gratiæ eſſet ex nobis. Dicit enim Auguſtinus libr. de corrept. & gratia, capite primo. *Quis autem confugit ad gratiam, niſi cùm à Domino greſſus hominis diriguntur, & viam eius volet? Ac per hoc, & deſiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ eſt: Et dixi, nunc cœpi: hæc eſt immutatio dexteræ excelſi.* Et in Concilio Arauſicano, canone 6. definitur: *Si quis ſine gratia Dei, credentibus, volentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri diuinitùs: non autem, vt credamus, velimus, vel hæc omnia ſicut oportet agere valeamus, per infuſionem, & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur, &c. reſiſtit Apoſtolo dicenti:* Quid habes, quod non accepiſti? &, Gratia Dei ſum, id quod ſum.

1. Corinth. 4.
Ibid. 15.

De comparatione Gratiæ, & liberi Arbitrij adinuicem.

VII.
Vid. diſp. 82. 86. & 87.
Gratia adiuuans eſt præueniens.

Septima propoſitio. Deus ſua gratia adiuuante influit in liberum arbitriũ illud promouendo, vt cooperetur, & ſimiliter verè efficienter cauſat ſimul

A cum eodem libero arbitrio, piam eius operationem. Itaque operatio diuina duo facit. Primum eſt, mouere efficaciter liberum arbitrium, vt operetur. Alterum eſt, ſimul cooperari cum eodem arbitrio, & producere verè efficienter actum liberum. Et quidem quòd Deus concurſu ſimultaneo producat efficienter cum libero arbitrio piam eius operationem in ſe ipſa, fatentur omnes Doctores Catholici contra Durãdum, & conſtat ex dictis diſputatione 18. præſertim numero 11. & diſputatione 24. numero primo. Quòd autem etiam præueniat liberum arbitrium illud mouendo, vt conſentiat, probatur auctoritate Gelaſij Papæ epiſtola 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum, vbi ſic loquitur: *Magiſter Gentium clamat, cuncta breuiter in ſe dona concludens:* B *Gratia Dei ſum id, quod ſum, &, Gratia eius in me vacua non fuit; vt oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſequutus, atque monſtraret, cooperatorem ſe eſſe gratiæ, ſubſequendo.* Si ergo liberum arbitrium cooperatur gratiæ, ſubſequendo: ergo gratia adiuuans cooperatur eidem arbitrio, illud præueniendo, & mouendo.

Vid. diſp. 18. 23. & 86.
Habetur inter epiſtol. decretales, to. 3. p. 350.
1. Corint. 15.

Secundò probatur ex Concilio Tridentino, ſeſſione 6. de iuſtificatione, cap. 5. verſ. per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam, &c. vbi gratiam præuenientem diuidit in excitantem, & adiuuantem. Sentit ergo gratiam adiuuantem, qua adiuuans eſt, eſſe præuenientem.

Tertiò probatur ex ſancto Auguſtino epiſto. 107. ad Vitalem, vbi hanc dicit potiſſimã eius cum Pelagio, de Dei gratia, fuiſſe quæſtionem: C *Vtrùm procedat hæc gratia, an ſubſequatur hominis voluntatem; hoc eſt: Vtrùm ideo nobis detur, quia volumus, an per ipſam Deus etiam hoc efficiat, vt velimus.* Pelagius enim aſſerebat dari, quia volumus: ſanctus autem Auguſtinus contendebat, per illam Deum efficere, vt velimus. Vnde libro 3. Hypognoſt. poſt medium, ait: *In omni itaque opere ſancto prior eſt voluntas Dei, poſterior liberi arbitrij; id eſt, operatur Deus, cooperatur homo. Quòd ſi dicas, vt dicere conſueuiſti, quia ego prior volui, Deus voluit; iam meritum facis, vt gratia ex operibus, iam non ſit gratia, ſed merces.* Et ſanctus Proſper epiſtola ad Auguſtinũ, verſ. vnde quia in iſtis, ait: *Principium ſalutis malè in homine collocatur, ſi diuinæ voluntati impiè voluntas hu-* D *mana præfertur, vt ideo quis adiuuetur, quia voluit, non ideo, quia adiuuatur, velit.* Cùm ergo S. Auguſtinus, & S. Proſper, contra Pelagianos, & Semipelagianos contendãt, liberum arbitrium ideo velle, quia à Deo adiuuatur, euidens eſt, eos ſentire, gratiam adiuuantem, qua adiuuans eſt, præuenire liberam cooperationem arbitrij, non quidem tempore, ſed ordine dumtaxat rationis, & cauſalitatis.

Poſt mediũ epiſtol. verſ. non recognoſcis me.

Denique probatur ex S. Thom. 1. 2. quæſt. 111. art. 2. in corp. vbi auxilium diuinum, quo nos mouet, ad bene volendum, & agendum, diuidit in gratiam operantem, & cooperantem. Sentit ergo, Deum per gratiam cooperantem, ſiue adiuuantem mouere liberum arbitrium ad agendum, ac per conſequens eſſe præuenientem, quatenus præmouet ipſum arbi- E trium, vt operetur.

VIII.
Vid. diſp. 95.
Deus nõ expectat hominis conſenſum.

Octaua propoſitio. Poſtquam Deus ſua excitãte gratia pulſat, & tangit hominũ corda, non expectat, vt ipſa volũtas ex ſua innata libertate inchoet ſuum motum, conſentiendo; ſed Deus per gratiam adiuuantem efficit, vt liberè, & infallibiliter conſentiat. Probatur ex Concil. Arauſic. II. can. 4. *Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare, contendit, &c.* Et intelligit Concilium, quòd non expectat hominis liberum conſenſum, etiam poſtquam excitauit illum: nam ideo probat, quòd non expectat, quia per Spiritus ſancti infuſionẽ, & operationem efficit, vt purgari velimus.

Digitized by Google

A Probatur ſecundò ex S.Aug.epiſt.107.circa finem: *Quomodo*, inquit, *Deus expectat voluntates hominum, vt præueniant eum, quibus det gratiam; cùm gratias ei non immeritò agamus, de iis, quibus non ei credentibus, & eius doctrinam voluntate impia perſequentibus miſericordiam prærogauit, eóſque ad ſeipſum omnipotentiſſima facilitate conuertit, ac volentes ex nolentibus fecit: vt quid ei inde gratias agimus, ſi hoc ipſe non fecit?* Vbi Aug. loquitur de gratia efficaci, qua Deus facit ex nolétibus volentes: nam de iſta gratia fuit controuerſia eius ſaltem potiſſima cum Pelagio; vt diſput. 99. num. 2. oſtenſum eſt. Cùm ergo per iſtam gratiam Deus verè efficienter faciat, nos velle purgari, relinquitur, etiam poſtquam nos excitauit, non expectare noſtram voluntatem, vt purgari velimus: ſed ipſum velle Deum in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operari, vt in B Concil. Arauſic. can. 9. dicitur.

IX. Vid.diſp.85. Gratia, & li. arb. non ſunt duæ cauſæ partiales piæ operationis.

NOna propoſitio. Gratia adiuuans, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim, ita vt neutra præmoueatur ab alia, vel efficiat eam ſecum cooperari. Probatur ex locis Concil. & Patrum allegatis in duabus præcedentibus propoſitionibus. Præterea id docet expreſsè S.Thom.4.cont.Gentes, cap.7.num.16.vbi ait, quòd *quando duo agentia partialiter trahunt nauim, quia virtus cuiuſlibet imperfecta eſt, & inſufficiens ad iſtum effectum, ex diuerſis virtutibus cógregatur vna virtus omnium, quæ ſufficit ad trahendum nauim.* Quibus verbis ſignificat, cauſas partialiter concurrentes eſſe imperfectas, & propterea ex duabus vnam integram, & totalem conſtitui: impoſſibile eſt C autem cauſalitatem diuinam eſſe imperfectam: ergo. Eandem propoſitionem docet S.Aug. S.Anſelm. S.Bernard. & alij Patres, quorum teſtimonia diſp.85. num.3. & diſp.62. num.2. adduximus.

De Præſcientia, & Prædeſtinatione Dei gratuita.

X. Vid.diſpu.7. Scientia media nó eſt cóſtituenda.

DEcima propoſitio. Non eſt in Deo conſtituenda ſcientia media, qua, ante actuale decretum voluntatis ſuæ, cognoſcat, quid arbitrium creatum ex ſua innata libertate acturum eſſet, ſi in tali rerum D ordine collocetur: vel ſi tali, vel tali ſupernaturali excitatione, etiam interiùs inuitetur, & alliciatur: ſed omnis præſcientia cooperationis arbitrij futuræ, etiam ex hypotheſi prædicta, præſupponit in ſigno rationis liberum decretum voluntatis diuinæ: quo abſolutè, vel data illa hypotheſi velit in nobis, atque nobiſcum operationem illam efficere, ſi eſt bona; aut permittere, ſi eſt mala. Probatur ex ſacris literis, in quibus aſſeritur, nihil eſſe futurum, niſi Deus fieri velit. Apocal.4. *Tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.* Sap.11. *Quomodo autem poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes?* ad Epheſ. 1. *Qui operatur omnia, ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ:* E ergo ante prædictum decretum nihil eſt, aut intelligi poteſt, vt futurum, etiam data quacunque hypotheſi.

Secundò probatur ex S.Aug. in Enchir. ad Laur. cap.95.vbi ait: *Non ergo fit aliquid, niſi Omnipotens fieri velit, vel ſinendo, vt fiat, vel ipſe faciendo, &c. Cui proculdubio quàm facile eſt, quod vult, facere; tam facile eſt, quod non vult, eſſe non ſinere.* Et expreſſiùs lib. de præd. SS.cap.14.explicans illud Sap.4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius,* ait: *Hoc dictum eſt, ſecundùm pericula vitæ huius, non ſecundùm præſcientiam Dei, qui hoc præſciuit, quod futurum non erat, non quod futurum non erat, id eſt, quod ei mortem immaturã fuerat largiturus, vt tentationum ſubtraheretur incerto: non quod peccaturus eſſet, qui mãſurus in tentatione non eſſet.* Et lib.1.de anim. & eius orig.cap.12. eos arguens, qui dicebant, Deum permittere, vt multi infantes in peccato originali decederent, quoniam præſciebat ipſos futuros iniquos, ſi viuerent, inquit: *Ipſa exinanitur omnino præſcientia, ſi quod præſcitur, non erit. Quomodo enim dicitur præſciri futurum, quod non eſt futurum?*

Præterea: nam hæc præſcientia media, ſeu conditionata fuit impugnata à SS.Proſp. & Hilar. Etenim S.Proſp.epiſtol.ad Aug.ait: *Sed intantum quibuſcunque commẽtitiis meritis electionem Dei ſubijciunt, vt quia præterita, quæ non extant, futura, quæ non ſint futura, confingãt, nouóque apud illos abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſint, & præſcita non acta ſint.* Et S.Hilar. epiſt. ad Aug. idipſum commemorat dicens: *Cùm autem dicitur eis, quare aliis, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur, vel nunc prædicetur, quod aliquando penè omnibus, ſicut nunc aliquibus gentibus non prædicatũ ſit, dicunt, id præſcientia eſſe diuina; vt eo tempore, & ibi, & illis veritas annunciaretur, vel annuncietur, quando, & vbi prænunciabatur eſſe credẽda. Et hoc non ſolùm aliorum Catholicorum teſtimoniis, ſed etiam ſanctitatis tuæ diſputatione antiquiore ſe probare teſtantur.* Attribuebant enim Maſſilienſes prædictam ſcientiam conditionatorum præcedẽtem omne liberum diuinæ voluntatis decretum Auguſtino. Quibus reſpondẽs S.Aug.lib.de præd.SS.docet, præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij ſequi ad decretum, quo Deus prædeſtinauit, vt homines Deo vocanti conſentirent. Nam cap. 10. ait: *Prædeſtinatione quippe Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus. Vnde dictum eſt: Fecit quæ futura ſunt.* Et explicans illud ad Rom. 4. *Quoniam quæcunque promiſit potens eſt & facere*; inquit: *Non ait prædicere, non ait præſcire: nam & aliena facta poteſt prædicere, ac præſcire, ſed ait: Potens eſt, & facere, ac per hoc facta non aliena, ſed ſua.* Et cap.19. ſubdit: *Cùm ergo nos prædeſtinauit, opus ſuum præſciuit, qui nos ſanctos, & immaculatos facit.* Idem dicit lib. de dono perſeu.cap.14. verſ. *An quiſquam dicere audebit.* Et cap.18. verſ. *Nullius igitur.*

Hæc etiam eſt expreſſa ſentẽtia S.Thom. qui tantùm conſtituit in Deo duplicem ſcientiam, videlicet ſimplicis intelligentiæ, per quam cognoſcit omnia poſſibilia, & ſcientiam viſionis, per quam cognoſcit exiſtentia in aliqua differentia temporis, vt 1. parte, quæſt.14.art.9.in corp.3.part.quæſt.10.art.2.ad 2.& aliis pluribus in locis, diſp.6.nu.5.adductis. Accedit, quòd ſanctus Doctor 1.part.quæſt.14.art.13.in corp. docet, quod de futuro contingenti, vt eſt in ſua cauſa contingenti, haberi non poteſt, niſi coniecturalis cognitio. Et idem docet qu.57.art.3.& qu.86.art.3.in corp.& art.4.etiam in corp.& qu.16.de malo, artic.7. Sentit ergo, ante decretum diuinæ voluntatis determinantis futurum contingẽs ad alteram partem, non eſſe ſcibile per certitudinem, etiam à Deo.

XI. Vid.diſp.37. 38. & 110. Prædeſtinationis ex parte noſtra nulla datur cauſa.

VNdecima propoſitio. Nulla datur ex parte noſtra cauſa, ratio, vel conditio, propter quam diuina prouidẽtia ſupernaturalis, comparatione huius, vel illius ſortiatur rationem formalem prædeſtinationis, vel retineat rationem communem prouidentiæ: ſed prædeſtinatio ipſa reducenda eſt in ſolam Dei voluntatem gratuitam. Probatur ex ſacris literis, ad Rom.9. *Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali (vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret) non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Et rurſus: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Et ad Roman. 11. *Reliquiæ, ſecundùm electionem gratiæ ſaluæ factæ ſunt.* Et ad Epheſ. 1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ.* Et poſt pauca. *In quo nos ſortè vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum,* quod de

propoſito

Digitized by Google

propoſito gratuito voluntatis Dei,non de propoſito hominis à Deo præcognito intelligendum eſſe, antiquorum Patrum communi conſenſu apertiſſimè conſtat,præſertim Aug.lib.2.cont. duas epiſt. Pelag. c.9.& lib.de correp.& grat.c.7.& Matt.11. *Ita Pater, quia ſic placitum fuit ante te.* Eadē eſt ſententia S.Aug. q.2.ad Simplic.& lib.de prædeſtin. Sanct. c.15.16.& 17.verſ.*Preſciebat ergo,ait Pelagianus*,& epiſt. 106. vbi pro hac doctrina vrget locum inductum Apoſt. ad Rom.9. Idem confirmat in omnibus ferè ſuis libris contra Pelag.conſcriptis. Eandem ſententiam docet ſanctus Thomas 1.part. quæſt. 23.art.5.& 3.contra Gentes, cap.163.& quæſt.6.de veritate,articul. 2.& ſuper cap.15. Ioan. Lect.5.& ad Roman. 9. Lect.2.& ad Eph.1. Lect.1. in quibus locis affirmat, præſcientiam meritorum non eſſe cauſam prædeſtinationis, quantùm ad integrum illius effectum. Et intendit ſanctus Thomas excludere etiam conditionem ſine qua non; & merita procedentia,non ſolùm ex viribus naturæ,ſed etiam ex auxilio gratiæ, vt diſp.110. n.12.& 13.viſum eſt. Et ratio id conuincit: nam cùm omnia merita, quibus prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt, ſint diuinæ prædeſtinationis effectus, non poſſunt eſſe eius cauſa, quantùm ad integrum effectum illius.

XII. Vid.diſp.18. & 22. **Deus abſoluto decreto, omnia prædeterminauit.**

DVodecima propoſitio.Deus abſoluto,& efficaci decreto ſuæ voluntatis,antecedenter ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij futuri, prædeterminauit omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, eos præſertim,per quos prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt.Probatur ex ſacris literis,locis propoſitione 10.adductis. Præterea probatur aliis auctoritatibus Scripturæ, & ſanctorum Patrum, præſertim S.Dionyſij Areopagitæ,S.Anſelmi,S.Damaſc. S.Auguſt. S.Thom.& aliorum Doctorum, quorum teſtimonia diſp.22.num.28.& ſeqq.adduxi.Videatur S.Thom. quodlib. 12.q.3.art.4.vbi ait, quòd *à prouidentia Dei omnia ſunt prædeterminata, & ordinata.* Et idem dicit ſuper caput 5. Dionyſ. de diuin. nomin. Lection.3.& 1.p.q.19.artic.3.ad 5.& quæſt.116. artic. 1. 3. & 4.

XIII. Vid. diſput. 36. & 97. **Liberi arb. cooperatio cū gratia eſt prædeſtinationis effectus.**

DEcimatertia propoſitio. Cooperatio liberi arbitrij cum gratiæ donis eſt in prædeſtinatis effectus prædeſtinationis, & efficienter procedit à Deo faciente per auxilium gratiæ, quod nos liberè cooperemur; ac per conſequens non dependet à ſola, & innata arbitrij libertate. Probatur ex Cæleſt. Pap. epiſt. ad Epiſc. Gall. cap.7.vbi docet,quòd nemo, niſi per Chriſtum, libero bene vtatur arbitrio.

Secundò probatur ex S.Auguſt. lib.de dono perſeu.c. 14. dicente: *Nam ſi in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil eſt; profectò, nec de obedientia perſeuerantiſſima gloriandum eſt; nec ita noſtra, tanquam non nobis deſuper donata, dicenda eſt.* Et lib. 1. retract.cap.9.ait: *Et quia omnia bona, ſicut dictum eſt, & magna, & media, & minima ex Deo ſunt, ſequitur, vt ex Deo ſit & bonus vſus liberæ voluntatis,quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis.* Et libro 2.de peccat. merit. & remiſſ. cap.18. *Sed laborant homines,inuenire in noſtra voluntate, quid boni ſit noſtrum, quod nobis non ſit ex Deo; & quomodo inueniri poſſit ignoro.* Et poſt pauca ex illis verbis Apoſtoli: *Quid habes, quod non accepiſti?* probat, bonum vſum arbitrij non eſſe ex nobis, ſed ex Deo. Et S. Proſper contra Collatorem definit. 11. ait: *Impius ſenſus, qui putat beatiorem eſſe hominem, cui Deus nihil dederit,quàm cui vniuerſa contulerit.*

Tertiò probatur ex ſancto Thoma 1. part.quæſt. 23. art. 5. in corp.vbi oſtendit, bonum vſum gratiæ eſſe ex gratia, quia quidquid eſt in homine ordinans ipſum ad ſalutem, comprehenditur totum ſub effectu prædeſtinationis. Et in ſolut. ad 1.ait, quòd *vſus gratiæ præſcitus non eſt ratio collationis gratiæ, ſed*

A *finis.* Et 1.2.quæſt.111. art. 2.ait, quòd *Deus non ſine nobis nos iuſtificat,quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus, ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus; vnde tota operatio pertinet ad gratiam.*

Quartò probatur ratione ſancti Auguſtini lib. 2. de pecc. merit. & remiſſ. cap. 18. allegato: nam, ſi poſſe velle bonum eſt ex Deo, & bonus vſus ex nobis,ſequitur,quòd melius ſit id,quod à nobis,quàm quod à Deo eſt: nam actu operari bonum, melius eſt, quàm poſſe bonum operari: conſequens autem abſurdiſſimè dicitur: ergo.

B

De duplici auxilio Gratiæ, ſufficienti ſcilicet, & efficaci.

XIV. Auxiliū gratiæ duplex, aliud ſufficiēs, aliud efficax.

DEcimaquarta propoſitio. Neceſſariò diſtinguendum eſt duplex Dei adiutorium,ſiue auxilium gratiæ, aliud ſufficiens, quo homo poteſt ad Deum conuerti, vel piè operari, aliud efficax, quo Deus efficit, vt actualiter conuertatur, & piè operetur.

Probatur ex ſacris literis: nam de auxilio ſufficienti dicitur Apoc. 3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo, &c.* Prou.1. *Quia vocaui, & renuiſtis.* Matth. 20. *Multi ſunt vocati, pauci verò electi.* Act. 7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis.* quo adiutorio vocati ſunt Luc. 14. *Qui noluerunt venire ad nuptias.* De auxilio efficaci loquitur C Apoſtol.1.ad Cor.1.cùm dixit: *Ipſis vocatis Iudæis, & Græcis* prædicare ſe Chriſtum. Et ad Rom. 8. *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit.* Et iterum: *Iis, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt Sancti.* Et rurſus: *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori.* (Rom. 9.) *Ex vocante non quacunque vocatione, ſed qua vocatione fit credens,*vt Aug. ait q.2.ad Simpl.De eodem adiutorio loquitur Dominus per Ezech. dicens: *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis.* Et Ioan. 6. *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Non enim ait,* vt obſeruauit Auguſtinus: *Omnis qui audiuit à Patre & didicit,poteſt venire ad me; ſed ait: venit ad me; quia omnis,qui didicit à Patre,non ſolùm poteſt venire,ſed venit. Sic enim docet Deus eos qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſimul donans,& quod agunt ſcire, & quod ſciunt agere.* (Aug. lib. de grat. Chriſti cont. Pelag. & Cæleſt.c.14.) Hæc eſt gratia potentior, alta, atque ſecreta, per quam Deus operatur in nobis,quamuis nō ſine nobis D liberè cooperantibus,cōſenſum bonæ voluntatis:per quam gratiā non ſolùm auerſas,ſed & aduerſas ad ſe conuertit voluntates,faciens ex nolentibus volentes; ex non credentibus, vel diligentibus credentes,& diligentes; ex repugnantibus, conſentientes; cùm gratia, quæ per Ieſum Chriſtum nobis confertur(vt verbis vtamur Aug.) ſit effectrix bonæ voluntatis. (Aug. lib. 1. ad Simplic. q.2.)

Probatur auctoritate S. Aug. lib.de corrept.& grat. c.12. dicentis. *Adiutoria gratiæ diſtinguenda ſunt, aliud eſt adiutorium, ſine quo aliquid non fit, & aliud eſt adiutorium quo aliquid fit.* Et lib. de præd. SS.c. 16. eandem diſtinctionem conſtituit,& eam probat multis teſtimoniis Scripturæ.

Item ſanctus Thomas 1.2.quæſt.109.art.10.ad 2. E & ſuper illud 1. Timothei 2. *Dedit ſe in redemptionem pro omnibus*,inquit,*pro omnibus ſufficienter, pro aliquibus efficaciter.* Idem dicit ad Hebræos 9. in fine, in illa verba: *Ad multorum exhaurienda peccata.* Et in 4. ſent.diſtinction.8.quæſtione 2. articulo 2.quæſtiuncula 3.ad ſeptimum,inquit: *Quòd ſanguis Chriſti, effuſus eſt pro omnibus quoad ſufficientiam, ſed pro electis tantùm, quoad efficaciam.* Diſtinguitur autem auxilium efficax ab auxilio ſufficienti, non ſolùm in ratione extrinſeca gratuiti doni,ſeu beneficij, quia videlicet

datur in illis circumſtantiis, in quibus Deus præſcit hominem eſſe conſenſurum, ſi per illud præmoueatur: ſed quia prout venit à Deo, atque ex decreto eius abſoluto conuertendi hominem, habet intentionaliter quandam realem virtutem ad permouendum liberum arbitrium, quam non habet auxilium, quod eſt ſolum ſufficiens, vt conſtat ex dictis diſput. 72. num. 2.

XV. Auxiliũ efficax non ſolùm moraliter, ſed etiã efficienter mouet lib. arb. ad bene operandum.

DEcimaquinta propoſitio. Auxilium efficax præuenientis, ſeu præoperantis gratiæ mouet liberum arbitrium hominis ad bene operandum, non ſolùm ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interiùs moraliter attrahendo; ſed etiam efficaciter, & verè efficiendo, vt ipſum arbitrium à Deo motum & excitatum ſe determinet ad bene operandum, & operetur. Probatur ex Concilio Arauſ. II. can. 9. vbi dicitur: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Operari autem ſolùm moraliter ſuadendo, eſt metaphoricè operari, & non propriè, vt docet S. Thomas q. 3. de malo, art. 3. in corp. Et can. 6. definitur, per infuſionem, & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis diuinitùs fieri, vt credamus, velimus, &c. Et in Trident. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 4. definitur, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, liberè cooperari aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti. Probatur præterea ex ſancto Auguſtino lib. de grat. & libero arb. c. 16. vbi ait: *Certum eſt nos facere, cùm facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit; Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis.* Et lib. 1. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 19. *Trahitur*, inquit, *miris modis, vt velit, ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari, non vt homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant, ſed vt volentes ex nolentibus fiant.* Nec poteſt explicari ſanctus Auguſtinus de efficacia ſolùm morali, quæ eſt per ſuaſionem, & excitationem internam: hanc enim admiſit Pelagius, licèt negauerit eſſe ſimpliciter neceſſariam ad ſalutem, quem tamen ſanctus Auguſtinus libro de gratia Chriſti, cap. 7. & 10. vehementer impugnat, quia ſolùm conſtituebat præuenientem gratiam moraliter ſuadentem, non autem verè efficientem, vt homo velit, vt patet ex verbis Pelagij relatis eodem cap. 10. ab Auguſtino. Dicebat enim: *Non adiutorio Dei, ſed ex nobis ipſis in nobis effici voluntatem bonam.* Vbi verbum, *effici*, veram efficientiam ſignificat. Eandem concluſionem docet apertè ſanctus Proſper epiſtola de libero arbitrio ad Rufinum, vbi ait: *Quis ambigat, tunc liberum arb. cohortationi vocantis obedire, cùm in illo gratia Dei affectum credendi, obediendique generauit? Alioquin ſufficeret moneri hominem, non etiam in ipſo nouam fieri voluntatem: ſicut ſcriptum eſt: Præparatur voluntas à Domino: Et ſicut ait Apoſtolus: Deus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate. Pro qua bona voluntate, niſi quam in ipſis operatus eſt Deus? Vt quòd donauerat velle, donaret & facere.* Expendatur illa verba, *Alioquin ſufficeret moneri hominem:* quibus euidenter oſtendit, efficaciam præoperantis gratiæ, non eſſe ſolùm moralem, ſeu per modum ſuadentis, ſed etiam ad modum cauſæ phyſicæ, ſeu verè efficientis, vt liberum arbitrium cooperetur. Idem docet S. Thom. ſuper c. 6. Ioan. Lect. 5. in illa verba: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater traxerit eum.* Vbi ait; *Trahit multos Pater ad Filium per inſtinctum diuinæ operationis mouentis interiùs cor hominis ad credendum. Phil. 2. Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere.* Et ibi diſtinguit hanc tractionem ab ea, quæ fit ſuaſione, aut interna reuelatione. Et infrà explicans illud: *Omnis, qui audit à Patre, &c.* inquit; *Attractio Patris efficaciſſima eſt:* quod probat: *quia omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad Chriſtum.* Et 2. 2. quæſt. 6. artic. 1. in corp. ait, quòd *fides, quantum ad aſſenſum, eſt à Deo interiùs mouente per gratiam.* Et 1. 2. q. 109. art. 1. in corp. ait; quòd *ſicut motus omnes corporales reducuntur in motum cæleſtis corporis, ſicut in primum mouens corporale; ita omnes motus, tam corporales, quàm ſpirituales reducuntur in primum mouens ſimpliciter: quod eſt Deus. Et ideo quantumcunque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo.* Et idem dicit art. 9. in corp. & in omnibus ferè articulis, quæſt. 111. & 1. p. q. 105. ar. 4. in corp. & quæſt. 106. art. 2. in corp. & quæſt. 111. artic. 2. in corp. quibus in locis, & aliis quàm plurimis docet, Deum mouere voluntatem non ſolùm ex parte obiecti, & per modum ſuadentis, ſicut Angelus, aut homo poteſt mouere alterius voluntatem, ſed ex parte potentiæ, & per modum verè, & propriè agentis, & perficientis.

Prouerb. 8. Philip. 2.

Eandem propoſitionem confirmant omnia loca adducta pro aſſertione 13. Si enim ipſum cooperari, & conſentire liberi arbitrij eſt à Deo, tanquam à cauſa per ſe efficiente, relinquitur, Deum per auxilium efficax præuenientis gratiæ, non ſolùm moraliter, ſed verè efficienter operari, vt ipſum arbitrium liberè conſentiat.

XVI. Vide diſp. 22. & 23. Auxilij diuini efficacia fundatur in omnipotentia diuinæ voluntatis. Vide diſp. 90.

DEcimaſexta propoſitio. Efficacia auxilij præuenientis gratiæ, & connexio eius infallibilis cum libera cooperatione arbitrij, tota fundatur, & deſumitur, tanquam ex prima radice ex omnipotentia Dei, atque ex abſoluto, & efficaci decreto voluntatis eius volentis, vt homo, quem mouet, conuertatur, & piè operetur: nec huiuſmodi efficacia vllo modo dependet, etiam tanquam à conditione ſine qua non, ex futura cooperatione arbitrij creati: licèt actus liber, quo perſeuerat homo, ab eius arbitrio moto à Deo effectiuè dependeat.

Probatur ex locis Scripturæ, ſancti Auguſtini & ſancti Thomæ propoſitione 14. adductis. Ideo enim ſanctus Auguſtinus gratiam efficacem appellat vocationem ſecundùm propoſitum, quia dependet ex propoſito, & voluntate, non quidem hominis, ſed Dei vocantis, vt contra Pelagianos explicat idem Auguſtinus lib. de correptione, & gratia, cap. 7. verſiculo, electi ſunt.

Præterea etiam S. Thom. 1. 2. quæſt. 112. art. 3. in corpore, infallibilitatem cooperationis arbitrij reuocat ad intentionem Dei mouentis, quia ex decreto voluntatis Diuinæ, cuius virtus eſt intentionaliter in auxilio efficaci, habet ipſum auxilium, quod infallibiliter efficiat, vt liberum arbitrium piè operetur.

Ratio euidens id ipſum ſuadet: nam gratia efficax, inquantùm efficax, præuenit cooperationem arbitrij, vt diſput. 90. & 91. oſtenſum eſt: ergo antecedit illam ordine rationis, & cauſalitatis: non ergo dependet ab illa: prius enim non dependet à poſteriori.

Adhæc, Cooperatio arbitrij eſt effectus auxilij efficacis in genere cauſæ verè efficientis: ergo efficacia eiuſdem auxilij non dependet ex cooperatione arbitrij: efficacia enim cauſæ non dependet ab eius effectu, ſed è contrà effectus ipſe dependet ex efficacia cauſæ.

XVII. Gratia efficaci poſita in libero arbitrio, infallibiliter, & liberè conuertetur.

DEcimaſeptima propoſitio. Poſita gratia efficaci in libero arbitrio, infallibiliter ſequitur, quòd ipſum liberum arbitrium conſentiat, & piè operetur: ita vt hæc duo ſimul ſint incompoſſibilia, quòd ſcilicet gratia efficax ponatur in homine, & homo actu diſſentiat. Probatur ex illo Ioan. 6. *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me*; non enim ait, *poteſt venire ad me*, ſed *venit*, vt notauit Auguſtinus lib. de gratia Chriſti, contra Pelagium, & Cæleſt. cap. 14. Eſt enim gratia *effectrix bonæ voluntatis*, vt idem ſanctus Auguſtinus quæſtione 2. ad Simplicianum,

Digitized by Google

cianum, docet. Item ad Rom. 8. *Et quos vocauit* (ſcilicet vocatione ſecundùm propoſitum, ſiue efficaci) *hos & iuſtificauit.* Threnorum 4. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.* Iſai. 46. *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet.* & Eſther 13. *Domine, Domine, Rex omnipotens: in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſrael.* Et Geneſ. 50. *Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* Pſal. 134. *Omnia quæcunque voluit, Dominus fecit.* Cùm ergo auxilium efficax ſit vocatio ſecundùm propoſitum Dei volentis, hominem ad ſe conuertere, & in eodem propoſito fundetur; fit conſequens, vt ſicut voluntas Dei efficax operatur infallibiliter quæcunque vult: ita & auxilium efficax idipſum infallibiliter operetur.

Secundò probatur ex S. Auguſtino lib. de corrept. & gratia, cap. 14. vbi ait: *Cui volenti ſaluum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium; ſic enim velle, vel nolle, in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem.* Et in Enchir. ad Laurent. cap. 95. ait: *Deus autem noſter in cœlo ſurſum; in cœlo, & in terra omnia, quæcunque voluit, fecit. Quod vtique non eſt verum ſi aliquid voluit, & non fecit, & quod eſt indignius, ideo non fecit, quoniam, ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit. Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſſionis initium; qua nos in Deum Patrem Omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud vocatur Omnipotens, niſi quia quicquid vult, poteſt; nec voluntate cuiuſpiam creaturæ, voluntatis Omnipotentis impeditur effectus.* Et cap. 103. ſubdit: *Nullus fit ſaluus, niſi quem Deus voluerit ſaluari; & ideo rogandus eſt, vt velit; quia neceſſe eſt fieri, ſi voluerit.* Et lib. de corrept. & gratia, cap. 8. explicans illud Lucæ 22. *Ego rogaui pro te Petre,* ait: *Quando rogauit, ne fides eius deficeret, quid aliud rogauit, niſi vt haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, inuictiſſimam, & perſeuerantiſſimam voluntatem?* & cap. 12. *Subuentum eſt,* inquit: *infirmitati voluntatis humanæ, vt Diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur, & ideo, quamuis infirma, non deficeret, nec aduerſitate aliqua vinceretur.* Et in lib. de dono perſeuerant. cap. 14. ait, quod *per beneficia Dei certiſſime liberantur, quicunque liberantur:* ergo, &c.

Tertiò probatur ex S. Thom. 1. 2. q. 112. art. 3. in corpore, vbi ait: *quòd ſi præparatio ad gratiam cōſideretur ſecundum quod eſt à Deo mouente, tunc habet neceſſitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, ſed infallibilitatis. Vnde ſi ex intenſione Dei mouentis eſt, quòd homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur; infallibiliter ipſam conſequitur; ſecundum illud Ioan. 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Et 2. 2. quæſt. 24. art. 11. in corpore, ait: *Virtus Spiritus ſancti, quæ animam infallibiliter operatur, quodcunque voluerit, vnde impoſſibile eſt hæc duo ſimul eſſe vera, quòd Spiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quòd ipſe charitatem amittat peccando.* Et quæſt. 23. de veritate, art. 5. ad 3. idem dicit. Et quæſtio 6. de malo, articulo vnico ad 3. ait: *Deus mouet voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis mouentis, quæ deficere non poteſt.*

XVIII. Perſeuerantiæ donum, & eius efficacia ex liberi arbitrij cooperatione non pendet.

Decimaoctaua propoſitio. Donum perſeuerantiæ, in ratione doni perſeuerantiæ, & efficacia illius non dependet, etiam vt à conditione, ſine qua non, ex cooperatione noſtri arbitrij, ſed ex propoſito, decreto Dei abſoluto efficiente, vt homo vſque in finem in bono perſeueret.

Et ſancti Auguſtini lib. de corrept. & gratia, cap. 12. vbi ait: *Ac per hoc, nec de ipſa perſeuerantia boni, voluit Deus Sanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari, qui eis non ſolùm dat adiutorium, quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeuerare, ſi velint: ſed in eis etiam operatur & velle; vt quoniam non perſeuerabunt, niſi & poſſint, & velint, perſeuerandi eis poſſibilitas, & voluntas diuinæ gratiæ largitate donetur.* Et lib. de dono perſeuerantiæ, cap. 7. ait: *Prorſus in hac re non operoſas diſputationes expectet Eccleſia, ſed attendat quotidianas orationes ſuas: Orat, vt increduli credant; Deus ergo conuertit eos ad fidem. Orat, vt credentes perſeuerent: Deus ergo donat perſeuerantiam vſque in finem.* Et lib. de dono perſeuer. cap. 2. & lib. de corrept. & gratia, cap. 12. ait: *Cur perſeuerantia poſcitur à Deo, ſi non datur à Deo? An & iſta iniſoria petitio eſt, cùm id ab eo petitur, quod ſcitur, non ipſum dare, ſed ipſo non dante, eſſe in hominis poteſtate?*

Et S. Thom. 1. 2. quæſt. 109. art. 10. in corp. vbi ait: *Ad continuationem boni vſque ad finem vitæ, homo in gratia conſtitutus indiget diuino auxilio ipſum dirigente, & protegente;* & quæſt. 114. art. 9. in corpore ait: *Perſeuerantia autem viæ, non cadit ſub merito, quia dependet ſolum ex motione Diuina, quæ eſt principium omnis meriti: ſed Deus gratis perſeuerantiæ donum largitur, cuicunque illud largitur.* Idem probant loca adducta pro ſuperioribus præcedentibus propoſitionibus. Denique ſacrum Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 13. ait, quòd donum perſeuerantiæ *aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potens eſt eum, qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet, & eum, qui cadit, reſtituere.* Si ergo donum perſeuerantiæ *aliunde haberi non poteſt* niſi à Deo: ergo eius efficacia non dependet ex cooperatione arbitrij, ſed à ſolo Deo.

XIX. Auxiliū efficax, & potentia diſſentiendi ſimul compatiuntur in lib. arb.

Decimanona propoſitio. Auxilium efficax, & potentia diſſentiendi ſimul compatiuntur, & componuntur in eodem arbitrio. Probatur ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 4. vbi definitur, liberum arbitrium excitatum, & motum à Deo poſſe diſſentire, ſi velit: hic autem ergo, motionem Dei efficacem, & facultatem diſſentiendi, ſimul & ſimul eſſe in eodem arbitrio, liberum, quia poteſt diſſentire.

Præterea probatur ex S. Proſpero lib. 2. de vocat. gent. cap. 27. & 28. vbi ait: *Quod Deus voluit eos velle, voluerunt: qui ad obediendum ſibi ipſum velle ſic donat, vt etiam perſeueraturis illam mutabilitatem, quæ poteſt nolle,* non auferat. Et ſanctus Thomas quæſt. 23. de veritate, art. 5. ad tertium, ait, quòd *quamuis non eſſe effectus Diuinæ voluntatis non poſſit ſimul ſtare cum diuina voluntate: potentia tamen deficiendi effectum ſimul ſtat cum Diuina voluntate: non enim iſta ſunt incompoſſibilia; Deus vult iſtum ſaluari, & iſte poteſt damnari; ſed iſta ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte damnatur.* Idem dicit quæſt. 6. de veritate, art. 3. ad 7. cuius verba diſputatione 23. adduximus.

XX. Gratia efficax non deſtruit, ſed perficit libertatē arb.

Vigeſima propoſitio. Per gratiam præuenientem prædicto modo efficacem non deſtruitur libertas arbitrij, nec vſus actualis illius impeditur, ſed potiùs eo modo perficitur, & roboratur. Probatur ex Concilio Tridentino ſeſſione 6 de iuſtificatione, cap. 5. & can. 4. vbi definitur, quòd liberum arbitrium excitatum, *& motum à Deo poteſt diſſentire ſi velit.* Item etiam Cæleſtinus Papa epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, cap. 12. ait: *Quo vtique auxilio, & munere Dei non auferri liberum arbitrium, ſed liberatur; vt de tenebroſo lucidum, de prauo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit prouidum.*

Secundò probatur ex ſancto Auguſtino lib. de ſpiritu, & litera, cap. 29. dicente: *Liberum arbitrium euacuamus per gratiam? abſit. Sed magis liberum arbitrium ſtatuimus. Sicut enim lex per fidem, ita liberum arbitrium per gratiam non euacuatur, ſed magis ſtatuitur.* Et lib. 1. cont. duas epiſt. Pelagianorum, cap. 20. ait: *Nunquid homines Dei, qui hæc ſcripſerunt; immo ipſe Spiritus Dei, quo auctore per eos conſcripta ſunt, oppugnauit liberum hominis arbitrium? abſit. Sed Omnipotentis in omnibus, & iudicium iuſtiſſimum & auxilium Dei miſericordiſſimum commendauit.*

Tertiò probatur ex ſancto Thoma in ſecundo ſententiarum, diſtinct. 25. quæſtione prima, articulo ſecundo,

Digitized by Google

ſecundo, ad primum, vbi ait, *quòd etiam ſi Deus voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc ſua Omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntariè velit.* Et prima ſecundæ, quæſtione 10. articulo 4. ad primum, ait: *Quòd magis repugnaret Diuinæ motioni, ſi voluntas ex neceſſitate moueretur, quod ſuæ naturæ non competit, quàm ſi moueretur liberè, prout competit ſuæ naturæ.* Item prima parte, quæſt. 19. art. 8. & quæſt. 83. art. 1. ad tertium, ait: *Deus igitur eſt prima cauſa mouens, & naturales cauſas, & voluntarias. Et ſicut naturalibus cauſis, mouendo eas, non aufert, quin actus earum ſint naturales: ita mouendo cauſas voluntarias, non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ; ſed potiùs hoc in eis facit. Operatur enim in vnoquoque ſecundùm eius proprietatem.* Et tertio contra Gentes, cap. 148. multis rationibus oſtendit, quòd *per auxilium diuinæ gratiæ nullo modo* B *præiudicatur arbitrij noſtri libertati.* Et probari poteſt ex dictis in 19. propoſitione; nam gratia efficax, qua Deus mouet liberum arbitrium ad conſentiendum vocationi diuinæ, reuerà non aufert ab eodem arbitrio facultatem, qua poteſt diſſentire, ſi velit, vt ex Concilio Tridentino conſtat: & ex his, quæ in diſputatione 18. n. 23. dicta ſunt: ſed efficit quòd cùm poſſit ex ſua innata libertate diſſentire, non tamen diſſentiat, ſed infallibiliter conſentiat; ergo non lædit in aliquo, ſed potiùs perficit, ac roborat eius libertatem. Etenim, vt diſputat. 115. & 116. dictum eſt, libertas conſiſtit in facultate voluntatis, & rationis ad vtrumlibet, ſcilicet ad operandum, & non operandum: ad conſentiendum, & diſſentiendum. Cùm ergo voluntas etiam in illo inſtanti, in quo efficaciter mouetur ad conſentiendum vocationi diuinæ, retineat veram, & expeditam facultatem, qua poteſt diſſentire, ſi velit, relinquitur, per

A huiuſmodi gratiam efficacem non lædi, nec impediri libertatem arbitrij, quantùm ad vſum actualem illius, ſed potiùs perfici & ſanari. Quod & S. Proſper epiſt. ad Rufinum de libero arbitrio his verbis confirmat: *Nimium verò impiè, nimiùmque inconſideratè ab aduerſantibus dicitur, quòd per hanc Dei gratiam libero nihil relinquatur arbitrio.* Et impugnans Collatorem, eò quòd aſſeruit, per gratiam efficacem, qua Deus ex nolentibus efficit volentes, deſtrui libertatem arbitrij, ſic ait: *Quid de eliſarum argumentationum ratiunculis fracta ſtudes arma colligere? Quid cineres extincti dogmatis refouendo, deficientis fumi nidorem in rediuiuam flammam conaris accendere? Non eſt periculum liberi arbitrij ex gratia Dei, nec voluntas aufertur, cum in ipſa bene velle generatur. Nam ſi ideo non putanda eſt noſtra, quia formatur, regitur, ordinatur, imbuitur; ſpoliantur libertate Filij Dei, quia aguntur Spiritu Dei, perdunt vigorem rationalis animi, & omni voluntariæ deuotionis laude priuantur, quibus datur ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, conſilij, & fortitudinis, ſcientiæ, & pietatis, ac timoris Domini.* Et cap. 38. eiuſdem libri ſubdit: *Non conturbet nos ſuperbientium inepta querimonia, qua liberum arbitrium cauſantur auferri, ſi & principia, & profectus, & perſeuerantia in bonis vſque in finem Dei dona eſſe dicantur: Quoniam opitulationes Diuinæ gratiæ ſtabilimenta ſunt voluntatis humanæ. Volentes oramus, & tamen miſit Deus Spiritum in corda noſtra clamantem, Abba Pater. Volentes loquimur, & tamen, ſi pium eſt, quod loquimur, non ſumus nos loquentes, ſed Spiritus Patris noſtri, qui loquitur in nobis. Volentes operamur ſalutem noſtram, & tamen ipſum velle,* C *atque operari, Deus eſt, qui operatur in nobis.* Cui poteſtas, imperium, claritas, ſapientia, gratiarum actio, honor, & gloria in ſæcula ſempiterna, Amen.

S. Proſper, epiſt. ad Rufinum verſus finem. Rom. 8. Lib. cont. Collat c. 11.

Rom. 8. Matth. 10. Philip. 2.

Finis libri Duodecimi, & Vltimi.

INDEX

INDEX
PRÆCIPVARVM ET NOTABILIVM RERVM AC SENTENTIARVM,

QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

ABORTIVI nomine quid Iob intelligat. diſputatio.114. numero 13.
ACCEPTIO perſonarum in gratuitis locum non habet. diſputatio.37. numero 23.
ACTVS exterior, vt pendens à voluntate pertinet ad genus moris. diſputatio.77. numero 7.
Actus interior voluntatis ſignificat intentionem finis, exterior electionem mediorum. diſp.81. num. 10.
Actus eſt ſimpliciter nobilior potētia, vel habitu. d.88. n.12.
Agit aliquid, qui ab alio adiuuatur, diſp.96. num.1.
Actio dupliciter dicitur propria hominis. diſp. 62. num. 8.
Actio vna poteſt dupliciter eſſe alia perfectior. diſp.63. n. 3.
Actus elicitus virtutis infuſæ differt ſecundùm ſubſtantiam ab actu virtutis acquiſitæ circa eandem materiam. diſp. 65. num. 4.
Actus dupliciter dicitur eſſe ſupra naturam, ſcilicet quantùm ad ſubſtantiam, & quantùm ad modū. diſp.51. n.2.
Actus fidei, & charitatis ſupernaturalis eſt ſecundùm ſuam ſubſtantiam ſupernaturalis. diſput.65. num.5. diſp. 118. num.9. & ſeqq.
Actus, & habitus ſupernaturales euidenter cognoſci non poſſunt, niſi per viſionem beatificam. diſp. 65. num. 7.
Actus charitatis infuſæ eſt purè ſupernaturalis. diſp.65. n.7.
Actus exterior virtutis infuſæ, & acquiſitæ circa eandem materiam ſunt eiuſdem ſpeciei in eſſe naturæ. diſp.65. n. 9.
Actus charitatis, & contritionis eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, tum moralis, tum phyſica. diſp. 66. num. 3.
Actio procedens effectiuè ab aliqua forma, poteſt eſſe diſpoſitio ad eandem formam. diſp.66. num.9.
Actus ſupernaturalis eſt efficienter à Deo, & à libero arbitrio. diſp.67. num.10.
Actus peccati, vt ens, à Deo eſt. diſp.18. num.21. diſp.24. per totam. vide verbo, Peccatum, & verbo, Prædeterminatio.
Actus omnes liberos prædefinitos eſſe à Deo, quoad ſubſtantiam, non tamen quoad omnes circumſtantias, dixerunt quidam. diſp.22. num.18.
Actus liber quomodo dicatur neceſſarius ex ſuppoſitione. diſp.22. num.43. diſp.25. per totam.
Inter actum ſecundum, & potentiam operandi datur medium. diſp.23. num.17.
Actus contritionis habet ex natura rei connexionem cum infuſione gratiæ iuſtificantis. diſput. 59. num.7.
Actus intenſi, & remiſſi comparatione meriti, ſeu præmij differentia. diſp.60. num.28.
Actus charitatis non poteſt durare ſolùm per vnum inſtans. diſp.60. num.31.
ad Actus ſingulos qualiter ſit neceſſarium auxilium gratiæ. diſp.54. num.17. diſp.122. num.14.
Actuum euidentia non infert euidentem cognitionem habituum ſupernaturalium. diſput.65. num.9.
Actus potentiæ elicitus, & imperatus qui dicantur. diſp.13. num 3.
Agens naturale, qualiter ab agente voluntario differat. diſp. 101. num.8.
agitur liberum Arbitrium, vt agat. diſp.18. num.16.
ADÆ non eſt datum auxilium ad reſiſtendum ſuggeſtioni mulieris propter eius culpam. diſput.113. num. 13.
Adam, & Eua perſeuerare potuerunt in ſtatu innocentiæ per gratiam, & dona illis collata. diſput.106. num. 2.
Adam ſi in ſtatu innocentiæ perſeueraſſet, ex ſpeciali dono gratiæ perſeueraſſet. diſp.106. num.8.
in Adam priùs fuit infecta perſona, quàm natura, in paruulis è contrà. diſp.44. num.5.
Adam non peccat in eo inſtanti, in quo eius filij contrahunt peccatum originale. diſp.44. num. 16.
Adam fuit cauſa meritoria, & phyſica traductionis peccati originalis in poſteros. diſp. 44. num.18.
Adiutoriū gratiæ duplex, ſufficiens, & efficax. diſ.122. n.14.
quia Adiuuatur homo à Deo, ideo cooperatur. diſp.99. num. 7. & diſp.1. num.12.
quia Adiuuatur ab alio, aliquid agit. diſp.96. num.4. vide verbo, Auxilium, & verbo, Gratia.
Æternitas nunc quid ſignificet. diſput.8. num.2.
Æternitas eſt menſura ſuperior. diſp.8. num.2.
quæ in Æternitate exiſtunt, non eſt neceſſe vt ſemper exiſtant in propria menſura. diſp. 8. num. 8.
verū exiſtentia in Æternitate ex parte æternitatis eſt propria ratio, propter quam Deus cognoſcit futura contingentia. diſp.9. num. 2.
in Æternitate etiam duæ contradictoriæ non ſunt veræ. diſp.8. num.7.
Æternitas qualiter actu contineat res futuras, antequam ſint in propria menſura. diſp.8. num.8.
Affirmatio ſi eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis. diſp.101. num. 9. Vide verbo, Negatio.
AMICITIÆ veteri aliquid eſſe tribuendum, quomodo intelligatur. diſp.59. num. 14.
Ambroſij Catherini ſententia circa prædeſtinationem impugnatur. diſp.37. num. 1.
Amor beatificus eſt actus ſimpliciter neceſſarius. diſp. 92. num.12. & diſp.115. num.9. vide verbo, Dilectio.
Angelus inferior per vires naturæ cognoſcit quidditatiuè ſuperiorem. diſp.69. num. 10.
Angelus etiam ſupremus ſolo lumine naturæ habitus infuſos cognoſcere euidenter non poteſt. diſp.15. num. 16. & diſp. 65. num. 10. diſp.118. num. 10.
Angelus ſolo lumine naturæ non cognouit euidenter incarnationis myſterium. diſp.118. num. 11.
Angelus non cognoſcit futura contingentia, antequam ſint. diſput.8. num.8.

Angeli

Digitized by Google

Angeli beati habent neſcientiam reſpectu aliquorum. diſp. 48.num.3.
Angelis collata eſt gratia ſecundùm quantitatem naturalium, homini non item. diſp. 55. num. 16. & diſp. 62. num. 11.
Angelis non fuit collata gratia, & gloria eſſentialis ex meritis Chriſti. diſput.40.num.2.
Angelis meruit Chriſtus multa præmia accidentalia. diſp. 40.num.4.
in Angelis nulla data eſt cauſa reprobationis. diſp. 110. num.9.
propter Angelos facta eſt Incarnatio conſequenter, non autem per ſe primò. diſp.40. num.5.
Animabus poſt mortem quinque receptacula deſignantur. diſput.114.num.4.
Animam rationalē eſſe immortalē, eſt de fide. diſp.63. n.9.
Animæ damnatorum detinentur violenter in inferno. diſp. 32.num.10.
Anſelmi ſententia circa neceſſitatem antecedentem, & conſequentem explicatur. diſp.22.num.40.
Apoſtolus in ſoluenda quæſtione prædeſtinationis non defecit, vt quidam dixerunt. diſp.37.num.13.
Apoſtoli auctoritas, Quis te diſcernit? *expenditur. diſp. 97.num.6.*
Apoſtoli admiratio, O altitudo diuitiarum, *expenditur. diſp.110.num.13.*
Applicatione praua tranſmutat Deus voluntatem ab vno in aliud. diſp.23.num.13.
Applicat Deus voluntatem ad actionem peccati, in quantum actio eſt. diſp.23.num. 11. vide verbo, Motio.
Applicat Deus omnes cauſas ſecundas ad operandum. diſp. 23.num. 9.
Aptatur homo dupliciter à Deo ad bene operandum. diſp. 55.num. 5.
Aptari voluntatem hominis à Deo ad bona opera, quid ſit. diſp.56.n.19. vide verbo, Præparare.
Aqua calida ſolùm inſtrumentaliter concurrit ad calefaciendum. diſp.64.n.6. & diſp.68.num. 14.
Arbitrium. vide verbo, Liberum arbitrium, verbo, Auxilium efficax, & verbo, Concordia.
Arbor mala non facit fructus bonos. diſp.50. num.8.
Ars, ſeu modus cauſandi per artem, perfectior eſt, quàm modus cauſandi per naturam. diſp. 16.num. 13.
Aſſentiri myſteriis ſupernaturalibus, tanquam reuelatis à Deo, non poteſt homo ſine auxilio gratiæ. diſp.49. num.11. & diſp. 122.num.2.
Aſſenſus quando ſit infallibilis. diſp.49. numero 11.
Aſſiſtentem eſſe poſſe gratiam adiuuantem, non inhærentem, quidam ſentiunt. diſp.67. num.1. impugnatur hæc ſententia. diſp. eadem, num. 4. & 5.
Aſſumptibilis magis fuit à Verbo natura humana, quàm alia natura. diſp. 55. numero 17.
Attritio eſt donum Dei. diſp.51. num. 11.
Augetur charitas in eſſe habitus per actus intenſiores ſecundùm exceſſum actus ſupra habitum. diſp. 60. num. 10.
Augmentum habitus charitatis debitum actibus remiſſis, in quo inſtanti conferatur. diſp.60. num. 24.
AVGVSTINI *auctoritas. Viſorum ſuaſionibus, &c. expenditur. diſp.83. num 16.*
Auguſtini ſententia, Ex quo apparet, &c. explicatur. diſp. 83. num. 16.
Auguſtini ſententia circa prædeſtinationem gratuitam à multis impugnatur. diſp. 5. num. 1.
Auguſtini doctrina à pluribus ſummis Pontificibus, & à S. Proſpero commendatur. diſp. 5. per totam.
Auguſtini ſententia circa gratuitam prædeſtinationem eſt certiſſima. diſp.37.n.14. & diſp.5. per totam.
Auguſtini ſententia circa reprobationem expenditur. diſp. 110.num. 16.
Auguſtini quædam capita Leo I. definiuit. diſp.5. num.4.
Auguſtini ſententia circa prædeterminationem diuinam. diſp.22.n.25.
Auguſtino tribuebat Pelagius ſuum errorem. diſp.22. n.27. & diſp.117. num. 9.
Auguſtini potiſſima controuerſia cum Pelagio. diſput. 99. num. 4.
Auguſtini liber de geſtis cum Pelagio allegatur. diſp. 91. num. 9.
Auxilij gratiæ nomine, quid intellexerint SS. Patres diſputantes contra Pelagianos. diſp. 106.
Auxilium Dei actuale præuium eſt in cauſis ſecundis aliquid incompletum. diſp.19. num.5.
Auxilium Dei non eſt qualitas, ſed motio virtuoſa. diſp.19. num.7.
Auxilium actuale in quo ab habituali diſtinguatur. diſp. 23.num. 28. diſp.82.num. 10.
Sine auxilio gratiæ non poteſt homo multa facere, quæ tenetur facere. diſp.47. num.6.
Abſque auxilio gratiæ non poteſt homo in natura lapſa facere aliquod vera virtutis opus. diſp. 50. num.6.
ſine Auxilio gratiæ non poteſt homo aſſentire myſteriis fidei, vt ſunt à Deo reuelata. diſp.49 per totam, & diſp. 122. num. 2. Nec elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia, in natura lapſa. diſputatio. 51. 52. & 122. num. 4.
Auxilium gratiæ ad immediatè credendum non confertur omnibus. diſp. 113. num.5.
ad ſingulos actus qualiter ſit neceſſarium Auxilium gratiæ. diſp.54.n.17. diſput.88.n.5. diſp.122.n. 15.
Auxilium ſpeciale non eſt ſolùm neceſſarium, vt actus fidei, & ſpei, & charitatis ſit ſupernaturalis, ſed vt ſimpliciter ſit. diſp.88. n.9.
Auxilium ſpeciale gratiæ excitantis, & adiuuantis, etiam in homine iuſto, eſt ad ſingulos pios actus neceſſarium. diſp. 54. num.17. & diſp.88. num. 6. 7. & diſp. 122. num. 14.
Auxilium gratiæ non ad facilius tantùm, ſed ſimpliciter eſt neceſſarium ad implenda omnia legis præcepta. diſp. 54. num. 11.
Auxilium gratiæ præuenientis eſt effectiuè à ſolo Deo. diſp. 56.n.17. diſp.107. num.2.
Auxilia præuenientis gratiæ non menſurantur ſecundùm præcedentes conatus arbitrij. diſp.57.n.2.
Auxilia gratiæ præuenientis confert Deus regulariter, etiam ſi priùs homo non faciat quod in ſe eſt. diſp.56.n.12.
Auxilium Dei actuale non poteſt cadere ſub merito. diſp. 59.n. 21.
Auxiliū maius in ratione beneficij quod dicatur. d.108 n.4.
Auxiliis omnibus æqualibus exiſtentibus in duobus, non ſtat vnum ſaluari, & alium damnari. diſputatio. 108. n.2. & ſeq.
AVXILIORVM *gratiæ quædam ſunt extrinſeca, quædam intrinſeca, ſeu inhærentia libero arbitrio creato. in proœmio lib.1. & diſp.112. num.4.*
Auxilij diuini in auxilium ſufficiens, & efficax partitio neceſſariò eſt admittenda. diſp.71. per totam, & diſp. 122. num.14. & diſp.72. num. 2.
eiuſmodi diuiſio non ſumitur tantùm ab effectu, ſed ex diuerſa virtute auxilij. diſp.72.n.3. diſp.73.n.2. & ſeqq.
Auxilium gratiæ conuenienter diuiditur in auxilium gratiæ operantis, & cooperantis. diſp.70. per totam.
Auxilij diuiſio in auxilium gratiæ excitantis, & adiuuantis, præuenietis, & ſubſequetis, expenditur. diſp.70.n.8. & 9.
Auxilium efficax diuiditur à quibuſdam in auxilium efficax incompletum, ſiue in actu primo, & auxilium efficax completum, ſiue in actu ſecundo. diſp.107.n. 6. Expenditur eadē diſtinctio, & impugnatur. Eadē diſp. & num.
Auxilium ſufficiens præueniens eſt duplex. diſputatio. 84. num.7.
quodnam Auxilium dicatur verè ſufficiens ad ſalutem, vel ad pietatis opera exercenda. diſputatio. 79. per totam, præſertim num. 3.
Auxilium dicitur verè ſufficiens, etiam in non habente auxilium efficax. diſp.79.n.4.

Digitized by Google

Auxilium ſufficiens comparatione vnius actus, ſemper eſt efficax comparatione alterius. diſp.80. num.2. & diſp. 67.num.12.

Auxilium gratiæ dupliciter dicitur ſufficiens, ſcilicet ſufficiens in ſuo genere, & ſufficiens omnibus modis. diſp.23. num.32.diſp.79.num.2.

Auxilij ſufficientis bonus vſus eſt ſignum à poſteriori auxilij efficacis.diſp.58.num.4.

Auxilium ſufficiens ad immediatè credendum, non omnibus datur.diſp.112.2. & 7. Datur tamen omnibus ad præcepta naturalia implenda.ibid.num.5.

Auxilia extrinſeca ſufficientia ad ſalutem Deus confert omnibus.diſp.112.num.5.

Auxiliis cum æqualibus externis, & internis ſufficientibus, ſtat vnum hominem ſaluari, & alium damnari. diſput.108. num. 2. Quòd cum auxiliis ſufficientibus æqualibus ex parte Dei, vnus conuertatur, vnde proueniat.diſp.97.num.10.

Auxilij efficacis nomen quid ſignificet. diſp.90. num.5. & diſp.106.num.5.

Auxilium gratiæ, in quo ſenſu dicatur efficax ex ſe, vel natura ſua. diſp.72.n.4.diſp.73. n.5. & diſp.90.n.4.

Auxilium efficax continet intentionaliter virtutem voluntatis diuinæ.diſp.73.num.3.

Auxilium efficax continet eminenter omnem perfectionem ſufficientis auxilij.diſp.73.num.5.

Auxilium efficax, vt ſubeſt decreto Dei volentis hominem conuertere, addit aliquam realem virtutem per modum intentionis, quæ non eſt in auxilio ſufficienti. diſput.73. num.4.diſp.90.num.12.

Auxilium efficax ſemper eſt congruum, vt per illud operetur, & conſentiat liberum arbitrium: eſt enim illi intrinſeca eiuſmodi congruitas.diſp.83.num.7.

Auxilij præuenientis gratiæ efficacia, in quo cõſiſtat ſecũdùm aliquos.diſp.83.n.2.& ſeqq.& quid circa eandem efficaciã ſentiãt Thomiſtæ.ibid.n.7.& ſeqq.& diſp.122.n.16.

Auxilij diuini efficacia fundatur in Omnipotentia diuinæ voluntatis.diſp.122.num.16.

Auxilij diuini efficacia præſupponit motionem moralem. diſp.83.num.7.

Auxilij efficacia non pendet ex circunſtantiis ſubiecti, loci, temporis, &c.diſp. 83. num. 11. nec ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij.diſp.83. num.12. nec ex libera cooperatione arb.diſp.90.num.6.& ſeqq. Neque ex aliqua diſpoſitione arbitrij, etiam negatiua. diſput.91.num.14. & diſp.105.num.6.

Auxilium efficax prædeterminat liberum arb.ad operandum. diſp.83.num.13.diſp.108.num.6.

Auxilium efficax prædeterminat liberum arbitrium ad actum, non ex neceſſitate, ſed ſecundùm modum libertatis.diſp.18.n.24.

liberum Arbitrium non reddit efficacia Auxilia diuinæ gratiæ.diſp.90.num.8.

Deus per Auxilium efficax præoperantis gratiæ & moraliter, & efficienter facit nos cooperari. diſp.86. n.3. diſp.83.num.15.diſp.122.num.15.

Auxilij efficacia ſola moralis non inducit infallibiliter effectum.diſp.83.num.15.

Auxilia plura alia efficacia dantur à dono perſeuerantiæ diſtincta.diſp.84.num.4.

Auxilia efficacia vnde diſtinguantur.diſp.84.n.1.

Auxilia efficacia vnde ſumant diſtinctionem ſpecificam. diſp.84.num.5.

Auxilium efficax qualiter ſit effectus amoris diuini. diſp. 84.num.8.

Auxilium efficax gratiæ non ſubditur libero arbitrio, ſicut habitus, quantum ad vſum, ſed illud ſibi ſubdit. diſput. 87.num.2.

Auxilium efficax quos effectus cauſet in nobis.diſp.87.n.4.

Auxilium efficax prædeterminans liberum arbitrium eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſarium. diſp.91. num.8.

Auxilium efficax poteſt dupliciter conſiderari, ſcilicet ſecundùm ſuam entitatem, & vt eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis.diſp.93.num.2.

Auxilio efficaci, vt eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis, nullus poteſt reſiſtere, licèt poſſit diſſentire. diſp.92. num. 7.diſp.93.num.2.diſp.94.num.2.

Auxilium efficax ad ſalutem quilibet habere poteſt, dum eſt in via.diſp.23.n.31.diſp.112.n.9.diſp.115.n.11.

Auxilium efficax non habenti ad bene operandum imputantur ad culpam peccata.diſp.18.n.20.diſp.113.n.11.

quòd Auxilium efficax, vel ſufficiens in exequutione homines non recipiant, ipſorum culpa eſt. diſputat.113. num.8.& 13.

Auxilij efficacis, vel ſufficientis carentia conſiderari poteſt, vt eſt mera negatio, & vt eſt priuatio. diſp.113.n.4.

Auxilij efficacis negatio eſt cauſa illationis, non conuerſionis, vt eſt pura negatio.diſp.101.num.6.

Auxilij diuini carentia, vt eſt mera negatio, culpam hominis non præſupponit.diſp.113.num.12.

Auxilio cuicunque etiam efficaci, poteſt liberum hominis arbitrium diſſentire, ſi velit.diſp.115.num.13.

Auxilio efficaci, vt eſt quædam entitas phyſica, poteſt liberum arbitrium reſiſtere. diſp.32.num.13.

Auxilium efficax, licèt compatiatur ſimul in eodem arbitrio, potentiam diſſentiendi; non tamen compatitur ſecum actum diſſenſus.diſp.18.num.23.diſp.115.num.4. diſp.122.num.19.

Auxilium efficax habet infallibilem connexionem cum pia operatione, ad quam datur.diſp.7.num.32.

Auxilium efficax facit, quòd, cùm homo poſſit diſſentire, infallibiliter conſentiat.diſp.72.num.4.

Auxilium efficax tribuit potentiæ vltimum complementum actus primi.diſp.18.num.18.

Auxilium efficax præuium habere, non eſt in poteſtate arbitrij creati. diſp.18.num.20.

Auxilium efficax non deſtruit, ſed perficit libertatem. diſp. 18.num.23.

Auxiliorum gratiæ efficacia à ſolo Deo eſt. diſp.19.n.6.

Auxilium gratiæ eſt efficax in ſe, & prout venit à Deo. diſp.23.num.17.

Auxilium efficax præueniens realiter diſtinguitur ab operatione cauſæ ſecundæ.diſp.19.num.8.

Auxilium efficax ſanat animam imitatiuè efficaciter, gratia autem habitualis ſanat eam formaliter. diſputat.54. num.18.

Auxilia efficacia non dantur propter bonum vſum auxilij ſufficientis.diſp.58.num.4.

Auxilium efficax non eſt datum Adæ, propter eius culpam.diſp.113.num.13.

Auxilium efficax perfectiùs datum eſt Angelis, ſecundùm maiorem perfectionem naturæ.diſp.55.num.16.

Auxilium internum efficax requiritur ad fidem, præter congruam propoſitionem obiecti. diſp.49.num.18.

Auxilio efficaci, non autem ex ſolis ſignis exterioribus conuerſi fuiſſent, Tyrij, & Sidonij, ſi Chriſtus Dominus apud eos ſigna feciſſet.diſp.7.num.23.

Auxilium efficax inquantùm efficax præuenit liberam cooperationem arbitrij.diſp.72.num.2.

Auxilium efficax eſt quid inhærens libero arbitrio, non autem aſſiſtens ſolùm extrinſecùs.diſp.67.per totam.

Auxilium efficax qualiter ab auxilio ſufficienti diſtinguatur.diſp.72.num.2.

B

BACVLO *aſſimilatur liberum arbitrium, quantùm ad aliquid.diſp.31.num.15.diſp.96.num.6.*

BEATITVDO *noſtra conſiſtit formaliter in actu. diſp.88. num.12.*

Beatitudinis ſupernaturalis nullam cognitionem habebunt paruuli reprobi, etiam poſt diem iudicij.diſp.114.n.12.

Beatitudo ſupernaturalis non poteſt ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci.diſp.119.per totam.

Digitized by Google

Beatitudo ſupernaturalis, etiam de potentia Dei abſoluta, non poteſt eſſe connaturalis alicui puræ creaturæ. diſp. 69. *per totam.*

Beatitudo ſupernaturalis non eſt magis intenſa, propter maiorem perfectionem naturalem intellectus, ſed ex maiori intenſione luminis gloriæ. diſp. 63. *per totam.*

BERNARDI *auctoritas circa gratiam cooperantem expenditur. diſp.* 82. *num.* 9.

BONITATEM *in rebus præſupponit voluntas noſtra, non autem voluntas diuina. diſp.* 37. *num.* 15.

Bonus vſus gratiæ non procedit ex ſola, & innata arbitrij libertate. diſp. 97. *num.* 4.

Bonus vſus auxilij ſufficientis eſt ſignum à poſteriori datum fuiſſe homini auxilium efficax. diſp. 58. *num.* 4.

Bona aliqua moralia poteſt homo facere ex ſolis viribus naturæ. diſp. 47. *num.* 7.

Bona opera facta in peccato mortali ex ſolis viribus naturæ ad quid deſeruiant. diſp. 56. *num.* 25.

Bona opera naturæ non merentur etiam de congruo ipſam gratiam. diſp. 59. *num.* 9.

Bonæ conſcientiæ teſtimonium ſignum eſt prædeſtinationis. diſp. 42. *num.* 12.

C

CAIETANI *ſententia circa influxum, ſeu concurſum primæ cauſæ expenditur. diſp.* 18. *num.* 11.

CALOR *vt actio procedit à forma ignis geniti. diſp.* 66. *num.* 11.

CALVINVS, *& Pelagius eo argumento conuicti in contrarios errores inciderunt. diſp.* 92. *num.* 13. *diſp.* 22. *n.* 3.

Caluinus à Luthero in quo diſſenſerit. diſp. 22. *n.* 31.

Caluini error aſſerentis, Deum eſſe cauſam peccati expenditur. diſp. 24. *num.* 27.

Caluini errores varij enumerantur. diſp. 3. *num.* 9. *diſp.* 67. *num.* 11. *diſp.* 98. *num.* 10. *diſp.* 121. *num.* 10.

CAPREOLI *ſententia circa concurſum primæ cauſæ. diſp.* 18. *num.* 11. *præſertim reſpectu actus peccati, in quantum actus eſt. diſp.* 24. *num.* 15.

CATECHVMENI *quo principio ſupernaturali eliciant ſupernaturales actus. diſp.* 67. *num.* 11.

CATHERINI *ſententia circa prædeſtinationē. diſp.* 37. *n.* 1.

CASSIANVS *conſtituit in natura quædam virtutum ſemina. diſp.* 2. *n.* 19. *Eius ſententia circa gratiam, & liberum arbitrium. ibid. n.* 18. *& ſeqq. Eius opera damnauit Gelaſius. eodem n.* 18. *Aſſeruit poſſe hominem in natura lapſa ex facultate naturæ habere charitatem, & reſiſtere grauioribus tentationibus. eadem diſp.* 2. *n.* 20. *&* 21. *Et quòd Deus expectat noſtros conatus. ibid. n.* 22. *quòdque ſit ſeruanda propria laus, & induſtria libero arb. ibid. n.* 23. *Quòd poſſit homo medicum quærere, quòdque conanti facere quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ detur infallibiliter gratia. ibid. n.* 24. *&* 25. *addens, quòd illi conatus non ſint meritorij gratiæ, nec ſemper neceſſarij. num.* 26. *&* 27. *Quòd propter bona opera naturalia detur homini auxilium gratiæ, licèt non tanquam propter merita. ibid. num.* 28.

Caſſiani error circa conatus naturales antecedentes gratiam impugnatur. diſp. 56. *num.* 15. *Et circa vires naturales arbitrij. diſp.* 72. *num.* 10.

Caſſiani error circa fidem expenditur. diſp. 49. *n.* 1. *& ſeqq.*

Caſſianus aſſeruit, Deum fouere opera naturæ. diſp. 2. *n.* 29.

CAVSA *principalis quæ dicatur. diſp.* 68. *num.* 14.

Cauſa alicuius effectus duplex, alia phyſica, alia moralis. diſp. 22. *num.* 1.

à Cauſa contingenti, ſeu indifferenti vt ſic, non exit determinatus effectus. diſp. 7. *n.* 13. *diſp.* 18. *n.* 13. *diſp.* 23. *n.* 20.

Cauſa ſecunda operatur, vt inſtrumentum Dei. diſput. 18. *num.* 12. *diſp.* 68. *num.* 5.

Cauſa ſecunda agit inquantùm mota à prima cauſa. diſp. 18. *num.* 4.

Cauſa ſecunda inquantùm cauſa ſecunda importat reſpectum ad cauſam primam à qua mouetur, & vt cauſa reſpicit effectum, quem producit. diſp. 98. *num.* 6.

Cauſa prima inquantùm prima reſpicit cauſam ſecundam, quam mouet: & inquantùm cauſa reſpicit effectum, quem producit ſimul cum cauſa ſecunda. diſp. 98. *num.* 6. *diſp.* 122. *num.* 7.

Cauſæ contingentes indigent ad operandum præuio Dei influxu. diſp. 18. *num.* 13.

Cauſæ naturales etiam indigent præuia Dei motione, vt determinatam producant operationem. diſp. 18. *n.* 18.

Cauſæ omnes ſecundæ prædeterminantur extrinſecò Dei decreto ad ſuas operationes. diſp. 22. *num.* 8.

Cauſæ naturales, & vehementes paſſiones non neceſſitant voluntatem ad peccandum. diſp. 54. *num.* 21.

quæ cum Cauſis ſecundis Deus operatur, qualiter poſſit facere ſe ſolo. diſp. 32. *num.* 11.

Cauſæ ſecundæ vicem, ſi vitalis ſit, Deus ſupplere non poteſt. diſp. 67. *num.* 9.

in Cauſa contingenti, & libera ſimul eſt potentia ad oppoſita, non tamen ad oppoſita ſimul. diſp. 115. *num.* 3.

Cauſa quòd homo non conuertatur, eſt ſola eius mala voluntas. diſp. 101. *num.* 8.

Cauſa adæquata faciens, vt homo conuertatur, eſt Deus. diſp. 100. *num.* 4. *&* 5.

cum Cauſis ſecundis concurrit Deus ad earum actiones. diſp. 120. *num.* 6.

Cauſa totalis diſcernens iuſtum à peccatore eſt gratia. diſp. 97. *num.* 6.

Cauſas partiales conſenſus eſſe gratiam, & liberum arbitrium dixerunt quidam, quorum ſententia impugnatur. diſp. 62. *num.* 7. *diſp.* 63. *num.* 8. *diſp.* 122. *num.* 9.

Cauſæ partiales ſupernaturalis actus in quo ſenſu dicantur gratia, & liberum arbitrium. diſp. 105. *num.* 2.

Cauſarum ſecundarum motus omnes reducũtur in Deum, vt in primum efficiens. diſp. 17. *num.* 7.

Cauſans effectiuè vltimam diſpoſitionem ad formã, quando ſit cauſa efficiens formæ. diſp. 66. *num.* 12.

Cauſa prima alicuius effectus dicitur dupliciter. diſp. 84. *num.* 4.

Cauſa prima, ſcilicet Deus, & concurſu præuio influit in voluntatem, & etiam concurſu ſimultaneo influit cum voluntate in actum liberum. diſp. 98. *num.* 6. *& diſp.* 122. *num.* 7.

Cauſalis iſta, Quia res futuræ ſunt, ideo cognoſcuntur à Deo, eſt falſa. diſp. 16. *num.* 6.

Cauſalis iſta, Quia ego volo, Deus me adiuuat, fuit dogma Pelagij. diſp. 1. *num.* 12. *diſp.* 99. *per totam, ſed præſertim num.* 3. *& ſeqq.*

Cœleſtini Papæ ſententia circa gratiam, & liberum arbitrium. diſp. 18. *num.* 15.

Certitudo ſcientiæ diuinæ circa contingentia, vnde formaliter deſumatur. diſp. 9. *num.* 1.

Certitudo prouidentiæ diuinæ, & prædeſtinationis non eſt ſolùm certitudo præſcientiæ, ſed etiam ordinis, & cauſalitatis mediorum. diſp. 30. *&* 41. *per totam. diſp.* 121. *n.* 6.

Certitudo ſumitur non ſolùm per comparationem ad intellectum, ſed etiam per comparationem ad cauſam. diſp. 41. *num.* 5.

Certiſſimè fit moraliter, quod regulaliter fit. diſp. 56. *n.* 21.

CHARITAS *eſt donum Dei. diſp.* 51. *num.* 7.

Charitatis modus cadit ſub præcepto charitatis, non tamen ſub præcepto aliarum virtutum. diſp. 51. *num.* 4.

Charitatis actus imperatus poteſt ſecundùm ſubſtantiam produci ex ſolis viribus naturæ. diſp. 51. *n.* 14.

Charitatis actus elicitus eſt ſecundùm ſubſtantiam purè ſupernaturalis. diſp. 65. *n.* 5. *&* 7. *nec poteſt euidenter, niſi per viſionem beatificam cognoſci. eodem n.* 7.

Charitatis actus non poteſt durare ſolùm per inſtans. diſp. 60. *num.* 31.

Charitatis naturalis vnum, aut alterum actum poſſet homo in puris naturalibus elicere abſque auxilio gratiæ. diſp. 51. *num.* 18. *non tamen in natura lapſa. diſp. eadem per totam. Vide verbo, Dilectio. Et verbo, Amor.*

CHRYSO

Digitized by Google

CHRYSOSTOMI ſententia circa prædeterminanem gratiam expenditur. diſp.22.num.22.
CHRISTVS per ſemen deſignatur.diſp.7.n.25.
Chriſti Domini anima erat prædeterminata ad bonum ſalua eius libertate.diſp.91.num.6.
Chriſti incarnatio facta eſt ſuppoſito peccato. diſp.7.n.29.
Chriſti meritum habet infinitatem moralem.diſp.19.n.11.
Chriſti paſſio fuit prædefinita, quoad omnes circumſtantias. diſp.22.num.18.
Chriſtus liberè mortuus eſt.diſp.22.num.18.
Chriſtus liberè obediuit præcepto moriendi. diſp.116.n.12. Potuitque obedire, & non obedire negatiuè,non autem priuatiuè.ead.diſp.num.13.
Chriſtus liberè impleuit præcepta.diſp.25.n.14.
Chriſtus non meruit, vt Deus ſtatueret legem dandi auxilia gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt,ex ſola facultate naturæ.diſp.56.num.10.
Chriſtus venit primò propter Iudæos: nam illis fuit promiſſus; non autem gentibus.diſp.56.num.11.
Chriſtus nouo titulo meruit per actus ſequentes, quod meruerat per primum actum.diſp.60.num.29.
Chriſto fuit connaturalis gratia,& charitas.diſp.60.n.9.
Chriſti voluntas diuina,& humana in quo differant. diſp. 34.num.6.
Chriſti merita fuerunt cauſa omnium donorum,quæ dantur hominibus lapſis.diſp.39.num.4.
Chriſti prædeſtinatio fuit cauſa prædeſtinationis noſtræ, quoad omnes eius effectus.diſp.39.num.5.
Chriſtus meruit, quòd actus Dei prædeſtinantis ad tales perſonas terminaretur.diſp.39.num.6.
Chriſtus meruit electionē comparatiuā prædeſtinatorū formaliter ſumptam, non autem materialiter.diſp.39.n.7.
Chriſtus ſuam prædeſtinationem non meruit. diſp.39.n.8.
Chriſti prædeſtinatio non fuit effectus prædeſtinationis noſtræ. diſp.39.num.9.
Chriſtus eſt caput omnium fidelium, & prædeſtinatorum. diſp.40.num.3.
Chriſtus per ſcientiam inditā non cognouit euidēter myſterium Trinitatis,niſi euidētia in atteſtante.diſp.119.n.7.
Chriſtus non meruit Angelis gloriam eſſentialem;licèt meruerit illis multa præmia accidētalia.diſp.40.n.2.& 4.
Chriſtus non meruit Adæ gratiam ſtatus innocentiæ. diſp. 40.num.5. Nec venit principaliter propter Angelos,ſed ex conſequenti.ibidem.num.5.
CLARITAS in rebus fidei ſuſpecta eſſe debet.diſp.118. num.7.
COEXISTERE aliqua inter ſe quid ſit.diſp.8.num.2.
CONATVS noſtros Deus nō expectat. diſp.56.n.12.& 15.
Conatus noſtros bonos præuenit Dei gratia.diſp.55.num.15.
CONCILIVM Tridentinum,cùm definit hominem poſſe diſſentire auxilio gratiæ, loquitur etiam de auxilio efficaci.diſp.92.num.8. Eius doctrina circa gratiam efficacem expenditur.diſp.92.n.14. Eiuſdem Concilij decreta circa merita iuſtorum expendūtur.diſp.60.n.13.& 14.
Concilium Tridentinum loquitur in ſenſu diuiſo cùm docet, liberum arbitrium poſſe diſſentire motioni efficaci. diſp. 115.n.12. Nec definit liberum arbitrium non ſe habere paſſiuè,ſed quòd non ſe habet merè paſſiuè, &c. diſp.19. n.6.diſp.25.n.14.diſp.116.n.10.
Concilia,quæ docent Deum non prædeterminare homines ad actus malos,expenduntur.diſp.24.n.26.
Concilij Senonenſis doctrina circa gratiam efficacem exponitur,diſp.92.num.3.
Concilij Arauſicani canon 4.expenditur.diſp.95.num.2.
COGNOSCERE quæ poſſit homo ſine auxilio gratiæ. diſp. 48.num.2.
Cognitum eſt in cognoſcente ſecundùm modum cognoſcentis, quomodo intelligatur.diſp.69.num.4.
Cognoſcere certò nullus poteſt ſecluſa reuelatione diuina, ſe de numero eſſe prædeſtinatorum.diſp.42.num.5.
Cognitio quidditatiua eſſe non poteſt imperfecta,& confuſa. diſp.119.n.4.
Cognitio comprehenſiua quæ dicatur.diſp.119.n.4.
Cognitio euidens ex terminis, quæ dicatur.diſp.119.n.7.
Cognitio futurorum vnde habeat certitudinem in Deo. diſp. 9.per totam.
Cognoſcit futura Deus prout ſunt in æternitate.diſp.9.num. 2.& 3.
Et etiam cognoſcit illa certò in prædeterminatione ſuæ voluntatis.diſp.10.num.4.diſp.11.num.3.
Et prout ſunt in ſuis cauſis determinatis.diſp.12.num.2.
Cognitio concordiæ liberi arbitrij cum gratia quàm ſit difficilis.diſp.118.per totam. Demonſtrari poſſe,vel cognoſci facilè quidam ſentiunt.ead.diſp.num.3.
CONCVRSVS Dei cum libero arbitrio qualiter à quibuſdam explicetur.diſp.7.num.18.
concurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam ſecundam. diſp.18.num.3. Præſertim ad actus ſupernaturales.diſp.18.n.15.
concurſus generalis ſubtractio violentiam in rebus non cauſat.diſp.32.num.12.
concurſum Dei generalem conceſſit Pelagius; non tamen concurſum præuium,diſputatione 1.num.11.& 21.
concurſus liberi arbitrij creati eſt à Deo,non ſolùm moraliter,ſed etiam verè efficienter.diſp.7.num.19.
concurſus Dei ſimultaneus non diſtinguitur realiter ab operatione cauſæ ſecundæ.diſp.19.num.11.
circa concurſum primæ cauſæ quid ſenſerit Capr. diſp.18. n.11.diſp.24.n.15. Quid Caiet.diſp.18.n.11. Quid S. Thomas.diſp.ead.n.11.
CONCORDIA liberi arbitrij cum gratia quàm ſit difficilis.diſp.118.n.1.facilè cognoſci poſſe quidam ſentiunt. ead.diſp.num.3.Oppoſitum probatur n.5.& ſeqq.
concordia quædam liberi arbitrij cum gratia proponitur,& impugnatur.diſp.120.per totam.
concordia legitima à ſanctis Auguſtino, & Thoma tradita explicatur,& defenditur.diſp.121.n.7.& ſeqq. Eiuſdem concordiæ fundamenta quinque ſtatuuntur.diſp.121.n.1. & ſeqq.
CONDITIONALIS vera,& neceſſaria,& falſa eſt impoſſibilis.diſp.7.n.7.diſp.22.n.40.
conditionales propoſitiones de futuro contingenti qualiter à Deo cognoſcantur.diſp.7.n.9.& ſeqq.
conditionalis propoſitio vt ſit vera, non exigit,vt antecedens ſit cauſa cōſequentis.diſp.72.n.5.Vide verbo,Propoſitio.
conditionata diſparata non ſunt ſecundùm ſe ſcibilia. diſp. 7.num.20.
CONFIRMATIO in gratia qualiter à dono perſeuerantiæ diſtinguatur.diſputatione 104.per totam.
confirmati in gratia in quo ſenſu dicantur impeccabiles.diſp. 104.n.3.& 4.
confirmatio in gratia in quo conſiſtat.diſput.104.n.4.
confirmati in gratia ſaluantur liberè. diſp.104.n.4.
confirmatio in gratia includit donum perſeuerantiæ, & non è contra.ead.diſp.n.5.
CONGRVITAS gratiæ efficacis eſt illi intrinſeca, nec variatur ex diuerſa natura,aut diſpoſitionibus naturalibus ſubiecti.diſp.83.n.7.
CONSENSVS qualiter dicatur proprius actus liberi arbitrij.diſp.97.n.13.
conſenſus arbitrij eſt ſimpliciter actus liber,licèt ſecundùm quid,& ex ſuppoſitione auxilij efficacis ſit neceſſarius in ſenſu compoſito,ſeu neceſſitate conſequentiæ. diſp.25.per totam.Vide verbo,Auxilium efficax.
CONSEQVENTIA ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis,quæ ſit.diſp.118.n.14.
CONTINGENS quid ſit. diſp.26.num.16.
contingens dicitur tribus modis.diſp.26.num.5.
contingens propriè quot requirat conditiones.diſp.26.n.6.
contingens aliquid addit ſupra liberum. diſputatione 27. num.3.
contingentiæ prima cauſa efficiens eſt ſumma efficacia diuinæ voluntatis.diſp.26.num.8.
contingentiæ ratio formalis, & proxima non eſt liberum

arbitrium hominum, vel Angelorum, aut appetitus ſentiens beſtiarum. diſp. 26. num. 10. ſed defectibilitas cauſæ ſecundæ. ead. diſp. n. 11.
contingentia eſſet in rebus etiamſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ. diſp. 26. num. 12.
contingens cauſa non eſt Deus, ſed libera. diſp. 27. n. 1.
contingens, & neceſſarium neceſſitate conſequentiæ non opponuntur. diſp. 22. num. 32.
contingentes actus ſunt ſecundùm quid neceſſarij. diſp. 25. num. 14.
contingentia futura non ſunt cognoſcibilia ab intellectu creato per naturam antequam ſint. diſp. 8. n. 8.
contingentia futura certò cognoſcuntur à Deo, tum in prædeterminatione ſua diuinæ voluntatis. diſp. 10. & 11. per totam, tum propter realem præſentiam, quam habent in æternitate. diſp. 9. per totam. tum etiam prout ſunt in ſuis cauſis poximis prædeterminatis à Deo. diſp. 12. per totam. diſp. 11. num. 3.
contingentia futura non habent determinatam veritatem ante omne decretum diuinæ voluntatis, ratione cuius ante idem decretum poſſint à Deo certò cognoſci, vt futura, diſp. 13. per totam.
contingens vt contingens non ſubditur certæ cognitioni. diſp. 7, num. 17.
contingentia futura qualiter à Deo cognoſcantur in ideis eorum. diſp. 14. per totam.
contingentia futura non repræſentantur in actu ſecundo per ideas ante decretum diuinæ voluntatis, ſed ſolùm in actu primo. diſp. 14. n. 3.
contingens ante decretum diuinæ voluntatis non eſt determinatum ad eſſe, vel non eſſe, ſed indifferenter ſe habet ad vtrumlibet. diſp. 7. num. 13. diſp. 13. n. 3.
contingentium actuum prædefinitio qualiter à Deo fiat ſecundùm aliquos. diſp. 22. n. 15.
contingentia omnia futura ſunt efficaciter à Deo prædefinita ſecundùm omnes circunſtantias non malas, antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis cauſæ ſecundæ contingentis, aut liberæ. diſp. 22. n. 8. & ſeqq. diſp. 29. num. 2.
Contradictoriæ etiam in æternitate non ſunt ſimul veræ. diſp. 8. num. 7.
Contradictoriarum oportet alteram eſſe determinatè veram, alteram determinatè falſam pro quolibet inſtanti temporis, non tamen pro quolibet ſigno rationis. diſp. 13. num. 2. 3. & 4.
De contradictoriarum eſſentia eſt, quòd repugnet ſimul eſſe veras, aut falſas, ſeu quòd ſi vna eſt vera, altera ſit falſa. eadem diſp. & num.
Contradictio vera attenditur ſecundùm inſtans temporis, non autem ſecundùm inſtans naturæ. ibidem.
Contradictoria duo inferuntur, ſi aſſeratur, liberum arbitrium elicere actum ſupernaturalem abſque principio ſupernaturali inhærente. diſp. 67. num. 10.
Contritio eſt dolor datus à Deo, & aſſumptus à pœnitente. diſp. 51. num. 13.
Contritio dupliciter conſiderari poteſt, ſcilicet vt antecedit habitualis gratiæ infuſionem, & vt illam ſubſequitur. diſp. 66. num. 7.
Contritio, vt eſt pars ſacramenti Pœnitentiæ, non procedit effectiuè à gratia habituali. diſp. 66. num. 10.
Contritio prima poteſt aliquo modo, & ſecundùm quid dici meritoria de congruo habitualis gratiæ, non tamen ſimpliciter. diſp. 59. num. 15.
Contritionis actus eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, tum moralis, tum phyſica diſp. 66. num. 3.
Contritionis actus habet ex natura rei connexionem cum gratia iuſtificante. diſp. 59. num. 4. & 7.
Continvatio maior actus meritorij conducit ad maius meritum reſpectu præmij eſſentialis. diſp. 60. n. 31.
Conversionem cauſat non gratia ſola, ſed etiam liberum arbitrium. diſp. 100. num. 5.
Conuerſionis quæ ſit adæquata cauſa, ead. diſput. per totam, præſertim num. 4. & 5. vbi explicatur qualiter Deus ſit cauſa adæquata, vt homo conuertatur, quamuis non ſit ſolus Deus cauſa actus conuerſionis.
Conuertitur homo, quia à Deo adiuuatur, non autem ideo adiuuatur, quia vult conuerti. diſp. 101. per totam.
non conuerſionis vt eſt priuatio, ſeu peccatum, cauſa eſt ſolum liberum arbitrium creatum. diſp. 102. num. 3. & ſeqq.
Cordis, & oſtij pulſatio in quo differant. diſp. 74. n. 5.
Cornelivs erat in gratia, cùm propter eleemoſynas ad illum miſſus eſt Petrus. diſp. 55. num. 14.
Cornelius fecit, quod in ſe erat ex auxilio gratiæ, cùm illuminatus fuit circa Euangelium. diſp. 56. num. 22.
Corpvs cœleſte non attingit virtute propria productionem rei viuentis. diſp. 55. num. 11.
Credere vel pœnitere, ſicut oportet, quid ſit. diſp. 49. num. 19.
Credere eſt actus intellectus, vt moti à voluntate. diſp. 49. num. 6. Vide verbo, Aſſentiri, & verbo, Fides.

D

Damasceni auctoritas circa prædeterminationem expenditur. diſp. 22. num. 20. Aſſeruit omnia eſſe à Deo prædeterminata. diſp. 22. num. 10.
Damnatorvm triſtitia vnde cauſetur. diſp. 32. n. 10.
Damni ſubſequuti quando ſit cauſa, qui remouet prohibens. diſp. 101. num. 12.
Dei primum prædicatum eſſentiale eſt eſſe per eſſentiam. diſp. 119. num. 3.
Dei perfectiones quæ ſint communicabiles creaturis. diſp. 69. num. 9.
Deus qualiter cognoſcat futura, vt futura ſunt. diſp. 7. num. 28. & 30.
In Deo qualiter diſtinguantur ſcientia, & præſcientia. diſp. 9. num. 15.
In Deo nouam perfectionem non ponit ſcientia libera. diſp. 13. num. 2.
Deus cognoſcit infallibiliter omnia futura contingentia propter realem præſentiam, quam habent in æternitate. diſp. 9. num. 2. Et in decreto ſuæ diuinæ voluntatis. diſp. 10. num. 4. & ſequentibus. diſp. 11. num. 3. & prout ſunt in ſuis cauſis proximis determinatis, & non impediendis. diſp. 12. num. 2.
Deus non ideo cognoſcit res futuras, quia futuræ ſunt. diſp. 16. num. 6.
quia Deus ſcit hoc contingens futurum eſſe, ideo futurum eſt, & non è contrà. diſp. 16. num. 6.
In Deo præter intellectum, & voluntatem non eſt conſtituenda tertia potentia exequutiua. diſp. 17. n. 3.
Deus agit ad extra per decretum ſuæ voluntatis, diſp. 22. n. 14. ſiue per intellectum, vt mouetur à voluntate. diſp. 17. num. 4.
Deus qualiter operetur immediatè immediatione virtutis, & ſuppoſiti. diſp. 18. num. 19.
Deus operatur in natura, & in voluntate operantibus, quadrupliciter. diſp. 18. num. 9.
Deus cum cauſis ſecundis concurrit ad earum actiones. diſp. 120. num. 6.
Deus, vt obiectum, determinat voluntatem in patria, quoad exercitium actus, non autem in via. diſp. 7. num. 15. diſp. 119. num. 5.
Deus ſua motione efficaci phyſicè prædeterminat voluntatem ad liberos actus bonos. diſp. 23. num. 19.
Deus mouet voluntatem hominis ad bonum, ſicut vniuerſalis motor. diſput. 24. num. 30.
à Deo ſcibile non eſt ante decretum ſuæ voluntatis, quot Angelos eſſet creaturus, ſi produxiſſet alium mundum. diſp. 7. num. 12.
Deus nec eſt cauſa formaliter neceſſaria, nec contingens, ſed libera. diſp. 27. num. 1.
ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, adhuc eſſet contingentia in rebus. diſp. 26. num. 12.
ſi Deus vult aliquid, neceſſe eſt illud eſſe. diſp. 25. num 9.

Digitized by Google

Dei influxus ſimultaneus non efficit voluntatem concurrere. diſp.23.num.13.
Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ, & moraliter, & efficienter facit nos cooperari. diſp. 83. num.15. diſp.86.num.3.
Deus, & liberum arbitrium non ſunt propriè duæ cauſæ partiales ſupernaturalis operationis, diſp.85.num.3.
Deum operari, vt velimus, quid ſit, diſp.86.num.8.
Deus immutando voluntatem, non eam cogit. diſput.32. num.9.
Deus abſoluto decreto omnia prædeterminauit. diſp.22.per totam, diſp.122.num.12.
Deo totum eſt tribuendum. diſp.62.num.6.diſp.97.n.7.
Deo qualiter tribuatur præparatio cordis. diſp.98.n.9.
Dei voluntatem in rebus creatis fieri, quam ſit rationi conſentaneum. diſp.55.num.14.
Deo tribuenda eſt victoria contra tentationes, diſp.54.num. 14.& ſequentibus, diſp.122.num.4.
Deum in aliquo caſu conuertere non poſſe voluntatem creatam ſeruata eius libertate, ſentiunt quidam. diſp. 28.num.7.
Deus, ſeu gratia præueniens non ſe inſerit operibus naturæ. diſp.57.num.5.
Deum operari, quia voluntas creata operatur, quidam ſentiunt. diſp.120.num.8. quia Deus operatur, homo cooperatur. diſp.99.num.3.
Deus non expectat hominis conſenſum. diſp.122.n.12.
Deum priùs inchoare noſtrum velle, qualiter intelligatur. diſp.98.num.7.
Deus ſolus eſt cauſa adæquata, faciens vt homo conuertatur. diſp.100.num.4.& 5.
in Deo non eſt propriè deſiderium. diſp.34.n.7.
Deus voluntate conſequente non vult omnes homines ſaluos fieri. diſp.50.num.25.
Deum velle omnes homines ſaluos fieri, in quadruplici ſenſu explicat Auguſtinus. diſp.33.num.1.
Deus non ſemper vult voluntate conſequenti oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedenti. diſp.34.n.4.
Dei voluntas antecedens, & conſequens, quæ dicatur. diſp. 34.num.3.
Dei voluntas antecedens, & conſequens non pugnant inter ſe. diſp.109.n.9.
Dei voluntas abſoluta impediri non poteſt per humanam. diſp.10.n.5.diſp.32.n.5. Vide verbo, Reſiſtere.
Deum non velle mortem peccatoris, qualiter intelligatur. diſp.109.num.8.
Deum odio habere aliquem, quid ſit. diſp.110.num.18.
Deus in reprobatione hominũ nõ eſt crudelis. diſp.100.n.19.
Deus nõ creauit reprobos eo fine, vt eos damnet. diſp.111.n.5.
Deus ante præſcientiam mali vſus arbitrij, ſtatuit quibuſdam non dare auxilia ſupernaturalia ad immediatè credendum. diſp.113.num.5
Deus non priùs deſerit hominem, quàm deſeratur ab eo. diſp.58.n.7.diſp.113.num.11.
Deus vult voluntate ſigni, vt omnes ſeruent eius præcepta. diſp.33.num.5.
Dei voluntas eſt indifferens negatiuè reſpectu obiecti ſecundarij, non autem priuatiuè, diſp.16. num. 4. & 11. in Dei voluntate nulla eſt indifferentia paſſiua, diſp. eadem, num.11.
Deus non eſt cauſa peccati, diſput. 18. num. 21. diſput.24. num.11.& 23. nec etiam indirectè, diſp.101.num.5.
Deum eſſe cauſam peccati pro materiali, in quo ſenſu concedi poſſit. diſput.24.num.23.
Deus concurrit ad entitatem actus peccati, non autem ad eius deformitatem, diſput. 18. numer. 21. diſput. 24. num.10.
Deus non implanat hominem, diſput.24.num.24.
Deum præmouere voluntatem efficienter ad actum peccati, inquantum actus eſt, oſtenditur ex S. Thom. diſp. 24. num.17. Et ex doctrina Capr. Ferrarienſis, M.Soti, & aliorum Thomiſtarum. diſput.ead.num.16.

Did. Aluarez de auxiliis diu. grat.

Dei voluntas. Vide verbo, Voluntas.
DEBITVM *legale minuit rationem gratiæ. diſp.56.n.11.*
DECRETVM *poteſt dupliciter dici conditionatum, ſcilicet ex parte actus volendi, vel ex parte obiecti voliti. diſp.7. num.7.*
Decretum Dei reſpectu futurorum conditionatorum explicatur. diſp.7.num.8.
ante Decretum diuinæ voluntatis nihil intelligitur, vt futurum. diſp.7.num.18.
In decreto voluntatis cognoſcit Deus futura contingentia. diſp.10.num.4.
Decretum Dei efficax ſcientiam mediam non præſupponit. diſp.115.num.6.
DÆMONES *obſtinati ſunt in malo, & nihilominus liberè peccant, diſp.116.num.14.*
DESIDERIVM *in Deo non eſt. diſp.34.num.7.*
DETERMINATIO *moralis, & phyſica voluntatis qualiter differant, diſp.12.num.1.*
Determinatio, & indifferentia duplex, altera in actu primo, altera in actu ſecundo, diſp.22.num.37.
Determinatio voluntatis in actu ſecundo eſt idem, quod actus voluntatis, non autem determinatio Dei præuia, diſp.22.num.38.diſp.23.num.7.
Determinatio creata voluntatis eſt ſub dominio Dei, diſp. 23.num.11.
Determinatio voluntatis creata non eſt à ſola voluntate, diſp.89.num.3.
Determinatio duplex, naturalis videlicet, & libera, diſp. 22.num.36.diſp.23.num.28.
Determinatio voluntatis creatæ qualiter Deo tribuatur, diſp.89.num.7.
Determinatio voluntatis qualiter ſit libera, diſp.89.nu.8. Vide verbo, Prædeterm.
Determinari efficaciter ab obiecto, quoad exercitium, non poteſt voluntas, niſi à Deo clarè viſo, diſp.7.num.18.
Determinata ad vnum numero effectum qualiter eſſe poſſit virtus actiua, diſp.19.num.10.
Determinat voluntas diuina humanam, vt ſecum cooperetur, diſp.22.num.14.
Determinat ſe voluntas humana, ſed non eſt ſimpliciter primum ſe determinans, diſp.22.num.38. Vide verbo, Prædeterm.
DILECTIO *Dei, alia naturalis, alia ſupernaturalis. diſp.51.num.5.*
Dilectionis Dei tres actus diſtinguuntur, diſp. 51.n.1.
Dilectio Dei abſoluta includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum. diſp.51.num.4.
Dilectionis Dei ſuper omnia abſolutus actus non compatitur ſecum peccatum mortale, diſp.51.num.8.
Diligere Deum ſuper omnia, non poteſt homo in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ, diſp.51.n.6.diſp.122.n.4.
Diligere, vel credere, ſicut oportet, quid ſit, diſp.51.n.17.
DISPOSITIO *vltima ad formam procedit ab illa effectiuè diſp.66.num.6.& 9.*
Diſpoſitionem vltimam cauſans efficienter, quando ſit cauſa efficiens formæ, diſp.66.num.12.
Diſpoſitio vltima ad augmentũ charitatis, vt octo, non procedit effectiuè ab ipſo habitu, vt octo, diſp.66.n.8.
Diſpoſitio, præſertim vltima ad gratiam haberi non poteſt ex ſolis viribus naturæ, diſp.55.num.4.& 6.
Diſpoſitiones ad gratiam, etiam vltimæ non merentur propriè, etiam de congruo iuſtificantem gratiam. diſp.59. num.10.
Diſpoſitio negatiua, ſeu non reſiſtentia, ex parte arbitrij ad efficaciam gratiæ non ſupponitur. diſp.105.n.6.
DISTRIBVTIO *incompleta quæ dicatur, diſp.33.n.1.*
DOCTRINA *notanda circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires arbitrij humani, diſp.122.n.1.& ſeqq.*
Doctrina antiqua tenenda, & noua reiicienda, diſput.5. num.5.
Doctrina S. Auguſt. & S. Thomæ commendatur, diſp.5. per totam.

Digitized by Google

DOMINIVM ſui actus non eſt primo, & principaliter in poteſtate arbitrij creati, ſed in poteſtate Dei, diſp. 117. num. 6.

DISSENTIRE vocationi Dei prouenit ex ſola innata arbitrij libertate, conſentire autem ex auxilio gratiæ, diſp. 55. num. 13.

Diſſentire in ſenſu compoſito non poteſt liberum arbitrium auxilio efficaci, diſp. 25. per totam, & diſp. 93. & 94.

Diſſentire poteſt homo ſimpliciter loquendo cuicumque auxilio gratiæ. diſp. 115. num. 13.

DONVM Dei eſt, audire verbum Dei animo obediendi, diſp. 57. num. 8.

Donum perſeuerantiæ non cadit ſub merito de condigno, diſp. 58. num. 6. Vide verbo, Auxilium, verbo, Gratia, & verbo, Perſeuerantia.

E

EBRIETAS, & ignorantia quando excuſent à peccato, diſp. 112. num. 6.

ECCLESIÆ Catholicæ conſentiunt Hæretici in aliquibus, non in omnibus, ſecundum illud Pſalmiſtæ. Quoniam in multis erant mecum, diſp. 121. num. 9.

Eccleſia doctrina à multis impugnatur, ſed expugnari non poteſt, diſp. 5. num. 6.

EFFECTVS vniuerſaliſſimus eſt effectus ſolius Dei, diſp. 18. num. 12.

Effectus omnes contingentes ſunt neceſſarij ſecundum quid, diſp. 25. num. 14.

Effectus omnes contingentes, qui non habent rationem peccati, voliti ſunt à Deo, & prædefiniti, diſp. 29. num. 2. Vide verbo, Contingens.

ELECTIO duplex, ſcilicet per modum intentionis, & per modum exequutionis, diſp. 37. num. 18.

Electionis ad gratiam, & ad gloriam nulla datur cauſa ex parte noſtra, ſicut nec prædeſtinationis. In Procemio huius Operis. Vide verbo, Prædeſtinatio.

ELEEMOSYNÆ frequentes ſigna ſunt prædeſtinationis, diſp. 42. num. 10.

ESSE per eſſentiam eſt proprium, & eſſentiale Dei prædicatum, diſp. 119. num. 3.

Eſſe habens ab alio, ab eodem habet operari, diſput. 8. num. 14. diſp. 24. n. 17. diſp. 96. n. 2.

EXCITATIO animæ non fit abſque eius operatione, diſp. 80. num. 3.

De excitante gratia. Vide verbo, Auxilium, verbo, Gratia, & verbo, Vocatio.

EXISTENTIA rerum in ſuperiori menſura non ſemper requirit earum exiſtentiam in inferiori, diſp. 8. n. 8.

Exiſtentia rerum in æternitate, ex parte æternitatis, eſt propria ratio, propter quam Deus cognoſcit futura contingentia, diſp. 9. n. 2.

EXHORTATIONES non ſunt fruſtra, etiam ſi ad bene operandum ſit neceſſarium auxilium efficax, diſp. 23. n. 33.

EXPECTAT Deus, vt miſereatur noſtri, diſp. 95. n. 5.

Non expectat Deus voluntatem noſtram, vt purgari velimus, etiam poſtquam nos ſua gratia excitauit, ſed ipſam bonam voluntatem efficit, quamuis non ſine nobis liberè cooperantibus, diſp. 95. n. 16.

F

FACIENTI quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, an ex lege dentur infallibiliter auxilia præuenientis gratiæ, diſp. 49. n. 12. diſp. 56. num. 6. Non meruit Chriſtus, quod huiuſmodi lex ſtatueretur à Patre, ead. diſp. num. 10. Si puer nondum baptizatus perueniens ad vſum rationis faciat, quod in ſe eſt ex auxilio gratiæ, conuertendo ſe ad bonum, illuminabitur à Deo, & iuſtificabitur, diſp. 56. num. 22.

Etiam non facientibus, quod in ſe eſt ex viribus naturæ, ſæpiſſimè Deus confert auxilia præuenientis gratiæ, diſp. 56. n. 12.

Facienti quod in ſe eſt ex prioribus auxiliis gratiæ, an dentur infallibiliter, & ex certa lege poſteriora auxilia, diſp. 58. per totam. Vide verbo Perſeuerantia.

Facienti quod in ſe eſt ex auxilio efficaci, hoc eſt elicienti actum charitatis, & contritionis datur infallibiliter, & ex certa lege gratia habitualis, ſeu gratia iuſtificans, diſp. 59. per totam, præſertim num. 4.

FATVM in quo ſenſu ſit concedendum, diſp. 22. n. 11.

FAVSTI ſententia circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires arbitrij aperitur, diſp. 2. num. 1. & ſeqq. Senſit non eſſe totum tribuendum gratiæ, ſed aliquid labori humano reſeruandum, ead. diſp. num. 4. Aſſeruit in opere iuſtificationis gratiam, & liberum arb. pariter ſociari, ibid. num. 5. Admiſit, ad bona opera quæ ſequuntur fidem, neceſſariam eſſe gratiam præuiam excitantem, ſed negauit gratiam efficacem, ibid. num. 5. Eius error circa fidem, diſp. 49. num. 1. Negauit prædefinitionem Dei, & prædeſtinationem antecedentem præſcientiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij, diſp. 2. num. 17.

FIDEI myſteriis aſſentiri aſſenſu Chriſtiano nullus poteſt ſine auxilio gratiæ, diſp. 49. num. 7. bene tamen aſſenſu opinatiuo, ſeu propter motiuum humanum, ibid. n. 10.

Fidei aſſenſum propter diuinam reuelationem, tanquam propter rationem formalem, nullus abſque auxilio gratiæ elicere valet, etiam quantùm ad ſubſtantiam actus, diſp. 49. n. 4. & ſeqq.

ad Fidem requiritur congrua propoſitio credendorum, diſp. 49. num. 6. 17. & 18. & ſimiliter requiritur motio Dei efficax interna, eodem n. 18. & n. 11.

Fidei initium eſt à Deo, diſp. 122. n. 3.

Fidei Chriſtianæ actus eſt ſupernaturalis, quantùm ad ſubſtantiam, diſp. 65. per totam, præſertim n. 5.

Fidei myſteria, etiamſi non plenè intelligantur, credenda ſunt, diſp. 118. n. 7. Immo credenda ſunt, vt intelligātur, eadem diſp. n. 9.

Fides diuina, & humana in quo diſtinguantur, diſp. 49. num. 11.

in Fidei myſteriis credendis ſuſpecta eſſe debet omnis claritas, diſp. 118. n. 7.

Fidei informis vitalitas, in qua vita radicetur, diſp. 64. num. 9.

Fidei myſteriis aſſentiri, ſicut oportet, quid ſit, diſp. 51. num. 17.

Fidei myſteria cum æquali auxilio gratiæ non meliùs penetrat nobilior intellectus, diſp. 63. n. 7.

Fidei myſteria cognoſcuntur per ſpecies naturales, vt eleuantur per auxilium gratiæ, diſp. 56. n. 18.

Deus non confert de facto omnibus auxilia, etiam ſufficientia ad immediatè credendum, diſp. 112. n. 2. & 7. diſp. 103. n. 15.

FILIVS DEI hoc ipſum, quod eſt ſpirare Spiritum ſanctum, & producere res ad extra, habet à Patre, & non à ſe ipſo, quia non habet eſſe à ſe, ſed à Patre, diſp. 18. n. 14. diſp. 96. n. 3.

FOVERE Deum opera naturæ dixit Caſſianus, diſp. 2. num. 29.

FVTVRA conditionalia è libero arbitrio dependentia non ſunt ſcibilia ante decretum diuinæ voluntatis, diſp. 7. num. 10.

Futura quædam conditionata per ſcientiam liberam cognoſcuntur à Deo, diſp. 7. n. 22.

Futura ſunt Deo præſentia in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias, diſp. 8. n. 3.

Futura, vt futura, quomodo cognoſcantur à Deo, diſp. 9. n. 5.

Futura contingentia certò cognoſcuntur à Deo in prædeterminatione cauſarum ſecundarum. diſp. 11. n. 3. Vide verbo, Deus, & verbo, Contingens.

G

GEnerationem ſpiritualem carnali comparat S. Fulgentius, & conceptioni Chriſti, diſp. 56. n. 14.

Digitized by Google

GENTES quomodo dicantur naturaliter, quæ legis ſunt facere.diſp.47.num.7.& diſp.50.num.10.

GLORIAM eſſentialem nouo titulo dari operibus remiſſis quidam ſentiunt.diſp.60.num.17.

Gloria maior in ratione præmij eſſentialis, & in ratione gloriæ, quæ dicatur.diſp.60.num.17.Vide verbo,Beatitudo,& verbo,Meritum.

GRATIÆ nomen,vt de illa contra Pelagium, loquuntur SS.Patres,& Concilia:ſignificat donum quoddam ſupernaturalis ordinis, non autem ſola natura gratis creata.diſp.1.num.1.

Gratiæ nomine abuſus eſt Pelagius ad ſignificandum ſolam naturam gratis creatam, exemplum Chriſti, legem,atque doctrinam.diſp.1.num.1.

Gratia eſt cauſa totalis diſcernens iuſtum à peccatore. diſp.97.num.6.

Gratia eſt, quæ primò inchoat piam operationem,diſp.18. num.17.diſp.89.per totam.

Gratia Dei noſtros præuenit bonos conatus.diſp.55.n.15.

Gratia non datur ſecundùm quantitatem virtutis naturalis,diſp.55.num.15.

ad Gratiam nullus poſitiuè diſponitur per naturam. diſp. 55.num.15.

Gratia Dei tetigit cor mulieris purpurariæ, vt intenderet prædicationi Pauli.diſp.56.num.17.

Gratia ſola facit,vt faciamus,diſp.97.num.13.

Gratia remiſſa eleuata per auxilium actuale poteſt intenſum actum producere.diſp.60.num.11.

Gratia non eſt pediſſequa humanæ voluntatis. diſp.123. num.9.

Gratia primò inchoat bonum vſum liberi arbitrij. diſp.97. num.5.

Gratiæ impedimentum dupliciter præſtat homo. diſp.99. num.8.& diſp.102.n.5.

Gratia data eſt Angelis ſecundùm quãtitatem naturalium, homini non item.diſp.62.num.11.

Gratia rationem minuit debitum legale. diſp.56.num.11.

circa Gratiam,& naturales vires arbitrij doctrina Thomiſtarum.diſp.122.per totam.

Gratia eleuat ſpeciès intelligibiles naturales, vt per eas homo intelligat myſteria fidei. diſp.56.num.18.

Gratiæ eſſe totum tribuendum, negauit Fauſtus. diſput.2. num.4.

Gratiæ dona talentorum nomine deſignantur.diſputat.57. num.7.

Gratia congrua ſecundùm S. Auguſtinum quæ dicatur. diſp.7.num.6.

Gratia requiritur ad veram virtutem.diſp.121.num.1.

Gratia plura auxilia actualia collata fuêre primis parentibus in ſtatu innocentiæ.diſp.106.num.3.

Gratiæ dona collata nobis per Chriſtum maiora ſunt, quàm dona ſtatus innocentiæ.diſp.106.num.8.

Gratia maior, in ratione beneficij quæ dicatur. diſp. 108. num.4.

Gratia Dei eſt, vt quis habeat prædicatores. diſputat.77. num.5.& 6.

Gratia qualiter præſupponat in adultis rationis vſum. diſp.78.num.4.

Gratia non perficit bona opera priùs incœpta per naturam, ſed ab ipſa eſt initium boni operis. diſp.56.num.15.

GRATIÆ diuiſio. Vide verbo, Auxiliorum diuiſio.

GRATIA præueniens qualiter à quibuſdam explicetur. diſp.57.num.3.

Gratiæ præuenientis motus vnde habeant, quòd ſint debiles.diſp.57.num.9.

Gratia primò præueniens non eſt formaliter actus vitalis, ſed cauſaliter. diſput.57.num.4.& diſput.74.num.4. & diſput.120.num.2.

Gratia præueniens,quæ non eſt ſimpliciter prima,poteſt eſſe formaliter actus vitalis.diſp.57.num.9.

Gratia præueniens non ſe inſerit operibus naturæ. diſp.57. num.15.

Gratia primò præueniens non pendet à conatu arbitrij creati,etiam vt à conditione ſine qua non. diſputat.78. num.2.

Ad Gratiam præuenientem pertinet aliquid dupliciter. diſp.77.num.6.

GRATIA EXCITANS antecedit omne opus bonum. diſp.1.num.11.

Gratiæ excitantis bonus vſus eſt efficienter à gratia adiuuante,diſp.98.n.14.

Gratia excitans,alia interna,alia externa. diſp.75.n.1.

Gratia excitans plures actus includit.diſp.75.n.2.

Gratiæ excitantis effectus.diſp.75.n.3.

ad Gratiam excitantem pertinent aliqui actus deliberati. diſp.75.n.4.

Gratia excitans exterior non eſt eadem cum gratia ſufficienti,diſp.76.n.3.

Gratia excitans, quæ identificatur cum gratia ſufficienti, qualis eſſe debeat.diſp.76.n.5.

Gratia excitans qualiter dependeat à Miniſtris Eccleſiæ. diſp.77.n.3.& 4.

Gratia adiuuans non poteſt eſſe ſolùm aſſiſtens,ſed eſt quid creatum inhærens libero arbitrio.diſp.67.n.4.

Gratia adiuuans, inquantùm adiuuans, eſt præueniens liberam cooperationem arbitrij. diſp. 82. num.6.& diſp. 122.num.7.

Gratia excitans, & adiuuans etiam in homine iuſto eſt ad ſingulos actus meritorios neceſſaria.diſp.88.n.6.

GRATIA efficaci poſita in libero arbitrio,infallibiliter, & liberè conuertetur.diſp.122.n.17.

Gratia efficax non deſtruit,ſed perficit libertatem arbitrij. diſp.122.n.20.

Gratiam ſufficientem internam admiſerunt Semipelagiani.diſp.99.n.5.

Vide verbo,Auxilium ſufficiens,& efficax.

GRATIA operans in quo conſiſtat,& ſimiliter gratia cooperans.diſp.70.per totam.& diſp.81.

Gratia cooperans, inquantùm cooperans,eſt præueniens ordine naturæ liberum concurſum noſtri arbitrij.diſp.82. n.6.& ſeqq.

Gratia operans in quo à gratia cooperante diſtinguatur. diſp.81.num.8.

Gratia operans moraliter,eadem eſt cum gratia excitante diſp.71.n.7.

Gratia operans phyſicè diſtinguitur realiter à gratia excitante.diſp.81.n.8.

Gratia operans, & cooperans concurrunt ad quamlibet piam operationem.diſp.81.num.9.

GRATIA & liberum arbitrium non ſunt propriè duæ cauſæ partiales ſupernaturalis operationis.diſp.62.n.5. d.85.n.2.& 3.d.122.num.2.n.9.

Gratiam,& liberum arbitrium pariter ſociari in opere iuſtificationis,dixit Fauſtus.diſp.2.n.2.

Gratiæ inſtrumentum eſt aliquo modo liberum arbitrium. diſp.68.n.15.

GRATIA HABITVALIS ſanat animam formaliter. diſp.54.n.18.

Gratia habitualis qualiter fuerit connaturalis Chriſto Domino.diſp.69.n.9.

Gratia habitualis eſt fundamentum meriti. diſp.59.nu.11.

Gratiæ priuatio, eſt effectus peccati actualis,originalis autem eſt eſſentia.diſp.24.num.23.

Gratiam conferunt nouæ legis ſacramenta.diſp.66.n.10.

Gratia habitualis neceſſaria eſt homini lapſo ad ſeruanda omnia præcepta,etiam naturalia collectiuè.diſp.54.n.18.

Gratia iuſtificans infallibiliter datur elicienti actum contritionis ex auxilio ſpeciali.diſp.59.n.4.

Gratia, & charitas in eſſe habitus augetur per actus intenſiores,ſecundùm exceſſum actus ſupra habitum. diſp. 60.num.10.

Gratia remiſſa eleuata per auxilium actuale poteſt intenſum actum producere.diſp.60.num.11.

Gratia, & charitas in eſſe gratiæ, & charitatis augentur

meritoriè per actus remiſſos.diſp.60.num.12.

Gratia in eſſe gratiæ conſideratur dupliciter. diſputat.60. num.26.

Gratia in eſſe gratiæ ſtatim augetur per actus etiam remiſſos.diſp.6.num.23.

Gratia per actus remiſſos augetur ſecundùm totam latitudinem actus ſuper habitum.diſput.60.num.3.

Gratiæ augmentum in eſſe habitus reſpondens actibus remiſſis,dabitur in primo inſtanti viſionis beatificæ.diſput. 60.num.24.

Gratia in eſſe habitus, & in eſſe gratiæ aliquando ſunt inæquales.con.25.

Gratiæ, & gloriæ augmentum meretur iuſtus per quemlibet actum meritorium, etiam remiſſum.diſp.61.num.4.

Gratia habitualis datur per ſubminiſtrationem Spiritus. diſp.1.num.20.

Gratiæ habitualis quantitas in adultis tandem menſuratur ſecundùm quantitatem auxilij diuini. diſp. 62.num.7.

GRATIA *ſtatus innocentiæ non fuit ex meritis Chriſti. diſput.40.num.2.*

Gratia ſtatus innocentiæ non fuit effectus prædeſtinationis, niſi,vt reparata per Chriſtum.diſp.40.num.3.

GRATIA *gratis data in aliorum vtilitatem datur. diſp. 23.num.33.*

H

HABITVS, *& auxilium actuale in quo differant. diſput.23.num.28.& diſp.82.num.10.*

Habitus,& potentia in quo differant. diſput. 49.num. 16.

Habitus ſupernaturales ſolùm per viſionem beatificam cognoſcuntur euidenter. diſput.51.num.16.diſput.65. num.7.& 10.diſput.118.& 119.

Habitus ſupernaturales attingunt perfectionem potentiæ. diſput.64.num.7.

Habitus ſupernaturalis non eſt productiuus alterius habitus.diſput.65.num.7.

Habitus ſupernaturalis per experientiam actuum euidenter cognoſci non poteſt.diſput.65.num.9.

Habitus ſupernaturales non poſſunt eſſe connaturales alicui ſubſtantiæ creatæ, vel creabili.diſput.69.num.8.

Habitu, vel potentia eſt ſimpliciter nobilior actus. diſp. 88. num.12.

Habitus eſt principium actuum in eſſe naturæ differentium ſpecie.diſput.80.num.5.

Habitum prauum non poteſt Deus in nobis immediatè cauſare.diſput.24.& 34.

Habitus ſupernaturalis à quo determinetur ad operandum.diſput.106.num.6.

HÆRETICI *non in omnibus, ſed in aliquibus ab Eccleſia diſcedunt.diſput.121.num.3.*

Hæretici in quo ſenſu aſſeruerint, Deum eſſe auctorem peccati.diſput.24.num.27.

Hæretici verbis ambiguis ſuas hæreſes palliare ſolent. diſp. 24.num.27.

Hæreſis antiqua circa fidem.diſput.49.num.1.

HIERONYMI *ſententia circa prædeterminantem gratiam exponitur, & explicatur.diſput. 22.num.24. eius doctrinam commendat Gelaſius Papa, & ſimiliter Hilarius, & Proſper.diſp.5.num.5.*

HOMINEM *habere liberum arbitrium, & fide, & lumine naturali eſt notum.diſput.118.num.2.*

Homo qualiter dicatur conſtitutus in manu conſilij ſui.diſp. 90.num.11.

Hominis actio dupliciter poteſt dici propria illius. diſp. 62. num.8.

Homo propriè non iuſtificat ſeipſum, quamuis per actum contritionis concurrat diſpoſitiuè ad ſuam iuſtificationem.diſp.66.num.12.

Homo priùs deſerit Deum, quàm deſeratur à Deo. diſput. 113.num.11.

Hominis in puris naturalibus,& in natura lapſa differentia.diſput.45.num.5.diſput. 47.num.5.

Homo in natura lapſa eaſdem vires non habet, quas habuiſſet in puris naturalibus.diſp.47.num.4.

Homo ad multa tenetur, quæ facere non poteſt,ſine auxilio gratiæ.diſputatione 47.num.6.

Homo vult, ſed Deus facit eum velle.diſput. 49. num.15.

Homo in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ operari aliquod bonum, quod ſit vera virtutis opus. diſputatione 50.num.6.

Homo in puris naturalibus poſſet elicere vnum, aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia.diſp.52.num.2.

Hominis in natura lapſa, & in puris naturalibus differentia.diſp.52.num.3.

Homo in puris naturalibus, tandem peccaret. diſput. 52. num.4.

Homo lapſus,per vires naturæ non poteſt reparare damna, quæ per peccatum incurrit.diſput.53.num.2.

Homo in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia legis præcepta, etiam ſecundùm ſubſtantiam.diſput.54.num.14.

Homo vult,quia Deus vult, vt velit homo,& non è contrà. diſputatione 22.num.14.

Homo purus,dum eſt in via,ſemper eſt peccabilis ſimpliciter.diſput.104.num.2.

Homini non datur gratia ſecundùm quantitatem naturalium,ſicut Angelis.diſput.62.num.11.

Homo pro iſto ſtatu perfectè cognoſcere non poteſt Dei omnipotentiam.diſput.118.num.8.

I

IDEÆ *diuinæ ante decretum voluntatis Dei ſunt repræſentatiuæ,ſed non repræſentant actu futura contingentia.diſput.14.num.3.*

IGNORANTIA *quando excuſet à peccato.diſp.112.num.6.*

IMPECCABILITAS *vnde proueniat.diſp.104.num.2.*

IMPOSSIBILI *ex vno ſequitur aliud impoſſibile. diſp.16. num.8.*

IMPOSSIBILE *in ſenſu compoſito quid ſit.*

IMPOSSIBILE *eſſe aliquid in ſenſu compoſito,quomodo intelligatur.diſp.92.num.5.*

IMPLANARE *non dicitur Deus hominem.diſput.24. num.24.*

INCREPAVIT *rationabiliter Chriſtus Dominus Iudæos, & quare.diſp.72.num.6.*

IMPERII *primus actus quomodo ſit liber.diſp.11.num.4.*

INCARNATIONIS *myſterium non poteſt ſolo lumine naturæ cognoſci.diſp.118.num.11.*

INCHOAT *primò noſtrum velle ipſa gratia, ſiue Deus per gratiam.diſp.18.n.17.diſp.97.n.5.diſp.98.n.7.*

INDIFFERENTIA *eſſentialis libertati in quo conſiſtat. diſp.115.num. 10.& diſput.22.num.37.*

Indifferentia alia eſt negatiua,alia priuatiua. diſput.116. num.4.

Indifferentia alia paſſiua,alia actiua. diſput.116. num. 5.

Indifferentia paſſiua, vel priuatiua non eſt de eſſentia liberi arbitrij.diſput.116.num.6.

Indifferentia negatiua, & actiua eſt de eſſentia liberi arbitrij.diſp.116.num.6.

Indifferentia quæ eſt de eſſentia libertatis.diſp.116.num.8.

Indifferentia obiecti,& iudicij rationis, eſt radix libertatis. diſp.116.num.9.

Indifferentia liberi arbitrij, reſpectu auxilij diuini,eſt paſſiua, ſed reſpectu actionis liberæ, eſt actiua. diſput. 23. num.25.& diſp.116.num.10.& diſput.115.num.7.

Quæ indifferentia, vel indeterminatio præintelligatur in voluntate priùs natura, quàm ſe determinet. diſp. 89. num.9.

Indifferentia eſt duplex, ſicut & determinatio, altera naturalis,altera libera.diſp.22.

Indifferentia eſſentialis actus libero, ſeu potentiæ liberæ eſt illa quæ opponitur determinationi ad vnum ex neceſſitate.diſp.22.n.36.& 37.

Indifferentem eſſe ſecundùm ſe concurſum Dei generalem,

quidam

Digitized by Google

quidam poſuerunt, quorum ſententia impugnatur. diſp. 21. per totam.
Indifferentia voluntatis duplex, paſſiua ſcilicet, & actiua. diſp. 22. n. 35.
Indifferens negatiuè reſpectu obiecti ſecundarij eſt voluntas diuina, non autem priuatiuè. diſp. 16. n. 4. diſp. 116. n. 11.
INDIVIDVA corruptibilia ſunt per ſe ſecundò intenta. diſp. 28. n. 8.
INDVRARE peccatores qualiter Deus dicatur. diſp. 24. num. 35.
INFALLIBILITAS prædeſtinationis ſcientiæ mediæ non innititur. diſp. 121. n. 1. & 6. ſed in gratia efficacia. eod. num. 6.
Infallibilitas cooperationis arbitrij in voluntate Dei abſoluta, ac motione illius efficaci fundatur. diſp. 7. num. 32. diſp. 49. num. 11.
Infallibiliter, & liberè homo conuertitur, poſita gratia efficaci. diſp. 122. num. 17.
neceſſitas Infallibilitatis ſimul ſtat cum libertate arbitrij. diſp. 25. num. 6.
IN INFERNO detinentur violenter damnati. diſp. 32. num. 10.
INFIDELES negatiuè qui dicantur. diſp. 49. num. 18. diſp. 56. num. 23.
Infidelium bona opera moralia ad quid deſeruiant. diſp. 50. num. 11.
INFINITA multitudo in actu an detur. diſp. 8. n. 9.
Infinita multitudo actu exiſtit in æternitate. diſp. 8. n. 9.
INGENIVM maius, complexio melior, & cætera naturalia non ſunt cauſa electionis diuinæ. diſp. 83. n. 10.
INIQVITAS calcanei quæ dicatur. diſp. 44. n. 10.
INSTANTI vnico durare non poteſt actus immanens. diſp. 60. n. 31.
INSTRVMENTVM dupliciter dicitur. diſp. 68. n. 5.
Inſtrumentaliter ſolùm concurrit aqua calida ad calefactionem. diſp. 64. n. 6. diſp. 68. n. 14.
Inſtrumentum reſpectu Dei eſt quodammodo liberum arbitrium. diſp. 68. num. 15. Et ſimiliter omnis alia cauſa ſecunda, diſp. 18. num. 12. diſp. 68. num. 5.
INTELLECTVS perfectior cum æquali lumine gloriæ non producet viſionem beatificam magis intenſam. diſp. 63. num. 5.
Intellectus nobilioris viſio beatifica eſt extrinſecè cæteris paribus perfectior. diſp. 63. num. 4.
Intellectus melior, cum æquali auxilio, non meliùs penetrat quæ ſunt fidei. diſp. 63. num. 7.
Intellectus perfectior, cum eadem ſpecie naturali, perfectiorem intellectionem producit. diſp. 63. num. 8.
Intellectus, & lumen gloriæ non ſunt duæ cauſæ partiales viſionis beatificæ. diſp. 63. num. 8.
Intellectus nullus creatus, vel creabilis poteſt per ſua naturalia Deum per eſſentiam videre. diſp. 69. num. 5.
Intellectus cum lumine gloriæ eſt cauſa ordinis eiuſdem cum Deo. diſp. 69. num. 10.
Intelligi non poſſunt ab homine perfectè multa naturalia. diſp. 118. num. 8.
INTENSIO tota actus ſupernaturalis menſuratur ſecundùm intenſionem auxilij efficacis. diſp. 62. num. 4.
Intenſio habitualis gratiæ in adultis menſuratur ſecundùm quantitatem auxilij diuini, diſp. 62. num. 7.
Intenſum actum charitatis poteſt habitus remiſſus elicere in virtute auxilij diuini. diſp. 60. num. 11.
INTENTIO efficax finis præcedit ordine naturæ electionem mediorum. diſp. 37. num. 17.
Intentio finis quem actum importet. diſp. 81. num. 10.
IVDÆOS Chriſtus Dominus iuſtè increpauit, & quare. diſp. 72. num. 6.
IN IVDICIO vniuerſali comparebunt paruuli, vt cum aliis iudicentur. diſp. 114. num. 6.
IVSTIFICARI gratis hominem, quomodo intelligatur. diſp. 59. num. 8.
Homo non iuſtificat ſe propriè, quamuis diſpoſitiuè concurrat ad ſuam iuſtificationem. diſp. 66. num. 12.
IVSTVS nec merito condigni, nec merito congrui poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum. diſp. 59. n. 12.
Iuſtus poteſt alteri mereri de congruo reparationem poſt lapſum. diſp. 59. num. 17.
Iuſtus habens plura merita remiſſa, acceptatione intrinſeca eſt acceptus ad maiorem gloriam eſſentialem. diſput. 60. num. 27.
Iuſtus indiget ſpeciali auxilio ad ſingulos actus pios. diſp. 88. num. 7. & ſeqq. Idque duplici ratione. diſp. 106. n. 7.
Iuſti non ſunt immunes ab omni peccato. diſp. 72. num. 6.
Iuſtitia originalis conſideratur tripliciter. diſp. 44. n. 24.

L

LEO primus definiuit quædam capita doctrinæ S. Auguſtini. diſp. 5. num. 4.
LEX, vide verbo, Facere, quod in ſe eſt.
LIBERVM ARBITRIVM eſſe in homine lumine naturali cognoſcitur. diſp. 118. n. 2.
Liberi arbitrij legitima definitio explicatur. diſp. 115. n. 7.
Liberum, & contingens in quo diſtinguantur. diſput. 27. num. 3.
Libertas eſt formaliter in voluntate, ſed radicatur in iudicio rationis indifferenti. diſp. 115. num. 7. diſp. 18. n. 23. diſp. 26. num. 12. diſp. 116. num. 9.
Ad libertatem ſufficit facultas ad oppoſita contradictoriè. diſp. 115. num. 8.
Ad libertatem actus, quæ conditiones ſint neceſſariæ. diſp. 117. num. 10. Ad libertatem qualis indifferentia ſit neceſſaria. diſp. 22. num. 37. diſp. 115. num. 10. diſp. 116. num. 6. & 8.
Libera potentia quid requirat. diſp. 89. num. 10.
Liberum arbitrium agitur, vt agat. diſp. 18. num. 16.
Libertas noſtri arbitrij ſimul ſtat cum prædeterminatione diuina. diſp. 10. num. 6. diſp. 22. & 23.
Liberum arbitrium creatum ex natura ſua eſt peccabile, quia ex nihilo productum eſt. diſp. 11. n. 2.
Liberum arbitrium motum à Deo, ſe mouet. diſp. 23. num. 29. diſp. 117. num. 4.
Libertatem actus ſimul ſtare cum eius neceſſitate in ſenſu compoſito, colligitur ex ſacris literis. diſp. 25. n. 17.
Libertas eſſet in rebus, etiam ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, dum tamen eas moueret medio iudicio rationis indifferenti. diſp. 26. num. 14.
Liberum arbitrium creatum poteſt ſe ſubtrahere à quolibet ordine particulari prouidentiæ diuinæ. diſp. 31. n. 3.
Liberum arbitrium creatum non poteſt vniuerſaliter effugere ordinem prouidentiæ diuinæ. diſp. 31. num. 4.
Liberum arbitrium creatum non poteſt in ſenſu compoſito operari, niſi quod diuina prouidentia eſt præfinitum. diſp. 31. num. 5.
Liberum arbitrium, in quo ſenſu ſe habeat, vt baculus, vel ſecuris reſpectu motionis diuinæ. diſp. 31. n. 5.
Liberi arbitrij naturalis inclinatio ad bonum imminuta fuit per peccatum. diſp. 45. n. 4.
Liberè veniunt ad Chriſtum, qui præueniuntur ab illo. diſp. 49. num. 16.
Liberum arbitrium creatum, in quo ſenſu operetur aliquid ex ſeipſo. diſp. 55. n. 12.
Libero arbitrio in quo ſenſu Deus relinquat propriam induſtriam, & laudem. diſp. 62. num. 10.
Liberum arbitrium, ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti, non poteſt producere actus ſupernaturales. diſp. 67. num. 4.
Liberum arbitrium eleuatum per gratiam eſt cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium. diſp. 68. num. 7. & 12.
Liberi arbitrij influxus cum gratia qualiter ſit illi proprius. diſp. 85. n. 7.
Liberum arbitrium non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, ſtante auxilio efficaci, quomodo ſit intelligendum. diſp. 94. num. 2.

Liberum

Digitized by Google

Liberum arbitrium, in quo ſenſu dicatur inſtrumentum diuinæ gratiæ. diſp.68.num.15.
Liberum arbitrium, dum eſt in via, ſemper eſt flexibile in bonum, & malum. diſp.112.num.9.
Liberum arbitrium, poſitis omnibus requiſitis ad operationem, in quo ſenſu poſſit operari, & non operari. diſp.115. num.4.
Liberum arbitrium, dum eſt ſub vno actu, retinet ſimul potentiam ad operandum oppoſitum ſi velit. diſp.92.n.6.
In libero arbitrio, cum omnibus prærequiſitis ad operandum ſtat ſimul potentia non operandi. diſp.115.n.4.
Liberum arbitrium non reddit efficacia auxilia diuinæ gratiæ. diſp.90.num.8.
de Liberi arbitrij eſſentia non eſt quòd, poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum, poſſit in ſenſu compoſito non operari. diſp.115.num.5.
Liberum arbitrium creatum habet dominium ſui actus, ſed non primum. diſp.117.num.4.
Liberum arbitrium creatum in vſu dominij ſui actus dependet à Deo, tanquam à primo prædeliberante. diſput. 117.num.5.
Libertas creata ad efficaciam diuinæ voluntatis tanquam ad primam cauſam eſt reducenda. diſp.121.num.5.
Liberum arbitrium per peccatum læſum fuit, & attenuatum. diſp.122.num.1.
Liberi arbitrij cooperatio cum donis gratiæ eſt in prædeſtinatis prædeſtinationis effectus. diſp.122.num.13.
Liberum arbitrium aliquid ex ſe operatur, ideſt, à principio intrinſeco. diſp.95.num.3.
Liberi arbitrij cooperatio eſt effectiuè à Deo. diſp.96.n.3.
Liberi arbitrij, & baculi differentia. diſp.96.n.6.
Liberi arbitrij motus non eſt violentus. diſp.96.n.7.
Libertas creata in ſuo formali conceptu importat dependentiam à libertate increata. diſp.97.num.8. Libertatis increatæ & creatæ differentia. diſp.89.n.5.
Liberi arbitrij influxus in actum ſupernaturalem eſt ſupernaturalis. diſp.79.num.9.
Libertas actus ſupernaturalis eſt, vt quo, ab auxilio gratiæ. diſp.97.num.13.
Liberum arbitrium cooperatur gratiæ ſubſequendo. diſp.98. num.8.
Liberum arbitrium cooperari Deo, quia vult, in quo ſenſu ſit verum. diſp.99.n.2.
Liberum arbitrium non ideo adiuuatur à Deo, quia vult cooperari. diſp.99.num.3.
Liberum arbitrium ſubdit ſibi quantùm ad vſum gratia efficax. diſp.87.num.2.
Liberi arbitrij bonus vſus non procedit ex ſola eius libertate. diſp.97.num.4.
Liberum arbitrium qualiter non ſe habeat merè paſſiuè in ordine ad actus. diſp.116.num.10.
Liberum arbitrium creatum, habet aliquam indifferentiam paſſiuam. diſp.115.num.7.
Liberum arbitrium, & gratia cauſant actum ſupernaturalem. diſp.100.num.5. In quo ſenſu dicatur actus proprius liberi arbitrij ipſe conſenſus. diſp.97.num.13.
Liberi arbitrij creati actus ſunt magis in poteſtate Dei, quàm in eius poteſtate. diſp.117.num.6.
Liberum arbitrium non deſtruitur per gratiam efficacem, ſed potiùs perficitur, & roboratur. diſp. 18.num. 23. diſp.122.num.20.
In liberi arbitrij noſtri poteſtate qualiter ſit noſtra ſalus conſtituta. diſp.56.num.26.
Liberi arbitrij creati imperfectio eſt poſſe peccare, non eius eſſentia. diſp.115.num.8.
Liberum arbitrium creatum non eſt ſimpliciter primum liberum. diſp.98.num.8.
Liber quomodo ſit primus actus imperij. diſp.11.num.4.
Liberè peccant Dæmones, quamuis obſtinati ſint in malo. diſp.116.num.14.
Liberè Chriſtus Dominus obediuit præcepto moriendi. diſp. 116.num.12.
Liberum, & non neceſſarium non ſunt idem. diſp.27.n.3.
Liberum arbitrium, in ordine ad auxilium præuium, ſe habet paſſiuè. ſed in ordine ad piam operationem habet ſe actiuè. diſp.19.num.6.
Libertatem arbitrij non tollit neceſſitas antecedens, ſiue ex ſuppoſitione antecedente liberam cooperationem arbitrij. diſp.22.num.40.41.42. diſp.25.num.2.& ſeqq. diſp.83. num.18.
Neceſſitas antecedens, quæ ſecundùm ſanctum Anſelmum tollit libertatem, qualis ſit. diſp.22.num.40.
Liberi arbitrij cum gratia concordia, quàm ſit difficilis. diſp.118.num.1.3.& 5.
ad Liberum arbitrium concordandum cum gratia vtilis non eſt ſcientia media. diſp.7.num.29.& 31.
Liberi arbitrij quædam concordia cum gratia impugnatur. diſp.120.num.1.& ſeqq. & concordia legitima ſtatuitur. diſp.121.per totam.
LVMEN *operatur in aërem, & cum aëre. diſp.18.n.15.*
Lumen gloriæ propter duo eſt ſimpliciter neceſſarium, ad videndum Deum clarè. diſp.57.num.8.

M

MALA *quomodo cadant ſub ſcientia Dei practica. diſp.6.num.8.*
Mala, & priuationes non cognoſcit Deus per propriam ſimilitudinem. diſp.16.num.9.
Mala pœnæ ſunt à Deo volita, & cauſata, ac prædefinita ſuppoſito peccato, & non tantùm permiſſa. diſputat. 29. num.2.
Mali, ſeu peccati quomodo ſit cauſa voluntas creata. diſp. 108.num.8. Vide verbo, Peccatum.
AD MARTYRIVM *quid requiratur. diſp.51.n.10.*
MEDIVM *probabile non intendit ſcientiam. diſp.63.n.8.*
MERITVM *omne, reſpectu præmij ſupernaturalis, fundatur in gratia. diſp.59.n.11.*
Meritum Chriſti habuit infinitatem moralem. diſput. 19. num.11.
Meruit Chriſtus omnia dona, quæ hominibus lapſis conferuntur. diſp.39.num.4. Meruit, quòd actus Dei prædeſtinantis ad tales perſonas terminaretur. diſp.39. num. 6. Meruit electionem comparatiuam prædeſtinatorum formaliter ſumptam, non autem materialiter, eadem diſputatione num.7. non tamen meruit ſuam prædeſtinationem. diſp.39.num.8.
Mereri ſibi nullus poteſt de condigno perſeuerantiæ donum. diſp.58.num.6. neque auxilium actuale. diſp.59.n.21.
non Merentur propriè, etiam de congruo, iuſtificantem gratiam eius diſpoſitiones. diſp.59.num.10.
Meretur homo per actus remiſſos augmentum habitus. diſp.60.num.12.
Mereri ſibi iuſtus non poteſt, etiam de congruo reparationem poſt lapſum. diſp.59.num.12. Licet poſſit eam impetrare. ibid.num.17. alteri tamen poteſt eam mereri de congruo. eadem diſp.num.17.
Merita remiſſa acceptatione intrinſeca accepta ſunt ad gloriam. diſp.60.num.27.
Meritoria magis ſunt cæteris paribus opera excellentioris virtutis. diſp.60.num.22.
Mereri ſibi primam gratiam nullus poteſt etiam de congruo. diſp.59.num.10.
Merentur reprobi per bona opera, dum ſunt in gratia, vitam æternam. diſp. 59. num. 19.
Meritum non eſt abſque relatione operis in vltimum finem, ſaltem virtuali, diſput. 60. num. 14.
Meritoria an ſit contritio prima gratia, ſaltem de congruo. diſp.59.num.15.
non Merentur etiam de congruo ipſam gratiam bona opera facta ex ſolis viribus naturæ. diſp.59.num.9.
Qualiter mereantur iuſti per bona opera augmentum gratiæ. diſp.60.num.14.
ad maius Meritum qualiter conducat maior continuatio actus. diſp.60.num.31.

Digitized by Google

Merita mortificari quid ſit. diſput. 60. *num.* 32.
*Merita mortificata qualiter per pœnitentiam reuiuiſcant. diſp.*60.*num.*33.
*Merita mortificata in quanta perfectione reuiuiſcant per pœnitentiam.diſp.*60.*num.*32.
*Merita mortificata reuiuiſcunt ſecundum quantitatem pœnitentiæ.diſp.*60.*num.*35.
MORALITER *mouent ad bonum quamplurima. diſp.* 91.*num.*12.
*Moralis motio quæ dicatur, & in quo à motione phyſica diſtinguatur.diſp.*22.*num.*1.*vide verbo,Motio,& verbo, Prædeterminatio.*
MISERICORDIA *dicitur ratio dati, & accepti.diſp.* 42.*num.*10.
*Miſericordia, & eleemoſynæ ſigna ſunt prædeſtinationis. diſp.*42.*num.*10.
*Miſericordia, & iuſtitia in quolibet Dei opere inueniuntur.diſp.*24.*num.*33.
ex *Miſericordia aliquid tribuendum eſſe veteri amicitiæ, quomodo intelligatur.diſp.*59.*num.*4.
MORS *ſancta ſine vitæ ſanctitate regulariter non reperitur. diſp.*42.*num.*11.
*Mortem peccatoris qualiter non velit Deus.diſp.*109.*n.*8.
MODALIS *quando ſit compoſita, quando verò diuiſa. diſp.*115.*num.*12.
ad Modalis compoſitæ veritatem,quid requiratur. diſput. 115.*num.*13.
*Modalis propoſitio eſt duplex.diſp.*92.*num.*4.
*Modalis propoſitio vera,eſt neceſſaria,falſa eſt impoſſibilis. diſp.*7.*num.*7.*diſp.*92.*num.*5.
MOTVS *omnes cauſarum ſecundarum reducuntur in Deum, vt in primum agens.diſp.*18.*num.*7.
*Motus præuenientis gratiæ, vnde habeant quòd ſint debiles.diſp.*57.*num.*9.
*Motus lapidis ſurſum, ſi daretur ei leuitas, non eſſet violentus. diſp.*96.*num.*7.
MOTIO *præuia primæ cauſæ,quæ mouet ſecundam, non eſt qualitas.diſp.*19.*num.*7.
*Motione præuia mouet Deus Sacerdotes ad conſecrandum. diſp.*24.*num.*14.
MOVERI *voluntariè, ſeu liberè quid ſit.diſp.*68.*n.*9.
*Moueri ex ſe, dupliciter contingit.diſp.*22.*num.*45.
*Motione præuia applicat Deus cauſas ſecundas ad operandum.diſp.*23.*num.* 9.
*Motione efficaci determinat Deus voluntatem ad operandum.diſp.*23.*num.*15.
*Motio Dei efficax non ſolùm moraliter, ſed phyſicè determinat voluntatem ad operandum.diſp.*23.*num.*16.
*Motio phyſica,& moralis non oportet, quod ſint ab eodem agente. diſp.*24.*num.*33.
MVNDI *innouatio ad quid ſit futura.diſp.*114.*n.*15.

N

NABVCHODONOSOR *pœnitentia, vnde proceſſerit.diſp.*108.*num.*5.
*Nabuchodonoſor,& Pharaonis collatio. diſp.*108. *num.*1.
NATVRA *humana ſecundum quandam congruitatem fuit magis aſſumptibilis à Verbo, quàm alia natura. diſp.*55.*num.*17.
*Natura humana debilitata fuit per originale peccatum. diſp.*45. *num.*3. *& ſimiliter per actuale peccatum. eadem.diſp.num.*7.*& diſp.*46.*num.*1.
*Natura humana magis corrupta eſt per peccatum, ſecundum voluntatem, quam ſecundum intellectum. diſp.*46. *num.*2. *&* 3.*diſp.*51.*num.*15.
*Naturalia poſt peccatum an integra remanſerint. diſp.*45. *num.*4.
NECESSITAS *antecedens tollens libertatem, quæ ſit, & qualis.diſp.*22.*num.*40.
Neceſſitas antecedens eſt, quæ competit rei ſecundum ſe, conſequens autem quæ competit ei ex aliqua ſuppoſitione adiuncta.ibidem.
*Neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ eſt conſequens cauſam rei.diſp.*22.*num.*41.
*Neceſſitatem actus ex ſuppoſitione decreti antecedentis voluntatis diuinæ, ſiue auxilij efficacis prædeterminantis,ſimul ſtare cum libertate, oſtenditur ex Doctoribus. diſp.*25.*num.*2.*diſp* 92.*num.*11.
*Neceſſitas ex ſuppoſitione,& neceſſitas abſoluta, quæ dicatur.diſp.*25.*num.*3.
Neceſſitas in ſenſu compoſito, & diuiſo, quæ dicatur. diſp. 25.*num.*4.
*Neceſſitas infallibilitatis ſimul ſtat cum libertate.diſp.*25. *num.*6.
*Neceſſitas conditionata libertatem non lædit. diſp.*25.*n.*6.
*Neceſſitas conſequentiæ, & conſequentis.diſp.*25.*num.*7.
*Neceſſitas actus in ſenſu compoſito, malè à quibuſdam explicatur. diſp.*25.*num.*19.
*Neceſſitas ex ſuppoſitione decreti diuini libertatem actus non tollit.diſp.*83.*num.*18.*diſp.*22.*num.*43.
*Neceſſitas abſoluta ſignificatur à S. Anſelmo nomine antecedentis neceſſitatis.diſp.*22.*num.*40.
*Neceſſarium ex ſuppoſitione antecedente, & liberum non opponuntur.diſp.*22.*num.*40.
*Non neceſſarium, & cauſis competit contingentibus, & liberis.diſp.*27.*num.*3.
*Neceſſitare non poteſt quoad exercitium voluntatem humanam in via aliquod obiectum.diſp.*54.*num.*20.
*Neceſſitari non poteſt ſimpliciter voluntas ad peccandum. diſp.*54.*num.*20.
*Neceſſitari,& cogi,non ſunt idem.diſp.*32.*num.*3.
NEGATIO *conuerſionis in Deum dupliciter accipitur, diſp.*101.*num.*2.
*Negatio auxilij efficacis eſt cauſa non conuerſionis, vt eſt pura negatio.diſp.*101.*num.*6.
*Negatio auxilij efficacis non eſt cauſa, quod homo peccet. diſp.*101.*num.*11.
*Negatio formæ, & eius priuatio non ſemper eidem cauſæ tribuuntur.diſp.*101.*num.*13.
*Negatio auxilij ſupernaturalis, & priuatio illius, vt diſtinguantur.diſp.*113.*num.*4.
Negatio auxilij,vt negatio, non præſupponit culpam. diſp. 113.*num.*12.
*Negatio eſt cauſa negationis, ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis.diſp.*101.*num.*9.
NESCIENTIA *aliquorum reperitur in Angelis. diſp.* 48.*num.*3.
NOTITIA *myſteriorum fidei eſt ex auxilio gratiæ. diſp.*57.*num.*7.
NVMERVS *culicum, & muſcarum eſt à Deo prædefinitus.diſp.*28.*num.*9.

O

OBIECTVM *qualiter moueat potentiam. diſp.*91. *num.*13.
*Obiecti bonitas vera, vel apparens præſupponitur ad voluntatem creatam,non autem ad diuinam.diſputat.*91. *num.*15.
*Obiectum nullum propoſitum voluntati poteſt eam efficaciter mouere, quoad exercitium actus, niſi ſolus Deus clarè viſus.diſp.*7.*num.*18.
OMISSIO *actus,qui eſt in præcepto, imputatur ad culpam, etiam ſi fieri non poſſit abſque auxilio gratiæ.diſp.* 49.*num.*18.
*Omiſſio poteſt eſſe culpabilis non habenti in ſe ipſo auxilium efficax.diſp.*22.*num.*33.
OMNIPOTENTIA *Dei perfectè ab homine cognoſci non poteſt.diſp.*118.*num.*8.
OPERA *bona facta ab infidelibus ad quid deſeruiant. diſp.*50.*num.*11.
*Opera incœpta per naturam non perficiuntur per gratiam. diſp.*56.*num.*15.
*Opera excellentioris virtutis ſunt cæteris paribus magis meritoria.diſp.*60.*num.*22.

Operari

Digitized by Google

Operari ex ſe, accipitur dupliciter. diſp. 62. num. 9.
Operari habet ab alio, qui ab alio habet eſſe. diſp. 18. num. 14. diſp. 96. num. 3.
Ad bene operandum aptatur homo dupliciter. diſp. 55. n. 5. Et quid ſit huiuſmodi aptatio. ead. diſp. num. 19.
Quia operatur Deus, ideo cooperatur homo. diſp. 99. n. 3.
ORATIO iuſti eſt impetratoria ſuæ reparationis poſt lapſum, non autem meritoria. diſp. 59. num. 17.
Orationes quare pro omnibus fundendæ. diſp. 33. n. 4.
ORIGINALE. Vide verbo, Peccatum originale.

P

PAR, vel impar ſunt paſſiones numeri. diſputat. 13. num. 4.
PARVVLI baptizantur in remedium peccati. diſp. 44. num. 7.
Paruuli abſque remedio decedentes non damnantur propter peccata quæ commiſiſſent ſi vixiſſent. diſp. 44. n. 8.
Paruuli non committunt aliquod peccatum, cum primum naſcuntur ex vtero. diſp. 44. num. 12.
[P]aruuli dicuntur peccatores à culpa originali in illis exiſtente. diſp. 44. num. 13.
Paruuli decedentes in originali peccato erunt in morte perpetua. diſp. 44. num. 14.
Pueri in ſtatu innocentiæ non fuiſſent ſtatim in ſcientia perfecti. diſp. 48. num. 3.
De puero perueniente ad vſum rationis. diſp. 56. num. 21.
Si puer perueniens ad vſum rationis faciat quod in ſe eſt, ex auxilio gratiæ illuminabitur à Deo, & iuſtificabitur. diſp. 56. num. 22.
Paruuli non prædeſtinantur, nec reprobantur propter bona, vel mala opera quæ feciſſent, ſi vixiſſent. diſp. 38. n. 1.
Paruuli comparebunt in Iudicio vniuerſali. diſputat. 38. num. 1.
Puer in ſyluis nutritus quomodo illuminetur à Deo. diſp. 112. num. 7.
Paruuli cum originali peccato decedentes ſtatim recipiuntur in Limbo. diſp. 114. num. 4.
Paruuli omnes comparebunt in Iudicio vt cum aliis iudicentur. diſp. 114. num. 6.
Paruuli reprobi poſt diem Iudicij cum ſuis corporibus detrudentur in Limbum. diſp. 114. num. 8.
Paruuli poſt diem Iudicij vitam beatam, etiam naturalem non habebunt. diſp. 114. num. 9.
Paruuli reprobi, etiam poſt diem Iudicij nullam patientur pœnam ſenſus, ſed ſolum damni. diſp. 114. num. 19.
Paruuli cum ſolo originali peccato decedentes nullam internam patientur triſtitiam, propter carentiam viſionis beatæ. diſp. 114. num. 11.
Paruuli cum ſolo originali peccato decedentes nullam cognitionem habebunt ſupernaturalis beatitudinis. diſp. 114. num. 12.
Paruuli omnes reſurgent in virili ætate, & abſque vllo defectu naturali corporis. diſp. 114. num. 14.
Paruulos reprobos, etiam comprehendet illa ſententia, Ite maledicti. diſp. 114. num. 7.
PATRES, qui ante Pelagium ſcripſerunt, pauca dixerunt de gratia Chriſti. diſput. 7. num. 26. diſputat. 22. num. 22.
Patres Græci, qui ante Pelagium ſcripſerunt de gratia, cautè legendi ſunt. diſp. 22. num. 23.
PAVLVS an tranſacta viſione beatifica recordatus fuerit euidenter ſe vidiſſe Deum. diſp. 119. num. 9.
Pauli conuerſio fuit miraculoſa. diſp. 91. num. 7.
PECCATVM futurum qualiter à Deo cognoſcatur. diſp. 7. n. 28. & 30. diſp. 11. per totam, præſertim num. 3.
Peccati actus ſecundum omnem ſuam entitatem poſitiuam, vt entitas, eſt efficienter à Deo, vt à primo mouente. diſp. 24. n. 15. Ad actum peccati, inquantum actio eſt, applicatur voluntas à Deo. diſp. 23. num. 11.
Peccati cauſa Deus non eſt. diſp. 24. num. 11. Nec etiam indirectè. diſp. 101. num. 5.
Peccati auctorem eſſe Deum, in quo ſenſu aſſeruerint hæretici. diſp. 24. num. 27.
Peccatum non cadit ſub diuina voluntate. diſp. 28. n. 9.
Peccati actualis, & originalis differentia. diſp. 44. n. 4.
Peccatum non impediens, cum impedire poſſit, peccat, ſi impedire tenetur. diſp. 44. num. 17.
Peccatum nocti comparatur. diſp. 46. num. 3.
Peccatum quatuor vulnera infert naturæ. diſp. 46. num. 5.
Per peccatum imminuta eſt naturalis inclinatio arbitrij ad bonum. diſp. 45. num. 4. diſp. 122. num. 1.
Poſt peccatum qualiter naturalia integra remanſerint. diſp. 45. num. 4.
Peccatum quæ mala induxerit in voluntatem creatam. diſp. 46. num. 3.
Peccatum mortale quomodo vulneret naturam. diſp. 45. num. 7.
Peccatum imputatur homini, etiam ſi aliquando illud vitare non poſſit, ſine auxilio gratiæ. diſp. 49. num. 18. & etiam imputatur non habenti auxilium efficax. diſp. 18. num. 20. diſp. 113. num. 11. diſp. 22. num. 22.
Peccata omnia vitare collectiuè magis difficile eſt, quàm vitare omnia diuiſiuè. diſp. 54. num. 20.
Peccatum veniale non poteſt dari cum ſolo originali. diſp. 56. num. 22.
Peccatum Deus permittit, ſed non ideo permittit, vt illud puniat, ſed ob alios fines. diſp. 110. n. 4.
Per quodlibet peccatum mortale fit homo indignus auxiliis gratiæ. diſp. 112. num. 9.
Peccare poſſe, non eſt de eſſentia libertatis, ſed eius imperfectio. diſp. 115. num. 8.
Ad peccati actum, inquantum actus eſt, Deum præmouere voluntatem hominis, oſtenditur ex mente S. Thomæ. diſp. 24. num. 17.
Ad actus peccati entitatem concurrit Deus, non autem ad eius deformitatem. diſp. 24. num. 20.
Actus peccati pro materiali Deum eſſe cauſam, in quo ſenſu concedi poſſit. diſp. 24. num. 23.
Peccatum mortale compatitur ſecum actum abſolutum dilectionis Dei ſuper omnia. diſp. 51. n. 8.
Peccatum qualiter cadere poſſit ſub voluntate creata. diſp. 42. num. 28. & in illam ſolam reducatur. diſp. 18. n. 21. & 22. diſp. 97. num. 11.
Peccati quomodo ſit cauſa voluntas creata. diſputat. 101. num. 8.
Peccatum liberè committit homo, ſimpliciter loquendo. diſp. 54. num. 20.
Cum peccato mortali poteſt compati viſio clara Dei, in ratione viſionis, de potentia Dei abſoluta. diſp. 67. n. 9.
Ante peccatum fuerunt producta ſpinæ, vepres, muſcæ, & alia nociua animalia, ſed poſt peccatum cœperunt nocere homini. diſp. 28. num. 8.
PECCATVM originale pro formali eſt priuatio originalis iuſtitiæ. diſp. 44. num. 23. pro materiali vero eſt quid poſitiuum. eadem diſp. num. 20.
Peccatum originale dicitur peccatum naturæ, ſeu peccatum mundi. diſp. 54. num. 4. Diſtinguitur à peccato actuali. ibidem.
Peccatum originale pro formali eſſe aliquid poſitiuum, quidam ſentiunt. diſp. 44. num. 19.
Peccatum originale dicitur iugum, quia ex duobus eſt. diſp. 44. num. 7.
Peccatum originale contrahere, quid ſit. diſp. 44. n. 5.
Peccatum originale contrahunt omnes filij Adæ. diſp. 44. num. 6.
Peccatum originale, non eſt ſolùm miſeria, ſed verum peccatum. diſp. 44. n. 13.
Peccatum originale qualiter ſit paruulis voluntarium. diſp. 44. n. 15.
Peccatum originale non refunditur in Deum. diſput. 44. num. 17
Peccatum originale nullam includit conuerſionem, ſed tantùm auerſionem. diſp. 44. num. 21.

Peccato

Digitized by Google

Peccato originali nulla debetur pœna ſenſus, ſed tantum pœna damni.diſp.44.num.21.

Peccatum originale dari non poteſt cum ſolo veniali. diſp. 61.num.22.

Peccatum originale dicitur ineſſe pro materiali, non pro formali, niſi largo modo.diſp.44.num.22.

Peccatum originale in Adam fuit cum conuerſione ad bonum commutabile, non autem in paruulis. diſput.44. num.22.

Peccatum originale paruulorum non eſt propriè peccatum commiſſionis,vel omiſſionis.diſp.44.num.23.

Peccatum originale, in quo inſtanti contrahatur. diſp.44. num.28.

Peccato originali infirmata fuit,& debilitata humana natura.diſp.45.num.3.

Peccatum originale ſemel remiſſum, eſſe non poteſt cauſa reprobationis,etiam per accidens.diſp.110.n.13.

Peccatum originale, vt iuſtitiæ originali opponebatur, non fuit effectus reprobationis.diſp.110.num.18.

Peccato originali prius fuit in Adam infecta perſona,quàm natura,in paruulis è contra.diſp.44.num.5.

Peccati originalis cauſa meritoria, & phyſica fuit Adam. diſp.44.num.18.

Peccatum originale,in quo inſtanti tribuatur parentibus. diſp.44.num.16.

Peccatum originale præuiſum eſt, ante decretum Incarnationis.diſp.7.num.29.

Cum peccato originali tantùm decedentes recipiuntur ſtatim in Limbo puerorum.diſp.114.num.4.

Peccatum originale eſſe cauſam reprobationis qui ſentiant. diſp.110.num.5.

Peccatum originale, an ſit intentionaliter in virtute ſeminis.diſp.44.num.26.

Peccatum originale non tribuitur Deo,etiam ſi traducatur cum natura.diſp.24.num.36.

PECCATORES *qualiter Deus dicatur indurare.diſp. 24.num.35.*

Peccatorum Typus fuit Samſon.diſp.46.num.1.

PECCABILE *eſt ex ſua natura liberum arbitrium creatum,quia ex nihilo productum eſt.diſp.11.n.2.*

PELAGII *errores enumerantur,& expenduntur.diſp.1. per totam. diſp.99.n.5.*

Pelagij ſententia implicat in dictis.diſp.1.num.20.

Pelagij doctrina per ſeptem Summos Pontifices fuit damnata.diſp.5.num.5.

Pelagiani,& Lutherani eodem argumento conuicti in contrarios errores inciderunt.diſput.22.num.30.diſput.92. num.13.

Pelagiani numquam dixerunt, actum fidei quem conſtituerunt in natura,eſſe ſupernaturalem.diſp.49.n.13.

Pelagius de qua dilectione loquebatur,cum dixit,poſſe haberi ex viribus naturæ.diſp.51.num.7.

Pelagianorum error aperitur,& impugnatur.diſputat.56. num.16.

Pelagiani S.Auguſtinum allegabant in fauorem ſui erroris.diſp.117.num.9.& ſimiliter Pelagius. diſp.22.num. 28.Pelagij cum S. Auguſtino potiſſima controuerſia, in quo conſiſtat.diſp.99.num.4.

Pelagius admiſit concurſum Dei generalem ad actus naturales,non tamen concurſum præuium. diſp.1.n.21.

POENA *ſenſus non debetur peccato originali, ſed ſolùm pœna damni.diſp.44.num.21.diſp.114.num.10.*

POENITENS *conuertitur à Deo, & ſe liberè conuertit. diſp.49.num.15.*

POENITENTIÆ *actus eſt ſecundum ſubſtantiam ſupernaturalis.diſp.65.num.5.*

PERDITIO, *& ſalus, qualiter ſint in poteſtate noſtri arbitrij.diſp.56.n.26.*

PERSEVERANTIÆ *donum in quo conſiſtat. diſput. 105. per totam, & qualiter à dono confirmationis in gratia diſtinguatur.diſputat.104. per totam, præſertim num.2.*

Perſeuerantiæ donum,præter gratiam habitualem, & virtutes infuſas,eſt ad ſalutem æternam neceſſarium.diſput. 103.num.3.

Perſeuerantiæ donum, numquam amittitur, ſi ſemel habeatur.diſp.107.num.3.

Perſeuerantiæ donum à ſolo Deo eſt.diſp.107.num.2.

Perſeuerantiæ donum qui habet, non poteſt in ſenſu compoſito non perſeuerare.diſp.105.num.7.

Perſeuerantiæ donum non tollit ab homine liberam facultatem, qua abſolutè loquendo poteſt non perſeuerare, ſi velit.diſp.105.num.6.

Perſeuerantia dupliciter ſumitur.diſp.105.num.2.

Perſeuerantia completa, & incompleta, quæ à quibuſdam aſſignatur,expenditur.diſp.107.num.6.

Perſeuerantiæ donum eſt efficax dupliciter.diſp.105.num.2. eius efficacia non pendet ex libera cooperatione arbitrij. diſp. 105.num.3.ſed eam præuenit ordine naturæ. diſp. 105.num.5.

Perſeuerantiæ donum,& eius efficacia ex liberi arbitrij cooperatione non pendet.diſp.122.num.18.

Perſeuerantiæ donum non eoſdem effectus habet in omnibus.diſp.103.num.4.

Perſeuerantiæ donum datur paruulis prædeſtinatis. diſp. 103.num.5.

Perſeuerantiæ donum etiam in ſtatu innocentiæ erat neceſſarium primis parentibus,vt actu perſeuerarent. diſp. 106.num.4.

Perſeuerantiæ donum non eſt omnibus commune, ſed proprium prædeſtinatorum.diſp.107.num.2.

Perſeuerantiæ donum eſt omnibus prædeſtinatis commune. diſp.107.num.7. Atque illis proprium. diſp.123. n.15.

Perſeuerantiæ quædam diſtinctio à quibuſdam aſſignata impugnatur. diſp.107.num.8.

Perſeuerantiæ donum eſt eiuſdem rationis in omnibus prædeſtinatis.diſp.107.num.9.

Perſeuerantiæ donum non cadit ſub merito.diſp.58.n.6.

Perſeuerare potuerunt primi parentes in ſtatu innocentiæ per gratiam,& dona illis collata.diſp.106.n.3.

PETRI *conſtantia in fide, vnde proceſſerit. diſput.105. num.4.*

POTENTIA *exequutiua in Deo non diſtinguitur ab eius intellectu, & voluntate, etiam ratione ratiocinata. diſp.17.num.3.*

Potentiæ exteriores non ſunt ſubiectum virtutis aut vitij. diſp.44.num.15.

Potentia rationalis intrinſecè non minuitur, ſed per oppoſitionem impedimenti.diſp.45.num.5.

Potentiæ inferiores qualiter per peccatum fuerint infectæ. diſp.46.num.4.

Potentiarum quatuor ſunt gradus,ſicut & rerum.diſp.69. num.5.

Potentia obedientialis, quam habet voluntas in ordine ad Deum,eſt duplex.diſp.115.num.13.

Potentia, quæ nunquam reducitur in actum, quomodo ſit fruſtra.diſput.115.num.13.

Potentiam expeditam eſſe ad operandum, contingit dupliciter.diſp.117.num.11.

Potentia habendi auxilium efficax,quandiu homo eſt viator,fundatur in duobus. diſp.115.num.11.

Potentia ſimultatis,& ſimultas potentiæ,quid ſit. diſp.115. num.4.

Potentia ad oppoſita eſt ſimul in eadem cauſa libera, & contingenti:non tamen ad oppoſita ſimul habenda. diſp. 115.num.15.

Potentia ad non operandum ſtat ſimul in libero arbitrio cum omnibus prærequiſitis ad operationem. diſp.115. num.4.

POSSIBILIA *omnia eſſent futura ex hypotheſi, quod Deus voluiſſet ea producere.diſp.7.num.29.*

Poſſibili poſito in eſſe,nullum ſequitur inconueniens abſolutè loquendo.diſp.108.num.6.

POSSE *operari,& actu operari,diſtinguuntur.diſp.22.n.32.*

Digitized by Google

Poſſe aliquid dupliciter contingit, ſcilicet per potentiam, quæ eſt in altero, vel per potentiam, quæ eſt in ipſo. diſp. 112.num.9.

Poſſe peccare, non eſt de eſſentia libertatis, ſed eius imperfectio.diſp.115.num.8.

POTESTAS vt ſimus filij Dei, à Deo eſt. diſput. 59. num.27.

In poteſtate Dei ſunt, quæ à nobis Deus exigit.diſput.49. num.14.

PRÆCEPTA Dei poſſibilia. diſp.54.num.7.

Præcepta omnia implere non poteſt homo in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ.diſp.54.num.10.

Ad præcepta omnia implenda eſt ſimpliciter neceſſarium auxilium gratiæ.diſp.51.num.16.diſp.54.num.11.

Præceptorum omnium obſeruantia includitur virtualiter in dilectione Dei ſuper omnia.diſp.51.num.4.

Ad præcepta omnia ſeruanda neceſſaria eſt poſt lapſum gratia habitualis.diſp.54.num.18.diſp.54.num.14.

Præcepta omnia ſeruari ab omnibus, vult Deus voluntate ſigni.diſp.33.num.5.

PRÆDESTINATIONIS nomen quid ſignificet. diſp.35.num.1.

Prædeſtinare, & prædeterminare idem ſignificant. diſp.22. num.9.

Prædeſtinatio ſors dicitur.diſp.37.num.14.diſp.43.num.3.

Prædeſtinationis definitio explicatur. diſp.37.num.7.

Prædeſtinatorum duas claſſes ſtatuit Catherinus. diſp.37. num.1.

Prædeſtinatio, in ratione prædeſtinationis non ſupponit præſcientiam boni vſus futuri liberi arbitrij.diſp.37.num.9. Nec dependet ex libera cooperatione eiuſdem arbitrij. diſp.37.num.9.& 10.

Prædeſtinationis cauſam non dari, qualiter à quibuſdam explicetur.diſp.37.num.11.

Prædeſtinatio ſecundum propoſitum, de propoſito Dei, non hominis intelligenda eſt.diſp.37.num.14.

Prædeſtinatio ad gloriam non eſt omnibus iuſtis communis. diſp.107.num.6.

Prædeſtinatio ad gloriam non eſt conditionata, ſed abſoluta, & efficax ex parte Dei. diſp.107.num.6.diſp.110. num.13.

Prædeſtinatio completa, & incompleta diſtinguitur à quibuſdam. diſp.107.n.6. Impugnatur hæc diſtinctio eodem num. Non eſt in poteſtate arbitrij facere, quod prædeſtinatio ad gloriam ſit in Deo prædeſtinatio abſoluta, & efficax.eadem diſp. & numero.

Prædeſtinatio, aut electio ad gloriam quantum ad exequutionem, non eſt ſine meritis præcedentibus.diſp.37.n.18.

Prædeſtinatio præſupponit præſcientiam futurorum, quæ per prædeſtinationem non conſtituuntur. diſp.37.n.21.

Prædeſtinationis decretum non imponit libero arbitrio neceſſitatem abſolutam.diſp.37.num.22.

Prædeſtinatio paruulorum non fuit ex præuiſis operibus parentum.diſp.38.num.3.

Prædeſtinatio eſt certa & infallibilis quoad aſſequutionem effectus.diſp.41.num.2.

Prædeſtinatio non eſt ſolum certa ex præſcientia, ſed etiam ex cauſalitate mediorum.diſp.42.num.3.

Prædeſtinatio eſt certa, certitudine cauſalitatis mediorum. diſp.37.num.12.

Prædeſtinatio eſt certa certitudine ordinis.diſp.121.n.6.

Prædeſtinati, qui non ſunt confirmati in gratia, peccare poſſunt mortaliter.diſp.42.num.3.

Prædeſtinationis ſuæ certus eſſe poteſt quis ex reuelatione diuina.diſp.42.num.6.

Prædeſtinatum ſe eſſe, poteſt quis probabiliter cognoſcere ex quibuſdam ſignis.diſp.42.num.7.

Prædeſtinatorum ſigna.diſp.42.num.8.

Prædeſtinati pauci, reprobi multi.diſp.43.num.2.

Prædeſtinationis & reprobationis diſcrimen. diſp.110.n.8.

Prædeſtinatio, & efficacia gratiæ neceſſitatem exhortationum non tollit.diſp.117.n.12.

Prædeſtinationis cauſam non dari, in quo ſenſu quidam intelligant.diſp.120.num.4.

Prædeſtinationis infallibilitatem cum libertate arbitrij per ſcientiam mediam non concordauit Auguſtinus. diſp. 120.num.5.

Prædeſtinationis infallibilitas, & certitudo non poteſt in ſcientia media inniti.diſp.121.num.1.

Prædeſtinatio ante præuiſa merita non inducit homines in deſperationem.diſp.121.num.13.

Prædeſtinationis ex parte noſtra nulla datur cauſa. diſput. 122. n. 11. Siue loquamur de prædeſtinatione ad gratiam, ſiue ad gloriam.diſp.37.num.27.

Prædeſtinatio eſt omnino gratuita.diſp.123.num.4.

in Prædeſtinationis ſoluẽda quæſtione nõ defecit Apoſtolus, vt quidam dixerunt.diſp.37.num.13.

Prædeſtinationis doctrina tradita à S. Auguſtino eſt certa. diſp.37.num.14.diſp.5.per totam.

Prædeſtinationis ſignum eſt teſtimonium bonæ conſcientiæ. diſp.42.num.12.

Prædeſtinatio Chriſti fuit cauſa noſtræ prædeſtinationis, quoad omnes eius effectus.diſp.39.num.5.6.& 7.

Prædeſtinationem ſuam non meruit Chriſtus. diſp.39. num.8.

Prædeſtinatio Chriſti non fuit effectus prædeſtinationis noſtræ.diſp.39.num.9.

Prædeſtinatorum omnium caput eſt Chriſtus.diſput.40. num.3.

Prædeſtinatum ſe eſſe, nullus ſcit, ſecluſa reuelatione. diſp. 42.num.5.

Prædeſtinationis effectus non fuit gratia ſtatus innocentiæ, niſi vt reparata per Chriſtum.diſp.40.n.3.

Prædeſtinationis effectus eſt ipſa cooperatio arbitrij cum donis gratiæ.diſp.122.num.13.

Prædeſtinationis ſignum ſunt eleemoſynæ frequentes.diſput. 42.num.10.

Prædeſtinationis ſignum eſt patiens tolerantia aduerſitatum.diſp.42.num.9.

in Prædeſtinationis definitione qualis præſcientia includatur.diſp.35.num.4.

Prædeſtinare, & præſcire aliquando ſumuntur pro eodem. diſp.37. num.20.

Prædeſtinatorum numerum excedit incomparabiliter numerus reproborum.diſp.43.num.3.

in Prædeſtinatione Chriſti diuerſa ſigna rationis diſtinguũtur.diſp.39.num.8.diſp.109.num.2.

Prædeſtinatos peccare, permittit Deus, vt humiles, & cautiores fiant.diſp.28.num.10.

PRÆDETERMINAVIT Deus omnes actus bonos futuros, efficaci decreto, antecedenter ad præſcientiam eorum, etiam ex hypotheſi.diſp.22.per totam.

Prædeterminatio intrinſeca liberi arbitrij ſequitur ex prædeterminatione extrinſeca, quæ eſt per decretum Dei efficax.diſp.19.num.12.diſp.21.num.14.

Prædeterminatio poteſt dupliciter phyſica appellari. diſp. 22.num.2.

Prædeterminatio duplex, altera cum impoſitione neceſſitatis, altera ſecundum modum voluntatis.diſp.22.n.11.

Prædeterminatio eſt duplex, altera naturalis, altera libera. diſp.22.num.1.

Sine prædeterminatione Dei nihil poteſt homo operari in ſenſu compoſito.diſp.22.num.33.

Sine prædeterminatione Diuina non eſt homo liber in actu ſecundo. diſp.22.num.43.

Prædeterminat Deus efficienti motione voluntatem ad actus bonos ex obiecto, etiam ſi ex malitia operantis ſint mali.diſp.24.num.13.

Prædeterminat Deus extrinſeco decreto omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes.diſp.22.num.8.

Prædeterminauit Deus ab æterno abſoluto decreto omnia, quæ fiunt in tempore, peccato excepto.diſp.122.n.12.

Prædeterminata fuit à Deo quoad omnes circunſtantias paſſio Chriſti.diſp.22.num.18.

Digitized by Google

Prædeterminare Deum voluntatem hominis ad actus malos, in quo ſenſu negent Concilia.diſput.24.num.26.

Prædeterminat Deus non ſolum moraliter, ſed etiam verè efficienter motione efficaci voluntatem creatam ad operandum.diſp.23.num.15.& 16.diſp.83.num.13.

Prædeterminauit Deus mala pœna ſuppoſito peccato. diſp. 29.num.2.

Prædeterminatus eſt à Deo numerus culicum, & muſcarum.diſp.28.num.9.

Prædeterminauit Deus omnia, & ſingula bona ſecundum omnes circumſtantias.diſp.28.num.5.diſp.122.num. 12.

Prædeterminantur ſcientia Dei libera omnes cauſæ ſecundæ ad operandum.diſp.16.num. 9.

Prædeterminari indiget duplici ratione voluntas creata, vt operetur.diſp.23.num.25.& 26.

Prædeterminari ab alio repugnat voluntati diuinæ. diſp. 23.num.26.

Circa prædeterminantem gratiam quid ſenſerit Hieronymus.diſp. 24. num. 24. quid Chryſoſtomus. diſp. 22. num.22.

Ex eo quod non prædeterminet Deus actus malos, inquantum actus ſunt, non ſequitur, eum non prædeterminare actus bonos,præſertim ſupernaturales.diſp.24. num.27.

Prædefinitio actuum contingentium qualiter fiat ſecundum quoſdam Theologos.diſp.22.num.15.

Prædefinitio, & prædeterminatio an differant. diſput. 22. num. 15.

PRÆDICATORES *mittuntur ex gratia Dei. diſp. 77.num.5.& 6.*

PRÆMIVM *maius in ratione præmij,quod dicatur.diſp. 60.num.17.vide verbo, Meritum.*

PRÆPARATIO *eſt duplex, alia in præparante, alia in præparato.diſp.37.num.3.& 7.*

Præparare cor: qualiter Deo tribuatur, & homini. diſput. 89.num.9.vide verbo, Aptare.

PRÆSENTIA *rerum in æternitate dupliciter conſideratur.diſp.9.num. 2.*

PRÆSCIENTIA *quid ſignificet.diſp.36. num. 2.*

Præſcientia in definitione prædeſtinationis poſita, qualis ſit. diſp. 35.num.4.

Præſcientia boni vſus arbitrij futuri non præſupponitur ad prædeſtinationem.diſp.37.num.9. & 21.Neque ad gratiæ efficaciam.diſput.83.num.13.

Præſcientia, & ſcientia in Deo quomodo diſtinguantur. diſput.9. num.5.

Præſcientia, ſeu præſcire aliquando idem ſignificat, quod prædeſtinare.diſp.37.num. 10.

Præſcientia media impugnatur.diſp.7.& 122.num.3.

Præſcit Deus futura bona, quæ ipſe erat facturus. diſp. 7. num. 28.

Præſcientia meritorum non eſt ſimul in eodem ſigno rationis cum prædeſtinatione. diſp. 37. num. 17. vide verbo, Scientia.

PRINCIPIVM *ſufficiens alicuius operationis dupliciter dicitur.diſp.113. num. 10.*

PRIVATIO *gratiæ eſt effectus actualis peccati, originalis autem eſt quid eſſentiale.diſp.44.num.23.*

Priuatio formæ,& eius negatio,non ſemper tribuuntur eidem cauſæ.diſp.101.num.13.

PRIVS *altero dicitur aliquid tripliciter.diſput.37. n.8.*

Prioritas naturæ, ſeu cauſalitatis dupliciter explicari poteſt. diſp.98.num.6.

PROMISSIO *facta filiis Adæ fuit abſoluta.diſput. 59. num. 8.*

PROPOSITVM *ſeruandi omnia mandata quid requirat,vt dicatur efficax.diſp.51.num. 5.*

PROPOSITIO *conditionalis vera eſt neceſſaria,& falſa eſt impoſſibilis.diſp.7.num.7.*

Propoſitiones de futuro contingenti, non ſunt ſecundùm ſe determinatè veræ, aut determinatè falſæ.diſp.13.n.7.

Propoſitio,quæ ſunt eadem vni tertio, &c. qualiter ſit intelligenda.diſp.8. num. 9.

Propoſitio,quidquid poteſt Deus facere cum cauſa ſecunda, poteſt facere ſe ſolo, qualiter intelligatur.diſp. 32. n.11.

Propoſitio modalis de re, & de dicto, quæ dicatur. diſp. 25. num. 5.

Propoſitio,nemo dat, quod non habet, qualiter ſit intelligenda.diſp.44.num. 15.

Propoſitio de futuro contingenti ante decretum Diuinæ voluntatis non eſt determinatè vera,nec determinatè falſa. diſp.13.num.3.

Propoſitio illa,cauſa quæ operatur,inquantùm mota,ſi neceſſariò mouetur,neceſſariò operatur, qualiter ſit intelligenda.diſp.26.num.13.

PROVIDENTIA *præſupponit intentionem finis. diſp. 3.num.2.*

Prouidentia ſua Deus omnia ſingularia prædefiniuit,ſecundùm omnes circumſtantias.diſp.28.num.5.

Prouidentiam perfectiſſimam omnium rerum in particulari Deus habet.diſp.28.num.4.

Prouidentia Diuina, & humana diſcrimen.diſp. 30. n. 3.

Prouidentia,vt diuina eſt,includit aſſequutionem finis principaliter intenti.diſp.30.num.4.& 6.

Pouidentiæ Diuinæ ordo eſt certus, immobilis,& indiſſolubilis.diſp.30.num.5.

Prouidentiæ Diuinæ indiſſolubilitas arbitrij libertatem non lædit.diſp.30.num.8.

Prouidentiam reproborum habet Deus ſecundùm modum brutorum.diſp.30.num.7.

à Prouidentia Diuina quolibet ordine particulari poteſt ſe ſubtrahere liberum arbitrium.diſp.31.num.3.non tamen ab ordine vniuerſali. ibi. num. 4. Nec poteſt operari in ſenſu compoſito, niſi quod diuina prouidentia eſt præfinitum.eod.num.5.

Prouidentia Dei paſſer cadit in terram, & non ſolùm eius præſcientia.diſp.29.num. 3.

ſub Prouidentia Diuina cadit peccati permiſſio. diſput.28. num.9.

PVLSATIO *cordis, & oſtij, in quo differant. diſp. 74. num.5.*

Q

QVANTITAS *viſionis beatæ in adultis correſpondet quantitati meritorum.diſput.63.num.3.*

QVIA *homo non vult operari, ideo non adiuuatur à Deo. diſp.102.num.3.*

R

RATIONI *conſentaneum eſt,vt in rebus creatis fiat, quod Deus vult.diſp.55.num. 14.*

Rationis vſus, in quo ſenſu præſupponatur ad gratiam in adultis.diſp.78.num.4.

RECEPTACVLA *quinque animarum diſtinguuntur. diſp.114.num. 4.*

RECTIFICATIO *animæ in ordine ad Deum eſt effectus inadæquatus iuſtitiæ originalis.diſp.44.n.25.*

RELATIO *in vltimum finem requiſita ad meritum debet eſſe actualis, aut virtualis.diſp.60.num.14.*

REMOVENS *Prohibens quando ſit cauſa damni ſubſequuti.diſp.101. num. 12.*

REPROBATIO *opponitur approbationi. diſp. 109. num. 4.*

Reprobatio Dei includit actum poſitiuum.diſp.109.num.5.

Reprobatio abſoluta antecedit præſcientiam mali vſus arbitrij futuri.diſput.109.num.6.diſp.110.num. 12.

Reprobationis cauſam fuiſſe peccatum originale, qui ſentiant.diſp.110.num.5.

Reprobationis comparatiua nulla datur cauſa in paruulis. diſp.110.num.10.

Reprobationis nulla datur cauſa abſolutè loquendo. diſp. 110.num.11.

Reprobationis quoad vltimum effectum datur cauſa ex parte noſtra.diſp.110.num.15.

Reprobationis nulla in Angelis datur cauſa.diſp.110.n. 9.

Digitized by Google

Reprobationis doctrina tradita ab Auguſtino expenditur. diſp.110.num.16.
Reprobationis, & prædeſtinationis diſcrimen. diſputat.110. num.8.
Reprobationis cauſa, etiam per accidens non eſt peccatum originale ſemel remiſſum.diſp.110.num.13.
Reprobationis effectus non fuit peccatum originale, vt opponebatur originali iuſtitiæ. diſp.110.num.18.
Reprobationis ſufficientiſſima cauſa ex parte Dei eſt ſplendor diuinæ iuſtitiæ.diſp.110.num.2.
REPROBI *ſpinis conſeruntur.diſp.43.num.6.*
Reprobi voluntate Dei antecedente ordinantur ad beatitudinem ſupernaturalem non autem voluntate conſequente.diſp.30.num.7.diſp.33.num.4.
Reproborum ſalus eſt ſecundum ſe volita à Deo non autem conſiderata ſecundum omnes circunſtantias. diſp.34.n.3.
Reproborum prouidentiam Deus habet ſecundum modum brutorum.diſp.30.num.7.
Reprobos non eo fine creauit Deus,vt eos damnet. diſp.111. num.5.
Reprobum,dum eſt in peccato, mori Deus vult, quatuor de cauſis.diſp.29.num.5.
Reprobi exiſtentes in gratia per bona opera verè merentur vitam æternam. diſp.59.num.19.
Reprobi pro aliquo tempore ſunt multoties verè iuſti. diſp. 42.num.4.
Reproborum numerus incomparabiliter excedit numerum prædeſtinatorum. diſp.43.num.3.
Reprobi etiam ex fidelibus ſunt plures,quàm electi.diſp.43. num.5.
Reproborum increpationes,& exhortationes non fiunt fruſtra reſpectu Dei. diſp.23.num.33.diſp.109.num.9.
Reprobi paruuli poſt diem iudicij cum ſuis corporibus detrudentur in Limbum.diſp.114.num.8.non tamen patientur pœnam ſenſus,ſed ſolùm damni.ibid.num.10.
Reprobos etiam paruulos comprehendet illa ſententia: Ite maledicti.*diſp.114.num.7.*
Reprobando homines, vel Angelos non eſt Deus crudelis. diſp.110.num.19.
RERVM *ſunt quatuor gradus. diſp.69.num.3.& 5.*
RESISTERE *auxilio efficaci, vt eſt quædam entitas phyſica, poteſt liberum arbitrium.diſp.32.num.13.*
Reſiſtere voluntati Dei efficaci voluntas creata non poteſt. diſp.32.num.5.
Reſiſtere accipitur dupliciter.diſp.32.num.4.
Reſiſti non poteſt auxilio efficaci in ſenſu compoſito.diſp.92. num.7.
Reſiſtere, & diſſentire poſſe auxilio gratiæ, differunt inter ſe.diſp.93.num.3.

S.

SACERDOS *conſecrat ex motione Diuina. diſp.24. num.14.*
SACRAMENTA *nouæ legis gratiam conferunt ex opere operato.diſp.66.n.10.*
SALOMON *an ſaluatus fuerit. diſp.42.num.4.*
SALVS *reproborum eſt ſecundùm ſe volita à Deo, non tamen ſecundùm omnes circumſtantias.diſp. 34.num.3.*
SAMSON *Typus fuit peccatorum.diſp.46.n.2.*
SAVL *damnatus fuit.diſp.42. num. 4.*
SCIENTIA *Dei ſufficienter diuiditur in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis. diſp.6. per totam, præſertim num.6.*
Scientia ſimplicis intelligentiæ cognoſcit Deus omnia poſſibilia, & omnia futura ſecũdùm quidditatẽ.diſp.13.n.4.
Scientiam Deus non accipit à rebus.diſp.16.n.6.
Scientia libera non ponit nouam perfectionem in Deo. diſp. 13.num.2.
Scientia Dei qualiter ſit cauſa rerum.diſp.16.num.6.
Scientia Dei libera prædeterminat cauſas ſecundas ad operandum.diſp.16.num.6.
Scientia intuitiua Dei ac noſtra,in quo differat.diſp.9.n.3.
Sub ſcientia Dei practica qualiter cadant mala. diſput.6. num.8.
Scit Deus mala, & priuationes, ſed non per propriam ſimilitudinem. diſp. 16.num.9.
Scientiæ Diuinæ infallibilitas in quo fundetur ſecundùm S.Thomam. diſp.22. num. 29.
Scientia futurorum fuit in Deo ab æterno intuitiua.diſp.9. num.4. diſp.16.num.9.
Scientia Dei libera eſt de exiſtentibus in aliqua differentia temporis,vel de illis,quæ ex actuali decreto ipſius exiſterent, ſi adimpleretur talis,vel talis cõditio.diſp.7.nu.21.
Scientiæ Diuinæ certitudo reſpectu futurorum cõtingentium non ſumitur formaliter ab eorum exiſtẽtia. diſp.9.nu.3.
Scientiam non intendit medium probabile.diſp.63.num.8.
SCIENTIA *media quid ſignificet.diſp.7.num.1.*
Scientia media ad quid fuerit introducta à quibuſdam. diſp.7.num.10. diſp.120. num.1.
Scientiæ mediæ obiectum non eſt ſcibile. diſp.7.num.17.
Scientiam mediam nunquam docuit Auguſtinus.diſput.7. num. 27.
Scientia media apta non eſt ad concordandã arbitrij libertatem cum gratia. diſp.7.num.29.& 31.diſp.120. num.4.& ſeqq.
Scientia media non eſt conſtituenda etiam in Deo. diſp.7. per totam, præſertim num.10. & diſp.122.num.10.
Scientia media videtur non ſaluare arbitrij libertatem. diſp.7. num.16.
Scientia media non præſupponitur ad efficax decretum diuinæ voluntatis. diſp.115.num.6.
Scientia media non cõcordauit Auguſtinus infallibilitatem prædeſtinationis,cum libertate arbitrij. diſp.120.num.5. neque in illa poteſt eadẽ infallibilitas inniti.diſp.120.n.5.
Scientia media ad quid fuerit inuenta.diſp.23.num.7.
SCOTVS *quatuor ſigna rationis diſtinguit in Deo, diſp. 109. num.2.*
SEMEN *Chriſtum Dominum deſignat. diſp.7.num.25.*
Semen an habeat virtutem intentionalem ſuperadditam, qua peccatum originale traducat. diſp. 44. num. 26.
SENSVS *inclinationem quare plures ſequantur.diſp.43. num.6.*
Senſus compoſitus,& diuiſus aperitur. diſp.94. num.2.
SEMIPELAGIANI *admiſerunt internam gratiam ſufficientem. diſp. 99. num.5.*
Semipelagianorum errores. Vide verbo, Caſſianus, & verbo, Fauſtus.
SIGNA RATIONIS *circa Chriſti prædeſtinationem, & noſtram. diſp. 39. num. 8.*
Signa rationis quatuor diſtinguit Scotus in Deo. diſp.109. num. 2.
Signa rationis diuerſa qualiter in Deo diſtinguantur. diſp. 37. num. 8.
SIMVLTAS *potentiæ, & potentia ſimultatis quid ſit. diſp. 115. num.4. Vide verbo, Potentia.*
SORS *prædeſtinationem ſignificat. diſp. 37. num. 14. diſp. 43. num. 3.*
SPIRITVS *ſubminiſtratione dari gratiam, quid ſit. diſp. 1. num. 20.*
SPINÆ, *vepres, muſcæ, etiam fuerunt productæ à Deo ante peccatum. diſp. 28. num. 8.*
SVFFICIENS *ad aliquid dicitur duobus modis. diſp. 23. num. 32.*
Sufficiens principiũ alicuius operationis, dicitur dupliciter. diſp.113. num. 10. Vide verbo, Auxilium ſufficiens.
Spinis reprobi conſeruntur. diſp.43. num.6.
SPLENDOR *diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ eſt ex parte Dei ſufficiens cauſa reprobationis.diſp.110.num.2.*
SPECIES *intelligibiles naturales eleuantur per gratiã, vt per eas intelligat homo myſteria fidei. diſp.56. num.18.*
SVPERNATVRALIS *actus non eſt cognoſcibilis euidẽter per naturam. diſp. 51. num. 16.*
Supernaturalis actus, etiã ab Angelo per ſolas vires naturæ euidenter cognoſci non poteſt. diſp.51.num.16.

Superna

Digitized by Google

Supernaturales actus in Catechumenis à principio ſupernaturali eliciuntur.diſp.67.num.11.

Abſque ſupernaturali principio inhærente implicat liberum arbitriũ elicere ſupernaturales actus.diſp.67.n.10.

Supernaturales habitus,ſolum per viſionem beatificam poſſunt quidditatiuè cognoſci.diſp.51.num.16.Non poſſunt eſſe connaturales alicui ſubſtantiæ creatæ,vel creabili. diſp.69.num.8.

Supernaturalis eſt influxus liberi arbitrij in actus ſupernaturales.diſp.97.num.9.

Supernaturalis actus libertas actualis eſt,vt quo,ab auxilio gratiæ.diſp.97.num.13.

Supernaturalium actuum vitalitas radicalis eſt à natura, formalis autem, & proxima eſt,vt quo, à principio ſupernaturali.diſp.64.num.5.diſp.68.num.10.

SVASIONIS *nomine quid intelligat Auguſtinus. diſp. 83.num.16.*

T

TALENTORVM *nomine intelliguntur dona gratiæ.diſp.57.num.7.*

TENTATIONES *grauiores ſine auxilio gratiæ homo in natura lapſa vincere non poteſt.diſp.122.num.5.*

TYRII, *& Sidonij conuerſi fuiſſent non ex ſolis ſignis, ſed ex auxilio efficaci, quod Deus illis contuliſſet.diſp.7. num.23.*

Tyrij,& Sidonij,quibus ſignis credidiſſent.diſp.49.n.17.

S. THOMAS *nunquam mutauit ſententiam, quam tenuit circa influxum præuium primæ cauſæ.diſp.18.n.10.*

S. Thomas recurrit tum ad exiſtentiam rerum in æternitate,tum ad determinationem diuinæ voluntatis,ad oſtendendam infallibilitatem ſcientiæ diuinæ.diſp.22.n.29.

TOTVM *eſſe tribuendum gratiæ, negauit Fauſtus. diſp. 2.num.4.*

Totum Deo tribuendum eſſe,oſtenditur ex auctoritate Sanctorum,præſertim Auguſtini.diſp.62.num.6. & diſput. 85.num.3.& diſp.97.num.7.

QVARE TRAHAT *iſtum,& non illum, non eſſe iudicandum, teſte Auguſtino, qualiter explicetur à quibuſdam.diſp.37.num.10.& diſp.110.num.13.*

TRIBVLATIONVM *patiens tolerantia, ſignum eſt prædeſtinationis.diſp.42.num.9.*

TRINITATIS *imago qualiter ſit in homine.diſp.118. num.12.*

Trinitatis myſterium non eſt nobis euidenter poſſibile. diſp. 118.num.14.

Trinitatis myſterium non demonſtratur ratione naturali. diſp.118.num.12.

Trinitatis euidens cognitio haberi non poteſt,niſi per viſionem beatam, & in atteſtante.diſp.119.num.2.

Trinitatis euident cognitio abſtractiua dari non poteſt.diſp. 119.num.3.

Trinitatis myſterium non cognouit Chriſtus euidenter per ſcientiam inditam,niſi euidentia in atteſtante.diſp.119. num.7.

TRISTITIA *damnatorum vnde cauſetur. diſput. 32. num.10.*

V

VERBVM *diuinum procedit ex cognitione neceſſaria omnium creaturarum.diſp.13.num.4.*

Verbis Dei intendere, vt ſuſcipiantur, procedit à Spiritu ſancto.diſp.56.num.17.

Verbum Dei audire animo obediendi,donum Dei.diſp.57. num.8.

Verba Dei audire,ſignum eſt prædeſtinationis.diſput.42. num.11.

Verbi Dei virtus qualis ſit.diſp.77.num.4.

Verbum prædicationis comparatur ab Auguſtino Corpori Chriſti.diſp.77.num.4.

VICTORIA *contra tentationes Deo tribuenda. diſput. 123.num.2.*

VIOLENTVS *motus non eſſet aſcenſus lapidis, ſi daretur ei leuitas.diſp.96.num.7.*

Violentiam in rebus non cauſat ſubtractio concurſus generalis.diſp.32.num.12.

VIRTVS *actiua, quando ſit determinata ad vnum numero effectum.diſp.19.num.6.*

Virtus vera ſine gratia eſſe non poteſt.diſp.112.num.1.

Virtutis infuſæ, & acquiſitæ actus interior circa eandem materiam differunt ſecundum ſubſtantiam.diſp.65.n.4.

Virtutis infuſæ,& acquiſitæ actus exterior circa eandẽ materiam ſunt eiuſdem ſpeciei in eſſe naturæ.diſp.65.n.9.

Virtutis, aut vitij ſubiectum non ſunt exteriores potentiæ. diſp.44.num.15.

VISIONEM *beatificam magis intenſiuam non elicit, cum æquali lumine gloriæ,intellectus perfectior. diſp.63. num.5.*

Viſionis beatæ quantitas in adultis quantitati meritorum reſpondet.diſp.63.num.3.

Viſio beatifica nobilioris intellectus eſt intrinſecè perfectior, cæteris paribus, viſione intellectus minus perfecti.diſp. 63.num.4.

Viſio clara Dei communicari poteſt per potentiam abſolutam,exiſtenti in peccato mortali. diſp.67.num.9.

VITALITAS *proxima actus ſupernaturalis eſt, vt quo, à principio ſupernaturali. diſp.49. num.18. diſp. 68.num.10.*

Vitalitas proxima,& formalis viſionis beatificæ procedit,vt quo, à lumine gloriæ.diſp.64.num.5.

Vitalitas radicalis, & remota actuum ſupernaturalium eſt à natura.diſp.64.num.4.

Vitalitas actus fidei informis in qua vita radicetur. diſp. 64.num.9.

VIVENS *non producitur virtute propria à corpore cæleſti.diſp.55.num.11.*

VOCATIONIS *nomine, quid intelligat Concilium Tridentinum.diſp.47.num.6.*

Vocatio congrua,ſecundum Auguſtinum,quæ dicatur.diſp. 7.num.28.

Vocatio interior non dependet ab induſtria, & conatu naturali eius,qui vocatur. diſp.78.num.2.Neque à miniſtris Eccleſiæ.diſp.59.num.19.

Vocatio vna interior dependet quandoque ab alia, & eam præſupponit.diſp.78.num.2.

VOLVNTAS *mouetur ab obiecto.diſp.91.num.13.*

Voluntas creata præſupponit bonitatem obiecti voliti, non autem voluntas diuina.diſp.91.num.13.

Voluntas diuina eſt purus actus, non autem voluntas humana.diſp.91.num.13.

Voluntas humana, quæ mala per peccatum incurrit. diſp. 46.num.3.

Voluntas magis corrupta eſt per peccatum, quàm intellectus.diſp.46.num.2.diſp.51.num.15.

Voluntas habet duplicem indifferentiam, paſſiuam ſcilicet,& actiuam.diſp.22.num.35.

Voluntas poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poteſt abſolutè non operari.diſp.22.num.39.

Voluntas libera habet dominium ſui actus, ſed non primum. diſp.22.num. 44. ſe determinat, ſed non eſt primum ſe determinans.diſp.22.num.29.& 38.

Voluntas duplici ratione indiget,quod prædeterminetur ad operandum.diſp.23.num.25.

Voluntatem creatam non eſſe primum principium ſuæ determinationis,qualiter intelligendum.diſp.24.n.19.

Voluntas creata quomodo poſſit velle malum,ſeu peccatum. diſp.24.num.28.

Voluntatem neceſſitari,& cogi ad aliquem actum non ſunt idem.diſp.32.num.3.

Voluntatis actus eſt duplex,ſcilicet elicitus, & imperatus. diſp.32.num.3.

Voluntas ad actus imperatos cogi poteſt.diſp.32.num.8.

Voluntatem in via nullum obiectum neceſſitat,quoad exercitium actus. diſp.54.n.20. Sed ſolus Deus clarè viſus

Digitized by Google

poteſt eam, vt obiectum determinare, quoad exercitium. diſp. 7. num. 18.
Voluntas ex ſuppoſitione neceſſitatur ad peccandum, non tamen ſimpliciter. diſp. 54. num. 20.
Voluntariè moueri, quid ſit. diſp. 68. num. 9.
Voluntas ſe mouet moraliter, & phyſicè. diſp. 81. num. 6.
Voluntas comparatione tantum mediorum, ſe mouet moraliter. diſp. 81. num. 6.
Voluntas antecedens importat actum conditionatum. diſp. 34. num. 5.
Voluntas in inſtanti, in quo vult, eſt libera ad volendum, & non volendum. diſp. 116. num. 11.
Voluntatis inclinatio, quomodo ſit ab ipſa voluntate. diſp. 96. num. 6.
Voluntas creata quare non ſit primum liberum. diſput. 98. num. 8.
Voluntas creata ideo defectibilis eſt, quia ex nihilo facta eſt. diſp. 101. num. 8.
Voluntas creata, quomodo ſit cauſa mali. diſputat. 101. num. 8.
Voluntatis, & agentis naturalis differentia. diſput. 108. num. 8.
Voluntatis determinatio qualiter Deo tribuatur, diſp. 89. num. 7.
Voluntas eſt libera etiam pro illo inſtanti, in quo operatur, diſput. 116. num. 18.
Voluntatem hominis aptari ad bona opera, quid ſit. diſp. 56. num. 19.
Voluntatem ad peccandum non neceſſitant paſſiones, vel cauſæ naturales. diſp. 54. num. 21.
Voluntas hominis ideo non conuertitur, quia non vult. diſp. 101. num. 8.
Voluntatis determinatio in actu ſecundo, eſt ipſemet actus voluntatis, non autem determinatio quaſi in actu primo. diſput. 22. num. 38.
Voluntas creata non eſt ſola, aut prima cauſa ſuæ determinationis. diſp. 89. num. 3.
Voluntas, prius natura quàm ſe determinet, qualiter intelligatur indeterminata. diſp. 89. num. 9.
Voluntatem noſtram, vt purgari velimus, Deus non expectat, ſed cauſat. diſp. 95. num. 2. & 5.
Voluntatis determinatio qualiter ſit libera. diſp. 23. num. 28. diſp. 89. num. 8.
Voluntatis indifferentia in ordine ad auxilium gratiæ eſt paſſiua, in ordine ad conſenſum actiua. diſp. 23. num. 25.
Voluntatem tam moraliter, quàm efficienter prædeterminat Deus efficaci motione ad operandum. diſp. 23. num. 16.
Voluntatem creatam qualiter poſſit Deus neceſſitare ad aliquem actum. diſp. 92. num. 11.
in Voluntatem creatam tantùm reducitur peccatum. diſp. 97. num. 11. diſp. 18. num. 21. diſp. 24. num. 4.
Voluntatis prædeterminatio intrinſeca ſequitur ex prædeterminatione Dei extrinſeca. diſp. 21. num. 14.
Voluntas in ordine ad auxilium præuium, ſe habet paſſiuè. diſp. 19. num. 6.
VOLVNTATE ſigni vult Deus, vt omnes ſeruent eius præcepta. diſp. 33. num. 5.
Voluntas Dei antecedens, & conſequens, quæ dicatur. diſp. 34. num. 3.
Voluntas Dei cauſat bonitatem in rebus, noſtra eam præſupponit. diſp. 37. num. 15. Eſt efficaciſſima. diſp. 83. num. 9.
Voluntas antecedens, & conſequens Dei non repugnant inter ſe. diſp. 109. num. 9.
Voluntas diuina eſt indifferens negatiuè, reſpectu obiecti ſecundarij, non autem priuatiuè. diſp. 16. num. 4.
Voluntatis diuinæ virtus continetur intentionaliter in auxilio efficaci. diſp. 73. num. 3.
Voluntatem creatam Deus transmutat ab vno in aliud. diſp. 23. num. 13.
Voluntatis determinatio eſt ſub dominio Dei. diſput. 23. num. 11.
Voluntatem mouet Deus ad bonum, ſicut vniuerſalis motor. diſp. 24. num. 30.
Voluntatem creatam à Deo conuerti non poſſe in aliquo caſu ſeruata eius libertate, ſentiunt quidam. diſput. 28. num. 7.
Voluntatem non cogit Deus, eam immutando. diſput. 32. num. 9.
Voluntate conſequente Deus non vult omnes homines ſaluos fieri. diſp. 56. num. 25.
Voluntate conſequente Deus non ſemper vult oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedente. diſp. 34. num. 4.
Voluntas diuina determinat humanã, vt conſentiat ſecum. diſp. 22. num. 14.
Voluntas Dei abſoluta impediri non poteſt per humanam voluntatem. diſp. 10. num. 5.
Voluntati Dei efficaci arbitrium creatum reſiſtere non poteſt. diſp. 32. num. 5.
in Voluntate Dei nulla eſt indifferentia paſſiua, aut priuatiua. diſp. 116. num. 11.
Voluntas diuina non prædeterminatur ab alio, ſicut humana. diſp. 23. num. 26.
Voluntas diuina eſt purus actus, non autem voluntas humana. diſp. 91. num. 13.
VOLITIO finis duplex. diſp. 30. num. 2.
Volitionem, qua Deus concurrit cum cauſis liberis, eſſe conditionatam, quidam ſentiunt. diſp. 21. num. 1. & ſeqq.
VOLVNTARIVM qualiter ſit paruulis peccatum originale. diſp. 44. num. 15.
VVLT homo, quia Deus vult, & non è contra. diſp. 22. num. 14.
Vult homo, ſed Deus facit, vt velit. diſp. 49. num. 15.
quia non Vult homo operari, ideo non adiuuatur à Deo. diſp. 99. num. 7.
VSVS rei quid ſit. diſp. 87. num. 2.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google